R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE V. E. II ROMA
55
9 H
Digitized by Google

55.9.H.8

AVR. PHILIP. THEOPH.

PARACELSI

BOMBAST AB HOHENHEIM,

MEDICI ET PHILOSOPHI CELEBERRIMI,
Chemicorúmque PRINCIPIS

OPERA OMNIA

MEDICO-CHEMICO-CHIRVRGICA,
TRIBVS VOLVMINIBVS COMPREHENSA.

EDITIO NOVISSIMA ET EMENDATISSIMA, AD GERMANICA & Latina exemplaria accuratissimè collata: Variis tractatibus & opusculis summâ hinc inde diligentiâ conquisitis, vt in Voluminis Primi Præfatione indicatur, locupletata: Indicibusq; exactissimis instructa.

VOLVMEN PRIMVM,

Opera Medica complectens.

GENEVÆ,
Sumptibus Ioan. Antonij, & Samuelis De Tournes.

M. DC. LIIX.
CVM PRIVILEGIO.

Digitized by Google

NOBILISSIMO
Amplißimoq́ Viro
IACOBO DVPAN,
REIPVBLICÆ GENEVENSIS
SENATORI INTEGERRIMO
& Consuli meritissimo.

FRATRES DE TOVRNES, I. ANTONIVS ET SAMVEL
S. P. D.

MAGNA sunt nomina, quibus tibi obstringimur, Vir Amplissime, nec ea vel expungere vel hostimento condigno pensare nitimur. Solvendo non sumus, & eximia beneuolentiæ pignora, quæ tu multorum annorum Consul & Prætor, Geneuæq; nostræ sagacissimus ἔφορος nobis magnificè impendisti, rependere minimè meditamur. Quæ ideo commemoramus, ne animo tecum reputes, in vicem benefactorum tuorum à nobis hosce nostros labores Amplitudini tuæ consecrari. Alio longè spiritu ducimur & vnico virtutum tuarum fulgore impulsi

THEOPHRASTVM PARACELSVM, Medicum Celeberrimum Chemicorúmque facilè Principem, non hórridulis interpolatum Commentariolis, ſed nouis & inſignibus condecoratum additamentis, veluti anathema maioris abollæ viro digniſsimum, ſacrario tuo appendimus; neque, vt credimus, tantus vir in faſces tuos peccat, si, poſtquam principibus olim viris innotuit, admirationémque ſummam excitauit, nunc denuò ſolem aſpiciens patrocinium tuum ambit, & tu profectò hoc Amaltheæ cornu, omnigenæ'que doctrinæ inexhauſtum penu præſidio tuo carere non patieris, hæc quippe eſt vel Principis Prouincia, vel Conſulis Illuſtres viros magno hominum compendio in lucem prodeuntes authoritate ſua fulcire. Si verò, Vir Ampliſsime, Archiater tam celebris ſui iuris immemor ſuperbas ſacræ Themidis fores pulſat, & in arcana eius adyta inuerecundus irrumpit; non ideo tamen minùs, quâ gratiâ cunctos ſapientiæ Antiſtites complecteris, in tuo nomine conquieſcet; ita ſcilicet ad omne humanitatis exemplum comparatus es, vt nihil reſpuas, niſi quod eſt ab honeſto, iuſtóque ſejunctum; ſciunt qui te norunt intus veriſsima eſſe quæ dicimus, & admirabilem virtutum tuarum στεφανηδὸν ſibi inuicem innexarum concentum venerantur atque ſuſpiciunt. Nos autem, Vir Ampliſsi-

pliſsime, tanta animi ornamenta,quibus in cœlum caput exeris, necnon inter ſidera condis, noſtræ tenuitatis nobis bene conſcij ſilentio premimus, neque enim munere ſpeculi defungentes, te tibi oſtendere, niſi vaniſsimi conaremur. Non ſolùm verò (excellenti virtute Vir) proprio ſplendore coruſcas, alia tibi accedunt decora, quæ aciem oculorum noſtrorum nimiâ luminis vbertate perſtringunt, eſt tibi námque Frater grandæuus ſenex, & felix natis, & felix prole Nepotum, cuius animo nullas ſenecta rugas attulit, nullum vigorem ademit, nullum laudabilem impetum abſtulit, eſt; quod palam omnibus,ſacri ſynedrij lucidum ſidus, cujus αὐτόχθων animi vigor nullo negotiorum pondere curuatur,& nulla rerum mole caricatur. Huius quoque venerandi Senis inclyta propago eſt, exiſtúntque nobiles Liberi, in omnibus vitæ ciuilis dignitatibus Geneuenſibus prælucentes,inter quos famâ ſuper æthera notus eſt ampliſsimus ille Senator & Exconſul, qui poſtquam in præludium huius virtutis, cuius puriſsimos radios eiaculatur, ſapientiæ myſteriis quamplurimos initiauit, nunc in architectonicâ ſeculi typho reſponſat vnique æquitati veliſicatur: Cuius proinde mirantur noſtrates

Compoſitum ius fáſque animi ſanctóſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.

Illud porrò non est animum, quod liuoris œstro perciti, nos insimulabunt audaciæ, quasi nomina nostra hujusce editionis propylæo immeriti præfigamus: secus profectò æqui rerum æstimatores afficientur; & laboribus nostris rem literariam aliquantum promoueri non inuiti fatebuntur, quem enim doctorum latet, typographos Cadmi filiolis atricoloribus, magnorum virorum opera, longo temporum decursu situm redolentia, in pristinum nitorem restituere, libitinâ eripere, atque adeò posteris commẽdare? res certè notior est, quàm vt ei comprobandæ diutius immorari operæ pretium sit, nimisq; forsan, Vir Amplissime, te negotiis altissimis vacantem, effusiore oratione auocatum detinuimus. Quod vnum superest, æternum numen supplicibus votis sollicitabimus, vt in luctuosis istis & turbidis temporibus, quibus heroës vix Thebarum portis, aut Nili diuitis ostiis numero pares, te plenum seculum rebus nostris interesse & præesse sinat. Fortuna igitur, Vir Amplissime, diu Geneuam nostram & fruere Nestoreos annos vberrimis æquissimæ administrationis tuæ fructibus. Vale cum omnibus tuis, magnum Reipublicæ decus.

Datum Geneuæ 1. Iunij 1658.

FRIDERICVS BITISKIVS
LECTORI SALVTEM.

PRODEVNT *tandem, Beneuole Lector, ante biennium, & quod excurrit, promissa* THEOPHRASTI PARACELSI *Chymicorum facile Principis opera, Sumptibus Tornæsiorum Fratrum boni publici studiosissimorum, Francofurtensibus auctiora atq; emendatiora. Seriùs forsitan spe tua & expectatione, quam præuertere illis erat constitutum, ni grauia de authore præiudicia post diuulgatum de imprimendis consilium per-crebescentia, iam admotam labori manum suspendissent, filumque cœptæ telæ abrupissent. Hanc ob causam hæserunt aliquandiu, dubij mentis an progrediendum quà cœperant, an referendus gradus: donec, peritissimi vtriusque Medicinæ Viri in consilium adhibiti ipsos ad spernendum euomitas ab inuidiâ in authorem contumelias, & pertexendum cui se accinxerant opus, vno ore, vno calamo, exhortarentur. Assurgere Chymiam (inquiebant illi) quotidiè ad sublimius gloriæ culmen, præstantissimos per Europam Medicos in illa excolenda desudare, ac iam Parisiis regiâ munificentiâ quotannis binum publicè curriculum, frustra oblatrantibus Momis, doceri: Tum seculi nostri eruditos, iactatæque antiquitatis fascino solutos oculos, præclara à futilibus, genuina à fucatis, dispicere, Theophrastumque magis quàm olim suspicere: pergerent tutò, orbem literatum gratiam ipsis acturum & habiturum. Tot stimulis excitati, tot authoribus persuasi, manu prælum alacri retractarunt, inoffensoque pede à carceribus ad metam tendentes, tria hæc volumina collegerunt, & iuris publici in tui Lector gratiam fecerunt; mira semper anxii sollicitudine, vt omnibus (quantum in ipsis fuit) numeris prodirent absoluta. Admoniti enim à diligentioribus Scriptorum Paracelsi lectoribus, de tractatibus aliquot in Francofurtensi editione omissis, nec non de sensu authoris ab interprete in Latina Versione pluribus locis corrupto, tàm ob non intellectum à Belga Germanicum idioma, quàm non assecutam intentionem à viro Iuris potius quàm Chymicæ artis perito operam meam in collatione exemplaris Latini cum Germanico sollicitarunt, quam lubens, licèt tenuitatis meæ non inscius, contuli; cùm, vt authoris scripta à multis numinis instar culta, ab aliis cane peius & angue detestata, diligentiori manu versans exactiori oculo lustrarem, præcepti Apostolici memor, omnia probanda, sola bona esse retinenda: tum, vt mei erga publicum studii propensionem, hac veluti in publico data tessera, exhiberem. Suscepi itaque prouinciam hanc, & operæ pretium me facturum existimaui, si præfando, inprimis, quid præ antecedentibus in hac editione præstitum breuiter ostenderem, ac, deinde, quæ in vitam & monumenta Authoris à quibusdam nimis calide, & sæpius minus verè, dicuntur, iustâ libratis lance, quo pretio habenda sint declararem.*

Cur serius prodeant Parac. Opera.

Rationes pro imprimendis.

Francofurtensis editio defectuosa.

Propositio præfationis.

Ad primum quod attinet, cum opus hoc in manus virorum inciderit literariæ vtilitatis amantium, vt nihil desiderares, singulari cura genuinos quoscunque ingenij THEOPHRASTI *partus conquisiuerunt, reiectis suppositis solo ipsius nomine superbientibus, quorum ingens circumfertur numerus. Chirurgias à Francofurtensibus neglectas, non vltimam gloriæ eius partem, primum certè excelsæ mentis monumentum, Imperatori dicatum, & ipsomet aduersariorum encomio celebratum, haud omittendas arbitrati, tertium illis constituerunt volumen. Adstat quoque iunctus fratribus decimus Archidoxorum liber, vt charissimum sic pretiosissimum Authoris pignus, extorsum potiùs ab illo quàm obtentum, & vix non satis, crudeli liuoris manu tam perspicuè scriptum dolentis, traditum, cùm primam contigerat conspexisse lucem. Thesauri instar diu in terra defossi, &, tandem, prospero sydere reperti, solus hicce libellus prudenti futurus, quod elucidet quæcunque silentij vel obscuritatis tenebris alibi Theophrastus absconderat.*

Prima pars præfationis.

Chirurgia vtraque huic editioni accessit. Decimus Archidox. lib.

Quin

Quin etiam curiosos vt pascerent oculos in quali-nam domicilio tam augusta mens habitauerit quærentium, Authoris effigiem ingeniosissimo Tintoreti penicillo delineatam cælari & apponi curârunt. Abludit quidem nonnihil ab illa Germanico Exemplari affixa: verùm cum hæc celebriori ab artifice, politiori manu, & iuniore Theophrasto Venetorum Martem sequente facta, ad viuum faciem eius exprimat maioriq; difficultate ac pretio comparanda fuerit, spes alit gratiorem quoque priore contemplantibus futuram. Reliqua præfationi subnexa quamuis non ab ipso, sed de ipso scripta, non parum emolu-

Testamentū. *menti & iucunditatis lectori afferent. Præfixum Testamentum loco erit Apologiæ vel spongiæ, impudentes calumnias de incerto Patre, mendicitate, & curatorum recidiuis vel*

Dictionariolū. *subitanea morte in Authorem blateratas, abstergentis. Quod adiecimus Dictionariolum, vsum nullis verbis exponendum codicum eius studiosis præstabit, querulos de obscuritate & terminorum nouitate clamores sistens, egregiumq; temporis compendium præstans, quibus antea sparsim hic vel illic explicatæ voces erant colligendæ, & donec liber librum aperiret,*

Seuerini Dani Epistola. *expectandum. Seuerini Dani viri doctissimi magniq; Theophrasti discipuli Epistolam, quod debitis Magistrum euehat laudibus, & viam sternat ad plurima huc vsque non mediocriter eruditis inaccessa, consultum reliquis omnibus præmittere duximus. Ipsum*

Collatio cum Exemplari Germanico. *libri contextum Latinum quantâ potui diligentiâ cum Germanico contuli, & sicubi à mente Authoris interpretem discessisse animaduerti, eum reducens quam proximè ipsemet accedere omni conatu sategi. Omissa quædam, etiam integras, aliquando binas ternasue lineas conuenienti loco restitui; orthographica, virgularúmque & punctorum errata, nonnunquam liquidissimum sensum turbantia, correxi; & quæcunque detorta ad obliquum mihi visa pro viribus ad rectitudinem inflexi: vitatâ nihilominus quâlibet affectatione ex alterius lapsu assurgendi, vel ex alienis erroribus trophæum gloriæ meæ erigendi. Idcirco, non pauca à sensu Authoris non planè absona, & cohortatione quorundam, & propria indole negligentiâ alterius suam commendare operam respuente, intacta dimisi, praelóque, vt erant, commisi. Nec eò hæc dicta velim, vt oscitationi meæ tegmen construam, vel inscitiæ culpam speciosa excusatione eluam: sunt dubio procul plurima in operibus istis quæ ingenij mei tarditatem præeunt, fuerunt quæ diligentiam effugerunt; vtraque beneuolentia tua fauorem obtecturum, humanitatis excusaturum, & certò mihi polliceor, &, vt facias, obnixè peto. Sentio quidem eiusdem hic quoque me indigum, vt, cum audaci impotentis ingenij conatu pro Theophrasto in arenam descendo manus conserturus cum copiis vel solâ copiâ formidandis, labentem sub tanto labore adiuuet imbecillitatem, impari tam numerosis legionibus manus ferat auxiliares: sed omnem præuaricatoris notam fugiendam ratum habens, animum præconceptis saltem opinionibus illibatum, & in nondum excussa causa paritatem æquipondij obseruantem cum patienti aure imploro, dum tot & tanta conuitiorum portenta in* THEOPHRASTVM *conficta atque congesta*

Aduersariorū Theoph. ingens numer. *diluere conor. Conor, inquam, quis enim de exitu certam sibi spem faciat, quin fore timeat vt vibratis à clamoso tot aduersariorum ore spiculis, si non vi argumentorum, vincatur atque obruatur? Declamat hic Aristotelicorum turba Philosophorum, & indi-*

Aristotelici. *gnante vultu ac voce obstreperâ Theophrastum non rationum ponderibus motum à scholis discessisse, sed Peripathicæ doctrinæ ignorantiâ & leuitate mentis sublatum, auolâsse.*

Galenici. *Intonant ibi minacem orationem Galeni asseclæ, maior medicantium hodiernorum grex, & irreuerentiæ erga canam antiquitatem reum agunt, culpæ dantes, quod primus Apollinis oracula tot seculis celebrata, felici successu & euentu stabilita, negauerit, spreuerit; nouásque fabellas in cerebro suo fabrefactas protulerit, extulerit. Conclamat cum his le-*

Vulgus. *uissima plebs quibuscunque impressionibus cerea, quæ cantilenam ab illis Magistris cantare docta, eum incognitâ causâ temerè damnat. Cum tam numerosis tantæque authoritatis hostibus quî inæqualis robore & copiis congredi ausim, nisi de patrocinio ve-*

Lector sui iuris optatur. *ritatis, cuius solo conspectu innumeræ falsitatum fugantur acies, certus; & de tui, Lector Candide, nullis præiudiciis corrupta integritate animi quam huius statuo litis iudicem, (vt, quæ inimici contra* PARACELSVM, *ego pro illo in medium affero, reprehensione vel laude digna, vtrinque trutinatis rationibus liberè pronuntiet) planè persuasus? Commonefaciendum tamen hic in vestibulo te volo, ne putes me eò vsque partibus Paracelsi addictum, vt vbique & qualibet occasione pro defensione eius digladier, obiecto proprio semper latere emissa in ipsum tela excipiam, & nonnisi per meum pectus ad præcordia eius*

Præfator nō vbiq; adhæret Sarac. *petenda pateat aditus: minimè verò, in nullius vnquam Magistri (summum illum, eiusque discipulos semper excipio) verba iuraui, nullius causam meam feci, neque in præsentiarum pro* PARACELSI *dictis factisque, tanquam pro aris & focis, pugnare mihi est*

in

Digitized by Google

in animo. Homo quippe fuit, cumque humanum sit errare, at tam in doctrina à vero sapius deuiare, quam in moribus deficere, haudquaquam eum ab hac mortalium fragilitate alienum fuisse existimo. Neque enim ego de PARACELSO *mussitare velim, quod plena schola bucca in pulpitis, & tot Authores in scriptis de Hippocrate decantant: diuinum, scilicet, senem nec fallere nec falli potuisse. Absit ab ore nostro blasphemia homini tribuens, quæ Deus, quatenus ipsissima veritas sibi reseruauit.* PARACELSUM *vobis sistimus, non stigiis vndis lotum, ideóque inuulnerabilem Achillem; sed peccati originalis barathro immersum, ideóque multorum vitiorum tinctura imbutum, sæpius detecto corpore accusatorum spiculis vulnerabilem, imò perusium, & saucium. Fateor non omni exemptam labe ipsius vitam: at tot fœdis notatam stigmatibus quot inimici ipsi falsò inurunt, plane pernego. Do scripta ipsius doctrinis persperfa aliquibus censori exacto & rigidiori non approbandis: sed quamplurima benigniorem admittere interpretationem, ideoque neutiquam reijcienda contendo; nisi pulchrum & elegans corpus ob nanos aliquos plane e medio tollendum censeamus. Nec prætereundum, Oporino Paracelsi Amanuensi, Aristotelis exemplo in præceptorem iniquiori, antagonistas omnes fere arietes debere quibus* THEOPHRASTUM *ferire contendunt. Ille beneficiorum ia se collatorum immemor, pretium doctrinæ a Magistro instillatæ nesciens, acri in illum stylo ruit, nomenque infestissimis notis compunxit; sed resipuit tandem, & quem viuum conuitiis insectatus fuerat, defunctum veneratione prosequutus. Infames famæ præceptoris morsus in remorsus conscientiæ conuersi, pœnitentiâ heu nimis tardâ vulnera clausêre exanimi, quæ spiranti inflixerant. Optandum fuisset, dum inter viuos author adhuc morabatur, Opporinus ad bonam frugem rediisset, ingenuo, opinor, ore confitentem habuissemus* PARACELSUM, *victoriam à nullo inimicorum suorum hac ipsa gratiorem retulisse. Et sane perpetim virenti dignus coronâ triumphus, cum vltrò inimici in humum deuoluti, quæ in insontem exspuerunt relambentes deuorant, & melioris mentis compotes vesaniam præcedentem, quasi furiarum agitationem, serio lugent, quamuis sero fateantur. Testis huius non fucatæ pœnitentiæ Toxites, percelebris Medecinæ Doctor fidelisque* THEOPHRASTI *interpres, in præfatione Testamenti. Testis quoque Conringius Paracelsi perduellis, cuius eò credibilius testimonium, quod ab inimico procedat, qui Opporinum post* THEOPHRASTI *obitum extitisse admiratorem eius & cultorem affirmat, cum contemptor antea & osor fuerit, vt epistolâ ab illo emendicatâ ad Vejerum patet, quam vulgi manibus teri postquam rescivit, ægerrime tulit, & dolorem suum plurimis est testatus. Vnica hæc Opporini confessio & reuocatio omnia è manibus aduersariorum arma, quibus memoriam & æstimationem* THEOPHRASTI *ad internecionem delere sibi pollicebantur, excutit; ideoque illis in posterum pugnaturi risum, non oppugnationem merebuntur. Alteram vero sagittarum quibus author petitur, partem, e pharetra Erasti capitalis ipsius inimici depromptam, non ignorandum, plurimaque in ipsius ignominiam allata solâ aduersarij authoritate niti, & consequenter vadis indiga fidem haud mereri, cùm frequenter in scriptis suis cœco ardore* THEOPHRASTO *contradicendi latus, clarissimæ veritati contraiuerit. Addendum denique, quædam citra dubium ab aduersariis vel æmulis* THEOPHRASTI *in scriptis ipsius mutata, addita, mutilata atque peruersa, quæ Author, si in viuis, pro suis non agnosceret. Multa enim manuscripta posthuma reliquit, quæ inuidorum vel falsâ doctrinæ persuasione turgentium manibus tractata, diu post ipsius obitum lucem viderunt. Horum dolus cum integros tractatus illi supposuerit, ita vt non nisi doctrinæ stylique* PARACELSI *peritissimis qui ab illo conscripti indicare sit liquidum, & nos nonnullos Germanicæ editioni insertos, à doctis autem Chymicæ artis ad spurios relegatos, ab hac exclusorimus, quid de vnâ vel alterâ paginâ vel aliquot periodis censendum Lectori iudicium reliquimus.*

Parac. nimis grauarut ab Aduers.

Quis Opporinus & quæ illi fides habêda.

Quis Erastus & quæ illi fides.

Scripta Authoris corrupta.

Quibus præmissis pedem iam promoueo, primum telum in hominem cum primum duceret spiritum eiaculatum excepturus. Petit illud obscuram atque ignotam originem, notatque incerto & vago Patre, nec non prostibulo matre oriundum. Mirifice sibi placent cum laruis suis pugnantes; ex supposito enim commento caliginosa sub natiuitatis nube subdole crimen celante sic ratiocinantur. Quid mirum si PARACELSUS *sanguine parentum criminibus rubescente ortus, fœdis maculis vbique linebat, genitorumque æmulabatur vitia? corui prodeunt ex coruo, quamuis pulli cignorum mentiantur colorem; quamdiu paternus in venis bullit sanguis, patrum auorumque efferuescunt scelera; & grauioribus obnoxia sæpe soboles, quamuis laruatâ honesti viri facie (vt stemmatis turpitudinem tegat)*

Responderur obiectioni de incerta origine.

tegat) nequitias occultet. At esto fructum non procul ab arbore cadere, & mali corui malum ouum: quid hac ad nostrum THEOPHRASTVM, *qui non solum parentibus legitimo nexis coniugio prognatus, sed & illustri stemmate & probitate conspicuis: De quorum vita atq; excessu cum Testamentum præbeat luculentum testimonium, meo munere fungens, primam hanc obiectionem refellit atque destruit. Hinc eodem oculi radio lectori perspicere licet, quousque Erastum libido sibi exosa reprehendendi præcipitauerit, qui ex Bombastorum ab Hohenheim familia prodiisse* PARACELSVM *negauit, vt vago incertique laris viro & communi fœmina nothum adoptaret.* De Ebrietate. *Ebrietatem eius omnes improbant, & conniuisse sibi nimium in poculis & inter cantharos taxant. Gentis hoc, non viri, vitiolum est, à Taciti seculo ad nostrum vsque non interrupto filo deuolutum, sinceritati fortè germana coæuum, & nescio an aliquo consanguinitatis vinculo iunctum. Negat Materus apud Germanos vitio verti, si quisquam inter amicos genio indulgens iteratis vini poculis tristitiam mergat, & frontem explicans dulci viscera irriget liquore. Ac reuera videntur quamplurimi illius nationis libero Patri liberius indulgentes, cætera integerrimi vitæ & sceleris puri. Quod si sapientissimi Socratis & Seueri Catonis non semel vino incaluit virtus: quid mirandum, si eodem frigidiorem (trimum enim à sue castratum ferunt) complexionem* THEOPHRASTVS *reddidit vegetam? Permultis enim Bacchum acuere ingenium subtilesque infundere conceptus experientiâ constat; atque inde mentis illum vigorem nonnullis stupendum, quo facilè bene potus sublimia & abstrusa proferebat, defluxisse reor: non enim crapulam illa, sed defæcatum redolent animum, vaporibus crassissimis post aliquot à potu horarum somnum dissipatis, generósisque spiritibus tantum reliquis egregios hosce conceptus effingentibus. Addunt perpetuum hospitiorum publicorum incolam fuisse, & non hederam magis affixam tabernis, quam ipsum fixum; cumq; cursorem & multivagum vbique appellitent, hic solum constantiam tribuunt & stabilitatem.* De circumuagatione & diuersione. *Hoc equidem responso nullo indiget, aduersariis reprehendentibus quæ laudibus eueherent, si causam nossent. Inexplebilis illa auiditas naturæ perscrutandi secreta & reconditarum supellectile scientiarum animum locupletandi, vno eodemque loco diu persistere non patiebatur, sed mercurij instar omnes terras, nationes & vrbes perlustrandi igniculos supponebat, vt cum viris naturæ scrutatoribus, Chymicis præsertim, ore tenus conferret, & quæ diuturnis laboribus nocturnisque vigiliis inuenerant, vna vel altera communicatione obtineret. Sciunt quippe experti quantis sudoribus vix vna aut altera veritas e sinu naturæ eruatur, & quam profundus sit ille Democriti puteus Spagyricorum ignibus exsiccandus. Quopropter meo calculo laudem mereatur si discendi cupiditate multas peragratus est regiones. Vagentur illo Authore quicunque ad solidam scientiam anhelant, & amore intima rerum penetralia noscendi flagrant. Quærant quo loco reperiendi viri in hoc studio canescentes, & vnius horulæ spatio amico ab ore accipiant, quæ illi tot impensis possident laboribus. Non vna fert omnia tellus; thura qui petit, Arabes adeat, Chinenses qui rhabarbarum; locis vmbrosis quæratur betonica, apricis vua; carlina montosis, ros solis palustribus. Non vno sub sidere omnes nascimur, nec vnum sapientissimus vniuersitatis moderator omnium suorum bonorum dispensatorem constituit; sed thesauros suos diuersis hominibus & variis regionibus, pro bene placito suo, distribuit. Hac nimirum necessitatis Lege naturæ parens homines colligauit, vt necessitudine iungeret, cùm mutua nos indigere voluit opera, & ex vicinis quærere regionibus quæ nostræ desunt. Hæc itaque non alia ratio est quæ sedem frequentius mutare illum impulit, & publicorum tectorum hospitem esse coegit, quod priuata, pro pauco commorationis in vrbibus singulis tempore, conducere minime consultum fuisset.* De Paupertate. *Criminantur quoque paupertatem virtutis sæpius comitem, & puritatis animi à fraudibus, manuum à rapinis indicem; Nec scio an philosophorum quidam temerè diuitem aut iniustum aut iniusti hæredem vocitauerit, cum plerique illustrarum artium vesicis sublati, è paupertatis vortice emergant, aut succedant qui per fas & nefas corrasis bonis putatitium inopiæ dedecus effugerunt. Vix ac ne vix quidem flocci has obiectiunculas habeo, nec responsione dignarer, nisi latanti oculo ipsos inter se belligerantes liberè conspicere aduersarios. Ne* PARACELSO *notitiam lapidis aurifici largiatur Gesnerus cum paupertate confictantem fingit, & modica per curationes acquisita pecunia compotationibus profudisse, donec deficienti lucrandæ medicam iterum manum adhiberet. At repugnat his Oporinus in Epistola ad Doctorem Vejerum, vbi sequentia habet: pecuniæ erat prodigus profusor, ac ea quidem ita sæpius destitutus vt ne obolum quidem ei superesse scirem; crastino statim die, crumenam se habere bene instructam ostendebat, vt non rarò miratus fuerim vnde ipsi fuerit suppeditata*

singulis ferè mensibus vestem nouam sibi fieri curabat, & priorem cuiuis obuio donabat. Continua & inexhausta hæc prodigalitas, vnde, nisi ex perenni elixiris fonte, promanare poterat? cui alij tam fertilis latex, nunquam & nusquam deficiens, repertus, quàm lapidis possessori? nec inanem gloriolam aucupabatur, maiorem sibi thesaurum quam Leoni Pontifici, vel Carolo Quinto Imperatori asserens: quandoquidem, vnanimi teste Philosophorum consensu, nunquam deficiunt felices mineræ illius venæ. Nullius autem momenti est quod respondent, non decuisse Crœsum præmia exigua pro curationibus stipulari, promissa exigere, ac Marchioni & Canonico denegantibus succensere: quia, vt sincerè notauit Maierus, in amore & Chymia nihil tutum, vtrobique riuales timendi, qui, non eâdem beneuolentia excepti, fortunæ tuæ inuident; & impotentes se ferre feliciorem, sæpius insidias vitæ struunt, nihilque intentatum relinquunt, quo inuisum e medio tollant. Optimè igitur & sapienter indigentiam in tali casu simulauit, opulentiam dissimulauit: immò imprudentiæ non iniuria accusatur, quod semel tantum, præsente Francisco famulo, (vt huius epistola ad Neandrum testatur) proiectionem fecerit, & confectum Solem illi vendendum dederit.

Soluitur auaritia.

Ruit igitur hoc argumento mendacium de captata mercede ex palliatis medicationibus, & emunctis argento infirmis, ob ægritudines reciduo insultu infames quodam modo sublenatas. Quod adhuc magis conuellitur testimonio Francisci, inquientis: Pari industria noui ipsum leprosos, hydropicos, epilepticos, podagricos, morbo venereo affectos, alios innumeros infirmos, gratis sanare; id quod Galenici Doctores non potuerunt imitari. *Vbi, cum ex fundamento prædictos curasse affectus ac sine vllo præmio, asserit. Et funditus tandem euertitur exemplo à Planis-Campis Chirurgo Parisiensi allato. Degebat Theophrastus Norimbergæ, proscriptus a Medentibus illius vrbis, & vaniloquus deceptorque proclamatus; qui, vt laboranti famæ subueniat, viros quosdam authoritatis summæ in Republica illa adit, & infamiæ amoliendæ, artisque suæ asserendæ, specimen huius pollicetur editurum, nullo stipulato vel accepto pretio; horum faciles præbentium aures iussu elephantiacos aliquot, a communione hominum cæterorum segregatos, & in valetudinarium detrusos, alieno arbitrio eliguntur, quos virtute singulari remediorum suorum* THEOPHRASTVS *à fœda græcorum lepra mundat, pristinæque sanitati restituit. Conseruat illustre harum curationum amplissima & celeberrima illa vrbs in Archiuis suis testimonium, adeòque semper victurum* PARACELSI *nomen in iisdem à deceptoria auaritiei labe immune conseruat.*

De curationibus palliatis.

Quam crassum actes prætendat vnguem a teneris conceptum & cum crescente ætate adultum odium, illo obcæcati, propriis incumbentes armis, probant euidentissimè. Etenim mendacissimum audens vir quidam doctus proclamare PARACELSVM, *quod, gloriatus Daniam peragrasse, Stokholmium Daniæ appellet vrbem, ipse ignorantissimus Daniæ Historiæ prostat, nesciens Sueciam* THEOPHRASTO *illis oris peregrinante adhuc sub Danorum fuisse imperio, & nonnisi aliquot annis post, Christiano nimirum* IV. *rerum potiente, nutâsse, ac tandem purpureâ exuto Chlamyde defecisse. Quocirca Daniæ potuit dixisse vrbem, vt hodie Varsauiam Poloniæ nominamus, ea solum de causâ, quod Poloniarum regi subdita obediat, licet extra Maioris Minorisue Poloniæ solum, in Masouiæ sita. Idem esto iudicium de tot aliis obiectionibus, singulis fere, aut ignorantiam, aut temeritatem inimicorum prodentibus. Iociscus, vt inscitiæ arguat, memoriæ labilitatis incusat, & quidem tantæ, vt herbarum nomina discipulis referenda ignorauerit. Debile argumentum à debilitate memoriæ depromptum: nouimus quippe viros limatissimi iudicij, acerrimi ingenij, memoriæ orbos felicitate; nec tamen contemnendum in Republica literaria obtinere locum: & vix cuiquam licuit esse tam fortunatum, cui tres hæ animæ facultates plane pari excellentiæ gradu contigerint. Verum contra Iociscum militat Neander, tam dicto audientem fuisse promum illum condum delitiarum mentis affirmans, vt, iussus integrum Galeni locum depromere, extemplo protulerit: conuincit eundem etiam de eodem herbarium à Theophrasto conscriptum, cuius Toxites in præfatione ad Testamentum facit mentionem.*

De Mendacio.

Lustratis iam quæ in vitam & mores THEOPHRASTI *ab aduersariis proferuntur: nunc de scriptis quoque querelas eorum audiamus. Quod Bartholinus celeberrimus seculi nostri Anatomicus in epistola ad Bogdanum conqueritur, nullam sibi lineam e calamo effluxisse, quam inuidus obtrectatorum globus liuore suo non conspurcauerit, & deletam voluerit, accidit quoque* PARACELSO; *cuius nascentem famam Medici toruo aspicientes oculo, tantum suæ decedere, quantùm ipsius adderetur, non falsò diuinârunt. Etenim, quum ex professo triuiali medicantium doctrinæ, curandique rationi se opponeret,*

Secunda pars Præfationis.

Cur Medici Parac. infensi.

ſi rationum momentis, aut curationum fœlicitate, illorum methodum improbaret, ſuam approbaret, ipſis gloriæ, ſibi ignominia ceſſurum haud vanè conſecerunt. Quapropter vt imminens malum auerterent, obuiandum quam dexterrimè cenſebant, ac informanda quæcunque ab ipſius manu aut calamo procederent: nec contenti vitam flagitiorum accuſaſſe, ſcripta tenebrarum, inſcitiæ, vaniloquentiæ, impietatis & illicitorum farraginis inſimularunt, vulcanoque damnata, gratum manibus Ariſtotelis & Galeni holocauſtum, deſtinarunt.

Candida & eminentia ingenia pro Paracelſ.

Ramus.

Sed ex oppoſita parte, non pauci candidioris notæ ingeniíque ſublimioris viri ſcripta eius admirati magnifecère, & publica æſtimij dantes indicia, monumentis ſuis conſignauère. Ex quibus primus prodeat Ramus, vir acutiſſimus, doctiſſimuſq; hic in oratione de Baſilea, inter præcipua illius vrbis ornamenta THEOPHRASTVM *ponens, ait:* In intima naturæ viſcera ſic penitus introiit, metallorum, ſtirpiumque vires & facultates tam incredibili ingenij acumine explorauit & peruidit, ad morbos omnes vel deſperatos & hominum opinione inſanabiles percurandum, vt primò cum ipſo medicina nata videatur.

Quercetanus.

Huic adiungatur multifariæ ſcientiæ & experientiæ Quercetanus, Regius Medicus, referens THEOPHRASTVM penè diuinitus multa in re medicâ docere, & quæ nunquam ſatis admirati & prædicare grata poſteritas poſſit.

Gellius Zemeus

Gellius verò Zemeus in hæc verba erumpit: Apud Germanos nunc THEOPHRASTVS quidam vir adoleſcens exiſtit, cui parem orbis non fert, doctiorem me legiſſe memor non ſum.

Barthius

Quid Barthius apud Scholtzium Epiſt. Med. LXXX? Ego de Theophraſto (*inquit*) præclara ſentio, admiranda præſtitit, ſed qui eum perfectè intelligat, & quæ ipſe fecit faciat, nondum audiui.

Smetius.

Addere his Smetium licet aſſerentem, PARACELSVM laborioſum induſtrioſumque rerum abſtruſarum indagatorem, multæque peritiæ virum, ac in Pharmacorum præparatione admirandum.

Melchior Adamus.

Et horum agmen claudere cum Melchiore Adamo, teſtante, eum ingenio acutiſſimo, ac ferè diuino fuiſſe præditum, & in vniuerſa Philoſophia tam ardua, tam arcana & abdita eruiſſe mortalium meminem: Leprâ, podagrâ, hydrope, aliiſque inſanabilibus malis & deſperatis, multos liberaſſe: & quotidie per duas horas Baſileæ, tum actiuam, tum ſpeculatiuam Philoſophiam ſumma diligentiâ magnóque auditorum fructu eſſe interpretatum, doctrinâ quam non ex Hippocrate, ſed ex experientiâ aſſecutus erat. *Plura* THEOPHRASTI *elogia adducere poſſē, verùm re ipſâ & ingenij eius productis loquētibus diutius his non immorans, ad obiectiones aduerſariorum reſponſurus me conuerto. Primum, quod culpant, vitium obſcuritatis eſt, primo in limine acutiſſimam oculorum aciem caligine offundentis; huius cauſam afferunt vocabulorum incognitorum ingentem numerum, citrà vllam planè neceſſitatem confictum.*

Reſponſ. ad obiectio. de obſcurit.

Quibus reſpondeo, ambiguum eſſe nec adhuc ab illis firma ratione conſtitutum, an ille defectus viſus à debilitate inſtrumenti, an ab obiecto non ſatis illuſtrato, an vero à ſubitaneo & nimio lucis ſuperuentu proueniat; noctuæ quippe ob teneritudinem oculorum ſplendidum lumen ferre nequeunt, & eandem obſcuritatem experiuntur, ex cæco carcere in mediam diem ex improuiſo delati, quam, ex luicidiſſimo ſole in tenebroſam ſpeluncam. Educati in vmbris ſcholarum queruli illi, non ne forteam conſpecto veræ philoſophiæ iubare luſcioſi redduntur, quòd inaſſuetus delicatæ ſtructuræ mentis oculus, nouo ſuborto lumine ſplendidioribus nitente radiis, perſtringatur. Si tamen à vero non abeſt, obſcuritatem oriri lectioni eius minus aſſuetis, vel nulla profundiore meditatione abſconditos in imo receſſu ſenſus percontantibus, nouerint antiquorum ſapientum,

Ratio ſcrib. Ægypt. & Pytag.

præcipuè vero Ægyptiacorum & Pythagoreorum, vſitatam ſcribendi rationem fuiſſe, qua ſub inuolucris verborum, numerorum, aut figurarum ænigmaticarum, pulcherrima quæque occultabant, & hoc modo vulgum dextre celabant, vt inuiſa, ſic non inuidenda. Tantos viros THEOPHRASTVM *imitatum rationi conſentaneum eſt; nimirum vt ſudore ſibi partam ſcientiam, ſudore venalem exponeret.*

Galenici noluere mutare doctrinam, Nec Ariſtotelici.

Videbat enim totum Medicorum exercitum, Galenicæ diſciplinæ vberibus lactatum, aſſuetos a teneris vnguiculis cibos cum nouis, etſi ſucculentioribus, metu diſpendij ſanitatis nolle permutare. Cernebat cateruam Ariſtotelis addictam tam auide opiniones Magiſtri ſui imbibiſſe, vt in ſuccum & ſanguinem quamuis vitioſum conuerſis, ſcalper nullus ſit euocandis & ſeparandis. Animaduertebat, neutiquam ſibi haberi grates, ob detectos atque extirpatos veterum errores, ſubſtitutumque in eorum locum ad ſuum æui incognitum verum; cumque intimo animi dolore perculſus, indignaretur mundum aperto & incolumi lumine cæcutire, ne talentum ſibi à Patre luminum concreditum planè defoderet, nec tamen vniones projiceret ſuibus

ſcribendi

Scribendi genus à vulgari remotum elegit, sperans seros nepotes in naturæ luce oculatiores, nebulâ scilicet authoritatum antiquitatis discussâ, percepturos ac toto animo esse amplexuros, quæ sibi coætanei omnibus viribus repudiabant.

Cur obscure scripserit.

Nec fefellit eum coniectura, quùm ingeniosissimi viri illius vestigia prementes, comite vel duce experientia, nostro patrumq; æuo plurima, quæ ille absconsa volebat, detexerint, inuiâ ante seculum viâ tam molliter stratâ, vt salebris & frequentiâ impedimentorum sublatis, pauca quædam diligentiâ nostrâ tollenda reliquerint.

Obscura illustrantur.

Quocirca supinæ testis est negligentiæ de obscuritate planctus, quod cibum planè præmansum cupiant, qui mandibula sibi mandendo fatigari eiulant, & laborem refugiant, qui de difficultatibus hac in parte querimonias intendunt. Si naturæ tramitem perambulantes, iteratâ lectione volumina hæc voluntauerint, veritatis latices hinc indeque dispersos detegent, harmoniam dictorum suauemque concentum grata aure percipient, & tandem claram diem creditas, perperam, dissipare tenebras animaduertent.

Aristot. obscur.

Neque grauiùs Aristotele peccauit, si tamen hîc peccauit, qui tantopere opiniones suas verborum velauit ambiguitate, vt hucusque in scholis plus laboratum de sententia ipsius, quàm de certitudine rerum, eruenda. Innuit hoc, & dictis nostris ipsemet annuit, in epistola ad Alexandrum data, vbi neminem physica sua sensum percepturum regi spondet, nisi è viua sua docentis voce; hinc atq; illa lacrymæ in sepulta authoris mente fusæ. Eodem pessulo obdere possem nænias de inaudita dictionum nouitate in nulla lingua obuiarum, aut de abusu aliarum, per figuras inuitâ ceruice ab antiquâ significatione ad recentem insigni audacia & vi detortarum, nisi alij obices suppeterent.

Resp. ad obiect. de ignotis vocibus.

Noua vocabula nouis rebus anteà in scholâ ignotis THEOPHRASTVM fabricasse illis minime ægre ferendum, cum etymi defectu laborantia nomine aliquo insignire, vt in posterum faciliùs dignoscantur, necessitas cogat. Quo obsecro vocabulo scholis vsitato definiisset materiam illam vniuersalem primam, tribus principiis conflatam, & forma generalis iam possessa vt vegetatiuâ omnia producentem, quando illa philosophis de schola plane est incognita?

Quid Chymicis materia prima Aristot. notatur.

Neque enim Aristotelis materiam inexhaustâ semper libidine furentem, informem inexplebilis voluptatis meretricem, & nullis saturatam amplexibus in nouos semper concubitus exardescentem intellexit: casta matrona nostra indissolubili nodo, quamdiu fata ferunt, sponso suo iuncta, amico adhæret lateri, & luxurianti, sed legitima, fœcunditate connubialem thorum vix numeranda sobole beat; Quare igitur anonymam illam non liceat vocare Iliastem? Cur vim cunctæ ex Iliaste producentem, dispensatricem omnium rerum, non sit fas appellare Archeum? Vel Ares, spiritum peculiarem cuique speciei naturam atque formam ab aliis differentem largientem? Quid tandem impedit quo minus occultus & feruescens terræ fumus, vnde plantæ dissoluuntur, putrescunt & fermentantur, Leffas nominetur? quum ad notitiam cathedrarum hæc talia non peruenerint, & muta de illis sit vulgaris philosophia, cur ad furuum Chymicum rebus nomina illis incognita non imponemus, ad tædiosa circumscriptionis laborem euitandum?

Quid Iliastes. Quid Archeus. Quid Ares. Quid Leffas.

At barbara sunt pleraque, inquit magni nominis Sennertus, & complures alij, aut, si quæ in re medica in vsum veniunt, à Theophrasto per tropos vel symbolismum opisthotonum passa. Mirari subit non vidisse quæ in sinu suo philosophia cum communi Medicina fouet, saltem ad longinqua aciem exeruisse; nisi forte illorum doctrina senescens oculorum vitio ingrauescentis ætati familiarissimo acutius distantia propinquis discernente laborat.

Respondetur Sennerto & aliis.

Quid enim magis barbariem sapit, quàm barbara illa vocabula figurarum syllogisticarum modos exprimentia, quibus tam liberè vtuntur? Ipse sonus nescio quid auribus tam ingratum habet, vt Felapton, Bocardo, Ferison, furiarum vel Parcarum nomina menti obiiciant. Atque cum illi nobis suorum terminorum originem explicatam dabunt, tum nos quoque nostra ex parte idem facturos pollicemur.

Termini figur. Syllog. barbari.

Iam ens, essentia, entitatiuum, quantitatiuum, indiuidualificum, identitatiuum; potentialitas, hæcceitas, esseitas, receptiuitas, Petreitas, sororeitas, nonne plane illatina & ista tantum à puritate Latinismi, quantum à materia abstracta; & tamen talibus, veluti sentibus, tota philosophia perseminata horret.

Alij similiter.

Quid si illa ipsamet Medica facultas, si aliæ scientiæ artesque Chymiæ exemplo præeuntes reprehensionem nullatenus incurrerunt, quâ de re PARACELSVS impressos sequens gressus crimen commisit? Nonne morborum ars noua humoribus suis nomina affinxit, dum igneum, bilem flauam terrestrem, bilem nigram; aqueum vero, phlegma nominauit? Cur non retinens vocum vsitatarum, bilem fellis nomine, melancholiam sanguinis fœculenti, aut terrei humoris, pituitam incocti vel aquei insigniuit? Nonne metonymicè locuta vsurpauit pro effectu causam, cum bile supra & infra erumpente, choleram morbum, excitatasque atri humoris turbas, melancholiam hypochondriacam dictitauit? Nonne vocem

Medicina huiusmodi noua nomina adinuenit.

Theologia.

consistorij Ecclesia introduxit, sacramenti à militari symbolo mutuata est? Theologi Trinitatem, Incarnationem, Transubstantiationem, Impanationem, in Latium introduxerunt? Quid quòd genus & species, actus & potentia, forma, motus &c. aliter latinissime, quam

Philosophia Mathematica.

Logice, Physice, ac metaphysice accipiuntur. Geometræ etiam, atque Optici, radium a Sole in artes suas deduxerunt; Et vt sileam astronomiam, aliasque artes terminis pro arbitrio confictis repletas, Algebra, dum alia ratione numeros considerat, quam vulgaris arithmetica, censos, censi-censos, sursolidos, besursolidos, &c. cum signis cossicis excogitauit: radicis nomen à plantis, quadrati & cubi à Geometris mutuo accepit. Sicuti aliis facultatibus noua cudere ad lubitum vocabula, aut alibi cusa ad incudem reuocare, signoque sui generis impresso, in vsum suum transferre, ac THEOPHRASTO *nuperis ingenij vel artis productionibus, vel incognitis antehac naturæ muneris detectis nouas applicare voculas, aut sylnestres frutices in sua transplantare viridaria, exprobrabitur? Scandalo premuntur* THEOPHRASTVM *& post ipsum Seuerinum, voces tincturæ, œconomiæ, radicis, pro potestate atque origine actionum vsurpasse; non attendentes longe eas voce virtutis potentius mentem mouere. Nomen enim tinctura non nudam simpliciter impressionem, sed & modum impressionis imaginationi repræsentat.*

Tinctura quid Chymicis

Quia sicut tinctura panno primum colorem aufert, suum imprimit: sic potentiæ illæ, de quibus loquuntur, characterem facultatum suarum notant, pristinum delent.

Radix quid

Radix, vt principium est caudicis, ramorum, foliorum, florum, fructuum &c: sic causa morbi a quâ in fieri & facto esse effectus cum accidentibus, signis & symptomatibus dependet, optime radicis cognomine gaudet.

Oeconomia quid.

Oeconomia haud male visceri cuicunque tribuitur, quod ibi per digestionem heterogenea separentur, singula suo loco disponantur, & aptis nutritioni conseruatis mundatisque, quilquilix cuerrantur. Plantulas igitur has & alias, ex naturalibus satis vel artificialibus depromptas, vehementius imaginatiuam facultatem illis solà mente concipiendis ferientes, non est cur stomachentur aduersarij, PARACELSVM *seminariis suis inseruisse atque coluisse.*

Resp. ad Obiect. de ignorantia latinæ linguæ.

Verum illis adductæ rationes minime sufficiunt, aliam, excogitatorum ab vsuque alienorum nominum proferunt: clauis sc. & instrumenti omnis eruditionis latinæ, inquam, linguæ ignorantiam. Si neglexisse dicerent notam antea & perspectam, plana facilitate, quod volunt, obtinerent: at nunquam tenuisse, non pari. Praeceptoribus quippe doctissimis viris ac omni liberaliori doctrina excellentibus vsus, absque plena linguæ latinæ notitia stipiti similis auditor nequidquam profecisset, cum illâ id temporis omnes disciplinæ traderentur. Contemptui autem ratio erant incerta, vel vt verius dicam, somnia quæ posteritati in libris priscæ philosophiæ proceres consignarunt, ita vt ab illorum euolutione omnino abstinere maluerit, quam inutilem ludere operam in quotidiana nullius emolumenti & ingentis laboris lectitatione; ideoque vix vno, aut altero libro bibliotheca ipsius arctabatur, ipso, vt puriores ex ipso fonte biberet aquas, eodem quo primi authores, recto procedentes itinere, aquatum tendente.

Theoph. naturæ librum legit.

Ad præclarum itaque illum naturæ librum, omnimoda sapientia refertissimum, diuini Magistri digito exaratum, diligentiori mente voluendum se contulit; in hac vero lectione non papiracea folia, sed sensus attentiores, acre ingenium, assidua meditatio, experientia indefessa, & Dei tandem benedictio requirebatur.

Quid sit e luce naturæ discere.

Atque hic ille est modus quo aliquis e luce naturæ scientiâ illustratur, qui Seuerto ignoratus ansam deridendi THEOPHRASTVM *& Crollium præbuit; quorum ille asserit, luce naturæ doctos instrui à Spiritu sancto; iste, astrorum singularem influentiam concurrere, & requiri. Vtrumque verum. Benedictio enim diuina, quam in cunctis laboribus nostris imploramus, vt & inspiratio, non semper fit reuelatione aperta & nobis perceptibili; sed sæpius effectum conspicimus, cum in fieri esset non sensimus: concursus syderum doctrina animum irradiat, cum in inferiora fluens spiritus corporeos in nobis afficit. Aer enim, qui velut proximum librum influxus recipiens in nos intrat, primâ aspiratione post materni vteri relictum carcerem attractus, spiritum vitalem & animalem temperat, quibus deinde anima in formandis iconibus seu speciebus vtitur, talesque afficit, qualis materia est aeris, qui tum, fauente haustus constellatione firmissima imprimit vestigia, toto vitæ decurrentis interuallo conspicienda. Vnde* THEOPHRASTO *fauenti sub syderum aspectu prognato ac e luce naturæ discenti, inutile erat linguæ Romanæ lignum, cum instrumenti talis non indigus, sensibus, ratione, & experientia e naturæ scaturigine arcanas deriuaret cognitiones. Fuerunt hinc vsque exprobrationes; en planctus & fere lacrymæ, ob offensas aut excoriatas tenellas nimium auriculas, ab ipso auditas, nullaque dolabra exasciato vel polito stylo, quo non tantummodo vtitur latinum, sed etiam heluetisum cum lacte materno imbibitum, exscreans. O*

delicatum

delicatum auris tympanum quod aspero hocce sono læditur! ô teneros stomachos Ciceroniano fano innutritos, quibus crudior hic cibus apepsiam parit! in philosopho dictiones puriores vt pretiosiora metalla ipso tinnitu discernentes, elegantiã oratoris attentâ aure requirunt. Sed audiant isti Picum Mirandulam, Italiæ decus, sui sæculi Phœnicem: Eloquentiam, inquit ille, cum sapientia non coniunxisse tantum fortaßis abest à culpa, vt coniunxisse sit nefas, pudeatque censurâ PARACELSVM *notasse ob ignoratum, vel potiùs neglectum, verborum delectum, periodorum ductum, clausularum sonitum. Spectaculo & pompæ rhetorum labor iste incumbat; simplex philosopho inquirenda & proponenda veritas. Illis itaque periodorum iustos ambitus metiri, & Hyblæo melle dulciores volubili ex lingua eiaculari licet globulos; illis singularum vocum trutinare pondus, & situ commodißimo ne asperitatem pariant locare. Dum illi in rotundandis aut quincuncem redigendis periodis versantur: hi rationem circularis figuræ in præcipuis huius vniuersi corporibus admirantur, & indagant. Dum illi sonum captant vocabulorum ea disponunt, atque concinnũ in ordinem collocant: hi admirandũ naturæ concentum, dispositionem stupendam cum ordinata vicißitudine contemplantur, & examinant. Dum illi orationem suam comunt, pectunt, mangonijs oblinunt, antijs crispant, & mundo suo exornant: hi vestes superfluas, quibus natura intimas rerum potestates tanquam inuolucris obtegit, arte chymiatrica mixtis exuunt, & remotis indumentis tandem spectandam omnium oculis exhibent nudam sine veste Dianam. Philosopho igitur curiosæ serta facundiæ colligere, & elegantiæ potiùs artificiosæ, quàm natiuæ rerum formæ studere, planè indecorum, nec in eo requirendum. Haud quidem spernimus orationem sensa animi liquido explanantem & sine salebris decurrentem, immo ludentis festiuitates ingenij, & conditos sale conceptus, si facili Minerua prouenìant, concedimus; sed eloquentiã quæ demorsos sapiat vngues, Demosthenis oleat lucernam, vel tandem fuco oculis lenocinium paret, in philosopho cum Pico damnamus, nec in hoc mustaceo laureolam quærimus. Addo, neminem hic Suadam tã propitiam esse nactum, vt omnibus placuisse gloriari poßit. Ex ipsis disertis venãtur alij floridum orationis genus, alij simplex & nudũ: hi transnominationibus, figuris, tropisq́; distinguunt; illi scapham nominant scapham: his Asiaticum placet; illis Laconicum; alijs Politicum, vt vocant: hi latinißimè loqui amant illi grammaticè: hi situm vocum naturalem, illi transpositum requirunt & amplectuntur: arridet alijs Ciceronis flumen perpetua æquabilitate latißime decurrens; sed displicet Bruto atque insipidum videtur: præferuntur à nonnullis strictiori alueo delabentes Lipsij riuuli, crispata vndarum superficie conspicui, & vbique cum flosculis in littore ludentes; at ijdem nõ paucioribus reijciuntur: & si ad iustum reuocetur æquilibrium, & res dicenda, vnaquæque ferè periodus propriam dicendi formam requirit, & qui hic laxandus, ibi stringendus stylus. Cum itaque tanta hic gustuum diuersitas, & tanti viri non omnes orationis suæ habeant approbatores, minimè moueri debemus, si* THEOPHRASTVS *Philosophus, cui talia neutiquam curæ, vniuersis hac in parte non satisfecit. Sed reponunt, minus ei Philosophi nomen competere, quam Oratoris; vt potè, cum aliarum philosophiæ partium, tum præsertim Logices, artis artium, inuentricis scientiarum, cynosuræ veritatis, mentis in cognitione rerum gubernaculi, ignaro, & spretori. Ignorauit, demus non concessum; spreuit, non eamus inficias: sed an iniuriâ, nunc accuratius perpendendum. Quo, quæso, modo directricem in rerum perscrutatione, atque adeò omnis veritatis notificatricem quis facile credat, qui, Logicam seipsum huc vsque non cognouisse, nec cui generi originem suam debeat sciuisse, nouerit? Quanta enim (proh pudor!) ad hoc dies in medijs ipsius penetralibus pugnæ, an ex familiâ artium, scientiarum, vel habituum interiorum sit oriunda; an verò ex his omnibus mixtum constituat corpus? Quantæ velitationes ad pedissequas relegantium, honoráq́; Dominarum sede collocantium? Et illa oculos mentis meæ dirigat, aut caligantes luce perfundat, quæ ad hunc vsque diem cæca, incerta quæ hæsit, virilíne an sequiori sexui, an ex vtroque conflato hermaphroditico se adiungeret. Speculum politiùs, perspicilla, vel collyrium debilitati oculorum adminiculum adhibeat, singulisq́; corporis sui partibus attente consideratis de statu suo certum quid statuat, & postea ductoris, vel chirurgi ab oculis nomen aliquo prætextu ambiat. Non minus ineptum artis artium vel scientiæ scientiarum cognomen, cunctas artes atq́; scientias ipsius ope aut inueniri, aut perfici, connotans. Vellem edi scirent artem aliquam aut disciplinam à Logico repertam, vel ad eminentius fastigium euectam; me sensuum ac experientiæ suffragium credere iubet, quascunque artes erui, exerceri, & prouehi, si viris Logicæ artificialis, de quâ nobis hic sermo, rudibus;*

Orat. labor cum Philos. comparatus.

Diuersitas styli cum.

Resp. obi. de ignor. Logicæ.

Logica seipsam non nouit.

Non inuenit à se perfectas artes.

ac è contra, huic summoperè deditos præ nimia subtilitate ad reliqua omnia esse ineptos, vsque adeo, vt prouerbium de puris putis Logicis à vero calculum mereatur. Quæ in scholis scientiæ insignibus spectanda incedit physica, non nisi in potentia hucvsque talis fuit, qua formam educendo in actum deduxisset, nulla causa efficiente, nisi casu & fortuna repertis, ac ob hoc beneficium commode, si vere, ab Aristotele in causarum naturalium ordinem relatis. Molitus quidem est improbo philosophorum populus labore, vt e cerebro suo, in acutissimo parturientium dolore tamdiu versanti, fœtus ille tot votis exoptatus tandem prodiret, obstetricante Logicâ, & tempore etiam ab Astronomis, forte vt Thema Genethliacum erigeretur & felix enixui hora eligeretur, mutuato; sed frustra in hanc vsque horam, nescio an infelicitate vel imperitia obstetricis, cum e monte hoc parturiente non nisi ridiculus prodierit mus. Nisi forte Logices instrumenta imperfectionis postulanda, & illis causa non extractæ e duræ matris vtero scientiæ attribuenda. Quoniam enim definitione, diuisione, demonstratione, & syllogismo, tanquam præcipuis forcipibus, sed vno crure mancis, Philosophia vtitur, non mirandum, si, his instituto ineptis, scopum illa non attigit. Definitionis adiutorio caruit, quod genus & differentiam specificam requirat; hæc vero à forma substantiali petatur, quæ illos, solâ hominis exceptâ, adhuc hodie latet. Diuisio non maiori fuit vtilitati, cum res non separentur in species nisi per diuersitatem earundem formarum, quas nondum perspexit. In demonstratione a priori caligauit, causâ quæ dat esse rei ignotâ, pro materia prima phantasma & non ens substituens, & de secunda rixans; finem non cognitis rerum proprietatibus ignorauit; & de efficiente, æquiuocâ præsertim, adhuc disputat: ex dignitate vero & fastu scientiæ non est, pati demonstrationē a posteriori. Restans Syllogismus, & Topica, cum tota Dialectica propriè sic dicta, scientiæ dexteram auxiliantem tendere nequeunt, circa probabilia tantum, non demonstrabilia seu certæ veritatis occupata. Iam figura illa syllogismorum cum suis modis, quid ad scientiam, vel denique qualemcunque rerum notitiam? Maior pars negatiue concludit, ideoque nullam affert cognitionem positiuam; reliqua particulariter, cuius farinæ conclusiones in scientiis nulla axiomata constituunt, cum ea debeant esse generalia, nec de particularibus & singularibus detur scientia; quapropter sola superest Barbara, scientiarum puerpera, quæ vniuersalium præmissarum vi atque virtute vniuersaliter concludit. Sed ecce syllogismus in Barbara: Omnis lapis est animal, Omnis homo est lapis, Ergo Omnis homo est animal; ex falsis antecedentibus vera sequitur consecutio, atque euidens demonstratio, conclusionem cum præmissis non necessario cohærere, nec naturaliter inde fluere, testaturq; in sola Logica procul a stemmate poma cadere, & ab imbellibus columbis generosam excludi aquilam. Falsum vero propositionis, & assumptionis vt & verum sequelæ, non ex Logica, sed ex sensu atque ratione naturali cognosco. Quibus liquet vanum & stultum esse omnem illum adeo magnificum formarum apparatum, & ridiculos eorum clamores, qui in disputationibus nihil aliud cuculant, quam in forma, in forma. Accedit, quod si Logica largitur veritatis cognitionem, atque adeo philosophus sine Logica sit corpus sine oculo, oculus absque pupilla, pupilla sine radio, quid causæ quod Thomas Aquinas, Albertus, Scotus, opinionibus minime conueniant, si cum veritate, quæ vnica est, ipsi, vtpote subtilissimis & excellentissimis Logicis, conuenit? Cur Erasmus literarum lumen & columen affirmat facilius aliquem e labyrintis, quam ex inuolucris Nominalium, Realium, Thomistarum, Occhamistarum, Scotistarum se explicare, ac neminem hæc intelligere, nisi triginta sex annos in physicis & vltramundanis Aristotelicis & Scoticis contriuerit. Admonendi forent, vt, si veritatis Doctores audire vellent, plebem saltem illa non Doctorum sed Barbarorum Barbara celarent dissidia; aut, si Logicorum pro merito gaudere titulo, Dialecticæ suæ locos topicos diligenter excuterent, ad medium inueniendum quod extrema illa quibus distant, conciliaret, quo ex maiori altercatione ad minorem pedem mouentes, litium tantarum eliccrent conclusionem: alias haud ferendum eos criminari THEOPHRASTVM *& post hunc Seuerinum, quod morbum in prædicamento substantiæ collocauerint, & febrem stomachicam vomitu reiectam, se in forma mucilaginis vidisse assererint. Effunduntur hic in cachinnum Curtius, Conringius, & plerique nominis* PARACELSI *hostes, bonos Logicos per ironiam vocant Chymicos, increpantque verbera lingua nullatenus meritos, cum data opera, ob angustias scilicet prædicamentorum, morbos sub substantiæ locauerint, toties incalcato, tantum abesse eos in vno ex decem illis tuguriolis posse stabiliri, vt, e contra, quilibet ipsorum latius pateat, quam omnes illa domuncula simul sumptæ; imo has in morbo fere quolibet comprehendi, cuilibet, morbum calculi in vesicâ, seu obstructionem à*

Physica Scholast. non scientia

Log. instrument. imperfecta.

Figuræ Syllog. inutiles scientiis.

Thom. Aquin. Albert. Scot. nō conueniunt.

Morbus in substantia

nem à

nem à calculo causatam, vt cum scholis loquar, vel alium examinanti patescet. Omnia enim prædicamenta occupat, & superest adhuc quidpiam ab aduersâ valetudine, alijs casa locandum. Nec diffitentur ipsi Magistri nimium strictas illas esse cameras, non ampla satis palatia vniuersitati rerum recipiendæ. Vt prætercam transcendentia, quæ, quia quantitate sua denarium hospitij excedunt, nullum Vbi in ipso reperire potuerunt: nihilque dicam de Entibus incompletis, collateralibus, Intentionalibus &c: Concretorum saltem miseret, virtutis studio male habitorum: quia enim non vt nudæ Qualitates, ob verecundiam, sed decoro amicta Habitu, ne ab Actione frigoris Passionē sentirent, incedere voluerunt, Situ commodo destituta, Relato gradu, inde exulare, vbi licitum fuit sedes eligere, totumq; hoc mundi Theatrum incolere, coacta fuère. Et hac illa est ratio, quod nunc in orbe nullibi caliditas vel frigiditas, paternitas vel filiatio; albedo vel nigredo, sed frigidum & calidū, pater & filius, albū & nigrum cernātur. vnde perspicuū, non realibus entibus, sed vt rationis in formā conuersis, domicilia sua constituisse, & ad hoc temporis conseruasse.

Abstracta nulla sunt in mundo.

Transeo, figurā Galeni, proprios cuiq; figuræ modos à Ramo inuentos, aliaq; cōplura, ex quibus facile obtutui offerrem, vacuum è naturâ expulsum in figuras & modos communes syllogisticos se recepisse, nisi calamus à lusu fatigatus ad seria properaret. Quocirca, artem vel scientiam (elige) incertam, instrumentis mutilam, conclusionibus ambiguam, vbique vacillantem & titubantem, spreuisse nihilque fecisse, THEOPHRASTO condonandum, cum solidum doctrinæ quæsiuerit, & possederit. Concesso iam eum Dialectica nullum in scriptis specimen dedisse, imo, ignarum fuisse, pro auctario dato, nihil ad studium cui se addixerat facientis: Germana tamen philosophiâ non leuiter imbutum, sed plane tinctum, & libri eius cuiuis candide iudicanti testantur, & vnanimes sublimiorum scientiarum gnari adstipulantur. Non a plurimis illum philosophorum catalogo non reponi, quod de subtilissimis spinosissimisque quæstionibus, quibus illi tanquam septis omnem scientiam includunt, ne verbum quidem fecerit.

Theoph. vera philos. gnarus.

Qui enim (aiunt) philosophi nomen mereatur intricatas Modalium rationes non examinans, & vt digitos suos tenens: spatia imaginaria non imaginans, & an Deus illa inhabitet ignorans; vtrum ideæ Platonis pepererint vniuersalia Aristotelis; an hæc, latius patenti ore, illa absorbserint non definiens: vel tandem quâ dexteritate quantum finitum in infinitas partes diuidatur non comprehendens? Nugatoriam hanc opinatus philosophiam, otiosorum speculationes, cerebrum phantasticorum vacui formidine inhabitantes, & tantum a vera philosophandi ratione distare, quantum imaginaria à realibus, vtilia à futilibus.

Contēpsit spinosas & inutiles quæstiones.

Sed acuere talia, respondent illi, atq; polire mirum in modum ingenia. Acuunt, fateor; sed in perniciem venerandæ illius Diuæ, Veritatis, quæ intempestiuis tantopere perfossa acuminibus, vt augustissima eius facies vbique lacera amplius non cognoscatur. Polıunt, concedo; sed tam lubrica reddunt, vt deinde nullis rationum vinculis cōstringi, nulla argumentorum manu apprehendi & teneri possint, quin anguillæ instar suis distinctionibus, nec sibi, nec alijs intellectis, quà minimè patet exitus, elabantur.

Veritas non agnoscitur.

Fatalis est ruina quibuscunque scientiis illa subtilitas, & nihil maiora simplicitatis Euangelicæ progressui repagula obtrusit, quā Theologia scholastica, quot subtilibus, tot inutilibus quæstionibus referta. Nec minus nocumenti transcendens ingeniorum eleuatio, iustoq; subtilius acumen, Physicæ attulit; vnde studioso Naturæ cognitione flagranti nimium subtilia fugere, & in simplicitate ambulare, suadet Nobilis Polonus, Naturæ mystes, qui Cosmopolitæ nomine inclaruit, mihi non solum ob communem patriam, & summam Naturalium cognitionem, sed præcipuè ob animi plusquam niueum candorem, vbique in scriptis eius conspicuum, summe venerandus, & omnibus physicæ veræ amatoribus commendandus.

Cosmopolitæ consiliū.

Itaque, vt tandem vno verbo comprehendam, quid boni Logica cum philosophiâ illâ subtili afferant; dico, facilitatem largiri in vtramque partem probabiliter disputandi seu putandi, deque omnibus etiam manifestissimis ingeniose dubitandi; animis in spatio supercælesti imaginario volitantibus, ac residentibus, suauem suppeditare alimoniam; Pyrrhonis tandē doctrinæ Scepticorumque scholis stabiliendis omnium commodissimam esse scientiam. Conemur iam pro posse nostro planctus Medicorum cōtinuos de atrocibus inuectiuis sistere, vel saltem moderari: conqueruntur enim nonnisi dicteriis in medicos volumina PARACELSI esse repleta, quos sub nomine humoristarum singulis ferè paginis ignorantiæ, stupiditatis, homicidiorum reos agit, insolenti seipsum eleuans ad astra vsque fastu; se solum veræ medicinæ scaturiginem inuenisse & ingenti haustu ebibisse, se verum medicum ex lumine maioris mundi productum, reliquos velut vmbras volare; Auicenna, Auerrhoi, Galeno, eius vestigia legenda; & denique se Monarcham medicæ artis à Deo, naturaque

Object. de inuectiuis & iactātia.

electum

Reſp. ad primum. electum. Ad primum vt primò reſpondeamus. Non addunt illi cauſam ſtomachi mortiſ, quæ nulla alia, quam medicorum tunc viuentium inſultus, perſecutiones, iniuriæ, quibus THEOPHRASTVM afficientes exacerbanteſque, dicteria illa prouocarunt: ægre quippe ferentes nouum dogma Veteri ſuo noxium & exitiale a PARACELSO prolatum, non ſatis animo ſuo fecisſe exiſtimabant libros tantum eius typo prohibuiſſe, niſi etia famam ipſius impetitam theonino dente arroderent, ſpargentes, nouum illum Medicaſtrum nonniſi circulatorem, cinislonem, ſuminuendulum, ignarum, lucrum ex palliantibus curationibus captantem, empyricam, iam ante ſecula expulſam ſectam, reducere, & tandem magiæ infernalis ludum erigere. Quod vel mitiſſimum ingenium his aculeis punctum non inflammaretur ira? Quæ vel Angelica patientia tam virulenter læſa in furorem non ageretur? THEOPHRASTO corde tenus perculſo dulcis videbatur vindicta, ſi calamum ſtringeret in eos, qui vbique in ipſum acuebant linguas; & legitimum cenſebat vera illis exprobrare, qui nomen eius tot mendaciis maculabant. Sunt ex ipſis THEOPHRASTI ſe-

Non omnes Chy. approbant. quacibus, qui, illud iniuriarum plauſtrum haud approbantes, inculpatam vitæ inſtitutionem, magis quacunque oratione defenſoria, oppreſſæ occurrere famæ, patientiam maledicorum victricem, ſilentium iniuriarum eſſe obicē, præclara denique acta os ipſi inuidiæ obturare dicunt. Non inficiamur, præclarum huic malo medendi eſſe genus, vitæ integritate ſanctiam viperino morſu famam redintegrare; pulcherrimam vindictam probitatis vniſono tenore illatas vicisci iniurias. Dignam trophæo victoriam, totidem actionibus, quot linguis, impios accuſatores mendacij conuincere, vt tandem, animo potius quàm vultu rubore perfuſi, obmuteſcentes innocentiam noſtram prædicent, culpam ſuam fateantur. Concedimus dari, quos tolerantia ad viam rationis reuocat, vnde contradictio & oppoſitio illos diuerterat ſunt, qui victum ſibi perſuadentes hoſtem, non amplius inſultant; & temperat quorundam bilem frigidum increpati ſilentium. Abiicit leo cum proiecto hoſte iram, & parcit illi quem interimere poterat. Sed caniculæ fugientem inſequuntur virum: & lepores mortuo inſultant leoni. Generoſiſſimarum tantummodo mentium virtus eſt, morum vinci lenitate, & iram ponere, facile ab aduerſario exceptam. Verum THEOPHRASTVS longè

Quales hoſtes Theop. alius indolis nactus hoſtes, non ſolum præſentem verbis factiſque, ſed etiam abſentem literis ſcriptiſque perſequentes, & vrbibus pelli, quantum in ipſis erat, laborantes, adeo vt nullibi fixum ponere pedem tutum eſſet, patientia parum aut nihil profeciſſet, ſed furorem, quem ſopire cogitabat, & ſarcaſmos magis prouocaſſet. Indeq; veniam mereri puto, ſi hos mucrones ſimilibus obtudit armis. Gloriationem illam, vt non omnes laudant, excuſationes

Reſp. ad ſecundū. tamen eius legitimas aſſerunt: Ingenium ſcil. liberum & helueticum maluiſſe eloqui quæ de ſe ſentiret, quam irrequiete tacito ſub pectore diutius premere. Quo enim mihi inge-

Reprobatur diſſimulatio nia illa Tiberiana, aut Doctoris Politici ab Italia diſcipuli, qui vultu humilitatem ſimulantes, animo ingentem ambitionem occultant? qui famæ auram reſpuere videri volunt, quam hianti ore captant? & in tantum abſunt a propria ſui ipſius collaudatione, vt blandiente linguâ faſtum eorum demulcente, modeſtiam ſuam vulnerari vociferentur? medullitus interim occulto in ſinu cum Alcibiade amplectentes diſertiſſimos laudum ſuarum præcones. THEOPHRASTVS noſter longiſſime ab hoc diſſimulationis vitio abfuit, fateriquee maluit magnificam de ſeipſo opinionem, quam incurrere diſſimulati candoris vituperium. Nec tamen cauſam video, cur vſque adeo reprehendendus, ſi, aliis ſe præferendo, Monarchiā

Quo nomine Monarchia Theoph. conueniat. in Facultate Medica affectauit. Habet quælibet ars atque diſciplina ſuum Monarcham, excellentiſſimum nempe omnibuſque aliis præcellentem artificem vel Magiſtrum: & talem in re Medica THEOPHRASTVM fuiſſe citra aſſentationem affirmare licet. Nam cum totum iſtud ſtudium referatur ad praxim, & opus ſenſibile, videlicet ſanitatem, poſt ſe

Qualis verus Medicus. relinquat; non optimus ille vocandus Doctor, qui eleganter & compte de medicinâ diſſerere; externarum, antecedentium & coniunctarum cauſarum numerum, productionem ac coniunctionem, morborumq; & Symptomatum naturam, oculis nouis obiicere; nec cui vniuerſæ rei herbariæ nomina cum differentibus figuris cognita; vel tandem cui anatomia exactior ob crassis delicatiſſimarum & ſubtiliſſimarum partium compoſitionem, ſitum, formam, vſum vt commonſtrauerit; ſed iſte, qui pertinaciſſimos morbos vincere, abigere, curare, & exilio mulctatam ſanitatem poſt-liminio ſcit reuocare. Hac vero in parte THEO-

Theoph. pertinaciſſimos morbos curauit. PHRASTVM omne tuliſſe punctum ipſi eius antagoniſtæ vel inuiti fateri coguntur, atteſtante idem eius ex ſcripto, vt & Oporino ipſius à manu, cuius hæc extant verba: In curandis vlceribus etiam deploratiſſimis miracula edidit, nulla victus præſcripta aut obſeruata ratione; ac paulo inferius: Laudano ſuo ita gloriabatur, vt non dubitarit

tarit affirmare, eius solius vsu se è mortuis viuos reddere posse, idque aliquoties dum apud ipsum fui, re ipsa declarauit. *His adstipulatur Gesnerus, dicens :* Audio multos facilè ab eo in morbis desperatis curatos, & vlcera maligna ab eo sanata. *confirmat idē Francisci supra citati testimonium, & probationem confectam reddunt, tum infinita alia, tum exemplum ab Adamo in vita eius descriptione allatum; asserit iste, Albertum Bazam, Poloniæ Regis Medicum, cum* THEOPHRASTO *ægrotum inuisisse, quem superuicturum pauci sperabant ob defectum virtutis & pulsus, laborante etiam pectore; & fassum quoque* THEOPHRASTVM, *conclamatum esse de ægroto, si secundum humoristarum methodum procedens illorum pharmacis vteretur; sed sua remedia efficaciora, deiectam hanc posse excitare valetudinem subiecisse, & cum dicto medicamento præbito, aliquot horarum spatio malum omne expulisse, sanitatemque restituisse. Nihil ergo mirum si titulum Monarchæ iure meritum sibi asciuit; &, à nullo ante actis seculis Medicorum sibi eripiendum, possidet. Verùm enimvero, vt huic querelæ locum nullum do, ita e contra, illi à Sacro Theologorum choro intensæ non possum non me iungere, iustissime de vno vel altero errore, in explicatione sententiarum biblicarum commisso, accusari eum concedere adactus. quocirca, vt Medicina, Philosophia Naturalis, atque Chymia ab illo ediscenda author sum: ita nemini fidei mysteria ex libris illius excerpenda suaserim. Nec tamen hanc ob causam grauius quidpiam in eius scripta statuendum censeo, quàm in Aristotelis Stagiritæ, quæ cum enormibus & maxime impiis doctrinis scateant, ipsarum author philosophi per excellentiam, gentique naturæ, nomine indigitatur. Quid enim absurdius, & in diuinam maiestatem iniuriosius excogitari potest, quàm mundo æternitatem tribuendo, Deo aliquid coæternum statuere? Numen, seu primam intelligentiam rerum mundanarū nullam putat habere curam: sed primæ sphæræ alligatum in illa voluēda & cæteris sphæris corripiendis, frustra reluctante minorum intelligentiarum societate, ad sudoris perfusionem laborare; nullà particularium cognitione instructum, ideoque, nec omniscium, nec inuocandum; impiis nullas pœnas, vt probis nullam remunerationem expectandam, animam esse mortalem, cum omnes formæ corporum intereant : & tamen, cum his & aliis absurditatibus, summus celebratur philosophorum, eiusque authoritas scholis pro lege, dicta pro oraculis habentur; ita vt non abs re Zelotes causa Dei Lutherus, apud Sleidanum dolens, inquiat :* Aristoteles Theologis scholasticis in summo pretio est, & nihil ab eo dictum tam absurde & alienum à nostra religione, quod non defendant, quod aliqua interpretatione quantumuis longè petita non circumuestiant, quò suus illi constet honos atque nominis existimatio. *Nobis* THEOPHRASTI *curuas in terram sententias ad perpendiculum sacræ veritatis cogere non stat animus, sed deflexionis à rectâ semitâ rationem indaganti alia non occurrit, quam creperum diuinæ lucis à magnis illâ ætate viris detectum, ab ipso antē, anno quadragesimo primo præteriti sæculi defuncto, eminus saltem conspectum nec plane perceptum. Quod si fata longiorem vitam indulsissent, proprioribus illustratus radiis, cum erroribus suis veritatem agnoscitaturum fuisse, Christiana charitas, de mortuis nonnisi bonum iudicans, credere imperat. Euenit Tertulliano, nec non Origeni, eminentis, si quisquam alius, ingenij, quod, rationi fides non obnoxia habenas laxantes, præcipiti cursu in voraginem fœdorum lapsi sint errorum; vnde tamen enatando se recepisse ante obitum, ac in fluuium lacte melleque cælestis veritatis manantem rediisse, Christianissimorum, quibus proximorum amore viscera feruent, est sententia; Diuus quoque Augustinus reuocationes iuuenilium erratorum scripsit, &* THEOPHRASTVM *idem fuisse facturum, si longius vitæ aura fruentem renascens Euangelij lux plenè perfudisset, non absque ratione conicio; cùm in scriptis suis frequenter priorem sententiam, experientia vel ratione doctior factus, nil risum Zoilorum veritus, correxerit. Istud inimici eius inconstantiæ, & obliuioni prioris doctrinæ, tribuunt, & taxat eum Helmontius quod sæpius humoristis illudens, mox alibi se illis adiungere videatur. Verum Helmontij hæc palato non arriserunt, quia* THEOPHRASTVS *non planè, vt ille, humores e natura eiecit, sed tantum medicorum ignauiam, qualemcunq. sinistram valetudinem ab illis dependere, ex cibis quibusuis generari, & quatuor nec plures vel pauciores dari, ex eorumq. symmetria sanitatem, ametria morbos fere vniuersos procedere, asserentem, reprehendit; itaque, si opinionem priorem mutando, sæpius emendauerit, palamque, non erubescens, professus errorem antecedentem fuerit, constans, ingenuitatis, non instabilitatis, indicium esto. Cur enim nefas, agnitum deserendo errorem, veritatis vexilla sequi, deuiantemque ad regiam viam se dare. Docet dies diem, & quotidie*

Theophr. à Theologis accusatur.

Aristotelis absurda doctrina.

Causa deuiationis Theoph.

Cur humores probat & improbat.

¶¶¶ *discendo*

Senescendo discimus. *discendo senescimus. Nouis acuuntur radiis animi pupillæ, dum corporis hebescunt: pudicaque veritas solos fugit iuuenum obtutus, non grandioris ætatis, quibus, positâ prætextâ, se vltro detegit. Ingenua indoles subrustico haud confunditur pudore, sed verecundia, virtutis colore, rubescit, deprehendens se vmbram pro corpore, pictam pro natiua facie amplexam esse; vehementiorique exardescit amore, quo longius, veritatis decepta specie, à quæsito se abfuisse obiecto animaduertit. Habet hoc peculiare veritas, vt tot procis ambiatur, quot spectatores nancisci contigit; etiam qui apertum videntur ei bellum indixisse, in secretiore sinu exosculantur. Tot quippe illecebris dotata, tot Veneribus nitet, vt, suaui violentia, quoscunque sui iuris, & nullis falsarum opinionum condimentis inescatos, ad se rapiat, raptos possideat, possessos ambrosiâ nectareque omnigenæ cognitionis pascens, in vitam sibi deuinciat.* *Illecebræ veritatis.* *Et erit adhuc aliquis, qui vituperio dignum existimet authorem, quod abdicatis primis animi sensis, falsam sententiam cum vera commutauerit? & inconstantiæ notandum macula putabit, quod illam erroris abluerit? Malè meretur constantiæ laudem, qui se in absurdis constantem exhibet, & obstinatus in erratis persistit. Ille constans dicendus, qui semper & vbique, vndecunque, aut quacunque, venienti Vero animi fores pandit, auidius excipit, liberaliter habet, & tandem arctissimo fœdere sibi astringit.* *Constãs amore veritatis.* *Falsa illa personataque virtutis huius larua, semel conceptas opinationes tam stricta obsidione cingens vt effugiendi omnis spes sit præcisa, non exprimendum obstaculum scientiis, quo minus gressum promoueant, adfert. Philosophicus vere animus nunquam non paratus melioribus rationum momentis cedere, veritatique concedere; imo eminus conspectæ obuiam gestit ire, aut currere, desiderio sciendi calcaria addente. Præ oculis semper, & tenaci habet insculptum memoriæ, vt indictum sit, quicquid veritate inuita dictum: & tantum abest, vt errata suorum scriptorum occultet, velet, tegat, protegat, quod e contra vltro fateatur, aperiat, oppugnet, expugnet. Si hæc viuo charactere animis hodiernorum Authorum cacoethe scribendi laborantium insculpta, voluminum titulis annecterentur, seduloque obseruarentur, ne iam velitationes stylorum, linguarumque, nobis vltimum vale dixissent. Quamobrem consuetudo* THEOPHRASTO *familiaris, mutandi sententiam quoties rectius conspectum lumen præteritæ noctis detexit tenebras, reprehensione omnino vacat, vt & perenni sit metallo incidenda, & cuique vere philosopho imitanda.* *Obiectio de nullis assertionibus.* *Pergunt iam aduersarij, & ne in vanum Monarchæ assumpsisse videretur nomen, reapse vsurpare annisum, quando opinationes suas nullis rationum columnis fultas, pro firmissimis & inexpugnabilibus fortalitiis, dictaque pro regulis haberi, atque adeo Pythagoram resuscitatum nobis repræsentare sategit. Condonamus obtrectatoribus & hic, & alibi, vt pote rationis adeptorum philosophorum scribendi penitus ignaris.* THEOPHRASTVS *in secretis naturæ inueniendis, quam inuentis in publicum diuulgandis occupatior, opiniones suas non semper coaceruatis roborauit argumentis, ne multa in probationibus aperire cogeretur vulgum Medicorum adhuc celanda. Triplicis enim generis sunt, quæ Hermes Trismegistus philosophiæ suæ discipulos testamento & iureiurando obstrictos, coram mundo tegere voluit.* *Triplicia arcana à philosophis celata. Primum.* *Primo, humano generi plus calamitatum quam emolumenti allatura; vnde elixir suum ænigmatum & gryphorum tegminibus inuoluerunt, profanum vt pecus à præsepibus arceretur, neue improbis hac reuelatione, tanquam furioso gladius, illis ipsis aliisque periculosius, in manus daretur.* *Secundum.* *Deinde, pretiosa quædam arcana philosophicorum hæredibus laborum asseruanda præcepit, ne canibus proiicerentur, aut nothis darentur, legitimis debita filiis; atque hac de causa remedia præstantissima cabbalisticum illud æmulantia, nonnisi per manus traduntur, vel in aurem insusurrantur, et rigoroso silentio vsque ad extremum halitum conseruanda, nec nisi tum temporis [illegible] probatæ probitatis fidei committenda. Tandem, generalem naturæ processum in mixtis componendis, resoluendisque, spiritus vniuersalis cum sibi substrata communi rerum materia notitiam, id est fontem omnifariæ generationis & corruptionis, atque scaturiginem cunctarum virtutum atque facultatum in tribus naturæ regnis conspicuarum, omni studio iussit abscondi, corrupto mundo haud merente tantorum mysteriorum reuelationem transeunte saltem penna ab illo diuinæ maiestatis amanuensi notatam. Quanquam enim secula instent, nondum appulêre, quibus nihil tam occultum futurum quod non reueletur, & omnium conspectui tandẽ exponatur. Ecce, lector beneuole, rationes, quare* THEOPHRASTVS *in probanda sua scientiâ non multum laborauerit, ac ignorantia, vanaque iactantia insimulari, existimationisque iacturam facere maluerit, quàm calamo prurienti philosophorum arcana in plebem indignam spargere.* *Obiect. de plagio.* *Vulgus cantat, pulpita*

resonant

resonant, PARACELSVM *nouam & antea inauditam produxisse doctrinam ; sed silentium imperant, Crato Medicus Cæsareus cum Germano Courtin Parisiensi. Ille quidem ne gloria aliqua in* PARACELSVM, *veluti primum inuentorem doctrinæ suæ redundet, affirmat.* Librum a se visum in bibliotheca Marci Singmoseri sacratiss. Imp. consilij a secretis, exaratum à Monacho iam annis ab inde ducentis, quo ipse multis mensibus vsus sit, quique omnia, quæ PARACELSVS eiusque sequaces tanquam Eleusina sacra ferunt, tam euidenter tradiderit, vt neminem fallere potuerit. *Verum, cur publicum non fecerit tanta mysteria reuelantem, causam non addit; fortassis metuens ne celebre nomen, quod hoc plagio* THEOPHRASTVS *acquisiuerat, perditum iret, charitas suppressit: scilicet illâ pectus Cratonis erga hunc hominem calebat; sed cur eadem non addidit stimulos, vt publicum magis commodum quàm priuati vnius gloriolam spectans, allata face, obscura noctis in scriptis* THEOPHRASTI *regnantis abigeret? Volunt aliqui Basilij Valentini fuisse volumina: verum hæc nullam cum Theophrasticis habentia conuenientiam (si doctrinam de tribus principiis excipias) hucusque eleusina sacra manifestare nequiuerunt.*

Crato.

Courtin verò maius crimen obiicit, & in antiquitatem nocturnum furem irrupisse, generalique rerum spermate Anaxagoræ subfurato, aliis coloribus vestitum in scenam produxisse. Fuerat rugosa illa materia ex Lycæo ab Aristotele Philosophorum Deo abacta, & filia cum parente iam olim defuncta, nunc verò ab orco redux, in has auras mirabili modo reuocata, explosâ metempsychosi renascitur. Paracelso quidem, & vniuerso Chymicorum Collegio, parum curæ est hominum authoritas, & campo cedere, herbamque porrigere cogitur, qui his armis cum illis pugnat. Vnicâ experientia centum Aristotelis affabre factas destruunt rationes, omnia per ignem probant, &, cuius imaginem ferat moneta parum solliciti, materiam examinant, pondusque exactè trutinant. Reperiunt sæpissimè Democritum ridendo, verum dixisse: Epicurum in madida mente, a vinosa lingua; sanas fouisse opiniones, sobrias protulisse sententias; & hunc in vino reperisse uerum, quod ille sub puteis aquis absconditum asserebat. Rigidissimi veritatis assertores adigunt ipsum Peripateticum gradum sistere, & coram tribunali veritatis se sistere, ad dicendam causam & edisserendas doctrinæ suæ rationes. Quapropter non deteriorem reddit sententiam, quod reiecta à Stagirita cum Authore in obliuionem abierit; nec ideo damnanda affirmatio Anaxagoræ quod illi non fuerit probata.

Courtini obiectio.

Democritus. Epicurus sæpe vera protulerunt.

Sed pergit eloquentissimus Courtin in oratione sua aduersus PARACELSVM, *tota ad ferocitatem Peripateticæ & Galenicæ disciplinæ facta, & Chymiam miris modis exagitans subiugatam à se in triumphum trahi somniat, quamuis argumentorum robore planè destitutus, verborum ampullis tantummodo dissertationem inflet, & ex Aristotelis armamentario tela Chymiatris contempta promat. Non ignarus deformitatem vultus artificio sæpius tollerabilem reddi, & mangonium supplere non raro natiuæ formæ defectum, nihil prætermittit orationi suæ eleganter vestiendæ, omnes oratorum hortos decerptum flosculos percurrit, vniuersa figurarum accendit lumina, phalerata verborum conquirit ornamenta, perpetuis calamistris periodos cincinnat, & quibuscunque lenociniis omnes orationis partes instruit, vt maiestatem disciplinis suis conciliet, & animorum beneuolentiam captet. Mox deinde caperata fronte timorem incutiens, in* PARACELSVM *inuehitur, conglobatis argumentorum machinis adoritur, ingenti impetu vibrata impellit tormenta, tonat, fulminat, fluctus tempestatesque excitat vt nauiculam* THEOPHRASTI *agitatam, concussam, vix non naufragam, absorbeant. Tandem composito ad hilaritatem vultu argutum Spagyricos irridet, nubem dicteriorum explicat, nunc continuis ipsis illudens ironiis, & efferre simulans grauiori vt lapsu præcipitet, nunc in cachinnos solutus, nunc blandiens acuto mordens dente; vno verbo tot fingit refingitque personas, vt histrioni Roscio nihil cedat.*

Courtinus exagitat Chymiam.

Courtin. eloquens.

Courtin. varios induit affectus.

Sed quo ouans Courtin acinace ramum palmeum, victoriæ signum, deciderit, contemplemur; & paulisper aliquas rationes tam contra doctrinam PARACELSI, *quam pro sua, adductas libremus. In fundamentis & principiis scientiæ cuiusque destruendis initio laborandum, si reliquum ædificium per se ruere volumus, optime sentit; ideoque tria Chymicorum principia, vt lapides angulares, reiicit, eo argumento, quod non sint inter se contraria, quæ necessario ad generationem quamcunque (vt ait) requiruntur, & materiam primam, formam & priuationem Aristotelis illis substituit. Nihil hic pro asserenda* THEOPHRASTI *afferam sententia, ad ocularem solummodo m[illegible]ses factam [illegible], sulphuris, & mercurij demonstrationem, in resolutione mixtorum obuiam e[illegible] lippis & tonsoribus iam visam & notam, nunquam, etsi illa crepent, rationibus suis sine ratione destruendā, illum relegans, nunc vtrū forma & priuatio in*

Examinatur vnum & alterum argumentum Courtini.

communi subiecto materia, sibi sint contraria, vel non, inquirere placet. Prætermissis iam (ne actum agere videar) rationibus, queis alij priuationem ex Principiorum naturalium albo in perpetuum deleuere, mihi conficta ingeniose contrarietas potissimo iure reijcienda videtur: Quod contraria sub eodem semper sint genere; forma vero ad substantiæ referatur, priuatione inde exclusa, vt notat Sennertus, sententiæ Courtin in Physices Epit. lib. 1. cap. 3. astipulator: Deinde, quod substantia vel substantiæ pars, quatenus talis, non habeat contrarium; Atque forma substantialis sit pars constitutiua substantiæ, & vt talis hic consideretur, nullo habito adhuc respectu ad qualitates ab illa manantes; quare nulli rei, neque particulariter priuationi est contraria. Exinde quoque fluit: cum res sibi contrarientur per accidentia, qualitates &c. ista vero omnia fere à forma, nulla à priuatione procedant, quod hæc, armis destituta, illi contrariari nequeat. Accedit, contrarietatem non esse nisi inter duo entia realia & positiua; priuatio autem non est nisi negatio Entis, sc. formæ futuræ, quæ ipsamet adhuc nihil est, nisi potentia: id est, potest tantum esse. Quemadmodum in vitro aquâ repleto (vt palpabili vtar exemplo) vinum est, nimirum, si effusâ limpidâ, hoc infundatur: ita forma futura inest materiæ, si præsente expulsa, illa succedat; hoc vero esse, est non esse, seu nil esse. Quocirca, cum priuatio in conceptu suo formali nihil innuat, quam absentiam rei quæ potest esse, sed non est; conceptus vero materialis capacitatem subiecti ad nouam formam denotans falso illi attribuatur, vt pote ex sola materiæ dispositione dependens, ac si si tribuendus, de illaque enunciandus, non video, quomodo illa Enti actuali, imo ipsimet actui possit contrariari, quandoquidem non Entis, vel Ficti Entis, nullæ sunt reales affectiones. Demiror Sennertum loco supra citato statuere, quod materia modo cum vno *(verba eius sunt)* vnam rem constituat naturalem, modo cum altero alteram. & quod eorum contrariorum per vices sit subiectum, *cum tamen recepta & nulli negata sit sententia, materiam nunquam naturaliter posse, vel potuisse, sine forma existere, & nemo vnquam poterit dare illud* modo, *quo materia, absque formâ, solâ cum priuatione vnam rem constituat; quoniam eo ipso instanti, quo vna forma recedit, alia materiam occupat: atque sic priuatio semper excluditur, nullaque datur per vices successio, & consequenter nulla pugna. Ridiculum quoque est, quod aiunt, priuationem disponere materiam, & stimulum addere vt nouam formam, sui exitij causam, desideret; & infirmat ista assertio regu-*

Infelix priuatio. *lam à totâ naturâ confirmatam, nihil sui interitus causam, quâ talem, appetere. Infelix sane procus, qui, ab omni æternitate, si Aristoteli fides, materiam ambiuit, & mutabilem in horas instillauit venerem, nouarumque subdidit irritamenta cupiditatum, sub spe sibi aliquando copiam possidendæ amasiæ futurã, attamẽ in præsens vsq; inuidiâ, propter felicitatem corriualis, marcuit, & quamuis materia suaserit, atque persuaserit, maritorum immutationem, ille tamen semper exclusus fuit, infensissimo eius inimico ambabus vlnis recepto. Incomprehensibile, quomodo vana spes tam dudum eũ non ablactarit, cõtemptu vel odio*

Courtin loci def. refutatur. *vatiniano, in locum perditi amoris succedente. Vlterius tendit Courtin, &* THEOPHRASTVM *ait locum falsissimè definiuisse, quando corporis vacuum statuit. Author noster, videns locum non posse concipi absque spatio omni corpore priuato, nisi penetrationem corporum admittamus, dixit mixtorum loca esse elementa, quatenus alieni iuris plane libera. Non leuem ridendi hic ansam sibi suppeditatam credit; ideoque, sannis & reprehensionibus totam suam orationem de his farciens, ipse, cum Aristotele, locum, superficiem corporis ambientis, definit. Enimuero, non videt lynceus talpa se non locum ipsum, sed terminum quibus circumscribitur locus, definisse. ille enim est superficies, qualis locus esse nequit, cum analogia inter eum & locatum requiratur, ac triplicem corpus locandum habeat dimensionem, eandem locus exigit, sed superficies duabus tantum constat, ideoque corpori recipiendo est inepta. Vacuum vero omnino triplicem dimensionum rationem habet, nimirum longitudinem, latitudinem, & profunditatem, quæ abstracta vacuo, seu loco, propriè, non vero*

Abstracta nulla in natura. *corporibus conueniunt. Nam minime accurate loquimur, dicendo corpus habere longitudinem, &c. Sed corpus esse longum potius dicendum, quoniam concreta sola in natura sunt, nulla verò abstracta: vnde mathesi has loquendi formulas concedentes, physicæ finibus eliminamus. Tenendum enim Mathematica terminos non semper conuenire naturalibus exprimendis, imo neque ipsas demonstrationes, vt euidentissimum faciam in Chymico meo Philosophante, vbi soluam Achilleum, vt pluribus videtur, argumentum, ad probationem continui in infinitum diuisibilis ex geometria depromptum, ad absurdumque deducens lineam diagonalem lateri quadrati æqualem concedendi, nisi illa*

infinitas

infinitas diuisionis admittatur. Vt verò reuertamur ad propositum: Non animaduertit Courtin quantas absurditates incurrat hac definitio. Supremum enim cœlum, à nullo corpore cinctum, non esse in loco concedendum est; atque, cum locus secundum ipsum & Aristotelem terminet locatum, cœlum illud erit sine termino, atque hinc infinitum. Aliud absurdum coguntur statuere: vltimum sc. cœlum superficie conuexa priuatum, atque adeo corpus globosum sine externa superficie consistere; & hac quidem omnia, vt definitionem Aristotelis sartam tectamque conseruent. Longius progrederer, & argumenta ipsius ventilando absurda ineptaque ostenderem complura, nisi alienum à meo esset instituto, leues rationes quibus THEOPHRASTVM *oppugnat sequi ac repellere, angustiis Præfationis cancellis id non ferentibus, & currente prælo idem prohibente. Parum ergo, Deambulatores flagris, iubilans vt ait Courtin, Chymicorum sententias è ludis suis expulisse; cum scholarum placita, ab ipsâ mundi natiuitate, regni sui terminus natura excluserit, quotidieque vanas earum assertiones & inania verba fustibus pellat, & eiiciat. Quin & instant tempora, quibus pyrotechnia nostra ipsi tandem Lycæo ignem suppositura è paleis lignoque constructa argumentorum scholasticorum ædificia in fauillas rediget, solis obryzo & auro vel duro adamante, flammâ intactis. Tractat idem Courtin de ignis gradibus, de Mercurij & auri natura, atque aliis sibi incognitis, vt cæcus de coloribus, ideoque ista nulla responsione egent, propria imbecillitate ruentia. Vltimum aggredior conuitium ipso cogitatu horrendum; nullius momenti prædicta omnia sunt ad hoc vnicum collata, subtilissimum tamen & vaferrimum inimicorum est inuentum, scripta* PARACELSI *Magiæ ceremonialis, aliarumque nefandarum artium criminans. Causam dum inquiro, non aliam reperio, quàm nonnulla liberius prolata, & verba quædam, vulgo terriculamento, ipsi vsitata. Quoniam enim iampridem apud ignaros opinio inualuit, omnem Magiam, Caballam, Chaomantiam, &c. Diaboli esse inuenta, delicias que quibus inescat pascitque sua mancipia, non potuerunt non subito incantationum ac veneficij postulare* PARACELSVM *horum frequentius mentionem facientem. Verum diligentiori trutinâ si expendissent, quo ille sensu istis vocabulis vsus sit, sobrius iudicando præcipiti sententiâ hominem haud damnassent. Proh scelus! viri immerentis nomen, non excussâ causâ, sacrilegâ manu, vnicâque liturâ, è libro vitæ expungere, & Charontis numismati inscribere. Quid enim aliud est magus, ea qua volunt significatione, quam condignum ignis pabulum, titio inferni, Luciferi ex asse seruus, Deique Creatoris sui aduersarius & perpetuus hostis. Vereri debebant in Christi schola instituti talionis pœnam, à iusto illo iudice, qui soli sibi condemnandi potestatem reseruauit. Ad exactiorem libellam omnia reuocanda erant antequam acrius quidpiam in Christianum pronunciaretur, & scelesto ore flammæ ignesque decernerentur. Magiam scripsisse aiunt: verùm & alij idem fecerunt, nec culpæ illis datum, nec tantas perpessi sunt persecutiones. Magiæ illius nomen nemini oportet sit terrori, de naturali enim loquitur, non superstitiosâ, quam ille diuersis voluminum suorum locis fugiendam & abhorrendam monet. Datur naturalis, quæ totius naturæ virtutes & potestates diligenter indagat, ac feliciter assequitur; agentia cum passiuis debito modo, loco, tempore, pondere, atque mensurâ coniungit; inferiora, quasi receptacula, vt cœlestium influxibus pateant, disponit; æthera cum sublunaribus maritat; & ideo huius rotundæ fabricæ supellectili hominem microcosmum instruit, vt illa admirandos menti, oculisque stupendos producat effectus. Sapientes ex oriente, qui magi in sacris appellantur, hac scientia stellam illam nouam, nouum quid præsagire edocti, Christum Saluatorem in Iudæa natum esse cognouerunt. Huius beneficio Dionysius Areopagita Mundi authorem, Christo crucifixo, pati perspexit. In hâc Moses fuit instructus, cum in omni Ægyptiorum sapientia, (quæ nulla alia, quam magia naturalis, a populo illo summe exculta) versatum diuina testetur pagina. Nec quispiam tam est mente destitutus, vel impius, qui hos viros in infamem veneficorum catalogum referre audeat. Non pauca alia, quibus est visus, nomina in abusum iuêre, & laudandæ antiquitus artes, nefarias hodie & execrabiles significant.* THEOPHRASTVS, *pro more suo, aliâ accepit significatione Geomantiam, Pyromantiam, Chaomantiam, quàm vulgo habentur: neque enim pro stolidis illis, futura ex libero hominis arbitrio, aut secreto ante sæcula facto omnipotentis decreto dependentia diuinandi instrumentis adhibuit; sed quatenus per illas ex naturalibus causis naturales præuideri queunt effectus magni fecit & singulari æstimatione habuit: vel etiam, pro artibus, curationum magneticarum & sympatheticarum effectricibus, accepit ac vsurpauit. Atque hac ratione chaomantiam exercet quilibet ex triuio, qui pluuiâ brumâ, ver corruptum, & morbi*

Absurda primum ex definitione loci Courtini.

Absurdum secundum.

Aristotelis placita lacerata necesse.

Sutor vltra crepidam.

Obiect. de Magia.

Causa criminationis.

Christianus mitius tractandus.

Quę Magia naturalis doceat & præstet.

Magi ex Oriente. Dionysius Areopagita. Moses.

Quid intelligat per Geomantiam Pyromantiam Chaomantiam. Quis Chaomanticus, Geomanticus.

morbis infectum contagiosis, futurum vaticinatur. Geomanticus vocandus, non solùm, qui mephitide ex terrâ exsurgente, pestes regionis illius prævidet & prædicit; sed & ille, qui fertilitatem soli à sterilitate ex fundorum consideratione discernit.

Quando Medicus Chaomanticus.

Chaomantiam intelligit Medicus, cùm, tumorem splenis dissipaturus, sympatheticum adhibet remedium; & bestiæ liene super nostri regionem, donec incaluerit, applicato, in aëreque, vel fumo, ad exsiccandum exposito, turgentem hominis lienem curat.

Geomanticus.

Geomanticus appellandus Medicus, qui persicariâ, postquam supra contusionem intepuerit, terræ mandatâ, coagulatum in corpore dissoluit sanguinem.

Pyromanticus.

Pyromantiam adhibet, qui forcipe crinibus ex vertice Epileptici in vigore paroxismi euulsis & combustis, germinantē sanat ægritudinem. Ista remedia ab omni superstitione impietateque aliena, magnis à viris, criminéque infernalis magiæ non postulatis, imo ipsis Galenicis adducuntur, & his Authoribus acceptata commendantur, à THEOPHRASTO vero allata exploduntur, resectaque damnantur. Offenditur talibus frequenter remediis medicantium vulgus, & non naturalia vocat, quia rationem, seu medium, quo patrantur ignorans, nullum plane agnoscit; & licet de contactu virtuali rerum & sympathia multi multum garriant; nihilominus cùm in speculatiuis, hactenus pedem stiterint, quid sit, quantum, & quâ ratione contactus ille operetur ignaui minime indagârint, nominásseque contenti & in naturalibus obseruasse, de applicatione parum solliciti, nil amplius agitarint; non mirum, si attoniti ad nouum exstirpandi affectus modum stupescunt.

Scholis ignorātū mediū.

Homunculus est speculatio.

De homunculo THEOPHRASTI non obscurum inter illos murmur, & demirari subit non perspexisse curiosi subtilem esse speculationem ingenij, non impiam temerarij Deucalionis praxim quibus generationis humanæ modus ad rauim usque declamatus, & ad nauseam instillatus, ex vtriusque sexus semine procedens, obscurus esse nequit.

Quid Caballa.

Per Cabalam nihil aliud THEOPHRASTVS intellexit, quam diuinorum mysteriorum per naturalia quantum fieri potest, illustrationem; & Archetypi in ectypis huius mundi vbique demonstrationem; de hac Picus Mirandula, vir supra titulos ac encomia, & Petrus Galatinus, omnigenâ literaturâ atque doctrinâ instructissimus, plurima scripsēre, & contra liuidum inscitiæ dentem defendere, quæ apud illos videnda.

Naudæ' Theop à Magiæ accusatione defendit.

Vindicauit tandem PARACELSVM à Magiæ infamis crimine, infinitæ pene lectionis & doctrinæ, nec non ingenij politissimi Naudæus, qui ipsum, cum aliis, falso imperitorum oblocutione malè audientibus, liberaliter hâc culpatione exemit. Si sublimibus illis atque felicibus animis rerum mortalium cura; aut quietis sensus aliquis foret cineribus, sane illi, pro immortali beneficio, immortales refunderent gratias. Cùm enim vera vita secundum Tullium non ea sit quæ his corporis angustiis clauditur, sed quæ viuit omnium memoria seculorum, quamque posteritas venerabunda intuetur, atque colit: annon Naudæus vitam illis dedit, si famam, nempe vitam posthumam, reddidit. Sempiternis aduersarij memoriam ipsorum volebant damnatam tenebris, & obscuræ traditam obliuioni; sed huius beneficio Letheas superarunt vndas, & nunquam intermoriturum adepti sunt nomen. Inscribatur illius sacro templo memoriæ & marmore perennius, apud natos natorum colatur, quod sic coli viros iniusta de causa contemptos & odio habitos docuit.

Ad aēr obiectiones iam responsum.

Iam omnia mihi prosequutus videor, & non solum diluisse de quibus PARACELSVS reprehendebatur, sed demonstrasse etiam, leuia, nullius momenti, ad libitum conficta argumenta aduersariorum honori ipsius magis cedere, quam dedecori: licet illis, quasi quibusdam admotis machinis, gloriam eius tot exantlatis laboribus, per tot obstacula & præcipitia partam euertere laborent. Si tamen alia quæpiam criminatio superesset, quam sine responsione & retusione ignarus sicco pertransissem calamo, eam obiicienti atque vrgenti, respondebo, quod ad singulas & vniuersas iure potuissem optimo, & cuius Dornæus Erastum literis ad eum datis admonet, nimirum: reprehensoribus exactâ staterâ ponderandum, an quæ culpant, intelligant, cum quamplurimis vsu quotidie veniat improbare non intellecta.

Aduersū non intelligant quæ culpant.

Præconcepta enim opinione consumpta & adepta doctrina fatui, nihil perspicacitatem ingenij sui superare, nihil præcellere sublimitatem, hebetare acumen, aut remorari subtilitatem persuasi, nimiâ licentiâ libere de quibuscunque iudicandi & sententiam proferendi sibi arrogant facultatem.

Stolida iplorum præsumptio.

Quid vero tam stolidum, quàm illa imaginatio, nullam tam latè patentem esse scientiam, quæ non angustis vnius capitis comprehendatur limitibus, nihilque tam implicitum cuius non idea in plicis sictitiis mirabilis cerebri retis explicite sit elucta. Annon hypochondriacum redolet morbum, benigniores omnes influentias se concentrasse illis nascentibus, omnia sub & superlunaria conspirasse, ac totam tandem naturam omnes neruos intendisse, vt specimen virium suarum, speculum omnis

perfectionis

perfectionis, & epitomen omnigenæ scientiæ atque sapientiæ in ipsis producerent? Ante eos scilicet impubis nihil simile aut par in auras emisit, nec in posterum effœta quicquam emittet. Si mentis illi compotes monito philosophi Cognosce te ipsum studuissent, facultatumque animæ suarum cum aliis instituissent comparationem, mecum faterentur, posse prægrande volumen de rebus suæ phantasiæ ignotis confici, & ingenia dari quæ nobis humi repentibus aquilæ sunt in sublimi æthere, ac ludendo assequuntur, quæ nos nullo virium conamine. Conspicerēt feliciores naturæ fœtus tot parasangis tarditatem nostram præcedere, vt vestigia legentium effugiant aciem, ac in posterum modestiùs de se sentire, alienósque labores, radiis suis intactos, captumque superantes, inuido ore conspurcare haudquaquā niterentur. (Ingenia sublimia vltra nostra.) *Satisfactum candidis opinor mentibus, non sciolis propriæque existimationis vento turgidis, vel inuidiæ toxico tabidis, aut denique malitiose cæcis in quorumque medullis odium in* THEOPHRASTVM *tam altas radices egit, vt nullis rationum machinamentis extirpari, atque erui queat. Quis enim pertinaciter palpebras claudentibus diem illuxisse persuadeat? Quis natos atque factos toruis luminibus, queis nascentem gloriæ cuiuscunque fulgorem aspiciunt, refragante natura ad rectitudinem reuocet, & fere cum lacte suctam maleuolentiam eximat? Sunt qui in sole maculas, in scirpo nodos quærunt & reperiunt, quibusq; nihil placet, nisi ipsis parentibus natum: his me fateor satisfacere non allaborasse; sed illis imbecillitatis humanæ suo exemplo consciis, & quot quantisque modis à norma rationis vel morum deficere homines possint tenentibus, ac inde alios iudicantibus, quibus omnē scrupulum exemptum arbitror, & debitam* THEOPHRASTO *assertam gloriam, falsis, quorum taxabatur criminationibus refutatis, serpentinisque linguis, quibus fama ipsius pungebatur, erutis.* (Candidis allaborauit satisfacere pręfatos.) *Spero itaque quod effrenatâ maledicendi libidine cohibita, & veritatis iure conseruato, stabit tandem victrix veritas, & victum, vinctumque in triumphum ducet mendacium, surget illa splendidis amicta radiis, & conspectus omnium se sistet, falso & authoribus latibula perpetua quærentibus.* (Veritas triumphat.) *Supersunt adhuc rationes, quibus* THEOPHRASTVS *motus à Galenicorum placitis discessit, exponendæ, verum, diductioris styli tractationem requirentibus, præfationem secundi Tomi destinamus, ne in nimiam hæc molem præfandique leges superantem excrescat.* (Materia secundæ præfationis.)

EPISTOLA SCRIPTA
THEOPHRASTO PARACELSO.

In qua ratio ordinis, & nominum, adeóque totius Philosophiæ Adeptæ Methodus, compendiosè & eruditè ostenditur.

A

PETRO SEVERINO DANO
Philosophiæ & Medicinæ Doctore.

THEOPHRASTO PARACELSO, PETRVS SEVERINVS Lampades & Lucernas.

LEGI libros Philosophiæ tuæ, THEOPHRASTE PARACELSE, in quibus diuinitatem Ingenij, contemplationumque tuarum maiestatem admirandam, cognoui; & quamuis aliorum Philosophorum ingenia iisdem implicata fuisse difficultatibus sciam, paucis tamen datum fuit, æquali mentis acie, ad Mosaicorum mysteriorum penetralia ascendere. Orphei admiramur pietatatem, Pythagoræ maiestatem & absconditam totius creaturæ scientiam, Socratis humanitatem, Platonis eloquentiam, & Inquisitionum subtilitatem: Tibi verò hæc omnia, vel plurima certè, vni contigisse, etiam atque etiam nostro hoc seculo gratulamur. Nec dubito quin ex viuentibus vigentibusque riuulis, non ex mortuis & silentibus litteris, vt nos solemus, horum arcanorum thesaurum receperis, adeóque diuinâ quadam copulatione, ex totius circuli ambitu, ad vnicum centrum reuocaueris vniuersam scientiarum ac musarum Consonantiam. O beatam animam tali prædestinationi consecratam! Nos verò quos longè à tergo reliquisti, obscuritatem commentariorum tuorum deploramus, nominum inauditam nouitatem accusamus, constantiam & tractandi æquabilitatem requirimus, & in processu mechanico præparationum veritatem desideramus. Quas difficultates animos etiam confirmatos fatigare posse, quis dubitat? Huius verò seculi ingenia planè superauerunt. Itaque veremur ne pio & amico tuo proposito plurimum detrahatur authoritate obscuratâ; & ne veritate, quod Deus omen auertat, nunc per vmbras exiguum illucessente, neglectâ ac propulsatâ, rursus in antiquam tenebrarum & errorum confusionem relabamur. O fons veritatis & sapientiæ, aspice res nostras, & corda eorum qui pio desiderio ardentibusque votis, aduersus imminentem hanc metamorphosin, dies & noctes reluctantur. Tu qui lux es, & in tenebris luces, illumina oculos nostros, vt lumine accepto in te viuamus, & pio amore mutuisque officiis in vnionem conspirare possimus, repudiatâ multitudine & fornicatione: & quia dixisti, pulsanti aperietur, vtique pateret nobis ianua, modò non deessent qui debitis temporibus idoneè pulsarent. Surgamus itaque musarum filij quibus veritas curæ est, & diuturnâ patientiâ caliginem impuritatemque animorum exuamus; mens enim purificata fulminis instar, penetralia rerum attingit, superatis vmbris: Tum demum nutrimenta haurire licebit ex Philosophorum adytis & custoditis thesauris: Antea enim veterno oppressi siliquas & cortices à nucleo non potuimus separare, quid igitur cæci & lusci splendorem obscuritate definimus, vt febricitantes etiam sacchari dulcedinem amaritudinis insimulant. Quid omnium nouitatem

videmus

videmus admirantes, si tamen res nouæ & nobis inauditæ proponuntur? Est ea facultas Philosophis concessa, vt, quia rerum Domini facti sunt, etiam nomina ad arbitrium dispensare possint, & suos partus pro libito vestire. Dianam enim nudam conspicere nefas. Ordinis immutatas leges tractandique varietatem, vtique non culparemus, si sciremus angustiam & paupertatis miseriam in methodis nostris, qui nec solidi & cogniti quicquam scribimus, sed furta inuersa: ita sunt omnia abstrusa & densâ caligine inuoluta, posteaquam musam nostram pio coniugio nobis non copulauimus: Ipsius enim beneficio ad sacra musarum conuiuia admittimur, ambrosiam, & nectar vsque ad ebrietatem haurimus: ex hac opulentia, liberalitate incomprehensibili, munera largimur mortalibus. Quod si tantas diuitias & tam inexhaustos thesauros nostris tuguriis & angustis limitibus comprehendere non possimus, quid mirum? sanè quæ certâ lege & methodo scribere voluerunt Philosophi, ea vsque adeo ordinatè edita sunt, vt nobis spem omnem imitationis abstulerint. Ita scripsit librum Chirurgiæ Magnæ, Paramirum, Paragranum, de Tartaro, de Morbis Amentiarum, de Contractura. Interdum ex composito ordinem inuertunt, vbi arcana naturæ mysteria sapientiæ filiis proponunt, sacramenti & mandati memores, non licere sacrum dare canibus. Ita inquit Geber, scientiam nostram non continuâ sermonis serie, sed in diuersis sparsimus capitulis: quia, si continuè fuisset tradita, tam probi quam improbi indignè eam vsurpassent. Ita scripta sunt Archidoxa præparationum, de Vita Longa, de Vexatione Alchymistarum, de Tinctura Philosophorum. Est & alia ratio ordinis, vbi meditationes nostras receptas a mentis lumine in lucem damus; hic admirabili continuitate iunguntur inuentiones, accedunt amplificationes, insurgunt dubitationes, nouarum & incognitarum contemplationum recordationes repræsentantur, & rerum prius comprehensarum rationes confirmantur: qua varietate & copiâ, incredibili suauitate, animos eorum demulcent, qui musarum sacerdotes & ministri facti sunt: Aliorum enim sensus & obtusi radij penetrare non possunt, nec iungi, quia proportionem non habent: Philosophi enim, dum hanc cytaram resonant, à corpore separati, ad intima mentis penetralia scandunt, tibi reseruatas accipiunt & reddunt diuitias: Demonstrantes in hoc animi nostri diuinitatem & continuitatem cum ideis & vnitate prima, immortalitatem quoque & rerum omnium scientiam, antequam huius tetri caliginosique domicilij hospes fieret. Itaque pietatis & officij memores, dum hæc filiis suis communicare nituntur, ingemiscunt ac deplorant se tam leuibus & abiectis vestimentis tantâ rerum maiestatem ad aptaturos, & qua possunt varietate, Metaphoris, metonymiis, Allegoriis, Ænigmatibus inuersionibus, nouis resolutionibus & compositionibus, hanc nominum paupertatem excusare conantur: sic liberalitati locus, tota scribendi ratio Philosophis vsitata, magica est: Etenim inuisibilium rerum absconditam mechanicam visibili specie palam sensibus exhibere conantur, quemadmodum spirituum inuisibilis natura visibili formâ in speculis eadem industriâ repræsentatur. Rursus visibilia & manifesta occultant, oculosque perstringunt, vt videntes non videant, & audientes non audiant, atque hoc pacto inuisibiliter obambulant. Huius rei exempla habemus manifesta in libello de morbis Elementalibus, vt de Podagra, Apoplexia, Mania, Epilepsia, Hydrope, Colica, Hectica, Dyarhœa &c. Ibi sanè mirabili varietate morborum illorum generationem & occultam fabricam, nunc Astronomicè, nunc Philosophicè, nunc Alchymicè, alias Necromanticè, Hydromanticè, Pyromanticè exposuit: & in expositione Physica, nunc ex familia mineralium translationes mutuatur, aliàs ex metallorum & marchasitarum prouinciâ, interdum ex scena herbarum vestimenta & habitus desumit. Et, si fluente comœdia, personas, loca & tempora famosa propriis nominibus ad arbitrium impositis, describat, laudem & veniam meretur. Itaque principia, Abyssos, radices, mineras, vnde exordia rerum omnium ducuntur, Ares, Iliados, Idæos, Iliastros, appellare illi placuit; gratiam æqualem meriturus, siue Gut. siue Bini. dixisset. Rursus, quod vitali & assiduâ agitatione, delitescentia & quieta hæc semina, in hanc mundanam scenam ad vigilias & destinata officia promouet Archæum Vulcanos nominat; quod si parmenones & syros dixisset naturam habuisset pari

¶¶¶¶ fauore

fauore coniunctam. Aliquando mutatâ rerum facie, perſonas, & officia commutat, veſtimenta radicum & mechanicorum locis accommodat; & viciſſim. neque enim ſufficiunt Perſonæ ad varietatem tam decoræ & diuitis comœdiæ repreſentandam. Præterea nefas eſt, quietum mentis fluxum graui & turbidâ vocabulorum ἀκριβολογίᾳ confundere: hoc pacto in libello de procreationibus Elementi Aquæ Iliadi ſignificationem alterauit. Item elementi appellationem in libro Philoſophiæ ad Athenienſes, Paramiro, Chirurgia Magna, de Gradibus & Compoſitionibus, & omnibus ferè libris mirabiliter variauit. Quid mirum? In qualibet natura ſunt mille dotes, infinita officiorum & proprietatum conſpiratio & confluxus, quæ prædeſtinationis occulto imperio, ſilentes progrediuntur, & penſum abſoluunt; & quia diuerſiſſimarum rerum publicarum ciues & incolæ fiunt, diuerſos quoque habitus, mores, & ſignaturas, aſſumunt. Sic complectionum & trium primorum nomina frequenter inimutauit; ſanè ſapientiæ filiis qui mentis acie ad quietam naturę Liturgiam penetrare ſciunt, abiectis nucleis & corticibus, varietate hac admirandus occurrit; ſophiſtarum adulterina ingenia confuſione implicauit. Sed horas his vſuris producere iniuſtum eſt; contracta rerum amplitudine paucis negotium expediam, Qui res nominare poterit, Magus eſt, huic perinde erit, Davuſne loquatur an Heros; & clauſis oculis, ex officiis proprietatibuſque perſonarum, diſcrimina occultæ huius comœdiæ facillime internoſcet, vtcunque Choragus mutabili earundem varietate delectatus fuerit. Hic potenti ſapientia rerum dominus factus, indiuidua conſtituet ſingulari proprietatum conditione vigentia, quæ rariſſimè mortalium rempublicam ingreſſa ſunt, habebit immortalitatis infallibilem fiduciam & ſtantia ad motum, quantum fas eſt, promouebit. Ignoſcite ſapientes, ſi planius hæc propoſui. Quod ad præparationum ænigmata attinet, non ſunt ita occluſa quin aperiri poſſint, ſi quis ex Theoriæ penetralibus claues eruere potuerit: præſertim ſi aſſiduâ operum naturalium inſpectione, quæ ignis & caloris miniſterio perficiuntur, claues has, alioquin rubigine obductas, expoliuerit, in vanum curret qui literam & externum ſenſum ſequetur. Cur igitur ſcripſit, ſi ad litteram intelligi non voluit? Cur tot vanâ ſpe ſeductos, magnâ facultatum opulentiâ, ſpoliauit? vt temporis iacturam & laborum onera ſileam. Sapientiæ filiis iſta ſcripſit, non ſophiſticis & auri fame faſcinatis Alchymiſtis, non auri fabris, non fodinariis metallorum fuſoribus, non nominum, linguarum, & externarum ſuperficierum ſatellitibus. Itaque ſi in alienam ſegetem falcem mittunt, iure optimo caſtigantur. Si manifeſtius iſta ſcripſiſſet, fabri fodinarum, periti aurifabri, circumforanei, Alchimiſtæ nunc medicos omnes ſuperaſſent, ac artem proſtituiſſent, magnâ naturæ iniuriâ. Hæc iis tuo nomine, pater venerande, reſpondere, vt potui, debui, qui ſacrilego & nefario auſu ſcurram te appellare non verentur, circumforaneum, omnis Philoſophiæ inſcium; quia linguarum ſubtilitates nudas & inanes contempſiſti. Qui vitæ tuæ œconomiam odio proſequuntur viperino, vitia exagerantes humana, magnâ temeritate in ſemetipſos legem ſtatuunt iniquam. Sine vitiis non viuitur, optimus ille eſt qui minimis vrgetur: nec vident manticæ quod a tergo eſt: Poſſem iis longè aliter ſatisfacere, ſed aures eorum, & obtuſi ſenſus, minimè adhuc ferrent, lacte nutriendi ſunt; Vlceroſam enim animi diſpoſitionem per epicraſin curare tutius, ipſe vlceri æſtiomeno mitem inueuit mitigationem. Legant libros ipſius, ſolito, quia Hymnos aliquot annos ante obitum quietè viuens conſcripſit, mitiores erunt: ætatis feruor & impetus tam generoſi animi, veniam meretur. Vnum reſtat quod plurimum nos detinuit, antiquitatem & priſcorum ſapientium dogmata dicunt te contempſiſſe, penituſque noua introducendo monarchiam conſtituiſſe; idque ij quoque profitentur qui te præceptorem & patrem ſalutant. Sanè multis in locis, fluente calamo, impetu quodam potius quàm deliberato conſilio, ita ſcripſiſſe videris: rurſus aliis in locis Hermetem Ægyptios ſapientes, Archelaum, Platonem, Hippocratem collaudaſti. Quod verò commentaria tua ad eorum leges, appellationes, methodos, non accomodaſti, libertate philoſophica excuſaris; nobis onus illud impoſuiſti, nos immenſis meditationibus & diuturnis vigiliis conſonantiam deprehendimus. Balſami naturalis naturam & proprietates, quod eſt fundamen-

tum

tum & subiectum omnium librorum tuorum naturalium, æque apud Hermetem, apud Philosophos omnes qui libellos suos exiguos quidem, sed fœcundos coniunxerunt in codice veritatis apud Gebrum, Alphidium Plotinum, Seniorem, Rosinum, Morienum, Villanouanum, Raimundum, Isaacum, descriptas vidimus. Tria verò principia tua, toties sunt apud Raymundum, Isaacum, Gebrum & cæteros tam clarè posita, depicta ac declarata, vt loca recensere pigeat: etiam nomina ipsa habemus apud Raymundum, & officia ac proprietates in libro mercuriorum, vel potius in clausula Testamenti. Sed talentum quod ab ipsis accepisti magno fœnore reddidisti, & fœcunda progenie indiuidua posuisti ab aliis prætermissa; atque hoc pacto morborum particularia remedia plurima declarasti. Quid mirum? Principia veritatis fœcunda sunt. Similiter Balsami supra naturalis, & corporis super cœlestis conditiones & officia, de quo agis in omnibus tuis contemplationibus magicis & Cabalisticis, ab eodem Hermete, trinæ Philosophiæ monarcha, ab Orpheo, Pythagora, Platone, Synesio, Iamblicho, Plotino, Proclo, Porphyrio & reliquis Platonicis descripta vidimus, quamuis altâ & profundâ varietate ex sacris fontibus proprietates dictas planiùs explicasti. Gratias igitur agimus tibi, & testes sumus te in vanum non vixisse, nec frustra venisse, nominisque memoriam posuisse nulli obliuioni obnoxiam. Et, si virgam non planè truncauit difficilis ille adech, si, quod toties votis & sancta spe desiderasti, tibi contigit, silentio satisfecimus. Papaueris & Vrticæ pocula Melissarum virtute tempera, vt & nos tandem mortalibus rebus superatis & dimissis, vnâ cum Beatorum cœtu, ad summum bonum, principium & fontem omnium, scandere possimus, eiusque cognitione & fruitione æterna gaudere beatitudine. Huic Vni Soli laus, honor, gloria in secula seculorum AMEN.

ELENCHVS LIBRORVM
IN PRIMO VOLVMINE OPERVM
Theophrasti Paracelsi contentorvm.

I. *Paramirum de Quinque Entibus omnium morborum: hoc est, quo pacto quilibet morbus ex quinque causis oriri possit. Complectitur autem libros quinque:*
Primus agit de Ente Astrorum super corpora inferiora, pag. 7.
Secundus, de Ente Veneni, pag. 12.
Tertius de Ente Naturali, pag. 17.
Quartus, de Ente Spirituali, pag. 22.
Quintus, de Ente Dei, pag. 26.

II. *Paramirum aliud, quod partibus quinque absoluitur:*
In Prima & Secunda parte tractatur de Origine omnium morborum quomodo naturaliter ex resolutione Mercurij, Salis & Sulphuris Microcosmi generentur, pag. 31. & 48.
In Tertia, comprehendente sex tractatus, agitur de Origine morborum omnium ex Tartaro, pag. 64.
In Quarta, de Origine morborum Matricis, pag. 85.
In Quinta, de Causis morborum Inuisibilium, pag. 107. Habet hæc quinque partes,
1. Agit de rebus ex Fide homini accidentibus, pag. 110.
2. De Impressionibus Cæli occulti, pag. 120.
3. 4. & 5. De Rebus Inuisibilibus, pag. 120. 129. 137.

III. *De Generatione rerum Sensibilium in Ratione, pag. 148. Diuiditur a. in tres partes quibus annectitur Pars de Statu Humano, pag. 161.*

IV. *Fragmenta varia ad Medicinam Physicam pertinentia, pag. 165.*

V. *Paragranum in quo columnæ quatuor, vt sunt Philosophia, Astronomia, Alchymia & Proprietates Medici, quibus suam Medicinam superinstruxit, solide describuntur, pag. 181.*

VI. *Paragranum alterum, eiusdem ferè tenoris, sed paulo altius delineatum, illustrioribusque declaratum exemplis, pag. 223.*

VII. *Chronici Carinthiæ Epitome, pag. 245.*

VIII. *Responsiones & Refutationes quorundam suorum obtrectatorum & calumniatorum, pag. 248.*

IX. *Labyrinthus Medicorum errantium, cum admonitione, vt medicinam ex aliis libris quàm quos hactenus legerunt addiscere studeant, pag. 264.*

X. *De Morbis Tartareis, vbi de generatione & causis Tartari eiusdemque curatione, pag. 288.*

XI. *Statuum Archiducatus Carynthij Epistola ad Theophrastum, pag 333.*

XII. *Fragmenta ad Paragranum pertinentia, pag. 333.*

XIII. *De viribus membrorum libri duo, pag. 349. vna cum fragmento, de conseruatione quatuor elementorum in homine, pag. 354.*

XIV. *De tribus primis Essentiis ex quibus generatum componitur, pag. 354.*

XV. *De Pestilitate: hoc est, de origine & generatione pestis, pag. 358. & eius curâ & sanatione accuratâ, pag 383.*

XVI. *De Peste libellus perscriptus ad Ciuitatem Sterzingensem, pag. 395. De eadem eiusque accidentibus libri duo, pag. 401. item de ipsa cum quibusdam ipsius Auctoris additionibus libri tres, pag. 413.*

XVII. *Fragmentum de Peste, pag. 435.*

XVIII. *De Morbis ex Tartaro oriundis libri duo, cum ipsius Auctoris explicationibus:*
In primo libro extant tractatus quinque,
1. Agit de Tartari differentiis & locis: de Tartaro externo & interno pag. 440.

II. De

II. *De Origine Tartari in stomacho & ventriculo: Intestinis: Hepate & Meseraicis, pag. 444.*

III. *De Origine Tartari vel calculi renum: vesicæ: Tartari variis formis & signis, pag. 447.*

IV. *De Origine Tartari interni, eiusque signis: de Tartaro synouiæ: de Tartaro ex corruptione spermatis & vrina, pag. 450.*

V. *Tractatus agit de Ægritudinibus ex Tartari materiâ non coagulata: de Diata Tartari, pag. 454.*

In secundo libro tres sunt tractatus,

I. *Agit de Cura ægritudinum tartarearum in ventriculo: de orexi: thoracis compressionibus: febribus stomachi: morbis intestinorum ex Tartaro: de colica, iliaca & contractura, pag. 456.*

II. *De Cura morborum hepatis, nempe de opilationibus in eius regione factis: de peste: de crisibus: de pleuresi & prunella: de hydropisi septem membrorum principalium: de febribus hepatis, pag. 467.*

III. *De Ægritudinibus renum, vtpote de Diabetica passione de Lacte, Coagulo, Nusto & Sero renum, de Febribus renum: tandem de Lapide & Grandine in vesica, pag. 478.*

XIX. *Theophrasti Epistola ad Erasmum Roterodamum, & huius ad illum responsio, pag. 485.*

XX. *De Ictеritiis cum Auctoris annotationibus: tractanturque, earum causæ, differentiæ, locus & cura, pag. 487.*

XXI. *Libri quatuordecim Paragraphorum: adiunctis ipsius Auctoris declarationibus, pag. 491.*

XXII. *Liber Sextus in Medicinis de Causis Morborum Tartareorum: hoc est, de omnibus generibus calculorum & lapillorum. Huius partes sunt duæ, Prima Theoretica de Origine huius morbi, pag. 555. Secunda Practica de Curâ Tartari, pag. 561.*

XXIII. *Liber Septimus in Medicinis de Morbis amentiũ & diuiditur in duas Methodos: Prima tractat de Origine ægritudinum amentiarum, & continet quinque Capitula,*

I. *De Origine morbi Caduci, cum speciebus annexis, pag. 564.*

II. *De Origine Maniæ, cum suis consimilibus, pag. 566.*

III. *De Origine morbi S. Viti & suis partibus, pag. 568.*

IV. *De Origine Suffocationis intellectus & cohærentibus, pag. 570.*

V. *De Origine Priuationis sensuum in Vesanis & Melancholicis, pag. 572*

Secunda agit de Cura ægritudinum Amentium, & 6. habet capita,

I. *De Cura Caduci, pag. 574.*

II. *De Cura Maniæ, pag. 576.*

III. *De cura Vitistæ, pag. 578.*

IV. *De Cura Suffocationis Intellectus, pag. 579.*

V. *De Cura Priuationis sensuum Vesanorum, pag. 580.*

VI. *De Præseruamentis, pag. 582.*

XXIV. *Liber Nonus in Medicinis de contractis membris: huius partes duæ Theoretica, pag. 583 Practica, pag. 586.*

XXV. *Vndecim tractatus siue libri anonymi de Origine Causisque.*

Hydropisis, pag. 590.	*Vermium, pag. 607.*
Aridura, pag. 593.	*Diarrhæa, pag. 610.*
Icteriarum, pag. 595.	*Podagra, pag. 612.*
Colica, pag. 597.	*Caduci, pag. 615.*
Apoplexiæ, pag. 601.	*Febris, pag. 618.*
Maniæ, pag. 604.	

XXVI. *Priores quinque tractatus, nempe de Hydropisi, pag. 621. de Aridura, pag. 624. de Icteritiis, pag. 628. de Colica, pag. 630. de Apoplexia seu Paralysi, pag. 633. alio modo dispositi & descripti.*

XXVII. *De Podagricis & eius speciebus, & morbis annexis, libri aliquot, pag. 634.*
XXVIII. *De Caducis libri duo. Primus distinguitur in 4. paragraphos, pag. 659. Secundus qui agit de Caduco matricis mulierum continet paragraphos nouem, pag. 677.*
XXIX. *Fragmenta ad tomum quartum huius voluminis pertinentia, pag. 693.*
XXX. *De Morbis metallicis & mineralibus, & aliis his cognatis, libri tres, pag. 707.*
XXXI. *Figuræ Theoreticæ vniuersalium morborum,*
1. De Bolo, pag. 730.
2. De Podagra, pag. 731.
3. De Conuersis, pag. 732.
4. De Contractura, pag. 733.
5. De Caducis, pag. 734.
6. De Hydropisi, pag. 735.
7. De Tetano Spasmoque, pag. 736.
8. De Vermibus, fluxibus, apostematibus, vlceribus &c. pag. 738.
9. De Febribus, pag. 739. 740.
XXXII. *Practica particularis de Lithiasi, pag. 741.*
XXXIII. *Consilia quædam vtilia ægrotis nonnullis à Theophrasto communicata, pag. 742.*
XXXIV. *Explicatio 1. sect. aphoris. Hippocratis, nec non 6. primorum secundæ, & 9. posteriorum quartæ sectionis, pag. 750.*
XXXV. *De Phlebotomia tractatus quinque, pag. 765. de Purgatione in Phlebotomia, pag. 780. de Scarificatione in Phlebot. pag. 782.*
XXXVI. *De Vrinarum ac Pulsuum iudiciis. Item de Physionomia quantum Medico opus est, pag. 784.*
XXXVII. *In librum de Vrinarum ac Pulsuum iudiciis, & de Physionomia, scholia, pag. 786.*
XXXVIII. *De modo Pharmacandi, pag. 809.*
XXXIX. *Fragmenta de modo Pharmacandi, pag. 818.*
XL. *De Anatomia oculorum, pag. 827.*

Horum omnium Librorum extat Index generalis in fine primi voluminis qui (secundùm editionem Francofurtensem) inscribitur, In libros Quinque Priores Medico-Chymicos Genuinos.

VOLVMEN PRIMVM

MEDICINÆ

PARAMIRVM THEOPHRASTI

DE

MEDICA INDVSTRIA.

TEXTVS PARAMIRI THEOPHRASTI

Hohenheimensis ad Medicam industriam.

LIBELLVS PROLOGORVM Primus.

NVMERVS 1.

PROLOGVS I.

SCIRE tua interest primum, Lector, morbos vniuersim omnes quinque modis curari solere. Ab ipsorum ergo curatione potius, quàm à caussarum cognitione medicinam nostram auspicamur : quod curatio ipsas morborum caussas veluti digito nobis commonstret. Huius itaque libri nostri hæc summa, hoc primarium argumentum sit, Curationes quinque omnino exsistere : quod perinde est ac si dicas, quinque omnino medicinas, siue quinque artes, aut quinque facultates, vel quinque Medicos esse. Istarum quæuis seorsim facultas medicinæ ad omnium morborum sanationem satis est. Nam quinque viis, vt dictum est, quinque facultates medicinæ inueniuntur : quarum vnaquæq; per se ipsam gradu isto periti, sufficientis & industrij medici insignita esse debet, qui vnumquodque accidens siue pathema in vtraque medicina, veluti gradus quinarum facultatum vnius solus sufficiens magister commode sanare valeat. Cuiuscunque vero facultatis gradum hunc quispiam addiscere, expeririue ac assequi ad quotidianam operationem satagat : huic, præterquam, quod suæ primum animæ, deinde etiam ægroti corporis exactam rationem habere ipsi fas sit, omni in hoc omnino studio sedulo incumbendum est, vt solidum suæ facultatis fundamentum teneat : vt ex seipso multo plura, quam ex ęgro intelligat sciatque: vt suæ scientię basin in seipso, nec in subiecto extraneo positam habeat: vt non ex vna caussa in aliam exundet ac digrediatur: vt non velut alij status in se ipso fluctuet, aut inconditè ambigat. Vna quælibet siquidem facultas per se & in se perfecta satis cum theorica, tum practica, tum physica ad caussarum notitiam simul ac morborum curam disquisitio est ac comprehensio. Et hisce quidem primi nostri medici libri exordium finitum ac decisum volumus.

Curationum modi quinque

Medico quę scitu necessaria sint.

NVMERVS II.

PROLOGVS SECVNDVS.

IAm vero, sicut prædictis verbis quinq; diuersas facultates esse, quarum vnaquælibet separatim sine altera & sit & consistat, ostendimus; docuimusque, quélibet vnicâ earum instructum satis idoneum vtriusque medicinæ morborum omnium medicum existere: ita hoc quoque attendendum operosè est, nos nõ æquabiliter de quinque quoq; curationibus, quinque caussarum, in omnibus morbis apparentium, loqui: sed omnino describere quinque genera curationis: quorum quodlibet priuatim vniuersas morborum caussas respicit, sicut deinceps planius tradetur. Principio, si medicus esse voles, id tecum cogita, medicinam esse duplicem: Clinicen seu Physicam & Chirurgicam: nec hoc quidem ea ex caussa, q. harum duæ essent origines: sed ex specie saltem diuisionis, quarum cuiusque ratio in seipsa sit. Febris enim & pestis ex eadem sunt scaturigine quidem: sed distinguuntur tamen à se inuicem. Altera siquidem pars in putredinem interiorum abit, vt febres, quæ sub clinice sunt: altera in pestem desinit, hoc est à centro ad superficiem vergit. Ad dictorum vero promptum intellectum, vt vtriusque medicinæ rationem teneas, hoc attendito. Vnaquælibet affectio, quę à centro abit in superficiem, considerationis physicæ est. Quæ vero ab ambitu in cẽtrum fit: hęc assignata chirurgo est. Sed & hoc obseruate: Quicquid secretione naturæ in constituta emunctoria corporis abit: id omne physicũ est, quoad considerationes. Quod vero emunctoria non naturalia occupat, hoc chirurgicum est. Tum etiam, quicquid secundum locum suum aspectabile est: id vulnus habetur. Quod vero absconditum latet, id malum ad physicos spectat. Et hoc quidem statu medici disseparantur. Sed quod ad sectas eorum attinet, consideratione res accuratiore opus habet. Ordinibus quidem distincti sunt isti: sed sectæ eorum quinque sunt & modis quinque suas sanationes perficiunt: quin & caussarum morborum omnium quinque origines sunt: quas vel vnica secta considerat. Hoc idem dictus est, ac si sectæ cuiuis quinque illæ origines cognoscendę sint. Nihilominus tamen curationis ratione, sectæ quinque enumerantur: quoad vero intellectum & caussarum notitiam, secta saltem vnica exsistit. Et hoc discursu ordines statusque medicorum nobis definiri placuit.

Medicina duplex.

Febris & pestis distinctio.

Ad physicum & chirurgum quæ spectant.

Medicorũ sectæ quinque

NVMERVS III.

PROLOGVS TERTIVS.

POrro vt hoc pacto quinque Medicorum sectę, suis facultatibus discemtæ inueniuntur, hoc se quidem pacto habentes, vt nulla ad alterius similitudinem operetur: cuiuslibet vero sectæ ea potentia est, vt quinque dictas morborũ omniũ origines sanare queat, quas tamen quælibet secta per seipsam etiam in peculiari curatione respicit. sic primum ipsa quinque sectarum nomina noscenda veniunt. Quibus definitis, ab eo pręambulo postea ad vlteriorem medicinę cogitationem descendemus.

Primæ vero facultatis seu sectę qui sunt, NATVRALES vocantur: hanc ob caussam, quod saltem secundum ipsam plantarum naturam medeantur, prout symbolis seu concordantijs suis conueniunt. Sic frigidum calido, humidum sicco, plenitudinem inanitione, inanitũ impletione curant, prout natura ipsa quodlibet per suum contrarium fugari addocet. Et huius quidem sectæ assertores fuere Auicenna, Galenus, Rhasis: velut & horum Interpretes, & alij ipsis similes.

Medici Naturales.

Qui sectę secundę sunt, ij SPECIFICI appellari ideo solitant, quod per formam specificam, seu per ENS specificum vniuersos morbos curant. Gratia exempli: Magnes ad se ferrũ allicit, non qualitatum elementarium beneficio, sed vi specifica. Sic hi medici morbos omnes vi specifica medicamentorum sanant. Ex hac sunt classe, qui experimentatores aliàs, à nonnullis ludibrij caussa empirici vocantur, vt & Naturales omnes dicti, quatenus purgationes tractant. Nã qui corpora purgant, [quæ vis à forma specifica manat, nec Naturalibus addicta est:] ij ex sua secta in aliam digrediuntur.

Specifici.

Tertij CHARACTERALES nuncupantur. Characteribus siquidem certis, omnes obuios morbos sanant, quod tum ex libris ipsorum, tùm ipso curandi modo pernoscitur. Horum operatio ita fit: vt siquis alicui mandet, vt currat: ipse vero iussus currat: hæc tunc operatio per verbum fit. Eodem modo perficitur

Characterales.

cura per characteres. Horum auctores & magistri fuere Albertus Magnus, Astrologi, Philosophi,& alij plures.

Spiritales. Quarti SPIRITALES ideo appellantur, quia herbarum radicumque spiritus ita cogere norunt, vt ęgrum, quem occuparunt aut infirmarunt, sanent ac redimant. Vt, si iudex quempiam pedicis induat: is solus vincti medicus existit. Nam & pedicæ & claues iudicis sunt, quas cum vult reserat. Pari modo ægri quasi ligati, herbarum spiritibus liberantur, si ij aut putrescunt, aut absumuntur, veluti Libellus eorum indicabit. Huius sectæ fuerunt plures innominati, vt & ipse Hippocrates cum alijs.

Fideles. Quinti vocantur FIDELES, quod morbos per fidem abigant & sanent: vt si si quis veritati credat & obed saneścat. Hoc ipse Christus cum suis discipulis præstitit. De sectis his quinque, quinq; Libri conclusionales. deinceps conclusionales libri edentur: ad quos rectius intelligendos, vos ibidem planius instituemus.

NVMERVS IV.

PROLOGVS QVARTVS.

Eorum diuisio. CEterum quinque iam dictos libros in partes duas diuidemus. Altera practica erit corporis: altera vulnerum; vtraque vero suis Canonibus, suis paragraphis conuenienter interstincta erit. Præambulum vero hoc siue presagium ita parti vtrique accommodamus, vt ad vtrosque ordines pertineat. Priusquam vero quinque promissos libros ordiamur: vobis vtriusque ordinis ac Sectarum singularum Medicis Parenthesin vnam præstituemus, Parenthesi quasi alia distinctam, quá Parenthesin Medicam definire volumus. Huius locus intra Præsentes prologos, & quinque dictos libros Parenthesis commendatio. conclusionum statuetur: itá, vt cum nullo horum connectatur, aut alterutri eorum approprietur: sed seorsim sola sibi constet. Et ista quidem Parenthesis vos morborum omnium origines, ex quibus manant, docebit: quas cuiusuis Sectę Medicus iure merito cognitas & exploratas habere debet. Quod si fecit, tunc libero arbitrio, cuicunque velit, Sectæ sese addicere, & fundamentis ijs in operando vti, sicut morborum origines pro huius paréthesis explicatione intelligit, potest. Parenthesis hæc cum indicium seu expositio omnium caussarum morbificarum sit; merito conclusionum libros quinque antegreditur; ideo, quia sanationem fas est caussam quandam habere, id est, virum peritum & intelligentem eorum, quæ ad sanationem necessaria sunt. Hac in Parenthesi constituentur quinque partitiones, vocatę TRACTATVS. Quinque vero fient propter res quinque, ex quibus morbi omnes oriuntur. Parenthesis fundatio. Quilibet vero Tractatus iterum in sua capitula distribuetur, vt hoc pacto facilius fundamentum originum, omnia accidentia, morbique, ac horum genera, cum eo, vnde nascuntur, intelligantur. Tractatus Capitula. Et hæc quidem omnia duobus capitibus determinabuntur, secundum intellectum duorum Medicinæ ordinum, in singulis sectis sese consequentium, & per definitas regulas distinctorum. Finis vero quinque tractatuum, finis quoque Parenthesis ipsius capitum ac regularum erit. Hęc deinceps quinq; libri conclusionū fundamenti sanationis in quinque sectis sequentur.

LIBER PROLOGORVM SECVNDVS.

NVMERVS V.

PROLOGVS PRIMVS.

PRologum Paréthesis nostræ iam ergo ita constituemus. Principio autem vobis tam Medicis, quam Chirurgis edico, vt, si parenthesin hanc nostram, ex qua verus medicus fit, lecturi sitis, nihil nos vestrorum librorum ignaros & imperitos ideo censeatis, quod vnum vobiscum iugum non trahimus. Vobiscum etenim ideo non facimus, quod tam stylus vester, Paracelsus cur à Medicis dissideat. quam praxis ac cognitio caussarum, velut erronea, nobis haudquaquam probentur, sicut deinceps pluribus dicturi sumus. Tum & partim paucitate miraculorum, partim multitudine ęgrorum à vobis desertorum non parum offendimur. Quod vero tantopere de patronis medicis, Chaldæis simul ac Arabibus Arabes & Chaldæi quales medici. Græcisq; gloriamini: id nos admodum non mouet. Nam & horummet scripta edita testantur, ægrorum, quos ipsi olim curandos susceperunt, eandem cum vestris hodie sortem fuisse, quorum pars maxima emoritur. Tum etiam nec scripta eorum nos infringunt, castigant aut annihilant: quorum apud vos quidem nulla notitia est. Nec enim cogitare debetis, eadem nobiscum pugnare: cum econtra pro nobis multo euidentius faciant

ciant. In nostris siquidem libris multa omittimus, apud antiquos illos inquiri jussa: ita, vt vt ad ipsos, velut ad genuinos scriptores multoties digitum intendamus. Sed hoc tamen in solis sectis Naturalibus facimus. Nam & hoc ipsum, hic quod loquimur, tantum ad partem naturalem, in qua velut doctissimi tantopere insolescitis, referri volumus. Cum verò sectas quatuor cæteras superciliosè rejicitis: easdem vos non intelligere minimè attenditis. Et licet in vestris quidem libris nihil, quod proposito quadret, reperiatis: sciendum tamen vobis est, Hippocratem Spiritali sectæ multo propinquiorem, quam naturali extitisse: licet huius sui studij nusquam meminerit. Ipse quoque Galenus plus characteristicam affectauit medicinam, quàm naturalem. Idem de reliquis etiam judicium. Et huiusmodi quidem Facultates siue Secreta iure *Magnalia artis* vocari possint, quæ tamen supprimuntur: via vero longationis loco horum producitur, quam isti tum masticant, tum ruminant.

Hippocr. sectæ spiritali medicus. Galenus characteristicus.

NVMERVS VI.

PROLOGVS SECVNDVS.

Aequo verò modo, ac vobis Parenthesin, in qua fundamenta Medici vniuersa posita sunt, adeoque basis Auicennæ, Rhasis, Auerrois, Hippocratis & Galeni fundatur, explicamus: ita hæc de geminis ordinibus tam Medicorum quàm Chirurgorum vobis intelligenda sunt: quod in hac Parenthesi tam ipsa Theorica, quam Practica contineatur, ad morborum omnium, vt & ad eorum medelarum cognitionem necessaria. De his autem explicationem breuem ita condemus. Dicta nostra Parenthesis quinque Tractatibus constat: Tractatus verò cuiuslibet ENS est. Hoc ergo attendite, ENTIA quinque esse, quæ morbos omnes pariant gignantque. ENTIA ista quinque, quinque origines significât. Hoc ita accipe. Quintuplices origines seu caussæ sunt, ex quibus vnaquælibet caussa emergit, satis efficax ad morborum omniũ, qui aut vnquam fuerunt, aut iam sunt aut deinceps erunt, generationem. Ad hæc ENTIA vobis Medicis attendendum erat, nec vniuersos morbos ab ENTE vno, aut vna origine promanare crederetis: sed hoc omnino persuasum haberetis, quinque partes seu ENTIA quinque existere, ex quorum vnoquolibet singuli morbi orirentur. Huius documentum ab exemplo facite: ponatur in medium morbus vnus, nimirum pestis. De hoc quæritur vnde oriatur? Ex dissolutione Naturæ, vos respondetis. Loquimini ergo vt naturales. Astronomus vero motum vel cursum cœli huius caussam ponit. Horum itaque iam vtrum verum? Ego ita concludo, verum vtrumque affirmare: operatio nimirum vel origo vna a Natura: ab astris itidem vna: & præter has ex tribus aliis. Natura siquidem ENS vnum est: ENS vnum etiam Astrum est. Hoc itaque scire debetis, pestes quinque esse, non secundum ipsarum genera, essentias, formasq́; ac species: sed secundùm suas origines, vnde progignantur, cuiuscunque illæ tandem generis sint. Ita ergo loquimur, corpus nostrum quinque ENTIBVS subiectũ esse: vnumquoduis ENS autem omnes sub se morbos continere, & cum ipsis in corpus nostrum certam potestatem. Nam & quinque genera hydropis, & totidem morbi regii, & totidem febris, & totidem cancri sunt. Id quod & de aliis verum est.

Parenthesis explicatio & diuisio. Ens Entia quinque.

Morborum entia quinque.

Pestis vnde.

Pestes quinque.

NVMERVS VII.

PROLOGVS TERTIVS.

Vt iam ENTIA quinque enumerata sunt: sic porrò vobis medicis attendendum est, quidnam ENS cognoscatur. ENS ergo est caussa siue res quæ vim regendi corporis habet. Vos autem contra nos errore inducti ita statuitis, pestem ex humoribus, aureo, quod intrinsecus in corpore latet, oriri. Quæ opinio valde erronea est. Hoc imò attendite, quidnam sit illud, quod corpus veneno contaminet: & non, quomodo corpus infectum se habeat. Non meminitis hoc, aut omnes, aut vnum quempiam saltem morbum, ex ipso tantùm corpore emergere? quod aut inflammatum, aut alio modo affectum esse, omnino fas est. Nam sibi ipsi ad morbum nunquam caussa sit. Præter hoc ad vos etiam commentamur, res quinque esse, quæ corpus lædant, & ad morbos ipsum disponant: quibus id quidem contra luctari nequit, sed vt ab ipsis infirmetur, pati omnino necesse habet. Istæ enim hanc in corpus vim habent, vt pro sua natura id afficere queant. Et vnumquodvis ENS ita constitutum est, vt ipsi vniuersi morbi, nullo excepto, subjecti sint. Itaque quintuplices ignes corpus nostrũ regunt

Ens quid.

Corpori nostri rectores quintuplices.

regunt, siue impendunt ita quidem constituto, vt nunc ab hoc, nunc ab illo inuadi ac labefactari possit. Sic si medico paralyticus offeratur, ante omnia ipsi trutinandum est, quisnam ignis, quod Ens paralysin illam genuerit. Eorum siquidem quinque existunt in omnibus morbis, in totidem caussis seu principiis persistentia. Et hæc qui non capit medicus, hunc cœcum esse euentus docet: cùm nullam vspiam alterius curationem suscipiat.

NVMERVS VIII.

PROLOGVS QVARTVS.

CVm hactenus de quinque ENTIBVS mentionem fecerimus: iam consequens est, vt ENTIA illa, quid sint, perquiramus. Etsi vero proaui ac antecessores nostri, si quidem ad vitalem auram hanc reducerentur, isthanc nostram medicinam oppido admiraturi essent: de isto tamen nihil agemus. Nec ipsorum quidem remedia despicatui nobis erunt: verum neruum eorum ac medullam potiùs conquiremus aut exsugemus. Pro parenthesis ergo nostræ exordio, vt libellum prologorum finiamus, & ipsissima ENTIA, quæ corpus nostrum moderantur, reguntq; ac vi cogunt, certius intelligamus, hæc ita statuantur.

1. Primus Parenthesis tractatus tradit, quam essentiam & vim astra in sese contineant. Vis ea in corpus nostrum agit ita, vt hoc eorum qualicunq, impressioni ac operationi vltro subjaceat. Hæc verò astrorum vis ENS ASTRORVM vocatur: quod Ens quidem eorum, quibus subiecti sumus, omnium primum numeratur. Ens Astrorum.

Secunda vis seu potentia, quæ nos violenter alterat, & in morbos præcipitat, ENS VENENI est. Penes quod notabitis: etsi ipsum astrum quidem salutare in nobis sit, nec iniuria aliqua lædat corpus: nihilominus tamen Ens veneni nobis infligere noxam potest. Cui veluti subiecti sumus, ita impressio eius nobis expectanda est, nec vim eius declinare licet. Ens Veneni.

Tertia vis est, quæ & ipsa corpus nostrum atterit & labefactat, etsi duo prænominata ENTIA per se quidem in nobis salutaria & fortunata existant. Et hoc ENS NATVRALE nuncupatur. Hoc Ens intelligitur, si ipsum corpus nostrũ immoderatione sua nos infirmat, aut mala complexione debilitat. Ita ex hoc multi ac diuersi, imò omnes morbi, nullo excepto exoriuntur, ceteris ENTIBVS per se quidem commode habentibus ac dispositis. Ens Naturale.

Quartum Ens de potentibus SPIRITIBVS intelligitur, qui corpus nostrum violant & infirmant, in quod nimirum ius habent: quorum operationem corpora nostra, prout ab iis imprimuntur, in sese suscipiunt. Ens Spirituale.

Quintum Ens, quod ceteris vniuersis recte habentibus in nos agit, ENS DEI est. Et hoc Ens ante omnia diligenter expendendum venit, vt scilicet, quæ vniuscuiusque morbi ratio sit, accuratius intelligere queas. Prout ergo hactenus de his ita explicuimus: ita studiose notate tandem, horum ENTIVM vnumquodlibet sub se omnes morbos continere. Et hoc intellectu pestes quinque existunt: vna ex ENTE astri, alia ex ENTE veneni, alia iterũ ex ENTE naturæ: quarta ex ENTE spirituum: & postrema ex ENTE Dei. Et ista ceterorum quoque morborum omnium ratio est, ad quam vobis attendendum est, statuendumq;, morbos omnino non ex vno, sed ex quinque principiis ac caussis oriri; sicut hactenus citra fundamentum cum certo errore opinio vestra vnico saltem ENTI adhæsit. Ens Dei. Morbi omnes ex vnoquolibet Ente.

NVMERVS IX.

PROLOGVS QVINTVS.

NOn est autem, cur prologum nostrum in hanc parenthesin admiremini. Nam admiratio ab inscitia est ac imperitia. Quòd si verò admirari vobis omnino allubescit: hanc quæso parenthesin legendo euoluite, quæ admirationi vestræ finem imponet. Quanquam nos stylum vestrum nihil metuamus: vt qui simus nos & transuersis oculis aspiciat. Videmini vobis quidem vniuersa febrium medicamenta, seu (vt vocant) Recepta, artificiosissimè concinnata habere. Sed qualiacunque ista sint, certum est, eorum vsu vôs voti vestri adeo non fieri compotes, vt euentus vobismet ipsis terrori sit. Quòd si eorum fundamentum consideratis: leuiùs quàm quidem ignari sitis, ipsimet animaduertitis. Aliud enim, quam debebatis, respicitis. Febrium genera in 70. propè species partimini: hoc tamen non attenditis, febres quinques 70. numerari. Nam ingenium mentemq, vestram ad solùm Ens naturale impenditis: & Febrium quot species.

præter id quatuor adhuc alia esse, minimè cogitatis. Quod si ENS naturale illud, quod vos ponitis, ægrotationis aut febris principium esset, vel caussa: sententia vestra nonnulla ex parte vigere posset. Sed vos vt morbum, illud considaratis: adeoque vos ipsos errore intricatis. Hoc vobiscum repetite, quoties accidat aut acciderit, vt iure à vobis qui febrientes curastis, quæri potuerit, an vestra illi opera sanati sint, necne? Nam, si febriens ab Astro inflammatus est: ab eodem quoque vel obit, vel restituitur. Vos, vtut vultis medicemini, adeoque vniuersum ipsi ægro pharmacopolium propinetis: frustra omnia tamen attentabitis: sicut tractatus, ENS ASTRORVM demonstrat. Id ergo curate, ne ENTIA vobis incomperta aut incognita sint: vt scilicet, quid agatis, & an ægro prositis vel noceatis potiùs, intelligere possitis. Theorica ista vobis planè physicis metis proposita est. Huic vni inhæretis, & solum Naturale ENS attingitis. Quod tam certo errore fit, vt inde, quid ENS naturale in veritate sit, haudquaquam intelligere queatis: idq; hanc ob caussam, quòd omnia inuicem permiscetis, nec quid & vbi eligendum sit, distinguere potestis.

Entia omnia medico cognoscenda.

NVMERVS X.

PROLOGVS SEXTVS.

ITa ergo nobis porrò attendite. Postquam potestas supra corpora nostra in quinque principatus distributa est, quorum vi corpora nostra subjiciuntur, & ab iisdem in morbos aguntur, vt sunt, ENS ASTRALE, ENS VENENALE, ENS NATVRALE, ENS SPIRITVALE & ENS DEALE: hoc ordine sequentur etiam quinque ipsius parenthesis tractatus: qua nimirum ratione ENS Astrale in hominis corpus dominium habeat, vt illud vel infirmet, vel interimat. Et sic etiam de ceteris omnibus. Antequam verò ipsam parenthesin auspicemur, sciri velim, nos stylo in scribendo gentili seu Ethnico vsuros esse, licèt a Christiano homine prognati simus. Caussa, cur hoc faciamus, FIDES est. Nam si, vt Christiano, scribendum nobis sit: tum quatuor illa *Entia*, *Astrale*, *Venenale*, *Naturale & Spirituale*, omitti oporteret, nec illa à nobis describi possent. Nam iste non est Christianus stylus, sed Ethnicus. Postremum verò ENS Christiani styli est: quo etiam concludemus. Sed & gentilis iste stylus, quo in quatuor entibus describendis vtimur, fidei nostræ nihil labis inuret: verùm ingenium saltem nostrum promtius acuet. Stylum autem gentilitium ideo nominamus, quia fidem Christi alienat is: & tamen hoc vnà profitemur, vos vniuersos, qui quatuor *Entium* naturam scrutamini ac sectamini, tribus ac ortus esse Christiani. Cur verò quatuor *Entia* cetera gentilitia siue profana, postremum autem diuinum vocemus: id ex parte quadam in isto tractatu percensebimus. Et tamen; vt verum ipsius veritatis fundamentum perfectè intelligamus, ENS istud in nouissimo conclusionum libro FIDEI plenius deducemus & definiemus. Quo in libro stylo profano nuntium mittemus, & in fide deinceps, ceu FIDELES, quibus paganismus nulli curæ est, perseuerabimus. Idem nobiscum vos Christiani etiam concemini, & de libris *Fidelibus* nos tandem æstimate.

Protestatio de stylo, quo vtitur.

* * *

TEXTVS

TEXTVS PARENTHESIS SVPER ENTIA Quinque.

LIBER ENTIVM MORBORVM PRIMVS, ET PAgoyum primum.

TRACTATVS
De Ente Astrorum super corpora inferiora.

CAPVT I.

Descripturis nobis ENS Astrale, hoc primum negotii incumbit, vt essentiam, formam ac proprietatem Astrorum probè consideremus. Hoc præstito, deinceps qua via *Ens Astrale* efficiatur, sequetur. De hac re fundamentum vos ex doctrina Astronomica excepistis, documentum verum parum attendentes, nec, quod opus erat consideratu, trutinantes. Nimirum profitemini, cœlum ipsum corpus seu astrum constituere. Sed hoc vanum est. Homo enim semel corporaliter conditus, porro à nullo alio, quàm *Ente Seminis*, citra omnem astrorum concursum formatur. Ad hoc respondetis vos, astra ipsa corpora moderari, disponere, fingere & pro natura sua imbuere. Qui sensus certè prauus est. Nam cur ita non sit, id de Ente seminis vobis indicatur. Hanc ergo sententiam vestram porrò nihil arguemus: vt quæ sua ipsius solutione cadat & vanescat. Pro fundamento tamen nostræ Parenthesis hanc vobis declarationem largiemur. Adam & Eua corpora sua per creationem acceperunt, & per *Ens seminis*, vsque ad interitum mundi. Et licet nec stella vlla, nec vllus Planeta vnquam in natura, vel fuisset, vel esset, nihilominus tamen liberi generatione parentum æquè nati ac complexionati fuissent, sicut aliàs factum est. Alius nimirum esset Melancholicus, alius Cholericus: hic fidus, ille infidus natus fuisset. Sic etiam alius probus, alius improbus fuisset: quod videlicet hæ naturæ hominum in *Ente proprietatis* consistant, nec ex astris defluant. Hæc enim corporis partem nullam complent, id est, nullam infundunt complexionem, nullum colorem, nullam naturam, nullam substantiam.

Cœlum an corpora dispo-nat & fingat.

CAP. II.

Vnumquemlibet admonemus Medicum, vt in homine duo Entia constituat: *Ens Seminis* & *Ens Virtutis*. Et licet hic priuatim nihil addamus: hanc tamen huius doctrinæ memores estote, vt suo loco illa legatis & obseruetis. Hic tali axiomate vtimur, quod velut textus initium ad *Ens astrale* quadret. Et cùm nobis institutum sit docere, quo pacto *Ens astrale* nos lædere possit: priùs explicatu vobis & scitu opus est, quod astra, siue Planetæ sint, siue stellæ firmamenti aliæ quæcunque, corporis nostri nihil condant, nihil in colore, pulcritudine, moribus, virtutibus ac proprietatibus aliis moliantur. Et sententiam hanc ex animis vestris eliminare debetis, quam tamdiu fouistis, ac ex stellarum natura posituque de hominibus iudicia ac ipsos homines fecistis: quod sine risu repetere non possumus. Quanquam contra aduersarios nostros longiorem hic discursum non instituamus: ideo cumprimis, quod inchoatæ huius nostræ Parentheseos is finis non sit, vt vnicuique instanti ex professo respondeamus: cùm vel deinceps etiam tanta papiri ac atramenti copia futura sit nobis vt ipsas, volente & fauente Iehoua, in hanc rem impendere possimus: Iam ergo postquam comprehendistis, ista Astra nobis nec naturam, nec proprietates alias

Entia hominis duo, Seminis & Virtutis.

Astra nihil proprietatis in [illegible] ipsis habent.

tes alias indere: nunc animum ad diuersum adjicite, qua ratione eadem corpora nostra labefactent & occidant. Non vt arbitremur, nos, quod soboles Saturnia simus, ob id vel longioris, vel breuioris vitæ existere. Nam hoc vanum est. Saturni siquidem motus nullius hominis vitam afficit, nec eam vel prolongat, vel abbreuiat. Nam etsi quidem Saturnus ipsum cœlum vel firmamentum nunquá ascendisset: nihilo tamen minus huiusmodi nascituri homines fuissent. Et licet nulla vnquam Luna condita fuisset: istius naturę homines tamen emersissent. Quin ita persuasum habete: etsi quidem Mars ferox ac crudelis sit, non propterea tamen Neronem huius prolem extitisse. Et licet vterque eiusdem quidem Naturæ sint: alter tamen ab altero nihil mutuatus est. Videte: Helena certè & Venus vnius naturæ extitêre: & tamen Helena adultera futura fuisset, siquidem Venus nunquam nata esset. Et licet Venus Helená antiquior sit: tamen & antè Helenam meretrices vixisse, vobis credendum est.

Astra qua ratione corpora nostra occidát.

CAP. III.

PRæter hactenus commemorata, videtis iam porrò de iisdem multò plura percenseri posse. Sed cum istorum in Ente Seminis & Virtutis mentio fiat, sermonem istum hic præcidimus. Existimare tamen debetis, ipsum firmamentum ac astra omnino ita condita esse, vt homines, ac creaturæ animales sine illis vigere non possint. Per ipsa tamen minime fiunt. Id ex exemplo addito intellige. Coniectum in terram semen, ex seipso fructum suum promit: in se enim ENS Seminis reconditum habet. Interim tamen si Sol semen non foueret, non germinaret illud. Nec cogitare debetis semen illud aut Solem, aut firmamentum, aut quiduis aliud generare. Hoc verum putate, calorem Solis tale tempus constituere: veluti, si quid digerere, & rem in suam operationem seu effectú deducere vultis, tum id per digestionem faciendum est. Sic digestio nihil aliud, nisi per tempus operatur. Ipsa res, quæ digeritur, operationem suam in se habet. Hoc ita accipe, quid digestio sit. Citra digestionem fœtus accrescere non potest. Nam ipsa digestione augetur, hoc est, in matrice. Ita ergo ad hoc opus fœtus nullo astro, nullo Planeta indiget. Matrix ipsa illi pro Planeta & pro stella est. Semen digestione opus habet: hoc fit in terra. Ipsa vero terra digestio nulla est sine Sole. Matrix verò digestio est, etiam sine quibusuis astris. Et licet nullo vsquam tempore luceret Sol, ac ipse Mercurius retrocurreret: tamen gignuntur liberi, tamen augescunt, tamen Sol & digestio ipsis non adimuntur. Astra siquidem planè nullam vim ad inclinandum pro sua natura hominem possident: nec ipse homo, vt inclinationem suscipiat, vllo iure tenetur. Hoc iterum sic intellige: Ex duobus militibus, ęque ferocibus ac iracundis, quis alterum (vtar hoc verbo) naturat aut ingeniat? Nullus. Ex gemellis sibi inuicem apprimè similibus, vter alteri hanc similitudinem contulit? Neuter. Cur ergo nos Iouiales aut Lunales vocamus ideo, quod ad gemellorum exemplum eadem nobiscú ratio sit? Fœtus vnus est vt semen in sua substantia: est gemellus vt semen: & non proles Solis, sicut de geminis traditur,

Homines sine astris viuere nequeunt.

Digestio.

Astra nõ inclinant.

CAP. IV.

HIs ita demonstratis, scitote, nos porro Parenthesin ad Ens Astrale perducere velle, vt qua ratione astra nos lædant & occidant, omnino intelligatis. Hactenus persuasum vobis fuit astra nos inclinare, & inclinationé hanc ad astrorum ingenium nos fingere. Inde factum vt grandes libellos de hac re condiderítis, qua arte astris resisti possit ac debeat. Quod tamen scriptum vmbratile est. Nec nostra interest, quo sensu Prouerbiú illud, *Sapiens vir imperat astris*, intelligatis. Attamen, quo sensu à nobis accipitur, id ita admittitur. Astra nihil in nobis cogunt, nihil fingunt formantque, nihil similant, nihil inclinant. Ipsa per se sunt liberrima: liberrimi itidem & nos. Et tamen notate, sine astris nos viuere non posse. Nam & frigus & calor, & rerum, quibus victitamus, digestio ab ipsis proueniunt. Solus homo non. Et tantum ista nobis commodát, aut in tantum ipsis opus habemus, quantopere frigore caloreque, cibo potuque, ac aëre indigemus. Vltra tamen nec ipsa in nobis sunt, nec nos in ipsis. Quod si vero ipsa nobis similia sunt, aut nos illis: vel, si illa nó sunt, vt nos; nec nos vt illa: quo ergo prolixas istas propositiones ac disputationes molimur? Sic nimirum ipse fabricator condidit. Quis nouit, quid in firmamento lateat, quod quidem, quibusnam, prosit, nos ignoramus? Nam nec Solis claritas nec

Astra liberrima.

Astris quatenus indigeamus.

nec ars Mercurij, nec pulcritudo Veneris quicquam nobis commodat. Solus splendor & radius Solis nobis vsui est, qui fruges producat & æstatem, qua nostræ annonæ prouentus est. Sed pro sermonis conclusione, vt Parenthesis principium habeatis hoc animaduertite. Fœtus, qui sub Planetis ac astris maxime beneficis, ac pro voto generosissimis conceptus natusue est, si naturam diuersam ac plane contrariam acceperit: cuiusnam ea culpa erit? Huius nimirum, à quo ille sanguis defluxit: sicut de generatione traditur. Pariter arbitremini, astra ipsa nihil hic operari, sed solum sanguinem. Quod si vero statuta sua hora planetis assimiletur: tunc & id ex sanguine habet. Sæpius quidem bona cum bonis mala cum malis coincidunt: sed vnicum saltem horum caussæ vim habet, non etiam alterum. Hoc est *Ens seminis*.

Astra indant.

Sanguinis in fœtu vires.

Ens seminis.

CAP. V.

PRiusquam ad propositum nostrum descendamus, tale quiddam de aptitudine & habilitate corporis vobis opponemus. Postquam probe omnia expenditis & statuistis homini fortunam ac industriam suam ab astris defluere, ita vt alter altero citius augescat, hic artibus & eruditione, ille diuitiis, alius, potentia & similibus. hæc omnia astris ascribitis, a quibus illa acceperitis. Hæc nos vniuersa euertimus, & rem hoc modo interpretamur. Ipsa fortuna ex industria est: industria ex spiritu; Prout quilibet homo genium vel spiritum habet, ita ad hanc vel illam rem industrius sit. Et prout in hac vel illa re industrius est, ita fortunatus euadit. Genium hunc vt cognoscatis, scitote, ipsum instar Archei esse: sicut de Archeo traditur, nec longius nos hic differemus, ne qua ex proposito nostro digrediamur. Plura etiam de formarum in hominibus dissimilitudine affertis, quod a primæuo Adamo per tot annorũ secula, inter tot hominũ myriades nemo vnquam alteri facies æqualis fuerit, præter Geminos: quorum similitudo miraculosa & admiranda sit. Hanc vos astris acceptam fertis, & eius mirabili motui. Quæ res nobis velo implicita apponitur. Imo hoc scitote (quod tamen de termino vitæ aptius intelligimus) à Deo Ens ipsum seminis ita creatum esse, vt omnes formas, colores, speciesq; hominum, quarum nullus numerus est, impleri necesse sit. Eis productis semel & impletis, tum postliminio prodibunt homines; eandem faciem exhibituri, quam præsentarunt, olim qui fato functi sunt. Die extremi iudicij instante, tunc & colores & mores omnes hominum expleti erunt. Nam ille præcise ad punctum id statutus est, quo colores, formæ, species ac mores omnes iamiam antecesserint; nec vllus amplius nasci possit, quin priorum alicui similis sit. Tum temporis hora primi circuitus mundi finita erit. Nec in hanc vos speculationem demittatis, vt plures mundi ætates constituatis, & mundum in partes distribuatis. Nam si omnes colores & mores hominũ effluxerint, nec nouę formæ produci poterunt, sed similitudines erunt, tunc vera ætas desierit.

Fortuna ex industria non ab astris.

Astra & [illegible]

Astra quæ [illegible]

Formarum in homine dissimilitudo vnde.

CAP. VI.

SEd quorsum isti cogitatus? ad hoc nimirum, vt, quidnam velimus ac proposuerimus, clarius & dilucidius intelligatis. Hoc itaq; ductu Ens astrale vobis ita accipiendum est. Res vna quædam est, quæ non videtur, quæ nos, & ea vniuersa, quæ viuunt ac sentiunt, in vita tuetur ac conseruat. Et ea ex astris profluit. Hoc ita explicamus. Ignis, qui ardet, ligno opus habet. Sine eo nec ignis est. Ita attende, ignem esse vitam. Et tamen non viuit absque ligno. Sed & hoc obserua. Quod etsi quidem crassum ac pingue exemplum est, vobis tamen idoneum satis est. Nimirum corpus est lignum. Eius vita, est ignis. Iam vero vita viuit ex corpore. Corpori vicissim opus est vt habeat aliquid, ne à vita absumatur, sed in sua substantia perduret. Id hoc ipsum est, de quo vobis Ens exponimus. Et hoc ex astris promanat, aut firmamento. Vos quidem asseritis, nec falso: nisi aer esset, fore, vt omnia prolaberentur deorsum, & quæcunque in sese vitam haberent, suffocarentur & perirent. Sed vicissim accipite, adhuc vnum quiddam esse, quod corpus sustineat: quod ipsum corpus vicissim vitam seruet. Eius inopia aut interitus, aëre perdito nihilo tolerabilior sit. In eo enim, & ex ipso aer fouetur. Quod ni esset, aër dissolueretur. Ex ipso firmamentum viuit. Quod si in firmamento non esset, id periret. Id vocamus M. Nam in vniuersis nihil conditum est supra hoc: hoc nihil potius est: nihil isto plus ad contemplationem Medici facit. Hoc ergo probe notate, vt M. vobis indicemus: nõ quod

Corpus quid calefaciat.

Vita est ignis.

M.

quod ex firmamento oriatur, aut in eo enatum sit, aut ab eodem ad nos transmittatur. Nam horum nullum ita se habet. Sed hoc tamen tenete, M. illud creaturas vniuersas tam cœli quam terræ conseruare: & insuper omnia Elementa ex eo & in ipso viuere. Quo vero pacto id à vobis accipiendum sit: memores vos esse æquum est eorum, quæ de primo creato indicantur, & quæ in præsenti discursu de M. porro tradentur.

CAP. VII.

POstquam ex nobis M. indicatum accepistis: vlterius iam hoc exemplũ attendite. Quod obturatum & conclusum hypocaustum est, id intra sese odorem talem concipit, qualem tu ei immiseris. Is odor ex ipso hypocausto non enascitur, sed ex tete. Iam animaduertete. Hunc odorem, qualem tu conciliaueris, talem olfaciunt, quicunq; eo loco versantur. Et fieri potest, vt tum morbos omnes, tum eorum curas similiter in eo conclaui excites iis, qui in illo habitant. Nota hoc. Aer, qui intus est, a te non proficiscitur. Odor autem ex te emanat. Sed intellige vlterius: nos ita de aere loqui, vt vobis recenseamus *Ens astrale.* Vos explanatis, aerem oriri ex motione firmamenti, id quod nos inficiamur: Nõ autem æque de vento, vt Meteorologia euincit. Aer à summo bono defluit, & ante creaturas vniuersas exstitit ille prior. Post ipsum res creatæ aliæ sunt. Firmamentum ipsum ex aere viuit, vt & creaturæ omnes. Ex firmamento ergo aer non producitur. Firmamentum enim per aerem conseruatur æque ac homo. Et si quidem omnia firmamenta quiescerent, aer tamen nihil minus exsisteret. Quod si vero in quiete ac statione ista mundus interiret, huius rei hæc foret caussa, quod firmamentum aere careret, & hic interiisset. Et tunc hoc signum foret, de ipso quoq; homine actum esse. Omnia elementa dissoluerentur. Nam in aere vniuersa sustinentur. Hoc est M. magnum. Nunc autem iq tibi, hoc M. m. rem talem esse, ex qua omnia creata viuant, vitamq; suam in ea tum ex ea protrahant. Hoc vero M. m. ita alterari ac venenari potest, vt venenum hoc homo in sese hauriat. Quoniam enim in eo eius vita est & habitat, necessario corpus etiam eius, ab eodem, quod in M. m. latet, alterabile & contaminabile erit: sicut mutatus in hypocausto aer, de quo paulo ante discurrimus. Sic ergo aliquid est, quod M. hoc inquinat: quod ipsum deinde & in corpore manet, & ab eodem separatur.

Aer ante creaturas vniuersas à summo bono.

CAP. VIII.

SIc ergo *Ens astrorũ* intelligatur. Astra ipsa varias suas naturas ac proprietates possident: sicut & in terra homines. Eadem astra suam mutationem in se habent, nempe melioris peioris, dulcioris, acidioris, amarioris. Quæ si in sua bonitate perstiterint quidem, ab iis mali nihil emanat. Sed in deprauatione, eorum malignitas emergit. Recordamini vero, eadem orbem vniuersum ambire, sicut putamen ouum cingit. Per putamen aer ingreditur, & id primo penetrat, pergens ad mundi centrum. Sic iterum censeatis: quæcunque astra venenata sunt, eadem suo contagio aerem inficere. Ita, quo hoc virus pertingit, ibidem isti morbi pro conditione malitiosi astri emergũt. Nam ea potentia non est, vt vniuersum totius mundi aerem contaminare queat. Partem saltem eius vnicam inficit, prout vis eius valida est. Eadem etiam ratio est bonitatis astrorum. Hoc ergo est *Ens astrale,* id est, odor, halitus vel vapor, sudorue stellarum cum aere permixtus, sicut cursus astrorum id patefacit. Hinc enim proueniunt frigus, calor, siccitas, humiditas & similia, quæ suis proprietatibus indicantur. Hinc ergo concludite, astra ipsa nihil inclinare: sed halitu suo saltem inficere ac contaminare M. per quod porro nos venenamur & affligimur. Et taliter se habet Ens astrale, quod corpora nostra tam ad bonum, quam malum disponit, hac via. Quisquis hominum secundum naturalem sanguinem ita temperatus sit, vt halitui isti aduersetur, is inde ægrescit. Qui vero contrariam naturam non adeptus est, huic nihil incommodat. Sed nec iste noxam sentit, qui contra illud tam fortem ac generosam temperiem accepit, vt vincendo veneno sufficiens sit ex sanguinis sui nobilitate: aut qui medicinam venenatis super orum vaporibus reluctãtem, assumit. Hinc etiam hoc colligite, res vniuersas creatas homini aduersari, & hominem iterum his ipsis.

Astra mutationem in se habent.

Astra nihil inclinant.

CAP. IX.

POstindicium factum de M. ab exẽplo iam discite, quomodo Planetarum halitus nostris corporibus noceant. Lacus, qui probum suum M. habet, is

piscosus

Planetarum halitus quomodo corpori nostro noceant.

piscosus est. Frigore vero supra modum inualescente, ille cogitur glacie: pisces vero moriuntur, ideo, quod M. propter naturam aquæ nimiopere refrigeratum sit. Hoc frigus non ex ipso M. prouenit, sed ex astro, quod, huius naturæ cum sit, id perficit. Pariter & solis calor ita operatur, vt aquæ nimis incalescant, ac pisces in ijs interimantur, simili ex caussa. Sicut ergo hæc duo, duæ proprietates sunt quorundam astrorum: sic & aliæ sunt plures, per quas M. acescit, amarescit, dulcessit, arsenicessit, aut alijs infinitis gustus qualitatibus imbuitur. Hęc insignis alteratio alterationem facit corporum. Ex his iam censete, quo modo astrum M. inficiat, vt & morbis simul ac morte corripiamur, prout vaporum istorum naturæ fuerint. Quod ideo nullus mirabitur medicus, quia in astris, quam in terra multo plura venena recondita sint. Hoc etiam cuiuis medico ratum sit, nullum vnquam morbum sine certo veneno affligere. Venenum siquidem cuiuslibet morbi principium est: & ex veneno omnes morbi emergunt tam externi, quam interni, nullo excluso. Hoc si ita constitutum habueritis, inuenietis vni Arsenico præter 50. morbos, 50. adhuc alios attributos esse, quorum tamen nullus alteri similis est, etsi ex vno arsenico vniuersi exorti sint. His plures ex Sale: istis iterum plures ex Mercurio: his denique multò numerosiores ex Realgar ac Sulphure progigni. Et hæc ideo vobis significamus, vt sciatis, sine cognitione originis vos frustra cuiuslibet morbi peritos esse, cum res vnica tot morborum caussa fieri possit. Illam si perscrutati fueritis: ceteras caussas facili negotio deprehendetis. Fixam vero hanc regulam vobis tenete, vt studeatis ante omnia rem illam cognoscere, ex qua morbus generatur, potiꝰ, qua vt caussas, qui generetur aut generatꝰ sit, inquiratis: sicut de his praxis plura docebit.

Morbus sine veneno nullus.

Nota.

CAP. X.

HOrum vero vt cognitionem pleniorem hauriatis: sciendum est, nos quidem æstatem ac hyemem non solas accusare, quasi corporibus nostris, sicut prioribus exemplis innuimus, damnosæ existant: sed fontem facimus planetam ac stellam quamlibet, quoties cunque ad exaltationem conscendit, vt M penetret, & id secundum naturam suam temperet. Sic M. à nonnullis præter modum salescit: à nonnullis plus arsenicescit, aut sulphurescit, aut mercuriescit. Eorum enim exaltationes corporibus nostris, aut veneno aut saluti sunt: ni hoc forsan obstet, vt vapor iste propter distantiam ad nos non penetret. Huius documentum hinc capite. Arsenicarum stellarum exaltatio si faciem ac centrum terrę attingit, & cumprimis aquam: tunc vi sua arsenicali vniuersam aquam contaminat. Hoc malo infecta aqua, in alũ illico pisces persẽtiscunt, & ab vna sede migrant in alias. Sic ergo ex abysso ad superficiem enatãt, dulcem & intaminatam vndam sedemq; sectantes. Sic ergo secundum littorum metas magno & stupendo interdum numero confluentes conspiciuntur. Quod si ergo locis quibusdam magna aliquando copia piscium, aliquot annis non visorum, compareat, id locis istis vicinis magnam internecionem portendere credibile est. Arsenicum etenim, quod foras agit ex profundo longo tempore non spectatos pisces, idem homines quoque inficit, vt post pisces ægrescant & infirmentur. Eo enim homines piscibus fortiores sunt, quo illis tardius afficiuntur. Æquo modo & ab alijs venenorum generibus ab astris emissis, & M. alterantibus (sicut id virtutes stellarum comprobant) non solum cum piscibus homines labefactantur: sed & fruges agrorum, & viuentia vniuersa terræ conuenenantur.

Stellarũ exaltationes quid noceant astris.

Arsenicarum stellarum vires.

Arsenici vires.

CAP. XI.

AD dictorum similitudinem respectu quodam & corpora nostra lacus, membra vero eorum, pisces referũt. Quod si ergo vita quæ corpori & omnibus membris inhabitat, per astra in corpore ita veneno inficitur: tunc & interiora membra inde infirmantur, quę venenum concipiunt. Et sic Entia alia astralia eius veneni conditionis sunt, vt solum sanguinem lędant, sicut *Realgarica*: alia caput tantum respiciunt, vt *Mercurialia*: nonnulla solis ossibus minantur ac venis, velut *Salia*: quædam eius naturæ sunt, vt hydropisin & tumorem pariat, vt *Auripigmenta*: aliqua, quæ febres inducant, vt *amara*:

Entium astraliũ diuersa venena.

Hęc vt accuratius assequamini, distributionem rerum & ipsum Ens vobis largiemur. Vbi notabitis hoc, quædam in interius corpus peruadere, vt sunt quæ ipsum liquorem vitæ feriunt. Et ista morbos pariunt corporis. Altera sunt, quæ vulnera gignunt, vt sunt, quæ virtutem mouent expultricem. Et in his duobus consistit vniuersa Theorica.

Particula

Particula prima.

QVemadmodum nunc explicuimus, vt ENS Astrale tam intra, quam extra corpus nos afficiat, nimirum secundum morbos, qui extra corpus non egrediuntur, & eos, qui in ambitum eius abeunt: Sic pariter ad scientiam vestram requiritur, vt recenseamus, quomodo in qualibet stella venenum situm sit. Nam hoc plus Astronomicæ, quam Medicæ facultatis est.

Venena hydropis quintuplicia.

Quicquid vero huius sit, venena quintuplicia sunt quæ hydropisin pariunt. Ea quidem sub vno genere sunt: Sed naturis quinque distant. Sic vnum venenum astrorum est: Cetera quatuor Entium aliorum: quæ tamen singula hydropisin gignunt, vt quintuplicia sulphura, & alia similia.

Particula secunda.

QVo vero pacto à vobis cognosci possit, ex quo Ente hydropisis oriatur, & quibus eadem remediis sanari queat: hoc in morborum medicationibus traditum legitur. His itaque hactenus traditis, Ens ipsum conclusum volumus: hoc addentes, frustra vos astrales morbos sanare cogitaturos, quamdiu stella morbosa dominetur. Eius enim potentia medico superior est. Vnde id colligere debetis, æquum omnino esse, vt probis functuri medicis tempora diligenter animaduertatis, nec ante conueniens tempus morbi vllius sanationem molamini, cum conatus omnis futurus sit frustraneus.

Stellæ potentia medico superior.

PARENTHESIS SECVNDA.

LIBER ET PAGOYVM SECVNDVM *TRACTATVS* DE ENTE VENENI.

CAPVT I.

POstquam hactenus de Ente Astrali tractatio absoluta est; ordo postulat, vt de *Ente veneni*, quod alterum est, vnde corpora nostra afficiuntur, iam disseramus. Priori vero fundamento, cui in tradẽdo Ente Astrali incubuimus, adhuc memores operam damus: nimirum ex quinque Entibus corpora nostra violari, & vt patiantur, induci. Veruntamen, vt viam faciliorem & breuiorem teramus: prædictam præfationem non resumemus, sed basin & veritatem *Entis veneni* ita constituemus. Confirmatum apud omnes est, corpora nostra conseruatione egere, hoc est, vehiculo quodam, cuius beneficio vigeant & nutriantur. Quod vbivbi deest, ibi vita exsulat ipsamet. Atque autem & hoc notandum est eundem ipsum qui corpora nostra condidit aut creauit, ipsos similiter quoque cibos procreasse: eadem quidem facilitate, sed non æqua perfectione. Hoc ita accipi velim. Corpus quidem nobis veneno vacuum datum est. Hoc vero quod vice alimenti corpori porrigimus, venenum coniunctum habet Sic ergo corpus per fectum creatum est: non itidem alterũ. Ex hoc animaduertite, cętera animalia & fructus nobis cibo esse. Ergo & veneno. Sibi ipsis vero nec cibi nec venena sunt, verum sui respectu, & quatenus creaturæ sunt, nobiscum æque perfectionem participant. Quatenus vero nobis pro cibo sumuntur, eatenus nobis veneno sunt: qua ratione nobis venenum est, quod sibimet ipsi venenum haudquaquam est.

Radix veneni basis.

Corpus veneno vacuum.

Cibi venenosi nobis sunt.

CAP. II.

SEd res ista longius expendenda est. Res vnaquælibet in seipsa perfecta est, & bona facta sibimet & pro sua ratione Sed si alienos vsus spectemus, tum & bona & mala condita est. Hoc ita arbitremini: Bos, qui gramine vescitur, ex eo & venenum & sanitatem accipit. Vtrúq; enim in se gramen habet, alimentum, & medicamentum. Gramini tamen ipsi, gramen veneno non est. Sic & homo, quicdquid edit bibitq hoc ipsi venenosũ simul & salubre existit. Illud tamen quod edit, sibimet ipsi venenum non est. Et hoc, quod proponimus, duobus modis accipite. Vno de ipso homine, exclusa natura animalium & plantarum. Altero de assumtione. Sed & hoc ipsum dilucidius attexemus ad intellectum faciliorem: Vnum hoc in homine, est magna natura. Alterum, est venenum, quod in naturam infertur. Ac vt parenthesin hanc in vestram gratiam compleamus, recolligite vobiscum, Deum res omnes sibimet ipsis perfectas condidisse: alias vero imperfectas, propter & ad vsum. Et in hoc fundamentum secundi nostri *Entis*, videlicet *veneni*, quiescet. Sed nos vlterius ita intelligi velimus: Deum quidem homini, aut creaturis propter seipsum nullum Alchimistam ordinasse: sed si

Res quomodo bona & mala condita.

sed si imperfectum ad vsum nostrum, quo opus est, conferamus, Alchimistam destinauit, hunc in finem, vt venenum, quod specie & vice salutaris cibi assumimus, non vt venenū manducaremus, sed idem à salutari segregaremus & discerneremus.

Alchimista quo fine à Deo destinatus.

De hoc Alchimista quod vobis tradimus, sedulo vos animaduertite.

CAP. III.

CVm ergo vnaquælibet res in se ipsa perfecta, secundum alia, tum veneni, tum salutaris rationem habeat: oratione nostra procedentes ita statuimus; DEVM huic, qui alio quodam, quod scilicet ipsi tam in pernitiem, quam salutem, sumtum cedit, vescitur ac vtitur, Alchimistam omnino constituisse: qui tantus artifex sit, vt hæc duo probe à se inuicem discernere possit, Venenum nimirū in suum vidulum, cibum autem in corpus ingerendo. Hoc modo, vt supra monuimus, fundamentum nostrum intelligi ac à vobis acceptari volumus. Sed exemplum alterius generis accipite. Qui dominus aut princeps est, is in seipso, vt Principi conuenit, perfectus est. Sed Princeps esse sine seruis nequit, qui ei Principi seruiant. Serui interim in seipsis perfecti sunt quidem: sed non Principi: verum huic & veneno seu damno, & emolumento sunt. Sed vt Alchimistam naturæ intelligatis, sic putate, Deū Principi largitum esse scientiam in se ipso, qualem Princeps requirit. Hoc ipsum docet venenum a seruis suis separare, & ab ijs bonum quoq; acceptare. Exemplum hoc si vobis non vsq; adeo quadrare videbitur: fundamentum rei præsentis positum inuenietis in docendo secundum doctrinam Sapientis, vbi istud explicatur. Sic enim res habet. Homini, vt edat ac bibat, opus est. Corpus etenim hominis, quod hospitium eius vitæ est, cibo potuque omnino opus habet. Ita ergo cogitur homo ad sumendum intra se tum venenum, tum morbos, ac ipsam mortem, nimirum per cibum ac potum. Sic ergo hoc argumentum aduersus eū dirigi posset, qui corpus nobis largitus est, & cibos addidit, vt nos iugularet. Sed scitote, creatorem creaturæ nihil detrahere: sed vnicuiq; suam perfectionem relinquere. Et licet aliud alij veneno quidem sit: de isto tamen creator accusari reprehendive minime potest.

Alchimista qua is artifex.

Homo sumtione cibi contrahit morbos & mortem.

Creator creato nihil detrahit.

CAP. IV.

EX his vero creatorem ita indagabitis. Si omnia in seipsis perfecta sunt, & ita composita ordinatione creatoris, vt vnum ad alterius conseruationem faciat; veluti gramen vaccam, vacca vero hominem alit: adeoque perfectio vnius rei, rei alteri, quæ illam assumit, tum malo, tum bono est, & ob id imperfecta: statuendum est, creatorem propter vberiorem creationem, quæ plus sit, quam creatio ipsa, ista condidisse: hac ex caussa, quia res hac conditione creatas voluit, vt in eo, quod alteri necessarium est, talis virtus, efficacia & ars lateat, vt per hanc virtutem venenum a bono, ad salutem corporis, & alimenti necessitatem separetur, & ordo iste mutuus seruetur. Exemplum. Pauo vorat anguem, lacertam, & stellionem. Hæc animalia quidē secundum seipsa perfecta & salubria sūt: sed secundum cætera animalia, omnia citata ista venenum merum sunt, si pauonem excipias. Huius diuersitatis hanc caussam tenete: eius Alchimistam ita subtilem esse, vt cum eo animalis nullius Alchimista conueniat, qui tam exquisite & pure venenum à bono separet, vt cibus iste pauoni innoxius sit. Sic verum aliàs etiam est, animali cuilibet suum nutrimentum peculiare ad conseruationem assignatum esse, & præter hoc peculiarem quoque datum Alchimistam, qui illud separet. Struthiocamelo talis Alchimista datus est, qui ferrum, hoc est, stercus à nutrimento separet, quod alij nulli possibile præstitu esset. Salamandræ, pro cibo ignis, seu corpus ignis datum est. Hoc ad opus additum Alchimistam habet. Sui, stercus cibus est, licet id venenum sit: qua ex caussa etiam ab Alchimista naturæ ex corpore hominis exclusum est. Sui tamen nihilominus alimento est: quod scilicet Alchimista suis, hominis Alchimista multo subtilior sit. Nam Alchimista suis, ex stercore separat id alimentum, quod segregare Alchimista non potuit hominis. Propterea etiam stercus suillum ab alio animali nullo voratur. Nam subtilior, & qui alimentum exquisitius separet, suis Alchimista nullus est. Idem de cęteris, quę consulto omittimus vt sermo breuior sit, pari intelligendum modo est.

Alchimista qua virtute à bono venenum separet.

Pauo.

Struthiocamelus.

Salamandra.

Sus.

Stercus suillum.

CAP. V.

IAm, vt de Alchimista quædam protulimus: sic credendum vobis est, ipsum à solo Deo ex hac caussa conditum esse,

Alchimista cur à Deo cōditus.

vt à bono separet, quod ab eo diuersum exsistit. in illo nimirum corpore, quod aliquid pro ordinatione diuina ad vitæ suæ sustentationem assumit. Iam ad prius data recurrite, nimirum, res quinq; esse, quæ in hominem potestaté habeát, & quibus ipse subiectus sit,: vt *Ens astrale*, de quo pertractauimus, & deinde *Ens veneni*. Iam etsi ab astris quidem homo nihil afficiatur, non æque tamen etiam tutus ac securus ab *Ente veneni* est: sed vt ab eo labefactetur, metuendum est. Hæc, vt in procœmiis narrata sunt, ita relinquimus. Sed vt facilius omnia complectamini, primum initium obseruate, vt, qua ratione venenum vobis nocere possit vel noceat, apertius intelligatis. Cum ergo Alchimistam in nobis habeamus. à Deo creatore in corpus nostrum inditum hoc fine, vt venenum à bono separet? ne illud nobis damno sit: deinceps disserendum de eo est, quæ nimirum ratio, quis modus sit, quod æque ex *Ente veneni* morbi omnes humani emergant, ac ex cæteris. Qua in disquisitione id omne nobis prætereundum est, quod corporibus nihil noxę sed aliquid commodi præstat: sicut vobis deinceps declarabimus.

CAP. VI.

SEd prius sciendum vobis est, etiam hoc loco Astronomos hallucinari, dum corporis nostri ægritudines indicantes, corpus ponunt fortunatum, & corpus salubre. Iam si id non fit: vnica hæc caussa superest, quod Entia reliqua, quorum adhuc quatuor sunt, corpus lædant, & haud quaquam ipsa astra. Vnde meritò ipsorum scripta ridemus & explodimus, in quibus tam large sanitatem pollicentur, & hoc tamen iuxta non considerant, quod & alia quatuor Entia exsistant, cum astro æque potentia. Sed ludendum nobis cum ipsis est. Quid enim felis sine mure? quid Princeps sine morione? Plane similem historiam Physiomanticus quoque texit: qui tamen lacrymas nobis nunquam ciebit. Is pollicetur sanitatem, nec de quatuor Entibus cogitat, quorum ignarus est. Nam ex solo Ente naturali auguratur, & cætera omnia obticet: quod nos non parum titillat. Res multarum rerum periti viri est, ea prædicere, quæ ex cursu dependent. Motionum enim vel cursuum quinque exsistunt, & tantum homo vnus. Qui motus aliquot omittit, & in reliquis pergit: is vere Propheta vanus est. Diuidere, & secundum diuisionem loqui, quisque prout didicit, iuxta indicium & opinionem eorum, id oppidò laudandum est. Ita enim Entista pyromanticus suum iudicium super spiritus ponit. Sic Entista Physionomus ex natura hominis vaticinatur: Entista Theologicus ex cursu Dei: Entista Astronomus ex astris. Sic quilibet per seipsum mendax est. Sed veraces ac iusti sunt si in vno conueniút. Hoc vobis edicimus, ne ita vaticinari pergatis, nisi Entia quinq; Entium prius cognoueritis. Tum demum cachinnum nostrum prememus.

Sanitas an ex ente naturali prædici possit.

CAP. VII.

VT autem cognitionem fundamentalem Alchimistæ habeatis: cognoscite iam, Deum cuilibet creaturæ suam substantiam, & quæ ad hanc requiruntur, largitum esse: non propter sui ipsius regimen, sed propter vsum eorum, quibus necessariò indiget, quæ ipsa cum veneno coniuncta sunt. Creatura illa intus in corpore habet, qui venenum separet ab eo, quod corpori apponitur. Hic ipse vero Alchimista est: ideo quia arte chymica in agendo vtitur. Prauum a bono separat: bonum in tincturam transmutat: corpus is tingit ad suam vitam: suum naturæ in se subiectum ordinat ac disponit: eam tingit, vt in sanguinem ac carnem abeat. Alchimista hic in ventriculo habitat, velut in instrumento suo, vbi coquit, vbi operatur. Hæc ita intellige. Homo, quam carnem edit, ea & venenum & bonum in se habet. In ipsa tamen esitatione omnia proba & bona censentur. Sub bono siquidem venenum reconditum latet: sub malo vero boni nihil est. Quam primum itaq; cibus, vt est, caro, in ventrem delabitur, confestim assiliens Alchimista, separationem instituit. Et, quod ad sanitatem corporis non facit, in peculiaria loca deponit: quod bonum inuenit, in suas sedes sequestrat. Huiusmodi ordinatio diuina est. Hoc modo corpus, ne à veneno eius, quod edit, interficiatur, præseruatur: atq; illud per Alchimistam sine vlla ipsius hominis industria secernitur. Et ita se virtus ac potentia Alchimistæ in homine habet.

Alchimistæ potentia quo modo in homine se habeat

CAP. VIII.

SEd & porro intelligite, in re vnaquauis, quam ad vsus suos assumit homo, venenum esse, sub bono reconditú, taliter. In vnaqualibet re exsistit tum essentia, tum venenum. Essentia est illud,

Venenũ & bonũ in vno quouis cibo. Essentia & Venenũ quid differãt.

illud, quod hominem sustentat. Venenum contra, quod eum destruit, & morbis percellit. Et hæc vera sunt in omni re alimétosa, respectu eius animalis, quod illa vtitur, nullâ exclusâ. Ad hæc vos attendite nunc Medici. Si hoc pacto corpus in alimento consistit, nec eo carere potest, sed illi omnino subiectum est: túc corpus alimentum, tale quale inuenit, sub vtraq; specie boni & mali assumit: & separationis officium Alchimistæ delegat. Iam si Alchimista infirmus fit, ita, vt venenum pro perfecta sua industria à malo separare non valeat: porro auté ex veneno & bono vnita putrefactio, & tandem digestio aliqua fiat tunc hoc ipsú est, quod nobis morbos hominum indicet. Nam morbus omnis, in homine ex Ente veneni genitus, ex putrefacta digestione dimanat, quæ ipsa in temperie cósistere debebat, ne vllum excessus modú Alchimista sentiret. Digestione vero interrupta, tunc perfectius in suo instrumérto Alchimista persistere minime potest. Sic ergo corruptionem sequi necesse est, quæ ipsa deinde mater morború omniú existit. Et hanc vobis Medicis penitissime in animo obseruari decebat, nec vos ambagibus vestris intricari. Corruptio enim corpus inquinat, pro eo ac est, vel fit hoc pacto. Vnda quæ clara & pellucida est, quocunq; lubet, colore tingi apta est. Sic & corpus vndæ simile est: corruptio color est: nec color est vllus, qui suam ex veneno originem non trahat: qui simul & veneni signum ac indicium existit.

Morbi omnes ex putrefacta digestione.

Corruptio.

CAP. IX.

HÆc autem vt plenius assequamini, scitote, Corruptionem duabus viis fieri: *Localiter*, & *Emunctorialiter*, hoc nimirum pacto. Si, vt diximus in digestione est, atque Alchimista in separando ex deficientis digestionis vitio succumbit: tum demum illius loco generatur putredo, quæ venenum est. Vnumquodlibet enim putridum, venenum est eius loci, in quo moratur, adeoque fit mater certi ac mortiferi veneni. Putredo enim, quod bonum est, corrumpit: & si bonum sua vi exuitur, tú euincit malum in bono: quod tamen ipsum non apparet aliter, quam sub specie eius boni, quod putredini subiacet. Et sic illud mater eorum morborum fit, qui ipsi subijciuntur. Iam vero quod Emunctorialiter fit, id à naturæ expultricis aberratione accidit, isto modo. Si Alchimista venenum expellit, vnumquodlibet per conuenientia sua emunctoria: sulphur nimirum album per nares: arsenicum per aures: stercus per monoculum: & sic quæcunq; alia venena, prout quoduis peculiare suum emunctorium habet. Horum venenorum vnum, si aut per imbecillitatem naturæ aut per se ipsum & alia impediatur: tum mater fit morborum sibi subiectorum. Sic vniuersaliter in omnibus morbis duæ origines patescunt. De quibus ad vos hic plura quide verba non faciemus: sed in libris de Origine morborum in speciali vberiora vos legetis.

Corruptio duobus modis fit. Localiter.

Emunctorialiter.

CAP. X.

POrro, quemadmodú superius dictú est de Alchimia naturali, quomodo scilicet illa in quolibet animali sita exsistat, propter necessitatem separationis eius, quæ in ventriculo institui debet: sic breuem quandam doctrinam iam attendite, quomodo prædicto modo vniuersi ceteri morbi quoq; explorari ac indagari possint. Quod si homo ab Entibus omnibus bene se haberet & valeret, Vt, si exempli caussa, idoneum haberet Alchimistam, qui probe separaret commodis instrumentis, reseruaculis & emunctoriis: tunc scire necesse est, præter idonea instrumenta plura alia quoq; huc spectare, nimirum vt astra faueant, & cetera Entia omnia benigna sint. Quamquam nec ista vniuersa nos admodum moueant ponendo, omnia bona & efficacia esse: attamen corpori plurima accidunt quæ Instrumenta, Reseruacula ac Emunctoria aut frangunt, ac maculant, fœdantq;, aut obstruunt. Naturæ enim & corpori contrarius ignis est. Is enim sua qualitate, natura, ardore, siccitate & vi alia nos ita corrumpere potest, vt per ipsius præsentiam instrumenta Alchimistæ violentur: vnde ipse postea debilis appareat. Sic & ipsa aqua corpori & Reseruaculis nostris suâ naturâ, substantia & qualitatibus aduersa occurrit, ita vehementer, vt instrumenta ab illa aut obturentur, aut peruertantur, aut alio modo alterentur. Idem iudicium etiam de aëre, & rebus necessariis quibusuis est, velut & de externis accidentib⁹ quæ vniuersa potentia sunt, vt Reseruacula, Instrumenta & Emunctoria diffringant, permutent & inepta reddant. Tunc enim Alchimista infirmus ac mortuus, operi suo perficiendo ineptus euadit.

Accidentia nostra Alchimistæ.

Morbi ex instrumentorum Alchimistæ violatione.

CAP. XI.

Instrumenta quomodo per ea corrumpantur. Ab aere.

SEd nec hoc vobis elabi debet, per ipsum os quoque Reseruacula, Instrumenta & Emunctoria corrũpi posse, ab aere, cibo, potu, & si quę alia huius sint generis: hoc scilicet modo. Aer, quem attrahimus, sine veneno non est, cui nos præcipue subiecti sumus. De cibi vero quantitate ac potus, vt & dę praua eius qualitate, quæ cum instrumentis corporis discordat, hoc tenendum est, quod & per ipsa organa violenter confringantur: ita, vt etiam hoc casu Alchimista in suis operationibus manifeste interturbetur: vbi dein accidit Digestio, Putrefactio & Corruptio. Et qualis proprietas est veneni eius rei, quam homo assumit: talem naturam quoque induit ventriculus, ac cum eo cætera in corpore. Hæc post modum mater fit morborum eiusdẽ corporis. Hinc enim vos Medici comprehendere debetis, vnicum saltem venenum, nec plura, matrem morborum parere: veluti, si manducatis carnẽ, olus, pultem, aromata: & ex his comestis corruptio in ventre generatur, tunc huius corruptionis non in vniuersum omnes cibi caussa sunt, sed ex omnibus vnus tantum, nempe venenum aut oleris, aut carnis, aut pultis, aut aromatum. Et hoc magni arcani loco habere debetis. Hoc ipsum si probe cognoueritis, quodnam venenum mater morborum sit: tunc iure vos Medicos vocari patiemur. Sic enim compertum habebitis, quo remedio vti debeatis: quod alias erronee attentabatis. Et hoc sit vobis fundamentum matris omnium morborum, quorum sexcenti numerantur.

Cibo & potu.

CAP. XII.

IAm vero breuem etiam de venenis institutionẽ vobis communicabimus, vt, quæ venena & qualia intelligamus, assequamini. Indicauimus vobis, in omnibus alimentis venenum existere. Ex alimentis ergo potens Ens quoddam educitur super corpora nostra. Postea explicauimus, qui in nobis alchimista sit, qui in corporis commoditatem per instrumenta & reseruacula sua venenum ab alimento segreget. Hoc facto, ipsa Essentia in tincturam abit corporis. Venenum vero per emunctoria extra corpus secedit. Hoc ordine dum singula administrãtur, Entis ipsius ratione homo sanus ac vegetus est. Vna tamen etiam meminimus accidentium hostilium, quę in ipsum Ens ita impingere possunt, vt id perdant. Vnde postea Mater morborum oriatur. His repetitis, porro de generibus venenorum audite. Scire vos arbitror, quid & quot emunctoria sint. Horum ratione ad cognitionem venenorum descendite. Quicquid per poros cutis transsudat substãtialiter, id resolutus est Mercurius. Per nares quod excernitur, hoc sulphur candidum est. Per aures, Arsenicum ejicitur. Per oculos, sulphur. Per vesicam, resolutio salis: per anum putrefactum sulphur. Et quamuis vestri ratio posceret, scire, qua forma ac specie vnũquodque probari posset: id tamen nostra Parenthesis non admittit. Sed è lib. de Constructione humana Philosophiæ ea fundamenta haurietis, quæ cognitu Medico necessaria sunt: sicut & horum remedia debita, multis de caussis, quæ de putrefactionibus (quorum lectio ad vos pertineret) copiosius traduntur. Ibidem etiam, quomodo venenum in alimento lateat, reperietis.

Venenorum corporis in singulis membris coniuncto.

CAP. XIII.

EXemplum vobis ob oculos ponemus, ex quo breuiter pernoscatis, quomodo venenum sub alimento sit: & vniuscuiusq. rei conditio in seipsa perfecta, respectu vero aliorum hominum ac animalium, qui ea vtuntur, vitiosa & venenosa sit. Id sic statuemus. Bos suo cum ornatu sibi ipsi pro necessitate conditus sufficit: cutis eius ad accidentia carnis: emunctoria ad Alchimistam. Sed hoc huc exemplum quadrare non videtur. Dabimus aliud. Bos creatus est, sibi quidẽ ad necessitatem istã formã, quã est: homini vero ad nutrimentum in cibo. Iam attendite, bouem ex dimidio homini venenum esse. Qui si solius hominis gratia conditus fuisset, non etiam sui ipsius: tum nec cornibus egeret, nec ossibus, nec vngulis. In his enim nullum alimentum hæret: & quod ex illis fit, necessariũ non est. Videtis ergo, bouem sui ipsius ratione oppido bene creatum esse, nec in ipso quicquam esse, quo aut carere possit, aut abundet. Iam vero si ad victum ille hominis assumitur, tunc homo id vna etiam edit, quod contra ipsum, ac venenum est, cum tamen id boui ipsi venenum non fuisset. Hoc iam ab hominis natura separandum est, quod Alchimista eius pręstat: vbi varia venena generantur citra exceptionem. Quodlibet enim venenũ opera Alchimistæ in sua Emunctoria excutitur, vnde illa implentur. Quicunque autem ex hominibus Alchimista id præstare

Venenũ quomodo sub alimẽto.

præstare potest, quod Alchimista in corpore: huic nulla vspiam ars deest. Cuilibet enim hoc exemplo sit, vt, quemadmodum Alchimista naturæ operatur, sic operari conetur ipsemet. Et si venena ita separata sunt, vt venenum non videatur amplius: cogitate, quod etiam ex pileo hoc spectatissimum aureum oleum fiat, quod tamen oleorum omnium detestabilissimum est. Mucus quoque narium suum venenum quidem non refert: sed venenum tamen maledictissimum est, ex quo omnes morbi destillationum oriuntur: quod ex ipsis morbis facile pernoscitur.

Oleum aureum pilei. Mucus narium.

Particula I.

HIsce ergo hactenus dictis, satis vobis explicasse videmur Ens veneni, quod ex solo isto progignatur, quod cibi potusue vice assumimus, hoc est, venenū & alimentum. Hinc porro annotate, digestionem eā esse, quæ corruptio, si corrumpitur. Inde vlterius scitote, qui quoue modo venenum quodlibet in suo loco generetur: & quinam successu tēporis ex eo veneno vel morbi vel mortes excitentur.

Particula II.

QVamuis autem in præsenti Ente vobis non explicemus, qua ratione quilibet morbus ex commemoratis ciborum venenis, ad sua emunctoria amādatis gignatur: tamē vitandi erroris gratia in hac Parenthesi id omittite, & in libris de Morborum origine quærite: quo loco id secūdum fundamentū hoc vobis aperte declarabimus. Et sic etiam vna opera cognoscetis, qui morbi sint Arsenici, Salis, Sulphuris, Mercurij, pro distributione vniuscuiuslibet formæ ac speciei, sicut secundum seipsam apta est ad generationem morborū. Sic ergo hisce Ens hoc conclusum volumus: quæ vobis pro fundamento ceterorum librorum nostrorum intelligenda offerimus.

PARENTHESIS INTERCLVSÆ
LIB. TERTIVS ET PAGOYVM TERTIVM.
TRACTATVS DE ENTE NATVRALI.
CAP. I.

CVm nihil addubitem fore, vt de Ente nostro Naturali, & vestris scriptis admodum iudicium dissimile facturi sitis: id ipsum tamen flocci facientes, *Ens Naturale* vnum profitemur: quod in Parenthesi nostra tertium est, ex quo omnes morbi generari possiat, adeoque generētur, quoties Ens Naturale eo mutationis prolabitur, veluti sequentia capitula enumerabunt. Principio notate, quid Ens naturale sit. In cuius definitione facienda, si maternæ vestræ quidem linguæ, adeoque eius, quam ex Heinrichmanno didicistis, proprietate non vtemur: velim vos memores esse noui cuiusdam iuris, & simplicitatis etiam veterum exsoletorum auctorum. Ens naturale hoc est. Cognouistis ex Astronomica influentias, firmamentum, & astra omnia, & stellas, & Planetas, & cœli genium, quæ ad assē extremum & nouistis omnia, & percensetis. Sic hoc nobis introductorium ad rem sit: quod æqua ratione, quā elementū in cœlo pernouistis, similis aliqua cōstellatio, firmamentū, & his simile quidin homine reperiatur. Nec vestræ nos doctrinæ pudebit, quā hominem *Microcosmum* appellatis. Nomen ipsum quidem probum est: sed istud vos haud vnquam recte intellexistis, vestræque interpretationes, obscuræ ac meræ tenebræ sunt. Rem ita æstimare, vt nos Microcosmum explicamus. Quale cœlum, cum omni suo firmamento, constellatione, & cęteris secundū & per se ipsum est: sic homo quoque constellatus intra se & pro se erit potenter. Ac vt firmamentum in cœlo pro se est, adeoque à creatura nulla gubernatur: nihilo magis firmamentum, quod in homine est, ab aliis creaturis regitur, sed per se solum potens ac liberum firmamentum est, nulli imperio parens. Hinc duplices creaturas concludite: vnā cœlum terramq; : alteram Hominem.

Ens naturale quid.

Homo u[illegible] cosmus, vt cœlū suas stellas in se habet.

CAP. II.

HOc ita enarramus. Motiones firmamenti ad minimum vsq; punctum pernouistis. Postea & terram cum omnibus nascentibus perdidicistis: cognita habetis ipsa elementa, & vniuersas substantias. Id ipsum vniuersum in homine debebatis intelligere, & exploratum habere: in ipso homine firmamentum miræ Planetarum & stellarum corporearum motione circumagi: quę nimirum omnia suas exaltationes, coniunctiones, oppositiones, & alia, vt pro vestro captu indigetatis, constituant promantque: & quęcunque doctrina astronomica ex profundis & abstrusis principiis, per aspectus, per sidera, & alia hausit, ea omnia vobis documento ad corporale hoc fir-

firmamentum esse conueniebat. Nemo enim vestrum Astronomia vacuus, Medicina plenus fieri potest. Pro vna ergo hac parte dictum sit: quod nempe, quæ firmamentum complectitur, vobis exemplum & deductio ad firmamentum corporale esse debeant. Ab hoc porro recordari fas est, terram fructus omnes progignere, hoc fine, vt homo ex iis viuat, ex iis alatur. Idem de homine quoq; credere debetis, quod in ipso omnes fructus, quoscunque orbis profert, seu magni, seu parui, seu alterius differentię sint gignantur, hoc modo. Non diffitemini, terram vnum hunc ob finem exsistere, vt, ferat & fructus & hominem. Idem corporis quoq finis. Sic ex & in ipso corpore emerguntomnia alimenta, quibus illi opus habent, in corpore qui sunt. Et hi sunt corporis membra. Horum incrementa eadem sunt, quę fructuum terræ. Hi vt se ad corpus habent: sic enascentia corporis nutrimenta vicissim ad corporis membra: adeoq; in homine omnia enascuntur. Quæ ideo huc producimus, vt intelligatis, corporis membra extraneo nullo alimento opus habere. Nam ipsum corpus illis alimenta ex sese suppeditat. Vbi hoc quoq; obseruare debetis, quatuor tantum membra esse, quæ corpus nutriant: cętera omnia Planetas esse, nec vllo egere alimento, sicut nec ipsum firmamentum. Duplex etenim corpus est: Firmamentale & terrestre. Vobis autem dico: creaturis hominem duabus constare, nimirum Nutrientibus, & Nutriendis seu egentibus.

Astronomiæ ignarus nunquam fit medicus.

Alimenta in corpore.

Membra corporis nullo extraneo alimento indigent. Corpus duplex.

CAP. III.

VT nunc perstrinximus, in corpore aliquid exsistere, quod externo cibo minime indigeat: ita sciendum est, illud esse firmamentum corporis. Sic enim cœlum in suo firmamento sine alimentis viget: eodem modo & corporale firmamentum se habet. Corpus vero, quod terræ rationem habet, ex sese quatuor membris alimoniam præstat. Hac illa fruuntur, nec extranea vlla opus habent, quod quatuor in corpore spiritus exsistant quos corpus vegetat ac nutrit. Sed quod præter hoc ad corporis sustentationem accedit, hoc est, vt comperiatis, omnino aliquid esse, quod firmamētū & terram sustineat, tueaturq;, vt illud ipsum ministret, quod in illis esse comperimus. Quod vero nostræ industriæ sit perquirere, quam formam, quam faciem illud præ se ferat: de isto nihil gloriamur.

Firmamentum corporale nullo alimento eget.

Dicta nostra vos tamen ita accipite, quasi ipse quoq; homo simili vinculo astringatur, vt extrinsecus alimentum sortiri aliquod cogatur. Sed hoc alimentum ad vnicum spectat corpus sicut fimus ad agrum. Ex se quidem id fructum non gignit, nec ipsum auget semen eius, nec aliud quicquam agit, quam quod corporis substantiam vegetet & prolificam faciat, sicut fimus agrum. Nam præter hoc aliud non confert. Simili modo cibus homini confert, quasi eius fimus esset. Nam nec vita, nec intellectus, nec interim spiritus, nec tale aliud suum à cibo aut potu principium habet. Imo inde nec meliorantur, nec deteriorantur. Cibus ergo in corpore se habet, vt fimus in agro. Fimus agrum fouet & pinguefacit, modo arcano. Itidē facit cibus corpori ratione corporali: sed nihil iis, quæ in corpore sunt. Hæc ergo vobis introductio sit ad intellectum capitulorum sequentium: vt noscatis, nos hominem ponere in firmamentum sui ipsius corporis & suæ ipsius terræ, & similiter in sua elementa &c. Sicut ex lectione sequutura intelligetis.

Cibus qui hominis ... fiet.

CAP. IV.

INtellectionis principium de firmamento sumemus. De quo primum attendetis *Creationem* & *Destinationem*: hoc est, initium & finem, & quicquid vnumquodq; interea acturum est. Hoc de firmamento profitemur. Circa quod notate, in corpore septem membra sita esse: quæ ipsa alimentum nullum asciscunt, sed in se ipsis septem Planetarum ritu, qui se ipsos nutriunt, nec alter ab altero alimentum capescit aut cibum, nec quisquam ab ipsis astris quicquam sumit, consistunt. Et huius hoc documentum facite. Eius naturæ Planeta Iupiter est, vt ad sui corporis sustentationem nullo fimo egeat. Is in creatione annonæ satis sortitus est. Pari ratione & hepar, vt stercoretur, non opus habet: sed suam substantiam sine omni cœno habet. Quod si vos obiectione instatis, & de digestione hepatis infertis: id nos in risum detorquebimus, non secus ac si Teutonicum poetam de cæruleis montium coloribus, qui nihil sunt, nugantem audiremus. Quomodo vero nos coctionem ponamus, id isti Alchimistæ enuntiandū demandamus, id est, rustico, qui fimum in agro facit. Septem enim membra dicta nihil stercorant. Hęc vt de Ioue & Hepate comprehendistis: sic pariter censete, cerebrum

Planetę qui se ipsos nutriunt ... ad sciscunt alimentum.

Epar.

Cerebrũ. Cor. Splen. Pulmo Renes

cerebrum Lunam esse: cor Solem: splenem Saturnum: pulmonem Mercurium: renes Venerem. Et sicut superiora firmamenta cursus suos præstant ac exhibent: sic eadem censete de his inferioribus. Quod si enim cognituri crisin estis, certe opus est, vt prius cursum ac motum naturalem in corpore fientem didiceritis. Huius si ignari estis, tum pol, morbos naturales, id est, ex Ente naturali: in crisin disponere nullo modo poteritis. Eorum enim ac cœlestium crises duplices sunt, a se longissime distantes, sicut deinceps planius intelligetis.

CAP. V.

Crisios inuestigandæ doctrina.

SIc ergo de inuestiganda crisi doctrinam vobis participabimus, quantum quidem ad hanc parenthesim spectat. Hoc modo. Quádo nascitur infans, cum eodem suum quoq; firmamentú & septé membra, [quę sibi ipsis, vt septem Planetæ sufficiunt,] nascuntur: adeoque omne firmamentum, quod ad firmamentum pertinet ac requiritur. Namq; de vno si firmamento loquimur, firmamentum plenum intelligimus, haud quaquam inane: quale etiam in infante perfectum est. Huius infantis firmamentum in nati-

Prædestinatio.

uitate sua accipit *prædestinationem*, hoc est, quamdiu Ens naturale currere aut vigere debeat. Pono enim, creationem fieri hac hora. Tunc huius creationis finis iuxta erit, hoc est, anno 30. Creatio enim & ipsius finis hoc habet, vt in natura præsentiat, & ex ipsa natura ediscat, quamdiu Ens naturale, & quot in annos excursurum sit. Clepsamum si ponas, sinasq;: quam primum illud perlabi incipit quo temporis puncto quieturum sit, pernosti. Itidem se natura habet in creato vt sciat, quamdiu Ens naturale cursurum sit. Et prout aliquandiu currit aut cursurum est: ita secundum tempus illud, Ens naturæ & creati ponit omnes motus ac cursus, qui corporeis Planetis debentur, in ipsum corpus, vt omnes in vniuersum perficiantur in eo tempore, quod est intra creationem & prædestinationé. Huius exemplum esto. Infans hac hora nascitur, & secundum Ens naturale 10. horis victurus est, ita nimirum, vt eius prædestinatio in Ente creato, taliter ordinata sit. Sic ergo Planetæ corporei cursu suo omnes horas perficient, non secus ac si ad ætatis annum 100. processisset infans. Nec centenarius vir cursum alium habet, quanquam isthoc tardioré, quam infans vnius horæ, aut temporis etiam concisioris vel breuioris. Sic nos in Ente naturali, quid creatum & prædestinatum sit, omnino intelligi volumus, obseruarique, quod cętera Entia prędestinationem persæpe infringant.

CAP. VI.

IAm declarauimus vobis, cœleste firmamentum semel creatum esse, & equali tempore cum hominibus ipsis durare. Quare id cursum suum semel peperit ac simul prædestinationem, nec sobolem vllam porro gignet. Ideo omnes illius cursus prolongati sunt, hoc quidem modo, vt prędestinationem suam exspectare possit. Homo vero cursus istos suos omnes in vna hora conficit, si Ens ipsius naturale in vnam horam conclusum fuerit. Quare mutatio Lunæ cerebrum nihil attinet. Caussa est, quia pluries cétenis millibus cerebrum a corde innouatur, dum interim Luna ne semel quidem lumen à Sole recipit, & totidem etiam nouilunia & plenilunia in sua prædestinatione facit, quot Luna in prędestinatione sua. Sic quidem Deus condidit ac constituit. Criticatio ergo seu crisis explicatio Astronomica super Ens naturale, est omnino inartificiosa. Quicquid vero ipsum corpus in sese per Ens naturale infirmat, id secundum suum motum critizat, & nó secundum cœli firmamentum. Sic respectu Entis Naturalis, Saturno & spleni nullum commercium est, nec spleni cum Saturno. Dinumera ergo à creato vsque ad prædestinationem, & iube cœlum cœlum sit sui firmamenti. Nec enim suum infanti creatum communicat, nec vicissim infans illi. Sic ratione Entis nullum quicquam ab alio accipit. Si quis esset, qui prædestinationem cœli nosset, is quidem etiam prædestinationes hominis sciret. Solus autem Deus prędestinationis, id est, finis conscius est. Sed, ne huius rei fors immemores simus, hic quoque mecum expendite, quid exaltationes, coniunctiones, oppositiones, & similes sint. Eas nimirum non materialiter fieri, sed omnino spiritualiter. Hi cursum illum complent, non ipsa substantia. Rapiditas etenim cursus seu motus corporei firmamenti conceptionem hanc in substantia non admittit. Itaque solus Spiritus in quolibet membro motus perficit, sicut Planetæ, quibus satis temporis est ad incrementum & decrementum. Itaque hoc *Ens longum* vocatur: homo vero *Ens breue*.

Lunæ mutatió cerebró nihil attinet.

Cœlum infanti nihil communicat.

Exaltatio &c. corporis quid.

Ens longũ, breue.

Cor Sol eſt.

COr Sol eſt. Ac vt Sol operatur in terrá ac ſemet: ſic pariter Cor quoq; operatur in corpus & ſeſe. Et ſiquidem non ſplendor Solis ſit: Splendor tamen corporis exiſtit, quo cor opus habet. Corpori enim à corde ſplendoris ſatis defluit.

Luna & cerebrum.

Sic Luna quoque ſeſe cerebro, & hoc ſe illi æquiparat: ſed in ſpiritu tamē, non in ſubſtantia. Qua cauſſa cerebrum tot accidentia affligunt.

Lien Saturnus.

Lien motū ſuum Saturni ritu peragit, ac quoties hic à ſuo creato ad prædeſtinationem ſuam contendit: toties lien quoque à natiuitate ſua, vſque ad obitum curſum conficit.

Fel Mars.

Fel Mars eſt. Sed in ſubſtantia ſua Marti minime conuenit; ideo, quod quoduis firmamentum proprium morem ac ſubſtantiam ad ſubiectum ſuum, quo directum eſt, poſſidet. Sic ergo fel in ſua ſe ſubſtantia habet, ſicut Mars in ſpiritu & fel eſt in ſuo ſpiritu, ſicut Mars in aëre.

Renes Venus.

Renibus natura ineſt Venerea, vt & illius exaltationes, magis minuſue, prout ipſa Venus iuxta vtrorumq; prædeſtinationem. Et quam Venus operationem molitur, ea ad fructus terræ gignendos dirigitur. Sic virtus renum fructum humanum ſpectat, ita, vt Venus in corpore nihil operetur, nihil accendat. Ná huius rei renes officium præſtant, nec præter hos quid aliud. Et ſicut Venus per conceptionem virtutis a magno Ente accenditur: ſic renes a ſenſu & voluntate humana vim acceptant.

Pulmo Mercurius.

Mercurius pulmonibus Planeta ſimilis exiſtit. Vterque in ſuo firmamento potens eſt: nec vnus alteri in ſuo quicquam importat. Et quē vſum Mercurius terræ, ac quibus fructibus progignendis confert: hunc eundem vſum in Homine præſtant pulmones.

Epar Iupiter.

Iupiter Planeta eſt aſſimilis hepati vſque adeo ſecundum ſuam ſubſtantiam, vt cōpertum ſit, abſente hepate nihil in toto corpore reliquum fore: non ſecus ac ipſe Iupiter ſua benignitate tēpeſtates omnes mulcet & temperat. Vtrique etiam æqualis motus, equalis exercitij in ſuo firmamento exiſtunt.

CAP. VIII.

QVæ hactenus de Ente naturali poſuimus, quomodo ſe nimirū in ſuis conſtellationibus id habeat: vt fundamentum rei melius percipiatis, eadem de ſideribus corporum quoque perſcrutabimur, & inde quieſcemus. Veruntamen pro vberiore inductione nōnulla alia quoque deinceps afferemus, quæ vſum noſtræ huic Parentheſi non leuem præſtabunt. Id ſequentibus fiet capitulis, hoc cognitionis principio.

Spiritus aſtrorum corporeorum ſi in alias quàm ſuas penetrent vias, morbos generant.

Motus Spirituum aſtrorum corporeorum fit ab origine ſeu ſtemmate ſuo, ad finem iſtius membri, econtra, ad ſuum ſtemma, veluti reflexio ad ſuum centrum. Exemplū hoc eſto. Cor ſpiritum ſuum per vniuerſum corpus diffundit, non ſecus ac Sol per omnia aſtra ac ipſam terram. Spiritus hic ſolus corpori vtilis eſt: non ſeptē illa membra, pro ſua ſuſtentatione. Cerebrum ſolum ad cor peruadit, & à corde retroit ad centrū ſuum ſpiritualiter. Nec metam aliam vllam terit. Hepar ſpiritu ſuo ad ſolum progreditur ſanguinem, nec præter hunc quicquam attingit. Splen curſum ſuum in latera & inteſtina dirigit. Renes viam per lumbos & partes vicinas, perq; metas vrinarias moliuntur. Via pulmonis circa pectus & guttur fit. Fel motum ſuum in ventriculum & inteſtina ſuſcipit. Hæc vt indicata ſunt: ſic noſſe debetis, ſi illorū aliquod aberret, & in vias alias penetret, nempe Splen in vias fellis, tunc neceſſariò morbos generari. Et ea aliorum quoque ductuum ratio eſt. Et hæc ex lib. *de Generat. morborum* dilucidius & clarius intelligetis. Sed hæc hic ſufficiant. De cæteris ſtellis ſimile iudicium facite, quod & ipſæ in corpore reperiantur ſecundum quidem normam iſtius firmamēti: Quod verum reperitur de ſideribus corporum, & erroribus aſtrorum, quæ ſeſe ipſa ſuis ex reflexionibus quas in motibus faciūt, alunt fouentq;.

Vitæ hominis ſeptem.

Pro expoſitione huius dicimus, intelligere vos debere ſeptem vitas, quarum nulla genuina & vera vita ſit, vt eſt illa, in qua mens ſeu anima habitat: ſicut de anima & vita traditur. Sic ergo comprehenditis, quomodo cetera membra a ſeptem illis vitam ſortiantur, nimirum vnumquodlibet a ſuo Planeta, id eſt, in eo motu, quem proprium habet.

CAP. IX.

CApur proximum finiuimus ſeptem vitis, addentes, quodlibet membrū à peculiari Planeta foueri. Eo intellectu ſcire iam debetis, id hepati ſubiectum eſſe, quod ab hepate vitam habet. Sic, quod a corde viuit, cordi ſubiacet. Ita etiam de ceteris omnibus. Iam ergo Elementa corporis vobis obſeruanda veniunt. Quà in doctrinà ſi ſtylum alium inuehemus, quam qui vobis placeat, & qualem collectæ veſtræ recipiunt: de hoc non magnopere turbabimur.

Elementa in cor.

Ex his ergo intelligite, quidnam Elementa in corpore

pore quadam. corpore sint. Nam illa in Ente naturali vna dominantur. Morbi enim alij ex stellis: alij ex elementis oriuntur: alij ex qualitatibus promergunt: quidam ex humoribus conflantur: nonnulli ex complexionibus fiunt: sicut deinceps dicetur. Sed vt hic Elementa corporis intelligatis, rem ex fundamento eruite.

Ignis. Ignis originem suam ex motu 7. accipit. Motus enim, quem illa habent, calorem in illis conclusum essentialiter extrudit, hoc modo. Elementum ignis in corpore inuisibile est, nisi per ictum aut plagam oculorum exsiliat. Tum enim scintillæ promicant, hac de caussa, quod isto in loco ductus patent; & quod ictus iuxta oculos factus est, quo loco scintillæ omnium difficillimè occultari possunt. Sic, veluti in mundo hoc ignem nullum habemus, nisi excutiatur: pari modo idē in corpore quoque reconditus latet.

Aqua. Aqua in vniuerso corpore inūdat, in omnibus venis, neruosis partibus, ossibus, carnibus, tandem in omnibus membris. Nec vllum totius corporis membrum est, quin in se aquam habeat, & veluti terra, eadem cinctum sit & perfusum.

Aer. Aer etiā in corpore est, ex continuo motu membrorum, qui ventos in corpore ciet. Et sicut quatuor venti in mundo exoriūtur: sic idem intellige etiam de corporeis ventis.

Terra. Porro, terra est id, ex quo nutrimenta enascuntur. Sic in homine quatuor Elementa reperiuntur, non secus ac eadem secundum prædestinationes suas in mundo exsistunt. Nobis tamen id potius probabile fiet, creatorem liberam creaturam ex quatuor Elementis condidisse, quæ non ex alijs membris oriantur: sicut libri de *Creato primo* demonstrant.

CAP. X.

Sicut hactenus traditum est de motu stellarum, hoc est, ipsius firmamenti: deinde Elementorum, quomodo in viuo corpore habitent, & substantialiter in seipsis consistant, vnumquodlibet in sua ipsius potestate: sic annexa cętera quoq; planâ doctrinâ vobis edisseremus. Et vt Ens naturale fundamentaliter innotescat, imaginationi vestrę reinculcamus

Complexiones quatuor vnde. quatuor complexiones, Choleram, Sanguinem, Melancholiam, & Phlegma. Sed prout has enumeramus: sic nihil nobis negotij datū volumus ista opinione, qua asseritur, quod illæ ab astris aut elementis, sint aut veniant. Quorum nullum vel parte minima verum est. In hoc tamen vobis cedemus, & argumentum nostrum probabimus, quod nimirum singularis creatura in corpora data sint: ita nimirum.

Gustus 4. explicatio. In corpore gustus 4. exsistunt. Totidem & in terra: *aciditas*, *dulcedo*, *amaritudo*, & *salsitudo*. Horum quatuor vobis talem explicationem afferimus. Quatuor gustus perfecti sunt in vnoquolibet subiecto. In nullo tamen subiecto, præterquam in homine peruestigabiles sunt.

Cholera. CHOLERA principium suum ab amaritudine desumit. Et res quæuis amara, calida & sicca est; ignem tamen non attingit. Ignis enim nec calidus, nec siccus est, sed est Ignis.

Melancholia. Aciditas est MELANCHOLIA. Quicquid enim acidum est, frigidum ac siccū exsistit. Et hoc sub appellatione Melancholię intelligitur, nec ad terram quicquam pertinet. Terrę enim & Melancholiæ magnum interuallum aut discrimen est.

Phlegma. PHLEGMA ex dulcedine oritur. Omne enim dulce, frigidum & humidum est: nec tamen aquæ æquiparatur: ideo, quod Phlegmatis & aquæ eadem ratio sit, quę ignis & aquæ.

Sanguis. SANGVIS ex sale est: & quicquid salsū est, est sanguineum, id est, calidum & humidum. Et hæc de 4. complexionibus notanda sunt, veluti in corpore oriuntur: vt sunt *Aciditas*, *Dulcedo*, *Amaritudo*, & *Salsitudo*. Cęterorum in sequente capite mentionem faciemus. Ita ergo pronuntiare licet: si Sal in homine ex Ente complexionis superat, tum sanguineus est. Si amaritudo pręcellit, Cholericus est. Si aciditas pręualet, est Melancholicus. Si dulcedo præminet, est Phlegmaticus. Sic itaq; 4. complexiones sunt in corpore, veluti in horto quodam, in quo nascuntur Amarissa, polypodium, vitriolum, & sal nitrum. Et hæ in corpore persistere omnes possunt, ita tamen vt vna sola pręcellat.

CAP. XI.

Complexiones an certi quid de homine statuant. Indicatis complexionibus sciendum est, pręter has, prout existimatis, ex ipsa earum essentia nihil de homine pronuntiari posse: velut si dicatis, sanguineū esse hilarem; melancholicum tristem. Nam hoc falsum est. Siquidem, quas vos proprietates naturæ vocatis, eas nos *proprietates spirituum* appellamus. Ita statuite, naturam horum nullum largiri, vt sunt hilaritas, doctrina & similia. Soli spiritus, ista gignunt, nō ex natura promta, sed ex incorporeis, quæ in corporeis conclusa sunt. Prouerbio ergo isto, quod de natura promtum est, vti non debetis. Sapiēs enim vir istud non promulgauit. Sed ad

naturale

naturale Ens adhuc pluribus designandum, attendite ad humorem. Is tantundem est, quod *Liquor vitæ*. Ex eo enim viuit corpus. De hoc id cognoscite: humorem aliquem in corpore esse, qui corpus vniuersum sustineat & foueat. Is vita est membrorum. Is humor ENS per se est, gignens metalla in terra, & in homine bonitatem ac malitiam. Itaque hæc tali modo accipe. Homo dispositus ad mille virtutes est, & ad totidem malitias. Hoc ad eum non ex astris defluxit, nec ex vlla alia stella firmamenti: sed ex solo illo humore emersit. Id ab exemplo pateat: Mundus in se plurima metalla cōtinet (hoc est, multas virtutes) alio loco peiora, alibi meliora. Id æque & in homine se habet. In eo virtutes plures insunt: ratio, quia ipsius humor est naturę boni minera. In eo vitia plurima habitāt; hæc caussa est, quæ multa mala metalla parit. Et hæ virtutes non respondent moribus aut ingeniis hominum: sed ęstimantur à coloribus & habitu. Qui enim bene coloratus est, is bonæ mineræ est. Qui prauum colorem habet, is mineræ prauæ est. Sed nec hoc affirmare potestis, hominem, qui rosam refert, ob id sanguineum esse: aut qui ceram repręsentat, cholericum exsistere. Imo sic pronuntiabitis: Hic rosei ruboris est: ergo probè solaris. Aurum enim nobilis iste color in rosis est. Idem de aliis etiam coloribus iudicandum est. Quod ideo ad vos profitemur, quod ratum sit, colores vobis de humore testari. Ex quo etiam iudiciū facere potestis, cuius naturæ iste humor sit. Ipsi enim multi subiecti morbi sunt, qui in alterius nulli⁹ potestate versantur.

Humor sue liquor vitæ.

Color quid in homine præsagiat, & unde humore tectus.

Particula prima.

AD prædictas de motu corporis demōstrationes iam hoc addite, motionum illarum in corpore quatuor esse: Firmamentum, Elementa, Complexiones, & Humores. De his quatuor notate, quod in illis omnes morbi consistant, & ex iisdem oriantur. Nam secundùm Ens naturale morbi omnes in quatuor genera distribuuntur, Genus vnum syderum est. Hi sunt morbi Chronici. Alterum Elementorum. Hi peracuti exsistunt morbi. Tertium complexionum. Hi sunt morbi naturales. Quartum Humorum: qui morbi sunt tingentes. Et vę se quatuor hæc genera morborū habent: ita vos morbos Entis naturalis disponere discere debetis.

Morborū quatuor genera.

Particula secunda.

Quo nomine vero omnia genera in specie designentur: id hac in Parenthesi non explicamus: sed in lib. de *Morborum Origine* planius definiemus. Atq; veluti Ens naturale vndecim distinctis capitulis descripsimus vobis: sic scitu vobis op⁹ est, corpus, illius violentia tum demum impeti, si cętera entia illud non impediant, sed benignè aspiciant. Cuius si fundamentum solidius poscitis, plura dę morbis & in Practica inuenietis, quibus locis quod deest, hinc sarciri commode potest.

TEXTVS PARENTHESIS SVPER ENS QVARTVM LIBER QVARTVS ET PAGOYVS.

TRACTATVS De Ente Spirituali.

CAP. I.

ENs spirituale definientes, dicimus ipsum perfectam potentiam esse ad corpus vniversum violandum, ipsumq; in quodlibet morbos conijciendū. Cōtra hæc etsi varij insultus, variæ obiectiones importari possint: nos tamen iis omnibus tergum obuertemus. Nec enim nos valde ista mouere debēt: quæ obiectiones, sese ipsa promtissime diluunt & conuellunt. Et instantiās ipsas firmas esse oportet: quales quidē, quę nobis obduntur, nondū apparent. Explicaturi vero vobis, quid Ens spirituale sit, hortatores sumus, vt stylum quem *Theologicalem* vocitatis, excutiatis & abiiciatis. Quandoquidem non omne, quod Theologia vocatur, sanctum est: nec omne pium, quod illa vtitur, pariter nec omne verum quidem est, quod ex Theologia sumit, eam qui non intelligit. Quanquam & hoc constet, Theologos omnium operosissimè hoc *Ens* describere, licet non sub nomine & textu nostri quarti pagoyi. Adde quod iidem inficientur, hic quod demonstramus nos. Interim vbi nerui & medullæ defuerint, verbis cùm iis haud colluctabimur. Garritus enim ex nuda bucca emergit. Qui, si auctorem Deum haberet, papiri nostrę iacturā differremus, & nos ipsorum scriptis addiceremus. Vnum interim mihi vobiscum est, & tale. Cognitio Entis huius haud quaquam ex fide Christiana profluit. Nobis enim Pagoyū est. Sed nec contra fidem eam est, in qua Christiani exspiramus. Hinc ergo vosmetipsos

Ens spirituale.

Theologia nō omnis sancta.

Entis spiritualis cognitio non est ex fide Christiana.

vosmetipsos noscite, quod nullo modo Ens aliquod inter spiritus intelligere debeatis, vt si dicatis, omnes Cacodęmones esse. Sic enim incondite loquimini, & oratio vestra tota fatua est, quá ipse diabolus edit. In hoc Ente Spirituali attendite, quod nec diabolus, nec eius effectus vllus, nec vlla eius conspiratio hic contineatur. Diabolus enim spiritus non est. Nec spiritus etiam angelus est. Id nimirum spiritus est, ex cogitationibus nostris quod gignitur, sine materia in viuente corpore. Quod ab obitu nostro nascitur, id anima est.

Ens spirituale quid.

CAP. II.

CONstituto ita in priore capitulo consilio, vt vaga somnia & opinatiunculas dictorum Theologicorum missa faciamus: iam secundo vos instituemus, quomodo spiritum intelligere debeatis. Angelorum & dæmonum hic nullam mentionem faciemus: vt qui ad Philosophiam pertineant quę Ens nostrum nunquam descriptura est: sed ipsissima Medicinæ mater erit, de his quæ verba faciet. De spiritu ergo, quem Ens nostrum complectitur, quod primo cognoscendú est, sic se habet. Proponimus vobis, spiritum hunc morbos omnes suscitare non minus ac Entia cętera, citra omne impedimentum. Ex quibus colligite, subiecta morborum duplicia esse, in quæ morbi inuadant & imprimantur. Subiectum vnum est materia, hoc est, corpus. In hoc omnes morbi iacent, in hoc inhabitant, prout cætera Entia in ipsum agunt. Alterum subiectum materia non est, sed spiritus corporis. Is in corpore est impalpabilis, inuisibilis. Is per seipsum morbos omnes & pati, & ferre, & tolerare sicut corpus ipsum potest. Et ideo dicitur *Ens Spirituale*, quod corpus cum eo nihil habeat. Vnde iterum videtis, tria prædicta Entia ipsum corpus spectare. Duo vero sequentia, Spiritale scilicet & Deale, referri ad spiritum. Et ne memoriæ vestræ elabatur, cogitate, quod patiente spiritu, corpus patiatur. In corpore siquidem se exhibet: nec tamen in corpore exsistit. Cuius rei hanc explicationem accipite. Duplices morbi in vniuersum sunt; Materiales & Spirituales. Materiales sunt hi, qui tingútur materialiter, ceu Entia tria prima. Spiritales vero isti sunt, qui materialiter non tinguntur, vt Spirituales & Deales. Spirituales ergo iam persequemur, & eorum rationem explicabimus.

Spiritus hic quid.

Morborum subiecta duplicia Corpus & Spiritus

Morbi duplices. Materiales.

Spirituales.

CAP. III.

QVod duo subiecta esse constituimus: id hoc fundamento stabilimus. Compertum vobis est, in corpore spiritum exsistere. Iam excogitate, is ad quid faciat ac vtilis sit? Ad hoc tantùm, vt corpus conseruet, non secus ac aer creaturas à suffocatione tuetur. Idem de spiritu sentite. Spiritus iste in corpore est substantialis, visibilis, tangibilis, & sésibilis cęteris spiritibus. Hi in collatione sibi inuicem cognati sunt, sicut corpus vnum alij, hoc pacto. Ego spiritum vnum habeo: habet vnum & alius. Horum mutua ea notitia est, quæ mea & illius: suo illi inter sese idiomate, vt nos vtimur, nihil tamen nostris sermonibus coacti, sed loquuntur, quod sibi lubitu est. Ex his iam intelligite, fieri posse, vt hi duo spiritus inimicitias ac iras inter se mutuo alant, ac alter alterum lædat, sicut homo hominem sauciat. Ea læsio spiritus est: spiritus autem exsistit in corpore. Iam ergo patitur corpus & ægrotat, non materialiter, ex Ente materiali, sed ex spiritu. Hûc itaq; medicina spiritualis requiritur. Duo itidem sunt, qui miro & insolito sese amore prosequantur. Caussa affectus huius non in ipso corpore latet, nec ex corpore oritur, sed ex duorum corporum spiritibus exsilit, qui societate ista coëunt. Gemini hi spiritus & ipsi mutuis accendi odiis possunt, & in simultate ista perdurare. Quod, vt verius intelligatis, attendite, quod spiritus à ratione non gignantur, sed a sola volútate. Volútatem ergo à ratione ita distinguetis. Quicquid secundum voluntaté suam viuit, id in spiritu viuit. Quod vero secundum rationem viuit, id contra spiritum viuit. Ratio siquidem spiritum nullum gignit: sola mens à ratione gignitur. A voluntate nascitur spiritus iste, de quo Ens nostrum describimus, animam suo loco ponentes.

Spiritus ad quid prosit.

Spiritus mutua notitia & usus.

Amor ... vnde.

Odium mutuũ vnde.

Voluntas & ratio differũt.

CAP. IV.

DE natiuitate vero spirituum hæc animaduertite. Certú est, in infantibus spiritum nullum exsistere. Nam perfecta voluntas in ipsis non est. Hoc ita accipite. Qui perfectam voluntatem habent, & ex ea agunt, hi in seipsis substantialem spiritum generant, adeoq; factitium. Is homini non confertur aut immittitur ex cœlo: sed is illum sibimet fabricat. Sicut ignis ex silice generatur, sic ex voluntate hic quoque spiritus gignitur. Et qualis status voluntatis: talis etiam

Spiritus quomodo generentur.

etiam spiritus est. Hinc exstruite, omnes, qui in voluntate viuunt, spiritum illum habere, de quo præsens Ens enuntiamus: qui veluti subiectum quoddam sit, in quod omnes morbi imprimantur, qui morbi isti nimirum ipsi ferendi sunt, qui illum peperit sibi. Ita iam percognita natiuitate spirituum, hoc porro intelligite, mundos duos esse plane substantiales. Vnus corporeorum est: alter spiritualium. Iam vero corpora & spiritus vnita sunt. Spiritus enim ex corpore per voluntatem gignuntur. Nihilominus tamé spiritus suum æque certum mundum seruant ac nos: in quo perpetuo habitát, & substantialiter permanent, sicut nos supra terram: & mutuò inter sese pangunt aluntq́, inuidiam, odia, iras, & his similia, sine consensu corporum. Iam ad propositum nostrum intelligite, licere nobis hominibus mutuo viuere, vt lubitum est: itidem & spiritibus licere. Etsi enim corpora se mutuò lædant, spiritus tamen mutuò ob id minime se violant. Sic vicissim, lædentibus se quoque inuicem, quod bono iure ipsis licitum est, spiritibus, tum nec corpus inde materialiter afficitur, ita, vt propterea nobis id faciendum esset, quod non est. Quod si tamen spiritus sese mutuo lædunt; tum læsi spiritus corpus iniuriam illam ferre cogitur, quam spiritus eius accepit.

Spirituũ mundus

CAP. V.

Spiritus duabus viis corporibus morbos infligũt.

SPiritus corporibus morbos infligere, iam dictum est. Id vero qui fiat, ita intelligendum est. Huius duas vias vobis ostendimus. Vna, de qua prius etiam dictum, est hæc: quando nimirum spiritus seipsos mutuo lædunt, citra voluntatem ac consensum hominum, solis inuidię aut aliorum affectuum maiorum stimulis concitati. Sicut horum vberior mentio fit, vbi de Spiritibus agitur. Quæ vt hic repetantur, opus non est. Cognitio tamé ista necessaria Medico est, vt rem in numerato intelligat. Alteram vero viam, qua spiritus nobis morbos infligút, vobis iam expediemus. Principio ita constituimus: nempe per cogitationes nostras, per sensus atque voluntatem, perfectè inter se consentientes, perfectam in nobis voluntatem ita confirmari, tandem vt consentiamus, cupiamus ac quæramus alterius corpori noxam ac damnum infligere. Decreta hæc & confirmata voluntas Mater est, patiens spiritum. Hoc ita accipe. Sententia verbum facit, ita sententia mater sermonis est. Sic, vbi sententia non est, ibi nec oratio nec verbum. Idem circa spiritum accidit. Sicut verbum gignitur: sic pariter & spiritus, qui habitationem suam pro nostra voluntate possidet, quæ plena & perfecta sit.

I.

II.

CAP. VI.

Spiritus quomodo damna inferant.

SEd de his spiritibus vlterius attendendum est, quomodo damna nobis inferant, ita nimirum. Si plena voluntate alteri nocere studeo: hæc voluntas in me, creatio est quædam in spiritu, vt nimirum spiritus meus pro voluntate mea, satagat contra spiritum illius, quem cupio ledere, & non contra ipsius corpus, sed contra solum spiritum, quem etiam lædo. Spiritus iste patitur & afficitur in corpore, ac in corpore damnum sentitur: & nec est extra corpus, nec in corpore materialiter, sed spiritus hoc omne agit. Sed interim inter duos istos spiritus libera lucta intercedit: qui vincit, re potitur. Quod vero aduersarius meus succumbit, ea caussa est, quia non eundem animi mecum feruorem & contentioné attulit. Quod si vero per accensionem, spiritus in lucta me feruidior fuerit: tunc ego caderem, ille vinceret. Ex hac spirituum institutę luctę commemoratione intelligere debetis, quod per concertationes eas, vulnerarij & similes morbi gignantur, non corporales. Corporales tamen morbi ita per spiritus gignuntur, vt corporaliter secundum suam substantiam incidentes morbos accipiant, qui in corpore perficiuntur & terminantur: sicut in lib. de *Origine morborum* amplius tractatur.

CAP. VII.

CLarioris intelligentiæ gratia de his pauca quædam exempla accipite: quibus, vbi vobis satisfecerimus, Ens hoc Spirituale finiemus. Primum esto. Compertum vobis est, imagines ex cera fictas pro voluntate spiritus contra alium, si terra obruantur, & lapidibus aggrauẽtur: tunc hominem illum, in cuius damnum imago ficta est, multis anxietatibus affligi eo in loco, vbi lapides congesti sunt: nec liberari prius, quam imago liberetur & eruatur. Tum & ipse anxius liberatur. Sed porro notate: si crus isti imagini confringitur, tum fractio ista ipsum hominé quoque attingit. Idem etiam verum est, de punctionibus, vulnerationibus & similibus. Huius rei caussam hanc attendite. Cognita vobis est Nigromantia, ex qua ista originem & vim desumút. Potest enim Nigromantia facies quidem aut imagines

Imaginũ ex cera fictarum potestas.

Nigromantia quid possit.

Arborē nigromanticā truncans cur seipsum vulneret.

imagines fingere, quasi res talis esset, quę talis tamen non est. Sed corpus lædere minime potest, nisi sit, vt spiritus alterius hominis per spiritum hunc lædatur. Sic Nigromanticus arborem fabricat, & eam fundo inserit. Hanc qui ferit aut vulnerat, seipsum vulnerat. Cuius hæc caussa est, quod spiritus ipsius, per spiritum arboris superiorem sauciatur. Is spiritus æquè manus ac pedes, ac tu, habet: qui, si cæditur, te cędit. Tu enim & spiritus tuus, res vna sunt. Sed hoc ita accipe; corpus tuum id vulnus non accipere, etiamsi illud corpori palpabile simul & visibile sit. Id spiritus caussatur tuus, qui tua membra habet, ac corpus. Vnde cauere debetis, ne ipsi corpori remedia afferatis. Frustraneum enim est. Spiritui medelam facite, & sanum tunc quoque corpus erit. Spiritus enim saucius est, non corpus.

CAP. VIII.

Imago cerea & fictio.

DE cereis autem imaginibus hoc obseruate. Si in voluntate mea contra alium inimicitia flagro: tum hanc perfici necesse est per medium, hoc est, per corpus. Sic possibile est, vt spiritus meus, citra auxilium corporis gladio meo alium perfodiat, aut vulneret, propter ardens meum desiderium. Sic & hoc fieri potest, vt per voluntatem meam, alium mei aduersarij spiritum in imaginem compellam: & ipsum aut distortum, aut claudum, pro meo lubitu, in cera reddam. Et quamuis multæ aliæ quoque caussæ huc afferri possent: hoc tamen in Ente necessitas id non postulat. Nam philosophia clariùs hæc omnia proponit. Hoc scire & tenere debetis, operationem voluntatis magni in medicina momenti esse. Nam sibi ipsi qui bene non vult, ac odio est, fieri potest, vt id, sibi quod imprecatur, omnino sentiat. Maledictio enim ex permissu spiritus est, fieriqúe potest, vt hoc modo imagines quoque maledictis factis in morbos conijciantur, velut in febres, Epilepsias, Apoplexias & similes, si prædicto modo paratæ sint. Nec is vobis ludus sit, ô Medici. Nam voluntatis efficaciam ne ex parte quidem minima compertam habetis. Voluntas Genitrix est istiusmodi spirituum, cum quibus rationalis nihil commune habet. Huiusmodi operatio in pecudibus quoq accidit, multo quidem quam in hominibus facilius. Hominis siquidem spiritus remittitur & resistit multò potentius, quá spiritus pecudum. Quę omnia multò dilucidiora reperietis in lib. de *Spiritibus*, & de *Generatione Spirituum*.

Voluntatis efficacia.

Voluntas spirituū genitrix.

CAP. IX.

Fur cur vi characterum ad locū furti redire cogatur & cædatur.

IDem & de Characteribus compertū habetis, quod nimirum fur redire cogatur ad locū, vnde profugit, quòd itidē talis, etiam multis milliaribus absens, cædatur. Huius caussam notate: quod est fūdamentum Entis spiritualis. Si quis figuram homini similem fingat, eamq; ad parieté depingat certum est, omnes puncturas, plagas & vulnera, in imaginem directa, hunc ipsi infligi, in cuius nomine figura picta est, veluti fur est: idq; hac virtute, quod furis spiritus in figuram illam pertrahitur per voluntatem spiritus alterius, qui illum in hanc figuram compegit. Vbi & hoc tenere debetis, spiritus hos non secus ac homines inter sese admodum pugnaces esse. Hac de caussa, quicquid postulas, vt illi, qui furto tuum abstulit, inferatur: id re ipsa sic fiet, si in fictam figuram illud committas: ideo nimirum, quia spiritus tuus, spiritum furis in figuram eam coegit, vt tibi pro subiecto iam sit ferendi & patiendi, quicquid illi inferas. Sed hæc tamen cæteris, qui probi & boni sunt, inferri ita non possūt, ideo videlicet, quia spiritus furis trepidus instar hominis sit: cùm econtra probi viri spiritus, vt masculus, contraluctetur, & se tueatur, non secus ac duo viri inter sese depugnarent. Quod verò fur ad locum furti recurrere cogatur, hinc fit, quod spiritus tuus, spiritum alterius ad locum illum reducat, vbi furtum admissum est: ex tua nempe voluntate. Et si spiritus ille ita superatus est, tum redire non potest illuc, nisi sit, vt in subiectum quoddam, hoc est, imaginem siue figurā cogatur. Ea autem non pręsente, tum operatio in mediū pergit illud in quo iste est. Sic cogit spiritus hominem, vt ad locum eundem redeat. Quicquid enim per spiritus fit, id sub specie subiecti, in quo spiritus versetur, fieri necesse est, (siue id figura, siue imago sit.) vt spiritus nimirum tuus spiritum alterius in illud subiectum compellat: aut subiectum, in quo spiritus est, id est, homo ipse cogitur currere, & id præstare.

Non idē probus & bonus.

CAP. X.

Spiritus superari & cuinci.

EX commemoratis attendere debetis, spiritus reos superare & cuincere, itemque operationes inuidiæ & odij perficere. Quod ideo vobis

 indicatum

indicatum volumus, vt intelligeretis, quam violenter & imperiosè *Ens spirituale* in corpora dominetur, vt nimirū hac vi morbi plurimi, & eorum vniuersa genera in hominem deriuari queant. Quibus in casibus non naturalibus morbis debita remedia adhibebitis, sed ipsi spiritui medebimini. Is enim est, qui ægrotat. Deinde & hoc notate, multos à spiritibus ægrotare per voluntatem, qui tamen non per figuras, imagines ac alia media afflicti sunt: veluti sunt huius viq ignari. Et tamen in ipsis voluntas adeo potens est, vt spiritum alterius accendat & lædat. Hoc per medium fit ipsorum *Somni*: ita nimirum. Si dormiunt, tum somnia ipsorum in alteris perficiuntur ac implentur, ita, vt spiritus tuus alterius spiritum tibi dormienti adducat, quem tu dormiens ac nesciens veluti per insomnium lædas, idq; per medium verbi tui, quod dormienti egreditur nihil eius conscio. Somnia enim mundorum hominum verificantur, si sibi inuicem occurrunt operabiliter, aut manu, aut ore: velut de *Somniis* clarius traditur. Somnium enim non est, quod ex spiritu fit, nisi fortè ita fiat, vt indicaui. Ex spiritu enim ipso oritur, de quo iam meminimus.

Ens spirituale plurimum morbo[rum] causa.

Somnia in [illegible]

Particula I.

SIc iam intelligere debetis, manum lædere virum etiam non comprehensum, vt superius dictum est. Sic os ferit verbis illum, quem quæris. Sint tamen hæc ita intellecta, quod nimirum illud omne per medium quoddam fiat, idq; per virtutem spiritus.

Particula II.

SImiliter notate, fidem hic nihil operari, sed solam voluntatem. De fide quidē aliquid huc afferre aut introducere, plus stultitiæ, quam sapientiæ affine foret. Exemplum sit. Per fidem seu credulitatem duo viri sese cædere inuicem non possunt: sed per ipsum opus. Sic duo spiritus voluntatis, non ex credulitate, sed ex incandescentia suorum virorum oriuntur. Duo hi pugnant sine credulitate, verè, ipso opere, & impensis viribus: sicut de *Fide & voluntate* plura, vt & de Vitonissis & incantationibus indicantur.

TEXTVS PARENTHESIS SVPER ENS QVINTVM.

LIBER QVINTVS ET NON PAGOYVS TRACTATVS

DE ENTE DEI.

CAP. I.

POstquam in prioribus, in principio nimirum librorum nostrorum indicauimus, constitutum nobis esse, ex parte quadam quatuor libros more & stylo Ethnico conscribere, hac de caussa, quod quilibet homo Christianus, qui quomodocunq, aliter, quam pro tenore Fidei nostræ scribit, gentiliter scribat: nunc ergo in hac Parenthesi nostra morem & ritum istum gentilem remittemus, & per omnia Christiano stylo vtemur in quinto hoc libro ENTIS DEI conficiendo, ne gentilismum nostrum porro accusādi ius habeatis. Etsi vero absolutā hāc Parenthesi, quinq; Praxeos libros annexuri simus, vt hic liber compleatur & perficiatur: præmonitos vos tamen velim, nos ipsum hunc quintum librum Christiano stylo iterum finituros, & quatuor sequentes, quos in principio indicabimus, gentilitia dicendi proprietate, tractaturos esse. Id quod citra confessionis Christianæ probrum nobis facilè licebit, ideo, quod ritus Ethnicus pro ipsa & ex ipsa procedat, sicut à Deo id ita prædestinatum est. Quanquam autem ipsi morbi quoque ex natura oriantur, secundum prædicta quatuor Entia: fas tamen erat, nos ipsorum curationes ex fide indagare, & non ex natura. Sicut hoc praxeos liber V. planius faciet. Ideoque non verebimur quatuor Entia enumerare, etsi quidem Ethnica existant. Vos tamen verum & integrum fundamentum curationis ex quinto libro, in qua genuina medicina producitur, eruere debetis. Cæteros quatuor praxeos libros non pro Christianis, sed pro gentibus condimus. Nam medicinæ fundamenta ad omnes homines propagare satagimus: partemque suam Turcis, suam itidem Saracenis, suam Christianis, suam Iudæis conferimus, sicut hi libri declarabunt.

Protestatio a genere scriptionis.

CAP. II.

CHristianis hominibus hæc commētantes, eosdem admonitos velimus, vt hanc quintam Parenthesin diligenter euoluant: ex qua addiscent, quomodo vniuersos morbos ex hoc institutionis puncto tum quęrere, tum curare debeat.

Sanitas & morbi à Deo. Morbo rũ ordo duplex. Natura & Flagellum.

Idq; hoc modo. Notum vobis est, tum sanitatem, tum morbos à Deo immitti, & non hominibus. Hominum vero morbos in duos ordines digerere debetis: Nempe in Naturam, ac in Flagellum. Naturale, est Ens primum, secundum, tertium, quartum. Flagellum est quintum. De hoc id notandum est. Deum nobis prefixisse pœnam, exemplum, & in morbis conscientiam, vt ex illis intelligamus, res omnes nostras nihili esse, & quod in nulla scientia solidè fundati simus, veritatemve sciamus. Quinimo nostra imbecillitas vbiq; elucet: & nec posse nec scire nostrum quicquid est. Sed vt ad rem veniamus: sciendum est, Deum & sanitatem largiri, & morbos immittere, & remedia his debita simul ostẽdere. Quomodo se verò ista in Medicina habeant: credite mihi, super hoc explicationis nostræ punctum constituta & prędestinata omnia esse. Punctum id, tempus est. De quo attendite, necesse esse, vt morbi vniuersi in temporis commoda hora sanentur, & non pro nostro arbitrio cogitatuq;. Cuius dicti sentẽtia hęc est, nullum nimirum Medicum sanitatis terminum scire posse. Hic enim in manu Dei est. Et morbus quilibet *purgatorium* est. Ideoq; sanare nullus medicus potest, nisi sit, vt Deus hoc purgatorium remittat. Medicus siquidem is esse debet, qui in prædestinationem purgatorij operetur ac laboret.

Medicus nullus sanitatis terminũ scit.

CAP. III.

Morbus omnis purgatorium.

DIximus quemcunq; morbum purgatorium esse. Cauendum ergo diligenter vnicuiuis Medico, ne temerè præsumat sciens esse horæ vel sanitatis, vel medicæ suæ operationis. Hoc siquidem vniuersum in manu Dei positũ est. Prædestinatio nisi talis sit, qualem vos Medici pręsumitis: tum nullâ medicinâ ægrum sanabitis. Si vero instet hora prędestinationis: ægros sanitati redditis. Hoc attendite hic: si offertur vobis æger aliquis, hunc Deus ad vos transmisit, si in cura vestra sanescit. Sin minus, à Deo ad vos missus non est. Nam si tempus instat horæ redemtionis: tunc demum ad Medicum Deus ægrum relegat: ante id tempus vero nunquã. Et quidquid citius aduenit, huius non est fundamenti. Imperiti ergo Medici purgatorij sũt dæmones, à Deo ęgris immissi. Intelligens, medicus eorum est, quibus Deus horam sanitatis admouit. Tum & hoc inculcãdum vobis est, prædestinationem impediri minime posse, etiamsi medicus generosissimus & artificiosissimus existat. Horam eam instare oportet, quæ finis sit purgatorij. Et ad quem felicitatis & sanitatis Medicus a Deo non mittitur, isti à Deo sanitas nulla donata est. Cum ergo hoc modo Deus Medicum ægro immittat: iam expendite apud vos, an beneficio artis suæ Medicus quicquam efficiat, an minus. Sic cogitate: Deum & morborũ medicinas, & præter has, ipsum Medicũ creasse: sed differre hæc ad ęgrum tã diu, dum constituta tẽporis hora impendeat. Et tum demum cursus tam naturæ quam artis procedit. Ante id nequaquam, nisi tempus appropinquârit.

Medici imperiti dæmones sunt purgatorij.

Medicus an arte sua quicquam efficiat.

CAP. IV.

COgitandum ergo vobis & recolligendum erat, quod Christianos vos profiteremini, supra naturã, & super eam constitutos; vobis vero virtus artis subtracta est (etsi via quidem recta aliquãdo incedatis) dum temporis hora appulerit. Hora siquidem temporis, hora vestræ operationis est: nec prius, etsi hora artis instaret. Cum vero testemur vobis, Deũ caussam esse omnium morborũ, id ita accipite, q. æquè id, quod aduersũ est nobis ac vtile & commodum, creauerit, ideo, quod nostrum purgatorium habemus: sicut de *purgatorio* vos prolixiùs informabimus. Et licet ille quidem, vt qui morbos nobis creârit, sine omni medicina eosdem à nobis auferre facile possit, si hora tẽporis instaret, & finis purgatorij approperaret: attamen cur id non faciat, id in caussa est, quia sine hominibus, aut horum opera nihil quicquam agere vult. Quod si miracula edit, humanitus & per homines eadem edit. Quod si miraculosè sanat, per homines id exsequitur. Sic hoc ipsum quoque per Medicos perficit. Sed quia duplices sunt Medici, qui nimirum miraculosè sanant, & qui per remedia sanant: hos ita distinguite: Quod, qui credit, operatur per miraculum. Cũ verò credulitas non tam fortis sit in omnibus, & hora purgatorij elapsa sit, & tamen fides non adsit: tum medicus miraculũ exsequitur, quod Deus mirabiliter ederet, si credulitas in ægro vigeret: sicut de his in 5. libro de *cura Deifica* vel *fidelium* hæc clarius deducuntur. Sed ne quæstionem hanc nudam vobis relinquamus vberioris intellectus caussa ad explicationem sequentem animum aduertite.

Deus cur morbos à nobis non auferat sine medicina.

CAP. V.

Curationes cur Hippocratis tempore felices fuerint.

SCiendum ergo vobis est, temporibus Hippocratis, Rhasis, Galeni, &c. curationes valde fortunatas & felices fuisse. Caussa est, quod purgatoria illis seculis fuerint parua. Sed & iam & deinceps, quia mala confertim inualescunt, in dies magis magisq; infelices redduntur curationes. Qua de caussa etiam peiores in orbe medici nunquam exstitere, quam hodie. Purgatorium enim nimis violentum est, vt à nullo sopiri medico possit. Quod si primæui Medici ad nos postliminio redirent, tota eorum ars quidem cæca & nulla esset. Hoc siquidem verum sit: tamen & pœna nouiter accessit. Quare in hoc tractatu Christianum stylum adhibemus, quo inducamur ad intellectum verum, nẽpe morbos omnes flagella esse, exempla, & indicia seu commonefactiones quod Deus illos à nobis per fidem auferat, Christianè, non per medicinas ethnico more, verum in Christo. Æger enim, qui spem in medicinam ponit, Christianus minime est. Euentum vero qui Deo credit, is demũ Christianus est, qui Deo modum, quo sanari queat, committit, siue id miraculose fiat, per sanctos, siue per industriam propriam: siue per medicos, siue per anus. Hoc vos Christiani tenere debetis; Deũ pro supremo medico habendum esse. Is altissimus est, nõ infimus, potissimus atq; potẽtissim⁹ est, sine quo nihil fit. Ethnici vero & infideles de auxilio homines inuocant. Vos contra ad Deũ vociferamini: is vestrũ sanatorẽ oportunè immittet vobis, siue is sãctus, siue Medicus, siue ali⁹ sit.

Morbi omnes flagella sunt.

Deus supremus medicus.

CAP. VI.

CVm iam demonstrauerimus, Deum esse, qui sanitatem simul & morbos conferat: hoc loco recuperandæ sanitatis mentionem non inuehemus. Nec enim isti tractationi hic locus tam proprius est, ac ille libri quinti praxeos. Potius hic explicationem instituemus, quo modo Ens Dei potens sit vniuersos homines morbis affligendi, præter id, quod ex motu & ordine naturæ accidit, sicut de 4 prescriptis Entibus docuimus. Id breuibus hoc modo vobis præfigurabimus. Nouistis, in hoc mundo hominem Deo subiectum esse cum vniuersis creaturis. Ex hoc ergo fateri debetis, Deum hunc esse, qui creata fortunet aut infortunet. Porro attendite, Deo pœnas geminas in manu esse: Alteram quę vitam, alteram quæ mortem spectet. Hæ ex quibus caussis sint, alibi explicabitur. Pœna, quæ mortẽ sequitur, hic omittetur. Quæ in vita irrogatur, hæc huc spectat. Ita dicemus. Meministis, ex peccato mortẽ profluxisse, vnius viri caussa, qui quidem peccatum ipse non patrauit: sed propter magnum iudicium cœlestium, sicut de morte disseremus in lib. *de Morte*. Porro autem notate, quod caussa ista, quæ mortis iudicium super nos pronuntiauit, iam deinceps contra nos nihil agat. Id agit creator. Quicquid cum aduersarij parte non facit, id punit, non propter ipsius peccatum, sed saltem propter signum. Tum etiam, vt illi dignoscantur, quos suos habet. Et hi nullo medico subiecti sunt. Deus enim ipsos, vt suos, signatos esse vult signo aduersarij. Sed alij sunt, quos Deus pœna afficit ex ipsorum recta fide & petitione. Hi subsunt medico ex hac peculiari permissione.

Ens Dei quomodo possit morbos infligere.

CAP. VII.

HInc colligere potestis, aduers⁹ mortem nullam medicinam prostare, sed saltem aduersus morbum. Hunc medicus probe cognouisse debet. Nullus enim Theologus istũ Medico patefaciet. Et licet morbi quidẽ gignantur ex quatuor Entibus: tamen nec hæc caussa est, vt contra voluntatem Dei pugnetur. Saltem horam & tempus considerari oportet. Cauendum ergo hinc sedulò vobis, ne quocunque modo medicari attẽtetis, nisi hora messis instet: qua vel Deus vel vos metat: quę omnia clarius lib. *de Morte* explicantur. Quomodo vero & medicina & ægri se habent inuicem, id diligenter notandũ est vobis medicis: quia morbi ex mandato diuino insiliunt, nec vlla ex caussa alia, sicut Archidoxis euincit: tum &, quia naturales medicinæ quoque similiter ex prouidẽtia diuina creatę sũt: & quia, vt supra quoque dictũ est, nullus æger sanari potest, nisi hora messis, id est, mandatum diuinum adsit, sicut prędestinatio commonstrat. Hic ergo quomodo Medicina quadrabit ad huiusmodi, vt merito profiteri possit medicus, se Medicum esse? Ita nimirum: seruus & minister naturæ est. Deus vero dominus naturæ. Sic ergo porro consequitur, Medicũ sanare neminẽ posse, nisi Deus illũ ad locũ immittat. Sic attentè quoq; notate, quod Helleborus ad vomitum perducat. Quod vero à quocunq, Medico sumtus vtilis sit, hoc vanũ est: Ratio, non cuilibet Medico prędestinatus est, vt efficax sit ab ipso datus in salutem ægri, cui datur. Ars enim mittitur

Medicina & ægri quomodo se inuicẽ habeant.

Medicus neminẽ sanat nisi ipsum Deus immittat.

veri Medicia Deo manat, vt & dosis & praxis,& principum, Tum & ęger ad ipsū tu ititur,& hic ad ægrum. Et quęcunq; ciuitas bonum Medicum alit, qui plurimos sanat: hæc habet, de quo iure suam felicitatem deprædicet, potius, quam illa, quę malum fouet Medicum. Hoc etiā intelligimus de Medicis sanctis, quos nullo modo hic excludimus.

CAP. VIII.

Medicina & medicus cur à Deo creati.

VT vero sciatis, quæ caussa sit, quod Deus & medicinam & Medicum crearit, ipse tamen nihilominus medicetur & per Medicum operetur, nec ipse per sese sine auxilio medici sanet: pro explicatione huius attendite, hæc nimirum Dei arcana esse, quod nolit, vt æger sciat, Deum Medicum esse: sed vt ita ars, & practica suos progressus habeat: & vt homo auxilium ipsius, non in miraculis saltem sentiat, sed idem etiam in Dei creaturis animaduertat, quæ per summum medicinæ artificem sanent, idq; vniuersum ex ipsius permissione in tempore suo, sicut prius quoque commemoratum est.

Morborū caussæ peruestigari nequeunt.

Iam porro hoc quoque intelligite, caussas morborum, ex potestate diuina; hoc est, ex Ente eius, ortorum, peruestigari non posse, vt sciatur, per quem, aut quo modo infligantur, sicut id in quatuor Entibus fundamentaliter cognosci potest. Huius rei simile exemplum est, ac si quis pannum habens, tunicam sibi pro suo arbitrio fingat. Sic Deus quoque nobiscum agit, modo adeo secreto, vt nullus sentire Medicus queat, ægrum illum ex potestate diuina decumbere vel non decumbere. Suam enim potentiam ac pœnam ita tacite cum quatuor Entib9 commiscet, vt nemo intelligat alter, quā Ens illud esse ex Entibus quatuor vnum. Et hæc ipsissima caussa est, cur quatuor Entium morbi nonnulli, nulla ope sanari queant. Nam hora finis non instat, non impendit tempus, non numerus. Continuant ergo & durant ad horam vsque mortis, qua omnes morbi finiuntur. Vbi tam insignis fit mutatio, vt morbus nullus amplius relinquatur, sed is velut albū in nigrum mutetur. Quamdiu enim morbus durat, mors nulla est. Hæc vobis pro commonefactione purgatorij, & horæ finis, velut Christianis dicta sunto.

Particula I.

SIcut de Ente Dei ad vos disserimus: sic certo statuere debetis vobiscum, vanitatem summam admitti, si fiduciam aliquam in artes eas, quarum probe periti estis, figatis. Id enim gentiliter egisse est. Semper vos autem in Ens Dei dirigere debetis. Et hoc Christianum est cū successu prospero coniunctum. Medicus enim, non simul Christianus, voluntatem Dei, (ea est prædestinatio) nihili facit: sicut Archidoxis vobi monstratura est.

Particula II.

QVod si vero de Ethnicis medicis, siue Christiani siue infideles (nam vna omnium secta eorum est, qui fide nō vtuntur) sint, obijci nobis possit, quod & illi ipsi ægros, fidelibus Medicis nihilo infelicius sanent: id Ens quidem nostrum nec infringere nec grauare potest, hac ex caussa. Nam si quid fieri cessareve necesse est: tunc omnino profici ab iis debet, qui id aut possunt, aut ibi pręsto sunt. Hoc in hac re discrimen est, quod fidelis contra naturā non operetur; velut Ethnicus: Vult Ethnicus, & instat, medicina succedat, nec ne, quasi quidā Deus esset. Fidelis, si, quæ ad medicinam pertinent, accurauerit; tum, si non succedat, rem horæ & tempori committit, quod Deo placiturum sit. Nam & ipsa medicina aratrum Medicorum est, quod Deus non prohibuit: quia vtilitas priuata dominatur, Respublica nihil est tum pijs suam quoque annonam difficilé redditomnia ad laudem sui creati. & vt virtutes, quas creauit, emicent, quæ scilicet caussa potior est omnibus his, quas ante statuimus, sicut *Musalogum* commonstrat.

CONCLVSIO.

Prædictæ Parenthesis Theophrasti de Quinq. Entibus.

POstquam vobis indicauimus Parenthesin, quam Prologo & 5. libris praxeos interseruimus: iam eius hic finem statuemus. Ac veluti Parenthesin intellexistis, sic quinque Entia esse compertum habetis. Illa admodum efficacia & potentia sunt ad quosuis morbos introducendum, vno quouis etiam in se considerato. Deinceps autem finita Parenthesi, opus incipit, quod procedens in quinque libros diuiditur, sicut Prologus conclusionem excipiens, ostendit. Citra illos ita versabimini, vt non putetis, practicam super morbos vnius originis saltem constitutam esse: sed eam in quinque

vias diuisam proponi, sciatis, sicut supra quoque dictum est. Id quidem, si vos Naturalis Entis medici cum complicibus astronomis fortassis nobis nō indulgebitis nihil id nos mouebit vt nec ipsa scripta Theologica Nam penes vos hactenus veritatis haud multum inuenimus, si de fundamentis & veris principijs loquamur. Si bonos & industrios omnino vos medicos probare vultis: tum id operam date, ne quid caussæ perdatis per Ethnicum & Christianum, cui studuistis, stylum: nec patiamini imperitos medicos vobis obloqui, qui nigro & purpureo colore velantur. Phantastæ etenim sunt, qui ex phantasia sua nugantur, cui nemo fidere potest. Et in conclusione hac annotate, partes duas esse, quibus homo vtitur: Artem, & Phantasiam. Ars; hoc est, omnis ratio, sapientia & intelligētia, procedit in veritate, quæ experientiæ basi innititur. Qui vero Phantasmatis indulgent, fundamento carent. Præsumta enim sententia, numerata & cognita ambitio est, quæ vicinis vestris haud inexplorata est. In partibus his duabus, virum sapientem probe emunctum & politum esse decet, nimirum, vt sit artifex: & non sit purpuratus phantasta.

Medici imperiti vexātur.

Ars. Phantasia.

PROLOGVS IN LIBROS QVINQVE PRAXEOS PARAMIRI THEOPHRASTI HOHENHEIMENSIS incipit.

Candido & æquo Lectori S.

BENEVOLE *Lector, cum Theophrastus Paracelsus, in libellis Prologorum huius Paramiri, ac præcipuè in præcedenti conclusione expressè planeq́ polliceatur, se quinq́ libros praxeos, ad paramirum hoc spectantes, ac post parenthesin locandos describere velle suspicio apud animum tuum oriri posset, quasi isti quorundam inuidia supprimerentur, cum hic omnino desiderentur, & pro auctoris pollicitatione finitam parenthesin medicam tam non sequantur. Hac igitur de caussa cumprimis necessarium visū fuit, paucula quædam præfari, teq́ suspicantem certiorem facere, istos quinq. libros practicos apud hosce Theoricos nunquam repertos fuisse. In chartis enim istis, in quibus auctor Theoricam hanc designauerat, plura non conscripsit, sed hoc* Titulo Prologi in libros quinque praxeos *illam finiit, ita vt tria prope papiri folia in Quarto vacua relinqueret: sicut id ex ipso auctoris autographo, quod apud eximium dominum D. Ioannem Homelium Secundum in Styriæ oppido* Pettauio *asseruatur, patet. An vero Paracelsus practicam illam singulari alio libro consignârit & absoluerit, nemini compertum est. Huic is quidem valde familiarem morem habuit, vt cognatos suos ac affines libros minime in vnum opus colligaret. Vnde fieri facile potest, vt isti quidem alio loco, hactenus tamen nondum explorato, reconditi lateant. Ego tamen, quod sciam, à nemine quoque vnquam quid comperi, qui eos practicos quinque libros viderit aut vbi reconditi asseruentur, cognôrit. Interim tamen, si Deus ac Fatum fauerint aliquando, vt alicubi eruantur, & ad manus nostras perueniant: rei literariæ publicæ minime inuidebuntur. Istis interim, quæ sors nobis obtulit, vtamur & fruamur contenti. Nam, quæ alia desiderantur, egomet quoque cum plurimis aliis doleo ac queror. Nullum siquidem dubium est quin Paracelsus dictos quinque modos Sanationis omnium morborum solide ac dexterrime descripserit, qua nimirum ratione quilibet morbus industrie, idq́ aut iuxta methodum Naturalem siue rationalem, aut secundum experientiam ex Forma rerū Specifica, aut per Characteres & Imagines, aut Spiritualiter, aut tandē per fidē Christianā sanari possit ac debeat. Hic ergo quæ deficiunt, sedulus Lector eadē ex aliis Paracelsi libris, in quibus particulatim huiusmodi curas monstrauit, sparsimq́ colligere ac cōplere poterit.*

Practicæ Paracelsicæ libri nūquam reperti.

Alterum vero Pramirum, quod iam sequitur omnino a prænominato diuersum est, nec ad præcedentia spectat, ac ab auctore ipso, modo alio dispositum est, velut idem in nonnullis aliis quoque libris fecit: quorum nonnulli vice secunda ac tertia diuersis dispositionibus ab ipso descripti exstant. Ad Paramirum autem sequentes libri hi annumerantur.

- De caussis & origine morborum ex tribus primis substantijs Liber primus ac secundus.
- De caussis & origine morborum ex Tartaro, sex Tractatus, qui pro libro Paramiri tertio habentur.
- De caussa & origine morborum matricis Liber Quartus.
- Libri de caussa & origine morborum inuisibilium pro parte seu libro quinto habentur.

Etsi

Etsi enim libri hi non vniuersi ab auctore titulo isto donati sint, sicut idem in pluribus aliis quoque libris diligenter (vt debuerat) non admodum obseruauit: vniuscuiuslibet tamen libri initium aperte prodit, memoratos eos libros ad Paramirum hoc spectare, sicut bono ordine sese inuicem consequuntur.

OPVS PARAMIRVM AVREOLI THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM SVEVI HEREMITÆ, dicti Paracelsi Magni.

In honorem eximij ac præstantis Ioachimi de Wadt Doctoris & Consulis apud S. Gallum conscripti.

LIBER I.

QVONIAM sine cognitione principiorum & præceptorũ verè nihil & solidè intelligi potest: æquũ est, vt opus hoc Paramirum, tibi pro cęteris vir eximie, Dn. Doctor Ioachime de Wadt inscribatur, qui solus præ omnibus, quamcunque viam ad veritatem tendentem, vt & singulariter eos, qui illã terunt colunt q; promoues. Æquum inquam est, vt ante omnes hoc tibi opus consecrem, propter obortos miros errores in arte medica: cuius tu quidem ex omnibus Heluetiæ patriæ nostræ ciuibus, cultor es præstantissimus, qui iure palmam hanc laudis obtines, vt te præ vniuersis huic meo operi iudicem preficiam. Nam te censorem candidum & noui, & spero hic fore: vt quem non pudeat errores cognitos repudiare, & splendenti veritati astipulari. Hæc mihi caussa fuit, cur te cum primis aspicerem. Et ne tempus meum, quod in S.Galli vrbe tero, frustra impenderem, placuit famam tuam, & in rebus naturalibus cognitionem ac sapientiam ita suscitare ad iudicandum, vt vtriusq; nostrûm perpetua memoria apud eos omnes, qui medicinam admirantur, glisceret. Tu enim non tantum conseruator & membrum primarium in veritate quę æternum respicit, accipienda & propaganda iuuentus es: sed etiam rerum corporis, in quo ęternum habitat, promus ac ministrator non parcior clares. Quare omni iure me decuit, vt hoc Paramirum meũ opus tibi dędicaré, quod ita incipit. *Encomium Ioachimi de VVadt.*

Primo omnium nouisse Medicus debet, hominem tribus substantiis constare posse. Licet enim is ex nihilo conditus sit: est tamen factus in aliquid. Hoc aliquid diuisum in tria est. Hæc tria totum hominem constituunt, & sunt homo ipsamet, & homo est idem quod illa tria, ex quibus, & in quibus ipse omnia sua cũ bona, tum mala, quoad corpus Physicum, possidet. Ad hæc itaq; consequitur, medico opus esse, scire illorum diuisionem, & cognoscere eorundem compositioné, conseruationem, & dissolutionem. In hisce etenim tribus consistit tota, dimidia & minima tũ sanitas, tum ægritudo: ita vt hic inueniatur, quantum & quam multum sanitatis, & quodnam pondus morborum sit: Hoc enim medicus negare non debet, ægritudinem consistere in pondere, in numero, in mésura. Quod si ergo consistit ita: ante omnia harum rerum fundamentum, ex quo sese profecrant, statuendum est. Et hoc omnium maximè necessariũ est, quod in introitu hoc probè examinetur. Iuxta illa, mors quoq; est in isto, si tribus illis vita præciditur, quorum tamen colligatio vita est, & ipse homo. Sic à tribus illis substantiis prodeunt omnes caussæ, origines & cognitiones morborum: porro etiã signa & proprietates, & quicquid medico scitu opus est. Ergo necessarium est, vt tria hęc à medico rectissime pernoscantur, & secundum omnes suas proprietates, quales nimirum sint, & quomodo sanos vel ægros reddant, expendantur. Nam vna eademq; est scientia, quo modo homo sanus, & quo modo æger fit, vel fiat. Nam sicut ex sano ægritudo oritur sic ex ęgritudine sanitas fit. Quare non saltem sciendæ ęgritudinum origines sunt: sed etiã reparationes sanitatis. Imperiti autem medici in lucem naturæ illapsi sunt, & illam obscurarũt: qui tres has naturæ substantias inexploratas relinquentes, fundamentum quoddam extraneum assumserunt, quod propriumeorum cerebrum per phãtasias illis suppeditauit sine omni *Homo tribus substantiis constat.* *Ægritudo in quibus consistit.*

naturæ lucis testimonió. Nec cogitarũt isti, non posse quenquam medicum fundamentum, aut morborum, aut hominis cognitum habere, nisi testimonij satis a luce naturæ acceperit. Lux ista est magnus mundus. Sicut enim aurum septies per ignem probatur; sic etiam septies & pluries medicus per ignem probari debet, hoc est, ignis probat tres has substantias, quas puras & nudas, mundas & simplices exhibet. Hoc est, quia ignis non adhibetur, propterea nihil probi præsto est. Ignis omnia probat: hoc est: si impurum separatur, tres puræ substantiæ exhibentur. Sic & Medicus probatur: non vt ipse comburatur: sed vt ars eius, theorica & practica in igne initietur aut baptizetur. Nam illa ante oculos rusticorum se non produnt, nec etiam tam facile prehenduntur. Quare ignis est illud, quod obscurum prodit, & in apricum protrahit. Et tali modo scientia medicinæ proponi debet.

Lux naturæ.

Ignis omnia probat.

Iam sequitur, quia Deus medicinam creauit, ideo per ignem consistit. Sic etiã medicum creauit, vt ex igne nasceretur. Iam vero medicus ex medicina est, non ex seipso, ideo naturæ examen sustineat opus est, quæ natura ipse mundus est, & omnis eius capacitas. Et quod natura ipsum docet, id ad suam sapientiam is referre debet, in sua tamen sapientia nihil quærere, sed in sola naturæ luce: & postmodum doctrinam illam in condum memoriæ reponere. Iam vero Medicus cũ suis operibus aspectabilis est, manifesta est etiam ipsa natura, nullo recondito. Tam conspicuas quoque oportet esse caussas sanitatis & ægritudinis, & nihil obscurum latere. Ideo primo ignis nominatur, in quo dissoluuntur ea, quæ abscondita erant, vt fiant conspicua. Ex hoc aspectu nascitur medicinæ scientia. Ita enim illa testatur. Quia medicus ex medicina medicus est, & non absque ea: ipsa vero illo antiquior sit, quod ille ex ipsa sit, non contra: tum opus est, illud vt consideret, & in eo studeat, quod ipsum constituit, non in eo quod ex seipso promit. Sic in natura Medicinæ posita est sapientia, ars, Theorica, Practica, &c. Medici, nec in medico ipso ea sita sunt. Quibus abunde satis confutatus est error, quicunque in natura non inuenitur, sed ex solo præiudicio stabilitur & proponitur. Nam in igne præceptor est, non in discipulo ipso. Sed adhuc multo intelligibilius hoc est: In homine intus nihil est,

Medicina per ignem consistit.

Ignis facit medicum, estque medicinæ thesaurus.

quod ipsum medicum faciat, etsi in se preclarum ingenium habeat. Nam in eo nihil artis est: sed vacuum illud exsistit instar cistæ inanis, affabre factæ. Idoneũ tamen idem est ad recondenda ea, quæ ingeruntur ipsi, Thesauros nempe nostrarum manuum. Sic ergo præclarum ingenium illud sine omni experientia, arte, & medica scientia est. Verum, quæ discimus ac experimur, hæc in ipso asseruamus, & suo tempore repromimus. Sed iam duo contemplemini exempla, vt medicum eo facilius contemplari possitis. Primum tale exsistit. Vitrarius, a quo suã accepit artem? Non à seipso quidem: quod propria ratio eiusque penetrare nõ possit. Sed postquam arripuit subiecta artis, eademque in ignem coniecit: tum demum naturæ lux vitrum illi commonstrauit. Hęc ars asseruata est in hac cista: Eadem & medici ratio est. Itaque sequatur nunc alterum exemplum. Tignarius, qui domum exstruit, artem hanc ex suæ sapientiæ promo assequi potest, si securim & ligna promta habeat. Non itidem vero Medicus. Etsi enim tũ pharmaca tum ægrum habeat: attamen scientia & rerum cognitione destituitur. Si vero hanc securim ac ligna habeat, tum possit quidem esse Medicus. Ideo opus est, vt primo faber sit, qui securim parare queat. Porro ei opitulatur ingenium proprium, vt ea vti discat. Pari modo præclaritas ingenij arcula medicinarum, & ipsius scientiæ est. Sed ex igne prodit thesaurus, in eam condendus. Quare sicut vitrarius artem faciendi vitri ab igne didicit, cum antea, quidnam faceret, nesciret, artem autem detectam recondisset: sic pariter ignis docet scientiam artemque medicinæ. Et hæc prolatio medici est. Hoc verum est; partem imperitam (id est, eos, qui ex natura nati nõ sunt) suum præceptorem agnoscere non velle, sed suam ipsius rationem pro medica sapientia habere, & illi incumbere. Quod in arena ædificasse merito dicendum est. Quicquid ignis docet, id sine igne, nec comprehendi, nec comprobari potest. Nam sapientia duplex est: Vna, quam ab experientia haurimus. Altera, quam ex nostra industria colligimus. Sapientia experientiæ iterum duplex est: Vna medici fundamentum & magister est. Altera ipsius error & seductio est. Prima est illa, quam ex igne accipit, dum artem vulcaniam exercet in transmutatione, fixione, exaltatione, reductione

Medici consideratio.

Ingenij bonitas arcula medicinarũ est. Ignis docet medicinam.

Sapiẽtia duplex, experiẽtiæ & industriæ.

Experiẽtiæ subcin fio.

reductione & perfectione, cęterisque his annexis operibus. Hac in experientia tres illæ substantiæ indagantur, cuius naturæ ac proprietatis aut compositionis sit, quicquid ex rebus vniuersis in omni mundo continetur. Altera vero est illa, quæ fortuito aliquid assequitur, sine prędicta experientia. In hac quod semel rectum inuenitur, non confirmatur, quod semper rectum sit, vt in hac experientia fidendum & standum sit. Hoc ædificium fundo caret, super quo exstructus error est, qui fictitius sophisinatis glossatur. Talis siquidem sic secum ipse cogitaret: quis hoc tibi largitur experimentum? Nimirum iste. Quis huic? Alius, & sic retro vsque ad omnium primum, a quo omnes acceperunt: tunc res ad Vulcanū redit & spagyrum. Ita scitote nos non ex huiusmodi auditu aut lectionibus in medicina doctos fieri debere, sed, qua ratione primus docuit? Ita & nos. Illum qui docuit: is doceat & nos. Adeoque natura Vulcani & nostra magistra sit. Nā si quis dicat: *Fac hoc, & saluus eris*: tum certè necessitas poscit vt scias, istud quisnam dixerit. Tum res redit ad eum, qui salus ipsa est. Sic in hoc quoq; negotio: penetremus ad ipsam Medicinam, id est, in naturam: aliàs Medici minimè erimus. Nam si velim, vt fundamentum consistat: non de inuisibilibus, sed de aspectabilibus rebus omnino dicendum ac docendum erit. Nam magni hoc reputandum Medico est, quod Deum visibiliter ac palpabiliter ante oculos nostros versatum habuimus, ita, vt Saluatorem ipsum nostrum, veritatis omnis fundamentum audiuerimus. Illo vero multò conspectius & visibilius ipsa Medicina ante nos stat: quam visibiliter etiam, non per somnium, palpabiliter, non in vmbra apprehendere debemus. Hęc omnia vero inaspectabilia fuere credita illis, qui oculis ignis caruerant. Ex quo deinde panolethria illa emersit, super quam etia vaga & mobilis illa medicina stabilita est. Durum creditu est, in homine quatuor humores secundum suas explicationes condi. Res penes fidem est. At medicinam non in fide, sed in oculis constitutā oportuit. Nihil in fide persistit, præter animi motios, & salutem æternam. Omnis contra medicina corporis aspectabilis stat, sine omni fide. Cum panolethria hac ita comparatum est, ac cum religionibus erroneis: vbi non quicquid est, qui dicit, *Domine, Domine*, ilico exaudietur. Hoc est, si Medicus non sis, eius tamen vsum affectes: si experimentum tuum offerens dicas, *hoc fac, hoc fac*: iam iterum succedit male. Nam medicina te non exaudit: nec tu verus harum ouium pastor es. Hoc tamen respondet tibi: *Non noui te*: ægrotis medico opus est, quē ipsi quoq; norint. Nam ipsorum caussa conditus est. Quare solus iste, qui vocatur, Medicus est: huic medicina ex terra producitur: Ea ipsum nouit, ipsum extollit, & iuuat. Fundamentum ergo hoc relinquitur; substantias tres nobis cognoscendas & explorandas esse: idq́, non ex nostro cerebro, non ex auditu, sed ex experientia Naturæ dissolutionis, & istarum proprietatū indagine. Homo enim à magno mundo docetur, non ab homine. Hæc est concordantia, quæ medicum integrat: Si mundum cognouit, & ex eo hominem: qui vnum sunt, non duo. Cętera experientiæ remitto.

Vulcanus noster magister.

Humores quatuor.

Medicus quis.

Substantiæ tres omn. nocognoscendę.

CAP. II.

SVbstantiarum tres sunt, quæ vnicuiq; suum corpus conferunt: hoc est, vnumquodlibet corpus in tribus rebus consistit. Harum rerum nomina sunt, *Sulphur, Mercurius, Sal*. Hæc tria si componuntur, tum vocantur corpus: nec illis quicquam apponitur, præter vitam, & cū hac cohærens. Sic, si corpus quoddam manibus prehēdas, tum inuisibiliter tres substantias habes sub vna specie seu forma. De tribus his nobis disserendum est. Hic enim tres substantiæ sub vna forma existunt, quæ dant & faciunt omnem sanitatem. Nam si lignum manibus teneas, tunc oculorum iudicio vnum saltē corpus habes. Et hoc scire tibi nullo vsui est. Idem & rustici sciunt videntq;. Eò vsque descendere & penetrare debes, vt scias, manibus te premere sulphur, Mercurium & Sal. Quas tres res, si aspectu ipso, & tactu atque palpatu; vnamquamlibet ab alia separatam sentis: tum demum oculos eos nactus es, quibus Medicus videre debet. Hi oculi in tribus his peruidendis tam perspicaces esse debēt, quam certò lignum videt rusticus crudum. Hoc exemplum eò tibi faciat, vt ipsum hominem quoque in his tribus cognoscas, non minus ac ipsum lignum: hoc est, ipsum hominem simili forma conditum habeas. Si huius ossa vides, rusticum vides. Illius vero si sulphur seorsim, si seorsim Mercuriū vti sal separatim habes, iam peruides, quid os sit, & si infirmū sit, quid vitij habeat, ex qua caussa, & quo-

Corporis substantiæ tres, Sulphur, Mercurius & Sal.

Oculi medici.

& quomodo patiatur. Sic ergo exteriorum aſpectus, ruſticorum eſt: Interiorum contuitio, hęc ſecretum eſt ad Medicos ſpectás. Iam ſi has res viſibiles fieri oportet, & citra aſpectabilitatem hanc medicina manca ſit: pol eò deducenda natura eſt, vt ſeipſam denudet & exhibeat. Propterea videte, in quam vltimam materiam eæ res abeant, & in quot genera. Tot nimirum in genera inuenietis etiam tres ſubſtantias illas à ſe inuicem diremtas. Id quidem non curat ruſticus: curat tamen Medicus. Idem & Experimentator negligit, non tamen Medicus. Nihil hoc facit erro: plurimi tamen Medicus. Nam ante omnia tres iſtæ ſubſtantiæ, & omnes earum in magno mundo proprietates ſciendæ ſunt. Tunc ſimiles eaſdemq; in homine quoque reperiet. Iam, quid ſub manibus habeat, intelligit: & cui dominetur, agnoſcit.

Lignum tres illas ſubſtantias habet.

Hæc ergo vt planius cognoſcatis initiũ à ligno facite. Id per ſe corp⁹ eſt. Hoc crematur. Id quod ardet, ſulphur eſt: quod effumat, eſt Mercurius. Qui cinis relinquitur, Sal eſt. Ipſa exuſtio ruſtici intellectũ peruertit. Medico verò initium miniſtrat & viam ad oculos medicos. Sic ergo hic tres res, nec plures, nec pauciores inueniuntur, vnaquælibet ab altera ſeparata.

Subſtantiæ tres æquali modo habent Sulphur

De tribus his porro notandum eſt, quod eas æquali modo res vniuerſę habeant. Quæ ſiquidem oculis non illicò pateſcerent vno modo: per artem tamen reuelantur: quæ eas eò redigit, & ob oculos conſtituit. Id quod ardet, eſt ſulphur. Præter ſulphur, nihil flagrat. Quod fumat, eſt Mercurius. Nihil ſublimatur pręter vnum Mercurium. Quod in cinerem abit, Sal eſt. Nihil cineréſcit, niſi ſal ſit.

Mercuri⁹ Sal.

Id quod cinis fit, eſt ſubſtãtia, id eſt, pars, ex qua lignum conſtituitur. Et quamuis ſit vltima, non prima materia, de prima tamen materia teſtatur, cuius ipſa vltima eſt, dum viuenti corpori cohæret. Quanquã in viuente corpore nihil quicquam appareat, præter ſpectaculum ruſticum: Separatio tamen oſtendit ſubſtantias. Hic nunc non loquor de prima materia: cum Medicinam tractem, non Philoſophiam. Vt de ſale recenſuimus: ſic de fumo noſcite, ipſum de Mercurio teſtari, qui per ignem ſuſtollitur & ſublimatur. Ac licet & huius materia prima hic aſpectabilis non ſit: viſibilis tamen eſt primæ, vltima materia. Ita, vt Mercurius iſte ſit altera rei ſubſtantia. Sic, quod ardet, & oculis ſplendidum apparet vel igneum, id ſulphur eſt. Id abſumitur, quia volatile eſt. Iam hoc quod ignis eſt, ſubſtantia & ipſum eſt tertia nimirum, quę totum corpus conſtituit.

Hominē ſale ſulphure & Mercurio conſtare.

Ex his iam Theorica auſpicanda eſt, quidnam Mercurius, quid ſulphur, quid ſal ſit, quid in ligno, quid in alijs: vt ſic cũ Microcoſmo conferantur. Iam de homine habes, corpus eius nihil eſſe, pręter ſulphur, Mercuriũ, & Salem. In his tribus reb⁹ ſanitas illius poſita eſt, vt etiam ęgritudo, & quicquid his cohęret. Et ſic vthęc tria ſola ſunt: ſic ſola etiam cauſſæ ſunt omnium morborum, non quatuor decantati humores, qualitates, ac alia ſimilia. Quamquam autem non omnia ardeant, vt lapides: alchimia tamen commonſtrat, & hos, & metalla, & alia omnia incombuſtibilia credita, flagrabilia reddi poſſe. Licet etiam multæ res non ſublimentur: tamen iterum ars euincit, eas eò redigi. Eadem etiam de ſale intelliguntur. Nam quod ruſticorum oculis non patet, id in arte planum eſt, id eſt, in arte ſeparationis, vnde poſtea res oculis obijcitur. Iſtorum cognitionem prædicta ars largitur, rerum omniũ conditionem aliam non eſſe.

Salis, ſulphuris, & Mercurii natura.

Iam ſi de proprietatibus & natura iſtorum trium loqui velimus: res ita cenſenda eſt, Naturam aut in Mercurio, aut Sulphure aut Sale ſitam eſſe, ſiue bona ſit ſiue mala, ſana vel ęgra. Vnaquælibet enim ſubſtantia ſuam naturam habet. Iam ſi concurſus in vnum corpus fiat, tum naturę ſub vna forma produntur, quæ tamen in ſuam ſubſtantiam, & non in commune poni debent. Naturę enim bonæ ſunt. Iam ſi non adſint illę, morbus adeſt. Hinc ergo ſcire potes, quid ſubſtantiæ decedat: Nam ſeceſſio vnius eſt acceſſio alterius. Quot morbi (quot naturæ) tot numeri morborum. De iſtis naturis loquentes, opus habemus cognitione materiæ primæ. Cum vero prima materia mundi fuerit FIAT, quis hoc *fiat* explicare conabitur? Aliquid tamen huius cognitum habemus per ignem Vulcani, per quod tria illa prima declarare poſſumus: nempe per ſulphur, ſulphur, quia conueniunt: per Mercurium, Mercurium: quia & ipſi ſimiles ſunt: per Salem, Salem: quia vnius operationis ſunt. Sed quanquam hæc ſint in magno mundo: tamen & de paruo mundo ſimiliter intelligenda ſunt: hoc tamen diſcrimine, quia ſuam materiam primam homo habet in *limbo*, qui

mentorum,

Morbi omnes in tribus substantiis consistunt.

Sulphur, Mercurius & Sal fuit 4. Elementorum, in vnum hominem congestus. Debet itaque scire Medicus, omnes morbos in tribus substantijs consistere non in quatuor elementis. Quam quidem ipsa Elementa vim habeant, aut quid sint, id ad medicinam non spectat propter humores. Nam matrices sunt. Quo vero id modo, proprium capitulũ indicat. Quare tres istas res solus Medicus cognitas ac exploratas habere debet. In his enim caussæ omnium morborum latent.

Iam vero quia homo, quamdiu vita fruitur, ista in se non videre potest, sed saltem post destructionem: ideo mentem defigere debet ad illas res, quæ dissoluuntur. quod nimirum pretiosæ ac ornatæ in corpore cõsistant, quamdiu viuunt valentque, Sulphur siue Mercurius, siue Sal, quamdiu viuunt, non ægrotant, sed tantum cum dissoluuntur. Quare meritò ad separationem animus intẽdendus est. Carbunculum videte, pulcerrimum ac amœnissimum, miræ virtutis ac naturæ. Nihil tamen is est aliud, quam Sulphur, Mercurius & Sal. Qui si separetur, tum istę res deprehenduntur; informe scilicet quiddam, si vita priuatus sit. Vitæ ergo adsigna, quod ista non videas. Vita enim id velum est, quod res istas abscondit. Pariter & hominem contueamini, si viuit, quàm pulcer sit & venustus: si moritur, quãta destructio fit: aut si vnum saltem in eo membrum emoritur, quàm manifeste & sensibiliter illud in tres istas substantias abeat. Quod verò per mortem tale est: id itidem tale per vitam, sed ornatius, sed exculcius. Sic & Cedrus, quamdiu viuit, pulcra exsistit. In ignem autem coniecta illa: tum, quod vita eius occuluit, per illum proditur. Et hæc rerum omnium veritas est. Vniuersa hęc, quæ modis multis demonstrari possent, velim intellig. tantum propter principia ipsorum ex quibus morbi nascuntur. Tria enim ista si vnum sint, nec separata, tum bene se habet sanitas. Si vero inuicem soluuntur, id est, disseparantur & segregantur, tum vnum putrescit, alterũ conflagrat, tertium alia via vanescit: & hæc vera sunt morborum principia. Nam quamdiu corpus vnum manet, tamdiu morbi desunt. Sin vero contra, & corpus dissipetur: tum id prodit demum, quod scire opus est Medico. Et, veluti, si 20. viri in vno fœdere sint, omnes tum nouisti: sic noueris, quod si separentur, dicturus sis, hoc vel isto modo separati sunt: id ex ipsis notans, quod in illis agnoscis. Sic hic quoque omnia nouisse debes. In separatione vero, quidnam separatum sit, exactius peruides. Hoc nisi fiat, quid aliud, quam principium mortis, hoc est, destructio vniuersi regni superest?

Vita absconderet substantias tres.

Iam vt in fundamẽto huius capitis argumentum intelligas, scito, id saltem hic indicari, sulphur, Mercurium & salem tres dictas substantias esse, sed per vitæ tamen præsentiam absconditas. In vitæ autem separatione deteguntur & manifestantur. Vnde etiam iam earum tum genera, tum species intelliges, ita nimirum. quod iam omnes nominatæ sint: & si morbus vnus, duo pluresve incidant, dicere possis, hoc est morbus, hoc illum suscitauit. Et quale exemplum fuit de fœdere vnitatis, ex multis constituto: quod si dirimatur, tum dicis, hic aut iste fecit, per hoc, aut hoc modo; nec illud dicis, cholera, melancholia, phlegma, &c. fecit, sed asseris potius, hic vir fecit; sic idẽ hic quoq; intelligere debes. Nam si dicatur, hic fecit: id plus & rectius dicitur, quam cholera fecit. Nam morbus, secundum omnes partes nulli commodius quam viro comparari potest. Et vobis hoc dictum sit Medici. In hoc rei cardo est, vt id quod morbus est, vir dicatur. cum omnibus viro appertinentibus proprietatibus. Sic complecteris 3 Elemẽta, 3. Substantias, 4. Astra, 4. Terras, 4. Aquas, 4. Ignes, 4. Aeres, & omnes conditiones, mores, proprietates & naturas viri, sine quibus nullus morbus est: quorũ tu quidem oblitus es, vbi scripsisti, morbos oriri ex 4. humoribus: qui tamen cum elementis, & quatuor ac tribus rebus nihil quicquam vnquam affinitatis habuerunt. Ea proprietate loqui fas est, vt omnes viriles naturæ in morbo inueniantur, & vir is nominetur: vt qui ex perfecto limbo conditus est velut & ipsi morbi.

Morbus viri nomine indigetandus.

CAP. III.

SEd hæc prolixiore explicatione indigent: quia morbi hoc modo conditi sunt, & ita viriliter intelligi debent. Res ergo ita se habet: sulphur humor est. Mercurius humor est. Sal humor est. Sic eorum tres sunt. Tres verò isti humores sunt corpora. Corpus hoc loco est humor, non res peregrina. Corpus ipsum id est, quod, Medicus tractare debet. Et licet dicere velis, id caussam esse, quæ morbum

Humores tres.

morbum pariat: id nos minimè concedemus. Humor enim morbum nullum gignit. Quod morbum gignit aliud eſt: nempe *Ens ſubſtantiale*. Iam verò opus eſt, vt, quicquid morbos ciet, maſculum ſeu virile, id eſt, aſtrale, ex toto limbo ſit: cùm tamen humor, vt cenſetur, nihil ex aſtris in ſe habeat. Ergo morbos parere non poteſt: Quare meritò morbus debet viriliter appellari, propter maſculam naturam, quam facit ac imprimit. Iam ergo attendite, quid illa tria ſint, quæ hic cauſſæ & genitores morborum vocitantur.

Humor nullum morbũ gignit.

Sulphuris vis.

Primum eſt *Sulphur*. De huius vi ita ęſtima, quod nunquam in ſuum malum per ſe pergat, niſi Aſtralis ſit, id eſt, niſi ſcintilla ignis in ipſum coniiciatur: tunc enim vireſcit ſuſcitatus à ſcintilla. Ardere enim an non virile eſt, aut virilis operatio? ſine hac nihil fit. Quare ſi morbus quiſpiam de ſulphure declaretur: tunc omnium primo ſulphur ſecundùm nomen ſuũ nominari debet: deinde maſcula illius operatio, & quis ipſum ſuccenderit. Sulphurum multa ſunt: *Reſina, gummi, Botin, Axungia, pinguedo, butyrum, oleum, vinum ardens*, &c. Sulphura nonnulla etiam ſunt lignorum: quędam animalium: alia hominum: aliqua metallorum, vt *oleum auri, Lunæ, Martis*, &c. Nonnulla lapidum, vt *liquor Marmoris, Alabaſtri*, &c. Quædam ſeminum, & rerum aliarum omnium, ſuis omnia peculiaribus nominibus indigetata: & poſtea ignis in ea incidens, qui ſolus aſtrum eſt, cum ſuo nomine. Iam hæc operatio eſt materia peccans, ex parte vira.

Sulphurum ſpecies.

Salis vis.

Porro de ſale ſciendum eſt, quod is per ſe humor materialis exſiſtat, qui nec ipſe morbum infert, niſi illius aſtrum cõiungatur. Aſtrum vero eius, eſt reſolutio, quæ ipſum maſculat. Nam is non minus, quàm ſpiritus Vitrioli, Tartari, Aluminis, Nitri, &c. ſi reſoluitur, tumultuoſè ſeſe exhibet. Humoribus autem vnde talis natura immitti poſſet ſine aſtro? De quo Medici vniuerſim omnes ſiluerunt. Et licèt nullum vnquam alium errorem deſignaſſent, quàm quod in omnibus cauſſis & curationibus aſtrum omiſiſſent: tum certè ex eo vno abundè conſtaret, ipſos ſuper muſcum & arenam ędificaſſe.

Salium ſpecies.

Scitote ergo, ſalia multa eſſe. Quædam ſunt calces: quædam cineres: quædam Arſenicalia: quædam Antimonicalia: quædam Margaritica, & alia ſimilia: quę omnia ſiunt gignunturque (prout corpus ſalis eſt) peculiares morbi: qui deinde etiam cuiuſlibet priuatum nomen & naturam accipiunt.

Mercurii vis & potentia.

Sic & de Mercurio intelligite. Is ſolus per ſe non eſt virilis, niſi aſtrum Solis ipſum ſublimet. Alias non aſcendit. Illius quidem præparationes multę ſunt: ſed vnum tantum corpus. Corpus vero huius non eſt vt ſulphur, vel ſal, quę plura corpora habent, vnde etiam varia ſalia & ſulphura reddunt. Hic vnicum ſaltem eſt corpus: quod ipſum tamen aſtrũ variè & in varias naturas mutat. Vnde ab eodem plures morbi gignuntur. Ideóque maſcula eius natura ex aſtro eſt, a qua in morbos deducitur. Si vniuerſi morbi in tribus his continentur, ſub nomine & titulo ſuo: ſcitote ergo, ad ſulphur redigi debere, quod ſulphureum eſt, vt ardeat. Et quod Mercuriale eſt, in ſublimationẽ redigatur, ad eam ſi aptum eſt. Et quod ex ſale eſt, in ſalem reducatur, quantum eius eſt. Hic ergo continentur generales cauſſæ morborum, ſicut ſupra comprehendimus.

Morborũ cauſſę generales.

His ergo conſiſtit, quod prius diximus, nempe, hominem in tribus poſitũ eſſe: & tria hęc corpus habere medium, hoc eſt, corpus viuum. Nam ante hanc vitam eſt prima materia: poſt eã, eſt materia vltima. Et hoc eſt quoddam mediũ intra primũ & vltimum: eſtq; hoc ipſum, cuius gratia Medicus & medicina creata ſunt. Porro, etſi medium corpus caput eſt, tamen ipſum ſubiectum non eſt: ſed ſolę tres hæ ſubſtantiæ, ſepoſita vita eſſentia, ac natura, cui quod addamus ac demamus, nihil habemus. Iam vero quod noſtrum ſubiectum exſiſtit, id in ſeipſo frangitur tribus vijs. *Primo*, per ſeipſum. Quod ſi fit, tum ſe vita deijcit. Vitæ enim ea ratio, quę pacis. Vbi pax, ibi concordia. Et quamprimum concordia diſſoluitur, pax quoque perit. Similiter & vita. Tria iſta ſi nolint indiuiſa inter ſe permanere: tum vita euolat, corpus exanime ac ſolutum relinquens. *Secundò*, ſi violenter illud diſſoluitur, aut in natiuitate, aut in educatione, aut arbitrio noſtro, quo aſtra contra nos inuitamus & inducimus, non ſecus ac ciuitas Dominum ſuum ſuis ceruicibus irritat. *Tertiò*: ſi nec ſeipſum ſoluit, aut ſeparat, ſed vnitum manet: nec nos etiam externa vi id cauſſamur: tum via tertia præſto eſt, nempe *Finis*. Ita omnium rerum ſuus finis eſt: Et licet ſint optimæ, fortiſſimæ, pulcerrimæque: tempore tamen omnes finem ſuum ſortiuntur.

Subiectũ noſtrum quibus vijs frangatur.

tur. Sic huic fini ipse quoque homo addictus est: quem annorum numerum nunquam transilict.

Rerum cur tam variæ species creatæ sint.

Deinceps vero etiá caussa expendenda est, cur nimirum tres res, non vna, & tot tamque variæ species earum, quę infinitę sunt, creatæ sint: Nam tot species sunt, vt resina Rhetia non sit, quæ Norica: nec oleum amygdalarum Neapolitanum, idé quod iuxta Lacum Cumanum Sic etiam quę in montibus sunt, ab ijs, quę in planis nascuntur, differunt: quod hic describere largius nolo. Caussa verò multiplicitatis & varietatis huius est quia Christus inquit, *omne regnum in se diuisum, peribit.* Quod si ergo peritura sút, in proprijs mébris bella intestina excitari, & sic corpus dissolui & occidi nec esse est: idq; modis plane plurimis. Nam species imperuestigabiles sunt. Et hoc fundamentum morborum est: non humores. Sic etia variæ medicinæ sunt: & ob id etiam variæ destructiones. Caduca & ipsa medicina est, & cũ homine oritur, occiditq;. Hi enim anni Platonis sunt, in quib. res vniuersæ innouantur: de quo Arnoldus paucula quædam tradidit, intellectus istius argumenta: sed à proposito nimis citò elabitur. Qui verò capita destructionis regni cognouit, is idoneus est, qui ad scientiam monstrati mei fundamenti admittatur. Pro cuius conclusione, vt vniuersi morbi cognoscantur: sequentur deinceps ad præstituta tria puncta, Tres Libri: in quibus illi morbi, qui per se, per nos, & per finem temporis signantur acciduntq; & qui fiant, explicabuntur.

Morbus vt homine cognosc[illegible] quæ requiratur.

Cum rebus autem huiusmodi ita cõparatũ est, vt, si medicus cognouisse hominem, & eius morbos perspexisse velit, rerum vniuersarum morbos, quos natura in magno mundo patitur, perspectos ipsum habere oporteat. Ideo enim ille patitur, vt nos id videamus: patitur auté in hoc genere istud: in alio aliud: in homine autem omnia. Nam si omnino ex limbo is conditus est, hoc certè fine conditus est, vt omnia sua secum bona ac mala cõportaret gestaretq.. Ideo medium a Deo statutum est, ne duo illa sequeremur, ea nimirum mensura ac ordine, qui ab initio præfiguratus est. Cum itaq; extranea sint, medicus extraneę eadem quoq; addiscere debet, & sumere concordantias in præparado & separando morbos a rebus visibilibus, eaque corpora per artem spagyricam reducere in vltimam materiam: tunc inueniet, quænam substantia morbum gignat. Quòd si verò ea omnia reduxerit, tunc cognitioné omniũ morborum habet. Quod si suæ saltem regionis gnarus est: extranei alicuius ægri medicus esse non potest. Medicus enim in solis est notis, nõ ignotis. Ideo non debet pati se seduci vel ab Arabibus, vel Barbaris, vel Chaldęis: vt nec nosmet. Quilibet alteri credat tantum, quantum in igne expertus est ipsemet. Nescit enim credere Medicinę, quod per igné non probatũ est. Per ignem siquidem nascitur medic⁹, sicut dictum est. Disce ergo Alchimiam, quæ alias *Spagyria* dicitur. Ea falsũ à vero discernere docet. Talis & lux naturæ est, vt in omnibus probatio fiat, & in luce ambuletur. Et ex hac luce naturæ sapere & garrire debemus, non ex phantasia, in qua nihil gignitur, nisi 4. humores & eorum compositiones, augmentum, status & decrementũ, & gerræ huiusmodi alię; quæ non ex præclaro ingenio, boni thesauro conferto egrediuntur, sed ex fundaméto fictitio & minimé comprobato.

Medicis Arabũ & extraneis quatenus credendum.

Spagyria

CAP. IV.

Complexiones refelluntur & euertuntur.

IAm verò instantia mota est de cõplexionibus, vt cum dicitur: *Hic est sanguineus, siue Cholericus, siue Phlegmaticus, siue Melancholicus:* quorum tamen nullum verum est. Id multis caussis probatur. Generalissima est hęc, quia vita illud largitur, quod *complexiones* vocant. Quod si ergo vita illud confert, non tres substantiæ: ergo medico id non considerandum est. Nam vita, & quod vitæ cohæret, medico neutiquam subiectum est. Et licet huiusmodi quidem complexiones inessent: aliarum tamen consideratio ad medicum nõ pertineret. Nam quod cũ vita transit, id sub theoricam medicá nõ spectat. Et hoc altè meminisse velit medicus. Nec enim error iste corpus sanum saltem attinet, verùm etiam pertinet ad ægrum. Nam ad morbos deriuant, quod in sano corpore inesse arbitrantur. Porrò caussarum vna & hæc est; quod nimirũ totũ corpus non ferat, vt huiusmodi quatuor complexiones in homine insint: quia species sunt. In nulla specie inest complexio, sed natura suæ substantiæ. Natura autem complexio non est. Nam, si dico: *Hoc calidum est*: id non ipsius complexio est: Eius natura habet hoc ex sua substantia, sicut colores. Id verò nec ægritudinem nec sanitatem parit, oportet aliquid esse vel calidum vel frigidum, &c. in sua natura. Id verò ad viuum corpus nihil attinet. Præterea quod dici solet, *mores, ingenia, naturas,*

Mores ingenia &c. an ex complexione oriantur

vsus &c. ex complexione oriri: falsum & hoc est. Nã ista ab astro sunt, non a cõplexionibus. Bilis iram non mouet: sed Mars. Ex hoc sequitur, bilem effundi aut exundare, sicut ventriculũ nimio potu repletum. Sic effundit Mars bilem. Harum rerum quæ natura sit, examen ad Astronomos, non Medicos pertinet: quorum illi non meminerunt. Ideo facile in errorem præceps datur ille, qui principia & adiuncta artis suæ non perfectè tenet. Ex his iam intelligite, male vos sentire de hoc, quod complexiones Medico subiectæ sint, aut materiæ seu caussæ fiant morborum. Huiusmodi enim res vitæ insitæ sunt, non physico corpori.

Complexiones non sunt caussæ morborum.

Quod si vero morbus vel calidus, vel frigidus, humidus vel siccus est, propter hoc ne dicas, eos illius cõplexionis esse. Nam hæ sunt eorum conditiones, non complexiones. Complexio vna consistit in duobus: nimirum in calido & humido, vel calido & sicco: sic etiam in frigido & humido, vel frigido & sicco, vergitq; ad naturam elementarẽ, quod loco hoc non est tractandum. Huiusmodi conditiones morborum sunt calidę vel frigidę: sed iuxtà nec humidæ nec siccæ: aut sunt humidæ & siccæ: nec iuxta calidæ vel frigidæ: sed ita se habent, vt aut calida sola aut frigida sola, aut sicca sola aut humida sola conditio sit. Eaq; conditio in vno solo est, non in duobus.

Morborum conditiones quæ & quales.

Dico ego Maniam calorem esse: sed nec humiditatem, nec siccitatẽ habere. Sic hydropisis humiditas est, coniunctum nec calidum nec frigidum habens. Et sic etiam de reliquis. Ita constitutæ ægritudines sunt. Id pariter etiam in medicina considerari debet ita, quòd scilicet alter gradus, id est, dupla vel gemina complexio non adsciscatur: sed omnes res tueãtur suam vnicam conditionem, id est, calorem, frigus, siccitatem, humiditatem. In morbis enim vnà consistere non possunt: oportet vnum solum sit. Quia duo & duplex est: ideo vitæ subiacet, non Medico. Vt exempli loco: Res, quę pulcra, nitida & bene colorata est, quid ea ad Medicũ attinet? Nihil. Sic nec complexiones ad ipsum spectant. Sunt enim vestimenta naturæ, & eam ornant, Medico haud quicquam examinandæ. Quod si verò scire velis, quod calor solus consistat, itidem & frigus solum, & humiditas sola, & siccitas sola: tunc illud tibi propone, quod solum consistit. Illud sine vita est, & vitam deserit. Quare iam præsto morbus est. Sic porro: corpora accenduntur ab astris, aliàs non ægrotarent. Astra mouent bella intestina. Itaq; si iam corpus accenditur, vnum saltem inuadit, nõ duo. Conijcitur enim vel in calorem, vel frigus, vel humorem, vel siccitatem. In quodcunque iam conijcitur, id medico expendendum ac examinandum est, Sed in exemplo res dilucidior erit. Quidam infligit alteri vel vulnus, vel tumorem, vel detruncat pedem &c. Ipse hic ictus certè per se nec calidus, nec frigidus, nec humidus, nec siccus est: sed ictus est. Sic pariter intellige initio omnes morbos esse, & ita oriri. Quod si vero intus in corpore is sit: quid aliud erit, quàm vulnus, vbi neq; calor, neq frigus, neq; humiditas, neq siccitas consideranda veniunt? Quare vera & genuina ars est, *Incarnare*. Incarnatiua illa, siue calida, siue frigida, siue humida, siue sicca sint, id te nil moueat. Si incarnatiua sunt, id satis est tibi. Cetera dimitte. Et quanquam accidat, vt vulnera incalescãt, inflammẽtur, & febrilia fiant: tamen hæc ipse morbus non sunt. Morbum ipsum aggredere: is nulla refrigeratione, nulla restinctione indiget. Et hæc pro demonstrãda erronea & manca arte tua adducuntur, quod ab Incarnatiuis minimè instructus sis, sicut id tui officij erat. Eadem similiter etiam in hydropisi accidunt. Ea propria nimirum, quę salem resolutum pellunt, & nec ad calida nec ad frigida respice. Nam in his medicina non est fundata: pari omnino ratione, ac sicut colocynthis purgat, ac Turbith sine respectu complexionis. Virtutem enim eam non habent à complexione, sed ex mascula natura. Quare omnes virtutes rerũ sunt *Arcana*, ita vt morbos suos curent eo modo, quo facti ac geniti sunt. Sine complexione fiunt: sine complexione sanantur. Et pro verissimo hoc omnes recordamini: quia cum natura accedit, cum eadem etiam recedit. Quod ignis aqua exstinguitur, non ab frigore fit, sed ab humiditate. Sic, quod ignis calefacit, non caussa siccitatis est, sed caloris. Perpetuò sic manet id, quod morbum gubernat: sed non quod materia peccans sit, verùm vt color, qui nihil addit, nihil demit. Morbus adest, veluti gladius, qui scindit sine complexione.

Complexio l[illegible] in Medicina [illegible].

Complexio ad Medicũ nihil spectat.

Incarnatiua.

Vulnera aut ulcera sine complexione.

Accidit vt sulphur accẽdatur & flagret veluti in igne Persico. Iam quæ huius erit medicina? Nimirum exstinguere, vt ignẽ. Quia vero, cũ frigidis & cãphora curatio vobis inchoatur: ideo euẽtus dubiᵘˢ expectadᵘˢ est. Vnũ hoc hic fundamẽtũ cõsiderandum

Ignis Persici cura.

randum erat, quid ignem mumbilem restinguere posset. Exstinguere enim scopus est: refrigerare venenum est, quia retropellit, & mala alia conciet. Sic vt agamus, Deus non postulat: sed vt perfecta medicina, quæ bono ordine continetur, id moliamur, quod nobis oculi in aqua & igne commonstrant. Sic ergo aperiendi nobis in arte oculi sunt, vt medicinaliter & ignitè perspiciamus ea, quę rusticus videt manifestè. Ad hoc fundamentum compellimur, inchoaturi curationem.

Complexiones & humores non considerandi. Quare iure merito à complexionibus & quatuor humoribus discissendum est. Nam hic minime considerandi illi sunt. Quod fecerunt, qui Medicinam tot obscuritatibus inuoluerunt. Hoc quidem verum est, oportere morbum vel calidum vel frigidum esse. Nam quid sine coloribus exsistit? Ita nihil sine istis. Et tamen illa nihil preter signa sũt, ac haudquaquam morbi. Qui signa arripit pro ipsa materia, is sibijpsi in mora est. Quid hoc est, quòd feruet frons, quòd inflammatum est caput cũ vniuerso corpore: quod rubrum est lotium: quod pulsus celer: quod hepar siticulosum: & si quæ his sunt similia? Hæc certè saltem morbum signant, non ipsam materiam. Alia enim sunt quàm materia: & morbum ipsum mentiuntur.

Colica. Sic in colica à constipatione, ecquid sentitur: sæua tormina, ardor, paralysis, sitis, vomitus & similia. Hæc te tamen omnia nihil angat ac detineant. Si constipationem sustuleris, tum accidentia cætera omnia soluentur.

Calculus. Calculum considera, quæ symptomata inducat. Vis ea tollere? Tolle lapidem. Hunc tolles neque calidis, neq; frigidis, sine complexione, sine humoribus: solo cultro tolles. Et hæc documẽta vobis non in vno, sed in omnibus sint rata. Culter lapidis arcanum esto. Sic ergo arcana cognosce, qualia esse debeant. Hoc dico qui frigida calidis, humida siccis deberi putat, is naturam morbi non intelligit. Nam ad maniam redite. Hanc quid aliud iuuat, quam venæ diruptio? Ita enim ille conualescit. Et hoc eius arcanum est, non verò camphora, non nenufar, non saluia, non maiorana, non clysteria, non infrigidantia, non hoc, nõ illud, sed vna phlebotomia. Quod si hoc in mania verum est, verum erit in morbis etiam alijs. Nec his nouum ius erit.

Melancholicus ne quis sit appellandus. Quod si quis vero de homine etiam sano dicere velit, eum esse Melancholicum: hic iterum falsum dicet. Nescit enim Naturæ lux, quid sit Melancholia. Si vero diceres: *hic morib. suis Saturninus aut Lunaticus est*: probe loquereris.

Mores ab astris non à melancholia. Mores siquidem nostri, & naturarum proprietates ab astris formantur, & Melancholia ab astris corpori non ingeritur. Quod si ergo ab astris non est: nec in Medicinam quoque recipienda erit & substituenda pro columna, quæ pondus professionis sustineat. Si sedes autem eius in Splene est: tum Splen Saturni est, à quo regitur. Iam vero Saturnus ac lien iunctim morbum lienis ingerunt: & tamen ipsi nec de Splene quicquam, nec de Saturno meminerunt: sed de vna melancholia. Sed & ipsa quartana ex Saturno fabrefacta ac condita est, ac secundũ eius impressionem procedit.

Melancholia in medicina non recipienda. Vbi ergo hic Melancholia? Sic ergo humor vester falsus est, & nihil. Itidem & de Phlegmate cerebri nugantur: qui error priore multo crassior est, haud dignus, qui hic tangatur. Idem etiam verum est de cholera & sanguine. Vbi nunc relinquitur Ren, Pulmo, Stomachus, & cętera, cumprimis verò Cor? Si omnino humores fabricaturi illi erant: cordi certè ante omnia, deinde & pulmoni, & hepati, & renibus, vnicuique peculiari aliquo opus erat humore: quos etiam habent.

Humores in quolibet mẽbro. Nam vnumquodlibet in corpore membrum suos humores continet: sed non quales isti quatuor præsentant, sed veluti ipsa membra exhibent, vnumquodlibet pro se, nec alterum pro altero respõdet. Lien tuetur suum locum: suum etiam renes: suum pulmo, suum regio vbi cholera est: suum sedes phlegmatis; suum confine Melancholia &c. Id vero longe à nobis absit, vt corpus in quatuor columnas humorum, velut in quatuor Elementa sequestremus. Hoc quidem verum est, Elementorum quatuor esse.

Elementũ quid. Quod si quæris, quid elementum sit, respondeo, est *matrix sui fructus*: veluti, Terra est matrix sui fructus, vt planum est. Fructus eius nec frigus nec siccitatẽ terræ curat, & per seipsum etiam nihil est. Ibi necesse est congredi omnia 4. elementa. Idem dicimus etiam de aqua, de aëre, de terra. Vos verò vt de his differitis: sic cõstat, ipsa Elementa à vobis nondum cognita esse. Quæ si intellexissetis, tum certè microcosmum aptiùs partiti essetis: quẽ tamen satis crasso modo explicatis.

CAP. V.

IAm, quoniam vltima materia id euincit, res vniuersas in tribus substantiis

 consi-

consistere, quæ ipsæ verum medici subiectum sint: huic vero corpus medium nihil simile sit, propter miram fabricam & peruersionem: tamen mutatio aut peruersio illa nihil aliud est, nisi veluti pictor imaginem in pariete depingit, aut in statua lignea exprimit. Ibi lignum nemo videt, sed pulcram iconem. Spongia tamen madida leui negotio omne exterget, quicquid pictor de suo addidit. Talis æquè vita est. Semel a Deo sculpti, & in tres substantias congesti; & postea illuminati sumus vita, quæ nobis, stare, ire, mouere &c. largitur. Sed hæc omnia spongia vna abstergentur. Iam verò hoc omnino hic sciendum est, nos à vita cum suis appertinentibus seduci non debere. Nam admodum ingeniosus is est pictor, qui tres illas substantias coloribus illeuit, ita, vt in vno Sol, in altero Luna, in tertio Venus &c. depicta videatur. Hic candidus est, ille fuscus, alius aliter coloratus. Et hoc est pictoris magisterium summum, qui statuas suas tam affabrè exornauit. Sed ex his prædictis tamen tu nihil sume. Colores saltem sūt & pigmenta, non cum oleo aut glutino subacta, sed leuia, velut vmbra aut aër. Interim tamen verū est, quosdam in ipso homine notari colores debere. Sed ij à morte illinuntur. Nam & mors sua pigmenta habet. Quę si inuadit & se figit, tum cedit ei vita, & tum ista pigmenta sese proferunt. Hæc quid indicant? Mortem & eius morbos. Hi duo colores scitu necessarij sunt quidem, sed cognitionē tibi ad morbum nullam ministrant. Nā saltem signa sunt. Signorum vero natura fallax est & incerta, sicut verbum e lingua, quod euolat vel serio vel ioco. Quia vero hi colores his rebus insunt: ob id iudicare non debes, posse tibi subijci. Nā neque cœlum, neque terra tecum sunt. Hoc est supra omnia. Nihil tamen sciēdum ac cogitādum aliud est, quàm quod res omnes in ista imagine consistant: hoc est, omnes res sunt effigiatæ. In hac effigie ipsa anatomia est. Homo fictus est. Effigies eius anatomia est, Medico scitu cumprimis necessaria. Nam ita & morborum anatomiæ sunt: hoc est: Hydrops effictus est ita, vt effigiei competit. Propterea non satis est, cognitam habere anatomiā hominis, verum etiam hydropis; non secus ac fictus ac pictus in sua forma astaret. Sic ęquè omnes alij morbi. Hinc huius effigiei anatomię studere debemus. Nam sine hac, natura nos nunquā testabitur Medicos. Exemplum præfigite vobis de rosis ac lilijs. Cur Deus ea tali forma & effigie expressit, vt & alia similia? ideo quia & Medicum & medicinam eius ex terra creauit. ita vt sciat, quid è terra prodeat, in suā anatomia. Eorum si anatomias nouit: postea & anatomias morborum nouisse debet: tunc inueniet concordantiam, quæ sibi similia sint, & ad inuicem pertineant. Ex binarum hac anatomiarū concordantia medicus crescit, & sine ea nihil is est. Beata hora illa foret, qua laborare liceret in ista, illi, qui nulla miseria impeditus esset. Hoc attēdite. Vnaquælibet res, quæ matrici prodest, matricis anatomiam habet: & qualescunque ea morbos sentit, in ea anatomia continetur. Quare meritò maximi fieri deberet anatomia tam morborum, quàm rerum naturaliū aliarū. Sic Deum ex magnalibus suis nouisse, & apud nos intimè concludere debemus, tam varias imagines propter vnam illā caussam esse, propter quam ipsæ quoque effigies mirabiles morborum. Et qui rosæ morborū anatomiam callet, ad eius conspectum intimè gaudere debet, quòd Deus medicinam talem exhibuerit suis oculis, quæ & late ipsū intueatur, & efficaciter prōtéque adiuuet. Similiter & de lilijs, & de Lauendula & cæteris omnibus sentiendū est. Sed quid sunt colores? Nihil, nisi exteriorum oculorum pabulum. Morbi cū ipsis quidem conuenire possint, si in materiam suam vltimam abeant. Sic & cum gustu cōparatum est. Nam quid is aliud, quàm pars anatomię? qui aliud nihil designat, quam similitudinis conuenientiam. Ad quod nunc sequitur omnium in corpore membrorum distributio huius gustus, vt dulce ad suum dulce, amarum ad amarum iungatur, sicut gradus dulcedinis, aciditatis, amaritudinis, &c. complectuntur. Quis est, qui hepatis medicinam in Gentiana, Agarico, colocynthidéque quærere vellet? Nemo medicorum. Quis est, qui bilis medicinā in Manna, Melle, Zuccaro, polypodioque quærat? Nemo medicorum. Simile ad simile pertinet: in ordine tamen anatomiæ nihil frigidum aduersus calidum, nihil calidum contra frigidū datur sed saltem in anatomiæ linea. Cōfusus is ordo foret, si in contrario salutē nostrā quęreremus: Æquè ac infāti patrē de pane sollicitanti, is haudquaquā serpentē pro pane porrigit. Nos vero patrēm cœlo haberem⁹, qui nos creasset: & non pro petitu nostro nobis necessaria

Comparatio vitæ elegans à pigmentis desumpta.

Mortis pigmenta.

Signorū natura fallax.

Morborum anatomia.

Herbarum anatomiæ.

Medicus ex anatomiarum concordantia.

Anatomia magnalium tuenda.

Colores quid.

Anatomiæ ordo & linea.

ria, sed serpentes offerret? Mala certe medicina foret absynthium pro Zuccaro. Ideo, sicut infanti, quod petit, porrigitur, & non venenum: sic hic quoq;: Felli suum petitum: cordi suum idoneum: hepati suum proprium. Hæc columna esse debet, cui insistat Medicus, vt in anatomia vnicuique id ministret, quod similitudine conueniat. Panis enim, quem infans mãducat, eius anatomiam habet, ac edit is proprium suum corpus. Sic vnaquæuis etiam medicina anatomiam sui morbi habere debet. Qui anatomiæ huius imperitus est, huic valde difficile sit, probitatem sectari & arripere. Facile vero illi est, cuius probitas modica sit, qui scelere ac infamia nulla mouetur. Et hi hostes sunt lucis naturæ.

Anatomię imperitæ incommoda.

Oculum in capite contueamini, quam miro artificio is fabrefactus sit: & quomodo medium corpus anatomiam suam adeo mirabiliter in hanc imaginem impresserit, & ei suum gustum indiderit, Ex imagine & gustu procedit cognitio ipsius medicinæ. Nunc atendite ad anatomiam illi accidẽtium morborum: *Cataracta*, *Macula*, *Albugo*, *Scotomia* &c. Quare hoc? Iam si habeas ocularia simplicia, tum intende in ipsa, vt speciem morbi in eius anatomia inuenias. Exemplum. Morbi descendunt ex transmutatione. Transmuta iam oculares illas anatomias: & in ista transmutatione inspice anatomiam gustus & speciei seu imaginis; minus autem imaginis, magis gustus. Et si nactus sis iunctarum illarum rerum concordantiam: quis cæcus panem à Deo efflagitaret, cui pro pane venenum subderetur? In anatomia itaque fundatus & peritus esto: tum haudquaquam lapides pro pane ministraris. Scire siquidem debes, te patrem esse morbi, non illius Doctorem, seu Medicum. Illum ergo pasce, sicut parens suum filium. Et sicut pater affectus est erga filium: vt cum pro necessitate sustentet, & ei præbeat quod filius ipse est: pariter & Medicum erga sum ægrum affectum esse oportet. Hoc exẽplum vt intelligis: sic cætera quoque exempla in aliorum ægrorum acceptatione, similia esse decet. Quicquid transmutatur, idem tu quoq; transmuta, & in id intende, vt saluæ anatomiæ iuuicẽ cõcordentur. Postea, si morbi incidunt, da operam, vt eos in vtrapue transmutatione componas. Et sic recepta poni componique debent, non more agyrtarum longis schedijs ex syrupis, theriacis, & aliis, in quibus nulla anatomia apparet, sed mera phantasia.

Anatomia oculorum.

Nota.

Receptorum cõpositio Theophrastica.

An me ergo non iure à processu illo hereditariorum *Recipe*, vt vocantur, separo? Imo iure. Nam licet multæ virtutes & efficaciæ in nonnullis illorum remediorum, quoad sanitatem (quanquam sæpe periculosè) interdum reperiantur; euentus tamen ex ijs tantum est, quod fortuito in Anatomiam aliquam inciderint, aut principale quoddam à sano veroq; medico acceptum immiscuerint: quod Theoricam eorum velat & integit. Et tum principale illud dignitate sua priuatur: adiectitia verò illam asciscunt seruantq. Hoc est istorum hominum magisterium. Quàm fœde erratis, cuius fundamentum muscosum est, qui quotidie suffulcire cogitur, vt terrenum fundamentum seruare possit? Nempe fulcra plena sunt sophismatis & blandimentis, palpationibus, ac crebris additamentis: ac illi ipsis morionibus plures gestus simulant, quorum tamen nullus numerus.

Hæc quæstio fit: *an vinum & oleum vulneri competant?* Sicut Christus de vulnerato iuxta Iericho loquitur. Nimirum id tu negare potes. Sit autem verum oportet: non figuram, non similitudinem, non facetias, nec iocum. Iam si solum est, & medicina est, stultitiam vestram ipsi profitemini. Ex eo enim nihil sanare potestis, quod tamen Samaritanus fecit. Et licet res quidem ea verè gesta non esset, Christus tamen (vt qui ipsa veritas est) ineptam medicinam indicare nõ voluit, sed potius Anatomiã & arcanum quoddam. Et procul à nobis sit, vt dicamus, Christum naturæ simplicia dextre non nominasse. Quia ergo hoc ad vulnera arcanum est: iam vos contemplemini, quantum vobis desit aut decedat. Huc redibit res, oportere olei & vini satis esse: alias nullum in medicina fundamentum erit. Attende ergo ad præparationem, ad virtutem, ad tempus & horam, ad proprietatem, & quæ alia huc spectant. Nam si hoc annuis, granum fructificare non posse, nisi prius in agrum conijciatur, & putrescat: tum & alterum verum esse necesse est, vulnus nempe esse agrũ, oleum ac vinum semen. Iam tu diuina, quid fructus sit?

Vinum & oleum an vulneri cõpetant.

CAP. VI.

IAm hæ res manifestè in lucem educunt artes eas, quę secant & separant, vinum corpu, quod non sit Microcosmus: hoc est, in vita experientia fieri

debet. At verum est hoc: in vita experiri, quid in medio corpore fit, & dissoluere vnum, & deducere in aliud. Super id, quod vitæ, nihil fundandum quod primum est, diuerte ad alterum: in eo inquire. Vita illa ex artibus oritur, non ad ministerium animæ, id est, non est ipsius hospitij in hac vita. In hac vita eruuntur artes & fundamentū, quod proponitur. Nam cōsiderate infirmitatem primæ vitę: quę, si procedit in operationes suorū arcanorum: tum prima vita mori cogitur. Nihil enim in ea est, quod homini vsui fit. In prima sua vita Rosa magna est, & gustu suo splendidè exculta. Hunc quam diu retinet, tam diu nulli vsui est Medicinæ. Oportet, vt putredinem subeat, & in ea moriatur, & de nouo nascatur. Et tunc de viribus medicis differe: tunc eam administra. Nam si ventriculus nihil imputrefactum relinquit, quod homo fieri debet: nihil imputrefactum quoq; manebit, quod medicina fieri debet. Quare primam vitam nihil cura, nec in ea quicquam scrutare. Omnis ipsius complexio, & quicquid eius est, perit, nihilq; manet. Quod non remanet, quod non in nouam natiuitatē abit, id Medico nec subiectū est. Huius omnis labor is sit, vt in nouam natiuitatem ducatur. Hinc demū emergunt verum Sulphur, Mercurius, & Sal, in quibus omnia arcana, & fundamenta, & opera, & cura latent. Introducta ergo vita secunda, iam visibiliter materia prima presto est, cuius vltimam vides, si prima vita medij corporis abscedit. A qua vita media, vita noua inchoari debet, quę nulli morti subiecta est, præterquam soli fini, in quo res omnes pereunt. Et quia mors fragilitatis incumbit, ideo noua vita nulla restat.

Experiētia in vita fieri debet.

Rosę vita inutilis.

Medico quid subiectum non sit.

Arcana rerum quæ.

Iam in homine res has antè consideratas, & super hoc fundatas esse oportet. Nam in expositione & separatione medij alicuius corporis manifestatur primæ materiæ. Has qui ex noua vita cognouit, is vitæ illius subiectum scit. Subiecta duo sunt. Vnum est æger, is in vitam nouā nō reducitur: sed media ipsi remanet. Alterum medicina est. Ea vitam mediam tuetur per vitam nouam suam. Hac ex caussa, in noua vita arcana posita sunt: non in prima, nec media. Sed & Anatomiam Microcosmi dupliciter indagari, nec idipsum male fit. Vna est *Localis*: Altera *Materialis*. Localis est, quando homo per se dissecatur: vbi, quid ossa, caro, venæ, &c. sint, & quam sedē occupent, spectatur. Sed hoc omnium minimum est. Altera potior est: ea nimirum, qua noua vita in hominē introducitur post primā mediam vitam, in transmutationem: in qua, quid sit sanguis, cuiusmodi Sulphur, Mercurius & Sal adsint, obseruatur: sic etiam quid cor sit, quale sulphur, qualis sal, qualis Mercurius. Sic etiam de cerebro, & vniuersis membris totius corporis. Hęc iam vera & genuina est Anatomia. Et hoc fundamentum initij est: ita nasci oportet Medicum. Hæc tamen natiuitas dura est intellectu: & sermo hic auditu durus est iis, qui suis phantasiis nuntium mittere nolunt, qui suo cerebro confidunt, non ipsi vitæ veritatis. Itaq; vnum hoc consultum est, vt in artibus educemur & viuamus: alias quis nobis hominem credet aut confidet? Hæc est inuentio primæ materiæ. Hæc est materia, quæ nobis morbum indicat. Hæc nobis pernoscenda est. Hoc facto: tum transmutatam Anatomiam quoq facili negotio assequemur.

Anatomia duplex: Localis & Materialis quid.

Sed pręterea alia adhuc Anatomia sequitur. Ea morborum est, vt sæpius diximus. Hanc hic percensere, superuacuū est. Sic ergo tres Anatomiæ sunt in homine celebrandæ. Prima Localis est. Hęc effigiem hominis, eius proportionem & naturam, & quicquid his cohæret, indicat. Altera viuum sulphur, volatilē Mercurium, & acrem salem in quolibet mēbro cōmonstrat. Tertia docet, quomodo nouam anatomiā mors introducat (Hæc est mortis anatomia) & quia natura ac effigie ingreditur. Nam id est naturæ lucis indicium, quod mors tam variis cum formis ingrediatur, quā variæ species ex Elementis procedūt. Quot corruptiones: tot mortes. Et sicut quælibet corruptio aliud gignit: sic generatio illa hoc loco anatomia est. Nam & ipsa variè aduenit, donec omnes successione quadā moriamur, & per eā consumamur. Iam præter has omnes, similis etiam scientia est in anatomia medicinæ: & iterum pręter hanc sic se habet firmamentum, sic terra, sic aqua, sic aer. Et si anatomiæ in noua vita eousque profertur, vt in ea firmamentum ac astra appareant: tum perfecta est. Saturnus enim Saturnum, Mars Martem reddat oportet. Et quamdiu id non fit, ars medica nondum inuenta est. Velut enim arbor ex semine emergit, ac herba ex suo semine erumpit: sic necesse est etiam in noua vita producatur illud, quod pro

Anat. mortis quæ.

pro inuisibili habitum erat, & tamen presto est. Eo enim redigi debet, vt oculis conspiciatur. Quod si enim Lux naturæ, lux esse debet, tum illam esse cõspicuam oportet, non obscuram, non tenebrosam. Debet talis esse, vt oculis nostris per eam ad illas res videndas vti possimus, ad quas destinati sunt. Nam alij quidem illi non fiunt, ac sunt: aliter tamen quam rusticorum oculi tueri ac videre debent. Ad hoc opus est, vt lux naturæ ijs præluceat.

Morbi vnde denominandi. Virtute ergo Anatomiæ, quæ in luce naturæ fundata est, fas est æquumque, vt morbi quoque iuxta lucem potius, quam secundum tenebras denominentur: hoc est, vt cedri anatomia, cedricos morbos det. Sic enim quilibet morbus intelligétur, & ex arte recte nominatur. *Febris non recte nominatur.* Erroneè ac citra rationem Febris, Febris appellatur. Hoc enim nomen a febris feruore deducitur. Feruor vero est saltem signum morbi illius, non materia, non caussa. Nomen autem procedere debet a materia & proprietate & natura ipsius substantię. Veluti vrtica est verè vrtica, quia vrit. Sed vrinus, sal vrinæ. Vnam enim Anatomiam habent. Quare Febris tale nomen est, quod sui magistri stultitiam resipit. Est enim morbus nitri sulphuris incensi. Vnde etiam corpus quatit, vnde horrore ferit, vnde interualla dat. Hæc & alia nomina in proprijs capitulis suis inuenies. Sic & Apoplexiæ nomen sui denominatoris sapiétiam profitetur: quę iuxta rationem Medicã non Apoplexia, *Apoplexia vnde dicatur Mercurius cachymialis.* sed Mercurius cachymialis sublimatus vocari debebat. Talis enim eius est materia, caussa materia peccans. Signa verò eo saltem referenda sunt, vt per ea corpus ac substantia denotentur. Qui vero signa & caussas perperam inuehit, is in tota practica errat. Multa siquidem sunt corpora & species, quæ vel calefaciunt vel refrigerant. Quare nomen febris falsum est: non autem Nitrei. Ad hęc, febris ex principio humorum procedit, vnde procedere tamen non debebat. Quanquam iustius nomina ex arte sanationis indi deberent, vt caducus, *virideilus morbus*. *Caducus viridellus morbus.* Illa enim species caduci a viridello curatur. Hæc si præscripto cum discrimine non fiunt: error admittitur. Hæc enim discrimina seruat anatomia. Nec te hoc moueat, quod rusticanei tui oculi tibi ista non exhibent. *Medici oculi quales esse debeant.* Nam medium corpus illos oculos obfuscat. Sed propter hanc caussam scientia præstò est, cui incumbere debet Medicus. Ea ipsi plus reuelat, quàm rustico. Quod si enim plura vel nouisse vel videre nolit rustico: certe ad Medicinam nec vocatus nec creatus videtur. Rusticus ad hæc non electus est: electus vero est Medicus. In caussa est scientia, qua pollere debet Medicus. Est enim Medicus ille, qui miracula Dei publicitus reuelat. *Medicus qui sit.* Hoc sine iam si adest, fas est, vt ijs vtatur rectè, non improbe, verè non falsè. Nam quid in mari absconditum est quòd ipse non debeat pandere? Nihil. Quid in mari latet, quod ipsi non compertum esse debeat? Nihil. Producere ille in apricum debet non è mari solum, sed etiam e terra, ex aëre, ex firmamento, id est, ex igne: vt nimirũ vniuersi mirabilia Dei aspiciant, cur sint, & quid portendant. Quia verò res omnes non expediuntur: id signum est, abesse intellectum eum, qui requirebatur. Quæ vero caussa est, quod professio tam grandi stultitia, ac simul tam tenui arte confecta sit, quæ tamen tam magno haberi loco cupit? Hæc nimirum, quod sola non sit: sed eadem cæcitas, idem glaucoma, alias quoque professiones occupet. Nam sicut nos non nouimus cetum, monstrũ illud marinum: sic nec altera professio, qui bestia Apocalypsis aut Babylon sit, cognitum habet. Affines ergo cæcitates sunt: quas tamen emendari oportebat. Et sicut cæcitas medici in huiusmodi casibus ægri interitus est: sic pariter altera cæcitas mors animę est. Christus mirabiliter & inaudita loquutus est. Mirabilis etiam est Medicina. *Medicina & Theologia inseparabiles.* Vt vnum, sic alterum quoque indagari & inuestigari oportet. Duæ enim hæ professiones diuortiũ nunquam patientur. Et sicut corpus animæ domicilium est, sic vnum cum altero cohæret, vnumque alterum subinde patefacit.

CAP. VII.

QVod hactenus Anatomia, ac noua vita vnà cum scientia in omnibus substantijs consideranda ac peruestiganda proposita est: scire debetis, frustra id non factum esse. Est enim id solum ac fundamentum Medicinæ. Iam ergo porro opus est, vt omnes interni nostri affectus cum externis auertantur. Ita, quicquid sumus, id est quoque externum. Et licet id quidem non ita effigiatum sit: seminarium tamen adest, corpus scilicet, & intra nos effingitur. Ad hoc, quod est: vt semen nimirum arbor est: sed in terra perficitur. Sic ventriculus etiam sculptor *Ventriculus qua-*

lis Mechanic. est illius, qui visibiliter facit illud, vt inuisibile sit. Secundùm quod iam omnes morbi suas imagines habent: & vnaquælibet insuper imago suam à Deo constitutam medicinam habet, cuius Anatomiæ morbi similis exsistit. Super his ergo exemplum de nutrimento attendite, hoc modo.

Alimentum nostrū, est, quod nos sumus. Quicquid nobis alimẽto est, illud hoc ipsum est, quod sumus nos. Sic nosmet ipsum comedimus: talis etiam est medicina, discrimine tamen habito sui morbi. Et quod per sanitatem secedit, id ipsum reponit membrum illud in membro suo. Id tibi nihil mirum sit. Ratio: Arbor in campo vigens, nisi suum alimentum haberet, arbor non esset. Quid est alimentum? Non est impletio aut saginatio, sed restitutio formę. Quid est fames? Index aduentus mortis, in interitu membrorũ. Forma enim in vtero materno à Deo ipso sculpta est. Hæc sculptura in forma imaginis manet. Perit autem & moritur sine appositione formę externæ. Qui non edit, non augescit: qui non edit, non viuit. Iam si augescens ex cibo augetur, & opifex formæ intus in ipso est, qui formam suam intendit, si formam habet, sine qua nihil potest: sequitur inde, alimentum imaginis sculptæ formam in se continere, in quam id etiam abeat, & eã augeat extendatq́. Pluuia in se arborem habet, vt & liquor terræ. Pluuia eius potus est: Liquor terrę cibus, quibus crescit. Iam quid hic crescit? Nihil aliud, quam quantum arbori in incremento apponitur, tantum ex imbre & liquore fit corticis ac ligni. Formator ac plastes ipse est in semine: lignum, cortex &c. est in liquore & imbre. Faber iste in ligno exsistens ex duobus istis potest lignum fingere. Itidem & cum herbis fit. Semen nihil est. Principium saltem in se habet, in quo forma ac faber, ac natura & proprietas est. Id si crescere debet: tum pluuia, res, &c. & liquor ipsam herbã producunt. Ideo in hac caules, folia & flores sunt.

Alimentũ quid. Famis quid. Pluuia est arbor, planta.

Sic quælibet forma, extra in alimento est rerum omnium augescentium. Et si hac destituamur, nunquam accrescimus, sed in deserta forma morimur. Si ad plenum incrementum ascendimus: forma ea conseruata opus est, vt non deficiat. In nobis enim essentia quædam similis igni exsistit. Ea essentia & formam & imaginem nostram depascitur. Quod si ergo non adderemus, & formam corporis nostri cumularemus, tunc in deserta imagine id exstingueretur. Ideo opus est, vt nosmetipsos comedamus, ne ex defectu formæ moriamur. Sic edimus nostros digitos, nostrum corpus, sanguinem, carnem, pedem, cerebrum, cor, &c. hoc est, bolus quiuis, quem ingerimus, is in se continet omnia nostra membra, quæcunque totus homo in se continet & cõclusa habet. Ex his dubium nonnulli mouerũt, quia indicatũ est, quod membra quod corpus alimẽto indigeát. Sed in hoc tamen subsistunt, quare alimẽto opus habeant, & ad quid? Ii non intellexerunt, quid in homine alimentum sit, & quid fiat, & a quo fiat. Ideo faber ille nihil assumit ad imaginem, quàm quòd conducat, id est, quod lignum sit. Cætera modo excrementorum eijcit, effigie sola remanente.

Sed hoc quoque iuxta expendendum est. In rebus vniuersis nutritio instituta est propter solam formam. Æstate appropinquante, tempus instat famis in arboribus: & tunc eæ folia, flores, fructus &c. pollicentur. Ex his quid conspicitur, si formæ earum extranei nihil assumunt? In se id non habent. Si enim haberent, tum præcisæ ac deiectę id ęque largirentur, ac in terra defixæ. Ideo in terram defixæ sunt, vt forma ea intret, & fabricetur, quod arborum magisterium ac donum est. Isto quidem homo opus non habet. Suos enim fructus æquo modo ac arbores non promit. Secundum fructus creatura alia est. Hinc scitote, vniuersa viuere propter conseruationem suæ formę: & propter eius consumtionem, famem ac sitim sentire, vt his imago reponatur & suppleatur. Non aliter videtis, pinguedinem ac adipem ab alimento augescere. Id nisi subdatur, tum pars ea imaginis aboletur. Itidem & alterius pars. Quanquam ita comparatũ sit, vt defectu ad partes principales attinente, mors subitanea se ingerat. Nec enim vita remanet, deficiente interiore imagine totius corporis. Sic ex hominibus homines crescunt: id est, Alimentum homo est, & itidem hominem reddit, id est, eius imaginem. Sic edimus nos ipsos. Et nisi hoc pacto nos ipsos ederemus, tum corpus nostrum euanesceret, & vita media, & quicquid in nobis est. Hoc verò modo duo sunt homines: visibilis & Inuisibilis. Visibilis duplex est: nempe secundum corpus, & animam. Inuisibilis est simplex, nimirum secundùm

Nutritio est formæ reparatio. Alimentum homo est. Homo duplex.

ſecundum corpus. Huius hoc exemplum eſto. Quod ante nos iacet lignum, ex eo poteſt ſtatuarius imaginem ſculpere ſi demat demenda. Sic in homine ineſt ſtatua, quæ primo aſpectu non apparebat talis. Sic alimentum ſe habet hominum: quod in corpore abit in ſua membra. Nō vt in vna parte ſubſiſtat: ſed elaboretur artificioſiſſime. Supremus enim cælator hominem fingit, id eſt, diſponit membra quousq; homo extenditur. Iam ſi ſcimus, quod nos ipſos comedamus ac bibamus: & ſic quoque quamlibet arborē, quamlibet creaturam viuentem ſeipſam edere: cognoſcendum porro eſt, quid ex hoc emergat quoad Medicinam, vt dicetur deinceps. Etſi quidem nunquam comedamus oſſa, venas, ligamenta, rarò autem cerebrum, cor, pancreas, omentum: tamen ſcitote, non os generare os, nec cerebrū cerebrum: ſed bolus quilibet iſthęc eſt vniuerſa. Si forma hic inuiſibiliter ineſt, etiam os inerit. Panis eſt ſanguis. Id quis videt? Eſt adeps. Quis conſpicit? quis apprehendit? Eſt lardum. Nemo tamen aut ſentit aut videt. Et tamen generatur inde: adeo induſtrius artifex operatur in ventriculo. Qui ex ſulphure poteſt ferrum, quod ſulphur eſt, facere: is ipſe quotidie hic præſto eſt, & fabricat homini quotidie id, cuius gratiā eum finxit. Idem ſi ex ſale gignere poteſt adamantem: ex Mercurio aurum: poterit hoc etiam in homine. Nam hominis, quam rerum aliarum, longe maiorē curam habet. Ideo cudit ei, quæcunque neceſſaria ſunt. Tu ſaltem operarius eſto, ſubijce ipſi materiam, ſine ipſum ſeparare, formare, vt volet. Is modi, numeri, ponderis, proportionis, longitudinis, & cæterorum omnium probè conſcius eſt.

Homo ſpermaticus & alimentarius.

Sed attendite, creaturam vnamquamlibet duplicem eſſe. Vnam ex ſpermate alteram ex alimento. Sperma ſemen eſt. Id ſi iactum ſit, ſuum alimentum illico appetit. Ipſum creatura eſt: eius hoc alimentum eſt. Ipſum libertatem habet formæ hominis, vt, quod edit, homo fiat, & membra humana. Ideo homo in conſumptionem formæ conſtitutus eſt per mortem: quod facit cauſſa ſeminis. Mortem hanc ſuſtinere cogitur in eo, quod alimentum præſtat ac ſufficit. Sic non ſatis eſt, hominem ex aluo materna natum eſſe: ſed etiam æqualiter ex ipſo alimento. Quicquid humanæ vitæ naturam, quoad animam, concernit; id ab alimento ſeparatum eſt. Ea enim vitæ

Vita ab anima.

proprietas cum anima accedit, non cum corpore, quoad mores & ingenia, accedit, ab homine oritur iuxta ipſius ſapientiam. Hic vero quicquid ex alimento adeſt, id corpus eſt: ſecundum quod nec virtus, nec ira, nec probitas, nec nequitia cenſentur. Quid corpus ſit, id Medico probe compertum eſt. Qui corpus in vtero materno fabricat: idem in ventriculo quoque ipſum fingit. Sic enim architectus iſte ſuo operi continenter incumbit, vt ſubinde nihil agat aliud, quam vt id, quod factū eſt, ſarciat, emendetq;: id eſt, conſeruet formam illam, quę in dies nunc hic, nunc illic minuitur, ſoluitur, frangitur. & vel hac, vel illa via diſſipatur: ſicut iſta tam in ſanis, quam ægris corporibus modis multis obſeruantur. Sanitas enim in probitate ſua ac ſtatu nihil minus conſeruari vult, quàm curari morbus.

Patet ex his, nos iſta ratione duo corpora habere: quæ vnum quidem corpus ſunt; ſed dupliciter creata, in ſemine & alimento: & quod alimentarium corpus ſpermatico ſimile ſit. Vnde cognoſcere nos fas eſt, quod, quam primum ex vtero materno elidimur, ex ſola gratia & miſericordia Dei viuamus, & corpus porrò non ex vtero matris, ſed ex alimēto producamus. Vnum enim corpus ex iuſtitia à patre & matre accipimus. Id ne pereat ac moriatur, ſuſtinemus ipſum ex gratia per precationem ad Deum, dum oramus, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, quod idem eſt, ac ſi dicamus, *Da nobis hodie corpus noſtrum quotidianum.* Corpus enim ex matre aſſumtum vſq; ad horam mortis ſe alit. Ideoque de quotidiano oramus. Quotidianum autem eſt, quod nobis corpus dat. Sic duo nobis corpora ſunt: Iuſtitiæ, & Miſericordiæ. Itidem & duæ medicinę: Iuſtitiæ & Miſericordiæ: hoc eſt, ad vtrumque corpus vocati ſumus: ad id, quod a patre & matre datum eſt: & ad illud, quod ab alimento nobis confertur. Propterea docemur à Chriſto, vt de pane quotidiano ſollicitemus, quaſi diceret: *Corpus veſtrum à matre acceptum nihil eſt. Id hodie, heri, pridem mortuus fuiſſet. Itaque panis porro veſtrum corpus erit. Operam ergo date, vt nunquam deinceps ex iuſtitia de patre & matre viuatis ſed ex corpore miſericordiæ. Ea de cauſſis ad cælestem veſtrum patrem preces effundite de dando pane quotidiano, id eſt, de corpore veſtro. Et tunc dabit vobis corpus, id eſt, corpus miſericordiæ.* In hoc deinceps viuimus, & de

Corpus duplex: Iuſtitiæ & Miſericordiæ. Medicinæ duplex: Iuſtitiæ & Miſericordiæ.

de corpore Iustitiæ nihil reseruamus, nisi initium nostræ natiuitatis. Ideoq; nos ipsos edimus ex gratia & misericordia. Hoc enim secum ita cogitare debet homo: etsi quidem ex vtero matris egressus sit, se tamen porrò matris ac patris filium non esse, sed esse filium eius, qui alimentum ministrat. Ideo ipse pater noster cœlestis est, non secundum eam saltem iustitiam, quam in Adamum & eius posteros contulit: sed is quotidie pater noster est ab eo, quando corporalis ac mortalis parentis nostri corpus perdimus. Nam à mortali parente nostro præter semen nihil retinemus. Cętera vniuersa à patre cœlesti manant. Huius sumus, hunc de corpore nostro oramus, & non de corpore iustitiæ. Quod si corpus gratiæ non esset, alterum iustitiæ concideret quolibet momento. Itaque quid corpus sit, videte. Nosmet ipsos edimus; non tamen ex iustitia, sed ex gratia & precatione.

CAP. VIII.

ITaque sedulò nobis considerandum sit, qui ac quales simus, si porrò non ex corpore matris, sed ex corpore panis per gratiam, & non iustitiam victitamus. Ad hoc enim allusit Ioannes Baptista, vbi ad Iudæos testatur, *posse Deum Abrahæ filios ex lapidibus suscitare.* Hoc quid aliud est dictu, quàm ex lapidibus panem facere, veluti ex terra: Qui panis corpora filiorum Abrahæ promat, qui postea agnituri sint se ex corpore gratiæ viuere. Itaque nos habemus corpus panis alimenti. Quę ideo enuntio ita, vt porrò propositum meum confirmem, nempe, hominem foris suam Anatomiam habere, quam medico compertam esse oporteat: qui suam etiam scientiam ita informet, vt per eam ad cognitionem trium substantiarum, quidnam illæ sint, penetrare possit. Sic enim postea ex hoc corpore sequitur Regimen ac diæta, quę occasio noua est ad describendū morbos plenitudinis seu satietatis, immoderationis, & ciborū prauæ qualitatis, qui corpori nostro non conducant. Etsi ratum sit, ventriculum nostrum in ipsum quod ingeritur in nobis & in nos id transmutare: nihilominus tamen petitio panem respicit, & porro etiam hoc, quòd nobis omnia munda & subiecta sint. Quò vero quicquid pani affinius; eo corpori salubrius est: modo in rebus omnibus constituto. Ita innouamur & iuuenescimus. Ac prout sementem alimenti iactamus, ita metimus. Et ex corpore iustitiæ quidem vnum morbū habemus ac retinemus. Licet iustitia morbos non pariat, vt nec panis, de quo oramus. Veluti & Ioannes Baptista, & nonnulli alij sine morbis ex hac caussa vixerunt.

Bapt. Ioannes sine morbo vixit.

Verum vt in pane luxuries committitur: sic adhibetur etiam in dono iustitiæ: ita, vt in vtraque parte excessus modi ac ordinis patretur, ex quo postea morbi ac similia oriuntur. Quibus nunquam affligeremur, si secundum legem & petitionem viueremus. Sic morbos concipimus ab vtero materno. Et quia denuo nos nasci oportet, ideo denuo quoque illos morbos concipimus, hoc est, per panem quotidianum. Quare si fundamentaliter nobis de Regimine loquendum & scribendum sit: Regimen ac dięta præstituere aliam nullam possumus, quam manendum esse in lege iustitię & cibi, de quo rogamus: in qua iugiter omnes sanitates conseruantur, & à morbis custodiuntur.

Regula præstabilis diætæ quę.

Hoc vero regimen si non seruemus, tum nec sanum nostrum corpus retinebimus. Quia autem Deus beneficus est, & delicta huiusmodi ac contemtus à seipso dati regiminis non vindicat: ideo Medicū creauit, qui similis ipsi est, quum ad discipulos suos Christus dixit: *Remittite peccata, quoties peccator ingemiscit.* Sic Medicus quoque sanando paratus sit, quoties morbi incidunt. Propter vim mandati quemlibet morbum sanant Medici, etiam leprosos.

Medicorum est, omnes morbos sanare posse.

Sic se medicina habet, sic cum hac Medicus, vt sanent ac seruent corporis virtute illius, qui animam etiam in corpore conseruat.

Medici prouincia dura.

Ideo arduum quid ac eximium est, administrare officium medicinæ: non res adeo leuis, vt nōnulli persuasum habent. Velut enim Christus suis discipulis ita mandauit: *Ite, mundate leprosos, clausos expeditos facite, cæcis visum reddite, &c.* Sic ista ad Medicos non minus, quàm ad Apostolos spectant. Iam qui lepræ sanandæ imperitus est, is virtutem medicinę non intelligit. Qui claudos pedibus non restituit: is immerito Medicus vocatur, & sic deinceps, de rebus cæteris omnibus.

Medicus, quibus nam pręcipue morbis sanandis præstitutus.

Statuite ergo scientes, Medicum à Deo constitutum esse, non saltem propter catharrum, cephalæam, apostema, aut dolorem dentium: sed potius propter lepram, Apoplexiam, Epilepsiā & similes morbos, nullo excepto. Si hos curare non possumus, tum & ars & sapientia

pientia nos deficit, quæ huc tamen necessariò requiritur. Sine benedictione Dei nihil succedit. Supra terram omnis quidem medicina est. Sed quæ penetrare, aut neruum tangere (quod aiunt) debet, illa deest: hoc est; ad messem quidem vsque medelæ creuerunt: messores autem nondum venerunt. Si messores veræ Medicinæ sine concurrente falsáque sophistica aduenerint, tum & leprosos mundabimus, cœcos visui restituemus, &c. Nam virtus hæc omnis in terra est & crescit. Ambitio verò & jactantia sophisticæ mysteria naturæ & magnalia Dei non sinit erumpere. Medicinam talem judicant, quales ipsi sunt: quorum scientiæ ac probitatis multum capit drachma vnica. Suam inscitiam hoc responso velant: *Iste morbus est incurabilis.* Quo non saltem suam stupiditatem produnt, sed etiam mendacium. Deus enim nullum vnquam morbum immisit, cui medicinam non concrearit. Sed inscitiæ nostræ is mos est: vt obliuiscamur, Deum nobis corpus largitum esse, & largiri quotidie. An non idem ergo medicinam nobis quoque contulerit, qua morbos incidentes definito suo tempore sanemus? Et de qua medicina haud quisquam facilè cogitauerit? sed hic valde se torquet pars nostra aduersa.

Medicorum effugia quæ.

Quamuis hoc loco multa recenseri possent, nempe, velle Deum vt non minus homines ægri, quàm sani in terra viuant: eumdemque vnius sæpe viri caussa legionem integram plectere ac morbis infirmare: nihilominus tamen semper ex sua gratia idoneam medicinam communicauit, dixitque infirmos egere medico. Iam si medico egent: hac eo ex caussa egent, vt ab ipso sanentur. Hoc nisi fiat, qui ipso alias opus habeant? Tali opus habent, qui ipsos sanet, & non ægros iacere sinat, aut illis blandiatur. Et hæc eumeunt, fas esse, vt quicquid ægrum est, sanare possimus, siue lepra sit, siue cæcitas, siue claudicatio. Omnes enim ægroti sunt, & medico indigent. Verum quidem est, illum, qui oculos suos, ad lusus, falsimoniam & deceptiones impendit, is opus non habere. Sic qui lingua petulanter ad maledicta vtitur, is nec ipsa opus habet. Horum aliquem si Deus illo membro priuaret: ille vero medico diceret, *Ego æger sum, opus est meis oculis medico:* tum in scholis istis respondebunt; *illis ipsum opus non habere:* *vt nec scortatorem pedibus.* Ista vero penes Deum sunt, non penes hominem. Non extra rem quidem est, vt excusetur medicus, non in vno saltem, sed in omnib. morbis, qui malum aliquod impediunt. Isti enim qui sic afficiuntur etiam beatiores existimātur sanis improbis. Quos cum Deus diligit, hos castigat: modo tamen adeo secreto, vt nulli id medico exploratum sit.

Ægris cui opus medico.

Iam verò, vt secretorum & magnæ fidelitatis Dei non obliuiscamur, intelligi à vobis debet, quàm illustris à DEO medicina creata sit. Ea enim non solos à nobis hactenus commemoratos morbos sanat, sed & hos, qui a natiuitate inhærēt: vt natiuam cœcitatem, resolutionem &c. Ad hoc fastigium si non ascendit medicina: certè folia plurima in medicina adhuc vacua sunt. Quanquam horum plurima repleta sint, sed inanibus nugamentis. Et tamen mota nondum sunt, quæ moueri cumprimis oportuit. Quod si enim oculos nostros in stupenda miracula naturæ conuertamus: partus ac euentus planè admirandos videbimus: vt quod Leo mortuus nascitur, vitamque elato parentis clamore cōsequitur, quod multò maius est, quàm visum impetrare. Nempe non hoc saltem Leo habet, sed & alia plura, quæ nondum nouimus aut explorata habemus. In quibus nobis natura præfigurat, quantū nobis in secretis naturæ desit. Iniquè ergo nos tantopere cum nostris ornatibus efferimus, cum metas eas nondum transilierimus, quas transmisisse dudū putamus. Dies iubilationis nostræ est dies miseriæ & valde amara. Nam hic ne initium quidem est: ne quid dicam de abditis naturę. Et hęc qui dicit, hunc sibilo excipiunt. Et tamen meræ nugæ libri vniuersi illi sunt, quos proferunt & iactant. Hoc opera vestra restantur, doctrinam vestram nihili esse. Clauem sapientiæ ac scientiæ quidem arripitis: & illius tamen penetralia non aditis. Hoc nimirum modo comprehendi debent, quę ad Medicum requiruntur, sicut successiue in omnibus capitulis propositum, adeoque in natura rerum optimè fundatum est. Ipsa enim in suis secretis non vsque adeò patet: imo vix quicquam. Res mira erat degeneratio aut euariatio populorum, cum tamen vnicus primò Adam esset, ex quo vniuersi producti sumus adeo dissimiles. Huius quæ caussa erat? Scia naturæ secreta; quæ ipsa & gigantes produxit: quæ

Medicus natiuos etiam morbos sanare debet.

homines

Patriarchæ quibus sæculis, quibus rebus ætatem produxerunt. Hebron.

hominesad 600. 700. 800. & 900. annorum culmen euexit. Hi nimirum ista callebant abscôdita, vt in quibus medijs viuerent, & ijs perfruerentur: quæ scilicet sæculis illis secretorum omnium cognitionum familiarem haberent. Fieri enim non potest vt bonum malumque frustra designatum fuerit in pomo, quod in Hebron Adamo gustare vetitum erat: verum indicium magnum est, multo plura isthoc in natura latere, quæ nobis non cognita sint. Imo nullo dubio, insignes scientiæ, sapientiæ ac prudentiæ. Nec enim in pomo solo illud inerat, verùm & in rebus alijs quam plurimis: sicut & hodie mira multa sese offerunt, quæ reuelari non satis tutum foret: Ni sit, vt Deus prohibuerit virtutem istam emitti. Quòd si enim in terra venenum exsistit, è quo mors: certè in terra quoque quid sit oportet, quod ipsam vitam faciat. Si est, quod morbos parit: est etiá, quod sanitatem gignat. Sed reuera circa istas res parum laboratur atque inquiritur: intercipit illas communis professio spectandi lotij. Id lucellum culinarium persuadet quo desides domi contenti viuunt, artis ipsius securi. Quod si tanta ex lotio vsura est: quo labores operosiores, cum radendi nummi caussa sola medicentur?

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

IAm verò à me dicturo intellecturi, quomodo tres substantiæ in vnum corpus coëant: exemplum hoc attendite. Semen quodlibet triplex est: id est, semen vnum, in quo tres substantiæ exsistunt & crescunt. Et sicut vnum saltem semen præstò apparet: sic & ista tria vnú tantùm esse videntur. Iam vero res quælibet in semine vnita est, & non diuisa, sed ipsa communctio vnitatis. Vt in nuce iuglande, sunt lignum, cortex & radices. Hæ res tres diuersæ quidem sunt, coniunctæ tamen in vno semine. Sic & homo. Is principio vnum semen est, cuius cortex sperma est. Ipsum semen nemo vnquam vidit propter eius paruitatem & subtilitatem. Iam vero ex semine gignuntur homines. Quod si generatio incipit, tum tres hę res crescunt, vnaquælibet in sua natura permixta & vnita, in vnum corpus, nó in tria: vt homo crescit, vel abit in ossa, carnem, sanguinem. Hæc licet tria: tamen vnum saltem crescens. Sic ista tria vnum corpus constituunt, & ipsamet sunt in isto inuisibilia. Sic ergo tres illę substantiæ excrescunt in vnitate permixtæ, ad suum vsque tempus iunctæ: velut arbor, ea primum crescit in medullam. Medulla illa est substantia triplex, sed vnum saltem lignum. Et quod in eo tres istæ substantię sint, id demonstrat Ars, Natura & Mors; quibus res quælibet separatur, ac seorsim secedit, prout esse debet. Ita ergo habetis principium istarum rerum, quod inter sese coalescant, & vnum sint, & vnaquæque suum officium habeat ad corpus complendum.

Semen quodlibet triplex est.

Homo vnus, & triplex.

Porro autem & hoc cognoscite, qualenam cuiuslibet officium sit. Ex sulphure crescit corpus, hoc est, totum corpus est sulphur, & sulphur vsque adeo subtile, vt ab igne consumatur inuisibiliter. Iam verò sulphura plura sunt. Sanguis sulphur aliud est, aliud caro, aliud partes principes aliud medulla, & sic consequéter. At enimuero est sulphur volatile. Ossa, quæ ipsa quoque varia sunt, sulphura existút, sed ex sulphure fixo. Et in separatione facta per scientiam, sulphur quodlibet, quale est, reperitur. Iam verò congelatio corporis ex sale est: hoc est, sine sale nihil adesset tangibile. Nam ex sale duritiem suam habet Adamas, suam ferrú: ex eo mollitiem suam habet plumbum, suam Alabastrum, &c. Omnis congelatio, coagulatio ex sale. Ideo sal alius est in ossibus, alius in sanguine, alius in carne, alius in cerebro, & similiter in alijs. Nam quotuplicia sunt sulphura, tot etiá salia. Tertius est Mercurius, is liquor est. Omnia corpora suos habent liquores, in quibus consistunt, ita, vt sanguis liquorem alium, alium caro, alium ossa, alium medulla habeat. Ideo habet Mercurium. Et tamen is vnus saltem, qui tam varias species ac differentias habet, quot nimirum sulphura sunt & salia. Vt ergo homini opus est, vt corpus habeat: sic necessariò compactionem, id est congelationem, & item liquorem poscit. Et hæc tria homo sunt, qui vnum tantùm corpus est. Ergo percipitis, vnum tantú corpus esse, sed tres res.

Substantiarum suum cuique officium. Sulphura quotuplicia.

Salia quotuplicia.

Mercurij quotuplex.

Sic ergo vna composita, vnum corpus constituunt, & tamen tria sunt. Ideo sulphur conflagrat. Nam merum sulphur est. Sal abit in Alkali, quia fixus est. Mercurius effumat: non conflagrans quidem, sed

Sulphuris natura. Salis natura. Mercurij natura.

sed

sed vi ignis secedens. Sic ergo ex tribus his omnes dissolutiones oriuntur: veluti arbor, cuius liquor abscedit, arescit. Hinc si sulphur aufertur, nulla reliqua forma est. Si demitur sal, congelatio nulla superest, sed concidit ac diffluit arbor, velut dolium vinculis suis destitutum. Corpus hoc si erit, vnius saltem naturæ fit, vt pyrus. Hoc idem dictu est, ac pyrus vnius tantum generis pyra fert. Ista eodē modo & de cęteris arboribus intelligantur. Scias autem, quotuplices fructus sint, tam varias esse species in microcosmo. Ex quo sequitur, eum, qui pyrum nouit, eius quoque arborem nosse, vt & tres

Substantiarum trium quæ necessaria cognitio.

ipsius substantias, pyrales. Idem etiam de morbis intelligi debet. Cum his ita constitutum esse debet, vt, si morbum videas, dicas, hoc est pyrum, hoc est pomū: id est, tam probe tibi cognitę tres illæ substantię esse debent, prout in morbo se habeant, ac ista arbor. Quare si tres hæ res vnius generis pyra promunt, non trium; atque in vltima sua materia tres substantias habent: tunc & morbi æqua ratione cognosci debent, quod corpus habeant sulphureum, & liquorem mercurialem, suamq; congelationem a sale: Quæ tria a tribus cæteris enascuntur. Medicina ergo conueniens debet esse ignis, qui absumat, id est, ignis essentiæ, & sine igne Medicina nulla est. Sicut enim ignis absumit sulphur arboris, ita vt nec sulphur, nec arbor maneat, sic medicinam quoque oportet esse consumtionem, non in sulphure tantùm, sed & in liquore & sale. Nā in morbis sūt volatilia: & licet fixa quidē occurrerēt, medicinę tamen valde subiacēt, vt volatilia fiant.

Iam vero de natura harum rerum, id est, morborum, loquentibus, vnicum no-

Morbi vno tamen nomine cognosci debent.

men salis est, velut & de fructib. vt dicatur nimirum: Hoc est pyrum. Eo enim omnia comprehensa sunt. Hoc est pomū. Iam iterum hoc nomine omnia continentur. Eadem & morborum comprehensio est. Nam si lepram vides, dicito, *Hæc lepra est*: Nam id satis est. Nec hic attendendum est ad eius vel frigiditatem, vel calorem, vel humiditatem. Ex illis enim qualitatibus nihil in corporibus ac substantiis enascitur aut generatur, quòd ad cognitionem requiratur: Medicina siquidem in Lepra velut in Regeneratione procedit: quæ omnia citra considerationes istiusmodi fiunt. Nec enim saturus arborem quandā, eius aut colorē, aut formam, aut simile quid, verum solum illius semen intueris. Nam cętera vniuersa per se sequentur tandem. Sunt enim vltimæ materiæ substantiæ, id est, eorum vitæ. Ideoq; momenti in ipsis nihil positum est. Æquè etiam in

Qualitates in morbis non considerandæ.

celeritia facito. Quam si suo nomine appellaueris, nihil porro iudica an frigida vel humida sit. Cura enim eius se habet, velut securis, quæ arborem deiicit: aut velut ignis, qui volatilia omnia consumit. Et sicut in igne exemplū est, quod omnia is consumat: Sic & medicinam constitutam esse oportet. Nec æstimandum est, vbi calor vel frigus sit: sed simpliciter auferendum ac demendum est, quod arcanorum natura ac proprietas poscit. Sicut enim aliquid est, quod vitā eripit: sic aliquid etiam vel aliqua caussa existit, quæ auferat morbos. Pyrum si ab arbore carpis: arbor iam inanis est. Iisdē etiam nominibus ac caussis morbos de-

Morbi qui excindendi.

cerpere ac exscindere debes: non circa substantiam ac corpus pyri, verum eius pediculum, quo firmatur, occupari. Hinc iam propius intellige, quid medicina sit, & in cuius cognitione consistat.

Sed hęc iam exempla attendite. Cernitis quib. vicissitudinibus hyems ac æstas ita mutentur, vt vnū alterum subinde excipiat, iam frigus, iam calor. Idem & in corpore quęre. Hóc autem morbum esse, nemo dixerit. Vnum aliud sponte sua expellit. Homo enim & æstati, & hyemi subiectus est. Et licet per hyemem quidem circulo aut meta ignis ita circumdaretur ille, vt hyemem nullam sentiret: hyems tamen ipsa nihilominus operationes suas in eo exsequitur, vt & quilibet mentis pro suo dimensu. Et hoc à nulla exclusione impeditur. Sic æquè & ab æstate homo afficitur. Hæc verò talia cur medicus cognoscere, & simili trutina cursus cœlestes expendere recusat? Quasi vęrò natura errasset. Quem errorem ipsi emendare student, nimis improspero euentu. Videantur istæ quidem caussæ ad morbos, cùm vt hyems, sic ipse quoque ęstatis feruor homini aduersetur: sed reuera morbi non sunt. Sic enim & stellæ oriuntur, interpolatis diebus frigusque ac calorem suscitantes. Similia & per febres accidunt, &c. Quid aliud verò istiusmōdi quàm caussa cœlestis mouet? Attamen Medicus ipsi microcosmo talia assignauit, suo arbitrio, cum ipsum cœlum in considerationem non admisisset. Vnde iure erroribus implicatur. Tum & hoc

prohibent, ne gradus nimirum intendamus, id est, quod primo gradu efficere potes, non tentes tertio aut quarto præstare? Nimirum dicunt, ventriculum istud non ferre nimis infirmum: aliàs, quo quid vno gradu frigidius, eo commodius ac vtilius fore, vt ita dosis minuatur. Sed & iste non leuis error est, quando dicunt: Hoc illo vno aut duobus gradibus frigidius est: cum tamen ipsius frigiditatis vnicus saltem gradus sit. Multo vero æquius ita loquantur Herba hæc semunciam frigoris vnam habet: illa vero vncias duas frigoris pendet: nimirum si vtriusque æquale pondus accipiatur. Ad quę consequitur istud: *Recipe frigoris, prout inueneris, drachmam vnam. Propina in ardore.* Quia verò isti peculiares herbas assumunt, exempli gratia, non portulacam, sed nenufar, non chamomillam, sed piper: hoc ipso facto produnt, se nec frigus, nec calorem, sed ipsa arcana quęrere: quæ tamen pro gradibus ipsis accipiuntur. Quod si scirent, vnicum saltem frigus, vnum calorem; vnam humiditatem, vnam siccitatem esse: à proposito suo haud difficulter desisterent. Quod si vero ratio dictaret ac vsus, duplicia ac triplicia, vel calida vel frigida, vel sicca, vel humida exsistere, sententiæ equidem eorum concederem lubens.

Gradus frigoris vnicus, vt & qualitatum cęterarũ.

Hæc hactenus dicta eo spectant: vt sciatur, magnos errores in censendis gradibus admissos esse hactenus, vt & in complexionib. rerum non rectè intellectis, quod omnia vnum essent in istis quatuor. Posuerunt enim humores quatuor, cum vnicus saltem liquor Mercurij exsistat: cuius non quatuor saltem naturæ, sed genera ac proprietates, aut patefactiones propè infinitæ reperiuntur: quarum tamen ipse non solus caussa est, sed cum ipso duo cętera concurrunt. Vnus. n. quilibet morbus ex tribus istis secundum compositionem suam exsistit. Quæ vero duorum reliquorum caussa sit: id peculiarib. capitulis traditur. Sic .n. oriuntur morbi, veluti Lucifer in cœlo, ex sua nimirum propria superbia ac elatione, quæ postea bella omnia intestina ciet. Vt si Mercurius, propter suum liquorem, qui magnus quidem & mirabilis exsistit, sese effert. Deus n. ipsum supra omnia miracula creauit. Is si iam ascendit, nec in suo gradu persistit: tunc id principium discordantiæ est. Eadem & sulphuris & salis ratio est.

Humores quatuor non ponendi.

Morbi vt oriantur.

Mercurij mirabilis natura.

Quod si enim se sal effert & separat, quid aliud nisi res exedens & consumens est? Cuius fastus vbicunq; dominatur, ibi rodit & exedit. Hac ex rosione deinde gignuntur vlcerationes, cancer, cancrena, &c. Quod si sal in sua sede persisteret: homo nullo vnquam tempore in corpore exulceraretur. Quod si sulphur ambitione intumescit, tum eliquat corpus, non secus ac niuem Sol. Et ipse quidem Mercurius subtilitate sua eousq; progreditur; ac ascẽdit, vt ea repentinã ac subitaneam mortem inducat, quoties extra gradus suos sese effert. Sic.n. à natura constitutum est, vt is in suis gradibus sine fastu consisteret. Tot vero capita, tot sensus sunt, vt vi quadam suos constitutos limites perrumpant. Iam vero; quia nihil ex creaturis carnalibus æternum esse debet: ideo necesse est, illa tot modis efferri ac separari per dotes, virtutes ac operationes multiplices illas, quas habent. Ac veluti regnum seipsum dissipat; sic quoq; sanitas. Ideoq; sciendum est, vniuscuiusq, rei eandem omnino bonitatem ac præstantiam esse cum alia. Sic carbunculus pumice non melior est, nec abies cupresso ignobilior. Id euincit lux Naturæ. Qui vero aurum argento præstantius fecit: hunc auaritia ad id compulit. Nec enim argento minus, quam auro donum datum est. Ideoque non ex naturæ sapientia, sed ex arbitrio humano illa ita constituta sunt.

Exulcerationes à quo.

Principiorum corporis contrarietas est fatalis. Rerum omnium æqualis præstantia. Aurum argento præstantius auaritia fecit.

Iam, si mors imminentem regni dissolutionem videt, ipsa irruit: non secus ac, quod regnum ruiturum est in manus alienas peruenit. Sic si tres illæ substantiæ vnionem ac concordiã suam soluunt, tum vicina mors adstat, suaq. industria subinde vnam earum post alteram sensim ita edomat ac corripit; dum tandem aliquibus cunctis totum regnum occupet, ex quo deinde nulla ope eijci potest. Quod si vero id non fiat, sed mors ex parte saltem quadam huic aut illi substantiæ insidietur: tum prętò medicina est, quæ naturæ auxiliaria accedit, & hanc in integrum restituit. Sic quicquid sal exed.t, id sanat consolida: & quantũ sulphuris dissolutione abscessit, tamen restaurat ac reponit crocus ♁ & quod Mercurius nimiopere subtiliauit, hoc ingrossat aurum. Et hoc auxilio naturæ succurritur. Sicut vero regnum aliquod non sine manifesto ac irreparabili damno occupatur: sic & caro, quę à sale erosa est, fatua reponitur, nec

nec acceptum semel damnum æquè sarciri potest. Sic etiam de cæteris. Quo maior impendenda cura est, vt corpora ista in sua integritate sustententur. Facili ex caussa ea omnino corrumpuntur: leui occasione illis asperitas auri aduersatur. Sic enim ista Deus constituit nobiscum: qui medicinam habuimus a primordio rerum huc vsque, & ab hoc ipso tempore habituri sumus ad consummationem mundi vsq;, eadem omnino vi, potestate ac virtute; qua eam suis Apostolis ad sanandos ægrotos contulit ac impertiuit. Quæ sanatio ex vnica virtute mandari diuini procedit.

Medici ac Apostoli vna sors.

Ideo medici cum Apostolis idem mandatum acceperunt. Illi ergo, si sub hoc mandato viuunt, ac ad illud alligati sunt: necesse est, secundum ipsum vt agant, ac verum genuinumq; fundamentum discant & cognoscant. Sed multi adulteri exsistunt: id est, multi illud mandatum transgrediuntur, multi contemnunt ac spernunt. Istud autem cui rei comparo? Isti nimirum dicto Christi:

Ionæ allegoria.

natio praua & adultera: quæ signa quidem videre, nec tamen ipsa operari cupit. Ideo signum illi nullum dabitur, præter signum IONÆ, in ventre piscis reconditi. Sic & ipsi in terra quærere debebant, quemadmodum Iudæi resurrectionem in ceto.

Tres substantiæ [illegible] quatuor reducantur.

Ceterú ars hæc tá multiplex exsistit, dictęq; tres substátię vsq; adeo certę sút: t S.M.& S.S. ad quatuor vsq; generationes doceri possint, id est, vt in naturam 4. matricum ac Elemétorum referri possint: vel: Ex quatuor Elementis nascuntur

Elementa quæ quid gignant.

res vniuersę. Ex terra quidem herbæ ac ligna & similia. Ex aqua metalla, lapides & horum mineralia. Ex aëre ros, & Tereniabin: ex igne tonitru, fulgur, nix, pluuia. Sed hæc ad Meteoricam, quæ ex ipsa naturæ luce constituta est, relego. Pergamus iam vlterius. Ipse Microcosmus, si in dissolutionem suam abit, fit terra: cuius tam mira est virtus, vt promtissimè fructus ex se gignat, qui in illam conseminantur. Hæc illa præparatio est, quam nouisse medicus debet. Sic ex hoc ipso corpore oritur se-

Spagyricus.

cundum Elementum aquæ. Quæ aqua cum matrix mineralium sit, ideo Spagyrus ex ea Rubinum conficit. Sic hæc præparatio tertium Elementum nimirum ignis promit, ex quo grandines oriuntur, & quartum Elementum aëreum, hoc est, in concluso vitro sibi ipsi rorem ex ascendente suo spiritu stillat. De hac generatione scribere multi cœperunt quidem: sed in opere tamen desperarunt. Nec enim conuenit, porcum in agro rapis consito versari. Sed & transmutatio alia superest post hanc, quę scilicet genera vniuersa Sulphurea, Mercurialia ac Salsa largitur, sicut isti Microcosmi mundo demonstrare conuenit. Et multi quidem sedulo laborarunt, vt in homine reperirent eius sanitatem, aquam vitæ, lapidem philosophorum, arcanum, balsamum, aurum potabile ac similia. Quod rectè fecerunt. Nam ista omnia in eo latent: ac in externo mundo quoque consistunt. Quæ qualiter se in externo mundo habent: sic in interno nostro quoque assimilantur. Nec quicquam vobis persuasum habere aliud, quam hoc scilicet, nihil tam nigrum exsistere, quod non aliquem candorem in se habeat: nihil contra tam candidum, quod non nigrorem foueat. Sic & de cæteris coloribus. Quare sicut hi colores producuntur: sic illi quoque prædicti. Sal albus est: & omnes in se colores habet. Sulphur ardet. Ideo omnia olea continet. Mercurius diffluit. Ergo omnes in se humores claudit. Et sic de cęteris quoque, quæ ad philosophiam remittimus.

Sic vero homo sibi ipsi medicus est. Quod si enim naturæ suæ opitulatur, tum & hæc ipsi necessaria ministrat, hortumque illi pro totius Anatomiæ ratione erogat. Nam si ex imo rerum omnium conditionem euoluimus, inuenimus, Naturam ipsammet nostram nobis medicam exsistere, hoc est, ea omnia in sese habere, quibus sibi opus est. Obiter quæso ad vulnera attendite. Vulneri quid deest? Nihil præter solam carnem. Hanc intrinsecus enasci, non

Vulneris sanatio quid.

deforis accedere oportet. Itaq; vulnerum sanatio nihil nisi defensio est, vt natura extraneis nullis iniuriis obruatur, sed inoffensa in sua actione procedere possit. Sic seipsum id sanat, ac complanat, ac disponit; sicut ista peritorum Medicorum Chirurgica docet. Nam Mumia est homo ipsemet. Mumia est balsamum, vulnera sanans. Masticha, Gummata &

Mumia est homo.

Lithargyrum ad carnis generationem ne tantillum quidem conferunt, præterquam, vt defendant naturam, ne in operatione sua interturbetur. Hæc & morborum internorum ratio est. Natura, si seipsam defendit: tum sola omnes

morbos

Natura sibi Medicus. Medicus eius minister.

morbos sanat. Eorum enim sanandorum certam industriam possidet: quod Medicus ignorat. Ideoq; naturæ saltem minister ac defensor est. Sic intus in natura tot sunt proprietates, quot foris in scientia. Illa sibi eas innatas habet: nos hausimus ex institutione. Nos foris tales sumus, vt possimus ea, quæ potest intus natura. Hoc de medicinæ potentia dupliciter intelligi debet; Medicinę nimirum magni mundi, & hominis. Via vna est in defensiuis: altera in curatiuis.

Medicina duplex Defensiua. Curatiua.

Quando naturam defendimus nos, tum illa sua ipsius scientia vtitur. Nam sine scientia non sanatur. Quod si nos præter defensionem scientiam etiam adhibemus, tum nos curatores ac Medici sumus. Superius enim saltem in genere medicorum situum memini, prout illi apud erroneos istos adhibentur. Ideoq; duplices sunt Medici, primi, qui scientiam suam Naturæ addicunt, solisque defensoriis vtuntur. Quamquam horum nonnulli stoppiis non contenti. Alteri curatores sunt. Hi ipsius naturæ scientiis vtuntur. Vt, si quis vulneratus sit. Vulneri sanando duo modi pręstituti sunt: Defensionis & Curationis. Defensiua curatio superius tradita est. Sanatio curatiua est, si vulnus ventricosum fiat, ita, vt medicamenta indantur, quę carnem gignant Huiusmodi medicamento in vulnus indito, natura intrinsecus insurgit, ac medicamentum ita digerit in vulnere, vt caro fiat: sic vt vulnus ipsum, ventriculi rationem habeat. Nam sine ventriculo istorum nihil fieri potest. Sed hæc in chirurgia fusius explicantur. Æqua ratione & de cęteris morbis intelligere potęstis, quomodo se scientia in medico habeat vna: altera in natura microcosmi.

Iam vero hisce in rebus intelligendum est hominem nimirum ac externa illa consensum quendam ac similitudinem inter sese mutuo fouere, dum sese mutuo afficiunt ac admittunt. Hoc est, Sciat homo, quamprimum naturas corú, quæ sese inuicem agnoscunt ac admittunt, perspexerit, tum se Anatomiæ cognitionem habere. Quia vero homo conditus ex Limbo est, Limbus vero vniuersus mundus existit: ex his statuendum est, rem quamlibet sibi simile admittere. Nisi enim ex omni orbe, ex huius omnibus partibus ita constitutus esset homo: tum certè paruus mundus minime existeret, nec capax eorum

Homo Limbo. Limbus quid.

esset, in magno múdo quæ fierent. Quia vero ex hoc constat: quicquid illius edit ac assumit, hoc ipsemet est. Nam ex eo est: ideo idem fit: & idem in ipso est. Nec enim de nihilo conditus homo est: sed ex magno mundo fabrefactus est. Ideo in eo quoque consistit. Sic ex his consequitur: ex quo constat, ex eo viuit. Ideo si nexus iste præsto est, qualis filij ad patrem: æquum sane est, vt nemo filio promtius opituletur, quam ipse pater. Huic accedit, huic decedit. Sic etiam consequenter, externum membrum interni medicina existit, vnumq; subinde membrum alterius respectum habet. Maior enim mundus, humanas omnes proportiones, diuisiones, partes, membra &c. cum homine ipso habet. Ideoque homo ea omnia in cibo ac medicamentis edit assumitq;. Nec in quoquam alio a se distant inuicem, quam in medio corpore, in figura, ac forma. Secundum scientiam vero vnica & forma & figura & medium corpus existit, si corpus spectes physicum. Sic corpus hominis corpus mundi assumit, sicut filius sanguinem a patre. Vnus enim sanguis, vnum corpus est, sola anima diuisum, secundum vero scientiam haudquaquam discretum. Ad quæ consequitur, cœlumq; ac terram, & aëra aquamque, hominem esse in scientia. Ipse quoque homo mundum vnum constituit, cum cœlo, terra, aere ac aqua, itidem in scientia. Sic Microcosmi Saturnus, Saturnum cœli asciscit: sic Iupiter cœli, Microcosmi Iouem amplectitur. Duo siquidem cœli, & vna coniunctio, non disseparati: Sic æque Melissa terræ Melissam Microcosmi, & Cheiri Microcosmi Cheiri terrę assumit. Sic Cachymia aquę, Cachymiam Microcosmi adoptat, & Talcum Microcosmi, Talcum aquæ. Sic ros aëris, rorem Microcosmi, & Microcosmi Tereniabin, Terenabin aëris acceptat: Et in hac cognitione omnia versantur. Sic cœlum & terra, aerque ac aqua, res tantum vna sunt, non quatuor: non duæ, non tres, sed res vnica. Quæ nisi coniungantur, partitæ & diuisæ existunt. Quæ si ad medicum transferre vsum volumus, scire fas est, nos medicamenta administraturos, vniuersum mundum administrare, hoc est, vniuersas virtutes cœli ac terræ, aeris ac aquæ. Caussa hæc est: quod vno in corpore vigente morbo, pugna ista sanarum omnium membrorum

Medicamentum quale esse oporteat.

gliscat: non vnius inquam membri, sed vniuersorum. Vnus enim morbus, vniuersorum mors est. Id quia natura præsentit, ideo contra morbum vires ac copias suas vniuersas producit. Talem ergo & medicinam constitutam esse oportebit: vt in sese nimirum concludat firmamentum vniuersum tam superioris, quam inferioris Sphærę. Vnde exstruere potestis, quanto robore natura morti renitatur, adeo, vt in auxilium cælum ipsum ac terram, horumq; virtutes & potestates vniuersas vocet atque aiciscat. Eodemque planè modo, ceu comperistis, animam contra diabolum viribus suis vniuersis collectis, Deoq; ipso ex toto corde, ac viribus omnibus ad resistendum diabolo, inuocato, reluctari: sic æqua cura ipsam quoque naturà habet, vt prçsidia omnia, quæ à Deo ad expugnandam mortem constituta sunt, cogat ac impendat; tanto scilicet horrore mortis crudelis & acerbæ, truculenterq; oculis suis obuersantis, quam nostri oculi non vident, nec tangunt manus, illa quatitur ac percellitur. Ipsa natura tamen illam & videt, & tangit, & nouit. Ideo ad se cœlestes omnes & terrestres virtutes asciscit, vt formidolosæ illi resistat. Valde enim horrifica, mors est, & crudelis, ac acerba. Quod si is, qui mortem fecit, nimirum Christus in monte oliuarum ad conspectum eius tantopere expauit, vt sudore toto ex corpore cruento emanante, patrem cœlesté de ea auferenda & amouenda rogarit: non immerito ipsa quoq; natura coram ea vehementer trepidabit. Quò enim mortis cognitio maior: eo maior cautio, prçseruatio ac inquisitio medicinæ: quá sectatur vir sapiens.

Naturæ & mortis antipathia.

Naturæ sagacitas.

Mors quàm horribilis.

CAP. III.

ET tale est magnum compositum: hoc est, vera medicina, vt dictum est, procedit ex cœlo, terra, ex elementis omnibus, ex omnibus eorum viribus. Et hoc est illud compositum, in quo discendo sudare debet medicus: hoc est verum Recipe: Hæc sunt simplicia: non in numero quidem, sed compositione, ex quibus componitur vniuersus homo exterior. Hoc coniuncto & vnito, in ipso coniuncta sunt vniuersa Remedia, Medicamenta ac arcana: in hoc potestates omnes conclusæ sunt. Et hę vires morbis, hominem affligentibus, obluctari possunt: Qui vero præsenter non affligunt, eorum arcana aut inter sese mutuò operantur, aut quiescunt. Simili modo hoc exemplum attendite de ligno, quod in manu statuarij est. Is artifex ex vno ligno formas ac imagines infinitas sculpit. Sic etiam corpus hominis morbos infinitos producit, & tamen vnicum tantum corpus est, ex quo illi omnes sculpuntur. Iam velut è ligno imaginum alia non minus alio ab igne aduritur & consumitur: sic in magno quoque composito medicina similis est, quæ instar ignis depurat, & impurum à puro disparat. Quia verò ambigua remedia proponuntur: illa etsi legitimo ordine quidem sumantur, spes tamen periculo non vacans vna eadem comitatur.

Sic in hoc magno composito vniuersus mundus, cœlum nimirum ac terræ virtutes, & microcosmi totus homo constitutus est: hoc est, veluti mundus in eo, ceu in gutta consistit: sic ipse quoque homo, cum membris suis omnibus, artubusq;, ac natura, & proprietate: tam sanum ac malum, quam ægrum ac bonum constat: Sic si eadem assumit: suum limbum, è quo natus est, sumit, séque adeò sumit ipsummet, corpusque medium vnit cum eo, ex quo constat, in id quod ipsi deest. Et hoc compositum in cęteris medicinis consistit, sicut Sol supra omnia astra. Quid Sol aliud est, quàm Luna? Quid nox aliud quam dies? Nisi quod distincti sint, Sol ad suum lumé: ad suum itidé dies. Ita & cœlum a terra, floresque omnes, ac radices omnes, gemmę ac lapides, distinguuntur. Similiter operæ pretium est ipsum quoq; Medicum nosse discrimina medicamentorum, non secus ac si separet tenebras à luce, diem à nocte. Medicum etenim medicinas ita interstinguere decet, velut Moyses in lib. Geneseos tradit, quomodo nimirum Iehoua à se inuicem separarit hodie istud, cras aliud, perendie iterum aliud. Sic nobis quoque cogitandum est, rem nos præ manibus plane similem habere, ac Deus habuit: habendamque omnino scientiam separandi ac distinguendi nigrum ab albo, clarum ab obscuro, hoc est, medicinam à luto, in quo condita iacet. Sic enim illud Deus creauit.

Medicinæ quę distinguendæ sint.

Sed quid de operatione dicendum est? Hoc ipsum, vt scilicet declaretur. Vult nempe Deus aliter eam non cognosci, quam securim quæ arborem præcidit. Sic poscit ille suum quoque opus in medicina considerari: parique cum efficacia ac virtute illud

illud procedere, qua ipse in terra sanauit. E cuius ore priusquam nouissima verba iam euolarent, iamdum omnes infirmi conualuerant. Quanquam in hoc multa consideranda essent: nimirum grandis ignorantia medicorum, & eorundem imperfectio, ac ægrorum culpa, multæq; culpæ aliæ, quæ Deo cognitæ, à nobis nec sciri nec detegi debent. Cum itaque operatio medicinæ virtus tam potens sit, viribus omnium cœlestium ac terrestrium geniorum stipata: iam vobis cogitatu facile est, nec hyemem æstatem vorare, nec hanc illam absorbere: hoc est, vos nequaquam per Elementum ignis, aquæ elementum dispellere posse. Veluti enim aqua ab igne inexpulsa manet: sic pariter & humidum frigidum à calido sicco minimè expellitur. Taceo, quod hoc loco elementa morbi non sint, sed enascentia potius ex arbore facta, quæ morbos saltem indicat. Sic enim complexiones ingenitę sunt nobis vt nulla alteram pellat, nulla alteri cedat. Et vt cœlum terram non expellit, nec hæc illud: sic idem etiam in homine. Quicquid autem gradum hunc transcendit, complexio non est, sed accidens. Quo vero modo ista gerantur ac ordinentur, id proprijs capitulis traditur.

Hactenus ergo postquam hoc modo descripta est sanitas ipsa, cum homine, ac eius morbis, sub generali Theorica ac Physica, vnde omnia capitula, de morbis precipuè consignata deducuntur, & super hanc generalem Theoricam fundantur: iam præterea tradendum est etiam de morte, & eius accidentibus, vt tempore &c. Constitutum & præfixum suum rebus vniuersis tempus est, quamdiu nimirum durare debeant, siue id ad bonum sit, siue malum. Sic nempe & Sancti suam præscriptam metam habent, qua finita in hac terra viuere desinunt. Suus etiam terminus improbis est. Ad definitum tempus vniuersa à Deo religata sunt. hoc transcendere nequit quisquam, vtcunque pius, iustus aut populo commodus ac salutaris fuerit. Temporis momento instante, nihil superest, nisi hoc, *surge & abi*. Huius temporis terminus mors est. Illa nobis ad latus assidet, & bella nostra præstolatur intestina, occasionem captans, vbinam irrum pere queat. Nec enim vel ipsi morti ex se compertum est, qua hora inuadere aut accidere debeat. Ad irruptionem tamen sedula, diligens & circumspecta est, ne quod fors momentum negligat, sed Domino suo cœlesti iugiter obsecundet. Quod si ergo ex seipsa horam & momentum finis nostri non nouit; tum se quidem à medicina pelli ac abigi patitur: gradum tamē semper adeò propinquum confert, vt tempus instare assiduo putet; quo insultum ac impetum faciat, etsi nonnunquam incassum.

Periodi statutæ hominibus.

Mortis intentæ excubię.

Iam etsi quidem omnia formosa, ac bona, speciosaque, plenaque diuinitatis cuiusdam & singularis bonitatis in nobis exsistant: nihil tamen hæc sunt aliud, quā ex auro ac gemmis congestus thesaurus, ac in cistam reconditus: quem fur postea prædatur, domino residuo nullo relicto. Hic enim nemini parcitur, nullius ve respectus habetur, nec vtilitatis, nec damni, nec probitatis, nec malitiæ; sed vnicus hic rhombus est, *surge & abi*. Et siquidem vniuersus mundus in vno aliquo recumberet; ante Deum tamen is nullus est, nec quicquam eius dignitas obstat. Sic vita nostra constituta est nimirū vt thesaurus minime tutus. Quem si quidem modis ac laboribus omnibus diligenter custodiamus, quid ea sedulitate proficiemus? Hoc nimirum, vt sub accuratissima & oculatissima custodia nobis ille surripiatur. An vero ea non fidelis custodia est, si decumbens ęger ad Deum perfugiat, & hunc de auxilio imploret? Si Medicum sollicitet, & de ope præstanda inclamet? Et tamen, cum sperauit minime, iugulatur & abripitur. An is non munitus satis Rex sit, qui copias suas vniuersas cogens, pugnamque aduersus hostem suscipiens, vallo ac fossis se vndiquaq; firmissimè cingit, & quasi sepelit, apparatuque tam equestri quam pedestri velut muro aheneo circumdatus dimicat? Et tamen is, cum putat omnia tutissima & securissima, glande irruente traijcitur. Quid vero Mors est? Quæ nobis vitam adimit multis modis. Beatus vero ille est, quem mors abripit ita affectum, velut exstitere I. Baptista, Prophetæ & Apostoli. Itaque vigilandum nobis est, & ad insultum eius attendendum. Ad iudicium siquidem nos vocat, vbi rationem reddamus de temporis vsura ad extremum vsque momentum. Ipsa lictor est & minister, qui ad iudicium Dei nos mittat. Immutationis huius, per quam anima à corpore discessionem facit, quæ summa quęstio est alia, quam, Ite ad iudicium ante Dei conspectum, hac hora, hac die? die nimirum miseriæ, qua cœlum.

Hominis res quid & quales.

Mors nō est amicitiæ.

Mortem que sequantur.

lum ac terra contremiscent & attollentur: qua tubę inuitatum suscitabunt ac defunctum. Sed Mors etiam illa est, quæ nos resuscitabit, reddetque, à nobis quæ abstulit. In ista vita vna cum lictore nostro statuemur ante Dei iudicium. Cuius carcer terra est. Nam vniuersi in peccatis commorimur. Ideoque huic carceri adiudicamur, in quo ad tempus vsque iudicij vincti detinemur. Iam vero in hac mortis inuitatione, spiritus noster ad Dominum euolat corpus vero terrę mádatur, quæ solius corporis, non etiam spiritus carcer est. Sic vtrumque in sua sede permanet, dum aliquando iterum coniungantur: quo tempore tres dictæ substantię suo flori ac essentiæ restituentur. Ex his vero quid dum porrò futurum sit, penes eum id est, qui corpus ac animam creauit: quod absconditum vniuersis est hominibus. Eo quidem seculo morbi nulli supererunt: nec vlla erit medicina aut medicus, nec vllus æger & harum rerum omnium finis erit. Sed vt dictum, fas est, nos id tempus vigilanter exspectare, ac in scientijs interim ita exerceri, vt de vocatione nostra probabilem Deo rationem reddere queamus.

Homini ægro ex terra.

CAP. IV.

EEt si mortem quidem, quæ rerum omnium vltima meta est, indicauerimus: tractatus tamen hic nondum finitus est: sed necessitas poscit, vt diutius in his immoremur, quo, quæ proposita sunt, clarius patescant. Ideo porro in genere procedendo, dicemus de tribus substantijs, superbia sese efferétibus, hoc est, in exaltatione sua vltra gradú sibi pręstitutum transilientibus, quo nimirum id fiat modo. Omnium autem primo dicemus de Mercurio Cum autem comprehensum sit, Mercurium esse liquorem in homine, eumque multiplicem, de qua caussi etiam multiplices naturæ ab ipso procedant: iam vos scire velim, eius separationis modos ac vias tres exsistere. Prima via quà Mercurius ascendit, Destillatio est. Altera, est Sublimatio. Tertia, Præcipitatio Et quanquam in hisce modis species variæ exsistant: tamen, vt enumerentur singulę, opus non est. Sufficit, principalia hic tradi. Sicut autem pręter tres vias dictas, tres modi alij supersunt: sic in ipso quoque corpore. Et hęc est Operatio Naturę.

Mercurii separandi modi tres.

Iam vero primo tradendum est quidnam id sit, quod Mercurium inter res istos ordines cogat: id est, in viam illam deducat, quà sublimetur, destilletur, & præcipitetur Nec enim ex se id facit: verú opus est, vt extrinsecus quid asciscat, per quod ascendat, & à cæteris duobus diuortio separetur. Exemplum. Superbia non è natura Luciferi erat, sed is eam aliunde assumsit. Ideo supra alios sese extulit. Sic hic quoque res ea aliud à natura eius est: quod hoc modo intelligi debet. Quod Mercurium gradu suo emouet, id calor est, & per calorem is ascendit. Iam vero calor iste virtutis est Digestiuæ: ideoque Accidentalis. Calor iste si intensus ac plenus exsistit, tú Mercurio potentior, illum eleuat, hoc est, prævalet, ipsumque agitat, velut lignum, quod ab intenso Solis calore incenditur & ardet. Sic ipse quoque Mercurius ab extraneo peregrinoque calore ascendit. Iam vero calor iste tribus vijs illú pellit, secundum scientiam nimirum suæ magistræ Mechanicę. Sic alius calor est, qui ex commotione corporis emergit, priore non infirmior quidem, sed tamen variabilior, nec cum primo æquè certus. Iste tamen quacunque ratione suscitetur, Mercurium incendit, & ad ascensum redigit. Præter hos, scitote exsistere etiam tertium, ab astris suscitatum: si nimirum accensa stella quędam incidat, quod pręsagium est subitaneæ mortis, & morborum Mercurialium aliorum hoc anno, illo tempore &c. Sic ergo extranei calores tres sunt, Mercurium attollere idonei: cuius ascensioné deinde morbi sequuntur, hoc est, præcipitationes superbiæ in mortem. Ideo opus est, nouisse Medicum, & distinguere posse calorem exercitij, & calorem astrorum. Sic enim suos ęgros tueri, iisque ex hac consideratione certum regimen ac pręseruationem pręscribere poterit.

Mercurio à quo separetur.

Mercurium separantis caloris tres species.

Porro autem attendite, qua ratione Mercurius incendatur. Modi tres sunt. Accenditur enim vel in sicco, vel in depresso, qui vel humidus vel siccus esse potest. Iam vero Mercurius in toto corpore, in omnibus membris iacet. Quot membra: tot species Mercurij. Adhæc cognoscite, partium multas in corpore esse, cum suis officijs: Et sic, hoc officium est Rationis, hoc visionis, hoc auditionis. Vnde varia genera illius morborum emergunt. Huic rationem expilat: illi demit venas: isti linguam adimit. Sic autem calor incipit. In corpus inuadens si id accenderit, tunc quo,

Mercurius quot modis accendatur. Mer. quot species.

potissimum

potissimum inuadit loco, eo suam operationem inchoat, hoc est, ignire incipit, quasi locus ille focus esset, in quo Mercurius iaceret. Vt, si calor à satietate seu plenitudine oriretur, plenitudo autem ea caloris esset adeo subtilis, vt spiritum vini æquaret, usque adeo attolleretur, vt cum spiritu in cerebrum penetraret: tunc calore satis forti existente, Mercurius longius peruagatur, quam pro meta sua, & quicquid attingit, illud ferit ac lædit. Idē etiam de corde sciendum est. Si cor calor occuparet, tunc cor quasi focus esset quo proprium suum Mercurium ejiceret. Quocunque vero ille Mercurius pertingit, ibi morbus generatur.

Sic in validis complexionibus, in quibus quotidiana plenitudo aut immoderata exercitatio est, aut etiam stella, ita vt diximus composita: tunc corpus totū mouetur, hoc est, vniuersa eius membra in calore constituta sunt. Vnde fit, vt totus Mercurius sursum deorsum feratur, nec secus ac in Pellicano per corpus destilletur. Quod si vero ad summum gradum conscendit, tum nequitiam suam perficit: hoc est, si nimirum intenditur, ac subtiliatur: siue destillando id fiat in corpore, siue sublimando, siue præcipitando, ita, vt ad essentiam supremam perueniat: tunc e solio suo dejicitur: & morbus postea fit corporis & mors præsentanea. Nam ante id tempus eo non erumpit, verum spatij aliquantum habet ad ascensionem, circulationem & præparationem, vsque dum ad extrema peruenerit. Tunc demum ad ima relabitur ac dejicitur.

Sic quoque si stella quædam partem suam corripiat incendatque, non feriatur prius, quam ad vltimam subtilitatem ascenderit. Et tum suos morbos parit. Sic Mercurius extraneo calore in exaltationem suam agitur, quæ nihil aliud est, quàm defectio, hoc est, seminarium morborum.

Mercurii [illegible] effectus

Sic ergo, vt dictum est, tres viæ existunt aut modi: Vnus repentinam mortem & eius species inuehit. Hæc est destillatio Mercurij: Alter inducit Podagram, Chiragram, Artheticam. Ea est Mercurij præcipitatio. Tertius Maniam, Phrenesin ingerit. Ista est Mercurij Sublimatio. His singulis vt & ipsorum speciebus, suis in libris peculiaria capitula assignata sunt, vbi planius explicantur. Sic ergo materia vltima, rerum, quæ gradum suum transcendunt, multiplex est. Varij enim Mercuriales, varia officia, variç partes & horum omnium variæ naturæ, modiac proprietates. Quç si coniungūtur aut coincidunt, varios morbos pariunt, diuersis signis, moribus ac alijs distinctos.

Per præparationem suam, Mercurius vsque adeo subtilis fit, vt propter naturæ potestatem interiorem nemo ei resistere queat. Caussa est, quia reliquæ duç substantię propter caloris intensionem, cuius vi reprimuntur, ipsum edomare nequeunt. Hinc vsque adeo subtiliatur, vt & carnes & ossa penetret, adeoque non per poros saltem, sed etiam extra illos transsudet ac peruadat. Ex quibus deinde etiam pustulæ, morbus gallicus, lepra, ac morbi similes enascuntur, & suam inde materiam ac caussam primitiuā hauriunt. Quibus vero id modis: proprijs capitulis enuntiatur. Isto suo calore, quemadmodum ascendit: sic multis modis quoque frigus, ardorem, rigorem, horroremque suscitat, quoties paroxysmus eius impendet. Quoties enim tam acre ac subtile venenum ipsam naturam impetit, tunc quodam quasi pauore illa corripitur. Iste pauor corporis tremor est, ortus ex metu frigoris, & æstus, quæ vna concurrunt. Ibi enim obturatio est & fluctuatio vaporum, veluti in occlusa olla, quæ ebullit & seipsam attollit. Frigus vero materia est ac caussa cuiuslibet timoris. Ardore autem contra augescente & præualente, tunc remittens frigus, inflammationi locum cedit. Et hæc de mirabili natura Mercurij tradita sunt, Quia vero propter studium breuitatis hoc loco varia eius natura plenius describi non potest: partem huius tractationis maximam in cætera nostra volumina differimus.

Mercurii nimia subtilitas.

Cap. V.

Sal quot modis mutetur.

CVm tractatio hęc de Mercurio, quadam ex parte exacta sit & finita: idē ius sali quoque conferemus, qui trium substantiarum pars altera est. De hoc primum id noscite, quod, si in superbiam suam abeat, quatuor modis varietur: nimirum in Resolutionem, Calcinationē, Reuerberationem, & Alcalisationē. Iam vero salis natura varia est: ideoque varię etiam species eius præparationis, varij modi. Multa salia calcinantur: multa reuerberantur, alcalisantur & resoluuntur: Quæ omnia intra hominē nihilo incertius fiunt, ac extra eum in scientia.

Salis resolutio.

Principio autē cognosci oportet, quid sit illud, a quo sal infringitur, ita, vt in prædictam

prædictam præparationem supremi gradus, à quo abesse debebat, ascendat. Caussæ autem triplices sunt, Prima est immoderatio ciborum, qua concoctio perit, partes ad luxuriam deducuntur, caro nimis lubrica redditur: id est, qua caro nimis tenera, mollis ac medullosa redditur, & sanguis admodum luxurians sufficitur. Ita quam primum abundant, sal in sua essentia & integritate consistere nequit, quâ tamen esse conueniebat: quemadmodum ager nimium pinguis ac luxuriosus fruges ita afficit, vt citius putrescant. Quod etiam fit, si nimiâ pluuiâ inundetur ille, ita vt humore abundanti semina putrilagine imbuantur, aut in naturam aliam degenerent.

Salia quibus infringatur.

Hoc similiter & de rebus aliis intelligendum est. Sic etiam luxus nimius salem in suam exaltationẽ concitat agitq; omnium vero maximè ac promtissimè, si luxus coitus oriatur ex pruriginoso, sudorulento, & cruorifico stimulatu. Vnde nimiopere augetur ac efferatur. Qua ex commotione corpus frigidum spiritum concipit, id est, flatum. Is salem in aliam naturam, cæteris potentiorem, conuertit, Nam si abundantia spermatis in meatum quendam dirigitur, tum salis natura perit, & liquidi nimium contrahitur: adeò, vt sal in luxum, hoc est, naturam aliam abeat.

Eadem etiã ab astro, in salem ac eius partes incidente, fiunt. Et quemadmodum ventus exsiccat: sic etiam astra. Sol sicut liquat grandines: sic & salia. Nec enim salia alio modo in corpore sita sunt, ac grandines in campis. Quorum natura cum hæc sit, vt taliter siti maneant, & ea tamen satis resistere non possint: hinc fit, vt frangantur ac separentur. Eadem etiã salis ratio, qui resistere nequit. Impetente ergo aliquo cõtrario, is facile alteratur ab abundantia carnis, pinguedinis, sanguinis, teneræ substantiæ. Sic etiam per coitum. Similiter & ab astro fit.

Iam vero salia nonnulla sunt, quæ mutationibus huiusmodi correpta nimis modo liquescant, hac ratione. Si liquantur illa: tum caloris in corpore existentis ea natura est (sicut etiam de Mercurio diximus) vt saltem liquefactum aut resolutum extra corpus ejicere aggrediatur. Internus enim ille corporis calor salem nullum resolutum in corpore relinquit, sed multis ex caussis illum eliminat ac ejicit. Et hoc verum non saltem de salibus resolutis, verum etiam de calcinatis & reuerberatis. Hinc fit vt sudor salsus sit. Nihil enim est aliud, quam sal huiusmodi resolutus. Vnde consequitur, sudorem nonnullum ex sanguine, nonnullum ex carne, ossibus ac medullis defluere: quod etiam confirmatur eo, quoniam salium diuersa natura exsistit. Ex ijs enim oriuntur serpigines, impetigines, pruritus, scabies, & genera similia: quæ in Chirurgicis tradita, hoc iam loco missa faciemus.

Quod si salia naturæ calcinentur, talia fiunt. Si liquidum suum perdunt, sal iam in sua essentia calcinatus est. Is enim iam ante per seipsum in natura calcinatus est. Is si temperamentum suum humidum amittit: eo subtracto, sal calcinatus relinquitur, sicut etiam in sua preparatione Alumen, & Vitriolum, & alia similia. Nã ad eundem modum hanc quoque præparationem intelligere debetis. Sic ergo calcinatione incipiente, humidum per sudorem secedit. Humidum id cutem rodit ac mordicat: quem pruritum deinde sequuntur scabies & vlcera. Nam tandem, si sal sine humido est eò, quò pellere debebat, foras erumpit, ac sibi ipsi eo loco corporis, quo delitescit, foramen parat ac exedit. De his a. plura in Chirurgia.

Salis calcinatio.

Qui vero reuerberatur: sal alius est: nimirum liquidus humidus. Ille in Anatomia sua destillatur sursum deorsum: quæ operatio vocatur *Reuerberatio*. Nam calor nullus, nec etiam luxus extraneus in illius substantiam abire potest: verum, sicut aqua cum oleo commisceri nunquã potest: sic alia quoq; cum hoc vniri non possunt. Sic ergo spiritus supra & infra salem hunc, nunc sursùm, nunc deorsùm peruolitando fluctuant, vsque dum quædam mucilago aut viscositas gignatur. Et tum temporis acrimoniam æquo maiorem accepit. Sic ergo perrumpit: hoc est, calor internus eius substantiam extra corpus excutit. Quod dum fit, foramina ac vlcera alia externa corpori inducuntur. Sic ergo sal pro naturæ suæ modo se habet ac operatur: qua ex operatione, varij ac multiplices morbi oriuntur, qui à me in chirurgiâ vulnera æruginosa vocantur. Ærugo enim quælibet ex interioribus foras per poros expellitur, & in aëre suam operationem præstat.

Salis reuerberatio.

Sic ergo porro intelligite: nullum vlcus, vel morbum externum alium fieri, nisi à sale concitetur, qui vnà cum aëre foris in cute operetur, & ad aërem omnia perliciat.

Omnia vulnera à sale.

perficiat. Vnde colligi potest, salem iam hoc, iam illo modo sese habere. Hinc etiam sicca, humida, fluentia, purulentia vlcera dicantur & ducuntur. Quanquam autem & ista varie cum erotione substantiæ media corporis partim, partim ex victu, ciboque ac similibus appareant: tamen ista huc tradi, nihil attinet. Sic enim ex sale generantur vulnera salis ambulantia, peregrina, corrodentia, cancrizantia, profunda, putrida, sicca, &c. & multa alia non cauernosa, vt *alopecia, pustulæ, cicatrices, condylomata*, &c. quin etiá *Morphea, Lepra*, & omnes huius species. Et prout genus salis est: sic etiam doloris. Sed & qualis nimirum stella est, taliter in sua exaltatione se exserit, & corpus mouet. Insuper & hoc sciendum est, cum formas varias inducunt, vt in canceris, fistulis, gangrænis, corrodentibus: ex sale nimirum & illud ipsum fieri, cuius ea natura sit. Sal enim omnibus his formá tribuit, sicut ista per lucem naturæ patent. Qui sal prout se habet, talem etiam morbum infert, vel acutum, vel diuturnum, vel breuem, vel lethalem. Quæ omnes differentiæ, peculiaribus suis capitulis explicantur.

CAP. VI.

Sulphur a quatuor separatur.

EAdem etiá ratio est sulphuris: quod à rebus quatuor separatur ac exaltatur. Hæ sunt quatuor Elementa. Eius autem ista natura existit. Si ab elementi humido occupatur, tunc ad illius similitudinem ipsum quoque humescit, prout impressionem illam accipit ab Elemento aquæ. Sic si ab Elemento aëris inuaditur, tum siccescit, & gradum siccitatis concipit. In Elemento enim aquæ humiditas, in aëre siccitas consistit. Sic ergo sulphur duas naturas exaltationis induit. Sed & de duobus reliquis Elemétis, igne nimirum & terra idem censete. Si terra dominatur sulphuri, tunc illud frigidum & reddit, & seruat. Taliter & ignis, hoc est, firmamentum. Id sulphur calidum constituit, postquam calorem illi impressit. Sic ergo quatuor Elementa artifices sunt, qui sulphur ad transmutationem suá perducunt, vt ex officio suo elapsum degeneret in suscitationem morború, quorum genera varia fiunt, ceu frigidi, calidi, humidi, sicci: & in quolibet genere variæ species, pro natura nimirum sulphuris materiæ in corpore ac membris alteratæ sese habentes.

Sic sulphur fit frigidum, & per Elemétum illud redditur volatile vel fixum. Iá vero frigus illud multiplex est: *Congelatú & Resolutum: Coagulatum & Dissolutum.* Ex quatuor his Elementis emergit illud, quæ tamen omnia sub nomine Elementi terræ comprehenduntur. Pars enim frigoris ex aqua: pars eius ex igne: pars ex terra: pars ex aëre progignitur. Sic ergo vnumquodque Elementum parté aliquá frigoris confert. Interim tamen frigus solum Elementum nuncupatur: idq; his ex caussis, quás in ad philosophiam remitto. Hæc ergo nunc frigora expendite, quę in frigiditate suam essentiá habent. Vnica enim saltem frigiditas est, non plures; sed pondus tamen varium est. h. e. in vno plus frigiditatis est, quam in altero. Vnde etsi alterum altero frigidius appareat, vnicú tamen æquabile frigus existit. Sed id secundum substantiam diuiditur: in duritiem & humiditatem. Durities duplex est, *congelata & Coagulata.* Humiditas etiam duplex, *Dissoluta, Resoluta.* Congelata ex frigore igneo fit, veluti *cógelata aqua, nix, grandines*, &c. Sic in sulphure congelatio fit, quæ ex Elemento ignis procedit, peculiaribus morbis ac eorum speciebus, quæ non immerito niui, pruinæ ac grandinibus conferuntur, ac similis exortus sunt, stipata. Id nunc ex parte quadam ab astris progenitum est, diciturque, ex igne frigido natum. Firmamentú n. ignis est. Porro autem coagulatio frigiditas alia est, quæ suum ex aqua ortum habet. Hoc frigus etsi quidem aliud sit: vnius tamen gradus cum igneo est. Hoc si ad operationé suam procedit, tum coagulatur, quod per frigus hoc impetitur. Coagulatio hęc a congelatione in eo differt: quod illa fixa, hæc volatilis existat. Nã quicquid ex frigore Elementi aquę procedit, hoc omne est coagulatum & coagulatum frigidum. Hoc modo coagulata videtis Corallia, Alumina, Entalia, & similia his vitriolata, Salia, Aluminosa, &c. Eiusdem generis sunt etiam morbi, ex coagulato frigido, id est, ex frigido aquę nascentes. Simili modo & ex aëre frigidú nascitur. Hoc secundum substantiam suam nec congelatum, nec coagulatum, sed vétus est. Et quemadmodú Boreas vel Zephyrus per & ex se frigidum calido inducit: sic ipsius quoque elementi terræ hæc est natura, vt frigidi aliquid in aëre ac vento exhibeat. Vnde etiam ipso in corpore huiusmodi véto frigida, chao-frigida & aëro frigida, sine substantia, sine tactu, sine visu deprehenduntur, morború peculiaribus generibus ac speciebus comitata.

comitata. Sic in seipsa quoque terra, quæ *terra* verè dicitur, peculiarem generationem morborum ex se progenitorum habet, non secus ac frigidæ supra terram herbæ nascuntur, vt *Solatrum, Rosa, Lactuca, Portulaca, &c.* Et sicut hæ herbæ à cęteris separantur: sic ipsi quoq; morbi cũ suis generibus ac speciebus. Sic ergo nosse debetis, quo modo Elementum terræ in homine, in quatuor Elementis quærere oporteat, eo nimirum discrimine quod supra traditum est.

Ignis in omnibus 4. Elementis.

Sic non minus id de Elemento ignis, id est, de calore nosse debetis, vt ignem quoq; similiter in 4. Elementis quęratis. Quare si quis ex sulphure morbus oriretur, vnius istorum quatuor naturam omninò haberet. Sulphur nimirum per seipsum in suo officio persistit. Hoc si iam ab Elemento ignis, qui in firmamẽto est, incendatur, tũ à stellâ fulgureâ seu æstiuâ incenditur. Vnde fit, vt sulphur ardeat, nec aliter se exhibeat, quàm si fulmen de cœlo in arborem quandam precipitetur, eamq; comburat. Talis quoq; operatio inuisibilis firmamenti respectu nostri in corpore exsistit. Et quemadmodum sulphur arboris ea incendit: sic idem quoque in homine inflammat. Et quodcunque corporis membrum tunc ferit, in id potestatem ac vim suam exercet. Iam verò præterea in aqua ignis etiam alius est, qui æquè sulphur accendit, ac ignis cœlestis. Quod si enim silex, aut Cacedonius ignem edant, quem inclusum habent: idem etiam participabit internum hoc Elementum, quod minimè videmus. Vnus enim in Elementis fabricator est, quem minimè spectamus, is nihil feriatur, sicut de multis morbis enumeratum est. Sic Elementalis ignis etiã in terra est, quod similiter sulphur accendit. Et, vt videtis flammulam, vrticámque ex terra enasci; sic etiam cernitis, quibus viribus infestent, si corpus physicũ attingant. Consimiles generationes etiã in ipso homine fabricantur: quæ omnes suis capitulis designantur. Ex quibus tandem varij morbi, tam externi, quam interni gignuntur, à Mercurialibus ac Salinalibus morbis explicite distantes, sicut ex peculiari libello de morbis articularibus cognoscendum est. Hic enim flammularis, ille piperalis, iste Aronalis exsistit. Porrò autem calidum etiam Elemẽtum ignis in aëre est sicut & de frigore dictum est, admodũ Euri ac Austri, quod & ipsũ igneos morbos parit, isti Elemẽto respondentes. Iam verò istis omnibus adest coagulatio, in igne firmamẽti, ac terrę, & aquæ. Vnusquilibet enim calor, solus coagulat. Vnde tres coagulationes exsistunt. Ex terra nimirum: hæc est vt herbæ. Ex aqua: hæc similis est calidis mineralibus. Ex igne, hæc impressionis est. Sic in frigore Elementum aquæ suã quoque coagulationem habet, qualis est coagulatio salisnitri & similium.

Coagulatio ex 4 quot elementis.

Humidũ quadruplex pro 4 Elementorũ numero.

Similiter ex quatuor Elementis etiam humiditatem habetis: hoc est, vnam in aqua: vnam in terra: vnã denique in aëre: quæ tamẽ vnius tantum gradus Elemẽti sunt, & caussa ipsius morborum. Horũ 4. genera exsistunt. Hic humidus est ex humiditate ignis: ille humidus est ex humiditate aëris: tertius humidus est ex humiditate terrę: quartus humidus est ex humiditate aquę, vnà cum speciebus in illis comprehensis.

Siccitas quadruplex, e quatuor elementis.

Hæc eadẽ & siccitatis ratio: quæ quadruplex est. Hæc quoq; quatuor genera ab Elemẽtis emanant, sicut & de cæteris dictum est. Siccitates enim quædam ex igne sunt; aliquæ ex aqua; nonnullæ ex aëre: quædam ex terra. Hę, quales sint, sicci morbi satis declarant. Sic enim hęc quatuor genera in summo censu morborum exsistunt: nimirum frigidum, calidũ, siccum, humidum. Quare merito quilibet morbus in hisce gradibus incipit & intelligitur. Et licet quidẽ in hac Theorica morbi se inuicem non secũdum ordinem consequantur: iusta tamen ac ordinaria serie ibi explicabuntur, vbi eorum practica tradetur. Breuiter autem pleraque hic ideo perstringuntur, quia alibi multis in locis sparsim plenius illa tractãtur: vt in lib. de *Cõplexionibus & Gradibus*, ac naturalibus aliis, quæ propriè ad Philosophiam referuntur.

Morbi non omnes ex elementis.

Iam vero inficiari non possumus, singulares interdum morbos oriri, qui tamẽ ex Elementis non sint, etsi ipsis nonnihil similes exsistant: vt, si sal calcinetur, & ex corporali humiditate accendatur, vnde fieri potest, vt proprium suum sulphur, in quo consistit, inflammet: adeoq; id non vno saltẽ modo, veluti prædicto, eueniat verum cæteris modis omnibus. Ad hæc respondendũ est, istiusmodi suis ex signis cognosci, quæ illa omnia discernunt. Qui verò differentias certas non nouit, is nec ipsa signa commode discernet: veluti de bellis intestinis suo loco explanabitur. Ad cæteros ergo libros nostros attendite, non quidẽ secundum

partitionem,

partitionem, ſed alia. Et quamuis tituli quidem deſignatio ſit de *Tribus*: de *accidentibus*: de *fine*: tamen iuxta hæc ſubinde alia quoq; introducuntur, hoc eſt, de accidentibus. Quæ quidem in ſe continent accidens, non ſaltem plenitudinis, ſed & Elementorum ac ſimilium. Quod ſi enim morbus nominandus eſt: ea quoq nominari fas eſt, quę morbum genuerũt. Quare ordo bonus in capitulo illo, vbi de iſto morbo tractatur, ſeruatur: etiamſi liber ipſe ita non conſequatur. Manent enim libri in ſua Theorica & Phyſica: cum practicæ in ſuis voluminibus aliud agant.

CAP. VII.

PORro autem verum eſt, quod præter hæc vniuerſa, adhuc genus aliud morborum exiſtat. Horũ in hoc capite duo traduntur. Vnus ex ſemine ſpermatis oritur: alter ex forma ſpecifica. Qui & ipſi diligenter notandi veniunt, vt à cæteris morbis recte diſtinguantur. Notum autem vobis eſt, quomodo res vniuerſæ in tribus iſtis primis, ſiue ſubſtantiis, vt dictum eſt, conſiſtant. In illis autem aliud ac ſingulare quoddam accidés exiſtit, quod ad ea, quæ hactenus tradita ſunt, non ſpectat. Id eiuſmodi eſt: Res nimirum aliæ ſudorem mouent, alię aluũ laxant, aliæ vrunt, &c. Hæ omnino alte expendendę ſunt. Vocantur enim ęgritudines ſpecificæ. Nec ex prædictis cauſſis deducuntur, ſed nobis implantantur, ac ipſius intimæ naturę ſunt; vt hic ita ſudet, hic ita laxus ſit, &c.

Morbi ſpermati quæ.

Iam autem de ſpermate tenendum eſt, multo plures generationes fieri, quã cognoſcantur. Quarum cauſſæ inſcitè alio relatæ ſunt. Nam id & camphora, & ſperma ceti, & ſimilia plura euincunt. Ex illis ſuſcitantur morbi veſicę & renũ. Etſi enim tartarus, lapis, hoc eſt, ipſius materia exiſtat: ſine tamen illorum natura in lapidem non concreſcit. Ipſum enim congelat frigus ſpermatum, aut caliditas diaphoretica eorum. Talis iam coagulatio eſt. Calor vero aut frigus iſtiuſmodi: non ad prędictorum modum intelligenda ſunt: ſed ſemen ſpermatis, peculiarem ſuam Anatomiam ac Phyſicam habet, ſecundum diuiſionem ſupra dictam. Vt vero prædicta: ſic æquabiliter hæc quoque intelligenda ſunt, quæ vero præter iſta cognitu digna erunt: ea propriis ſuis capitulis tradentur. Hoc iam peculiare capitulum eſt: quod hoc modo a cæteris quoque morbis diſſeparatur. Quicquid congenitum aut complantatum eſt, id ex radice deſumere non poſſumus. Complantata autem nobis ſunt ſpecifica forma, & ſemen ſpermatis, hoc eſt, ipſius natura. Ideo radicem ſuum germen, ſuſtinere fas eſt. Si quis vero natus cæcus eſſet, id congenitum non foret. Licet enim viſum quis non habeat: viſus tamen in ipſo eſt, quamuis non in idoneo ac iuſto loco. Hæc cauſſa eſt, cur cæcus ſit, & cæcus natus putetur, cum tamen viſum intra ſe habeat: velati ſi quis in vna manu ſex digitos, in altero tantum quatuor oſtenderet; cum digiti ſaltem in debito loco non exſtarent. Sic ergo nullus peritus medicus dicere poſſit, *Cæcum iſtum incurabilem eſſe.* Natura enim artificioſiſſima & valde mirabilis exiſtit. Itaque quia viſus adeſt, ad locum ſuum proprium cogi ac diſponi poterit. Id quod cum digitis fieri non poteſt. Hi enim ſunt corporis ſubſtantia: ille autem ventus eſt, corpore deſtitutus. Ideo e loco moueri poteſt, quod in tranſpoſito corpore minime licet. Cęterum eorum, quæ hoc in capite traduntur, non iſta omnino ratio eſt: ſunt enim res congenitæ, ſicut ferro ſua durities, cretæ ſuus candor. Vnde intelligi poteſt, ea ita accipienda eſſe, velut incidunt. Niuẽ enim, vt cadat, nemo prohibere poteſt. Hoc vero euitari poteſt, vt hominem non lædat. Ideoque cum ſperma ſit limbus in quatuor Elementis: eius quoque vires in ſe continebit. Hæ vires iure merito *Impreſſiones* vocantur, ab hominibus ita indigetatæ. Vere enim impreſſiones ſunt. Sed errorem aſtronomorum hic iſtiuſmodi notate. Aiunt, *impreſſionem cœlitus fieri.* Hoc nihil eſt. Cœlum enim nihil nobis imprimit. Effigiem a manu Dei conditam accepimus. Secundum iſtam quales quales ſimus, tamen citra omne medium manus Dei opus ac ſimulachrum ſumus cum membris vniuerſis. Iam quas vel conditiones, vel proprietates ac mores proferimus, iſta vniuerſa cum in-ſpiratu vitę accepimus, cum in-ſpiratu iſto illa nobis inſita ſunt. Morbi autem, quibus affligamur, ex tribus dictis ſubſtantiis emergunt ea ratione, quam explicauimus. In hac quod imprimant, aſtra habent, ſicut ignis ligno aut ſtipulæ vel crocus aquæ aliquid incid t. Scitote ergo, impreſſionem id eſſe, quod à nobis propellere non poſſumus, veluti

Morbi ſeminis qui.

Cæcus viſus nō deeſt.

Sperma limbus.

Impreſſio cœli aſtronomorum commẽtum.

luti sunt morbi, extrinsecus ex limbo corpori introducti. Talis fit etiam impressio in sperma ac specifica, vnde pellimur quidem nos, sed illa expellere vicissim non possumus. Sed de inclinatione quod addunt, itidem nihil est. Quod etenim profitentur, hominem inclinare in Martem, Saturnum, Lunam, &c. aut in furta & similia, id merus fanatismus ac nugamentum est. Imo commodius sic loqui possumus, Martem imitari hominem. Homo enim Marte ac Planetis omnib. potior est. Qui vero cœlum scrutatus est, & hominem nouit, is huiusmodi nihil loquitur: sed id potius censet, hominem adeò nobilem, & apud Deum magnum exsistere, vt imago eius cum omnibus illius actionibus bonis malisq; in cœlo depicta ac expressa sit. Hoc vero inclinatio minimè est. Et quanquam suum errorem ex parte quidem aliqua moderentur, dum aiunt, *astra non necessitare:* id tamen ingeniosum saltem velamentum est. Cœlum ab homine duas diuisiones habet: vnam, quod ipsum in cœlo depingit. Vnde falsò sequitur, hominem hunc vel illum esse Saturninum. Quod idem est, ac si quis in tabula depingatur & effigietur, ac postea homines dicerent, imaginem hanc prototypo suam conferre inclinationem, ita, vt quicquid agat, vi imaginis actus agat. Altera est præludium. Vsque adeò enim exornatum cœlum est, vt omnium hominum futura opera, actiones & mores in eo exhibeantur ac repræsententur. Et hoc præludium aiunt inclinationē esse, quasi dicerent, à preludio eum cogi & impelli, vt hoc vel illud faciat. Omnia præludia saltem sunt vaticinia, quę futura præsagiunt. Sed inclinatio, impressio, constellatio & similia, hic iste limus est, quem Astronomi suis oculis offusum habent. Quod si ipsis id obiicitur, ringuntur. Errores vero ipsorum si ad classem artium superstitiosarum referuntur, ac veræ scientiæ producuntur, dicere non erubescunt, istam esse Necromantiam.

Inclinatio Astronomorum fictitia.

Astronomorum superciliosum.

Sic ergo porro attendite, naturam illam ex his duabus pendere. Vna in semine est. Hæc ex prima Theorica probè intelligenda est. Etsi quidem substantia ac corpora non adsint, nihilominus tamen ex iis generationes procedere possunt. Sic pariter, vbi ægritudo specifica inest, cogitate illam non in radice auerti posse. Eius tamen accidens tolli commodè potest. Sæpe etenim accidit, vt in stomacho, ac intestinis specifica laxatio insit: sic etiá in sanguine specifica lepra inhæreat. Hoc secundum artem dictu idem est, ac si Colocynthis, Turbith, Scámonea, &c. in ventriculo essent: diceretur q; à quodam, *Illum specificum Scammonium siue Colocynthidem, siue Esulam, siue Agaricum, aut quicquid aliud sit, habere.* Aut ita: *Habet specificam flammulam aut specificam aquam, quæ iam innata Lepra aut Morphæa, aut quid simile exsisteret.* Ita enim sæpe pinguedo specifica fit, hoc est, accidit, vt quis ita pinguescat, cum cibi ea caussa minimè sit. Sic & specifica macredo fit, vt multi gracilescant, nullo cibo iuuante. Et hæc quidem Medici in specifica scientia minimè inseruerunt, sed cum imperitis Astronomis eadem obgannierunt, dicentes, *hæc est Melancholia &c. Hic Saturnus, hæc ipsius ascendentis natura.* Nec enim homo ab ascendēte quicquam assumit; sed ex limbo, & à manu Dei conditus est, non ab ascēdente, non Planeta, non constellatione aut similibus. Quasi vero hæc ipsum cogerent, vt aut pinguesceret, aut emaciaretur. In hisce morbis necessarium est certam cognitionem haberi, vt à primà interpretatione cæterorum morborum probe discernantur. Nam sinistre sæpe expenduntur, vt suo loco docebimus, cumprimis vbi de auersione eorum agetur: vbi principaliter de semine spermatis & specificis tractatur.

CAP. VIII.

Iam vero præter hæc omnia corpus in homine inuisibile exsistit, quod ex tribus dictis substantiis minimè constitutū est: hoc est, Corpus habet homo ex Limbo non productum. Huius origo est ex inflatu Dei. Et veluti inspiratus seu halit⁹ quiuis in manibus nostris nihil est: Sic quoque in nostris oculis nihil est corpus illud. Quanquam hoc loco eiusmodi sermone vti cogor, qui mihi vt Medico donari, istoq; sensu intelligi debet, vt Philosophia ipsa de homine pandit. Quæ talis est: Ex sacra scriptura scimus, nos in hoc corpore die iudicij extremi resurrecturos, & de peccatis nostris responsa daturos esse. Iam vero corpus id peccauit, quod ante oculos nostros nihil est. Vnde colligi potest, illud corpus resurrecturum esse. Nec enim rationem reddituri sumus de ægritudinibus corporum nostrorum, aut eorum sanitatibus ac similibus: sed de iis potius rebus, quæ ex corde processerunt, quæ solæ hominem concernunt.

Corpus inuisibile in homine, vnde.

Et hoc

Et hoc quoque corpus est, non quidem ex Limbo, sed ex Spiritu seu halitu Dei productum. Cum autem in carne nostra Deum saluatorem nostrum visuri simus: consentaneum est, corpus ex Limbo natum ibidem compariturum: quod verè caro est. Quis vero nescius sit istarum rerum, quæ fient in clarificatione, quæ per os Dei instituetur, vbi corpus vnum alteri simile futurum est? In carne ergo resurgemus. Iam autem vnam saltem carnem nouimus, non duas: duo tamen corpora, licet vnam saltem carnem, eamq; ex Limbo sumtam, quę subiectum morborum est.

De hoc porro corpore scitote, ipsum præter famem, sitim, ac alia corpori naturali iure debita, naturam stimulantem habere, & instigantem ad ea, quę metam transcendunt. Caro ex limbo natura quidem est, quæ in modo, mensura, ac iustitia sua permanet. Quicquid vero prę ter hanc est, id ex malo procedit, non ex natura. Id ergo ex impalpabili corpore promanat: quod & modum, & naturam prætergreditur. Quicquid enim naturæ ministratur, id in loca ac secessus naturales, ad operationes naturales secedit aut diuertit. Vt, quicquid cibi pro necessitate naturali illi datur, id in ventrem descendit, & porro per secessum emittitur, quod bene fit. Sic & semen Naturæ, in agrum suum, scilicet matricem diuertit, & ibi fructus parit. Quicquid autem præter hæc est, ex malo procedit. Nolim autem me improbum Christianum videri, qui Paulo aduerser, qui mandat, vt *mulierum libidini satisfiat*. Quod ab ipso non ita dictum est, quasi id iustum & purum opus esset: sed saltem vt vitetur adulterium, in quod satiandæ voluptatis caussâ præcipitari possent. Peioris ergo mali vitandi caussâ ea ita dicta sunt. Similiter & de viris. Cum autem hisce proponatur de eo, quod prę ter naturam fit ex altero homine, non de eo, qui ex limbo est: id merito expendendum & explicandum a medico est: vt nimirum inde duo corpora, duos homines addiscat: quæ deinde contra astronomos profetar, corpus alterius subijcientes. Hoc inquam corpus, quod ex ore Dei & non aliter creatum est, vt probetur homo, quid velit, quid nolit, in quo vel bono vel malo ambulare cupiat, quantopere Deum veneretur, & quid in ipsum confidat.

D. Pauli locus explicatus quomodo intelligendus [illegible]

Sic ergo homo vnum adhuc corpus habet, quod illud est corpus, cui Adam ac Eua in paradyso perfectionem adiecit esu pomi, secundum quod integer erat: intellige bonum & malum. Vnde nunc sequitur abundantior quam pro natura esitatio, & largior quam pro siti potatio. Adeo benignus est Deus, vt pro petitu nobis proponat, bona vina, formosas fœminas, electos cibos, splendidam pecuniam: vt per illa probemur, quem vitę modum seruemus, & qui naturæ metam vel teneamus vel transeamus. Hic enim quædam est consociatio duorum istorum corporum, spiraculi nimirum & limbi, similitudinem coniugij habens. Vnde clienti, violationem leges, nationis prauę & adulteræ esse, quæ nullius modum teneat. Insensile enim corpus promissum fecit, nolle se naturale corpus aggrauare, aut vltra modum agere. Hoc si non fit, quid aliud nisi adulterium est, quod debitum arte Deum maximum exhibit? Sed ad hoc propositum quæ faciant, dicere plura mihi non conuenit. Quinimo istis vniuersalem Theoricam, Physicæ ac Chirurgię originem, ac morborum omnium caussam concludamus. Post quam generalem comprehensionē libri sequentes plus informationis ac intelligentiæ conficient in singulis præcipue capitulis seorsim. Et cum istarum rerum declaratio singularem Philosophiam exposcat: locis illis, volente Deo, qui & iam nobis suâ gratiâ alluxit, finiam, vosque adhortabor, ex ista Philosophia vt medicinam illam cognoscatis: vt nimirum in medicina compleatur omne illud, quod in ipsam Deus contulit.

Dei [illegible]

Epilogus ad Doct. Ioachimum de Wadt.

Sic ergo intermittere non potui Excellentiss. Domine de Wadt, quin primum meorum Paramirorum operum librum producerem. In quo diuturnis nocturnisque laboribus id sategi vnicum, vt auditores rei Medicæ discursu isto meo instruerem ac informarem. Ex quo fructus plus emerget, quam nunc opinantur. Non deerunt autem, qui meam in his superbiam ac ambitionem accusaturi sint. Arguent nonnulli furorem. Quidam insaniam culpabunt. Sed hoc vnum ipsis obtendo: quantũ in arte quiuis nouit, tantum de Theophrasto iudicat. Qui in Philosophia corruptus est: is huic Monarchiæ vix idoneũ se sistat. Qui in Medicina humor ita

est, is Theophrastum nunquam elogio exornabit. Qui in astronomia erro est, is mea dicteria omnia nullo loco habebit. Intricatam, nouam, miram, inauditam dicunt esse meam Physicam, Meteoricam, Theoricam, Practicam. Quomodo vero non videar mirabilis ei, qui sub sole nunquam ambulauit? Me quidem non terret multitudo assectarum vel Aristotelis, vel Ptolomaei, vel Auicennae. Maleuolentia me terret potius, quae vbique nunc glicit: velut & iniustum ius, ritus, ac ordo seu consuetudo (vt vocant) Iurisprudentiae. Cui donum datum est, is illud habet. Qui vocatus non est, hunc vocare, meum non est. Deus autem nobiscum sit, protector & conseruator noster in aeternum. Vale.

DE MORBORVM VTRIVSQVE PROFESSIONIS ORIGINE, ET CAVSSA,

Aureoli Theophrasti Paracelsi ad D. Ioachimum. Vadianum Medicum.

LIBER TERTIVS PARAMIRI.

Ad Lectorem.

QVanquam magna mihi quieti temporis pennuria sit, perite & benigne Lector, nemoq; qui id conferat, prodeat: nihilominus tamen, cum praesens mihi sit excellens Dominus Ioachimus Vadianus, Medicinae Doctor, ac vrbis ad S. Gallum consul ac Physicus, praeterire, prout conueniebat, non potui, quin generalem Theoricam vtriusque medicinae ex mea ipsius experientia conderem ac conscriberem. Etsi vero eandem non sine magna diligentia pridem Basileae inchoassem, fore sperans, vt certo multis vsui ea esset: (licet, veritate prodeunte, multi continuo ac saeui trucesq; venti surgere plerumq; soleant) magis tamen magisq; indies credidi hoc me comperturum, vt, qui amarent animam, corpus quoque diligerent, quiq; parcerent animae, eandem & corporis rationem haberent. Sed valde aduersus huius meae sententiae euentus fuit. Hic se ventus ingessit praerapidus. Ideoque te attentum velim, candide Lector. Caue autem, ne quicquam ex primo, secundo, tertioue capite illico iudicij facias: sed lectionem potius ad finem vsque continua, idq;, quod tam paucis pagellis comprehendo, cum tua ipsius experientia confer. Nihil te isti moueant, quos hic tango ac taxo. Trutina ac aestima singula, lance aequa, nullius fauore ac amicitia corruptus. Nam plures etiam (iuuante gratia diuina) libri deinceps prodibunt, super hoc ipsum fundamentum exstructi, qui voluptatis plus tibi conferent. Hoc agnosce & disce. Dab. ad S. Gallum die 15. Martij An. salutis 1531.

THEOPHRASTI AB HOHENHEIM, DE CAVSSA ET Origine morborum.

LIBER TERTIVS.

TRACTATVS TERTIVS.

ECQVIS vero Philosophorum, circa res naturales versantium, non in risum effundatur, dum videat, Medicos illorum plurima, & maximè necessaria oblitos esse ac omisisse, quae ex Philosophiae fundamentis eruta, in ipsis quoque doloribus ac morbis praesentia sese exhibent? Haec tamen illi vniuersa transiliũt: ac id vnum agunt, vt hamum captandae pecuniae exponant, aut suas cum rusticis ac laicis disputatiunculas vrgeant: cum tamen ipsis Philosophus: propter commune ipsorum subiectum, disputationem intentare potius conueniebat. Qui quamdiu cum Philosophia non faciunt: tamdiu, quodnam verum subiectum habeant, ignorant. Porro autem, quia cum Philosophis non consentiunt, nec cum his mutua concertatione pugnare audent: ob id persuasum vobis sit, erronea ac frustranea esse, quaecunque ipsi tractant ac moliuntur. Admodum enim probosum Medico sit, vocari Medicum, ac eum se profiteri, qui tamen Philosophiae ignarus sit ac imperitus. Ex quo quanti errores oriantur, ex sequen- Medicus absque [illegible] nihil.

sequentibus vobis dilucidè patebit.

Etsi antecedens quoque Liber de caussa & origine morborum conditus & inscriptus sit: tamen vnum adhuc restat præter superiora, quod & ipsum caussæ vim habet, & morbos varijs modis gignit. Id vos probè intelligere, & ex ipsa Philosophia accuratè trutinare, operæ pretium est, nimirum, res vniuersas tres substantias continere. Iam vero in tribus illis est quædam egestio, stercus aut excrementum. Nihil enim alimentũ præstat, quod non stercus aliquod, ac excrementum suæ digestionis in se contineat. Hoc vero articulatius ita intelligendum est. Res vniuersæ, quæ aut sunt aut crescunt, ex in seipsis proprium stercus aut merdam continent. Istiusmodi sicut in homine sunt: sic in re qualibet etiã per se. Idem in principio quoque de tribus primis corporis substantijs dictum est. Hoc verò iam porrò de trium illorum primorum morbis explicat, nimirũ quid egestio, stercusve ac excremẽtũ in nobis gignat. Hoc intellecturi, nihil moueamini isto, quod veteres talia obticuerũt. Nã hæc caussa huius est, quod in omnib. reb' nihil intellexerunt. Quid mirum ergo, si nec in hoc perfectiora aut accuratiora tradiderunt? Iam ergo porro ex Philosophia expromam, quod a vobis hic intelligi velim. Scire autem debetis, Omnia crescere ac viuere, ac ob id cibo alimentoq; opus habere. Quod si ergo, vt edãt, opus habent: ventriculũm quoq; & eius virtutem habeant, necesse est. Hinc iam conficitur, quod illa æquè ac homo tam pura quam impura edant. Sua tamen nõ vt homo emunctoria habent: sed quod edunt, hoc intus retinent. Bonum à malo separatur, & in alimentum eius rei conuertitur. Malum secedit ex illa anatomia, suamq; peculiarem anatomiã habet, ac ipsummet quoque in re ista permanet. Sic in re ista stercus ac simul nutrimentum retinẽtur. De hoc stercore, quod ita in nutrimento relinquitur, iam disseram, pleraque tamen ad ipsam Philosophiam reuocans.

Alimentum nullum sine excremento.

Alimẽto egent, quæcunque viuunt.

Huc autem quod spectat, scitote nutrimentum id ad stercus ab homine simul ac vna edi bibique. Ex quo consequitur, naturam hominis id inuicem separare, nec coniunctum in ipso relinquere. Sed quia duplex est, ideo duo quoque fiunt, hoc est, *Natura & Stercus.* Quanquam hominis ventriculus hæc duo non separet. Nam suum saltem stercus à puro separat, non vero rerum naturalium stercus. Id enim cum nutrimento ita vnitum est, vt vnitionis huius separandæ vim ac potestatem ventriculus non habeat: sed officium hoc ventriculo subtiliori, qui est in mesaraicis, in hepate, in renibus, in vesica & intestinis &c. mandat. In his ventriculis illa stercora separantur. Vnde colligite, ventriculum nostrum, hoc est, primum ventriculum, gulæ continuum, id saltem dirimere ac separare, quod putrescit & non putrescit, quod comminuitur, & non comminuitur. Iam vero nihil comminuitur aut frangitur, quam quod caro non est, non est medulla, non os. Quare quicquid homo non est, stercus est. Quod homo est, stercus non est. Stercora autem istarum rerum, non sunt stercora hominis. Sic etiam non franguntur, non homo sunt. Quare intra hominem manent, ac exsistunt. Ideo sunt coct.lia.

Ventriculus quid separet.

Sic ergo quia in homine insunt, quæ inesse in eo non decebat, quæ ipsius stercus non sunt, nec ipse homo sunt, sed rerum naturalium stercora exsistunt; id est, cibi potusq;, sicut prædictum est: ideo describi opus est, quidnam nutrimenta illa in corpore agant ac moliantur. Hæc autem cur peregrina & mirabilia sint, imperitia id eorum facit, qui ista admirantur. Iam vero morbi illi, qui ita gignuntur, alij ac diuersi sunt ab ijs, de quibus in primo libro dictum est. Quanquã hoc verum maneat, quod omnia stercora in tribus illis substantiis sint & maneant, æque ac alia, ab aliis tamen separata & distincta tantùm, quantum distinguuntur homo & ipsius stercus, sicut suo loco demonstratur. Sic etiam inter sese distinguuntur morbi, qui ex homine gignuntur, ab iis, qui ex stercore fiunt, discrimine plane eodem. Ita vt longe aliud ac singulare in his morbis ex stercore intelligendum veniat.

Et quanquam scriptores veteres cum suis asseclis, choleram, phlegma, Melancholiamq; valdè speciosè pro caussis morborum producant: quia tamen ista, ratione & fundamento carent, quis eadẽ magnopere curet ac æstimet? Ista dum commentantur & efferunt, haudquaquã ipsius Philosophiæ fundamenta consulunt, vt nimirum inde videant, se cum suis humoribus locum tueri minimè posse. Cogitate nimirum sedulò, quibus momentis istud probare possint, quod ex phlegmate, Melancholia,

Humores non sunt caussa morborum.

 Sanguine

Sanguine, ac Cholera istiusmodi generationes fiant: cùm tamen tales naturæ in illis non exsistant. Quo vero pacto aliquid ab alio tale fiet, quod ipsum tale nõ est: Huiusmodi morbi sunt *Calculus*, *Arena*, *Bolus*, *Viscus*. Iam de vestris humoribus vos amabo explicetis nobis, quomodo vel *Calculus*, *Arena*, *Bolus* ac *Viscus fieri queant*, cum horum nihil in principio exsistant? Si omnino in homine calculus, arena, &c. fieri debet, tum hæc illi inesse debent, vnde generantur. Si non insint: certè non fient, quod non sunt. Etsi verò pro confirmandis his, multis inductionibus, extra quidem 4. humores, instent: fundamentum tamen ac rationes eorum in hoc æquè infirmæ sunt ac nutantes, ceu sunt in aliis omnibus. Hic nodus est. Quod si pro Poetis Philosophi, pro Canonicis Anatomici, pro nugatoribus veraces illi essent: tum certè in harum rerum morbis, extra quidem humanam conditionem naturamq; æstimandis multo rectius & saniùs procederent.

Vos autem contra scitote, corpus scil. hoc, quod huiusmodi morbos gignit ac profert, esse multiplex: nimirum calculum, arenam, bolum & viscum. Hæc 4. rerum naturalium 4. stercora sunt. Et omnia nutrimenta, quæ res naturales edunt bibuntq;, quatuor hæc genera sequuntur, vt, aut calculus, aut arena, aut bolus, aut viscus. Omnia verò postremò sunt coagulatio, h. e. vltimum esse: seu, postremò vniuersa calculus fiunt, hæc est coagulatio. Primum autem demonstrandum est, stercora vltimam suam materiam in calculo habere. Id, ita fit. Hominum stercora in vltima sua materia habent putrefactionem. Rerum naturalium vltima materia est coagulatio. Hęc iam tibi inuicem aduersa sunt. Nam hominis digestio sua habet emunctoria. Ex his quicquid secedit, vi putrefactionis excernitur. Ea sibi ipsi suscitat virtutem expulsiuam. Nam virtus expulsiua in stercore ac excremento consistit, non in hominis natura. Illa vero in reb. naturalibus minimè inest. Talia itaque si sunt, sunt coagulatiua ideoque hac de caussa, quod nutrimenta sua sumant a suis similibus. Plantago enim edit plantaginem, acorus acorum, & sic de cæteris. Iam vero in huius nutritionis principio omnia in coagulatione sunt: eaque se resoluit in nutrimentum. Quare illud, quod non digeritur in hoc, a quo editur, in coagulationem eius redit, ex quo prouenit. Ista enim resolutio ex coagulatione abit: quæ duplex est. Vna, quæ nunquam coagulatur, hæc est nutrimentum. Altera, quæ coagulatur: Hæc est stercus. Nam veluti in homine, quod homo non est, fit stercus: sic etiam hic. Quare resolutio multiplex est, in forma calculi, in forma arenæ, in forma boli, in forma visci. Ex quatuor his fiunt calculi, arenęq;: quę vocari debent vltimæ materiæ stercoris nutrimenti, hoc est in rebus naturalibus. Hæc vltima materia duobus modis explicatur. Vno per seipsam in Microcosmo. Altero per hominem in seipso, hoc est, in illis morbis, de quibus hic Liber tractabit. Vltima materia eorum, quæ per se fiunt, sunt lateres terræ. Nam hæ res omnes edere opus habent. In principio autem tantùm viscus est: huius tamen naturæ, vt, quamprimùm extra corpus ejciatur, coaguletur. Quatuor elementa id exturbant: non res crescentes. Res etenim crescentes in seipsis se sustinent. Scitote ergo, id quod arescit, stercus, in se habere: quod secedit, nutrimentum esse sine suo corpore. Qui lignum præparat, ex eo Duelech facit. Qui parat herbam, ex ea Alabastrum & similia condit. Hæ sunt vltimæ materiæ stercoris rerum naturalium. Omnino enim quod ardet, in se sulphur continet. Si cinerescit: salem habet. Si effumat, Mercurium habet. Iam, si hæc tria continet, similia horum quoque excrementa habet: non vstilia, sed calculosa: non effumantia, sed coagulata: non cinerescentia, sed in forma consistentia. Hoc ita intellige: si lignum cinerem, cinis salem, sal lapidem reddit: tum hoc scitote, quod Mechanicus in corpore ista ita cõstituat, & suam vltimam materiam in corpore manifestet. Quis rusticorum in ligno videt oleum? Nemo. Quis in lapide aquam quærit? Nemo, præter vnũ Medicum. Sic vicissim etiam in eo quærret, quod non est, vt sit; hoc est, in oleo lignum, in aqua lapidem. Hæc iam est Philosophia adepta sagax.

Vt ergo comprehensum est, horum genera 4. sunt: *Calculus*, *Arena*, *Bolus*. *Viscus*. Quatuor hæc in corpore quæri necesse est, h. e. in nutrimento. Nutrimentum enim corpus est. Quod si ergo in corpus ingrediuntur, ibidem nascuntur, prout spiritus operatur, qui eius loci Mechanicus est, h. e. faber istarum rerum. Hic ergo Liber in suo genere

Resolutio duplex.

Duelech est lapis spongiosus.

Ardor à sulphure, cineratio a sale, effumatio à Mercurio.

Nutrimentum suis similibus est.

Morborum tartareorũ 4. genera.

genere de Tartaro merito inscribitur. Quælibet enim vltima materia rerũ nascentium, si in corpore separantur, Tartarus vocatur. Vnde Tartarus etiam, lapis seu calculus, arena, bolus, & viscus cũ est, tum vocatur. Proprius ergo de Tartaro iam Liber sequitur, quomodo is nimirũ cum suis specieb. intelligendus & accipiendus sit. Quib. hactenus conclusũ est, quod Tartarus saltẽ sit excrementũ cibi potusq; per se, qui per hominis spiritus ita coaguletur. Quæ excrementa, nisi cũ propria sua expulsiua virtute cõmisceantur, & in permixtione eijciantur, tum ex illis id generatur, quod deinceps tradetur. Sic nos tartarum & edimus, & bibimus: qui in nos ingressus, nisi cum excrementis nostris permisceatur, & cum mole illorum excernatur, in corpore restes manet. Vnde deinceps multiplices morbi emergunt, modis quidem plurimis, qui tamen hactenus nec a priscis nec modernis medicis explicati sunt, non quidem ex ipsorum inuidia & maleuolentia, sed ex inscitia potiùs & ignorantia:

Tartarus quid?

Tartarus cum excrementis cibus alluitur.

Deinceps verò primò sciendum est, quomodo tartarum assumamus in leguminibus, vt hordeo, pisis, &c. Nam ista omnia in se tartarum habent. Certum est autem, tartarum fieri ex mucilagine seu limo eorum, quem reddunt, ac ipsorum crassa substantia, quę ex sola vltima materia gignitur, hoc est, ab eo quod dulce est. Quare omnes quoq; escę, quæ cum mucilagine coquuntur, aduersus calculũ exhibẽtur. Quod si verò per coctionẽ viscidita sadimitur, tũ in eo frangitur, quod materia illa cũ excrementis aliis secedit, quę alias adherescere & agglutinari solet. Sic ergo Bitumen, viscus mucilago, glutẽ leguminũ, nihil aliud est, quam materia stercorũ, quæ in corpore in lapidẽ aut arenã abit, quoties in vltimam suam materiã vertitur. Æque & de lacticiniis persuasũ habete. Ista bolarem materiam, id est, argillosam suppeditant. Hoc ita accipite: Lacticinia omnia bolum in se continere. Ex bolo fit tartarus, nisi cum excrementis aliis extrudetur. Sic & carnes & pisces bolum in se habent. Scitote ergo, legumina stercora sua reddere viscosè: pisces autem & carnes, & lacticinia bolaricè, hoc est, argillosè. Ex his duobus duo iam stercora attendite. Præter hæc ex cibis tartara alia nulla gignuntur, quã tartarum boli, & tartarum visci, vna cum suis speciebus, prout legumina, carnes, frumenta, herbæ, &c. separantur. Caules enim, radicesq. ac frumenta sub leguminibus cõprehenduntur & intelliguntur. Medicus ergo in præscribẽda dieta istiusmodi morborum hanc nauare operam debet, vt tartarea ista genera & stercora cum putrefactionibus & excremẽtis vẽtriculi, eorumq; expulsiua virtute commisceantur. Extra enim hanc præparationem aliá viá regimen ac diæta minimè præstitui potest. Nec enim abstinentia quicquam facit. Tum nec separatio vllibi est, præterquàm in homine.

Tartarus ex qua materia. Tartarus ex leguminibus.

Similiter & in potu vini aut aquæ, aut quicquid potus nomine venit, duplicia excrementa habemus. Primò autẽ sciendũ est, potus eos, qui ex fructibus arborũ, vt pyris pomisq; parantur, vino ac aquæ comparari. Cereuisia autem, & quicquid ex leguminibus extrahitur, vtrumq; in se tartarum habet, tam leguminum, quàm ipsius aquæ, vnde paratur. Ideoq; istiusmodi potus correctionem suam in eo habent, quod cito permeent aut perfluant, nec diu in corpore morentur. Et quo digeruntur minus, eo melius. Fortis enim digestio, cita ad generandum calculum operatio est: minus autem, quæ leuis est. Nulla enim vnquam leuis digestio aut calculũ aut tartarũ peperit. Digestiones autem calidæ ac validæ, tam sunt rapidæ & fundamentales, vt nihil prætermittát, quòd non separent. Et hoc in caussa est, cur in vno homine tartarus magis reperiatur, quàm in altero; prout nimirum in illis locis digestionem cum separatione fortiorem imbecillioremve habent. Cæterum de huiusmodi ægro, scitote, in eo tartaros duos esse, qui secundum regionis illius naturam ac conditionem denominantur. Vnde persæpe accidit, vt medicina quædam in hac regione, alia in altera ad ista tartari genera conducat: in alia verò minùs. Huius caussa est multiplex proprietas vinorum ac aquarum, quæ regiones istæ proferunt ac gignunt.

Tartarus ex potulentis.

Cereuisia tartarum duplicem gignit.

Tartarus quando magis, quando minus gignatur.

Tartarus cur in aliis paucior, in aliis vberior.

Tartari varietas ex varietate aquarum.

Porro verò conspicitis, quomodo in vino tartarum, in aqua lapis viscosus gignatur: quæ interdum per seipsa secedũt, & vasis adhærescunt: interdum minus: Vtcunq; tamen separentur, verus tartarus semper in illis remanet, nec elicitur aut extrahitur vnquam. In rebus esilibus id quidem non fit: sed tantum in potabilibus, quæ simul & copiam excrementorũ habent, & ad ea retinenda nimis infirmę existunt. Vnde fit, vt a seipsis separentur. Iam verò genus aliud in vino, aliud in aqua hæret. Sic & eorum vltimæ materiæ

à se inuicem distinctæ sunt. Quod autẽ hic calculus, illic arena generetur: id vniuersum ex conditione & natura, illius regionis prouenit, ita, vt vtraque præsto sint calculus & arena. Tum & multoties calculus cum excrementis eiicitur, cum arena maneat: & contra, eliditur arena, relicto calculo. Idem & in hac regione fit, in illa minùs. Innumeri enim & diuersissimi sunt homines, in quibus calculus, id est tartarus gignitur: in quibus omnibus peculiares ac diuersæ naturæ seu generationes reperiuntur: sicut suis capitulis declarabitur.

Rari sine tartaro.

Tartarum ergo bibimus cum vino, cũ aqua, cum succis arborum. Qui nisi à digestione imbecilla non excernatur & nõ separetur, impossibile est hominem reperiri quenquam, qui tartaro non affect⁹ aut grauatus sit, quocunq; corporis loco id fiat. Quod sedulo attendendum est.

Idem etiam de natura coagulationis, indurationis, formę, speciei, &c. censendum est, quod gignantur nimirum pro conditione alius loci, ciborum ac potuũ. Sic enim contingit, Heluetium calculo Norimbergensi aut Westerburgensi corripi, ex illorum locorum leguminibus ac frumentis. Sic hæ nationes vicissim calculum Helueticũ sentire possunt ex horum lacticiniis. Idem etiam de Sueuis, Bauaris, Alsatis, Francis, &c. verum est, prout hi illorum potibus vtuntur. Sic etiã extraneus, qui peregrinatur in Lusitaniã, in Apuliam, in Angliam, in Sueciam, &c. si is deinde in Germania resideat, separationem lapidis, quę multis annis dilata est, successu temporis sentire potest.

His iam Tractatum hunc primũ claudamus, postquam abunde satis definiuimus, quomodo nimirum tartarum forinsecus assumamus, nec ipsum ex nobismet ipsis gignamus, vt ex prædictis patet. Ideoque de generatione calculi qui sentiunt aliter, in aperto errore versantur ac ignorantia. Leuis fundamenti indicium id est, quod nutrimentorum ac hęc consequentium excrementorum naturam ignorantes statuunt, ciborum, substantiã viscosam tartari caussam existere: nec tamen, & quæ & quid ista viscositas sit, quive aut quando aut vnde calculus gignatur, addunt. Nec enim id satis est dicere terram arbores gignere & parere herbas: sed id addendũ est, qua ratione, quo modo: illud vel rusticis exploratum est: sed medici, de terrenis cognitio altior & perfectior esse debet. Quin & coagulationem ponis: sed quid ea sit, ignoras. Calorem quidem aliquem producis: sed vnde calculus oriatur, & quidnam potissimum sit, id omittis. Hæc omnia tuæ stoliditatis & inscitiæ argumenta sunt: sicut eam vbiuis locorum prodis, dum in principiis medicinæ te probè nondum versatum esse profiteris. Damnum vero temporis fit, quod istis nugis impendatur: quibus te cumprimis dignum facis.

De tartaro error nonnullorum.

TRACTATVS SECVNDVS

LIBRI III.

CVm rerum naturalium ac plantarum alimentum ex resolutis lapidibus, in quas deinde iterum coagulantur, trahatur: sciendum primò est, quod è lapidibus oritur (velut id Philosophia demonstrat, nec probare hujus loci est) in lapides iterum degenerare, per nimis celerem & subtilem calorem digestionis, quæ ipsa, res huiusmodi separat, non autem gignit. Nec enim ea lapides gignere potest, cum lapis non sit. Vbi vero lapides sunt: ibi separare potest. Facta istã separatione à nutrimento & excrementis: tum in operationem suam procedũt, prout se spiritus ille habet, qui spiritus salis est, & originem ex excrementis accipit: alius nimirum abit in lapidem solarem, & cinerẽ; alius in lapidem alium, & aliam formam caussamq;: vt planius in sequentibus docebitur.

Quo quid cõstat in ad scdũ.

Ex hoc iam persuasum habete, spiritũ salis ipsa tartara coagulare & formare. Coagulationẽ hanc & formationem instituit secundum locum, in quo versatur. Inest enim in toto corpore. Sic etiam spiritus sulphuris: sic etiam spiritus Mercurii. Hi autem nihil negotii habent cum hisce excremẽtis & morbis tartareis. Nec enim iis quicquam addunt aut demunt: nihil separant, nihil formant. Solus salis spiritus id præstat: Qui quoniam materiam lapidis inuenit, in eam operatur velut calor solis: cui spiritus salis similis existit. Is si mucilaginem aut viscum reperit, tum exsiccat. Et quicquid in coagulatione est, id ipsum fit, pro officio eius. Quia vero illa non est spiritus salis: ideo materias lapidales in lapides mutare nequit. Sic & de cæteris lapidibus. Nullus enim est, hoc qui ius teneat. Solus salis spiritus lapideam materiam in lapides conuertit, hoc est, in vltimam suam materiam deducit. Documentum in cibis etiam est. Hos nullus calor, nullus ignis, nulla

Tartarũ coagulat spiritus salis solus.

Tartarus ex quali materia.

nulla digeſtio in ſuam materiam vltimã deducere poteſt, præter ſolus ventriculus hominis, qui hanc poteſtatem habet. Ob id multi errores in arte Vulcania committuntur, quibus non rectà vià, vltima materia deducitur.

Multi ſunt, qui putrefaciunt: nec tamẽ ob id ea via vltimæ materiæ eſt, verum illa aberratio eſt. Ideo illud non corporis calor præſtat: ſed ſpiritus ſalis. Is qualis ſit, ſolus philoſophus cognouit, minimè Medicus. Hæc ergo cum taliter Philoſophia doceat, quibus ipſum quoque Medicum acquieſcere fas eſt: propterea iſta hic omitto, & vlterius ad ſeparationem me confero, quomodo ea in ſequentibus fiat, ac vt ex ea genera tartari oriantur, & qua ratione per ſpiritum ſalis eo reducatur.

Tartari generatio & modus. Principio, quicquid edimus ac bibimus, id os accipit. Hoc vero aliter non retinet os, quam infundibulum: in quod quicquid effunditur, in ſubiectum doliũ defluit. Hæc vero per os facta permeatio inanis non eſt: ſed & ipſum os tartarum aliquem retinet: quia nimirum in ore calor eſt digeſtionis & non complexionis, nec Elementorum, nec humorũ, ſed ſolius digeſtionis. Calor digeſtionis virtus alia eſt. Alterius enim caloris officium eſt potius & maius. Quare quicquid in os ingerimus, id non minus in digeſtione eſt, ac ſi eſſet in ventriculo. Poſſibile eſt os edere, & id in ſe continere, nec quicquam in ſtomachum abſorbere, præterquam id, quod in ore digerit. Nam in ſtomacho edere, ruſticum eſt alimentum: edere autem in ore, nutrimentum nobile exſiſtit. *Edere in ore & edere in ſtomacho quid.* Qui in ore edunt, non cacant. Cacant autem, qui in ſtomacho edunt. Illi tamen in ore edentes, mingunt. Ideoque ſanctorum multi ſe ſuſtentarunt: cũ tamen putarẽt homines, ipſos, quia ſtercora non redderẽt, nihil quicquam ediſſe: cum tamen os vnum toti alendo corpori ſatis ſit. Sic ergo virtute iſta os digerit, & naturale excrementum ſeparat. Hoc vero, quia, vbi adhęreſcat, non inuenit: dentibus agglutinatur. Cætera enim os conſtituentes partes, vt fauces, lingua, vuula, gingiua, humidiores & glabriores ſunt, quam vt id ipſis adhæreſcere queat. *Tartarus cur faucium partibus nõ adhæreſcat.* Sic ergo in dentibus tartarus gignitur. Nec à potu ſolo: ſed & à cibo, prout eius natura ac conditio eſt. Quod ſi vero in ore permanens quædam concauitas & capacitas eſſet: tum id in plura genera faceſſeret, nec in ſolũ abiret tartarum, prout plura etiam genera inueniũtur. Quæ formę ad coagulationes propter lubricitatem loci fieri minime poſſunt.

Quare in ore nihil aliud fit, quàm prima ſeparatio excrementi naturalis, dentibus adhæreſcentis. Vnde poſtea ſequũtur putrefactiones gingiuarũ, exeſiones dentium, dolores & cruciatus, & ſimilia, nimirum ex natura acrimoniæ, quæ tartaro cuilibet addita eſt. *Tartari dentium causa est, tartari natura acris.* Ideóque paroxyſmum dentium ex tartaro, cum paroxyſmo calculi in vaſis conferre debes; ſicut plura de his in peculiari capite.

Illud ergo ex ore, porrò in ſtomachi os deriuatur. Vbi hoc ſciẽdũ eſt: id quod deſcendit, non illicò, ac in momento, in fundum ſtomachi illabi. Sed in ore ſtomachi alia digeſtio intercidit, ſimilis illi, quę in ore erat. *Tartarus in ore ſtomachi.* Vbi hoc accidit, vt in iſto nihil minus tartarus adhęreſcat, ac in dentibus. Materia enim, ex qua conſtructus eſt ſtomachus, hanc naturam & aptitudinem accepit, vt tartarum concipiat, & eius adhæſum admittat. *Tartari ſtomachi orificii qui morbi.* Quo facto, morbi ſingulares oriuntur, velut ardor gulæ, anguſtia diaphragmatis, ac compreſſiones, torturæq; aliæ. Quin & paroxyſmi oriuntur, paroxyſmis calculi ſimiles. Hoc loco repetendum eſt, fieri perſæpe, vt per aſcendentis è ventriculo cibi vaporem ac fumum, talis quoq; tartarus gignatur. *Tartarus ex cibi vapore.* Veluti, cùm vinum deſtillatur, tartarus adeo ſubtilis eſt, vt vnà aſcendat, Iſta enim via non eſt, ſeparandi eius vltimam materiam excremẽti. Ideo is vnà ſimul tranſuolat. Attamen, ſi alia & vera induſtria adhibeatur, tum tartarus in vino ardente ſeparatur, non ſecus, ac in vino alio: quem deinde ſpiritum vini vocant, qui vini tartarus eſt: id eſt, tartarus vini eſt, qui cum excrementis reſiccatus eſt. Is ita generatur. Quare ſi id in ſtomacho fiat, vt ebulliat, ac tartarum eleuet, tum in opificio iſto plus acrimoniæ adſciſcit. Vna quælibet enim res deſtillata ac digeſta in ſua natura acuitur. *Deſtillatio omnia acriora reddit.* Iam vero dolor ſeu ardor gulę multis à cauſſis fit. Aliquandò enim eſt calcinatus tartarus, aliquando ſal, & ſimilia alcalia, prout eorum natura ſe habet. Hæc omnia gignit ac fabricat natura, ipſo hómine nihil ineptius. *Ardoris gulæ cauſſa.* Vnde deinde magnitudo & multitudo dolorum emergit, ſi ita ardeant ac ebulliant, velut ab aqua calx. Fit etiam ſępe, vt æſtuatio huiuſmodi in ſtomachi ore aut à cibo, aut à potu, aut à ſale inducatur: quæ omnia

probe

notanda sunt. Cum enim tartarus vnius naturæ sit: vniformem etiam paroxysmũ cõcipit ab ingesto cibo, potu, vel refrigeratione vel exercitatione, & similib⁹. His adde paroxysmũ calculi, & ipsum pro sua natura, ac conditione. Hoc ergo modo in ventriculum introducitur. Sæpius autem fit, vt in stomachi ore tartari reperiantur ad prædictum modũ, & cũ illis calculi quoq; variæ formæ, qui dolores cõcitant iis similes, qui a bile gignuntur. Hi ab Auicennistis ac Galenistis quidẽ expurgantur, sed non exturbantur. In ventriculo quoque accidit, vt tartarus ibi adhærescat ex calculis, bolis ac similibus, æquè ac in dentibus: non vero à limo. Qui calculi aut tartari ventriculi virtutẽ infringunt, illumque mutant ac alterant ad varios morbos ac dolores, sicut hisce morbis peculiare capitulum inferius assignatum est. Nec verò hæc tantum fiunt: verum interdum etiam lapides meatus inferciunt, vt aluus cohibeatur. An vero non æquum est, ea hic proferri & explicari, quæ tot sæculis ex inscitia suppressa latuerunt. Errores enim priscos videte: Quotus quisq; purgationibus sollicitatur, cum tamen nulla necessitas poscat, vt humores ac viscositates, aliaque, quę in vẽtriculo hęrent, educantur: Nec enim tantum illæ nihil iuuant: verum res ipsa indies insuper periculosior fit. Purgationes enim tartarum non educunt, aut exigunt. Nisi enim fit, vt calcinatum tartarum in arenam reductum noueritis, illiusq; transmutationem tenueritis: vestrum omne molimen, conatus vniuersus, frustra impendetur. Sicut ergo jam in ventriculo sua tartari genera videtis, quorum varia esse, & ventriculo adhærescere, adeoque à spiritu salis coagulari possunt: ita nunc porrò attendite, quod ardor, compressio, exæstuatio, & moror animi ita se habentes, quasi mola aliqua, aut glans, aut lapis aut truncus opprimeret, quod inquam ista omnia a tartaro prodeuniant: qui vnus regulas veterum vniuersas confundit & annihilat. Illi enim omnes reductionem tartari neq; vnquam intellexerunt, nec nôrunt, multo minus hodie eam sciunt. Ideo cũ certo pudore ac opprobrio medicantur, suisque Receptis iugulant homines ante cõstitutum tempus. Inuenêre, quæ non inueniri oportuit. Sed alia illorum sapientia non est. Reduc, & te extricabis.

Medicorum imaginis opera circa tartarum.

Vt autem rem clarius intelligas, duo saltem modi sunt, quibus in homine quolibet Tartarus nascitur, à se tamen ipso distinctus. Vno modo nascitur ex cibo, altero, à potu. Qui a cibo fit, is ad intestina vadit, & hinc per aluum excernitur. Alter ad hepar & vesicam contendit, & sic secedit. De primo, prius: de altero posterius dicemus. Principio autem repetite vobiscum, quę supra dicta sunt nimirum in ore, in stomachi ore, & in vẽtriculo tartaros generari. Iam vero isti morbi peculiariter distinguuntur ab his, quos deinceps enarrabimus. Nimirũ isti tartari, qui ex cibo pariter & potu vniti sunt, commixtura vna fiunt. Id obseruandum est. Nam calculus, qui ex cibi tartaro illic gignitur, solutu facilior est altero, qui ex potu nascitur. Explicatio alia est eius, qui a potu: alia itidem eius, qui ex cibo fit: & tamen præ calculis ac tartaris cæteris vniuersis, naturam ac proprietatem aliam habent. Quæ differentię ob id merito in cura singulariter notãdæ sunt. Illa enim altera facilior est. Quò enim longius ab ore ad emunctoria: eo durior & firmior coagulatio à spiritu salis. Subinde enim magis ac magis tartarus destillatur, subtiliatur & præcipitatur: & quò longiùs peruadit, eò accuratiùs attendendus est. Ille itaque qui in ore, est facilimus. Qui in ore ventriculi, secundus. Tertius & ex tribus contumacissimus, qui in fundo vẽtriculi residet. Hinc porro, qui à ventriculo remotior in intestinis, adhuc pertinacior: obstinatissimus autem, qui in hepate, renibus, & vesica. Is enim, qui in intestinis, à cibo est. Ideò lenior illo, qui in meatibus vrinariis. Cõsequitur ergò vlterior diuisio viarum illarum geminarum, cum suis conditionibus ac naturis. Atque vtinam, ceu fas erat, hæc dudum ante me præstita & explicata fuissent: tum certe operam suam illi laudabilius collocassent, & plus emolumenti attulissent, quam suis integumentis faciunt, quibus Galenus, Rhasis, & Auicenna cum suis commentariis tantopere insolescunt ac efferuntur.

Tartari à cibo quæ meta: Tartari à potu quę meta. Tartari quæ sedes præcipue.

Tartari à cibis qui differant à tartaris potus.

Tartari distinguntur sedi loco.

Medic. reprehensio.

Sicut ergo separatrix vis in ventriculo condita est, quæ purum ab impuro, stercus ab alimẽto discernit: ita duplex quoque stercus ex cibis producitur, nimirũ ex rebus seu cibis cibalibus, & potabilibus. Hoc ita accipite, vt intelligatis, multos esse cibos, qui pręterq iam quod cibi sint, etiam potus existant: item multos potus esse, qui etiam cibi sunt, & ad id vehant, quod potu pascunt. Vnde iam tartari generatio vna consequitur, non duæ. Et licet

Tartari vari a potu.

Tartari à cibo & potu.

Separatrix in ventriculum.

Cibi potu'ales, Potus cibales.

licet ex duobus origo sit: commixtura tamen vnum saltem genus facit. Illud in suas species diuiditur, prout cuiusque natura est. Et quanquam hoc loco fors statuendum esset, a potu plus causæ, quam a cibo esse: id tamen præsumi non opus est, non potus, nisi sub forma potus aut cibi ingrediatur. Sic enim in via potus etiam intelligendum est, hoc est, si proueniret à potu ciborum; hoc est, qui in cibis est.

Tartarus intestinorum. Cæterum de intestinis regulam generalem obseruate. Omne stercus ex ventriculo ea peruadit. Iam vero in ipsis cómoratio longa est, priusquàm egrediatur: ita vt in isto loco diù moram faciat. Ibi ergo tartarus agglutinatur, sicut dictum est. Is in ventre varios morbos suscitat, quorum numerus infinitatem excedit. Ex eo nempe magna ex parte colica gignitur, vt etiam tormina ac torsiones ventris tam superioris quam inferioris, oppilationes, profluuia, & similia. Præcisè enī scire debetis, tartarum hunc similes paroxysmos facere cum calculo vesicæ, hoc est, paroxysmum vnum esse. Itaque si calculus dolorem ciet in suo loco: tartarus quoque excruciat. Et quod a vesica in lithiasi & stranguria proditur: id ab intestinis in colica ac torminibus manifestatur. Et sicut nouistis, à calculo vesicæ neminem resolui in membris infra cingulū constitutis: sic scire hic quoque debetis, in omnibus membris æquabilem resolutionem fieri. Nec enim vel deorsum solū, vel sursum; verum per vniuersum corpus tartarus iste vagatur. Ideo in peculiari suo capitulo originem Colicę diligenter animaduertite.

Tart. intestinorum morbi.

Medicorum reprehensio. Sed magnus error à veteribus in huius morbi descriptione admissus est. Sæpiùs enim factum est, vt tartarus iste in intestinis tantam constipationem mouerit, dum nimirum veluti tartarus vini aliquibus intestinis adhęsit, & adipi, ac mollib⁹ eorum partibus insertus, subinde cumulatus est, nec sui quicquam emisit: vt neque purgationes, nec syrupi, nec clysteria, nec quicquam aliud auxilio esse potuerit.

Ex tartari lapide obturatio monoculi. Multoties etiam coagulatio facta est: quę diuturnitate temporis, continua superinductione eousque increuit, vt tandem lapis in molem maximam excreuerit: qui nihil præterlabi sinens, monoculum, vbi crescere solet, violenter occlusit & obscurauit. Quę generatio silici similis exsistit, cui subinde limus vnus post alium adhęrescit, dum tandem grandis lapis ex eo fiat: Eius enim in aqua tale incrementum est. Ideo vero, quia tartari multa genera exsistunt, velut sunt calx, Duelech, itē alius asper, glaber, Mercurialis, Aluminosus, &c. hinc quoque tam variæ Colicæ (vt vocantur) generantur. Sed hoc tamē sedulo cauete, ne tartarum aut pro Colica, aut ventositatibus habeatis. Is enim error nobilis est. Valdeque res indigna est, tot Italos Gallosque Medicos, comprimis in monte Pessulano, Salernæ, ac Parisiis degere, qui omnes de palma concertant, & reliquos despicatui habent, & tamen nec quicquam sciunt possuntq;, manifestéque deprehenduntur, quod in lingua omnem suam artem conditam habeant, quæ mera blateramenta proferat. Non verentur imperare clysteria, etsi mortem quidem inuehant: & tamen sic probè curata omnia putant. Altè gloriantur de accuratis & subtilibus anatomiis, & tamen nondum obseruarunt, in dentibus tartarū adhærescere: ne de aliis quid dicam grauioribus. Hi nimirum oculati sunt medici, quorū naso perspicillo nullo opus est. Quid vestra quæso est autopsia & Anatomia: quam ne tantillum quidem calletis? Hos æmulantur Germani quoq; cuculi Medici, qui fures ac similes secādo inspectant: vt & recentes exclusos moriones. Et cum omnia peruiderunt, paulò minùs nihilo sciunt. Sic ergo in stercore & cadaueribus quasi strangulantur. Quo facto Requiem captant. Vtinam vero visitarent ægros.

Medicorum reprehensio.

TRACTATVS TERTIVS.

SEd iam de altero modo calculi, vrinę excrementa attinentis, disquirendum quoque est. Id hoc discursu fiet. Quod si fiat, facta separatione potus ac cibi à stercore, & illis ad hepar amandatis: scitote, inde quidem vrinam generari extra regionem ventriculi: hoc est, primo nutrimentum attrahitur ad hepar. Per istam attractionem vrina separatur à nutrimēto in venis mesaraicis. Ideoq; notate hepar nihil ad se, quam quod suum est, prolectare, hoc est, illud, quod nutrimentū est. Alterum, quod superfluum est, illud transcurrit, & ad vias vrinarias depropenat. Æquè enim ac pluuia stillatim decidit si generatur, non vniuersa simul aqua, sed guttalis generatio ea est, quæ taliter etiam decidit, sicut in Mechanicis traditur: sic pariter accidit cum materia nutrimenti ad hepar pertinente. Ea cum vrina permixta

permixta est, & ex vrina attrahitur, ita vt vrina iam sola remaneat. Hæc tandem per propriam virtutem expulsiuam ad vesicam, & inde foras exturbatur.

Sed nutrimenti tractationem in suum locum differamus: de quo plenius in tractatu sequēti differemus: agamusque hoc loco de Tartaro vrinæ, hoc modo.

Tartarus vrinæ.

Ille iam velut extra regionem ventriculi inchoatur, & per meatus suos deducitur: sic illis quoque adhæresit, & venas Meseraicas, porosque ac alia, quæ permeat, obstruit ac oppilat. Vnde postea variæ oppilationes & similes punctiones nascū-tur, quæ falso sanguini adsignantur, vt etiā humoribus alijs.

Tartari vrinæ morbi.

Sicut enim ardor gulæ, & compressio vētriculi inducitur: sic hęc quoque. Et velut in intestinis Colica generatur: sic hic dolores alij, pro natura ei9 loci, in quo tartarus situs est. Frequenter etiam fit, collectionem ibi nimis magnā esse, ita vt propter hunc tartarum nutrimentum permeare non possit. Eo ergo in ventriculo relicto, sequuntur vomitus, inappetentia cibi, tabes membrorum, paroxysmus calculi &c. hoc est, velut febris quædam cum frigore & ardore, ceu pestis, pleureтis, & morbi similes alij: cum tamen ista vniuersa vnus saltem paroxysmus tartari sint, sicut etiam erysipelas magna ex parte suam ex tartaro originem sortitur.

Similiter etiam scitote, quod si hæc materia nutrimenti & vrina in vno meatu conueniunt, & ad vias suas pergunt: tunc eo transitu nutrimentum extrahitur.

Nutrimenti quantitas.

Vnde sequitur, necesse esse, per omnes istas venulas, quæ hepar constituunt, tùm vrinam, tum nutrimentum peruadere. Iā vero vrina nutrimentum præcurrit in hepar, per venas nimirum expressa. Quæ si diutius ibi moretur, nec celeriter ac expedite transfluat, sed à calore celeri digestionis afficiatur & siccetur: tum tartarus in hepate relinquitur.

Tartarus hepatis.

Quæ materia etsi quidem retineatur, perinde tamen se habet, ac si à sole resiccata esset. Ideo tartarus tamen nullus adest, sed adest spiritus salis. Is concurrit, & materiam in tartarum coagulat, secūndum eam formam, cuius materia prima capax est. De illis ergo venis seu meatibus sciendum est, quod ita obstructæ, certos hepatis morbos pariant. Videtis enim, quomodo morbi in vesica operentur, vt nimirùm erodant, exedant, excauent, doloresque morbos alios plurimos inducant. Ista multo verius de hepate quoque credere debetis. Hepar enim origo multorū morborum est, veluti pars admodū nobilis, quæ membris plurimis, atque adeo omnibus famulatur ac seruit. Hepar si afficitur, noxa non leuis est, sed magna & multiplex.

Tartari hepatis morbi.

Itaque ab illo peculiaris generatio hydropis, & febris, & hepatidis, & morborum plurium, maxime variarū erysipelatum est, quemadmodum suis capitulis explicabitur. Ad augendam medicæ professionis auctoritatē multò cōnducibilius fuisset, si perspecillo naso admoto hunc tartarum cōsiderassent prius, quam de caussis hydropis ac morborum aliorum scripsissent, quos ipsi ex hepate deducunt.

Medicorum reprehensio.

Nec enim euentus astipulabitur, hydropē ea ratione gigni oririque, veluti de hoc ipsi blaterant. Magnus iste & grandis defectus est tot Doctorum, Dominorum, Magistrorum ac Baccalaureorum Academicorum, quod in hisce oculatiores non fuerunt, sed cataractis tā obfirmatis excæcati sunt. Miror equidē, qua fronte, cum vsque adeo cæci sint, sese mitrem impositis rubellis tiaris exornare ausint, qui tamen vbi sua capita gestent, vix palpare possint.

Sic ergo vrina peruadens ad vesicam, contendit per vias peculiares ab hepate in renes directas.

Vrinæ quæ viæ.

Eæ viæ seu meatus isti, nihil aliud, quam crudam & immaturam vrinam continent. Et quemadmodum excrementa ventriculi in ipso nondum resiccata sunt, vt nec in intestinis, sed in monoculo primum formam suam accipiunt, eā nimirum exsiccationis horā, quā virtus expulsiua in ipsis generatur: sic in vrina quoque sciendum est, eam, quò vesicę propior est, eo subtiliorem & conformatiorem existere: non quidē, quasi meatus illi, qui intermedij iacent, suum alimentum ab vrina hauriant, sed quod calor illam perfectius excoquat, & subinde magis depuret ac clarefaciat. Quod ipsum etiam intestinorum stercoribus accidit. Intestina enim à potu nullum alimentum sumunt, sed hoc à locis & partibus alijs alliciunt. Quod verò cùm stercus, tùm vrina, ita præparentur, caussa ea est, quod paulatim vnaquæquelibet res maturescat, vsque dum ad locum suum natiuum perueniat. Sic etiam potus, sic vrina, quæ sensim maturescit, dum in vesicam illabatur: ibi enim perfectè maturuit & depurata est: veluti pyrum, quod à mense Maio crescere incipit. Si ad autumnū peruenit, maturum est. Ante id tempus maturum nondum est, nec etiam pyrum

Tartarus vasorum vrinalium.

est,

est, Sic ergo cognoscite, quod in viis illis, quæ inter hepar & emunctorium interiacent, tartari generentur multi acriores, vehementiores & validiores, quam in ventriculo, Mesaraicis ac hepate. Ibi enim vrina secundum probationem interdum purior & splendidior inuenitur. Et quo purior ea fit, eo durior & acrior ipsius tartari generatio est. Vnde deinde suscitantur oppilationes, cum annexis tabulis, foliis, sabulo, arenulis, & calculis, similibusq; aliis, quibus vrina contaminatur, concurrentes. Sic etiam in lumbis multę Erysipelæ, Phlegmones, Apostemata & exulcerationes gignuntur, quæ tamen in lucem nunquam prodeunt, & nec videntur, nec cognoscuntur. Hisce ergò in casibus opus esset, arte anatomica hominem dissecari, & tartarum hunc probe introspici ac considerari. Isti vero stipites, etsi illum quidem suis oculis aspiciant: stant tamen stupidi veluti vitulus ante Episcopum, dicuntque vnum id, Hæc est quædam viscositas. En domine Doctor, an stercus non est rubrica?

Eius morbi qui.

Medicorum repręhensio.

Porro autem ex axiomatis cum Physicis tum anatomicis constat, renes ab vrina non augescere alive: sed eo modo nutriri, vt in proprio capite traditur. Ratum etiam hoc est, in renibus vrinam nihil operari aliud, quàm vt ipsorum sordes abstergat & eluat. Vrina enim est renum balsamus, qui sine vrina facile putrescerent. Propterea hic etiam de vrina, & non de natura ac conditione rerum pertractatur. Sic ergò vrina postea adhuc magis clarificatur, & ad rubedinem suam ascendit, hoc est, appropinquat autumno. Sed & concauitas quædam ac spatium præsto est, cui perfacile veluti dolio adhærescere potest, si spiritus salis nimis velociter tartarum persequatur, ita vt à suo excremento; hoc est, vrina disseparetur. Tum enim generatur aut foliaceus tartarus, aut arenosus tartarus, aut calculosus tartarus: quę differétiæ omnes ex renibus deducuntur, quorum ea isto in loco proprietas est. Huius exemplum è Philosophiæ adytis tale accipite. Si quis aquam bibat, quæ silices gignit: tartarus autem istius aquæ ab excreméto seponitur ac extrahitur: isti autem spiritus salis superueniat: tum ex isto tartaro calculus generatur, non folium, non ramentum, non arena. Quod si vero ab aqua arenosa secedat: arena gignitur. Sic etiam de cęteris formis. Quanquam &

Renes vrina non aluntur.

Vrina renum balsamus.

Tartari renum differentia.

hoc accidat, vt interdum suo limo & detrimentis adhærescat, quæ tamen nimis cito distinguuntur. Id enim nisi fiat, tum siccus tartarus adhęrescit: qui dum locú vniuersum occupat & occludit, mortem accersit. Sic alias etiam lapidescit, prout aquæ natura existit. Quod si aqua illa multis gignendis lapidibus idonea est: tunc eius quoque tartarus multos profert. Si grandes, si asperos &c. parit: tartarus quoque eiusmodi secúdum omnes differentias producit. Colores suos imbibit ex vrina, & succo renum. Nonnunquam proprios suos ac summos colores retinet, velut cæruleum, rubrum, purpureum, flauum, croceum, &c. viridis & cyaneus & niger non generantur, quoniá isti colores in orificio stomachi separantur, vbi pereunt. Tum isti etiam alias rari & infrequentes sunt. Prout ergo regionis mos est, & cibi potusque natura: sic nos quoq; formam, genus & paroxysmum inuenire posse ęquum est, secundum modos omnes, velut tartarus continet, eiq; innatum est.

Calculi vnde color.

Calculi cur non virides, cyanei & nigri.

Sic ergo vrina in vesicam prouehitur. Huius & hoc in loco generatio talis est, vt annecti quidem facile possit. Nam & loci & materiæ ad id satis habet: quæ tamen non manet, sed deraditur & detrahitur. Quamquam parietes, folia ac ramenta non deradantur, cum nimis lata sint. Grana tamen distinguuntur, quæ arenæ aut calculi more annascuntur. Scitote autem, formam arenosam ex sola regionis natura oriri, hoc est, ex natura cibi potusque illius regionis. Ex quibus iam facilè intelligere potes, vnde aut calculus aut arena proueniat, postquam genera lapidis arenęq; &c. istius regionis vt pumices, silices. & alios considerasti. Nulla etenim forma aliunde, quàm ex istius regionis natura generali lapidum producitur. Tum & coagulatio ex solo spiritu salis fit, qui in ista conditione ac forma persistit. Iam vero veluti contingit, lapidem vnum, duos pluresue; itemque multam arenam simul vno loco fieri aut nasci: ita horum omnium breuem hanc regulam tenete. Si lapis vnus pluresue nascuntur, eadem caussa est, propter quam duo tresue infantes nascuntur. Hic enim vna similis materia adest, vna similitudo. Duo tresue infantes hac ex caussa nascũtur, quia natura in vnũ infantem ordinata est. Iam verò accidit, vt dupla tú natura, tum genitura in vna testa colligatur,

Tartarus vesicæ.

Calculi quando plures: & qui fiat, infantes qui plures gignatur.

velut sæpe duô vitelli in ouo vno: duæ nuces in vno cortice: duæ castaneæ in vno putamine. Eodem modo & in lapide duo iuncta sunt in isto semine. Quę si dissiliant & separentur, tum vtraq; annectuntur & adhærescunt, viscumq; arripiunt, quod tartarus est, hocq; modo augescunt, vno scilicet altero vberiùs. Vnde vnus altero quoque maior minorue est. Nam de magnitudine, forma ac similitudine definiri non potest. Sic & de vesicæ calculo ratum habeatur, non duos successiuè generari, hoc est, vnum tot annis crescere: & post hunc generari nouũ. Æquè enim ac ex duobus infantibus vnus post alium concipi non potest: sic nec lapides. Verum de sabulo ac arenis communis regula est, quod perpetuò crescant. Nam lapidum generationi non æquiparantur.

Satis ergo hactenus dictum est de generatione Tartari in viis vrinariis, quo nimirum modo fiat. Quod siquidem breuius: id propter peculiaria capitula factum est, quibus vnumquoduis genus ac species sigillatim proponitur. Interim tamen meatus indicati sunt, nimirum tédentes ab ore ad stomachũ, ab hoc, ad anum: & à ventriculo iterum ad hepar, renes, & vesicam. Sed & quod lotium concernit, & excrementum intestinorũ: eorum nihil omissum est. Porrò, præter ista in rebus illis tartarus etiam alius noscendus est. Is de membris principalibus indicat, quoties illa Tartaro aggrauantur, quibuscunque ex caussis & materiebus. Suos enim is peculiares morbos cõtinet. Caussa est, quod non ex iam dictis tartaris emergat: sed tartarus peregrinus est, qui talis in istis locis gignitur. Et quamquam & ipse suum ex cibo principiũ ac caussam habeat: non tamen in excremétorũ ratione is consistit, sicut priùs monstratum est: sed per vias alias impellitur. Quâ caussâ meritò etiam à cęteris seiungendus est. Huius vt genus aliud est, sic peculiaria quoque membra occupat, vt suo libro docebitur.

Tartarus membrorum principalium differt à tartaro excrementorum.

Primo autem superiùs propositum est de *Curatione*, quod per reductionem calculi expellendi sint. Nec enim scindi possunt, nisi in solis pudendis. Illic ergò ars posita est, in præparatione illarũ rerũ, quæ reducunt, & non transmutant, nec præcipitant. Alia tamen curatio illius est, de quo paulo pòst tradetur. Hoc loco sciendum est, sępius accidere, vt calculus vnus elidatur, in cuius locum pòst alius sufficiatur: velut infans vnus post alium nascitur. Ibi, caussa nulla alia est, quam prima, quæ secundo & pluries redire potest. Vnde colligi debet tartarum esse morbum extraneum rerum crescentium, qui ex terra & eius liquoribus enascitur. Liquores autem istiusmodi sunt, vt, ex quibus bolus, lapis, viscus, arenaque gignuntur: quæ iterum aut cum leguminibus & frumentis, aut oleribus, aut vino, aut aqua, aut carne in nos descendunt, ac, vt dictum est, annascuntur aut agglutinantur. Contra quem adhæsum, medicina præsentior nulla est, quam butyrum & oleum oliuæ, sicut illorum regimen demonstrat.

Tartarus qualis morbus.

Tartari quod præsentissimum remedium.

TRACTATVS QVARTVS.
Tartarus quartus.

PErgamus autem de generatione Tartari, quæ in aliis quoque membris, vt pulmone, folliculo fellis, corde, liene, cerebro ac renibus fit. Quomodo verò in istis partibus ea generatio fiat, id ex communi hac regula ita cognosce. Vnumquodlibet, quod in homine est, cibo opus habet, & quotidiano suo quæsito alimento. Alimentum illud sese habet, prout in ventriculum ingestum est. Quod si ad sua loca attractum est tunc scitote, vnamquamlibet partem in corpore sibijpsi pro ventriculo esse, & separare aut â se amoliri, quod aut bonum nõ est, aut non appetit. Nec vllum membrũ pro alio hoc coctionis officium subit. Solus ventriculus reipublicę caussâ operatur. Et quod in lotio quoque, gratiâ hepatis, renum ac vesicæ molitur, idipsũ in commodum cæterarum partium etiã suscipit. Per hunc autem, non vniuersa sufficienter separantur: sed vnumquodlibet membrum præparationem nouam aggreditur, quodque sibi affine & commodum arbitratur, arripit: inutile vero separat & excutit. Quæ ita separantur, Excrementa quoque sunt: quorum exitus varij conditi sunt. Sic, pulmo expurgatur per arterias: cerebrum per nares: lien per hæmorrhoides: bilis per ventriculum: renes per vesicam: cor in chaos. Sicut ergò partes nutritionis principes seorsim in suos meatus terminantur: sic excrementa ista membrorum principũ, materia sunt, ex qua generationes tartar instituuntur, secundũ suas naturas. Subtilia enim admodum illa sunt, si illic se perdunt & manifestant. De horum conditione hoc exemplum attendite: veluti si quid

Stomachus suus cuilibet parti. Ventriculus is, seruus publicus.

Per quas vias quælibet excrementa educantur.

ti si quid ad summum distillatur, & vlterius ad volatilitatem perducitur, vt sine corpore sit. Iam vero sine corpore nihil factum est. Et si quidem esse videatur: tamen à perito proboq; artifice eius corpus semper inuenitur. Sic hic quoque: quoniam, nec in ventriculo propter secessum, nec in vrina reperitur: sed corpus tartari inuenitur volatile, & in cętera prædicta membra instar vini ardentis ascendentis permeat, vt putetur sine corpore esse. Sine eo tamen non est. Et siquidem in pellicanum indatur & circuletur, tamen in se tartarum continet. Sic illa quoque. Quare si in conuenientia loca prænominatorum membrorum incidant, tum demum geminus artifex præsto est, qui corpus, & volatile separare potest, quod artifices cæteri, puta, ventriculus, hepar &c. minime possunt. Sic res vnaquælibet in congruis sibi locis secundum proprietatem suam ac exaltationem vere inuenitur: sicut ex hoc vulgari exemplo patet. Vir vnus & fœmina vna, vno coniugio ligantur. Hi iam duo, si, vt iuncti sunt, congrediuntur, nullum adulterium patratur. Ratio est, quia anatomia & concordantia in vno est, nec quid ipsa violat. Quod si vero non congrediuntur, solidus ac firmus amor non est, sed vacillans sicut arundo in aquis. Qui enim procatur vir, is suam legitimam coniugem non habet iuxta tenorem Anatomiæ. Sic nec quæ procatur fœmina, suum legitimum maritum. Vnicuilibet enim homini à Deo congenita libido vel voluptas sua est, quæ illum adulterium fieri prohibeat. Mandatum itaq; ad illos pertinet, quid nullo fœdere iuncti sunt: vt seruent illud, quasi iuncti essent. Ideo coniugia duo sunt: vnum eorum quos Deus coniungit, vt supra: alterum, quod homines ipsi iungunt. Primi fidem seruant sine mandato. Secundi minimè, sed per mandatum alligantur. Sic in nostro quoque proposito. Si res quæpiam in coniunctionem & concordantiam suæ anatomiæ ducitur, tum promit quicquid habet. Id si non fiat: coërceri non potest vt separetur. Quare si naturę arcana explorari velint, ipsis semper Magister geminus addendus est, & secundum magisterium illud, cum illa omnia tractanda & obseruanda sunt. Alias cœca & obscura omnia erunt, ab illa quæ eduntur.

Corpus habent etiam volatilia.

Gemi[illegible] pies.

Sic primo sciendum est, quod, si illa ad loca sibi destinata producenda sunt, pars ad pulmones detinetur. Id priusquam explicare aggrediar, premonitos vos velim, illic tartari parum, nec tanto cumulo aggregari, ac in cæteris vel vrinæ vel intestinorum meatibus. Caussa est, quia pulmones quod edunt ac bibunt, id nimis paucum est. Quod si enim metiaris multitudinem eorum, quæ homo ingegerit: ac a mole illa tum stercora tum vrinam detrahas: parum certè in corpore reliquum deprehendetur. Quod si ergo ex illa exigua quantitate omnia mébra, quorum plurima sunt, ali debent: in distributione certe illa admodum parum pulmonibus cedet. Ideoque ab illa prætenui mole non tam solemnis, manifesta ac quotidiana operatio seu tartareum genus proficisci possit, velut in lotio & intestinis fit. Ideoq; secundum generationem illius hæc accuratius quoque obseruanda sunt. Sed pro intellectu horū hoc quoq; sciendum est: quod econtra exiguum tale plùs damni inferat, quàm multum aliud. Adde & hoc: quod in rebus huiusmodi spiritus talis non toties ad operationem sese accingere possit. Nec enim hic æquè potens est, ac in meatibus alijs: sed quadantenus quiescere cogitur. Vbi enim multitudo deest: ibi nec potestas eius abundat. Ex multitudine enim materiæ, multitudo oritur spiritus talis.

Tartarus pulmonum Cur paucior, quam a[illegible]

[illegible]

Cur deterior a [illegible] [illegible] proficiscitur.

De tartaro ergo pulmonum deinceps hæc trademus. Multoties conspicamini, in pulmonibus tam animalium cæterorū, quam hominum, calculos reperiri, granis milij similes. In pulmones autem hominis venæ ingrediuntur. Istæ venæ non similem habent anatomiam cum venis sanguinalibus cęterarum partium principum. Istis itaq; venis hoc loco tractatus peculiaris debetur. Pulmonum venæ, stomachus sunt pulmonum. In venis istis pulmo purum ab impuro segregat, & sibi quod idoneum non inuenit, abijcit. Hanc separationem ventriculus quidem non nouit: nouit tamen pulmo. Hinc etiam fit, vt excrementum peculiare reperiatur in pulmonibus, hoc est, ipsius cannis insertum, quę solæ ipsius stomachus sunt, à Deo in hunc vsum cōditæ, vt excrementum in ipsis pellicanetur & articuletur, dum in ipsos pulmones incidat. Nec quicquam enim aliud persuadetis vobis, quam vnicuilibet membro peculiarem suum stomachum obtigisse, mirabilem quidem & operosum, sicut scientia externe demonstrat in præparationibus, in quibus purum ab

Venæ pulmonum stomachus.

Venæ, pulmonis stomachus.

Stomachus suus cuique parti.

impuro separari solet. Quare, si talis etiã pulmonum stomachus est, certe in iis conseruabit, quod oportet, & superfluum per cannas extra os exturbabit. Et hoc peculiare etiam excrementum est, quod in solis pulmonibus gignitur, non etiam in partibus aliis. Nam peculiaris ipsorum quoque stomachus est. Porro autem, in ista discretione puri ab impuro pulmo stercus quoddam reddit, & cum hoc, ipsum tartarum. Sic ergo tartarus vna cum excrementis è pulmonibus eiici deberet. Id si fiat minus, & tartarus separetur ab excremento: tunc in sede illa relictus, ibi annascitur, & cannas infercit. Sic ipsę cannæ tartaro, foliis, ramentis, tabulis & granulis afficiuntur ibi relictis. Iam autem tartarus hic subtilior est eo qui hæret in intestinis aut meatibus vrinariis. Nam & subtilius separatur, ac ex volatilitate incorporalitatem redigitur. Hic enim simile simili iunctum est. Vnde ratione loci quoque, cui ex officio pulmones insunt, varij morbi emergunt: qui & ipsi quidẽ tartarei morbi sunt, sed tamen alia radice a ac operationes habent. Vtpote, cum officium pulmonum sit, liberè sursum ac deorsum moueri, & aërem attrahere: tunc meatus aëris à tartaro impediuntur, ita, vt multi inde morbi exsurgant, qui a medicis nõnunquam asthma, interdum tussis vocitantur, cum tamen merus tartarus sit. Sic & anhelitus impedimentum & similia, quæ post phthisis comitatur, qua homo secundum substantiam suam tabescit. Sic & hethica febris, quæ omnia ab vno hoc tartaro proueniunt, qui in pulmonibus situs est: sicut hæc suis capitibus traduntur.

Tartarus pulmonum vt gignatur.

Tartarus pulmonis subtilior.

Tartari pulmonum morbi qui.

Similiter etiam peculiaris stomachus est, qui cerebro dicatur. Is autem stomachus est extra cerebrum, non intra hoc. Ad cerebrum autem omne nutrimentum indiscretum, hoc secundum veram vltimam materiam indisseparatum infertur, prout huic loco competit, & cerebro commodum est. Hoc ergo si cerebrum assumsit, operationem suam stomachalem aggreditur. Æquè enim ac stomachus (de primo loquor) corruptor precipue est omnium membrorum, dum in suo officio non erectus & probus versatur: sic & de membrorum stomachis intelligendum est, quod ex eorum imbecillitate multi morbi nascantur, qui vniuersi tamen hactenus à nemine traditi, sed obliuione & ignorantia obliterati sunt. Magnum itaq; opus est, spiritum efficacem, qui ventriculi habet rationem & officium, cognouisse. Is si prauus est, membra simul vniuersa, quam gubernare & alere debet, nihili sunt. Primum quidem stomachum, seu magnum, degustarunt illi quidem, quem etiam sentire rustices possit. Hos autem stomachos, in quibus tantum momenti est, ne olfecerunt quidem. Ex quibus non inepte colligi potest, plurimos exsistere morbos ex istis ventriculis enatos, quos ipsi in aliena capitula perperam locarunt, parum pensi facientes, quid agant, & quam rẽ tractẽt. Quare æquum est, vt de huiusmodi morbis peculiaris libellus condatur: quo hæc ego differo. Alimentum ergo, si dicto modo in stomachum cerebri impellit, tum necesse est, vt stomachus illi Alchimista fiat & artifex genuinę separationis, quæ ad commoditatem & emolumentum cerebri facit. Ibi ergo aliud quoddam excrementum, à cæteris diuersum prouenit, cuius emunctorium est naris. Excrementum autem mucus est, è naribus elabens. Vnde videtis, cerebri stomachum extra cerebrum constitutum esse; nutrimentumq; præ foribus cerebri præparari, ac ita præparatum in cerebri cellas obseratas attrahi. Sic ergo excrementum foris in venis relinquitur, quæ secundum anatomiam illam positæ sunt, & cerebri ventriculum continent. Illæ manifestum suum emunctorium habent, sicut primus ventriculus suum pylorum. Emunctorium autem illud deriuatur in nares. Sic ergo extra ipsum cerebrum huiusmodi tartari reperiuntur, quousq; nimirum stomachus in illa regione extenditur. Ex quibus, postea phrenesis, mania & velanię similes enascuntur, quas medici ex abundantia sanguinis definierunt, sed perperam: quem morem solent obseruare etiam in aliis, sicut suo loco explicabitur.

Stomachus cerebri.

Medicorum reprehensio.

Tartarus narium, & cerebri qui ... enascantur.

Porro autem & de renibus cognoscite. Etsi autem vrina isto quidem loco stabuletur: ad renum tamen corpus id nihil attinet. Non enim ex vrina illi aluntur, sed ex eodem alimento, quo membra reliqua. Quanquam id raro fiat. Nam vrina nimiopere humectat & madefacit, ita vt tartarus promte è renibus elabatur, & à suis excrementis separari non possit. Et tamen non minus renes, quam partes cæterę ad hoc constitutæ sunt. Iam vero & renes suum alimentum asciscunt pro ratione distributionis, & illorum

Renes vrina nõ aluntur.

Tart. renum & cui potissime contin-gat.

illorum Anatomiæ, quæ in homine fit hominem edente. Is eo modo cuilibet distribuitur, quo conuenit, cum coniunctis nimirum suis excrementis: quæ nullibi separantur, nisi in membro illo, cuius id alimentum proprium est. Sic ergò ista ratione & renes ad modum membrorum aliorum sua excrementa colligunt. Hæc cum vrina permixta, cum eadem eiiciuntur: quę vrinæ hypostasis fiunt. Quare hypostasis de renum malis arguit. Nam ea illorum excrementum est, quæ a cætera vrina seorsim in suum locum separatur, velut oleum, aut aqua, quæ se permisceri non patiuntur. Ac veluti oleum supernatat: vnda autem subsidet: sic proprietas hypostasis hæc est, vt aut in medium, aut desuper vsque ad fundum separata consistat, prout probe illa extunditur aut emittitur. Iam vero artis opus est, hypostasin à lotio separare posse, ita, vt hypostasis in singulare vas, & seorsim ipsa quoq; vrina excipiatur. Et hoc qui nouit, is excrementum rerum ipsissimum in rei veritate contuetur, & vnà cum præparatione & separatione illa, vltimam quoq; calculorum materiam perspicit. Sicut autem vltima materia calculorum in vno inuenitur: in eodem ipso scitote materiam quoq; primam reperiri eius rei, cuius materia vltima apparet. Pinguis ille autem error est, quando dicunt; hypostasin testari de ventriculo. Quid autem imperiti dicant aliud? Nam omnino proferendum aliquid est, vt sua commenta tueantur. Nónnimirum ergo, si lotij tam probi spectatores sint, vt a nemine laudentur, contra vero omnium pipulo differantur. Nam & eò ab ipsis res deducta est, vt à medicinâ iam omnes homines abhorreant, eamq; meram deceptionem & fraudem esse arbitrentur. Sic ergo artibus suis imposuerunt hominibus, vt & rusticis & Iudæis iam plus fidant illi, quam ipsis. Qui etiam, si probè attendatur, illis doctoribus longè peritiores sunt. An enim hoc non probrum & flagitium est, poliatrum in quadam ciuitate ali, qui ægros fugiat, nec ipsos iuuare possit, sed eosdem deserere cogatur: cum tamen adueniens alius, simplex & minime literatus illis opem & auxilium ferat? Hic si honor est dictu certè turpis est. Caussa autem horum est, quod studia vestra nihili sunt. Poëtas agitis: & poëticè etiam medemini. Et si duplo quidem numerosiores essetis: ne sic tamen vestros Doctores defendere possetis, nec illi vos nisi quod per consuetudinis diuturnitatem, & ordinationem Academiarum priscam, ex quibus nihil nisi adulatores & scribæ prodeunt, ratum profertis. Is enim scriba merus est, qui recepta quidem proponit, sed neminem tamen sanat. Ex hoc quoq; saltem doctor scriptionis, non sanationis existit. Ita ergò scribæ estis, h.e. adulatores, & singularem sectam conditis veluti Pharisæi. Sibi enim à nemine quicquam importari patiuntur. In hoc etiam monachorum ordines æmulamini, qui quid album sit, quod nigrum, ignorant. An non propudium h.e. quod ne semel quidem ex hypostasi de calculo iudicare potuistis? Quid ergo didicistis ò Doctores? Solos nimirum stultos pectere.

Istiusmodi cor quoq; patitur. Hoc & ipsum more partium aliarum nutritur. Similiter & sua excrementa separat. Iam autem de solo illius excremento dicendum est: quod in ipso tartarus contineatur. Cor autem in sua capsula conditum est: Ex illa prodit eius excrementú, nec quicquam in illa remanet. Ad quę scitote, cor omnium paucissimum ac purissimum alimentú assumere, suaq; reddere excrementa instar guttæ ocularis, in capsulam eam, qua continetur, defluentia. Id iam si modum excedit: ex illo transsudat. Quod autem per capsulam transsudat, non ponderosum est, sed aereum, & leuis spiritus. Quanquam dicant, pulmonem cordi suaue refrigerium afflare: Quorum similes sermones inanes alias quoq; funduntur. Refrigerium, quod pulmones præstant, vniuerso corpori inseruit, non cordi. Alius enim est calor hepatis, alius cordis, alius huius, alius illius partis. Falsum ergo est, omnem calorem ex corde prouenire. Vnumquodlibet enim membrum suum ex se ipso calorem habet. Quare ibi commune refrigerium præstatur. Cæterum de excrementis scitote, quod, si tartarus in capsula coagulatur, & spiritus salis ipsum corripiat, illicò generatio tartari presto fit, in ea omnino forma, quâ est illa, cuius prima materia præsens est. Sic ergo tartarus generatur in capsula cor includente. Vnde deinde multi huiusmodi morbi fiunt, quod longè aliis nominibus, ac cardiaca, tremor cordis & similes insigniuntur, sicut in proprijs capitulis perscribitur. Iam autem paroxysmant huiusmodi morbi cum calculo, eundemque cum illo plane

Hypostasis renum excrementum.

Hypostasis separatio ab vrina.

Medicus reprehensio.

Academiarum ... scribarum ... zatur.

Monachorum inscitia.

Excrementum cordis quale, & vbi.

Medicorum reprehensio.

Tartari cordis qui morbi.

Medicorum reprehensio. proxysmum habent. Quia vero locus quoque diuersus est: propterea paroxysmi quoque alij concitantur. Hic illi cæcutiunt, ac aliena nomina comminiscuntur, dicuntq; hunc aut illum morbum esse, & cum melancholia ac cholera, &c. sua incedunt. Adeoq; ignorant stulti, cor nullo vsquam molimine eò adigi posse, vt illa recipiant, quæ isti imponunt, ac inesse dicunt. Interim quia ipsis nemo contradicit, mendacia sua ac dolos facile propagare possunt, & humores suos ciuitate donare. Nemo est, qui ipsos reprehendit. Sic stulti, medicinæ Doctores manent ac habentur, quorum cor huiusmodi ineptiis plenius est, quam verorum fatuorum. Quòd si verò res accuratiùs inquiratur, & censura ordinationis iustior fiat: digni apparebunt, qui aut fustibus comminuantur, aut virgis cædantur. Hi latrones isti sunt, de quibus mandatum Dei loquitur, Non occides. Aut ergo hoc disce, vt neminem occidas, aut rusticare. Mandatum illud ad omnes artes extenditur illas, per quarũ abusum homo interimi potest. Nec enim de solo gladio id dictum est, sed de te ipso quoq;. Nec te de hoc eripient Doctores tui, ad quos te refers. Illi enim æquè ac tu carnificis manibus traditi sũt. Quare nemo iure furem se cum fure tuebitur. Cæci in vnam foueam corruent. Altè gloriamini de vestra anatomia: & tamen quid videatis, ignoratis. Et quod in ipsis tenetis manibus, non nouistis. Sicut Norimbergæ Doctores faciunt, Pharmacopolia visitantes; qui, quod ipsismet manibus premunt, quærunt, an in officinis promtum non sit? Et hi homines nostri ordinis Germanos omnes examinabunt? O fraudulentum & impostorium examen. Quantum autem è re ipsorum est, quod cum sui similibus agant. Id enim ni esset, quomodo cum nugis suis starent? Non autem in vno saltem, h.e. in lepra: sed in cæteris omnibus his similibus. Tutum hoc ipsis asylum est, quod apud Sattrapas ac magnates gratiâ valent. Extra hoc, mercedem debitam dudum retulissent.

Tartarus fellis. Iam vero etiam è felle tartarus gignitur, qui ex illius excreméto æquè ac cæteri prouenit. Hunc autẽ tartarum fel in seipso continet, nec distribuit longiùs. Et si ab excremento separatur, nec in ista separatione exundat: tunc generatur illa forma, quæ in felle inest. Ex quo ipso quoq; sui morbi oriuntur, hoc est, isti pa- Tartari fellis morbi qui. roxysmi, quales calculus quilibet ex se gignit. Vnde tandem comprehensiones, contusiones, vomitus, tormina, bilis exũdationes, sui paroxysmi tempore exsurgunt: cuius bilis eructatione, postmodũ in intestinis colica & similia alia suscitantur. Medici autem alias nugas cudũt, quo ex principio ista oriantur. Nisi enim id operam des, vt ipsum calculum proximè tractes, labor omnis irritus futurus est. Sic nisi originem ex bile statuas, à calculo in illa contento caussata, curamq; ita instituas, vt dicas, solum calculum in felle demi oportere: impossibile erit, vt auxilium afferas. Sed vsq; adeò industriè in istis morbis exculti estis, quia fides vestris fumis confertur. Id vos tam suauiter titillat: vt in aliis etiam, quęcunq; obiter saltem opinamini, statutis vestris acquiescendum simpliciter sit. Et meritò quidem: qualis enim grex: talis & rex. Attendite ergò, vt morbos fellis cognoscatis aut à calculo esse, aut sine eo. Scitote etiam, fellis non maiores esse inimicitias, quam excrementorum: raroque illud ægrescere, si tartarus non concurrat, siue separatus, siue non. Sed & hoc credite, calculum in paroxysmo suo fel expellere, multis quidem viis modisq; hic describi minime conuenientibus. Natura illa arquatum morbum & alios varios parit. Iam insilit: iam recedit Icterus etiam quilibet, qui per remedia ipsi debita non expellitur, is cum tartaro permixtus est. Et solus calculus exturbetur: alias nulla Asallia seu stercus anserinum aut quicquam aliud iuuabit. Ideò sedulam operam impendite. Probè quoque nosse debetis calculi proxysmos, quod resoluat, quod distorqueat, putrefaciat, totum corpus pererret. Sic hic quoque idem molitur: id est, parit icterum, paralysin, distorsionem, colicam, pectoris compressionem, vomitionem, dyspepsiam, &c. Et ad hęc omnia non erubescunt Medici dicere, esse choleram. Miram vero choleram: imò verò choleram apud vos moriones, non autem apud peritos. Prout tamen homines estis, sic vestris partibus consulitis. Quoties quęso in felle generatio lapidis, vltima materia lapidis inuenta est: Sed vos erudituli manus non libenter maculatis. Si situm saltem istorum cognitum habetis, iam vobis id abundè sufficere arbitramini.

Medicorum reprehensio. (margin, beside "Medici autem alias nugas cudũt")

Medicorum reprehensio. (margin, beside "omnia non erubescunt Medici dicere")

Tartarus splenis. Sed ad splenem etiam descendamus, qui materiam calculi & ipse æqualiter

æqualiter in suis excrementis continet. Sunt verò qui dicát, lienem se per oculos exonerare. Id euentus non comprobat. Vbi enim emunctorii exitus patet aut finis, ibidem sanitas quoque comparari potest. Vt: ventriculi emunctorium per monoculum fit. Is si quo vitio tenetur, id per monoculú expellitur. Quod si nó fit: morbi sui periculum sustinebit. Hoc & de vrinæ meatibus verum est. Iam si splenis emunctorium in oculis existeret: opus esset nobis illiusmodi remediis, quæ lacrymas cierent, vt per illas scilicet morbi splenetici, veluti quartana, oppilatio, &c. illàc exigerétur & extraherétur. Quia verò per lacrymas lienis morbi non tolluntur, vt nec per risum hepatis mala: tú certè illorum emunctoria non erunt, sed aliud est quod lacrymatur, aliud quod ridet. Ideo crassus error est Medicorum, qui obliti sunt, omnia emunctoria suas medicinas habere: velut intestina, colocynthidem, esulam: stomachi os, Nipalé præcipitatum: hepar, Pr. Mz. vesicam, raphanum, linariam: nasum, Helleború, folia persici, & sic de cæteris. Sed ad lacrymas nulla vnquá medicina extitit, quę lienis emunctorium expurgasset. Sed quá arguti doctores in aliis sunt: sic hic quoque. Illorum sapientię momentum & hoc est. Sic enim pro eorum opinione quartana per aures abscedere. Ipsi vero per podicem eam exturbant, & per sudores, ac modos alios. Hunc autem errorem omnem committit inscitia eorum & imperitia in Anatomia, in Philosophia, & in luce naturæ. Sic ergo lien calculo obnoxius est, quem ex excrementis suis concipit. Iam vero stomachus lienis in propriis eius poris versatur: in illis lien coquit, & nutrimentum suum ab excreméntis segregat, ac ex poris instar subtilis & probe clarificatæ aquæ procedit, cuius exitus destillatur in vesica, sicut suo loco percensebitur. Quod si hoc pacto tartarus generatus ac separatus sit, ac spiritus salis secum habeat: tunc ex eo quoq; Erysipelæ nascuntur, non autem quartanæ.

Medic. reprehẽsio.

Nipalen præcipitatum stomachum per purgat.

Stomachus lienis vbi.

Meminisse ergo debetis, sicut iam propositum est, de partium principum tartaro, vt ipsum rectè cognoscatis priùs, quá ægro indicetis; id est vt tartarum hunc seponatis, & illum sigillatim comprehédatis. Hactenus siquidem valde nociuum morem fouistis, qui parú commodi præstitit, fœnus autem reddidit largum eorú, aquæ ucta emendari (potuisset) fas esset. Velut ex aliis hoc quoque est, quod prositemini, splenem purgari per oculos, & fel per aures. Vtrumque enim falsum est. Ideò verò ista asseritis, quod nemo intelligere ac experiri possit. Quod vobis tamen creditur, & habetur eo loco, quo mendacium coactum. Quis enim tam lectæ cateruæ Academicorum facile obnitatur aut obstrepat? Inter quos sunt extorres Baccalaurei, Ludimagistri, Procuratores, Poetę, Historici, Græci, Arabes, Chaldæi, Iudæi, Monachi, moniales, Carnifices, meretrices, canum iugulatores. Quod si omninò probi Doctores essetis, libri certè vestri ea proderent, quib. à carnificibus exsuperari non possetis. Cum verò illi nullius momenti sint: carnifici procliue est, vos iam arte & disputatione superare. Hic vester defectus est.

Medicorũ reprehensio.

TRACTATVS QVARTVS.

PORRÒ autem adhuc aliud quoq; genus tartari existit. Id extra membra principalia cótinetur, in sanguine, carne, medulla, & cęteris similibus. Cautum autem hic sit, oculorum stillas seu lacrymas hoc loco non intelligi. Nam sciri non potest, vndenam erumpant, aut secundum materiam substantiamq suam gignantur. Nam & à fletu & à risu concitantur: quorum geminorum origo incerta est, vbinam scaturigo illa, ex qua profluant, lateat. Ideo suam quoq; in illo loco descriptionem non habent. De hisce ergo rebus tenendum est, ipsum etiá sanguinem, medullamq; ac carnem suum tartarum gignere & continere: & hunc, veluti prius dictum est, in ipsis, inque ipsorum ventriculis cum omni digestione & spiritu salis concludi. Ex quo consequitur, in istis membris non minus tartarum gigni ac existere, quá in aliis. Æque enim sua etiam excrementa habent, ac illa, de quibus disseruimus.

Tartarus extra membra principalia.

De hoc autem omnium primò dicendum est, quò nam illa sua excrementa condant. Solus autem sudor, qui cutem permeat, excrementum sanguinis est. Cruor qui in ramulos stillatur, excreméntú carnis est. Quod in medulla est, id ariditas ossis cósumit. Quod verò nó consumitur, id in concauitates articulorum, ligamentorumq; ac alios sinus secedit. De tribus hisce veluti præcipuis & maximis, præcipue quoq; dicendum est. Quæ vero tartari genera alia sunt: ea suo loco explicabuntur. De tribus vero hisce id singulariter notate, admodum numerosos

morbos ex sanguine oriri ac profluere, quorum tamen caussæ generationis longe aliter explicantur, quam existunt. Vnde necesse est, in Receptis suis ac curis illos etiam hallucinari. Hinc ergo verum genus tartari intelligite, vt errorem illorum anteuertatis, quo multi ad mortem dati sunt, ex mera illorum medicorum temeritate & inscitia.

Tartari considerat[i]o duplex.

Vias autem tartari duas notate: vnam in suo ipsius stomacho: alteram in eius exitu. Sanguinis exitus ex venis est per cutem, h.e. per poros. Carnis, est stomachus in carne, h.e. in suo stomacho: similiter & in exitu. h.e. à carne vsq; ad vesicam: & sic in sanguine proprius stomachus in ipso sanguine, sicut hic in carne. Sic & medulla i[p]sa, & in exitu de medulla, h.e. in venis, membris, ossibus & cauitatibus aliis. Hæ res ac priuatæ differentiæ accuratè notari debent, sicut & deinceps tartareus paroxysmus. Nam qui paroxysmos tartari non nouit, hic immeritò medicus vocatur. Paroxysmus enim tartareus, & sedes tartaricę docent medicum cognoscere morbos: quos alias sanare non potest, & incurabiles pronuntiat. Ideo diligenti obseruatione opus est in omni Anatomia, & istiusmodi morborū prefractā naturā, vt nimirum illud inueniatur, quod medicū confundit, & in opprobrium dat.

Sanguis, medulla, & [caro] [ex] puro corpore [?].

Pro compræhensione horum sciendū est, ipsum quoq; sanguinem ac medullā, & carnem suum alimentum attrahere, sibi ipsi coquere, & alienum à se amouere. Iā autē hæc tria magni momenti ac ponderis sunt, de quibus maxima corporis nostri pars pendet. Notandum ergo est præcipuè, illorum digestionem vsq; adeò acrem, & destillationem in tantum subtilem esse, vt nullum chaos ita lucidum sit, quin hoc ipso lucidius exsistat. Quod si iam ad suas separationes deducuntur, tunc excrementum eorum id est, quod visibile quidem, sed tamen subtilissimum est. Nutrimentum autem istorum trium est inuisibile: non vt spiritus per os egrediens, & halitum post se relinquens, aspectabilem quidem, sed non tangibilem. Illud nutrimentum fit in sanguine, carne, & medulla adhuc subtilius: & quicquid in eo crassum superest, (quanquam id sit invisibile & impalpabile) illud in hoc stomacho, vbi caro, sanguis & medulla est, adhuc clarius redditur: & quicquid vspiam est, quod corpus refert, inibi subtilius paratur. Et hoc est sudor. Is visibilis

Rerum nu[trimentum] [in]uisibile.

Sudor ex

& tangibilis est: quanquam intus in corpore vsq; adeo subtilis fuisset, vt chaos quoddam referret & ei assimilaretur. De isto ergo hic dicendum est, & non de nutrimento, quod tantum spiritus est, cuius excrementū visibiliter separatur. Sic etiam carnis ac medullæ nutrimenta tantum spiritus sunt, sine omni visibilitate, & palpabilitate. Excrementa tamen visibilia sunt: sed subtilissima omnium, quæ in toto corpore deprehenduntur.

Excrementa quaré.

De excremēto sanguinis scitote, quod tartarus in ipso ad eam subtilitatem non concēdat: sed sese permisceat, non secus ac in vino ardente. Id vtcunq; distilletur aut circuletur, etiam ad summū: tartarum tamen in se retinebit. Vinum, vtcunque subtilissimum sit, & destilletur ad summū: secum tamen tartarum conditum habet. Sic æque & hic. Digestiones etsi hic fiāt subtilissimæ: separatio tamen adeo subtilis est, vt in nutrimento nihil relinquat, quod non expellat. Ideoq; hic tartarus subtilis est & multiplex in sua essentia. Hoc enim credite, quod coaguletur à spiritu salis. Tum etiam ab ipso & per ipsum resoluitur. Hinc intelligite, omnem tartarum sanguinis, carnisq; ac medullæ in duabus viis consistere: in coagulatione, & resolutione. Quanquam verum sit, alias quoq; digestiones multoties resolutum tartarum reddere. Ille tamen non vniformis caussæ est: sed ex natura istiusmodi tartari vini prodit, quæ tamen hic intelligi non debet, verum ita potius, quod separatio ac digestio adeo acriter, subtiliter & velociter pergant per Vulcanum suum Athanar, vnà cum Archëicâ præparatione, vt tartarus vnus, qui ad coagulationem ordinatus est, frangatur, & in aquam abeat. Et qui ad resolutionē abit, ordinatus in ea, ad coagulationem pergit. Vt qui ex ferro aquam facit, ex ea aqua fit ferrum: aut qui ex granatis mucilaginem, & ex hac iterum granata, aut genus aliud his simile facere velit. Vnde in istis notate, quod tartarus ex elementari aqua nascitur, siue per nutrimentum, vel per potum veniat. Vnde etiam ita resoluitur & coagulatur, veluti comprehensū est. Ideò etiam in suam vltimam materiā abit. Aqua enim mater est ac matrix huiusmodi generationum vniuersarū. Nunc ergò hoc scitote, quod, in sanguine, hoc est, in venis, huiusmodi excrementa à tartaro relinquantur, tunc sanguis granulis, arenæ aut oryzæ similibus, repletur. Sic etiam extra venas, seu in poris huiusmodi

Tartari [?] ratio.

Tartarus [?] [?] qui [?].

Athanar.

Aqua matrix rerum.

modi grana nascuntur. Et quanquã plures quidem resolutiones quam coagulationes ibi fiant: omnes tamen in coagulationem abeunt tandem, finito suo tempore, quo locum tenuit cum salis spiritu. Iam verò mucus sanguinis excrementum est. Qui si crassus sit, nec transsudet, verũ mucus maneat: certum est, tartarũ inter excrementa esse, hoc est, vnita, misceri. Ibi nulla quidem amplius generatio tartari fit: fit tamen stercus & excrementũ, quod aliter iudicari non potest, quam ex vtraque natura, tam tartari, quam excrementi: vnde postea ex sanguine peculiares morbi enascuntur. Insuper & hoc tenete, quod quandiu illud excrementum adest, naturæ subiectum sit, ita nimirum, vt ea hoc, quod malum est, putrefacere & expellere conetur, vt cum ipsa non amplius sit. Quę expulsio tamen naturę morbus & mortificatio ipsa est. Vnde patet, ex putrefactione eius tartarum & excrementum dignosci posse, quidnam sit. Tum demum operationem excrementatorum quæres: de quibus plura dicere nolumus.

Mucus excrementum sang.

Sed de Tartaro, qui in carne generatur, vlterius cognoscite. Caro est Sulphur, Sal, & Mercurius, in mollem substantiam coagulata. Eius stomachus, est liquor in carne conditus. Iste liquor carnem in mollificatione sua retinet. Sic liquor eius stomachus est, carni ingenitus, materia insanabilis, si separentur. Ex quo videre est, unde multos morbos oriri: cumprimis omnes eos, quæ emaciant & tabefaciunt. Quicquid enim tabescit, id primam suam originem, ex illius membri stomacho habet. Quare si caro tabescit, certum est, hunc quoque stomachum, de quo diximus, contabescere, h. e. non concoquere, non alere. Scitote ergo, hic in carne tartarum ita generari, vt liquor, carnis nutrimentum, separetur. Quæ separatio si iterum separetur, hoc est, si separentur à se inuicem illa duo, excrementa nimirum carnis, & nutrimenti propria excrementa: tum & tartarus ibi generatur, sicut de reliquis dictũ est. Porro autem sciendum etiam est de locis seu sedibus, in quibus tartarus iste gignitur, & excubat: ita nimirum. Omnis liquor carnis, qui carnis stomachus est, purgat se per sudorem interiorem, qui sudor in vesica residit. Is peruadit ac penetrat istas venulas, poros, & orificia: & hac meta tandem in vesicam colligitur, ad vrinam. Ideòque duplex est in sua Theoria: Alter à nutrimento: alter à liquore carnis. Qui à nutrimento, is viam suam indicat ac stomachum, quem permeat, quantum ad ipsum spectat. Qui autem à carne: de carne testatur, quousque totum corpus extenditur. Quare qui morbi in corpore existunt, in carnẽ introducti, aut communionem iatus habentes, hi omnes in lotio deprehenduntur. Qui autem nihil eius participant, hi in vrina carnis liquoris non conspiciuntur. Ideoque scientiam habere debetis, anatomiæ vrinam spectandi. In ea enim totus microcosmus depingitur, cuius cognitio medico laudabilis est. Qui verò anatomiam vrinæ, quæ velut spiritus in ea latet, non cognouit: is garritu suo & manibus indicijs omnem populum dementat & eludit. De hac vrina scitote, quod in vesica & renibus multis modis gignantur lapides, qui ex sudoribus istis & excrementis principium acceperunt. Hos per tartarum discite cognoscere secundum suas proprietates, vna cũ vniuscuiusque generis cura. Hoc qui facit, is plus quam dimidiam medicinam comprehensam tenet. De hac natura & lapidibus tartari tenete, quod in multis corporis regionibus reperiatur sæpius, priusquam regionem renum & vesicæ attigerint. Quod singulariter annotandum est. Hinc enim multę gignũtur oppilationes, varijs morbis chronicis in lumbis, dorso, coxendice, artubus, lateribus & similibus stipatæ. Et hæc genera calculorum in his locis sunt etiam omnium vehementissima: cuius caussa est, quod multo durius & grandius illi coagulentur, magisq; angulares & asperi, quam rotundi succrescant, maior q; copia gignantur, & pluribus ac quotidianis symptomatis implicentur, quam reliqui, qui ex lotio proueniunt. De his plura in proprijs capitulis.

Stomachus carnis quid & vbi Tart. carnis morbi quis.

Tart. carnis locus vbi.

Anatomiæ vrinæ necessitas.

Lapides vesicæ & renum.

Similiter statuendum etiam de medulla: cuius liquor, proprius illius stomachus existit. Iste vero liquor est; carnis autem, tenuis aqua: sanguinis, est spiritus. Huius medullę stomachus ęque suam digestionem habet, ac stomachi cæteri, medullæ illi, cuius stomachus est, conuenientem & conducibilem. Huius tartarus coagulatus non est. Pinguedo enim coagulationem non fecit: sed macredo. Quare pinguedo tartarum arcet. Hæc summa est præseruatio eius anteuertendi. Quòd si ergo medullæ tartarus non coagulatur, & tamen separatur, tunc resoluitur; hoc est, ex ipso alius peculiaris liquor nascitur, qui liquor æque paroxysmum illum suscitat,

Stomachus medullæ quis.

Tart. medullæ non coagulatur.

seseirat, ac coagulatus tartarus cum omnibus calcularib. accidentibus, & adiunctis similibus. De hoc tartarico liquore id tenete quod multos morbos producat, quos arthritides, aut defluxus, aut similiter pro regionum natura nominant. Hoc omne tartaricus pinguis liquor existit, qui in sciatica ac arthetica exundat. Hoc probè obseruandum est, omnem artheticam, sciaticamq́, quæ perfectæ podagrę non sint, merum tartareum liquorem existere, qui in articulis, scia, neruis ac iuncturis pinguis succi instar decumbit, & velut calculus in suis locis paroxysmat, prout paroxysmi natura ac conditio est. Qui calculum curare & tractare nouit: is hunc quoque morbum sanabit. Illum qui curare nescit: nec hunc poterit. Vnde recordari potestis, quam incongrua Recepta Scribæ nostri concinnārunt, qui artheticam, sciaticam, dolores iuncturarum & similia, suis incōditis & inidoneis medicinis curare conati sunt. Benéque Recepta ad ipsorum intellectum quadrarūt. Nihil nouerunt: nihil præstiterunt.

Tart. medullæ morbi.

Med. reprehensi.

Liquor hic alijs quoque pluribus morbis permiscetur: qui corpori extra naturam tartaream inhæret, seque ita insinuat, vt interdum ægre ac difficulter deprehēdi possit. Is tamen qui tartaricum paroxysmum cognouit, sedem & locum eius nouit in quo sese permiscuit, & cum quibus morbis cognationem habet. Morbi isti in genere omnes, qui cū tartaro vniti sunt, paroxysmum duplicem habent, nimirum de altero morbo, appendicem suę naturæ: & morbus iste, appendicem illius naturæ de hoc liquore. Huiusmodi vnio multiplex est in lepra. Et hæc caussa potissima est, cur prisci dixerunt, lepram esse incurabilem. Nec enim tartarum vel in minimo olfecerunt, nec eius curam quicquam comprehenderunt. Ideo, cum non intellexerunt, merito crediderunt incurabilem. Scire vos autē velim, quod non saltem incorporeum paroxysmum, hoc est, inuisibilem, verum etiam visibilē suscitent in eo, quod tartarus liquor est, velut hic in medulla. Sic enim in chiragricos omnes morbos procedit, & cū ipsorum eluuionibus in eadem loca ac sedes sese ingerit, & sali in exsequendo, erodendo, & excauando suppetias fert. Ideo persæpe vlcera pinguia inueniūtur, quæ tantum pinguedinem istam ex tartaro medullæ conceperunt. Quod si ergo prædicto modo in permixtionē concurrit, & calcinatiuæ aut corrosiuæ naturæ est: tunc etiam ipsius medullam rodit, & in ossibus here is illa excedit, & dolores conciliat omnino implacabiles; nisi forte tartarus ipse abundeatur & expugnetur, qui tamen hactenus silentio oppressus latuit. Ideo medulla sana est, vt excremēta in ossibus consumātur, nec ad regiones alias peruadant, hoc est, in articulos, in carnem, in venas, in aquam articulorum. Si verò tartareo more erumpant, multos morbos inuehent, quorum origines & caussæ falso ac mendicaciter inexploratæque, cum tam inconcinnis Receptis, apud veteres descriptæ exstant.

Morbor. tartar. paroxysmus duplex.

Lepra, cur incurabilis putata.

Med. reprehensio.

In aqua articulorum similis etiam digestio est, quemadmodum de cæteris dictum est, in quibus tartarus separatus est, & peculiares morbos creat. Iā vero aqua articulorū nobilissima pars corporis est, & sensus acutissimi, ita, vt omnium minime pati ac tolerare possit. Huius tartari excrementum duplex est: vnū est *liquor*, alterum *coagulatum* est. Omnium primò liquor existit: qui longo tēporis successu à spiritu salis coagulatur in ipsius formā, pro natura eius. Hæc natura diligenter notanda est. Multæ enim podagræ, chiragræ, ac gonagræ reperiuntur, cum hoc tartari liquore permixtæ, quarum cura debita nondū inuenta ac manifestata est. Nec enim tartarum nouerunt: vnde curā eorum mancam esse oportet. Huiusmodi podagram aiunt esse incurabilem. Imo id auctoribus illis crede & eorum complicibus. Quomodo enim incurabilis nō sit, cum genuinam caussam nec norint, nec intelligant? Nihil memorabile ac arduum hactenus docuerunt: non mirū ergo si in hoc quoque ambigant. Solis nugis & blateramentis se exsatiant. Sic similis simili vbique iungitur. Quod si ab Adami sæculis impostor aliquis delituisset: hi tamen illum indagarent & eruerent. Et si modo ægri tacuissent, tunc hi nihil quicquā sciuissent. Sic iam, quę ab ægris didicerunt & expiscati sunt: ea norunt: nec pręter illa quicquam. Illa ita imperfecta doctrina sit oportet, vbi discipulus docet præceptorem suum. Ideoq; nec ægri medicos docebunt. Saltem de doloribus & horum generib. loquuntur: de quib. ipsi in infinitum blaterant, nec quicquam aliud norunt. Sicut permanifestū est, quod in morbis inuicem mentiātur, nullum excipientes, sed omnes in vnum comprehendentes, & nec cœli, nec concordantiæ, nec astrorum mentionem vllam facientes, in quibus tamen momenti plurimum

Tart. aquæ articulorum.

Aquæ articulorū duplex excremētum.

Med. reprehens.

plurimum situm est. Adde quòd etiam ignorent, quid prima vel vltima materia sit, quid homo sit, & qualis eius vita: & tamen omnia pro suo disponere & gubernare satagunt, inscij interim & ignorantes, qualenā ipsorum obiectum sit. Ideo fides ipsorum magna est: opera exigua. Vos autem scitote, in podagra multos calculares paroxysmos concurrere. Et sicut calculus, qui magnum sæpe paroxysmum concitat, & conditiones varias promit: sic in podagra quoque multi paroxysmi insiliunt, ex podagræ natura minimè erumpentes, sed ex calculari natura surgentes. Alij tamen nihilominus podagrę tantum remedia applicant, & malum subinde deteriùs reddunt. Medicina, quę tartarum coercet, eadē in hoc casu quoq; podagram edomat. Ideòq; si hic tartarū adimere nescis: nec podagræ etiam mederi poteris. Ideò illa nimis diù in libris tuis imperfanata manet; ac vnum hoc elogium tenet, Podagram esse morbum incurabilem. Quia enim falso fundamento veteris: ideò ad mendacium non erubescis, sed in illo strenuus es. Quod si ad summum te extricasti quidem, tum nihil nisi merus impostor es. Nam & in principijs & caussis aberras: & nugis tuis nescio per quę rosceta diuagaris. Hoc ergo modo capitula quæ de podagra inscribuntur, intelligite: hoc est, discite nouisse differentias, quidnam podagra ex se sit, & quid fit, si tartari iste liquor illi permisceatur: maximè autem, si quando accidat, vt tartarus coaguletur, & in lapidosam naturam abeat. Tunc enim calcinatis medicinis vti debetis. Nam quod in principio secundum primā suam substantiam liquor est: id in liquorem rursus abit. Et hanc quidem transmutationem nouisse debes, si medicinę peritus esse velis. Sin minus, garritum præcide, & desiste, Sed denarius, per mendacia partus, ipsa veritate multo lapidior est. Istiusmodi docent Academiæ.

Podagra falso incurabilis dicta. Med. recipiebat. *Auaritia vis.*

TRACTATVS SEXTVS.

PRæter hæc, quę hactenus percensuimus, plures aliæ quoq; in homine generationes lapidis sunt, quæ extra tartarum fiunt & enascuntur. Ista generatio similis est externæ. Quia enim homo Microcosmus est: in ipso etiam exterioris mundi generationes fiunt secundum suas differentias, prout Philosophia comprobat. Huiusmodi generatio in illis accidit hominibus, qui calculum non ex tartaro accipiunt quorum digestio & separatio proba est, ac tartarus cum excrementis permixtus manet, sineq; contactu spiritus salis secedit. Cum itaque genus adhuc aliud supersit, simile priori, non tamen secundum tartareum paroxysmum, aut speciem, aut formam &c. sed saltem secundum generationem naturalem: ideo scitote, cum duę generationes sint, duas quoq; essentias præstò esse. Tartarus in se paroxysmum habet. Hæ autem paroxysmum non habent, nisi fiat, vt paroxysmus excitetur è confinio illo, vbi tartarus latescit. Tunc enim paroxysmi illi nō calculo, sed confinio illi adscribi, & secundum id iudicari debent. Huiusmodi generationum multæ infantibus accidunt ex vtraq; natura, tàm ex natiuitate, quàm ex caussa propria: sicut suis capitulis figillatim de his pertractatur. Huc autē ideò ista adduco, vt in infantibus idem fieri censeatis. Sępe enim nimiopere calculosi euadunt, ipsis quidem senibus grauius. Ipsorum tamen ac senum eadem caussa est.

Calculi generatio extra tartarū. *Quibus familiaris.*

Sed ad generationem naturalem extra tartarum iam attendite. Generatio in materia duplex est. Hoc est, quilibet gignendus calculus, necesse est calculosam primam materiam habeat. Ad quę consequitur, calculosarum materiarum duas esse. *Vna* eo modo in nobis est, sicut ea, quæ in magno mundo. *Altera* in nos ingreditur; hoc est, si eā in nos ingeramus: veluti si potum quendam sumamus, qui ex verè calculosa natura esset: non quidē nutrimētum, sed calculi materia ipsamet. Hæ istæ duæ materiæ sunt: ex quarum qualibet calculus in homine gignitur. Iā vero quod calculos parit, id elemēti istius astrum est. Astrum hoc, est igneus spiritus salis, qui illos congelat. Quod ipsum potiùs *congelatio* quam *coagulatio* vocatur. De his autem cogitate; opus esse, vt ante omnia quatuor in nobis elemēta cognoscamus, in quibus calculosa materia quædam lateat, hoc est, in illa aqua. Iam vero ignis in suo spiritu salis, in isto elemento ipsamet cōgelatio est. Quare quatuor astra, quatuor ignes sunt, hoc est, quadruplex spiritus ignis vel spiritus salis. Et si generatio adornatur aut emergit, vnà quoq; ipsius astrum adest, vnde congelatur: non secus ac in cœlo, nullus lapis aut fulmen est: & tamen veluti lapis ille erūpit, & alicūde oritur: sic quoq; scitote, vobis hanc generationem intelligendam

Calculi generati. onis qui modus. *Fulminis & lapidis conatio.*

&

& accipiendam esse, non quidem lapidū in fluuijs, in montibus, in riuis ac alijs, sed lapidum tonitrui. Illa enim hæc est generatio, de qua hic traditur, quę se in Microcosmo nō aliter habet ac in cœlo.

Fulmen vt gignatur.

Primò autem necessarium est, istas generationes mūdi externi describi. Scitote ergò, lapides illos ex elementis ab ipsorum aquis lapidosis desumi, quæ tamē lapides non sunt, sed formam roris habēt, ex suo elemento in aliud ascendentis. Et alterum elementum, est huius elementi vltima materia. Sic terminantur primæ materiæ lapidū in cœlo: hoc est, quietus mundus istarum rerum mirabilium in se generationem hanc habet. Iam verò in Philosophia res quidem inuisibilis est: visibilis tamen eadem fit in vltima materia. Quòd si ergò spiritus cœli, ex sale geniti, cœlum gubernant: tunc occurrūt illis hæ generationes, quæ iam ista materia sunt. Spiritus, tempus, id est quod coagulat, in qua coagulatione alia quoq; concurrunt, generanturque eo modo, quo Meteorica tradit. In congressu verò istorum vnitorum elementorum, nascitur in cœlo lapis, qui inde violento elisū deorsum in terram deturbatur. Ad huius similitudinem scitote, hęc astra ac elemēta in ipso quoque corpore latere, non aliter quam in cœlo. Iam verò homo est cœlum, hoc est, omnes homines sunt cœlum vnum; hoc est, ex vno limbo. Quare huic, hoc: illi, aliud accidit. In suas diuisus partes, vnum tamen cœlum est: diuisum inquam in homine. Ex quibus consequitur, quod repentè, vnâq horâ, vnico momento talis lapis in homine gignatur, ea in homine gignatur, ea nimirū ratione, quâ prædictum est.

Homo est cœlū.

Lapis in homine vno momēto fit.

Operæ pretium esset, huius generationis Mechanicam exactè perscrutari: sed hic locus ideo id non requirit, quod iam ante deceat medicum esse Philosophum ac astronomum. Quales cum esse illos modo multiplici persuasum habeam: breuior institutio sufficiat. Hoc certum est, quoduis fulmen ex sale oriri, nec aliud quicquam esse, quam salem in prima materia. Spiritus autem salis congelat seipsum. Ideò verò quòd tanto cum frigore elidatur, caussa satis est, qui cum sulphure vniri non potest. Sal autem hic abit in lapidem: sulphur vertatur in ignem, hoc est, ipsius fulgur. Sulphur in aëre intra terram ac cœlum conflagrat. Sal autem lapidescit, & lapidis formâ deijcitur. Iā vero primæ in homine materiæ sunt omnes spiritus, & omnia astra, & id tempus, hoc est, iste motus seu cursus. Quicunq; vero hominum cursum illum habet, quē tempus facit, is lapidem hauquaquam effugiet, sed eo necessario corripietur & occupabitur. Lapides huiusmodi non multum differunt à lapide fulminali in nigritie, coloribus, & adiunctis alijs: sed tantum duritie. Alius enim alio durior, molliorue cæteris lapidibus omnibus. Quare si eius Theoricam probè nosse desideras, opus est, vt primo diligenter expendas generationem fulminis: & tunc materiam ipsius quoque lapidis cognitā habebis. Ideò de hac hic multa dici nihil attinet: quia Philosophia hoc loco medicum facit in eo, dum caussarū cognitionē suppeditat. Cętera, quæ ad curam spectant, quærat Medicus in suis capitulis.

Fulminis qua materia.

Calculo qui magis obnoxii.

Sed & de istius generationis loco ac regione, vbi nimirum in homine crescat, & vbi condatur lapis, quærendum est. Scitote ergò, corpus vniuersum generationē lapidis procurare. Est enim Olympus: & lapis olympi generatio est. Ideòq; omnia iungenda sunt. Ad ista iam consequitur: corpus, quod mollius est, materiam suppeditare in compactionem. Illa se colligit ad generationem in chao; hoc est, in concauitate media corporis, intra verticem & plantas pedum. Ex hoc medio generatio procedit versus imum fundum. Iam vero medium cœli secundum naturam stellarum in homine, est in cauitate diaphragmatis. Imum fundum est terra. Sic & vesica, & eius regio, quæ renibus subest. Et velut in terram fulmen decidit: sic in vesicam quoq; & renes. Ibi enim anatomia est terrę & aquæ; hoc est, inferior globi & sphæræ planities. Iam ad ista consequitur: Quoniam regio hæc planities est inferioris sphæræ: eam etiam locum esse, qui generationem hanc sustinere cogatur, prout cadit ac ponitur. Non autem in congelatione cadit: verū in liquido. Congelatio autem vsq; adeò velociter incidit, vt cōgeletur, quam primùm inferiorem planitiē sentit. Sic etiā quoduis fulmen in regione inferioris sphærę planitiei demum fit, cum antè liquor exsistat, id est, liquor lapidis. Congelatio enim in peregrina, non sua regione incipit. Ideoq; scitote, vnamquamlibet huiusmodi generationem, non vbi inuenitur, fieri: sed omninò in regione aliena, non sua inuenitur. Tum etiam non talis est, qualis in suo loco. Velut ferrum, quod in igne liquidū est, ex igne extractū durescit

Calculi quis locus.

Hominis & cœli collatio.

durescat & congelatur. Adeò magnus spiritus ille salis est, vt ea non liquefaciat, nisi ipse effundatur. Sic enim durescit. Vt in nostra Meteorica.

Spiritus salis vis maxima.

Porrò autem exploratum habetis, quomodò sol lapides generet, si materiam suam habeat: hoc est, si habeat aquam, aut liquorem naturæ lapidosæ, qui lapis quidem fuerit, sed per aquam resolutus, & à sua congelatione eiectus sit: hoc est. Aqua congelationem eius dissoluit; veluti lapides plurimi sunt, qui simili modo aquæ non possunt resistere. Hi lapides cum sua aqua, si à sole exsiccantur, iterum lapides fiunt. Hac ex caussa arena & lapides indies crescunt augenturq;, sicut docet Meteorica. Iam si antè quidem in homine talis siccitas, velut *Bolus*, *Lapis*, *Viscus*, *Arena*. &c. exsistat: & materia illa per aquam resoluta ab initio bibatur, tunc nihil fit aliud in corpore, quam supra terram. Quod si id naturæ extra se non eiicit, sed retineat: tunc illud per interiorem siccum spiritum excitatur, sicut aqua per aërem, per solem &c. & tandem fit lapis. Multis tamen is in locis agnoscitur pro lapide terræ, hoc est, veluti illi in terra repe- riuntur. Porrò autem vobis etiam hoc sciendum est, quod in homine frigida brumalis constitutio vsq; adeò interdum inualescat, vt ea frigiditate liquores congelet, ad modum glaciei; & tamen rursus dissoluat & liquefaciat. Nam si in homine tum æstas, tum hyems est; insunt eidem etiam Sphæra superior, inferiorq., & quæcunq; illorum corpora sunt. Vnde sequitur & comprobatur congelatio humiditatum in corpore, ex huius partibus egredientium, quas nos vapores vocamus: quorum sedes in sanguine, & quacunq; corporis parte humida est. Isti siquidem vapores aqua ea sunt, quæ supra terram congelatur, qui forsan non immerito humores vocari possent, non tamen sensu vetere. Istam congelationem, si iterum soluitur, sequuntur morbi apostematum, papularũ & similium, quos scriptores veteres recte nondum assecuti sunt: sicut suis locis planius tradetur. Quicunq; vero ipsum hominem secundum hanc astralem, temporalem & essentialem naturam nõ cognouit, is inique Medici titulo donatur. Lapidum autem istorum sedes priuata aut peculiaris non est: verum vbiuis locorum in corpore fit: nimirum in emunctoriis ventriculi, vesicæ, renum, & in meatibus intercedentibus. Ad quæ iam consequitur, medicamenta plurima esse, quæ huiusmodi lapides resoluãt, liquefaciant, & vel in bolum vel pollinem comminuant. Caussa est, quod talia ante quoq; fuerint. Ideoq; congelatio altera tam fortis non est, vt quicquam moliatur aliud, quam vt non resistat propinatę medicinæ, resoluendi vim habenti. Id verò lapides cæteri pro medicina adhibiti non præstant: sed in isto medicorum decepti plurimi sunt, qui cancrorum oculis, & lapide Iudaico, & milio solis &c. illos elidere & excutere annisi sunt. Sed horum inscitia iam satis est detecta.

Lapis sulfuris & lotus: frigidis generatio.

Lapis in homine ex calore & frigore.

Vapores quid & vbi.

Calculi quo loca.

Medici repre hensio.

PARAMIRI LIBER QVARTVS.

De Matrice.

ETsi hactenus quidem de morbis hominem affligentibus multa verba fecimus: nondũ tamẽ perfectè omnia a nobis tradita sunt. Quod si enim ad fundamentum medicinæ respiciamus: tunc se Theorica alia Philosophia & Astronomia in homine prodit præter dicta superius. Ea autem de matrice est, solas mulieres attinente. Cum verò huius nostri libri propositum aliud non sit, quam vt rectè describatur matrix cum suis morbis, velut etiam de cæteris partibus tractatum est: scire vos velim in principio, me de rebus inuisibilibus loqui. Quis enim est vspiam, qui in anatomia matricis ea inspexerit, quæ deinceps ego propositurus sum? Et licet quidem verum sit, in isto loco nihil admodum conspicuum exsistere: visibiliter tamen id omne iudicandum est. In ipso aëre nihil spectamus: ipsum tamen manifesto sentimus. Sic & de matrice. Ideoque quod in aëre sentimus, merito videre debemus, quasi videretur. Nec enim videre solum oculis datum est: sed etiam sentire. Secundum tamen naturam Anatomiæ hęc omnia instituenda sunt, hoc est, ex vero ac naturali fundamento omnia deduci ac sese inuicem consequi

H debent

debent, non secundum opinionem ac arbitrium nostrum statui ac definiri: ita nimirum: vt hac ratione contemplatio fiat inconspicui, quasi conspicuum esset, vereque existeret. Nec enim, quod videmus solum fundamenti loco est: sed etiam quod tangimus: cuius tamen vtriusq; vna demonstrationis ratio est. Et quanquam matrix res longè quidem alia sit: in hoc tamen saltem alia est, quod qui mundus minimus exsistit, is matrix sit. Quo vero id modo fit: explicare nostri iuris & instituti est.

Matrix mundus minimus.

Conspicitis autem, cœlum ipsum vtramq; Sphæram, superiorem inferioremq; complecti, vt nimirùm nihil mortale ac caducum transgrediatur & peruadat in externis regnum, quod extra cœlũ hoc aspectabile positum est. Mortalis enim rei cum immortali nulla cognatio est. Sic ergo magnus mundus forinsecùs conclusus est, vt extra ipsũ nihil egrediatur, sed omne, quod eius est, in ipso maneat, ac ita inclusum cum ipso vnum persistat. Et taliter se habet magnus mundus. Iam vero minor mundus homo est. Is ipse quoque similiter cute obductus & conclusus est, vt nimirum ipsius sanguis & caro, & quicquid homo est, in communione magni mundi non sit, hoc est, vt interna eius elementa, secundum substantiam suam externa non contingant. Sic enim vnum ab altero mutaretur & frangeretur. Quod vt vitari posset, homo cute superinductus est. Eâ homo est, vt à se inuicem duo mundi separentur, maior nimirũ & minor: hoc est, mundus ac homo, ne duo scilicet diuersa & contraria in vnum confluerent & coinciderint. Sic mundus in suo domicilio manet integer indistractus, nemoque in domo illa est, qui eum aut interturbet, aut violet. Itidem & homo in suo domicilio, hoc est, in cute sua manet, nihil vel intromittens vel à se emittens, sed stabili sede se continens, ac cutis suæ homo vnus existens. Iam autem porro, nec solus homo, nec mundus solus ita se habent: sed præter hunc mundus quoq; alius est, omnium minimus. Is matrix vocatur. Hæc ipsa quoq; seorsim est: hoc est, sua vasa, cutem & vincula habet peculiaria, vt per seipsam quoque subsistat. Hæc à paruo mundo separata est. Vir enim paruus mundus est. Hoc, minor fœmina est, exsistens scilicet mundus minimus. Ea enim à viro diuersa est, suamq; peculiarem Anatomiam, vt & theoricam, caussas, rationes & curas habet. Et licet cum viro multos communes morbos sustineat: isti tamen à medico distinguendi probe sunt: hoc est, a morbis viri discernendi. Illa enim à viro alius mundus existit.

MVNDI Magni, minoris & minimi mundi consideratio.

Matrix autem nihil aliud, quam mundus conclusus est, qui cum cæteris nihil cognationis quidem habet, & tamen ipsemet per se mundus est. Mundus enim est, eratq; prima creatura. Alter mundus erat vir. Tertius fœmina. Sic mundus ille maximus est. Hoc minor mundus, vir. Minimus & vltimus, fœmina. Iam vero mundus suam Philosophiam & scientiã habet. Sic & vir. Sic & fœmina. In mundo nascuntur vermes: sic in viro: sic in fœmina. Hoc vniuersum isto sensu accipiendum est, quod nimirum tria ista creatura vna sint, tanquam in Astronomia, & Philosophia & Theorica. Quòd si mundus parit vermes: eosdem parit & vir, & foemina. Generationibus enim non distinguuntur. Alia tamen ea est in mundo: alia est in viro: alia in foemina. Hinc consequitúr: quia forma dat esse mundo alteri, idem dare & corpus. Ex corpore eius singula is medicinæ monarchia contineatur, ita, vt alia monarchia mundi sit, alia viri, alia foeminæ. Sic triplices quoque Medici fiunt. Vnus mundi, hic est, qui eum seruat, & ab iniuriis pruinæ, niuis, &c. tuetur. Alter viri, qui hunc ab offensis pręseruat. Tertius foeminæ, huius curam agens. Hæ tres monarchiæ, etsi quidem à se inuicem separatæ sint: res tamen in monarchiis vnica est. Non enim à se inuicem separantur arte, sed ars omnes in vnum cogit & complectitur.

Mundus minimus foemina.

Tres Medici trium mundorum.

Initium autem docendæ huius artis mundus est. Is quatuor Elementa in se continet, proùt in matrice sua sita sunt. Medium horum homo est, qui concordantias vtriusque illorum complectitur. Tertia & vltima scientia, foemina est. Iam ergo Medicus in Theoricis suis rationibus integer & perfectus exsistit. Extra has quid quæso est Medicus? Sed de hoc porro attendite: foeminam ipsam mundum peculiarem esse. Et sicut caro hominis terra est, alia tamen eius ratio, caussa, physica: sic etiam foeminæ. Et veluti sanguis Elementum aquæ est: sic etiam cæteræ formæ ac corpora. Nullum tamen aliud, præter solum Elementum. Et, quemadmodum homo ex tribus constitit, *Mercurio,*

Mercurio, Sulphure, & Sale: sic in tribus his mundus quilibet positus est. Caro sal est, & Mercurius & Sulphur. Ipsa terra quoq; est Sulphur, Sal & Mercurius. Sanguis est Mercurius, Sulphur & Sal. Mare quoq; est Mercurius, Sulphur, Sal: & sic consequenter etiam de cæteris. Elementa inter se differunt. Nam matrices sunt. Ideoq; discerni ea oportet. Ipsorum tamē corpora manent, Mercurius, Sulphur, Sal. Iam fœmina quoq; aliud est: est tamē etiam Mercurius, Sulphur, Sal, nō minus ac ipse mundus, non minus ac ipse vir. De ipsa ergo ratum habete; cum id tale corpus in ista substantia sit, quod etiam ea mundus sit: diuersa tamen à mundo, diuersa à viro, sicut diuersa eius quoq; Physica est. Quia verò mundus est: ideò quoad morbos, similis quoq; est homini & mundo: alio tamen modo, & distinctè. Aliud etenim officium habet. Vnumquodlibet priuatū officium separat Physica, & Theorica. Quare etsi quidem fœmina hydropisin, Icteritiam, Paralysin ac Colicam patiatur æquè ac vir: tamen monarchia aliter se ad virum, aliter ad fœminam habet. Fœmina non à viro tantum differt, quantum ex eo est; hoc est tantum de pondere eius decedit. Ex viro ipsa est: ab eo tamen diuersa: ideoq; eius diuersa etiam est Anatomia, Philosophia, Theorica, Physica. Et similis tamē est etiam duobus reliquis. Nam ea est mundus minimus & vltimus. Quousq; ergò matricis consideratio te docet fœminam à viro distare: eousq; etiam illius morbos à viri morbis distingues, statuesq; tecum, produci à mundo minime posse, quod potest à viro: & similiter etiam à viro produci nūquam posse, quod potest à fœmina. Ideoq; quia in hoc distant: secundum idem distabunt quoq; omnes eorum morbi.

Elementa matrices sunt.

Viri & fœminæ diuersa Anatomia.

Sic ergo nobis officium corporis mōstrat, Medicinæ Philosophiā aliam erga fœminas præsumendam esse: nimirum, vt morbi earum cum virorum morbis minime conferantur, nec etiam signis similibus idem iudicium adhibeatur. Etsi enim similis mors viri ac fœminæ: etsi similes morbi viri ac fœminæ existant: tamen aliter vir, aliter fœmina medico consideranda venit. Si mortem ipsam ac miseriam spectes: vtrobiq; vna sitis, vna fames. Alia tamen sitis viri est, quam fœminæ: alia etiam fames. Vir enim si famescit, medius mundus famescit. Si famescit fœmina: mundus postremus famescit. Alius enim est postremus, alius medius. Quo interuallo ac discrimine mater distat à suo filio: tanto hæc quoq; à se inuicem distant. Non ergo curandus iste antiquorum error est, qui more suo exorbitantes, virorum fœminarumque morbos similes faciunt, vnā nempe Paralysin, vnam Apoplexiam, vnam Epilepsiam: hoc enim falsum est. Alia enim natura viri: alia fœminæ. Quare & medicina consistit in cognitione caussarum, & notitiā debitę curę. Quod si quidam erūpentia in fœminis menstrua, pro discrimine morborum eius à viri morbis, producere velint: tum hæc distinctio ita aperta est, vt & a rusticis ac bardis inueniri ac statui possit. Quod enim ita fœmina est, id se non esse, rusticus nullo dubio credit. Ita tamen non sentit probus medicus: sed taliter iudicat medicinæ corruptor, & ægrorum seductor. Si enim medicus ita pronuntiat: *Apoplexia viri hanc originem habet: ex hoc vel illo subiecto, taliter se habente, taliter disposito gignitur*: aut *apoplexia fœminæ secundum radicem suam ex matrice, in suo subiecto hoc illone modo disposita ac temperata, suscitatur*: nisi, inquam, definite ita pronunciet, Medicus certè nullo iure vocari possit. Duplices enim Medicinę supra terram. Fœminarum ac virorum. Alia enim illarū: alia iterum horum. Fœminis sua remedia conueniunt: viris pariter etiam sua. Et hanc discretionem qui negligit, is artem nullam habet, quā contra hydropisin quālibet pugnare queat. Hoc enim fundamentum est medicinæ: quod eadē æqualiter vtrisq; creaturis minimè competat: nisi hoc ipsum forsan affirmetur ore potius, quam præstetur opere. Quare enim omnis orbis ita sentit & loquitur: Hæc herba fœminea, illa virilis: hæc mas, illa fœmina est? Hanc nimirum ob caussam, quod alij atq; alij etiam subinde vtriusq; sexus morbi sint. Qui si vnum existerent, quò diuisa in natura medicina opus esset? Ideò verò diuisa ea est, quod scilicet duo in homine mundi sūt, vnus fœminæ, alter viri. Quorum morbi cū inter se diuersi sint, diuersam quoq; esse medicinam æquum est. Hinc iam dolum ac errorem intellige, quo Medicina hactenus intricata fuit. Ideòq; viris remedia commoda ex sua medicina, fœminis vicissim e suā Anatomiā remedia debita depromite: nec latum quidem vnguem de hāc Anatomiā decedite. Illius enim metam nemo nisi insipiens trans-

Medic. reprehensio.

Medicina viriles vel fœmininales.

Medicorum reprehensio.

transgreditur: qui caussa & radix omnis imposturæ eo autiu redditur.

Æquum verò est, vt de his porrò disseramus. Nec enim leuiter hæc res aduersę partis nostræ aures vellicabit. Fœmina mundo propinquior est quam vir. Vir autem, ab eodem est remotior, in Anatomia, propter officium: idque hoc modo. Mundus sunt quatuor Elementa, sicut Philosophia docet. Mundus autem is est, qui quatuor suis Elementis nutrimentum homini depromit. Aër non est primus cibus hominis. Cœlum secundus. Tertius terra. Quartus aqua. Hisce quatuor cibis homo quotidiè eget, nec sine ipsis viuere potest. Ex illis ergo nutritur homo: cum in ipsis & omnia nutrimenta & quicquid præter ea vsui est, enascatur. Iam autem, si homo concipitur, in matrice est. Semen vero hominis, ipsemet homo est. Vnde eo quoque cibo eget, quem requirit homo. Non quidem in externo mundo versatur: sed latet in posttemo. Vnde ab interno quoq; mundo sustentatur, non ab externo. Hoc respectu, fœmina mundi velut matrix est, non autem talis vir. Ideoque matrix non es. Cum vero conceptus homo nondum in magno mundo versetur, sed sustentetur in mundo minimo: necesse est, vt mundus ille conceptui isti suum quoq; nutrimentum suppeditet, tamdiu, donec in mundum magnum ingrediatur. Et cũ matrix ille mundus sit, in quo cœlum ac terra, aërque & aqua, quæ hominem à conceptione vsque ad eruptum in mundum nutriunt, contineantur: fœmina iã omnino aliud erit, quam vir. Alimentum enim fœtus ex ipsa ministratur, non ex viro. Quòd si Deus duos condidit, & in vno eorum mundum, qui semen claudat & comprehendat: tunc ipsam quoq; Anatomiam, & Philosophiam & Physicã inter sese diuisit, in hoc, vt videat vir, quam aliis natalibus ortus sit: Ideoq; fœmina aliud subiectum est omninò, quàm vir. Illius enim radix ad nutriendum facit. Viri autem, in viro quiescit. Quantopere à se inuicem distant pyrus cum sua natura, & terra: tantopere quoq; vir & fœmina. Vir semen est. Semen est viri & fœminæ. Semen enim ipsius est, & in ipso: eductio autem & propagatio eius in fœmina est. Arbor se ipsam gignit, si in terram defigatur. Alias enim in seipsa arescit. Iam quicquid semen est, id ex eo excrescit. Porro terra arborem ex semine profert: quà naturà autem & virtute, aut potentiâ, id manifestum est. Eadem similitudine ac virtute fœmina parit infantem, siue masculus, sit, siue fœmella. Ad hæc iam consequitur: si fœmina ager est, habebit se vtiq; velut ager mundi, qui ex quatuor constat, nimirum Elemẽtis. Ager autem terra est, in quam semẽ iacitur. Sic matrix terra est, & receptaculum peculiare. Ex terra verò nihil enascitur, nisi tria cætera Elementa ipsi coniuncta sint. Nempe aqua. Aqua fœminæ, sanguis est. Hic necesse est etiam aërem & ignem prestò esse. Hæc duo cœli sunt, Chaos & Astra. Et quemadmodum à Sole, Lunâ, stellis ac aëre, fructus terræ elici & ad incrementum produci manifestò deprehendimus: sic in matrice quoque excrescere nihil potest, nisi Elementa cætera præsto sint. Quod si ergò Elementa talia esse omninò res poscit: de his scito, nihil credendum tibi esse aliud, quam quod aliter se habeant ac vir, aut quod vir in se habet: nam ad nutritionem omnia faciunt. Ideo, quia nutritioni deseruiunt, alia sunt ab iis, quę ad nutritionem nõ faciunt. Ideoq; homo duplex est in mundo: aliud corpus vir est, & aliud officium: aliud etiam corpus, corpus est fœminæ, & aliud eius officiũ: & sic alius etiam mundus: adeòq; alia monarchia in quâcunq; cognitione rerũ, quas de ipsis scire fas est. Et veluti terræ ac arboris nec natura vna, nec conditio secundum substantias & corpora existit: sic iisdem limitibus vir à fœminâ seiunctus distat.

Ex hisce iam animaduerte, quantus error sit, morbos tam fœminarum quam virorum vno eodemq; iudicio cognosci. Non enim ex signorum similitudine, similes quoq; caussæ, similes medicinæ præstitui ac definiri debent: sed intima scaturigo & caussa expendenda est, quid vnumquodlibet sit, & quantum ab altero diuersum sit. A veteribus frugaliter & sapienter id ita definitum fuisset, si considerassent, fœminam quidem omnibus morbis, qui in viros cadunt, obnoxiam esse; cum illa ex viro sit: sed preter hos, alios quoq, designassent, mulieribus adeò vernaculos & proprios, vt impossibile sit, à viro illos intelligi posse. Quia vero fœminarũ æque ac virorum morbos vno communi capitulo, ac sub eadẽ curâ cõplexi sunt: indiciũ est, hinc eos seductos esse, quòd philosophico examine illa nõ trutinarint aut expenderint. Fœmina, etsi quidẽ ex viro facta sit: vir tamẽ nõ mansit, sed

Elemẽta mundi hominẽ nutriũt.

Matricis cũ mundo apta collatio.

Medici reprehensio.

Mulierũ morbi à virorum omnino distincti.

sed facta mulier fuit. Ideò verò, quia ex viro est, vir autem non mansit, sed facta mulier fuit, hoc addi debuisset, fœminæ morbos quoq; amplius minime viriles, sed omnino fœminales & dici & cognosci iure optimo oportere. Si ergò fœmina â viro diuersa est: morbos etiam vtriusq; adeò diuersos esse æquum videtur. Illi autem quoq; iuxtà probè attendisse debuerant, quòd prouidentia diuina Anatomiam in rebus nascentibus omnibus, diuiserit in fœminam & masculum; idq; non frustrà, sed pro instituendo medico, vt nimirum ex hac naturæ luce videat, qualem se gerere debeat. Sed his neglectis omnibus, ipsam naturæ lucem ille omisit, & phantasiæ suæ credens, medicinam eò redegit, vt idem verè euenerit, ac si quis per murũ, quæ intus in areà fiant, perspicere velit. Illud vt impossibile: sic etiam hoc. De inuentionis modo, proprius libellus conditus est: quà nimirũ ratione artes omnes inuentæ sint: non scilicet per huiusmodi speculationes; sed per autopsiam & experientiam ocularem: non per acumen imaginationis; sed per splendorem lucis naturæ. Qui rem quandam ipsis oculis contuetur: is rem expertus est. Qui rẽ non videt; nec eam etiam experitur. Sic nos quoq; nihil testamur aliud, quam quod videmus, cumprimis in Medicinâ, in quà duas Anatomias magni mundi & rerum nascentium omnium videmus. Sic duas etiam hominis: vnam viri, alteram fœminæ. Id cum videamus, ad indagationem penitiorem nobis ansa porrecta est: nimirum monarchiá aliam fœminę esse, aliam viri, nec eandem in vtrisque. Præter hæc omnia autem, singulares etiá casus fœminas præ viris affligentes, ex suà ipsius monarchiâ, non alterà, cognoscendos esse: item, morbos illos, qui pręter communes alias insiliunt, cognationem quandam & affinitatem cum morbis omnibus mulieribus sortitos esse. Quæ quidem pensitatio Physicam omninò aliam parit: quam tamẽ turba illa medicorum fallax ne quidem olfecit. Id quam indignum sit, facile iudicatu est.

Medici reprehensio.

Glaucoma ergo, ô Medice, ab oculis distringe, & seductricem sectam depone. An enim nõ vides, quod dedecus cõmiseris in capitulis illis, in quibus pro vno morbo ponis tam virum, quam fœminá? Hoc est, vt [ceu dicetur,] consideres, omnium morborum muliebrium scaturiginem in mulieribus esse, & non in viris. Ideo ipsarum quoq; Physica à viris distincta manet. Præterea, alia quoque Anatomia fœminarũ est, quam virorum: quod & ipsum à diuersà Physica prouenit. Haud quaquam ergo id tecum ita cogitabis, quasi vel cerebrum, vel cor, vel hepar in viro idem sit, quod in fœmina: sed hoc potius persuasum habe, mulieris cerebrum muliebre & non virile: cor ejus, muliebre cor, non virile existere. Hoc discrimen tibi semper ante oculos positum esse debet. Mulierem vel de externo habitu cum viro compara, & videbis quid inter eam & virũ discriminis sit: & simul id, da operam, an nõ inuenias fœminam aliam à viro, & virum alium â fœminà cognosci. Quod si hæ res separatæ sunt: separatæ multo magis illæ erunt, quæ cum Physica arctius cognatæ sunt. Si ergò fœmina aliud est: alij etiam radici incumbet. Ista radix matrix est: quæ illius causà genita est. Si propter matricem mulier genita est, super eandẽ quoq; fixa & statura erit; ideo, quia propter eam condita est, & suum nomen accepit. Si propter matricem condita est, necesse etiam erit, vt ex ea sit, eiusq; simul naturam & conditionem cum & ex ea habeat. Hoc ergo discriminat fœminá â viro, quod vir viri instar crescat, ex naturà virili: fœmina contrà ex naturà muliebri, hoc est, ex matrice, super quam vir minime positus est, sed fœmina. Quæ si ex matrice est: eius etiam omnia membra, & quicquid in se continet, ex matrice erant, & ab eàdem fouebuntur ac gubernabuntur. Ex quibus consequitur, quod omnes etiam morbi eius ex ipsà sint, hoc est, cum radice ex ipsà nascàtur. In hoc discrimen est, quod omnes morbi ex matrice suam conditionem, nâturam & proprietatem adepti sunt: non itidem verò vir, sed is ex naturà virili constat. Vnde colligere potestis, quanto interuallo â se distent, paralysis fœminæ, & paralysis viri. Quod siquidem similibus signis se vtraq; proferat: id non immeritò fit. An non enim fœmina homo est, & homo etiam vir? Imò. An non ergò æquum est, vt similibus signis conueniant ceu homines? Reseruatà tamen Physicâ, & conditione singulari Monarchiæ.

Matrix radix est fœminæ.

Matrix causa morborũ omnium fœminarum.

An verò hoc non discrimen sit, si fœmina Matrix verè vocetur, & Matrix exsistat, cum tamen id viro non conueniat? Item, si omnes illius morbi matricis sint: Nam virilia Elementa habere non potest, cum fœmina sit, & matrix.

Et licet nomina quidem morborum muliebrium cum virilibus conueniant: id tamen aliud nihil infert, quam vtrosque virum ac fœminam homines & vocitari, & esse: prædictâ tamen differentiâ dirimi. Quòd verò hinc sequatur, cum nimirum similia signa habeant, cum vtriq; homines sint, necessariò vtrósque etiam vnius naturæ & conditionis esse: id apprime falsum est. Nam distinctionem eá perpetuò seruari oportet, quòd nimirum fœmina super matricem consistat, & ex eâdem tum crescat, tùm creuerit, & illam eius radicem esse. Ideoq; meritò etiam primū illa est, quod in morbis illiusmodi Medico considerandū offertur. Illi enim ex ipsâ enascuntur, non virtute virili, sed potius matricali. Secundum virtutes has etiam trutinabis Physicam, caussas & indicia: aliàs quicquid egeris, frustraneum erit. Et veluti ratum est, vnicam radicē vigere, ex qua vniuersi morbi in viro enascantur: sic vnica talis est etiam in fœminâ, Tua vero scripta produnt, quod harum tu radicum nullam noueris. Alias enim tibi ipsi digitū prius admordisses, quam mendacium prodidisses. Iam verò radicem morborum virilium considera: considera etiam radicem morborū muliebrium: & computa tecum, quam honeste staturus sis cum tuâ Physicâ & caussis ac indiciis: Nisi enim mulieribus radicem priuatam attribueris: suam peculiarem etiam viris adsignaueris: scierisque medicinam diuisam esse, & partem hanc viris, partem illam fœminis porrigendam esse: non medicum certe, sed seductorē egeris. Ad quod nomen impetrandum, non magnâ vobis in mentiendo & adulando industriâ opus est. Ea enim vobis velut insita, studio facili in Academiis addiscitur. Hoc exemplum nunquam falsum reperies in Monarchia & Physicâ. Eodem enim modo, quo ex vnâ pyri radice pyrum enascitur, & ex radice pomi pomum: idemq; quod enatum est, suæ radicis saporem reddit: sic hic quoque morbus á radice non disseparatur, sed cum eo vnde excreuit, vnum manet. Et licet pyrum quidem à radice longe absit: ex radice tamen vere est. Eadem & colicæ ratio est. Quæ etsi quidem à matrice longe abiit, ex ea tamen profluxit & genita est, sicut morbi etiam cæteri.

Medici sæpe c... bendio.

Vt autem ex fundamento veritas eruatur, vobis adhuc quæstio vna proponenda est: *an morbi in genere, tam fœminarum quam virorum similitudine quadam conuenientes, á viris aut fœminis præsto sint?* Sed res clarius explicanda est. Nullus in viro morbus deprehenditur, ante creatam fœminam. Nec etiam constat, virum, qui sine fœminâ creatus est, istiusmodi morbis vllis, quales á posteris eius ad nos vsq; propagati sunt, afflictum vnquam fuisse. Vnde iá intelligere licet, quod, cùm morbi vniuersi deinceps primum inundarint, ex fœminâ omnes ægritudines, miseriæ ac afflictiones nostrę scaturierint. Quod si ergo de morborum nostrorum principio & natalibus, ex fœmina multo certiùs quam viro, documentum desumi potest: tum pol æquius esset, nos principaliter hanc quoq; caussam aggredi, & dė radice primà, sicut ex eâ morbi enascantur, propius loqui. Nec enim ex matre sanguinem solum nostrum ac carnem haurimus: sed cum his etiam omnem nostram miseriam, omnesq; morbos ex eâdem extrahimus. Quæ si ita constituta sunt, consequenter etiam distinguēdum videtur, inter morbos viri & fœminæ; & expendendum, quâ cognatione & familiaritate conueniant: adeoq; statuendum, illorum expressum discrimen dari, cùm & herbę & medicinæ discriminentur. Nimirum semen viri, in viro manet, tanquam vir. Ac ob id, quia vir separatus est, in ipso etiam transmutatio dabitur, quâ à fœminâ ille separetur. Sicut forma ipsum separat à fœminâ (quâ formâ etiam eiusdē natura sæparatur, vt vir fiat, & maneat) sic fœmina quoq; manet, & fit fœmina. Sic ergò de formatione & eius dignitate statuendum est. Et tamen primę omniū morborum radici hisce nihil adimitur. In viro enim radix alia non reperitur, quam quæ à fœminâ extracta est. Ea autem formationis ratione in aliam Physicam traducta est: cuius physicæ scriptores veteres obliti sunt: nec id incommodè quidem, verum vt asseclæ illorum intelligant, quam leuibus fundamentis plæraque sua illi superstruxerint, ac de rerum veritate decreuerint.

Ante fœminam in viro nulli morbi.

Ex fœmina miseria humana.

Viri morbi à fœminę diuersi.

Vnaquælibet res, in alio crescens ac enascens, diuersa est ab eo, in quo crescit. Vir autem in fœminâ aliter non est, quam piscis in aquâ, in quâ viuit, in quâ augescit, sine qua viuere non potest. Iam autem piscis, aquæ quidem est hoc est, aquæ naturam habet: & tamen ob id aqua minimè est. Est ergo ab aqua diuersus. Sicut ergo aqua & piscis â se inuicem discrepant & tamen

Piscis diuersus ab aqua.

tamen vna iunguntur: sic vir quoq; in fœmina. Fœmina maris rationem habet. In eâ homo ceu piscis versatur, in natiuitate tamen separatus. Quod ideò fit, vt homo seipsum noscat, cuinam similis sit, nimirum, quod sit animal mundi. Quia verò mentem homo habet, ideò foras datur & nascitur; quod in pisce non est. Iam ergo, si pisci aliud tribuitur, quam aquæ, & aquæ quoq; aliud quam pisci: propterea æquum est, medicum similitudinem istam attendere, scireq; virum esse semen, fœminam autem agrum. Et licet ipsa quoque fœmina semen sit, licet ex viro: vir tamen ipsa minime manet, sed in fœminam abit. Et tum temporis ipsum semen euasit aut superauit, nec secundum illud deinceps iudicanda est. Sicut enim vir illa erat in Adamo: sic a plastæ manibus tractata, vir ac costa Adami non remansit. Ideoq; de his ita statuendum est: conuenire vtique, vt fœminę à medico in peculiarem monarchiam collocentur, ac in aliâ tum Theorica tum Physica accuratiore scrutinio considerentur. Perperam enim ita scribunt: hoc capitulum tractat de *Ictericia* viris ac fœminis communi. Probatio ea etiam nauci & nihili est, qua per alios nimirum Galenum, Auicennam, Rasin &c. nostra tuemur & velamus. Nulla probatio est vel penes ipsos, vel vos, vel nosmet. Ea consistit in Philosophia, in fundamento lucis naturæ. Per hanc stabiliri omnia decet, non per nugatores istos & logodædalos, qui basin rerum in vesano suo cerebro locatam gerunt. Vnde decipi necesse est, quicunque vocem eorum audiunt.

Homo propter mentem foras datus.

Fœmina ager vti semen.

Medici reprehensio.

Quid dicemus de matrice, quod inuisibilis sit: cum nemo eius materiam primam videat? Quis enim id videt, ante se quod fuit? Omnes quidem ex matrice proterimur: nemo tamen eam vnquam vidit. Fuit enim ea, antequam homo esset. Et quanquam homo quidem ex ipsa prodeat, ac subinde nascatur: nemo tamē ipsam conspexit. Ipse mundus ex matrice conditus est, ac ipse homo, & sic consequenter perpetua serie, quicquid Creatura est, id vniuersum ex matrice prodijt. Ob id operæ pretium est, vt, quid matrix sit, describatur. Matrix autem est, ex qua homo nascitur, ac prodit. Hic iam necesse est, inuisibile esse, quicquid in quatuor elementis conditum est. Velut enim mundus matrix est rerū nascentium omnium: ita matrix quoque in corpore eâdē anatomiâ æstimanda est. Ante cœlum ac

Matrix quid?

terram condita, Spiritus Domini ferebatur super aquas, & ab illis veluti sustinebatur. Hęc aqua matrix erat. In aqua enim creati sunt cœli & terra, nec in matrice vllâ aliâ. In hac ferebatur Spiritus Domini; hoc est, Spiritus Dei, qui in homine est, quo cæteræ creaturæ vniuersæ destituuntur. Propter spiritum hunc, ne solus is esset, ipse postea homo cōditus est, & in homine ipsemet Spirit⁹ Dei. Ideoq; Spiritus Dei in hominem ingreditur, ac à Deo est, adque Deum redit. Cum ergò mundus, mundus nondum esset, verum aqua: & Spiritus Domini super aquas ferretur, aqua facta mundus est. Et sic hæc matrix est mundi, & creaturarū eius omnium. Cum verò tunc matrix quoque esset hominis: in eâ Deus hominem formauit, Spiritui nempe suo domicilium in carne. Eius hominis matrix, erat mundus vniuersus. Ipsius semen Limbus erat, semen nimirum, in quo mundus vniuersus inesset. Et hi primi hominis natales sunt. Porro autem a matrice ista homo separatus, & ex eo in illo ipso propria matrix condita est. Hæc est matrix fœminę: quæ deinceps nihil aliud est, quā totus mundus. Et in ipsa Spiritus Domini fertur, qui se insinuat & imprimit in illius fructum. Quo modo is super aquas ferebatur: Sic à nobis hominibus is fertur super terram & aquam. Quem Spiritum nemo vnquā aut vidit aut videt. Spiritus autem ipse est, qui in matrice hominis, hoc est, fœminæ versatur. Ideóque in scortationem impendi ea non debet. In ipsa enim Spiritus Dei est, qui a Deo egreditur, & ad eundem redit.

Aqua matrix mundi.

Limbus semen mundi.

Scortatio cur cauenda.

Iam autem in fœmina limbus quidem non existit, existit tamen Spiritus. Quid limbus aliud, quam semen est: is quemadmodum a Deo creatus, ac ab eodē postea inde homo formatus est: sic illi deinde Deus virum substituit, vt limbus iam ipsemet esset, & hominē sibi fingeret secundum similitudinē à Deo primitus conditam. Cumque homini non conueniret, vt ex terrâ, aut limbo hominem crearet, eique vitam inspiraret: Deus matricē aliā, quam in se contineret, & alium limbum, quē animaret, ipsi subdidit. Sic ergo homo in naturâ mūdi manet. Et sicut Deus cœlum conclusit, cum in cœlo esset, & in cœlo hominem fabricaret: sic scire conuenit, nos hominem gignere non posse, nisi in matrice versemur pro data nostrâ potentiâ. Nec enim Deus se totum à suo solio extulit: sed saltem manum. Ita & homo

Homo non gignat nisi in matrice.

homo ex solio suo totus non effertur, sed partes saltem porrigit ad hoc opus definitas & constitutas. Sic ergò matrices tres sunt, Prima Aqua, super quibus ferebatur Spiritus Domini. Et hæc ista matrix erat, in quâ cœlum ac terra condita sunt. Postea fiebat cœlum ac terra, & matrix Adę, manu opificis Dei conditi. Tandem ex Adà formabatur fœmina, matrix omnium hominum, vsq; ad consummationem mundi. Quid includebat matrix prima? Regnũ Dei, circumdabat Spiritũ Dei. Mundus concludit æternum, ipsum ambigiens. Fœminam claudit propria eius cutis. Quicquid enim intra eam est, matrix est. Ideòque corpus eius cum viris conferri non debet, etiamsi ex viro descenderit. Ideòque in similitudine ipsi conuenit. Hanc enim ideò accipit, vt ipsi similis sit: in rebus tamen plurimis alias separata ab ipso, nimirum, in substantiâ, conditione, naturaque ac proprietatibus. Patitur enim vir, vt vir, patitur fœmina, vt fœmina: ac vtrique patiuntur, vt duæ creaturæ, â Deo dilectę. Ideòque idem etiam demonstrat duplici medicinâ, â se datâ: virili nimirum, viris debitâ: & fœmineâ, fœminis attributâ. Ex his enim operari medicum oportet. Deus enim ipsum creauit, non homo. Ideòque opis ferendæ, non mendacij dicendi gratiâ datus est. Hâc gratiâ qui pollet, ipsum iuuat medicus.

Triũ mũdorũ tres matrices.

Cæterum cùm limbus sit prima materia hominis: operæ pretium est, cognitũ habere medicum, quid limbus sit. Quicquid enim limbus est, id homo est. Qui limbum nouit, quid homo sit, cognouit. Talem decet nasci medicum. Iam verò limbus est cœlum ac terra, superior ac inferior sphæra, quatuor elementa, & quicquid in his continetur. Ideòque meritò microcosmus vocatur: quia totus mundus est. Cum ergo ista omnia homo fit: necesse est cognoscat medicus superiorem ac inferiorem sphæram, cum suis elementis, substantijs, naturis ac proprietatibus omnibus. Hæc si iam didicit: morbos hominis facili negotio nouerit. Is enim, quem Deus creauit plura scire debet eo, qui ab homine gignitur. Ideòque penes ipsum scientia ac ratio est: quæ â Deo procedit, non homine. Et hæc de semine dicta sint. Quæ vero hanc materiam vlterius spectant, sciendum vobis est, quod Deus ex matrice, ipsemet, sine omni medio, hominem crearit, & ex matrice ipsum produxerit, ac hominem fecerit. Is verò ordo ac modus deinceps seruandus non erat: sed Deus homini limbum in naturam inseuit, aut cogenuit; vt porrò ipsemet limbus esset: hoc est, vt proprius sibi filius esset: Quòd si ergo is filium fors desideret; Deus matricem illi addidit: hoc est, fœminam. Sic ergò porrò ex duobus, non vno, homo gignitur: non ex ipsa matrice, sed ex viro cõditur. Quãquam in matrice fingatur. Quare deinceps quidem duo erunt, sed tamen vnum: duæ carnes, sed tamen vna, non duæ. Hoc ita intellige: Isti vtrique gignunt hominem, non solus alter. Ideoque duo sunt in vno: & vnum saltem est, quanquam duo. Sic homo conditur ex limbo, qui vir est: in matrice autem fingitur, formatur, erigitur, & naturâ suâ donatur, sicut in magno mundo homo primus, ceu suprà dictum est.

Limbus quid?

Limbus in homine.

Ideoq; apprimè necesse est, duos porro morbos cognosci, ex caussa scil. generationis liberorũ, sicut comprehensum est: vnũ, insitum aut aduentitium limbo: alterum insitum aut aduẽtitium ex matrice. Et hæc differentia caussa mihi erat, cur generationem hanc vobis explicarẽ, vt erroribus obuijs contrairetur. Iam autem matrix quidẽ visibilis facta est: proprietates vero eius ac operationes sunt inuisibiles. Qui enim fœminam videt, matricem viri conspicit, hoc est, mundũ, in quo nascitur. Quid vero id sit, quod hominem fabricet: nemo perspicit. Qui enim Deus olim hominem secundùm similitudinem suam fecit: is idem vel hodie præstat. Is autem est Spiritus Domini, in illo loco, qui super aquis fertur. Aqua autem est receptaculum & condus seminis, ex quo homo gignitur: quod semen est limbus. Iam vero matrix in operationibus suis inuisibilis existit. Quod inuisibile est, nihil patitur. Ideòq; de rebus inuisibilibus nullum nobis sermonẽ sumtum volumus. Quod vero visibile est, id fœmina existit. Ea ex tribus substantijs constat, Sulphure, Sale, Mercurio, prout cæteræ res omnes. Quicquid enim palpabiliter vsurpari debet, id necesse est visibile simul ac tangibile existere. Ideòq & illa in his tribus consistit. Iam autem trium istorum prima materia inuisibilis est: visibilis vero vltima, quæ est totũ corpus fœminæ. De hâc vltimâ materiâ disserendum est, vt eius monarchia inueniatur. Huius enim respectu ex illis tribus omnes morbi emergunt: hoc est, quicquid materia vltima prędictæ materiæ primæ

Duo in homine genera morborum.

Matrix qui inuisibilis.

Sulphure, Sale, Mercurio, omnia visibilia cõstant.

primæ exsistit, id prima materia illius morborum est. Ideòque primò sciendum est, tres substantias esse, quæ morbos eos gignant, prout in fœminam cadant, vel scienter, vel ignoráter, preteritè vel presenter, vel etiam in futuro. Ex quibus colligendum etiam est, fœminas externis astris solas ad modum viri subiectas esse, quanquam in diuersa Physica. Panis, qui nobis datur, is cibus omnibus animantibus est. Illum si homo manducat, hominis caro ex ipso fit. Si piscis: piscis caro inde generatur. Iam, quantum duæ hæ carnes inter se distant, tantum distat etiá Theorica illiusmodi impressionum, infectionum &c. Quare illa differentia merito attendenda est. Nam cum medicinę omnes ac herbę illud discrimen habeant: id medicus etiam admittet, cuius scientia veritas est, non mendacium.

Medic. reprehensio. Errauit ergò medicus, qui matricem in hypogastrio sitam, pro integrà ac totali descripsit, & præterea fœminam cum suis operationibus seclusit, extraq; illas, candé cum viro æquiparabit: & hoc glaucoma est, quod illius oculis obtenditur. Nimirum oblitus erat, in mundo foramen exsistere, per quod Deus manum suam immittat, ac in eo pro suo arbitrio operetur, & quicquid velit, faciat. Oblitus erat, Deum, fœminam mundum constituisse, in quo homo conderetur: ibique virum Dei vices gerere, qui ob id contactũ suũ quoque liberum habeat, non aliter intelligendum, quam, vt Deus etiam é suo regno in mundum cœli & terrę manus suas iniecit, limbumq; arripiens ex eo hominem condidit: sic quoque vir, qui cum fœmina rem habet. Quod si hoc fors obstare videbitur, Deum nimirum solum limbum accepisse, hoc est, ex vno saltem loco, non ex omnibus: scitote, neminé adhuc illud intellexisse aut scivisse, præterquam quod homo mundus sit, & limbus sit mundus vniuersus. Eadem etiam in fœmina ratio est: vt tota fœmina matrix sit. Nam ex eius membris vniuersis ager hominis constitutus est. Et veluti terra opus habet, vt ab omnibus elementis, hoc est, omnibus totius mundi virtutibus sustineatur sic homo quoque ex toto corpore fœminæ. Centrum autem id est, in quo fit operatio. Idem etiam aditus est à superficie omni exteriore. Et cuius naturæ matrix est, eiusdem exsistit etiam centrum, & totum corpus, cor scilicet, hepar, lien, & quicquid sanguis ac caro est. Iam verò quantùm distat matrix

Centrum fœminæ quid.

à viro: tantum separantur etiam sanguis viri & fœminæ. Et licet vterque quidem rubeat; quid id ad Medicum? Rustici pro sanguine vtrumque habent: non itidem medicus, nisi rusticorum venis donatus sit. Saltem enim putat se medicum esse, cum tamen scientiam suam melius rustico non calleat. Cum illiusmodi nihil proficias. Persuaderi enim non possunt, vt credant, discrimen aliquod intercedere inter metalla, lapides, ligna &c. Simile discrimen in his quoque est. Licet enim homo sit vir ac fœmina: duæ tamen formæ ac figuræ, adeoque duæ naturæ, exsistunt. Itaque fœmina monarchiam aliá agit, in morbis tam communibus quam singularibus.

Med. reprehensio.

Quemadmodum se vires maris seu Oceani habent, quoties id æstu suo statis exundat: sic se quoq; monarchia hæc habet. Iam quę caussa est æstus marini? Hęc est, quod mare scilicet consumit, quicquid in id ingreditur. Huius enim id mors est. Sic omnes aquę deuorátur & obtruncantur in mari, in eoque immoriútur, velùt homines supra terram. Quicquid verò absumit & occidit, id suam operationem habet, per quam infringit id, quod accipit. Operatio v. eius quotidie semel fit. Et quemadmodum homo, cibum qué comedit, concoquit: eoque accepto, operationem consumtionis aggrediens ventriculus, inflatur & distenditur. sic mare quoq; operationem suam exsequitur. In mari enim mors aquæ est; nec vlla aqua mare iterum egreditur, sed vniuersa in ipso commoritur, sicut omnia nascentia in terrà moriuntur. Veluti ergò mari sui accessus sunt & recessus: sic ista in fœminà quoq; euenire credendú est, hác de caussâ quia mater est filiorum. Mare, mater est aquarum. Quia verò fœmina mater est: ideo sibi ipsamet huiusmodi fluxus patit, quorum æstuatio singulis mensibus accidit, per quam, ductibus à natura datis, ea ita expurgatur; vt nihil mortuum in ipsâ maneat, sed foras omnino exigatur & elidatur: quod tamen similiter in mari non deprehenditur. Sic ergo menstruum excremétum est rerum, ad matricem mortificationis gratia confluétium: quę porro expelluntur & eijciuntur. Falsa illius medici est sententia, qui ex suo cerebro finxit, *hoc excrementum menstruum florem mulieris esse, velut arboris cutu, dam.* Probus certè medicus, qui stercus pro flore intuetur! Flos mulieris emergit, cú concepit. Ea enim ipsa hora is emergit.

Mare mors omnium vndarum.

Analogia æstus maris & fœminæ.

Menstruum quid.

Menstruum non est flos sed excrementum.

Florem

Florem hunc deinde etiam fructus excipit, qui eſt fœtus. An verò ignoratis medici, quamlibet arborem florentem, ex fructu, qui erupturus eſt, florere? Et arbor etiam illa, quæ in ſe fructum non habet, non floret. Fœmina autem pro opinione veſtrâ floret, & tamen in ſeſe fructū nullum continet: hoc eſt: florent pro veſtro arbitratu virgines; ſed vbi ipſarum fructus? Nullus eſt. Ideoque illud excremētum eſt.

Medic. reprehēſio.

Quanquam is error valde craſſus ſit & Medicos tàm Galenicos, quàm Auicēniſtas cum ſuis aſſeclis nimiopere conſpurcet, dicentes, *florere virginem ſine viro, ex quo flos egrediatur.* Quod ſi enim omnino florere dicenda eſt: tum fructus quoque neceſſario protrudet. Ex quo ſequeretur, liberos naſci ſine viris. O bliceos Doctores! Quid enim ex veſtrâ inexploratâ ſcientiâ boni hauritis? Vos ipſos conuellitis, ſicut iſtiuſmodi hominum mos eſt. An verò ignoratis, quòd matrix nihil ſit aliud, quam *Microcoſma*. Si ergo parere debet, ad id emundata ſit oportet. Hæc vero emundatio eſt, vt omnes ſordes per conſtitutas vias extrudantur. Niſi enim depuratio illa integra ſit, & mortuum omne ſecedat: conceptionem non admittit. Pura autem manet vſque ad euaneſcentiam lactis: quod lac non ex menſtruo gignitur, ſed ex mamillis, in hunc vſum deſtinatis & conſecratis, emergit. Et quandiu impregnatio & lactatio durat: tamdiu excrementum nullum exſiſtit. Tranquilla enim omnia ſunt, & huic tempori cedunt. Hoc tempore nihil quicquam etiam impurum, quo excernēdum ſit, naſcitur. Talis enim natura eſt fœminę: vt quàmprimùm cōcepit, transmutetur, omniaque illius ſeſe habeant, quemadmodum per æſtatem, qua nullæ niues, pruinæ aut hyemes gliſcunt: ſed iucunda, & amœna omnia rident. Huiuſmodi amœnitate, & æſtiuali iucunditate ipſa quoque matrix perfuſa eſt. Itaque excrementa omnia tranquilla quieſcunt, vſque dum hyems redeat; & eius pruinæ ac niues reſultent. Tunc enim excrementa quoque rurſus ęſtuant. Hîc autē opus eſt, vt intelligatur tempus pariendi, qualem id conditionem aut proportionem habeat. De hoc medico diſſerendum eſt. Illud enim ſi ignorauerit, nihili erit, quicquid attulerit. Cœca nimirum illa inductio eſt, quod menſtruum lac gignat, ac id fœtus alimentum fiat. Stulti, naturam prius percontamini: quam libros commentamini. Hæ res omnes & ſingulæ in Philoſophiâ dilucidius enarrantur, quo loco de generatione hominis traditur.

Méſtruū nō datur prægnantibus & lactantibus

Lac non ex menſtruo.

Ex hiſce ergo cognoſcite Anatomiam matricis, quidnam vniuerſum corpus fœminæ ſit: quodq́; fœtus in vtero ex mamillis ſuum alimentū attrahat, extra vterum. proiiciatque ex illis optimū & nobiliſſimum lac, haudquaquam excremētum id, quod *menſtruum* vocant. Cum enim illo nullum venenū tetrius aut nocentius ſupra terram inueniatur, qui illud foetui alimēto eſſe poſſit? Quam inſcitus & impolitus is ſermo eſt, *hominem* nimirum *nutri eo veneno*: cum iſto excremento nihil in corpore virulentius inſit, aut alijs propinari poſſit? Nam aliam ad bonum transmutationem non admittit. Hoc eſt, nullum venenum cibus fit: ſed venenum manet. Quis patrum eſt, qui filio ſuo lapides, aut ſerpentem pro pane porrigat? Nemo. Multo minus ipſe Deus: quod ſedulò expendite. Hoc tamen verum eſt, naturam ſecundum venenū ſuum quieſcere & ſupprimi, quemadmodum ſol ſteterat & figebatur tempore Ioſuæ. Sic etiā ſiſtitur omnis motus naturæ, à tempore conceptionis, vſque dum infans deſinat ita viuere, & more cæterorum hominū paſcatur & enutriatur. Quin & hoc verū eſt, id, quod per partum eijcitur, inutile exſiſtere. Ex eo tu putas lac produci: cū cōmodius mola inde ſuccreſcere poſſit. Et hoc fidelitatis diuinæ indicium eſt, quod ſordes huiuſmodi foetum non offendant, isq́; ab illis tutus & ſecurus reddatur. Et tamen tu ab illis foetum nutriri dicere non erubeſcis. Nihil enim vſpiā ex ſordibus vnquam nutritur, ſed ex puris ſuccis, ſiue arbores ſint, ſiue herbæ radicesque. Ex ſubtilibus liquoribus, vt rore, pluuiisq́; omnia nutriri volunt ac ſuſtentari. His tamen omnibus dignior foetus eſt ſecundum alimentū. In infante plùs ſitum eſt, quā in herbâ campi. Tum is etiā naturæ molliſſimæ, ac tenerrimæ exſiſtit. Ideóque is curę matricis & pectoris demandatus eſt, vſq; dum ſolidius ad cibos robur aſſequatur. Iam iſte fluxus in arbore, quid aliud eſt, quam ſuū ipſius ſperma? Omnia enī ſe expurgant per ſpumā. Sic ipſa quoque natura per ſpumam emundatur, vt cibus foetui purior & exquiſitior ſufficiatur. Tu tamen contrarium aſſeris, ſpumam nimirum hanc, fieri cibum, & ex menſtruo produci lac, quod in matrice retineatur, dum foetus in lucem edatur: : quo demum tempore menſtruum

Menſtruo nullū venenum fædius.

Qui & carnem [illegible] celer in geſtatione & lactatione.

Nutritio à ſucco bono. [illegible]

Medic. reprehēſio.

menstruum in lac vertatur. Abundè satis ex huiusmodi liquet, quo tu Philosophię liquore tinctus sis. Quod exundat, *(diligenter attendite.)* spuma est excoctæ eius rei, quam foetus in utero materno comedit, & ex mammillis sugit. Tu iam vide, quomodo excrementa exspumentur. An non intelligitis si potus exspumari deberet, tunc eius nihil fore reliquum? Hi Stoici austeri sunt.

Æquum ergò ac conueniens est, proponi tum morbos, tum, sanitaté in singulari monarchiâ, cùm à virorum affectibus tanto interuallo distent, non quidem ratione pectoris, aut matricis, aut ipsius mẽstrui: verum etiam respectu totius corporis, quod propter pectus seu mammillas, propter matricem, & propter menstruũ conditum est. Quare si corpus propter ista conditum est, secundum illorũ quoq; naturam idem conditum erit, & non secundum naturam alienam hoc est, masculam. Et licèt persæpe quidem vna eademque medicina viris pariter ac foeminis commoda sit, veluti in peste ac febribus accidit: sciendum tamen est, isthæc omnia ex vi aut narcotica ac stupefactiua, aut diaphoretica, omninò euenire; quæ tamen non secundùm veram originem ac methodum commodorũ remediorum adhibentur. Hinc etiam, quia non ex legitimo ordine desumuntur, accidit, vt hodie prosint, cras minus, vt iuuent in peste, in alio morbo non iuuent: de quibus plura suis locis. Quia autem recta & legitima methodo curandũ est; æquum est, foeminas cum suis morbis cũ sanitate suâ, à viris omnino separari. Exẽplum dabitur. Foemina est instar arboris, suum fructum ferentis. Vir instar fructus est, quem fert arbor. Hoc ita intellige. Arbori multis opus est pro sustentatione, dùm proferat id, cuius gratiâ adest. Iam, sicut iniuriæ arborem lacessere plurimæ possunt, pyrum autem, paucæ: sic quoque foeminam, præ viro. Foeminæ respectu vir est, quod pyrum, respectu suę arboris. Id decidit quidem, sed arbor sixa persistit. Iam vero arborem cura habet fructuum etiam aliorum, & diuturnioris vitę. Ideóque multa perferre patique cogitur, propter fructus, vt illi probè & feliciter nascantur. Diligenter ergo, si boni esse velitis medici, quid hoc exemplum doceat, & qui intelligendum sit, expendite. Si enim feceritis secus: periti haud vnquàm medici futuri sitis. Monarchiam hanc seorsim ruminate; & videbitis, quæ peculiariter arbori necessaria sunt, pyro necessaria minime esse: & quod pyro necessarium est, arbori non esse. Hoc documentum siquidem externum est: tamen eadẽ etiam viri ac foeminæ ratio putetur esse. Vnde colligetis etiam, discrimen masculi ac foemellę idem esse, quod ipsius pyri, & nuclei in illo inclusi. Quâ conditione hæc duo â se inuicem distant: simili etiá distãt pueli ac puellę: quod ad Philosophiam hinc remitto.

Foemina est instar arboris: vir fructus.

An vero nunquam in vobismet ipsis expendistis, quod homo desuper, nimirum ex limbo sit: sed vir tantùm, non foemina? Secunda creatura est foemina, non prima, nec cum primâ. Ideoque infra virum est. Si ergo secunda creatura est, non ex limbo: alia quoque corpore erit. Si enim eiusdem cum Adâ corporis esset, ex limbo quoque condita foret. Ideò verò, quia aliam monarchiam agere debebat, post virum facta est, ex viuente carne, quę caro fuit. Ex quà tamẽ carne, caro alia creata est, sicut ex limbo caro facta prodiit, quæ id non fuit, quod inde factũ est. Sic ergo foemina ex carne viri est. Caro vero illa foemina non mansit: sed secessit a viro tantum, quantum vir à glebâ, ex qua creatus est. Et hæc causa est constituendæ nouæ Theoricæ de foeminâ, eiusque ad peculiarem Physicam referendæ: adeóque confutandorum eorũ, qui virum ac foeminam eâdem similitudine censent ac æstimant. Quanquam hi speciose se proferant alias, si excipias ea, quę matricem, quę locum & nutrimentũ foetui præstat, attinent.

Foemina non ex limuo.

Iam verò foetus indigentiam considerare, quod ad eam toto corpore opus sit: nec vnica in corpore sanguinis quidem guttula supersit, quæ matrici necessaria non veniat. Ideoq; sanguinem immerito illi separarunt. Sed rem nec ipsi intellexerunt: nec capere hodie volunt eorum pulli. Quam suauiter id vos fricat, quoties instatis, *hoc Galenus, hoc Auicennas dicit.* Hoc pacto nimirum vos satis velastis, & scopum attigistis. An vero putabitis, quia isti illa dixerunt, ideò vera esse? De auctore primum id conficite, quod verax & inculpabilis sit: & tunc demum ipsum authenticum facite. Sed labor iste vobis magno constabit. Quia v. putridis illis auctoribus fides addicitur, eorumq; verba pro Euangelio habentur: tu vero nec ipse per te emunctior es: ideo meritò cũ illis mendacibus auctoribus colliquescis. Similis enim cum similis facile iungitur: & vtrosq;

Medic. reprehẽsio.

Auctores qui admittendi sunt.

& vtrosq; diabolus plerunq; congregat. Quia verò constat, conditionem aliam ac monarchiam in fœmina vigere: iam duas quoq; monarchias statui necesse est: hoc est, monarchiam aliam esse fœminæ, aliam viri. Vnde quoq; consequitur alia notitia cœli, & vtriusq; sphæræ inexistẽtis Microcosmica consensio, quæ à dictis cæcutientibus medicis omissa est.

Quoniam nunc igitur ita separatur corpus hominis, vt aliud sit fœminæ: aliud viri: connexionis ratione, ad ista quoq; proponendũ discrimen est in morbis: vt nimirum ea, quæ hactenus dicta sunt, planius & promptiùs intelligantur. Exemplum autem istiusmodi attendite. Ponatur icteritia vna, quæ virum occupet: ponatur etiam vna, quæ fœminam

Icteritia fœminæ alia quã viri.

affligat. Vtriusq; autem icteritiæ eadem signa sint & prognostica, ac similia cætera, ita vt in vnum genus, aut speciẽ vtraq; conferenda videatur: nec alia species viri, alia fœminæ statuatur, sed consideratis omnibus circumstantiis & indiciis, vna species morbi, hoc est, res vna putetur: Ad hanc etiam deinde vna cura, vna medicina afferenda videbitur. Sed ea tamen cura non procedet. Caussam vobis proponam. Medicamina quidem alia sunt

Hermaphroditica medicamenta quæ.

Hermaphroditica, vtriq; sexui conducẽtia: de quibus singularis liber confectus est, quod loco hoc excipio. Sed ad tenorem veri regiminis hoc ita intelligite. Fœmina icteritiam habet, vt vir & præter eam aliud quid etiam: hoc est, corpus hoc, quod icteritia est, est profluuiũ. Quid

Profluuium quid.

est profluuium? Non est excrementũ seu menstruum: sed est totum corpus, ex quo menstruum emanat. Id corpus retinet nomen, profluuij, quod morbus fit. Alias est liquor Microcosmi. Liquor hic Icteritiæ subjectus est, ita adueniens, vt vna caussa in viro ac fœmina sit, non tamen vnum corpus. Sic enim simili modo & pauum & lignum luteo colore tingis, qui vnus quidem color, id est, vnus morbus est sed duo tamen sunt corpora illa. Et licet vnus quidem color, vnumq; signum se proferant: medicinam tamen ad corpora dirigi oportet, non ad colorem. Sic & lignum, dolabra, ferrum malleo domatur. Veluti ergo respectus ad has res habendus est: sic scito, ipsum quoq; corpus medici oculis similiter subiectum esse debere. Eo modo nisi procedat, morbum nunquam expellet. Etsi enim medicamentis inficit colorem dementibus: corpus ipsum tamen præsto relinquitur. Liquor enim Microcosmi, si in profluuiũ suum vergit, albescit. Hoc quid aliud est, quam icteritia alba? Altera enim flaua

Icteritia species.

est. Alba ex flaua nõ procedit, nisi sistatur. Sic effusiones multæ sunt, rubra, alba, flaua, nigra: quæ omnes vno capite comprehendi debent:

Porro quoniam corpus inuadendum est: non colores, verum corpus & colores iunctim: ideò separatam & seiunctã medicinam esse oportet. Et licet quidem vtaris Hermaphroditicis simplicibus, aut compositis: tamen, vt id suo loco fusius deducetur, eadem tu non ex arte habes, aut impendis; verum ex vesaniã aut imperitiã. Nec enim aliter nobis persuaderi potest, quam quod saltem ea commisceas & confundas. Si succedit, attigisti rem. Hæc vera ars est, vt medicamentis muliebribus, non addas virilia; nec virilibus, muliebria: sed vtramque monarchiam in suã Anatomiã cõtineas, nec illas permisceas. Quod verò permiscetur, id ab vtrãque parte tale est, vt perfectum non redd-

Hermaphroditica remedia qui propinanda.

datur. Vnaquælibet enim Hermaphroditica medicina sola ac seorsim, non cõposita propinari debet. Nimirum res ita se habet. Plantago compescit dysenteriã

Plantaginis vis.

virorum ac fœminarum res ita se habet. Plantago compescit dysenteriam virorũ ac fœminarum. Est enim Hermaphroditica. Et tamen se separat, ac vtramq; in se Anatomiã habet, & ad vtramq; monarchiam seruit. Sic aliæ plures: quarum tamen numerus haud magnus est. Si viro adhibetur, tunc arcanum mulieris intermoritur. Si adhibetur fœminæ, alterum viri interit. Ex Hermaphroditicis medicinis enata sunt experimenta. Ideóque in

Experimenta vnde enata.

simplicibus cæteris nullum experimentũ consistit, sed saltem practica canonica. Ideo vero experimenta Hermaphroditica sufficere, à veritate longe abest. Quare enim iuuant experiméta? Ideo nimirum, quia morbus non canonicè inuadit, sed cõtra canonem. Ob id illa prosunt. Quod verò canonicè insultat; id canonicè quoque tractandum est: nec hic quicquam facit experimentum vllum. Similiter, & quod canonicè non inuadit, canonicã cura tolli minime potest; sed hic commodat solum experimentum. Sed his multa disquiri decebat, quæ tamen differuntur ad locum idoneum. Ex

Medic. reprehensio.

his cognoscite, magnum errorem eum esse, quod scriptores, omnes morbos canonice oriri autumant; ac ob id vbique curam canonicã proponũt. Hanc sequitur deinde

deinde canonica cura, super quam error eorú exstruct⁹ est. Porro, si cura canonica minus proficere videtur, eã sequitur Thesaurus pauperum, & alia euporista. Ité, *hoc vtere*, inquit, *in multis probatum est*. Ité, *Hoc efficax est: iste enĩ id testatur.* Sic ergo error eorú manifestus est, quod non intelligãt discrimen inter curá canonicá & experimenta. Spectate verò cœcos medicos.

Cæterum de exemplo ab ictericiá, aut morbis similibus desũto cognoscite, flauedinem nõ vnam, sed multas esse: ac ob id plures quoque ictericias exsistere. Et licet quidem bilis colorem illum exprimat: in ipsá tamen vnicus tantum color non est, sed flaui vniuersi in illa latitant, sicut suo capitulo docetur. Iam vero aliud fel fœminarum est, aliud fel virorum. Sic alii quoque sunt colores. Ideoq; si hi diuersi sunt: diuersa etiam erunt medicamenta. Si hæc iterũ diuersa: diuisa quoq; medicina erit. Assa colorum promotrix est. Ressella eorum ademtrix est. Centaurea est experimentum. Principalia tamé, quæ in his rebus sunt, non Hermaphroditica, non colorum ademtricia experimenta: ea ex fundamento tractari debét, vt corpus obediat ac obtéperet. Corpora enim in canonicis morbis mutantur: velut res quę coloratur, cuius tinctura nunquã euanescit, sed corpus & color in vno inseparabilia manent. Hoc modo constituta re, medicina non prædicto modo se habere debet: sed procedet ex suá monarchiá: quæ corpus aggrediatur. In reductione corporis, reducitur quoque ipsa sanitas: sicque abscedit morbus. Duplex enim, natura est in omnibus morbis: *Cum corpore, & Sine corpore.* Quia verò hactenus id discrimen obseruatum non est, argumento id nobis sit, in curá eos aberrasse. Quia enim aliud fel est in fœmina, (quod tamen omnes fellis conditiones ac proprietates habet:) ideo fel illud in canonicis morbis edomari non potest, nisi per propriam monarchiam; hoc est, per huiusinodi medicinam, quæ á virorum medicinâ, in aliam Anatomiam ac Physicam ordinata & coniecta sit. Ideóque, quod centaurea mascula in viris præstat, id eodem gradu prę̃stat etiam centaurea fœmina. Tanti enim apud Deum id momenti fuit, vt fœminis peculiarem suam monarchiá attribuerit. Et sicut eas à viris in aliud corpus ac naturam transposuit: sic illis peculiariter etiam suum mundũ, & alimentum assignauit: medicumq; ad id pręst.tuit, vt ea scrutetur & cognoscat, non verò Auicennam aut Galenum. Prouidentia enim diuina ingeniis istis fictitiis præuenit, dicens, illum ipsum creasse Medicum. Hoc idem est, ac si dicatur *Is Medicus id potest, quem creaui egomet. Alter qui seipsum ingerit, falsus est.* Iam verò ex luce naturæ discernite, vter adulterinus, aut genuinus ex nobis sit.

Natura morborum duplex.

Del pro uidentia.

Sicut autem, ceu dictum est, propter duas monarchias, res nascentes vniuersę distinctæ sunt: distinctum etiam est firmamentum, terra, aquaq; & aër in duas istas monarchias, vt vtraq; suam naturã tueatur: ita consequenter iam intelligite, cibum, quo homo vescitur, & cibum Medicinæ, rem vnam minimè exsistere: hoc est non esse vnius conditionis aut naturæ. Ratio est: quia omnis cibus, qui editur, simplex est. Et licet quidem in duas monarchias distinctus sit distinctio tamen illa saltem vires medicas concernit, non ipsum etiam cibum vel alimentum. Quanquam autem mulieribus cibus ex sua monarchiá sumtus, in multis rebus salubrior sit, quàm ex monarchia virorum: id tamen ex caussá morbi fit, non alimenti. Faber ac opifex in ventriculo habitat: is ex eo carnem humanam fingit. Is autem duabus naturis instructus est, cum coctio tamen saltẽ vnica sit. Altera natura in eo est: vt, si in viro operetur, carnem virilem gignat. Si operetur in fœmina, fœmineá carnem generet. Hic cibus simplex, & humanus exsistit. Archæus autem, cum præparat homini in sua monarchia. Ideo alimenti ministrádi nulla cura medicũ angit: sed saltem promédæ medicinæ, vt ipsa in suam monarchiam deducatur. Quod enim alimentũ concernit, id domat ac subigit Archæus in ventriculo, ac ex eo fingit formatq; quod opus est. Ac vt faber, ex ferro suo, quicquid visum est, fabricat: sic Archæus quoq;. Medicinæ autem similis ratio nõ est. Illa ex monarchiá suá promẽda est, vt in suá natura seruetur. Isto enim in loco Archæus eam in aliud mutare nõ potest, quá quod est. Omne quod edimus, homo ipsemet est. Id si edit ac ingessit homo, facit ex eo, quod ipsemet est; hoc est, carnem & sanguinem. Nam illa sumus nos: Medicina vero non sumus: sed hęc hunc, illa alium morbũ pellit, prout affecti sumus. De eá specie & genere, nobis dandũ & porrigendũ est. Nec enim ventriculus ex eo id producit, quod nobis opus est: nisi id prius acceperit, quod prodesse debet. Sin minus: tum virtute suá id à se rursus exigit. Ac ob id corpus ac illius morbi duo sunt in vnum.

Cibi alimentorum à medicamentis differunt.

[illegible]nzi in corpore tu.

Cibus est homo.

 Ad

Ad hanc normá etiam reg`mẽ cõstitui debet, vt diuisum sit secundum suam monarchiam. Vnum enim regimen non ideò dari debet, vt sanguinem ac carnem producat: sed od id potiùs, vt expellat illud, quod sanguinem ac carnem corrupit aut contaminauit. Ideoq; medicina vna præsens est, & vnus cibus; hoc est: regimen producit sanguinem ac carnem, non tamen ex alimento, sed medicinâ. Hoc ita accipe: regimen scilicet esse *alimentum*, & esse *medicinam*. Corpus enim, quod morbosum est, non augescit, sed minuitur. Ideoq; si velis, vt augmentetur, regimen oportet esse medicinâ, quæ id agat ac procuret, vt corpus cibum pro alimento suscipiat. Ac ob id monarchiá in ægro continuari oportet tum cibo, tũ medicinâ, quantum quidem ad morbum spectat. Quod si corpus sanum sit istâ opus non est. Hoc tamen verum est, nos res istas, quæ cum alimento medicina sunt, vt *Lactuca, Bieta, rapæ*, &c. non simpliciter in censum huius monarchiæ locare, sed aliquatenus distinguere, dũ constet, eas cũ medicinâ aliqua concurrere, quæ vis in monarchia ista separari ita debet, vt fœminę sua bleta, sua quoq; viro detur. Ex huius enim neglectu postea sequitur, vt firmamẽtum ac astrales motus incidant, & in contrario corpore extra monarchiam dissolutionem quandam moliantur. Vnde in mulieribus ipsarum tempus interpellatur: in viris, alia caro subnascitur. Quodque in hoc, viro commodum & salutare est, in altero, fœminę damnosum ac nocens euadit. Nam regimen ponere homini sano, plus est, quam ponere ęgro. sani enim multiplex notitia est, quę membris omnibus prospicit: cum contrà regimen ægrorum minimum exsistat, & arcana omnium potissima sint. Iam qui in istiusmodi, sanitatis regimen præscribit, is diuidat ipsam monarchia, & consideret motum cœli, & subiecta personarum: & tunc præueniet cum eo, quod motus est in cibo. Cibus enim suũ astrum velut cœlum habet: ideóque illi etiam resistit. Hoc qui non intelligit, in aperto errore versatur. Nec enim præuenit illi, quod iam est sed quod futurũ est. Iam verò ars omnis in hoc posita est, vt, quod futurum est, id anteuertatur. Huius enim plenam cognitionem habere debet medicus. Si non habet, ars ipsius carnificina & latrocinium est.

Alimẽta medicamentosa.

Medici in præsẽtia do officium

Quoniam autem prima materia carnis ac sanguinis hominum, res vna est, hoc est, cibus ac potus: sed vltima materia duo sunt, quæ ex vnica prima materia producuntur, vt caro mascula, caro fœminea; quæ tantum inter se diuersæ súr, quantùm caro & pisces: tamẽ nec prima materia, nec vltima cognoscenda est. Deus etenim, qui coniunxit virum & fœminam, vnam ibi carnem condidit, id est, in vnam carnem eos iunxit, vt vnum quoque cibum ederent, vnum potum biberent, non duos. Ideoq; primam etiam materiam vnam habent. Archæus tamen alius est. Is monarchiam ingreditur eius, quod edit: sed ex vnâ tamen ollâ cibantur, qui coniuncti sunt. Quod si iam hic aliquâ Theoricâ opus sit: eam ita intelligite, nimirum in his necessitatẽ esse, eius quod transmutatur. Scire autem conuenit, quomodo id fit: & quid Archæus agat, si ex eo, quod vnum est, producit carnem masculam & carnem menstrualem, quæ magno discrimine distant. De his ita præsume. Quia ex cibo morbi nascuntur ac inuadunt, id fundamentaliter cognosci ęquum est, in vltimâ tamen materiâ, non in prima: nisi fortassis prima materia in suis viribus. Hermaphroditica sit, aut medicina aliqua diuisę monarchiæ, aut virum, aut fœmina concernentis. Tunc enim illa adimi & excludi debet: quomodo vnâ operâ quoq; morbus adimitur. Si enim defectus in vltimâ, non primâ materiâ hæret, tunc id non primâ, sed vltimâ deprehenditur. Ideo morbos etiam in eâ quæ rite, quod vltima materia hoc loco in seipsâ fracta sit, & sibi morbos suscitet. Hinc etiam merito Theorica eius ad præscriptũ istius Physicę dirigenda est. Et sic demum Physicá eius assequetur. Videmus auté ac cognoscimus, subiectum nostrum in vltimâ materiâ positũ esse, nõ in primâ. Vnde consequitur, nobis illic noscendũ esse, quanto interuallo distent inuicẽ vltimæ materiæ fœminarũ ac virorum, vt æquo interuallo easdẽ etiá in Monarchia dissepatem⁹ & disiungamus. Id enim nisi dicto modo fiat, certũ est, eo loco chronicũ, aut mortalem morbũ gigni ac contineri.

Archæus duplex in viro: alius in fœmina.

Vltimæ materiæ virorum & fœminarũ discretæ.

Porro autem, de matrice alia quoq; tradenda sunt, quomodo ea secundum naturam Microcosmicam cognosci debeat, nimirum, vt parua, ac tertia, ac postrema creatura, quę tamẽ Microcosmi naturam retineat. Scitote ergo, cognitionis generalis hoc esse, vt vas illud, quod concipit, condit, atque tuetur infantem; communi nomine Matrix vocetur. Quanquam autem tota fœmina illa sit: æquum tamen est, vt semen, cuius gra-

tia

tiâ fœmina condita est, hoc nomen, principalissimè seruet. Propter enim vas hoc mulier præstò est, nec propter vllius alterius membri aut partis necessitatem. Vt autem matricem probius intelligatis, *scitote, totam fœminã terram esse, & omnia elementa.* Hæc matrix iam arbor est, è terra nascens. Fœtus, fructus est ex arbore erumpens. Et quéadmodùm arbor fundatur in terrâ, & sic cum terrâ etiam in aëre, ac in aquâ, & in igne, quæ omnia ager præstat: sic in fœminâ quoq; insunt quatuor fructus, quatuor Eleméta, ac superior inferiorque sphæra: in quorum omnium medio arbor figitur, cuius gratiâ fœmina facta est. Sicut terra & eius fructus cum Elementis propter ipsam arborem sunt, vt eam sustentent: sic propter matricem quoq; adsunt omnia mébra mulieris, cum omnibus suis naturis ac proprietatibus. Cognitio ergò creaturæ istiusmodi ita inchoáda est, vt inde discamus subiectum nostrú cognoscere, quod ad ipsam medicinam spectat. Sed porrò. Veluti arbor ex quatuor fructibus, & quatuor Elementis, ac ex inferiore superioreq; sphæra sui corporis & incrementi alimentum allicit, sine quo vigere non potest, quodq; varie commutat ac alterat, vsq; dum arbor fiat, ac seruetur: sic in fœminâ quoq, matrix, arboris instar ad se prolectat, ex omnibus vniuersi corporis partibus, quicquid ad sui conseruationem opus est. Hocq; modo matrix à corpore fœminæ secundum omnem formam sustinetur, sicut arbor ab omnibus, Elementis & fructibus. Vnde iam consequitur, quia matrix suum alimentum arripit, opus quoque esse, vt suo statuto tempore, singulis nimirum mensibus excrementa eiciat ac deponat, *Velut superius dictum est.* Hæc ergò si iam ita cósideres, quasi matrix esset velut mare, & velut arbor: facili etiam negotio cognosces, qui eius morbi, quæ vitia sint.

Mulier propter solam matri. e condita est.

In fœmina omnia insunt.

Sic se ergò Microcosmus seu minor mundus habet, in suo corpore continés omnia mineralia mundi. Ad quod consequi scitote, quòd corpus medicinam suam ex mundo conquirat. Is enim ipsúmet est. Vnde iterùm conspicuum est, *mineralia omnia homini vtilia esse, si quodlibet ad minerale suum in corpore Microcosmi situm, adiungatur.* Horum qui cognitione caret, Philosophus minimè est, vt nec Medicus. Primò enim si Medicus dicat, Marchasitam ad hoc vel illud facere ac prodesse, necesse sanè est, vt priùs sciat, quid Marchasita mundi, & quid Marchasita Microcosmi sit. Iam autẽ hoc Philosophicum est. Porro autẽ si medicè loqui affectet, dicet: *Marchasita hominis morbus est: ideoq; hominem iuuat aut sanat.* Si corporis cutis exeditur, & erosione illâ membrú vlcus contrahat: quid id aliud est, quam Minerale? Instar enim salis est, & iuxta salẽ vnius gradus, vnius generis. Iam Colcothar foramen id sanat. Quare? Ideò, quia Colcothar sal est, foramen exedens. Sic Mercurius quoq; sua vlcera sanat, vt & Arsenicalia alia. Hæc verò vera esse, vel ab externis sensibus discere potes, atq; differentiá illorú ope experientiæ cognoscere; nimirum hoc salis genus sanare, & illud generis ac naturæ alterius esse: huiusq; quæ sút classis, vulnera minimè solidare, sed potiùs Consolidam, Mumiam, Balsama, quæ salia non sint, vulnera sanare. Id quamobrem? vulnera non fiunt à sale. Ideoq; nec salia, nec vitriola, nec Mercurij, nec Arsenica iuuant. Quia vero foramina à sale fiunt: Balsama vero, Mumia ac Consolida, salia non sunt, ideò ad foramina curanda eadem non faciunt. Hæc si taliter foris in cute eueniunt: sciendum est, interiùs quoq; corpus ista mineralia habere, ac secundum illa ipsá, non verò secundùm humores cognoscendum esse. Sic ipsum corpus ex his tribus substantiis constat: sic omnia materialia. Ac ob id taliter quoq; consideranda est prima & vltima materia, quarum illa huic deinde concordare debet. Nam in concordantiâ omnia subsistunt. Hanc qui ignorat, iniustè, *medicinæ Doctor ac ductor* vocatur. Ægrorum siquidem nullum sanat, nisi illi ex se ipsis conualescant, ad bonam fortunam & existimationem medici: præter hanc enim aliam ex se non merentur.

In Microcosmo omnia mineralia sunt.

Colcothar quid & cuius vlus.

Trium substantiarum cognitio vbi vis necessaria.

Ita ergo matrix morbos suos è terra concipit. Ac velut arbor, quam terra corrumpit, suum virorem, naturamque suam ac virtutem, suos etiam fructus ac poma amittit: sic idem fœminę quoque euenit. Cuius corpus, nisi bonum, sanum, ac symmetrum sit, tunc matrix ipsa quoque vniuersa, corrupta, sterilis, insalubris, inepta, & generis omnis morbis imbuta euadit. Ergò, quâ ratione terra & eius fructus cognoscendi sunt: sic pari examine ipsam quoq; Microcosmam expendes. Et quod terra in arbore perdit: corrumpit etiam matricem. Et quod accidit arboribus, matrici quoq; accidit. Si ex rebus extraneis arborem aliquid occupat, eam corrúpit

Ad superiores corpus steriles.

Id naturaliter etiam in matrice euenit. Si color alius arbori præter natiuum inditur: tunc fructus quoq; eius tingitur & decoloratur. Sic matrix quoq;. Vnde in eâ multa emergunt, quæ infantes expiare coguntur, vt aut distorti fiant ac monstrosi, aut colorib. varij ac maculosi, aut alio modo affecti. Quorum euentuũ omnium caussa matrix est. Nam quod in tingendâ ac colorandâ arbore vir manib. præstat: id fœmina præstat imaginatione suâ, sicut suo loco fusius dicetur. Vnde iam colligere licet, matricem vel sanam, vel ægram fieri, prout ab eo, in quo conditur, afficitur. Huius enim impetum sequitur. Illius ergo morbos iudicaturi, primum omnia corporis mineralia euoluemus: deinde quatuor Elemẽta, fructus, firmamentum, ac sphæram vtramq;. Hæc omnia si probe iudicamus, affectus matricis se facile prodent. Omnium enim primò dolor se profert: de quo illa testatur. Has ergo mineralium species qui non cognouit: is nec matricis vitia discernere poterit. Quòd si enim Cachimia, arboribus strumas, & talcum vermes ingenerare potest: idẽ in vtero quoq; suscitare possunt, vt nascantur strumæ, ganglia, & nodi: & ex hoc exemplo iudicium etiam de morbis aliis facite. Quod si vos autem nullâ commoditate ita loqui potestis, hunc scilicet morbũ ex melancholiâ aut phlegmate, &c. generari: mineralibus omnino, id acceptũ feretis, ex quibus struma enascatur, seu fibrosa sit ac venosa, seu carnosa. Adeoq; ex hac caussa morbos omnes inueniri opus est.

Fœtus affecti à matrice.

Sed de prærogatiuâ seu eruptione specierum in mineralibus, ita statuendum & censendum est. Quæ species dominiũ adipiscitur, ea gubernat etiam arborem istius terræ, id est, quæ in eâ figitur. Hoc posito, scitote iam iterum: si natura quæpiam in speciem influit: non eximitur iterum, antequam species consumatur aut per mixtionem alienam superetur. Vnde post gignuntur fatui, amentes, strumosi, & alij monstrosi, vel secundum naturam, vel personam, vel membra, vel proportionem. Et hæc secundum morbos in aliis etiam rebus eueniunt. Iam vero conditione istâ in matricem depositâ, an non alia constituenda Theorica foret? Et quanquam verũ sit, ipsum quoq; parentem per minerales huiusmodi species, similes sibi liberos generare posse: in quantum nimirum ipsius species semine indita exstitit: scire tamen oportet, matricem casum duplicẽ sustinere. Vnus ex ipsâmet eâ est. Is arborẽ concernit. Bona arbor, bonum fructum fert. Is tamen est in corpore, in terrâ, atq; etiam fertilis seu fœcundus. Tum & arbor bona est. Vnde bonus quoque fructus prouenit. Alter in generatione liberorum cõsistit: hoc est probum semen probum fructum gignit. Sic ergò semen ac arbor hic duo sunt, in duas partes diuisa. Arbor terræ, fructum suum etiam sine semine promit, perpetuo. Non itidem autem arbor fœminæ, nisi semen ad arborem apponatur per virum. Vnde patet, momenti plurimum in semine positum esse. Quod nisi ex se probum sit, arboris bonitate nunquam emendabitur. Ideoq;, quod arbori accidit: idem etiã semini. Vtraq; enim bona esse conuenit. Si quidem vtraq; bona sint: bonum tamen vnum tantum adest, nimirum fructus. Ideo alia quoq; accidentia concurrunt, quæ in plantatione seminis matricem afficiunt: qui morbi secundum proprietatem viri, non fœminæ iudicandi veniunt. Sic ergo iam matrix diuisa est: in morbos nimirum proprios, & conceptos à viro.

Vnde nascantur fatui & alij mõstrosi.

Matrix duplicem recipit casum.

Quale semen, talis fructus.

Et hæc demũ vera & artificiosa Theorica est, ex ipsa naturæ luce enata, non ex cerebro fanatico. Morbi, qui fœminas ex viro attingunt, remedia virilia exposcunt. Ex quo constitutum est, vt remedia virilia nephritidis, mulierũ quoq; nephritidem tollerent. Quâ ex caussâ? Non quòd vnica vtriusq; morbi caussâ esset, velut ipsi arbitrati sunt: sed quod illa à viro affecta ægrotasset. Ideoq; virile etiam proderat. Quòd verò ex seipsâ habet, cõtra id, huiusmodi nihil prodest: sed ex suâ monarchiâ, & non aliâ, medicamenta depromi necesse est. Ideoq; ex dictâ caussâ remedium aliquando proderat, aliquãdo minus. Et hæc non vnius, sed vniuersorum morborum veritas est. Hoc enim credere debetis, quòd semen ictericiâ perfusum, in matricẽ coniectũ, fœmininæ ictericiam concitet. Ratio est, quia id attractum, ad suam anatomiam progreditur. Quare si istiusmodi ictericiâ correpta mulier est, virilibus medicamẽtis omnino curari vult ac debet. Vtq; adeò enim emittendi seminis auidum corpus est, vt ad opus illud omnes artus, omnia mẽbra sua moueat ac cogat. Vnde manifestum est, quod si dicta membra secedant, vnumquodlibet sui loci anatomiam, quoad ægritudines, secum abripiat, ac se isto facto ipsummet contaminet,

Morbi in fœmina viriles vt curentur.

Semen ictericũ ictericiam facit fœmininam.

taminet, istiusque morbi generationi principium ita constituat. Magnum id præsidium imperiti medici esse putant, quoties clamant, *medicinam hanc, illam, hoc illoue loco, hunc, istum morbum sanasse, tam in fœminis, quam viris.* Sed hic inscitè eos loqui, ratio euincit. Quod si similia etiam de puellis, virũ nondum expertis, testantur: eo sane suæ inscitiæ opinionem apud nos grauius confirmant. Ignorant enim, *puellas ex semine hæredes esse paternorum tum bonorum tum morborũ.* Cumq; mala ista à patre acceperint: paternis quoque ob id remediis sanescunt. Hæc pura puta illorum inscitia est ac imperitia, quòd nec morborum origines causasq;, nec eorum modos nouerunt. Dum autem suos subinde humores refundunt: exemplum Ioannis de Garlandia apprimè æmulantur: qui, quod potuit optimum, præstitit, & glossam super Alexandrum fecit. Quæ etsi quidem nauci sit & nihili, fecit tamen is, quod potuit.

Medic. reprehẽsio.

Ioannes de Garlandia.

Iam verò etiam noscendum est, quomodo duo ista conueniant; nimirum quod à viro est, & corpus fœminæ. Igitur duo corpora sunt, quæ mutuam permixtionem non patiuntur sine alterutrius interitu. Corpora hæc duo sunt, corpus morbi, & corpus mulieris, quod passurũ est in suà anatomià. Iam vero corpus fœminæ integrum est, nec frangitur. Vbi enim corpus anatomię frangitur, ibi medicina nihil proficiet. Nam corpori fracto nullum auxilium superest: sicut etiam lignum combustum, tractum, ac carbo redditum ac comminutum, nunquam redintegratur. Corpus autem morbi, hoc est, quod à viro adest, est corpus morbi: sed non corpus materiæ primæ, verùm vltimæ tantùm. Porrò hæc duo corpora distincta sunt. Quod à viro corpus est, instar spiritus est. Quod à fœminà est; corporeum existit. Spiritus autem & corporeum, ita consistere inuicẽ possunt, sicut aër in corpore, aquà, ligno, aut lapide. Quod si aër prauus sit: tum & lignũ ex se morbosum fit: non quod lignum, aut lapis ægrescant, sed quod illud morbosum sit, in ligno aut lapide quod inest, & nec lignum tamen, nec lapis est. Id verò aër est. Sic ergo liquet, morbosum esse aërem, non illud corpus: & non lignũ ægrum putandum esse, sed ipsum aërem. Sic in hoc quoq.: vbi vir in semine suo morbidus est: seminis morbus aër est. Sic ergò morbus in corpore mulieris pro sua anatomia versatur, veluti aër in corpore alieno: hoc tamen dato discrimine, quod hic colores addantur, qui aëri concurrentes non adduntur. Sed quasi color existit: sic hoc accipite. Assumuntur, si peregrini sunt in isto corpore, in quo reperiuntur. Hoc enim accuratè obseruãdum est: quia quatuor corpora in substantià vnà consistunt. in quibus morbi iacent, non humoris, sed corporis instar; & non quasi in isto corpore humor esset, sed liquor. Iam ergò Humor ista tu considera, quæ tua ars sit. Quia enim nondũ corpus vllum ex quatuor constans cognouisti: ideo de sede pestis necessariò dubius es, an ea in sanguine, aut carne sit. Nescis enim sanguinem corpus quadruplex esse. Nescis etiam corpus quadruplex esse lapidem. Hoc ergo disce, priusquàm tiaram rubeã capiti tuo imponas.

Corpus aliud morbi, aliud fœminæ.

Spiritus & corpus qui consistant.

Medici repreh.

Probe à scientiá instructus is est, qui compertũ habet, quid apostemata, quid corpus faciat. Is enim cognouit, sanguinem non facere ea, quę sanguinis naturæ non sunt: nimirum tam corpora mirabilia. Is quoque industrius ac peritus est, qui nouit, qua ratione fœmina à viro concipiat, in corpore alio. Hoc verò quare? Taliter hoc accipite. Cœlum facit alium virum, alium hominem, aliam fœminam. Hoc potest firmamentum, hoc astrum, hoc cursus potest. Sic vir quoque simili ratione, vt dictum est, mulieris astrum, & firmamentum ac cœlum est. Et sicut cœlum alium hominem facit: sic vir quoque aliam fœminam, hoc est, aliam naturam, ac proprietatem in iis rebus, quæ ad microcosmi rationem spectant. Ex influentia ac impressione fœmina constellatur à viro, illiusq; sydera ab ipsà recedunt, ac in horum locum sydera viri recipiuntur. Hæc qui nouit, is veræ medicinæ viæ insistit. Qui verò astra minime nouit: isti horum nihil vel verisimile quidem erit. Quis enim naturę hostis est capitalior, quam qui eà prudẽtiorem seipsum iudicat: cùm tamen illa nobis suprema schola ac disciplina sit? Talis labor habendus est scriptorum veterum, qui de morbis mulierum tot vana commenta addiderunt. Nec enim vel verbo vnico vnquam meminerunt mutationis istius, quę in interiore mulieris corpore per sydera viri instituitur, prout microcosmicæ duæ istę naturę inter sese mutuò afficiuntur. Inferior enim à superiore impressionem suscipit, id eoq; ad modum superioris etiam incli-

Medic. reprehẽsio.

natur. Hæc ex virtute Theoricæ & Physicæ duobus modis describenda sunt. Quod si enim corpus ex sidere viri infirmandum est: tunc is impressione sua inficit, quod ad ipsum inclinatur. Et sicut stellæ cœli, quoàd morbos, inclinant ac cogunt: sic iste quoque cursus inclinat, vt adipiscatur corpus aliud fœminę, gignendo istos morbos, qui ad aliam Physicam referuntur. In hisce vos medici cœcutitis: cum non ipsam artem, sed sordidam pecuniam sectemini.

Cœlum hoc, quod ita à viro est, sedulò ac diligenter expendite. Ex ipso enim morbi plurimi nascuntur, qui perperam ad origines & caussas alias relati sunt. Sit pro exemplo suffocatio matricis. Ea vndenam est, nisi ex cœlo viri, corpus mulieris ita constellantis? Hæc huius morbi prima origo est. Qui si in actum deduci debet, tunc vir æger est in caduco, hoc est, sidus ipsius est caducum. Et hoc etsi quidem non sit; tamen est inclinatio. Sic enim & stellæ hominibus morbos eos infligunt, quibus ipsæ tamen non laborant. Constellatio hæc si coniunctio fit, aut impressio; tunc emergit suffocatio, quæ caduco similis est. Iam verò hæc scholarum omnium inscitia sunt. Quarum alumni cum de caduco & suffocatione plurima commentati sint, id tamen omiserunt turpiter, vt indicarent, qualenam corpus ex quatuor caducus haberet, aut in quonam lateret. De his quia siluerunt: suspicio non fallax est, ipsos de essentia morbi multo ignorátiores ac imperitiores fuisse. Comméntaria ergo illorum meræ opinationes ac præiudicia sunt.

Suffocatio matricis vnde.

Medic. reprehensio.

Primum, quod medico incumbit, est, vt describat corpus, substantiam. Hoc fundamentum id est, ex quo perfectus in arte medica iudicari potest. Idem hùc quoq; facit. Vir, siquidem ita in suo cœlo constellatus sit, vt coniunctionem talem in se habeat: tùm eam erumpere necesse est. Iam vero duo is corpora habet, hoc est, duo subiecta, corpus proprium & corpus fœminæ. Si inclinatio in virum ipsum vergit, tum sydus eius, ac voluntas infirma est ac euanuit. Quod si vero non in virum ipsummet vergat, sed in fœminam: tunc in eam peruadit caducus, non is quidé, quem vir habet: sed matricis. Hic enim aliud est corpus, non illud, quod viro comparari possit. Nam duę quoq. inclinationes adsunt: vna cœli externi, viri cœlú referentis: altera cœli

Vir, vt in fœmina agat.

viri, quæ suffocatio est matricis. Ideóque hinc tres diuersi caduci elucent. Viri, virilis est: fœminæ, fœmineus: vterq; tamé ex vno cœlo. Nam huic conditio virilis est. Tertius, corporis est interioris, suumq; cœlum à viro accipit.

Scitote ergò ex hisce, res istas hæreditario modo propagari, si non in patre, si non in matre, tamé in ipso fructu. Hoc iam vnum est, quod vir seipsum non inficiat in rectis caducis cœli interioris, nisi in syncopen. Fœminam autem in matricis suffocationem. Puellæ, quę nascitur, imprimitur suffocatio dupliciter: virginaliter, & muliebriter. Virginalis, syncopi similis est, cum nonnullis incipientibus signis caduci insultans. Suffocatio autem, syncope plus est. Et de his morbis suo loco peculiaria capitula condita sunt, cumprimis ad intelligendum Mechanicum: quæ fusius hic non enarrabimus.

Puella dupliciter suffocatione afficitur.

Iam quod de suffocatione dictum est, hoc similiter etiam de præcipitatione ex viro, hoc est, ex ipsius cœlo intelligendú est. Nam vniuersi illi morbi, quos matrix suscipit plures, quam sub virilibus nominibus comprehenduntur, ex cœlo viri proueniunt. Et licet quidem in corpore muliebri oriantur ex terrâ, firmamento, aëre ac aqua, veluti pluries ante dictum est: cœlum tamen maxima caussa est, viri. Sicut enim pestis morbus est, præter naturá viri è cœlo genitus, & tamen in viro incipit, ac in eo vltima materia est: sic hoc quoq; in casu. Iam auté præcipitatio ex astro est, vnde apoplexia emanat. Profluuium matricis ex astro est, vnde dysēteria, lienteria, diarrhœa oriuntur, quæ se in matricem secundum illud Microcosmi corpus dirigunt, ac finiunt: vnde videre potestis, esse operæ pretium, vt res omnes secundùm primam originé, quomodò vnum ex altero & in alterum procedat, â medico considerentur. Posteà sequitur monarchia cum suâ interpretatione. Nisi enim morbos isto modo in quatuor corporibus secúdùm species desinias, primumq; rerum principium explices, & in anatomia perseuerans, creaturam separes in virum & fœminam, adeoq; ipsam æquè quoque medicinam: ars certè aliud nihil referet, quàm cinnamomum exsoletum & exsuccum, in ore veluti pileus villosus liquescés ac diffluens. Sic arrident artes ac sciétię iis, qui eas amát: hoc est, illis, quib⁹ Deus eas impertiuit. Has etsi tu quidé apprimè calleas:

Omnia secundũ originé suam explorãda.

tibi

tibi tamen soli eas non tenebis, aut in illis blandieris: verum ijs imperties, quorum gratia omnis medicina creata est.

Medicus solus contemplator hominis accuratissimus.

Cum ergò medicus is solus sit, qui Deũ omnium maximè extollere ac celebrare possit: æquum est, vt omniũ quoque peritissimus & sapientissimus sit. Nam, quis vsquam est, qui hominem, quid & qualis sit, & quam sublimis à Deo factus sit, accuratius cognoscere possit, ipso medico? Is vnus graphicè opera Dei prę cęteris illustrare potest, quam nimirum nobilis mundus sit, & hoc illustrior ipse homo: & quo pacto vnum ex altero versatili serie sit: inde procedat & fiat. Et istorum qui imperitus est, is de medicina nihil quicquam glorietur. Nimis enim operosè ac miraculosè homo fabrefactus videtur, si, quid is secundum suam substantiam ac naturam sit, altiùs speculando euoluatur. Et maximũ quidem hoc est, quod assidue meditari debebant: Nimirũ nihil quicquam vel in cœlo vel in terrâ existere, quod ipsum nõ in homine quoque vigeat. Hæ enim virtutes sunt cœlestes, quæ mouebuntur. Deus enim, qui in cœlo est, in homine est. Quod enim & vbi cœlum est, nisi *Homo*? Quo si frui debemus: ipsum inesse nobis consentaneum est. Ideoque velut ex ore ad os præsentit, quid velimus. Nam & cordibus nostris propinquior est, quam aut lingua, aut cogitationes nostræ. Is suum sibi cœlum spatiosum ac venustum, nobile ac optimũ condidit. Nam is vere in cœlo, id est, in homine habitat. Nam ipsemet quoque testatur, se in nobis habitare, nosque ipsius templum existere. In nobis ergo si est, ipsum adoremus ibi, vbi versatur, nimirum in cœlis, hoc est, in homine. Sedulò itaq; trutinet & expẽdat medicus, quid manib. suis tractet. Sibi enim curandũ sumit subiectum nobiliss. & maximũ: nobilissimũ inquam, & in quo nimis, quam multum situm est.

Qui: quid in mundo, idem etiā in homine.

Homo ipsū cœlum, Dei sedes.

Quòd si ergò nec mundũ, nec elemẽta, nec firmamentum is nouit: quid quæso de homine nouerit, qui id omne est, quod cœlum ac terra complet: quid cœlum, & illa terra, & iste aër, & hæc aqua ipsemet existit? Hæc qui condidit, is vtramque quoque monarchia condidit, & medicinas creauit in suis monarchijs, velut ipsum etiam medicum. Talem v. ipsum condidit, vt ex creaturis disceret: non speculationi aut imaginationi suæ fideret, sed ex singulis naturalibus scientiam tibi compararet. Hæc enim eius præceptores sunt. Ex ipso enim homine istarum rerum nec fundamentum, nec scientia vlla educitur. Hoc tamen verum est, Deum sibi medicũ constituere, quandocunq; velit. Ea enim potentia est eius, qui omnia creauit. Sinit itaq; illum nasci, quando non homini, sed ipsi Deo tempestiuum visum est. Hoc enim sibi ad arbitrium reseruauit.

Medico vnde discẽdum.

Quemadmodum ergò videmus, terrá arbores suas ex coelo malas ac bonas facere (nam pauci anni sunt, quibus terra sola dominium habet, ac fructus suos secundum naturam producit, etsi valde bona sit: vsq, adeo fortis ac valida influentia est in rebus nascẽtib.) Sic de corpore foeminæ quoque statuendum est, eam sine inclinatione non esse. Iam verò cognitio ista non leuis est, quòd nimirùm bona terra bonos fructus parit, modo non ab externis, hoc est, coelo externo quid impedimenti inuehatur. Hoc ita intellige. Terræ ipsi secundum se prospicere non possumus, sed ferendum est, eam accommodari statui & conditioni coeli: nisi forsan quis prodiret, qui Philosophiam medicam rerum naturalium calleret. Sic ex parte foeminæ id se quoque similiter habet, imò magis. Custodiri enim ea ita potest, vt a coelo inferiore, hoc est, à viro non inficiatur. Infectione non introductâ, bonos fructus gignere ex eo potest, quia terra ferax & bona est. Multũ autem refert, nos id rectè intelligere, quomodo bona arbor bonos fructus pariat. Sensus autem genuinus is est. Arbor, quæ bonę naturæ est, bonos fructus parturit. Ea autem probæ naturæ arbor, malâ omni naturâ fortior est, ac in bonitate ita defixa, vt â malâ naturâ nullâ violari possit. Exẽplum ergò hoc omni ex parte quadrat isti allegoriæ Christi, dicentis: *Bona arbor bonos fructus fert.* Hoc enim bono sensu, â naturâ deprompto, dictum est. Ex bonâ ista progenie, â naturâ procedente, Christus suos sibi discipulos elegit. Ex illa vero, vnde malum prodit, duodecimum discipulũ sumsit Iudam. Apostolus enim probæ naturæ Christũ minimè prodidit. Sed is, qui ex malâ naturâ secretus erat. Quoniam autem Christus naturam bonâ & malam tam diligenter nobis inculcat: ideoq; ex naturâ ipsâ id nobis euoluendũ est. Bonâ oblatâ nobis naturâ, efficacia præsto medicamenta sunt. Malâ naturâ obiectâ, idem nobis accidit, quod Christo cum Iudâ. Atq; modus hic seu allegoria negligi minime debet. Ex ea sola enim

Bona arbor bonos fructus fert, quomodo intelligendũ.

Iudas à malâ progenie.

prouenuint morbi curabiles & incurabiles, nec ex fundamento alio quocunque.

Quia autem Christus ipse præuidit, in natura tantũ situm esse, vt seligenda, bona ac mala natura etiam de salute æternâ intelligenda sit: tùm certè & medico dignum erit, nosse, quæ bona aut mala natura sit. Quâ caussâ id etiam hic propono ego, tali discursu. Mulier, probæ secundum sanitatem naturæ, ab inferiore cœlo, hoc est, viro, præseruari simul, ac non præseruari potest. Videtis enim bonas alioquin in fide naturas, ad bonum & malum per præconem verbi inclinari & persuaderi posse. Os enim præconis cœlum quoddam est, & inclinatio. Sicut ergò is cœlum est: sic cœlum quoque fœminæ vir est; non per os autem, sed per id, quo duo caro vna sunt. Concionatores prauæ naturæ, in illa perseuerant, ac per illam populum seducũt. Probi vero, hunc in officio continent. Fœminæ ergò bona sua natura retinenda est, cum viro, & ipso similis bonitatis existente. Sic enim bonum cum bono iunctum, mali nihil gignere potest. Sensu modoque planè naturali Christus ergo de coniugio locutus est cum dixit: *Quos Deus iunxit, hos homo non separet*. Id enim indicaturus erat: *Vos diuortio coniuges separatis, & pro arbitrio vestro statuitis*. Quare autem? Quia nimirũ vestra copulatio est. Vos autem prauę naturę estis. Ideò prauè etiam de coniugio decernitis Coniugium autẽ, quod à Deo est, est iunctio eorum, per quos liberi electi nimirum Dei, nascuntur. Hoc vos separabitis minimè. Hoc idem dictu est, quasi explicuisset: *Coniugium, seu patrem & matrem, Petri, Ioannis, Iudæ. Bartholomæi, Simonis, Philippi &c. Deus iunxit, & hi vinculo vno ligati manserunt. Ex his natus est Petrus, Iudas, Ioannes, Philippus &c. Bona enim natura ipsorũ patres ac matres & auos, omnes bonæ indolis coniunxit. Ideoque à se inuicem non separabuntur.* Quia ergò Christus bonam naturam tam sedulo inducit, & ex eâ suos eligit: conuenit bonam naturam à medico quoque cognosci, vt eam in sua bona statione conseruet, nimirùm microcosmum & macrocosmum conuenientes. Nec verò eas conseruet saltem secundum virtutes, sed etiam secundum res corporeas, de quibus hic loquimur. Hæc cognitio ardua est, & magni momẽti. Quia enim hoc modo suos discipulos elegit Christus: ideò talem etiam regem esse conuenit, populumq́ magistratus suos hâc normâ creare decet. Mala enim natura, bonitatem simulans, Iudas est: qui & ipse erga pauperes probum se prætiterat: sed non nisi suum lucrum quærebat. Non ergò ex specie externâ sermonis, verum ex intimâ naturæ probitate electiones fieri oportet. Plus enim boni habet in ore natura mala, quam bona. Bonaq; cõsistit in operibus, & actionibus: mala cõtrà nihil præstat, promittit multa. De ore iudicãdum nil est: sed est de corde. Quod quidem os nunquam ingreditur, nisi per opera. Hæc omnia ita intelligite, quasi conueniens sit, vt medicus naturam bonã in bonitate eius cognoscat. Quia enim in corde illa sita est: naturam eius indiciũ facere æquũ est. Sic enim & Christus de coniugio loquitur: *Quos Deus iungit, hominum nullus separet*: hoc est, si bona natura coniugium est, vos iunctionem illam non separabitis, sed ipsa inconcussa manebit, quam vos etiam haud vnquam dissoluetis.

Natura quæ bona quę mala sit.

Os præconis, quoddã quasi cœlum.

Tale facit tale. Christi verborũ sensus.

Christi discipuli quales & electi.

Iam, velut ex coniunctione natura cõiugij, proba ne sit an mala, dignoscitur: sic scitote, idem ipsum quoque in ipsâ natura rerum inquirendum esse. Nam quicquid in ea bonum est, ex eo boni nihil gignitur. Sicut enim res vniuersæ à se inuicem distinctæ sunt, velut Sol, Luna, Nox, Dies, Diaboli, Angeli: sic hæc duplex natura inter homines quoq; deprehenditur. Quæ natura tenebrarũ est, ea, quocunq; se vultu acmodo exhibeat, semper tenebrosa & mala est. Ex eâ nihil boni statuitur, vt nec ex diabolo.

Ex malo nihil boni manat.

Si ergò ita cum natura comparatum est; certe nihil quicquam ad bonum conferri posse videbitur. Quod ideo hic repeto, quia superius constitueram, bonam arborem, id est, fœminam, bonam manere, si in principio bonæ naturæ fuit. Si talis est: ab infero cœlo viri sui deterior non fiet, hoc est, ex quâlibet bonâ naturâ, sani boniq́ue fructus nascentur.

Eadem & cordis ratio est: quod hic ad medicum non spectat. Verùm enimuerò & hoc discrimen in medicinâ tenendum est: quod nimirum sæpe terra quædã bonos fructus fert, id est, bonum in eam semen conijcitur, quod tamen degenerat. Quare res quęque ad suam naturam referenda est: vt nimirum terra & semen conueniant. Hoc est enim illud coniugiũ, quod homo non separat, hoc est, quod iũxit Deus. Super saxum enim semen iactatum, perit: hoc est, tabescit, ex se alias nõ malum.

malum. Bona natura assiduo conseruatur, ne in odium Dei agatur: etsi quidem cum istiusmodi corde deficiat, sicut bonæ naturæ proprietas ea est. Sic in medicinâ quoque: si quispiam illorum morbo occupatur, tunc is ex eo vi medicinę resurgit: mala vero natura decumbit. Vnde ęgri curabiles & incurabiles reperiuntur. Qui certe, si inter se conferantur, Petri & Iudæ similes fient. Hic, qui non surrexit, sed se suspendit talis mansit.

Morbi qui non curabiles.

Multa quidem hactenus dicta sunt de incurabilibus morbis: sed fundamentum nondum tactum est, nimirum propter naturam. Bona natura ipsa quoq; moritur, nisi resurrectionem, hoc est, auxiliû medicinę accipiat. Hic inscitia medicorum concurrit, qui ex inopiâ artis hoc incurabile pronuntiarunt, quod curabile omninò fuit. Sic primo hic considerandum est, cœlum inferioris sphæræ. Deinde, superior & inferior sphæræ iunctim, veluti cœlum vnum. Porrò natura ac conditio. Deinceps corpus. Tandem matrix per per seipsam. In his Theorica tota continetur. Similis natura in medicinâ quoque quærenda est. Ex fundamento enim procedit ars cõpositionis, ex anatomiâ emergentis: non quidem ex gradibus, complexionibus & experimentis: sed ex anatomijs, quæ cuiuslibet medici & principiû, & finis esse debent. Sine his enim componista non erit. Ars suę ipsius index est, per istiusmodi, nec se abscondit quicquam. Virum enim ac fœminam iungi oportere, ex solâ anatomiâ nouit. Æquè & medicum nosse decet, medicinam & morbos pro naturis suis iungi oportere. Hoc enim si nouit medicus, medicinam sanare morbum: scire ipsi hoc etiam conuenit, cum morbi plures vnico sint, medicinas quoque plures existere, quæ & diuidantur inuicem, & in vnum congerantur. Et hoc per anatomiam fieri oportet. Quanquam & hoc verum sit, Medicinam dari vnicam, cui, omnes anatomiæ insint, morborum omniû simul, & omnium medicinarum: qui medicina rerum omnium summum est. Eò etiam suo tempore cœlum recidet, vt vnus saltem saltem gliscat morbus; vna tantum medicina superet. Et hoc solus astronomus ac Medicus intelligit. Quia vero sophistica, quæ hactenus inualuit, nondum eliminatur: ideo arcana ista nemo scrutatur. Nã pharmacopœorum fex veram medicinæ præparationem polluit ac contaminat.

Plures morbi, plures medicinæ.

Medicina quæ summa.

Med & pharmacopœorum receptis.

Sed vt ad principium redeam, & conclusionem inchoem, porrò hinc discite, quo pacto vniantur inuicem *Centrum matricis*, & matrix integra seu tota: & attendite, quà ratione vnum alterum inficiat. Nimirum ita. Quà ratione Sol subtilitate suâ vitrum penetrat, ac quod intus in vitro concluditur, calefacit, ac velut ignis per fornacem in hypocaustû insinuatur, rebus interiectis nihil lęsis: sic spiritus morborum centrum matricis peruadunt; non poros ipsos, aut meatus. Ideoque credite, parum fidei tribuendum esse vanitati isti, quà in magnis & acutis morbis transitus per poros statuitur. Nam omnes huius generis morbi tantum spiritus sunt; à corpore non egredientes aliter, quàm velut calor à Sole. Quem Sol vrit, hunc spiritus Solis vrit. Discrimen v. in hoc obseruate. Sicut Sol calefacit per vitrum, ignis per fornacem: non æquè tamen calefaciunt per cutem hominis. Calor, qui in morbis illis emergit, calor corporis est, qui ab extraneo quidem auctus, in suis liquoribus efferuescit. Vapores enim is. eiicit, sicut ebullientium rerum omnium natura ac conditio est, per poros. Spiritus morbi, de quo hic sermo est, ex centro matricis ita intelligendus est, quod is alia & diuersa à sole substantia sit. Et est substantia matricis: & sol illius substantia est: sicut tres istæ naturę ac centra distinguuntur. Quod si ergò matrix morbum fouet: id primum est, quod morbus iste corpus fiat, quod ipsum decumbit. Postmodum vapor eius exundat, seu spiritus ab eo effunditur, qui non nisi odoris, ex moscho aut rosâ exspirantis instar est. Is peruadit & penetrat, à nemine vel visibilis vel palpabilis. Tales sunt omnes morbi ex matrice in corpus egredientes. Qui vere deforis ex corpore in matricem inferuntur, hi cum suis corporibus corporaliter existunt: sicut suo loco deducitur. Iam ad hęc scitote, spiritus ex matrice in corpus peruadentes, coloratos esse: hoc est, vim colorum cõtinere. Causa est: quia sicut spiritus vitrioli tingit, & tamen spiritus est; Sic spiritus quoq; tingunt aut colorant morbos, corpusq; in locis omnibus corripiunt, non secus, ac si ipsi corpus essent.

Centrum matricis & ipsa matrix se inuicem suo afficiant. Solis radiorum & spiritus morbi comparatio.

Spiritus matricis colorati.

Quanquàm autem multi in matricem morbi incidant: tamen hoc sæpe accidit, vt pars vna ab alterâ sanetur: vt, cum centrum matricis ægrotat, si multoties a matrice curatum est: & sic vicissim matrix à centro: ita vt vnum alterum lædit ac offendit: ita peræquâ vi vnum alterum sanare

Morbi & sanitatis vna radix.

sanare potest. Vbi etiam morbi exoriuntur ibidem recuperandæ quoq; sanitatis radix posita est. Ex eàdem siquidem radice, vnde morbus emergit, sanitatē quoque enasci opus est. Et sic vicissim. Iam si fieri potest, vt morbus à se ipso gignatur; fiet etiam, vt sanitas ex se ipsâ emergat. Si per accidens infirmari possumus: per accidens etiam possumus confirmari. In quo ægrotamus: in eodem quoque sanescimus. Itaque si astrum nos affligit: Idem nos quoque valetudini reddet. Si plethora nos deiicit: eadem nos quoque reficiet. In suâ enim meta permanet quoduis auxilium, nec quærendum in alienâ. Si ergò in Microcosmi corpore idem non minus verum erit, nimirùm, sanitatem exteriorem, interiorem ęgritudinem euincere: hoc est: corporis sanitatem emendare morbum centralem, & morbum centralem, & morbum centralem superare morbum corporalem matricis. Nam, si cœlum corpus hoc nostrū sanum, quod è terra assumsimus, forinsecùs infirmare valet: tum quoque vicissim sanare & cōseruare potest corpus id, quod imbecillitas affligit, aut afflictura est. Similis omninò & hic ratio est. Quare rectè Hippocrates, si isto sensu dixit, tradidit; *Virtutem esse eam, quæ morbos pellat.* Hoc idem est, ac si dixisset, *semper virtutem vnam aliā pellere.* Sic virtus est vis cœlestis, non ex medicinâ: sed est medicina inuisibilis: velut, si quis suo ipsius ductu, sine medicamentis conualescat: is per virtutem conualuisse dicitur. Virtus hæc est cœlestis Astronomia: ideò ægros sanat. Hoc autem modo qui non sanescūt, hi medicamentis vtentes per arcana sanātur. Arcanum virtus non est, sed vis ac potentia, virtute potentior. Quanquàm error iste antiquus sit Medicorum, quod vires potentiales, virtutes nominarint. Vnde factum est, vt nec Hippocratem: nec ipsius commentaria intellexerint.

Hippocrates laudatur.

Arcanū quid?

Hisce ergo traditis, in genere tam cōclusam volo Monarchiam ad fœminas spectantem, medicisq; cumprimis considerabilem. Quanquam prędictis istis materiam hanc omninò finitam velim. Porrò etenim *(volente Deo)* singulos mulierū morbos, quos aut cum viris communes sustinent, aut peculiares propriosq; sine consuetudine virorum patiuntur, seorsim ac sigillatim trademus: vno hoc fine, vt hæc Microcosmi Monarchia probe recteque & cognoscatur, & intelligatur, cū definitione & explicatione adiunctâ rerum ac caussarum omnium, prout necessitas poscet: cumq; Masculâ & Anatomicâ, & Archimeicâ institutione ac mundanæ intelligentię origine: extra quorum considerationem nemo aut Medicus sit, aut esse possit. Non diffiteor equidem, me in huius monarchiæ explicatione à cæteris Medicis longè desciscere. Sed id iure facio. Deprehensi etenim isti abundè satis sunt, quòd non solum inscitè & sine fundamento omni curent, sed quod etiā extra omnem naturæ lucem scribant: cū tamen non deceat, Medicum, commentari quicquam, quod ab ipsâ naturæ luce nō similiter probetur & stabiliatur. Quod si enim medicinā à terra desumere is debet: opus est, vt terra ipsa Medicus sit, non homo. Tum is quoq; ex terra suam doctrinam hauriet, vt nimirum eo, quod terra ministrat, ad res vtatur definitas & necessarias. Hoc si nec facit, nec nouit: scriptitatione omni suâ nihil molitur aliud, quam seductionem tàm sui, quàm ægrorum. Quanquàm autem isti eousq; dignitatis & maiestatis euecti sint, vt inter Academiarum quatuor columnas, super quas nescio quid struunt, quasi nemini quicquam contra istum ordinem mouere ac loqui liceat, non vltimi statuantur: de his tamen scitote, eos ipsos, qui illas posuerunt, liberè quidem fateri, à se quod positæ ita sint: nescire tamen se, an id factum rectè sit, nec-ne. Prouinciam suam cuiuis tuendam relinqui. Vt tamen id facerent, dicunt, se persuasos ac compulsos esse propter nonnulla experimenta & rationes. In quibus, an fundamentum aliquod situm sit, se curiosius non inquirere, responsionem mandare his, ad quos ista spectent. Sed, ô bone Deus, quā fragiles & vacillantes hæ columnæ sunt! Quam fundamentum hoc est futile! Super quod tamē ipsi, nescio quę oracula struūt, clamitantes subinde, *illos, qui pro quarto membro Academiis præfecti sint, errare non posse.* Sed reuera in isto fœde erratum est, dum vos pro columnis positi estis. At pro adminiculo etiam Christum sibi asciscūt, dicentem, *infirmos opus habere medic:.* Hoc nomen quia illi sibi arrogant: de cætera perfectione nihil anguntur. Quod si vero hoc probè trutinassent, Deum nimirum *medicum creasse, ac medicinam è terra produxisse, vt ille per eam honeretur:* tunc in scholis suis circularem quæstionem mouissent, *an vos à Deo, an vero Diabolo creati essetis*: hoc est; an veritatem, vel mendacium profiteremini. Sic nimirum de

Medic. reprehēsio.

creatore

creatore vestro omnibus indubitatè constituisset. Nam quòd Deus pro Medicis vocet perditos ludimoderatores, procuratores, pharmacopœos, laicos, monaschosq́ ac similes: id merum nugamentū est. Vos autem creauit *Lipsia, Tubinga, Vienna, Ingolstadium*. Et istis creatoribus vestris vos similes estis. Non pernegamus quidem, vos quiddam in Astronomiâ, nōnihil etiam in Philosophiâ, aliquantum etiam in Logicâ quidem olfecisse: sed id nec calidum, nec frigidum est. Quod si Astronomus in exilium relegaret suum sortilegium, sua etiam rationabilia Philosophus, & nugas Logicus: fieri quidem posset, vt aliquod medicinæ fundamentum complecteremini. Iam verò, quod caussam vestram tutamini citatis auctoritatibus Machaonis, Apollinis, Aristotelis, Galeni, Auerrois, Auicennæ, Ratis, Mesuæ, &c. id longe extra metam est. Vobis prius noscendum incumbit, an illi mentiti sint, nec-ne. Hoc constituto, illi vel admittentur vel reiicientur. Illorum scripta si fistulæ ac tibiæ essent: probus ac industrius organista ille fuerit, qui super illis cantiunculam aliquam fingere possit. Cum ipsis æquè comparatum est, ac cum Geometris: qui speculationibus suis circulos ac instrumenta varia, quæ se ipsa mouent & promouent, commiscuntur. Sed dum videas, ipsi cum suis instrumentis corruunt ac confunduntur: Equuli lignei sunt. Quos peregrinaturus si conscendas, vanitatem rideas. Quod si Deum non pro prætextu habeatis, & per hunc insaniam vestram velaretis: Alchimistis certè ac vatibus omnibus longè vaniores & crassiores deprehenderemini. Eo prætextu freti occinitis, *Deū hoc nolle, id Deum immisisse, cuius quis iudicio ac potētiæ resistat?* Nam in manu eius omnia posita sunt. Ista talia verò cur prætexitis? Ideò nimirum, quia ex prauâ natura prodiistis. Vnde verbum Domini assiduo in ore circumfertis, necessarium hoc omittentes, *ægros suo medico opus habere*. Quare autem? Hic conticescitis. Et si quidem responsum daretis, ideò id saltem fieret, vt pecuniam & fidē ab hominibus extorqueretis. Sed cor tamen medici à linguâ longè distat. Hæc apud vos pensitate, & rhombū respondete.

AVREOLI PHILIPPI
THEOPHRASTI AB HOHENHEIM.
LIBRI QVINQVE DE
Causis Morborum Inuisibilium.

PRÆFATIO AVCTORIS.

CONFECIMVS *hactenus tres libros ex luce naturæ ac in illis explicuimus affectus ac morbos visibilis & corporeæ partis Microcosmi, eosque tùm singulari diligētiâ & experientiâ, tùm & sufficienti Philosophicorum ac experimentalium documentorum & demonstratione conscripsimus. Quanquam autem in libris istis pathemata aspectabilis corporis Microcosmi accurate & abundanter satis tractata, omniaque in quolibet capite efficaciter in tantum stabilita & confirmata sint, quantum ex ipsa naturæ luce, nullo aut omisso, aut neglecto, erui potuit: tamen ne sic quidem visibilis partis Microcosmi, morbi, quotquot in corpus incidunt, vniuersi enumerati sunt. Etsi enim descriptum sit, quicquid visibiliter oculis & palpabiliter manibus occurrit: cuiusmodi morbi ex solido Philosophiæ fundamento operose eruti sunt, sicut peritus quilibet circa hæc absque omni errore versari potest (quanquam Humoristæ in mediis erroribus omnem suum discursum produxerint) attamen in illis libris saltem complexi sumus dimidii hominis affectus, nimirum partis eius, quæ visibilis existit. Sic ergo vsus ac necessitas postulat, vt porro quoque alteram partem dimidii hominis describere aggrediamur: vt hoc pacto homo totus ac integer in cognitione & speculatione medici consistat. Ea quanquam inuisibilis sit: est tamen palpabilis. Et quod palpabile est id visibile nō est, hoc in luce naturæ quoq; est similiter: cæcus, qui palpat nō videt id, quod palpat. Sic & in contrario: videmus & palpamus, sed quod palpamus, nō sentimus. Et sicut mirabilis occurrit cæco palpatio: sic nostris quoque oculis mirabile id est, quod non sentiant id, quod manus tangant. Et hoc exemplum probè attendite. Nec enim frustra cæcus nascitur: sed is nobis pro exemplo & monumento est, quod nos quoque cum acutis oculis in luce naturæ caligemus. Quare id*

considerationa

consideratione meritò dignum est putandum.

Homo si ne lumi- ne na- turæ nihil. *Homines non terreni, ecquid tandem sine luce naturæ in rerum naturalium cognitione profecimus? Ex quâ luce id ego iam profero, quod è visibili extenditur ad inuisibile, non minus admirabile in hoc, ac in visibili. Vt autem naturæ luci insitum: inuisibile, visibile est. Quicquid oculi vident (veluti in altera dimidia visibili parte propositum est) id vlteriore demonstratione minime eget: Ipsi enim oculi magnum hunc mundum continentur: eumq; in Philosophiam ita deducunt, vt oculis admotis is aspectabilis sit. Nam quicquid ex eo constituitur, id visibile est. Iam vero, quod porro in sequentibus libris de hoc argumento depromitur, id visibile non est. Curare ergo, vt inuisibile, visibile reddatur, id laboris non tenuis est. Hæc vt diducamus latius, scitote, mundum, & quicquid in vniuerso eius ambitu videmus ac palpamus, dimidiam saltem mundi partem esse. Id vero, quod non videmus, tantundem est secundum quantitatem, naturam, ac proprietatem. Caussa hæc est, quod dimidius alius adhuc homo sit, in quo mundus inuisibilis operetur. Hoc sensu, duo mundi, duos homines in corpore vno constituunt: vsque adeo mirabiles sunt creaturæ, tam alte in luce naturæ pensitandæ, secundum id, quod Deus inuisibile in ipsis fecit. Itidem quoque secundum hoc, quod visibiliter cognoscimus. Isthoc nimirum artificio Deus magnalia sua, & disciplinam lucis naturæ illustrat, vt illorum intuitu non saltem oculos nostros pascamus, sed etiã oppido admiremur res istas naturales, quas oculus non capit, mentis indagine perscrutemur: quæ tamen ante nos ita euidenter stant promtæ, sicut columna ante faciem cæci. Porro vero, cum in luce naturæ adeo euidenter visibilia reddantur, quæ alias inuisibilia sunt: quonam pacto oculi nostri aperiri possint, deinceps explicare proponimus: ductu nimirum huius exempli. Luna lumen est. sed hæc colores tamen internoscere non docet. Quamprimum vero sol exoritur, colores omnes distincte & videntur, & internoscuntur. Similis quoque lux Naturæ est, lumine solis multo clarior. Et qualis lux lunæ ad splendorem solis: taliter naturæ lux, supra omnem conspectum ac oculorum vim effertur. In hac luce inuisibilia visibilia fiunt. Perpetuo vos autem hoc retinete, lucem aliam aliâ semper splendidiorem existere.*

Quic- quid indi- di vide- mus eius facta di- midium est.

Naturæ lux ex- stantissi- ma.

Nos fidem addicimus operibus. Et vt addicamus, cogimur. Qui enim minùs credit: huic opera desunt, opera testantur de eo, vnde prodeunt. Quòd si opera visibilia sint. illud vero, ex quo procedunt, inuisibile: credere debetis, aliter ea inuisibilia non esse, quam quia nos in luce illâ, per quam visibilia redduntur, non ambulamus. Idem q; hic accidit, quod illis, qui caliginosa nocte tinnientem campanam audiunt. Hi campanam ipsam non vident. & tamen eius opus peruident: hoc est, audiunt quidem. Quod si vero id, vnde sonitus editur, videre satagunt; id per lucem quandam fieri opus est. Lux quidem Luna est: Sed obscurior. Sol omnium lucidissime singula exhibet. Propterea non conuenit, nos contentos esse eâ luce, quæ opera monstrat, & ea visibilia facit: sed pergendum vlteriùs est, & cogitandum id, quod opera faciunt, ipsis operibus potius ac maius existere. Quare & lumen eius potius ac lucidius esse oportet. Rei enim cuilibet sua lux est, per quam conspicitur: vnaqualibet etiam lux rem suam visibilem reddit, quæ ad præsentiam lucis alienæ inaspectabilis manet. Quòd si ergo opera nos longiùs abducunt, quam vt in ipsis subsistamus: is certe qui indicem hunc sectari nolit, ad operum fidem nunquam induci poterit. Quod si operi credimus: magistro quoque operis credemus. Ista enim fides mortua est, quæ ab operibus ad magistrum non ambulat. Ædificia quidem nobis splendida placent. Multo magis autem placeat eorum Architectus. Ædificia nihil nos docent: scientia autem eorũ, ab opifice dimanat. Exemplum habete. Christus mundi lux erat, sed inuisibilis: homo enim erat; illud opera eius testabantur. Qui opera ipsius ad lucem illam æstimarunt, hi multo clariùs videbant, quam stellæ firmamenti vniuersa lucere possunt. Oculi nostri, videbant opera ad lucem a sole egressam: sed eadem tamen lux magistrum ostendere non poterat. Ideoque qui illũ cognoscere, & visibilem, vt erat, habere volebant, hi luce illâ opus habebant, quæ illum illuminaret, de quâ ab Apostolis dictum erat: Hic tria tabernacula ædificabimus. Sic vnaqualibet res suam lucem habet. Et qui ad lucem primariam caligant, ante huius oculos inuisibilia apparent, velut sub densam noctem mons fastigiosus. Sic ergo in naturâ lucem quandam reperimus nos tales perspicaces reddendi, quales nec Sol, nec Luna præstare potis est. Quæ hoc fine adducta à nobis putentur, vt noscamus, nos hominem & creaturas vniuersas, ex parte saltem dimidiâ contueri: ac ob id nobis ansam vlterius procedendi, porrectam arbitremur.

Dionysi' Areopa- gita *Quemadmodum ergo Dionysius Areopagita ad lucem suam videre non poterat opera illa, quæ sub cruce Christi edebantur, etsi ipsius firmamenti Astronomici peritissimus esset: & tamen sese vltra opus ipsum proferebat, vt Architectum ipsum mundi perspiceret. sic nos quoque ad operis conspectum solum minime subsistere debemus. Nam qui quærit, & pulsat, is inuenit. Sed de operibus res ita intelligenda est. Quanquam in nobis morbos deprehendamus, quorum*

origo

origo ex hoc visibili corpore cognosci non potest: isti tamen morbi nihil nisi opera sunt: quae nos iubent non dicamus, (hoc superat captum nostrum) sed vt facem incendamus, per quam discere possimus. Hoc subest nostro intellectui. Id ergo dum consectamur, aperte prodit euentus, alterum quoque dimidium hominem praesentem esse: nec solum sanguinem & carnem hominē constituere, sed insuper corpus accedere aliud, quod ipsum crassis nostris oculis nimis splendidum obueniat. Et in hoc morbos istos haerere, cum inuisibilibus suis caussis omnibus.

Explicatio futurae considerationis.

De his caussis, & de hoc corpore, in quo illa operantur, porro commentari, nostrum institutum est vt nimirum morborum istorum cum suis caussis cognitio integrum & perfectum Medicum constituat. Sicut enim antea traditum est de morbis visibibus seu corporalibus sic iam proponūtur incorporales, & tamen simul, vt dictū est, corporales. Ad quod audendum compulit nos opus illud, quod praeter seipsum de suo opifice quoque testatur; ac docet, qua ratione edatur ipsummet, & quid sit is, a quo editur. Id quo pacto indagandum sit: sigillatim suis libris proponitur. Nam hoc in genere noscendum est, quod, vbicunque tandem opera aliqua fiunt, propter hanc vnicam caussam illa fiant, vt caussas eorum inquiramus & discamus. Omnia enim opera à DEO fiunt. Ea vero, quomodo ad nos pertineant, indagari nostri officii est. Nam nullo alio fine manifestantur illa, quam quod DEVS per ipsa nobis aliquid innuat, ac diuina sua prouidentia testetur, mirabilia multa in ipsius thesauris secretis condita esse, ex quibus profundam & incomprehensibilem eius sapientiam, quae fine ac modo caret, cognoscamus: vt, quibus non saltem crassos nostros oculos exsatiare, sed insuper etiam illustria & maxima sua Magnalia proferre velit. Quia ergò is opera nobis ob oculos ponit, merito de ipsis accuratius inquirendum est. Non enim vt dormiamus, conditi sumus: sed vt vigilemus, & ad omnia eius opera prompti ac parati simus.

Finis operum diuinorum.

Homini isti, qui in solā visibili luce naturae ambulat, offendiculum, imo indignatio & odiū secundum corporalem sensum, hoc est, hominem nimirum a Diabolo obsideri, adeoque regi ac gubernari posse, vt sensus externus iudicare aliud nequeat, quam hominem istum obsessum, non hominem, sed merum Diabolum esse. An vero hoc non stupendum DEI opus sit, hominem super terram viuentem, Diabolum intra se fouere apparere: cum tamen homo imago DEI, & non Diaboli sit, ab homine tantum distans, quantum lapis à ligno. Tum & hoc praeterea incredibile est, cùm homo imago DEI sit, à Diabolo per CHRISTVM redemtus, quod nihilominùs is in tam horrendum carcerem abripi ac distringi possit, nec vllam à merito redemtoris praerogatiuam paratam habeat. Quod cur fiat, vt explicetur, an non integrum capitulum ei impēdi debeat? Iam verò id tantum opus est, & per opus hoc, nos, vt credamus inducimur, caussam longe maximam istius rei existere. Eam, vt cognoscamus, DEVS vult: iubetque, vt opus id non simpliciter & obiter contueamur, sed penitius omnino perscrutemur & indagemus, cur nobis ob oculos id positum sit. Quod si enim nobis otium & animus suppetit, inquirendi, ad quos vsus lana ouis, & seta porci seruiat: quod si rem vnamquamlibet ad suam seriem redigere, & crudos cibos coctione ius[t]ā palato sapidos reddere, & aduersus hyemem hypocausta extruere, & contra pluuias tecta inducere (quae tamen vniuersa ad solas corporis delicias faciunt) possumus: cur quaeso intentum etiam meditationem non suscipiamus eius, cuius possessio non corpori, sed ipsi aeternitati emolumento est? Nam quicquid corpus laedit, id domicilium aeterni frangit. In eo si iam diabolus habitat, destruit ac vastat ipsum. Iam ergo merito indaganda caussa est, cur is hoc casu opus factus sit. Id si ratio visibilis non prehendit: ad inuisibilem diuertendum est. Quae si ad lucem rectam corripiatur: non minus, quam visibilis ipsa, offertur. Sic; quia ex operibus numerus desumitur, vnd quauis etiam cum Theorica tum Practica dimanat: ideo sequentur deinceps morbi illi in versalibus suis; quomodo nimirùm spirituales illi morbi in nobis subsistere queant, qui tamen spiritus ad lucem suam visibilis est, quandoquidem dimidius homo exsistat.

Corpus hominis a diabolo obsideri, est contra rationē.

Diaboli coniectudo.

Sic ergo te admonitum velim, lector, vt in sequentibus omnibus morbis intelligendis intellectum visibilem induas. Nam opera omnia visibilia sunt. Visibiles ergò eorum quoque caussas esse oportet. Nec te vero id confundat, quod res istae non vniuersae in Solis propatulo versentur. Sed id cogita potius, quàm secretus Deus etiā extra Solem sit. Et si ista talia esse deprehenderis, scito, quod hoc loco res inuisibiles immerito inuisibiles vocitauerimus. Ex ipsis enim operibus patet hoc, quod ab opere alio egressa sint. Sic etiam domus, opus est, & est visibilis. Opus est Architectus quoque, visibilis & ipse. Architectus hic, opus Dei est domus, opus est Architecti. Sic intelligendum etiam est, quod opera visibiliter ante oculos posita videamus. Quod si opificem operis cognouerimus, visibilis & ipse erit nobis. In rebus aeternis fides facit omnia conspicua. In rebus corporalibus inuisibilibus, lux naturae res omnes visibiles facit. Ideo non expauescas, aut fastidias, quoties audis, rem quampiam visibilem fieri posse: nec id credas, quasi ea iam etiam non sit visibilis. Quod visibile futurum

Per fidē res aeternae per rationis lucē mūdanę patescunt.

K est,

est, id eodem tibi loco sit, ab iam visibile exsistat, Infans, qui in conceptione est. Et licet inuisibilis sit: quid id derogat visibili? Et hisce, Lector, præfationi finem imponemus solemni protestatione adiunctâ, ne nos ante colophonem additam quicquam iudices. Hic enim quia operta tam illustria apparent, nos eadem ad sui indagationem vlteriorem inuitant & compellunt: maximè verò ob id, quod non tantùm egomet, sed alij plures in hisce rebus varia proferunt & aperiunt. Et tamen quia lux illa excutitur, huiusmodi Microcosmi contemplationes præstigiosæ, Diabolicæ, Veneficæ, Augurales & superstitiosæ à plerisq; iudicantur, vt nimirum & iniuria publica, sicut in secuturis libris euincetur. Vale.

ARGVMENTVM SEQVENTIVM LIBRORVM.

IAM verò, vt, quid in sequentibus tradituri simus, cognoscatis: scitote Philosophiam duplicem esse. Sic etiam duplex medicina est. Altera de *Corporeis morbis* tradita est. Deinceps de *Incorporeis*, cur inuisibiles sint & visibiles faciendi sint, tractabitur. Tractatus quatuor libris finitur. Primus continebit *morbos quos fides dat, & quantum fides comprehendere potest.* Alter tractabit de *impressionibus absconditi cœli, quo nimirum modo, quâ ratione id in nos agat.* Tertius definiet *morbos imaginationis, quomodo illa sine omni materiâ operetur.* Quartus statuet *de secretis naturalium virtutum, quæ præter omnem rationem corporalem, per sui corporis proprietatem, operantur.* Adeoque, velut hæ res naturæ opera sunt: sic à me quoque inquirentur. At verò, quia liber vnus, nempe de Sanatione, defecturus est: ideò post quatuor dictos libros annectitur: ex quo quiuis abunde exsatiari poterit.

INTROITVS LIBRI PRIMI,

DE REBVS EX FIDE HOMINI ACCIDENTIBVS.

HAs res super doctrinam Christi fundari omninò opus est. Humanæ siquidem rationi, prout ea ab Adâ dimanat, omnino imperscrutabiles exsistunt. Ea doctrina veluti iâ proponitur: sic fide solidâ accipienda est. Homini quidē ex seipso fidei virtutes nunquam perscrutabiles sunt. Fides enim in hoc est lux summa, fundamentum indicans, quid in illâ fide intelligere debeamus. Sic ipse quoq; Deus fundamentum ac principium nobis indidit, naturalem medicinam addiscendi in herbis, lapidibus, motu cœli, & similibus alijs: quę dum speculamur, in magnam admirationem abripimur: quam deinde indagatio naturæ sequitur. Et sic experimini, quid in eufragiâ, quid in rebus alijs lateat. Sic enim ipsa opera causę & motores sunt, quę nos ad genuinum sensum inquirendum suscitant. Sic ergò persuasum habete, quòd non res omnes in ista obiecta collocatæ sint, cognoscendi saltē ea, quæ ad visibile corpus pertinent: id enim pars tantum vna est: sed quod consistant etiam in verbis supremæ scripturæ, in quâ continetur obiectum illud, per quod indagare ea possumus, quæ ad propositum meum de Fide spectant.

Fides quid.

Admiratione sequitur perscrutatio.

Cognitum vobis & exploratum est, Euangelium breuem synopsin de virtute & potentiâ fidei tradere, quo loco sententiam hanc habet: si fidē habueritis velut granum sinapis, & ex fide & in fide istâ monti huic dixeritis *tu mons, iacta te in mare*: fiet. Ita ergo statuendum est; robur nostrum, quod in sanguinis & carnis soliditate consistit, admodum imbecillum & fragile esse: verum autem & durabile robur in solâ fide nititur. Quàque facilitate granum sinapis manibus attollere, ac in mare iactare possumus, nullâ vel minimâ grauitate obstante: eâdem planè pronitate ingentes montes per fidem nostram in mare excutere possumus.

Euangelia quid.

Fidei robur quantum.

De fide ergò id ratum habendum est, quòd per eam mirabiles operationes fiant, quales visibile hoc corpus ne semel quidem attentare ac meditari ausit. Samsonem videte: Illius robur non tantillum corpus erat: sed erat illa virtus ipsius fides. Sic & Iosuæ fides fuit, & similium: qui omnes nobis documento sunt, terrenum hoc corpus nostrum nullo robore pollere: sed fortitudinem omnem, quâ frui & operari debemus, in fide ponendam esse. Et hoc modo fidei virtutem intelligendam

telligendam esse, attendite.

Spiritus quid possint.

Sed de his pergamus. Spiritib. hoc idem possibile est, qui olympum in mare rubrum præcipitare possunt. Iidem mare oceanum quoq; supra montem Ætnam disijcere valent. Simile in alijs etiam possunt permissu Dei. Ex his ita colligite: spiritus corpus non habent: & ob id nec sanguinem nec carnem. Et tamen tanto robore insignes sunt. Hoc fides præstat, quam habent. Summa ergo Euangelij ista sit, quasi Christus dixisset: Quid vos homines estis cum vestris viribus? Nihil. Ego autem, vnde nam vires asciscere debeatis, monstro vobis: Nempe ex fide. Si fidei tantum habueritis, quantum exæquat granum milij: ecce, vsque adeo robusti eritis, vt nec spiritibus vi cedatis. Iam vero, etsi quidem homines sitis, robur tamen vestrum ac fortitudo, ipsis quoque spiritibus, veluti etiam Samsoni, similis erit. Ex quo notate, quomodo per fidem spiritus fiamus. Nam quicquid vltra terrenam hanc naturam molimur, id omne fides præstat, quæ spiritus instar per nos operatur: nec nos ipsis spiritibus inferiores sumus. Christi ergo verba hoc quoq; sensu accipi possunt: si fidem habetis velut granum sinapis, & terreni spiritus estis: quanto magis id præstabitis, si fides vestra sit, sicut melo? quanto robore exsuperabimus spiritus, si fides sit instar cucurbitæ?

Spiritus fid habent.

Fide homines spiritib superiores.

Sic ergo isthæc omnia homo per fidē potest, & robur hoc in isto mundo sibi retinet: & per virtutem hanc fidei præcellit spiritibus, quos etiā promptè vincit, vt omnes illi subijciantur. Per fidem enim contra spiritus pugnatur, qui alias longè atrociore insultu nos oppugnarēt. Per fidem illi sopiuntur & fugantur. Per fidem nos eorum plurimos domamus ac coërcemus. Quod simili sensu accipiendum est, ac si grandis panis super mensa positus esset. Et si fides nostra maior nō esset detritā minimā micā eius: tamen aduersus spiritus potentes satis & validi insurgeremus. Quanto magis verò, si de pane eo fragmentum grande ederemus? Ponimus enim, fidem esse instar istius integri panis. Scire verò oportet, fidem hanc a prima creatione in nos translatam, ipsum Abrahamum, Moysen, & cæteros similes omnes in suo robore conseruasse. Vnde tam mirabiles illi viri exstitēre, & vltra vires humanas toties operati sunt. Cognoscite vero etiam de ijs, qui hāc fide caruerunt, & confisi sunt in hâc fragili & humanā fortitudine, sapientiā & virtute. Hi a spiritibus victi & superati sunt, eoq; ignominiæ redacti, vt spiritibus victoribus, velut potentibus regibus genua inflexerint, eosque velut Deos adorauerint. An vero hoc non robur est, sine annonā, sine armis ita deijci & profligari ab eo, quod nec carnem, nec sanguinem, nec ossa habet? Horum robur enim, quid aliud quam fides? Præter eam enim spiritus nihil habent aliud.

Confidentia in humana.

Fides omnes diabolos firmat & roborat.

Cæterum de robore isto vlterius attendite, quod etiam in diabolis vigeat: de quo diutiam hanc explicationem notate. Fidem vniuersi habent: & ex eā suā potentiam. Vnde duo sequuntur: Vsus, Abusus. Vsus per se est. Abusus is est, de quo plura verba facturus sum. Diaboli fide suā abusi sunt, ideo extra cœlum exturbati sunt. Fides autem propterea ipsis ademta non est: sed permissio Dei ipsis opposita est. Ideo, si fides ipsis ademta non est: potestatem vel illi habebunt, montes in mare demoliendi, & similia alia faciendi. Iidem potestatem etiam habent per fidem suam tum morbos introducere. Et velut Sol bonis ac malis, nullo respectu allucet: sic diabolus quoque contra homines agere potest. Ideóque vel bona vel mala signa edere potest. Quandiu enim fidem retinet: tamdiu eius virtutem quoque possidet.

Sicut ergo fides de spiritibus intelligitur: ita de hominibus etiam statuatur, quod nos inuicem inuisibiliter lædere, fidem recte ac malè impendere possimus, prout Deus nobis illud permittit. Plagæ autem illæ ac vulnera, quæ hac virtute infliguntur, aliter probari ac mōstrari non possunt, quàm demonstraturus Samson fuisset, quomodo mandibulā vnā tantam populi turbam strauerit & confecerit. Occisio enim ista permissio Dei fuit, & est: ac vnusquilibet, qui Samsonis fidem habet, quorum multi sunt, strages easdem edere posset, si Deus tale robur in actum dirigi permitteret quod tamen ex vsu minime est.

Samsonis fides.

Quanquàm autem ea fidei apud nos prærogatiua sit, vt ipsos diabolos ac spiritus in istā virtute fugare, & montes in mare præcipitare possimus: ipsum tamen ob id factum tentare non debemus. Credendum saltem est, & in hāc fiduciā quiescendum. Credebat Samson: opus erat: ob id fiebat. Quod si

vel

vel hâc ipsâ horâ similis necessitas foret, Samsones certè in mundo plures prodirent. Nos autem decet scripturæ & Euangelio credere: ac iuxtà scire: quòd ista possimus: nec exemplum æmulari eius, qui alterum sibi euulsit oculum, vt ab eo non offenderetur. Quod credimus: nullis operibus firmandum est. Qui enim ad opera properat, properando à fide discedit, & ad damnationem festinat. Nec enim id Deus ideò locutus est, vt fieri ea cupiamus: sed saltem, vt sciamus, quæ fidei nostræ efficacia sit. Deus autem ipsemet illius exempla quædam in veteri testamento exhibuit: vt & in nouo vis fidei singulariter nobis declarata est. Ac licet quidem, dùm hic versamur, in carne ambulemus: fides tamen nostra, quam in creatorem rerum omnium iactamus, adeò efficax ac magna est, vt à nullo vis eius satis exprimi verbis queat. Quin & ipsa nulli adimitur, nisi ei, qui illam vltrò citroque abjicit. Ideoque duobus modis operatur: In bonis hominibus ad bona: in malis contrà ad mala. De bonis nihil hic attinet scribere. De malis autem hæc attendite.

Fidei vires non tentare. *Fidei vis quanta etiam in infirmis.* *Fides duplex.*

Ergò si fidé concepimus, quam postea rebus malis impēdimus hoc opus scriptura sacra suo idiomate tentare vocat. Ibi enim Deum tentamus, fidemque in illâ impendimus, ad quæ nunquam data est. Probare enim affectamus, an illa qualis prædicatur, re ipsâ talis sit. Sed à tentationibus cauendum est: credendumque nobis, ita pridem rem tentatam esse. Quòd si opera verborum non spectamus, in fide puri manemus. Porro autem ad Deum singulariter id precamur, vt nos in tentationem non adducat: hoc est, tentationem nobis ne indulgeat. Nam cuiuscunque tentationi Deus obsecundat, hic de animâ suâ sollicitus sit. Propterea, quod id non fit, ac ex voto succedit, liberatio est à malo. Nec enim ipsis quoque spiritibus Deus indulget, vt voti compotes reddantur. Alias enim ineuersum & inexpugnatum nihil relinqueretur. Nec tamen minus id illi possunt, & nos cum illis. Possumus enim montes omnes & colles è viâ elidere, vt in plano ambulemus: sed id tamen non fit. Deus enim eo loco illos stare vult, procedas etiam tuto, quoquo velis. Sic tignarius domū exstruere in prato & nouit, & potest. Id si permittit prati dominus, domus exstruitur. Alias minimè. Et hoc exemplum abusus virium fidei sit.

Tentationis periculum.

Quomodo fides corpus infirmet ac lædat.

SEd quorsum equidem huiusmodi cōmemoro, cùm tamen nondum id attigerim, quod intendebam: qui nimirū fiat, vt fides corpus infirmet: Nam hactenus saltem de viribus & efficaciâ fidei pertractauimus. Iam ergo punctum alterū abusus aggrediemur, hoc modo. Medicus in potestate suâ habet remedia bona. Qualis est, taliter ea impēdit. Illis ęgrum sanare, illis occidere potest. Quod si enim melissam ad sanitatem: arsenicum quoque ad mortem appropinare potest. Sed hæc quomodo accipienda sunt? Ita scilicet. Per fidei nostrę virtutem, nos homines bonum ac malum operari possumus, si modo dominus tignario hanc potestatem faciat. Fides autem nostra non aliter se habet, ac opificis instrumentum. Is cudit cultrum, quo proximum suum ferit, ac corpus eius vulnerat. Sine cultro & similibus instrumentis proximum sauciare non potest. Id similitudine quâdam ad fidem quoque detorque, quâ nos abuti decernimus, & degenerare ab eo fine, cuius gratiâ illa nobis impertita est. Tunc enim fidei nostræ vim malæ viæ applicamus, ac à rectâ declinamus, credimusq; hoc esse tale, id aliud. Sic ergò abusus virium fidei nostræ in causa est, vt dicamus, hoc esse. Cudit etiam arma, quę credimus hoc vel illud esse.

Fide operamur bona, mala.

Iam vero scitote, nos id, quod fabricatum est, vt culter, telum, iure merito spiritum vocare posse. Spiritus enim sine manibus ac pedibus facere potest, quicquid homo facit. Id si simili quoque modo operatur, iam nihil inter illos dissimilitudinis est. Sed institutio breuis pręmittenda est de hac cusione seu fabricatione, quòd fides talem ordinem requirat. Si morbus nobis incidat Epidemicus, nosq; iudicemus, eum esse pœnam, vindictamque: tunç is est id. Et licèt quidem naturalis sit: fides tamen illum non naturalem reddit, eoque deducit, vt secundum naturalia signa nemo ex illo sese extricare queat. Vnde fit, vt videatur auxilium naturale omne frustaneum esse. Id arma illa persuadent ita, quæ fides cudit ac fabricat. Nam si bona designare possumus per illa: possumus etiam per illa patrare mala. Et sicut mons in mare deijcitur: sic hic fidei

Spiritus quales.

quoque

quoque germen destruitur. Fides enim in seipsâ potest omnia herbarum genera producere, inuisibilem scilicet vrticam, & inuisibilem Chelidoniam &c. Adeoq; rem quamlibet, quá natura terrena profert, fidei robur quoque progignere potest. Sic eadem fides omnes quoq; morbos producere potest. Sed in hoc differentia est, quod Deus aut permittit ea, aut fieri prohibet. Potestatis nostræ est, nos mutuò transfodere, & alia pericula plurima intentare, sed abstinere debemus. Sic idem fides quoque secundum suas vires potest. In rebus enim corporeis documenta condita sunt, quales sint in suis viribus, vt tam bonum quam malú causari queant. Sic fides quoque idem in suis viribus potest. Similes enim reddimur spiritibus, quibus hæc omnia possibilia sunt, vt inuisibiliter faciant id, quod corpus præstat visibiliter.

Fide sp[illegible] quandoq; [illegible] potentiam.

Comprehensum ergo sit, fidem nobis per se adimi non posse: eamq; instrumenti vicem subire (vt arma) ad omnia idonei & commodi. Quomodo terra hominem lædere potest: eodem ipsum quoq; venenare potest: idq; vniuersim ex virtute fidei; fidei nimirùm eius, per quá montes in mare iactamus. Iactus enim is damnosus esset, montem in mare præcipitare. Si verò fide abutimur, & istud credimus, quod proximo nostro in damnú vergit: tunc ita accidit. Per intentam & seriam nostram fidem precationibus homines occiduntur, distortiq; ac resoluti redduntur. Naturales morbi vertuntur in non naturales. Quod si superstitiones eiusmodi in regione quádam glíscunt, tunc Medico idem euenit, quod Christo in patriâ suâ, vbi signa & miracula nó multa edere poterat. Nec enim credebant illi, quod fides poscebat: verum in sese inuicem credebant infeliciter: cui Christus ita acquiescebat. Vult enim Deus, vt in verâ ac rectâ viâ ambulemus. In hâc si ambulamus: nos ipsos sanos fide præstare possumus, quod tamé Deus minimè vult. Hoc poscit, vt fidem interius gestemus, credamusq; possibilitatem intra nos esse. Externis autem oculis hæc nunquam subijciénda sunt: quia nimirum illa secreta & recondita esse vult; hoc est, in fide, non in probatione. Ideo medicinæ etiam creatæ nobis sunt, quæ opera caritatis diuinæ in nobis exerceant, fidemq; cum operibus quiescere sinant: per quam fidem facilè sicco pede vndam transire possemus. Cur vero permittat Deus, vt per virtutem fidei alij alijs morbos infligere, ac per superstitionem nunc sanare, nunc infirmare homines possint, id Deus iudicet.

Fide et homines lædam'

Discrimen Fidei.

Fides hum[ana] qualis.

CÆterum, vt fides probè distinguatur, scitote, eam nó illam esse fidem in Christum, quæ saluos faciat: sed saltem agnata illa fides est, quam in Deum Patré habemus. Ideoq; fides salutifica hic non comprehenditur. De illa etiam hactenus nihil quicquam tractatum est. Fides enim illa procedit ex Christo, & ad Christum reflectitur. Non enim is hoc dicit; si in me credideritis, montes se in mare deuoluent: sed hoc innuit; si in me credideritis, per me salui eritis. Christus ipse, ceù filius Dei, neminé à morte & morbis liberauit. Quatenùs autem secunda persona Deitatis fuit, illius virtute illa præstitit. Quamdiu in terrâ ambulauit, officij sui hunc vnú finem habuit, vt nos liberaret a Diabolo, terrâ & inferno. Vt vero rudi etiam popello, qui scripturæ ac testimoniorum aliorum capax fieri non poterat, voluntatem suam testatam faceret: hinc signa & miracula præstitit, quæ facere solius Dei erat: vt nimirum viderent & propter opera crederét, ipsum filium esse Dei altissimi. Sed hic simul attendite, quomodo sanatio distincta sit. Quos Christus sanat, aut per nomé Christi sanant alij, hi per virtutem Dei sanantur: haudquaquam per fidem propriam, sed propter preces ad Christum effusas, misericordiá ei' impetrarunt, quâ eos ex morbis & omnib' malis eripuit.

Sanatio Christi qualis & qualis fidei.

Sed ista quorsum dico? Mens nimirùm ac consilium nostrum est, vt hinc intelligatis; istos, qui per precationes ac vota, & per misericordiam Christi non sanantur, & tamen conualescunt miro modo: istos inquam, per propriam suam fidem se sanos reddere. De hâc sanatione seu conualescentia dicere mihi propositú est. Nec enim debem' per fidé nostrá sanari, sed per misericordiam diuinam. Hoc enim pacto, nullum natum cœcum fide visu donare, nec mortuum vllú vitæ reddere possumus. Sed tamen per misericordiam id vt fiat, impetramus. Si auté fidem intentamus simpliciter & nudè, vt montem in mare exturbemus, adeoq; in nobis spiritum suscitemus: tunc eo facto in superbiam deuoluimur, quá preces, & exspectationem misericordiæ excutimus, nos ipsos Deos constituentes; ac fidei potentiá & virtute abutentes,

 paralyti-

Dei vermutuo quid perpetretur.

paralyticos ac infelices nos mutuo reddimus. Quare Deus quoque id nobis sæpè permittit, vt fidei nostræ vim & efficaciam videamus, adeoq; nos ipsos vel ægros vel sanos credamus. Quę vita verè desperata est: in quâ Dei nostri, & ipsius misericordiæ obliti, pro nostra ipsius contumaciâ ac liuore viuimus. Quæ nos tandem in desperationem inducit.

Porrò autem scitote, ex morbis his, qui hodiè toti mundo communes sunt, in mundi principio semper vnam alteram consecutam esse. Vnde factum etiam fuit, vt subinde populis alijs noui, peregrini, & rari crediti fuerint, eósque ipsi singulares pœnas & flagella censuerint. Ac ob id in illis angustijs eos inuocarunt præcipuè, qui inter ipsos maximi & pręstantissimi viri essent, vt populum à plagis istis præseruarent. Vndè in superstitionem delapsi, non cogitarunt, vnamquamlibet plagam viâ aliâ auferendam esse. Sic ergò fides in abusum abiit: cuius abusus Ægyptij auctores primarij exstiterunt. Idem postea apud Ethnicos quoq; succreuit, & idololatriam constituit, tádiu durantem, dum tandem Æsculapius atque Machaon prodirent: qui medicinam & cursum naturalem eousque euoluerunt & trutinârunt, vt deprehenderent, huiusmodi morbos merè naturales exsistere, quos postmodum libris descriptos & explicatos hominibus euulgarût, docueruntq; solam naturam hic operari, non verò plagam pœnæ. Eo inuento abusum & superstitionem sopiuerût parte magnâ; quemadmodùm hæc cura ad medicos potissimum spectat. Intereà autem superstitio huiusmodi radices quoque apud Christianos egerat. Ac veluti gentes sacerdotes suos Apollineos venerati sunt: sic horum nomina Christiani inuerterunt, & pro Apollinistis, Antonistas & Wolfgangistas coluerunt: adeoque ex fidei virtute insurgentes, montem in mare exturbarunt, omnisq; misericordiæ ac precationis ad Deû, turpiter obliti sunt, præterquàm quod eius nonnihil ad speciem & fucum externum alicubi retinerent.

Fides superstitiosæ qui primi auctores.

Æsculapius & Machaō.

Iam vero vt rerum status hodiè est, nos alij alijs montem in crus, in ventrem &c. illidimus, nec tutum vllum vspiam ab hoc monte in nobis membrum relinquitur, nec morbus vllus est, cui mons iste non inferatur & permisceatur. Vndè nimirum morbi non naturales fiunt. Iam vero quod mótem in mare credendo in-

Superstitio de sanctis.

iecit: id ipsum eundem quoq; credendo eijcere & in locum suum reponere debet. Hæc ars medica est in huiusmodi morbis.

Necessarium autem est, vt aliqua superstitio, ex abusu fidei exoriatur. Et dú montem iactamus, cum montibus nobis etiam negotium sumimus, hoc est, Sanctos constituimus montes, & illis nos mutuò ferimus. Iam vero sanctos loco suo deijcere non possumus. Ideò Fides sanctos nobis sculpit, eósque virtute sua in mare, quò credimus, iactat. Et quemadmodum Fides sanctos sculpit & effigiat: sic sculpturà illa & effigiem exprimunt & adumbrát illi quoq; qui sanctos in mare iactant. Vnde imagines ac statuę ligneæ oriuntur. Et quemadmodum corpus cû his ludit & gesticulatur: sic fides id quoq; æmulatur, & ex istius spiritalis sancti virtute, spiritale dolum fingitur, quod in nos æquo modo iactatur, ac si S. Dionysij caput, aut rotam, S. Catharinę aut S. Wolfgangi vncum arriperes, eaq; in rustici faciem illideres. Sic enim vbi sancti hoc modo morbos innaturales reddiderunt, omninò modus similis exsistit. Corpus enim, & huius spiritus in fide, vno iugo iuncti semper incedunt, vnumq; alteri peræquè quadrat & conuenit.

Quis ergo hoc inficiare ausit, cum robur, quod terreno huic corpori indidit Deus, ligneis istis dolis impendatur, quod non æque etiam robur fidei, quod népe homo est inuisibilis, Dijs istiusmodi impendi possit? Nam quicquid corpus monstrat agitque, idem nihil ignauiùs fides quoq; præstat. Ex quo colligite iam, sanctorum istorum morbos aut sanationes, non ipsum diabolum facere, sed nosmetipsos. Diabolus autem rebus huiusmodi impendio delectatur. Semel enim ratum est, fidem posse omninò id, quod potest corpus. Sic glande è sclopeto elisâ hominem traijcere fides potest, multo procliuius, ipso corpore. Exemplum hoc institutioni tibi sit. Tu visibilis & corporeus es. Iá vero alius quoq; est, & is ipsemet tu, non visibilis. Ergo quod corpus tuum audet: audet quoq, ille alter, tu visibilis, ille inuisibilis. Itaq; de fide scito, quod in specie imagines suam originem ac caussam habeant, ita nimirùm, vt homo imaginem ceream in nomine suis hostis fingat, eamq; in isto corpore lædat ac sauciet. Sic inuisibilis inuisibiliter ipsum suum hostem lædit. Quod verò

Fides, homo inuisibilis.

Fidei quanta vis.

verò Deus id permisit, indicium est, nos illud posse: & simul est monimentum nostri, qui simus. Non quidem vt tale faciamus. Qui enim id audet, is Deũ probat ac tentat. Et tamen cui id permittitur, væ huius animæ. Ex hâc nimirum potentiâ & fundaméto incantatores suas præstigias operantur: imaginẽ ex pariete depingentes, & clauum in eam defigentes. Id quoq; postea spiritus eorum facit vi fidei montes iactantis, & clauum inuisibilem in hostem impellit, nisi Deus auertat. Hinc surrexerunt etiam amatores, qui fœminas incantarunt, imaginesq; cereas finxerunt, quas admotis cãdelis seu facibus eliquarunt, & sic suum amorem compleuerunt aut exsatiarunt: hoc est, ipsorum quoq; spiritus cum inuisibili face lasciuiuit. Sic Ægyptij quoq; & his similes Chaldæi secundum faciem firmamenti ac motum astrorum imagines finxerunt: sed omnes in istiusmodi virtutibus, quas per simplicitatem, nec ipsi quidem intellexerant. Imagines fecerunt, quæ se ipsas mouerent & loquerentur. Ita obliti sunt impossibilitatis naturæ, non virium, vt supra dictum est.

Incantationes vnde ortæ.

Ideoq; probè accisèq; intelligendum est, quam mirabiliter operetur fides permittente Deo. Quod si enim eiusmodi scriptis mandare, ac præstigiatoribus illis vel leuiter adblãdiri vellem, recensendo, quanta incãtationibus suis permissu Dei præstiterint: chronica certè constitueretur admodum mirabilis. Quæ tamen vniuersa ideò solum Deus permittit, vt per opera ista videamus, nosmet ipsos quoq; vastum montem in mare iactare posse, nosq; ipsos spiritus esse, & homines inuisibiles. A me vero ista hùc adducta & protracta sunt, vt in his scrutemur, quoscunq; sanctos in fide fabricari, similes iis, quos figulus finxit: virtutem autẽ ac potentiam eorum esse, homines infirmare ac sanare, omni modo ac ratione, quemadmodum de imaginibus doctrina habet, quod scilicet omnia ea fides perficiat, si eâ abuti velimus, quę corpus ipsũ secundum vires suas, si illis abuti velit, effecta dare potest. Hæc vt rem breuius traditam habeatis: Fides hominem reddit inuisibilem: is cudit & operatur id, quod fabricaret corpus si posset. Ita enim in spiritum conuertitur, cui ista omnia pręstare procliue est. Et nobis quoq; robur corporis non adimitur, nisi per prouidentiam id fiat diuinam. Res ergo similiter se habet, ac si quem Deus in morbũ

Permissionis diuinę causa finalis.

coniiceret, ideò, vt robur ac petulantia eius nulli damno sit. Hinc eum manibus ac pedibus resolutum facit. Sic resolutã quoq; facit fidem istorum improborum hominum. Sed vt ad finem deproperem; scitis, comprehensum esse, signa sanctorũ iam olim quoque ante natum Christum consueta fuisse: vndè â Christianis dimanasse iudicari nõ possunt. Nimis enim vetusta sunt, ac veluti aui: cum tamen fides Christiana auum nullum sciat. Isti vero homines, quibus Deus per fidem talia permittit, per fidei illius efficaciam ac potentiam, quâ ad malum abuti decreuerunt, audeant vpupam stipiti aut sudi imponere, cuius deinde ipsimet iudices sint. Quia enim fides vpupam ipsis dedit: ideò illic ex Deo sedet.

Signa sanctorum cur tus quãdo inceperint.

Propterea adorationis ipsos non piget, oblitos, Deum pastorem suum Petrum isto modo nemini commendasse. Sic pro veterum Ægyptiorum more, & ritu Ethnico, Apollo S. Iacobus factus est vnusque is est æquè ac alter. Apollo enim & huius similes, per virtutem fidei introducti sunt: non verò, quasi spiritus ille, Apollo vocatus fuisset; aut spiritus ad S. Iacobum, *Iacobus* vocetur. Istorum enim spirituum nomina, illorum locis supposita, nemo vnquam nouit, præter vnum speculatorem, qui in virtute fidei montem illuc iniecit. Is verò quod nomen habuit, hoc iure spiritus quoq; adsciscunt, ad motum magistri eius, qui Deũ tentauit. Qui cum per fidem signa edere cuperet, assiduoque ac iugiter tentare pergeret, hoc oblitus est, quod fidei signa poscere fas non sit, sed credendum potius sit, non tamen vt fiat. Ea vero signa postulare debemus, quæ ex misericordiâ Dei ad nos pertingunt. Ea Christiana sunt, ex Christo egressa, in ipso nata. Quicquid ergò ex misericordia, caritate, ac fidelitate emanat, hoc Christianũ esse arbitremini. Cætera, quæ hactenus perstrinxi, fidem attinentia, talia putate, vt nec Apollo, nec Iacobus cum illis sit. Ab iis autem cum gentes, tùm Christiani decepti sunt.

Ethnicorum Apollini successit Christianorum Iacobus.

Signa qualia poscenda Christianis.

Sed & hoc non recordantur, sanitatẽ credendo, neminem sibi inducere posse, nisi per abusum fidei ægrotet. Hùc spectat sanitas superstitionis. Sanare, opus est, quod de suo opifice testatur. Decet autem omnem sanationem ex misericordia Dei profluere. Iam ergo sanatio opus est misericordiæ, sicut exemplo med.co confirmatur. Creauit nos Deus, ac tam

Sanitas superstitionis.

 linguæ,

linguæ, quàm oculis voluptatem suam indidit, nobisque aptitudinem impertiuit ea membra regendi, & gubernandi pro voluntate nostrâ & placito. Nam prouidentię diuinę iam antè exploratum erat, qui, qualesve morbi inde nascituri essent. Secundùm hanc suam præscientiam, Deus medicinam, & huius peritos artifices creauit; hoc est, Medicos, qui istos morbos dignoscerent, & illorum remedia præstituerent.

Ex præscienti a Dei medicina creata.

Hic iam iudicate vos, *an id per fidem factum sit, an misericordiam diuinam, cum misericordia iam ante hominem conditum exstisteret?* Nam cum omnia iam creata essent, homo omnium nouissimus productus est.

Sic ergo nosse debetis, sanitatem ex medicina manare: medicinam vero ex misericordia Dei creatam esse. Pariter & quod ex filio Dei profluit, ex eadem origine desumitur: nimirum quod misericordiæ eius iam ante fidem humanam exstiterit. Ideoq; opera sanationis, non fidei, sed misericordiæ opera sunt. Quod siquidē aliquando fides editura signa sit, tunc Euangelij illius recordamini, in quo prædixit Christus: ipsi signa edent. Quod ita accipietur, quasi dicat Christus: *non ex mei misericordiâ, sed ex fidei virtutibus Apollinem & Iacobum constituent, pro virium ipsorum fidei tenore ac modo.*

Sanare quale opus.

Hic alia quoq; mentio illorum fidei facienda est, *quomodo nimirum communis apud ipsos opinio inualuerit, quasi Diabolus ipse, loco, & nomine hominum, ista talia patret.* Quod nullo modo admittendum est. Hoc quidem de potestate Diaboli credendū est, quod is per vim suæ fidei, quam habet, signa quidem edere talia possit: sed eadē per se ipsum, in eo, cuius permissum à Deo habet. Ipse quidem Diabolus istiusmodi signa nihil curat. Offendit ac mordet ipsum misericordia Dei, quam nobis promisit. Hanc vt quatiat & conuellat, ipsius vnicum institutum est. Is permittit nobis ipsis, vt mala patremus: patitur, vt fide abutamur, & omnia designemus, quæ virium nostrarum exsistunt.

Diabolus hominum loco non operatur.

Diabolū misericordia Dei male habet.

Præter autem hæc omnia, si malorum nostrorum cumulum non satis grandem putat, additamentum ad ea confert. Nec tamen hanc vnicam sui moliminis summam habet. Primarius illi scopus præfixus is est, vt in desperationem misericordiæ Christi, (cuius iuratus hostis est) nos agat, ac fidem nostram, in Christum directam, vt & spem ac caritatem, euertat ac demoliatur. Nam per illa, damnationem nobis ciere possumus: præter illa, in omnibus indiuisi sumus. Et licet quidem per spiritus istos ludicrum quoddā accessorium fieret, apud commentitios istos diuos gentium ac Christianorum; nimirum sub specie religionis Diabolicę: idem tamen hoc esset, ac si quadratus rusticus iuxta aurifabrum staret, vt quod aurifex in auro sculperet, ipse ex stercore effingeret. Ideò sua signa etiam & charagmata in vitulos ac porcos imprimit: quod indicio est, potestatē ipsius valde coarctatam & strictam esse, & illū liberè ac pro nutu suo in fide operari non posse. Aliàs ex fundamento imo iam omnia dudùm eruisset strauissetq; multoq; atrociorem sese & truculentiorem exhiberet, quam vllius cogitatio capere posset.

Diaboli mala patitur.

De Morbo S. Valentini seu caduco nuncupato.

IAm autem porrò intelligite, cursum naturalem hominum, quem Elementa & astra dant, morbum quendam parere, qui hominē prosternat, eique spasmum inducat, membra, manus, pedesque conuellentem, ac oculos osque, vt & partes alias, sęuis horrendisque signis distorquentem. Is morbus quâ ratione omniū primo hominem inuaserit non constat. Antiquitus creditum est, ipsum immissū esse a diuis, quos in terrâ, iniuriâ aliquâ offēderimus. Et hos, cum propter egestatem in hâc terrâ vindices esse non potuerint, pœnam hanc & vindictam iam desuper de cœlo immittere. Hæc persuasio semel in fidem abiit. Fides autem tanto impetu montem in mare iactauit, vt tandem pro fide ista virunculus fabricatus sit, qui inuisibiliter in hoc operetur. Et quemadmodum quis virum crinibus correptum quatit, vibratq; ac ex angulo vno in alium disiicit: sic fides quoq; operata est. Ideoq; si hîc medicina illa quicquam iuuit, & naturalem illum conuulsionis morbum sanauit: tum certè fides operationem, suam longius produxit, quam vt ęgritudini aliquid demi posset: adeòque isto pacto Medicū in desperationem coniecit. Præterea etiam à nonnullis è populo obseruationes factæ sunt, quod scilicet planetæ, nouilunium, quarta, & plenilunium, & motus astrorū similes hunc morbum stimularint & auxerint. Vnde homines in sectas diuisi sunt:

Epilepsia seu morbus caducus.

Vnde introductus.

Caduci ratio fatuosa.

Superstitio Astronomica.

sunt: vt putarent alij, stellas esse Deos: nonnulli persuasum haberent. Diuos iam Deos factos esse, qui stellis nutu suo imperent. Harum sectarũ iudicatio ad Medicos spectat. qui rerum istarum veritatẽ detegere debent.

De Morbis cum vulneribus & vlceribus S. Quirini pœna, & S. Ioannis vindicta vocatis.

Caussa naturalis morbi S. Quirini.

EOdem modo ipsa quoq; natura naturalem quandam diruptionem carnis & cutis molitur, per corrosiuum, siue salem fortem in homine conditum. Iam vero quia huiusmodi sales multiplices sunt: ideo multipliciter quoque tumultum corpori mouerunt. Et sicut salis corrosiui ea natura est ac proprietas, vt dolores incutiat: sic vulgus censuit quoque, istiusmodi morbũ esse, priusquam vera medicinæ fundamenta panderentur. Opinio autem ista ad natum vsq; Christũ durauit. Cum enim S. Quirinus omnibus è populo sanctior crederetur: omnes suos morbos istius diui pœnas vocauerunt: quasi verò præter istũ nullus alius morborum dædalus exsisteret. Porrò autem à sacerdotibus illis vlcerosa potissimum crura pro S. Quirini pœna habita & decreta sunt: cui hoc remedium additũ est, vt imaguncula in fide sculperetur, quæ crus solidaret ac sanaret, prout fidei illorum summa erat. Talis habitus etiam S. Ioannes fuit: cui & ipsi viruunculum vmbraticum introduxerunt, quòd votiuus istius templi patronus crederetur. Idem honor aliis quoq; diuis exhibitus est, quos propter stupidi vulgi superstitionem malorum omnium cusores, & opifices esse oportuit. Vtut autem hæc comparata sint, mihi quidem, qui scio omnem adorationis cultum, ac ipsum sacerdotium super has vanitates fundatum fuisse, hæc mentis sententia perstat; quòd ipse Diabolus nequitias suas iocosas vbiuis immiscuerit, non quidem, vt multa signa ederentur; sed ne scortatio, auaritia, & similia vitia alia intermorerentur. His populus in fidem compulsus est, vt constanter omnibus crederent & astipularentur, & prætextu isto facinora omnifaria, vt scortationem & libidinem imprimis cumularent. Hi enim isti impulsus Satanæ sunt. Ideò se proximum sẽper istis superstitionibus adiũgit, vt inspiratu suo sacerdotium tale subindè firmet & promoueat. Alias enim de ipsis signis nemo bellum moueret, siue magna siue parua forent. Satanas autem, vt suam officinã ac merces quàm proximè semper adiungere possit: ideo sedulo ac curiosè dispicit, quonam loco potissimum talia miracula edantur, vt illis sese simul insidiosè ingerat.

S. Quirini ... bus qualis. — Curatio eius. — S. Ioãnis ... morbus. — Cur Diabolus superstitiones tales inuexerit.

De Naturali igne, qui posterioribus sæculis ignis S. Anthonij vocatus est.

SIc natura in seipsâ quoque accensum ignẽ habet per hominis sulphur enatum, nõ secus ac cœli fulgura, ac stellę iactationes, aut ignis in fodinis accẽsiones. Etsi vero morbus iste à Medicis rectè secundum naturam suam descriptus minime sit: ipsa tamen natura per admissionẽ allatorum remediorum tantùm manifestauit, vt iam abundè satis constet, morbum hunc naturaliter, genitum fuisse. Cum autem pœnitentialium morborum concionatores ista pro suo oraculo definirent: populus etsi primò reniteretur, vt crederet tamen tandem coactus est. Sic violenta persuasio obtinuit, S. Antonium Dominum ignis esse, qui tamen non faber nec ignem vnquam sufflauit, nec lacũ aut incudem nouit. Et obliti sunt, ipsum nullius elementi dominum esse. Qui si in viuis adhuc esset, cum aut mutuò accipere aut ipse elicere cogeretur. Tum nec Vulcanus est: nec Ætnam montem exstinxit vnquam. Hi verò iubent miserum, vt hodie cursusuis putridum & oleosum crus exstinguat. Quod etsi quidem super terram viuẽs simile quid fors olim fecerit: in hoc tamen illi nihil adminiculi inueniunt. Quicquid enim per ipsum factum est, id in libro sanctorum comprehensum erit, non vero sparsim inter veneficos. Per hanc tamen credulitatem res eò redacta est, vt fides fictitiũ quendam Antonium fabricârit, qui merito Vulcanus vocandus est. Is ignem sufflauit & flammas suscitauit plane instar fabri operosissimi, qui ferrum in focum immitteret. In hisce cuilibet sedulò aduertendum est, quo pacto huiusmodi morbi conditiones naturales amittant. Nam in abolitione cursus naturalis cognitio omnis posita est.

Erysipelas morbus.

De Morbo, quem choream lasciuam, siue choream Viti, siue Mentaphoram vocant.

HVius origo ac principium morbi mirum est, à prædictis aliquatenus diuersum Ortus is narratur. Troffea fœmina hunc morbum prima passa est. Ea

Historia ortus choreæ S. Viti Troffea.

comatis

comatis miri, ac morum singulariũ erat. A viro suo iussa, hoc vel illud faceret: si commodum non erat, oblatrabat, rebellionem viro mouebat, vultum stupendũ induebat, ægrotam se simulans, & ad hoc persuadendum idoneum visum morbum quendam fingens ac mentiens. Itaq; saltarei incipiebat, deierans, non saltare se non posse. Virum enim sciuerat nihil ægrius habere, quam saltationem. Personam ergo acceptam vt probè ageret, & confirmaret similitudinem morbi, certũ eius genus finxit, subindè tripudians ac saltitans, inq; altum euolans cantillans, & nescio quid striduli edens. His peractis, ex artubus nonnihil conuellebatur, post indormiscebat. Et hunc saltum ipsa pro morbo venditauit, malitiam viro nõ detegens, aliàs per se credulo. Hinc deinde factum est, vt aliæ quoq; mulieres idem ingenium post induerent, aliâ aliâ subinde instituente, & ad scelus impellente. Tandem eo deuentum est, vt vulgus hunc morbum pœnitentialem crederet: sibiq; hoc ex indicio caussam fingeret, vel auxiliatorẽ, qui morbum illũ expugnaret. Fides in *Magor*, spiritum gentilium, incidit primum. Eo exsolescente, in locum ipsius S. Vitus successit, post obitum in hâc terrâ deificandus. Ab hoc, nomen translatum in morbum est, vt Viti chorea vocaretur. Sensim ergò, ac indies magis magisq; apud vniuersos illâ opinione firmatâ, morbus ciuitate suâ donatus est. Eos autem qui saltationibus delectabantur, fides illa corripuit: quem morbum posteà stabiliuit, vt is vnà cum fide deinde perpetuò maneret.

Magor Deus gentilis, cui successit S. Vitus.

Hinc præiudicationis vim censete. Siquid opinionibus venditur, verũ esse: tunc certè assertio illa tam solidam fidẽ parit, vt confestim rata habeatur, ac stabiliatur. Et hoc modo multi morbi incidunt, non solum hic saltus, sed & alij quorũ genera, seu species numero carẽt. Sic nonnulli sibi persuaserunt, se obsessos esse: quod dum crederent, tandem reuerâ ità accidit ipsis. Ità Valentini choream quoq; primo prædicabant: in quem tandem ipsi præcipites dati sunt.

Superstitionis vis.

Ex hâc origine primò morbi multi promanarũt, qui nũc quotidie vno modo insiliunt, nec tamen antea extiterunt. Sic cum lue Gallica etiam factum est, in qua S. Dionysiũ caussati sunt. Simile in peste etiam fit: cuius hæc caussa ferè maxima, quod populus in desperationem actus, persuasum sibi habeat, illud ita fataliter, & ineuitabiliter accidere. Per desperationem hanc, fidem eo angustiarum redegerũt, vt ipsis succurrere medicamẽtis non impossibile minus sit, quam grandẽ aliquem montem deuorare. Hi in suâ fide etiam adeò potẽtes sunt, vt ipsũ quoq; cœlum veneno inficiant: quod tum aliquos peste ita inficiat, prout fides eorum est. Ac in rebus huiusmodi plurimis operatur fides id, quod alias fieret minimè. Sic, nobis ipsis tristes morbos, & ærumnas multas parimus: accendisq; malis eo degeneramus, vt ad vnguem fere virum istum referamus, qui, etsi armis solidissimis munitus esset, tamen vbi cõspexisset, aduersus se stantem pusionem claudum cum fumante sclopeto, metu eius exanimatus est. Sic nobiscum quoq; agitur in isto casu, qui vel aduersus astra ipsa potentes satis sumus. Quamprimum vero trepidatione percellimur, tunc vis fidei non secus, ac fulminaria glãs in nos illiditur, vt ferendũ deinde sit, quicquid mutuo in nos mali conijcimus. Sic alijs quoq; modis pluribus quidem, quam effari possumus, catenę & vincula nos obruũt, in quib⁹ miserè nos iactamus. Quod si ergo fidẽ inconuersam sineremus, nec probationẽ moliremur eius, quod Christus ipse affirmauit possibile esse: nec fidẽ nostram in tẽtationem ageremus, aut ad eas res illam impenderemus, de quibus dictum est, sed potius fidem misericordię quæreremus: quid fodes nobis in hoc mundo afflictioni esse posset vspiam?

S. Dionysius luis Gallicæ patronus.

Corpestes pauci [illegible]

Homo potens in ipsa [illegible]

Sic opera fidei alia quoq; reperiuntur, ascititus plane similia, velut in S. Viti chorea, quę & ipsa ex prefractis, & imaginatis hominibus prouenĩũt. Hi causâ sibi moliũtur ex mundo corde, ac nemini bona sua fauent, dictumq; quoddã ex S. scriptura excerpunt, quod secundum suũ cerebrũ torquent, ac interpretantur. Hoc si fecerunt, in explicationem suam, fidem tam potentem ponunt, vt illius virtus in eos ipsos reflectatur, & ipsos occupet, ac ita obduret, vt vel propter vnum suæ interpretationis periculum, capitis iacturã temerè facere ausint. Cuius obstinationis exemplum est in Anabaptistis, qui per abusum insanę fidei eo aguntur, vt in semel cõcepta sentẽtiâ perire & emori malint. Quorũ superstitio ac secta quoq; aptiore sensu, ac cõmodiore nomine describi nõ possit, quã *incantatione*: non quod ab alijs hominibus incãtentur ipsi, sed quod seipsos in talem fidem cõpellant, vt ex huius fidei vi, non ipsius veritatis caussâ, etiã in ignem

Anabaptistarũ obstinatio.

ignem seipsos dedant. Nam propter voluntatem Dei in igem intrare, causæ maioris ac dignioris est, quam vel altera, vel tertia baptizatio. Propter hanc causam Deus nemini mãdauit vt moreretur. Qui propter verbum eius mortem contemnit hunc spiritu sancto valdè abundãtem esse oportet, vt sic piè moriatur. Qui autẽ sibimetipsis fidem ad opus aggerunt, ideò scilicet, vt ne illa sine operibus sit: hi per fidem seipsos ad opera flagellant, quid dicerent: *Si nolit per nos Deus signa edere, tum eadem ex nobis edemus.* Adeóq; nihil reliquum habent aliud, quam vt in præuicaciâ illâ moriantur: quæ mors æque se habet, ac si spiritus fidei in saltando subsultum incipiat. Qui enim ex hominib. istis saltu illo corripiuntur, vsq adeò à ratione deiecti sunt, vt naturam cum Anabaptistis eandem alant, nimirum propter conceptam sentẽtiam mori & exuri malle, quam de illa cedere. Aliud nimirum est, quam nostra peruicacia, quod nos ad martyrium illud ducere debet. Quilibet sibi hoc horrendũ exemplum præsumat, quam miserè suo ipsius dorso montẽ vastum iniiciant, ideóq; profundè in mare se demergant, vt credendo, sibi sonticum morbum concilient, vsq; dum moriantur & pereant. Quid hoc scripturæ fundamẽtum est aliud quam temeraria persuasio, quæ fide sequente stabilitur? Et hæc illa signa ac prodigia sunt quæ edunt, de quibus Christus locutus est. Quod si laborarent, & panem sui laboris ederent, tamq; ad dandum proximo quam auferendum procliues essent; & sex partes misericordiæ complerent, & alia facerent: tum certe superstitio illorum alium ordinem ingrederetur. Etsi propter istiusmodi causas occiderentur, quis eos pro martyrib. non haberet? Quod si propter opera misericordiæ vitę suę periculũ facerent; nõ quęlibet certè flama ipsos adureret: sed mortem sępius effugerent, nec tã leuiter cremarentur & obirent. Articuli verò, propter quorum defensionem vitam impendunt, nihil manifestè de eorum fidei operibus testantur, quod apud Deum non admodũ accepta ea sint. Nam propter ipsos articulos in terrate prõptè torrerentur, & in ollâ olei elixarentur. Cogitandum ipsis sedulo erat, sanctos ipsos a multis suppliciis redemptos fuisse, nec seipsos vbiuis morti obtulisse, sed mirabiliter aliquoties è vinculis & carceribus sese extricasse. Quià enim Deo placuerant: ideo eorũ operã diutius vti voluit. Horum autẽ vita nihil prorogatur, sed rectà in morte occidunt. Ac inter hos & sanctos euidens quoq; discrimẽ intercidit. Illi enim mortem adierunt: cum hi saltando in ignem sese coniiciant. Quòd si nos quidem faceremus omnia ea, quæ fecerunt ipsi, & doctrinam quoq; vniuersam eorum amplecteremur: ne dum tamen sex opera misericordiæ perstitissemus, quorum fundamẽtum est *charitas erga proximum.* Quodnam verò hoc opus est, desidem esse, & voracem, omnisq; perfidiæ plenum? Nec ipsi egenos vestiunt, nec curant ægros. Vnum hoc suæ vitę symbolum habent, *oculos demittere, neminemq; aspicere.*

> *Qua ex caussa martyriũ sit subeũdum.* (margin, left column)

> *Anabaptistæ character.* (margin, right column)

Et huiusmodi fides non seductrix fit, ad numerum istorum morborum referẽda, sicut suprà de fide scripsimus? Quòd si historias eorũ cum sanctis conferctis, præsumptio vbiuis facile ex fronte elucebit, quâ seipsos in fidem quandam inducunt, credendo montem quidem in mare iactantes, sed non iterũ eiicientes. Propter fidem mori, res pia est. Mori autẽ propter articulos, quos condiderunt illi, mors est ex superstione nata. Nec admodum preciosa ista mors est, quæ propter res eiusmodi subitur. Quod si enim exurimini, quæ vos opera sequuntur tandẽ? Vbi fructus manent sanctorum? Bis enim baptizari, sanctorũ fructus non est. Quoslibet contemnere & calumniari, fructus sanctorum non est: pro hostib. vestris orare, qui vos ignominia afficiunt, fructus sanctorum nullus est. Nam si vel rediuiuus Paulus articulos vestros inspiceret, sine ignominiâ vos non dimitteret. Et pro hoc vos orare instineatis? Imo ipsum rogate, vt oret pro vobis. Vos enim ignominiosi illi estis, non hi, pro quibus vos oratis. Merito ergo omnes, quorũ oculis huiusmodi homines obuersantur, itã æstimare debent: quod nimiùm credant isti, ac fide suâ quæ in Deum dirigi debebat, abutantur ad opera propria, & hoc obliuiscãtur, vt noscant seipsos. Persuasi enim ita sunt, à fide eò se inductos esse, vt desistere nequeant. Sic ergo morbo implicantur, veluti qui choreâ Viti correpti sunt. Quorũ paroxysmus si inster, ad insaniam illam omninò ruendum est. Quod si vniuersi nos ad ingenia ipsorum cõpositi essemus, nullus tamen vspiam esuriens cibaretur, nullus nudus vestiretur, nullus eger sanaretur, nullus exsul hospitio exciperetur. Nam hæc omnia ex maiori fundamento procedunt. Ipsi interim labores fugiunt vt proximus eorum etiã aliquid habeat.

INTROITVS LIBRI TERTII.

IN primá Prefatione satis declaratum est, hominem duplicem esse: visibilem, & inuisibilem. De visibili hic scribere non proposui: nisi fortè quid similitudinis vice adducendum fuerit. Nam quæ vspiam magis decet similitudinis specie proferri, quam quæ similia sunt? De inuisibili autem corpore vlterius tradam: de quo principio hoc exemplú attédite. Visibile corpus operationes suas in omnia extendit: omnéq; eius motionem, & quicquid facit, homo videt. Iam vero quod videtur, opus saltem est dimidium: dimidium alterum, quod corpus inuisibile perficit, nemo videt. Vt, tignarius domum extruit duobus corporibus. Vno inuisibili, in idea: altero visibili, visibiliter. Sic hic quoq; nosse debetis, corpus potestatem habere condendi, & fabricandi, & extruédi, quicquid idea dat. Sic inuisibile quoq; corpus potest ædificare & agere similia omnia: vtrumq; hoc corpus secundú proprietatem suam, & creationis rationem. Casum pono. Tignarius domum ædificat. Ad istud enim copus eius in creatione prædestinatum est. Secundo, exemplú aliud notate. Mulier prægnans, domum illam aspiciens, eá tam forti imaginatione concipiat, vt illa quadret ad voluntatem, quæ respondeat voluntati tignarij, quam plenam ad ædificandam domum is habet: tam imaginatio mulieris interius in inuisibili corpore domum extruit, qualis illa est, quam sibi imaginando concepit. Quicquid enim idea corpori extruendum offert, id corpus eidem reddit. & quod imaginatio oculis vidédum porrigit, id oculi retro ad imaginationé repellunt. Sic oculi domú aspiciunt. Et si domus quidem ab omni conspectu remota sit, domum tamen vides. Sic nimirum exemplú hoc vniuscuiusq; corporis proprietatem, secundú suam creationem declarat.

Visibile & inuisibile corpus, analogia.

Ceterum, corpus sua ligna ac instrumenta habet, quibus omnia erigit & statuit. Ista omnia in corpere inuisibili quoq; insunt. Nec vllum opificium est, quod in imaginatione sua non omnia instrumenta propria videat. Et quemadmodum vniuscuiusuis imago res eás videre potest: eádem perspicacitate in corpore inuisibili quoq; ea cernit. Visibile enim corpus discit ab inuisibili. Ideoq;, quoniam hæ res omnes in corpore inuisibili conditæ sunt: iis omnibus id corpus etiá vtitur omni modo ac ratione, velut facit corpus visibile. Corpus auté visibile operari nequit, nisi iuuetur a globis: hoc est, a cælo & terrá. Nam in illis & super illis res omnes perficiuntur. Pictor, qui pingere vult, pariete terreno opus habet. Latomus operaturus terreno solo indiget. Faber, incudem in terra desiderat. Vt in summa hæc conferá: quicquid homo operatur, aut condit, super re aliquá id condat, opus est. Nam sine illá re aliqua ars ipsius nihil est. Iam autem à Deo ars nulla nobis confertur, nisi ad perfectioné eius necessaria omnia addat. Hoc, quo faciat, ab exemplo discite. Imaginatio opifex est in seipsa, instructa tum arte, tum instrumentis omnibus necessariis ad fabricandum, quicquid vspiam excogitari potest, siue sit in arte victoriá, siue in pictoria, siue in fabrili, siue in textoriá. Ad hęc omnia ipsa est promta & industria. Iá quid deficit ipsi? Nihil, nisi globi, super quibus operetur: hoc est, paries, in quo pingat, quod vult. Alio defectu non laborat. Ipsa vsq; adeò subtilis & præstans est, vt æmulando exprimere omnia possit, quæcunq; oculi vident & capiunt, etsi quidem proprium ipsius visibile corpus ista non possit. Tam inuentiosa ac ingeniosa ars est, vt muscá ex pariete depingat in plano illo, quod habet. Visus ac picturæ vna acuties, vna subtilitas est: vt telam aranearum quoque adumbrare possit eádem subtilitate, quá ipsam oculi vel videre, vel araneæ texere possunt.

Subiectum [illegible] agens.

Ars omnia necessaria à Deo accepit.

Artis præstantia.

Hæc vt de prægnantibus commodius intelligi possint: ne vlterius digrediens, soli seu plani obliuiscar, attendite, quod fœtus, in vtero reconditus, id solum & ille globus sit. Quare fieri modo nullo potest, vt viri in suá imaginatione istius opificij magisterium perficiant. Quá caussá etiam hic de viris mentio nulla fiet, sed de fœminis saltem, in quibus ars ea summa est. Quanquam autem in pecudibus quoque colores omnes, quibus ipsæ insignes sunt, imaginatio exprimat, non naturalis generatio, tamen imaginationes illarum nimis obscuræ ac temulentæ quasi sunt, fatuum velut somnium referentes. Summa etenim speculatio, quam pecora tempore gestationis concipiunt, per refractionem saltem illam, quæ in aqua fit, si se in illa videant, consistit. Vnaquælibet enim imaginatio per aquam fit fortissima. Quanquam interdum

Fœtus imagina[illegible] tandus.

Pecorum imaginatio [illegible] hominum [illegible].

terdùm etiá, imò sæpiùs ex consuetudine illa profluat, sicut in regionibus strumiparis accidit: in quibus plus causæ desumunt ex consuetudinaria imaginatione, quàm ex momentis aliis naturalibus. Iam verò vt proposito insistam, cur infans solum vel terra sit, super quâ exstruitur id, quod imaginatio facit, causa hæc est. Corpus, quod videmus, mulieris est. Species imaginationis & ipsa illius est. Mulier enim id vtrumque est. Ideoq; super seipsá ædificare non potest, sed super aliud. Qui enim ædificat: vt ædificio fruatur ædificat. Se autem ipso nemo fruitur. Quia autem super terram ædificatur; istâ structurâ docetur, eam ipsam terram esse. Sic ædificia imaginationis demonstrant, quæ in vtero matris terra sit. Deprehenditur autem, ædificia illa infanti superinstructa esse. Ideo fœtus quoque terra est; & id, in quo iacet, sphæra ac globus exterior est ♁ quem cœlum vocamus.

Fœmina opifex imaginationis. fœtus subiectum operis. Sic ergo fœmina in imaginatione suâ opifex est: infans est paries, in quo opus perficitur. Iam de manu dicendum est, quę imaginem adumbrat. Hanc paucis ita cognosce. Manus inuisibilis est, vt & instrumenta: & tamen hæc duo perpetuò iuncta sunt. Iam, vt scitis, vaccam fōtem sequi: hoc est, quemlibet opificem officinam sectari, & de pauimento prospicere, super quo exstruat: sic manus quoque cum suo instrumento pergit ad cellam, in quâ fœtus conditur. Et sicut opifex locum sibi seligit, qui permissu genuini domini liber sit: sic censete etiam, quòd imaginatio cum manu suâ seruus sit; & quòd corpus nō sit dominus in arte exercendâ, sed saltem in subministrando loco, structuræ futuræ idoneo. Pòrrò concipe, quasi corpus diceret: *Hìc istud exstrue, vt mihi continuo in prospectu sit*: tunc ad mandatum illud manus locum dictum adit, & in eum intendens, *Hic esse possit*, dicit. Sic ergò in nominato loco illo ab imaginatione, opus exstruitur, prout id ipsa concepit. Quod adhuc clariùs dicemus. Species vt fœtui imprimantur. Mulier, quæ huiusmodi imaginem concepit (pono quod testudinem conspicata sit) & sibi impressit: in imaginatione illâ manu genu tangit, ita vt vtraq; corpora vno momento celeberrimè vna moueantur. Sed nunc imago in fœtu est, & imaginis faber manu genu corripit: sic testudo super infantis genu exstruitur, non secus, ac si dominus quispiam pictori ita mandaret, depinge mihi in ramo isto testudinem. Ita rem accipite. Quò imaginationis tactus pergit, eò quoq; inuisibile corpus cum suis instrumentis procedit, ac illud exstruit, quod menti eius incidit.

Sed vt de colore vos erudiam, quomodo is, cum inuisibilis sit, visibilis tamé fiat: de hoc exemplum tale obseruate. Videtis, vnumquodlibet semen donatú esse suo calore, antequàm in terrâ putrescat. Post putrefactioné illi erúpent demùm. Sic homo quoque in corpore corporeo, post putrefactionem rerum illarú, colores exprimere nouit: hoc est, quid plumbum putrefacere potest, is inde rubrum, flauum & album gignit. Qui argentum putrefacere potest, is cyaneum producit. Iá res has corporeas visibiles, ipsú quoq; inuisibile corpus inuisibiliter in sese habet. Quicquid enim in mundo exsistit, id oculi videre possunt. Et quicquid vident, id inuisibile quoq; corpus habet. Exempli gratia. Quemadmodum res dictæ per hominem putrefiunt: sic eas inuisibile quoq; corpus putrefacit, easq; à visibili in mundo desumit, & visibiliter illas in se condit, dum visibiles reddit in fœtu. Hic duo exempla vide: vnum *visibile* & aliud *inuisibile*: & tamen vtraq; vnum. Primum: Magnes ferrum sibi attrahit sine manibus, sine pedibus. Et sicut magnes visibile ad se attrahit: sic corpora quoq; inuisibiliter per imaginationé ad se attrahútur. Nō quod corp⁹ ipsú intret; sed hoc intrat, quod oculi vident, nec tamen palpabile est, vt sunt forma & colores, idq; sine damno corporis: quemadmodùm exemplum alterum docet, quod tale est. Super tabellam ex plumbo cinereo, seu bisemuto confectam succinum flauum colloca, ac trium spithamarum interuallo ab eodem vitriolum depone: tunc vitriolum & colorem suum, & acrimoniam perdit, & in preparatione succini, tum color, tùm acrimonia reperitur, & vitriolum etiam ante oculos commune vitriolum apparet. Hoc enim modo multi colores & virtutes in alia corpora traducuntur in rebus illis, vbi colores naturæ summæ sunt. Magnes ferrum qui attrahat. Succinū quomodo ad se vitriolū trahat.

Ita, si corpori possibile est, vt herbam decerpere & edere possit: possibile etiam erit, vt imaginatio cum ipso edat: sicut imaginatio domú exstruere iuuat. Nemo enim pronútiare audit, visibile corp⁹ solú id ædificasse, sed inuisibile cú visibili iúgi ac simul sumi opus est. Quare etiam imaginatio potens est, vt cú prægnáte fœminá in isto appetitu edere possit. Et quoniam terra corporea est; imaginatio autem

autem architectus in iſto loco: ideo appetitus iſte cibi cum adiunctis coloribus, formis, ac figuris illud expreſſiſſime depingere & adumbrare poteſt. Quod ſimili ratione intelligendum eſt, ac ſi oleũ & aqua confunderentur, ac in miſcellam hanc æs viride conijceretur, & vtraque colorem illum imbiberent: aut tanquam cuprum illaberetur in ſtomachum Vulcani; tunc duo corpora producuntur, vnumquodlibet cum ſuo iuſto colore. Ibi enim in fœminá nulla diuiſio eſt. Quicquid enim corpus vnum arripere & facere potoſt: idem quoq; poteſt alterum. Quicquid cum conſenſu corporis cogitare poteſt: id fit. Cum vero corporea exempla ægre, ac difficulter intelligatur, exemplum vobis illuſtrius proponite: poſſe nimirum hominem pro modo motus cœleſtis ſeſe in longæuam vitam Saturni dedere: aut ſe ipſum filium Solaré facere: hoc eſt, ſi ſoboles eſſet Lunæ, ac cum in morbis, tum in ſanitate ad naturam Lunæ viueret, tunc ab eá degenerare, & ſolaris fieri poſſet. Res vero iſte fiūt per attrahentem vim quandam, quæ mirabiliter operatur. Æque enim poſſibile eſt, inuiſibilibus rebus ſuas formas ac naturas detrahere, ac facile eſt, corpus aliquod manibus prehendere. Sicut enim fieri poteſt, vt corpus carpat, & manibus prehendat rem corpoream: ita eadé facilitate appetitus imaginationis idé quoq; arripit. Res enim quælibet externa corpora duo habet: viſibile, & inviſibile. Vtrumq; ergo corpus, quod ſuum eſt, arripit. Et ſicut a corpore multa ſumuntur, vbi exaltata imaginatio non concurrit: ita ab exaltata imaginatione quoque multa aſſumuntur, vbi exaltatum corpus non concurrit.

Ranæ quæ pluuiæ decidunt.

Sed porro exemplum tale attendite. Aiunt, pluere ranas. Id qui fiat, intelligite. Res, quæ pluuias faciunt, ſunt inuiſibilia corpora hominis: non ſecus ac terra viſibile corpus eſt. Ranę autem ſiunt terreno modo, & ex terra prodeunt, vnde viſibile corpus ſuam originé habet. Iam vero, vt ranas pluat, contra naturam eſt. Ratio eſt: quod ex terra enaſcantur, non pluuiis. Quod autem a pluuiis prouenіat, hoc id eſt, quod ex inuiſibili corpore prodeunt, quod cum terrà ex ſimili generatione conſtat. Ideoq; ranæ, terræ sũt viſibiles, ex cauſa & origine ſua: cæterę vero ſunt inuiſibiles. Id hoc modo fit. Superius corpus attractiuam virtutem in ſe habet, ex terra ad ſe attrahendi. Sed & terra attractricem vim habet, à ſupernis ad ſe attrahendi. Terra inuiſibile ad ſe trahit, & id viſibile reddit. Cœlũ ex terrá viſibile allicit, & facit illud inuiſibile. Et ſi vnumquodlibet horum eo redeat, vnde deſumtum eſt, ad aſpectum noſtrũ idem eſt, quod fuit antè. Iam autem Sol ad ſe prolectat, quod ſuo magneti affine eſt. Sic etiam vnaquælibet ſtella pro magneticá ſuá naturá trahit. Ita ergò ſubſtantia quædam ranalis vna attrahitur, per cœli naturam impręgnatiuam. Et quà ratione macula generatur in fœtu: ita ſe habet etiam generatio ranarum. Imaginatrix enim vis in cęlo eſt terra, infans eſt: & quod deſuper in illam decidit de cœlo, eſt id, quod ſtella illa imaginata eſt, & quod ſecundum naturam pręgnantis magnetis allexit. Sic ergo illa omnia prægnantibus viribus adſcribenda ſunt, quæ, quod vident oculi, per magnetem ad ſe trahunt, & generant illud, quod cõſpiciunt in fœtu: ſicut de his ante dictum eſt.

Semen attractũ & ſuarũ generatio.

Noſcendum quoque porrò eſt, quòd ſimili modo integrum ſemen nonnunquàm attrahatur, ex quo in fœminis poſtea vermes naſcantur. Vt res iſta merito admirationi omnibus eſſe debeat, raros eiuſmodi, & inſolitos vermes geſtari in vtero mulieris, vbi officina generandæ ſimilitudinis Dei poſita eſt. Iam vero vermis non eſt ad ſimilitudinem Dei: tũ nec ex ſemine viri eſt: porrò nec per cibum potumue in ea loca inſeri ac deduci potuit. Pro intellectu huius, cognoſcite prægnantem naturam; ita loquor, mulieris. Si hora conceptionis inſtaret: ac appetitus vinceret imaginationem: imaginatio autem vir eſſet, & in appetitu iſto vigeret: ac vis attractrix in ſuam exaltationem aſcenderet: iam ſperma attrahetur inuiſibiliter in officinam conceptionis, deſumtum ex eo loco, vbi conditum eſt. Vermis autem in naturali calore generatur. Sic huiuſmodi genera vermium in corpore mulieris ſuccreſcunt. Vbi nemo mirari hoc debet, cogitando de inuiſibili corpore quod nihil maius eſt, quã imago in fœtu. Vt exemplum hoc docet. Quicquid aut videt, aut appetit corpus in prægnante naturà, hoc in fœtu perficitur. Interius enim corpus ſecundũ hoc opus itidem ſe habet, ceu pictor ad parentem. Pater ſuum opus agit corporaliter. Hic quod corporaliter perficit: depingit pictor. Hi duo quo ſe inuicem reſpectu habent, eodem ſe habent

Appetitus vis.

etiã annatæ maculæ erga istas res, vnde prouenerunt. Quod autem huiusmodi integrè in vtero materno gignantur, id per virtutem istiusmodi fit, quod attrahens magnes, in prægnante fœmina conditus, æqualiter ad se trahat, sicut magnes ipsum ferrum, cum corpore & aliis: & non sicut succinũ vires ex vitriolo exsugit: non etiam velut Amethistus, qui in ferreis lapidibus nascitur, & ad se Mysy à lapidibus in inuisibile suum corpus attrahit, ac cum ipso similiter vt Mysy, cum quo iacuit, crescit, & augescit.

Vermes excludũtur calore.

Aiunt calorem excludere vermes, velut gallina pullos ex ouo. Id æquè de nobis hominibus intelligi debet, quòd & ipsi per caloré huiusmodi præparemur. Iam verò in causa non calor est, quanquá is necessariò dandus sit: sed natura ac proprietas fœminea id præstat, quæ sola fœminis concessa est: nec ea operatio ipsius corporei caloris est, sed inuisibilis potius naturæ, de quâ dictum est. Illa ex astris est: & is ipse Sol, non qui est in cœlo, coquit hominem. Et sicut Sol in firmamento vniuersam terram calefacit: sic ille alter calefacit corpus. Vnde consequitur, naturam terrenam in nobis cũ fœtu, istarum rerum respectu, nihil negotij habere: sed solum internum astrum istiusmodi perficere. Ex quo hoc quoq; concluditur: quod quemadmodum videtis, Solem adurere, nigrare, & candefacere res ad colores istos suscipiendos idoneas, similiter res aliæ quoq; per has impressiones fiant. Iam nec cum fœtu in vtero aliter agitur, quam quod à Sole isto colores istiusmodi ipsi inurantur. Ideoq; quod dictum est, scitote, quomodò astra mulieris tales operationes perficiant. Homo enim plus est, quam astra & imaginatio hominis. Ea enim procedit ex radice hominis: & astrum moderatur homo. Vndè patet, opificem esse astrum: & quod hoc pacto iubet imaginatio, id fieri. Imperium enim habet homo in res vniuersas, quæ intùs in ipso sunt, siue appetitus sit, siue voluntas.

Homo imperat omnibus in se existentis.

Vnaquælibet enim appetitio est consensio, & quædam iussio, vt, velut in imagine existit, id ita perficiatur. Homo etiam supra suum astrum est, sicut Deus supra firmamentum, vbi mandat, *vt hoc hic fiat, illud alibi, hic cometa, illic stella vel signum aliud prodeat*. Quale nimirum hoc imperium: talis etiam imaginatio fœminæ, vt, quod in externo corpore appetit, id in fœtu designetur. Fœtus enim est facies cœli: corpus autem terra: homo autem genitor illorum signorum, sicut Deus in firmamento. Et tam celeriter fiunt huiusmodi signa, velut scintilla fit, quæ ex aëre elicitur. Et sicut manus violenter scintillam illá ex silice excutit, ibiq; igné suscitat, vbi ignis non erat: sic appetitus quoq; ignem poscit, & in elisione cogitationes omnes ad ignem directæ sunt. Ideoq; inuisibilis manus vmbratilem igné in fœtum excutere potest, prout cogitatio, aut imaginatio illius mulieris fuerit.

Fœtui quomodo imprimantur res.

Interior enim eius imaginatio similis est oculis Basilisci. Is, quem intuetur, occidit, hác de causâ, quod fortis ipsius imaginatio cum visu venenum eiaculetur, vt visus ac venenum vnum fiant. Sic & cũ fœminis comparatum est. Quicquid tépore impraegnationis vident, ac ardéter desiderant, tunc illud vna cũ visu in ipsas reflectitur, & in fructum propriũ imprimitur in vtero. Ipsi enim aliud nihil, quá fructus iste subiacet. Sic etiam, quemadmodum Basilisco, si in Sole seipsum conspicit, suum ipsius venenum repercutitur, quo iste deinde venenatur: ita similiter huiusmodi res nascuntur in oculis, & in cellâ imaginationis, quas oculi in fructũ vteri refringũt, qui huic arbori subiectus est, & in quem illa imperiũ habet. Extra enim ipsius corpus, imaginatio illa nullius efficaciæ est. Ideoq; in actum deducitur loco illo, vbi dominatur. Hoc enim ni ita esset: tunc aliis etiá huiusmodi res imaginando imprimere posset, sicut imprimit fœtui. Ac tanquam per hanc vim oculorum, menstruum in speculum excutiunt: sic illa horá aliis quoque maculá quandam in oculos alterius immittere possunt: sicut Basiliscus venenum suum per oculos in alium eiaculatur.

Basiliscus suo visu interficiat.

Cæterum de imaginatione vlteriùs quoq; attédite, dici solitare: Quod si mulier tempore isto imaginetur sibi doctum & sapientem virum, Platonem, Aristotelem: aut militarem hominem, vt Iulium, Barbarossam: aut eximium artificem, vt Hosthammerum in Organis, Durerum, Norimbergensé in picturis: tùm pariturũ illam esse prolem istiusmodi, quę prædictos referat. Qui verò hoc cõmentus est, huius cerebrum grandi morione obsessũ fuit. Nam ad istiusmodi non saltẽ appetitus requiritur & desideriũ, sed etiá cognitio istarũ artium & sapientię: sicut cognitio quoq; adest, si aut piscé vident, aut fragum, aut quid simile. Istorum si cognitionem haberent, & hinc imaginatio fortis

Imaginatione an quis doctior & sapientior reddi possit.

fortis accederet: tunc illis minimè contradiceremus. Ad quam tamen operationem adeo multa requiruntur, vt eius nedum documentum vllum spectatum vnquam sit. Hoc quidem verum est; si fœmina artificem audiat, veluti musicum, aut virum eruditum, & illo delectetur: tum impressionem eam fœtui dari. Et licet quidem illa nihil intelligat, nec calleat: id tamen gubernat, ex quo sequitur, vt fœtus desideratum æmuletur. Hæc tamen æmulatio perfectæ eruditionis nō est, sed persuasæ, & quæ fundamento destituatur. Habilis quidem ad eiusmodi res fœtus redditur, sed inconstanter & fluctuabundè. Hoc autem possibile est, ac in fœtu remanet, non secus ac impressum stigma, aut cutis macula, si nimirum mulier illis horis desiderio torqueatur furandi, procandi & similia alia faciendi. Hoc enim in fœtu perficitur, eique innascitur, ac toto vitæ curriculo ea propensio durat: Vndè multæ multorum opiniones natę sunt, nimirum euentuum istorum causas Planetas esse, cum tamen vnius imaginationis culpa sit. Eâ ratione multa soboli innascuntur, quæ posterioribus annis erumpunt: vt magna ferè iuuentutis malitia vbiq; deprehendatur. Cum etiam in confesso sit, alios subinde aliis ardentius in hos, vel illos cibos inclinare ac ferri, aut eosdem grauius auersari: sciendum est, ista vniuersa ab externo appetitu stimulata per astrum hominis fœtui indi sine omni additione rerum extra hominem positarum. Imaginatio autem astrum ipsum est.

Imaginatio fœtum ad furta & libidines disponit.

Imaginatione cibi aut alius fœtus gratiores redduntur.

Paulò antè dictum est, mulieres imaginari posse, vt per desiderium ipsarum res quædam cum suis formis, coloribus ac figuris alterius extranei quoq corpori imprimantur, nō secus ac fœtui proprio, nisi id obstet, de quo dictum est. Suscitatâ ergo imaginatione, menstruum fit materia operis illius, quod soli fœminarum spiritui subiectū est, ex quo spectra suum corpus desumunt. De hoc exemplum attendite, quod imaginatio mulierum tam potens sit, vt tale menstruum in medium vsq; cœlum imaginatæ sint, & virtute imaginationis ex eo id confinxerint, quod præ se pictum & delineatum conspexerunt anteà. Posteà verò eæ formæ & figuræ per illam imaginationem rursus in homines delapsæ sunt insensibiliter, mirabiliterq;: quod ex causâ nulla accidit aliâ, quam quod imaginatio corpus suum menstruale eò genuerit, vt ipsum non secus ac in infantem vtero inclusum, super homines delaberetur. Quanquam hic fœda superstitio accesserit, q. diabolus huiusmodi opera adornet, pingat ac tingat. Id quod à veritate quam longissime abest. Quod si fundamentum istorum incidentium signorū detegi, ac integrè manifestari oporteat: scitote, quod puerperæ, si in imaginatione tali versentur, ex illiusmodi rebus asteriscos, siue cruciculas & similia alia gignant: quod nemini mirum videri debet. Quod si enim rationi conueniret, menstruum iuxta suas vires planiùs detegi, & explicari: multa plura miracula producerentur, quæ hic omitti satius est. Multi enim Epidemici morbi ac similes alij, hinc saltem exorti & suscitati sunt: Quo tamen loco mulierum priuilegia, quæ tempore gestationis & puerperij, & fluxus menstrui habent, producturus sum: vestro omni de istis desiderio satisfaciam.

Imaginatione quo modo extraneo quid imprimi possit.

Menstrui miræ vires absconditæ.

De his autem vniuersis cognoscite, quod tempore creationis hominis, corpus eius inuisibile ęquè ac visibile conditum, ac vtraq; pars ex limbo desumta sit. Altera etenim pars terrena est: altera cœlestis. Ideoq; cœlestis non minor est operatio, quam terrestris. Terrestri verò corpori mandata data sunt ædificandi, manibus operandi. Ideò in cognitione huic plus iniunctum est, quam inuisibili. Et quæcunq; operatur corpus externum: ea opera integra sunt. Opera autem inuisibilis corporis, velut vmbræ quædam corporis sunt. Licet enim externum corpus opera sua per imaginationem perficiat: tamen saltem id corporeū est. Quod verò hoc loco perficitur, id imaginatio per inuisibile corpus destruere potest. Ac velut vmbra intelligi potest homine; ita eiusmodi sunt impressiones fœtus: à cæteris tamē vmbris distinctę in hoc, quod hæc vmbra constans, & ineuanida sit. Quod si enim sonitus auditum destruere, Sol visum ita abolere potest, vt corporei morbi inde suscitentur: imaginatio id quoq; similiter poterit. Et quemadmodum quispiam alium ante se stantem, oculis suis ita intueri potest, vt is à statione suâ effugiat: aut, sicut vnus alteri mandare potest, *Hoc fac*, quod tamē nudū verbum est, ac nihilominus perficit, vt imperatū fiat, quod verbum ex corpore egreditur, sic corp⁹ quoq; alterū pellit & fugat vltra triginta milliaria. In quâ autē

Corporis humani partes.

Inuisibilium seu incorporearum rerum vis quanta sit eius in corpus.

virtute illud fit: in eâdem corpus quoque imaginationem cogit, vt voluptaté corporis expleat: nec aliter hoc loco accipitur, quam verbum, quod ex corpore egreditur, nec tamen ipsum corpus est, cogitq; alterum, vt corporis, vndè verbû egreditur, appetitui obtemperet & satisfaciat. Hæc autem opera spiritus Olympicus perficit, qui ab omnibus corporis operibus vmbram reuellit. In Olympico hoc spiritu ars Cabalistica, cum suis annexis sita est: quæ probat, quod imaginationis vis in multò plura efficax sit, si cõiunctiones olympicorum spirituum vniantur. Quâ non ratione corpora visibilia coniungi possunt: eâdem iungi etiá possunt olympici spiritus creationis, qui astra sunt in corpore humano. Hæc auté in libris Gabaliæ describuntur.

Cabalistica ars, quid probet.

Sed sermo de morbis, ex imaginatione natis, hic continuandus est. Qui claudi ex vtero materno sunt: horum vero parentes, pater simul ac mater eius rei caussa non existunt: illorû claudicatio aliûde non inducta est, quàm quod interior homo imaginationis curvus sit. Quod si enim ipsum corpus curvum, aut distortû esse potest: tale esse poterit etiam alterum. Vtraq; enim vnus homo sunt, duę partes vnius integri. Ideo sæpiùs accidit, vt corpus distortum, aut claudum sit, nulla morborum caussa pręgressa, sed interiore corpore vndiquâq; sano & expedito. Sic vicissim quoq; interius corpus sæpè contractum ac distortum est, externo saluo & incolumi. Iam verò quodlibet corpus refert fœtus, & is illius rationem accipit, ac ita nascitur. Tali autem monstro in lucé edito, sic vobiscum cogitate, quod imaginatio fœtum distorserit & deformârit; siue id à sponte suscitatâ imaginatione fit, siue à contuitu externæ formæ, quæ posteà taliter in naturam abiit. Et huiusmodi quidé monstrorum plura eduntur, à solâ imaginatione producta, naturâ corporeâ huius nihil caussante.

Claudi fœtus vt nascantur à parentibus nõ claudis.

Imaginatio sola multa monstra edit.

Quanquam & hoc verum sit, ipsam quoq; imaginationem caussam esse succubi & incubi, eâ nimirum ratione, quod imaginatio res illas pariat, & deindè distrahantur. Hoc vt intelligatis, oportet primum sciri sperma incubi & succubi, vnde id proueniat & nascatur. Prouenit auté ex forti & pertinaci imaginatione eorum omnium, qui in cogitationibus ac animo procantur. Quia ergo ex imaginatione oritur, iam verum & naturale semen non est, sed est instar salis fatui. Vnumquodlibet enim sperma, quod fœtus principium futurum sit, ex imaginatione produci non potest, sed generatur ex operatione illarum partium, quæ huic rei in creatione destinatæ sunt. Nam exemplum tale pono. Nisi granum in terram coniiciatur & putrescat, fructum nullum producit. Ita hoc quoq; semen in suam terram, cui destinatû est, iactari debet, vt eo loco & suâ terrâ putrefiat: aliàs ex eo fœtus nullus progignitur: non secus, ac si frumenti granum in paludem coniicias, ex eo quidem aliquid fatuo frumento simile produceretur, sed non frumentum verum. Et sicut semen futuri anni, pro tollendis in futurum frugibus seminandum, hoc anno cum labore educari oportet, adeoq; sine labore semen in agrum iaci non potest: sic nullû quoq; semen naturale sine naturali conceptionis ordine prolificari potest. Ideoq; ex his colligite, *incubum & succubum sperma esse fatui salis, ex imaginatione sine naturali ordinatione productum.* Ideoq; id sperma naturale non est, sed res fatua. Vnde *Thomas de Aquino* reprehensione non caret, qui rem fatuam pro perfectâ accepit.

Succubi & incubi ex imaginatione. Succubi & incubi quale sperma.

Thomas de Aquino reprehenditur.

Iam vero sperma hoc, ita productum, ex imaginatione in amore Hereos natû est. Quid vero iste amor est? Nihil aliud, quam quod sibi aliquis per phantasiam in animo fœminam fingit, & cum hâc ré habendo, amorem suum exsatiat. Vndè surdi quoq; ac fatui spermatis exitus est, quod ad liberorum generationem ineptum est. Ex illo tamen spermate *Incubus & succubus* gignuntur. Sed adhuc vnum hic notare debetis, nimirum huiusmodi imaginationem matrem esse lasciuię impudicæ: vnde fit, vt si amatores & amatrices tales per intentam imaginationem congrediantur, minime fœcundi sint. Imaginatio enim gubernat hoc sperma ita, vt natura ab extraneis infringatur. Quæ caussa potissima est multorum sterilitatis ac molæ. Vt vero de generatione istâ incubi & succubi dicere pergam: noscendum vobis est, spermata illa per spiritus nocturnos asportari. Hi illa in ea loca transferunt, vbi excludi possint, nimirum ad serpentes, vermes, bufones, & impura animalia similia. Ibi enim à spiritibus illis actus, seu congressio cum spermatibus illis in animalia illa fit. Talis congressus instituitur etiam cum sagis. Vnde stupenda monstra plurima postea nascuntur, quæ hoc loco enumerari nequeunt quidem, sed tamen

Amor Hereos quid.

Luxu- [illegible] cundi.

Molæ caussa.

Spiritus nocturnorum cû spermate [illegible].

tamen ad oculorum conspectum valde horrenda & formidabilia sunt. Vndè sæpè quæritur: *quid hoc animalis?* Anteà tale mihi non obuenit. Quæ certè si secum homo expenderet profundius & penficulatiùs, quam hic exaggeratur à me: quis vnquam iuramento temerario cœlibatui sese adstringeret?

Cœlibatus an vouendus.

Sed & ad naturam huiusmodi monstrorum attendite. Quia ex forti imaginatione illà ortum suum consequuntur: ideo imaginatio illa ipsis monstris quoq; insita inhęret. Scitote ergo, hinc basilisci generationem non longe abesse: cuius formam ac speciem verè nemo scire potest. Quis is enim est, qui illum tam expresse intuitus est, cum tamen illius oculis obuersari nemini tutum sit? Adeò enim pernici impetu mors ad aspectum eius irruit, vt ad describendum illum nihil loci, nihil otii suppetat. Valentissima etenim imaginatio, quam cum efficacissimo veneno in oculis habet, ex generatione incubi & succubi cum adhærente naturà spiritus nocturni suscitatur, ac illi in locis abditis gignuntur: sicut verbis vberioribus de istorū naturà in libris aliis pertractatur. Hinc scitote, quod vnusculusque impudici illius, & lasciui spermatis potestatem nocturni spiritus acceperint, ex quo nimirum gignant, prout idoneum ventrem inueniunt. Nihil tamē humanum, quod animam habeat. Quanquam dicant, nonnullos Gigantes hoc modo natos, & productos fuisse. Qui tamen, cùm animam habuerint, inde nasci minimè potuerunt. A fide tamen id tantopere non abhorreret: nisi statuendum esset, hoc peculiare opus Dei factum ita esse, vt hominum aliqui nullam animam acceperint. De quo tamen, cùm mihi dicere nihil certum & integrum sit, silere hic, quam pergere, malo. Mundus quidē persępe innouatur, rebus mirabilibus nouis augetur. Sed & hoc si accidit, nobis illud pro Dei miraculo acceptandum est.

Basilisci genera tio vnde.

Gigātes qui pro gnati secundum quosdā.

Cæterum, quid tandem est ille amor Hereos de quo hic dictum est? Id dictū est de corpore visibili, quòd huius origo sit. Quemadmodum etiam homo naturali constitutione ad hoc opus idoneus factus est, non solus, sed cum altero perfectum corpus: hoc est, vir & fœmina corpus vnum sunt. Et velut agricola sine agro inutilis est, ager etiam vicissim sine agricolà, sed vtriq. vnum saltem sunt: talis ipse etiam homo est, non vir solus, non sola fœmina, sed vtrique ipsi vnum sunt: ex quo deinde homo generatur. Si vero vir nolit integer esse homo, aut ipsa quoque fœmina: tunc vnusquilibet in seipso duo corpora habet terrenum nimirùm visibiliter, & cœleste inuisibiliter. Iam verò & hoc modo cuilibet sua priuatim natura est ad naturale semen, quod tamen in agriculturà similiter se non habet; sed saltem semen vnum est. Corpora hæc duo in suis operibus distincta sunt ita, vt vtrumque vel celeriùs, vel tardiùs, vel hoc, vel illo modo sese mouere, ac incitare possit. Ex quo sequitur, *corpus per seipsum sine omni imaginatione pollutiones emittere.* Sed hæc pollutio non est in potestate spirituum nocturnorū. Et quemadmodum cœlum suos motus habet: ita suos habet etiā corpus cœleste, quod omnia sua opera in imaginatione perficit, eo modo, quo dictum est. Iam verò amor Hereos in inuisibili corpore nascitur. Si ad operandum procedit, non est amor Hereos. Sin vero minùs: tunc is est. Sic amor Hereos ipse pater ac mater est, eiectio spermatum, ex quà posteà incubus & succubus naturas suas accipiunt: hoc est, alterum est spiritus nocturnus mulierum, alterum virorum.

Amoris Hereos caussa corpus visibile.

Vir sine fœmina nihil gignit.

Pollutiones corporis.

Succubi & incubi vnde.

Sciendum etiam porrò hoc est, geniturám illiusmodi sæpiùs in ipsà matrice manere, nec labi. Vbi attendere debetis, quod sine operibus spermatum huiusmodi res mirabiliter interdùm generentur. Vnde dicere solent homines: hæc mulier vterum dudum gestauit, mirabile quià ferens, quod ex motu noscitur. Huiusmodi genituræ, qualescunque sunt, si viuæ sunt & tali formà imbuuntur: tunc eæ ex tali fatuo retento spermate prestò sunt, nec exitum huiusce fœtus quisquam nosse potest, qui tamen plerunq; in mortem terminatur. Quòd si enim duo corpora, nimirùm visibile & inuisibile vniūtur, & in naturam pergunt per imaginationem aut appetitum, contra naturalem ordinationem: tunc scitote, quia in officinà conceptionis seipsum sustinet semē, necessariò ex eo aliquid gigni, quodcunque tandem sit prô naturâ ac formatione istius imaginationis. Quanquàm autem crassum & inciuile sit, de hisce rebus plura tradere: tamen veritas hęc est, quod etiam vetulæ ac anus, quæ iam fœcundæ esse desierunt, & annos huius finis transilierunt, nonnunquam libidine percellantur ac pruriant, ac intentis cogitationibus lasciuientes, seipsos titillent, atque

Retenti in matrice spermatis quę modo ita.

Vetulæ prurientes.

imaginem suam eò vsque stimulent, vt huiusmodi fatuum semen producant: ex quo deinde huiusmodi res generari possint. Hæc cur dicam, ista caussa est. Si imaginatio apud ipsas oritur: ipsę vero hunc, quem cogitatione desiderârunt ad coitum, adipisci non possunt: succubus tamen & incubus illis offeruntur, qui locum istum complendi singulariter auidi exsistunt. Hoc modo amatores, seu proci sagarum deprehenduntur: hoc modo succubi, qui & ipsæ sagæ sunt, apud viros reperiuntur.

Vetulæ cum incubis libidinosæ.

Ad res autem has omnes & singulas anteuertendas & euitandas, sobria, seria & pia vita nimiopere conducit. Qui seipso contentus esse non potest, is solus non maneat. Et licèt quidem castitas purum cor alat ad discendum res diuinas: is tamen, qui, vt hæc discamus, mandat, castitatem quoque largitur: vt qui seipsũ citra mandatum & datum donũ frænare non-potest, magnum Prophetã Dauidem æmuletur dicentem: *Vxor tua sicut vitis fœcunda erit: & filii tui in circuitu mensæ tuæ stabunt, velut ramuli oliuarum circa radicem suæ arboris. Cum illis manducabis opus manuum tuarum, & bene tibi erit, ac beatus es: & times Deum.* Res dura & contumax est imaginatio. Si enim ex ordine singula repetere & reducere animus sit, quæ in hoc libro breuissimè, & dilucidissimè tradita sunt, quæ nimirùm & quantæ vires per imaginationem tam virorum, quam fœminarum oriantur non dubito, quin vnusquisque magistratus otiosos ac desides ad labores strenue compulsurus, & iis, qui imaginationi suæ imperare nequeunt, ita prouisurus sit, vt tot facinora, & tàm fœda opera deinceps omittantur. Corpus enim hoc, quod in terram conditur, per huiusmodi illecebras corrumpitur. Cui, si olim in nouissimo die exsurgendum rursus erit: væ pastoribus illis, qui gregem suarum ouium, cui præfecti sunt, male pauerunt, propter illas enim ordinati sunt.

Imaginationis vis.

Magistratus officium.

Ac hisce dictis iam tertium hunc librum meum de rebus inuisibilibus concludo, super multiplici experientiã fundatum, ac ex facultate ipsã desumptum, in quã hęc omnia visibiliter fiunt, adeòq; ex ipsã naturæ luce tam solidè & efficaciter depromptum, vt ne minima quidẽ litera falsa reperiri queat. Quòd si non plures libri, Deo suadẽte secuturi essent. Ideoque his paucis propositis prolixę interpretationes, & textus profusus breuibus versalibus ẽst inclusus.

Multi alii quoque liberi nascuntur, qui & ipsi cum dictã origine quadantenus cohærent: quales tamen declinandę formidinis gratiã hic omitto, cum quadam etiam ex parte ex præmissis cognosci possint. De liberis autem, qui legitimè nati sunt, & tamen, velut dictum est, annascentiis quibusdam grauati: de horum inquam duorum coniunctione tale fundamentum accipite. Aurum, aut argentũ in ære seu metallo vno generatur. Id etsi quidem monstruum sit; verum tamen aurum vere viuit. Ideoque huiusmodi monstra quoque nihil minus homines sunt, licet aspectu etiam sint horrendo. Sub horam enim conceptionis illorum mixtio confusa fuit, & non in naturã disseparata. Vsque adeò enim subtilis est natura in formatione fœtus, vt separator nullus tam artificiosus in auro separando esse possit. Æquo enim modo infans ex liquoribus spermatum erumpit, ac bene depuratus Salpetrę, qui Crystalli instar ebullit, & a sordibus, in quibus iacet, se segregat: aut sicut vnio, qui ex suo spermate abscedit. Si verò heterogeneum incidat, tunc vnà vtraque crescunt, nec quisquam vnum ab altero discernit, velut argumentum & aurum, argentum & cuprum: & magis vt argentum, & stannum. Ita nimirum inuisibiliter arcta & iuncta manent. Sed hæc ad meos istos libros, quæ de generatione hominis tradunt copiosius talia, relegans, iam hic finio.

Aurum & argentum in metallo vno.

Naturæ subtilitas in formando fœtu.

THEO-

THEOPHRASTI PARACELSI AB HOHENHEIM DOCT.

LIBER QVARTVS DE REBVS INVISIBILIBVS.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

QVARTVM hunc propositi nostri librum, perite lector, diligenter perlege. In eo enim res abditæ reuelantur, quæ per opera sua visibiliter sese exhibent, non solùm vt secretorum naturalium conscius sis: sed etiam, vt hinc discas, quam fraudulentus eorum hactenus vsus fuerit. Nam per has inuisibiles naturæ virtutes
Mahometus & Apollo per quas surrexerunt. *Mahomet surrexit, & ipse Ethnicorum primarius Deus Apollo qui irruptionem facientes in gentes, superstitionem, & idolomaniam talem concitârunt, vt ipsæ superstitiosè adorarent hoc corpus, quod aut in terrâ iam putresceret, aut balsamo conditum asseruaretur. Sectæ illæ & cultus suas radices quoq; in nouũ testamentũ immiserunt, & schisma dolendũ inuexerunt; adeo, vt superstitionibus fœdis non solum omnia late fœdarentur: sed scortora quoque, & flagitia omnifaria confertim irruerent. Et hæc omnia talia, sectarii, templorum ministri, non sustinuerunt tantum, verum etiam pro viribus fouerunt. Mei autem instituti est, res naturales describere. Quæ si voluminibus inserantur, multa procul dubio ex iis innotescent, quæ hactenus profundè abscondita latuerunt, & à nemine quoquam rectè, vereq; percognita fuerunt. Quod si enim Medico licitum est, aurum ad quintam vsque essentiam redigere, ac Sophistam Auicennam, eiusque complices scriptis diffamare: fors etiam licitum erit, impostorem quendã in Medicinâ exsurgere, ac de eiusmodi medicinâ ita pronunciare: Non natura hoc præstat, operatur id*
Asmatheus *Asmatheus id quod etiam haud magno negotio fors fieri posset. Sophistæ enim Medici ex ignorantiâ suâ id largiuntur. Quare, o Lector, ingentes naturæ virtutes sunt. Quis enim ita confidens sit, vt sustineat æstimare eius potentiam, quam & quantam habet? Hæ enim vires*
Sapientia Dei infinita. *vniuersæ ex sapientiâ diuinâ promanant. Huius vero quis finem attinget? Eam enim scriptura dicit sine numero esse: & eius prædicat immensam altitudinem ac incomprehensibilitatem. Quid ergo homo in abdito & profunditate terræ aget? quid præstitnet sibi ac cogitabit, si e sublimi in luce ipsius naturæ despiciat, quis status eius sit erga sapientiam diuinam? nihil nimirum aliud, quam quo interuallo ab imo puncto terræ is distat ad extremum solis apicem, & per hũc iterum ad nonum solem, illo septies clariorem & splendidiorem: sic tamen nihilo magis vel ipsũ*
Lumen naturæ quale. *principium sapientiæ diuinæ attinget. Quia vero lux naturæ similis est micæ mensæ Domini, omnibus gentibus colligenda: & ipsa lux illa naturæ à Iudâ abscessit: æquum est, non cessari, sed de hac sapientiâ legi & arripi, quamdiu mica vel minima decidit. Quanquàm hoc nobis in scrutando nimis altum sit. Ideo sit laus, gloria, & honor æterno Deo, summo benefactori, qui nobis naturæ lucem fulgere sinit, vt in naturalibus rebus rectè & fundamentaliter ambulare possimus.*

INTROITVS LIBRI QVARTI.

VNAQVÆLIBET res, quæ ex naturæ luce prolixè explicari debet, à reuelatione primæ creationis deduci debet. Quodlibet enim principium causa est consequentium, vt & eorum natura, ac simile siquidem non parit dissimile. Talis quoque creatio est cœli & terræ, facta non solum secundum formam & figurá, sed etiam secundum vires & proprietates naturales. A creatione rerum istarum omnium, ex ipsis homo conditus est, factus per manum Dei, secundum simili-
Homo quomodo microcosmus. tudinem ipsius. Hic sermo vero quo faciat? Hûc vnice, vt intelligatis, hominẽ esse microcosmum, non quidem secundùm formam & substantiam corporalé, sed secundum vniuersas virtutes & operationes, quas mundus maior habet. Sic ab homine promanat nobile nomen *Microcosmi*; quod idem est, ac si dicas, cœlestes motus omnes, omnes terrenas naturas, & aquosas proprietates, & aëreas cõditiones, in ipso homine verè existere. In ipso viget natura omnium fructuum terræ, omnium metallorum, vis etiam aquæ, vt & constellationes vniuersæ, & venti quatuor mundi. Nam quid vspiam In homine vniuersa latent. in terra est, cuius naturam ac virtutem in se non exhibeat homo? Vsque adeo subtilis

subtilis & acer limbus fuit, ex quo Deus hominem secundum suam similitudiné fabricauit. Hoc etenim cuilibet Physico considerandum est, quòd Deus hominé, ad imaginem suam conditum, ex nobilissimo composito creârit, cuius simile nullo vnquam tempore futurum sit. Et hoc cumcunt præstantia opera eius. Nec enim ipsum cœlum in viribus suis tam præstans esse possit; nec possit esse tam nobilis terra vel elementum quoduis: vt hominis corpus ea aut nō exæquet, aut nō exsuperet. Mirabilia illa in homine vniuersa insunt. Vires omnes herbarum ac arborum in mumiâ reperiuntur. Nec verò terrę saltem nascentium virtutes in eo deprehenduntur: sed insuper etiam naturæ aquarum omnes, omnes proprietates metallorum, omnia genera Marchasitarum, omnes species gemmarum. Quæ cur hîc singula percenseo? Omnia in homine inueniuntur: omnia nec minus, nec inefficacius reperiuntur in Mumiá. Tantùm, quod oculi spectant, formam attinens: & quod manus tágunt, concernens corpus: quid quæso præter hæc vspiam deest, aut decedit? A risu verò sibi temperare non possit, qui cōmentariá euoluat eorum, qui Magistri naturales vocitantur, quæ ita sonant vt sentiatur ac palpetur, quod ab ipsis lux naturæ ne quidé per transennam visa aut cognita vnquam sit: sed fundamenta sua struxerunt super fragmenta, a spiritibus sibi subiecta. Et hoc dolendum est cumprimis quod spiritus ista talia fundamenta iecerunt, quibus Philosophi naturæ cognitionem superstruxerunt. Iam v. deinceps idem ne fiat similiter: sed super basin illam ædificetur, ex qua res omnes oriútur & dimanant. Ac licèt ipsi quidem spiritus nobis adhuc plura particularia suggererent: nobis tamen non scholæ sectandæ, sed ipsa naturæ lux propiùs spectanda & arripienda est.

Mumia in se omnia habet.

Physici reprehenduntur.

Lumen naturæ sola spectandum.

Et vt summatim hæc vniuersa comprehendam. Quicunque opopanacum quærit, is illud in hac mumiâ reperiet. Et sic res cæteras vniuersas. Quisquis enim hominem explicare ac diuidere, hoc est, ea a se inuicem dirimere, quæ dirimenda sunt, potest: huius desiderio in omnibus sit satis, isque ex illo ea profert, quæ per Vulcanum ac res externas ægre elici possint. Nam si quis Melissam quærit, hic eam inuenit. Si quis Antimonium quærit, hic inuenit. In hac mumiâ omnia naturalia sunt, sed hactenus hominum cognitionem effugerūt. Fas ergò ac æquum est porro de rebus Microcosmicis loqui ac disserere, vt explicentur ea quę per inuisibilem naturam fiunt, quę rudis populus pro reb. veneficis, præstigiosis, & diabolicis habere solet, cum tamen merè ac omnia naturalia sint, & ex fundamento naturali eruantur. In hominis enim membris duplex natura constituenda est; tangibilis nimirum agens virtus, & virtus impalpabilis. Visibile enim hoc corpus, naturales suas operationes habet: sed easdem etiam corpus inuisibile. Quoscunq; affectus visibile hoc corpus patitur: eorum etiam medicinas eodem loco conditas habet: ac vnde is lædi, indè etiam sanari potest. De viribus ergo inuisibilibus hoc noscite, rem oportere non esse tenuem & contemtam, quæ tam firmam imaginationem gignat. Vbi fundamenta talia posita sunt: haud dubio res plures cōduntur. Ac quemadmodum vis lilij se pandit & exserit: sic inuisibile quoq; corpus suam virtutem expromit. Si ergò mirabilia illa in corpore insunt, sicut ipsa promicant: & oculorum, ac linguæ, & aurium fide stabiliuntur: fixum certè etiam aliquod in microcosmico illo corpore de istis inerit, ita, vt ex Mumiâ res maximę produci queant: non secus, ac videtis, garyophyllos ex suis arbusculis nitere, & chelidoniam in horto superbire. Quæ dum viuunt gratiâ summâ & amabiliter omnibus arrident. Sed arida & emortua, gratiam nullam habēt: & tamen virtutes eorum adhûc præstò sunt. Sic, etsi Mumiam quidem nemo oculis conspiciat: virtus tamen eius non euanuit. Vita enim saltem illud secum abripit, quod hominibus cognitionem mutuam præbet. Ex quo vero illud procedit, hoc in Mumiâ remanet. Sic ergò scire debetis, duas in homine naturas istas, visibilem & inuisibilem varijs viribus ac potétijs dotatas esse: hoc est, quod nimirum visibile corpus præstat in Medicinâ, & quod itidem in eadem præstat corpus inuisibile. Quemadmodum enim visibile corpus loquitur, ac nemo videt hoc, quod sermo est: & sicut vident oculi, nemo tamen id videt, quod visus est: sic comprehendite similiter, quod corpus visibile, si Mumia est, secum adhuc inuisibile corpus habeat: qua de caussâ res admirandas operari possit, nō secus ac viueret. Mumia autem hoc est: si homo vita exutus est, tum flos eius erumpit, in viribus & arcanis naturalibus.

Mumiæ vis.

Corpus duplex.

Mumia quid?

Hæc

Hæc vt intelligatis, notate, duas operationes hic è mumiâ erumpere posse. Vna est: quòd mumia facit, quæ vir viués facere potuit. Altera, quod partes Mumiæ integra medicina sint. Hæc planiùs & accuratius ita intelligite. Compertú vobis est quomodo viuens corpus per virtutem medicinæ ægrotos sanitati restituere possit. Sic æque scire potestis, quod in mortuâ mumiâ quoque idem accidere possit. Quibus vero vijs, id apprimè noscendum est. Hinc enim multæ Mumiæ emerserunt, quæ miracula ediderunt. Similiter & alio modo eadem mumia, velut ad Encœnia confluentibus æconimibus, distributa est. Vbi non ipsa quidem à populo natura eius pensitata est, sed superstitio fidé eam extulit, adeóque in nomine Diuorum hæ virtutes pro miraculis æstimatæ sunt, quasi Diuorum quis vltra naturæ modum talia operaretur, quæ tamen res merè naturales exstiterant. Illud autem ideo factum erat, quod de his nihil traditú exstaret, & inuisibile corpus mirabiles operationes ederet. Nec ipsi hoc considerárunt, quod etiam magnes magnam ferri molem alliciat: & quod ipsemet quoque homo magnes sit, & magnetis modo, velut is ferrum, sic ipse homines attrahat & alliciat. Nam hoc exemplum de prępósterâ hominum consuetudine attédite. Si fors alicunde vir peregrinus, rari habitus, adueniat, certatim illi omnes affluunt, & virum extraneum spectatum accurrunt. Solent idem factitare, etiam ad conspectam extraneam auem canemve, ac similia alia. Iam velut natura huic vel illi tale quiddam indidit, propter quod accursus hominum moueatur: ita simile etiam corpori mortuo largitur. Vt cuilibet persuasum esse debeat, Quicquid natura viuens dat, idem illam etiam dare mortuá. Vndè, si mumia sepulta sit, & natura accursum aut conuentum talem per miracula sanationis huius aut illius morbi cieat; tum videatur tibi idem, quasi centurio vnus Lugduni militem scriberet, & numeratis coronatis ipsum conduceret: alter verò Tridenti aureos Rhenanos distribueret: tertius tandé in Saxonia grossis, gladio insignitis idē ageret: & tamen miles hic ad hunc, alius ad alium, vt scribatur, confluerct. Hæc enim omnia naturalia ac humana somnia sunt, ac viuentium quædam quasi superstitiones. Idem ad vnguem etiam mumiæ accidit. Hæc enim febres, illa pestem numerat, aut appendit. Et tamen vna eius ratio, vna natura est. Et veluti non cuiuis contingit centurionem esse, & pecuniam numerare, sic etiam non quælibet mumia signa edere potest. Quę autem de hâc Mumiá vobis propono & naturaliter explico; ea diligenter legere, & cognoscere debetis.

Mumiæ miracula.

Homo est magnes.

Sic ergo institutum nostrum sit declarare Mumiam: Mumiam autem illam, quæ ex terra suum opus effluere sinit. Hęc à multis pro sanctâ habita, hominũ congregationem concitauit. Nec ob id solum: verum etiam, quod pro viribus suis a naturâ datis sanando homines merito admirationi esset. Antequam verò rem ipsam expediam: præmittendú hoç est. Mumias multas cum prætextibus varijs, concionibus publicis diuéditas fuisse, proque Diuis exhibitas & adoratas, dum non expenderent, quanto maiora Diuorum opera, & quanto sublimiora prę his exstiterint. Ad nullum enim diuum curso opus est. Ad te auxiliatum properabút ipsimet, si modo id Deo ita visum & constitutum fuerit. Et nec promissis, ac votis aut donis illi opus habét. Nam nec Christo merces vlla adnumerata est.

Mumia pro sanctâ habita.

Ideo hoc diligenter expendite. Si ciuitatem adis, idem facis, ac si medicum implorares. Is medicinam præscribendo te sanat. Ac vbi cõualuisti, iubet, vt pharmacopœo pyxidem soluas. An hoc non naturale est? Imo. Ita cum illis etiam corporibus comparatum est. Hoc enim ex luce naturæ patet, quod non solum Doctores supra terram exsistant, sed etiam intra terram: & quod hic naturæ modus ac ordo sit, vt in opem asciscantur non viua saltem, sed etiam mortua.

Ti mortua, quã viua in opē asciscenda.

Hoc modo sui gentibus Dij nati sunt. Eodem etiam Christianis ac Turcis, dùm verum Deum, redemptorem vnicum ex animo excutientes, præsidium omne in istiusmodi corpora collocárunt. Quod Quod etsi quidem naturale sit: non tamé æquum est, ac conueniens. Deus enim creauit medicum, vt supra terram versaretur, non intra eam. Sic medicinam ex terrâ, non in eam creauit. Et viuis de loco cedendum est, non mortuis.

Quòd verò illi ea tantâ superstitione sectantur, leuitatis & seductionis causa est, ad quam Sathanas instigat & allicit. Cum autem ista corpora, aut mumiæ vires suas primum emitterent: ipse Sathanas quoq, sua stercora commiscuit. Cumque homines non intelligerent, ea opera esse

Circa mumiã tra' d a' boll.

esse naturalia: persuasit illis, ea à diuis edi, ac manare quibus postea etiam mystas ac sacerdotes constituit, ac sua flagitia vna operâ propagauit. Naturæ verò ea conditio est: vt iam autumnalis sit; id est, nihil ferat: iam æstiua, hoc est, messem faciat. Sic cum hâc messe diuorum multi in horreum conuecti sunt: ac deinceps nec signa, nec opera vlla cõsecuta sunt. Quare autem? Nimirùm natura finem habet, nec durat in æternum: cum sancti æterne viuant. Quemadmodum autem rosa suo tempore erumpit seu oritur, & eodem prope momento iterum occidit: sic cum corporibus istis agitur: hodie florent, cras marescũt. Omnia enim naturalia sunt: ac ob id cum naturâ oriũtur ac occidunt. Ideòque vnumquemlibet hic sedulo admonitum velim, vt hunc librum diligenter attendat, ac, quid natura in viribus suis possit, expendat.

Natura finita est.

Quod si signa à Diuis quærimus, quæ dolo & fuco careant: non attendendum ad eorum corpora est, nec res naturales sectandę. Corpus enim nihil est aliud, quam natura terrena: ac quicquid id operatur, naturaliter ipsi insitum est omne, non secus, ac sinapi sternutatio, aut ranunculo vesicatio. Hic nihil operis diuini est.

Quanquàm ex simplicitate & ignorãtia, de naturalibus facultatibus nos occupante, huiusmodi res pleræque supernaturales creditę fuerunt. Quò nos pręcipuè etiam egerunt Magistri naturales, Philosophi, & Medici, qui nomen sine re habuerunt. Ideo distingue inter Naturale & Diuinum: & sic corpus, naturale corpus manebit Diuus autem diuus erit. Quod si diuus in nostrum quopiam miraculum operaturus sit: id sine suo corpore facit. Facit enim ea in nomine Christi.

Diui qui auxilientur.

Iam autem expẽde, quid corpori eius in hoc negotij sit, quem iam dudũ mortuum, & apud Deum agentẽ tu de auxilio imploras. Pono autem, quod opem tibi ferat: at ob id non iterum suo corpore induetur, sed id apud vermes relinquet, & operabitur in nomine Iesu. Quod si ergo operatur absque corpore: quid in corpore quæritas? Mortui mortuos tractent: tu cum viuis rem habe. Natura naturę iungitur: ita iunguntur etiam inuicem Diui. Si te exauditurus & sanaturus Diuus est, (pono enim ita fieri posse:) tunc te non ad sepulcrum suum citabit: sed meta, illa in tuo pectore ac corde sita est. Qui ergo Diuo propius iungi possis, quam si recta stes? Nobis ad Diuos penetrare integrum non est: opus est, vt descendat ad nos. Tum & diuortium cũ corporibus suis fecerunt, ac ob id nos eo gestare nõ possunt. Quod si enim corpus apud Diuum esse oporteat, tunc, supra terram non erit; sed vna cum Diuo suo per cameræ fenestram sursum ad cœlum euolabit. Cæterum, vespillones naturalia corporis opera primum diuina appellarunt. Id, quo fine fecerint, ex splendidis eorum templis ac cænobijs satis elucet. De Diuis concionantes, in solum corpus digitum intenderunt: quo Sathanas eos instigauit, vt eos sustentaret; & luci naturæ cognoscendæ caliginem offudit, ne fors proderetur, ea non diuorum, sed ipsius naturæ opera esse; ne, inquam, sciretur, corpus ac vrticam vnâ explicatione definiri. Nam & corpus vrtica est. Quod si iam corpora sancta statuantur; nemo dubitet, quin ipsi Turcæ quoque æque ac Christiani muniti sint. Sed interim id turpiter Christiani obliuiscuntur, quod Baptista Ioannes, qui tamen sanctissimus ex vtero matris prodijt, nihil vspiam suo corpore operatur. Qui, si corpus ipsum diuus esset, iure merito sacella plurima compleret. Omnes autem vos repetite admirandum id compositũ naturæ, ex quo homo factus est. Et huic glebæ omnia accepta ferte.

Opera naturalia quia primum Diuis imputarunt.

Ioannis Baptistæ nihil operatum miracula.

Vt verò vos de corpore, & de diuis vlterius breui discursu instituam: iam quomodò illa inter sese differãt, cognoscite. Semel hoc verum est, corpus in terram conditum, diuum autem in cœlum elatum esse. Quare, quicquid, id quod in terrâ est, operatur, id naturale est. Sic, quod operatur, quod in cœlis est, id supernaturale est. Iam, si corpori in die iudicij extremi resurgendum est, & de vitâ sua ratio reddenda: necesse est, idem corpus prius glorificari. Quid autem glorificatio, nisi ablatio virium naturalium? Et in quonam a me, aut alio differt diuus, nisi in hoc, quòd glorificatus sit? hoc est, nihil naturale amplius habet, cũ ego naturę plenissimus sim. Si enim diuus esset, & tamen naturales vires haberet, quis se de tali diuo extricaret. Nam adeò mirabilis virtus naturæ est, vt iure à populo diua censeri possit. Durum est dictu, & intellectu difficile, diuum nempe supra terram ambulare, & a viribus naturalibus non exclusum signa edere; an id naturæ, aut diuinitati acceptum ferendũ sit? nisi sit, vt sua opera in nomine Iesu stabiliret.

Diuus quibus à nobis viuis differat.

stabiliret. Aliàs enim quis ambulationem eius super aquâ pro diui opere habeat? Ad credẽdum rustici procliues sunt quidem: mihi tamen id difficulter persuaderi poterit, hâc in terrâ. Quis glorificatur, quem mors transiliat, & glorificationis ea non sit principium. Quod autem non glorificatum est, id pro creaturâ naturali habendum est. Quicquid ex glebâ adhæret nobis, auferetur. Ideò elementa ipsa dissoluentur, & omnia, quæ ex ipsis constant. Hæc si peribunt, quid faciet natura corporis ex elementis conflata? Omnia aliquando glorificabuntur. Quo ergò cõcedent corpora, & horum adiuncta, quæ naturalia arcana, per glorificationem destruenda concernunt? Ante glorificationem alter alterum non nouit, nisi testimonium Christi præstò sit. Ignis enim corpora consumet, non autem diuos. Scitote ergò, quòd corpora in ægris operantur, id purum naturalem laborẽ esse, non secus ac id faceret Medicus, aut ad thermas tu abires Piperinas. Quâ ratione thermę suas operationes naturales in te perficiunt; sic tu quoq; lauas super sepulcro illius corporis. Deus enim opera naturalia mirabiliter condidit. Ideò sapientiæ eius iugiter nos esse decet memores, quòd nullo vnquàm scrutinio ea indagari possit. Tandem enim hoc verum est, nos naturales in nobis virtutes non pauciores aut infirmiores includere, quam ipsum cœlum ac terra continent. Si magnes, ad conspectum res mortua, ad se ferrum prolectare potest; mortuus homo quoque viuum ad se attrahere potest. Si mendicis Soli succedere licet: idem accessus etiam homini dabitur. Si Planetæ pro suo nutu hominem gubernare possunt: idem corpus mortuum quoque poterit. Et hæc omnia opera inuisibilia sunt: & tamen sunt naturalia. Sicut enim natura herbas distribuit: sic hic quoque similis distributio erit.

Homo non minus virtutes ipso cœlo & terra.

Iam quòd solum glorificatum diuus sit, corpus autem in sepulcro glorificatum non sit: id eius putrefactio & vermes euincunt. Quicquid enim glorificatum est: hisce affectionibus non subijcitur. Propterea corpus in sepulcro naturam planetarum & stellarum omnium retinet, cuius naturæ ac virium in nobis nullus finis attingi potest. Quóque scrutamur penitius, eò plura mirabilia deprehẽduntur. Sic quoque hoc corpus omnes proprietates elementi aquæ, ex quo fodinæ omnes oriũtur, retinet Ideo corpus magnetem habet: & virtus magnes est. Quilibet enim magnes in ferri naturâ inest & ferrum excedit, non secus ac ista corpora sese mutuò absumunt. In eodem etiam omnes vires elementi terræ remanent. Ideò in eo est virtus quoque Lauendulæ, & omnium terrâ nascentium. Eodem etiam modo natura aëris in ipso remanet. Quá de caussa etiam Manna est. Iam cum ipsum firmamentum ac cætera elementa à vobis ipsis admodum mirabilia censeantur: an non etiam corpora admirabilia sint? Et hæc mihi non satis caussæ sint, vt corpoream naturam, quia scilicet huiusmodi Mumia exsistit, mihi describendam sumam? In quâ, inferioris & superioris sphæræ virtutes delitescant? Vt nimirum hoc pacto naturam corporis pensitans, eam in apricum producam? Hoc enim dum facio, diuorum reliquias nullas attingo aut violo: sed tracto naturam. Spero etiam me sic ipsi diuo, in lucis naturæ rem gratam fecisse. Ita enim insignis res diuus est, vt si quacunque ratione depudescere illi possent, ante conspectum Dei versari ne tantillum auderent, si tàm rudia tractare, & naturam sanctuario inserere vellent. Nec mihi hæc quispiam eo animo exprobrabit, quasi diuorum contemptor, & miraculorum ab ipsis editorum irrisor sim. Tam enim probè peritus & naturæ & diuorum sum, vt hæc exactissimè inter sese discernere apprimè valeam. Tum etiam, si miracula diuorum tam veteris quàm noui testamenti euoluo, facilè mihi peruidere est, quæ sancta sint, vel minus. Vnde etiam Deum apud sanctos laudo ac veneror, quod in glorificatione tàm mirabiles virtutes sint, mortuos resuscitandi, cœcis visum restituendi, leprosos mundandi, idque in nomine Christi; hoc est, supra omnia firmamenta & elementa. Hîc non ignarus sum, quod carpi nil debeat. Et licèt nonnulli de me quiritari possint, quod sepulcra sanctorum deuastem: tamen è solâ culinâ hæc insimulatio resonabit: cui ne ipse quidem Christus vnquam adstipulatus est. Quid ergò faciam ego? Sed de diuis proprius quoque

Diuorum [illegible]

Mumia [illegible] naturæ

que liber supplebitur.

Hic diligenter attendendũ est ad verba Christi dicentis: *Magna signa edent.* Quos alios enim innuit, nisi qui mortuos custodiunt & prędicant? An verò non est signa dare, dum dicunt: *Ecce concursum magnæ multitudinis approperantis.* Hoc ergo qui nihili sit? Intuere oblationes eximias. Et hoc non sit opus bonum ac Christianum? Nec recordantur vesani, idem quoque gentes factitare, quibus tamen cum Christo nihil commercij. Speculemini, aiunt, frequentem numerum fulcrorum: contueamini cereas imagines cũ hastis ac telis: conspicemini cereos & phialas miracula edita legẽtes de tabula petite &c. Quæ, etsi quidem omnia facta essent; ipsa tamen basis ac origo purum putum corpus est. Ideòque pro itinere ad balneum habe. Vtrinque enim res & bene, & malè cedit: eademque via est, quæ & paralyticos, & expeditos fert refertque. Iam verò is diuorum nimis vilis honor sit, si fulcra noua pro veteribus darent & tot claudos à se remitterent, à quibus tamen per tot locorum interualla lassatis & obtritis pedibus aditi sunt. Si omnino diui opus esse debeat, necesse est, vt is in Christum credat, aut peculiarem, ac à diuorũ aliorum consuetudine alienam proprietatem habeat. Quantum verò fides nostra de Christo & Sanctis dictat, spero eos hæc non admissuros esse. Si oporteat Diuum in corpore existere, tum nullius corporis vsuscommodior nobis sit, quam ipsius Christi si mortuus eiusdẽ esset potentiæ, cuius est viuus: sed non ita. Ideò enim resurrexit, & ad cœlos ascendit testantibus Apostolis. Si corpus Christi in terrę sepulcro signa nulla edidit: multò minus id alij possibile est. Ideoq; ab antecessore harum rerum deflectendum non est: sed vestigijs eius insistendũ. Cum autẽ eò peruentum sit iam, vt naturalia opera supra Corpus ipsius Christi extollantur, & pro miraculis colantur: illo confirmatur verbum Christi, dicentis: *magna miracula edent.* Nec aliter a nobis acceptanda sunt, quam quod simili modo primi medicinæ inuentores propter miracula & opera sanationis a populo pro dijs habiti sint, antequàm, quid Rhabarbara esset, sciretur. Itidem & cum his corporibus agitur, quia incertum erat, *Species Betholdi hic sepultas esse.* Cogitate autẽ dę non glorificato corpore, quod aliud nihil est, quam res naturalis. Ideoq; quicquid *terrenum est*, & naturaliter agit, terrenum sit oportet. Ob id facit etiam pro credulis, incredulis, bonis, malis, probis, improbis, qui, & qualescunque sint.. Quicunque Colocynthidem deuorat, ad sedem agitur. Ita enim vnaquęlibet naturalis operatio à Deo ordinata est, vt fiat sine respectu personarum, sine imaginatione, sine fide & nec in nomine Iesu, nec sine eo: sed vt natura simpliciter & suo modo suum agat. De quo scrutamini scripturas: quæ vos planiùs instituent.

Primi medici cur pro dijs culti.

Res naturales operantur simpliciter.

Vt verò naturam corporis explicatiùs tenere possitis, nimirum an corpus totum sit, aut eius pars aliqua: vias duas tenere hic terendas. Vna est, quod dicitur, *Hic tale corpus sepultum est*, aut quod affirmatur, *Hic caput, aut aliud membrum de tali corpore conditur.* Hoc iam corpus si magnetẽ in se habet, popellculum adse trahit: & quos sanare potest, sanat: Sanare quos nequit, dimittit. Alterum est, quòd magnes iste clam abscondatur, sepeliaturq;, & post cum elato clamore iactetur, *Hic mirabile sacrarium cluet.* Sic ergò magnes se exerit, hominesque ab aratro retrahit tantâ velocitate, vt ne ligula quidem cõpassi pernicius incitari possit. Hę origines superstitionis Ethnicę sunt: & sic abscondita Encænia per impressiones naturales instituuntur. Ideò autem secrete fit: quia corpus illud olim nequam & facinorosũ exstitit, ideoq; pro Diuo id iactare non ausi sunt, scientes tamen, quòd magnetem in se habeat & multùm argenti viui ad inungendos homines. Sic ergo homines ad cadauer tale alliciuntur, non secus ac vultur. Qui verò vultur, & obiectum ipsi cadauer naturis suis quadrent & conueniant, id firmiter vobis insculptum sit. Sicut enim cadaueri vultur inhiat, ita vt etiam vltra mare iungantur: secundum easdem vires intelligendum etiam est, quòd homines ad illud corpus confluant. Deus enim in natura nobis exemplum præfigit, vt eam in huiusmodi rebus cognoscamus, quod secundum naturam similiter vulturib. cadauer ita naturatum sectemur. Exemplum autem hoc de naturâ sumtum teneri non potest. Nam ipse quoque Christus sic ait: *quo loco cadauer est, ibi congregantur aquilæ.* An hoc non idem est, quasi dicat: *Nulla auis sublimiùs aquilâ. Sic ex hominibus nulli altius volitant, quam quos meá morte redemi. Hi enim vsque ad ipsum cœlum peruolant*

Mumia qui vt homines attrahat.

uolant. Fautem, vt ex altis volatu sese à me demittant ad corpus, hoc est, cadauer in terrâ. Hic intellige iam, quando a Christo deficimus, & huiusmodi cadauer sectamur, an non sermo Christi pręcisè verificatus fit? Aquilæ enim sumus, non minus ipso Ioanne Euangelistâ. Quis altius euolat ad regnum cælorum nobis? Quid corpus aliud est, quam cadauer? Aut quid aliud, per aquilam, quam hoc, quod dictum est, Christus innuisset? Iam ex corpore Diuum, vel cadauer cōdite. Quanquam hæc cadauera putida sunt. Et propterea hic mihi propositum est de rebus naturalibus tractare. Has autem in peculiarem librum congeremus, vt ea commodius explicari possint, quæ hactenus tradita sunt. Hęc enim plus nobis curæ sunt, quam Philosophia. Quanquam hoc me quoque vrit, quod vera Philosophia nondum recte inuenta esset. Istiusmodi enim res alias iam dudum ab Ethnicis perceptæ & intellectæ fuissent vt etiam a Medicis. Res ipsa tamen prodit quod ex luce naturæ nihil quicquam didicerint. Alitcr enim negligendo ista præterire non potuissent. Qualem vero magistrum habuerunt: talia eorum quoq; sunt opera. Super spiritus suum fundamentū locarunt. Et quemadmodum vagantes scholares fragmēta corrogant: sic ipsi hinc inde a spiritibus emendicarunt, hic far, illic triticum, istic auenam, alibi hordeum, nonnullibi offas, alicubi pultes, quæ in vnum cacabū postea intrusa coniecerunt, & ex miscellâ eā Philosophiam coxerunt, quę non quadrat aliter, ac si furfur cum arena, aut re absurda aliâ misceretur. Sic Aristoteles suam Philosophiam edidit: sic Plinius factus est Herbarius. Ab his collectis ac fragmentis Galenus quoq; & Auicennas intumuere. Et nisi spiritus Nigromantici garritores extitissent, vnde nā moriones isti suam Philosophiam corradere potuissent? Hæ vero Philosophiæ illæ sunt ac medicinæ, super visiones fundatæ. Idemque mihi videtur, ac si Medicus lotium ex perspicillo diiudicet. Rem magnam præstitisse putant, si nouerint, tunicam vel cyaneam, vel viridē esse: continuumq; de valetudine ægroti ex inuncto pollicis vngue captant, Marrubio oblato, ignorant, an vrtica sit. vel cardiaca Porrectâ pimpinellâ, nesciunt, rapunculusne sit an lapathum. Inscitiæ vero huius ac ambiguitatis causa est, quod spiritus veritatē fundamentalem ipsis fateri noluerint.

Medic & Philos reprehē-sio.

Hic ergo dum putati sapientes indurati essent, vultur sectabatur cadauer.

Scire etiam debetis, quod beneficentia hominum spectanda non sit, vt cum dicunt homines: *Hic, dum in terrâ viuit, bona multa operatus est, adeoque fas est, vt Deus illa retribuat, indulgendo operationem eiusmodi signorum.* Quis enim nouit, ante Deum quid vel bonū sit vel malū: Ideoq; hâc normâ nihil æstimare debemus. Et si quidem Deus per corpus aliquod signum ederent: tamen ex eo non cōsequitur, ob id corpus illud esse adorandum. Exēplo sit. Quidam alicubi interficitur. Si iam a longo tēpore fiat postmodum, vt corpus hoc ad latronis astantis præsentiam cruentet, hinc non elicietur, *corpus hoc viuum esse.* Hoc vero indicatur cruētatione illâ, sanguinem profusum vindictam poscere à Deo, & magistratu. Sic æquè ponamus, quēdam bona multa destinasse Lupanari cuidam, hoc fine nimirum, ne prostibula die Sabbathi quid peccarent. Is iam si moriatur, & mortuum nemo sepelire dignetur præter istas meretriculas: an verò hoc corpus ob id dignius sit? Alio enim modo ista intelligere non debetis, ac si quis fidum haberet sodalem, & is moreretur, tu vero ipsius effigiem, tecum haberes, & eam præ rebus alijs asseruares. Hoc quid illi qui obiit commodat? Aut cur is ob hoc dignior euadit, quia tu eius imaginem tanti facis? Tale si quid accidat & mortuus sepeliatur: vt fiat id, permitte, corpus relinq;. Signum enim est, terram eum absumturam esse. Si quispiā sicco pede flumen pertranseat, quis iudicabit, istud vnde nam fiat, etsi vere fiat? Quid id factum ad corpus? Corpus eius caussa non est. Nec enim cadauer defuncti id poterit. Quod si non potest denuo, id nec fecit primo. Hoc, quod in homine inest, id efficit, spiritus nempe eius, a Deo egressus. Ideoque si corpus moritur pergit spiritus ad eum vnde venit, ex Deo iterum ad Deum. Corpus autem, quia ex terrâ desumtum est, ad eam redit. Sic vnumquoduis ad primam suam materiam reuertitur. His ita statutis quid quæso in corpore quæremus, cum homo ita non sit integer? Quis offam edit non salitam? Quis ad lucernam videt, non ardentem? Quin & diui multi putantur, quorum benefacta admodum rara sunt. Moltique ex horum proximis qui illos meritis longè excederent: sed magnetem istum non habent, & destituuntur istâ naturâ. Hanc

In bono factaDio mini e- ni tacēdo.

Vulcanum [illegible] la edit magice [illegible] habens Naturæ vires ex vtero materno [illegible] ditus.

qui naturam habet, etsi canis esset, miracula tamen, eaque bona ederet. Ita enim illa constellatio mouet.

Attendite vero, has res nobis in vtero materno implantari. Ac velut rosæ odorem suum ex terra secum afferunt: sic nos quoq; hanc proprietatem nobiscum afferimus. Sic etiam sagæ & magi nascuntur: nec ex arte tales euadunt. Sic & mortui tales esse possunt, quales viui. Quod si ergo talis natura in mundo nascitur, vis peculiaris remanet in corporibus. Et licèt quidem spiritus à corporibus separetur: nihilominus tamen id, quod eius innata virtus & proprietas est, in corporibus manet, & in terrâ conditum iacet, sicut in pyxide crocus: terraq; istiusmodi corporib. non secus instructa est ac pharmacopolių pyxidibus. De quibus signis nisi ipse quoq; Christus prædixisset: quis quæso tá audax foret, vt eò vsq; naturæ abdita perscrutari velit: Quia vero signa talia fiunt & vnà ferũt prodigia, per ieiunia, per precationes & similia: cœli etiam signorum portenta concurrunt: ipsius quoq; terræ miseria, vt, litis, fames, pestis, patris in filiũ & filii in patrem concitatio &c. consentit: quis hominum in naturam non inuolet, & istorum euentuum rationem accuratius peruestiget? In confesso etenim est, non omnia à Diabolo proficisci. Nec omnia ab astris defluũt: non omnia etiam in nomine Christi eduntur. Quod si ergò Christus iuuando iis astipulari non vult: tum bona huiusmodi opera naturalia ipsis tempestiua sunt, ad decipiendam incautã plebem. Huiusmodi enim si a Christo manarent: cœci quidé viderent, mortui suscitarentur. Sed filius Dei iuuare nõ vult. Ideo opera patris, hoc est, virtutes naturales arripiunt, & ea sub filii nominie venditant. Quia vero patris opera tractát, ideò ęstatis tantum tempore signa edunt, Appellente autem autumno, omnia illa decidunt, & arescunt. Cursum enim tantùm naturalem, (secundum quem etiam sunt) tenent. Eo finito tempore, diuorũ quoque gratia finitur. Omnibus quidem temporibus facile intelligi poterat, oportere scilicet verè diuina opera Christiana esse, & sine tali autumno durabilia, nõ vero ex rerum naturá desumi: sed in nomine Iesu ista dici: *surge, lectum tuum accipe & abi:* Et hoc sanare est, & fulcra abiicere, captiuosq liberare, quos non ligauimus. Morbi enim vniuersi incumbunt à Dei patris creaturá: ab eiusdem ergò creaturá eosdem iterũ sanari æquum est:

Diuorũ opera [illegible] [illegible] extolles [illegible]

nisi sit, vt filius Dei liberet ac sanet, qui ad opus perficiédum creaturá nullá indiget, sed operatur secundum potestatem diuinam.

Christus sine medio sanat.

Sic ergò de his hactenùs explicatum satis est. Coronidis auté vice etiam pandemus, quà ratione illa fiant, vt videamus sanescere homines, non ex viribus naturalibus, quia nimirum nec syrupos potát, nec degulant bolos, nec tragemata deuorant, nec membra linunt? quibus omnibus inferior est Hippocrates, qui sine propinatis medicamentis nihil agere poterat. Sanant enim illa inuisibiliter: nec inter ista discrimen est aliud, quam propinare, & non propinare. In propinando autem nihil situm est: Quod enim dentes masticant, medicina minime est. Medicinam siquidem nemo videt. Et quia ea non videtur: ideò medicinæ corpore nihil opus est. Corporea autem illa ideò est, vt oculi nostri eam videant. Incorporea siquidem in nostris viribus non est. Quod si mors irrepere, nosque iugulare & interimere potest: idem quoque medicina poterit. Nihil momenti in corpore situm est, sed in virtute. Propterea inuenta quinta essentia est, quæ nimirum libras 20 ad vnciam vnam redigit: quæ tamen vncia ipsa, 20. libras longè vi superat. Ob id, quò minus corporis, eò plus virtutis in medicina. Et si 20. libras has in vnciá redigere potest homo visibilis: inuisibiles id poterunt multo procliuiùs. Solis splendor si vitrum, si ignis fornacem penetrare potest, corpore ipso foris persistente: corpus hominis etiam virtutem suam laté effundere ac extendere potest, ipso nihilominus quiescente in suo loco, & minimè (velut & Sol) penetrante. Corpori ergò ipsi ex sese nihil adscribitur, sed virib. saltem ab ipso emanantibus: velut odori ex moscho fragranti, cuius corpus suo in loco est. Hoc scrutinio in ipsà quoq; mumia experiméta multiplicia inuenta sunt, vt dicatur: Hęc pars hominis conducit adhoc, illa ad aliud. De quibus non tradá priùs, quam mumiam explicem in scholá secreta. Quo loco impertiemus vobis illa, quæ hic desiderantur. Tam profunda etenim in sese mysteria condita habent, vt explicationi eorum vix integer liber sufficiat. Quia verò satius est, ea non reuelari omnia vt vitentur inde emanantia mala: hoc loco silere de iis, quam loqui conuenientius erit. Quibus dictis quartum hunc de rebus inuisibilibus librum conclusum

Medicina non est quod vident oculi.

Quinta essentia.

Epilogus.

conclusum volumus. Ex quo cognouistis, quomodo naturalia corpora per insitas virtutes proprias in populo multa miracula operentur. Vnde à quibusdam eorum auctores pro diuis habiti cultique fuerunt: ab aliis eadem opera Diaboli credita sunt. Eadem nonnulli præstigias & veneficia vocârunt, & superstitiones ac idolomanias cū iis multas inuexerūt. Quid autem ea in veritate sint, & quî æstimari debeant: id hactenus explicatum abunde est. Quanquam adhæc impendi hominem, malum sit. Ad similitudinem siquidem Dei is conditus est. Post quæ scire iam quoque conueniret, vndenam istiusmodi virtutes homini conferrētur, Sed id suo loco, nimirum de imagine hominis, indicabitur.

THEOPHRASTI PARACELSI AB HOHENHEIM DOCT.

LIBER QVINTVS DE REBVS INVISIBILIBVS.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Med in sectatio.

NOn dubito equidem: parùm me probatum iri sectis illis variis ex proprio cerebrò enatis & conditis: quorum cultores in sapientiâ verâ nihil experientiæ habent, nec veritatis fundamentum vllo studio venantur. Qui etsi quidem fastu & aestimatione quoquò profluunt: nihil tamen nobis in istis situm sit. Quis enim leuitatem eorum magnifaciat, quorum cor superciliosa tantum assiduo spirat? quorum & laudes & criminationes ipsorum tantum complicibus & probantur & improbātur. Vbi enim arundo nascitur, nisi in locis vento perflabilibus? Quorū quidem temeritas quotidie nouis augmentis prorūpit: quâ suam ipsimet sibi laudem cudunt, & possessionem eius satagunt, quod tamen nullo vnquam studio venantur: ac inter cæcos potissimum versari solent, ipsi lusci, vt scilicet secundū vetus prouerbium, ipsis sic dominētur. Mihi autē hîc propositū est de characteribus tradere, quâ nimirum ratione illi in nos operentur. Non quidem hoc fine, vt praconibus & cathedris declamantibus ac agyrtis laboris compēdium faciam: sed vt doctos & peritos informem, quàm inepte & iniuriose illa ab aliis dudum explicata sint: & vt testatum faciam, quantâ cum violentiâ per inscitiam oppressa illa fuerint, quæ ex fœdis paludibus potius eruenda fuerant: Ad nauseam oblaterant, ea magica veneficia & præstigiosa esse; quæ tamen ipsi ne quidem tantillum cognita habent. Maledictio super ipsis sit. Iuramenti enim Deo præstiti obliti sunt, baptismumque alium susceperunt, & coniugium ignominiâ affecerunt: vnde ipsorum quoque nunc virtus exsolescit. Basilea me in Academiâ suâ aluit: sed ab eâ insimulabar, quasi doctrinâ meâ offenderem plurimos. Qui vero sapientes viros offendere possim: qui tamen eripuerim & liberârim in ex scandalo, qui iam occiderant & perierant? Quod si vero vel ex meis quispiā discipulis hinc offenderetur: quanam offendiculi huius caussa esse possit? Hæc scilicet, quod scire is se putet, antequàm audiat. Quis verò vspiam sic scandalo non offendat eum, qui sibi ipsi iam tantopere possessa sapientiâ blanditur? Is seipsum offendit, qui tanti se æstimat, & id iudicat quod ne quidem per somnium intellexit. Tu vero, Lector, is sis, qui res vtiles cognoscere velis: nec iustifices fidem tuam ex iudicio proprio: sed quicquid iudicas, id secundum experientiam probes. Qui enim seipsum æstimat maximi: is tantò quidem facilius humiliabitur, quanto seipsum sublimiorem iudicat. Ideò virtutes etiam nominum ac verborum traduntur. Quæ qui fiant, describere nostri instituti est Vbi hoc quoque limitabimus, quidnam rebus istis aut addendum, aut detrahendum sit. Propterea, Lector, nihil iudica, nisi fundamentum prius hauseris.

Characterum quę operatio.

Characteres pij quę nō sunt.

Basilea tāgitur.

Modus rerum iudicandarum.

INTROITVS HVIVS LIBRI.

OPvs vnumquodlibet, quod ad fragilitatis nostræ confirmationem & erectionem dirigitur, à Deo procedit Quis namque reperitur, qui ruituras eas ædes suffulcire aggressurus, sit, quarum dominum ac possessorem impendio oderit? Corpus nostrum sustentator est animæ Dei. Cuius tutela, corporalis est protectio. Quis autem corporis sustentationem procurat homini nauiùs ipso Deo? Is nobis prorogatam vitam vult: ideò de variis etiam auxiliis ac præsidiis nobis prospicit. Quinimo, vt vitam nostram

tuentur & protegant cogit aliquando etiam ea, quæ nobis cumprimis aduersantur. Salus enim ac fortuna egredientur ab hostibus nostris, & a manibus eorum, qui nos oderunt. Quare, si quid boni nobis a nostris confertur inimicis, id accipiamus quasi à Deo profectũ. Deus enim hostes nostros eò adigit & compellit, vt nolentes volentes nobis benefaciant. Ita enim scriptura præsagit fore, vt salus ac incolumitas egrediantur è manibus omnium, qui nobis volunt mala. Ita hastæ franguntur eorum, qui nos perfodere voluit Lanceę illę nobis medicina fiunt. Vndecunque nobis præsto auxiliũ est, id à Deo mittitur. Is enim est, qui corpori nostro vitam inserit, & hanc tuetur: nec præter ipsum alius Deus. Quod si in scrobem pręceps agaris, & à latrone extraharis: non est, vt latroni gratiam hanc habeas; Dei mandatum & instinctus erat, eò qui latronem impulit. An tibi verò hoc non idem est auxilium, ac si duodecim ex Apostolis vnus te eripuisset? Quod domicilio tuo, in quo anima inhabitat, ad longãm durationẽ confert: hoc Deus suggessit. Is te seruare diutiùs decreuit. Et siquidem illud Diabolus ipse pręstitisset: salutem tamen produxisset ex manibus tuorum hostium, & eorum omnium, qui te oderunt. Similiter enim, ac latro: cui in solà foueà tu vsui esses. Is tuas opes captat. Has autem non capit, nisi vitam prius expilet. Iam quod vitam tibi & seruat, & seruatum dimittit, hoc regimen diuinum est. Ideo Deus cogit eum, tibi vt auxilio sit. Adeò sollicita pro nobis prouidentia diuina est, vndecunque salus emergat. De quo gratia Deo. Quid nostro inimico dimidiæ maiori est, quam quòd tam obfirmati renitimur, scimusq., quod is ipse ex foueà nos extraxerit? De hoc itaque Deum laudemus, non illum; planeque persuasum habeamus, cogi ipsum vt nobis benefaciat, idque ex mandato diuino: claudamusque sermonem hunc, sacitè de manibus inimicorum nostrorum.

Salus Christianis e is ab hostibus.

A Deo omne bonum.

Carduum videre inter spinas. Illi tantum aduersus nos odium, vt per spinas nobis non liceat carduũ attingere. Quòd si ad carduum penetrauimus: idem non leuiore acutie nos pungit, ne qua fors ad medicinam, quam in se habet, pertingamus. Quid autem Deus agit? Is igni imperat. Ignis medicinam ex carduo prolicit, & aculeos eius mollefacit, totum autem in cinerem redigit, qui postmodũ à Medico foràs ad lutum & cœnum congeritur hoc pacto edomitum malum est, & bonum secretum. Carduum verò quis odisse queat, tot commoda nobis præstantem: si quidem corpori inimicus est: huic ipsi tamen valetudinem impertire cogitur. Quis odisse mulierem potest, quocunq; illa ingenio sit? Fructibus enim illius terra obsidetur. Ideoq; vitam ei prorogat Deus, si quidem illa mera bilis sit. Hæc ergo præfigurat Deus, vt nobis exemplo sint, ne quid aliud de inimicis nostris statuamus, quam quòd ipsi sub manu Dei sint, non secus ac Carduus & spina sub potestate ignis. Et sicut ignis hæc edomat, vt ad coquendum panem nobis deseruiant: sic Deus quoque cum inimicis nostris agit. Panis in commodũ nostrum cedit, & vitę nostrę prorogationem molitur: licèt ipse ignis quoque nobis inimicus sit, nos persequatur, & quicquid ei iniicitur deuorare & consumere cupiat. Et tamen nos illi sumus, qui dominamur, cùmque in nostris veluti manib. tenemus. Ideóque bona quoque nobis ex igne procedunt. Odio ipsius quidẽ ignis frui non optamus: satis est nobis in illum imperium esse, ac mandare posse, vt vsui sit & emolumento. Et his ab eo profectis beneficiis fruamur licet, fásque est, vt Deo gratias agamus, qui à potestate ignis nos tuto asseruit, ordinauitque, vt idem noster hostis nobis cibos coqueret, ad summas palati delitias. Intueamini serpentes. Ii tam atroci in nos odio flagrant, vt vel ad primum hominis conspectum sibilum edant. Sed quid in hoc hoste boni conditum est? Plurimum. Post ipsi præsectum caput ac caudam, nulla vspiam in quintà essentià nobilior medicina ad morpheam cutis reperitur. Quòd si ergo cũ hoc hoste Deus ita constituit, vt, in quo lethale venenum latet, is nobis saluti sit: nullo dubio summum nostrũ, & capitalissimum hostem quoque eò adiget, vt nolenti animo bene nobis faciat, ipsoq; facto declaret, quòd Deum Dominum habeat: nec vana scriptura sit, quæ promittit salutem & incolumitatem à nostris inimicis, & a manibus eorum omnium, qui nos oderunt, procuratum iri. Fidelis enim Deus est in omnibus suis verbis & operibus. Adeò fidelis est Deus erga nos & omnes, qui secundùm voluntatem eius ambulant vt prius, quam nos destitueret, potiùs Diabolo mandaturus

Carduus licet spinolus, tamen hominis saluratis.

Ignis lędentis bona.

Serpentis hostili commoda.

mandaturus sit, vt omnia nobis in bonú operetur: saltem vt potentiam suam ac omnipotentiam Deus declaret, & sui amantes tueatur, ne quicquam ab hoste suo lædantur, sed ab eodem potius iuuétur. Quare si Deum amamus ex toto corde, tum nobis nihil dubitandum est, quin si Diabolus ad nos congereret aurum ac argentum, si nos iuuaret, si porrigeret medicinam, si è vinculis & carceribus non eriperet, hæc omnia ex mandato diuino & iussu potenti fiant. Vnum tamen adhuc est, de quo vos instituere velim, nempe quot, & quàm multa beneficia insignia malitiosis hominibus cóferantur, per Diabolum scienter & indubitanter, idq; sine iussu Dei, quanquam ista permittentis. Diabolus autem hæc facile præstare potest, sollicitationibus nostris seriis & scelerosis permotus, vt magnos interdum morbos sanet, è magnis ærumnis aliquando liberet, è carceribus eximat, & alia similia præstet, etsi in istiusmodi homine nihil quicquá boni sit, nec quicquam eius ab ipso quoque emanet. Hæc autem cur fiunt? Vult nimirùm Deus, vt veritas suę scripturę maneat, ac vnicuiq; bonum ab hostibus suis præstetur. Sicut ergo Deus vitam protrahit ad longæuitatem, iis, qui ipsum diligunt: sic ipsi quoq; Diabolo permittit, vt simili sollicitatione eos quoq; tuetur, qui vitæ iniquæ & impiæ sunt, quos etiá sanat miris modis, verbis, nominibus, cósecrationibus, &c. Vtriq; ergo, tam, qui Deum diligunt, quàm qui Diabolo adhærent, in extremo iudicio dicturi sunt, *Bona nobis euenire ab hostibus nostris, in elementis & abysso inferni habitantibus.* De scripturà enim fatendum erit, quod verax sit bonis simul & malis, & quod Deus nullius mundiá, aut odio flagret, sed misericordiam suam ad extremum vsque iudiciú cumulet. Et quemadmodum hyemem ac æstatem omnibus æquè allucere sinit: sic hæc quoq; suo motu agi patitur, idque abundè satis in medicamentis declarat, quæ fideles simul & infideles, probos & superstitiosos, Deum amantes & odio habentes, omnes, inquam, vno modo & purgant, & consolidant.

Diaboli ipse nauxilium à Deo.

Medicamenta malis simul & bonis commodant.

Huiusmodi ergò nec fidem, nec incredulitatem vllam pariunt, si Deus secundum misericordiam consideretur. An nó scriptura de commotionibus virtutum cœlestium prædicat, cum ait, *eas in suo tempore motum iri?* Quid autem sunt huiusmodi virtutes cœlestes, hic intelligendæ? Hæ nimirùm sunt, quæ inuisibili, & preternaturali ratione nos iuuare videntur. An non capitalis noster inimicus ex cœlo descendit? Cœlestis ergo est, non terrenus. Nos vero homines cœlestes nó sumus, sed terreni. Non enim desuper descendimus: sed inferiùs è terra emersimus. Quod si verò denuò nascamur, túc vna quoque cum virtutibus cœlestibus mouebimur. Quid enim sunt illa præsidia, de quibus hīc scribo, nisi virtutes cœlestes? Quis dat eas, & distribuit, nisi solus Deus? Et bonis quidem ex mandato: malis ex permissu. Et hæc apud quemnam superstitionem aliquam parerent, cum omninò ac verè hinc tantùm profluant? Aut cuinam vspiam offendiculo sint? Neminem ergò hęc offendere possint, nisi antè ex se malum & offensú. Si quis autem vsq; adeò fortè simplex sit, vt putet, suæ simplicitati hic scandalum omninò strui: is prius hæc discat, & scrutetur scripturas, sicut mandatú accepit, vt rem quamlibet & cognoscat & sciat ex suo fundamento. Propter huius enim simplicitatem, Deus hoc opus non intermittet, neque illud quod per iussum suú, nec illud quod per permissum diaboli fit. Hoc enim pro corollario tenendú omnibus est: quicquid horum ex rebus inuisibilibus isto pacto fiat, id sine causâ manifestà minimè fieri: sed nobis ansam ac incitamentum porrigi, ad veras & genuinas causas penitiùs indagandas & trutinandas, & haudquaquam ista diabolo adscribenda esse. Deus enim est, sine quo vis diaboli nulla est. Prætorem in ciuitate age aspicite, quomodo is suos lictores habeat, qui morem illi gerát, & mandata omnia confecta dent. Quis vero lictorem huiusmodi pro prætore habeat? Nemo. Ergò nec potestas illa lictori adsignabitur. Voluntas enim est prætoris. Sic de his hoc loco quoque arbitremini. Omnia in Deo inquiri debent. Ex eo enim omnia profluunt. Qui permissus sunt, permissuum quoq; modo æstimétur. Voluntas autem diuina cumprimis inquirenda est, quomodò nimirum vel misericordia diuina, vel ira in nos dirigantur. Hæc enim verború summa est, quòd auxiliú omninò habituri simus, siue boni simus, siue mali. Sicut idem medicina quoq; testatum facit, cuius auxilium non est laus Medici, sed Dei. Gratiam saltem artis habet medicus, non auxilij. Hic enim nihil ipsius est quam sola ars.

Finis operum inuisibilium.

Diabolo nihil adscribendum.

Ideoque hæc omnia eò dicta sunt, vt

non æstimemus eũ, quem videmus, quod is sit, qui iuuet. Alias enim gratia Medico, nõ Deo reddenda foret: reddẽdus foret honor gramini ac fœno, pyxidibusq; & thecis pharmacopæorum. Id vero impium iam esset & superstitiosum. Hoc enim si ambulare modo vellemus, tum demum id fieret, vt ad diabolum respiceremus, non autem ad Deum. Quod enormiter falsum & iniquum foret. Hoc verò iugiter in pectoribus nostris meditemur, quod Deus medicinam crearit, eamq; nostris oculis præstituerit, vt serio eam consideraremus. Quare: Quod si ergo à characteribus, quos describo, aliquid boni nobis confertur; tunc id vobis idem sit, quasi fœnum esset, aut gramen. Et si quidem meri diaboli essent: iidem tamen isti vobis sint, ac thecæ pharmacopœorum. Et fundamentum hoc solidum statuite: Salus ex nostris inimicis, & ex manibus omnium nos odientium: & vobiscum ità cogitate: Deus me creauit, Deus me liberauit. Quicquid mihi confertur boni, siue ab hostibus, siue amicis id promanet, de eo omni sit laus & gratia Deo. Et sic vniuersa ad primæuam suam originẽ reducenda sunt. Attendite quæso ad superbum medicum. Si Deo de ope præstita gratias egeris, non ipsi: admodum ille indignabitur. Nam gratiis de arte actis minimè acquiescit. Quid verò fastu suo tibi incommodabit ille? Deus hàc de caussà te Medicinà non destituet. Hoc casu, quicquid tibi opis vel à spiritibus vel aliis inuisibilibus affertur, de illo Deo gratias age. Quod si nec spiritibus iste, vel ille, tibi porrò auxiliari velit: dimitte abiturum. Vno cedente, alter ei succedet. Tu hàc de causâ Deum non desere. In rebus omnibus inuisibilibus cœcutientia nostra sunt iudicia. Quare, quicquid ad vitæ nostræ prorogationem facit, hoc in Deo accipiendũ est. Is enim per varia opera nobis innotescere satagit, & honorari cupit in omnibus, quocunque modo illa ad nos pertingant.

Deo soli omnia accepta ferenda.

De characteribus qualiter sentiendum.

Fastus quantus nonnullorum Medicorum.

Ordine suo omnia comprehensa sunt. Ordo iste procedit ex mandato. Quis vero caballum suum in foueà relinquit, nec illum extrahit, etsi dies Sabbati duplex sit? An non vero permissio a Christo hæc constituta est, vt auxiliũ id præstetur? Et hoc mandatum a quoquam violari liceat: Iam si mandatum Sabbati violare licet, vt auertatur mors cuiusdã equi: multo magis propter seruandum hominem frangi mandatum Dei potest. Rem his accipe. Mandatum ita sonat, *vt Medicum non aspernetis, nec ipsam Medicinam.* Hæc qui ex terrà gignatur, iunctum additum est. Ponatur vero Sabbatũ esse; tu verò proximum tuum sanes characteribus; qui verè loquendo ex terrâ non nascuntur cum suis viribus: sic ergo violasti Sabbatum. Nec enim præcisè mandatum seruas. Iam verò ista violatio latiùs non extenditur, quã si die Sabbati equum seruasses: Tu opus auxiliationis præstitisti, & opem attulisti, quam ars te tua docuit. Auxilij ergo respectu, nihil peccati est. Id enim à te non prodiit: sed à Deo. Ars autem non est ad prescriptũ mandati, sed saltem auxilium: Ars ipsa ergo reputatur pro violatione sabbati, quæ tamen verbis Christi stabilita & cõcessa est, vbi exemplum de equo ex fouea extrahendo induxit. Sed & hùc animum aduertite, quod Dauid cum suis comitibus in templum ingressus panes istos edit quos edere religio erat. Tempore famis autem is edebat, vrgente necessitate: & edebat sine peccato. Ideo necessitas in scripturà excusationem habet. Æquum enim est, necessitatem auerti, rebus præsentibus, siue Diabolus sit, siue Spiritus, siue Medicus, siue latro, siue quodcunque aliud quod præsens sit. Iam verò multò plùs situm erat in panibus illis, quos Dauid cum suo populo edit, quam hic in arte situm est. Vnum altero non leuiore responsione velandum erit. Mandata enim sunt, omninò omnibus seruanda. At vero Christus ipse limitationem hanc nobis indicat, quod liceat nobis auertere periculum pecudis. Ergò multò magis hominis. Quia enim licuit Dauidi compescendæ famis gratiâ panes edere: ideò iam nõ erant amplius, quod erant anteà? cum in potestate sacerdotum essent. Eadem artis quoque ratio. Pono enim, totum Diabolum esse. Iam si ars in manum meam reddatur, auxilium etiam mihi in manu erit. Ita ergo non amplius Diaboli erit: sed meum. Tum demum ægro opem ferre, & Deo gratias agere possim.

Characteralis [illegible] quomodo peccet.

Dauid [illegible] edens.

Necessitas excusat.

Diaboli auxiliũ qui non Diaboli sit.

Hàc de caussa non immeritò explicãdum mihi sumo, quæ nam illa sint, quæ magica vocitàrunt, & similibus nominibus aliis diffamàrunt. Certum est, mandatum nobis datum esse, vt nobis inuicẽ opem ac auxilium feramus. An vero impium sit, si stanti ante me Diabolo dicerem: *perge & meo nomine equum ex scrobe extrahe.*

extrahe. Si id fiat: Quis me de hoc superstitionis iure accusare queat. Imo meam hinc potius probam fidem iudicet, quod talia Diabolo aut spiritui alij mandare ausim. Quod si vero is equum ex fouea vna extrahat, & in aliam conijciat: sic demum dici possim superstitiosus, quæ superstitio scilicet húc fructum aut mercedem refundat. Hic enim ad punctum singulare attendetis, quod considerationem spectat: vt, si Diabolus eo quendam redigat, vt res huiusmodi ordiatur cum superstitione tali, sicut de ceremonijs & alijs dicetur deinceps; tú demum verum est, auxilium simul & artem ab ipsius manu pendere, & seruum factum esse eum, qui bono iure dominus esse potuisset. Conuenit enim vt cuilibet fideli Diabolus morem gerat. Is vero si an vicem vertere queat, laboret: quid experiri nocuerit? Hi autem Diaboli laudem & honorem quærunt, non Dei. Et hic dolus latet, & impostura artis. Nec enim Diabolus eius eam vim habet, quá habet in hanc, quá vtuntur ceremoniales. Ideoq; ars hæc, si ita impenditur vt ex seipsâ est, violatio mandati non est. Sed nec Diaboli ita erit propria; verum, vt præda iusta, ab eodé auferetur: cuiusmodi plurimas filij Israël captarunt. Aurum enim & argentum ab eo auferri nó potest: sed ipsi ac spiritui cuilibet a tergo eripiendum, quod habent. Nam & nos plene hiantibus faucibus sequitur, quærens, an suam à nobis extorquere rapinam possit.

Diaboli auxilia quando sit.

Diabolus [illegible] fide [illegible]

Quicquid in artibus possumus, ad laudem & honorem Dei impédi debet, hoc nimirum modo, vt conueniat cum facto Mariæ Magdalenæ, quæ pretiosum vnguentum effudit in caput Christi, quod pro ratione intellectus humani longe commodiùs & vtiliùs impendi poterat, quam vt ita profunderetur. Illi tamen Christus testimonium dedit, *quod opus bonum fecerit.* Quapropter, etsi quidem non semper secundum intellectum agamus humanum, cum rebus tamé illis in verà caritate ambulemus: cú vnguéti huius profusione simul vnà eandemque excusationem impetrabimus. Auxiliari, an contrà mandatum diuinum est? Minimé. Diabolum tamen & superstitiones conciliare, id verbo diuino aduersum est. Et licet quidem per falsos Deos sanaremus homines, tamen iniquum foret. Hos enim falsa signa edere videmus. Quæ vero falsa signa sunt, a falsis Dijs oriútur. Seminarium tamen characterum à Dijs falsis non est, nec in se quicquam superstitionis habet. Quanquam hoc verum sit, superstitiosa signa omnia ex viribus naturalibus procedere. Ideoq; merito honori Dei adscribenda illa, & virtus lucis naturę detegenda, ac superstitio in locum suum releganda est. Etsi enim illa quidem relegetur: viribus tamen illis nihil ademptum est. Deorum enim falsorum nunquam illę erant. Idémq; est, ac si quis cum mutuatitio habitu incederet. Prædico tamen, non omnia conditioni humanæ mandata esse. Variæ siquidem sectæ, quæ sub nomine Christi velantur, retibus adeo arctis Euangeliú constringunt, vt, nisi Christus exéplum de equo proposuisset, die sabbati nemini nec edere, nec bibere futurum licitum sit: sed aut religione omnia inferna & superna colere sabbatú opus foret, aut de sabbato plane nullo nobis constare. Hic ergo sésus longè relegari debet, quia scripturæ non est contentaneus. Hoc enim foret pacto, vt tandem iustificent Iudam, & damnent Christum, sicut sectarij Anabaptistę ex parte fecerunt maxima. Sic ergo, quæ res a crasso & fatuo intellectu capi non potest, propterea non debet magica censeri: Nec isto honore deferédo blandiri diabolo debemus. Quid enim ipsum vspiam suauius afficit in superstitionibus vniuersis, quam si gloria ita deferatur ei, quasi ipse auctor exstitisset? Quærenda nobis passim varia sunt: vt varia magnalia experiamur, & Dei secreta in rebus multiplicibus cognoscamus. Satis nobis id fuerit, si per ieiunia & preces mandasset nos sanitatem impetrare. Sed hoc tamen non voluit: sed media alia pręstituit nobis indaganda, terramq; ipsa nos perertare patitur, vt in eà multa discamus. Cumq; probauerimus omnia: quod bonum est, retinere debemus. Hęc vero fas est, nos in rebus omnibus recordari, & assiduo reuoluere. Bonum enim & malum vt prodeant, necesse est. Quæ si protulerimus, & à se inuicem distinxerimus, retinebimus bonum, malum omittemus. Quid vero aliud nobis hic indicatur quam, vt, si possimus, diaboli artes omnes discamus? Artibus autem vtamur: & diabolum omittamus. Discendę nobis omnes artes permissæ sunt: omnia probanda data sunt, vt, quod bonum est, seruetur. Ideo enim in terram prognati sumus, vt minor a maiore disceret. Deus enim diabolum multis artibus dotatum

Finis artium Maria Magdalena.

Anabaptistæ [illegible]

Magica non est [illegible] quæ non [illegible]

Diaboli artes discendæ, ipse omittendus.

aitius

Diabolus homini haud docuit.

altius ad lumen naturæ euexit. Quas ſi calleremus: Deum nunquam offenderemus. Et licet artes eius noſtris ſimiles nõ ſint: cognatæ tamen ſibi pleræq; ſunt. Quod ſi pro herbâ verbum adhibeat, ſit id pro herbâ. Nemo tamen arbitretur, huiuſmodi verba diabolos eſſe. Sũt ipſius ſpecies; & characteres ſunt eius compoſita & ſyrupi. Et talia ipſa naſcuntur in illis regionibus, vbi ipſe agit, de quo plura dicenda ſunt.

Verba etiam pro herbis ſunt.

Sedulo nobis attendendum eſt, quod de Moyſe ſcriptura dicit, *quomodo is iuſſu diuino apud regem Pharaonem per omne eius regnum ingentia miracula ediderit.* Ex virga proiecta naſcebatur ſerpens. Idem etiam audentes magi, ſimiliter præſtiterunt; Moyſe ipſo non ineptiùs. Et licèt ſcriptura magis his dura nomina impingat: nihil tamen in nominibus ſitum eſt. Ars enim ipſa nomina aliter declarare nouit. Sed quid fiebat? Magi cùm ſerpentes multos produxiſſent: tũc Aaronis ſerpẽs cæteros omnes deuorauit. Quare? dominium ſcilicèt hic ſibi ſoli Deus affectauit, nec paſſus eſt, hominum artibus ſuæ potentiæ aliquid importari: quanquàm ad hoc primum conniueret. Hæc vero quid deſignant aliud, quam quod reſpectu Dei noſtra vniuerſa nihil ſunt, quodq; artis nullius probè gnari ſumus in hac terra, ſed ſemper exſpectare cogimur, quid nobis permittat Deus aut recuſat? Sic plura alia quoque deinceps ſigna coram Pharaone manifeſtabantur, quæ tamen Magi æquè omnia æmulabantur. Hi ex arte talia edebant. Moyſes vero ac Pharao ſine arte: Et res cum hiſce plane eodem ſe habet modo, ac cum ægrotis, qui à Chriſto ſanati ſunt, & eius Apoſtolis: quod ipſum medici quoque æmulati, multa ęgrotorum millia ſanãrũt. Nomen vero Veneficorũ ob id his iniungendum eſſe, admodum iniquũ videtur. Ars enim ea ex luce naturæ prodiit. Ars ſimilis in Ægyptus etiam illis exſtitit, quæ in naturæ luce nondum extincta eſt. Si enim naturæ ea vis eſt, vt ex ferro cuprum facere poſſit, & ex liquoribus condere gemmas queat: multo certè plura poterit ſecundum ſua ſecreta maxima. Ideoq; Magi illi arte ſua Deum haudquaquam offenderunt, ſed ſaltem improbitate & temeritate animi, facti in contumeliam Moyſis ac Aaronis. Tale enim quiddam dictum videbantur, quid dicunt duo illi viri à Deo ſe miſſos eſſe? Ex arte id agunt, noſtro exemplo. Hic huius teſtimonia videre. Ideò ars eorum euaneſcebat, vt Moyſes & Aaron manifeſtarentur. An non ipſa quoq; ſcriptura teſtatur, Deum dicere: An non is ego sũ, qui mutos, & ſurdos, & cæcos, & videntes feci? Quid enim hoc dictu aliud eſt, quam quòd rerum vniuerſarum creator ipſe ſit? ſi ſurdi & muti naſcimur: an tales proptereà manebimus? Ipſe eſt, qui nos loqui docet. Quî enim infantes ex ſuis loqui addiſcere poſſent viribus, ſi Deus ſuam non conferret opem mirabiliter? Iam, ſi loqui & audire poſſumus, inſtrumenta habemus, cognoſcendi opera diuina, quatenus quidem Deus nobis permittit. Quid enim eſt, vt quis videat, & quid videat, ignoret? Quis finis conditi hominis, niſi vt diſcat & experiatur tam mala, quam bona, bona vero ſola retineat? Harum rerum ſi nullam experientiam tenemus: iam nec de Deo quid compertum habemus. An vero id homini ornamento ſit, ſi nihil ſciat? Nemo vnquam peritus vir in ſeductionibus mãſit: nec talem quiſquam vnquam ſuperſtitionibus pollutum vidit. Vbi enim gliſcunt ſuperſtitiones, niſi apud ignaros & imperitos? Vbi ſuperbia dominatur, niſi apud inſcitos? vbi ſtultitia regnat, niſi apud eos, qui in ſapientiâ ſuâ ſubſiſtentes, ipſam Dei ſapientiam vlterius peruestigare negligunt? Ideoque ſi ars aliquando quæpiã in apricum profertur, quam ipſi bliteo ſuo, & fungoſo cerebro aſſequi non poſſunt, eam magicam & ſuperſtitioſam eſſe illico clamitant. Hàc nimirum arte, hoc fundamento vtuntur, ne ſtultitia eorum in publicum abeat, aut ipſi ſupremi magi pro magis non diffamentur. Ideoq; ſciendum vnumquemlibet fas eſt, quod auxilium quoduis à Deo promanet. Nec enim Diabolo, nec mago id præſtare poſſibile eſt. Quod etſi quidem à ratione humanâ capi non poſſit: non tamen cum ſcripturâ id pugnat. Quo vero modo quoduis fiat, & qui abuſus hic committantur, deinceps quoque tradendum eſt: hoc fine, vt media à Deo tradita, per quæ iſta talia operamur & impetramus, & ex ipſo fundamento cognoſcamus. Quod ſi enim de viâ errantem, in viam fur quispiam reduceret: an nõ ſatis rectæ metæ reſtitutus eſſet? Iſti nimirum opera faciunt, qui ea ſciunt & poſſunt.

Moyſes ſcripturæ laus.

Magi Pharaonis Deũ non offendunt, ſed impetrant.

Inſcitiæ vitandæ eſt.

Medici reprehenſio.

Auxilium omne à Deo.

Quia ergo nos homines in hunc mundum nudi pronaſcimur, & nobiſcum nec artes, nec ſapientiam afferimus, in ſolam Dei gratiam ſpem defigentes: ideò ipſe prouidet

Nudi & ſine artibus naſcimur.

prouidet nobis, nec tamen plura ex motu proprio nobis largitur, quam solá vitá. Cætera quod attinet, siue sani, siue infirmi reddamur, id vniuersum ipsi Naturæ committit. Vt nos loqui doceant, parentibus mandat. Porrò, augescentes autem, magno labore omnia addiscere cogimur, nec artem ex nobismetipsis vel minimam proferimus. Quod si ergò omnino discendum nobis est: necesse est, vt id, quod nos homines doceat, humanum non sit. Homo enim vel à principio rudis & ignarus est. Discere itaque volentibus primum fundamentũ in Deo locandum est, isque vnus noster Deus statuendus & agnoscendus, qui & doceat, & procuret, quicquid in vsus nostros facit. Et si vniuersa euoluere velimus, intelligemus sane, per mediũ quoddam res omnes fieri iam porrò à creatione à Deo absoluta. Veluti, cum Deus pater cœlum ac terram creauit, creauit illa vt media essent, ex quibus ad nos proflueret id, cui corpus nostrum dominari deberet. Sic homo dominus factus est medicinæ, dominus agrorum, pratorum, & vinearum: non quod vel à terra vel à Sole id acceperit: sed quòd Deus secundùm ordinationem mediorum horum ista contulerit. Sic enim ipsi complacuit. Pari modo nec scientias artium ex nobismet ipsis habemus, sed & has per medium aliquod. Medium hoc sunt spiritus inuisibiles: qui sicut ager suos fructus gignit, sic isti artes ex se dant. Et de his mediis dicendum est, siue Angeli, siue alij à Deo ita constituti ad nos perueniant, non secus, ac Angelus Mariam salutans illam *Gratiâ* plenam reddidit sic nobis secretò dona communicantur: & vnusquilibet munus à Deo attributum sibi, hic hoc, ille aliud sedulò custodiat, ac pro salutatione angelicâ habeat, quæ eadem est cum munere illo.

Deus solus noster præceptor.

Post creationem homini vniuersa per medium accepit.

Spiritus etiã medium quid sunt, quo instituamus.

Iam ergò, quomodo terram vel colere, vel eidem, vt dictum est, imperare possimus, si non lumen quoddam, quod supra hominem esset, & nos doceret, haberemus? Artes autem omnes in spiritibus perfectæ quidem sunt, siue existant bonæ siue malæ. Ex illis ipsæ ad nos descendunt. Illi enim velut medium istas nobis conferunt, (sicut Sol æstatem & splendorem) vt in hac terrâ aliquid sciamus. Ex nobis enim ipsis nihil scimus. Si ergo scientiam artium ex ipsis omninò ad nos transferri oportet: necesse est, nos quendam erga ipsas affectum habere. Dispositio hæc citra omne medium in Deo consistere debet. Hinc postea egrediuntur mandata Dei: *Tu Angele, aut spiritus, doce hunc hoc, illum illud, vt ex te hanc dotem habeat.* Hinc enim sequitur, *nos vocatos & ad affectum compulsos esse, alterum in hoc, alterum in alio.* Sic ergò porro mandatum per angelum aut spiritum confectum datur: nobis potestas confertur discendi illud, quod desideramus. Et si huic viæ non insistimus: etsi quidem phantasmatis nostris ad insaniam vsq; incumberemus, tamen ne rude quidem plumbum liquare addisceremus. Tales ergo nos fingit & facit Deus, quales esse ipsi placitum est. Huic inuentionem typorum suggessit: illum docuit opificium fabrorum: isti Musicæ artem impertiit, & sic consequẽter vnicuiq; peculiare quoddam contulit, quod ad vsus humanos faceret: ac in constituẽdis omnibus eum ordinem adhibuit, vt iam post inuentores primos, alij subinde alios eadem docerent. Adeoq; quod homini impossibile est, vt à se ipsò discat: id prædicto ordine ab aliis haurit, & assequitur. Quemadmodũ autẽ Maria à dictâ sibi salute, gratię plena illicò fiebat: sic dona quoq; inter nos distribuuntur eodẽ modo. Ac quicquid vspiam inuenimus, ex hoc principio omne dimanat. Nemini ergo id curæ sit, per quæ media ista ad nos deriuentur: sed potiùs firma sit persuasio, vndecunq; illa siue à malis, siue bonis spiritibus suggerantur nobis, quod illi ea vniuersa expresso Dei mandato compulsi faciant. Vult enim Deus omnia sibi obedire, ac maiestatem omnipotentiamq; suam non minus in inferno, quam in cœlis effulgere. Idem Deus hoc quoq; vult ac iubet, vt etiam nobis, suis electis, quicquid vel in cœlis, vel inferno degit, seruiat ac morem gerat.

A spiritibus discendum, tam malis quam bonis.

Artes omnes perfectiores in spiritibus.

Iam verò cùm tàm boni, quam mali spiritus omnes, creaturę sint: creatura id quoq; erit, quod possunt illi. Sic ergò ex se nihil habẽt ipsismet: sed omnia à Deo quæcunque vspiam sunt. His ita constitutis, quis hominum, & quo iure dicet, à Diabolo sese discere, cum diabolus non sit Deus: Fateri etiam nemo nõ cogitur, ne minima quidem auiculá in terra prouolare, nisi a Deo immittatur: & sic ne abiectam quidem vrtica enasci, nisi id expresso Dei iussu fiat. Si displiceret Deo nos eâ frui, exscinderet vtique eam vno momento. Iam, quod non exscindit; ex hoc, luce clarius patet, quod

Dæmones ex se nihil habent.

nos

nos non oderit, sed ex fidelitate diuinâ impendio faueat. Porro quid mali nã in his artibus? Nihil quidé, quam quod nos deprauamus ipsi. Precari & ieiunare, bonum quidem est. Per hoc enim expellitur Sathanas. Sic bonum quoque est pulsare & petere. Sic bona nobis omnia sunt, & in commodum nostrum impédi idonec: at hoc iam bonum haudquaquàm est, si oremus & jeiunemus vt Tetrici, hoc est, sic lauandam faciem nostram, esse, quasi id ignoraremus: cor & non os mouendú. Ex hoc iam sequitur, ieiunium quoque & preces illis in malum vergere. Non quod ieiunare, & orare per se malum sit: sed quod malum sit id, quod additur. Hinc colligite, quod *Deus per salutationẽ istiusmodi dona nobis conferat, vnicuique scilicet pro sua vocatione.* Cum enim eadé nobismet ipsis sollicitemus, tetricè res agenda non est, h. e. ceremoniis nullis ibi opus est. Improbum enim foret, si impetratis huiusmodi bonis, nollemus a nobis ipsis sine medio ad Deum, diuertere. Corruũt autem iam res nostræ, quod bona impetrare conamur, per ceremonias diuinitus nobis haud mandatas. Ac iterùm dico: *si nobis Deus salutationem gratiæ immitteret, nos vero gratiam eam cum ceremoniis tueri vellemus: iam à superstitione nos procul non abfore.* In his ergo rebus omnibus Maria nobis exemplo sit, vt quæ gratię plenissima fuerat: Nec ceremoniæ vllæ vel antè, vel pòst adhibeátur, sed nos vestigia Mariæ præcisè sequamur. Illa enim si nõ errauit, nec nos errabimus, si ducem eam probam sequamur, cæteræ âutem viæ omnes erroneæ sunt ac ancipites.

Omnia bona homini quid

Sed de ceremoniis dum loquimur, allubescit mihi carũ vires enumerare. Nec enim hoc meo saltẽ instituto deseruiet: sed eo quoq; faciet, vt discamus, cor poscere à nobis Deũ, non ceremõnias: eúmque vicissim iubere, vt, cum solo corde ista à se impetrauerimus, corde fideli eadem rursus dispésemus. Hoc enim a Deo quod impetramus, gratis accipimus. Id ergo eadem viâ a nobis etiá egrediatur. Si vero ceremoniis adhibitis donum Dei polluamus: iam præcipites in superbia agimur, quá Deus serio odit. De ceremoniis dum loquimur, eodé sensu omnes intelligi volumus. Eæ enim caussa sunt inuecti nominis superstitionis, quo grauari solemus. Sed vobis exempla quædam exhibebimus. A Christo nobis tradita est doctrina & ordo, quibus nec quicquam addere, nec demere nobis permissũ est. Ea ad vnumquemlibet hominẽ spectát. Vnus enim quisque sibi ipsi est proximus apud Deum, plenamque potestatem accepit sua apud Deum negotia expediendi. Hác iam potestatem si e manibus suis homo abiiciat, nec eo vtatur beneficio, quod a Deo accepit, sed id in alium conuciat, & eundem in auxilium vocet: omninò is in ceremonias præceps agitur, ac ita desperationi manum dat. Nam quelibet ceremonia desperationi affinis & cognata est. Hinc iam consequitur: quia potestas ista homini data e manibus excutitur, excuti ipsam quoque fidem cum omnibus suis viribus: ac ipso facto nimirũ ceremonias exsurgere, seu induci. Hę autem ceremoniæ sunt *speciem externam rebus in hunc finem institutis inducere.* Qui enim manumittit fidem, in eâ orbatur: hanc autem accipit is, cui ille eandem impertit. Iam quantũvis illius distribuendum habet, tantum soluit. Ea solutio penes Deum est, in tantùm ratificata, quantum diuina voluntas admittit. Bona verò, an mala sit, id ipsum quoque penes Deum situm est. Ille in rebus istis cor respiciet. Iam, vt quod res est, de ceremoniis statuá, scire debetis: eas nullius momẽti ac valoris esse. Quòd si enim quicquam à Deo impetrari opus est: is certè in cor oculos intẽdet, non in ceremonias. Et quodcunque nobis largitus est, id haudquaquam ceremoniis impendi vult, sed laboribus. Nihil enim largitur aliud, quam hoc, per quod diligamus Deum ex toto corde, ex omnibus viribus, & ex pleno animo: per quod etiam proximũ nostrum iuuemus, sicut nos ipsos. Quòd si ergò, quæ Deus nobis impertit, huc impendenda sunt: iam merito ceremoniæ omnes exolescunt. Iam sicut ceremonię in rebus inualuêre omnibus, & potestatem propriam corrupere: sic illæ magicam quoque artem contaminarunt: hoc est, de quo iam trado, ideò dudum redactum est, vt sine ceremoniis nullius amplius momenti videatur. Æquâ enim ratione, quâ cum Deo agimus citra manifestationem cordis: sic in hac quoque arte agere omnino debemus. Omnes enim eiusdem potestatis capaces sumus, nec alter altero inferior est. Quod verò potestas ista minus procedat, id ab auctore Satana est, qui hoc molitur vnicè, nec quâ sors datâ potestate vtamur ceremoniis non prius adhibitis.

Ceremoniæ addite superstitionem augent

Ceremoniæ Deus repudiat

Homo quisque ita ipse met proximus Deo

Ceremonia desperationi affinis.

Ceremoniæ nullius virtutis sunt.

Quid

Ceremonias cur inuexerit Satanas.

Quid verò sunt tandem ceremoniæ istarum artium? Hypocritica ieiunia, & preces simulatæ. Sicut Pharisæi populi oculos simulatione eludebant: sic Pharisaicum istum ritum hic quoque Diabolus æmulatur & introducit per numeros, per tempora, per abstinentiam, per cõsecrationes & benedictiones, per aquam lustralem, per alia similia. His technis persuasionem hanc Satanas in corda hominum inuexit, vt crederét, eum, qui quicquam a Deo impetraturus sit, Dei obliuisci ipsius, & his omninò ceremonijs vti debere. Sic enim felicem rerum successum sperandum esse. Iam verò quonam loco ista habenda sint, Theologi iudicét. Sicut enim inter sese mutuò agunt homines, suâ potestate abutentes, ita se res cũ ipsis quoque spiritibus habet prædictis.

Ceremoniæ in quibus cõsistãt.

Nolim verò hisce in potestatem Petri durius quicquam dictũ esse. Hoc saltem moneo, vt tranquillum ac pacatum pectus in se quisque alat ac foueat. Cur autem ista talia producam, causa hæc est, quia nimirùm characteres nec verba, nec nomina sunt. Ceremoniales autem cum verbis ac nominibus eosdem confuderunt, vt scilicet respectus ad spiritus fieret: vt sine quorum imploratione res nullius successus futura sit. Hoc idem est, ac si dicerent, nisi Petro blandiaris, de gratia coram Deo actum fore. Cùm verò certum sit, Petrum ac spiritus seruos Dei esse, qui, quodcunque à Deo mandetur, confectum dare cogantur: omni omninò ratione consequitur, si Christus iubeat Petrum soluere, eum ad id compelli faciendum: vt etiam vicissim, si iubeat ipsum ligare. Adeoq; si id faciat: opus hoc ratum est in cœlo ac terra. Tale enim eius officium est: ac ministerium ipsius ad omnes Dei iussus procliue est. Iam, etsi quidem Petrum pro Deo habituri essemus: non tamen ille in hoc nobis assensurus esset, nisi singulariter à Deo prius iubeatur. Sic scitote ergò, ceremonias in solum Petrum intendere. Eædem similiter se etiam habent erga spiritus, eoq; directæ sunt, vt is, cuius est mãdare, obliuione obliteretur, serui verò eius, quorũ ministrare est, in locũ ipsius sufficiantur. Talis ædium gubernatio qualiscunq. est, absente Domino cati cum muribus ludunt, famuli agunt, quid & quantum volupe est. Propter hunc abusum ergò ars ipsa cõtemtui esse minimè debet: sed superstitio in illo est, quod ea seruis impenditur. Ac id quidé vel ex arte ipsa

Tum Petrus, qui spiritus Dei serui.

Ceremoniæ quos spectent.

patet, quæ hoc casu ita lacera est, vt ex se nec iuuare, nec consulere quicquã possit. Oeconomia talis in ædibus omnibus gliscit, si qua fors lõgius abfit Dominus. Serui imperiũ affectantes, cõmmissi cogun tur varia, sua vt temeritaté velent. Hi autem cùm Domini sui potestaté & vires easdé non habeant, & tamen de auxilio implorentur, & vt signa edant, sollicitentur: tũ necesse est varia eos subterfugia & diuerticula quęrere, veluti sunt: tu nõ rectè ieiunasti, aut orasti: tu non rectè confessus es. Hinc tibi illud dãni, &c. Sic ergo sectatores ceremoniarum tractantur, & condiuntur fatuo sale illo, qui ad nihil vtilis est, nisi vt in cœnum proiiciatur.

Iam quia fides seu fiducia in seruos ita operatur, propterea multa cõsequi solét, hoc est, etsi res falsò seruos spectet, multa tamen felices suos successus habét. Fides autem ac potestas cùm in eũ cõiecta sint: qui præstandæ opis mandatũ non habet, ideo Deus æquum iudicem agit, varios adhibens, & multorum rationem habet in suo instrumento, ad multa conniuens, non quidem ad seruum respiciendo, sed ad hominem ipsum. Et hæc causa potissima est, cur præuaricatoris fidem stabiliat Deus. Is enim agens liberum est. Nemo autem in tentationem abeat: nemo aliũde auxilium exspectet. A Deo omnia rogari ac impetrari debent. Is quicquid deinde Diuis suis imperat, hoc fiat & gratũ sit, siue ab hoc, siue illo, siue a spiritu, siue Angelo, siue Diabolo præstetur. Hoc enim modo spiritus etiam iussi sunt, vt docerent & iuuarent: quò nimirũ beneficia ad nos redundarent tam ab inimicis, quã amicis. Id vero naturæ luci manifestatũ est, spiritus scilicet, artes in publicũ dedisse. Re istâ pro cõperta apud omnes habitâ, cœperũt deinde ipsi spiritus inuocari, quasi ex seipsis, nutu proprio, auxilio venirét: nec cogitatũ est, quod mandato diuino coacti talia illi faciat. Tũ & ex institutione ac doctrina magicâ Chaldæorũ, Persarũ, Ægyptiorumq., spirituũ istorum nomina distincta promulgata sunt, quos superstitiosi pro Diuis venerati sunt, & coluerũt. Si quis auté a Diuis multũ exigat, Deo non annuẽte nihil præstare illi possunt. Nam meri serui sunt. Sic ergo asseruatis nominibus, cũ illi opé ferre non possent: homines cũ spiritibus colludere cœperũt, ac ceremonias peculiares in ieiunando, orando, & similibus aliis cõdiderunt: quomodo etiam Salomon speculum, & Moyses librum consecrat omnis

Deus nec ceremoniis interdum conniuens, conniueat.

Spiritus artes promulgarunt.

Diui tenentur Deo imperante.

Salomonis speculum, & Moysis liber consecrati omnium.

 confe-

confecerunt. Quod deinde indies magis magisq; inualuit: cum planè persuasum haberét, se illiusmodi institutis certi quid impetraturos. Nihil tamen aliud cõsecuti sunt, quàm vanas vrticas, & deliramenta alia: qualia seruorum opera omnia sunt, cum quibus Dominus nihil negotij habet. Et sic cognoscite Papas tá inuisibiles, quàm visibiles, qui se Dominos, non seruos venditant, & quanti sacerdotium quodlibet æstimandum sit.

Papæ visibiles & inuisibiles. Potestas manum illis nostra amplius non est.

Iam verò fidei conditio ac natura ista est: vt e manibus emissa, in nostra potestate non sit amplius. Tum accidunt, quę diximus. Sed porrò tamen eius vires recensendæ, eæq; variæ sunt. Dicunt enim homines: Hic benedictionem vulneratiá nouit, vt à nemine cædi ac transfigi possit: Iste per acutú gladium incedere potest: ille à glande sclopetaria se tueri nouit, &c. Hæc iam via vna est. Altera ista est: hic hunc vel illum morbum curare potest cõsecrando, veluti sunt, *inflammationes, arthritides, hæmorrhagia, febres*, &c. sic & tertiò: hic hanc vel illam herbam incantatione cogere potest, vt hoc vel illud faciat: Item, hic amorem conciliare, vel soluere nouit. Quę quomodo sub his quatuor generibus se habeant, deinceps explicabitur. Omnium autem primo tenendum est, in istis improbas multas superstitiones concurrere, à veteribus, ac cumprimis a nebulonibus desperatis assertas & introductas, qui plurima minùs Christiana & religiosa immiscuerunt, nõ quidé sine impulsu ac suggestione ipsius Diaboli, quæ hic non sine offensione recenseri possint. Vnum tamen antiquæ originis est de mõte Veneris vulgo dicto: ex quo huiusmodi characteres se abstulisse gloriati sunt. Quod quidem per omnia falsum non est. Sicut enim in Bructero conuenientes sagæ suos coitus & congressus instituunt, ac a Dæmonibus suas, quas deinde exerceant, artes impetrant, addiscuntq;: sic æque suis viris mons Bructerus proprius est, quem & ipsi Venereú vocát (nec tamen Veneris ille mons est, de quo in ludi illo genere, *Carnuffel* Germanis vocato, species quædam exhibetur) in eo ipsi quoq; similiter conueniút, ac Diabolus specie fœminæ se illis subijcit, eosq; characteres illos, cú huiusmodi ceremonijs vsitatis docet. Hi, quas vires habeant, & vnde emanent, id posterius explicabitur. In hisce autem nemini quicquam fiduciæ ponendum est. Nec enim illius artis hoc fundamentum est,

Fidei genera

Mons Veneris.

Bructerus.

sed indulgentiæ sunt meræ, citra virtutem aut efficaciam omnem quæsitæ. Huiusmodi adulterina & Venerea deliramenta multa a fanaticis & præstigiatoribus euulgata sunt.

Vt vero virtutem hanc expendam & detegam: vtrum quæso putatis vos, suâ omni potestate id cauere & auertere posse Satanam, vt à nemine aut vulnerari, aut transfodi ego possim? Hoc fieri minime potest. Solus ac vnicus Deus hoc potestatis habet. Ea autem Diaboli infirmitas & impotentia est, vt ne quidé fingere ollam possit non frangibilem: ne de homine quid dicam. Quin imò ne vacillantem quidem denté euellere queat: taceo, quod morbum grauiorem curare possit. Sed nec quácúuis herbulá aliá, quá ea est, facere potest, aut ei quid addere vel demere. Sic nec duos homines cõiúngere potest, multo minus eisdem vel amoré, vel odium conciliare. De his quatuor articulis modos quatuor attendite. Eorum primus, ad vulnera & ictus, talis est: qui D. Laurentium seruauit, ne in crate ferrea exureretur: qui D. Ioannem in oleo ab ambustione tutatus est: qui tres pueros ex candente clibano saluos & inadustos extraxit: Is artem hanc nouit, & impertit, quibus fauet. Quæ si impertitur ei, qui characteribus vtitur: tunc indiciú est ac testimonium mutationis ad iudicium extremum Dei: vbi sententiæ diuinæ id erit pronuntiare, quâ causâ superstitionem illorum stabiliuerit & obfirmauerit. Per characteres huiusmodi, morbos curare, quis nisi solus Deus nouit? Is imperare spiritibus potest, vt herbis similes sint, & cum iis similiter agant. Cur autem hoc modo Deus illa permittat, penes ipsius arbitrium id est. Talia ex se præstare, spiritus haudquaquá possunt, siue id Deus permittat, seu iubeat. Si quidem herbas coniurant, aliam ipsis vim non indunt, quam quæ prius inerat. Quæ si pluris maiorisue aliquando efficaciæ sint, quam pro modo naturæ ipsarum: id prioribus articulis imputari debet. Sciendum ergo est, huiusmodi adiectitias virtutes medicamentorum, pro eorum saltem velamento accedere. Atque vi characterum, vel amicitias, vel inimicitias condere, opus imaginationis est. Consarcinata enim ars est: quæ ex artibus omnib. lacinias abripit, & ex illis vnú cétoné cõsuit. Plus, minus eius sit: ex collectaneis dictarú rerú omne nascitur, sicut iste liber tradet. Et hæc fas est recordari vnú quemuis

Transfodi hominé a diabolo non potest. Diaboli infirmitas.

Superstitio varia.

Quid rerum per coniurationem accedat.

Characteristica ars collectanea est.

quemuis antequam à vero principio degeneret, ac in media deficiat, sicut declaratum est.

Spiritus possunt quicquid corpus potest.

Istud quidem, si naturæ potentia ad summum explicari debeat, verissimum est, quod inuisibiles spiritus id omne possint efficere, quod potest corpus visibile. Quod si visibile corpus pro tutelà sui, sibi ipsi loricam aduersus ictus quoscunq; fabricare nouit, sub quà loricà visibile simul & inuisibile corpus tectum lateat: eàdem poscente necessitate inuisibile etiam corpus inuisibilem sibi loricam facere potest, quâ & se simul, ceu inuisibile corpus, & vna secum visibile protegat & tueatur. Hoc enim ex luce naturæ patet. Eodem modo inuisibile quoque corpus visibili suos morbos adimere potest, & alios similes eàdem operà ipsi infligere, vt nimirum propter ista magnalia honor alii maiori adscribatur. Sic enim metitur, vbi satum non est; sic inuenitur, quod non est depositum. Quòd si enim spiritus maligni talem sibi prædam parare queunt: nihil cunctantur. Et vbi istiusmodi hominum leuitatem persentiscunt, illi se tacitè socios ingerũt. Denique, quicquid nobis illi præstant, siue artes doceant, siue auxilium ferant: ea omnia isto loco habete, quasi ex mandato diuino profluant, & nó ex permissione. Ea nimirum tam firma & solida nostra in maiestatem Dei fiducia esse debet: quà ne tantillum quidem in quácunq; ærumnâ desciscere, sed ei perpetuo adhærescere debemus. Cum ergo spiritus hi persæpè Doctores artium sint, qui sese crebro sub specie mandati cuiusdam ingerant, ad docendum res arduas ac subtiles, aut scientias arcanas in omnibus artibus, aut ad conferendum magnam existimationem, copiosam facundiam, & sapientiam profundam: ideo sibi attentè caueant illi, qui cùm in peccatis voluntentur, nihilominus tamen pro genuinis Apostolis haberi volunt. Hi in hanc scholam facile coguntur. At qui spiritum suũ spiritui sancto anteponere audent: horũ studium ac propositum est confringere id, quod confringi ratione nullâ potest. Ex quo contumaciam istorum capitum in suis tuendis deprehendere licet: qui articulos eos condunt, tuentur, & magnifaciunt, quos tamen Apostoli sensu simplici acceperunt & crediderunt: velut sunt Anabaptistæ, Bohemi, & Trinitarii. Et his hactenus dictis, de characteribus quid sentiendum sit, explicasse satis sit: quibus librum quintum finiri commodum visum est.

Fiducia solida in Deum esse debet.

LECTORIS.

E*Tsi quidem, beneuole Lector, sequens hic liber* de Generatione hominis *commodiùs cum libris Philosophicis coniungeretur, quoniam haud quaquam librorum huius primæ partis cæterorum more ac modo de* Origine Morborum *tractat. Ipsum tamen huic operi Paramiro subnectis, ideo non inconsultum visum est, quoniam Philosophici cæteri libri, quibus addi debebat, hoc tempore ad manus non sunt, ac potius desiderantur. Tum & materia ipsa de qua hic tradit auctor, ad rem Medicam principaliter spectat. Explicat enim generationem corporis Physici, quod medicinæ proximum subiectum est.*

Cæterum beneuolus Lector hic iterum monendus est, quod hic quoque liber (sicut primi Paramiri de 5. Entibus, ab auctore absolutus non sit: sed quod is in mediâ paginâ iuxta titulum, De interiori homine, scribere desiuerit: sicut hoc ex ipsius Paracelsi autographo, quod prænominatus D. Ioannes Homelius secundus, Pettauii in Styria Medicus, vna cum Param. de 5. Entibus secum vel dum asseruat. Tum & reliqui tres libri, quorum Paracelsus in præfatione quartà meminit (nempe de hominiformibus creaturis in Elemento aquæ, terra & ignis degentibus) apud hunc inuenti non sunt. Fieríque facile potest, eos secundum dispositionem ac partitionem hanc ab ipso auctore nunquam conscriptos esse. Quia verò alias priuatum Philosophicum librum, de Nymphis Pygmæis, Salamandris, &c. congessit & edidit: diligens Lector, quod hic desideratur, ex ipso sarcire potest, & hæc æqui bonique consulere.

LIBER DE GENERATIONE RERVM SENSIBILIVM IN RATIONE: THEOPHRASTI PARACELSI GERMANI.

PRIMVS LIBER PRAEFATIONVM THEOPHRASTI IN LIBRVM GERMANI.

PRÆFATIO THEOPHRASTI PRIMA.

CONSIDERANDVM *nobis sedulo ante omnia est, quæ commentaria & consarcinati libri Philosophici eorum, qui se Deos mundanos profitentur, in propatulo sint: & quidnam obiectionis ex illis contra sequentem nostrum textum moueri & importari queat. Quanquam enim illi nobis valde ridiculi obueniant, nosque eos non nisi cum diludio acceptemus: nihilominus tamen, quia illi & maximo labore congesti sunt, & ex iudicio acri enati, placet nobis eosdem considerationi nostræ subiicere, ac auctoribus ipsis ex debito respondere. Primùm autem nos mouet iusta compellatio nostrorum in Philosophiâ antecessorum qui operosis laboribus Generationem hominis descripserunt. Quibus etsi quidem Natura lux nihil denegauit: illis tamen eadem nihil quoque largita videtur. Quicquid enim tradiderunt, id non (vt nostra Philosophia, ex luce rationis enatum est: sed ex argutiis potius interioris sensus eius, quem ex nobis ipsis concepimus. Quibus pro responsione hoc reddimus, ipsos ex suo tantum cerebro scripsisse, & non ex experientiâ, aut oculari cognitione. Sola enim experientia & scientia digna est, quæ quid in lucem proferas, non vero autodoxia, & experientia præsumta. Acutus phantastes Aristoteles de Generatione monumenta non pauca post se reliquit. Is tamen & in ipsâ naturâ misere seductus & Philosophiæ naturalis mire ignarus exstitit. Acutus tamen in opinionibus erroneis, & contra naturæ impengentibus idem ipse fuit, & momentis admodum probabilibus suam sententiam stabiliuit, eamque rationibus prudentibus confirmauit, ac sententiis artificiosis & iucundis illustrauit. Quæ tamē si omnia ita sese pracise in naturâ haberent quemadmodum blanda eius verba supponunt: quis clariorē vnquam in naturâ lucē desideraret? sic & cæteri illius asseclæ interpretes & discipuli eidem acumini ac subtilitati studuerunt, vt multis ambagibus, ac artificiosis ingeniosisque argumentis suas opiniones munirent & stabilirent: Quæ tamen omnia in fundamento naturæ nil nisi fumus sunt, ac flos contritus & flaccidus. Nobis autem ita persuasum est, præter beatitudinem æternam hominis nihil vspiam nobilius, aut præstabilius exstare, quàm naturam cognouisse, ac ab illâ vt a magistrâ ipsâ fundamentum omne Philosophiæ didicisse. Hoc vt statuimus sic contra damnamus argutias ingeniosas quæ se Philosophiam iactant: nec tamē quicquam aliud, quam opinio speciosa, & suis quasi floribus picta & exornata est. Auicenna quidem (cuius nomine omnes Medicos comprehendimus) cum asseclis, ac tam antecessoribus, quam successoribus suis doctrinam admodum speciosam de semine humano, & eius generatione proponit. Et licet vnâ operâ strenue omnes desudarint, vt de generatione hominis digna & ardua quædam promulgarent: omnis tamen eorum Philosophia Medicos illos redolet, qui ex verâ Philosophia prognati non sunt. Philosophia enim boni & generosi Medici genitrix est. Ipsis tamen hoc adhæret assiduo, vt Medici existant, fundamento eo carentes, ex quo Medicus exstruitur. Ideo etiam, vt vere loquamur, finem quidem habent, sed non principium. Ac quicquid materiale non est, materiale constituūt: ac pro modo finis principiū etiam iudicarī sumuntque, omnemque naturæ culpam impingunt, si quid minus recte intellexerint. Sed cur nos istiusmodi vacillantium virorum commenta nimiopere torqueant? Qui etsi ex fonte quidem Philosophiæ non scaturierint: tamen indiscreto iudicio in naturam omnia contorserunt. Vt vero eorum, qui tam viui, quam mortui contra nos depugnant, fundamenta attingamus: sciendum primo est de Astronomis, quod picturis ac figuris regulisque ac canonibus admodum efficacibus nos impetere videantur. Quæ tamen omnia nos ceu obiter afflantem auram excipiemus, quæ tandem per sese euanescat. Quod enim ipsi maximi æstimant: id nos pretii nullius esse censemus, dum scilicet recordamur, eos pro opinione sua plausibili saltem describere quomodo Planetæ ac astra liberos gignant formentque. Dicunt enim nonnulli, astra illis naturam, complexionem & virtutes conferre. Quorū ineptias cur nobis dispiciendas sumamus,*

Prisci reprehenduntur.

Sine experientia nihil dignū luce. Aristoteles taxatur.

Beatitudo æterna summum bonum, ab hac secūda cognitio naturæ. Auicenna.

Philosophia mater Medicorū.

Medici reprehenduntur.

cum nullius adeò momenti sint: Non nostra autem, sed vestra gratia hoc strictim potissimum affirmamus, nec Planetarum, nec Astrorum vllam vspiam cooperationem in hoc casu esse. Cuius demonstratio post in suis capitulis deprometur: cum certum sit, ipsos huic nostræ præsenti præfationi minime acquieturos esse. In textu ipso tamen, quod desiderant, inuenient, quo se exsatient. Nihil nos etiam angent, siue pro siue contra nos faciant, doctrinæ, scripta ac monumenta vicariorum diuorum. Nec enim vnquàm Aristotelicis subtilitatibus tantum nos attribuimus, quin duplo plus horum hominum argutiis speciosis attribuamus. Et tamen honorem sapientiæ illorum, non Diis, aut luci naturæ acceptum ferimus, sed vtilitati priuatæ ac spiritibus erroneis, apud quos dubitatio & ambiguitas, minimè vero sobria Philosophia diuertere solet. Nobis interim hæc præfatio parte aliquâ excusationi sit, vsque dum textum ipsum aggrediamur.

Astra nihil p[...] sunt in generatione hominum.

PRÆFATIO ALTERA.

IAM si textum ipsum de Generatione hominis exordiri velimus principio hypothesis quædam præstituenda nobis est, ex quâ argumenta tractatus nostri deducantur. Fundamentum autem in eo ponemus, quod, quæ videmus, eadem quoque docere ac demonstrare possimus: In generatione autem hominis duo nobis occurrunt præcipuè, quæ in cæteris generationibus omnibus non animaduertuntur. Quodcunque enim hic sensibus apparet, saltem mas est ac fœmina. Ex pari hoc, fœtus generatio perficitur, eandem & æquiformem cum generantibus parentibus similitudinem referentis. Isthoc iam in præfatione posito mittentes obiectionem excutiemus de illis, qui secundum formam nobis similes non nascuntur, vt sunt Monoculi, Cyclopes, & similes alii. Multiplex hæc & diuersa generatio ansam nobis ministrat, vt philosophando opinari possimus, non omnes in vniuersum homines secundum omnigenas formas, ex vno parente ac progenitore descendere, sed potius ex pluribus. Vt, exempli gratia: Qui bipedes sunt ex priuato suo: ex priuato alio Cyclopes: ac ex alio iterum monoculi gignantur. Sine risu dimitti non possunt, qui dicant, tot homines, tàm variformes, ex incubatione, aut matris aspectu editos esse. Nam fortassis proludicris ista prodita sunt, quibus homines in risum agantur. Aliàs si serio talia acceptemus, sine probatione certa illis astipulari minime possumus. Nobis tamen Philosophia hoc certum facit, si mater fœtum suum per aspectum secundum formam ita mutet, vt nec patri, nec matri similis sit, quòd tunc fructus iste sterilis maneat, & formam hanc primus simul & vltimus acceperit. Sed & hoc hic missum facientes, præfationem nostram tali sententia terminamus, quòd omnino aliud quid sit, à quo forma vnaqualibet nascatur, & non omnia ab vno prodeant. Præter enim naturæ legem hoc est, ex Cyclope mare ac fœmina monoculum nasci: & vicissim ex monoculo mare & fœmina cyclopem progigni. Idem iudicium de cæteris quoque formis sit, quarum notæ simul & ignotæ in natura variæ exsistant. Multò id quidem dictu probabilius esset, feros & agrestes homines ex bipedibus hominibus ortu prodiisse, & à patre tali natos esse, quam quod in argumento præmisso propositum erat. Et licet feri quidem homines brutorum instar ratione priuati sint: id tamen euincit aliud, quàm quod à peculiari parente nati sint: non verò hominibus descenderint. Quæ si se hoc pacto habent: similiter se cætera quoque creaturæ omnino habebunt. Quod si obiiciatur æternum, quod in formatis cæteris inest, à quo etiam homines nominantur: illud eius momenti non est, vt obtineat, ab vno parente homines vniuersos prodiisse licet ab vno Deo, qui animam in omnibus infundit. Deus ille, qui æternum & dat, & dedit, & quem Philosophia agnoscit; tàm varias formas ac multiplices homines nasci non sinit ex parente vno, sed pluribus: nec præter naturam monstrosum quid & inhumanum ordinauit. Omnibus quidem simile æternum contulit, sed non similem formam indidit: quin imo mira varietate diuersos à parentibus produxit. Quanquàm & hoc in præsenti præfatione recenseri dignum videatur quisnam primus bipedum pater exstiterit, si retro ad principium numerando recurratur. Id tamen Philosophicum minimè est, sed quoddam ludicrum iocosum. Nam quum primum patrem comprehenderimus illum, à quo omnes homines prognati sunt: in illa meta illico nobis subsistendum est. Quæ enim nobis Philosophia explicaret, quo is modo natus esset? Deus enim ipsum creauit. Quo etiam concludimus, non scripturam aut literam consulentes, vndenam Deus ipsum crearit: sed hoc omnino persuasum habentes ista talia omnibus abscondita esse. De qua materia, si quidem aliquid certi traditū prostaret, ac sciri posset: verendum tamen est, quenquam intelligere quidnam gleba vel argilla, ac qualis, aut vbi ea sit. In parabolis id ergo relinquemus, & profundius nihil de eo scrutabimur: hos vero qui hanc parabolam pro tali non agnoscunt, & eam à se intelligi vel exponē posse putant, accomparamus illis, qui intellectum tintinnabulis sibi coëmunt.

Bipedes, Cyclopes, monoculi, ab vno patre.

Formæ ab omnes ab vno.

Dei æquta ordinatio.

N 3 PRÆFATIO

PRÆFATIO TERTIA.

ISTIVSMODI ergò sermone omisso, in expendendo proposito nostro pergemus. Vbi percensebimus, quo modo ortus liberorum à Deo constitutus ac ordinatus sit. De bipedibus ergo exemplum sumemus patrem ac matrem, ac in illo de causa philosophabimur, cur duobus, & non vno, non tribus ad fœtus vnius constitutionem opus sit. Hoc argumentum in præfatione hac quiescere sinemus. Verumtamen quemadmodum bipedum hominum generatio in nobis est: sic in cæteris quoque sectis omnibus, secundum formas omnes. Et licet sectæ in forma multæ ac variæ quidem sint: inter nos omnes tamen non aliud, quàm forma diuisa est, non natura ipsa. Quare bono iure sub generatione nostra, illorum omnium generationem comprehendimus. Vnica enim saltem natura reperitur, sed eadem tamē in variis formis abscōdita. In interiore autem homine omnia sita sunt, & non in eius specie aut forma exteriori: Philosophia etenim est scrutari Microcosmum, hoc est, interiorem hominem; non qualis foris in conspectu is est: cuius dilucidior declaratio alio loco instituetur. Cur autem bipedem hominem pro exemplo ponamus, causa non est, quia vel nos tales sumus, vel talis noster sanguis reperiatur, vel res ista nobis præ aliis notior sit, vel genus hoc maximam, eamque potissimam cogniti orbis partem occupet. Harum, inquam, causarum nulla est. Sed caussa præcipua illa est, quod nos ipsos merito cæteris digniores censemus, quia Christus ipse sectæ nostræ fuit, nostrámque formam assumsit: cui cum optio ac arbitrium liberum esset quiduis eligendi, aut formam etiam peculiarem induendi: tamen, etiam citra semen humanum, formam nostrā assumere voluit. Vnde opinari licet, sectas cæteras secundum formas suas non æque perfectas existere, sed aliquid omnino defectus & ludicri in illis delitescere. In forma autem bipedum nihil deficit: sed ex ipsa potius arguitur, sectam Christi omnium perfectissimam & absolutissimam esse, næuo omni carentem, sectisque cæteris omnibus digniorem, quæ nimirum ad hunc perfectionis & integritatis gradum minime euectæ sunt. Et quanquam monoculis in visu nihil desit, nec quicquam in cursu cyclopibus deficiat, sed perfecti ipsi satis ad suos vsus sint, & forma ista contenti viuant: colligi tamen non inique possit, hanc formæ diuersitatem ipsis inditā esse, ad illustrandā clarius bipedū formæ dignitatē, & nobilitatē quæ sine hac fors minus & obscurius pateret: nec datam illam ipsis esse propter peculiarem animam. Interiora siquidem natura, & quod in natura ipsa vita est, id idem in omnibus formis existit, non imbecillius, non fortius, sed sola forma differens. Id, quod grauius nos non sollicitat. Propterea etiam secundum æternum, & animam rationalem, ipsamque naturæ lucem, eosdem nobiscum, eodem censu æstimamus, nec quicquam contradicimus. Nos tamen Philosophia non fert, quin cogat pronuntiare illorum exortus modum trutinantes, quod ipsi monstra, & quædam quasi prodigia creationis existant: vt nimirum, quicquid in natura probe cesserit, bipes euaserit: & quod male cesserit, monstrosum euaserit, & vel prædictam formam, vel alias quascunque induerit. Sicut enim in naturalibus operationibus subinde multa eueniunt, quæ à naturali modo ac forma deficiunt: sic etiam pro nutu Dei in creatione hominum huiusmodi monstra quoque oriri & concurrere possunt, ita, vt non omnia ac vniuersa sub vnius perfecti hominis specie contineantur. Si ergo illos secundum huiusmodi formā quidem, non tamen secundum æternum, monstra pronuntiamus. Ideo liberos quoq; sibi similes gignunt, quod formā talem in creatione mancam ac vitiosam acceperunt. Ac quales in creatione constituti fuerunt, tales perpetuò manent, vsque dum creaturæ vniuersæ iterùm aboleantur. Quicquid vero in ipsa natura monstrose fit, ac degenerat, hoc nihil gignit, hoc nihil propagat. Contra verò id, quod in creatione monstrosum sit. Est enim illud secundum formam ac naturam suam perfectum & habile, ad sibi simile generandum & propagandum.

Bipedes cæteris præstantiores.

Vita vel forma interior in omnibus eadem.

Quæ quidem homines non bipes: monstrum est.

PRÆFATIO QVARTA.

SED vt in textu præsenti immorantes, propositum nostrum longiùs non producamus, præfationibus tandem colophonem addemus, præsupponendo vobis perfectionem generationis omnium hominum, nullo genere excepto. Ad hoc commodius stabiliendū, describemus ortum ac generationem eorum vniuersorum, in se qui æternum habent. Nec de his trademus alio modo, quàm fecimus in discrimine formarum excutiendo: vbi veritatem super creatione monstrosa terminauimus. Hic vero de omnium sectarum, seu generum interiore natura, quæ vbique similis est, vnaque, textum nostrum producemus. Pro introitu vero libri nostri id commemorabimus, quod in ipso libro deinde pianius sinitur: nempe quod nos prædicti non soli simus, qui mundum vniuersum occupemus

pemus: sed affirmamus, quod mundus hic noster, saltem pars quarta mundi vniuersi exsistat. Non verò, quòd mundus triplo maior sit, quam à nobis cognoscatur: sed quod in cognito nobis mundo hoc, tres adhuc partes supersint, quas nos non inhabitamus: Hoc ut clarius intelligatur, ita explicabimus. Statuimus, in aquâ mundum esse, & in eo habitare homines ipsos quoque æterni participes, & nobiscum similiter, forma ac natura variisque speciebus omninò coornatos & dotatos, sicut de quartæ nostri mundi partis hominibus commemoramus. Cum ergo sciamus, in aqua quoque mundum aliquem esse: id nobis causæ & incitamento erit, vt de eorum ortu & generatione peculiarem librum, hunc consequentem, condere aggressuri simus; nimirum de altera parte mundi. Eadem nobis etiam causa erit scribendi libri tertij. Deprehendimus enim residuam mundi partem aliam, nimirum terrã: cuius habitatores describendo, librum tertium consummabimus. Hoc finito, ad quartum properabimus. & natales seu generationem hominum Vulcaniorum, mundi partem quartam incolentium, & sub elemento ignis agentium vobis expediemus. Hoc modo intelligendi sumus, partes mundi quatuor ponentes, ex quibus mundus vnus constituatur. Nec patiemur nobis excuti hanc Philosophiã, quæ talia docet ac commonstrat. Nihil tamen mouebimur strepitu eorum, qui ex terrena natura animatorũ conditiones pensitantes, tres reliquas mundi partes reiiciunt. Quas enim ipsi imaginationes concipiunt, momenti haud magni sunt: sed pleraque inanes & nihili. Alacres ergo & læti textum nostrum continuabimus, sana scilicet nostræ Philosophiæ ductu, & verborum ipsius Christi assensu, quæ pro nobis, vt dicetur, faciunt, & Philosophiam nostram valide stabiliunt. Auspicio ergo veracissimi testimonij Christi, & experientia Philosophica, textum nostrorũ librorum secundum quatuor generationes quatuor mundi partium iam tempestiue exordiemur. Primus autem tradet de nostro mundo, & eius indigenis, nimirũ aereis. Secundus de Nymphis, aqueis. Tertius de pygmæis, montanis. Quartus de Vulcanis, in igne degentibus. Ita concludimus generationes omniũ hominum, in quibus æternũ, hoc est, anima habitat, quæ bonum summum est, & beatitudo extrema, & vltima merces: cuius vnicus redemptor est Christus. Deus ac Dominus Christus Iesus, natus ex Maria virgine, quæ eadem fuit ante partum, & deinceps est, immaculata per omnẽ æternitatem in sancta Trinitate sine fine.

Mundi quatuor pro numero quatuor Elementorum. Homines quatuor genera.

S. Maria Christi mater Trinitati ancilla.

Finis quatuor Præfationum.

DEINCEPS SEQVITVR
TEXTVS LIBRI PRIMI THEOPHRASTI.

TRACTATVS PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Creaturarum duo ordines.

IN exordio nostri textus sermonem generalem facimus de omnibus creaturis, vt nostri propositi intellectus certior & proclitior sit. Generationem autem creatarum rerum vniuersarum duobus modis partimur. Vnus eorum est creatorum, quæ suæ multiplicationis semen sibi implantatum, ac in ipsam naturam ita insertum habent; vt natura ac semen res indiuisibilis existat; ita inuicem confusa & permixta, vt alterum sine alterius abolitione separari minime queat. Tales sunt insensilia, crescentia, vt *plantæ herbæ, lapides, metalla*, & cæteræ animâ sentiente orbæ: quemadmodum de ipsarum generatione planiùs docebitur. Alter est modus, quod nonnullæ creaturæ sint, nimirum sensibiles, quæ in sese semen nullum conditum habent, quod ex naturâ ipsorum oriatur, sed sine omni plane semine viuant existántque: veluti sunt homines & pecora. Nullus in se vir, nulla in se fœmina semen continet, quod ex naturâ ipsorum gignatur aut promanet, sicut de rebus insensibilibus commemoratum est. Eadem etiam pecorum ratio est. Sed nos de pecoribus silentes, tractationem tantum generationis humanę continuabimus. De quâ ita proponimus: quod omnes in vniuersũ res sensibiles, seu sentientes, in sese, & ex sese ipsis semen nullum habeant. Vnde fundamen-

Sensibiles creaturæ ex sua natura semen non habent.

tum huius capitis intelligere debetis, quod hoc vnum docet, semen nimirùm ipsi homini non ex ipsâ natura succresscere aut promi, nec naturam ad eliciendũ & generandum semen quicquã conferre, nec hominem etiam quoad semen quicquam stimulare. Sic ergò in homine sola inest natura, citra semen, & citra mixtionem naturæ & seminis, velut id de insensibus rebus intelligitur, in quibus vtrumque mixtum inest, non itidem verò etiam in homine. Vndè colligere debetis, quòd in creatura non sentiente, res quælibet per se matrix sit, etiam sine viro, & quod inter illas virile censetur, id ipsũ per se quoque solũ matrix existat. Nam semen quoque fert. In homine autem res secus se habet. Is enim, qui vir est, semen in se non continet ad genus suum propagandum. Ita etiam non fœmina. Sic ergò sine semine sunt & in naturâ liberâ constituti, cui nulla conditio seminalis implantata est. Hoc ergò intellectu, res insensibiles quælibet, *Matrix* sunt: contrà autem res sentientes. Sic ergò homo liber consistit, absque congenito semine, nec permixtionem cum plantis similem ac congenerem habet.

Nec vir, nec fœmina in sua natura semen habent.

CAP. II.

DEmonstrato nunc & confecto eo, quòd homo in se semen non contineat, ex naturâ eius procedens: id iam exemplo adducto illustrandum est, tali nimirùm. Compertum vobis omnibus est, quòd nemo vestrum quicquam ex naturâ ipsâ gignat: sed quod ab omni semine liberi & vacui sitis, meri ac puri in naturâ, ex quâ lucem ipsius naturæ hausistis. Vbi autem semen inest in naturâ, ibi lux naturæ non splendet, sed mortua est. Cuius hoc documentum sumite. Scitum vobis est, hominem semen ferentem ratione nullâ vti, non etiam secundùm rationem viuere, sed in meris voluptatib. ac phantasmatis Venereis consumi. Cur autem hic de homine semen ferente loquamur, cum tamen paulo ante de liberâ naturâ tradiderimus; huius rationem vobis in sequente capite reddemus. Ad textum autem priorem hoc attendite: Deum nempè hominem adeò sublimé, arduum ac strenuum condidisse, vt ipsum solum in naturæ luce liberum versari ac degere omnino voluerit. Vnde citra omnem contradictioné liberè philosophari possumus, necesse esse, vnumquemque Philosophum diuinum simul & naturalé, in lucè naturæ viuere, & haudquaquam in semine, quod ALLARA est. Ac, vt, quod res ipsa est ex fundamento vobis edisseramus, scitote, Deum rerum omnium creatorem solum hominem in naturæ lucem constituisse, vt is liber ac solutus esset. Hàc de causâ semen ex naturâ eius abstulit, nec id illi implantauit, nimirùm propter æternum, quod in ipso viget. Purum enim Deus hominem poscit, non alteratum: qualem tamen semen reddit, si in naturâ inhæreat. Huius hanc clausulam animaduertite. Creauit Deus virum & fœminá, nullique semen indidit, ne qua fors per libidinem extra naturæ lucem eiicerentur. Pro generis tamen propagatione, liberũ ipsis arbitrium impertiuit, & simul semé etiã illis dedit, vt gignere vel velint vel nolint. Semen autem in phantasiam eorum ingessit originaliter, materialiter, secundum omnes suas conditiones, hoc pacto. Si gignere appetit vir, tunc speculatio eius libidinem illi suscitat. Libido autem ipsi semen gignit: sicut deinceps hoc planius demonstrabitur. Sic ergo semé à Deo in speculationé inditũ est. Speculationi autẽ liberum arbitrium collatũ est, libidinem vel suscitandi, vel sopiendi. Et hæc non natura eius molitur: sed tantum obiectum. Obiectum enim est, si vir fœminam conspiciat. Sed penes ipsum tamen hoc quoque est, an velit, vel nolit obsequi illi, quod rationi eius implantatum est, quidnam obiectum in se habeat. Largitus enim est Deus homini rationem, vt sciat, qualis libido sit. Hanc tamen ipse potest vel temnere, vel appetere, vel exercere, vel omittere, & rationi vel imperare, vel succumbere. Ideoq; Deus etiam homini semé in imaginationem inseruit, in quâ omnis intellectus situs est, & cognitio obiecti eius, quod speculationem incendit ac titillat. Quorum si huic non astipulatur, semen nullũ ei inest, sed sola lux naturæ.

Vbi semẽ adest, ibi lumẽ naturæ deest.

Homo cur à Deo cõditus.

Homo cur à Deo semine spoliatus.

Phantasia origo seminis humani.

Liberũ arbitriũ quo homini cõcessum. Obiectũ quid.

CAP. III.

DE viro quod diximus, fœminæ quoque competit. Virum ea si videt suum obiectum tuetur. Speculatio ergò iam sequitur quidnam vir sit? & ratio, seu intellectus verò est, à Deo datus. Iam verò penes ipsam est, se aut libidinosam exercere, aut minimè. Si in libidinem consentit: fœta semine est. Sin minùs, nec semen habet, in libidinem fertur. Sic ergò in assensũ hominis Deus semen

Semen vt fiat in viroque fœmina.

semen implantauit: assensum autem in voluntatem eius constituit, vt vtrum velit, possit. Impendente autem assensu, necesse est, is vt vtriusque sit, viri scilicet, & fœminę. Sic ergò assensus volũtatis vtriusq; opus perficit. Talis est mod' generationis seminis, quod nec videtur a quoquã nec videri potest. Quę causa ergò est, quòd cœci isti Medici integra capitula de spermate tradant: quod verò sperma semen esset, quod tamen haudquaquam est: Quin & artis suæ ope, recepta & iuscula varia conficiunt, per quæ fœminas prolificas reddere audent: cum tamen id ipsorum arti omnino impossibile sit. Semen enim non materiale est, sed speculatiuum. Ipsi autem sperma augent, cum tamen sperma egestio humoris sit, non sanguinis, sicut suo loco de spermate definiemus, non quod de semine, sed veluti de excremento naturæ, in quo nullum semen continetur. Quòd verò illud cũ delectatione ac proritu eiaculetur, causa hæc est, quod voluptatis sensus aperiat venas illius egestionis, quæ vi caloris ab imaginationis impetu concitati protruditur. Huiusmodi deliramenta cùm multã ediderint: ea cum cæteris ipsorum errorib. transeant. Hoc tamen citra diludium transiliendum non est, quod Anatomici Medici profitẽtur, sperma semen esse, ac seriò defendunt, illud à natura progigni: adeòq; se homines & faciunt, & dicunt, cùm tamen se Deos facere deberent. Interim tamẽ ne Deitas ipsorum propter visum libidinis suspecta fiat, è cathedris suis declamitant, hominem humano more agere debere. Hæc sententia valde titillat superciliosum illum Aristotelem, dum inquit, Naturæ suas egestiones omninò deberi. Quod ipsum Aristoteli quidem largimur: non æquè tamen etiam hoc semen ex naturà promanare, sicut Satanici scortatores hoc scuto suam malitiam & libidinem tuentur. Et hoc non possumus non admirari in magno illo Deo *Tibullo*, qui cum ipsá naturæ lucem in suis fatellanis puram & impollutam esse poscat, ipsis huiusmodi effugia fœda indulgeat, & tamen alias in vnã puritatis laude [illegible] [illegible] solos puros, Prophetas cõstituat, eosq; solos suã gratiã & clementia dignetur. Forsan ipse domi nunquam est, aut dormitat, famulis ad libidinem suam omnia torquentibus. Sed quid hic Deos istos ac Medicos perstringimus? cum tamen nec ipsi Philosophiæ vllius gnari sint; nec inceptus à nobis labor ad metam iustam perductus sit. Ad generationem hominis itaque reuertentes, pro exordii modo textum nostrum continuabimus.

Semen humanũ nulli vi sum. Medic sperma. (margin: Semen humanũ nulli visum. Medici sperma semen putant.)

Semen quale? Aliud semen: aliud sperma. (margin)

Tibullũ. (margin)

CAP. IV.

SIcut hactenùs confecimus, semen in imaginatione hominis positum esse, & consilium siue assensum genitorem seu parentem esse seminis: nec tamen hominem vnum & solum ad semen sufficere, sed opus habere etiam obiecto alio, hoc est, vnum hominem seminis saltem dimidii rationem habere: ideò iam deinceps aliquantò planiùs faciemus, cur Deus hominem semen saltem dimidium, constituerit. Causam hanc ponimus, quia solum obiectum id operatur, quale nimirum vir est erga fœminam, & hæc vicissim erga illum. Cur vero obiectum viri in fœminam, & fœminæ in virum collocàrit, hæc ratio est. Etsi ille quidem per obiectum matrix fiat seminis: tamen vt operetur illud, vel annuere, vel abnuere idẽ potest. Sic si ex præcipitata phantasia fors in semen ferretur: si non assentiretur, tunc semen periret & moreretur. Nam vnà cum phantasiã aboletur. Per eã vt emergit: sic cum eã interit. Si verò ipsamet matrix plenæ generationis existeret, sicut constituere diuina ordinatio facile potuisset: tum ex necessitate suã cresceret illud. Sed isto nos grauare noluit. Virum enim Deus virum constituit, & fœminam fœminam, fecitque, vt vterque essent homo vnus: id quod longius hic disquiri non opus est. Nec eos arborum similes esse voluit, in quib. vir & fœmina permiscentur ac vnum sunt. Nam sensibile vnum, sensibile aduersum aliud requirit. Istum autem sermonem quorsum proferimus? Nam Deus non vnumquemlibet hominem sui generis propagatore esse vult: sed alios sine semine, alios cum semine fecit, idque modis variis. Ideoq; obiectum in fœminam collocauit, quod quiuis vel appetere, vel respuere possit. Mauult enim Deus naturæ lucem purã, quam contaminatam existere. In purà enim spiritus viui: in impurà spiritus fatui & surdi versantur. Atque hisce dictis exordium de semine finitum volumus, vbi docuimus, quænam matrix seminis sit, & quomodo id generetur. Vbi sedulò, ad ingens discrimen, & causam illam arduam attendere debetis, cur Deus hoc modo semen in voluntatem hominis

Ad semẽ humanã generandum quę necessaria. (margin)

Semẽ cur dimidiatum. (margin)

Nõ omnes ad propagandũ nati. (margin)

hominis depositum ac conditum voluerit. Quicquid eligit, id facit respectu seminis. Quod si tàm Theologum, quam Philosophum agerem: scribis sanè nostris ac ducibus volumina multa illineremus, vt tandem ex ipso fundaméto (quod hactenus nondum attigerunt) Christum ad-

Christus solus finis Philosophię

discerent & intelligerent, qui Philosophię cuiusuis finis ac terminus esse debet. Is pura pectora diligit, non contaminata: lucem vult, non tenebras, hominem liberum poscit, non oneratum ac oppressum: solutum eum flagitat, non vinctum & catenatum. Hoc querimur, nos quidem Theologiæ nondum sufficere. Speramus tamen vicissim, à Philosophiâ nihil nobis denegatum iri.

TRACTATVS SECVNDVS.

CAP. I.

EX prioribus capitulis nostris colligere potestis & recordari, præmonitos vos esse, vt sciatis, rationem seminis: hoc est, ipsum semen, & rationem naturæ, iuncta in homine creata non esse: sed naturam constitutam esse seorsim. Deinde rationem seminis, hoc est, speculationem ex obiectu suo enasci, sicut Deus ista ordinauit: Naturam nimirùm ad vitam corporis humani: obiectum autem ad semen: vtrumque verò ad seipsum seorsim. Hàc ratione, quicquid obiectum aliquod habet, ad semen concitans: id implantatum, aut inhabitans semen non habet. Quanquàm maioris intelligentiæ gratiâ conueniret hic brutas quoque pecudes introducere, quæ obiectũ suum intelligunt, & naturam eius norunt. Sic enim congenita speculatio, quæ in pecudibus est, operationem illam causatur, & semen suscitat, & non ipsarum natura. Id Deus ipsis similiter in obiectum deposuit. Ratio tamen spiritus in solo homine viget, & in alio nullo. De homine ergò dicere incipiemus, quomodo is generetur: & de materiâ disseremus, ex quâ fiat: tandem etiam de eius formatione & incremento. Ad textum ergo capitulorum sequentium attendite.

CAP. II.

ITa se ergò habet textus generationis hominis, ex ordine. Deus homini materiam seminis in voluntatem collocauit, quam ex obiecto suo sumit. Si ergò homo obiecto assentit, & voluntatem in speculatione compleuit: tunc à specu-

Seminis materia in voluntate.

latione liquor vitæ accenditur, & semen fit hominis alterius: Sic se res habet in viro: sic in fœmina. Liquor ipse alias liquor manet, nec semen fit. Semen autem deinde ideo fit, quod per vniuersũ corpus distributum & diiectum existit. Similiter etiam omnis natura, proprietas, conditio, ac species membrorum, est spiritus in ipso. Et quemadmodum corpus in suà formatione consistit: sic liquor quoq; vitæ. Nec liquor vitæ aliud est, quam homo abscóditus: visibile enim est id, quod ipsum abscondit. Liquor autem vitæ in homine nulli rei conferri potest aptiùs, quàm vmbræ in pariete. Ea ab homine proiicitur, & pro eius mensura formatur. Tàlis etiam liquor. Is microcosmus est, est vmbra interior: Suam tamen is secum substantiam habet, & suam tangibilitaté, & sensibilitatem, & omnium totius corporis membrorum ideam, substantiam, ac naturam, omniumque est nobilissimũ eorum, quæcunque in corpore humano exsistunt. Et licèt quidem animam non habeat, vitamque à corpore mutuetur, nec eam ex seipso habeat: tamen homo is alter est. Quemadmodum enim quis se in speculo contuetur: sic natura se contemplatur in ipso: & sic est in homine, sine damno & detrimento corporis.

Liquor vitæ est homo tot', mébrorum omniũ ideam habens.

Liquoris vitæ dignitas.

CAP. III.

QVòd si ergò voluntas hominis in obiectum id consentit, tunc liquor iste semen fit. Quemadmodum calor solis lignum accendit, aut alius ignis lignum aliud, propter ingentem calorem, qui lignum attingit, licèt flamma cousq; non exeratur: sic obiectum quoque alterum microcosmum accendit, vt semen ex eo fiat, sicut ex ligno ignis. Semen, quod hoc modo gignitur, *vt dictum est*, in suis locis ac sedibus quietum iacet, quemadmodũ liquoris in corpore sedes sunt: manus nimirum in manibus, pedes in pedibus, cor in corde, cerebrum in cerebro, & sic consequenter. Nec locus peculiaris vllus est, in quem semen cadat, & ibi quiescat: sed in suis receptaculis aestuatur, in quibus ipsius liquor ac materia continetur. A liquore vitę autem separatur, sicut spuma à iusculo, & musto. Hæc cum se ita habeant, scitote, quandiu succinum hoc semen ad se non allicit, tandiu nihil efficitur in homine isto respectu seminis sui. Vobis autem ea forsan cogitatio obuersari potest, quod semé illud genitum in vasa spermaticà secedat,

Modus generãdi hominis.

Succinũ corporis se non allicit.

Semẽ nõ in vasa spermatica secedit.

(da

(de quibus fatui illi Medici blaterant) & ex his iterum stimulatu proprio eiciatur & profundatur. Et hoc mendacium omnium putidissimum est, quo illi & bona sua augere, & iactantiam suam prodere, & hominibus illudere solent.

CAP. IV.

Sperma egestio talis est.

PErgamus autem in contextu. Sperma, quod ex vasis spermaticis profunditur, egestio est liquoris illius vitæ, qui depuratur & secedit, quemadmodum stercora à cibo segregantur. Sic ergò sperma depurationem nullam habet aliam quam quæ per obiecti accensionem, fit. Accensione factà, egestionem in vasa spermatica conicit liquor, & semen in seipso retinet. Semen autem, ex qua homo nascitur, in liquore remanet, nec in sperma abit. Hoc autem loco argumentũ quoddam discutiemus, quod nobis a cœcutientibus illis Medicis ac Philosophorum veterum nonnullis, cum ipsis facientium obiici possit, tale scilicet: *Nobis certa experientia constat, ex spermate imaginem hominis generari. Id autem non sufficit ad hominem, sed tantum ad similitudinem. Quanquàm id non iaceat eo loco, vbi iacere debet, prout nostri aduersarij loquuntur, putantes, inde hominem fieri posse, & omnino fieri: vbi hallucinantur. Cogitatus enim ipsorum ac ars magis ad pecuniam, quam veritatem intenta est.* Sed solutionem huius argumenti talem habete. Sperma è liquore vitæ egestio talis est, vt potestatẽ habeat, in digestione formationem etiã assumendi, quam liquor continet in suâ naturâ. Liquor enim vitæ forma est corporis. Sic ergo eandem formam sperma quoque in se retinet, potestatemque habet formandi, instar liquoris. Rem tamẽ ipsam ita intelligere debetis; quod nimirum ex spermate nihil aliud nascatur, quam forma, quæ in liquore inest. Et hæc est naturalis operatio: ibi nulla vita est, nulla sensibilitas, nullus visus, nullus auditus, nullus gustus, nullus olfactus. Hæc omnia in semine sunt perfectè, integrè, sine defectu. Quare sperma pars est liquoris vitæ, qui microcosmus est. Et si ab incensione suam egestionẽ excutit, tunc parte quadam in proprietate liquoris hæret, hoc est, ad formam, nec quid vlterius.

Obiectio diluitur.

CAP. V.

OMissis autem sermonibus prioribus, ad considerationem seminis pertẽdemus. Quoniam audiuistis, prædictum sperma saltem egestionem esse, non vero semen: id etsi quidẽ libentes vobis clarius & dilucidius demonstraremus: vestra tamen facit intelligentia, vt hæc sufficere arbitremur hactenus commemorata. De ipso autem semine ita intelligite. Definiuimus superius, semen post inflammationem suam immotum quiescere eo in loco, in quo versatur; hoc est, distributum per vniuersum corpus, nec hominem vllum gignens. Solum succinũ autẽ illud ad loca generationis allicit ac defert, vbi maturescere debet. Hoc, ita accipite. Principiò recordari debetis *virum dimidium saltem semen habere, alterũ dimidium habere fœminam.* Duo ergo hi integrum semen conferunt. Hæc autem quo modo coniungantur, attendite. In matrice latet vis attractrix, quæ succino similis est ac magneti, potens nimirum satis ad attrahenda semina existens. Vis ea attractrix matricis erumpit & sese exerit, quando semen iam genitum est. Ideoque si opera illa, quæ secundum assensum ex speculatione suscitantur, instituuntur: tunc matrix semen humoris ad se allicit, tam à viro, quam fœminà: adeoq; a corde, ab hepate, à splene, ab ossibus, à medullis, a venis, à musculis, a sanguine, à carne, ab vniuersis iis, quæ in corpore continentur. Quicquid enim peculiaris in corpore pars est, peculiare quoque suum semen habet. Semina tamen omnia, ex quolibet membro attracta, semen vnum saltem faciunt, si confluunt. Et sic matrix ab vtràque personà verum semen cum spermate permistum ad sese trahit. Quare illorum iterũ Medicorum mentio facienda est, quæ circa sperma velut in naturà occupati, fœminas fœcundas, vt & ipsos viros reddere conantur: quod tamen purum putũ commentum est. Quamdiu enim attractrix matricis facultas ex suà propria naturà non agit, tam diu semen ad loca illa non defertur, vt nec consequenter infans vllus gignitur. Et si sperma ipsum semen existeret, sicut illi nugantur, quod sine matrice fœtus fieret, sicut ante dictum est, scitote toties illo matricem perfundi & compleri, vt quotidie liberi nasci deberent. Sed suo isti mendacio non cautè satis ita prospexerunt.

Succinũ semẽ allicit.

Matrices vis attractiua.

Quælibet pars suũ semen habet.

Medic. eprehẽsio.

CAP. VI.

QVemadmodùm explicauimus iam, quo modo semen ab homine secernatur

Modus quo semẽ cõdatur & sperma à semine ... iam.

naturin matricem: sic porrò vobis microcosmum etiam enarrabimus, hâc ratione. Si omnia semina ex omnibus partibus in matricem confluxerunt, tunc natura matricis semen capitale, cerebrale, & crystallinum, & similia sequestrat ad sua loca, & sic membra disponit, vbi esse debent, non secus ac architectus domus ligna disponit ac collocat. Iam, si vnumquodlibet semen in matrice ita iacet, vt iacere debet: tunc id Microcosmus vocatur. Ibi enim congesta & coniuncta omnia sunt quæ ad hominem cõstituendum requiruntur: solâ vitâ ac animâ exceptâ, sicut deinceps audietis. De semine autem dimidio vt dicamus, hoc obseruate: solitarium nimirum vnius hominis semen perfectum & sufficiens non esse ad generandum hominem. Causa est, quia Deus ex duobus hominem vnũ gigni vult, non ex vno solo. Ex adytis autem Philosophię talem causam proferimus: si homo in vnius hominis semine existeret, tunc species alia nulla ab homine gigneretur, quàm quâ ipse esset. Sic enim eius quoque fœtus constitueretur: sicut nux iuglans à seipsâ nascitur, ac ob id similis est ei, à quâ emersit. Et sic in omnibus arboribus similis tãtum à simili est: veluti nux iuglãs nuces omnes sibi inuicẽ similes progignit, nullâ in quoquam quicquã mutatâ. Eadẽ & hominis ratio. Si gigneretur ab homine vno: similis omninò patri fieret, qui eius simul pater & mater esset. Et sic vnius tantũ figuræ homines essent, vnusque alteri perpetuo similis foret, ac semen vnum, vna natura vigeret. Interim tamen confusio seminum à fœminis & viris facta, varietatem illam inducit, vt homo homini nunquam similis fiat. Semen enim in adunatione semper pendere inæquali concurrit, ità, vt nunquam in æquilibrio ita versetur, vt homo nasci possit, qui patri & matri omnino similis existeret. Semper alterutrũ semẽ, alterutrius infringit: hoc est, eius similitudinẽ mutat. Et hęc vnica causa est *cur homo vnus alteri nũquã similis gignatur.*

Modus disponendorum corporis membrorum

Semen vnius ad generationem insufficiens.

Dissimilitudo hominum vnde.

CAP. VII.

MAtrix postquam semina concepit & in se recondit, accedens Natura semina viri & fœminæ coniungit & adunat. Horum quod validissimum est & optimum, alterum sibi consimiliter effigiat, aut totum; aut parte maximâ. Exemplum sit. Semen de cerebro viri, & item fœminæ, hæc duo iuncta vnum tantum cerebrum constituunt. Quod tamen ex illis potentissimum est, illud fœtum sibi similem facit & efformat. Nunquam tamen ad amussim & perfecte sibi assimilat. Ratio est, quia ab altero semine infractio inducta est, per quam subindè mutatio in formã incidit. Et quò longius vnum ab altero nascitur, eo maior & certior euariatio est ad similitudinem. Ita semen nasi, nasum in fœtu format pro vtriusque ratione & permixtione. Sic & os os fingit, membrum, membrum. Vndè hereditarii etiam morbi consequuntur. Proùt dominatus huius vel illius seminis extitit. Quo magis semen vnum alterũ in generationis bonitate superat: eò similior illi fœtus redditur. Verùm tamen cũ generatione vel masculi, vel fœmellæ aliter comparatum est, ita nimitum. Antequàm natura semen ad fœtum producendum disponit, sicut commemorauimus, præit quædam operatio, ita se habens. Si matrix ad se semen attrahit: in eo operatio, prima est, & semen illud alterum tingit. Sic vnum alterũ superat, non in formâ, aut figurâ fœtus, aut illius membrorum: sed solum in naturâ. Ibique lucta naturalis committitur, ipsum semen non contingens. Hæc autem prædominatio non ex virtute seminis fit, sed ex virtute naturæ vtriusque, semen in vterum compellentis. Hoc pacto, quodcunque semen matrix ex illis duobus primò ad se attrahit, illũd vel masculum, vel fœmellam gignit. Si mulieris semen virili priùs allicitur: fœmella fit: si contrà, masculus generatur.

Semi[illegible] [illegible]

Seminis vires fœtus conferunt.

Matrix vel [illegible] generatio.

CAP. VIII.

PRo resumptione ergò textus, notate, quod semen collocauerimus in liberum arbitrium hominis. Si vult, potest. Hęc etsi aliis minus placeant, nos tamẽ propter ipsos nihil angimur. Consideratio enim rerum, & vnius cum altero collatio, Philosophiam aliam non patit. Notandum etiam discrimen est, quomodò semen & sperma duo sint. Si enim quodlibet sperma semen esset, indies fœtus nascerentur, tam in prægnantibus, quam alias. Quia verò matrix semel tantũ attrahit, nec pluries: ideò notate quod ex spermate nihil fit. Sed ex Philosophiâ institutionem vobis subtiliorem adhuc communicabimus, hoc modo. Quia de matrice seminis disseruimus: colligere possetis, quoties alicui obiectum offerretur, toties eum ad emissionem seminis idoneum & paratum existere. Hoc ita

Semen & sperma cur duo.

capite,

capite. Vir, quotiescúnque voluntas eius ab obiecto superatur, isque consentit, toties semine plenus euadit. Sic vicissim & fœmina. Matrix tamen semina non semper ad se attrahit, sed tantum, quoties robusta est. Prægnans mulier, vt comprehendimus, quotidie in se semen generare potest. Sed id non semper ad ea loca deducitur, ad quæ ferri debebat. Causa est, quod à matrice non attrahitur. Quia enim matrix semẽ vnũ in se antè conclu-dit: ideò aliud non prolectat. Quamdiù quieta & vacua est: tamdiu ad attrahendũ idonea est, vsque dum per ingrauescentẽ ætatem refrigeretur nimium: quo casu nihil amplius molitur. Vis enim attrahẽs per frigus extinguntur. His similes & affines discursus Philosophicos de generatione, in Physicâ quæretis. Propius enim ad Physicam, quàm ad Philosophiá spectat. Sed vt etiam aliquid de menstruo dicamus: hic breuibus attendite, *menstruũ non esse florem mulieris, sicut flos est arboris: sed potius esse egestionem matricis, hoc est, eiborum verum, ex quibus nutritur.* Nutritione facta, matrix superfluum eiicit, quod ad nutritionem ineptum est. Eiicit autem illud singulis mensibus, sicut ventriculus & hepar quotidiè. Nec menstruum est aliud, quàm stercus, minimè flos. Stercus autem matricis est, sicut merda stercus est stomachi, & vrina stercus hepatis: ac sicut in Physica de propriis morbis mulierum intelligetis.

Matrix opprimitur quando.

Frigus tra'tio[illegible] inhibet.

Menstruum quid.

TRACTATVS TERTIVS.

Capvt Primvm.

Semen in matrice qui tra ctetur.

Porrò autem & de semine dicendum est, quale nam id sit, si in matrice cõditum iaceat, sicut anteà enarrauimus. Principio autem adeò subtile est, vt propter varia aduersæ valetudinis accidentia obtundi & impediri queat, non secùs ac semen aliud recens in terram proiectum. Sic & varios impetus sustinet & multa impedimenta habet, priusquã concipiatur. Sed horum examen ad Physicam referimus: textum nostrũ de augmentatione continuantes. Ita ergo intelligite, multa in corpore membra exsistere, vt venas, ossa, medullas & alia, velut illa vobis ex integro homine percognita sunt. Quot verò membra in corpore exsistunt: tot ab ipsis semina egrediuntur. Sed textum velim ita accipiatis, *Liquorem scilicet esse, qui ossa totius corporis cõtineat: liquorem alium iterum, qui medullam seruet: alium qui venas.* Et sic de ceteris. Hoc eõdictũ est. Si cui manus detruncatur, non ob id illico fœtus sine manu nascitur. Ratio est: quod liquor illius manus ipsi ademptus minimè sit, sed saltẽ liquoris locus auulsus. Si vero manus a liquore ipso ægrescit: tũm manus quoque fœtus ipsius eo vitio imbuitur. Omnes enim morbi, qui ex liquore procedunt, hereditario in fœtum transferuntur, nisi fors semen alterũ illos opprimat & expugnet. Hæc ad Physicam relegantes, textui nostro continuãdo incumbemus, quo enarrabuntur formæ omnes ac vitia affectusque liberorũ, vnde illi proueniant.

Liquores partiũ, sequitur c[illegible] in [illegible]tio fœtus.

Cap. II.

Hactenùs quidem satis multa de viri ac fœminæ operationibus disseruimus. Et tamen, si de formatione liberorũ ordiemur illis plura addemus. Scitote ergo *duo semina propter formam bellum inuicẽ non gerere.* Ex iis enim homo vnus constituitur, quæ est natura. Sed tamen propter generationem vel maris, vel fœmellæ, concertatio certa fit. Alterutrã enim eorum fieri oportet: ac necesse est, vt alterum ab altero omninò superetur & opprimatur. Sin verò minùs: tunc generatio Hermaphroditorum fit, qui in subiecto vno vir sunt simul ac fœmina. Huius hæc causa est, quòd seminis vtriusq; dominium tunc æquale sit, nec vnum alterius proprietatem tollat. Quo facto ita, Hermaphroditus gignitur. Sed & horũ suum discrimen est. Etsi enim sexus illi vtriusque sint, vtriusque tamen proprietatẽ peræque non habent, sed ita distinguuntur, vt alterutrum saltem eorum sint, nunquam perfectè fœmina, neque perfectè vir. Adeóque monstrum sunt ex errore naturæ productum: idque interdùm in alterutro perfectum, aliquando in vtroque, licèt rarius.

Hermaphroditi quomodo gignantur.

Gemellorũ verò hæc origo est. Si matrix tàm viri, quàm fœminæ semen ad se attraxit, nec tamen totum, quantũ eius in vtriusq; toto corpore est, simul & semel attraxit, verùm portionem vnã, vice vnã; alterã, vice alterã, & tertiam, tertia: tũc, quot portiones attrahũtur, tot fœtus cõstituuntur. Id clariùs ita intelligite. Si matrix trahit vnâ vice quodlibet semen simul integrum ac totum trahit. Intereà autem lassari potest, ita, vt, si semen dimidiũ attraxit, posteà lãguescat: & tamẽ illicò in momẽto, antequã operatio virtutis attractricis exsolescat, seseq; recolligẽs, relictam alterã quoq, partem sorbeat aut

Gemelli quando generantur.

 prolectet.

prolectet. Duplex hæc tractio duplicem foetum facit. Hoc enim modo, si semina dirimuntur semel, deinceps nō vniuntur. Et ex exemplo hoc cognoscite, id aliter intelligi non debere, quam si ex magna copia attrahēda, propter ignauiā, aut imbecillitatē tractoris iā pars saltē media, posteà etiā secunda & tertia, vna subinde post alteram attrahatur. Hæc similiter in matrice etiam accidunt, quoties non cōpleta tractione opus suum illa aggreditur, sed à tractu vno nonnihil remittit, & nondum penitùs cessante virtute, tractum illum innouat & redintegrat. Et hoc quotiescunque fit, toties attractam partem natura in locum priuatū collocat ac disponit. Vnde gemelli, vel foetus plures eduntur. Et quo eduntur plures, eò infirmiores. Quāquam & hoc verum sit, gemellos interdum non grandescere minus, quàm si foetus vnus facti fuissent. Cuius tamen euentus hæc dari causa potest, quòd nimirū natura vtrinq; ad incremētum ita valida existat, vt paruitas nulla relinqui possit. Vastitas enim infantum ac adultiorum, non ex multitudine materiæ (sicut nugātur Medici) prouenit. Sed potius, magnitudo, ac robur ex natura & cōditione auctricis facultatis, in vtroq; parente validæ existentis: aut ex proportione commixtionis seminum: aut ex auctricis in fœtu virtutis sanitate & vigore emergit. Quin & illapsus seminis in matricē ratio, aliquid ad gemellos confert. Si semen illabendo in matricem cadit: tunc pars eius aliquando præcipitatius altera in eam fertur, vtero non totam molem trahente, sed, quod relictum est, suo robore posterius attrahēte. Nam & hoc modo duo, pluresue foetus cōstituuntur. Semen enim vnumquodlibet satis copiosum ac magnum est ad constituendum foetum vnum, duos, tres, decē, viginti: qui tamē vniuersi in magnitudine nihil defectus ac vitij habeant, modò auctrix vis in ipsis valida satis & robusta vigeat. Ex semine enim, de quo duo foetus producuntur secundum omnē staturam pleni & perfecti, si infans saltem vnicus genitus fuisset, ad molem tamē maiorem is nunquam excreuisset.

Gemelli vnde maiores minoresve.

Gemelli alia causa.

CAP. III.

Hinc referendum quoque est, hoc, quòd interdum liberi nascantur imperfectæ & monstrosæ figuræ: vt cum duobus capitibus, cum pluribus manibus, ac digitis, & pedibus, membrisq; aliis numerosioribus, vel paucioribus æquo ac constituto ordine naturæ: Horū causa est, quod nonnunquam natura in liquore vitæ integra & perfecta minimè fit. Quodcunque ergo membrum defectu aliquo perfectionis tenetur: idem foetus membrum posteà eodem modo peruertitur ac mutatur. Et hoc variè accidit. Interdum enim semen capitale in illabendo dirimitur solum, cæteris partium seminibus vnitis & iunctis manentibus. Eo casu foetus nascitur biceps. Aliquando semen digitale trifidum fit, vel pluries, aut etiam rarius dirimitur. Et tales quoque numero digiti foetus finguntur. Nec enim tantum gemelli omnes fiunt: sed nonnunquam gemelli dimidij, & huiusmodi monstra alia plura. Nonnunquam etiam accidit, vt alicuius mēbri semen propter laborantem in eo liquorem, aut viarum obstructionem, aut attrahētis matricis infirmitatem, totaliter & absolutè emaneat, nec addatur. Quę pars deinde in ipso foetu quoq; necessariò desideratur. Et huiusmodi naturæ monstra gignuntur, quoties sperma aut non æqualiter attrahuntur, aut in illapsu dirimūtur: aut semen vnū deest, aut alterum perit, aut aliquid eorum abest, quæ ad perfectum semen requiruntur. Tunc enim foetus monstrosè aut cōnascuntur, aut duo vno capite iungūtur, aut quocunq, alio modo deformatur, prout cuiusq causa iam expedita est. Huiusmodi tamē errores ita iudicabitis, vt statuatis, gemellos partum legitimum, esse tam secūdum naturam, si auctrix vis perfecta ac valida præstò in matrice est, ac foetui inde etiam inditur. Cæteri partus omnes vitiosi sunt, ac ex errore aliquo. Quilibet enim error, in conceptione admissus, vitiosum & mancum foetum profert. Secùs enim si quid fiat, quàm pro naturæ ordine: tunc illa præcipitata in suis functionibus interturbatur. In semen tamen iam conceptum tantum operatur illa, quantum pro viribus eius est. Vnde partus postea vitiosi nascuntur. Est enim ita comparatum a Deo, vt secundum naturam omnia fiant. Si secundum eius ordinem ac modum res non fiant: cum nec operatio eius integra est & laudabilis.

Mōstrorum quæ causa.

Bicipites vt nascantur.

Partus vitiosi autē & alij nascūtur in matrice. De quib. vos ita instruimus. Interdū enim vermiformes eduntur, figura & specie varia. Horū causa plerumq; cōmixti abusus ac petulantiæ sūt: per quas matrix semē peregrinū allicit, ex quo deinde huiusmodi mōstra pręter natura eduntur, tanta

Vnde partus vermiformes.

tanta varietate euagãtia, vt numerus eorum describi nequeat. Fit etiam interdũ, vt animantium semina aut cum cibo, aut potu assumantur & ingerantur: quæ, si corpus ingressa sunt, matrix attrahit, & in ea monstra effingit. Aliquando etiam animalia cũ spermate deuorantur. Quod si a mulieribus fit: talia in ipsa subnasci facile possunt. Quandoque & per vterũ huiusmodi animalcula ingrediuntur, ac cum eo permiscentur. Vitiosi tamen huiusmodi partus in solo sunt spermate. Nã quæcunq; veniunt ab animalibus, mera spermata sunt. In animali enim vitæ liquor nullus est: sed omne ipsorũ semen sperma exsistit. Quicquid verò spermatis habent, id ipsorum eiectaneum est: sicut de semine animalium trademus. Fieri etiam possit, vt huiusmodi mõstra ex spermate hominum producantur, hoc pacto. Si operatione fiente, semen in corpore retineatur, ne matrix semen virile attrahat, fœminale autem iam dum conceptũ sit: facile ex hoc spermate quidem vitiosus partus enasci possit, homo nimirum imperfectus, figuræ pecuinæ. Nam si semen alterum sine altero illabitur, & augmentum capit, tunc partus nascetur minimè perfectus. Sic ex puro meroq; spermate peregrinus & incognitus homo gigni potest. Et huiusmodi casus plures sũt: qui omnes sub prędictis cõprehendũtur.

CAP. IV.

QVemadmodum hactenus de semine definiuimus, quam varijs modis id in vterum locetur: sic explicationem vlteriorem huius materiæ dimittentes, porro de semine doctrinam adiũgemus, quomodo crescat & augescat, hoc nimirum modo. Præstituit Deus infanti tempus suum, quamdiu crescere debeat, 40. nimirum septimanas: sicut suum quoque tempus vaccis, columbis, & alijs ab eodẽ definitum & præfixum est. *Periodus augescentis fœtus quæ.* Attendite autem qua ratione, hoc temporis interuallo semen fœtus fiat. Primo ergo facta, eo modo, quo dictum est, conceptione, accedens natura semen disponit, &, vt debet, sequestrat: capitale nimirum semen ad caput, semen brachij ad locũ brachij, &c. *Quæ quomodo in fœtu fiant.* Dispositione exfacta, vt conuenit: tum matrix ab opere feriatur, nec quicquam aliud deinceps agit. Hanc succedit natura materialis, fœtumq; ad incremẽtum perducit, ita nimirum, vt omnia quę disposita sunt, increscant, augeantur, & corpus fiant, singula sua pro ratione. Sic ad carnem quod pertinet, caro fit: quod os spectat, os est: venis quod additur, vena fit: Visceribus quod apponitur, viscus euadit. Semen ergo si iam (quod fuit) semen amplius non est, sed sanguis & caro, vt quæ homini conueniunt: tũc & ipsa materialis natura a fœtu secedit, & huic succedit gratia Dei, quæ fœtui secundum qualitatem hominis, vitam, & quæ alia creaturæ viuenti debentur, velut visum, auditum, tactum, gustum, odoratum, indit ac impertit. Tũ temporis facultas auctrix quoque in fœtu præsto est. Implantata autem homini pro naturæ modo a Deo vita, fœtus in vtero materno tamdiu augescit, vsque tũ membra omnia debitum suum robur & stabilimen, ac soliditatẽ acceperint. Hisce omnibus introductis: inseritur ipsi tandẽ spiritus, ac anima, ratioq; & intellectus, & omnia ea, quæ animam consequuntur. Post quæ omnia denique tempus partus insequitur. *Anima quando infundatur fœtui.* Anima etenim, & quæ huic cohærent, moræ in vtero materno impatientia, exitum stato tempore moliuntur: quod ipsum periodo prædictarum septimanarum fit. De huiusmodi partibus plura inuenietis in Paramiris, vbi de origine animæ tractabitur. Modus ergò iam traditus vobis est, quo semen conceptũ primũ formetur & disponetur: deinde in sanguinẽ & carnẽ cõmutetur: porrò fœtus augeatur & grandescat: tandẽ spiritu & anima dotetur & imbuatur. Quandiu enim infirmior est & imbecillior, quam vt terram sustinere possit ac ferre: tãdiu spiritus ei non confertur aut inditur. Hoc enim robur maturatio est spiritus, & collatio ipsius animæ. Nã post spiritũ demũ appellit anima. Anima enim in nullũ corpus intrat, in quo spiritus non insit. Et hoc ipsum interdũ causæ vicẽ habet, quòd per incrementi periodũ mutari fœtus in monstrũ possit, quòd recipiendæ animę non est idoneũ. Incremento autẽ foetus eò vsque perducto, vt iã error nullus incidere possit: tunc primũ ingreditur spiritus, qui præcursor est animæ. Hunc anima deinde insequitur. Ab eo tempore foetus in vnionem corporis ac animæ tamdiù augescit & exundat; vsque dum priuationem aëris ferre diutius non possit, nec tolerare ampliùs nutrimentum matricale. Quæ omnia tandem partus consequitur & finit.

CAP. V.

VT verò integrum perfectumq́ue hominem, non solum foetum vobis ob oculos ponamus: scire vos velim, ab indita foetui anima, omnia illa quo- *Cum animaq; [illegible] dantur.*

la quoque simul conferri, quæ ad perfectum completumq; hominem requiruntur, vt *visus, auditus, gustatus, olfactus, tactus*, velut & vlterius *ratio, sapientia, intellectus*, & his finitima alia. Ne vero obliuiscamur, commemorandum vobis etiam est, multos homines ipsam animam quidem accepisse, sed aut orbos visu esse, aut viduos auditu, &c. aut carere intellectu, aut destitui sapientia. De his omnibus ita statuimus: in homine vnoquolibet partes illas omnes inesse. Quarum si fors quandoque vna, velut visu, is destituatur: causa hęc est, quod scilicet semen instrumenti oculi & cellarum visus non concurrerit. Ideóque loco non dato, non datur quoque naturalis in loco operatio. Deus quidem visum illi non denegauit. Natura autem illum non indidit, aut propter vitiositatem instrumenti, aut propter errorem proprium, aut propter aliud. Idē iudicium esto etiam de auditu. De ratione autē credendum est, eam nemini subtractam, sed plenam ac integram omnibus datam esse. Si quid tamen fors vitij aut defectus adsit: causa indè pendet, quòd cellæ rationis ac memoriæ & sensuum non integrè, sed vitiose, erroneè, & præternaturaliter dispositę & collocatæ sint. Quia ergò prauè à natura locatæ sunt, ideò spiritus etiam nec per ipsas, nec in ipsis commode operari potest. Et quia de cellis loquimur, rem ita intelligere debetis, quod nimiū immaturum semen crudi cuiusda liquoris vitæ illud causetur. Quicunque hominū crudū, h. e. pollutum liquorē habet, is bonū & probum semen edere non potest. Si corpus seminis putidū, sursum, aut fatuum extistit, tales etiam liberi euadunt ac nascūtur. Syncerus autem liquor syncerum semen largitur. Ex hoc semine puri & synceri fœtus nascuntur, secundum membra omnia perfecti, quibus nec ratio deest, nec visus, nec aliud quicquam. Illud verò si desit, ratio nulla reperitur. Eadē similiter quoq; causa est liberorū claudorū, curuorum, & alio quouis modo malè natorum. Ex liquore mutili & vitioso, pro eius conditione subinde quoq; liberi tales nascūtur. Vnde vero, & qui talis liquor decidatur, ad Physicos remittim⁹. Et hisce commemoratis iam vniuersas generationes hominum conclusas & finitas volumus.

Quomodo [illegible] nunquam in [illegible] facultas sit.

CAP. VI.

PRo huius libri primi coronide muniendi etiā & instruendi estis aduersus obiectiones quasdā vulgi, quod vno ore dicere solet: *hanc vel illam fœminam ex aspectu hoc illud d'omni accepisse*: quod idem planè est, ac si dicant, *prægnantē per aspectū fœtū accepisse monstrosum*. His respōsum hoc damus, quod aspectus fœtū minimè immutet, & quod phantasia aspectus matri nihil incōmodi afferat. Offensionis verò principiū ex hoc esse potest, quod aut pauor, aut stupor, & admiratio, aut pathema quodcunq; aliud grauius fœminam tantoperè concutiat & percellat, vt sanguis, fœtus alimentū aut violēter retrahatur, aut cōfertim irruat ac inundet, adeoque natura matricis per istiusmodi accidētia sæuiora mutetur. Propter quā mutationē fœt⁹ deinde morbis quatiatur, qui in fœtibus semper grauiores, quā in hominib. alijs apparēt. Fœtus enim tenerrimus ac mollissimus est, vt ex consternatione insultans sanguis vberior ad matricē, is facile maculis inuri possit. Idē sāguis si fors putidus fiat: fœtū aut partibus aliquibus, aut toto etiā corpore fœde tingere & cōtaminare potest, adeo, vt quodcūque totius corporis mēbrum illo loco tactū sit, decoloretur & conspurcetur. Sed & hoc ad Physicā spectat. Superest hoc loco etiā aliud. Accidit enim multoties, vt fœtui, aut cancri, aut piscis, aut glandis, aut muris, aut similis forma alia imprimatur. De hoc pauca obseruate. Si fœmina grauiditatis periodo cū desiderio ingēti cancrū elitat: appetitus iste non è vētriculo cęterorū hominū instar, sed ex matrice surgit. Ideo, quā primum ingestus is est, matrici iūgitur. Ea enim mira auiditate illū attrahit, ac in eo ferēdo tā fortis ac valida exsistit, vt ipsum & edat, & cōcoquat. Sperma verò, quod cū cancro ingeritur, fœtui annectitur veluti simili: Id verò tādē etiā fœtui penitus annascitur, eiq; imprimitur, quēadmodum vmbra parieti. Quodcunq; enim matrix auidissime appetit, id in ipsam penetrat, nec, vt cibi cęteri, in vētriculo coquitur ac subigitur. Et licèt stercus quidē in vētriculo separetur: cæterū tamē vniuersum in matricē prouehitur. Huiusmodi ergo appetitū si prægnās forte nō exsatiet, tūc noxa fœtui imprimitur, nō vētriculo, quia nimirum matrix offēsa est, ac irascitur seu indignatur. Huiusmodi ergo rerū hęc vnica causa est, q, semē rei cōmestę in matricē pertrahitur, & postea seminis modo in molē, vel formā vitiosam degenerat. Id vero, quia præter naturā ita fit, tātum vmbræ conferri potest: de quo plura, vbi de Impressionibus

Quomodo matris aspectus fœtui noceat.

Fœtus tener.

Quomodo fœtui variæ formæ imprimantur.

Appetitus prægnantis à matrice non à ventriculo.

sionib. agitur. Quòd verò Astronomi ponũt *astra hominẽ condere*, & vt ita dicá, naturare, id pro re iocosá ac ludicra ad symposium admittemus, & nugamenta illa differemus, dum de Virtutibus firmamẽti aliquando pleniùs dicturi sumus. Eo animo & loco habebimus etiam illos simias, qui Aristotelem & Augustum sibi imaginantur, & eos ita rediuiuos facere conantur. Huiusmodi nugarum plurimarum hic recordamur, quas anni noui subinde innouant. Ita stultorum numerus haud tenuis ac rarus est: qui tamẽ cognitu & difficiles sũt, & nominatu periculosi.

Astra nihil in [illegible] iuris habent.

Imaginatio cum illis Aristoteles, &c nascuntur.

PARS DE STATV HVMANO.

CAPVT I.

POstquàm hactenùs de generatione hominis abundè satis pertractauerimus, ac sententiam istiusmodi præposuerimus, nimirùm Deum in principio hominem ipsum condidisse: postea ipsi semen attribuisse, quo posteros sibi similes ille sereret & plantaret: iam consequenter, & iure quidem, deinceps vobis nonnulla commemorabimus, de statu hominis, *qualis nimirum is sit & peragatur vsque ad dissolutionem sui, ad quam preseruatur.* Id ergò vt dilucidiùs conficiamus: statum hominis in partes duas diuidemus: nimirùm in *corporalem*, quam in se habet ille: & alteram *æternam*. Sic ergo partis huius tractatus duo erunt: vnus de *caduco* siue *mortali*: alter de *æterno* & *immortali*, quę tamen vtraque in vno homine habitant. *Corporale* seu caducum est id, quod æternum sustentat, velut Pandochæus hospitem. Cui tamen beneficiũ etiã accessit diuinum aliud, quod nimirum ipsum corpus, animam conseruans, sustentat. Hoc autem vitæ est. De qua nihil peculiariter nobis tractandum sumemus. Tale siquidem donum vita est, quasi princeps domum alicui honorario donaret, quam non deberet ei, hanc saltem ob caussam, vt in eo veluti diuerticulo, cum possessionibus suis cæteris eo tutius & iucundius agere posset. Hæc verò talia ad Philosophiæ metam non relegabimus: videntur enim sub illis latere multo maiora & sublimiora, quam quæ per experiẽtiam Philosophiæ comperta esse possint. Principio enim, antequam ad declarationẽ sequẽtis textus progrediamur, de conditione Philosophiæ id docebimus, quod omnẽ ea originẽ suam ex experiẽtia trahat. Quod vero experientia suggerit, id experimentum est. Ex quo iure deducendum videtur id, quod ex hac matre pronascitur. Quare sermone tali cõcludimus, si quidem de vita & origine animę à nobis minimè definiatur, sicut de rebus corporeis fit: tunc omnino statuẽdum esse, quod ista in experientia nostra minimè consistant. Nec hic cæcos illos oratores citabimus, qui ex volacium spirituum suorum sapiẽtia multa de his declarant ac rhetorizantur. De illis nobis sententiam ponere facilè esset, qualẽ fecimus de somniis & somniatoribus. Quãquam hi altè quoq; iactent scientiã suam in superioribus, cùm tamen nihil de illis nihil admodum notatu dignum cognouerint, ac teneant.

Corporalis hominis quid.

Philosophiæ mater experientia.

CAP. II.

IAm ad ipsum textum diuertẽtes, principiò inconditas nugas Medicorum, (quos Medici quidem nomine dignari minimè debebamus, veruntamen cum vos ipsos tales vocetis, ad titulum illum conniuebimus) vobis detegemus & planas faciemus: qui de statu & conditione hominis tractantes, eum quatuor complexionibus, & totidem humoribus, qualitatib usque ac similibus aliis extrauagationibus definiũt. Fas autem esset, nullũ Medicum quicquam profari, nisi Philosophiæ extremos limites prius obtriuisset, sicut id Naturali conuenit. Vt verò multi eorum ex Astronomia nati sunt: sic gesticulatores cum præstigiatoribus fœdus ineunt, ac vtrinq;, quantum quidem de hominis natura disserunt, non paucis mendaciis doctrinam suam pingunt ac velant. Vt autem veræ Philosophiæ ius suum faciamus, statum hominis proponemus talem, qualem attulit in sua iam generatione perfectus, & integer homo constitutus. Id hoc discursu fiet. Primò omnium primus homo considerandus venit, ex quo res cæteræ omnes prodeunt. Hic autem duo occurrunt homines in initio constituti, vir nimirum ac mulier. Ex his duobus promanauit omnis natura cęterorum hominum, & quicquid in ipsis (quantum ad vitæ fragilitatem) vspiam existit. Quod autem eius spiritum, ac ipsum æternum, & rationem, sapientiamq;, ipsamq; animã attinet, id ad propriũ tractatum differemus. Nã tã ratio quã sapiẽtia & prudẽtia omnibus hominib. æqualiter distribuũtur, non tamen cuncti cuncta æquè facilè capiunt, ex defectu conformationis & compositionis instrumẽtorum corporeorũ. His hic missis, generationẽ ortũq; ac rationẽ

Medic. reprehensio.

tum huius capitis intelligere debetis, quod hoc vnum docet, semen nimirùm ipsi homini non ex ipsâ natura succrescere aut promi, nec naturam ad eliciendũ & generandum semen quicquã conferre, nec hominem etiam quoad semen quicquam stimulare. Sic ergò in homine sola inest natura, citra semen, & citra mixtionem naturæ & seminis, velut id de insensilibus rebus intelligitur, in quibus vtcumque mixtum inest, non itidem verò etiam in homine. Vndè colligere debetis, quòd in creatura non sentiente, res quęlibet per se matrix sit, etiam sine viro, & quòd inter illas virile censetur, id ipsũ per se quoque solũ matrix existat. Nam semen quoque fert. In homine autem res secus se habet. Is enim, qui vir est, semen in se non continet ad genus suum propagandum. Ita etiam non fœmina. Sic ergò sine semine sunt & in naturâ liberâ constituti, cui nulla conditio seminalis implantata est. Hoc ergò intellectu, res insensibiles quælibet, *Matrix* sunt: contrà autem res sentientes. Sic ergò homo liber consistit, absque congenito semine, nec permixtionem cum plantis similem ac congenerem habet.

Nec vir, nec fœmina in sua natura semen habent.

Cap. II.

DEmonstrato nunc & confecto eo, quòd homo in se semen non contineat, ex naturâ eius procedens: id iam exemplo adducto illustrandum est, tali nimirùm. Compertum vobis omnibus est, quòd nemo vestrum quicquam ex naturâ ipsâ gignat: sed quod ab omni semine liberi & vacui sitis, meri ac puri in naturâ, ex quâ lucem ipsius naturæ hausistis. Vbi autem semen inest in naturâ, ibi lux naturæ non splendet, sed mortua est. Cuius hoc documentum sumite. Scitum vobis est, hominem semen ferentem ratione nullâ vti, non etiam secundum rationem viuere, sed in meris voluptatib. ac phantasmatis Venereis consumi. Cur autem hic de homine semen ferente loquamur, cum tamen paulo ante de liberâ naturâ tradiderimus; huius rationem vobis in sequente capite reddemus. Ad textum autem priorem hoc attendite: Deum nempè hominem adeò sublimẽ, arduum ac strenuum condidisse, vt ipsum solum in naturæ luce liberum versari ac degere omnino voluerit. Vnde citra omnem contradictionẽ liberè philosophari possumus, necesse esse, vnumquemque Philosophum diuinum simul & naturalẽ, in lucè naturæ viuere, & haudquaquam in semine, quod ALLARA est. Ac, vt, quod res ipsa est ex fundamento vobis edisseramus, scitote, Deum rerum omnium creatorem solum hominem in naturæ lucem constituisse, vt is liber ac solutus esset. Hâc de causâ semen ex naturâ eius abstulit, nec id illi implantauit, nimirùm propter æternum, quod in ipso viget. Purum enim Deus hominem poscit, non alteratum; qualem tamen semen reddit, si in naturâ inhæreat. Huius hanc clausulam animaduertite. Creauit Deus virum & fœminã, nullique semen indidit, ne qua sors per libidinem extra naturæ lucem eiicerentur. Pro generis tamen propagatione, liberũ ipsis arbitrium impertiuit, & simul semẽ etiã illis dedit, vt gignere vel velint vel nolint. Semen autem in phantasiam eorum ingessit originaliter, materialiter, secundum omnes suas conditiones, hoc pacto. Si gignere appetit vir, tunc speculatio eius libidinem illi suscitat. Libido autem ipsi semen gignit: sicut deinceps hoc planius demonstrabitur. Sic ergo semẽ à Deo in speculationẽ inditũ est. Speculationi autẽ liberum arbitrium collatũ est, libidinem vel suscitandi, vel sopiendi. Et hæc non natura eius molitur: sed tantum obiectum. Obiectum enim est, si vir fœminam conspiciat. Sed penes ipsum tamen hoc quoque est, an velit, vel nolit obsequi illi, quod rationi eius implantatum est, quidnam obiectum in se habeat. Largitus enim est Deus homini rationem, vt sciat, qualis libido sit. Hanc tamen ipse potest vel temnere, vel appetere, vel exercere, vel omittere, & rationi vel imperare, vel succumbere. Ideoq; Deus etiam homini semẽ in imaginationem inseruit, in quâ omnis intellectus situs est, & cognitio obiecti eius, quod speculationem incendit ac titillat. Quorum si huic non astipulatur, semen nullũ ei inest, sed sola lux naturæ.

Vbi semẽ adest ibi lumẽ naturæ deest.

Homo cur à Deo conditus.

Homo cur à Deo semine spoliatus.

Phantasia ergo seminis humani.

Liberũ arbitriũ quo homini cõcessum. Obiectũ quod.

Cap. III.

DE viro quod diximus, fœminæ quoque competit. Virum ea si videt suum obiectum tuetur. Speculatio ergò iam sequitur quidnam vir sit? & ratio, seu intellectus verò est, à Deo datus. Iam verò penes ipsam est, se aut libidinosam exercere, aut minimè. Si in libidinem consentit: fœta semine est. Sin minùs, nec semen habet, in libidinem fertur. Sic ergò in assensũ hominis Deus semen

Semen vt fiat in vtroque sexu.

semen implantauit: assensum autem in voluntatem eius constituit, vt verum velit, possit. Impendente autem assensu, necesse est, is vt vtriusque sit, viri scilicet, & fœminę. Sic ergo assensus volūtatis vtriusq; opus perficit. Talis est mod' generationis seminis, quod nec videtur a quoquā nec videri potest. Quę causa ergo est, quod cœci isti Medici integra capitula de spermate tradant: quod vero sperma semen esset, quod tamen haudquaquam est: Quin & artis suæ ope, recepta & iuscula varia conficiunt, per quæ fœminas prolificas reddere audent: cum tamen id ipsorum arti omnino impossibile sit. Semen enim non materiale est, sed speculatiuum. Ipsi autem sperma augent, cum tamen sperma egestio humoris sit, non sanguinis, sicut suo loco de spermate definiemus, non quod de semine, sed veluti de excremento naturæ, in quo nullum semen continetur. Quod vero illud cū delectatione ac prorītu eiaculetur, causa hæc est, quod voluptatis sensus aperiat venas illius egestionis, quæ vi caloris ab imaginationis impetu concitati protruditur. Huiusmodi deliramenta cùm multa ediderint: ea cum cæteris ipsorum errorib. transeant. Hoc tamen citra diludium transiliendum non est, quod Anatomici Medici profitētur, sperma semen esse, ac seriò defendant, illud a natura progigni: adeoq; se homines & faciunt, & dicunt, cum tamen se Deos facere deberent. Interim tamē ne Deitas ipsorum propter vsum libidinis suspecta fiat, è cathedris suis declamitant, hominem humano more agere debere. Hæc sententia valde titillat superciliosum illum Aristotelem, dum inquit, Naturæ suas egestiones omnino deberi. Quod ipsum Aristoteli quidem largimur: non æquè tamen etiam hoc semen ex naturâ promanare, sicut Satanici scortatores hoc scuto suam malitiam & libidinem tuentur. Et hoc non possumus non admirari in magno illo Deo *Tibullo*, qui cum ipsá naturæ lucem in suis satellitiis puram & impollutam esse poscat, ipsis huiusmodi effugia fœda indulgeat, & tamen alias in vnâ puritatis laude sese efferat, ac solos puros, Prophetas constituat, eosq; solos suâ gratia & clementia dignetur. Forsan ipse domi nunquam est, aut dormitat, famulis ad libidinem suam omnia torquentibus. Sed quid hic Deos istos ac Medicos perstringimus? cum tamen nec ipsi Philosophiæ vllius gnari sint; nec inceptus à nobis labor ad metam iustam perductus sit. Ad generationem hominis itaque reuertentes, pro exordii modo textum nostrum continuabimus.

Semen humanum nulli visum. Medici [illegible]

Semen quale? Absurdissime [illegible] ad sperma.

Tibullū.

CAP. IV.

SIcut hactenùs confecimus, semen in imaginatione hominis positum esse, & consilium siue assensum genitorem seu parentem esse seminis: nec tamen hominem vnum & solum ad semen sufficere, sed opus habere etiam obiecto alio, hoc est, vnum hominem seminis saltem dimidii rationem habere: ideo iam deinceps aliquanto planius faciemus, cur Deus hominem semen saltem dimidium, constituerit. Causam hanc ponimus, quia solum obiectum id operatur, quale nimirum vir est erga fœminam, & hæc vicissim erga illum. Cur vero obiectum viri in fœminam, & fœminæ in virum collocārit, hæc ratio est. Etsi ille quidem per obiectum matrix fiat seminis: tamen vt operetur illud, vel annuere, vel abnuere idē potest. Sic si ex præcipitata phantasia fors in semen ferretur: si non assentiretur, tunc semen periret & moreretur. Nam vnà cum phantasiâ aboletur. Per eā vt emergit: sic cum eâ interit. Si verò ipsamet matrix plenæ generationis extitisset, sicut constituere diuina ordinatio facile potuisset: tum ex necessitate suâ cresceret illud. Sed isto nos grauare noluit. Virum enim Deus virum constituit, & fœminam fœminam, fecitque, vt vtrique essent homo vnus: id quod longius hic disquiri non opus est. Nec eos arborum similes esse voluit, in quib. vir & fœmina permiscentur ac vnum sunt. Nam sensibile vnum, sensibile aduersum aliud requirit. Istum autem sermonem quonam proferimus? Nam Deus non vnumquemlibet hominem sui generis propagatorē esse vult: sed alios sine semine, alios cum semine fecit, idque modis variis. Ideoq; obiectum in fœminam collocauit, quod quiuis vel appetere, vel respuere possit. Mauult enim Deus naturæ lucem purá, quam contaminatam existere. In purá enim spiritus viui: in impurá spiritus fatui & surdi versantur. Atque hisce dictis exordium de semine finitum volumus, vbi docuimus, quænam matrix seminis sit, & quomodò id generetur. Vbi sedulo ad ingens discrimen, & causam illam arduam attendere debetis, cur Deus hoc modo semen in voluntatem

Ad semē humanū generandum duo necessaria.

Semē [illegible]

Nō omnia [illegible] propagatione nata.

hominis

hominis depositum ac conditum voluerit. Quicquid eligit, id facit respectu seminis. Quod si tam Theologum, quam Philosophum agerem: scribis sanè nostris ac ducibus volumina multa illineremus, vt tandem ex ipso fundaméto (quod hactenus nondum attigerunt) Christum addiscerent & intelligerent, qui Philosophię cuiusuis finis ac terminus esse debet. Is pura pectora diligit, non contaminata: lucem vult, non tenebras; hominem liberum poscit, non oneratum ac oppressum: solutum cum flagitat, non vinctum & catenatum. Hoc querimur, nos quidem Theologiæ nondum sufficere. Speramus tamen vicissim, à Philosophiâ nihil nobis denegatum iri.

Christus solus finis Philosophię.

TRACTATVS SECVNDVS.

Cap. I.

Ex prioribus capitulis nostris colligere potestis & recordari, præmonitos vos esse, vt sciatis, rationem seminis: hoc est, ipsum semen, & rationem naturæ, iuncta in homine creata non esse: sed naturam constitutam esse seorsim. Deinde rationem seminis, hoc est, speculationem ex obiectu suo enasci, sicut Deus ista ordinauit: Naturam nimirùm ad vitam corporis humani: obiectum autem ad semen: vtrumque verò ad seipsum seorsim. Hâc ratione, quicquid obiectum aliquod habet, ad semen concitans: id implantatum aut inhabitans semen non habet. Quanquam maioris intelligentiæ gratiâ conueniret hic brutas quoque pecudes introducere, quæ obiectũ suum intelligunt, & naturam eius norunt. Sic enim congenita speculatio, quæ in pecudibus est, operationem illam causatur, & semen suscitat, & non ipsarum natura. Id Deus ipsis similiter in obiectum deposuit. Ratio tamen spiritus in solo homine viget, & in alio nullo. De homine ergo dicere incipiemus, quomodo is generetur: & de materiâ disseremus, ex quâ fiat: tandem etiam de eius formatione & incremento. Ad textum ergò capitulorum sequentium attendite.

Cap. II.

Ita se ergò habet textus generationis hominis, ex ordine. Deus homini materiam seminis in voluntatem collocauit, quam ex obiecto suo sumit. Si ergò homo obiecto assentit, & voluntatem in speculatione compleuit: tunc a speculatione liquor vitæ accenditur, & semen fit hominis alterius: Sic se res habet in viro: sic in fœmina. Liquor ipse alias liquor manet, nec semen fit. Semen autem deindè ideo fit, quod per vniuersũ corpus distributum & disiectum exsistit. Similiter etiam omnis natura, proprietas, conditio, ac species membrorum, est spiritus in ipso. Et quemadmodum corpus in suâ formatione consistit: sic liquor quoq; vitæ. Nec liquor vitæ aliud est, quam homo abscõditus: visibile enim est id, quod ipsum abscondit. Liquor autem vitæ in homine nulli rei conferri potest aptiùs, quàm vmbræ in pariete. Ea ab homine proncitur, & pro eius mensura formatur. Talis etiam liquor. Is microcosmus est, est vmbra interior: Suam tamen is secum substantiam habet, & suam tangibilitaté, & sensibilitatem, & omnium totius corporis membrorum ideam, substantiam, ac naturam, omniumque est nobilissimũ eorum, quæcunque in corpore humano exsistunt. Et licèt quidem animam non habeat, vitamque a corpore mutuetur, nec eam ex seipso habeat: tamen homo is alter est. Quemadmodum enim quis se in speculo contuetur: sic natura se contemplatur in ipso: & sic est in homine, sine damno & detrimento corporis.

Seminis materia voluntas.

Liquor vitæ est homo tot', mébrorum omniũ ideam habens.

Liquoris vitæ digestas.

Cap. III.

Quòd si ergò voluntas hominis in obiectum id consentit, tunc liquor iste semen fit. Quemadmodum calor solis lignum accendit, aut alius ignis lignum aliud, propter ingentem calorem, qui lignum attingit, licèt flamma cousq; non exeratur: sic obiectum quoque alterum microcosmum accendit, vt semen ex eo fiat, sicut ex ligno ignis. Semen, quod hoc modo gignitur, *vt dictum est*, in suis locis ac sedibus quietum iacet, quemadmodũ liquoris in corpore sedes sunt: manus nimirum in manibus, pedes in pedibus, cor in corde, cerebrum in cerebro, & sic consequenter. Nec locus pecularis vllus est, in quem semen cadat, & ibi quiescat: sed in suis receptaculis assatuatur, in quibus ipsius liquor ac materia continetur. A liquore vitę autem separatur, sicut spuma à iusculo, & musto. Hæc cum se ita habeant, scitote, quandiu succinum hoc semen ad se non allicit, tandiu nihil efficitur in homine isto respectu seminis sui. Vobis autem ea forsan cogitatio obuersari potest, quod semé illud genitum in vasa spermaticâ secedat, (da

Modus generādi hominis.

Succinũ corporis semen allicit.

Semé nõ in vasa spermatica secedit.

(de quibus fatui illi Medici blaterant) & ex his iterum stimulatu proprio enciatur & profundatur. Et hoc mendacium omnium putidissimum est, quo illi & bona sua augere, & iactantiam suam prodere, & hominibus illudere solent.

CAP. IV.

Sperma egestio saltē est

PErgamus autem in contextu. Sperma, quod ex vasis spermaticis profunditur, egestio est liquoris illius vitæ, qui depuratur & secedit, quemadmodum stercora à cibo segregantur. Sic ergò sperma depurationem nullam habet aliam quam quæ per obiecti accensionem, fit. Accensione facta, egestionem in vasa spermatica conuicit liquor, & semen in seipso retinet. Semen autem, ex qua homo nascitur, in liquore remanet, nec in sperma abit. Hoc autem loco argumentū quoddam discutiemus, quod nobis a cœcutientibus illis Medicis ac Philosophorum veterum nonnullis, cum ipsis facientium obiici possit, tale scilicet: *Nobis certa experientia constat, ex spermate imaginem hominis generari. Id autem non sufficit ad hominem, sed tantum ad similitudinem. Quanquam id non iaceat eo loco, vbi iacere debet, prout nostri aduersarij loquuntur, putantes, inde hominem fieri posse, & omnino fieri: vbi hallucinantur. Cogitatus enim ipsorum ac ars magis ad pecuniam, quam veritatem intenta est.* Sed solutionem huius argumenti talem habete. Sperma è liquore vitæ egestio talis est, vt potestatē habeat, in digestione formationem etiā assumendi, quam liquor continet in suā naturā. Liquor enim vitæ forma est corporis. Sic ergo eandem formam sperma quoque in se retinet, potestatemque habet formandi, instar liquoris. Rem tamē ipsam ita intelligere debetis; quod nimirum ex spermate nihil aliud nascatur, quam forma, quæ in liquore inest. Et hæc est naturalis operatio: ibi nulla vita est, nulla sensibilitas, nullus visus, nullus auditus, nullus gustus, nullus olfactus. Hæc omnia in semine sunt perfecte, integrè, sine defectu. Quare sperma pars est liquoris vitæ, qui microcosmus est. Et si ab incensione suam egestionē excutit, tunc parte quadam in proprietate liquoris hęret, hoc est, ad formam, nec quid vlterius.

Obiectio diluitur.

CAP. V.

OMissis autem sermonibus prioribus, ad considerationem seminis pertēdemus. Quoniam audiuistis, prædictum sperma saltem egestionem esse, non vero semen: id etsi quidē libentes vobis clarius & dilucidius demonstraremus: vestra tamen facit intelligentia, vt hæc sufficere arbitremur hactenus commemorata. De ipso autem semine ita intelligite. Definiuimus superius, semen post inflammationem suam immotum quiescere eo in loco, in quo versatur; hoc est, distributum per vniuersum corpus, nec hominem vllum gignens. Solum succinū autē illud ad loca generationis allicit ac defert, vbi maturescere debet. Hoc, ita accipite. Principio recordari debetis *virum dimidium saltem semen habere, alterū dimidium habere fœminam.* Duo ergo hi integrum semen conferunt. Hæc autem quo modo coniunguntur, attendite. In matrice latet vis attractrix, quæ succino similis est ac magneti, potens nimirum satis ad attrahenda semina existens. Vis ea attractrix matricis erumpit & sese exerit, quando semen iam genitum est. Ideoque si opera illa, quæ secundum assensum ex speculatione suscitantur, instituuntur: tunc matrix semen humoris ad se allicit, tam à viro, quam fœminā: adeoq; a corde, ab hepate, à splene, ab ossibus, à medullis, à venis, à musculis, à sanguine, à carne, ab vniuersis iis, quæ in corpore continentur. Quicquid enim peculiaris in corpore pars est, peculiare quoque suum semen habet. Semina tamen omnia, ex quolibet membro attracta, semen vnum saltem faciunt, si confluunt. Et sic matrix ab vtraque personā verum semen cum spermate permistum ad sese trahit. Quare illorum iterū Medicorum mentio facienda est, quæ circa sperma velut in naturā occupati, fœminas fœcundas, vt & ipsos viros reddere conantur: quod tamen purum putū commentum est. Quamdiu enim attractrix matricis facultas ex suā propria naturā non agit, tam diu semen ad loca illa non defertur, vt nec consequenter infans vllus gignitur. Et si sperma ipsum semen existeret, sicut illi nugantur, quod fine matrice fœtus fieret, sicut ante dictum est, scitote toties illo matricem perfundi & compleri, vt quotidie liberi nasci deberent. Sed suo illi mendacio non cautè satis ita prospexerunt.

Succinū semen allicit.

Matricis vis attractiua.

Quælibet pars suū semen habet.

Medic. reprehēsio.

CAP. VI.

QVemadmodum explicauimus iam, quo modo semen ab homine secernatur

Modus dictādorum corporū liberorum.

naturin matricem: sic porrò vobis microcosmum etiam enarrabimus, hâc ratione. Si omnia semina ex omnibus partibus in matricem confluxerunt, tunc natura matricis semen capitale, cerebrale, & crystallinum, & similia sequestrat ad sua loca, & sic membra disponit, vbi esse debent, non secus ac architectus domus ligna disponit ac collocat. Iam, si vnumquodlibet semen in matrice ita iacet, vt iacere debet: tunc id Microcosmus vocatur. Ibi enim congesta & coniuncta omnia sunt quæ ad hominem cõstituendum requiruntur: solâ vitâ ac animâ exceptâ, sicut deinceps audietis. De semine autem dimidio vt dicamus, hoc obseruate: solitarium nimirum vnius hominis semen perfectum & sufficiens non esse ad generandum hominem. Causa est, quia Deus ex duobus hominem vnũ gigni vult, non ex vno solo. Ex adytis autem Philosophię talem causam proferimus: si homo in vnius hominis semine existeret, tunc species alia nulla ab homine gigneretur, quàm quâ ipse esset. Sic enim eius quoque fœtus constitueretur: sicut nux iuglans a seipsâ nascitur, ac ob id similis est ei, à quâ emersit. Et sic in omnibus arboribus similis tãtum à simili est: veluti nux iuglãs nuces omnes sibi inuicé similes progignit, nullâ in quoquam quicquã mutatâ. Eadé & hominis ratio. Si gigneretur ab homine vno: similis omninò patri fieret, qui eius simul pater & mater esset. Et sic vnius tantũ figuræ homines essent, vnusque alteri perpetuo similis foret, ac semen vnum, vna natura vigeret. Interim tamen confusio seminum à fœminis & viris facta, varietatem illam inducit, vt homo homini nunquam similis fiat. Semen enim in adunatione semper pendere inæquali concurrit, ita, vt nunquam in æquilibrio ita versetur, vt homo nasci possit, qui patri & matri omnino similis existeret. Semper alterutrũ semé, alterutrius infringit: hoc est, eius similitudiné mutat. Et hęc vnica causa est *cur homo vnus alteri nũquã similis gignatur.*

Modus disponendorum corporis membrorum

Semen vnius ad generationem insufficiens.

Dissimilitudo hominum vnde

CAP. VII.

MAtrix postquam semina concepit & in se recondit, accedens Natura semina viri & fœminæ coniungit & adunat. Horum quod validissimum est & optimum, alterum sibi consimiliter effigiat, aut totum; aut parte maximâ. Exemplum sit. Semen de cerebro viri, & item fœminæ, hæc duo iuncta vnum tantum cerebrum constituunt. Quod tamen ex illis potentissimum est, illud fœtum sibi similem facit & efformat. Nunquam tamen ad amussim & perfectè sibi assimilat. Ratio est, quia ab altero semine infractio inducta est, per quam subindè mutatio in formâ incidit. Et quò longius vnum ab altero nascitur, eò maior & certior euariatio est ad similitudinem. Ita semen nasi, nasum in fœtu format pro vtriusque ratione & permixtione. Sic & os os fingit, membrum, membrum. Vndè hereditarii etiam morbi consequuntur. Proùt dominatus huius vel illius seminis exstitit. Quò magis semen vnum alterũ in generationis bonitate superat: eò similior illi fœtus redditur. Verum tamen cũ generatione vel masculi, vel fœmellæ aliter comparatum est, ita nimirum. Antequàm natura semen ad fœtum producendum disponit, sicut commemorauimus, præit quædam operatio, ita se habens. Si matrix ad se semen attrahit: in eo operatio, prima est, & semen illud alterum tingit. Sic vnum alterũ superat, non in formâ, aut figurâ fœtus, aut illius membrorum: sed solùm in naturâ. Ibique lucta naturalis committitur, ipsum semen non contingens. Hæc autem prædominatio non ex virtute seminis fit, sed ex virtute naturæ vtriusque, semen in vterum compellentis. Hoc pacto, quodcunque semen matrix ex illis duobus primo ad se attrahit, illud vel masculum, vel fœmellam gignit. Si mulieris semen virili priùs allicitur: fœmella fit: si contrà, masculus generatur.

Semini coniunctorum quod effectus sint

Seminis vitia fœtui communicantur.

Mas vel fœmella generatio.

CAP. VIII.

PRo resumptione ergò textus, notate, quod semen collocauerimus in liberum arbitrium hominis. Si vult, potest. Hęc etsi aliis minus placeant, nos tamé propter ipsos nihil angimur. Consideratio enim rerum, & vnius cum altero collatio, Philosophiam aliam non patit. Notandum etiam discrimen est, quomodò semen & sperma duo sint. Si enim quodlibet sperma semen esset, indies fœtus nascerentur, tam in prægnantibus, quam alias. Quia vero matrix semel tantũ attrahit, nec pluries: ideò notate quod ex spermate nihil fit. Sed ex Philosophiâ institutionem vobis subtiliorem adhuc communicabimus, hoc modo. Quia de matrice seminis disseruimus: colligere possetis, quoties alicui obiectum offerretur, toties eum ad emissionem seminis idoneum & paratum existere. Hoc ita

Semen & sperma cur duo.

capite,

capite. Vir, quotiescúnque voluntas eius ab obiecto superatur, isque consentit, toties semine plenus euadit. Sic vicissim & fœmina. Matrix tamen semina non semper ad se attrahit, sed tantum, quoties robusta est. Prægnans mulier, vt comprehendimus, quotidie in se semen generare potest. Sed id non semper ad ea loca deducitur, ad quæ ferri debebat. Causa est, quod à matrice non attrahitur. Quia enim matrix semẽ vnũ in se antè concludit: ideo aliud non prolectat. Quamdiù quieta & vacua est, tamdiu ad attrahendũ idonea est, vsque dum per ingrauescentẽ ætatem refrigeretur nimium: quo casu nihil amplius molitur. Vis enim attrahẽs per frigus extinguitur. His similes & affines discursus Philosophicos de generatione, in Phisicâ quæretis. Propius enim ad Physicam, quàm ad Philosophiã spectat. Sed vt etiam aliquid de menstruo dicamus: hic breuibus attendite, *menstruũ non esse florem mulieris, sicut flos est arboris: sed potius esse egestionem matricis, hoc est, cauum verum, ex quibus nutritur.* Nutritione facta, matrix superfluum eiicit, quod ad nutritionem ineptum est. Eiicit autem illud singulis mensibus, sicut ventriculus & hepar quotidiè. Nec menstruum est aliud, quàm stercus, minimè flos. Stercus autem matricis est, sicut merda stercus est stomachi, & vrina stercus hepatis: ac sicut in Physica de propriis morbis mulierum intelligetis.

Matrix operetur quando.

Frigus tractionem [illegible].

Menstruum quid.

TRACTATVS TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

POrrò autem & de semine dicendum est, quale nam id sit, si in matrice cõditum iaceat, sicut anteà enarrauimus. Principio autem adeo subtile est, vt propter varia aduersæ valetudinis accidentia obtundi & impediri queat, non secus ac semen aliud recens in terram proiectum. Sic & varios impetus sustinet & multa impedimenta habet, priusquã concipiatur. Sed horum examen ad Physicam referimus: textum nostrũ de augmentatione continuantes. Ita ergò intelligite, multa in corpore membra existere, vt venas, ossa, medullas & alia, velut illa vobis ex integro homine percognita sunt. Quot verò membra in corpore existunt: tot ab ipsis semina egrediuntur. Sed textum velim ita accipiatis, *Liquorem scilicet esse, qui ossa totius corporis cõtineat: liquorem alium iterum, qui medullam seruet: alium qui venas.* Et sic de cęteris. Hoc cõdictũ est. Si cui manus detruncatur, non ob id illicò fœtus sine manu nascitur. Ratio est: quod liquor illius manus ipsi ademptus minimè sit, sed saltẽ liquoris locus aut ipsus. Si vero manus a liquore ipso ægrescit: tum manus quoque fœtus ipsius eo vitio imbuitur. Omnes enim morbi, qui ex liquore procedunt, hereditario in fœtum transferuntur, nisi fors semen alterũ illos opprimat & expugnet. Hęc ad Physicam relegantes, textui nostro continuãdo incumbemus, quo enarrabuntur formæ omnes ac vitia affectusque liberorũ, vnde illi proueniant.

Semen in matrice qui tractetur.

Liquores partim sequitur [illegible] fœtus.

CAP. II.

HActenus quidem satis multa de viri ac fœminæ operationibus disseruimus. Et tamen, si de formatione liberorũ ordinem illis plura addemus. Scitote ergo *duo semina propter formam bellum inuicẽ non gerere.* Ex iis enim homo vnus constituitur, quæ est natura. Sed tamen propter generationem vel maris, vel fœmellæ, concertatio certa fit. Alterutrũ enim eorum fieri oportet: ac necesse est, vt alterum ab altero omnino superetur & opprimatur. Sin vero minus: tunc generatio Hermaphroditorum fit, qui in subiecto vno vir sunt simul ac fœmina. Huius hæc causa est, quòd seminis vtriusq; dominium tunc æquale sit, nec vnum alterius proprietatem tollat. Quo facto ita, Hermaphroditus gignitur. Sed & horũ suum discrimen est. Etsi enim sexus illi vtriusque sint, vtriusque tamen proprietatẽ peræque non habent, sed ita distinguuntur, vt alterutrum saltem eorum sint, nunquam perfectè fœmina, neque perfectè vir. Adeóque monstrum sunt ex errore naturæ productum: idque interdùm in alterutro perfectum, aliquando in vtroque, licèt rariùs.

Hermaphroditi quomodo generantur.

Gemellorũ verò hæc origo est. Si matrix tàm viri, quàm fœminæ semen ad se attraxit, nec tamen totum, quantũ eius in vtriusq; toto corpore est, simul & semel attraxit, verùm portionem vnã, vice vnã; alterã, vice alterã, & tertiam, tertia: tũc, quot portiones attrahũtur, tot fœtus cõstituuntur. Id clarius ita intelligite. Si matrix trahit vnâ vice quodlibet semen simul integrum ac totum trahit. Intereà autem lassari potest, ita, vt, si semen dimidiũ attraxit, postęà languescat: & tamẽ illicò in momẽto, antequã operatio virtutis attractricis exsolescat, seseq; recolligẽs, relictam alterã quoq; partem sorbeat aut prolectet.

Gemelli quando generantur.

prolectet. Duplex hæc tractio duplicem foetum facit. Hoc enim modo, si semina dirimuntur semel, deinceps nō vniuntur. Et ex exemplo hoc cognoscite, id aliter intelligi non debere, quam si ex magna copia attrahēda, propter ignauiā, aut imbecillitatē tractoris iā pars saltē media, posteà etiā secunda & tertia, vna subinde post alteram attrahatur. Hæc similiter in matrice etiam accidunt, quoties non cōpleta tractione opus suum illa aggreditur, sed à tractu vno nonnihil remittit, & nondum penitùs cessante virtute, tractum illum innouat & redintegrat. Et hoc quotiescunque fit, toties attractam partem natura in locum priuatū collocat ac disponit. Vnde gemelli, vel foetus plures eduntur. Et quo eduntur plures, eò infirmiores. Quanquam & hoc verum sit, gemellos interdum non grandescere minus, quam si foetus vnus facti fuissent. Cuius tamen euentus hæc dari causa potest, quod nimirū natura vtrinq; ad incremētum ita valida exsistat, vt paruitas nulla relinqui possit. Vastitas enim infantum ac adultiorum, non ex multitudine materiæ (sicut nugātur Medici) prouenit. Sed potius, magnitudo, ac robur ex natura & cōditione auctricis facultatis, in vtroq; parente validæ existentis: aut ex proportione commixtionis seminum: aut ex auctricis in fœtu virtutis sanitate & vigore emergit. Quin & illapsus seminis in matricē ratio, aliquid ad gemellos confert. Si semen illabendo in matricem cadit: tunc pars eius aliquando præcipitatius altera in eam fertur, vtero non totam molem trahente, sed, quod relictum est, suo robore posterius attrahēte. Nam & hoc modo duo, plurésue foetus cōstituuntur. Semen enim vnumquodlibet satis copiosum ac magnum est ad constituendum foetum vnum, duos, tres, decē, viginti: qui tamē vniuersi in magnitudine nihil defectus ac vitij habeant, modò auctrix vis in ipsis valida satis & robusta vigeat. Ex semine enim, de quo duo foetus producuntur secundum omnē staturam pleni & perfecti, si infans saltem vnicus genitus fuisset, ad molem tamē maiorem is nunquam excreuisset.

Gemelli vnicis maiores minoréve.

Gemellorū alia causa.

CAP. III.

HInc referendum quoque est, hoc, quòd interdum liberi nascantur imperfectæ & monstrosæ figuræ: vt cum duobus capitibus, cum pluribus manibus, ac digitis, & pedibus, membrisq; aliis numerosioribus, vel paucioribus æquo ac constituto ordine naturæ: Horū causa est, quod nonnunquam natura in liquore vitæ integra & perfecta minimè fit. Quodcunque ergo membrum defectu aliquo perfectionis tenetur: idem foetus membrum posteà eodem modo peruertitur ac mutatur. Et hoc variè accidit. Interdum enim semen capitale in illabendo dirimitur solum, cæteris partium seminibus vnitis & iunctis manentibus. Eo casu foetus nascitur biceps. Aliquando semen digitale trifidum fit, vel plures, aut etiam rarius dirimitur. Et tales quoque numero digiti foetus finguntur. Nec enim tantum gemelli omnes fiunt: sed nonnunquam gemelli dimidij, & huiusmodi monstra alia plura. Nonnunquam etiam accidit, vt alicuius mēbri semen propter laborantem in eo liquorem, aut viarum obstructionem, aut attrahētis matricis infirmitatem, totaliter & absolutè emaneat, nec addatur. Quę pars deinde in ipso foetu quoq; necessariò desideratur. Et huiusmodi naturæ monstra gignuntur, quoties spermata aut non æqualiter attrahuntur, aut in illapsu dirimūtur: aut semen vnū deest, aut alterum perit, aut aliquid eorum abest, quæ ad perfectum semen requiruntur. Tunc enim foetus monstrosè aut cōnascuntur, aut duo vno capite iungūtur, aut quocunq; alio modo deformatur, prout cuiusq; causa iam expedita est. Huiusmodi tamē errores ita iudicabitis, vt statuatis, gemellos partum legitimum, esse tam secūdum naturam, si auctrix vis perfecta ac valida præsto in matrice est, ac foetui inde etiam inditur. Cæteri partus omnes vitiosi sunt, ac ex errore aliquo. Quilibet enim error, in conceptione admissus, vitiosum & mancum foetum profert. Secus enim si quid fiat, quam pro naturæ ordine: tunc illa præcipitata in suis functionibus inturbatur. In semen tamen iam conceptum tantum operatur illa, quantum pro viribus eius est. Vnde partus postea vitiosi nascuntur. Est enim ita comparatum a Deo, vt secundum naturam omnia fiant. Si secundum eius ordinem ac modum res non fiant: cum nec operatio eius integra est & laudabilis.

Partus vitiosi autē & alij nascūtur in matrice. De quib. vos ita instruimus. Interdū enim vermiformes eduntur, figura & specie varia. Horū causa plerumq; coitus abusus ac petulantiæ sūt: per quas matrix semē peregrinū allicit, ex quo deinde huiusmodi mōstra pręter natura educūtur, tanta

Monstrorum quæ causa.

Bicipites vnde nascantur.

Vnde partus vermiformes.

tanta varietate euagātia, vt numerus eorum describi nequeat. Fit etiam interdū, vt animantium semina aut cum cibo, aut potu assumantur. & ingerantur: quæ, si corpus ingressa sunt, matrix attrahit, & in ea monstra effingit. Aliquando etiam animalia cū spermate deuorantur. Quod si à mulieribus fit: talia in ipsa subnasci facile possunt. Quandoque & per vterū huiusmodi animalcula ingrediuntur, ac cum eo permiscentur. Vitiosi tamen huiusmodi partus in solo sunt spermate. Nā quæcunq; veniunt ab animalibus, mera spermata sunt. In animali enim vitæ liquor nullus est: sed omne ipsorū semen sperma existit. Quicquid vero spermatis habent, id ipsorum eiectaneum est: sicut de semine animalium trademus fieri etiam possit, vt huiusmodi mōstra ex spermate hominum producantur, hoc pacto. Si operatione fiente, semen in corpore retineatur, ne matrix semen virile attrahat, fœminale autem iam dum conceptū sit: facilè ex hoc spermate quidem vitiosus partus enasci possit, homo nimirum imperfectus, figuræ pecuinæ. Nam si semen alterum sine altero illabitur, & augmentum capit, tunc partus nascetur minime perfectus. Sic ex puro meroq; spermate peregrinus & incognitus homo gigni potest. Et huiusmodi casus plures sūt: qui omnes sub prędictis cōprehendūtur.

CAP. IV.

QVemadmodum hactenus de semine definiuimus, quam varijs modis id in vterum locetur: sic explicationem vlteriorem huius materiæ dimittentes, porrò de semine doctrinam adiūgemus, quomodo crescat & augescat, hoc nimirum modo. Præstituit Deus infanti tempus suum, quamdiu crescere debeat, 40. nimirum septimanas: sicut suum quoque tempus vaccis, columbis, & alijs ab eodē definitum & præfixum est. Attendite autem qua ratione, hoc temporis interuallo semen fœtus fiat. Primò ergò facta, eo modo, quo dictum est, conceptione, accedens natura semen disponit, &, vt debet, sequestrat: capitale nimirum semen ad caput, semen brachij ad locū brachij, &c. Dispositione ea facta, vt conuenit: tum matrix ab opere feriatur, nec quicquam aliud deinceps agit. Hinc succedit natura materialis, fœtumq; ad incremētum perducit, ita nimirum, vt omnia quę disposita sunt, increscant, augeantur, & corpus fiant, singula sua pro ratione. Sic ad carnem quod; pertinet, caro fit: quod os spectat, ossescit: venis quod additur, vena fit: Visceribus quod apponitur, viscus euadit. Semen ergo si iam (quod fuit) semen amplius non est, sed sanguis & caro, vt quæ homini conueniunt: tūc & ipsa materialis natura a fœtu secedit, & huic succedit gratia Dei, quæ fœtui secundùm qualitatem hominis, vitam, & quæ alia creaturæ viuenti debentur, velut visum, auditum, tactum, gustum, odoratum, indit ac impertit. Tū temporis facultas auctrix quoque in fœtu præsto est. Implantata autem homini pro naturæ modo a Deo vita, fœtus in vtero materno tamdiu augescit, vsque tū membra omnia debitum suum robur & stabilimen, ac soliditatē acceperint. Hisce omnibus introductis: inseritur ipsi tandē spiritus, ac anima, ratioq; & intellectus, & omnia ea, quæ animam consequuntur. Post quæ omnia denique tempus partus insequitur. Anima etenim, & quæ huic cohærent, moræ in vtero materno impatientia, exitum stato tempore moliuntur: quod ipsum periodo prædictarum septimanarum fit. De huiusmodi partibus plura inuenietis in Paramiris, vbi de origine animæ tractabitur. Modus ergò iam traditus vobis est, quo semen conceptū primū formetur & disponetur: deinde in sanguinē & carnē cōmutetur: porro fœtus augeatur & grandescat: tandē spiritū & anima dotetur & imbuatur. Quandiu enim infirmior est & imbecillior, quam vt terram sustinere possit ac ferre: tādiu spiritus ei non confertur aut inditur. Hoc enim robur maturatio est spiritus, & collatio ipsius animæ. Nā post spiritū demū appellit anima. Anima enim in nullū corpus intrat, in quo spiritus non insit. Et hoc ipsum interdū causæ vicē habet, quod per incrementi periodū mutari fœtus in monstrū possit, quòd recipiendæ animæ non est idoneū. Incremento autē foetus eo vsque perducto, vt iā error nullus incidere possit: tunc primū ingreditur spiritus, qui præcursor est animæ. Hunc anima deinde insequitur. Ab eo tempore foetus in vnionem corporis ac animæ tamdiu augescit & exundat, vsque dum priuationem aëris ferre diutius non possit, nec tolerare amplius nutrimentum matricale. Quæ omnia tandem partus consequitur & finit.

Periodus augescētis fœtus quæ.

Quo quo animo du infertu homo.

Anime quando inditur fœtui.

CAP. V.

VT verò integrum perfectumque hominem, non solum foetum vobis ob oculos ponamus: scire vos velim, ab indita foetui anima, omnia illa quo-

Cum animaq; [illegible]

sionib. agitur. Quòd verò Astronomi ponũt *astra hominẽ condere*, &c. vt ita dicã, naturare, id pro re iocosa ac ludicra ad symposium admittemus, & nugamenta illa differemus, dum de Virtutibus firmaméti aliquando plenius dicturi simus. Eo animo & loco habebimus etiam illos simias, qui Aristotelem & Augustum sibi imaginantur, & eos ita rediuiuos facere conantur. Huiusmodi nugarum plurimarum hic recordamur, quas anni noui subinde innouant. Ita stultorum numerus haud tenuis ac rarus est: qui tamé cognitu & difficiles sũt, & nominatu periculosi.

Astra nihil n[illegible] [illegible] habent.

Imaginatio [illegible] Aristoteles, &c. [illegible].

PARS DE STATV HVMANO.

CAPVT. I.

POstquàm hactenùs de generatione hominis abunde satis pertractauerimus, ac sententiam istiusmodi præposuerimus, nimirum Deum in principio hominem ipsum condidisse: postea ipsi semen attribuisse, quo posteros sibi similes ille sereret & plantaret: iam consequenter, & iure quidem, deinceps vobis nonnulla commemorabimus, de statu hominis, *qualis nimirum is sit & peragatur vsque ad dissolutionem sui, ad quam præseruatur*. Id ergò vt dilucidius conficiamus: statum hominis in partes duas diuidemus: nimirum in *corporalem*, quam in se habet ille: & alteram *æternam*. Sic ergo partis huius tractatus duo erunt: vnus de *caduco* siue *mortali*: alter de *æterno* & *immortali*, quę tamen vtraque in vno homine habitant. *Corporale* seu caducum est id, quod æternum sustentat, velut Pandochæus hospitem. Cui tamen beneficiũ etiã accessit diuinum aliud, quod nimirum ipsum corpus, animam conseruans, sustentat. Hoc autem vitæ est. De qua nihil peculiariter nobis tractandum sumemus. Tale siquidem donum vita est, quasi princeps domum alicui honorario donaret, quam non deberet ei, hanc saltem ob caussam, vt in eo veluti diuerticulo, cum possessionibus suis cæteris eo tutius & iucundius agere posset. Hæc verò talia ad Philosophiæ metam non relegabimus: videntur enim sub illis latere multo maiora & sublimiora, quam quæ per experiẽtiam Philosophiæ comperta esse possint. Principio enim, antequam ad declarationé sequétis textus progrediamur, de conditione Philosophiæ id docebimus, quod omné ea originé suam ex experiétia trahat. Quod vero experientia suggerit, id experimentum est. Ex quo iure deducendum videtur id, quod ex hac matre pronascitur. Quare sermone tali cõcludimus, si quidem de vita & origine animę à nobis minimè definiatur, sicut de rebus corporeis fit: tunc omnino statuédum esse, quod ista in experientia nostra minimè consistant. Nec hic cæcos illos oratores citabimus, qui ex volacium spirituum suorum sapiétia multa de his declarant ac rhetorizantur. De illis nobis sententiam ponere facilè esset, qualé fecimus de somniis & somniatoribus. Quãquam hi alte quoq; iactent scientiã suam in superioribus, cum tamen nihil de illis nihil admodum notatu dignum cognouerint, ac teneant.

Corporale hominis quid.

Philosophiæ mater experientia.

CAP. II.

IAm ad ipsum textum diuertétes, principio inconditas nugas Medicorum, (quos Medici quidem nomine dignari minime debebamus, veruntamen cum vos ipsos tales vocetis, ad titulum illum conniuebimus) vobis detegemus & planas faciemus: qui de statu & conditione hominis tractantes, cum quatuor complexionibus, & totidem humoribus, qualitatit usque ac similibus aliis extrauagationibus definiũt. Fas autem esset, nullũ Medicum quicquam profari, nisi Philosophiæ extremos limites prius obtriuisset, sicut id Naturali conuenit. Vt verò multi eorum ex Astronomia nati sunt: sic gesticulatores cum præstigiatoribus fœdus ineunt, ac vtrinq;, quantum quidem de hominis natura disserunt, non paucis mendaciis doctrinam suam pingunt ac velant. Vt autem veræ Philosophiæ ius suum faciamus, statum hominis proponemus talem, qualem attulit in sua iam generatione perfectus, & integer homo constitutus. Id hoc discursu fiet. Primò omnium primus homo considerandus venit, ex quo res cæteræ omnes prodeunt. Hic autem duo occurrunt homines in initio constituti, vir nimirum ac mulier. Ex his duobus promanauit omnis natura cęterorum hominum, & quicquid in ipsis (quantum ad vitæ fragilitatem) vspiam existit. Quod autem eius spiritum, ac ipsum æternum, & rationem, sapientiamq;, ipsamq; animã attinet, id ad propriũ tractatum differemus. Nã tã ratio quã sapiétia & prudétia omnibus hominib. æqualiter distribuũtur, non tamen cuncti cuncta æquè facilè capiunt, ex defectu conformationis & compositionis instrumétorum corporeorũ. His hic missis, generationé ortũq; ac rationé

Medic. reprehensio.

in statu hominis expendemus, quibus nimirū ex caussis quilibet ita appareat, ita existat, ita viuat. De quibus vos breui institutione muniemus aduersus prædictos Doctores medicinę & Astronomos, qui in se nec quicquam Philosophiæ solidæ aut habent, aut etiam curant. Annihilantur etiam hic illi, qui profitentur, cœlum tot formas ac species, tot capita, totque sensus, & varia alia condere ac producere.

CAP. III.

Hominis quatuor complexiones.

HOmo consistit in quatuor complexionibus, ita, vt vna illarum omninò insignis sit. Ea ipsum aut frigidum, aut calidum, aut siccum, aut humidum quidem constituit: sed nullam eius essentiæ proprietatem inducit, vt si frigidus & siccus sit, ob id infidus dici possit: aut si sanguineus sit, ideo necessario hilaris etiā existat. Aliud enim est, quod lætos, aliud quod tristes reddit, quam ipsa complexio. Sed, vt ante omnia de principio cōplexionum loquamur, res ita se habet. In Ada complexio fuit vna, nimirum calida & humida. Vna etiam in Eua, scilicet frigida & sicca. Ex his duabus quatuor natæ sunt, hac ratione. Frigus Euę, si calorem Adæ superauit, fœtum frigidæ naturæ produxit. Si vero humiditas Adæ, siccitati Euæ præualuit, fœtus humidus genitus est. Sic tertia complexio prodit, nimirū frigida & humida, eaque ex vtriusque naturâ, & non alterutrius solâ. Eodē modo etiam de complexione quartâ cēsendum est. Si caliditas Adę frigiditatem Euæ eiicit: fœtus calidus euadit. Et si siccitas Euę, humiditatem Adę transcendit, fœtus calidus & siccus genitus est. Et hæc quatuor complexionū consummatio est. In vnam Deus Euam coniecit: in alteram Adamum. Sic & post natiuitatē interdum accidit, vt vicissim frigida & sicca complexio oppositam superet, & sic partus ab vnâ solâ denominetur. Sic ergo huiusmodi inter homines facta distributio est, vt iam quilibet homo suam, eamque vnicam complexionem sortiatur, in quâ consistit sicut primarii ipsi. Sic ergo complexio commiscetur vel magis, vel minus, in viris ac fœminis, vt nullius sexus singularis iam complexio sit, sed indiscreta & similis. Calida & humida cōplexio fœminæ æque fortis & valida est, ac viri. Sic & frigida & sicca complexio æquè intēsa est in viris ac fœminis. Quāquam notare etiam debeatis, complexiones non ita sibi similes omninò esse, vt quicunq; calidus est, calido alteri omnino similis existat: verum omnes inter sese discretæ sunt, secundum magis & minus, ad pondus.

Adam calidus & humidus: Eua frigida & sicca.

Complexiones quales.

CAP. VI.

EX hac de quatuor complexionibus Philosophiâ, illis peculiaria nomina tamen non indimus. Si enim frigidam & siccam Melancholiam nominaremus, mendacium diceremus. Nec enim ita se habet. *Melancholia* collectitium nomē est, ex multis mendaciis consutum, ac variis proprietatibus signatum, quæ tamē in istâ complexione nec inueniuntur, nec nec consistere possunt. Similiter & de calidâ & siccâ complexione nomen cholerę stabilire minime possumus: complexio enim & cholera res vna non est. Sed quis nugamenta omnia intercipiat eorū, quibus mentiri volupe est? Idem & de reliquis complexionibus sentire debetis.

Melancholia ...

**** Sed iam de proprietate hominis vt loquamur, animum sedulo aduertite. Nos enim describimus proprietates alias hominis, ex iis principiis, ex quibus ille procedit, nimirùm enatas. Veluti hilaritas & tristitia vel ipsæ ab Ada & Euâ genitæ sunt. Hilaritas in Eua: tristitia in Adā posita erat. Inerant autem ipsis ista materialiter, sicut essentiæ ac conditiones quoque cæteræ. Quæ proprietas alteram superauit: eius vincentis naturam fœtus quoque assequitur. Si autem quædam permixtio cōcurrit, sicut permixtio haud facile abesse potuit: tunc necessario vnū alterius infractio fuit. Ideòque, qui eiusdem cum Eua hilaritatis sit, nemo vnquā post ipsam nascitur: nec post Adamum, qui ęque ac ipse tristis existat. Geminæ etiam ipsius Adæ ac Euæ materiæ iam mixtæ sunt, vt tristitia cum hilaritate, & hilaritas cum tristitia quadamtenus iam temperata existat, nec vnquam ad statum pristinum res redire possit. Hinc fit, vt quo plus minusue seminis tristitiæ conferatur, homo plus minusue tristis fiat. Quod de collatione seminis non tantum, verum etiam de dominio & victoriâ hilaritatis intelligendum est. Sic ergo geminarum istarum materiarum sua vicissitudo est, vt nec in fœminâ solâ, nec in solo viro (velut dictum est) consistant, sed in vtroq; sexu mixtæ existant. Ita, tyrannis, & furor, velut etiam lenitas, mansuetudo, ac moderatio: hæc ipsa quoq; ab vtrisque præsto sunt. Primum ab Euâ.

Hilaritas & tristitia vnde.

Eua omnium est parens hilaritatis: Adam omnium hominum tristitiæ.

Alterum

Omne malum ab Eua. Omne bonum ab Adamo.

Alterum ab Adamo: per mixtionem autem distributa in omnem prolem. Inuidia ac odium, fidelitas ac fauor, similiter habent, vt & cætera omnia ex his emanantia. Malum enim ex Eua: prouidum & consultum ex Adamo. Ac ea deinde contemperata sunt ab vtrisque, sicut comprehensum est.

Quæ duabus hisce lineis inclusa iam sequuntur ab auctore quidem eo loci, vbi asterisci tres in margine adnotati conspiciuntur, intertexta erant: quibus tamen secundum paginæ longitudinem ipse auctor induxerat lineam, quod huic libro interponi forsan noluerit. Nos vero duabus lineis hæc à textus serie quasi seiuncta hoc loco intertexere voluimus, hâc potissimum de caussâ, ne prorsum intereant, tum quoque, si forte lectoris studiosi ingenium in aliis descriptis Paracelsi legendis per hæc iuuari queat.

*** De proprietate hominum vt loquamur, animum sedulò aduertite. Vobis enim describimus (*Hæc verba paulò superius in textu quoq; habentur: Iam ea sequuntur, quibus ipse auctor lineam induxerat*) materiales proprietates & immateriales. Materiales sunt, *Risus, ira, lacrymæ, oscitatio.* Risus est titillatio in sanguine, cuius proprietas est ex ore nosci & terminari: prout homo plus minusue titillationis habet, ita risibilis est: sicut de risu traditur. Ira est ebullitio sine bile facta: quæ si erumpit, ira generatur, vt de irâ docetur, Lacrymatio est constipatio in splene. Eâ incidente, lacrymatio fit. Et hęc talia, vt dictũ est, liberis innascuntur. Semẽ enim iracundum, & semen risibile, si ad generationem procedũt: tunc prout vnum alterum superat, ita homo gignitur. Quatuor istæ naturæ, tristitia, lætitia, ira, mãsuetudo, in corpore insunt materialiter. Quis vero monstrabit, quomodo in corpore lateant? Indicamus vobis quidem exempla de sanguine, bile, & splene, maioris intelligentiæ causâ: non autẽ concludimus, quod in corde ita se habeant. Simile tamen quod continetur in corpore, in quo quatra ista sita sunt, in materiã vnam recepta, quæ ipsa quoque suum in generatione semen addunt. Prout vnumquodque cadit, plus minúsue, atque aut vincit, aut vincitur, ita hominis quoque proprietas constituitur.

Risus quid? Ira quid? Lacrymatio quid?

CAP. V.

Post primos parentes peccatum om-

VT vero hæc accuratius intelligatis: recordari debetis, quòd post creationem primorum hominum genitorum natura vniuersa, ac substantia hominum in peccatis nata sit, & ea deprauatio ex vno semine subinde in alterum descenderit, & iam continenter perduret, vsque ad consummationem seminum istorum. Quanquam iam in hominibus prauæ naturæ multæ reperiantur, quę in primęuis parentibus notatæ non fuerunt. Cuius rei causa est, quod ducem illi rationem secuti sunt, & non instinctum corporis: vndè ad enormia illa etiam adigi nõ potuerũt. Similes iam etiam aliæ naturæ ac prauitates inter homines gliscunt, ex illis non deductæ, vt scortationes, aleæ, &c. Ex obiecto enim enascuntur. Quodcunq; enim obiecta pariunt: id exprimæuis nõ emanauit. Quod autem in nobis citra obiectum inhabitat, id omne nobis secundùm pondus mixtorum seminum à primis parentibus insitum est. Quid ergo nos moueant commenta illorum, qui Planetis, astris, ac stellis talia omnia adscribunt? Vnum enim Iouialem, alterum Martialem, tertium Venereum, &c. faciunt. Mirum autem est, cur non etiam Planetam in cœlum collocarunt, qui ægrotos sanet, aut qui se blandum & amabilem exhibeat. Vniuersos enim malos, morbidos, & aduersos eos faciunt: nec vllum condunt ipsi, qui Medico adsit, vt, quod frangit ipse & perdit, ille resarciat & redintegret. Sed qui ludicris & iocularibus capiuntur, illis ista donari quidem facile possunt. Homo creatura perfecta in se est, cui nec astra, nec aliud quicquã addere aliquid, aut ingenerare possint. Omnia ipsi ex primo homine indita & præstituta sunt. Quoque minùs ipsis astris homo quicquã indere aut conferre potest: tantò minus astra ipsi homini vicissim. Quod autem pluuias, calorem, frigúsque ac similia alia nobis impertiunt: id vniuersum externum est tantum, minimè internum, velut pluuia cutem saltem attingit, non interiora. Sic etiam frigus similiter. Hæc autem vt diximus, extranea tantum sunt, quæ hominem nec bonum, nec malitiosum, nec furem, nec latronem reddere possunt. Tales autem si stellę sunt, tunc sua sibimet inuicem prędantur, non nobis nostra. Furtum enim res interna est, ex homine penitiore emanans, non ex rebus extimis Huiusmodi enim nihil ingreditur. Homo etiam ita conditus est, vt quicquid ipsum ambit, & ingreditur, ex ipso amplius non egrediatur. Omnium enim potentissimus

[illegible] Homines [illegible]

Astronomi notantur.

Homo creatura perfecta citra sine astris.

patronus noster, & speculum Christus testatur, quod in hominem nihil mali intret. Sic ergo nec Planetę intrare possunt: quia ipsos rursus egredi opus esset. Ideoque veluti Christus affirmat, nihil externum in nos intrat, neque stella, neque Planeta, neque cœlum, neque terra. Homini de foris mali nihil ingreditur. Omnia foris antè hominem posita manent: Homo creatura est, in quam mali nihil ingreditur, neque in vtero materno, neque in conceptione, neque in mundo. Semper enim ac assiduò homo est, in quem, vt Christus ait, mali nihil intrat.

Cap. VI.

Velut iam dictum est, quod nihil in hominem mali intret: sic nec Planetis in hominem introitus datur: ideò Homini bona & mala insita à primæuis. scire conuenit, hominé in seipso consistere, omnesque conditiones, boni & mali, à primæuis parentibus ipsi omnino implantatas esse: Ne vero in illis longius immoremur: in gratiam textus secundi tractatus nonnihil hic attingemus, ac euoluemus corporis spiritus, ac æternum, quæ corpus gubernare debent. Quicquid enim de homini innatis enumerauimus, id omne suo modo fit: veluti fidelitas, bonitas ac malitia, & similia facinora alia tàm mala, quàm bona. Rationis datæ finis. Corporalia enim seu terrena illa sunt: quę ex naturâ brutâ ita eueniunt. Nam in rebus præmemoratis caduca omnia consistunt, quæ aut bona, aut mala esse oportet. Præter ista autem cognoscendum est, æterno nimirum intellectú additum esse, ne homines viuerent secundum complantatam sibi naturam, velut ligna & lapides, quæ naturam ac conditionem sibi innatam non transgrediuntur, sed secundum eam agunt, vsque ad finem omnis creationis. Hæc, inquam, intelligentes homines secteri non debent: sed eam vitæ rationem instituere, quá intellectus eius, qui æternus est, ipsis suadet & monstrat. Intellectum enim ob vnum hunc finem accepit, vt corporis quiduis agendi libertaté is cohibeat, & ad ductum rationis ac spiritus omnia informet. Ratione enim vt vtatur, omnino opus est. Ratio moderatrix rerum omnium. Quicquid enim alias in homine est, rebelle est & contumax, ac vt à ratione edometur & frænetur, omnino opus habet. Cui verò cunque frænando illa non est: eius vim & noxam nullam persentiscit, veluti sunt, distortio, forma difficilis, species ingrata, & similia alia. Hęc nullius rationis moderamine indigent: sed egent eo tantum innatæ vires, siue bonę, siue malę eæ sint.

Vt verò tandem textui tractatus huius Colophonem inducamus, & reliqua ad suum locum differamus: sciendum vobis est, de omnibus partibus, quæ homo in se ipso secundum statum suum habet, hactenus sic sufficienter satis dictum esse, quę nimirú corporaliter in se contineat. Porro autem de prudentiâ quoque & sapientiâ, ac spiritibus & ęterno, suo loco definiemus. Ac, vt de coloribus quoque strictim nonnihil addamus, breuiter hoc noscite, in Euâ amabiles, delicatos & venustos colores exstitisse, omnes longè supra omnem captum & amabilitatem cóstitutos: Eua omnium venustissima fuit, Adam etiá in suo genere. similiter etiam in Adamo colores floruisse omnium maximè venustissimos, secundum naturam tamen virilem. Sed per insequentem mixturam seminú, colores isti obscuriores multo redditi sút: ita, vt iam deinceps ab illis, nec quisquá vir, nec fœmina eàdem cum ipsis colorú venustate vnquam tingi, aut dotari possit. Idem quoque iudicium de cæteris corporis ac morum ornamentis & venustatibus fieri debet.

DE INTERIORI HOMINE.

Hic calamum auctor deposuit.

Quæ verò de interiori homine, hoc est, de ratione, prudentiá, sapientiá, spiritibus & de æterno, quod est in homine, hoc loco desiderantur, ea ex aliis Theophrasti scriptis, vt pote ex libro de fundamento sapientiæ, ex Philosophiá sagaci, &c. studioso Lectori sunt petenda.

SEQVVNTVR

SEQVVNTVR DEINCEPS

FRAGMENTA VARIA, AD MEDICINAM PHYSICAM PRÆCEDENTEM PERTINENTIA,

quæ passim ex multis Theophrasti autographis descripta, & in vsum studiosorum prælo impressa voluimus. Certum siquidem est, Auctorem persæpe leui pagellâ, verbis paucis, at claris, id tradidisse, per quod obscuriora loca multa in ipsius libris explanentur & dilucidiùs intelligantur. Benignus ergò Lector ista non cum contemptu, sed velut micas quasdam cum bonâ gratiâ acceptabit &c. In his autem fragmentis disponendis id studiosè accurauimus, vt singula suis Tomis quadrarent, & libri libris vbiuis probè responderent.

THEOPHRASTVS

Ad Lectorem.

QVOD *hactenus quidem, Lector, libros meos suppresserim, nec in publicum emiserim, culpa mihi haudquaquam impingenda est, quasi aut negligentior, aut quocunque modo inuidus exstiterim. Est enim in propatulo, quod impedimentum mihi nullum obiecerint, vel crebræ vel longinquæ meæ peregrinationes, vel ridiculi aduersariorum insultus, vel aliud quicquid simile, quo minus in incepta laborum meorum meta terenda subinde pergerem. Qui vero mihi huius procrastinationis causam imputant, illi seipsos reos faciunt. Nam cum Basileæ in tradendæ Medicinæ iure merito nouam Theoricam ac Philosophiam inueherem, explicans, quæ per Iliadum, Archeum, & Elitum declarari debebant: vix mediocriter cognita esse mirum, quantopere arguti illi & sublimes Platonici ac Indici illico insultarint & diuidiam fecerint. Alius enim me contemnendo, seipsum extollere, & venditare annisus, sibi ipsi Theophrasti, mihi vero Cacophrasti nomen ingessit. Alius aliunde me mea suffurari insimulauit, quæ tamen ante me nunquam lucem viderunt, vel nedum hoc mane. Nam & Lector ipse ex se iudicabit, & ego rationibus firmissimis demonstrabo, quod meorum operum nullum ante me conscriptum sit vel per Philosophos, vel per Medicos, nec ante me talia à quoquam aut audita aut lecta fuerint. Adeoq; ipsamet mea scripta conuincunt, quod 600. Inuentiones in hoc libro proferam, quarum tamen ne vnica quidem, vel minima, vel maxima à quoquam vel Philosopho vel Medico siue veteri siue Neoterico admittitur, nisi ab omnibus vniuersorum veterum scriptis defectionem facere velit. Taceo quod compertum plurimis sit, Bibliothecā meam, quam habeo præsentem, adeo tenuem esse, vt vix sex descripta complere folia possim. Præterea mei etiam Secretarii iurato testabuntur, ex ore meo ista excipi. Quin & manifestum est, me decennio integro librum nullum legisse. Æmulorum ergo meorum arrogantia & fastus, quo me totum contemptui temere habent, minus euidens est, dum alius me Maniacum, alius Nigromanticum fecit, & si quid aliud Magiæ in despectum meum mihi impingi ab ipsis potuit. Cuius ipsorum impudentiæ hæc vnica causa fuit, quod putarent, meas Inuentiones ipsis tam minus certo innotuisse: Adeoq; ad honoris cumulum congerendum hoc vnicum iam restare, vt Theophrasti nomen sibi ascribentes me Cacophrastum per proteruiam suam appellitarent. Ad hoc audendum inflammauit ipsos fur iste ac nequam, quem post aures sedentem ipsi circumferunt: Deinde notoria illa & late sparsa in curando dexteritas, qua supra Medicos vniuersos ac ipsorum cum patronos tum libros, regni ac prouinciis plurimis mire profui, ac opera eiusmodi præstiti, quæ ex omnibus suis libris illi imitari in æternum non poterunt. Ipsi tamen interim ne gloriam & laudem hanc meritam in curandis Principibus & Magnatibus acquisitam mihi largiri cogerentur, eam diabolis potius ascribere maluerunt, quasi ope Beelzebub talia efficerem. Cuius inuidentiæ hæc caussa & finis vnica fuit, vt me despectum passim redderent ipsique adeo de me vbiuis locorū & populorum spreto & eiecto, solidum triumphum agerent. Si quandocunque vnus mea cura subditus æger moreretur: id longe innotarunt cupidius, quam si decem sanescerent. Quo casu ad mendacium nullum erubuerunt, sed ad communicandum me passim testimonia dubia multa emendicantes aucupati sunt. Qua in re cum astu nefario tentarent omnia: sui similes socios repererunt haud difficulter, tales nimirum, quos partim ingrati animi virulentia, partim extorta iustæ mercedis iniusta inficiatio ad criminandum me stimulare non segniter poterat. Ex quorum numero haud postremus censeri debet Philippus*

Marcino

Marchio Badensis, quem, cum ab Archiatrorum curatione desperatum factum, ac tamiam in agone constitutum à dysenteriæ præsentaneâ morte eripuissem: promissum certè regaliter mihi factum, illiberaliter admodum is seruauit, ac sordidiorem se cum certo meo damno præstitit multo, quam impius ille Iudæus, Messe de Thalles, aruscator omnium pessimus. Quem cùm in morbo aliquo iuuissem, dicto principe is me multo liberalius dimisit. Principis huius ingratitudo, & nimis illiberalis remuneratio, velut & aliorum quorundam primatum exēplum planè simile, prædictis meis aduersariis omnibus non singulari tantum gaudio & voluptati fuit: verum iidem postea hoc idem telum contra me vbiuis reprimendum intentarunt. Vbicunque enim terrarum mihi Sol benignus illucescere videbatur: ibidem iam verbis iactatis, quàm impressis libris illi me insectati maleuole sunt, præsidium omne in blandientibus linguis habentes, ac me per calumniam traducentes, apud nefarios consiliarios, quibus vel ob datam offam se inuicem prodere ludus est. Hi ipsidem non a me saltem sibi præstita opus fidelis, male memores fuerunt, sed merita mercede & me insuper inique defraudarunt, ac plagiariè cum honores tum labores meos expilantes, aliena pro suis venditarunt, quæq. opera equidem mihi conscribenda proposueram, eadem & ipsi tractando anteuertere conati sunt, quod vero iam dum omnes meas a me Inuentiones exsuxissent.

Quod si ergo, quæ ipsi scripserunt, cum scriptis meis proximè conferre vobis non displicuerit: planum omnino ac euidens vniuersis fiet, quod isti sua omnia ex meis transcripserint; aut quicquid sciunt, ex me vno didicerint, licet præmaturius euolitarint. Vnde non dubito, quin breui iterum commensales, ludimagistri & mediastini (velut ante fuerunt) futuri sint. Cum ergo ignominiam ipsi sibi suam propriam iam dum euulgarint: cogitaui equidem, me iam satis tuto etiam facillima edere posse, hoc tamen instituto, vt deinceps etiam ad grauiora transeam, & libros Archidoxis, Meteororum, & Generationum Mineralium foras edam: quibus non tantum Amanuensium meorum putida mendacia propalem, sed etiam illorum, a quibus ipsi primum turpi Apostasia defecerant, ad quos iam etiam in meum contemptum iterum associantur, temerariam accusationem infringam & diluam.

His itaque iam præmissis, bone Lector, tuum est, persuasum habere quod scripta mea illi exactè Philosophiæ operam nauent, ex qua Medicinæ, quæ meam veritatem & aliorum mendacia reuelabit, origo & principium profluit. Hæc ergo cum experientia & veritate perlege, & cùm mea stabilita fundamenta, tum aliorum inanes nugas prouidè diiudica. Nec vero, ad hæc legenda isto accedes animo, quasi euoluto libro vno, illico desiturus sis: sed hoc potius ages, vt ad finem & fundamentum ipsum cum desiderio certo penetres. Vale.

FRAGMENTA AD PARAMIRVM DE V. ENTIBVS REFERENDA.

DE ENTE ASTRALI.

PROPOSITA superius præfatione in libros de Entibus, paragraphum iam tertium ordiemur quo illis finem imponemus, & de quo ita statuimus. Ens astrale est Ens omnium domiciliorū cœli, & quicquid firmamentum continet. Hoc cum homine ita vnitum est, vt, quicquid astrum patitur, idem similiter etiam patiatur ipse homo. Non quod astrum per se ægrotum sit, cum morbos nullos suscipiat: sed quod natura ipsius homini nimis fortis potens & aduersa incidat. Hàc vi astrum infirmat subiecta. Cum verò hoc in paragrapho de Astris breuius cōmentemur, ipsorum doctrinam in libro de Morte planius & dilucidiùs expediemus.

Ens astrale quid. Entis Astralis & hominis vnitas quę consensus.

Si verò, quid astrum sit, breuiter intelligere cupiamus: primò inquirendum est, quid cœlum sit. Est autem cœlum spiritus, & vapor, in quo habitamus velut auis in tempore. Nec vero stellæ tantum & Luna &c. cœlum constituunt: sed etiam stellæ apud nos sunt, quas minimè videmus, quæ cœlum quoque constituunt. Hic nota, quomodo hoc fit, & sic est. Sicut hypocaustum, vel calidum, vel frigidum, immorantes aut calefacit aut frigefacit: sic eadem etiam est ratio firmamenti & complexionum.

Cœlum quid.

Cœlum nos ... constituunt.

Sicut ergò cœlum subsistit, & nos in ipso: ita attendite deinceps, quænam vnio sit inter cœlum & hominē, hoc modo: Nihil imprimit, vel Astrum necessitans, vel gubernans, vel inclinans: Hæc mortis, sed non morborum. Duplex est Firmamentū, cœli & corporum, & illa habent concordantiam ad inuicē, & non corpus

Firmamētu est duplex.

corpus ad firmamentum. Verùm si firmamentum supernè frigidum sit, & infernè calidum; tum permixtio naturæ hominis dissoluitur.

Cur verò corpus humanũ detrimentum accipiat, causa hæc est, quod cœlum supernè, &c.

Notate hic, quòd robur hominis descendat ex firmamento superiore, cuius omnis virtus ipsi inest. Sicut firmamentum vel forte vel imbecille est. ita similiter etiam firmamentum in corpore, eneruatum aut mortuum est.

Attendite verò, quòd omne nostrum robur in Quinta essẽtia cõsistat in Astro.

Cætera desunt.

FRAGMENTVM ALIVD.

De Ente Astrali.

Astra non fingunt hominem.

DVo hic consideranda forent in Ente Astrali secundum præscriptum Astrologorũ, qui tradunt, cœlum corpus formare, & ipsum fingere ac (vt id dicã) disponere iuxta naturam suam. Sed nos de hoc hîc nihil tractabimus, cùm res ita se minimè habeat. Nam si de principio formationis corporis loqui velimus, considerando ad id ascendimus, quod Adamus materialis factus sit, & aliud nihil vlterius creetur. Quod autem in vtero materno concipitur caro scilicet & sanguis, seu corpus ad perfectum hominem, id omninò fit ex Ente naturæ, mediante semine parentum. Semen quod in agrum conijcitur, ex solo Ente suo crescit, & non ex alio: Astrum ipsi nihil confert aut potentiæ, aut naturæ proprietatisve, aut complexionis &c. saltem tempus addit. Sic etiam cæmentarium, qui domũ struit, creatura alia nulla iuuat, nisi quòd tempus dat, terminum nempe finis. Et veluti astra domum minimè struunt aliter, quã producendo tempus: ita eadem etiam corpus minimè struunt aliter. Sed ne cætera etiam, hoc est, vitam omittamus, tenendum est, nec hanc quidem ab astris conferri. Vita enim diuinitùs data est Adæ, & ipsius semini indita, à quo deinceps iterum nunquam aufertur. Sed omne id, quod natura ex suo Ente format, ex hac ipsâ quoque vitam accipit. Semel enim ea data deinceps de nouo non impertitur. Hinc est incrementum & robur, ac cætera, quæ homo habet & habere debet. Ratio verò & conscientia, ex Dei dote singulari descendunt: prudentia, sensus & industria, homini ex spiritu extraneo conferuntur. Ita ergò astrum ipsum nihil in homine operatur. Sed vt propositum nostrũ vrgendo Medicum ad Astronomiam ducamus: sciendũ est, debere hominẽ habere Magnale, sine quo viuere nequeat. Magnale enim propter hominẽ factũ est, nõ homo ꝓpter Magnale. Hoc Magnale Magnale hominis sustentat. Hoc autẽ ex astris descẽdit, & ex nullo alio. Illud autem si corpori aduersum sit, tùm ipsum infirmat, & naturam eius infringit propriam. Hoc pro exemplo sit. Aqua per se debet esse frigida. Si autem magnale astrorum aquam attingat: tunc aqua naturam suam transgreditur & in eâ pisces degentes pereũt. In aquam enim per magnale impressam naturam contrariam ferre non possunt. Sic & homo qualitatem in se propriam habet: quæ si per magnale nimium alteretur vel in calore, vel frigore, vel humiditate, vel siccitate, vel magnali fœtore, aut aciditate, amaritudineve, &c. tunc qualitas naturæ alterata, qualitatem propriam exuit. A quo postea etiam interna membra, velut cor, hepar, cerebrũ, splen, &c. mutantur, ceu pisces inficiuntur in aquâ. Ex hac mutatione prouenit Ens Astrale, nimirùm ex tali magnali. Et sic corpora per astra inficiuntur, infirmantur, & mortificantur, sicut exemplum de piscibus in aquâ docet.

Adamus factus materialis.

Homines generatio ex Ente naturæ, non alio.

Tempus tantum astra conferunt ad generationem hominis.

Vita ei non est ex astris sed Deo.

Ratio & conscientia hominis vnde.

Magnale propter hominẽ factum est.

Magnale dup. ex Magnale hominis vnde oritur.

Magnale hominis naturam alterat.

Sed vt Entis huius Astralis adhuc pleniorem intellectum habeatis, ita attendite. Non solem tantum inficiendorum corporum nostrorum causam facimus: sed insuper causamur etiam quemcunque Planetam, in exaltatione suâ constitutũ, ita vt in magnali potens sit, & penetret, idque secundũ se disponat. Sic Martem, Saturnum, &c. si dominentur, credimus magnale nimiùm refrigerare; aut solis magnale nimium calefacere, Iouem nimium salire, Saturnum nimium acidare. Ex quibus omnibus, ad exaltationem euectis, corpora nostra inficiuntur. Si autem distantius à nobis posita, corpora nostra attingere minimè queant, tam vapor ille nobis nihil damni dat. De quo exemplum aduertite. Real. Iou. Si aquã alterat, illam salsefacit. Hæc iam pisces interimit. Real. Sat. aquam acidam reddit, à quâ ipsa quoque pisces emoriuntur. Real. &c. aquam amaram facit, vnde pisces exstinguuntur. Sic ergo non minus tantum solis calor pisces mortificat; sed

Sol & Planetæ omnes inspirant in homines & quomodo.

Real. Iouis aquam salsam facit.

sed insuper etiam stellæ aliæ infinitæ, quæ in exaltatione & gaudio suo multo maliotiosiores sunt, idem faciunt. Sed similitudine aliquâ rem explicabimus. Videtis nimirùm, fieri frequenter, vt in flumine aliquo ingens numerus piscium capiatur, qualem copiam præteriti anni nulli viderunt. Huiusmodi capturá plerunque sæua & inaudita lues sequitur. Iã, quæ huius rei causa sit, considerari debet. Hæc nimirum est, quod salsitudo Realgaris, aquas in Magnali iusto salsiores fecit: vnde illæ maturantur in substantiam, quæ deinde fundũ petit. Quod si ergo pisces multitudinem salsi magnalis sentiunt, fugâ institutâ, in summitate aquæ, versus solem, diemque & ad lumẽ quietem quærunt, nec fundum iterum adeunt nimium salsum. Vnde fit, vt capiantur. Sicut ergò magnale piscium nimium salsum fit: ita hominum quoque magnale salsum est, adeòque qualitas ac natura ipsius complexionis metas transilit. Hanc ergò alterationem concipit, cor, hepar, cerebrumque: quam postea mors sequitur. Quòd si pisces in aquâ maneant, eodem modo, quo homines, morientur. Sicut ergo hactenus præsens textus de magnali docuit: ita intelligi debet, hoc scilicèt existere Ens Astrale, quod corpus nostrũ infirmat, sine conspiratione Entium quatuor reliquorũ, ex virtute propriâ. Quæ docere Astronomorum est. Exaltationes enim siderum indicant, quid & quantopere in magnali inficiant, &c.

Piscium inaudita captura lues Epidemiæ prædicto-[illegible]

Magnale hominis alteratio corpus inficit.

Sequitur nunc, quomodo Hydrops, quomodo Pestis, quomodo &c.

Plura de his Fragmentis non habentur.

Fragmentum aliud, Paramiro de Morbis ex tribus primis substantiis correspondens.

TRACTATVS II.

QVi verò morbi trium primorũ principiorum diuidantur & nascantur, hanc institutionem accipite.

Natura MERCVRII qualis in se est, talis etiam effigiata & expressa est in Mercurio vulgi. Vnde ab hoc liquore is non immerito denominatur. Nullum enim ex omnib. Mercurii naturam signis externis expressius exhibet, quàm iste solus. Ad hęc iam consequitur, tres casus in Mercurio consistere. Nam Volatilitate suâ facit maniam, mortificationes ligamentorum, arteriarum, iuncturarũ, & tremores, casus. Acrimoniâ suæ volatilitatis, si se depurat, & nimis in spiritũ abit, gignit maniam, phrenesin, Amentiam, Syncopin, & vesaniam alteram quam vulgus vocat Melancholiam. Nec verum est huiusmodi morbos ex multitudine aut alio affectu &c. sanguinis oriri. Generantur enim tantùm ex spiritu Mercurii, qui ascendens, exitúmq; quærens, cerebrum ac cellas memoriales & iudicii lædit, veluti propriis capitibus docetur. Si autem is in ligamenta penetret, ita vt descendat, & cerebrum tangat, concitat Apoplexiam. Si tangat Nucham, ciet paralysin. Si verò vsque adeo subtilis non sit, sed frigidum cursum habeat, facit tremores in manibus, pedibusque, aut in capite solo: similiter & morbum Lethargicum, torturam oris, oculorum, narium, & similiũ. Hæc omnia fiunt ex Archëicâ naturâ Mercurii: quorum genera multa sunt, quæ in theorica suis capitulis propriis explicant.

Mercurius vulgi idea est primi.

Mercurii volatilitas quid faciat. Et volatilitatis acrimonia quid faciat.

Mercurii [illegible] quos producat.

II.

SEd & SVLPHVR suos morbos habet, nempe febriles morbos, Apostemata, Ictericiam. Horum ex sulphure generatio est, ideo, quia non volatile sit. Putrefit tamen idem, ac corrumpitur promptius quam vllum aliud ex duobus reliquis. Sal enim duo cætera, ne putrescant, sustentat. Mercurius non putrescit, quòd sal nimiopere ipsi impressum sit, ita, vt cum sale volatile reddatur. Quicquid is ergo operatur, ex naturæ suæ subtilitate operatur. Sulphur autem vsque adeò sali non impressum est, sed vtraque crassius in vnâ cõtrarietate subsistunt. Quod si ergò sal a sulphure separetur & secedat, tunc putrescit sulphur, & producit morbos suę dispositionis, prout in loca diuersa incidit. Nam in præcordiis facit pleuresin, in stomacho febres, in hepate febres, in capite hemicraneũ, dolores oculorum, dentium, aurium, & grauedinem, & cephalæam, & similia. Nec enim hi morbi eo modo generantur, sicut auctorum veterum opinio sancit. Et hallucinatio illa quidem non leuis est, quòd in his morbis cõsiderant frigidum & calidum aut choleram melancholiamve; ac phlegma vel sanguinem. Quisquis enim cum laude agere Medicum volet, is has nugas longè valere iubeat. Nec enim vllus vnquam morbus calidus per frigida sanatus fuit, nec frigidus per calida. Simile autem suum simile frequenter curaunt, scilicet Mercurius, sulphur: & sulphur Mercurium; & sal illa, velut & illa sal.

Sulphuris qui morbi.

Sulphur cur cæteris citius putrescat.

Sulphur qui morbos suis [illegible] proficiat.

Simile similis curat non contrarium.

ſal. Interdum quidem cum proprietate iunctum frigidum ſanauit calidum: ſed id non factum eſt ratione frigidi, verum ratione naturæ alterius, quā a primo illo omnino diuerſam facimus.

III.

Salis morbi qui. EOdem modo & ſal ægritudines, eaſque non paucas, facit: quarum pars iam explicata eſt, velut colica, &c. Præterea etiam facit calculum, arenam, & congelationes alias in venis & concauitatib. vt & podagram, chiragram, Artheticam, Schiaticam, & ſimilia alia. Quorū cauſa eſt Sp. ſalis, cum quo corpus ſalis concurrit, & in illis locis coagulatur (vt in ſecundo libro) concitat idem etiā fluxus inteſtinorū, ventris, &c: modis multis, quoties ex ſeipſo reſoluitur, ex ſuóque corpore in diſſolutionem abit. Similiter etiam gignit durities, opilationes, &c. ſi nimium induratur & coagulatur. Itaque hi curantur per reſolutionem, per quam ſal reſoluitur. Quod ſi verò (prout natura Mercurii ſe habet, qui ſubtiliationi plus ſulphure obnoxius eſt nimiùm ſubtilizetur: tunc, ſi conditionem expellendi ſubit, facit vlcera & ſcabiem, pruritumque, & genera externa ſimilia alia, quæ omnia ex ſale proueniunt; vnum tamen altero magis minuſve, velut Eryſipela & Eſthiomena, Cancer, Fiſtula, & reliqua, quæ in propriis ſuis capitulis enumerantur. Quòd ſi ſal intenſiſſimum fiat, mouet ignem Perſicum, inflammationes, & ſimilia. Ignis Persicus vnde? Præterea etiam, prout hanc vel illam regionem inuadit, ita etiam morbos peculiares gignit, vt in ſecundo libro dictum eſt. Sic ergo cum interius, tum exteriùs huiuſmodi morbi ſiunt plures ex ſale: ex Mercurio tantum interni: ex

Reliqua deſunt.

Conceptum aliud, priori ſimile, ſed ab auctore non abſolutum.

Mundus vniuerſus tribus conſtat. VNiuerſum corpus, hoc eſt, omnia mundi corpora, quę vllo vnquam tempore fuerunt, vel ad finē vſque erunt, in tria poſita ſunt; in Sal, Mercurium, & ſulphur. Hæc tria in omnibus etiam Elementis conſiſtunt, & in quolibet ſeorſim perfectum quodlibet, & vocantur mineralia. Quæ in Elemento terræ exiſtunt, naturæ ſingularis ſunt. Quæ in aquā, ſingularis. Sic etiam, quæ in igne & aëre. Eadem illorum ratio etiam in homine. Yliadus quid. In tribus his conſiſtit vnumquodlibet corpus, & vocatur Yliadus: hoc eſt, omnes ſpecies, quas mineralia in ſe continent, illius Elementi, hic comprehenduntur. Is autem duplex eſt: vnus Elementorum, alter hominis. Yliadus duplex. Et cum quodlibet Elementum ſuum peculiarem habeat, quorum nullus alteri ſimilis eſt: ideo ſeorſim quilibet pro ſuo Elemento denominatur. Sic ergo Elementorum Yliadi quatuor ſunt. Cum ergo ita ſeſe habeat Yliadus: principio noſcendum eſt, quas ſpecies Yliadus habeat, & quot. Yliadorū numerus inueniendus est partium. Pro horum numero, corpus etiam in totidem partes diuidendum eſt; ne vna quidem deficiat: nam nec Elementa vllius defectum ferunt. Pro his itaque attendite, qui ex Elemento aquæ prodeat Vitriolum, ogertinum, &c. Eodem modo prodit etiam ex Elemento terræ, ſed tamen in alio fructu & ſpecie, ſcilicet Boleti. Sicut ergò vitriola multa: ita multi etiam Boleti. Arſenicus eſt minerale aqueum. Arſenicus eſt minerale aqueum. Sic viciſſim in terra, Fungus, ille Arſenicus eſt. Eodem modo & plumbum & alia. Prout ergo ſpecies ſunt, ita nomē ſuum retinent: hoc eſt, ita loquendum eſt: vitriolum terræ album, eſt Boletus: vitriolum aquæ, eſt aqua vitrioli, &c.

Secundū externa interna appellanda. Secundum hanc rationē eædem ſpecies etiam in homine conſiſtunt, hoc eſt, in ipſius Yliado, cum ſuis mineralibus. Hinc manifeſtum eſt ſequi: quod, ſicut in Elemento, loco vno prouenit vitriolum, alio Marcaſita, alio cachymia, &c. prout illo loco Yliadus conſiſtit ac viget: ita in homine quoque idem eodem modo fiat. In hoc producit is tale minerale, hoc eſt, fructus: Fructus enim vocantur mineralia, & pro mineralibus ſumuntur. Itaque ſi eryſipelam vides, dic eſſe vitriolum: ſi vides cancrum, dic eſſe colcothar: ſi vides lupum, dic eſſe plumotum, &c. vt deinceps tradetur. Ad has enim ſpecies attendere debes, cur externa mineralia cum illis adeò conueniant, ſicut deinceps dicetur. Sciueris ergò in hoc capite nihil tractari aliud, quàm introitum ad philoſophiā Yliadi, quidnam is ſit. Quomodo vero res omnes ſe habeant, ſequetur. Item tot ſunt ſanitates, quos ſpecies: & tot morbi, quot ſpecies.

Trium primorum quæ ſint ſpecies. Porro de his notate, quòd tria ſint primaria: ſulphur, Mercurius & ſal. De ſpeciebus autem horum quot eæ ſint attendite. Et vt de ſulphure prius dicamus, ſulphura multiplicia ſunt: eſt enim rubrum, quod etiam in corpore tale eſt: Sulphur quadruplex. hoc tam iterum triplex; id eſt, in carne, in ſanguine, in membris principalibus,

corde, hepate, renibus splene. Alterum, est flauum, hoc ipsum quoq; triplex, in adipe, in medullâ, in omento. Tertium est album, in cerebro, in ossibus, venis. Quartum est viride, in felle. Et quidquid flagrat, sulphur est. Ideo est SS. Rubrum, SS. album, SS. citrinum, & SS. viride. Sequitur iam Mercurius, qui partim est grauis, vt in carne: partim leuis, vt in pulmone: partim mediocris, vt in ossibus, &c. Ipse enim pondus dat. Salis etiá pars est dulcis, vt in carne: pars salsa, vt in sanguine: pars amara, vt in felle: pars acetosa, vt in locustis. Hoc enim gustum dat,

Mercurius est triplex.

Sal est quadruplex.

Hac ergò ratione Yliadus hic in partes tres diuisus est: in colorem, pondus & gustum. Quod effumat, est Mercurius, & Alkali salsum. Cum ergò corpus in hisce tribus consistat: ideò, scitote quod si fructus non edant, morbus nullus oriatur. Si fructus autem proferant, morbi præstò sint. Nam omnia tria sunt essentialia: non quòd color tantùm vel pondus aut gustus adsit; verū omnia simul & in specie, quæ adesse debent: hoc est, quælibet species essentiá suam sibi coniunctam habet. Ex his essentiis iam fructus prodit. Prout natura Ylechi est, vt nunquàm integer manere queat. Mortem enim comedit, & species vna subinde post alteram interire cogitur, dum egrediatur omne, quod malignū intus est. Quemadmodùm Elementum terræ, quod aurum gignit. Is fructus malus est. Pro natura etenim sui Yliadi est terræ magnus morbus ideò, ceu morbus, ab Elemento suo eiicitur, nec fertur. Eadem etiam mineralium aliorum ratio est. itaque morbus hic istis metallis & mineralibus similis est. Ac in Yliado, hoc est, in domo, vnde mineralia egrediuntur, morbi omnes siti sunt. Et sicut pro Yliadi diuisione hoc vel illud minerale hic vel illic egreditur: ita morbus est. Ac velut in vno monte auri multum est, in altero aliud quid &c. ita in hominibus quoque his hic, aliis alius morbus viget. Hinc fit, quòd in loco vnò pestis dominetur, in alio minùs. Et velut in Elementis mineralia distributa sunt, ita, vt in loco vno fructus, in altero arbores, in alio item herbę crescant: sic inter homines etiam hi hunc tantum morbum, illi istū, cæteri hunc saltem sustinent. Et licet in vno vel plurib. locis versentur homines omnes tamē hunc in se montē gerunt, id est, vnum montē, seu vnā fodina vniuersi cōstituunt. Morbus enim est vna fodina in omnibus hominibus. Ex his iam intellige, dictorum nostrorum hunc vnicum

Morbi fiunt si tria sunt primord.

Aurū sui Elementi morbus est velut omnium mineralium minera.

Yliadi varietas quanta.

finem esse; vt Yliadus probè intelligatur in suis fructibus per exemplum cæterorum mineralium, quæ vnum sunt cum homine qui scilicet morbi gigni soleant.

Iam verò quot mineræ, hoc est, quot morbi exsistant, ita accipe. Mineræ principales sunt tres: *Sulphur, Mercurius, & Sal.* Sicut ergò mineralia his tribus indigēt: ita pariter ex tribus morbus generatur, sed compositione mira & varia, veluti de mineralibus traditur. Res autem vna est, quæ morbum parit, hoc est, vna species, quæ tamen trina est: veluti, si morbus ex vitriolo ortus est, tum vitriolum sulphuris, Mercurij & salis iunguntur, & tamen vitriolum vnum est, ac vocatur. In pondere tamen non conueniunt, vnum magis minusve altero. Principale autem potius est, secundùm quod vitriolum denominatur. Sic, si salis sit, vitriolū salis morbum fecisse dicitur: si Mercurij, vitriolū Mercurij, &c. si sulphuris, vitriolum sulphuris, illum fecisse affirmatur. Eadem cæterarum quoque specierum ratio est, siue Alumina, siue salia, siue arsenica, &c. sint. Proximum ergò est, has iam species cognosci. Illis perceptis, quot scilicet sint, deinceps perquirendum est, quos morbos pariant: hoc est, quid vitriolum sit, qui eius morbi sint, qui vitriolati vocentur, & sic de cæteris. Et postremò, qui cognoscatur, morbum dici debere vel vitriolatum, vel plumosum, &c. aut fungū, aut agaricum, aut botin, &c. hoc est, quomodo secundum quatuor Elementa denominari morbi debeant. Sic enim Alopecia est in Elemento terræ, cetum, id est, scabies in cortice. In Elemento Aquę vocatur ferrugo. In Elemento Aeris Sanet, &c. In Elemento Ignis, fulgur: in homine, Alopecia. Et sic in morbis reliquis omnibus. Cognitis ergò maximè necessariis nimitum generibus specierum mineralium, deinde morbis, iam sequuntur ipsorum nomina.

Mineræ principales tres sunt.

Vitriol. triplex.

Morbi qui appellantur.

Vitriolum album, vitriolum rubeum, vitriolum cuperosum. Alumen Rochum, alumen scissum, alumen plumosum, alumen Entali, alumen vsnetum. Sal Gémæ, sal petræ, sal montiū, sal maris, sal fontiū. Hæ species omnes ex sale triū primorum prouenīūt. Hæc postea salia interdū calcinātur, interdū reuerberātur, interdum sublimātur. Quoties ergo aliud, toties alius morbus. Quòd si verò ea omnia in proportione sua conueniente, seu (vt vocant) Esse consistunt, vno vniuersa nomine *Liquor naturæ*, vocantur, aut liquor Salis, aut Balsamus salis. Præter hæc est

Mineræ nomina & species.

Liquor naturæ, & quid.

Arse-

ſenicus, Realgar, Ogertum, Auripigmentum nigrum, Antimonium, Mercurius, Aſphaltum. Ex his ipſis etiam fiunt huiuſmodi Calcinat. Reuerb. Deſtil. &c. quę iterum alij morbi ſequuntur. Quæ ſi integrè in vna eſſentia conſiſtant, vocãtur Balſamus naturæ, aut liquor Mercurij, aut Balſamus Mercurij. Deniq; ſunt ſpecies ſulphuris, petroleum, carabe, ſanguis Draconis, ſulphur, pix, &c. Hęc interdum deſtillantur &c. Vnde morbi alij etiam emergunt. Hæc ſi non ſeparata, ſed in vna eſſentia conſiſtant, vocantur Tinctura naturæ, vel Liquor Sulphuris, vel Balſamus Sulphuris.

Balſamus naturæ, & c. quid.

Hoc modo genera mineralium communi appellatione noſcenda ſunt. Hic ergo nomina Elementi aquæ ſume, & ſecundum illa pronuntia. Quę autem aliorum conuenientia ſit, id iam deinceps ſequetur.

Arſenicus, &c. Theren malũ, Niuis.
Vitriolum, colocinth. &c. (id eſt, ſecundum corpus)

Et ſic de reliquis fuerit totũ capitulũ.

Hoc itaq; in capite dictum iam eſt de morbis mineralium in 4. Elementis. Porro nunc ſequitur de morbis, qui ad quatuor nomina æquiparari debent.

Præterea, vt ad nomina de talibus deſcendamus, notandum eſt, vnumquodlibet tantùm ac ita operari, pro vt generum numerus & conditio ſe habet. Sic nimirùm, quæ arſenicalia ſunt, ea faciũt tumorem, eſcharam, & quæ ſignis ſimilibus his conueniunt. Nulla enim inflammatio, nulla eſchara ſit, niſi ex Arſenico proceſſerit. Vniuerſę itaque ægritudines quæ inflammant, tumefaciunt, & eſcharizant tam in membris internis, quam externis, ex Arſenico manarunt.

Arſenicales qui morbi.

Inflam. & &c. omnia ex Arſenico.

Sed pergamus. Omnes ægritudines, quæ interius punctiones cum feruore cient, item plenitudinem circa pectus, aut ſitim mouent, adeoque acuti ſunt; ex Arſenico profluxerunt. Excipe illas, quæ alia ſigna cum ſuppuratione exhibent. Item mors omnis ab Arſenico eſt, nec aliunde. Mineralia ſiquidem omnia poſtremò inducunt reſolutionem arſenici ex Yliado: quod à ſolo fit Arſenico prout per ſe is eſt.

Mors omnis ab Arſenico.

Præterea a Mercurio oriuntur omnes illi morbi, qui calidi ſunt, & punctiones inferunt, ac Apoſtemata ſanguinea infligunt. Deinde, qui mortales ſunt ac Arſenico ſimiles, ſi tamen excipias excitationem eſcharæ, niſi forte ſit cum oſſe, cum venis, cum ligamentis, ac item cum inflata facie, cum tumore, fluxione e capite, dolore dentium, ſputatione, tremore, contractura, dentium nigredine, & palpitatione qualicunque. Hi ſiquidem morbi vniuerſi ex Mercurio geniti procedunt.

Mercurij qui morbi.

Inſuper ex ſulphure morbi illi omnes emergunt, qui pertinent ad Guttam, Paralyſin, Torturam oris, Lethargum, Apoplexiam. Hi enim ex ſulphure vniuerſi oriuntur, velut etiam qui de excrementis naſcuntur, ex ſulphure eodem profluunt, vt ſunt dyſenteria, diarrhœa, lienteria, & ſi qui fluxus alij ſunt.

Sulphuris qui morbi.

Ex vitriolo morbi hi naſcuntur externi: rubentia vlcera, ſicca & ſerpentia, tumore carentia.

Vitrioli qui morbi.

Ex Alumine aluminoſo proueniunt Hydrops. id enim reſolui ſolet. Item, qui qui foris vlceroſi tumores ſunt.

Aluminis aluminoſi qui morbi.

Ex Alum. plumoſo fiunt morbi, qui fiſſuras agunt.

Aluminis plumoſi qui morbi.

Ex Glacie, qui ex vento dureſcunt, vt Hernia ventoſa, &c.

Glac. &c.

Ex ſale Petræ, quæ vlcera vrentia ſunt, nec nigra, nec rubra.

Sal. Pet.

Ex Vitriolo albo, quæ cancrenoſa, &c. ſunt minime aperta.

Vitr. alb.

Ex ſale communi, quod per ſe conſolidatur, vt Apoſtemata, &c.

Sal. com.

Ex ſale acuto, quæ Apoſtemata mortalia ſunt, vt Anthrax.

Sal. acut.

Iam ſicut hactenus de eſſentia mineralium non pauca diximus: ita plures adhuc & varij ſunt morbi ex Mercuriis, ſulphuribus, ſalia, vel his ipſis permixtis: quæ omnia ſigillatim enumerare nõ ſaltem tædioſum ſit: ſed etiam, cùm partim incognita, ſolo futuri temporis circuitu explorentur, exquiſitior iam explicatio fieri nequit. Qui autem morbi hoc meo ſęculo manifeſtati ſunt, eos hic annoto, velut & in practica, vnde veſtra ſtabiliri experientia poſſit. Quod autem reliquũ eſt, vt ſciatis, h. e. Sicut minerale quoduis operationem ſuam, tam malitiã, quã bonitatem manifeſte oculis exhibet: ſic idẽ ſimiliter etiam in corpore ſit. Sciendũ itaq; eſt, morbos, qui externis ſimiles ſunt ab illorũ materia deſcendere. Vnde conſequenter modus cõponendi recepta exſtruitur, quæ nempe ſimplicia proſint cõtra Arſenicum, contra Mercurium, contra ſulphur, &c. contra omnia mineralia. Quæ omnia cõperta & explorata eſſe decet in hac tabula, in qua docet, quomodo per mineralia mineralibus omnib. ita debeat

Recepta vnde concedãtur.

Mineralia nec talibus remedia ſunt.

beat obuiam. Nam illa se mutuò pellunt.

Mineralium species, species morborum fiunt.

Porrò, quot species, tot separationes etiam, ac totidem morbi. Quæcunque autem species tollatur, eiusdem quoque morbus ac sanitas sublata erit. Quot enim species: tot sanitates. Illę autem vniuersæ sanitatem quidem vnam faciunt, non autem vnum morbum: sed potius tot morbos, quot species. Medico ergò separationes apprimè cognitę esse debet. Per has enim separatur Arsenicus, vitriolum, &c. ita vt 3000. species ex re vnica emergant. Tanta Naturæ nobilitas est ac industria. De totidem ergo etiam morbis nobis debet esse ratum, vel præteritis, vel futuris, vel iam instantibus. Sic vicissim totidem etiam sunt arcana contra totidem species, semper vna species alteri opponitur: velut Sulphur Mercurio aut Arsenico, aut Mercurius sulphuri, &c. idque non secundum, sed contra complexionem, nimirum secundum spiritus, &c. Iam quod processit, id in Megatheorica de Theorica salis traditur. Quod autem præterea ad Sanitagnomiam attinet, id practicum est, vnius nempe oppositio ad alterum. Nec practica ea alia est, quàm Theorica practicæ, sine descriptione Receptorum. Sic ergo hæc Theorica est duplex: Philosophiæ scilicet Physicæ, & Theorica vtriusque practicæ.

Theorica morbus mineral. est duplex.

LIBER SECVNDVS.

De Theoricâ practicâ.

IAM quantum ad Theoricam Practicæ Philosophiæ attinet, dicēdū est, quomodo simplex vnum alteri aduersetur. Vbi aduertendum est hoc. Vndénam enascantur insecta, araneæ, &c. Ex solis spiritibus, qui in illis locis separantur, velut aranea ex Realgare, &c.

Insecta vnde generentur. Aranea ex Realgare, &c.

In media pagina finem fecit auctor.

FRAGMENTVM ALIVD.

Morborum omnium origo: ex Resolutione, vel Coagulatione.

MOrbi veniunt ex his: siue ex Resolutione, cùm coagulati fuerint: vel Coagulatione, cùm resoluti fuerint. Nunc, in quibus est sal: si resoluitur, tunc facit suum morbum. Si sulphur aduritur, facit suum, &c. Sic etiam in Mineralibus Terræ, Aquæ, Aëris, Ignis.

Nam omnia ista debent consistere in suo Esse, absque destructione: Si non, tunc morbus generatus est.

Granati 4 Elemēt. & Smaragdo cofsas.

Sed qualiter sentiendum sit de Smaragdo, Granato, &c. Talis est sententia. Granatus aqueus coagulatur, Igneus carbonizatur, Terreus herbatur, Aëreus nubescatur: sic hominis sanguisatur.

Rubinus &c. quomodo in sanguine.

Sed qualiter cognoscitur illud, quòd sanguis sit Rubinus, sit crystallus? Ex eo, quod natura huiusmodi rerū particulariter ibi est, scilicet in granulis sanguinis, &c. sicut particulariter in gēmis: sed forma nō talis, quia etiā nō talis in terra: sed naturæ, & proprietates tales sunt particulariter, qualiter in gēmis particulariter.

In natura particulari nō differūt. Differunt tantum in forma & figura, &c.

Nunc de Cura.

ET sic aduertēdū de cura rerū istarū: si aurū peccat ex sua resolutione, tūc per coagulationē curabitur. Si Sal resoluitur, tūc coaguletur. Si Mercurius resoluitur, coagulatur, figitur, sicut per Alchimiam: Ita hominis per medicinā, & erit longa vita: Item sic & in Lepra: Mercurius deest, generetur & curabitur lepra.

Sed qui (vt Epilepsia) sunt nati morbi his cura subijcitur: flos est mineralis, &c.

Quedam ad Librum de Matrice referenda.

Matrix est arbor corporis.

MAtrix se habet, velut arbor in terra. Et sicut arbor ex terra attrahit, ac ex omnibus Elemētis, quo opus habet: ita corpus etia terra, matrix arbor existit: id q. Philosophia cum suis mineralibus declarat.

2. Sic ergo matrix morbos ex terra, h.e. ex corpore, attrahit. Hi ergò arborei morbi, quos ita cōcipit, morbi sunt alij & diuersi omnino à corporeis reliquis. Ideò duæ etiam Theoricæ dantur: Naturalis, & Abortus.

Matricis morbi alter vtriusque Theoricæ.

3. Corpus ergò per seipsū virilib. morbis simile existit. Si id autē ęgrescit, similiter alios morbos suscitat in matrice, &c.

4. Ad quæ cōsequitur, quòd viriles corporei morbi profluuiū menstruorum, molam, &c. faciant: velut ab epilepsia fit suffocatio, ab apoplexia præcipitatio, à febribus profluuium, &c.

5. primò itaq; corpus rectificandum est: postea matrix, id est, arbor.

6. Bona terra bonas arbores producit: Bona arbor bonos gignit fructus. Ideò primùm corpus, postea matrix; tandem infans considerandus est.

Terra bona, bonos fructus, &c.

7. Cū verò matrix arbor sit, corpus autē terra; ideò duæ Theoricæ in Fœminarū Monarchia, nempe morbi corporei & arborei describi ac tradi debent. Quibus deinde additur tertia Theorica huius Monarchiæ: h.e. de recente nato infante, non rectè concepto, sed se habente velut pyrum in arbore putrescens: quibus omnibus Monarchia virorum exempta est.

Morborū matricis tres Theoricæ.

15. Velut

15. Velut vnum idemque est, quoad nutrimentum, siue vir cibos fœminales, siue fœmina viriles edat. Nam quoad nutritionem, res vna est.

Archei distinctio quæ. 16. Quia Archeus fœmininis cibos fœminaliter & non viriliter digerit: ac prima cibus est communis viris ac fœminis: sed vltima tamen est caro fœminalis, non virilis. Ideo alia necessario Theorica vtrobiq; instituenda, vna pro viris, altera pro fœminis.

Morbi virorum & fœminarum distincti. 17. Alius Archeus alios morbos indicat. Quandoquidem enim ex cibo, &c. morbi suscitentur, alia ac diuersa Theorica omnino opus est. Alius enim est morbus fœminarum, alius virorum.

FRAGMENTVM LIBRI DE Morbis ex Incantationibus & Impressionibus inferioribus, hoc est,

De Morbis Inuisibilibus.

* res non succedant, aut vim habeát. Pro his ergo tenendum est, quod spiritus immundi in homines attenti, sedulo dispiciant, cuinam tandem homo amorem suum impendat, vt illum sua ope confirment. Veluti, si Idolum præsto sit, ex se splendidum excultumque, adeoque Diui cuiusdam nomen sibi vendicans, quod ipsum homo impensius amaret & coleret: tunc immundus spiritus re intellecta, ope addita Idolum, hominis oculis, adhuc amabilius facit ac commendat: adeoq; denique hominem incantat ita, vt Idolū id præ rebus omnibus veneretur. Quod Incantationis genus simile est illi, quo quis in amorem innascatur eius, quá duram sibi & asperam sentit. Hoc modo incantantur homines, vt amore prosequátur ac desiderent, quæ grauius prohibita sunt: veluti si quis deserta vxore, sectetur scorta. Vxor eius ex Deo: scortum ex Diabolo est. Quid verò possit Satanas nocentius, quam vt diuis excussis, diabolica in locum ipsorum collocet? Adeò enim emunctæ naris Satanas est, vt facilè olfaciat, se, si ab hominibus quidem pernoscatur, non facilè ab ipsis inuocatū iri. Similiter homo haud dicit, O Satana iuua me, sed potius. O Deus iuua me. Id ergo medium in his comminiscitur rebus diabolus, vt non sub nomine inuocetur proprio, sed sub prætextu Sanctorum cum interim is ipse sub larua condatur. Qui enim aliquem quærit ibi, vbi non est, is certè, si quem quærit, inueniat, nullo dubio dolo circumuentus est. Diui nimirum in cœlo, non ligno versantur. In hoc qui ipsos quæritat, certe nūquam inueniet. Si vero voti compos fiat nihilominus, id iam cum fide pugnat. In terra siquidem nihil vspiam tam præstans ac nobile est, in quo habitare Diui commode queant: ne ineptum lignum aut saxum dicam. Iam vero ista voti impetratio est sanatio. Sanatio ea est morbus, non sanitas: De qua sanatione proprio capitulo traditur.

Sic & signorum seu miraculorum operatio ab eadem virtute & potentia est: vt si quis dicat: Diabole iuua, &c. & is iuuet. Vtrunque enim idem est. Aut si quis dicat: Vtinam Diuus Anthonius te exurat. Is si ad imprecationem hanc exuratur, signum hoc certe, non Diuo, sed ipsi diabolo adscribi debet. Hi iidem spiritus etiam miracula operantur, quando vel Abbas aliquis, aut Prælatus, aut Dominus &c. moritur: sicut multis in locis prænuncij hi triduo antè apparent, &c. Quæ omnia euincunt, spiritus admodum potentes ibi habitare, & superstitionis multum temerariis instillare. Táta enim vafrities ac sagacitas spirituum malignorū ad seducendos & decipiendos homines est, vt infinitas latebras ac decipulas illis struant, vt declinare vniuersas nulla industria possint, nisi hoc vnico scuto se munientes, vt Deo vni & soli credant, ac cætera omnia eius protectioni mádét. Et licèt Diui quidem apud homines essent, aut esse possent, &c. ac hominū vota sua gratia complerent: res tamen ista adeo dubia est & periculi plena, vt propter fraudes permixtas Satanicas nihil temerè tentari debeat. Nam vnicū hoc, idq; tutissimum fundamentum contra omnia tentamina nobis prostat, vt in vnū Deum credamus, fiduciam omnem in ipsum iactemus, & mundana omnia longè extra animum excutiamus. Et licet D. Petrus quidem integrum tibi Regnum impertiret: illud tamen accipere minimè debes, non inquam, si quidem incorā tibi ipse loqueretur. Tot enim articuli ac conditiones à Satana interseruntur, vt longè præstabilius sit, nihil quicquam quocunq; modo acceptare. Eodem modo si quis ægrotaret, & Diuum quēdam inuocaret, qui ferendi auxilij certam copiam haberet: attamen multo sanctiùs esset, Diuum minime inuocari,

[Margin notes: Diui in cœlo, non ligno quærendi. — Diabolus est multi-artifex. — In Deum credere tantum tutum est. — Incantationis species quædam. — Vxor ex Deo, scortum ex Satana. — Satanæ vafrities. — A Diuis nihil acceptandum.]

ac morbum patienter tolerari; quàm Satanicæ pactionis & fœdę idololatriæ reũ fieri. In hisce enim puro corde, ac pio solidoque pectore opus est. Nec enim non cum summa attentione & examine diligẽtissimo hoc cõsiderandũ est, quòd huiusmodi nihil quicquã suis Diuis Christus dederit, velut regiones, vrbes, vicos &c. quod tamẽ facili operâ potuisset. Id verò quâ de causâ non fecit? Hac vnicâ certè, vt Satanæ his fraudibus concurrentibus omnem occasionẽ præcideret, quas ille permiscere omnibus temerè rebus solitus. Sic sphęrulæ precatoriæ (Pater noster) si manibus gestentur, bonum est. Hoc verò adeò bonũ non est, quin multò pręstaret eas non gestari, quàm gestari.

Diui non adorandi.

Nec enim res superstitione caret. In genua se demittere ante statuam, malum non est. Melius tamen est, id non fieri, quàm fieri. Oculi enim gubernant preces, quòd fieri non debebat. Officium id cordis erat. Diuus si moriatur & sepeliatur, & in sepulturã eius sanctificant omnes claudi, cœci, infirmi, ea quidem magna laus ac gratia Dei est: præstaret tamen id nõ fieri propter superstitiones & idololatriam Satanæ, quæ concurrit. Christianus ergò homo, qui veræ fidei cultor est, certus esse debet, Deo omnia adscribi debere, vt illi ex quo omnia procedant & diuina sint. Non ergo adoret: sed in his metis consistat: nec vlterius subinde hoc aut illud fieri expetat. Hoc enim iam satis est. Caue dicas, Tu diue iuua: sed Deum de auxilio implora. Nec Diuum excutiendum dico. Quod iterum inculco, vt vitetur Satanica fraus & malum eius germen. Is enim assidet, & hoc opperitur. Quod si Deus Diuo alicui hanc in terra gratiã confert, vt vrsi, leones, corui &c. maiora quam pro animalium natura officia ipsi & ministeria præstent: id suo loco relinquamus, & rem susque deque habeamus. Nam si nos hoc fine Diuos inuocare vellemus, vt vrsi, leonesque ac coruorum similia nobis quoque ministeria exhiberent: iam certe præsto Satanas est. Itaque horum omnium iudiciũ penes Medicum est.

Medicina creata ad vitandam superstitionem.

Hoc enim fine creata Medicina est, vt superstitio ac idololatria vitaretur. Deus autem solus Deus sit, cuius vi omnis infernus contremescit, non autem vi Diuorum. Itaque in Deum crede.

Mandata Dei simpliciter seruanda.

Sed & hoc memori tenendum mente est, quod Deus voluntatis suę mandata nobis dederit, quæ simpliciter seruari debent. Quę si corrigantur, & (pono casum) corrigi quidem possint: id tamen a nemine temerè tentandum est, propter adiunctum id, quod Satanas illico intersceret.

Fides vera qualis.

Quicquid Christus dixit ac præcepit, id simpliciter tenendum est. Et licet quidem per nostram sapientiam ordo vtilior constitui posset, quam is a Christo præfixus est: id tamen haudquaquam fieri debet: ratio est, quod vis Satanica simul permisceatur & irrepat.

Cœna Domini in aliud versa.

Sic Cœna Domini simpliciter administrata est. Iam vero eadem in aliud quid degenerauit. Id quid quęso est? Pono equidem & concedo, ritum illum esse splendorem, amœniorem, & iucundiorem, quam Christi more ad mensam sedere. Et tamen id mutari non debuit, vtcunque pulcrum & meliore ordine dispositũ illud videatur. Magia enim, veneficium & auguriũ simul irrepserunt, quæ non inuecta fuissent, si ad exemplum Christi simpliciter ea actio seruata & ministrata fuisset.

Simplicitas & sapientia longe distant.

Longissimis enim inter se metis distant, *simpliciter & sapienter* rẽ vsurpare. Hoc enim casu summe ac vnice expendi debet, non concinnitas ac gratia ordinis, verum potius simplicitas, nec aliud quicquam quocunq; modo, ne Satanæ fraudibus inuehẽdis fenestra pandatur.

Simplicitati studendum.

Hinc etiam natũ est prouerbium: Quo doctior, eo peruersior. Fides enim nullo docto ac sapiente opus habet. Tutum perfugium est simplicitas, qua perrumpendum est sine omni dubitatione.

Caput De desperatis morbis.

Morbi desperati cognitu difficiles.

Morbi autem qui ex desperatione gignũtur, multiplices ac varii sunt, adeo subtiles & recõditi, vt ęgre cognoscantur, nisi ab iis, qui cognitionem illorum iam ante sibi secundũ genera comparatam habent. Antequam ergo de desperatione dicamus, fundamentum eius, quid sit, adeoque ipsius principiũ ita attendite. Deus Opt. Max. vnicuique suam largitus est cõscientiã & vniuersam proprietatẽ, qua homo possidet omnia, quibus opus habet in intellectu, sapiẽtia, probitate, honestate & similibus.

Intellectu suo quemque hominem esse contentum.

Et his contentũ esse hominem conuenit, nec plura rimari aut inquirere. Qui v. hisce datis non acquiescit, sed melius quid & prestantius quærit, aliam scilicet sapientiam, altius iudicium, aliam probitatem & honestatem: is iam se dubitare indicat.

Desperati qui fiant.

Ideoque cadit in desperationem, & sequitur contrarium.

Dum ergo in contrario versatur, & curiosius inquirit, subiicit sese omnib. spiritibus & Satanicis spectris, omnibus obuolitantibus phantasmatis, ac rebus leuiculis. Qualia autem phantasmata sunt: talis euadit ipsemet. Iam enim in ipsum inuolat spiritus, qui illum dubium & desperabūdum facit in sapientia: iam alius, qui probitatem eius tentat: post alius, qui suadet suspendium, confossionem, suffocationem, &c. Similiter etiam filij huius mundi sunt isti, qui in tali sapientia & probitate viuunt. Homines istiusmodi, qui a vero tramite, quem Deus monstrauit, ita deuiant, alij etiam fiunt, & secus, quam Deus esse iussit, mutantur in vestitu, in doctrina, in concionibus, in moribus, in consiliis, in actionibus, in omni vita, quibus se quodam quasi diuortio à mūdo separant, hoc est, desudant, & macerantur in illis, de quibus Deus nihil docuit. Hi omnes iam viam desperationis ingressi sunt, & irretiti laqueis, quibus seipsos suspendant. Sicut fur, cui iam paratum patibulum est, solatij ac præsidij aliud nihil habet, nisi quod nedum pendeat, ibi, vbi debet: sic hi quoque furibus similes exsistunt, in eo, quod nondum pendeant. Et veluti fures non omnes suspenduntur: ita nec omnes isti: qui ab illis differunt in eo, quod suspendant seipsos.

Filij mūdi qui.

Furis & desperantis vna ratio.

Et hic quidem morbus admodum grauis ac atrox est, qui latè patet. Nam mortis genera varia, & miserandas conditiones subeunt illi in terra. Nec enim in via Dei ambulant, in quam constituti sunt. Columbarum ergo more in simplicitate ambulandum est. Eæ seipsas non suspendunt, & habent tamen, quibus opus est. Simplicitas etenim magni apud Deum momēti est. Nihil ergo quæramus, quam simplicitatem: in qua nemo desperat. Et tamen hi simplices æquè ac serpētes prouidi & prudentes exsistunt, qui spem omnem in futuris ponunt. Iam sicut colūba in simplicitatem, serpēs autem in prudentiam, quæ vtriusque propria natura est, a Deo constituti sunt: ita homo quoque in sua natura habet columbas & serpentes. Hoc est: si Deus de necessariis his animalibus prospexit: multo magis faciet nobis. Contenti ergo vsurpemus ea, quæ natura nobis contulit, ad tractāda illa omnia, quæ nobis mandauit Deus. Præter hoc nulli rei inhæremus, nulli nos obstringamus. Ita ab hoc morbo tuti & immunes erimus. Nemo enim persuasum habeat, quod supernaturales argutiæ, doli, sapientiæ, industriæ, &c. ex dono Dei emergāt. Deus enim modi tenax ac studiosus est. Et garritus nimius otiosusque, donum Dei non est. Nec enim nugator Deus est: nec nos nugis vacare vult: Quod ergo Deus non est ipse: eos nec nos is facit. Vnde breuitas sermonum Christi & Apostolorum symbolo nobis & documento sit, quod natura in breuibus & moderatis consistat. Qui enim cōiugium per breue Ita vel Non stabiliri aut renui voluit, omissis ambagibus: idem simplici breuitati etiam in aliis studuit. Qui ante dictas preces nouit, quid sollicitemus: idem a nobis etiam nullam multiloquētiam, aut orationem ac Rhetoricam poscit. Hæc ergo omnia minimè ex fonte proprietatis seu possessionis humanæ profluunt, sed potiùs in viam desperationis exundant: hoc est, qui metas ac limites humanitatis transgredi conātur, hi desperationi subiecti sunt: nisi Deus singulari cura ipsos protegat. Idemque de his iudicium est, quod de mandato illo naturæ: *Diliges Deum & tuum proximum.* Hoc enim mandatum ex terra non est, non est ex limbo: ex Deo est. Deus natura non est. Mandatum est ex natura, ac ex Deo. Ita verò ex Deo, quod ex ipso nobis implantatum sit, tales esse. Ideo ex natura profluit, hoc est, cum natura nobis inseritur, sicut cum columba simplicitas, cum serpente prudentia datur. Iam ergo qui caritatem Dei non habet, ex eo quātum naturæ in ipso datum est secundùm suas vires, potentiam ac animum, quæ omnia naturaliter homini insunt: is metam desperationis haud dubio iam dum terit. Porro qui suum etiam proximum non amat, prout natura ipsi congenita vult ac docet: desperator etiam iste est. Hæ enim proprietates illæ sunt, quas implantauit natura: quas non per institutionem ab aliis discimus, sed in ipso conceptionis nostræ momento illico edocti sumus. Et hæc nimirùm illa natura est, in qua sobrie ambulare debemus.

Simplicitatis laus & necessitas.

Homo est natura columba simul & serpentina.

Supernaturalia dona à Deo non sunt.

Natura est breuis & moderata.

Deus breuibus gaudet.

Homani. tatis transgressio est viam desperationem.

Charitatis Dei & proximi defectus signū desperationis.

Sic ergo quiuis, qui plus, quam a Deo ipsi datum est, quærit, suspendio isti & iugulationi &c. subiectus est. A Deo enim nihil vltra impetrat. Impetrabit ergo a diabolo. Eodem modo, qui, quod habet, non impendit in id, quod natura monstrat, (& congenita proprietatis ratio poscit: hunc cogit & regit diabolus, vt illud supprimat, tandemq; ipsum

Dona accepta ad vsum transferenda.

in hoc ad desperationem præcipitat, hoc est, facit, vt desperet in suo dono, & se suspendat. Homo à Deo hoc fine creatus est, vt contentus & placidus viuat, siue grando, siue pruina, siue tonitru, siue gelu &c. increbrescat. Hæc enim omnia ex voluntate Dei eueniunt. Homo itaq; intrepidus ea ferat. Ad ista autem expauescere, aut emersura inde damna metuere, vel futura separare commoda, id in mandata diuina impingit. Hoc qui faciunt, iam ad suspendium sese disponunt. Qui enim aduersus Deum & naturam ambulant, hi sibiipsi suspendium iure moliuntur, non digni, qui suspendantur ab alijs. Nec verò suspendio tantùm illi idonei sunt: verum etiam parati, in quos Satanas totus irrumpat, & in ipsis habitet. Sunt enim hi isti, qui ambigunt aut titubant in scriptura, in caritate, in spe, in fide. Nullus enim dubitat, qui in eo viuit, quod conscientia ipsi dictitat. Conscientia autem est ea natura, quam Deus nobis largitur, quæque natura vocatur. Quanquam illa eadē fuerit terra, ex qua conditi sumus: Est tamen hæc ipsa, in qua nos contemplari, nec altiorem & sublimiorem intellectum, mores, virtutesque ad vitæ commoditatem quærere, sed quòd implantata nos natura tantùm docet, facere debemus. Qui sibimet ipse non fidit: is non fidit: is non fidit Deo. Dedit enim ipsi Deus, in quo fidere debeat, vt ex illo discat. Ab alijs discere, & se ad exempla aliena accommodare, est, seipsum seducere. Per teipsum, & ex teipso fac, quod Christus, quod Deus in natura ac proprietate tibi præfixit, sicut columba & coluber: neque vulpe artem captandi gallinas, aut à psittaco loquendi disce. Vulpi astutiam, psittaco cantum relinque. Nam ex sua illi natura agunt, quæ ipsis relinquenda est. Tu vulpes nec es, nec esse debes, vt nec psittacus. Quin imo ex proprijs tuis viribus, ex tuomet pectore & corde Deum dilige, non ex alieno. Suas vires etiam alius impendat. Quod si enim tu vires proprias tuas, ex vtero materno allatas, non intendas, sed alias muteris à spiritibus & Satana: iam certe mandatū Dei minimè exsequeris. Tuis viribus id mandatum est, quas cum alijs non permutes. Vires enim alienæ tuæ non sunt, sunt nihili, & seducunt, morbosque in rationem, ac in corpus, & sensus animumque inducunt. Quos præcauebis per id, quod natura tibi propria in vtero matris largita est: quod sedulo tuere & custodi.

Sors omnis Christiano æquo animo ferenda.

Deo & naturæ nihil aduersum agendum.

Conscientia quid sit.

Deo fidendum.

Dona a Deo non expetenda.

Caput, de morbis somnij

QVicquid nobis per somnium obuenit, morbus etiam existit, licet quidem haud doleat, aut magnificat. Nam & plures alij morbi sunt indolores, & tamen morbi sunt. Corpus enim ipsos vincit. Et hoc cuilibet Medico cùm scitū tum persuasum esse debet, quod scilicet corpus per se morbos multo plures tollat, quam Medicus ac Medicina. Nisi enim Deus naturam vsque adeo Medicatricē homini indidisset: vita certè eius paucorum omnino annorum foret. Idem fieri etiam solet circa morbos somnij, qui morbi non corpus ipsum in suo corpore, sed potiùs congenitum spiritum in suo corpore (quod ipsum etiam corporeum est, siquidem moritur) affligunt. Hic autem notandum est, quod prudentia humana euentorum futurorū præscia sit, & præterita, velut & præsentia nouerit. Preterea etiam natura hominis, quam ex conceptione in mundū extulit, adeo sublimiter dotata est, vt sciat & videat, quid agant ipsius cognati amiciq; in regionibus externis: quod prolixius & euidentius in Gabala docetur. Quod cùm ita se habeat in homine: scire vos velim, somnium in Gabala ludere: & quod per ipsum iudicatur, id vmbra est illius sapientiæ & prouidentiæ hominis. Quod autem vigilans humores istas ignoret caussa est ista, quia non quærit quod ipsi a Deo datum est, dedit enim nobis Deus omnes artes, omnem sapientiam, intellectum, & rerum omnium cū futurarum, tum in locis exteris fientium scientiam. Nos autem id non nouimus, quod in nobismet ipsis est. Insanimus enim seu gesticulamur in rebus temporarijs, & ita oscitanter negligimus, quod in nobis est. Vnusquilibet in se omnes artes & scientias habet, nec alter altero plus minusue accepit. Qui verò id, quod in sese habet, nec tamen videt, alteri dicit, ipsum pictorem esse bonum, seipsum vero malum: verè quidem is dicit, sed in hoc errat, quod alteri plus collatum esse gratiæ putat, quam sibi. Tu enim altero id non minus in te habes: sed illud non exquisiuisti. Et hoc de omnibus verum est. Ecce enim, Adamus, Moyses, & alij intra se quæsiuerunt, quod in homine erat, idque patefecerunt, velut & omnes ceteri Gabalistæ, nec quicquam peregrinum

Morbi somnij naturales.

Natura hominis sua est Medicatrix.

Homo præsentia & præterita videt.

Gabalia &c.

Homo rerum omnium scientiam habet.

Hominem omnia in se habere, ut Adamus, Moyses & Gabalistæ.

peregrinum scrutati sunt ex dæmonibus aut spiritibus, sed proprium eruerunt ex lumine naturæ, quod in seipsis totum produxerunt & illustrarunt. Hinc etiam sciuerunt, quæ nos impossibilia æstimamus: quæ tamen possibilia sunt, quia in homine sunt. Nos autem, quod in nobis est, non quærimus: ideo etiam nihil sumus, nihil scimus (de quibus alias in meis arcanis & Gabalia magna. Naturæ huiusmodi in homine sunt. Cum ergo in homine sint, homo autem eas ignoret: ideo fit, futura ei occurrere, & per somnium offerri intelligibilia, obscura, præterita, futura, peregrina & similia. Quæ omnia prodeunt ex natura, ita disposita, & talia per somnium in homine tractante. Per somnum enim talia fieri oportet, non per vigilias. Somnus illarum artium est vigilia: ideo præludentem spiritum habent. Nemo autē inficiari potest, Satanam in sua scientia esse Gabalistam, eumque quidem præpotentem. Nati hi spiritus hominum tales & ipsi sunt. Hinc multos seducit satanas in somno, sibi adhærentes, sicut etiam de vigilantibus dictum est. Fas ergo est, hominem esse purum, immaculatumque, vt somnum pariter ac vigiliam tutam & securam habeat in lumine naturæ. Lumen enim naturæ id est, quod in somno operatur, homo exsistens inuisibilis, & tamen vt visibilis homo natus, & naturalis. Plus tamen in cognitione & scientia valet, quam caro scire potest. Ex nato enim spiritu procedit, quod videtur. Caro nihil prodest, spiritus est, qui viuificat: quod idem est ac si dicas: caro nihil potest: spiritus autem eius & potest, & scit, & carnem exercet, eamque viuificat. Innato illo spiritu lumen naturæ positum est, quod est Pædagogus hominis, non auditio aut institutio. Id quod nos exemplum Adæ & aliorum docet. Hæc omnia ex solo illo spiritu promanant, qui carnem nutrit & seruat. Is in somno loquitur: is in dormientibus ludit. Quod autem non omnia pura & exquisita, vt esse debebant, procedant, id fit ob crassitiem nostræ inscitiæ, quod nesciamus ea, quæ nobis ingenita sint. Et hic est morbus iste, qui nos in somno exagitat ac tenet, de cuius ratione seorsim tradendum est. Sed & hoc verum est, quod in somno Deus multa homini suggerat, hoc est, quod genitis spiritibus Gabaliam manifestet, adeoque hæc ex permissione diuina homini innotescat & familiaris fiat. Quod autem homo per id seducatur, fit ab immundo spiritu, qui nihilo ignauius genito spiritu insidiatur ad decipiendum, apud illos præcipue, qui ex insomniis viuere, sapere & intelligere, &c. volunt, & tamen interim in lumine naturę puri & immaculati non sunt. Horum interno spiritui spiritus immundus obiicit animas, spiritus, choreas mortuorum, & similia alia multa, vt inde vaticinentur. Genuinus spiritus Gabalisticus optime quidem id potest, sed hunc tamen Satanas adulterat & corrumpit, sicut rationem deprauat etiam in nonnullis vigilantibus.

Porro vero sciendum etiam est, quod auguria auium de his congenitis spiritibus sint. Ex hoc ordine sunt Galli gallinacei, qui futuram tempestatem cantu prænunciant: & pauones, qui mortem suorum dominorum præsagiunt, &c. Quæ omnia à congenito fiunt spiritu, qui lumen ipsum est naturæ complantatum: Hoc ergo si in animalibus quoque inest, & quidem naturaliter, idem omnino etiam in se continebit homo, & id secum in mundum attulerit. Qui purus est, is certus est augur, naturalitque velut aues. Auium enim præsagia contra naturam minime sunt, sed ex ipsa natura, prout cuiuslibet spiritus est. Hæc, quæ aues prænunciant, præsagit etiam somnus. Idem enim est spiritus somnialis, qui naturæ est corpus inuisibile. Hoc loco sciendum est: quod, si homo vaticinetur, non ex dæmone, non ex Satana, non ex spiritu sancto loquatur: sed loquitur ex congenita proprietate corporis inuisibilis, quod magiam docet, & ex quo magus gignitur. Si enim homo vaticinetur, qui nec mādato diuino id faciat, nec de scibilibus rebus, hoc est, visibilibus & palpabilibus vaticinia proferat, tunc ex seipso solo illa profert, velut somnium, quod & somnium est: sed tale, quod proferatur ab ore horis vigiliarum. Id tamen omnino somnii instar se habet, vbi, quæ dicuntur, probatione nulla suffulciri queunt, sed inscienter præsagiuntur, quæcunque lumen spiritus Gaballici suggerit. Quod porro declarat magia, & gradus magnæ sapientiæ Gaballicæ. Hinc ergo patet, somnium esse inuisibile corpus hominis, quod spiritus est congenitus, qui carnem, id est, hominem docet, qui manus eius ducit ac dirigit ad picturam ac fabricam: qui cerebrum

Marginalia (left): Somnus est Gabalis exercitium. — Spiritus Gabalis natus. — Diabolus optimus Gabalista. — Lumen naturæ quid. — Caro non prodest, spiritus viuificat. — Spiritus Gabalicus quis. — Gabalia a Deo homini manifestatur.

Marginalia (right): Gabalia a satana corrupta. — Auium spiritum congenitum habent. — Auium præsagia naturalia. — Spiritus somnialis. — Vaticinia hominis unde. — Vaticinia hominis nullam probationem habent. — Spiritus congenitus.

cerebrum, incitat ad ſapientiam, rationem, & induſtriam: ac corpus denique ipſum ad omnia viuificat: ſpiritus inquam is, eſt corpus illud, in quo vniuerſæ artes, omnis ſapientia, res omnes conditæ ſunt: hoc eſt, in ipſo dona omnia, à Deo homini data, iacent. Ex hoc corpore addiſci & deſumi debet, quod alterum viſibile corpus agere & operari decet: in eo viuamus & ambulemus: in eo quod quærimus, inueniamus: id corpus eſt promus ſomniorum, cuius ſomnia ſunt pura, exquiſita, impura, intricata, prout homo in illo naturæ lumine peritus ac verſatus eſt. Pro iſto enim habitu ſomnium obuenit vel purum, vel impurum, phantaſticum vel ſagax, certum aut incertum. Magnus autem iſte eſt, cuius ſomnia expedita & directa ſunt, hoc eſt, qui vere in hoc Cabaliſtico congenito ſpiritu viuit & viget.

Somniorum differentiæ e conditione somniantium.

Reliqua deſiderantur.

Finis Fragmentorum Medicorum Tom. I.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI
ac probatißimi Philosophi & Medici,

Dn. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI
BOMBAST, AB HOHENHEIM,
DICTI PARACELSI.

Operum Medico-Chymicorũ
SIVE

PARADOXORVM
Tomus Genuinus Secundus.

Tradens fundamenta, quibus veræ & genuinæ Medicinæ Ars superstructa, & ex quibus solis illa addisci poßit.

Recenter Latinè factus, & in vſum Aſſeclarum Nouæ & Veteris Philoſophiæ foras datus,

ELENCHVS LIBRORVM IN SECVNDA PARTE OPERVM THEOPHRASTI PARACELSI CONTENTORVM.

I.

Liber Paragranum, in quo columnæ quatuor, vt sunt Philosophia, Astronomia, Alchimia & Virtus, quibus suam medicinam super instruxit, solide describuntur.

II. *Aliud paragranum, eiusdem fere tenoris, sed paulo altius delineatum, illustrioribusque declaratum exemplis.*

III. *Chronici Carinthiæ epitome.*

IV. *Responsiones & refutationes quarundam suorum obtrectatorum calumniarum.*

V. *Labyrinthus Medicorum errantium, cum admonitione, vt medicinam ex aliis libris, quam quos hactenus legerunt, addiscere studeant.*

VI. *De Generatione & caussis Tartari, ac huius curatione.*

VII. *Statuum Carinthiæ Epistola ad Theophrastum.*

IX. *Fragmenta ad paragranum pertinentia.*

LIBER

LIBER PARAGRANVM PHILIPPI THEOPHRASTI HOHENHEIMII VTRIVSQVE MEDICINÆ DOCTORIS.

In quo columnæ quatuor, vt sunt Philosophia, Astronomia, Alchymia, & Virtus, quibus suam Medicinam superinstruxit, solidè describuntur.

PRÆFATIO IN PARAGRANVM LIBRVM DOCTORIS THEOPHRASTI PARACELSI.

CVM pridem equidem haud leuibus ex caussis de nonnullis morbis quædam ediderim, quibus multos errores & per Medicinam passim grassantes corruptelas detegere institueram: non sine dolore iam experior, laborem istum meum ab erroribus illis præter omne meritum inique traduci & suggillari. Nec vero per se tantum hoc illi strenue faciunt: sed etiam plebem ex seipsa insanam contra me suscitãt & inflammant iidem: quæ non saltem rerum istarum, ne quidem vmbratilem cognitionem habet: verum etiam sola æmulorum ac inuidorum gratia compulsa, ac beneficiorum omnium a me præstitorum immemor, ad criminandum me & calumniandum insurgit. Vt ergo tam præsentibus hisce, quam olim futuris meis aduersariis defensione ista & solida obniterer: destinaui hunc librum Paragranum *dictum in lucem emittere: in quo nimirum fundamentum omne in apricum produco, cui omnia mea superstruo scripta, sine quo etiam nemo quisquam probus reddi Medicus potest. In ipso quidem me vsque adeo planum & perspicuum præbeo, vt spem mihi certam faciam, fore tandem, vt sententia mea non saltem vniuersis approbe pateat, sed insuper etiam assensum ego impetrem eorum, qui aduersæ nostræ parti abblandientes, cursum nostrum non minus hactenus impediunt, quam hostili animo non penitus obruere annituntur, nihil quicquam etiam consilio optimo nostro moti, quo tam obstinatè in ægrorum salutem nos omnia depromere conspicantur. Nec est, vt calumniis ac iniuriis se quisquam eblæsum quiritetur. Non enim ciuiles ac iudiciales nostræ reprehensiones sunt, verum ex eo sunt genere & censu, quas cuilibet scriptori ac professori ipsa veritatis maiestas liberas & impunes sancit ac permittit, vt nimirum errores & artium corruptelæ debita seueritate exscindantur & euellantur: Hoc enim ius scimus liberum omnibus esse, vt, qui saniora & meliora in qualibet re proferat, contraria falsa & opiniones damnosas iuxta quoque perstringere, ac seriis verbis veluti de plaustro dictis incessere omnino idem ausit. Scriptis autem nostris omnino meliora proponuntur, quam apud auctores alios tradita leguntur. Nec enim sine longa obseruatione & diuturna simul accurataque experientia vel extremus apex à nobis positus est. Hac etiam me contra quoscunque satis tutum ac assertum fore confido. Scripsi equidem, quod mihi videtur nimis pauca. Aduersariis autem eadem nimis multa videntur. Scripsi, inquam, maxima ex parte de imposturis, & crassis ineptisque remediis, quæ Medici ex lignis, ex Mercurio viuo, aliisque violentis eliciunt. Scripsi de Chirurgis, qua temeritate & crudelitate illi ægros erodant, secent, vrantque. Adeo vtrorumque inscitiam boni publici studio detexi. Edidi insuper alia quoque opera, quæ per calumniam ipsi vniuersa quoque traducunt, nimirum de Tartaro, de origine pustularum, de modo pharmacandi, de modo phlebotomandi, quæque alia his similia in libris Paragraphorũ*

Theophrasti querela.

Theophr. protestatio.

Libertas autorũ.

Theophr. quæ opera ediderit.

tradidi, quorum ipsi micas saltem arrodunt, in patinam ipsam manus non immittunt. Propter hæc ipsi me tanto contemtu & ignominia afficiunt, vt parum absit, quin me ad Iudæi Pontij Pilati relegarint & exportarint. Ego vero vt in Germania tutus sim, ac patriæ meæ seruire poßim, vobis vniuersis iam expromo exponoque basim omnem ac fundamentum, super quo columnæ meæ Medicinæ surriguntur & defiguntur: vt nimirum his lectis, intellectis, & trutinatis & me, & mea scripta damnetis, si ex radice Rerum non emerserim: iudicetisque, an non æquum fasque sit cum fundamento tali in scribendo aßiduo pergere potius, quam deficere. Ideo enim iam quoque, quæ pro aduersariæ partis opinione nimis breuiter scripsi sensuque arctiore, hic verbis planioribus explicare aggredior: vt nimirum, quod volunt vna opera & meam & ipsorum stultitiam, meam & ipsorum experientiam, meæ & ipsorum veritatis fundamentum, sine dolo & fuco vnicuilibet plane detegam & ob oculos ponam: cum hoc etiam vnicum vtriusque partis postulatum sit, vt explicite cognoscatur quæ Medici interioris cum exteriore similitudo & conuenientia sit.

Theophrasti scribendi ratio cur accusetur. Dum vero vitio mihi dant, quod ad ipsorum normam modumque scripta mea composita nõ sint: culpa non mea, sed ipsorum inscitiæ est. Nam, quod scripta mea testantur, sine fundamento nihil quicquam edo equidem: verum ex ipsa radice ipso matali tempore veritatis ramulos extrudo. Quod vero ipsi ad satis matura talia mea scripta ringuntur ac murmurant, causa pol non leues sunt. Nemo enim clamat, nisi qui vulneratur, nisi qui sentit: Nemo sentit, nisi qui mortalis ac fragilis est. Isti autem clamant quandoquidem ars eorum fragilis & momentanea est. Nihil autem clamat, nisi quod caducum est & mortale. Sic ergo ipsi

Medicina Ars perpetua. mortales, quod contra me vociferentur. Ars ipsa quidem contra me non vociferatur. Est enim immortalis, ac super fundamentum constituta tam solidum, vt necesse sit prius cum terra ipsum cælum frangi & interire, quam ea emoriatur & intereat. Cum ergo ipsa mihi Medicina pacem offerat: cur me quæso moueat strepitus clamor caducorum medicorum? Hinc ob hanc solum causam vociferantur, quia a me feriuntur & sauciantur. Quod ipsum iam indicio est, eos in Medicina ægrotare. Ea ægritudo ista mihi intentata lucta est, quam reuelari aut manifestari ipsi non admodum lubentes ferunt. Omnium enim maxime latrant & obmurmurant si pulsum eorum eo loco tango, quo palpitat ille. Multo etiam procliuiores sunt ad suum interitum procurandum, quam vt (quæ ægrorum sunt) tueantur suam artem, industriam, experientiam ac probitatem, in quibus tamen ego scriptionis meæ omnem proram puppimque colloco. Itidem suas etiam responsiones diuersas faciunt, ac ex fundamento duplici procedunt, cum

Medicinæ fundamentum vnum sit consentiens. tamen Medicinæ fundamentũ vnum sit tantum, sibi perpetuo continuum, nec quicquam diuisum. Huius tamen diuaricationis hæc caussa est, quod ex fragmentis ars eorum congesta & cõglutinata sit. Vnde hæ voces crebræ audiuntur: tu Doctor, responde ad hoc: tu Baccalauree tuere illud: tu Chirurge istud cura: tu Balneator cæterum præsta.

Quod contra me grauißimum detorquent, id est, quod nimirum ex scholis ipsorum non prodierim aut secundum canones eorum mea non edam. Quod tamen si facerem: mendacij culpã

Veteres dissentanei. nunquam effugerem. Nam ipsa quoque veterum scripta dissentanea & falsa deprehenduntur. Ex his quis fieri verax poßit? Si in Medicina veritatem scribere, eamque non ad discipulos

Occasio & modus scriptionis. saltem, sed & ipsos magistros & præceptores commentari velim certe comprimis opus erit, vt in vnum primum iugum illi vniuersi cogantur per veritatem stabilem & confirmatam. Et cum vsque adeo clamosi sint, conueniet, vt ipsis prius, quid Medicina sit, explicetur: addatur deinde, quales ipsi, qualis ipsorum clamor, qualis ars sit. Hoc autem fieri aliter non potest, quã vt ea proferantur, in quibus ipsa Medicina consistit: vt nimirum hinc omnibus patescat, an ad scribendum satis mihi iuris & occasionis sit. Sic ergo hac neceßitate inductus, scriptionis

Fundamentum authoris quadruplex. meæ quatuor columnas pro fundamento statuo, nimirum Philosophiam, Astronomiam, Alchimiam, & Virtutem. Et his columnis quatuor inuisus aduersarios quoscunque attendam, an ex aliis quæ his quatuor columnis contra me prodituri sint. Contemtores ipsi sunt Astronomiæ: contemtores sunt Alchimiæ: contemptores virtutum. Qui ergo ab ægris contemni non debeant, qui contemnunt id, quod Medicinam promere ac ministrare ægro omnino debet? Qua enim mensura metiuntur, eadem ipsis redditur, & per opera propria illi confunduntur. Christus fundamentum salutis erat: & tamen contemtui erat ille. Contemtus vero iste deinceps contemptores illos ita oppreßit, vt nec ipsi, nec Hierosolyma consistere possent.

Sic ergo genus hoc Medicorum Academicorum, Chirurgorum & tonsorum merito balatronibus atque nugiuendis confero. Quorum insipientorum tribu vos locum primum sortiti estis.

Quatuor columnæ omnem Medicinam tradunt. Sed ad fundamentum vt reuertamur: quis vnquam probus Medicus futurus est, qui ex quatuor prædictis sine nauo non natus sit? Nemo. Nam quatuor istorũ scientia & experientia ante

ante omnia requiritur? In istis Medicina versatur, nō in homine. In istis cognitio morbi: in istis morbi signa: in istis morbi Medicina: in istis ægrorū spes: ac salus posita sunt, queadmodū in passione Christi resuscitatio mortuorum. Ideo vero, quod ex Medicinæ fundamento scribo, à vobis reiicior. Ideo vero, quia vos non ex vero semine & genuina hæreditate nati estis, spurios sectamini, sesposos æquo altius attollentes & magnificentes. Quis vero ex eruditis omnibus vspiam sit, qui professionis petram non pluris æstimaturus sit arena? Soli id Academiarum cornuti beane non faciunt: qui à fundamento, cui insistunt,, nomen acceperunt, depositionis omnis impatientes, & vmbratiles saltem Medici existentes. Qui nisi pro forma ita depicti incederent: quis pro Medicis eosdem agnosceret? per opera enim propria manifestari non possent. Sic ergo foris nitent: intus sordidi sunt, & velut quædam imagines statuarum. Quis vero peritus & doctus Medicum à cultu externo æstimat? Nemo, nisi qui supinæ socordiæ & simplicitatis sit. Iam ea autem Medicina, quæ à nullo erudito æstimatur, super qua tandē refundata est? Nam ea nec quicquam Philosophiæ redolet, nec Astronomiæ tantillum resipit: nec Alchimiæ quicquam præ se fert, nec virtute vlla insignis est. Mihi autem, qui ista talia produco & inculco, ob id nomen innertitur, vt Cacophrastum vocitent, qui tamen & natura & baptismatis iure Theophrastus nominor. Cacophrastus pro Theophrasto.

Vt vero porrò accuratius fundamētum meum, cui immotus insisturus sum, intelligatis, nimirum Philosophiam, Astronomiam, Alchimiam & Virtutem: scitote columnam primam integram & perfectam Philosophiam fore ipsius terræ & aquæ: alteram columnam fore Astronomiam & Astrologiam cum cognitione absoluta vtriusque Elementi nimirum aeris & ignis: tertiam columnam fore Alchimiam, cum perfecta & omnifaria præparatione ac artificiosa eductione quatuor dictorum Elementorum: quartam autem fore Virtutem, quæ Medicum sequatur ad obitum vsque, & columnarum trium reliquarum quædam veluti custos & seruatrix sit. Et ad hæc vos sedulo attendite. Nam his quatuor columnis aut vosmet ipsis astipulabimini: aut idiotis certe, ac paganis vniuersis ita manifestabimini, vt intelligant tandem artē vestram nullam esse aliam, quam quæ principibus, magnatibus, regionibus integris, & ciuitatibus imponat; quæ scientia nulla, nulla experientia & veritate fulciatur: omnesque adeo honores quibus cumulamini, stultis ac impostoribus meris, hoc est, Medicis vobis persuasis impendi. Qua ergo ratione quatuor equidem columnas propono: eædem illæ vobis quoque omnino admittendæ erunt, vos me sectabimini, non ego vos. Me, me, inquam sectabimini: tu Auicenna, tu Galene, tu Rhases, tu Montagnana, tu Mesue. Non ego vos, sed vos me sectabimini, vos dico Parisienses, vos Montpessulani: vos Sueui, vos Misnenses, vos Colonienses, vos Viennenses, vos quotquot Danubius ac Rhenus alit, vos quos Insulæ maritimæ claudunt, tu etiam Italia, tu Dalmatia, vos Athenæ, tu Græce, tu Arabs, tu Israelita. Non ego vos, sed me sectabimini, nec quisquam vel in extremo angulo latitabit, quem canes non permingent. Ego monarcha ero: mea ipsa monarchia erit. Hanc administro, & vobis lumbos succingo. Is qui iam vobis placet Cacophrastus? Hæc merda vobis edenda est.

Columnæ quatuor quid & quæ natura sint.

Medic. reprehensio.

Theop. monarchia.

Quid vobis autem tempore isto animi erit, quo Cacophrastus vester princeps Monarchiæ constituetur? vos calefactores autem econtra caminos purgabitis? Quid vobis videbitur, si Theophrasti secta solemnem triumphum aget? Si vos sub iugum meæ Philosophiæ trahemini, vestrumque Plinium Cacoplinium, ac Aristotelem Cacoaristotelem vocabitis? Si ego illos cū vestro Porphyrio, Alberto, &c. ac compatribus vniuersis in oleo meo nouiter initiaturus aut baptisaturus sum? ista autem omnia mihi comparabit ac lucrabitur vis mineralis & generatio mineralium: ac quicquid intra vtrumque polum continetur, id mihi auxilio erit, vt Astronomiam vestram ac phlebotomandi ephemerides in lacum Pilati submergam: ipsaque adeo Alchimia nostra, Æsculapium vestrum, & Auicennam, ac Galenum, scriptoresque quoscunque alios exurendo in Alkali excoquet, ac in reuerberio, ad feces vsque nouissimas rediget: Vulcanoque subinde Sulphur, picem, nitrumque & oleum affundente ipso auro exquisitius per ignem vos purgabimini. Quin & per stibiū transmittemini: vbi obseruaturus ego sum, quem regem in fundum ponatis. Porro etiam super Duelech vos expoliri faciam. Tandemque ipsa virtus, ceu columna quarta, de vobis spectaculum longe maius mouebit, quam Iuristæ super Malefactoribus excogitarunt. Quantopere vero ad spectaculum hoc vestri ægri in risum efferentur? Væ ergo miseræ Galeni animæ. Qui si in Medicina immortalis fuisset, Manes eius in abysso inferni (vnde ad me literas amandarunt, quarum datum erat, in inferno) non essent sepulti. Nunquam, nunquam putassem equidem, tantum Medicorum principem in podicem diaboli inuolare debuisse. Huc ipsum eius quoque discipuli insequuntur. Hic vero Medicinæ princeps ac monarcha sit? aut super hoc Medicina exstructa stet?

Doctores in tartareum lapidem gressi, Galeni ... cum ... gitate.

Quod siquidem ego contra vos adminiculo alio munitus nullo essem, quam testimonio

agrorum; quanti obsecro in monarchia fierem? Quod tam diuturnum mendacium de ego, ac testimonio id solido euerto, veritatemque ipsam æstiuo Sole clariorem produco: quanto certius & sublimius in monarchia dominaturus sim, si præter adducta agrorum testimonia vos quoq; quadruplici facultate conuincam, & id agam vos vt doceam ego, nec me vos. Nam à vobis quæ didici, ea cum anni præteriti niue euanuerunt: summamque ego librorum S. Ioannis in ignē conieci, vt cum fumo omne infortunium ascenderet & dispareret. Hac ratione Monarchia expurgata est, posthac nulli igni obnoxia ac deuorabilis. Quæ vos tamen alia adhuc manet? videte vero, cuiusnam Monarchia sit, mea, an vestra? nisi enim per verborum blandimenta adeo dolose in gratiam Dominorum irreperetis, ipso Codro pauperiores vagaremini, extremâque egestate compulsi, vestrum ipsorum stercus vorare cogeremini. Hoc modo suos discipulos Galenus docet a mortuis & corruptis victum quærere. Quod si defuncti reuiuiscerent, & corrupti sanitati redderentur, imbulbitarent vos potius, quam flexo poplite prætereuntes salutarent.

Theophrastus cur à Philosophis & Medicis defecerit.

Iam vero quod Philosophus sim, non ad vestram lyram compositus, quid mihi ad illud putatis causæ esse? plurimum: hoc exante, quod Naturalia à vobis sine omni veritate & fundamento descripta sunt, ac textus vester cum omni explicatione mera opinio ac somniū existit, verumque ac genuinum principium à Philosophis ne primoribus quidem vnguibus adhuc tactum est. quid enim in Medicina primum est? Hoc nempe, vt exploratum habeat Medicus id, quod ante hominem fuerit. Hoc vero Philosophia est, quæ nihil tractat eorum, quæ post hominem, sed quæ ante illum exstiterunt. Hæc autem integre & perfecte scire debet seu peritus & industrius practicus, non vt Medicus. Hinc duæ Philosophiæ constituuntur: vna rerum inferioris sphæræ, altera rerum sphæræ superioris. Et sic iure profiteri possim, Philosophiam esse duplicem, adeoque duplicem introitum seu exordium biceps Medicina: & præterea horum vtrumque iterum duplex esse in se ipso. Vtraque enim sphæra duo Elementa includit. Qua de caussa Astronomus etiam Philosophus est cœli & aeris. Et quod Astronomus nouit: idem quoque nosse Philosophus debet. Contra vero Astronomus Philosophiam callere quoque debet. Vtrique Philosophi, vtrique Astronomi vocantur. Vterque Astronomus, Vterq; Philosophus est. Alter astra applicat sphæræ inferiori: alter Mineralia sphæræ superiori adhibet. Sic ergo Minera ac Astrum res vna est. Quo vero me ista proponere putas? Non quidem vt nugas agā sed vt ferte statuam, Medicum in sphæras duas, in Philosophicam nimirum, & Astronomicam diuidi, & externam in interiorem deduci debere. Sic Medicus est interior Astronomus, & interior Philosophus, ex exteriori Astronomia & Philosophia genitus. Et tamē ne sic quidē Medicus præstò est: verum, quemadmodū in flore calix materia pyri est, ipsūque pyrū, nulli tamē adhuc vtile: sic hic quoque Medicus est, messis autē nondū instat. Ideoq, eū Alchimistā esse decet. Quid pyra ad maturitatem perducit? quid vuas maturescere facit Sola? Alchimia naturalis. Quid ex gramine gignit lac? Quid vinum ex arida terra profert? Sola digestio naturalis. Sicut ergo natura foris Alchimistam dat: sic etiam Medicus maturari debet. Et sicut præparatio materiarum omnium in natura fit: sic æque ea per Medicum perfici debet. Maturatio fructuum est coctio naturalis. Sic quod natura continet, coquit. Id plene excoctum, natura ipsa tota est. Sic si Medicus ad prædicta Philosophiæ & Astronomiæ propositum coquere nouit: iam Medicus est, in quem salutis fiducia audacter iactari potest. Hoc ducto in Philosophiam, Astronomiam, & Alchimiam penetrare debetis. Alias fructuosi ac solidi nihil vllo labore expedietis. Vbi ergo tam latitant vestri Pharmacopæi & insculatores? Quo vestra Astronomia & Philosophia euasit? Quid ars vestra fuit hactenus aliud, quam fundamentum putridum, ex quo vxores ac liberos vestros ornastis ac poliuistis? Protrahenda hæc in lucem sunt. Et si quidem duplo plures adhuc scorpiones sub herbas condereris, ipsum tamen venenum non me, sed vos strangulabit, & fraudulenta consilia in colli vestri neruos erumpent.

Philosophia quæ tradat.

Philosophia duplex

Duæ sphæræ quatuor Elementa.

Medicus qui fieri debeat.

Medicus quid?

Alchimia Naturalis artificiose index

Maturatio quid?

A primo scriptorum vestrorū ad vsque vltimū omnes in vniuersum hactenus ignorastis, quid Medicus vere sit. Id incertæ & ambiguæ vestræ artes euincunt. Approbe vero nouistis, quid Sophista sit. Adeoque quod scire cupitis, id non estis: & esse affectatis, quod ignoratis. Semel dico: Medici non estis: at Sophistæ. Id hoc documento stabilitur, quod vos simul vniuersi, & vniuersi vestri vobiscum libri fundamenti tantum ac veritatis non habetis, vt vel minimum lotium oblatum, quid nam portendat aut præsagiat, vere ac apte iudicare queatis. Hoc ergo quid sit? Aut qualia indicia habeantur illius commentitiæ hariolationis: Artis veritas conditiones lotii tradit, tam notas Medico & conspicuas, quam sutori modulus seu mustricula est, cui inducat calceum. Iam si arte Vroscopica perfecta caretis: quos vos iudicabo alios, quā domesticos, qui Dominæ Doctricis stipem & vsuram corrogetis ad redimenda sandalia: quo in ordine suum quoque Leno nomen profitetur. Talem oportet esse Medicū, vt quemadmodum

Medicus quid sit, ad Theophrastum tempora ignorarunt.

Lotii quæ tempus sogia.

agricola

agricola adacta securi arborem sternit ac deiicit, hic ipse quoque morbos exscindat & decutiat. Quod si simili ratione nec ego id possim: aque vobiscum inter Medicos numerari minime debeam. Ita enim Medicina comparata est, vt extra omnem ambiguitatem & mendacium sit. Nihil enim imperfectum à Deo est. Creauit is Medicum perfectum, non dubium. Nec enim id insimulationis Deus pati potest, quasi quicquam imperfecti homini proposuerit: sed homo ipse, quod perfectum est imperfectum facit. Et hic fundamentũ vestrum elucet hic latera vestra punguntur. Sic ergo super quatuor dictis columnis perfectum stare Medicum decet: sic se ordo habet, quo in Medicinam penetratur. Hæc vero quia equidem taliter vrgeo, an propterea repudiatum membrum Academiæ sim? an sim hæreticus facultatis? an seductor discipulorum? Hæc & alia similia ex commentitiis scriptis Galeni & Auicennæ, &c. contra me detorquent illi, ac velut in lutum me proculcare satagunt. Vtrebo tamen nihilominus, & vos fici arida fietis. Ex commentitiis astris vos produxistis: ea fatiscent, ac cœlum suum ipsius malum vindicabit, suosque sibi Astronomos corriget, terraque ac aqua suos Philosophos renouabunt, & lumen naturæ Alchimistam suum denuo pariet, & ægroti suos Medicos flagellabunt. Hac lustratione instituta: sub quo tandem vexillo ista Doctorum ambitiosorum caterua recensebitur? Quis ipsorum vxoribus stipem ad frontalia & epomides largietur? Nemo arbitror. Fastus enim ipsarum hactenus ex meris mẽdaciis enutritus est, quibus vanescentibus & ipse pessum ibit. Quam alte autem tum temporis flammeati illi Doctores sibilabunt? certe non aliter, ac serpentes cõtra bufones stridunt virus earum in ipsos penetret, non in me: ipsique soli sua pharmaca vorent, quos pro me strangulari multo satius est.

Medicina sit stabilis, non fluctuans.

Theophr. præagia.

Medic. clauo.

Conclusum ergo & ratum est, sanationem Medicum constituere, & opera ipsa creare Magistros ac Doctores, non vero Cæsares, non Papas, non facultates, non priuilegia, non Academias. His enim abscondita sunt, quæ ad Medicum requiruntur. Ideoque fuco saltem externo student, vt magnifiant. Nullus vnquam hactenus ex scholis natus Medicus prodiit, ne vnicus quidem inquam, qui ex vero vere veritatis principio vel minimi morbi caussam explicare potuerit. Cur ergo vos cuculliferi mea scripta calumniamini. Quæ tamen prætextu firmiore nullo alio repudiare potestis, quam quod mihi occinitis, me præter luxum & Venerem nihil aliud scriptitare posse. Id vero paruum sit? aut pro opinione vestra vsque adeo contemnendũ? Nam quod morbos trado vulnerarios omnes, quomodo mutentur in luem Veneream, morbum omnium in toto orbe virulentissimum, quo sautior nullus vnquam emersit, qui nulli parcit, qui capita summa quaque præcipue ac maxime corripit ac inuadit: an ob id eo contemtus sim? Si principum, si magnatum, si plebis vniuersæ salutem meditor, & obuios noxiosque errores prodo, adeoque hoc instituto laudem & gratiam omnium demereor: an æquum sit & honestum, quod propter ista in cœnum & lamas extruber? Nec in hoc vllus ægrorum respectus habeatur. Hos enim, non me pessundatis: vobis cordi non est salus illa, quæ per opera mea præstatur: sed vestra caussa ægri aut tabescere, aut paralyticari, aut emori coguntur: vestra gratia acti ad me calumniandum inducuntur: nullam interim vel morbi, vel doloris sui curam habentes. Quin & mysteria ac arcana Naturæ, ipsis hactenus incognita, non vna, sed multiplici via pando & reuelo. Quæ quidem arcana, quia illorum obtrita Recepta obscurant, ob id cõtemni oportet, in quibus tamen Saraceni, Barbari, Persæ, Chaldæi, omnes denique gentes ac nationes complacitum habent, & manifeste dotes ac virtutes eorum experiuntur, quas diuina clementia credentibus omnibus elargita est. Hanc Dei clementiam illi propter suas imposturas abiici volunt, vt hoc nimirum pacto non Dei gloria, sed ipsorum infidelitas præmineat. Sibi ipsis enim fauentes, erga ægros infideles existunt.

Medicũ quid faciat.

Medic. re[illegible] solu-ta.

Et hæ iniquitates incidant me, vt Beanos ipsos vocitem, quia nimirum vero Naturæ fundamento aduersantur, ac clamoribus suis Syrupos ac pilulas suas præ ipsis arcanis venditare satagunt. Non ego vero, sed illimet ipsi sese produnt ac reuelant, dum strepitu vago auditorum aures grauius obtundunt, vt deinceps arcanis & mysteriis naturæ illi attendere recusent. Sic ergo in decoctis & mixturis Medicorum illi obnatare coguntur, etsi quidem suffocationis metus ferendus sit.

Ex genimine vos viperarum estis. Vnde à vobis, nisi venenũ nihil exspectare debeo. Quanto cum probro mihi obiectastis, quod Medicorum ego Lutherus sim annexa explicatione, quod sim Hæresiarcha? Theophrastus ego sum, his, quibus me confertis, aliquando melior ac potior. Is ipse ego sum, & præter id sum Monarcha Medicorum: qui demonstrare vobis talia possum, qualia vos nunquam. Per me Lutherus sua tueatur: mea iisdem & ego plana faciam, iisque omnibus quos mihi confertis, præfulgebo ad quod me mea arcana euehent. Quis vero Lutherum odit? Similis turba me quoque lacessit. Et quæ mala illi vos ominamini, eadem & mihi en ditis nempe ad ignem, ad ignem: nec enim exspectari lixiuium aliud tempestiuum est.

Q 3 Non

Medicus ... non ... gignit.

Non me cœlum Medicũ fecit: Deus me condidit. Gignendi Medicos cœlum nulla potentia valet. Ars ea Deo est, non è cœlis. Et mihi de hoc gratulor, quod nequam viri me oderint. Veritas enim osorem non nisi mendacẽ habet. Iure merito vos impostores vocare audeo. Id me Hospitalia vestra docent. Audete queso aliquid, & cum veritate idem in me scomma retorquete? Et arma ac loricas contra vos induam, quid opus est? Nec enim scientiæ ac eruditionis vel tantillum possidetis, vt vel minimam mihi literulam proscribere possidetis. Quod si æqui facilitate caluitium meum a muscis tueri, qua meam Monarchiam possim: quod Mediolanum tam suorum hostium securum ac ego vestri, esset: ecpol nec Heluetii, nec milites alii inducerentur. Non alapis quidem ac colaphis, sed Arcanis Monarchiam meam tuebor. Arcanis autẽ, non ex Pharmacopolio depromptis: in quo meræ coctura ac iurium miscellæ dispensantur. Vos autem contra caussam vestram parasitationibus tuemini. Hoc quamdiu duraturum censetis? Quid non tentastis? vt me alutariis obtruderetis? Hi tamen olim prurientia vestra tergora scabent, & in foueas alius paratas, vos ipsos incitabunt. Disputando autem mihi palmã eripietis, qui ne quidem obiter simplicium periti estis? Sed ea à Pharmacopœis vestris primum discitis, rogantes, quid hoc est, qui illud vocatur? Gloriam venamini, & pharmacopœorũ tyrones estis? Apage. Extra vestimenta vestra ne canem quidem commissurus sim.

Iuramentum ... suo.

Quia vero non, vt ipsi, conductu publico medicor, aut in aulis Principum vel primariis ciuitatibus versor: an ob id minoris pretii sim? Sic illi ergo propter præstitum iuramentum insolescunt, & eo iuramento iactato disputando me elidere conantur. Hæc autem talia ex simplicitate Magistratuum accidunt: qui tales conducunt, vt summã diligentiã impendant: nec iuxta tamen considerant, nihil de ipsis diligentiæ & industriæ exspectari posse. Isti enim nominato stipendio annuo, nescio quid ponderent aliud ne de re, tam leui quid dicam. Quæ vero ista magistratus, vel simplicitas, vel probitas est, quod iuramento alligant istiusmodi homines, qui iuramentum tamen seruare non possunt? Nec ex hoc conductu aliud, quam impostura grauius inualescunt. Imperito enim popello persuasum est, eos, qui iuramento dato fidem nuncuparunt, errare minime posse, ac hoc credunt, vbi iuramentum & conductus sunt, ibidem quoque artem gliscere, adeoque ex iuramento præsumunt, peritũ & veracem alium non esse, quam istiusmodi iuratores. Expẽdite amabo, quot simplices per iuramenta talia decipiantur? Hæc enim qui euoluit, testimonio illi extraneo nunquam astipulabitur. Testimonium id admodum aridum ac ieiunum est, quod iuramentum tale promit. Innuitur enim illo artem præsto esse, vbi non est: & talia omnia iuramentum velare aut expiare debet. Quis vero vnquam audiuit, Medicũ iuramento astringendum esse? An hoc pacto ad probitatẽ ille compelletur? Quid vero hæc vis aut coactio, si ars desit? Quod si coactio hoc respicit, vt pretium inique non intendat: tam is pro vno tribus dolum intentabit, vt numeri sui certus sit. Dolenda istiusmodi coactio ad iuramentum, est. Nemini iuramentũ deferri debet, ni prius compertum sit, quod id ad nullã fraudem occasionem ministret. Durum id certe testimonium est, quod datum apud populum præiudicio est. Vos affirmatis, cum probum & idoneum esse ipse vero improbus & inidoneus deprehenditur. Et iuramenti nomine approbatis, quod approbari minus conueniebat. Ideoque attendite, quousque se iuramentum prolaturum sit. Ipsi vt prouisiones capient, manus ac pedes dubio nullo abiurarent.

Iuramẽtum cui & quando deferendum.

Hæc tamen quocunque se modo habeant, ipsos iuramentum contra me non tuebitur. Necesse habent, vt de brabeo cursim mecum ad metam se effundant. Et imposturis suis nuntium mittere cogentur, etsi quidem animo defecturi sint. Valedicent etiam excusationi illi, qua dicunt, Deus ita disposuit. Temperabunt sibi etiam de mendacio, dum nugantur, si non iuuat, nihil nocere. Sic & in curationibus ex ligno, ex hydrargyro, ex catharticis, & similibus dicere solent, nihil nocet, libate, principio vos inungite, & obseruate, an vobis nihil damni det. Faciam equidẽ, vt intelligatis, quam veterinariam exerceatis: & vobis sim hæreticus & vagans. Quanquam me veritas, & non mendacia vestra, ad vagandum inducat. Audacter enim profiteor, quod lanugo occipitii mei multo plura sciat, quã scriptores vestri vniuersi. Quin & calceorũ meorum annuli doctiores sunt ipsissimo vestro Galeno, vel Auicenna. Et barba mea experientia maioris est, quam Academia vestra vniuersa. Tempori illi inhiabo, quo porci vos per lutũ tracturi & versaturi sint. Et peregrinus iste qui nũc placet vobis Quid videtur vobis de onagro Eremita? -------- Erumpite tandem. Quid in vobis est? Disputandi-ne periti estis? Quin ergo testimum facitis? Disputatio eo vos adiget, vt ratio vobis de ægris reddenda, & magistratus politici pœna subeunda sit. Quam suauiter vero id vos fricat, quod Iuristarum patrocinio fouemini. Quid vero si præsidium illud aliquando confrin-atur, & vos instar piscatorum in lytuis spectaculum publicum exhibeatis? Nolite turgere, dicentes, Patrem habemus Galenum, patrem Auicennam. illos lapides comminuent, & cœlum Medicos alios producet, qui cognituri erunt quatuor Elementa,

Elementa, adde & Magicam & Gabalisticã, quæ vobis cataracta ac sudes in oculo sunt. Erunt illi Geomantici, erunt Adepti, erunt Archei, erunt Spagyri, possidebunt quintum esse, callebunt arcana, mysteria habebunt, tincturas scient. Sub hanc reuolutionem vbi vos doctores locum inuenietis? Quis vxoribus vestris tum temporis tenera labella tinget, & acutos nasulos emunget. Genius malus in mappa.

Quam libenter, quod vobis facio, me ita alloqueremini: Theophraste, & tu perdis ac interficis ægros, non minus nobis. Minime vero, minime. Vos quæ perditis, ego restaurare annitor. Si non succedit, prior corruptio à vobis est. Ideo vos piscatoribus syluaticis comparo; qui prædantur, quod reddere non possunt. Quis mortem retrahere potest? Qui præcisum membrum iterum agglutinari potest? Ita vos membra resecatis, licet sine gladiis, sine cultris. Dicitis: at nec ipse Theophrastus huic opitulari potest. Esto. Quis vero istiusmodi latrocinia piare & erigere queat? Hunc quindecies suffumigastis: hunc toties inunxistis: illum toties lauistis: istum biennio vel triennio in ligno circumduxistis: in hoc libra quadrans hydrargyri latet, in illo selibra, in alio, libra vna: id iam in medulla hæret, iam in venis fluctuat, iam in iuncturis figitur: hic vinum conditum est, illic forma pulueris: hic sublimatum iacet, illic calcinatum, istic resolutum, alibi præcipitatum. Et sic similiter etiam de rebus aliis. Quis vero est, qui cuiusuis probra obtegere possit? Quis est, qui meretricẽ quamlibet conuertere aut excusare queat? Quantopere vero optatis, vt ignominia vestra in meum dorsum recidat, sicut multoties id machinati estis. At quia scio, quod Doctores lignei sitis, nihil formido. Et si quidem ætatem duplã studiis impendissetis, semper tamen curam cum ligno clauditis. Id vestrum studium est. At ista spatio dierũ quatuordecim assequi possetis, non in Academiis, sed & in triuialibus. Vah dedecus, scire iam etiam quemcunuis fabrũ, quod cura vestra sine ligno nullius momenti sit. Idem vobis cum capris ingenium est. Quo scandunt altius, eo plus superbiunt, nec cogitant locum inferiorem cum superiore eundem esse. Quod si ergo fundamento alio nullo nitimini, nec scriptores ac auctores vestri Medicinæ neruum propius attigerunt, nec etiã canones vestri ac recepta & processus alii, quibus vtimini, solidiore fundo firmati, aut certioris fiducia sunt: ex his iam luce meridiana clarius patet, veram Medicinam nondũ adhuc repertam fuisse, nec aliud quicquam egisse vos hactenus, quam quod felis facit circa pultem.

Adeo ne stupidi estis vt putetis, Fœnum Græcum, & Mucilaginem Psyllii, aut quæ his similia alia sunt, vera & genuina maturatiua esse? Videte, quot Recepta in Anthrace præscripta sint, quæ iudicio communi ad Anthracem conducere videri possent. Sed iudicium tale ad Medicum non satis est. Cernitis Saphirum à Deo in Anthrace præmonstratũ esse, & non vnguentum album, non vngulam caballinã in peste. Et putatis vos, hoc fundamentum scriptis proditũ exstare? Minime gentium. Medicina non aliter se habet, ac si quis cũ cultro lignarius esse velit. Censetisne, recte de gradibus, recte de compositionibus à vobis perscriptum esse? Longe à scopo erratũ est: Medicina tam amplum in se fundamentum complectitur, vt huiusmodi res omnes ne ipsi quidem principio æquiparari possint. Adeo vero vos simplices esse, vt in vrinis immoremini, etsi quidem quotidiana mendacia peruideatis? Lotium quidem ex se bonum est, & magnum de se iudicium præbet, ac in sese continet vniuersam Physiognomiam, Anatomiamque cũ suis proprietatibus. Ista si iam in lotio exsistunt, à Medico certe integre ac solide pronuntiari debent, cum omnino insint. Intus vero si minime essent, satis explicata illa essent, quibus vos contenti estis. In pulsu corpus vitæ habetat: & hoc pulsus indicat. Ex hoc demonstrate, quæ de vita demonstrari opus est. Sed non his saltem in rebus, verum & in aliis multis vos Auditores ac Lectores admonitos velim, ne quam huic meæ præfationi arrogantiam aut naturam Martialem fors impingatis, sed idem ad idem referatis, cogitetisque non ex tam leui fundamento, quale hactenus creditum est Medicinam tam leuiter exstructam & enatam esse. Quod si enim Sapphirus vera Anthracis curatio est: quis quæso fidem illi impenderet, qui aliquid de Fœno Græco proferret? Hæc ergo exempla & digladiationes vobis semper præ oculis versentur, vt ad sublimes Medicinas penetrare possitis, nec in illis immorari cogamini quos neq; Deus, neque Natura eò condidit ac præstituit, vt nimirum veras inuentiones assequamini, quarum vobis multa volumina proposui, descripta ex quatuor sequentibus, Philosophia, Astronomia, Alchimia, & Virtutibus. In quibus asserendis propositum meum fuit, eo vos auditores agere, vt præter hos quatuor limites nihil vspiam acceptatis aut admittatis. Qua caussa eorum explicationem deinceps aggredior, vt meæ commentationis fundamentum ac caussas intelligatis, me & meos aduersarios æqua lance libretis, ac vnumquemque pro suæ scientiæ ac experientiæ modo colatis honoretisque. DIXI.

Margin notes: Theophrastus & quare curare nõ possit. — Curat cum ligno clauditur. — Saphirus Anthracis Medicina. — Lotio quatenus credendum. — Theophr. excusatio. — Sapphirus Anthracis cura.

PRIMA MEDICINAE BASIS, SEV COLVMNA. PHILOSOPHIA.

CVm Philoſophia primum ac præcipuum Medicinæ fundamentũ poſitum ſit operæ pretium eſt, nos ante omnia ſcire, qua ratione ex Philoſophia medicinæ cognitio depromi poſſit. Id vero priuſquam explicem, vſus ac res poſcit, vt primo ſub aſpectum veſtrum deducã eos, contra quos ſcribo: quo nimirũ falſam & adulterã Philoſophiam recte noſcatis, antequam ad veram ac genuinam deſcribendam me conferam. Perſuaderi autem ægre poteritis ad renunciandum illis, quæ conſueta vobis ſunt: imo in quibus inſtituti & educati eſtis. Et tamen de vnoquolibet mihi ſpem facio, ſi, quibus aſſueuit, & quæ exercuit, ſobrio iudicio cum his noſtris conferat, facturum ipsũ, vt nihil putet tam durum, quod emolliri nequeat, nihil etiã tantopere molle, quod indurari nõ poſſit: deq; eruditione adeo ipſa ſic perſuaſum habeat, ſemper recentiora antiquioribus dominari ac potiora exſiſtere. Ex Philoſophia à primis illico eius incunabulis muſcus excreuit: huic poſtea annati fungi ſunt, ceu glandulæ in corpore, Ariſtoteles & eius aſſeclæ cum Philoſophia idem egerunt, quod feces, quæ à vino terram extrahunt. Et ſpuma, licet quidem eorum, quæ olla continet, peſſima ſit: nihilominus tamen in loco ſublimiori obnatat, & inferiora meliora obtegit. Hinc etiam, quia melioris obtecti, aliquem guſtum recipit, inter cibos quoque numeratur illa: ſed canum tamẽ ſolum ac felium. Idem hic de vetere quoque Philoſophia cenſendum eſt: quæ fungos ſaltem ac ſpumas tractat, non ipſam, vnde enata eſt, materiam. Huiuſmodi fũgoſa Philoſophia Theoricata eſt in Medicina: vnde poſtea ſpumoſi Medici prognati ſunt. Hæ duæ poteſtatem ſibi ſumſerunt condendatum rerum naturalium, ac deſcribendorum affectuum morborumque humanorum. Sed quale eſt id fundamentum, ex quo procedunt: ſic fructus quoque ex ſua radice ſimiliter cenſendi ſunt. Vnde vos præmonitos velim, nihil vnquam tam ſcabrum ac aſperum eſſe, quod dolabra non complanare: nihil tam curuum, quod malleus non dirigere: nihil tam ſæuum ferumque quod venator non ſternere poſſit. Quid quæſo aut honeſtius, aut commendabilius in frugi diſcipulo eſſe poſſit, quam vt molli putamine iaceat, nec induretur prius, quam diſciplinæ ſuæ ſolidas alias adeptus ſit & tandem manus ferulæ ſubducat? Et his demum res ea laudi & gloriæ eſt, ſi veteres & exſoletos ipſi è nido excutiãt. Ars etenim ac ſcientia, modeſtiaque & dilectio, ſingulis ſeſe momentis ſupra ſuos magiſtros extollere, ac inſtar vernantis fagi, quæ læto incremento ſuo annoſę gloriam obſcurat, pullulaſcere debet.

Philoſophia veterum qualis.

Ariſtoteles.

Diſcipuli virtus qua.

Ars præceptores vincere laudi eſt.

Sed ad prȩſumtam Philoſophiam mihi diuertendum eſt, vt veræ medicinæ fundamentũ intelligatis. Illa etenim ſola cognitionem hanc largitur, qua inſtructum eſſe decet medicum in morborum vniuerſorum materia, conditione, ac natura propius perſpicienda. Præter eam enim via alia non ſupereſt, qua veritas & natura corporis tam ægri, quã ſani æſtimari poſſit. Extra Philoſophiam hanc, quæcunque vndecunque diſquiſitio & notitia alia depromitur, ea mera impoſtura putanda eſt. Intellectus etenim, qui cranio noſtro includitur, ad gignendum medicum nimis impotens eſt. Medicinæ ſiquidem Philoſophiam ita explicari fas eſt, vt ſenſum eius ipſi quoque oculi capiant. Fas eſt, Philoſophiam in auribus non minus ſonoram eſſe ac clangentem, quam vel prȩceps lapſus Rheni, vel ventorum in Oceano ſtrepitus aures ferit & percellit. Fas eſt, linguam eius non minorem & indiſtinctiorem guſtum, quam vel mellis, vel fellis percipere. Fas eſt, nares quoq; integrũ totius ſubiecti odorẽ haurire & diſcernere. Præter hanc exquiſitam cognitionem aduerſum & nauſeabundum eſt, quicquid vſpiam naturæ additur, aut apponitur. Philoſophię etenim meæ ea doctrina eſt, quod natura ipſa morbus ſit. Vnde ſola quoque, quid morbus ſit, cognoſcit. Eadem ſola quoq; medicina eſt, ægrorũ corporum affectus edocta. Extra duorum horum cognitionem, quis tandem medicus fieri poſſit? Ex ipſo medico quidem nec vllus morb⁹, nec vlla ægritudo procedit. Quia vero is ratione morbos infligere eadem & ſanitatẽ impertire poteſt. Et quis hic ipſa natura expeditior didaſcalus eſt? Ipſa harum rerum omnium gnariſſima eſt: ipſa harum rerum vniuerſarum planiſſimam

Philoſophiæ encomium.

Natura eſt morbus ipſa, & ſola morbi medicina.

vniuersarum planissimam institutionem suppeditat. Hac planissima explicatione medicus ipsis cômodissimè informatur. Iam si natura sola harum rerum conscia & gnara est: sola etiam remedia seu recepta concinnabit, ac hæc compositionis ars ab eadem sola in conspectum medici proferetur. Ars ex ipsa egreditur, non ex medico. Ideoque necesse est, medici

Cognitio quæ perfecta.

cognitionem & plenam industriam à natura ipsa promanare. Plena autem cognitio, seu perfectus intellectus est, quod manus palpant, quod oculi vident hoc, intra cranium, quod abscondite præsumitur. Quod enim obscurè & secretò comprehenditur, fidem parit. Exitum autem seu perfectionem probant ac dant opera, quæ visibilia sunt. Iam si ex natura nasci medicum oportet, quid natura aliud, quam Philosophia erit? Quid Philosophia aliud, quam inuisibilis natura? Qui Solem & Lunam ita cognouit, vt vel clausis oculis sciat, qualis Sol ac Luna sit: is Solem & Lunam ita intra sese continet, quemadmodum in cœlo aut firmamento consistunt. Hæc ergo iam Philosophia est, vt intra hominem velut extra eum definitè illa luminaria consistant, non secus ac si in speculo se quis contueretur. Quemadmodum ergo se quispiam secundum li-

totus Medico perstare de-

neamenta quoque minima contuetur: sic non minus expresè medicus in sua cognitione gestare hominẽ debet, ex speculo 4. Elementorum desumtum. Ea enim totum microcosmum tam accurata idea exhibent, vt non secus ac per clarissimum vitrum is inclusus transluceat. Debet enim homo Medico ita pellucere & lucidus esse, quemadmodum pellucet ros destillatus, in quo ne tantillum quidem est, quod perspectum effugiat. Per hominẽ Medicus visu penetrare debet, non minus, quàm per limpidum & nitidũ fontem, in quo etiam lapillos quoslibet & arenas cum congenito colore formaq; ac cęteris interstinguit & diiudicat. Non minus, inquã, conspicua medico membra vniuersa corporis esse decet. Membra ea non minus polito crystallo, in quo ne pilus quidem latere possit, pellucida Medico esse conuenit. Hæc nimirum illa Philosophia est, super quam medicinæ fundamentum exstructum est. Non quidem, vt taliter ipsum hominem peruideas, sed naturam in isto cœlo inclusam. Illa tibi membratim omnia exhibet. Nã ex ipsa homo factus est. Materia illa, ex

Homo ex natura.

qua is factus est, testatur tibi de eo, quod inde factum est, non secus ac in ære læuigato ędificium conspicaris, quod forinsecus illucet. Remota re externa, eius nec idea interior in speculo manet. Externum enim peperit internum. Ita ergo homo simulacrum est à 4. Elementis, in speculum impressum. Solutis elementis, homo quoq; soluitur. Quia enim externũ speculi amouetur: ideo nec internum subsistere potest. Ideoq; Philosophia nihil est aliud, quàm plena & absoluta notitia seu cognitio eius, quod imaginem

Philosophia quid?

speculo indit. Et quemadmodum, quæ in speculo imago est, nemini suæ essentiæ ac naturæ scientiam suppeditare potest, cũ nihil, quàm imago mortua sit: sic homo quoq; per seipsum est. Ex ipso enim nihil desumitur, nisi quod ex cognitione externa proficiscitur eius, cuius figura illa in speculo exsistit. Homo quod loquitur, sermo est incertus: vox saltem est & lingua. Medicus v. non plura sciat, quam si ad speculum ægri personam loqui videat, nec vocem audiat? Totum ac integrum Medicus microcosmum nosse debet per ipsam eius matricem, ex qua natus est. Nec enim vllum vel minimum membrum aut capillus in homine est, quem testa ea non complectatur, & multis modis exhibeat ac referat. Et sic, quod dictum est, medicina vera nullo pacto Philosophiæ spumam, aut fungosam Medicinam ferre ac tolerare potest, sicut hactenus passim deblateratum est.

Longo verborum apparatu opus esset, si quis hic clarum ac manifestum facere vellet, quanto interuallo Philosophia Aristotelica, Stoïcaque, aut Platonica ab hac mea distaret: quanto iterum Philosophia Trithemii Theophrasti à me Aureolo Theophrasto seiungeretur. Quæ

Theoph. Philosophiæ a ceterum diuersa.

discrimina quidem in descriptione Philosophiæ à folio ad foliũ satis plenè tradita sunt. Attamen quod huc facit, ad intellectum dictorum, nimirum medicinę istiusmodi Philosophiam hic fundamentum esse: sciendum vobis est, quod materia, species, & essentia Medici omnino corpora exsistant: & causa constitutionis & dissolutionis Medici scientia sit. In his Medicus suam cognitionem habet. Iam, vt prædictum est, opus habet, vt harum rerum intellectum capiat ex matrice, ex qua conditus est. In illa cor suum inuenit & omnem cordis lætitiam ac dolorem.

dolorem. In illa reperit cerebrũ, & quæcunque cerebrum vel reficiunt, vel afficiunt. Ita & renum delitias offensasque. Ita iecoris desiderium & nauseam. Ita affectiones partium etiã cęterarum omnium. In quibus hæc restat indagatio, vt discatur, quid sit, quod intrinsecus membrum hoc vel illud afficit. Hic autem caterua Medicorum contra me insurgit.

Medic. speculatiui.

Nec enim illi parentes hominum sciunt noruntve: sed ex mortua in speculo figura suam artem condunt, suæque phantasiæ, aut speculationi inhiant, nomina dirigentes & explicantes pro cuiuslibet natura, quod in nulla tamen Philosophia fundatum est. Hinc etiam emerserunt illa nomina *Cholera, Melancholia, Phlegma, & Sanguis*: quorum fundamentum nihil est, nisi vaga & volax speculatio.

Humores sunt speculatiui.

Quis enim in natura vnquam vidit choleram? Quis Melancholiam vnquam in Philosophia reperit? Quis vnquam pro Elemento phlegma agnouit? Qua vnquã re sangnis aëri factus similis est? Quis eos vspiam docuit cœlum materiale, & globum terræ cum inclusis Elementis in corpus distribuere? Huius suæ speculationis fundamenti plus non habent, quã virtutis aut voluptatis illi, qui quid aut simpliciter opinantur, aut somniant. Sic ergo super speculationes ædificant ac concepta somnia: quod à nobis ac sanis Medicis absit quam longissime. Ex externo hominem totum compone. Sic in eo inuenies omnium materiarũ conspicua corpora. & in hisce omnes species membrorum, sanitatis, morborum, & horum omnium essentias, quomodo se nimirum vnum habeat ad alterum, quid redintegret. In hoc posita est illa sapientia, quam quærere debet Medicus.

Scientia hominis vnde detur.

Nec enim à cœlo sapientiam haurit Medicus. Eandem nec hereditariò quoque assequitur: sed augescit illa apud ipsum indies, quemadmodum ars apud probum & sagacem artificem: eaque data sapientia est à parentibus Microcosmi, illorum filius cognoscat. Si Medicina secundum originem suam ex homine nasceretur, oporteret quoq; morbos ad originem & captum sui Medici dirigi, aut accommodari. Vnde tot morborũ origines constituerẽtur, quot darentur Medici. Et sic quidẽ suo nomine cholera rectè appellata esset. Quod tamen fas non est. Medicus imo morbũ sectari debet, quẽadmodum vacca præsepe. Vnde conficitur, ex natura prodire Medicum, non ex speculatione. Natura enim visibilis est: speculatio autem inuisibilis. Medicũ facit, quod visibile est. Inuisibile nullum creat. Visibile veritatem parit, inuisibile minimè. Quicquid inuisibile est, & est hominis, illud se visibiliter offert.

Medici & naturæ conditio.

Vnde etiam elicitur iniq; vos profiteri, *hanc esse Choleram, hanc esse Melancholiam*. Ita dicẽdum erat: *hoc est arsenicus, illud est aluminosum*. Sic pariter: *hic est Saturni, ille Martis*: non autem, *hic est melancholia, ille cholera*. Pars enim vna cœli est, pars altera terræ, inuicem sibi permixtæ, velut ignis & lignum, vbi vtriusque nomen aboletur & fatiscit. Duæ enim sunt res in vno. Sic si dicitur, *Hic morbus est Acorinus, hæc ægritudo est Anthera*: tum naturalis Medicus intelligere potest, quod, sicut in macrocosmo, ita pariter & in microcosmo, Anatomia noscenda sit. Si dicitis: *hic morbus est pulegii, ille Melissæ, iste Sauinæ*: tunc cura certa ex ipsis nominibus vobis depromitur. Nam quot sunt matricariæ: tot sunt matricis passiones. Et hoc sensu remedium vnum, non verò cõgesta plura, contra morbũ vnum procedit. Nolite ergo phantasmatis vestris decipi ac eludi, vt pro speculatione vaga proprietatem ac numerum morborum designetis. Externi oculi ista omnia stabilire debent.

Morbi vt nominandi.

Sic porro vos etiam loquimini: *hoc vitium est sanguinis, hoc est vitiũ hepatis*, &c. Istos vero vobis lynceos oculos quis quæso Deorũ impertiuit, vt tã probè sciatis, vel sanguinem, vel hepar in causa esse: cum tamen quidnam sanguis sit, ne tantillum quidem cognitum & exploratũ habeatis?

Medic. speculatio.

In magna anatomia sanguis nihil aliud, quam lignum est. Lignum autem nomen vnicũ est: & tamen lignorum centenæ aliquot species existunt. Non pauciores species etiam ipsius sanguinis sunt. Et quam varii fructus ex arborib. proferuntur, tam variæ quoque ægritudines sanguinis fiũt. Et quẽadmodũ cœlũ arbores vegetat per æstatẽ: easdem vero sopit per hyemẽ: sic eodẽ regimine sanguinẽ quoq; alterat, mutatq;.

Sanguinis species innumeræ.

Ex quo iã euicitur, vero ac genuino Medico ita loquẽdũ esse: *hic est morbus terpentinus, iste est morbus sileris mõtani, ille est morbus Helleborinus, &c.* & nõ isto modo, *hoc est phlegma, hæc est brãcha, istud est rheuma, illa est coryza, ille est catarrhus*. Nec enĩ hæc nomina ex fũdamẽto medicinę promũtur. Simile enim suo simili nomine quoq; respondere debet. Ex hac enim similitudine procedũt opera, h. e. arcana manifestant in suis

Morbi vt nominandi.

suis morbis. Nec enim colica saltem vna est: sed plures, & tot, quot arcana sunt in colica. *Colica species quae.* Hinc sequitur *colica Zibetina*, *colica muscata*: non *colica ventosa*, non *colica fellis*, aut aliae similes, prout earum origines vos designatis.

Medic. reprehensio acris. Hoc loco illorum mihi factio iterum tangenda est, qui tam longinquo tempore mihi aduersarii exstiterunt, dum impressiones ac influentias fructuum ac mineralium inutiles planè, & ad Medicinã nihil spectantes fecerunt: & tamen humorum suorum speculationem illis anteposuerunt, persuasum habentes, nullam Philosophiam, aut artem externam corporis affectibus quicquam cõmodi praestare. Huius inscitiae impulsu quatuor humores excogitarunt, ex quibus, quae *Humores non faciunt de morbis.* ad Medicum de caussis, ac naturis morborum spectant, sciscitantur & captãt. Quod secus nõ quadrat, quam musica ad asinum. Caussa haec est: quia nihil quicquam in corpore est, quod foris suum indicium non det. Formis autem & corporali hoc aspectu nihil offendi debes. Ibi enim hoc fundamentũ conditũ est, quod te scire refert. Et alibi quaesito fundaméto minimè opus est. Nam super innatam scientiam, & acquisitam Sophisticam, artem Medicinae Deus non constituit. Tu, autem à doctis omnibus secessionem fecisti: hoc est, postquam Medici in fraudes ac imposturas declinarunt, vias alias nouasque meditati sunt, per quas homines eruditi & industrii fierent, qui facultatũ ac artium harũ originis tamen ignari essent: vt nimirum praesumtã suam nequitiam praetextu singularis eruditionis velarent. Iam ergo, quis vobis Iuristam iudicem aut arbitrum dare ausit? Eo enim vos proripuistis, vt Caesaribus ac ipsis Papis, quae tractatis obscura & abscondita sint? Aut qui vos Theologi damnare possint, cùm ex scriptis vestris expiscari non possint, Deo ne an Diabolo cultu vestro magis adhaereatis? Adeoque mendacia vestra in humores reconditis, vt iam nec absolutio, nec poenitentia vlla vobis irrogari possit. Porrò autem, quis vel ipsũ vulgus iam vestrum iudicem statuet? Idioma siquidem vestrum exoticum est totum: ac tam miros vobis vocabularios ac dictionarios conditis, vt inoffensus eos nemo quisquã aspicere possit. Et huiusmodi exotica verba in officinas quoq; ingeritis, quae multò commodiora hortus ipse suppeditaret. Sic ergo Medicina ab eruditis viris tantũ seiuncta est, quantum canum caesor ab hominibus honestis: cum tamen fas esset, Medicinam in patria lingua tam claram & sincerã consistere, vt Arabem Germanus, Germanũ Graecus omnino intelligere & assequi possit. *Medicina deuen et perspicuam.* Debebat Medicina in arte sua ac scientia tam nitida & cõspicua glisere, vt & eruditorum omnium, & ipsius artis apud vniuersos singularis auctoritas ac admiratio exstaret. Quem enim coelum ornat, nisi Doctorem, qui ipsum cognouit? Quem terra decorat, nisi suum Philosophum? Arcana enim firmamenti terrae per Medicum panduntur. Ipsi secreta naturae ex se patent: eruditis autem illa per Medicũ impertiuntur. Ita ergo Philosophia cõplectitur omnes partes, omnia membra, ipsam sanitatem, ac etiam aegritudinem, quod extra iudicium vrinę addisci oportet. *Philosophia quae complectatur.* Pulsus continetur in firmamento: Physionomia in astris: Chiromancia in mineralibus: spiritus in Euro & Zephyro: febres in terraemotibus: & sic alia in aliis. Has res si à verbo ad verbum Medicus callet: videt ac internoscit etiam extra hominé omnes morbos. Quod si ergo homo cum omnibus suis affectibus seu aegritudinibus in te ita effigiatus & expressus iacet: tum ad interiorem hominem penetra, & Medicũ age: tum demum vrinam speculare, & pulsum tange, ac personam iudica: nec tamen horum quicquam sine cognitione externi hominis, qui coelum ac terra solus est. *Homo internus sine externo nunquam inuadus.* Nec vnquam eius tis confidentiae aut ambitionis, vt citra fundamentũ tale hominé quenquam attingere ausis. Speculatiuum etiã tuum ac arenosum fundamentũ nihil tuere, quod mobilius est ipsa arundine ventorum vi in vndis agitata. Hoc autem contenti etiam estote, à vobis quod eo deducta res sit, vt iam fides porro vobis addicatur, etiam sine operibus, &, quae vestra est culpa, ipsi Deo irrogetur & imputetur.

Philosophus duplex. Vt autem in Philosopho illustrando & exornando pergam, sciendum est, ipsum duplicem exsistere: vnum coeli, alterum terrae. Adeoque sphaera vtraque partem Medici vnam constituit: nec alteruter totus ac integer Medicus est. Iste Philosophus est, qui sphęrę inferioris cognitionem habet. Iste Astronomus est qui sphęrę superioris ignarus est. *Philosophus quis. Astronomus quis. Aquilatus.* Interim tamen vtriq; scientiã vnam, vnam artem habent, ac inter ipsos mysteria quatuor Elementorũ versantur. Vna scientia est eius, qui Mercuriũ cognouit, cũ illo qui

Aquilatum

Aquilatum nouit. Vna scientia est eius qui Marchasitam nouit, cum eo, qui Galaxam callet. Qui Mannam nouit noscenti Angelicam similis est. Vna vtriusque diuisæ partis Anatomia est, non aliter distans, quàm brachium à brachio, pes à pede, dexter oculus a sinistro, inferiores dentes a superioribus, caro pedum à carne maxillarum vel buccę. Sic Saturnus vnus in cœlo, ignis est: alter in terra, terrenus. Sic Sol vnus in aqua: alter in cœlo. Sic quadruplex res quælibet in homine. Et quicquid in extremo angulo terrę iacet, eius vmbra cadit in hominem: quicquid in imo mari est, hominẽ imprimit, aut figurat: quicquid sub polo Antarctico subsistit, reflexionem suam ad polum Arcticum emittit: & quicquid polo Arctico subiacet, suam reflexionẽ homini sub Antarctico impetit. Quid Venus orbis est aliud, quam matrix ventris? Venus enim orbis Medicum matricis dat. Quid conceptio ventris est, si Venus mundi eam non operatur? Quid vasa spermatica conferunt, si vasa Veneris non faueant? Quid ferrum est, nisi Mars, quid Mars, nisi ferrum? Vtraque Mars: vtraque ferrum. Quid discriminis est inter Soles, inter Lunas, inter Mercurios inter Saturnos, inter Ioues? Nihil si ad hominem respicias, nisi quod hic excludit forma. Non ergo quatuor, sed vnum arcanum, quadrangulare tamen, ac velut turris, ventos quatuor spectans. Et sicut turris nullo horum angulorum carere potest: ita multo minus Medicus partium harum vna carere potest. Pars vna Medicum non integrat. Sic nec duæ, nec tres: sed quatuor ipsum perficiunt. Tam enim ipsum esse decet integrum, ac arcana illa sunt, quæ in his quatuor consistunt. Et quemadmodum per ouum in vna testa mundus pręfiguratur & pullus vnus cum omnibus alis suis in eo concluditur. Sic res quoque vniuersas, quas mundus ac homo complectuntur, in medico conditas esse decet. Et sicut gallina pręfiguratum mundum in testa per incubationem suam in pullum mutat: sic per per Alchymiam maturantur arcana, quæ philosophice in Medico posita sunt. Et quemadmodum ignis parat & purat sic hæ res quoque in terram seu apricum producuntur. Istud autem hic deficit, quod Medicum satis nondum excussimus. Illud enim si ignorant: nec arcana ipsa nouerint. Si, quid cuprum pariat, aut vitriolata gignat, nesciunt: ignorabunt etiam quid lepram pariat. Si non norunt, quid ęruginem in ferro conciliet: ignorabunt etiam, quid exulcerationes inuehat. Si nescij sunt, quid terræ motus conciter: nescii etiam erunt, quid febrium horrores inducat. Ab externis discendum est, quid homini incõmodet: homo ipse horum nihil indicat. Vbi autem fundamentum situm est, ibi ipsi somnolenti prætereunt. Non quòd ex Mercurio & Sulphure metalla gignantur, prout ipsi volunt. Nec hoc verum est, vt iidem ponunt, terram puram lapides non gignere. Non enim ex terra, sed ex aqua lapides terræ nascuntur, ac aquæ veluti metalla sunt. In generatione autẽ metallorum illi obliuiscuntur eius, quod tamen coagulat. Non duo, sed tria metalla constituunt. Super hanc veram & genuinam Philosophiam, ædificare medicinam debebatis, non autem super illam fungosam: cuius ratio ac species alia non est, quàm Agarici ex Larice dependentis.

Externa docẽt ad interiora.

Lapidem generatio ex aqua.

Scio autem me isthæc haudquaquam scripturum esse citra contradictionẽ & oblatrationem eorum omnium, qui tamẽ nec me, nec meos aduersarios satis intelligunt. Ac necessarium est, vt antea tacta metallorum generatio ex nullo alio, quàm Philosophorum discursu definiatur & explicetur. Sicut enim per humores à Medicis confictos medicina tota clusa & obscurata est: ita per Mercurium & Sulphur ipsa quoque Philosophia corrupta est. Et sicut per dictos quatuor humores ægri distorti redditi sunt: ita per Mercurium & sulphur Philosophi etiam distorti facti sunt. Vnum vt quadrat, sic & alterum. Qui Philosophum agere citra maculam & falsitatem satagit, is tale Philosophiæ fundamentum statuere debet, vt cœlum ac terram in vnũ microcosmum includat, & ne latum quidem vnguem exorbitet. Itidem & qui ex vero Medicinæ fundamento scribere affectat, opus habet, vt ne pilo vno secus id faciat, quam vt ex Microcosmo motũ cœli ac terræ exstruat. Vt nimirum hoc pacto Philosophus aliud nihil, vel in cœlo, vel in terra statuat, quod idẽ in homine quoq; nõ reperiat: ac Medicus quoq; nihil vspiã in homine inueniat, quod ipsũ æqualiter etiam cœlum & terra non cõtineat: adeoq; hi duo re alia nulla differant, quam modo formæ, quæ forma tamen vtriusque in vna re intelligatur. Ex incitatione nostri cerebri autem hæc non

Humorũ dicta medicinã obscurant.

Philosophus qui immaculatus Medicus qui fundamentalis.

Lumen naturæ

non intelliguntur, sed illustratur lumine naturæ, accenso à Spiritu sancto, qui [illegible] rum discipulorum scientiam ac [illegible] fectum per opera manifestat tanto splendore, vt bruta ratio non possit ea nó admirari, aut citra stuporem intueri. In hoc fundamentalis omnis scientiæ principiú conditum est. Et sicut splendor Solis super omnia diffunditur: ac tam mala, quá bona per Solem producuntur: sic ipsi per augustum Naturæ lumen gignuntur. Degeneratio autem vrticis similis est, quæ & ipsa à Solis splendore producuntur. Tam enim perfecta & integra debet esse Medicina ac Philosophia, vt sciatur, quid id sit, quod in plúbo liquescit, quid sit durities in ferro, quid sint colores in rubino, & quæ tandem eius arcana exsistant. Hæc vt sub vnam sciétiam cogantur, opus est accenso lumine naturæ, per quod omnia visibiliter & scibiliter oculis exhibeantur. Qui verò extra hanc naturæ facem conspicuè ac euidenter nihil demonstrant, hi phantasia brutæ rationis aguntur, vnde dicti etiam Philosophi ac Medici illi prodierunt, qui de vero magistro desperátes arbitrati sunt; id quodcunque brutalis intellectus non capit; haudquaquam in hominem cadere, aut conferri posse: quasi vero omnis Philosophiæ terminus in solo Aristotele acquiesceret, & Medicinæ terminus in vno Galeno finiretur: qui tamen nihil quicquam aliud, quam quod contra veritatem pugnaret, commentati sunt.

Arist & Galeno tantum.

Et tam egregium illi scutum habent, qui cum luce naturæ præliantur: quam tamen apud nos ipso auro purius coli fas esset, puritate nimirum tanta, vt rubigo annasci nulla vnquam queat. Ideo autē, quia variæ infectiones insiliunt, fundamentum illud confringitur Nam quis is est, qui boni aliquid cupro hac ratione æquare aut assimilare possit, si dicat ita: quid integrum est: Quod sine rubigine est. Quod sine rubigine esse non potest, integrum non est: In integro enim rubigo non hæret. Id lux summa confirmat ipse Apostolus, in quo vitium nullum, nulla rubigo, nec næuus alius quicunque habitare potest. Hoc autem sensu si quis fors Iudam pro rubigine habere velit: is quidem rubigo non est, sed electum ad istud officium, non quoad lumen supremum. Et licet in numero quidem ac nomine luminis ille steterit: nihil tamé quicquam in eo habitauit præter nomé solú Hac ratione attendendum vobis ad discrimen erroris est, quod illi a vero naturę lumine deficiant, hoc pacto, vt ordo violetur. Sine enim ordinis peruersione, error nullus est. Et hoc modo quoq; aduersariis nostris intellectum datum esse cōcedere possumus, quem tantopere se gloriantur purum & incorruptum habere. Ordo enim lucis naturę in eorum infantia violatus est, ac brut⁹ intellectus prçeminuit, & professionibus omnibus dominatus est. Sic itaque recens Philosophus oppido admirabitur scripta Aristotelis & similiú: sic primus genuinus Medicus quoq; mirabitur scripta Auicennę & Galeni. Horum enim neuter verus aut Medicus, aut Philosophus fuit, quos præuios in illiusmodi rebus nos consectari oporteat. Quia ergo cōtra principia & fundamenta illi impingunt, necesse est, eorum artem violentiam esse, cum tamé ars cogi nolit. Et sicut quæuis sub Sole ars sibi ipsi in populo fidem suscitat: sic illi fidé coactam sibi stabiliunt, & hanc amorem interpretátur per sedulos suos labores & opera: ita vt corpus fidem inané & fictitiam conferat: ex quo tamen fonte fidem dimanare non decebat, sed tantú ex arte ipsa, & artis operibus. Quod vero opus illorum scriptorum vsquá est, quod ex arte ipsa profectum esse tu certus esse possis. Ideo meras phátasias ac opera imaginaria exstruunt, qui istiusmodi labores sibi sumunt. Ná sexcenties plus diligentiæ ac laboris a fictitio Medico requiritur, quá a genuino & natiuo. Ideo trutinæ impositi, quocunq; modo ac arte sese ponderosiores reddere cogūtur, ne leuitas ipsorum manifestetur. Scire ergo debetis, errorem vestrum excusatione nulla, nulloque testimonio velari posse, quin opera ideo præsto essent, quia nimirum nomé habetis. Minime: sed Iudæ similes estis, cuius electionem possidetis Quot enim veritates a sancto Spiritu prodeunt: tot opposita mendacia Diaboli deprehenduntur. Sic ergo Philosophia vos cómonefacit, quòd ex ipsa nascamini instar Marchasitæ, quæ ita nitens & corusca est, vt metallarius eam purum purú esse aurú credat. Quæ tamen in ignem coniecta, tantum sulphur est & arsenicum. Sic vos quoq; splendetis & coruscatis. Si vero instar Marchasitæ, ac Talci, & Cachimiæ igne probemini: nihil nisi felium argétum, seu mica eritis. Et sicut Orichalcum calorem suum a Cadmia mutatur: sic & q vos arté vestram ac Doctoratú asciscitis. Si ad ægros deuentú sit, splendor iste volatilis sit, nec examen sustinet, sicut talcú in igne. Videtis auté ipsá naturá quoq; in coloribus ac formis nihil occuluisse: sed ibi arcanum est, vbi nec forma est, nec

Iudam

Ars non est coactio.

Veritas a Spiritu bono, mendacium a malo.

Marchasitæ quid sit. Mica.

Talcum.

ista duo. Si hoc naturæ ipsius ingenium est in tali re: ecquid tu putas, mi calis Medice, exstructuram illam operis vmbratilis, cum nihil in proprio ædificio tale addat? Cur autem ioco isthoc hic vtor? Ideo scilicet, quia vos in ipsam naturam producere cogito, vt in ea vosmetipsos speculemini, & videatis, nasci Medicum ex rebus externis debere, nō ex ipso homine. Qui si in homine morbum deprehendit: tum certe, quid is, & qualis sit, non ex loco seu sede, in qua morbus hæret, cognoscet, sed foris illud experiri & discere debet, sicut sæpius iam dictum est. Quod tamē hic repeto, quia pœonia indicat caducum, non ipsum solum, sed ipsius quoque tempus & horam, & paroxysmum & naturam cum ceteris conditionibus omnibus. Et hæc omnia ex natura pœoniæ tibi discenda sunt. Si feceris secus, confarcinatus saltem Medicus es, nullius conscius ac gnarus, nisi quod audis ex ægro, cuius tamen os Medicus non est, nec etiam explorator naturæ. Sic etiam ex visco quercino originem Caduci generis alterius etiam cognosces. Eadem ratio arcanorum ceterorum omnium quoque existit. Quot arcana: tot species huius morbi. Quin & origines cognosces ortúsque vermium ex Hypericone, ex Tunella, & similibus aliis. Huiusmodi rerum si peritus non es, earum certe artifex esse non possis. Nam si vel cum centaurea, vel cum Gentiana eos abigere coneris: qualem te Medicum dabis? Res non erit eadem, ac si quis alicui offam daret: &, quo ipsum è culina exigeret, eandem sale nimio corrumperet. An verò hoc vobis Medicis quoddam fundamentū videri potest? crassum certe, & ad nihil idoneū. Et sic Sola Philosophia mater Medici existit, velut & explicatrix membrorū omniū hominis & simul etiam morborum ea occupantiū vniuersorū definitrix. Hoc fundamentū est. Vbi auxiliū est: ibi etiā cognitio, intellectus & scientia rerum iuuantium latet. Hic ergo vnum hoc deerit, quod ignoraturi sitis, quid in hac, quid in illa herba lateat. Vnde id fiet, vt aut iā arte desperaturi, aut ad imposturas deflexuri, & in nomine Domini, velut hactenus, ita deinceps continenter exanimes claudos, distortosque ægros facturi sitis.

Pœonia caducū præsentat

Viscum quercinum

Vermes Hyperi cone & Tunella.

Philosophia mater medici.

Quanti id moliminis fuit, vsque dum cogitaretis modum componendi, hoc est autem Recepta concinnandi? Quæ vobis ibi mens fuit, quandoquidem naturæ rationem in noscendis morbis haud intellexistis? Quanam tandem commoditate, qua'ue consideratione tum syrupos, tum pilulas & alia ex simplicibus præparastis, cum tamen isto ingenio vestra illorum naturæ conditio ac proprietas violetur & infringatur? Ars Recepta componendi in natura condita est: & natura ipsamet illa concinnat. Si in aurum indidit, ad aurum quod requiritur: violis quoq; eadem contulerit, quę violis debentur, vt haudquaquam opus sit a te addi vel saccharum, vel mel: sicut ipsum quoque aurum perficere & integrare tu haudquaquam nosti. Natura si sine ope tua margaritas fecit: eadem sine opera tua Verbenam quoque perfecit in restrictione sanguinis, vt nec Bursam nec Barbam Iouis a te addi quicquam opus sit. Hæc autem velim sic accipiatis: quod quælibet virtus integra in simplici vno insit, nō diuisa in duo, tria, quatuor, vel plura, sed in vnum integrum congesta, Idem quoque simplex alio nullo accessorio eget, præter Alchimiam, quæ vnum idemque est cum metallorum fossore, excoctoreque. In extrahendo rei cardo vertitur, non in componendo. Noscendum potius est, quid intus lateat, quam commiscendo & addendo diuersum faciendum. Quæ sodes caligæ sunt optimæ? Nimirum integræ; laceræ & sartæ pessimæ sunt. Quis quæso vspiam tā simplex & rudis sit, vt credere audeat, vnius virtutis tantum huic, tantum illi herbæ naturam impertiuisse, & Medicis vobis mandasse, vt postmodum, quæ distracta inessent, componeretis, & in vnū cogeretis? Tam accurata naturæ prudētia est, vt minime opus habuerit, vobis hanc prouinciam deferre. In vobis enim nihil quicquam situm est. Natura ipsa efficaciter satis arcana congessit, & composuit componenda. Vos hoc vnum decet, vt discatis, sciatisque, nullius vspiam momenti id esse, quod vos intelligitis, non idem intelligente ipsa natura. Natura Medicus est, non tu. Ex ipsa oportet prodeas, non ex teipso. Componit ipsa: minime tu. Tu hoc age saltem, vt expisceris, vbinam eius officina sit, vbinam virtutes eius depositæ iaceant, & in quibus pyxidibus reperiantur: non in Mesue, non in Lumine, non in Præposito. Hæc enim præter naturam sunt, nec in ipsis quidquam reperis. Quod enim integrum est, frangunt: & fractum dicunt integrum factū esse. An vero inique factum a me sit, quod de gradibus scribēs, vestram præcise methodū non seruarim? Haudquaquam vero. Natura enim componit, non Medicus. Ideoque fraus vna,

Natura componit remedia non Medicus,

Natura nil addendum Medico.

Remedüs extractio, non compositio debetur.

Medici officinam cui a medicam tu.

vna

vna impoſtura mẽdaciis variis cumulata deprehenditur, vbicunq; Recepta veſtra adhibẽtur: quæ tamẽ deinceps niſu nullo tueri poteritis amplius, niſi fiat, vt mendacium veritati præualeat. Vtcunq; vos torqueatis, id vnũ obtinebitis tamẽ, quod compoſita aliqua proba ſint. Hoc vero ſcuto omnẽ veſtram artem tueri valeatis? Facile enim opera tot coniungere & congerere poſſitis, vt in manu ipſum cœlum ac vniuerſam terram teneatis. Et res hæc plane eadem eſt cum veſtra Vroſcopia. In qua tot, tamque varia confunditis, vt neceſſe ſit, ex omnibus vos ad minimum vnum diuinare. Sic in hac quoque compoſitione ſeſe res habet. Et quid autem videtur vobis? Tria ſola ex Receptis veſtris, nimiram Theriacæ, Triferæ, Mithridatici adima & excludam: & ingredientia cetera vniuerſa, licet centum ſint, nihili & nauci erunt illico. Vbi hic autem veſtra compoſitio? O cæci.

Vroſcopia notatur.

Sic ergo Philoſophia mater Medicinæ eſt, in qua natura cognoſci debet. Cognitio illa eſt affectuum, & ægritudinum hominis, vel etiam vitimos, propter quem homo eſt. Et ſicut impoſſibile eſt, vt quis citra naturalem cognitionem aut colores faciat, aut arbores educet: ſic impoſſibile quoque eſt, vt citra iſtam videre poſſis, quid in homine lateat. Et ſicut beneficio naturæ quidnam in ſemine ſit, peruides: ſic per eandem ipſum quoque hominem introſpicere & perſpicere & perſcrutari debes. Et ſicut Galla ac vitriolum atramentum fundunt: ſimiliter etiam, quid in homine lateat, cognoſcis. Na omnia talia natura pandit. Et ſicut vnde procedat nigrũ ex nigredine minimè cognoſcere potes etiã aliquid ſcriptũ ſit: ſic æq; nec ipſos morbos. Hoc qui nouit, quod nigrũ facit: is Philoſoph⁹ exiſtit. Qui vero ſaltẽ nigrum ſcit eſſe, is nihili eſt, nec poteſt aliud quicquam, quam eo nigrore polluere & pingere. Qui verò talis, vt diximus, Philoſophus eſt: is iam facultatem Medicinæ ingrediatur, & externum in internum conuertat. Ea conuerſio Medicum parit, ſi ex macrocoſmo microcoſmus fiat, eaque ita dirigatur, vt ex ipſo interiore homine nihil depromatur. Hæc enim via merè ſeductrix eſt atq; ipſa mors. Priuſquam enim quis interiorem hominem totũ ſine externo addiſcat, metus eſt, vt ſatis ægrotã futurũ ſit, quibus cõſideradis à primo ad nouiſſimũ vſq. Medicus perueniat. Qui enim ex homine diſcere ſatagunt, ab his requiritur, vt tam primum,

Philoſophia mater Medicinæ.

Galla & vitriolũ atramẽti cauſa.

Externi ad internum accommodatio Medicum parit.

quam vltimum, atque adeò vniuerſos homines in conſpectu ſuo poſitos habeant. Nam in omnibus hominibus omnes morbi ſiti ſunt. In vno, morbus vnus eſt. Iam ergo ſi Medicum oportet omnium hominum Medicum eſſe: quomodo id ſciet ex vno, ex decem, ex centenis? Cũ tamen præſto nihil ſit, quod ad finem ſeu ſummam vniuerſam extendatur? Quid enim aliud ſcriptis traditum eſt, niſi principiũ ſaltem ac initium? Et hoc ipſũ tamen ſine fundamento. Ideóque mundus ſuppeditare hominem debet. Is enim homo, qui ex mundo maiori ita cognoſcitur, omnes in ſe morbos habet, tam defunctorum, quàm adhuc naſcẽdorum. Ideóque ex homine parta ſcientia imperfecta eſt: nec enim finem, nec fundamentum habet: & qui de ea teſtantur euentus, ſunt claudicatio diſtortio, corruptio & mortificatio. Hæc poſſunt Medici, qui ex homine diſcunt: hoc tenent. Niſi enim exterior homo in te ſitus & exploratus habeatur, nihil certe niſi experimentator eris, hoc eſt: qui ſpe euentuali & ambigua expectatione alaris. An vero Doctorum, an latronum eſt, iſta diſcere? Quiuis enim probus lector ſecum expendat, an placuerit Deo per ſicariam huiuſmodi ſcientiam, & peruestigationem humano generi impertire Medicinam, an minus? Nam revera id Dei conſilium nunquam fuit. Totas ergò iſtud tam nocens diſciplinæ præſidium, aut experimentum. Qui enim à Deo hoc ſine conditi ſunt, vt vitam ſeruent reddántque: hi illam eripiunt & expilant. Et fas ſit obſecro, nos per tales probationes & carnificinas magiſtros creari vel Doctores? Ita nimirum melius cum humano genere actum eſſet, ſi planè nullus à Deo Medicus creatus fuiſſet. Per iſtas enim experimentationes plures interimi oporteret, quam à Doctoribus vniuerſis refici ac ſeruari poſſent. Hàc itaque de cauſa Deus Philoſophiam nobis propoſuit, vt ex ipſa docti & ſcientes naſceremur, & magiſterium etiam extra ipſum hominem faceremus. Illa enim non occidit, non interimit. Sed hæc talia apud vos locum impetrare non queunt: ſed hortatibus ſanis craſſus obſtat ſubinde Beaniſmus. Veſtram ipſam conſcientiam iudicem ſtatuo an non omne propoſitum veſtrum ac molimen in errore ac ambiguitate merà verſetur? Et niſi Deus ægros ſeruaret, quis ſuperſtites viuus maneret, ſicut hanc Dei bonitatem & miſericordiã ipſi quoq; merito admiramini?

Mundus in ſe omnes homini morbos habet.

Philoſophiæ datæ cauſa.

R 2 Porrò

Anatomia exterioris hominis Medico quàm necessaria.

Porrò a. Anatomia exterioris hominis Medico vsque adeò totaliter & perfectè incorporata esse debet, vt ne minimum quidem in capite pilum, nullum in corpore porum sciat, quem antea non decies foris seu in exteriore homine & inuenerit, & euidentissime cognouerit. Nam ex hâc Anatomiâ ars quoque Receptorum nascitur, ita vt membrum cum membro, arcanum arcano, & morbus cum morbo conferatur & iungatur. Neruus enim ac rhombus omnis in hoc latet: non in numero, primi, secundi, vel tertii gradus. Membrum ad membrum æstimetur: & sic morbus ac arcanum coniungentur. Hoc modo natura vult ipsam Medicinam tractari, non a. pro more impostorum. Vnde enim illa scientia emersit, quòd calor, frigus, humiditas, ac siccitas morbos pariant? & quod eosdem iidem iuxtà etiam sanent? Quid est quod siccitas exsiccat? Quid exsiccatio ea est aliud, quàm quòd humiditas à loco vno in alium traijciatur? Sic enim Sol linteum exsiccat: cuius quidem humiditas non in nihilum abit, sed ex eo loco in alium transitur. Quomodo frigus à calore aufertur aliter, quàm quòd saltem pondere minore illud maneat? Adde, quòd causæ eæ quoque expendendæ sint, vt quod tempus concernat, idem quoque scientiam Medicinæ attineat. Iam ergò æstimate ipsi, quo pacto, cum philosophię tantopere vacui sitis, vestrę Medicinę scientia in veritate subsistere queat? Non inficior equidem, vnumquodlibet harum rerum naturam requirere. Id verò Medicina non est, non etiam arcana: sed quidnam est, quod ex homine loquitur? Quid ex oculis videt? Quid est quod in auribus audit? An frigus, an calor? Imò horum nullum est. Quòd si autem vel calida, vel frigida, vel humida, vel sicca sunt, quid isthæc ad visum attinent? sic ipsam æqualiter Medicinam quoque considerari oportet, vt nec frigus, nec calor cum visu coniungatur: sed velut visus est arcanum oculorum, sic vicissim arcana se habent ad oculos, & res alias. Ideóque bono semper iure membrum membro adhibendum ego iubeo. Hic enim ars Medica condita est. Sic in arcanis, Medici Pharmacopolium situm est. Calor enim calor manet, & frigus frigus: nec se consumi patiuntur. Aqua manet aqua: ignis ignis: siquidem Elementa fixa sunt. Et fixa hæc natura nondum considerata est, quod humiditas suam fixam frigiditatem habeat: voluntque cum hâc morbum calidum expellere cum tamen morbus nullus in frigore, aut calore fixus sit, ac fixum cum non fixo omnino pugnare debeat. Hinc ergò fundamentum statutum est, *Contraria a contrariis curari*, hoc est, frigida calidis pelli. Hoc oppidò falsum est, nec in Medicina vnquam verum exstitit. Sic quinimò se res habet: *Arcanum est sanitas. Morbus sanitati est contrarius* Hæc duo iam se inuicem expellunt, vno in alterum agente. Hæc illa sunt contraria, quæ se mutuò expellunt: ac vnum continenter alterum ipsa morte eiicit, vt contrarij sui nihil reliquum maneat: quæ totalis abolitio in frigore & calore non accidit. Artificium expulsionis est, denuò non reuerti. Vbi verò vnquam aut hyems, aut æstas ita expulsa vt non redierit? Nunquam, nullibi. Ideoque illa de motu saltem, & naturà temporis testantur, non de morbis. Aliud morbus est: aliud ipsa sunt Elementa. Elementa non ægrescunt: sed corpus fit ægrum. Sic Scorpio scorpioné curat, & Realgar suũ Realgar, Mercurius suũ Mercuriũ, Melissa suam Melissam, cor suum cor, splen suũ splenem, pulmo suum pulmonem; nõ cor, porci, non splen vaccę non pulmo caprę, sed membrum iunctum magni interioris membro hominis.

Humores excogitantur.

Medicina qualitates non attendit.

Elementa sunt fixa.

Contraria contrariis pelli, falsum.

Similia similibus curantur. Scorpio scorpionem curat.

Sed ne æquo diutius auditores meos detineam: in genere ipsos admonitos velim, vt magnum primò hominem cognoscere studeant, & per hunc posteà etiam interiorem: nec temerè fidem dét & palmã verbis ac doctrinæ præceptorum suorum, qui sibimet ipsi subindè victoriã ita decernunt, vt aliquid etiã veritatis ac iuris superfluũ habeát, nec causa vllà cadere possint. Hoc verò præiudicium vos nihil moueat. Oculos ad opera ipsorum aduertite: ex ipsis, quales sint, propiùs diiudicabitis. Quid verò vos docere possint, qui se vbiuis turpiter dant, & in mendaciis publicè multoties deprehendantur & conuincantur? An verò vos in magnificos Doctores promoueant, aut magistros creent illi, qui nullius vnquam momenti & dignitatis fuerunt ipsimet? Et seriò vobis hoc infigite: operibus credite, non verbis. Verba, res inanes sunt: opera autem testantur de suo magistro. Ego quæ scribo, obsecro vos legite, euoluite, & diligenter trutinate: non vel cum inuidiã, vel cum contemtu, vel cum irrisu.

Medici cognoscendi.

Operibus credendũ non verbis.

Nam

Nam per quæ iam vobis despicatui sum: eadē vobis ipsimet tandem in summum contemptum ac contumeliam vergent. Et si omninò vobis sententia stat, auditores agere: tunc obsecro discite, & parti vtrique auscultate, adeoque quod bonum & vtile est, seligite & retinete. Nam si à vobis non quotidie ruminentur illa quæ trado: vnde quæso fundamentum Medicinæ solidum vobis accedere queat? Id enim agendum est, vt microcosmum in externa Natura sedulo & curiosè cognoscatis & ediscatis: in quâ quidem mira & secretissima arcana, quæ in homine condita sint, comprehendetis & obseruabitis. Id vero faciatis non in meam gratiam, sed in salutem ægrorum, & laudem Dei. Quis enim vnquam is fuit, qui hominem vt hominem sibi proposuit? In ipso facultates omnes excœcatæ sunt: nec illum quisquam nouit. Et hinc nihil nisi noxa & perditio emergit. Theologi certè admodum pusillanimes futuri sint, si tales Medici fierent. Iureconsulti quoque quantopere saperent, facile animaduerterent, si id erúperet. Similiter & alii. Horum omnium causa est, quod ipse homo proponitur: quē tamen nemo rectè scrutari ac cognoscere satagit. Metallum enim in aqua, & in terra, & in aere, & in igne habetis. Habetis quadruplicem Mercurium, quadruplicem Betonicam, quadruplicem Tereniabin, quadruplicem Amethistum. Et horum vniuersorum discrimen aliud non est, quam sola forma. Sic quadruplex etiam Chelidonia est, & quadruplex Orizon. Hæc autem non alia sunt, quam in ipso homine. Quadrupliciter enim is conditus est, & approbè formatus. In hac formatione sita est Medici scientia, arsque, & ipsum arcanum. Ad hanc se componet & diriget, nec ad quamcunque professionem aliam, cum his non quadrantem & conuenientem.

Homo ab externis noscendus.

Metallū in omnibus elementis.

Epilogus.

Hisce ergò dictis primum Medicinæ fundamentum iudicatum volumus, idque sufficienter: nimirum quod sine Philosophia ista Medicus nullus consistat: sed qui eâ carent, meri impostores sint, velut muscus ex arborum truncis enati.

SECVNDA MEDICINAE COLVMNA ASTRONOMIA.

QVod si iam hominem secundùm compositionem suam à quolibet Medico totum proponi oporteat ac considerari: scire vos conuenit in hoc secundo fundamento Astronomiæ | quæ Philosophiæ per quam homo cognoscitur, pars superior est | quo pacto corpora illa intelligi debeant, velut in superiore, sic etiam in inferiore sphæra microcosmi, quomodo scilicet vnum firmamentum, vnum astrum, vna natura, vna essentia præsto sit sub diuisâ specie ac formâ. Astronomia itaque fundamentum secundum est, hominis partes duas complexa, eius nimirum aërem, & ignem. Ita enim & Philosophia duas partes complectebatur, *terram* scilicet, & *aquam*. Sicut autem in Philosophia dictum est: ita vicissim ac præcipuè quidem in Astronomia vos arbitrari velim, quòd in homine cœlum ac aër existat, non secus ac extra: nec Melissa magis in terra sit; quá in corpore. Quæ lactea linea in cœlo est, eadem in nobis quoque inest. Vt duo poli in cœlo, sic & intra nos. Qualis Zodiacus in cœlo, talis etiam in homine, ne minus quidem pilo. Vnus idemque numerus firmamenti in cœlo, & in corpore: vnus peræque etiam numerus in aëre. Cum ergo homo quoque ista in sese contineat: operæ pretium est, hanc quoque eius partem cognosci, & ne quidem in minimo negligi. Vos quidem humorales Medici admirari possitis quá ratione Galaxa per ventrem moueatur, aut vbi polus superior inferiorque consistat, aut quà Planetæ errent, aut Zodiacus rotetur: hæc tamen admiratio vestra eiusdem farinæ est cum illâ, quâ scilicet ratione Melissa in ventre nascatur, aut ferrum in corpore rubigine inficiatur. Nec mira hæc quidem sunt. Quantùm enim eruditionis habetis, tantum & admirationis. Qui enim impensius omnia admirantur fatuis & stultis? Satagendum autem ante omnia est Medico vt hominem ipsum in altera parte, quæ Astronomicam Philosophiam attinet, probè cognitum habeat, ipsumque hûc introducat, & cœlum in eum ingerat. Alias Medicus hominis non erit. Cœlum enim in sphærâ suâ dimidium hominis corpus, & dimidium numerum morborum complectitur. Quis vero te Medicum profiteatur, cui morbi dimidiæ huius partis non sint perspecti & cogniti.

Astronomia quid tradat.

Homo est cœlum & aer & aqua & terra.

Medic. reprehensio.

Ferrum in corpore.

Admirari stultorum est.

Sic quoque porrò statuendum est, hominem patrem suum in cœlo pariter ac aëre habere, ipsumque filium esse, ex aëre & firmamento factū ac genitum.

Homo filius aeris.

Et in hoc cardo principalis versabitur, vt ista ego tam planè demonstré ac conficiam, vt iis vos adstipulari facilè possitis. Etsi verò hoc loco id negotium ego non quidem totum accuratè confecero: nihil tamen intererit. Nec enim id ad fundamentum Medicinæ attinet, quantum eius hic producimus. Hic saltem, quæ Medico scitu necessaria sunt, indico. Cętera in suo loco disquire, de *Generatione hominis*, vbi plenius tradentur. Hic autem, quid deficiat illi, qui istam ignorant, ac quidnam is sit qui eam nouit, iam planius docente me intelligendum vobis est.

Nam quamdiu homo secundum hoc fundamentum in Medico perfectè non adumbratus est: tamdiu nulla veritas in Medicinâ est aut sanandi, aut effectus rectè noscendi. Non enim ex homine, sed ex patre morbi procedunt. Ex quo autem illi procedunt, ex eodem disce tu & inquire. Vermis ligni ex ligno non enascitur: in ligno tamen est. Gryllus ex argillâ fornacis non gignitur: in illa tamen degit. Erucæ ex arboribus non progignuntur: iis tamen adhærescunt. Scarabæum vnde prodeat: nō ex stercore equino, sed generatur à constellatione. Quæ vt in ipsum cadit, sic crescit vel non crescit. Sic æque hominis vniuersa quoq; à patre procedūt.

Vermis ligni nō ex ligno. Gryllus non ex argilla. Scarabæus ex constellatione. Aër non tangibilis.

Principio autem scitote, aërem & ignem corpora non esse tangibilia, sed sensiblia & visibilia. Sicut ergò in cœlo: sic in homine quoque corpora ea ægrotant. Et sicut Sol vel lædit, vel commodat: sic corpora quoque in homine afficiuntur, ceu terra à Sole. Iam verò cor Sol non est, nec cerebrum Luna, & sic de cæteris. Cor enim & cerebrum sphæræ cæterorum elementorum. Et sicut cœlum in illis operatur: sic simile quoque corpus in homine existere intelligendum est. Quid verò medicari sustineas citra fundamentum? Qui morbos quæris corporaliter, qui tamé corporales non sunt, nec corpora habent, quoad hanc partem. Quomodo calorem Solis terræ adimes? Nihil ages. Contra illum enim potestatis nihil habes, quam vt vmbraculo eius ardorem declines, aut taxi instar suffossâ terrâ te abscondas. Hoc iam verò hostem expulisse non est, sed saltem eius operationem declinasse. Sic hoc ipso modo, & non alio intelligere debes fundamentum aggrediendi morbos firmamentales. Porro vero etiā sciēda est pars vna morborum firmamenti, quod operantur in parte alterâ. Quod aliter intelligendum non est, quàm vt sciatis, ipsam terram & aquam nunquam ægrotare aut affici, nisi firmamenta superiora in causa sint. Nam si putrescunt, ab aëre & cœlo putrescunt. Si sterilescunt, ab aëre & cœlo id patiuntur: & quicquid tandem morbosi accipiunt, id à firmamento sumunt. Ea autem peculiaris iam in morbis explicatio est, quæ singularem quoq; Medicum constituit, si Medicus diuidi debet, vt sunt Humoralistæ, & Chirurgi, & Physici, ideo causa nulla alia est nisi pudor, ignorantia, inscitia, & superbia. Quod si ergo, vt dictum est, pars ea corporalium specierum in corpore existit, velut externa duo Elementa, terra, & aqua: sic scire debetis, quod in membris quoque corporis similiter pars morborum intelligenda sit. Ideoque intellectis illis morbis, sequitur deinceps alia origo superioris sphæræ. Nam in se ipsa iacet: intelligēdumq; est, quo modo & formâ quid in illo loco fiat. Et veluti in cœlo stant, nō adhærent, non portantur, sed sese liberrimè præter omnem terrenam rationem ac potestatem librant: ita similiter etiam in corpore sunt. Et velut in cœlo stellæ tingunt, corporalem tamen per mixtionem nullam habentes: sic idem fit etiam in microcosmo: & quemadmodum hæc operatio inuisibiliter procedit, & operatur visibiliter: idem similiter etiam de Medicina intelligendum est, quę operatur visibiliter, ipsa inuisibilis existens. Hoc enim quod videmus, medicina non est, sed corpus est, in quo illa iacet. Arcana enim Elementorum sunt inuisibilia: itidem & hominis. Quod visibile est, id externum est, huc non pertinens.

Interiora a superioribus ægrotant.

Astra in Cœlo se librant.

Medicina inuisibilis.

Hoc videtis, aërem corpus esse firmamenti. Oculi autem id non probant, sed arcanum humanum. Ac in aëre consistit firmamētum, hoc est, Elementum ignis. Loquimur autem, secundum opinionem nostram, vt superius: quòd scilicet cœlum ac stellas nemo baiulet, nemo in cursum agat. Nam cum terreni simus, terreno more loquimur. Ideò dicimus, Lunam nihil deportare, vt nec Solem. Sic etiam loquimur, *Aerem nihil esse*, cum ipsum nemo videat. Si vero natura superioris intellectus censenda, & proponenda est, comperimus, rem vnam esse superius & inferius: & hoc vno distare quod terrenè id non comprehendimus, etsi terrenum sit, ea ratione diuisum, quâ videtis vt

Vt, albedo color est, color etiam est nigredo. Hi duo quam contrarii inter se & diuersi sunt? certè nimiopere. Sic se res etiá cum corporibus habet, dú dicimus: *Aqua & terra corpora sunt: cœlum autem & aer non similiter, & similiter tamen sunt.* Aut *Luna est corpus, corpus etiã Sol est: non autem aër, qui etiam corpus est.* Iam marmor aspicite. Id tenebrosum & obscurum est, vt visu penetrari non possit, secundum superficiem saltem aspectabile. Crystallus contra pellucidus est, & per hunc vides, quæ infra ipsum sút. Sic marmor terram, crystallus aërem indicat. Et spectate, quomodo lignum crassum & obscurum sit: vitrum autem, quod ex eo fit, clarum, lucidum, & minimè obscurum. Sic scire debetis, *ipsas quoque duas spheras hoc respectu conferri & comparari.* Nec est, vt miretur quisquam, nos in aëre ambulare, cum is tamen corpus sit. Nam & pisces in aqua mouentur, nec tamen ad fundum decidunt, aut suffocantur. Sic nos quoque in aëre. Ouum conseruat vitam & essentiam: Vitellus in albumine clauditur, & centrum seruat, nec ad partem vllam inclinatur. Vitellus significat sphæram inferiorem: albumen superiorem. Vitellus terra & aqua est albumen aër & ignis. Sicut vero hic vnum sustinetur ab altero: sic idem euenire credito etiam extrà, planéque persuasum habeto, aërem nihil nisi chaos esse nisi albumen oui: ipsú vero ouum esse cœlum ac terram. Si ergò (*vt ad propositum redeamus*) albumen tale, quod corporeum non videtur, & tamen (*vt dictum est*) corporeum existit (quod soli oculi discernunt) morbos parit? quâ ratione tu eos internosces, si Philosophiæ ignarus sis? Quod si enim dicturus sis: *Est phlegma, est cholera, est sanguis, est melancholia:* recordari debes, hæc quatuor cum Elementis non conuenire. Opus autem est, ea cum elementis ita quadrare, vt non minùs cæteris ipsa quoque elementa sint. Hinc iam consequitur horum morborum scientia, simul & propositi tui seductio. Alio enim modo operantur Elementa: alio itidem modo phlegmata. Quæ si in quatuor illas partes distribuere velis, aliam viam ingredi debes, quam quæ ab Humoralistis incepta est, qui in sentina humorum mergi volunt, nec quicquam nisi stercora quærunt tractántque. Vnde quoque scientia eorum omnis ad clismata, purgationes, & similia directa est. Et hic quæ omittuntur, in modo purgandi planius enumerabuntur. Sic ergo humores seponendi, proprietatésque Elementorum protrahendæ sunt, & ex iis discendum, quid morbi sint. Hæ enim de humoribus nihil tibi tradent, sed ad penitissimum Medicinæ fundamentum te deducent, qui tamen hactenus exorbitas, & fraudulenter circa morbos omnes te geris.

Vitellus oui centrum.

Vitellus terra & aqua albumen aer & ignis. Quatuor cum terra Humores non conueniunt Elementis.

Humores non conueniunt Elementis.

Medici reprehensio.

Cæterum, hoc quoque scire debens, *cœlum in nos operari.* Hanc vero quis operationem intelliget, qui cœlum secundùm suam essentiam & naturam nó cognouit? Quid scientia aliud, quam astrum? Si ergo astrum basis sapientiæ cœlestis est: debet Medicus eius peritus esse. Si talis is est, iam discipulus Medicinæ factus est, scientiamq; habet, cœlum in homine cognoscendi & diiudicandi. Quamprimum autem interius cœlum indicat, tum Medicus est, alias minime. Si cœlum enim saltem extrinsecus intelligit, Astronomum tantum agit & Astrologum. Si homini verò applicat, cœlos geminos nouit. Iam ergo cognitiones duæ Medicum vnum faciunt in parte illa, quæ sphæram superioré attinet. In Medico autem citra omnem defectum hoc consistere debet, vt sciat in homine caudam Draconis, & Arietem & Axem polarem, & lineam meridionalem, & ortum & occasum. Quæ si ignorat, apage talem ad Pilatum. Circa hæc autem notate, rem vnam esse superius & inferius astrum, nec illa secundum vires suas diuidi. Sed, vt aër in obturato vitro sursum deorsum mouetur, in bonum & malum mutatur, non secus ac aër exterior, cum quo is vnus est; sic scire debetis, vnam similiter rem in corpore & cœlo esse. Frangitur vitrum, & nihil mutat, aut separat in Elementis, Elementa enim iam ante vitrum erant, & erant, cum vitrum paratur. Sicut verò vnus vtrobique aër est, sed is diuisus: sic in homine firmamentum idem est, quod in cœlo, non tamen portio vna, sed duæ. Manus enim, quæ lucem & tenebras dissepara uit manus inquam illa, quæ cœlum ac terram fabricauit: eadem hoc quoque inferius in Microcosmo condidit, ex superiore desumptum, & intra cutem hominis inclusum quicquid cœlum complectitur. Ideoque exterius cœlum index est cœli interioris? Quis ergò se Medicum iactet, qui cœlum exterius non cognouit? In isto enim cœlo nos sumus, & id nostris oculis

Astrum basis sapientiæ cœlestis.

Medicus & Astronomus quo differant.

Medicum [illegible]

oculis obiectum est. Cœlum autem in nobis quod est, oculis nostris non obiicitur, sed post oculos reiicitur. Ideóque illud videre non possumus. Quis enim per obiectam cutem introspicit? Nemo. Ideóque ante oculos nascitur Medicus, & per anteriora aspicit, quæ post ipsum sunt; hoc est, per exterius contuetur interius. Sola exteriora cognitionem interiorum ministrant: alias res interna nulla cognosci potest. Iam de duobus firmamentis si quis quærat, an vnum alterum inficiat: scitote, hominem quidem exterius non inficere, hoc tamen inficere interius. Causa hæc est *quod filius patris bonorum heres sit, non pater bonorum filii.* Iam verò astrum pater est filii, & ab astro homo est. Omnis etiam infectio ab astris incipit, & hinc dimanat etiam in hominem: hoc est, desinente cœlo, incipit homo: Cœlum autem ipsum in hominem non penetrat aut impingit. Ideò neque suffitibus nec saporibus opus est: sed astrum ipsum in homine manu Dei disponitur & ordinatur, vt imitetur hoc, quod cœlum exterius inchoat & gignit. Ideo, quæ hominis sunt, sequi quoque necesse habent. Et Sol quidem per vitrum transplendeat, Luna autem in terrâ facem ministret: id tamen nihil ad corporis humani corruptionem & morbos confert. Quanto minùs enim Sol ipse in istum locum penetrat: tanto minùs astra quoque ipsa in hominem descendunt: nec radii eorum in hominem quicquam transfundunt. Opus enim est, corpora ista præstare, non radios. Hæc corpora microcosmi astralia sunt, quæ naturam parentis hæreditario accipiunt.

Homo exterior inficit interiorē.

Astrum pater est hominis filii.

Ita ergò, quia homo similis factus est astris, astra autem ante ipsum facta sunt, & ipse ex astris: necesse est paterna in filio latere, velut in homine. Ideò nō cum exteriore cœlo interius negotium habet: sed vice versa. Filius enim sequitur parentem, nec eius vel anteambulo est, vel collateralis. Hoc modo Mars filium suū in astro hominis habet, sic in ipso filium suum Saturnus habet: sic æque Iupiter, sic Mercurius, sic Venus, & Sol, & Luna, & cætera omnia hic innumerabilia. Quare id nequaquam contemnatis Medici quod vestrum nomen stabilit & complet. Quàm enim iucundum est, quam honestum & eximium, si Medicus suæ artis certus & conscius sit? Ars vero nulla est, ronchos spirare, cucullos gestare, magnum & ambitiosum nomen præ se ferre. Hæc talia excarnificant ægros. Vnde vos carnifices etiam & corruptores vocamini, quæ vestra ignominia est. Vobis quæso nunquam persuadete ipsi, quòd vel ex Auicenna tantis eruditis sitis, vel in Galeno omnia inueniatis, vel ex Mesue vniuersa corradere possitis. Hæc enim omnia vobis multò minus (si veritati astipulari vultis) commodant, quàm rusticis *Petrus de Crescentiis*. Idemque est, ac si quis se fieri Musicum posse putet ex *Dannhusero*, aut nobili fœminâ de *Weissenburgo*. Cantio quidem suauiter sonat ei, qui rerum copia satur est: nec quenquam profundiùs mulcet ipso cantore. Hæc verò nonne sunt consideranda Medico, utrum homo sui parentis Anatomiæ heres ac possessor sit? Hoc enim demere illi nemo potest: nec filius sine patre cognosci valet, sed cognosci vult per ipsum. Et pater Adam non est: nec Heua mater hominū. Vtrique enim homines ipsi erant. Homo autem non ab homine genitus est. In primo n. homine nullus prior homo fuit, verum creatura: & ex creatis est limbus: & homo factus est limbus, & homo limbus mansit. Si ergo is limbus mansit: debet omnino, cū cute circumseptus sit (per hanc n. nemo introspicit, nec operationes in eo manifestæ sunt) ex patre is proponi & dignosci, & minimè ex seipso. Exteriùs n. cœlum & cœlum ipsius, cœlum vnum sunt sed duæ tamen partes. Ita pater etiam ac filius duo sunt; & vna tamen Anatomia. Vnum qui nouit, alterum quoque nouit. Iam verò quoad scientiam ægrorum sanitatis, non conuenit hominem pro homine in genere sumere, hoc est, pro omnibus. Corpus enim eius patitur, non æternum, quod in ipso: Si corpus patitur, id limbus est. Iam verò vniuersi homines limbus vnus sunt, & vniuersi morbi limbus vnus sunt. Ita ergò constitue, omnes morbos omnium hominum, vnius tantum hominis morbum esse. Et si toties Anatomia, quoties homo (secundum Humoralistas) quis hic finem quæso attingere posset? Nemo. Ideóque scitote, debere Medicū in omnibus morbis sine omni defectu suâ scientiâ pollere. Et hoc ex externo patre desumit, vt sciat quid in Arabia, quid in Europa, quid in Italia, quid in Germania, &c. subsistat. Quousque etenim mundus extenditur, eluere Medic⁹ debet, nō homini vnico addictus. Et hæc per patrem fieri oportet. Is Gabalisticam scientiam docet, quam tu disce.

Medici reprehensio

Petrus de Crescentiis.

Dannhuseri cantio.

Adā non pater & Eua non mater hominū.

Homo limbus.

Medici scientia perfecta requiritur.

Cum

Cum ergò in homine cœlum sit, nec vllà id ratione negari possit: scire vos Medicos in vniuersum velim, quód in homine etiam subsistant omnes ascendentes. Iam verò, quis hoc dicet, *hominem Ascendenti subiectum esse, nisi solus externus aridus Astronomus?* Medici est, hoc planum facere & detegere. Quot enim Ascendentes cœli, tot etiam hominis. Sic homo in naturas propè infinitas collocatur. Vnde accidit ipsi, vt in hoc loco sanus, in illo æger, in hoc talis, in illo alius, hodie hoc, cras alio modo constitutus sit. Sic ergò quotidie ac nullo momento in vllà corporis parte securus est, vel sanitatis, vel ægritudinis. Quia res verò sanitatem & ægritudinem corporis concernit, necessarium est omninò, vt Medicus Ascendentium, & côiunctionum, Planetarumque exaltationem, omnémque adeò constellationem cognitam habeat, eamque probè sciat ac intelligat. Et si eam intelligit extra in patre, sequitur deinde, quà ratione hominem ei conferat, quia numerus hominum maximus, itq; ferè infiniti existunt, idque agat, vt in vno quolibet cum suà concordantià inueniat, vbi sanitas, vbi morbus, vbi principium, vbi exitus, vbi finis, vbi mors sit. Cœlum etenim homo est: & homo cœlum, & homines omnes cœlum vnum, & cœlum homo vnus. Ideo hic sciendum est, cur in hoc loco illud, in alio aliud, cur hic nouū, ibi vetus, alibi aliud sit. Cognoscendum verò hoc est, non in formà, non in cœlo gratià speciei, sed in diuisione impressionalium virtutum. Ea omnium maximè Medicum constituit & stabilit. Sic enim intellige: Quandoquidem nos homines cœlum vnum tantùm habemus, & id in quolibet priuatim cœlum est, non diuisum, sed integrum ac solum: quid ergò causæ est quod non omnium etiam hominum vnus motus ac vna ratio sit; hoc est, vna mors, vnus morbus, in omnibus modo simili? Nam cœli efficaciam omninò certam esse oportet. Quia ergò vnum tantum cœlum, vnusque motus, quia vnus homo, vnum cœlum, & sic porrò: par videtur omnino aut omnes homines similiter sanos, aut similiter ægrotos existere. Hoc autem non fit, sed infringitur operatio in tempore cœli generationis. Infans enim qui iam côcipitur, iam suum cœlum habet. Si autem omnes infantes in vno momento nascerentur, vnum saltem etiam cœlum existeret, vna operatio, vt prædictum est. Ideoque scitote quod sicut se magnum cœlum habet, tale cœlum eum imprimere in natiuitate. Ac res admodum mira est, si quidem decem millia infantum tam nocte, quam die nascerentur, cœlum tamen vnum non assequerétur, sed distarent tanto interuallo, quanto Oriens distat ab Occasu. Sicut enim arbor in terrà ex semine indies magis magisque augescit & grandescit: sic horæ crescunt in terrà aduersus cœlum: vt quanto maior existit arbor suo semine, tanto maiores etiam astrales horæ sint terrenis ipsis: tanto, inquam maiores, vt secundum horas nostras terrenas nequeant mentes comprehendi sub nostris Minutis. Et mira varietas aut conditio in causa est, vt hic tantopere admirari cogamur; velut etiam in hoc, quod in nobis cœlum & aër existat, vt est extra cum dictâ magnitudine. In puncto enim non minus circulus existit, ac in ipso cyclo. Iam quanto maior est cyclus respectu puncti: Et tamen vtrique integri sunt. Sicut ergò fieri potest, vt circini pes immobilis circulum ducat, alter autē mobilis spatiosam peripheriam: sic æquale ac simile incrementū est magnitudinis hominis respectu cœli. Similiter etiam in decremento à cœlo versus hominem, veluti sunt radii ab ambitu in punctum suum redeuntes. Sicut enim possibile est ex summâ tantùm distribui sic tantùm etiam ex exterioribus in interiora.

Ascendentes quot in homine.

Medicus officium.

Horę astrales terrenis quanto maiores.

Circulus etiam in puncto.

Cœli vnius cur non vna affectio.

Ideo verò, quia homo ex terrà prodit, & ex cœlo, patitur ea, quæ patiuntur illa, & attrahit ista etiam, quæ in ipsis sunt. Illa enim in sese habet: vnde operatio quoque ex ipso procedit. Nam quà causà alià homo edere appetit, quàm quod ex terrà est? Cur bibere appetit? Quia ex aquà est. Cur respirare? Quia ex aëre est. Cur calescere? Quia ex igne est. Sed, dicat quis, *quid hæc ad nostrum propositum?* Imò hæc cognitio est, ex quâ Medicus regimen constituit. Extra hanc regimen nullum præstituitur. Et causa est saltem morborum externorum, non verorum Elemētarium. Hinc enim causam & rationem morborum cognoscite, quod scilicet centrum morborum pariat. Vnde etiam quiuis morbus generatur. Et extra quidem centrum morbus nullus fit. Ideoque otiose de aëre putrido loquuntur, dicuntque, *Fores claude, vita nebulam.* Nisi enim in tempo constellatio sit, ni-

Homo cur edat, cur bibat, cur respiret, cur caleat.

Centro i [illegible] morbos.

sit, nihil damni senties. Scire ergo conuenit, in hoc casu, originem non ex aëre æstimari debere externo: veluti si quis de splendore Solis loquatur, & non simul de Sole ipso. Sol Lunam nullam lædit, sed tantùm Solem. Luna nullum Solem afficit, sed tantùm Lunam. Ex hac consideratione generationes quoque morborum non ex opinione externa cēsete & æstimate. Quod idem est ac si dicas: *Prout motus est, ita nostra est sanitas & ægritudo.* Vtrique enim addicti sumus. Motui subiecti sumus secūdum morbos, secundum sanitatem. Si ab illo corripimur, de illo etiam scire nos decet, & nō de aliis. Extra hanc artem, quis iudicabit? Vt in qua scientia coniunctionis, exaltationis, & dierum vel bonarum, vel malarum sita est? Quis tam innumerabiles patres & matres, ex quibus homo cōstat, sine arte illâ cognoscet? Quis tam varios filios in homine inueniet per humores, per causam primitiuam, antecedentem, coniunctam? O ruditatem & proteruiam! Quis beanos istos docuit morbos eo modo distinguere? Partitio morborum ex ea via procedit, quæ nullo numero comprehendi potest. Discedúmque est non ex antecedente, sed ex ascendente. Hunc morbi habent: nec cœlum nouit aut antecedentem, aut primitiuam. Quid primitiua est nisi pater? Quid coniuncta e[illegible], nisi coniunctio? Et quis huic omnium morborum originis cognitioni acquiescere potest? Quilibet morbus suum integrum Philosophum & Astronomum requirit. Et sicut intelligenda est origo harum rerum: sic ipsorum quoque morborum. Quis vspiam est, qui in generatione rerum naturalium huiusmodi diuisionem ferre possit? Multò minùs Medicus. Et hoc Academicum sit? O captatores pediculorum! Sic quidem loqui res facilis esset, si modò vera esset. Medicina autem hoc pacto non fingitur. Sic vos cogimini assiduo olidis vestris syrupis adhærescere, ac tam morbido fundamento curam vestram instruitis. Videte verò, quantopere vos hæc ornent. Ipsi Theoricæ, Practica quoque vestra respondet. Verè dico, si huic inscitiæ nūtium miseritis, & naturas cœli terræque scrutati fueritis, futurum, vt non vnum saltem librum, sed Bibliothecas vestras vniuersas cremetis, & cum his, si fieri posset, ipsos quoque eorum magistros ac auctores. Interim me Sophistica vestrâ non perterrebitis. Spicula enim mea selectissima in pharetra adhuc condita habeo.

Medic. causæ primitiuæ, antecedens, coniuncta, velicantur.

Medic. reprehēsio.

Sic etiam intelligitur, atq; hinc emergit principium causarum futurorū morborum, quod maior homo, hoc est, hominis pater ipse quoque in morbos incidit, ex quibus patris morbis filij quoque morbi æstimentur & indicantur. Iam autem Astronomi campus iste est, vt in cōmune loquatur, nec indiuiduum collimet. Ipsi enim homo minor cognitus non est, quomodo se ad cœlum habeat. Idem ipsum quoque Medicum fugit. Nam etsi quidem sciat, quem attineat, aut feriat: tamen, quia non omnium hominum Cosmographiæ peritus est, rem, vt potest, explicat. Quis enim Philosophiæ ac Astronomiæ alius finis est, nisi homo? Si ergò non in cognito homo sit dictæ artes mortuæ sunt. Similiter, quid Medicus est, si non cum Cosmographiâ concludat, cuius singularem scientiam habere debet, vt & eorum, quæ iam dicta sunt? Omnes enim scientiæ in Cosmographiam referuntur: & sine illâ nihil fit. Iam autem cœlum sibi ipsi Medicus est, vt canis vulneri: quod homini hoc casu deficit. Quia enim plùs est, quam creatura mortalis: pluris etiam scientiæ esse debet. Si enim scire debet, quid in cœlo sit, quid in terrâ, quid in aëre, quid in aquâ: quo id facit? Hâc nimirum, vt seipsum noscat, quis sit, & vnde sit. Hæc cognitio nisi necessaria esset homo nunquam ægresceret. Vt vero videat homo, quisnam, & qualis sit, ideò patris vices gerere debet in morbis & sanitate. Et videte, hoc membrum Mars fecit, illud Venus, istud Luna: pars hæc Chaos est: hac ex parte est Tereniabin: hoc loco sanguinem & carnem ex aquâ, vel terrâ habes. Horum hominis morborum & sanitatum finis hic vnicus est, vt indè cognoscat limbum, ex quo natus est, vt cognoscat pecora in syluis & agris, videatque se pecoribus omninò similem esse, nec vllâ parte meliorem. Conuenit ergo hominem seipsum considerare, & creaturarū vniuersarum peritum esse, vt hoc pacto seipsum noscat. Cognitione hâc nemo altius penetrat ipso Medico: in ipso enim cognitionis huius veritas sita est, & basis. Huic credi, hunc authenticum haberi par est, nec quenquam aliū. Iam quia homo cæteris creaturis omnibus sublimior est: hæ vniuersæ in eo sint oportet Intellectus etiā ipsi ab Adamo hæreditarius additus est, vt, quantus sit, iudicet,

Astronomo minor homo non cognitus.

Cœlum sibi ipsi Medicus vt canis.

Homo iumentis similis, non melior.

Homo creaturis omnibus sublimior.

Cur in cœlis eo acceperit.
Cur è terra ita factus.

iudicet, ne superbiæ Luciferi consors fiat, qui hoc ignorans, Deo ipsi se similem æstimabat. Quæ etiam causa est, cur homo aliter conditus & creatus sit, hoc est, ista taliter præuidit Deus, ac ipsum e caducis condidit, vt suæ originis memor esset. Vnde consequitur iam, opus esse homini, vt scientiam suam à Medico hauriat, Deus enim hunc condidit, vt tibi explicaret & definiret, quis sis tu, quo vinculo, quibus pædicis stringaris, & quà te liberari debeas. Quæ consideratio vniuersa eò nos deducit, vt intelligamus, hominem ex creaturis externis hâc vna de causá productum esse, vt per infirmitatem suam admoneretur, vnde sumtus & conditus sit.

Cœlum ægrotans malum in hominē transfert.

Iam autem, sicut dictum est, ipsum quoque cœlum ægrotat. Sed illud porro se effundit. Id homo hæreditariò accipit. Ipsius enim cœlum parentem imitatur. Morbus tamen recta ita non profertur. Intra se etenim is corpus habet, quod in quatuor, non vno consistit. Permixtio ea Medici subiectum est. Subiecti vero natura Medico comperta esse debet, quod nimirum cœlum hoc mortificet, quod illud aër mortificet. Hæc causa est, cur scire Medicum deceat, quare sphæra superior tam violenter inuadat, & vbi, ac quo loco inuadat, quódque mors sola impetum eius retundat, ita, vt cœlum perrumpere & penetrare non possit. Hæc repressio est strangulatio eius, quod intra cutem clauditur. Attendendum enim hoc loco est, quod interiora astra, quæ mortifera corpora gemina in se habent, propter geminam illam naturam morbum inducant, qui extra cutem excutiendus omninò & extrudendus sit. Id vero cœlum non molitur. Nec enim geminatum est. Hanc vero mortificationem qui auertet Medicus, qui nesciat, hæc astra cœlum suum perrumpere & excidere: & si quidem perruperint, solam ibi mortem extrudi, non ipsam sanitatem? De his Paramirum lege, quem librum peculiarem morborum causis ac origine addixi.

Contentio rerum & scientia.

Tantum ergo situm est in fundamento Medicinæ, vt, nisi Recepta contra ipsas astrorum proprietates, & morborũ proximas causas dirigantur, curari probè ac sanari nihil possit: Quæ enim stellæ, eadem & morbi natura est: & qui stellæ, idem etiam morbi cognitionem habet. Et hæc quidem cognitio nihil docet aliud, quam ipsam Medicinæ naturam expendere. Inimicum enim si nosti, nosti etiam amicum. Si cœlum hostis est: inferior sphæra amicus est. Si hostilitas ex sphærâ inferiore: in superiore amicitia est. Non terræ productiones semper: sed & cœlestia arcana iuuant. Iam vero morbus nullus est, quem non violenter impugnet sola natura ac proprietas, & minimè complexio. Et sic e contra. Vermes enim qui nascuntur, originem suam ex proprietate habent, & nec ex frigore, nec ex calore. Et hæc proprietas causæ vim in morbis omnibus habet. Quis verò manus huic operi admouebit, vt morbos describat eos, quorum naturam ac proprietatem ignoret?

Vermes non ex qualitatibus.

Aut quis sanandorum eorum modum docebit, qui illius imperitus sit? Ideóque vtræque sphæræ arcana ista suo Medico impertiunt. Iam verò arcanorum & Medicinæ ea differentia est, quòd arcana in naturâ seu essentiâ operantur, Medicina autem in cõtrariis Elementis. Arcana autem Medicinæ se non præferunt. Et Medicinæ sunt hæ. vbi frigidum calido, multitudo purgatione demenda intelligitur. Sic ergo censentur substantiæ arcanorum, quòd naturæ sint, directæ aduersus proprietatem hostis, non secus ac pugil aduersus pugilem. Ita conflictus naturæ quoque est, vt dolus dolo anteuertatur. Et quæcunque naturaliter in terrà possidemus: eadem natura quoque in Medicinâ reseruata vult. Et hoc pro exemplo Medico sit: aliter hic non agi, quam sicut duo hostes sese sibi inuicem opponunt, qui aut æque frigent, aut æque excandescunt, qui ambo armati sunt, qui similibus armis luctam intendunt. Penes hos vt victoria se habet: sic de homine etiam scire debetis, geminos eius luctatores naturale auxilium ab vnà matre, hoc est, vnà virtute sollicitare. Cum simili virtute operantur etiam arcana. Haudquadam ergò conuenit, vt eadem industria in Medicinâ suggerendâ vtatur Medicus, & vellotricas, vel hastas Medicinæ in manus indat.

Arcana & Medicina quo differat.

Ea enim ipsa sic in se habet. Tu saltem naturam arma: quæ post seipsam tuebitur. Hæc eo fine produco, ne quid temerè gradibus fidatur, qui tantà hostilitate cœlum impugnant. Omnis enim consideratio tali exemplo terminatur. Vulneratur quispiam, & largo cruore diffluit. Huic sanguis sisti non potest. Ex remediis autẽ viginti, vel triginta admotis, vnũ rude quoddam hæmorrhagiam sistit.

Natura quia Medico tradenda.

Aut

Aut cessat profusio sponte sua. Hic quid sciendum aut considerandum sit Medico? Vnicus scilicet sphæræ motus. Procedere vult stella, cursum eius nullo inhibente. Huiusmodi motuum seu cursuum plures sunt: plures etiam cessationes & repressiones cruentationis. Iam quot cursus: tot sanguinis cohibitiones. Ars ergò in hoc subsistit, plures esse res ischæmas, & tot, quot motus seu cursus. Ischæmum verò ad motum seu cursum relatum, id iam arcanum est: vt stella cum sua Medicina consideretur, & calidũ cum calido, frigidũ cum frigido conferatur. Aliud enim hic nihil cõsiderandũest, quam natura cũnatura. Cuilibet marito sua vxor: vxori cuilibet suus maritus iungatur. Et in hoc Medicinæ neruus situs est, vt iudicium fiat de bonis malisque signis, de membrorum læsionibus. Hoc quidem aliquatenus inceptum à nonnullis est: sed non satis periti Medici in ordinem id coëgerunt. Obliuione enim Medicina omissa est: nec aliud, nisi pars saltem dimidia proposita est. Totum vero elisum est.

Medic. reprehẽsio.

Cum ergò tanta vis cœli sit, quæ Medicinæ tam potenter dominetur: opus est, vt fundamentum hoc, quod propono, tandem obstinate seruetur, nec extra id quicquam teneatur à quoquam. Vnde etiam conuenit, vt, quæcunque contra ipsum producuntur, aut eduntur, in mediam pyram iactentur. Nihil enim in illis, nisi meræ seductiones. Et quis mihi id crimini dabit, quod Plinium in suis de viribus rerum naturalium commentariis reiicio? Nec enim is quicquam scribit, quod aut verum sit, aut aliquem vsum habeat. Non inficior equidem alicubi ipsum verum tradidisse. Sed quis est, qui sciat, in quo[n]am, aut quando id verum deprehendi queat? Cœlum operatur suo tempore. Et cœlum id est, quod rerum vires profert & manifestat. Vires enim ac virtutes cœlo subiectæ sunt. Qui ergò ausit quispiam de virtute tradere, qui simul non addat natiuam virtutis horam? Quid id aliud est, quam inanis, collectitius, & inexploratus sermo quidam, qui de rebus vacuis personat? Et tamen huiusmodi scriptis blaterones illi adhærẽt. Nec enim herbarũ quicquam predicare, aut exornare norunt, quam quod linguæ, cui omnes doli insunt, dulce obueniat. Quis mihi vitio vertet, quod Macrum & auctores huic similes nõ magnifacio, & lectionem eius veto? Hæc ne vero causa leuis est, quod quis trifariam loquatur & scribat? quod quis rerum naturas & species, quo spectent, praue expediat? Secundo processus etiam immemores sunt qui tamen rebus non minus necessarius est, ac ipsa virtus. Et qui processum ignorat, qui is virtutem compertam habeat? Processus enim virtutẽ demonstrat: & virtus per processum explicatur. Tertiò, quòd istorum auctorum animus sensusque nec in morbis, nec in rebus aliis vnquam intelligi potuit: an eos legi non prohibendum sit? Nam nec memores sunt matris naturæ, nec eius luminis, nec vllius naturalis principii aut originis. Quid enim aliud vnquam vspiam egerunt, quàm quòd compilata & commendicata nonnulla in publicum dederunt: quorum ratio ac fundamentum (quod ne tantillum quidem intellexerunt) longe aliud quam designarunt, deprehẽsum est. Quo modo ipsi quoque Poetæ scribunt, & varia comminiscuntur, vnumque ex alio fingunt, iam hoc, iã aliud cantillantes: quorum penna nihil aliud quam Medicinæ virus est. Fundamentum Medicinæ ita produci debet, vt silex in Saphyrum & Smaragdum, & Venus in Solem inducatur, non per artem solum, sed & per cœlum: nec solum forma, sed etiam virtus. Adeoque ita docendum & scribendum est, quod omnes Coralli virtutes in marmore, & marmor in Corallio reperiantur. Facilis eorum opera est, qui de coloribus scribunt. Leuis is labor est illius, qui sui vicini dicta colligit & conscribit. Hi scriptores nullo iure dici queunt. Ex fundamento matris rem deducere debet, qui de filii natura commentari vult. Et hoc pacto res quælibet sit id, quod alterũ est, nullumque per melius, vel deterius fit. Scriptorum adeo nunc illorum res eò perducta est opera. vt iam Rhabarbarum ac Hermodactyli vltra mare quærendi sint. Ex hoc beanismo pharmacopæorum temeritas enata est, qui naturam & cognitionem medicamentorum deseruerunt. Resque se hæc aliter nõ habet, ac si quis pro sedicturum oratorem conducat, cum tamen ipsemet satis oris ac linguæ habeat: cui hoc saltem deest, quòd os non æque peritum ac assuetum habeat. Sicut autem ex rustico fieri Doctor potest: sic ex Gentiana Rhabarbara. Huius velim vos memores esse: sicut vnumquemque os informari ac institui potest: sic ipsa quoque natura disciplinæ subiecta est.

Plinius nullius momenti res tradidit.

Medic. reprehẽsio.

Fundamentum Medicinæ [illegible]

Medicina enim & iuxta hortos, & iuxta ægros nascitur. Postquam vero Experimentatores & Humoralistæ surrexerunt, Græcanicas Medicinas Germanis obtrudere ausi sunt. Ac hoc idem cum pannis est, quò longius allati, eo meliores. Domestici autem, qui æquè frigus arcent, abiecti vilescunt. Vnum qua tandem re altero potius est? Sola opinio, & voluntas aut stultitia ea differre facit, seductioque ea tantum oculorum est: qui vitio quodam à nonnullis visus senum dicto correpti, herbam sexcentorum milliariũ interuallo discernunt, & quę ante pedes est, non vident. Cœlũ autem tàm ante pedes est, quàm vltra milliaria mille. Si Ascendens ægrum inuenire potest ad iugulandum: inuenire illum etiam poterit ad seruandum. Geminum vtrumque est: vbi morbus, ibi Medicina: vbi Medicina, ibi morbus. In arcanis enim tartarus fit Hyacinthus, Rubrica Alabastrum, Silex Granatus, Argilla nobilis, Bolus, Arena Margarita, Vrtica Manna, vngula Balsamus. In his descriptio rerum latet: in quibus probè versatum esse Medicum decet.

Quælibet res temporaria cœlo subiecta est. In causa est earum putredo. Quàm primum decursus & finis præsto est, vicina est etiam rei dissolutio. Post vnam quamlibet solutionem introduci debet nouus ascendens, & nouus introitus. Hinc enim fit, vt sæpe decem & viginti incidant vni membro, ante quod cœlum totum interit. Sic ergo recentes aliæ constellationes prodeunt, vtiles vitæ, damnosæ valetudini: Vnum enim momentum frangit ac destruit, quod posteà nunquam redintegrari potest. Nunc autem ex hoc sequitur fortuna incircumcisorum Medicorum, quod vnà eâdémque Medicinà iuuant hunc, illum nõ iuuant, & tamẽ vna est, & iá procedit iá retrocedit, Ad ista verò opus est scientiá Reuolutionis & Alterationis, & permutatione Ascendẽtis, & finitione. Exaltationis, & nouâ ratione coniunctionis. Alio modo quis quæso Medicinã gubernare & dirigere possit? Vos autẽ Medici, vbinam tandem basin vestræ fortunæ quæretis & statuetis? Aut quem criminabimini, si res aduersè cadant? quem prædicabitis, si pro voto succedát? Quid fortuna est? quid infortunium? Narrate mihi, quæ facies Lunæ sit, quos oculos, quem nasum gerat. Si cœlestium motuum doctrinam gustàssetis, ita loqueremini: Hic est, hic non est nec diceretis, faciam periculum, Deus bene faueat. Nulla fortuna est sine fundamento, aut sine præscientia experto. Quid fortuna est aliud, quam ordo, cum cognitione Naturę coniunctus? Quid infortunium est, quàm præter ordinem introitus in naturam factus? Natura si rectè procedit, ea fortuna est. Si exorbitat, est infortunium. Quæ in eorum gratiam profitemur, quibus persuasum est, fortunam virum esse, ad placitum hominum omnia facientem. Id quod falsum est. Nostram enim in naturà ordinatam conditionem habemus. Qui in luce ambulat, nullo infortunio obruitur. Qui per tenebras vadit, nec ipse infortunio premitur: sors vna vtriusque est. Qui non cadit, ordinem tenet. Qui cadit, ordinem infregit. Ideò fortuna & infortunium non se habent, vt nix & ventus: sed ex penetralibus naturæ deducenda & cognoscenda sunt. Ideoque infortunium est inscitia: fortuna verò scientia Qui in pluuià ambulat, etsi quidem madescat, infortunatus non est. Qui in Sole ambulat, infortunatus nõ est. Nam vtriusque tàm fortuna, quàm infortunium à solis dubitantibus & sperantibus conficta sunt: qui ambo nihil faciunt aliud, quam os hiatu pandunt, si quid fors inuolaturum sit. Circa cognitionem & scientiam adeò nauiter laborare debetis Medici, vt originem seu causam tam fortunæ, quam infortunij sciatis. Hoc dum non potestis, a medicinà manus amoueatis. Nam interficere ægrum, infortunium non est. Ipsum etiam sanare, fortuna nõ est. Finis est & scopus, secundum quem quælibet agit & operatur. Finis enim testatur, qui vel in fortunâ, vel in infortunio, vel in scientiâ vel in ignoratione versetur. Quis numerum nouit morborũ alius, quam qui nouit numerum plantarum & arcanorum naturalium? Nihil altero plus est: nihil minus est, quod plùs supermaneat, quam sola mors, quæ nullo numero includitur. Quia ergo numerus par vtrinque est: quis primus est in sumendo numero, quàm Philosophus pro parte vnâ? pro parte alterâ Astronomus est: nec alter plus altero est, amboque numerum morborum seruant. Medico impossibile est, eos experiri. Is enim Medicus est saltem vni regioni, vni anno primo, anno secundo quid nouit tandem. Ex seipso compertum non habet, quâ re nomina eruantur & inueniantur. Sic & hic principium materiæ, naturæ, scientiæ,

Margin notes: Medicina iuxta ægros nascitur. — Græcanicas Medicinas Germanis obtrudere — ... — Arcanorum vis. — Medic. reprehensio. — Fortuna & infortunium est in scientia & inscitia. — De fortuna opinio. — Mors extra numerum. — Medico morbos omnes experiri impossibile.

ſcientiæ, & proprietatis ſitum eſt.

An ergo iniquum ſit, Beanis vobis veſtram ſtultitiam, & errores, & ægrorum ſeductiones detegi & in apricum dari? Aut aliud fundamentum vos habere decet: aut peiore latronibus in ſpectaculum prodeatis oportet. Putatiſne, mihi hoc vitio vertendum, aut me extra patriam eiiciendum eſſe, quòd iſta talia dico & vobis exprobro? Quod in rei veritate aliud nihil eſt, quam latrocinium veſtrũ è tenebris foras eliminare. Auctoritas veſtra diutiùs ſtabilis non erit, quam vſque ad ſententiam ægrorum. Tum enim temporis latè manifeſtabimini. Beaniſmum veſtrum non tuebimini per veſtros compatres, & affines, aut per adulationem & aſſentationem principum: ſed alia omninò ſors & veſtra & vobiſcum eorum erit. Niſi enim ita fundamentum veſtrum conſtituatis, vt morborum nomina futura ſint Leonis, Sagittarij, Martis, Saturni: tùm certè nihil quicquam efficietis aliud, quam vt in infortunio volutemini: vtrum verò illorum pro vero fundamento proponetis ægrotanti? Reuerà ſi mendacia illi veſtra ſcirent, aut comperta ſatis haberent, multò frequẽtiores lapides dorſis veſtris ingererent, quam pedib⁹ ſuggererent. Nolite dicere: hæc eſt Melancholia, illa cholera. Nec enim res ita ſe habet. Veram ſcientiam ab externo mutuemini: & ſic vos nemo mendacij coarguet. Minis me quidem veſtris & calumniis nihil mouebitis, aut percelletis. Si enim in arenam deſcendendum ſit, mea mihi domi arma & nota, & iam promta ſunt.

Medici reprehenſio acris.

Hinc iam æſtimate Auditores & Lectores quo fundamẽto ego & illi vtamur: & iudicate, vtrum mea ſcientia, ab inſaniâ, an nigromantiâ, aut Diabolo, vt aiunt, pendeat & prodeat. Iuxta autem trutinate etiam fundamentum, quòd ipſi habent, vndénam id emergat. Meum in veritate eſt. Ex quo iam eius patrem dignoſcere poteſtis. Ipſorum autem eſt mendacij: vnde & huius originem finẽque coniectare procliue eſt. Et tot commemoratis hic iam columnæ alteri finẽ impono: explicationem vberiorem additurus iis locis, vbi natura & homo deſcribentur. Quod hic meum quidem propoſitum non eſt: ſed hoc ſaltem fuit, vt explicarem, vnde Medicina deſumi debeat, & quomodò dignoſci debeat à fraude impoſtorum, qui eam verbo tenùs hactenus tutati ſunt.

TERTIA MEDICINAE COLVMNA, ALCHIMIA.

PROPOSITO noſtro inſiſtentes, iam deinceps fundamentum Medicinæ tertium producimus, quod eſt *Alchimia*. Huius quidem, niſi Medicus ad ſummum vſque gnarus & peritus ſit, caſſum ac vanum erit, quicquid artis ſuæ impendet. Vſque adeò etenim acris ac ſubtilis in ſuis operibus Natura eſt, vt niſi cum ſublimi & accurato artificio tractari nolit. Nihil enim ea in lucem profert, quod illico in ſe perfectum ſit, ſed homini id perficiendum relinquit. Hæc perfectio vocatur *Alchimia*. Alchimiſta enim piſtor eſt, in eo, quod panes coquit: Vinitor in eo, quod vinum parat: textor in eo, quòd pannos conficit. Sic, quicquid ex naturæ ſinu in commodum hominis profunditur: id qui eo, quo deſtinatum eſt, redigit, is Alchimiſta eſt. Ex his iam diſcrimen huius artis à cæteris hoc ſimili dato noſcite. Cogitate enim ſi quis pellem ouinam crudam pro veſte & tegumento ſibi indueret, quàm rude id & craſſum futurum ſit, ſi conferatur cum pellione & pannifico. Æque rude & craſſum eſt, ſi quis ex natura depromtũ quid habet, & id non præparat. Imò id priore multò rudius eſt. Hoc enim concernit ipſum corpus, ac vitam, ac ſanitatem. Vnde fit, vt multo accuratiùs tractandũ & habendum ſit Iam autem opificia vniuerſa naturam æmulata ſunt, & eius proprietatem ita edidicerunt, vt iam naturam ipſam in omnibus exprimere, & quod in eâ ſummum eſt, elicere poſſunt. In ſolâ autem Medicinâ, vbi omnium maximè neceſſarium erat, id præſtitum minimè eſt: quæ ob id etiam hoc reſpectu rudiſſima & impolitiſſima exiſtit. Qui craſſior eſſe poſſit homo, quàm qui carnes crudas vorat, & coriis rudibus veſtitur, ac domum ſibi ſub proximis ſcopulis ſtatuit, aut ſub pluuiis moratur? Sic æquè, qui craſſior poſſit eſſe Medicus, aut qui rudior Medicinæ præparatio eſſe queat illâ, quâ in decoquendis rebus vtuntur ſeplaſiarii. Fœdius enim nihil eſt, quam medicamenta ita pinſere, ſubigere, & inuicem confundere, aut vario modo polluere. Et quemadmodum illũ corium ornat: ſic medicamentarium ſua ars. Quia verò hoc loco verum remediorum præparandorum fundamentum

Naturæ mos.

Perfectũ nihil in principio. Alchimia quid.

Medicina cæteris artibus rudior.

Alchimia vnde eruenda.

tum, superquo ipsa medicina consistit, producitur & stabilitur: ideo scitote, fundamentum hoc ex penetralibus naturæ erui debere, non vero ex cerebro imaginatiuo, velut coquus pro suo arbitrio pultem coquit. Nam in hac præparatione summum & & vltimum rerum positum est. Ita, si hic Philosophia & Astronomia, hoc est, natura morborum & remediorum cum omni compositione & coniunctione suâ intelligatur, tum proximum est, & maxime necessarium, vt qui, quod id scis, impendas & adhibeas, decernas. Natura siquidem ipsamet in his rebus te docet, cui potissimum operæ studere debeas, vt Medicinam tuam in effectum deducas. Sicut æstas pyra & vuas: sic tu Medicinam tuam proferre debes. Quæ si eo modo adhibeatur, eius certe euentum optatum assequeris. Si ergo id satagendum est, vt quemadmodum æstas suos fructus prodit, sic tu quoque Medicinam tuam proferas: scitote, quod æstas per astra id faciat, nec citra ipsa. Hoc iam, si astra præstant: hoc loco obserua præparationem hanc ita directũ iri, vt astris subiecta sit. Ea enim sunt, quæ opus Medici complent & perficiunt. Ideoque, si talia astra sunt: Medicinam iuxta ea intelligi, ac naturari omninò æquum est. Nõ vt dicatur: Hoc frigidum est, hoc calidum, hoc humidum, hoc siccum: sed vt dicatur, hic Saturnus est, hic Mars est, hæc Venus, hic Polus. Sic viâ recta incedit Medicus: maximè, si præter hoc, astralem quoq; Martem cũ enato sibi mutuò subijcere cũ coniungere & concordare sciat. Hic enim voluâ, vel nucleus situs est, quem tamen Medicorum nemo, a primo ad nouissimum ante me admordit. Hoc sic intelligendum est, oportere Medicinam in astra præparari, vt astra fiant. Superiora enim astra infirmant & mortificant, & sanant etiã. Horum si quid fieri debet, sine astris omnino fieri nequit. Si cum astris autem fieri debet, fiet eo modo & viâ, vt præparatio eo deducatur, vt simili ratione Medicina per cœlum conficiatur & paretur, quâ etiam Prophetiæ a cœlo, & facta cætera a cœlo constituta sunt. Hoc est: videtis, astra præsagire & prophetari tempestatem horridam, astra portendere morbos, mortem regum ac principum: astra vaticinari prælia & bella, pestes, famem. Hæc omnia cęlum indicat. Nam ista facit & producit. Quod facit, id merito innuit. Hæc ex ipso egrediuntur, ex ipso egrediuntur etiam artes huius scientiæ. Sic ergo, si per cœlum, aut a cœlo sunt: a cœlo etiam gubernabuntur, vt ad nutum & arbitrium eius fiant illa, de quibus dictum & indicatum est. Ita prædictæ res a cœlo ad eius voluntatem factæ sunt: ideo cœlum eas etiam ducit & moderatur. Portò autem de his etiam scitote: si Medicina ex cœlo est, citra omnem contradictionem cœlo quoque subiecta manebit, eique morem geret, & ad ipsius arbitrium sese accommodabit: Hoc si verum est, necesse est, vt Medicus opinionẽ exigat de *Gradibus, & Complexionibus, & Humoribus, ac Qualitatibus*, ac nolens volens Medicinam in astris cognoscat, hoc est, Naturam Medicinæ secundum astra diiudicet, vt tam superna, quam inferna astra sciat. Et quia Medicina sine cœlo nauci est: ideo per cœlum eam deduci oportet. Hæc eius deductio nihil est aliud, quam terræ in ea existentis abolitio & ademtio. Nec enim cœlum eam regit, nisi ab ea separata illa sit. Si ipsam separasti: tum Medicina in potestate astrorum est, & ab iisdem regitur ac sospitatur. Sic quæ ad cerebrum spectat, ad cerebrum per Lunam deducitur: ad splenem quæ facit, eò per Saturnum corriuatur: cordi quæ impenditur, per Solem illi aduehitur. Sic per Venerem reguntur Renes, per Iouem Hepar, per Martem bilis. Nec de his tantum, sed & de ceteris omnibus ineffabiliter id sentiendum est. Nam quid est ea Medicina, quam matrici fœminæ adhibes, si ea illo à Venere non dirigitur? Quale esset remedium cerebri, si ad hoc Luna illud non deriuaret? Ita etiam de cæteris iudica. Omnia enim alias in ventriculo persisterent, & tandem per intestina emissa, operationem nullam ederent. Hinc enim causa emergit cur, si cœlum minus tibi faueat, & Medicinam dirigere nolit, parũm admodum proficias. Cœlo enim moderatore opus est. In hoc ergò artis opus situm est, vt non hâc normâ loquaris: Melissa est herba matricalis, maiorana est capitalis. Sic enim imperiti loquuntur. Id in Venere & Lunâ positum est. Si ea, qualia præsumis, experiri velis: oportet vt clemens & benignum tibi cœlum habeas: alias operatio nulla proueniet. Hic iste fundus erroris est, qui tantoperè in Medicina inualuit: tu saltem propina, si iuuat, iuuat. Huiusmodi artem quiuis etiam bardus rusticus calleat, nec ad

[illegible]

Astra Medici opus perficiunt.

Ab astris remedia sunt & gubernantur.

Medicina sine cœlo nauci. Medicina ab astris nõ regitur, nisi separata.

Successuum malorum causa.

Medic. reprehẽsio.

Fauor cœli operationem facit, non præparatio.

Directorium solum cœlum.

Medic. reprehēsio

Medicorum & sacrificorum vna sors

hanc vel Auicenna, aut Galeno opus habeat. Ab his vos autem progeniti Medici dictuare solêtis, oportere dari Directoria ad caput, ad cerebrum, ad hepar, &c. Et qui Directoria illa ponere audetis, cùm tamen cœlum minimè intelligatis: Id enim solum dirigitur. Quin & vnius obliti estis, quod vos vniuersos stultitiæ implicat. Comperta nimirum habetis, quæ ad cerebrum, ad caput, ad matricem, ad anum, ad vesicam, &c. dirigant: sed quæ ad morbum dirigant, ea scitis minimè. Iam si nescitis, quæ ad morbum dirigant: ignorabitis etiam vbi morbus situs sit. Idemque vos cum partibus principibus, quas plerúnque ægras arguitis, agitis, quod sacrifici cum suis diuis: quos vniuersos in cœlum contrudunt, etsi eorum plurimi in inferno sepulti iaceant. Sic vobis quoque omnes morbi in hepate & pulmone siti sunt, & si interdum podicem occupent.

Medicina subtilianda.

Quintū esse, seu arcanū quid.

Ventriculus Alchimista

Alchimia ventriculus exterius.

Alchimię finis quis.

Iam autem quia cœlum per astra dirigit, & non Medicus. Medicinam adeò in aërē redigi oportet, vt ab astris commodè ea regi possit. Nam quis lapis ab astris attollitur? Nullus, nisi solus volatilis. Hinc factum est, vt multi per Alchimiam quintum esse indagauerint, quod aliud nihil est, quàm vt quatuor corpora ab arcanis separentur. Tum, quod ibi reliquum sit, arcanum est. Hoc arcanum preterea etiā chaos est, adeò aptum ab astris duci, sicut pluma à vento. Talis ergo sit præparatio Medicinæ, vt quatuor corpora ab arcanis demantur. Huic deinde accedat scientia, quid scilicèt astrū in eo arcano sit: & deinceps etiam sciatur, quid astrum huius morbi sit, & sit quid astrum in Medicinâ contra hunc morbum. Et hinc demum procedit *Directio*. Si medicamentum propinas, tùm illud tibi ventriculus præparare cogitur, qui tuus Alchimista est. Quòd si ergò medicamentum eò ventriculus reducere potest, vt ab astris recipiatur, tùm illud dirigitur. Sin minus, manet in ventriculo, & per secessū elabitur. Quid dignius quæso est Medico quàm scientia concordationis vtriusque astri? In hoc enim notitia morborum omnium consistit. Hic ergò Alchimia ventriculus est exterior, qui astro suum præparat: non vt illi delirant, dicúntque Alchimiam facere aurū, facere argentum. Vnum hic opus est, *Fac arcana*, & ea ad morbum dirige. Hûc euadat opus est: hic rhombus est. Hæc enim omnia ex ducto naturæ & eius comprobatione procedunt. Sic ergo natura & homo in sanitate ac morbis coniungi, conferri, & coæstimari volunt. In hoc ratio curationis & sanationis quiescit.

Arcana sunt volatilia.

Pharmacop. reprehensio.

Medic. reprehensio.

Ista autem omnia perficit Alchimia: sine quâ horum nihil fieri potest. Iam si arcana omnia Medicinę sunt, & Medicinę omnes arcana, & arcana insuper volatilia existunt: quo iure quęso fartor ille & sordidus coctor Pharmacopœus se *Dispensatorem coquúmque* iactare potest. Imò vero dispensatorem coquumque scrutorum. Quanta etiam Doctorum eorum stultitia est, qui per hos coctores rusticos fallunt, quibus Electuaria, Syrupos, Pilulas, & Vnguenta porrigunt, quæ tamen nec vllum fundamentū nec vllam artē, nec Medicinam, nec scientiam vspiam præferunt? Nec quisquam vestrûm præstito iuramento tueri ausit, quod cum cōscientia & veritate operetur. Eadem ratio vestræ quoque Vroscopiæ est. Ex lotio enim cœruleum cœlum diuinatis, ac tam strenuè nugamini, vt vel per ipsam vestram confessionem ratum sit, ista nihil aliud, nisi diuinatoria & coniecturalia existere, nec quicquam coincidere, nisi quòd casu fortuito ita eueniat. Sic & in officinis mentimini, & eluendo coquendóque tantum magisterium præ vobis fertis, vt nemini persuasum aliud sit, quàm penes vos ipsum regnum cœleste morari, cum ibi tamen merū barathrum inferni occulatis. Si tyrocinia illa vestra missa faceretis, & de arcanis scrutaremini, qualia ea essent, quem directorem haberent, & quomodò astra morbos & sanitatem regerent: tunc certè cum hisce vnà quoque sciretis, illud vestrum fundamentum meram esse phantasiam & persuasionem. Vltimum & vnum propositum hic est, vt ratio Medicinæ tandem in his arcanis consistat, & vt arcana fundamentum Medici obsignent. Idéoque si in arcanis colophon situs est: necesse est, fundamentum hic esse Alchimiam, per quam arcana præparentur. Ideóque scitote, arcana sola esse illa, quæ vires & virtutes sunt. Ideò etiā volatilia sunt, corporibus vacua & sunt chaos, & sunt clarum, & sunt pellucidum, & sunt in potestate astri. Tu si astrum nouisti, & nouisti morbum: iam planè intelligis, quis tuus ductor, quæ tua potentia sit. Et sic arcana etiam euincunt, nihili esse vestros Humores, Qualitates & complexiones, perperamq; inuehi Melācholiam, Phlegma, Choleram, &c. inducísque oportere horum

Arcana quæ sint.

Medicus reprehensio.

rum

rum loco Martem, Saturnumque, dicique, hoc arcanũ est Martis, hoc Saturni est. Et in his Physica subsistit. Et quis ex vobis, auditores, fundamentum hoc respuere & auersari audeat? Soli præceptores vestri hoc faciũt: in isto veteribus præfractis & induratis studiosis persimiles.

Medici requisita.

Hæc ergo talia si scire Medicum fas est: conueniet etiam ipsi, vt compertum habeat, quid sit calcinare, quid sublimare. Nec id per manum quidem saltẽ, verum etiã per mutationẽ, quæ pluris illa est. Per istas enim res, sicut in præparatione deprehenduntur, maturationes persępe eiusmodi producuntur, quales nec ipsa natura procurare possit. Et ad maturationem hanc Medicus suam artẽ dirigere debet. Is enim est autumnus, æstasque, ac astrum eorum, quæ perficere debet. Ignis est terra: homo est ordo: res operis, semen. Et licèt hæ res omnes in mundo simpliciter intelligantur, variæ tamen ac multiplices sunt in fine. Sicut etiam multiplices in loco finis. Quanquã

Arcana omnia ex igne.

per processum vnũ arcana omnia in igne nascantur & producantur. Iste ignis, illorum terra est; & hęc terra iuxta Solquoque est: adeóque terra & firmamentum in hac generatione secunda, res eadem & vna est. In hac coquuntur, in hac fermentantur arcana. Et sicut granum in terra computrescit priusquam enascatur & fructificet: sic hic quoque in igne dissolutio fit, vbi fermentantur arcana, & ex sese auferunt corpora, & perascensum

Exaltationis quę tempora.

abeunt in suas exaltationes, quarum tempus est calcinatio, sublimatio, Reuerberatio, solutio, &c. & secundò in Reiterationem, hoc est, in transplanationem. Iam autem hæ operationes vniuersæ fiunt à cursu seu motu, quem tempus dat. Vnum enim tempus est mundi exterio-

Natura omnia molitur quæ artifex.

ris: alterum hominis. Sed & operatio, seu vis cœlestis motus mirabilis existit. Et licet artifex quidem seipsum, ac suũ opus magni æstimare possit: tamen summa hæc est, quod cœlum æquè mirabiliter *Coquat, Digerat, Imbibat, Soluat, & Reuerberet*, ac id facit Alchimista. Et motꝰ cœli motũ & regimen ignis in Athanar docet virtutẽ quę in Sapphiro sita est, cœlũ promit persolutionẽ, coagulationẽ & fixationẽ. Si iam per hæc tria cœlũ ita constitutum est in suis operationibus, dum eas eo deducat ipsam quoq; Sapphiri solutionem similiter in his tribus punctis con-

Solutio arcanum prodit.

sistere necessarium est. Hæc solutio talis est, vt corpora per eam excludantur, & arcanum maneat. Ante hanc enim dum Sapphirus integer esset, arcanum nullum fuit. Posteriùs autem, sicut vita in hominem, ita hoc etiam arcanum in hanc materiam à cœlo infusum est. Corpus ergo remouendũ est, vt quod arcanum impediat. Sicut enim ex semine nihil fit ac gignitur, nisi dissoluatur,

Corpus id arcanum impedit.

quæ dissolutio aliud nihil est quam putrefactio corporis, non ipsius arcani: sic hoc loco corpus etiam Sapphiri se habet, nisi quod arcanum acceperit. Iam autem solutio eius per illa fit, pèr quæ coaluit. Granum agri non paruam naturæ industriam experitur, vsque dùm in aristam procedat. Ibi enim Elixir est, & fermentum summum, quod præ rebus omnibus in natura retinetur. Postea sequitur digestio: & ex hàc ipsius incrementum. Qui talis naturæ præparator esse vult, hàc illum transire oportet: alias merus popinarius, aut coquus, aut tersor erit. Requirit enim natura, vt omni modo præparatio in homine sit, velut in ipsa: hoc est, vt eam magistram sequamur, non cerebri nostri ineptias. Cæterum quid

Med. reprehens.

vos tandem Doctores ac seplasiarij aut fermentatis, aut putrefacitis, aut digeritis, aut exaltatis? Nihil nisi variam quandã iusculorum miscellam concinnatis, quam ministratis, & sic turpiter homines decipitis. Quis laudet medicũ, qui modum ac rationem naturæ nõ didicit? Aut

Medici officia.

quis huic fidat? Nihil enim aliud esse debet medicus, quàm ipsius naturæ consultus, qui eius naturam, proprietatem, & conditionem apprimè calleat. Si ista talia compositionis Naturæ ignorat: quid obsecro possit in dissolutione? Intelligite ergò, dissolutionem retrogressum quẽdam esse. Quæcunque natura gradatim

Solutio est via contraria compositioni.

prorsum composuit, ea retrorsum vos soluere debetis. Et quamdiu, vel vos, vel ego huius solutionis imperiti & ignari sumus: tamdiu saltem latrones & iugulatores, cornutos, ac beanos agimus.

Alumine multa arcana.

Vos quid quæso ex Alumine producetis, in quo arcana plurima tam ad corporis, quam vulnerum morbos latitant? prout vester processus est, quis vnquam ipsum more pharmacopœorum ad hunc vsum deducet, quo tamen pollet? Et hoc tam de Mumia, quam alumine dicimus.

Mumia.

Quæ vos vbi quæritis? vltra Oceanum, apud Gentes. O vos verò simplices: qui è longinquo accitis, quod ante ædes vestras, in vestris pomœriis promtum est. Ideo verò, quia Alchimiam ignoratis, mysteriorum quòque Naturæ ignari meritò estis. An verò ita vobis persuasum est,

quia Auicennam, & Sauanarolam, & Valescum, & Vigonem teritis, vos cum his iam satis expeditos esse? Mera illa nugamenta sunt. Extra hoc arcanum, nemo expiscari potest, in natura quid vere conditum sit. In vnum cogite doctores ac scriptores vestros vniuersos, & mihi edisserite, quid corallia contineant ac possint? Quod si prolisso ac tædioso garritu de eorum viribus multa quidē deblaterarint: ea, si postea ad vsum conferantur, confirmant, vos coralliorum ne quidem tantillam experientiam, aut scientiam habere. Huius ratio est, quod processus arcani scriptis traditus non est: Sed si processus finitur, tunc virtus præstò est. Vestra verò tam rudis simplicitas est, vt plerique omnes putetis in contundendo omnia sita esse, adeoq; sufficere, si terebatis, cribrentur & misceantur: fiat puluis cum Zuccaro. Quæ Plinius & Dioscorides de herbis commentati sunt, eadem ipsi vsu non comprobarunt, sed a nobilibus qui talia multa norunt, acceperūt & muliebri illo garritu libros multos obleuerunt. Sustinete quæso, vt tentetis, quæ ipsi tradunt, probare, an vera sint. Experiendi quidem & probandi finem attingere minimè vnquam poteritis? Quid autem Hermes & Archelaus tradunt de vitriolo? Ingentes pol virtutes. Et illæ vere ei insunt, vos autem ignoratis, qui illæ in ipso sint, viridis, an Cyaneæ. Vos autem rerum naturalium magistri sitis, & hæc ignoretis? Aut, quod scitis, legistis quidem, sed eo nihil proficitis, aut commodatis. Quid Alchimistæ ac Philosophi alij de viribus Mercurij tradunt? Eximium quidem, & verissimum. Id & vobis scitum est: sed quomodo verificandum sit, nescitis. Boare ergo desistite. Nam & Academiæ vestræ, & vos Beani estis, quo ad ista, & tyrones meri. Legendo omnia peruolitatis, & dicitis, *hoc huic inest, illud illi, hoc est nigrum, hoc est viride*: plura per Deum ego nescio: ita scriptum reperio. Sic ergò, nisi scriptum ita esset, tu eius nihil scires? putatisne verò, me perperam fundamentum meum in artem Alchimicam ponere ac defigere? Quæ mihi reuelat, quod verum est, & cui probando vos nimis inepti estis? Talis vero ars non digna sit, quæ in lucem prodeat? Et non iure merito illa fundamentum Medicinæ statuatur, quæ scientiam Medici probat, auget, & stabilit: Quale verò hoc iudicium vestrum putandum sit, quod dicitis: *Serapion, Mesue, Rhasis, Plinius, Dioscorides, Macer, de verbena tradut, quod ad hoc, ad illud vtilis sit.* Id vero quod dicis verum esse, probare non potes. Id quale tibi ipsi iudicium videtur? Arbiter ipse esto, an non potior is sit, qui probare id potest, verum esse, quod intus est. Id verò sine beneficio Alchimiæ minime poteris. Et si quidem duplo plura vel legeres, vel scires, scientia tamen tua omnis nihili est. Et qui opus hoc meum legit, quâ fronte mihi crimini dabit, quod talia tibi obiicio & explico? Nec enim tu in actum deducis vires & virtutes illas, quas iactas, & scire gloriaris. Responde mihi: *si magnes nihil trahit, quæ caussa eius est? Si te Helleborus non ad vomitum agit, quæ illa caussa est?* Quæ cacare & vomere quidem faciant, nouisti. Sed quæ sanandi arcana sint, paulò ante dicta, hic frater Ignorantiæ es. Dic mihi cuinam in operibus ac viribus rerum naturalium fidendum est? Istis-ne, qui talia descripserunt, nec eorum vsum & experientiam tamē habuerunt, an illis qui probare quidem sciuerunt, sed non descripserunt? An non hæc veritas est, quod Plinius suorum nullum vnquam probarit? Quid ergo commentatus est? Quid ex Alchimistis audiuit? Qui, quales sint, si nescias: Medicus saltem circum foraneus eris.

Medici reprehensio.

Processus arcani scriptus non est

Med. reprehēsio & præcipue Plinij & Dioscoridis.

Lectioni vacantes.

Auctoribus fidere inscitia est.

Cognitio hæc scriptione potior scriptione sine cognitione.

Plinius taxatur.

Si ergò tantùm interest, Alchimistam hic in Medicinâ probè cognosci: eius caussa a latente magnâ virtute est, quæ in rebus naturæ sita est, quæ nulli patent, nisi per Alchimiam pandantur & prodantur. Alias idem est, ac si quis hyeme arborem videat, illam vero non cognoscat, aut ignoret quid in ipso sit, tamdiu donec æstas vnum post alterum protrudat, iam ramulos, iam flores, iam fructus, & quicquid eius preterea est. Sic in his quoque rebus virtus iacet, hominibus abscondita. Et nisi per solum Alchimistam homo ista cognoscat & experiatur, veluti per æstatem, fieri non potest, vt alio modo ea exploret.

Arcana sola Alchimia pandit.

Quia ergo hoc modo Alchimista producit, quod in natura latet, scitote alias vires esse in locustis, alias in folijs, alias in floribus, alias in fructibus nō maturis, alias in illis maturis: harumq; diuersitatē tam euidentem esse, vt posterior fructus arboris priori omnino dissimilis sit, non tantum secundum formam, verum etiā secundum virtutes. Vnde iure cognitio talis esse debet, quæ a primo procedat ad

Vnius rei virtus diuersa diuerso tēpore.

vltimum: Ea enim natura est. Iam vt talis natura est in manifestatione sui: sic talis etiam Alchimista in rebus illis procedens, vbi natura desinit: nempe Genistam seruat processum suæ naturæ in manu Alchimistæ. Sic & Thymus, sic & Epithymus, & alia. Porro res vna, vnicam non tantum virtutem continet, sed plures. Videtis id enim in floribus, qui non solum vnum colorem habent, & tamen sunt in re vna, & res vna: & vnusquisque color per seipsum ad summum graduatus est. Sic idem de variis quoque virtutibus intelligendum est, in rebus illis latentibus. Iam autem colorum Alchimia est separare artem ac naturam, vt quemadmodum in coloribus, sic in virtutibus quoque separatio huiusmodi fiat. Et quoties mutatio colorum toties mutatio virtutum. Nam in Sulphure est & flauedo, & albedo, & rubedo, & talcedo, & nigredo. Et in vnoquoque colore peculiaris potentia ac virtus est: & ceteræ res, quæ hos ipsos quoque colores habent, non eosdem, sed in illis coloribus alias virtutes conditas habent. Et hic iam colorum notitia latet, qualis coloribus debetur. alia tamen etiam cognitio virtutum, qualis virtutum est. Virtutum autem manifestatio tantum est, in formâ & coloribus, ita vt primùm sint locusta, deinde flos, postea frondes, post hæc flores, inde folia, deinceps initium fructuum, tandem eorum medium, vltimò finis. Per processum hunc si virtutes ita maturantur, & denuò ad incrementum producuntur: tum in gradibus & multitudine numeri omnibus diebus & minutis mutantur virtutes, quæ insunt. Sicut enim tempus Sambuco vim purgatoriam indit, & non materia: sic idem tempus virtutibus alias aliter suas potentias confert. Sicut tempus Acaciis tribuit stypticitatem, quæ naturalis ex tempore non est, vt & agrestæ cæteræ: sic tempus hîc quoque virtutes medias ante terminum vltimum impertit. Hæc enim signa seu interualla in Alchimiâ singulariter notanda sunt propter cognitionem veri finis operationum, & autumni eius, quo tempus maturæ, vel immaturæ virtutis fiat, & in Medicinâ accuratius attenditur. Sic ergo maturationes illæ diuiduntur, vna in gemmulas, vna in frondes, vna in flores, vna in medullas, vna in liquores, vna in folia, vna in fructus, & in omnibus ac singulis sunt peculiaria principia, media, & fines, vnis seu rationibus tribus diuisa, in *Laxatiua, Styptica, & Arcana.* Quæ enim laxant & constringunt, arcana non sunt. Horum siquidem nullum ad finem perductum est, sed in primis & mediis virtutibus subsistunt. Hoc exemplum quam euidés est in vno vitriolo: quod iam passim omnibus notissimum, & cuius virtutes maximè patent. Ipsum hoc etiam loco mihi propono, non vt virtutem eius obscurem, sed latius detegam & manifestem. Primo ergo vitriolum suum ipsius laxatiuum promit, omnium laxatiuorum summum, summumque deoppilatorium. Nec enim in corpore membrorum vllum est, seu externum sit, seu internú, quod ab eo non penetretur & afficiatur. Hæc eius vis a tempore primo inest. Alterum tempus vim ipsi indit constrictiuam. Quantopere ergo in initio primi temporis laxauit: tantoperè nunc constringit. Et tamen nec dum eius arcanum præsto est, nec gemulæ ac frondes, & flores erumpunt. Si in frondes abit, quid in caduco præstantius est? Si in flores procedit: quid vsque penetrantius est? Est enim instar odoris, promtissimè se quocunque diffundentis. Si in fructus suos exit, quid sublimius est ad fouendum calorem? Et huiusmodi plura alia ipsi quoque insunt, quæ in finibus illius recensentur. His saltem explicare annisi sumus, quomodo arcana in vnâ re secedant in partes multas, & quælibet pars in suum tempus feratur: & quod finis temporum rerum arcanum sit.

Sic in Tartari primâ mutatione, quid superat vsquam hoc arcanum in pruritu, scabie, & fœdamentis aliis similibus? In tempore secundo quid eo præstantius ad omnes obstructionum deoppilationes? [non laxationes?] Denique quid potentius in sanatione vulnerú? Et hæc patefacit ac manifestat Alchimia. Cur autem Medicinæ fundamentum super illam non exstruat? Hinc ergò discite, & sordidos illos excoctores seplasiarios mittite, qui processum huiusmodi non norunt, sed cum suis doctoribus duplices asini sunt, ac ita insaniunt, vt huiusmodi res omnino falsas & impossibiles esse arbitrari ausint. Adeò rudes & imperiti sunt, vt ne quidem coctionis initium didicerint: & tamen ægrorum salus ac incolumitas a talibus petenda sit? Quid apud eos aliud reperitur, quàm cupido pecuniæ, & sitis bonorum? perinde interim illis est, ipsorum medica-

Acaciæ & agresta styptica sunt. Tempus obseruatio ... necessaria.

Vitrioli descriptio.

Tartari descriptio.

S 4 menta

menta iuuent ne, an obsint, morbos tollant, an augeant. Et non fas sit huiusmodi inscitiam publicè reuelari? Hoc autem non facio, quod sperem, ipsos me imitaturos esse. Nec enim hoc instituto seipsos facile pudefacient: verum potius liuor & inuidia eos ita occupabunt, vt in ignorantia sua omninò perseueraturi sint. Et tamen interim, quicunque ipsam sectari veritatem volet, is in vnam meam monarchiam diuertet, haudquaquam in aliam. Attendite quæso, Lectores & auditores, quam miserum & distortum processum omnes tam antiqui, quam qui nunc mei coætanei sunt scriptores, instituant in Caduco: ita, vt haud quenquam eripere ac sanare possint. Interim ego iniquè faciam, qui scriptores eiusmodi & præceptores contemnam? qui quasi de iure poscunt, vt ipsorum remediis homines vtatur, quæ tamen nullius momēti sunt? Contrà autē, si quis modū aliū inuestiget, quo ægris auxilium præstari queat, hunc vagabundum, polyphæmum, & stolidum nuncupant. Hoc verò verius est, quòd tam Recepta eorum, quam causæ & rationes, in caduco & morbis aliis pluribus mera mendacia exstant. Hoc euentus declarat, & testantur ipsi ægroti, & clamitat ipsa rerum natura, & euincit fūdamentum, super quo Medicina consistit. Sed nec quemcunque alium morbū ratâ & constanti Medicina curare norūt: cum tamen Deus tam incertos & ambiguos Medicos non vocet ac eligat; sed certos & peritos. Si certum & peritum agricolam aut latomum largitur ille: multò magis suæ artis certum & confirmatū Medicum donabit, in quo vno plus situm est, quam in cæteris omnibus. Ipsi verò ipsummet fundamentum suum in dubiū vocant, & illud in manum Dei collocant. Ita ergo manus Dei ipsorum imposturæ & inscitiæ tanquam velum prætenditur, illique seipsos iustificant, Deum autem accusant, dum dicunt, artem suam quidē probam esse, sed Deum eam frangere & inhibere. Quæ verò impietas & impostura sit, si hæc non est? Videte verò quā ratione firmâ Alchimiam pro fundamēto Medicinæ constituam. Nempe in hoc, quòd omnium grauissimi morbi, vt *Apoplexia, Paralysis, Lethargus, Caducus, Mania, Phrenesis, Melancholia seu tristitia*, & his similes alij, nulla vnquam seplasiariorum decoctione sanari queant. Vt enim apud niuem caro haudquaquam elixari potest: sic multò minus per artem pharmacopæorum Medicina talis in effectum deduci valet. Sicut enim vniuscuiusque rei peculiare suum magisteriū est ad id, quò spectat: sic idem de his quoque censere morbis debetis, quòd arcana singularia habeant. Vnde etiam singularibus præparationibus indigent. De his præparationibus quod dico, ita intelligi volo, quod singularia arcana, singulares suas administrationes habeant: & administrationes aliæ, alias præparationes. Iā verò in officinis nulla præparatio est alia, quā quædam subagitatio & coctura, qualem popinæ norunt. Per istiusmodi cocturas arcana ipsa suffocantur, & ad nullam energiam deducuntur. Vult enim natura in modo ac temperie suâ retineri. Aliam enim esse videtis præparationem panis, aliam carnis, &c. Idem & de herbis iudica. Pari ratione æstimare quoque debetis, naturam haudquaquam tumultuariâ confusione cibos, potusque, carnes ac panes in vnam formam commiscere, sed quodlibet seorsim. Id quod non leuibus de causis fit, quas hic recenseri operosius sit æquo. Iam si natura nos commonefacit per hæc, in rebus omnibus suum esse ordinem seruandum: eadē magistrâ iubemur etiam alio modo Medicinas præparare, & quas libet suis morbis accommodare. Sitiens hepar, vinum aut aquam poscit. Tu autem æstima, quoties præparatum vinum sit, ac veluti renatum, antequam sitim hepatis compescat. Simili modo, ventriculus cibum quærit. In hoc attende, quam variè cibus mutetur & præparetur. Non aliter etiam de morbis persuasum habe. Si enim curationem aggressurus es veram & artificiosam, discrimen aliud non statues, nec aliter ages, ac si Apoplexia sitis sit, ad quam peculiari Medicinâ, & huius singulari præparatione opus sit. Aut puta, caducum ventriculum esse, qui ad vsus necessarios aliâ & stomachali præparatione indigeat. Aut pone, Maniam similem esse vasis spermaticis, quæ suam necessitatem per vias alias solicitet. Sic alias quoque idem de Medicinis & earum præparationibus in Maniâ statuetis. Ideo meritò de his vos admoneo, ne, si fors generosa remedia & arcana contra morbos promta habeatis, per excoctores illos eadem sinatis corrumpi, aut mergi. An enim hæc non producenda sint? Imo, vt scilicet huiusmodi errores vitentur, & ægri ad vera arcana, quæ Deus illorum vsibus & necessitati destinauit,

Liuoris vis.

Veritatis quis cō dus.

Medic. recepte hensio.

Dei largitas.

Medici, quot morbos nesciant curare.

Pharmacopæoru præparationes nimili.

Cocturas arcana suffocantur.

Natura ordine gaudet.

Dei beneficentia.

destinauit, penetrent. Ex his colligite, necesse esse, vt ad præscriptum meum procedatur, & minimè ad vestrum. Hic opus est, vt me sectemini, non ego vos. Et licet quidem aduersus me adhuc plura defulminetis: mea tamen nihilominus Monarchia stabit, vestrâ eunte pessum. Frustra de Alchimia tàm prolixè non scribo, sed id hoc animo & fine facio, vt ex his propè & solidè cognoscatis, quid in ipsâ lateat, & qui intelligi debeat. Nec ex hoc offendi debes, quod ex eâ nec aurum, nec argentum prodit: Sed hoc potius accurandum est, vt per eam arcana detegantur, & seductiones seplâsiariorum prodantur, quibus rude vulgus decipitur, dum his pro floreno vno ministrant, quod nummo vno non redimerent. Tam pretiosa eorum arcana sunt.

Alchimię finis non aurum & argentũ, sed arcana.

Quis est, qui inficiari ausit, etiam in rebus optimis venenum latere & inexistere? Fateri id omnes coguntur. Hoc ergò si verum est, ex vobis iam quæro an non à bono & vtili venenum separandum sit? & bonum accipiendum, malum relinquendum? Imo verò, ita oportet. Si itaq; oportet: quæso enarrate mihi, qui id in vestris officinis separetur? Apud vos enim omnia permixta manent. Vt vero simplicitatem vestram tueamini, si conuicti estis ad fatendum, ibi venenum latere, & quò tandem illud abeat, rogamini: tunc nescio quid de correctionibus profertis, quæ venenum exigant & auferant, veluti Cotonea Scammoneam, post Diagridium, dictum corrigũt. Quid id verò correctionis est? An non manet venenum posteà ceu primò? Et tu tamẽ interim gloriaris, quod correxeris, adeò vt venenum ampliùs non noceat. Id verò quò euasit? In Diagridio manet. Id tenta, si sapis: modum excede, & videbis, vbi venenum sit. Nam id haud segniter scies Sic corrigis etiam Turbith, & vocas ipsum Diaturbith. Istiusmodi correctiones vestrę sunt, quæ rusticos decerent, & caballis propinanpinandæ essent. Excedéndo modum periculum fac, & dosin auge: videris an venerum non sensurus sis. *Corrigere est correctum sumere.* Qui malitiosus est, & peccauit: is si plectitur, correctio non extẽditur longius, quam voluntas durat eius, qui plexus est. Tales hæ quoque correctiones sunt, penes ipsas situm est, non penes te. Iam verò hoc casu nihil considerandum Medico est ampliùs, quàm vt

Venenum etiam in reb. optimis.

Correctio Medicorum ventilatur.

Diagridion.

Corrigo Medicis quid

venenum dematur. Id per separationem fieri oportet: Vt, exempli gratia: serpens venenosus est: & tamen in cibum adoptatur. Si ipsi venenũ demis, comedes nullâ noxâ. Idem de rebus cæteris vniuersis ęquè intelligendum est, nimirum simili separatione opus esse. Eâ nondum factâ, operationis tuæ securus esse non possis: nî forte fiat, vt vices tuas natura suppleat, aut cœli maior benignitas faueat. In arte etenim tuâ præsidij nihil superfuerit. Iam ergò tandem verum illud fundamentum si oportet, quod venenum aufert, qualiter id Alchimia præstat. Hoc enim ita fieri necesse est, vt, si Mars in Sole sit, Mars dematur, & si Saturnus in Venere versetur, is ab eâ separetur. Quot enim ascendentes & impressiones in rebus naturæ sunt, tot etiam corpora in illis existunt. Quæ verò corpora contraria sunt, eorum omninò aliquod demi & auferri opus est, vt hoc pacto omnis cõtrarietas tollatur, & à bono malum, quod quæris, adimatur. Vt aurum ad nihil vtile est, nisi priùs in ignem coniiciatur: sic multò minùs vtilis Medicina est, quæ per ignem non transit. Per ignem enim necesse est omnia transire in generationem alteram, quâ homini conducere & opitulari debet. Et hoc non meritò probum fundamentum cuiuslibet Medici censeri debeat? Nec enim Medicus venena, verũ arcana adhibere debet. Omnes autem illæ officinales præparationes, quotquot earum sunt, isti doctrinæ ne quidem literulam conferunt: sed in corrigendo simpliciter occupantur, velut; si canis in conclauj pepedit, & fœtor ille aut trochiscis & thymiamate, aut ligno iuniperino sopiatur: an non quęso fœtor tàm posteà, quam anteà in cõclaui remanet? Et licet quidem olfactu non percipiatur: an ideò cuipiam dicere liceat, fœtor separatus est, nec restat ampliùs? Imò adest, sed correctus suffitu. Sic ergò suffitus & pedor nares vnà ingrediuntur. Huiusmodi quoque sunt correctiones Pharmacopœorum, qui saccharo obtundunt Aleopaticum, vt sic nullam nóxam infligat. Ita saccharũ & mel ipsorum magisteriũ est. Sic gentianâ etiã corrigũt theriacam. An verò hæc non asininæ inscitiæ opera sint? Ipsi tamen se principum Medicos iactant & venditant. Quis verò ita stupidus est, vt hæc nihili esse, non illicò olfaciat? De remediis suis quid quæso iactare possunt aliud, quàm vt dicant, *Hoc Electuarium suaue est, ex aromatis, saccharo,*

Ignis omnia perficit,

Officina reprehend.

melléque

melleque, ac rebus aliis iucundis omnibus cõcinnatum: & de eo certe multa Encomia circumferuntur. Sic ergò illudis Medicinâ tua ægro, in eo, dum nihil nisi suauitatẽ deprædicas. Ipsi vobiscum cogitate, quã parum conueniat, fundamentum ex tot concinnatis rebus exstruere, & fatuis doctoribus omnibus commendare. Longè hic modus abest à vero Medicinæ fundamento: nec aliud quicquam est, quam corrasa & ridicula quædam phantasia.

Epilogus.

Sic ergò hactenus de tribus Medicinæ columnis, nimirum de Philosophia, & Astronomia ac Alchimia dissertum satis est: super quibus tribus fundamentum cuiuslibet Medicinæ consistit. Et qui his non superinstructus est, is afluctu quouis deiicitur, hoc est, operam eius ventus difflat, aut nouilunium infringit. Ædificium eius destruit proximum quoduis nouilunium, aut imber mollefacit & pertundit. Iam vero de Medicina super tale fundamentum exstructa ipse tu æstima, lector, an præter ordinẽ Medicinæ Doctor sim, aut hæretcus, aut veritatis excussor, aut insanum cerebrum? An merito, vel immerito aduersarios meos tractem? Et quo illi iure contra me insurgat? Fateri equidem haud ægre possim, clauam suam cuilibet curæ esse. Quæ si in manu semel incaluit, non facilè abiicitur. Hoc verò stulti saltem faciunt. Vir sapiens eos imitari minimè debet. Clauam vir prudens ipse abiicit, & aliam quærit. Quid id vero mea refert, si me aut sequantur, aut persequantur? Coërcere ipsos, meum non erit. Meum tamen erit, ipsos prodere, quòd fraudibus & imposturis toti scateant, & aliud fundamentum nullum, quam e cerebro ac phantasia propriâ enatum, teneant. Qui fidelis & probus in ægros est, qui naturę imitator in arte esse vult, is me non fugiet, aut auersabitur. Sed sic nec Christum ipsum secuti omnes sunt, qui illo seculo vixerunt: verum illius plurimi contemptores extiterunt. Cur autem mihi hoc datum soli priuilegium sit, vt à nemine contẽnar? Principio quidem eandem cum ipsis stratam viâ nihilo ignauius. Cum verò peruiderem, ex arte illâ nihil sequi, nisi iugulationes, mortes, Paralyses, claudicationes & destructiones alias; pedem referre, & aliâ viâ veritatem sectari omninò coactus fui. Postea illi mihi obiiciebant, me nec Auicennam, nec Galenum assequi aut intelligere, nec quid ipsi quoque scribant, scire. Se vero ista intelligere, gloriabantur. Ex quâ gloriâ tamen hoc emergebat, vt passim multo plures corrumperent, distorquerent, & iugularent ipsi, quam ego ignorans. Hoc idem est, ac si quis diceret, *Tam intelligentis, quam non intelligentis vna opera est, ipsi autem vtrique nihil sunt.* Quanto autem magis magisq. ipsorum & meam perditionem intueras sum: tanto maiore odio illius artis flagrare cœpi, eoque me ipsum protuli, vt certò viderem, eam nihil nisi centonem, & saturam laceram, imo totam electam imposturã esse. Sed ne sic tamen hisce talia vniuersa concludi volo, sed porrò in aliis etiam scriptis meis expediam, qui, & quibus modis res omnes in errore versentur. Nam indies magis magisque deprehendo, quòd non Medicina sola, sed & ipsa Philosophia & Astronomia, nullo vnquam bono & laudabili fundamento innitantur, vt hactenus dictum est. Sed ingens in meum caput tumultus cõcitabitur, quod eos reiicio, qui tot sæculis solium gloriæ & magnificentiæ soli possederunt. Mihi tamen certo præsagio constat, fore aliquando, vt magnificentię illę totæ de solio deiiciantur. Nec enim neruus earum alius est, quàm phantasia: sicut non saltem hic sententiâ istâ finio, sed deinceps quoque assiduò id scriptis meis testaturus sum. Si me quidem Academiæ non probant, quid id refert? Nam illæ vel per se cadent tandem, & humiliabuntur. Errores autem vestros interim tantâ seueritate detegam & retundam, vt ad finem vsque mundi scripta mea & veracia & grata futura sint: cùm vestra hoc econtra passura fari sint, vt bile, veneno, & genimine viperarum plena, ad omnibus bufonum more eiiciantur, proculcentur, & vitentur. Meum hoc quidem molimen non est, vt vos vno anno deruam & prosternam. Æquius est, vt futuro tempore vestrâ propria infamiâ & ignominiâ tabescatis, & exspiretis? Quin & plures ego mortuus, quam viuus iudicaturus sum. Et si quidem hoc meum corpus demolirimini, præter stercus tamen nihil deuorauerıtis. Luctabitur vobiscum Theophrastus etiam sine corpore.

Eos autem, qui Medici futuri sunt, admonitos volo, vt cautius mecum agant suis præceptoribus, suaque propriâ potius diligentiâ & iudicio dissidium nostrum trutinent, quàm immaturâ sententiâ alterum damnent, alterum absoluant.

Stulti sequuntur: sapientes cedunt.

Theoph. præsagium.

Theoph. minæ.

Galenic.

tandem

Sedulò quæso expendite vobiscum, quo tandem collimare velitis, nempe ad sanitatem ægrorum. Hic si vester scopus & omne argumentum est: tum & me quæso præceptorem sufferte, qui vnicè id ago, vt in sanationem ægrorum vos deducam. Quo id vero fundamento & grauitate: id & hactenùs dictum est, & quotidie pandetur vberius. Mea verò scripta vobis offendiculo non sint ideò, quia solus, quia nouus, quia Germanus sum. Per hæc enim & non per alia artem medicinæ inueniri & addisci oportet. Vobis etiam cumprimis mãdatum volo, vt diligenter opera mea legatis & euoluatis, quę fauente gratiâ diuinâ perfecturus sum: vnum nempe volumen de Philosophiâ medicâ, in quo omnes morborum origines indagabuntur. Alterum de Astronomiâ, propter sanationem. Et tertium postremumque de Alchimiâ, hoc est, medicinalium modo præparandi rerum. Quos tres libros si legeritis & intellexeritis, sequemini me etiam qui defecistis pridem. Nec finem hic horum constituam, sed quamdiu mihi gratia illuxerit diuina, assiduò pergam Monarchiam tueri, libellis nonnullis singularibus hac de causa in lucem editis. Quòd si non tam intempestiuo odio & inuidiâ nonnullorum in Medicinâ præsulum premerer, iam libelli illi lucem pridem vidissent parte maximâ. Augurari etiam ex me ipso possum facile, ipsos quoque Astronomos tumultuosè aduersus me staturos, vt & Philosophos. Sed ipsi me tamen non intelligent. Præcoce me clamore impetent, sed tandem silebunt, & ad casas se recipient. Vos vero, auditores, ista non percellant. Hoc agite potiùs, vt scripta legatis interim ipsorum, dum mea pleno vestigio insequantur. Ita inuenietis, quod desiderij vestri est. Hoc enim loco id saltem scribere proposui, quo nimirum loco & fundamento Medicinam exstruam, vt de me apud vos tandem ratum sit, quid super hanc basin ædificari velim. Propono autem vobis ista adeò dilucidè, vt me ex suggestione vestrorum patrum ac præceptorum, professorúmque, iure repudiare non possitis. Cauete verò porrò etiam, vt ne à Medicis vulgaribus, ceu Chirurgis, Balneatoribusque seducamini. Hi enim magni & potentes videri volunt, & verba sesquipedalia fundunt, quæ tamen nihil artis, multum ambitionis & iactantiæ resipiunt. Hi similes sunt Psallentibus monialibus: quæ Psalterium decantant quidem, sed sensus ne gry intelligunt. Tales etiam Medici sunt: qui continenter obstrepunt & reboant. Et sicut monacha verbum interdum vnum intelligit, postea folia decem sine intellectu vertit: sic Medici quoque, aliquando rem tangunt, postea semper exorbitant. Hæc apud vosmet ipsos penitiùs pensitate, & arbitri estote, quo plerique fundamento sua studia illi vrgeant. Quanquam in Medicinâ hæc adeo noua non sint, vt criminationes quemquam offendere debeant. Medicina enim in ipsorum conscientiis omnibus lenonibus peior est, ad solas exagitationes & suggillationes directa. Quæ tamen vniuersa dubiæ & incertæ artis indicia sunt. Has enim qui profitentur, inuidiâ odióque toti squalent, ac vbicunque alter alteri impedimento esse potest, hanc suæ artis summam arbitratur. Sic Diabolus ipsos gubernat, ex quo hanc disciplinam hauserunt: de quo dubitare nihil debetis. Hoc crebræ insuper laniena & carnificinæ quoque testantur, quarum manus Dei causa non est.

Theoph. opera præcipua.

Chirurgi & balneatores quales.

QVARTA MEDICINAE COLVMNA, DE PROPRIETATE.

POSTQVAM demonstrationem hactenus confecimus de scientiâ & arte Medicâ, cui firmiter inniti quiuis Medicus debeat, adeoque suam professionem ei imponere: porrò necessarium est, vt idem medicus dote insuper aliâ quoque instructus sit, quæ trium priorum quoddam quasi ornamentum sit, hoc est, quæ tria prædicta quodam quasi robore stabiliat, & pro voluntate Dei, qui solus Medicinam creauit, cõfirmet. Nec enim Medicus is est, sibi ipsi qui medetur: sed curam aliorum agit. Sicut ouis non sibi lanam fert, sed textori & pellioni, adeoq; laudatur, si copiosâ lanugine grauetur. Sic Medicus oui quoque similis est, qui non sibi, sed aliis frugi & commodo sit, nec hoc exemplum sibi turpe iudicet. Nã & à Ioãne Baptistâ Saluator Christus oui comparatus est, seu, agno. Et tamen multum interest Medicum quoque agnum esse. Ex hoc enim ardua multa patent, vt latrocinia, iugulationes, distortiones, resolutiones, corruptiones, carnificinæ, furta, rapinæ. Quæ omnia in Medico

Medicus non sibi, sed aliis Medicus.

Medicus oui similis.

Lupino

Medici lupini & agni [...]

Lupino deprehenduntur. Sicut enim ouis seu agnus Medicus esse debet, a Deo constitutus: sic lupus est, qui aduersus Deum Medicinâ vtitur. Ex his æstimate iam, quàm execrabilis bestia lupus sit, & quomodo illum Deus deterrimis & damnosissimis comparet. Ea omnia bono iure rapaci quoque Medico impingi debent. Qui verò sunt isti? Hi nimirùm, qui Medicinas tractant, & teste tamen conscientiâ conuincuntur propriâ, quod illarũ nihil calleant, sed pecuniæ ac lucri solius gratiâ ista talia moliantur. His idem cum lupo ingeniũ est. Is oues prædatur, nec ignorat, eas non suas esse: & tamen commodi priuati causa eas abripit. Eiusmodi Medicus latro est. Periculum enim facit, siue ægroti moriantur, siue conualescant, vt scilicet sui quæstus cumulum faciat. Et qualis ouis in faucibus lupi: sic istiusmodi ægri quoque in manu Medici. Hi insuper ægrorum quoque bona expilant, ipsorum domos ac fundos deuorant, ac quicquid obuium est, deglutiunt. Hoc verò furari & prædari est. Qui enim falsâ & impostoriâ arte victum quærit, quicquid per ipsam corradit, id omne rapina ac præda est. Sic illi occidunt & iugulant, ac nihil nõ patrant. Nam in his rebus: vniuersis nihil sciunt: adeóque propositum suum vrgẽt, ceu ventis vela incutiuntur. Talem verò Medicum esse minime conuenit: nec decet, vt is suo lucro inhiet. Et licet hoc Medici quidem sciant, scire tamen ideo nolunt, vt fastum, pompam, & auctoritatem sibi acquirere possint, suásque vxores aureis torquibus onustas emittere queant. Quæ cum antea rusticę, coquæ, famulæ, seruę, nonnunquàm & meretrices fuerint, iam se comitissas vestitu ac ornatu nullo pudore faciunt. Hi vniuersi lupi rapaces sunt. Medicina autem in oue seu agno condita esse debet, ita vt remedia planè ouino animo, ac fidelitate porrigantur, seu communicentur: & ægrorum fidelitas vicissim placido animo exspectetur. Debetur non fidelitas fidelitati, veritas veritatis, æquitas æquitati: nõ autem æquitas iniquitati, sicut si lupinus Medicus fidelitate remuneretur, aut si æger, qui ouis est, voracitatem lupi exsatiet. Huiusmodi verò omnium primordium a Medico promanare debet. Quales in principio sese exhibent, tales in fine quoque ab ægris inueniuntur. Si verò Medicus ordinem inuertat, ac lupum induat, agnumque simulet, aut iniustus factus iustum esuriat, qui ipsi expromat, ipse verò ægro nihil conferat, ac æger ipsi fidelis sit, ipse verò ægro infidelis: vbicunque talia eueniunt, scitote, ibi nullã febrim, nullum ventum, nullam tempestatem incertius, impetuosius, & intricatius confundi, quam miscellam in gratiam illi Medici faciant, vt quid tandem vere sit, nemo satis distinguere possit, dũ fidem perfidiâ, dolum candore, malum bono, felle ac saccharo peius permiscent & perfundunt.

Medicus auaritia carere debet. Medic. reprehensio.

An ergò non summo iure probitatem Medici pro fundamento aliquo & colũnâ Medicinæ admittere & statuere debeamus? Quæ vero est probitas Medici? *Ita, ita, Non, non*, hæc eius est probitas quâ cumprimis niti debet. Si ergò Ita esse conuenit: necesse pol est, tam præcisè ex fundamento ipsum Medicinam callere, vt ita omninò ita sit & maneat, & non pariter non sit. Itaque & quid Medicinæ Non sit, scire debet: vnde consequitur, hanc probitatem Medici in certitudine artis consistere: quæ certitudo omnino prodit ac emergit ex prædicto fundamento, extra quod se nemo in Medicina probum profiteri possit vel ausit. Iam verò certum est, Deum præ omnibus artibus ac facultatibus hominum, Medicum omnium maximè diligere, ipsúmque amare ac honorare mandare. Si ergò Deus Medicum talem constituit: non debet is personatus ac laruatus quidem esse, non vetula, non carnifex, non mendax, non leuis, sed verax & constans. Nec enim plus Deus huiusmodi Medicis artem Medicã confert, quam falsis Prophetis discipulos ac Apostolos esse permittit. Ipsi enim videtis, quòd falsi Prophetæ ac Apostoli aut martyres & confessionarij nec vernent, nec emergant: sed si summo se maximè loco vigere putant, cadant, & discipuli ipsi contra suos magistros insurgant, & eosdem debellent. Verbum enim suum ac mysteria Deus per falsos ministros prolata non vult. Quod si enim tam per falsos, quàm veros & legitimos, adeoque fuco carentes operarios decreuisset: nullis vtique delectis & secretis discipulis opus habuisset, sed prouinciam omnem proximè ipsi Diabolo commisisset. Iam si ea Satanæ aduersantur, & falsi ipsius Satanæ organa sunt: omnino in electis Dei felicitas consistit, atque ex hâc falsi Prophetæ, Apostoli, ac Martyres excluduntur, adeoque omnia ipsorum miracula

Proprietas Medici probitas.

Medicinæ certitudo vnde.

Deus summus amator Medici.

Medici falsi nullius successus.

cula, signa, opera, conciones, doctrinæ, Prophetiæ repudiantur, & nec Ita, nec Non apud Deum acceptum erit, sed bona eorum simul ac mala in infernum omnia coniicientur. Idem hîc quoque de Medicinâ statui debet, quòd eâ nolit Deus leues homines donare, sed omninò eam per veraces factitari poscat. Quandoquidem enim artem Deus creauit in salutem hominis, cui nemo contradicere possit: eam in solâ veritate niti fas est, & in veritate quidem certâ, non in arte ambiguâ, sed in eâdem omninò ratâ ac stabili. Vult enim Deus hominem veracem esse, non ambigentem, non mentientem. Veritatem Deus creauit, non mendacium. Sic & Medicum creauit, vt in veritate operaretur, non mendaciis pollueretur. Veritas ergo, Medici probitas est: vt in eâ tàm constans & syncerus sit, quàm ipsi Dei electi Apostoli fuerunt. Nec enim his ille inferiore apud Deum loco est. Deus ergò si veritas ipse est, & Medicum talem statuit: certè eum non nugigerulum, aut mendaciloquum facit, sed creat ipsum in veritate. Super hâc ergò Columna quarta collocari debet. Quæ si non stat in veritate adeò immobiliter, sicut Deus ipse, sed in aëre suspensa nutat: tum certè ea super Satanam ipsum exstructa est, quemadmodum falsi quoque Prophetæ homines allectát. Sic falsi quoque Apostoli signa ante mûdi oculos edunt: Sic falsi quoque Martyres ipsis genuinis & electis se non minùs occidi patiuntur. Sic falsi etiam confessionarij ipsis iustis & probis non minùs orant ac ieiunant: Nec tamen propter ista in veritatem Dei, aut Christum fundati sunt, sed in Satanâ omninò ac Diabolum, in quo ista talia operantur. Sic ad horum exemplum Medici quoque tales fortunam suam ac artem iactant, ac cum prædictis conglorlantur: *Et nos ex Deo sumus.* Videte quæ possimus? Videte quæ operemur? Ecce, qui per nos Deus operetur: Interim ipsam veritatem silent, quod ista per Diabolum edantur & peragátur: Si quam mirabiliter hæc opera fiát, expenderetis: ex iis quoq; deprehenderetis, vndenam triumphi etiam vestri & Encomia fierent, non per vos quidem, sed per eum qui patitur.

Medici soli veraces veri Medici.

Medici probitas, veritas.

Medici probi ex Deo improbi ex Satana.

Medicum porrò etiam non minùs bonæ & synceræ fidei esse decet. Qui enim bonæ fidei est, is non mentitur, & consummator est operum Dei. Qualis enim est, ita sibi ipsi testimonio est; hoc est, honestæ, integræ, constantis in Deo fidei esse debes, cum omni tuo animo, corde, cum sensibus omnibus ac cogitatibus, cum omni caritate & fiduciâ. Huius ergò fidei ac caritatis respectu Deus veritatem suam tibi non auferet, sed opera sua tibi manifestabit fiducialiter & visibiliter. Iam verò si erga Deum istiusmodi fidei non sis: decedet omninò tibi in tuis operibus, & eorum inopiâ laborabis. Sic postmodum etiam populus nullam in te fiduciam coniiciet. Hinc fiet, vt palam manifesteris, qui te ad Deû tuâ fide habeas. Si enim te mendacem, ambiguum, dubiúmque ac ignorantem deprehenderint: iam ex plano fundamento arguent, rem tuam apud Deum nihili esse, sed te potiùs in Medicinâ ardelionem ac erronem existere: adeóque tua ars nulli commodo & vsui erit. Vt, si quis concionetur, ac doceat populum, plurimáque producat, nec interim iuxtà quoque vlla Apostolica opera eluceant: tum certè illa litera mortua est. Concionem etenim istam in ouiculis frugi esse Deus non permittit, sed eandem ex cordibus earum reuellit. Is enim qui serit, verus seminator non est, nec præter lolium quicquam serit. Eadem ratio imperitorum quoque Medicorum existit. Cum enim fas sit, Medicinam nihil aliud, quàm veritatem existere: vt super ipsum Deum & eius veritatem, non super mendacia fundata sit, necesse est. An ego verò perperam doceam & iniquus sim, si Medicinæ fundamentum tale statuam, quòd Deus solus Medicinæ Doctor & institutor sit, hoc est pro modo creationis? Ideò si Medici fides apud populum æstimatur: eadem apud Deum quoque rata est A te enim ad Deum, à populo ad te vult Deus, vt partes omnes in veritate consistant viuántque. Et omnes artes super terrâ diuinæ sunt, sunt ex Deo, nec ex vllo alio principio. Spiritus enim sanctus accensor luminis naturæ est. Vnde fas non est, quenquam quicquam calumniari, aut Astronomiam, aut Alchimiam, aut Medicinam, aut Philosophiam, aut Theologiam, aut artes, aut Poeticam, aut Musicam, aut Geomantiam, aut Auguria, & quæcunque alia similia sint. Quare autem? Quia homo ex seipso nihil inuenit quicquam, ne quidem centunculum, quem caligis assuat. Quid inuenit etiam Diabolus? Nihil vspiam, ac ne tantillum quidem, quo pediculum capitis iugulare queas, aut capere. Quæ verò per accensum in nobis naturæ lumen reperiuntur, ea Dia-

Propr. Medici 5. Fides seu veritas.

Artes omnes à Deo Lumen naturæ fax Spiritus S.

Homo ex se nihil inuenit.

bolus, ſicut omnia à Deo data, corrumpere & adulterare, ac in mendacia & impoſturas conuertere annititur. Vnde fit, vt omnes artes ac opificia iam corrupta ſint. Sic Alchimia corrupta ac ad mendaces linguas ac magiſtros prauos traducta eſt. Similiter & Geomantia ſuper falſum fundamentum tranſpoſita eſt. Sic Medicina è natiuis ſuis gradibus emota eſt. Sic à Diabolo ipſa quoque auguria commutata ſunt, vt qui ſolus mendax ac ipſum mendacium eſt. Deus contrà, vt veritas eſt, eam ſi nobis impertit & largitur, tunc Diabolus è veſtigio ad calumniandum Deum ſurgit, eumque, mendacem facere quærit, & imbecillos in fide à Deo ſeducit, eoſque erroribus implicat, vt à Deo deficiant, arteſque mendaciis contaminent, Deum accuſent, mendaciis tempus terant, quoquò peruagentur, omniaque perſcrutentur, qui tamē tandem ſine vllâ veritatis cognitione emoriuntur. Ad hæc ergò ſedulò attendere Medicus debet. Non enim is ſuper fundamentum Satanæ, ſed Dei inſtructus eſt, vt in veritate iugiter ac immotè perſiſtat ac ambulet. Ego autem apertè profiteor, facultates ac omnes Medicos in mendaciis ambulare, ac in iis totos volutari, fraudemque pro fundamento agnoſcere, & huic immori, veritatémque vocitare quod mendacium eſt. Atque hoc modo pater mendacij Satanas columna Medicinæ præficitur, cùm tamē Deum, & non Satanam conſtituere debebant. Super hanc columnam an firmi ſatis ſitis, iam attendite, & experiamini, quàm Deo proximè adſtetis, vel ab eodem recedatis. Hoc indubium eſt, quòd mendaces columnas Deo adſcribitis, Diaboloq; vos mācipia offertis, & eius regnū omni molimine fulcitis.

Artes Diabolus adulterat.

Medic. reprehenſio.

Non vero in prædictis ſaltem animi virtutibus, verum etiam in rebus corpus attinentibus purum, caſtum, ac continentem ſe gerere Medicus debet, nec medicinam ad ſuperbiam impendere. Hinc enim falſus naſcitur Medicus. Quamprimùm ille ſatagit lucrum ſuum alio conuertere potius, quam ad puritatem cordis: iam in fundamento improbo ſubſiſtit. Ideóque bonum illud minimè impendendum meretricibus. Huius enim quantum in ſcorta confertur, ex vero fundamento partum non eſt. Nec enim patitur Deus, ex ſe bona parta aut ſcortis, aut nebulonibus in bonum cedere. Aliud enim partum bonum eſt Medici, aliud militis. Alia ratio bonorum eſt Medici ad bona Regis. Aliud mandatum Regis bona habent, aliud Medici. Iam verò Medici mandatum aliud non eſt, quàm vt bona ſua impendat honeſtati. Huc ſi confert ea, boni fundamenti eſt. Si verò ſecus faciat, & vel propriam ſuam vxorem vt meretricē exornet, vel liberos ſuos liberis Regum exæquet: tum bona ea ex vero fundamento parta non ſunt, non ex fundamēto, inquam, Dei, ſed ex Diaboli fundamento acquiſita. Hic enim illi ægros ſuſcitat ac offert, ac eoſdem ipſi ſanat. Quid verò cenſetis Medici, ſi quidem probam artem didiceritis, vos autem nequam ſitis, & ad luxum illâ vtamini: an non id ex Diabolo fit? Ipſa quidem ars ex Deo eſt: vſus verò ac natura ex Diabolo. Quâ etſi quidem amplum cenſum faciatis: idem tamen eſt, ac ſi quis cum furtiuo bono fœnus faceret, ac ex eo diteſceret. Iſte enim quid apud Deum eſt? Fur eſt. Sic nonnullas etiam artes poſſidetis, non vt Medici, ſed vt qui eas Medicis furto ſurripuerunt. Et cùm cordis veſtri id ſtudium ſit, furando & prædando victum parare: Deus quidem eatenus id bonorum incrementum indulget. Ex Deo omnes homines nutriuntur & ſuſtentantur, nec præter Deum nos quiſquam alere nouit. Sed quemadmodum Dominus, prout ſeruorum quilibet animatus eſt, ſic eum habet ac obſeruat: ita Deus quoque. Qui per veritatem victum parare quærit, huic veritatis ſatis largitur, & per hanc alimoniam quoque neceſſariam ipſi confert. Suo enim iure tenetur, vt nobis alimenta ſuppeditet: quæ dat, qualia volumus. Ea ſi mēdaciter habere eligimus: veritas apud nos mendacium fit, nóſque mendaces victitamus. Tam autem mendacibus, quam veracibus Deus alimenta ſuā ſuppeditat. Vniuerſi enim ab ipſo ſuſtentandi ſumus, boni, mali: ſicut Solem quoque eundem, & eandem terram, ac creaturas cæteras omnes promiſcuè omnibus bono eſſe & commodo vult. Ita ergò Medicum purum caſtúmque eſſe decet, itaque abſolutum, vt bona ſua nulli luxui, ſuperbiæ, prauitati, ac cuicunque alij ſtatui impendat. Qui enim in iſtis mendaciis verſantur: mendacia opera ſua, ſuos prauos labores manifeſtant, & omnia in ipſis falſa habitant, adeoq; meris mendaciis ac impoſturis viuunt, quod in Medicinā fundamentū probū non eſt. Fundamentum autem veritas eſſe debebat, quæ puritate & caſtigate gaudet, & omnes iſtiuſmodi boni fructus puri, caſtique

Proprietas Medici, caſtitas.

Bonorū diſpenſatio.

Bonorū quisvius laudi ſit.

Diabolus ægros ſuſcitat ſuis cultoribus.

Deus alit tam mendaces quàm veros.

Veritas caſtitate gaudet.

stiq; manent, nec vlla in ipsis macula, aut fastus, aut inuidiæ, aut luxuriæ, aut impudicitiæ, aut ambitionis, aut pompæ ac superbiæ, aut existimationis, eminet. Hoc modo si vobis fundamentum Medici propono, stupidum & insanum me proclamatis, parumque abest, quin etiam obsessum decernetis. Omnium equidem maximè summo studio annitor, vt probè ab vniuersis intelligar. Vos verò, quid dicam, ignorari dicitis, ac dicta nihil ad rem & rhombum facere clamatis. Ex rusticis autem quærite, an ad rhombû ista non faciant: aut an non eam vobis materiam proponam, quæ vos maximè vrat?

Propr. Medici 4. congruitas.

Vt ergo perficiatur Medicus, ac in fundaméto perfectus consistat, scitote opus esse, vt conuenienti ordine in rebus omnibus procedat. Conuenientia autem, quæ congruitas dicitur, ea est, vt secundum præstitutum Naturæ ordinem, non hominum procedatur. Medicus enim non homini, sed soli Deo, per naturam subiectus est. Ad quæ iam consequitur, debere conuenientiam & congruitatem ordinis procedere ex conditione corporis, & luminis Naturæ. Corpori enim per se aliud lumen, aliud Naturæ est, quoad constitutiones. Hæ autem iam naturæ omninò iungi debent, & simile simili vniri. Et ista demum cõgruitas illa est, quâ vtraque sese mutuò implicant, ac vnum cum altero consonat & concordat. Sic ergo prima esse debet cognitio de naturâ corporis. Corpus si (vt ita dicam) naturatum est & disciplinatum, ad Medicum minimè facit. Disciplinatum enim & correctum corpus longè aliud est, nec vnquam fit puer, in quem doctrina ingeri queat. Disciplinatum corpus, corpus est adultum in rebus peregrinis. Adultus autem iste est, qui sui iam compos factus, adeoque sui ipsiusque sciens est. Peregrinus est, qui in ignotum tendit. Iam autem ista conditio ac ratio luminis Naturæ est, vt in cunis infundatur aut instilletur, vt adhibitis ferulis velut inseratur & incutiatur, vt (quod aiunt) crinibus attrahatur, hominémque ita subeat, vt primum grano sinapis minus sit: postea facto incremento ipso sinapi longè magis grandescat. Et cum arbuscula sinapi, licet minima, suas tamen auiculas ferat alatque: quid aliud per eam quæso intelligi debeat, quam quod pusillum in nos descendat, quod tamen successu ætatis grandescat, ita quidem, vt non hominem saltem ipsum æquet, sed & alius

Cógruitas quid.

Corpus disciplinatum quod: & cur Medicinæ indoneum.

Luminis Naturæ ratio quæ.

præemineat. Quia ergo hoc modo hominem fieri arborem oportet, ac doctrinam exemplumque Christi de arbore sinapi complere decet: certe compertum est vniuersis, quod annosa & effœta exsuccaque arbor nihil amplius capere possit, sed respectu grani sinapis tota velut enecta, & emortua existat. Hoc nunc igitur cum mortuum sit, & sit nihil: exemplum autem à Christo propositum solum lignum & ramos, velut à teneris enatos, respiciat: qui sodes ex enectâ abiete malus cotonea produci possit? aut ex antiquâ lauro iuuenis Sambucus? Fieri minimè potest. Multò minùs autem fieri potest, vt vetus corrector è Typographiâ, aut vetus conuêtor in Bursâ seu Collegio Logicali, aut Senior pater in scholâ Medicus euadat. Crescere enim debet Medicus. Crescere autem quomodo senes possunt? Crescendo iam finem fecerunt, & indurauerunt ipsi, ac eò squaloris redacti sunt, vt nonnisi in meros callos, nodos, & tubera deinceps abire queant. Quare si Medicus firmâ radice subniti & stare velit, necesse est, vt in cunis velut granum sinapi seratur, & similiter crescat ac augescat, non secus ac qui magni ac sancti sunt apud Deum: & hâc quidem ratione crescere debet, vt in rebus naturæ ita proficiat velut granum sinapi, quod omnibus grandius euadit. Et talia per adolescentiæ teneritatem surgere & enasci debent. Quòd si ita est, qui quæso illa crescent in adultis patribus, qui iam occalluerunt, quorû tempus præterut, qui nunquâ floruerunt, nunquam gemmas, nunquâ ramulos protulerunt, nec Martiû vidêre, nec Aprilê nouerunt, nec sciunt an Maius viridis sit, aut cœruleus, sed in Iulio primum emerserût, & illicò fructus ferre volût. Et hi vera Ephemera seu Colchica sunt in autumno erûpentia. Scitote ergo, oportere congruitatem præstò esse, non qualem illi intelligût, sed qualem ego trado, nempe, quod opus sit, vt natura corporis cum naturâ naturalis luminis adolescat. Sic enim facilè vniuntur & consentiunt. Homo enim illas coniungere, aut vnire non potest, hic enim nihil ipsius est. Ita fundamentum se habere, & à teneris illicò annis stabiliri debet. Quod enim suo tempore non seritur, fatiscit. Hi sunt illi Medici, qui à malis syluestribus in vites inseruntur & transplantantur, nec nucleum, nec medullam habentes. Si seruntur, inde euadunt, quod possunt.

Medicina à cunis discenda.

Senes cur inepti ad Medicinam.

Colchicum.

Porrò autem fieri non potest, quin,

Propriet. Medic. fidelitas.

vbi tales probi Medici fundamentum iactû est, fidelitas quoq; vnà concurrat, & perfecta sit, non dimidia quidem, non diuisa, non partita, sed plena, integra, absoluta. Sicut enim in Deo veritas diuidi aut permisceri non potest: ita nec fidelitas. Hæ enim res sunt suâ naturâ indiuisibiles, ęquè ac ipsa charitas. Fidelitas enim ac charitas res vna est. Iam verò in quo tandem Medici fidelitas sita est? Nõ quidem in hoc, vt ægrum sedulò visitet; sed antequàm ægrum vel vidit, vel nouit, fidelitatem iam posse disse debet, hoc est, sedulò, & fideliter didicisse ad officium suum quæ spectent. Iste enim supinus fidelitatis contemptus est, si quis discat ad arrogantiam, ad speciem, vt pluribus ambitiosè de rebus disserere possit, aut nomen sibi aliquod singulare parare, & his saturari queat. Hæc omnia in fidelitatis potius sunt, & charitatis cõdimento carent. Charitas enim hoc loco sui ipsius est, & non alterius. Hoc enim solum discit agitque, vt sibi ipsi commodet, non alij. Fidelitas ergò in eo sita est, vt sciatur ipsa & præstetur. Ipsam enim qui nescit: nec alijs impertire potest. Ea verò per doctrinam hauritur & addiscitur. Quia ergò per institutionem & experientiam adipiscitur, necesse est, eius possidendæ principium fieri, antequam ægri adueniant. His præsentibus & adstantibus, illam offerri & præstari opus est. Iam verò de institutione & inchoatione operum scitote, neminem fieri Medicum posse sine doctrinâ & experientiâ: eáque non breuis temporis sed longi & diuturni. Longus enim numerus ac Catalogus, adeóque multiplex morborum est: vt fieri nemo Medicus possit sine doctrinâ & experientiâ temporis diuturni. Sicut enim ante Maium flores non erumpunt, nec ante messem fruges maturescunt, aut vinum ante autumnum: ita nec hæc tempora in qualibet experientiâ abbreuiari ac mutari possunt. Experientia autem incipit à pueritiâ, & ad senium vsque, ipsámque adeo mortem pertendit, & vix decem horis homo rudis est. Qui ergò decrepiti illi patres, qui ætate mediâ accedunt, ad messem, aut autumnum peruenire possint? Nec hoc ipsis adminiculo est, quod se putent iam antè etiam doctos, & in artibus multis probè versatos esse. Hæ enim res vniuersæ non sunt fidelitatis in ægrum, sed satagunt potiùs tuum ipsius commodum, quam fidelitatem, non ægrorum. Tu verò non

Virtutes indiuisibiles sunt.

Fidelitas prius esse debet.

Medicus nemo sine doctrina & experientia.

Homo vix x horis rudis.

istiusmodi, sed Medicinam nosse debes. Hæc enim fidelitas erga ægros est: cætera omnia tibi tuæque vxori deberentur, vt cum cæteris natare pomis possitis. Tuo enim modo quod fundamentum iacis, id arenosum est, super quod nihil solidi exstruere potes. Quia ergò omne extraneum fundamentum in Medicinâ nihili est, sed conuenit purum ac solidum Medicinæ solum a teneris imbibi ac implantari: ideo iam pensitate vobiscum, quam durum ac dolorosum id ægris accidat, quod conuentoribus, Ludimagistris, prouisoribus, ac patribus alijs (qui nihil nisi desperationem inducunt) sese ac vitam suam committere cogantur. Necesse est, vt omnes opifices, cerdones, pelliones, &c. ad artem suam assuefiant. Maior assuefactio à teneris requiritur, à pictoribus, statuarijs, aurifabris. Quæ si ab opificibus requiruntur: multo pol magis à Medicis, qui longè maiore & diuturniore institutione opus habent. Ac sicut fieri non potest, vt ex Magistro Lipsensi, aut Viennẽsi admodum erudito per tóque, pro ipsius eruditionis modo adhuc peritiorem, aut doctiorem te cerdonem facias: ita multò minùs is doctus Medicus fiet, verum hác de causâ potiùs rudior. Vt vero asinus ad lyram: sic ipsi ad tactum pulsus, aut frontis sunt, an ardeat vel minus. Scitote ergò Medici, à tam sero exordio fidelitatem vos addiscere minimè posse, & vestram Sophisticam ac Philosophiâ huc nihil conferre. Vos enim Doctoratus ornat, vt rusticum nobilitas, hoc est, *Ego sum Nobilis, Ego sum Doctor*. Qui enim vos tenes scribæ fideles fieri possitis, cum fideliter nihil addiscere in isto decrepito vestro senio velitis? In vobis enim nimis potenter Saturnus dominatur.

Institutione artes omnes discuntur.

Præter hæc omnia Medicum quoque oportet esse industrium & artificiosum. Qui verò industrius haberi velit, hunc suam in rebus omnibus cognitionem habere fas est. Ex industriâ enim procedit artis tuæ fundamentum, h. e. non fundamentum doctrinæ, sed artis medicinalis. Qui enim aliquid iudicare possis, nisi iudicium ex alijs facias? Iudex enim ab extra iudicium suum haurire debet, quod intro vertat. Is artem intelligit, qui industrius est: nec quicquam eius iudicare potest, qui imperitus illius est. Ex alijs, quod iudicari debet, intelligitur. Qui verò Medicus sine industriâ existere possit?

Propriet. Medic. de industria.

possit? cùm tamen in eo maxima arcana condita esse oporteat? Magna enim arcana a sapientibus surrexeruut. Quid ergò tandem est industria Medici? vt sciat, quæ insensibiles res vel iuuent, vel lędát, quæ beluis marinis, quæ piscibus, quæ brutis accepta aût aduersa, salubria vel insalubria sint. Hæc artificiosa sunt, quę ad naturam spectant. Quid prætereà? consecerationes vulnerum, & earum vires, vnde, aut quã vi id prestent, & quid sint: quid sit itidem Melusina; quid Syrena; quid permutatio, quid transplátatio, & transmutatio, & quomodo pleno intellectu apprendi illa debeant; quid præter naturam sit; quid sit supra constitutionē quid supra vitã sit; quid visibile & inuisibile; quid dulce, quid amarũ faciat; quid olfaciat, quid mors sit; quid piscatori, quid coriario quid alutario, quid infectori conducat: quid fabro metallario, quid fabro lignario seruiat; quid ad culinam faciat; quid ad cellam spectet; quid horto, quid tempori debeatur; quid venator, quid metallarius sciat; quid circumforaneo, quid statario opus sit quid bella & expeditiones, quid pax requirat; quid canonicis, quid secularib. causam det, quid status quilibet agat, quid status quilibet sit: quæ cuiusque origo sit; quid Deus, quid Satanas sit; quid venenum, quid veneno aduersum sit quid in viris, quid in fœminis sit; quid discriminis inter vxorem & virginem sit? quid inter flauum & pallidum, inter album & nigrum, inter rubrum & purpureum in rebus omnibus sit; cur color vnus hic, alter alibi sit; cur breue, cur longum, & quicquid Adeptionem in rebus omnibus concernit. Non verò hæc ipsa Medicina sunt, sed saltem annexæ medicinæ proprietates. Sicut enim ea proprietas est veri & electi Apostoli, vt infirmos sanet, cæcis visum reddat, claudis incessum restituat, mortuos in vitam reducat: sic illæ quoque res ipsi Medico adhærent. Et ista vniuersa talia qui quæso tam vietus & cariosus senex comprehendet, qui in Casualibus & Temporalibus consenuit: qui longo tempore opus haberet ad ediscenda saltem ea nomina, quæ sub ferulà haurire pueritiæ debuisset? In his ergo rebus, quas vniuersas scire Medicus debet, Medicinæ fundamentum positum est. Plus enim in Medico situm est, quàm in facultatibus cæteris, & rebus istiusmodi omnibus. Si ergò tantùm in ipso situm est: tantò etiam maior is erit, tantò plura cæteris sciet. Debet enim pater Philosophiæ & Astronomiæ esse. Qui possibile autem est, vt annosi eiusmodi Scholares, Pharmacopœi, & alij, qui tandem post multum tempus ætatis suæ Medicinam adeunt, ac gradum assequuntur, probe stent ac fundati sint? Ætatis quidem ratione nihil obstaret. Sed si spectes artē, defectus ingens est. Ibi enim non artis, sed pecuniæ est, Doctorem creari atque magistrum. Artis hoc est, Doctorem atque magistrũ cum veritate & dignitate esse. Et quid tandem vos Doctores promotorésque in discipulis vestris commendatis? Qui si Doctorescunt, vos dicitis: *Is meus discipulus fuit Lipsiæ, & à me legente auscultauit Auicennam, Galenum, & Aphorismos Hippocratis & res multas bonas:* cùm tamen nec tu, nec res tuæ quicquam boni contineant. Quid ergo abs te boni tandem didicit? *Claudos & resolutos ex vtroque latere facere.* Hoc dignum laude foret, si quis Doctor vel promotor, vel Præceptor, suos auditores secreta ipsius veritatis doceret. Hic rhombus esset: hic gloriari discipulus posset, & dicere, *Hoc habeo, hoc scio.* Sed ista apud vos tam rara sunt & tenuia, vt vos illorum iure pudeat. Sic ergò acquiescitis mortuis libris, ex quibus verus ac genuinus Medicus è vobis nemo vnquam factus est. Qui cum honestate aliquã de discipulo suo gloriari affectat, multo plura illi indere & conferre debet, quam logomachiam Auicennæ, & nugas Galeni, & Mare magnum Iacobi de patribus.

Quanquam hæc omnia insuper etiam ab ægris infringi possint. Videtis enim illorum operationes in iis perfici debere, qui ad Medicinam quandam aptitudinē habent. Id si nõ fit: nihil proficitur. Cùm ergò tantùm etiam in Medico situm sit, adeoque omne, quod Medici est: ad conceptionem æger idoneus esse debet, sine quã aptitudine fieri nihil potest. Itaq: attendite quæ in ægro inesse debent: nempe, *morbus Naturalis, voluntas Naturalis, naturalis virtus seu vis.* In his tribus consistit Medici opus perficiendum. In ægro autem si quid aliud insit præter dicta tria, tunc à Medico sanationem nullam is exspectare potest. Hi enim quos Christus sanauit, ad concipiendum idonei esse debuerunt. Inidoneorum nullus vnquam sanescebat. Multò autem accuratius ipsi

Medici [illegible] maxima arcana.

Medicus qualis esse debeat.

Melusina & Syrena

Medic. reprehensio.

Libri mortui Doctores.

Iacob. de patribus.

Medicus sine ægri aptitudine infœlix.

Ægri sanandi quę habere debeant.

Medico satagendum est, vt ægros aptos & idoneos habeat. Minor enim virtus est Medici virtute Dei. Dispensatio aliqua apud Deum est, super hominibus & super naturâ, quam nemo aut metiri, aut perscrutari potest, in quid quoduis distributum sit. Apud Deum id magnum est: apud hominem occultum. Nihil verò id ad Medicum. Hoc ad Medicum pertinet, vt nihil prætextu & accusatione Dei velet, aut excuset. Nemini enim possibile est scrutari, vbi Deus aut promoueat, aut impediat. Stare debet Medicus in cognitione cœli, & aquæ, & aëris, & terræ; & ex istis microcosmum fingere, & super hanc cognitionem suam certitudinem locare ac tueri, Deo nihil addere, aut subtrahere, sed singulis momentis, gratiâ & misericordiam expectare. Is enim si Solis, & Lunæ Eclypsin condidit: si eos stare & quiescere iussit: si cataclysmum orbi induxit: si quotidie pruinam ac grandinem ordinauit: tunc in his quoque rebus similiter suam voluntatem ordinauit, nec vult, vt per ista Medicina ac creatura ipsius aut malè audiat, aut criminetur. Nihil enim deest, sed virtutum omnia plena sunt. Hæc autem iam, hoc tempore, eius voluntas singularis est: Ita secundum voluntatem suam agere vult, nec naturæ virtutem demere cupit, sed iubet saltem vt quiescat. Sicut etiam Soli lumen non expoliat, etsi quidem tenebræ incidant: saltem periodo illâ, quâ tenebræ durant, illius splendor non videtur. Sic ergo, dum Deus Medicinæ huiusmodi impedimentum irrogat, interea clàm mors irrepit, & vitam elidit. Mortuo homine, Medicina iterum ceu priùs altè resplẽdet, sicut Sol. Noctu enĩ furantur fures, dũ non conspiciuntur. Et fures illi maximè industrij existunt, qui furãtur ita, vt non conspiciantur. Ita mors quoque per Medicinæ noctem irrepit, & vitam surripit, thesaurum hominis præstantissimum. Nisi Deus Medicinam stare iuberet, sicut tempore Iosuæ stetit Sol, quis vnquàm moreretur? Multos, quorũ sanitatem aufert, sicut Solem retraxit, hoc modo ægrotos esse vult: nec tamen de eo se insimulari patitur. Tam enim eius abscondita opera sunt, vt nec sciamus ea, nec sentiamus, vnde sint. Et vult Deus omninò nos Medicinæ subiici, vt per omnia puri simus, nec de ipso quicquã suspicemur. Erga Deum nos tam procliues & probe animatos esse decet, vt ipsi talia non imputemus, sed causam in naturam transferemus, in quam etiam iugiter adhibitã per fidem Medicinã operemur, ita vt quæcunque Medicus facit, facta sint, siue illa a Deo perficiantur, siue impediantur. Fidelitatem illam & credulitatẽ, spémque ac fiduciam æger erga Deum habere debet, ne in causam Eclypsis agatur, in quã mors insilit, in quã Sol retrahitur, aut inundatio obruit. Nam si mundo non pepercit vniuerso, quomodo parcat vnico? Et omnia ista in silentio & obscuro. Quam manifestus & exploratus Cataclysmus erat creaturis omnib[9]: tàm econtra abscondita sunt huiusmodi iudicia reclusa, vt homo ex seipso, etiam sine iudicio Dei ex hoc mundo discedat. Cùm ergò tantæ auctoritatis ac æstimationis deceat esse Medicum, super tam valida fundamenta exstructum: hîc iuxtà quoque scire deberis, quòd haudquaquam Medicus quis consistere possit, nisi prædictis quatuor columnis, aut fulcris sustineatur. Nempe tantum in Medico situm est, vt Deus per ipsũ operetur, ipsũ amet, & ei Medicinæ tum laudes, tum probra ferenda imponat. Laudes autem in eo, si æger conualescit, vt Deum celebret. Probrum in eo, si Medicina impeditur, ac fur ægrum prædatur. Hic ergò scitote, Medicos, qui seipsos soli per Medicinam sustentare volunt, indagatione ac experientiâ aliò opus non habere. Quicquid autem Medici illi, quos Deus sustentat pro ipsorum voluntate, per mẽdacium operantur, aut interimunt, id Deus minimè vult, vt sibi imponatur, sed homicidium Medico adscribatur. Non enim vult Deus, vt per improbos istiusmodi homines Medicina seruetur. Ideò sedulò considerandum est, in quo fundamento ac tramite Medicus ambulare debeat. Quod meritò vobis inculco, quia id vos esse affectatis, quod estis omnium minimè, fundamentumque illud reneitis, super quod tamen cumprimis ædificati esse debebatis, ac sine quo nec stare, nec ire potestis. Rationem nunc apud vos inite, ex quo cerebro equidem aut loquar, aut scribam, & quódnam fundamentum sit meum, & eorum, quos meæ sectæ adiudicatis: quámque illi honestiùs & solidius fundati sint vobis, qui aliud nihil nisi in chartas digitum intendere potestis, quæ tamen quàuis obuiâ aquâ diffluit, & ex meris lacinijs concinnatur. Qualis autem cartæ materia est, tale, quod illi inscriptum est: mera scilicet fragmenta, meræ laciniæ. Papyrus

ager

Marginalia: Dispensatio occulta. — Medici officium circa dispensationem Dei. — Dei iudicia abscondita. — Epilogus. — Mors quomodo & quando irruat. — Medic. reprehensio. — Deus non accusandus etiam sons.

ager est, in quem satum lolium est: vosque Medici omnino loliales estis. Hoc enim saltem arripitis, quod nihili est. Quod vtile est, id perculcatis. Quia autem lolium vberiùs prouenit, tritico, & ad speciem formosius existit: ideò vestras officinas illo conferctis. Qualia ergò vestra simplicia & tales vos Doctores. Illa putida, & erosa, situ obsita, cariosa sunt, nec vestrum quisquam est, qui norit, quæ intus sint. Vt ergo vos nihil in ipsos nouistis: sic in vobis quoq; nihil reperitur. In officinis picturæ optimum sunt. Et optimum etiam in vobis. Et quia super tam fluxum fundamentum exstructi estis, nihil quicquam vspiam scitis. Quàm primum sudor etiam leuissimus erumpit, hæretis illicò, nec quid agatis, scire potestis. Sic Doctor Heluetius, quem contemnitis, vestrum omnium Magister est. Legendo & discendo modo non tabescitis: & tamen rerum omnium ignari manetis. Quos vos dicam alios, quam ex numero virginum earum, quæ lampadas suas cum effudissent, ad socias suas, alias mutuo sumtum, diuerterunt. Omninò tales vos Doctores estis. Pyxides vestræ vniuersæ sunt effusæ lampades; & quoties nouus alicubi Doctor prodit, dicitis. *Quæso, doce me quoque aliquid, lāpas mea ardere desijt, nec mihi oleum, aut liquor reliquus est:* Sic ergo vel egomet, vel alius, qui vos pro stultis non omnino agnoscimus, quæ habemus, vobis communicamus, & ipsimet nostris beneficiis nobis inimicos paramus. Quod si vero prudentum virginum parabolam, vobis nihil quicquam impertiendo, æmularemur: sed Poliatros & Archiatros vos, in puluinaribus desides, iuberemus de oleo ipsos esse sollicitos; tùm pol ipso euentu deprehenderetis, quid tandem effecturi essetis Et nisi nos circum foranei (quos hoc nomine dignamini (multoties auerteremus, quot homicidia per vos passim perpetrarentur? Quod enim eorum, quos perdidistis vos, nos restituimus? Ac postquàm vidistis, tantum in experientiâ commodi latere: iam vestrum quoque lolium effudistis ad peregrinandum; ita vt iam non domesticos saltem, sed etiam extraneos decipiatis & defraudetis.

Et si hisce hactenus commemoratis, fundamentum meum vobis propositum volo: plena spe fultus, fore, vt tandem oculos planius aperiatis, & quæ vestra ars qualis Medicina sit, accuratiùs cognoscatis. Auditores autem, ne fors temerè vobis se iungant & implicent, cumprimis admonitos volumus.

Lectori S.

CANDIDE ac beneuole Lector, scire te volumus, hunc Paragranum librum à Paracelso bis, terve dispositum ac descriptum fuisse. Et licet tractatus quidem præsens cum sequente argumenti eiusdem sit: illum tamen à verbo ad verbum, prout ab auctore conscriptus, & quantum eius repertum est, deinceps subiungere volui: hâc potissimum de causâ, quod in illo multa vtilia Philosophica, Astronomica, & Medica exempla introducat, in Paragrano præcedenti non comprehensa. Quod si priori tractatui loca fors quædam obscura & minus intelligibilia inserta sint: eadem per sequentia maximâ ex parte explicari & dilucidari possint: sicut probus ac sedulus Lector ex mutuâ collatione facilè deprehendet.

Quòd verò hic sequens tractatus in locis nonnullis cum priore multoties tam in verbis, quàm in sententiis conuenit; possent forsan nonnulli offendi, quia res vna bis hic traditur. Conueniens nos tamen non esse putauimus, vt ea omitterentur, ac auctoris libri dispositio & ordo mutilaretur. Fac ergo, vt tibi id ingratum non sit, planéque persuasum habe, in tuum commodum ac emolumentum ista omnino huc congesta esse, quæ antea præstò quidem non excusa sunt. Mihi non dubium est, quin multi studiosi seduli illis magno commodo vsuri fruiturique sint.

PRÆFATIO DOCTORIS THEOPHRASTI.

POSTQVAM necessitate compulsus nonnullos libros Medicos, nimirum de *pustulis* seu lue Venereâ in publicum dedi: vitio mihi ac crimini datum id est, quod summâ diligentiâ ac experientiâ longinquâ ad salutem & incolumitatem ægrorum collegeram, ac bono animo Caussa edendi huius tractatus.

euulgaueram. Eo facto ansa mihi & causa subministrata est vt aggrederer fraudes & errores detegere eorum, qui, cum harum rerum penitùs ignari & imperiti sint, cæteros tamen vniuersos præ se despicatui habent.

Quæ verò edidi, ipsis nimis multa, mihi nimis pauca videntur, nempe de ligno, & de tribus libris impostorarum. Quâ quidem in explicatione bono iure & veritate librum multò maiorem complere potuissem: quem tamen lubens præcidi & decurtaui, vt probra nonnulla, ac inscitiam aut simplicitatem Doctorum ac Magistrorum supprimerem. Ita quia angustis limitibus ac cancellis inclusi, quiritantur nimis pauca esse, & a nemine probè intelligi posse. Itaque cùm nimis pauca ea illis sint: compellor ego omnino ad edendum vberiora, & libros grandiores condendum, ne porrò de breuitate quid obijcere possint. Arbitror autem, eos omnino hoc vrgere, vt stultitia ipsorum plenius & planius sub radium extrahatur. Quâ in re ipsis meam operam meritò nuncupo.

Quanquam haud obscurè innuant, ea, quæ probitatem ipsorum, eruditionem ac doctrinam attinent, cum veritate satis luculenter prodita esse: saltem que meæ doctrinæ vberiorem explicationem poscant. Quæ tamen à se inuicem seiungi minimè possunt, sed simul vna omninò tradi debent: vt non vnum seorsim, verum vtraque vnâ operâ hoc pacto intelligantur: licet illi vnum saltem quærant, non poscant etiam alterum.

Mea vero quod mihi scripta malè vertunt, id ab ipsorum imprudentia est. Nihil enim vnquam (quod mea omnia opera testabuntur) citra fundamentum & experientiam quicquam scripsi. Quod autem insuper etiam contra me vociferantur, causa illa est, quia cordis fibras ferij in ipsis, dum demonstraui, eos ignorare omninò, quæ scire Medicos cumprimis deceat. Quod ex scholis ipsorum non prodij, & ad præscriptum eorum non loquor, id mihi cumprimis crimini dant. Sed huc me temerarium ipsorum præiudicium agit. De quo scripturus, cum ipsorum ductu veritatem nec apud senes, nec iuuenes stabilire queant: nolens volens cogor ijs aduersari, nec cum ipsis in minimo facere possum. Quòd si ergo omninò veritas scribenda est: non possum solos seorsim discipulos ventilare, sed res exigit, vt ipsos quoque magistros cum discipulis, adeoque magistrorum ac discipulorum Præceptores sub vnum iugum traham: & cum tam clamosi sint, exponam ipsis quid primum Medicina, deinde etiam quid ipsi sint. Nec enim pretij minoris & clamores ipsorum retundi, quam detegi artem.

Cur vno modo omnes reprehendantur.

Iam si ex fundamento Medicinam deduci fas est: necesse etiam erit, me ea præponere quæ fundamentum constituunt. Sic ergo omni iure fundamentum ex Philosophiâ, & Astronomiâ & Alchimiâ sumo, & super illas omnia mea exstruo & statuo. Ipsi verò contra horum trium principiorum contemtores Philosophiæ, sunt contemtores Astronomiæ, sunt contemtores Alchimiæ: adde etiam virtutum: nec vllâ de causâ aliâ huic arti oblatrant, quam quia eam ignorant, & discere dépudescunt. Ac vt honori suo & existimationi consulant, popello fatuo & simplici persuadent, mea omnia mera nugamenta esse, cum tamen ipsimet meri sint fatui, & asini, imò nihil quicquam: qui se Iudæis ac Pharisæis in hoc similes faciunt, putantibus cœlum ipsorum esse, & repudiantibus, aut contemnentibus eum, cuius erat, nempe Christum. Sic ipsi etiam simul Medici Academiarum exultant, & Balneatores, & Chirurgi. Ideò ipsos etiam assimulo ardelionibus & balatronibus, qui nihil nisi clamitare, calumniari, criminarique possunt, idque citra omnem pudorem ac metum. Tales nostri etiam sunt clamosi Medici.

Medicinæ fundamenta quæ.

Medici Pharisæi.

Vt vero ad rem dicamus, quis est, qui sine his tribus Medicus esse possit? Quis Medicus esse possit, qui non sit Philosophus, Astronomus, Alchimista; Nemo. Oportet eum in his tribus omninò exercitatum esse. Nam in his veritas Medicinæ posita est. Quid Astronomia sit ignorant. Quid Philosophia sit, nesciunt. Quid Alchimia sit, compertum non habent. Quæ tria summa cum ignorent: ad ea insectanda sese componunt. Ac quòd illis ego vtor, ideo ab ipsis repudior ac explodor. Me verò nemo vnquam repudiauit, nisi is supinus ac cornutus Beanus fuerit, quales vos vniuersi estis. Beanis enim de istis rebus nihil constat. De istis nihil etiam constat vobis. Ideo ipsorum similes estis. Picti foris in vestibus vos Medici estis: intus perfidos Iudæos, cadauera, & statuarum imagines occulitis.

Intelligite ergo, quo nam in Medecinâ fundamento vtar, & cui incumbam.

Prima

Prima. est Philosophia. *Secunda* est Astronomia. *Postrema* est Alchimia. Adde quartam, proprietatem. Me vero sedulo notate & attendite. Nam aut vobismet ipsis hæc quoque ita statuenda erunt: aut conuitio publico apud vniuersos paganos notabimini, quod sine his tribus meri impostores,ac tùm principum, tum magnatum, tum ciuitatum ac regionum ludificatores & sannatores sitis: & quòd omnis honor ac reuerentia vobis quæ præstatur, putis putis stultis, hypocritis, & parasitis deferatur.

Modum autem attendite, quo ista tria propono. Alia enim ratione vobis ea proponere minimè licebit,sed opus erit, vt me vnum omnes sequamini cum vestro Auicennâ, Galeno, Rhasi, &c. nec ego sequar vos. Sequemini me vos Parisienses, vos Montpessulani, vos Salernitani, vos Viennenses, vos Colonienses,vos Witebergenses, omnes vni summæ inclusi nullóne in penitissimo quidem Laconici angulo relicto. Ego enim Monarcha sum: ego Monarchiam rego,administróque, ac lumbos vestros succingo.

Quantoperè verò vos Cornutus ornabit, illud, Theophrastus Monarchiæ Princeps dominabitur, vobis calefactoribus constitutis? Quid animi vobis tandem erit, si in Philosophiam meam compellam vos, cogamque, vt vestrum Plinium, Aristotelémque imbulbitetis, & Albertum, Thomam, Scotum, &c. permingatis, dicatisque: *Hi artificiose & subtiliter mentiri poterant.* Quam verò certi ac supini stulti nobiscum proaui nostri fuerunt, quod talia nec nos, nec illi subodorati sunt? Ecquid videbitur vobis, si cœlum ita adornaturus sum, vt cauda Draconis vestrum Auicennam & Galenum deuoret? Ignari enim cœli ipsi sunt. Eius ignari estis etiam vos. O quàm laudabile est, vos stultos Doctores & Magistros esse? Quam grauiter prementur terga vestra, si aures sex vlnas longas gestaturi eritis? Nec enim Ioannes in Apocalypsi monstra fœdiora ac deformiora vllibi vidit,quam qualia vos estis. Quantò id vobis probro erit, quòd ægros hactenus curando diuitias ab illis largas extorsistis, nec tum tamen probè coquere didicistis, verum cruda & incocta ipsis obtulistis? Ex quo certè patet, quòd multos interemeritis. Et hoc Alchimia clarius loquetur. Ad hanc penetrare debetis,ni eligitis alterum,vt coniuges vestræ ac liberi & cognati vos summo opprobrio affectos esse videant.

Quod si nullum mihi aduersus vos adminiculum esset aliud, quàm hoc testimonium,quod adulterini & ignorantes sitis, quam vel sic me magnum fore in Monarchiâ censetis? Taceo quod mendacia & nugas vestras, vniuersas, Balneatorumque & tonsorum pediculosorum deliramenta simul quoque detego, idque non in vno saltem libro,sed in vniuersis. Quin & hoc addo,vt vos doceam, non vos me. Nam ex vobis quæ hausi,ea ignis dudum consumpsit. Contrà autē quæ doceo ego illa nullus ignis consumet,is tamen vos peredet & deuorabit.Cuius iā ergò Monarchia est? Meáne, an tua? Non despero equidem,fatuos & cornutos aliquos fore, qui vestrarum partium propugnatores acturi sint.Sed hi tamen & vos,mutuo vósmet ipsos conficietis & deuorabitis. Vobis vos amicitias paratis ingeniculando,submittendo,salutandóq;, *Gratiose Domine,Electe Domine, iterum atq; iterū Domine,* Quod si dominatio aliquando lecto defigatur, vos amicitiæ iura præstituti,nihil nisi fraudes & imposturas impenditis. Quòd si, quos iugulastis, ægri vitæ suæ reddi possent: vos & principem vestrum *Aboali*, *Abinschius* percacarent potiùs, quàm quicquam honoris pristini deferrent. Proh dedecus! quod vel sex tantùm dies in legendis triuialibus auctoribus istis vos phantastæ consumitis. Aboali.

Sed hæc præfatio vobis diuidiæ non sit. Sub finem Lipsensibus offam consalibo, & eosdem cum sale ad lignum deducam.

TRACTATVS DE PHILOSOPHIA.

Medicinæ fundamentum Philosophia

CVM certum & definitum sit, Medicinæ fundamentum in Philosophiâ existere: sciendum nobis primò est, quomodo illud ex Philosophiâ erui debeat. Hæc autem priusquàm explicentur, operæpretium est, Philosophiam adulterinam primùm excuti, quæ mihi fors obniti & impedimento esse possit. Hi enim soli mihi aduersabuntur, qui ex falsâ & spuriâ Philosophiâ nati,se tamen legitimos iactant, velut id hactenus

Medici spurij & inutiles.

euētus probauit. Soli enim nequam Philosophiæ; hoc est, muscus & spuma Philosophiæ aduersus me hactenus insurrexêre. Sed ea perpetuò spumæ natura est, vt cùm præter excrementum nihil sit, in olla tamen subindè obnatet & præeminεat, suâque ebullitione subditum melius & dignius obscuret. Ipsa tamen cochleari tandem excepta in cineres excutitur: ac iusculum ceu melius, purum in ollâ remanet. Eodem modo spurij quoque Philosophi despumabuntur, & in paludem effundentur: ego vero cum Philosophiâ meâ enitebo relictus. De nobis etiam edentes satiabuntur, non de spumâ porro, sicut factum hactenus est. Spumei enim illi omnes Medici sunt, quos in porcorum mactras conijci æquum sit.

Philosophia quid tradat.

Philosophia autem in eo posita est, vt omnium morborum natura, materia, & conditio cum vniuersâ eorum essentiâ intelligatur, idque ex solâ Philosophiâ, nec ex arte quacunque aliâ. Vndecunque enim fundamentum aliud desumatur nisi ex Philosophiâ, id mera impostura erit, & impostura vocabitur. Æger enim per istiusmodi decipitur; & quod ægro natura prestat, id per Medicum talem subtrahitur, qui ex adulterâ Medicinâ gignitur. Natura enim est, quæ ægro Medicinam ministrat. Si hoc natura facit: ægrū etiam pernouerit necesse est. Citra cognitionem enim ministrare illa ipsi nihil potest. Cognitio autem hæc non in Medico posita est, sed omnino in naturâ. Ea enim seipsam nouit, non Medicus. Itaque si natura sola se pernouit, eadem etiam Recepta componet & concinnabit sola. Ex naturâ enim prodit morbus, ex naturâ descendit remedium, haudquaquam ex Medico. Hoc si verum est: iam decet omninò Medicum, vt ex geminis istis discat, & quicquid vtraque ipsum docuerit, id faciat. Si nihil ab ipsis docetur, nihil etiam nouerit, nihil sciuerit. Geminorum enim istorū Natura Medicina est, & morbus, & sui ipsius Medica. Iam si ex naturâ Medicum nasci oportet, ac ipse nec in se, nec ex se, nec à se quicquam est, sed omne ex, & in naturâ existit, omnino ex naturâ quoque gignetur, non a Lipsiâ, non a Viennâ. Ibi enim quod discunt, Dauentriæ quoque, & Zvvollæ, ac iuxta Oceanum Germanicum Vberlingæ idem tradi illi sciant. Natura autem docet Medicum, non homo. Cum ergo tanti momenti natura sit: merito tradendum videtur, quæ, & qualis Natura sit: id quod discursus Philosophici est.

Natura simul morbus est, & Medicina.

Natura Medicū docet.

Præterea autem scitu dignum est etiam, quidnam Philosophia sit. De hac enim mihi cum aduersarijs contentio est. Ipsi enim quam Philosophiam censent, ego glandulas iudico, totis corpori adnatas, & eius similitudinem præferentes: quæ tamen id, quod referunt, minimè sunt. Sic ergo ipsi quoque Medici tales nauci sunt, velut & Philosophi qui ex ligno tantum arbori adhærente enascuntur. Ita enim & ipsi Philosophiæ adhærent, non in eam conserti sunt. De meâ Philosophiâ, quod sentiant illi, non admodum bonum, aut magnum sit oportet. Nec enim contemptum fert fimus equinus. Ideò nec ipsi, nec fatui alij meâ Philosophiâ vtuntur.

Medici reprehensio.

Longo sermone opus foret, si quis dilucidè ac euidenter demonstrare conaretur, quis potissimùm dissidij nostri hombus & neruus sit. Pro re tamen in summâ breuem conferendâ, hîc saltem id propono, opus omninò esse, vt Medicus cognoscat, cœlum ac terram secundum ipsorum materiam, speciem, & essentiam. Quâ si scientiâ instructus est, iam is euasit, qui porrò Medicinam ipsam intrare possit. Nam post illorum cognitionem & comprehensionem haustam, Medicus proxime incipit. Medicinæ ergo ea omninò ratio est, vt necesse sit, ex Medico exteriore internum nasci. Si enim externus desit, interior minimè existit. Interior enim quicquid vel agit, vel tradit ex suis subiectis, id vniuersum frustraneum est. Iam autem interior Philosophia nihil docet aliud, quam inania figmenta nonnulla, vt dicatur, *Morbus iste Cholericus*, &c. est. Cholera enim nihil est, nec vlli vnquam Philosopho cognita & comperta. Ratio est, quod non ab exteriore, sed interiore Philosophia emergat: nec interior doctrinam aliam tradat, quam speculabilem & imaginariam ipsius hominis. Huiusmodi speculatio choleræ quoque nomen & originem dedit. Externa autem Philosophia ex speculatione nullâ erumpit, sed ex homine externo omninò progignitur, docétque ac monstrat, quid homo interior sit. Cum ergò talem præceptorem nacti simus: fas est, speculationi omni omninò nuntiū mitti, ac ea prehendi, quæ non per speculationem demonstrantur, sed per ipsam veritatem & naturam. In hoc ergò diuortiū nostrum consistit: quòd aduersarij mei speculentur, ego autem ex ipsâ rerum naturâ

Medico quæ discenda.

Medicus interior non est sine exteriore.

Cholera figmentum.

Philosophiæ Theophrasticæ & antiquæ quod discrimen.

naturâ doceam. Iam autẽ speculari phantasmata agere est. Phantasmata autem phantastam gignunt. Et phantasia quidẽ fundamento nullo innititur, sed cuiuis libera relinquitur, vt ad voluptatem sũmam phantasmatis sese quisque titillet & exsatiet. In effectu autem res alia non est, quam si quis optando plurima concipiat: & tamen, quæ optauit, non impetret. Sic & phantastarum phantasiæ nihili & inanes existunt. Et tali fundamento quidem Medicina ipsorum superinstructa est. Cũ quo fundamentum iam quoque meum confeite & expendite.

Si speculari bonum & vtile sit: vtile etiam sit optare. Sic enim aliquid aduersus me obtineri posset. Sed, quod duret, nihil contra me elicitur. Quod enim fundamentum ego pono, speculatio haud quaquam est, sed est *Inuentio*: non, inquã, speculatio, sed ipsa rerum proprietas. Sic enim Philosophi in externo Archeo agnoscunt, æquum non esse vos dicere; *Hoc est Cholericum, hæc est Melancholia*: sed dici potius ita suadet, *Iste est Arcenicus, hoc est Aluminosum*: si enim dixeritis, *hoc est Iouiale, illud est Saturninum*, tunc mihi vobiscum litigium nullum reliquum est. Si dicatis, *Hæc est Acoria ægritudo, Iste morbus est Anthera*: tunc ex me audietis vos probos & eruditos Doctores esse, quod in veritate equidem etiã testari possim. Sic enim ex verâ Philosophiâ procedit. Sic pariter si asseratis, *Morbus iste est Pulegij, est Melissæ*, tum demùm videro, vos morborum istorum certam cognitionem habere. Si verò dicere pergatis, *hæc est cholera, hoc est phlegma*: certè compertum habeo, vos cognitione nullâ pollere, sed ex speculatione saltem ac phantasiâ enatos esse, quæ tamen cum veritate sani nihil vnquam progenuit. Ideo Medico eiusmodi non proferuntur aut enuntiantur, sed phantasticè & speculatiuè, quæ licentia stultis quidem data est, vt huiusmodi fundamenta excogitare ausint. Sic dysenteriæ causam sanguinem facitis. Quod nugatorium est: vt & hoc, si dicatis, *vitium esse stomachi*. Nam ista omnia apud vos opinabilia sunt, merique sunt opinatores, cholerici illi & phlegmatici, & Melancholici, & sanguinei. Quod si ita pronuntiaretis, *Iste est morbus Hermodactyli, morbus Colocynthidis, morbus Helleborinus*: iure meritò vos prædicarem ac efferrem, quòd ex fundamento procederetis, & ipsam veritatem proferretis. Debent enim nomina ex fundamento deduci, haudquaquam ex phantasiâ. Ita colica dicenda est Sibethina: ita Iliaca nominanda Moschata est. Qua causa? Ita nimirum externa Philosophia docet ac iubet, quæ interiori omnia nomina, naturã, proprietatem & signa indit & attribuit, nec extra hanc quisquam bonus Medicus gignitur, sed meri impostores, errones, phantastæ, ac asini fiunt.

Cum ergo primam Medici scientiam ex Philosophiâ manare oporteat: consentaneum quidem est, ipsam non constare ex homine, sed ex cœlo potiùs & terrâ, ac aëre, aquáque. In his omnium Medicorum cognitio latet ac intellectus. De huiusmodi enim rebus loquuntur ac tractant Philosophi, non de cholerâ, aut phlegmate, aut Melancholiâ, aut sanguine. Ideóque omnis de istis sermo fatuus est. Omnes non Philosophi tantum tractant *de mineralibus*, *de fructibus*, *de impressionibus*, *de influentiis*: nec ipsorum quisquam de Humoribus vel verbulum facit. Quòd si Medicus speculatiuus iam obiiciat: Philosophiam quidem calleo, sed ea mihi non sufficit; ac opus est, vt plura sciam quærámque, & ad quatuor Humores descendam, vt exactiùs omnia peruestigem, quam ea, quæ per Philosophiam traduntur, &c. hic scito, ipsum errore non leui agi. Causa hæc est: quod nihil intus in corpore sit, quod foris non planè tibi monstrari possit. Imo certius & vberiùs foris omnia patent. Ideóque si accuratam plenámque cognitionem Philosophiæ haberes, de fundamento alio speculari minimè necesse haberes. Quia verò istam cognitionem mancam & imperfectam habes: ob id farturam illam tractas, idémque agis quod carnifices, qui à viris honestis in plateas secretas & abditas secedunt, vt id negotientur, cui nemo quisquam vel obloqui possit, vel aduersari. Tales vos etiã Medici. Qui speculationibus vestris eò rem deduxistis, vt nemini iam liceat vobis obloqui, hoc est, rem vestram ita inuoluistis & occuluistis, vt probus nemo vos intelligere possit. Ideoq; etiã nemo vos temerè reprehendere potest. Quod si tamen Philosophis cæteris huius vestræ speculationis proprietas tàm nota & comperta esset, quam ea mihi est, sic certè dicerent, *Foras istos carnifices*. Iure enim vos separatis à cæteris eruditis per dictiones vestras, ac vocabula. Ista enim si intelligerentur, iam vestra impostura illico vniuersoorbi innotesceret. Exempli gratia

Inuentio Theoph. fundamentum.

Medicè qui loquendũ sit.

Externa interna nomina dant.

Colica Sibethina, Iliaca Moschata.

Philosophia in quibus cõsistat.

obiect. Medic.

Solutio.

Corporis interna foris videri.

Medic. reprehensio.

gratia

tia: pyxidibus officinarum inscribitis *Anthos, Cheyri Buglossa, Veronica, &c.* Quæ si rustici scirent & intelligerent: valde sint fatui futuri, si pro iis tantum pecuniæ adnumerarent. Ideoque fraus ea talis est, in quam nemo animaduertere potest. Ista enim exotica idiomata nemo intelligit, etsi res ipsæ rusticis quoque cognitæ existant. Hoc modo Medicina à professionibus omnibus separata est, & tam idiomate, quam methodo modóque à doctis cæteris dirempta, vt reprehensione iam ferè careat. Hæc vero Philosophia non est, sed mera speculatio.

Philosophia quæ tradat.

Sed cùm propositum mihi sit, ipsam Philosophiam explicare; pro Medicinęque introitu principio definiam, qualem oporteat esse Medicum. Id fiet idiomate plano, vt singulare eò rectius ad vniuersale accōmodari possit. Hác enim ratione Philosophiam necesse est tradi, vt in eá totus offeratur & conspicuus homo sit; vt in eá deprehendantur omnes morbi, accidentia, & sanitates, omnes artus ac membra, omnes partes, ac partium partes, quotquot in homine sunt, aut existere possunt: vt in naturâ videantur, sciantur que tot tantáque, quot quantáque à primo homine ad vltimum vsque incidere potuerunt aut incidêrunt: eáq; omnia sciantur tam perfecte & absolute, vt etiam oculi, aures, vox, spiritusque in mundo reperiantur, vt etiam mobilitas, & partes coquentes, & partes expellentes, & attrahentes, tam præsentes, quam ad corporis bonum statum quocunque modo conducibiles conspiciantur, vt ea vniuersa exterius intelligantur, discantur, & inueniantur, vt exteriùs probentur & iudicentur, vt exterius per ignem agantur & depurentur, vt exterius lotium videatur, pulsus tangatur, colores Physionomiæ diiudicentur. Hęc omnia si tu exterius probè cognita habes, porrò in interiorem hominē abi: ac si exteriùs maxima quæque probâris & excusseris, dum demum lotium inspice, pulsum tāge, & Medicinam exteriorem interioribus adhibe. Hæc ea genuina est Philosophia, de quá tibi toties inculco. Hanc si nec scititis, nec calletis: quæ vestra amabo est confidentia & arrogantia, vt ex tàm inani speculatione ac phantasiâ tantæ hominum multitudini Medicinam depromere, ac tot cæcos, tot claudos, tot contractos facere ausitis? Hos nimirum bono iure temerarios beanos dixeris, qui periculum de omnibus faciunt, nec satiantur in eo, quod alii fucum faciunt ipsi, sed eundem alios etiam doceant, ne fors aliquando ipsorum impostura emoriatur. Hoc si facere sustinetis: cur non aduersum me scribere sustineatis? Valde enim negotiosus Satanas est, si suos oblæsos filios sétit. Siquidem ægrorum saluti cōsuleretis, multo certius eligendum fundamentum esse putaretis. Sed imposturia omnia sunt, quibus occupabimini. Satis scilicet esse putatis, fidē vos habere, quicquid de operibus interim agatis, siue ea mortua sint, siue seminiuant. Res culinaria probe se habet, si modo sint, qui vestris nugis adstipulentur. Penes vos est fides sine operibus hoc est fides mortua, vbicunque deficit quid, vel succedit minus, id Deus fecit.

Medic. reprehensio.

Philosophus duplex.

Vt verò Philosophum perficiam, scitote ipsum duplici viá nasci. Vna in cœlo est, altera in terra, hoc est, ipsum ex vtrâque sphærá gigni: Sphæra enim vtraque ex se principium dimidium est: geminæ autem sunt principium totum. Iam verò licet hic ex vtrâque parte constans Philosophus dicatur: nominis tamen respectu res alia est. Is enim priuatim Philosophus nominatur, qui sphæræ inferioris peritus est. Qui sphæram superiorem nouit, is Astronomus dicitur. Vtrique tamē Astronomi, vtrique Philosophi existunt, vtrique vnius scientiæ & artis sunt. Iam vero omnes Astronomi in partes quatuor diuiduntur. Primus Astronomus origines metallorum & proprietates mineralium nouit. Secundus fructus terræ tenet. Tertius Mannam callet, non peiùs eo, qui vel Saturnum, vel Iouem cognouit. Sic vicissim iste quoque Philosophus existit, qui cœli impressiones, ac influentias & motum didicit. Quartus Philosophus iste est, qui aërem non minus pernouit, ac alter terram. Hæc enim vna Philosophia est, quæ naturam concernit. Iam vero quatuor horum vna Anatomia, vna essentia, vnáque materia existit. Nec enim in cœlo tantum Saturnus est, sed etiam in profunditate imá Maris & in abditissimis terræ. Melissa etiam non in solo horto est, sed & in aëre, ac ipso cœlo. Quid quęso censetis Venerem esse aliud, quam Artemisiam? quid aliud Artemisiam, quam Venerem? Quid autem sunt vtræq;? Matrix, cōceptio, vasa spermatica. Quid ferrū? Nihil nisi Mars: Nihil quam ferrum: hoc est, vtraque sunt ferrū vel Mars. Idem etiam est Vrtica, & Teremabin quarta, & omnia vnum sunt.

Philosophus & Astronomus ... didicit.

Astronomus quadruplex.

Vna Anatomia est totū omniū.

Melissa in cœlo.

Artemisia Venus.

Martem

Martem qui nouit, ferrum nouit. Ferrum qui nouit, Martem nouit. Hæc qui nouit, nouit etiam Tereniabin & Vrticam. Ideoq; Philosophus, qui vnum in vno nouit, idem in altero etiam nouit, saltē formarum discrimine dempto, nullóque alio. Ideoq; ista non quatuor, sed vnum sunt. Quis iudicabit pluuiam? Astronomus. Quis rorem iudicabit? Astronomus. Quis iudicabit Talkum? Philosophus. Quis Cachimiam? Philosophus. Vnum qui iudicat, alterum non ignorat. Et licèt quidē nomina inter se diuersa sint; artes tamen ac scientiæ minimè separatæ sunt. Vnum enim est in omnibus. Hinc fiunt Philosophi simplices, in vno saltē versati & periti. Sed hi nihili sunt. Alij in duobus periti sunt: Sed nec hi quid valent. Nihil etiam terni sunt. Quaterni soli, quod concludunt, id præsto est: hoc est, Medicina finis est, & terminus horū omnium. Quid enim iuuet Astronomum nouisse pluuias & niuem: nec ad quid conducat, perspectum simul habere? Sic ergò nihili est. Subiecti sui proprietatem etiam nouisse debet: sine quo alias nullus est. Totum ipsum constituit Medicus. Iam verò quòd hactenùs integri & certi Medici non fuerint, id vobis notandum est. Errarunt etenim in Philosophiâ: nec hactenus, quid stannum esset, quid in ipso flueret, quid calorem ipsi largiretur, &c. compertum habuerunt. Horum enim hactenus nihil vnquam tractauerunt, & se tamen Doctores ac Philosophos iactant. Quòd si talia ignorant: multò minus quid tales morbi sint, iidem exploratum habebūt. Omnium enim primò ipsos scire oportet, vndenam stannum, vnde cuprum, vnde aurum ac ferrum nascatur, & qui fiat, & quodnam ipsius attributum sit, & quibus morbis obnoxium sit, & quas affectiones sustinere cogatur. Et hoc si quidem sciant, membrum tamen saltem vnicum in corpore hominis sciuerint. Quòd si tanto sudore metallum saltem vnicum addiscunt: quantâ cum difficultate assequentur reliqua septem, reliqua 24. reliqua vniuersa, quorum millena sunt? Quod in Philosophia omnium maximè necessarium est, ac in ipsâ Medicinâ, id negligunt illi ac omittunt.

Philosophus omnia iudicat.

Medici terre henso.

Metalla multa.

Iam quod pro Philosophorum priscorum doctrinâ illi dicunt, ex Mercurio & sulphure omnia metalla generari: Item, ex purâ terrâ lapidem non gigni: quàm inuerecundè id illi mentiuntur? Nam quis vspiam est, qui materiam metallorū solum sulphur ac argentum viuum deprehenderit: cùm tamen metalla omnia, & omnia mineralia in rebus tribus consistant, non in duabus? Is error ergò manifestus est. Sed & Philosophia illorum ipsamet apertè mendax est: nec enim quicquam de generatione eorum & fine aut alius tradit. Hæc enim omnia ipsis percognita esse oportuit. Quemadmodum autem gloriantur, quod ex lotio ac pulsu morborum omnium essentias & medicinas cognoscere possint: sic sua quoque iudicia certa facere debebant in iis rebus, vt lotium quoque ac pulsū cœli, terræq; & aëris similiter discernere quirent. Sed nec hoc, nec illud ipsi compertum habent. Sic Philosophia ipsorū quoque statuit, quòd ex purâ terrâ nulli lapides gignantur: cùm tamen ex terrâ aliàs quoque nulli vnquàm lapides gignantur, sed ex aquâ. Hæc ipsorum elementum est genitale & natiuum. Ideoq; illi ambigui & Philosophiæ ignari sunt. Hæc ipsorum Philosophia etsi quidē ab Aristotele, Alberto &c. conscripta sit: quis tamen mendacibus istis credet, qui non loquuntur ex ipsâ Philosophiâ, hoc est, lumine naturæ, sed ex merâ phantasiâ: Sicut ex eodem fonte etiam in Medicinam quatuor humores inuexerunt: Nihilo felicius eodem ex fonte extraxerunt etiam mendacium illud de Mercurio & Sulphure. Nec vnum magis quadrat altero. Prouocant illi quidem subinde ad Albertum & Thomam. Sed non Albertus, non Thomas, sed vos ipsi de hoc pedem figetis. Nec enim Albertus hanc doctrinam à Spiritu sancto hausit, sed potius ex otiosâ speculatione. Eodē in censu Thomas etiam est, ac Hermes, & Archelaus. Nulli autem vestrûm ignotum est, quod doctrinæ ac artes huius professionis, non Spiritui sancto, verum naturæ potiùs lumini acceptæ ferendæ sint. Vbi ergò hoc est, nisi in natura? vt: Spiritus sanctus docet fidem. Ergo *ipse fides* est. Sic, hæ res sunt natura. Ergo *ex Naturâ doceri discique debent*. Non in sancto Spiritu condita illa sunt, sed in ipsâ Naturâ. Ideoq; de illis etiam ex naturâ informaberis, cuius vel Albertus, vel Thomas, vel Aristoteles, aut Auicenna, aut Actuarius, &c. scientiam nullam habuerunt aliam, quam speculatiuam & imaginariam. Cum ergo tanti momenti sit, vt sciatur, quid natura sit: summo iure hic vobis fundamentum Medicinæ proponitur. Debet enim suis vnguibus melius nosse Medicus, quid in plumbo

Metalla non ex solo sulphure & Mercurio.

Medici terre henso.

Lapides ex aqua nascuntur.

Philosophia quò sit repetenda.

Med. ig-nari. liquescat, quid in cera soluatur. Quid id est, quod in Adamante adeò durum existit? Quid est in Alabastro tam molle? Quòd si isthæc nouit, dicere etiam possit, quid Apostema maturum, vel immaturum facere possit, aut quid carbunculos, quid pestilitatẽ suscitet. Extra isthęc omnia nihil quicquã scire queat. Ideóq; falsa & erronea sunt scripta illa vniuersa, quæcunque de his & aliis morbis tradita sunt. Ex speculatione enim profluxerunt, non ex Philosophiâ. Et quia ignari Philosophiæ illi fuerunt, labor eorum irritus vniuersus est. Ipsi verò similes facti sunt rustico, qui secundùm aristas ipsum stramen inane percutit, frumentum excussurus. Bono quidem is id animo facit: sed labor inanis est. Eadem ratio est medicorum etiam, qui huiusmodi morbos describunt, & tamen ipsius Philosophiæ ignari sunt, ac nec artem, nec scientiam vllam habent, soli suæ phantasiæ ac speculationi indulgentes. Postremò autem nescio, quo sigillo euentus obfirmatur, omnésque eorum ægri testantur de ipsis, quod stulti sint, vt subtiliter loquar. Nam crassius eos nequam indigetant. Mendaces tamen Magistri seu Ludimoderatores, Correctoresque ac Procuratores, & Visitatores, & Beani, ac Patres, &c. si in medicos euadunt, aliter se non gerunt, hunc vnum morem habent familiarem.

Vnum atque alterum Meteororum cum glossamentis plurimis ipsi habent. Quæ tamen meliora non sunt, quàm tradidit *Ioannes de Garlandria* qui super secundam partem Alexandri commentatus est. Quid enim est Meteororum Aristotelis? Nihil nisi phantasia. Ratio est: quòd sub cœlo nihil vspiam fit quò huiusmodi Exhalationes, Impressionésque probari possint, præterquam quòd ista mera phantasia ac cyclopica ratio sit. Meteororum ergò illud nihil nisi figmentum est, super quo ipsi tamen Magistros condunt, qui & ipsi ista laudant & tuentur, nec tamen, quid tueantur admodum compertum habent. Hi tamen mecum de hâc re bellum non temerè mouebunt. Nec enim res ea magnopere ipsos sollicitat, an vera, vel falsa sit. Nam idem in rebus etiam aliis factitare solent: nec quicquam magis curæ cordiq; habent, quam vt pecuniam nugacitate extorqueant. Sciant an ignorẽt, nihil interest saltem pecunia promatur, fiatque, vt dominus Doctor ex penuriâ

Ioan. de Garland Meteorica Arist. venti lentus.

eluctari, & pro formâ in plateis politè incedere, vxorq; eius iuxta alias similiter luculenter emicare possit. Apud quas etsi quidem culina impendio frigeat: nihilominus tamen, in plateis, in templo, in choreis comendę & exornandę illę sunt, veluti felis cacatum itura. Huiusmodi medici artem suam quocunq; loco habent, nec curant admodum, siue fundamentum ac artem habeant, siue minus. Fundamentum enim ipsimet sibi statuunt phantasiam.

Med. ex-pecti. v- cris & longa.

Contra verò meus omnis iste labor est, vt solidum in arte fundamentum ponatur, non super Magistros casuales, non super Mortariotribas, non super esuriẽtes conuentores & propositos. Horum enim fundamentum aliud non est, quam hoc: *Est eruditus Magister. Legit nunc Physicam: ac elapso anno de cælo & mundo commentatus est. Iste bonus euasurus medicus est. Iste Conuentor Lux & electum vas* (stultus arbitror) *futurus est.* Huiusmodi autẽ Conuentores vos alio titulo donare nõ debetis, quam vt dicatis: *Rudis est, ac cornutus, nihil scit, nihil nouit, ac tantum bonus pater est, gestando liripippio idoneus, parcus ac tenax est, ac crumena sector. Qualis in bursa factus est, talis in Medicina manere decreuit.* Quòd si verò hoc fundamentũ illud est, super quod medicina vestra plãtata, & defixa est: væ illis ægris, qui in horũ Beanorũ manus incident. Mollius enim apud elutarios istos tractarent.

Iam verò hoc multò grauius est, quòd medici hi, qui mihi aduersantur, nec meâ, nec aliorum Philosophiâ vtantur, sed ab omnibus doctis quandam veluti secessionem faciant. Sic ergo vicissim coangustandi & reprimẽdi sunt, vt neq; Theologus, neq; Iurista, nec Artista, nec Astronomus, nec Philosophus, nec Alchimicus, nec alius quisquam cum ipsis quicquam negotij habeat, nec ipsi cum aliis. Hoc enim velũ est, per quod ipsorum impostura non reuelatur. Quæ si ita se habent, artem eorum omninò vi quadam factitari necesse est, per fidem violenter extortam, vt quicquid dicant, ipsis promptè credatur, quicquid tandẽ scriptura testetur. Quod si quo fors anno ægrum vnum sanarint, decennio integro id decantant: etsi æger ex seipso citius euasurus fuerit, quam per ipsorum præstitum auxilium.

Huiusmodi facinoribus ac triumphis, vt & nugacitate vestrâ, & discursitatione, fideliq; visitatione fidem

vobis

vobis struitis ac stabilitis. Hi verò labores omnes culinarij sunt. Pecuniæ enim causâ non ægrorum salutis gratiâ discurrunt. Quod si enim genuina ac generosa vobis domi remedia essent, quid quæso discursationibus vestris, ac lotij inspectionibus, & baculorum operibus aliis similibus opus esset: quæ tamen omnia indoctum medicum arguunt, rei nullius peritum & gnarum. Vbi tandem vos Philosophia docet, vt ægros ita tractetis? Vbi ex naturâ id didicistis? Sed ex inscitiâ vestrâ & ignorantiâ ista talia facitis, vt aliquam diligentiæ & sedulitatis de vobis opinionem excitetis. Sic fit, vt rusticis persuasum sit, vos ex arte talia facere, cum tamen ex merâ illa fiant ignorantiâ. Et siquidem, essetis ipse vel Aristoteles, vel Porphyrius, vel Albertus, vel Auicenna, vel Galenus: tamen nec tantillum quidem fundamenti monstrare possetis, in quo æger tutò sidere ausit. Quis enim imposturis facilè credat ac mendaciis? Nemo. Ideóque fundamentum vestrum vniuersum, fundamentum non est. Non enim ex euidentiâ Naturæ procedit, sed ex inani phantasia, ab vno in alterum hæreditario traducta & corriuata. Quicquid præter euidentem, ac conspicuam Philosophiam inducitur & adhibetur, id omne frustraneum est. Ac quæcunque Medicina citra fundamentum illud ministratur, ea mera impostura est, ac periclitatio dubia. Quin & omnia ipsorum Recepta, tam Physica, quàm Chirurgica ambiguæ lanci imposita sunt. Et nisi aliquoties bonam fortunam, aut beneficum cœlum, ac tempus idoneum, & propensam naturam attingerēt: quoscunque vspiam aggrederentur curandos, vno exemplo omnes iugularent & ad inferos mitterent. Nihil in ipsis etenim nisi exitialissima ac fatalis inscitia est, ac fundamentum inscitum. Ac sicut carnifex inter honestos homines habitat; sic ipsi cum suâ arte inter viros eruditos. Nota de vexatione contra Medicos.

Hoc nimirum iam vobis acerbum est, quòd fundamentum vestrum ac Philosophia forâs in lutum prouoluuntur, ac vos vnà cum ipsis. Et scrophæ quæ vos in cœno versabūt, idonei ac sapidi apud vos nihil inuenient, præter merum stercus: hoc est, in vobis vtile nihil est. Stercus cæteris omnibus melius est. Serpentes & Salamandræ in vestris cucullis rubeis stabulantur & nidificant. Quanto id vobis probro erit si in lutum abiecti puerorum quoq; triuialium sannâ ludificabimini? Nec enim quicquam fundamenti in Medicinâ habetis, sed id super arenam exstructum est. Status ac dignitas olim vestra sublimis erat, ac micæ instar effulgebat, ac vos argenteos aureósque totus mundus cēsebat, ac impendio honorabat. Iam autem palam fiet omnibus, quod ista nihil aliud quàm mica & ammochrysos vniuersa extiterint. O Talcum, tunc vero in Academiis vigilas? O cachymia, tunc Lipsiæ versaris, quam ego in pulmonibus latere credideram? O Marchasita, ó Magnesia. Sic vos iuxta aurum micatis, & aurū refertis non aliter ac Marcasita. In igne autem merum sulphur, ac pix, ac arsenicum, ac antimonium estis. Adeoq; ærario splendore & fuco externo imponitis. Æquo modo ægri quoque à vobis decipiuntur. Nam his quoque persuasum est, vos Medicos esse, cum sitis meri ludificatores. Hæc Cadmia est, quæ Orichalcum gignit, & cuprū tingit, & tamē lutum est. Sic & vos tingimini: ac cornuti tamen manetis. O calaminaris tu postremo Auripigmentum fies, & tum temporis stultus te disquamabit sedulò, & cutem subindè alteram post alteram detrahet, vt iugiter splendeas ac nitescas. Hoc nimirum arridet rusticis. Quod cum scias tu, eo magis illis gratificaris. Ex his iam consequitur, debere Medicū ornatè vestitum esse, & stolâ promissâ nodosâ succinctum incedere, cum rubro cucullo, ita vt omnia rubra sint. Quare autem rubra? Is color gratus rusticis. Quin & pexos crines esse oportet, & tiarâ rubeâ impositâ tectos, & digitos annulis, etano, seu Turchoyde & Smaragdo & Sapphiro (si non gemmis veris, at saltem vitreis) consertis inductos. Hoc modo fiducia aliqua ægro erga te suscitari possit. Quin ipsis lapidibus his tam insignis virtus inest, vt ægrorum corda amore quodam erga te inflāment, O tu mea cara, o mi Domine Doctor. Hæc-ne vestra Physica est? Hócne illud decantatum Hippocratis iuramentum? Hæc Chirurgica est? hæc ars? hoc fundamentum? O micam. Verè autem micam: quæ in arenâ condita, splendore suo aurum & argentum mentitur, sicut metallariis constat. Hoc verè est pro formâ, pro Doctore incedere. Is scilicèt doctus est, est modestus, incessum

ſum geometricum habet, affabilis eſt erga homines, ſubinde ſeſe ſubmittit, ac obuios quoſque ſalutat. O Phariſæum. Si ea noſſes, de quibus gloriaris, Phariſæus non eſſes. O Simonem. Graue hoc ac grande eſt in hominibus, quod patrare mala non deſinant prius, quàm ſuum ipſorum probrum prodant & publicè retegant, aliiſque ad euulganda & propalanda eadem anſam præbeant.

Iam autem vt vniuerſi ſciatis, quid Philoſophia ſit, quæ ædificium Medicinæ ſuſtinet: ex ſuperioribus repetite, quod Medicum deceat in terrâ in aquâ, in igne, in aëre hominem perquirere, & in his quidem non quatuor homines, ſed in omnibus hominem ſaltem vnicum, & ex illis diſcere, quid homini accidat, in quónam is aſcendat, deſcendat, exaltetur, contriſtetur, vbi æger, vbi ſanus ſit. Et ſi externum hunc hominem probè cognouit & didicit: tum demum licet, vt facultati Medicinę ſeſe committat. hominémque externum in internũ conuertat, & internum in externo pernoſcat: ſeduloque ſtudio id caueat, ne quicquam ex interno homine diſcat. Ibi enim nihil eſt, niſi ſeductio & mors. Antequàm enim ſine externo homine, interni affectus pernoſcerentur, quot cœmiteriis ad probandam artem opus eſſet? Et tamen fundamento iſti Medici hi incumbunt, vt per hanc experientiam ad artem peruenire poſſint. Verum verò meliùs eſt? Doctorem eſſe, an latronem? Quilibet vir prudens ſecum reputet, an Deus per huiuſmodi latrocinia ſanitatem hominum in hâc terrâ procuratam voluerit? cum tamen in Deo nullum latrocinium, nullus dolus, nulla vſpiam falſitas reperiatur? Et tamen ipſi nugantur, à Deo ita cum Medicinâ diſpoſitum eſſe: & hoc modo debere Medicum in artis penetralia (nimirum per homicidia) intrare. Sic ipſi quidem autumant. Sed à Deo id minimè ſic ordinatum eſt, verùm ab ipſorũ excogitatione manauit. Deus exteriórem hominem ordinauit, vt ex ipſo illo diſceretur, itq; noſceretur, quę ſine peccato omni aut corrumpere, aut occidere licet. Quem ſi primum cognouerimus, & deinde in homine, quæ didicimus, perficiamus: tunc omnium rerum antea periti ſumus, nec occidendo cum periculum facimus. De hoc ipſas conſcientias veſtras iudices ponite, iiſq; tantum otij & reſpirationis indulgete, vt mea hæc ſcripta æque diiudicent. Si

Medicus vbi hominem quærere debeat.

Exterior hominis ſpeculũ eſt interni.

tàm ex interiore, quàm exteriore didiceritis, tunc ipſa veſtra conſcientia vos coarguet, quod non per ianuam ingrediamini, ſed per tectum in domum deſcendatis, ac per latrocinia in artem vos inſinuetis. Omnes autem Academiæ Germaniæ, ac ſimiliter etiam Vniuerſitates Italiæ hoc modo per tectum in Medicinam deſcendunt. O fraudatores, ô vos latrones fureſque! Vos introitu autem iſti veſtro pallium inducitis, hoc eſt, nequam occultatis.

Academiæ latronum ſimiles.

Iam autem fas eſt, Anatomiam externi huius hominis totam Medico inſculptam eſſe, ac ita vniuerſam impreſſam, vt ne pilum quidem capitis negligat, ſed omnia euidentiſſimè & videat, & intelligat. Hinc etiam conſequitur, debere præſtitutionem remediorum ita ordinari, vt membrum membro reſpondeat, ſemperque vnum ad alterum dirigitur, non quidem ſecundum gradus 1 2 3 4. aut ſecundum principium, medium, finémq;. Illa etenim ars deſcribendorum Receptorum ſecundum gradus falſa ac impoſtoria eſt, tanquam nocens, vt per eam plurima homicidia inuehantur. Ná nec morbi, nec remedia in huiuſmodi ordinem cogi debent, adeoq; ipſa natura trepidat, ac tremit, quod in huiuſmodi gradus includatur. Verus autem naturę ordo iubet, vt Anatomia ad Anatomiam impendatur, & membrum referatur ad membrum, non fortius, non ignauiùs, non fortius ac iterum fortiùs. Nec enim morbi graduantur, vt nec ipſa remedia. Quòd graduantur in gradu primo membrum vnum eſt. Quod in gradu medio graduantur, id iam membrum aliud eſt. Quòd in fine huius gradus graduantur, membrum iterum aliud eſt: nec, vt ipſi dicunt, membrum vnum, vnus gradus eſt. Et gradus nihil eſt aliud, quàm ſpeculatiuus & fanaticus Beanitmus. Sic etiam, quod in ſecundum gradum conijciunt, membrum aliud eſt, aliud etiam, quod in tertium gradum referunt. Ad quæ iam ſequitur, quod in diuiſione iſtâ membrum ad membrum referri debeat, non gradus ad gradum. Quod ſi enim membrum vnum patitur, & alterum, & item tertium: tùm is gradus non vnus eſt. Ibi enim tres paſſiones exiſtunt, triplicia remedia omninò exigentes, conſtituta non in vno gradu, non in unâ complexione aut qualitate, ſed in tribus arcanis. Et hæc inuentio, quòd

Remedia vt præſtituenda.

Morbi & remedia non graduantur.

quam Doctores in gradibus constituendis prodiderunt, merè Beanica est. Quod si quendam morbus occupet, isque calidus, ac frigidus idem sanetur: tunc virtus ea haudquaquam frigiditati isti adscribēda est, sed arcano. Hoc enim operatur, nō frigus. Idemque est, ac si quid operari homo deberet. Quid enim hunc vel calor, vel frigus iuuaret? Nihil. Quid calor prodest voci? Quid frigus iuuat aures? Nihil omninò. Res hæ quidem, calor ac frigus, rebus omnibus insunt: sed nihil operantur tamen. Et hic sita est inscita illa inuentio, quam in Academiis vrgent ac inculcant. In quâ tamen, quod maximè necessarium erat, obliti sunt, dum calorem saltem vnum, vnum frigus ponunt; & tamen fateri coguntur de illis, quòd, etsi vnus saltem calor, vnumque frigus sit, vnica tamen & similis operatio non existat, sed in frigore esse hanc illam, in calore illam aliam, operationem ac virtutem. Vnde liquet eos hallucinari, dum frigidum calido, calidum frigido adhibent. Ac quicquid in his fit vel succedit, id omne arcano acceptum ferendum est, de quo ipsi tamen nihil quicquam compertum vnquam habuerunt. Ideóque iustius ego affirmare possum, membrum membro deberi pro modo exterioris & interioris Anatomiæ; & haudquaquam gradus ad gradus conferri oportere. Talem decet esse Medicinam: non ad inuentionem vestram quadrantem. Gemina enim Pilosophia hæc est, vt hominem exteriorem noscatis, & per ipsum Microcosmum discatis. Sic nimirum Medicus super solidum saxum fundatus vocari possis; non fundatus super muscum & palustria, sicut doctrina vestra illa redolet ac resipit. Phuy putidum Beanum ex Misnia! Emunda te tandem, & balneum ingredere.

Inuentio graduū est beanica.

Medicorum inuentio.

Membrū membro curatur.

Pro tenero ergò huius Anatomiæ iam quoque morbos sumere ac intelligere debetis, vt nimirum sciatis, cur scorpio scorpionis venenum sanet: adeo nimirū, quia eiusdem cum altero Anatomiæ existit. Sic exterior homo Anatomia est interioris, & hic illius. Sic enim Arsenicus sanat Arsenicum: sic Realgar Realgar: sic cor cor, pulmo pulmonē, splen splenē: non splen vaccæ, non cerebrum suis, cerebrum hominis: sed cerebrum, quod interioris hominis cerebrum exterius existit. Ex hac Anatomiâ procedit Philosophia: & hæc Philosophia ipsamet est, ea nimirum, ex quâ Medicus fit ac nascitur. Quàm magna, quæso vos omnes Medicos, est persona hominis exterioris? Quam magna sunt eius arcana, virtutes, proprietates, essentiæ & vires? Quid vestra vero est speculatio & inuentio? Mundificare, abstergere, ex fundamento rectè rem noscere? Hinc vos Chirurgi & Medici enasci debetis & prosilire, non ex capitibus vestris insanis, in quibus nihil nisi seductio & error latet. Vtrique vos Physici & Chirurgi, ex vnâ Philosophiâ procedere, & in fundamento indiuisi esse debetis, in solâ autem Practicâ vos seiungetis. Vterque tamen vtrinq; Physicus simul & Chirurgus esse debet, non vt in practicâ, diuisus. Porrò iam ergo dicere pergite, Theophrastum vestrum non esse Philosophum, nec Physicum, sed tantum Chirurgum, qui tamen omnium vestrûm patronus ac princeps futurus est. Cœcitatem vestram rectè & ex fundamento pensitate, ac omnia secundum conscientiam iudicate. Eo pacto inuenietis, Theophrastum ipsum Physicorum omnium maximum esse, qui in scholâ Physicâ vos vniuersos ferulis admotis cæsurus sit. Vobis interim nemo vetat, quin cum Iudæis (Iudæi enim etiam in medicina estis) dicatis, me seductorem esse populi, me Diabolum habere, me obsessum esse, me ex Nigromantiâ edoctum esse, me Magum esse. Hæc enim omnia Iudæi ipsi quoque Christo obiiciebant. Quid dicam? Tantus equidem sum, vt vos non digni sitis, qui calceorum vincula mihi soluatis. Nec quicquam vobis persuasum aliud sit, quàm siue sim Geomanticus, & nigromanticus, & hydromanticus, & magus: & quòd vos vniuersi tandem sub pedes meos prouoluendi sitis. Et licet artes quidem vniuersas vestras protrahatis, à me tamen satis tuti non eritis. Vos Diabolo, quem in me habitare dicitis, domum remittam. Nam is vester est, non meus. Sed ea impostorum ac ventripharisæorum hypocritarúmque omnium natura est, vt se huiusmodi scuto fragili tueantur. Quod enim in vobis est, quo vos obsessi estis, eius me insimulatis. Sed parum interest. Vos asini vrbici & Principū Moschiatri, vos Gloridoctores interim mūdo vniuerso nihilominus prodēdi estis. Testimoniū de vobis ipsis datis, quòd istiusmodi sitis: ac testimoniū vestrum in hoc probum ac iustum est. Nam nequitiam electam & enormem vsurpatis, dum

Scorpio cur Scorpionem curet.

Med. representatis. Theoph. Physicorum maximus.

Theoph. quantus sit.

Medic. reprehensio.

 dicitis,

ducitis, *Lap. Lazuli purgare Melancholiam, Elleborum phlegma, Rhabarbarum choleram.* Ista enim ita esse, qui vobis reuelauit? Res nimirum expedita est. Si vera essent, quæ de gradibus, compositionibus, ordinationibúsque traditis, quis quæso ægrotaret? Quia iam verò ista nihil sunt, quis esse sanus potest?

Epilogus.

Sed ne æquo diutius auditores meos detineam, finem imponam huic meæ Philosophiæ eo modo, quo dictum est: nimirùm vt sciant, nisi ea, quæ in hâc comprehenduntur, in se complectantur, sibi nullo modo in Medicinam descendendum esse: ac apud se probè euoluant suorum præceptorum opera, hoc est, quam nihil auxilij suis ægris conferant, nullos sanent, multos perdant. Quæ omnia ipsis commentarij loco esse debent, vt postmodùm eò accuratiùs ad doctrinam ipsorum attendant, quomodò nimirum sub eâ falsus Medicus occultetur, ne fors per incuriam ipsi quoque in suorum seductorum vestigia incidant. Vos ipsi iudicate illorum doctrinam: nec iudicium ipsorum attendite. Nec enim se vnquam illi damnant: verùm iustitiæ tantùm sibi subinde attribuunt, vt eius aliquid semper abundet. Hæc autem ne seducamini, vobis scribo: vósque oro, vt ea legatis & perlegatis sedulò, non cum inuidiâ ac odio, cùm ex bono instituto auditores Medicinæ sitis. Discite aliquid de meis etiam libris, vt de vtrâque parte iudicium probum facere possitis. Iudicium enim vniuersum penes vos ac arbitrium vestrum sit. Nam quamdiù eò non penetraueritis, vt quatuor Elementa similia esse cognoscatis, & eadem pro Microcosmo habeatis: tam diu fundamentum verum attingere non poteritis. Metalla enim habetis in aquâ, metalla habetis in terrâ, & in igne, & in aëre. Mercurium habetis in aquâ, similem etiam in terrâ qui est sanguinea, similem etiam in igne, qui Mercurius ex seipso est: & in aëre habetis Mannam. Sic ergò quatuor Mercurij, quatuor metalla existunt: & in homine vnius operationis sunt. Quadruplex enim homo est: quadruplex etiam Medicina. Membrum ergo ad membrum. Sic quadruplex nix est, quadruplex Melissa, quadruplex Terenabin, quadruplex Amethistus. Nisi enim in his rebus probè instructi sitis, sine dedecore & impostura facultatem vestram minime assequemini. Noscendæ enim vobis sunt quatuor chelidoniæ, quatuor verbenæ, quatuor Angelicæ, Anthos, Antheras. Has si noueritis, ad Medicinam penetrare vobis omni iure licitum erit. In his enim sita est cognitio cordis, hepatis, splenis, renum, cerebri, & omnium corporis membrorum. Nulla in vobis vnquam veritas deprehendetur, si figuram non sequamini ab ipsa natura designatam: quemadmodum videtis, nihil intra hominem consistere, quod exterius non designatum sit, tàm quoad fidelitatem, quàm falsitatem, &c. Natura signat ipsum. Ipsa verò adeò subtilis est, vt huiusmodi Doctores ac Præceptores, Magistrósque ac similes Medicos alios in corpore signare non possit. Causa est, quòd non ampliùs in formatione sui corporis in matrice illi consistant. Qui si nasci deberent cum istiusmodi phantasiâ & facultate stolidâ, figuras certe admodum mirabiles conspiceretis, quibus natura eos consignasset. Iam verò, vt suis tamen signis non careant, etsi vterum maternum iam dum quidem egressi sint, tamen natura eos per magicam signat, hoc modo: *Induit ipsis vestes, cucullos, &c.* Vnde signa stultorum isti ferunt. Non verò solùm stultorum signa, verùm etiam deceptorum, qui habitus sunt pharisaici, ornamenta, fimbriæ, annuli, & bracteamenta alia, Bulletæ, tiaræ, cuculli. Quæ quidem externa ornamenta non ex fundamento Medicinæ prodeunt, sed ex fundamento luminis naturæ, quæ transfugas suos stultos ita signat. Naturam signare hominem, verum est. Sed magnum hoc est, quòd signa illi sua tam industriè occultare possunt, adeóq; alia post alia assumunt. Qui si suæ artis, sapientiæ, & eius, quodcunque vel sciunt vel possunt, à naturâ formam denuò acciperent, figuram pol supra modum admirabilem exhiberent. Ipsa Arabia mirabiliora supra camelos & bubalos omnes mõstra non aleret. Quin & figurarum certa inopia tandem futura sit: vsque adeò magnus horum cuculorũ numerus est, quorum suum cuique peculiare signum debetur. Res admiratione digna certè esset, si cui id spectaculum offerretur. Magica tamen vno numero eos omnes includit, & cucullos ipsis seu capitia annectit. Cuique enim stulto sua claua aut capitium sufficit.

Metalla in omnibus Elementis.

Mercurij quadruplex.

Homo quadruplex.

TRACTA-

TRACTATVS II.

DE ASTRONOMIA.

SI ergò homo in suâ compositione totus proponi debet: scitote primú, & quomodò locus agnoscendus sit, & quomodò corpora firmamenti in corpore microcosmi intelligere debeatis. Astra etenim corporis, conditionem suam ac naturam, proprietatémque & essentiam, naturam, motum, statum, partémque similiter ac exteriora desumunt, in solâ formâ diuisa, hoc est, in substantiâ. Sic enim in æthere, sic in Microcosmo, & ipsâ naturâ, vtraque res vna, vna essentia est. Cùm autem meum institutum sit, tractandi hic de locis Planetarum & astrorum totius firmamenti, quę Medico scitu necessaria sunt: ideo saltem Anatomiam vtriusque essentiæ tam locorum: quàm naturæ tradam. Extra hoc enim impossibile est Medicú laudare. Scitote ergò, astrum in cœlo corpus non habere. Nec enim iacet: nec pendet, nec stat: sed liberè, velut pluma in aëre, se librat. Hoc in homine quoque similiter secundum naturam & cursum seu motum intelligendum est. Et quanquam vnum ex altero pendeat, & vnum corpus sit, quod stat, iacet, &c. ille tamen appensus Medico nihilo magis considerandus venit, ac si nullus existeret. Hoc enim à naturâ terrenâ est. Medico aut horum nihil hic obstare debet, sed is Anatomiam tantum cognoscat, non secus, ac si nihil adesset, ex quo aut penderet, aut staret. Sed quâ ratione in cœlo omnes stellæ liberæ sunt, & ex nullo alio dependent: sic Medicus Anatomiam etiam in corpore hominis scire, nec dicere debet, hoc pendet ex illo, hoc ex altero, hoc consīdet in illo, illud in alio. Hæc localia sunt, non pendentia: nec Medicum promouent ipsa sed impediunt. Et licèt quidem factâ inquisitione deprehendas, ex vno corpore alicubi in aliud venam quandam exporrigi, quæ annexâ vena ex vnâ substantiâ aliquid traducat in alteram: tamen rem ita sumere & intelligere non debes. Sed, quemadmodum in cœlo vides, stellarum vnam alteram tingere, etiam citra corporalem venarum connexionem: sic æquè nec in corpore venarum transitus visibiles admittere debes. Nam quod ad scientiam Medici facit, nihil est aliud, quàm quod cœlum ipsi commonstrat: hoc est, quemodmodum splendor Solis vitrum penetrat sine substantia & corpore: sic astra sese quoque inuicem habent: sic æquè etiam in homine fit. Ac id, quod corpus non est, morbus est. Et quod corpus est, non est morbus.

Astra libera vagantur.

Astra corporis qui cen[s]enda sint.

Aëré scitis corpus esse firmamenti. Ná in firmamento is subsistit. Iá auté corpus ille non est: & tamen is est, qui astrum suffert, nec quisquam ipsum tangit. Sic natura quoque ac mysterium illius est, quod chaos suffert ac portat astra Solem & Lunam: quam tamen sellam aut baiulatorem non videmus. Iam Vitellus oui similiter astris intelligendus est. Is ab albumine baiulatur, quod ipsius aër est. Albumen autem visibile & tangibile existit. Sic in naturâ quoque comparatum est, vt chaos in ouo visibile sit, in astris inuisibile. Sic scire debetis, nihil aliud etiam intelligendum esse de sphærâ terræ & aquæ. Ea rotunda est, & nemo videt, à quo feratur. Nosque, qui ferimus illam, imus & ambulamus in eo, quòd illam suffert, hoc est, ambulamus in chao, quod chaos sphæram illam sustinet, ne quo fors concidat & labatur. Vitellus in ouo in nullam partem nutare, aut locum mouere potest, sed in sui albuminis medio immotus manet. Sic ergò vt Vitellus cōgitur, vt in albumine quiescat: ita eâdem vi terra quoque ac aqua in albumine suo immobiliter sustinentur. Quod albumen etsi clarum quidem & limpidum sit, ipsum tamen nemo videt, nemo ipsum tangit, & tamen adest, ac id albumen est, quod terram sustinet. Et hoc chaos est. In hoc ambulamus eodem modo, quemadmodum pullus excluditur ex albumine, non ex Vitello. Nam ex albumine ipsius vita est, in albumine est ipsius motio, ac in albumine is tum fit, tum viuit. Similiter scire debetis nos quoque homines instar pulli in hoc chao ambulare & viuere. Id pullo creatú est pro suâ naturâ: pro suâ naturâ etiam Vitello: pro suâ naturâ etiam homini. Sic ouum ouú manet in suo albumine: & terra terra in suo chao. Ideoque scitote (cùm locus nobis tanta suppeditet, & discrimen in ipso loco sit, & tamen res vna sit, ouum & mundus, & sint duo) specie eâdem Microcosmum etiam intelligendum esse, quem pono ab aëre & astris seiunctum esse, hoc est, idipsum esse. Nempe in homine sunt Sol & Luna, & Planetę omnes, & stellæ vniuersæ, & totum chaos. De quâ materiâ plura & vbèriora vobis tradere gestio.

Aer corpus & non corpus.

Chaos astra portat.

Vitellus fertur ab albumine.

Terra ac aqua quo ferātur.

Pullus ex albumine.

In homine omnia astra sunt.

Sol operatur per conuenientia.

Scire ergò debetis, cœlum in nos operari. Id intelligendum, quo modo in nos operetur. Sol desuper nihil operatur per obiectum murum, sed operatur saltem per suum ordinarium, hoc est, per fenestram muro insertam. Sic aër etiam, qui per fenestras ingredi & egredi debet. In rebus occlusis nulla astrorum operatio perficitur. Ideóque, si fenestrâ opus est: videte, ea omnia quomodo circa ipsum hominem fiant. Is in cute inclusus est. Cutis circumtegit ipsum. Sic ergo astra in ipso nihil operari possunt. Iam verò quare, & quomodo astrum in ipso operetur, intelligite. Sicut Sol per vitrum in palatium penetrat, vitro nihil læso: sic pariter idem etiam corpus penetrat. Vt vero vitrum Solis etiam splendorem frágit, ita, vt intùs tam perfectus non sit ac foris: sic idem medium quoque interiacet inter astra & hominem, quòd illorũ vires minuit & infringit. Et quemadmodum velum fenestris prætenditur, sic homo quoque dispositus est, vt huiusmodi operibus addat & indulgeat. Iam verò præter hæc opus est aliquid in corpore existere, quod astra recipiat in corpore operatura. Si enim nihil in corpore existeret, quod astra reciperet: eadem intrò penetrare minimè possent. Exempli gratiâ: Terra receptat Solem. Ratio est, quòd vis quædam attractrix in ea insit, quâ Sol allicitur. Sic enim videtis, terram imbrẽ imbibere, hunc non imbibere saxa: quia imber terræ, non saxis vtilis est. Sic si in corpore corpus ipsum saxum esset respectu astrorum, tum cœlum corpori inidoneum esset, velut imber saxo. Res autem se ita non habet: sed corpus cœlum ad se trahit. Hoc verò quid sit, quòd cœlum attrahat, scire debetis, eam esse diuinam ordinationem. Si enim homo prodit factus ex 4. Elementis, non secundùm cõplexionem, vt nonnulli dicunt, sed secundum suam naturam, motum, essentiam, fructus & proprietatem, &c. ideò ex his colligi debet, quod in homine iuuenile cœlum situm sit: hoc est, vniuersi Planetæ in homine suam similem speciẽ & signaturam, suósque liberos habent, quorum pater cœlum est. Homo enim ad exemplum cœli & terræ conditus est. Nam ex ipsis factus est. Si ex ipsis factus est: suis parentibus omninò similis esse debet, non secùs ac infans suo patri, cuius omnia membra præ se fert. Sic ergò homo similiter cum suo patre habet. Pater ipsius est cœlum & terra, aërque, & aqua. Quia verò cœlum ac terra ipsius pater sunt: necesse est, vt omnem quoque illorum naturam, portionémque in se contineat, & ne pilo quidem vnico careat. Vnde conficitur, debere Medicum hoc scire, in homine inesse Solem, Lunã, Saturnum, Martem, Mercurium, Venerem, & cætera signa omnia, polum Arcticum & Antarcticum, libram, & omnem zodiacum. Hæc enim si omnia percognita non habeat, totus impostor est, & rustici instar medicatur, qui colocynthidem in vino macerat, ac eo omnes homines sanat. Et quo is hoc facit iudicio, eodem idem etiam Auicenna facit.

Astra vt per cutẽ insinuantur.

Homo ex 4. elementis.

Homo ex cœlo & terra condit.

Astra omnia in homine sunt.

An verò parui momenti ea sit consideratio, quòd fas sit hominem secundum patrem suum æstimari ac anatomari, & non extra ipsum: vt, quemadmodùm pater, sic filius quoque sit in hepate, splene, cerebro, vnúsque cum altero præcisè conueniat? Qui ergo contentus esse queat Medicus illâ Beanicâ doctrinâ Anatomicâ Galeni? aut qui in istis libris fundamentum quærere ausit, in quibus tamen nec anatomia vlla, nec aliud quicquam consideratur, sed Anatomiæ veræ omnia aduersa traduntur? Ideoque vniuersos ac singulos, qui Medicinæ nomen suum professi sunt, sedulò admonitos volo, vt ante omnia patrem hominis probè ediscant & cognoscant, quisnam is, & qualis sit: vt nimirùm hoc pacto patre ipso probè explorato, deinceps ipse quoque filius accuratius cognosci possit. Filius enim sine patre seipsum noscendum non offert. Et pater reuelat filium, non se filius ipsemet. Quia ergò pater reuelat filium: cœlum quoque ac terra, & aqua, & aër ipsum hominem reuelabunt: ipsa enim pater sunt. Et si pater reuelator est filij, qui medicus esse potest, qui Astronomiæ non approbè peritus & conscius sit? Nam secundùm omnes partes, qui sese illic habeant, noscenda illa omninò sunt. An ergò iam iniquum sit, ex his ipsum Auicennam & cucullatum Galenum, Trusianúmque ac Gentilem reiici & repudiari, qui tamen nonnisi ex cerebro proprio nugantur; nec sua aliunde vspiam probant, quam auctoritate propriâ? Æquum enim est, Medicum nihil quicquam vel scribere, vel docere, nec adhibere, nisi id in naturâ ad summum probatum, demonstratum, ac stabilitum inueniatur. Huiusmodi verò homines temerè perrumpere volunt, ac ea negligunt, quę in principio illicò nouisse debeant.

Gal. reprehensio.

Med. reprehensio.

beant. Quid aliud de ipsis dicam, quàm æquum esse, vt, quod libri mei omnes de ipsis produnt, reprehendendo & docendo ita omnia euulgentur & manifestentur: Ceterum præter dicta scitote etiam, debere cœlũ à medico ita cognosci, sicut id in seipso est. Et hoc quemadmodum in seipso est, sic homo quoque est in suâ Anatomiâ. Hinc ergò procedit Anatomia hominis. Et pars eius vna saltem est, quam hic nomino. Aër enim pars alia est, & vtræque hic partes pars vna sunt. Hâc, hâc peruadendum vobis est medicis vniuersis. Ac experiar equidem, quod hic cum omnibus vestris libris, cum Astronomiâ, Philosophiâ, Theoricâ, Physicâ, &c. strangulabimini, non secus ac auis in laqueo. Sicut enim ceruus cum prurit, & maxime ferocit aut superbit, in plagas incidit: sic & vos cum cornubus vestris nondum decussis in paludem eam incidetis, quæ Beanorum sepulcrum est.

Med. reprehensio.

In homine porro filij Ascendentium, hoc est, astrorum iacent, non secus, ac qualiter Adamus erga patrem suum, hoc est, cœlum & terram intelligendus est. Sicut aliam formam homo in se habet respectu sui patris, cæteroquin in nullo separatus aut diuersus, quam quod aspectus oculorum diiudicat: eodem quoque modo astra in homine se habent. Et sic homo constituitur ex aliquot millibus patrum ac matrum: omnésque virtutes eæ ac operationes, quibus patres ac matres pollent, in filiis etiam inexistunt. Et nisi hi fors aliter educêtur, parentes suos apprimè æmulabuntur, & operationes eorum, quas vos *Impressiones* vocitatis, perficient. Impressiones autem sunt eiusmodi, velut pater suum filium docet, & educat ad suum arbitrium & voluntatem. Adeoque impressio est a patre influentia. Sic hoc quoque loco cœlum nihil est aliud, quàm quòd pater erga filium. Et sicut filius seipsum aliter fingere aut informare, aut per alios in alias Impressiones conijci potest: sic hic quoque idem. Et hæc quidem de mysteriis dicta sunto. Quod ad arcana verò attinet, viuitur in hereditate coactâ: hoc est. Filius ne minimum quidem membrum, a patre acceptum à se abiicere potest, nec nasum, nec oculos, nec aures, nec dêtes, nec cor, nec pulmonem, nec hepar: sed hæc omnia sibi retinere cogitur. Hæc iam sicut in homine coguntur, vt ita sint: sic scire debetis, hæc etiam in causa esse, cur homo fame ac siti obruatur, ac illa à patre

Filius à patre qui dicitur.

Impressio quid?

Pater & filius ergo.

hæreditario accipiat. Sic hæc iam ratio patris ad filium, & filij ad patrem est: persuasum habere, astra ipsa quoque in homine istiusmodi esse, vt cœlum in istà Anatomiâ hæreditariò accipiant, & ex eo cum edant, tum bibant. Ex hâc causa sequitur iam: sicut homo de terrâ pars est, ideo de terra edere quoque necesse habet. Et cum pars quoque de aëre sit, eo omninò indiget & attrahit. Sic in se quoque vim attractiuam de cœlo continet. Si ergò interiores Ascendentes, Signa, & Planetæ in motu Microcosmi dominantur, & in appetitum firmamenti exterioris incidunt, & ad se attrahunt, quemadmodum terra imbrem: tum si ea attractio a cœlo salubris exsistit, bonum est: sin minus, est venenum. Velut enim si quis in agrum stercus anserinum congerit, illum corrumpit: sic hic quoque morbi à cœlo afficiuntur: & non morbi solũ, verum etiam sanitates. Sicut enim morbus: ita & sanitas extrinsecus incidit: ideò nec ad sanitatem, nec morbum ordinati sumus: sed quemadmodum motus hunc facit vel sanum, vel ægrum, sic talis omninò est. Hæc omnia in vi côiunctionum posita sunt. Ex his ergò compertũ habete, a rebus externis virtutem attractiuam in nobis infinitis modis latere. Infinitus enim pater hominis est in suo numero: infiniti sunt etiam filij in homine huius patris. Sicut pater vnus est, non plures, qui nos fecit & constituit, quem nos exprimimus: sic econtra in naturâ, ex quâ mirabiliter producti sumus, patres infiniti existunt. Nihil enim minùs est, nec esse potest, vnitate. Extremum vero numerum, quis nosse possit? aut quis numerorum finem fecit? sicut impossibile est, minus vno numerare: ita æquè impossibile est, numerare finem numerorum. Vltra finem illum etenim numerari nihil potest. Hunc verò quis nouit? Tantus homo conditus est, vt homo vnus sit, nec paucior esse possit; ac is in naturâ tam præstantibus patribus ac filiis dotatus & donatus est, vt illorum Arcana, Mysteria, & Magnalia numero careant. Quare nô immeritò igni adiudico mendaces illos Doctores, Magistros ac alios quoscunque Medicos, qui artem omnem medicam, & eius vniuersum fundamentum quatuor suis stercoribus tantùm tueri & stabiliri conantur. Et in his 4. stercoribus vos mergemini & suffocabimini omnes, vnus nimirum in cholerâ prassinâ, alter in cholerâ vitellinâ, tertius

Stercus anserinũ agri venenum.

Vis attractiua infinitis modis in homine.

Henade minus minus Numeros vltimus nullus est.

Med. reprehensio.

tius in cholerâ adustâ, quartus in phlegmate salso: vestræque animæ ex stercore vaticinabuntur, ac vna cum muscis circa podicem obuolitabunt.

Ex hoc fundamento etiam intelligitur, hominem magnum ipsum quoque ægrotare non minus paruo. Minor tamen in maiorem non operatur, sed maior tãtùm in minorem. Vnde exstruitur prædictio futurorum morborum, eorum qui ad æthera spectant. De quo id sciendum est: si nimirum superiora astra insuperabilia, & sibipsis mortifera existant, quòd tunc morbi hominis medicinæ subiecti esse debeant. Sin minus: cœlum sibipsi pro medicina est. Quę ideò scribimus aut tradimus, quod multi sæpè morbi medicina tententur, quos tamen cœlum ipsum demit, non medicina. Quantum enim quęso putatis errorem illum esse, si quem cœlum intimum fecit, hunc medicus sanandum aggrediatur, cum tamen ea cura cœlo demandãda sit? In cœlesti enim morbo duo intelliguntur: vnum, quod medicinæ subiicitur. Illi quod subiicitur, solus morbus est, quem, vbi cœlum venenauit, destituit seu deserit, aliò abit, nihilque eius curat, nihil corrigit, nihil emendat, sed impressione semel factâ, secedit. Qui verò Medicinæ non subiicitur, is est, quem cœlum in suâ potestate retinet, nec ex possessione suâ ipsum dimittit. Siue enim pereant, siue sanentur, vnius cœli res est. Ideò scitote morbos istiusmodi, quos è possessione suâ cœlum non emittit, medicinæ minimè subiectos esse, nec quicquam in iis etiam attentari debere medendo. Hâc exploratione factâ, iam necessarium est, vt medicus sciat, quid medicinæ attribuatur, & quid minùs. Nam si medicus morbum curet qui adhuc in cœli potestate est: tùm certè illi vim suam non extricabit. Cœlum enim magister est, est Medicus, est carnifex. Et si medicus hoc casu in officium cœli se ingerat, & pro suo arbitrio ægrum curare conetur, non solùm omnis ipsius medicina frustranea, sed ægro insuper etiam venenata erit. Et hoc venenum non putatis medici vobis obiiciendum esse, quod non secus in morbos curandos irruatis, ac rustici in lamas. Si cœli naturam ignoratis: cœlum missum facite, & operationem illi suam liberam relinquite. Nam si cœlum ipsum ab ægro abscessurum per se sit; vos interim curâ vestrâ ægrum perdidistis, qui cœli ratione quidem liber & sanus euasurus erat, sed per vos sanus fieri non poterat. Vos enim illum iugulastis: vos eius morbum cœli instituto protractiorem fecistis. Hæc ergo talia si vos cognita non habetis: quid & quo obsecro medemini? Quod vestrum quæso fundamentum est, quod tantâ cum cæcitate assiduo operemini, & ad latrocinia subide ex tam crassâ inscitiâ prouoluamini? Huiusmodi enim cognitio in rebus talibus compertissima esse debet. Quæ vbicunque deest, ibi necesse est inualescere Medicos, cœmiteria passim complentes. Quo ingenio plerique Doctores ac Magistri Academiarum sũt, vt nihil ferè commodent prius, quam singuli aliquot cœmiteria compleuerint. Quod siquidem multa illi cœmiteria cõpleuerint: tamen ne sic quidem quicquã sciunt noruntque, sed erroribus suis post cœmiteria ipsos quoque agros & campos hortosque complent, ac quoscunque attingunt, rabidè iugulant. Id ergò ego fundamentum optimum & laudatissimum esse censeo Medicinæ, si eius quis ita gnarus & peritus est, vt ob ignorantiam & homicidia sua nulla cœmiteria requirat. Vos iam iudicate, quam probè faciãt, qui hoc meum fundamentum mihi extricare & diruere volunt: & an ipsi, vel ego latrociniis operam demus? Aut quis nostrûm, quoad artem & veritatem honestius & generosius sese exhibeat?

Hoc fundamentum porrò etiam ex Astronomiâ emergit, si morbi per infectiones elementorum inducuntur reliquorum, dum nimirum illa eodem modo, quo cœlum, operantur: quæ ipsę quoque per cæteras partes ceu patres hominum intelligi debent. Quod si cœlum non cognitum sit; nec illa in fundamento suæ naturæ indagari queunt. Sæpe enim fit, vt medicina & venenum & remedium eiusdem morbi sit in eâdem horâ: ideo nimirum, quia cœlum medicinam possidet, & eandem regit. Cum ergò eam regat: id certè quod regit, eo quod regitur, magis inspectandum est: vt scilicet id quod regitur, per eum qui regit, cognoscatur. Vnde consequitur, non purgantia morbos demere, nec digestiua morbos digerere, vt nec gradus alios, aut alias qualitates & complexiones. Hæc non scholastica omnia falsa sũt: Hinc elicitur sciri oportere, quo pacto cœlum morbos, quo pacto medicinam gubernet. Nam, vt semel dictum est, ipsum & morbos regit, & regit similiter medicinas reliquorum elementorum.

Morbi quando medicinæ subiecti. quando minus.

Morbi cœlo subiecti. frustra curantur.

Med reprehensio.

Morbi ex infectionibus elementorum.

Idem remedium sæpe & simul venenum vna hora.

Purgãtiũ & digestiuum remediorum vanitas.

Arcana enim sunt ipsius. Ergò si ipsius sunt, & ipsius etiam Impressio & Generatio existit. Porrò etiam sciendum est, hęc impressio qualis sit, qualiter procedat. Nam si in punctis defectus est, vos dicitis, gradus non rectè ordinatos fuisse, & nescio quæ alia nugamenta profertis, quod nimis serò accesseritis. Si defectus alius nullus est, quam quod in gradibus error lateat, vósque reuolutionem & operationem cœli rectè nosse deceat: quæso ita attendite. In bursâ pastoriâ virtus inest sistendi sanguinem dysenteriæ & menstrui. Iam verò eidem virtus quoque inest, fluxum ventris concitandi, & sanguinem non sistendi, sed sæpius etiam promouendi. Et sic res aliæ quoque sunt, quæ purgant, & sæpè restringunt, aut quæ restringunt, & tamen purgant, adeóque hoc modo aduersa & contraria apparent. Huius quæ causa? Solius cœli, quod in homine taliter existit, in hoc tale, in alio aliud, quod huncita inclinat, aliû aliter, adeóq; in diuersis diuersimode medicinâ perficit. Nâ in deductione cœli, prout eas concordare facit ac coniungit, operationes ac virtutes Medicinæ vniuersæ positæ sunt. Si probè non concedant, propositum tuû non succedet. Hîc rhombus est, vt in omnibus dispicias, quâ ratione Medicinâ ad institutum tuum cognoscas & adhibeas, vt cœlum secundum vtramque operationem coniungas, semel in morbo, semel in Medicinâ. Quas enim tibi virtutes Plinius, aut Dioscorides, & Macer describunt, eæ tibi ad literam non æquè successu bono respondebunt. Plinius enim vt imperitus sua commentatus est, more experimentatorum, quo modo non decet Medicos fieri, sed potius ex fundamento eo, quod hic propono. Etsi quidem sciatis, quid in herbâ sit: sic tamen nihil nouistis, nisi etiam hoc compertum habeatis, quomodo virtus hâc herbâ perficiatur, quomodò moueatur & quomodò deduci velit. Hoc enim si ignoras, tua nauci omnia sunt. Si nihil herba commodat, aut vtilitatis confert, obstupescis illicò velut ad cóspectum monstrû quoddam, ac inquis: *Per Deum, hic illic hoc ita scriptum est: herba ista hac apud hunc vel illum ita operata est, oportet hanc prorsus à Deo esse. Mea enim ars proba & certa est.* Culpa verò tua est, in hoc quòd stultus sis, nec côcordantias Naturæ perspectas habeas.

Bursa pastoris sanguinem sistit & nô sistit.

Contrariarum operationum causa cœlum est.

Plinius herbarum imperitus.

Medic. reprehêsio.

Cum ergò tanti momenti cœlum sit, ciúsque in Medicina operatio omninò noscenda veniat: opus est, solum ac vnicum hoc fundamentum, quod ego pono, teneri, nec præter hoc aliud quicquam, adeóque veteres scriptores in ignem conijci. Quis enim in mendacia Plinij quid fiduciæ conferet? quis putabit, se assecuturum promissiones & iudicia Dioscoridis, Macri, & Naturalium cæterorum, qui virtutes attribuunt herbis, huic has, illi alias? Iam verò certum est, in Silice virtutes esse Sapphiricas, & Rubinales. Quæ vt detegantur & manifestentur, in motu cœli situm est. Sic à motu cœli eadem quoque insunt Sapphiro & Rubino. Si cœlo visum est, ac talis ipsius motus existit, iam virtus in lapidibus inest. Si placet minus, abest virtus: hoc est, si eius concordantia non præsto est. Huiusmodi autem cognitiones & scientias cum Medici familiares non haberent, erroribus intricati, cœlum ipsum cum suo motu deseruerunt, & ad compositionem Receptorum deflexerunt. Omnis autem huiusmodi Receptorum compositio, erronea Medicina est, ac ars planè impostoria, nihil quicquam præter mendacia ac dolos scriptorum à primo ad vltimum complexa. Cùm enim de naturâ motus cœlestis Medici in desperationem incidissent, huiusmodi Phantasmata & regulas imaginarias commenti sunt: cum tamen istâ ratione Medicina minimè constitui possit, sed omnino per simplicis seu herbæ ad motum accommodationem factam stabiliri poscat. Sic enim remedia in omnibus hortis nascuntur. Cum verò scientiæ ac artes apud Medicos exolescerent & exstinguerentur: vltra mare nauigandum fuit, ac remedia aduehenda vndecunque, ex omnibus regionibus: quasi verò, quæ illic prodessent, hic quoque similiter iuuarent. Hinc posteà surrexerunt pharmacopœi. Qui quádiù cum suis mortarijs supersunt, tamdiù Medicina nihil erit aliud, quàm ruditas, quàm inscitia, quàm rapina, quàm purus Beanismus. Inscitia enim sûma est, quod aliquid extra genuinam & decentem artem à quoquam impendatur & adhibeatur. Ideóque quo pacto hoc excusare, aut valere velitis Medici, vniuersi vobiscum rationem sedulò inite, dum scilicet ipsi fatemini, remedia vestra iam iuuare, iam nihil iuuare. Quæ enim id à causa est? Si verò, quæ ego vobis propono, noueritis; arti vestræ audacter fidere possitis. Qualia enim quæso ista sunt, quæ Plinius, & huic similes alij commentati sunt? Vera sunt

In Silice vis Sapphiri & Rubini.

Medic. reprehêsio.

Plinius tangitur.

sunt quidem, & aliquid vltra, etiam sunt alia: nec in istis tantùm, sed in rebus naturæ etiam aliis, quibus ipsis quoque huiusmodi virtutes insunt. Sed ista scire, artis non est. Hæc ars est, præstare, vt operatio procedat. Hic rhombus situs est, non in sciendo, sed in perficiendo. Hæc enim ars est & industria medici. Et hoc artificio Hypericon iam Ascarides expellit, iam vermes, iam serpentes. Sic ferrú quoque præstat operationes Auri. Sic Amethistus virtutem habet perlarú. Sic marmor fit Hyacinthus. Et hæc est operatio cœlestis, qualis rerum quoq; aliarum plurimarum existit, quas de *Potentia Astronomicâ* traditurus sum. Satis iam autem declaratum est, super quonam fundamento medicus consistere debeat. Id saltem auditores secum repetant, quod nam medicinæ fundamentum sit, vel nõ sit, ac super quonam medicina ipsa fundata stet, & quomodo ea tractari debeat.

Simplicium scientia in quo consistat.

Res vna quęlibet in tempore cõsistens, in cœlo existit. Vnde sequitur putrefactio, dissolutio, & regeneratio seu natiuitas secunda. Vt, si cœlum euolutum est in istâ constellatione, corpora putrescunt. Si cœlum euolutum non est, illa durant, & persistunt, & euolutionem eius expectant. Ideò res vniuersæ post cœli motú, non in eius motu putrescunt. Hoc modo soluuntur res, ita disparent, ita in rebus putridis vermes generantur. Sine enim motu isto nihil fit putridum, nec vllus vermis gignitur. Origo vermium ex motu est: hique motu finito, ex vnaquâuis materiâ putridâ nascuntur. Et quamprimum generatio alia incipit, veluti sunt vermes, scitote, ibi Medico cœlum considerandum esse, non corpus. Iam quia ex cœlo procedit curatio; simplex autem ex cœlo huc confertur seu ordinatur: cur quæso non illis obloquar ego, qui de cœlo nihil cognitum habent, sed in solâ terrâ occupantur, & tamen nec hanc ipsam norunt aut intelligunt? Ibi etiam constãtia sanationis consideranda concurrit. Prout enim in isto loco cœlum inducis, ita medicina quoque constans est, & pro eo operatur. Si opus tuum cœlo aduersú est, tuique solâ terrestri virtute instes, ac sarcias, & non consideratione ipsius cœli: opus tuum resoluitur, ac sartor te multò durabilius opus conficit. Quare vnus annus etiam altero ad sanandum accommodatior est, & tẽpus hoc illo aptius est & vtilius. Quod si tu hoc nescis: qualẽ te esse Medicum putabis? Tumultuarium certe & imperfectum: qui persuasum habet, cum res semel successerit, euentum eundem etiam futurum denuò. Tale tuú fundamentum est. Multos tuorum ægrorum cœlum sanat, quod opus tuæ tu medicinæ assignas. Multos etiam perdit tuâ medicina nihil proficiente, quorum interitum tu ad causam aliam refers. An vero mihi vitio dandum sit, quod tuas ineptias prodo, ostendoque, modum tuum medicandi nihili esse? Piscatoribus similes estis. Prout fortuna affulget, ita captura procedit. Super huiusmodi fundamentum piscatorium Medici vos vestrum practicandi modum quoque exstruitis, quo certiorem & meliorem nunquam sub Sole fuisse, censetis: cum tamen potius scire debeatis, nihil vnquam isto fundamento incertius & fraudulentius vspiam exstitisse, nec quicquam certitudinis ipsum habere, siue opus succedat, siue non succedat. Hinc etiam fit, vt omnes plateæ, ædes, anguli ęgrotis conferti sint. Qui certè, si practica vestra vera esset & fundamentalis, passim in compitis ægroti minimè conspicerentur. At verò quia ars vestra nihil nisi esca est, diuitibus captandis, & pecuniæ innassandæ obiecta: ideò indigentiores ægri testantur, vos meros fucos alere, & solido fundamento omni destitui. Nullus adeo grauis ac fonticus morbus est, modò morbus sit, quin is sibi addictum sanationis remedium habeat. Sed illud tamẽ tu ignoras, nec in Auicẽnâ etiã reperis, nec in cõsiliis Montagnanicis legis. Istud ergo si scire satagis, nolẽs volens hoc fundamẽtum sectaberis, quod hic tibi propono. Me tu sectaberis nõ ego te, si feceris secus, impostor morieris, & imposturâ meâ tuos hæredes ditabis.

Tempus quæ sequantur.

Vermes vnde.

Medici reprehensio.

Si medicus morbos vel explicaturus, vel enumeraturus, vel nominaturus sit, id vt à cœlo doceatur, opus habet. Cœlum enim indicat omnium morborum origines, materiam & essentiam. Nec nos quicquam prætereà scire possimus, quam quod à cœlo nobis denunciatur. Si ergo cœlum id indicat: tum nihil aliud pro fundamento datur, quam velut gramen ex radice suâ emergit, aut caulis ex semine suo enascitur & prodit. Et cum in fundamẽto, quidnam morbi sint, & quomodo fiat, scientia alia nulla ministretur: ideóque de illis etiã aliud scribere non possumus, quàm quod astra docent & indicant. Vnde sequitur, ne quidem in ipsis remediis,

Cœlum nomina dat morbis.

aut

aut in ſanationibus pro noſtro arbitrio fundamentum ponendum eſſe aliud, quàm quod ex indicio magni mundi diſcimus aut haurimus. In tot enim partes diuiduntur morbi: in tot partes aſtra: in tot origines plantæ, quæ tamen omnes ex radice vnâ emergunt, nec calida, nec frigida, nec humida, nec ſicca. Et ſi morbus Saturnus ſit, Saturnum retinet, nec nomen mutat, nec mutat eſſentiá ac naturam. Qualia enim ſunt nomina ſtellarum: talia quoq; morborum. Hic eſt Martis, iſte Lunæ, ille Sagittarij, ille Leonis, hic poli, iſte Vrſi. Et hoc modo natura morborũ, nec alio vllo modo indagari poteſt: non, vt aſſertores humorum choleram, phlegma, ſanguinem, melancholiam indicant, aut proferunt. Et quemadmodum morbi ſunt hic Saturni, ille Iouis, iſte Veneris: ſic fundamentum quoque repertum eſt eorum generationis, originis, & principii. Filius enim à patre non degenerabit. Itaque qui pluuiarum ortum, generationem, cauſam & naturam nouit: ortum quoque fluxuú alui, vt *Lienteriæ, Dyſenteriæ, Diarrhœæ*, & horum omnium rationem ac proprietatem callebit. Qui originem nouit tonitrui, ventorum, tempeſtatum: idem quoque nouit, vnde colica & torſiones oriantur. Qui generationem fulguris, grandinis, & fulgetri, & quicquid huius eſt, nouit: idem quoque nouit vrinam, calculum, arenulas, & quicquid tartarus, vel tartarum exiſtit. Qui coniunctiones callet, & eclypſes: is mortem etiam ſcit improuiſam, & Apoplexiam, & omnia huic affinia. Qui motùs nouos temporum, & eorum infractiones a die ad diem, ab hora ad horam nouit: is nouit etiam, quid febres ſint, & quot earum genera, & quale horum vnumquodlibet. Qui nouit, quid Planetarum rubigo ſit, & ipſorum ignis, & Sal, & Mercurius: is nouit etiam quomodo vlcera fiant, vnde oriantur: ſimiliter & ſcabies, & lepræ, & ſimiles. Qui nouit, quid Venus ferat & contineat: fœminarum etiam affectus, morbos ac ſanitatem, &c. nouit. Et hæc talia non ex ipſo fundamento conſiderari oporteat? Quòd ſi ex hoc vno fundamento Medicina non procedat in capitibus illis, vbi de originibus & morbis traditur: reuera omnia falſa erunt, & cum veritate nihil quicquam deſcriptum eſſe putabitur. Solo enim prædicto modo morbi vniuerſi oriuntur, nec alio quoquam. Et hæc omnia

Exteriora & morbos ingenerantes indicent.

affirmatò ſcire debemus, non fatuorum Academicorum more balare. Ex certis enim indiciis Medicum ſcire oportet, quid de quolibet morbo iudicet ac dicat; & ſimul omnium morborum ortum ac generationem, & materiam aſtrorum, non verò fictitiorum humorum, ad vnguem ſcire debet. Aſtra enim & corpora ſunt illa, quæ patiuntur, ſunt illa quæ ægrotant & valent: non humor, cholera, phlegma, &c. Quicquid vniuerſa continet ad Medici cognitionem requiſita, id mundus maior eſt. Cætera omnia fraudes & impoſturæ ſunt.

Mundus omnia continet Medico ſcienda.

Quia ergò Medicus à ſolis externis naſcitur: ideo vatem ac prænuntium eum eſſe oportet morborum futurorum, ſimul & præſentium, ac indicem eius, quantum nimirum virium ac potentiæ quilibet morbus deſumſerit ex ſtellâ eâ, vnde enatus eſt. Sicut enim ſcrutari & indagare potes incrementum formarũ: ſic æquè intelligere debes incrementum morborum, hoc ſcilicet modo. Vides nimirum ex ſemine abietis abietem enaſci: & tu nouiſti abietis illius formam ac ſpeciem, qualis ea futura ſit. Et hoc licet quidem ſcias: neſcis tamen, quid hoc ſit, quod ita ad formam producat, licèt ſcias qualis forma futura ſit, idem in morbis quoque ſe ſimiliter habet. Scis, qualis Caducus ſit, cumque nouiſti. Sicut plantam nouiſti: ſic noſces etiam Caducum. Quid formam tamen producat ac conſtituat, ignoras. Sic nec quid caducum faciat, exploratum habes. Hoc quidem licet, vt rebus naſcentibus apponas, quid hoc ſit, quod lignum fiat, quod in folia, aut corticem abeat. Materia verò tibi comperta non eſt, nec, quid ea ſit, nouiſti, antequàm præſtò ſit. De eo ergò, quod inuiſibile eſt, loqui Medicus debet. Quod vero viſibile eſt, hoc ipſi notum eſſe debet, non ſecus ac illi, qui Medicus non eſt. Is morbum diſcernit, & quid ſit, nouit ex ſolis ſignis. Hic verò ob id Medicus non eſt. Is demùm Medicus eſt, qui inuiſibile cognouit, quod nec nomen, nec materiam, nec etiam operationem habeat. Quis ergò dicturus ſit, quod hi, vel illi morbi ex humoribus oriantur, cum hi tamen viſibiles ſint, & minimè inuiſibiles? In quos etiam humores cœlum nihil agit, nihil imprimit? Cœlum

Medicus prognoſticus ſit.

Inuiſibilium cõſideratio Medica eſt.

Morbi ... caussa cœlum.
Morbi inuisibiles sunt.

enim morbos gubernat: & morbi sunt inuisibiles. Qui ergo humor possit esse morbus? aut morbi causa? cùm solum cœlum morborum omnium causa existat? Quoque minus ventus, aut aër tangi, aut videri potest: eò minùs etiam morbi: si ergò morbi tangibiles non sunt, sed vento similes: qui quæso illi expurgari & educi possint? Ea arcanorum omnium natura est ac conditio, vt sine omni materiâ & corpore operationes suas perficiant. Ratio: morbi enim corpora non sunt. Ideò spiritus spiritui adhiberi debet. Si nix à Sole in æstate vanescit, quis illius corpus tangit? Nemo. Si verò tu contendis niuem pro morbo habere, & ob id eum corpus esse euincere: id tamen, quòd niuem facit, corpus non est, sed spiritus. Hoc nix est. Sic quod excrementa producit, quòd feces in corpore gignit (quæ tu humores appellas) illa morbi non sunt. Iste morbus est, qui hoc, quod fit, facit ac gignit. Id verò quis videt? Nemo. Quis tangit? Nemo. Qui ergo in Humoribus Medicus morbos quærere, & eorum originem ex iis explicare potest, cùm tamen illi ex morbis producantur & gignantur, non morbi ex illis fiant? Nix hyemem non inducit: hyems autem niuem producit. Per abolitionem enim niuis hyems non aboletur. Et si quidem nix nulla vspiam existeret: hyems tamen vere vigeret. Sic morbos quoque similiter ex superioribus æstimare & cognoscere debetis. Quos si alio modo inquiritis, & aliter de eorum origine tractatis: in vestris libris ac scriptis vniuersis erronei estis: sicut huiusmodi errores huc vsque iugiter fouistis, & illud, quod morbus expellit & venenauit, pro ipsomet morbo agnouistis. Vnde etiam factum est, vt tot homines perdideritis & corruperitis: adeòque iam opus sit, vt cœlum ipsum tandem medeatur & sanet. Multò enim id Medicus vobis præstantior est.

Arcana operari sine corpore.

Humores à morbis sunt non morbi ab his morbus.

Cùm ergò Medicina vsque adeò in nullâ speculatione fundata sit, vt etiam ex solo homine externo, hoc est, cœlo, astrisq; & similibus nascatur & constituatur: iam in commune vniuersi scitote, Medicinam vniuersam, quæ extra hanc cognitionem adhibetur, fundamétum admodum putidum & impostorium existere, in quo nulla veritas, sed mendaciorum Ilias lateat. Res enim hoc ipsa loquitur, quod extra propositum fundamétum præsumptio omnis mera phantasia sit, solis opinationibus ac somniis imposita. Quis est, qui per cutem videre pestilitatem possit? Aut quis est, quam internoscere possit, ex quâ illa corporis parte exorta sit? aut quomodò inuadat? aut qualis eius materia existat? Hæc nemo hominum verè scire potest. Qui vero cœlum nouit, qui astra scit, qui Mannam compertam, qui mineralia explorata habet: is apprimè nouit, quid pestis sit, vbi lateat, qualis existat. Extra cœlum & astra, nemo quisquam Medicorum id comprehendere potest. Quia autem Medici fundamentum Medicinæ & Philosophiam, & Astronomiam deseruerunt, & ad phantasiam sese receperunt: ideò fundamenti ne quidem tantillum de morbo etiam minimo hactenus traditum & explicatum ab ipsis est. Quàm sine omni fundamento omnia Chirurgiæ capitula a scriptoribus illis tradita sunt? Quæ si inculco & castigo, ipsi me in Medicinâ hæreticum faciunt, qui à Satanâ obsessus sim, & dæmonem intra me alam. Quis verò adeò hebes est, qui non intelligat, omninò alio ac diuerso, quàm ipsi ponunt, in Medicinâ fundamento opus esse? Idem verum etiam est de Chirurgiâ, quæ médicaciis tota prægnans est, vbi de origine, & causis, & materiâ tractat. Quæ scripta quis non pro inuento Beanico habeat? Sic enim Beani per murum perspeculantur, vidéntque quæ abscondita sunt, & videri minimè possunt. Quem morem quis non stultitiam dicat? Expendite quæso apud vos, quantæ dignitatis & nobilitatis homo conditus sit, & quàm late eius Anatomia se diffundat: & quàm parùm fieri possit, vt Anatomia eius corporis & virtutum in vllo cerebro aut ratione peruestigetur. Nam ex externis fundamentum procedere debet. Tunc enim conspicuum & manifestum fiet, quicquid in ipso est. Quale enim id foris: tale etiam intùs est: & quod foris non est, nec intus idem est: resque vna existit externum & internú, vna constellatio, vna concordantia, vnum tempus, vnum metallum, vnum Tereniabin, vnus fructus. Iste etenim limbus est, in quo creaturæ omnes conditæ latent: velut semen in quo homo totus existit, parentum limbus est. Limbus autem Adæ fuit cœlum & terra, aqua & aër. Ideò homo etiam in Limbo manet, & in se continet cœlum & terram, aërémque ac aquam, isque ipse eadem est.

Epilogus.

Medici cum externi ... sunt.

Hominis ... nobilitas.

Omnia vnum.

Limbus Adæ quis.

est. Quis ergò sine tali Philosophià, & Astronomià per suas speculationes, phantasias & Humoralisationes hominem satis explorare queat? Cui-nam hoc tandem possibile sit? Nulli vspiam gentium. Sic ergo nullà vnquam id ratione fieri potest: tales adhuc semel Beanos nominare cogor, qui huiusmodi impossibilia imaginantur, & de suis anilibus inuentionibus sibi gratulantur velut moriones, qui sibi ipsis & risum, & fletum excutiunt, se ipsos vel laudant, vel vituperant, prout animus iusserit. Quantùm vero virium talis Medicina habet: tantum virium habet etiam phantasia morionis. Ideò mendax & impostoria omnis Medicina est, quæ efficaciam suæ cognitionis ex prædicto fundamento solido non desumit. Quæ etiam aliud nihil est, nisi esca ad decipiendos tam nobiles, quam ignobiles parata.

LIBRI TRES

PRÆSTANTISS. ET EXCELLENTISS. DN. THEOPHRASTI HOHENHEIMII, Vtriusque Medicinæ Doctoris.

REVERENDISS. REVERENDIS ILLVSTRIBVS, STRENVIS, PRÆSTANTIBVS, NOBILIBVS, PRVDENTIBVS, DIGNIS ET HONESTIS, &c.

Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, Comitibus, Baronibus, Equitibus Prouinciæ Archiducatus Carinthiæ.

NVNCVPATI.

Continet autem

Primus, responsiones & refutationes quarundam suorum obtrectatorum calumniarum.

Secundus, errores ac Labyrinthos Medicorum, cum admonitione, vt Medicinam ex aliis libris, quàm quos hactenus legerunt, addiscere studeant deinceps.

Tertius, de Generatione & caussis Tartari, ac huius curatione.

His in vestibulo Chronici Carinthiæ epitome præfixa est.

Reuerendissimis, Reuerendis, Illustribus, Strenuis, Præstantibus, Nobilibus, Prudentibus ac Honestis, &c. Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, Comitibus, Baronibus, Dominis, Equitibus, Nobilibus, vniuersæq; prouinciæ Archiepiscopatus Carinthiæ, &c.

Clementissimis, clementibus, & fauentibus meis Dominis ac amicis, &c.

REVERENDISSIMI, *Reuerendi, Illustres, Generosi, Strenui, Præstantes, Nobiles, Prudentes, Honesti, &c. Reuerendiss. vestræ clementiæ, & vobis cæteris promptissima mea ac paratissima seruitia ac officia cumprimis nuncupata sint. Bono consilio pridem mihi visum est, vt triplices libros in Medicinâ conscriberem ac ederem. Cur autem tres istos libros non in Tomum vnum congesserim, sed in tres distinctos retulerim: istius propositi mei hanc potissimum caussam habui, quod Medici Galenici & Auicennistæ me passim pro hæretico diffamàrint & venditàrint. Quam vt iniuriam ab istis pseudomedicis ferrem, dissuasit æquitas & honestas; ac vt initium illis talionem referrem,*

Theoph. cur tres libros non in vnum tomum congessit.

referrem, eadem ipsa compulit. Et licet Christus ipse quidem hortator sit, ut percutienti maxillam unam, etiam porrigamus alteram, & diripienti pallium, tunicam quoque præbeamus: hoc tamen hic mandatum cruci & afflictioni mihi non erit. Nec enim id dorso meo impositum est. Christus enim de bonis caducis & temporalibus loquitur, in quibus thesaurum nostrum constitui fas non sit. Hoc vero quod tracto ego aratrum meum, hoc meum diuinitus concessum donum, ad ægrorum salutem & commodum directum est: sicut Paulus mandat, ne quisquam Christum glorietur, si charitas erga proximum non impleatur. *Quid ergo id abnegationis sit? Ideoq. propter osores & æmulos meos, qui donum hoc diuinitus mihi concessum calumniis & sycophantiis suis (quæ linguæ dolosæ proprietas est) intercludere sategerunt, mihi haudquaquam temperare potui, quin contra eosdem responsionem adornarem, & veritatis asserendæ causa rem omnem publicitus reuelarem. Et si ab exemplo constat, quod is Iudæorum mendacia responsione serià diluerit: nec mihi hæc mea quoque defensio a quoquam crimini dari possit.*

Christi dictum explicatur

Labyrinthus Medicorũ.

Secundo, ut isti trabem in oculo suo planius noscerent, librum secundum, Labyrinthum Medicorum *inscriptum, concinnaui. Ac ut opus ipsum suum artificem probaret, harum regionum morbos præcipuos, nimirum Tartareos, secundum suam Theoricam & practicam, hoc est, iuxta causas & curationem, mihi describendos sumpsi: eosque tres libros in unum consertos publice emittere volui. Cum itaq. de illis hoc pacto edendis & congerendis cogitarem: commodum incidit, quod ante non recordatus eram, nimirum* apud feles æruinæ nundinationes difficiles esse, *adeoq. plerunq. figulum figulum odisse. Mea itaque sortis hominibus hoc institutum meum communicare volui: qui tamen cæteris illico sui similibus hæc de me noua impertiuerunt, ut eo commodius de meo ferro hastas contra me ipsum illi cudere possent. Res ergò ipsa me docuit, longe tutius & securius esse, ut si apud S. Stephanum Viennæ ego sim, ipsi in alto foro ambulent, aut si ad angulum, speculatorium ego stem, ipsi recta ad S. Laurentium pertranseant. Nec enim hoc eorum erga me odium leue est: sed si quocunq. modo possent, vel 40. milliaribus absentem me illi obladere quærerent. Ac nodum mihi istiusmodi quidem illi obstrinxerunt: ut cum his operibus meis in lucem prodire ægrè potuerim hactenus. Sic ergò iam tandem, clementissimi, clementes, generosi, & benigni Domini, cum Archiducatus Carinthiæ post natiuam patriam patria mihi secunda sit, in quo parens meus perdilectus 32. annis egit, ac per uniuersam prouinciam beneficiis ac honoribus passim plurimis affectus est, iustum ac æquum mihi visum est haud temere, ut parentis dicti mei loco vobis aliquod piæ gratitudinis specimen exhiberem: quo tamen grandius & maius apud me nullum inuenio, quàm ut Illustriss. vestræ Celsitudini, &c. hos tres libros consecrem ac nuncupem, quibus uniuersa prouincia singulariter gaudere, ac publico ægrorum omnium commodo frui possit. Etsi enim hi à meis æmulis passim per omnem Germaniam tam sedulo obseruentur, ut edi ac in publicum dari nullibi horum locorum possint: tamen ex Archiducatu hoc quoque eosdem arcere minimè possunt, sed regioni illi eos fauere omnino coguntur. Non ego verò inficias eo, quod stylus alicubi difficilior, ac nomina seu vocabula obscuriora, ipsáque Recepta in ordine confusiora sint. Sed id ex inscitià, aut inuidentià factum non est: verum ita genuinus Medicinæ ordo ac series poscit. Quæ tamen omnia, ut planiùs & intelligibilius comprehendantur, explicationem singularem addidi, cuius accurate attendendam. Quorum tamen nullum ex inuido animo factum est: sed in hoc anteuertendi vagabundi quidam Medici fuerunt, qui per hæc nostra suas quæstuosas nundinas agere, ac probis remediis suum venenum in ægrorum perniciem immiscere possent. Carinthia enim ac Stiria, & Carniola primæ sunt, quarum Medici Doctorum Italicorum quoque testimonio publico commendatissimi, generose medicinam hominibus faciunt. Cogitent apud se vestræ Celsitudines, &c. quantò præstabilius sit, sui ipsius pastorem agere, quam cuiuis obuio mercenario sese credere. Discrimen enim euidens est Pastoris & Mercenarij. Seipsum qui custodit: optimè agit. Adeóque spem mihi certam & indubitatam facio fore, ut hæc mea opera, cum adiuncta submississima seruitiorum meorum delatione vestris Celsitudinibus & Generositatibus, &c. grata & accepta ventura sint. Quod si quacunque in afflictione (quales momentis singulis impendere nobis queunt) sedulitas ac industria mea vobis usui esse possit: totum me vobis offero addicóque. Data ad S. Vitum in Carinthia, die 24. Augusti à nato Christo anno* 1538.

Causa dedicationis.

VV. Celsitudinis Generositat. Nobilit. & Præstant.

Humillimus & paratissimus

Aureolus Theophrastus Hohenheimius Vtriusq; Med. Doct.

CHRO-

CHRONICA ET ORIGO CARYNTHIÆ.

OMNIVM antiquissima Chronica, velut etiam rhaphodicum Chronicum Naucleri, cum aliis nondum euulgatis restantur (id quod res etiam est) Germanos cum Sclauonibus à *Iaphet* descendisse, ac progeniem *Iaphet* omnium primam Germaniam occupasse. Sic ergo nos Germani à *Iaphet* exorti sumus. *Tubisco*, vnus liberorum ipsius & *Thëuto* primi in Chronicis nominantur. vnde nomen quoque nationi Theutonicæ inditum est. Hi, *Tubisco* nimirum & *Theuso*, in Germaniâ superiore consederunt: & *Samo*, vnus ex filiis *Iaphet*, terram Carrynthiæ occupauit. Hi ex vno sanguine prognati, hoc modo regna distribuerunt, & regiones diremerunt. Ita Germania etiam obtessa est, quæ hodie terrarum cæterarum omnium populosissima existit. *Tubisco ac Theuto* sua secum arma, insignia, ac Clypeos attulerunt, *tres* nimirum *atros Leones in areâ aureâ*. qui leones ad *Sueuū* vsque primum Sueuorum Ducem ratione cognationis hæreditario traducti sūt. Eosdem Leones *Samo* quoque, qui Carynthiam occupauit, simili ratione, prętulit. Et constat, has nationes Germaniæ omnium primas fuisse. Postea a bene longo tempore (nam Chronica, cumprimis de Germaniâ conditâ, non accuratè satis discripta sunt: res tamen ex aliis Chronicis liquet) defunctis primis *Iapheti* liberis regiones eæ inter hæredes distributæ sunt: aliæ in *Sclauoniam*, aliæ *in Carniolam*, aliæ *in Istriam*, *&c.* Quo factum est, vt Carynthia secundum limites & amplitudinē suam minueretur. Quomodo verò generale nomen Ducis *Samonis* in principio terris istis omnibus competierit, id exprese in Chronicis satis comprehensum non est. Hoc tamen patet, quod longo tempore ante Monarchiam Iulij primi Cæsaris, Romani in Germaniam irruptionem subinde fecerint. Qui, cum ipsis Germanis semper longè fastuosiores essent, & mirâ regnandi libidine prurirent, multa in natione Germanica regna occuparunt & obsederunt. Interea *Carynthia* quoq; fuit: quâ occupatâ, eam Romani castellis ac ciuitatibus plurimis muniuerunt, & præ regionibus cæteris inhabitandam illam selegerunt. Romanorum etiam familiæ omnium nobilissimæ & potentissimæ eò se receperunt, ac terræ amœnitate illecti sedes sibi ac habitationes illic condiderunt. Ex quibus postea Nobilitas Carynthiaca defluxit. appellationibus Germanicis designata. Sic ex ipsis orti sunt *Comites Palatini, vt Goertz: Comites, vt Sternberg & Ortenberg, &c. Barones, vt Kreyg, Vngenad, &c.* Pręter Equites cęteros ac Nobiles, quos nominatim singulos recenseri longinquum nimis sit. Cum vero Romani terram eam singulariter præ cæteris amore complecterentur: ex istâ affectione ipsi quoque nomē indiderunt, ac *Carynthiam*, *quasi caritatem intimam* indigetauerunt. Germanis abbreuiato nomine *Kierntem*, *Sclauis*, *Quarenden* appellatur. Illud nomen terra ea ad hęc vsque tempora nostra retinuit.

Germanorum origo.

Tubisco & Theuto.

Samo Carinthiam occupauit. Theutonis ... gnia quæ Sueuus

Carynthia quando angustior ...

Romani in Carynthiâ ...

Romanorum apud Carynthios posteri & familiæ.

Carynthia cur dicta.

Ducum verò istorum, qui inter Romanos regnum administrarunt, Chronica quæ quidem in manus meas peruenerunt, successionem secundùm generationes singulas ex ordine non tradunt, vsque dum ad tempora *Caroli Magni*, primi è Germanis Imperatoris Romani descendatur. Traditur enim, Duces Carynthios ab Imperatore hoc Regalia impetrasse, & confirmatos esse, ac Ducum nomen accepisse. Sub eodem Imperatore ad fidei quoque Christianæ agnitionem iidem peruenerunt, in quâ cum aliquandiu perstitissent versis vicibus ab eâdem iterum depulsi sunt aliquoties, cumprimis tempore *Attilæ* crudelissimi Hūnorum tyranni, qui ipsorum tam fidem, quam societatem politicam ac rēpublicam miserè vastauit & euertit. Postea tamen per *S. Rupertum, Virgilium, & Amandum* cum horum Diaconis tandem ad fidem reconuersi, ac in eâ diligentiùs instituti sunt. Ducatus huius solemnitas ac mos, olim iste fuit, vt Dux futurus Carynthiæ, in campo sub puro Ioue feudum acciperet a rustico, equum ac bouem secum habens, iuránsque, se Ducatum Carynthiacum impensis corpore ac bonis opibúsque vniuersis summâ fide etiam ad extremam vsque pauperiem ita tutaturum & defensurū esse, vt ad sui sustentationem non plus isto equo & boue reseruaturus sit. Quæ consuetudo etiam a Cæsaribus deinceps confir-

Carynthii a Carolo Magno Regalia acceperunt.

Attila Hunnorum tyrannus.

Dux Carynthiæ a rustico feudum accipit.

confirmata ac stabilita est. Huiusmodi feudorum collationem Liburniâ, iam *Solfeldia* dicta, quæ prima ipsorum sedes fuit, fieri oportuit, quo comparere cum officiis suis quatuor prosapiæ solitabant, sicut ipsorum Chronicon de hoc latiùs tradit. Idem hoc etiam tradit, rusticos illic cæteris indigenis liberaliore priuilegio & immunitate donatos esse.

Fridericus Barbarossa. Porrò testantur quoque Chronica, quòd *Fridericus Magnus*, cognomento *Barbarossa* ex Sueuiâ oriundus, atroci bello Venetos infestârit, & de ipsis ope Germanorum illustrem victoriam reportârit. Hoc tempore Duces Carynthiæ in flore adhuc fuerunt: & propter communionem insignium & primæuæ originis cum *Friderico* Cæsare amicitiam coluerunt, ac communi fœdere iuncti iura sua in foro Iulij tutati sunt, ac varia castella monumentaque alia vnà tum destruxerunt, tum exstruxerunt. Tum temporis Fridericus Imperator Magnus in cognationis memoriam collegium in Ducatu Carynthio fundauit, *ingnigen in Bustertbal* vocatum. Et, vt vobis memorabile quid referam, idem Barbarossa templum illud variis imaginibus ac statuis lapideis exornauit. Inter imagines has conspicua vna præ cæteris fuit, formam Monachi, lumbos succincti, & caput nudi, quales Monachi esse solent, exprimens: supra cuius caput maiusculæ quædam literæ hoc modo, LVTERVS, sculptæ visebantur. Quæ parte quidem aliquâ propter antiquitatem, nisi attentè aspicerentur, conspicuæ admodum non erant. Hoc quale præsagium fuerit, aliis iudicandum relinquo. Porrò etiam, cùm *Fridericus* Imperator Magnus Sueuus Marchionatum Austriæ in Ducatum redegisset; hoc ipsum in præsentiâ Ducum Carynthiorum quoque factum est. Plura ex Chronicis depromi non possunt, nisi quod à defunctis Carynthiæ, & obliteratis Ducibus Ducatus iste ad domum Austriacam translatus, adeóque cum omnibus natalibus & insignibus illi iunctus & adunatus sit, hoc est, in obedientiam ac tutelam Ducum Austriacorum concesserit.

Margin notes: Ingnigen in Bustertbal. — LVTERVS statua Ingnige. — Translatio Carynthiæ ad Austriam.

Hoc loco etiam scire debetis, quod, cùm à principio post tempora *Iapheti* sedes & habitationes illi quærerent, in campo se quodam iam Soifeldia dicto, demiserint, & pulchra sibi habitacula exstruxerint. Inter cætera autem etiam templum quoddam condiderunt, quod à Sole denominauerût. Solem enim pro Numine suo coluerunt. Ipsa verò ciuitas, Liburnia dicta, tandem ab *Attila* vastata & euersa est, cuius rudera vel hodie conspicua sunt. Ex Antiquitatibus nonnullis, ac monumentis, & rebus aliis relictis patet, istis temporibus admodum peritos & industrios artifices in fingêdis metallis ac lapidibus floruisse: qualia vel dum ex numismatis, imaginibus & ædificiis, miro & stupêdo opere ornatis colliguntur & deprehenduntur.

Margin notes: Solfeldia prima sedes Carynthiorum. — Templũ Solis. — Liburnia ab Attila vastata.

Ex nonnullis etiam Chronicis patet, olim *Philistæos* in hisce terris magno numero habitasse: ipsique adeò *Friderico* Imperatori pro vero narratum est, *Samsonem* hic olim versatum esse. Cuius rei sicut in terris quoque extraneis aliis Antiquitates reperiuntur, de *Philistæis* tradêtes: sic itidem & in Carynthiâ similes inueniuntur. Quin & ratio ipsa docet, Carynthiam tum temporis fodinis ac metallis omnifariis opulentissimam exstitisse, & filios Iapheti artibus Metallicis cumprimis floruisse: sicut illorum amore in terris illis etiam precipue detenti fuerunt. Nam & posteriorum temporum euentus idem comprobat. Ex Septentrione enim Frisij & Saxones ingenti numero in Caryntiam metallorum gratiâ sese receperunt: à quibus postea ciuitas *Frisach*, seu *Frisacum*, quasi Frisiorum & Saxonum, exstructa est. Sed & ex *Liguriâ* Metallarij in Carynthiam superiorem commigrarunt, & in viciniâ *Moskirchensi* ciuitatem super monte quodam condiderunt, quam patriæ suæ nomine *Liguriã* indigetauerunt: quę tamen intereuntibus fodinis, vnà & ipsa interiit: Nô verò hę solùm, sed & aliæ plures ciuitates fodinæq; que pari ratione côditæ sût, quod passim ex longinquis oris multi homines quasi certatim huc commearent. Porrò ex aliis etiam documentis euincitur, Carynthiam omnium è regionibus Germanicis primam artes illas exercuisse, quę ad rê metallariã, ceu vitriolum, æs, & cætera pertinent. Fodinarû enim his antiquiorû chronica non meminerunt. Hæc cum in his terris primû inuentę & detectæ essêt, postea simili exemplo similes etiã in regionib' aliis innotuerunt, & ad fodinarû Carynthiarû similitudinê exstructæ & côstitutæ sût. Sed & hoc liquet, per Germaniam rê Medicam omnium subtilissimè primo hoc loco tractatã & culta fuisse. Id quod inuenti quidam antiquissimi Germanici libelli testantur, quos ante na-

Margin notes: Philistæi in Carynthia. — Samson. — Carynthia metallifera. — Frisij & Saxones in Carynthiã migrant. — Carynthia fodina prima Germaniæ. — Medicina in Carynthia subtilissima.

tum Christum iam dum collectos & conscriptos fuisse, res ipsa docet. Quo tempore extractionem *Essentiæ* vt vocant, *Quintæ*, iam dum floruisse, ex illis ipsis libellis deprehenditur. Nam si fundamentum & initium ipsum tam fodinarum, quam Medicinarum probe excutias, Carynthia illarum omnium prima productrix fuit. Nam & hodie patet, apud Rheni tractum & nationes alias culturũ istarum artium cognitionem non admodum magnam esse. Temporis tamen diuturnitate fodinæ veteres exoleuerunt, & harum loco subinde nouæ emerserũt. Porrò cum ab obitu Ducum Carynthiorum terra illa diuideretur pars eius Stiriæ cessit, pars Foro Iulij, pars Ecclesiæ seu Archiepiscopatui Salisburgensi, pars etiam Episcopatui Bambergensi addicta est. Quoties enim regnum hoc modo in seipsum diuiditur, toties eiusmodi desolationes sequi necesse est.

Archiepiscopatus Carynthiæ in geminos Archiepiscopatus diremptus est: nempe in Patriarchatum *Athlar*, & in Archiepiscopatum *Salisburgensem*. Præter hos alij duo quoque Ducatus illius regionis sunt, *Gurck & Lauentum*, velut & Ducatus *Equitum S. Georgij*, cuius ordinis Princeps, *summus Magister de Mulstatt* appellatur. Ordini huic Imperator Fridericus tertius cum beneficiis & priuilegiis amplissimis pro insigni addidit *crucem rubram*, vt aduersus Turcas & alios, qui Carynthiam ac eius finitima hostili manu crebrò infestare solebant, strenuè depugnarent. Hæc ipsa regio aliis quoque quamplurimis collegiis ac monasteriis insignis est. Ex annalibus Ptolomæi patet, ipsius ætate in regione hac ciuitatem primariam *Villacum* fuisse, sed alio tamen loco quadamtenus absitam. Legitur etiam, *Claudium Romanum* ciuitatem *Klagenfortum*, Latinis Forum Claudij vocatum, condidisse.

Tradunt insuper Annales, ciuitatem *S. Viti* à primis illico temporibus semper Carynthię metropolim extitisse, ipsosque Carynthiæ Duces sua comitia ac conuentus in istâ celebrasse. Quodam etiam insuper tempore Ducum quidam hic captus, & Archiepiscopo Salisburgensi traditus legitur. Qui tamen cum postliminio S. Vito restitutus esset, Ducali seueritate in multos animaduertit. *Lauentalium* autem in Ducatu Carynthię nomen a crescendo accepit. Eo enim loco flumina auri feracissima extitêre: adeo, vt ex multis passim nationibus metallarij ac artifices plurimi cõfertim huc commearent. Ibidem adhuc hodie aurum quoq; purum & solidum, igne nullo egens, molis & ponderis admirandi passim reperitur.

Lauental.

In valle prædictâ acidulæ quoque maximarum virtutum reperiuntur, admodum medicamentosæ, de quarum viribus, velut & de nascentium rerum reliquarum illic prouenientium, sed alibi rararum proprietatibus, peculiari libello commentari præsumpsi. In Carynthiâ veteri, a *Friesaco* interuallo milliaris vnius in locis desertis acidulæ celebres sunt, à naturâ calentes: quarum similes, quæ suam aciditatem in calore retineant, per Germaniam frequentes & cognitæ non multæ sunt.

Acidulæ calidæ apud Friesacum.

Vt & verbo dicam, fodinæ huius regionis multò numerosiores, quam prouinciarum aliarum existunt. Apud *Bleybergam* minera plumbifera est, vniuersæ non solùm Germaniæ, sed & Pannoniæ, ac Turciæ, Italiæque plumbi plus satis erogans. Frequentes etiam mineræ ferreæ sunt, cumprimis apud *Hutenbergam*, & circa eius confine, chalybis plurimi & nobilissimi magnum aceruum promentes. Mineræ reperiuntur etiam aluminosæ, quæ ædificiis adhiberi sueuerunt. Insuper & minerę vitrioli præstantissimi, & auri nobilissimi passim produntur: eiusmodi apud *S. Paternionem* rarà specie inuentæ sunt. Venæ quædam etiam metallicæ ibidem deteguntur, quarum similes non ipsa Europa nouit. Metallum id singulare est, ac raritate suâ verè admirabile. Mineræ præterea etiam Cinnabarinæ ibidem solemnes sunt, admodũ hydrargyro prægnãtes. Effodiũtur ibidem quoque pyrites coloris aurei, & Marcasitæ variæ, acalbũ, rubrũ, nigrũq; Talcũ. Quin & in veteri Carynthiâ, velut iuxtà *Lungã*, granati nõnunquã reperiuntur, & alia similia plurima, quæ recenseri hoc loco nõ omnia possũt. Quod si montes Carinthiaci nõ secus ac claue admorâ cista aperiri possent, quęnam vspiã quæso terra thesauris confertior reperiretur? Hinc etiam fit, vt tot Auguristæ, & Diuinatores ac Vitones, Geomãtistæque & Crystallistæ, ac vates similes terras eas incolãt, qui peculiari arte per crystallum & virgulas ac modos alios opes illas indagant & explorant. His tamen omnibus periodum suam Deus definiuit ac præstituit, quam arte & industria suâ quali-

Bleyberg.

Hutenberg.

Talcum album. rubrum. nigrum. Lunga.

qualicunque nemo transiliet. Cùm verò tot támque variæ scaptensulæ in regionibus illis inueniantur, credibile fit, ibidem vigere congregationem & coniunctionem Planetarum & firmamenti cum tribus partibus inferioribus, in ipsis Elementis existentibus: quæ coniunctiones astrorum superiorum & corporum Elementarium tandem metalla illa producant & gignát in locis hoc fine a Deo constitutis. Nec mirum est, tantæ varietatis mineralia, alibi ignota, hìc reperiri: cùm & frequentissimarum quoque aquarum natura & ratio ibidem peculiaris existat. Lacus enim (.....) in hâc terrâ numerantur, fundo aurifero omnes celebres, ac quodam ceu vallo cincti, ex quibus thesauri opulentissimi extrahi possent.

Nomen eius deest.

Cæteras verò ciuitates ac oppida vicósque & pagos quod attinet, illis vniuersis fodinæ initium dederunt, pro ratione & conditione fundi diuersę. Illarum enim quædam iuxta alueos fluminum celebres sunt, veluti quę à Luentzâ per tractum finitimum ad Lauemundá excurrunt. Alię iuxta Lauendam: nonnullæ apud Gurckam, & Glannam & Gailam, nobiles sunt. Quanquàm verò harum multò plura Chronica percenseant: pro Epitome tamen hæc nobis tradita sufficiant. His verò vberiora & pleniora scire qui satagit, illum ad Chronica illa amandatum hisce volumus.

Chronici finis.

SEQVITVR
LIBER PRIMVS.

RESPONSIO AD QVASDAM ACCVSATIONES ET CALVMNIAS

suorum æmulorum & obtrectatorum:

Ad Lectorem.

PRÆFATIO PRÆCELLENTISSIMI DOMINI THEOPHRASTI HOHENHEIMII

vtriusque Medicinæ Doctoris.

VT constet tibi, beneuole Lector, de causis scriptarum & editarum harum defensionum, ad hac pauca te attendere vnicè velim. Deus quidem, summus benefactor, Genium Medicinæ per Apollinem, per Machaonem, Podalirium & Hippocratem ex imis adytis produci permisit, ipsámque naturæ lucem, expulso omni spiritu tenebroso latè effulgere sinit, fecitque vt opera admiranda plurima, & luculentissima Magnalia, stupendáque miracula ex mysteriis Elixiris, Arcanis ac Essentiis Naturæ perficerentur, adeóque ipsa Medicina per prænominatos Coryphæos mirè effulgeret & illustraretur. Cùm vero mos iste sit solemnis luridi Sathanæ, vt vbiuis tritico sano sua zizania & lolia interserat: factum est, vt medicina quoque à primo naturæ genio valde obscuraretur, ac præceps in Pseudomedicos, seu Antiatros illaberetur, qui eam sophismatis suis ita inuolverunt & intricarunt, vt quæ opera Machaon ac Hippocrates suo tempore designarunt, eadem similiter hodie successu pari præstari minimè possint. Quicquid vero in medicina momento operum non demonstratur, id disputando & arguendo euinci ægre potest. Responde mihi verò Lector, an, si quis contra Legionem Sophisticam, doctrinam efficacem seu operantem immittat, non æquum ac fas sit, vt opus illud inanes nugas reprimat & confutet? Hic diuina, Lector, in quem hæc verba iaciam? Nempe in Diuos, signa nulla edentes. Numerus quidem ac concursus visitantium hominum multos monere posset, vt a retundendis nugatoribus desisterent. Sed euentus tamen & recursus arguunt, in concursu isto parum momenti situm esse. Inde conflatur etiam hoc mendacium, Hippocratem nugas & fabulas esse. Ac medicæ veritatis Spiritus à Sophistis illis inanis garritus insimulatur. Nam quid vspiam est, quod tam effrænis lingua non audeat dicere? Ex hac tribu exorti sunt, qui incontinentia linguæ victi, causam suam calumniis tueri conati sunt. Qui cum in os saltem Medicinæ succum hausissent, solo ore etiam, quod ad criminationes & obtrectationes educatum est, assertionem suæ artis propalarunt. Dolosa

Medici illustratores qui

Sathanæ parasitas.

Diui decantati.

Med. reprehensi.

huiusmodi

huiusmodi lingua quædam me quoque pupugit. Adeóque vsus ac res poscit, vt, cùm illi artem suam non super verum ac genuinum, sed potius super culinarium saxum exstruxerint, ac ipsam Medicinæ veritatem temere neglexerint, Sophisticisque suis fabulis tam me quàm alios quasi laruâ quâdam traducant, sine solido responso à nobis non dimittantur. Quæ quidem calumniæ ab ipsis minimè euomerentur, si super primum centrum constituti essent. Summa ars ipsis est verbosa Rhetorica, copia patrimorum, & virtus huiusmodi Pseudomedicis digna & agnata. Ideóque sequentur deinceps defensiones nonnullæ, tibi probe & sedulo attendendæ. Quanquam multo satius esset, huiusmodi responsiones omittere, indulgerique ipsis, vt Poetici Medici, Rhetorici Receptistæ, & nequam præparatores maneant. Nam & horum suo tempore sua satietas erit. Huiusmodi vero commonefactiones à me institutæ sunt hoc fine, vt intelligatur tandem, Medicum sine operibus nihili esse, solémque eius, non garritum, aut verba Medicum reddere. Ab his impedimentum mihi quoque obiectum est, quo minus hæc & alia mea scripta ederentur. Quibus tamen tandem Archiducatum Carinthiæ donatum volui. Ab his laudatissimis dominis solis ea impetras, quisquis vbiuis illa accipis. Hæc enim ni prouincia esset: ista manibus quidem tuis nunquam offerentur. Tu Lector, huius libri Theoricam, multo autem magis opera ipsius artis amplectere ac ama. Dabam ad S. Vitum in Carynthia die 19. Augusti Anno salutis. 1538. Opus probat artificem.

DEFENSIO I.

Inuentionis nouæ Medicinæ Doct. Theophrasti.

Paracelsus cur nouam methodum introducat

QVOD hoc in opere nouam Theoricam, ac Physicam, vnà cum rationibus nouis, quas nec Philosophi, nec Astronomi, nec Medici hactenus vsurparunt, aut intellexerunt, profero: id ob istas causas factum est, quas deinceps traditurus sum. Prima & palmaria hæc est: quod Theorici veteres, rationes causásque morborum perperàm & insciè proposuerunt, ac cum ipsis certos errores inuexerunt, quos tandem eousque quoque expoliuerunt, vt veritati ipsi non leuem fucum fecerint. Quin & eò suo molimine penetrauerunt, vt præter ab ipsis proposita fundamenta, nulli vnquam de aliis iam inquirere liceret: & qui secus faceret, in aperto errore versari censeretur. Hoc mihi sedulo hic inculcandum est, quod consuetudo ea & libertas apertum inscitiæ documentum exhibeat. Cœlum etenim secundum lumen naturæ, & ingenij subinde nouas inuentiones, nouas artes, nouas ægritudines parit ac producit: & illæ vniuersitæ supinè negligendæ, aut non in memoriam mandæ sint? Quis vsus est pluuiæ, iam ante mille annos delapsæ? Imber is vtilis est, qui iam præsenter cadit. Quid motus vel cursus Solis ante annos mille factus cõmodat huic anno? An non Christus ipse facem nobis profert, quomodo hæc talia iudicare debeamus? ita enim dicit: *Sufficit cuilibet diei sua cura, aut suum iugum.* Quasi diceret: satis est, te ea facere, quæ dies illa poscit. Sic enim porrò concludit: crastinæ diei sua quoque cura data est. Iam si curæ sua ratio & tempus est, dies autem quilibet horis duodecim constat: cuilibet etiam horæ sua peculiaris operatio competit: quid quæso hora duodecima incommodabit primæ? Aut quid damni prima ingeret duodecimæ? Res enim vna quælibet in suam Monarchiam propriam constituta est. Et nos decet esse sollicitos de præsenti, non curâ angi præteritorum. Vnicuilibet etiã Monarchiæ de pleno & perfecto lumine naturæ prospectum est. Et sunt ista miracula manus diuinæ, lumen scilicet Naturæ in plures Monarchias commutare intra principium & finem mundi. Quã in consideratione illi miserè exorbitârunt, & non pro Monarchiæ huius iure sese accommodârunt. Quamobrem ex virtute præsentis luminis naturæ, & ex prædestinatâ ordinatione ego hæc mea scripta irreprehensa & inculpabilia omninò esse volo, ac posco, vt propter Sophismatum, quæ iure seductiones voco, institutam confutationem à nemine impetrat aut impediat.

Opus est, vt dementiam eorum latiùs euulgem, & sub radium protraham propter cognitionem tam fundamenti mei, quàm illorum lápsus & errorum. Nec me Academiç ob id pessum dabunt, quibus rem hoc modo propono & edissero. Medicina opus est. Quia ergo opus est: opus de artifice suo testabitur. Itaque ex operibus censete, quomodò, & qualis Medicina est opus.

pars

pars vtraque iudicanda sit. Opus ars est. Ars doctrinam operis tradit: ita vt ars operetur; & per doctrinam opus faciat. Iam quæstio est, vtrum doctrina Medicorum Academicorum, an mea, ars ipsius Medicinæ sit? Id per opera definietur. Sed iuxtà etiam hoc notabitur, quod Christus in nostrà Philosophià proponit, nobisque cognoscendum offert, qui non solum æternum lumen inter nos mortales renouauit, sed præter hoc lumen etiam ipsius Naturç. Is ita loquitur: *Surgent falsi Prophetæ, falsi Christi, & multa miracula edent.* Sic etsi quidem Pseudomedici quoque signa edunt, sicut fieri potest: tamen veræ medicinæ non aduersantur. Sicut enim Moyses & Malefici suis sibi inuicem operibus contrariabantur: sic verum quoque & falsum fundamentum Medicinæ. Iam si doceo, partem meam aduersam, & meipsum ex operibus nosci debere: opera autem in falsis quoque reperiuntur, sicut Christus de signis & prodigiis affirmat: res isto modo discernenda videtur. Ponatur æger, qui febricitet, & terminum morbi habeat septimanam duodecimá, ex hâc exactá morbi finis & decrementum præsto sit. Si accidat, vt æger ista remedia poscat, quibus febrem suam ante terminum legitimum elidat: tum duos in promptu medicos habet, vnum falsum, alterum verum. Falsus curam suam ita instituit: Lentè nimirum ac sensim mederi incipit, ac temporis plurimum consumit porrigendis syrupis, laxatiuis, purgatoriis, pulticulis auenaceis, aut hordeaceis, cucurbitis, citrullis, iulepis, & similibus aliis lentè, & cum tépore ministratis, ac interea aliquoties etiam clysteres adhibet, & nescio quid aliud agit. His rebus & verborum additis blandimentis morbum illi producút, vsque dum destinatus ipsi à naturâ *Terminus* instet. Qui etsi sponte suâ finiatur tandem: ipsius tamen expulsionem illi suæ arti & industriæ acceptam ferunt. Genuinum autem Medicum ex hoc æstimate. Is periodum hanc in partes duodecim diuidit: partem illius vnam & dimidiam suis laboribus seu operationi suæ impendit.

Med. falsorum qualis curatio.

Med. verorum curatio qualis.

Sed & inscitia alia quoque superest, quæ me ad scribendum hunc librum valdè mouit. Prætendunt nimirum illi, morbos illos, quos in hoc opere complector, esse incurabiles. Quorum quis non admiretur impudentiam? Qui enim medicus morbum possit dicere incurabilem, in quo non existat ipsa mors? *Soli enim incurabiles isti sunt, quos mors comitatur.* Idem nimirum etiam de podagrá & de epilepsiá nugantur. O verò vesana capita. Quis enim propalare vos illa iubet, quæ tamen nec scitis, nec intelligitis? Cur vobis non curæ potius cordique est sermo ipsius Christi, dicentis; *ægros opus habere Medico?* An verò isti non ægri sunt, quos vos deseritis? Esse nimirum ægros eos arbitror. Ergo, si ęgri sunt, omninò Medico opus habét. Si Medico illi opus habent, cur vos dicitis, ipsos insanabiles esse? Cur illo opus habeant ægri, à quo tamen nullo consilio iuuari possint? Aut cur dicunt, medicinam illos nihil proficere, aut cómodare? Ideò scilicet, quia ex errore Medicipæ prognati sunt, & ab Ignorantiá matre concepti, post editi. *Morbus quilibet sua propria & peculiaria remedia habet.* Deus enim mirabiliter in ęgrotis agnosci vult: vult celebrari in morbo caduco, in Apoplexia, in Chorea S. Viti, & aliis, quos hic recensere nihil attinet. Nam & Deus iste est, qui mandatum dedit, vt *proximum tuum diligeres sicut teipsum: Deum autem ante omnia cætera amares.* Iam si Deum diligere velis, necesse habes, vt eius quoq; opera diligas. Si dilecturus proximum sis, ei non dices, tu iuuari non potes: sed rectius ita loqueris, te iuuare ego non possum, nec morbum intelligo. Hæc nimirum veritas excusat & redimit te à maledictione, quæ falsos manet. Sic ergò ratum sit, inquirendo & indagando portò eousque procedendum esse, dum tádem vera ars deprehendatur, ex quâ procedant opera. Quòd si enim Christus dixit: *Scrutamini Scripturas:* cur mihi quoque dicere non liceat, perscrutamini naturas rerum?

Morbi incurabiles qui.

Morbo cuilibet [illegible] peculiariter remedium.

Ignorantia excusat.

Et hæc mihi pro defensione sint, cur iam pro præsenti Monarchiá iure merito nouam medicinam proferam, & in lucé edam. Quod si quis fors roget: quis te ista facere docet? ex hoc ego vicissim quęro, quis hodie doceat herbas & gramina crescere? Is enim, qui hoc docuit, hoc etiam dixit: *venite & discite ex me: mitis enim sum & humilis cordis.* Ex hoc manat fons veritatis. Ex ipso quod non prodit, mera seductio est. Diabolus mille artifex est, qui multis signis & prodigiis prægnans est, qui non feriatur, sed velut Leo rugiens nos ambit, quærens,

quos

quos vnà secum in mendacium abripiat.

Admirari autem non debetis, cur in conclusione huius defensionis digitum meum ad illum intendam, qui dixit: *mansuetus sum, & animi demissi*, vt scilicet ab hoc medicinam discamus, qui tamen saltem ad æterna nobis viam monstrat. Quid enim in nobis mortalibus existit, quod non ex Deo in nos corruetur & inseratur? Qui nos æternum docet: is tradit etiam mortale seu temporarium. Ex eodem enim vtraque scaturiunt. Et licèt quidem doctrina cœlestis ex ore eius tradita sit, non autem Medicina: tamen si idem quoque dicat, Ægros opus habere Medico, & Medicus à Deo sit: quomodo quæso Medicus illum non pro Doctore suo agnoscere debeat, ex quo prodierit? *Est enim Medicus is, qui Dei vices in morbis corporalibus obit.* Ideóque necesse est, vt ex Deo habeat, quod potest. Sicut enim Medicina non ex Medico, sed Deo est: sic pariter ars quoque Medici ex Medico non est, sed ex ipso Deo. Quanquam *Medici quoque triplices existant. Primi* ex Natura progeniti sunt, per Medicos cœli in constellatâ influentiâ conceptionis. Hoc etiam genitore nati sunt Musici, & Mechanici, & Rhetorici, & ipsæ artes cæteræ. *Secundum genus* Medicorum est, qui ab hominibus instituti, & in Medicinâ educati sunt secundum præcepta magistrorum suorum, quantum quidem industriâ naturali capi potuit. *Tertium genus* est, quod Deus dat. Hi à Deo ipso docentur & instituuntur, quemadmodum Christus inquit *Vnusquislibet scriba à Deo doctus erit.* Quod idem est ac si dicat: Quicquid possumus, ex Deo habemus. Si ergo Medicina triplici modo & viâ suos Professores exhibet, curandum non est, siquidem in Theoricâ & rationibus suis non concordent. Nam in opere omnes conueniunt, & finem seu terminum vnum concludunt. Natura ingeniat & disponit, prout conceptio suam influentiam accepit. Sic ipse quoque homo docet, prout industrius est ac potest. Docet autem Deus, prout vult. Rhombus tamen istis vniuersis hic est, vt homo, qui alium docturus sit, ex Deo & naturâ suam scientiam desumat. Ex his enim hominum institutionem procedere oportet. Quæcunque verò doctrina aliunde, quam ex fundamento prædicto procedit, ea talis est, quemadmodum proximè definita est.

Christus scaturigo vtriusque salutis.

Medicus & Medicina ex Deo.

Medici triplices sunt.

Medici vtrique in fine conueniunt.

DEFENSIO II.

Nouorum Morborum & nominum, Doct. Theophrasti.

PRo tutelâ & defensione mei, cur nouos morbos, de quibus antea nihil a quoquam traditum est, describam, ac illis noua quoque nomina, prius nulli visitata, à me autem primum inuecta, indam, hæc porrò seduli attendite. Ac de nouis morbis taliter habete. Scribo equidem de saltu illo insano, quem vulgus S. Viti choream nominat. Trado etiam de iis, qui seipsos iugulant. Addo etiam de morbis per veneficia, seu incantantionem inflictis: similiter & de obsessis hominibus. Hi quidem morbi omnes ante me à nullo vspiam descripti sunt. Cur autem neglecti fuerint, oppidò indignum & iniquum videri debet. Causa verò, quæ me ad descriptionem illorum incitat, sola Astronomia est, quæ hucusque a Medicis oscitanter tractata, huiusmodi morborum omnium cognitionem mihi impertiuit. Quod si Astronomi cæteri eandem mecum experientiam assecuti essent; iam illi morbi vel dudùm ante me plenè & perfectè descripti & explicati noscerentur. Quia autem Astronomia à Medicis repudiata fuit: ideò nec morbi hi, nec alij etiam ex vero principio, ac causis genuinis rectè agnosci, aut intelligi potuerunt. Cum ergo ceterorum scriptorum Medicina non ex isto fonte dimanet, in quo veræ Medicinæ fundamentum positum est, de quo tamen possesso fonte ego verè gloriari possum: an mihi non licitum sit alio modo scribere & commentari, quàm scriptores fecerunt reliqui? Vnicuilibet quidem datum est loqui, consulere, docere. Cuilibet autem datum non est, loqui & docere cum neruo & efficaciâ. Nam & ipsum Euangelistam testari nouistis, *Christum docentem, cum efficacia quâdam potentiâ singulari locutum* esse, secus, quam scribæ & hypocritæ. Et ad huiusmodi potentiam, quæ per opera probetur, si verbis fides non detur, sedulò attendendum est. Sicut ergò fieri non potest, vt, quam quis rem non vidit, eius speciem formámque tam certo & fundamentaliter demonstrare possit, ac is facit, qui suis oculis illam vsurpauit: sic planè confido, hic quoque iudicium idem fore de iis,

Morbi qui noui apud Theophr.

Astronomiæ contemptus caussa inscitiæ.

Christi doctrina efficax.

qui

qui sine fundaméto loquuntur, ac his, qui fundamento vtuntur. Verum quidem est, omne, quod morbosum existit, Medici considerationi subiici, & fas esse, vt is morbos vniuersos cognitos & exploratos habeat. Attamen, quod non in vno, id in altero omninò scire debet. Nam hâc mensurâ dona quoque Apostolis collata sunt. Et quod vnicuique datum est, in eo honor eius viget. Quod verò datum non accepit, id ei tamen probro non fuit. Qualem enim Deus quemlibet constituit, talis est. De donis huiusmodi acceptis scriptores reliqui gloriari minimè possunt. Ad solum *Terminum* intenti sunt. Et quæ per *Terminum* efficere non possunt, ea illicò incurabilia pronuntiant.

Dona Dei honorata.

Terminus Medicorum asylum.

Porrò, quòd & noua nomina ac Recepta produco, nec id vobis admirationi esse debet. Nec enim id vel ex simplicitate aliquâ, vel inscitiâ fit: sed cogitare quiuis secum potest, huiusmodi nomina à priscis tradita, ac illis adscripta remedia etiam à tyrone quouis ex chartâ facilè legi ac cognosci posse. Hoc me autem offendit, quòd nomina illi ex tot linguis concinnârint, vt ex illis naturam ac essentiam morborum fundamentaliter nunquam capere aut assequi possimus. Quin & illi ipsi eadem à se tradita nomina rectè non intelligunt: sicut apud Germanos quoque Nomina alia in aliis atque aliis pagis induntur ac conferuntur. Et licèt quidem nonnulli *pandectas* ac similia alia congesserint: illi tamen cum subindè in alia incidant, fidei apud me multùm non impetrant, idque propter causas haud leues. Vt verò conscientiæ meæ periculum subeam, & doctrinam incertam ambiguamque ratam habeam, dissuadet animi candor & probitas. Patet enim, à scriptoribus illis nullum capitulum traditum esse, quòd mendaciis & errore non refertum sit. Quò ergò auctores isti mihi faciant aut conducant? In ipsis equidem non Rhetoricam, non Latinæ linguæ elegantiam venor, sed capto Medicinas, capto remedia: in quibus tamen tradendis illi canes muti sunt. Sic iidem & de *Receptis* mihi obiiciunt, quod ea nouo modo, nouo processu concinnem, cum tamé decimum Dei præceptum mandet, ne quid peregrinum vsurpetur: sicut coram mihi multoties illa obiectârunt illi, *Non concupisces alienum.* Cùm ergo ex his me violatorem decimi præcepti criminentur: omninò mihi hoc loco euoluendum & expediendum est, quidnam *Alienum* sit, quid non sit. Alienum autem est, si quis non per rectum ostium ingreditur. Alienum est, si quis surripit, non suum. Exempli causa: si quis se Medicum venditat, qui non est: si quis Medicinam in re quâdam ponit, in quâ Medicina nulla inexistit. Et mihi id vitio aut crimini detur, quòd fraudes ipsorum detegam.

Morbis nomina cur inuenerit Theophrastus.

Alienum quid in Decalogo.

Porrò, quod etiam de obsessis hominibus scribo, id ipsis planè inconditum videtur. Sed illud tamen hac de causa facio. Cùm *ieiunium & preces Spiritus immundos* expellant: arbitror cumprimis ac præcipuè mandatum esse Medico, vt ante omnia regnum Dei quærat: postea datum ipsi iri, quibus opus habeat. Si detur ipsi, vt per præces ægrum sanare: possit: hæc purgatio ipsi non spernenda videatur. Si datur ipsi per ieiunia sanare: hoc ipsi confortatiuum sit eximium. Respondete mihi vero, an Medicina in solis herbis, lignis, & lapidibus lateat non etiam in verbis? Id si feceritis: vobis etiam dicturus ego sum, quidnam verba sint. Quid hoc verbum est, *Non fac?* Qualis morbus est, talis est etiam Medicina. Si morbus herbis demandatus est, tunc per herbas curatur, Si lapidibus, per lapides. Si adiudicatus est ieiunio, ieiunio etiá expellitur. Obsessum esse, maximus morbus est. Huius si Medicinam Christus ipse proponit cur scripturam non scrutetur eam, quæ illius morbi Recepta côntinet ac tradit? Cœlum morbos gignit. Hoc abigit Medicus. Quod si ergo cœlum ipsum Medico cędere cogitur, legitimo vsui ac ordini remediorum idoneorum omninò ipse quoque Diabolus cedet. Neoterici tamen ac moderni Medici ista talia inficiantur, quia nimirum multiloquus Mesuë huiusmodi rerum non meminit: ac ob id alios aspernantur, quorum ipsi æmuli sunt.

Obsessi ieiunio & precibus sanandi.

Accusarunt me etiam, quòd morbis noua istiusmodi nomina imponam, quæ nemo aut cognoscat, aut intelligat: dicuntque satius fuisse nomina vetera retineri. Qui verò ego vetera nomina retinere vel potui, vel debui, quæ tamen non ex fundamento procedunt, ex quo oriuntur morbi ipsi? Nam nomina ea

Nomina morborum cur mutarit Theophr.

saltem

falsò obiter data sunt, nec quisquam nouit an nominibus illis morbi rectè & legitimè appellentur. Illud ergo fundamentum cum tam lapsum & incertum deprehendam: cur de retinendis nominibus curiosus sim? Si mihi cognitus & exploratus morbus sit, suo ipsum genuino nomine initiari perfacilè erit. Et quid refert dici, Apoplexis, vel Apoplexia? aut quid angar de hoc, Paralysis penultima an corripiatur, an producatur? an caducus fulguris Epilentia, aut Epilepsia vocetur? aut, quid quæram, an vocabulum sit Græcum, Arabicum, aut Algoicum? Hoc mihi potiùs curæ sit, vt cuiuslibet morbi originem causásque, & eius curationem probè compertam habeam. Nomen enim vel suâ sponte quadrabit ac concordabit. His rebus omnibus otioso garritu saltem tempus obteritur.

Nominū co[illegible]

Cur verò in tradendis nouis morbis, iisque explicandis negotium mihi sumpserim, causæ præter dictas aliæ quoque existiterunt. Cœli nempe quotidie nouæ operationes sunt, idque indies secundū causas suas ac essentiam variabile existit. Nam & ipsum in senium suum contêdit. Velut infans qui nascitur, is à primo illicò natiuitatis die ad iuuentutem, & porrò ad terminum vsque mortis alteratur & mutatur. Iam verò & cœlum infans fuit, ac suum aliquando principium habuit, nec aliter ac homo prædestinatum sibi finem accepit, adeóque in morte includitur. Vt ergò res quælibet per ætatem variatur & mutatur: ita eius quoque opera pariter mutantur. Et si mutationes omnino fallant: ad quid mihi ferulæ puerorum? Ideò dę Monarchiâ iam præsenti loquor, & de ætate firmamenti & senio Elementorum. Prætereà istiusmodi etiam hodie naturæ populi, ac commixtiones tam variæ, & diuersa studia occupationésque ex voluptatibus carnalibus existunt, quarum similes à condito mundo minimè viguerunt. Vnde pressura quoque gentium talis emergit, qualis antea nunquam fuit. Ideóque id adminiculum nullum Medico est, dum inquit, *Acquiesco equidem libris illis, qui ante bis mille annos scripti ac editi sunt* Nec enim vel hodie persistunt veteres causæ, verùm ratio longè alia est, sicut id vtraque Philosophia, tam cœli, quam ipsorum Elementorum euincit apertissimè. Fas erat, putatitios illos Medicinę Doctores cautiores esse, dum manifestè vident, interdum vel crassum rusticum, planè illiteratum multo plures ægros sanitati restituere, quam ipsi vniuersi cum suis commentariis & rubeis tunicis sanare possunt. Cuius euentus diuersitatem si comperirent, abiectis rubris tunicis in saccum cinere plenum se induerent, sicut de Niniuitis legitur. Ita ergò mihi planè plenéque persuasum est, quod pro tenore huius defensionis, noua omnino nomina, nouósque morbos ex prædicto fundamento bono iure condere, statuere, ac describere mihi liceat.

Cœlum con[illegible] vt homo.

Hominū noui omnino mores hodie.

Niniuitæ.

DEFENSIO III.

Descriptionis & designationis nouorum Receptorum.

PRÆTER dicta hactenus, imperiti ac insciti illi Medici vlteriùs mihi quoque oblatrant, dicuntq́ue, *mea, quæ præscribo, Recepta venena esse, & corrosiua*, adeoque extractionem omnium malignitatum & toxicorum Naturæ. Aduersus accusationem hanc, si ad responsum dandum idonei ipsi essent, primum ex ipsis quærerem, an quid venenum sit, scirent vel nescirent? aut an in veneno nullum Naturæ mysterium lateat? Hoc enim in puncto imperiti, & virtutum naturalium ignari ipsi existunt. Quid enim est vspiam, quod à Deo conditum, non admirandis dotibus simul ad salutem hominis curandam coordinatum sit? Cur verò venenum repudietur & exterminetur, cum tamen non venenum ipsum, sed Natura inquiratur? Ad firmandum propositum meum exemplum adducam tale. Oculos in bufonem intendite, quam id animal venenosum & abominabile existat. Sed quam eximium eius est mysterium ad curandam pestilitatem? Iam si hoc mysterium propter venenositatem & abominationem bufonis contemneretur, quantum illud quæso opprobrium foret? Quis est, qui vnquam hoc receptum Naturæ composuit? An non id Deus fecit? Cur ego autem huius compositionem hanc reiiciam, aut contemnam? Et si ille quidem composuerit, quæ mihi minus apta videantur? Is, is, inquam, solus est, in cuius manu omnis sapientia clauditur, ac cui compertum satis est quonam mysterium quodlibet conferendum

Remedia Theophrasti venena.

In veneno quid quæratur.

Bufo remedium pestis.

Dei sapientia profunda.

rendum & locandum ſit. Cur ergo aut admirer, aut abominer id, quod in parte aliquâ venenum habet, & cum hoc myſterium inſuper nobiliſſimum? Res quælibet ad id impendi debet, cui deſtinata ea eſt, nec nos faſtidio aliquo porro in eam feramur. Deus enim ipſe Medicus eſt & Medicina. Cuilibet etiam Medico præfixa & inſculpta eſſe debet Virtus Dei, quam Chriſtus nobis expoſuit, dum inquit: *Etſi quidem venenum biberitis, vobis tamen noxium non erit.* Si ergo venenum non præualet, ſed citra noxam ſecedit, dum eo pro conſtituto naturæ ordine & ratione vtimur: cur venenum in vniuerſum contemnatur & reiiciatur: Qui venenum aſpernatur, is id ignorat, quod in veneno latet. Arcanum enim, quod in veneno conditum eſt, vſque adeo benedictum & efficax eſt, vt venenum ipſi nihil demat aut noceat. Sed hoc paragrapho vos nondum ſatis pacatos volo, verum pro defenſione meam explicationem etiam vberiorem afferri neceſſe eſt, cum omnino venenorum tractationem ſemel aggreſſi ſimus.

Venena in Medicinis nõ tenenda.

Id vos in me notatis & reprehenditis, quo vos modò non ſcatetis. Lentem in me non toleratis: & Melonem in vobis non animaduertitis. Si mea recepta ſuggillatis: cur non expenditis veſtra? Ex primo ordine purgationes veſtrę ſtant. Quæ verò purgatio ex libris veſtris omnibus proferri queat, quæ venenum non habeat? aut ad mortem faciat? aut ſine offenſione adhibeatur, vt primùm doſis moderatio excedatur! Hoc iam punctum quale ſit, attendite. Nimirum non eſt nimium: nec eſt minimum. Qui medium ac modum tenet, is venenum non ſumit. Et licèt quidem venenum miniſtrarem, quod demonſtrare tamen minimè poteritis: ſi illud in conuenienti & legitima doſi propinem, an ob id vobis ego reprehenſione dignus videar? Arbitros hic facilè vniuerſos fero: Notũ vobis eſt, Theriacam ex ſerpente *Tyro* parari. Cur ergo non veſtram quoque criminamini Theriacam, quæ venenum huius ſerpentis in ſeſe continet? Quia verò experimini, Theriacam vtiliſſimam eſſe, nec quicquam noxæ habere, idem conſileſcit. Iam ſi meæ Medicinæ non alia, quam Theriacæ ratio ſit: cur ob id reiiciatur vnicum, quia noua eſt? cur veteri eandem bonitate æqua non correſpondeat? Et ſi verè quodlibet venenum conſiderare vobis volupe ſit: quid quæſo inuenietis vſpiam, quòd venenum non ſit? *Omnia venenum ſunt: nec ſine veneno quicquam exiſtit.* Doſis ſola facit, vt venenum non ſit. Exemplum eſto. Cibus ac potus quilibet, doſi maiori æquo aſſumptus, venenum eſt. Id teſtatur euentus. Hoc quinimo etiam concedo, venenum eſſe. Vt verò ob id reiici debeat, non largior. Cum ergò nihil vſpiam exiſtat, quod venenum non ſit: cur vos corrigitis? Ideo ſcilicet vt venenum non noceat. Quod ſi ergo ego quoque hoc fine corrigo: cur vos me reprehenditis? Compertum vobis puto, argentum viuum nihil niſi venenum eſſe. Id experientia quoque quotidiana docet. Iam verò veſtra ea conſuetudo eſt, vt cum illo ægros veſtros inungatis, multò fortiùs & operoſius, quam ſutores coria axungia illiniunt. Cum Cinnabari eius ſuffumigatis: cum ſublimato eius abluitis, & tamen venenum id dici non vultis, quod venenum eſt, ac quòd intro in corpus hominis agitis, dicentes, *ſalutare ac bonum eſſe*, ac cum cerusà correctum, quaſi vero id hoc modo venenum non eſſet. Norimbergam ad cenſuram adducite mea & veſtra Recepta: ibi noſcetis, vter noſtrũ venena propinet, egóne, an vos. Nec enim vos Mercurij aut correctionem, aut doſim nouiſtis: ſed illinitis tam diu, donec penetret. Vnum adhuc rogandi eſtis, an Recepta veſtra, quæ veneno carere dicitis, Caducum ſanare poſſint, vel non poſſint? An Podagram? an Apoplexiam? aut an cum ſacchato veſtro roſato choream S. Viti, aut Lunaticos, aut morbos ſimiles alios curare confidatis? Haudquaquam vero. Nam per illa iſtiuſmodi ęgros nec vnquam curaſtis, nec vnquam curaturi eritis. Quod ſi ergo remediis aliis opus eſt: cur mihi a vobis crimini datur, quod aſſumo illa, quæ aſſumere debeo, & impendo quibus impendi ea ordinata ſunt? Excuſandam rem illi relinquo, qui in creatione cœli & terræ eam tali modo condidit & ordinauit. Præterea cum ars etiam ſeparatoria data ſit, ad dirimenda à ſe inuicẽ duo cõtraria: cur venenũ præſto eſſe dici debeat? Mea Recepta vniuerſa euoluite, & videte, an mea hæc nõ doctrina palmaria ſit, vt bonũ a malo ſubindè ſeparetur? Separatio autẽ hæc an non mea eſt correctio? Et tã cor-

Venenũ vbi [illegible]

Argentũ viuum venenũ.

Medicorum impetita reprehen.

Theriaca ex Tyro.

Separatoriæ artis [illegible] quæ.

correctum arcanum ego audacter non ministrare, aut propinare audeam? cùm tamen maligni nihil in eo, vel ego, vel vos inuenire queamus: Vitriolum mihi obiicitis, in quo secreta multa condita sunt; in quo, inquam, vtilitatis plus situm est, quàm in pyxidibus vestris officinalibus vniuersis. Id venenum esse, asserere minime potestis. Si dicturi estis, illud esse corrosiuum: addite sodes, quâ specie, quo modo? Eo illud redigere debetis, vt sit: alias corrosiuum non est. Si ad corrosiuum reduci id potest: potest etiam in dulcedinem redigi. Vtraque enim vna consistunt. Qualis præparatio, tale quoque vitriolum est. Et simplex vnumquodvis, quale ex seipso est: ita per artem in multiplicem naturam reduci potest, omni planè modo, quo cibus in mensâ propositus. Illum si homo edit, ex eo caro humana fit, si canis, canina: si felis, felina. Ita & cum Medicinâ comparatum est, Ex eâ quod facis aut paras, id fit illa. Si ex bono malum fieri potest: ex malo bonum quoque produci potest. Nec quisquam temerè rem aliquam carpere debet, cuius transmutationem non nouit, & qui ignarus separationis est. Ita etsi hoc quidem venenum sit, tamen in non venenum facilè reduci potest. Exemplum sumemus de Arsenico, quod venenorum summum est, cum drachma vna equum quemlibet strangulat ac interimit. Ignito ipsum cum sale nitri, sic venenum esse desinet. Huius si libras decem sumas, nihil damni senties. Hinc vide, quid discriminis sit, & quid præparatio rerum faciat.

Vitriolũ arcanis plenum non venenum.

Dulcedo corrosiuis innata.

Arsenicum venenum.

Arsenici quæ præparatio.

Qui verò reprehensoris officium sibi sumit, hic primò id attendere debet, vt, dum reprehendit, caueat, ne in reprehensionem ipsemet incidat. Stultitiam vestram ac simplicitatem facilè ex eo nosco, quòd, quæ loquamini, ipsi ignoretis, vnumque in dicaci ac carptoriâ linguâ præsidium figatis. Recepta ideo noua scribo, quòd antiqua nauci & nihili sint. Tum & recentes morbi exorti sunt, qui recentia Recepta omnino poscunt. De meis tamen Receptis hoc notate vnicè: quod quæcunque vspiam tandem in eâ assumam, arcanum omninò in se contineant, quod pro contrario expellendo facit. Porrò autem etiam notate, qualiter procedam. Quod arcanum non est, separo ab eo, quod arcanum est, & arcano ipsi definitam suam dosin assigno, Iam ergo est certum, me mea Recepta abundè satis defendisse, vosque ex merâ inuidiâ ea calumniari, & illis vestra mutila præferre. Si conscientia vestra proba esset: ab hoc desisteretis deinceps. Quo verò cor plenum est, id eructat os. In hoc opere defensiones quinque pono, quas euoluentes causam intelligetis, cur Recepta ex simplicibus illis concinnem, quæ vos venenosa esse ducitis. Cur verò id ego luam, quod fundamentum pono eiusmodi, quod vos videre & intelligere minimè potestis? Si rerum earum certam ac debitam cognitionem haberetis, quarum peritum esse Medicum omnino fas est: sensum longè alium induceretis. Hoc autem sciendum vobis est, venenum id minimè esse, quod in hominis bonum vergit. Id enim saltem venenum est, quod in detrimentum hominis facessit, quod non conducit, sed cumprimis lædit, qualia Recepta vestra pleraque sunt, quæ arte aliâ comparata non sunt, quam tundendo, miscendo, & infundendo. Hoc ergò defensionis meæ asylum sit, quòd Recepta mea secundùm ipsum naturæ ordinem administrentur & applicentur: & quod vos ipsi, quid loquamini, ignoretis, sed linguam in meras furias, inscitiam, & ignorantiam impendatis.

Recepta cur Theoph. noua scribat.

Venenum nõ est quod homini vtile.

DEFENSIO IV.

Meæ peregrinationis & diuagationis.

IAM res postulat, vt id quoque defendam, quod peregrinando passim multa loco obeam, & nullâ sede certâ morer ac subsistam. Qui verò contra id obluctari possim, aut reniti, quod domare, aut mihi subiugare non valeam? Aut quid prædestinationi vel addere, vel demere queam? Quia verò calumniosè me insectamini, quasi propter diuagationes meas eò pretij minoris sim: nemo mihi iniquior sit, quod cũ indignatione illud accipiam. Quòd hactenus peregrinatus sum, id multas mihi commoditates præstitit. Domi enim suum nemo Magisterium discit: aut doctrinam post fornacem haurit. Quin & *artes* ipsæ *non omnes intra patriam inclusæ* sunt: sed disseminatæ & distributæ sunt per orbem vniuersum; nec in vnum omnino hominem, aut locum vnum eædem consertæ sunt:

Peregrinationes Theoph. quæ commoditates.

Artes nõ omnes in vno loco.

ſed ex diuerſis regionibus colligendæ, ac indè, vbi florent, deſumendæ ſunt. Et in hoc mecum teſtis loco vniuerſum firmamentum facit, quòd inclinationes peculiariter diſtributæ ſint, non in pagum vnum collatæ, aut congeſtæ, ſed pro naturâ ſphæræ ſuperioris radij quoquò verſum ad ſuam metam excutiuntur. An ergò mihi non conueniat, huiuſmodi metas ſcrutari, & quid in qualibet perficiatur, obſeruare? Si mihi hic næuus adhæreret, meritò Theophraſtus iſte non dicerer, qui tamen ſum. An non ita conſtitutum eſt, vt ars ſeſe nemini obtrudat, ſed omninò captanda & indaganda ſit. Ideò & mihi ea neceſſitas incumbit, illam vt quæram ego, non illa ſectetur me. Exemplum ponite. Apud DEVM eſſe, ſi nobis animus eſt: ad ipſum adire omninò cogimur. Inquit enim, *venite ad me*. Vbi ergò eſſe volumus, eò nobis omninò adeundum eſt: Ex quo conſequitur, neceſſe eſſe, vt, viſurus perſonam aliquam, aut terram, aut ciuitatem, aut regionis cuiuſdam mores & conſuetudines cogniturus, aut cœli naturam & elementorum proprietates perſpecturus, eò ſeſe conferat, & ſingula conſectetur. Hæc enim vt omnia ipſum ſequantur, fieri non poteſt. Hæc ratio etiam eorum vniuerſorum eſt, qui experientiâ & cognitione rerum flagrant. Hos enim ſectari & inquirere oportet: quarum deinde cognitione acceptâ, porrò promouenda ſedes & locus eſt.

Artes nō vltro obtruduntur, ſed quærendæ ſunt.

Qui quæſo poſt fornacem bonus naſci Coſmographus aut Geographus poſſit? An non viſus oculis fundamentum certum confert? Hoc ergo fundamentum eo modo ſolidè conſtituatur. Quid diſcant illi, poſt fornacem qui pyra verſant? Quid Faber lignarius ſine teſtimonio oculorum ſciat? Aut quid eſt, quod citra fidem oculorum conſtitui poſſit? An nō Deus ipſe ſe videndum oculis exhibuit? An nō teſtimonium à nobis exigit, quòd ipſum oculis noſtris viderimus? Quæ ergò vlla ars, aut quicquid aliud, teſtimonio oculorum carere poſſit? Memini me quondam de Iuriſperitis audiuiſſe, quod in legibus ſuis conſtituerint, vt *Medicus peregrinatorem ageret*. Id quantoperè pro me facit? Nam & ipſi morbi paſſim oberrant, ac diuagantur per vniuerſum mundum, nec vno in loco perſiſtunt. Qui plurimos nouiſſe morbos ſatagit, is peregrinetur. Quò longiùs diuagatus fuerit, eò plures morbos didicerit, & rerum variarum experientiam hauſerit. Hoc præſtito, etſi poſteà quidem in matris ſuæ gremium redierit: nihilominùs tamen, ſi fors huiuſmodi peregrinus hoſpes in patriam eius aliquandò appellat, ipſum facilè nouerit. Quem ſi non noſcat, probro & ignominiâ non careat. Nec enim proximo ſuo id præſtare poſſit, cuius ſcientiam anteà improuidè iactaſſet. Iam ſi mihi, quod Reipublicæ cauſa molior ac ago, crimini detur, quî non poſſim non indignabundus iſtud experiri? Et tamen id ſoli mihi peruertunt ſedentarij, qui ſine trahis, ac carris, & vehiculis aliis ne quidem extra portam egredi ſuſtinent. Ita ergò *perambulani* ignauiſſimi ſunt. Ideoq́; quod ipſi non ſunt, eò impenſiùs id oderunt. Quod melius eſt, aſpernantur: quia ipſi peiores ſunt. Iam verò nimis certò mihi conſtat, quòd diuagatio non peiores, ſed meliores faciat omnino. Peregrinatio an non negotiationes quaſlibet felicitat? Peregrinatio an non plus animum excolit, plus iudicium firmat, quam domi poſt fornacem conſeſſio? Vernam ac oſtiarium eſſe Medicum, valdè probroſum eſt. Conuenit, vt ad maiora & grauiora aſpiret. Quæ verò hoc ſeculo ipſorum generoſitas animaduertitur, ipſis certè nec peregrinatio ſapit, nec arridet vlla experientia rerum. Culpa verò ſuperſtitioſi popelli eſt, qui domi ipſos inaurant, etſi ne quidem caſſam nucem valeant. Et cùm intelligant, ruſticis, qualéſnam oporteat eſſe Medicos, planè incompertum eſſe: domi ſe in Muſæis ſuis ac bibliothecis occulunt, ac in naue ſtultiferâ peregrinantur.

Oculis omnia certa ſunt

Lex Iurisconſultorum de medicis.

Medicorū ignauia taxatur.

Peregrinatio meliores facit.

Neceſſe eſt, Medicum primò eſſe Aſtronomum. Iam verò res poſtulat, vt oculi teſtimonium ipſi perhibeant, quòd is reuerà ſit. Sine hoc teſtimonio merus Aſtronomicus nugator exiſtit. Conuenit, ipſum etiam eſſe *Coſmographum*: non vt nationes depingat, quibus ſingulæ vtantur caligis: ſed vt altius quid tradat, quibus ſcilicet infeſtari illæ morbis ſoleant. Quòd ſi verò confidas tu quidem, poſſe te huius vel illius nationis veſtitum etiam ſine factâ peregrinatione exprimere: quid id ad medicum facit, te probum ſartorem eſſe? Ideoq́; quia iam dictas res per experientiam cognoſci opus eſt: peregrinationes omnino cum parabolanis nobis faciunt,

Medicus ſit Aſtronomus.

Medicus ſit Coſmographus.

accum Medicinâ ita connexæ sunt, vt dirimi minimè possint. Cæterùm Medicum quoque, probum oportet esse *Philosophum*, ac fide testimonióque oculorum stabiliri, hunc ipsum esse. Si ergò talis esse velit, colligat omnia necesse est ex illis locis, in quibus singula condita sunt. Nam si vel ferculum tostum mensæ offeratur: caro ex aliâ regione, ex aliâ iterum sal, ex aliâ etiam condimenta cætera allata & deprompta sunt. Quod si hę res peregrinari coguntur, ad te priusquàm perueniant, tibi quoque eodem modo peregrinandum esse putabis, dum assequaris, te quod sequi non potuit. Artibus enim sui pedes non sunt, vt velut pecora a Lanionibus propius ad te agi possint. Sed nec in vasis inclusæ ad te conuehi possunt. Quæ enim ipsis desint, tibi faciendum illud est, quod facere debebant ipsæ. Humores Anglici non sunt Hungarici; nec Neapolitani Borussiaci. Ideoque hoc nosciturus, eo te recipies, vbi sunt illa. Quos quò propiùs visitàris & cognòris, eo auctiore iudicio & prudentiâ in patriam reuersurus sis. Tum & Medicum fas est esse *Alchimicum*. Is autem futurus necesse habet, vt matrem videat, ex quâ mineralia pronascantur. Iam autem montes ad ipsum minimè commeabunt, sed ipse peruadet ad illos. Vbi mineralia vigent, ibi florent artifices. Quisquis artificem quærit, in separandâ & præparandâ naturâ peritum: is illum eo loco vestiget, vbi mineralia sunt. Quis verò Naturæ pręparationem assequetur, nisi eam sequatur ad ea loca, vbi floret? Et his ita constitutis crimini mihi a quoquam dari possit, quod omnia mineralia peruestigaui? quod ipsorum (vt ita dicam) córque ac animum perdidici? quod secreta eorum manibus meis corripui? Ná ista, ista, inquam, me docuerunt, vt purum à stercore iam separare norim, quâ cognitione mala alias futura plurima anteuerti. Ideóque non possum, quin dictum Philosophicum hic allegem, *Sapiẽtiam à solis ignorantibus contemni.* Sic ars quoque nullos, nisi ignorantes osores habet.

Med. sit Philosophus.

Med. sit Alchimicus.

Artifices ibi, vbi mineralia.

Sapientia & ars ignorantibus odiosunt.

Taceo hoc loco reliqua, quæ obueniunt illi, qui regiones varias peragrat. Is enim cognoscit varios homines, discit multorum mores ac ritus, experitur alia plurima, pro quibus videndis ac sciendis, & calceos & pileum insumere quiuis meritò debeat. Omitto alia vel his ipsis grauiora & sublimiora. Videmus, ipsos amatores quoque vias longinquas emetiri, saltem vt speciosam ac venustam quandam fœminam conspicentur. Quanto magis id fieri debeat causâ speciosæ ac sublimis artis. Sed & Regina ab extremis oris maritimis ad Salomonem hac vnâ de causa profecta est, vt nimirum eius sapientiam audire liceret. Si ergo tam potens Regina sapientiam Salomonis sectata est: quæ illius rei causa fuit? Hęc nimirum, quod *Sapientia donum Dei* existat. Quam quò effundit, ibi quærenda est. Et ista cognitio ardua est, si homo intelligit, dona Dei ibi quærenda esse, vbi latent; ac decere, vt vel coacti ea venemur & consectemur. Quòd si etiam coactis hoc faciendum est: quis quæso iure subsannet eum, qui id vltrò subit ac perficit? Verum quidem esse non nego, quòd hi, qui talia non audent, audentibus opulentiores sint. Nam qui post fornacem considunt, perdicibus & cupediis saginantur. Qui verò artes foris venantur, tusculum de lacte sorbere coguntur. Angularij illo ornantur & onerantur, induuntur serico & bysso. Ambulones autem vix crasso linteo soluendo satis sunt. Qui intra pomœria sua latitant, & calidum & frigidum ad summum votum promptum habent. Artium verò captatores, si deficerent arbores, vix pro corpore vmbram alicubi impetrarent. Qui ergò ventri seruire volet, is me non sequatur: sequatur eos, qui mollibus vestibus incedunt. Hi ad peregrinandum idonei non sunt. Tradidit enim Iuuenalis, lætè eum tantum ambulare, qui vacuus peregrinetur. Illi ergò versum hunc ratum habentes, ne fors à latronibus opprimantur, domi post fornacem latitant, & semitosta pyra versant. Firmiter ergò mihi persuasum est, quas hactenus peregrinationes confeci, mihi non probro, sed summæ laudi & gloriæ esse futuras. Nam id ex ipsâ rerum naturâ euicturus sum. Hanc qui indagare volet, opus habet, vt codices eius pedibus terat & verset. Scriptura cognoscitur per literas: Natura verò pedibus ediscitur à regione ad regionem, eundo. Quot terræ orbis: tot folia naturæ. Talis naturæ codex est: tali modo eius folia vertenda sunt.

Regina Arabis draiuis.

Sapientia donũ Dei.

Artes pauperculæ.

DEFENSIO V.

Repudiationis Pseudomedicorum, & eorum societatis.

Nihil sine nęuo.

CVm nihil vspiam tam purum inueniatur, quòd non maculâ aliquâ pollutum sit: operæ pretium est, vt pollutũ à puro probè discerni doceatur. Nam id etiam in Medicinâ ratum est, *plura mala, quàm bona* enumerari. Quod si inter ipsos Christi discipulos duodecim vnus proditor ac degener fuit: quantò id magis inter homines certum erit? Et credibile est, inter duodecim vix vnum probum inuentum iri. Ratio est: quod *ex charitate nobis facienda omnia sunt.* Iá verò ex charitate nihil fit: sed quęcunque pręstantur, propter recompensationem & remunerationem debitam suscipiuntur. Hanc sequitur commodum priuatũ. Ex hoc spurij & illegitimi in Medicinâ Medici nascuntur: qui solum quæstum venantur, ac mandatum charitatis satis frigidè complent. Quamprimum autem captatio lucri proprij incipit: ibi & artes, & opera adulterantur illicò. Hæc enim ex charitate promanare decet: alias perfectũ nihil præstò est. Sicut enim duplices Apostolos fuisse scimus, quorum vnus Christũ emoluméti proprij causâ dilexit, quâ causa etiam crumenã commodi proprij accepit: sic eadem causâ impulsus idem Christum ipsum vendidit; eâdem ex causâ Christum in mortem tradidit. Quantò magis autem Pseudomedici homines perdent, corrumpent, & iugulabunt hac dè causa, vt quæstus priuatus augeatur, nec incrementum eius alicubi impediatur? Quamprimum enim charitas in homine refrixit, ad ferendum proximo fructum idonea amplius non est. Fructus vero quicunque hinc emergunt, in commodum priuatum omnes congeruntur. Hinc ergo colligi debet, *Naturas Medicorum geminas existere. Alij ex charitate, alij ex quæstu operantur.* Ex operibus autem vtrique noscuntur. Probi & iusti per charitatem patent, quam erga proximum temerè non violant. Improbi & spurij contra mandatum hoc lucri causâ impingunt, metentes, vbi semen non iactârunt, & in omnibus lupos æmulantes, corradentes vndecunque corradi quid potest, vt cumulus rei domesticæ augescat, mandati diuini plus satis aliàs securi. Refert exemplum Christus de Margarita empta, & per thesaurum illum redempto agro. Quo docere voluit, charitatem non in numero, sed paucitate versari. Id enim dicturus erat. Si probus medicus es, margarita tua æger est: Idem is æger est, in quo thesaurus conditur. Ex quibus consequitur, debere Medicum sua omnia vendere, & ægrum sanitati restituere. Hæc virtus charitatis est erga proximum. Quòd si vero quid secus fiat, ac tu non tuum saltem reseres, verum suis ægrum quoque expiles: ita tu scripturam minimè comples, vnde nec ars tua in Medicinâ perfecta esse potest. Semper enim id nostris obseruari debet oculis, quod Iudę crumena quæstus proprij tradita, & Apostolis cæteris adempta sit, quos edere decebat de iis, quæ apponerentur. Sponte suâ quid apponere, id ex charitate procedit. Poscere, sollicitare, emendicare, id concessum minime est. Nam quod à proximo accipere debemus, id semel & omninò charitati concreditum est, nec potestati nostræ commissum. Ideò hinc consequitur, eos, qui in viis Dei ambulant, secundum dona diuinitùs sibi data, perfecta opera & fructus omninò manere. Qui verò contra scripturæ institutum operantur; ij miseriis & aduersitatibus plurimis obsepti sunt, cum illis vniuersis, apud quos quæstui priuato aucupantur, nisi fors fiat, vt Deus in proximo contra Pseudomedici artem & remedia quid operetur. Alias enim ipsorum manuum operâ nemo sanus fiet. Nemini autem id extraneum videatur, quòd in medicinâ quæstum priuatum elogio ornare non possim. Cum enim compertum probè habeam, quàm nocens res sit emolumentum proprium, adeò vt artes etiam per illud fœdè adulterentur, & ad solam speciem fucùmque dirigantur: certum est, sine falsitate talia patrari minimè posse, quæ falsitas corruptionem rerum vniuersarum postmodum inuehit. Decet ergo medicum non è quæstu, sed è charitate prodire. Ea curâ caret, nec sollicita est de victu crastino, sed ita secum cogitat: *Si lilia campi probe vestiuntur, si volucres cæli largè cibantur: quantò magis homo, qui secundum cor Domini ambulat.*

Mala plura bonis.

Charitas emor. tua.

Lucrum causa rer. omnium mala aud.

Lucro Christus proditus.

Med. duplices Charitatis quæstus.

Pseudomedicorum natura.

Improbi medici non sanant.

Quæstu omnia adulterat.

Cùm verò ad medicinam tam diuersæ naturæ homines confluant, qui lucro

Medicorum misera miscella.

cro priuato certatim omnes inhiant: qui quæſo ſermo meus locum inuenire poſſit, quo ad charitatem eos tam ſedulò voco ac inuito? Me ipſum quidem pro meâ parte, medicinæ haud pudet leuiter, cum video, quam tota impoſturis nunc ea corrupta ſit. Hodie enim vel ſceleratiſſimus quiſque carnifex, aut

Medicinæ ab nebulonibus corrupta.

Leno, aut canum cæſor, ex adipe humano aut canino aurum cudere, ac per eum morbos vniuerſos ſanare aggreditur: cum tamen, ipsâ conſcientia teſte, conuincantur, quod præter vnum curandum morbum aliorum permiſſioné neutiquam habeant. Nihilominus quæſtus proprij ſtudio ægros ſuſcipiunt, quicunque demùm offeruntur ipſis vndecunque. Sic ergò in tribum Medicorú ſe inſerunt etiam peſſimi quique & ignauiſſimi ſcurræ, venenú ſua remedia obtrudentes, vtcunque vel quadrent, vel commodent. Hoc pacto, qui aurum in loculos concatenare nouit, is probi medici illico laudem obtinet. Eodem modo & pharmacopœi tonſoréſque imperiti medicinam tractare audent, in qua tamen non ſine læſione conſcientiæ ſuæ verſantur, ac animarum propriarum curam abiiciunt, ſaltem vt corraſo lucello diteſcant, domos ac aulas extruant, & ornamenta illis omnia addant. Nec curant admodum, quo iure illa poſſideant: modo præſto ſint. Mos quin etiam hodie doctoralis emeruit. (quod vbi iuſtum eſſe ſcriptura

Medicorum mos prauus.

teſtetur, equidem ignoro) vt acceſſus ſeu viſitatio ægri vnaquælibet floreno vno remuneretur. Sic & lotio videndo, & rebus aliis quoque ſua taxa ordinaria præſtituta eſt. Vt tamen vnus cum altero miſericorditer affectus ſit, & mandatum charitatis impleat, id nullà conſuetudine introducere velle nimis verè videtur. Quin nec porro legibus ipſis ſua auctoritas integra perſiſtat: ſed vna

Pſeudo medicorum lex.

ſumma lex eſt, *Rape, Expila, ſi ſeu minus ſit.* Sic nempe torques emungunt, ſic annulos aureos extorquent: hinc veſtibus ſericis amicti incedunt, adeóque probrum ſuum ac flagitium vniuerſo mundo exhibent ſpectandum, quaſi verò id ſpectaculum honori ipſis & commendationi futurum ſit, vt velut imagines luculenter picti incedant, cum potius ea abominatio grandis in conſpectu Dei ſit. Et non meritò aliquem pudeat eius poſſeſſionis, cuius natura ac dignitas a tam vilibus ſcurris tota peruertitur & contaminatur? Et licèt ars ipſa quidem per ſe theſaurus ingens ſit: id tamen ab hominibus illis nauci nunquam expenditur. Ita ergo paſſim plurimi Medicinam tractant, nec quiſquam ferè vſpiam eſt, qui eius ſibi non aliquem cognitionem arroget. Iſti tamen fures ac latrones ſunt: qui non per oſtium ingrediuntur. Ars ipſorum ſumma eſt, nugari, Verba facere, Terminum prætendere. Ac dolis quidem ſuis foras etiam interdum aguntur. Quem verò locum ſemel deſerunt, ad ipſum redire denuo non audent. Ac ſimiles tabella-

Medici Tabellariis ſimiles.

riis ſunt, qui, quò peruenerunt, nuntium nouum ſpargunt, eámque ſubindè cantilenam reſumunt. Si redeant, iam amplius in pretio nullo ſunt. Dolendum ideo grauiter eſt, tantam artem a tam inſcitis & leuibus hominibus tractari, ac eo corruptelæ agi, vt ne ipſi quidem veritati deinceps fides adhibeatur. Nam eo iam improbitate ipſorum res deducta eſt, vt Medici paſſim vniuerſi vnius farinæ cenſeantur, nec cuiquam etiam periti ſſimo laus ſua integra perſiſtat. Id quod tantoperè admirandum nemini eſt. Nam cum mendaciſſimi ac perfidiſſimi Iudæi quoque ſa-

Iudæi tractantur.

cram Medicinam tractent, & à Phariſaicis hominibus magni æſtimentur: quis quæſo deinceps honorem deferat profeſſioni tali, quæ à tam facinoroſis nebulonibus obitur & adminiſtratur? In-

Mundus vult decipi.

terim cum fatale mundo ſit, vt decipi velit: quia vnum ephippium omnis generis equis accommodatur, nec eſſentia morbi cognoſcitur, ſed quidquid in phantaſiam alicui incidit, id ipſius ars eſt: ideo nulla experientia nulla veritas habetur; & inde fit, vt tot corruptelæ iuxta ſynceram Medicinam paſſim irrepant. Qui enim frugi homines ſunt, iſtiuſmodi nihil attentant. Et niſi vltrò citróque ludificari ſe homines optarent: medicæ certò prouinciæ adminiſtratores longè digniores & puriores præficerentur. Sed iſte mos eſt mundi perpetuus, vt bonos, peritos & frugi artifices tolerare non poſſit. Similis autem cum ſimili & facilè iungitur, & promptè colliqueſcit. Non inquam verò, candidus ac probus quis erubeſcat Medicus, qui inter iſtiuſmodi ſcurras commumeretur? Non ob id tantùm, quòd medicinam tractant: ſed quod inſuper omnifariæ etiam libidinis artifices & aſſertores exiſtunt. Nullam non reli-

 gionem

gionem ipsi callent: omnia iudicant, ac pro suo arbitrio vel laudant, vel culpant omnia; ac quicquid velint, agendi sibi potestatem liberrimam sumunt. Quin & linguarum omniũ peritiam iactant. Si diligẽter intuearis bardi sunt. Nec desunt, qui cœlum huiusmodi res operari, ac firmamentum corruptelarum harum caussam esse, profiteantur. Sed & mihi ex parte quâdam firmamentum percognitum est: nec tamen cognoscere possum, quónam pacto ex firmamento huiusmodi imposturæ in medicinam dimanare queant. Certius verò & exploratius hoc est, proteruiam & leuitatem hominum fraudum istarum caussam esse. Nec est, vt culpa in extranea ingeratur. Quilibet seipsum tangat & iudicet. Quis enim hodie non vel ante enatas alas peruolitare annititur? Dolus autem is in hoc consistit, quod agant illi, nec quid agant, compertum habeant. Leuitas verò in hoc posita est, quòd quis rem præstare annititur, cui se imparem esse nouit. Pseudomedici enim sic apud se cogitant: *Etsi quidem opus non succedat, tamen excusationem facile inuenies, nequitiam tuam Deo impingendo, aut culpam in ægrum transferendo. Interim quicquid fiat, tibi pecunia adnumeranda ab ægris erit.* Ars est medicina eiusmodi, quæ nonnisi cum scientiâ certissimâ & experientiâ maximâ, & metu diuino summo exerceri à quoquam debet. Deum enim qui non metuit, is iugulando & furando assiduò pergit. Qui fronte carent, hi nec pudorem vllum in se habent. Summum dedecus, imo fatalis pœna est, huiusmodi facinorosos homines non agnosci: cum tamen, quam scimus arborem frugi non esse, admotâ securi deiciamus, & in ignem ingeramus. Sed decipiuntur homines, eo, quod magistratus videant erga illos humanitatem, & Pseudomedicorum ipsorum promptam obedientiam ergà debitos. Necesse est igitur discrimen quoddam medicorum seruari, eorum nimirum, qui in lege Dei ambulant, & illorum, qui in legibus hominum ambulant. Ille spectat charitatẽ: hic quæstum facit proprium. ¶ Defensionis iam ergò meæ hic colophon sit, cum pseudomedicis istis mihi nihil quicquam commercij esse, nec me fraudibus ipsorum vel in minimo adstipulari. Et si per me staret, vt securis arbori inutili admouenda esset, mora non longa fieret.

Astraium probitatis humanæ caussa nõ sunt.

Ars medica vt exercenda.

DEFENSIO VI.

Austeritatis & iracundiæ Theophrasti excusatoria.

INTER cætera, quæ criminose mihi illi obiectant, hoc non est minimum, quòd capitis heterocliti sim, & mihi comatis, quod austerè quærentibus respondeam, quod ad cuiusuis expectationem paratum me non offeram, quod lenitate debitâ non omnes audiam & admittam. Ista talia mihi probro & vitio maximo dant illi. Ego vero ista adeò in vitio coniuncta non esse scio, vt etiam virtuti proxima esse eadem apertè profitear. Nec me alium esse omninò velim, si pòssim quidem facillimè. Mihi hæc mea natura apprimè probatur. Pro meæ tamen huiusce austeritatis excusatione ita attendite. E filo quidem subtili natura me non texuit: nec meæ is patriæ mos est, vt sericum nendo magnus quæstus fiat. Ficubus non alimur aut mulso, aut similibus. Cibus noster est, caseus, lac, & panis auenaceus. Hæc qui subtiles homines facere, possint? Sed & quod à teneris nobis implantatum, per omnem vitam retipimus, id valde crassum est, si conferatur cum subtilibus illis, tenellis & comptulis. Nos enim qui inter pinorum conos enutrimur, similes esse non possumus istis, qui cum mollibus vestibus in Gynæceis educantur, Vnde fit, vt crassis crassus iudicetur, etsi sibi ipsi quidem subtilis satis & amabilis videatur. Idem mihi quoque accidit. Quod enim ego sericum esse iudico: id ipsi crassum linum censent.

Theoph. austeritatis est.

Theoph. educatio.

Sed quòd dura & austera hominibus responsa dem: huius excusationem talem habete. Medici mihi aduersi, artis parum habent. Ideò humanitati student, & verborum blandimẽtis operam dant, modestis ac leuibus sermonibus homines instituunt, & rem omnem amabili explicationis serie deducunt, discedentes humaniter dimittunt, ac dicunt, *Mi Domine, breui ad me reuise: Mea vxorcula, adesdum, & Dominum ad ostium comitare, &c.* Ego contra ita prorumpo: Quid est, quod poscis? Mihi iam otium non est: res festinationem illam non exigit. Hoc illico facto in patrios cineres minxi. Sic ergò hactenus ægrorum oculis præstigias effuderunt, vt persuasum iam omnes habeant, in

Pseudomedicorum mos.

in blandimentis, assentationibus, & affanus artis summam omnem positam esse. Hos nobiles seu Iunckeros vocant, qui institores adhuc redolent. Illos Dominos appellant, qui sutrinam & nescio quid grauius resipiunt. Ego verò, si vtilitatem potius hominum meditor, quam affecti gratiam, effudi illico quicquid in ollâ iusculi erat. Et tamen mihi propositum hoc obstinatum est, assentatoriâ linguâ nihil lucrari, sed solis operibus vacare. Quod institutum, & illi mecum commune non habent, ex sui ingenij me normâ iudicant mirabilem esse, & in responsis dandis durum & ingratum. Quanquam nec vnquam mihi id præsumtum fuerit, vt victum assentando & blandiendo pararem. Hinc fit, vt nec exercere id possim, cui prius nullam operam impendi Sed nec æquum est, stipitem quemuis hominem manibus attolli: cum multi eorum ne quidem trahâ proferri digni sint. Decet Medicum sepositis titulis & assentatiunculis omnibus ita responsa dare, vt breui sermone rhombum complectatur, vlcus tangat, nec quoquam nugando euagetur. Opera enim & res, non verba consiliorum neruus sunt. Sic ergò, quòd hanc accusationem attinet, hisce me satis defensum & assertum esse confido, contra æmulos obuios quoscunque. Quanquam & in ægros ipsos me durum nimis esse dicant, dum ad præscriptum meum regimen illi sese non satis probè accommodant. Hoc verò iniustè non facio, sed finem hunc vnum constituo, vt nimirum Medicina ipsa, vera & genuina hoc pacto deprehendatur, vt ægri citius sanescant, & ego apud aduersarios eo minus male audire cogar. Ista ratione autem vel turturi stomachus moueri aliquando possit.

Victus assentando partus, turpis.

Porrò autem meos mihi quoque famulos ac discipulorum nonnullos obiiciunt, qui meæ austeritatis pertæsi, discessionem fecerint. Ad hunc cauillum ita respondeo. Carnifex seruorum meorum viginti & vnum è viuis sustulit. Deus ipsos omnes iuuet. Qui vero mecum manere possint, quos carnifex aufert? aut quid mea ipsis indignatio fecit? Si ipsi indignationem carnificis euitassent: hæc demum vera ars futura fuisset. Quod si serui alij quoque, eiusdem cum prioribus farinæ, qui tamen carnificem hactenus effugerunt, profugi meam passim iracundiam decantant: quid id admodùm referat? Quî vero non iracundus sim, si seruus serui officium nō facit, sed dominum improbè affectat? Si suum satagens commodum, damnum & ignominiam meam accurat, & de noxis datis insuper mihi insultat? Si clam me apud ægros criminando ipsi succedunt, & me inscio curam illorum mercede dimidiâ acceptâ aggrediuntur, dicentes, se mea secreta omnia nosse? Quæ ipsorum proteruia si mihi innotescat, qui non indignari debeam? Scelus hoc in me commiserunt, Doctores, Chirurgi, tonsores, discipuli, serui, pueri etiam. Et tamen posthæc omnia ego agnus sim? Mirum, ni lupo sæuior fiam. Interim mihi pediti migrandum est: cùm ipsi caballis incedant. Hoc mihi tamen solatio perpetuò est, quòd mihi ipsi subinde ego similis maneam, cùm tamen ipsi profugiant, & in facinoribus enormibus corripiantur. Quòd de me Doctores querelas mouent: id nouum non est. Veritas enim auditu dura & acerba est ei, cuius fraus in lucem profertur. Quot vero sunt, qui propter istiusmodi me impendio etiam commendant! Doctores autem & ipsi hi sunt. Eadem quiritatio etiam Pharmacopœorum est, me nullius operâ & industriâ contentum esse. Mihi tamen probatur omnis, qui rectè facit. Si verò *Quid* pro *Quo*, *Merdam* pro *Moscho* porrigunt, isti equidem flagitio astipulari ac assensum dare minime possum. Insuper eius quoque, quod mihi dant, vix pars tertia bona & vtilis est. Interdū ne illud quidem est, quod esse debet. Et ego tamē meis ægrotis *Quid* pro *Quo*, exsoletum pro vegeto ad exemplum eorū temerarius ministrem? Faciam certè, si meam ignominiam, ægrorum damnum, & horū denique ipsam mortem non magni pendam. Sic ergo si pro innatâ mihi naturâ (quam ego tamen satis humanam censeo) ego me gero: aleatores illi me iracundum & mirabilem vocant, Doctorū cæterorum omnium dissimilem, & solū hâc austeritate famosū. Tum & me breuia Recepta scribere dicunt, non ex 40. vel 60. ingredientibus constantia. Quiritantur, sibi suas pyxides non vacuari, pecuniæ nihil ad culinam accurari. Hinc illę lacrymę, hinc illæ odiosæ insectationes & calumniæ. Iam verò vos ipsi iudicate, vtrinam horum plùs debeam? An potius Pharmacopæorum culinæ emolumentum euacuandis pyxidibus: an vero ægrorum salutem præstandâ sanitate

Theophr. seruorum profugorum tragicus exitus.

In Theophrastū omnes peccāt.

Veritas acerba auditu.

Theophr. cur austeritatis accusetur.

te accurare debeam? Hinc iam omnes videant, quam Heteroclitus ego sim, & quam caput hoc meum intolerabile existat. Nam si in causis meæ iracundiæ reddendis porrò pergere vellem, pol vniuersi erubescerent & confunderentur, qui hanc mihi probro & crimini dant: Hæc enim ipsorum accusatio, multa flagitia per me de ipsis prodenda eliceret, apud omnes probos iudices & auditores iure merito detestabilia. Quod si vero & Chirurgorum nonnullorum causas manifestare vellem, propter quas ipsi mihi infensi sint: arbitror equidem, cōditionem ipsorum nihilo tolerabiliorem fore, ac fuit eorum, de quibus paulò antè diximus. Ideò ex defensione hac sextâ velim omnes & singulos admonitos, vt hæc, de me quæ audiunt, iudicio æquo, ac æquâ lance expendere velint, ac ita cogitare: insimulationes istas ex puro & defecato pectore minimè dimanare, sed ex merâ inuidiæ sentinâ potiùs exundare, vt hoc pacto nimirum sontium flagitia velentur, & insons ego nequitiæ ipsorum piacularis fiam.

DEFENSIO VII.

Quod nec ego omnia sciam, possimque, quæ vsus ac necessitas cuiuslibet poscat.

DIffiteri autem equidem nec possum, nec volo, me illum non esse, qui petitui & spei vniuersorum de me conceptæ per omnia in omnibus facere satis queam. Nec enim Deus tali ingenio Medicinam donatam voluit, vt ad cuiusuis arbitrium ac votum ea parata sit, & quælibet confecta det. Quòd si ergo Deus homini alicui sanitatem impertire ex consilio priuato nolit: quid contra Deum in casu isto valeam ego? qui Deum tamen nec cogere, nec iubere possum. Sed à cuius nutu vtrique, & æger & ego, pendemus? Hæc ergò responsio generalis sit: si Deo illi curæ essent, & ipsos Deus sanari vellet, naturæ opem ipsis haudquaquam subtraxisset. Nec mihi res ista alia videtur: quam si quis sibi videatur ipsi comptus, politus, & amabilis, poscatque, vt omnium fœminarum ac virginum amore polleat, cum is tamen eâ formâ natus sit, vt claudicans simul & gibbosus cum deformitate vniuersi cæteri corporis certum omnibus

Theuph. cur non [redacted] sanet.

spectaculum exhibeat. Et hunc qui quæso amare fœminæ delicatæ possint, quem non amauit natura ipsa? quem in vtero materno ipsa distorsit, & miserè deformauit? vt vero adhuc pleniùs rem accipiatis, scitote, *ei, cui Deus non fauet, ipsam naturam salutare nihil quicquam conferre.* Hi duo fauores nisi mutuo sibi correspondeant, quid faciat Medicus? Aut quis de in felici successu ipsum criminabitur? sed & hoc mihi obiiciunt, quod, ad ægrum si vocer, affectū ipsius ex tempore non dignoscā, sed ad illum noscendum longo tempore opus habeam. Id de me verum est. Quod verum illicò & ex tempore iudicant ipsi, symbolum id stultitiæ & arrogantiæ est. Nam exitus demum docet, quod præcipitanter & perperam iudicārint: adeóque fit, vt indies minus sciant, ac suum mendacium, hoc pacto ipsi turpiter prodant. Contra verò mihi animus est, scientiâ aut certitudine indies magis magisque augescere & locupletari. Morborum enim abditorum non tam facilis cognitio est, ac colorum externorum. Dum enim patent, iudicatu facilè est, quis color niger, viridis, & cyaneus sit. Illis verò si velum prætendas: tum nec ipse istos discreueris ac diiudicaris. Nam per velum transuidere, id artis est: cuius ipsi in totū rudes & ignari sunt. Quod oculi dictant, id ex tempore cuiuis discernere licet. Quod vero oculis absconditū est, id frustra iudicare moliaris eo modo, ac si pateret, & foris expositum esset. Exemplo sit vobis ærarius. Is quomodo locunque, aut peritus, aut artificiosus, aut sagax sit, si mineram quandam primò videt, tamen nescit, quid nam sit, quid contineat, aut quomodo tractanda sit, an torrenda, aut liquanda, an vrenda, aut quocunque modo alio præparanda sit. Nam primò eius rudimentum facere, & probationes aliquot sumere cogitur, vt quo euasura sit, accuratius intelligat. Illa probè excussa, & tentamine necessario cognita. Postmodum, quid de ipsa fieri velit, statuit & decernit. Eadem omnino ratio est morborum etiam absconditorum diuturnorúmque: vt subitaneum de ipsis iudicium fieri minimè possit nisi id forsan ab Humoristis temerè & ridiculè tentetur. Ideóq; istiusmodi affectuum indagatio, pēsitatio, trutinatio & tētatio sedula nemini vitio dāda

Cur multi non sanentur.

Morborum cognitio difficilis.

Sensuu iudiciū vbi certum.

Iudiciū morborum abscōditorum difficile.

da est. Per tentationem autem morbo probè cognito, situm demum ad eius sanationem viriliter te accingas, boni Medici officium feceris. Nam aliâ ratione cum morbis procedi minimè debet: Hac vero via Humoristæ in probandis morbis non incedunt. Quæ causa est, vt tot ægros, ad cœmiterium amandent prius, quam artis neruum teneant: & tamen ne sic quidem ad eius abdita satis penetrant. Hæc facies est ipsorum artis. Et per artifices tales ego me iudicari patiar? Esto: non omnia me posse. Quid verò possunt ipsi, qui putant, nihil momenti alicuius esse, quod à Sole non sanetur, hoc est, ab Auicennâ, à Rabi Moyse, tumultuariâ methodo, vtcunque cedat? Hi nimirum ipsorum Aphorismi sunt: quibus viam compendiariam ad cœmiterium ęgris moliuntur.

Medic. reprehensio.

Quòd, quæ incurabilia sunt, sanare non possum, cur id mihi obiectatis vos, qui tamen nec morbos leues & sanabiles legitimè curare nouistis, qui perditis, quod ego reficere & restaurare cogor? Qui verò equidem præsectum cor, auulsam manum reponere & reagglutinare queam? Quis in naturæ luce vnquam tam potens fuit, vt mortem ac vitam vniret, ita, vt mors vitam acciperet? Nec enim hoc opus naturale est, verum diuinum. Talia cur ego præstare possim, cùm vos ne quidem vulnusculum sanare possitis, in quo tamen nihil periculi est, aut lethale quicquam, nisi quod vos accersitis: Luscitiosi nimirùm estis: quod in distanti est, videtis, & vos ipsosmet non videtis in proximo. Testis mihi vestra conscientia erit, contra quam peccatis, quod iniquè velare ea cupitis, quæ patrare tamen non erubescitis. Ante vos medicinæ à Deo omnes prostitutæ sunt, quibus sanabiles morbi tolli possunt, quos ipsos vos tamen curare minimè scitis. Cur ergò me vellicatis vos, quod in incurabilibus morbis nihil præstem, cùm tamen ad eos à Deo nobis nulla remedia data sint? sed coronidem defensionis huius accipite. Qui obsecro morbos curabiles sanare queam, si grando pharmacopolia percutiat? Si fulgur culinas adurat, quis de cibis edere possit? Qui pellis sclopetorum glandes arcere, aut lorica frigus aspellere queat? Quomodò ad curationem mihi *Quid* pro *Quo* sufficiat? Nam illo vos ægros plerósque decitis. Ac bona fortuna vobis opus est, vt per *Quid* illud pro *Quo* nulli tumultus, nulla latrocinia inuehantur. Quis per aromata adulterina id perficiat, quod genuina & vera sola possunt? Qui per situ corruptas herbas obtinere id possit, ad quos requiruntur integræ & virentes? Quis tolerare potest, vt pro Diagridio succus Tithymalli ministretur? Quis ferat, picem calceatorinam destillatam pro oleo benedicto porrigi? aut pulpam cerasorum cum theriaca permixtam pro Mithridato præberi? Nam si simplicia vestra omnia ac composita excutere pro necessitate aggressurus sim: quo illa sese proripient?

Et hæc defensionis meæ scutum nouissimum sit, tamdiù, donec iniuriis & calumniis nouis irriter. Nam tunc quoque nobis machęra domi erit. Bonos autem ac frugi omnes homines rogatos volo ex conscientiâ syncerâ ac rectâ, vt sensu iniquo hæc mea scripta non iudicent. Ad responsionem & defensionem siquidem me necessitas ipsa compulit. Ita nec Christus obticuit, sed obtrectatoribus restitit. Defendere se ac tueri honestum, imò necessarium est, ne gloria & locus cędatur iis, qui in calumniatrice linguâ præsidium omne collocant. Quibus nisi seriò iretur obuiam, clamoribus suis, ipsi omnes obtunderent, & cum trophæis suis nouas subinde seductiones, scandala, ac flagitia inueherent. Responsionis ergò is modus hic, & finis sit, vt tam præsentes, quam futuri errores ac corruptelæ diluantur & anteuertantur, ac simul ipsi nugatores, quàm mali pili sint, manifestentur. Sic & mihi animus gestit, vt me animosè tuerer cōtra vniuersos illos, quorū cor liuoris exquisitis scatet, vt hoc pacto vtrique vtrinque, quales simus, innotesceremus. *Oportet enim, vt calumniæ ac flagitia inundent. Væ autē per quē illa introducūtur:* Hoc idē dictu est: Necesse est, vt mēdaces veritati obloquātur. Væ autē illis. Nā mendaciū per veritatē manifestabitur. Si illi sua scelera occulerēt: ego quoque veritatem de ipsis non proderē. Id verò, quia fieri necesse est: mendacia ac flagitia silere non possunt. Væ autem ipsis. Tuum autem officium est, Lector, vt æquo ac candido animo omnia pensites. Sic fiet, vt lectionis tuæ fructum certum omninò sensurus sis.

Defensio sui cuilibet licita.

CONCLVSIO.

CONCLVSIO.

ITA ergò, Lector, defensiones hasce meas magnâ ex parte intellexisti, & rem omnem, quantum fieri potuit: modestissimè me tractasse attendisti. Tibi iam integrum est, Marte proprio excogitare, quanta homines leues & futiles iactare & tractare soleant. Potes etiam hinc noscere, ad solos Medicos contentionem spectare. Vnde iam augurari scies, inter qualésnam homines Medicina hodie versetur, & quam impar id par sit, si Polydorus ac Apollo, cum modernis conferantur. Nam ad hoc spectaculum vel ipsa natura exhorrescere queat. Ipsa enim sagacissima suum hostem multo sentit procliuiùs, quàm canis suum interfectorem. Quo Encomio celebrari Medicina, & quibus honoribus ornari Medicus debeat, id abunde satis ex S. Scriptura patet. Et ratio dictat ipsamet, eam digitum intendisse in Hyppocratem, Apollinem & Machaonem, qui purissimo Medicinæ genio acti prodigia, signa, & opera in entia exhibuerunt, & se lumina Naturæ ipsissima præstiterunt. Quantacunque mea simplicitas est, id tamen assequi facile possum, quod S. Scriptura non intenderit ad eos, qui operibus carent, qui clamosi sunt, qui mercenarios agunt: sed quod præcipue innueris ad hos, qui Machaonis vestigiis insistunt. Ex prægressis colligi facile potest, ærumnis ac laboribus mundum omnem plenum esse. Mihi tamen dubium non est, quin, si magistratus rerum harum noscendarum studio flagraret, & malum idem perpessus esset, propter charitatem proximi multò acriorem censuram instituturus sit. Laudatissima prouincia Carinthia hac altius animo imbibit, ac Mecœnatis munere fungitur, & nostri seculi Hippocraticorum vnicum asylum est, est vnica tutela & protectio. Cui Deus pro heroicâ hâc virtute refundat pacem, gratiam & concordiam in æternum, Amen.

Hippocrates Apollo Machaô purissimi Medici.

LIBER SECVNDVS,

LABYRINTHVS MEDICORVM DICTVS.

THEOPHRASTVS HOHENHEIMIVS, &c. HIPPOCRATICIS Doctoribus salutem.

COMMODVM mihi iam & tempestiuum videtur, vt quibusnam in dicendo libris vsus sim, tandem edissceram: quò nimirum hoc pacto multorum exspectationi fiat satis. Scire vos autem, Domini ac amici dilecti, vnicè velim, libros eos, quos tam mihi, quam vobis vetustas obtulit, ad propositum meum sufficere minime visos fuisse. Nec enim illi perfecti, sed chaos quoddam confusum & indiscretum fuerunt, quorum lectio auia potius, quàm peruia monstraret. Quæ mihi causa quoque fuit, vt illos è manibus excuterem. Interim hoc autem nimis quam verum est, discipulum sine magistro esse non posse. Ab hoc enim ille vt discat, opus habet. Hinc me cura illa subinde tenuit, vbinam tandem verus Magister degeret, qui sapientiam solidam doceret. Priscos enim scriptores pro his agnoscere insidoneum videbatur. Tandem ergo sic mecum rationem subduxi: Quid, si liber nullus, nullus Doctor sub Sole esset, vndenam tandem disceres? Ac certis postmodum documentis comperi, Medicinam sine omni viuo magistro ratione expeditissimâ addisci posse. Id verò, quo fieri modo, quâ viâ posset: libris quibusdam collectis & hic insertis explicaturus sum, qui rerum & artium omnium inueniendarum, & Theoricæ vniuersalis indagandæ palmarium quoddam fundamentum sunt. Isti posteriùs connectentur: quorum tamen summa hæc est, vt solidè statuatur, hominem ex homine, veluti magistro singulari suam salutem quærere aut captare minime debere: sed diuersis hominibus ex libris fundamentalibus perfectum fieri oportere. Et hoc principium vnicum luminis naturæ est, quòd homo ex seipso & ratione propriâ promere minime potest. Homo quidem largitur aliquid: sed illud imperfectius. Perfectum altius inuestigari debet, ex scaturigine nimirum illâ, quam omnes homines bibũt. Et licet Deus quidem S. Petro ac Diuis aliis potestatem dæmones eiiciendi, & mortuos ressuscitandi largitus sit: hanc tamen ipsi potestatem conferre aliis minime possunt. Sic pariter nos quo-

Libri Medici Antiquorum chaos.

Disciplina non est sine magistro

Medicina ex libris diuinis discenda

quoq; à Deo & apud Deum ista accipere cogimur. Sic in Medicinâ quoq; homo aliquid largiri potest, sed institutionem tantùm simplicem ac rudem. Perfectum ipsum ex lumine naturæ desumi debet, eo modo, quo Apostoli sumpserunt à Deo. Pro exemplo hoc sit. Apostoli ex seipsis Christũ non prædicarunt, sed ex eo, qui ignitis linguis per ipsos locutus est quem ipsi magistrũ habuerunt. Huiusmodi schola Medicis quoque adeunda est, vt nimirum lumen ipsius naturæ Medicum instituat ex Philosophiâ, ex Astronomiâ, non homo verò, vt in quo naturale lumen minime effulgescat. Et hoc vt commodius à vobis intelligi possit, decreui libros principes naturæ luminis proponere: vt ex ipsis intelligatis, vbinam schola Philosophiæ fundata sit, & quonam modo genuini illius libri quæri debeant. Quo confecto, deinceps nec mihi, nec vobis opus erit, vt porrò papiraceis libris adhærescamus. Nam cuilibet fanatico præconi si auscultare velimus: vbinam tandem finis, aut veritas impetrabitur? Per hos libros autem seduci nemo potest. Nam in his solis veritas traditur. Hos legite, euoluite. Tradunt ac docent illi, quomodò seruire possimus ac debeamus proximo, non ad damnum, sed ad commodũ. Et hisce vobis, quicunque estis, aut eritis pastores corporum, commendo vnice illustres ac laudatissimos proceres Archiducatus Carinthiæ, vt ipsis de naturali omni auxilio, in vobis quod erit, fidelissimè prospiciatis, ac singulariter quidem ex eâ propensione, quâ in vniuersum ægros quoslibet, vbiuis gentium ereptos & sanatos optatis. Illius memores estote, quod Deus locutus est: Vir sapiens non aspernabitur Medicinam. *Ibi enim Deus præcipuè, & operatur, & habitat. Dabam Cal. August. Anno salut.* 1538.

Institutio perfecta à lumine naturæ est.

Libri Naturæ luminis quid tradunt.

PRÆFATIO

IN LABYRINTHVM MEDICORVM ERRANTIVM

Doctoris Theophrasti Hohenheimij.

QVI *in errore versantur, hi incerto passu quocunq; feruntur, nec quo se tandem conuertere debeant, exploratum habent. Cùm verò errores sedulo cauendi sint: operæ pretium est, ex errorib. reduci ad viam rectam, qui prauè ambulant, & curari, ne alij subinde atque alij iisdem auiis incidant. Hoc modo Labyrinthus implicita quoque est (vt ita dicam) Religio Medicinæ. Errare & simul scire, boni intellectus est. Sed errantium huiusmodi duo genera sunt. Qui errant, & nec ad Monoculum, nec portam, seu introitum remeare possunt: si cæcorum more oberrant, qui tramitem nullum norunt. Hi circumeunt quarùnque, nec finem vnquam inueniunt. His via merus Labyrinthus est: ac quærunt, vbi nihil est, & inueniunt, quod non est, & quod nihil est. Alteri ad ipsum vsque Labyrinthi centrum penetrant, quod si attigerunt, iam Monoculum (quē Minotaurum vocant) inuenerunt. Is inuentus Rex fit eorum omnium, qui intus restant ac remorantur. Ibi ergò Monoculatus cum suâ scientiâ gliscit ac dominatur. Error autem omnium grauissimus est, quem ars facit. Et qui in sapientiâ incerti ambulant, hi labyrintho intricatissimo inuoluuntur, quos tandem tenebræ obruunt.*

Religio Medicinæ Labyrinthea.

Errantium duo genera.

Minotaurus in centro Labyrinthi.

Hi autem per errores suos experimenta multa colligunt. Ambagibus enim obuiis omnibus se passim insinuant, nec tamen portam vnquam peruadunt. Qualis error plus vertiginis & bilis ciet, quàm si eatur in longum seu directum, versus stellas tenebrosas. In huiusmodi labyrintho inueniunt Experimenta experimentorũ, & fatuos omnes labyrinthos alios. Qualis Magister, talis discipulus. Qualis faber tale instrumentum: Qualis ars, tale opus. Et quicunque sub Minotauro, qui Monoculus est, habitant, cæci sunt. Eodem modo cæca etiam oportet esse ipsorum studia, doctrinam, opera, speculationes, sapientiam, scientiam, praxin, & visitationes. Sic ergo sine oculo Labyrinthum ingrediuntur. Ita, quod non videt oculus, nec ipsi vident. In hoc errore id insuper adhuc grauius est, quod etsi quidē viderent, & Minotauro similes essent, is tamen solus sit, & negotij satis datum sibimet habeat in eo, ne in errorem ipse quoque inducatur. Ita cæteros dimittit. Vnicus enim oculus ad vnum latus saltem peruadet. Alter cæcus est.

Errores in artibus quàm graues sint.

Iam verò in artibus, in sapientiâ & scientiis errare, videte quàm difficile sit & periculosum. Huc enim qui semel inciderunt, retinentur vsque dum ad verum ac genuinum introitum remeârint. Et in hoc labyrintho aliquot mille discurrunt, qui se tamen expedire minime possunt. Medicinæ laudem sibi quoque Iudæi arrogârunt: & ad mendacium hoc nec dum quidem erubescunt, quod penes ipsos Medicina sit antiquissima. Ex nationibus quidem

Iudæi [illegible] arrogantes.

vniuersis ipsi nebulones omniũ antiquißimi existunt. Quid verò, & qualis ipsorum medicatio est? Quid sciunt? quid præstant? quid ex libris suis hauriunt? In opere nihil sciunt. Imposturas exercere norunt. DEO ipsi semper, & eius filio aduersati sunt: & idem iam quoque faciunt. Et qui quæso tanta Naturæ gratiâ polleant illi, quam DEVS tamen ipsis subtraxit, & illos ignominiosos contemptósque homines fecit? Velut & infectos, ac tam corpore, quàm opibus pollutos eos vna vniuersis reddidit, qui suâ protectione ipsos fouent, aut quicquam cum illis negotij habent. Boni quicquid nôrunt, id ab extraneis est. Non enim ad medendum illi educati, aut à Deo ordinati sunt, sed ad colendum Deum, & ad ipsi seruiendum. Hæc fuit ipsorum vocatio. Præter hoc, quicquid vlteriùs conati sunt, dolus ac impostura mera fuit. Medicina data gentibus est. Hæ medicorum primæ & antiquissimæ sunt. Hinc factum est, vt Græci in Medicinam certatim irruerent, ex causis multis & varijs. Sed in mendacijs adeo profundè mersi sunt: vt post Arabes ipsi quoque eandem prouinciam subire tentarint, velut & Nationes vniuersæ cæteræ. Exitus tamen ipse fuit: quo plus sapientiæ, eo plus labyrinthi. Intellectus enim humanus nihil erogat aut largitur. Is solus dat medicinã, in cuius ea manib. posita est. Tandem postremi quoque & nouissimi accesserunt, labyrinthum hunc & ipsi obtrituri. Et factum est, vt nouissimi inuenirentur optimi. Primi enim frugi non fuerunt. Salus porrò penes postremos est. Extra hos de illâ actum est. Vt ergo labyrinthum hunc explicarem ac detegerem, & veram eius originem seu principium monstrarem, prælumpsi libros eos proferre, ex quibus intricatæ ambages cognosci ac discerni possent, ac aditus, cui introitus statueretur expeditus: non ad Monoculũ Minotaurum, sed ad illum trinoculum, vnâ Deitate conclusum. In huius viis stare & ambulare debemus. Et hoc qui facit beatus est. Qui beatus est, is errore caret ac dolo, nec cor eius impostura vllâ occupatum est.

Vel chi... nati ... ... arrogant.

Medicina à solo Deo.

THEOPHRASTVS LECTORI S.

CVM de me fama passim spargatur, Lector, quasi is ego sim, qui in Medicinam veluti in messem alienam falcem immitam, & non, prout deceat, per rectum ostium ingrediar: æquum est, vt accusationem hanc tempestiue diluam. Id hoc discursu facio. Dicant illi mihi, quidnam sit per ostium rectum ingredi in medicinam: Verum per Auicennam, Galenum, Mesuen, Rasim, &c. an per lumen ipsius naturæ? Hic enim gemini introitus patent. Alius prænominatorum librorum est: alius est ipsius Naturæ. Iam ergo discretione ac iudicio opus est, quod iam ex his ostium ingrediendum sit, quod minus. Genuinum autem ostium Lumen est naturæ solum. Alterum deceptionem, erroremque præbet. Hæc enim duo sibi inuicem non quadrant, non conueniunt. Aliud enim sunt codices scribentium, aliud est Lumen Naturæ: aliud Lumen Apothecariorum & huiusmodi. Istæ ergo vniusmodi cum non sint, & tamen necessarium videatur vnum vnam esse consentaneũ est librum eum legitimum & authenticum existere, quem Deus ipsemet conscripsit, dictauit, & congessit. Cæteri autem libri, qualiscumque aut consilia, aut opiniones pro suo modo præstituant, ipsi Naturæ in hoc mihi derogant. Hoc tibi, Lector, iedidio repetendum est, a solo quodam ac vnico Medicinam progredi, nempe a Deo. *Ab ipso enim principium & fundamentum omne dimanat. Ipsemet testatur etenim, quod e terra eam mirabiliter crearit. Hoc quid est aliud, quam quod dicat. Solus equidem medicinam in librum descripsi: ibi quære & lege. ibi reperies eam. Vir autem sapiens eam non aspernabitur, sed si ex Deo est, illâ omnino vtetur. Nemo enim sapiens est, nisi is, cui opera Dei abominationi non sunt. Qui autem abominatur medicinam, in hoc nec Deus, nec medicina habitat. Vbi enim sapientia Dei abest: tum nec is adest, ex quo illa procedit. Sic enim si velis fieri Medicus, medicinam primo ibi quæras, vbi ea est, si sapis: nec eam ex teipso indages aut inuenias. Ea enim Rhetorica non est, non partes orationis. Hinc desume illam vbi descripta est. Sic non errabis. Et descriptos hos libros omnes euolue. Quicquid cum luce naturæ concordat, id bonum ac durabile existit. Cum eâ autem quod non conueniat, merus Labyrinthus est, certum nec introitum, nec exitum habens. Antiqui quidem persuasum est, se ex ipso naturæ lumine scripsisse. Sed nihil est aliquid quòd præstiterunt: sed labyrinthum præmature ingressi sunt. Mihi verisimile fit, ipsos aliquid ab ijs mutuatos esse, quibus gratiam hanc Deus contulit. Hos illi suppresserunt, & margaritam in labyrintho inuenerunt. Nam porcis obiecta erat. Sic ergo intelligendum tegere, vt genuini libri primo Medici primo legantur, in quibus vera omnis medicina traditur. Is solus Medicus illuminat: & absque ipso nihil est.*

Vi... ad ... ...

A Deo vt omne ... ... Medicina

Sapiens ...

Sapiens medicinam ... abominatur.

CAP. I.

De primo & supremo Medicinæ libro, ex quo Medicus quilibet artem ac experientiam suam desumere debet, qui ex vnico spiritu procedit.

Sapientia quid. PRIMVS ac summus omnis medicinæ liber, Sapiẽtia vocatur. Sine hoc libro nemo quisquam quid boni & vtilis expediet. Sapientia autẽ est scire, non opinari: vt quis omnia intelligat, & cura ratione tractet, vt vna scientia, vnus intellectus sit, carens stultitiá & fatuitate, carens errore & dubitatione. In eo libro principium continetur & veritas, & rerum omnium cognitio. Ex cognitione enim res vniuersæ gubernátur, disponuntur, & in suam perfectionem deducuntur. Deus sapientia ipsa. *Liber autem iste Deus ipse est.* Penes solum etenim illum, qui vniuersa creauit, scientia ac principium rerum omnium habitat. Per ipsum prudenter versari scimus in iis omnibus, in quibus ambulare debemus. Sine ipso nihil pro æquo rogare, statuere & impendere nouimus. Sine ipso omnia stultitia sunt. Quemadmodum Sol desuper nos illustrat: sic artes omnes desuper in nos transfundi debent. Quid enim sapientia est aliud, quam ars quædam, per quam quilibet suum donum ac officium sciat & cognoscat. Vt diem ac noctem, æstatem ac hyemem ex nobis producere non possumus: sic multo minus illud ex nobismet ipsis depromere scimus. Et licèt ipsa Medicina à quo inueniatur. quidem medicina naturalis sit, hoc est, apud nos in terrà inueniatur, velut argẽtum viuum, Guaiacum &c. eadem tamẽ nobis a supremo illo libro monstrari debet, ex quo discamus, quid in medicina sit, & quomodo id insit, qualiter id ex terrà desumi debeat, quomodo morbis, & quibusnam adhiberi oporteat. Corpus enim medicina non est, sed est terra. Medicina terrũ non est corpus. Medicina est id, quod in corpore inexistit, quod terra, sanguis, caro non nouit. Vnde sequitur, oportere medicinam ex spiritu eo promanere, qui in homine est. Qui ex eo est, ad quem redit, is verus demum Medicinę discipulus est. Patet ergò, doctrinam & cognitionem primam Doctrina cælestis quodnã præceptũ primum. esse hanc, vt *omnium primo regnum Dei quæramus.* Hic conditus thesaurus est: hæc schola est principij sapientiæ vniuscuiusque hominis in suo officio. Hinc cætera omnia nobis depromuntur. Si enim quærimus, & pulsamus, & in regno Dei precamur, quid esse possit nobilius? Terreni enim nos omnes sumus, nec ex terrenã hàc scholâ quicquam aliud quã stultitiam auferimus. Ideo docemur, vt quæramus & discamus in regno Dei, in quo omnes scientiæ conditæ sunt. Et hãc doctrinam medicus conuellere nemo possit. Qui si fors putet, naturam in regno Dei non esse conditam: perperàm omninò sentit. Nam ea ex Deo procedit. Et licèt quidem infidelis aliquis Medicus sit sine quæsito regno Dei, perpetuo tamen verum manet, sine Deo nihil fieri. Spiritus animat & vegetat, vbi vult: nemini proprius est, motu fertur liberrimo. Ideo ipsum quoque medicum ab illo sua principia desumere oportet. Et sine ipso nihil aliud est, quã Pseudomedicus, errabundus & vagi volacisque spiritus. Si veritatẽ artis discere satagit, hunc ipsum omnino introitũ parare necesse est. Hãc enim nisi introeat, assiduo quidẽ magis magisq; discet, sed ad veritatis finẽ nunquã penetrabit: sicut de his Paul⁹ disertè tradit, ac vniuersos docet, ex quonã quilibet suã scientiã desumere debeat. Si cui etenim Medico ars deest, aut sapientia, querat ea, sicut Apostolus Iacobus docet naturales virtutes & abdita mysteria ex Deo cognoscere & indagare. Nemini autẽ hoc mirũ aut indignũ videri debet, quod àme dictũ est, *Deũ ipsum primũ librũ esse* Nã quis nouit opus melius, eo qui id fecit? Hic vnus operis efficacia demõstrare nouit. Quis verò medicina fecit, nisi solus Deus? Quis alius est, qui eã nouit, nisi solus Deus? Sic ergo illa ex Deo defluit, sicut calor a Sole, qui flores producit. Ita Deus sol⁹ medicinam fecit. nostras quoque scientias ex Deo manare fas est. Sic ergo audacter dicito: Quid vspiam in terrà inuentum est, quod à Deo ad nos non pertigerit? Is omnia suis manib. inclusit. Quæ si ex manibus illius A Deo qui omnia impetrãda. excutere volumus, tunc precando, quærendo, & pulsando id fieri omnino oportet. Et hæc via ad hanc scholam ducit. per vim enim, ac forta, hic impetrari nihil quicquam licet. Is enim, qui præcepit nobis rogare panem quotidianum, hoc ipsum quoque sollicitare nos iubet,

quòd pane maius & præstantius est. *Non enim in pane saltem nostra vita consistit, sed & in artibus & scientiis, quæ ex ore Dei procedunt.* In ipso nos saturari decet; & hanc satietatem, diuinam; alteram verò ventris, lethiferam putare conuenit. Scientes enim & sapientes in regno Dei instar Solis fulgebunt. Hanc autem doctrinam à Deo procedere oportet. Sic *vnumquodlibet donum à Deo est*, qui nos orare, quærere, & pulsare iubet, ac simul dare promittit, quicquid in nomine eius rogaturi sumus. Vnde liquet, nobis pro panibus non lapides, aut serpentes datum iri, sed multò quid præstantius. Hoc ergo iam quiuis Naturalis scholasticus sciat, sibi isto modo naturam omninò cognoscendam esse. Hoc enim quod loquitur verbum, *Discite ex me*, accuratè implendum est: aut fundamentum veritatis nullum proditurum est. Sine ipso enim quicquid inuenitur, id omne cæcitas est, & tenebræ sine lumine. Hàc nimirum ratione secreta & mysteria naturæ in nos descendere oportet. Hoc ritu magnalia Dei nobis panduntur. Hoc modo naturæ arcana prodeunt per eum, qui ea in naturam cõdidit, quique gaudet, quoties ex illâ discimus, & Scripturam diuinam indagamus, hæc omnia nobis patefacientem. Is si volucri vagæ suum victum præbet: quantò id magis nobis faciet, qui ad ipsius similitudinem facti sumus? Quid enim auicula aliud habet, quam quod à Deo accipit? Bona enim omnia desuper de cœlo veniunt. Quo in libro si probè versati non sumus, tum videntibus oculis cœcutimus. Hisce de causis cõsultum mihi visum est, vt libros Medicinæ indicarem priùs, quàm de pustulis, seu lue Gallicâ ederem: vt nimirùm hoc pacto primus ac genuinus liber, in quo omnia Elementa prima ac principia, ad finem optimum & perfectissimum ducentia, condita sunt, exactè cognoscantur: ac vt per rectum ostium, non per tectum in Medicinam introeatur, sicut Humoristæ transuersim irrumpere solent, & librum hunc pro nihilo censent. Quod ipsum ex hoc nimirùm patet, quia primò thesaurum cum quærunt, quem rubigo edit. Quibus ob id rubigo etiam confertur. Quale enim vnusquisque quærit, tale impetrat. Ac vbi tuus thesaurus, ibi quoque cor tuum est. Nam & hic voti tui compos sis. Ideóque etiam violenter dictum Pauli corripiunt. Interim nihil quicquam aliud agunt, quàm quòd subinde & indesinenter discunt, & tamen ipsam veritatis artem nunquam assequuntur. Et hæc dicta in illos sint, qui non Dei, sed mundi regnum quærunt.

Sine Deo omnia tenebræ.

Humoristæ medici notantur.

Vbi thesaurus hominis, ibi eius cor.

CAP. II.

De secundo Medicinæ libro, Medico euoluendo & legendo, videlicet de Firmamento.

Mirari, aut indignari non debetis, quòd ad libros papiraceos vos nõ amandem, ex quibus medicinæ principia perdiscatis. Huius enim rei ratio consideratione digna non est. Scribunt ac commentantur mixtim boni, mali, errones, fanatici, & tam praua, quàm proba in vnum chaos congerunt, bonúmque malo deprauant, támque miscellam fœdam & inconditam faciunt, vt, qui in fluctus illos semel incidit, ad tranquillum iterum mare eluctari haud facile queat, omnésque certatim vno studio hoc moliuntur, vt per plumas alienas sese attollant, & noua subinde alia aliis addant. Per scribentes hos Medicina tota corrupta & contaminata est, vt iam papiracei illi libri fidei reliquum nihil habeant. Et licèt quidem fors aliquis vnum aut alterum experimentum habuerit: tale id tamen fuit, vt per illud magis seduceretur, quàm institueretur. Et stylus ipse testatur, magnam simplicitatem cum inscitiâ iunctâ in Medicinâ concurrisse. Itaque vos scire decet, longè alios ac diuersos prostare, ex quibus medico discendum est, ac ex quibus verum fundamentum dimanat. Et sine libris huius veri principij, cætera omnia mortua litera existunt, hoc est, ægros procliuiùs ad mortem præcipitant, quàm ad sanitatem prouehunt.

Cacoethes scribendi taxatur.

Cæterùm iam ad secundum librum Medicinæ, qui Firmamentum est, attendite. Hæc in legendi ordine succedit prædicto primo. Si enim, quemadmodum dictum, regnum Dei quæsituri estis, cætera omnia vobis adiicientur. Sic adiectamentum aliquod hoc etiam est, in quod nos deducit, qui in Lumine naturæ subsistit. Sicut per literas in librum integra doctrina ita inseri & describi potest, vt eam qui-

Firmamentum est liber, & qui.

quilibet legere & cognoscere possit: ita in firmamento quoque liber positus est, qui docet & explicat ipsius virtutes, & doctrinam commonstrat. Non quod per Alphabetum suam originem res omnes sumant: sed quòd origo ea plane nulla sit. Illud, quod in Alphabeto comprehenditur, extrinsecùs Alphabeto aduenit. *In firmamento autem ipsa origo & litera ipsa res vna sunt.* Exemplum. Arbor, quæ hic stat, etiam sine Alphabeto nomen arboris habet, nec Alphabeto indiget. Sed suo ipsius indicio testatur quid sit, quid ferat, quid in se habeat, ad quid conducat, sine omni papiro, atramento, ac pennâ. Sicut ergo arbor seipsam describit, nósque docet, quid, & qualis sit: ita cum libro Firmamenti quoq; comparatum est, ex quo origo seu principium Alphabeto ipsi confertur. Quia verò idem aliter atque aliter homo tum dat, tum accipit: ideo iam liquet, quod ne quidem vero ac genuino tuto credi queat, nisi id per hunc secundum librum probetur, non secus ac aurũ per antimonium. Et qui hunc non edidicit librum, is medicus nec esse, nec dici potest. Hoc enim munus ac officiũ Medici est, vt quemadmodum quis librum in papiro legit, sic pariter firmamenti stellæ legantur, & velut literæ colligantur, & tandem ex collectis verbis sententia exstruatur. Sicut enim cuilibet verbo sua peculiaris vis est, & tamen id in seipso sententiá non habet, cũ illa per plura & perfecta vocabula integretur: sic ipsas quoque in firmamento stellas colligi, & firmamentalem sententiam, hoc est, vniuersum fundamentum in vnum iungi & exstrui necesse est. Et sicut ex epistola, è distantissimis locis acceptâ, mittentis animus capi & cognosci potest: ita pariter epistolæ modo ipsius firmamenti sensus ac animus nobis enuntiatur. Iam ergo vos medici de inueniẽdo tabellario idoneo, illuc qui eat, & inde redeat, sedulò dispicite. Et hâc ratione liber hic medicinæ secundus aperiri & legi debet. Iste liber neminem fallit: nec scriba falsus illum confecit. Descripsit eum ille, qui ad docendum non papiro vlla opus habet. Nec enim is ignorauit fore vt Pseudomedici surgant aliquando, qui calamo sinistro scriptores sint.

Cur libris hominum credi nõ possit.

Firmamento literæ stellæ.

Firmamenti liber a Deo scriptus.

Et talis via est medicinam studendi. Talis liber est Academiæ Medicæ. Talis descriptor Medicinæ est. Tales morbi deprehenduntur in principio ac fine. Quod siquidem liber hic firmamenti in papirum illinatur: se tamen non secus ac vmbra parietis, aut imago speculi habet, ex quibus cognitio perfecta nulli dari potest. Qui vero cognitioné perfecta desiderat, is opus habet, vt oculos defigat in eum, ex quo vmbra aut imago in speculum traijcitur. Illum si recta intuearis, non falleris, nec speculo opus habes, cum viuum ac prototypum ipsum videas. Ex viuo enim principium ac fundamentum oritur. Sic ergo libri penna descripti in medicinâ perfecti non sunt, sed tales sunt, quales vides: hoc est, nulla arbor ex pennâ seu scripturâ, sed ex seipso nosci vult. Nec enim externum arboris noscendum est. Quod internũ existit, id arbor est. Cibus cibus non est, antequam sanguis & caro fiat: tum demum rationem cibi habet. Quod os edit, cibus non est: quod autem sanguis ac caro edit, cibus est. Sic nobis non ex speculo discendum est. Quod enim noscendum est, in speculo non existit. Et hæc natura ac ratio librorum est, firmamentum vero vnicum est. Paulò plusquàm ignominia ac probrum est, quod in his libris Medicinæ legitimis Medici tam obstinatè studere nolunt, sed in fictitiis aliis libris inutiliter tempus omne deterunt, quorum litera tamé mortua, ac sentétia ipsa exanimis est, sicut opera ipsorum de hoc quoque testantur. Nec enim hoc apud se expendunt, quod si quis dicat, *Iste liber medicinæ falsus est*, ipsum verum esse nullà alià probare ratione possint, quàm per solam illam literam. Si liber probari debet: debet ex eo omnino probari, ex quo est. Sic Euágelium ex Christo, ex Christo est: & naturalis liber ex natura, ex naturâ est. Si ergo iá naturalis liber firmamenti cognitus minimè est, quomodo is per imaginem speculi & vmbram probari queat? cum non cognoscatur illud, ex quo imago procedit? Quis alius tignarij esse liber possit, quam securis & lignum? Quis alius cæmentarij, quàm lapis & cæmentum? Sic pariter, quem alium habere librum debeat Medicus, quàm hunc ipsum, qui homines & sanos & ægros facit? Cognitionem hanc omnino manare necesse est ex eo, ex quo est, secundum quem ipsa quoque speculi imago censeri debet. Iste liber corpus est: hoc legendum Medico est. Quod enim Christus inquit, *vbi corpus est, ibi congregari aquilas*: dictum hoc ipsi quoque lumini

Libri medici penna scripti imperfecti.

Medicorum peruersitas.

Vbi cadauera [illegible] ibi aquilæ.

naturæ accommodari potest. Nam vbi medicina est, ibi quoque congregantur medici. Si ergo vnumquodlibet ad suum cadauer properat, & ex eo saturatur: necesse quidem est, ipsum firmamentum librum esse, in quo cadauer luminis naturæ iaceat. Vbi artes: ibi artifices quoque congregantur. Sic medicina & artes corpus sunt, & firmamētū est pars corporis. Ideò ad corpus & locum illum congregari medici debent. De hoc ergo secundo libro ita iudicate, fas minimè esse, vt cartaceis illis libris acquiescatis, quos vnusquilibet velut ventus arundinem pro suo arbitratu versat, flectit, & diiicit: sed penetrandum & pergendum esse ad verum principium ac fundamentum (sicut ipsæ quoque aquilæ ad cadauer aduolant) vnicuilibet ad suum cadauer, à quo cibetur, vt artis plenam saturitatē seu cognitionem adipiscatur. Et sicut imago speculi docere ac fundamentum demonstrare minimè potest: sic multò minus calamus verum principium aut fundamentum statuere potest. Ideò oculos aperite, & operam date, vt ad verum cadauer aduoletis.

Vbi cadauer ibi aquilæ.

Vbi artes ibi artifices.

CAP. III.

De Medicinæ tertio libro, cuius corpus in Elementis consistit.

PRæter hæc verò dicta hactenus, cōuenit etiam medico sanitatem & morbos Elementorum nouisse. Elementa enim & homo cognitione multo arctiore deuinciuntur, quam vir & fœmina. Id facit concordantia vnionis, quam Elementa cū homine habent; & vicissim discordantia, quæ inter virum & fœminam est. Et quia vna sanitas, vna infirmitas, & coæqualis actio vtriusque est: sciendum est, quænam ipsorum conditio ac natura sit. Ea enim qualis in externis mundi Elementis existit: talis intus quoq; in homine est. Hic enim vna est actio. Nam quemadmodum ex terrâ arbores suam satietatem & proprietatem accipiunt: ita similiter & homo. Et veluti videtis, ex terrâ flores, & res varias enasci: sic & ex aquâ mineralia: ex chao Ros & Pruina, ex igne Meteoricæ impressiones producuntur. Sic & in ipso homine 4 Elementa essentialiter inexistunt, & in illis similes omninò species & generationes fiunt. Qui ergo exteriora non cognouit, velut ex libro, in quo studere Philosophum decet: is nec interiora noscet. Quemadmodū ex altero libro Astronomicus medicus fit: sic hic Philosophicus Medicus ex libro Elemētorum gignitur. Quid is enim interius, hoc est, in homine, nouisse queat? Homo enim est corpus Physicum: & Elementa sunt corpus Limi. Et corpus Physicum oritur ex Limo. Vnde etiam Limi essentiam retinet, sicut filius essentias patris in sanguine ac carne, veluti id homini conuenit. Propterea cùm quatuor Elementa Matrices sint Physici corporis, & nascentium terræ, ac mineralium, & Tereniabin, impressionumque, ac ex ipsis tam mala, quam bona, tam salubria, quam insalubria, pura, impura, spinæ ac rosæ, aurum ac talcum, grando & ros, manna & nebula, &c. enascantur: idem eodem modo in homine quoque euenit, vt in quouis insit virtus cardui, & lilii, & argenti viui, & auripigmenti, & cæterorum. Et ex ipso similiter omnes quoque procreationes itiusmodi procedunt. Hæc ergò iam sunt infirmitates hominis, vt Medicus illas generationes omnes sciat ac cognoscat: & non ex physico corpore primò: sed primò ex corpore Limi: posteà ex physico corpore, ita nimirùm, vt corpus limi literam exprimat, & verbum integrum faciat, & verba coniungat, vt sententia gignatur, hoc scilicet modo, quidnā sphęra terrea in physico corpore sit, quid cardiaca Physica in corpore Limi existat, & sic deinceps de cæteris omnibus, eo tamen perpetuò seruato ordine, vt corpus Limi præcedat physicum, & ex geminis istis, veluti per atramentum & calamum textus simul & glossa procedat. Hæc scire omnia decet Medicum. Ac quemadmodum pili nostri capitis à Deo numerati sunt: sic æquè præcisè medico tam morborum, quam sanitatis generationes innumeratio esse debent.

Elemēta & homo quam arctè cohæreant.

Elemēta in homine essentialiter insunt.

Elemēta sunt corpus Limi.

Elemēta matrices corporis physici.

Sanitatis & morborum rationes exactissimè noscēda Med.

Iam verò *Elementum quodlibet in tres partes diuisum est:* quæ tamē omnes vnius apparentiæ, formæ, coloris, figuræ, & rationis existunt: nimirum *in Salem*, qui Balsamum quoque dicitur; *in Resinam*, quæ sulphur etiam vocatur: & *in liquorem*, quem etiam Gotaronium vocant. Ex hisce tribus vniuersa pronascuntur, nimirùm procreationes elementorum corporis Physici. Hæc tria vnumquodlibet corpus constituunt; ac corpus quoduis nec plura, nec pauciora tribus habet. Tria hæc generant metalla; tria hæc gignunt mineralia: tria hæc lapides, ligna, herbas, & nascentia omnia tam animata, quàm

Elemētorum partes. Sal. Resina. Liquor.

Tria dicta vniuersa cōstituunt.

quàm non animata constituunt. Ipsorum tamen alia est natura ad metalla, alia ad carnem & sanguinem, alia ad ligna. Quę tamen omnia medicus minime æstimat, sed interiora respicit, quæ ipsi pro subiecto sunt. Et ex Elementis ipsa nascuntur.

Quæ ex quo Elemento nascantur.

Sciendum iam ergo vobis est, quod quatuor hæ matres tali ratione & conditione in homine gignant: nimirùm ex Elemento terræ producuntur suæ species: ex Elemento aquæ suæ species: ex Elemento ignis suæ species: ex Elemento chaos suæ species.

Contraria ex vno quoque nascuntur.

Quemadmodum ergò ex terrâ nascitur *flammula & Mandragora*, quæ cõtrariæ naturæ sunt quidem, & tamen ex matre vnâ gignuntur: simili planè rationi & morbi in homine ex Elementis producuntur. Nec dicendum est, ex Elemento terræ nihil nisi frigidum & siccum prouenire. Et sic similiter etiam de Elementis cæteris intelligendum est, quod ex aquâ non solum aqueum, aut ex aëre solum aëreum proueniat. Nam multa etiam præter naturam matris se habẽtia emergunt. Quis enim dicat, matrem in sese harum rerum complexionem cõtinere? Nemo. Vbi complexiones enascuntur, ibi complexio non inexistit, sed procedit ea ex temperamento. Ac temperamentum ipsum in sese continet omnes complexiones, gradusque, quos tamen nondum quisquam numerauit, aut in Algorithmum retulit. Insunt enim illæ temperamento, quemadmodũ formæ in ligno. Quascunq; formas eligas, eas ex ligno sculpere possis, seu statuæ sint, seu aliud quiduis. Eadẽ etiã ratio est corporis, quod cõplexiones promit, cum id tamen cõplexio non sit. Æquũ verò est medicũ ista intelligere, hac de causa, ne fors alicubi qualitatibus & humoribus inhęreat:

Humores explodundi.

sed elementa ipsa, seu matrices, horum procreationes, ac species indicet, non humores. Non, vt dicatur, cuius humoris? Melancholici. Nam Melancholia nihil est, nisi fatua, insana, & phantastica infirmitas, haudquaquã verò quatuor istorum Elementorum columna. Sic nec hoc ita quærendum est, cuius complexionis? Cholericæ: verum Calidæ Siccæ.

Cholera est morbus.

Nec enim vel cholera istorum quatuor columna est, verum est morbus. Ita nec hoc quærendum est, cuius qualitatis? sanguineæ. Nec enim sanguis ex quatuor columnis vna est, sed ipsum corpus venarum, sicut vinum in dolio. Nec ita quærendum: cuius Naturæ? Phlegmaticæ. Cùm enim phlegma mucus narium sit: quid id ad ventrẽ? sed hoc modo quęrendũ potius est: Cuius Elementi? Aquæ, Terræ, Ignis, Aëris. Ita enim subsistit responsio. Vt, ex quonam Elemento natus morbus est? Ex igne, non cholerâ: ex terrâ, nõ Melancholia: ex aqua, non phlegmate: ex aëre, non sanguine. Hæc nimirum quadrant, non illa hoc est Melancholicum, cum nec ipsi cœlo, nec terræ de Melancholia quicquam constet: Hæc est cholera, phlegma, sanguis, &c. cum in suo processu ipsa natura horum nihil vnquam nouerit. Hoc ergo modo si Medicus Elementa ipsa perdiscit, in generatis omnes facilè morbos inuenit, quibus hominem occupari accidit. Et qualis ipsa flammula est: talis quoque flammulæ morbus. Quid ergo opus est, multos passim te peruolitare libros, & de vesicis, vndénam fiant, perquirere? Si, vnde linum palustre, vnde vrtica, vnde melones, vnde plumosum nascatur compertũ habes: tunc singulorum quoque morbos ac species cognoueris. Hic verò vbi tua cholera adusta & melancholia? Ex generatis procreatis, & filiis filiabusq, Elemẽtorum corpus Physicum in suo morbo cognoscere, & species in specie, materiá ex materiâ, hominem ex Elementis discernere & iudicare debes.

Morbi quomodo & vnde cognoscendi.

Et quos generata in nascentibus primis morbos exhibent, hi Medico perdiscendi sunt. Nam per librum quatuor Elementorum descriptum hominem reperiet, non expressum in papiro Medicorum voluminum, ex libro Elementorum minime productorum. Nemo ex se librum aut textum condere potest. Natura textum facit: huic Medicus glossam addit. Iam vide, qui quadrent, tua glossa, & Elementorum textus? Sic nimirum, vt canis & balneum. Ita ergò tuam descriptionem sumito, qualem Elementa in sese habent, corpus scilicet quodlibet pro suâ naturâ & conditione censendo, prout magnalia Dei ordinata & ornata sunt. Nam quod lignum putrefacit, id putrefacit etiam hominem. Et quod vermes in homine gignit: idem eos gignit etiam in fructibus. Hac nempe ratione in scholâ discendum istâ est: vbi Medicina traditur, secundum lucidam veritatem, non intricatas ambages.

CAP. IV.

De libro physico, ex quo Physicum corpus in Microcosmo cognoscitur, hoc est, de libro Anatomiæ maioris.

DEinceps autem Medico quoque sciendum est, quam variæ species corporum in vno Physico corpore existant: postquam nimirum librum tertiũ edidicit,& ex illo cognouit,quæ vniuersorum Elementorum ratio, natura ac conditio sit. Hoc facto,Monarchiam istã mundi in ipso quoque homine quærere & inuenire idem debet. Quarti ergo libri argumentum hoc est, vt intelligatur,nec plura, nec pauciora illis in corpore quoque Physico reperiri. Ac vt memoriter Medicus nouisse debet, quot species sint lignorum, lapidum, herbarum, &c. sic easdem species in homine quoque reperiri omnes statuet,non eâ tamen ratione, quâ in Elementis subsistunt: sed modo sanitatis aut specie morbi in homine omninò inueniri debent. Aurum in Elementis aurum est & refert. In homine est naturale confortatiuum,sicut suis capitibus docetur. Itidem & de Elementorum cæterorum iudicandum est speciebus, quod eodem modo in Microcosmo quoque reperiantur. Qui ergo species in Physico corpore diiudicare & nominare potest, hoc modo: *Hoc in homine Sapphyrus est, id Mercurius est, illud cupressus est, hoc flos Cheiri, &c.* is in libro Physici corporis apprimè versatus & eruditus est. Et si hoc pacto species corporales exactè nouit: tum demum Medicum agere, & suam Theoricam statuere ipsi licet, quæ non speculatiua esse, sed ex practicâ nasci debet, ex illis nimirum libris omnibus, quos hic tracto ac trado. Non enim conuenit, ex speculatiuâ Theoricâ practicã manare: sed ex practicâ Theoricã procedere debet. Sic ergò hæc practica est, sicut id hactenus traditum est, & porrò docebitur libris sequentibus. Quòd si ergò Medicus concordantiam Anatomiæ vtriusque fabricationis, machinæ mundi, & Physici corporis hoc modo in partes æquas distribuit, & cuilibet suum locum assignauit: tum consequitur deinceps, alium morbum existere in osse, aliũ in carne, alium in sanguine: item alios vermes in ligno, alios in herbis, alios in foliis, &c. Et quot sunt species corporales, tot numerantur genera morborum: hoc est, vnicuilibet similes in numero species insunt, hoc discrimine, vt aliter in Elementis, aliter in homine corporalitatis & substantiæ, non verò proprietatis ratione constituantur: & tamen in hominem vniformiter incidere possunt. Prout enim membri, ita morbi quoque ratio est. Ita alij sunt vermes medullæ, alij intestinorum. Et ex rebus huiusmodi oritur causa morborum in homine. Creditum ac statutũ hactenus est, vnius tantùm generis sanguinem in venis contineri vniuersis, vnius etiam naturæ, quia nimirum is omnis ruber est. Sanguis enim calidus & humidus perhibetur. Sed secus res habet. Sicut enim variæ naturæ ligni sunt: ita & sanguinis. Nec putandũ est, arborem vnicam ad hanc institutionem sufficere. Id ab exemplo æstima: vt cùm arbor secundum caudicem & emissitios ramos suos consideratur. Tales quoque fiunt rami venarum in homine. Et hic vna saltem natura est? Sed tales non sunt arbores omnes iunctim, aut iunctim omnes rami. Ita ergo deprehenditur, venas multiplices esse. Sic & multiplices ramos cuilibet caudici peculiares. Ex his iam sequitur *vena Cypressi, vena baccarum, vena Rosismarini, & similiter* Hinc ergò sanguis non manet vnius essentiæ & naturæ. Et hic liber genuinus est, ex quo Anatomia depromi debet, vt homo Elementorũ & Microcosmi substantias & proportiones, &c. cognoscat & conferat. Nec enim id satis est, hominis corpus foris conspici: post dissecari, & penitiùs iterum introspici: tandem coqui, ac iterum peruideri. Idem etiam rustici nôrunt facere. Hæc ergò methodus cõsistere non potest. Exemplum vobis tale offero. Quot species sunt in aquis: tot etiam in sanguine: hoc est. Si corpus Physicum in suum Elementum reducere, & vnicuilibet Elemento suum corpus assignare volumus: tunc sanguis erit Elementum aquæ. Et licet sanguis quidem vniuersus caleat: aqua verò omnis eodem modo non caleat: tamen nec omnis sanguis à natura calidus est, sicut nec omnes aquæ calidæ existunt, sed is calorem illum extrinsecus a sale Physico concipit, quemadmodum calorem terra a Sole haurit. Et sicut ignis calefacit: sic in homine quoque ignis Elementaris cætera Elementa calefacit, vt dictum est. A Sole terra incalescit. Sic itidem a Sole hominis incalescit eius Elementum terræ, aquæ, &c. Nihilominus tamen natura eius manet, qualis data est, nec alterum illam

Omnia intus in homine sunt quæ extra eum.

Theorica Medica qualis sit.

Sanguis omnis non vniformis.

illâ frãgit aut destruit. Quia verò mũdus calet, ex eo non sequitur, ipsum calidæ esse naturæ. Hoc enim in ipso frigidum, illud vicissim calidum est, sicut iam sæpius recensitum est. Omnia vero hâc iudicate normâ debetis, vt ante omnia corpora Elementorum per species in vnumquodlibet Elementum reducatis. Eadem enim intus corporis Physici ratio est, quæ foris ipsorum Elementorũ. Sic & cum dicunt, vnam essentiam seu naturam ossium esse, perperàm id dicunt. Sicut enim simplicia ligna sunt: sic similes diuersas species ossa quoque habent. Ita & de vento nugantur, vnius illum naturæ esse. Velut enim à causis diuersis vẽti fiunt: ita diuersæ illi quoque speciei sunt. Idem omninò etiam in homine verum est: quot causæ, tot colicæ. Hoc modo librum in Physico corpore accuratè diuidi oportet, ac attendendum sedulo est, ne per falsas descriptiones decipiamur. quas auctores nonnulli aliter, ac decet, in Philosophiam intrudunt. Horum enim si opera aut volumina euoluas, videas, illorum fundamentum ex merâ phantasiâ, & inani speculatione procedere, super quo nulla Philosophia, aut Medecina exstrui queat. Ex his elicite, conuenire, vt Philosophus præcedat, & Medicus sequatur, hoc est, etsi in libro ipsius maior mundus primò poni ac explicari debeat, tamen id proximum esse decet, vt is illicò conferatur non tantùm cum speciebus generum, sed & vt loca, ac processus omnes Cosmographiæ & Geographiæ ad Physicum corpus referantur. Nec enim sufficit vnam Cosmographiam & Geographiam esse. Duas constitui oportet, velut duo quoque mundi sunt, *Maior & minor.* Nec committendum est, vt per substantias, & quas oculi vident, earum imagines ab hoc seducamur. Vere ergo & eleganter a quibusdam dictum est, *Vbi Philosophus desinit, ibi incipere Medicum* Idque hâc ratione fit: si Philosophus minirum maiorem mundum secundum cœlum ac terram, & omnes horum generationes probe cognouit: tunc industriá assecutus est, quæ ad intelligendũ & noscẽdum mũdum minorem requiritur. Et qui non hunc Philosophiæ ductum sequitur, is ad microcosmi cognitionem possidẽdam planè ineptus est. Nec quicquam aliud est, de natura hominis quod scribit, quam quod de coloribus profitetur cœcus. Ita tantum opinatur, ita somniat, montes in Hispaniâ aureos esse Iam ergo tandem iudicate ipsimet, an non grauibus de causis huiusmodi vobis doctrinam tradant: Hæc enim plus fundamenti habet, quam libri reliqui vniuersi, quos calamus vnquam peperit. Illorum enim scriptores hominẽ ex speculo depingunt, quod tamen in se nihil nisi externam imaginem continet, nec interni aut postici hominis vel tantillum præsentat. Non ergo ipsi aliud quicquam agunt, quam quòd vitulus nouiter exstructam portam intuens. Et vitulinam huiusmodi speciem ac imaginem pseudomedici nostri planè pro columnis suillis statuerunt & erexerunt.

Ossa nõ omnia vnita natura.

Philosophus vbi finit, ibi incipit medicus.

Cosmographia & Geographia duplex.

CAP. V.

De libro Alchymiæ, sine quo nemo fieri medicus potest.

FVturo Medico liber hic quintus etiam omnino addiscendus est: qui tamen propter nomen suum multis haud admodùm acceptus veniet. Qui verò vir sapiens id odisse potest, quo aliqui temerè abutuntur? Quis Cyanen ob id oderit, quòd pictor ex eo petulans quid malúmve fingit? Quis lapidem oderit, quòd a Latomo corruptus sit? Sic quis Alchymiam oderit, quæ innocens est: Odium huic debetur, qui nocens est, qui artem non tenet, nec ipsâ rectè vtitur. Quis odit hunc, qui neminem læsit? Quis vitio dabit cani, si caudâ prehensus prehensorem mordeat? Vtrum Cæsar in crucem agi iubet, furémne, an rem furto alienatam? Furem arbitror. Sciẽtia ergo propter nescientem contemptui esse minimè debet.

Ars propter abusum tenenda.

Scientia verò vel ars ipsa talis est, quæ vsus & necessitatis magnæ existit. In quâ cùm Vulcani ars inserta sit: scitu iã opus est, quid Vulcanus possit. Alchymia ars est: Vulcanus est artifex in ipsâ. Iam qui Vulcanus est, artis potestatẽ habet. Qui is nõ est, nec huius vim habet. Artẽ hanc vt certius cognoscatis, repetendũ primo est, quòd Deus ex *Nihilo* res omnes crearit, ex *Nihilo*, inquam, *Aliquid*. Hoc *Aliquid* semẽ est, semẽ id dat finẽ suę prędestinationis, sui officij. Et licet ex *Nihilo* vsq; ad finẽ omnia creata sũt: nihil tamẽ est, quod ad finẽ integrũ sit, h.e. vsq; ad finẽ, nõ autẽ integrũ planè vsq; ad finẽ, sed Vulcanũ illud perficere oportet. Eo vsq; res omnes creatæ sunt, vt in manu nostra positæ existãt, nõ tamen vndiquaq; perfectæ. Li-

Alchimia vtilis, & necessitas.

Deus ex nihilo omnia fecit.

gnum ad suum finem increscit, sed non ad carbones. Argilla nascitur, sed non ex seipsâ olla fit. Ea etiam ratio crescētium rerum vniuersarum. Hunc ergò Vulcanū sedulò noscite. Rem exemplo explicabimus. Deus creauit ferrū quidem: sed hoc non, quod ipsum futurum est, non soleam equinam, non falces, non gladium. Ferri saltem mineram nobis dedit: cætera igni mandat, & Vulcano, ignis magistro. Quia ergo Vulcano cætera commissa sunt: ob id ars proba est. Ni enim proba esset, Vulcanus nihil commodaret. Hinc ergo sequitur, primò ferrum à scoriâ separandū esse: & posteà cudendū, quod artifex poscit. Et hæc Alchimia est: hic fusor est, Vulcanus dictus. Quod ignis operatur, Alchimia est, etiam in culinâ, etiam in fornace. Qui ignem moderatur, Vulcanus est, etiam coquus, etiam calefactor. Eadem etiam medicinæ ratio est. A Deo ipsa quidem creata est, non tamen ad finem præparata, sed in scoriam abscondita. Iam Vulcani officiū est, scoriā a medicina ipsa separare. Quæ de ferro intellexistis, eadem etiā de medecinâ verâ sunt. Quod in herba oculi vident, Medicina non est. Sic nec quod vident in lapidibus, in arboribus, Scoriā tantum vident: intrinsecus vero in scoriā Medicina cōdita est. Primùm ergo à Medicinâ scoria remouenda est. Hoc facto, presto Medicina erit. Hæc Alchymia, hoc officium est Vulcani, pharmacopæum & elaborationem medicinæ agentis. Et veluti sæpè accidit, vt aurum aut argentum alicubi purum reperiatur: sic Medicina quoq; aliquádo pura inuenitur, cuius separatio postmodùm eò facilior est, sicut purū aurū quoq; saltē fulminatione & vstione indiget. Factis faciēdis, si hoc modo Medicina medio artis Alchimicę pręparata & producta est, ægro præbetur vt remedium: aut sano, vt cibus. Exemplum de pane sumamus. Externa ars Alchymię in fornace ex illo non potest vltimā materiam producere: sed saltem mediá: h.e. Materiā primā natura producit vsque ad messem. Hanc deinde Alchymia metit, molit, pinsit, coquit, vsq; ad os. Sic ergo prima & media materia perfectæ sunt. Tū demum Alchymia microcosmi incipit. Ea materiam primam in ore habet, h. e. panē masticat, quod opus primum est. Postea id habet in stomacho, quæ materia secunda est. Is tandem coquit & digerit, vt sanguis ac caro postremò fiat. Et hæc iam materia est vltima. Quanquam postea alia quoque Alchymia accedat, scilicet infirmitas, quæ materia prima est: Cui succedit declinatio, materia secunda. Tandem mors, materia vltima. Porrò autem materia prima est putrefactio. Huic proxima consumptio. Vltima est puluis & terra. Sic natura nobiscum agit per creaturas Dei. Ex quibus tandem ad institutum meum consequitur, quod nihil creatū sit, ad materiam vsque vltimam perfectè. Ad materiam tamen primá creata omnia sunt. Quæ postea Vulcanus aggreditur, & beneficio artis Alchimicæ illa ad materiam vltimá reducit. Hanc Archeus, Vulcanus interior excipit, qui circulādo & preparādo pro cuiusque rei naturâ & differentiā, per sublimationem, destillationē, & reuerberationem colophonem addit. Hæ enim artes omnes intus in homine non minùs ac foris in Alchymiā præfigurantur & operantur. Et in hoc differunt Vulcanus & Archeus. Hæc nimirum Alchymia est, quæ, quod finem suū assecutum est, ad finē dirigit: plumbum ex minerà in plumbum deducendo, & plumbum porrò in id fingendo, ad quod facit seu conducit Hoc pacto sunt Alchymistæ metallorū: ita existunt Alchymistæ, qui in mineralibus operantur, & Antimonium in Antimonium, Sulphur in Sulphur, Vitriolum in Vitriolum, Sal ad Sal reducunt. Sic ergò cognosce, Alchymiam id solùm esse, quod præparando per ignem impurū separat, & purum elicit. Quanquam non omnes ignes vrant: & tamen omnes ignes sunt, ac ignes manent. Sic Alchymistæ quoque lignorum sunt, vt tignarij, qui ligna præparant ad struenda ædificia. Sic statuarij etiā, qui e ligno auferunt, ad statuam quod non facit. Sic etiam sunt Alchyimistæ Medicinæ, qui ex Medicinâ tollunt, quod Medicina nō est. Hinc iam manifeste patet, qualisnam ars Alchymia sit: talis nimirùm, quæ inutile ab vtili separat, & ad materiam seu naturam vltimam illud perducit. Cur verò ista hoc in libro latiùs definiam, causa ea est, quòd atramentarij illi libri artis nihil cōtinent, sed lituris & puncturis inanibus tuti referti sunt, & tam variabilem miscellã exhibent, vt sues merdas vorare malint, quá hanc ipsorum cocturam, vel obiter gustare. Cuiusmodi inconditæ mixturæ cùm nullius vsus aut momenti sint: ideò in huius locum Deus Alchymiam substituit,

Nihil ad finem vsque perfectum creatum esse.

Alchymia quid sit.

Medicina non est quod vident oculi.

Materia tertia quę prima, quæ vltima.

Vulcanus & Archeus quid differant.

stituit, ipsius naturæ artem genuinam & sublimem. Ea vero crassa & rudis Medicinarum præparatio quã se Monspelienses pharmacopæi efferũt ars haudquaquã dicẽda est sed mera fartura & coctura abominabilis. Et ipsi tamẽ hoc modo suos syrupos coquunt, & laxatiua, aut similia composita alia comprimunt. Idem artificium atramentarij quoque pseudomedicorum libri docent, aut præponunt. Nec tamen vel syrupi, vel laxatiua eo modo paranda sunt, qui à Monspeliensibus traditur, sed prout scientia Alchimiæ Medicinæ docet. Sic enim Deus constituit & ordinauit. Hoc satagendum est Medico, vt, cùm Deus vsque ad summũ finem nihil crearit, sed Vulcanis colophonem commiserit, Medicinas plene perficiat, neque scoriam cum ferro in vnam massam cogat. Exemplum esto. Panis creatus & à Deo nobis datus est quidem, sed non eâ formâ, quam pistor ei confert: sed tres Vulcani hi, agricola, molitor & pistor, ex materiâ primâ, alteram, nempe panem, educunt. Idem etiam cum medicamẽtis fieri debet. Et ratio eadem Vulcani quoque interioris est. Medicum ergo Alchimiæ pudere non decet: sed in eâ omnino procedet eo modo, quo monstratum est. Id enim ni faciat, Doctor minimè erit: sed Doctoratus potius Beanus: Doctor, inquam talis, qualis homo est, qui in speculo videtur.

Alchimia cur Medico necessaria.

CAP. VII.

De libro Medicinæ, experientia dicto, quâ ratione illam sibi Medicus comparare debeat.

Medicina quid.

MEdicum fas est omninò insigni experientiâ pollere: cùm Medicina nihil sit aliud, quàm magna certáque experientia, vt, quicquid agat vel operetur, id in experientiâ fundatum sit. Et experientia eorum est, quæ bona & proba, & vera inueniuntur. Et quicunque suam artem per experientiam non didicit, eámque veritatis momentis non obfirmauit, is incertus & dubius Medicus censendus est. Quicquid enim experientia, quæ iudex certus est & incorruptus, vel probat, vel improbat, id omnino, vel reijci, vel admitti debet. Experientiam ergo cum scientiâ iunctim cõcurrere oportet. *Scientia enim est experientia.* Experimentum, si per experientiam semel probum inuentum, postea cum scientiâ in experiẽtiam reductum subsistit, tũc eius vsus vlterior omnino suadetur. Si vero citra sciẽtiam: tunc saltem experimentum est sine sciẽtiâ. In hoc enim inter se differunt experimentum & experientia. Nam experimentum ad sortem procedit sine scientiâ. Experientia autem certitudini iuncta est, cum scientiâ vbiuis adhibendâ. Scientia enim mater experientiæ est: & sine scientiâ nihil solidum adest. Sic *Scimonea purgat*, & experimentum est, *sophia fracta crura & rupturam sanat*, ac experimentum est. *Sapphirus curat Anthracem*, & experimentum est. Iam verò etsi hæc quidem experimenta sint, & cum experientiâ inuenta: pluralitas tamen morborum facit, vt scientiam adesse opus sit, vbi illa impẽdantur. Nullus enim morbus est, qui in vno quodam solo consistat: ideo experimentum solum etiam nõ adhiberi debet. Hoc si ita est: scientiam omninò concurrere opus est. Hoc ex sequenti exemplo intelligite. Pyrus, quæ fructum fert, eã id ex scientia facit. Sciẽtiam autẽ hanc à Deo habet, & per sciẽtiã hanc fert flores, producit folia, & format pyra. Magnum ergo est, huiusmodi scientiam in ligno conditam existere: Nam si saltem quid pingere vel scribere homo velit, necesse est, vt id per experiẽtiam fiat ac per experimentum. Hac autem artem lignum in se a naturâ habet, & scientia ista arbori naturaliter inhabitat. Quod vero arbor istiusmodi faciat, id oculis videtur. Id iam si scimus, nobis experimentum est. Scientiam autem huius non habemus, sed saltem experimẽtum, quod videmus hoc ita fieri. Et hoc per experientiam docetur, & ista experiẽtia est. Sed experientiam hanc arbor habet. Æquè autem & hoc exemplum notate. Quod scammonea purgat, id cum certâ scientiâ facit, quam Deus ipsi indidit, vt scilicet & purget, & hoc purget, & isto modo purget. Si autem scammoneę sciẽtiam expiscando ita addiscis, vt illa in te talis sit, qualis inest scammoneę: iam experientiam cũm scientia habes, & nõ experimentum. Si autẽ scammoneę naturã & proprietatem omnẽ non nouisti, tunc experimẽtũ sine scientiâ habes: nec quicquam nouisti aliud, quam quod aliũ incitet. Et hoc ita saltẽ nouisti quemadmodũ verbum quoddam, cuius sensum non intelligis. Sic Gallus germanicum idioma audit, & germanicum etiam esse intelligit, sed quid significet, non assequitur. Experimenti etiam id propriũm esse sciatote,

Experientia quid & qualis.

Scientia cur cum experiẽtia iungenda.

Experimentum & experientia vt differant.

Arbor fructum fert ex scientia.

Scimonea ex scientia purgat.

tote, quòd de eo oculi testentur, ratio autem eius & intellectus non adest. Nam oculi Experimentum indicant, non experientiam. Illi enim experientiam non vident: cùm ista sit cum intelligentiâ. Scire ergo debetis, si Deus pyro hanc scientiam contulit, & eandem lignis etiam aliis impertiuit: quantò magis & procliuiùs eam homini largietur, qui pro institutione libri primi strenuè discat? Sic ergo *Scientiam oportet esse Influentiam.* Nam in natura abscondita est: Et tamen ipsi prodeundum est. Aliàs enim quod absconditum est, nulli nobis vsui foret, & talenti nullus fructus fieret. Nihil autem tam secretum ac absconditum est, quin id reueletur. Vnde sequitur *Magicam* in tribus suis methodis hæc secreta prodere & manifestare, *hoc est*, *scholam Medicorum*, *Philosophorum*, *& Astronomorum*, *& similium.* Nisi enim hoc modo scientia in te sit, tunc ea mera ac inanis phantasia & fatuitas est, ex quâ stulti nascuntur, & purus labyrinthus, fundamento destitutus.

Magica omnia abscondita manifestat.

Sed scientiæ & experientiæ adhuc planius discrimen notate præter hactenùs dicta. Scientia in eo est, in quo Deus eam largitus est. Experientia est testimonium de eo, in quo scientia probatur. Vt, pyrus suam in se scientiam habet: & nos, qui opera ipsius videmus, illiusdem scientiæ experientiam habemus. Sic ergo per Experientiam testimonium damus, quòd in illâ arbore scientia perfecta sit. His itaque præmissis sextum iam librum propono, & iubeo, vt hoc omninò modo scientia in vos penetret, & vt de vobis testentur propter visa opera ægri vestri, quòd scientiam perfectam possideatis. Sic quod perfectè cùm cognitionem vero naturæ ordine procedit, id scientia est. Hæc si deest, Experimentum saltem adest, aut experientia sine scientiâ. Si quis fortè dicat: *Heus tu*, *sæpius huius periculum feci*, *ac probaui ita esse*: *fateberis ergo id Experimentum esse*: huic respondeo, probationem eam satis tutam ac sufficientem minimè esse, nec ei fidendum absolute esse. Qui autem experimentum cum scientiâ habet, is rei fidere potest, ac saltem hoc dicit, tu ita te gere, hoc fac, iste euentus certus erit. Sic fructus nimirum rectè pro suâ naturâ prouenient. Tale ergo discrimen est inter scientiam & experientiam: non quod experientia experimentum, aut hoc illa sit, sed quòd experientia sit, quæ ex scientiâ inuenitur & depromitur. Ac is horum modus est, vt in nobis scientia quærenda sit, non, vt experimentum nos ducat, quæ ratio scientiæ est. Vt pro exemplo: scio, tormentum murum concutere, & deiicere. Hoc iam experimentum est. Si autem tormentum ita dirigitur, vt deiectio muri verè fiat, (nec semel eo fors concusso, posteà decies glans deuiet aut aberret) iam scientia est. Ita ergo tormentarius, qui scientiam hanc & experimentum habet, scientia & experientia euadit. Experientia enim scientiam includit. Et positâ scientiâ, experimenti porrò nulla cura aut mentio est.

Scientia & experientia vt differant.

Probationi qualiter fidendum.

Quiuis autem apud se reperire debet, quòd Deus rebus omnibus naturalibus sua dona, suas dotes contulerit. *Dos ea est scientia.* Quòd si ergo arboribus ac herbis hanc scientiam largitus est, vt ad verum finem in omni formatione speciei & essentiæ pertingere possint: quantò magis præ his donabit Medicum, si se à Deo instar herbæ seu floris submittat, & ad ipsius honorem & gloriam ægros sanet & restituat? Non verò Medico tantùm: sed & cuiuis alij, sicut etiam Apostolis dedit, de quibus fructus cadebant non secùs ac de prægnante arbore. Si eam dat lilio agri: multò vberiùs dabit homini, Dei similitudinem habenti? Iam autem quoduis donum à Deo perfectum venit. Ab hoc ergo vno desumi potest, quemadmodum quæuis etiam arbor ab ipso suam virtutem desumit. Vnde iam sequitur, ipsam quoque scientiam perfectam esse. Ex Deo enim procedit, sicut ex Deo est virtus in vite. Sic ergo hæc experientia magna est.

Deus res vniuersitas dotauit.

Donum perfectum à Deo.

Scientia cur perfecta.

Experientia autem experimentum esse non potest, re ita consideratâ. Experi-

Experientia cur experimentum non sit.

Experimenta enim imperfecta sunt. Et quemadmodum pyrus suam scientiam retinet, nec eam pomo impertit: sic sua quoque in pruno & spinis scientia remanet. Idem etiam de homine existimate, quod cuilibet Deus suam scientiam impertiuerit. Vnde consectariò videtur æquum esse, vt donum suum ac scientiã quilibet ad summum prouehat, & more Alchimico ad summum gradum sublimet, hoc est, arborem oportet multum Alchimiæ cum suâ scientiâ impendere, donec perueniat ad finem sui fructus. Si ergò semen scientiæ homo habet, consequitur, omninò opus esse, vt is illud agat ac ita intendat, vsquedum ad plenas aristas & autumnum perducatur, vbi fructus eius non secùs ac ab arbore decidant. Et hìc discrimen est in crescendo & separando purum ab impuro. Nam quòd ad crescendum in scientiam facit, nihil separat. Quòd verò increuit, hoc separat. Sic ergò animaduertite, vnicuilibet suam peculiarem naturam, hoc est, donum datum esse, cum quo nascatur. In eo seipsum promouere debet, vt ad ipsius finem peruenire queat, nec congenitam suam scientiam ex aliis creaturis discere satagat. Tibi enim soli ea data est, non illi à quo tu discere cupis. Cur enim pyrus ex pruno discat? Cur ficus ex spinis? Cur dulce acidũ deuoret?

Bona Dei ex colenda, sua n cuilibet

Hàc ratione procedit liber scientiarum, vt nimirum scientias experiamur, quæ per experientiam stabiliantur & testificentur. Quæ propono hoc animo, vt non tantùm pyrum cognoscatis, sed insuper etiam scientias rerum medicarũ, naturalium nimirùm, qualémnam scientiam vitriolatis dederit Deus, per quam ægri sanentur, vt nimirum scientia vitriolata, per quam vitriolum operatur in vobis ipsismet non aliter insit, ac eam vos vitriolo imaginatiuè imprimitis. Et hæc est impressio Luminis naturæ, isti eius sunt radij. Si in te imprimunt, & ægrum sanant, tum scientia est. Iam verò ista scientia non in medico, sed in medicina est. Ex quo consequitur, Medicum, cùm scientiam curandi non habeat, sed saltem scientiam administrandi, propter administrationem illam omnino cogi, vt scientiam illam in Medicinâ, in quâ ipsa iacet, quærat & indaget. Oportet enim scientias naturæ eodem planè modo in te esse, quomodo insunt in ipsâ naturâ, nimirum à vi impressionis ex Lumine naturæ. Quòd si ita non sit: quoquouersùm nutas & ambigis, nec quicquam aliud, quàm inanem oris garritum nouisti. Sic ergò magnâ ex parte libri medicinæ indicati sunt, ex quibus Medicum suum fundamentum desumere decet, non domi post fornacem pyra versare, aut sophistico verborum circuitu ægros irretire & detinere. Tu sedulam dato operam, vt sequentes quoque libros probè & exactè legas ac intelligas, vt nimirùm hoc pacto vniuersos ad Medicinam requisitos libros numerato quasi & comprehenso planè habeas.

CAP. VII.

De Libro Naturalium Apothecariorum & Medicorum.

DICTVM hactenus multoties est, externæ naturæ indicia omnia ad interiorem dirigi. Nam qualis natura foris inter homines: talis intrinsecus etiam in ipso homine. Exemplum dabo. Natura vnam in mundo Apothecam ordinat. Sicut ergò in Apothecâ herbæ colliguntur & inueniuntur, ita tamen, vt vna alterâ ab herbis vel numero, vel specie pluribus instructior sit: sic in mundo quoque naturalis quidam ordo Apothecarum constitutus est, ita, vt omnia prata, omnes mõtes & colles quædam quasi Apothecæ sint. Has Apothecas dat & præstituit nobis natura ipsa: ex quâ defectum nostræ supplere nobis conuenit. Iam verò totus mundus Naturæ Apotheca est, quæ vno saltem tecto obducitur. Vnicus etiam quispiam in illâ mortarium tractat, quâ quidem totus patet mundus. Hæc omnia homo particulariter habet, non in toto: habet aliquid, non tamen omnia. Naturalis enim Apotheca opulentior & dignior est humanâ.

Apotheca naturæ est mundus.

Cæterùm, exemplum hoc vobis ideò proposui, vt intelligeretis, in ipso quoq; homine huiusmodi naturalem Apothecam esse, in quâ omnia reperiantur non minùs ac in mundi officinâ, tam bona, quàm mala, simplicia, materialia, & vtcunque tandem denominentur. Ad hæc iam sequitur, cuilibet officinæ suũ quoque conductum esse Medicum. Natura enim suum peculiarem habet Apothecarium. Is autem est, qui eam ipsemet constituit. Sic ergo etiam aliquo medico illa opus habet. Hunc ita æstimabitis. Sicut Naturæ Apotheca est, ad cuius exemplũ

Apothecarius naturæ est Deus.

homo quoque suam instituit & instruit: sic humanæ quoque officinæ opus est, vt Medicum habeat, qui in ipsâ versetur, qui in ipsâ operetur. Nam simili modo Natura quoque Medicum habet, qui remedia præscribit, ordinat, & dispensat, ac eò confert, vbi ipsorum vsus ac necessitas est. Apothecarius autem qui homo est, visibilis ipse est, & visibilis eius simul Medicus. Ex quibus elicitur, intus in ipso homine, velut in microcosmo, Apothecam quoque inexistere, similem illi, quam macrocosmus habet: similem ipsi adesse etiam Medicum, qui remedia omnia colligat, ordinet dispenset, applicet, ac administret. Et cum hęc talia nobis abunde satis in Naturâ proposita sint, vt ex hoc libro discamus, & phantasias seu imaginationes alias (quæ spiritus tantum volaticus existunt, nec boni quicquam inuehunt) elidamus: ideò iam ex me cognoscite, qua causa talia vobis longius explicata voluerim. Causa nimirum hæc est; Remedia vniuersa in gratiam & salutem ægrorum creata sunt. *Medicina* autem *duplex est: vna est externa, altera interna.* Externam homo ipse obit ac præstat. Internam Natura perficit. Hæc ita intelligite. Homo morbis vniuersis obnoxius est, tàm in vtero matris adhuc reconditus, quàm foràs editus. Et fieri nullo modo posset, vt viuus in mundum pronasceretur, nisi internus Medicus eius assiduam curam ageret. Cum ergò morborum plenus sit, illiq; à natura ipsi adhæreant: ita à Deo comparatum est: vt vbi morbi sunt, ibidem etiam medicinæ & medici præstò sint. Vt ergò morbus à naturâ adhæret: sic contra morbum quemlibet à naturâ etiam remedia insunt. Et sicut homo a Naturâ destructorem sanitatis accepit: sic æque ac vicissim etiam sanitatis conseruatoré. Iam sicut destructor sedulò ac assiduò ad destructionem, & corruptionem operatur & collimat, vt hominem interimat: sic non ignauior Naturæ conseruator, quicquid alter destruit aut destructurus est, veluti congenitus Medicus restaurat, reficit, & tuetur. Qui destruit, is sua in corpore instrumenta habet, quibus obuia demolitur. Et ea in ipso microcosmo reperit. Sic in externo quoque mundo Latomus, qui demolitur, sua instrumenta ex eo sumit, in quo versatur. Alius Latomus, qui restaurat & reparat, ipse quoque ad restaurandum necessaria instrumenta in mundo externo inuenit. Ita ergò vtrique destructor & conseruator, sua instrumenta tam ad demoliendum, quàm ad restaurandum habent. Alter palos euellit, alter refigit. Et sic in corpore eodem summa ars ad destruendum, & summa ars ad reparandum condita est. Exemplum videamus. Destructor in Microcosmo *Realgar* sumit, & veneno microcosmum iugulare conatur. Conseruator autem Flores Antimonij propinat, & ipsum vincit. Sic homo æger & sanus redditur. Huiusmodi vicissitudines indies microcosmus sustinet, & operationes tam destructoris, quàm conseruatoris iugiter perpetitur. Hi enim duo perpetuò inter se colluctátur. *Quæ mundi externi ratio est: eadem est etiam interni.* In isto sunt rixatores & pacifici, inquieti & quieti. Vbi enim firmamentum ac Elementa, velut in Microcosmo, insunt, ibidem etiam bella páxque gliscunt. Sic ergò persuasum esse homini debet, quòd, nisi Deus naturalé Medicum & naturalia remedia, hoc est, & Apothecam & medicũ sibi concreâsset & indidisset, medici externi operâ nullius vita sustineri posset. Nam sic terra siccescit à Sole: ab imbre rursus humectatur. Ariditas eius morbus est: humiditas est Medicina. Et taliter Deus in mundo externo disposuit. Hæc duo eadem interiùs in ipso homine quoque notanda sunt. Si nulla pluuia terræ daretur, vniuersa siccescerent. Si nulla pluuia ariditati in homine succederet, totus aresceret. Sed iterum: nimij imbres suffocát terrá. Sic in homine quoq;. Nimiæ pluuię ipsum suffocant. Sol emédat pluuias. Pluuię corrigũt noxas Solis. Sol vtilis est, & est non vtilis. Æquè bona etiam pluuia, & non bona. Hinc cognoscitis principium seu causam consumptionis in homine; quæ fortasse Phthisis & Ethica vocari possit. Sic etiá intelligitis causam pluuiarum nimiarum in homine, quem fortassis hydrops, hyposarca &c. nominari queat. Exemplorum huiusmodi plura dari possent. quæ tamen locus præsens non patitur. Sic nempe sæpius hydropes & Phtises ac alij morbi similes sanantur, cum tamen homo non censeat, quod beneficio & operâ naturalis, sibiq; cõgenitæ Medicinæ saneścat & conualescat. Deus enim omnibus modis hominis morté auertit, & vitam ei prorogat. Ná in longęuitate vitæ humanę bene placitũ est Domino.

Vobis

Apotheca & Apotheca interna Hominis qualis.

Medicina est duplex.

Homo morbis vniuersis obnoxius.

Homo congenitum medicum habet.

In homine natura itet sunt Destructor & Conseruator.

Nimium & nimis minus deficiunt.

Abundantiæ & defectus quales morbi.

Deus hominis salutis studiosus.

Vobis autem hæc ita putanda non sunt, quasi præter iam dictos, nulli alij medici, nulla remedia existerent. Sed rem ita accipietis. *Ad lapsum ac ruinam homo natus est.* Is ergò in Lumine Naturæ duos habet, qui ipsum attollant & surrigant. Internus Medicus ac interna Medicina, cum ipso in conceptione nati & facti sunt. Hoc ergò medico deficiente & exolescente, si ruina impendet, adsilit destructor, & iam veluti quédam triumphum statuit. Conseruator autem decedit, quò prædestinatus est. Quòd si ergò huiusmodi secessus conseruatoris, & accessus destructoris animaduertitur: tunc conuenit Medicum externum hanc prouinciam adire, & destructorem debellare ac superare, ac vestigia illa legere, quæ digressus conseruator inchoauit. Is vbi destitit, ibi Medicus incipiet. Deus autem aduersus destructorem illum adhuc victorem alium creauit absconditum, qui conseruatori per creatas à Deo medicinas mutuam operam præstat, & contra hostem destructorem animosè depugnat. Exterior autem Medicus tum demum inualescit, quando interior cecidit, & defatigatus quasi examinatur. Huius enim munus tandem sibi oblatum ille subit. Cúmque homini omninò tandem aliquando cadendum sit, ac is terminum sibi præfixum transilire minimè queat: tunc mors triumphum agit, contra quam nulla medicina efficax est, nisi is prçstò sit & operetur, qui mortem ipsam deuicit, qui mortuos suscitauit: aut nisi præstò illi sint, qui hanc ab ipso potestatem acceperunt.

Quæ hominem lapsum attollāt.

Externus Medicus quando naturam iuuare debeat.

Homo periodū naturæ non transilit.

Iam videte, quomodò ex hoc libro magnæ Apothecæ homo particularia iudicare, & externus Medicus ad internum congenitum se accommodare, & ab eodem discere debeat. In hoc libro vbi congenitus Medicus definit: secundum idem receptum externus Medicus illicò incipiet, ac operam dabit, vt Apothecarius à simplicibus & compositis illis, quibus receptum hoc compleri & integrari debet, probè instructus reperiatur. Quòd si hic quicquam in quoquam peccatur, aut Medicus via alia, quàm per ianuam in domum penetret, ac Apothecarius *Quid pro Quo* substituat, tum sperari aliud non potest, quam cura iugis, ærumna indefinens, & perpetuus labor ac dolor.

CAP. XII.

De libro Theoricæ Medicæ, quâ ratione illa constitui debeat.

VT fundamentum hoc, vndénam Theoricam, ad Medicinam spectantem, desumere debeatis, verè rectéque intelligatis: principio exemplum hoc attendite. Vndénam tandem Theologia suam Theoricam sumit aut discit? Ex Deo. Ideò de Deo etiam loquitur & speculatur. Quicquid ergò illa in Deo inuenit, aut habet, aut ex ipso desumit, id Theologia est tam practica, quam Theorica. Nec enim illæ separantur. Æquo modo etiam de Medicinâ statuite. Vbinam ea est? Nempe in Naturâ. Vbi est morbus? scilicet in patiente vel ægro. Ex his itaque duobus *Theorica Medica* procedit: quæ *duplex* existit. *Vna est Theorica essentiæ curæ: altera Theorica essentiæ causæ.* Ex his duabus fieri vnicam oportet Theoricam, non duas diuisas esse. Quomodò verò Theorica hæc ita inueniri debeat, vt calamo ac atramento describi possit; id hâc ratione cognoscetis. Primo Medicus Theoricus quilibet ex Deo loqui debet. In ipso enim, & ex ipso omne principium defluit: & ipse est omnia in omnibus. Et quemadmodùm scriptura docet; quodlibet donum perfectum à Deo procedit. Theorica autem medicina & ipsa ex Dèo est. Testatur enim scriptura, ipsum & medicum, & medicinam ex terrâ produxisse. Si ergò iam hæc perfecta sunt: perfecti etiam erunt medicus & medicina. Deindè, ægri medico quoque opus habent. Si illi medico opus habent, necesse est, ipsum perfectum esse: alias nihil fructus dabit. Quòd si ergò is Theoricus esse velit, necesse habet, vt ex dicto libro Theoricam moderari addiscat. Primò *ex Deo.* Is omnium labia aperit, & iuuat nos, vt in nomine ipsius operemur. Sine ipso enim omnia nihili sunt. Deinde cæteri omnes quoque libri, quos tradidimus, probè cognoscendi & indagandi sunt, nec proferendum aliud quicquam est, quam quod ipsi docuerunt. Ibi Theoricę causæ & curæ vnà iunctæ sunt. Et quicquid ex libris illis procedit & theoricatur, id integrum & perfectum est. Nam & illi ipsi libri integri & perfecti existunt. Deus enim ipse eos condidit, descripsit, ligauit, & veluti quibusdam catenis suę Bibliothecæ insertos annexit. Ideò nullum in se illi errorem,

Theologia quid.

Theorica medica duplex est.

Ex Deo omne principium.

Deus omnia in omnibus.

Medicina perfecta quare.

Theorica vnde Medico discēda.

rorem, nullam fraudem, nullum labyrinthum, nullam seductionem continent. Et licet quidem ex illis quippiam excerptum in papyrum illinatur aut describatur ac transferatur: ipsa tamen illorum instructio a solo naturæ lumine, non ab homine prodit. Exemplum. Vitam æternam descriptam habemus in Euangelio & S. Scripturâ, secundum vniuersa, quæ ad eam requiruntur: nec ad hanc traditis pluribus opus est. Iam etsi quidem vita æterna in scripturæ papiro condita sit: nondum tamen satis est, eam ita descriptam haberi: sed quærenda ipsa & indaganda vlteriùs est, nempe apud & per illum, ex quo illa audita, excepta, & in papyrum relata est. Quod in papiro indicatur, saltem litera est. Hæc verò quem tradit, de quo nos docet, cuius causa ea exarata est, is desuper nobis inuestigandus ac addiscendus est.

Vita æterna in S. Scriptura traditur.

Idem de Theoricâ etiam ac practicâ Medicinæ putandum ita est. Ea etsi quidem in librum papiraceum referri ac inseri possit: nihil tamen est aliud, quam emortua litera. Illuminationem ergo ex luce Naturæ accedere oportet, vt textus libri Naturæ sanè ac probè intelligatur, sine quâ elucidatione nemo vel Philosophus, vel naturalis esse potest. Vanum ergò est, quenquam in papyrum confidere. Excipienda illuminatio est, ab eo procedens, qui Lumen est ipsemet: ac doctrinę speculationésq; nostræ vniuersæ exigendæ ac foràs extrudendæ sunt.

Theorica lite[illegible] mortua.

Illuminatio Medici vnde petenda.

Sed & quid Theorica Medicinæ religionis sit, intelligendum est. Ipsa autẽ est, quæ certâ & indubiâ veritate tradit & explicat principia, ortus, materias, causas, naturas, essentias, omnia denique initia, media, & fines vniuscuiuslibet ægritudinis. His addit morborum omniũ curas, quo illæ modo, & per quæ, & quo ordine perfici debeant. Sic & illius errores iuxta quoque recenset. Résque omninò eadem est, ac si quis semen aliquod serat. Qui semen nouit, is certo nouit, ex ipso quid tandem proditurum sit. Qui surculum inserit, si ipsum pernouit, quot annis [illegible] fructus sit, prænouit. Et hæc est Theorica rustica, siue Theorica de plantis. Eadem similitudine, si alicui vulnus infligitur, vniuersi norunt, quomodo illud, qui inflictum sit. Hæc Theorica chirurgica est. Porrò quæ circa vulnus euentura sint, aut citra medicinam, aut cum eâ, scire idipsum quoque Theoricæ chirurgicæ est. At quomodò vulnus curandum sit, quæ sanationi eius adhiberi debeant, & quomodo singula paranda tracta[n]daque sint, hæc est Theorica practica chirurgica.

Theorica medica quid sit.

Quâ ergo ratione hæc intelliguntur: eadem quoque morborum omniũ causæ trutinandæ & euoluendæ sunt. Et sicut de semine dictum est, ita de morbis quoque theoricandum est. Vnusquilibet enim morbus ex suo semine emergit: qui si exereuit, veluti cum suis fructibus in arbore est. Gladius est semen vulneris, sic à semine suo vniuersa sunt. Vnde consequitur, opus esse, vt medicus semina morborum omnium cognita & explorata habeat. His enim cognitis, tunc de morbis libere theoricari & discurrere potest, sicut rusticus de suo agro, quem conseminauit. Quæ theorica nisi æque Medico plana ac facilis est, vt sit à rustico, certè labyrintho intricatissimo inuolutus, vnà secum alios quoque misere seducit.

Morbi ex suo semine oriũtur, non ex humoribus.

In propatulo est, multos de causis & origine morborum tradidisse & commentatos esse: quibus sui etiam asseclæ ac discipuli minimè desunt. Sed de principio nihil dignum traditur. Quod tempus attinet, ita se habet. Os enim ipsum ægrorum id testatur: id vident oculi: id aures audiunt. De principio autem & origine merus labyrinthus ac seductio traditur. Nisi enim de semine theorica procedat, & humores eliminentur, opera omnis frustranea erit. Si omnino humores existunt: isti tamen à morbis tantum geniti sunt, non morbi gignuntur ex ipsis. Quasi vero quia prædominantur, eos morborum causas existere oporteat. Exemplum. Pono, aliquem incidere in fluxum alui, & deiectionibus crebris flauis ac biliosis fatigari. Has si tu vides, ais, choleram hoc facere, vel fecisse. Interim obliuisceris semen quoddam adesse, quod repentè in istam materiam succreuerit. Hoc semen à seipso corruit in bilem, & bilem expellit, nec semen bilis ipsa est, sed color ex eâ, & materia ex semine. Sicut vinum quod terram resipit, non ob id ex terrâ est, sed ex vuâ potius vua autem ex ligno, lignum ex radice, radix ex suo semine. Iam ergo vbi cholera est, vel humor Melancholicus? Sic etiam de viso hydropico dicitis, hepar ei refrigeratum esse: & ita dispositos in hyd[illegible] m esse procliues. Huiusmodi rationes nimium viles sunt. Si verò ita diceres;

Humores ex morbis [illegible] non morbi ex illis.

Medicorum [illegible] hallucinatio.

Est

Est semen meteoricum, quod in pluuiam abit, pluuia destillat desuper ex medijs interstitiis in partes inferiores, & hoc modo ex semine generatur aqua, vel palus, vel lacus: tum neruum tetigisses. Sicut enim videtis, cœlum quandoque totum serenum, clarum & diaphanum esse, ita vt nube nullâ obscuretur, & tamen in momento nubeculam quandam emergere, quæ repentino incremento ita augescat, & breui tempore in pluuiam, grandinem, aut pruinam degeneret: sic nos etiam Theoricam oportet de causa seu principio Medicinæ in morbis, quemadmodum dictum est. Et Theoricantes hoc modo opus habent, vt legant sedulò, non Tantalorum, aut Galenum, Auicennam, Auerroëm, Drusianum, Guidonem, Rogerium: sed libros eos potius euoluant, quos Deus ipse scripsit. Hi enim soli probi veri, integri, perfecti, & sine fraude sunt. Beatus autem Medicus, qui in illo auctore ambulat. Versatur enim in lumine, non in tenebris. Nec verò Medicina sola tam arctè illis libris adstringitur: sed & ipsa Theologia eosdem suos à Deo descriptos libros habet, quibus & Theologia & Theolog. innituntur. Fundamentum autem aliud nullum est, quam quod ex libris illis, qui ex Dei ore excepti sunt, eruitur. Sic & Iureconsultum ex libris per os Dei descriptis, suam iustitiam desumere & addiscere oportet; non ex seipso. Ad libros hos quod non refertur, id abit in legem Naturæ. Vnde eosdem etiam lumine naturæ suos libros depromere fas est. Quod autem naturam simul & diuinum concernit, id ex vtrisque desumere coguntur, non ex seipsis. Sic ergò Deus in rebus omnibus scriptor & auctor constituitur supremus, primus, excellentissimúsque, ac nostrum omnium quasi textus quidá. Glossa autem ex eo procedere debet, quem nobis in festo Pentecostes misit. Non quòd is solus Apostolus aut Theologus sit: sed quòd de ipso scriptura testetur, ipsa illum nos de omnibus doctorum esse, vt cui omnia subiecta sint, Medicina, Philosophia, Astronomia. Ex hoc ipso omnes omnia discere debent. Sine eo omnia sunt mortua, & intellectu carent.

Medicis qui libri euoluendi.

Fundamentum rerum omnid vnicum Deus.

CAP. IX.

De libro, quâ ratione Medicina inueniri & constitui debeat, non per speculationem, sed per manifestam reuelationem.

CVM ergò fas sit, Medicinam fundaméto certo & firmo inniti, quod non ex cerebro proprio procedat, sed quod per indicia & doctrinam firmam verámque statuatur: iam vobiscum hoc repetite, morbos hominum absconditos esse, vt etiam ipsam Medicinam. Horum duorum nullum est, quod per corpus terrenum fieri aut inueniri debeat: sed necesse est, per corpus sidereum constitui, quod in naturam penetrat, sicut Sol per vitrum. Porrò autem iam quoque sciendum est, quibus viis modisque res absconditæ, quæ terreno corpori inconspicuæ sunt, inueniantur. Statuitur ergò, opus esse, vt res hæ omnes per Magicam, & per eius species, vt per Gaballiam & Gaballisticam, &c. manifestentur. Hæ secreta omnia absconditæ naturæ reuelant, adeoque opus est, in istis Medicum probè versatum & instructum esse. Si talis non sit: erro saltem ac opinator existit in Medicinâ, plus imposturæ, quàm veritati addictus, sicut res ipsa loquitur. Magica enim Anatomia Medicinæ est. Et sicut lanio bouem dissecat, vt interanea eius omnia conspicua & manifesta fiant, quę per cutem integri perspici non poterant: sic Magica quoque omnia corpora Medicinæ, in quibus remedia, quæ corporis illius sunt, conduntur, dissecat. Sicut enim homo hoc loco has, alio alias partes exhibet, ceu in Physicâ Anatomiâ docetur: sic sua etiam membra herbis insunt. Ita enim hoc cor est, hoc hepar, ille lien, & sic consequenter ad normam hominis. Omnia verò corda, quæ oculis corda videntur, cor vnum esse, id falsum est: sed vna vis & virtus est, cordi similis. Exemplum. In vento multæ proprietates deprehenduntur. Exsiccat enim, & exsiccare ipsum nemo videt. Sol calefacit: & calefacere ipsum nemo videt. Ex silice ignis prodit: & in silice ignem nemo videt. Sic in vno corpore membra plura sunt, quæ tamen vnum tantum corpus sunt. Sic vna tantum herba est: & tamen multiplices in eâ virtutes existunt. Ita in firmamento septem membra humanis similia reperiuntur, cor, renes, stomachus, pulmo, &c. Non verò vt membra tangibilia, sed vt potentiæ & virtutes

Medicina ex quo fundamento constituenda.

Magica obscuros morbos prodit.

Magica est Anatomia Medicinæ.

Illis membra sua sunt, vt homini.

Vnius rei plures proprietates.

virtutes sine corpore: sicut econtrà in homine sine corpore nihil esse deprehenditur. Sic & in Lunaticâ motus totius Lunæ deprehenditur, non visibiliter, sed in spiritu. In spiritu enim Medicina condita est, non in corpore. Corpus enim & spiritus duo sunt. Corpus non est spiritus, hoc est, auxilium Medicorum. Ita & in carabe membra Microcosmi sunt, hoc est, virtutes istiusmodi non in corpore, sed in remediis, hoc est, in spiritualibus.

Cum ergo auxilium ægrorum hoc modo, Spiritus sit, & ab Elementari corpore cooperiatur, aut abscondatur, solique sidereo patescat: Iam liquet, Magicæ officium esse, vt ista doceat, non Auicennæ, non Galeni. Sola enim Magica præceptor ac Pædagogus est, qui nos Medicinam & auxilia ægrorum inuenire docet, idque visibiliter. Sicut Elementare corpus & literæ, & quælibet forma, colórque ac figura oculis visibilia sunt: ita conspicua quoque redditur & internoscibilis essentia auxiliorum illorum, non secus ac forma oculis terrenis patet. Multoties equidem iam Magicæ mentionem feci, ac pluries indagationis arcanorum naturæ, tam in his, quàm aliis libris. Scire ergò vos velim breuibus, quodlibet, Magica inuentrix, à quouis Medico diligenter & accuratè addisci debeat. Nam etsi quidem libri cæteri in vniuersum omnes intercidèrent, & cum his omnis quoque medicina periret: hàc superstite tamen ea nihili iactura censenda esset. Liber enim iste inuentrix, ista omnia postliminio iterum inuenit, & illis etiam multò plura. Et ista tibi Anatomia artium sit. Non quod per eam membra lignorum, herbarum, raporum, &c. introspiciantur, qualia interiùs sint: sed quòd per ipsam potentiæ & virtutes detegantur, multo euidentius & enucleatius, quam si exteriora membra dissecentur, dissiparentur & penitus exequentur. Hæc Anatomia inuentionis artium primo demonstrat signatum. Iam autem quid signatum sit, quod signatur, id indicat Gaballia, species Magicæ, quæ est membrum Anatomiæ. Ars verò inuentrix non vno saltem modo intelligenda venit, sed etiam in omnibus speciebus Astronomiæ & donorum. Ac cum huiusmodi membrorum plura sint, & specierum adhuc plures, quæ tamen omnes sunt inuentrices Magicæ & expositrices

Magica inuentrix sedulò discenda Medico.

Magicæ [illegible] stas quāta.

Signatū quid.

Anatomiæ scientiarum, artium, medicaminum: ideo liquet, oportere illa membra & species visibiles fieri in operatione Astronomiæ, inuentionis. Sic nempe ignis ex Sole visibilis fit per Crystallum. Ignis in silice visibilis fit per chalybem. Sic oportet etiam solem Magicum visibilem fieri per Crystallum Magicum, vt hoc pacto ignis Magicus visibilis fiat per chalybem magicam. Iam ergo ardet ac flagrat Anatomia, & ostēdit, quod præsto est, vt visibiliter conspiciatur, quod in illo corpore latet, non obscurius, quam ignis ex Sole in ligno, ex silice etiam in ligno videtur. Nam hic lignum quoque Magicum accenditur, hoc est, arcana herbarum ardebunt instar ligni, & suam virtutem expromēt, ad quidnam vtilia sint.

Multas machinas admouit Milleartifex ille, vt hanc Anatomiam ex memoriâ hominum excuteret, & tam nobili arti obliuionem totalem induceret. Idē etiam ab hàc homines in varia nugamēta abripuit, in quibus tamen nihil artis est, vt scilicet in istis otiosè tempus obtererent. *Nihil enim scienti, nulla cupido adiacet.* Et qui nihil nouit, is nihil intelligit. Qui ad nihil idoneus est, nihili est. Rem autem qui intelligit, is eam diligit, & obseruat ac meditatur. Extra hanc cupiditatem Milleartifex nos abducere annisus est. Nec enim nescius fuit, si homo istorum secretorum cognitionem habuerit, quòd postea se à libro seduci non passurus, sed thesauro illi potius obstinatè adhæsurus sit. Si verò homo illa non nouit: scit Satanas, ipsum ventrem, Veneremque, aleam, bella, desidiamque sequi. Semel enim hoc verum est, quod, qui Deum non nouit, ipsum minime diligat. Qui Trinitatem ignorat, non credit in eam, ideò ipsam nec diligit. Qui Mariam non nouit, illam non diligit. Qui diuos non nouit, non diligit ipsos. Qui naturam non nouit, ipsam non amat. Ita ergo qui hoc modo nihil nouit, nihil etiam meditatur aut sectatur, sed omnia aspernatur. Solus vēter ipsi Deus est. Quo autem rei alicuius cognitio certior & penetrantior, eò amor & dilectio maior. Qui pauperes non nouit, ipsos nihil curat. *In cognitione omnia posita sunt.* Ex hac fructus omnes defluunt. Ipsa cognitio largitur fidem. Qui enim Deum cognouit, is in ipsum credit. Contra vero, qui eum non cognouit. Pro cognitionis enim modo quili-

Milleartifex machinatio in tollenda Magica.

Ignoti nulla cupido.

Quantū quisque cognoscit tantum fidit.

quilibet credit. Eadem ratio etiam in Medicinâ. Quilibet tantum operatur, quantum in naturâ nouit. Qui naturæ nihil cognouit, nihil facit. Aut quicquid facit, id tingit saltem, ceu pictor imaginem exprimit. In hâc veluti vita nulla est: ita nec in illo Medico. Etsi vero passim docuerim, quomodo ars hæc visibilis reddi debeat: consultum tamen mihi visum est, mentionem illam hic vigere & explanare certius. Inuentrix nempe species est Magicæ, ex speciebus Astronomiæ omnibus desumpta. Quemadmodum Magi ex Oriente per hanc inuentricem Christum inuenerunt in stellâ, quemadmodum ignis in silice reperitur: eodem modo artes quoque Naturæ inueniuntur, multo tamen promptius & procliuiùs, quam Christus in stellâ inueniri potuit. Et quanto longiùs aut longinquius Christus a Regibus ex Sabâ ac Tharsis quæsitus est: tanto propius thesaurus naturæ inuenitur. Ab Oriente autem principia omnia Magicæ procedunt. A Septentrione nihil procedit boni. Vos ergò Medici si probi & frugi esse vultis, strenuè id annitimini: nec, quemadmodum sues in agro rapa versant, sic vos hominem tractetis, ad Dei similitudinem effictum: sed eo modo integritate ambulare, sicut Deus Medicum in suo libro instituit.

Inuentrix Magica quo spectet.

Magi, qua vi Christū norunt.

Oriens præstatior Septentrione.

CAP. X.

De libro, quomodo Medicina à Materiâ primâ in Materiam vltimam perducatur.

Materia prima rerum informis.

Semen, quando nihil, & quando aliquid.

RES vnaquælibet, quæ crescit, sine formâ, vel informis est in sua materia primâ, & veluti nihil est. Exemplum. Fagus, Abies, quercus, primo semen est, in quo nihil eius est, quod esse debet. Si verò semen hoc in terram iacitur, necesse est, vt prius putrescat. Aliàs ex eo nihil producitur. Si iam putrescit, totum dissoluitur. Et cùm priùs adhuc semen esset, erat id aliquid. Sed cùm putrescit: iam nihil ampliùs est. Porrò autem ex eo, quod putrescit, sequitur, vt ea putrefactio fit prima materia, quæ iam in plantam abit: & tum temporis ipsi inditur forma eius arboris. Primum intra terram suum principium accepit. Posteà supra terram principium secundum. Et supra terram discedit in species aliquot, donec id fiat, quod postremo esse debet. Non autem simul & semel nascitur, cum forma & omnibus, supra terram, quam primum extra eam emergit, sicut infans cum plenâ formâ editur: Non, inquam, ita plantæ nascuntur. Sed qualiter plantæ supra terram apparent, & ab vna formâ in aliam abeunt: taliter quoque scire debetis, infantem in suæ matris aluo procedere & increscere. Iam vt forma augescit subinde: ita augescit etiam Medicina, quâ herba, vel arbor illa donata & insignita est. Non quod forma perfectè adsit, sed tantum in perfectione formæ augescit, & perfecta fit. Forma enim in ætates suas diuiditur, sicut homo. Primò is in cunis infans est. Talis etiam in principio forma plantarum. Postea puerascit, cursui & ambulationi assuescens, non operationibus aliis. Eadem formarum quoque & Medicinæ ratio. Deinceps infans indies magis magisque sapit & intelligit. Ita plantæ quoque deinceps magis magisque viribus & virtutibus suis increscunt, ac formæ ipsarum indies fortiores euadunt, vsque ad tempus præstitutum. Tandem incumbit senium & imbecillitas, eodem decremento, quo incremento vigor ascenderat. Eodem modo & de Medicina intelligitur, quòd similiter suos gradus habeat, prout virtus est in iuuentute, seu robore, & senio, seu infirmitate. His percognitis, iam porrò quoque noscite, quæ dicturus sum. Videtis omnia corpora suas formas habere, in quibus subsistant. Sic suas quoque formas omnes Medicinę habent, in ipsis conditæ: *Vna est visibilis. Altera inuisibilis.* Vna est corporalis, Elementaris: Altera spiritualis, siderea. Hinc iam liquet, oportere vnumquemuis Medicum Herbario spirituali sidereo instructum esse, vt ex eo sciat, quo modo Medicina illa in formâ subsistat: sicut exempla hæc docebunt. Medicina, quæ spiritualiter in suâ essentia assumitur, quamprimum in corpus penetrauit, in suâ formâ stat: non secus ac iris in cœlo, aut imago in speculo. Sic si formam habet pedum, abit in pedes. Si formam habet manuum, stat in manibus. Eadem etiam ratio est capitis, dorsi, ventris, cordis, splenis, iecoris, &c. Sed dilucidiùs rem accipite. Sit radix, quæ in suo sidereó corpore corpora omnia hominum contineat. Ea si assumitur, tunc in homine consistit secundum omnia sua membra in membris hominis. Ex hoc sequitur,

Formæ suæ ætates vt hominis.

Medicinæ gradus & ætates.

Forma Medicinę duplex.

Herbarium Medici quale.

Specula pennarum pota Mamillas sanant. Dactiletus cancrum curat.

specula pennarum mammillas fœminarum sanare pota. Causa est, quòd ipsarum forma Mamillæ sunt & vbera. vnde imago Medicinę cōcedit in suum membrum, quò pertinet. Sic Dactiletus potus cancrum curat. Ipsius enim imago in corporis eum locum abit, ad quem eius forma spectat. Hoc enim vobis persuasum esse debet, quòd chirurgicales omnes morbi per physicalia remedia curari possint, si Physicus Anatomiam essentiæ nouit ac intelligit: quorum tamen equidem paucos vidi. Horum autem ingentem numerum vidi, qui loquuntur de dirigentibus, directoriisque, hoc est, de additamento, quod Medicinam ad suam sedem & locum genuinum prouehere & deducere debeat: quæ opinio tamen omni fundamento caret. Dicunt enim, Saluiam, Lauendulam, Maioranam, directoria seu ducentia ad caput esse, quæ eo vnâ secum ipsam quoque eius Medicinam abripiant, non aliter ac tabellarius vel socius quispiam alium viæ ignarum, eò, quò vult, perduceret. Quod admodùm aniatron dictu est. Non enim eo modo medicina prouehitur, sed seipsam promouet per virtutem suæ imaginis. Exemplum: Euphragia formam ac imaginem oculorum in se habet. Vnde fit, vt assumpta in membrum suum se sistat, & in ipsam formam eius membri, ita, vt Eufragia integer ac totus oculus fiat. Quæ autem alia Medicina est, quæ aliam ad oculum & in oculum simili modo veluti vehiculo deducere queat? Mēbra vniuersa hominis suam omninò similem formam habent in rebus crescentibus, in lapidibus, in metallis, in mineralibus, &c. Et quòd corpus essentia est, in eo illa quoque imago est. Id si assumitur, tunc natura microcosmi, eadē imago in homine constat. Sic ergò Medicina fertur ad locum illum, quò debet. Sicut enim sculptor lignum sumit informe, & ex eo qualicunque formam quandam fingit vsque ad finem: sic scire debetis, ipsam naturam quoque eiusmodi sculptorem esse, idoneum ad corpus quodlibet in suam formam reducendū. Cibus qui editur, in ore forma est: natura autem in Archeicis suis virtutibus. Iam autem omnia membra in homine nutriri debent. Sed quo modo: id Physica & genuinum naturæ lumen docet, quod cibus, quando in suas essentias peruenit, in formam suam abeat, & subsistat, velut imago in toto corpore, vnumquodlibet in eo loco, in quo esse debet; Id esto Homo cibi. Sic pariter potus quoque, si in spiritum suum peruenit, tùm spiritus viui instar hominis, in membris omnibus hominis subsistit. Hæ enim sūt formæ perfectæ in omnibus membris, in nullo quoquam excepto. Eadem ratio etiam Medicinæ est. Vbi ægritudo est; ibi Medicina suam formam, & naturam ac proprietatem habet. Hic iam artis est, vt homo Spiritalis, Essentialis, Medicinalis, secundum illum locum cognoscatur, in quo eius cura posita est. Nam *est homo cancri, homo lupi, homo pestis, homo febris, homo hydropisis, homo profluuij, homo menstrui, homo vermium, & sic omnium morborum.* Id si Medicus ignorat, vbinam homo iste sidereus in Elementatis corporibus situs sit, tunc præter ordinem Medicinæ omnia instituuntur ac fiunt. Quis enim ductorem semper ac comitem sibi inueniat ad membrum quodlibet? Ita, Stulentina pota curat paneritium, ideò quòd ipsius imago hoc loco curam habeat. Quis iste in Medicinâ Ductor est, qui curam istiusmodi dirigat foràs in digitos? Non ergò ducentia, sed formæ comites ac vectores esse debent, ac per id dirigere, quòd imago ex seipsâ promit. Hoc illud ducens esse oportet. Alter autem processus compendium est laboris & desidiæ, nec multum artis requirit: Illum Medicrex papiro saltem discunt, nec veræ artis libro quicquam opus habent. Nam hoc omninò modo Medicina intelligenda est in suâ primâ materiâ, quomodò in vltimam perueniat. Etsi ad vltimam deducta est, tum species est cum omni formâ & substantia suâ, qualis etiam est corpus Elementatum ipsum. Et in imagine spiritus iacent Arcana & Magnalia Medicinæ: vbi tandem vera cura posita est. Huiusmodi imagines inquiri debent per inuentricem Magicę artis, de quâ liber quartus tradit. Naturæ etenim Archeus spiritum hunc cum diuisione suâ in formam suam ordinat cum omni Archaniâ, quæ in eum ordinanda est. Hàc nimirùm ratione Anatomia Medicaminum inueniri debet, non in composito, non in comminutibus, non in directionibus. Omnia enim iam dum in naturâ ordinata sunt, & arte optimâ in formam spiritualem vnam composita. Hanc tu non reddes meliorem, quam natura fecit ipsamet. Solâ Alchimiâ vtere, quæ diuersa separat. Hanc ergo operam da, vt

Medicorum opinio de directoriis falsa.

Medicina sua virtute ad partes suas abeunt.

Natura sculptori similis.

Stulentina curat panaritium.

Magnalia & arcana in quo subsistant.

Compositio naturæ emendari a nullo potest.

vt naturam & proprietatem omnium imaginum scias. Sic enim in cura medicà vere gloriari poteris. Exemplum hoc notate. Tu asseris, hoc illud, esse constrictiuum: & tamen ignoras, vbi ibi id tale sit. *Aliud enim est constrictiuum Dysenteriæ, aliud Lienteriæ, aliud vomitini, aliud vrinæ, aliud menstrui, &c.* Quæ omnia Sola imago virtutis constrictiuæ indicat. quæ sedes quibus constringantur. Sic scis etiam hoc esse incarnatiuum: vbi autem tale sit, nescis. Alia enim est consolida Lupi, alia Esthiomeni, alia cancri, alia fistulæ. Ideo ars signata iunctim hic quoque cognita esse debet. Signatum enim locum indicat. Locus indicat indigentiam, seu necessarium. Necessarium suppeditatur per inuentricem.

Constrictiuum & alicat naturam multiplicata.

Signatū quid Medico indicet.

CAP. IX.

De libro Generationis morborum, ex vera Philosophiâ noscendæ.

VNVM adhuc vobis pendendum & declarandum est, nempe de generatione morborum secundum considerationem Philosophicam. Iam autem nemini vestrûm ignotum est, quod à priscis quatuor humores constituti sint, ex quibus scilicet vniuersi morbi oriantur. Quod dum fecerunt: veræ ac legitimę originis obliti illi sunt morborum; hoc est, seminis, ex quo morbi nascuntur & producuntur. Nemo autem est, qui inficias eat, ipsum hominem Microcosmum esse. Vndè necessarium est, vt quatuor is in se Elementa habeat, quę ipsi Humores indigetant. Quanquam satiùs esset Elementorum nomen retineri. Id enim faceret ad intellectum faciliorē & pleniorem. Sed ob nominis litigium papirus nulla corrumpenda est. Vt autē sensum meum assequamini, & liber hic sua iusta habeat, ad id animum applicate, quod exemplo sequenti demonstrabitur. Cum quatuor humores quatuor Elementa sint: sequitur, quatuor humorum eundem omnino esse intellectum, qui est Elementorum. Iam autem non nescitis, quod ipsa Elementa nihil dent, sed saltem accipiant. Vt enim mulier sine viro impregnari minime potest: sic Elementorum fœminæ quoque ex suis maritis, tanquam ex superioribus Vulcanis tantum concipiunt. Id tali exemplo quoque demonstratur. Pomum nascitur ex suo semine: & semen est pomum, & est sperma Vulcani. Sed in Elementis matricem adipiscitur, & in eà suum sumit nutrimentum, substantiam, formámque & naturam perfectam, ac eò euadere potest, vt inde fiat, quod fieri debet pro modo suæ prædestinationis, non secus ac infans, qui perfectus à matre suà editur. Sic ergo Elementa minimè morborum causa sunt, sed semen, quod in ipsa seminatur, & ibi augescit ad vltimá vsque essentiam ac materiam: ex quo nos etiam crescimus, & ex quo incremento morbus prouenit: ac illud quod auctum vel enatum est, morbus existit. Qui ergò nouisse morbum velit, is eum cognoscat velut arborem, hoc modo. Arbor alia poma fert: alia pyra: tertia nuces, &c. Idem discrimen etiam in morbis est. Et morbi cognoscendi omninò sunt, quòd ex semine nascantur, non ex humoribus, ex patre, inquam, non ex matre. Et licet à matre quidem edatur infans, ex patre tamen is est. His hoc modo pensitatis, quis quæso dicat, aut concedat, morbos quærendos esse veluti Humorem, & Humorem pro morbo habendum, aut iudicandum esse? Cùm tamen aliud mater sit, & aliud infans, qui a matre prodit: Alium morbum mater habet, alium itidem infans. Quisnam magno labore infantis morbum in matre inquirat? qui tamen in solo infante subsistit, a suà matre penitus separato? Et licèt quidem aliquis obiicere queat, matris simul ac infantis vnum morbum esse posse: nihilò minus tamen vnum ab altero separatum est. Sic ego morbus quæri debet in eo, in quo existit. Quod si quis fors ita obiiciat: *Quia tu Elementa pro fœminis habes: fœminæ autem & ipsæ ægrotare solent: ideo Elementa quoque ægrotare possunt: vnde necessarium videtur, Humorem esse morbum, &c.* Ad hoc responsum tale habete. Mulier ipsamet etiam fructus est ex suà matrice, non minùs ac infans. In hoc enim differunt Fœmina & Elementa. Elementa enim fructus non sunt: sed in conceptione tamen fœminæ similia. Quomodò ergò dicere possit medicus, morbos ipsos Elementares existere? aut qui persuasum habere queat, quod, si Elementum expellat, ipsum quoque morbum expulerit? Si medicus ibi incipere debet, vbi desinit Philosophus: certè longè alio intellectu præditum eum esse oportet. Nec enim Philosophia Medicum hoc modo incipere docet. Qui enim dicere

Humorū inuentio otiosa.

Homo Microcosmus.

Elementa pro humoribus ponenda.

Semen morborū causa, non humores.

quis possit, pomum ex terra esse, cùm tamen ex suo semine proueniat? Vnde sequitur, si Medicus remediis suis humorem amouere velit, fieri quidem posse, vt ægrum iuuet, sed hac tamen saltē ratione, vt si mater auferri debet, auferatur vna cum ipsâ infans quoque. Ita enim si mater tollitur, tunc corpus suum Elementum perdit, atque adeò mortuū cadit. Sic ergò ex illorum practicâ sequitur mortificatio ægrōrum, & desolatio seu euersio sanitatis. Nullo enim vel modo, vel iure corpus suo genuino Elemento spoliari debet. Porrò autem etiā notate, quam planam viam Philosophia in hoc commonstret, dum videmus, Elementa corpoream matricem esse ad semen concipiendum, ac eidem suum alimentum & incrementum sufficiendum idoneam. Quis ergò ita imperitus esse velit, vt medicinam administrare sustineat, cùm hanc Philosophiam tamen non intelligat? verè enim sciat Medicus, quòd sine istiusmodi Philosophiâ nomen ac titulum medici iniquè sibi vendicet. Hoc vobis equidem facilè concesserim, quòd *semen vnumquodlibet tincturam in se habeat*. Vnde fieri potest, elementa ipsa discolorationem & alterationem concipere. Sed propter hoc, elementum ipsum morbum existere, id omninò falsum est. Sed quemadmodum pannus à colore extraneo imbuitur: sic eodem modo hîc quoque accidit. Qui verò colorem ita rursus elicere ac extrahere potest, vt pannus ad natiuum suum colorem redeat: is probationem eius fecit. Exemplū rem declaret. In aurigine qui tincturam illam demere potest, is semen abstulit ex eo, ex quo tinctura egressa est. Ita ergò corpus priori suo natiuóque colori reddit. Color enim non ex corpore prodit, sed tantùm ex semine peregrino.

Color ex semine est.

Porrò autem de corruptione quoque notate, vt si de putrido aëre ac aquâ dicatur, quòd etiam ex istâ corruptione morbi exoriantur. Id verum quidem est, sed hâc ratione. Nihil totum frangitur aut dissoluitur, quod semen fractionis non conceperit. Ex quo sequitur, semē corrumpere, & genus aliud morborum gignere, corpus corrumpere, sicut aqua niualis ferrum. Hoc ergo semen si tollitur, eius quoque corruptio vna tollitur. Exemplum. Ex luto nascuntur scarabæi, vermes, &c. non quod stercus seu lutum in vermes mutetur, sed in stercore semē latet, ex quo postea vermes per Vulcanicam digestionem producuntur. Sic ergo Scarabæus aliud a stercore est: si enim stercus equinum esset, eius similitudinem referret. Iam verò, si similitudo nulla horum est, suam omninò peculiarem generationem habet, quâ editur. Vua semen in se habet, quod vinum existit. Ex eo gignitur vinum, non ex illo semine, ex quo lignum enascitur. Semē, ex quo lignum producitur, id visibile simul & tangibile existit. Semen autem, ex quo vinum nascitur, nemo videt, & tamen in sese indiuisa existunt, sicut corpus & anima. Sed porrò attendite. Si ergo in semine momentum omne positum est: incumbit medico, vt ipsum probè cognoscere studeat. Sic enim contra illud sua remedia præscribere & dirigere poterit. Et quemadmodùm comprehēsum est, scire quoque debet medicus, *Semina morborum duplicia* esse: Semen nēpe *Illiastrum*, & semen *Cagastrum*: hoc est, semen omne, aut à principio semen conditum est, vt, pomi, nucis, pyri, &c. & hoc Illiastrum dicitur: aut à corruptione enatum est: & nominatur Cagastrum. Sic ergò *Morbi Illiastri* sunt, hydrops, aurigo, podagra, &c. *Morbi Cagastri* sunt pleurisis, pestis, febres &c. Iste ergò Labyrinthus in Medicinâ non temnendus est, neque medicus in horū cognitione exorbitare debet. Nec enim is saltem error est seipso contentus: sed res ea concernit ipsum etiam corpus ac vitam. Si error iste noxâ & periculo vacaret, hactenus sic quidem conniuendo tolerari potuisset. Iam verò cùm periculi plenissimus sit: an non iniquè tot sæculis eum viguisse dicendum sit? Plura & grauiora alia taceo, quæ hîc quoque produci possent: Nempe, quod recepta vniuersa, si non contra ipsum semen dirigantur, improba & inidonea sint. Sed porrò adhuc semel mihi aures præbete. Ecquid videtur vobis de eo, quòd morbi hoc modo oriantur, & indies augescant? Hoc si probè intelligere vultis, pedem in Philosophiam referre, & attendite, quomodo vos ea intelligere doceat, vt crescat gramen, vt lignum producatur, & similia alia. An non ea ex semine progignuntur? Imo. Si ergo ex semine: & ex semine ipse quoque morbus emergit: iam vnum cum altero æquali omnino ratione gignitur. Quæ ergo satagentia ista vestra, quod tanto sudore laboréque morbos describendos suscipitis? Si Philosophiæ naturalis rudes

Vermes ex terra.

Semen duplex: Illiastrū & Cagastrum.

Illiastri morbi qui.

Cagastri morbi qui.

Recepta contra semen morbi dirigenda.

des, ignari & imperiti estis: qui amabo incipere potestis, vbi Philosophus desinit? Si ibi incipere vultis, vbi Philosophus desinit: scitote, ipsum quidem desinere in naturali lumine mundi magni. Sic ergo mundum paruum censebitis, quemadmodum Philosophus considerat mundum magnum. Hâc industriâ morbũ vnumquemlibet apprimè noscetis, non minùs ac rusticus arbores nouit in campis. Et quemadmodum agricola arborẽ securi deiicit: sic medicus quoque contra morborum arborem efficacissima remedia cognoscet. Semen enim, quod in arborem abijt, semen ampliùs non est. Et quo à semine longiùs abiit: eo minus semen existit. Et sicut elementa foris diuiduntur etiam in corpore. Alia enim mater est aqua: ideò Philosophia Fontium hùc facit. Alia mater est terra: quò spectat Philosophia Crescentium. Et sic similiter de cæteris etiam Elementis. Quo modo Vulcanus in Macrocosmo cognoscitur: eodem modo cognosci debet etiam in Microcosmo. Hoc pacto Labyrintho locus non relinquitur, & erupturo vero Medicinæ fundamento occasio & via sternitur. Ideò vos Medici accuratius tandem pensitate, quas res geratis. Probrosum enim vobis est, dicere, Hoc me Galenus docuit, Istud in Auicenna legi, &c. De vobis ipsis testemini, qualénam esse conueniat. Ipsorũ

Microcosmus ad macrocosmum conferendus.

Elementorum singulorum sua Philosophia.

Medic. reprehensio.

sæculo res ita se habebat: iam ratio alia est. Fraudes antiquæ deinceps non valẽt: iam oculi aperiendi sunt. Nolite ipsos æmulari: sed saniora discite; quam ipsi vobis tradunt. Nec enim scripta eorum Euangelia sunt, vt ipsis veluti beatitudini adhærendum sit. Naturæ lumen seculo ipsorum probè quidem operatum est: ipsi verò contra naturam illud inuerterunt. Qui enim beneficum astrum in fatuum asinum boni quid infundere possit? Si is peruersus est, cum idem ipsam quoque naturæ lucem peruertit. Ideò primum quærite regnum Dei: & sic multò plura præstabitis, quàm in terrâ vnquam præstita sunt, & de supremo nostro Medico, Deo, nihil desperate. Si enim ipsum, & nostrum proximum diligimus: quibuscunque indigemus, abundè nobis ea adiicientur. Ignauis verò & amorem oblitis auferentur etiam, quæ habent. Ad medicos quoque in die extremi iudicij vox illla personabit: *Ite maledicti, in Gehennam. Vbi me consolati estis vestrâ medicinâ, cum infirmus essem? Meum mihi surripuistis: nec me tamen iuuistis. Deum verum deseruistis, nec ipsum Doctorem vestrum agnouistis, Thesauros vobis legistis in terrâ, non in cælo, & Dei operâ, prout decuit medicos, in naturâ scrutati non estis, sed cum leuitate omnia transegistis.* Ideò tandem oculos aperite, vt ab hâc maledictione liberemini.

Veterũ scripta pro Euangelio nõ habẽda.

LABYRINTHI CONCLVSIO.

VT capitula nonnulla de libris medicinæ, quomodo disci illa ac inquiri & peruestigari debeat, conderem hactenus & proponerem: causæ me nec paucæ, nec leues impulerunt. Prima est, quod tam multi passim in medicinã commentantur, eandémque docent, & curandi modum præscribunt. Hoc verò in vniuersum omnes sciant, ignominiosum id admodum esse, quempiam addiscere velle rem corporis ac vitæ periculum intentantem, idque non ex fundamento vero, sed ex labyrintho & opinione merâ, quæ a reipsa longe absit: ac denique super hanc opinionem curandi rationem extruere, & ex commẽtitiâ hâc arte practicam exercere conari. Hic enim erroneum latet & principium, & mediũ, & finis. Non leue quid est, finem vel curam ex principio futili & erroneo exstrui. Sed, cùm Medicinæ longe aliud fundamentum sit, quàm quod illi ex suo labyrintho effundunt, an non multo sit æquius, ipsos normam ac rationem solidam sequi potius, quam fundamentum illud tueri, quod pro fundamento a Deo datum & positum non est? Nec enim nos isto modo quicquam aliud agimus, quam quod librum istum, omnis medicinæ ac morborum vniuersorum curationis fidelissimum promum, à Deo ipso constitutum deserimus, & librum ex professo alium amplectimur, contra prædictum ordinarium ex diametro pugnantem. Sed iste mos plerumque hominum est, vt, quæ nihili sunt, plus ferè semper laudent, quam quæ frugi sunt: ac vt propensiores ad mala, quàm bona se magnâ ex parte præstent. Beatus autem contra, imo beato beatior is foret, qui modum in omnibus teneret, nihil cogitatibus humanis confideret, sed in vijs a Deo ipso præstitutis innocens ambularet. Sic autem idem Deus, & tam accuratâ meditatione tum medicinam ipsam condidit, tum eius libros consignauit, vt scribâ alio, aut interprete nullo opus habeat, nisi quæ præcise textum ipsum Naturæ teneat, quomodo

Hominũ mos prauus.

modo hactenus est. Secundùm horum librorum informationem quicunque practicamus sua instituit, is hallucinari minimè potest. Bonum enim ac tutum est in Deum confidere. *Huic qui confidit, in nullum labyrinthum abducitur: nec idem suos ægros necabit, aut vllo modo distorquebit. Consultum ergò mihi visum est, hos libros, sermone, quoad fieri potuit, breuissimo concludere: vt ex illis quilibet pernosceret, quâ ratione Medicina addiscenda sit, ac vbinam tandem locorum eius schola celebretur, ne fors Labyrinthei illi medici admirentur alios, ex fundamento alio, quam faciunt ipsi procedentes. Bene illi, qui Labyrinthos non sectatur, sed ordinem luminis naturæ æmulatur, quod ipsum & Medicus, & medicina existit. Sed, vt colophonem tandem huic Medicorum labyrintho addam, prius indicatum vobis volui, me vix magno molimine etiam apud alias satis prouidos & literatos cum hisce meis commentariis in lucem erumpere potuisse. Nam fastidium omnibus est, huiusmodi libros intueri & euoluere. Contra vero plerisque summa voluptas est, in papiro inuoluta pyra torrere, & nescio quæ leuia alia satagere. Annis iam aliquot, & hæc, & alia mea distinuerunt ipsi. Tandem tamen hora appulit, quâ mihi Mecœnas oblatus talis est, qui non ex fauore, sed ipsius æquitatis studio censúque, hos meos labores in lucem proferre & edere sedulò allaborauit. Is autem est, laudatissima prouincia Archiducatus Carinthij. Vos autem meos discipulos, Auditores, & Lectores vniuersos decet, vt proceribus his, ceu Mecœnatibus summis propter hanc beneuolentiam & officium liberalissimum gratitudinem amplissimam ex animo deuotissimo refundatis, & officia vestra omnia illis lubentissime nuncupetis. Dabantur 3. Septembr. Anno salutis humanæ* 1538.

LIBER

DE MORBIS TARTAREIS,

AB EXCELLENTISSIMO DOMINO THEOPHRASTO HOHENHEIMIO, VTRIVSQVE MED. Doctore, summo studio conscriptus & elaboratus.

REVERENDO, NOBILI ET EXCELLENTISSIMO Dn. IOHANNI A BRANDT, I.V. DOCTORI & Canonico Eferdingensi, Domino & amico suo singulari.

NVsquam equidem non præstantes, eruditósque ac in* Adeptæ Philosophiæ *scientiâ peritos & exercitatos viros peruestigaui & consectatus sum: itineribus quidem multis & longinquis defatigatus, sed votis tamen successu minime infelice compos factus. Intereà tamen passim documentis quàm plurimis factis compers, huius seculi iuuentutem* Adeptæ Philosophiæ *ignauiter admodum incumbere. Seniores autem, de quibus loquor ac scribo, fato suo abrepti magnâ ex parte ad proauos nostros concesserunt. Adeóque illorum hodie pars minima superstes est. Ex quibus tu tamen, vir Nobilissime & Excellentissime, hoc seculo nostro primarius es, non tantum Experientiæ & Experimentorum eximiâ cognitione insignis, verum etiam tam ex naturâ, quam vsu* Vulcani & Apollinis *artis peritissimus & gnarissimus. Inhorresco equidem, nec immeritò, quoties mecum cogito, quam fataliter hoc nostro seculo artifices illi summi interciderint, & quàm potenter vicissim inualuerint sectæ, pluribus* Homicidis *quam* Saluatoribus *celebres. Quicquid tamen his occinatur, nihil proficit: hoc iam huius seculi ingenium est. Et apud me penitus ratum est ac confirmatum, de hâc ipsa panolethriâ Christum ex diuinâ prouidentiâ dudum vaticinatum esse, cum dixit:* Gens contra gentem excitabitur: *quasi etiam inter Medicos & ægros consensus nullus ac concordia futura sit. Ita enim huius iam seculi mos est, vt inani strepitu verborum multo procliuius homines moueantur, quàm ipsâ rerum commoditate. In Tuæ autem Excellentiæ honorem libellum hunc edo de Tartaro, de eiúsque ortu & generatione, de caussis, & naturâ, & signis, additâ explicatione eorum, per quæ curatio Tartari perfici debeat. Quibus meis laboribus si T. Excell. acquieuerit & æquior fuerit: in cæteris operibus industriam & sedulitatem iis largius cumulaturus sum. Hunc vero de Tartaro librum, cum* Eferdinga *ad Boemicum Marescalium profectus essem, perfeci & elimaui. Quem cùm prælo, vt excuderetur, subiicere vellem: a meæ professionis hominibus hoc meum institutum repressum & impeditum fuit.*

Adepta Philosophia contemta hodie.

fuit. Intereà autem cùm nescio quo fato fieret, vt ad Carnes peruaderem, in quâ regione velut & in Austriæ locis plurimis cum morbum istum admodum frequentem grassari peruiderem: in gratiam ac emolumentum istorum hominum libellum istum tertio emendaui, & cismaui, & medicaminibus necessariis vniuersis dotatum, tandem laudatissimæ prouinciæ Carynthiæ dedicaui & inscripsi, vt quæ præ aliis omnibus geniali quodam & syncero amore artis ac doctrinæ Apollineæ, in salutem fragilitatis humanæ cedentis, flagraret. Isti verò proceres libellum hunc non placido saltem benignóque vultu acceperunt: sed & morâ omni sublatâ illum continuò imprimi & excudi curârunt. Quo facto non suæ saltem patriæ, sed Europæ vniuersæ commodum ac salutem singulariter promouerunt & asseruerunt. Cum ergo T. Exc. ea natura sit & propensio, vt affectu intimo illis vniuersis faueat, qui aut ipsi Apollineis ac Vulcaniis artibus impendio addicti sunt, aut his addictis ceu Mecœnates tutum asylum ac præsidium offerunt: librum hunc quantumcunque eius est, tuæ tutelæ ac protectioni fideli iure merito oblatum volui. Faciat ergo T. Exc. vt laudatissimos quosque Archiducatus Carnici proceres, ac bonos alios etiam cuiuscunque vel conditionis vel ordinis sint, suæ beneuolentiæ nuncupatos habeat. Ego quidem spem mihi facio certissimam, tempus illud appropinquaturum tandem, quo incoram de his omnibus largius & amiciùs colloqui & verba serere possimus. Gratia autem & laus sit Creatori Adeptæ Philosophiæ, protectori nostro clementissimo, & informatori benignissimo in æternum. Amen.

LIBER
DE MORBIS TARTAREIS: SIVE, PRO APPELLATIONE VETERVM de calculo, seu lapide & arenulis.

CAP. I.

De Veteri huius morbi Nomine: & de noui inuecti defensione.

QVICVNQVE rem aliquam tradere ac docere volunt, horum officiũ est, vt omnium primo materiam ipsam, seu rẽ tractandam proponant, postea illius nomen seu appellationem designent, & concordantiam nominis cum re ipsa inquirant, tandem rationem istius deducant concordantiæ. Sic & mihi de nomine huius morbi traditurо incumbit, vt ante omnia vos commonefaciam, veterum scriptorum & medicorum neotericorum denominationem nõ quadrare ac conuenire morbis illis, quos designant. Vnde confusionem quandam & schisma in Medicinam inuehi necesse est. Quicquid enim homo vel facit, vel discit, id libellam seu lineam ac circulum egredi non debet, nec quicquam inæquale aut hiulcum, aut exorbitans concurrere fas est: hoc est, omnia ad vnũ reduci, & sibi inuicem singula consentanea esse oportet. His ita constitutis iam, cùm de Tartaro scribendi institutum meum reuelârim: opus deinceps erit, vt huius morbi nomen explicitè definiam & probe constituam. Nam cùm de verâ appellatione inter nos litigiũ haud leue gliscat, adeóque nominis ipsius ratio doceat, quod nec in principio, nec in medio, nec ipso fine consentiamus: operæ pretium est, denominationis fundamentum ita constitui, vt res tota apprimè intelligi, ac scripta aduersaria de hoc morbo accuratè censeri & diiudicari queant. Hoc autem quod veteres posuêre fundamentum, metaphoricè intelligendum est. Calculus enim à calculo, arena ab arenâ, sabulũ à sabulo desumptũ est. Ponatur exemplum. Si Christus inquit: *Ego lux sum mundi*, non fax illicò aut candela intelligenda venit. Nam lumina plura sunt & intelliguntur. Sic si inquit: *Ego sum via*, non via illa intelligenda est, quæ pedibus obteritur. Quæ metaphora etsi quidem apta sit: tropo tamen nimis vicina est: ideò, quòd lapis in homine lapidibus fluminum similis videtur. Idem iudicium faciendum est etiam de arenâ & sabulo. Iam vero quod extra quidem hominem existit, aliud & diuersum ab eo est, quod intùs in homine conditur. Nec calculi humani nomẽ à calculis externis deducendum est. Alia etenim est ratio & natura calculi in homine, alia extranei: sicut etiam aliud est dicere, *Ego sum lux mundi*, & aliud, *Ego*

Medici veteres metaphoricè calculũ nominatunt.

sum cerea candela in mundo. Quæ hoc loco ideò clariùs deduco, vt intelligatur, Metaphoram ineptè in Medicinâ vsurpari, & denominationes Metaphoricas omnes, erroris & ambiguitatis genitrices existere. Hoc idem veterum quoque scriptorum Metaphora facit hactenus vsurpata, quam tamen in artem intrudi minimè oportuerat. Ea vero longè exsulet è scriptis meis, quibus de hoc morbo tractationem adorno. Illi verò lapidis illius humani denominationem à lapidibus in plateis stratis sumpserunt, & hominis arenam appellitârunt ab arenâ, quâ ædificia exstruuntur. Hominis verò arenam arenam vocare, eiusdem planè concordantiæ est, ac si quis exemplum ex Theologia promat *de Agno Dei*, & hunc agnum cum agno alio lanuginoso æquiparare & eiusdem naturæ facere contendat. Aliud enim Dei, aliud Lanæ est. Sic aliud est etiam sabulum in homine: aliud sabulum in riuis. Sicut enim vna natura ac ratio, essentiáque haudquaquam est illius loci Theologici: sic nec hic nomen lapidis ac arenę quicquã commodat. Ouis quidem seu agnus patientissimus est. Sic etiam Christus, qui illi confertur. Verum tamen ac genuinum nomen Christus ipse est, in quo plenè omnia intelliguntur. Sic aliud etiam nomen est lapidis humani, quam nomen id est, à quo illud desumitur.

Theoph. appellatio Tartarum.

Porrò autem sedulò attendite. Nomen, quod ego huic morbo impono, *Tartara* est, hoc est, ægritudo Tartari, siue Tartareus morbus. Id à Tartaro verè sic dicto desumitur. Tartarum autem ideò dicitur, quia ex se oleum, & aquam, ac tincturam salémque gignit, quòd ægrum non secus ac Gehenna inflammet & incendat. Tartarum enim Gehennam significat. Tartari huius peculiaris ratio, essentia, proprietas ac natura est, diuersa à lapidibus illis & arenis, & sabulo, quæ ad Tartareum istum ardorem deduci non possunt. Ideò hic Metaphora, quæ Medicinæ cõueniat, nulla assumi potest. Nam rem quampiam secundum formam saltem externam denominare, ridiculũ est. Oculorum iudicio quidem quadamtenùs illa conueniunt, quod coagulatio facit: nec tamen vnus modus generationis, nec similis modus coagulationis, nec vniformis natura ac proprietas illorum est: sed vnumquodlibet secundum naturam ab alio differt, sicut *Adamas & Orizon.* Et quoniam morbus iste, quem describo, quomodò scilicet Tartarum oriatur, ex eâdem materia ac causa rationéque gignitur, ita vt de natura Tartari omnia descendant, non autem de naturâ lapidum & arenarum: ideò fas æquúmque est, vt excussâ & profligatâ Metaphorâ ipsi materiæ propiùs incumbam & adhærescam, vtpote, quæ per se iste morbus existit, & illi nomen assignat. Similitudinem autem vobis proponam. Nam veterum denominatio non aliter se habet, ac si simia homo ideò vocetur, quia nimirum gesticulationes quasdam, humanis similes, edere nouit. Hinc enim non consequitur, nomen vnum idémque illico vtrique competere: sed simia simię nomen retinet, ex eo desumptum, quod nimirum illa existit. Simia enim cùm sit, simia verè ac genuinè appellatur. Sic ergò ex vi nominis quodlibet cognosci debet. Eo siquidem pacto homo etiam hominis nomen retinet, quia nimirum homo est, & is, qualis nominatur. Ex quo & vnde, & quale vnumquodlibet existit, in eo manere debet, nec libram ac lineam circulúmue suum temerè egredi. Ac decet suis finibus ac limitibus vniuersa adeò arctè & præcisè includi, vt non difficiliùs intelligantur, quam intelligitur, per nomen *Anna* fœminam, per *Ioannis* virũ indicari. Hinc ergò haud immeritò in hoc vestibulo de vero nomine primùm laboro, vt nimirùm tractationis principium eò liquidiùs & clariùs existat, & de proprietate maiore inter me & cæteros Medicinæ scriptores iudicium faciliùs fieri queat. Nimis enim mihi crassum & rusticum videtur, rem quandam lapidem vocari, quæ lapis non est. Sic etiam de arenulis & sabulo idem iudico. Quod verò ista arenulæ & sabulum non sint: tum ipsorum materia prima, tum operatio, tũ materia vltima id demõstrat. Certam autem illi suam inscitiam prodiderunt, dum non expenderunt secum, quòd lapis Resolutionẽ minimè admittat. Ipsi tamen nihilominùs in curâ calculi & arenæ ita procedunt, vt annitãtur silices resoluere, dissoluere, puluerisare, & sic eodem modo etiã Tartarum in homine comminuere, cùm tamen ipsa opera Naturæ euincant, comparationem & similitudinem hic nullam concurrere. Qui si in curã Tartari ita sese gererent, vt processum illum corporalem spiritualẽ facerent, tum demum viâ rectâ illi incederent. Animaduerterent enim, generationem

Nomina rerum naturis rebus eis addita.

Medic. reprehensio.

Silex resolui non potest.

rationem lapidum coagulationi mucilaginis lapidum seruire: cum tamen Tartarum non sit de coagulatione illâ mucilaginis. Et licèt quidem Metaphora aliqua hic statui posset, qualis illa est de simia homine: Doctori tamen ac Magistro Medicinæ probrosum est, inconditis illis & improprijs nominibus Medicinam polluere, cum proprietati potius & ipsi rerum essentiæ studendum & adhærescendum sit. Nam sicut homo & simia differunt: sic hoc quoque loco euidentia illa teneri debet. Ideo nomen etiam lapidis & arenæ in religionem Medicam intromitti minimè debet, ac multo minus in ea tolerari. Ferri quidem ista talia in illis possent, qui, quid lapis aut Tartarum sit, ignorant: quales ferè rustici sunt, qui lapides censent, quæcunque lapidibus similia sunt, velut inter cætera eos quoque ex ligno fagino ipsis pro lapide habetur cum tamen lapis minimè sit, etsi lapidis faciē ac formam referat.

Hisce iam hactenus percognitis, porrò quid Tartarum sit, attendite. Rem autem hoc discursu noscite. Vnaquælibet è terrâ humiditas concorporatam quandam materiam concipit, quæ ad coagulationem (*ut ita dicam*) naturata ac disposita est. Id ex vulgatissimo hoc exemplo patet. Vinum è terrâ prouenit, secúmque huiusmodi congenitam materiam adfert. Iam si ad operationem coagulationis deuentum sit, tunc coagulatum illud a vino separatur, & intus vasi seu dolio adhærescit. Hoc adhærescens *Tartarum vini* appellatur. Simile Tartarum etiam in aquâ conditum est, quod subtili modo ab aquâ separatur, & Tartarum aquæ vocatur. Sic quod de lacte segregatur, *Tartarum Lactis* nuncupatur. Eodem modo Tartarum quoque ex succis fructuum ac herbarum elicitur, quod Tartarum succorum & Herbarum nominatur. Sic etiam Tartarum ex leguminibus ac rebus omnibus humidis, quas edimus aut potamus secernitur. Et hæc est generatio Tartari, non generatio lapidum. Alia enim est generatio ac materia Tartari, alia Lapidum: hinc intelligite, materiam incorporatam Tartari non ex lapidibus prouenire, sed rem a creatione lapidum aliam & peculiarem existere, adeóque resolutionem in Tartaro quidem, sed in lapidibus nihil operari. Nomen ergo huic morbo Tartarum inditur, nimirum a materiâ Tartari deductum, cuius postmodum species pro naturâ & generibus humiditatum singularum constituuntur, hoc est: Tot nimirum Tartara, quot species Tartari in Microcosmo.

CAP. II.

Quot genera ac naturæ Tartari sint: & quâ ratione inueniantur.

PORRÒ autem, priùs quàm capitula sequentia inchoemus, quæ tandem vera & proxima Tartari origo sit, definiendum & explicandum est. Id fiet, si certius & propiùs expendamus, vbinam tandem materia Tartari lateat, & quâ ratione viáque in ipsum hominem penetret. Hoc dum faciemus, vnâ operâ ipsæ quoque Tartari species nobis pandentur & occurrent, vbi scilicet cognouerimus, quódnam corpus illud sit, in quo Tartarum iaceat, & quod quâue ratione corpus istud in nos operetur, ac quæ corporis eius, per quod materia Tartari tandem in nobis generatur, nobiscum cognatio ac affinitas existat. Itaq; hoc capite traditur, in quot genera seu species ea diuidantur, hoc est, quotuplicia corpora sint: quibus adde etiam species corporum. Totidem genera quoque ipsius Tartari existere concludes. De hisce verò vniuersis hoc tenete, quòd intellectus hominis intrinsecus enatus ac desumptus, naturalium generationum gnarus minime sit. Quod dico, vt intelligatis, vndénam de materia Tartari scripturus ego, fundamentum meum, Tartarum morbi designandi, eruam ac constituam: siquidem hisce meis oculis per corpus quoddam, quid in ipso lateat conditum, cæteris de Tartaro scriptoribus nihilo acutius peruidere ego possim. Quod ante omnia præmonendi estis. Propria enim phantasia & imaginatio Medicum Theoricum minime docet. Quod autem oculi vident, ac manus tangit, id demùm illum addocet. Quę vt euidentius comprehendatis, animum ad exemplum hoc aduertite. Ponemus, quendam in cœnobio seu monasterio educatum, omnem ibi ætatem exegisse, nec quicquam aliud vspiam præter ritus & consuetudines cœnobiales vidisse. Is quid quæso aliud, quam quod vidit ac didicit, nosse possit? Huic si mores ac ritus alij extranei occurrant, illorum planè ignarus erit, ac suam saltem lyram noscet. Huic eidem, si morbum quoque Tartari proponas,

Quot species corporis: totidem tartari.

Sensus scire tacit.

de eo, quod dicat, nihil habebit aliud, quam quod speculatio monastica ipsi suggeret, quæ tamen ex merâ phantasiâ hominis procedit, velut constitutio Ecclesiæ de precatione & aliis. Quicquid enim huiusmodi constitutionum est, ex sensu ac arbitrio hominum dimanat: id quod similiter in Medicinâ ferri minime potest, nec quicquam feliciter super tale fundamentum ædificari licet. Ideo etiá monasticus ille, ceu imperitus, verum fundamentum assequi minime potest, ex quonam emergat illud, quod suæ speculationis limitibus non includitur. Rituú vero monasticorum interim, vt quos didicit ac nouit, gnarissimus esse potest. Hoc exemplum consecutione quâdam etiam de Medicis intelligendum venit, quorum duo quoque ordines sunt. Alij enim phantasticis speculationibus & cómentitiis libris inhiant ac indulgent, sapientiam eam venantes, ex quali constitutiones quoque Monasticæ defluxerút. Alij verò per autopsiam, ac experientiá sequestrationésque & operationes Alchimicas, rem ipsam visibiliter & palpabiliter, qualis nimirum per & in se est, cognoscunt & tangunt. Valde autem metuo, vt illi, qui suis saltem libris & studiis includuntur, non plus cognitionis ac experientiæ assequantur isto, qui cœnobio inclusus, circuitus saltem ac funes campanarum cognouerit. Et velut cognitionis huius plus efficaciæ non est, quàm rei alicuius incertæ & incópertę: sic pariter inefficax & sine viribus medicina ea est, quæ ita inuisibiliter de rebus visibilibus iudicat. Quæcunque verò hactenus à me dicta sunt, eo vniuersa faciunt, vt sciatis, me descriptionem generationis ac caussæ Tartari, à veteribus allatam, reiicere & eliminare. Nec enim illa speculatiue tradi, sed Realiter prout materia in seipsâ est ita explicari debet, vt demonstratiue res omnis sciatur & intelligatur. Hæc meta, hæc ratio Theoricæ Medicæ esse debet, sine quâ demonstratione ad veritatem solidam Medicus nunquam penetraturus est. Cum ergo species Tartarorum in illis Bibliothecis, in quibus scripta Theoricæ commentitiæ asseruantur, minime inueniantur: fas omnino est, aliam Bibliothecá quærere ac aperire, in quâ nimirum demonstratiuè res ipsa doceatur ac species veræ generaque solide comprehendantur. Vniuersus verò mundus ea Bibliotheca est: cuius non vna saltem pars perlegenda, sed tum ipsa Elementa, tum superior ac inferior sphæra peruolitanda est. Nec vero in hoc saltem morbo illud faciendum est: sed id ipsum quoque requiritur ad vniuersalem Theoricam Medicam. Quid tamen propriè & omnino huc faciat, attendite. Theorica enim hæc suum fundamentum desumit ex iis saltem, quę terra & aqua cótinet: hoc est, ex duobus istis Elementis solis Theorica, & caussa, ac origo, descriptioque Tartari omnis procedit. Non quod Bibliothecæ hic limites constituam: verum quod statuam, ipsam papirum cum falsa suâ Theoricâ, veram originem minime demonstrare, sed potius terram ac aquam, velut duo Elementa ac geminas Matrices genuinos eos libros ac codices esse, in quibus Theorica Tartari abunde satis demonstretur. Quod si ergo istiusmodi liber, liber Medicinæ est, fateor equidem, vbi ego desino, ibi incipere secundum, tertium, quartum, &c. tamdiu, donec omnia finiantur & perficiantur; hoc est, si dicá, me Asiam ipsam ac Affricam permeasse, ac illarum folia vertisse, verum non dicá. Europæ tamen partem potissimam peruasi & cognoui. Nam quis orbis angulos vniuersos perreptare & penetrare possit? Hac etiam de caussâ vnicuilibet Nationi sua peculiaria remedia data sunt, quæ a Medico idoneo in conueniétem Theoricam reduci opus est. Nam & mihi hoc persuasum sit, quod Recepta mea populis extraneis non admodum frugifera existant, sicut vicissim exotica remedia non commodant nobis. Hoc ita accipe. Scribo equidem pro Europâ. An verò scriptis meis vel Asia, vel Affrica frui possit, ambigo. Hoc scio, istorum locorum remedia nobis omnium minimè vsui esse. Sicut enim vnicuilibet diei sua afflictio data est: sic itidem cuilibet regioni suum malum adiacet. Eadem sors etiam est cuiuslibet Nationis, prouinciæ, vallis, ac climatis. Et velut diem crastinum sua cura manet, sic quamlibet etiam regionem, aut nationé ac prouinciam sua sollicitudo exercet. Horú ergò omnium respectu conuenit, imo necessarium est vt vnusquisque sit Cosmographus & Geographus, qui suæ artis folia pedibus conuerterit & oculis ipsis peruiderit quid vnicuiq; regioni proprium ac peculiare sit, & si quę alia nationú Theorica, ex se ipsa Medicis demonstratiuè exhibeat. Itaq; huc admodú facit perlustratio terrarú: vt sciatur, quotnam ipsarú species

Mundus Bibliotheca Medici.

Tartari cognitio ex aqua & terra petenda.

Medici duplices, Speculatiui & Experimentales.

Remedia quæ quibus patriis.

Theoph. Europæ scribit.

Species Tartarorum vbi inueniantur.

Peregrinatio vtilis Medicis.

species sint, singulis regionibus definitæ. Quòd si de regionibus illis singulari industriâ cognoscatur, qualia corpora Tartarea in singulis inueniantur: eodem compendio quoque genera specierum Tartari inuenta prostabunt. Et hàc de causâ consultum mihi videtur, vt quiuis Medicus hoc ductu ac Methodo suę ipsi patriæ Tartarea corpora, & sic deinceps Tartareas quoque species Tartarorum experiatur & describat. Quòd quidem si eodem consilio ab omnibus omnium nationum Medicis confectum daretur, tum demùm *liber Medicorum*, qui *Terra* ac *aqua* est, ex fundamento & principio certissimo in chartam describi & consignari optimè posset. Et tamen vel hoc quoque pacto nihil aliud, quam effigies in panno depicta contineretur, cuius prototypus ipse quidem non adesset, per iconem tamen nosci quodammodo posset. Etsi verò vniuersus orbis in mappam cogi & delineari ita potest, vt ex ea omnis illius ratio ac facies addisci possit & cognosci ab eo, qui ipsis quidem pedibus orbem minimè perambulauit: tamen opus est, vt prior aliquis ista omnia expertus sit, ac eadem pro suæ experientiæ modo chartæ ipsi impresserit. Ex quâ ideâ deinceps alij quoque eruditi, & suæ cognitionis momentum haurire & desumere possunt. Tum demum ergo veram Bibliothecam Medicę religionis attigeritis, perlegeritis & cognoueritis, si ex genuino naturæ libro eruditionem vestram corraseritis, & opera vestra ad illum, quasi ad Lydium lapidem, probaberitis. Quicunque ergò Medicorum probus Theoricus esse volet, hunc oportet perambulanum & peregrinatorem agere, & terras perlustrando librorum folia vertere, non in sinu materno ficus de veru tostas arrodere, veluti hactenus scriptores illi suam experientiam longiùs non venati sunt, quàm vt ad fornacem illicò resilire patriam possent: hoc est, omnem suam experientiam in hypocaustis assequuntur: quo tamen loco mera phantasmata addiscuntur, fundamento solido destituta. Vos autem vt Bibliothecam specierum Tartari apprimè intelligatis, scire debetis, species Tartari interioris hominis omninò ex rebus exterioribus noscendas esse, hoc est, homo Tartarum concipit ex corporibus vtriusque Elementi. Vnde etiam conficitur, quòd, quicquid Tartarei, Elementa ipsa continēt, idipsum ex illis in hominem ingrediatur. Sic ergò externum Tartarum verè Metaphoricum est, secundum quod internum dominatur. Genus etenim vnum est, est vna ratio, vna materia; eadémque essentia. Non verò Metaphoricè nomen dari debet, verum essentialiter, ab essentia eâ, cuius essentia existit. Extrinsecus enim Tartarum nullum inuisibile est, quod visibiliter non exhibeatur: hoc est. Externè omnia conspicua fiunt Tartara, per examen corporum. Vnde demonstratiuè quoque loqui possum, non saltem speculatiuè. Ideoq; Tartarum corporale aliud non est, quam id quod in homine existit. Vnde nec inæqualis illa comparatio est, si vnum cum altero proximè confertur. Omninò ergò vsus ac res poscit, vt omnes Tartari species, quotquot in toto mundo sunt, cognoscantur, sciaturque quotnam in naturâ corpora, & quotuplices iterum illorum differentiæ existant. Considerationis huius exemplum est in vino, est in aquâ, est in succis fructuum, herbarum, &c. Hęc nimirum sút illa corpora, in quibus Tartarum conditur, vndè postea in hominem ipsum quòque ingreditur. Varia genera vini sunt, varia sunt aquæ, varia fructuum & herbarum, ac ciborum aliorum. Sic etiá varia genera morborum Tartari in homine. His adde, quæ ex compositione emergunt: hoc est, si duo corpora coniunguntur, aliud genus tartari emergit: si plura, iterum aliud. Quæ res consideratione accuratissimâ omninò digna est. Hic enim secreta multa condita sunt. Hinc etiam obscuritates in morbis tartareis multæ incidunt. Quæ tamē omnia hoc fine hic inculco, vt pro multiplici illa diuersitate multiplicia quoque remedia quærantur & adhibeantur. Alio enim medicamēti genere indiget genus vini, alio genus aquæ, alio genus fructuū & succorum, alio denique genus lactis & ciborum similium. Quod discrimen nisi sedulo attendatur, curatio tuta & secura fieri nulla poterit. Nec enim tintinnabulus quiuis ad quaslibet campanas impellendas aptus est. Sic ergò Tartarum hominis iuxta Tartarum illius regionis ęstimandum est. Sic etiam libri alij Bibliothecam Tartarorum supplere non possunt, nisi illi sint, quorum folia pedibus vertantur, sicut in hoc capite traditum est. Et hoc se modo Theorica Tartari habet. Hàc ratione causæ Tartari inueniuntur. Ex hisce libris

Tart. patriæ sedulo Medico peruestigandus.

Medico futuro peregrinatio necessaria.

Tartarū homo ex Elementis concipit.

Tartarū demonstratiuè [illegible].

Species Tartari interni noscendæ ex speciebus externis.

Vinum, aqua, fructus, subiecta sunt Tartari. Composita corpora Tartarum compositum dant.

Tartaro cuilibet peculiare remedium.

depromuntur. Recepta conuenientia. In illis alteris veterum, vera generatio Tartari nunquam rectè descripta est. Tartarum enim illi quæsiuêre, vbi non erat, nec inueniri poterat. Ideò per opus est, vt terras peruestigemus & perlustremus, & specierum diuersitates propiùs indagemus. Sicut enim exterioris mundi ratio patet: sic in Tartaro hominis quoque eadem veritas existit. Quòd si vos peregrinationis pudet, vt rem quamlibet ibi quæratis, vbi prompta est, propositi certè vestri finem nunquam assequemini. Ecquid verò probri est, ea te discere, quæ oculi subiiciunt, aut experientia docet? An non oculorum disciplina omnia ferè nobis addiscenda sunt? Oculi enim qui rerum experientiâ delectantur, fidissimi tui professores existunt. Nec enim propriæ phantasiæ aut speculationes eò te dignitatis prouehere possunt, vt iure ac citra sophisma te Medicum gloriari possis: quod tamen Sophistæ plerique factitare solitant, putantes, se omnes terminos ac fines orbis, ac maris & Elementorum omnium degustâsse ac peragrâsse. Sed nec hoc saltem sibi temerè persuadent: verùm etiam se scire somniant, quid rerum in cœlo Deus agat, quid consilij gerat & meditetur. Nam horum ne quicquam sibi ignotum esse, nimis confidenter autumant. Haud quemquam tamen Medicum fas est tam temerariæ persuasioni confidere, aut somniis tam vanis quicquam vspiam credere.

Peregrinatio necessaria Medico.

Oculi rerum Doctores.

Medic. tepchê so.

CAP. III.

Quænam Materia Tartari sit, vnde oriatur in illis, in quibus vniformiter gignitur.

PROXIMVM nunc est, vt vobis expediam, quænam tandem materia Tartari sit, & quomodò foris in mundo cognosci debeat: hoc est, in quibusnam corporibus iaceat, ac quâ ratione ibi vnita sit. Materia ergò illa Tartarea, est *superfluitas Naturalis*, de corporibus coagulatis omnibus extracta, pro modo ac ratione vniuscuiuslibet *concordantia*, permixta cum spermate terrenæ illius naturæ, à coagulatis corporibus secedentis. Hic notate, debere corpus vnumquodlibet per seipsum existere, sine aliorū permixtione; nimirū aqua tantùm aqua sit, vinum vinum, sine quocūque alio, quod vinum non est. Sic & succi herbarum meri & soli succi esse debent, ita vt rei alterius nihil quicquam permixtum habeant. In rebus autem naturalibus res ita se non habet: Quin potius in omnibus purum & impurum coniuncta sunt, velut aqua cum luto, vinum cum fecibus. Quod si ergo purum ab impuro separetur, tunc aqua tantum aqua, vinum, tantùm vinum est. Iam ergò scitote, impurum illud esse Tartarum, de quo hic loquor ac scribo. Sed iuxta tamen hoc quoque discrimen attendite, quod impuri duplex Natura sit. Vna *Resolutionem* respicit: altera *Coagulationem*. Quæ ad Resolutionem inclinat, hoc loco Tartarum non attinet. Nec in hoc libro de eo quid traditur aliud, nisi sub specie seu formâ luti impuri in puro. Alterum verò Coagulationis Tartarus existit. Et hic est ille morbus, de quo hic trado, quemadmodum deinceps dilucidius explicabitur. Sed præter hæc, duo alia quoque notate ad corpus Tartareum, vt sunt, *Mucilago lapidea, & Sal Gemmarum.* Sed hæc duo sunt impurum corporum, & propendent in naturam lapideæ coagulationis ac formationis. Porrò ex aquâ nascuntur *Gemmæ & lapides: ex Terra Tartara.* Res etenim ipsa docet, *Tartarorū duo genera esse*: Vnum ex Elemento *Aqua*, alterum ex Elemento *Terra*, quę tamen vtraque Tartara generant. Hæc vero ita à vobis intelligenda sunt. Vnamquæuis terræ humiditas in se continet salem congenitū, & præterea naturam Tartareā sub formâ viscositatis, quę à coagulatis corporibus secedit in humiditatē terream, non secùs ac cortex vel fungus, vel viscū, ab arbore ipsâ, quæ omnia quidē ab arbore excernūtur & emergūt, ipsa tamen arbor minimè existūt. Sicut ergo viscū, aut fūgus variatur & mutatur: ita pariter ex lapidibus materia quæpiam talis emergit & abit in liquorem terræ, qui liquor postmodū nutrimentū fit rerū omniū nascentium. Res crescentes, si liquorē huiusmodi imbiberint, ac Naturę Archeus sordes nō expurgat, seu separat, hoc est, Tartarū à liquore minimè separat, sed vnà cū nutrimēto relinquit: tunc illud in crescentibus rebus relictum, porrò tandem ex his in ipsum hominem ingeritur. Hoc vt euidentiùs assequamini, porrò attendite: In aquis omnia lapidum genera enascuntur, tam boni, quàm mali, qui ex aquâ crescunt, non secus ac arbores ex terrâ. Iam verò semper

Tartari materia qualis.

Purum & impurum in rebus omnibus est.

Impurū est vel Resolutionis, vel coagulationis.

Tartarū omne vel ex aqua, vel terra.

Lapides ex aqua.

Corpus Mortuum quid.

per *Residuum* aliquid manet, quod instar *Capitis Mortui* existit, ac vt lapis fiat, ineptum & inhabile est. Hoc *Residuum* suæ matrici, hoc est, suo Elemento immiscetur, ac in eo manet, & istius Elementi impurum existit. Et sic ipsum corpus ac impurum mixtura vna sunt, quæ vnà quoque augescunt, & vna iunctimque a rebus crescentibus omnibus attrahuntur ac alliciuntur. Sic qui bibit Aquam, cum ipsâ etiam impurum imbibit. Qui potat vinum, cum ipso impurum etiam epotat. Sic quicquid assumimus, id purum & impurum in vnâ mixturâ existit. Et talis est mucilago & sal, quem prædictorum exemplorum modo à lapidibus proueniunt, ita vt præstò sit mucilago lapidea, & sal gemmarum lapidali naturâ, quæ tamen à lapidibus separantur, sicut cortex vel fungus à sua arbore. Nam quantùm distant cortex & fungus ab arbore, licet ex eâdem enascantur: tantum distant quoque ab herbis Tartarum, & Lapis aut arena, quæ materia Tartari sunt in homine. Et qualiter sese habet species illa lapidis & arenę in seipsa: sic pro illius naturâ Tartarum quoque gignitur & formatur, eo tamen discrimine seruato, quod est inter fungum & lignum. Vt ergò fungus aut cortex lignum haudquaquam vocari potest: ita nec Tartarum, lapis vel arena dici aut putari debet: dicetur ergo mucilago residua superflua, & sal gemmæ superfluum residuum. Quòd si iam duæ huiusmodi partes principes implicantur, & operationem aggrediuntur, tunc ex ipsis producitur illud, quod spermata illa fieri queunt. Omnis enim generatio vi spermatum perficitur. Cuiuslibet rei semen, nisi sperma habeat, suam herbâ quoque non dat. Similiter & his sese res habet: non secùs ac ferrum & ignis per fabrum clauus fiunt. Ignis si abscedit, clauum relinquit, nec ipsi quicquam aliud confert, quàm vt clauus fiat. Idem cum sale quoque ac mucilagine accidit. Sal abscedit, Mucilago manet, & est Tartarum. Hoc idem est, ac si dicatur, Mucilago est corpus illud, quod sal congelat ac coagulat. Coagulatione factâ; sal abscedito & in excrementum fatiscit. Ex mucilagine autem Tartareâ excrementum nullum fit, sed illa massa per se subsistit. Sic ergo coniunctio quædam reperitur, quod superfluum sperma per eam in sale & mucilagine perfecte consistere oporteat: ac insuper Archeum lo-

Sperma causa generationis.

Mucilago rei corpus: sal coagulat.

co & vice fabri præstò esse deceat. Si quid horum trium non adsit perfectè, generatio Tartari fieri non poterit: id quod morbi ratione melius quoque est. Cuius ratio est, quòd morbus Tartari isto modo non generatur. Introducitur tamen huius loco putrefactio alia, quæ & ipsa morbi vicem gerit. Idóque sciédum vobis est, quod superfluum sperma de coagulatis corporib. ipsú Tartarum fit ex quo Morb. Tartari gignitur eo modo, quo dictú est: nimirum generationé lapidum in Elemento aquæ fieri, & Residuú lapides non facere, sed Tartarum specie duplici, in *Resolutionem*, & *Coagulationem*. Sed preterea hic vos docendi estis, non solùm mare, aut lacus, aut flumina, aut fontes Elementum Aquæ existere: Sed liquorem quemcunque, siti attractum, Elementum Aquæ constituere. Sic vicissim quidquid fame attrahitur, Elementum Terræ est. Duo hæc Elementa diuortio non separantur, sed instar viri ac fœminæ vniuntur. Ideò Tartarum hominis in naturam Tartari mundi degenerat, & hæc Tartari natura iterum in naturam lapidum, & horum species, ex quibus prouenit, vt sunt arena & sabulum, desciscit; semper tamen eo discrimine intericcto, quod est inter fungum, vel viscum ac ipsum lignum. Quemadmodum enim fungus, etsi ex ipso ligno enascatur, lignum tamen dici non potest, sed fungus est & vocatur: sic nec ipsum Tartarum lapis appellari potest, quod idem est ac fungus ex lapidibus. Sic Tartarum quoque vocari possit viscus lapidum, ac mucilago. Quæ tamen nomina non vsurpantur, nisi ante materiæ coagulationem. Quamprimum illa coagulata est, nomen Tartari retinet, quæ coagulatio fit post efferuescentiam & digestionem. Hoc idem est ac si dicatur: non reipsa & essentialiter Tartarum existit, sed liquor nondum coagulatus, qui coagulatur demum post digestioné, separationem & decoctionem: Hoc est, si res crescens à suâ matrice eximitur, fit tandem, vt purum suâpte naturâ & molimine impurum à se excutiat & exigat. Quâ expulsione & elisione fiente, natura Tartarea essentialis euadit, & à primâ suâ materiâ coagulatur in vltimam, quod postmodum fit ac est Tartarum vini, Aquæ, Succorum, Lactis, Leguminum, &c. Ac res hęc probè intelligi, & à medicis crebrò ac sedulò ruminari debet, qualem scilicet Tartara in sese naturam

Elementum aquæ quid sit.

Quid Terra.

Tartari generationis modus.

Tartari differentia.

habeant. Aliud enim est Tartarum lactis, quàm Tartarum hordei; aliud est Tartarum carnis, quàm Tartarum panis; aliud est Tartarum vini, quam aquæ. Quanquàm hoc pacto nō solum Tartarū generetur, verum etiā feces, veluti feces, vini, &c. Scire ergò vniuersi debēt, quod huiusmodi feces Tartareæ in ipso quoq; homine succrescant & erumpant, quas simplices quidā Medici aut Apostemata, aut putrefactiones, aut resolutiones spermatum, &c. iudicant ac appellant: cùm tamen nihil aliud, quàm feces Tartareæ sint, sicut in huius capituli vestibulo indicauimus. Et licèt ista quidem genera fecis coagulata non sint, nec Tartara: mutuò tamen ita conspirant & consentiunt, vt, velut sub vnâ origine consistunt, sic vnâ quoque curâ comprehendi & sanari debeant. Hinc iam intelligere potestis, vndénam suum cognoscēdi morbos fundamentum Medicus desumere debeat. Quicquid enim rerum harum foris exhibetur, idem intus quoque in homine proditur. Et hæc Theorica illa Medica est: hæc illa est Medicinæ Bibliotheca, quæ libros habet non puluere oblitos, non blattis ac tineis vorabiles: sed ipsa Elementa secundum naturam ac essentiam suam istius Bibliothecæ codices existunt. Ad Medicinam ergò requiritur sanus & accuratus intellectus, velut etiam ocularis experientia. Eâ possessâ, tum demum Medicus, quid dicat ac loquatur, sciet, rémque iudicabit ipsam non pro suâmet opinione, vel aliorum relatu, vel lectorum librorum indicio & testimonio; sed ex ipsâ comprehensâ scientiâ & experientiâ securus procedet. Hoc etenim ex libro, Terrâ videlicet & Aquâ, probè institutus certus omninò erit, quòd Tartarum ex ipsis lapidibus proueniat, & lapideam naturā habeat, quā causâ lapidibus etiam assimiletur, eo tamen fere discrimine, quod est inter corticem & lignū, aut viscum & arborem, aut fungum & truncum ipsum.

Tartara & feces non distinguūtur.

Elementa sunt codices Bibliothecæ Medicæ.

CAP. IV.

Declarationes aliquot Tartarorum prædictorum, & generum Tartari aliorum ac insuper eorum, quæ Tartarum non dant.

HACTENVS quidem recensui & explicaui, qui Tartarum generetur ex superfluo spermate generum lapidum & arenarum. Superfluum autem definiuimus, quod ad generationem & materiam lapidum & arenarum non assumitur, relinquitur ideò ac separatur à massâ lapideâ & arenosâ, & postmodum in ipsa Elementa ingeritur, ac cum ipsis, quo diximus modo, permiscetur: ac tādem per Elementa seu cum ipsis, cibi ac potus vice in hominem ingreditur. Vbi hoc iuxtà quoque monuimus, quot genera Tartari foris in orbe deprehenduntur, totidem etiam genera intus in homine reperiri. Et licèt ipsi quidem lapides ac arenæ Tartara minimè sint: nihilominus tamen ex suo cortice & fūgo lignum ipsum cognoscitur & discernitur. Sic hic quoque intelligendum est, quòd per hanc demonstrationem omnia genera Tartari similiter cognoscantur eâ ratione, quâ diximus. Primò enim omnes lapides & arenæ corpus vnum fuerunt, ex quo corpore lapides per coagulationem exorti sunt, non secus ac ex spermate ranarum; cuius quot grana sunt, tot fiunt ranæ. Sic hic etiam. Grana nimirum genera & species lapidum constituerunt, vnumquodlibet suum peculiare. Iam verò, quidnam ex reliquis fiat quæritis? Illud nimirùm, in quo grana, hoc est semina iacent, resoluitur & aquescit, & cum aquâ in vnam miscellam abit. Vnde fit, vt, qui mixturam eam potat, in illo ranæ nascantur, veris quadamtenus similes, ac nascantur in ipso, velut fungus in arbore. Eodem modo genimen quoque, siue sperma lapidum se habet. Grana ipsâ generatione in suas substantias ac materias vltimas deducta sunt. Cæterùm autem in suum Elementum Aquæ & Liquoris resolutum est. Iā ergò intelligite, ex hoc reliquo tandem Tartarea genera gigni, discrimine tamē eo, quod præcensuimus. Porrò autem de destructione horum sciendum est, generationem lapidum fixam & perpetuam, seu immortalem in seipsâ existere: hoc est, in ipsis nulla rubigo, nulla blatta est, sed fixi sunt & permanentes. Sic & ipsorū *Residua* immortale existit, hoc est, quicquid ex ipso fit, temporalem immortalitem suam fixe habet. Quæ omnia hoc instituto ita explicantur, vt perpetuam quandam & incorporatam Tartaream naturam cognoscatis & intelligatis, eámque coniunctam ac vnitam, hoc est, secundum perpetuitatem Elementarem. Idque ex hac causâ fit, vt Infectio hæc continenter & iugiter procedat.

Tartari genera quot foris tot id in homine.

Tartari genera vt nant.

Sperma ranarum & lapidum collatio.

Lapides fixi sunt, sic & ipsorum Residua.

Tartari generatio perpetua.

dat. Id quod vel ex hoc ipso morbo patet, ac re ipsa comprobatur, non Tartarum solum Elementaris perpetuitatis existere, sed eius quoque generationem vnam ex primæuis esse, & vnam quoque nouissimarum fore. Sic ergo generatio & generatum in vna fixa fixatione iunctum cohæreret. Cum enim homo per nutrimenta sustentandus sit, ac Tartarea ista natura in nutrimentis illis, quibus homo quotidie opus habet, lateat: ex eo pol consequitur, hominem ipsum primum & nouissimum in quatuor Elementis futurum esse, ac sic æque ipsum quoque morbum, & quicquid is gignit in fixatione illa permanens, quodque in prima rerum crescentium coniunctione ex parte quidem aliqua, non tamen totum conspicuum est. Hoc est, quod in principio dixi, quòd nimirum corpora a suo impuro seipsa separent. Sic vinum Tartarum suum eiicit, &c. id videtur quidem, sed non in omni vino. Pari ratione accidit quoque in aquis nonnullis, non tamen in aquis omnibus. Idem similiter in fructibus quoque, ac succis & liquoribus omnibus euenit. Cum ergo opus homini sit, vt talia corpora, quæ nimirum sola nutriméta & remedia existunt, omnino edat bibatque: operæpretium est scire, qua ratione illa in corpore proprio digerenda & destruenda sint, ne qua fors operatio & coagulatio intus fiat, qualis foris extra hominem accidit. Exemplum Vinum si ad perfectam suam digestionem deuenit, clarum & purum est, tartarumque suum semel deposuit, nec eius quicquam deinceps iterum profert. Ad hanc autem perfectionem si vinum nondum ascendit, tunc eandem in homine assequitur demum, ac quod in dolio moliri debuerat, id operatur in corpore. Multum tamen momenti in eo est, quonam modo Archeus ipsius illud separet. Hic enim est, ille ipse, qui aurum septies per ignem mittit, quique omnia per Antimoniũ in homine subtilissimè transfundit, à Deo ipso tantis artibus & tot Magnalibus singulariter dotatus, vt per ipsum talia in homine perficiantur. Quia verò in separatione puri ab impuro Archeus non semper exquisitus est ac perfecte operatur: ideò morbus semper expectandus est. Nec enim is lethalis est, instar morborum aliorum. Prout enim Archeus perfectus est, vel imperfectus: ita procedit etiam ad perfectionem vel imperfectionem digestionis. Vnde maior quoque & grauior cura incumbit Medico morbi ipsius cognoscendi & diiudicandi. Morbus enim si semel in vesicam vera incidit, tunc mox arte Medica perfectus deprehenditur ad quamlibet species Tartari lauandum: Hoc est perfectæ excretiones perfectam curam indicant: vt contra imperfectæ imperfectam ostendunt.

Tartari generatio perpetua.

Antimonii dos & laus.

Archei comparatio.

Quia vero paulo antè genera Tartarorum indicaui, ipsorum fecibus quoque mentionē feci: ideo admonēdi hic estis, quod præter lapides & arenas genera quoq; alia supersint: veluti *Massa Boli*, & *Massa luti*, & *Massa Tubelech*. Hæc omnia, vt & his similia plura, Tartara morbum & ipsa pariunt, sicut superius dictũ est. Quanquam hæc lapides non sint, sed terra coagulata, veluti *Bolus Armenus*, *Hæmatites*, *Rotila*, ac *Ogrum* & *Eparita*, &c. Lapides enim hæc non sunt, sed coagulata luta. Horum ergo generationes in ipso quoque homine fiunt: vt sunt, *Tartara hæmatina*, *Tartara Eparitina*, *Tartara Rotilina*, &c. Huiusmodi Tartara quidem sæpius resoluuntur: & tunc gloriantur Medici, quod lapidem, hoc est, Tartarum coagulatum ipsum obtriuerint seu dissoluerint, cum tamen tartarum saltem lutosum comminuerint, quod solutu facile est. Huiusmodi enim minime sunt Tartara petrina, sed tantũ lutosa, in quibus ipsis quoque coagulatio fit, quæ postmodum in Tartarum abit. A proprio tamen suo liquore resoluitur illa & dissoluitur, ita, vt Tartara huiusmodi diutius in homine minimè persistant, sed quotidie ad excretionem incitentur. Sunt tamen, quæ etsi quidé coagulentur, facillime tamen ad resolutionem reducantur. Hoc modo varia genera Tartarorum ab hominibus excreta reperiuntur: quæ si postea exsiccéntur & coagulentur, regionis illius natura proditur, ex quo tartari illud genus natum est; hoc pacto. Si resolutum Tartarum per vesicam egreditur, & liquor ille in suam coagulationem deducitur: tunc euidenter patet, quodnam genus Tartarum hoc lutosum seu coagulatum pepererit. Quòd si verò Medicus sibi ipsi non constet, hoc est, ipsius rei probá seu examen iustum non intelligat: idoneum certè & conueniens ægro Regimé præscribere, & quæ vitare debeat, cóstituere minime poterit. Hoc solum enim ægro vitandum est, quod in illo examine prodiit, ac in conspectu datum est.

Massa boli, luti, Tubelech genera Tartarorum.

Tartara lutosa resoluuntur.

Tart. lutosa quomodo excernuntur.

Regimē quomodo instituendum.

est. Id enim ceu nocens, remouendum est: ita diæta ex cibis & potibus illis præstituenda, quæ eandem cum illo naturam non habent: sicut in capitulo de Regimine Tartari traditur. Sic ergò vnumquodque in suam naturam degenerat, Galena in Galenam, Duelch in Duelech, silex in silicem, arena in arenam, lutum in lutum: hoc est, si, quod examen in excrementis prodidit, illud homini non interdicitur, sed continenter præbetur & assumitur; tunc in eiecti locum semper nouum aliud succrescit: Sed & de illis porrò notate, que Tartarum ex se non dant. Nec enim Tartarum fundunt aut silices, aut Marcasitæ, nec Talca, nec cachimiæ, & quicquid naturæ mineralis existit, aut sulphur continet, ac arsenicum. Res hę vniuersæ etsi Tartareo modo feces quidem deponant: coagulationem tamen non admittunt, vt quicquid ex Antimonio & Bisemuto prouenit. Sed nec metalla ex sese Tartarum gignunt. Et licet quidem spiritum Tartari dent: is tamen coagulationem non admittit. Ratio est, quòd is in seipso ita resolutus & destructus sit, vt nũquam postea in primum suum corpus reduci queat. Hoc tamen nihilominus verum est, mineralem illum spiritum, qui in genera tartari permiscendus erat, propter naturæ suæ conditionem eleuari & ascendere. Vnde postea consequitur, vt, si collum obsedit & occupauit, strumas gignat, hoc est nodos gutturis, sicut etiam Tartarus lutosus ad renes. Ille ergo isto loco tartareas suas operationes hoc modo perficit. Tartarum quidem facere minimè potest. Nam sine corpore existit. Quia tamen struma materiam Crusulcam continet, eà singulariter oblectatur, & in venosis partibus nodos magnos, aut paruos suscitat, sicut illi conspicui sunt. Ideoque Tartara illa mineralium alimentum tantum aut nutrimentum strumarum fiunt, ac illarum generatio, hoc est mater. Quandam enim cognationem & affinitatem habent, sicut tartarum vini in vesicà. Sic ergo liquores Tartari collum obsident, quo loco vasa sua & virtutem crescentẽ habent, de quibus plura profiteri hic præter institutum nostrum est. Oculos ergo aperite vos Medici, & hęc intuendo sedulo addiscite ac cognoscite. Vobis hæc dico, qui istiusmodi ignoratis, ne in errores præcipites rapiamini, dum morbos alios vobis pręstituatis, qui præstò tamen non sunt. Ad hæc exactiùs noscenda & perdiscenda cumprimis peregrinatio conducit, & Cosmographiæ ac Geometriæ cognitio ipsis oculis hausta & percepta, non decerpta ex pariete, non ex figuris Ptolomæicis, aut scriptoribus aliis, qui suis in Cosmographiis ac Geometriis nihil tradunt aliud, quam quot passim ciuitates celebres sint, quam vastus mundus sit, quas pelles pelliones parent, quà ratione conscendendi equi sint. Huiusmodi istorum auctorum codices de hoc morbo meras literas mortuas ostendunt. De quo enim ipsi prolixiùs nugantur, Medico nihil quicquam commodat. Operam ergo da, vt ipse ista peruestiges & indages. Sic minus erroribus intricaberis.

Natura sequuntur semina quodque sua.

Tartarũ qui non dent.

Antimonium, Bisemutum & Metalla tartarũ dant.

Spiritus Tartari strumas facit.

Struma vt fiat.

Peregrinatio ad quæ vtilis.

CAP. V.

Quà ratione Tartarum in ventriculo separari à nutrimentis debeat: & quod aliud quoque Tartari genus in homine fiat ac gignatur.

De ortu & generatione Tartari hactenus diximus, quod cum rebus externis in nos ingeratur, nimirum cum iis, quas vice alimenti assumimus. Pro modo enim ac naturà illarum, tartarum intrinsecus suam essentiam concipit, ita vt ad rationem Tartarorum externorũ, interna quoque in nobis generentur; hoc est Tartarum externa cum cibo & potu corpus nostrum ingrediuntur & tádem in nobis Tartara Humana euadunt, nempe per operationem Archei, in quo transformatio est. Ac alia natura in trásplantatione existit: alia iterum natura in spiritu coagulationis humanæ. Vnde alia quoque coagulatio fit, ita, vt forma, color, coagulatio sese inuicem separent, & externum Tartarum in internum fatiscat. De coagulatione ergo & formatione hoc fundamentum tenendum est, fieri eam nunquam posse, nisi in naturà hominis proprietas quædam vigeat, quę istiusmodi coagulationem promoueat: aut, nisi quid in homine existat, quod transformationem similiter fieri coadiuuet. Nec enim illud per vim externam tantum externi Tartari fieri potest: sed necesse est, tale opus promoueri per spiritus geminos, homini ipsi congenitos & insitos: nimirum per *Spiritum salis* in Microcosmo conditum, & per *Archeũ* naturæ microcosmi. De hisce duobus hoc

Duplices spiritus humani causa coagulationis.

Coagulatio opus spiritus salis.

Coagulatio opus spiritus salis.

hoc attendite: Spiritum Salis omnia coagulare, etiam in coagulationem prædestinatam, nimirum carnem in carnem, os in oſſa, lignum in ligna, lapides in lapides, arenam in arenam, metalla in metalla. Eadem omnino in hâc quoque re ratio exiſtit.

Separatio puri opus Archei.

Officium verò Archei eſt, in Microcoſmo purum ab impuro ſequeſtrare. Quicquid ergò hâc ratione per virtutem, in Spiritu Salis poſitam, fit ad intus, coagulatur in vltimum ſuũ corpus.

Coagulatio nõ fit ſine oblectatione ſpiritus ſalis.

Sicut etenim res externæ in coagulatione ſuâ coagulantur & perficiuntur, quod citra Spiritum Salis fieri minimè poteſt: ſic in ipſo quoque homine congenita quædam natura ac proprietas condita eſt, quæ Tartaream huiuſmodi generationem ſuſcipit. Suſceptio iſta ſi non fiat: nec coagulatio Tartari ſuccedit: ſicut aliàs quoque notum eſt, quemlibet in corpore ſpiritum ſuo quodam ſingulari obiecto gaudere & oblectari. Iſtiuſmodi oblectatio ſpiritus ſalis cum Tartaro ſi non fiat, de generatione tartari quoque actum eſt.

Tartareæ generatio vt fiat.

Quo vero modo generatio Tartari in homine incipiat, id exactiùs ex hoc diſcurſu intelligite. Principio Tartarũ extrinſecùs cõcipitur: conceptũ in nobis aut generatur, aut non generatur, ſed deſtruitur: quæ deſtructio hoc modo fit. Stomachi Archeus veluti Coryphæus ac primus auctor eſt. Nẽpe quod edimus ac bibimus, id Archeus in ſtomacho ſeparare debet, ita, vt purum ab impuro excernatur.

Impuris emũctoria duo.

Quod vero purum non eſt, quod non eſt caro vel ſanguis, id duo emunctoria ſortitur: deriuatur enim vel per ſeceſſum, vel per vrinam. Primum ergo momentum poſitum eſt in viribus ventriculi. Virium harum munus eſt à ſe inuicem ſeparare Tartarum & Nutrimentum, & Tartarum per ſeceſſum expellere, cum ſtercore, quod aliud nihil eſſe debet, quàm fex & Tartarum.

Stercus eſt fex & tartarũ.

In ſtomacho enim hoc modo omnes ciborum & potuum feces Tartareæ ſecerni, & per ſeceſſum exturbari debent. Ac quod in Tartarum coagulatum degenerare vel vult, vel aptum natum eſt; id porrò deſtruendum, ac per vrinam expellendum eſt, ita vt in coniunctionem ſpiritus ſalis non implicetur & irretiatur.

Archei operatrices duæ virtutes expultrices.

Quamprimùm enim Materia Tartari coagulati in dominium ſpiritus ſalis incidit, & deſtruere incipit, è veſtigio generatio tartari incipit. In hunc ergo vſum duæ ibi virtutes præſtò ſunt: expulſiua ventris, per inteſtina, altera per vrinam. Et hæc fieri ac perfici omninò debent per Archeum ſtomachi, hâc ratione, vt per ipſum materia vltima tartari in ſtomacho deſtruatur: vt, ſi quidem ſpiritus ſalis illam arripiat, tamen ea deſtructa & corrupta ſit. Sicut enim tignarius ex ligno eo, quod arripit, quiduis facere poteſt, quod tamen ſi aut comburatur, aut putreſcat, ad placitum ſuum fingere minimè poteſt: ſic pariter hoc quoque caſu materia tartari in ſtomacho ſi deſtruitur (quod natura cum poteſt, tum ex officio ſuo machinatur) in iſto homine tartarum nullum generatur.

Tartarũ quando & vnde hæreſcat.

Si verò quandoque fiat ſecus, tunc ſpiritus ſalis materiam nactus eſt, in quâ oblectetur, dum tandem ſuccedente tempore, ſi deſtructio interea non fiat, velut à vino feces, ſic à materia illa tartarum in inteſtina deponatur. Corporis enim inteſtina tartari fundus ſunt: & fex ipſius ſtercus eſt. Si ergò in homine integra talis ſeparatio ſine deſtructione materiei fiat: id in nobis generatur, quod fex eſt & tartarum. Ipſi verò meatus ſunt vaſa ſeu dolia, quibus feces & tartarum adhæreſcunt.

Tartarũ quando non fiat.

Debet autem Tartarum vnà cũ ſtercore vniri & ſimul iungi, ac per ſeceſſũ exturbari. Quod ſi fit, ſpiritus ſalis hoc loco non inuenit, quod in Tartarum coagulare poſſit. Nam feces quoque paſſiones tartari inducunt: ſed illæ tamen lapidem aut arenam non concipiunt. Tartari & fecum ſeparatione hoc modo factâ, alterum per inteſtina, alterum per vrinam ſecedit & expellitur. Itaque vt Tartari mala euitentur: primò valido ſtomacho opus eſt. Eo enim loco ipſa ſequeſtratio cum materiæ corruptione inſtituitur. Id ſi ibi non fiat: tunc pars quædam inteſtinis adhęreſcere ſolet, nempe fex. Tartarum autem per ſeipſum à fece ſecedit, & per vias vrinæ tranſit. Cum hiſce duobus tartari generibus ſpiritus ſalis tandem agit, quod dictum eſt. Sic ergò de externo Tartaro ſatis hactenus commemoratum eſt; hoc eſt, ipſum iugiter & continenter adhuc Tartarum Elementorum eſt, donec tandem in formâ fractâ ab homine iterum ſecedat.

Tartarũ quando Elementorũ & quando hominis ſit.

Quamprimùm autem fractum id eſt, aut ſtercus aut vrina exiſtit. Sin minùs: Tartarum Elementorum tamdiù manet, donec tandem in dominium & vincula ſpiritus ſalis incidat, qui ex ipſo tandem Tartarum microcoſmi facit. Et iſto tempore

Tarta-

Tartarum Elementorum aut extraneum amplius non est, sed hominis. Hisce itaque abundè satis indicatum est, qualénam Tartarum in homine sit, vnde & quomodò in hominem ingrediatur, nēpe cum cibo & potu: & quod in ventriculo primo cum corruptione separari debeat. Ad hæc deinceps consequitur, quâ ratione Tartarum, si iam Humanum & Microcosmicum factum est, intelligi debeat, &c. Id quod sequentibus suis capitulis tradetur. Iam hoc loco, vt de alio quoque Tartari genere vos commonefaciam, animum aduertite. Tartari genus aliud quoddam superest, qui externi nihil habet, hoc est, Tartarus iste est insitus & congenitus, qui per se & solus in homine nascitur, sine additâ externâ ope & adminiculo. Sicut enim homo microcosmus est: sic insitum sibi quoque Tartarum habet; non minùs ac mundus maior. Nam huius vniuersæ proprietates in homine quoque insunt: ideoque hoc quoque Tartari genus in ipso inerit. Natura autem in homine ita condita est, vt omnes in ipso proprietates enascantur, ęquè ac herbæ & gramina in campo, omniáque hominis Elementa iugiter ac indesinenter operantur intùs, sicut foris externa Elementorum operatio perpetua existit: & vt fontes è saxis prosiliunt, sic pariter etiam in homine. Sic in homine tartara quoque coagulantur, velut in mundo externo. Omnia in homine augescunt, & ad suum incrementum properant, ac ad sua Elementa contendunt, & per virtutem Elementorum consumuntur; hoc est, Tartarum non minus in homine est, quam extra ipsum. Illud si in potestatem ac dominium spiritus salis abripitur, tūc coagulatur. Nec verò Tartarum solum in homine iacet, verùm etiam lapides. Sed hi tamen ita consumpti & corrupti sunt, vt nunquam reduci possint. Tartara autem similiter destructa non sunt: ideo gigni possunt ac debent, hoc tamē, de quo agimus, Tartaro excepto. Hoc modo omnes superfluæ aquæ in suum Elementum commeant, quod *Mare* vocatur. Cetera terrestria ad suum Elementum, nimirum *Terram* contendunt. Sic ignea ad Elementum Ignis: sic Aërea ad Elementum chaos diuertunt. Sic scilicet extra generationes consumuntur, & in *Nihilum* reducuntur. Eadem vniuersa in homine quoque similiter æstimate, quod opus sit huiusmodi superfluas generationes extra ipsum in sua Elementa extrudi, & tamen eâ moderatione, vt in homine ipso absumantur. Scire autem debetis, quod in istiusmodi generationibus Tartari & fecis vnitum est, id si à suo Elemento non consumitur, tum fex & Tartarum remanent: hoc est, in suis Elementis eundem finem adipisci possunt, quam aqua in Elemento aquæ sortitur: Hoc si non fiat, tunc spiritus salis in materiam lapideam Tartaream irruit, & eam in Tartarum transformat. Hoc Tartarum sponte suâ, ex naturâ propriâ emergit, ac tum substantiam, tum corpus ac formam ex eo homine suscipit, in quo latet. Sic ergò alia & peculiaris species Tartari gignitur, illi opposita, quod extrinsecùs assumitur. Illa verò species in *vid vrinæ cruoris* considet. Ibi enim suam à natura extructam habitationem accepit, ac, sicut Tartarum, à vino secedit ac separatur.

Tartarus congenitus quid.

In homine omnia, quę extra hominem.

Meteorologia hominis.

Mare aquarum excrementorum receptaculum.

Tartari congeniti quod nam subiectum.

CAP. VI.

Explicatur hic & declaratur, quomodo Tartarum à viris in fœminas deriuetur, & ab his concipiatur.

Hisce perceptis porrò quoque nosse debetis, quomodò genus quoddam Tartari in fœminis oriantur. Attendite ergò, in fœminis Tartari genera duo fieri; hoc est, duobus modis Tartarum in ipsis generari. Vno scilicèt, qui cæteris quoque hominibus consuetus est, per cibum nempe ac potum. Altero, quòd à viris Tartarum concipiunt. De primo hactenus satis dictum est. De altero, nempe quomodò à viris conceptum generetur, deinceps planiùs explicaturi sumus. Nam & in curâ huius attentâ prudentiâ & iudicio opus est. Fundamentum ergò huius tali ratione accipite. Primò scire debetis, hoc Tartari genus in solis fœminis generari. Id fit ratione vasorum, quę in fœminis à virilibus differunt. Vndè aliâ quoque obseruatione opus est, Tartarum verò illud generatur hoc modo. Primo dicendum est de vasis, in quibus Tartara iacent. Vasorum autem horum magna varietas existit, sicut suo loco deinceps tradetur. Certum tamen interim ac euidēs est, sola vasa regionis spermatis istiusmodi Tartara gignere: & tartara hæc vicissim sola fœminarum vasa occupare. Veluti

Tartari fœminis duplex.

Tartari fœminarum causa & sedes vasa spermatica.

Vasa spermatica [illegible] vbi.

luti iuxta renes & vesicam & partes similes vasa spermatica posita sunt. Et licet sperma non hic solum iaceat: præualet tamen actus Venereus, vt ibi commotio fiat rerum omnium illic latentium. Nimirū quicquid in membris Venereis, ad *Actum* seruientibus, continetur id eâ commotione proditur & suscitatur, &, si potest, in materiam spermaticam conteritur & immiscetur, hoc modo.

Sperma & semen qui differant.

Sperma enim non vniuersum *semen* est, sed magna eluuies quædam, quæ agitata exundat. Hæc tamen non omnis semen existit. Semen enim mole suâ vix pisum ęquat: cæterum omne superfluitas est.

Seminis moles quanta. Galreda quid.

Et cum hâc *Galredâ* multæ ægritudines permiscentur, eæ cumprimis, quæ in membris ad hunc actum pertinentibus latent, & poros intrinsecos seu meatus ita penetrant, vt cum superfluitatibus illis iam emanantibus associentur, à quibus etiam facilè assumuntur, ac veluti materia vna vniuntur: quæ ita vnita mixtim ad ea loca eiaculantur quæ sperma excipiunt, sicut in actu isto fieri solet. Hoc facto sperma in suū se vasculum insinuat. Cætera vero eluuia & ipsa ad sua loca diuertunt, quæ iis similia sunt, ex quibus profluxerunt. Quod ex vesica viri effluxit, ad vesicā fœminæ; quod ex illius renibus, ad renes huius secedit. Sic vnumquodlibet suæ sedi & conceptaculo redditur: nisi quod sola superfluitas spumosa cōsumatur. Sed vt rem euidentius intelligatis, hæc præterea notate. In fœminis virtus est attractiua: in viris expulsiua. Hâc ex causâ id solæ fœminæ adipiscuntur, nūquam viri: quod expulsiua viam ac impetū attractiuæ sequatur.

Tart. fœmini causa, [illegible] [illegible] viri expulsio.

Quo ergo res attrahitur, ibi persistit. Vir ergo a sese per virtutem expulsoriam Veneream in regiones virtutis attractiuæ, quæ in fœminis est, potēter expellit. Iam verò virtus expulsiua non sperma solum expellit, verùm materiā quamlibet primā sanitatis & morborū. Sic ergo fit, vt omnes primæ materiæ in vnionem vnam conueniant. Ad hoc tenete, quod Tartarū non in vltimā materiā in fœminā penetret, sed in materiā primā, priusquam per spiritū salis coaguletur, & ad suū finem reducatur. Prima materia seminis principaliter procedit. Operatio enim & potētia in semine iacet, & primas materias secum trahit per totius corporis commotionem & agitationem. Cuius quidem vim & efficaciam hic describere minime proposui: sed id tantum, quòd ad Tartarum noscendum requiritur. Quòd si ad domiciliū virtutis attractiuæ peruentū sit, tunc vnaquælibet materia prima in suum locum pertrahitur, & in vas, ex quali secessit, dirigitur, sicut prius dictum est. Isto in loco perficitur, & in vltimam materiam redigitur. Vltima materia ita præparata, tunc ægritudo perfectè præsto est, in fœmina æquè ac in viro. Ita enim vna caro, vnū corpus sunt duæ personæ.

Vir & fœmina quomodo vna caro.

Quia ergo ambo vna caro, vnum corpus: æquum est, vnos etiam renes, vna vasa esse in omnibus morbis. Id vero quod non vicissim ac similiter a fœminâ in virum transferatur sola hæc causa est, quod in viris per actū Venereum virtus attractiua nō vt in fœminis operetur.

Fœmina viro cur ægritudines non refūdat.

Hoc modo iudicandum est de Tartaro, fœminis cum viris communi, quòd illud in primâ materiâ suâ in eum locum dirigatur, vbi vas suū habet, vel renes, vel vesicam. Ex quo enim efluxit, ad id remeat. Suo autē si in loco subsistit, tunc generationis initium fit, ac illud assumit spiritum coagulationis, & ex primâ materiâ præparatur in vltima, hoc est, in Tartarum. Ideoq; scitote, Tartarū virorum non egredi essentialiter, corporaliter, aut substantialiter, sed tantum in materiâ primâ.

Tartarū peregrinū est virorum.

Vnde consequitur, Tartarum non esse extraneum, sed Tartarū propriæ Naturæ; hoc est, non est Tartarum perfectum vltimę materiæ, sicut extrà est: sed in primâ materiâ. Et quandiu in primâ adhuc materiâ subsistit, ad expulsionem aptum est. Sic in primâ materiâ in virum ingeritur; sic in prima materia in vasa fœminæ inicitur. Iā verò primæ materiæ discrimē aliquod est, si Tartarum isto modo in viris est, & est in fœminis.

Tartari primæ materiæ quod discrimen.

Discrimen autē hoc est quod Tartarum extraneum appellit generatum in homine, sed non formatum: hoc est, quod generata materia prima adest, quę vltimam dat ac gignit. Hæc autem in duas vias secedit. Altera enim in viro remanet: altera in fœmina. Postea formatur in vtrisque in suam vltimam materiam. Et quanquam Tartarum *Cruoris* quoque similiter generetur in specie suæ primæ materię, cum materia vltima nihil seminet: in vtrisque tamen est eadem ratio idem intellectus. Sic pariter scitote, quod Tartarum extraneum non eodem modo assumat, quod cum spermate appellit. Et ea est materia prima. Et hoc pacto in viro manere potest, vel non potest, aut in fœminam administrari, aut traiici, sicut dictum est.

est. Quicquid verò spiritus coagulationis assumpsit, aut cui sese permiscuit, id in virtute expulsiuâ neque permiscetur, neque expellitur, ac ob id nec attrahitur. Hic verò iam iterum ac vicissim sciendum est: fieri quandoque, vt prima hæc materia in operationem suá non progrediatur, nec in vltimam materiam formari possit. Vbi enim virtus attractiua est, ibi conserta quoque virtus expulsiua existit. Quod ita accipietis. Virtus attractiua allicit ad sese, bonum, malum, quicquid adest. Iam verò proprietas eius est, solum ad se semen attrahere. Opus verò est id quoque iam attrahi cum semine, quod ei coniunctum & vnitum perfluit: non secus, ac, quæ fœmina viro nubit, ipsum vna cum vestibus adsciscit, cum tamen ipsas vestes illa non quærat. Nec enim vnum sine altero est. Suo tamen tempore diligitur & adoptatur id, quod primarium erat, quod principaliter spectabatur, quod magis in votis erat. Alterum omittitur ac temnitur. Itaque si operatio incipit, vestes deponuntur. Eodem modo censere quoque debetis, quod superfluum illud, cum semine per virtutem expulsiuam, quod affluxit in solâ virtute attractiuâ positum, exturbetur & expellatur. De hâc virtute autem attractiuâ tenendum est, quòd in sola matrice condita sit. Attrahit illa semen, & cum semine coniunctum vniuersum. Quod verò ad rem & institutum illud nihil facit: iam iterum virtus quidem expulsiua præsto est, quæ superfluum expellere debeat: sed id siue succedat, siue non, situ illud est in virtute attractiuâ, quæ latet in vase Tartari vel Tartarorum, quod se expurgat, in huius commodum operatio fit. Si virtus matricis expulsiua euincit & præualet, eò res redit, vt nihil hic adhærescere queat. Vt magnes ferrum ad se trahit, non quod ferri corpore indigeat, sed essentiam ferri saltem quærit, quam exsugens, feces reliquas abiicit & temnit: Aut sicut, qui nucem frangit, nucleum edit, putamen abiicit: sic pari ratione putandum est, quod virtutes attractiuę & expulsiuæ vna in matrice legitimatæ & vnitæ sint. Vnde consequitur, quod per actum Venereum exercitum nihil reseruari præter semen oporteat. Iam verò hoc quoque accidit, virtutem attractiuam interdum nauci & languidá esse, & nec semen, nec materias alias primas concipere. Et quę hoc modo dispositæ sunt fœminæ, nec imprægnantur, nec huiusmodi morbum à viris concipiunt. Interdum virtus attractiua fortis & potens est, ac concipit: contra expulsiua debilis, nec remouẽda remouet, nec expellenda exturbat. Quod si ergò expellenda sede suâ & loco non exturbantur, fit tandem, vt primæ materiæ in sua vasa dirigantur, & in vltimas suas materias perducantur. Sed & hoc contingit, matricem in seipsa proprietates Tartari nonnunquam continere. Vndè probabile est, huiusmodi generationes maturiùs quoque perfici. Et istæ quidem generationes Tartari omnium periculosissimæ sunt, si primæ illæ materiæ in Tartareâ istâ naturâ & proprietate iungantur & conueniant. Scire autem debetis, primam illam materiam Tartari iacere in spermate, sicut Tartarum in vino. Debet enim semen perfectus homo existere, secundum proprietates suas vniuersas perfectus. Sic enim ab vno vase contendit in aliud. Veluti si vinum à vase vno in aliud transfunditur, se in vase illo, in quod infunditur, Tartarum deponit: sic hic quoque Tartarum viri, in fœminam deponitur. Quod enim in viro non subsedit, id in vas fœminæ transfusum, sedimentum & tartarum ponit. Et hoc modo Tartareas generationes, quas fœminæ à viris concipiunt, intelligere debetis.

Coagulata neque expellitur neque attrahitur.

Attractiua virtus promiscua trahit.

Operatione inita vestes deponũtur.

Attractrix & expultrix virtutes in matrice vnita sunt sed varia bi...

Matrix ipsa in se quandoque tartarosa.

Semen perfecti hominis proprietates ... habet.

CAP. VII.

Hic enodatur, quomodo Tartarum hæreditarium fieri & liberis connasci possit.

PORRÒ etiam definiendum est de Tartaro hereditario in fœtus translato. Hic enim generationes miræ prodeunt & apparent; veluti si lapis, aut alia Tartarea genera similia fœtui innascuntur: aut si quidem non in vltimâ materiâ perficiuntur, tamen paulò post emergunt. Tartarum illud hereditate inseritur hoc pacto. Primò per nutrimenta, ita vt fœtus in vtero materno cum illis non minus Tartarum concipiat, quam fit foris extra vterũ. Secundo per semen vitiosum ad Tartarum dispositum. Id per exẽpla dilucidatur. Semen quod arboris cuiusdam est, si seritur, arborem illá profert, cuius semen est, sicut ea arborũ natura & proprietas existit. Hoc idẽ dictũ est sicut arbor per semen suum arborem sibi similem generat: sic idem de semine

Tartarũ innascitur liberis aut per alimẽtum, aut semẽ vitiosũ.

ne quoque hominis ſtatuendum eſt. Sic enim quæuis arbor, quandam ſimilem ſibi progenerat. Eodem modo ipſi quoque homines ſeruntur & generantur. Proprietates autẽ quæ cuiuſlibet arboris ſunt, in ſemine ipſo inhærent & conditæ ſunt. Si ſemen vermiculoſum eſt, vitium id in ſubnaſcentem arborem tranſcendit. Si ſemen vitio alio tenetur, idem arbuſculæ quoque inde tur. Hominis eadem omninò ratio eſt. Et hæc omnia de *Tartaro cruoris* intelligenda ſunt, non autem de Tartaro peregrino. Tartarus enim peregrinus ſecundum ſanguinem non diſponitur. Tartarus autem cruoris in ſanguine hæret, & in ſanguinẽ hæreditario tranſcendit. Eſt enim proprietas & cognatio hominis, non minùs ac cognati ſunt, *Naſus, pedes, nares, oculi, &c.* Id verò qui fiat, accipite. Quicquid vſpiam eſt, bonum, malum, ſanum, ægrum, mores aut morbi, id omne ſuas in iſto corpore materias primas habet: hoc eſt, rerũ omniũ principium in parente exiſtit. Principium autem in duo diuiditur: nimirum in materiam primam, & vltimam. Si in primâ materiâ ſemen corripitur, ibi hæredatio quędam & vlterior præparatio primæ materiæ eſt ab vno ad alterum tam diu procedens, donec in vltimam materiam perueniatur. Tum demum finis & perfectio inſtat, nec vlla deinceps hæredatio conſequitur. Pro hâc declaratione notate: ſi aut in patre, aut in matre Tartarus cruoris in vltimâ materiâ conſiſtit, hæreditariò vlterius non transfertur. Nulla enim vltima materia expellitur, aut hereditario infunditur, ſed ſola materia prima. Et ſic intelligenda veniunt duo genera Tartari hæreditarij. Si hæret in prima materiâ, transfundendo fertur in liberos. Si conſiſtit in materiâ vltimâ, terminatur in iis, ex quibus ſemen deciditur. Ex hoc ergò iam ſequitur, quòd primæ materię totius corporis vnionem habeant, nimirum ſuam ſedem in ſemine. Et ſic primæ materiæ, ſolæ ſemẽ perfectum conſtituunt, quod ita ſe habet. Omnes hominis proprietates, quòad membra, quoad intellectum, quoad ægritudinem & ſanitatem, in ſe continet cuiuſlibet materia prima: & illæ vniuerſæ, quotquot in corporibus Elementorum & Ætheris exiſtunt, ſemen vnicum conſtituunt, quod ſolùm vnus homo eſt. Ita enim conſtitutum eſſe ſemen debet, vt omnes proprietates ei inſint, nullò eorũm, quæ in homine requiruntur, excepto. Et quodcunque in ipſo eſt, ſemen illud dat. Vndè poſteà fit, vt vir ac fœmina Naturam hominis diſſimilẽ faciant. Vtriuſquẽ etenim proprietates in vnitatem vnam congeruntur, & temperaturâ vnâ commiſcentur, ita vt vnum tantum ſemen, vnum hominem fieri oporteat. Iam verò compoſitio & vnio duorum diuerſorum ſeminũ mutationes inducit morborum, ſanitatis, pulchritudinis, proprietatum, morum, & cogitationum, &c. Hæc poſteà ſequitur, aut deſtructio, aut integratio hoc modo. Semina duo ſunt: viri & fœminæ. Iſta ſi concordantiæ vnius ſunt: tum proprietates vniuerſæ fœtui inſeruntur, ac fœtus iſte ſuorum parentum tam morbos, quàm ſanitatem adipiſcitur. Si verò vtraque non concordant, corruptio quædam incidit, quâ proprietates deſtruuntur, & permutantur. Vnde aliâ quoque Theoricâ, aliâ curatiuâ, alio Medico opus eſt. Ex hiſce conficitur, multos hæreditarios morbos in iſtis diſcordiis aboleri: ita, vt quidam ſubindè morbi per hanc contrarietatem tollantur, quidam verò in iſtorum locum nouiter ſuccedant, qui ſecundùm naturam ſuam diuiſi ſunt, velut mulus, qui nec equus eſt, nec aſinus. Quod verò minimè diſcordat, ſed conſentit & coniungitur, ex eo fœtus vnus ſequitur, cum alterâ naturâ, vt dictum eſt, hæreditario inſeritur. Eo modo liberi morbos quoſdam, quales illi in ſeipſis ſunt, hereditariò accipiunt, ſicut mentionem feci de Tartaro. Illud ſi tale eſt in primâ materia humanæ compoſitionis, hæreditario implantatur. Sin minùs, non conſequitur. Si hæret in materiâ vltimâ: nec ſic quidem inſeminatur fœtui. Nam in compoſitionem humanam primæ ſaltem materiæ conueniunt: & morbos iſtiuſmodi hæreditarios curare, aut tollere nemo poteſt. Veritas hæc ab exemplo allato diſcenda eſt. Vir & fœmina cohabitant, & congrediuntur. Alter fatuus eſt: altera obſtinata. Hi fœtum gignunt, quem nemo nouit, an fatuus ſit, vel fungus & aſinus. Ideò nec malum hoc auerti poteſt. Tales ſunt monſtra naturæ: quibus emendandis natura medicinam nullam prodidit.

Sed de proceſſu hæredationis vlteriùs attendite. Si materia prima Tartari in ſpermate prædominatur: tartarum cum ſpermate in conceptione

C 2 inſemi-

Semina morum a viti[i]s pe[r]mutata indu[c]tur.

Tart. Cruoris ſ[e]cus hereditarius.

Principiu duplex.

Materiæ vltimæ nulla transfuſio.

Proprietates omnes ſemini incluſę.

Semina duarum rerum mutationes inducunt.

Morbi diuerſi qui &c.

Hereditarij morbi inſanabiles.

Monſtra immedicabilia.

inseminatur & inditur; & certâ proportione cum generato illo semine augescit, vsque dum ad vltimam suam materiam deducatur. Quo tempore quælibet materia prima perficitur & completur in materiam vltimam. Iam verò materia vltima seminis est homo consúmatus, & secundum vniuersas suas proprietates perfectus, quia nimirum quælibet materia prima, in vltimam reducta est perfectam: velut oculus, omnē essentiam, & quæ ad oculum requiruntur, accepit: velut pedes, quæ ad pedes pertinent. Sicut ergo hæ partes suum cōplementum & stamen solidum acceperunt: sic earum hęreditariæ quoque ægritudines vnà cum personâ illâ crescūt & augescunt, vsque ad terminum cuilibet à naturâ præstitutum. Ex ægritudinibus autem huiusmodi Tartarus non minima est. Sed hic notandum est tempus termini, in quod quoduis crescens procedit, hoc est, in suam vltimam materiam. Hoc autem tempus diuersum est, nec vnicuique materię primæ idem ac simile. Accidit enim nonnunquam, materiam primam Tartari septimanarū 40. spatio crescere, vt cum edito in lucem infante Tartarum quoque perfectū sit. Fit Tartarum quandoque mense primo, vel secundo, vel tertio, &c. pro formatione & coagulatione infantis, vel celeriore, vel tardiore. Eiusdem generatio interdum ab edito fœtu incipit, & perficitur ad tempus ablactationis. Aliàs periodus adhuc breuior existit. Tempus etenim maturationis materiæ vltimæ diuersum est, & terminus omnis vel maturior, vel serior ex spiritu salis dependet. Prout ergò terminus spiritus salis se habet: ita æquè & incrementum Tartari: nec spiritus iste quicquam curat aut iuuentutem, aut senium in morbis. In proprietatibus tamen ille certam, tum æstatem, tum autumnum admittit, quæ tempora suo incremento expectat. Sæpè crescere incipit ab ablactatione, & augescit ad annum vsque ætatis septimum. Interdum ab anno septimo incipit, & extenditur ad annū ætatis vigesimum primum. Quandoque ab anno vigesimo primo ad finem vsque vitę subnascitur. Fit etiam vt rudimentum accipiat in vtero materno, & augescat non ordinario termino, vt iam dixi, sed secundum tempora incerta. Ideóque materia vltima quotidiè exspectāda est. Nec enim proprietates Microcosmi incertiora tempora maturitatis specierum rerum habent, quam in mundo externo arbores, herbęque & res similes aliæ. Harum enim velut alię tardiùs, aliæ celerius proueniunt: ita diuersa quoque genera Tartarorum cruoris existunt. Librum autem hunc, quomodò scilicet quælibet suo tempore crescant, probè callere medicus debet. Corpora enim rerum crescentium suo definito tempore, verissima sunt Physica Theorica & Practica, cuius apprimè conscium Medicum esse decet. Fieri enim potest, vt tempus croci, tempus quoque Tartari existat, velut & species croci, species Tartari. Sicut ergò crocus festinatum incrementum habet, vt decidente vno, alterum subnascatur illicò: ita cum Tartaro idem fiet, si is specierum croci est. Sic species Iuniperi, &c. ad triennium sunt. Ita suæ sunt etiam species Rosæ, suę species Tartari: suum tempus Rosæ: suum tempus Tartari: Simile iudicium de rebus crescentibus vniuersis facite. Nam & homo mirabiliter in vno Microcosmo conditus & constitutus est, veluti de generatione humanâ latiùs explicatur. Et hęc qui ignorat, aut librum istum integrè non euoluit, Medici nomine haudquaquàm dignus est.

Mat. seminis vltima homo est perfectus.

Tartari nascendi quæ periodi.

Termin' omnis Tartari à spiritu salis statuitur.

Periodi certę rerum omnium.

Tartarū est species croci.

Deinceps autem etiam de Tartaro peregrino sedulò cognoscendum est, quomodò illud *Nutrimentaliter* in fœtum ingeratur. Materia nempe prima in matre operatur, & cum lacte iunctim profluit, & hoc vehiculo allatum in vasis Tartari adhærescit. Et sicut extra vterum homini alij Tartarum inditur: sic cum lacte quoque mulieris fœtus sugendo extraneum Tartarum imbibit. Et hoc Tartarum Lactis est, & appellatur. Processus autem de Tartaro extraneo aliàs traditus, hoc quoque Tartarum explanat & explicat. Tartarum autem Mēstrui, quod fœtui connascitur, generatur ex sanguine menstruo, qui fœtui alimento est. In hoc Tartarus peregrinus latet, & in vtero materno, seu corpore matris coagulatur. Quod verò in vtero matris factum non est, sed lacti permixtum est, id Tartarum Lactis existit. Lacti non permixtum, sed à vino superstes, est Tartarus vini infantis. Tartarus iste multos perdit homines, ita vt malum hoc in infantiâ cōtrahant, & ad vltimam vitæ lineam perpetiantur. Multùm ergò momenti in eo positum est, infantes hoc non lædi.

Tartarū peregrinum vt fœtui indatur.

Tartarū Lactis.

Tart. mēstrui.

Tart vini infantis.

Tartarus

Tartarus tamen infantis species multas habet, prout infanti nutrimenta administrantur & applicantur. Sic ergò hactenus de hæreditario Tartaro & de Tartaro generatio, quâ ratione hæc duo genera oriantur, satis cognouistis. Ad hæc duo genera quæ conueniunt & quadrant, similiter in omnibus generibus Tartari intelligenda veniunt.

CAP. VIII.

De Instrumentis, vasis, & concauitatibus, in quibus Tartarum generatur.

POstquàm Tartara huc vsque à nobis satis tradita & descripta sunt: deinceps ex re & vsu erit, ipsa quoque vasa, in quibus Tartarum gignitur & deponitur, explicari. In isto etenim momenti plurimum positum est, Tartarum eo loco quæri, quo præcipuè positum latet. Hactenus verò duo saltem vasa indicata sunt admittendo Tartaro idonea: Renes nimirùm & vesica. Hæc verò sola minimè sunt: sed vasa alia multa præter hæc in corpore existunt, sicut deinceps definietur. Nam, vt sciretis & explicitè intelligeretis, vbinam Tartarū suam in corpore habitationem habeat, capitulum hoc singulariter mihi constituendum putaui. Quod vt facerē, causa me potissimum illa impulit, quod multę Tartareæ ægritudines in homine sint, quæ pro aliis morbis à multis habentur, quales tamen minimè existunt. Quos morbos, quia scriptores veteres Tartareo modo curare aggressi non sunt, ideò frugiferum etiam nihil præstiterunt, aut eos rectè sanare vnquam potuerunt. Et ex ignoratione istâ factum est, vt morbus iste incurabilis diceretur. Sic ergò illi ex veritate mendacium faciunt, dum morbum, qui curatu facilis est, curari non posse inscitè nugantur. Quod piaculum in medicinâ minimè leue est. Vos ergo principio tale fundamentum attendite. Vnumquoduis coagulatum locum suum proprium sortitum est, in quo coagulетur: & in alio loco similiter haudquaquam coagulatur. Itaque Tartarum non in omnibus promiscuè corporis locis adhærescit, sed in suis definitis & peculiaribus. Locus etenim & *species* & *materia*, vltimam materiam dant. Scire ergo debetis, Tartarum quodcunque in locis humidis ac vdis contineri. Ac vbi non est humiditas, ibi nec vllum Tartarum in suâ operatione versatur. Est enim in humiditate, & ab humiditate separatur, & humidum in suis vasis cōtinetur, sicut experientia docet, humidum nullū vase suo carere posse, sed quodlibet humidū suo peculiari vase concludi & asseruari. Vinum in vasis seruatur. Vasa autem ex asseribus, per sua vincula vnitis, concinnantur. Eodem modo ipsa quoque natura sua sibi vasa ligauit, quibus humores continet. Eáque vasa naturę vocantur. His vasis ergò humoribus per naturæ vindemiam collectis & conclusis, spiritus *separationis* accedit, hoc est, spiritus ille, qui Tartareum à non Tartareo separat. Is sequestrando in vasis suam operationem orditur. Quod dum facit, humorem in vasis depurat. Et quod alienum aut diuersum reperit, ab humore illo disgregat. Vbi duo relinquuntur: nimirum *Tartarum* & *Fex*. Fex fundum occupat, Tartarum parietibus seu lateribus adhæret. Hoc verò exempli loco dictum sit. Id enim sicut verum extra est: sic in ipso quoque homine intus aliter non euenit. Vnde fit, vt Tartari duo genera emergant: Fex, & Tartarum, quod vtrumque secundum genuinam suam appellationem excrementum est vini non digesti, hoc est, ex digestione primâ. Et licèt plures quidem in homine digestiones sint, velut & in vino: præter institutum tamen nostrum est, de illis hic commentari, cùm de solo Tartaro tractationem hic instituerimus. De illo ergo sciendum: est, nullum in homine vas existere, quòd istiusmodi liquore nō impletum sit. Hoc ita intelligendum est, naturam sibipsi vasa condere, non vt ea vacua & inania sint, sed vt omnia repleantur. Cum ergo vasa condita sint: necessarium est id quoque adesse, quod à vase recipiendum est. Et in illo continetur id, de quo scribo. Nihil enim vacuū & inane relinquit Natura; id quod Medico diligenter expendendum est. Hinc consequitur, vbicunque humiditas datur, dari quoque vas. Vbi autem vas & humiditas dantur: ibidem generatur etiam Tartarum & fex. Si quo autem à vase humiditas absit, in illo Tartarum minimè generatur. Vas autem oportet esse conclusum. Si enim res non includatur, extra disputationem posita est. Conclusionis verò istius illa ratio est, vt cuilibet continenti vasi suum emunctorium adsitum sit. Cōcluditur verò, res vt natura illá purget & separet. Emunctorio

Vasa Tartari sunt Renes, vesica, &c.

Medici reprehensio.

Coagula unum quodque locū peculiarem poscit.

Humida sedes Tartari.

Spiritus separationis opus quale.

Fex fundū Tartarū latera occupant.

Tartari duo genera.

Nihil frustraneum in natura.

quoque opus est propter quotidiè prouueniens excrementum: quod non secùs ac per foramen vinum, ab homine indies effluit aut abscedit. In vino siquidem motus est expulsiuus sine virtute attractiua. Tale vas quoddam si in corpore est: in eo liquor iacet, feces & vinum continens Vasis ergo interioris eadē est ratio, quæ foris est extranei in Elemētis: saltē, quod emissionis discrimen attinet, in vase corporis est virtus expulsiua, in altero est attractiua. Ista vero vasa Tartari continenter plena sunt, nec vnquā integrè euacuātur. Natura siquidem illa assiduò ac iugiter rursus implet per microcosmi pluuias, ac rorem, continenter stillantes ac cadentes. Quòd si per emūctoria quidem subinde aliquid emittatur: saltem excrementum id tamen est, quod foris à terra consumitur, sicut pluuia à cœlo. In ipso quidem corpore eiusmodi constipatio non est. Suo se tamen in loco emunctorium exhibet, veluti foramen in dolio, quod quotidiè repletur per Microcosmicas Meteoricas pluuias, non minus in corpore, quam foris ex Firmamento in terram destillantes, ita vt inane nihil relinquatur Sicut enim quantum de vino raspaticio seu acinaceo per emissarium euacuantur, per superius foramen rursus affunditur: aut quemadmodum tempore autumni dolia pleraque rursus implentur: sic per autumnum naturalem vasa quoque corporis rursus implentur indies. Quæ enim foris ratio est euacuationis, consumtionis, & repletionis: eadem interius quoque hominis est, annuum suum autumnum aut messem habentis, cum omnibus medij interstitij impressionibus.

Vasorū interiorum & exteriorum similitudo.

Vinum acinaceū

Hinc etiam fit, vt per externum & internum autumnum vasa quælibet subinde plena fiant. Si ergo liquores istiusmodi in suis vasis concluduntur, tunc accedens Spiritus separationis purum ab impuro disgregat, nec Tartarum cum liquore coniunctum manere patitur, nec ipsius quoque feces in liquore relinquit, sed omnia à se inuicem separat. Sic ergo similis operatio emergit foris in vase vini, & intus in vase corporis.

Spiritus separationis qualis sit.

Deinceps autem vobis quoque cognoscendum est, quæ ista in corpore vasa existant. Huic enim rei explicandæ hoc capitulum dicatum est. Vas autem primum est *ventriculus*. Hoc enim eius morbi Tartarei demonstrant, ibi Tartarum & feces, vel adhærescere, vel deponi, non secùs ac in dolio externo, vnde posteà peculiares morbi gignuntur. Secundo vasa Tartari sunt *Intestina*, quia feces continentes & annexa seu adhærentia Tartari continent. Præterea ad vasa connumerantur etiam quæcunque partes à stomacho ad collum vesicæ vsque pertinent. Nam vbicunque vrina vel continetur, vel transit, ibi vas est. Quanquàm vasa hæc inter collum vesicæ & stomachum interiecta varia & multiplicia sint. Nam in venis Mesaraicis feces obstruunt. Posteà in regionibus *Iecoris*, & à iecore vsque ad *Renes*, ac in vniuersis totius corporis concauitatibus Tartarum adhærescere potest. Nihil enim cauum est, quòd non simul liquorem illum, qui Tartarum continet, complectatur. Quanquàm hoc quoque sciendum sit, Tartarum peregrinū vasa alia nulla quærere, quam quæ ad emunctoria pertinēt. Tartarus autem *Cruoris*, præter vasa emunctoriis appensa, foris quoque alia quærit & machinatur. Sed ea generis diuersi existunt. Quale enim vas vnumquoduis est, taliter in eo autumnus quoque operatur, ac pro naturâ & conditione eius Tartarus quoque & feces gignūtur. Præterea vnaquæuis etiam vena totius corporis Vas Tartari est, non quidem peregrini, sed cruoris. Nec verò venæ tantum: verum & ossa, & articuli, in quibus sinouia continetur. Et vt summatim dicam: quicquid concauum existit colligendis liquoribus idoneum, id suscipiendo Tartaro quoque aptum est, sicut superiùs dictum est. Sed & *Membra principaliora* similiter in sese vasa cōtinent, vt sunt pulmo, lien, hepar, &c. In his ipsis Tartarum quoque nascitur, sicut gignuntur lapides in fungis. Sicut enim Tartarus peregrinus in renibus & vesicâ fieri potest: ita Tartarus cruoris in qualibet cauitate generari potest. Et sic Tartarus in membris quoque principalioribus producitur. Vbicunque ergo pro consideratione hâc, vasa talia posita sunt, ibi multi, iique admirabiles morbi gignuntur, qui pro aliis habentur ac sunt. Vnde errores quoque multi exorti sunt in certum ægrorum interitum, sicut exempla Humoristarum quotidiana comprobant.

Vasa Tartari quæ sint Stomachus.

2 Intestina.

3. Spatia à stomacho ad collum vesicæ.

4. Vena quælibet.

5 Omne cauum.

6. Membra principalia.

Medic. reprehensio.

CAP. IX.

De Coagulatione Tartari, quâ ratione modóque illa fiat.

IN præcedenti capite vasa Tartari cum suis generibus, cruoris scilicet & peregrini tradita sunt. Iam pro vberiore intelligentiâ scire debetis, genera tartari in omnibus corporis concauitatibus produci & adhærescere posse. Quodcunque verò tartaro peregrino contingit: id tartaro quoque *Cruoris* accidere potest. Spiritus autem coagulantes duo sunt: Alter in tartaro peregrino: alter in tartaro cruoris. Puncta ergò de his duo notanda sunt. Vnus nimirum coagulat in solis viis ad emunctoria. Alter coagulat in concauitatibus totius corporis, velut in iuncturis, articulis, poris, cannis, membris principalioribus. Quod coagulatur in viis emunctorij, id in illis reperitur. Quod coagulatur in articulis, iuncturis, idipsum ibi quoque inuenitur. Tartara autem vniuersa sunt, hoc saltem discrimine distincta, quòd eodem modo ac ratione omnia non formata & colorata sint. Quæ diuersitas dependet à varietate vasis, ad hanc vel illam formâ & colorem conditionati, ac à genere spiritus coagulationis. Quin & alia tartara alios dolores ac ægritudines pariût, & tamen omnia tartara existût. Si iunctûras incûbit, vocatur Schiatica, Arthetica, Podagra, genugra, &c. Tartar⁹ tamé cruoris tantum in illo loco generatus est, sicut tartarus alter in vesicâ & renibus. Vt autem modû ac ationé coagulationis clariùs intelligatis, ad ista porrò attédite. Quicquid in corpus redigi debet, id per coagulationes eò perducédum est. Coagulatio autem est spiritus salis. In hoc enim vis coagulationis posita est. Sic ergo corpora omnia per spiritum salis in corpus coagulantur. Porro autem notate, proprietates & conditiones spiritus salis multiplices existere. Vna enim coagulat in Lignum: alia in Gemmas: alia in Herbas: alia in Metalla: alia in Lapides aut Arenam, &c. Hæc omnia spiritus salis præstat, qui *Heros est coagulationis.* Spiritus iste si subiecto suo iungitur, tunc illud in suum corpus coagulat. Hoc modo operatur in Macrocosmo: hoc modo operatur etiam in homine, pro suæ naturæ ratione. Coagulat enim ille vnumquodlibet corpus pro suæ prædestinationis modo. In homine autem subiectum nullum inuenit, quod in lapidem coagulari possit, nisi tartarum. Cætera plantarum genera sunt in homine; *Caro* scilicet & *Sanguis*. Et sicut per spiritum salis res quæuis sua corpora ac substantiam accipiunt: sic pariter & in homine, *Sanguis*, *caro*, *ossa*, *venæ*, *cutis*, *cor*, *&c.* in corpoream illam substantiam per spiritum salis coagulatur, prout creationis ordo poscit. Solum autem tartarum a membris & corpore hominis alienum ac diuersum existit. Cum ergò ab hominis naturâ alienum sit: ideo natura ad exitum ipsum deducit, & a liquido separat. Quod si vero virtutes separationis expultiuæ & destructionis validæ ac potentes sint, Tartareus morbus nullus suscitari potest. Cessante autem separatione, & virtute expulsiuâ postea operante, necesse est ęgritudinem induci Tartaream. Porro, de cęteris plantis & creatis, præter Tartarum nihil in homine generari potest. Reliqua enim subiecta omnia digeruntur. Coagulationis autem ipsius modum ex exemplo sequente addiscite. Videtis; quam mirè natura per spiritum salis tam varia corpora coagulet. Cernitis ex aquâ Vulcanum coagulare vitriolum, salem, alumen, vnoquolibet peculiarem suam formam sortiente, prout ea proprietas exigit. Idem similiter etiam accidit in liquoribus Tartari, in quibus ipsum Tartarum iacet, sicut vitriolum variâ specie in aquâ continetur. Planè autem vobis persuasum esse debet, Tartarum omninò in *Liquore*, hoc est, in aquâ conditum esse, quemadmodum vitriolum, aut sal, aut alumen in aquâ côtinetur. Et sicut *Vulcanus* illa ab aquâ separat: sic Tartarum quoque per insitam pręparationem & coagulationem separatur & coagulatur. Nec verò vitriola sola, aut salia, aut alumina, verum insuper ipsę quoque gemmæ in primâ suâ materiâ sunt tantum aquæ, liquorésue ac mucilagines, quas insita & congenita Vulcano ars separat ac format. Sicut enim agnatam sibi & complantatam dexteritatem homines habent: sic idem de Vulcano quoque & aliis lapidibus intelligendum est, qui simili ratione ab aquâ separantur, veluti genera lapidea docent. Memori ergò mente tenendum est, ad istum modum omnia in corpore *Liquida* existere: veluti in vino videtis omne liquidum esse, nec Tartarû vllum apparere. Sic sal quoque in aquam coniectum, totum liquidum existit, nec quic-

Spiritus coagulãs duplex.

Tartarorum diuersa genera.

Coagulationis causa, spiritus salis.

Naturæ spiritus salis varia.

Spiritus salis operatur pro modo & habilitate subiecti.

Tartarũ quando non gignatur.

Tartarũ omne in liquido est.

Aqua materia prima mineraliũ lapidũ.

quicquam videtur nisi aqua. Separatio tamen illa deinde à se inuicem disiungit: ac tandè accedens coagulatio quoduis peculiariter in suum corpus reducit, ita formatum, vt formatum esse debuit. Idem, inquam, similiter Tartaris quoque humanis accidit, vt liquida sint, & cum cæteris liquidis permisceantur. Cum verò indiscretum & indisseparatum natura nihil relinquat: hinc fit, vt liquor Tartari coaguletur. Et quemadmodum si sal nitri in definitum ac consistens suũ corpus deducitur, sponte suâ in fundo sine permixtione aquæ subsidit: sic Tartarum quoque peculiare quid & à liquido separatum manet: id quod ex potentiâ prędestinationis accidit. A prouidentiâ etenim ita prædestinatum est, vt subiectum quodlibet à materiâ suâ primâ ad vltimam reducatur. Spiritui verò istius prędestinationis vires coagulationis datę sunt, sicut oculis visus, auribus auditus, &c. Sic enim a prouidẽtiá diuinâ cõstitutũ & ordinatũ est, vt hoc esset corpus Metallinũ, istud corp⁹ Antimoniale, illud corp⁹ viui currẽtis, aliud corpus ligni, &c. Sic hoc quoque in censu corpus Tartari *Creatũ* quoddã est, ac diuinitus ita ordinatum, vt ad materiam vltimam deducatur in isto loco, vbi situm est, non obstante eo, quod id homini aduersum sit. Hoc enim quòd attinet, illi vicissim sua Medecina opposita est. Ideóque hoc artificium quoddam est istius fabri, spiritus scilicet coagulantis. Is quo pacto operetur, scribere nihil attinet. Visibiliter etenim nõ laborat, licèt opera ipsius visibilia existant. Sic ventus quoque perflat, & lutum coagulat, dum aufert aquositatem illius, per quam coagulatio admittur. Idem Sol quoque facit, qui vitellum oui coagulat in *Caraben*, ac albumen in translucidum. Eadem omnia similiter de spiritu quoque coagulationis intelligenda sunt. Hoc enim ipsius artificium probum & genuinum esse, ipsa dies docet. Et tamen nihilominùs exemplum è naturæ sinu depromendum est, vt videatis, spiritum quærendum esse, qui in arte suâ eodem modo operetur, sicut artifex aut Mechanicus homo. Exemplum autem tale esto. Videtis ex terrà, hoc est, Nitro vrinæ aut fimo vrinæ salem petræ excoqui, & per istud artificium salem petræ in aquam redigi. Eo si ille redactus est, tunc coagulatio sponte suâ in operationem suam abit, ac grandulat & candefacit; adeóque salpetræ sine omni auxilio humano, quoad formationem in glaciem desciscit ac conuertitur. Et licèt quidem ipse quoque artifex aliquantum huc conferat, ipsius tamen opus aliud non est, quam quod homogenea congerit, & quæ diuersa sunt, filtrando separat. Nec quicquam aliud homo ad generationem salis nitri conferre potest, quam vt depurationem eius procuret. Eo præstito, spiritus salis, qui illi congenitus est, salem nitri ipsum ad coagulationem & formationem suam perducit. Id quod nulla vllius hominis industria ex sese perficere potest. Pari ratione in ipso quoque Microcosmo Vulcanus quispiam conditus est, qui coctori salis nitri similis, extractionem illam præparat & producit. Quo facto spiritus salis extremam quasi manum addit, & Tartarum perficit ac format, sicut salem nitri quoque suâ natiuâ formâ donat ac illustrat. Sic enim vnumquoduis ad formam suam prædestinatam perducitur. Ac quemadmodum videre nemo potest, quo pacto sal nitri fiat ac generetur: sic de generationis istius modo nemini quoque scribere integrum est. Idem de coagulatione Tartari quoque verum est, artem illam soli Naturæ vernaculam esse, quam homo ipse nec sciat, nec possit. Faber autem figuram hanc formam aut exprimens, *Spiritus* est. Et cùm Spiritus inuisibiles existant, inuisibiles etiam ipsorum operationes esse, par videtur. De ipsorum itaque opificio, quis scribere queat, cùm nec malleis, nec fornacibus, nec formis vtantur, dum fundunt, secant, finguntque. Hoc certum quidem est, ipsum quoque hominem formas ac figuras admirandas multas fingere posse, sed omnes conspicuas & visibiles. Sed eadem omnia ars naturę quoque callet nihilo infelicius, verumtamen in *spiritu*, in quo ipsum naturæ lumen viget. Contra, quod homo fabricat, id tangibile est ac visibile. Ideò ipsius quoq; opera visibilia existunt. Hinc fit, vt illa à die primâ vsque ad nouissimam describi queant, quid nimirum & quantum die quouis præstitum ac laboratum sit. Sic etiam intentà inspectione hominis operatio addisci, ac æmulando exprimi ab alio potest. Hunc verò *Vulcanum* nemo æmulari scit. Spiritum enim, quo in operationibus suis vtitur, nemo videt ac contuetur: etsi quidem opus ipsum introspi-

Natura est indula separatur.

Prouidẽtia lat. tabu ordo.

Tartaro sus dat ut a Medicina præstitu.

Carabe. Solvi ellum coagulat in Carabé

Sp. salis potest, homo nequit.

Opera Spiritus & hominis quo differ.

trospiciatur. Vndè per experientiam patet, quandam fabricationem factam esse per magistrum seu opificem spiritualem, quem operantem nemo videre queat. Sic pariter & in formatione tartari aspectabile nihil videri potest. Per ipsa verò opera omnia velut aspectabiliter cognoscuntur. Nam pro ipsius modo ac conditione, omnes coagulationes fiunt, etiam ipsiusmet tartari, nisi fors virtus expulsiua expellat ac exturbet, & remouendo materiam opus impediat. Alias enim ista omnia fieri ac sustineri opus est.

CAP. X.

Quo pacto cibi ac res aliæ Tartarum gignãt, & cum hoc plures quoque dolores ac paroxysmos inducant.

QVæ de generatione tartari hactenus dicta sunt, de potu saltem intelligenda veniunt, quo pacto per ipsum Tartarus efficiatur. Sed quia non potus tantùm, verum etiam cibus causa Tartari fit: ideo, qua ratione ex cibis Tartarus generetur, porro animaduertite. Quicquid cibi vice assumi potest, id ex se quoque Tartarum gignit. Quod ita intelligendum est. Qui cibus ingeritur, is coctione subactus, in partes duas digeritur. Pars vna est illa, quæ in carnem & sanguinem abitura est. Hęc enim in liquorem partibus seu membris vniuersis familiarem transmutatur. Pars altera excrementum est. Id ab homine expellitur. Si rectâ & citò expellitur, tunc cibus ille nihil incommodat, nec vllum etiam Tartarum gignit. Sed quia pro hoc constituto ordine modóque omnia semper non eueniunt: ideò tenendum est, coctiones multas nimis calidas existere, quibus pro ordine Naturæ cibi non trãsmutentur, sed interdum veluti comburantur & semicorrumpantur. Exemplú. Si quid in ollam inditum ac igni admotum debito modo excoquatur, tunc probè puréque elixatur ac coquitur. Debito autem modo ac ordine non seruato, illud in ollâ comburitur, & in carbonem fatiscit. Idem similiter etiam in homine fit, si discrasia quædam & inconuenientia stomachum occupauit. Sæpè enim contingit, cibum in prauam quandam materiam degenerare, quæ postmodùm cum ipsis excrementis secedere debebat, quod tamen ipso effectu non semper præstatur. Hæc deinceps materia ipsius Tartari fit, quando nimirum humiditas seu liquidum, in quo Tartarum iacet, abscessit, incinerato relicto. Hoc enim incineratum materia fit Tartari, & in vltimam suam materiam coagulatur, quæ demum verè Tartarea existit. De his aliquot exempla attendite. Videtis caseum, bullienti & feruenti aquæ iniectum, quandam ex sese materiam eiicere. Post hanc autem relinquitur ac subsidet alia quædam viscosa, & naturæ ipsi ingrata. Quod si verò aqua nimis feruida non sit, nec ebulliat, vnius substantiæ omnia videntur & existunt, nec duo casei indè fiunt, sed manet vnicus, isque naturæ gratus & familiaris. In stomacho idem eodem modo fit. Si cibos cocturus nimis ferueat, caseum duplicem facit, hoc est, res producit duas diuersas, succum nempè digestum, & Gluten, quod deinde materia Tartari euadit. Veritas eadem in lacte quoque est. Id si incaluit, & acorem concepit, in res duas disseparatur, in caseamentú, & serum. Serum est pro excrementis: Caseamentum autem est materia Tartari. Sortem eandem lac in stomacho quoque experitur. Nam aciditate inuadente, si in stomacho separatio fit, ea separatio sine Tartaro esse non potest, nempe stomachi aut intestinorum. Tartarus enim iste similis fit coagulato luto, modo tamen Tartareo aut lapidoso coacto. Porrò multa quoque ex aromatis Tartara gignuntur. Et quæ talia sunt, magnos & atroces dolores plerunque suscitant, ex stomachi prauâ constitutione & ipsâ progenitâ. Suo enim natiuo temperamento pollere debet ventriculus. Sin fiat secùs, multi subindè ab eo expectandi morbi sunt. Scire itaq; debetis, quod quicquid cineres dat, idem Tartarum quoque gignere queat. Quilibet enim cinis, sal est: & quilibet cineris sal est Tartarum, ac Tartari naturam in se continet, cuius vltima materia ipsum Tartarum existit. Momentum autem omne in eo positum est, vt ventriculus ipsum in *Alkali* redigat, aliàs generatio Tartari nulla erit. Ipsum quoque Saccharum & Mel, si in digestionem & acorem talem deueniant, Tartara multa pariunt.

Cibi partes duæ sũt: sanguis & excrementum.

Coctiones calidæ Tartari occasio.

Cibi corrumpuntur, stomacho praue habente.

Incinerata materia Tartari.

Casei diuersæ materię.

Gluten stomachi, materia Tartari.

Lactis duę partes, serũ & caseamẽtum.

Tart. ex aromatis, infestum.

Cinis sal est: sal à materiâ Tartari.

Hisce præcomprehẽsis error quidam vobis detegendus est, ex eo ortus, quod materia tartari genuina probè hactenus non percognita fuerit. Nempe quod mirum

Medic. reprehensio.

rum vobis videbitur, ad hunc vsque diem ea nec dum satis innotuit, cumprimis illis clamosis medicis, qui veteres, de hoc aliud docentes, obstinatè æmulantur. Quibus si veritas ipsa occinatur, illi ad mortuam subinde literam, expilandæ saltem pecuniæ vtilem, reuoluuntur. Curatio enim ac sanatio ipsorum omnis in fatuâ & emortuâ literâ posita est, quam tamen nec ipsius veritatis euentus, aut vlla experientia stabilem & certam vnquam probauit. Nam sine arte & experientiâ clamitare, est cœcorum mores æmulari, qui de coloribus iudicaturi, cæteris rectè & acutè videntibus multò obstinatiùs & importuniùs vociferantur. Omne enim in clamando præsidiũ positum habent, nec præter hoc quicquam possunt aliud. Sed vt institutionẽ adhuc pleniorem accipiatis, attendite, multos à Tartaro morbos proficisci, quorum origo & generatio nobis longè certiùs comperta est, quàm ipsis. Ex humoribus enim illi eosdem produxerunt, magnâ inscitiâ simul & pernicie ægrorũ.

Tartarũ hepatis qui gignatur.

Istorum morborum equidem nonnullos ego vobis indicaturus sum, veluti in principio de hepate. In huius enim venis ac poris sæpe Tartarum coagulatur eo modo, quo diximus: veluti etiam in carnis, poris, & venis ipsa vasa Tartari posita sunt. Vbi autem vasa existunt, ibidem spiritus salis quoque ad coagulationem necessarius dominatur. Et Anatomia ipsa multoties patefecit, lapides in hisce regionibus reperiri, velut & in pulmonibus & splene, &c. non secùs ac in Raiâ aut spongiis, aut oculi in canceris. Porrò autem ignotum vobis minimè est, quàm atroces & sæuos paroxysmos cieat Tartarus vesicæ & renum. Similis istis

Medic. reprehẽsio

paroxysmus Tartari etiam hepatici existit, quem multi *oppilationem* aut *Apostema* appellant, cum tamen eius nihil sit, quam Tartarus ibi annexus, sicut idem in renibus quoque & vesicâ accidere solet. Ipsi tamen Medici subindè aliud pro alio sumunt ac iudicant, & curationem oppilationis vel Apostematis instituunt: quasi vero id malum ab hoc vel illo humore genitum esset, cum tamen ipsorum verè nihil sit, nisi purum Tartarum. Oppido ergò dolendum est, tot ab illis Medicis conuenticula, conciliabula ac deliberationes passim institui, cùm tamen nihilominus ista vniuersa inania sint, ac concilia ex eo petantur & depromantur, quod verè non adest. Errores similes etiam in splene admitti possunt, vt & in plumonibus, & felle, ac partibus aliis similibus. Sed & in venis sanguinis, quæ Tartari vasa sunt, Tartarus granulari potest. Ex quo passiones variæ & acutę induci possunt, lapidis vesicæ ægritudinibus similes. Quas tamen vniuersas ipsi pro morbis aliis habent. Vos autem qui frugi estis Medici, omnes in vniuersum sedulo hanc operam date, vt huiusmodi morbos sedulo dignoscatis & diiudicetis ab aliis, ne simili errore cum cæteris implicemini, & ignominiam certam apud ęgros vestros incurratis. Hoc enim perpetuò verum est, artes ipsas Medicum facere, non verò Academias, non tiaram, non annulum. Istiusmodi enim ornatu quiuis etiam moriones cincti incedere possunt ac ingredi in artem Medicam. Sed id est desuper per tectum descendere. Insuper hoc etiam sciendum est, ipsos quoque carnis poros vasa Tartari fieri: sed eius tantum Tartari, qui guttatim affluit aut instillat: In poris illis si granum quoddam Tartari coagulatur, paroxysmi quoque emergunt, quos Medici vulgares pro morbis aliis habuerunt. Risu certè non indignum est, si quis audiat, subtiles istos Physicos suos humores illuc pertrahere posse sine equorum operâ, solo garritu. Vobis interim Humoristis gratia sit, quòd stultitiam & inscitiam vestram hoc pactò ipsimet prodidistis. Nihil enim vspiam latet, quod in apricum & sub radium tandem aliquando non pertrahatur. Vt verò vos doceam, quo pacto ista Tartara huc perducantur, docilem animum aduertite. Quicquid è ventriculo elabitur, id per vniuersum corpus distribuitur, veluti ros per omnem mundum. Isto hoc modo distributo, quodlibet in suum propriũ vas attrahitur & colligitur. Ex eo vase membrum quoduis, in quo vas situm est, suum nutrimentum cibúmque exsugit. Reliqua autem superfluitas, aut in vesicam confluit, aut per sudorem extra hominem eiicitur, sicut pluuia de cœlo ex nubibus exsudat, & in terram destillat. Porrò si coniunctio formæ, hoc est, spiritus salis, & materia Tartari in vase illo prestò sunt (siuẽ id in poris, aut carnis pulmonum, aut locis aliis sit) tunc Tartarus generatur pro ratione suæ conditionis & naturâ vasis, vtpote à quibus forma inditur. Sic porrò alij quoque morbi generantur a fecibus tartareis,

Tart. splenis, pulmonis, fellis, venarum.

Tart. pororum carnis vt generetur

Medic. reprehẽsio.

Forma Tartaro inditur pro ratione vasis & natura materiæ.

quę

quæ in intestinis concluduntur, & dolorem, torsionémque ac rosionem ventris inducunt, quos vos hactenus pro *Colicâ* & *Iliacâ* habuistis & curastis. Quarum a vobis descriptarum causæ & origines si cum veritate ipsâ conferantur, idem apparet, ac si album ad nigrum æquiparetur. Sed superfluum est, omnes vestros malè descriptos morbos hic examinare. Interim probrum ac dedecus haud leue est, tot sæculis elapsis Tartareum genus cum suis speciebus hactenus in nulla corporis parte aliâ cognitum à vobis ac traditum esse, nisi in solis renibus & vesicâ. Sic enim Medicina in mari magno hactenus in infinitum quidem nauigando fluctuauit, sed ad littus nedum semel appulit. Ego quidem hoc loco aliquot Tartari ægritudines percensui. Sed cur non omnes & singulas sufficienter comprehenderim, factum est ob hanc causam, quod deinceps in capitulis propriis latius & accuratius de singulis tradetur. De quibus tamen hic in genere vestro iudicio inculcandum est, resolutionem Tartari esse ægri liberationem: non verò purgationem, non clysmata, vt cuius artis professores se passim multi produnt ac vendi[illegible]ant.

Medic. tepescé[illegible]

CAP. XI.

Explicatio vberior, quomodo pecora tartarosa fiant, & nobis tartarum illum indant: additâ commonefactione de aliis quibusque Tartari generibus sese aliquando prodentibus.

SEd iã pergamus de generatione Tartari, in ipsis quoque pecoribus facta, explicationem continuare. Ad quod etsi mea quidem cura directa non sit, nec in principio id mihi proposuerim: nec necessarium sit, nihilominus tamen ad Tartari humani cognitionem certiorem & pleniorem accurandam, sermonem istum hoc discursu expediemus. In animalibus, siue terrestria illa sint, siue aquatica tartarum nullum peregrinum gignitur, sed tantum Tartarum cruoris. Fit tamen, vt Tartarum quandoque etiam in renibus ac vesica suum, seu porcorum ac canum per anatomiam reperiatur. In hæc animalia etsi Tartarum peregrinum non ingrediatur quidem, nec in illis coaguletur: istud tamen Tartarum, Tartarum peregrinum fuisse, ex ipsâ examinis diligentia constituit. Huiusmodi tamen exempla rara sunt. Ipsa etenim animalia spiritum salis coagulatum non habẽt. Et in his solum illud coagulat, quod natura propria in Tartarum indidit, & spiritum coagulationis secum congenitum affert. Alias coagulatio in ipsis nulla inest. Iam de Tartaro cruoris porrò notate, fieri quoque, vt huiusmodi tartara in animalibus quandoque nascantur, sed id perrarò accidit. Cuius rei ratio est, quod illa spiritum coagulationis, in genus Tartareum ducentis, insitum sibi non habent, cùm is hominis proprius sit, vt qui ex omnibus rebus & spiritibus totius machinæ mundi conditus est. Vnde fit, vt omnes quoque in homine existant. In pecoribus autem seu animalibus ratio longè diuersa est. Quòd si vero in animalibus quoque aliquid simile reperiatur, id præter naturam existit, eiusque causa in materia subsistit, non in ipso animali. Iam verò scire vos velim, animalium quædam ad ipsos cõcipiendos lapides nata esse, velut Raia, quæ lapidibus conferta est. Sed hi lapides Tartara minimè sunt, verum sunt, *Duelech*, hoc est, medium quiddam inter Tartarum & lapides, adeóque genus peculiare per se. sic lapides nascuntur quoque in cancris & animalibus aliis. Horum causam hanc animaduertite. Lignum nimirùm nullum est, quod suâ Resina careat. Illa si excernatur, & extra arborem excutiatur: tunc à vento externo & calore solis coagulatur. Sicut autem nullum lignum suâ resinâ caret sibi congenita: ita nec vllum animal. De hâc resinâ hoc tenendum est, quod illis, quibus lapides congeniti sunt, ex hâc resinâ ipsi subnascantur, quorum nimirum materia prima tantum Resina est, & materia vltima Duelech. Cur autem ex istis resinis lapides fiant causa est, quòd resina talis peculiare quoddam Arcanũ sit. Vndè aliter quoque signatur, quàm corpus ipsum, in quo iacet. Ex quo etiam cognosci debet. Sic ossiculum cordis ceruini, & ossiculum pedis leporini, hâc vnâ de causâ singulariter in formam ac coagulationem aliam directa sunt, vt in ipsis singulares quoque vires quærantur. Et de istis generatis nemini mirum obueniat. Nam & in cancris exemplum habetis, quibus singulare ac eximium arcanum inest, multo potentius flammeos ignes exstinguendi, quam res exstinguentes cæteræ faciunt. Iidem præterea arcano etiam pollẽt præcipuo resoluendi Tartarum. Iam vero duo hæc in

Animalia tartarũ tantũ cruoris concipiunt.

Sp. Salis coagu[illegible] hominibus

Hominis & pecorum alia ratio.

Duelech & lapides quoddã diuersu.

Resinam habent suam omnia animalia.

Resina arcanũ.

Cancri exstinguũt inflammationes & tartarũ.

in vnâ materiâ existere ac manere non possunt, ita vt vnum quodlibet suam operationem perficiat. Ideóque arcanū in flammeo tantum igne manet, & cancer per se est: resolutum autem Tartari in coagulationem Duelech abit. Et hęc est vera duorum arcanorum separatio. Et, sicut per artem signatam constat, res quæuis signatur pro eo, qualis est, ac ex quo est, & ad quod pertinet, ita vt simile ad simile semper referatur. Hæc enim omnia *Ars signata* demonstrat, quam propter huiusmodi cognitionem omninò callere Medicum fas est. Porrò autem etiam de cibis illis attendite, qui nō ab Elementis sumuntur, hoc est, de carnibus & piscibus, quâ ratione nimirùm illi Tartarei sint, & hominem Tartarosum facere possint. Et si vérò de his iam antè quoque aliquid dictum sit: tamen pro explicatione vberiore hæc addenda fuerunt. Carnes omnes ferinæ, domi non educatæ, ad Tartarum propensæ sūt, & Tartarum difficilem gignunt vehementémque. Quò autem bestiæ feriores & minus cicures: eò ipsarum carnes peiores, grauiores, duriores, maligniores. Et quæ in scopulis, montibus, ac iugis horum degunt: mansuefactis & domi educatis semper peiores & difficiliores. Ex illis quæ Tartara nascuntur, omnium durissimè & difficillime curantur, doloréśque gignunt acutissimos. Cumprimis autem ipsarum sanguis admodum tartarosus est. Nam Tartaream istam naturâ ac materiam cum potu & cibo assumunt. Taceo quòd per se ipsas ex natiuâ constitutione tales quoque existant. Itaque nisi stomachus in homine admodum téperatus & validus sit, virtutémque sequestrationis & expulsionis vegetam habeat tartari conceptum is vix effugiet, maximè ac præcipuè in vesicâ, in renibus, ac vasis similibus alijs. Quanquam etsi stomachus quidem robustus & validus sit: quia tamen nutrimentum vniuerso corpori ille impertit, & prima illius tartari materia in nutrimentis latet, in locis posteà illis, ad quæ nutrimenta deducuntur, Tartarus separatur & in loco suo subsistit ac manet. Cum enim non maneat in vijs ad emunctoria, sicut cætera stercora: ideo in locis dictis tartarus restitat, & paroxysmos ciet. Hoc modo Podagræ fiunt, quarum paroxysmos velut & morbos alios tartarus mouet, non secus ac si tartarus cruoris esset, cum tamen tartarus cibi sit, vsque adeò tamen subtiliter digesti, vt ad loca illa penetret, quę nutrire debet; vbi postremo separatur & ibidem residet. Et hæc non de feris saltem animalibus ita intelligenda sunt, verum etiam de ipsis domesticis, quæ ipsa quoque tartarosa existunt, veluti Capones, Anseres, Anates & volucres similes. Similiter & de piscibus tradendum est, & iis animalibus, quæ sub aquis degunt. Nam & hæc tartara iugiter pariunt. Sciendum autem primo est, quo discrimine tartara ista a cæteris generibus distinguantur. Nempe in aquâ est prima materia tartari. In aquâ autem pisces gignuntur & crescūt. Iam semen piscium in primâ suâ materiâ cum primâ materiâ tartari vnitum est. Hoc pacto nutrimenti vice & ratione vnum semper in alterum inditur & congeritur. A separatione autem & virtute expulsiuâ generatio istiusmodi fit, quemadmodum de carnibus dictum est, quod tartarum in homine generent. Nā eodem planè modo cum piscibus quoq; accidit. Sic enim, si homo pisces edit, ac illi in stomacho probè digeruntur, tunc quicquid tartari in piscibus est, in nutrimentum abit & complicatur. Nōdum enim is in vltimam materiam deductus est, sed in primâ materiâ adhuc fixus est. Et sic nutrimentum manet. Vbi autem ad regiones suę consumptionis, ad quas attrahitur & ibi digeritur, deuenerit: tum demum istic Tartarus remanet, ac nutrimentum, de quo tartarus separatus est, consumitur. Sic ergò in locis illis fit tartarus podagræ, schiaticus, taxillaris, &c. Et iste est Tartarus piscalis, qui primò in homine quidem digeritur: sed non perficitur, nec destruitur. Posteà ex piscibus in homine demum in vltimam materiam deducitur, isto nimirùm in loco, ad quem nutrimentum rapitur: ac in sanguinem carnémque mutatur. Quod dum fit, tartarus generatur & coagulatur pro materiæ suę ratione & conditione formatus. Hoc ergo tartari genus peculiare est, quod in vltimâ tantum cōsumptione generatur, nec a cæteris separari potést. Præter hactenus enumerata genera, alia quoque de leguminibus oriuntur. Omnia enim legumina ac frumenta sunt tartarea. Hæc autem in nutrimenta vltimæ consumptionis non perueniunt: sed continuo tartarum fiunt. Prima enim separatio ac virtus expulsiua presto non est. Sic ergò per prima ilico consumptioné vltima

Ars signata quid.

Ferinæ carnes ad modū Tartaro sæ.

Tart. carnis ferinæ curatu difficilis

Volucres tartaro sæ quæ.

Pisces qui tartarosi.

Tart. piscalis. qui nat.

Tart. leguminum vnde nat.

vltima materia fit, quemadmodum eadẽ vltima quoque fuit in leguminibus, in frumentis, in fructibus. Tartari saltem a cibo discretione opus est. Is enim in seipso perfectus est, coagulatione solâ indigens, quâ tartarea massa in formam ac essentiam suam propriam traducatur. Præterea autem adhuc genus aliud Tartari notate, quod peculiare est & mira etiam ratione gignitur nimirum hoc pacto. Nouistis de perlis, quod principium ortus sui à guttâ sanguinis habeant, & deinceps in perlas mutentur. Talis quæpiam natura ac ratio etiam in homine est, vt aliquãdo guttæ sanguinales secernantur, & Tartari instar in lapidem coagulentur. Is tamen tartarus non est, sed Tartaro similis. Hoc genus dolorem non inducit quidem, sed tamen resoluit partes, in quibus latet. Istiusmodi autem guttæ sanguinales ex Vulcanicâ decoctione oriuntur veluti si in pondere centenario metalli cuiusdam, semiuncia argenti lateret, & per Vulcanum extraheretur. Mineralis istiusmodi natura in sanguine quoque existit. Qui si hoc modo minerali separatione secernitur, tunc in suâ materiâ vltimâ viget, vbi postmodùm in calculum ita transformatur. Et hâc quidem ratione is nomen calculi in generatione retinere potest, vt dicatur calculus perlatus seu arena perlata. Huius documentum euidens est in Ostreis; à quorum natura homo cum microcosmus sit, excludi minimè potest. Præter hoc genus tartari, adhuc aliud quoddã superest, quod ab hoc exemplo cognosci potest, quod multæ in naturâ aquæ sint, quæ pisa in lapides transforment, aut ex ligno cotes faciant. Hæc quæ faciant, nonnullæ quoque pluuiæ sunt. Idem nõ minus intra ipsum microcosmum, quàm extra illum similiter fieri potest. Istas ergo proprietates, qui sibi vernaculas habet, in illo coagulantur viscosi liquores, mucilagines sinouiæ, gluten album, & similes alij fluxus capitales, qui deorsum in homine destillant. In horum enim quoddam, si proprietates vim suam exerunt, tunc viscositates coagulantur in lapides, aut massam aliam similem, non vt tartarus quidem, non vt Duelech, nec vt lapis, sed modo quodam simili, non tamen plane eodem. Verum quemadmodum cotes ligneæ & pisa lapidea formãtur: sic viscosa illa quoque materia per tincturas aquarum insitas in lapiditatem transmutatur. Tandem autem nec huic

Tartarũ principia generatio.

Tart. sanguinis, seu calculus perlatus.

Tart. genus aliud.

Tart. genus aliud.

à quoquam contradici rei potest, quod, si duæ res diuersæ, velut Terebinthina & later, pix ac marmor, in vno stomacho coniungantur aut conueniant, lapidem tandem constituant. Nam & in corpore similia simplicia inexistunt, quæ si cõponantur & coalescant, simili duritie & coagulatione quoque Tartarum constituunt. Quanquam id non integrũ genus Tartari sit, sed Tartarus saltem ex parte vnâ existat. Huiusmodi est retina microcosmi. Et hæc vniuersa genera probe cognoscenda & addiscenda Medico sunt, vt, quid in homine possibile, vel impossibile sit, & quo modo ac ratione sit, compertum & exploratum habeat.

CAP. XII.

Explicat quod spiritus salis quasdam in sese proprietates contineat, quæ grauissimas passiones suscitent.

COgnouistis hactenus, quæ origo Tartari sit, & quid sit Tartarus cruoris & peregrinus. Quin & cętera enumerata genera satis comprehendistis. Iam ergo porrò notate quasdam quoque in Tartaro contentas proprietates, easque occultas, ipsique Tartaro insitas penitus & complantatas. Dolores enim quidam ab illis cientur, qui tolli ac adimi nequeunt, nisi Tartarus penitus omnis sublatus sit. Quanquam nonnulli etiam paroxysmi sint, qui leniri & mitigari possint. Quod autem insitum est, adimi non potest. Et hoc notandum est in quolibet genere ac specie, cumprimis extra proprietates prædictas. Rem ita accipies. Tartarus nullus est, quin is in sese quandam materiam salis mineralis cõtineat, hoc est: a sale coagulatus est, vnde spiritũ salis quoque continet, non spiritualiter tantùm, sed & corporaliter. Et licèt corporale minimè coagulet, verùm solus spiritus: corpus tamen est id, in quo spiritus iacet, & per quod is operatur. Ideóq; corpus eius aut est *Vitrioli*, aut aluminis, aut salis cõmunis. Nec hæc tria tantum corpora dant aut præbent, verum ipsorum quoque species ceu vitriolum albũ, & alumen plumosum, ac salborax, &c. Quin nec hæ solum species, sed & Arsenicalia, & Realgarida, ac Nitrea, ac his similia, quorum corpora cum suo spiritu commiscentur, & cum Tartaro in vnam massam assumpta, in vnum coagulantur. Scire ergo debetis, euiusmodi tartarum, qui tales species permixtas

Tartarus omnem materiã salis habet.

Tart. proprietatẽ propter rationẽ sequitur.

habet, iſtiuſlibet quoque naturæ ægritudines gignere, & conditionem æmulari illam, quam ſal contentus exhibet: hoc eſt; vnaquælibet ſalis ſpecies peculiarem inclinationem ad morbum habet. Qualis enim illa eſt, talis quoque dolor ab eius Tartaro contractus. Et licèt nihilominùs iſta ſalia Tartara exiſtant, priſcas tamen ſuas ac ſibi inſitas proprietates retinent, quæ non abolentur, ſed hæreditariò in Tartaro permanent. Sic ergò duplices morbi fiunt. Vnum genus à Tartari conditione & natura: Alterum à corpore ſpiritus ſalis. Accedit his tertium ab accidente. Et

Tart. morbi triplices.

hæ triplices ſunt in Tartaro naturæ: triplices etiam dolores. Ideò morbi quoq; Tartarei in tria prædicta genera diuiduntur. Porro autem & hoc notate, quòd quilibet ſpiritus corporalis naturale & definitum ſui paroxyſmi tempus habeat. Eo inuadente, Tartarus dolorem ſuum exhibet, ac ſubinde paroxyſmus vnus alterum commouet. Si ergò ſalia vitriolata prædominantur, tunc dolores in ſtomacho ſuſcitantur: & primo quidem *Orexis, Arſuraq;*, hæc ſtomachi exuſtio.

Spiritus cuiuslibet Tartari ſuus definitus paroxyſmus.

Hic morbus è veſtigio corripit, ſi Tartarus vitriolatus ventriculo adhęret, ſiue id fiat in orificio, ſiue in fundo eius. Illud ergò vitriolatum ſi in loco alio impactū hæreret, velut in Renibus aut veſicâ quam grauis futurus dolor eſſet, ſi orexis & arſura ſuam operationem perficerent? Simili ratione *Colicam* quoque mouere poterit, ſi æquo modo inteſtinis adhæreſcat: & tamen vna eſt orexis, vna arſura, vnus dolor, ſecundum locum ſaltē euarians in quo hæret. Quia enim vnū corpus: vnus etiam dolor. Eadem ratio Tartari quoque Aluminoſi & ſalis communis eſt. Ita enim, ſeu tradidi, diſpoſitus Tartarus acutos iſtos morbos non mouet, niſi additio fiat quædam, quæ ita mordicet & ſæuiat. Hinc fit, vt, ſi Tartarus iſte ſalſus in ſtomacho non probè ſeparetur, ſed indiſſeparatus in vaſa attrahatur, atroces & carnifices morbi oriantur, quorum dolores ſatis deſcribi non poſſunt. Corpora etenim iſta adiecta à natura ſua minime deſiſtunt, ſed inſtar corroſiuorum, imò his atrocius & doloroſius [illegible] tenent. Corpora etenim ſubtilia ſunt, & [illegible] ſubtilem quoq; habent. Qui ſi paroxyſmos ciet, tempora admodum moleſta & grauia facit. Fit enim nonnunquam, vt ardor ſeu inflammatio vix ad digiti latitudinem excurrat aut diffundatur, & tamen dolor adeò potenter graſſetur, vt ad eum teſtificandum nulla querela ſatis ſit. Cæterum namque corpus alias dolore vacat, nec is latius extenditur, quam admodū & metam digiti, nec ibi quicquam conſpicuum eſt, nec vllum Apoſtema apparet, nec vlcus, nec aliud quicquam ſimile. Vnum hoc certum eſt, ibi Tartarum cum tam acri ſale latere qui aſſiduò & ſine fine pro paroxyſmi ſui ratione mordeat. Scire ergo debetis, ibidem vnicum tantum granum Tartari cum acutâ ſpiritus ſalis proprietate latitare.

Tart. aluminoſi & ſalis qui effectus.

Huiuſmodi granum quoddam, ſi in coxendicem incidat, cauſa fit ſchiaticæ paſſionis. Id ſub cingulo iacet. Quod ſi aliquando coaguletur, quis excruciatus maiores ſenſit dum vixit? Quod ſi [illegible] in articulos alios pertrahitur, qui ipſi quoque vaſa Tartari ſunt: principium datur Artheticæ. Et ſi ſcirem, vobis bilem non motum iri, aperte profiterer, iſtiuſmodi Tartarum ſpiritualem in glutem album (quod ipſum quoque vas Tartari exiſtit) incidere. Quo facto, morbi podagra, genagra, chiragra, & alij oriuntur. Hoc quoque ſimul tenendum eſt, Tartarum iſtum non ſemper coagulari, ſed in reſolutione ſuà nonnunquam ſolutum manere, & a loco vno ad alium moueri ac diſcurrere ad modum procellarum, oceani, venti vi iactatarum. Huius enim ſimilitudine Tartarum ſolutum in homine quoque commouetur per eius exercitationem aut internam operationem naturæ, quam commotionem innatam appellant. Æquo itaque animo accipite, quod podagræ rationem & eſſentiam vobis hic quoque explico, cùm de ipsâ ac eius ſpeciebus ſingularem conſcribere librum conſtituerim. Cautiores ergo eſtote tandem vos Humoriſtæ. Qui enim in luce ambulat, is errare minime poteſt. Vos autem longè aliam originem & generationē podagrę, ſciaticæ, colicæ ac orexis ponitis, quam ipſa veritas dictat. Vnde nec idonea ac ſufficientia remedia illis applicare poteſtis. Vnum hoc ſubindè inculcare poteſtis, eos morbos eſſe incurabiles. Macti vero Medici. Vobis nimirum gratiæ debētur, rem qui acu tetigiſtis. De eruditionis veſtræ profunditate, os atteſtatur. Hoc animi debebatis, vt Tartarum ſoluatur & expellatur, conſumatur & ſeparetur. Sic nimirum podagræ, colicæq; ac ſpeciebus cęteris medicina allata fuerit. Porrò ſcire

Schiaticæ cauſa.

Artheticæ generatio.

Tart. ſoluti motus a loco ad locū quid faciat.

Cōmotio innata quid.

Medic. ſeſchēſo.

Podagræ colicæq; curatio Tartari reſolutio.

Consumptionis membrorum causa.

scire vos quoque velim, à Tartaro tabẽ etiam ac consumptionem membrorum induci, quoties Tartarus neruos occupat, hoc est, ipsorum radices. Tunc enim à radice seu principio, consumptio oritur cum dolore. Dolor iste gignitur tãtum à corporibus salis in Tartaro, ac tabefacit consumitque membrum, ac præcludit meatus, vt illud ali nequeat, nisi priùs Tartarum adimatur. Ab oppilationibus istis paralysis quoque eiusdem mẽbri inducitur, aut stupor, vt sensus minuatur, aut his similes alij quoque morbi, ex eâdem causâ enati. Interim Humoristæ de solis suis humoribus occinunt, qui tamen minimè præsto sunt: Adeóque tam suauibus nugis seipsos fricant, ad quas discendas nec arte, nec labore vllo ipsis opus est, sed per insomnia post fornacem illas hauriunt ac concipiunt. Fit etiam nonnunquam, vt huiusmodi spiritum salis in Tartaro vsque adeo acutũ & mordacem esse, vt venas dirumpat aut exedat. Quam exesionem sanguinis mictio consequitur; eo malo generato, cruciatus admodum inualescunt & acuuntur. Ex salsâ etenim mordicatione mictio sanguinis prouenit, quæ mictio nonnunquam continuâ existit, ac cum vrinâ commiscetur, ita vt illa cum ingẽti cruciatu reddatur. Contra tartari interdùm ea est natura, vt vrinam sistat ac cohibeat: Nonnunquam obstupefacit vias vrinæ, vt lotium insensibiliter effluat. Hæ & similes ægritudines plurimæ à Tartaro suscitantur, quæ tamen vniuersæ hactenus falsò ad causas alias relatæ sunt. Quas qui ex ordine singulas describere vellet, multo tẽpore & chartâ plurimâ opus haberet. Cum vero solus Tartarus istarum causa sit, satis est in istis terminis nos manere: & tamen multò verius quælibet species Tartari inueniri sic poterit. Quæ si quidem non illicò inueniri poterunt, præstò tamen medicina est, quæ illas inquirat, quæ hoc fine oculata est, vt quærat, quod inueniendum est. Sic scire quoque debetis, fęces Tartari per intestina non eiici, sed in vias vrinæ ingredi, ac per easdem cum vrinâ excerni, nonnunquam recentes, interdum fœtidas, ac purulentas, quandoque modo alio. Prout enim illæ interdum has vel illas putrefactiones subeunt, ita in exitu quoque apparent. Quæ sistuntur aut cohibentur, iam iterum certi dolores suscitantur, qui citra periculum & læsionem non durant. Has

Paralysis ac stuporis causa.

Mictio sanguinis causa.

Mictionis deperditæ causa.

Medicina oculata est.

Fęces Tartari quid in vias vrinæ operentur.

ipsas fęces quoque Medici aliter descripserunt, ac rei ipsius veritas commonstrat. Dicunt enim, eo casu putrescere vesicam aut renes; cum tamen sola fæx Tartari istorum malorum causa sit, quæ in vias vrinæ irrepsit. Quæ qualis illapsa est: talem se exhibet. Quanquam non semper coagulatus Tartarus id faciat: sed istiusmodi dolores ac passiones nonnunquam quoque mucilagine Tartari inducantur. Quorum tamen nihil Medici illi tradiderunt, vt qui libros quoque verè medicos non legerunt, sed literas tantùm mortuas degustârunt, gentianæ instar dulces ac suaues.

Medic. reprehensio.

Causarum morbificarum descriptio ex eo procedere debet, quòd morbum ipsum gignit. Et hoc per materialem experientiam probandum est, realiter, secundum seipsum. Ita liber Medicinę est, *Machinam mundi* & postea ipsum Microcosmum indagare. Vtræq. enim Anatomiæ hæ vnà conferri debent, quæ alias Cosmographia & Geographia vocantur. Vnde non immeritò quis admiretur, tot quidem hactenus Anatomias traditas esse, & tamen prædictorũ morborum omnium causam ac originem, quæ Tartarus solus est, nondum inuentã eruisse. Quòd si quidem eius aliquid forsan innotuit: id tamen paucum aliis nominibus ac causis attextis perperàm obscuratum ac obliteratum est. Solum id de Tartaro renum & vesicæ obseruatum est: quod tamen vel cœco videre facilè futurum erat. Eadem negligentia Tartarum quoque podagræ præterierũt. Qui etsi quidem coagulatus esset, ipsum tamen, quid esset, non intellexerunt, sed cum *Podagram* nodosam vocitauerunt. Quæ nomina quis non aptè & accõmodatè indita esse dicat? Sed vel porci doctorum huiusmodi intellectũ rideant.

Experientia materialis vis.

Medic. reprehens.

CAP. XIII.

De formatione Tartari in suum corpus ac figuram: ac de eiusdem signis.

DE Tartaro quidem hactenus abundè recensitum est, quænam ipsius Essentia sit, quo modo in suis vasis coaguletur, quam materiam & quot genera habeat, in quid vltimo degeneret, quæ ipsius vltima materia sit, quales ex illo morbi & ægritudines oriãtur præter calculum & arenas renũ vel vesicæ: Consequens est, vt iã quoq. de ipsius differẽtiis tradatur,

Tartari differentię.

Tartari quæ differentia. tradatur, cur magnus vel paruus, rotundus, oblongus, acutus, planus, asper, durus, lenis, laminosus, fissus, duplex, triplex, quadruplex, forma arenæ aut granati, & si quæ formæ ac figuræ aliæ sint, fiat ac generetur. Causa ac origo istorum talis est. Primò autem sciatis, *Tart. potialis dentibus adhæret.* primam illius adhæsionem in dentibus esse. In quibus portio subindè vna post alterá agglutinatur, donec crassum Tartarum colligatur, quod in dentibus non secus ac in doliis deponitur & resiccatur. Et iste est Tartarus potialis. Tartarus autem *Cibalis*, non in dentibus, sed in *Tart. Cibalis in stomacho incipit.* stomacho suum principiũ sortitur. Huius autem formatio ex eo incipit, quòd adhæreat, non quòd in concauitate moretur. Vnde Tartaro quoque in dolio assimilatur. Is adhærescit etiam in faucibus, in orificio stomachi, in ipso stomacho, in stomachi fundo seu exitu. Quanquàm, cum stomachus ollæ feruentis instar sit, in quo ingesta omnia inuicem permis- *Stomachus cur ægre tartarum concipit.* centur, subiguntur & excoquuntur, in ipso nihil facile agglutinetur, nisi is summe resiccatus & arefactus sit. Ita enim re se habente, ipsóque humiditatem ad se trahente, tartarus tunicis extra adhæret, ac humiditas in ipsam tunicam sese insinuat: vndè fit, vt Tartarus non secus in tunicis ac in vase annectatur. Hoc enim ratum est, quod, quo dolij asseres sicciores sunt, id eò plùs humiditatis attrahat, & sic consequenter abundantior Tartarus adhærescat. Eadem ratio in vasis quoque humanis existit. Quæ si humidiora sint, minus tartari colligunt. Et hoc consequenter de omnibus vasis verum est, si renes & vesicam excipias. *Tart. iuncturarũ quæ ratio.* Sed & iuncturarum sua ac peculiaris ratio est. In iuncturis enim Tartarus cum glutine albo permiscetur, & in locis istis instar pisi granulatur. Ea porro fit ac dicitur, Podagra Tartarea, siue Arthetica Tartarina, si Tartarus nondum est coagulatus, sed in massâ suâ adhuc subsistit. Vocari etiam potest Schiatica Tartarina. Porro Tartarus quoque venis Me- *Tart. Mesaraicalis.* saraicis annectitur, & dicitur *Tartarus Mesaraicalis.* Iam verò Tartarus podagricus non instar Tartari vini adhæret. Locus enim istius humidior aliquanto est. Ideò in grana cogitur, & paroxysmos concitat in iliouiâ. De viis tamen vrinæ hęc tenete. Si concauitates *Tartarus hepatis.* naturæ sicciores sint, tunc Tartarus in viis hepati propinquis annectitur, prius quam ad renes perueniat. Iste verò cum instar Tartari vini adhęrescat, fit vt per vrinam nonnihil eius iterum abstergatur & auferatur, ac cum perlabente vrinâ ad exitum rapiatur. Hoc in fine cum dolore excernitur. Huiusmodi deratio & auulsio Tartari in viis vrinæ à lumbis ad vesicæ exitum sentitur. Is sensus si percipitur, Tartarus vere in commotione est. Idem in transitu quandoque etiam pungit, non secus ac punctiones sentiuntur à cursu concitatiore. Punctus autem isti in latere percipiuntur vel dextro vel sinistro, hoc est, Tartarus mouetur ab exercitatione. Hinc is porro in renes deducitur. In illis ita generatur. Nimirum facilè ac promptè adhærescere minimè potest. Renes enim membrum sunt, in assiduâ commotione & agitatione plus quam partes cæteræ positum. Propter quam commotionem velut in asseribus prompte adhærescere non potest Tartarus. Tum *Tart. Renalis cur promptè non adhæreat.* & renes humidi sunt ac pingues: quod ipsum quoque adhæsioni Tartari obstat. Necessarium ergò est, vt is granuletur. Itaque in renibus illico & continuo formam suam accipit, sicut sal nitri in aqua formam sortitur. Vnde formantur grana instar arenæ, parua mixtim & maiora, prout proprietas ac conditio materiæ, ex qua fiunt, fuerit. Et sicut certus ordo quidam à natura in rebus omnibus gignendis seruatur, vt, quod saxum fieri debet, saxum fiat, quod silex, silex fiat: ita fabricator hic quoque arenam fingit, quam arenam fieri oportuit, eamque facit vel asperam, vel grandem, vel exiguam: quibus omnibus differentiis formator accedens suam formam confert, qui formator pro naturę ordine in renibus operatur. In his vero quid- *Tart. vesicæ qui fiat.* quid non adhæsit, id in regionibus vesicæ agglutinatur; hoc est in collo intra renes & vesicam. De ista autem formatione processum talem notabitis, quod materia prima ibi colligatur, nec loco cedat, sed specie luti vel boli tamdiu ibi iaceat, dum tempus coagulationis instet. Tunc enim illic lapis fit pro magnitudine materiæ primę, eà nimirum formâ seu figurâ, quam regio, in quá illa sita est, præbet, quæ vel plana est, vel lata, vel acuta &c. Forma vero ipsius lapidis ex ipso sale emergit, sicut lapides cæteri vniuersi. Eius enim proprietatem ipse æmulatur. Sed iam de formatione Tartari satis dictum est, quà nimirum ratione in suis vasis fingatur & formetur.

Cęterum

Cæterùm signa, per quæ Tartarum cognoscatur, in eo posita sunt: si nimirum vrina non naturaliter & consueto modo sana & citra dolorem reddatur, nisi fors alij manifesti ac euidentes quoque morbi præsto sint. Inter signa recensentur etiam, dolores coxendicis, punctiones lumborum, orexis, arsura, colica à cibo vel potu, à labore vel corporis inflexione, à cursu, à rerum grauium attractu, facilis luxatio & tardior restitutio, dolor & contractio eorum præcipuè locorum, vbi vasa potissimum posita sunt, velut circa dorsum, vmbilicum &c. Sed & ad alia Tartari signa perueniamus. Multi ex vrinâ Tartarum iudicare & cognoscere satagunt: cum tamen per oculorum inspectionem sufficiens ac fundamentalis cognitio caprari minimè possit. Is enim Tartarus, qui cum vrinâ secedit, vndenam egrediatur, certum & integrum indicium minimè præbet. Et licèt specie duplici quidem excernatur, vel vt arena, vel vt limus: signum tamen omnium leuissimum nobis dat. Ex eo enim non semper malitia materiæ, in Tartaro satis ac sufficienter dignosci potest, quantum quidem Medico & ægro opus est. Qui vero ex vrina signum desumere vult, & per illud ipsum Tartarú cum omni suæ materiæ conditione cognoscere: is salem vrinæ ab humiditate ipsâ separet. Tunc demum in sale illo veram ac genuinam cognitionem accipiet. Qui enim vrinam a Tartaro ipso separat, hoc pacto, is proprietatem ac conditionem omnem Tartari plene planeque videbit & interstinguet. Quisquis vero Medicorum vrinam hoc modo minimè separat, is eam intuetur veluti vitulus nouam portam. Isto ergo modo Tartarus in vrinâ expendendus est, non crebra oculorum versatione in fundo quærendus. Sicut enim foris videtis, ex nitro vrinæ salem nitri fieri, & per hunc deinceps illius nitri naturam cognosci: ita, priusquam vrina nitrum fiat, ab humiditate eius salem extrahere nosse debetis. Tum demum spiritus salis corporaliter conspicietur, & verè tum oculis, tum manibus sentietur & tractabitur. Hoc præstito iudicium Philosophicum adhibe, quod Physicum, Medicum ac Alchimistam decet. Extra hanc viam vroscopia tibi nihil quicquam cõmodabit. Cæterum, iam deinceps & ad alia signa attendite. Signorum etenim quædam existunt, quæ natura ipsa promit, quæ per dolores suos de pathematis vrgentibus nobis veluti attestatur. Ipsius census sunt *Podagra*, tartarum glutinis albi indicans: dolor coxendicis, tartarum sciliæ designans: dolor iuncturarum tartarum Arteticum prodens: dolor dorsi, lumborum, fissio sub vmbilico, vomitio, tartarum renum & vesicæ attestans: Tormina, distentio, constipatio, sitis, tartarum intestinorum manifestans: orexis & ardor stomachi; Tartarum stomachi reuelans. Et sic in cæteris quoque morbis Tartarum per appropriata & pathognomonica sua signa censendum & iudicandum est. Horum enim signorum omnium approbe cum experientiâ iunctorum peritum medicum esse decet. Citra experientiam enim nihil admodum dignum Medicus conscribet. Idem callere etiam debet, quomodo per hæc signa cæteri quoque morbi a Tartareis distinguantur, aut hi a seipsis inuicem. Colicæ enim dolores à doloribus renum patientium diuersi sunt. Et sic in cæteris quoque morbis omnibus. Certâ enim & diuturnâ experientiâ instructum oportet esse Medicum, vt qui non ex libris, sed ipsis ægrotis illam hauserit. In hoc enim libro probè versatus, decipi facilè non poterit. Qui vero literæ tantú fidit, is mortuus est, velut ipsa quoque litera mortua est. Nec hi duo mortui quicquã aliud possint, nisi ut ægrum quoque ipsú vna interimant. Quod si ne quidem ipse carnifex ex libris discere potest, quomodo canem excoriare debeat, nisi experientiâ magistrâ vtatur: quanto quæso minus id poterit Medicus?

Signa Tartari genus 1.

Sig. Tart. genus 2.

Sig. Tart. genus 3. Vrina Tartari incertus index

Sal vrinę separatu Tartari certus index

Med. sine experientia nihil.

Ægri sunt libri Medicorũ.

CAP. XIV.

De paroxysmo Tartari, & eiusdem naturis, mortali scilicet, Chronico, Mansueto, & praeteriente.

PReter hactenùs dicta signa, alia quoque plura supersunt, ex ipso paroxysmo desumpta, quem sciri & cognosci omnium maximè opus est. Hoc itaq; capitulo paroxysmum Tartari potissimum describemus, rem ab exemplo tali exorsi. Primò videtis, florentibus vinetis vitibus, denuo quasi ebullire vina in dolijs, & agitatione quâdam commoueri. Ita florent vniuersa mineralia terræ aquæque. Si ergò ista florent, à quibus Tartarus suos spiritus ac naturam concepit: conficitur inde,

Sig. Tart. genus 4.

Paroxysmi excitantur à floridi tempore.

Tartarum quoque in homine ascendere, ac in sese commoueri, & quasdam de se acuitates ac vapores fundere. Is iam paroxysmus Tartari est. Non autem de vino solùm hoc ratum est, verùm & de fructibus vniuersis, & similibus. Quodcunque etenim genus horum eruptionem molitur, vt aut virere, aut gemmas protrudere, aut florere, aut ramusculos emittere cupiat: id suas commotiones quoque Tartaro in homine impertit. Id cuius generis est, eiusdem generis quoque paroxysmos ciet. Sic ergò commotiones Tartari incipiunt. Huiusmodi verò paroxysmus sine dolore & cruciatu non oritur. Quæ omnia apprimè scire Medicum decet, vt per exteriora interiora videat ac cognoscat. Externæ commotiones ipsorum dolorum indices sunt, satis omnibus cognitorum. Debet ergò Medicus fundamentalis esse Philosophus, vt efflorescentiam Naturæ sciat, & ex hâc velut per externas alterationes, paroxysmum Tartari diudicet. Sicut enim arbor, aut herba, aut legumen, vim latentem in sese protrudit, ac insitas superfluitates excutit, nouúmque germen edit: ita eiusdem quoque Tartarus eodem modo agit, superfluitates suas expurgando & emittendo. Sic ergò Mundificatio expellit: alia dolorem concitant. Vt enim ollam, in quâ obturatâ aliquid potenter ebullit, ignis disrumpit ac frangit: sic ebullitio quoque Tartarum inuadit. Cuius vapor quascunque partes occupat in illis dolorem & laborem facit. Præterea quidem etiam paroxysmus Tartari ab influentiâ cœli cietur, quando nimirum cursus cœli contrarios radios demittit. Illis aduersi radii Tartarum in paroxysmum suum agitant. Certum enim Tartarus cum sideribus commercium ac affinitatem habet. Vndè ab illis quoque commouetur, & in paroxysmum agitur. Huius rei causa est, quòd sidus quidam ignis sit, qui omnes fructus & creata terræ coquit. Sidus enim Elementum ignis est. Et sicut ignis lignum viride exurit ac illud excoquendo in suâ proprietatem agit ac ducit: sic Tartarus quoque in suam ipsius mucilaginem excoquitur: velut & ex hoc exéplo liquet, si quis æquo diutius sub radiis Solis aut sedeat, aut ambulet, hinc defectiones animę ac morbi similes insultant. Alius, morbis correptus, Lunæ subiectus est. Is superioris Elementi vires & operationes sentit. Nam paroxysmum illum mouent. Qui in frigore versatur, horret, & post frigus plura accidentia patitur, veluti perfrigerationes, membrorum siderationem, morbos alios, ac ipsam tandem mortem. Eodem modo aduersæ naturæ in Tartarum quoque incidunt, velut immodicum frigus, vel nimius calor, idque per cursum ipsius Lunæ. Tunc ergò paroxysmus non desinit, donec ad Priorem constitutionem redeat. Ideo opus est, vt Medicus astronomiæ probè peritus sit, ac cœlestes inclinationes, quę per ipsam cutem penetrando operentur, calleat. Porro quidam paroxysmus etiá à cibo & potu hoc modo excitatur, si ipsa fors nutrimenta Tartaro non conueueniant, vnde fit, vt veluti exsiliat, ac in rabiem agatur ille, ac in loco illo tumultuetur & sæuiat. Quin & si eiusdem generis Tartarus potui imo addatur, túc ille velut seipso auctior efferuescit, & aduentitium ilico ac auide sibi attrahit. Ideo paroxysmi plures sunt, a coagulatione solâ aceti. Nam quoties Tartarus coagulatur, toties per operationem illam paroxysmus accersitur. Proprietates enim istas, quas deinceps recensebimus, diligenter nouisse debetis. Reperias enim aliquos, qui, vt primum acidum vinum aut vappam biberint, aut ventris torsione aut ardore stomachi corripiantur. Iam vero illæ affectiones à solo illo contrario fiunt, quod ingessetunt. Sicut vero à sua causâ istiusmodi generantur: sic cogitare debetis, quod æque nonnulli quoque cibi ac potus sint, qui in peculiaribus ac ad illud propensis corporibus Tartarum in paroxysmum suum præcipitare valeant: veluti etiam potus nonnulli colicam, quidam orexin gignunt, aliqui laxant, quidam stomachum exsiccant. Huiusmodi operationes in vnaqualibet Tart. specie similes sunt. Ac vt paroxysmum penitus intelligatis, attendite. Tartarus ipse quidem in seipso dolores minimè sentit ac patitur, sed vasa tantum, quæ regiones illas Tartari constituunt. Sic colica, sola intestina occupat: id quod ipsa sensus ratio docet. Nihilominus tamen, sicut sal vulneri inditus cruciatum mouet ac dolorem: ita hic quoque Tartarus doloris causa fit, dum a se spiritum malitiæ exturbat, qui stomachum vomere facit, quia in illo Tartaro natura quædam Helleborina & Agaricalis ac Esularis latet. Nam & in seipso Tartarus secundum operationem

Omnia suos pa[illegible] habét

Medicus debet esse Philosophus.

[illegible] ab influentia cœli.

Tart. sideribus cognatus.

Sidus est Elementum ignis

Medicus debet esse astronomus.

[illegible] a cibis & potibus ve[l] aduersis vel similibus.

Paroxysma coagulationis.

Dolor est in vasis Tartari non ipso Tartaro.

Tart. Helleborinus est, & Agaricalis.

perationem suam vomitiuus est, & præterea virtutem deoppilantem & aperitiuam coniunctam habet. Si ergo huiusmodi quid in homine lateret, expelleretque: tunc ea quidem alia signa, alii morbi essent: & iuxta tamen in classe signorū Tartari quoq; numerarētur. Nonnulli etiā paroxysmi sunt qui ab accidētibus aliis cientur, vt ab exercitio, ab actu venereo, à refrigeratione & similib⁹, sicut ista apud ægros deprehenduntur, hic lōgiùs non percensenda. Sciendum insuper est, vnicuilibet rei insitam & innatam quandam proprietatem esse, *Commotionis*, *Alterationis*, *Purgationis*, & si quæ alia sunt. Ea suo statuto tempore in actum erumpit, & operationem suam perficit. Veluti alcedo quotannis plumas excutit tanquam moritura. Sic sua Tartaro quoque natura insita est commotionis, quà non semel in anno, sed aliquoties periodicas suas commotiones sustinet. Et commotionis ista ratio rebus omnibus suo quodam modo inest. Sic in homine sanguis ac omnes humores in sanguine huiusmodi operationes complent. Sic Gallus gallinaceus ex naturæ instituto suo tempore cantat. Cantatrix huiusmodi natura in ipsis quoque Tartareis morbis inest, sicut id ex Philosophiâ patet, cuius omninò peritum esse oportet Medicum, verum morborum fundamentū nosciturum. Cæterum de paroxysmo doctrinā cum iam accepcritis: porrò de naturā quoque Tartari differendū videtur. Conuenit ergò, vt de variis causis & naturis Tartari ordiar. Essentia nēpe vna est *Mortalis*. Altera in Tartaro essentia est, *Fixa*, Tertia *non facit dolorē* seu est *Indolens*, & est tartarus māsuetus. Quarta essentia *abit & redit*. Sic ergo Tartarus *mortalis* peculiaris Naturæ est. Singularis naturæ quoque est Tartarus *Chronicus*. Alterius ordinis & ingenii etiam est Tartarus mansuetus. Ita & quartus *præteriens*. Et hæ differentiæ omninò noscendę sunt. Ad istorum enim numerum quatuor etiam in Medicinâ Methodi constituuntur. Quod ideò inculco, quia noui multos esse Medicos, qui in prætereunte tartaro quidem aliquid possunt, sed quod labore multo faciliori obtineri tamen posset. Hâc ipsâ tamen audaciâ freti illi, Tartarum quoque mansuetum, & chronicum, & mortalem tollere annituntur. Probro ergò certò non vacat, mederi ipsos cuiquam velle, & tamen nec Medicinam conuenientem, nec morbum ipsum nouisse: Et huiusmodi quidem inscitiam ac temeritatem sæpius in Regum Principúmque ac ciuitatum doctoribus & Physicis notaui. Sed torquati illi & vndulati nullis admonitionib vacāt. Quin & persæpe huiusmodi laruæ pictæ institutionem nullam admittunt. Vnde verò *Tartarus mortalis* gignatur, ex hoc exemplo cognoscite, Videtis beneficio artis, rem quampiam minimè mortiferam reddi posse. Sic Mel per se innoxium est. In Eleuatione tertiâ fit lethale. Huius census multa sunt, quæ à bono ad malum deduci queunt. Isto modo nec ipsa natura feriatur, sed in suo laboratorio iugiter occupata operatur, nullo quietis interuallo quęsito. Istâ ergo laboratione præparat simplicia metallorum, cachimiarum, marchasitarum & mineralium cęterorum. Ad alia autē adhibet venena, ad alia salia, ad hæc corrosiua, ad illa dulcia, ad ista amara, &c. His naturæ operationibus ita continuatis, persæpè multi quoque errores incidunt, ita vt nec ipsi semper naturæ commodè ac pro voto succedat omne, quod instituit. Inde fit, vt in Tartareas primas materias sæpè venena permisceantur, nonnunquam spiritus corrosiui. Qualia si à Tartaro imbibuntur, & cum homine crescunt, ac in ipso habitant: frequenter lethales morbos accersunt. Id quod modis multis contingere potest: ideo cumprimis, quia spiritus salis, tres salis species in sese continet per sese quidem bonas & innoxias, sed in venenum ac corrosiuum tamen facilè mutabiles. Vnde metus est, vt, cum Natura ipsa supremus Alchimista sit, inter nos creaturas morti subdita si spiritum istum in summas malitias præparet, quas mors necessariò sequitur. In Tartaro siquidē sunt omnia genera veneni. Prout ergò hęc vel illa species adest, si eius operatio sese exerit, venenum expellit (qui flores Tartari existunt) & si regiones, in quibus vita habitat, inuadit, mortale est. Sæui etenim & atroces isti dolores, ex solis venenosis Tartari istius floribus, à Tartaro egressis concitantur, velut & à fumo Arsenicali, aut si quid huic similiter operatur. Nam ista omnia de Tartaro quoque intelligenda sunt. Et iste est Tartarus *Mortalis*. Exemplum aliud. Sicut in metallo quodam venenum latet, & ignis id expellit: ita Elementum ignis in cœlo quoque expellit. Eodem

4. Ab accidentibus externis calore, frigore venereo.

3. A proprietate Tartaro innata.

Sua commotio rerum omnium.

Med. Philosophum esse docet.

Essentia vel natura tart. est quadruplex.

Medic. reprehēsio.

5. Mortales & cur. Ration venenositatis. Mel qui lethale.

Naturæ al quando aberrat.

Tart. generata venena omnia habet.

modo si quid simile in Tartaro quoque existit: qualequale id est, tale expellitur. Hinc accidens insequitur, de quo diximus. Porro tartarus etiam lethalis fit, si suæ magnitudinis metam excedat: velut quidam interdum etiam homines humanæ proceritatis & magnitudinis circulum egrediuntur. Talis si tartarus fiat, in quocunque tandem vase contineatur, mortalis euadet. Magnitudo enim & ineptitudo eius, vasa destruit & in interitum agit: Nec enim Natura immoderatos istos paroxysmos ferre ac sustinere potest. Accidit etiam, vt tartarus nimiâ multitudine auctus noxius sit, eâque concussam Naturam prosternat. Aliquando naturæ humanę ea proprietas ac conditio est, vt genus Tartari nullum tolerare illa possit: sicut inueniuntur, qui vinum non bibunt nec vescuntur caseo, &c. In hisce Tartarus iste propter illam contrarietatem fatalem mortalis fit: sicut alias quoque videmus, à contrario quodlibet destructionem, & sic mortem impendere. Tum &, si vel propter imbecillitatem, vel alias causas Natura hoc vel illud ferre non potest, id aduersum mortale fit; hoc est, si natura ipsa medicatrix esse recusat, morbi omnes lethales redduntur.

2 Ratione magnitudinis.

Natura modo seruatur.

3. Ratione multitudinis.

4. Ratio [illegible]

2. Chronicus & vnde is.

Sed iam secundo ad Tartarum *Cronicum* pergamus. Is generatus est ex iis rebus, quę in suis naturis & proprietatibus perstiterunt, nihil mutatæ, quæque à fixis materiebus prodierunt, in homine indissolubilibus & integris relictis, velut aurum in igne. Illic enim salia fixa sunt, fixum spiritum dantia: qui ipse deindè fixum corpus coagulat. Vbi ergo fixæ istiusmodi generationes sunt, ibidem fixi quoque Paroxysmi oriuntur, in mortem tendentes, non in sanitatem, non in morbi multiplicationem euariantes, sed in vnâ essentiâ permanentes.

3 Mansuetus & qualis ac vnde.

Tertiò Tartarum *Mansuetum* ita cognoscetis. Doloris quidem aliquantulũ is mouet, sed passiones nullas suscitat. Id qui fieri possit, ab exemplo hoc discite. Videtis, quâ ratione *Stupefactiua*, *Narcotica*, *Opiata*, & *Somnifera* alia crescant. Sic in Tartareis quoque generibus, huiusmodi proprietates interdum inueniuntur. Et sicut Natura res vniuersas ad regulam ac modum vnum non fingit ac condit, sed plerunque varietate gaudet: ita hoc quoque loco in Tartaris proprietates & diuersas naturas eiusmodi conditas esse scietis. Nunquam enim hoc ita persuasum sit Medico, quasi vnus morbus vnam saltem naturam ac conditionem habeat. Veluti pestis, quot enim pestes: tot tamque diuersæ naturæ. Verum hoc est etiam in pomis & pyris. Poma quidem & pyra singula sunt: vnum tamen subinde ab altero separatũ est. Eadem ratio morborum quoque: eadem ratio etiam ipsius Tartari. Vnde nonnunquam etiam Tartarus *Cicatrisãs*, ac *Acetosus* & *Berbericus*, & *Ponticus*, & *Piperinus* inuenitur. Vnus enim quilibet pro istâ naturâ ac essentia suos paroxysmus ducit. Et sicut proprietates in ipsâ naturâ sunt: sic suæ etiam in morbis.

Tart. Cicatrisãs, Acetosus, [illegible] Piperinus.

4 Præteriens & [illegible].

Quartus est *Tartarus præteriens*. Is quotidie colligitur, quotidie etiam secernitur. Causa est, quòd ex congenita suâ naturâ nullâ mansionem stabilem habeat. Vndè seipsam etiam expellit & exturbat. Et iste omnium placidissimus & lenissimus est. Et debitum hoc est officium Medicorum, vt vnum quodlibet genus Tartari ad similem expulsionem reducatur & adornetur.

CAP. XV.

De ordine & Regimine, quo in Tartaro procedi debeat.

HActenùs de Tartari ortu, generatione, essentiâ, naturâ ac causis, quantum quidem per ipsam naturæ lucem demonstrari potuit, abundè satis dictum ac præceptum est. Quæ autem ad pleniorem singulorum illustrationem faciunt, ea ex magnis Naturæ libris, qui pedibus teruntur & leguntur, petantur. Deinceps autem ad curam quam isti morbi poscunt, digressuri primo de Regimine, diætâ, & ordine explicationem suscipiemus. Huic præmittenda est cognitio de Naturâ & proprietate spiritus coagulationis: quam tradi ideo necesse est, vt Regimen eiusmodi constituatur, quò spiritus coagulationis frangatur & destruatur in homine. Posteà secundo, quomodò in crescentibus omnibus Tartarus demendus & destruendus sit, ne massa vlla aut subiectum relinquatur, ex quo spiritus Tartari gigni ac coagulari queant. Præterea, si proprietatum istarũ concordantia coniungi possit, vt auertendæ coniunctionis gratiâ separatio illarum instituatur, quemadmodũ diuortio separantur coniuges, ne deinceps liberos gignant: istis præcognitis, ordo

Diæta seu Regimen primo tradenda est.

Diæta deinde quæ præmittenda.

ac regula est, vt curetur ac præstetur, vt spiritus coagulationis vim suã amittat, ne quicquam postea coagulare valeat. *Secundo*, vt nutrimenta hominis, tam cibus quam potus à Tartaro expurgentur, isque ita destruatur, vt ex ipso Tartarus deinceps nunquã coagulari possit. *Tertiò*, vt spiritus coagulationis & massa Tartari mutuo ita dissepãrentur, vt se inuicem nunquam corripiant ac complectantur. Hoc modo, hoc ordine si Regimen constituatur, nec causa, nec materia vlla relinquitur, ex quà deinceps huiusmodi morbus gigni ac produci queat. Secundum hos articulos quemlibet Medicum decet Regimen suum gratiâ curæ solide ac fundamentaliter præscribere, & ante omnia externũ Tartarum nouisse, qualis sit, qui adhæreleat & agglutinetur, siue in cibo, siue in potu lateat. Quâ cognitione qui caret, is, quid prohibeat, ignorat. Et si pro vino, vel aliud prohibendo fors nocens aliquid intercipiat, id ex casu non arte habet. Pas ergò est, hoc casu Medicum esse Physicum propter proprietatẽ microcosmi, & insuper Philosophum, propter proprietatem rerum naturalium: ne ex ignorantiâ fors aliquã errores inuehantur & corruptelę. Etsi enim remedia valdè bona & præstãtia adhibeantur, quib. resolutio & expulsio fiat: tamen, si per errorem diætæ reponatur in hominem quod exturbatum fuit, tartarus postea vberior & firmior subnascitur. Quilibet vero Medicus, qui ex arte generosè & solide diætam præscribere aggreditur, ad hęc puncta oppidò necessaria animum aduertat. Quanto primum regionem quandam (Medicus etenim terras omnes peruagari debet & cognoscere) adierit, intentis oculis videndo, & porrectis manib. palpando accuratissime considerabit, in illis locis quid sit & vigeat. Illic ergò si Tartaream quandam ægritudinem inuenerit: sedulò ac curiosè dispiciet ac indagabit ex quo vel potu vel cibo Tartarus iste succreuerit; hoc est, iudicium ex vrinâ faciet, & dignoscet, cuius generis & adhùc accuratiùs speciei iste Tartarus sit: adeoque ipsa quoque nutrimenta certa trutina censebit, quænam cum Tartaro isto conueniant, vt ex collatione istâ inueniatur coniunctio interioris Tartari cum exteriore. Hoc pacto certi tartari cum genere tum specie inuentis: túc illa in naturali Regimine præstituendo excludenda & interdicenda sunt quæ peccant. Sic fiet, vt per idonea remedia Tartarus non tantum ex corpore exturbetur; verùm etiam ratione regiminis boni denuò non regeneretur. Hęc autem dignotio euidenti & exploratissimâ experientiâ niti debet, ita vt probatio ista ipsissimo oculorum testimonio rata sit. Sic enim Tartarus morbus est, qui viuis oculis in homine patet, suámque materiam visibiliter & palpabiliter spectandam offert. Eodem modo externus quoque Tartarus per artem visibiliter & tangibiliter exhibetur.

Et experientiâ tali Medicum prægnantem esse decet, non tunicis rubeis superbum, aut bracteis, velut Iacobitæ conchis, cinctum & munitum. Cum ergò hæc talia a Medico requirantur, ei cumprimis Alchymiâ opus erit. Per eam inuenitur, quid in vnoquoque corpore iaceat ac conditum sit. Quæ omnia qui non ad vnguem nouit, is ne principium ac vestibulum Medicinæ attigit quidem. Debet enim acuratâ peruestigatione eousque penetrare Medicus, vt Tartarũ non in genere tantum, sed in quálibet insuper specie quoque cibi ac potus, in quibus latet, cognoscat, qualis is nimirum & cuiusce naturæ sit, quámue duritiam, quam formam, quam proprietatem & essentiam habeat. Et licèt vnaquælibet quidem species tartarum quendam obiter exhibere posset: nihilo minus tamen cautelâ istâ opus est, vt eo, quo diximus, modo tartarus extrahatur, ac sal vrinæ prædictâ ratione separetur, ac deinceps ipsi gradus & qualitates diiudicentur, quæ quibusnam cõueniant, vel non conueniant. Quo examine & si quidem multiplicia Tartara inueniantur, non vniuersæ tamen ad morbum vim suam impenderunt. Ideoque opus est, vt sunt tantum acreus indagetur, isq; solus in Regimine indicetur & prohibeatur. Fit enim haud rarò, vt in istâ regione vnum legumen, aut quoddam frumenti genus aliud, aut vnus cibus potúsue, vnicaque species inueniatur, quæ tartarum illic gignat, & populatim inserat. Id quod summa diligentiâ inquirendum est. Illud omnium genus regioni isti vernaculum si remoueatur, & loco eius genus extraneũ aliud admistretur, porro in incolis istis Tartarus nullus generabitur. Ponamus exemplum. Kelhęmense vinum labores ac difficultates Tartareas multas parit. Istud ergò qui vitat, & loco eius vinum Neccarinum potat, is a morbo illo

Medicus debet esse Physicus & Philosophus.

Alchimia necessaria Med.

Sal vrinæ separatus Tart. index.

Necessaria ... medium.

illo securus est. Quæ etiam causa est, cur non semper manendum & acquiescendum in iis sit, quæ terra ac regio nostra promit, sed quod sanum ac salubre est, id vel à peregrinis & extraneis isto casu sollicitandũ. Hoc modo semper vna regio alteri manum præbeat, Rhenus Danubio, Danubius Rheno, Italia Germaniæ, hæc illi, vnàquęlibet subinde illud ministrante, quod in alterius commodum & auxilium cedere potest. Sic ergò per hoc exemplum vniuersale, particulariter omnes species cibi ac potus intelligite: posse nimirùm semper pagum, vrbem, fontem vnum, alterius defectum supplere & emendare. Nec enim omnes fontes vniusmodi sunt, nec omnia vina eadem. Huiusmodi experientiam omninò requirit Medicus: vt, cùm nomen illud præferat, ipsam quoque artem possideat. Nec enim commodè hoc vel illud prohibere potest, nisi in prohibiti locũ concessum aliud substituat; hoc est, materiam peccantem in cibo inuenit hoc: materiam non peccantem æquè inuenerit etiam in cibo alio. Hunc indulgebit: illum vetabit. Vnum enim subinde alteri oppositum est, nec quicquam est, quod sibi non vicarium aliquod datum habeat. Bonum námque & malum in quocunque rerum genere sunt. Ideò accurato examine opus est, vt sciat Medicus quidnam in quâlibet specie præcellat, ne fors, dum malum prohibeatur, peius substituatur: veluti doctrinæ librorũ satis demonstrant ab illis Medicis factitatũ esse, quorum Regimen ac diæta à prægresso nullo examine constituta est, sed ex qualicunq; arbitrio posita, cũ tamen probrosum admodũ Medico sit, siis aliquid prohibeat, nec quid prohibeat, sciat, nec nôrit quid in hoc vel illo lateat. Et ex tã temerario arbitrio hactenus diætæ præscriptæ sunt. Vnde factum est, vt vniuersa Medicina in contemtum & despicatum abierit, quod errores istos hactenus publicè cum tantâ obstinatione ipsi fouerint. Nec enim illi oculariter aut materialiter, aut realiter quicquam probant ac iudicant: verum opiniones tantum suas important, quas Medicina ferre nullo modo potest. Nec enim illa, vt Logica, opinionibus gaudet: sed veritate ipsâ stabiliri vult. Qui Medicum in sua patriâ cum laude & tranquillitate agere vult; is patriæ suæ naturam ac Tartarum cumprimis integre sciat, & illum posteà seorsim secundum qualius species cibi & potus examinet & conferat. Si enim in tuâ terrâ habites, ac aliquandiu ipsam incolueris, nec per totius regionis institutum examen scias, quid in re qualibet singulatim sit & lateat: certè non dignus es, quem tellus ferat, quia supina ignorantia oblitus inquirere non laborâtis, quæ necessariò scire debebas. Sic enim patrię tuæ ciues noxâ afficis; & qui alimẽta sustentandæ tuæ vitæ suppeditant, his nec gratiam nec mercedem vllam refũdis. Cæterum si examen istiusmodi institueris, & necessaria quælibet indagaueris, ac tales ægritudines Tartareæ tibi occurrant: tunc iudicium ex sale vrinę facies, & vnum cum altero propius conferes, non secus ac gemma cum gemmâ confertur, tandémque, quod dignum est Medico, in isto regimine constituendo sectaberis. Nisi enim in curâ Tartari Regimen probè obseruetur, actum de omni Medicinâ erit. Ideò fas est, cautum esse Medicum, vbicunque gentium versetur. Nec enim locus vllus vspiam Tartareis ægritudinibus caret. Quanquàm non meminerim, an terram vllam vnquam adierim, Tartareis ęgritudinibus minus obnoxiam, quam quæ *Veldtlinia* vocatur. Huic enim similis nec Germania, nec Italia, nec Francia, nec Oriens, nec Occidens in Europa. Nam in istius regionis indigenis, nec vlla Podagra, nec colica, nec contractura, nec calculus vnquam vspiam visus aut inuẽtus est, adeo vt non potuerim non impensissime illud admirari. Regio enim ista adeo salubris cum nascentibus rebus omnibus existit, vt salubriorem non inuenerim omni peregrinationum mearũ periodo. Quod si fors huic similes regiones aliç quoque reperiantur; eæ mihi compertæ non sunt. Eiusdem tamen salubritatis regiones in Europa alias quoque esse, credere vix possum.

Regio regioni Medica.

Bonum malo vbique opponitur.

Medic. reprehẽsio.

Medicina demonstratio est, non opinio.

Medicus quid in patria agere debeat, vt laudetur.

Examẽ Tartari ex sale vrinę faciendum.

Tartari ęgritudo terris omnibus familiaris.

Veldtlinia omnium minimè Tartarea.

CAP. XVI.

De conseruatione & euitatione tartaricæ generationis.

QVanquam morbi per omnem orbẽ passim varij ac multiplices grassentur ac sæuiant: nullus tamen ex omnibus est, cui sua a Deo Medicina non creata & opposita sit. Iam autem in progressis capitulis traditum sciris, quęnam & qualis generatio Tartari sit. Qui etsi nonnunquam crassus, difficilis ac fortis sit:

Morbo cuilibet sua Medicina data.

e contra tamen ipsi quoque naturę tam fortia & valida conseruatiua data sunt, vt Tartareæ illi generationi commode obuiam iri queat, ita, vt pro suo nutu dominari minimè queat, sed omnino cedere cogatur. Quod vero in suo Archeo homo non habet, id ex Archeo naturæ ipsius extra hominé positæ mutuetur. Et hoc ex terra enascitur. Processum ergo de conseruatiuis talem hoc loco attendite. Videtis, Struthiocamelum ferrum, chalybem & cuprum concoquere & consumere, vt pyrú vel nucem. Canis os coquit & digerit non tardius carne. Merula araneas deuorat, & coquit velut semen cannabis. Ciconia ranas ac serpentes & insecta nocentia alia deglutit: quæ omnia ipsi bono cibo & alimento sunt. Horum exemplo scire debetis, isto fine Medicinam quoque homini datam esse, vt stomachus ipsius ad coctionem eius quod assumit aut ingerit, roboretur. Exemplum. Tartarus in hominem ingeritur. Iam vero stomachi officium est, vt illum coquat, separet, & expellat, sicut superius dictum est. Id si ex seipso minimè potest quidem: tamen is eo deducendus est, vt a nullo veneno quoque lædatur. Sicut merulæ non nocet aranea, ciconię serpens. Tentandum ergò est, ventriculum in hunc habitum deduci, vt Tartara illa concoquere & consumere possit, non minus, ac struthiocamelus ferrum. Vtreque enim coctiones possibiles sunt, in homine, in struthiocamelo. Si ergo Medicus cóseruationem ab istis Tartareis morbis præscribere velit stomachum primo eo rediget, vt omnia, quæ in ipsum ingeruntur, consumat, non secus ac ignis consumit ligna. Id fit per rectificatiuum, confortatiuum, alteratiuú & fortitudinem stomachi. Aliis enim modis id fieri non potest. Hoc autem vt prob. intelligatis, conseruationis modos duos vobis proponam. Vnus ipsius ventriculi est, vt diximus. Alter est Tartari adimendi externi, ne is assumatur. Conseruatio ipsius ventriculi procuratur per acetosa esurina. Hæc duplicia sunt: *Naturalia, Artificialia*. *Esurinum acetosum* est Medicina, quę sua naturâ ventriculum adeo famelicum reddit, vt cibos etiam insolitos appetat. Quod autem appetit, id excoquit & digerit. Sed vt *Acetosum* plenius intelligatis: scitote, acetosum Naturale acetosum fontale esse, vt sunt Acidulæ. Acetosú artificiale est acetosum vitriolatum. Sic in solâ aciditate potentia digerendi res, quas diximus, consistit. Acetosa fontalia sunt naturales acidulæ, quarum vnæ alteris subinde præstantiores sunt. Acetosa artificialia sunt ex mineralibus metallorum & similibus. Et quamuis quidem dici soleat *Acetosum vitriolatum*, tamen est cuprum Veneris vitriolatum. Cuprum etenim est vitriolum. Si ergo aciditas ex cupro extrahatur: tunc is, qui illâ vtitur, cuprum digeret. Sic fit cum cæteris omnibus vitriolatis metallorum. Ideò, si dicatur, Struthionem omnia metalla edere, ita intelligendum est. Nam in omnibus sunt acetosa vitriolata, solum aurum vitriolú non agnoscit. Huiusmodi Acetositatem Esurinam Struthio in suâ naturâ ac proprietate conditam habet, vnde talia etiam digerit. Homo autem illam in sese non habet. In ipsum tamen illa induci & ingeri potest, vt similiter digerat id, quod per proprietatem tamen innatam digerere nunquam posset. Ideo porrò scire vos velim, thermas acetosas, huiusmodi vitriolatas naturas habere, specie tamen multiplici. Quot enim species colorum: tot etiam aciditatis, nec eius vna tantum species est. Vnum tamen acetosum fontale, quod pre omnibus, quæ in Europa cognoui prædico & extollo, inueni in *Ingendin* apud S. Mauritium, cuius scaturigo mense Augusto acetosissima profluit. Hanc qui pro Medicinæ modo potat, is perfectam sanitatem adipiscitur, & nec lapidem vllum, aut arenam, nec podagram, nec Arteticam nouit, aut incurrit vnquam. Per ipsam siquidem stomachus adeò corroboratur, vt Tartarum digerat nihilo ignauius, ac Struthio ferrum, merula araneam. Nec vero Tartarum solum, verum & alia in homine morbos suscitátia, quorum materia prima in cibo & potu sita est. Primę hę materię vniuersæ, quales quales sint, consumuntur. Et quemadmodum ligna promiscuè omnia, curua, recta, ęqualia, nodosa, in fornace ardent: sic idem quoque in illis ventriculis contingit. Genera autem acetositatis fontalis duplicia sunt: vnum in acetositate suâ percipitur: alterum in illâ non percipitur, & tamen vnica est proprietas. De hoc notate, quod non minus digerat, ac ipsum acetosum. Nam ab exemplo documentum sumite. Ignis non semper ab igne incenditur, sicut ignis è silice excussus: sed ardet interdum ignis a nullo igne

Struthiocamelus ferrum coquit.

Canis os. Merula araneas.

Ciconia serpentes.

Stomachus hominis ut confortandus.

Conseruatio ventriculi in ipso ventriculo vel in Tartaro demendo.

Esurinú acetosum quid. & quotuplex.

Acetosú Naturale quid. Acetosú artificiale quid.

Aurum vitriolo caret.

Acidulæ Ingendinę omnium præstantissimę ad stomachú.

Acetositas fontalis duplex perceptibilis, non perceptibilis.

igne cauſatus, velut fit à Sole, à fricationibus &c. Et tamen hic non minus ignis eſt, quam à ſilice excuſſus. Eadem hîc quoque ratio. Nam ſi illud in ſtomachum venerit, operationem eandē edit, quam acetoſa perficiunt. Porrò *Acetoſa* illa *occulta* ſunt fontes, naturâ ac dotibus mirabilibus inſigniti, a cęteris aquis modis multis diſtincti. Et plerumque exiſtunt in iugis montium editiſſimis, in ſaxis ac rupibus, in cacuminibus niuoſis, longe ſupra terram, bolum ac lutum, in ſolis arenis, ſaxis & lapidibus. Horum vnus *Rhenus* in ſuâ ſcaturigine eſt, & Albis, & his ſimiles ferè aquæ omnes, ſimili ſcaturigine prorumpentes. Quomodò verò plenius cognoſci poſſint, tradendū Philoſophis relinquo. Nec enim tractationem vberiorem præſens locus permittit. Fas enim eſt Medicum Naturalem eſſe, & iſta talia cognouiſſe priuſquam Medicum agat. Nam cum natura ipſa huiuſmodi arcana per artem propriam non hominum induſtriam operetur & perficiat: Medicus eadem apud ipſam quoque naturam explorabit, & quænam ac qualia ipſa componat, decoquat, præparet, perquirat, & eius pharmacopolium, pyxides, ſcatulas, vaſcula, &c. in omni orbe, in montibus, in ſaxis & rupibus, in arenâ, adeóque vbiuis viſitabit. Naturæ enim officina ampliſſima eſt, cuius remedia quoque præſtantia ſunt & auxiliaria, valdéque ſalutaria, nec vllâ pecuniâ venalia. Nec enim mercede datâ ægros illa ſanare ſolet, ſed porrectis medicinis. Et hanc officinam deinceps viſitatoribus & doctoribus commendo.

Occulta acetoſa quæ & vbi ſint.

Rheni & Albis quæ origo.

Naturæ officina quam illuſtris.

Vt autem porrò de acetoſis artificialibus loquamur, ſcire vos velim, in ipſis mineralibus huiuſmodi acetoſitatem ſitam eſſe. Ars verò, quæ ſitum eius demõſtrat, *Ars ſignata* eſt. Acetoſitatem vero iſtam quæ ars extrahat & eliciat, alia eſt, ac *Alchimia* dicitur, quæ acetoſum a dulci ſeparare docet, & vnũquodlibet in proprium ſuum corpus minime Permixtum reducit. Sic acetoſum quoque artificiale præparatum eſt. Sed iam opus eſt, vt proceſſum *inueniendi*, & proceſſum *Separandi* aliquantum velle explicem. Et quanquam iſta Scholaſticais ſit, tamen, quia hoc doctrinale ipſum Scholaſticale nec nouit, nec intelligit: æquum eſt id a me proponi. Quod hoc diſcurſu fiet. *Ars ſignata* ſeu *coniugata* manifeſtat & prodit omne per ſigna externa, quicquid in hoc iſto corpore poſitum ſit, adeò vt per externa ſigna & ſignaturas perſpiciatur, quænam minera ſit auri, quæ argenti, quę cupri, &c. Et ars hæc membrum ipſius Aſtronomiæ eſt, adeóque aditum ad medicinam præbet. Quod ſi hic deſcribere vellemus, quo pacto illa ſigna inueniantur & capiantur, hoc certe capitulũ modũ duorum librorum excederet. Hic ſatis ſit, me vobis explicaſſe, quod beneficio artis *Signatæ* interiora per ſigna externa cognoſcantur. Veluti per ardorē vrtica, per amaritudinem gentiana cognoſcitur. Quod ad Separationem attinet, ſcientia Alchimię eſt. Illa docet extrahere, cogere, & vnumquoduis in vas ſuum peculiare ſeparare. Iam vero acetoſitates variæ ſunt. Sunt in metallis, in gemmis, in marcaſitis, in cachimiis, in cimolea, &c. Vnumquodlibet autem genus ſuam artem, ſuum extrahendi modum habet. Quæ omnia vt a verbo ad verbum explicentur, præter tractatus huius inſtitutum eſt. Hoc hic attendite: ſi cuprum ſine corroſiuo frangitur & reſoluitur, vitriolũ habetis. Ex iſto pręparato *Quintum* eſſe, oleum & ipſius liquorē. Ita quoque acetoſum Veneris perfectum eſt, adeóque arcanum in iſtis rebus, de quibus dixi. Idem cum cæteris quoque metallis facere debetis. Venus autē & Saturnus in acetoſis virtutibus ſupremi ſunt. Poſtea chalybs, tandem ſtannum. Mercurius in *Adeptâ* philoſophiâ inter Metalla non numeratur. Porro cum cæteris mineralibus, marcaſitis, cachimiis, montanis, chimoleis, ita comparatum eſt, vt opus ſit, ipſis primo ſulphur adimi, ac liquorē mercurialem, ſolúmque ſalem retineri. In iſto enim ſale exiſtit *Acetoſum* artis, & extrahitur ac præparatur in *oleum*, *liquoremq́; acetoſum*. Hi igitur proceſſus ſunt & arcana, quibus vtentes a morbis Tartareis præſeruantur, ſi vniuſcuiuſq; *doſin* & *quantitatem*, quam Medico pro conditione perſonæ decernendam relinquo, obſeruent & adhibeant. Si autē Tartarũ iam dudum quis concepit: vt idem per conſeruatiua quantum quidem fieri poteſt, iterum expellatur, opus eſt, ordinem curationis in punctis nonullis coniungi. Sic lauare cum adiuta curâ, curam perficit & abſoluit. Sic lotio cum curâ, conſeruatiua quoque perficit ita vt exquiſitius penetrent, nec in ſtomacho ſaltem coquant, excoquant, digerant, conſumant, verum etiam in vniuerſo corpore huiuſmodi digeſtionem procurent. Sed iſta

Acetoſitas in mineralibus ſita eſt.

Ars ſignata quid.

Alchimia qui tamen.

Acetoſitates variæ.

Cuprum quo modo vitriolum fiat.

Quæ metalla potioribus acetoſitatibus.

Doſis Medico definienda debetur.

ista omnia Medico perito commendo Nec enim calamo omnia definiri & adamussim delineari queunt.

CAP. XVII.

De Curâ Tartari in primâ Materiâ nondum coagulati, quocunque vniuersi corporis loco existat.

CVram egressuris nobis primo opus est, vt exordiamur à primâ materia Tartari, antequam is coagulatus sit. Compertum autem vobis sit, Tartarum in primâ materiâ non minus paroxysmos & dolores ciere, quà in coagulatione. Nã ex primâ materiâ Tartari varij morbi oriuntur, qui hactenus multos seduxerunt. Sed quod ad curationem primæ materiæ attinet, scitote eam prefici *Balneo* & *potione*. Balneum adhibetur, vt corpus incalescat, ac calidum maneat, ac calor iste simul humectet, non exsiccet, siue Balneum id naturale sit, siue artificiale, Medicinam etenim primam materiam expulsuram, oportet externum calorem & humiditatem habere: alias lente procedit operatio. Cum Balneo autem ipsa medicina continenter iungi & procedere debet. Ipsam quoque medicinam eiusmodi esse decet, vt tam cibus quam potus remedii vim habeant, hâc de causâ, quòd nimirum cibus ac potus per vniuersum corpus distribuuntur, & ab omnibus membris attrahuntur sub specie alimenti. Sic ergo cibus ac potus vniuersũ corpus peruadunt, nec locus vllus ipsis inaccessus est. Dum verò nutrimentum mẽbra omnia permeat; quicquid in corpore est, id inuenit & attingit, siue id bonum sit, siue malum. Hinc enim nutrimẽtum proxime iungitur. Iam si nutrimentum simul Medicina est; tunc Medicina morbum attingit, quocunque corporis membro ille lateat. Commodius enim & directius morbus inueniri non potest per directorium aut indicem vllũ, quam per nutrimentum. Fas ergò est, cibum ac potum certam contra Tartarum medicinam habere. Si ergo contra primam materiam Tartaria medicina sunt, nulla in toto corpore Tartarea prima materia relinquitur, quæ non peruestigetur, & inueniatur, & expellatur. Vt verò nutrimenta Medicina fiant, danda ægro omnia sunt, quæ appetit ac desiderat, siue carnes sint, siue pisces, siue vinum &c. nullo excepto. Nam quò vehementior appetitus, eò auidior tractatio omnium corporis partium, & ipsius nutrimenti deductio promptior & incitatior. Et licèt cibi quidem illi ac potus insalubriores existant id tamen curari non debet. Hoc enim saltem fine ministrantur, vt dirigant ac ducant, penetréntque, ac locũ Tartari & doloris occupent. Adeoq; si præparentur eo modo, quem iam trademus, medicina fiẽt, sicut *Tyrus* in Theriaca. Nec enim is hoc fine assumitur, vt ipse sanet ac curet, cum venenũ sit, sed tantum, vt vehiculum sit, & corpus penetret peruadatque, simulque secum rapiat virtutes reliquas sibi adjectas & per compositionem implicatas.

Iam, quia superius diximus, Tartari materiam primam Balneis & potionibus curari: scitote, balneum constare non debere, vel ex sulphure, vel ex vitriolo, vel ex alumine. His enim speciebus & ingredientibus, omnibus carere debet Balneum, siue Naturale sit, velut Thermæ, siue Artificiale. Ex omnibus autem Balneæ piperinæ præstantissimæ & nobilissimæ sunt; sicut his proximæ Tœplizenses in Bohemiâ non procul à Grauppen versus Brixam distantes. Factitiæ Balneæ ex aqua pluuiali niualique, aut ex rore, quæ optimæ sunt, cum aquis aliis permixtæ parari debent. His incoquendæ sunt folia raporum, cortices eorum, vel ipsa integra, pastinacæ, folia carotarum vel radices, chamomilla, tapsus barbatus, cumprimis huius folia, betonica tam purpurea quam alba, prunella, Aquilegium, raphanus syluestris, Artemisia: Cæterarum herbarum nullus vsus est. Quod enim enumeratæ non præstabunt: id reliquæ multo ignauius confectum dabunt. Ex illis ergo balneum consueto more parandum est; cuius modum fusius describere superfluum sit.

De *Potionibus* hoc tenendum est, tam cibus, quam potú, vno potionis vocabulo intelligi. Cuius rei hęc causa, quòd cibus in potum reduci debeat, nec cibus, qui dentibus mandatur, maneat. Ab eo n. stercus, ac Tartarus, excrementúmque corporale ita separari debet, vt solum nutrimentum assumendum supersit, neq̃ hoc cum Tartaro & excremento relinquatur. Quod dum fit, potio emergit ex illis omnibus, quę cibus erant. Vinum per se potus est. Separatio autem illa hoc modo fit. Pro nutrimento elige carnem. Vt verò caro medicina fiat, ita paretur. Adiice ipsi Aquilegium spinosum, viscũ

Ee quer-

Marginal notes:

Cura primæ mat per Balneũ [illegible] & potio nẽ.

Alimẽta omnes partes attrahunt.

Nutrimẽtum Tartari medicina esse debet.

Appetitui permittẽda omnia danda.

Nutrimenta desiderata citius penetrant.

Balnea Tartari naturalia qualia esse deceat.

Piperinæ thermæ optimæ contra Tartarũ. Thermę Tœplizenses. Bal. Artificialia quo paranda.

Potio etiã cibum quoque includat

Caro vt paretur in medicinam.

quercinum, Alkali de dura glacie. Et cum iſtis carnem præpara. Iam in medicinam ſatis redacta eſt. Cuius Receptum tale eſt:

℞ Carnis minutim velut pro farciminibus inciſæ ℔ ij
Aquilegij ſpinoſi, Viſci quercini, an. M. ij.
Vtriuſque Alkali an. ℥. ß.
Alkali glaciei duræ ℥ ß ʒ j.

Miſceantur, & indantur in cantharum cum certo ſalis additamento. Is obturetur, & ferueat in Balneo Maris, donec in iuſculi formam abeant. Hoc præbe. Vnâ cum iuſculo hoc potes etiam miniſtrare appetitus gratiâ cibos alios, velut piſces, &c. principale tamen ſemper id eſto, in quo tota cura poſita eſt. Hoc Receptum ſufficit ad materias primas omnes expellendas, quâcunq. corporis parte lateant. De potu verò hanc ſeparationem teneatis, vt & vinum ipſum à corporeis excrementis ſeparetur, nimirum à fecibus & Tartaro, & cum medicina ita præparetur, vt ſimul potus & medicinæ formam ac rationem habeat. Id hoc modo fit. Autumni tempore vini ſeparatio inſtituenda eſt. Hoc ita accipe. In muſto vini omnis prima materia adhuc confuſa eſt, maximè quoad Tartarum. Vt autem in primâ materiâ maneat, adiici ipſi debent illa, per quæ in primâ materiâ conſeruetur, quod prima adhuc materia eſt. Id vinum poſteà qui bibit, in eo Tartarus nullus generatur. Et licet quidem Tartarus aliquis in dolio adhæreſcat, in corpore tamen minimè adhæret, ſed extra hominem expellitur. Res verò, quæ id preſtent, ſunt *Benedicta gariophyllata, Aquilegium ſpinoſum, Cardobenedictus* & ſimiles. Non quod *Curatiuum* ſaltem Tartari in primâ materiâ ſint, ſed etiam *Conſeruatiuum*: quæ ſuo Encomiô ſatis celebrari non poſſunt.

Vinum vt ſeparetur, & medicina fiat.

Benedicta, Aquilegium, Cardo benedictus quid preſtent.

Receptum aliud.

℞ Ol. de gran. Iuniperi cum gluoribus menſuras x.
Aquarum ſpinoſi aquilegij.
Capillorum Veneris an. menſur. iij.
Vini in muſto menſur. 200.

Vna deferueſcant. Hoc præſtantius priore. Hâc ratione prima materia Tartari, ſicut dictum eſt, expelli debet. Quod ſi aliud quoque ad Tartarum conducens noueris, ſimili modo idem applicare potes. Nec enim ſolus ego artes omnes calleo, ſed ſunt & alij, qui artes nôrunt, & periti ſunt. Adminiſtrationis tamen proceſſus dictus palmarius eſt: vt qui in omnibus Tartari generibus quoque Regiminis ac diætæ loco obſeruari poſſit. Hunc ergo proceſſum, vt ſedulò & diligenter excutias & ediſcas, ſtudiosè operam dabis.

CAP. XVIII.

De Curâ Tartari in formâ Tartari & arenæ, quocunque corporis loco ſit.

DEſcripta in præcedenti capitulo Methodus obſeruari etiam debet in *Expulſione Tartari*, de quâ hoc capitulum tradet, hanc ob cauſam, quòd ſemper prima materia Tartari præſens quoque ſit, quę vnâ operâ ſimul auferenda eſt, ne de nouo quid augmenti & coagulationis inſtituatur. Generale autem in curâ præceptum tale eſt, vt quæuis medicina innatâ vi Tartaro ita aduerſetur, vt illum diſſoluat ac deſtruat adeò, vt fiat ceu liquor, aut viſcus, aut mucilago, nec vnquam iterum coagulari poſſit. Deſtructio ea ſi facta ſit, tunc natura ipſa illud expellit. Ideo hoc caſu id ſaltem accurandum eſt, vt talia adminiſtrentur, quæ iſtiuſmodi *Arcana* contineant. Videtis enim artes & ſecreta quædam externa eſſe faciendi aquas, quæ ferrum ita frangant, vt ferrum denuo fieri non poſſit. Similiter & cuprum & metalla alia ita diſſolui queunt, vt, quod fuerunt, iterum fieri non poſſint, aut ad priſtinam ſuam naturam reduci. Et licèt huiuſmodi quidem ſecreta ad hominis ſalutem non faciant, ſed mortem accerſant; tamen à me exempli ſaltem loco adducta eſſe putabitis, non vt remediorum loco vnquam adhibeantur, ſed vt per iſta doceatur, medicinas ſimiles alias quoque exiſtere, quæ Tartarum ſoluendi vim habeant, ſicut Aqua fortis ferrum. Et iſta non quidem corroſiua ſunt, ſed genuina remedia. Si enim Deus res quaſdam creauit, quæ ferrum lapideſq; &c. comminuant, ſoluant, in liquorem reducant: an ſalutem hominis quoque res neceſſarias creauerit, vt per eas Magnalia Dei cognoſcantur & celebrentur. Hoc ergò noſtri muneris ac officij eſt, vt iſta Dei myſteria in Naturâ peruestigemus, nec deſides otio torpeſcamus, ſed Medicinam facturi alacres & peruigiles ſimus, & ſcholam veram ac genuinam adeamus. Fundamentum ergò Tartarum eiiciendi in his punctis poſitum eſt, vt ea myſteria

Tartari ſolutio eſt eius curatio.

Aquæ ferrum ſoluentes.

mysteria & arcana adhibeãtur in quibus vis sit ac efficacia resolutionis, dissolutionis, destructionis. Hàc enim viâ Tartarus totiuscorporis concutitur & adimitur. Is in corpore duobus modis succrescit ac generatur; vel enim sub formâ Tartari adhæret: vel sub formâ arenæ, quales sunt lapides findentes & scindentes. Curæ autem processus consistit in regimine primum: postea in balneo, omni omninò ratione quà diximus. Cum illis remedia quoque administrari debent, manè & vesperi, prout ipsa necessitas poscit vel rarius vel frequentiùs ipsa adhiberi. Præparatio porrò medicinæ ea est, vt illa ex lapidibus fit, & primò in liquorem reducatur, qui denuo in lapidem reduci non possit, sed in coagulatione penitus consumatur & tollatur. His præstitis, medicina parata & commodata erit. Iam verò momenti nihil in eo positum est, vt longa & promissa recepta conscribantur, & in illâ res multiplices congerantur. Hic rhombus est, vt id bene præparetur, de quo diximus. Præsidia vero, mihi idonea visa, hæc sunt: *Oculi Cancrorum, lapis Iudaicus, lapis Lyncis, lapis Lazuli, lapis spongiæ, lapis aquilæ, lapis glaciei &c.* Nec opus est, vt iunctim omnia assumantur, sed vnumquodvis seorsim & per se satis est. Præparatio enim ista perficit, & ipsum Receptum eadem integrat ac complet. Vbi iuxta hoc quoque tenendum est, quod ad Tartarum radicitùs euellendum *Radices, herbæ ac semina &c* satis fortia non sint: sed oporteat similes lapides assumi, sicut recensui, quorum plures quoque existunt quam quos enumeraui. In his enim Tartari expellendi virtus posita est. Recordari verò vos velim, *scientiam signatam* ista per signaturam demonstrare & probare, quæ signaturâ in prædictis lapidibus est, quod Tartarum eiiciendi vim illi possideant. Qui ergò Medicus esse volet, is opus habet, vt primò signaturam Tartari sciat: postea signaturam medicinæ quoque teneat, ita vt signaturæ vtræque in vnam Anatomiam coniungantur, & in vnam Cosmographiam reducantur. Sic enim si signaturam habueris, corpus id quoq; habebis, in quo mysterium, quod Tartarum pellit, latet. Id vero corpus destrue & solue hoc modo. Destilla essentiam vini nouies. Postea recentes lapides calcina, & illos in essentiâ illâ vini resolue, & dissoluetur velut sal in aquâ. Tandem id destilla: & quod in fundo subsidet, id permisce cum noua essentiâ vini, sublima, donec vniuersum ascenderit. Iam corpus illud fractum & destructum est, & totò vt dixi, præparato vti potes. Coparari autem minime debes, vt liquorem ab essentiâ vini separes. Illa enim plus præsens commodat, quàm separata. Iuuat enim penetrare, inuestigare, dirigere, ac efficacius operatur in Tartarum ac arenas Tartari interioris, quem liquat, & in mucilaginem resoluit. Quanquam frequenter accidat, Medicinam celeriter operari, Tartarúmque ita festinanter suo loco cedere, vt prius resolui non possit, sed Medicinam effugiat, & ante completam operationem abscedat. Et hic processus studiosè attendendus est. Hoc enim ordine & methodo Tartarus omnis in vniuerso corpore inuaditur & expellitur, Medicinâ ad eius expulsionem satis validâ & robustâ. Et licèt quidem non multa recepta administrentur: sufficientia tamen ea sunt ad quæuis genera Tartari istiusmodi. Vnumquodvis enim simplex per se satis est. Quod si compositum fieri debeat: simplicia iam iterum sufficientia sunt, ex quibus Recepta componi & concinnari queant. Itaq; vt latius & profusius hoc capitulum deducatur, præter visum est.

Marginalia: Arcana soluendi Tartari qualia sint. — Tart. forma duplex. — Tartarus, Arena. — Arcana Tartari e lapidibus petita. — Arcana Tartari quæ sint. — Radices, herbæ, semina ad Tartarum insirma. — Ars signata med necessaria. — Præparatio mysterij qualis. — Simplex quoduis ad Tartarum sufficit.

CAP. XIX.

De Tartari expulsione è Iuncturis, Articulis, Rastetis.

Aliquoties hactenùs mentionem feci de Tartaro, quòd generetur etiam in articulis, vbicunque sint in corpore, Item in iuncturis & ossium commissuris, intra quas ille se insinuat. Velut intra aurem & cranium, intra hoc & nasum, intra nasum & cartilaginis apicem, & generetur in Rastetis manuum pedumque. Ac in omnibus totius corporis locis quidem generatio illa fieri potest, vbicunque commotiones & connexiones duorum membrorum sunt, aut concauitates lacertorum ac membrorum &c. Vbicunq; ergo huiusmodi Tartara vigent, ibidem quoque Arthetica, Podagra, Chiragra, Genugra, Sciatica, & articulares dolores alij gignuntur, quàcunque id corporis in regione sit, siue in dorso & eius spinâ, siue in costis &c. Iam vero Medici

Marginalia: Tartari articulis quæ sedes.

versum prouerbialem decantant.

Nescit nodosam Medicus curare Podagram.

Qui tamē planè ineptus & incōditus est. Nec enim Podagra nodosa est, sed Tartarosa. Grana etenim illa sūt grana Tartari: ita vt meritò cōuenientiore nomine dicatur Tartarus. Tum & vocabulum, *Medicus*, in versu otiosum est. Illi enim qui se Medicos vocant, Tartarum autem curare non possunt, Medici haudquaquàm sunt, sed sunt *Roades*, hoc est, Medici veterinarii, qui nondum maturuerunt, sicut pruna syluestria ante autumnum. Itaque, si (qui tamen minime sum) poëta equidem essem, versum istum hoc modo emendarem.

Versus prouerbialis de podagra ab autore emendatur.

Nescit Tartaream Roades curare podagram.

Qui elegantiorem optat, ille eum condat. Porrò in hoc capitulo institutum meum est, docere, qua cura *Tartarus Podagricus* expellatur. Eo n. adempto & remoto, podagra quoque abscessit. Vobis autem mirum non videatur, quòd tam breui capite tam magnum morbum curare doceam. Caput quidem, fateor, breue est, sed plus vtilitatis ac fructus fert, quàm omnes tractatus aut libri, vnquam conscripti & editi. Quòd verò præter hoc caput alium quoque peculiarem de Tartaro tractatum ediderim: factum id est ad podagræ originem & causam plenius explicandam. Summum autem & nocentissimum in Tartaro est vltima materia podagræ. Quod si quidem podagræ causas alias vniuersas sumas, & Tartarum omittas, nihil quicquam proficias. Itaque cum institutum meum sit, Tartarū expellere, qui inter causas, primas tenet: omninò in hoc libro ille cum cæteris generibus coniungi debet. Hic iam Methodus ac processus est, vt balneum non admittas, quanquam id ratione Tartari conuenire videatur. Nam & noxium & aduersum est propter alias in podagrà concurrentes causas & circumstantias. Dixtam tamen præscriptam obseruare ac tenere potes; quia rarò podagra est, quæ plura Tartari genera non contineat, præter illud, quod in iuncturis, articulis & dictis similibus locis continetur. Vnicum ergò præsidium expectari potest à resolutione & destructione *Tartari granulosi*, quem Roades nodosam vocant podagram. Ita vero granula ista resolues, vt in formam mellis aut zuccari inspissati reducantur, & resolutione illa consumantur, & consumptione articuli indurati, dislocatiue ac incuruati iterum extendantur, emolliantur & relaxentur, ac in pristinam naturam redeant. At quia ad dislocationem illā plura requiruntur, quam cura tantùm Tartari granulosi: ideo reliqua in libro de *Podagra* edito pluribus traduntur, hic minimè altius repetenda. Ex mysteriis autē seu arcanis, quæ Tartarum podagricum resoluunt, quinque mihi nota & explorata sunt. Quorum etsi quidem quoduis seorsim per se satis sit: compositionem tamen facilè pati possunt, factam ex istorum aliquot, non omnibus. Licèt autem quinque ista simplicia nominentur, non tamen vnumquoduis simplex per se species est, vt in gummi: quorum etsi plura sint, sunt tamen *gummi*. Ad hoc exemplum cætera quoque æstimanda sunt. Quinque verò ista ita nominantur: *Gummi*, *Resina*, *Mariyana*, *Masticatorium oliuum*, *Terentabia* extractum. Hæc quinque palmaria sunt, in quorum singulis vis inest omnia Tartara granulata resoluendi in *Liquorem & aquositatem*, quæ consumptioni probè subiecta est. Horum verò preparatio talis est, vt tam fortiter in eleuationem reducantur, vt post hanc circulari queant, & circulatorium ad minimum vnam septimam circumiuerint. Tunc demum ista compositio tibi concessa est, vt circulata illa componere, coniungereque liceat, prout generatio. Tartari tibi visa & cognita fuerit. Circulatione ista inunge membra Tartarea, & loca Tartari granulosi, quæ *Roadas* nodosam podagram vocat. Per inunctionem hanc resoluuntur Tartarea genera granulosa, quæ alias resolui non queunt, nec vllà ratione aliā per medicamenta edomari, quam per foris adhibita. Processum vero, qui inunctio illa fieri debeat, hic describere nihil attinet. Modus enim omnibus cōnstat; saltem hoc sedulò agatur, vt grana resoluantur & consumantur. Sicut enim Sol aut ventus aquam exsiccat, eámque ita dissipat, vt eius nihil reliquum sit: sic idem hic quoque fit ab hisce simplicibus arcanis. In illis enim mysteria condita sunt, quæ tartarum podagricum, soluendi potestatem habent, non secus ac Sol vim habet liquandi niuem. Coagulatio enim Tartari Podagrici & coagulatio aquæ est vniformis induratio, hoc vno differens, quod coagulatio Tartari calore fit, illa verò à frigore.

Aut. liber de podagra peculiaris.

Mysteria quinque sunt.

Præparatio eorundem qualis.

Tartarus granulosus solis externis remediis cedit.

Processus podagricus.

Balneū podagricis obest.

Resolutio Tartari granulosi cura podagræ.

Coagulatio Tartari & aquæ [illegible]

Conuenit

Conuenit ergò mysteria ita constitui, quæ a calore tantum coagulatum resoluant. Et quemadmodum nix ac glacies à sole liquantur, & in terram abeunt, ita, vt non redeant: sic idem hic quoque accidit. Per arcana enim consumitur, & in liquidum reducitur, quod in corpus penetrat, a quo tandem consumitur, vt porro nullibi iterum prodeat ac conspiciatur.

CAP. XX.

De lapide Vesicæ ac Renum.

ÆGritudinis huius, nempe lapidis vesicę & renum, curam tradere res ardua ac magni laboris est. Quodcunque vero vel ex ipsa Naturæ luce, vel ab ipsâ experientiâ magistra hausi ac didici id hic explicabo. Medicos autem vniuersos admonitos velim, vt incolis earum regionum, quibus ipsi Medici præfecti sunt, præseruationem fidelem & integram communicent, ne fors ex negligentiâ immanis iste Tartarus, res adeo perniciosa & mortifera in homine gignatur & subnascatur. Nam & nos hoc capitulo sedulo explicabimus, quonam modo tyrannus iste adeò sæuus euitari & expugnari queat. Inficias quidem non eo, causam lapidum & Tartarei tyranni in homine, etiam à bono cibo potuque oriri. Sed & principia præterea alia sunt eiusdem, velut & iam inclinatio & dispositio naturalis hanc generationẽ causantur. Ista verò utut se habeant, scire debet Medicus & intelligere, quæ Tartari suæ regionis Natura ac conditio sit: vt indè discere & constituere possit Tartari tam præseruatiua quam expulsiua remedia, quibus ille quotidiè expellatur, nec in actum erumpat, aut in materiam suam vltimam deducatur. Hoc enim fraternitatis ac Christianitatis officium est, quo proximi salus promouetur. Æquũ enim est, vt quam tibi mensuram dari optes, eandem alteri quoque ipse des. Si vero iam dum eo res deuenerit, vt lapis iste seu Tartarus *Marmoreus* aut *Silicetus* euaserit: hunc teneri processum opus est. Balnei, cibi, potus ea ratio, is ordo tenendus est, quem præscripsimus. Sic nimirùm & cautius procedetur, & si quid lapidis adhæsit, secedet commodius. Vt verò lapis ipse inuadatur & oppugnetur, scire debetis, *Fel terræ*, quod lapidem designat, illum suo tempore adimere, licet nullâ celeri curâ. Eius receptum tale est.

Medici officiũ in calculo præcau. do.

Lapis renum & vesicæ [illegible] tardius.

Curatio lapidis qualis.

Fel terrę in vesicæ lapidis

℞ *Olei fellis terræ alibali? correcti: ℥ij. Liquoris Lyncis, spongiæ, Iudaici cancrorum an. ℥iij.*

Misce. & per mensem circula. De hoc potandum præbe, quò plus eo melius. Vrinam collige, & sedimen congela seu coagula in vnam massam. Sic & lapidem inuenies, & eius omnem magnitudinem molémue. Et in hoc Recepto acquiesce. Melius enim aliud non noui. Nam præstantioris inuentio cuiuslibet experientiæ & benedictionis diuinæ est. Is sua dona dat cui vult. Nec vniuersa Deus dona sua vno die effundit. Porro autem nonnulli lapides cum malis aliis quoque concurrunt aliquando velut cum *vlceratione*. Eos curabis per oleum Antimonij & Apodeldoch in exterioribus, velut & per *Balsamum Hypericonis*, quem in Chirurgia mea descripsi: item per Balsamum Tartari Acatiati: quibus omnibus successu & euentu felicissimo vteris. Porro operam quoque dabis, vt deinceps conserues, eo modo, quem in initio capitis præfiniui, ne in postero tempore lapis alius renascatur, & dolor posterior priore truculentior fiat. Postremo enim non in principio mala grauissima incumbunt, quæ tandem mors terminat. Sed artes quidem aliæ quoq; supersunt, veluti sunt sectiones. Quæ si benè cadunt, quis eas vituperabit? Magna tamen pars eorum, qui istas tractant, suo priuato commodo velificantur, qui rarò secant, nisi prius mercedem mediam abili dentur. Vtcunque ergo succedat sectio, tum pars pecuniæ dimidia, vel ea tota ab ipsis recondita est. Id in istis impostoribus lucu videmũ est. Nam cum videant, impune omnia omnibus licere: ad scindendum promiscuè omnes irruunt, vtcunque alea cadat. Si ars non prodest ægro, prodest tamen marsupio. Hanc illi suæ professionis sũmam habent. Tales plerique sunt Balneatores, rasores, chirurgi, & his similes alij. Sic ergò Medicina spelunca latronum fit. Quin ipsi quoque Doctores tã periti & industrij non sunt, vt rem & malum ipsum penitiùs cognoscant, cum tamen per signa à me descripta, probéque ipsis attendenda, dignoscendorum affectuum tempus ac instrumenta sufficientia habeant, & vrinam nostro more, non suis speculationibus iudicare facile possent. His tamen omnibus spretis, satis ipsis est,

Cura lapidis cũ vlceratione quanti.

Apodeldoch remedium lapidis cum vlceratione.

Sectio lapidis vesicę.

Temeritas quorundam in secando calculo.

Medicina spelunca latronum Medic. reprehensio.

in asinis superbè incedere, laureos ac florenos condere, suisque chirurgis ac balneatoribus assentatoribus mediam partem extorquere ac procurare. Hinc fit, vt nouissima primis semper deteriora reddantur. Si salus non procuratur ægro: at loculis corraduntur aurei. Verissimè ergo dicere liceat cuipiam Medicinam hodiè nihil esse, nisi imposturam, nisi nugas, nisi phantasiam: cùm nulla a quoquam opera, quæ probam sustineant, & per quæ ars stabiliatur, edantur. Et hęc qui seriò & intimè pensitat, is facilè videt, quantis imposturis & vanitatibus omnia fœdata & corrupta sint. Beatus autem ille, ex prauis bona qui seligere nouit. Beatus ille, qui in loco *Sareptæ* sedet, is non fallitur. Apagè hanc legem aut licentiam, quod de homicidio admissi Medici responsionem nulli debeant. Hęc importunitas iam quemuis agasonem Medicum fecit. Procul autem & hunc morem, pecuniam scilicet numerari pro arte, quæ ægrum interemit.

Medicina hodierna qualis.

Cap. XXI.

De lapide vesicæ, sponte naturæ ex humiditate salis cruoris siue vrinæ cruoris generato.

Iam autem porrò attendite de Tartaro interno, non ex caussis externis seu Tartaro externo generato: Is ex ipso corpore, in quo iacet, oritur & emergit. Iam verò æquum est, vt propter curationem generatio eius breuiter repetatur, vt eo certius & facilius intelligatur. Id hoc modo fiet. In corpore liquor quidã naturalis conditus est, qui suam vniuerso corpori humiditatem impertit, sine quâ humiditate corpus viuere nequit. Producamus exemplum. Huiusmodi humiditatem in se terrá quoq; habet, per quá sustentatur & vegetatur, vt fructus proferat, quos alias proferret nunimè. Iam verò illa humiditatem hanc ab aquâ desumit, quæ terram ipsam permeat, & poros eius omnes peruadit ex parte vnâ: & porrò etiam ab impressionibus olympi, per imbrem, rorem, &c. vnde terra extra, hoc est, in superficie humectatur, & Elementum aquæ eam infra superficiem humectat. Hisce ergo à liquoribus terra in sua essentia & vigore conseruatur, ita vt ferendis, & gignendis fructibus apta sit. Similis humectatio in ipso quoque homine est: adeo, vt terra ipsius, hoc est, caro & sanguis, ossa ac venæ sine humiditate illâ nihil valeant ac possint. Homini ergo Elementum aquæ inest, à quo humectatur. Huic accedit Meteorica impressio, quæ humectat in ipsius superficie. His præconceptis, scitote quod, cũ homo caro ac sanguis existat, opus etiam Balsamo quodam habeat peculiari, a quo conseruetur & sustineatur. Is in corpus salis positus est. Sic ergò à sale homo cõseruatur, veluti à Balsamo. De hoc exẽplum notate. Simili ratione ipsa quoque terra Balsamum suum a sale habet, vnde conseruatur. Iste sal si suum excrementum emittit, salpetræ inde emergit, &c. Sic in homine quoque, si Balsamus excremẽtum suum dat, & suas secretiones, tunc nisi virtus expulsiua adsit & expellat, spiritus accedit coagulationis, & ipsum in Tartareum lapidem coagulat. Hi lapides omnium durissimi sunt, & qui dolores omnium iniquissimos concitant. Sicut ergò percensui, hâc methodo & ordine cura institui debet, non ad Tartarum intendendo, sicut hactenùs descriptum est. Tartarus enim iste in Medicinâ peculiaris est: peculiaris etiã eius origo est. Ideoque alius etiam in essentiâ & conditione suæ Medicinæ. Et vt propiùs ad curam descendamus, debet illa procedere ex eo, ex quo ipse quoque morbus prodit, ex corpore nimirum, ex quo lapis ipse genitus est. Et licet hic sigillatim de solo vesicæ lapide loquar: simul tamen etiam loquor de omnibus locis, in quibus Tartarus adhæret. Nam sicut Tartarus peregrinus sua loca quærit, sic eadem similiter Tartarus quoque cruoris quærit. Hoc modo excrementũ Tartari naturalis deorsum ad vesicam abit, descendit ac destillatur, & conuenit in canali vno, qui ad vesicam contendit. Non secùs ac multi imbres desuper cadunt, ac in riuum vnum confluunt, & cum hoc abeunt: ita in corpore quoque idem accidit. Ad curam verò quod attinet, scire debetis, quod, vt diximus, ex solo isto Medicina oritur, ex quo ipse quoque lapis nascitur: hoc est, in cruore situm est mysterium arcani, quo lapis iste dissoluitur, & reducitur in suam primam materiam. Debet autem cruor è vestigio coagulari in vitreá phialâ per aquam feruentem. Postea tum more optime calcinandus est, & cum vndâ propriâ extrahendus, & volatilis faciendus, vt nihil de ipso, quod ascendat, reliquum

Liquor naturalis corporis similis liquori terrę.

Terra humectatur ab aqua.

Homo a liquore conseruatur.

Balsamum hominem sustentat.

Balsami humani subiectũ sal.

Balsamus terrę.

Cura lapidis vesicę qualis.

Vnde morbus, inde cura.

Cruor mysteriũ lapidis vesicę.

Cruor vt preparetur.

reliquum maneat. Huic liquori quantitatem dimidiam de liquore duræ glaciei adiice, & per syringam administra. Vsq; adeò enim subtiliatur, vt in potionibus penetrare non possit, sed euolet, & ascendat nec descendat. Optimum quidem & conuenientissimum est, vt Regimé & balneum instituas, *sicut dictũ est*, & insuper processum Tartari peregrini in vesicâ & renibus obserues. Sed id, quod per syringam iniicitur, negligendum minimè est. Hoc enim arcanum primarium est in lapide Tartareo cruoris natalis.

Syringa, instrumentum Med.

Sed porrò processum quoque & ordinem alium notate de destructione vniuscuiusque Tartari siliceti, marmorei, &c. quales in renibus & vesica generantur, quod, quæcunque aurum liquefaciunt, & id in Resinâ soluunt, eadem etiam omnia huiusmodi Tartarea genera reducant ex coagulatione suâ in liquefactionem resinitatis. Etsi verò multis probabile fiat, non nisi per corrosiua id præstari & impetrari posse: mihi tamen certum est, non corrosiua sola aurum reducere. Sunt enim alia quædam etiam simplicia aurum soluentia, quę tamen ex classe corrosiuorum minimè sunt. Huius census est *Manna* extracta ex floribus. Ea si in circulationem datur, aurum reducit. Eodem modo quemuis etiam tartarum reducit, cuius generis sit, si per syringam administretur. Rhombus omnis in hoc situs est, vt illa Tartarum reperiat, attingat & comprehendat. Præterea sunt etiam essentiæ vini Cineratæ, quæ ipsæ quoque aurum in oleum candidum soluunt. Et quanquàm eius quidem aliquid iterum reduci possit, non omne: ea tamen solutio sufficit, nec in homine iterum coagulatur. Ideò cum virtute expulsiuâ tempestiuè ita agendum est, vt expellat lapidem, solutum, dum in liquidà resolutione adhuc persistit, si quid verò extra quidem hominem coagulatur, & in suam vltimam materiam iterum reducitur, parum refert. Sic ergò iam Curæ Tartarorum sufficienter traditæ & comprehensæ sunt, modo medicus intelligens & peritus sit, non solum receptorum scriba, qui artificio solito suo, *Fiat Potus*, imposturas agat. Alio omnino fundamento ac artificio opus est, quam vt scribatur, *Fiat Recipe, & decoquatur secundum visum.*

Cura secunda Tartari siliceti, &c.

Aurum etiam sine corrosiuis soluitur.

Manna extracta circulata aurum reducit.

Essentiæ vini cineratæ aurum & Tartarum soluunt.

CAP. XXII.

Vberior declaratio & institutio præparationis & administrationis eorum, quæ in hoc libello comprehenduntur.

SCribere quidé nobis & docere procliue admodum & facile esset, si præstò offerrentur, qui eadem legerent & intelligerét. Si enim cú huius sęculi Medicis de vero Medicinę fundamento disserere satagas, idem ferè agas, ac si quendam calceos conficere doceas, qui tamé nec filum, nec modulum an ligneus sit, nec atramentum, quid sit, nouit. Cum tali quodam quis de arte disserer, qui tamen ne prima quidem principia degustauit? Sic si ego dico, *Accipe hoc, facito,* tunc ignorant illi, quidnam hoc, quidue illud sit, quod facere debeant. Hæc verò peritia sit & intellectus, opificem ipsum suæ artis instrumenta ignorare? Certè non secus res habet, ac si numularium quis se venditet, & monetæ imperitus sit: aut si, qui permutandis & vendendis equis negotiatur, non norit equos. Subinde tamen illi ipsi occinere hoc solitant: scribe, vt intelligâris. Imò discant ipsi discipuli, vt intelligant. Verùm quæso, horum scribo equidem: an ipsa principia, elementa, fundamenta: An quæ ad hæc consequuntur? Iis equidem loquor ac scribo, qui ipsa iam dum principia assecuti sunt, non tyronibus. Quod si ergò tyrocinia prima ignorant illi: quid cum ipsis explicandâ arte proficias? Baccalaureum esse, & nihil intelligere: Magistrum dici, & nihil scire: Doctorem iactari, & tantùm opinari, id quidem nimis vile & euanidum est. An libri vestri vniuersũ Medicinæ fundamentũ contineát, nec ne, id ex vobis quæro? Si omne illud continent: nullius amplius indigi estis cognoscendi. Sin minùs, opus certè erit, vt multo plura addiscatis & teneatis, quam asinos aut Camelos equósue ac Dromedarios ad visitandos ægros ascédere. Si, medicina tota in vestris libris comprehensa esset, ægri de vobis nullas querelas spargerent.

Med. huius sęculi repiens.

Opifici artis suę instrumenta ignorare turpe.

Hoc in libro solum Tartarum mihi explicandum proposui: quod doctrinâ duplici confeci. Prima fuit de *Tartaro peregrino*, velut communiore. Altera de *Tartaro cruoris*. Quæ mea Theorica, etsi quidem noua & peregrina videatur: quo tamen fundamento, quâ experientiâ, quibus veritatis momẽtis mea stabiliam & demonstrem, ipsa litera ac context⁹ clare loquitur, secundum qué tam mea quam vestra iudicanda vobis defero.

Tartarus duplex: peregrinus cruoris.

Nec puto quẽquam ita imperitũ & ignarum fore, qui ista nõ intelligat. Tã plana enim ac dilucida mea est Theorica, vt vel a muto intelligi queat. Huic subnexui curas, sicut capitulorũ series docet: Et me quidẽ ipsũ vestrę ruditatis piget, qui ista legitis, nec intelligitis, quæ tamẽ ad artem vestram pertinent. Vnus idem ex Religione vestrâ, ex professione operetur. Quam vero probrosum Theologo futurum sit, si Euangelistas non legerit, aut de quónam Dauid locutus sit, ignorauerit? Quanto dedecori Iureconsulto erit, si Imperatoris potestatem, voluntatem ac leges is non nouerit? Quæ ignominia hominis Christiani sit, qui Christianismo se addicat, & Christianorũ articulorũ imperitus sit? Nauci hi omnes homines sunt, rei nulli idonei. Qui verò volare auis possit, alis & pennis suis orba? Qui salutari Doctor queat, qui suis, quibus euolet, alis instructus non sit? Ipsa S. Scriptura etiam profitetur, *Fidem sine operibus mortuã esse*. An verò non mortuũ quoq; nomẽ sit sine operibus? Non mortuus sit Medicus sine Medicinâ? Nõ mortuus sit magister sine arte? Vt duo perpetuo iungantur & cohæreant, prouidentia Dei curauit: Fidem nempe & opera: Doctorem & doctrinam: Medicum & Medicinam: magistrum & magisterium. Horum enim nullum per se sine alio subsistit, sed vtraque perpetuò sese consequuntur & cohærent. Vndè rectè etiam exclamatur: *Væ illi, qui solus est. Is si ceciderit, quis ipsum eriget?* Idem huc quoque quadrat: *Væ enim Apostolo, qui nulla signa operatur. Væ Medico, qui Medicinâ caret. Væ pugili, qui gladium non habet. Væ Christiano, qui operibus destituitur.* Cũ ergò ipsius quoque Dei voluntas hæc sit, vt nihil solitarium agat, sed duo perpetuo iungantur: id sedulo quiuis annitetur, ne solus reperiatur. Solus enim qui cadit, is iacet. Et ista vobis hoc fine hic propono, ne *solis vos vsque adeo vnum situs*. Duo enim rem integrant, non vnũ, duplex, non simplex. Sic enim fiet, vt mutuo colloqui possimus, hoc est, legere, & genuino sensu intelligere. Planius autem vobis hunc librum declarare non possum, quam vt primo edisceatis vestræ religionis, professionis & facultatis rudimẽta, principia, & prima Elementa. Qui enim principia ignorat: quid is de fine sciet, aut iis, quæ principia consequuntur. Carnifex quidem Doctor breuem & amicam (vt sibi somniat) admonitionem ad me literis misit, quibus explicat, quàm reuerenter & honestè tot hactenus sæculis Medicina habita & culta fuerit, æquum ideò esse, ne illam tam contumeliose traducã, aut tot tamque præstantes Doctores, qui arte & honoribus tamdiu præcelluerunt, temere suggillẽ. Ego vero recordor, consulem quendam in hac vel illa ciuitate maximæ dignitatis ac æstimationis fuisse, & ab omnibus certatim maximis honoribus cumulatum: qui tamen tamdem in crucem actus sit. Idem euentus alios etiam primores mansit. Si ergo nihil tutum est in excellendo, sed in honeste faciendo: cur quæso non reprehendi debeat, qui is iactatur, qui non est? Et licet quidem ignorantia id faciat: nulla tamen fere ignorantia est, quin eadem tandem conuertatur & patefcat. Et decuerat quidem, fabrum illum ad me de Esse, non de Haberi scripsitasse. Insuper & alius ad me scripsit, fabrum illum bonum esse Latinum, ac elegantem Græcum. Sed quod maximè necessarium erat, omisit, nempe, bonum ipsum esse *Medicum*. Sic *Ordinarius* quidem. Interim cum Ordinarius esse possit intus, totus, evaneus aut viridis tantisper mihi hæc litera mortua erit, dum certius quid cognoscã. Quod hoc loco ingemino, vt sciatur deinceps, Medicinam non eo modo docendam discendamue esse, quo hactenus id factũ est: non ordinarie, sed athleticè. Nam hic cõflictus agitur. Hoc quiuis discat q; teneatq;, opus & nomẽ omnino coniungi ac cohærere debere: ac integrũ minime diuisum esse. Et tantum quidem de Tartaro hactenus.

Duo perpetua sunt in rebus omnibus.

Planci Postam ... tio infelix.

Galeni stę cuiusdam admonitio ad Theopnt.

CONCLVSIO.

SIc ergo tandem, Clementissimi, clementes, dilecti, &c. Domini & amici opera ea absoluta sunt, quæ vobis, &c. summa diligentiâ congesta bono ac candido animo dedicare volui: submississimâ reuerentiâ orans, obtestansque, vt clementer placidoque vultu eadem accipere, & propter charitatem Christianam typis in lucem edere dignemini. Nisi enim illorum publicatio per vestras Celsit. & Clem. procuretur: præ Galenistarum machinationib. illa lucem nunquam videbunt. Primo quia nôrunt, hoc modo istorum ignorantiam detectum iri.

Secundo

Secundò quæstum & prouentum culinarium deinceps minutum iri. Tertiò, quia ferre non possunt, medicinam passim etiam apud vulgatiores innotescere, ne quid hoc pacto priuato ipsorum venatui decedat. Nec hoc interim cogitant, nihilominus certos fore Medicos Doctores, etsiquidem quiuis Medicus fiat. Omnino enim necessitas posceret, vt essent, qui aliis institutionem & doctrinam impertirent eius Medicinæ, cuius quiuis peritus esse deberet. Etsi enim medicamenta quidem apud omnes ægros sint: scire tamen debetis, ipsam experientiam & ordinem non cuilibet cognitam & vernaculam esse. Quanquam & ferre ego & optare possim, quemlibet sibi ipsi custodem existere. Quod tamē aliter prouidentia diuina disposuit: & sua dona viritim sua singulis infudit & impertiuit. Quibus verbis, Reuerendiss. &c. Domini, hoc meum opus, hunc meum laborem vobis vnice commendatum volo. In quo si quid fors inueidens & minus planum reperietur: id si me certiorem feceritis, summâ curâ & explicatione planissima à me prompte declarabitur. Hisce me vobis submississime commendo, & offero.

SEQVITVR

Archiducatus Carynthij statuum responsio, quam post horum librorum dedicationem Theophrasto dederunt.

NOBILI, CLARISSIMO CELEBERRIMO DOM. AVREOLO THEOPHRASTO HOHENHEIMIO VTRIVSQVE MEDICINÆ Doctori, singulari nostro amico ac Domino.

NObilis, Clarissime, Domine & amice dilecte: officia nostra ac propensio singularis primo tibi dicata sint. Tres tuos libros, vnum de morbis Tartareis: alterum, responsiones & defensiones quasdam: tertium, Labyrinthum; in vnum volumen abs te congestos, & laudatæ huic Archiducatus Carynthii prouinciæ, in cuius singularem honorem eosdem conscripsisti, dedicatos accepimus, legimus, ac contenta in iis ex ordine longo cognouimus. Tibi ergo, pro isto labore ac industriâ, quâ multi deinceps iiq; grauissimis morbis præuenti, ac sanitas perfecta (auxiliante gratiâ diuinâ) recuperari poterūt, cumprimis autē pro amicâ illâ dedicatione, dictæ laudatæ prouinciæ factâ & exhibitâ, humaniter ac sedulo gratias agimus: spem nobis indubitatam facientes, fore, ut laudata ista prouincia hunc tuum laborē & affectū eo, quo decet modo, agnoscant. Quod idē nos quoq; sedulo annitemur. Interim humanitatis & amicitiæ officia omnia tibi deferimus, sedulo id operam daturi, vt ista tua scripta primâ quâuis occasione typis excusa lucem videant. Quod tibi pro nostra propensa & amicâ affectione hisce significare volumus. Dab. in Foro Claudii 2. Septembr. An. 38.

N.N.

Proceres Archiducatus Carynthij, quotquot Aulico hodierno conuentui interfuerunt.

Literæ sigillis 14. obsignatæ erant.

SEQVVNTVR

FRAGMENTA AD OPERVM MEDICORVM THEOPHRASTI TOMVM secundum appendenda.

FRAGMENTVM PARAGRANI THEOPHRASTI PARACELSI.

Liber quatuor Columnarum Medicinæ.

PRÆFATIO.

QVod Philosophus sim, etiam extra vestram Lyram, id fas quidem ac æquum, verumque est. In hâc enim Philosophia consistit cognitio totius globuli, eâque per practicam. Philosophia enim nihil est aliud, quàm practica globuli seu sphæræ. Vbi vero practica vestra? Penes Aristotelem & Socratem. Philosophia

Philosophia quid sit & doceat.

Philosophia docet virtutes & proprietates terrenorum & aqueorum & demonstrat id, quod nemo hominum vidit vnquam, terram scilicet & aquam in suo Elemento. Et vos dicitis, cognita vobis elementa esse, quorum tamen ne quidem principium nouistis. Quanti vero stulti eritis in postremis, cum tantopere imperiti sitis in primis? De Philosophiâ itaque hoc tibi dico, quod, sicut Philosophus in terrâ est, sic itidem & in homine. Alius enim Philosophus est terræ: alius aquæ: & vtrique tamen Philosophus vnus sunt. Similiter duo quoque homines sunt, & vtrique tamen vna tâtum Philosophia sunt. Et sic nedum Medicus adest, sed pars tantũ Philosophiæ, ad Medicum requisita. Tu etsi quidem Philosophus practicus sis, Medicus tamen nondum es. Quilibet enim experimentator Philosophus est practicus, nondum tamen Medicus.

Philosophus duplex, tamen vnus. Homo duplex, vnus tamen Philosophus.

Experimentator non est Medicus.

Sic porrò etiam de Astronomiâ. Suũ Philosophum habet cœlum, suum etiam aer. Hi vocantur Astronomi. Qui vero circa terram & aquam versantur, dicuntur Philosophi: & res vna est, Astronomus Terræ & Philosophus Firmamenti. Vt ergo hic duo sunt Astronomi, qui astrorum proprietates & virtutes, adeóque Mannam Aëris cognouerunt: ita duo quoque sunt in homine Medici, vnus qui firmamentum ipsius, alter qui chaos cõsiderat: & tamen hi non sunt Medici, sed sunt Philosophi & Astronomi Microcosmi, velut in Elementis externis, ita etiam in internis. Sic ergò datur Astronomus Firmamenti, & Astronomus Physicus, & Astronomia vna est, vna est Philosophia. Medicus tamen nedum est, semen tamen adest, ex quo is enascitur. Vos verò stolati & annulati Medici vndenam enati estis? Ex bombis asinorum, & ficubus equorum.

Philosophi & Astronomi differunt.

Ex semine autẽ isto quomodò emergit Medicus? Hoc modo. Si semen, id est, materia adsit, preparari debet. Sed a nullo præparatur, præterquam ab Alchimia. Hæc non est, quæ docet coctionem & præparationem, quam natura in hominis commodum instituit. Sic in hypericone ea virtutes multas nouit. Quoties vero alia virtus: toties alia præparatio. Hanc mandat ipsa Alchimiæ, quasi dicat: Ad hunc morbum hoc ita prepara: ad illum præpara taliter. Iam ergo exsurgit Medicus, & in Medicinâ emicat. Nouit enim fundamentum, & scit, quę hic coctio, quæ præparatio necessaria sit. Quid verò fulgetis vos Montpessulani? vos Lipsienses? vos Viennentes?

Medicus et ex semine suo fiat.

Alchimia quid moliatur.

Medici preparat actus.

Hùc, huc diuertere cogemini, scituri nimirum, quid Philosophia sit, quid Alchimia, quâue natura præparationes instituat, quoue modo suos Alchimistas illa erudiat. Vbinam vos restitatis Apothecarii & sordidi coctores: Dedecus est & ignominia, rem vestram nihil esse, quam putam phantasiam ac nequitiam, arti Medicinę vniuersæ aduersam. Papæ, si tandem publicitùs notorium fiat, quátæ carnificinæ in deauratis vestris pyxidibus ac cocturis solemnibus condantur: ecquis opprobrii vestri modus erit? Res tamen sub radium protrahenda est omninò. Et licèt duplo quidem plures scorpiones meis cibis inderetis: vel sic tamen in vobismet ipsis, non in me, venenum istud operabitur, & callida vestra ac mẽdacia consilia vos ipsos oppriment, vobisque, non mihi, ceruices frangent.

A primo vestro edito scripto ad hoc præsens vsque momentum vestrûm nedum quisquam, quid Medicus sit, sciuit. Sciuistis autem approbe omnes, quid Sophista sit. Et quod nouistis, id esse tergiuersamini. Quod non estis, id vobis arrogatis. Medici non estis. Estis autem Sophistæ. Nouistis enim ac testamini ipsimet, quod vel centum ægrotos non tractetis aliter, nisi per ignorantiam, spe boni successus: adeoque compertum vobis est, vniuersam vestram doctrinam, artem, doctoratum, librósque &c. tantum vobis industrię impertire non posse, vt ve[illegible] minimum iudicium cum fundamento veritatis ex lotio ferre sciatis. Quòd si hoc non potestis, & iudicatis tamen: vos certe sophisticari necessarium est. Videte verò quem cum honore quæstum culinarium vestris doctricibus augeatis. Certè nihilo æquis & honestius, quam scorta quæstum cumulant lenarum. Is nimirum est Medicus, qui auxilii ferendi copiam habet, & morbos vi expellere nouit (de occidendo nihil loquor) sicut enim securi admota arbor certo & indubitatò sternitur: sic certa quoque Medicina est in ægroto. Quod si nec ego id possim: audacter dicite, meipsum quoque vobis peritiorem Medicum nõ esse. Ita enim comparata medicina est, vt non dubitando, sed vi instando, morbum exigat. Nihil imperfectum, nihil dubium Deus condidit, qualis vestra ars est. Is Medicus est, ita

Medi-

Medicus crescit, si ex Philosophiâ, Astronomiâ & Alchimiâ prodeat. Quod quia inculco, & allego, ac super hoc fundamentum, meam Medicinam exstruo: ideò me membrum Medicinæ spurium, ac hæreticum, seductorémque criminamini. Cum verò testimoniis ipsorummet mendacium vestrorum scriptorum, Auicennæ & Galeni flagellemini: an ob id vestra latrocinia me opprimant? Imò florebo equidem, etiam tum, cum arefactæ fici maledictionem vos perpessuri eritis. Securis enim iam admota arbori est: nec cœlum suum ipsius malum porrò videre sustinet, verum suos sibi Astronomos deinceps creabit, & terra suos Philosophos producet, ipsúmque adeo Naturæ Lumen suos Alchimistas progignet. Hi rerum potiti, vos cum superbis & cincinnatis vestris vxoribus iuxta canicidas locabunt. Hui, quam iuste, o lasciuæ ac fastuosæ Lupæ! Omne per fraudem partum bonum, luxurie istâ iterum perditum diffluet. Væ vobis, si lapis molaris de collis vestris suspendatur, Quam grauiter enim tunc expiaturi eritis lautulas vestras cupedias, luciolos nimirum, & Maluaticum: item sericeas & auratas tum ricinulas tum spiras (Hoc nimirum modo diabolus suos educat, tales eos esse requirit, vt per fastum nimirùm ipsorum, de artis probitate publicè constet. Nulla etenim ars proba per huiusmodi luxuriem, bona lucratur Nihil metuo, quin Doctores istos crepitarios, pediculatios ac frictores excindâ. Serpentes potiùs & venenatos oculos Dominæ Doctricis timeo, cuius lingua instar serpentis sibilat. Ad cloacas apage istas, non ad me.

Gal. & Auicenna laudatur.

Iam si sanatio Medicum facit, adeóque ipsum opus doctorem creat ac Magistrum, non Imperatoria Maiestas ac Papalis sanctitas, non Decanus: sciendum vobis certè est, quod huiusmodi sanatio ex longè alio fundaméto ordiatur, quàm quod vos in vestris Academiis iactatis. Et cur vos saniores conuitium mihi de Lue Gallicâ scribendi dicitis, & me aliud nihil scire nugamini? An vero id tenue ac contemnendum est, si quis maximum, malignissimumque ac late dispersissimum morbum, de quo prior nemo commentatus est, describat? Ex hoc opere mihi potius honorem collatum iri sperauerám. Quanquam vt a vobis laudarer, nunquam magnopere expetiuerim. Laudarer enim saltem ab impostoribus, quorum laus cruce rependi deberet.

Opus creat Doctorem.

Theophr. ob scriptum de Lue Venerea sugillatus

Dum de pustulis curandis scripsi, simul ac vna complexus sum Cæsares, Papas, Reges, Principes, Proceres, Nobiles, Ciues, rusticos, viros, fœminas, iuuenes, senes, credibilia & incredibilia: vt nimirum inde viderent & cognoscerent vniuersi ingentia naturæ mysteria, ac stupenda arcana, que Deus clementer nobis impertiuit. Iam si hoc sine donum illud assecutus sum, vt Deus in suis (non meis) operibus glorificetur: artémque conquisiui a Saracenis, Turcis, Barbaris, Tartaris, Germanis & Italis: tunc vos me nomine Medici indignum esse clamitatis, quandoquidem nihil aliud, quàm scabiem Veneream curare possim: cum tamen eo ipso scripto commonstrem, quòd cum omnibus vestris artibus ac scientiis puri puti stulti ac impostores sitis. Nec enim morbum vnum saltem meo instituto includo: sed quicquid morbosum existit. Quod si ergò morbos in vniuersum omnes chirurgiæ comprehendo, nullo quoque excluso: an id vobis nihili sit? Quantæ inciuilitatis est id, aut dicam malitiæ, quòd, cum videatis, Beanismum vestrum nec Theologis, nec Iuristis, nec Linguistis, nec Poetis, nec vlli professioni probari, ne sic tamen vosmet ipsos intus accuratius æstimetis, sed porrò probrum vestrum accumulare pertinacius pergatis? Tum verò demum probrorum vestrum lerna effundetur, si producturus in lucem sum illa, de quibus nondum somniatis. Nec enim vestras saltem nequitias ibi flagellaturus sum, sed insuper etiam seriâ cẽsurâ torquebo nouos illos & mendaces Medicos, qui demum enascentur. Nam intricosis illis ineptiis sese exercebunt non segniter.

Vtut verò ista habeant, ante omnia cauete vobis ab auditoribus illis, quos Basileæ reliqui, qui plumas de meâ tunicâ legerunt, qui calefecerunt mihi vrinas, qui mihi vltro arriserunt, ac blanditi assectatique sunt, veluti catelli hero faciunt. Hi enim sunt eruntque nebulones omnium maximi, impostoribus omnibus & nouitiis medicis longè superiores. Monitos ergò vos omnes volo, vt venenum ipsorum caueatis. Quod ex me habent, de isto sibi gloriam struunt, si bene succedat. Sed isti minis præcoci fugâ scholam deseruerunt: & sicut fur, manè sese e domo abripit prius;

iam

quàm homines surgant, sic ipsi quoque præmaturius effugitauerunt, nec honesti sui discessus testimonium morati sunt.

Theophrastus ab aduersariis Lutherus vocatus, & Cacophrastus

Vos ex genimine viperarum estis, nec venenum vestrum occulitis. Quod, vbicunque potestis, nullâ dilatione effunditis. Itaque ex ingenio Leuiathan me oditis. Cum præsidium vobis ad cludendum me non promptum esset aliud, ex me Lutherum fecistis. Heus vos, Lutherus non sum, sum Theophrastus, quẽ Basileę Cacophrastum vocastis, quod facere solent N. & F. An me verò putatis tantum esse Lutherum? Qui præterquam quod alias etiam Christianus sum, primatim insuper officio longè grauiori & sublimiori quam Apostoli donatus (hoc est Medicinâ, Philosophiâ, Astronomia, Alchimiáque instructus) viuo: & non plus ipso Luthero sum? Imò & huic & vobis negotium ego facessam. Non nescius es, me Luthero res suas relinquere. Meas autem ipse vicissim tuebor. Nec enim is meorum calceorum vinculum vel minimum soluet. Cur autem id facitis? Ideò nimirum, speratis Lutherum concrematum iri. Ideò & Theophrastum idem fatum manere persuasum habetis. Quare, vestram simplicitatem cumprimis prodidistis, quod nesciatis, quo fato Theophrastus obiturus, aut ad quidnam is prædestinatus sit: nimirum non ad ignem, non ad voluntatem ac postulatum vestrum, sed morietur is eâ morte, quam sibi ipsemet elegit. Hoc fato Theophrastus occumbet. Beati etenim sunt illi, qui mortem sibi suam deligunt. Pudor vobis admodum necessarius est, quod me Lutherum vocetis, cui omnium maximi ac plurimi nequam infesti sunt. Sic vos & mihi. Sed pro ioco adducendo nouâ me istâ appellatione salutatum voluistis. Exitus tamen ista multo certius testabitur, quam iam speratis. Mihi vos carpere, exagitare & pipulo differre per omnia integrum est. Tutior enim a vobis sum, quàm putatis, qui nihil nouistis. Tutus a vobis sum, nihil vel dum expertis, atque vix dignis, qui cum canibus consideatis. Quod si Mediolanum suorum hostium adeo securum esset, ac ego vestri: certe nec Heluetiis nec militibus aliis scriptis opus haberet. Nec enim vos Astronomi aut Philosophi estis, verùm nugatores; nec magis vobis facultas vestra conuenit, quam rabulæ iura, cuius res omnis putida & fragilis est, quam solo garritu & odioso clangore tueri quærit. Vos in vestris defendendis idem æmulamini. Cadauer quidem non impingue ac instituenie tueri vultis: sed id tamen ex vobismet nimis late olet. Verè ad vos intendit digitum Christus, de Pharisæis quando dixit, Vos sepulcra ornatis defunctorum. Nam & vester cōptus ac ornatus omnis nihili est. Vtcunque enim vos subtiles, disertósque ac humanos, pictósque præstetis, Nequam tamen intus ita occultari non potest, quin exhalante fœtore prodat seipsum. Tyrones vos vocaui equidem pharmacopœorum. Id verum est. Sicut enim tyrones rogant, Domine, quid hoc est, quod nomen habet? ita horum exemplo vos quoque dicitis Quæso verúmne id est? De hoc multa legi: sed per Deum id non noueram. Sic ergò ipsa sciscitatio vestra vos tyrones esse (saluo vestro honore domini Doctores) prodit. Quod si seplasiarius iterum roget: Excellens Domine Doctor, an non nouisti hoc: tunc tu Domine Doctor respondes, per Deum non noui. Hoc per Deum verum est. Sic ergò publice picti & fucati moriones estis ac fatui. An vero id probro vobis sit, si seplasiarius, qui beanus est, & cornutus, imo nihil, vos dominos Doctores informare & docere cogitur? Is verò imperitus tyro non sit, qui rem propriam, quam manibus gerit, non nouit, non tenet? Iudicium de vobis ipsi facite.

Theophrastus plus Luthero est.

Theophrastus qua morte obiturus sit

Quod vero non vt ipsi conducti publico in aulis Principum & ciuitatibus mercean, ob id mihi plus curæ incumbit. Ipsi enim vt moriones & calefactores alii conducti sunt. Tales etiam sunt iurati Chirurgiæ Magistri Norimbergici, qui (gratiâ diuinâ) numero quaterni censentur. Imo conducti stipendio moriones sunt, quos impostores quæso sedulo euitate. Vi enim imposturas suas obtrudunt hominibus, quà in re promotione & tutela vtuntur Principum, regionum, ciuitatum. Bellum vero ciuitatis id ornamentum est, si quatuor iuratos impostores alat, qui concepto voto se obstringant, quod nihil aliud, quam fraudes & imposturas facturi sint. Eodem modo etiam Domini Doctores iuramento ad similes fraudes faciendas obligātur, quod in suum commodum vrinas spectaturi sint, quantum quidem in Academiis didicerint. Quam iniqua verò illa Magistratus simplicitas est, quod homines hos ad iuramentum adstringat, quos tamen iuramenti

iuramenti tenaces non esse posse probè exploratum habet? Nec enim ob artem suam quisquam iuramento vinciri aut obligari debet. Prætereà, cum iidem, quid ars sit, nondum nôrint: quomodò quæso arti ingenuè exercendæ nuncupatum votum dabunt. Quomodò, quod optimum sit, sub iuramenti fidem testabűtur? Nam quid optimum in medicinâ sit, nec senatus, nec principes nôrunt. Quid ergò iuret is, qui venenum illicò & fel optima iurat? Nec enim is ista intelligit, quem tamen vos interim iuramento alligatis. Artem potiùs & doctrinam eorum iudicate, nec tam prompte cuiuis stulto iuramétum imponite. Portandis enim illi iuramentis assueti sunt, veluti asini saccis. An verò id non reprehendendum in Magistratu sit, quòd, etsi videant quidem, suos poliatros in lotio iudicando omninò imperitos esse, eos tamen nihilominus ad prouinciam hanc dextrè administrandam imposito iuramento arctè sollicitent? Et licèt suis digitis quidem nôrint melius, quòd suis illi remediis multò plures contractos & enectos, quàm sanos faciant, aut eripiant: cogunt tamen eos, vt iurent, se suũ officium fideliter & sine fraude administrare velle. An verò hoc probè consultum sit? Simili iuramento oneratis etiam hospitalia, ac misellos homines latrociniis vestris excoriatis. Quis verò voto facto astringere se potest ad sedulo exequendum id, quod nescit? Hoc interim prætextu, quicquid fraudis & maleficii committitur, id prætento iuraméto vniuersum excusatur, ac probè omnia confecta data sunt: *Nostri enim Domini ad hoc ipsos conduxerunt.* Quid verò hoc tandem iuramenti est præposteri? Certè leue hoc non est, quod ægrotis, pauperibus simul ac diuitibus nobilibus ac ignobilibus prętexto iuramento tam illiberalem fucum facitis, vt putent mera Euangelia illa esse, quæ iuramento vestro attestamini. Morem ergò hunc prauum antiquate; & facite, vt per præstitum illorum iuramentum & vestrum cóductum publicum simpliciorum nemo deinceps supplantetur. Conscientias vestras pulsate, ô proceres & magistratus, & simplicis plebeculæ candidam fiduciam æstimate, quę plùs non potest, quá credere, eos, qui in conductu sunt, omnia quàm rectissimè administrare. Cogitate, de Medicinâ neminé iurare posse: & hic vestram simplicitatem nimis manifestam esse. Cauete falsum iuramentum, & deceptorium cóductum. Parcite simplicioribus: & conscientias vestras saluate, nihil attendentes vel ad amicitias, vel gratiam &c. adulationémue ri &c. nec ita leuiter iuramentum decernite: Expendite potiùs, quanperiurium periculi sit, quantæ labis sit, testari de re non intellectâ. Quasi verò id satis sit, si dicatur: Benè fecit, nam meis Dominis iuramentum dedit &c. Væ autem vobis iuratoribus. Mihi auté Magistratus, hoc, quicquid admonitionis est, vitio minimè dabit, sed grato animo acceptabit potiùs, quod demonstrem, quæ hactenus is nondum intellexit, Adeóque operam haud ségné dabit, ne simpliciores deinceps per istas imposturas decipiantur: seriámque cogitationem tandem suscipiet, de leuitate illâ reprimendâ, quę basim suam habet infutili mendacium Medicorum cóscientiâ, & maledictâ meretriciáque ipsorum Medicinâ. Annuo stipendio accepto haud perplexatè illi iurarent; omnia in vniuersum vera & recta esse, quę tamen scirent esse omnium falsissima & putidissima. Et hisce omnibus iuramentum deinceps minimè imponite: sed in re tam arduâ discrimen personarum habete. Hi enim similes sunt institorum in foro. Sed cogétur hi mecum de præmio cursum certare tandé. Et in me quidem quantum est, faxo, vt suas inunctiones, suffitus, lignum, lotiones, sectiones, cauteria &c. aut tandem omittant, aut cum ipsis malè pereant. Quod si autem omninò de seruandis vnctionibus contendant: agite, inungantur ipsimet, vt doctrina & labor in ipsorũ caput cóuertatur. Hoc enim illi semper ac assiduè ingeminant, inunctiones istas nulli dolere, & ægrum à periculo securum esse. Quod si ergo eas experiantur ipsimet, tum demum sentient, quę onera ægrorum dorsis imposuerint. Suum Hæreticum, suum Lutherũ &c. me illi criminantur. Si vos iusti estis, prodite. Nec enim vos irritádo desistam equidem, donec in radium tenebriones protraxero. Hunc saltum mecum vel inuiti saltare cogemini. An verò Cacophrastus ego vobis non satis sum? Peierauerim equidem, nisi calceorum meorum corrigia doctior & peritior sit vestris vniuersis præceptoribus Galeno, Auicenna &c. adeóque omnibus etiam

Academiis. Id si vos non creditis: vtramque curam libellæ imponite, & vtranam præponderet, haud tardè videbitis. Quæ vero tandem nugatorum Doctorum istorum peritia est? Quóue vestris præceptoribus ornamento estis? Horæ equidem illi iam introitum faciá, quà vos permingant canes, & pueri in plateis sectentur, stulti, stulti, subinde inclamitantes. Quin & hoc equidem accurauero, vt tandem aliquando de facinoribus vestris, ac latrocinijs seriam rationem reddere cogamini. Ecquid placet hic vobis vester Cacophrastus? Bono autem auspicio rem hanc occœpi: & occœpi ita, vt finem non sit habitura. Vestra autem nec consistet, nec ad finem durabit. Et vobis adeò exquisitè quidem intendentur fidiculę, vt tandem vosmet ipsi cum vestris libris, iniunctionibus, suffitibus, lignis & aquis ad vniuersorum spectaculum, in vacuo aëre pensiles futuri sitis. Ne gloriemini, vos Patrem Galenum, Auicennam &c. pro vobis facientes habere. Ne iactetis, consuetudinem vestram iam longis à seculis deductam esse, adeóque vel in posterum diutissimè florentem & vegetam futuram: modò interim nemo à Theophrasto, cuius secta, superueniente vestrâ, omnino ac funditus peritura sit, se irritari patiatur. Contrà prædico equidem vobis, cœlum ipsum iam Medicum esse, à quo exoleta vestra consuetudo exterminabitur, veræq; ac genuinæ artes, vt Philosophia, Astronomia, & Alchimia inquirentur & proferentur, ac ex Magis Gabalísque (quæ vobis diludio sunt) veritas sub Solem protrahetur, & vobiscum vestræ ineptiæ in lacum Pilati effundentur & mergentur, ne eas deinceps vnquam vel Sol vel Luna vllúmue astrum aliud aspiciat, sed eum omninò proiectæ in locum sint, vbi nec ipsa terra eas accipere possit. Vbi ergò tum temporis vestra consuetudo erit? Vbi vestra domina Doctrix quæstum culinarium accipiet? In Cruce nimirum, ad quam genuina huiusmodi plura congregantur. O væ tibi Domina Magistrâ.

Quàm lubenter, quod vobis toties obiicio, vos mihi quoque impingeretis, vt dicatis, meipsum quoque non minus vobis, ægros perdere? Neutiquam nullo modo. Imo, quos vos perdidistis, hos equidem restituendos suscipio. Si non ex spe succedit, causa vestra ea est, qui eò ægrũ præcipitastis, vt sanari nequeat. Quomodo enim quod morti vicinum est, per naturam restitui possit? Quoties autem hanc vestram culpam mihi impingere annisi estis? Sic & hoc vobis semper in ore est, nec Theophrastum quidem ipsum, hunc illúmue restituere posse. Gratia vobis autem domini Doctores, qui tam flagitiosè per inunctiones, fumigationes, vesicationes, sectiones, vstiones, lotiones, ligationes &c. miserum ægrum perdidistis. Quis enim tantam hydrargyri molem extrahere possit, quantam vos vnguentis & suffitibus vestris ingeritis? Hic sexies inunctus est, iste decies, ille vigesies: hic toties suffitus est: iste toties lotus est: illi toties cura ligni adhibita est: adeóque in hunc impulistis hydrargyri ℔ j. in alium ℔ ij. in tertium ℔ iij. Quæ vestra omnia flagitia quis quæso vbiuis emendare possit? Et tamen vobis solatio est hoc, quod dicere liceat: Ho ho, nec Theophrastus ægrum sanare nouit. Istam verò pollutionem vestram ac commaculationem quis eluere possit nisi Carnifex? Is ipse vos fumigare & inungere debebat. Quá gratum hoc vobis futurum sit, si flagitia vestra & facinora imputari mihi intelligatis? Sed ita vestrummet malum proditis. Cum ergò pernouerim, vos nihil nisi vnctores & lignarios Doctores agere: cur quæso vos metuam. Certò mihi compertum est, quod sine ligno nec Doctores vos, nec Academiæ vestræ omnes, quicquam vnquam præstare possitis. Quicquid enim vel discatis, vel studeatis, vel legatis: tandem tamen lignum vnicum, extremum vestrum asylum est. Tantúmne verò temporis vestræ reuerentiæ ad discendum lignum opus est? Ecquando autem pergetis ad pustulas? ad viscum? ad cortices? Iam anni sunt quindecim & plures, quod in discendo ligno desudastis. Quis studij huius erit finis? Et tamen interim vtilitatis ne quidem ramentum vnum comprehendistis. Quando autumnus vester erit, vt fructus vestri maturescant? Phui, ad tantum probrum quod non erubescitis, quod fabri iam ac omnes rustici nórint, sine ope ligni vos totos stultos esse. Væ arti vestræ! Hæc enim si in Academiis discitis: scholæ certè triuiales iis multo potiores sunt. Vestræ tamen naturæ cum caprarum ingenio conuenit. Hæ arrodunt summa quoque

scandunt

ſcandunt ſublimiùs, eò cerebrum ipſorum doctius euadit. Infima putant venena eſſe: & ignorant, ſuperius non magis quàm inferius folia vigere. Cur enim folium ſuperius inferiore ſapidius vel melius ſit? Nihil eſt. Cur ergo ſcholæ altiores quoque inferioribus meliores ſunt? Nihil eſt. Fraudes vbiuis diſcere potes: probitatem autem in ſcholis tantùm infimis. In ſcholis enim ſuperioribus potentes tantùm ſedent, quibus veritas pudori & rubori eſt. Inferiores autem ſcholæ veritatem ipſam auidius cõplectuntur. Tu ergo Domine Doctor Crepitator quid in ſublimi facis? Nimirum telas aranearum captas, quibus artem tuam obligues.

Quòd ſi ergò iam Doctores vos Lignarii, Tubingæ, Heidelbergæ, Viennæ, Lipſiæ, Ingolſtadii, &c. creſcitis: licebit vtique mihi vobiſcum iocari & colludere. Lignum enim durum eſt, nec prompte ſcinditur: nec ad iacula facienda idoneum eſt. *Terribilia* tamen ex eo fieri apte poteſt pro vobis: pro ægris autem, *Dilexi Domine animam meam*. Iã verò ſeriò vobiſcum hoc penſitare debebatis, ne vobis ipſis terribilem faceretis, ſed potius ægris. Qui ſibimet ipſi de aliis Encænia facit: is falſus eſt. Encænia debent eſſe eius, cuius ſunt, templi ſcilicet, non ruſticorum. Sic & cum ægrotis. Sanitas, ac gaudium, & Iubilate, debebat eſſe horum, non veſtrùm. Vos tamen vobiſmet id arrogatis, & fruimini indulgentiis more ruſticorum, qui indulgentias ex templo auferunt, ipſi ſibi reſeruantes nullas. Sacrificus nempe indulgentias diſtribuit; & ſe negligit. Sic vos etiam ægris indulgentias impertiri debebatis, vt ſaneſcerent: cùm tamen econtra veſtris illi litare culmis cogantur, vóſque adeò ſaltetis, illi plorantibus. Sed hęc ſic abeant.

Tricepi doctrina tribus nititur.

Sed ad propoſitum meum vrgendum hoc addo. Cum tria omnino ſint quibus doctrinam meam ſuperinſtruam, ſcilicèt Philoſophia, Aſtronomia, & Alchimia: porro de his tractaturus tribus ſim, vobiſque explicaturus, quomodo illa rata, adeóque ex imo vſque fundamento explorata habeam, vt ab illis dimoueri & deiici nullo modo poſſim: Huic meo fundamento mordicus adhærebo, vóſque per iſtud eò redigam, vt à porcis in cœno miſere volutemini. Et cum inuentiones omnino nouas, ſectis vniuerſis ſpretis & abdicatis, adducam, nouamque monarchiam conſtituam: vniuerſos lectores ſerio rogatos volo, ne præcipitantius & incogitantius iudicium ferant, ſed ipſa volumina meæ Philoſophiæ, Aſtronomiæ & Alchimiæ ſedulo perlegant. Quibus lectis & intellectis, meorum librorum tractatus illos vobis expediam, quos intellectu nimiùm difficiles vobis eſſe arbitramini: nempe tractat: de Ligno, de Impoſturis lib. 3. Hoſpitalis lib. 1. tractatus quatuor: de cauſa & origine luis Gallicæ lib. 8. In quibus cum diſſentaneæ opiniones declarandæ ſint, ex vſu omninò erit, deſcribi Medicos, quomodo inter ſe illi diuiſi ſint: quo facto librum de lue Gallicâ finiam, & ad morbos alios explicandos me conuertam, modo Deus mihi auxilio ſuo præſtò ſit, qui preces exaudit omnium ad ſe clamantium, qui Medicum etiam ipſe creauit, non ſolum eius carnem, ſed etiam ſanationem per ipſum faciendam, cui gratiam ſuam offert. Quam quidem nulli offert, niſi pulſanti & petenti: Vale. In Beritzhauſen.

Homo conſtat ex aqua, terra & mineralibus.

Quandoquidem ergò in Philoſophiâ Medicinæ fundamentum conſiſtat: hanc tali collatione factâ deinceps cognoſcemus. Primò autem ſciendum eſt, hominem ipſum non minùs ac globulus exterior, Aquam ac Terram cum mineralibus, &c. in ſeſe continere. Patet ergò, inde morborum cognitionem à nobis petendam eſſe, ita vt vere dicere poſſimus, morbum hunc eſſe Arſenicalem, illum eſſe Aluminoſum.

Morbi vnde cognoſcendi.

Cum momenti multum poſitum ſit in cognitione morbi: tantundem etiam poſitum erit in notitia proprietatum illius. Quod autem hactenus creditum ſit, ægrotos eſſe qualificandos, hoc eſt, choleriſandos, melancholiſandos, phlegmatiſandos & ſanguiniſandos, &c. quaſi ex horum quatuor notitia emergat cognitio eorum omnino, quæ inde exorta ſunt: id iam merum mendacium eſt. Nec enim hoc fundamentum Phyſicum eſt aut Philoſophicum, ſed potius fanaticum. Nullus enim vſpiam Philoſophus iſtorum phantaſmatum meminit: ſed inuexerunt hos errores Medici, qui à ſapientiâ naturæ deſciuerunt. Quorum inſaniam, ne viderent profeſſores acutiores, quatuor humores illi commenti ſunt, ac Philoſophiâ ſeceſſerunt, ſicut

Humores ſanantur.

Humores quis aſſeueraverit primum.

Ff 2 canicida

canicida à ciuibus.

Philos. quid tradat.

Cum ergò genuina Philosophia hic proponenda sit: ea hoc modo omnino proponi debet, vt tractet de ortu & causis omnium rerum naturalium. In quo rhombo si illa non vertatur, tota futilis & inanis est.

Philos veterum qualis

Veteres autem Philosophi multa tradiderunt, quæ pro philosophicis omninò habita fuerunt, etsi nihil minus quam veram Philosophiam redolerent. Horum itaque philosophia imprimis, cum consecutis erroribus examinanda est, antequam nostræ Philosophiæ initium demus.

Philos quid & quid Astronomus

Philosophus nascitur duobus modis: vnus ex cœlo: alter ex terrà: hoc est, ex sphæra Firmamenti, per quam intellige Aërem & Ignem, & ex Globulo terræ, per quem intellige terram & aquam. In vtriusque ergo describendà naturà peritus esse debet. Et tamen vna tantum est Philosophia: alter tamē est Philosophus, alter Astronomus.

De hac Philosophiâ exemplum demus. Ipsa de duobus tractat. Quæ terra dat, vocantur mineralia, sub quo continentur mineralia & fructus. Quæ cœlū dat, ea continentur sub aëris & ignis effectibus.

Terra quæ dat. Cœlum quę proferat

De Terrâ autem proueniunt mineralia, metalla, fructus. A Cœlo veniunt chaos, id est, pluuia & impressiones.

Philos est duplex.

In horum vtroq; duplicem Philosophum cognoscite: vnum, qui rei incrementum consideret; alterum qui eiusdē naturam contempletur. Et vterq; vnus tamen est Philosophus, non duo. Sic hoc fit in globulo terræ ab eo, qui nouit generationem mineralium, metallorum, arborum, &c. & deinde ipsorum naturam vtrinq; &c. Sic alter de cœlo nouit, quid in cœlo generetur, veluti pluuiæ, grandines, pruinç, &c. quid item astra imprimant, pro parte vnâ; pro alterâ, quæ horum natura, conditio & proprietas sit. Ita Philosophus integratur.

Vet. Philos. quid tradid.

Veteres a. Philosophi scripserunt quidem de terra & aquâ, & harum naturis: ipsarum tamen generationes cum non intelligerent, omiserunt. Vnde colligi potest, ipsos naturæ experientiam non admodum magnam habuisse. Hac normâ conscripserunt librum Meteororū, tradentes de ortu pluuiæ & tonitrus: &c. Ipsorum autem naturam obliti sunt. Ex quo, illos non intellexisse ea, de quibus commentati sunt, manifestè fit.

Primùm, hallucinati sunt in eo, quod ex terra mineralia omnia produxerunt. Quod falsum est. Mineralia enim in terrâ quidem sunt, sed sunt ab aquâ. Præterea obliti sunt terræ, in generatione graminis & arborum. Sic etiam falsam posuerunt generationem pluuiæ, tonitrus, &c. cognitionem enim quatuor Elementorum pro matre non obseruarunt.

Mineralia sunt ab aqua.

Philosophia veterum in quibus falsa

Cùm ergò certis & euidentibus erroribus implicati fuerint; omnisque Aristotelis de mineralibus doctrina, & quæcunque de meteoris tradita sunt falsa appareant: necesse etiam erit corruere, quicquid super fundamentum hoc exstruitur, qualis est Doctrina Aristotelis, Auicennæ, Alberti, Thomæ, &c. dicentium, quod *De Terrâ purâ non fiat lapis, &c.*

Æquo animo ferte, quòd dicam, illa falsa esse. Falsa enim sunt vniuersa, quæ de rebus ediderunt naturalibus. Id quod ex considerato ipsorum fundamento patet. Quod si ex me rogetis, an nouam equidem Philosophiam condere & inuehere velim? Respondeo, me velle, imo hoc vnum agere. Luctam enim aduersus mendacium inibo, & meteoricam nouam tantâ perspicuitate constituam, vt hæc Aristotelis & ipsius sequacium scripta deinceps non nisi in haris locum inuentura sint. Deiicientur enim de throno illi omnes, & cum his vna vos etiam. Etsi enim vel duplo grauius & magnificentius per plateas incedatis, propalam tamen ebuccinabitur, vestram omnem Medicinam ac Philosophiam aliud nihil quicquam esse, quam nequitiam velatam, & facultatem vmbratilem, ad decipiendos homines improbè excogitatam.

Quantopere verò hoc vos vret, quod Philosophiam vestram in cœnum ac lutum proculcem? Sed & vos ipsi in idem volutabrum deturbabimini, & cum porcis ibi natabitis. O quantum id ignominiæ erit. Magistrum Iohannem hactenus in Academiis prælegisse auditoribus de Meteoris, de Generationibus, de Cœlo & Mundo, &c. & iam palam fieri, M. Iohannem stultum esse, & non nisi meras nugas ac mendacia dictitasse? Pudeat itaque vos, quod ita vestrummet probrum proditori sitis.

Vt autem omninò vobis persuasum sit, solidéque sciatis, quod nullo modo hac carere Philosophiâ possitis, sed ea vel inuitis vobis opus esse: Breuiter deinceps, quid Philosophia illa sit, & quid sit Medicina, quæ ipsi incumbat, explicaturus sum. Philosophia autem, puto non Aristotelis, non Alberti, &c. quorum Philosophia non est nisi fundamentum ligneum, cui, quod superstruitur, facile mergitur & suffocatur. Inanis illorum Philosophia est: Theoricam enim suam erroneè instituunt. Inanis ipsorum est Philosophia, siquidem de mineralibus tractant erroneè. Inanis ipsorum est Philosophia: siquidem de stercoribus rerum erroneè docet. Huic vos Philosophiæ superinstructi estis, & per ipsam confusi, stulti ac ignorantes euasistis.

Philos. Theophr. non est Aristotelis &c. Philos. Arist. est fundamentum ligneum.

Quomodò verò fundamento tam fragili Medicinâ tuto insistere queat? Aut quid iuuat, quod de rebus tam speciose & prolixè disserere nouistis: Quid tua dissertatio est aliud, quam garritus, similis nugis rabulularum & Iuristarû, qui ante iudices stantes, causam improbam improbo & copioso verborum circuitu irretire & tueri quærunt? Sors eadem est etiam vestra. Medicina vestra mala est: ideò verborum lenocinio fucanda. Nisi enim Philosophia integra Medicinæ practica sit, tota nihili est. Quæ autem est practica? Hæc nimirum, quæ omnia vobis remedia in manum indat. Et hęc practica veteribus insolidum incognita fuit. Hoc modo Philosophia, quę fundamentum Medicinę est, intelligi debet.

Philos. vera quæ.

Philosophia quadrat 4. complexionibus, scil. morbus Arsenici, morb. Lunæ, morbus Acorinus, &c. hoc est cuius complexionis est lupus? est ex cholerâ adustâ: nihil est, sed est, Mercurius arsenicalis ex auripigmento.

Philos. quadrat quatuor complexionibus.

Hinc discatis morbos cognoscere: modus alter ex cholerâ, impostorius est. Hæc mea genuina Philosophia est. Vestra non est Philosophia, sed phantasia. Ex meâ ergò Philosophiâ Medici fieri contendite.

Si incidatis in Esthiomenum, cancrum, &c. persuasum sit vobis, loco illo latere arsenicum, qui tale producat (vt de vlceribus) is morbus dicendus est arsenicalis. Talis enim est. Cur autem hæc Philosophica partitio ad quemlibet informandum Medicum instituitur? Ideo scilicet, quia si nomen constat, constat etiam proprietas eiusdem. Si iam arsenicum nouisti in natura: eundem etiam in corpore noueris. Sic scientis etiam excrementorum naturam, proprietatem, elementum, ortum, & omnia, vere & ad viuum.

Esthiomenus, cancer &c. ab Arsenico.

His iam perceptis, & curâ quoque illico constat. Arsenicus enim curat Arsenicum, Anthrax Anthracem, sicut venenum venenum. Scorpio id demonstrat quadantenus in genere: multo autem euidentius serpens. Bufo, Aranea, quæ sanant multo exploratius. Cur Lucinia côualescit ex esâ aranea? Ideo, quia araneos morbos & Anatomiam similem illa habet. Ideo etiam homo vnus sanat alterum, mumia sanat hominem, hoc est, sistit sanguinem, &c. quia eadem & similis Anatomia adest: sic Anatomia Anatomiam curat. Hæc Philosophia est.

Arsenicus Arsenicum, venenum venenum curat.

Luscinia sanatur ab aranea.

Iam si nouisti arsenicum adesse, curam institue pro Anatomiâ Arsenici per Arsenicum sicut te Anatomia docet. Aurum confortat cor & vires, ideò, quia in Anatomiâ Aquæ aurum cor est, Luna cerebrum. Si ita comprehenderis metalla, habebis etiam Marcasitas & Talka. Cætera enim membra vocantur Marcasitæ, Talka, cachimiæ, Gemmæ, Sales &c.

Aurum confortat cor.

Aurum est cor. Luna cerebrum.

Diuisio dat Physicum, dat Chirurgicum ac Medicum: & vtrique Theoricam vnam, vnàmque causam discendam in morbis suis habent, & separantur tantum in practicâ, non in fundamento. Mentiuntur ergo illi, qui dicût, Theophrastum esse Chirurgum, non Physicum. Nec enim plura, quam vnû fundamentum ille in vtrisque adhibet, quod Philosophia est prædicta. Ac de ipso vel egomet testor, quod simul Physicus & chirurgus sit, sicut iam dictum est, non sicut Atinna illa soboles rudis, quę omnis fundaméti Medici ignara est.

Theoph. nec chirurgus vocatur.

Philosophia ita explicanda est, vt ex ipsâ crescat Medicus, & ex Medico Philosophia. Videte verò quomodo illi hactenus creuerint: nimirum meri Sophistæ, nugatores vmbratiles: id quod inficiari minimè potestis. Vestra enim opera vos stultos esse, & nullius artis notitiam hausisse conuincunt.

Philos. vt explicanda sit.

Quandoquidem ergo pro dictorum ratione inmotè consistat diuisio sphæræ,

Externa interna cura.

sphæræ, adeóque ipsius hominis, ita nimirùm, vt exterior cognitio pariat interiorem: Qui quæso tuo more choleram ac phlegma, &c. diuides ac distribues? Nimirùm velut canicida dispertitur coria.

Iam porrò nosces, quod, ex quo morbus procedit, ex eodem etiam similis Anatomia instituenda sit, hoc est, Medicina sequitur. Iam quomodò choleram purgabis? Vnde nam sumis choleram ex colocynthide? Id fieri nequit. Purgat enim stercus, non morbum. Qui quæso melancholiam per Melancholiam purgabis, ex Lazulo? Bene veneritis Domine. Vnde tibi constat, Lazulum esse melancholiam? Est fumus iste, & merę nugę, quas in Academiis vestris venditis.

Adhuc vnum. Quænam Melancholia est Ethiomena? quod phlegma est in bile? Omnia nauci sunt, nec quicquam nisi pura puta nequitia, &c.

De Philosophiâ autem, ex quâ Medicus nascitur, ita tenete; oportere nempe Philosophum in hâc magnum fieri, hoc est, debere ipsum in naturâ esse peritissimum, vt rerum omnium concordantiam sciat, quid sit, quid fiat; & si adsit, quid sit, tam interius quam exteriùs.

Quæ omnia vt exactiùs intelligatis, meam Philosophiam perquirite. Quomodò autem incrementum intelligi debeat, exemplo proposito docebo. Primùm crescentia omnia in mundo diuidite in partes quatuor. Primò sunt mineralia, quæ aqua sunt. Secundo sunt fructus, arbores, gramina. Hæc sunt terra. Tertiò sunt Manna, Tereniabin, & sunt Aër. Quarta sunt pluuia, tonitru, pruina, & sunt ignis. Sic illa quatuor diuiduntur in quatuor Elementa, in quatuor Matrices, ita vt vnicuilibet suum peculiare crescens assignetur.

Crescentium genera 4. sunt.

Si ergo iam 4. Matres sunt, quatuórq; foetus: similiter etiam corpus in 4. morbos diuidi debet: in metalla, in fructus, in mannas, ac tandem in pluuiam niuémque. Quæ si accuratè in homine cognoscere velitis, notitiam ab externis desumetis. Ibi enim incrementum, materia, & effectus exhibentur, postea etiam ipsorum virtutes, bonæ, malæ, &c. emergunt.

Morborum 4. genera.

Iam si morborum diuisiones secundùm matrices tenetis (absit vt dicatis quid, de cholera, phlegmate, &c. nam mera sunt mendacia) iam deinceps etiá cognoscite genera filiorum, quæ quodlibet Elementum pariat. Quæ si habueritis, scietis etiam nomina, morborum proprietates & ortus essentias, & naturas. Hinc etiam elicitur nomen Medicę distributionis, hoc est eius, quod nomen significat, explicatio.

Cholera phlegma

Diuisio ergò morborum institui debet secundum rectam sphæram, & ipsius legitimam cognitionem.

Hæc si in vno Elemento comperta habueritis: noscetis eadem etiam in aliis; hoc est, in Terrâ, Ignę, Aëre. Sicut enim Arsenicum habetis in aquâ, sic eundem habetis etiam in Terrâ, hoc est, Ignem Persicum: sic & in Aëre, Iris: sic in Igne, hoc est, coniunctionem Martis. Secundum quatuor Elementa igitur, ægritudines quadrifariam diuidi debent, quatuor scil. Arsenica, quatuor Talka, quatuor cachimię, quatuor salia, &c. sic quadruplices niues, quadruplices grandines, quadruplices pruinæ: quadruplicia fulgura: sic in terrâ quadruplex Melissa, quadruplex chelidonia, quadruplex valeriana, quadruplex Anthos. Et hæc genuina est Philosophiæ diuisio: hoc modo ipsa ad Medicinam impenditur: secundùm hanc medicemini, non secundùm putidam choleram, phlegma, &c. Phui, ad crucem istas Academias. Sic omnis vestra ars nihil est, quàm impostura, & mendacium, quod opera vestra satis testantur. Et nisi per adulationem aditus vobis ad sublimia daretur, certè nasi merdis iniectis vobis plenè conspurcarentur.

Ægritudines secundum singula Elementa quadruplices.

Et quid sapit hæc vobis Philosophia? Hanc admittetis, etiam si vincula cordium vestrorum crepent: aut feretis, vt aures vestræ palo mimellario publicè affigantur, ô quam dulce decus erit gestatio Epomidum, si illæ auribus vestris illidentur. Ardua sanè res in lumine naturæ hæc est, quod natura vbiuis suum subiectum signet: velut cœlum signat suos moriones, rationem ipsis elidens: filium hominis signat natura in radice suâ, & malitiâ, &c. natura in manum (chiromantiam) inserit venas & lineas, ex quibus homo cognoscitur, qualis sit: signa etiam imprimit naso, &c. & membris omnibus totius corporis: ac semper interiorem hominem designat per vestigia externa. Sic eadem vos quoque tractat cucculligeros. Nam cum moriones

Naturę sedulitas in signãdis rebus

Doctorũ [illegible]

moriones agatis, cucullis additis vos signauit: quibus alias haud dubio abstineretis. Natura vobis longe potior est. Et cum non amplius in vtero materno iaceatis, hoc est formationem naturę iam effugeritis: ideò vos iam illa cucullis additis insignit, id quod iure facit, id est, per vestram putat: prædom: hinc procedit stultus. Sic tuæ Epomidis explicatio in lucem edenda est.

Scire enim debetis, quod Magica præfigurare possit suum proprium vitum, & ex vestitu indicet ipsius formam, fatum, studia, &c. Hac de causa eadem magica vobis quoque Epomidem imposuit, quæ vestrum est firmamentum, & pro gnosticatio, &c. Sic ergò ex Epomide vestrà magicè à me definiendi estis, cum alias vobis magicus vbiuis proclamer.

Magica quæ sit.

Et hisce hactenus dictis, Philosophiam vobis pro fundamento propositam velim, vt sciatis, vos nullo vspiam nisu meam vel Theoricam, vel Physicam, &c. bacillis vestris deiicere & euertere posse; ac inde discatis, an Philosophus aut Chirurgus, aut an horum alterutrum seorsim sim, aut vtrumque, quandoquidem in practicà Philosophiæ & Chirurgiæ diuidamur. Iam sapite quis sim, ô cucullati moriones.

Tertium & postremum est Alchimia, in quà Medicus singulariter excellere debet. Nam ex hâc si suam præparationem non desumat, practica eius nihili est. Hic enim præparandi ars omnis posita est.

Alchimia autem est ars, quæ docet astra separare à corporibus, vt astra illa deinceps astris & Firmamento in dirigendo obsequantur. Directio enim non est in corporibus, sed tantùm in Firmamento.

Alchimia quid.

Ex quo iam sequitur, omne, quod cerebrum edit, ipsi per cursum Lunæ assignari: quod splen edit, attrahit illi Saturnus: quod cor edit, Sol. Et hoc modo Firmamenta externa sunt directores interiorum. Perperam ergo loquuntur, qui dicunt, Melissam prodesse matrici, saluiam cerebro. Nisi enim Venus & Luna illas eò ordinent, in stomachum labentur, & per intestina secedent.

Ideo quod in Medicinâ non operatur, id à cœlo non dirigitur; hoc est, cursus cœli abest: ideo nihil operatur. Ita ergo quælibet pars suum directorem ab Astris habet: & vocatur Astra.

Medicina, quæ à cœlo dirigatur nihil operatur.

Cæterum cœlum nihil dirigit, nisi quod à corpore sit separatum, hoc est cœlum dirigit tantùm arcanum, non ipsum corpus. Sicut id homini dirigit rationem, & postea ratio corpus: sic cœlum dirigit corpora: quæ si in stomacho iacent, in ipso coquuntur: & tum dirigit vnum, hoc est, Arcanum.

Cœlum non corpus, sed arcanum tantum dirigit.

Iam vero stomachus est Alchimista, hoc est qui officium Alchimiæ administrat. Multo autem maiore cum vtilitate foris id fit, priusquam in stomachum illabatur corpus. Tum enim multò potentior operatio erit. Id enim nisi fiat, crudæ carnis instar erit: quam stomachus multò exquisitius digerit, si ingeratur cocta. Si ergò is studio flagrat præparandi corpora ciborum, multo id verius de præparatione Medicinę erit.

Stomachus est alchimista.

Multi Alchimiam despexerunt, qui confectionem auri & argenti inaniter moliatur. Sed hoc prolixius definire, hoc loco nostri instituti non est. Tractare saltem decreui de præparatione, quanta nimirum virtus & efficacia sit in Medicinâ, quæ corpore caret. Qui ergò Alchimiam etiam in hoc contemnit, is despicit, quod non intelligit. Quanquam satis sciam, quod ne sic quidem Apothecarii, tonsores & balneatores à cocturis suis destituti sint. In quibus tamen vestris Medicinis etsi duplo adhuc plus fidei & spei positum habeatis, meros tamen vos stultos esse, congeries vestrorum Receptorum satis indicat. Satis enim in propatulo est, quem sanetis, & quomodo, & vbi, & quando.

Alchimia an aurum paret.

Alchimiam àquatenus hic tractet autor.

Cum ergò instituerim postremò de Alchimià docere, quod & ipsa fundamentum & columna Medicinæ sit: sciédum hic est, citra hanc artem neminem esse posse Medicum. Hâc enim qui caret, is se habet ad Medicum, sicut coquus suum ad coquum principis. Natura igitur omninò Alchimiam requirit, vultque eam à Medico intelligi, ipsumque in illâ peritum & gnarum esse non iuscula subinde ceu cramben recoquere.

Alchimia est columna Medicinæ.

Alchimia medico necessaria.

Hæc ergò cum à Medico requirantur, requiritur etiam ab ipso, vt sciat, quid *Calcinatio* sit, & quam vim habeat. Item &c.

Iam vero vis in calcinando ista est, vt Alkali prodeat, & ipsius virtutes: Item in sublimando Alkali volatile: item in reuerberando Alkali color: in dissoluendo

Calcinatio, Sublimatio, Reuerberatio, dissolutio quid.

uendo Alkali Int. In quibus cum virtutes iaceant, quis ea non subtilissima requirat.

Iam iudicate tandem, quantopere hæc differant ab Apothecariis, & eorum preparationibus, & preparatorum viribus ac virtutibus &c. *Reliqua desunt.*

Defectus ex superioribus compleatur.

Sequuntur aliæ quædam cartæ, ad Paragranum pertinentes.

Lues Gallica malum patentissimum.

PRoposui primò scribere de Lue Gallicâ, propterea, quia morbus iste est frequentissimus apud Principes, Nobiles, Pauperes, Diuites, per Germaniam, Italiam, Galliam, Hispaniam, Angliam, Daniam, Hungariam &c. Iustà ergò de causâ descriptionem aggressus sum: licèt vos calumniemini, me nihil aliud nouisse quicquam. Et hoc possum, & possum plura, facturus scil. vt canes vos permingant, & conspuant omnes boni, omnésque ægri vos pro stultis exclament. Tantùm inquam possum scioque vt per me venturum tempus sit, quando de omnibus vestris, in ægrotis perdendis, latrocinijs, rationem exactâ reddere cogemini. Et quid sapit vobis hoc iusculum?

Oblateratis scilicet more vestro: ægrotos me quoque perdere. Minimè verò gentium. Quos perdidistis vos, ego rursus erigere conor. Quos per hydrargyrum, per lignum, per cauteria, per sectiones &c. adeò excarnificastis, vt impossibile sit, naturæ hos suæ restituere: hos me corrupisse, vos causamini. Quid vero hoc flagitii est, quod ægrorum perditionem mihi impingitis, quos tamen, si velim, corrumpere minimè possim, ita ad meditullium vsque a vobis iam ante excarnificatos? Cura enim vestra (vt vocatis) per lignum, ægros illos omnes perdidit, de quibus calumniosè nugamini. Aliqui enim decies, aliqui quindecies munctiones vestras virulentas iamdum sustinuerunt. Iam vero ipsi supputate vos, quanta hæc læsio, quanta noxa sit. Et quis vnquam vniuersum illud hydrargyrum, quod in medullis, in cerebro, in stomacho &c. intimè defixum hæret, studio quocunque expellet? Vos qui rerum gubernacula moderamini, ad hæc aduertite.

Præterea, cum illos per fumum quinquies, sexies &c. per lignum vicecies &c. per aquam decies &c. curastis: an cum conscientiâ rectâ dicere possitis, illos me perdidisse, quos vos occidistis iam antè? Interim, quia, quos ipsi morti dederunt & iugulârunt, illosdem ego in vitam non reuoco: id tibi ad calumniam præsidio fore persuadent. Respondete mihi verè: quis ex naturâ vspiam mortuum rediuiuum facere potest? Nemo. Quis mortua membra naturaliter viuificare potest? Nemo. Ideo nec ego id possum. Dicite verò tandem, quos ego perdiderim, quos occiderim: O Laruæ.

Itaque vltionem meam ac vindictam contra vos pueros vsque adeò viriliter intendam deinceps, vt necesse habituri sitis, aut ab impostur is vestris desistere, aut certè ferre, vt à felibus permingamini: faciamq; vt aut ab munctionibus, suffitibus, lotionib⁹, lignisq; vestris vi depellamini, me a tergo sectantes: aut certè aliâ tunicâ vel inuiti induamini. An non vobis vestra inconstantia pudori est? Primùm sine munctionibus ars vestra omnis nihili erat. Itaque quisquis vngere poterat, is illicò in doctorum numerum cooptabatur. His successerunt fumigatores: postea lotores &c. Hodie, qui ligno vti scit, is demum doctor est. Et nisi ad nos allatum lignum esset: credò vos totos asinos mansuros fuisse. Et hic vester sit terribilis: quanquam æger vigiliam mortuorum canat.

His ita se habentibus, necesse est, Philosophiam, Astronomiam, & Alchimiam eminere & perrumpere, non per sophismata, non per inanem garritum, sed per Ita, ita. Non, non. Multi enim artifices sese iactant, qui meræ laruæ sunt. Multi de Elementis disserunt, & nesciunt loqui de lapidibus. Animosius & fortius pugna vigenda à vobis est, si me prosternere velitis. Alias multa à me tela in pectora vestra vibrabuntur.

Aliud Fragmentum.

LIbros aliquot Medicos in lucem edidi de Pustulis, tres nempe de Imposturis, in quibus multa dissimulaui, vitandi maioris probri gratiâ: Insuper Librum Nosocomicum tractatuum 4. euulgaui, vbi singularem explicationem & tractationem huius morbi communicaui. Medici tamen, quorum animus honestatis nullo amore tenetur, more suo suum coinatuentur. Præter hos iterum alios 8. libros emisi, vbi errores ex professo refuto, & curandi rationem commodissi-

modissimam expedio.

Cum ergo de hac materia omninò mihi scribendi necessitas incubuerit: a veteribus certè nihil impetrare potui, quod ad veritatem mihi adminiculo esset. Multo minus ab ipsorum discipulis ad hoc institutum corrogare quid sani potui. Coactus ergo fui, modo veritatem ipsam assequi voluerim doctrinæ fundamentum haurire ex Philosophia, Astronomia, & Alchimia.

Quæ tria cum mihi consideranda proponam: ratio hæc, Medicis cæteris minimè proba visa, ipsos ad reclamandum compulit, sicut Iudæi contra Christum ingeminârunt, Apage, apage. Ego tamen nihil aliud apud me cogitaui, quam Medicos hos suum morem sequi, quos ex ordine clamantium esse, nemini obuenire dubium debet.

Iam verò, quis quæso vspiam sine prædictis tribus professionibus Medicus terræ esse possit? Nemo. Ideo inter ipsos Medicus nullus est. Si nomen gerunt, sub ipso certè Nequam occultatur. Nec enim Medicus vllus adest. Qui autem adest, Medici cadauer est, quod stolâ iniectâ & instratâ Epomide fingunt illi & mentiuntur.

Philosophia quid. Quis inter vos amabo est, qui sine Philosophiâ rerum terrenarum naturam cognoscere ac describere possit? Nemo. Quid est Philosophia? Magistra noscendi, quid crescens sit Terræ, Aquæque, quæque harum natura & virtus sit. Et vicissim is quoque Philosophus est, qui cursum hominis notum & exploratum habet. Primus est Philosophus: velut & secundus. Ille est Terræ, hic hominis. Et tamen nedum Medicus est.

Astronomus quis. Præterea Astronomus is est, qui cœlum & aërem nouit secundum ipsorum naturas, operationes, virtutes & efficacias. Astronomus etiam est, qui aërem hominis nouit in suo firmamento, etsi ipsum quidem cœlum non norit. Sic ergo duo sunt Astronomi: vtrique inquam Astronomi: sed nedum sic quidem Medicus præstò est.

Astronomus duplex. Cum itaque hæc quatuor, duplex scilicet Philosophia, duplex Astronomia Medicum non constituant, & tamen hæc sint illa, quæ considerent hominem, & scrutentur cœlum, terram, aërem & aquam: Ex quis tandem erit Medicus?

Medicus quis sit. Is scilicet est Medicus, qui ægrum sanare nouit. Si ergò, qui sanare ægros nouit, Medicus est, subiecti sui omninò certam cognitionem is habere debet, circa quod versetur. Quales ergo sunt isti Medici, qui horum nihil norunt, & tamen Doctores se ac Magistros prædicari volunt? &c.

Si ergo Medici est, sanare posse: ac ex prædictis quatuor fundamentum desumi oportet: quo is concludet? Solâ Alchimiâ. Quid est Alchimia? Præparatrix Medicinæ, quæ remedium purum & exquisitum facit, idque perfectum & integrum exhibet, quo Medici scientia completur. Alchimia quid.

Si iam talis Medicina est, ac ita comparata scientia Medici esse debet: qui quæso quadrari illi & nodosi Doctores Magistrique (saluo honore, vitio id mihi dare audent, quòd non nugis, sed ipsâ veritate vtar, ad scientiam fundamentalius & exquisitius stabiliendam? Sed antiquum suum illi obtinent: ex quibus nihil vnquam boni prodiit.

Cur me tam Vatiniano odio prosequuntur, vt per inuidiæ acerbitatem me Lutherum appellent? Theophrastus sum: non Lutherus. Lutherus sua tuebitur: ego defendam mea. Nec enim id augendi mei honoris gratiâ faciunt, sed vt diuidiam faciant. Lutherum enim despicitis, quasi verò illo vos doctiores essetis. Ita si sim ego Lutherus, sequetur, vos me doctiores quoque existere. Quantopere vero vos pudor deceret? Nam ideo me odistis, quia rerum ignari estis. Sic nec ego noui quenquam, qui Lutherum oderit, nisi aut fanaticus sit, aut culinæ suæ damnum à Luthero factum senserit. Sic etiam de vobis iure dicere possum, odii vestri hanc causam esse, quia vani estis Astronomi, & nihili, inutilésque Philosophi, & in præparando Apothecariorum tyrones. Tales vos Medici estis. Cur vero Apothecariorum vos tyrones appello? Ideò, quia tyrones officinarum discentes quærunt, quid hoc est? Ita & vos interrogatis, Quid hoc est Magister Ioannes? Per Deum id equidem non noui. Verè ais. Per Deum ergò stultus es, & bardus. Theoph. Lutherus ab aduersariis vocatur.

Quid vero hoc est, quòd gloriamini ita superciliosè, quod conductitii & stipendiarii sitis Medici: & non cogitatis interim, quod etiam calefactor ad culinam &c. conductus sit? Quanti id est, quod aut ipsi dicatis, aut alii, Vos iuratos esse Magistros, Doctores &c.

Quam

Quasi verò pro vestra opinione hoc modo sitis omnia.

Quid iuramentum tale est aliud, quam periurium? Quid iuratis? cum nihil tamen vel possitis, vel sciatis? An iuratis pro arte vestrâ innocenter exercendâ? Sed artium omnium ignari estis. An iuratis, vos fidelitatem impensuros esse? At excarnificatis interim ipso lictore peius. An iuratis, recte vos medicinam administraturos esse? At intortiores estis cuscutâ: hoc est, nihil in vobis recti & æqui est.

Principes, Magnates, & Ciuitates, qui huiusmodi Medicos alunt, mihi vitio non dabunt, quod ingenue attester, ipsos hæc talia non intelligere. Nam si intelligerent, iuramento vos foras agerent, non intrò pellicerent. Hoc autem impendio mihi displicet, quod vos protegant, & videntibus oculis volentes cæcutiant. Superiorum ea debet esse prudentia & peritia, vt sciant, qui Medici cribrandi, & per ignem mittendi sint. Responde enim mihi quæso: quæ vsquam vnquam protelho plures & grandiores nebulones, ludiones, impostores & Agyrtas alunt? Dormiunt tam institores, vobis vigilantibus.

Cæterum scriptum hoc vehementius extorsit mihi contemptus temerarius illarum rerum, in quibus tamen fundamentum omne positum est. Si falsus sum, quin id euertitis? quin bolum eructatis? Nec enim vos dimittam, quandiu hoc corium durauerit. Nam & contra vos & vestros vniuersos Principes, Auicennam, Galenum, Aristotelem &c. me satis superque munitum esse noui. Et vertex iste meus caluus ac depilis multò plura & sublimiora nouit, quam vester vel Auicenna, vel vniuersæ Academiæ. Prodite, & signum date, qui viri sitis, quid roboris habeatis. Quid autem sitis? Doctores & Magistri, pediculos pectentes, & fricantes podicem.

FINIS.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI
ac probatissimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM,
DICTI PARACELSI.

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM

Tomus Tertius Genuinus.

Agens de Causis, Origine ac Curatione Morborum in specie.

Recenter Latinè factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

ELENCHVS LIBRORVM IN TERTIA PARTE OPERVM THEOPHRASTI PARACELSI CONTENTORVM.

I.

DE viribus membrorum libri duo, vnà cum fragmento, de conseruatione quatuor elementorum in homine 1.

II. De tribus primis essentiis 11.

III. De pestilitate, hoc est, de origine & generatione pestis, 18. & huius morbi accuratà genuináq; curà præscriptà. 58. 71. 72.

IV. De peste eiusque accidentibus tractatus diuersi. 80. 90. 109. 123. 130. 144.

V. Collectanea de peste. 146.

VI. De morbis ex tartaro.

VII. De Morbis ex tartaro oriundis Libri duo, cum ipsius auctoris explicationibus.

In primi Libri tractatu I. agitur de tartari differentiis & locis: de Tartaro externo & interno.

In II. de Origine tartari in stomacho & ventriculo: Intestinis: Hepate & Meseraicis.

In III. De Origine tartari vel calculi renum: vesica: tartari variis formis & signis.

In IV. De Origine tartari interni, eiusque signis: de Tartaro synoniæ: de tartaro ex corruptione spermatis & vrinæ.

In V. Tractatu de ægritudinibus ex tartari materiâ non coagulatâ: de Diætâ tartari.

LIBRI SECVNDI.

TRactatus I. agit de curâ ægritudinum tartarearum in ventriculo: de orexi: thoracis compressionibus: de febribus stomachi: de morbis intestinorum ex tartaro: de colicâ, iliacâ & contracturâ.

Tractatus II. de curâ morborum hepatis, nempe de oppilationibus in eius regione factis: de peste: de crisibus: de pleurisi & prunellâ: de hydropisi septem membrorum principalium: de febribus hepatis.

Tractatus III. de ægritudinibus renum, vtpote de Diabeticâ passione: de lacte, Coagulo, Nusto & Sero renum: de Febribus renum: tandem de Vsnea, Lapide & Grandine in vesica.

IX. Theophrasti Epistola ad Erasmum Roterodamum. pag. 234.

X. Erasmi Roterodami responsio. pag. 235.

XI. Liber de Ictericiis cum auctoris annotationibus, in quo de earum causis, differentiis, loco & curâ agitur.

XII. Libri quatuordecim Paragraphorum: adiunctis ipsius auctoris declarationibus.

THEOPHRA-

THEOPHRASTVS HOHENHEIMENSIS

DE VIRIBVS MEMBRORVM

LIBER I. De viribus SPIRITVALIVM.
LIBER II. De viribus INTERNORVM.
LIBER III. De viribus EXTERNORVM.

DE VIRIBVS MEMBRORVM LIBER PRIMVS.

De viribus Spiritualium.

CAP. I.

DE SPIRITV VITÆ.

Spiritus vitæ quid & vbi sit.

SPIRITVS vitæ spiritus est in corporis membris omnibus positus, vtcunque illa seorsim denominentur. In his omnibus autem & singulis is *vnus* inhabitat, ac omnium promiscuè vna virtus est. Is supremum ac nobilissimum granum est, ex quo mébra vniuersa viuunt. Prout vero extenditur ac diffunditur, ita secundum varias sedes varius existit. Nam a corde impellitur, vt *cordiales* vires assumat, quod in membris cæteris non facit. Similiter in hepate *Hepaticas* virtutes asciscit, quod ipsum nec in aliis partibus facit. Idem similiter quoque in medullà contingit. Etsi verò vires hæ vel perceptibiles sint vel imperceptibiles: vires tamen omniú membrorum vniformes existunt: nec aliter intelligi debent, quàm quod *Cordiales ab ossalibus* saltem quoddammodò diuersæ sint. Et tamen vires vnæ sunt. Nam quæ vires ossa sustinent & conseruant, non imbecilliores sunt iis, quę cor vegetant & roborant. Tantundem enim momenti situm est in ossibus, quantum in corde. Sic vicissim, vires spiritus vitæ in cerebro non pluris sunt, quam quæ in medullà: quamquam ex vsu & necessitate potius videatur contrarium verum esse. Et tamen medullæ est eadem necessitas, quæ cerebri, & vires vtriusque similes sunt. Eadem cæterorum omnium quoque membrorum ratio est. Quorum etsi quidem alia aliis digniora videantur: vnicus tamen spiritus vitæ omnium illorum moderator, virtus, vis, & operatio existit.

Spiritus vitæ vnus specie, varius subiectis.

Spiritus vitæ non diuersus pro diuersitate partium.

CAP. II.

Spiritus vitæ ortus externus simplex.

SPiritus vitæ ortus est ex causis seu generationibus externis, non ex naturalibus secundum carnem. Sicut enim aliorum Generatio duplex est: sic spiritus generatio simplex est, qui cum corpore & membris huius vnitur, velut diximus. Quæ etiam causa est, cur secundum vires suas roborari non possit, nisi membra ipsa valida ac robusta sint. Quò enim fortius, quò validius & alacrius à naturà membrum est: eo spiritus quoque robustior & vegetior emicat. Quare haudquaquam ipsum, ceu spiritum vitę conseruare, roborare & augere, anniti debemus: nisi per hoc, vt membra quæ ex naturâ orta sunt, in primæuà suà integritate & originali incolumitate conseruemus & roboremus. Eo præstito; spiritus seipso auctior & validior euadit. Vnum tamen est, quod ad spiritum tantùm pertinet, nempe vt in meatibus apertis versetur ac deoppiletur: de quâ oppilatione, si quando fors fiat, hic peculiarem tractatulú appendemus. Postea de membris seipsa gubernantibus, libellos geminos annectemus, vt sequetur

Membri sanitas, spiritus robur.

Spiritus quo ad cutis minima oppilatione.

deinceps. Sciendum ergò est, spiritum vitæ ita oppilari posse, vt, nisi viæ & pori meatuum ipsius pateſiant, ſtrangulari is possit. Secunda enim generatio nihil nisi vapor est, & vaporis specie spiritus vitę in nobis viuit pro naturâ secundæ generationis, extra quidem naturam factæ. Quare statim à principio pori aperiendi sunt in *medullis*, in *carne*, in *venis*, in *membris principalioribus*, in *ossibus*, in *ligamentis*, in *neruis*, in *iuncturis*, in *vesicâ*, in *diaphragmate*, in *matrice*, in *membris omnibus*, nullo excepto. Is enim similiter situs est in cerebro ac in carne, ac susque deque cerebrum peruadit, & tum piam, tum duram matrem penetrat, & permeat cor capsulámque ipsius, vt & cistam fellis, & regiones renum, centrúmque vesicæ, adeoque tam quod vacuum quam quod plenum est, obsidet.

Cap. III.

Spiritus oppilationes quæ sequantur pathemata.

Quocunque ergò spiritus vitæ penetrare non potest, ibi morbus suscitatur. Ipso enim oppilato, putrefactio oritur in exulcerationem degenerans. Istic enim emoritur. Quod vero emortuum est, id putrescit, & vlcus facit, iuxta naturam, membri cui inest dispositum. Nam in principalibus factum vlcus mortem inducit. Ex oppilationibus spiritus vitæ oriuntur *Febres*, *Apostemata*, *Pleureses*, *Ictericia*, *vlcera*, & quicquid cum paroxysmo febrili inuadit, velut pestis & similia. Huius hæc causa est. Spiritus sui suffocationem & mortem præsentiens, horrore primum corpus vniuersum concutit, dum nimirum veluti congelatur. Postea ardor & inflammatio inualescit, si resolutus est. Febres hic excipio, quæ pluriès quam semel paroxysmos experiuntur, ut sunt quotidiana, tertiana, quartana. Sic si (ita loquar) paroxysmat in cerebro, phrenesin, Maniam, & similia excitat. Si in corde, Choream S. Viti inducit. Venas etenim lætitiæ tangit: ac sæpe contingit, vt iuxta tempus, & horâm, & annum, paroxysmet. [Q]uod vero practica canonica indicat. quibus ex causis ista fiant, nempe de Febribus & peste. Spiritus vitæ influentiæ subiectus est, sicut ipsum corpus terræ. Sicut enim corpus terram edit, ac, quod edit, ipse est, & à terrâ vitam sustentat: sic spiritus vitæ quoque de superiori influentiâ edit, & ab Elemento ignis, in quo quatuor Elementa refulgent, nutritur. Sicut enim terra secundum fructus suos refulget in quatuor

S. Viti chorea qui fiat.

Sp. vitæ de influentia nutritur.

Elementis: sic hîc quoque influentiæ refulgent. Ideò porrò duæ practicæ proponendæ sunt: Prima vt influentia in tantùm conseruetur, quantum spiritui gratum est ac conuenit. Secundo, vt corpus spiritui commodum & idoneum seruetur. Hæc postea sequitur corporis sanitas vnâ viâ, quoad spiritum.

Sp. vitæ duobus conseruatur.

Cap. IV.

De influentiâ spiritus vitæ.

Ex Astris ac influentiis omnibus totius cœli, quâ quidem firmamentum patet, virtus spiritus vitæ extenditur, vapori cœlesti inuisibili similis, cum quo vnitur, velut frigus & calor, si temperiem constituunt. Quod si fors aliquando stellæ membrorum errent, corrumpant & paroxysment, tunc membrum quoque corporis frangitur, & spiritum vitæ oppilat, aut in loco isto ipsum vitiat ac corrumpit. Huic verò malo remedium aliud adhiberi non potest, quá ab influentiâ illâ recedere, & aliam subire. Falsa enim & improba est Astronomorum sententia de Natiuitatibus & Ascendentibus. Exemplum, Natus ego sub Scorpione sū, Si verò Arieti me submittā, eius soboles fio, nec Scorpioni deinceps mecū quicquam commercii est. Ideo diutius mihi ascendens is non est, quam me ipsi subiicio, sicut de Natiuitatibus tradidi. Locus ergo pro naturâ firmamenti mutandus est, nec ascendens aut conjunctio alia postea subeunda est. Sic si sub isto aspectu natus essem; vt suspenderer, & eiusmodi spiritus firmamenti in me esset, sicut de spiritibus humanis traditum scimus: hanc efficaciam si impediri & infringi velim, isto planetâ misso alium subeo; sic vis eius infringitur. Et licèt ea mihi quidem indoles ac genus remaneat: effectus tamen non sequitur. Contra verò vir sæpe probus & ingenuus sub malâ influentiâ fur fit: sicut de spiritibus scriptum est De externis sensibus hominum.

Astronomi de natalitiis falsantur.

Loci mutatio influentiam mutat.

Cap. V.

De oppilationibus in genere.

Ad spiritum vitæ in genere deoppilandum, opus est, spiritum in calore seruari, ita vt in ipso valid⁹ & vegetus sit. Ac processus ei⁹ is est, vt diaphoreticus fiat, & in essentiâ suâ iugiter ardeat, & in pleno calore degat. Id per hoc receptum accuratur. ℞ *Croci*, *Zinziberis*, *& Theriacæ*, *&c.* Horum essentiam extrahe, &c.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De viribus membrorum interiorum.

CAP. I.

De viribus CORDIS.

COr aliud nihil flagitat, nisi sui corroborationem, dum nimirùm id, quod ei aduersum & contrarium est, adimatur. Per se solum etenim illud imbecillius est, quàm vt omnibus indies insultantibus malis obluctari & resistere queat. Ideò per exhibita remedia ipsi suppetiæ ferendæ sunt. Id enim membrum primarium est, hoc fine homini datum, & eius corpori insertum, vt ipsum in suâ stabilitate & vigore contineat. Si verò noxa quædam & dissolutio substantiæ membrum quoddam occupet: eam vt cor auertat, natum & ordinatum minimè est, sed auxilio Medicinæ id malum corrigendum & tollendũ est, vnde ea quoque cor alterum putanda videtur. Cuilibet enim Medico cura potior & nauior incumbit externum cor registrandi, quàm internum. Hoc namque Medico subiectum non est, sed solum externum. Ideo si quando internum cor externo opus habeat: omninò; prout iam dicetur, eidem apponi & cõferri id oportet. Non autem Medicina tantum cordialis assumi debet, ac simplex; verum eadem multiplex. Fas est etenim, aliam Elementares vires roborare: aliam inhibere putrefactionem propriam: aliam accidentia externa alia auertere. Ideò vires variæ in medicinâ vnam congeri debent.

Cordis pri... patus.

Medicinæ cor secundum seu externũ.

Medicamentũ cordis multiplex sit

R. hic. Nota auri potab. descriptionem, materiam perlarum, essentiam Croci, essentiam Melissæ, essentiam chelidoniæ, essentiam Macis, &c.

CAP. II.

COnfortandi cordis ita, vt à nullâ incidente iniuriâ lædi, aut substantia eius obteri possit, summum Arcanum est *Aurum potabile*, vel Liquor Auri, & materia perlarum in formâ olei, sicut balsamus. Deinde Essentia de Croco, Mace, Corallis. Descriptio auri est talis, vt aurum calcinetur in suam fuluedinem per cæmentum regale de *Hell & Malch.* Deinde à suâ impuritate separetur: posteà cum aquâ circulatâ permisceatur, & digeratur horis 24. in mediocri igne, tunc oleum profluet, quod innatabit aquæ. Id collige, & cum aquâ vitæ propinâ. Præstantius hoc nullum est. Similiter & cum perlis procedes, hoc solum agens, vt calc. de cheb. addas, & per acetum destillatum tamdiu cohibeas, dũ in liquorem abeant. Corallia simili ter sume, & in vino ardente cum Heli per mixto resolue illa. A putrefactione si vinum ardens subtraxeris, liquorem coralli habebis.

Aurum potabile cordis summũ est arcanum.

Descriptio arcani auri.

[illegible]

Similiter & ad alios morbos, cor ex conditione aut humoribus elementaribus infestantes, cõueniunt essentiæ Croci, Chelidoniæ, Macis, Cesii, Melissæ. Harum parandarum hic modus est. Primo. ℞ Crocum optimũ, cohoba in optimâ aquâ vitæ, ne fundum contingat in panno molli cum sigillo Hermetis; id facies duodecies, & crocus oleum fiet odoris fortissimi. Huius guttam vnam præbe in vino vitæ. Hæc medicina cordis lætitia summa est in senibus, in infirmis, in melancholicis & tristibus. Cum *Mace* similiter procedes, saltem in *Cohob* ipsius vicibus 24. perseuerando. Hæc essentia in quibusdam viribus crocum superat. Chelidoniam, Melissam & similes cohoba in seipsis quatriduo, posteà purum ab impuro colando separa. Adime ipsius phlegma, & adde vinum vitæ, & cohoba vsque ad liquorem. Ita operaberis cum omnibus herbis cor præseruaturis, & spiritum vitæ confortaturis.

Macis essent. præpar. Cohob. Melissæ, chel. idõ essent. præparatio.

CAP. III.

De Viribus Cerebri.

VT corda, sic cerebra quoque duo sunt: vnum externum, alterum internum. Interni natura immutabilis est, ita nimirum, vt cerebrum ipsum à seipso, quod vitium ei inest, expurgare minimè queat. Quale enim id conditum est, tale manet, nec mutatur. Si verò rebus quibusdam extraneis inuadatur, seu materia illa peccans ex corpore, seu ex spiritu vitæ procedat; illa, per cerebrum alterum; quod Deus herbis indidit, omnino eiicienda est. Nec enim membra ipsa vim quandam asciscunt, quà cõtra morbum expellendum depugnent: sed ipsa quietâ luctam & abolitionã cerebro externo committunt. Hoc si triumphum agit, interius conualescit. Illud si succumbit, hoc damnum sentit. Quare noscendum est cerebrum externum, aduersus omnia, quæ internum infestare possint. Huius generis sunt de Oleo Lunæ, Liquor Saphyri, Musci, Liquor vitrioli.

Cerebra duo sunt.

Membra ipsa nihil expellent sed medicamenta Cerebri præsidia quæ...

CAP. IV.

CErebrum in suo robore conseruandũ est. adeò, vt nihil ei incõmodet,

ipsumque totum cerebrum sit. Quòd si quandoque infirmitas quædam ipsi incumbat; tunc per externum cerebrum noxæ ac damna auertenda sunt, vt cerebrum totum maneat. Ex cerebris istis vnum est, Liquor Lunæ, qui hoc modo fit. Primo calcina illam & per vinum vitæ diebus 7. cohoba. Sic resoluetur Calx Lunæ in lentum liquorem. Hunc in balneo spatio menstruo digere. Tunc resoluetur, formam liquoris viridis exhibens. Hoc summum est, quo cerebri substantia fouetur, & nouum seu extraneum cerebrum inseritur. Simile huic est Arcanum de Gilla extractum hoc modo. Gillam destilla in vino vitæ æqualis pôderis. Tamdiu circula, donec fundum non attingat. Id porrige cum vino Falerno. Roborat cerebrum tam potenter, vt vertigo nulla, nulla phrenesis ac mania efferuescere possit.

Liq. Lunæ præparatio & vis.

Gilla vt extrahatur.

Gilla remedium vertig. phrenesis, maniæ &c.

Idem etiam saphyri & musci liquor operatur, hoc modo præparatus. Si safyrus in *Alcoadamantinam* naturam reducitur, & post per *Chybur* in suum puluerem dissoluitur, ac huic pulueri in cohobando vinum vitæ 6. diebus adijcitur; demum liquor potabilis prodit, qui choream Viti, & amentiam ac phantasiam eorum, qui seipsos suspendunt aut aliter interficiunt, sanat. E musco quoque simile medicamen extrahitur. Is per vinû vitæ in panno decoquitur in formam succi, storaci similis. Hoc curatur vertigo, scotomia, & quicquid syncopen aut rotationem inducit, velut & principium Caduci, Maniæ, Phrenesis.

Saphyri præparatio.

Vis saphyri ad choreã Viti, amentiã &c. Musci extractio.

Ad Scotomiam caducu. maniam &c.

CAP. V.

De Viribus Hepatis.

IPsum quoque hepar corporis externo hepate auxiliatore opus habet. Nec enim pugnax id ac militari adeò ingenio est, vt sibi ipsi defendendo sit. Hinc spiritualia membra vocantur. Nullus enim spiritus militat, sed corpus. Iam verò Hepar ipsum solum spiritus est. Caro[illegible]s, quæ Hepatis nomen fert, id me[illegible]m corporis est, in quo vsque adeò multum situm non est. Hepari ergò si quandoque bellum gerêdum est; vsus requirit, vt aliud quid pro eo depugnet, nempe corpus quoddam, quod suas manus, suos pedes habeat, quibus contra morbum corporalem arma proferat & vsurpet. Corpus enim si patitur, materialiter patitur. Ideò talem ipsius quoque Medicinam esse decet, vt hoc pacto materia aduersùs materiam procedat, & simile in suû simile agat. Id tale est. ℞. *Essentiæ spodij*. Item, si hepar ad Hyposarcam rumpitur, hoc ipsius vis est: si ad Ictericiam, vis eius illud est: si ad febres, virtus id est. Si ad Apostema, virtus hoc est &c.

Iecora duo sũt.

Partes principes cur membra spiritalia.

CAP. VI.

AD sanitatem hepati conciliandam, ita vt nihil noxæ accipiat aut lædatur, nihil præstantius aut conducibilius est Cheiri. Præparatio talis est. Cheiri sumitur, ac à suâ nigredine in albedinem sublimatur. Hæc albedo cum vino vitæ bibitur. Hoc potu hepatis apostematica natura ac putrefactio tollitur, atque omnis eius corruptio emendatur, adeò, vt deinceps probè digerat & sanguinem rectè dispenset, nec illum saltem multum producat, verum etiã bonû & laudatum, nullis morbis suscipiendis idoneum. Veterem quoque & exoletû sanguinem renouat, ac illum ita emundat, vt etiam lepra vanescat. Idem quoque præstat Anthos luteum, si per spiritû aquæ vitæ resoluatur, ita potum, hepatis vniuersas noxas & morbos sanat.

Cheiri sanitas hepatis.

Cheiri præparatio.

Cheiri, hepar roborat, sanguinem nouat.

Anthos lutei præparatio, vis.

Sed & Liquor *Alchahest* magnam hepatis conseruandi & confortandi, adeóque ab hydropisi & eius omnibus generibus, ab hepatis vitiis ortis, præseruandi vim & efficaciam habet. Eius processus est, vt à coagulatione resoluatur, & iterum coaguletur in formam transmutatam, sicut processus de coagulando & resoluendo docet. Tunc enim, si suû simile superauit; medicina fit hepatis medicinis omnibus superior. Et siquidẽ hepar ipsum ruptum & dissolutum esset; loco tamen totius hepatis is est, non secus, ac si nunquam ruptus & solutus fuisset. Quicunque ergò Medicinæ operam datis, summo studio id anniti debetis, vt *Alchahest* præparare discatis, propter auersionem multorum morborum, qui ab hepate oriuntur.

Liq Alchahest est loco absumti hepatis.

CAP. VII.

De Viribus Splenis.

SPlen similis membris cæteris est, Qui ipse quoque cum non minus cæteris frangendi corporis occasionem admittat, suo simili quæsito opus habet. Malitia eius in hoc est, quòd durities generet, concitet febres, putrefactiones, oppilationes, & similia plura. Virtus autem ac industria hic est, vt corporis splen eximatur, & splen externus immittatur seu inseratur.

Splenis virtus.

Vita

Vita enim sine splene diuturnior est, quàm cum splene. Quod licèt quidem de tribus membris superius dictis, vt quorum in corpore summa necessitas est, dici non queat: verum de splene tamen id est, nos eo commodè carere posse. Practica ergò omnis huc conferenda, vt beneficio splenis externi, non interni viuamus, vtque internum extirpemus, & radicitùs consumamus.

Sine splene commodius viuitur.

CAP. VIII.

AD splenum consumendum & adimendum *Sutratar* facit. Ab hoc separa ipsius liquorem sine corrosiuo, per retortam ad validum ignem, postea quinquies abstrahe. Cohob omne cum vino vitæ rectificetur, & propinetur. Hoc splenem penitus aufert, nec vestigium quidem eius relinquens, consumit etiam, quod spleni digerendum erat. Corpus vniuersum à noxis præseruat. Eadem virtus & operatio in fece quoque, à qua vinum vitæ separatum est, quærenda est. Similis vis in *Casa* quoque condita est. Maceratur ea in oleo oliuæ postea cum lib.1. *&* quadrante opopanacis miscetur. Destillatur per Alembicum. Oleum hoc regioni lienis illitum, splenem omnem aufert. Annuatim vsurpatum, dolores omnes à splene genitos auertit. Accuratiore tamen ordine vsurpatum, splenem penitus eximit, & consumit, ac dolores eius morbósque & noxas vniuersas adimit.

Sutratar præparatio

Sutratar splenem consumit.

Casa præparatio

Ol. Casa splenem penitus tollit & eius dolores.

CAP. IX.

De Viribus Renum.

REnum confortatio optima dignoscitur in iis, quæ foris renes existũt, vt nimirùm interiores renes aboleantur & auferantur, ac spleni similes reddantur. Tum demum virtus renum integra erit, si operatio eorum emortua sit. Sua enim operatione producunt *Lithiasin*, *calculum*, *arenam*, *& diabeticum*; & alia plura. Iis mortuis, si ea essentia inhit, nullus illorum superest, sed corporis vis proba est ac vegeta, ac sana tam senectus quàm iuuentus, nec vllus ipsorum morborum inuadit, qui fierent illis viuis & superstitibus.

Renes vt splen abolendi.

CAP. X.

VT verò Renes, qui plus ad castitatem faciunt, quàm testiculi, auferantur: sciendum est, ipsos sine omni noxâ tolli. Quod vero damnum eos exemptos sequi posset, nihil quicquam pertinet ad meatus cæteros, qui renes ipsos transeunt. Remanet enim eorum materia & vita. Natura verò & operatio tollitur. Id fit per *Aroph*. Is per destillationem in pane, in liquorem reducitur, & ita bibitur. Potus hic aufert malum, quod renes gignunt.

Renes plus faciunt ad castitatem quam testes.

Aroph. renum mala delet.

CAP. XI.

De Viribus Fellis.

SVmma fellis felicitas ac virtus est, vt id materialiter auferatur & consumatur. Ita non generantur cholericæ ægritudines, Colica, Iliaca, & his similia, contractura, tremor, & alia ventriculi mala. Nec enim hæ partes quicquã aliud agunt, quàm vt destruant id, quod membra vtilia exstruxerunt. Ignorant autem Physici quam nihil fel prosit. Nã vsus ac honores ingentes illi addicunt, qui nulli tamen sunt. Est enim hoc mẽbrum in Naturâ superfluum, & instar monstri. Nihil enim adeò bonum & purum fit, cui zizania & lolium non inserantur. Sic fel quoque, & huic simile, membrum aliud lolium naturæ est, quod iuxta bonum sese insinuauit, non ad cõseruationem corporis, sed eiusdem destructionem.

Fel auferendũ.

Fel mẽbrum superfluũ, nullius vsus.

CAP. XII.

FEllis consumendi ita, vt, quantum eius est inutile, aboleatur, processus iste est, vt omnes à felle prognati morbi tollantur, nec ab eo deinceps vlla vel ira, vel ægritudo inducatur. Hoc per *Rhabarbarum* obtinetur hoc modo. ℞ *Rhabarbari & florum Cheiri an:* &, sicut ante dictum est, liquorẽ cheiri extrahe; ex Rhabarbaro autem eo modo, quo ex Anthos. Hæc duo compone, & tantundẽ vini vitæ adde. Quod si porrigis, id primùm age, vt ira deferueat, posteà, si quis præsto morbus est ex felle. Posteà sitis inuadit. Cum hâc fel disparet ac abit. Tandem sanitas sequitur, priore commodior.

Rhabarbari præparatio.

Vis, fel tollere

CAP. XIII.

De Viribus Pulmonis.

VIrtus pulmonis optima est, vt in suâ materiâ maneat, nec ei quicquam apponatur, sed solus sine adiunctis agat. Iam verò is mobilior cæteris partibus vniuersis est: quod à vi spiritus vitæ habet. Hunc ergo cumprimis confortandum esse, ratio ac vsus dictat. Id per ea impetratur quæ sana mẽbra omnia faciunt. Sic enim & pulmo sanus erit. Vt tamen copiosiores æquo affluxus declinare queat, medicina sequens tradetur. Vbi iuxta tenẽdũ est, oportere cętera mẽbra sana cõseruari ne occasio ad mortẽ detur.

Pulmo mobilis.

CAP. XIV.

Chibur, vt paretur.

EX pulmoni commodis medicinis Chibur nulla superat. Sumitur Chibur, & cum duplicibus calcibus & mineralibus miscetur; sublimatur ter. Ægris administratur. Hoc pulmonis mala omnia auertit, eiusque robur intendit & ingeminat, adeóq; balsamus est pulmonis & vniuersi pectoris: quo non est valentius in omnibus rerum viribus reperire, nec quicquam est, in quo externi pulmonis plus inueniatur, nisi in Chibur, vt diximus.

Chibur balsamus pulmonis.

Finis libri secundi de viribus membrorum septem internorum in globulo.

LIBER TERTIVS. *De Viribus Membrorum Externorum.*
(Desiderantur.)

LIBER QVARTVS. *De Viribus Membrorum Chaos.*

LIBER QVINTVS. *De Quatuor Elementis, quomodo defendantur.*

LIBER SEXTVS. *De Tribus, in quæ Natura componitur, & quomodo conseruentur.*

AD LECTOREM.

HIc iam iterum opus est, beneuole Lector, præmoneri te, quòd hi libri, prout Auctor disposuit, & conscribendos præsumpsit, cum prioribus duobus inuenti non sint: fortaßis quod ab ipso absoluti non fuerint. Id ex originali coniectare licet, quod festinantis calamo scriptum erat, vt prima delineationis saltem aut Rhapsodiæ faciem exhiberet. Hi autem Tituli sequentes vnà cum principio libri Quinti, quia in iisdem chartis cum duobus primis libris inuenti fuerunt, hàc de causa huc appositi sunt, vt studiosis auidis per ista quædam quasi ansa porrigeretur, mentem Auctoris porro propiùs assequendi. Et cum suspicio non leuis sit, libellum de Tribus Primis Essentiis, hic sextum inscriptum esse, huc ob id ille cæteris appositus est. Tuæ, Lector, æquitatis est, his præsentibus contento animo frui, & de absentibus cum indignitate nihil queri.

LIBER TERTIVS. *De Extraneis Membris.*

CAP. I. *De Stomacho & suis cohærentibus.*
(Desunt cætera.)

LIBER QVARTVS. *De Viribus Membrorum Chaos.*
Non habetur.

LIBER QVINTVS. *De Quatuor Elementis, quomodo defendantur.*

CAP. I.

ELementaris Natura, quæ in nobis est extra substantiam membrorũ, & cætera quæ diximus, suas interpretationes tales habent, vt nos quoque 4. in nobis Elementa conseruemus, hoc modo [illegible] ne Elementum Ignis calculum generet: aut Elementum Terræ, genera pustularum: vel Elementum Aquæ Hydropisin: vel Elementum Aëris, Tympanitem. Quo enim modo exterius generant: eodem quoque interius.

CAP. II.

Elementa 4 vt in homine sint.

CVm ergò quatuor ista Elementa in nobis condita sint: sciendum est, eâ formâ seu specie 4. Humorum in toto corpore locari. Duo Elementa exterius in nobis iacent, & duo in concauo, hoc modo. Aër ac Ignis, sunt caro & cutis. Interiora, hoc est, quæ in concauo intra costas, cranium & ossa sita sunt, reliquis elementis, Terræ nimirum & Aquæ subiecta sunt. Ideò Intestina, Matrix &c. Elementum Terræ sunt. Cætera membra sunt Elementum Aquæ.

CAP. III.
(Desunt cætera.)

DE TRIBVS PRIMIS ESSENTIIS, EX QVIBVS generatum componitur.

CAP. I.

VNumquodlibet generatum, & à suis Elementis productum, in tria collocatur: in Sal, in Sulphur, in Mercurium. Ex tribus his coniunctio fit, quę corpus

Sal Sulphur, Mercurius omnis fit [illegible].

corpus vnum, & essentiam vnitam constituit. Quod hic corpus attinet non definitur, sed saltem internum corporis.

Salis vis quæ. Operatio eius triplex est. Vna est Salis. Is agit purgando, mundificando, balsamando, & modis aliis, & dominatur ei, quod in putredinem abit. Altera est Sulphuris. Hoc dominatur illi, quod ex duobus cæteris nimium fit, aut dissoluitur. (Sulphuris vis quæ.)

Mercurii vis quæ. Tertia est Mercurij. Is aufert, quod in consumptionem abit.

De Tribus his scitote, quæ cuiusque forma sit. Vnum Liquor est, & is Mercurij. Vnum, est Oleitas. Ea est sulphuris. Vnum est Alkali. Hoc à sale est. Mercurius est sine sulphure & sale: Sulphur sine Mercurio & sale. Sal sine Sulphure & Mercurio. Et hoc modo quodvis in suâ potentiâ persistit.

Quæ vero operationes in morbis permixtis inueniuntur, de his sciendum est, quod separatio rerum non perfecta sit, sed duo in vno coniunguntur, velut in hydropisi & aliis similibus. Permixtæ enim ægritudines illæ sunt, quæ succum suum & humidum temperatum transcendunt. Sic Mercurius & Sulphur aliquando paralysin demunt, quia concurrit etiam sulphur corporale, aut quia aliqua læsio est in confinio proximo. Ideò hinc obseruandum est, quemlibet morbum vel dupliciter vel tripliciter existere posse. Ea est morbi commixtio. In hâc considerare debet Medicus, si simplex quoddam assumit, quis eius gradus sit in liquore, in oleo, in sale, & quomodo cum morbo læsionis confinis cõueniat. Pro isto gradu extrahi debet liquor, & sal, & sulphur, & attribui, quod opus est. Adeóque hæc breuis regula tenenda est: vt medicina vna detur læsioni, altera morbo. (Ægritudo permixta quæ. — Ægritudo mixta vt tractanda.)

CAP. II.

SAlia purgant, modis tamen variis. Alia per secessum. Horum duo sunt. Vnum sal rei, quod digerit res ad secessum. Alterum sal naturæ, quod expellit. Ideò sine sale excretio nulla fieri potest. Ex quo sequitur, sal vulgi salibus naturę opitulari. Quędam per vomitum purgant. Tale sal est crassissimũ, quod si in digestionem abire non potest, superius in stomacho strangulationem facit. Nonnulla per sudorem. Tale est sal subtilissimum, quod cum sanguine coit. Salia enim ad stercora & vomitum, cum sanguine non coeunt. Ideò sudorem nullum prouocant: salque tantùm est, quod secedit. Quædam per vrinam. Vniuersa enim vrina nihil est, nisi sal superfluum. Stercus est sulphur superfluũ. Liquoris autem nihil superfluè abscedit à corpore, sed intus manet. Tales sunt omnes egestiones corporis, à sale expulsum phlegma per nares, per aures, per oculos, per vias alias. Et hoc per Archeum intelligitur, ex quo suas illæ operationes desumunt, sicut in postremis indicabitur. (Salia purgant aut per secessum — Vomitũ — Sudore — Vrinam.)

Iam velut ex Archeo sal laxatiuum prodit, dum nimirùm vnum purgat stomachum, quia ex stomacho Archei procedit, alterum purgat splenem, quia ex splene Archei venit: ita cum cerebro quoque & iecore, pulmonéque & membris aliis contingit. Nam membrum Archei mouet membrum microcosmi.

De Alkali verò & sale scitote id varium esse. Vnum dulce est, velut cassia, & est sal separatum, quod in mineralibus antimonium vocatur. Aliud acetosum est, veluti sal gemmæ. Aliud acre, quale est in zinzibere. Aliud amarum, quale est in rhabarbaro & coloquinthide. Ad quæ sciendum est, multa Alkali gigni, veluti Harmel: multa extrahi, vt scammoneæ: multa coagulari, ceu Absinthij. Quod intelligendum est ex eo, velut in sale cognoscitur. Similiter purgant quædam per solum sudorem, quædam per solá consumptionem & similia. Quoties enim peculiaris sapor: toties peculiaris operatio & expulsio, quarum tamen duabus plures non sunt; hoc est, operatio rei, & operatio extincta. (Salium differentiæ quæ.)

CAP. III.

SVlphur operatur exsiccando & consumendo superfluum. Siue id ex ipso fit, siue ex aliis, per sulphur omninò consumi debet, si salibus non sit subiectum. Sic ad Hydropisin facit Medicina salium, ex Hepate Archei productorum, ad consumendum putrefactum & corruptum. Ad ipsum autem præter morbum auferendum, vi sulphuris opus est, cui morbi istiusmodi secundum suam originem subiecti sunt. Quanquàm id nõ sulphur quoduis præstet. Et sic a naturâ Elementi productum est, vt vna quælibet ægritudo, quam natura corporis gignit, contrarium suum ex naturâ Elementi habeat. Et hoc fit vniuersaliter & particulariter. Ideóque ex generibus Elementi, ipsa morborum genera cognoscenda sunt. Sic vnum seper alterius (Sulphuris natura quę. — Genera Elementi genera morborum producit.)

 signum

signum ac indicium est.

Mercurii natura qualis. Similiter & de Mercurio idem iudicium est. Is assumit, quodà sale & sulphure diuortium facit. Hinc fiunt morbi ligamentorum, Arteriarum, iuncturarum, articulorum & similium. In his ergò morbis hoc vnum curandum est, vt liquor Mercurii adimatur. Debent autem dictæ ægritudines per illa auferri, quæ cuilibet idonea & commoda videbuntur, indicata de specialitate rerum in naturâ, & in Philosophiâ de re & naturâ: quæ breuitatis gratiâ hic omittuntur.

Cap. IV.

Morborum genera tria. HOc modo Medicus tria morborum omnium genera intelligere debet: Vnum ex sale. Vnum ex sulphure. Vnú ex Mercurio. Ex sale hoc modo. Quilibet morbus laxus ex sale generatur, vt sunt, fluxus ventris. Dysenteria, Diarrhœa, Lienteria, &c. Sal autem istud est, quod in suâ sede iacet. Quælibet enim egestio ex sale causatur, sano, ægro. Illud sal naturæ est, hoc sal corruptum & resolutum. Ex quibus conficitur debere quoque ipsius curam per salia perfici: ita vt sal iterum rectificet & separet sal resolutum ab integro. Posteà sequitur cura sulphurea, veluti confirmatio quædam operationis in sale. Huic enim id dominatur, & est sulphur speciatum ex vi Archei, &c.

Mercuriales morbi qui. Porrò ex Mercurio omnes illi morbi oriuntur, qui occupant Arterias, ligamenta, articulos, ossa, neruos, &c. In cæteris enim corporis locis substantia Mercurii corporalis non dominatur, sed saltem in membris exterioribus Sulphur enim mollit & fouet membra interiora, scilicet, cor, hepar, cerebrum, renes, &c. Et horum morbi, sulphurei vocari debent. In illis enim substantia sulphurea sita est. Huius exemplum sumemus de *Colicæ varia genera à sale.* Colicâ. Illius causa sal est propter intestina, in quibus prædominatur sal, & mu[illegible]enera colicæ parit, nempe vnum, si [illegible]itur: alterum, si nimium induratur. Sic enim temperamentum suum transilit, & ad nimiam humiditatem vel siccitatem deficit. Ideò fit, vt in colicæ cura per salia Elementata sal humanum rectificandum sit. Quod si enim aliud sal quàm de sulphure adhibeatur, ad submersiones salis existimabis, non curam *Sua res non contrario quodvis curatur.* morborum colicæ. Sic pariter & in morbis Mercurialibus ac sulphureis sua res cuilibet adhiberi debet, non contrariú contrario impendi, sed proprium ad suú innatum accommodari. Frigidum enim calidum non euincit, nec calidum frigidum in morbis natis. Cura ex eo procedit, quod morbum & eius locum generauit.

Cap. V.

MOrborum genera diuiduntur etiá in varios ramos, & locustas, ac folia. Vna tamen cura est Nam morbus Mercurialis exemplo est, quòd liquor quoque Mercurialis similiter in multos ramos, locustas, & folia abeat. *Morborum diuisio in ramos locustas, folia.* Sic in pustulis omnia genera sunt sub Mercurio. Nam ipse morbus est Mercurialis. Nonnulli Galli sub Mercurio vulgari sunt. Quædam pustulæ sub Mercurio Metallino: nonnullæ sub Mercurio Xylohebeno: aliqui sub Mercurio Antimonii. Causa est, quòd Mercurius ad suas locustas, & non ex ordine abit. Opus ergo est liquores Mercurii cognosci. Is enim ille est, qui sanat, quod sal ipsius dissoluit. Est etiam alterum, quod in ipso situm est, nimirum vis incarnatiua & consolidatiua, (vt pro naturà Mercurii.) Iam autem is multiplex est. In metallis liquor Mercurii est instar metalli. *Mercurius multiplex.* In iunipero & hebeno instar ligni. In Marcasitis, Thalkis, cachymiis, instar mineralis. In Brassatellâ, persicariâ, serpentinâ, instar herbę. Et Mercurius tamen vnus est, qui adeò multipliciter se exhibet. Quæ de pustulis: eadem & de vlceribus intelligantur. Quædam suam curam ex Mercurio de Persicariâ poscunt: non nulla ex Mercurio de Arsenico: aliqua ex Mercurio de Xylo Guaiaco. Nosse ergò debet Medicus arborem morborum & rerum. Huiusmodi *Arbor morborum & rerum Medico noscenda.* aliquot existunt. Vna arbor salis est. Ea duplex est, Rebis & Elementi. Sic est & arbor sulphuris & Mercurii. Caueat itaque Medicus, ne arbores duas in curam vnam inserat: sed teneat Regulas morbis Mercurialibus dandum esse Mercurium, morbis salinis salem, morbis sulphureis sulphur, vnicuilibet nimirum morbo suum appropriatum, sicut conuenit. Nam in rei veritate tres saltem Medicinæ, velut triplices morbi existút. *Tres tantum morbi: ita & tantum remedia.* Præcidi ergo ac omitti debent longæ illæ ambages ac nugæ seu cauillationes Auicennæ, Mesuæ & aliorum.

Cap. VI.

IAm ergò post hactenus dicta omnia, vt compendium breue ac facile Medicus secum circumferat, debet omnes

morbos diuidere seu collocare sub nomen suæ Medicinæ, sicut in prædictis morbis incepimus. Et sedulò caueat vt dicat: Hæc est Icteritia. Nam is sermo præter vsum artis est. Hanc enim artem quiuis etiam rusticus scit & callet. Imò contra, sic loquêris: Hic est morbus Lesceoli. Sic enim complecteris curam, proprietatem, nomen, qualitatem, dispositionem, imò artem & scientiam tuam vno vocabulo. Leseolus enim curat Icteritiam, nec quicquam aliud, præter hunc morbum curat. Sic ergò te extricasti ab omnibus erroribus, & cura probatur ita, quod in Leseolo suprema diaphania salis sit, quæ fuso Topazio impensiùs coloret & figuret. Sic Icteritia quoque similiter sal (vt ita dicam) diaphanatum est de aurigine: ac opus habet, vt per sibi simile expellatur & extrudatur. Eodem Arsenicata quoque & sal quod Icteritiá facit, mater Arsenicati & Leseoli modo est, ex duabus tamen matribus genitum, Annuali nimirum & Elementari.

Medicus qui loqui debeat.

Leseolus curat Icteritiá.

Suasor itaque vniuersis tum, vt tres illæ arbores rectè solidéque cognoscantur. Semen etenim harum arborum qui non nouit, is erroribus meris immersus est. Sic ergò porrò quoque dicendum est: iste est morbus auri: nec dicendum, lepram esse. Nec eius etiam species nominatur: quòd verè Medicè loqui est, ideo, quia solum hoc nomen satis indicat, quam in lepra curam instituas. Quod multò plùs est ac si dicas, esse Lepram. Sic iterum dico: Iste est morbus tincturæ. Ex quo peritus satis intelligit, mihi compertum esse, quid & qualis tinctura sit, & quomodò illa regeneret, & iuuenescere senium faciat. Sic aio quoque: Iste est morbus vitrioli. Hoc experientia comprobat, quòd species Epilepsiæ per oleum vitrioli aut ipsius spiritum curentur. Quod ipsum etsi scripta quidem passim comprobent: tamen cùm huc ad mei instituti Theoricá illud faciat, quid nocet hic repeti, quâ ratione Theorica perfici debeat? Quod vero Theoricè ista comprehendi, in causa est modus specialis, ex quo prior deducitur, & mysteria naturæ, quæ per Alchimicos auctores occlusa fuerunt, ex quibus meritò Theoricam meam vtriusque originis, Elementaris nimirùm in suâ productione, & Annualis in suâ generatione, probo ac demonstro, ac inde Theoricæ meæ fundamentum exstruo.

Morbus auri quid.

Morbo tincturæ quid.

Tinctura iuuenescere facit.

Porrò verò etiam ex Theoricâ inquitamus, ex quânam virtute incarnatiua sint? Ex solo scilicet Mercurio. Is sanat vulnera longo tempore, tanquam per Mercurium in resinâ, celerius tamen quá quàm Mercurius in Mumiâ, iterum celerius, quam Mercurius in Tartaro. Itidem & in vlceribus: vt sunt nonnulla vlcera Cácrorum, Esthiomena, & Erysipelas. Huiusmodi Mercurialium operationum seu virium multæ sunt in Elementaris & Annualibus, per experientiam omnes inuentæ ab iis, qui intelligunt, in quibusnam Mercurius, in quibusnam alii lateant: qui item norunt Mercuriú illum præparare, & formare vnum in Topazinum, alterum in crocum sandalum, quendam in spiritum, quemlibet in suam exaltationem, in quâ optimè se habeat. Et licèt Mercurius vnicus sit quidem: tamen si ipso opus sit, ita produci vult. Testamur ergo hoc loco, quod vis incarnandi & consolidandi à solo Mercurio procedat, in quo nullum sulphur, nullus sal existat, sed is in purum suum liquorem extrahatur & reducatur. Eadé omninò ratione cum sulphure quoque & sale procedendum, ipsorúmque exaltatio noscenda est vobis, modò Medici nomen obtinere, & cum laude vestros ægros sanare velitis. Sat scio, Porphyrium admiraturum esse, si audiat, quod Saphyrus sit Mercurius, & nobilis Iaspis, quia id non videat, aut manibus palpet. Qui etsi quidem hactenus nullâ experiétiâ insignis sit, nec quicquam discere annitatur, nescio tamen quid interim nugetur & somniet.

Incarnatiua quali fiet & vnde.

Crocus sandalus.

Porphyrius impeditus.

CAP. VIII.

Sic, quare Zinziber est Diaphoreticum? Propter salem, ex cuius corpore factum id est. Sed vis illa ignis est, per quem ebulliunt generationes (vt in Philosophiâ traditur) propter ebullitionem autem deoppilat, & humores sulphuris salis & Mercurii, in secundum, tertium & quartum gradum ebullitionis reducit seu euehit: prout ex igneitate salis constituit... gradum quoque accendit, per quem gradum humiditates destillant per poros & guttas foras. Sic mundificatiua quoque ex solâ salis vi mundificant, velut mel & alia. Vnde etiam sequitur, in melle Balsamnm salis situm esse, propter quem id non putrescat. Balsamus enim sal nobilissimum est, quod natura produxit.

Zinziber cur diaphoreticum.

Mundificatiua à sale.

Vis *attractiua* à naturâ seu essentiâ sulphureâ est, veluti in gummis. Ea trahunt

ratione

Attractio à sulphure non calido.

ratione sulphureitatis. Mastix enim sulphur est ita productum. Sic & Opopanacum, Galbanum & alia. Nec credendum est huic axiomati Medicorum: Calidi est attrahere; sed ita dicendum est, sulphurum est attrahere: id quod verissimum est. Res enim calidæ ibi saltem trahunt, vbi sunt, hoc est, vbi ardent. Quod verò ardet, id sulphur est, idque non fixum, ideò euolat, quod Gummi faciunt. Laxatiua etiam similiter trahunt ex illis locis, in quibus non consistunt, instar magnetis. Quòd verò salia quoque trahant, causa est, quòd sal sulphuri impressum sit, & per spiritum sulphuris coagulatum. Ideò ex à se distantioribus locis quoque attrahit. Sic repercussiua quoque sulphurea sunt, siue frigida, siue viridia sint, siue punicea, siue alio quocunque se modo habeant. Repercussiui enim sulphuris hæc natura est, vt ad centrum abeat, & ante se, quicquid mobilium prehendit, agat. Nec verum est, quod illi aiunt, frigidi esse repercutere. Credunt nimirùm simplices illi homunculi, vulpem se caudâ tenere, cum corripuerint tamen podicem eius. Subtilem oporteat esse Albertistâ, qui illam eorum tueri regulam velit ac possit. Sed hæc latius in Philosophiâ.

Laxatiua à sulphureo sale.

Repercussiua à sulphure nō frigido.

Cap. XI.

Cōfortatiua vis ab Archeo mundi est.

DE Confortatiuis autem quod nobis sciendum est, docet id explanatio Archei, qui similis est hominis, & in quatuor Elementis latet, vnus scilicet Archeus, sed in quatuor partes diductus. Is ergò Magnus Cosmus est, & homo paruus, & vnus alteri similis est. Ex isto prodit vis confortationis. Sic quod ex corde Archei procedit, id confortatiuũ cordis est, velut aurum smaragdus, corallia & similia. Quod ex Archei procedit hepate, cosmi minoris hepar confortat, & sic consequenter. Vim huiusmodi confortatiuam Mercurius non promit, nec sulphur, nec sal. Illam autem promit cor Elementorum: ex hoc emanat. In Elementis vis est ac potentia, quæ ex semine producit arborem: & ab ipso Elemento ea vis est, quod arbor stat & figitur, & sistitur. Sic fœnum quoque & stramen à roboré externo statuitur, quod oculi vident. Simile quoque robur in animalibus est, cuius beneficio eunt, stant, & mouentur. Idem eodem modo in exterisquoque productis est.

Præterea autem fortitudo adhuc alia quædam est, oculis non exposita. Est autem ib robur in seipso, quo sanum & validum manet id, in quo illud inest. Hoc autem est spiritus naturæ. Quem nisi res quælibet habeat, perit. Spiritus is in suo corpore fixus manet. Idem confortat hominem quoque. Sic ergò singulorum Archei membrorum vis in minorem cosmum defluit, per medium nimirùm vetegabilium.

Sine naturę spiritu nihil subsistit.

DE PESTILITATE.

Hoc est:

Origo & Generatio pestis: & huius morbi accurata genuinaq; cura, præscripta,

à

THEOPHRASTO HOHENHEIMIO Vtriusque Medecinæ Doctore.

PHILOSOPHICVM quendam discursum de Peste & eiusdem ortu ac generatione instituturi, ex fundamento & examine Philosophiæ de tellure res ita intelligenda est. Pestis est morbus, sex discretas sedes in corpore humano sortitus: nempe post aures, binas: binas etiam sub geminis axillis: inferius in hypogastrio secundum pubem itidem binas. Sic ergò foris in homine sex sedes reperiuntur, quas pestis certas occupat, à cœlo infectas, & pestilentiali veneno ictas seu contaminatas. Ex *Techellicâ* Philosophiâ patet, quòd præter sex prænominata loca, septimus quoque huic sæuo morbo attributus sit, in ipso cognoscendus.

Pestis quid.

Pestis loca 6.

Phil. Techellica.

Risu verò cumprimis dignum est, tot tâque numerosos Italos pariter ac Germanos Doctores tam copiosè de hoc morbo commentari, & tamen memorabile admodùm ac dignum nihil de eodem proferre, vndenam is oriatur, & quid verè homo sit, & quid tandem in ipso iste morbus inuadat. Nec enim frustra ac temerè sic à Deo constitutum est, vt tria ista dicta loca in homine semper aut parte certè maximâ tam certò affligantur & corripiantur. Quinimmo peritus ac sapiens Medicus iure ex hoc loca planetarum coniectare debet. Simile enim semper in suum simile operatur. Sic Saturnus cum proprietatibus lunæ in superioribus hominis partibus, hoc est, post aures operatur. Mars etiam ac Sol peculiari

Medic. reprehēso.

Loca pestis planetæ designant.

liari

liari loco, in externis hominis locis operatur, veluti sub alis. Similiter & Iupiter ac Venus in vtroque femore iuxta pubé, quantum quidem hunc morbum attinet.

Quia verò paulò antè commemoratū est, locum adhuc vnum in homine cumque in numero septimum reperiri, locum scilicet Mercurij: ideò, qua ratione illud intelligendum sit, porro explicabitur.

Quid sit homo, hoc est, caro hominis.

HOminis hæc generatio est. Nempe ex primâ matrice, hoc est, ex magno mundo ortus est. Id est, Magnus mundus vnà cū cæteris creaturis omnibus per manus Dei creationem, hominem, quoad naturam carnis, ad mortalitatem produxit & genuit. Hâc de causâ homo terrenus & carnalis factus est. Caducam vero & fragilem hanc carnem homo ex terrâ & aquâ suscepit. Terra ergo & aqua corpus est terrenæ huius & animalis vitę, quam homo naturaliter accepit per creationem a manu Dei factam. Vita verò hæc Animalis per seipsá nihil est aliud, quam Ignis & Aër. Quod ita intelligi debet. Ipse homo, quod quidem animalem ipsius vitam attinet, ex quatuor Elementis constat. Aqua enim & Terra, ex quibus corpus hominis constitutum est, domicilium est ac corpus ipsius vitæ. Non autem hic vitam intelligo illam, quæ ex Animâ, hoc est, habitu Dei procedit (Non enim hic Theologum, sed Medicum ago) sed hanc, quæ animalis & caduca existit: quæque ex Igne & Aëre condita est. Sic ergò corpus, ex terrâ & aquâ creatum, domus vitæ factum est. Hinc facile intellectu est, quomodo homo duplici vitâ donatus sit, nimirùm Animali, & sydereâ.

Mortalitas hominis vnde.

Homo ex 4. Elementis constat.

Vita duplex Animalis & cœlestis.

Ne verò institutum hoc meum, quòd scilicet de vitâ animali & sydereâ hic tracto, à quoquam reprehendi queat: ex vsu rei est, vt planiùs Animale corpus describam. Animale enim & sydereum corpus vnum est, non duplex, hoc nimirum modo. Corpus mortuum est: hoc est, corpus, quod sanguis est ac caro, semper mortuum est. Sydereus autem spiritus, ex quo homo vitam animalem habet, facit, vt corpus moueatur. Hinc oritur animalis vita in homine. Hæc verò omnia naturaliter fiunt à proprietate & virtute cœli. Quod vero Gallus gallinaceus cantu suo tum mediam noctem, tùm ipsum diem salutat, hanc proprietatem ab Astris accepit.

Corpus per se mortuū a spiritu viuificatur.

Gallicinij causa.

Iam autem ad me, imo quemlibet verum ac peritum Medicum spectat, vt sciatur, quâ ratione tam Gallus, quam homo, ab Astris ita gubernentur & compellantur. Cœlum gubernat vitam hominis: Elementa autem eiusdem moderantur corpus. Corpus hominis est aqua & terra. Vita autem eiusdem est ignis & aër. Sic aqua & terra reguntur ab igne & aëre. Ex hoc etiam principio homo morbos & sanitatem habet.

Aqua & terra ab igne & aëre reguntur.

Hæc nimirum arbor est scientiæ boni & mali, de quâ edere, Deus Adæ ac Euæ vetuit. Hoc est, cur Deus non voluerit, vt Adam & Eua, & deinceps nos omnes quoque pro naturâ huius arboris viueremus; hoc est, homo minimè animaliter, secundùm conditionem virtutum Elementarum, viuere debuerat. Sed fas erat, vt ad voluntatem mandatorum diuinorum contra naturam Elementorū, sese ipsum accommodaret & gubernaret. Ad hanc vsum per creationem, imaginem Dei quoque accepit. Pro huius imaginis, quæ ipsa anima est, integritate Adamo in primo paradyso & sic nobis omnibus viuendum erat. Id quia factum non est, iam varijs morbis ac pœnis à creatore nostro propter contemtum mandati diuini merito obruimur.

A bor boni & mali quid.

Imago Dei in homine quid.

Præfationem autem hanc ideò attexere mihi visum est, vt eò commodius animalis hominis ortum describere possem: qui homo ex ipsis Elementis nimirum, Terrâ, Aquâ, Aëre, Igne corpus suum ac imaginem accepit.

His ergo perceptis, argumentum nunc subnectam de similitudine animalis hominis, quomodo is conditus sit. In quo verum, genuinum & solidum fundamentum huius totius Philosophiæ continebitur: vt hinc vniuersi Medici, intimæ abstrusæq; veritatis studiosi intelligant, ex quibus principijs ac fundamentis tum philosophandum, tum medicandum & scribendum sit.

De imagine seu similitudine Animalis Hominis.

COmpertum vobis est, quòd ante Adamum ac Euam conditos, iam dum omnia animalia creata exstiterint, sicut id ex Bibliorum auctoritate stabiliri potest, nec longiore orationis contextu hic demonstrari debet. Creatorum autem istorum anim alium omniū similitudi-

Animalia omnia ante hominem.

similitudinem & proprietatem homo accepit. Istorum autem certus ac definitus a Deo numerus factus est. Et numeri quidem huius animalium, ante Adamum creatorum, Medicus certam, & indubitatam scientiam habere debet, ac nullâ parte opinabilem ac ambiguam. Illum equidem numerum hic constituã, sed ita, vt cum candore à veritatis studiosis accipiatur & intelligatur. Contemtores autem sensum nostrum non saltem non intelligent, verum etiam in fatuitate suâ confundentur, & ad lucem hanc penitus occæcabuntur. Contemnunt enim res, priusquam eas aut sciant aut intelligant.

Animalia quot ante hominem fuerint.

Ergò, vt vero nomine & numero designentur, quotnam ante creatum hominem animalia fuerint: scire vos velim, istorum animalium omniũ vno numero (M.M. CC.) extitisse. Et hic numerus mons iste est, in quo omnes Philosophi apricantur & vernant vigéntque.

Cum ergò opus sit, hominem verè ac accuratè secundum naturam animalem describi, sicut in primo hoc capitulo de imagine hominis comprehensum est, quia nimirùm is secundum animalia factus est: colligi facilè potest, Deum id, quod minus & abiectius homine est, ante ipsum hominem ideo condere voluisse, vt scilicet super animalia cætera qui dominaretur, Rex quidam terrenus foret. Tale enim Ius Naturæ est, vt Regnum Rege prius sit. Sic ergò porrò notate. Ipsa animalia annatam habent scientiam, Bonam & Malam. Non minus ipse homo quoque tinctam suam scientiam malam bonamque habet, tinctam inquam ex astris, quantum quidem terrenam naturam ac conditionem attinet. Ex hac natura supremam & exquisitissimam indagationem veræ Philosophiæ fieri fas est. Hæc animalis conditio vt probè rectéque describatur, capitulum hoc in specie tradet de tincturâ animalis hominis. Homo siquidem duas tincturas habet. Vnã quantum ad animalem naturam, ex *Astris*. Alteram supernaturalem, ex Deo. Et hæc alta subtilique Philosophiâ expendenda venier.

Cur homo post animalia creatus.

Regnum rege prius.

Tincturas homo duas habet.

De ortu vero & verâ generatione hominis hæc præcipue scire, & philosophari debetis, hoc modo. Animalis hominis, hoc est, corporis & vitæ animalis hominis, ortus iste est, quod S. Scriptura, cujus fidei meritò statis, inquiat, hominem ex terrâ, ex *limbo*, hoc est, ex glebâ terræ creatum esse. Et hoc verum rectumque est. Theologia enim soli veritati & breuitati studet, & nulla rerum naturalium Philosophia, sed rerum præternaturalium diuino sermone vtitur. Ideóque mihi iam philosophicè de rebus terrenis & naturalibus disserendum erit, & non de homine supernaturali philosophandum. Iá ergò ex terrâ homo desumptus est, & terra iterum fiet: hoc est, post mortem homo fiet iterum quod fuit antè & primò. Et hoc de corpore & domicilio naturalis hominis dicitur, quod nempe illud ex terrâ, aquâ, aëre & igne conditum sit, de quo deinceps. Interim quod hic dicitur, nemo inficiatur, nimirùm ex istis elementis hominem productum esse. Nec est, vt cuiquã ea res in dubium vocetur. Quo modo verò homo per manum Dei ex terrâ conditus sit: de isto pars maxima mutit. Ego verò, qui video, iam à satis longo tempore neminem vspiam hoc saxum voluere sustinere: veritatem hanc omnibus eius amatoribus planam & expeditam facere aggrediar. Ac vt principio ad propositum meum redeam, quomodò homo ex 4. Elementis emerserit: res ipsa ita habet. Compertum vobis esse arbitror, in magno mundo quatuor anni tempora vigere. Ver nimirum, Æstatem, Autumnum & Hyemem. Quatuor hæc dicta tempora ope & moderamine Astrorum generant & producunt, quicquid per mundum in mundum progigni à Deo constitutum est. Et de his temporibus quatuor, nemo est qui dubitet aut litem faciat. Sicut ergò ratum est, quatuor ista tempora varios eosque diuersos fructus gignere ac proferre: sic fructus quoque terræ in quatuor genera distingui & secundum Philosophiam enumerari debent, nimirum pro conditione 4. Elementorum, Terrę, Aquæ, Aëris, Ignis.

Limbus ortus hominis.

Homo qua ratione e 4 Elem. ortus.

Tempora anni quatuor sunt.

Iam ergo, quia de imagine hominis, hoc est de animali forma animalis hominis, semel disserere cœpi: non possum, quin harum rerum arcana quoque vna proferam & detegam. Prius vero quam ipsam formam describam & imaginem: materiam, ex quâ est homo conditus, explicaturus breuiter sum.

CABALA.

CABALA.

Elementa ex tribus rebus orta.

TErra, Aqua, Aër, Ignis, ex tribus rebus ortum suum consequuntur. Hæc tria priùs & citiùs creata non sunt, quam Terra, Aqua, Aër, Ignis. Tria hæc sunt & fuerunt, Ignis, Aër, Aqua, Terra. Tria hæc vnam matrem habuerunt, ex quâ prodierunt. Hæc Mater Aqua fuit.

Aqua mater elementorum.

Nam cum vniuersus mundus conderetur, Spiritus Dei vehebatur super Aquis. Per verbum enim *FIAT* omniũ primò Aqua creata est. Et ex hâc deinde productæ sunt ceteræ creaturæ vniuersæ, Animatę, Inanimes. Vero ergò & genuino nomine hęc tria appellantur, *Sulphur*, *Mercurius*, *Sal*. Hoc ergo principiũ, hæc vera materia, ex quâ vniuersa Animalia, & tandẽ ipse homo quoq; condita sunt.

Fiat vnde est creaturis.

Ex Sulph. Mercurio, Sale, omnia nata.

Ita porrò attendite. Ad perfectam generationem rerum omnium tria tempora requiruntur: nimirum Ver, Æstas, & Autumnus. Et de hoc testantur generationes omnium fructuum, omnium creaturarum totius mundi. Horum exẽplo putandum est, ipsum quoque hominem ad sui generationem tria tempora poscere, pro conditione trium prædictarum rerum seu materiarum, Sulphuris, Mercurij, Salis. Tria hæc duos Rectores & gubernatores agnoscunt. Sal moderatorem habet Lunam. Ab hâc enim ille regitur & gubernatur. Iam verò Sal substantia est & materia aquæ, & aquæ subiectum est, vt in quâ etiam soluatur & liquescat. Et hæc pars est Autumni & Hyemis: Sol autem Rex & Dominus est *Sulphuris*. Hoc enim naturæ feruidæ & igneæ est. Quâ de causa etiam in igne & Sole resoluitur. Nam Sol Rector & moderator est Veris & Æstatis. Iam cum dictum sit, res vniuersas, hoc est, omnes creaturas, vel vitam in se habere, vel non habere: sciendum est cumprimis, eas vniuersas nihil esse quicquã aliud, quam Sulphur, Mercurium, Salem. Quicunque autem hâc meâ Philosophiam vel legere vel rectè intelligere volet, is sciat, quod *Sulphur*, *Mercurius & Sal* amussis omnium certissima & verus index vniuscuiuslibet Medici sint, qui ex vno fundamento hanc Philosophiam eruere & indagare volet. Sal enim est corpus Autumni & Hyemis; Sulphur vero Veris & Æstatis: in quibus Sol & Luna suas operationes perficiunt. Quod hoc modo intelligetis. *Sal* creaturis omnibus formam ac colorem dat: Sulphur autem dat corpus, incrementum, digestionem &c. Et hæc duo pater & mater existunt, ex quibus mediantibus Astris creaturę vniuersæ gignuntur: hoc est, Sol & Luna per Sulphur & salem gignunt Mercurium. Iam vero genitus Mercurius, ad sui sustentationem quotidiano nutrimento opus habet, & porro semper Sulphure & sale ad augmentationem.

Tempora tertium tria generandarum.

Luna moderatrix salis.

Sal Dominus Sulphuris.

Sal corpus est Autũni & Hyemis: Sulphur vero Veris & Æst.

Mercurius à Sale & Sulphure.

Porro autem iam sciendum vobis est, in Terram & Aquam Deum multum ac varium Sulphur Salémque creâsse ac condidisse; hoc est, vnaquælibet creatura, quotquot harum sunt, siue viuant, siue non viuant, in Aquâ & Terrâ suum proprium Sulphur & Salem, ex quibus nutrimentum suum accipit, conditum habet. Sal enim rebus omnibus saporem & formam confert: Sulphur, rebus omnibus, seu viuant, seu non viuant, odorem & putredinem in stomacho impertit. Et hæc quidem ignaris mira & inidonea obueniunt. Sed hoc nouum non est. Nec enim quicqisam aliud impensius admirari solemus, quam quod non intelligimus. Iam autem certum est, tellurem in perpetuâ operatione ac motione versari, hoc est, Solem & Lunã assiduò laborare, vt tres illas res copiosè gignant, maturent & producant. Creaturis enim vniuersis suo nutrimento opus est. Creatæ enim ex istis tribus sunt, quibus nullo momento ad cibum & sustentationem carere possunt. Sic ciconia indiget ranâ, & hac eadem anas quoque, & creaturæ aliæ plures. Hirundo muscas poscit & culices. Apis requirit ad mellificium flores. Mel venatur vrsus, & sic deinceps. Sed huius prolixior consideratio penes rerum peritos sit. Cum enim ista vulgata & nota sint, penitiore scrutinio minimè egent. Ex his vobis iam hoc constat, quod ad generationem huiusmodi Macrocosmus Vere suo, & Æstate, ac Autumno omnino opus habeat, vt per nutrimenta sua quælibet creaturæ sustentur. Nec enim hæc rerum vicissitudo ante consummationem mundi abolebitur. Et hæc pro capituli introitu præfari quasi & præexplicare volui, vt sequens textus clarior & dilucidior fieret. Etenim cum hẽtenus de fructibus & cibis tam animatorum quam non animatorum disseruerimus: iam consequens est, vt de generatione hominis explicationem ordiamur. Cui tamen præmitti opus est generationem animalium ex

Terra & aqua sulphure & sale plena.

quâ Adam primus homo suum corpus accepit.

Quamprimum viua quædam creatura gignenda est, opus est vt priùs pater & mater extent, ex quibus successiuè creatura illa producatur. Iste verò pater ac mater, quæ ad conceptionem fœtus conferunt, Sal est & Sulphur. Sal cum Luna mater est. Sulphur cum Sale est pater: hoc est Sulphur & Sal sunt semen omnium creaturarum. Sol & Luna sunt Vulcani, hoc est pater & mater, quæ semen in suum incrementum agunt, vsque dum fœtus, Mercurius nascatur. Quia ergò Sol & Luna, pater ac mater existunt, quod ipsum Astronomicum est: mihi quoque hæc cura incumbit, vt astronomicè edisseram, ac doceam, qui tandem primo creaturæ, cuiuscunque conditionis sint, per Solem & Lunam prædictam gignantur. Quæ autem ratio huius natiuitatis sit, magnus mundus quotannis semel demonstrat, nimirum per tria anni discreta tempora, quæ fideliter tenenda & notanda erunt. Ideóque exordium faciam a partu infimo, & ascendam ad summum, hoc est, ordiar à minimo animali viuente, ascendendo ad ipsum vsque Regem, id est, Hominem, qui terrenus Dominus & Rex est animalium omnium.

Sulphur & sal semen sunt vniuersorum. Sol & Luna parentes.

Videtis transactâ hyeme (quæ mors creaturarum omnium vitâ carentium est) per amœnitatem Maij omnia, quæ vitæ concipiendæ apta sunt, moueri agitarique. Hoc enim tempore mundus vniuersus veluti renouatur & virendo vernandóque iuuenescit. Et si attendatis, creatura quæuis, quæ vitâ fruitur, vnà cum Magnâ Naturâ quodam quasi gaudio singulari effertur. Documentum huius rei ab herbis, arboribus, & rebus mundi vniuersis captari potest. Nec dissimile est hoc gaudium mulieris grauidæ, quæ singulari quodam voto & desiderio intimo conceptum suum fœtum [illegible]em edere gestit. Is tamen priùs in [illegible]tam vitalem non editur, quam tempus (quantum ad perficiendum & complendum partum requiritur) exactū & finitum sit. Tum demùm enim infans editur: non secus, ac si aliqua arbor numerosis fructibus prægnans, à nimio pondere grauata, tandem onus suum deponat & abiiciat. Ad finem enim suum vniuersa directa sunt. Vnde Deus Optimus Max. vniuersis creaturis suum quoque autumnum & messem peculiarem præstituit. Quamprimùm enim creatura quæpiam perfecta est, Autumnus ac Messis ingruit, vt illa matura in torcular quasi & suum receptaculum assumatur. Suum enim diuerticulum ac reseruaculum cuilibet creaturæ à Deo prædestinatum est. Sic cauea volucri, sic dolium vino, sic frumento horreum. Cùm ergò creaturarum & fructuum in mundo infinitus numerus & varietas sit: ac vnaquælibet proprium ac peculiarem suum Autumnum, Æstatem ac Maium habeat: necesse quidem est varia Maij tempora, & pro cuiuslibet creaturæ conditione modoque, varias æstates, varios autumnos existere. De Hyēme hic quid loqui nihil attinet. Nec enim cum his ea commiscenda est. Cum ergo creaturæ cuiuis, vt dictum est, ad conceptum & partum suus proprius Maius datus & constitutus sit: videtur, primum ac ante cætera de Maio Magnæ creaturæ, hoc est mundi ipsius disserendum esse: Hac methodo deinceps cæterarum minorum creaturarum Maius eò facilius & commodius cum explicari tum intelligi poterit. Idem sentiendum etiam de Æstate & Autumno creaturarum vniuersarum.

Maius omnia renouat.

Finem omnia spectant.

Tempus suum rerum omniū.

De magni Mundi Maio.

AQua, hoc est, Elementum Aquæ, creaturarum vniuersarum matrix est. Iam cùm matrix parere non possit, nisi semen, ex quo fructus gignendus est, priùs conceperit: Necessarium esse liquet, patrem aliquem dari, qui cum voluptate & titillatione ingenti semen suum in matricem profundat. Luna itaque & Elementum Aquę matrix sunt: Sol autem & Element. Ignis sunt pater, semen tùm ferens, tùm in vterum excutiens, vt fructus gignatur. Semen autem fructuum est Mercurius. Is ad maturationem suam ac augmentum complementúmque sulphure & sale opus habet. Ad hoc sequitur Aquam & Elementum Aquæ, semen hoc mercurium nimirum assiduò in se continere, ad fructū gignendū. Rhombus ergo & rei cardo vertitur in appetitu, & voluptate patris, qui semen semper promouere nec potest, nec vult, nec debet. Huic etenim parenti, meta, modusque ac tempus a Deo præfixa sunt, qui vel quando & quousque fructum gignere debeat, hoc est, Sol & Luna fructus pariunt eduntque, nisi tempus Maij instet. Tempus enim huic rei

Aqua matrix omnium creaturarum.

Matrix non parit sine viro.

Luna & Sol Mercurium gignunt.

Maius tempus fetuum generandum.

rei à Deo destinatum Maius est. Iam si semen seminari debeat, duoque promotores sulphur & sal, à parentibus instigentur, vt semen promoueant: tunc ope *Saturni* in terrâ prius frigiditas quædam gignitur, qui Planeta Lunæ dux est: hoc est, Saturnus est equus, Luna est currus. Hic Saturnus per Lunam frigus in tellure suscitat, h. e. in Mercurio semine, qui in terrâ & aquâ conditus est. Frigus hoc duplicis naturæ est, h. e. est hermaphroditicum, & naturam Lunæ Solisque attrahit, h. e. simul frigus & calorem. Calorem vero & frigus, quib. Mercurius ad suam generationem opus habet, oportet esse nõ vehemens ac forte; sed lene, moderatum & temperatum. Vnde sequitur, quòd nullâ anni parte vel lenior, salubrior & subtilior calor frigusue sit, quã ipso, magni mundi mense Maio. Ita semen hoc naturam Lunæ, hoc est, duodecim magni mundi signorum, in se continet. Nec semen hoc ad incrementum & partum aliâ ratione deduci potest, nisi per patrem Solem, & Lunam matrem. Idque nullo tempore alio commodiore, quàm ipso Maio.

Saturnus vehit Lunam.

Calor & frigus moderata gignunt.

Si ergo, vt dictum est, Elementum Aquæ concepit, h. e. appetitum generationis habet (Nec enim matrici huic alio opus est præter appetitũ gignendi: quod semen trium primorũ, sulphuris, salis & mercurii, iã ante in ipsâ matrice lateat:) tunc matrix, h. e. elementum aquæ, veluti inflatur & attollitur, turbaturque, ac subinde pinguior, mucidior ac viscosior fit, vsque dum spermata ex vasis spermaticis sursum h. e. supra aquas effundantur vel effusa sint. Istiusmodi sub initium veris reperietis super aquis, hoc est, in piscinis, stagnis, & camporum alluuionibus, vnde postea ranæ & harum fœtus gignuntur. Hoc vos sperma ranarum vocare soletis. Hoc ranarum sperma in principio sal est, hoc est, nitrosum sal ipsius Terræ & Aquæ. Id cum aqua permiscetur primò sensim, post iterum ac subinde magis magisque. Hoc sal ope & adminiculo solis sulphuri adunatur, ad fructum istum necessario. Sal enim per se nullum supernatare aquæ potest: siquidem in aqua resoluatur. Vnde sequitur, quod, cum sal aquæ supernatare nec possit nec debeat, in actione a. istâ & generatione sulphur sali adiũgatur & adunatur, sulphur iã quodlibet oleosæ naturæ sit, & aquæ innatet, sicut supernatare sulphuri proprium est.

Ranarũ sperma [illegible]

Sal nul. in aqua supernatat.

Sulphur supernatat aquis.

Natura enim sulphuris est, cum aquâ non permisceri, sed vndis omnino innatare. His confectis, Magnus parens, *Sol* & *Luna*, duo ista sulphur nimirum & salem coniungit & vnit. Istius coniunctionis interuallo, semen maturescit, & a Sole patre, ac Lunâ matre perfectum genitumque aquis supernatat. Cum ergo sal rebus omnibus formam indat, ac in hoc prædestinatum sit, vt cum Sulphure & Mercurio rana fiat: omninò id fit, quod ex ipsis ordinatione prædestinationis fieri debuit, Iam licèt hæc Philosophia quidem sana, elegans, fundamentalis & optima sit, cui a nemine quoque contradici queat: nedum tamen sufficit eadem ad generationem pestis plenè solidéque intelligendam. Nam ad hoc plura requiruntur: adeoque deinceps ipsa Philosophia multo clariùs & attatius producẽda est.

Salis vis [illegible]

Rana ex Sole, Sulphure, Mercurio fit.

Licèt autem processu modo dicto creaturæ fere vniuersæ, quæ quidem aquis subiectæ sunt, producantur & generentur: res tamen ipsa poscit, vt dicatur aliquid etiam de spiritu aquæ, hoc est, de eius imaginatione, seu appetitu matricis ad fructum, seu ad ranas gignendas: hoc est, enodandum etiam & explicandũ est, vndenam appetitus matricis emergat, ranas elemento aquæ gignendi. Hoc vt dicatur, sciendum est, fatali ac diuino ordine ita constitutum id esse, cuius initium causa fames sit ciconiæ & anatis. Appetitus ergo matricis à ciconiâ & anate est. Fames autem ac ranarum desiderium ciconiis & anatibus inditur ab astris. Ac vt res planius & fundamentalius noscatur, repetendũ est, Cœlum ac Elementa cætera tria Aërem, Terram & Aquam, parentem esse prædictorum animalium, quæ ante ipsum hominem producta sunt: ac non minus ipso homine illa opus habere, vt à patre, hoc est, ex matrice, ex quâ prodierunt, sustententur, hoc est, ex inferiore & superiore sphærâ. Inferior gl[...]us ac sphera terra est & aqua. Ea [...]rit animalia, quantum ad corpus attinet seu domicilium, quod vas ac cella est vitæ cuiuslibet animalis. Quòd si ergò discrimen aliquod est inter domum seu corpus, cuiusuis animalis viuentis, & inter vitam ipsam in corpore habitantẽ: sciendum est, vitam esse inhabitatorem, & corpus esse carnem & sanguinem. Vita autem in carne ac sanguine, vt diximus, inhabitat. Vita hæc in omnibus ani-

Fames ciconiæ causa est generationis ranarũ.

Vita in animalibus [illegible]

malibus a duabus sphæris gubernatur: à superiore, quæ Aër est & Ignis ab inferiore, quæ aqua est & terra.

Dictum iam est de Animalibus, quòd vita eorum a cœlo gubernetur. Qui cœlum autem vicissim gubernetur a vita animalis, id eo modo intelligendum est, velut deinceps dicetur. Quicquid viuit, vt edat opus habet. Quicquid autem editur, opus est, vt concoquatur ac digeratur. A digestione hâc Philosophiæ principium est. Si autem de his medicè disserendum est: quid a me in istâ materiâ discursu medico proferatur, sedulò aduertite. Priusquam verò, quid digestio sit, explicetur, melioris informationis ergo præmissum breue capitulum attendite. Tracto enim hic de peste, & de eius curâ. Eius autem cura polita est in ranis, in bufonibus, in piscibus, in volucribus. Animum ergo omnes expromite. Muræna piscis cura est pestis sub alis, si viua ante ortum Solis alligetur, venenum pestis extrahit. Si post aures autem ligetur, vim nullam exerit. Rana, cuiuscunque vel generis vel coloris sit, pubi virorum alligata ante ortum Solis, venenum pestis tollit. Passeres viui, deplumati, si virorum fœminarumue auribus, alis. inguinibus illigentur, venenum omne elicient, ipsi morientur. Quos mortuos si exuras aut sepelias, pestem certò curabis. Hoc tamen remedium plùs non valet, quam ad venenum, quod cor inuadit, retrahendum. Posteà enim opus est pestem diuidi & dissipari chirurgicis processibus & emplastris: veluti est *Oppodeltoch* de 4. gummatibus & resinis: sicut in practicâ nostrâ traditur. Tria hæc animalia si prædictâ ratione adhibeantur, hominem a veneno mortifero præseruant. Quid verò in omni facultate Medicâ maius & præstantius est, quàm eum, qui Doctoris nomen sibi vendicat, recte intelligere, quâ causa hæc animalia venena extrahant. Nam scire hæc imprimis Medicorum est. Causa talis est. Multæ medicinæ a viris plebeis inuentæ sunt, quorum nomina illæ vel dum hodie præferunt, sicut Medicis constat. Istiusmodi vero medicinæ in idiotarum manibus non aliter se habebant, ac insignis gladius in potestate ac manu infirmi. Is enim illum moderari nequit: hoc est, vulgus, vnum ephippium omnibus equis accommodat. Quod auribus debetur, alis applicandum non est. Quod alas respicit, inguini apponi non debet. Suo loco & modo administranda singula sunt. Eiusmodi ergo medicinæ à vulgo veluti manibus nobis porriguntur. Illæ à nobis, velut præstans gladius ab inualido, accipiendæ sunt. Et quemadmodum gladiator, si gladium arripuit, mirâ arte ac gestu eum vibrat, ac pro omni suo arbitrio versat: sic fas est, Medicũ quoque datâ medicinâ dexterius vti posse, quàm scit plebeius. Et hoc modo Aristoteles quidem ac Plinius, & his similes alij experimenta plurima descripserunt, ac tantum historicè, non medicè. Nullum enim vel Medicinæ vel Philosophiæ vestigium in Plinio reperitur. Hos tamen nihilominus nostri doctores sequuntur, & historias tantum remediorum ex vetularum relatu conscribunt, nec ipsum rei fundamentum sectantur. Philosophiæ enim gnarus Medicus, facili scrutinio peruestigare potest, quænam creaturæ ad medicinam, & quæ ad cibum à Deo destinatæ sint. Nec enim omnes pisces pro cibis à Deo dati sunt: sed illorum nonnulli cibus simul & medicina sunt, quidam medicina tantum: velut tinea contra venenum aurignis in peste; anguilla contra colicam cum peste incidentem, passer aduersus caducum pesti socium, cibus simul & medicina existunt. Et talia *ars signata* in re quâlibet docet. Si enim Cabalia addisci debet ab iis, qui fieri & dici medici velint. Nam in rebus terrenis quoque exemplum habes. In herbulâ satyrione signatum aspicis esse testiculos. An verò illa non præcisè membro illi vim suam confert, cuius Anatomiam & signaturam exhibet? Notum enim est, quantum ad confortandum coitum valeat, vt mysteria taceam reliqua, quæ iuuando & vegetando huic membro cõgenita sunt. Eodem modo vides, quid similitudinis & affinitatis cum vmbilico & matrice in fœminâ, cum suâ signaturâ Nenuphar habeat. Iam æstima, quâ vim præstat medicâ in expulsione secundinæ &c. Hic ergò capitulum hoc ideò inserere volui, vt, si fors deinceps de arte signaturæ plura dicturus sim promptius intelligar. Rana enim quò creata est, nisi vt pestis Medicina sit? Hâc enim de causa suam secũ signaturã habet. Sicut enim fœda & abominalis pestis est: sic similiter & rana. Anthrax, carbunculus, ex genere pestis & ipsi sunt. Sic lacerta quoq; eliciendi veneni cura est, vt & saphyrus. Ideo lacerta etiam colorem anthracis habet.

Pestis cura est in ranis, bufonibus, piscibus &c.

Pest remedia 1. Muræna. 2. Rana.

3. Passeres.

Oppodeltoch empl.

Medicinæ pleræque à vulgo inuentæ.

Experimenta veterum historicè tantum non medicè scripta

Res quædam medici & tantum: quædam medicina & cibus simul.

Ars signata.

Satyrion coitum roborat.

Nenuphar secundinã pellit.

Rana pestis medicina & lacerta & saphyrus.

habet. Et hoc fundamentũ artis positum est, ad recepta idonea in morbis omnibus concinnanda. Si pestis inuasura est, maculæ nigræ in linguis ranarum conspiciuntur, tam viridum seu arborearum, quam aquaticarum. Eius etiam præsagiũ est, si insueto tempore ranæ multæ conglomerantur, & decem aut viginti, plures, paucioresue vno cumulo se congerunt: id enim portenditur, multos confertim homines in foueam vnam coniectum iri. Et talia omnia ipsa natura docet. Sic Lucius piscis insignem vim in se habet contra omnes morsus canum: Et ad hos princeps est cutis in capite eius. Id ab experientia vulgi dimanauit. Iam autem ars signaturę non in imagine tantùm & formâ posita est, sed æstimatur etiam à moribus & gestibus. Et qui sedulam in his collocat operam, is omnia promptè assequitur, labore non admodum magno. Non tamen quiuis sartor aptas caligas concinnat: nec quiuis industrius Medicus euadit. Tum & quoddam lignum curuatur: nec omnia plena & recta nascuntur. Ideo hominum quoque vnus altero ad medicinam aptior & habilior est. Si status ac ordines omniũ hominum peruolitâris, quosdam pol animaduertes ad omnia ineptos ac stipites esse. Contra, nonnullos inuenias, quibus quicquid agunt conanturue, prosperè cadit ac succedit. Et de his consule librum de Angelicâ & animali ratione: illic desiderij tui omnis satietatem inuenies, cur nempe alter altero doctior, peritior, aptior sit. Culpa ea interdum in natura est: nonnunquam in homine ipso. Hominum enim pars maxima libris mutis & mortuis adhærescit, viuos ac sapientiæ plenos abiicit, quos solos excussâ ignauiâ addiscere tamen conueniebat. Satis nimirum illi se fecisse putant, si hoc vel illud Plinium, Aristotelem, Galenum, Auicennamue scriptitasse clamitant. Adeoque desperabundi omnes sunt, nec quisquam est, qui confidat, posse se eruditione & ingenio Galenum, aut Auicennam, vel superare, vel æquare: cum tamen gratiâ diuina dona ipsius Galeni & Auicennæ non minora nobis data & collata sint. Quia verò auaritia pecuniam corrodendi auaritiam discendarum artium anteuertit & opprimit, adeoque supinitas & ignauia præualet: ideo non mirum est, illos subinde ingemiscere, & si in grauiorem quendam morbum incidant,

Signa pestis ex ranis.

Lucij cutis contra morsum canum.

Signata ars in quo posita.

Medic. reprehensio.

quiritari, quòd de hoc aut illo morbo nihil à suis scriptoribus traditum ac explicatum inueniant. Malè enim agi cum eo medico necesse est, qui ex papyraceis saltem libris Medicinam venatur. Et per istiusmodi ignauos ægri deseruntur, ars'q; signaturæ superciliosè contemnitur, quæ tamen in Philosophia Medicinæ pars summa & præstantissima est. Ex signo enim signato cœlum secundum cursum suum Astronomicè cognosci & addisci debet. Vtcunque enim libros Astronomicos legas & relegas: si stellas & signa cœlestia non attentè & penitus introspicias, Astronomus núquam fies. Quòd si enim fœminá ex formâ suâ cognosci oportet, cur non eodem quoque modo res cognoscantur medicæ? Si vides, vnicuilibet herbæ naturam peculiarem suũ colorem tam in floribus quàm folijs indidisse, dicisque, ista fortuitò, ita euenisse, nec vel formæ, vel coloris vt quæ in alijs herbis alio modo se habeant, momenti quicquam esse: non ipsum Deum solum mendacij coarguis, sed artem Chiromanticam quoque indignè spernis, & cum hac artes cæteras omnes, quæ tamen ad ornamentum & complementum dignitatis ac scientiæ tuæ doctoralis plurimum faciunt & conferunt. Quod si quidem Latinè, Græcè, Hebraicéque loqui posse ad Doctoris ornamentum satis est: equidem crediderim, etiam quemlibet peritum & industrium belli Ducem ex lectione solâ Liuij euadere posse. Quo dato, quid sequetur aliud, quam experientiam omnem militarem ac cæteras omnes facultates experientificas explodi & eliminari. Carduus herba aculeata est. Hac ergo signaturâ indicat, reconditam quandam se virtutem habere ad punctiones pectoris & laterum. Sic ergo natura cuilibet herbę, suæ virtutis proditorem addidit. Signatura hydropiperis, quod sapenam riparum siue persicariam voco, ad recentia vulnera facit: Hoc conijcitur ex formâ sanguinali, seu guttis in folijs sanguineis. Sic si ex immoderatione cibi potusue in vulnere excitetur tumor, inflammatio, & cruentatio: tunc medicina quadam opus est siue recepto, quod tria ista simul respiciat & auertat. Vis ergo ac facultas hæc, vulneris tumorem, inflammationem & cruentationem tollendi complete & perfecte in Persicariâ inuenitur. Contra cruentationem medicina in caule est. Sicut enim e vulnere

Artis signaturæ laus.

Lectio non sufficit ad comparandam artem.

Carduus contra pleuritin.

Sapina seu persicaria vulneraria optima.

sanguis guttatim & stillatim effluit: sic in caule Persicariæ eadem quoque signatura deprehenditur. Ad tumorem tollendum faciunt folia & nuclei Persici. Fructum enim Persici si digito premas, vestigium exhibet. Eodem modo si vulnus quoq; prauum foueas & vestigia post se relinquit. Iam porrò autem ex collatione vide, an folia persici cum foliis persicariæ non exquisitè conueniant? Sic ergò duæ herbæ tribus malis præfectæ sunt. Hæ enim geminæ sufficiens ad vulnera medicina naturæ visæ sunt. Nec ad sanationem illorum tantùm satis sunt: verùm etiam præsidium & opem præstant aduersus vulnerum accidentia. Vulnus enim per se incarnatione saltem opus habet. Si verò alia illi concidant, simili ratione opposita quoque illis remedia quærenda sunt. Idem similiter de aliis quoque medicamentis intelligendum est, si medicina, simul cibus & remedium tam ipsius morbi, quam morbi accidentium sit. Et hoc tibi Doctori verè sciendum est.

Sed cùm hactenus capitulum hoc, quod ad Philosophiæ de generatione pestis pleniorem & faciliorem intellectum interseruimus, ad metam suam deductum sit: porro iam ipsum quoque fundamentum Philosophiæ detegere & explanare aggrediar.

Superiùs commemoratum est de Animalibus, quòd opus habeant cibo, hac nimirum de causâ, quia in sese vitam continent. Vbi hoc quoque additum est necessariò cibum omnem in stomachis animalium digerendum esse. Iam digestio est putrefactio. Putrefactio est mutatio & alteratio ciborum in substantiam à priore aliam. Hic attendite parùm. Quicquid editur, in sese reconditum ignem habet, per quem digestio & putrefactio rerum omnium perficitur. Id à vino documento æstimare potestis sumto. Nisi enim vinum tantum ignem & calorem naturaliter sibi congenitum haberet, talem nec in ventriculis hominum exserere ac suscitare posset. Idem iudicium de pipere quoque & Zinzibere fiat, de quibus tamen ratum est, quod insitum calorem contineant. Hæc tamen vobis exemplo sint, vera illa etiam in rebus aliis similiter esse. Videre enim stramen & cumulos fimi. Fimus etsi intensissimo frigori expositus sit quidem: innatus tamen ipsi calor ac ignis fumum tam potentem suscitat, vt calor iste igneo similis appareat. Eodem modo si calx aquâ perfunditur, ignem suum, hoc est, sulphur exhibet. Ex his iam abundè vobis liquet, de quonam philosopher ac disseram. Iam ergò constat, animalibus viuentibus opus esse, vt edát. Editatio illa duobus modis fit. Id quomodo intelligi velim, distinctè ac sedulo animaduertite. Corpus omne viuens singulis momentis substantiæ suæ aliquid perdit, ac quasi obteritur, non secus ac tunica, quæ quò diutius gestatur eò indies detritior fit & laceratior, vt subinde resarcienda sit: hoc modo edere nihil est aliud, quam tunicam vitæ, hoc est, corpus resarcire, & per cibum, quod detritum est, reponere. De corpore loquor viuentium animalium. Hoc enim corpus voco. Vitam autem appello spiritum. Sic verò arbitror, non corpus solum per cibum sustentandum esse, sed multo magis spiritum ipsum. Spiritus enim indies non minus imminuitur, quàm corpus, in quo spiritus seu vita habitat. Hinc fundamentum meum stabilitur, quo vos volui intelligere, quod cibus nihil sit aliud, quàm materia quædam & corpus, in quo spiritus & vita inhabitat, & administratur per cibum, ex quo spiritus & vita sustententur. Sic ramis, sic piscibus suus quoque cibus duplici modo offertur: eodem modo ceteris etiam viuentibus vniuersis substentatio sua & cibus competit per digestionem. Id verò quod cibus est, in eo latet ac inest, quod edimus. Quod edimus, & dentibus comminuimus, id rusticus quidé cibum vocat; medicus vero Doctor cibum vocat id, quod in eo, quod edimus, habitat, & in corpore manet. Quæcunque enim nascuntur, ex semine suo nascuntur. Tu verò operam hanc da, vt semen quoddam, siue frumenti, siue tritici, ponderes: ponderes insuper etiam vasculum, in quod terra inditur: tandem terram ipsá quoque pondera. His factis, semen in terram illam inice, vt emergat & crescat. Tempore constituto, etsi frumentum quidem grandius factum sit, terræ tamen ipsi de suo pondere interim nihil decessit. Sed cur hoc exemplum induco? Huius meæ latius & profundius adductæ Philosophiæ causa alia nulla est, quam quod velim vos assequi & capere, quomodo scilicet ex rebus inuisibilibus & insensibilibus facili operâ substantia quædam & materia sensibilis fieri possit, veluti de semine & terrâ (quod

Digestio quid. Putrefactio quid.

Ignis & calor suus rebus omnibus inest.

Corporis substantia assiduo defluit.

Spiritus cibo sustentatur.

Cibus quid.

(quod exemplum modo adduximus) documentum fieri potest, vbi enim de imaginatione traditurus & philosophaturus ero, mysteria illa explicare constitui, qui scilicet fiat, vt tam prompte per timorem, trepidationem, mœrorem & forte in imaginationem homines in morbos præcipitari possint, adeo vt de subito ac repentinè nonnunquam etiam emoriantur. Horum exempla cumprimis pestis grassantis tempore in prægnantibus fœminis, & nonnullis viris conspicua sunt. Videtis enim quam leui ex occasione prægnans, quæ pica laborat, per intentum aspectum rei cuiusdam sui ipsius obliuiscatur, adeò vt fœtus formam ac imaginem illam, quam fœmina seu mater contuita est, sibi insculptam exhibeat. Et talia à solo aspectu fiunt: quod vulgo quoque affirmatum est. Facit enim crebra vulgi experientia, vt illis contradici à nemine possit. Quin nec literati quidem & eruditi crederent, nisi testem nimis validum experientiam viderent. Sed de hoc exemplo longiùs declamandum non est, cum in propatulo sit. Etsi verò fœmina attentius nihil intueatur, sed quid saltem cogitet & imaginetur, veluti, si aut fraga, aut quid simile edere appetat, si desiderii sui complendi copiam non habeat, & interim fors partem sui quampiam contrectet: sæpius factum est, vt fœtus in lucem editus corpore suo fragum aut quid simile appetitui exhibuerit. Hoc casu simpliciter per solam imaginationem & cogitatum materia quędam ex essentia insensibili sensibilis euadit. Hæc ergo vt accurate & perfectè intelligantur, scientiâ Meteoricâ omninò opus est. Nec intelligi saltem debent Meteora Macrocosmi, sed multo potius, Meteorica opera Microcosmi. Et hæc qui nouit & intelligit, is verus Medicus ac Doctor est. Sed horũ numerus perrarus est. Exemplum autem hoc de prægnantis imaginatione idea vobis sit de meâ Philosophiâ veluti eb oculos positâ, quòd non in fœmina tantum id ita eueniat: sed persuasum vobis esse debet, ipsum quoque vniuersum mundum nihil aliud, quam fœminam & virum existere, animamque suam ac spiritum imaginationis multo fortiorem & validiorem habere ipso viro & fœminâ, mundo minore. Et hoc Astronomis omnibus notum esse debet. Hinc enim in cœlo generantur cometæ & varia signa, per solius maioris mundi imaginationis spiritum concepta & genita. Id quod nostris oculis non leue aspectu esse debet. Quotquot enim in vniuerso mundo homines degunt, id quod hic testor, inficiari minimè possunt: licet non cuiuluis sit, plene & perfectè omnia intelligere & assequi. Cui enim donum intelligentiæ datum est, is eo fruitur. Sed tamen in explicatione Apocalypseos de his adhuc clarius & dilucidius commentabor. Interim in rudis vulgi manus scripta talia ne incidant. Postea dabitur etiam volumen de animâ & spiritu mundi. Quantum vero ad doctrinam illam, qui pestis generetur, & quomodo curetur: in illa tradenda pleno modio me effusurus sum, nec quicquam necessarii omittam.

Experientię nemo obniti debet.

Prægnantium pica vu.

Mundus pica laborat.

Cœlum est perfector institutorum suorum operum, quæ serie ac ordine legitimo edere solet, in nullo deficiens, in nullo errans. Iam autẽ cœlũ moderatur vniuersa, tam viuentia quam nõ viuẽtia, quod negare nec Doctores vlli nec rustici possunt. Sumamus exemplũ de ligno & terrâ seu luto. Lignum si suo tempore non cædatur, [V]elut in nouilunio, & maximè, si lignum humidum coincidat, durabile minimè est. Sic quæcunque terra si non legitimo tempore effodiatur, gryllis & vermibus scatere incipit. Quid autem terra siue lutum est aliud, quam ager seminis? Interim lignum ex semine est, quod attendetis. Ager si intempestiuè vertatur, vermes & insecta ac venena parturit. Si vero commodo tempore vertatur, tum semen quoque suum in purum, bonum, & salutarem aërem vertit. Quid enim lignum est aliud, quam semen ex suo fructu enatum? Iam si momenti tantum positum est in carpendis tempestiuè ligni fructibus: quanto magis cœlum ager erit seminis, quod in ipsum satum est? Aut si ipsum quidem cœlum ager non sit: præparator tamen est ac coquus, spiritus & formator omnis seminis. Elementum autem aquæ ager est. Imaginatio hominis est semen. Cœlum & imaginatio microcosmi coctor est & præparator seminis, illud in vltimam suam materiam reducẽs, quod semen ex imaginatione hominum gignitur. Hæc tria pestem gignunt. Processus autem hæc ratio est. Cœlum quotidie aliquid noui operatur. Quotidie homo quoque aliquid noui præsumit & meditatur. Ipsa quinetiam aqua indies nouos pisces, noua monstra producit.

Cœlum vniuersa moderatur.

Lignum in nouilunio cædenda non sũt.

Cœlum est ager sui seminis, scilicet imaginationis hominis.

Cœlum & homo quotidie aliquid noui fingunt.

Cœlum

Cœlum est conferendum & æquiparandum *virgini*, quæ casta sit, hoc est, quæ, quoad corpus, semen nullum conceperit quidem: verùm tamen propter incitationem & titillationem ad libidinem, ab imaginatione factam pro casta amplius illa habenda non est. Interim semen nullum habet, etsi agrum quidem ferat, in quo semen hominis enasci & emergere debeat. Et licet quidem variè ac subindè imaginetur, semen tamen non concipit. Semen quidem dimidium præstò est: sed non totum, ad fœtum aptum. In viro altera pars seminis est. Hic ergò si iam cum illâ coëat, tunc ex vtrisque fructus seu fœtus prodit. Iam cœlum spiritus est & formator seminis, &c. de quo apertiùs loqui tutum non est. Hæc tria semen ad incrementum suum deducunt, & imaginationes sunt triplices. Sic ergò Sol & Lunæ, & fœminæ & viro opitulator est. Ideò in fœminâ minor & peculiaris Luna inexistit, velut etiam minor isque peculiaris Sol. Duo hæc si in fœmina rectè & benè se habent, ita vt nec Sol, nec Luna catenis reuinciantur (hoc est si radii Microcosmi Solis & Lunę non obturati sunt) fœtus completur & perficitur. Sin minùs, & alterutrius operatio deficiat, tunc ex semine illo nihil perficitur, nullus fœtus editur, sed gignitur monstrum: sicut deintempestiue cœso ligno & effosso luto allatum exemplum docet. Sic iam repeto, quod venus cœli casta sit, ac parens Microcosmicæ Veneris. Si verò Venus cœlestis per libidinosam Venerem hominis, & illius imaginationem irritatur & inflammatur, adeóque iam vtræque imaginentur, altera bonum, altera huic aduersum malum, altera quæ in cœlo est, puritatem & pudicitiam satagat; altera verò, quæ in terra est, quæ scientiam faciendorum quidem habet, abutitur tamen imaginatione suâ: hinc consequitur, patrem & matrem in cœlo mentaliter incendi & irritari, ac tandè Venerem Macrocosmi, filiam Microcosmicam Venerem peste impurâ plectere & contaminare. Pestis enim est cometa Microcosmi. Nisi autem hoc fiat, vt Venus cœlestis ad iram per impudicam imaginationem commoueatur, nulli homini quicquam damni ingerere illa potest. Reuincta enim & alligata catena quadam est: quæ *catena* est misericordia Dei, & ipsius mandatum, ne cuiquam hominum noceat. Nos verò homines si catenam illam confringamus & rumpamus: tunc illud, quod catenâ reuinctum erat, in nos cadit & irruit. Hic mihi oppido allubescit explicando disserere, quidnam illud sit, quod catenâ vinctum est manétque. Ea verò nihil est aliud, quàm *constantia Balsami humani*, faciens, ne corpus putrescat. Iā verò primus homo ADAM per imaginationem ad exemplum Luciferi lapsus est in eo, quòd mulieri nimis prompte obsecundauit. Hoc peccatum pœna illicò secuta est, eiectio scilicet ex Paradyso: item maledictio, vt in sudore & angustiis comedat panem suum, & cum dolore liberos gignat. Hoc modo homines vniuersi per transgressionem & violationem mandatorum Dei, ab imaginatione factam pœnam peccatis debitam incurrunt, cuius longior explicatio ad Theologum spectat. Medici verò est, vlteriùs philosophando declarare processum, quomodo morbi nimirum generentur. Ac Medici est officium, admonere homines, vt effugiant mortem corporalem, & morbos. Theologus verò denunciat illis pœnam corporalis & æternæ mortis vnâ operâ.

Fœmina si quid imaginatur, sui ipsius obliuiscitur, ne quid dicam de Deo, per hanc eandem sui obliuionem, fœtui quoque absurditatem & imaginis fœdæ vmbram imprimit. Ideo rationem quoque reddere cogetur mulier si per euagationem imaginatione abutatur. Scientiam enim habet non abutendi eo, quod à Deo accepit. Quod si exorbitans equus ab equite suo vapulat: quanto iustius ipsum cœlum id vindicat, si data scientia prauè abutatur. Quod autem de fœminâ, sui ipsius per imaginationē oblitâ diximus: id ad magnum quoque mundum applicari debet. Nam & magni mundi imaginationis suus abusus est, ac ab homine is offensus, sui ipsius, hoc est, ordinarii sui cursus & operationis obliuiscitur, & monstra nobis imprimit, veluti sunt bubones, nodi, & morbi omnes. Nam si in infante, mense Iunio mel cum pane edente, cœlum coctionem & digestionem ita perficit, vt lumbrici & ascarides enascantur: poterit idem cœlum etiam Venerem Microcosmi inficere, hoc est, pestem ei infligere. Iam vero omnis in homine imaginatio ex corde procedit. Cor est Sol in Microcosmo. Et omnis imaginatio hominum ex paruo Sole microcosmi, pergit ad solem

Virgo quę

Pestis vt gignatur & vnde.

Pestis est cometa Microcosmi.

Venus cœlestis vincta gratię diuinæ catena

Catena Veneris quid sit.

Adam quo peccarit.

Imaginationis mulierisq; quæ vis.

Cœlum vindex peccatorum.

Mel cum pane in Iunio edenti lumbricos parit

lem maioris mundi in cor scilicet macrocosmi. Ibi imaginatio Microcosmi semen est, quod fit materiale, & à parte, sole scilicet macrocosmi, præparatur & eiicitur in agrum aquæ: qui ager aliud nihil est; nisi Elementum aquæ. Ideo omnium primo à cœlo aqua inficitur. Nullum enim venenum hominem attingere potest, vt ex eo pestis fiat, nisi per duo Elementa, ignem scilicet (qui cœlum est) & aquam ingeratur. Sine aquâ enim homo viuere non potest. Ea enim ad sui sustentationem cumprimis opus habet. Ideo aqua omnium prima inficitur & venenatur, velut ex hoc exemplo patet.

Aqua ęgerque necessaria homini.

Quicunque vel pictor, vel artifex ac opifex alius, aliquid fingit, in natura antea non fuit, nec esse debet: is illo suo opere in causa est, vt cœlum in Elemento aquæ piscem gignat ac producat talem, qualem imago pictoris aut statuarii exprimit. Id demonstrant fructus aquæ, sicut in libris de animalibus de hisce satis multa docentur. Mundus enim cum imaginatione suâ simiæ similis est. Quicquid enim homo facit, id æmulatur simia: eodem modo anima quoque & spiritus mundi imaginando omnia æmulatur & exprimit, quæ homo fecit ac proposuit. Interim tamen cœlum imaginando nihil facere potest, nisi hoc solum, quod sibi proponit homo minimè proponendum. Ita & aqua inficitur, & in eâ prima materia generatur, naturam veneni habens: quę quidem, quandiù cum aquâ permixta est & confusa, venenata non apparet: deinceps tamen in ipso homine venenum & pestis fit. Iam autem scitis, quòd, si quem canis rabiosus momordit, aliquam multo à morsu tempore (sicut experientia multoties testata est) canes in isto vulnere succreuerint. Et si canis rabidus sanum canem alium momordit: hunc ipsum quoque per morsum in rabiem agit. Sic homo quoque per cœli imaginationem, simul secundùm corpus & imaginationem inficitur & venenatur. Ac vt videtis, in Elemento aquę concham cochleæ formam adipisci: sic suam pestis quoque formam habet. Vnde liquet cochleam seu testitudinem quoque attractiuam esse, & venenum pestis attrahere. Perlæ verò quę in ista testitudine inueniuntur, sunt pestis incarnatiuum. Quot ergò pestes, tot testudines. Huc quoq; testudo montana pertinet propter vim attrahendi veneni. Iam quid ista ratione Doctorem agit, is me faciè intelliget. Et in hoc vno sita est, ars concinnandi recepta, quæ ad Doctoré proprie spectat. Ita Boletum ceruinum confortatiuum est in peste terræ. Ita Agaricus est confortatiuum in peste Aeris. Ita Rubinus, Corallus rubeus, Almatinus, Amethistus, Granatus in peste ignis incarnatiuum est, &c. Hæc peritiæ Medicorum relinquo. Exemplum autem de cane rabido ideò allatum est, vt sciatur, eodem modo stellas quoque ab homine infici. Postea à stellis aquam: tandem ab aquâ hominem dupliciter contaminari & venenari. Hoc loco qui Magiæ peritus est istum hæc nostra Philosophia minimè terrebit. Quam si Medicus intelligit, ex excrementis stellarum iudicare & præsagire potest, quando & quomodo pestis inuasura sit. Quisnam verò ab eâ certè corripiendus sit: id scire non est Astronomi. Hoc vobis persuasum esse debet, quòd excrementum vnumquodque stellarum tam hyeme quam æstate prodat & prænunciet, quinam morbi incubituri sint. Huiusmodi cadentes stellæ mihi ac discipulis meis sæpe spectatę sunt, nullo pilo aliter formatæ, quā velut intestina hominis. Quas cum discinderemus seu aperiremus, vera intestina illas inuenimus. Non longo ab isto tempore sæua pestis Sueuiam ac Heluetiam Bauariamque inuasit, cum colicâ sæuissimâ, & nunquam similiter auditâ. Factum hoc est Anno 1538. Sic in Hungariâ signa mihi & vestigia oblata sunt, linguam exprimentia, crassitudine digitali, punctis atris instar perlæ maiusculæ signatam. Postea in Hungaria truculentissima pestis cum prunellâ seu exustione faucium & linguæ secuta est Anno 1536. Similiter & in Borussia Anno 1532. stellæ iactatę mihi obuenerunt, maculis luteis, nigris & purpureis interstinctæ: quas variolarum inaudita grassatio, cum graui dyssenteriâ & peste excepit. Et horum multa mihi propter incredulitatem & ingratitudinem hominum hic reticenda sunt.

Mundus est simiæ similis.

In vulnere à cane morsi, canis natus.

Pestis quæ remedia. Boletum ceruinũ. Agaric. Rubinus Corallus, &c.

Excrementa stellarũ futuros morbos prænunciant.

Intestina e stellis decisa.

Lingua e stellis excussa.

Cæterum in prioribus mentio facta est digestionis ciborum eorum, quibus quælibet viuens creatura vtitur. Multum autem etiam in hoc situm est declarando. Nam animalia ipsa non paucioribus digestionis vitiis laborant, ac ipsemet homo: idque propter cœlum. Sic *Canis* tempestatis mutationem præsentiens, gramen mandit, & vomit. Ipse quoque

Canis, pauo, tirones quando vomant.

Pauo

Pauo per vim cœli digestionis vitio tentatur, si cadauer hominis eo loco, quo moratur, persentiscit. Cuculus sanguinem vomit, si Diarrhœa populatim grassatur. Eodem modo omnes quoque vomitiones, tempore pestis hominem sollicitantes, ex Elemento aquæ prouenerit, quasi sperma quoddam ranarũ potásset.

Conuenit ergo Medicum solidâ & insigni experientiâ pollere, non auditu quidem & lectione conquisitâ, sed per destillationem comprobata. Huius enim artis si probè peritus sit, probationibus aquarum factis omnes proprietates & ægritudines facilè scrutari poterit. Non hic de aquâ hominis (seu lotio) loquor, quæ ex homine egreditur, sed de eâ, quæ in ipsum ingreditur. Iam ergò si aqua pars vna est, ex quâ ægritudines in hominem conferantur, Terra verò altera; Aër tertia pars est & Cœlum quarta: eodem modo quadruplices quoque digestiones & venenorum generationes intelligendæ erunt. Et sic ipsa quoque cura quadruplex erit, sicut deinceps dicetur.

Medicus destillationum peritus esse debet

Rana est vermis, non piscis. Huius generandi modus, captu facilis est. Eodem plane modo pestis in homine quoque generatur, per processum virtutis Microcosmici Elementi Aquæ. Si pestis hâc ratione inuadit, tunc illi homines ab Astris inficiuntur, & lues cum somno profundo corripit. Huiusmodi pestis remedia sunt ranæ & testudines seu cochleæ omnes superalligatæ. Deindè pestis non difficulter; sed facilè velut vulnus sanatur. Mentionem autem digestionis hanc ob causam feci, quia ranę cibus alius non est, quam venenum. Iam si rana nutrimentum & venenum loco cibi accepit, sequitur, ranam venenum digessisse in materiam non venenatam. Ideò etiam Rana, Bufo, Tinca, Anguilla, Muræna, Passer, Gallus, Pauo, Cornix, Coruus pestiferum venenum ex homine extrahunt & eliciunt. Quæ enim conditio ac natura digestionis in animali est, & quæ venena ipsum digerit: eadem venena, eandem materiam quoque idem animal, seu viuum seu mortuum sit, per integram hominis cutem exugit & extrahit. Videtis enim Merulam araneas & venenosos vermes digerere, velut & galinam, galinaceum, & in aquis Lucium & ciconiam, cum alijs animalibus pluribus. Et cur hæc vobis non exéplo & documento sunt, quod hæc animalia conceptum venenum ab homine prolectent & extrahant? Quid enim in extrahendo per integram cutim veneno, qualecunque sit, ipsâ ciconiâ, modo rectè adhibeatur & imponatur, prius in aceto rosato macerata, potentius existit? Et huiusmodi plurima in naturâ sunt, quę à Medico õnia facile peruestigari queũt. In vsu tamen & applicatione multum quoque situm est. Pestis enim multiplex est. Si pestis est Terræ, medicamenta pete ab illis animalibus, que aquam vitant, degunt verò in terrà: si pestis est aquæ, medicamenta quęre ab animalibus aquâ gaudentibus. Si pestis est Aëris, passere & ciconiâ vtere. Si pestis est Ignis, ad extrahendum adhibe Tereniabin, Mannam. Et hæc remediorum disciplina est. Et licèt discreta quoque & pathognomonica signa recensere deberem possémque: ea tamen ex causis non leuibus hic omitto. Et si enim signa omnia describerem ex quibus liqueret, quænam pestis Ignis vel Aëris, vel Aquæ, vel Terræ sit: tamen, quia in homine pestis raro solitaria est, sed signis & mẽbris aliis multis plerumque stipatur: sic tamen nihilominus fieret, vt hoc vel illud genus ignoraretur, aut aliud, quàm est, videretur. Operæ pretium ergo est, illa Medicum apud ægros singulari industriâ & experientiâ indagare. Somnus enim Narcoticæ naturę, pestis saltem accidens est. Sic ipse quoque caducus nil nisi accidens est. Quæ autem hac de causâ hic omitto: eadem alibi commemorabo, sub titulo de *signis nouorum morborum*. Indè: quod vestri desiderii est, exatiabimini. Interim tamen, quæ pestis cum ingenti ardore & inflammatione corripit & post aures glandulas tumefacit, in qua ægri tamen non sitiunt, ea pestis ignis censenda est. In hâc extrahendi veneni (quod rectè ad cor penetrat, & mortem inuehit) cura est Tereniabin, Manna, Saccarum, Allium, porrum, cœpe.

Vt rana sic pestis generatur.

Rana cibus venenum.

Regula.

Animalia quæ venena digerunt

Ciconia præparata potẽter pestẽ extrahit.

Canon.

Signa quæ cuiusque pestis generis sunt

Ignea & eius cura

In qua autem peste sitis vehemens, breuis aut nullus somnus, vtriusque inguinis bubones apparent, ea aquæ est. Huic adhibe pisces, ranas, bufones, & quęcunque in aquis degunt, & precipuè ciconiæ & anatis carnes impositas.

Aquea & eius cura.

In quâ Bubones sub alis sunt, & difficilis anhelitus vrget, & compressio vel angustia pectoris incumbit, & dolor capitis cum delirio infestat: in istâ applica passeres, merulas, carnes gallina-

Aërea & eius cura.

rum,

rum, perdicum, pauonum, vrogallorum. Et ista est pestis aëris.

Tertia & eius cura.

In quâ tandem somnus profundus, seu narcoticus, tumores ac bubones nulli certi in corpore, licèt istorum ægrorum cutis plerumque varia & liuida sit, tumoribusque sanguine suffusis conferta, ea pestis terræ est. Huic adhibe Adipem viperinum, melinum, carnes talpæ, vulpis, lupi, cati. Nam hæc omnia conferre, vsus & experientia dictitat. Videtis enim in lupi corpore serpentes foueri.

Lupi serpentes gignunt.

Quod documento est, ipsum quoque cōtra istorum venena remedium in se habere. Nam pestis in corpore hominis gignitur ab astris, interdum etiam sine astris. Venenum enim extraneum est, cuius operatio non aliter intelligi debet, quam quâ ratione morsus canis rabidi, canem morsum sanum in rabiem agitat.

Lupus canis syluestris.

Lupus enim non est nisi canis ferus ac syluestris. Notum autem vobis est tempus dierum canicularium, in quibus plerumq; canes rabidi fiunt. Nam & cerui suum statutum est tēpus, quo ferardiores & feriores fiūt solito. Istius furoris tēpore spumam illi ex ore in terram decutiunt, ex quâ cyclamen nascitur, formâ nucis iuglandis, sine folijs. Hoc incarnatiuum est vulnerum, à peste genitorū.

Cyclamē ex spuma ceruorum.

Os verò internum cordis ceruini, tempore pestis, cordis confortatiuum existit.

Eius virtus.

Sanguis ceruinus cum Mumia de homine & ciconiâ sumptus, præseruatiuum est. Sicut ergò de ceruis & canibus dictum est, quòd statuta sui furoris ac æstus tempora habeant: ita sciendum est, talem furorem ceruis naturalem esse, canibus verò minimè. Sic neq lupus semper serpentes ac viperas gignit. Nam Solum Orionis sydus istius in lupo generationis causa est. Orionis enim sydus suam hanc in lupo operationem perficit.

Orion in lupo serpētes gignit.

Sydus autem *Cochab* operationem suam in Balænâ conficit, eo tempore, quo illa semen suū eneit siue sperma.

Cochab sydus.

Lucius autē marinus ac Salmo sperma Balænæ auidè sectantur, quo appetitu ferè canes cadauer sectantur. Hoc tamen sperma in lupo digeritur & putrefit, abitque in anguillā & serpentem. Sic ergo ex spermate ceti ista oriuntur.

Sperma ceti in Lucio digeritur in serpētem.

Anguilla sectatur sperma Lucii eo tempore, quo pisces semen emittunt. Id sperma voratum, in ventre anguillæ mutatur in muræinulas, quod piscatoribus cumprimis compertum est.

Sp. Lucii in anguilla abit in Muræ-nulam.

Mullus autem vicissim sperma oculatarum seu muræinularum in tertium genus anguillæ mutat, quod cobiten aculeatā vocant. Vnde fit, vt hi quoque in vniuersum pisces in extrahendo pestifero veneno perfectam curam præstent.

Oculata semen fit cobites.

Et præterea, quicquid semen per os concipit ad fœtum edendum, & hoc modo genus suum propagandum: id omne præsidio & auxilio est contra sæuū hunc pestis morbum. Eodem enim modo & homo semen huius violenti morbi ex parte vnâ ore concipit. Ex parte alterâ concipit etiam per cutem integram, quo pacto venenari etiam quis potest, si rem venenatam contingat, vt vestes, domicilium & alia. Tertio etiam per visum, eâ ratione, quâ homo ab aspectu Basilisci venenatur.

Pestis tribus viis inuadit.

Sic & fœminæ quę pestis tempore menstruum impurum habent, oculis suis & aspectu nudo quemlibet propè hominem inficiunt. Sic ergo homo hominem inficit, & pestis modis multis ab vno in alium transfertur. Contra hanc oculorum infectionē præseruatiuum optimum est lingua serpentis, in plenilunio euulsa. Similiter & cor vpupę, lupi, talpæ & melis præseruationis huius vim habent.

Serpentis lingua cuius pestis remediū.

Omnes enim astrorum operationes in quolibet animali ad cor tendunt. Et virtus quorumlibet animalium viuentium in plenilunio perfectissima est.

In plenilunio omnia perfectissima.

Disce ergo Astronomiam Magicam, quàm alias Cabalisticam voco.

Cabalistica.

Sic idonea recepta contra hunc & alios omnes morbos præscribere poteris.

Porro autem ortus quoque & generationes animalium Medicus scire potest ac debet. Has etenim qui ignorat, quî quæso caussas & generationes horum vel illorum morborum nouisse queat? Nam exemplum hoc attende. Panis cibus est multorum viuentium animalium. Cuius etsi vis tantum vnica sit, tamen per varias digestiones in diuersis animalium stomachis factas in cuiuslibet animalis peculiarem naturam carnémque conuertitur. Illum enim si canis edat, caro canina fit. Si felis, felina. Si mus, murina. Et tamen magnum carnis caninæ, felinæ & murinæ discrimen est. Et hoc quidnam est aliud, quàm quod velim, vt naturas & differentias Mumiarum, qui vna ex alterâ nascatur, intelligatis? Hæc enim philosophia summa est, & fundamentum totius Medicinæ: quę ob id quoque *fundamentum Medicinæ* dicitur: Vnumquodlibet enim animal in semine, ex quo natum est secundùm essentiam

essentiam indiuisum est: sola forma discrimen facit. Quis enim credat, Anatem in Essentiâ seminis esse ranam? Si tamen Anatem deplumes, & vel elixam vel tostam duabus patinis inclusam in cellam ponas, trium vel quatuor septimanarum spatio in meras ranas degenerabit. Post putrefactionem enim res quęlibet in id redit & mutatur, quod ante generationem suam exstitit. Vide vero. Anas vescitur ranis & piscibus, & in ranas degenerat non in Anatem. Hoc vniuersum facit Natura putrefactionis & digestionis. Rana venenosa apparet, & est. Ab anate tamen in non venenum mutatur, vi digestionis. Sic ciconiæ cibus sunt ranæ, serpentésque. Hos tamé illa in non venenum transmutat. Et licèt quidem ex putrescéte ciconiâ serpétes nascantur, adeóque illa inter cibos referenda minimè videatur: nihilominus tamen pestis tempore ea & intro assumi, & foris imponi & applicari pro extrahendo veneno debet. Gobio piscis in vitrum inclusus intra paucos dies verus Rex apum fit. Is ipse quoque alligatus, pestis venenum elicit. Et si omnia illa describenda forent, quibus cerebrū meum refertum est: libri certè ingentes prodirent, ex quibus æstimari posset, quam frigidè & oscitanter Philosophia Medicinæ hactenus tractata sit. Et tamen Teophrasto cum tantâ scientiâ & solertiâ excluso succumbendum est: aliorum interim ignauiâ ad cœlum vsque sese attollente. Leonem quæso considera & felem, quantopere secundum formam & mores illorum Anatomia conueniat. Bene tamen Medico qui ad infectos peste homines se recepturus, cute & linguâ tam Leonis quàm Cati præseruationis ergo rectè probéque vti nôrit. Quod mysterium magnatibus per inscitos artis Magiæ contemptores subductum est. Et si arcanum illud ingens & admirabile, cur quidem Leo pullos suos mortuos pariens, & clamore seu rugitu eos viuificet, manifestare vellem: multos certe corū, qui mihi iam infensi sunt, miraculum id tantopere non torqueret. Sed tamen hęc in vulgus propalari indignum est. Nostri verò erudituli ex se iam ante rerum omnium gnari sunt, vt ista talia ex nobis scire magnopere non gestiant. Hoc dico: si tu compertum haberes, quam præstans contra contagionem pestiferam conseruatiuum vrina ac sanguis Leonis, Cerui & Cati esset, & quam nobilia ex illis Recepta concinnarentur: plùs indè commodi sentires, quam ex arte Galenicâ vniuersâ. Interim tuus contemptus facit, quòd ista dissimulem. Vrina humana pestis tempore medicum admonet digestionis istius hominis. Medici enim est dignoscere, quæ cuius hominis digestio aliâ præstantior & potior sit. Nā magnum discrimen notatur digestionis humanæ præ cæteris. Ponamus enim casum, homines duodecim simul peste decumbere. Horum nullius vrina alteri similis existit. Quæ causa huius diuersitatis? Sola digestio, quæ in hominibus aliis alia est. Vos tamen Medici pedicas has effugitis, nec tales vrinas iudicare sustinetis. Ex quo colligi potest, quam strenuè munus vestrum in vrinâ probandâ obeatis. An non vobis metus est, vt Deus tandem à vobis seueram rationem exacturus sit, cur tam trepidanter in arte vestrâ confisi fueritis? Quis enim vspiam plus & grauius ægrotas, quam hi, quos sæuus hic morbus prostrauit? Hos tamen vos præteritis, velut sacerdos ac Leuita vulneratū apud Iericho. Et talia qui vobis obiicit, hunc stultum vocatis. Quòd si quidem ipsos Dei monitus ac impendens iudiciū flocci facitis: quî meas adhortationes admittatis? Actum & cóclamatum est de vobis, quos nullus calamus, nulla vox deinceps emendare potest. Porro *Gamandrea* herba Anatomiam pestis habet. Id demonstrat rotundum pomum in eâ enatum. Et quænam herba ex omnibus hâc contra pestem præstantior est, de eâ si potetur? Neminem tamen iuuat, nec alibi iuuat, nisi eos, nisi ibi, vbi nascitur. Poma quoque in querceu nascentia, si recentia alligentur, contra pestem medicina sunt &c. Sic etiam gallæ, si aridæ pulueris formâ adhibeantur & inspergantur. Nux muscata, puluerisata, in aceto macerata, foris alligata, venenum prolicit. Et hæc omnia ex formâ patét. Vos interim Medici signa & formas herbarum altius non expenditis, quam rustici faciunt, quibus vos etiam imperitiores facitis. Deiero enim, me vltra 80. nouisse rusticos, qui ex solâ forma & Anatomia herbas cum morbis scite cóferre potuerint, & me præsente & spectante ęgros miro modo iuuerint. Tam magna Dei beneficentia est, vt per plebeios quoque & simplices homines, imò per ipsas feras nos subinde doceat. Beatus, qui isthæc curę cordique habet, nec simpliciores

Omnia numi sūt Essentiâ.

Putrefiés omne id quod fuit ante generationem.

Serpentes ex ciconia.

Ex Gobio Rex apum.

Catis & lingua Leonis vtique [illegible] pestem.

Leo mortuos parit.

[illegible] pestem.

Med. reprehensio.

Pesti [illegible] Gamandrea.

Galla.

Nux muscata.

Experientia... pleraque à vulgo inuenta.

simpliciores æmulari probro ducit. Rem enim si, (quod aiunt,) ad faciem propius intueamur, artes omnium certissimæ pleræque à vulgo & abiectæ sortis hominibus inuentæ, & ad nos successione quadam corriuatæ sunt. Quod si experimenta singula sine receptariorum adulteratione in libellum vnum sincera & impolluta conscriberentur: id opus vniuersis Galeni & Auicennę commentariis conducibilius multò foret. Interim dies loquitur testatúrque quòd ex optimis simplicibus mala & adulterina recepta subindè concinnata sint. Si iudicium adhibeatis, quid vrtica, cuius multæ species sunt, contra pestem efficacius & præstantius? De ea enim qui potant, & præseruationem & curationem certam experiuntur. Vrtica flore albo, à fœminis pota, prodest, si signa & bubones eruperint. His non apparentibus, vrtica minor vrens fœminis administrari debet. Hoc enim modo nec vrens minor vrtica flores emittit.

Vrtica pesti cura.

Regula.

" Nam herbæ omnes, quæ flore carent, iis
" morbis adhiberi debent, qui similiter si-
" gna & flores nullos habent. Qui autē
" morbi cum certis signis foris in corpore erumpunt, his herbæ, floribus insignes applicari debent. Et indignum est vos dicere, hoc esse calidum vel frigidum in primo, secundo &c. gradu. Forma formæ debetur, hic rhombus est. Debent ergò maiores vrticæ viris administrari, hoc modo. Quæ flore destituuntur, virorum adhibeantur morbis seu pesti, nullis signis stipatæ seu conspicuæ. Si autem signa & tumores prostent, natura viris vrticam flore luteo & albo destinauit. Hoc verum fundamentum est. Quod si vos Medici Doctores & Pharmacopœi, formæ, colorisque & saporis omnium herbarum cognitionem Magicam & Cabalisticam teneretis, vrceis vestris, quibus aquas destillatas asseruatis, ita inscriberetis, *Hæc est aqua vrticæ minoris*, *hæc est maioris*. Hæc huic sexui, illa alteri conducit hæc in æstate, illa in autumno conuenit: hæc mulieri, ista viro, illa virgini ministranda est. Sic nimirum rectâ viâ incederetis. Et hoc pacto Doctoris & Pharmacopœi vna conditio foret. Credi facilè potest, Rhabarbarum quotidiè purgare. Eam vero quotidiè ac semper id purgare, quod purgare debet, credere equidem nec possum, nec debeo. Nulla enim tam vilis herbula & abiecta est, quæ suum in administrando tempus peculiare non habeat. Quæ à vobis neglecta si quis reprehendat, excandescentes vetularum more obtunditis.

Vrtica quæ in quà peste adhibenda.

Idē non semper idē operatur.

Notum est vobis, idque quotidiè obseruatis, quod frequenter homines ex cōsternatione & terrore moriantur. Scitis hoc etiā, infantibus corallia de collo suspendi, vt iis a terrore preseruentur. A terrore etenim in caducū pręcipitantur. Nō vero adultus quoq; homo a consternatione in caducū agi queat? Quid enim terror est aliud, quā imaginatio? Et imaginatio, quod vos dicitis, suam curam non habeat? Quid enim aliud foret fides in Christum, qui ipse quoque cura est imaginationis prauæ & incredulitatis? Et qui tandem filii Israel in fide sanari potuissent & præseruari aduersus incredulitatem, nisi Moyses serpentem æneum in figuratione ad præseruationem æternæ mortis ipsis proposuisset & erexisset? Eodem fine, ipsa quoque natura, & huius præses Deus per ipsam multas herbas produxit, quibus homo ab imaginatione, timore & terrore preseruari possit. Pars enim hominum maxima peste grassante ab imaginatione inficitur. Sed nec hoc apud vos locum inuenit: licèt quidem Deus ac natura infinita ad hęc media condiderint. Herba Chelidonia an non præseruatiuum insigne est, si in nouilunio & plenilunio euulsa, contra pestem & eius imaginationem appendatur. Cauta hæc est. Velut fœmina menstruum suum habet: ita hæc quoque herba ac radix, sicut eius Anatomia docet. Incisa enim, succum similiter menstruo & sanguini fundit. Vnde quoque contra fœminas, peste infectas & simul menstruo laborantes, aspectuque isto alios inficientes præseruatio est. Prodiderunt quidem veteres, illam prodesse oculis. Sed non fuit ista eorum sententia, quam vos illis impingitis. Nam si pro meâ institutione, & exemplorum allatorum inductione Galenum probè intelligatis: videbitis, me vobis omnibus Galenicum multò certiorem & meliorem inuentum iri. Nam in *Braunauio* ciuitate Bohemiæ, in quodam Collegio librum inuenietis, in quo genuina Galeni & Auicennæ Commentaria integre puréque, sine fuco, corruptione & additione omni descripta habentur. Liber ille sex viri dodrantibus longior, in latitudine dodrantes tres, in crassitudine dodran-

Corallia contra terrorē infantium.

Terror est imaginatio.

Moysis serpens.

Herba contra imaginationem.

Chelidonia à peste præseruat.

Chelidoniam oculis prodesse qui interpretandum sit.

Galeni & Auicennæ commentaria ...

Duinus in Brunsuico & Brunsuiga & Hamburgo & Polphir

tem cum dimidio, ac propè dodrantes binos habet: qui vel hodiè hominibus ostenditur, licet Monachi illum non intelligant. Hic oculos ac animum aperite. Probrum ac dedecus quidem ingens est, tanti pretij, tanti fructus thesaurum ibi tam turpiter conditum & sepultum latere. Similem huic librum quoque in

Brunsuiga.

Cœnobio ciuitatis Brunsuicensis in Saxoniâ mihi videre contigit: qui tamen ab imperitis illis asinis igne excrematus est. Exemplar huic simile apud senem

Hāburgum.

quendam ciuem Hamburgi etiam asseruatur, cum multis Galeni & Auicennæ manuscriptis alijs, in corticibus betulæ & tabulis cereis consignatis. Sed quorsum ista tamen? Quamprimum nostris eruditulis illi libri exhibebuntur, illicò clamare non erubescent, & dicere, Nigromantiam & alias nugas præstigiásue illic esse: quia nimirùm res ad ipsorum palatum non facere videtur. Liber enim iste, de quo dixi, humorum aliquot millia describit, nec quatuor tantum. Simi-

Polphir Cœnobiū Borussiæ.

lis planè liber in Borussiæ quoque Cœnobio quodam *Polphir* vocato reperitur: qui & ipse situ & senio tandem periturus est. Huiusmodi libros qui verè sciret & intelligeret, is industrij, periti & experti Medici titulum cum dignitate tueri posset.

Locus hic poscit, vt aliquid etiam de virtute & proprietate stellarum dicatur. De hâc materiâ pauca enarrabo. Nam vt rem omnem cum ipso fundamento in breuem paragraphum conferam, fieri neutiquam potest. In eo tamen libro, cui titulum feci, *Opus Astronomiæ mundi*, pro exigentiâ rei materiam hanc copiosiùs & pleniùs tractaturus sum. Comparationem enim Microcosmi & Macrocosmi quadrare & conuenire fas est. Omnia vero huc quę faciunt afferre, laboris infiniti esset, & molis ingentis.

Hoc ergò sciendum vobis est. Stella quæuis cœlestis aliud nihil est, quàm spiritualiter enata herba, cui quæuis apud nos herba, cuiuscunque generis sit, similis est, nisi quod stellę velut chaos existant.

Hoc aliter intelligi non debet, ac si Medicus & destillator spiritum ex absynthio destillet. Quod dum fit, folia radicésque & quicquid sensibile ac materiale est, per artem separationis abolетur quidem, spiritus tamen nihilominus formam & imaginem eiusdem herbæ retinet: non tamen nisi *spiritualiter*, ita, vt spiritualiter exhibeantur folia, rami, surculi, radicésque totius absynthij. Eodem modo stellæ quoque in cœlo existunt. Et notandum hîc est,

Stellę zizania habent & Sodomiam.

ipsas quoque stellas suo in ordine zizania habere. Sodomiam enim ac adulterium non ignauius cæteris creaturis inter sese agitant: de quo Magis satis constat.

Stellæ ergò aliter se non habent, ac forma, quâ glans tormenti confingitur & formatur. Eodem enim modo ipsæ quoque Stellæ, modus, formáque, matricésque omnium herbarum existunt &c. Sic ergò virtute attractiuâ quæuis stella sibi herbam similem ex terrâ attrahit. Hoc, nisi ex compacto cuncta velitis, in plurimis obseruare herbis potestis, quod expressam similitudinem cum astris ac stellis habeant, à quibus etiam tàm literati quam illiterati nomen ipsis indiderunt. Sed de his pleniorem in meo Herbario mentionem faciam.

Herbæ sunt stellæ terrenæ, ratio obuersa.

Sic ergo herba quælibet stella terrena est, sursum ad cœlum conuersa. Et vicissim quæuis stella herba cœlestis est, spiritualiter secūdum formam ab herbis nostratibus, in terrâ crescentibus nihil differens, sed tamen secundum materiam. Ideo stellæ quoque per excrementa & iactationes suas futuros morbos omnes prænunciant. Sed hæc tamen discenda & inquirenda, adeoque per experientiam propriam stabiliéda sunt. Sic fiet, vt nemini fucus ac impostura fiat.

Eodem modo cœlestes herbæ deorsum versus terram spectant, herbis suis, a quibus genitæ sunt, obuersæ. Iam si peritiam artis haberetis, ita locuturi essetis: Hæc stella vocatur Stella Rosmarini, hæc Stella Absinthij est, & vim absinthij habet. Sic nimirum specimen doctoralis vestræ scientiæ & exhiberetis, & herbarium legitimum verumq; omni auro argentoque ac gemmis nobilius proferretis: nosceretísque, qui & cur ad festum Bachanaliorum sub niue enascantur, quæ Germanis Trellenblumen, Schmergeln, & Schnegellen vocitantur. Atque istâ quidem ratione constellationem herbarum ipsi ex vobis sciretis, nec quæri opus foret, quòd hanc illámue herbam in Galeno & Auicennâ non inueniretis. Et laboris multo minoris opus est, cœlum vniuersum cū omnibus herbis discere, quam linguá Latinam Græcamue. Adeoq; conducibilius foret,

Stella Rosmarini, absinthij.

res

Artis propria primò discẽda.

res eas primùm addiscere, quæ ad artem ipsam faciunt: & postea Latinũ coniungere. Sed monitus tales apud vos inanes sunt: vt qui linguas captatis, veluti nobilitatem rustici.

Deceret quin etiam, hoc loco secreta & abstrusiora quędam de pulsibus explicari. Nam vtilitatis hæc doctrina multum habet. Sed nimis prolixum foret, illam ex professo huc ingerere. Declaratio breuis hic nobis sufficiat. Cætera in eo libro, cui titulus datus est. *Opus Astronomiæ mundi*, pleniùs tradita accipietis.

Pulsus quid.

Pulsus ergò nihil est aliud, quàm mensura temperaturę corporis, pro conditione sex locorum eius, à Planetis occupatorum. Sic enim duo pulsus inferius in pedibus conspicui, Saturni sunt & Iouis: duo in collo, sunt Veneris & Martis: duo in vtrisque temporibus, sunt Lunæ & Mercurij. Solis pulsus in sinistro latere sub corde est. Hinc sequitur, si quando pulsus æquo celerior sit, pati membra principalia, vt sunt Cor, Cerebrum, Hepar, Fel, renes, splen, pulmo. Vndè aduersis & inimicis illis infestantibus pulsus lacessitur & commouetur. Si verò membrum principale aliquod, siue sit hepar, siue cor, siue cerebum, seu quodcunque aliud, à morbi vi superatum & quasi deiectum sit, pulsus tardior & imbecillior euadit. Adeóque plerunque fit, vt pulsu imbecillius feriente aër ac spiritus vitæ eo loco, vbi percipitur, oppilatus sit. Et pulsus nihil est aliud, quam ignis & aër, pars optima spiritus vitæ. Hæc ita à vobis intelligi debent. In homine pulsus septem insignes sunt. Pulsus hi septem, nutrimentum suum à pulsu magni mundi habent. Et hic est, qui septem illos hominis pulsus moderatur. Iam verò mundus maior septem quoque pulsus habet. Hi autem motus sunt septem planetarum, sicut in Astronomiâ traditur. Hi septem regunt & gubernant aërem, hoc est, vitæ spiritum in mundo maiore. Aër enim nihil est aliud, quam spiritus vitæ, & vita ipsius Macrocosmi. Iam qui pulsus humani cognitionem certam habere velit, illum Astronomiæ peritum esse oportet. Ex Sole enim & Lunâ cognoscitur, quid Eclipses sint. Et hoc exemplum planum quidem est. Idem enim vel rustico videre datum est. Eodem vero modo cæteri quoque planetæ quinque maioris mundi suas Eclipses patiuntur: & cum his similiter vniuersæ mundi stellæ reliquæ. Sic ergò

Pulsus qui quorum sint Planetarum.

Pulsus celer robur, tardus imbecillitate indicat.

Pulsus hominis septem.

Pulsus mundi septem, septem planetarum motus.

Eclipsin patiuntur omnes stellæ cœli.

inæqualitas pulsuum in homine aliud nihil censenda est, quàm Eclipsis quædam, vbi spiritus vitæ in corpore cursũ suum instar cœli externi perficit. Hinc etiam profundus ac Narcoticus somnus in febribus pestiferis oritur. Scire autem vos velim, Eclipsin in cœlo factam aliud nihil esse, quam quendam (vt ita dicam) terræ motum planetarum. Sicut enim per terræmotum succussatio quædam, quâ omnia commouentur, fit: sic pulsus quoque in homine palpitat, & succussationem subindè vnam post alteram concitat. Sicut autem terræ motus in magno mundo frequentes non sunt, sed incerto tempore incumbunt: sic in homine febris quoque incerto tempore inuadit. Et scitis, si temperatura operationis planetarum benè rectéque se habet, quòd tum temporis astra omni impetu careant. Si verò cursus pro ratione & modo Meteoricæ planetarum interrumpitur in eo, quòd stellæ in sulphure, Mercurio & sale auctiores euaserint, tunc tonitrua fiunt, quæ cœli quidam quasi terræmotus existunt, hoc est, spiritus vitæ maioris mundi subsultus, siue (vt verius loquamur,) labyrinthus ac error, duarum qualitatum caloris & frigoris, quæ reguntur a sole, ceu moderatore caloris, & lunâ, ceu gubernatrice frigoris. Sic enim si sulphur nimio nitro oneratur tunc, cum nitrum nihil sit aliud, quàm sal frigidum, ignis æquo vehementioris seu maioris impatiens, oriuntur & generantur illa, quæ diximus. Moderatum quidem & conueniẽtem calorem nitrum seu salpetræ ferre potest, veluti si calenti fornaci imponatur. Veruntamen, si eo vberiore & vehementiore impetatur & obruatur, seipsum quærit, ac subsilit, quoque magis & arctiùs includitur, eò violentius concutit. Hoc pacto à sole, hoc est à magni mundi spiritu vitæ accenditur. Spiritus autem vitæ minimè quiescit, sed suum motum cursúmque continuat. Vbi primùm verò spiritus vitæ abscessit, tunc & concussio & flagratio salis petræ cessat. Idem similiter de spiritu vitæ in homine quoque intelligendum est, sicut euidentiùs in febribus obseruatur. Materia enim peccans in febre nihil est aliud, quàm sulphur & salpetræ. Et hic morbus vero genuinóque nomine morbus nitri, sulphuris incensi appellatur. Sciendum etenim est, salem petræ seu nitrum tam in magno quam minore

Eclipsis est terræ motus planetarum.

Tonitrua vt fiant.

Sol caloris præses Luna frigoris.

Salpetra est sal frigidum.

Febris est morbus nitri.

mundo nihil aliud quicquam esse, quam essentiam spiritualem, & excrementum omnium salium: adeoque naturam Hermaphroditicam habere, ita vt nec omninò sal, nec omninò sulphur existat.

Nitrum est Hermaphroditicum.

Ipsa quin etiam hominis vrina nihil est aliud, quam merum nitrum. Vnde cum sulphure quoque tam arctè iungitur: quod ex eo patet, quia vrina tam prōptè fœtida & olida fit. Vrina etenim quæ facilè ac cito fœtida euadit, sulphuris multum quidem, spiritus autem salis parum permixtum habet. Et istiusmodi vrina promptè turbatur & corrumpitur. Si autem sal in vrinâ prædominatur, & sulphure copiosius adest: id ex eo noscitur, quòd vrina illa tardiùs turbetur, & rubicundior sit. Hac enim ratione de quàlibet vrinâ expeditum fieri iudicium potest, an sulphur, an verò sal morbi causa sit.

Vrina est nitrum.

Vrina causæ morbi iudex.

Porrò hoc hic repetendum est, quòd omnia, quæ edimus ac bibimus resoluantur & digerantur in hæc tria, in sal, in sulphur, in Mercurium. De Mercurio hic silebimus. Sulphur autem & sal, vt pulsus ratio probè intelligatur, cumprimis hic explicari opus habent. De sale ergò primum ita notate. Piscis ex aquâ, si viuus pesti ardenti illigetur, sal ardens seu inflammans allicit. Sal enim Bubonibus duritiem dat. Propter hanc duritiem sulphur in carne accenditur. Sulphur hoc veluti lignum est, quod ardet ac flagrat. Id tamen à potentiâ salis incenditur. Idémque ferè hic fit, quod cum vitriolo. Vitriolum tenerum est ac molle, quamdiu cum viriditate sua subsistit. Si verò adeo excoquatur, donec humiditatem suam perdat, in durum lapidem mutatur, adeo, vt ex ipso ignis elici queat. Quamprimum enim aquositas eius vanescit, sal prædominatur sulphuri in vitriolo, & vitriolum demum rubescit. Eâdem de causâ, quia etiam sanguis in carne hominis non nisi purum vitriolum est, Bubones quoque à peste orti incandescunt & rubefiunt. Dum enim à potentiâ salis sulphur in sanguine incenditur, flamma ac ardor in carne excitatur. Ad hunc extinguendum ardorem, remedium optimum & potentissimum est, salpetræ seu nitrum in aceto rosaceo & succo sedi maioris maceratum, & carpis seu locis pulsuum illigatum. Hoc enim tumor feruidus, quantulcunque sit, refrigeratur & mulcetur. Sic si sulphur tenuiter tritum linteo inclusum in bono vino duabus tribusue horis coquatur, ac digitis postea probè fricetur seu teratur, exprimatúrque, iterúmque in vinum intingatur, totiésque hoc repetatur, donec vinum lactis instar albescat: in hoc liquore madefacti panni, & tumori impositi, ardorem simulcum dolore & tumore vniuerso re quàcunque aliâ potentius extinguunt tollúntque. Et nota, nitrum pulsibus alligandum esse. Et cum aquâ petroselini idem potum, ardorem internum extinguit, & somnum narcoticum abigit.

Sal causa duritiei in bubonibus.

Vitriolũ tandem fit lapis

Nitrum ex rosaceo & sedi maiore tumores arcet.

Sulphur in vino coctum ardorem & bubones tollit.

Ecquid iam tibi videtur receptarie? Sulphur nimirum & sal cura pestis sunt non 50. non 100. simplicia in medicamentum vnum congesta. Ausus enim iste nimium proteruus est, tot simplicia in receptum vnum intrudere. Vulgo enim imperito & rudiori persuasum est, cum tot simplicia in medicamentum vnum assumantur, propter copiam & multitudinem necesse esse, vt, si non vnum, tamen alterum prosit iuuétque. Apage verò hanc ambitiosam compositionis artem. Non enim recordantur illi, vim vnius alterius potentiam subindè retundere & destruere. Nam nec fœmina ad prolem concipiendam pluribus vno viro opus habet: & viri multi, variáque semina prolem corrumpunt. Tu verò ipse videas, & rei periculum facias. Semina varia ac diuersa commisce, eáque more suo contunde & quassa, contusáque terra obrue. Ex illis fructus nihil produces. Non secus in medicinâ quoque res se habet. Æger enim eius ager est. Medicina est semen. Medicus seminator. Sanitas fructus. Sed vlterius intelligite, quid in vestris receptis carpam ac reprehendam. In Herbariis vestris nimis inconditè herbas hoc modo iudicatis, dicentes: herba hæc est calida in primo gradu, humida in secundo: illa calida in secundo, sicca in tertio quartóue: ista sicca in primo, frigida in secundo, tertio, quartoue, &c. Et si omniũ exactissime quidem ista omnia designaueritis: sententiæ tamen vestræ inuicem tam hostiliter digladiantur, vt nullus omnium vspiam consensus appareat. Id varietas scriptorum ac Auctorum vestrorum demonstrat, quorum quilibet de quolibet iudicium priuatum sibi sumit, alteri aduersum. Et tamen subinde vociferamini, vestram methodum certam, constantem & vniformem

Simplicia non nimium congerenda.

Medic. reprehensio.

formem esse: quæ tamen centone quouis consutior existit. Quod si enim gradus pro vestro instituto dispensari deberent, & contra quatuor humores dirigi, Recepta hoc modo componi opus foret. Recipe herbam in primo calidam, quæ simul humida sit in secundo: huic adde aliam, humidam in primo, & calidam in secundo. Sic nimirum duo gradus, calidus scilicet & humidus iungerentur, & duo tantum simplicia assumerentur. Quod si verò remedium quatuor humoribus accommodari oporteat, ita componendum erit: ℞. Herbam in primo frigidam, in secundo siccam; adde siccã in primo, frigidam in secundo. Et hoc demum probum ac industrium ex rebus quatuor receptum esset. Quoties verò in receptis vestris hoc notatur, vt vix sesquialter gradus (vt dicitis) in illis abundet aut prodeat? Gradus enim vestri certi si per Arithmeticam conferantur, recepta vestra omnia, ex tot támque numerosis simplicibus concinnata, fortuito tantum ac boni euentus spe composita esse apparent, vt si in compositione, tertium non iuuet, vigesimum tamẽ aut trigesimum aliquid conferat. Adeóque nullum remedium concinnatis, in quo non aut sesquialter gradus abundet, aut sesquiquartus deficiat. Adeóque gradus ipsos contra morbos statutos corrumpitis. Cùm verò dissensu mutuo de vobismet ipsis iudicium feratis: quis vos tandem alios censere debeat? Experimenta interim rusticorum conuincunt, non multitudinem, sed certitudinem simplicium experientiâ & veritate constitutam, rem confectam dare. Qui vero legitimi ac industrij Doctoris encomium affectat, is discat, quæ coniunctio Herbarum, hoc est, stellarum in firmamento recepta conscribat ac condat. sic eâdem operâ fiet, vt etiam sciat ac teneat, quæ coniunctio stellarum terrestrium, hoc est, Herbarum compositio sit. Quælibet enim herba, cuius flos duplicem colorem exhibet, duplicis quóque virtutis est. Eadem ratio quoque colorum trium, trium virtutum est. Et hi veri gradus existunt, non frigidum, calidum, siccum, &c. sed forma, color, anatomia, & tandem 7. gradus & gustus salium. Et hos gradus vobis promptos facere & exploratos debetis. Deinde, cum quælibet etiam herba per artis adminiculum in tria redaci possit, in sulphur, in sal, in liquorem: quædam interdum herba in sulphur reducta, contra istiusmodi morbum ministrari debet ac poscit: interdum sulphur & sal ex vno simplici: interdum omnia tria prius in essentiam prædictam redacta. De his Alchimiam consule, & plene planeque illa doceberis. Nam, vt de metallis loquamur, etsi quidem ex plumbo per extractionem sal elicueris, quod cum aceto vini fieri pertacilè potest: nihil tamen nisi Alumen habebis. Ego verò cum solo Alumine triginta & duos morbos curare possum. Sic ergo sulphur & Mercurius ex plumbo mihi supersunt: cũ quorum quouis seorsim octoginta septem ægritudines sanare equidem scio, &c. Et cum sale Absynthij, quatuordecim morbos perfectè sanare possum. Cum sulphure verò Absynthij, sex magnos, eósque contrarios. Per ipsius autẽ Mercurium, quem liquorem Absynthij voco, vltra centum & sex, quod memini, ægritudines integrè & feliciter sanaui. Et tamen vnicum id simplex extitit. Et in Saxoniæ quidem ciuitatibus, Brunsuigia, Hildesio, Goslaria, Laici quoque & rustici in pagis id præparare nôrunt: quo etiam plus præstant & perficiunt vobis Doctoribus vniuersis. Hinc tandem æstimate, quid gradus sint. Nam in libris vestris omnibus nihil traditur aliud, quàm quòd subindè calidum, frigidum, humidum, siccumque inculcetur. Verum quidem esse non nego, omnẽ morbum nimium aut humidum aut siccum existere. Si vero ob id res ita haberet, vt solum frigidum contra humidum & calidum prodesset, aut calidum contra frigidum iuuaret: certè ne sic quidem ista simplicium multitudine & congerie opus foret. Iam verò videte. Si quis vestros legat Herbarios: vni herbæ vltra 50. aut 100. virtutes assignatas notabit. Et tamen, quæ recepta contra morbum vnum præscribitis, persæpe 40. aut 50 simplicia accipiunt. Quod si ita pergatur deinceps, non dubium est, quin discipuli vestri futuris annis nonnunquam 300. aut 1000. simplicia in remedium vnum congesturi sint. Nam & meâ ætate coagmentatio ista tantopere inualuit, cum antea sex tantum aut ad summum septem simplicia assumerentur, nimirum primum ad cor, secundum ad hepar, tertium ad pulmonem, quartum ad cerebrum, quintum ad fel, sextũ ad renes, septimum ad splenem. Et hæ remediorum formulæ optimæ & laudatissimę erant. Postea vero cũ didicissent illi, ter tria dare nouẽ: credere cœperunt

Remedia contra nõ multa esse debent.

Flos herbæ bicolor duarum virtutum est, &c.

Gradus herbarum qui veri sint.

Quos & quot morbos Theophrastus vno simplici curare possit.

quoque, sexies sex, triginta sex constituere. Adeóque ex illo tentamine multiplicatio ipsis in tantum arrisit, vt nescias, an summationem, additionémue aut Multiplicationem pluris faciant. Quod quidem ipsis donari peccatum potuisset, si ad subtractionem quoque & diuisionem descendissent. Sic nimirum infinitum ac superfluum ceu ignis perniciosus domitum ac extinctum fuisset. Si iam Additionem, summationémque, & decantatam illam Multiplicationem ad humores corporis humani impédissent, æquum pol fuisset, vniuersum mundum Gazophylacium constituisse, ac ex ipso templum exstruxisse, Monachósque ordinasse, qui Multiplicationi illi in condendo recepto, REQVIEM, & multiplicationi in humoribus TE DEVM LAVDAMVS cantassent. Illi collegio, ego me quoque Monachum addixissem, & peccata mea in multiplicatione famorũ ibidem expiassem. Et hoc quidem vel dum hodie fieri, votis ac optatis à Deo vnicis sollicito.

TRACTATVS II.

DE PESTILITATE.

Modus & processus Fiendi.

Homo est terra.

HOMO terrenus est, & ex terrâ factus. Et sicut terra corpus est, in quod omnifaria semina iaciuntur, siue ea Herbarum sint, siue arborum, siue nascentium aliorum, quæ ex terrâ prodeunt: ita homo quoque corpus est, in quod multa ac varia semina iactantur. Et hoc apprimè notandum est. Nostram enim Philosophiam qui probè intelligere & distinguere volet, huic sedulò danda opera est, ne fucatam & impostoriam rationem ac Philosophiam adhibeat. Sicut enim videtis, varia fructuũ genera in species infinitas diuidi, vt sunt cerasa, pruna persica, pyra, &c. Sic varia quoque animalium genera, in naturas mille distributa numerantur: vt sunt volucres, pisces, quadrupedes. Et tamen vnicuilibet generi sui peculiaris pars seminis ad cibandum hominem inest. Quæ si intrò in hominem ingeruntur, opus est, vt in stomacho eius digerantur, dissoluantur & putrefiant. Huiusmodi dissolutio corruptio est, & reductio cibi in vltimam materiam. Et vltima ista cibi vel ex cibo materia humani corporis primum *Ens* ad vitam est, vnde corpus suum nutrimentum desumit. Hic iam probè & diligenter expendendum est, quidnam sit hoc, quod Philosophus inquit, *Corruptio vnius est generatio alterius.* Hoc idem est, ac si dicatur, cibus, si in stomacho hominis digestus est, in tria separatus abiit. Primum est *Digestio*: secundum *Separatio*: tertium *Generatio separationis*, quæ per *Archeum* in stomacho facta, reductio est cibi in sulphur, mercurium & sal: quod in tribus primariis & communissimis emunctoriis obseruare potestis. Superfluum enim salis separatur per vrinam: superfluum sulphuris expurgatur per intestina. Mercurius superfluum non habet, sed cum nutrimento manet. Et hoc quidem, quod in sale & sulphure corpori per & cum semine, hoc est, cum cibo inseritur & coagmentatur, intellectu perfacile est, cùm de isto passim in meis voluminibus abundè tradiderim. Quæ autem hic deficiunt, ea in tractatu *De modo pharmacandi* quærite. Ibi necessaria omnia de stercoribus ex cibo & potu explicabuntur. Denuò enim rem candem tractari superfluum videtur. Eodem vero, vt dixi, modo terra quoque omne semen proiectum concipit, transmutat, digerit, dissoluit, putrefacit. Punctum tamen hoc loco admodum secretum & abditum notabitis discriminis inter putrefactionem, digestionem & generationem factam in homine & terra. Differentia autem eiusmodi est. Terra nihil separat. Nullum enim excrementum eiicit: sed digerit, putrefacit, generat & augmentat ope & ministerio astrorum. Destituitur tamen separatione seminis in sulphur, sal, & Mercurium. Non enim, vt homo, semine opus habet pro cibo: sed in illam semen ideo conicitur, vt enascantur & multiplicentur fructus, homini cibi & alimenta futuri. Et sicut semen viri in matricem inuicitur, non vt cibus ex eo enascatur, sed fiat homo: ita quoque terra semen iniectum concipit non pro cibo, sed ad generationem cibi. Separatione enim illâ in sulphur, sal & Mercurium terra minime indiget, quia ipsamet iam ante in sese Mercuriũ, sulphur, & sal continet ad generationem & productionem. Vnde eadem quoque non separat, sed ipsius Archeus augmentat, generat & multiplicat. De his plura legite in *De generatione rerum*, & in

Circa cibum tria in stomacho contingunt.

Superflua vt per emunctoria excernantur.

Differentia Digestionis in homine & terra quod sit.

in meo Herbario *de crescentibus rerum naturalium*. Superiùs etiam audiuistis, ipsum hominem terrenum, ac terram ipsam esse, ad semen, terrâ non minus, concipiendum, generandum, digerendum & putrefaciendum. Homo tamen cibum in stomacho in vltimam suam materiam, quę vltima cibi est, & sulphur, sal & Mercurius fit, redigit. Hinc corpus suum nutrimentum Mercurium, alias in Philosophiâ *zenexton* dictum suscipit. Et cùm in magno mundo terra decem mēses ad frugum ac fructuum productionem requirat, hoc est, cum in integro anno è terrâ omnia enascantur & fructus ferant: consentaneum videtur, homini quoque quatuor suas anni partes, hoc est, integrum ac peculiarem annum deberi, qui 24. horis constat, & annus Microcosmicus est. Et iste quidem partus, istud incrementum admodum præceps est, quo 24 horarum interuallo producitur ac fit, quod in terrâ vix decem mēsibus generatur. Hic neruus, hic rei cardo est. Nam quia terra Microcosmi adeo celeriter digerit & generat semen, in ipsam coniectum: ideo tam celeriter etiam pestis signa, ac pestis ipsa quoque oriuntur. Et huius celeris generationis causa est festinata Microcosmi digestio illa: quod naturalis Philosophus apprime intelligere debet, multò verò magis Medicus naturalis & magus. Hoc attendite: semper & omnibus temporibus, quibus pestis grassatur, morbus iste duplex est: hoc est oritur ex duplici semine, & in se ipso insuper tertium habet, hoc est peculiare principium & dispositionem in homine oriundi.

Homo terra.

Zenexton Mercurius.

Anni Microcosmi horæ sunt 24.

Pestis in duplici semine & suoptè impetu oritur.

Al. Essentialis.

Vnus & naturalis modus est S.S. Nitri, hoc est, quâ ratione vermes nascūtur, sicut in primâ meæ Philosophiæ parte de generatione ranarum tradidi. Et tamen ex abundanti hic id latius declarabo. Generatio enim ranarum & generatio pestis in homine, fiendi vnum modum, vnumque processum habet. Id æstimate ex generatione vermium in homine, quorum ipsorum quoque ortus duplex est. Generantur enim vermes per nimiam ingestionem ciborum. Generātur etiam ab inclinatione cœli. Eodem modo pestis quoque generatur, naturaliter, a cibo potúque; non naturaliter à cœlo. Capitulum ergò hoc eo ordine explicabitur, quo pestem duplicem cōstitui: Naturalem, non naturalem. Alterius semen a cibo ac potu est. Alterius autem à cœlo & astris. Tertius modus ab imaginatione est, velut à timore, terrore & similibus.

Pestis ortus triplex.

De modo Naturali a cibo & potu, qui modus est S.S. Nitri

Rana in Elemento aquæ nascitur. Id mense fit Maio, qui ministerio & fauore Astrorum, Solis nimirum & Lunæ, adiutus semen ranarum quod est sulphur, sal & Mercurius, in effectum producit. Id hâc ratione fit. Sulphur in omnibus terræ locis ac partibus adeóque vbiuis, vbi aqua est, latet. Id per solis calorem resoluitur & dissoluitur. Hoc si iam ipso actu existit, cum Elemento aquæ permiscetur. Ipsum autem aquæ Elementum nihil appetit, quàm ita dissolutum sulphur concipere. Sicut enim matrix mulieris auide sperma viri ad se attrahit: ita aqua quoque sulphur attrahit cum desiderio, hâc causâ Aquę siccitas deest, quæ adest sulphuri. Ideò illa huius tanto desiderio torquetur. Magnes enim aquæ trahit sulphur, quæ virtus attractiua aquæ est. Sulphur autem caret humiditate: ideò in ignes sulphuris trahit humidum aquæ. Iam vero humidum aquæ humidum salis ocultè in se reconditum habet: & sulphur vicissim humidum ignis fouet, nec aliud quicquā desiderat, quàm humidum salis, quod aquæ inest. Sulphur autem siccitatem salis continet: vnde sal a sulphure siccitatem poscit. Et hoc se modo virtus attractiua vtrorumque in actu sese mutuò habet. Terra autem expulsiua est, velut maternæ expulsiuæ quoque cœlum est. Cœlum interim etiam attractiuum est. Similiter ipsa quoque terra, propter vim gignendi, quæ in viro ac fœminâ cuidés existit. Imaginatio enim & vis attractiua uiri fœminam appetit trahitque: vis vicissim attractiua fœminę appetit trahitque virum. Et hoc quoque liber ludimagister & schola meæ philosophiæ est *De Generatione rerum omnium naturalium*. Hic iam notandum est, ipsam quoque ranam in aquâ similiter ex tribus primis generari. Primo ex sulphure. Secundò ex sale. Si quis fors rogitet, de Mercurio quid fiat? Is sciat, rem hanc ante omnia singulariter attendendam esse. A Mercurio enim omnis summæ meæ Philosophiæ de generatione pestis & morborum omnium intellectus dimanat. Medicus autem naturalis quilibet sciat, sulphur nullum esse, quod sal in se non habeat

Rana et eius ortus.

Sulphur vbique vbi aqua.

Aqua cur sulphur, & hoc vicissim aquam trahat.

Vir per imaginationem fœminã, & hęc vicissim virum appetit.

Rana ex primis generatur.

Sulphur nullum sale expers & contra.

habeat. Nullum enim sine sale sulphur subsistere potest: & è contra, nullum sal est, quod occultè in se sulphur non habeat. Licèt autem sulphur sal quidem contineat: sulphuris tamen pars multo maxima est, salis autem portio minor, imo minima. Sic vicissim, in sale, salis plurimum est, sulphuris minimum. Ex sale ergo extraneo quod sulphur continet & ex sulphure peregrino, quod sal recondit, Mercurius oritur ac emergit. Sic ergò Mercurius Hermaphroditicum duplex semen, sulphuris & salis est: adeóque sulphur & sal semen Mercuriale ferunt instar viri ac mulieris, ex quo fœtum suum, Mercurium gignunt. Iam si sulphur dissolutæ oleosæque naturæ à terrâ ex instinctu & operatione salis per vim expulsiuam aquę ingeritur, tunc sal quoque vnà extrahitur. Vnde coniunctio fit duorum illorum, per digestionem Solis nata, & gignitur rana secundùm tempus debitum, sicut sperma illud in Macrocosmo mense Maio conspicitur: cuius puncta nigra Mercurius sunt, & semen totius ranæ. Iam simili comprehensione generatio quoque pestis intelligi potest. Quoad enim S.S. nitri, res vna eadémque est, generata vel naturaliter, vel præternaturaliter. Ac vt ortum naturalem describam, res ita censenda est. Si materia veneni præstò est: pestis generatio naturalis est. Si verò astra extra hominem, aut imaginatio accidentaliter operantur, præternaturalis est generatio: & generatio tamen vna est. Et ista iam pestis morbus est: cuius generatio, quo pacto ex parte vnâ in homine fiat, iam explicata est. Iam attendite, qui eadem modo seu viâ alterâ hominem inuadat.

[Mercurius vnde oriatur.]

[Ranæ in spermate ranæ vnde sunt semen.]

[Pestis quæ & qualis generatio.]

Quomodo pestis supernaturaliter in homine gignatur, & per Basiliscum Cœli & Aquæ in hominem deriuetur, Cabalisticè per vnarium.

NAturales vos quotquot estis, vosque adeò Theologi ipsi scire debetis, quòd in Sole occulta & abdita Euestralis quædam Essentia & Spiritus conditus sit: qui insigni eâque efficaci cognitione conuenit cum Euestro animalis hominis, & magis cum ipsis plagis, ex quibus protoplastus emoritur. Hinc vos tam brutalem vitam degitis, cui ipse Deus infensus est, nec vult, vt ita belluinam vitam trahatis, ac inficiamini aut veneremini. Magnus enim Parens à Deo potestatem accepit suos liberos castigandi, non minus ac nobis liberos nostros improbè facientes castigandi licentia data est. Planéque res ac conditio eadem est, nec vllum discrimen seruari opus est, nisi in eo, quòd maior Parens Macrocosmus instar ipsius hominis manus ac pedes non habeat. Cœli namque manus ferulæque stellæ sunt, quibus nobis morbos infligit. Hoc omnes sedulò cognoscite & notate. Omnia hominis opera, bona maláque, ab Euestro Solis conscribuntur & annotantur, & in Solem imprimuntur, non secus ac scriba in libellum rationum debita sui domini consignat. Eodem modo Sol quoque suum Cancellarium & Archiscribam in se habet, qui hominum vniuersorum facta institutáque consignet & describat. Et hoc similiter intellexisse Lichtenbergius videri vult, vbi super Apocalypsin cõmentatus est, & maximè, quod hoc facit, supra primam figuram reuelationis Solis: quod quidem admodum commodum non est, prauum scilicet ac sectarium istum gregem prodi ac manifestari. Luna enim in & sub Sole cum septem Candelabris approbè considerari & expendi hic posset, nisi Sectaria ac Pharisaica turma silentium imperaret. Quia verò stella Bethleemica Wittebergæ tàntùm quęsita est, & crux similiter Christi solùm Romæ: bene factum ob id est, quod Perla & explicatio Apocalypsis Iohannis recondita & sepulta iacet. Hinc enim sensus genuinus quæri & erui debet, vbi Christus inquit: *Erunt signa in Sole & Luna &c.* Nam plura hic eliminare, inconsultum. Dolendum tamen, rudem quandam Pharisaicámque persuasionem è suggestis hoc loco pluris fieri, quam ipse sit Deus cum electis omnibus, quibus secreta & abdita naturæ is reuelauit. Sed suo tempore & ipsos plaga sua corripiet. Scire autem vos velim, noctẽ corpus esse, in quo gaudet & effertur, quidquid mala operatur, vt sunt mali spiritus, homines facinorosi, scortatores, adulteri, & similes alii. Sol verò Elixir & fax est lumenque, nocti oppositum. Et sicut fures latronésque, ipsique adeò spiritus ad Solem ac diem expauescunt, iisque illos impendiò auersatur: sic idem testem & iudicem quoque malorũ operum secum habet, qui in illo die hominem accusaturus est propter opera omnia, quæ patrauit & designauit. Quia ergo parentes, Sol & Luna, hominum, suorum

[Sol spiritum Euestralem habet.]

[Euestrũ hominis.]

[Macrocosmus vindex scelerum Microcosmi.]

[Euestri Solis officium.]

[Lichtenbergius super Apocalypsin commentatus.]

[Nox latebra malorũ, Sol fax noctis & proditor.]

Cœlum vindex factorũ humanorum. suorum liberorũ. inspectatores sunt, eorúmque omnia facinora & flagitia peruident, eadémque apud Deum deferũt: creditu non absurdum est, eosdem, (Solem scilicet & Lunam) parentes, ad liberos suos propter cumulationé & multiplicationem peccatorum plectendum & castigandum omnino incitari ac emitti. Sol enim vis ac potentia illa est, quæ creaturarum vniuersarum fructus excludit maturatque, tam malarum quàm bonarum: ac rebus insuper omnibus vitam dat. *Sol vitã & mortem dat.* Si idem Sol irritatur ac in iram agitur, morbos quoque immittendi, & penitus occidendi potestatem habet. Hoc autem iam probè attendite. Sicut pater offensus & irritatus toruum tyrannicumque tuetur: ita Sol quoque splendorem suum ac reflexum mutat, si æquo diutiùs offendatur & lacessatur. Et sicut parentis iram verbera ac plagæ sequuntur: *Stellæ ministri vindictæ Solis.* sic plagæ quoque à Sole egrediuntur & inferuntur. Plagas huiusmodi, ac venena, morbósque Sol ipse stellis defert ad nos castigãdos. Posteà stellæ acceptũ hoc venenũ in nos desuper profundunt. *Stellæ veneno fæ.* Nulla etenim stella est, quæ occultam quandã Arsenicalem, Antimonialem ac Realgaticam venenositaté non reconditam in se habeat. Venenum autẽ in hominé transfunditur hâc ratione. *Homo ex ortu omnia in se venena habet.* Homo venena & materiam venenorum omnium iam antè in sese, in suo corpore habet, ex glebâ terræ in creatione acceptâ. Istorum autem hominis venenorum nullum est, quod sulphur occultè & latenter sibi non iunctum habeat. Vnde homo etiam in dies ac momentis singulis mortis vi obrueretur, nisi astrorum stellarúmque incensionem Deus clementer inhiberet; & infectionem infringeret ac impediret. *Homo quomodo inficiatur.* Hoc enim modo à stellis accenditur sulphur, quod clã sub cute hominis latet, occultéque inflãmatur à potentiâ salis, sulphuris & solis, idque per Elementum aquæ, sicut de ranis & earum generatione diximus. Cùm ergò cibo suo & potu homo carere minimè possit, sed illos necessariò requirat: stellæ autem vim habeát in Mumiam, quæ in Elemento æquæ est, dominandi & profundendi, sicut speculum igniferum facit: tunc stellæ quoque reflexum suum ad similitudinem oculorum Basilisci per luminis fulgorem in aquam impingunt, & occultè in eâ pisces inficiunt, ac simul herbas ac fructus, ac quicquid homini esculentum est, in terrâ. Et tale quidem aliquid in piscibus animaduerti potest. *Pisces eorũ radios sentiunt.* Radii enim stellarum si aquas feriunt, eos piscis sentiens, è fundi latebris prodit, qui alias quidem ne annis aliquot prodit ac conspicitur. Nam si in aquâ piscibus Mumia inficitur, idem est, ac si in culina nimio sale iusculum corrumperetur, vt edendo non sit. Hæc infectio fit per flores aquarum, *Flores aquæ.* ab inspectione stellarum inquinatos & infectos. Suus enim cuilibet aquæ flos est, non minùs ac ipsis herbis. Quicquid enim Mumiam & nutrimentum continet, id suos etiam flores habet, adeóque floret. Huiusmodi flores etiam in generosæ complexionis hominum cute animaduertitis. *Homines auri qui.* Viuidus enim ac amabilis color vultus & cutis externæ id expressè attestatur. Huiusmodi homines, homines auri appellari debebant. *Homines auri promptè inficiuntur.* Sicut enim aurum omnium auidissimè Mercurium assumit: sic istiusmodi quoque homines omnium primò inficiuntur & venenantur. Et sicut videtis, speculum igniferum suo splendore illustri, solis calore aucto, cuti hominis, si ei obuertatur, vesicam elicere: ita stellæ quoque Elemento aquæ venenum imprimunt, quod ipsum homini quoque similiter vt speculum, vesicas & tumores excitat: Quod si enim radii earum solis accessu aucti in aquam impinguntur, occultum virorem in eâ gignunt: & tunc à calore *Speculũ ardens.* solis sulphur illud, quod ex Mumiâ aquæ oritur, excoquitur & resoluitur in aqueam humiditatem, quæ cum aquâ tam exquisitè permiscetur, vt hominis conspectum effugiat. Hanc si iam assumunt homines, tumores & bubones concipiunt. Et hoc ipsum quoque ex parte quadam S. S. nitri est, quamuis præter naturam: quia non omni tempore fit. Sicut autem recensuimus per Basiliscicos oculos stellarum Elementum Aquæ infici: sic pariter raræ ac subtilis complexionis *Raræ cutis homines pessimis agis obnoxij.* homines promptiùs ac faciliùs corripiuntur ab aspectu stellarum per ipsam cutem, sine infectione aquæ potatæ. Contages autem illa per nudam cutem hominis tardiùs non penetrat quàm per ipsam aquam. Adde, quod ipse quoque homo aliquando intemperantius viués, *Intemperantia Mumiã corporis disturbat.* nimiis se cibis infercit, quibus Mumiam suam ac sulphuream essentiam ita disponit, vt instar fomitis scintillas ignis ac arsenicale venenum facile concipiat. Quid enim Sol, stellæ, & ignis aliud sunt, quam spiritus Ignis & Sulphuris?

Iam

Iam deinceps etiam attendetis ad digestionem. Nam si stellæ non priuatim ac accidentaliter per peccata hominum offendantur, vnà cum indignatione Solis: Digestio Solis temperata est, velut & ipsarum stellarum secundum gradum innatum debitum. Si autem semina per peccatorum humanorum irritationem gradum Solis offendunt & inflammant: tunc Ignis & Spiritus Ignis Temperato dominatur, Mársque excandescens Solem incendit ad morbos: tandem pungit Scorpio, cui stellæ cęteræ opitulantur & manus addunt.

Sol in omnibus Elementis sepro dit.

Sic ergò Sol quadruplex est: in Terrâ, in Aquâ, in Aëre, in Firmamento. Vndè vniuersa quatuor Elementa etiam inficere potest. Iam cùm ipse quoque homo 4. Elementorum vim in sese habeat: ideò pestifera quoque infectio fit modis quatuor. Sic est pestis Ignis, Aëris, Aquæ, Terræ. Vnum quodlibet autem genus peculiaria sui loci signa, adeóque peculiarem curam habet. Nam in homine inexistunt 4. Ignes; 4. Aquæ; 4. Aeres; 4. Terræ. Ita est Ignis per se, (id est Sol) Ignis Aquæ, Ignis Aëris, Ignis Terræ. Ita est Aqua per se, Aqua Ignis, Aqua Aëris, Aqua Terræ. Ita est Aer per se, Aer Ignis, Aër Terræ, Aër Aquæ. Ita est Terra per se, Terra Aëris, Terra Ignis, Terra Aquę. Quæ cùm Cabalistica sint, & à vobis fors difficulter capiantur: singula ita discernenda noscite. Ignis tantum vnus est. Vim tamen suam & operationem in 4. omnibus Elementis exerit, velut in Firmamento, Aëre, Aquâ, Terrâ. Sic vnicus tantum Aër est. Suam tamen is operationem exhibet in Firmamento, Aëre, Aquâ, Terrâ. Eodẽ modo vnica tantum Aqua est. Sed quod de duobus prioribus dictum est, idem eodem modo etiam de Aquâ & Terrâ intelligatur. Aqua quadruplex est, quadruplex Terra, Aër, Ignis. Causas horum accuratiùs & prolixiùs explicatas inuenietis in magno meo Volumine de Origine morborum nouorum, sub titulo Microcosmicæ Meteoricæ. Cœlum enim quòd Terram contineat in sese, id satis lapis fulminalis demonstrat. Sed & Aqua Terram in se habet, quia ex eâ omnia metalla generantur. Aër suum Tereniabin, rorem ac mannam fundit, quæ terrâ minimè carent. Ita cœlum etiam aquas dat, licèt totum ignis sit. Idem aërem quoque & ventos, aquam & terram ex se dat, & ista quatuor ipsummet est. Hoc fit per imaginationem maioris mundi: ita & fit pestis per imaginationem mundi minoris. Hæc si intimè rectéque intelligere annitamini: processum exploratum habebitis, quomodò fiat pestis in homine. De his legite, quæ seorsim edidi *de imaginatione*; *de vitâ longâ*; *quid sit æstimatio*; *quid sit Iliaster imaginationis*, *Iliadus mentis Ilech*, *ascendens magnus magni Euestri*: *quidnam Iliaster & Euestrum solis & Aquaster* (vt de Melusinâ legimus) cũ hominibus possit; de quibus in probationibus super Philosophiam sagacem commentatus sum, de Mirabilibus maioris & minoris mundi, quid noster Aniadus sit: ibidem haberis etiam Enochdianica mysteria de labore sophiæ, quę enumerari hîc omnia nimis prolixum foret. Vniuersa enim ad Magiam pertinent, quò vos amando.

Elementa singula quadruplicia.

Elementa singula quatatione sint quadruplicia.

Pulcrum magnum.

Auctoris tractatus.

Etsi verò nimìs multa à me hîc prodita & patefacta sint, quæ Hypocritis istis, & auaris sacrificis, scurrísque ac lenonibus, prodi ac communicari minimè debebant; tamen erumpendum mihi vel dum est, etsi de lapsu vestro iam pridem quiritemini. Vos ex Parysiis, Paduâ, Montepessulano, Salernâ, Viennâ, Lipsiâ: vos inquam non professores veritatum estis, sed confessores mendaciorum: mendaces estis non Doctores: irregulati, minimè regulati. Vos mica argenti estis: adeóque talis quoque mendax vestra philosophia. Nam hæc omnis pro futili & erroneâ habenda est. Si enim, quid Magia sit, scire desideratis, ex Apocalypsi quęrite rem. Et tum demum conspicuum fiet, vndè nam ac ex quo professor & Magus oriantur & procedant. Ibidem pestis quoque prolixam explicationem inuenietis. Biblia enim cum suis paragraphis interpres ac clauis est, ad Ioannem ipsum intelligendum, qui Ioannes non minùs ac Moyses, Aaron, Elias, Enoch, Bildad, Dauid, Salomon, Daniel, Baruch, Ieremias, Hesekiel, & Prophetæ cæteri (quorum singuli magi fuerunt) natus cabalista ac diuinator exstitit. Diui Ioannis scriptis vos quidem fidem non derogare arbitror. Si verò quos iam prænominaui, vniuersi ac singuli hodiè reuiuiscerent, non dubito quin ipsos omnes vno exemplo miserâ lanienâ vos iugulaturi sitis, & cum ipsis (si fieri posset) ipsum quoque harum rerũ creatorem. Et ista singularis quædam ærumna mundi est, quòd artes vestræ vniuersæ in mendaciis fundatæ sint. Vno ore

Medic. reprehẽsi acris.

Ioannes Magus, magi & Cabalistæ qui fuerint.

ore omnes quidem vociferamini, vestrá Philosophiam S.S. literarum testimonio non opus habere. Interim tamen, quia eandem ex Bibliis & Apocalypsi stabilire non potestis, nugę vestræ facessant. Mendacio ergo de quatuor humoribus, & putrido aëre tandem nuncium mittite, ac cabalisticam magiam cum artibus adiunctis Astronomiâ, Pyromantiâ, Chiromantiâ & Hydromantiâ addiscite. Sic enim demum, quæ vultis, impetrabitis: sic fides vobis dabitur. Extra hanc cognitionem experientiamque ne quidem tantillum vobis quisquam adstipulabitur.

Magiæ affines artes quę.

DE CVRA ET SANATIONE NATVRALIS ET

supernaturalis pestis: 16. particulis distributus.

TRACTATVS.

CAPVT PRIMVM.

De Pyromanticá Peste, & annexis illi signis.

SIGNA.

INuadit cum somno profundo, cum narcoticis & miris signis pro natura accidentium. Multi enim iam ante pestem impurum sanguinem habent. In horum cute multa exilia puncta & maculæ exiguæ purpureæ aut nigricantes erumpunt. Iidem oculos etiam distorquent.

ACCIDENTIA.

Sunt Spasmus, Tetanus, Febris, Oppilatio hepatis.

Quid sit oppilatio hepatis, aut quomodo fiat.

Oppilatio est constrictio pori & substantiæ, quæ fit ex constrictione corporea cum corpore: et est duplex, vna in circumferentiâ regionis: altera Elementata ab aëre secundum corpus. De primâ animaduertendum, quod quæuis oppilatio est compressio suæ regionis propter spiritum Yleidum, qui cum egressum non habet, in seipso in putrefactionem abit, hocque sine causa exterioris regionis. Secunda verò est pestifera Aërea, nunc pestem, nunc pleuresin faciens, nunc crisin hepatis præparans. Hæc sunt notanda, non punctiones, nec vagationes, sed quæ pestis, quæ pleuretis sunt & crisis, quia punctionis signa sunt morbi. Nos autem hoc loco de morbo ipso, non illa exilia & parua tractamus. Sed quid pestis? Pestis est aër suæ regionis ex primo corpore generatus, & oppilatus sine egressu de materiâ Arsenicali &

Oppilatio hepatis est duplex.

Pestis quid.

Operimenti. De illo autem veneno vel locis mutationis dicendum est, quòd sit per Digestionem Naturæ. Nam alia ad biennium, alia ad triennium, alia vltra, alia citra, alia ad quoduis tempus. Ideoq; de peste scienda sunt, quæ existunt de digesto ex tempore, videlicet, Hoc tempus vitriolatum, & hoc est prunella: aliud ogeratum, hoc est, pleurisis aliud Arsenicale, hoc est, pestis, per Basiliscum Firmamenti: quia ibi fundamentum est huius regionis morborũ, & quæ de pleurisi salis ogertini habentur. Nam secundum quod tempus fuerit ogertini salis, pleurisis generatur, id est, oppilatio pleuritica: & quæ oppilationes Arsenici sũt, sunt de peste: & quæ ogartini, pleurisis: & quæ vitrioli, prunellæ.

Tempus Digestionis vel est vitriolatum vel ogeratum &c.

Pestis est separatus morbus ab Yleido Arsenicali. Arsenicalium genera plura sunt: nempe tria cineritia, & ista tria sunt in membris principalioribus. Estenim pestis morbus simplex, contagiosus, per Elementorum coniunctionem, Elementi Aëris, & alterius ex Aëre, per poros cruoris, vel per orificia inferna aut sublimia ad egressus: & est morbus digesti temporis. Eâdem ratione digestio separationem facit: separatio autem morbum. Separationis quidem tempus est, vndè tempus est hoc & hoc, quæ composita sunt, & discompositionem habent. Discompositio procedit a primo composito secundùm tempus *Arlatum* ex S.S. Martis. *Arlatum* tempus est tempus sequestrandi contra ordinem Yliadi: Nam iste Yliadus habet periodum. Periodus est triplex: prima videlicet, secunda, & tertia ætas,

Arsenicalium quot genera.

Pestis morbus simplex.

Arlatum tempus quid?

Yliadi est periodus triplex.

Prima iuuenilis est, ad statum pertinens absque separatione. Secunda est morbi, & ad secundam partem mundi declinat, & ætatem affert sanitati contrariam. Tertia finis est & mortem affert. Iuxta hanc distinctionem omnes mineræ, spiritoúmque sequestratio, & sani & mali initium ducit. In his enim ætatibus Pyronomus, Hydronomus, Geonomus & Augurineus artem quærit suam: inde etiam fluxit illud, quod dicunt, futurum est: Ex hoc loquitur de his, de quibus prisci mentionem nullam fecerunt, parúmque intellexerunt. Modus ætatis talis est.

ÆTAS.

DIspositum, est separatio per naturam ab Ilech, inde fluit tempus resoluendi, videlicet moriendi, rei per rem,

Ilech.

rem, materiæ per materiam, naturæ per naturam, corporis per corpus, speciei per species, per genera, per similes, vnum post aliud, vsque in consumptionem materiæ primæ in vltimum Ens. Cum mortis separatio incipit in Ylei-do, sequitur morbus: quia morbus separationem sequitur: Hæc conique, quo totum minerale S.S. consumptum fuerit, tunc & morbus consumptus apparebit, & non amplius notus Medicis. Sic morbi peribunt, sic mortis genera declinant vsque in curam mortis scilicet vltimam in Ente constitutam: iam pestis, iam pleurisis, iam aliæ ægritudinum causæ & morbi euanescunt. Sed quid de temporis periodo dicendum, animaduerte: Ex his scire possumus, quæ sint Delphi. Nam scimus Arsenicum SS. Delphinum posse se separare in septennio in vno loco: scimus in alio loco naturam, materiam numerúmque. Hæc omnia apud paramita nostra abscondita latent imperitos. Nam sicut flos, qui est species mineræ huius arboris, ab alia arbore cadit, inde fruct⁹, inde herbæ, inde locustæ, inde arida ætas; & consumpta mors sequitur in fine regenerationis: ita & Yliadus, flores, scilicet spiritus minerales peribunt; ita & morbi, & morborum mortes: sed quid de generatione noui Mari, ignoramus. Sedulò animum aduertite, quid hoc loco vobis præscripserim: ac operam date, vt idem per præcedentem Philosophiam in tractatu primo & tertio & postremo similiter inquiratis: vbi doctrinam hanc dilucidiùs ac pro rei exigentiâ vobis explicaturus sum.

Morbus sequitur separationem.

Delphinus Arsenici.

CVRA INTERNA.

℞. *Vnicornu gr. iiij. Melonum, numero X.*
ossis de corde cerui ʒvij.
Musci, Ambræ an gr. vj.
Spiritus vitrioli ʒj.
Mumiæ ʒiij.
Theriacæ optimæ ℥iiij.

F. Mixtura, dosis mane & serò ʒj. vsque ad ʒj & ß.

CVRA EXTERNA.

Foris si Bubones adsint. Rec. Scarabæum, quem contundes in tenuem pulverem pro vnguento. Si laborans vir est, scarabæum cornutum accipies, & puluerem cum aceto vini calido subiges, decoquétque massam inclusam internallo 24. minutiarum super prunis viuis. In hoc intinges & macerabis siccam ranam 12. minutis. Tandem ranam apostemati seu vlceri alliga, & semis singulis horis renoua. Fœminis adhibentur ranæ & scarabæi sine cornibus.

Signa ex Aere.

Tibiarum hinc inde iactatio cernitur, frons albescit vt cerussa, os lucescit, anhelitus difficilis fit, & spasmus in collo.

Accidentia sunt.

Paralysis, Hæmoptoica, Epilepsia & Gutta.

Cura, si est primæ ætatis.

℞. *Hellebori albi* ʒj.
Sulphuris sublimati albißimi ℥ij.
Olibani. Myrrhæ an. ℥. ß.
Spiritus Vitrioli albi ℥. ß.

Dosis ʒj ß. mane. Post meridiē adde.
Mumiæ ʒiij (*al.* ℈iij.)
Vnicornu, sanguinis de Ciconia ʒj (*al.* ℥j.
Dosis, ʒij. *vsque ad* iij.

Ab extra procede, sicut in peste ex igne traditum est. Hoc tantum cura, vt duobus istis patientibus ex igne & aëre vinum non porrigas. Præbe aquam bonam purámque cum aceto rosaceo mixtam.

Signa ex Aquâ.

Sitiunt, & potare nolunt, & intumescunt ipsis labra & palpebræ, & maculę purpureæ in genis ipsorum erumpunt, ac vtrique pedes valde ipsis ad genua vsque intumescunt.

℞. *Aquar. ex Iusquiamo* ℥iij.
Sambuco. Barbâ Iouis ℥ij.
vini Maluatici ℥ viij.
Spiritus vitrioli. ʒiij.
Musci, Ambræ, vnicornu an. ʒj.
Theriacæ opt. ℥vij.
Sulphuris albi sublim. ℥j. ß.
Florum origani ʒj.

Misce. Dosis ter in die ante meridiem ʒj. ß. *vsque ad* ʒij & ʒiij. In interuallis præbe vinum Maluaticum, subindè parum, rosaceo aceto perfusum, & cum Mumiâ transmarinâ & valerianâ decoctum.

Ad Tumorem.

℞. *Aceti Rosati* ℔. j. *vini opt* ℔. vij.
Aluminis, Cāphoræ, Lithargyri an. ʒvij.
Stercoris columbarum ℔. v.
Aq. de Sambuco ℥iij.

Fiat decoctio per tres horas, instrumento clauso, postea adde, Myrrhæ, Olibani an. ℔. v. puluerisata decoque vt prius per tres horas, fac cataplasma. Applica, & renoua quoties siccatur. Si verò apostemata, bubones ac carbunculi adsint, accipe siccatam ranam & bufonem iunctim, redige in puluerem. Huic, quantum

tum eius est, adde.

Gummi Opopanaci ℥ij.
Galbani ℥j. *Olibani* ℥ij.
Serapini ℥iij. *Bdellii* ℥iij.

His affunde acetum rosatum, q.s. Fac decoctionem, & liquescent Gummi, cola, adde Camphoræ, Sulphuris sublimati ℥j. (*alias.* ʒj.) coque in sartagine in formam pulmenti, quod calidum apostemati applica, senis singulis horis iterando. Isto primo pus omne colligitur, venenum extrahitur, & vlcus sanescit. Melius ac vtilius non inuenies aliud pro viris ac fœminis: idémque tuto in omnibus pestis generibus adhibere potes. In curâ tamen internâ id discrimen adhibe, quod superius ostendi. Hoc enim ipsa natura flagitat. Vide autem ne cum patientibus istis eodem conclaui versentur canes, aut feles, aut aues.

Signa ex terrâ.

Apostema cum pestilentiâ, primum signum terræ, concurrit prunella, ardor & siccitas colli ac linguæ cum maniâ.

℞. *Liquoris vel succi ex Rosis* ℥iij.
Sulphuris purgati & albisi. ʒij.
Spir. vitrioli ʒj. ß.

Misce. Dosis ʒj. *vsque ad* ʒiij. ter in die. Intereà sæpiùs etiam aliquid olei Tartarei destillati, nimirum ʒj. vel vltra ministra, & curabitur. Foris omninò procede, sicut in aquosâ peste traditum est.

Mundificatio Aëris in domo, vbi pestis est.

℞. *Sulphuris viui* ℔ j.
Olibani ℥viij. *Myrrhæ* ℥iij.
Gummi opopanaci ʒj.
Asæ fœtidæ ℥j.

Misce, puluerisa. De hoc singulis horis semel cape, & fumum per omnia ædium conclauia fac, hoc modo.

℞. *Compositionis huius partem* j. *Cortic. gran. lauri, succini an. partem mediam. De hoc semper quantitatem dimidiæ nucis iuglandis pro conclaui vno accipe, inisce prunis candentibus, fenestras & fores claude. Et hæc aeris rectificatio optima est.*

Quæ de peste hactenus in hoc secundo tractatu tradidi, quod illis suam curam illico adiunxi, hac de causâ factum est vt fundamentum ac sententia mea, quam preposui, rectius intelligeretur. Omnia enim hactenus de peste illa dicta sunt, quæ ex causis naturalibus, velut ex Elementis oritur, sicut ex ordine singula capita demonstrant, quibus hic morbus secundum Elementa distribuitur. Et quatuor ista quidem genera, quæ omnia naturaliter generantur, sub vno capitulo curationis naturalis complexus sum. Hisce vero nedum satis, quomodo genera omnia fiant, explicatum est: cùm quoddam etiam pestis genus supernaturaliter suscitetur & nos corripiat. Huic ergo explicationi suum proprium capitulum reseruaui. Id autem in partes duas dirimam. Pars prima de peste tradet, quæ ex timore, pauore, & desperatione oritur. Cuius sensus iste est, quod pestis illa per imaginationé spiritus hominis animalis naturali modo generetur, sicut exemplum simile in muliere prægnante exhibetur, quæ per eundem spiritum, animali homini dedicatum ac assignatum imaginatur & imprimit fœtui deformitatem, aut maculam quandam, prout ipsa per imaginationem res aut cibos absurdos appetiuit ac impendio desiderauit, sicut hoc quoque vulgo notissimum est. Hoc tamen vniuersim naturale quoque est, & minimè naturæ limites excedit, sicut in reliquis capitulis audietis.

CAP. I.

Qvintuplices sunt spiritus, quorum quilibet seorsim suam sibi imaginationem liberam habet, non sine incommodo & damno alterius, per quam huius vel illius imaginationem alteri noxa aut morbus supernaturaliter impingi ac infligi potest. Quinque istorum spirituum quilibet seorsim imaginatione suâ hominis corpus lædere, idq; modo ac ratione diuersâ potest. Et cum isti quinque omnes in vnum corpus inclusi sint: necesse est, vt corpus, si quando membrum vnum catenæ istius frangitur, id malum luat. Cuius rei ratio est, quod homo animam ac rationem a Deo in Paradyso impollutam acceperit, & propter transgressionem mandatorum diuinorum, istiusmodi pœnæ sustinendę iam subditus ac subiectus sit. Alias enim ratio humana, si ad placitum & mandatum Dei reguletur & impendatur, catena ea ac vinculum est, quò spiritus isti quinque vinciuntur, & vt imaginationes suas cohibeant, edomantur. Vnde etiam fit, vt, si homo lasciuius viuat, hanc immanem & horrendum morbum pœnæ loco omninò sustinere cogatur.

Spiritus imaginatorij corporis 5. sunt.

Hanc meam autem Philosophiam attentis animi viribus cognoscite: In gratiam *Scayolarum* peculiarem tractatum conscripsi, de *Nymphis, Pigmæis, Syluestribus, Gnomis & lemuribus.* Quibus lectis

Scayol. &c.

lectis si desiderio vestro satisfeceritis, iuxtà etiam, vndenam hi quinque spiritus quoque in homine oriantur ac prodeant, probè assequemini. Mundus enim, parens ipsius hominis, quatuor Elementares spiritus in se continet, quorum genus vnum in aquis habitat: alterum in igne veluti *pennates, Salamandræ*: tertium in Aëre vt *Syluestres*: quartum in terrâ, vt *Gnomi, Lemures, Pygmæi, Incubi*, & similes. Et insuper genus quintum est, quorum multa millia existunt, sicut in Philosophiâ meâ de animâ mundi cognoscetis. Spiritus isti, qui animæ Macrocosmi seu maioris mundi inserti sunt, *Flagæ* nominantur, sicut Necromantia & Geomantia docent, in quibus hæc omnia fusiùs & accuratiùs explicantur. Sic ergò, ô generosi filij *Scayolæ & Anachmi* in creatione *Adami* huiusmodi quinque genera spirituum oriuntur. Ideoque vt capitulum hoc eò rectiùs assequamini, prolixiùs id deducendum videtur. Ex hâc enim consideratione nascitur Philosophia Medicinæ sagax, adepta, naturalis, sicut id ex Philosophiæ meæ Paramiro opere nouisse potestis. Quibus seorsim adiungetis tractatus illos quindecim, quos singulari diligentiâ de *Medicâ industriâ* conscripsi. Ex illis supplebitis quod hic desideratis. Tractatus etiam alius insuper peculiaris est de 5. *Entibus*, quem legetis, velut & tractatum alterum de 5. *Spiritibus*, & tertium de 5. *Materiis*, & quartum de 5. *Sensibus*, & quintum *de Morte & vitâ, de ratione incãtationis*, quæ modis quinque fit. Eodem modo quindecim etiam modi, quibus morbi fiant, indicantur: quos necesse est sequi etiam quindecim curas & ipsorum remedia.

Quatuor genera spirituum Elementa inhabitantium.

Spiritus quinti generis innúmeri. Flagæ spiritus qui.

Scayolæ & Anachmi, qui.

Hic autem admonendi estis, supernaturale quoddam animal esse piscem illum, qui in locis maritimis *Flundera* appellatur. Is a iactationibus stellarum producitur, quando excrementa stellarum in aquas decutiuntur. Id excrementum merum sulphur est, quà de causâ aquæ quoque super natat. Ex eo deinceps temporis & solis digestione piscis generatur, qui quasi error & Labyrinthus est Astrorum materialiter. Sed in ipso quoque cœlo ex naturâ conditione neque astrorum zizanium exulit, non materialiter, sed spiritualiter, per imaginationem animæ maioris mundi. Cometas intelligo, & stellas erraticas. Et quà ratione anima mundi imaginatur, & monstrum sui generis gignit: sic idem per imaginationem homo quoque facit. Et sicut piscis *Flunder* instar rosæ rotundus est: ita pestis imaginationis quoque formam rotundam habet. Hisce ergo capitulũ hoc primum de peste per imaginationem genitã absolutum sit.

Flundern piscis vt generetur.

Zizania in cœlo.

CAP. II.

VNicum hoc hominis votum est, vitam ad plurimos annos protrahere posse. De homine loquor, qui mũdi more brutaliter viuit, quod ingenium hominum partis ferè maximæ est. Isti plerunque nullâ curâ aguntur in apprehensionem summi boni, quod est vita æterna. Istorum hominum securitatem vt quadamtenus Deus vindicet, & cogitatus ipsorum vanos in lucẽ proferat, præsidia Medicinæ ipsis denegat ac suspendit. Solius enim Dei manus sola, summa & certissima est morborum omnium præseruatio. Quem enim Deus custodit, is asylum certissimum nactus est. His præmissis, iam fundamentum alterum generationis morbi istius vobis expediam, hoc discursu.

Hominis animalis oblectantia.

Qui vir suam in Deum fiduciam non iactat, nec ipsum curat: ab huius protectione Deus etiam manum suam subducit. Necesse est ergo, eos, qui pestis vindicis & vltricis peccatorum tempore ad Deum non confugiunt, ingenti pauore ac terrore corripi. Iste metus fortem imaginationem concipiendæ pestis parit. Quâ causâ rogas? Pauidus nempe Deo minimè fidit. Vnde fit, vt sibi impendere certiùs autumet, quam morbum, quam ipsam mortem, quæ imaginationi eius subinde obuersantur. Hoc modo homo iste per suam imaginationem Basiliscum cœli Microcosmi firmamenti in se ipso gignit. Huius generationis ordo ac modus ex sequenti exemplo æstimandus est. Videtis ex collo Galli Indici seu Calecutani carnẽ quandam defluere ac propendere, quæ perpetuò rubicunda est. Si verò gallus irritetur per commotionem illam & quandam quasi agoniam eadem caro rubea iam liuescit, iam virescit, aliosque colores subinde assumit: quod omne accidit viuo animali isti. In pauone etiam obseruatis, quod, si quando pro cibo serpentem appetat caudã surrigit & radios suos inflectit: quâ imaginatione in suo ipsius corpore & stomacho serpentem gignit. Hæc gemina exempla sicut de imaginatione animalium testantur: sic certum est, similem ac eandem operationem in ipso quoque homine fieri, quâ proprium sibi

Deo non confidentes pauidi, pestem sibi imaginantur.

Gallina secunda...

Pauo serpentem gignit radios inflectens.

sibi venenum intus gignat & suscitet, vt in *Musalogia* nostrà latius, &c. Si modo naturali accidit, virum, venustam & speciosam fœminam ardentius intuentem eò agi, vt per carnis libidinē sponte suâ semen emittat: cur quæso eodem modo hoc quoque fieri minimè possit? Nec in vllo alio diuersitas est, quàm quòd propter visum seu euentum frequentiorem illud de viro naturale magis appareat, cum interim alterum, quia aut rarius, aut incuidētiùs existit, probatione planiore opus habere videatur. Nemo tamen interim est, qui nesciat, quosdam ita constitutos esse, vt, si alterum quendam (quod sæpius forte fortuna fit) vomere videant, per abominationis imaginem ipsi quoque ad vomitum similiter compellantur. Quid ergò prioris illius longâ & accuratiore demonstratione opus sit, cum res intelligi facilè queat? Obijci mihi hic a quibusdam posset, quasi hoc in puncto gentilem seu Ethnicum agerem. Sed tamen, quantum quidem commodi affert porco obiecta margarita: tantundem etiam ex his meis scriptis vtilitatis haurient, quibus ipsam veritatem discere & indagare pudori est. Instare quin etiam aliquis possit, qui hoc, de vomente quod dixi, per aspectum naturalem naturaliter fiat, cùm tamen pestis per imaginationem conceptæ ratio longè diuersa sit. Huic ita respondeo. Oculi rem vident quidem, & animo speciem eius quod vidēt exhibent. Id tamen animo seu imaginationi multò vicinius est, quam oculis. Nisi enim cogitationes & spiritus vitæ tuæ existerent, videre tuum nullum foret. Nam si videre vis, id omnino cum voluntate tuâ fit. Ideò voluntas prior est, visus posterior. Eodem modo cogitatio tua & imaginatio mater existit nascendæ pestis in te ipso, à te ipso introducta.

Sed cùm fundamentum hoc stabiliuerim, super quod sententiam meam exstructurus sum: iam ipsa mei argumenti ardua confirmatio subnectetur. Admonitos autem medicos omnes velim, vt hunc meum discursum probè ac perspicuè intelligant, & artem *Characteristicam*, per quam imaginatio pacatur, ac ipsa quoque pestis omnium facillimè curatur, intimè secum pensitent & euoluant. Nec vlla vobis Medicis persuasio alia sit, quam artem *Characteristicam* vero naturali ac solido suo fundamento inniti & incumbere. Nam si historiam quandam iucundam, veluti, de *Melusinâ*, *Danhusero*, *Bernensi*, *Hildebrando* & similibus temporis & mœroris fallendi ac solandi gratiâ quis lectitare potest: eidem curâ quoque istiusmodi aduersus imaginationem per artem characteristicam possibilis erit. Hoc exemplum Iacobi testatur, qui virgas versicolores aquantibus ouibus proposuit & obiecit. Quod quidem etsi credi naturale possit: modo tamen supernaturali euenit. Et quâ ratione per imaginationem mater fœtui vestigium imprimit: sic idem hîc quoque fit. Et sicut stellæ naturæ Saturninæ & brumalis aquam congelant ac condensant: sic genito veneno cum peste etiam accidit, vt bubones duri sint primum, antequam apostemata maturescant: quæ durities nihil est aliud quam coagulatio sanguinis. Sanguis enim calidæ & humidæ naturæ est. Et cum venenum omne frigidum sit: hinc sequitur coagulatio sanguinis. Imò, velut Luna, Saturnus, & stellæ frigidæ aquam congelant: ita in ipso quoque homine Luna Microcosmica, in cerebro habitās, ac imaginatio existens, sanguinem congelat & inficit. Ac quâ ratione mulier menstruo fluxui obnoxia, solo aspectu speculum contaminat: sic homo pariter seipsum quoque inficit. Hoc enim homo insperatò, vel sciens vel ignorans, per somnium pariter & vigilias effectum dare potest. Et sicut mulier sub ascendente maitioso genita, infantem in cunis per aspectum & verba incantare potest: sic fieri quoque perfacilè potest, hominem vnum alteri hunc morbum per imprecationem infligere posse.

Hinc mihi occasio ac ansa ministratur, hoc quoque loco aliquid de ratione & fundamento *incantationis* commētandi. Et primò quidem de virtute Mumiæ dicam. Posteà de muliere prægnante, quæ in partu moritur.

De mulieribus autem primò id notabitis, quod propter simplicitatem & imbecillitatem tam promptos sensus ac rationem expeditam ad bonum minimè habeant, ac ipsi viri habent. Documentum huius ex eo capere potestis, quòd veneficia impensius sectentur: quod viri faciunt minus. Has enim *Millleartifex* viro promtiùs & faciliùs suis præstigiis ad talia compellere potest. Hinc fundamentū istiusmodi exstruimus. Mulier prægnans pestis tempore multo citiùs

Marginalia (left): v r ob fœmina … … tem en emittit. — Imaginatio visu prior. — Characteristices vis, & certitudo.

Marginalia (right): Iacobi solertia. — Bubonū durities vnde. — Sanguis est calid⁹ & humidus. — Imaginatio Luna cerebri. — Menstruosa speculū inficit. — Mulier viro imbecillior is rationis.

alio homine moritur, quòd nimirum venenum & malignitas istius morbi cótagiosa fit. Et cum fructum quoque vtero gestet, idem persæpe vna cum matre inficitur. Quâ causâ singularis prægnantium cura habenda est, vt vel non solæ sint: aut si infectionem senserint, temerè non deserantur negatis præsidiis & medicinis. Nam meâ id ætate frequenter fieri vidi magnâ cum commiseratione, prægnantes, peste grassante, in mediis partus angustiis & doloribus ope omni destitui: quam iniquitatem posteà vniuersæ regionis Epidemia horrenda excepit.

Prægnãtis imaginatio malum duplicat.

Nam si prægnans istiusmodi in ipsis partus cruciatibus obitura est, cogitari facilè potest, quas cogitationes & imaginationes illo tempore concipiat & moueat Nullo enim dubio istiusmodi secum meditatur & loquitur: cùm mihi ac meo pullo hic omni humanâ ope destitutis tam miserè moriendum sit: velim optémque vniuersos mecum homines eodem fato quoque abripi & iugulari. Quam imprecationem deinde etiam imber, hoc est, venenum huius morbi duplicatum consequitur. Nec enim hoc hic negari queat, ipsum Deum pœnam grauius ingeminare ob id, quòd homines in tantis angustiis sese mutuò tam fœde deserant. Quod si præterea ipsi etiam satanæ in *Iobum* potestas data fuit, illum pessimis vlceribus percutiendi: facile cogitatu est, quam sedulo hoc quoque casu idem vindicem suam malitiam in istos inhumanos desolatores exserturus sit. Nam ad supplicium istiusmodi numerosas ministras paratas habet, sagas iuniores & vetulas, quæ ad Bructerum commeare solitant.

Veneficarum imprecationis vis.

Hæ ipsæ veneficæ à satanâ quoque instigantur, vt morituræ pessima & infaustissima quæque humano generi imprecentur. Id quod multis modis fieri, passim compertum est.

Venefica prægnãtibus impedio infensa.

Cum enim Deus veneficas istas propter veneficium indignum peste singulariter percutiat: tum illæ, si ante fores mortem sentiunt, suis vicinis, precipuè vero prægnantibus & puerperis, omen tam infaustum imprecari solent, hoc modo.

Veneficiarum pactum cum spiritibus quale.

Cum spiritibus, quos viuæ suis ministeriis coluerunt & adamârunt, fœdus ineunt, paciscunturque, vt defunctarum Mumiam in templis sub limina, hominibus ingressuris & egressuris transcendenda condant & defodiant. Spiritus autem isti odio generis humani Mumiá illam corporum defunctorum adhuc virulentiorem faciunt: sicut Rotvvilæ, Wasserburgi, Passauij, Egræ, & aliis quoque locis sub liminibus templorum res tales inuentæ ac erutæ sunt, ac veneficæ ipsæ graui torturâ examinatæ talia fieri hoc modo confessæ sunt, & eadem facticata ex libris, aut cognatis, aut sociis veneficarum ipsi audiuimus.

Historia veneficarum.

Rotvvilæ venefica quædam carceri mancipata, spiritum suum, sæpe ac frequenter per insomnium inclamauit ac accersiuit, nó secus ac vigilans vnus alium vocat. Cum verò eodem carcere alij quoque sontes constricti asseruarentur, audita ad carceris custodem retulerunt. Re ad torturam sufficere iudicatâ, illa sub quæstionem data, omnia vt erant, fassa est.

Satanę dolus.

Satanas enim suorum quoque ministrorum proditor est, vt eos hac viâ in desperationem & abnegationem DEI precipitet, suóque regno inferat. Talia istius veteratoris opera sunt: hæc merces istarum lamiarum, quam pro cultu & amore suo, quem satanæ impenderunt, debitam accipiunt.

Quin & apud S. Vitum & Villaci comperimus, veneficas tempore pestis terram ac puluerem ex tumulis sepulcrorum abstulisse, & arte sua magicali ita præparasse, vt pestem sæuissimam & rabidissimam suscitârint, quâ multa millia hominum inficerentur & iugularentur. Modus verò præparationis illius detegendus minimè est. Lac etiam & pecudes adeò infecerant & venenârant eædem, vt cum hominibus ipsa quoque pecora gregatim conciderent. Ad hæc flagitia exstirpanda sedulo anniti debebat magistratus, vt pios ac probos Magos, qui ista talia intelligerent, alerent.

Magi pij à magistratu alendi.

Possem equidem peculiarem de ipsis tractatum edere, vt artes ac machinæ illarum manifestarentur. Sed propter malitiosos ista talia pennâ seu calamo minimè euulganda sunt. Multa enim flagitiosa simul induci possent: quę satius est reticeri.

Interim ad cœnobia & lupanaria propter detestandam fornicationem & libidinem insuetam oculos intendi par est. Huc vestra cura & inspectio o principes & magnates, impendenda est. Istis enim in locis peccata enormia admittuntur, quæ postea pesti principium dát.

Ganearũ & cœnobiorum fornicatio tollenda.

In istis enim lustris & collegiis multa spermata à spiritibus excipiútur & colligútur, per quę postea veneficę attractiuę

istiusmodi

istiusmodi vis venenatam Mumiam parant,& contagiosum venenum conficiunt, vt ex eo multa hominum millia infici & contaminari queant. Hoc enim modo per sagas multi inficiuntur, quos alias nulla pestis corriperet. Sic Draco quoque (vt Germanico idiomate vocari solet) nihil est aliud quam spectrum & spiritus. Quod autem idem humanam formam induere, & sub ista cum sagis scortari possit, id similiter propter huiusmodi spermata fit, quæ à scortatoribus & scortis in actu Venereo emissa, profusa, ac quoquo modo abiecta sunt. Ex illis enim spiritus isti humanam speciem ac formam sibi faciunt. Nec alia res est, ac si alter alterius tunicam induat. Hunc in vsum finémque spiritus quoque spermata humana sibi accommodant: *quia forma hominis est in semine & spermate.* Ideo prædestinatum formæ a spiritibus ita fingi potest, veluti prædestinatio monstrat.

Draco. ex humano habitu mã conditi.

Semen humanum quale.

Præterea scire etiam debetis, ipsos quoque spiritus cum lamiis per assumptam illam humanam formam procari: ac sæpe lamias scortatoribus & scortis semen suum surripere, quod in sæuissimum venenum vertunt, & nonnunquã aquas, herbasque campi, hominis cibos, teterrimè inficiunt. Vnde posteà rari, inauditi & ineffabiles morbi gignuntur, quibus peiores nec dici nec credi possunt.

De vi Magneticâ Mumiæ in homine.

SYdereus spiritus & corpus, magnes est & magneticæ naturæ in homine, estq; spiritus genitus ex astris, sicut Auguria docent. Et istiusmodi spiritus ac sydereum corpus cum astris cognationẽ habet. Et primo quidem istiusmodi magneticam vim corporis syderei in Elementari corpore hominis hac ratione probabimus. Sydereum hoc corpus respectu Elementaris terrenique hominis spiritus est, & operationes spirituales perficit. Sicut enim Magnes terrenus suo corpore spiritus est, & ad se attrahit: sic ad se quoque trahunt corpus spiritusque syderei corporis & spiritus in homine. Iste est Magnes Microcosmi. Sydereum corpus ac spiritus attrahit virtutes astrorum, sicut id animaduertitis in lunaticis tempore nouilunij, vbi syderei corporis spiritus & Magnes hominis proprietatem nouæ Lunæ exerit & profert. Et sicut Luna illa est, quæ per magneticam virtutem syderei innati corporis & spiritus in homine attrahitur: sic proprietatem etiam ac naturam habet, vt præcursor Lunæ Macrocosmi in homine sentiatur tempore nouilunij, quo Lunaticus furit, tumultuatur & ferocit. Tum temporis enim Lunaticus similiter loquitur, ac qui a musto aut vino ebrius est. Ibi expresse animaduertuntur conuenientiæ, proprietates & consensus istarum Magneticarum virtutum, quas spiritus & sydereum corpus hominis cum ipsis astris habent. Et, quod probè aduertendum vobis est, Luna Macrocosmi speculum est ac corpus, in quo syderei corporis spiritus & Magnes hominis, per somnum videt, & ex eodẽ omnia somnia, quotquot in somno homini obuenire possunt, desumit ac promit. Hinc somnia, & quæ per somnum murmurantur, oriuntur.

Spiritus ac corpus hominis sydereum Magneti sunt.

Lunatici nouilunio moueatur.

Iam ergò si timidus quis & formidolosus homo sit, qui sibi ipsi imaginationem concitârit, & formidinem illam impresserit: iam per tale medium Luna in cœlo est corpus id auxiliátibus astris. Si formidolosus & timidus in plenâ & perfectâ imaginatione Lunam intuetur, tunc intuetur speculum venenosum magnum naturæ, & hoc pacto sydereus spiritus & Magnes hominis per stellas & Lunam inficitur & venenatur. Sed rem hanc adhuc pleniùs hoc modo intelligetis. Timidus homo oculos suos in Naturã Basiliscicam conuertit per imaginationem, & inficit speculum, Lunam & stellas per seipsum, primo: posteà, si Luna ab imaginante homine infecta est, quod facilè & citò fit propter vim Magneticam, quam sydereum corpus & spiritus cum astris, Lunâque & stellis magnæ naturæ communem habet: tunc homo ab isto speculo Lunæ & stellarum, in quod inspexit, ipsemet quoque inficitur. Quod ideò euenit, quia videtis modo naturali quoque fieri, prægnantem mulierem, menstruorum tempore suo intuitu speculum maculare & fœdare. Isto enim tempore venenosa est, & Basilisci oculos habet ex causa menstrui & venenosi sanguinis. Quod venenum etsi quidem per omne corpus diffusum lateat: in nullà tamen corporis parte violentius est, quam in oculis. Eo enim loco sydereus spiritus infecti corporis, nudus ac apertus sydereo Magneti patet ac prostat: quia vt ex menstruo & venenoso sanguine mulieris

Timidus vt inficiatur

Timidus vt cœlũ inficiat.

Mẽstruosa est venenosa.

Mẽstruosæ oculus cur cæteris partibus venenosior.

causatur & nascitur Basiliscus: ita Luna in cœlo est oculus Basilisci cœli. Et quemadmodum speculū a fœmina cōtaminatur: sic a Luna vicissim maculantur oculi & sydereus spiritus corpusque hominis, ideò nimirùm, quia tēpore isto meticulosi imaginatis hominis oculi imbecilles & infirmi existunt, & sydereus spiritus corpusque ex speculo Lunæ, in quod timidus inspexit, venenum ad se attrahunt. Nec vero homo tantum hanc Lunam sub aspectu inficiendi vim ac potestatem habet: sed omnium maximè & viris omnibus expeditius menstruosæ fœminæ Lunam & stellas venenare & inficere possunt. Sicut enim compertum est, easdem corporeum, metallicum, & quod plus est, vitreum speculum polluere & maculare: ita multò procliuiùs ac citius isto tempore Lunam & stellas inficere possunt. Et si isto tempore Luna in aquam irradiet, mulier autem aquam intueatur, iam Luna illico & certo infecta erit. Et ista infectio plurimis aliis quoque viis modisque fieri potest: quos omnes manifeste declarari tutum non est. Huius autem Lunæ infectionis hæc causa est. Nam & ipsamet nudus est oculus spiritus & syderei corporis, &, ceu videtis, sæpius renouatur & iuuenescit. Ideò quemadmodum tener infans, si intueatur speculum, in quod prius menstruosa inspexit, luscus fit, eiusque oculi inficiuntur, contaminantur & fœdantur, non minus ac speculum ipsum ab inspectante menstruosa infectum est: ita plane eodem modo Luna quoque, ita homo inficitur & venenatur. Et insuper Luna, si renouatur & iuuenescit, venenatæ per se naturæ est. Hoc ex Elemento aquæ, & ligno lutoque deprehenditur: quorum illud si intempestiuè cædatur, non probè ardet, & insuper vermiculosum, venenatum, putridumque facile euadit: Quare a solo quoque intuitu eò faciliùs infici potest. Tum & Luna cum suo splendore Humidum Ignis est, frigida que naturæ. Vndè ad suscipiendum prompte venenum quoque disposita est. Luna enim cum splendore suo est pars ignis naturæ frigidæ. Ignis enim in sua natura quadruplex est, hoc est, partem vnam in aqua moderatur Luna & Sol, secunda & tertia in aëre & terra existens, ipsæ quoque a Sole & Luna gubernantur. Et hinc confertur Magnetica vis creaturis vniuersis, de quo planiùs dicendum non est: Quia ibi

Menstruosa Lunam penitus inficiūt: modis multis.

Infans, vt a speculo luscus fiat.

Luna cur citius infic. statis ...

Luna venenosa iuuenescens.

Ignis est quadruplex.

... Magnalis.

est per hoc scientia laboris Sophiæ, & Mater, & Fons Magorum. Dixi.

TRACTATVS TERTIVS.

De Veneno Planetarum, hoc est, de Igne venenoso.

Quomodo nascatur Ignis in venenum pestis ex septem Planetis.

CAPVT PRIMVM.

Res vnaquælibet creata, naturaliter in id redire appetit, quod fuit ante creationem. Hoc fundamentum est omnis nostræ Philosophiæ. Ac ex scriptis nostris facile iudicabitis quonam in hoc capitulo collimemus. Agimus enim hic de generatione & corruptione Elementorum, sicut & de veneno, quod ex ista dissolutione prodit, de quo in De Vitâ & Morte peculiare capitulum constitutum est, Medico scitu apprimè necessarium. Elementa enim ex nihilo creata sunt: vnde ad nihilum etiam iterum contendunt. Exemplo nobis ignis sit. Quicquid is corripit, in nihilum redigit, quanquam aliud alio citius & facilius. Sic aqua ignem vicissim in nihilum redigit, ipsum si contingat, & ignis vicissim aquam consumit, vnumque perpetuo alteri contrarium est. Et hoc tamen saltem particulariter. Quod autem Terram & Aquam attinet; quod scilicet corpora fixa sint: deinceps de Vitâ & Morte declarabitur in horum Tractatuum quatuor parte postremâ. Cur autem doctrinam corruptionis & dissolutionis vobis proponamus, causam hanc tenebitis. Nec enim is defectus leuis est, si, qui Philosophus haberi velit, hunc neruum non teneat. Hâc siquidem methodo in Medicinæ rebus omnibus veritas indagatur, si Naturalis Medicus rationem causasq; omnis rerū Elementarium corruptionis exploratas habeat. Ideò res ita se habet. Sicut videtis per res venenosas ferrum quodlibet venenari posse: ita & cuprum, & plumbum, & stannum similiter infici poterunt. Sed hic de leui quodam, attamen necessario præmonendi estis. Ita notate: qua ratione acetum venenari potest: ita fel quoque infici poterit. Et licet hoc quidem propter malitiosos quosdam non admodum libenter prodam: omnino tamen secretum dissimulare

Elementa ex nihilo.

Elementa sibi inuicem contraria.

lare nolui propter illos, quorum conſcientia pura & immaculata eſt. Vt vero modum inficiendi ferri teneatis, ita attendite. Si ferro cuicunque ſalem imponas, & aceto humectes (ponamus in cultro fieri) duabuſque horis relinquas; in cultro venenum luteum producetur. Hoc qui carnes aut panem ſcindat, edatque, veneni vim non effugiet. Sal enim & acetum ex ferris omnibus Mercurium eliciunt, & hoc pacto ferrum venenatum reddunt. Ad hoc conſequitur, multos homini morbos infligi per cibos acidos aut aceto coctos, qui cultros inficiunt: quod illorum venenum demùm in corpus ingeritur. Non autem ob id Sal ac acetum per ſe venenum ſunt: ſed ferrum venenum dat, ſi ſal & acetum ipſum cõtingant. Sic ſi in cacabo cupreo tinca piſcis cum ſale decoquatur: cum cibo illo venenoſum quiddam etiam in corpus ingeritur, ex quo deinceps morbi haud temnendi emergunt: quod homines non ſaltem non attendunt, ſed ita fieri ne quidem perſuaderi poſſunt. Huiuſmodi ergo venenum ferri ac cupri vobis admonitioni ſit. Hoc enim modo à Veneno Martiali gignuntur, Colica, Cardiaca, Calculus, Paralyſis, Contractura, Gutta, Tuſſis, ſpecies aliquot Febrium, Hydrops &c. Iam ſi inuadens peſtis, tale venenum iam antè in corpus ingeſtum inuenit; tunc venenum peſtis & Martis mutuò congrediuntur. Ex quo quid tandem fiat, ſuo damno ægri experiuntur. Et ad hæc ſi animum aduertatis vos Medici Naturales, plura inuenietis, quam vel ipſe Galenus, vel Mõtagnana, quicunque alii tradiderunt. Porro ſua ac peculiari ratione plumbum quoque inficitur. Nam ſi ſulphure confricetur, aut ſi cupreus cacabus ſtanno intus obductus capiatur, & cum ſulphurea aqua in ipſo piſces elixentur tunc plumbum ſtannumue venenatũ euadit, ac cibus ſumtu admodum periculoſus eſt. Fieri autem vix poteſt, vt plebs pauperior huiuſmodi infectiones ſemper euitare & declinare queat. His ergò, vt Philoſophiæ ignaris, talia non ſcribo: ſed res mihi cum medicis eſt, quos doceo, vt 5. Entia morborum eò faciliùs & certius intelligere, diſcere & cognoſcere poſſint. Iam ergò tractatus quartus ſequitur, iſtiuſmodi morborum curam tradens.

al. diebus.

Sal & acetum Mercurium e ferro eliciunt.

Piſces in vaſis cupreis cũ ſale coctì damnoſi.

Veneni Martialis qui morbi

Sulphureſ plũbum ac ſtannum inficiũt.

TRACTATVS QVARTVS.

De Peſte.

CAPVT PRIMVM.

De 5. Entibus omnium morborum.

QVia Tractatus quartus tradidit, quâ ratione venenum Planetarum hominem inficiat, & vt Aſtra, hoc eſt, Ignis Aſtrorum, Spiritum Senſus, hoc eſt, Ignis & M. hominis per potentiam horum trium, Sulphuris, Salis & Mercurij, inflamment, & ſpiritum vitæ hominis inficiant, & morbos gignant: iam conſequenter opus eſt, vt prius rationem Incantationis vobis expediam. Alias enim Ens Pagoycum & Ens Spirituale omittere poſſetis, & curam geminorum morborum inde emergentium contemnere ſeu præterire. Qui error ac defectus pol haud leuis foret. Quia ergo 5. Entia inueniuntur, ac totidem curæ: cura veneni non adhibenda erit morbo illi, qui ex Ente aſtrorum oritur. Ita nec cura ſpiritualis accõmodari debet morbo ex Ente naturali. Similiter nec Morbus ex Ente Deali quicquam ad curam ſpiritualem quadrat: quod probè noſcendum eſt.

Ens Pagoycum &c.

CAP. II.

De Incantatione & Phytoniſſis Entis ſpiritualis.

INcantatio duplex eſt: ſi enim lamia ſiue venefica te incantet, ea incantatio eſt pagoyum, per hominem naturalem. Altera eſt Incantatio ſpirituum, nec eſt naturalis, verum præternaturalis. Et hæc diſtinctè notanda ſunt. Alias in cura error facilè committitur.

Incantatio eſt duplex.

Nota. Si quis naturaliter à veneficâ, aut quocunque alio viro venefico incantatus ſit, hæc illius ſigna ſunt. Incantatus dormire nequit, nec ſomnum appetit, nunquam quietus eſt, nec tranquillitatem vllam ſentit. Cum verò propter alia plerumque concurrere ſolita aliorum morborum, naturaliter genitorum ſigna, hæc dicta non ſemper expreſsè deprehendantur: ideò ſummũ hoc & infallibile, adeóque verè pathognomonicum ſignum notabitis. Nam per hoc omnia omnium veneficorum opera rectè dignoſci poſſunt. Signum hoc eſt. Quælibet venefica, quendam incantatura vel in virilitate, vel viſu, vel manibus pedibúſque, vel membris corporis quibuſcunque hunc proceſſum

Signa incantationis naturalis.

tenere solet. Accipit filum lineum crassum, forte, nigrúmque, & illud singulariter ad hoc præpárato veneno inficit, veluti veneno aranearum, quæ vbiuis facili labore captari possunt. Venena etiam alia accipit, sicut vias ac modos hic varios indicaturus sum. Nam cætera à sedulo Magoristâ indagari & peruestigari oportet. Rarò tamen alia venena adhibentur huic operi incantatorio: vndè præcipua eò faciliùs notare potestis. Qualemcunque ergò dolorem lamia homini illi, cui veneficium parat, infligere satagit: tali quoque veneno electo vtitur ad filum inficiendum: Quodlibet enim venenum peculiarem doloré & morbum affert. Sed de veneno aranearum primò dicemus.

Veneficarum ritus in incantandis hominibus.

Magorista &c

Veneficium præparatur à lamiá, lignū sumit, & araneam super illud reptare sinit. Posteà filum araneæ transuersum imponit iuxta extremitatem alteram, & admoto ligno alio araneam tundit & quatit, vt media dissiliat, & venenum effundat. Eo facto filum per aráneam ducit, & illud siccari patitur. His omnibus præstitis cerá accipit, aut huius defectu, panem recens coctum, ac ex eo imaguneulam viri vel fœminæ, ei, quem læsura est, homini vtcunque similem, cum forti imaginatione fingit. Homunculo illo, in nomine eius, qui lædi debet, iam formato, venefica filo illius hominis membrum, quod læsura est, in illâ imagine, seu parua seu magna sit, metitur. Mensurâ captatâ, prout crassitudo membri lædendi fuit, ita filum præsecat. Et si æstas viget, vt vel ranam vel bufonem habere possit: filum bestiæ illius corpori circumligat. Quæ si in aquam insilit posteà, homo in membro illo dimensurato graues dolores sentit, hoc modo: si rana in fluentem aquam irreptat; homo nullo momento dolore vacat in illo membro, cui filum circumductum erat. Si vero aqua stagnans vel palus sit; iam iterum dolore non vacat. Spiritus enim vitæ illius membri, cuius mensura sumpta est, nec ipse quiescit quidem, nec quiescere potest, non minus ac fluens aqua quietá est. Causa vero concitati doloris istius hæc est; quod spiritus vitę sensibilitatis in sanguine habitat, & vector sanguinis est, in vitâ hominis nunquam quiescentis. Vnde nec membrum illud hominis tranquillum esse potest. Vos autem quicunque estis, vel docti vel indocti, mirari hæc non debetis, multò minùs dubitare, quòd hoc omne naturaliter fiat & eueniat. Hoc enim qui vel non credit vel credere non potest, is eo ipso prodit, quòd magneticam vim diabolorum & venenorum nondum intelligat. Quid nomen ergo Doctoris prodit tali stulto, qui ista puerilia nondum expertus est, aut intelligit? Sed de his plura cognoscite. Accipit etiam acum de funere, aut aliam, & filum per foramen acus transmittit, & acu oculum ranæ transfigit, & filum dimidium pertrahit: alteram fili partem dimidiam per ipsius homunculi oculum transmittit. Hoc modo homo excœcatur, & cœcus manet, quamdiu voluerit venefica. Quod si rana moriatur, homini illi, in cuius nomine homunculus factus erat, mortalium nemo deinceps opem ferre potest. Similiter, si homunculo membrum genitale transfigat, homo alter ad coitum impotens redditur. Et cuius membri dimensionem fecit, mensurámque amputauit: is homo ex illo membro resolutus manet vsque ad obitum. Adeóque quicquid cum mensura illa facit, id omne homini ipsi naturaliter accidit. Seriò ergò ac ardenter in cordibus nostris Deum orare debemus, ne nos in tentationem inducat, sed ab omni malo nos liberet. Pœnæ enim, quas Deus hominibus immittit, variæ sunt: licet quidem huiusmodi non ex consilio Dei eueniant, sed ex nostro merito. Etsi enim ad hominem ab omni malo pręseruandum & liberandum Deus & voluntatis & potestatis satis habeat: talia supplicia tamen sæpius permittit propter malefacta nostra, sicut scriptum est, quòd *iniquitates parentum* in filiis vindicaturus sit ad generationem tertiam ac quartam. Et si, quæ Deus Sathanæ in Iobum indulserit, legatis, hęc nullo dubio abunde satis intelligetis. Diaboli aliquando totum quoque hominem obsidęnt, quod grauius est. Quod prohibere quis vspiam nisi sola potestas diuina queat? Ideò gemente & tremebundo pectore ad Deūm clamate: periculi præ foribus semper satis est.

Acus cadaueri linteis infixus.

Iam porrò etiam expendite, quâ arte aranea telam sibiipsi texat, qua velut casse, muscas, vespas & vermium genera alia irretiat & inuoluat? Quod pro explicatione Magiæ naturalis aliud nihil est, quam Araneæ quoddam veneficium, de quo apud Virgilium multa leguntur. Ita scitote, Araneas omnes ex menstruo mulierum,

Araneæ industria & veneficium.

mulierum, quod aëreum ac igneum venenum est, ab ipsis diabolis in aëre excludi & progigni. Spiritus enim huiusmodi araneas nullo alio fine producunt, quam vt ad veneficia illa adhibeantur. Et sicut viuens creatura nulla est, quæ signo & gestu quodam non prodat, ad quidnam vtilis sit: sic ingenium quoque araneæ, telam texentis, indicium est venefici. Si enim pensiculatè hoc euoluatis, plus in eâ te sapientiæ latere videbitis, quam in illis omnibus, quæ vester vobis Galenus tradidit. Sic enim, vt arbitror, naturæ arcana subtilius scrutabimini; ad menstruosa venena exactius cognoscenda; velut & noscenda venena vermium illorum, qui ex menstruoso illo spermate nascuntur. Nullum enim menstruum est, quod fœmineo spermate non sit perfusum & commixtum. Hinc oriuntur omnes pulices, araneæ, aselli, teredines, erucæ, & insecta similia alias à quorum admorsu arbores infici & perire solitant.

Araneæ ex igne diabolo excitula.

Ex menstruo omnia insecta.

De Magneticis viribus iam plura accipite. Compertum habetis, si menstruosa fœmina cellam, in quâ vina condita sunt, ingrediatur, quod Mumia ac Magnes vini, venenum menstrui ad se trahant, ipsúmque vinum corrumpatur. Hoc si possibile est: possibile erit etiam alterum. Et sicut Mumia vini & Magnes vini, qui nihil nisi Ignis sunt, venenum menstrui alliciunt: ita Mumia quoque, id est, Ignis hominis & Magnes sanguinis, id est spiritus vitæ, venenum pestis ex veneno menstrui mulierum attrahit. Sicut enim ex veneno menstrui mulieris Basiliscus oritur: ita ex eodem pestis quoque in homine gignitur. Vnde homo ipse quoque in oculis contagiosus fit, vt hominem alium, adeóque Lunam, Stellasque & Firmamentum cœli, quod ipsum quoq; ignem, hoc est spiritum vitæ maioris mundi in se conditum habet, venenare & inficere queat. Et veluti hominem Basiliscus solo visu interimit: ita talis quoque homo oculos Basilisci similes habet, quibus infirmat & occidit, quicquid aspicit. Eodem modo Sol quoque & Luna Mumiam & igneum Magnetem habent, & duo Basilisci oculi sunt, & quicquid aspiciunt, venenant, postquam menstruosum huiusmodi venenum à menstruo mulieris conceperint. Vnde menstruosum venenum tam prolixâ & accuratâ Philosophiâ vobis etiam propono, vt periti & industrii

Menstruo vina corrumpuntur.

Basiliscus ex veneno menstrui nascens.

Basiliscus visu interimit.

Physici euadatis. Quamprimùm enim fœmina in nouilunio camisiam suam nocte lucenti Lunæ, aut de die splendenti Soli exponit: Basiliscorum venenum in Sole illico gignitur, & magnes Solis illud attrahit. Ita ergo homines modis plurimis inficiuntur, vt non pestem saltem, verum alios multos eisdémque varios morbos contrahant. Luna enim in Firmamento est menstruum maioris mundi, ideo, quia ad se attrahit venenum menstrui minoris. Nam sicut aurum allicit Mercurium viuum: ita Sol quoque venenum & Mercurium menstrui mulierum. Et veluti Luna singulis mensibus renouatur: ita singulis quoque mensibus menstruum mulieris nouatur ac repetit. Hinc araneæ quoque, veluti genimen menstruosum, singulis mensibus, araneas gignunt. Discere ergò discere, discere inquam, hoc vnum optimum fundamentum existit. Sed & hoc non segniter expendendum est, cur mulieres tantam sui menstrui rationem habeant: & cur pestis tempore tam facilè iugulentur: ac, si propter grandiorem ætatem menstrua ipsis defecerint, tam promptè ipsæ vel hominem alium vel pecus nescientes quoque inficiant, incantent, lædántque. Hic enim non leue adminiculum positum est, sanguineos morbos varios producendi, & simul cognoscendi. Exemplum pro vestra institutione adducam. Terebinthina si destilletur, in fundo residet colophonia. Hanc tunde, & destillatum ex eâ oleum iterum affunde, & moderato calore inuicem digerantur. Sic habueris iterum Terebinthinam, à communi, verâ ac naturali nihil quicquam diuersam. Et veluti Terebinthina aëreæ ac igneæ naturæ est, ita sanguis etiam humanus aëreæ & igneæ naturæ existit. Atque iterum: sicut Sol in Macrocosmo igneæ & aëreæ naturæ est; ita Sol quoque Microcosmi, hoc est, cor, igneæ & aëreæ naturæ est. Et sicut Sol humores terræ attrahit: pariter cor etiam & sanguis hominis attrahit humidum menstrui, quod aliud nihil est nisi Essentiale venenum Planetarum, hoc est, firmamenti hominis. Et quemadmodum Lunaticus à Luna in furorem & insaniam sub nouilunio agitur: (Nouilunium enim lædit Lunam, hoc est, cerebrum hominis, & attrahit ad se spiritum vitæ cerebri, sicut Magnes ligulam compassi a meridie versus septentrionem) ita noua Luna spiritum

Luna est menstruum Macrocosmi.

Menstrui consideratio ad multa utilis.

Terebinthina destillata, vt verè Terebinthina fiat.

Cerebrũ Luna Microcosmi.

tum quoque sensitiuum hominis attrahit. Ideoque omnes iuuenculæ fœminæ expulsiuæ naturæ sunt: vetulæ verò propter defectum menstrui sunt attractiuæ, & hoc pacto lædunt etiam hominem, nempe spiritum sensitiuum omnium virorum. Ex his omnibus iam tandem colligere poteritis, necessarium omninò esse, vt fundamentum incantationis & entis spirituum intelligatur.

Iuuenculæ expulsiuæ: vetulæ attractiuæ.

Deinceps ergò vobis explicare pergam incantationis hoc genus, quo veneficæ vtuntur cum araneis. Scitote ergo, ipsas menstruum suum accipere, & cum veneno aranearum permiscere, & modo superiùs dicto procedunt. Hoc venenū ipso aranearum veneno violentius est. Simili modo venenum quoque bufonum & bestiarum aliarum, ac huiusmodi multa assumunt, quæ expressius hic nominãda non sunt. Sapientibus dictum satis est. Accipiunt etiam Homunculum cereum, ac eius corpori fragmentum seu partem indusii menstruo polluti circumligant, eique addunt mortuam Mumiá de aliquo cadauere, de tali præcipuè, quod ex Apostemate aliquo mortuum est, qua ratione oues & porci plerunque obeunt. Eo præstito mensurâ illâ seu vinculo, cuius dimensionem ex membris Homunculi sumpserunt, partem illam indusii menstruo commaculati deuinciunt, & tunc homini illi, quem lædere decreuerunt, vniuersus in corpore sanguis corrumpitur ac velut emoritur, isque vniuersus vlceribus impletur: adeò vt ei tandem moriendum sit. Et hactenus quidem dictis, tractatio prima de incantatione perfecta & completa sit. Sequitur iam pars secunda de veneficiis, & veneficarum exsecrandis artibus ac operibus, hoc modo.

Veneficarum variæ materiæ.

Accipiunt veneficæ speculum, ligno exceptum seu insertum. Hoc aquæ in vase aliquo contentæ imponunt, ita vt speculi læuor cœlum spectet. Speculo isti sertum e particulis indusii sanguine menstruo polluti, factum imponunt, ita, vt sertum speculum cingat & amplectatúr. Id faciunt hác ex causâ, quia norût, hominem sui vultus formam ab vnâ Luná in conceptione accipere. Propter hanc enim formationem à conditore ita constitutum est, vt omnia animalia sui corporis & faciei formam a lunâ acciperent. Sola enim Luna formam ac imaginem vultus exhibet. Et hoc notum est mulieribus omnibus, quæ ad iustam ætatem progressæ sunt. Hinc veneficæ quoque istum processum didicerunt, licèt ad abusum. Cum ergo homo nocturno tempore Lunam plerunque aspiciat: ideò eandem quoque crebrius inficit. De veneficis hoc loquor, cum speculo, dicto modo disposito. Quamprimum enim Luna radios in aquam & speculum demittit, inficit speculum per corollam ex indusii menstruati reliquiis contexta. Et cùm ipsum quoque speculum quendam reflexum & splendorem emittat, idem Lunam quoque inficit. Sic ergò tum Luna, tum speculum sese mutuò inficiunt, non secus, ac duo homines mutuò sese oculis inficiunt. Si enim ex oculis alter laboret, alter, qui læsos spectaunt, visu suo quoque oblæditur. Idē circa lunam quoq; & speculum accidit. Quod si iam speculum hác ratione infectum sit: tunc venefica venenatum ipsū asseruat. Postea, si personam quampiam incantare vult, Homunculum prius fictum ex cerá, vel pice, vel pane, vel luto accipit, & eius capiti sertum dictū imponit, & splendorem ex venenato speculo versus Homunculi vel faciem vel corporis partem aliam dirigit, ubique homini, in cuius nomine homunculus factus est, pestem imprecatur, subitò & festinanter, dum nimirum venefica in plenâ suá imaginatione adhuc versatur. Et ab imprecatione hác homo bubones & carbunculos illicò concipit in suo corpore. Et hæc pestis particularis est, cuiusmodi sæpè hominem corripit, dum infectio publicè non grassatur. Si autem venefica hominis alicuius oculum inficere studet, in speculum illud venenatum intuens prius, post ad loca se cōfert, in quibus morari solet is, cui veneficium illa parat. Homo hic, quam primum veneficæ oculos inspicit: ex illis venenum in oculos suos allicit, & hoc modo inficitur. Ideo hic processus etiá idem est, qui oculorum cæterorum malè habentium naturaliter ex aspectu, facto in oculos lippientes; vnde contages illa & infectio etiam in oculum aspicientis dimanauit. Ipsa vero venefica suos sibi oculos iterum sanat panno isto menstruoso, è quo corolla menstruata fuit contexta. Focum enim accendit, & in ignem iugiter oculos defigit, & particulam indusii sanguine menstruo infecti lapidi circumligat, inque ignem proiicit: postea suum ipsius lotium seu vrinam excipit, & eâ ignem extinguit.

Sola Luna animalium vultus fingit.

Hoc

Hoc modo sana fit. Ex quo iam elici potest, si incantato ægro quoque auxilium ferendum est, fas esse, vt simili planè ratione modóque idem curetur. Cura ergo istiusmodi morbi talis est, experta & probata.

℞. *Panni menstruosi.*

Lapidis ignis. Procede vt supra.

CAP. III.

Pollicitus sum superius, me signa huius morbi, & cumprimis illud, quod perpetuum & pathognomonicum est, vobis proditurum: hoc istiusmodi est. Si dignoscere velis, an homo naturaliter incantatus sit: accipe filũ duorum triumue cubitorum, & fines vtrosque complica. Eo ita duplicato patientis collum cinge, & crassitudinem eius metire. Mẽsurâ accepta, filum simplex per capitis verticem ad nasum ducito. Et si homo iste castus, coitum nondum expertus est, mensura autem vltra nasum procedat seu promineat: seu vir seu fœmina sit, scito ipsum verè incantatum esse. Si verò secus sit, tunc morbus etiam sine veneficio naturalis existit. Si verò mẽsura illa probetur vel in marito, vel maritâ, hoc est, eo, qui coitus se reum fatetur: tunc si filum per verticem capitis ductum rectà in nasi extremo terminetur, homo iste extra omne dubium incantatus est. Huius iam signi indicio facto, confido vos desiderium vestrum expleuisse. Nec enim de his plura verba facienda sunt, cùm res ipsa in propatulo posita facile intelligatur. Hoc enim modo mensura etiá capitur de scortatoribus, de adulteris, de castis, de libidinosis. Ideoq; per huiusmodi mensurationẽ multa secreta vobis manifestari possunt. Hoc saltem agite, ne omnia præmansa vobis ingeri poscatis.

FINIS.

AVREOLI

PHILIPPI THEOPHRASTI HOHENHEMII,

DE PESTE LIBELLVS, PERSCRIPTVS

Ad ciuitatem Sterzingensem.

THEOPHRASTVS AB HOHENHEIM

S. Theologiæ Professor, & vtriusque Medicinæ Doctor. ad Lectorem.

Sine causâ Lector, factum non est, quod tantâ cum fidelitate hunc librum conscripserim. Si enim conditionem statumque meũ vidisses: nec ipse quidem arcanum vllũ reticuisses. Veterum quidem libros hic perfectè & ad vnguem non exprimo: præsentem tamen hodiernámque constellationem ad concordantiam suam ac fundamentum reduco. Horum etsi filii quidem nimirum è scholâ Monspeliensi & Salernitanâ geniti parte quâdam gnari esse possint: omnia tamen in principio ab ipsis remedia illico inuenta minime sunt sed ea demum ætas posterior prodidit, singula nimirum pro singulis nouis morborum insultibus, quod Astronomia ac ipsa Philosophia euidenter conuincit. Nihil hic dissi mulaui, quod ad breue compendium redigere poterat licèt præsens hic annus me magnâ & intolerabili miseriâ inuoluerit. Malevolentia enim ac vis, & pedicæ inimicis grauiter me presserant, & modo non oppresserant. Hâc iniquitate pulsus, regiones exteras adire sine morâ contendi. Ac (vt breue mei itineris rationem habeas) primò Oenipontum visitaui. Is locus cum meæ conditioni vtcunque quadraret, pedes inde promoui: & Sterzingam assecutus in fautores ac amicos intimos præ cæteris duos incidi, *Kernerum* vocatum, & *Marcum Poschingerum*: qui humanitatis officiis omnibus me exceperunt, &, quòd pestis regionem illam tentaret, me rogârunt, vt, quantum fieri posset, eius auertendæ & declinandæ modum docerem ac communicarem, indigentiam meam considerando. O vero felix pignus, quod suum dominum redi-

redimit. Arcanum ergò nullum supprimendum esse censui: semper tamen hâc moderatione præfixâ, vt quælibet dies suam seorsim curam haberet, ac crastina etiam dies suum peculiare pignus inueniret.

Sed te, Lector, paupertas & egestas mea non offendat. Eam mihi ferendam relinque. Itaque cum laborem illum precibus amicorum irrogatum subiissem: opusculum nuncupaui eo modo, quem ex secuturâ epistolâ intelliges. Sed quid accidit mihi? Hoc, quod iis, qui sese furfuri permiscent. Hunc enim sues ac porci deuorant. Duo mihi vitio dabantur; *Egestas & probitas.* Paupertas mihi mea ab ipsorum consule exprobrabatur, qui fors olim Oeniponti Doctores in aulis principum holosericatos & vndulatos incedere, non pannosos ac laceros in sole aduri viderat. Iam ergo sententia decreta erat, me Doctorem non esse. Propter probitatem pro concione me publicè præco seu Parochus vellicabat, quòd Veneris nepotulus non sim, nec foro vti sciam. Sic ergo cum contumeliâ acceptus sum, non quidem ab ipso senatu ac populo, verùm ab eo, quem dixi. Loco ergò & hoc mutato, vnà cum *Marco Poschingero Meronam* diuerti. Ibi & honoris & fortunæ fores mihi patuerunt amplissimæ.

Hinc iam Lector, æstimare potes, quidnam arcana me prodere & reuelare coëgerit. Nam si cum simili mecum egestate & ærumnâ conflictatus esses: profunderes vtique, si quod pondus etiã triplo maius recondisses. Si quidem professionibus, beneficiis & similibus commoditatibus donatus essem, possem Harpocratés esse, & taciturnum os gerere. Quæ cùm deessent tamen, tentandum fuit, an pignore mihi prompto me redimere, & egestatem solari possem. Sed & hoc malè cessit. Pro pignore enim me ipsum oppignoraui. Sic ergò margaritas meas malè profudi. Quod si tamen libellus iste meus senatui populóque integer & tantâ fidelitate, quâ eum conscripsi, traditus fuisset: nullam meæ nec probitatis nec egestatis culpam vtique luissem. Sic tamen & currus euertitur, etsi rotis quatuor incumbat. Dictum ergo Christi mihi in mentem venit, quo ait: Væ illi, qui cadit, nec habet, a quo erigatur. Nam ea plane mihi sors fuit. Arcana ergo hæc, ex meis Archidoxis deprompta, tibi Lector, singulariter commendata habe, & stude arti, præparationi & experientiæ. Datũ Meronæ.

HONESTIS, ERVDITIS ET prudentibus Dominis, consuli & senatui ciuitatis Stertzingensis, &c.

NOn immeritò, viri prudentes & honesti, libellum hunc vestro honori & vniuersi populi vtilitati dedicaui: quod hoc tempore pestis seminarium non leue se prodat, quod deinceps, vt cœli influentia & inferioris globuli proprietas non obscurè minatur, in malum multo atrociùs erumpere possit. Hic autem deditâ operâ repudio libellos illos quosdam, qui de pestis ordine & curâ passim circumferuntur, fundamento omni carentes, nec emolumenti quicquam cuiquam ferentes. Nec enim illi aliud, quam labor inanis sunt, si ad summum veniatur. Id quod mihi veluti Doctori, monẽdum & proferendum omnino est. Cum enim Deus, pater beneficus, sanitatis & morborum dator, benignitatẽ & misericordiam suam in medicinis ad nos testetur, adeóque in verbo suo nos cõfirmet, quòd Medicus â se creatus, & Medicina e terrâ producta sit, sicut vir sapiens annotauit: ob id, cùm ęgri Medico opus habeant, breuem pestis ordinem (quia defectum non leuem apud vos animaduerto) cum receptis probatissimis conscribere necessariũ & vtile duxi. Meum autẽ hic studium est, plus ipsâ Medicinę virtutem & efficaciam designare, quam verborũ gratiam aucupari. Quæ mea Recepta si pro institutionis nostræ & doctrinæ modo parẽtur & ministrẽtur vsurpẽturque, nõ dubito, quin maxima ægrorũ pars ad perfectam sanitatẽ & integritatẽ reditura sit. Nam exquisitâ mihi indagatione inuenta, & diuturni temporis vsu probata, & stabilita sunt. Etsi vero de hâc ipsâ materiâ similiter quoque iam ante in Academiâ Basiliensi tractârim: vsus tamen ac rei ratio postulat, vt cœlũ ac regio cuçuis separatim in vnâ cõcordantiam reducâtur & conferantur: quod hic à me singulari industria præstitũ est, ita vt inclinatio cũ ipsis Receptis apprimè concordet & conueniat.

Sic ergo, viri prudentes & eruditi libellum hunc in quatuor partes distribui, otiosas nugas aliis familiares omisi, & puncta quæque necessaria proposui, vt eo facilius ab omnibus singula rectè capi & intelligi queant. Confido autem

autem plenissimè, fore, vt etsi quidem incumbens pestis vehementissimè sæuitura, & neci multos datura esset, medicina tamen nostra per benedictionem diuinam mortis vim parte maximà infringat & proterat Deus enim per opera sua celebrari expetit. Quo meo studio & labore si vestræ prudentię gratificatus sum: illum & me vnà vobis submissè commendo.

VV. prudentiæ
submissus

Theophrastus ab Hohenhaim,
Vtriusque Medic. Doctor.

Quâ ratione breuiter Morbus cognosci & curari debeat.

Pestis dupl. x. PRo cognitione morbi, attendite, pestem duplicem esse. Vna interius latet. Altera foras erumpit. Interior exterius nulla signa exhibet. In hàc inualescunt, rapidus ardor, dolor capitis ingens & similia. Exterior apparet post aures, sub alis, in inguine. Ita etiam cura duplex est, cuiusque pestis generis sua. Principio signa tali ratione obseruari debent. Horror, feruor, phrenitis, dictorum trium locorum immunitas, pestem internam denotant. In hac phlebotomia non conuenit talis, qualis adhibetur pesti externæ: sed tres venæ tundendæ sunt, ad caput pollicaris, Mediana, & ad hepar in digito minimo. Si non omnes tres tundantur: vna tamen ad minimum secetur, vel binæ pro consilio Medici.

Interior exterior.

Internæ pestis signa.

CVRA

Venæsectio

Postea attendendum est ad alia signa, mores nimirum gestusque & querimoniam ægri: pro quibus Medicina instituenda est & dirigenda. Et primò potio sequens præbenda erit, à quâ sudabit. Sudor iste horis ad minimum quatuor vel quinque continuetur. Ita purior & syncerior euadet sanguis, & humores infecti per sudorem exigentur.

Hoc facto, spectanda & consideranda accidentia sunt, quæ ægrum occupant. Vt si somno profundiore narcotico opprimatur, is ita auferendus erit.

Somni ablatio.

℞. *Betonicæ.*
Maioranæ.
Saluiæ,
Rosarum sylnestrium.
Florum Sambuci an. M j. Coquantur in dimidià parte vini & aceti rosati, vt aliquantum bulliant. Exprimè, & herbas capiti impone. Refrigeratas in prædicto vino & aceto iterum imbue seu calefac, & denuo applica. Id sæpius iterandum est. Ita somnus lethifer mitescet, & naturalis fiet ac sine noxà vanescet.

Si vero ægrum vomitus infestet, is his remediis inhibeatur.

Vomitus cohibitio.

℞. *Lupuli* M j.
Artemisiæ rubeæ M. ß.
Granorum Iuniperi M j Probè omnia contundantur, addatur duplex quantitas vini, cum cochleari subigantur, & mixtim in ollà ebulliant. Exempta ita calida emplastri modo cum panno præcordiis imponantur spatio dimidiæ spithamæ. Si refrixerint, denuò calefiant, & iterum imponantur. Hæc remedia omnia sedulo præparanda & administranda sunt prius, quàm potio præbeatur vt eiusdem reuomitio declinetur.

Quod si æger de doloribus laterum conqueratur, iiq; à primâ potione non mitescant: eadem secundo illi propinanda erit horis 4. post a sudore primo finito. Ita punctiones leniantur, & sudore vberiore corpus magis purgabitur Conduceret etiam latus dolens adipe murmentorum illinere & pannos calidos aliquoties imponere. Huius verò defectu, Bolus & Sandalum in aquam rosaceam imponantur, semunciæ vni libræ dimidià aquæ affusa. Adde Camphoræ drachmam vnam. In his pannum rubrum intinge, & lateri impone.

Punctiones laterum mitigat o. Murmellorum adeps. &c.

Si de dolore capitis & vigiliis queritur æger, secanda erit vena pollicis pedis dextri, si vir est: sinistri, si fœmina: & remedium sequens capiti imqonendum.

Doloris capitis curatio.

℞ *Cort. exterioris radicis Iusquiami. M ß.*
Solani
Sedi an. M ß. Bulliant in mensurà vini dimidia, & dimid.à aceti rosacei, ad consumtionem quartæ partis. In hoc decocto intinge pannos lineos, & calidos capiti applica: resiccatos denuò imbue & impone. Hoc iterabis, donec quies & somnus obruat. Huiusmodi panni quoque lateri dextro applicandi sunt, vt ardor hepatis retundatur & extrahatur.

Si *Prunellæ* (quod sæpe fit) signa prodeant, accipe cancros viuos 6. vel 8. sedi manipulos tres vel quatuor Contundantur mixta probè in mortario, succum exprime. Succo isto

Doloris capitis curatio.

linguam fricabis & ablues diligenter, ac de eo etiam parum bibendum dabis. Ita prunella lenietur & auferetur. Similiter & pruna parua candida, quæ *Zibartlein* germanis vocantur in alembico destillentur, & de aquâ illâ cochlear vnum vel geminum subinde bibatur. His deficientibus, pruna maiora substituantur.

Zibartle in prunorum aqua cõtra prunellam

Præter accidentia iam dicta alia multa non sunt, quæ curam internam requirant. Quæ ideò recensui, vt sciatur, eadẽ nonnunquam mortem accersere posse, etsi pestis quidem iam abiisset. Talia, vt dixi, sunt, somnus profundus, vigiliæ immoderatæ, phrenitis, vomitus, prunella, &c.

Externæ pestis signa.

Porrò autem etiam attendite ad signa pestis externæ, si ea in Apostemata abit. In hac enim cum prædictâ medicinâ, sequentia vsurpari debent. Considerationis tres viæ sunt. Tribus enim locis illa erumpit & foras vergit. Primo erumpit instar bubonis sub cute latentis, quod tractatû huc illuc moueri potest. Deinde surgit in tumorem, consistentem & fixũ, idque vel vi medicinæ, vel a naturâ ipsâ, à quâ pestis materia vniuersa in centrum vnum expellitur & cogitur. Tertiò maturescit & rumpitur.

Cura.

In primâ processus iste seruetur. Accipe semunciam oppopanaci, soluatur in aceto, coquatur in formam Emplastri, imponaturque. Hoc bubo elicietur. In secundâ, quæ in centrum vnum colligitur, accipe probè siccatum in aëre aut Sole Bufonem. Illum rectà tumori impone. Ibi ille intumescet, & per cutem integram venenum pestis extrahet, totusque implebitur. Ita impletus abiiciatur, & recens alius imponatur. Hanc autem medicinam nemo fastidiet. A Deo enim hoc ita constitutum est, vt per bufonem venenum extrahatur. Sic enim malum a malo elicitur.

Bufo pestis remed mirabile.

In tertiâ, maturitati proximâ, accipe conos abietum, cacumina laricis, radicem altheæ. Bulliant in aquâ horis duabus. Aqua effundatur seu excipiatur, & nouiter coquatur: ex eâ fiat Emplastrum. Quod impositum tumori propter maturat, & pus extrahit, nec sinit vllam pestẽ ad cor intro remeare. Peste postea expurgatâ, instandum hâc medicinâ est, dum penitus sanetur. Accipe vitella oui duo, vnguenti conotorum cochl. duo: subagitentur probe, dum vnguentum fiant. Hoc inducatur linteis, & mane ac sub noctem imponatur tam diu, donec consolidetur. Et iste ordo remediorum diligenter ac sedulo seruandus est, vt medicina adhibita commodo sit.

Præparatio potionis sudoriferæ, in peste ministrandæ.

Potio sudorifera.

℞ *Vini sublimati optimi, quod accensum pinguedinem non relinquit, mensuram* j.
Theriacæ opt. ℥vj.
Myrrhæ ℥ij.
Rad. Tussilaginis ℥iij.
Spermat. Cœti
Terræ sigillatæ an. ℥.ß.
Rad. Asclepiadis ℥j.
Diptamni, Pimpinellæ,
Rad. Valerianæ an. ʒij.
Camphoræ ʒj. Mixta omnia in purum vitrum coniiciantur, ac in ipso benè obturato ad Solem stent per octiduum. De hoc ægro cochlear dimidium vel integrũ pro ratione personæ præbe. Probè integatur, cibum sex horarum spatio non capiat, nec potum, fiantque quæ suprà scripta sunt.

Additamentum quo præscripta aqua suauior redditur, virtusque eius augetur, & potio facilius ac tutius sumitur.

TArtarum bonum purúmque subtiliter tritum per alembicum vitreum bis destilletur. De hâc aquâ, affunde prioris potionis quantitati quantitatem dimidiam, probeque misce, & vtere ceu dictum est.

In potu hoc, dicto modo præparato, præsidium summum poni potest. Vis enim eius secundum naturam quidem magis intendi nequit. Paucis quidem in cognitione & vsu est: sed vis & operatio eius ineffabilis existit.

CAP. II.

De præseruatiuis, hoc est, de anteuertendâ peste quædam singularia.

QVanquàm multa à multis præseruatiua proponantur, & multis verbis exornentur: ea tamen non magni facienda mihi videntur. Adeoque nonnulli dicunt aërem corrigendum esse, naturę inimicum. Quod fieri tamen non potest. Aër enim pestilentialis in penetrando tã potens est, vt multò magis cum odoriferis irrepat & subeat. Quærit enim, quod intus sibi simile est. Ideò aëris ratio non potius habenda est, quàm interioris corporis probè muniendi & roborandi. Eodem modo nec cibus potusque mutatus quicquam mutare potest.

Aer in pestis fluxu emẽdatur.

potest. Nulla enim mortalis pestis per hæc auerti potest. Cum ergò corporis præseruatio in rebus externis sita non sit: sed rhombus & rei cardo omnis in præmuniendis internis partibus vertatur: vt hoc fiat, consultum omninò erit, id subiectum (Pestis enim tribus locis inuadit) priùs tolli & amoueri, in quo pestis vim & tyrannidem suam exserit. Talia sunt, *Sanguinis* nimia caliditas, & *morbi* omnes in corpore latentes. Ad isthæc subiecta amouenda, præseruatiuũ optimum & compendiosissimum est, senis singulis diebus præscriptæ superiùs potionis drachmam vnam cum vino aut similibus calidè ebibere, & in lecto strenuè sudare. Hæc potio præseruat sex diebus.

Præseruatio corporis in quo consistat.

Præseruatiua quæ optima.

Forrò qui continenter Myrrhâ vtitur, in ore masticatâ & deuoratâ, aut auellaneæ nucis quantitate in vino epotâ diebus singulis sub auroram, tutus est. Radix etiam Tussilaginis drachma vna cum zinzibere manè ieiuno stomacho esitata, horis 24. præseruat. Et licèt quidem sub istorum præseruatiuorũ vsum pestis quendam interdum inuadat, facili tamẽ labore tutóque curatur. Qui balneis & sacrificationi assueti sunt, morem suum illum teneant: sed id fiat separatim extra plurium hominum congregationem.

Myrrha.

Rad. tussilag. nis.

Mirum autem non est, eos, qui ægrorum curam habere & cum ipsis versari coguntur, ab ægrorum aëre & halitu infici. Id vt caueatur, ægrum inuisens thus ore masticet, & ægro in os indat radicem Magistrantiæ. Hoc modo radix & thus venenum nullum præualere patientur.

Thus.

Imperatoria.

Et præseruatiua quidem ista seniorũ sunt. Præseruatio autem iuniorum, infantum & similium ita institui debet. His cibus nullus offeratur, cui aliquid pulueratæ myrrhæ non admixtum sit. Nam infantibus & iunioribus myrrha plùs commodat, quàm adultis.

Sua etiam præseruatiua pro vulgo & plebe nota sunt: velut Allium ex aceto sæpe comestum de die. Item nuces, raphanus syluestris, ruta: aut haustus aceti rosati: aut pestis nulla recordatio vel imaginatio. Porro myrrha & theriaca cum vino sublimato mixtæ, & in septimanâ vnâ bis térue potæ.

Allium.

Nux.

Ruta

Acetum rosatum.

Theriaca.

Multi etiam hoc morbo corripiuntur, quorum complexio & natura cum illo affinitatem non habet. Tales qui sunt, vt formido eorum tollatur, plus roborari, quàm aliis tentari medicamentis poscunt. His præstantissimum ac optimum præseruatiuum est corallus rubeus tritus, & singulis duodecim horis drachma dimidia ex vino potus. Quod si tanta coralli copia suppeteret, vt eo vniuersi compotes fieri & hac ratione vti possent: ne pars quidem hominum dimidia inficeretur. De præseruatiuis autem iam satis.

Corallus rub.

Coralli rubicundi.

Regimen quidem cibi, potus, aëris, & rerum aliarum etsi rectè ex consilio bono institutum non obsit: hæc tamen dicta palmaria & præcipua sunt secreta, quibus rectè adhibitis infectio haud dubiò euitari queat.

CAP. III.

De nonnullis morbis aliis cum peste coincidentibus.

FRequenter vsu venit, vt pestis tempore tres peregrini morbi alij inundent & concurrant: vt sunt vluscula sanguinea, phlegmones, & punctiones laterum. Hi quidem ipsa pestis minimè sunt: sed huius tempore tamen erumpunt ab influentiâ cœlesti suscitati, qui tamen alias per se quoque temporibus posteris erupturi erant. Quia ergò istiusmodi morbi antè constitutum suum tempus à peste singulariter promouentur, & ipsâ peste non magis contemnendi sunt, ideò cum illis ita procedetur.

Morbi cũ peste qui concursant.

Qui latus vellicant, morbi: contra illos potio præscripta ministranda est. Sudore finito, vena illicò digiti pedis minimi in eodem latere secanda est, nec sanguis sistendus prius, quam in colorem tertium mutetur. Etsi verò morbus iste pestis minimè sit, qualis esse à multis censetur idem tamen nihilominus pestis remediis subiectus est.

Cum vlcusculis sanguineis procedendum hoc modo est. Sume saphyrum, illum externo tumori in ambitu circumducito sensim, spatio quadrantis horæ. Ibi circulus apparebit niger. Hoc apparente desiste. Suppurabit tumor, & venenum omne extrahetur. Si saphyrus desit, crystallus, solis instar radians ita circumducendus est, & fiet idẽ, quod a saphyro. Etsi vero aut Phrenetis aut alius similis morbus concurreret, his tamen peculiariter nihil adhiberi debet. Hoc enim vno modo omnia tolluntur.

Saphyri vlus.

Crystallus saphyri succedaneum in peste.

Tertiò Phlegmonibus duo genera

 remedio-

remediorum conueniunt: Ardorem ingentem sopientia, & prunellam auertentia, quod fit prunellæ remedio priùs præscripto in curâ pestis. Remedium alterum expeditum est, quo vlcus maturatur & mala cætera inhibentur. Recipe prædictum Gummi Opopanacum cum oleo laterino permixtum: applica. Hoc Emplastrum expeditè maturat, & malum tollit.

Præter iam enumeratos alij cum peste rarò coincidunt. De quibus hâc causâ expressius dicere volui, vt omnia clariùs intelligerentur.

CAP. IV.

Quo pacto desperatiùs infecti peculiariter cognoscendi sint: quibus tamen ipsis etiam sua remedia decernenda & ministranda sunt in peste.

PRægnantes in nouilunio periculosè habent: Lunâ deficiente minùs.

Mulieribus deficiente Lunâ menstrua erumpentia plus mali portendunt, quam Lunâ augescente fluentia.

Pestis si in suo signo corripiat, velut in Ariete, Tauro, Caput: in geminis, cancro, alas: in virgine, in scorpio inguina: in aquario & piscibus similiter: lethalior est, quàm si in aliis signis corripiat.

Si peregrini in Ariete, Geminis, Leone, Sagittario inficiuntur, periculosiùs habebunt.

Si rubicundi homines in Tauro, Leone, Capricorno incenduntur, peius est.

Si complexionis nigrioris inficiuntur, in librâ, sagittario, piscibus, periculosum est.

Si adultiores homines in plenilunio, piscibus, aquario inuaduntur, malum

Si teneriores & infantes sub noctem morbo obruuntur, grauius laborabunt, quam si de die inuadentur.

Qui interius putridi sunt, vix euadēt.

Qui sani & laudato sanguine præditi, ac bonis cibis potibusque assueti in Leone, ariete & capricorno inficiuntur, grauiter decumbent.

Qui crassioris naturæ, cibis durioribus assueti corripiuntur, magis ex lateribus, quàm duobus locis reliquis periclitabuntur.

Iracundus Leo, Taurus & Sagittarius ominosus erit.

Sed quæ singulorum idonea & conuenientia remedia sunt, præter superius tradita, iam sequentur.

Prægnantium cura præter superiùs dicta perficietur potu vini rubri, in quo chalybs extinctus est. Alium potum nō bibet. Manui quoque indet lapidem Hæmaticum, quem subinde mutabunt, & ab vnâ manu in alteram transferent. Id diutissime continuabunt, & superius recensitas Medicinas non negliget. In vinum chalybeatum corallum quoque iniiciet, & de eo bibent. Vitabunt omnes cibos carneos.

Fœminæ quæ menstruorum fluentium tempore corripiuntur, sumant, plantaginem maiorem cum radicibus, cum aquâ rosarum permisceant, & ter de eâ potent, semper octonis horis interiectis. Sic malum declinabunt.

Qui in signis aduersis inuaduntur, his illico succurrendum impositione bufonum resiccatorum.

Reliquis in genere vniuersis auxilium præstabitur sequente puluere descripto, qui singulariter etiam Epilepticis salutaris est.

Sæpe etiam oppilationes seu obstructiones corporis coincidunt: id quod neminem terrere debet: nec etiam clysteres aut purgationes adhibendæ sunt. Saltem bibatur de senâ, & balani indantur ex sapone, aut vitellis ouorum cum sale mixtim in panniculum conceptis.

Puluis contra morbum puerilem seu Epilepsiam.

℞. *Corallorum rubeorum tritorum* ʒij.
Acuminis cornu cerui in: vsti ʒj.
Oss. de corde cerui ℥j.
Eboris vsti ʒj.
Aq. destill. Lilij conuallij cochlearia duo plena. Misceantur omnia & si morbus sentiatur, ter de hoc bibat æger, singulis horis semel.

De Cibo ac Potu.

ÆGris his nullæ carnes præbeantur, nulla oua, ac nulla frixa, nulli pisces: sed tantùm post potum priorem iuscula ex aquâ cum aceto rosaceo mixta, aut si quid simile de hordeo parari queat. Nec tentandum, cibis hic quicquam moliri. Cibi enim cum medicinâ nulla conuenientia est. Nec is quicquam etiam prodesse potest. Satiúsque est, aduersum & fastiditum quid ministrare, quàm quod æger appetat.

Quoad potum, vtilissima est aqua hordeata. Cæteri omnes vitentur. Prodest tamen etiam ad sitim aqua veronicæ aut cardui Mariæ pro aquâ hordei aut potibus aliis ministrata.

Conclusio

Conclusio.

SI ergò, Domini prudentissimi & literatissimi, quod consilium de peste longâ diuturnáque experientiâ probatum & stabilitum, omissis nugis breui hoc libello complexus sum: id vestro nomini & honori in commodum ac emolumentum vniuersi populi dedicare & conscribere volui. Quòd si quis fortè sit, qui ex præscriptis remediis ægrorum curam agere decreuit: is me conueniat, & pleniorem institutionem, quam vltro defero, audiat. Et licèt præsens quidem dies exquisitiorem remediorum rationem nondum exposcat: metui tamen etiam futurorum prouidendum est. Spero autem me vobis hoc meo studio non leuiter gratificatum esse: adeoq; vos omnes & singulos mihi beneuolos ac fauentes polliceor. Datum Sterzingæ.

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI

DE PESTE ET HVIVS ACCIDENTIBVS LIBRI DVO.

AD LECTOREM.

DOCTOR THEOPHRASTVS.

DE peste multa quidem, Lector beneuole, à priscis seculis vel ante 4000. annos tradita, tibi haud dubio ad manus peruenerunt. Quod verò descriptio vera & genuina, adeóque fundamentalis ipsius rei explicatio, vtrout decuit, à nullo adhuc tradita sit; id nimis verè in propatulo est, ac idem præpostera cura, & Regimen inordinatum, ac ipsa tum præseruatio tum curatio inartificialis abunde satis testantur. Isti ergò omnes libri, liberrimo meo discursui de hâc materiâ minimè obstabunt. Et licèt quidem super hoc fundamentum doctrinam suam quamplurimi exstruxerint: id tamen pura puta arena est, procellarum incumbentium tempore minimè constans & durabilis futura. Quicunque verò vel deinceps primum prodituri libri, super idem fundamentum conditi sunt, nec ad basin hanc sequentem sese accommodant: hi vniuersi agris infrugiferi, futuri sunt. Tecum enim ipse reputa, Lector, quot & quàm immaturi libri, Tractatusque & Processus per spurios istos tam priorum quam instantium temporum Medicos editi hactenus & dispersi sint, quorum principium vniuersum ab insomniis & imaginatione fatuâ constitutum est: cui posteà, qui se Magistros, Doctores, adeóque Medicinæ Deos iactant, inutilem suam & commentitiam experientiam assuerunt, vt ars, ceu certa, ex fundamentis stabilita, sibi & principiis consentiens, populo passim omni diuenderetur, & augendi licentia ipsis deinde certior & vberior pateret. Tu vero Lector, præfationem meam hæc longius ab origine deducentem, iniquo animo minimè feres. Nec enim ista tam manifesta illorum impostura dissimulanda est, quâ e ferati meam hanc (sat scio) quoque Theoricam & practicam suggillare minimè subuerebuntur. Nam despicere & criminari omnia, ea vna illorum ars est. Quod si verò tu ipse, Lector, tuo ipsius iudicio & conscientiæ singula expendenda adhibeas: clarè videbis, quotnam & quam fœdis imposturis polluti libri, Rogerij, Bartobaltæ, Guidonis, Landfranci, Theodorici & similium, ad nos penetrárint. Quanto autem magis libri de peste editi impostorij erunt, cum, qui morborum leuiorum ac quotidianorum tractationem habent, tam longè à fundamento vero absint? Si hi in generatione & curâ morborum cognoscendâ inutiles existunt: quanto magis steriles & aridi erunt illi, qui pestis morbi grauissimi, considerationem & curam pollicentur. Idem similiter faciunt etiam Rasores & Balneatores, qui fastu inflati, magni se ipsos faciunt, adeóque sine omni maculâ esse censent, cum tamen in omnibus suis consiliis, administrationibusq; nec fundamentum, nec scientiam, nec vllam experientiam prodant ac exhibeant. In rerum vero naturalium viribus, quas solas apud Medicum æger quæritat, e pitandis, toti nudi, imo stipites sunt. Vsque adeo ergo ambitio & audacia ipsorum inualuit, vt iam sine omni pudore non hunc saltem aut illum, sed omnes quoque morbos describere & curare audeant. Quis vero vspiam est, qui iudicare non possit, quod ex ipsâ veritate, ac certâ artis comprehensione, quæ in longè profundioribus

 ac exqui-

ac exquisitioribus metis versatur, ista talia minimè machinentur, sed ex merâ potius ignorantiâ, opinione & confidentiâ? Dolendum sane est, somnia ipsorum tanti passim fieri ad quæ tamen ipsi quoque Doctores supine conniuent. Adeóque hinc colligere licet, ipsos vulgaribus tonsoribus ac balneatoribus multò rudiores & inscitiores existere. Et quis istorum complicum alteri festucam ex oculo euellere ausit? Sic ergò merito illis pediculorum captatoribus triumphus cum pice sutoriâ, vngulis equorum & similibus decernitur. Sic ipsis quoque Doctoribus, in pulueribus sudoriferis, in potionibus, in venæsectionibus, palma iste porrigitur. Quanquam hæc in contemptum adduci temere non debeant. Magnus enim eorum fauor: sed meritum tenue. Victoria autem summa de ipsis triumphus iste est, quod Medicinæ Creator in signa & opera Medicinam omnem disposuerit. Voluntas enim & opus tantùm Medicum dat. Opera autem illis nimis vere deficiunt. Cur ergo loqui & declamare liceat ipsis de causis & modo regiminis, consilij ac curationis, cùm tamen & per se & retro vsque ad primum suum præceptorem scientia medica toti cassi, steriles, inanes, & vacui existant? Præsidij hic aliquid & adminiculi conquirent ab Apolline, Machaone, Hippocrate &c. qui in Coo & regionibus aliis admiranda opera designârint. Sed quid, si talia ego pro Legendis (vt vocant) habeam vel non habeam? Esto tamen ita: designârint illi miracula. Quis interim credat, ista Arcana & Magnalia, per quæ tanta confecerint, ab ipsis conscripta, & ad nos postliminio per manus tradita peruenisse? Scripta illorum, quæ nos accepimus, sermones meri sunt, arte non admodum multâ prægnantes. Quis ergo pedem in illis defigat? Taceo quod Auicenna & Galenus nugatores & Logodædali sint. Et Galenus cumprimis Rhetor, Asiaticæ suæ luxuriei vela nunquam strinxit ac collegit. Sic ergò, Lector, per hunc introitum te admonitum velim, ne iugo hactenus commemorato per quandam fors imprudentiam credulum collum submittas. Idque tibi semper ante oculos ac mentem versetur, quod Medicus sine signis & operibus nullius aut consistere, aut durabile nomen parare sibi queat. Opera autem sunt illa, ad quæ te iam induco. Suauiter & blandè arridere ægris, opus non est, est dolus. Quamquam facile mihi persuaderi possit, quod, cum Medicina iam omnis in blandiloquentiam conuersa sit, eadem tibi quoque non admodum aduersa sit ac displiceat. Si ergo pro arte nugas & nænias censueris: me hic haud dubiò nunquam secuturus es. Interim non iniuste de his omnibus tibi serius adhortator sum. Deus etenim ipse per opera magnifit: ac idem ex terrâ Medicinam creauit. Non vero eam creauit spiritum, sed in materiam corpoream abstrusit & recondit. Opera ergo manuum testabuntur de veritate oris. Super hoc sequens meum institutum fundatum est. Hæc ergò lege & relege, nec te laboris illius pigeat. Moueat te magnitudo morbi (qui negligi se non patitur.) vt veritatem sequaris, non nugas. Ideo æquum etiam iudicem agito. Datum Nordlingæ.

Auicenna & Galenus nugatores.

LIBER PRIMVS

THEOPHRASTI HOHENHEIMII,

VTRIVSQVE MEDICINÆ DOCTORIS.

De Peste & eius accidentibus.

CAPVT PRIMVM.

CVm in Medicinâ aliud nihil compertum habeamus, quam quod informatrix Natura nos docuit: operæ pretium est, nos post Deum eam cumprimis amare & consulere. Quid enim maius & sanctius est, quàm post Deum amare & colere eos, qui nos bonis præceptis informant? Cùm ergò non homo, sed elingues & mutæ creaturæ Medicum gignant: sciendum vobis est, Medicinam duplicem esse, aut ex duobus constare: ex Lumine Naturæ; & ex Fragmentis, quæ velut micæ infra mensam cadunt. Vtriusque Medici cognoscendi discrimen in hoc positum est. Qui secundum Lumen Naturæ operatur, is abundat in vtrâque Philosophiâ, cœli nimirum & terræ. Is quam ingenti scientiâ præditus sit, ex eo colligi facilè potest, quod ipsi nec vita, nec valetudo, nec morbus, nec mors abscondita sint. Quantopere verò pars altera manca sit, hinc cense. Experimenta illi prompta & parata habent: deficiunt vero illis morbi, qui experimentis ipsorum conueniant: hoc est, artem sibi promptam esse

Medicina duplex.

Med. naturalis qualis sit.

Fragmentarius Medicus qualis.

esse censent, modò conuenientes morbi offerantur. Quæ verò ista ars est, quæ diffluit & vanescit priùs, quàm requisitus morbus accedat? Non ergò illi Medici sunt, sed experimentatores. Contrà autem cum Medicinâ ita comparatũ est: Quoties morbus, toties contra eum, prompta ars seu Medicina. Morbum si nouisti, nouisti etiam artem. Morbum autem & artem si non nouisti, quam facilè decipi poteris! Hinc sequitur, de morbo primum dicendum & docendum esse: postea de arte seu remedio, morbo debito Ita hæc in duos libros distributa sunt. Et nisi ipsa natura hoc indicio nos doceret: morbi certè vniuersi nobis abditi forent. Sic hîc in peste per lumen naturę eadem nos docet ex loco, quem illa occupauit, quæ ipsius origo & causa sit. Et si locum hunc non nouimus, aut intelligimus, vanum & frustraneum erit omne quod tentabimus. Pestis autem loca tria sunt: Regio scilicet *Aurium*, *Alarum*, *Inguinum*. Hæc antequam declarare pergam, spondeo, me in viâ ipsius naturę persiiturum. Sequitur ergò, minimè liquere, quod pestis sit morbus, aut infectio vel cerebri, vel hepatis, vel splenis, vel cordis, vel membrorum his similium. Communis est opinio quæ dudum inualuit, pestem post aures ex cerebro ortam esse: quæ sub alis, ex corde, quæ sub inguinibus, ex hepate vel splene. Is error grandis est. Nam si ægritudo istorum membrorum pestis esset, vt censent illi, qui quæso fieret, de his silere vrinam, quæ tamen istarum partiũ morbos minimè celare potest? Hoc enim euincunt regulæ de vrinâ conditæ, quæ omnes morbos ad summum venantur & inquirunt. Tum & harum partium ea à naturâ constitutio est, vt si infectio seu pestis illas occuparet, multa alia signa & indicia eędem exhibituræ essent. Eodem modo vos quoque istorum membrorum *Minutiones* imperatis, & tamen in emisso sanguine vitium nullum deprehenditis. Nec enim dici potest, eas vel vtiles, vel inutiles esse, cum similiter vt sanis illæ cadant vel benè, vel malè. Indicandum adhuc vnum est. Considerate vos ipsi naturam cerebri & naturam cordis, & videte quantis à se inuicem interuallis distent, nimirum vt album & nigrum. Hoc tamen non spectato, vos medicinam vestram adhibetis, quę nihil nisi mortem arcessere possit. Si medicina cerebro prodesset, & eius pestem

Pestis locus ipsi° ortum indicat.
Loca pestis tria.

Pestis nõ est morb° partiũ principum.

Vrina & sanguis peste bona.

Cerebrũ & cor valde distant.

expugnaret, deberet tollere seu iugulare pestem cordis, tanto interuallo duæ illæ pestes distant. Similiter intelligite etiam de hepate & splene. Quòd si dicas: pestem vnicam esse, quocunque loco sit, adeóque vnam medicinam omnibus prodesse, nec opus esse, vt ad particularia, aut specifica respicias: scias hoc in Medicinâ locum non inuenire. Nam opus est, vt corpus infectum, & infectionem Medicam consideres, non secus ac vulnera, quæ omnino requirunt cognitionem suæ sedis, ex quâ infectio & infectio Medica dignoscatur. Ideò pestis illis membris non attribuitur. Cerebrũ enim non expurgatur per aures, nec cor per alas, nec hepar ac lien per inguina. Talia enim Anatomia minimè concedit. Tum & pestis morbus non est superfluitatis, nec est humor, nec est infectio, sed est intoxicatio, ex quâ Apostemata oriuntur, sine quâ intoxicatione Apostemata nulla gigni queunt. Et hîc artis rhombus situs est. Eodem modo vos quoque dicere soletis: caueant sibi iam cholerici: iam infectio sanguineos tanget: Melancholici vix euadent: item phlegmatici grauiter inficientur. Quid hęc talia verò ad Medicum, quæ à Medicis posita non sunt? Nam si de correptione & insultu pestis dicere velimus: certè scientiam nullam habemus certiorem, quâ dicamus, *tu tibi caue tu te præserua, tu fuge*, quam qualem de fulgure seu fulmine tenemus. Illud in superiore cœlo gigni, hoc compertum habemus. Nouimus hoc quoque, ipsum deorsum ruiturum. Scimus etiam robur ipsius vibrationis. Insuper hoc quoque persuasũ habemus, quòd omne, in quod incidit, frangat & exurat: quid tamen certò irruiturum id sit, id penitus ignoramus. Ideò ex ipsâ vibratione seu iactu dignoscere minime possumus, qualenam genus, quas complexiones, quas vrbes & domos seorsim feriturum id sit, nisi id casu prædicatur fortuito. Ideò de hisce loqui nobis integrum minimè est: vt quæ lumini Naturæ aduersentur. Et si fors Philosophus quispiam Astronomicus prædicere velit, vt sibi caueant Saturnini, Martiales, &c. id temerarium est. Nulli enim vnquam mortalium proditum est, quis Saturnius aut Martialis in terrâ sit iste, in quem velut in scopum superius astrum collimet. Hi sermones vniuersi ab imaginariâ experientiâ profluxerunt. Adeóque consultum & salutare

Cerebrũ non euacuatur per aures.
Cor non per Alas.
Hepar non per inguina.

tare iudico, huiusmodi vanitates & errores, hactenus pro fundamentis habitos, exscindi amouerique, vt nimirum ipsa naturæ lux in suis operibus nullo offendiculo interuertatur & turbetur.

CAP. II.

Locus morbi.

QVia hactenus demonstratum est, quòd opus sit, Medicum scientiam ac artem suam ex iudicio naturæ desumere: ideò liquet, *Locum* ipsum morbi Medicum in suam regionem illicere & ducere, nec aliam vllam corporis partẽ, præter illam, proponendam aut inspiciendam esse. Sic ergo extra regionem illam longius nihil conquirendum est, sed quâ ratione vulneris locus in se & Theoricam & Practicam, & posteà sua etiam accidentia exhibet: sic modo planè simili pestis quoque intelligenda est.

Theoricam & Practicã docet.

Vulneris & pestis similitudo.

Pestis enim vulnus est, à superioribus inflictum, quod in nullâ re à vulnere, ab hominibus inflicto diuersum est. Vnã enim eandémque Theoricam, vnam eandémque praxin vnius methodi habent, & separantur solâ operatione & simplicibus, quod discrimen ab eo dimanat: quòd ictus alius sit superiorum, alius hominum. Iam si pestis à Medico vulnus nominandum est: vtriusque quoque comparatio attendenda videtur. Poscunt enim vtraque, vt loci proprietas cognoscatur. Vna enim Medicina est, quæ vulnus sanat: sic vna etiam est, quæ pestem sanat. Sed hic tale quiddam occurrit; vulnus hoc, illud, videtis, mortale esse. Huius quæ alia caussa est, quàm locus, qui principio seu radici vitæ proximus est? Huc spectat Medicina altera, quæ Balsamo potior sit. Sic in peste quoque accidens locale incidit.

Locus vulnus lethale facit.

Iam videtis vicissim, multa coincidere, inflammationem, febres, paroxysmos, delirium, spasmum, fluens menstruum, chronicum calorem, interdum obstructionem, diarrhœam, &c. Hæc omnia vulneris sunt accidentia, & præter hæc plura alia. Et quæ hic accidentia sunt: eadem etiam accidentia pestis sunt. Ex quo sequitur, debere Physicum physicam suam artem chirurgice exercere. Qui inflammationem a vulnere tollit, chirurgice agit. Iá autem cura duplex est: chirurgicalis & physicalis. Ex quo concludo, quod physicus chirurgicalis sit Medicus & chirurgus pestis, & non spurius chirurgus.

Vulneris accidentia quæ.

Sed his omissis, isto exemplo vos de practicâ instituendâ commonitos volo. Quamuis autem de curâ hic non tractẽ: hoc tamen exemplum, inducitur ad sequens meum institutum planius declarandum ac intelligendum. Iam in hoc capitulo hoc vrgeo; vulnus scilicet probandum, & loci cognitionem comparandam esse, ita, vt pestis in loco alio nullo oriatur, quàm quo dictum est. Hoc vt demonstrem, tale exemplum proponam. Cognouistis etiam ex aliis conscriptis libris, quod Magna creatura sit parens Microcosmi. Hinc sequitur: Quatuor partes sunt in magnâ creaturâ. Ergo quatuor etiam partes in Microcosmo sunt.

Macrocosmus parens Microcosmi.

Insuper scitote, quodlibet simile comprehendere suum simile, non diuersum. Hæc Anatomia est, medico omnino scienda, vt Microcosmum & magnam creaturam inter se comparare queat.

Simile in simile agit.

Iam tres hæ partes spectandæ nõ sunt: sed quarta tamen, est portio partis cœli, hoc est, iuxta aures, alas, & inguina. Ideò cœlum partem suam corripit. Et sicut in cœlo parentes varii sũt: ita variæ quoque partes corripiuntur, quarum numerum comprehendere minimè possumus. De hoc id noscite, quòd parens Microcosmi in varias intoxicationes se diuidat. Sed agitur hic de exẽplo explicando & intelligendo, in quo solus locus comprehenditur, cùm tamẽ continẽ & locus res vna sint, hoc est, vnũ corpus Physicum. Quasi diceret aliquis: vulnus infligitur, vbi gladius ferit, hoc ita se habet. Superiora autem arma feriunt hoc, quod ipsorum subiectum est: velut fulmen, si ferit, nihil adurit nisi lignum. Lignum enim subiectum est ignis. Saxa nullum damnum sentiunt.

Actio requirit subiectũ habile.

Eemplum autem ita intelligendum est, vt Microcosmus in partes magnæ creaturæ deducatur. Tu verò hoc non æstima, quod Microcosmus caro sit: sed hoc intuere quod Globulus terræ suas partes habeat: & tamen terra vnica sit. Similiter se quoque Microcosmus habet. Hoc iam exemplum accipite. De cœlo decidens imber, nec in saxis, nec in arena, nec in ligno quicquam operatur, sed in sola terra operatur. In terram vim suam transfundit, illam subit, eius proprietatem induit, & in eâ gramen fit: sic de homine etiam intelligitur, impressiones illas non recipi, nisi præsto subiectum idoneum sit.

Imber in solâ terra fit gramen.

Nec hic diuersum fit ab eo, ac si quis cataphractus sit, & feriatur eo loco, quo nudus erat. Sic enim totum corpus loricatum est aduersus impressionem pestiferam: nisi quod tria illa

Loca tria quæ in corpore nuda.

illa loca nuda & aperta sint. Ibi enim morbus locum nudum illum manifestat, ex qua manifestatione nos causā & sicarium cognoscere debemus. Et sicut vulnus forinsecus infertur: ita etiam infectio pestis, cuius vis per cutem ad cerebrum vsque aut ipsum cor penetrat. Quam pertusionem postea sequitur repentina mors, maior vel minor morbus, sicut vulnus quoque aliud alio grandius est.

CAP. III.

Quia ergò causa ac inflictor morbi alius nullus deprehenditur, quàm cœlum: ante omnia iam intelligi debet, quomodo cœlum ad nos perueniat. Alia enim conuentio seu coniunctio planetarum & corporum nostrorum est infirmandorum, quam quæ dicta est de pluuià & terrà. Quanquam in hoc similitudo sit, quòd, sicut imber ex rebus inuisibilibus oritur, & fit visibilis: sic arma quoque cœli, nos vulnerantia, inuisibilia sint, in corpus tamen penetrent veluti pluuia vel imber, non tamen extrinsecus, sed intrinsecus in Microcosmo, ita vt hæc impressio non aliter ac prior intelligenda sit. Si illa locum ferit periculosum, periculosa & mortalis ipsa quoque fit. Hoc vero caput isto tantum fine induco, vt scientiam certam capiamus introitus seu ingressus cœli in corpora nostra. Itaque rem hoc modo censete. Microcosmus ex quatuor partibus magnæ creaturæ factus est non secus ac filius à patre. Ideò patris proprietates filius quoque retinet. Hanc similitudinem homo quoque cum magnà creaturà habet. Filius & pater diuisi sunt, & duas personas constituunt. Æquè etiam homo ac cœlum capita duo, hoc est, duos sensus constituunt. Quod propter sequentem declarationem ita adducitur. Sic ergo cœlum in naturali cōiunctione cum homine consistit, ita vt homo ac cœlum vnius naturæ sint, solo sensu differentes. Calor solis in naturà microcosmi nihil mutat: nihil etiam mutat eiusdem frigus. Pestis enim origo non ex naturalibus humoribus producitur; nec elicitur ex eo naturali, quod in cœlo & homine inest. Hydrops quidem ac febres ex causis naturalibus, veluti ex immoderatione cibi potúsque, quæ origo naturalis est, progigni queunt: velut & alii morbi, qui in quatuor partibus Microcosmi generari queunt, naturaliter in ipsà naturà oriuntur & habitant. Sed eadem tamen in peste ratio minimè

Homo filius Macrocosmi.

Pestis origo non naturalis.

Hydrops, febres, morbi naturales non pestis.

est. Nec enim hic concordantia naturalis coniunctionis est. Vnde concluditur, hic naturaliter nihil incedere eo modo, quasi sanguis infectus esset, respiciendo ad patrem & filium, sicut persæpe alias accidit, filium patris morbos hæreditario suscipere. Nos autem hunc morbum hæreditario non suscipimus a primo nostro patre, magnā creaturā: nec is etiā oritur ex naturali influentiā, veluti si quis Medic⁹ diceret, putridus aër putrida corpora facit multis morbis obnoxia.

Notum vobis satis est, quid fortis imaginatio possit ac faciat: quæ principium est magicæ omnis actionis. Compertum etiam habetis, quid virtutis aut efficaciæ lateat in characteribus & similibus. Istorum tamen, vt dictum est, origo naturalis non est: & tamen vim habent inferendi contracturam, &c. & morbos alios, quos minimè antea concitārunt, sanandi. Simile iudicium faciendum etiam de origine pestis. Hæc omnia eò ita diducuntur, ne incautè dicatur, Saturnum ægrum esse, ac ob id ægros fore ipsius etiam filios: aut Iouem fortem ac validum esse: ac tales necessariò eius quoque filios fieri. Quin hoc potius dicendum est: cœlum sanum est; per hoc tamen filij ipsius grauiter læduntur. Idem de forti imaginatione quoque intelligi debet. Nec enim iste morbus hic aliter secundum originem suam cognoscitur, quam sicut cognoscitur, vnum ab altero lædi sine prehensione & contactu, hoc est, contactu corporali, cum tamen terminatio corporalis existat. Medicis vobis ex animo Magica nunquam elabatur. Nec id vos moueat, quòd eius in suis commentariis veteres auctores mentionem non faciant. Vniuersæ enim Cabalisticæ artis, quæ pars Magię est, per quam magna & admiranda opera Apollinis facta sunt, mentio nusquam fit. Ideò humores corū sperni decet, quia morbus iste modo naturali non infligitur. Alia res est describere morbos naturales, alia, res supernaturales, ex quo genere pestis est. Nam vbiuis hæc similitudo tenenda est, vt ipsam naturę attribuatis illi, quam nos supernaturalem vocare possimus, veluti si quis alterum magice cogat, incitet, sanet, lædat. Hæc enim origo est, cui pestis comparanda videtur.

Imaginatio est principium omnis actionis Magicæ.

Magica medico non temnenda.

Caballistica pars Magiæ. Apollinis opera vnde facta.

Natura supernaturalis quæ.

CAP. IV.

Vim nouisse magnam, ac eidem potentiam etiam assignare singularē cogimur

cogimini

cogimini, quòd, sicut ira, quæ vincit dominum suum, sanitatem eius lædit, sic eandem lędere quoque possit alius, qui id satagit ac cogitat. Ex ipso homine nihil egreditur contra hominem alium, nisi id operetur per *Medium* istorum duorum. Qui *Medium* inter se & hostem suum tangere vel ferire potest, is hostem suum pro desiderio omni vincit, etiam sine gladio. Ex homine operatio abit in influentiam. Et hác procedit impressio, prout *Medium* tactum est. In hoc ordine pestis manet. Omnis enim noster liuor, inuidia, odium, ira, libidóque retrò ascendit ad superiora magnalia, in quibus generatio sita est. Videtis, qua ratione filius patrem irritare ac commouere possit. Ea ira aut in patre erumpit, aut in filio. Pater si iram non coquit, effundit illam in filium. Eodem modo sciendum est, supernaturales quoque morbos radices agere. In cœlo pestis nulla vnquam fuit: sed supernaturales morbi omnes in & ex nobis oriuntur, adeóque inefficaces adhuc penetrant in cœlum: in eo generantur, & ex ipso denuò in nos recidunt.

Medium in arte Magica requisitum.

Affectus humani quid in superna gignant.

Super naturales morbi et ex nobis in cœlo nascant.

Vt hęc facilius intelligatis, notate vim Astronomiæ, quæ pestes incubituras vaticinatur. Vndè id auguratur? Ex hoc solo, quòd cœlum ab hominibus infectum sit. Hanc infectionem videt quidem Astronomus: ipsum tamen infectionis ortus latet. Illa enim à terrà conscendit in cœlum. Hác ratione *Ioannes de Monte Regio* insultum luis Gallicæ prædixit. Lues enim hæc principiò in homine orta, posteà in cœlo præparata, tandem super Microcosmum effusa est. Ex hác præparatione ille vaticinatus est. Similiter hic etiam de peste notate. Homo, qui æger decumbit: naturaliter de ipso mors prædici potest. Quod ante insultum morbi fieri minime poterat. Sic omnia fiunt per *Medium*, sine quo homo scientiam naturalem non habet. Ideò hinc patet, astris nullam potestatem ascribi posse: cum in istiusmodi rebus saltem *Medium* sint. Nisi enim nosmet per imaginationem astra ipsa inficeremus, impressiones in nos etiam nullæ decumberent. Nam eodem modo, si filius patrem non irritat, eum placidum ac mitem habet. Si verò ipsum commouet, Medium ex ipso facit, quod filio id infligit, quod ipse in Medium impressit. Nec hic vlla alia ratio aut veritas est, quá quod cœlum magnę creaturæ noster parens, nosque ex eo nati sumus. Ideò magica incantatio ex nobis in ipsum procedit, & ex ipso in nos redit. Adeóque magicus intellectus lumen est, ex quo fundamentum omne supernaturalium morborum declaratur: extra quem intellectum Medici in descriptione pestis euidenter & enormiter errant. Fundamentum autem id aliud est, ex quo Prophetæ vaticinátur, ab Astronomis separatū. Vt, si áte infectioné Medii Propheta prædicat venturam pesté esse, idem id est ac si diceret, vos patrem vestrum offendetis; hoc est, vos in terris habitantes homines libidine vestrâ astra inficietis: astra autem vobis pestem immittét; hoc est, immittent vobis morbum illum, qué vos in cœlo genuistis. Vnde patet, nobis aliud cogitandum nihil esse, quam quòd nos homines ferulæ parentis nostri reseruati simus. Nam Deus ex magnâ quidem creaturâ nos homines fecit: sed tamen in parente isto tales constituit, vt in ipso nobis emoriendum sit. Si iam ex parente nostro morbum asciscimus: ex eodem ipsos quoque morbos adipiscamur necesse est. Morbis enim mors plus est. Si rerum euentus ipse comprobat, quòd patre nostro carere non possimus, nec per Deum ab ipso exempti simus: quod idem parens supernaturalis quoque pœnæ potestatem in filium acceperit sciendum est. Quia enim mortis causâ ab ipso nedum liberati sumus: nec ferulæ ipsius exempti erimus. Plagas ferulæ videmus ipsi. Causa verò in nobis orta, ad cœlum contendit, & inde in nos iterum deuoluitur. Sic ergò duplices morbi sunt, nobis hereditariò ferendi ratione sanguinis, & ratione ferulæ.

Astronomus vnde auguretur.

Ioannes Regiomontanus prædixit luē Gallicam.

Per Medium omnia fiunt.

Microcosmus parens hominis.

Magia supernaturales morbos declarat.

Mors morbis plus est.

Morbi duplices: Sanguinis, Ferulæ.

CAP. V.

CVm partes Microcosmi omnes mineralia sint: ideò quoad morborum causas inueniédas, scitote, mineralia illa esse, quæ in materia pestis abeant. Vnde fit, vt infectiones omnes mineraliter terminentur. Iam si mineralia ipsa materia sunt: causa etiam huius morbi erit, concepta & genita eo loco, quo superius dictum est. Cum autem Mineralia plura existant: sciendum est, materiam peccantem nihil esse aliud, quam sulphur. Nam in tribus consistunt omnia corpora. Illorum medium est sulphur, quod sine vllâ contradictione stabilitum manebit. Hoc saltem vobis ambiguum ac obscurum erit, quâ ratione sulphur talis materia fiat. Quid *Mars* est aliud, quàm sulphuris

Mineralia Microcosmi sunt materia morborum.

Sulphur materia pestis. sulphuris spiritus? Iam ergò momentum in hoc positum est, an spiritus corporalis fieri possit, quod in solo supernaturali morbo fit. Oportet enim spiritum fieri corporeum. Spiritus tamen manet vsque ad locum suum. Loca autem tria illa sunt, de quibus superius diximus. Spiritus hic similis est calori, à sole defluenti, & per Medium incendenti. Corpus est res, quæ incenditur: Corpus quod accendit, est sulphur: Sulphur quod ardere facit, est Mars. Ita non vnum sulphur, sed multa partium firmamenti sút. Sulphuris varia genera. Et licet vnum sit corpus quod accendatur: id tamen Medico curandum non est. Quid enim est Materia peccans nisi solum sulphur? Et cum sulphur habeat Saturnus, habeat Luna & similiter cæteræ principes partes corporis: hinc fit, vt multæ materiæ peccantes constituantur. In sulphure sita est sanatio ab eodem etiam pacatur Mars. Nam quid virtutis habet chalybs ictu iam facto? In sulphure situm est malum, quod auerti debet. Si ergò Mars chalybs sulphuris est, & sulphur pestis: iam ex his distributio inuenietur. Sulphur principalia tria sunt &c. In genere ergo ac summa, sulphura tria deprehenduntur. Inguina enim tenent *Antimonium*, pectoralia *Arsenicum*, aures *Marcasitam*. Hæc nimirùm sunt illa materia, medico apprimè cognoscenda. Hæc enim pestis est. Si quis a scorpione læderetur seu pungeretur, quis quæso diceret aliud, quam duo hic venena esse: Extra vnum ipse scorpio: Intra vnum, spiritus scorpionis. Huic opus est Medicinam non exteriorē applicari. Quod hoc instituto propono, vt Medicinam adhibeatis tantum propter mortificationem spiritus scorpionis. Eadem hic quoque ratio esse debet genera sulphurea cognoscendi, vt nimirum ipsum sulphur exstinguatur, & morbus supernaturalis in eo curetur, nec consideretur ipsum corpus loci, hoc est, venæ, nerui, caro, &c. Nam hæc ipsa pestis non sunt. Iam autem incensio Martis est ira magnæ creaturæ. Qui verò sulphur isto loco pestis fit: id hâc viâ cognosce. Licèt id signa quidem satis demonstrent, indicium tamen insuper aliud quoque præsto est, maius & potentius, quo cætera communia signa probátur. Sudor duplex. Id huiusmodi est. Nouistis *sudorem* in corpore duplicem: manantem per *poros*, & fluentem per *Emunctoria*. Porotū & Emunctoriū. Qui per poros emanat, partem is firmamenti nihil attinet. Qui vero ex emunctoriis (velut in tribus dictis locis) manat, is sudor est sulphuris, quod pestis existit. Iam partes minerales in quolibet membro ęqualiter distributæ sunt: hoc autem loco subiectum vnicum est. Causa auté, cur incensio ea nihil aliud nisi pestem gignat, eadem est, quę in Basilisco. Is ex tincturâ excellenti generantur, contra & supra ipsam Naturam. Basiliscus sine matre nascitur, ex vitello patris. Matre enim caret. Ita si sulphur incendatur, nec tamen mater desit: tunc nihil nisi febres generantur. Si verò mater desit, & pater solus generet: iam sulphur mutatur in pestem, sicut vitellus, à patre natus, Basiliscus fit. Venena quę sine matre generátur, per omnia corpora penetrát, sine contactu. Visus Basilisci interficit: ita & visus Martis. Basilisci & pestis collatio. Et sicut visus alter operatur materialiter: sic æquè operatur etiá spirit' Martis. Et sicut vis Basilisci peculiaris est à venenatis naturis omnibus diuersa: sic aliud ac diuersum quoq; fit venenum per Marté in peste. Et hinc nimirùm tántæ difficultates in scribendo exortæ sunt iis auctoribus, qui de peste commentari subierunt, quod scilicèt generationis Basilisci ignari fuerunt. Alium autem oportuerat esse hominem Microcosmum, nec generationem eius cum hac conuenire. Adeóque homo concedere cogitur, si Mars Basiliscum cœli generet in vitello suo, qui sulphur est, iuxta processum Magicum, quòd hoc, quod ferit & videt, pestis ipsa sit. Quò enim oculi conuertuntur, eò spectant. Contuitus iste quem assequitur, is ictum concipit sentitque. Felix autem est, & illæsus manet, qui oculis se istis subducit.

CAP. VI.

Quæ pestis signa. QVoniam signa omnem morbum manifestant produntque: scito, huius quoque morbi signa cognitu facilia esse. Quid enim est, quod Basilisco similiter prodatur? Primum signum est, mutatio animi, cum impressis & concurrentibus signis publicis. Mutatio animi. Si horum signorum duo concurrunt: scito Basiliscum feriisse. Postea incipit Transmutatio, hoc est, veneni vis & proprietas erumpit ad Apostemata suscitanda, quæ non solùm foris conspicua sunt, sed intus etiam inaspectabilia similiter operantur. His principium huius ictus seu inflictus satis cognoscitur. Cum ergò ad principium cognoscendum alia signa præter hæc non requirantur: iam diuertendum est ad signa accidentia. Horum cognoscendorum modus alius non est, quàm vulnerum

vulnerum accidentium, quæ ipsum quidem vulnus non sunt, sed tantum eius accidentia. Ideò Medicinæ duplex ratio est. Sicut enim vulnus, quod a gladio infligitur, nihil aliud, quam læsionis locum designat: ita cæterum, quod accidit, huc non pertinet, sed tum originem, tum curam aliam habet. Ideò hæc ipsa quoque signa inspicienda sunt, vt ad propriam suam curam reducantur quoq; extra prædictum venenum. Ex accidentibus est paroxysmus, qui inflammationi similis est, febris instar horrore quatiés. Huius causa est, quod Mineralia euaporationibus suis vniuersum corpus peruadunt, nec exire queunt. Vnde terræmotui quid simile euenit, ac totum corpus concutitur. Ita Phrenitis quoque accidens est, si ingens veneni ardor cerebrũ ipsum penetrauit, & venas, & sanguiné, & rationem. Tunc enim ratio quasi expauescit, & natura animalis ferocit, prout ratio ac permixtio veneni fuerit. Hæc ferè præcedunt vertigines. Similiter concurrunt etiam omnia accidentia sulphurea, ad modum venenorum arsenicalium: quæ postea consequuntur, obstructio, diarrhϾ &c.

Horror. *Phrenitis.* *Vertigo.*

Sed vt in his omnibus signa illa exactè ac ex fundamento ipso cognoscas, attende ad naturam signorum veneni Mercurij primum. Postea ad signa Arsenici. Tertio, ad signa Aspidis. Ex hisce tribus omnes pestes dignoscuntur. Et, veluti superius traditum est, quod hæc signa morbo nulli alij communia sint, maximè respectu loci: ideo cuiuis facilè patebunt, cumprimis si temporum ratio, & inuasionis frequentia vna concurrant. Cum enim nolmet ipsi huic pesti causá demus: pars nostrûm maxima quęque ferè corripi solet. Non enim instar morborum aliorum sparsim irrepit in paucos: sed pro communi culpâ communiter ac populatim grassatur. His ergo, hactenus sufficienter explicatis, finem imponemus: & ad declarati iam morbi curam proxime diuertemus.

Pestis ex quibus signis noscatur.

LIBER SECVNDVS.

Præfatio.

CVm in veterum Auctorum libris nihil traditum legatur, quod vere nobis præsidio & auxilio esse possit: æquum omninò ac necessarium est, vt fundamentum ac doctrinam nostram porro excolamus & illustremus, priscorumq; errores & inopiam à nobis tandem excutiamus. Nam cum publice notum vniuersis sit, quod Cabaliæ & Magiæ penitus ignari ipsi fuerint: nemini dubium esse debet, quin imaginarij saltem illi Medici extiterint, & huius morbi originem ne quidem per transennam introspexerint. Inficias autem hic minime ibo, quod Experimenta nonnulla eorum ad nos descenderint, quæ quidem propter vtilitatem suam reiicienda non sint; isti tamen polygraphi illorum Inuentores ac auctores minime fuerunt: nec eadem altius expendere potuerunt, quam qualia a suis antecessoribus acceperunt, quibus etiam suos nugatorios libros exornárunt, vt aliquid dignitatis illi inde adipiscerentur. Hæc experimenta omnino excipienda, & libri ipsi, ceu scoriæ, relinquendi sunt. Sæpius iam inculcaui, quod Chiromantia, inuentrix Artium sit, si cabalistice tractetur. Similiter & Physionomia & Anatomia, si pro Magicá interpretatione explicetur. In hoc enim solo ars compositionis Receptorum condita est. Porro vero modus componendi veterum de gradibus quoque erroneus deprehenditur. Arant enim cum muribus. Ideo æquum esset, Inuentricem artium hic in principio statui, ad pædagogum ipsius naturæ plenius cognoscendum. Sed quia Lumen Naturæ separatim per se volumen vniuersale desiderat, nec particulariter explicari vult, ideo hoc loco ab instituto illo desisto.

Prisci cabaliæ ignari fuerunt.

Proponam autem in principio quasdam quasi præparationes ad Regimen præseruatiuum & curam. Postea [illegible] capitulis Regimen seorsim docebo; præseruatiuum in suis, in suis etiam curatiuum. Tandem ipsis quoque Accidentibus priuatum capitulum nuncupabitur, nihilq; quod ad rem facere videbitur, omittetur. Tu ergo ista cum attentione lege, & memori mente retine difficilem Theoricam libri primi, nempe indomitas & inuincibiles Basiliscicas [illegible]; [illegible], fixam & Aethneam flammam Sulphuris, & tres nocentes mineras Antimonij, Arsenici & Marcasitæ. Et breuitas hæc te nihil offendat. Nam cum te [illegible] Physicum ac Chirurgum vendites: præsumptio est, te istarum quatuor partium etiam Astronomum, [illegible] iuxta Platonem, [illegible] esse. Et cum ipsa practica medicum perficiat: necesse erit, vt Spagiricæ artis etiam peritissimus sit. Nihil ergo à me omissum est. Sed pro rei exigentiá tractata omnia sunt. Tuum vero defectum vix omnes vbiuis tractatus supplere possint.

CAP.

CAP. I.

CApitulo hoc explicatur Regimen & Præseruatiua, quorum notitia talis est. Cognoscendi autem prius sunt errores, qui hactenus in istis admissi sunt. Præseruatiua illorum Recepta eò directa sunt, vt membra principalia, quæ in hoc morbo inficiuntur, tueâtur. Concinnantur ergò præseruatiua aliquot ex frigidis & constrictiuis, additis confortatiuis cordis. Iam vero morbus in corde nullus est, nec cor pestis sedes fit, ideò medicamina illa otiosa & frustranea existunt. Et licèt quidem per se efficacia & valida sint ad hunc tamen morbum nihil faciunt. Sed & propter hoc reprehendendi sunt illi, quia præseruatiua ponunt, antequam sciatur quemnâ pestis tactura sit, & quo loco, an secundum aures, aut alas, aut pubem. Ideòque quam longissime exorbitant, quod pilulis suis Pestilentialibus & Electuariis aliis iis medentur, qui medelâ nondum opus habent: & complexioni vni insuper vniuersos subiiciunt, obliti interim naturam trium partium principum, de quibus tantopere declamitant. Error ergò is crassus est, & ratione omni probabili carens, quod vel ipsi illorum canones demonstrant. Ad culinæ tamen prouentum facit non modicè. Addunt deinde post adhibita præseruatiua vim diaphoreticam pestis medicinâ esse. Quod fundamentum totum inane est. Hinc enim liquet, ipsos nec morbum rectè, nec eius accidens pernouisse, sed potius ipsum Accidens pro morbo habuisse. Sic ergò hactenus nullum adhuc conueniens pesti remedium assertũ fuit. Porrò in hoc quoque seipsos produnt, ac suum Accidens, dum Narcoticum stupefactiuum aiunt sequi profundũ somnũ pestis. Et sic non disconueniat, somnum hunc narcoticum cum sudore per virtutem diaphoreticam expugnari eorum calidorum aromatum operâ, quæ per reiteratum gradum Alcool vini intenduntur & acuuntur. Sic ergo illi, si somnũ accidentalem expulerint, morbum ipsũ excisum esse persuasum habent. Iam autem vel hinc colligere facile possent, quod solis accidentibus remedia adhibeant, quia opus est, vt in primis 12. horis applicentur. Interim cognitu facile est, quod virtus medicinæ ad has 12. horas restricta minimè sit: sed quamdiu morbus augescit, medicina ei opposita & aduersa esse potest. Hoc modo multa alia quoque remedia inueniuntur, quæ morbum accidentem tollunt: & tamen interim pesti consultum non est, nisi illa sponte sua, vltro citroque vanescat. Hoc est, si accidens, naturam acrius infestans, tollatur & admatur, tunc seipsâ illa auctior reddita animosior, & validius morbum aggreditur, ceu intestinum hostem & latronem. Intimæ enim naturæ vis ac robur, causam primariam, hoc est, morbum ipsummet exturbat sine accidente. De quâ virtute Naturæ Hippocrates Aphorismum scripsit. Qui an ipsius Hippocratis sit vel Apollinis, non disputo. Quem certè si non posuisset, pro vero ac genuino Medico à nullo quoque haberi possit. In illo enim vno Aphorismo plura continentur, quam in libris eius reliquis vniuersis. Sicut autem de præseruatiuis illorum Medicorum hactenus diximus: sic etiam præscribuntur ab ipsis, & imperantur Minutiones, Balnea, Theriaca, & electuaria alia similia, cum consiliis aliis multis additis. Quanquam vetanum hoc consilium sit, corpus tantâ industriâ præseruari, & morbi ipsius ictum seu insultum non expectari. Ita enim præmittunt medicinam morbo, cum nesciant, quo modo, quâ cum naturâ & conditione is irruiturus sit. Ad huius enim ingenium ac naturam præseruatiua directa esse oportebat. Hæc illorum periclitatio si aliquandò probè succedat, bene est. Si à scopo autem aberretur, væ illi, qui præseruatiuum deuorauit. Simile enim hoc pacto simili iungetur. Quinimò contrarium mihi consultum & salutare videtur, vt, quale est corpus, tale in suo robore conseruetur, nec id ad morbos suscipiendos disponatur. Nam hoc attento, summum ac tutissimum regimen est, morem antiquum tenere, nihil mutare aut innouare, animo velut extra pestis tempus imperterrito constare, solitum cibum, potumque adhibere, & nec ædes nec conclauia permutare. Imaginatio enim, si talia noua consilia agitantur, tam potens ac valida fit, vt in seipsâ subiectum suscitet, pesti suscipiendi idoneum.

Præseruatiua à cordialibus tantum quæsita. — Medic. reprehensio. — Accidens pro ipso morbo curatum à medicis. — [illegible] — Pestis tempore in regimine nihil mutandum.

His definitis nondum quidem doctrinam regiminis conclusam volo. Nec enim dum de præseruatiuis sermonem omnem præcisurus sum. Causa est, quod fatear, non ipsum solum hominem Basilisci oculis obiectum esse, sed vniuersa quoque illa, quæ homi-

nem nutriunt & sustentant. Ex quo deinceps nostrum Regimen producetur. Cùmque nos ipsi causa pestis simus, præseruatiuum quoque in nobismet cõditum erit, non in theriacâ aut pilulis pestilentialibus. Quo verò pacto hæc omnia intelligi possint, suis capitulis seorsim tradetur. Hoc capitulo errores saltem tangere & ventilare volui, illos, qui plurimos homines in ipsam pestem ac morbos alios coniecerunt. Cuius mei instituti finis erat, admonere Medicos, vt caliginem illam ac glaucoma tandem abstergant abiiciantque.

CAP. II.

Mors in peste duplex.

ANtequàm quicquam de curâ definiam: cognitum esse vniuersis debet, mortem in peste duplicem existere. Et cum mors vltima rerum meta sit: morbi eius anteambulones censeantur. Sic duo in peste morbi intelligi debent. Pestis enim per se mortem peculiarem inducit: peculiarem mortem etiam accersit Accidens. Qui hoc discrimen non attendit Medicus, Medicus haudquaquam est. Mors pestis nullis Accidentalibus remediis expugnatur: nec mors Accidentalis, remediis pestilentialibus. Exemplum autem hoc explicat, quomodo accidentia singularem mortem pariant. Sunt enim quos somnus interimit: sunt quos iugulat spasmus: sunt quos singultus occidit. Horum accidentium si nullum adsit, scito, mortem pestis reuerà esse. Hæc verò isto fine distinguo, vt duo hi morbi à se inuicem separentur, & sua peculiaris cura cuilibet seorsim adhibeatur, adeóque ipsa Accidentalia coerceantur, ne, quam portendunt mortem, in actum deducant. Similis ratio mortis quoque pestis est. In peste autem vnica mors est, sicut vnica eius causa. Ideo quæuis Medicina in suo loco est. In Accidentalibus mortes variæ sunt cum ipsa quoque accidentia varia existant. Et quælibet anteuertendi rationem sua seorsim capitula docent. Quæ hoc loco fusius explicare volui, vt præseruatiua & regimina pro priscorum auctorum consilio deinceps minore & abiectiore loco essent.

Mors accidentis qualis.

Mors pestis vnica.

Regiminis autem ratio porrò eiusmodi est. Regimen nempe nullum præstitui potest ante, quàm morbus factus, & oculis conspicuus sit. Vnde in peste regimen pro præseruatiuo minimè constituendum est. Hic enim supernaturalis morbus a cæterorum ratione & modo diuersus est. Nam hydropisi quidem nondum factæ, sed fiendæ demum præseruatiuis idoneis obuiam iri potest. In peste idem verum non est, sed infultus tempus expectandum est. De hoc fundamentum tale aduertite. Qua ratione inficitur homo: eâdem inficiuntur etiam quæ hominem nutriunt. Iam si Regimen constituendum sit, opus est scire, quid nobis veneno sit, vel non sit. Et ex hàc scientiâ Regimen constituendum est, hoc nimirum pacto, vt, quod assumturi sumus, infectum non sit. Nec hic iisdem cum circumstantiis Regimen præscribi potest, quod constitui in morbis solet aliis, hoc modo, vt vel parum vel multum, hoc, illud edatur, bibatur vinum, bibatur aqua, mane, sero. Nam hęc omnia consuetudini ipsorum relinquenda sunt, ac prohiberi saltem debet illud, quod infectum est. Siue enim infecto, siue cato, siue aliud sit, morbus corpori hominis ingeritur. Fixus enim est cum suo veneno, nec mutatur quicquam ante tincturam quartam. Ideo huc nullum Humorale Regimen faciet, sed proderit Decretum Astronomiæ, per quod scitur, quidnam infectum sit, vel minus. Et istud qui ignorat, inique facit, dum homines iubet aut fugere, aut hunc illumue cibum vitare vel edere: quem morem familiarem Medici illi habent, quibus tantopere illud *Fen* & *Tegni* authenticum est, & si quæ nugę his similes aliæ sint. Fundamentum ergo constituendi Regiminis est, nihil quicquam subtrahere, quam venenum. Præcipuè autem in morbis Accidentalibus sedulò opera danda est, ne prædictum Regimẽ negligatur. Quid enim hoc sit, si ptisanam imperes, & hordeum infectum sit? loco præscriptum ordinem tene. Hûc autem Regimen aliud inducendum est: id distribuitur secundum suum morbum, nec in cibo potúque consistit. In huiusmodi morbo cibus ac potus arbitrio & palato ægri relinquuntur. Minimum enim nihil damni dat: nec nocet etiã nimium. Natura enim si ruitura in mortem est, metá sanitatis transgreditur, & aut nihil appetit, aut appetit nimium, quæ præcurrentia signa sæuæ mortis sunt. Porro autem Regimen accidentale est, non obseruatio cibi potusque, sed extra hos diligens consideratio proprietatum accidentalis morbi. Ea in hoc posita est, vt non cibos nutrimenti administres, sed eos, qui digestionem non subeunt. Horum

Pestis præseruatio ...

Fixus in ... mutatur ante tincturam quartam.

Regula Regiminis.

Natura ... circa appetitum.

tot sunt, quot genera huius morbi. Hâc ratione si Regimen obseruetur, medicinam tuam applicare poteris, ita, vt in hoc nutrimento operationem suam exserat perficiátque & digerat. Et tamen in his omnibus ad aliud nullum intendendum est, quàm ne quid venenáti ordines, sed appetitui ægri obsecundes. Ista enim voluntas seu appetentia ex accidentibus prouenit, posse itque cum cibo medicinam illam porrigi. Idem appetitus ipsam quoq; medicinam penetrat aut sequitur. Accidentales enim morbi directorium aliud nullum habent, quàm appetitum insitum & concomitantem.

Appetit' directorium in medendo.

CAP. III.

Regimine nutrimenti iam absoluto: proxima est explicatio præseruatiuorum. Aduersus impressionem quidem magnæ creaturæ, præseruatiuum nullum constitui potest. Ea enim omnino ferenda est. Præmonitio ergò illius mortis vna & summa prudentia est. Præseruare autem aduersus inferius *Medium*, id in Medici potestatem ponitur. Id quia cũ Regimine prædicto conuenit, hic repeti otiosũ sit. Iam autem aliud quid occurrit, quo pestis anteuertatur, tribus viis. Primò præseruando ab accidentibus peste iam præsente. Secundo, cauendo, ne ab aliis inficiamur. Tertio operam dando, ne per causatas causas vnquam futurà peste corripiamur.

De primo præseruatiuo ita accipite. Quamprimum signa pestis notantur, accidentia nullo alio præcaueri queunt, quàm præseruatiuo auri. Quamdiu enim illud vsurpatur, nullus incumbit somnus, nullus calor immodicus, nullum immoderatum frigus, nec quisquam alius morbus sim his. Adeoq; vulneris inflictus, vt cecidit, per se solus sine omni alio grauiore accidente persistit. Possent forsan alia quoque præseruatiua promi, quæ præseruent, ne mors altera, quę grauius ipsâ peste metuenda est, appropinquet. Sed illa mihi incomperta sunt. Quantum verò vsus & experientia docet, artes illæ, quæ præcauendis accidentibus deseruiunt, plus dignitatis & laudis habẽt, quam arcana contra pestem ipsam facientia. Inflictus enim mouet non secus, ac si quis percuteretur: & terror interimit tactum, non autem vulnus. Hoc indicio accidentales quoque morbi dignoscuntur.

Accidentia [illegible] quibus [illegible] præseruatiuum auri nobile.

Terror ab ictu pestis plus interimit, quam ipsum vulnus.

Secundò sciendum est, in homine singularem virtutem attractiuam condi, quæ probè intelligenda est, ad modum seu naturam Carabe. De hoc tale exemplum notate. Magnes ad se ferrum attrahit: quia ferrum ipsius spiritum vitalem in se condit. Et tamen eius non est cibus principalis. Similem attractiuam vim in se homo quoque conditam fert, quæ in vno gradu cum Magneticâ vi versatur. Iam ergò homo forinsecùs per vim illam ad se trahit circumstans sibi chaos. Hinc sequitur infectio aëris in homine. Hinc intelligite, quòd Magnes iste spiritus vitalis in homine sit, quęrens hominem infectum, si vniantur foris cum chao. Sic sani per magneticam hác attractionem ab ægris inficiuntur. Huius præseruatiuum est, infectorum aërem non attingere. Rem in exemplo discite. Sani oculi, si lippientes oculos inspiciát, tunc Magnes sanorum oculorum, oculorum læsorum chaos attrahit. Iam malum in sanos quoque oculos transilit. Simile iudicium est de morbis etiam cæteris. Hoc exemplum attuli, vt vim Magneticam faciliùs intelligeretis, quæ taliter se habet. Vna est in viris, altera in fœminis. Vis Magnetica fœminarum est Matrix. Illa est quæ chaos attrahit, de quo dictum est. In viris vis spermatica est uis magnetica, quæ & ipsa virtus illa attractrix est ceu matrix. Quia ergò hoc loco de preseruatiuis istius virtutis attrahentis tractare instituimus explicandum est, quomodo fiat. Stipula ad igné aut propiùs non apponenda est: aut præseruatiuum ita præstituendum, vt virtus attractiua consopiatur. Sicut enim magnes, si quis saphyrum de collo gestet, tádiu ad se nihil trahit, donec saphyrus iterum remoueatur: ita & Carabe, & coagulatum gummi, Resina & Therebotin. Tale hic quoque præseruatiuum esse debet, vt *Zenexton* de collo suppendatur. Tunc corpus illud ab aliis non læditur. Quæ huius generis plura sunt, in fine curationis declarabuntur.

Homo vicinum chaos attrahit & sic pestem.

Oculi lippientes sanos inficiũt.

Virtus Magnetica duplex: virorum, fœminarum.

Magnes præsente saphyro non trahit.

Zenexton &c.

Tertiò notanda est etiam præseruatio, quâ cibi venenati caueantur & aëres contagiosi, in quibus omnia præseruatiua continentur.

Iam vlteriùs si insultus præterierit, ne pestis denuò inuadat, præseruatiuum id optimum est, cœlum non ampliùs irritare. Nec enim effugere possumus, quin fateamur, quod nostrâ culpâ istis flagris subiaceamus quodque, nostris peccatis irritatæ hæ pœnæ omninò in nos effundantur. Quamdiu enim

Culpam vitare, præseruatiuum est pestis.

enim à patre naturali exemti non sumus: tamdiu casibus istis obnoxij manemus. Et cum adstipulari cogamur, quòd vniuersi morbi, qui corpus attinent, ex corpore oriantur: quid quæso ad præseruandum potentius erit, quam deinceps nullam causam dare? Nec leuis ista ruditas est, quòd in morbis istiusmodi ad meritum nostrum non respicimus. Quòd enim à peste iugulamur, naturaliter meremus: ideò ad nostram culpam pestis

Cœlum vindex malorū.

immittitur. Nihil enim cœlum præterit. Et quicquid in ipsum ingerimus, id in nos ipsum refundit. Quod nonnulli dicunt, Deum ista nobis immittere: malè minimè sentiunt. Potestatem enim is dedit Magnæ creaturæ, vt, quibus malis à nobis offenditur, iisdem nos quoque plectat. Idémque hic accidit, quod cum diluuio. Huius origo erat ab hominibus. Irritabant enim illi cœlum, vt totum aquesceret. Ex hoc principio Sodoma quoque periit. Talis ipsa quoque pestis est. Horum ergò malorum vniuersorum præseruatiuum vnicum est, cœlum non irritare. Hâc solâ cautione à supernaturalibus malis & ærumnis immunes erimus.

CAP. IV.

IAm quia ad ipsam curandi rationem descendendum est: repetite vobiscū

Pestis est vulnus.

prius in principio dictum, quod pestis nihil sit aliud quam vulnus. Et hæc Theorica est vera. Quâ enim ratione curantur vulnera: eâ pestis etiam in curam deduci debet. Cura autem vulnerum duplex est: Interior, Exterior. Interior exteriore difficilior est. Exterior aut feliciter aut improsperè cadit. Sic si cu-

Vulnerū cura qualis.

ram pestis eo modo aggrediaris, vt exteriùs incipias, male res tibi cadet. Attamen si ab externis *Oppodeltoch* probè instructus sis, eò tutius ages. Summum autem in curandis vulneribus omnibus, est interna Mumia. Nam, vt summatim

Balsam' Mumiæ suprema Medicina. Spiritus Auri

dicam, Balsamus Mumiæ suprema Medicina est. Ab hoc summum remedium est Spiritus Auri. Si incarnatiuum hoc modo cognitum & iudicatum est: debet ipsi additio fieri, non secus ac in vulneribus, in quibus omnia accidentia cum incarnatione tolli debent. Iam si accidentia in peste præuertenda sint, similiter vt in vulneribus: fiet illud hoc loco per Gemmas. Ac vt se habet Agrimo-

Gemmæ defensiua, &c.

nium, ita hic HYACINTHVS: vt pyrola, ita RVBINVS: vt perunica, ita SMARAGDVS. Hæc enim sunt defensiua, non incarnatiua. Incarnatiuum est Balsamus Mumiæ, qui in ipsâ naturâ iacet, qui hic per Spiritum Auri commouetur. Ideóque attendite, in curâ aliud considerandum nihil esse aut satagendum, quam vt potionem vulnerariam præbeas in peste, quæ potio sit incarnatiuum pestilentiale. Id Spiritus est Auri, de quo dictum est, datus secundum suam dosin in aquis diaphoreticis, permixtus gemmis, de quibus diximus. Et licet alij processus quoque multi ac varij sint: nullius tamen hic fit mentio. Nam & illi omnes imperfecti deprehenduntur: & hic in spiritu auri nullus defectus est, quo vniuersim omnes contenti esse possunt. Non dubito, quin hæc nostris Medicis displicitura sint. Sed probrium penes ipsos erit, quod non intelligunt hoc, ex quo Medicus ipse constituitur. Ex quo liquet, præter nudum nomen ipsos rei nihil quicquam habere.

CAP. V.

Cura accidentiū pestis quæ.

SImiliter etiam de accidentibus dictum volo, si tibi occurrant; hoc est, si post accidentia producta demum accersaris, vt præscripto superiùs ordine primo procedas, nec tempus horamue vllam expectes, sed quam primum in morbum incideris, citra moram incarnatiuum applices secundùm processum præscriptum. Tunc administrabis defensiuum generale, post horam vnam à dato incarnatiuo. Tale defensiuum est, scrupulus vnus de *succo corallorum*, scrupulus dimidius de *succo ossis de corde cerui*, scrupulus semis de *succo spodij* in aqua *Betonicæ*. Per hoc defensiuum generale arcebis accidentia, ne mortem accersant, quam alias inueherent. Postea si horum beneficio securus sis mor-

Succus corallorum, &c.

tis tam pestilentialis, quàm accidentalis; accidens demum, qualecunque sit, aggredere die tertio, si non vltrò cum periodo suâ abscedat, ac cum eo procede pro generis morbi conuenientia. Hoc est, in *spasmo* da os leporinum, vt in manu incalescat: in fluxu *Menstrui*, liquidum corallinum præbe: in *Mania*, laudanum perlatum: in fluxu *dysenterialis*, crocum Martis correctum: & sic deinceps cum cæteris quoque agatur pro cuiuslibet processu. Processus hi & ordines sunt simplices & communes administrationes, nondum tamen antea enumeratæ: quæ extra vsum in tantum hactenus abierunt, vt a nemine fere hodie intelligi velint. Quia verò istę

Cura accidentiū

Spasmi Menstrui.

Maniæ.

Dysenteriæ.

iidem certa remedia alia nō habebunt, contēnuntur ab illis; ad pellendam pestē sed suis incertis experimentis incumbent, nullo ægrorum solatio & commodo. Vilis honor est medico, si id iactet, quod non habet. Et ridiculum est, eos nullâ re aliâ efferri, quam nudo nomine & rubeâ tiarâ.

PHILIPPI THEOPHRASTI AB HOHENHEIM.

DE PESTE

Libri tres, cum quibusdam ipsius Auctoris additionibus.

EXORDIVM.

INter cæteros morbos magnos ac graues, deinceps institui tractare de naturâ pestis. Hoc dum fiet, occasio dabitur nobis eos etiam notandi, qui Microcosmo aduersantur. Isti quidem, quorum nomen nudum prætenditur, magni admodum faciendi non sunt. Hoc satagendum est cumprimis, vt inueniatur & nominetur id, cuius inuentionem fastidiunt & auersantur illi. Nominis enim præsidium maius nullum est, quam sui ipsius odium, quo incitati illi conantur perrumpere & diruere artium metas, quas tamen nunquam destruent. Multi quidem tumultus, magni strepitus cientur: sed ab his tamen, quo enadant, ignorant. Intrepidè ergo campum hunc tractationis de peste, cum eius adhærentibus fructibus ingredior. Nec me aduersæ partis susurri clamorésque ac obstinata veterum auctorum defensio quicquam territabunt. Rudes enim sunt, ac citra scientiam experientiamque, omnem in Academiis creati graduatique, quales etiam manent. Ideo illorum me nemo pro sternet. Minaces quas intendant ac ingeminent, vt velint. Illas quis nisi floccifaciet? Ex minis enim qui moriuntur, asinorum crepitibus tumulabuntur. Serpentes, viperas, aspides, quæ expugnare, res nimis leuis est. Monstra autem talia comprehendere, nimis laboriosa. Et indignum est, istos, qui se Astronomos, Philosophos, septem artium magistros, &c. iactant, illotis adeo manibus in Medicinam inuolare, nullâ discretione habita iuuentutis vel senij, ac obstinate sententiam illam absurdam tueri, quod aliud sit Philosophia, aliud Astronomia, aliud Medicina, cum tamen omnia vnum tantum sint. & tamen ne sic quidem integra Medicina constituta sit. Qui Astronomus Medicinæ ignarus est, is similis fit tignario, qui ascia lignum quidem planare nouit, sed filo lineam ducere ignorat. Qui Philosophus, non simul Medicinæ peritus est, is figulum refert, qui argillam subigere & præparare nouit, sed non ollas fingere. Qui tandem Medicus est, & dictis cæteris duobus destituitur, is figulum exhibet, qui ollas quidem fingere, sed non coquere didicit. Et vt verbo comprehendam, non ipsæ tres artes sunt, sed ars est vna. Vnum virum constituunt, non tres. Ideo qui vnius tantum cognitionem habet, is vanus & inanis est.

Hæc eo fine profero, vt sciatis, debere in processu sequente morbum ex his intelligi, à se inuicem minime separatis. Nam si Medicina, vt diximus, ars est, non erit experimentum. Ars enim seipsam probat, & certa est. Experimentum autem fallax est: ideo nec ars est. Ars facit Medicum, non experimentum, quod solus intelligit Medicus ille triplex.

Valde indignabuntur hi, scio, Auicennistæ cum complicibus vrinarum inspectoribus, quod hæc sequentia mea theoremata non ex ipsorum metis ac sulcis procedant: sed sunt isti eorum sulci tritu difficiles: nec ex ipsorum agro quenquam efferunt, qui totus carduis obsitus est, quibus illi, vbi sæpe grauius punguntur. Lipsia tot tamque insignibus Medicis scatet, vt sciam, etsi quidem adhuc passim mundus omnis consilescat, solos eos ista non laturos ac probaturos esse. Et quid mirum? Nimirum ipsi soli eruditiones, omnis palmam tenent, si locus suis etiam asinis & morionibus assignetur. Sed, vt ut hæc sint, Lector, tu lite sepositâ lege & iudica, nec quicquam citra demonstrationem præcipior. Tuo credere. Mercede sinnt quidius illi meritò non erubescunt. Labor molestus non est, diebus singulis horæ vnius spatio declamare. Nec illis nec callum ipsorum manibus inferre linguam ad hoc opus ex naturâ volubilem dudum assuefecerunt. Horum ergo liuore, Lector, nihil commouearis. Suo illi honori & laudi tantum velificantur, & fauorem passim omnium immodice captant. Tu vere fideliter & ex animo ægros tuos cura nec quære illorum gratiam, sed potius salutē & cōmodū. Nos interim mutuo conflictu digladiabimur, & Doctoratū Academiasq; & Professores

Medici reprehenduntur.

Astronomia, Philosophia, Medicina ars vnica.

Experimentum est fallax.

Lipsia notatur.

Monspelienses cum peste suâ in luto volutabimus ac versabimus. Sed ea pestis iam ante fores est, iam irruptum facit. Prodite ergo, saccum vestrum proferte & pandite illum, artésque vestras extrahite, exponite, vt, quid possitis homines palam videant. Artes vicissim ego meas quoque producam, vt tandem fraudes ac mendacia vestra, quibus iam diu vacâstis, in radium prodantur. Strenuos vos prabete quantum potestis. De caudâ setriâ pugnabitur ad sanguinem: si vultis, etiam ad vitam.

DE LOCO.

AD morbum hunc inspiciendum natura nobis lumen accendit, & præterea illum in locum suum collocat, vt quis qualisue sit, propius & penitius cognosci possit. Si ergò locus omnium primò considerandus venit, vt per eum nobis morbus demonstretur: eius omninò situs & ratio noscenda est. Locus enim solus hic theoricum facit, & de morbi essentiâ medicum instituit. De loco vero, cur is tantùm sit, nec alius, exemplum attendite. Natura sudorem duplicem emittit, vnum per poros, qui cum peste commercii nihil habet. Is enim sudor est tátùm euacuatio superfluorum humorum stercoris in vniuerso corpore, qui ab ipsâ naturâ cietur ac regitur, non à cœlo. Alter sudor ex parte cœlesti est, ac protruditur tribus locis, iuxta aures, sub alis, & ad inguina. Nec in locis is erumpit pluribus. Hæc enim cœli emunctoria sunt, quoad ipsius sudorem. Ista ergò sunt loca pestis, non alia. Vt enim pestis ab Astris cœli est: ita homo quoque: ideo cœlum in hâc parte operatur. Vbi de cœlo nihil est: ibi id nihil operatur. Ex quatuor enim vnum est. Tria ista cœlestia non sunt, sed tantùm vnus. Is est corpus pestis.

Sudor naturæ duplex.

Homo & pestis ab astris.

Quia ergo conuenit, Medicum quartam tantum pàrtem hominis considerare, non cæteras: æquum est, vt partem hanc non nisi Astronomicè explicet, ac cœlum huius partis in suâ quoque Anatomiâ consideret, & sic vtramlibet Anatomiam conferat, quò vna structura & essentia fiat. Tum demum enim de fundamento Medicinæ ei differere liceat quoad morbum hunc, si huiusmodi Anatomiam exquisite comparârit, & tam quatuor partium hominis quam integri firmamenti apprimè gnarus & peritus sit. Et is Philosophus est, qui per lucem illam, suam ipsius naturam intelligit. Anatomia autem prædictæ Philosophiæ ita se habet. Ex lumine rerum crescentium, earundem proprietatem ac naturam cognoscere debetis: non inquam ex phátasia vestrâ & speculatione, sed ex illo lumine, quod ex rebus crescentibus emergit. Huc ergò Theorica Medicinæ pertinet, in cognitione naturalium virtutum, quæ Arcana vocantur, ac sunt illa mysteria, ex quibus nasci debet Medicus. Ex isto ergò lumine, in quo Anatomia vtriusque cœli & firmamenti consistit, ita operemini. Iam verò *Medium* externi cœli, dominus est interni. Id enim adultius est, hoc est, homo ex illo genitus est. Cùm ergo cœlum illud hominis pater sit: ideò filius a patre aliquid exspectat ac sumit, non pater quicquam à filio.

Arcana natu ç medico scanda.

Homo cœli filius.

Sic ergò confectum iam est, cœlum hominis parentem esse, secundum hanc partem. Ideò ipsius etiam Dominus est, cumque regit ac gubernat, ceu filium pater moderatur. Hàc de causâ cœlum quoque causa est & moderator omnis sanitatis, morbi, veneni, boni, mali, adeoq; ipsius mortis, quantùm quidem quartam hanc partem attinet. Ideo etiã hic aliud nihil considerari debet, ne extranea assumantur, ac genuinum fundamentum adulteretur. Iam vero istiusmodi morbi plurimi sunt, quos non vniuersos enumerare licet. Eorum multi etiam disparuerunt. Multi etiam deinceps futuri sunt, quos nondum nouimus. Multi præsentes abeunt, quos non attédimus, non intelligimus, ac ex ignorantiâ negligimus. Ideo nec ego hic singulas enumerabo, sed tantum mihi notos & manifestos. Vbi hoc tamen iuxta moneo, eos infinitos esse, tam cognitos quã incognitos, tam præsentes, quam futuros. Tot enim signa in infernis descriptis morbis sese produnt, vt ex illis, quantum Quartale Microcosmi attineat, satis intelligere possitis.

Cœlum communis hominis.

Morbi vel fuerunt, vel sunt vel erunt.

Morbi sunt infiniti.

Quartale hoc Microcosmi si probè intellexerimus; diuisione instituta considerandum est, quòd in hac parte varij morbi existant, non vnus, sed tot, quot partes firmamenti. Et tamen omnes firmamentales manent, non cum cæteris, aëre, aquâ, terrâ permixti, sed ex ipso firmamento producti. Nec secus est, ac vt quispiam ab hoc aut illo homine percuti potest, aut loquitur, quicquid vult, &c. Et tamen omnia pars vna sunt, seu ab homine proueniunt, licet diuisa.

Si

Si ergò diuisiones a variâ firmamenti natura proueniunt: scire cumprimis necessarium est, quisnam istorum morborum dominus sit: veluti in peste est *Mars, Venus, Luna*: in acutis *Saturnus*, &c. Dominum hunc si cognouerimus, iam ipsũ quoque ipsorum morborum fundamentum patebit, ac scietur processus morbi cuiuslibet describendi, sine quo scientia nostra vniuersa nihil nisi mortua litera est. Nam si Mars dominatur, scimus iá quis Mars sit; si Venus, scimus quæ Venus sit, &c. adeoque quisque suum ipsius lumen est. Eodem modo illico etiam scimus ipsius Anatomiam, quoad Medicinam. Iam ergo tam Theoricâ quam Practicâ instructi sumus, ac fundamentum illud tenemus, quod habere Medicus debet, ac in quo solatium ægro non leue positum est.

Cognitio morbi domini est fundamentum medicinæ & cognitio.

Vt autem porrò cognoscamus causam, cur Mars, &c. huius morbi dominus sit, aut alterius: cæteris morbis omnibus dimissis, hic de solâ peste & eius cognatis tractabimus, hoc modo. Lignum quod accenditur, ardet. Ignis autem est Mars: est S.S. Qui ipsum accendit, sol est. Lignum est terrenum ipsius, hoc est, ipsius Quartale Microcosmi. Sicut lignum igni subiectum est: ita Quartale hoc Marti. Mars est ignis: Sol incendit: Homo concipit. Ignis nullus sine ligno est: ita nullus Mars sine homine. Planeta & homo res vna est, non duæ: non secus ac lignum ignisque res vna sunt. Si lignum in syluis stat, ignisq; in culina sit: vtraque mortua sunt, vsque dum coniungentur & ardeant. Sol ea cogit, & accendit, & calefactor est. Scitote autem, quando sol accendat, & quodnam lignum: hoc est, si Mars erat, quo ligno calefaciat. Sol accendit instar chalybis, quem homo ad eliciendum ignem incutit. Iste chalybs sol est: homo illum mouet. Et de hoc latius differendum est. Quanquam hæc videantur alia a nostro proposito & sententia priore, in eo, quod diximus patrem supra filium esse & eius esse dominum. Sed res ita accipienda est. Filius patrem ad iram commouere potest, ita vt ferulas capiat. Iam vero homo nihil est aliud, quam filius magnæ creaturæ, hoc est, Limbi. Cœlum morbum ipsi nullum infligit, nisi ab eo compellatur: sicut etiam pater filium non verberat, nisi filius ipsum offenderit. Ita homo nihil est aliud, quam filius Limbi, in suas partes diuisus. In hoc iam vniuersum positum est, vt filius probetur, an patrem Limbi commoueat, vel commouerit. Nullus enim filius a cœlo, terrâ, aëre & aquâ ægrotat, nisi ea irritârit. Hic omne fundamentum iacet. Verum hoc esse, ita conficitur. In solem abeunt omnia nostra opera, inobedientia, malefacta, &c. Is enim vniuersi firmamenti est cor, ratio, intellectus, sapientia, gratia, &c. In hunc inquam solem nostra omnia opera diriguntur. Sicut ex sole, ceu parente nostro, naturale lumen sapientiæ per planetas omnes ac astra accipimus: ita sol nihil est aliud, quam sapientia nostri mortalis luminis, ad astra directi. Iam ergo nobis redeundum est in illum, ex quo egressi sumus. Si ad illum redimus, acta nostra ipsum irritant, sicut filius offendit patrem. Hinc in animo firmamenti ira ebullit, per nos concitata. Ira illa in suas se proprietates, quarum plurimæ sunt, diffundit & dirimit. Postea ad pœnam properat & iram conceptam effundit. Ea effusio morbus est, de quo querimur. Nec hoc vero de firmamento saltem intelligendum est, sed de cæteris quoq; tribus magnæ creaturæ partibus. Hæ nihil nobis infligunt, nisi priùs irritentur. Sed quo modo à nobis irritantur? Continemus in nobis aquam & aquæ pars in nobis conditur. In eâ si viuimus, ex ea nutriamur & sustentemur necesse est: hoc est, aquam per aquam sustentari opus est. Aquam interiorem si irritamus aut offendimus per externam, tunc in illâ parte ægrotamus. Sic nimirum externa noxas mouet interiorum. Eadem etiam ratio est aëris & terræ. Ceterum ipsum cœlum non videmus: videmus autẽ aquam & terram. Inferior enim globulus materialiter inest in homine: contrà superior in nobis inuisibiliter est: ideo ex virtute earum duæ partes superiores noscendæ sunt. Verbum nimirum hominis hominem alium cogere potest. Verbum autem materiale nihil est, & tamen seruo imperat, cogitque eum. Ita ventus deiicit & prosternit: visibilis tamen nec ipse est. Exẽplo tamen nobis est, eandem ipsius quoque firmamenti rationem existere. Licet quidem nihil videamus ac palpemus, id tamen nihilominus magna natura est. Sic ergò & de cæteris rebus vniuersis intelligi res debet: & de firmamento cumprimis, quod, nisi singulariter id à nobis irritetur, cœlestes morbi nos affligere minimè possint. Irritationem

Homo filius Macrocosmi.

Sol cor & ratio firmamenti.

Cœlum & Elementa nõ nisi irritata nos lædunt.

Sphæra superior inuisibilis: inferior spectabilis.

Inuisibilia ex operibus sunt noscenda.

hanc facit ingens inuidia. Inuidia hæc est immodica auaritia, odium, &c. Hæ res offensionem pariunt Solis. Itaque quò magis commodo priuato, bellis, dissidiis, &c. indulgemus, eò pestis citiùs, grauiùs & sæuius insultat. Ratio est, quia pater grauiùs offenditur. Christus dum de pestibus futuris vaticinatur, priùs mentionem facit bellorum, dissidiorum, inuidiæ, odij, filij in patrem insurrectionis. His omnibus cœlum offenditur: & nobis est terrenus parens Limbus. Si virtuti; concordiæ, caritatique operam damus, cœlum naturale fauens, beneficúmque habemus. Sin minus, contrarium fit, & malum in nos erumpit. Et hinc exstruitur Prophetia Astronomiæ, huius vel illius anni talem vel alium exitum fore. Cœlum enim in iram declinat, quæ adeò grauis & aspera est, vt vel homo ipse patris indignationem iam antè præsentiat. Ibi sontis & insontis vna sors: sicut in pugnâ seu bello etiam fieri videmus. Qui feritur, cadit: saluus, euadit. Dum autem profitemur, cœlum offensum & iratum esse, primò opus est, vt causa quoque attexatur, ex quâ iratum id euaserit? Nec enim se habet vt natura Martis, Iouis, &c. sed est velut ira in patre, qui beneficus est, & vltrò arridet suis liberis. A quibus tamen si offendatur, reconditam iram effundit. Eadem hic quoque ratio est. Quorsum ergò Astronomus dicit, Martem iratum esse? Quemnam tandem eius ira lædit? sibi ille relinquatur: nec te is quicquam lædet. Nec enim illius tu ferulæ subditus es, sed Dei. Si ipsum naturaliter offendis, filium te eius facis. Itaque præsenti plagâ te castigat. Et hoc quidem summum est, Medico cuilibet cumprimis satagendum, vt in omnibus rebus Christianum se præbeat, Deumq; ceu summum parentem ipsi naturæ in omnibus præponat. Si vero dicimus, Devm nobis mittere Martem & Eclipses: iam id nihil est. Nos ipsi irritamus astra. Ideò pro nostris meritis illa disposita sunt. Eclipses nihil per se incommodi inuehe-rent, si probos nos præberemus, & firmamentum non irritaremus. Et hæc ipsius originis Theorica est; sequitur deinceps eius processus.

Virtutibus cœli fauet.

Deus nō astris et se maliś inferunt pœnę

Deus natur, præponendus firmamentibus

ADDITAMENTA IN I. Librvm.

Prologus.

In Pestis tractatione hactenùs à plerisque alia Methodus obseruata est. Cuius reprehensio & euersio, etsi quidem multorum odium accersat: viro tamen sapienti, qui ipsius veritatis rhombum sectatur, id magni non est faciendum. Quod si illi veram Methodum sectati essent: hâc meâ scriptione minime opus fuisset. Cùm verò hactenus satis multa de origine & auersione pestis tradita sint: iam deinceps quoque describendus processus est, qui nimirum à manu Dei telum seu ictus iste in terrenos homines immittatur. Et hoc fiet breuissimè. Videtis, vniuersa desuper venientia, visibilia & sensibilia existere, vt sunt, pluuię, nix, fulmen, &c. Id verò quod morbos infligit desuper, inuisibile est. Et hoc duplex est: *Ira Dei & Natura Firmamenti.* Deus si castigaturus est, fit idem, ac si quis ex betulâ ferulas ligaret. Ita Deus quoque in cœlo ferulas suas arripit, Martem, Saturnum, &c. & cum illis ferit seu verberat. Ideo pestis oritur, primum à Deo, deinde à Marte, &c. Hinc liquet, Martem secundum suam essentiam agere, non secundùm voluntatem propriam. Operatur omnia secundum placitum Dei, licet & natura sua; idque hâc ratione. Sicut splendor à sole per vitrum penetrat: ita splendor quoque, non velut lumen, sed vt Radius ex alto defluit in illam regionem, vbi influentia illa potestatem habet. Duo ergò hic sunt, regio, & manus seu potestas Dei. Hinc fit, quod Astronomi & Firmamenti sapientes, constellationisque obseruatores tempus pestis regionis peculiaris ex superiorum statu cognoscunt: non secus, ac nos quoq; videmus, quid in serpentibus fit, merum scilicet venenum, salubre nihil. Id, donec non excluditur aut vitam adipiscitur, quietum est. Si animatur & viuiscit, moueri incipit, & sibilos edere, & gyris se implicare, venenumque in lingua gignere. Iam ergò Philosophus nouit, quod ab illâ mordetur, venenari: ac prout quis sauciatur, ita sentire ipsum & affligi. Similis Astronomię industria est, si Mars aut cæteri Planetæ ac stellæ (quarum nonnulli libri meminerunt, quidam minime recensent omnes, sed multæ adhuc innominatæ supersunt) irritentur. Nam quicquid ab his fit, id a manu Dei procedit, qui illis omnibus dominatur. Tum temporis enim irritatæ stellæ veluti

Pestis ortus duplex.

Planetæ ferula Dei.

Cœlum non secundum voluntatem sed naturam suā agit.

Serpentis venenum in lingua.

ti in rabiem aguntur, voluntanturque ac sibilant, ac in terram impingunt, & velut duo galli inuicem cõflictantur. Istiusmodi si fiunt: iam Astronomis prævidere facile est, quod pœna quædam ac grauis morbus incumbat. Adeóque si experientiam consulunt, taliter etiam iam antea euenisse, certo augurari possunt futuram esse pestem. Alias enim infectionis filium nemo nouisse potest, qualis futurus is sit, nisi is antea etiam natus taliter fuerit, hoc est, nisi idem similiter antea quoque euenerit. Ibi enim præsumptio est, idem denuo eodem modo fieri posse.

[illegible]

Porro sicut homo manibus, canis ore, apis aculeo, Basiliscus oculis vtitur: sic superioribus astris pro manibus, pro dentibus ac oculis splendor est. Splendor iste est inuisibilis & impalpabilis. Et tamen non secus ac splendor solis per vitrum transit, ita hi stellarum splendores per hominis cutem loco vitri penetrant, à splendore solis differentes claritate solà & præsentiæ sensu, hoc est, calor solis sentitur; pestis verò radius, vt solis, minimé sentitur, vt se inde, velut à sole in vmbram subducere aliquis queat. Cum cæteris inquam stellis ita comparatum non est: Impressio siquidem illarum non sentitur priùs, quàm iam introducta sit & penetrârit; nec vnum saltem attingit, sed simul & semel plures afficit, hoc est, afficit regionem huius partis, huius terræ, huius vrbis, prout stella illa hanc vel illam regionem sibi magis minúsue subiectam habet. Quod vero prorsum vorsum impressio penetret & peruadat, nec tamen vniuersos die vnicâ inficiat: causa posita est in naturâ hominis, quæ aliquandiu obnititur & resistit. Qui diutius resistunt, tardiùs afficiuntur. Qui obluctantur planè & constanter, hi nũquam corripiuntur. Omnes quidem illuminantur: non tamen omnes feriuntur. Sicut enim sol nonnullos nudos, nullo præsidio obtectos, adoritur, nonnullos verò sub pariete, muróue aut arbore latentes: ita similes quoque arbores, parietésue in cute seu cortice hominis sunt, quibus præcluditur & munitur is, ne infectio quoquouersum penetrare possit. Et prout istiusmodi cortices hominis sunt: ita homo quoque inficitur.

Cœli manus, stellæ.

Solis & cæterarũ stellarũ differentia quæ.

Cur peste quidam nõ inficiantur.

Scitote verò corticem hunc non solam cutem esse, quam videmus, sed omne insuper illud, quod ad cutem pertinet, ut & alia plura, de quibus tamen hactenus Medici nihil commentati sunt; quod nec nos hic faciemus. Splendor ergò, si aduersus hominem dirigitur, similis est naturæ Basilisci, cuius venenum in istum locum, in quem intuetur, impingitur & infligitur: non secus, ac si quis lapidem isti loco illideret. Imaginatio enim hominis est virtus expulsiua in eo, quod imaginatio: præcipuè verò in hominibus menstruosis & hæmorrhoicis. Cur autem imaginationes non omnes nec vbiuis vim suam in effectum producant, causa hæc est, quòd alter sub suâ cute ceu muro ita munitus sit, vt aliorum ictus ac venena perrumpere minimè possint. Quales enim materiales muri sũt, & incussus cõtra hoc facti: tales etiã sũt in imaginatione inuisibiles. Sicut ergo hominis imaginatio nõ sẽper per alium penetrare potest, quod Sophia adepta docet & clariùs demõstrat: ita nec cœlum semper & firmamenti stellæ penetrant, quod perrumpere annituntur. Causæ tamen interim huius frustrationis aliæ quoque sunt, cur Deus præsidia talia & muros homini largiatur: ne scilicet vnâ ruinâ & internecione genus humanum vniuersum, adeóque totus mundus intereret. Suæ enim promissionis memor est, quâ canit homini, ne denuò vniuersum genus eius velut in cataclysmo extingueretur. Et hinc originaliter præsidia illa & muri constituuntur. Fit tamen interim, quod Dei voluntas poscit & mandat. Ac sola illius iræ remissio propugnaculum illud est, quod contra insultum Planetarum nos munit, & naturaliter quasi tuetur, seruatq́; Et hoc firmiter, Medico quidem tum sciendum, tum credendum est, quòd remittente irâ diuinâ muri aliquot & præsidia cum astris digladientur & confligant. Interim qui aut nudi sunt, aut sub vitreis lignei̇sque parietibus latent, hi facilè conuincuntur & deiiciuntur. Et si quidem impressioni obnoxii sunt etiã dum, cùm ira Dei consedit. Quibus tamen vicissim Deus præsidia alia subministrauit, medicinas scilicet, quibus per Medicos venena expugnantur; non secus ac per Apostolos Diaboli eiecti sunt. Si enim homo quendam in conflictu sauciare, & posteà misericordiâ motus eundem iterum sanare potest: quanto id potentius Deus poterit, qui bonitas & misericordia ipsa est?

Basilisci venenũ quale.

Imaginatio in homine quid.

Sophia adepta.

Deus humani generis studiosus.

Iræ Dei remissio pestis propugnaculũ.

LOCVS.

QVòd si ergò, vt dictum est, pestis

Loca pestis tria sunt.

in nos decumbit: tria patent loca, quibus illa insidet: Aures, Alæ, Inguina, præter hæc nulla alia. Nam cætera corporis loca pesti insulturæ & infecturę minimè subiecta sunt: Nec res ista aliter se habet, ac si quis bracteâ vel loricâ indutus, vnâ atq; alterâ saltem parte nudus sit. Ibi enim feritur, nec in locis tectis. Tale est corpus cæterum, velut loricâ munitum. Error est ergò & seductio, dum Medici affirmant, quòd cerebrum, cor, hepar & splen pestem contrahant, eámque in loca prædicta distribuant. Nec enim pestis nisi extrinsecus in corpus ingeritur, instar teli. Ideo principium eius ab extra est, & extrinsecus corpus affligitur, non econtrà, quod apprimè notandum est. Quod si prædicta membra prima pestis loca essent: qui fieret quod eius nulla in vrinâ signa deprehenderentur, sed ea se naturaliter haberet? nec etiam mutaretur pulsus, ac stercus, & physionomia? Quin imò necesse foret alia multa quoque signa concurrere, quorum tamen nullum exhibetur: sed membra ea omnia, illæsa, incontaminata & inuiolata manent, donec pestis ab externis in interiora penetret: quâ penetratione mors inuehitur, & morbus cessat. Auribus sua, eáque peculiaris regio & Anatomia est, in quam ictus fit. Sic alæ quoque regionem mammillarum sibi idoneam possident, quæ tangitur. Eadem & inguinum ratio est. Nec regionibus his cum cæteris partibus principibus commercii quicquam est propter singularem, quam habent, Anatomiam, donec ab illis in has malum transfundatur. Tum demum enim hæ quoque ægrotant. Ideò quę deinceps instituitur vniuersa, velut minutio &c. frustrà tentantur. Secus enim si esset, sanguis omninò de se aliquod indicium exhiberet. Ex his ergò concluditur, pestem citra omnem morborum aliorum causam & Theoriam oriri. Iam verò, quòd medicinæ, quæ ante duodecimam horam & in principio ministrantur, nihil dum conferant: causa in hoc est, quòd illæ ictum præueniant seu anteuertant, ne ab exterioribus introrsum dirigatur ad cor & hepar &c. Hæc nisi causa esset, quid impediret illas postea quoque, nempe ab horâ 12. elapsâ præberi? Si enim ab internis foras exigeretur, alius certè medicinis ipsi vterentur. Ideò errorem ipsorum iniet recepta conuincunt. Practica enim quæ omnia probat & stabilit,

Medicorum opinio de locis pestis.

Pestis extrinsecus infultat.

Vrina, pulsus, stercus in peste se naturaliter habent.

Minutio in peste frustranea.

hoc agit, ne ab externis intrò infectio penetret. Necesse est ergò illam foris, nō interius consistere

Imaginatio Impressionis.

VT autem originem modúmque pestis adhuc luculentiùs intelligatis, tale vobis exemplum proponite. Notū vobis est, quòd Incantatoria fides contracturam inducat, interimátque, infirmet, sanet, roboret. Iam vero non sola ea fides est, sed etiam impressio, velut cœlum imprimit huic hoc, illi aliud, huic vt iam hunc feriat, illi vt alium cras occidat. Hæc enim omnia cœlestes influentiæ & impressiones sunt: non quidem cogentes, sed sequaces & obsecundantes, ad facinus ducentes. Iā verò homo cœlum olympi est, hoc est, Microcosmus, Firmamenti Naturam sortitus. Ex Firmamenti enim eius, quod in ipso est, virtute & potestate etiam fit, vt homo olympi more propositum suum contra inimicum statuat, adeò, vt ipsius imaginatio impressio fiat, & vim suam in infirmiorem exserat & perficiat. Opus autem est medio quodam, per quod illud fiat. Medio etenim omnia opus habent, & sine medio nihil fit. Ita homo istius incantationis principium est, sibique hoc vel illud proponit, quod tamen ex se perficere minimè potest. Ab ipso tamen Astra interiora mouentur, hoc est, ipse propriam suam constellationē inficit, ita, vt eius volūtas ac venenū in astra transeat. Hoc facto, iam in ipso genitum medium est. Vt autem similia omnia cōueniant & vniantur, alter, cui incantatio struitur, non minus isto struente suum cœlum olympi habet. Si ergò sydera imaginationi ipsis subiiciuntur: tunc vnâ quasi digladiantur & concertant, adeòque fortior vincit, & imbecillior venenum imbibit, ac ab altero vincitur, Et huiusmodi sunt cursus syderei. Imaginationes autem sunt ipsorum origines. Sydus in homine medium est, sine quo nihil fieri potest. Vnde sequitur, imaginem vnam aliam inficere: non ex vi quidem characterum aut similium, vt ceræ virgineæ, sed quia imaginatio suam ipsius constellationem vincit, vt mediū fiat perficiendæ cœli, hoc est, sui hominis, voluntatis. Vnde consequenter etiam largiendum est, quod sydera (quanquam supra captum nostrum) rationem, sapientiam, calliditatem, iram, bella, armáque &c. sua, non minus ipso homine

Incantationis quæ vis.

Cœlum inclinat, non cogit.

Homo est cœlum olympi.

Medium incantationis quale sit.

Sydera ratione habent: & homo ex sydetibus.

nc

ne quoque habeant. Nostri enim illa parentes sunt. Et ex ipsis nostra talis ratio, intellectus, dolus, & contentio defluit ac assumitur. Quod si nos ab ipsis talia accepimus: necesse est, talia in ipsis esse. Ac in hoc vno discrimen est, quod nos corporaliter & materialiter agamus, ipsa vero inuisibiliter & spiritualiter. Nec est, vt quisquam arbitretur, rationem illam atque intellectum, quam in nobis cœlum regit, ex Deo esse: sed ex magna creaturâ esse sciat. Intellectus enim a Deo sumptus, ipsum cœlum ac sydera omnia vincit. Loquor autem de vi & potestate terrenâ.

Ratio ex cœlo qualis.

Impreßio In Altum.

EXemplum prius supernaturaliter etiam de peste intelligendum est. Nec enim in nos pestis incumberet, nisi eam gigneremus ipsimet, hoc est, claudus & resolutus nunquam fierem, nisi meipsum claudum contractumque facerem. Nam morbi meo ipsemet causam, semen & materiam suppedito. Iam vero cœlum, quod supra nos est, non côtra nos, sed pro nobis est. Ipsum tamen si inficiamus: tunc conceptum venenũ in nos refundit. Initium in nobis hæret. Ac doli omnes, omnia vitia nostra nihil sunt aliud, quam imaginatio, subinde agitata & mota. Siue enim dormiamus seu vigilemus, inuidiam, auaritiam, improbitatem omnem iugiter somniamus. Et hæc imaginatio talis est, vt in cœlum quoque superius, per vtraque astra, ab vno ad alterum penetret ascendátque. Eadem cœlum quoque vincit & moderatur. Si ergo per nostrum cœlum in cœlum superius ascendit, quid aliud fiat, quam nouæ operationis mater? Nemini enim quicquam aliud persuasum sit, quam quod malorum ac morborum istorum origo sola nostra imaginatio sit, quâ in alios tam fortiter, inuide, auariter & hostiliter exacerbamus. Et illa tam varia hominum inter sese imaginatio, côtentionem & morbos in cœlo gignit. Nec aliter illi in terram relabuntur, ac si quis, vt diximus, alium incantasset. Hic surgit, ille cadit. Ita imaginationes nostræ propriæ quoque, quæ ex tam malo principio emerserunt, cadunt, nec quicquam aliud, nisi pestes, Anthraces, Anthetis, Colica, ac morbi similes fiunt, qui tamen omnes sub vno pestis nomine côprehêduntur & intelliguntur. Ad quod iã consequitur, generalẽ inuidiã generalẽ

Cœlum [illegible] non est nobis aduersé.

Imaginatio [illegible] malorum mater.

pestem concitare. Idem de reliquis quoque vitiis verum est. Quicquid enim in nobis immoderatum & inhumanũ existit, id omne Natura Imaginatiua est, quæ ea solo imprimere potens est. Eo facto, cœlum vicissim potens est impressionem refundendi. Ideo principium omnium ex astris est hominis, & in Medio astri superioris perficitur. Et Christus de solâ peste, quæ ex tali principio oritur, loquitur, non de aliâ. Cæteræ enim naturales sunt, & causas ortusque naturales habent.

Generatio [illegible]

Fortis Perspicacia.

HÆc iam grandò penitius noscenda & intelligenda est Ea inuisibilis est, & non materialis. Fit tamen materia in corpore, quæ serpenti comparatur. Is pungit aut figit, nec tamen in membrum ipse penetrat. Sic & Craniũ Magicum, hoc est, cœlum huius loci figit Figere autem ipsius ictus est; qui primo inuisibilis, posteà visibilis fit, & noster morbus ac mors fit. Iam vero desuper à cœlo infertur, nec coniungitur nobiscum modo alio, quàm sicut videtis Basiliscum inficere illum, qui etiam interuallo plurimo distat, quem tamen substantiâ suâ corporeâ minime attingit. Eodem modo in cœlo quoque vis & natura quædã Basiliscica generatur ex illa irâ, quam a nobis concepit, & quicquid suis oculis videt aut concludit, id e vestigio tactum & infectum est. Ideo qui cœli Basiliscum, eiusque generationem ortúmque nouit, idem quoque nouerit, quo pacto pestis inducatur. Huius ergò Basilisci visus in nos direct' similis est radio cœlesti seu fulmini, qui quicquid tãgit, frangit & exurit. Nos interim minime scimus, quonam, quidue, aut quando feriturum id sit. Ipsius quidem ortũ ac generationem nouimus: quo tamen irruiturum sit, hoc ignoramus Talis etiam est Basiliscus pestis. Ideo ex prouidentiâ naturali ita dici minimè potest: tu Melancholice, tu Phlegmatice, caue tibi. Nam quo & quid is feriturus sit, sciri non potest, licet quidem eius generatio noscatur. Ideo istorum hominum prauitio non secus se habet, ac si quis diceret, fulmen iam in terram lapsurum, & tamen non nisi agrum vnum tacturum esse: iuberétque, vt suo quisquam agro prospiceret, & ex regione illa hec pacto vniuersi agri remouerentur aut efferentur. Nec enim in specie promoue-

Basiliscus visũ interficit.

Astronomia in specie & indiui. duo nihil sciũt.

re

re poteſt, & prædicere, hunc vel illum agium tactum iri. Coniunctio peſtis & Microcoſmi ſimilis eſt ſagittario, qui ſibi metam præſumit ac ſcopum, & ad feriendum illum intentis oculis collimat. Eodem modo cœlum quoque in corpus noſtrum, & maximè vnicéque in tria dicta loca collimat. Alio ſi iaculum dirigat aberrat. Sic ergò alio modo hæc coniunctio intelligi non poteſt: non inquam cógnoſci vult naturali & fœmineo intellectu prædicti curſus, in prægreſſo capite propoſiti: ſed virili; reſpectu noſtri, ſecundum ſpecies vniuerſas & omnia genera.

Vulnus.

Peſtis eſt vulnus.

SEquitur iam deinceps proprietas & natura morbi, quod peſtis vulnus ſit, nec aliter quàm pro peſte haberi debeat. Veluti ſi quis extra cæditur, huic primò rumpitur cutis, poſt caro, arteriæ, oſſa. Si vulnus adhuc penetret magis, ſequitur læſio partium quoque principum, quam ſequitur mors. Sic ipſa quoque peſtis formſecus hominem occupat. Et plaga quidem cœleſtis eſt, humanæ percuſſioni tamen ſimilis. Ideò ante omnia quoque omnium vulnerum natura, eſſentia & conditio noſcenda eſt, cum omnibus illorum accidentibus & ſymptomatis. Nam quod vulneribus accidit: id ſimiliter peſti quoque. Nec hîc diſcriminis quicquam eſt, niſi quod oculi vident, cœli plagas humanis vehementiores eſſe, & accidentibus pluribus ac ſæuioribus ſtipari. Quod ipſum à maiore quoque cœli vi & efficaciâ prouenit. Iá vero vulneris accidens prauitas eſt, quádo ſcilicet vulnus corruptionem ſubire incipit. Idem accidens etiam in peſte eſt. Vulneribus accidit ſpaſmus. Idem quoque peſti. Grandibus vulneribus febris ſeu inflammatio adſiſtit: eadem etiam peſti. Grandibus vulneribus febris ſeu inflammatio adſiſtit: eadé etiá peſti. Peſté comitatur etiam dyſenteria, conſúptio, calor, frigus &c. quæ omnia quoq; ſequuntur vulnera. Et hæc vulnerú accidétia, non alia peſtem comitantur. Ideò in peſte duo conſideranda ſunt: Morbus ſcilicet in ſeipſo, hoc eſt, vulnus: poſtea accidentia. Nam hæc inter ſe differunt. In vnoquolibet tamen per vulnere conſiderari debet cœli ſtatus, ſignáque, ac armorum ratio, quod vel venenata magis minuſue fuerint. Nam & in peſte non vnus, ſed multiplices gladii vulnerant: variæ diuerſæque imaginationes

Peſtis accidentia vulnerum ſæuiora.

exiſtunt, aliæ aliis venenis gignendis aptiores. Hoc facto, ſequitur cura artíque & induſtria, remediis naturalibus veneni accidentia reprimendi & exſtinguendi. Et hic nullum diſcrimen eſt vtriuſque Theoricæ & practicæ. Nam Theorica peſtis ex Theoricâ vulneris deſumitur. Explodantur ergo & exulent nugæ illæ de Humoribus & Qualitatibus. Ex illis enim non niſi ignaui Medici conſtituuntur: ſicut obſeruatum hactenus eſt, quòd in peſte nihil profecerint aliud, quàm quòd ægros ad orcum miſerint.

Theorica peſtis & vulnerú vnica eſt.

Materia.

PRoximum iam eſt, vt tractetur de ipſo peſtis corpore, ſi iam genita ſit. Iaculator Mars eſt, commercio & mádato omnium ſyderum. Iactus ipſius non ſecus ſe habet, ac ſi ſcintilla, ferro è ſilice excuſſa in ſubiectum fomitem incidat. Multæ ſcintillæ fomitem non incendunt, ſed vaneſcunt. Tria autem corporis nota loca fomes ſunt. Iam ſi corpus concipere debet, opus eſt ad id vt ſit diſpoſitum. Lapides enim ignem non concipiunt. Ideo ſciendum, quid & quale ſit, quòd concipit. Ex hoc enim emergit cognitio vulneris, ex quo illius medicina deſumenda eſt. Et per idem etiam propoſitum meum ac Theorica ſtabilitur. Loca tria ſunt, Inguina, Aures, & latera mammillarum. Secundùm has regiones materia ſulphuris in tres partes diuiditur. In inguine eſt ſulphur antimoniale: in aliis ſulphur arſenicale: poſt aures ſulphur marcaſitarum. Hi tres fomites ſunt, qui Martis ignem cóncipiunt. Hi niſi adſint nullus ignis corripit. Opera ergò danda eſt, vt hæc tria ſulphura, ipſorúmque venenum, naturáque, ac morbus, morſque, probè cognoſcantur; & poſtea arcana ipſis congrua quærantur. Nec enim hæc ex opinione tuâ inueniri queunt. Ad Medicum plura requiruntur, quam Galenus, Auicennáque. Hi enim Baccalaureos tantum ac tritores tuſoréſque officinis dant. Quantum ergo Theoricam huius primi libri attinet, pro breui informatione ſcitote, prædicta ſulphura omnia hoc modo intelligi debere Homo in ſeſe minerales omnes partes continet, ſicut maior natura. Iam autem hic locus, locus aquæ eſt. Ex Elemento aquæ naſcuntur mineralia. Porrò mineralia ſulphurea ſunt corpora in primâ & vltimâ materiâ. In

Loca peſtis tria quę.

Sulphur quod cuilibet loco propriú.

Homo omnia in ſe mineralia habet.

hac

hac primâ & vltimâ operatur Mars. Sciendum ergò est, quòd pars aquæ quã homo in se habet, subiectum sit Martis, in quo generetur pestis, & ipsius species. Ex his scietis Anatomiã & partes aquæ in Microcosmo diuidere & distribuere. Nam in tribus illis locis sunt emúctoria aquæ, cordis scilicet, cerebri, & hepatis. Ideò sudor duplex est: per poros nimirum totius corporis, & per poros harum partium. His euacuatur elementum aquę totius corporis. In his sulphur est, quod accenditur. Aliàs in toto elemento sulphur nullum est, quod incendatur, nisi quod in hisce tribus locis continetur: sicut per Anatomiam mundanam rerum patet. Et hæc omnia veteres Medicorum scholæ ignorârunt. Philosophiam enim ipsam ac parentem hominis minimè cognouerunt: de quibus alibi.

Sudor duplex.

Coniunctio.

HOminis & pestis coniunctio istiusmodi est. Homo si nascitur, morborum omnium, qui à cœlo aut elementis ipsi infligi possunt, subiectum secum affert, hoc est, a quatuor rebus morbi ipsi accidunt. Quot enim morbi, tot subiecta. Iam attende, quid morbum pariat. Id ignis facit externus, in hominem ingrediens, & cum corpore sciungens, velut est cibi, potus, aëris &c. In ipso cibo morbus latet; & cibi sunt in corpore subiectum, in quo morbi vigent & gignuntur ibi. Sic si ignis lignum inuenit, illud incendit & comburit. Et istiusmodi est coniunctio rerum similium, quia simile suum simile inuenit. Sic homo subiectũ est, & morbus extrinsecus incidens in ipso instar ignis & ligni est, quod ad Solem ardere posbit. Sicut iam a colore ignis fit: sic cursus etiam olympi tandem suo tempore igneus in homine fit. Homo enim omnia in se astra continet, velut firmamentum & tres partes reliquæ. Iam si cursus iste in generationé velut in morbum aut aliud abit: tunc morbus hic subiectum minimè procedit, quod adest, in quod operari possit. Sic si æstuosus annus impendet, Solque adeò mardescit, vt adurat & tabefaciat arbores, ac stirpes exsiccet seu exurat: idé tamé eorũ nullũ suscipit, quàm quod igni subiectum est. Tale si nõ adsit: calor nihil præstat. Similis in corpore etiam cursus est, cursus cœli vocatus, accédere valens. Quod dum facit, iam morbus fit, siue putrefactio fit, siue aliud. Nihil enim secus accidit, quàm sicut videtis, quòd cœlum motu suo lutum putrefaciat, & gryllis impleat, ac lignum vermiculosum faciat. Simili ratione corporeus etiam cursus facit, vt omnes morbi in corpore nascantur. Quod sanum est & manet, si cursus de ipsius subiectis nihil corripit. Talis enim origo est vniuersorum naturalium morborum, qui in deuictis nascuntur. Et hæc origo pro parte vna est. Altera autem, de quà hîc traditur, pestem attinens, eodem modo se non habet: sed est coniunctio cursus olympi, nec in corpore oritur, sed extrà, & tamen in corpore terminatur ac operationem perficit. Ita si quis telum in corpus iactet, tunc illud in corpore non crescit, nec corporis etiam materia est, nec similis corpori creatura: verùm eius morbus & mors existit. Ita pestis cum corpore iungitur, eiusque ictus est velut grando, quæ hunc validè percutit, illum leuiùs, ab hoc penitus aberrat. Sic ergò morbus iste præternaturaliter, non cæterorum naturalium morborum instar, generatur.

Cibi sũt subiectũ morborũ totus ingredienti.

Astra omnia in homine.

LIBER SECVNDVS.

De Peste.

QVæ hactenus de peste dicta sunt, originem saltem illam spectant, quæ ab irâ Dei est. Hæc quamdiù est, tamdiù Medicus cum ægro nihil negotij habet, quoad sanitatem. Fiducià tamẽ ponenda, in misericordià Dei, donec ex gratià Medicinam indulgeat. Ex hâc gratià orditur Medicus vi simul & naturalibus remedijs instructus, velut hic secundus liber explicat. Si enim hominem patrati homicidij aut icti hostis pœnitere potest, licèt factum infectum reddere nequeat: Quantò magis Deum punitæ creaturæ suæ pœnitere potest: cuius manum interim nihil effugit, quo ærumnas inflictas mulcere & mutare possit? Quæ cum ita se habeant, naturalia secreta nobis omni iure indaganda sunt, & naturalium rerum naturalis vsus, velut ab alijs traditus est, accipi debet & impendi: non vt ipsi origini hisce eatur obuiam; sed, si ex permissu Dei morbus naturalis factus est, vt experientia, quantam Deus largitus est, adhibeatur, nec pœna ipsa ac supplicium spectetur.

De Incensione.

VT scintilla ex silice cadit in fomitem: ita hic quoque pestis. Et sicut scintilla fomité consumit tollitq́; sic pestis etiam. Silex autem est cœlum: fomes terra. Quo ergò pacto fulmen à cœlo exturbatur deorsum in terrã, summâ velocitate, ita vt fragor & percussio simul fiant: ita in homine quoque ignis exprimitur. Et sicut, quod in prouerbio est, fulmen plerumque abietem, quercúmque ac ipsos homines vel pecora ferit: sic sua peculiaria loca in homine quoque percutit, nimirum Aures, Alas, Inguina. Horum trium locorum quæ tandem causa ac ratio alia est, quàm quæ locorum est fulminis? Quod quis scrutari satis potest? Quocunque supremus fulmina mittit, ibi locum sibi designat: nec naturam æmulari aut inquirere hic quisquam potest. Nec hæc ex ordine & causis naturæ eueniunt. Ideò nemo illa quoque cognoscet satis. Cur enim plus feriuntur aures, quàm nasus? plus alæ quã cubiti? plus inguina, quam vmbilicus? Quicquid enim naturæ limites transcẽdit, id rationis scrutinio nullo cognosci potest? Nam hoc casu, tam morbus quã locus, vt diximus, supra naturam sunt. Iam si ignis insiliens corripit incenditq́;, primò horror, deinde calor occupat, his ex causis. Scintilla accendens frigus ideò incutit, quia resoluit humores, & corpus humectat. Sic & nix à Sole liquatą & resolutá frigus parit. Si verò hoc euicto calor iam dominari incipit, tum is humiditatem corporis resiccare annititur. Quâ etiã causâ sudor sequitur, quia scilicèt nix in homine liquata est, & denuò ad suam formam redire nequit: ideò extra corpus exigitur. Et ratione niuis huius sudor cõuenit ac bonus est. Porrò sicut fulmen, quod ferit, terram quatit fragore suo, domosque ac areas motat: ita hic in hoc casu terræmotus quoque ingruens nihil est aliud, quam fulminis fragor naturalis, in naturà inuisibilis? Hoc feriente, totum corpus attollitur & concutitur, quamdiu motio durat. Terrę motu cessante, & ad centrum redeunte, tremor quoque & succussatio cessat. Et iste terræmotus in homine naturalis est, velut eius quoque causa. Et portio est eius terræmotus, cuius mentionem in Euangelio Christus fecit. Talis ergo eius causa. Nam fulmen vnumquodvis terram attollit & quatit. Fragore euanescente, ardor subsequitur. Illud quod accensum est, totam domum totius hominis occupat. Ibi ergo excandescit & in iram agitur hepar, & sitit. Ibi caput palpitat, propter cerebri nimium ardorem. Ibi tremit cor, quia pulmo satis refrigerij ei non affundit. Ibi affliguntur, & affectionem suam singultiunt, vniuersæ corporis partes. Hoc ardore gliscente vires corporis effugiunt, & elabútur, sicut mus ex domo conflagrante. Fulmen autem in loco sibi solito notoq́; considit, & eructat subinde, veluti talpa terram in agro eiicit, adeóque sese quasi inuoluit, & exitum sibi molitur duabus vijs, vel intro, vel foras. Quocunque vero tandem erumpat, id sine terrore & periculo non molitur. Si introrsum vergit, signa mortis prodeunt, & vnicuilibet membro suæ mortificationis species exhibetur. Mors etenim ac interitus modis varijs insultant. Et, velut experientia testatur, multa eiusque abominabilia signa mortis subinde spectantur, quæ naturæ tolerabilia minime sunt. Ideò spectatis istis memores estote, plagam & pœnæ tempus adesse seu instare, de qua dictum est ibi: *Et erunt pestilentiæ.*

Fulmen plerumque quercus ferit.

Supernaturalia naturali iudicio nó capiuntur.

Horror & frigus in peste vnde.

Terræmotus & pestis comparatio

Pestis duplex eruptio.

Ducis Bellum ab Alto.

EX hoc sequitur nostra contentio, dissidium, bellum, latrocinium, miseria, effusio sãguinis. Nullus enim filius qui patrem non offendit, ab eodem plectitur. Et pater non tantùm noster sanguis est, verùm est etiam magistratus. Ideò nihil peccare est conciliare pacẽ, securitatem, & tranquillitatem. Si secus fiat, qui quæso flagitia ita impunita prætcrire queant, vt latro non in rotam, fur non in crucem tollatur? Si enim subditi minime obsecundent, magistratus est officium, pœnis eos coërcere. Quòd si agant remissiùs, patrem se superiorem habent, a quo ipsi simul cum subditis rebellibus puniuntur. Is autem pater cœlum est, veluti parens Limbi, qui vindex à magistratu proximus est. Quod si nec hic exquisitè suo munere fungitur, super est omnium primus parens, DEVS. Iam ergò notate, quòd pœnæ vindices, morbi sint. An enim is non morbus est, quendam in rotam aut crucem suffigi. Imò. An non id etiam est pestis? Imò. Sic ergò parens aliòs plectit laqueo, alios peste. Sua enim cuilibet parenti &

Scelera impunita non manent.

& magistratui ferula, suum cuilibet supplicium est. Ad quæ iam consequitur, post homines ipsum cœlum scelera suis ferulis vindicare. Iam vero cœlum neminem plectit, nisi ad vindicandum instigetur & irritetur. Sicut enim citra causam magistratus neminem punit: ita nec cœlum. Ideò origo istorum morborum ex nobis est ipsiumet, quos cœlum nobis pro nostris facinoribus ac peccatis & vitâ improbâ immittit. Quod si enim probitati, patientiæ & tranquillitati studeremus, istorum nihil fieret, nec de pœnæ ferulâ nobis quicquam constaret, sed ab eâ omninò liberi essemus. Ex eâdem concitatione ignis Sodomæ & Gomorrhæ superinductus est, qui ex cœlo delapsus, eas combussit. Pœnam hanc si capiti suo non induxissent, cœlum in ipsos ignem non exspuisset. Cœlum nisi irritâssent homines, id in aquâ nunquam versum fuisset, nec diluuium ipsos obruisset. Nam ab hominum malis ista vniuersa profluxerunt. Cœlum enim vindex & vltor nobis proximus est. Et quæcunque modo naturali ita plectuntur, id cœlo imputare, ceu patri nostro Limbo; qui nos puniendi potestatem habet. Deus etenim qui nos creauit, cœlo nos subiecit, eique potestatem fecit tam ignis quam aquæ, vt filios, ex suo limbo productos, suo modo punire posset. Mors enim naturalis, & huius anteambulones morbi ab ipso, ceu parente nostro, egrediuntur. Ideò nos memores esse fas est, huius parentis ferulæ Deum nos non exemisse, sed eidem omninò subiecisse. Pœna ergò, quam in nos ipsos concitamus, hùc omnino referenda est.

Cœlum vindex sceleru.

Pœnæ naturales cœlo ascribêdę.

Morbi antea nbulones mortis.

Astrum Præsagium.

DVplex iam ergò præsagium ex astris cœli & firmamenti elicitur. Vnum concernit naturam omnem, nostrámque proprietatem & morbos, vitâ & valetudinem, sicut de morte diximus, quod ex limbo orti simus: Prout enim limbus se habet, ita nos eiusdem naturam sortimur. Hoc si Astronomus nouerit, secundum id natum infantem bono iure iudicare poterit, nec malè faciet. Sicut enim pater, si superante cœlo iræ gignat, filium longè alium generat, quàm si eundem ridens genuisset: eodem modo cœlum quóque: quod ex naturâ Microcosmi disponitur ita, ceu inter se conueniunt. Itaque ex tali coniunctione & naturâ in actu procedit præsagium etiam ante infantem editũ. Ex illâ enim æstimata ponitur natura, conditio, morbus, ingenium, complexio, &c. Quanquam ea ferè duplex sit, hoc est, si fatui libros gignunt, cœlum ipsis dominatur, & ad suam naturam illos fingit formátque, quam tamen homo frangere potest in eo, quòd horâ illâ cœlo dominetur. Porrò præsagij genus alterum est, quando à principio naturæ ad finem vsque naturalia prædicunt. Hic de ferulâ seu morbo nihil præsagitur. Illa enim non concitat, nec ad cursum cœli censeri potest. Quis enim iam ridentis patris iram, quæ breuibus horis post eruptura sit, præuidere & prædicere queat? Aut quis casus futuros prænoscere possit? Ideò hoc præsagij genus aliud est, quod præsciri certò nequit, nisi causa omnis tollatur, & de solo parente iudicium immotum fiat. Ex quo iam præsagium *Iræ* sequitur? Ignis enim Sodomæ præsagium nullum esse poterat, dum ipsi adhuc probi erant. Manifestari autem cœpit, quàmprimũ impietati sese nuncupârunt. Ex cœlo enim signa futuri desumi poterant. Sic de diluuio quis præsciuisset, antequam homines recens designatis facinoribus illud suo vertici superduxissent. Eo enim iam incumbente, præsagiri poterat, cœlũ ipsius causam existere. Ita ergo facies in cœlo duplices Astronomus videre potest: vnam naturalem, alteram præternaturalem. Quia verò ab Astronomis hactenus proditum non est, quod id cœlum occupet & ad ferulas quatiendas incitet: ex eo liquet, causatarum causarum, & eorum quæ præter eius naturã incidunt, cognitionem ipsos nullam habuisse. Si quando autem cœlum offensum ad pœnam processit: ea signa videre, & hominibus pronuntiare potuerũt, additis causis manifestis istius infectionis, ex quibus hæc orta & inducta sit. Et ista talia vobis propono, ne fors putetis, pestem esse influentiam naturalem, instar morborum aliorum naturalium: sed vt eam ex isto genere morbum esse censeatis, quem nos ipsi in cœlo gignamus, & in nostra capita suscitemus, in quibus is deinde suam operationem perficiat.

Præsagiũ est duplex Naturæ & Iræ.

Qualis Limbus talis homo.

Cœli facies duplex est Astronomis.

Experientia Summa.

MVlta insuper presagia sunt, ex causis morborum desumpta. Talia in potestate naturæ posita non sunt; sed eius limites transcendunt vt sunt vatici-

Præsagia propinca....

nia Prophetarum. Sic *Asaph* de desolatione Regnorum, sic *Danides* de vastatione Arabiæ vaticinatus est. Talia verò non humanitus prædicta, sed ab altiore numine ingesta & prænumerata fuerũt. Resque fuit eadem ac si dicerent: Tempus erit, quo vos mortales cœlum irritabitis, & vitiis peccatisq; vestris adeò commouebitis, vt famem, annonam, morbos, &c. id vobis immissurum sit. Hoc ergò vaticiniũ ex causa desumptũ est, non de instante cœli facie. De populi enim peccatis & flagitiis loquitur, eáque detegit. His prædictis & proditis comes postea pœna it, & nostræ miseriæ lerna. Ipsi verò Prophetæ dicere nihil volebant aliud, quam huiusmodi quiddam: Nisi vos peccata cumularetis, ærumnæ & plagæ nullę incumberẽt. Simili instituto Christus quoque persæpè loquitur, cumprimis vbi dicit: *signa fient in Sole, & Lunâ ac stellis, &c.* non quòd naturaliter ista euentura sint, sed quòd nos causam cœlo daturi simus, vt signa illa assumat, quæ nos postmodum obruant. Non ergò Christus, vt Astronomus loquitur, sed vt vates, cui causæ dudum omnes pateant. Signis autem huiusmodi in cœlum inductis, præsagiũ posteà Astronomi sequitur: qui dum videt, ea præter naturam constituta esse, ex ipsis destructionem & confusionem naturæ facilè prædicere potest. Huiusmodi multa sunt vaticinia, à Christo & Prophetis edita, quæ temporibus illis à nullo Astronomo sciri poterant. Cœli enim cursus secundum naturam adhuc fiebat, nec mutationis causam vel dum acceperat. Deinceps tamen causis additis, vaticinium Christi verificatũ fuit. Huius classis ea quoque sunt vaticinia, quæ populis annuntiant bella, ærumnas, inediam: quæ omnia per se morbi minimè sunt, sed à datâ causâ demum modo supernaturali introducuntur. Sic si venturi Prophetæ, boni maliue ac falsi pronuntiantur, ea omnia ita à Deo præuisa & disposita sunt, priusquàm homines illi, qui cœlum ad hoc irritaturi erant, nascerentur.

Signa præternaturalia quæ accipit Astronomus

Hæc verò hoc fine latiùs & longiùs dissero, vt tandem ex prædictis pestis rationem eò meliùs cognoscere & iudicare queatis. Nec hic repetitum aliud quicquam volo, quam vt noscatis, pestis causam a nobis omnino hominibus defluere, prius in cœlum introductam per nos, & posteà ex cœlo, ceu parente nostro pœnæ modo in nos reductam. Quî verò naturaliter ista fiant vel fieri possint, etsi supernaturalia vocẽtur: id deinceps dicturi sumus. Sic ergò nobis ipsis dominatur hoc, ex quo morbi omnes oriuntur, cui nos causam in parente dedimus: sicut sequens etiam de magistratu exemplum expediet. Nam fusius hæc explico, vt ad verum morbi fundamentum penetretis, &, qui tandem fiat, intelligatis. Exemplum autem tale esto. Vt nulla pœna filiis irrogatur à parentibus, si probos se & morigeros præbeant: sic nec subditos magistratus plectit, nisi rebellione pœnam mereant. Iam verò tum hoc magistratu, tum hominibus vniuersis superior magistratus alius est, ipsum nimirum cœlum: de quo sentire non debetis aliter ac de magistratu dicto inferiore. Pestis enim loco rotæ & patibuli seu crucis est, &c.* *Desunt quædam* * homo non in ipso, sed prout ictus irruit. Hoc verò quod hic tracto, similiter omninò accipere debetis, ac illud, quod de morte nascentium Elementorum dictum est. Inuidia enim & auaritia, &c. in homine infectionis corpora gignunt. Corpora ista, semina sunt in solem iacta, & Elementum nostrum consumentia. Ea in sole generantur & crescunt vsque ad autumnum suum, hoc est, vsque ad tempus erumpentis pestis. Hic autem, quod in prægresso capitulo diximus, repetendum est, quòd ex irâ homo sibi ipsi ingenitum corpus gignat ad morbos, id quod iam euidens est. Iam autem vt de corporibus auaritiæ, inuidiæ, doli, perfidiæ, mendaciorúmque loquamur, scitote, hæc omnia ex cœlo, Planetis, astris & signis prodire. Ideóque idonea omnia sunt ad corpora in homine concipienda. Quicquid enim in hominem cœlum seminat ac deponit, id in eo corpus fit. Velut ira, ex cœlo & ipsius influentiâ procedit, quæ homini ita impressa est. Ideò non sola ira ex cœlo est, sed etiam inuidia, odium, fraus, dolus, mendacium, auaritia. Si ergò ex cœlo sunt, secundùm cœlum etiam æstimanda & iudicanda sunt. Et hoc ad Medicũ propriè pertinet. Ratio hæc est: quia, si ex cœlo sunt, ad cœlum redeunt cum suo prædicto Zodiaco. Nihil enim in cœlum penetrat, quod ex cœlo non prouenerit. Ideò hoc quoque similiter. Iam verò ira, inuidia, odium, auaritia, motus aut cursus in homine naturales non sunt, sed ex malitiâ & leuitate erumpũt, & producuntur.

Homo sibi ipsi pœnam creat.

Cœlum magistratus superior.

Cœlum magistratu superius.

Inuidia, dolus, auaritia, &c. ex cœlo hominis.

Nec

Nec enim naturale est, quendam inuidum, fraudulentum ac mendacem esse. Penes hominem quidem *Adamum* malum ac bonum erat. Ita & hodie penes hominem quemcunque id est, quia Microcosmus est. Sed quod penes ipsum est, id effectum dare non debet. Si facit, sui morbi corpora suscitat. Morbi autem naturales qui in ipso generantur, illi in parentem hominis recidunt, & ex ipso rursus in hominem deriuantur, velut grando, pruina, nix, &c. Intrò verò in hominem ingrediuntur, quia ex homine egressi sunt, quod in pruinâ, grandine & niue similiter non fit.

Iam verò ad Basiliscum redite. Is in seipso venenatus non est, sed est sibi innoxius. Si autem hominem aspicit, odiũ ac inuidiam tam fortem concipit, vt ex suomet veneno sibi ipsi corpus faciat, quod hominem inficit. Ex cœlo autem id Saturni est. Sic Saturnus in nobis quoque gignitur. Similia etiam volucres quædã vermésque ac animalia alia præstant. Canis enim rabidi morsus cur damnosus est? Nimirùm propter ipsius auaritiam. Quia enim solus omnia deuorare satagit, ideo corpus in ipsius colligitur & concipitur ore, quod postea inficit, quicquid attingit. Et ista omnia sunt corpora Planetarum volatilia, hócque modo coniunguntur. Et sicut vermis alius alio venenatior est, sic homo quoque, &c. *Antichristus* est vermis, hoc est, Basiliscus: & bene dictum, quia quãdiu viuit, tamdiu erit Pestis expectanda

Canis morsus cur lædat.

Antichristus est vermis.

LIBER SECVNDVS.

TRACTATVS SECVNDVS.

CAP. I.

QVIA, vt diximus, homo duplex est, parte vnâ constans ex terrâ & aquâ, parte alterâ ex igne & aëre: sequitur inde, morbos supernaturales in parte vnâ, scilicèt spirituali, originem sumere, non alterâ: quæ tamen ipsa pars secunda corpus est, æquè patiens vt prima. Vnumquodlibet enim subiectum vtrique globulo subiicitur. Quia ergò in homine, spiritus, huius morbi origo est: sciendum est: quòd vnusquilibet appetitus, ac desiderium, voluntásque ac propensio hominis, in animo eius ac phantasiâ seu imaginatione concepta, corpus ingeneret, sicut videtis iram sibi corpus gignere, hoc est, in corpore nasci. Eadem ratio etiam inuidiæ & vitiorum cæterorum est. Adeóque vnaquælibet voluntas hominis aut inuidia, aut odium, aut mendacium, aut blasphemia, aut fraus, aut auaritia est. Et ista omnia homo saltem dimidius generat, seu ista vniuersa ex hominis saltem dimidiâ parte, nimirùm cœlesti, proueniunt. Vnde patet, iam dicta dimidio homini adhęrere & adiacere: cuius cibi eadem est ratio, quæ alterius vel cibi, vel potus, laboris, ambulationisue. Eadem ratio quoque est inuidiæ, odij, doli, periurij, mendacij, auaritiæ, &c. Iam si phantasia in homine ita intendatur, vt vel bonum vel malum per fortem imaginationem cupiat: tunc imaginatio fortis voluntatem gignit. Voluntas autem ea corpus facit, velut ira. Et corpus illud est hoc, de quo hic loquimur hoc est, est semen mali, quod in nos desuper cadit. Hæc enim ex cœlo procedunt; ideò ad cœlum redeunt, homo nempe Saturnius, Martius. Hæc enim omnia in dimidio Microcosmo insunt. Iam hæc spiritualiter insunt, mouenturq́; ita, vt malitia, inuidia, mendacium, dolúsque sentiantur: velut etiam Solis & Iouis bonitas, & beneficentia. Si homo igitur in æquilibrio non manet, sed ad alterutram dimidiam partem mutat versus astra superiora, vt Saturnum, Marte͂, Mercurium, &c. iã ex hoc scitote, quod per imaginationis suæ spiritus is corpus gignat virtutis istius, circa quam versatur, cui se spiritus conserit, & vnum corpus fit. Hoc attendite, quod spiritualis ille homo, si ad astra incliner, & inuidia, &c. corpus vnum fiant. Ac si, velut morbus, incorporatus est: tunc iste homo cõtinenter ac perpetuò inuidus manet. Sic & è contrà; si beneficus incorporatus est, beneficus perpetuò manet. Vnumquodlibet enim corpus, hoc modo genitum, morbum suum ad extremum vsque retinet: nec is morbus deinceps ab homine separatur vnquam, si semel voluntatem suo Planetæ stipulatus est. Et isti iam dimidium hominem constituunt. Iam hi morbi duplices sunt. Si integrum Microcosmum infirmant, velut ira, contractura fit totalis. Pars autem altera volatilis fit, ita, vt non omnis caro floreat, sed in spiritum volatilem mutetur. Hic in corpore non manet, sed spiritus imaginationis illũ ad astra trahit, ad Planetam scilicet illũ, ex quo prodit. Vnus enim quilibet

Homo duplex est spiritualis & terrenus

Appetitus corpus sibi fingit.

Imaginationis humanæ quæ vis.

Corpus vt fiat ex re incorporea.

Morbi imaginationis duplices

Planeta est illorum, quæ volatilia facit, magnes, hoc est, vt magnes, ad se ea allicit. Hoc modo corpora spirituum virtutúmque, corporea & spiritualia fiunt. Corporeum in corpore manet: spirituale a magnete suo sursum ad cœlum rapitur: hoc est, in nobis crescit corpus ex virtutibus. Id corpus, corpus hominis omnium primo inficit. Præterea fit etiã volatile, quod a suo planetã attrahitur. Inuidia nimirum ad Saturnum, mendacium ad Martem, Mercurium, &c. Et tunc in isto fit semen, quod dictum est. Ista volatilia corpora si ita in Planetis iacent, fiunt semen ad nos relapsurum, & principium pestis, ac morborum similium aliorum supernaturalium. Origo enim vt supernaturalis est, ita etiã morbus. Quo autem modo in morbum procedatur, attendite. Saturnus si sui hominis voluntatem, imaginationem, phantasiámque ad se attraxit, tunc velut gaudio effertur, luxuriatque, quod iam plus inuidiæ & odij possideat, quam ante. Ingenium autem eius est, quale vermis cuiusdam, qui omnes lædere & venenare homines quærit. Ea malitia etiam Saturni & Martis est: illorum est eadem proprietas, naturaque & conditio. Hęc istius Planetæ malitia gignit & transmutat corpus suum volatile, a dimidio microcosmo acceptum, in suam voluntatem. Iam hæc eius voluntas bona non est, sed mere mala. Vnde liquet, ipsorum, nempe Saturni & Martis naturam infectionem portendere. Et isto modo plagæ seu ferula suo tempore, suo autumno protruditur. Iam vero Deus pædagogũ & carnificem in cœlo constituit Saturnum, qui peste pro ferulã vtitur. Si homo pestem commeritus est, tunc corpus eius in illum morbum tendit. Quæ ratio cæterorum quoque morborum est. Quicquid enim hominis imaginatio versat, id in eius Planetam pergit, in quo deinceps hominis ferula ligatur. Ex ferulis autem vna quæque pestis est. Iam autem scitote, primas pestes placidas & lenes esse, hoc est, cito inuadere, ac subitò exspirare, nec grauius affligere. Si autem apud homines semen præcedat, actum est, & pestis inualescit, & subinde magis magisq; exasperatur. Hominis enim Microcosmica natura subinde peior & malignior redditur. Vnde fieri necesse est, vt ipsa quoq; remedia indies minus iuuent, & curã subindè attentiore opus sit.

Corpus volatile planetarum

Saturnus Dei lictor.

Pedisseq. Planetarum

Cap. II.

Tam alta ac ardua sapientia humana est, vt in suã potestate habeat, omnia astra, ipsum firmamentum, & cœlum vniuersum. Ac velut vis eius extenditur ad terram: ita pariter etiam ad cœlum. Imò sicut ipsi subiectæ sunt oues, vaccæ, &c. ita similiter, Sol, Luna, stellæ vniuersæ. Vniuscuiusque enim sapientia moderatur cœlum. Sicut enim manus terram vertit cogitque: ita interior quoque Microcosmus cœlum ad obedientiam compellit, non secus ac homo catellum ad se vel allicit, vel abigit. Huius potestatis ratione fit, vt homines suos Planetas, ascendentes, & stellas inficiant & veneneent. Inuidus enim cogit vincitque Saturnum, ad inuidiam suam eo dirigendam, quo instituit. Sic Mars & Mercurius, mentiuntur, decipiunt, imposturas dant, & similia alia. Hæc ergo vis & potestas, quã inuidus Saturnum vincit, & ad parendum cogit, quid aliud est, quam si equus virgam metuit, & ei obsequitur: Itaq; quando id hominis institutum est, vt alios lædere, calumniari, dolisque decipere velit: Saturnũ asciscit & assuefacit, vt in hoc sibi auxilium præstet, velut equus agricolam adiuuat, vt ager seminari possit. Et hæc aratio in cœlo nihil est aliud, quam cõmotio quædam in hominem seminandi id, quod in ipso iacet. Sic ergo & fortuna & infortunium cuilibet ex sorti suã imaginatione emergit, prout quisque disponit ac ordinat. Ea sapientia est initium characterum. Quid est enim character nisi hasta, quã quilibet, illam qui manu tenet, vti potest nouitque? Characteres enim illi hominum sapientiam fortitudinemq; demonstrant, quod ipsi vi suæ sapientiæ ex cœlo fabrum faciat, qui cogitur cudere, quicquid homo velit ac iubeat. Vnde hastas fabricare possis ad sanitatem, ad morbum, ad mortẽ. Ibi enim character velut herba est, naturaliter a cœlo facta, quę vt facta est, ita in suis operationib⁹ certa inuenitur: similiter vt hasta, etsi, &c. *Desunt hic quædam.*

Sapientia humana est principium impressionis, imaginatio est principium & vis coniunctionis. Voluntas est dissolutio corporis, vt tinctura ingrediatur. Et qui assequi velit, quã ratione homo coniungatur cum cœlo præter hactenus cõmemorata, hunc opus est tenere fundamentum incantationis, quã vi illa fiat. Res autem ita se habet. Sapientia humana

Hominis sapientię cœlum & terra subiecta.

Inuidus Saturnũ cogit.

Imaginatio fortunæ causa & infortunij.

Cœlum hominis faber.

Sapientia, imaginatio, voluntas hominis quid sint.

mana quâ præditum esse hominem decet, non est ex terrâ, nec ex globulo superiore, sed ex essentiâ quinta. Vnde fit, vt homo astris imperet, cogatque ea, vt faciant, quæ ipse vult, solius huius sapientiæ vi & virtute. In hâc sapientiâ si homo viuit, tunc ea magistra illa est Astrorum. Hoc magisterium seu imperium principium est *incantationis*. Hæc causa est, propter quam homines ex quintæ huius essentiæ sapientia, sapientem vocarint Magum. Magi enim iure vocantur, quia cœlum coërcuerunt pro suâ voluntate in cerâ, literis, verbisque. Et hæc talia opera hactenus præstigiæ seu incantationes dictæ fuerunt. Sic incantatio quoque vocata est Magica, quæ tamen incantatio non est, sed summa est sapientia. Quicquid tamen ope spirituum fit, id incantatio est. De istis incantatoriis spiritibus hic nihil traditur, sed agitur tantum de naturalibus operationibus, quę fiunt virtute sapientiæ cœlum moderantis, ex quo omnia naturalia cognoscuntur. Ita ergo cœlum sapientiæ famulatur, & Sapiens seu Magus in Saturnum, Mercurium, Veneremq; imperium habet. Huius autem potestatis seu dominij explicationem longiorem in Archidoxes reiiciam. Sapientia hæc fabro similis est: quæ suas Mechanicas artes, ipsumque artificium, ex quo fabricatio procedit, habet, ita, vt sapiens Saturnum in ceram vertere ac mutare possit, quæ Saturnia opera perficiat, etsi nihil nisi cera sit, aut literæ vel verba in chartam descripta. Et hæc nemini mira videri aut falsa debent. Ratio est, quod huiusmodi verba sapientiæ (vt procedamus breuiter) executores sint. Si verò homo ex sapientiâ quintæ essentiæ Magus non est, tunc vicissim astra ipsi dominantur, & ex eo faciunt, quod visum est, & ad hoc adhibent Magicam, quâ pro suâ naturâ & conditione, ingenióque illum fingunt, probum vel fraudulentú, hunc talem, illum alium. Idémque huic accidit, quod stulto. Is quia domandi equi imperitus est, ideò illum fugit, ceu suum victorem. Industria autem cœlum ipsum aggreditur. Pars hominis dimidia cœlestis est, hoc est, virtutes hominis superioribus potiores existunt. Cœlestis sapientia ipsa quoque terram gubernat: non tamen ex quintâ essentiâ est. Si domare nos terram nequimus: ipsa nos domat. Cur hæc ita proponam, causa taliter noscenda est. Virtutes cœli in nobis conditas habemus, quæ mistim bonæ malæue sunt, vt colores permiscétur in metallis. Iam autem vita as non est hominis vita, sed viuendum est ad normam essentiæ quintæ. Si ergò astrorum virtutem in nobis reconditam habemus, portionem aliquam nostri cœlum quoque sibi vendicat. Si verò æquitatem, quæ ex 5. essentiâ prouenit, non respiciamus: tunc cœlum in nobis dominus est. Iam hæ virtutes omnes incorporantur, & substantiam vnam in Microcosmo faciunt. Et hoc est fundaméntum pestis. Hæ enim res tantum sunt venenum pestis. Quod pro ratione huius Magiæ ita intelligendum est. Illud, quod corpus factum est, in homine iacet, & decoquitur per superiora astra, & imprimitur in filios conceptionis, dedecoquitúrque tamdiu, donec eò res deducatur, vt inde pestis generetur. Hæc enim corpora sunt semina pestis. Quæ si inualescit in homine, in naturâ ista est principium pestis. Ideò quò plura istorum vitiorum in homine sunt: eo longiùs, grauiùs ac sæpiùs pestes affligunt: Nam si verâ ac genuinâ sapientiâ careamus, morbis cœli omninò subijciemur. Etsi autem capitulum dictum aduersari videatur illis, quæ de cœlo dixi, quod vitia in cœlum ascendant & iterum descendant: contrarietas tamen nulla est. Ratio est, quia virtutem a cœlo in conceptione accepimus. Quâ si vtimur, venenata in nobis corpora gignimus. Ea velut in homine decoquuntur. Non autem in homine, qui alias in terra ambulat: sed in homine dimidio, cuius spiritus in astris versatur, ac in ipsis coquit, velut & sydus vicissim coquit in ipso. Voluntas eius est coquus in astris. Operatio fit ab igne. Astrum autem est ignis coqui: virtutes sunt carnes. Talis coctio est. Iam si pater huius coctionis nō ad finem vsque durat, sed intermoritur; vices ad filium deuoluuntur. Nam per conceptionem istarum virtutum hæres est, & iis incorporatur. Voluntas enim est coquus. Imaginatio est appetitus. Sicut ergò nobis imaginamur, ex vi cœli id imaginamur. Ob id, si imaginationis nostræ spiritus cœli impressio est, res succedit: veluti si quis inuidus sit, talis ex Saturno est. Is si ex inuidiâ quid appetat, Saturnus ei morē gerit, & id præstat. Quæcunque ergò negotiationes aut status ex imaginatione prodeunt, hoc est, si illorum imaginatio ex cœlo orta est

Sapientia humana est principium incantationis.

Incantatio & magica vt differant.

Sapienti cœlū famulatur.

Cœlum non sapienti dominatur.

Homo dimidius cœlestis.

Ex corpore facto quid fiat

Imaginatio que vis

est, tunc successum optatum habet, & cæteris antecellit. Ita imaginationes quoque exstitêre, quę homines alios occiderunt, infirmaruntque. Causa hæc fuit, quod imaginatio ex illo sydere processit, sydusque ipsum vicit, & coëgit, vt pro suâ voluntate imaginaretur. Iam est imaginatio ista Cupido, Vulcanus, Inspiratio. Ac ita per Planetam illum in effectum deducta est. Sic ergò non quęlibet præsumptio incantare potuit, sed ea tantùm, quæ ex Planetâ genita est,& quam is vicit. Hinc fit, vt fortuna & infortunium, opulentia, paupertas &c. iam in incremento, iam in decremento versentur. Si vincit & præualet Saturnus, inuidia ita excandescit, vt præsentia omnia cupiat vorare, putrefacere & corrumpere, ne cuiquam vsui veniant. Ideò idem etiam morborum malorum omnium auctor est. Hoc qui infectus est homo, is auarus est, est mendax, dolosus, caninus, omnia ad sese corradens. Et hęc inuidia postmodum in corpore corpus fit, quod nullâ amplius virtute præditum est. Námque est materiale. Quod virtutes hâbet, oportet corporis spiritum esse. Hoc corpus cum illâ virtute manet, & in venenum abit, (si in spiritu suas virtutes non exerere potest,) sicut spiritus ipsius natura est, & per Planetam proprium mutatur in cadauer, hoc est, pestem. Cum ergò homo & cœlum res vna sint, sicut rubedo in vino, vel candor in niue: ideò inuicem permiscentur. Et vbi impingunt, feriunt. Feriunt autem ibi, vbi ipsorū subiecta iacent. Itaque quot virtutes: tot planetæ, stellæque tot genera pestis. Omnia tamē venenum vnum, vnum cadauer, vna digestio, vna proportio, vna peruersitas, vt comprehensum est. Iam verò ad discrimen omnium animalium in terris attendite. Illa enim significant venenum cœleste, si id in nobis sinamus inualescere & erumpere. Venena vermium ex cœlo sunt. Hi quod in se materialiter habent: id homo habet spiritualiter. Hanc spiritualem naturam per cupidinē suam Saturnus destillat in materiam. Iam ergo similis est vermibus, non secundum præparationem quidem: sed Planetæ id operantur. Iam si per Alchimiam vermis cū suo veneno præparari potest: quousque quæso intenditur eius venenum? quantoperè fit id noxium? Sic si cœlum quoque in se venenum habet, & præparat: quanto id magis venenum erit in suâ subtilitate? In hominem verò cadit ideò, quia cum solo homine negotium habet, nōn item cum rebus aliis. Hominem quærit interimere, non res alias. Deus itaque sæpiùs putatur talia fecisse, quæ tamen fecit Planeta. Nam si corpus attingit, natura Planetæ est, excepto spiritu incantationis.

Saturni mira inuidia

Homo & cœlum vnum

Ex imaginatione istâ, si Planetarum in nobis persecutio fit, ortæ sunt ac subindè oriūtur variæ sectæ & propensiones hominum ad probitatem, religionē &c. Alius enim alio semper fine trahitur. Magnus verò iste Propheta est, qui homines ad cœli speculationem & imaginationem ita reducere potest, vt radicem ex ipso cælo sumant. Isti enim phantasmatis miris exercentur, gestus ac mores varios tum cæteris membris, tum vultu edunt. Hæc signa omnia testantur, quòd homo cœlestia imaginetur: & cœlum id ita stabiliat ac confirmet.

Tractatus III.

Sed quid hæc omnia sint, cum in primo libro dixerim, recordari nos iugiter oportere, quòd Deus ad misericordiam celer & expeditus sit? Ideò id sedulò annitendum est, vt in exitu ira eius placetur & molliatur, & cætera naturæ ab ipso commendentur. Et tum scientiæ Medici locus dabitur. Exemplum. Qui directo sclopeto ad locum quendā collimat: huius oculi si non prospectus erronei sunt, glans ferit id, in quod emissa est. Similiter se ictus Dei quoque habet, qui tamen altero multò velòcior existit. Eodem modo quendam iaculatorem sui ictus pœnitere potest, vt ingemiscat propter alterum confossum & iugulatum. Affectus similis multo familiarior ipsi Deo est, cuius, quales quales sumus, creatura tamen & opus sumus. Quòd si fieri comperimus, vt magistratum quoque aliquando, si nimio calore aut incircumspectè scientiam grauiorem tulerit, festinatioris processus pœniteat, adeoque è vestigio conuertatur, & sententiam leniat laxétque: multo certius id de Deo verum erit. Cuius tela emissa si vel dum in motu sunt, Deus ad misericordiam subindè mouetur, volánsque telum retrahit, aut, quò minùs noceat, facit, paternæ illius promissionis subindè memor, quâ stipulatus est, quòd deinceps hominem similiter non excisurus ac deleturus sit. Huius quam euidens nobis in Adamo exemplum propositum est? Hunc enim an non Deus ardenti irâ inflammatus,

Deus ad misericordiam pronus.

flammatus, cum gladio igneo extra paradysum profligauit, & in mortem funestam, morbis infinitis stipatam eundem præcipitem dedit? Et tamen, cum Adamus priorem vix pedem paradyso extulisset, Dei illicò misericordia iterú mundauit, & remedia paterna largitate is ostendit, quibus non animæ saltem labes ac lues molliretur, verùm etiam afflicti corporis morbi herbis præsentibus exstirparentur, ac vita ad statutum vsque terminum feliciter prorogaretur. Et licet herbas quidem ac virtutes Medicas Deus iam ante hominem conditú creârit: ex hoc tamen non nisi summa ipsius misericordia & prouidentia diuina censenda est. Manifestatio enim virium in herbis & rebus creatis positarum, mera Dei bonitas & commiseratio est. Et super hanc misericordiam Dei Medicus vir sapiens fundatus est. Nam, qui misericordiam Dei cognouit, illam non repudiat: cum in ipsum omnis nostra spes ac fiducia fixa sit.

Adam ex paradyso eiectus.

Medicus super misericordiam Dei fundatus.

Talem se Deus in peste quoque gerit. In hâc enim suam simul iram promit, & misericordiam suam per medicum defert iis, quos iugulari non vult. Pestis enim nihil aliud, nisi ira diuina est. Medicina etiam non est vis ac potestas aut iustitia, sed est tantùm misericordia. Hâc enim sublatâ, quis viuus diem videret crastinum? Hâc normâ Christus quoque sanauit homines: non tamen ope naturæ, sed suâ ipsius potentiâ. Is ipse enim misericordia est, ex quâ simplicium omnium vires procedunt. Quomodocunque ergò medicina perficiatur, sicut ex vnâ arbore duplices fructus proueniunt: sic ex Christo duplex quoque Medicina emanat: Herbæ, & Verba. Pater ipsius est sator. In huius manu Medicus est, cui Deus lucem in naturâ accensam præposuit, per quam misericordiam ipsius introspiciat discâtque. Medicus ergò non ex seipso est: nec artem ac scientiá ex seipso habet. Deus enim scientiam distribuit suo arbitrio, huic multum, illi parùm impertiens, huic dans, illi adimens. Nec enim Medicinæ ea est ratio, quæ alterius opificii, aut artis Mechanicæ, quæ aut hereditario accipitur, aut facili labore addiscitur. In Dei manu positum est, cui is Medicinę donum indulgere velit nolítque. Non ergò Academiæ aut libri fundamentum Medicinę sunt, sed sola misericordia Domini, & donum. Adde etiam libros (sed hos tantum) qui ex vero fundamento & solidâ experientiâ constant. Omnia opificia manifesta sunt, & operátur ratione euidenti. Nó itidé illa. Ipse Deus est, cuius spiritus non est visibilis. Nam & Medicina spiritus est, qui operatur, vbi ipsemet vult, non vbi vult homo. Spiritus enim misericordiæ, & spiritus hominis, donum vnum non est.

Pestis est ira diuina. Medicina est misericordia Dei.

Christus qua vi curauit.

Christus duplex Medicus

Medicina donú Dei, non Academiarum

Porrò, si iam pestis naturalis facta est, seu essentiam naturalem accepit; tunc proximum est, vt naturali ratione cognoscatur, & cóueniente modo ipsius quælibet species sanetur. Pestis autem causa modúsque is est. In homine quatuor humores conduntur: sanguis in venis, humiditas in carne, viscus in neruis, adeps in aruina. Hæc quatuor singularem processum naturæ habent. Præter ista, alia tria adhuc sunt in homine. In horum quodcunque pestis pedem figit, ex eo naturalis illius essentia censenda & inuestiganda est. Sunt autem Mercurius, Sulphur, & Sal. Hæc tria per vniuersum corpus distributa sunt. Nec enim à se inuicem separantur. Si ergò pestis naturali ratione corripit: suam essentiá habet aut in horum trium vno, aut duobus, veluti Mercurio & Sulphure, Mercurio & Sale, sulphure & sale: aut in tribus vniuersis. Præterea in homine naturaliter etiam insunt constellationes, secundum planetas, secundùm stellas superiores, secundum 12. signa, secundum ascendentem. Iam si pestis in aliquâ influxione gignatur, & per eam in hominem ducatur: tunc naturalis ipsius essentia se habet pro istâ influxione, complexione, naturâ, conditionéque & proprietate, & secundum hanc naturalem essentiam practica omninò institui, ac Theorica seu causa cognosci debet. Sunt etiam pestes secundum motum morbi, quarum essentia secundùm tempus noscitur. Huius generis est pestis cum tempore dysenteriæ erumpens: & pestis quadragesimarum tempore cum motu pleurisis inuadens: & pestis verè cum febri insultans, & sic similiter. Prout enim morbi nonnulli ex tempore & cú tempore gignuntur: sic pestis quoque nonnullæ species secundum illud regú-tur.

Humores 4. sūt in corpore.

Homo ex Sulphure Mercurio & Sale.

Pestis constellationis quę.

Pestis temporis quę.

Hæc Theorica quâ ratione intelligi debeat, iam deinceps dicetur. Ponamus, ex irâ quendam telo confossum esse. Hoc quamdiu in vulnere figitur, Medicina nihil proficit. Vulnus oportet esse patens

& liberum. Iam si Deus ferit, incussum telum suâ manu iterum extrahit ac euellit, ita vt sauciata natura sola sit. Deus si inflictum telum non extrahat, Medici conatus omnis nihil proficit. Nec enim telum ligneum est, quod extrahere possit homo, & vulneri relicto medicinâ adhibere. Ideò mors etiam incumbit. Hæc vt anteuertatur, quatuor prædictæ res ac viæ sedulo considerari debent: nimirum 4. Humores, tres res primæ, constellationes & Tempus. Hæc quatuor medendi methodum docent. In quodcunque enim horum quatuor ictus factus est, pro eius natura ac conditione medicatio fieri debet.

Medicus frustra operatur, peste à Deo non relicta.

In 4. Humoribus exitus talis est. Sãguis prout vena secundùm originem suã constituta est, si feritur aut occupatur, in vias duas diuiditur. Vna via, si pestis futura est, forinsecus ducit vsque ad originem sanguinis. Vbi autem in corpore venæ illæ oriuntur, ibi pestis decumbit, & veluti castra metatur. Hinc autem illam natura per venas expellit in cutem: quæ tandem proximum emunctorium occupat. Horum emunctoriorum, vt diximus, sex sunt, terna ex vtroque latere. Si verò pestis intrò ad principium venarum, non penetrat, sed aut in mediis viis subsistit, aut retrò ad fines & terminos venarum iterum exilit, apostemata gignuntur, quæ nonnulli Carbúculos, Anthracésue & similiter appellant. Secundum considerationem verò Philosophicam illa sunt pestis, aut nominatim erumpens pestis aut pestis exodus. Si verò succus seu humor in carne icitur, pestis eo loco, quo decidit, manet: humorque in isto loco colligitur, accensúsque per omne corpus deflagrat. Nam is per vniuersum corpus distribuitur, nec vt sanguis, in solis venis iacet, qui varias accensiones sustinet. Et pestis isthæc peculiaria & definita loca non habet, quæ occupet. Erumpit enim in vniuerso corpore, in ventre, in locis quibusuis. Nec hæc sex illa loca respicit, in quæ exoneratur infectus sanguis. Si humor visci feritur, abit in articulos, ligamenta, neruósque. Vbicunque autem inualescit aut prædominatur, ibi pestis quoque cõsidit: cuius sedes maxima ex parte articuli sunt. Peste in sanitatem terminatã, in illis vlcera magna & foramina fiunt, profunda simul, & dolorifica, & ex putredine fœtida. Si adeps inuaditur, pestis auctumnam occupat, sine dolore multo, lentè affligens, securitatemque ferè pollicens. Mors autem hæc furtiua, clandestináque plerumque est, nullis grauioribus accidentibus formidabilis. Corpus enim in adipis istiusmodi vlceribus non admodum sensile est.

Pestis in quatuor humoribus generatio.

1. In sanguine.

Apostemata & carbunculi vt fiant.

In succo carnis

3. In humore visci.

4. In adipe.

Adeps insensilis.

Ex tribus primis rebus si pestis Mercurium ferit, tunc is à corde abscedit. Hæc pestis mortem celerrimam inuehit, feréque latens & occulta est, nec vnquã foràs prodit, punctionibus sæuis cordis admodum formidabilis. Si vero illa Sulphur corripit, per omne corpus distributum: tunc illud à duobus reliquis separatur, & abit. Ita ergo totum corpus inardescit, & infectio ad sublime caput ascendit, aut ad subiectas alas, formâ specieque tumoris aut apostematis: quę tamen, si ex naturâ considerentur, apostemata non sunt, sed pestis. Hæc in multis locis erumpit, vel simul vel successiuè, & ardor affectum locum corrosiuo similis occupat infestatque. Postea cancri & Anthraces gignuntur.

Pestis vt in tribus primis gignatur.

Ratione constellationis pestis ad illud membrum tendit, ad quod spectat, aut collimat. Pro illius enim modo diuiditur. Suum enim cuiuis fulmini foliũ est, quod ferit. Illo feriente, tunc pestis natura pro istius membri conditione cẽsenda est. Sic pestis cerebri pro naturâ cerebri; pestis hepatis, pro naturâ hepatis iudicanda est. Simile iudicium est de cæteris.

Pestis constellationis vt fiat.

Secundùm tempus Pestis ita iudicanda est. Pestes vernales cum ingenti putredine & arbore febrili inuadunt. Ideò secundum febrium naturam æstimandæ sunt & considerandæ. Item, secundum naturam pleuriticam. Vniuersæ enim in vere affligentes pestes, accidentibus pleuriticis stipatæ sunt: Quod ipsum in medicinâ administrandâ fideliter quoque obseruari debet. Id si secus fiat, conueniens & idonea Medicina nulla dari potest. Æstiuæ pestes, naturam cholericam resipiunt: Autumnales splenetică: Hyemales phlegmaticam. Secundum hanc naturam quicquid coincidit, ad illud ceu scopum quendam remedia omnia dirigenda sunt. Istâ enim ratione non pestis solum, verum ipsius quoque essentia tolli potest. Hæc enim imitatur, vt diximus, conditionem temporis. Et temporis notitia pestem secundum naturalem suam essentiam demonstrat.

Pestes tẽporales quales sint.

Præterea sciendum est, multa subindè addi medicinæ secundum essentiam suę

suæ naturæ. Id fit duobus modis: Primò, si pestis hæreditariò seu contagione accipitur. Deindè si accidentibus cumulatur & grauatur. Duo hæc naturalibus viribus subiecta sunt, hoc modo. Si ictus desuper impetit, [ac non omnes;] sed vnum tantum ferit: tunc is plane similis fit Crocodilo & Basilisco. Ictus enim ille vsque adeo feritum inficit & venenauit, vt, quicquid is aspicit, inficiatur. Et vt Crocodilus, quicquid halitu suo afflat, venenat: sic peste nonnulli vsque adeò venenati sunt, vt quoscunque vel afflant, vel halitu ac animâ suâ feriunt, in pestem præcipitent. Iidem similes etiam sunt serpentibus, aut senectam distringentibus, aut venenûm suũ propter eius abundantiam deponentibus. Nam & illi suo sudore, caloréque &c. inficiunt ea, in quibus cubant aut habitant. Hæc quicunque adit aut contingit (siue lecti sint, siue vestes, imò & hypocaustorum parietes) nullâ morâ inficitur. Multos etiam venenum prorsum vorsum ita peruagatur, adeóque malignitas eius in tantum intenditur, vt oculis, habitu, calore, sudore, & exspiratione totæ ædes inficiantur, vt qui has intrant, venenum similiter hauriant, & peste corripiantur. Huiusmodi infectis præsidio naturali commodè succurri potest. Nec enim desuper de cœlo sauciantur, sed in terrâ corripiuntur &c. vt dictum est.

Pestis duplex modus.

Basiliscus visu inficit.

Crocodilus halitu inficit.

Accidentium hęc ratio est. Sæpè sudor pestiferus ex se quidem lethalis non est. Si tamen idem homo interiùs putridus, vlceribúsque plenus sit, aut morbũ hunc illumue aliquot annis intùs fouerit: hi morbi omnes per insultum pestis produntur & reuelantur. Isti morbi si sui exitus tempore lethales futuri erant, iam quoque mortem inuehunt: vt sunt pleuritides à peste suscitatæ, & Erysipilæ, Febrésque, Mania, Phrenesis, Oppilatio &c. Hi morbi omnes pestis conditionem variant. Sic qui peste detenti Maniaci aut Phrenetici fiunt, hi hanc anteà in sese dispositionem habuerunt, quæ iam in actum erupit. Qui à peste alvi fluxibus tentantur, iam antè ad dysenteriam propensi fuerant. Sic quibus mulieribus à peste menses vel cientur vel sistuntur, id omne ad mortem vel salutem finitur, prout prior & interior morbus ex sese erupturus erat. Huiusmodi ergò morbi & accidentia pestis, ipsâ peste non minus attendenda veniunt, suísque adhibitis peculiaribus medicamentis naturalibus, cum Medicina pestis iunctis expugnanda sunt.

Accidentia pestis qualia.

Accidentia pestis vna cum peste curanda.

Multi horum morborum hæreditariò quoque insunt hominibus: qui in pestis cursu non dissimiliter cæteris intelligi debent. Sicut enim fulmen ex altis deturbatur in domum, eámque incendit, comburitque: ita ignis ea natura est ac proprietas, vt latiùs sese subindè diffundat, quamdiu ligna aut stramina vicina sunt. Iam verò huiusmodi domus à fulmine non comburuntur: sed tantũ illa prima. Cæteræ comburuntur ab igne, qui ipsas penetrat. Sicut autem fieri potest, vt domus ardentes diruantur, deiiciantur, & restinguantur, & hoc pacto seruentur: idem in peste quoque similiter notandum est. Nam sicut in vnâ domo multi sæpe homines habitant: ita hi multi sunt instar multarum ædium contiguarum. Si ergò à fulmine homo vnus incenditur: iam vicini reliqui quoque ab eodem inflammantur, idque vel cum accidentibus, vel sine illis. Et sicut lignum vnum flagrans, integram lignorũ struem exurit: ita homo vnicus totam domum, totam ciuitatem inficere potest. Qui eripiuntur, ita se habent, quasi aliquot ligna ex omni strue euellerentur. Nam omnia simul euelli non possunt, Lignum est corporis sulphur. Ideò elementum ignis eius accendendi vim habet. Iam vero quiuis homo pesti subiectus est. Hinc fit, vt multi sæpè vnius infectionem luant, adeoque morbi admodum implicati fiant, ex quibus se expedire non cuiuis facile est propter proprietates & accidentia, vbi alia in aliis subinde signa & indicia produntur. Hic autem sæpiùs concurrit fatés & occulta quædam contagio, quæ ipsam sanguinis aut ætatis similitudinem spectat: veluti videmus, pestem sæpius familiam vnam corripere, eámque vniuersam exscindere, siue in vicinâ sint consanguinei, siue longiùs distent. Hic idem ferè accidit, quod cum frigore. Hoc enim illud saltem perdit ac destruit, quod ipsi subiectum est, veluti flores, aut palmites teneriores, aut quid simile. Ita pestis nonnunquam corripit infantes, nonnunquam parentes, interdum auos. Quanquam hoc casu non omnes deleri soleant. Quæ autem pestis vnius sanguinis est, (intelligo eos, qui vnius familiæ sunt, vnum subiectum, vnum ascendentem, candémque constellationé habẽt) ea

Fulminis & ignis natura exaestuat. (?)

Sulphur est una corporis incendii. (?)

Homo omnis pesti obnoxius.

Pestis quandoque totam integram familiam deleat. (?)

ea si sanguinem ferit, ferit simul omnes, qui eiusdem naturæ & sanguinis participes sunt: nisi fors obstet coniuncta alia complexio, aut concurrens aliqua constellatio contagium impediat. Sic lues sæpius solas prægnantes affligit: quia illarum ascendens imperium & dominiũ in ipsas habet. Sæpius senes præcipuè deiiciuntur, quia nimirùm ipsorum cõstellatio, potestas ac dominium infecta sunt. Ita alios subindè etiam ac alios. Potestates enim pestis in firmamento & constellationibus corripiunt ac affligunt, Ministros, dominos, inopes, opulentos, pueros, iuuenes, senes, viros, fœminas, virgines, &c. Extra potestates has nihil inficitur aut contaminatur, nisi, vt dictum est, id fiat per communicationem seu cõtagium, aut infectionem accidentariam. Ob id, si pestes stellarum cognoscuntur & intelliguntur: discerni etiam possunt illi, qui priuatim corripiuntur aut feriuntur, ab alteris, qui per contagionem inficiuntur.

Pestis cur interdum solas prægnantes interdum solos infantes, & c. inuadat.

Porrò contingit etiam, quempiam non semel tantum, aut in vno loco feriri & corripi: sed sæpiùs, & in diuersis locis. Nec enim necesse est, vnum tantũ fulmen cadere: sed exturbantur sæpiùs duo, tria, plura. Nec vnus etiam locus tantum incenditur: sed subindè plures. Et tamen vnus tantum fragor, vnum tonitru est. Hæc fulmina seu ictus meritò cũ tormentis bellicis comparari queant. Et multiplices hi ictus, sese inuicem consequentes, in curâ probè attendi & considerari debent. Nec enim vnica tantũ Medicina omnibus sufficiet; sed quoties nouus ictus, toties alia recénsque Medicina, Si iam, &c.) vsque ad finem.

Pestis sæpius quã semel vnũ corripit.

Quoad signorum doctrinam, institutionem talem attendetis. Cura vestra ad duo spectare debet: ad *Essentiam Pestis*: & ad eius accidens. Essentiam pestis cognituri, attendite ad naturam constellationis, quę cœli ad Horoscopum illum ratio & facies sit; & figuram cœli erigite, adeóque ex proprietate firmamenti & pestium scrutamini, quænam pestis prætò sit, quis præcisè ictus sit, qui sauciârit. Contra istam pestem ægroti curam instituite. Ictus enim illius natura in ægro est. Contra hanc ergò ex superioris naturæ institutione muniti procedite. Iam ex concordantiâ signorum ægri: vtriusque coniunctionem deprehendere potestis, adeò vt verè dicere liceat, hoc vel illud pestis signum docere, Martem, Leonem, &c. feriisse. Porrò alia quoque signa expendite, qualenam accidens concurrat: veluti somnus profundus, paralysin indicat: vigiliæ immoderatæ, maniam: coloris mutatio, Apostema. Ex his iam signis te ipsum firma & expedi ad curam subeundam. Hoc modo pestis noscenda est. An verò sit, vel non sit, scribere iudiciũ hic nihil attinet. Nam res per se plana & euidens est. Quæ verò & qualis pestis sit, quomodò in cœlo constellata, quibusue accidentibus stipata, ex signis propriis & peculiaribus, discerni oportet. Et ad hæc idoneus est Medicus Astronomicus & Physicus, haud quaquam verò triuialis & imaginarius. Hic enim rhombus omnis positus est, vt per signa medicina decernatur; contra ipsa astra & ipsorum accidentia. Signa autem ista cum natura hominis omninò conferẽda sunt. Præter ista duo, consideranda quoque est (vt ita loquar) ipsa possibilitas, quantùm nimirum hic præstari possit, aut sperari debeat. Nam hoc curationis primũ fundamentum est.

Cura adhæst pestis & alia eius accidentis.

Signa pestis [illegible]

Ad hæc ergò iam consequitur, quod Leonistæ à Leone in signo Leonis feriti, mortem expectare debeant. Similis ratio etiam cæterorum. Hoc idem dictu est: si simile in simile incidit, ibi seminata mors est. Nam si Medicina inducenda & conferenda est, oportet nihil adesse simile, sed dissimilia; non vnum, sed diuersum & dissentiens, velut regnũ in se diuisum. Non vnius enim sensus est complexio, accidens, & sydus: sed vnum frigidum est, alterum calidum. Iam si alterutrum contrarium est, sperare potest Medicus, istius morbi regnũ destructum iri, si contrarium alterum tollatur. Si verò omnia ista tria, *Complexio*, *Accidentia*, *Cœlum*, vnum sunt, quisnam isto loco restinguere possit? Idé enim fiet, ac si ignis stipulam corripuisset, ac accurrens quis pro aquâ vinum ardens affunderet aut oleum Laurinum. Ita enim consumerentur omnia. Vnum enim cum illa sunt: facilè prędominantur & inualescunt. Si verò contrarium & dissentiens aliquod sit, illis auxilium affundi potest.

Medicina dissimilium est.

Similis industria impendenda, si cor, cerebrum, hepar vel pulmo feriatur. Quodcunque enim horum subiectum est, pro eo morbus vel lethalis vel minus est. Vulnus enim in crure non ita lethale est, ceu vulnus cerebri: & vulnus cerebri

Subiecti ratio morbi vim variat.

bri securiùs est vulnere cordis, &c. Hæc, si ratione gladii vera & naturalia sunt: ratione astrorum ac superiorum corporum quoque itidem vera erunt. Prout enim hic vel ille locus sauciatur, ita pestis magis minúsue lethalis est. Signa verò quælibet secundùm diuisionem astrorum & naturæ Elementaris accidentia hic latiùs describere & explicare nihil attinet. Phisica enim & Astronomia hæc docent, huc minimè confundenda. Non enim cuiuis datum Medicinæ donum est. Cui verò id datum est, is iam antè pernouit constellationes, infectiones, potestates, dominia: Item, naturaliũ morborum mores, proprietates, essentias, & signa. Quæ omnia me hic docere, & illis communicare ridiculum foret. Nec enim hæc mihi scientia ab ipsis data est, sed ab eo, qui & ipsis & mihi eam impertiuit.

Donum Medicinæ non omnib' datum.

Circa naturalem autem essentiam pestis, res ita habet. Si insuitu [illegible] spirituale carnem corripuit, idem fit, quod cum ferro. Cui candenti si aqua infundatur, tunc illud stridit & sibilat, & extinguitur. Similiter in hominis carne & naturà accidit. Sicut aqua vim suã ferro indere potest: ita firmamentum similiter operatur in hominem. Et veluti per multam aquam ignitum ferrum refrigeratur: ita per multitudinem constellationis homo quoque refrigeratur, hoc est, deficit ad mortẽ, & obit, sicut ferri ignis per aquam deficit. Et huiusmodi vis est corporum superiorum in nos homines. Cæterum, si accidens etiam aliquod, quod in homine lateret, simul ferretur: tunc hominis illud accidens intelligi debet similiter argento viuo, quod nec calorem, nec contrarium quicquam ferre potest, sed ad illorum occursum subsultat, liquatur, & exspirat. Similiter bubones quoque & apostemata faciunt. Hærent in Essentià Mercurij, soluúturq; & operantur instar Mercurij. Non enim illi perfecti sũt, sicut nec perfectus Mercurius est. Adeóque vnumquodque pro suæ naturæ modo operatur. Hoc enim modo Mercurius etiam Apostema est in omnibus metallis, in quibus latet, bonũ rumpit & frangit, nec bonum esse quicquam relinquit. Et sicut Mercurius in igne à suo corpore & primà materià exspirat: sic ab homine quoque vita effugit per firmamentum, cum quo vita isto tẽpore familiaritatem nullam habet aut

Pestis Essentia qualis.

Accidẽs Pestis vt se habeat.

habere potest, velut nec nitrum cum igne, aut cum eodem Mercurius, & si quid aliud huic simile est. Sic ergò ex nobis vita auolat, velut lignum ex igne. Sic inquam homo ex firmamento. Et velut ignis visibilis est: ita firmamentum in suo igne inuisibile existit. Et talis ipsius natura est. Qui vero ope Medici, aut præsidiis aliis liberati eripiuntur & resurgunt: his simile quid accidit cum arboribus. Eæ enim per hyemem aridæ & emortuæ sunt, hoc est, sopore detinentur, appellente autem æstate eædem resurgunt, & ad pristinum suum vigorem redeunt: ita homo quoque, qui peste concussus decumbit, velut in morte iacet, hoc est, in somno, sicut CHRISTVS inquit: *Dormit, non mortuus est.* Hoc idem dictũ est: Qui lethaliter decumbit, mortuus est, etiamsi viuat. Quamdiu autem in morte viuit, mortuus nondum est, sed dormit. Sic ergò somnus & mors res vna sunt, velut arbores in hyeme. Ideo, quodcunque sanescit, miro modo, auxilio nimirum diuino sanescit, veluti mortui a Christo suscitantur à somno. Hoc idem est, quasi diceret Christus: *Surge, lectum tuum sume Lazare & prodi, &c.* Quia verò isti qui, lethaliter ægrotant, nondum in terram, velut Lazarus, conditi sunt: superstitiosi multi persuasum habent, quod ex seipsis, vi proprià resurgant, citra auxilium diuinum. Fideles tamen & pii satis hoc compertum habent, quod mirabiliter ista fiant. Deus dotes nobis duplices largitus est Medicinæ, ex gratià singulari: remedia nimirùm visibilia & inuisibilia. Visibilis Medicina est illa creata. Inuisibilis est verbum Dei. Ipsius verbum medicinam creauit. Qui per Medicinam sanatur, per ipsius verbum sanatur. Qui Dei verbum aspernatur, is aspernatur Medicinam, & è contrà. Nam Deus vnus, & is idem est. Ideò si pestis incussa & icta non sit, sed in artubus flagret: medicinam haudquaquàm contemnere debemus, Is enim, qui dicit, nullam hic medicinam iuuare, Deum esse negat. Sed fusiùs de theoricà pestis disserendum non est. Practicam ipsam ingrediemur, constitutam ex regulis ducentibus in experientiam & cognitionem experimentorum. Huic rei tractatus duo sequentes designabuntur.

Homo peste correptus similis arbori per hyemẽ mortuæ.

Medicinæ duplices: visibiles & inuisibiles.

Medicina verbũ Dei & è contra.

Oo LIBER

LIBER TERTIVS.

PROLOGVS.

DE curâ Pestis dum tractaturi sumus, æquum est, vos repetere illa, quæ in libro secundo diximus: nimirum, quod, etsi illis quidem, qui feriuntur, moriendum sit, viui tamen & superstites maneant, qui ab his incedantur & inficiuntur. Huius gratiâ Deus Medicinam indulget. Et rerum vsus confirmat, peste multos correptos, suis Medicinis hâc de causâ liberari. Pestis autem origo apud Deum non est, sed apud nos. Tum etiam non iuuantis Medicinæ nos causa sumus, eo, quod affectu satis frigido Medicinam quæramus, nec eam, quo fas est, loco habeamus. Eundem ergo amorem æmulari debemus, quem Deus erga nos exercet. Pro cuius hortatu si pulsantes precati fuerimus: ecquid tandem ab ipso nobis denegari possit? Dona dedit Gentibus, Saracenis & Græcis. Et quanto largius effundet in eos, qui ex toto pectore ipsum colunt ac venerantur?

De Cura.

QVicquid naturam affligit ac corripit, id fit ceu ignis in ligno, ceu nitrum in carbonibus. Ideo æqualibus etiam Medicinis medicum omnino instructum esse oportet. Non enim aqua hunc ignem extinguit, aut eius ardorem infringit: sed aliud adhiberi quiddam opus est? quod supra naturam sit.

De Accidentibus Pestis.

QVanquam superiùs dixerimus, certam, infallibilémque & exploratam Medicinam, in quam fiducia poni possit, ægrè ac difficulter, inueniri posse: interim verò propter iram & indignationem Dei nemini desperandum, sed filiali spe omninò viuendum, & medicinæ præsidium anhelanter quærendum esse, si fortè Deus afflictionem nostram misereretur, & medicinæ viribus suum cursum indulgeat: Hoc tamen hic singulariter expendendum est, quod non sola pestis in curâ attendenda sit, verum morbi quoque alij plures iuxta illam: pestes enim varij generis ingruunt. Quæ etsi quidem ex se lethales non sint: lethalia tamen sunt, quæ illis accidunt, velut Ictericia, Hydropisis, Paralysis, &c. Eodem modo morbi quoque chirurgici coincidunt, ita vt pesti iungantur Cancri, Fistulæ, Vlcera Esthiomena: non quod pestis ista causetur; sed horum origo alias in corpore latuit, quam pestis insiliens quasi foràs produxit, & morbum proiecit. Sicut, qui canis caudam pede obterit, ei latratum excutit & morsum: sic pestis quoque instans, morbos corporis alios in furias agit. Vnde liquet, necesse esse, vt, si pestis quidem ex se lethalis non sit, his tamen morbis, idoneis remediis datis obuiam eatur. Medicinam itaque oportet esse duplicem: alteram pestis, prout illa ex se est: alteram accidentis, quale id tandem sit. Sedulò ergò conari & anniti debes, vt aduersus quemlibet morbum *quintam Essentiam* in promptu habeas, quam pro accidentis ratione permiscere, & administrare possis. Scitote ergo pestis primam Medicinam debere constare ex *Perlis*, *Auro*, *Saphyro*. In istis enim lapidibus, velut & in Vnicornu, & Balsamis, &c. virtus tam potens condita est, vt ipsius robore pestis omninò superari & expelli possit. Sicut enim Deus seriâ nostrâ pœnitentiâ motus, iram suam auertit: sic idem per Medicinam quoque facit, si eam summa veneratione quæramus, vt nimirùm ars & ipsius creatura laudetur. Ex ingenti tamen misericordia fieri permittit, vt arcana tot tamque ardua vndecunque inquiramus & colligamus. Arcana autem & recepta illa sunt, de quibus diximus, non aspectus, qui hic nihil momenti habent, sed tantum præparatio Alchimiæ, quæ primo quidem ab Astrologis & Astronomis Aspectus vocata est: sed hodiè rectius Alchimia vocatur. Sic quod tum temporis nugæ & deliria fuerunt; id iam sunt aspectus. Sic tempore suo res permutari solent. Præter autem hactenus dicta, æquum est etiam *de præseruatiuis*, quid differi. Itaque præseruatiuum tantum est *Balsamatio*, quæ fit per *Mannam*, per *Mumiam*, per *Aurum*, per *Balsamum*, &c. Præseruatiuæ ergo res illæ sunt, quæ *Balsameam* talem naturam ac vim habent.

De Deo non desperandum etiam in gravissimis.

Pestis accidentia quæ.

Medicina est duplex: pestis ipsius & accidentium.

Pestis Medicina prima quæ.

Aspectus in usu potiùs nihil pestis conferunt.

Præseruatiua prima est Balsamatio.

SEQVITVR

Fragmentum alterius cuiusdam libri de Peste, ex schedulis quibusdam ab auctore propriâ manu scriptis collectum, & dispositum ita, ceu fragmentorum ratio passa est.

PRÆFATIO.

IN veterum Auctorum libris nihil proditur, quod mihi subsidio esse potuit. Nec enim ullius morbi cognitionem illi habuerunt. Præterea iidem nec Magici, nec Gabalistæ fuerunt, sed Medici extiterunt ex suo cerebro & opinione enati. De priscorum ergò Medicorũ arte & scientiâ nonnihil præfabimur. Veteres ex alliis & ungulâ caballinâ didicerunt. Ratio est, quod artes ex spiritibus prodeant. Eos si homo subigit, illas inuenit. Ideo faciendum est periculum. Quâ causâ illæ etiam Experimenta vocantur. Priſci morbos nullos nouerũt.

Tu vero Lector, veterum Medicinam & Recepta frigida, despice. Discessionem ab ipsis fac, & processui huic nostro astipulare: nimirum ut descendas in Chiromantiam, & venas ad venas compares. Sic Recepta pestis inuenta & constituta habebis. Eâ enim ratione tu ipse illa compones quâ alius. Qui enim alienis Receptis contentus esse volet, is frustrà laborabit. Hâc causâ instigatus, proposui mihi primo de Chiromantiâ tradere, ex quâ hoc loco ars ac inuentrix componendorum Receptorum, eorumq; administrandorum & applicandorum emergit. Postea Regimina & præseruatiua constituam. His curam subiungam: tandem ipsa Accidentia tradam. In nullo autem segnem & ignauum te præbe: sed vigila attentissime. Id enim Basiliscus requirit. Et ut venenum sulphuris, ac Arsenica, Auripigmentaq́, & Mercurij caueantur, auerteanturq́, ipsa rei necessitas sedulum studium ac operam nauam efflagitat. Chiromantia inuentrix remediorum pestis.

Rem autem omnem expediam breuiter, sermone plano & minimè intricato. Quæ autem exprimis sunt, ea vulgo prodenda non sunt. In gratiam ea profero eorum, quibus faueo, & qui docti peritique existunt, DIXI.

POrro ergo ante omnia opus est Medicum scire principium eius rei, in quâ versatur. Hic enim fundamentum positum est, quod scire Medico dignum est. Fundamentum autem & origo eiusmodi est. Homines nos mundani ex cœlo & terra, &c. facti sumus. Cœlo autem suus cursus est, ut veluti patris rationem habeat. Ab homine autem suam operationem accipit tali modo.

Cœlum nullam in hominem vim ex se habet: nisi quod homo ipsum commoueat, & in iram agat. Irritatum id velut compunctus taurus inardescit, & efferatur, idque à se excutit, quod ira in ipso peperit. Perperam & indignè Astronomi iudicârunt &c. Cœlum vim in hominẽ non habet nisi ab eodẽ receptã.

Proba tantum Imaginationem, qualem virtutem habeat, quod sensus potest hoc facere.

Mars incẽdit sulphur. Cœlũ ergò causa.

Quia omnes partes mineralia sunt: ideo scitote, quòd huiusmodi influentia & impressio mineralis sit. Ideò nihil est quàm sulphur.

Quâ verò ratione sulphur ex irâ procedere potest? Sicut ignis ex oculis.

Modus generandi Morbum.

Sic ergo, sulphur ardet, cur ardet? Homo est sulphur, quod non ardet. Cœlum sulphur habet, quod ardet. Cœleste omne sulphur ardet in suâ impressione instar fulminis.

SIGNA.

Signa ergo desumite ex sulphure, Antimonio & Arsenico. Hic enim nihil, nisi sulphur. Sic omnia simplicia, quæ sulphur habent. Quale hæc habent, &c.

CVRA.

Dirigitur & intenditur ad sulphur.

Paroxysmus. Accidentia.

Febris generatur à sulphuris putredine.

Spasmus, Vertigo, Vesania, Colica, Epilepsia, &c.

Processus.

SIc ergò de origine satis dictum sit. Nec ulla detur causa alia, quam quæ fundata sit in verbo Christi: *Fient pestes.* Id satis est. Fiant ergò vtut velint. Vna quæuis tamen supernaturaliter. Ad ista sequitur morborum sanatio, hâc methodo. Opus est cognosci morbum, antequàm Medicina adhibeatur. Si is iam cognosci debeat, aliud præstò nihil est, quod scire opus sit, quam quid qualisue ictus sit, quo is directus sit respectu corporis, sicut cuiuslibet membri Anatomia docet, quid & qualiter feriri possit. Ex eâdem Anatomiâ quoque iudicandum est, an solatij parum vel multum adsit. Anatomiæ illæ septẽ sunt: cor, hepar, &c. Harum cuilibet sua peculiaris Medicina addicta est. Deindè septem aliæ sunt, vt sanguis, liquores, &c. Quæ ipse quoque

aliis Medicinis dantur. Porrò accidentia quoque, quæ incidunt aut concurrunt, noscenda sunt; quæ quidem ipsa pestis minimè existunt, sed mouent & lacessũt latentes morbos, recõditas naturas, & occultas proprietates in homine. Pro tribus illis occultis naturis accidentia erumpunt. Accidentia autem, quæ pestis per se habet, sunt, inflammatio, horror, ardor, & ictus vulnerum.

Iam si ista habes: noueris etiam, quod hoc casu rectà ad Medicinã properandũ sit. Ideò omnium primò circa compositionem videndum est, quo modo Recepta fiant, vt inde legitimũ eorum vsum scias. Primò autem vulnus ipsum tibi propone, siue id interni, siue externi corporis sit. Postea ipsa accidentia inspice, propter tres occultas genitas naturas. Et huc faciat exemplum de Petro, & Rhetoribus naturalibus: quod Christus non oratores pro Apostolis elegerit, sed sedatos ac simplices homines secreuerit, & eos Oratores fecerit, &c. Opus est primo, descriptionem procedere ex Corallis. Deinde ex Diaphoreticis. Accidens ex suis morbis & arcanum. Exemplum horum sequetur.

Et talis est ratio Receptorum. Iam vtẽdi modus quoq; scitu necessarius est.

Vsus.

SI ergò pestis vna generari potest, poterunt etiam, duæ, ternæ, plures: sicut nou vna tantum scintilla ex silice excutitur, non vnum fulmen cadit, aut vna grando, sed simul plures. Sic hoc quoq; casu id singulariter notandum est.

Quin verò si scintillę cõfertim omnes in fomitem vnum cadunt, & sibi mutuò implicantur, quis numerum earum nosse aut distinguere possit, nisi ex afflictione variâ ægri. Si ergò angustiæ & afflictionis ratio cognitionem dat: attendẽdum est ad signa, interna simul & externa, & ad accidentia, hoc est, ex aliis morbis. Hæc licet comprehenderis: satis tamen instructus nedum es? Ideò operam da, vt triplices Medicinas habeas, hanc ad interna: illam ad externa: istam ad accidentia. His si quid profeceris ex ordine curatis, primo scilicet peste, secundò colica, tandem Epilepsia, &c. tandem ad chirurgiam diuerte hoc modo.

Remedijs in pluribus Medicus instructus esse debet.

De vlceribus vsus secundus.

Vide Chirurgiam.

Sic ad prædictorum normam modumque Practicam intellige necessariæ curæ. Cura autem sine regimine, nec præseruatiua vel accidentia, citra sanationem pestis, firma & expedita esse possunt. Ordinem itaque notate, quo se capita inuicem sequantur.

Cap. I. Regimen. II. Præseruatiuum. III. Accidentia. IV. Cura.

I. Regimen.

QVis Regimen præstituit, vbi morbus non est? Itaque quis hic etiam Regimen præscribet? Alio enim tempore hoc salubre est, alio aliud. Et morbus iste non est Humoralis aut Naturalis, sed est impressio, quę æquiparatur *Incantatiuæ virtuti*. Ideò Regimen nullum pro hoc morbo constitui potest. Corpus autem probè muniendum & præseruandum est appellente morbo, vt accidentia caueantur, ita vt pestis pauciora subiecta inueniat, in quibus operetur.

Id autem (nisi perito Medico) inuẽtu difficile est. Nam si Medicus scire posset quæ accidentia eruptura sint, vt illis per cibos subiectum amoueret, bonum & præstabile quidem esset. Sed quis est, hæc qui sciat, aut se scire gloriari audeat? Si enim quispiam in stupefactionẽ somni incidat, quis id præscire potuit, antequã fieret? nisi fors solus iste, cui somnus adimitur. Eadem ratio aliorum quoque est. Nihil ergò super hoc solidi ædificari potest, quantũ ad morbum ipsum verum.

Nihilominus tamen si regimen bonũ & idoneum est, conducit aduersus contagionem pestis. Hanc enim vnus ab alio contrahere potest, sicut lippitudinẽ, si eam inspiciat. Et tales sunt impressiones cœli in nobis. Et sicut nobis, ita aliis quoque morbus suus per contagionem infligi potest. Quæ cum ita sint, sanus ab ægro hunc morbum attrahit, sicut de lippitudine quoque dictum est.

Contrà hoc adhibere talia, quibus attractio corporis impeditur. Huc faciat Regimen. Sicut enim quispiam malos oculos aspicit, præseruatiuum autem habet, ne inspectio ipsi damno sit: sic hic similiter id intelligi debet.

Res duæ sunt, pestem quæ attrahunt: matrix mulieris, & virtus vitalis. Matrix enim ad se trahit velut oculi. Hinc etiam fit, vt liberis indantur maculæ, vestigia. Eodem modo etiam pestem allicit in corpus suum. Simili ratione virtus quoque vitalis per integrã cutem attrahit, quod extra ipsa versatur. Et sicut arbor arida terreum humorẽ attrahit tàm malum

Pestem duo attrahunt Matrix & virtus vitalis

lū, quàm bonum: ita spiritus vitæ quoque attrahit externū humorem Elementorū. Iam autem Elementum & hoc est. Ideo morbum ad se trahit. Quam vim Magnes in se trahendi ferri habet, ea quid aliud est, quàm spiritus vitalis. Nec vero Magnes tantum attrahit: verum alii quoque lapides, & ligna promiscuè ad se attrahunt, hoc illud, hoc istud &c. Ita & animalia omnia, omnes homines trahunt: si quidem non ferrum, at aliud. Magnes vero & Carabe experimentantur euidenter. Sic ergo duæ hæ virtutes pestem ab aliis hominibus attrahunt: in viris, modo vno: in fœminis ratione duplici. Ideò ad ista Regimen quoque dirigendum est.

Hic ergo qui Regimen præscribere vult, is faciet idem, quod Magneti fit. Qui si in oleum Mercurii ponatur, trahendi vim amittit, & velut emoritur. Tale quid etiam corpori faciendum est. Vbi tamen hoc iuxta notabitis, quod huiusmodi res corpus labefactent. Attractiua enim virtus extinguitur & arescit. Hoc autem verum Regimen ad virtutē attractiuam sistendam est, ne illa quid intrò ad se admittat. Veluti Magnes, si ipsi Sophelum proponatis, tunc ad Sophelum vsque trahit, non longius. Non Moschus, non Ambra, non Aromata &c. sed allium, cœpe & porrum.

Vitentur omnia animalia, quæ cum humanâ complexione conueniunt, velut sues. Ipso enim homine nihilo minus inficiuntur. Illorum ergo carnes si homo edit, venenum edit & pestem. Item, quicquid homini conuenit & in carnem & sanguinem mutatur, id infectiuum est. Sic panis & vinum sunt caro & sanguis. Ideo pestem quoque concipiunt. Sed quis homini talia interdicere queat? Edere ac bibere necesse est. Vnde venenum quoq; necessariò expectandum est. Idem Regimen claudo ris tantum, quæ dicta sunt, scilicet allio, cœpis. Ratio est, quòd hæc Medicina sint pestis, panis, vini carnis &c. Allium, cœpe & similia minime inficiūtur. In his ergo Regimen solis consistit, nec in aliis.

Si dicatur, bibe vinum album, rubrum &c. hoc aut illo tempore: res omninò eadem est. Res enim omnes venenatæ sunt. Vnde Regimen quoque falsum est. Forsan sunt, qui putāt, fieri minimè posse, vt homo cœlum irritet, & ad iram moueat. Hic scilicet scrupulus est, quem Astronomi a primo ad vltimum neglexerunt. Diluuij enim, pestis, famis, terræmotus &c. quæ causa est: Irritatio, de qua Christus loquitur &c.

Chiromantia indicat locum: Alia Medicamina &c.

Præseruatiua.

Præseruatiua omnia, quibus ex frigidis & constrictiuis vtimini, nauci sunt & nihili. Locus enim, ad quem illa dirigitis, non inficitur, sed regio dictorum locorum. Ea saltem accidentia quędam attingunt, sicut quis præseruare vulnus potest, ne spasmo tentetur. Nam ipsi vulneri hoc modo consulū non est.

Medicinam oportet esse duplicem: &c. Medicina diaphoretica, quam in peste propinatis, improba est & idonea. Accidens enim Narcoticum stupefactiuum tantum tollit, & contra ictum ipsum præsens seu aux liaria minime est. Intempestiua etiam & inconuenientia sunt, *Pilulæ pestilentiales, Purgationes, Theriaca, Electuaria, Confectiones, Diaphoretica, Pulueres &c.* Pro descriptione nimirum & vsu veteris Theoricæ. Locum enim infectionis non attingunt, sed tantum interna corpora quæ tamen vel antè sana & intaminata sunt. Incertum enim est, qui inuasio seu correptio fiat. Ideò illa quòque præseruatiua incerta sunt, & ratione carent.

Istiusmodi ergo Medicinæ cum incertæ sint, & modò opem ferant, modò non ferant, prout à merâ fortunâ dependent: ideo medicamina saltem sunt Accidentium, si valida pestis non concurrat. Et cum eadem præbeant ante horam inuadentis pestis: id documento est, Medicinam eorum nihili esse. Legitima enim & vera Medicina omni tempore bona est, seu manè seu serò fiat.

Quia ergò hactenus de peste noticia bona nulla certa fuit: eius fundametū ac rationē iam ita intelliges. In peste mortes geminæ sunt: vna ipsius pestis, altera accidentis eius. Nam si pestis ipsa per se quem iugulat, ea mors singularis est. Et hæc mors alia medicamēta flagitat. Deindè mors altera ex accidentibus est, vt si quem Sopor, Mania, Epilepsia, Spasmus, Inflammatio &c. occidit. Huius mortis genera infinita sunt. Et tamen omnes sunt tantum accidentia. Quod si ergò pestis insultet, quæ sæuum accidēs, nempe soporē inducat: tunc, si forte, quæ in promptu sit, aqua vitę præbeatur, quę accidens, cū sudore tollet, hoc est stupefactiuum

Marginal notes: Vis trahendi Magnete in est spiritus vitalis. — Dicū Magnete emoritur. — Sophelum quid. — In peste vitanda esca, sues, panis, vinum. — Allium cœpe sūt pestis medicina. — Allium pestis non inficitur. — Præseruatiua frigida & astringentia cur pesti non conueniant. — Medicamenta veterum quæ repudianda. — Medicina bona semper est. — Mors in peste duplex. — Aqua vitæ contra morbum bonum.

factiuum per aromata calefiat & discutiatur, ægérq; cōualescat: ratione mortis accidentalis is omninò euasit. Huiusmodi alia remedia aliis quoq; accidentibus auferendis commoda sunt. Istâ enim ratione mortes accidentis multæ sunt. Et si fortè fortunâ tale compositum, simplicia mixta habeat, quæ contra mortem illam faciant: tunc ægrum illis eripere possis, si pestis per se non vehemens sit, & lethalis, sicut pestes multæ velocis motus sunt, & velut vulnera lethalia celeriter ad mortem ducunt.

Scire ergò debetis, medicamenta hoc modo in pestem & accidentia diuidenda esse. Et, quod moris est, horas minimè attendite, sed animum ad medicinam aduertite. Si quid impetrare potes ante horam duodecimam, hoc est, antequàm accidentia incumbant: satage, vt idem possis etiam in accidentibus expugnandis, horâ illâ iam dum elapsâ.

Si iam accidentium victor euasisti: vide, vt ipsam quoque pestem edomes. Ea enim medicina cumprimis necessaria est. Caue verò dicas, Deum hunc, illum auocasse aut abripuisse. Hoc enim mendacium velare non potes. Tua medicina nihili est, hoc probari potest.

Ita, quæ reliqua quoque in peste præsidia sunt, velut Enemata, Laxantia &c. palmaria & principalia nec ipsa sunt, sed tantùm concurrentia, quæ industriis medicis committo.

Medicina in peste duplex

Medicina ad duo refertur: ad accidentia, & ad morbum. Primò est vt noscas naturam accidentium, posteà morbi: & vide, vtrum horum manus tuæ opem præsentiorem poscat.

Sciendum ergò, quòd, qui pestem ipsam expugnat, accidens quoque exigit. Non tamen contrà: nisi pestis ad mortem minimè tendat.

Accidentia sunt lethalia. Itaque etsi pestis ex se lethalis non sit, tamen ne æger iuguletur, operam dabis, vt accidentia cumprimis tollas. Ea enim si inualescant, naturam vincunt & prosternunt, vt sine noxâ in corpore non sint, etsi pestis ipsa quidem probè curata euanuerit, sicut in pestibus leuioribus contingit. Si pestis parua est, & disparet, reditque instar grandulæ: mors eam sequens accidentis est, non pestis. Tum & accidens & pestis seorsim se signis suis produnt. Duo enim morbi genera hîc concurrunt, quorum vtrumq; suum remedium peculiare poscit.

Sudor duplex

Hoc fateri cogimur, à naturâ sudorem duplicem fundi: per *poros*, per *emunctoria*. Vos autem ista negligitis. Nec quisquam hactenus emunctoriorum mentionem fecit: in quibus tamen pestis figitur. Ista ergo illorum scripta de peste quis laudet?

Si de Medicinâ quid scribere consilium est, primò proponenda Theorica est, & explicanda causa. Hoc facto, loca considerari debent. Nam & ipsa Theoricam constituunt.

Emunctoria autem ita se habent: primi, secundi, tertij sudor non est, sed est venenum à putredine. Vnde emergit? Non vnde pororum sudor emanat, sed indè, vbi Planetæ expurgantur in suis morbis.

Nam *virtus est quæ curat morbum*, suum nempe proprium. Per hoc enim quidná aliud Hippocrates intellexerit, quàm naturam propriam, quod nimirùm natura ipsa & sanet & lædat per suum emunctorium?

Et vt verbo dicatur, hæc membra (quæ per ista emunctoria expurgantur) non sunt cerebrum, cor &c. Quæ ergo sunt? Non cerebrum iuxta aures. Nullū enim cerebrum à peste infici potest. Quid ergo est? Inuisibilis cella. Non cor. Quid ergò? Liquor pectoris. Non hepar, splen &c. Quid ergo? Liquor &c.

Sic ergò hæc tria sunt: sunt vulnera: indè te abduci nunquam patiaris. Idem est, ac si quis alicui aures percuteret, aut feriret alas, ac pungeret, & præter has nec cerebrum nec quicquam aliud, nec quæ cordis pathemata sunt, phlegmone, mors, vulnus &c. Hic aliud nihil est, quā regio apostematum. Et sicut in vulneribus, mors, febres, paroxysmus, vlceratio noscuntur & curantur: ita hic quoque. Vulnera sunt Planetarum.

Cur insultat? Quia eius Quartale imminet.

Splen, hepar, cor, cerebrum, nullâ noxâ laborant: ferit illa sicut fulgur arbores, quercus, turres &c. Ex isto processu hoc quoque est, nihil nisi fulgur est: vna causa est, & ratio. Fulgur enim præfigurat illud. Fulgur pestilentiæ ad sudoris hæc emunctoria dirigitur, sicut alterum in quercus, abietes. Quis enim rationem sciat, cur fulgur tantâ discretione & iudicio feriat? Nemo. Quisnam illud moderatur? Penes Deum id est. Sic hoc quoque. Dispositio enim alia non est. Ideò ista sunt emunctoria.

Item,

Item nullibi ardet, nisi in suâ parte: hoc est, etsi quidem cæterum corpus feriat, ibi tamen non ardet, sed in suo tantum loco. Velut fulgur in ligno saltē ardet: sic ictus cœli in suo loco.

Caput Cura.

Caput accidentium.

I. Spiritus auri. Gemmæ.

II. Coralli. Spodium. Os de corde cerui:

Pestis remedia quæ. Aurum. Gemmæ.

Iam cum Medicamina pestis distribuantur in Accidentia & Curam pestis: ideò de curâ scitote, quòd Spiritus auri & gemmarum Medicinæ sint, quibus omnes pestes, nullo loci respectu, sanantur.

Principale est Aurum, Secundum Gemmæ. Gemmæ enim sunt confortatiua, defensiuaque, ne accidens inducatur. Ideò ad receptum vnum sumuntur. Debent enim recepta omnia ita cōponi, vt morbus simul Medicinam habeat, & defensiua.

Porrò Medicinæ is finis est, vt omnia vulnera intrinsecùs optimè & dexterrimè curentur & consolidentur. Sic ad potiones vulnerarias, internâ Mumiâ nulla Medicina felicior & præstabilior est. Ab extra enim vulnus nullum sanescit. Mumia interna id curat & perficit.

Mumia interna vulnera sanat.

Summa ergò Medicina est, Incarnationem facere ab internis. Sublimius autem incarnatiuum auro ipso nullum est. Iuxta hoc præstantius in vulneribus defensiuum non est, quam Gemmæ, contra omnia accidentia, cuiuscunque generis sint.

Aurum incarnatiuū optimum, Gemmæ opt. defensiua.

Sic ergò pestis curanda est per incarnatiua in vulneribus. Illa horum sunt Spiritus. Quia enim imaginatio corpus generat, & impressio ita spiritualiter inuadit: Spiritus quoque illis opponi & obiici, hoc est præberi debent.

Iam verò Spiritus pro arte Alchimicæ extractionis fiunt. Quanquam ea in vsu non sit, cumprimis apud eos, quorum eam nouisse maximè interest. Quanquam inconueniens non sit Mercurius auri, rubeus, si in præcipitatum reducatur, vt vomitionem non cieat, hoc est si laxatio eius sursum adimatur: In omni enim auri præparatione id summum est, vt ab eo id auferatur, quo non opus est: hoc est: In peste purgandum non est. Aurum autem est laxatiuum, confortatiuum, constrictiuum. Id aufer. Cætera serua. Sic de Gemmis sciendum est, qui in liquorem soluantur, nempe figantur calide. Rec. Saphyros, Hyacinthos, Crystallos &c. Hæc omnia autem confido satis tenere & intelligere Medicos, qui ea intelligere debent. Si autem ista ignorant, probro id ipsis est, non honori.

Mercurius auri &c.

Pestis purgari nonvult.

Reliqua hic necessaria, habentur in libris superioribus.

AVREOLI

PHILIPPI THEOPHRASTI, AB HOHENHEIM EREMITÆ.

DE MORBIS EX TARTARO ORIVNDIS LIBRI DVO.

Ab ipso Auctore publicis prælectionibus illustrati, quas quidam ex Auditoribus singulari studio ab ore profitentis raptim excepit Paquex, Anno 1527.

DE TARTARO LIBER PRIMVS,

TRACTATVS I.

CAPVT I.

Tartarus quid: quotq́ eius genera & conditiones: vbi Loca consuetum & inconsuetum. item Pruina, Grando, Gemma & Hospitalis.

Tartarus quid.

TARTARVS est morbus *Lephanteus* & Lapillosus, prohibens Naturæ effectum, & virtutem. Tartari *genera* duo sunt. *Pruinum*, & *Gemmeum*. *Pruinum* est duplex: *Viscum* & *Grandinis*. *Gemmæ* est triplex *collectum*, *simplex*, *diuisum*. Omnia ista genera similes dispositiones habent: aut sunt *Alabastrina*, aut *Marmorea*, aut *Lephantea*, aut *Adamita*, *Duelech* etiam & *Magnetina*, habentque loca sua, & eadem varia. Diuersa namque sunt genera: & plura igitur in corporibus loca: & *quot loca, tot species*. Nam locus est Stomachus, Hepar, Renes, Splen, Pulmo, Vesica, & Caput, & Iuncturæ, Ligamentorum regiones, & Concauitates omnes, & Pori, & Venæ, & partes Medullarum Vnde vsnea hepatis, vsnea stomachi, vsnea renum &c. Etiam pruina orificii, pruina splenis. &c. Sequitur etiam gemma intestinorum, pulmonis, vel gemma vesicæ: Et sic de grandine. Huius morbi generatio est duplex, scilicet naturalis, ex consueto in cõsueto loco, & Hospitalis de inconsueto ad inconsuetum locum.

Tartari genera & species quot

Primi capitis Explicationes, ex ore Theophrasti public. profitentis excepta.

Phlegma non est materia lapilli.

HIppocrates & alii dicunt, quòd lapillus originem habeat ex phlegmate coagulato, sed falso: quia si ex phlegmate, quoque in nato oriretur lapillus: non est vis phlegmatis generare lapidem, sed phlegma in nobis est humor naturalis, nullam lapidositatem in se continens. Nam si phlegma esset lapideum, etiá omnes Podagrici in pedibus & articulis lapillos haberent.

Lapillus seu arena nomine Tartarus est.

Ego autem lapillum siue arenam voco Tartarum: quia omnes generationes, quæ substantiam transeunt, Tartarus vocantur: Sic omnes fæces, quæ ex aqua, melle, &c. Tartarus sunt. Nam omnia quæ terra producit, sunt lapidosa: Nam omne vinum, licet fecerit Tartarum in vase, tamen in stomacho tutius debet transire ad secundam separationem: Si stomachus debilis: iam attrahit lapidem, &c. Sic & aquæ habent Tartarum, & omne quod terra producit. Sic ergò quod comedimus & bibimus, natura non accipit, nisi quod purum est. Cùm ergò, quod comedimus & bibimus, habet in se mucilaginosum, luteum, & lapideum: Stomachus interim statim vbi ad se recipit comesta & ingesta, statim separat impurum à puro, quod nutrimentum est. Si fortis stomachus, purum transit ad membra, nutrimenti causa, impurum per secessum exit: Si stomachus debilis, mittit impurum etiam ad hepar, ibi quoque separatio fit. Si hepar forte, rectè separat, & simul mittit mucilaginosum, cum vrina, ad renes. Si ibi bona separatio, rectè; si non, hîc mucilaginosum & lapideum illic remouet, & coagulatur in Arenam, quod voco Tartarum, hic generatio est causa quia phlegma non transit ad materiam lapideam. Tartarus ergò ab ingestis bibitis & comestis

Tartarú habent, omnia à terra producta. Natura saltem purum accipit.

Tartarus vnde.

comestis pronenit; scilicet ex debilitate separationis membrorum. Generatur ergo ex ingestis, bibitis & comestis.

Tart Lephanteus quid. *Lephanteus*, prima species est bolus, lapis hepaticus, estque medium inter lutum & lapidem, quod scindi potest. ideò ex isto, quod ingerimus, si cum potu tale quid transit, quod est Lephanteum, ex eo non generatur lapillus, quia non est materia lapidea, sed ista materia Lephantea, id est, hoc lutum, vbi sedet in fundo stomachi, constipat secessum, adhæret & infigitur viis secessus, & supprimit aluum.

Tart Lapillosus quid. *Lapillosus* tartarus est, qui est lapis, non lutum; si ergo debet generari lapis, debet adesse materia lapidea, alioquin generari non potest: ideoque cùm bibimus aquam, vis lapidea in aqua est, sed resoluta, ideo uirtus expulsiua, nisi sit tam fortis, vt debet, tartarum ex aquâ admittit fieri.

Pruinū. *Pruinum* est primum genus, sed latissimum in Tartaris. Pruina, quæ in plicis stomachi tenuem & subtilem Tartarū annectit. Sic in vesicâ, & viis vrinæ & hepate.

Gemma. *Gemma* est lapis generatus ex diaphano, & perspicuo.

Vinea. *Vinea* est Tartarus tenuissimus & spongiosus:) Tartari nonnulli subtiles adhærescunt, & tamen instar vineæ porosi; quæ vinea in arbore nascitur aut latere.

Grando. *Grando* est granum generatum, à liquido per sa'em. Grandines Tartari sunt, si quis tenues lapillos mingit.

Collectum. *Collectum*, id est, compositum ex omnibus speciebus Tartari. *Simplex* est coagulatum ab vnâ specie. *Diuisum* ex vnâ in plures.

Hæc tria ad lapillum pertinent, non ad bolū.

Collectum est, quando bolus venit ad lapidem, fit coagulatio, sed tamen non dura, id est, tota lapidea. Simplex, quando totus lapis est. Diuisum est, quando bolus adest: Sed & bolus habet paruos lapides, cum magno, & vineam.

Alabastrinum. *Alabastrinum* est illud, quando est de bolo. Lapides, qui ex bolo sunt, & si coagulantur in lapidem, tamen non sunt tam duri, nec ita pungunt acriter, sicut qui sunt de purâ materiâ lapidis: Sed Alabastrini, qui scindi apti sunt.

Marmoreum. *Marmoreum*, id est, durissimum inter rubea. Sunt nonnulli lapilli rubei duriore, quam alabastrina, sinunt etiam se scindere.

Lephanteum. *Lephanteum*, id est, citrinum tartarum, lapilli flaui.

Adamitum. *Adamitum*, id est, durissimum in albo Sunt durissimi albi lapides. Et Adamita est lapis propriè, qui in vesica.

Duelech. *Duelech*, lapis est spongiosus, & illi lapides cum summo periculo sunt, & maxime dolent.

Magnetinum. *Magnetinum* durissimus est spongiosus lapis. Et quia variæ species calculi, ideò & diuersa cura, & varia loca habent: Nam in stomacho est locus, hepar &c. Quando prima separatio stomachi non est bona, hepar separare debet; si hepar debile, renes separare debent, aut vis attractiua: Et sic Tartarus venit ad locum, vbi nutrimentum descendere debuet.

Ex consuetâ naturâ in consuetum locum.) Vt si cui albugo contingit in oculis, venit ad locū consuetum: sic surditas, si in aure, est in loco consueto; Si ad tempora, iam in loco inconsueto.

CAPVT II.

Principium Tartari: unde extranei: resolutum cum liquido quid: vltimum est separatio: Exempla: digestio pro sequestratione. Locus plus, quam materia: Item, quid sit Mucilago, Viscus, Saphyrus, Calcedonius, Bolus & Lapillus.

TRACTATVS I.

Origo Tartari dup ex. Ex elementis & corpore. NVnc quid sentiendum est de *Origine* Tartari, vel vnde sit? Prima est *Elementina*, altera est *Corporea*. De elementatà naturâ notandum. Nam Elementata Archei resolutum à resoluto liquido non dissoluit, neque mucilaginosum aut lutosum. Igitur produxit matrix absque semine duo, *Liquidum* & *Viscum*. Liquidum est purum: Viscum est peccans. Liquidum est cibus & potus: Viscus est resolutus bolus, sub vnâ specie & commixtione. Hoc productum duas materias vltimas habet, id est, externum & internū. Principium vltimarum est separatio. Si est externa, absque detrimento, & est philosophica. Si autem interna, tunc cum periculo, & est medica argumentatio. Nam si natura in sequestrationem ducit liquidum & viscum, duas habet formas, aqueæ Matricis, & terreæ, dein & corporis. Aqueæ & terreæ, sicut de silicibus corporis, sicut de tartaris: quod si corporis fuerit, respice, num per cibaria & potus traditum est peccans. Si natura stomachi aut digestionis consueuit, bene: si non aduerte; Membrum est læsum, dolétque, ab indigestione, scilicet, ab inseparatione puri *Saphyri* ab impuro & insulto Cacedonio: quia vna Natura est, quæ separat lapillum & bolum. Quare de loco tractandum est, scilicet nociuo & extraneo, plus quàm de materiâ primâ, quæ est Mucilago.

Capitis Secundi Explicationes.

ELementinum est, quod descendit ex matribus elementorum.

Corporeum est, quod descendit à corporalibus humoribus.

Mucilaginosum resolutum est resolutus bolus vel lapillus.

Liquidum resolutum est illud, quod est liquidum ex primo Ente.

Generatio Tartari duplex: Elementina, id est Externa, id est, ex cibo & potu.

Corporea est ab humoribus.

Omnia creata) Creata sunt liquida, vel non liquida: si creata liquida, illa pura sunt, & non mixta, sed multa sunt vitiata, sicut & aqua tandem per lapidem. Nam in aquâ Materia lapidea est, sicut si diu bulliat, vel diu stetit, adhæret, vt Tartarum in vase. Sic fontes qui ex

luto originem ducunt, sunt lutosi, & vbi currunt, adhæret lutum. Sic & quando bibuntur, faciunt lutum in stomacho, aut aliis membris. Ita omnia quæ producta sunt à terra, quæ eduntur & bibuntur, habent in se Mucilaginosum quiddam, & viscosum, sicut panis. qui sic compositus est, vt nulla viscositas appareat: sed vbi concoquitur in superficie lubricitas, & viscositas exstat, quæ cadit: postquam diu coxerit, induratur in fundo. Sic & in stomacho fit: qui separat, si debilis est, quoque transmittit impurum ad hepar & reliqua membra. Quamuis panis inter omnia edulia minùs viscosum est. Sic & agri, qui stercorantur plùs lapidum habent: quia Tartarus, qui est in stercoribus, resoluitur, & creat lapides. In Bohemiâ non stercorantur, & quæ nascuntur in agris stercoratis insalubriora sunt, quàm quæ in agris non stercoratis. Vltima materia rei est finis rei, sicut fons in prato ex origine lutosâ, facit alueum suum luteum: Si ex lapidibus & saxis, facit & alueum saxeum, sicut apparet quòd limus adhærescit, & facit lapidem: Sicut sæpè, si lapis confringitur, plicas seu laminas habet, quod viscositas vna alteri insedit. Sic ergò & in nobis nascitur lapis, vel lutum, hoc est, vltima materia. Si ergò, vt in fonte, aqua se separat in prata, bene nobiscum agitur: quia impurum separat: si non separatur in nobis, male. Ideò ii fontes boni, qui multùm lapidum habent, & arenæ, & qui viscosos lapides habent, quia arenæ & lapides attrahunt viscositatem, & impurum separant à puro. Et *Cæsar Fridericus* solũ bibit aquam, & sic probauit: linteum purum intinxit aquæ, & ponderauit, in lance, postea in sole exsiccauit, & rursum ponderauit, & sic potuit iudicare, quantum Tartari in se nasceretur. Et ideò non bibit vinum, quia sic timuit Tartarum. Nam peculiarem spiritum Tartari in se habuit. Sed venit Italus quidam, qui dicebat, aquam esse destillandam, & sic puriorem fore: & Asinus non considerauit, quòd aqua non vult destillari. Nam statim putrescit & fœtet. Nam Cæsare eum sequente, venit ad fœtorem oris, &c. Item Cæsar omni mense nouos silices ad fontes portari curauit, vt attraherent viscositatem. Sic ergo, vt in pratis vel aliis riuulis adhæret viscositas, vel lapidea materia, sic & in corpore debet separari.

Agri in Bohemia non stercorantur.

Fontes lapidosi boni.

Fridericus Cæsar vt aquam probauit & emendauit.

Aqua si destilletur putrescit.

Vrina est sal resolutum generatum in hepate, descendens ad suum emunctorium, tanquam ad superfluum.

Vrina quid.

Omne quod edimus, aut est sulphureum, quod vadit ad stercus: Mercuriale ad nutrimentum: sal resolutum vadit ad vrinam. Sic ergò in viis vrinæ Tartarus insidet, & vbi vis expulsiua est fortis, expellit: si non fortis generat morbos: Nam in summâ, oportet fieri separationem puri ab impuro. Si stomachus debilis, putrescit materia, inde febres & alii morbi. Et hoc ex stomacho debili in virtute separatiuâ. Sed Tartarus aut Materia lapidis nõ putrescit, sed alimentum, quod ad membra ire deberet, illud putrescit: Inde veniunt mali vapores & febres, &c. Nam separatio puri ab impuro fieri debet: si autem vis separatiua deficit, putrescit alimentum: ideò febres curantur purgatione, quia vbi materia putrida euacuatur, iam sanitas: sic & centaurea iuuat febres. Nã centaurea ad hepar pertinet, & confortat & purgat virtutem separatiuam hepatis, & vbi hepar est corruptum & debile. Centaurea hepatis propria herba, non curat stomachum. Sic ergo febres veniunt ex debilitate virtutis separatiuæ stomachi, vel hepatis, quod materia putrescit.

Ciborum qualis transmutatio.

Centaurea febres purgat. Centaurea herba hepatica.

Nutrimentum est, de re putrefactâ, & eius transmutatio in putrefactione. (al. & eius putrefactio est in transmutationem.)

* Materia saphyrica est liquidum illud, in quo non est Materia peccans.

Cacedonium est ista materia peccans, generata à separationibus, per virtutem separatiuam. Cacedonius est pessimus calculus.

Cacedonius calculus pessimus.

CAP. III.

Tria dedit ab Iliastro in naturam: in quibus corporibus: curam quã recipiant: Generatio Tartari: Natura Tartari: Item malũ, viscus secundus, Bitumen & congluten quid.

ET sic de naturâ corporis productum est suum malum, hoc est, Tartarum naturæ. Nam *Iliaster* peperit tria in Natura dolentis: viscum secundæ generationis, id est, cruorem internum: & peruersum Bitumen male reductum, hoc est, coagulatum liquorem: & conglutinatiuum vel congluten sui ipsius ex re putrefactâ. De isto Tartaro plurimum est aduertendum, quia in pueris est, & castis hominibus, & siccis corporibus, & in hæredibus prolibúsque hæreditarius morbus. Et hoc notandum de duabus tartari generationibus: Nam externa recipit curam, interna cura ad internam sortem habet externam. Loca sua sunt in propriis suæ substantiæ: Exteriora loca non habent extra substantiam suam. Differentia ista localis aduertenda est, de Tartaro priori, & illo: Nam in concauitatibus, & ab extra primus locum vsneũ, secundus verò in substantiâ propriâ. Ex his duabus sequitur tertia generatio, quę est ex permixtione duarũ prædictarum capit curam, sed difficilem, secundum pondo alterius. Tartari autem generatio ex naturâ aliquando sanguinis est, aliquando carnis, aliquando aliorum membrorum. Quare prædictum est, de inconsueto loco, & inconsuetâ generatione, & inconsuetâ curâ. Sed quæ ad ista necessaria sunt, de signis habentur: & quæ de consuetâ generatione, scilicet in viis vrinæ indigemus, habemus de consuetis.

Tria ab Iliastro nata.

Tartari generatio in quibus.

IN CAPVT TERTIVM ANNOTATIONES.

Tartarus Naturæ est lapideum minerale, creatũ elementaliter, sub humore resoluto receptum

Tartarus naturæ quid.

receptum à bolo vel lapillo: Quia microcosmi natura idem est, vt de matricibus.

Viscus quid.

Viscus secundæ generationis est cruor, qui descendit à salibus: est enim cruor sal egestum, id est, reiectum & separatum à primo sale.

Bitumen peruersũ quid.

Peruersum Bitumen est liquor perue sè digestus, id est, liquor incoctus, qui sub visco descendit ex nutrimentis propriis.

Nutrimenta propria vitalia.

Congluten vel conglutinatiuum, est quod ex putrefactione in gluten coloratum descendit, & substantia propria vtriusque corporis, substantialis scilicet, & vitalis.

Tart. genera duo.

Duo sunt *genera* Tartari, *internum & externum.* Ab externo generatur Tartarus, vt ex cibo, potu. Internum, quod in corpore generatur, vt in pueris nascuntur sæpè lapides, & hoc est morbus hæreditarius.

Ideò Medico obseruandum est, an sit in natura Tartarum, an accidentale, an internum, an externum. Internum & Innatum curari debet per salia. Externum per cineres & alkali.

Mineralia omnia sunt in homine.

Homo in se habet omnes generationes, id est, omnia mineralia, & sal est in corpore, sicut in sudore apparet. Liquor etiam, qui corpus sustentat, est sal, sed dulce. Sal sanguinis est amarum. Sal carnis est dulce: & quantò dulcior caro, tantò melior natura & quantò amarior sanguis, tantò plus homo fortis in sanguine.

Ista verò salia, quando separantur à ligamentis à membris, à lacertis, ibi transeunt ad virtutem lapideam, sicut & vlcera creantur ex sale. Corrodit enim, & quando coagulatur, ita resolutũ, si in venis coagulatur, lapis ibi oppilat, & tabescit membrum, & brachium tolli non potest. Ita ergo sæpe fit, vt brachium aut membrum tabescat. Hoc fit propter Tartarum, quod oppilat venas & vias nutrimenti. Sic veniunt punctiones, ictus, vt vento seu flatu perrumpere non potente, tabes inducatur. Sic ergo iectigatio venarũ est ex oppilatione Tartari in venis: & sic sæpè fit quòd vena incisa non fluit: Tunc dicunt nostri, quod sit sanguis melancholicus: Hoc non est verum, sed est Tartarus: Tartarum oppilat. Ideò pòst vel retrò tartarum in duobus tribusue locis pertundenda vena est, donec fluat, vel imponendum quod Tartarum internum resoluat. Nam si ille sanguis lauetur, inuenies lapillos. Ideo non solùm arena est, quod per vrinam transit, sed vbique est. Sic & in oculis sæpè nascuntur lapides: Nam liquor salis, qui est in capite, sedet sic ad oculum. Ita etiam in vulneribus capitis sæpè vidi lapillos albos & emplastris adhærentes.

Tartarũ fluore in sanguinis impedit.

Sal innatum purgat se per sudorem maximè: interdum ex oculis.

Lepra ex defectu liquoris salis.

Liquor salis balsamus naturę est qui sustentat corpus, ne putrescat, vbi enim liquor salis deficit, iam fit lepra, & putrescit corpus: lepra enim non est nisi mortalis putrefactio.

Corpora in nobis duplicia.

Bitumen, &c.) Duo corpora in nobis habemus: Substantiale, quod nutrimentis sustentatur è victu: Vitale est, quod viuit ex sale, ideò generatio Tartari venit ex hac substantia. Ideò per sal curari debet Tartarum internum.

Congluten, &c. quando natura transit ad destructionem, & deficit in natura balsami, tunc fit glutinosus mucus. Nam gluten apud Physicos est aqua articulorum, apud chirurgos, Synouia.

Aqua articulorũ est Synouia.

Liquor salis descendit à bolo resoluto, & lapillo resoluto: ideò cùm ad finem transit, rursum venit ad suam naturam.

Cruor est triplex.

Cruor est triplex, cruor *membrorum principalium: ligamentorum* vel nuchæ, & cruor *exterior.*

Natura purgatur per cruorem.

Quando natura seipsam purgare vult, per cruorem se purgat, id est, sudorem: vt cerebrum, quando vult se purgare, transit sudor per piam & duram matrem, vt in vulneribus capitis videmus: & Anatomiâ quod super piam matrem & per vitrea, tenuis Tartarus: Et in Anatomia oculorum, in venis, à quibus oculi dependent, reperiuntur calculi: ideò sæpè videntibus & apertis oculis quidam nil vident, quòd Tartarus vim visiuam oppilauit. Quando vsurpantur medicamenta, quæ Tartarum resoluunt, tunc rursus vident. Et sæpe per se etiam post aliquot septimanas rursus vident, quia Tartarus rursus in aquam, per fortem naturam se resoluit.

Tartarus est duplex.

Ideo duplex est *Tartarus, siccus* qui non resoluitur: & *liquidus*, qui aliquando resoluitur, etsi induratus est. Sic & cruor in ligamentis, cum se coagulat, fit Tartarus. Hinc punctiones in articulis concitantur.

Cruor exterior, qui in carne est, & ille transit in sudorem externum, quem si gustaueris, salsus est, & si in vitro lente permiseris siccari, videbis lapides. Est hereditarius morbus, quia parentes si multum habent de sale, sperma quoque inficitur, & homo inde natus. In substantia spermatis est materia & vis seminis: sic sæpè aliquis podagrosus est, non ex suo victu, sed à parentibus habet. Substantia non generat, putamina & cortices nihil procreant, sed materia generationis à vitali substantiâ descendit, hoc est, euile quiddam, & illud purissimum est: sed cum illâ materiâ, generatiua simul substantia currit, & est testa seminis, & simul currit substantia cum semine: Et si illa substantia sit infecta, facit Tartarum internam. Nam postquam concepit semen, quod est vis generatiua, debet separari à substantiâ. Substantia ergo putrescere debet, & putrescet: Inde fit, quòd sæpè Molæ, suffocatio matricis, lubricitas ex eo emergant.

Sperma est substantiam seminis.

Artemisia puerperę purgandę.

Ideò mulieres post conceptionem cum artemisiâ purgari debent. Sicci etiam habent Tartarum, quod illa siccitas salem attrahit, & coagulat: Sic est castis hominibus, quòd superfluitates, id est, Tartarus Resolutus non exit cum spermate, non purgat Renes. Istæ varietates causarum Tartari Medico sunt obseruandæ, vt sciat, quid sit adhibendum. Loca internorum tartarorum sunt venæ & caro; sic externus Tartarus concauitates quærit: internus sedet in venis & carne.

DE TARTARO. TRACTATVS II.

CAP. I.

Infectiones boli & Mucilagines quæ: Indicium Vsneæ & Grandinis, quid facilis Tartari prima generatio, Locus, & quæ ægritudi-

ægritudines. Deliberatio quid, & quid prisci dixerunt.

Tartarū ab externis duplex.

EXternum, quòd si sumptum fuerit in liquido per potum aut cibos, siue mucilaginosum à lapillulis resolutū, vel viscosum, à bolo suo, duas intelligito operationes, scilicet Pruinæ vel Gemmæ. Si pruinę genus, nota quid sit grando, quid vsnea loci istius. Si Gemmæ collectum, diuisum & simplex, & dispositiones illorum, alabastrinam, vel marmoream cognosce, & sic ad rem. Primum est Tartari deglutinationis, sumti vsque ad fundum stomachi. De isto nota, quòd si adeò viscosum vel mucilaginosum fuerit, & de facili separatione, vel fuerit maior pars resoluti, sequitur etiam ex hoc per totum orificium, sicut vsnea super silices tanquam & super arbores. Ex istâ vsnea sequitur ardor, orexes, compressio thoracis, vapor calidus est, receditque appetitus comedendi. Hæc omnia sunt signa vsneæ orificii vel stomachi: & secundùm quod dolores vsneæ ex vinis, ex piperibus, vel aquis fuerint, minùs aut magis in dolores conuertitur. Si autem non Vsnea vel Grando, quæ vna est generatio & capitulum, generata fuerint, attamen in stomacho fieret separatio saphyri à cacedonio: Nunc Tartarus est in stomacho, gignit torturam pectinis, tollit appetitum, nauseam facit, sentit adustionem in fundo stomachi, asperitatem linguæ, tribuit raucedinem, & plures dolores quotidianos, pluresque febres: De quibus morbis, prisci medici propria capitula scripserunt sub aliâ ratione rerum, & copiose errauerunt, vt praxis docet & indicat.

Vsneę effectus & accidentia.

IN TRACTATVS SECVNDI. CAPVT I. Annotationes.

Grando vt fiat.

GEneratio grandinis fit per siccum in sale, ab humido segregato. Vsneæ genus fit per fumum salis assumpti, tanquam de cruore. Collectum fit per casum lapilli & simplex & diuisum, scilicet a lapillis resolutis.

Tartarū omnia ingesta habent.

Nunc ad loca, quæ Tartarus occupat, tractāda progrediendum. Primò de stomacho, omnia quæ comedimus, habent in se aliquid, vel de lapide resoluto, vel de bolo resoluto.

Tartarus qui ex potu.

Primò de potu, quæ bibimus, transeunt per gulam ad stomachum. Si quod bibimus, multum habet de mucilagine, & orificium stomachi angustum est & feruens, vel calidum, ibi tunc mucilago adhæret, & vis salis consumit aquositatem, & sic materia adhæret, & coagulatur, & induratur. Si est ex bolo resoluto, tunc est & adhæret boli modo. Si ex lapide, fit grando: Sic ergò colligit se vsnea, & hæc ægritudo maximè in mulieribus est, minùs in viris, nisi sint potatores. Et hoc apparet in Anatomiâ, quando scinduntur, reperitur, in orificio stomachi lutosum quid, quod si ad ignem adhibeatur, induratur, & fit lutum vel lapis. Sic ergò, quando illa vis salis, sic materiam consumit, & indurat viscosum, fit orexis seu ardor: ille cum bibit, transit sic potus per istum Tartarum. Et quia vbi bonus stomachus est, claudit se, & concoquit clauso alembico: Sed quia Tartarus in orificio insedit, & non potest rectè claudi orificium, sed fumus ascendit, & it ad Tartarum.

Tartarus dulcis vnde & qualis.

Sic est Tartarus dulcis, non ardet, & ille Tartarus est ex aquositate: sed si ex vino, est Tartarus acutus, & quæ, si primùm perfunditur, aquâ vel vino, id est, potu, sicut calx, quæ accenditur, & ita ardet. Ideo orexin curaturo, opus est, vt ad Tartari curam transeas, vt Tartarus cadat ad fundum stomachi, & per secessum abeat.

Tartarus acutus vnde.

Illi ergò, qui aquam bibunt, non habent orexin, sed ex vino. Quamuis etiam, qui aquam bibunt, orexin habent, sed hoc non ex aquâ, sed ex cibo. Sic ergò generatur orexis, quod primum vsnea ex vino adhęret orificio, quando biberunt, & comederunt, orificium ventriculi clausum esse debet, quando coquit. Nam illi, qui dicunt, se sapere seipsos, quando comederunt & biberunt, illorum orificium est corruptum per Tartarum: & sic Tartarus, vbi humefit, ardet sicut calx. Hæc est prima generatio.

Grando in stomachi orificio.

Altera est grandinis, quod in summitate stomachi, & orificii, lappilli, seu exigui calculi adhærent, & illi qui habent, dicunt, quando comedunt & deglutiunt, quod doleant: illi enim grandines ita findunt. Qui in Orificio sic generantur, non faciunt orexin, sed in deglutiendo sentiuntur. Et illi qui sic habent, si egestiones eorum videas, vel laues, apparent lapilli.

Tertia, si orificium est sanum, non habet caliditatem, non salis spiritum, & permittit sic materiam ire ad stomachum, ibi iacet. Si ergo vis separatiua & digestiua non est fortis, & viscositas, si est materia, tunc agglutinatur plicis. Nam plures plicas habet stomachus. Ideò adhęrescit parietibus seu lateribus. Nam stomachus purum ad hepar mittit: impurum admonoculum ad secessum. Si ergò Materia nimis viscosa est, quod expellere non potest, annectitur. Si est à bolo resoluto, fit materia lutosa: Si ex lapide, fit lapis: Sicut in Anatomiâ apud Venetos in cuiusdam ventriculo tres lapilli & lapides inuenti sunt.

Venetus lapides in stomacho inuenti.

Ergo ardor est ex Tartaro, vel ex effusione Fellis: Fel etiam ardorem ciet & Tartarus. Si quis ergo conqueritur, ardorem se sentire circa præcordia, ibi non purgandum, sed dolor sedandus.

Dolorus mitigantium à Tartaro.

Sequitur mitigatiuum.

℞ *Radicis Iusquiami*
seminis Iusquiami
papaueris ℥j.
lolii ʒß.
mandragoræ gr. iiij.
theriacæ, quantum sufficit, pro incorporatione. Dosis est ℈ iiij.

Si per hanc medicinam abit dolor, orexis tūc est ex effusione fellis. Si autem nō abit, tunc est

est generatio. Tartari in stomacho: Est sicut de Tartaro. Quando autem Tartarus sic in stomacho est, non potest digerere, & materia transit sic ad putrefactionem, & inde febres veniũt, ventriculus, concutit corpus. paroxysmi febriles in stomacho sunt, non in aliis membris, non in pulmone, ligamentis, sanguine, &c.

Resolutio Tartari cura febris.

Et sic paroxysmus durat, donec Tartarus sedetur. Ideò cura febrium est resoluere Tartarum: Quòd vis digestiua deficit, indè febres & paroxysmi: ideò cura debet esse ex Tartaro. Nam quod ex Tartaro fit, inde est, si aliquandiù quatit, tandem premit vel torquet, quòd vis digestiua cum tempore longo humiditatem putrefactionis consumit. Et sic posteà indurat Tartarum, & tunc denuò torsiones inuadunt. Ergò in curâ Tartari comprehenduntur omnia genera febrium. Quæ nostri auctores scribunt, in curâ febrium, planè sunt contra resolutionem tartari. Si interdum curant, hoc non est ex medicinâ, sed natura per se Tartarum expellit, & sic sæpè fit, quòd per sedes, per vomitum febres curantur. Nam quæcunque medicina Tartarum resoluit vel expellit, curat febrim.

Veterũ error in cura febrium.

Sic sæpè, quod ipsi Medici volunt febres curare, & scribunt Recepta multis simplicibus, cum quibus, si hic sunt, quæ Tartarum pellunt, curantur. Quædam per sanguinis minutionem abeunt, sed rarò hoc: quia stomachus tam fortis est, quod materiam peccantem, id est, Tartarum expellit, ad Hepar. Et sic phlebotomiâ iuuat. Vbi vero lapillus durissimus, vel Tartarus generatur, ibi febres immortales, quia Tartarus resolui non potest.

Aromata orexis cura.

Piperibus, &c.) Illi qui multum piperis, aut aromatum edunt, sicut in Bohemiâ, illi non laborant orexi: Et Physicus Albertus consuluit, vt piper comedant illi Misnenses, & Bohemi, & alij, quia cereuisiam bibunt, quæ frigefacit: Ideo Piper comedunt, vt calefaciat: Et quia cereuisia quid viscosum est. Ideo adhæret illa viscositas stomacho. Sed illi vtuntur calidâ cereuisiâ cum butyro, & sic viscositas resoluitur. Ideò butyrum comedunt, vt scilicet lubricitas fiat, & viscositas non adhæreat: ante hoc semper ex stomacho laborarunt.

Dolores stomachi vnde.

Dolores ergò stomachi omnes veniunt, aut ex Tartaro putrefacto, aut Tartaro generato. Putrefactum febrium est Generatum: alij morbi sunt. Illa Materia Tartari purgationibus non pellitur, nisi priùs sit Tartarus resolutus in liquorem. Sicut enim aqua, vel liquor, si vult pelli, rursus debet resolui in liquorem, posteà abit. Si autem est Tartarus putrefactus, ille facit febres, & interdum per purgationes abit.

CAPVT II.

De transmisso ad intestina: Consequens futuri & præsentis morbi: Anatomia est doctrix huius Theoricæ. Medicorum error in causâ morbi, & veri Tartari causa.

QVod si in stomacho digestum fuerit, tanquam cibus, benè est: quòd si autem non, sed transmissum ad intestina per stercora, si vis coagulatiua abscondita fuerit in istâ parte, & laborat in peccantem effectum, insequitur aut vsnea, vel grando, vel Gemma vtriusque generis, Alabastrini & Marmorei. Indè sequuntur, constipatio ventris in secessum, tumor, Tympanites, ventositas, vmbilici torsiones, colicæ species insanabiles, vomitus & similia signa. *Hæc per* anatomiam habentur horum ægrorum, in quibus intestinum abunde cum vsneâ repletum existit, aut Moñocolon, aut longaon & alia. Ex quibus Tartaris istis, plures canones traditi sunt, pro colicâ ventosâ & causâ morbi, pro cholerâ signata, & quidem malè. Sunt igitur descriptiones auctorum falsò positæ: Nam causa choleræ non est, nec fellis, nec constipatio, vti dixerunt, sed Tartarus offendit locum, quare Tartari causam recipe, non alienam.

Intestinorum qui morbi à Tartaro.

IN CAPVT SECVNDVM ANNOTAT.

SI victus sumptus, siue sit à bolo, siue lapillo, si stomachus digerit, separatio prima est, posteà digestio, non è contrà, vt Auicenna putat. Sed primum est separatio puri ab impuro, pòst separationem digerit, scilicet nutrimentum, & membris impertit, per intestina mittit, impurum, quod ex sale est nutrimentum: Sulphur est immundum, quod per intestina transit. Si vis expulsiua debilis est, tunc vis salis coagulatiua facit sic Tartarum. Nam illa viscositas adhæret intestinis, & facit Tartarum, sicut in stomacho & in orificio Tartarus fit, & hoc inde. Nam vis sulphuris hoc facit. Stercus enim aliud non est, nisi sulphur, & ventus, qui exit, accenditur & ardet, sicut sulphur, & stercus quoque.

Cibi qualis digestio.

Tartarus vt fiat.

Sulphur ergò quoddam est in stercore: Nam non est aliud stercus, nisi sulphur, vis ardens. Cum ergo in intestinis est, adhæret illis: si vsnea, est tantò leuior: si grando, etiam leuior: si gemmæ, hic opus, & labor. Indè sequuntur morbi, constipatio. Primò, quando Materia sulphuris & salis coniungitur, & exsiccant materiam, faciunt constipationem: ex constipatione aliæ ægritudines quæ curantur per curam Tartari, quia vbi resoluitur Tartarus, iam ægritudines abeunt: sed hoc non facit oleum chamomelinum, aut alia olea, quibus vult pellere Mesue torsiones ventris: sic etiam clysteria, quæ dantur, nisi quæ ex seminibus lini, psyllij, fœnugræci, &c. & mucilaginosis: quia in intestinis plùs est de bolo, quà lapillis, ideò quia illa semina sunt mucilaginosa, & materia in intestinis est de bolo & mucilaginosa. Et sic similia ad similia addiderunt, & similia similibus curantur.

Stercus sulphurinum.

Olea tormina ventris non curant.

℞ *seminis lini.*
psyllij
fœnugræci (ana) fiat Mucilago, & addatur sal.

Qui autem secuti sunt, addiderunt laxatiua & purgatiua, hieram picram, trochiscos de agarico, Alhandal, &c. & fecerunt ex clystere purgationes, cum non sint aliud nisi

nisi vt resoluant, bolumque coagulatum resoluant, alioqui cùm sic purgare volunt, & laxát, & materiam non resoluunt, & postea fit morbus peior. Sed illis seminibus mucilaginosis, si quis vtatur, resoluit tartarum, & postea simul omnia exeunt. Oleum etiam reiicere non possum: quia dolores sedat.

Clystere debet solummodò resoluere: aliàs, enim si materia tartari non resoluitur, & constipatio manet, tunc sequitur Tympanites. Non est autem species hydropisis, sed Tympanites est constipatio ventris, fit ventus, natura non habet egressum ibi: interim clysteres addunt, sed nihil efficiunt. Sic procedendum est: duplex Tympanites est: Vnus in matrice, de hoc alibi. Alius in intestinis, qui curandus per resolutionem Tartari. Sed in quo intestino, hoc non videmus. Quando ergò volumus Tympanitem intestinorum curare: per clysterium fieri potest. Si supra diaphragma est dolor, summa medicina est, vt sumas mucilaginem, de cydoniis vel psyllio, &c. vel de alio, & cum melle despumato, ana: demus in modum syrupi, & hoc resoluit Tartarum. Ergò ex constipatione ventris, fit tympanites: & quia calor facit ventum, quando autem constipatio est, iam ventus exire non potest, & facit tympanitem.

Tympanites cum constipatione ventris non species hydropis.

Tympanites duplex.

Tympanitis curatio quae.

Quòd autem ventus in corpore sit, clarum est: quia in sanguine ventus, quia calidus: sic etiam in reliquo corpore: quia vbi calor, ibi ventus, vbi is per constipationem exire non potest, tympanites non curatur, nisi per resolutionem Tartari. Hoc est, constipatio: sed hoc non facit decoctio calida tota hausta, vel herba aliqua in oleo cocta.

Vbi calor, ibi ventus.

Torsiones fiunt ex acuitate liquoris in intestinis. Tympanites ex constipatione: Torsiones ex resolutione. Colicam aliqui putant esse ex felle, quod redundans vadit ad intestina, & sic pungit. Alij dicunt ex constipatione, quòd merdare non potest. Colica absolutè non est, nisi Tartarus resolutus in intestinis: quia Tartarus acutus est, ideo pungit. Sicut dixi, duplex est, Dulcis, qui resolutus, facit lienteriam: sed acutus ille, Colicam. Cum sic resolutus est, iacet in loco fixo: quia per se non habet virtutem expulsiuam, ideò sic iacet, & pungit; Cura ergo eius est, vt hic liquor consumatur, vel rursus coaguletur in Tartarum, vel, vt vis expulsiua expellat: Indè fit, quòd oleum bibunt in colica: quia cum oleum adit Tartarum resolutum, sic acuitatem Tartari mitigat & ducit ad expulsum: Sic etiam dulcia vina faciunt. Cur autem faciat vrinam croceam, hoc est propter fel: Vomitum etiam faciunt, quia cum intestina laborant, laborat quoque stomachus.

De colica sententia diuersa.

Tartarus duplex est.

CAPVT III.

Hepatis magium quid sit: qui morbus, quae signa: Vrina indicium, porrò de Meseraico Tartaro: De infirmitatibus & veterum erroribus.

SI autem digestum fuerit in stomacho, pro prima digestione, & expulsum in secundam hepatis: si separatio fuerit in eâ, in vsneam, vel gemmam, secundùm quod sumptum ex bolo vel lapillo resolutum fuerit, sequitur constipatio, in hepate, & durities, & apostema chronicum & sitis, dolores lateris dextri, compunctiones & oppilationes facit: In calorem abit, labia scissa cũ pruritu nasi, lingua exiccata apparebit. Tumores in pedibus & maximè tibiis: Expulsus est appetitus, & reiecta digestio: Vrina quasi hydropica, quasi indigesta, glauca & multa. Ista generatio non tantum fit in hepate, sed etiam in regionibus iecoris & confiniis suis. Quòd si autem in digestione hepatis separatio non apparuerit, estque materia egressa ad meseraicas lacertosas, si in his lacertosis meseraicis salis communicatio fuerit, tunc sequitur generatio Vsneę vel Gemmæ: Ex ista generatione sequitur dolor meseraicarum, constipatio nutrimenti, Ethicæ species, phthisis principium: est dolor quoque spinæ dorsi, costarum, matricis: effœminatum semen facit, tollit appetitum attrahendi sperma: & exiccatio erit omnium membrorum, &c. Magni dolores in mineralibus, de quibus prisci penitus errauerunt, & falsa capitula posuêre.

Explicatio Capitis Tertij.

SI igitur in stomacho vel intestinis non adhæret, vadit ad hepar, & in illo est separatio: Vbi ergò hepar debile est, in venis hepatis fit oppilatio. Tartarus generatur, & lapilli viam occludunt, & nutrimenta transire non possunt, indè compunctiones. Et quia materia transire non potest, colligitur, & putrescit, & fit apostema hepatis. Cura est omnium oppilationum, cura Tartari. Et quando oppilatio est in hepate, discoloratur homo, sæpè color variatur in die. Et sitis indè venit, quia hepar non habet humiditatem propter oppilationem: & nutrimenta, quia transire non possunt, per hepar redeunt in stomachum, & corrumpunt: hinc oritur ventriculi conuulsio, id est, singultus, item fissura labiorum & excoriatio in pedibus: Hoc est, ex oppilatione hepatis & linguæ siccitas. Tumores in pedibus ex oppilatione: quia quando Tartarus sic diu iacet, venit ad maturationem, & natura operatur & expellit, inde tumores ad alium locum in pedibus. &c. Vrina multa, quia liquor hepatis dilabitur, & morbus maturescit, & suum liquorem se ipsum dat hepar. Nam vis expulsiua vrinæ trahit. Ideò accipit, quid inuenit: etiam de corde sumeret, si alioqui nihil esset. Sic etiam, si meseraicæ oppilantur, iidem morbi sequuntur. Et si quando Tartarus oppilatur in meseraicis, iam ethica febris adest, ita etiam phthisis, tabes,

Tartar. hepatis quæ sequuntur.

Mineralia sunt membra principalia.

Mineralia ſunt membra principalia.

tabes, per totum corpus: & qui ſic conſtipati ſunt, non ſunt fœcundi. Mineralia dicuntur membra principalia, renes, col, pulmo, hepar, ſplen.

TRACTATVS III.
CAPVT I.

Tartarus vrinoſus quid, de meſeraicâ ſecuritate & virtutes, & proprietates & dolores iſtius Tartari: Signa morbi ab externo: Similitudo, fragmentorum deliberatio, & de ſtatu.

ETſi ſeparatum fuerit in hepate, & poſitum in materiam vrinæ, ſecuræ ſunt meſeraicæ & regiones iecinoris; nunc de viis vrinæ videndum, id eſt, de renibus. Quod ſi Tartarum vrinæ, quod aliud eſt, quam, de quo dictum, acutius, acrius, celerius, inquietius: Nam quæ Tartara ex vrinâ deſcendunt penitus ſunt aduſtiua, vim calcis habent, ſpiritumque vitriolatum & proprietatem ſalis: Hæc ante coagulationem: Sed cum coagulatio facta fuerit, recedunt dolores, vndè ſequitur dolor paroxyſmalis ſecundùm tempus coagulationis ſuæ, quouſque in coagulationem peruenit. Inde ſequitur dolor dorſi, coxarum, vrinæ defectus, vrina rubea, ſanguinea, citrina, crocea, cum ardore, vlcerationes renum, pus & ſanies in vrinâ, torſiones ſub vmbilico, dolores in Sciatica, & Vomitus, & Nauſea, & pectinis compreſſio. Tartarus iſte, tanquam Tartarus vini, adhærens in vaſe, ita in regionibus concauitatum renum: & ſi cum tempore reſolutionem accipit, fit cum doloribus grauiſſimis. Quod ſi generatum cupit abſque reſolutione exire in fragmentorum portionibus propter anguſtas vias dolores & ſigna reddit. Quòd ſi in loco permanſerit in ſtatum, benè: Si ad augmentum, malè: & ad declinationem, malè: niſi cum cautelâ.

EXPOSITIO AVCTORIS IN TRACTAtus Tertij.

CAPVT I.

HEri dixi generationem Tartari in ſtomacho: Nunc ergo cùm in ſtomacho bene digeſtum & ſeparatum eſt, tranſit per venas meſeraicas ad hepar, & hic fit ſecunda ſeparatio: Nam aliud ex iſtâ ſeparatione & digeſtione tranſit ad nutrimentum totius corporis omnium membrorum, alia pars eſt vrina, &c.

Iſtud quod ex ſtomacho venit ad hepar, exiſtit in Mercurio & Sale: Mercurius in nutrimentum abit. Sal vero in vrinam vadit. Separatio autem iſta ſecundæ digeſtionis eſt, & eſt prima materia vrinæ. Nam alibi, vbi ſulphur, ibi ſtercus: ſic hic, vbi ſal, ibi vrina. Vrina verò ſal eſt expreſſum à Mercurialibus, per violentiam ſeparationis in reſolutionem coactum. Conſiderandum vobis de ſale expreſſo, accidentale ſuum quid ſit, ſi in coagulationem abit, quid inde, niſi Tartarus acutus? Vrina eſt ſpiritus, qui deſcendit à formâ in volatilem, à ſubſtantiâ propriâ in contrarium: quia iſta ſeparatio propter ſalem eſt abſque ſulphure.

Vrina eſt ſal è mercurialibus.

Omne id, quod tranſit per venas meſeraicas ad Hepar, vel Mercurius, vel ſal eſt.

Omne enim quod edimus, ex tribus primis eſt, ex ſulphure Mercurio & ſale. In ſtomacho igitur ſeparatur ſulphur, à reliquis, in ſtercus ſcilicet: Sal & Mercurius, vadunt ad hepar. Non eſt enim natura ſtomachi, hæc duo ſeparare, ſed hepatis proprium. Hæc duo ergo priora ſeparat hepar, purum ab impuro, poſtea digerit. Separat igitur hepar rubinum à cryſtallo: Rubinum eſt nutrimentum omnium membrorum, cordis, cerebri &c. Reliquum cryſtallus. Quod non eſt nutrimentum, expellit hepar ad renes, & eſt vrina. Vrina ergo non eſt aliud, quam ſal, quod reſoluitur per hepar in aquam, & expellitur, & ſic rurſus coagulatur. Id eſt, tranſit in ſuam primam materiam, & ſic facit Tartarum. Si à bolo, vel ſi à lapillo, talem Tartarum facit. Et quod ſal coaguletur videmus, quando mixta eſt, poteſt coagulari. Quo modo autem coagulatur? Ita, quando ſal carnis & ſal vrinæ vniuntur, coagulatur in lapillos.

Ingeſta omnia ex tribus primis conſtat.

Prima generatio intra hepar & renes, & ibi coloratur calculus in renibus, ſcilicet quando lapilli rubei ſunt. Secunda generatio in renibus: Tertia in veſica, ſcilicet quando tranſit per renes & non coagulatur, ſed in veſica coagulatur. Et quando eſt Tartar. acutus, corroſiuus, corrodit, & in viis vrinæ & veſicâ exulcerat, & ſic tranſit pus & ſanies: & tunc dolores veniunt, quando vlceratio eſt: & ſic fit quòd interdum non ſentiuntur dolores, ſed quando vrina acuitur per regimen, à cibis ſalitis, piſcibus, carnibus: tunc ille ſpiritus ſalis penetrat in poros, & exulcerationes indè: Et ſic etiam facit pus, & ſanguinem mingere. Ideò illis Regimentum ordinandum, vt caueant ſibi à cibis ſalitis. Etiamſi habito regimine, tunc mingunt ſanguinem: Hic ſcias, quòd vlceratio abundat, tanquam ſi calx manui imponatur, & ſinatur iacere, tunc erodit & exulcerat magis magiſque: ſic etiam illa exulceratio eſt, quòd Tartarus per ſe ſine intermiſſione corrodit: ibi dolor eſt dorſi magnus, & ſanguinem mingunt, ibi vna cura eſt, vt Tartarus reſoluatur. Nam ſi dolor dorſi per oleum Chamomelinum, aut de ſcorpionibus non curatur, tunc ſcias certò, quòd exulceratio eſt ex Tartaro. Interdum venulam exedit, aliquando Renem, vel aliud &c. Hic vna cura eſt, vt vrina fiat tota incarnatiua, & hoc fit per ea, quę habent vim ſalis in ſecum incarnatione. Nam ſal ſolummodo per ſal curari vult, vt ſunt Terpentinum lotum, trochiſci thuris, alkakengi, maſticis, myrrhæ, mumiæ, ſticados, & potiſſima thus, maſtix, mumia. Nam illa planè ſal ſunt,

Exulcerationis à Tartaro quę cura.

Sal ſalis curatio. Maſtix myrrha thus &c. ſal ſunt.

sunt, nihil habent sulphuris: Ideò, cum veniunt ad stomachum, quia nihil hic de sulphure est, stomachus transmittit ad hepar &c. ita quòd tum vrina illa tota fit, & sal, & incarnatiua, & curat sic exulcerationem: Et tum nihil comedendum, quod humidum est, id est, quod aliam vrinam faciat. Nulla iuscula, nihil salsum, sed tosta, & quod siccum est.

Errant ergò illi, qui absynthium, radicem raphani, mentastrum, pulegium, &c. præbent, & omnia illa, quæ vrinam cient & prouocant, Nam illi cogitant sic. Si calculus curandus est, prouocat vrinam: & purgant vias vrinæ istis herbis, quia putant, quòd menstruum prouocent, vt & vrinam prouocent, & putant sic calculos tolli, & addunt etiam consolidatiua. Et asini non vident, quòd istis calculus non resoluitur, nec etiam incarnatur. Hoc agendum, quando exulcerationes Tartari sunt curandæ, vt incarnetur: alia enim, quæ prouocant vrinam, obiter tantum pertranseunt, & nihil agunt. Spiritus vitriolatus est, quando vrina ardet, & veluti scindit, & cùm sic est, ille homo omnium maximè laborat in calculo: & sic generatur
Calculus quot sæpe annis colligatur. calculus, qui per sæpè duobus tribúsque annis colligitur, & non dolet, & natura tam fortis est, quòd semel totum expellit. Et primò de bolo generatur, is agglutinatur, vt vsnea, sic adiacet renibus, instar tunicularum exilium, sed in vesicâ non potest ibi adhærere vsneæ, quia plena aquæ: sed lapillus hic coagulatur, ex acuitate salis, durus scilicet & gemmeus, & multis angulis exasperatur, propter salis acuitatem. Quando vrina alba est, lactea, & dolores dorsi adsunt, & tamen vrina vel calculus non dolet, scias in vesica esse materiam lutosam, curatu facilem; sed si non curatur, in lapidem concrescit & induratur: postea propriam curã habent: sed cùm adhuc lutosa est materia, medicamentum per syringam iniicere licet, & lutum expellere, vel, vt veteres dederunt, coagulum bibendum, vel per syringam. Hoc lutum etiam pulchrè purgat. Ideò recepta, quæ de calculis scribuntur, multa sunt quæ pertinẽt ad calculum lutosum, antequam confirmatur,
Calculus lutosus confirmatus non curatur. & ipsi vtuntur ad confirmatum; ideò falluntur: materiam induratam frangere, & lapidem, rerum & medicinarum lenium est; & debet esse vrina, id est ex sale incarnatiuo, quæque fit ex mumiâ, thure, mastice, non sunt nisi sal, scilicet incarnatiuum, quod etiam exulcerationes curat. Et in lapillo duro non est præstantior
Crystallus optima calculi remedium. medicina crystallo. Felix, qui possit præparare. (Hermes, postquam comederat, sumebat semper granum thuris, vel masticis, ne scilicet vinum bibitum se coagularet in Tartarum.)

CAPVT II.

De transmissione in vesicam: Distinctio coagulationis quid sit, & generis, & formæ, & loci: Vis salis est potentissima in vesicâ ex nitro, ex petris. Spiritus vrinæ eximia speculatio.

Calculus aucthor tartarus cur dicatur. NVnc quòd si in renibus non fuerit separatum, & per vires naturæ expulsum ad orificium & collum vesicę: Nunc si in isto loco sal dominus fuerit coagulationis, generatio ex isto sale sequitur lapilli, quem alij lithos, vel lithiasin, vel calculum vocant. Ego verò Tartarum propter primam materiam, & benè. Ista generatio lapidis non est alibi in toto corpore, nisi in loco, vbi vrina in suâ potentiâ fuerit. Nam sal, quod est in vrinâ, est generatio in eâ, & quod talem vim habet lapillandi, & quò longiùs ab origine vrinæ, eò fortiùs est opus salis. Vnde sequitur de pruinis Calculi in renibus, quales. Tartaris vrinæ. In renibus sunt Alabastrini, & pruini, & vsneæ, & gemmæ Alabastrinæ: Sed in fine renum, duriores maioréque & fortiores. In vesicâ fortissima vis est, & potentia congelandi, & durissima adamita vltra marmoream renum.

Hæc vis est salis vrinæ, ex qua vbique per totum corpus mucilago, vel bolus extraneus sumptus, coagulationem accipit. Nec mirum: quia vrina principium salis nitri, & principium salis petræ: habet enim in se in propriatam naturam vitrioli, & salis plumosi. Ne sitis inexperti Medici, in spiritu vrinæ & viribus eius: perscrutamini experientiam, signa, & dolores huius in vesica lapilli. Omnia signa habet prædictorum Tartarorum, & in duplo ac triplo grauior passio morbis præfatis.

IN CAPVT II. ANNOTATIONES.

CAlx & *Anodus* sunt in nutrimentis. *Anodus* per venas suas, *Calx* verò vrinam, expulsionem habet: nam calx ex sale est, per spiritum vitriolatum. Indè sequitur genus corrosiui, acuti & peracuti, cum talibus signis, sicuti de Tartaro dictum, & dolores & passiones chronicas facit, & lapidis, & grandinis resolutionis localis.

Auicenna & Valescus, & alij, principium Auicenna & Valescus notatur. Tartari arenam faciunt, & dicunt. Ego Tartarum, quia vt Tartarus adhæret. Et vt dixi post primam digestionem, in stomacho transit, ad secundam separationem & digestionem in hepate: Postea transit ad tertiam separationem & digestionem, quæ fit in renibus: Pòst nulla est separatio aut digestio, sed illud sal, quod descendit ad renes, sal scil. resolutum iacet in renibus & separatur, superfluum expellitur in vesicam & mingitur. Si ergò spiritus salis acutus est vitriolatus, vel si habet vim mineralem, totum expellit hepar ad renes, id est, ideo mineræ vel mineralis separatio fit in renibus, & vrina fit in renibus primum, Et quia adsunt mineræ, hoc est, spiritus cachimiæ, vitrioli, colchotar, aluminis entali, rochę: Nam illa omnia habet in se vrina. Illa ergo expellunt renes: Nam in istis dictis spiritibus non est nutrimentum, sed superfluum est, & exit per vrinam.

Anodus

Anodus quid sit. *Anodus* est illud nutrimentum, quod separatur in renibus. Calx verò est superfluum, id est, vrina: Calx est; quia spiritum calcis habet. Si ergo separatio recta est, tunc illi spiritus calcis & minerales, cum vrinâ transeunt, Si verò separatiua & digestiua virtus, in renibus non est perfecta, tum restagnat & liquefacit renes: Inde vrina crassa, adiposa, pinguis & cibi liquâtur Renes. Interdum sanguis cum pinguedine exit, & tunc indè est, quòd in substantiâ renum corruptio peruasit, tunc fiunt dolores coxendicum, & dorsi, ac pedum superiorum, quasi resoluti essent.

Thermę vbi non conueniant. Hîc non consulendæ thermæ; quia plùs renes putrefiunt. Si verò cum his doloribus dorsi &c. concurrit colica ventris, hîc scias & lapidem esse generatum in renibus. Errant ergo Medici, qui dicunt, calculum nasci ex phlegmate sicco. Quomodo potest nasci, ex phlegmate, cùm non sit materia lapidis? Sed ex mineralibus nasci debet. Igitur cùm in renibus separatio non fit rectè, tunc est generatio nitri, id est, vrina incipit, & generat in se ipsâ, & per se ipsam sine Anodo. Si est de materiâ vitrioli, facit genus vitriolatum, hoc est, lapidem: si species aluminis, transit ad speciem lapidis aluminosi; Ideò varij colores lapidum, aliqui rubei, albi, cinerei, & subpurpurei &c. Cyanei verò & virides nulli generantur. quia non est de mineralibus illis, ille color: Si ex sulphure esset, fieri posset, vt Cyanei gignerentur. Est ergo generatio nitri hic.

(Calculus non nascitur ex phlegmate sicco. — Lapides varij coloris vnde. — Lapis cyaneus & viridis cur non nascatur.)

Nitrum quid, & quæ sint. Nitrum dicitur, vbi pecudes stabulant & mingunt. Nam illa terra vbi mingunt, postea coquitur, & sal nitri indè fit. Nam vrina non est, nisi sal. Sic ex petrâ nascitur sal petræ. Ideò ad propositum. Ex vrinâ coquitur lapis, & sal nitri communis. Sic quoque in corpore vrinæ generatur Tartarum, seu nitrum, & cum tempore exulcerat vesicam: Et cum vrina acuta venit ad istam exulcerationem, tunc dolores incipiunt. Nostri auctores dicunt, in istius exulcerationis curâ pronocandam vrinam, & volunt per vrinam causam morbi & exulcerationem curare ipsum morbum, vt scorpio se ipsum. Sed hoc nimis maturum est tunc demum benè, quando vrina fit incarnatiua, vt de mastico, thure &c. Sic etiã, si in hepate non separatur Materia, vt separari debet, transit ad renes. Sed illi non suscipiunt: quia tantùm separant, quod separare debent; ideò permeat ad vesicam, vbi incipit Tartarus coagulari. Sed est viscositas. Sed quando venit in orificium vesicæ, tunc facit lapidem in collo Vesicæ, hoc fit in posterioribus. infra postremam vertebram, seu spondylum: Hinc incipit cum corpus secundùm inferiora resolui, & curuescere, quòd non possunt ire. Hic non iuuant vnctiones, balnea, emplastra, &c. Pedes extenuantur, non sentiuntur &c. Transeundum est ad illam curam, ad primam materiam: quia morbus est in orificio & collo vesicæ, hic intedit gluten, & calculum vel lapidem generauit: nihil hic balnea faciunt.

Balnea & inunctiones quando calculo nihil cómodent. Quòd faciunt balnea cum cantharidibus, calce, & omnibus causticis & calidis, &c. Nihil sunt illi canones: Sed spectandum est, vt materia, quæ in collo vesicæ est, resoluatur & transeat in liquorem: & hoc fieri potest, si Tartarus est ex bolo resoluto: verum si est ex lapillo resoluto, non possunt curari, sed resoluti moriuntur.

Calculi materia est omnis vrina. Omnis vrina mixta facit lapidem, & generat lapidem, quod apparet in matulis, & ii coquitur. Ita ergo generatur calculus in vesicâ, cum grana exilia ejiciuntur, hodie vnum, cras iterum vnum, quarum vesica interdum tota plena est: interdum adhærent vnâ, & quò acutior vrina, eò acuminatiores illi.

Lapides vnde magni & parui. Ex bolo resoluto magni lapides nascuntur. Ex lapillo resoluto, parui, sed si magni ex lapillo resoluto, tunc incurabiles.

CAPVT III.

Vnde Alabastrina, Lephantea genera: Tartarorum differentia, proprietas, pondo & libra: Item cuteus quid forma quid: signum difficile, & signum fixum.

QVæ Tartara ex bolo resoluto generationem habent, in Alabastrinum effectum transeunt, & Lephanteum. Et quæ ex lapillis resolutis, in lapilli duri finem. Sunt igitur operationes duæ in generationibus Tartari: Vna est vis congelandi, absque spiritu vrinæ: Alia est congelatio per spiritum vrinæ. Tartarus duobus modis generatur.

Prima reddit molles tartaros, secunda autem duros & crassiores. Et qui ex bolo sunt, differentiam habent ab his, qui ex lapillis sunt. Est autem generatio aliquando ex vnâ portione, quando natura glutinis simul & semel ad casum peruenit. Aliquando quotidiana, cùm cuteus labor incidit, id est, vsnea super vsneam, vel quasi Tartarum super Tartarum. Est autem natura boli in forma & esse multiplex, etiam lapillus resolutus, vnde durior, mollior, dolorosior & lenior: Quia diuersa sunt genera, nutrimentorum & spirituum externorum & internorum, vt in diæta intelligendum est. Sunt & plura signa vrinæ, quæ ex permixtionibus: illa perscrutari per experientiam ab ægris sufficit, pro genitura signum vnum, cætera consortia sunt de rebus conuenientibus non fixis. Ergo Medico in libellis non ponenda, sed de fixis, de signo fixo non intermisso. De varietate formæ in vsneâ, in grandinibus, in lapillulis, non est de Medicâ professione: Sed in Philosophiâ habentur, de formâ, & materiâ, & figurâ. Relinquo igitur in hoc nostro libello.

Differentia Tartarorum à diuersitate nutrimentorum.

CAPITIS TERTII EXPLICATIO.

SI voles iudicare, an quis habeat lapidé, hæc signa sunt: Nausea, vomitus, quando quis dicit, Signa lapidis incipientis quæ sint.

dicit, nescio quid mecum fiat, assiduâ sputatione fatigor. Hic certum est, esse ex lapide, vel quod inebriatus fuit. Si inebriatus, tunc & caput dolet, hoc certum signum: Si hoc non est, lapis est. Item coxendices dolent, quoties per scalas ascendunt. Tertium signum, colica ventris, ictus seu iectigationes pedum: hæc sunt certa signa, reliqua fallunt & vana sunt, quia obeso corpore vir, alia habet, quam macilentus. Et in vrinâ signum est: Interdum aurea perspicua vrina est. Vrina diuidenda in tres partes, in tres substantias, aliud sedimen in fundo subtile est sedimen, quia ex tertiâ est digestione, ex renibus: quia, quæ in hepate digeruntur, crassa sunt sicut, quæ in stomacho, crassiora: Sed illa quæ in renibus subtilis est, quia ex tertiâ & vltimâ digestione.

Ex tertiâ igitur digestione vrina est in fundo perspicua & subtilis. Item signum est, quod arena est in fundo, sed hoc fallitur: quia sæpè fit quòd arena vadit. Est etiam signum lapidis, quòd vrina est lactea, vt serum lactis: signum est, quòd lapis est in vesica.

DE TARTARO
TRACTATVS IIII.
CAPVT. I.

De interno Tartaro ex tribus: quid viscus internus, gluten & putrefactum. Descriptio Anatomiæ, generationis: quæ signa, ægritudines, & de Tartaro lacertorum.

Viscus quid. NVnc quando ipsa natura corporis, quæ est dispositionis huius, ex tribus internis fuerit, ex Sparis viribus, scilicet de visco aut bitumine, vel glutine albo aut putrefacto interno: Considerandum nobis, viscus naturæ quid sit. Viscus est sanguinis humor, cum suâ aquositate, quæ cum sanguine apparet: Aqua ista sanguinea si sal fuerit, in resolutionem abit: ex istâ sequitur viscositas, de quâ scribimus. Ista viscositas, si in separationem abit, sumitque coagulationem salis cum viscositate aquæ suæ, ex istâ sequitur generatio Tartari innati, sæpiùs in formâ vsneæ, vel grandinum, vel gemmarum collectarum simplicium, vel diuisarum, vt in Anatomiâ habetur. (Tartari innati generatio.)

Ista generatio sæpissimè fit, præcipuè castis & pueris, exsiccatisque corporibus, & signa eius sunt iectigationes per membra, dolores vagantes, punctiones non fixæ per totum corpus, aut per membrum dispersæ hinc indè per venas ambulans, exiccat corpus, gignit naturam æqualem cum Phthisi & Ethicâ: Febres sentiunt, aliquando consumptionem particularem faciunt, præcipuè in membro venæ istius, in quâ est oppilatio ista creata. Et nisi per ista signa, indicium aliud non habemus istorum morborum

Veteres dixêre grandia verba de similibus passionibus: Sed principium eorum error berbericus. Et possibile est, talem morbum generari in carnibus & musculis, lacertisque: Cum suus liquor tanquam sanguis de substantiâ cecidit in coagulationem: Sed signa eius sunt leuiora & dulciora.

IN TRACTATVS IV.
CAPVT I.

Expositio.

SPara vis est mineralis ex Ilech primæ substantiæ ex primo Ente, est pars prima ex quatuor elementatis. Elementata ista sunt mineralia maiora. (Spara vis quid & quæ.)

Genera Mineralium sunt quatuor, essentiale, corporale, substantiale & formale. Vt dixi, falluntur auctores nostri, qui dicunt, ex phlegmate calculum nasci, quia lapis generari non potest, nisi vis mineralis adsit. Arena enim vel lapis est minera: ideò fieri debet quoque ex mineralibus. Præterea corpus duplices partes habet. Est Tartarus innatus, internus & externus, hoc est, duæ sunt generationes Tartari, ex externo mineræ, id est, ex iis, quæ ingeruntur, & ex interno: Ideò ex primo Ilech, id est, ex astris, quæ non cogunt, sed homines debent concordantiis astrorum respondere. Ita mineræ quoque sunt in hominibus, sicut in elementatis. Sæpè enim quis fit calculosus, & tamen non habet ex vino, vel cibis, etsi nec hæreditario acceperit, vt proximè dixi in spermate, quod non viderunt medici nostri, qui diætam ponunt in curâ calculi, & causam morbi non intelligunt. Nam neque ex cibo vel potu habêt: & si nihil ederent, tamen generaretur calculus. Huius naturæ est Tartarus internus, quod sic crescit semper, & signum est, quia vrina crassa est, vt sperma in vrina, & quotidie sic mingitur. (Mineralium genera. — Lapis nō ex phlegmate sed ex minera, &c. — Tartari generationes duæ. — Multi calculosi nec tamen ex ingestis, aut hæreditario.)

Mucilaginosum, & viscosum est generatio Tartari interni: At semper illi, qui habent Tartarum internum, habent exulcerationes, non finduntur tamen, & tamen pus it per vrinam, & est sicut sperma. Tertium si compressiones inuadunt, vt in stomacho comprimantur, est signum generati calculi interni, & incipiunt siccescere, aut tabescere, extenuantúrque. Nostri dicunt in omnibus morbis, qui contingunt, (quia caussam reiiciunt in humores) est corruptio humorum: Est antiqua Laterna. Et tamen tam stupidi sumus, vt quicquid auctores scribunt, pro oraculo habeamus.

Ego dico, generatio tartari est generatio mineralis, & est ex humoribus mineralibus, non ex humoribus naturalibus Et ille Tartarus est in puris salibus, non ex spiritu, vitriolo, aluminis, &c. sine aliorum salium. Sed Tartarus internus generatur ex puro sale, ideo, quia Tartarus generatur ex mineralibus liquoribus naturæ. Ideò in corpore medico obtemperam laminerslia. Cura Tartari interni, quia est oppilatio, ideo transeundum ad coagulationē Tartari (Generatio Tartari quid)

per

per viriditatem salis. Salis viriditas, curat Tartarum internum generatum. Doctor Bernhardus dicit, quod sit viriditas salis. Curatur autem Tartarus internus, qui est ex bolo resolut. qui ex lapide resoluto, ille est incurabilis. Vrina vt vinum ardens, signum est Tartari interni. Si substantia in vrina est instar aquæ destillatæ claræ, non adest hypostasis, sed plane perspicua est & diaphana, ille Tartarus est curabilis per physicam, nisi coniret ad vesicam, vt sectione tolleretur. Alioquin tolli non potest, quicquid agas: quia est ex lapillo resoluto, curari non potest, dissolui non potest: ideò differentia talis obseruanda.

Salis viriditas curat Tartarum internum, lapideus autem non.

Spara vites) Vis mineralis & humor salis humor aluminosus, & humor calcis, & humor vitriolatus: Isti humores sunt in corpore. Duplex est humor naturæ: humor naturalis, humor mineralis. Si permiscentur, simul currunt in corpore: Si per se stat humor mineralis, & facit morbum, per mineralem curari debet. Sanguis est humor naturalis. Humor vitriolatus huic opponitur. Hic si ex sanguine morbus est, sine vitriolo curari debet per purgationem sanguinis, vt Gamandrea, Morea, sanguinem mundat, Manna, Capilli Veneris. Sed si vitriolum coniungitur, tam etiam si diu sanguinem purgantia adhibeas, nihil efficies, sed ad arcana naturæ transeundum. Aluminosus humor consistit iuxta choleram, vt colica non est ex cholera, sed liquor salis, in intestinis iacet ac ardet. & quādo resoluitur, & vis expulsiua fortis est, tunc benè est. Quando ergo generatio Tartari est ex interno sale, & ex bolo resoluto, tunc facit vineam: Vbi igitur peccant humores minerales, vt si vitriolatus humor coagulat se, & humor naturalis, id est, sanguis, si resoluit coagulatum sal, tunc phlebotomia prodest, &c. Sic de cæteris: Ideò errant asini, qui dicunt, oh, phlegma est in sanguine, multos pisces comedit. Stercus comedit. Vbi phlegma veniret ad venas? Quis poros illos aperiret? Sed est hic sal, &c. & humor mineralis. Sic caro, ligamenta, &c. non sunt nisi minerales humores, & illis adest humor naturalis, liquor naturæ, & Balsamus Naturæ.

Humor naturæ duplex.

Sanguinem mundant Gamandrea Morea &c.

Phlegma humorum permisceri nequit.

Istigationes) sunt punctus & ictus in membris concitati, vagantes dolores, iam brachia, iam pedes occupantes, & maximè fit in senibus, vbi humor se exiccauit: & non sunt illæ compunctiones, hinc indè diuagantesque ictus aliunde, nisi quod tartarus oppilauit meatus, & sæpè punctus ita violenter corripiunt, vt concitato corpore subsiliant, postea in anno non redit: & quando hoc fit, non est nisi quod Tartarus se resoluit, & vis expulsiua à loco expulit. Vbi vis mineralis est, exiccat corpus, & tamen non resoluit, sed induratio manet: & est Tartarus, vbi aliquis sic extenuatur, & maximè in senibus est, & ex Tartaro.

Istigationes quid.

Istigatio vt fiat.

Phthisis est oppilatio de Tartaro facta, & cura eius est per Tartarum. Illi super vndes domum exstruunt ægroto, vt humectetur. Sic Ethicam: quia omnia genera febrium ex Tartaro generantur, hoc est, ex oppilatione Tartari. Et si cui membrum tabescit, non est, nisi quod Tartarus oppilauit. Ista generatio fit in musculis: in carne adhuc leuis morbus, quia natura resoluit. Sed quando venit ad concauitates, ibi resistit, & dolet.

Phthisis quid & quæ eius cura.

CAPVT SECVNDVM.

Glutinis esse, glutinis loca articulosa, de virtute repercussiuâ, glutinis error, podagræ signa, istius podagræ doloris causa, priscorum error, comparatio, morbi finis, indicium doloris & loci.

SEd quæ generatio ex glutine albo, & bitumine fieret, durior est Tartarus iste cæteris tribus: Nam gluten est tenacissimum in naturâ, & vbi locum habet, ibi dolor est, hoc est, in articulis & ligamentis, arteriisque & similibus. Generatio istius est, cum seipsum coagulat, ex virtute repercussiuâ, contra liquorem nutritiuum suum coniunctum. Ista generatio facit membrum contractum absque consumptione: apud veteres pro podagrâ, chiragrâ, Genugrâ, Schiaticâ vocitatum, & in capitulis podagrę positum est, propter locum articulosum, & similes passiones, similiaque signa. Signa sunt ista: Ante coagulationem continuus dolor cum clamoribus: Nam glutē sensitiuum maximum membrum, non est sensibilius in toto corpore, ex quo sequitur, cruciatus in loco isto grauissimus. Dico autem, quòd podagra cum speciebus suis, dolorem talem non parit, nisi tactum sit gluten, quod synonia apud Chirurgicos appellatur. Errauerunt Auctores in capitulis podagræ, vbi posuerunt, podagram fluxum esse ex suâ naturâ cum talibus doloribus, quod falsum, & manifestus error. Nam absque glutine non est dolor in membris exterioribus. Ista quoque coniunctio extranea causa doloris, & si permixtionem accipit dolor cruci aut rotę, non possunt æquam ferre lancem. Tartarus iste, si in coxis, schiis, generatus fuerit, vel in spinâ dorsi, inferiorum contracturam facit, ab vmbilico vsque ad pedes. Et cætera signa quæ sunt de Tartaro ista ostēdunt, præter vomitum continuum. Et notandum, vomitus comitans quoque podagram indicare potest. Item notandum, vbi gluten locum habet, vt scias dolorem loci pro Tartaro iudicari.

Glutinis esse.

Glutinis signa.

IN CAPVT II. AVCTORIS EXPOSITIO.

DVritia Tartari recipit coagulationem suā ex salibus mineræ. Sal in hac generatione accidens elementale est & aqueum: liquor humoralis est & Ideseum. Ideseum autem hîc compositio non est. Compositum est de mineralibus per quatuor formas, hoc est, elementa. Ideseū &c.

Tenacitas glutinis, resina mineralis est, vt terebotin resina arboris suæ: differt à balsamo, quia salis non est. Dolor est in glutine non salso, sed per salsum, hoc sal est acetosum, non salsum, est dulce, repercussiuum contra liquorem, nutritiuum est, quando sal repercussiuum, id est, acetosum, gluten dulce coagulat istius loci, quia gluten humor nutritiuus.

Articulorum dolores omnes ex glutine.

Tria lucida quæ in corpore.

Sicut dixi de tartaro interno & signis, sequitur nunc generatio alterius. Omnes dolores, qui sunt in membris exterioribus, sunt ex glutine: gluten album, id est, Synouia non dolet per se, nisi habeat accidens: per se est res lucida lucens. Nam non sunt lucidiora & depuriora in corpore, quam humor Crystallinus, album in oculo, & gluten album, & sal lucidissimum, & dulce, rectificatum & sperma, quod crassissimum inter hæc duo. Sic ergo gluten per se non dolet, sed quando sal resolutum, humor mineralis, salsus liquor, defluit ad gluten, hic talis dolor, vt dici non possit: indè podagra: duo enim contraria, non possunt simul stare: ibi fit inflatio & dolor. Vbi ergò liquor salsus descendit ad membra, & gluten non corripit seu inuadit, tunc in articulis subsistit, & coagulat se, & non est nisi Tartarus. Indè sæpè fit, vt in podagricis calculi exscindantur, & hoc ex Tartaro est, non ex glutine. Ideò vbi gluten adeò validum est, quòd humorem salsum & salem mineralem non suscipit, tunc non fit dolor, neque podagra: ideò podagræ cura est, vt sal resolutum expellatur. Ergo vbi sal minerale venit ad gluten, per se res est tenacissima: ideò vbi coniunguntur simul, fit durissimus tartarus: sicut etiam ex spermate fit durissimus calculus, si coniungitur cum eo sal minerale.

Calculi ex articulis.

Podagræ cura quæ.

Salia quadruplicia sunt.

Quatuor salia sunt, terræ, aëreum, aqueum, ignis, vt qui dolent ex nouilunio, oppositione, coniunctione, est ex sale ignis: si in aquâ vel aliàs leuiter infrigidantur, ex sale aqueo est morbus. Si in nocte imbecilliores, quam in die sunt, est terræ. Ex aëre non est magnus dolor, vel singularis. Ideò errores sunt, de doloribus Ischiaticis, & aliis medicinæ: sed salia hic consideranda.

Idestrum oportet vt serues: nam si gluten peccet, corruptum per aliud, rectè facis, quòd humor naturalis purgatur: quia gluten est humor naturalis: vbi ergo gluten in resolutionem venit, & Idestrum est, id est, duo composita cum alio coniunctum, ideò hic purgari potest humor naturalis. Gluten per se est humor naturalis, & in eo est sal, quod adeo tenax ipsum facit, & quantò tenacior, tantò plùs participat de sale. Oportet habeamus mineralem illam resinam, sicut arbores cum suâ resinâ nascuntur, ita in homine cuique sua resina est, hoc est, gluten illud.

Gluten quo tenacius eo plus de sale habet.

Balsamus quid. Balsamus putredinis præseruatiuũ. Gluten quid.

Balsamus est res temperata, est non dulce, non amarum, non ponticum, sed est liquor salis. Non est sal minerale, sed sal liquoris, ideò potentissimè præseruat à putrefactione.

Gluten non est salium minerale, sed est res liquida: sed transit ad eum sal minerale, tunc inficit. Gluten per se est sal dulce, sed venit ad id sal acetosum: ita ergo gluten à natura ordinatum est, vt in iuncturis sit, scilicet vt administret nutrimentum ligamentis, sicut nos stomacho damus cibos, & post digestionem mittit ad hepar, &c. Et gluten suum gluten in cibo attrahit: Nam in omni cibo gluten est, ideò cum attrahit ad ligamentum.

Gluten in omnibus cibis.

Ita ergo in omni cibo, in omnibus comestis & bibitis gluten est minerale, & naturale. Errant illi, qui validos cibos, & fortia vina prohibent, cùm gluten sit adiuuandum. Cum ergo sal minerale venit ita ad gluten, gluten incipit ex humoribus salis & mineralibus coagulari: vndè fit, vt membrum alicui rigescat, vt in podagrâ, & non potest mouere, quia gluten coagulatum est. Ideò vna cura est gluten illud resoluere, & humorem mineralem: hic nihil contrarium in podagrâ, nisi sit quod abstinentia aliquid liquoris consumat.

Glutinis coagulatio facit partes immobiles.

Et vt clariùs sit hoc secundum caput, dolores certè adsunt, quia duo contraria sunt. Gluten est sal dulce, sal aliud est sal salsum & minerale: Ideò si coniunguntur, dolores excitantur, interdum quinque aut octo aut quatuordecim diebus, nonnunquam & tribus septimanis instantes, donec tandem vniantur, & permisceantur. Postea dolor aliquandiu feriatur, interim si noua materia redũdat, est, redit ad locum, & rursus redeunt dolores, & patiens conqueritur. Est nobilissimum membrum gluten album, adeò subtile & purum, vt sensibilius nullum membrum sit quam gluten, quod vel leui aurâ afflatum, dolores sentit. Indè quòd genu inflatur, non est, quàm quòd ad gluten fluxus alius venit & pungant inuicem, ita genu vel iunctura brachii inflatur: Vbi vna cura est, vt liquor salsus, qui descendit, resoluatur & expellatur, & humori naturali, id est glutini auxilietur.

Gluten membrũ maximè sensibile.

Podagra non dolet, sed quando fluxus cadit super gluten, iam dolet. Errant qui putant podagram esse fluxum à capite descendentẽ phlegmaticum: nihil tale est, quasi podagra ex superfluo humore veniret: Gluten non est in ventre, non in membris interioribus, sed solum in exterioribus, in iuncturis, vbi sunt ligamenta. Sed quando gluten venit ex suo loco, vt magis dilatetur, ibi rursum contrarium est, & continuus dolor. Nam omnes dolores, qui in iuncturis sunt, & membris exterioribus, sunt ex glutine. Ita ergò, vbi sic gluten est infectum, ibi tartarus fit, vel podagra, sicut dixi. Quando nascitur calculus in fine dorsi, in lumbis resoluit homines infra cingulum, quia spiritus transire non potest, constipatæ sunt venulæ, vt spiritus vitalis transire non possit. Nam nullus spiritus tam subtilis est, qui possit transire: Nam & spiritus, substantia est, vbi ergo oppilatio est resolutio suprà cingulum, si in illis locis viget, boni appetitus sunt, & brachiorum nullo vitio tenentur. Vbi ergo calculus situs est in Ischiâ, in coxindice, resoluitur membrum ac dolet, & manet dolor, vsque dum morbus continuatur, ita etiam fit in glutine, quòd oppilatur iunctura, & intumescit, & dolet, &c.

Podagra non est fluxus phlegmaticus.

Glutinis locus solum membra ligamentosa.

Podagra vt fiat.

Spiritus est substantia.

Iuncturarum dolores omnes ex glutine.

Sciendum est Medico, vbi sit gluten, in quibus locis habitet. Nam dolores iuncturarum scire oportet, & omnes dolores in iuncturis ex glutine sunt. Vbi locus glutinis, hic dolor, & gluten vna cum ligamentis attollitur. Ideo vbi

vbi quis vulneratur, & non in iuncturâ est, & tamen ligamentum tactum, ibi ipsi ponunt resinam, vt attrahat gluten: & postea non possunt sistere, Asini.

CAP. III.

Quæ ex putrefactionibus: & loca harum & materia sua: de spermate: huius Tartari signa, vlcerationis causa: de corrosiuâ, acutissimâ & mediâ curâ.

Porrò de putrefactis liquoribus cum substantiis, vt in intestinis, concauitatibus, centris, in vesicâ, renibus & similibus, talem generationem habet. Si sperma generatum fuerit, & non emissum, abit in putrefactionem: ista putrefactio gignit salia sua in loco, in quo sperma est: hoc sal in tartarum conuertitur. Nam sperma Crystallinum sal est, à toto diaphano perspicuum creatum, & quasi candidam maculationem recipit à turbido, ita & sperma facilem transmutationem recipit. Tartarus iste habet signa vt in aliis, sed non in tantis doloribus, nisi motio venerea causam reddiderit. Vrina verò etiam in viis suis putrescit aliquoties, & propterea quod spiritum salis habet, ideò in putrefactionem Tartari abit. Et si Tartarus ille corrosiui naturam habuerit, rumpit vesicam, vlcerationem facit, corrodit venas & circumferentias suas. Quamuis alia Tartara in se corrosiuum gerunt, sed huius pessima est corrosio & acutissima.

Sperma sal crystallinû.

In aliis verò Tartari speciebus, auitas vrinæ per spiritum salis vlcerationem facit, sed alkakenge, & lota terpentina tollit eam & thuris trochiscus. Huius generationis medicinam acriorem cupit vesicatio, & sic in aliis partibus idem est intellectus, vt in intestinis & cæteris.

CAPITIS III. EXPOSITIO.

Alia est generatio Tartari ex putrefactionibus, ideo obseruandum, quid ex putrefactione fiat: Nam putrefactio facit proprium salem. Ideo & in intestinis est, in iuncturis, in centris.

Centrû quid.

Centrum est. Vbi duo membra coniunguntur: Sic centrum spinæ dorsi est, articulus medius, &c. Sic & ille Tartarus propriam curam habet. Fit & putrefactio in vesicâ: quia vrina, non est satis acuta, vt expellat materiam illam putrefactam.

Sperma est in toto corpore: nullum membrum est, quod non habeat humorem spermaticum &c. Ideo vbique est, & non est gluten, neque alius humor, sed sperma, quod iacet in membris. Generatio spermatis est humor per totum corpus dispersus.

Spermatis loca quæ.

Spermatis loca sunt ista: vbi gluten, vbi membra principaliora, vbi mineralia, vbi humores, & vbi liquores: Nam sperma est radix mineralis de radicibus humorum.

Sperma in testiculis nô generatur.

Quod ipsi dicunt, sperma generari in testiculis, mentitum est: ex cibariis, potu, generari sperma, non est verum; neque inde: sed quando in quiete corpus est, illud quod potissimum in naturâ est, tunc mouetur, & illud ex luxuriâ. Sed ad materiam: principaliter sperma non est, nisi humor dispersus per totum corpus, vbi gluten, vbi membra, &c. ibi sperma: sed est sperma non separatum. Et microcosmus est illud sperma, quod est in toto corpore, & est in neruis, in articulis, cerebro, &c. & suum emunctorium non habet, nisi in testiculis, in oleo: ideò dispersum est per totum corpus, & primò vadit ad separationem suam, & deindè ad oleum, hoc est, ad testiculos: hic concoquitur, & fit crystallinũ sperma. Antequam autem separatur, & digeritur in oleo, sed cùm adhuc in membris est, potest illa materia putrescere, & fit Tartarus, & illud sperma est primum sperma, id est, nondum separatum & digestum, & quum putrescit, posteá vadit ad secundam generationem, hoc est, Tartarum facit.

Sperma quid. Sperma est per totû corpus dispersum.

Semê est centrum spermatis.

Sperma per se est materia diaphana. Quando loquor de spermate, nihil dico de semine quia semen est centrum spermatis, in medio spermatis ponitur, inde generatur, id est, ex semine: Semen enim hoc dicitur, quod generat: & quia sperma res lucida, ideò facilè maculationem accipit.

Tart. spermatis qualia medicamenta.

Contra Tartarum spermatis seruiunt medicamina, quæ habentur contra diabeticam passionem. Ille Tartarus spermatis non facit peculiarem morbum, sed quando motio fit spermatis in re Venereâ, tunc proditur: & illi, qui post actum sentiunt grauitatem membrorum, & dolores dorsi, hoc est ex Tartaro spermatis: & qui sic sentiunt, communiter steriles sunt: & licèt quidem aliquando gignant, fœtus tamen ad constitutum tempus non perducuntur: & licèt viuant pumili tamen & nani fiunt, &c. quia sperma non transit ad certam separationem & digestionem, & natura odit tales pueros: Ideò vbi sunt, aut ex viri aut mulieris Tartaro, ex spermate est. Corruptio vrinæ est primum signum lepræ: Dupliciter igitur Tartarus spermatis nascitur, ante putrefactionem, & post: & quando sal in eo est vitriolatum, fit corrosiuum. Lepra non est, nisi putrefactio, & signum secundæ generationis, ex spermate scilicet putrefacto est, quòd non sinunt se laxare, etiam si vnciam vnam hellebori comederent, non laxarentur. Et hoc potissimum signum lepræ, quod non mouentur laxatiuis: & quando vrina ita putrefactionem ostendit signum lepræ est, quãdo fœtet: cura tunc est, vt vlus sit alkakengæ & thuris.

Signa Tart. spermatis quæ.

Tart. spermatis duplices sût.

Lepra quid.

Leprosi non purgantur laxatiuis vllis.

Si Tartarus ille corrosiuum &c.) Omnis Tartarus corrosiuum habet, sed iste pessimus est, qui ex putrefactione. Quando vrina sapit, vt viola, vt ireos, est malum signum, venit à vitriolatis, & signum malæ digestionis, & declinat ad putrefactum Tartarum. Ita quando vrina insulsum canis sapit, est signum putrefacti Tartari, & quod digestio in hepate non est recta, & transmittit ad vrinam, sicut accepit à stomacho, & est signum præcipuum putrefacti Tartari

Vrina violã aut Iridem redolens quid significet. Vrina insulsa & canis olens quid signet.

Tartari: Non omnia in corpore digeri debent rectè vt saporem perdant.

DE MORBIS EX TARTARO. TRACTATVS V.

CAP. PRIMVM.

De materiâ non coagulatâ, hoc est, bituminosâ, vel mucilaginosâ: quæ ægritudines: de non mingentibus, de plumis, de pure, sanguine. Vlcus & apostema, quid pus emunctoriale, anodinum quid, item Pusta.

SVnt & quamplures ægritudines, de quibus hic in nostro tractatu mētionem facere necesse est: Nam quæ de Tartari sunt generibus, veruntamen non coagulati, sed tamen locum obtinent, in nostrâ theoricâ proximum, vtpote de puribus, de coagulis, intellectum de his te habere oportet: sunt qui in vrinâ defectum habent, & in dorso & coxis, attamen non lapillus, nec gemma, nec huiusmodi, nec bolus coagulatus fuerit in loco, vt in vrinâ. Et quidam sunt, qui mingere nesciunt, quidam qui cum sanguine mingunt, cæteri saniem, cæteri sperma, alii cum difficultate, alii non voluntariè. De his in genere notandū. Hi qui mingere non valent, sperma trāsfusum in vrinam, causa est: Quia autem habent vrinam ex attractione pro suâ operatione, & patiuntur de pure & sanguine, cùm defecerit, signum est coagulationis, sed non lapilluli, sed destructę separationis, in quâ spiritus coagulandi non est, sed defecit in viribus suis. Qui autem cum sanguine, sunt qui acutum vitriolatum habent in viis vrinæ, de quorum læsione vena destruitur, & sanguiniolum, signum futuræ vlcerationis & apostematis. Qui saniem habent, & illud quod spermatis, aut quod nutrimenti, aut superflui est ex diuersitate, in saniem conuertitur erraticam. Vbi difficultas, signum est magni caloris ex nitreis speciebus retentiuæ virtutis emunctoriū huius: Vbi autem inuoluntaria emissio, ibi locus est Anodinus, ex narcotico bolo tinctus, aut gemmeo: & plura noua veteraque genera huius tartari quotidiè habentur, variis cum signis, nouisque morbis: Eadem tamen ratio est, & causa, & origo. Nam hi, quorum natura in vrinalibus, est Pusta: Ne admireris, si morbus chronicus fit, & ne sit incurabilis. Nam Pustam naturam medico commendauit Ideus in tantùm, quantùm experientia docuit, & peritia ingenij.

Mistionis varietas & signa.

Ideus, &c.

In Tractatus Quinti Caput Primum Auctoris annotata.

ILli, qui mingere nesciunt, sunt quorum vrina & sperma conuersum est in pus & saniem: in pure & sanie vis expulsiua non est.

Impedita mictio vnde.

De mingentibus sanguinem, sunt qui indigestam vrinam à stomacho & hepate vsque ad renes habent, à renibus vsque ad vesicam, cum coloribus suis primarum rerum. Qui difficultatem habent, sunt hi, qui retentionem per salem & sul. hur habent, vt sunt de contrariis elementis.

Mictio sanguinis vnde.

Mictio difficilis vnde.

Qui inuoluntariam, ii sunt, vbi locus & virtus expulsiua stupefacta, & narcotica sunt. Pusta est digestio saniei innata, sine aut cum difficillimâ curâ.

Mictio inuoluntaria vnde.

Hæc quatuor genera fiunt quoque ex Tartaro, sed non ex Tartaro coagulato, sed resoluto, scilicet, quando materia est mineralis, sæpè putrescit, antequam ad coagulationem veniat, indè fit pus, sanies, &c.

Pusta quid.

Qui non potest vrinare cum stat, aut fit ex lapillis, qui sunt in viis vrinę sed quando doloreit, in schiis, quod clamat, & tamē nō est arena hic, nec apparet in vrinâ, hic quoq; Tartarus est nō coagulatus super vesicā, & hic se colligit, & sic vrina prohibetur per illud, & tamē Natura vult expellere vrinam, & non potest fieri: Indè fit, quod hic ventus transcurrit per spinam dorsi, & facit magnos dolores. Ideo quando vrina supprimitur, & non est ex lapillis, tunc scias, quòd venulæ, quæ sunt inter renes & vesicam constipatæ sunt, & vis expulsiua nititur expellere: indè ventus, qui hinc inde currit, vnde colica fit, & sic renes liquefiunt & accenduntur, quia corrumpitur eorum vis digestiua: & postea hepar quoque non potest suum officium facere: postea & stomachus deficit: quia neutrum facit suum officium. Indè deiectiones supprimuntur, caput dolet, vertigo fit, &c. Ideò in hoc morbo non est purgandum: quia intestina purgantur, & nihil ad morbum: sed cura hæc est: bolus est resoluendus, scilicet, quòd herbæ diaphoreticæ coctæ, anterius & posteriùs imponendæ sunt, vt bolus resoluatur, & per vrinam exeat vt lutum resoluatur, & per internam Medicinam vt bolus resoluatur, & hoc successiuè faciendum, vno ac altero die omisso; non mediciua super medicinam danda: ideò quia vrinare non possunt nisi est, quod hic viscus & mucilago est in viis vrinæ.

Qui stat non mingere queunt, vnde id sit.

Qui sanguinem mingunt) est indigesta vrina: Nam omne quod editur & bibitur, digeri debet: color, substantia & arcanum: Ideo consideranda medico, an vera sit digestio, an illa omnia digesta sint: color ingesti digeri debet. Omnia habent suam tincturam, vt sanguis est rubeus, ossa alba, caro fibrosa. Panis maximè secalinus, facit colorem tenuem rubeum: vt si ponas in fimo equino, & sinas putrescere, postea vrgeas, & rubeum exit. Et vinum facit suum colorem, &c. Ideò dicimus etiamsi quòd stomachus primo separat, postea digerit substantiam & colorem: postea & hepar digerit. Primùm ergò, quando comedimus, primò fit separatio puri ab impuro, postea digeritur substantia & colores: Nam ex coloribus cibo-

Mictio sanguinis quę causa.

rum

rum, postea color membrorum fit ex nutriméto. Omne membrum sui nutrimenti habet colorem: sic ossa album, sanguis rubeum, &c.

Ideò si stomachus non rectè digerit colorem, tunc vadit ad hepar, illud non suscipit, quia non est sui officii, sed transmittit, ita nec renes, inde sanguinis species mingitur. Nam stomachus debet digerere colores, cor assumit purpureum, splen nigrum, &c. Sic ergò, quando stomachus non facit officium suum, & transmittit ad hepar, illud ad renes, quia non est de eorum officio; inde fit, quòd vrina sanguinolenta est. Nam si verus sanguis mingitur, est ex venâ fractâ, illud aliud est.

Mictionis difficilis quæ caussa.

Qui cum difficultate mingunt:) Indè fit, quòd sulphur & sal permiscentur, & faciunt calorem tantum, vt vrina sic incendatur. Cura est, vt mitigetur ille calor, infunde oleum amygdalarum, &c. *Inuoluntariæ vrinantes*:) Indè est, quod vasa spermatica stupefactiua sunt, sicut obstupescit manus, vt nihil eâ sentiatur, ita vesica stupefit, ex sale mortuo & resoluto, sicut Iusquiamus stupefacit: ita sal resolutum infrigidat vesicam, & stupefacit vesicam, quod vrinam ingredientem non sentit, tunc vis expulsiua si titillat, secedit & excernitur. Alioquin vim expulsiuam nos retinere possumus, sicut scimus: Sed quando vis est stupefactiua in vesicâ, tunc vis expulsiua vellicat seu stimulat: Sed quia vesica stupefacta Narcotica est, ideo non sentimus euntem, ideo retinere nescimus: & etiam vim retentiuam, quod volumus exercere, sicut solemus: Sed quando ingreditur vesicam, vis retentiua inuenit stupefactionem, & non potest vim exercere: ideo inuoluntaria vrinatio est, ex vesica stupefacta, indè fit vrina crocea, aurea; nam variantur. Vrina autem sanguinis, est ex digestione mala, per tres digestiones. Qui sperma vrinant, vel etiam quandoque pus, hæc caussa est: Quando quis continenter tenax pus mingit, signum est, Tartarum præsentem vim coagulationis in se non habere, sed putrefieri: & non dolet; quia sal non adest: & hoc indè fit, quòd tertia digestio, in renibus, quæ substantiam & calorem digerit, deficit, & putrefit illa in renibus, quia deficit vis digestiua in renibus: & illud est pusta & difficulter curabilis. Nulla digestio minùs est reparabilis, quàm renum digestio. Quando sperma it, sæpè fit, quod sperma abundans vadit ad vrinam, & miscetur sicuti butyrum cum melle, & illi habent crassam vrinam, & adhæret matulæ instar visci dissoluti: & illi sunt steriles, quibus sic sperma transit ad vrinam. Sepè etiam fit, quòd sperma statim transit, & non incorporatur vrinæ: sed in substantiâ suâ transit: Ille autem morbus non est ex castitate, aut retentione spermatis. Nam si etiam omni nocte coiret, tamen pustam habet: ex castitate non fit morbus illius. Aliqui verum sanguinem mingunt, & hoc indè, quòd cùm spiritus vrinæ est ex sale vitriolato, tam acutus est, vt vena rumpatur: Interdum, quòd ita abundat sanguis, quòd per se frangit venam, sicut in naribus, in septimana interdum bis, interdum ter venç franguntur. Sed quando est ex acuitate salis, & spiritus quod venam exedit, habent dolorem in dorso: & cura est, vt mitigetur spiritus vrinæ per oleum amygdalarum. Fractio venæ potionibus vulnerariis, sanicula, agrimonia, &c. *Sanies erratica*) id est, qui crassam saniem mingunt semel: Deinde post tres septimanas iterum, hoc fit ex renibus, quòd hepar non rectè separat. Vrina interea est, quando in calore stat vrina, ne corrumpatur, biduum vel triduum, & tunc exigui albicantésque lapilli subsidunt: & quando vrina hæc incalescit, tum illi iterum soluuntur, illa est vrina nitrea. Inuoluntaria emissio, an fit ex mineralibus, ex sale minerali, vel ex phlegmate, hoc est, ex humoribus naturalibus, sic obseruandum, vt scilicet postea suam curam possis adhibere: tunc finito biduo vel triduo vrinam siccescere, & lentè euaporare in substantiam suam vt deueniat: Si, quod remanet, est vt bitumen, quòd subsistat, est ex humoribus: si aliter, est ex sale.

Mictionis inuoluntariæ quæ caussæ.

Mictionis sanguinis caussa.

Mictionis spermatis & puris caussa.

Mictio saniei vnde.

Vrina nitrea qualis.

Inuoluntaria emissio maximè contingit iis, qui multum de papauere comedunt: quia faciũt vesicam insensitiuam. Nam facit bolum Narcoticum: & medicina est, quando quis vrinat cum ardore & dolore, detur papauer, & facit vesicam Narcoticam.

Mictio inuoluntaria vnde.

CAPVT SECVNDVM.

Diæta Tartari: à subiecto Tartari cauendũ, de potu: Agresten, Amnæ Alkali, aquâ Lumbricâ, Saturneâ reddens acetum: Fex pontica quid; Item Temperatum. Liquores vnde. De cibis, de decoctionibus suis.

Diæta autem Tartari potissimum est in hoc nostro tractatu, & primarium: Nam si spiritus ille naturalis, qui cum Tartaro laborat, à subiecto Tartareo debet priuari: proindè hoc summum est in diæta Tartari, mentionem facere, quæ simplicia, cibi, & potus, obseruanda sint. Quæ autem simplicia, de his animaduertendum, & sunt ista. In primis de Diæta potus: Non bibat lacticinia: quia caseus est Tartarus Alabastrinus & incurabilis, viscus inexpulsiuus. Non bibat Agrestam. Nam acetositas omnis, Tartarus est resolutus, ex frigido coagulato productus. Non bibat Amnas Alkalizatas: Nam alkali, quod fuerit in aquâ, in Tartarum conuertitur, & propria substantia alkali est. Non bibat aquas lumbricas: Quia cum his bolus cũ luto partem habet resolutam: Non bibat aquam Saturneam: quia aqua, quæ ponderosa est, ex lapillo resoluto est. Nam grauior est substantia lapidis. Non bibat vinum acetum reddens, vel feces ponticas, cum acetositate: Nam in eo subiecta est Tartari natura per spiritum congelando.

Tartari quæ diæta.

Vitentur lacticinia.

1. Agresta.

2. Amnæ.

4. Aq lumbricæ.

5. Aq Saturnea.

6. Vinum acidum.

Bibat autem aquam probatam à prædictis expertem, diaphanam temperatam

Adhibeantur aquæ &c. quæ pura.

tam

tam in gustu, & vinum huiusmodi. Nec curans de Terrâ originis: quia fluminis, vel vini principium ex Ilech, & non de superficie. Etiam de cibis, ea quæ libera sunt, à resolutis vtriusque generis assumenda. Verum quidem genera ista, carnis, leguminum, piscium, cancrorum, herbarum, & radicum, sunt ex his bolis confecta ex suo primo composito: Tamen aduertendum in modum decoctionis, cum extractione glutinis naturæ de absolutis, etiam & in potibus non puris: Nam & absque permixtione rarissimè existit: sed hæc tollit decoctio.

Capitis secundi Explicatio.

Casei, quæ ratio & natura.

CAseus componitur ex sulphure materiali, recipit suam coagulationem ex sale de bolo, id est, de minerâ, & colorem & formam de mercurialibus: procedit enim omne viscosum ex sulphure albo.

Agresta quæ.

Agresten est Tartarus, acutus, lapillatus. Procedit enim omnis acetositas ex salibus de minerâ vitriolatâ, permixta cum aluminibus.

Amna alkalizata quid. Aq lumbrica quid.

Amna alkalizatas) id est, aqua ducta per calces, Tartarum, & per elementa aquæ, vt imbres. *Aqua lumbrica*) est aqua mucilaginosa, sicut est muscus. Serum separatum, succus & omne cōfectum, vt de claretis, de potionibus liquiritiæ, vel aliis permixtionibus cum zaccharo.

Aq Saturnea quid.

Aqua Saturnea (*sunt aqua cyanea & acida, vt Goppingenses*) est aqua generata ex primis tribus Mercurialibus, & resoluta à lapillis diaphanis, seu perspicuis.

Vina pōtica quę.

Vina pontica sunt vina de fecibus. Origo fluminis, vel aquæ est de primo Ilech, non est in loco fontis. Decoctio est ista, vbi separatio sine digestione stomachi.

Vt dixi proximè, quòd generatio Tartari veniat ex defectione separationis stomachi, vel hepatis: sequitur nunc diæta. Non curo regimina veterum: quia causas Tartari ignorârunt, quod regimen ponerent. Ideò omnis diæta illorum contra Tartarum est, quæ in se habet Tartari materiam & virtutem coagulatiuam. *Non bibat lacticinia*:) Caseus venit ex sulphure albo, & quum venit ad interna, transit ad resolutionem in stomacho: Et cum illa resolutio venit ad membrum, per nutrimentum, rursus transit ad coagulationem: sic lacticinia.

Lac est sulphur resolutū.

Lac est sulphur resolutum, cum viscositate: & cum stomachus separat, non potest ita separare, quin coaguletur: & veteres prohibuerunt lac in Tartaro. Sed ideò quia oppilat, & nesciuerunt, quòd ex Tartaro esset oppilatio.

Agresta quid.

Agresten sunt potus ex pomis aut berberis: habent Tartarum, quia omnis acetositas venit ex lapillis resolutis, ex frigido resoluto, & postea se rursus coagulat. Amnæ alkalizatæ, illæ aquæ sunt, quæ currunt per calces, & vbi est terra alba, est calcis, sicut in Angliâ, vbi multùm cretæ est, & illæ terræ, si pluit, effumant: terræ eæ sunt Alkalizatæ, omnes calcem continentes, & omnis imber & Amna Alkalizata.

Anglia cretula

Nam imbres veniunt ex igne: & omnia quæ veniunt ex imbre, intus sunt Alkalizata. Istas aquas stomachus quidem separat, sed non digerit, quia impurum non digerit, & generatio Tartari est ex rebus indigestis, non digestis.

Aq lumbrica quid.

Aquę lumbricæ sunt, quæ in se habent resolutionem boli, qui se resoluit, & est cùm aqua it, & indè cognoscuntur esse aquæ, quando in panno exiccantur, tunc in fine, antequam fit siccitas, faciunt vsneam, & ex istâ aquâ generatur Tartarus. Non libenter curatur, quia adest viscositas.

Aq Saturnea quid.

Aqua Saturnea est quæ non habet bolum, nec materiam boli, sed est grauis, & habet in se multùm de substantiâ salis, & quæ aquæ ita graues sunt, faciunt Tartarum. In partibus quibusdam vina multùm dant aceti, id est, Tartari: in Austria non, ideò vina probanda, an libenter acescant. Omnia vina, quæ feces faciunt, non bibenda Tartarosis, quia illi omnia, quæ hîc dicuntur, à stomacho debent separari. Si vis separatiua debilis, impurum mittit ad hepar, & vltrà, & tunc redeunt ad primam materiam id est, coagulatum Tartarum. Digestio est in puro, non in impuro.

Vina defæcatum Tartarosis bibēdum.

Vina quæ bibunt Tartarosi, debent diu asseruari, vt separent feces. Vltrà & quæ coquuntur aquæ hordeaceæ, fœniculum, &c. cùm per se fit hordeum mucilaginosum. Syrupi, qui coquuntur, Iulebi, in Tartaro falsa sunt: quia prima materia non est bona, id est, aqua ex quâ coquuntur. Scribi enim deberet: Recipe aquam Temperatam, &c.

Aqua qui probetur.

Aqua probari debet, per ebullitionem vsque ad fundum, item per pondus: Ideò ista Recepta & coctiones sunt obseruandæ aquæ hordeaceæ, fœniculi, &c. & omnes syrupi: ne pecces in prima materia, hoc est, in aquâ, vt sit aqua temperata, id est, primo separata, ne adsit Tartarus. Mel est de substantia boli, & bolus resolutus & materia viscosa per se, & ipsi vtuntur in Tartaro, prius debet præparari.

Cibi omnes Tartarū habent.

Omnia quæ edimus, sunt de materia Tartari, & maximè legumina: & tamen nostri dicunt, *da ei iusculum pisorum*.

Legumina in Tartaro noxia.

In summâ nulla legumina danda in Tartaro: Sic etiam pisces, carnes, cancri, sunt de materiâ sulphuris, & cum veniunt ad stomachum, liquefiunt, & postea transeunt ad suam primam materiam, hoc est, coagulantur: Ideo prius sunt separanda per decoctionem. Potissima cura est in Tartaro, vt vis separatiua in stomacho confortetur: quia separatio prior est, digestio posterior: Diæta igitur morborum ex Tartaro est, vt sint potus ex aquâ præparatâ: quę nec in se habent bolum resolutum, nec lapillos: illa vitentur, quę ex mineralibus veniunt: quia Tartarum adiuuant: igitur diæta non sit ex mineralibus.

Mineralia in Tartaro vitanda.

Decoctio &c.) quia quælibet medicina debet separari à substantiâ sua, vt virtus ex buglossa, Anito, Artemisia, debet primum separari & præparari à corpore, & substantiâ suâ.

Acidulæ sunt Saturneę.

Acidulæ Goppingenses multùm habent in se Saturni, ideo maximè generatiuæ Tartari. Acidæ aquæ sunt Saturneæ.

DE MORBIS EX TARTARO ORIVNDIS.

LIBER SECVNDVS.

TRACTATVS I.

CAPVT. I.

De loco primo, id est, De Stomacho Tartareo.

PROLOGVS.

EA quæ primi libri Theorica vniuersalis dedit, in secundo hoc nostro

particulariter demõſtramus libello. Qui vero morbi dormientes in ſtomacho ex Tartaris, in primum Tractatum ordinauimus, & locum ſtomachi ponemus ad ordinem harum ægritudinum primitus. Quæ tandem paſſiones fuerint comprehenſæ in ſuâ diſtantiâ regionis & ortæ & futuræ, diſcretim deindè declaramus: etiam ea, quæ ad inteſtina referuntur, & capita ſua ſecundùm morborum differentiam ad numerum præſtamus: & & de loco præpoſito, hic incipiamus. Diſtantia autẽ regionis huius ſuum principium habet à primâ gutturis clauſurâ, vſque in ſtomachi emunctorium: porrò vſque ad venas meſeraicas.

Atque de his, quæ in hac Tartari regione delitescunt generibus, poſtea dicturi ſumus.

CAPVT PRIMVM.

De Orexi, vulgo ardore ſtomachi.

Orexen vnde fiat.

OReven oritur a Tartaro ſuâ ſponte coagulato, totum comprehendens primæ locum digeſtionis. Eſt enim vſnea, & adhęrens materia coniuncta in panniculis, quaſi cementa adulti, gypſiti, decocta. Ex Tartaris duobus generatur, bolo & lapillo, de primis tribus mineralibus calcedonibus ſumptis. Quare vapor reſolutus, humiditáſque appoſita, cum ille extraneâ madefactione labefactus fuerit, vel ſuâ vi diſſolutiuâ reſolutus, nunc in ardorem, nunc in intenſionem, nunc in calcetam vim abit, ab accidente ſcilicet, & ſua inſuper ſolutione. Signa: quærũt externum aërem, guttur calet, fundus ardet, quouſq; conſumptus fuerit liquor & exiccatus. Mouetur à cibo ſalſo, à fumigatis, à ferinis, à reptilibus, à vino confecto, à vino mixto cum alio vino ac diuerſis (vt duobus vini generibus, eodem prandio ſumptis.

Orexis ſigna quæ.

Cura.

Reſolue in aquam vſneam, impingueſce locum, & ſanabitur.

Deſcriptio reſolutionis eſt iſta:

℞. *Laudani præparati* ʒj.
Sacchari candi ʒj. ß.
Ambræ grana tria. Macis grana ſex.

Fiant pilulæ cum *aq. menthæ*: doſis numero tres.

Alia deſcriptio.

℞. *Pyrethri* ʒj. ß. *bene decocti in ſucco menthæ.*
Laudani ℈ij. *cretæ marinæ* ℈j.
Seminis fœnugræci ſcrup. ß.

Poſt triturationem miſce. Doſis à ʒij. vſque ad quatuor. Poſt iſta peracta, impingueſce cum deſcriptione iſta:

℞. *Olei papaueris* ℥ij.
Olei hyoſcyami ℥ ß.
Laudani liquefacti in oleo Amygdalarum amararum ʒij.

Miſceantur, fiat potio oleata, cuius doſis ab vnciâ vna, vſque ad vnciam vnam & ſemis.

Auctoris Annotata in Libri ſecundi Tractatum primum & Caput primum.

OReⅹis eſt, quando aliquem vinum vrit, quòd quis dicit. Non audeo bibere, ſtomachus mihi ardet. Secundum genus, quando ſalitas carnes & conditas edunt, ardent in fundo ſtomachi. Tertium genus, nonnulli ſi carnes ferinas eſitant, maximè aues vt turdos, & tunc in gutture ardor ſentitur. Quartum ſi biberint ſiue ederint manè, ardore corripiuntur, & ſtomachus vna vel binis horis æſtuat. Alios orexis tentat veſperi, ſiue ederint, ſiue biberint in fundo ſtomachi. Eſt autem locus Tartari à faucibus vſque ad piloron, id eſt, portam infimam ſtomachi, & hi aerem auidè captant. item in meſeraicis, alioquin non eſt orexen, ſed in his locis, quia ibi eſt prima digeſtio. Ille Orexen, qui eſt in collo inter fauces, & iugulum, facilius incenditur, & flagrat omnium grauiſſime: Si ibi vſnea adhæreat & Tartarus, ſi bibitur, & humectatur, tunc ardet, quia quando non eſt humidus, non ardet. Ideò quidam dederunt cretam, vt ſcilic. exiccarent, aut terram ſigillatam, bolum Armenum: & ſi illa non iuuant, tunc ſignum eſt, quod eſt ex tartaro acuto, & cum tempore veſicat & corrodit: & eſt incurabilis, niſi ſicut corroſiones & exulcerationes curantur. Poſtea eſt etiam orexen inter iugulum & os ſtomachi, & cum humectatur, vrit. Si verò in his locis non eſt, ſed in ſtomacho, iacet in fundo oris ſtomachi, & effumat ſicut fumus ex calce emiſſus, calcem reſipiens, & in gutture flagrans. Huius cura eſt xylocerata, ſiue panis Diui Ioannis. In medio ſtomachi non reſidet: etiamſi inſideat, tamen non ſic vrit. Aliquando verò inſidet in fundo, vbi egreſſus & portæ ſunt ad inteſtina & meſeraicas, & illam orexim tollit creta, ſed præcipuè terra ſigillata, ſi non eſt adulterata, & cum copia edi debet: Sic & bolus Armenus. In anatomiâ videmus, quomodo in ſtomacho adhæreat vſnea, non ſecus ac cæmentum parieti annectitur. Et in orificio etiam, & diuerſos Tartaros inuenimus, & qui albiſſimus eſt, idem eſt acutiſſimus. Ex vino maximè fit calx, & illi peſſimi orexes, qui veniunt ex vino & ſalib. hoc eſt, à ſalitis carnibus & piſcibus: Nam calcem acutiſſimam generant. Ex aquâ potâ non naſcitur orexen, etiamſi vſnea inſideat, tamen non ſic vrit. *Mineram calcenam:*) mineræ ſunt calce non carentes, ſicut vinum ex terrâ ſecum trahit calcem. & piſces quoque ex aquâ trahunt ſecum calcem. Et quodcunque vinum in menſam effuſum albas maculas relinquit, id caue, quia niſi ſtomachus ſit valde fortis, calx ei annectitur.

Orexis partes tria quæ efficiant.

Creta orexin tollit exſiccando & bolus Armenus.

Panis D. Ioannis cura orexis ſtomachi.

Orexis qui peſſimus.

Minera calcena quid.

Vapor reſolutus) quia cum quis comedit, tunc occluditur ſtomachus, ſicut olla operculo obturatur, ita clauditur: Sed vbi in orificio Tartarus eſt, poroſus exiſtit, & peruadit vapor, & madefacit vapor, tunc materia calci-

Orexis à vapore reſoluto.

nonia vrere incipit & aliquibus incipit à prandio post horam, alijs in media nocte, & suscitat alios. Interdum fit, quando stomachus benè claudit, & vapor non ascendit, sed natura per se vult pellere Tartarum, & resoluit & facit quasi vlcus: & cum sic solutum est, madefactum est, ideò vrit: & illi vtuntur siue comederint, siue non: & etiamsi bonum regimen habeant, tamen vrit: hoc signũ est, quòd calx seipsum resoluat, & materia calcenonia: & in hoc orexi est cura, quæ sequitur in libello, etiam cura est huius: quia non est ex resolutione propriâ, & cum per sese resoluit, destillat in stomachum, & exulcerat, & facit perpetuum ardorem, & huius cura est, vt incarnetur per thus, & incarnatiua. Aliqui cùm vtuntur sic in orexi, bibunt lac, & hoc est bonum: quia siquis malum vinum bibit, & timet orexen, bibat haustum lactis, quia prohibet ne ascendat vapor, & madefaciat calcinonia in materiam. *A cibo salso, &c.*) & maximè sali à carne: Et caro condita non est tam mala, scil. si in fumo pendet, quia per fumum calcenon resoluitur, maximâ ex parte: ideò si ægroto vis exhibere carnem salsam, coactam, & densam carnem concedere potes, quia per calorem ignis resoluitur sal ipsum.

Lac præseruat ab orexi.

Orexis à carnibus salsis & fumigatis.

A fumigatis, &c.) hoc propter fuliginem, nisi probè lauetur. A reptilib. &c. & maximè à volucribus quia sal terrestre in se habent.

A vino confecto, &c.) quia quędam vina fiunt, vt conseruentur, &c. & omnia vina confecta orexem mouent, & vinum cum alio commixtum: quia duo contraria, hoc est, duo genera vini, non simul stant: & omnes illi, qui bibunt vina duorum generum, habent dolores in stomacho: In suo genere quælibet vna relinquẽda est, alba sola, & sola rubea. Cura primò est, vt materia à loco ducatur ipse calcenon: sed calcenon laxatiua non abducunt: abducunt quidem alia, sed calcenon non potest abduci: sed cura est, vt ille Tartarus, illa vsnea, resoluatur in aquam: hoc non fit per laxatiua.

Vina cõfecta & mixta omnia orexen mouent.

Cura orexis calcenonis solutio, non ex purgatio

Laudanum est capitale in hoc recepto. Zuccarum, & Ambra non multum prosiciunt: illius descriptionis tres pilulas accipe, quandocunq; orexis vret, & paroxysmus est, & si non remittit, repete, & tam diu, donec cesset. Quia quidam morbi sunt, qui non volunt curari, & medicinã suscipere, nisi in paroxysmo, sicut in febri, si das in die bono, nihil facis, sed in die malo, &c. *Pyrethrum:*) id est panis porcinus, quod in succo menthæ decoquitur, & per se esset sufficiens medicamen. Oleum papaueris fit ex seminibus papaueris: & cùm factum est, panis tostus debet poni in oleum, & ille panis tostus superfluitates extrahit, & quod remanebit in fundo, est oleum papaueris. Sic etiam oleum Iusquiami, &c. Si autem vlceratio est, quòd materia corrosit, cura est vt homo nutriatur cum incarnatiuis: & hoc est quod caro decoquatur in cantharo sine aquâ, & isti aquæ addatur Aristolochiæ rotundæ, consolidæ maioris, alchimillæ, pyrolæ, consolidæ regalis, ad placitum, coquantur cum carne, & de hoc bibet ieiunus, & edat musculum, & post 3. horas rursus edat, & rursus post 3. horas: hoc est musculum quo sedere debet: Non bibat nisi decoctã illã terpentinã, & fiat potio cum terpentina & melle, quia istis stomachus consolidatur, quia non est caro, vt alia caro.

Laudanum capitale in orexi

Pyrethrũ est panis porcinus

Cura orexis cũ exulceratione

CAPVT SECVNDVM.

De Compressionibus Thoracis.

FErmè omnia, quæ in stomacho habentur vitia, declinant in Tartareũ genus: plures enim ægritudines etsi varijs nominibus descriptæ nihil aliud nisi Tartari naturam habent: quas equidem vniuersas compressionis vocabulo comprehendimus. Nam & stomachalis hæc affectio est ex Tartaro soluto, in formâ duntaxat orexi contrario procedens: tollitque appetentiam comedendi, nauseam ac vomitiones inducit. Prima calculi significatio, & grandinum, ardorem facit colicum, iliacum reddit dolorem, tremoris in corde principium, mulieribus suffocationem, inde abortum, ac sterilitatem facit, digestionem ac tres separationes destruit. Tartarus ille resolutus descendit ex calce calcinatâ, transuersâ in liquorem. Signa illius partim explicuimus: Cæterum si illi dormire non possunt, morbus fit interpellatus: item syncopim atque clamorem sentiũt: affecti rem sentiunt, quasi cancrenam pectinis, subsequitur dolor igneus, & veluti spiritualia corrodens. Sunt porrò varia non fixa signa, adulterina, noua & aliena: manifesta quoque tamen quædam: inter quę vnum hoc obseruandum, scilicet thoracis cruciatus, vomitus amarus, quasi felleus est. Quamuis Tartarus amarissimus est, nihil habet de liquoribus fellis, fit inde consumptio corporis, Ethica sicca sine paroxysmo, sed mouetur per suum paroxysmum iuxta Archeitatem Tartari, poris inclusam & compactam seu fixam. Laborat autem natura ista calcea, non secus illis, qui herpetâ, prunis, persicis, & cæteris alterius generis corrosiuis tenentur, de quibus abundè alibi.

Cura. Tartarus resolutus à loco descendat, & hoc per Nectar succosum: abstineant a laxatiuis, syrupis, & remedijs fel mundificantibus, aut stomachum, aut hepar, vel alia in corpore.

Descriptio Nectaris.

℞. *liquoris vitricellæ* ℥ iij.

Rubedinis de colcotar ℥ ij.

Fiat potus: Dosis ʒ ß. *in vino bono*, hæc manè si sumantur, vrinam copiosissimè ciere solent, quæ si medicinæ grauem odorem refert, bonum est: ac si primò nihil effeceris, repete semel atque iterum potum.

Aliud

Aliud.

℞. succi de sisso. ℥ vj.
laudani præparati ℥ ß.
olei nucis muscatæ ℥ ß. Fiat mixtura.

Capitis Secundi Expositio.

Cōpressio thoracis quę vocetur.

COmpressiones thoracis voco, quod alij vocant debilitatem digestionis, frigiditatem stomachi nauseam, appetitum caninum, ardorem stomachi, syncopin stomachi, vaporem fœdum: quod hęc omnia ex vitio Tartari veniunt, & per Tartari curam curantur: ideò vno nomine complector, vocoq; compressioné thoracis. Et vt dixi, esse orexem ex coagulato tartaro,& esse à faucibus vsq; ad mesaraicas sic compressio fit ex resoluto Tartaro, scilic. quādo vis digestiua tam fortis est, quòd vult separare & facit liquorem, & ille postea non expellitur. Nam duę sunt separationes, prima est puri ab impuro: alia est, quod separat in liquoré, & iste in fundo stomachi remanet: & duplex est ille: aut Tartarus dulcis, & ibi non magnus dolor: aut acutus, & ibi magnus dolor, & non caret vomitu felleo, vel dolores sunt in spinâ dorsi:& quando sic vomitus, flauus, viridis, & amarus est ex felle, non quòd fel abundet, aut sit vitium fellis: quia fel per se non exit, nec generat in alio membro morbum, sed ille Tartarus, qui est in fundo stomachi, attrahit fel, & duo illa contraria simul esse non possunt, inde fit vomitus: ideò fel per se non exundat, nec in aliud membrum vadit, nisi attractum: sicuti & sanguis manet in suis venis occultatus, & medulla in ossibus. Fel est membrum fixum: & nullum membrum est causa morbi per se alteri membro: ideò ille liquor sic separatus à vi digestiuâ, cum in fundo iacet, & quo I vadit ad fellis sacculum, tunc contraria simul stare non possunt, scil. de calcinatis, vt aqua fortis & Tartarus, id est, amarum & acetosum: Ideò Tartarus est acetosus, vt fel est res amarissima, ideò exundat in stomachum, & non habet aliam expulsionem, nisi vt redeat per viam, quâ cucurrit Tartarus, & fel venit ad stomachum, ibi vrit, & extenuantur homines: dolores in stomacho, discoloratio, in dorso dolores: & qui pallet, & torsiones præcordiorum sentit, certum indicium, quod Tartarum habet in stomacho, & quod fel incurrit, & vomitus venit, quia fel venit in stomachum, & stomachus alienum membrum nō potest pati: & sic ex felle dicunt, quod multæ ægritudines veniant, & putant curam esse, vt claudatur fel: & quomodo debet claudi? si clauderent, vbi nutrimentum acciperet? Neque fel purgari potest quia cur membrum purgaremus? Quatuor sunt membra, à quibus nihil debet adimi, cor, fel, cerebrum, & pulmo, neq; his medicina debet adhiberi quia per se purgant, si quid superfluum. Ideò medicina optima est, vt Tartarus in stomacho resoluatur, & per intestina mittatur: tunc fel quiescit. Ideò quod multi sunt, qui sic vomunt, & in stomacho dolores habét: horum cura est, vt Tartarus abeat. Alij sunt, qui fel non habent in stomacho: & illi dolores non habent in spinâ dorsi, nec vomitū, & semper rigét, ac tam ęstate quam hyeme pellibus se muniunt, & indicium est, quod Tartar^9 in stomacho sit resolutus. Præterea appetitum comedendi: quia Tartarus resolutus est. Non est vt dicas, fluxus deorsum lapsus est. Vna cura est, vt stomachus confortetur: ideò quando illi veniunt, qui dicunt in thermis Badentibus fui, & corpus perpurgaui, & tamen nihil iuuat. &c. hoc signum est, quod Tartarus in stomacho sit resolutus: & si incipiunt illis pedes defatigari, & facies albescere, Tartarus est in vesicâ, id est, calculus. Sed quando ita de lassitudine conqueruntur, & lumbos & dorsum dolent, & in facie rubescunt, ibi signum est, calculum esse in renibus. Quando palient, dicunt ipsi, esse phlegmaticū Nihil est: sed calculus infedit, &c & vomitum faciūt. Quando verò, quod vis digestiua separauit, & vis expulsiua expellit ad intestina, tūc fiūt colici dolores: quia intestina sunt sensitiua: & quando materia Tartari resoluta descédit ex stomacho ad intestina, & nō statim per sedé expellitur, tunc tormina facit, post sedem auté nō amplius. Si verò tormina etiam post sedē persistunt, aut in monocolum secesserunt, tunc ibi adhæsit illa: & ibi cura est, orbes feruentes, & filum cannabinū coctū, scilic. quādo ex Tartaro est: Iliaca si Tartarus adhuc supra vmbilicū iacet, & ibi cannabinū filum non iuuat: quia calor non potest intrare vsq; ad materiam peccanté, & in isto morbo purgationes dantur, non vt Tartarus purgetur: quia purgari non potest: sed stercus, an simul ire velit Tartarus: Si non secedere vult, oportet aliam curam tétare. *Tremor cordis.&c.*) Cor non mouetur, iacet in loco, sed putatur moueri, & inde fit, quando fel ingreditur stomachum attractum per Tartarum, & vis expulsiua non potest expellere per vomitū, & materia ibi grauat, tunc facit febrem, & stomachum conuellit, premit ac vrit, & paroxysmat ad horas 5. vel 6. & non est nisi febris stomachi, atq; non omnia membra quatiuntur, sed solus stomachus, & cor nō tremit. Cura autem est, quòd fiant ea, vt febris curetur. Ipsi autem procedunt in tremore cordis, dant os de corde cerui, corallos, &c. & volunt cor curare, cum morbus sit in stomacho, & stomachus affectus est. Cor non tremit, & non fit nisi ex felle quod expelli non potest.

Calculi renum quę signa.

Cor quomodo tremat.

Cura qualis. Tremoris cordis mala curatio.

Separatio duplex est ictum. Tartarus aut dulcis aut acutus.

Fel quale membrum.

Signa Tartari stomachi cum felle.

Fel non expurgandum & cur.

Fœminæ suffocationem &c.) Suffocatio fit ex malitia matricis per Tartarum scilicet quòd Tartarus acutus transit cum felle ad matricem, & facit morbum, vt in stomacho: & quando matrix patitur, quia contraria pati non potest, tunc in stomachum reuertitur, & libenter expelleret, & matrix rursus in stomachum pellit & si in stomachum redit, fit suffocatio, quæ strangulare velle videtur. Nam fel non per secessum, sed solùm per os excreatur: ita illæ in suffocatione cadūt, vt Epileptici, & debet tamdiu paroxysmari, donec fel in matrice consumatur. *Sterilitatem facit:*) quia omnibus, quæ ex tartaro laborant, mulieribus corrumpitur matrix, & digestiones corrumpuntur: quia quando simul it Tartari liquor, vbique corrumpit. *Interpellatum morbum:*) quia non paroxysmat, nunc alio modo, & non habent certum paroxysmum. *Syncopin*) in deliquium animi cadunt, & clamāt, medicus debet iudicare ex clamore sépe, quòd Tartarus adest: nam vrit & pungit instar cultri.

Suffocatio matricis.

Fel per os non anum expurgari.

Cancrenam) sicut qui cancrenam habent & dolent, & vruntur, ita est in stomacho, & vruntur in stomacho, sicut cancrena vrit in membro, & quando sic stomachus est, tunc morbus

est incurabilis.

Nectar succosũ tartarũ resolutum expedite pellit. Cura est, Nectar succosum: nam nullum Tartarum resolutum permittit in stomacho sed rectà pellit. Sed si non pellit, cancrena est in stomacho,& incurabilis: & sic etiam nectar laxat, non cura: si nimiùm laxaret, constipa, sicut in Dysenteriâ.

Descriptio Nectaris succosi, est ista.

℞. *Liquoris vitticella* ℥ vj.

Rubedinis de colcothar. ℥ ij. fiat potio.

Rubedocolcothar, *&c.*) Sciendum, quòd ex colcothar duo liquores egrediuntur. albus & rubeus. Rubeus liquor huc pertinet. Dosis eius est Drachma semis in vino bono: ingratus est sumtu sed non curandum, in aurorâ dandũ, & maximè facit vrinare. Nam expeditè expellit ad hepar, & hepar digerit in vrinam, & vrina admodùm fœtida est, ac sumtam medicinam redolet: & si non fœtet, tunc timenda cancrena. Ideò vehementer vrinare facit, & non desistendum, semper dandum, nequid fors eius reliquum fiat.

Alia.

℞ *Succi de suffo. id est, panis porcini* ℥ vj.

Laudani praeparati. ℥ ß.

olei nucis muscata ℥ ß.

Fiat mixtura: in his rebus non considerantur gradus vel complexio, sed arcanum considerandum: Nam illa pellunt. Non hic iuuant diarrhodon Abbatis, diacatholicum. Abstineat à purgatiuis: potest purgare, sed non cogitet, quòd per illud velit curare morbum.

CAP. III.

De Febribus stomachi.

DE febribus tartari omnium imprimìs sciendum, nouisse nos, alias esse quotidianas, tertianas, quartanas, &c. alias itidem locum habere in variis regionibus corporis. Verùm de iis, quæ in stomacho oriuntur, nunc nobis sermo erit habendus. Cæteras enim, vbi digestionem secundam atque tertiam tractabimus. (Febres stomachi.) Porrò de febribus Tartari hæc sunt notanda: per oppilationem suam & defectum separationis, putredo occasionem quærit. Hæc generatio infectio est aëris. Aër quia semper mundum se facit, contrarium non patitur. Nunc, si infectum ab ipsâ corpus, tremorem patitur: nam quia aër in se putrefactiones fert, non nisi per motum corporis, quasi terræ, petit egressum facere. Quòd si incipit pro expulsione: iam motus terræ, id est, corporis per artus vsque quo putredo, ad locum (scilicet per egestionem) destinata fuerit, deinceps calor sequitur, qui causam accipit post vires contrarias. Totum enim corpus calet, & locus putredinis dolet tam diu, donec natura ab aëre quietam se ostendit. Omnis ergò tremor à putredine est, & motus ipse per infectionem aëris, scilicet huius elementi. In hac generatione principium omnium febrium, si non in stomacho, tamen alibi similes habent naturas. Quare de temporibus paroxysmi, in quotidianam, triduanam vel quartanam, &c. respice secundam febrium declarationem in tractatu de secundâ digestione, scilicet de doloribus & passionibus hepatis.

Signa febrium harum ex stomacho. (Febrium stomachi signa.)

Compressio in stomacho, nausea, vapor fœtidus, debilitas capitis, omniumq; membrorum discoloratio, somnus narcoticus, tremor fortis, & mania post ipsum calorem. Mouetur ex croceis tartaris, & per tartarum frigidum potatum. Cura eius est duplex: Purgatio sine digestione. (Cura.) Deinde pilulæ de laudano administrandæ ante paroxysmum. De quibus purgationibus hoc notandum: Non tantum deorsum, sed etiam sursum debet omne euacuatiuum esse & disponi. Hæ purgationes cum vomitu debent esse Arcanum, non humorales. Est enim Tartarus iste subiectum in Arcanis specificum, sicut sunt centaurea, helleborus, cataputia, preciatus, syler, pulpæ coloquintidæ, & sic de cæteris.

Descriptio pillularum de Laudano. (Pillulæ de Laudano.)

℞ *Laudani* ʒ ß.

Rutæ

Absinthij an ʒ.

Theriacæ optimæ, quantum satis pro incorporatione. Dosis grana quinque, nec vltra.

Nectar quoque in principiis harum febrium administrandũ, cum vino correcto & claro contuso, ad cyathum perfectum.

Capitis Tertij Explicatio.

Febrium genera tria in stomacho, hepate, & in renibus. (Febrium tria sunt genera.) Nunc de febribus stomachi. Putredo Tartari sunt fæces Tartari. Nam illa, quæ in Tartarum non transeunt, in fæces abeunt, in quibus prima generatio febrilis, & febrium primum principium. Aër autem corporis est internum elementum & perfectum, hinc infectio eius est à vaporibus de fæcibus ex tartaro generatis. Ista generatio infectio est aëris: ista infectio, causa paroxysmi. Omnis paroxysmus febrium, tremor est, & motus aëris. Motio ista est elementata, sicut in capitulo de motionibus terræ. Mundificatio aëris periodum habet. Periodus ille ex febribus non est, sed de fæcibus sumptus, non secundùm naturam elementi: Nã fæces digestionem periodicam habent, id est digestiua. Hæc in capitulo de fæcibus. Febres ex fæcibus tartari sunt: fæx & tartarus differentiam habent in his, de resolutis non coagulatis. (Fæx & tartarus differũt.)

Declaratio primi. De resolutionibus tartari hic non dicitur, sed quod non transit ad coagulationem, de isto hic dicitur. Et omnes febres ex fæcibus tartari veniunt, id est, ex (Febres stomachi, &c. vt fiant, à qua causa.)

isto tartaro, qui non sinit se coagulari, fit febris indè aut in stomacho, aut hepate, aut in renibus & non curanda generatur, siue sit quartana, quotidiana, &c. Ideò fæces, quæ non veniunt ad virtutem expulsiuam, paroxysmus autem venit ex vapore isto fæcum, qui se miscet aëri, qui in nobis est. Nam & in nobis 4. elementa. Ergo vbi aër noster sic infectus est, non potest esse mundus: ideò vbi se mundat, facit talem tremorem & tandiu, vsque dum consumitur

Tremor [illegible]

vapor: & si aër non est tam fortis, vt possit pellere infectionem, retrobibitur, & in stomacho compressiones suscitat. Vnde est quod dicunt: Non me concutit, sed premit. Quando ergo se vult mundare aër, concutit corpus 3. 5. 10. 12. horis, post tremorem venit calor, quia aër per

Calor febr. vt fiat.

istam motionem accendit sulphur & salis spiritum, &c. Quod autem tremor venit hodie, non cras, sed perendiè, veteres dixerunt, quod phlegma, cholera, melancholia conueniunt in tempore & faciunt tremorem, nihil est &c.

Humores paroxysmorum nõ sunt causa.

Hoc certum, quod febres veniunt ex putrefactione. Sed humores non putrefiunt in vllo morbo, nisi in lepra: Sed putrefactio est ex tartaris: fæces sunt in digestionibus, stomacho, hepate & renibus: in stomacho minimus calor, in epate maior, in renibus maximus. Quare autem tremor fiat hodie, non cras, &c. [illegible] periodum habet, quę [illegible]. Quia fæces quę [illegible] digerunt, sicut stomachus & hepar digerit. Ideò quando fæces incipiunt feruere, tunc vapor ascendit & inficit aërem: inde tremor nimium & in fæcibus vis digestiua. Si sũt fæces ex Mercurio, est digestio fæcum in die. Si ex salibus post diẽ alterum: Si ex sulphure, post diem tertium est digestio: & inde est paroxysmus. Ideò nihil est,

Paroxysmorum quę causa.

quod ibi causantur [illegible], & putant phlebotomia curari: item quod dant frigida, vt melonem &c. & volunt calorem infrigidare, nihil est. Nam adest quidẽ calor, sed hoc ex fæcibus. Fæces quæ veniunt ex Mercurialibus, habent suum paroxysmum quotidianum. Nam indies habent digestionem. Nulla enim arbor vel res est, quæ in anno suam excretionẽ semel non habeat. Sic & fæces suas digestiones. Interdum paroxysmus cessat, & hoc fit quod digestio cessat.

Et sciat Medicus, non esse febres ex humoribus, & debere purgari: Humores non purgantur, & quilibet humor manet in corpore in suo loco, & non pellitur, sed fæces peccant.

Humor nullus putrescit in corpore aut purgatur.

Tremor est velut terræmotus, & non potest fieri sine aëre. Et quia aër non potest statim penetrare poros, indè tremor. Nihil est, quod dicunt, Melancholiam & phlegma inuicem pugnare. Est pulchra physica quæ ad nauticã adhibenda esset. Ita in peste aër externus non inficit, etiam si sit in loco, vbi quis peste moritur. Verum est, ille aër, qui ex patiente it, si illicet mortuo, inficit meum aërem in me. Nam quando quis moritur, primò elementa abscedunt ab ipso: & iste aër quærit exitum, inde vlcera, &c. Boni vapores ex iunipero non valẽt in peste, quia natura attrahit bonum aërem, qui sibi placet, & si inficitur malum, &c. De febribus, si est in stomacho, possum dicere tertiana aut quotidiana stomachi, quotidiana hepatis, quotidiana renum. Febris erratica indè, quòd sæpè fæces Mercurii, Sulphuris, Salis

Tremor est similis motui terrę.

Fumus ex iunipero in peste inutilis.

Febr. erraticarũ quæ causa.

commiscentur. Indè variç digestiones & varij paroxysmi. Putrefactio tartari non est febris, sed quando transit ad digestionem, tum febris. Nam ex digestione fit vapor, & indè aër inficitur. Fæces ex Mercurio digestionem faciunt in 24. horis, ex sulphure ter in horis totidem.

Febris quid.

Signa stomachi. Primò scire debet Medicus, an febris sit in stomacho, epate, renibus, & illa cognoscitur per signa. Ex stomacho est, quando febricitantes bibunt & non magnam admodum sitim: & licet quidem calor intus sentiatur, tamen non bibunt multum &c. Sed in hepate ardor magnus est, quia sanguini propinquus est, multum bibunt, &c.

Signa febris stomachi.

Compressio stomachi. Si ignaui sunt & rerum omnium pertæsi, laxè incedunt, vix pedes tollere possunt, aut os aperire, adeò pigri grauatique sunt: Signum est in stomacho esse. Nam in hepate & renibus sunt agiles. Item quando dicunt, saporem se sentire, quasi dura oua edissent: signum est stomachi: vomitus, nausea, sunt communia signa stomachi, epatis, renum. Sed etiam sciendum, an sit salis, Mercurij vel sulphuris, vel salis proprij. Si vinum fastidiunt, & ipsum bibere non possunt, ex Mercurialibus est. Ex sulphure, quando vomunt, nec quicquam redditur aliud quam quod ederunt. Qui ex proprio sale, non vomunt, sed tentantur orexi.

Signa [illegible] febr.

CVRA. Ipsi ponunt, quod debemus digerere, obsecro quid volumus in febribus digerere? cum sit putrefactio. Putrefactio autem digesta est, materia priùs digesta est, quia omnis putrefactio est digesta: Sed ad purgationem accelerandum. Quando volumus purgare febres, transeundum ad Arcana: & rustici in illis melius sciunt purgare febres, quam Doctores. Et centaurea est, quę purgat febres, quia solum putrefactiones purgat. Sic Catapotia Hellebori, Præcipitatus, illi purgant febres. Stulta sunt illa, Alephanginarum, Arabicarum, &c. Et si sanantur, natura per se putredinem expulit. Post purgationem confortatio danda. In febribus stomachi nullus perfectè curatur, nisi sursum per vomitum: quia per secessum illa materia ire non vult: humores non purgantur. Quando aër infectus, & etiam putrefactiones pulsæ sunt, sicut etiam aër purgari debet, vt habes descriptionem in libello. Nectar quoque, quod fit ex correcto & claro vino. Correctum est ex vino rubro, vel nigerrimo, quod congelatur. Clarum ex albo est. Etiam in febribus adhibentur Scarificationes in spina dorsi, & minutio saluatellæ: non reprobo: quia vbi sic sanguis per motionem accenditur, vt aperiatur, benè fit: sed quòd cura sit, non est verum. Etiã signa febrium sunt rigores, vt inhorrescant veluti horror peruadit illum, qui acicula compũgitur. Et hoc signum est, quòd vult diu durare febris. Item aliquibus signum, quando quis pandiculatur. Tunc est signum febris futuræ.

Putrefactio omnis est digesta.

Arcanis febres purgãdę.

Arcana febrium quę sunt.

CAPVT IV.

De Lapillo intestinorum.

TArtarina vero coagulata apud intestina, descendunt ab excrementis: sed quę operationes in his se ostendunt, ab his dolor ducit originem, de quibus

contrarietatibus, torsiones & tormina in naturalia crescentem flatum accipiũt, & talium est rei quoque oppilatio, quæ constipatio olim dicebatur, siue per vsneam huius intestini, siue per grandinẽ, siue lapillum, & hoc iuxta quantitatem collecti. Morbus iste Tartareus intestinorum, non tantum suo membro, sed tanquam egestu repercussiuum, & in stomacho nocumentum facit, orificioq; & confinus suis. Nam constipatio est è lapillis aut generibus suis, quæ facta est ex egressu, prohibet salem; Prohibitio autem egressus nauseam facit ex repercussiuo, hoc in principijs clausuræ, & instrumentorum suorum. Quare in hac parte notandum de stomachi proprijs doloribus, ne dolor stomachi accidentalis, iudicio imperito propriùs stomachi esse iudicetur, sed locus causæ præstetur, scilicet intestinis. Signa sunt: Torsiones in ventre absque contracturâ, & tormina prætereuntia, non fixa, constipatio excrementorum, aqua fellea per os, vel lucida pura aliquoties, sentiuntq; durities apud intestina, nodos, & quasi ficus, ventositates, & similitudines nouorum viuentium quasi vermium, & saccos repletos, vel simile, tumorem asclytum ac tympanitum facit, & omnes illius dolores mouentur, à vino acuto, à leguminibus, à frigore externo, & per se indies cum quotidianis suis passionibus. Cura est duplex: Resolutionis, & carminatiua. Resolutiua cura perfecta est: carminatiua in accidentalibus valet. Carminatiua fit per diacyminum: Resolutiua, altera hyemalis, cuius formula sic se habet:

℞ *aquæ de facibus vini* ℥ vij.
Tartari communis ℥ vj.
Mumiæ ℥ ß.
Mellis despumati & colati, quantum sufficit.

Fiat mixtura in forma electuarij.
Dosis est à ʒ iij. vsque ad vij.

Altera æstiualis, quæ recipit:

Masticis, Been albi, Pezuar an. ℥ ß.
Seminum Anethi, Carui, Amomi, an. ℥ j.
Succi Limonum, quantum satis erit pro incorporatione, formentur boli Dosis ʒ. *dimidia*

Vsus quotidianus succorum ex limonibus, aut arcanis impedit generationẽ huiusmodi Tartari in intestinis, & generatum resoluit: debent tamen reduci ad quartum gradum Spagyrorum.

Capitis Quarti Explicatio.

Tartarina quæ.

TArtarina sunt ista, quæ descendunt ex stomacho, ex spiritu coagulato cum corpore sicco: corpus siccum est corpus de humido coagulato, vel sicco resoluto. Flatus corporis est flatus generatus ex frigore periodico. Frigus periodicum est, quod temporale, siue æstiuale est, aut hyemale: & cura eius periodica, sicut in capitulo de tempore periodico. Regressus autem est morbi constrictio contra emunctorium, ad primum principium faciens regressum.

Frigus periodicũ quid.

Corpus siccum facit duos morbos.

Corpus siccum facit duos morbos. Humidum coagulatum est lapillus in intestinis, de quo præsens caput tractat. Siccum resolutum colicam seu contracturam facit, & hoc caput pertinet ad Tartarum in stomacho: Sed si stomachus ex Tartaro non corrumpitur, quòd stomacho nihil adhæret, sed separat rectè purum ab impuro, & fertur ad intestina: In intestinis illis intra stomachum, & rectum intestinum, id est, longaon adhærescit. Ideo hic tractamus de Tartaro ex sicco coagulato: Itaq; in intestinis, vt in stomacho, postquam primò stomachus separauit, & mittit ad intestina: ipsa intestina intra stomachum quoque & longaon, quoque separant ad secessum, & vim habent separationis: non quòd separant purum ab impuro, quia omnia in intestinis sunt impura, sed separant materiam à stercoribus: stercora ad longaon mittunt: de alio nutrimentum suum habent: nam proprium nutrimentum habent intestina. Nam reliqua membra omnia per totum corpus ab hepate sumunt nutrimentum: Solùm intestina indè non accipiunt nutrimentum. Ideò quia à nullo membro possunt habere, neque ab hepate vel renibus, vt in anatomiâ est videre: ideò oportet, vt stomachus cum impuro separato quoque intestinis suum nutrimentum mittat. Sicut à puro reliqua mẽbra nutriuntur, intestina ab impuro: scilicet, ex stercore succum sibi accommodum attrahunt, vnde adipem aut pinguedinem, quæ ab intestinis deraditur aut auffertur, etiam in pecudibus, & bonum attrahunt: item solùm separãt intestina non fit digestio. Postea cùm illud egressum fuerit, quod intestinis bonum est, quod nutrimentum eorum est, tum reliquum est stercus: sicut vinum, cùm euaporat, statim est acetum, & natura non curat, sed vadit per egressum. Ideò vbi à stercore non benè separant suum nutrimentum, fiunt ægritudines, & si nimium attrahunt, quoque morbi inde fiunt. Ergo lapilli inde fiunt: vbi ex stomacho sulphur, id est, stercus expellitur: si in eo est salis vis, tunc lapides generat, & inde fit constipatio, vt cacare non possint, velut Princeps in Landeshut sic habuit in intestinis lapidem, &c. vt materia neque sursum, neque deorsum ire posset. Et lapis iste scindi omninò poterat. Dicebant ex auro comesto esse: sed nihil est: quia nullum metallum adhæret, non vadit ad substantiam, aut digeritur, præter ferrum, quod cum bibitur, limaturæ scilicet ferri, illæ bibitæ coagulantur, & faciunt dolores intestinorum, &c.

Intestina nutrimentum propriũ habent.

Lapides in intestinis qui fiũt. Princeps Landeshut lapide intestinorum laborauit.

Ideò, quando in intestinis fit Lapis, non fit ex iusculis aut carne, aut alijs cibis, sed debet singulare quiddam esse, scilicet, si quis multùm

Lapides intestinorum, vnde fiant.

vtatur medicinis: vt est aurum potabile, Luna soluta, limatura Martis, dulcedo Saturni, extractio cupri, Iupiter calcinatus: sic chimolea, marcasita, asphaltum, antimonium, &c. Illa si dantur in medicinis, coagulantur in intestinis: Nam non manent in stomacho, neque ad hepar transire possunt, ideò ad intestina vadunt. Nullum Metallum vsurpari debet, nisi fiat medicina, & præparetur, item perlæ resolutæ, hyacinthus, saphyrus, &c. Non satis est, quòd soluantur in aquam, quia ad primam materiam transire, id est, regredi possunt, ideò vsurpanda non sunt. Ideò male omnia scripsit Vlstadius. Et vbi ergo generatio lapidis incipit. Primò flatus, & ventus venit, & ille ventus tempus suum habet, & si nascitur in æstate, habet suam curam: si in hyeme suam curam: vel si quis in autumno plùs sentiat flatus & torsiones, illi certò habent generationem lapidis, & curari debent per medicinam autumnalem vel hyemalem: & si in vere, per medicinam æstiualem.

Vlstadius notatur.

Porrò & aliæ ægritudines indè fiunt, ex lapillo scilicet, quod intestina constipat, & fit quòd stercus rursus ascendit in stomachum: indè fœtor oris & stercus per os egreditur, quod signum mortis certissimè est, quia lapis constipauit. Sæpe fit, quod per purgationem violentam materia pellitur, sed aquosa, serosa, & tenuis, ideò penetrare potest: & hoc signum Tartari, sed materia, stercus non transit. Ideò signum sit lapilli generati, quando cum purgatione solùm aqua transit, quia propter lapillum non potest materia stercoris transire. Item, qui colicam ventris habent, & lauant, & per balneum non contrahuntur, aut resoluuntur, signum est lapidum in intestinis.

Lapis intestinorum curatur secundum tempora anni.

Signa lapidis [illegible]

Tormina) scilicet, cum dolore dorsi, signum lapidis, & si inungatur cum oleo oliuæ vel chamomillino, si transeunt tormina, & tamen dolor dorsi manet, est signum lapidis. Item cōstipatio, quòd in octo diebus vnam habent sedem, quòd interdum rectam sedem habent, postea in tribus diebus non: & omnes qui ita constipati sunt, & conqueruntur, quod non possunt sedes habere, signum est lapidis Tartari. Et non est, quod dicas, stomachum non posse digerere, & esse frigidum: nihil est, sed lapis est. Item aqua fellea, quando cum egestione id est, quando cacas, & per superiora erumpit aqua tenuis, signum est lapidis, & quod proximè apud stomachum locum habet, & est collectus.

Durities & nodes.) Si durum quid in lateribus sentiatur, vel quando quis tangit in ventre, quasi Apostema attingeret, aut glandem, in intestinis est, & nodulos ceu ficus, hoc est lapidis signum. Et non est quod dicas, Splen esse obduratum. Item, si rosio est in lateribus, vt à vermibus, signum est non lapilli, sed grandinis. In istâ rosione dant scriptores [illegible], & malum est medicamentum, quia sæpè ille puluis generat vermes.

Et mouentur.) Si rugitus fiunt, signum est Tartari vel lapidis: quando bibunt vinum acutum, id emouet lapillum: Item legumina faciunt vētositates, quia exire non possunt, propter lapillum: indè faciunt tormina. Et quando dicunt languidi, sentire se ventositates supernè in ventre, est ex lapide. Cura carminatiua est per diacyminum: per clysterem non debet fieri, sed carminatiua cura non tollit, nisi accidentalia, scilicet torsiones ventris, rugitus & ventositates.

Cura carminatiua quid faciat.

Aqua ex fecibus vini &c.) scilicet, quòd feces, quæ ab exusto vino relinquuntur, illæ fæces debent in ignem coniici: tunc fiunt cinis albus, & quod non euaporat, non fumigat ille cinis vbi ponitur ad humidum locum, transit in aquam. Non est cura melior in intestinis contra lapidē, & omnes eius generationes, quam succus de limonibus, & tunc potissimum, quando ad quartum gradum Spagyricum reducitur. Similiter & succus de Arantiis nisi quòd potest reduci ad quartum gradum Spagyricorum, & omnia remedia, quæ Au[illegible]posuit in curâ morborum, ex intestinis nihil sunt nisi carminatiua: sed dixi duplicem curam esse.

Succus Limoniorum optimus contra lapidem intestinorum.

CAP. V.

De Colicâ, Iliacâ, & Contracturis.

COlicæ vel Iliacæ species, morbus est intestinalis, sumens initium suum à Tartaro resoluto, pontico, & pontagio, habet locum per vniuersam regionem intestinorum. Ponticum autem Pontagiúmque centrum morbi ocupat, & non distantiam vniuersi intestini. Est enim centrum morbi paruum in pede, sed ex naturâ sensitiuâ cunctum circulum assumit cum dolore. Igitur non materiæ resolutæ, sed loci sensibilitati vitium attribuitur. Materia verò ex Tartaro acuto est, dissoluto apud intestina ex pontico sale exorta, contrahit per stypticitatem innatam, torquet ex ponticis zinziberatis. Ex his verò duobus assignatis, Colicâ & Iliacâ secundum locum, diuisim recipiunt causam suam, scilicet, per stypticum & ponticum. Quod si generatum fuerit hoc paruum resolutum, in colicam abit, vel iliacam, grandissimis torsionibus, & constipationibus: Nam illud ex eâ ratione, de Naturâ stypticâ, quæ claudit monoculum & intestina, stercoraq; in aërem vertit, & intestina lædit vagando: & si iam morbi Tartarus ille resolutus, consumptus non fuerit, nec expulsus, quia in ponticis & pontagiis non est vis ipsâ expulsiua: neque in stypticis, sed potius eam corrumpunt, destruuntque excrementi egressum: vnde pòst ista, si morbus fuerit extensus ad membra per regressum repercussiuum hinc inde in loco suo, nunc aër de stercore trium primarum sumit generationem: aër ille prorsus nihil nisi aër acetosus, perambulans vltra intestinorum loca, videlicet in stomachum à stomacho, in fel, in hepar, dein per venas: à venis ad carnes externas, ab his ad ligamenta, in quibus contractionem facit,

Colica quid, & quæ eius sedes.

Pontagia expulsiuo non aduersantur.

sicut stypticum acetosum & pontagiosum. Nam contractura nihil aliud est, nisi infectio membri ab aëre stercoreo intestini, de Tartaro resoluto producta. Nam aër ille penetrabilis est, subtilissimus, relinquit virium post se acetosum & stypticum, à quibus contractio carnisque consumptio exoritur. Et omnis dolor morbi huius nihil nisi Tartarus resolutus, conuersus in aërem, cum substantiâ & corpore transmutatus in ventum, vt de sulphure exemplum habetur. Signa: Torsiones in ventre, cum constipatione, dolores spinæ, & compressio Thoracis, vomitus felleus, amarus, nausea in comedendo, vox exigua prauissima, membra quasi mortua, insensibilia, & motiuâ virtute punctiones per membra vagantes: Mouentur à stypticis & ponticis, siue cibariis, potibusque, siue ex balneis, siue ex retentione excrementorum, vel huiusinodi aliis.

Contractura quid. Signa Colicæ.

CAPVT SEXTVM.

De curâ Contracturæ.

(Arcana huius curæ sunt in pinguedinibus, & oleis, & axungiis, sine additione aquarum: oleum datur statim venenato: si comederit, bibat illud: si vulnus adhibeatur butyrum, vel oleum: Pinguedines verò debent respondere mumiæ, olea meliora prosunt, alia non.)

QVod dixi de contracturâ, maximû esse in curâ considerandum de medicinâ contra stypticum & pontagiosum vel ponticum, & illud quod in his duabus speciebus acetosis existit. Quæ verò illa sint contra naturam stypticam, & pontagiosam, de pinguedinibus sunt ex Arcanis: Nam (etsi non omnes pinguedines in contracturâ cum suo temperamento absque dubio saluberrimæ habêtur. Licet autem in medicinâ plura sint aduertenda, de generibus Remediorum: attamen in verâ medicinâ, vnum est cõsiderandum, quod est in hoc morbo potentissimum, vt taxus; prodest & vulpes. Sed quid nobis de particularibus? Vnum hoc est & potentissimum de Galbaneto, & aliud de serpentinâ, pro exterioribus. Pro interioribus nihil existit violentius, quam Iuniperata & Oliueta. Adhuc vnum, quod est efficacissimum, sit tamê apud vos sine admiratione, scilicet liquor auri, & liquor mumiæ: nihil nos scribimus de clysteriis. Vilissimum apud nos medicamen, & absurdissimum, & turpissimum. Nihil etiam de laxatiuis ponimus: quia laxatiua consumunt membra, deoppilant, & hoc male, augent secundum corpus in contracturâ generatum: sed ea quæ diximus, de sublimibus diximus, & ex Arcanis vtilissimis elegimus. Nihil apud arcana & spagyros altius, laudabiliusue liquoribus, videlicet de mumiâ & de auro, atque de serpentinâ Bemontis. Iassa vero licet magnis virtutibus existat, sed tamen minimum gradum attingit. Illud apud nos constantissimum est: pinguia Arcana ad intra & ad extra applicare. Namque contractura in intestinis ab intra & extra deliberationem cupit. Quicquid apud externos externa petit, nisi de exemptis, scilicet auri liquoribus, in quibus contracturæ tota vis & cura miraculosa existit, magistraliter, & laudabiliter eximiè laborat. Cætera extra has artes nihil nisi Empirica infatuata, absque perito medico applicantur. Nam ne cures, cuius sortis sint consilia & adiuuamina, crede in Essatos & Arcana, non in quemuis scribentem garrulum, suam tractantem arrogantiam ex antiquis sumptam.

Contracturæ remedia sunt. 1. Taxus & vulpes. 2. Galbanetum. 3. Serpentina. 4. Iuniperata, oliueta. 5. Liquor auri, mumiæ. Clysteres nihil; laxatiua membra destruunt. Iassa, &c. Contractura ab intra pinguis arcana.

Sequitur vnguentum penetrans ligamenta.

Vnguentum ad contracturam.

℞. *Pinguedinis taxi, vulpis, abiectis fibris, an. ℔ ß.*
Olei de mastice ℥ iij.
De spicâ ℥ j.
Aceti ʒ iij. Fiat vnguentum cum dissolutione.

Galbaneti descriptio.

Galbaneti descriptio.

℞. *Olei oliuarum ℔ j, ol. laurini ℥ iij.*
Resinæ de Botin. ℔ iij. Fiat destillatio, per alembicum:

Deinde recipe huius Galbaneti ℔ ij. quas iterum destilla per alembicum in modum balsami.

Aliud de Serpentina.

Ad contracturâ Balsamus ex serpentina.

℞. *Serpentinæ Bimontis ℔ iij.*
Olei oliuæ ℔ vj.
Ol. de papauere, ℥ iiij.
Ol. de spicâ, ℥ ß. Reduc in Balsamum.

Diaiassa egregie valens in contracturis procedentibus ex irâ, serpentis instar.

Diaiassæ descript.

℞. *Iassæ ℔ j.*
Olei de botin. ℔ ij.
Masticis ℥ ß.
Gummi hederæ ℥ j.
Gummi heleniiʒ iiij. ß. Reduc ad Balsamum.

Capitis V. & VI. Interpretatio.

POntagium res est mixta, scilicet pontici cum amaro, vel stypticum & ponticum, sicut in aceto, in acatiis & limonibus: Nunc de ex Tartaro resoluto morbis: & vnus idemque morbus est colica & iliaca & si ipsi differunt: idem morbus est, & consistit intra stomachum

Pontagium quid.

&

& monoculon, & in curâ vnus idemque processus est. Ipsi dicunt, colicam esse ex cholera, & quòd vrat & pungat, sed nihil est. Nam etiã si cholera veniat ad intestina, tamen cum stercore exit: Sed potiùs non est colica aliud, cùm pendet in intestinis, nisi Tartarus resolutus: ille facit tales dolores. Si in superiori parte, Iliacam: Si infra, Colicam; sed idem est principiũ. Hic morbus colica, est morbus contracturæ: Colica & Iliaca non sunt propriè morbi, sed solum principia contracturæ: Ideò capitulum est de contracturâ, non de colicâ, vel Iliacâ, vt ipsi distinxerunt. Hic morbus ideò contracturæ dicitur, quia finiri solet cum contracturâ. Sicut principia lepræ, etiam lepram dicimus, id est, non appellamus proprio nomine: & principia febrium, febres: quia quo finitur & clauditur res, morbus eo debet nomine appellati. Et etiam si hîc sum contra Auctores, non refert, quia eorum Recepta in Colicâ & Iliacâ eorum errorem ostendunt. Nisi si curam eorũ contracturæ accipias, tum colicam etiam curabis. Laxatiuis non abiges colicam, nisi Tartarus sit tam facilis resolutionis, vt per se abeat: Ideò Tartarus est acutus, & qui colicam facit. Itaque cùm contractura sit verus morbus, vt in contracturâ procedere debes.

Colica & Iliaca morbus vnus. ... quid, quid nõ.

Morbi vnde denominãdi sint. Colica laxatiuis non curatur.

Ideò punctiones, quæ sentiuntur, non sunt morbus, sed signa & principium contractionis, Nam etiam si totis membra non sunt contracta, tamen intestina contracta sunt. & tum maximè, cùm clamant ac vociferantur, non est, nisi quia intestina contractionem patiuntur. Ille morbus solùm est in intestinis, id est, incipit in intestinis, etiam si nondum venit ad externa. Ideò prima contractura, id est, colica est in intestinis, & curatur, si vis pontica & styptica Tartari tollatur. Colica seu Iliaca dici debet prima contractura: in contracturis, vel in colicâ in intestinis est in paruo loco, & hoc est centrum: vbi autem guttula adhæreścat, illius guttæ locum non scimus, sed nunc supra, nunc infra est in intestinis: Et quò cadit, facit dolores, & tamen ab illo exili loco, id est, quandocunque Tartarus resolutus pisi mole adhæret intestinis, tunc intestina sunt tam sentitiua, vt hoc sentiatur: si in paruo loco afficiuntur, tunc vbique sentiuntur: & quidem per totum ventrem, quem totum commouet: & quid ego propter exilem guttulam clysteria infunderem? quid iuuaret? Fortassè non attingeret. Sed interdum clyster dolorem sedat, scilicet suâ vnctuositate. Sed tamen morbum non tollit: Ideò guttula illa à medico debet considerari, vt vis styptica ponticaque eius tollatur. Ideò medicus propter guttam illam, non debet ideò totùm corpus, stomachum & omnia mouere & purgare, sed potiùs morbum istum. Quid enim hæc gutta ad stomachum aut epar? In contracturâ hæc summa est: ille Tartarus, qui adhæret intestinis, in illo stipticitas est, acetositas, & vis pontica: vbi adhæret, ibi totum ventrem corrumpit. Et quemadmodum Tetanus, qui membra attrahit: sicut spasmus, qui membra tenuit: ita est Tartarus iste, id est, hoc stypticum quod est in illo Tartaro, cogit & contrahit, ceu pruna os: & pontica vis, quæ est in illo Tartaro dolorem facit. Vrit ita, quod indè dolor, propter ponticam vim: Contractio verò propter stypticam vim. Nam pontica vis dolorem, styptica verò contractionem intestinorum facit: vndè etiam vnus dolor est. Inde igitur morbus potest dici colica, propter locum, qui in colo est, quod velut hospitium existit: alioqui non est, nisi contractura: postquam contractio venit, tunc dolet, pungit, contrahit, & non finit stercora exire, interdum ea repercutit, & cum illa stercora exire non possunt, delitescunt hîc & consumuntur, & mutantur in aërem: id est, stercus exire non valens, transmutatur in aliud corpus, mutat corpus in aërem, sicut qui sedes supprimunt, multas habent ventositates, & post ventositates sequitur constipatio: Ergò nunc quum copus stercoris mutatum est in aërem, quomodo per laxatiua aërem purgabo? Ideò laxatiua & coloquinthida, non purgabunt hoc, quia non est ampliùs stercus.

Colicæ sedes & modus.

Colicæ causa vnica guttula.

Colicæ dolor à põtagio: contractio à styptico.

Stercus in colica tecum nõ fit vetus.

Laxatiua cur in colica non conueniant.

Igitur iste aër, qui ex constipatione stercoris causatur, non transit per purgationes, sed alia considerate oportet. Præterea stercus non exit, nisi per virtutem expulsiuam, sicut & vrina per se non exit, sed per virtutem expulsiuam. Si stercus illam non habet, non egreditur: sed vbi stypticum est & pontagiosum, ibi non est vis expulsiua: ideò pontagiosum tollendum est. Tunc per se stercora exeunt, quia expulsiua vis redit, quod vnum & potissimum, & in colicâ, vt per se stercora vadant. Stercus ergo, quod transire non potest, propter stipticitatem cùm sic in intestinis est, & mutat se in aliud corpus, in aërem, & tum Tartarus ponticus contagiosus ascendit, & miscetur illis, & separat se ab intestinis, & transit ad aërem stercoris id est, secundùm corpus stercoris, id est, cum sic intestina emolliuntur & incalescunt, vt per Balnea, tunc aperiuntur intestina & meatus Nam per balnea intestina & pori deoppilantur, tunc ille aër transit ad stomachum, & inde ad hepar, & posteà extendit se ad omnia membra: ille aër & ventus vadit ad omnes poros corporis, & facit contracturam membrorum. Primò in stomachum vadit ille aër, mutatus scilicet ex corpore stercorum, vocem facit exilem tenuemq; constipatque eam, pòst ad alia membra & ad carnem transit, & caro laxa fit, & spongiosa, & postea apprehendit ligamenta. Cùm ad ligamenta venit, acetosum & ponticum: quia priùs in primo corpore, id est, dum vt Tartarus intestinis adhærebat, fuit stipticitas, ponticitas, & pontagiosum: sic & in secundo corpore, id est, in aëre, & tunc fit contractura, tunc resoluuntur: & quid posteà proderit purgare & laxare? Et post ligamenta transit, & penetrat ossa in medullam, ibi punctiones instant. Ita ergò vbi Tartarus adhærescit, colica inducitur, & contractio intestinorum: postea vbi se resoluit, tunc fit aër, & hoc maxime per balnea, quæ resoluunt omnes poros per totum corpus, & vbi colica est, id est, contractura interna, tunc aër foras egreditur ad alia membra, vt ligamenta, & externam facit contracturam. Sic & ira in colica prohibita est, quia ira deoppilat, sicut balneum: neque adhuc probatum est, quòd ira veniat ex felle, &c. Sed dico iam: quod ex irâ deoppilantur pori, vt per balnea, & si quis ex irâ contrahitur, oportet vt priùs colica præcedat,

Ita in colica cur damnosa.

cedat, & antè inhabitet; Nam nullum membrum ira mouetur irâ, vt stomachus, & cogit stomachum, vt expellat aërem istum, de quo dixi in reliqua membra Vnde contractio.

Ira stomachū prouocat.

Nota. In Balneis consulendis obseruandum, si homines catarrhosi sint, ne consulas, quia poros omnes aperit. Sed si quid foris aperiendum, vt extrahat ex cute, &c. tunc consule. Quidam solum in manibus contrahuntur, & hoc ideò, quia sæpè oppilationes in ligamentis subsistunt ex Tartaro, vel aliâ causâ: & quòd ira non potest aperire, vel soluere balneum, tū illud membrum non contrahitur. Nota. Sanguis accenditur per aërem, de quo supra. Ligamenta, caro, &c. dulcia sunt. Si aciditas inuadit, tunc corrumpuntur, id est, liquor in ligamentis dulcis est: itaque per ponticum & acetosum corrumpitur, nec ea ferre potest. Ligamenta habent dulcedinem, & quamdiu seruant, benè habent: sed quando corrumpuntur, & accedit acetositas, actum est: tunc non mouentur, contrahuntur, nec membra amplius sustineri queunt. Cura ergò est, vt acetositas pellatur, & dulcedo præseruetur in ligamentis: non est quod purges: nam liquores mēbrorū obseruandi sunt: sic sanguis salsus vel amarus esse vult: caro, ligamenta, splen, dulcia, &c. Quodlibet membrū in suo esse seruari debet, & non vult suum saporem corrumpi: si fit, deficit.

Ligamenta & caro dulcia acidis offenduntur.

Sanguis est vel salsus vel amarus.

Signa:) sæpe torsiones in ventre fiunt, cum sedibus, & quando sedem habent, scilicet post torsiones, tunc abeunt torsiones: hoc non est colica: Sed quando torsiones sunt cum constipatione, tunc signum est principii colicæ: & si dorsi dolores, quia compatiuntur, id est, illa membra confinia sunt. Et compressio thoracis, quod si fiet colica fortis est, & sursum fertur ad stomachum, & vomitus felleus, quia vbi abundat stomachus, (quod *in stomachum incurrat aer*) mittit stomachus ad fel, & fel non potest pati, vt sapor suus corrumpatur. ideò expellit, & fit vomitus: & quando valdè frequenter vomunt, signum est perfectæ colicæ. Item amaritudo oris inde. &c. item nausea comedendi, hoc non est ex debilitate stomachi, vt communiter dicunt, vt ipsi putant, & non opus est cōfortatione stomachi: sed materia peccans, scilicet ex isto Tartaro tollatur. Item vox parua indè, & quando organa vocis corrumpuntur, tunc signum est. quod vult in membra diuertere, quia aer inclusus qui adest intumescit, & oppilat meatus, & perstat organa vocis, meatus maiores: quia organa vocis triplicia sunt, & ille aër maximè oppilat, coarctat, non resoluit, quia ligamenta non adsunt. Vel dicere potes, quòd contrahit, sicut intestina contrahit: & non refragor, & signum est, quando brachia non mouent. Deoppilant ergò & resoluunt balneum & ira, & tertium est per purgationes, quod scilicet faciunt materiam redire in stomachum.

Vomitus vnde à lande venex

Capitis Sexti Explicatio, de Curâ.

VT heri dixi, curam esse vt tollatur stypticum & acetosum, & ponticum, tunc contractura Iliaca & colica tollitur: clysteria laxatina nihil hic faciunt: sed specialia arcana curant colicam. Frigidum aut calidum, vel complexio non curat: sed arcana in colicâ, vel contractura latent in pinguedinibus & oleis: per ea curantur contracturæ, & species eius: reliqua vt artemisia, pulegium, absynthium, coquuntur & applicantur, imponuntur ventri. & dolorem tollunt, sed morbum non tollunt: Sed illum tollere, medicina est. Tria enim sunt quæ faciunt morbum stypticum pontagiosum, vel ponticum, vel acetosum: Ideò illis oportet occurrere. Tartarus est causa morbi prima, resolutus se licet, sed nihil est quod compescere possit Tartarum, præter pinguedines & olea: sicut venena bibita, & bibitum oleum post venenum haustum suffocat & strangulat venenum; sicut ab extra corrosiuum, quando applicatur venenatum, vt arsenicum &c. Etsi nimiū facere velit; nihil melius, quàm in vulnus infundere oleum, tunc suffocatur, vel butirum, & quicquid pingue est: sed hoc Barbitonsores ignorant: ideò sæpe homines occidunt corrosiuis talibus. Sic quoque illa styptica pontagiosa ex Tartaro veniunt, & Tartarus comprimi non potest, nisi per oleum. Nam vbi oleum in intestina venit, tartarus se inserit, & abit oleum, & morbus compescitur. Sed non omnia olea prosunt ad hoc, vt de paruis seminibus, vt oleum papaueris. &c. non facit, sed de maioribus, vt de lauro. Multum habent de aquositate olea de paruis seminibus: sed vt oleum non assumit aquam, id est, non commiscet se illi, sed supernatat, ita Tartarus resolutus non est, nisi quædam oleitas, & vbi aqua est, non immiscet se, &c. Sic etiam pinguedines, vbi veniunt ad intestina, attrahunt ad se Tartarum resolutum, & commiscentur, qui etiam non est, nisi oleitas acida: ideò misceri debent: Sed hoc fieri oportet, sine aquâ, quia oleum, vt videmus, non miscet se aquæ. Quum igitur sic miscetur, facit sedem aut vomitum: Si vomitus, tunc Tartarus altè iacuit. Hoc dictum de primo morbo, id est, de colicâ, seu prima generatione Tartari. In secundâ contractura, seu generatione, quando aër dispersus est, & quando aër est quoque vnctuosus, ideò etiam pinguedines & olea vsurpanda, vt aer commisceatur, & reuertatur & redigatur in oleitatem. Indè fit, quod, qui obesi sunt, non contrahuntur, quia pinguedo illa non sinit vt contrahantur, nisi vinum sit tam plenum, vt in Etschlandia Vuæ, Traminer Germanicè dictæ. Ideo quando est in secundo corpore, id est, reductum in aerem, tunc vsurpandæ pinguedines & olea, vt aer acetosus in illis stranguletur. Nam ille aër acetosus illi se conserit. Pinguedo Taxi & vulpis bona medicamina: Nam Taxus in se habet pinguedinem, quæ non nihil respondet cum nostra humana pinguedine, nisi quòd habet nimium de terra, & humana pinguedine crassior est: sed non nocet: ita hæc duo sunt mumia quasi recta. Ideò in Italia pro contractura bibunt pinguedinem taxi, etiamsi ferinum quid resipit. Sic & pinguedo vulpis ab extra applicatur, non ab intrà, quia non bibitur. Et omnia, quæ vulpini coloris sunt, vt sciuri &c. multum de mumia habent: ideò etiam præparatum quoque bonum, sed nihil de istis particularibus, id est, multa alia sunt quibus vtuntur, sed præcipua sunt taxus & vulpes.

Arcana per pinguia curant colicæ.

Oleum & butyrum venena suffocant.

Semina minora aquositate minoribus Tart. solutus abest.

Pingues cur tardius contrahantur.

Oleosa suffocat. Taxi pinguedo humanæ similis.

Itali taxi pinguedinē putant pro contractura.

Sequitur Descriptio.

℞. *Pinguedines Taxi.*

Vulpis

Vulpis ana ℔ ʃ.
Olei de mastice ℥iij.
Olei de spica ℥j.

Acida neruis noxia.

Aceti modici: fiat vnguentum cum dissolutione. Acetositas tamen inuidet neruis: Cur igitur acetum addis? Sed ideò acetum addo hic quòd ducit cætera ad ligamenta: & pinguedo Taxi quoque foris inungitur, & valet ad extenuationem membrorum seu aridura. Bonũ etiam adeps cati, canisque, rubentis nimirum, & colorem vulpinum referentis. Summa, in contracturâ omni curandâ ad omnem contractum hominem, non est melior medicina, quam Galbanetum (*Galbanetum est balsamus qui penetrat venas & ligamenta.*) cuius descriptio sequitur.

Galbaneti descript.

℞. *Olei oliuæ* ℔j. *Olei laurini* ℥iij.
Resinæ de Botin. ℔iiij.

Destilla per alembicum; dein recipe huius Galbaneti ℔ ij. Iterum destilla per alembicum in modum balsami. Omitti potest oleum oliuæ: Nam superfluum est. Ille ergò balsamus de galbaneto sine destillatione non potest præparari, quia in Botin est vnctuositas, quæ potissimum ad contracturam pertinet: illa elici non potest, nisi per destillationem. Nam alioqui resina de Botin per se non est, nisi quòd consolidet. Sed quando destillatur, & fit oleum, nihil præstantius in contractura: Oleum quoque laurinum bonum, sed crassum & indigestum, & penetrare non potest, nisi subtilietur, per destillationem fit penetratiuum: Ille Balsamus in membris exterioribus contracturam certè curat, quia aër, qui est in membris, qui est res acetosa, stypti a, pontica que, transit in illam pinguedinem, vel balsamum in illum: quia est tam subtilis ille Balsamus, quòd penetret ad aërem in ligamenta, & posteà incorporet se in illud oleum, & illa acetositas quoque sic tollitur. Aliud medicamen ex serpentina, quod generale nomen apud quosdam est, vt omne, quod vulnera curat, serpentinam vocent. Sed ego voco serpentinam, quod in Bimonte in Italiâ, arduo caule, variatis maculis, vt serpens est, itur: Et non vidi alibi, vbi cresceret. Et in H. . . tra nascitur herba, vnicaulis, vno folio, in cuius medio lingua porrigitur. Sed non est serpentina, quæ contracturam curat, &c. Illæ serpentinæ præparatæ, eis nihil præstat omnibus medicinis ad contracturam, & hæc est præparatio.

Balsamus qui contractu am curet.

Serpentina quæ herba.

Descriptio Serpentinæ est tanquam consolidæ.

Serpentinæ descript.

℞. *Serpentinæ Bimontis lib.iij. Olei oliuæ lib.vij.*
Olei de papauere ℥iiij.
De spica ℥ ʃ. Reduc in Balsamũ.

Hæc sunt contra contracturam in exterioribus membris, & perfectè curant. Item liquor auri, & liquor mumiæ, efficacissima in contractura. Sixtus Groningensis sic curauit Laudenbergerum, quinquennio ex contractura laborantem. In nouem diebus curauit ex liquoribus auri: Sic liquor mumiæ, scilicet quod mumia transmutata in oleum, est efficacissimum medicamen in contractura. De clysteriis quid dicam? tutissimum medicamen est, Brassica decocta in sero lactis valet mulieribus, quibus mammillæ suppurantur. *Iassa.* Sunt flores in pratis, similes flori consolidæ regiæ, lutei virides, albi, rubicundi &c. sed non sunt aquilegia: & illa Iassa in principio contracturæ est remediũ singulare, & præcipue mulieribus ex itaco ntractis.

Liquor auri nobilis in contractura.
Sixtus Groningensis.
Liquor mumiæ.

Iassa quid.

Iassa cõtra contracturã.

Eius descriptio.

℞. *Iassæ* ℔j. *Olei de Botin.* ℔ij.
Masticis ℥ ʃ. *Gummi hederæ* ℥i.
Gummi Eleni ʒiii. & ʃ. *Reduc in Balsamum, id est,* destilla in oleũ.

Iassa compositio

Diæta in contractura est quicquid appetunt, vt moderatè vtantur. Nam tempestiuus rerum vsus optimus est.

TRACTATVS II.

DE AEGRITVDINIBVS HEPATIS EX TARTARO.

CAPVT PRIMVM.

De distantiâ Regionis.

Regiones hepatis circumscriptæ.

Regiones autem hepatis à meseraicis vsque in principium renum deorsum locum habent: ab vtraque quoque parte, quæ inter intestina & latus locum seruant, distantiam tenent. In his enim regionibus horum morborum origo quærenda: scilicet omnes oppilationes, cum poris carnium, venarum, tum & in aëris chaos. Nam apud nos medicos, hæc sunt discernenda de oppilationibus, quæ de substantiâ, & quæ de aëribus sunt. Oppilatio quippe duplex, vt in capitulo suo de sequentibus, & quæ ægritudines, siue de narcoticis, siue cicatrisantibus, vltra etiam regionem suã, scilicet in gutture, huius de generibus sunt. Porro, & quæ ægritudines discolorationem reddunt, & sanguinem calcetum, ponuntur in hunc Tractatum, & quæ exsiccant, sitim prouocant, punctiones ostendunt, ad hepatis dolores referuntur. Item & omne febrium genus nullius Periodi exceptatum. Quod si in suis interpolatis diebus aufert nauseam sitimque tollit, ex hepate esse hanc febrim generatam. Atque quæ genera hydropisis proueniunt cum siti inextinguibili, locum ibi & originem ducunt, ea præcipuè, quæ sunt stabilia circa regiones exteriores, scilicet hepatis: omnis mors superueniens de causa scissuræ hepatis. Nam mors hepatis prouenit ex acutis. Præterea in sequentibus capitibus aduertendum est, ne quis se seducat ex sententiis, sumptis ex erroribus antiquorum Canonum, quia aliter alii dicunt, alii sic. Alium modum posuêre sophistæ

Sophistæ: nos autem Tartareum morbum, nam Tartara hæc faciunt. Hoc ex passiuo membro iudicamus. Perscrutati autem sumus ex actiuis, & palàm fecimus hoc his, quibus inest Tartari qualitas acuti: Nam in hepate, sicut in stomacho, & in renibus, ita iudicandum: & quæ membra sequestrationis sunt, & communia digestiua principaliora, non patiuntur, nisi ex Tartaro. Quare in his causis morborum præfatorum, nihil de quatuor humoribus, nihilq; de tribus primis sentiendum est; sed ea prorsus, quę sunt de Tartaro.

Expositio.

Digestiones triplices.

TRes digestiones sunt, scilicet in stomacho, in hepate, & in renibus: Absoluimus morbos stomachi: Nunc de regionibus hepatis, qui morbi ibi continentur.

Hepatis quę regio.

NOTA hepar non laborat, non fouet morbos: Sed de morbis dicturi sumus, qui in regionibus hepatis dominantur. Ergò distantia illa, quæ est a stomacho ad hepar, ab hepate ad renes, id est, quæ inter stomachum & renes sunt, & ab intestinis ad latus, est regio hepatis, & omnia ad ipsum pertinent, & omnes morbi ad hepar referendi sunt. Item, quæ inter intestina & latus sunt, ad hepar pertinent, seu quæ inter costas & intestina. Hic hepar suos morbos facit; non hepar quidem, sed ei tantùm attribuuntur. Hepar per se non habet qualitatem, non infrigidat, nec calefacit, id est, non elargitur complexiones & morbos: Ideò sunt omnes isti morbi attributi hepati ex Tartaro. Sic per se stomachus, hepar, renes, non faciunt ægritudines, sed solum Tartarus in eis causatur. Omnes oppilationes hepatis, siue sint in venis, in sanguine, siue in meatibus, qui transeunt hepar (*nam venulæ per hepar transeunt*) vel in carne intra costas, vel intra spatium illud totum hepatis, ex Tartaro sunt, & phlegma hic nō descēdit: nihil loci hic phlegmati est. sed omnis regio seruat suum morbum in se. Ideò oppilationes hepatis oriuntur in regionibus hepatis, & illic manent, non transeunt in alium locum, siue regionem: sicut & paralysis & apoplexia manent, etiam in suâ regione, & non est, quòd deorsum cadant, vt vulgò dicunt; ideò quæ aliqui hepati attribuuntur, malè attribuuntur, cùm scilicet morbus est, vel oppilatio in alio loco. Oppilationes duæ sunt, vna in substantiâ, id est, per substantiam Tartari, vt in prædictis dictum; altera aëris. Nam aër transire debet per totum corpus. Elementalis aër (*vt scitur in corpore quatuor elementa esse*) debet transire per vniuersum corpus. Vbi ergò Tartarus obstruit vias, iam aër retinetur, & transit in crassitudinem, idem, in secundam generationem. Ille aër, qui est, vbi resolutio fit ex Tartaro, tam crassus est, quòd transire non potest. Omnes oppilationes hepatis quæ in lateribus sunt, ex oppilationibus hepatis, sunt ex Tartaro, & tam spissus aër sursum deorsum, iam huc iam illuc fertur, & locum fixum non habet, & illud est oppilatio aëris in regionibus hepatis. Ex isto aëre de pestis sicut pestilentia: Nam ille aër, qui est per se Elementalis, transiuit in secundam generationem, & fit spissus: Et flatus, qui hinc indè vagatur, & transire non potest, & sic oppilatus, facit pestem: sicut & aliàs dixi, aërem in nobis, non externum, causari pestem. Bolū Armenum ad cor confortandum dant in peste item terram sigillatam, & benè: talis aër si inficiat hepar, tunc non est amplius cura Sed quádiù in ambitu diuagatur in regionibus hepatis, non nocet. Præterea omnis morbus narcoticus, id est, qui vrit, & ita effumat, vt ad insaniam agere videatur, veluti Prunella, indè fit, quod scilicet ille aër, cùm per se penetrat, & quod facit sibi exitum, & quòd ascendit in altum, & tunc facit prunellam in faucibus, linguam nigram, pustulas atras: & vbi istud signum est, dico quòd est oppilatio aëris in hepate, & ille inclusus aër in hepate egressum sibi fecit, & inde collum exardescit, & faucium cuticula distringitur, & est morbus mortalis: quia aër ille est pestilentialis: ideò aqua prunellæ & illa medicamina non iuuant, nisi ad hoc, quòd membra illa conseruantur & infrigidantur. Alioqui cura ipsius aëris assumenda est, & ille aër internus quoque facit pleuritim, & eadem, quæ pestis causa est: Ideò omnes morbi, qui collum & fauces exurunt, dicite, ab hepate, non ex sanguine vel alia causa esse, hoc modo, quod aër ille inclusus exitum fecit, & illi morbi Narcotici sunt, in quibus ardor tandem eò agit, vt nesciant, quid faciant, id est, desipiunt.

Hepar per se non afficit.

Oppilationes hepatis duplex.

Aer internus non externus pestis causa.

Morbi narcotici qui. Prunella qui & vnde fiat.

Et ex cicatrizantibus.) hoc est, qui faciunt, vt cutis in palato detrahatur aut auellatur &c.

Discoloratio &c) Omnes, qui pallidi sunt, ex hepate pallescunt. Nam color ex hepate venit & qui malum colorem habent, iudicate, quod morbus in regione hepatis est, & debetis statim quærere patientem, an punctiones in dextro latere sentiat; & sic vrinam iudicare. Et non est, quòd velimus cor confortare, aut stomachum, vel splenem inculsare. Illa omnia non faciunt malum colorem: sed ille malus color est ex hepate venit, & quod diabetica passio quoque sitim excitat, inde est, quòd à renibus etiam per hepar transit, & ascendit ad collum.

Pallor omnis ex hepate.

Sitis causa in hepate.

Itaque sitis, prunella, pestis, ex vnâ causa veniunt, id est, ex aëre illo incluso: nisi quòd vnus morbus remissior altero est, scilicet sitis in primo gradu: Prunella in secundo, pestis in tertio. Sic & febres, quę ex hepate sunt, si post paroxysmum in diebus bonis, vrina bona est, & potest patiens comedere, bibere, & in summa, dies interpolatus, si bonus est, & potest patiens comedere, bibere, & in summa, dies interpolatus, si bonus est, & patientis, vt sani conuersatio, non sitis adest, non calor, &c. illa febris est in hepate, non in stomacho. Febres, quòd non sunt molestæ, nisi in accessione, id est, in paroxysmo, ex hepate sunt. Et obseruanda ista sunt. Nam auctores multa genera, vt sex genera febrium scripserunt sed Regiones non obseruarunt. Porrò si quotidiana, & post paroxysmum etiam rigor est, semper ex hepate. Si autem nausea, vomitus, &c. est ex stomacho. Sæpè fit quod concidunt multæ febres, Tertiana duplex, triplex quartana: Sed hoc non

Sitis, prunella, pestis, non nisi gradibus distant.

Febres quæ ex hepate, quæ ex stomacho.

curandum

fit, scilicet quod aër ex putrefactione Tartari se expellit, & corpus commouet; Nam illum aërem nititur expellere.

De Hydropisi.) Hydropisis quædam est in hepate, alia in renibus, in splene, ex hæmorrhoidibus, ex matrice, &c. Signum autem esse in hepate, est ex apostemate, quòd scilicet si qua ido punctiones in dextro latere sunt, tum: est apostema hepatis: non quòd hepar habeat apostema Sed aër & chaos qui circumiacet, facit apostema. Hæc de morbis: Nunc de morte. Omnes, qui in hepate corripiuntur, & moriuntur, his hepar fissum est. Hepar enim non putrefit in morte, sed finditur, & fissuras facit. Quando iam incipit rimas agere, mors sequitur. Item fissuris existentibus in hepate, ipsi quoque pedes tumentes fissuris afficiuntur, & lethale est. Inde fissuras vbi hepar habet, tunc hydropisis, quæ est ex hepate: pedes quoque rimas contrahunt, & tum mors adest, & tunc vrina rubea, & mors in foribus. Et quando pudibunda in hydropisi in viris intumescunt, signum mortis est. Ita etiam in peste, quando pestis est in regionibus hepatis, & hepar incipit rimis findi, & tunc labia & lingua fissuras habent, tunc signum mortis. Sed si dolor in regionibus hepatis permanet, & compunctiones durauerint, ita hepar non computrescit, aut aliter afficitur, sed saltem finditur. Nam sæpè etiam labia scinduntur, etsi non sit ex peste, sed ex calore hepatis. Ita in exustione faucium seu prunella, quando in faucibus nigræ vesiculæ apparent, signum mortis. Ita etiam in diuturnis febribus ex hepate, quando post paroxysmum adhuc conqueruntur compunctiones in lateribus, & labia scinduntur, signum mortis est. Ita etiam qui dicunt, ego semper siti & siccitate afficior: stultitia est, quod volo medicamen contra sitim & ariditatem dare: quia reuertitur, etiamsi semel pepuleris. Sed ad principium morbi trascendum, & solummodò sitis, ariditas, fissura labiorum, signum est, quod magnus morbus sequetur. Nota, Oportet Medicum obseruare, præcursores siue prænuncios, sicut est sitis, & alibi spasmus &c. non morbi sunt, sed morborum præcursores. Sic sæpè rubra tubercula & vesicæ in facie oriuntur. Sic habetur & in pedibus, &c. & cum tempore per se sanantur, & post aliquod tempus redeunt, &c. Solummodo præambula sunt futuri morbi: ita & sitis & siccitas signa sæpè hydropisis. Ideò talia signa & præambula obseruet, & ex eis iudicet, quis morbus sit secuturus. Qui præcursores non obseruant, non possunt iudicare. Nam ex his cognoscere oportet, vt morbum, quem indicant, præueniamus. Sic, quòd sæpè dicunt, pedes mihi intumescunt, & vesicæ attolluntur, quæ abeunt, & post annum dimidium aut integrum redeunt, reuertunturque hæc non sunt morbi propria, sed solummodò præcursores futurorum morborum. Quod nunc velim considerare hos morbos hepatis ex complexione, vel ex tribus primis, nihil est: sed Tartarus hic peccat, & omnes ægritudines inde veniunt. Omnes ægritudines in regionibus hepatis ex Tartaro originem ducunt, non ab hepate, quasi hepar infrigidet aut excalefaciat: sed Tartarus in causa est.

Hepar non putrescit, sed rimas cō. agit.

Hydropisica hepatis cau sa & signa.

Fissuræ in pedibus signum mortis.

Nigræ vesiculæ in prunella signum mortis.

Præcursores in morbis medico obseruandi.

CAPVT II.

De oppilationibus hepatis, & suæ regionis.

OPpilatio est constrictio pori & substantiæ, & est ea, quæ fit ex constrictione corporeà cum corpore. Duplex est: Vna est in circumferentia regionis, altera est elementata ab aëre per secundum corpus. De primà animaduertendum est, quod quæuis oppilatio est compressio suæ regionis, ex eà ratione, propter spiritum ylecdum, qui cum egressum non habet, in se ipso in putrefactionem abit, & hoc sine causà exterioris regionis De secundà verò: est pestifera, aërea, nunc pestem, nunc pleuresin facit, nunc crisin hepatis præparat. De his notandum, non de punctionibus & vagantibus, sed quæ pestis, quæ pleuresis sunt, & crisis, aduerte. Nam punctiones signa sunt, non morbi. Morbus est, de quo hic tractamus, non minera parua. Nunc quid pestis? Pestis est aër suæ regionis, ex primo corpore generatus, oppilatus sine egressu de materia Arsenicali & Opprimechtioli; de illo verò Tartaro velocis mutationis dicendum est. Fit enim per digestionem naturæ. Nam aliqua ad biennium, alia ad Triennium, alia vltra, alia citra, alia ad tempus. Nam quæ de peste sunt scienda, ea sunt, quæ pertinent de digesto ex tempore, scilicet hoc tempus vitriolatum, & hæc est prunella, aliud ogertum, hoc est, pleuresis: aliud arsenicale, hoc est pestis. Nam ibi fundamentum est huius regionis morborum, & quæ de pleuresis sale Ogertino habentur. Nam secundum quod tempus fuerit Ogertini salis, pleuresis generatio, id est, pleuritica oppilatio. Nam quæ oppilationes arsenici sunt, de peste sunt: & quæ ogerti, pleuresis: & quæ vitrioli, prunellæ oppilationes. Hoc sit apud vos magnificum ingenium, oppilatio, quid sit. Tres sunt in materià vt prædixi, corpus alternum, & nouum aëreum: Sed quæ sit differentia in oppilationibus secundum textum notandum est, ex parte ægritudinum differentias, & hoc cum textu, Tres ex oppilationibus morbi suas ducunt origines, pestis hepatis, pleuresis hepatis, & prunella hepatis. Vera est pestis, vera pleuresis, & prunella, ex suis salibus exortæ, secundum suam digestionem. Rationes autem ex mineralibus habent secundum suum digestum, & tempus, & mineram. Ex his enim summa auctoritas & medica

Oppilatio quid.

Pestis quid.

Pestis nascēdæ ex digesto tempore.

maiestas pro ratione introducitur & bene.

Nam idem est pestis & res sua, idem pleuresis, & sua materia & prunella, & suum esse, & tempus, & digestio, & maturatio & transmutatio vtriusque sexus sui elementi.

Capitis Secundi Explicatio.

Oppilatio hepatis quos morbos generat &c. OPpilatio si in hepate, facit pleuresin, pestem, & prunellam: Et sic cordis oppilatio facit pleurisin, pestem & prunellam, & sic reliquorum membrorum principalium oppilationes faciunt pestem, pleuresin & prunellam. Ipsi dicunt, quòd pleuresis sit apostema in præcordio, sed nihil est: Non est apostema, sed oppilatio: fieri potest, quòd in maturatione & perfectione redit in primam materiam, & computrescit, & pus fit.

Pleuresis non est apostema sed oppilatio.

Signa) quæ præcedunt, signa sunt non morbi: crisis quoque indè est, vt si non morbo afficeret vtpote apostemate mortali, post quartum vel septimum diem, si crisis bona vel mala, possum indè iudicare, quid de ægroto futurum sit. Circumferentia hepatis, regio eius est: Conclusa est non aliter ac ouum, cuius vitellus ac albumen vnicâ membranâ cingitur. Yleidus est aër elementalis, in nobis est spiritus, qui transire debet per omnia membra. Sicut in ouo pellicula est: ita debet yleidus transire per omnes poros: qui si obstruuntur, tunc morbi sequuntur Oppilatur autem aër, si in istâ regione materia est, vt Tartari, si illa consumitur & transit de corpore in aërem, aër solum fit. Ille aër facit postea pestem, pleuresin, prunellam, item crisin. Sed si de his tribus rectè scire volumus, de peste, pleuresi & prunellâ, tria sunt, vnde generantur illi morbi. Est spiritus arsenicalis, auripigmenti, & vitriolati, vt in textu: sed hæc tria in Tartaro abundant. Si ergò arsenicum (*si aliquis crescit*) in peste ex Tartaro, per vrinam expellitur, non fit pestis. Item si auripigmentum pellitur per vrinam propter emunctoriū, & digeritur, non fit pleuresis. Tertiò si sal vitriolatum transit per vrinam, non fit prunella: Omnis res continet in se spiritus illos tres, Arsenicum, auripigmentum & vitriolatum: qui si rectè digeruntur, non sequuntur illa acuta apostemata. Et ita natura disposita est, quòd mineræ omnes in corpore contineantur, & bonū & malum simul commixta sunt. Et similiter est in omnibus herbis. Ideo quòd ex astris sciamus futura, vt pestem, physicam habet rationem, quòd Astronomi præuident pestem, quia nondum sumus separati ab elementaris, & omnia elementa mineralia, &c. in nobis sunt, sicut in omnibus herbis. Quicquid terra inaffi it, aut aqua, vt ignem, aërem, & hominem afficit, quia quod ipsa in sese habent, etiam in corporibus nostris est. Nam omnia in nobis sunt, sicut & elementa in nobis. Nunc ergò licet aurum viciatur & moritur, per aëremq. alia & mineralia omnia, quæ aurip. pigmentum habent, aut aliud spiritum corrumpunt... Balsamus naturæ corrumpitur per spiritus illos, & per mineralia.

Yleidus quid.

Pestis, pleuresis, prunella &c. vnde fiunt.

Res omnes habent in se spiritū arsenic. auripig. & vitri.

In homine omnia.

Opprimechiolum) dicitur quilibet fumus, ex metallo seu minerâ exspirans. Eosdem habent morbos mineralia, sicut & nos habemus, & eodem modo patiuntur. Pestis non est aliud, quàm aër Arsenicalis, inclusus in regionibus hepatis, & indè generatus, quod spiritus Arsenicalis separauit se ab yleido, id est, spiritu elementali, & ad Tartarum cessit, tunc est natura arsenici vrere, inflammare, tumefacere, sicut & fit in peste primò ardor continuus, subindè augescens: venit sitis, & Tartarus nunc ab Arsenico separatus facit paroxysmum febrilem. venit calor & frigus, & venenum Arsenici ascendit, & superne erumpit, quod sic fit. Venulæ, quæ per corpus transeunt, inficiuntur. Nam arsenicus, si sanguinem incendit, is suppuratur. Nam pestis est intus, & facit apostemata sub axillis Istud apostema non est pestis sed phlegmone, vt est, tale apostema est. Ideò quòd phlebotomiæ fiunt, non faciunt ad pestem, sed apostema, & prodest: quia diuertit sanguinem. &c. Refrigerat. Præterea pleuresis est, vt pestis, nisi quòd est ex auripigmento, quod se separauit ab yleido, & iacet in regione hepatis (*iacet sicut ouū in pelliculâ & in testâ, sed ad superiora ascendit*) & putrescit: indè pungit in lateribus, & ciborum appetentiam consopit. Et vna causa est pestis, & pleuritis, sed diuersa materia, quia arsenicus fortior, qui pestem facit, quàm auripigmentū: & sicut si cui arsenicus foris imponitur aut illigatur, facit colores & nauseam comedendi, sic & intus est: Ideò & auripigmentum, cum sic in regionibus hepatis est, si hepar inuadit, fit mors. Et omnes qui moriuntur in pleurisi, ex auripigmento moriuntur. Et si quis punctiones habeat in sinistro latere, etiam est pleuritis, sed splenis. nam etiam ex auripigmento est, quod se separauit ex yleido. Ita in septem mēbris principalioribus, vbi pestis, pleurisis & prunella, ex eadem causa. Sic prunella ex vitriolo, vbi se ab yleido separat, ascendit ita, ille spiritus vitriolatus ad collum ascendit, & accendit eum, & tumorem conciliat.

Opprimechiolum quid. Pestis quid.

Pestis & pleuresis vt differant.

Digestiuum temporis.) Sicut Marchio digestiuum temporis habuit. Digestio est, quòd omnis res debet digeri, id est, malum à se emittere, & in suo Esse manere, sicut creata est: & vbi vitiatur, purgat se, & laborat, vt redeat in Esse. Indè Astronomi, Hydromantici. & Geomantici possunt scire & prædicere pestem: quia terra, aqua & quatuor Elementa, cum aliquid perdunt, ex eo quemadmodum creata sunt, tunc patiuntur, & nos compatimur, quia purgari debent & digeri. Hoc obseruabis ergò in septem membris: si spiritus yleidos à se separat arsenicum, pestem facit. Cura est, quod debet resolui, vt habeat exitum ille aër, & diaphoretica debent dari, quæ consumunt aërem. Sed si testa foris ita oppilata est, quòd, quemadmodum spiritus arsenicalis egredi non potest, ita medicina intrare non potest. & hepar petit auxilium, & medicina penetrare non potest. Ideò fortissima diaphoretica in peste vsurpanda sunt, vt penetrent. Correctum vinum ardens est, quia nullum vinum ardens ita subtiliter est sublimatum, quod non habeat in se aquositatem seu aquam: Ideò postquàm benè destillatum est, debet iterum in alembicum imponi: Et si ex dimidio destillatum fit, desutendum

Digestio quid.

Astronomi &c. vnde prædicant.

Diaphoretica fortissima pesti conueniunt.

Correctum vinum ardens quid & vt fiat. probetunque.

desistendum est, vt aquositas relinquatur superstes. Aquositas enim crassitudinem facit vt penetrare non possit. Alterius hæc probatio est, vt de ipso aliquantum in patinam stanneam fundatur, & incendatur. Si ita conflagrat, vt in patinâ nulla pinguedo relinquatur superstes, bonū est. Si pinguedo relinquitur, iterum destilletur, tamdiu, donec ita correctum euadat. Alioquin, nisi sic separetur, non potest penetrare. Vbi autem sic correctum est, statim penetrat ad membrum principale, quod laborat, siue sit hepar, cor, cerebrū, &c. & vbiq;, quia aperit poros, sudorem proiicit, cietque, & expellit materiam pestis peccantem, simul quoq; & est optimum.

Cohob quid. *Cohob, &c.*) si quis reuomit, semel, bis, & ter, & morbus cedere nedum velit. Et hoc cohob est, quod medicus obseruet. Nam non semel administrari debet Medicina: Sed prout se morbus exhibet, ita similiter administrandum est.

Præseruatiua qualia in peste danda. Et præseruatiua in peste dari nó possunt, nisi ea, quæ deoppilant, & illa non sinunt oppilationes fieri, id est, vt originé habere possit pestis. Aqua prunellæ valet in peste & pleuresi: Ideò prunella detur bibenda. Pruna, quæ zickbartlin vocātur, sunt præcipuum præseruatiuum: quòd in se maximum arcanum habet aqua eius destillata. (Zickbaertlin maximè in peste arcanū)

Præterea vbi fit, quod spiritus Arsenicalis ascendit venis, & facit apostemata sub axillis &c. non est pestis, ideò, etsi quidem sæpius [illegible] rent, tamen sæpè moritur, ibi non est pestis sed apostema infectum ex materiâ malâ. Ideò apostema est, sicut aliud Apostema, quod hinc indè in corpore nascitur. Quòd phlebotomia fit, refrigerat sanguinem, sed non pestem iuuat.

CAPVT III.

De Peste.

Pestis quid. PEstis est separatus morbus ab Yliado Arsenicali. Arsenicalium genera plura sunt: nempe tria cineritia, & tria ista sunt in membris principalioribus. Est enim pestis morbus simplex, contagiosus, per Elementorum coniunctioné, Elementi aëris; & alterius ex aëre, per poros cruoris, vel per orificia inferna, vel sublimia ad egressus: Estq; morbus digesti temporis. Eadem ratione digestio separationem facit: Separatio autem morbum. Separationis tempus, quid est? Vnde tempus est hoc? Quæ composita sunt, discompositionem habent. Procedit enim discompositio à primo composito secundum tempus Arlatum. Arlatum tempus est tempus sequestrandi contra ordinem yliadi. Nam iste yliadus habet periodum. Periodus est triplex: In primam, secundam, & tertiam ætatem. Prima ætas iuuenilis est, ad statum pertinet absque separatione. Secunda ætas est morbi, & ad secundam mundi partem declinat, ætatem affert contrariam in sanum. Tertia, finis est, & morté reddit. Secundum hanc distinctionem omnis mineræ spirituúmq; sequestratio & sani & mali initium ducit. In his enim ætatibus Pyronomus, Hydronomus, Geonomus & Augurineus artem quærit suā. Nam inde fluxit illud, quod dicunt, futurum est. Ex hoc loquitur de his, de quibus prisci mentionem non fecerunt, intelligebant parum quoq;. Modus ætatis talis est. Dispositio est separatio per naturam ab Ilech: Indè fluit tempus resoluendi, sc. moriendi rei per rem, materiæ per materiam, naturæ per naturam, corporis per corpus, per species, per genera, per similes, vnum post aliud, vsque in consumptionem materiæ primæ in vltimum ENS. Cùm mortis separatio incipit in yliado, sequitur morbus. Nam morbus separationem sequitur. Hæc vsque quo totum illud minerale consumptum fuerit, tum & morbus consumptus apparebit, & non amplius notus Medicis: Sic morbi peribunt: sic mortis genera declinant, vsq; in curam mortis, scilicet vltimam in Ente constitutam: Iam pestis, iam pleuresis, iam aliæ ægritudinum causæ & morbi euanescunt.

(Arsenicalia quotuplicia. — Arlatum tempus quid. — Yliadi periodus triplex. — Dispositio quid.)

Edelphi quid. Sed quid de temporis periodo dicendum? Aduerte auditor: Ex his scire possumus, qui sunt Edelphi. Nam scimus Arsenicum Delphum posse separari in septennio in vno loco: scimus in alio naturam, materiam numerumque. Hæc omnia apud Paramira nostra abscondita latent imperitis. Nam sicut flos, qui est species mineræ huius arboris, ab aliâ arbore cadit, deindè fructus, indè herbę, dein locustæ, indè ariditas, & consumptio, & mors sequitur in fine regenerationis: Ita & yliadi flores, scil. spiritus minerales peribunt, ita & morbi, & morborum mortes. Sed quid de regeneratione noui Maij, ignoramus.

Signa Pestis ex Terrâ.

Apostema cum pestilentiâ, primum signum terræ.

Ex Aëre.

Tibiarum hinc indè iactatio cernitur.

Ex Aquâ.

Sitiunt & potare volunt, & ipsorum pedes intumescunt.

Ex Igne.

Indesinenter dormiunt.

Cura pestis ex Terrâ. (Cura pestis Terræ.)

Accipe *Rad. vngulæ caballinæ* ℥ iij.
Armellis ℈ j.
Anthos (vel Anthosti) ʒ vij. Reduc in liquores. Dosis à gr. vij. vsq; ad viij. (al. x.)

Cura pestis aquæ.

In peste ex Aquâ.

Cape de *Liquoribus Sambuci.*
Anthera, cheiri, sing. ℥j.
De liquorib. cachimiæ.
Corallorum alborum an. ʒij.
De liquorib. Amethysti ʒj. *&* ℈ß. (*al.* ℈ iij ß.) Duc in formam potus. Dosis *à* ʒj. *usq; ad* ij. *&* ß.

Cura pestis Ignis.

Ex Igne.

℞. *De speciebus Iringi. Corallorum rubeorum. Spodii an.* ℥j. *Reduc ad liquorem.*

Cura in Peste, diaphoretica & resolutiua, cuius est ista descriptio.

℞. *Vini ardentis correcti* ℥x.
Specierum de Bezuar.
Lithontripon Ducis an. ℥ß.
Theriacæ Alexandrinæ mithridati selecti an. ℥j.ß. Misceantur. Dosis *ab* ℥j. *usq; ad* ℥iij. *per Cohob*, pro naturâ infirmi, & iudicio præsentis boni Medici.

Commentarii.

Pestis est morbus Arsenicalis.

ITa dixi proximè, pestem esse Arsenicalem morbum, prunellam plumosum, pleuresin ogertinum &c. Hoc est yliadus, quòd omne Elementum in seipso habet spiritum mineralem, & ille facit omnes morbos. Et nisi hoc esset, quod spiritus mineralis faceret morbos, cur herbis & mineralibus uteremur, & morbos curare possemus? quæ scil. herbæ sunt mineralia. Si humores facerent morbos, non haberemus externos humores, quibus curaremus. Ideò omnia quæ generantur ex elementis, habent in se spiritum mineralem, qui est venenũ: sicut Anthos, muscus, &c. non tam nobilis, qui non in se etiam habeat venenum. Nam bonum & malum, coniuncta sunt in omnibus rebus, quas producunt Elementa. Ideò, quæ intus sunt in corpore ægritudines sunt: quæ foris sunt, medicinæ sunt.

Humores cur morbos non faciãt. Bonum & malũ in omnibus rebus elementatis.

Yliadus est caussa crisis.

Solus yliadus facit crisin, sc. quando spiritus mineralis separat se ab yliado, tum crisis incipit: Ideò medicum obseruare oportet, quando separatio incepit, & cuius mineralis sit separatio, ut sciat, quam diu sit duraturum: & non est, quòd crisin ex tempore iudicemus.

Pestis ut hæreditet.

In ephemera est sal acutum, & crisis est in nono die, in illis nouem diebus aut mortem facit, aut abit ad putrefactionem. Quod pestis hæreditet, non est verum, nisi hoc sit, quòd ille spiritus arsenicalis inclusus in testâ membri principalis rumpit, & egreditur, tunc inficit aerem in nobis exeuntẽ, & sic illud in nos transit. Aer externus non inficit, sed ille aer, qui in est patiente, cùm rumpit testã, sicut rumpit, quãdo Mors venit: & sic membra inficit, ut per poros sudor egreditur, ille sudor inficit aërem quoque, ideo aer in nobis inficitur. Aerem autem illum, quem attrahimus, & respiramus, non est aer in nobis, sed est elementum externum. Sed ille aer in nobis, qui est nostrum elementũ, transit per vniuersa membra. Quando pyronomi dicunt futuram pestem, inde sciunt, quòd yliadus in aliquo elemento externo vult se separare, quòd vident in igne separationem alicuius mineralis spiritus, & non compatimur, &c.

Aer inspiratus non est aer in hominis.

De Ætatibus.

Yliadi ætates tres, & quæ.

PRima ætas est yliadi, quãdiu est incorruptus, etiamsi homo sit 70. annorum. Si non fuit morbo correptus, est in prima ætate yliadi: sed quam primùm est yliadus infectus, tunc secũda ætas. Tertia ætas est, quando ad mortem est. In primâ ætate non est medicandũ, quia non eget: In tertia quoq; quod non iuuat, sicut in secundâ. Sic mineralia habent tres ætates, ut Cachimia, Talck, Marcasitæ. Cum sunt integra, sunt in primâ ætate. Quando patiuntur, tunc in secũdâ sunt. Indè iudiciũ est Hydronomo, & Pyronomo ex elementis. Si quando illa patiuntur, tunc dicit Hydronomus, si arsenicalis resolutio est, tunc pestis futura. Si aluminosum, tunc prunella abundabit. Sic de pleuresi &c. Et ideò illi homines, qui abundant in elemento aquæ, illi tum eo tempore patientur, & pestem habebunt: Cæteri homines non patientur, nisi per aerem ex alio homine inficerentur, sed non morientur. Ideo in aquâ sunt quoque medicamina administranda. Sic & Geonomus ex terrâ & cæteri ex aliis elementis. Et Medicus aduertere debet, quando pestis venit cum nausea & tremore cordis. Et tunc dicet Medicus, Elementum esse tactum, sic ubi non venit, tunc non morientur ex peste, per se curantur. Duplex mors est, ab yliado & ente. Ex yliado venientẽ, cũ eo pugnamus: contra ex Ente venientem non possumus. Verũ arsenicus in prima ætate nõ fuit separatus ab yliado: Ideo à principio nõ fuit pestis. Posteà arsenicus separatus est, & pestis cœpit, & adhuc durat. Ideo adhuc est in secunda ætate, & tandẽ etiã se separabit, & arsenicus seipsum resoluet in yliado, & putrefiet: & tunc erit ultima ætas.

Mineralium ætates inde denominatur.

Mors duplex est.

Nam per se arsenicus tandẽ cessabit, & pestis cessabit: Ideo quantò plus sęuit in aliquo loco, tantò citiùs cessat. Et multæ ægritudines fuerũt apud Hippocrat. quæ cessarũt hodie: Sic & pleuritis tandem incepit. Nam quam ipsi vocarunt olim pleuresin, non est quam nunc habemus: Sed veterum pleuresis peripneumonia est non nostra, sed indè ex sale pleuresis est, postquã illud sal suũ se separauit ab yliado totaliter, & veniet etiam ad tertiam ætatẽ, id est, transiet ad corruptionẽ & cessabit. Sic prunella non diu durauit, donec suum sal se separauit a suo yliado: fuit ante in primâ ætate, nunc est in secunda ętate, & diu durabit usq; ad tertiã ætatem: quia vix 70. annos fuit prunella, qui nouus morbus est. Sic morbus Gallicus incepit, cùm sal corrosiuũ se separauit ab yliado: & nunc quãdiu ille morbus sæuit, est in secundâ ætate, & non cessabit donec resoluatur, & ad tertiam ætatem veniat. Sic yliadus facit omnes ęgritudines. Quoties enim aliquid ab ipso separatur, facit morbũ. & quando vniuersum resoluitur & computrescit, tunc totaliter cessat &c. Paralisis, Apoplexia &c. non sunt ex yliado, sed veniunt ex Elementato: Veniut ex resolutione liquoris naturę id est, balsami. Omnes cæteri morbi ex yliado veniũt, pręter eos, qui ex guttâ.

Pestis aliquando cessabit.

Pleuresis veterum non est nostra.

Prunella non est antiquus morbus.

Morbus Gallicus nouus est.

Yliadus caussa morborum nouorum.

Edelphus quid sit.

Edelphus dicitur, qui prognosticat ex natura naturam elementi, sicut pyronomus, qui ex elemento ignis prognosticat, id est, ex carbonibus cœli &c. non debent dici Astronomi, nihil ex astris dici potest, ignorant suum nomen.

De

De Tertiâ ætate:) Arbor, quæ crescit, expellit à se omnia mineralia quotannis vt cum flores reiicit, & est Mercurius. Postea locustas abiicit, & est sulphur: Postea fructus & sal abiicit. Ita yliadum totum quotannis abiicit, sed reuertitur yliadus. Hoc in aliis non fit. Nam qui morbi in yliado prætereunt, non redeunt. Si omninò abscedunt, tunc vltima mors.

Cura in peste.

Remedia pest. ex aqua.

Si est pestis ex elemento aquæ, aëris, ignis, terræ, id est, si horum vnum patitur ex illo elemento medicamina accipi debent.

Medicamen in Peste ex Elemento aquæ.

℞. *De liquoribus sambuci, id est, florum.*
Cheiri, Anthera an. ℥ j.
De liquoribus sacharinis, corallorum alborum an. ℥ ij.
Liquoris ex antibiblo ʒ j ß. (*al.* ℥ ß. *vel* ℥ j. ℈ ß. Reduc ad potum, dosis à ʒ j. *vsque ad* ʒ iij. *&* ß.

Vbi aqua patitur, id est, pestis ex elemento aquæ est tunc non debet vsurpari vinum à dens.

In tertia specie pestis, id est, ex Terrâ.

Ex terra

℞. *Fagi excaual ..., id est, Nenuphar* ℥ iii.
Harmellæ ℈ ß. *Anthos vel Antheilrum* ʒ vii. Reduc in liquores. Dosis à granis vij. vsque ad xiii.

Ex igne.

In quarta specie, scil. Ignis.

℞ *De speciei ... (est radix parua, & solummodo in hyeme nascitur, vix annuali digiti longitudinem habens.*
Coralorum rubeorum spodij an. ℥ j. Reduc ad liquorem.

Signa pestis terræ.

Signa pestis terræ, id est, ex elemento terræ, spolteina cum pestilentiâ, primum signum terræ, hoc est. Si arseni alis spiritus in elemento terræ se resoluit ab yliado: ideo ex terra vtere medicationibus: id est, signum est ex terrâ, quando papulæ & apostemata oriuntur. Quando autem crura continere non possunt, sed iactant hinc indè, tum est signum ex elemento aëris. Quando autem iugiter dormiunt, tunc ex igne est: Ex aquâ, quando quis in pestilentiâ edit, sed non vult bibere, & pedes tument tunc ex aquâ est. Et secundum illa signa, medicamina pro ratione elementorum debent administrari, cuilibet elemento suum medicamen.

CAPVT IV.

De diebus Creticis.

Crisis quid.

CRisis est spatium temporis, sumptū à principio morbi vsque ad principium mortis. Dies prima dies crisis, dies vltima, dies cretica dicitur. Principium temporis digesti, initium crisis. Resolutio morbi, vltima dies cretica. Tempus digestum est illud cum resolutionibus specierum ex yleiado. Resolutio speciei consumptio & status morbi. Materia crisis ab excrementis yliadi procedit. Separatio illa in purum yliadum abit. Yliadus purus, finis morbi & ægritudinum. Cretica dies, Arsenicalis, est tertia in acutis, dies quinta in peracutis, dies septima in perperacutis. Arsenici acuti dies cretica in horâ 24. in peracutis horâ 15. in acutissimis horâ vndecimâ. Morbus statim seruat, sed signa, & dolores, & causa, quæ sequuntur mutationem & non augmentum, nisi fortassis in morte accipiunt. Crisis Mercurialis in quarto die, subtilioris in tertio, acuti in secundo. Mercurij resoluti crisis creticum habet in 13. die, acuti in septimâ, subtilis in quartâ. Crisis sulphurialis habet creticum in sext. (al sept.) septimanâ, in peioribus in sec. septimana. Ogertina crisin habent a primo anno in tertium ferè ad finem, in acutis vsque 4. oppositionem, in sublimioribus, in 5. oppositionem. Separata crisin habent in anno tertio, in acutis in secundo (al. secunda) in sublimioribus in septimâ oppositione. Sal de gemmâ creticum habet in anno 14. in acutis in anno 5. in peracutis in 13. oppositione, vt Ethicâ. Cretica dies salium, vt in Herisipelâ, est in anno decimo vel vndecimo. (aliàs, sic postea vlceratur, dein incipit alia crisis, quæ est anno tertio, si verò in quarto non sanatur, erit tum morbus incurabilis) secunda sequetur, & illa in anno tertio vel quarto. Salia subtiliora diem creticum habent post 21. 27. 34. annum. Salia resoluta habent creticum diem in anno tertio vsque ad sextum vel septimum, dein vsque in annum duodecimum. Salia Persica creticum habent à die Crisis vsque in 22. oppositionem. Secunda cretica dies in oppositione 18. Tertia cretica in oppositione 4. Communia salia exteriora creticum habent post annum 10. in maioribus, post annum 18. in acutis, post annum 25. vt in malo mortuo. Salia exteriora reuerberata creticum habent in anno sec. in acutis in sexto, in sublimioribus in duodecimo. Salia cancrenæ creticum habent in 8. oppositione, secundus creticus in oppositione 14. tertius in fine anni 3. Plumosa creticum habent in anno 7. 9. 13. Acuta exteriora creticum habent post tertiam oppositionem, secundū post quintam oppositionem, tertium non habent. Cancer ex Hæmorrhoidibus creticum habet in 7. oppositione, post crisin secundam in oppositione 6. post crisin tertiam oppositione 4. Epilepsia cum suis speciebus, podagra & hyposarca creticum in morte habent. Ethica ex sale gemmæ rarò ad mortem creticat. Cancer ex menstrualibus creticum habet in nonâ oppositione, post cri-

Dies crisis, & dies cretica quid.

Qui dies horum vel illorum morborum cretici sunt.

Podagra & hyposarca species epilepsiæ.

sin secundam in quinta oppositione, post tertiam in tertiá oppositione, post quartam in tertio die.

Commutatio.

Ex yliado omnes morbi emergunt.

EX yliado omnes ægritudines veniunt, & dies critici hoc probant. In yliado est spiritus mineralis, & in yliado omnes res, omnia simplicia consistunt, & alia sanitatem dant, alia ægritudines. Primus morbus, qui in mundum venit, fuit ex sale corrosiuo, & similis huic morbo, qui dicitur Ephimera. Secundus morbus ex vitriolato sale, qui descendit in ligamenta, & tamen paralysin non fecit &c. Sic de cæteris morbis. Quomodo autem creticent morbi, indè scitur, vt sciamus, quamdiu Salia in yliado suam operationem habeant. Prima dies morbi, crisis est, vltima cretica: Tempus quod interim est, status est. Vltima enim dies aut ad sanitatem aut ad mortem abit. Sed sunt multi morbi, quorum vltimam crisin non possumus scire, quia morte finitur. Sic apoplexia & hyposarcha finit suum diem creticum per mortem: quia quãdo hepar inficitur, tunc mors adest & vltima crisis in morte fit. Vbi ergo morbus occurrit, vt est hydrops tunc debemus scire, quæ salia peccent, & postea quamdiu maneant, & sic iudicare, quamdiu morbus duraturus sit. Sic in Ictericiá debeo cogitare, ex quo sale fit. Si ex sale ogertino, tunc crisis est septimanâ 9. Si ex sale ogertino acuto, 2. demú anno. Sic ergo debet Medicus scire, cùm scit, quando incipit morbus, vt possit dicere: Hoc die terminabitur aut ad bonum aut ad malum. Sed sunt morbi, in quibus non possumus dicere terminum, vt podagra, epilepsia. Nam finitur vltima crisis cum morte. Cùm mors adest, tum est vltima dies critica. Sic quoque in generibus febrium considerare debeo, an ex Tartaro sit. Si in stomacho vel hepate, vt possim dicere, tam diu durabit morbus, & postea vel per se cessat morbus, aut moritur. Reliqua salia, vt arsenicalia statim creticantur, vt pestis, prunella &c. Ideo primo scire debemus quis morbus sit, quę minera ibi sit, & quamdiu operationem suam exerceat &c. In febribus acutis, vt lysiocho, ex sale acuto est, & in septem diebus creticat. In his septem diebus malitiam suam exequitur, Pòst in septimo die aut signa mortis apparent, aut morbus cessat: Et vbi sic dies critici vincantur, postea non moritur, & morbus non recipit augmentum, sed status est inter initium morbi & vltimum diem criticum, id est, morbus non amplius augescit, in suo vigore manet ac persistit. Sed si æger subinde magis magisque infirmatur, tum apparent signa mortis, maculæ variæ, non morbus ipse. Sic quoque non declinat, nisi post diem creticum: qui si transiit, adhuc imbecillus est ægrotus. Hoc non ad morbum pertinet: quia si nul transit, cum dies creticus est: Sed relinquit imbecillitatem: sed morbus non adest amplius &c. Et vt dixi, omnes ægritudines ex sale veniunt ... operatio ... morbi creticant. Ergo in Ebria, si ex sale non subtiliter adusto fuerit, breuiter creticat: si subtiliori, diutiùs &c. Vbi ergo talis offertur, quærere, quando morbus inceperit, debeo. Si nunc scio, quamdiu adhuc tempus est vt creticet: Si non habeo medicamen accommodum, & adhuc quinque hebdomadę restant ad creticum diem, tunc do aliquid pro formà, vsque creticus dies venit, posteà per securatur, quia cretica dies liberat. Sed hoc in morbis, qui non creticant ad mortem.

Morbus primus &c. qualis fuerit.

Crisis, dies cretica, & status quid.

Crisis vnde noscenda in singulis morbis.

Nam in talibus medicamina statim applicari debent. In exterioribus etiam cretica dies, vt in *noli me tangere*, creticat in tertio anno, si in die suo, in tertio anno non creticat, nisi noua crisis, id est, secunda crisis, nouus morbus incipit, id est, vt foramina fiant &c. Tunc incurabile. Sic ignis Persicus, si primò vrit initium morbi: Vbi tumor accedit, secunda crisis: tum posteà vlcera veniunt, & tertia crisis. Posteà accenditur: & si maximè ardet ac flagrat, tunc quarta crisis, & in quartâ die creticat, si ea legitima est: & tunc sese liberat ipse morbus: Si non, consecratio non iuuat, sed tantùm post crisin Emplastra applicanda, quæ exassatam & putrefactam carnem auferat, si cancrena, malum mortuum &c. Si pertransierunt ad suum creticum diem, non possunt curari, & frustrà tentatur. Cancer inter omnes morbos in Chirurgia dissimiliter creticat.

Noli me tangere morbus quando creticat.

CAPVT QVINTVM.

De Pleuresi & Prunellâ.

PLeuresis est morbus inclusus in mẽbris principalioribus: locum habet in regionibus illorum ex oppilatione Tartareâ sine resolutione, vel per resolutionem. Et est passio aërea de corpore reducta in corpus ex sale ogertino, ex speciebus pestis & prunellæ. Signa: Tremor corporis cum frigido & calido sine pluralitate, faciei discoloratio, membrorum debilitas & inquietudo, calor finalis ascendens, puncturæ capitis & laterum, & in præcordiis, & sub thorace: & vbi passio, vel dolor, ibi regio morbi.

Pleuresis quid.

Pleuresis signa quæ.

Pleuresis vnicum habet paroxysmum. Diæta in pleuresi nõ obseruanda, potiùs adhibenda medicina, & modus vbique seruandus. Cura eius est duplex, ex Tartaro, & Syleto. Syletum medicina composita ex tribus salibus.

Diæta in pleuresi non obseruanda. Cura pleur. duplex.

Descriptio Diatartari.

Syletum quid. Diatartari descript.

℞. *Tartari albi* ℔ j. *Aquarũ vitæ* ℔ ß.
Granorum iuniperi. *Florum gamandreæ, cichoreæ an.* ℥ iij Reduc in aquam. Dosis eius a ʒj. ad ℥ ß. in vino maluatico, vel aquâ de prunellâ. Fiat per Cohob.

Descriptio Diamumiæ:

Diamumiæ compos.

℞. *Aq. prædictæ* ℔ j
Mumiæ claræ & electæ ℥ iiij.
Aquarum prunellæ & menthæ an. ℥ ß.
Fiat mixtura. Dosis a ʒß. ad ʒj.

ʒj. (*al. ab vnc.* ß. *ad* ℥j.) manè & sero secundum Cohob morbi.

Descriptio Syleti.

Syleti descr.

℞. *Diamumiæ* ℥ vj. *salium gemmæ, colchotar.*

Vitrioli an. ℥ ß. *Aquarum Melissæ, absinthii an.* ℥iij.

al. ℥iij.) Fiat mixtura. Dosis a gr. 7. vsque ad 14.

Compositum Syleti.

Syleti compos.

℞. *Trium salium an* ℥j. *Tartari vtriusque an.* ℥ ß.

Mumiæ elect. ʒj. *aq melissæ, conseru. buglos. an. q. s.* Pro incorporatione, destilla per alembicum, dosis à ℈j. vsque ad ℈ iiij.

Cura pleuresis quæ in regione cerebri.

℞. *Laudani puri* ℈j.

Ol. de musco gr. iij. camph. gr. viij Fiat pil. cum aq. de spicula. Dosis a gr. vj. vsque ad gr. vij. vel viij. sec. Cohob.

Cura specialis in pleuresi, quæ extrinsece valet, fit per vnguentum de murmentis, cuius compositio talis est.

Vnguentũ murmentorum.

℞. *Pinguedinis murmentorum* ℥iij.

Ol. laterini ʒj.

Amygdal. dulc.

Laurini an. ʒiij.

Fiat vnguentum molle secundum artem cum modico ceræ, quod administretur loco dolenti, & non cessa vngere, donec punctiones desistant.

De Prunella.

Prunella quid.

Prunella est passio principalis cum paroxysmo proprio, existens in caloribus, ducens originem ex salibus vitriolatis, contra regionem propriam, & cõtra testam speciei, vna de speciebus pleuresis & pestis, cum caloribus vitriolatis.

Signa.

Accedit tanquam pleuresis (quamuis signa vera sunt in fine morbi) calor gutturis cum rubedine: deindè calor Persicus cum cœruleo colore mixto nigredini, & calor vt prunus cum apostematibus vsque ad extremitatem linguæ, cum humoribus adustis.

Cura.

Prunellæ curam auspicare sicut pestis.

Compositio Diaprunellæ.

Diaprunellę cõpositio.

℞. *Aquarum prunellæ* ℔j.

Laudani puri ʒ ß.

Misce fiat haustus secundum cohob, & gargarismus cum mundificatione linguæ, & est vltimum medicamen in prunellâ.

Explicatio.

Et vt pestem facit sal Arsenicale separatum ab Yliado, si Ogertinum pluresin facit in membris principalioribus. Et eadem cura est pleuresis hepatis, splenis, cordis pulmonis. Solùm cura pleurisis in capite singularis est, & ab his differt. Veteres dixerunt, pleuresin esse apostema pulmonis: Sed non est verum, quia sine periculo maturari non posset. Quia quando in pus abit, si apostema est in hepate, ad mortem est. Sic in corde, splene: quia pus illud occidit, cum violentia quadam inuadit seu corripit. Sed pleuresis est quòd Ogertinum sal se separauit ab Yliado, & Tartari sal. Etsi in regionibus hepatis est, est pluresis hepatis; si in splene, pleuresis splenis. Sed pleuresis in cerebro propriam curam habet, & internum fugile aut fugitatiuum facit. Signa: si frigus & calor aliquem corripit cum horrore, scilicet, quòd frigiditas primum est, & post paroxysmum Calor qui durat, signum pleuresis. Ideò quando dicunt ægroti: Primò, me frigus molestauit, iam autem ex ardore ac æstu prope cõflagro ac tabesco: tunc pleuresis est, maxime si semel tantùm corpus concutiat. Nam si bis vel sæpiùs commoueat iam febris est, non pleuresis.

Pleuresis causa sal Ogertinum. Pleuresis non est apostema pulmonis.

Pleuresis cerebri cura peculiaris, Pleuresis signa quæ.

Faciei discoloratio.) quia siquis pallet, facit rubeum: si rubet pallidum, semper per contrarium.

Calor finalis.) id est, si ardor perpetuò durat vsque ad mortem, vel vsque dum curatur. Et si calor ad caput ascendit & sentitur in capite, pleuresis est.

Pleuresis capitis cura per Cohob.

Et punctura.) Ictus cerebrum pertentant & in fronte sentiuntur, & tunc signum, quod calor finalis ascendit.

Laterum.) Punctiones & ictus. Et in quo latere pungit, ibi morbus. Si in precordiis, tunc est in pulmone, si ponè in coxis, & pudibunda tument, tunc in renibus: si in sinistro latere, tunc in splene: Si circa vmbilicum, tunc in corde: Si in dextero latere, in hepatis regione. Sed præcedentia signa omnibus membris principalioribus communia sunt. Sed quando infra, non sentiuntur punctiones, sed solùm in capite, tunc est pleuresis capitis. De diæta non est, vt simus soliciti. Edant vel bibant, quicquid libet. Sed immoderatio nunquam profuit: Tempestiuitas obseruanda. Sic de cibo quoque nihil attinet, quicquid edant, quia omnia in stomacho manent, nihil transit ad membra principaliora. Nam in morbis peracutis, & acutissimis, & acutis, cibus solummodò in stomacho manet, nihil transit ad membra principaliora, quia iam stomachus caret vi expulsiuâ, & hepar & reliqua membra vi attractiua.

Cura. Aqua vitæ.) Ex vino optimo rubeo destillatur vinum ardens & postea aqua Melissæ accipitur ad æquales partes, & simul rursus destillantur & fit aqua vitæ de qua hic loquimur. Ideò si pleuresis adest, tunc eadem cura, si saltem non est in capite; & per Cohob administranda est Medicina, Sed obseruandum, an morbus alteretur & quomodò alteretur. Sed hic nihil de clysteres & purgationes.

Laudanum purum.) non est, à quo cortices &

 festucæ

sesleces secedunt: Sed quando purum ab impuro separatur, scilicet, quod in liquorem transit. Sic de thure, mastiche, mumiâ intelligere, scilicet purum ab impuro separandum.

De Prunella.

Prunellæ signa. *Prunella* Signa eius sunt, quòd primò in faucibus & lingua rubedo venit posteà niger color. Tertiò quasi carbones viui in lingua lucerent, & vesiculas excitarent aut duos, tres, vel plures colores. Hi enim sunt vera signa prunellæ. Reliqua signa sunt, vt in pleuriti & peste. Cura est sicut in peste: sed si inflammare non posset, sequitur compositum, vt est in textu. Scabenda est lingua cum panno, siue is cocceneus sit, siue alius: semper gargarisandum est, & lingua iterum scabenda: post horam iterum potio iteranda, & scabendum est. Extergenda enim & detricanda materia est, quia facit mortem in linguâ. Ideo fricatio etiam ad sanguinis exitum facta nihil nocet.

In prunella lingua scicanda ad cruorê.

CAP. VI.

De Hydropisi.

Hydrops quid & quæ eius causa.

HYdrops est passio in regionibus hepatis, orta ex tartaro aluminoso sub primo corpore, per resolutionem propriæ naturæ, deinceps per spiritum mineralem illius membri, vnius ex septem totius corporis: is post resolutionem primam, secundam sequitur: hóc est, ab extra vel intra, vel extra regionem per totum corpus. Sic & in aliis mêbris principalioribus hydrops ducit originem per modum, vt dictum est. Propterea septem sunt genera Hydropisis, quia septê sunt membra, & septem spiritus minerales. Est enim spiritus mineralis particeps cum membro suo, & hydropisis extra membrum, vt de inflationibus capitulum habet, quia species aut morbus hydropisis non est.

Hydropis quot genera.

Signa ex Hepate.

Signa vniuersalium hydropis generalia qua.

Dolor partis, scissuræ labiorum & linguæ, & sitis, paroxysmus longus, tumor in pedibus, præcipuè istius lateris, cum tactu.

Signa splenis.

Dolor partis, tumor pedis huius lateris, punctiones in loco, & cætera signa sine scissura.

Pulmonis signa.

Asthma & anhelitus, tussis cum dolore pectoris, cum chronico tempore, & est omnium difficillima hydropisis. Item fœtor oris & cætera, exceptâ scissurâ. Item tumor in pedibus æqualis, &c.

Cerebri signa.

Grauedo capitis, catarrhus, pituita, cum Hemicraneâ, & punctionibus & cum tumoribus palpebrarum, item faciei tumor & pallor.

Fellis signa.

Color est Citrinus, tum oculorum tû dentium, vt in Ictericitiâ, nausea cum appetitu, vomitus amarus, compressio thoracis, anhelitus durus & asper cum tumoribus & consumptionibus corporis.

Renum signa.

Sitis excellens, libidinis appetentia, tumor Oscei & testiculorum, erectio frequens mentulæ, punctiones spinæ dorsi, membra quæ stupefacta, inferiora grauiora cum tumore in pedibus.

Cordis signa.

Debilitas omnium membrorum, tumor partis, consumptio membrorum, tumor çqualis in pedibus, in genubus, nec tamen vlterà ascendit, rarò vltra genua, & cætera signa præter scissuram.

Sunt & alia genera in hydropisi, quæ sunt permixta, videlicet ex duobus principalioribus membrorum, vt ex hepate & renibus, vel ex splene & corde vel ex pulmone & felle, &c. Sicut in cura patebit.

CVRA HYDROPIS EST SEPTVPLEX.

Hydropis septuplex.

Prima cordis: cuius talis est Descriptio.

℞. *Corallorum rubeorum* ℥j.
Mannæ electæ ℥ ß. *Dialaccæ* ℥ij. *Rasura eboris* ʒ v. Reduc in liquorê.

Dosis ʒ ß. vel ʒj. purgationem admittit non ratione curæ, sed vt minor fiat materia.

Descriptio purgationis.

℞. *Serapini* ℥j. *Trochiscorum de Agarico, Alandahal an.* ℈iij.
Diagridii præparati ʒij. Fiant pilulæ secundum artem, septem pro drachma. Hæc in vnâ specie hydropisis siue cerebri, siue cordis, semel in mense sumpta, plurimum iuuant.

Auerrois Arcani descriptio.

℞. *Ossium de cornubus cerui adust.* ℥iij. *Nucis muscatæ* ℥ ß. Fiat puluis (adiicit Theophrastus diagridii scrupul. Vnum.)

Arcanû Auerrois contra hydropê cordis.

Pro Hepate descriptio.

℞. ℔. *Croci Martis* ℥iij.
Boli coagulati & adusti ℥ij.
Rheubarbaræ ℈ ß. (al. ℥ ß.) Fiat pulnis. Dosis ℥j.

Bolus Armenus in prunis duodecim horis exiccatus, hic adustus dicitur, tam tenaciter linguæ adhæret, vt vix aquâ ablui possit. In veteri hydropisi quotidie manè & serò per mensis spatium vtere hac medicinâ. Quæ in hydropisi vsurpas, in vltimum gradum exiccata sint.

Cura splenis.

℞. *Lapidis Lazuli calcinati* ℥iij. *Spodii* ℥ß

℥ ß *Mumiæ adustæ ad pondus omnium* Fiat pulvis. Dosis a ʒv. usque ad ʒ vij. In veteri morbo (si sit opus) tribus septimanis, in nouo decem diebus vtere.

Renum Medicina.

℞ *Colchotaris* ℥ *vij.*
Ol. vitriolati ℥ ß. f. Bolus. Dosis à ʒj. vsque ad ʒij.

Pulmonis Medicina.

℞. *Melissæ, Marrubii an. M.* j. *vini correcti* ℔. j.
Theriacæ, conseru. rosarum an. ℥. *vj.*
Reduc in aquam.

Aurum potabile efficax in hydrope pulmonum. In difficili spiritu repetenda est, quousque fiat facilior. Illo autem benè habente, si pedes intumescant, ab vsu eius abstineas. Aurum potabile efficax & primarium remedium in hydropisi.

Fellis medicina.

℞. *Carabæ destillati in oleum*, *Dosis gran.* 10 (*id est* ℈ß.) Petroleum est resolutum Carabe. Nam vbi hoc abundat, ibi Carabe reperitur. Omnia signa abeunt excepto tumore, quem medicina non facilè expellit.

Carabe quid sit, & vbi reperiatur.

Cerebri medicina.

Sibedaræ quid.

℞. *Sibedaræ* (*Hyrundinariæ siue vincetoxici.*) ℥j. Reduc in Alcali. post ℞. *vnicornu* ʒj. *Musci* ℈ß. fiat pulvis. Dosis ℈j. vsque ad ℈ij. Vnicornu præparandum vt alia. Sanguis cerebri Hirundinarià purgandus. In cerebri hydropisi non cessandum, quousque tumor ad pedes pellatur. Quod si fieri non potest, aquâ vitæ vtendum (in dies ter detur:) Item Aquâ spiculæ, quâ frontem lauabis, quinto die si non descendit, mortis signum. Communia hæc quidem: sed perfectam curâ habent.

Aq. Spiculæ cerebri hydropem ad pedes protrudit.

℞. *Tartari rubei* ℔j. *Hirundinariæ* ℔ß. *Colcothar.* ℥viij. ß. *vini ardentis. q. s.* pro incorporatione. Destilla per Alembicũ. Dosis ʒß. Manè & sero sumpta pellit vrinam, quam & fœtidam facit. Ministra in vino Maluatico.

Alia cura.

℞. *Melloes* ℥ x. *Seminis raphani* ʒ ß. (*al.* ℥ ß.) Reduc in liquorem. Dosis est ʒj. (al. ʒij) vsque in consumptionem tumoris & signorum.

Annotata.

Sine aluminoso nulla hydropisis fit.

Alii hydropisim ex hypostasi câ fieri, alii ex siccitate hepatis dicunt: sed nullum illorũ: neque aqua illa ex hypostasicâ, neque in coctum ex hepate, vt aiunt, ad pedes delabi potest. Sed vbi nullum alumen aluminosum, ibi nulla hydropisis nascitur, qualiscunque fuerit ratio victus. In cuiuslibet membrorum principalium regione fit hydrops, non autem ex virtute digestiuâ, quandoquidem hæc nullum potest generare morbum: sed fit illa vel ex naturâ, vel accidentaliter ex resoluto tartaro.

Hydropis quæ causa.

Phthisis quidem & Ethica febris ex sale sicco oriuntur, hydropisis aluminoso, cui vis penetrandi inest acutissima: Siquidem quod subtilius est, per hepatis regiones subindè colatur. Crassa & incocta materia hoc efficere non posset.

Olea, &c.) Porrò, quæ foris applicantur, aluminosa virtute acuti spiritus facilè intrant corporis meatus. Sal illud cunctis vniuersi corporis membris non solùm hepati sitim inducit. Proindè radix corporis, cibus & potus omnibus respondent: Sal aluminis glaucum efficit colorem. Primò resoluto sale apparet cineritius color, dein croceus. Omnia Salia cum Lunâ motum habent sui augmenti: Vnde plenilunũ hydropysis sæpe mortem sale ad regionem hepatis reuerso, minatur, ac tandem inducit. Eius euidens indicium est vrina rubea, & modica spissa, quoque crocea. Illud quantò vetustius, tantò acutius redditur. Hinc suas vetustate occidendi vires colligit: id fieri videmus, cum sal illud in Alumen scissum transmutatum est, cuius deinde violento morsu cutis scissa copiam croceæ aquæ effundit. Perpetuus est morbus, nec iuuat exhausisse aquam, corpore, vel ad summum resiccato: ille reuertitur, arroditque tandem cordis capsulam, splenem suffocat, alia pari modo aggreditur membra principalium. Igitur sale aut liquore corrupto, de vitâ actum est.

Salia omnia cũ Luna mouentur.

CAPVT SEPTIMVM.

De febribus Hepatis.

Febris quid. Oppilatio duplex.

Febris est calor ex oppilatione, generata ex putrefactione Tartari in regionibus hepatis. Oppilatio est duplex, vniuersalis & particularis.

Signa Febris.

Quæ signa quarum febrium.

Tremor durus, lateris punctiones, calor durus & vehementissimus, discoloratio faciei, tumor in pedibus.

Quotidiana.

Pulsus velox, vrina alba, id est, sine hypostasi.

Tertianæ.

Pulsus tardus cum quarto tactu: vrina non obseruatur (signum pleuresis, discoloratio faciei: pestis signa, vrina alba, & punctiones angulares.)

CVRA EST TRIPLEX.

Cura febrium hepatis triplex periculosa.

Deoppilatio, cuius descriptio talis.

Tartari liquefacti cum vino & aceto ℔j.
Opoponaci ℥ ß. Reduc in liquorem. Dosis est à ʒ j. vsque ad ʒ iij. secundum cohob naturæ.

Mundificatio.

℞. *Laudani puri, id est, præparati* ℥ß.
Liquoris corallorum ℈ij. Fiat mixtura in formulâ pilularum communium. Dosis à ℈ ß. ad ℈j.

Instauratio.

℞. *Cinnamomi, Myrrhæ, Mumiæ, an* ʒj.

Vini

Vini correcti ℥ ß. f. Haustus. Hæc prohibent, ne hydropisis, aut icteritia aut Hemicranea accidant.

Commentaria.

Febrium sedes.

DE *febribus hepatis.*) Febres consistunt in stomacho, hepate, & in renibus. Et quemadmodum in stomacho tertiana, aut quotidiana, aut quartana est, ita simili modo in hepate & renibus est, & venit ex putrefactione Tartari qui vbi vadit ad putrefactionem, facit paroxysmum. Illa putrefactio enim Tartari, id est, illius putrefactionis ebullitio deberet penetrare per poros in vias vrinę, & cum vrina exire. quę vbi oppilatę sunt, facit, & indè venit tremor, sicut olla, quæ habet operculum, quando feruet, vel operculum decidere debet, vel olla frangitur. Sic in digestione materiæ putrefactę, quando feruet, tunc facit vaporem seu ventum, & cùm non potest penetrare in vias vrinæ ille vapor, facit paroxysmum, id est concutit corpus, & tremorem facit. Sed quando viæ rursus deoppilantur, id est, quando paroxysmus desinit, & solùm calor sentitur, nec redit paroxysmus, signú salutis est, & tunc non amplius est tremor, sed solùm aliqualis calor. Ideò cura saltem est ex febribus, vt viæ deoppilentur, & referentur. Ideo in regionibus hepatis, si illę ita obseratæ sunt, & si viæ, per quas materia in vrinam ire deberet, obstruuntur, tunc materia ebullit, & cum non potest egredi, facit tremorem, & totum corpus concutitur, & tremor durat tamdiu, donec exitum inueniat, & donec seipsum deoppilet: & vadit ad vrinam, in qua & conspiciuntur signa, quod hepatis regiones laborant.

Paroxysmus febilis vt fiat

Febrium cura deoppilatio. Tremoris causa quę.

Nota in febre, quando paroxysmus cessare debet, solùm fieri debet, quod per sese facit exitum, & deoppilat. Sæpè fit, quod saltem aliquot viæ, quæ tendunt ad vrinam, sunt oppilatæ: & tunc dimidius saltem paroxysmus inuadit, & interdum interpolatus paroxysmus est, qui in octo septimanis semel redit, scilicet indè, quòd iterum priùs reseratæ viæ obstructæ sunt. Ita ergò in sũma, ex oppilatione venit febris, quòd ille ventus exire non potest, & calor venit post paroxysmum, & calor deoppilat vias. Ideò omnis febris sese curat tandem, nisi ad secundam crisin veniat.

Paroxysmus dimidiatus vt fiat.

Frigus autem & algor veniunt ex putrefactione: quia omnis putrefactio res frigidissima est. Ideò calor ex putrefactione quando feruet, per se res frigidissima. Quando alteratur paroxysmus, anticipans scilicet aut postvertens, inde fit, quòd materia putrefacta adsit vel duplex, vel quadruplex, & quęlibet suam digestionẽ habeat: vel quòd materia consumpta sit, & non tã multum de ea adsit, vt primo vel quòd ex illa deiecta natura sit. Et inde fit, quòd cessat, & rursum postea accipit nouum paroxysmum, sicut sæpè fit, quod in vno tres, quatuor, quinque paroxysmi veniunt.

Frigoris febrilis causa. Putrefactione frigidissima.

Anticipationis & cunctationis febrium quæ causa.

Ideo vna cura est deoppilatio, & quartana curatur sicut tertiana, nisi quod in quartana materia putrefacta durior est. Et omnium morborum, qui tremorem faciunt, sicut ignis sacer & alii qui veniunt ex oppilatione. Et præterea sæpè fit tremor, id est, concussio cum frigore inuadens. Quod si videmus, nescimus, an sit pestis, prunella, pleuresis, quartana, vel tertiana. Et vt certò de hoc possit iudicare Medicus signa in textu habes &c. Sciendum etiam medico, quandiu velit durare & quando cura adhibenda, quia sæpè febres non volunt principio deoppilari & curari, nisi priùs materia sit totaliter putrefacta. Nota: illæ febres quæ cõcutiunt, & calorem simul frigú'que inducunt, vt curentur, maturæ sunt. Sed quando post paroxysmum primùm calor venit, & membra grauia redduntur, tunc signum est, materiam nondum digestam, & aliquamdiu, vt 6. vel 9. dies cessandum est, donec materia digeratur. Si tremor & calor simul inuadunt, tunc cura adhibenda. De Diæta nihil disputandum est, sed agendum, vt deoppilatio fiat. Quicquid oderit, non refert.

Deoppilatio est omnium febrium cura

Regula notanda.

Diætę in febribus nulla necessitas.

LIBRI SECVNDI.

DE TARTARO TRACTATVS TERTIVS.

CAPVT I.

De Regionibus Renum.

Regio Renum quæ.

REgio Renum descendit à primâ generatione vrinæ vsque ad finem emunctorii istius. Resolutum sal summum capitale in his regionibus, & centrum morbi in medio renum. Ægritudines renum sunt, diabetica, sciatica, sclyrosis, arena, calculus, oppilatio, vlceratio, pus, & sanies vrinæ, lac caseatum.

Renum morbi qui.

Cap. II. De Diabeticâ.

Diabetes quid.

Diabetica Passio est sal siccum resolutum, & scissum per ingressum acuti salis, positum in medio centri huius membri principalis. Hoc sal est chronicum, permanens & fixum. Signa: Sitis cum chronico tempore, dolor spinæ (quæ plerunque in nuchâ incipit) tumores in pedibus æquales, vrina multa, crocea, & rubicundissima, pulsus velox & dolores in schiâ, id est coxendice. Cura per Anodyna. Solum sal scissum curatur.

Diabetis signa

Diabetis curaque.

Descriptio Anodyni.

Anodyni descriptio.

℞ *De liquoribus papaueris, Iusquiami. an.* ℥ ß.

Lolii ʒj. *Camphoræ* ʒj.

Rosarum, plantaginis, solatri. an. ℈j. ß. (*vel* ℈ ß.) Reduc in formam liquidam.

Alia.

℞. *Sperniolì* ʒ iij. *Olei Camphoræ* ʒj ß. Fiat mixtura. Vnge serò & manè imam dorsi partem.

His peractis, purgato illis quæ in hydropisi (id est in purgatione hydropisis) descripsimus. Instaurentur membra vltimò per diacubebe.

Annotationes.

Diabetica passio.) Cùm ergò vrina est de proprietatibus nitri, nam sic considerari debet, alioquin nihil dictum est, quod dico esse colamentum: Sed sciendum est, quid sit vrina, cum egreditur, & sal scissum, hoc est, acutum velut nitrum alumen scissum ex vrina est nitrū. Et sicut ex vrina foris artifex nitrum excoquit: ita in corpore quoque fit. Ideò cum sal vt næ venit ad renes, adhæret sicut Tartarus in vase, & illud alumen scissum, spiritus eius penetrat ad renes, sese insinuat, & facit renes siticulosos. Nam sitis semper venit ex sale. Itaque hoc sal renes facit salsos. Illa autem membra, quæ debent humidum habere, per vim attractiuam attrahunt humiditatem, & illa attractio per sal est. Et vbi habent humiditatem, contenta sunt. Sed in renibus illud alumen scissum perpetuò petit humiditatem: ideò satis bibere non potest: & cum homo semper bibit, ingurgitantur renes, quòd non emittunt per vrinam: Nam vis expulsiua expellere non potest tantum, ideò non vadit per vrinam totum, sed ad reliqua membra abit: Inde humor venit, & pedes tument. Alii vocant hydropisis: Sed non est: Sed virtus expulsiua non potuit per vrinam expellere, sed destillatum est per poros carnis deorsum: quia omne graue deorsum. Et tument pedes, quia virtus expulsiua non potuit expellere sicut & qui se inebriant, virtus expulsiua non potest expellere totum, ideo in altum locum abit. Remedium est, biduo ieiunare, vt vis expulsiua etiam reliquum possit expellere. Ideò, vt dixi, cum virtus expulsiua expellere non potest, mittit ad pedes & tumorem facit. Tunc vetulæ & circumforanei repercutiunt tumorem, & cùm venit, redit ad renes, & mors adest. Diabetica passio inde est, quod spiritus salis renibus insidet, & eos salsos reddit.

Nitrum, vt fieri paratur.

Sitis oritur a sale.

Diabetis remedium ieiunium biduum.

Signa in diabeticâ passione sunt ista: Sitis cum chronico tempore, id est, si habent diuturnam sitim, & posteà pedes tument, est ex diabeticâ. Item, dolor spinæ, & ille dolor in nuchâ incipit, in occipite punctiones veniunt, & vadunt vsque ad coxendices principium diabeticæ. Item in pedibus tumores æquales, vrina multa crocea & rubicundissima, hoc est, vrina per se russa & cum imponis pannum & exiccas, pannus est croceus. Item pulsus est velox. & dolores in ischiâ, non secus ac si resoluti essent: & cùm aliquamdiu sedent, & posteà surgunt, tamdiuque dolent, donec aliquantisper prodierint, id signum est diabeticæ, si etiam sitis est.

Signa diabeticæ.

Cura diabeticæ passionis per Anodyna fieri debet. Nam sal & alumen scissum mortificari debet, sicut Arsenicus, qui per se est venenum magnum, sed iniectus in vlcus: si additum oleū accipiat, rectificatur. Oleitas enim vim eius restringuit. Sic & sal hoc restingui debet. Et nō iuuabit renes perfrigerare, aut Iulepos contra sitim præbere, &c. Sed sal in diabeticâ mortificari debet. Et hoc fit, vt fortis applices anodyna. Nam vapor in Anodynis penetrat & potens est, non aliter sicut Mercurium crudum si accipis, & super illam suspendis aut obtendis os ad duas horas. Et licet fumum non vides, statim tamen dentes dolent, & saliuas salrem ex fumo. Sic & diabeticæ substantia non potest ire ad renes, sed salis est vapor quem sentiunt cùm applicas: sicut flores Garyophyllorum virtute a cum odore emittunt. & cum exiccatæ sunt, non olent & tunc etiam carent virtute. Ita etiā vapor ex Anodynis transit ad renes, & extinguit sitim, & sal il ud scissum, seu alumen scissū, dolet, &c.

Diabeticæ cura salis mortificatio.

Oleitas restringunt venenosū acrimoniā.

Descriptio Anodyni.

Anodyni descriptio.

℞. *De liquoribus papaueris iusquiami an.* ℥ß.
Lolii ℥j.
Camphoræ ʒj ß.
Rosarum, plantaginis, solatri an ℈ ß. Reduc in formam liquidam.

Quando de Receptis loquor semper volo, vt in speciebus purum ab impuro separetur. Ideò quando dico de papauere, puto de eo, vbi separatum est purum ab impuro; id est, papauer præparari debet & sic præparatum dat liquorem. Iusquiamum & papauer recipe cum semine, & herbam, & pone in ollam vel Cantharum benè perlutatum, & sine bullire in balneo Maris, 2.3.4. dies & postea cola per pannum, & tunc coque, donec euaporando veniat ad spissitudinem mellis. Iste est liquor de papauere, iusquiamo, & aliis. Sic purum ab impuro debet separari.

Liquor herbarū, vt præparandus.

Alia Descriptio Anodyni.

℞. *Spiritus vitrioli* ʒ iij.
Olei de camphora ʒj ß. f. Mixtura.

Isto liquore præcedente, ponè inunctio fieri debet in renibus & ossę sacro manè & serò cōtinuando ad diem 5. vel 6. tunc sitis cessat. Etsi tumor adest in pedibus post inunctionem & sitis sedationem, tunc purga humorem peccantem cum descriptione, quam dedi in hydropisi. Sic secunda quoque descriptio est. Pro tertio, postquam curatus est ex diabeticâ vel matrice, tum mense 1. 2. vel 3. vtatur descriptione diacubebæ, quia tanto potu hepar & stomachus infrigidata sunt. Vt restaurentur, valet descriptio diacubebæ.

CAP. II.

De Lacte Renum.

PRimus liquor essentialis, ex virtute digestiuâ positus & separatus in partem regionis, morbus lactis est, & lac natum. Hoc lac primum est in digestione renum: Secundum est sanguinis: tertium de substantiâ rei. Lac verò lactis naturam habet, & lactis separationem recipit. Inde sequitur coagulum, nustum, acetosum, coagulatio particularis & serum.

Lactis ægritudines sunt istæ.

Lactis renum ægritudines quæ.

Sanies vrinæ, pus vrinę, oleosa consūptio, & vrina bletæ albę.

Cura Coaguli.

Coaguli cura.

℞. *Hæmatitis* ʒ vij *Boli Armeni præparati* ℥iiij.
Dragacanthi ʒij. *seminis plantaginis, lactucæ an.* ʒ v. f. puluis. Dosis a ʒ ij vsque ad ʒ iiij. manè & serò secundum morbum. Hæc vrinam retinet in renibus.

Renum confortatio.

Pro secunda digestione, seu confortatione Renum

℞. *Gummi Arabici dissol. in aq. rosac.* ℥j.
Terpentinæ lotæ per aquam plantaginis ℥iij.
Succi Alkakengæ ℥vj.
Thuris albi ad pondus omnium. f. Mixtura. Dosis à ℥iij. vsque ad ℥v. manè & serò.

Cura Nusti

Cura Nusti.

℞. *Terpentinæ lotæ in aq. rosar.* ℥ j.
Trochiscorum de thure ℈ ij.
Liquoris Mumiæ ℥j. ß. *Liquoris Myrrhæ* ℥v. fiat in modum Boli. Dosis à ℥j. vsque ad ℥iij. manè & serò.

Cura in vrinâ bletæ.

Cura vrinæ bletæ.

℞. *Seminis raphani* ℥ß. *Mastichis* ℥iij.
Foliorum Indi, de 5. generibus mirobalanorum an. ℥ viij.
Gummi Arabici dissoluti in aq. salutæ q. s. pro incorporatione fiat trochisci. Dosis à ℥jß. vsque ad ℥iij. manè & serò.

Ad præcauendas phthisin, hecticam, diabeticam, cura.

℞. *Agarici puri & mundi* ℥j. & ℈j
Sem papaueris ℥iij. *Hæmatitis* ℥ ß.
Magnetis, calaminaris an. ℥ ij Misceantur cum succo de limonibus vel arãtiis in modum electuarii. Dosis est à ℈iij. vsque ad ℥ ij. manè & serò.

Contra hydropisin ex lacte.

Hydropisis ex lacte.

℞. *Serapini, Laudani, Galbani, an.* ℥ ß.
Lapidis Lazuli, Hermodactylorum an. ℥ ß.
Conseruæ rosarum q. s. pro incorporatione. Dosis aureus semis.

In Caput Tertium Commentaria

Cibi in corpore quæ sit præparatio & digestio.

DE *Lacte*) Liquores qui generantur in stomacho, id est, quod editur & bibitur, in stomacho separatur: Impurum sulphur est & vadit per excrementa, reliquum in liquorem digeritur, & ille liquor seruat colorem cibi, vt est cibus. Ille liquor transit ad hepar, & ibi colorem assumit rubeum. Nam hepar suum nutrimentum inde sumit, postquam digessit, reliquum ad renes mittit. In renibus primò album, posteà rubeum, & ibi est tertium nutrimentum. Sic liquor essentialis est ille, vnde membra nutriuntur. Nam ex eius, quod edimus, ℔ j. vix ℥ ß. est liquor essentialis. Sic in toto homine vix octo libræ sunt liquoris essentialis. Ita ergo stomachus facit liquorem: posteà hepar attrahit, & separat impurum à puro, & accipit suam partem, reliquum ad renes mittit. Et renes digerunt, & prima digestio est alba vt lac, quia sulphureitas in liquore: Secunda digestio rubeum est. Pro tertio separat, & indè suum nutrimentum accipit, reliquum per vrinam quoque emittitur. Ergò renes in prima digestione, quæ alba est, si secunda digestio non bona, tunc manet in renibus alba digestio. Nam renes habent suum tempus digerendi & operationis, ter 50. minutas. Prima digestio alba habet 50. minuta. Secunda itidem. Tertia itidem. Et tunc venit virtus expulsiua, & expellit, quod impurum est. Si rectè sunt omnia peracta & digesta, tunc benè est, si non, id est, si secunda digestio mala, & non facit suum officiũ, tamẽ expellit. Et si prima digestio est, & secunda nõdum incepit, tunc vrinant, & expellitur vrina vt lac & est lac: Et si post vrinationem in illud lac proiicitur coagulum, tunc coagulatur, & in fundo serum deponitur: vel si acetum infundas, separatur. Et vbi tale vides in vrina, iudica secundam digestionem malam esse, id est, expulsum antequam rectè digestum est, & virtutem expulsiuam superuenisse, & expulisse. Ideò non est pus, sed lac, vt dicunt, &c. Vidi mendicum, qui in 5. annum vrinauit lac: & sic debilitauit eum propter malam secundam digestionem, quod moriebatur. Et quando mendicus ille vinum vel acetum in illud lac funderet, coagulatur: & si per duos tresue dies stare sineret, superne flos vel pinguedo incumbebat. Ita quidem lac est.

Bos intege. vix 8 lib. habet liquoris essent.

Liquor essentialis quid.

Renum quoties digestio.

Digestiones renũ quæ tempora.

Lac renũ qui fiat.

NB. Historia de Mendico lac mingẽte.

Lactis ægritudines.) Illud Sanies est propriè, quando quid tanescens, pus profundit seu facit. Sanies est, quæ per & ex se spõte manat. Pus est, quod emplastro elicitur, & sub emplastro reperitur. Optimè considerandum Medico, quid sit vrina, & quæ ægritudines inde veniant. Sic hic, quod vrinatur lac, ex secunda digestione imperfecta est. Sic etiam, quando secunda digestio bona est, & tamen sal, vel alumen scissũ de membris cecidit in centrum: vel quod sal vrinæ ex hepate descendens præuenit secundam digestionem antequam inciperet, id est, quòd vrina ab hepate nimis citò secundam digestionem obiuit, & prmaturiùs separatur, & secũ vrinam educit, & tunc est vrina, vt lactis serum, & renum filamenta concurrunt, scilicet ex coagulo. Et si illud coagulum non totum per vrinationem expellitur, iacet in renibus & putrefit, & inde pus mingitur, &c. Hic cura est, vt vrinæ remedia adhibeantur, ne ita præproperè ab hepate separetur, & ne spiritus anticipet secundam digestionem. Inde alba vrina, & sæpe phthisis sequitur. Hæc cura est in textu *Vbi pus, &c.*) Quando vrina pinguedinem, oleositatem seu Nustum superne exhibet, dicunt aliqui id esse ex resolutione pinguedinis renum ob calorem: Verum est in aliquibus morbis, vt in febribus, quod renes ex calore liquefiunt. Sed an ex morbis fit, scilicet febribus, an ex nusto, proba est, vt id eximas, & tabulæ exponas. Si consistit instar pinguedinis, est ex pinguedine renum. Si non cogatur, est nustum. Nustus inde fit, quòd cum secunda digestio est imbecillis, prima digestio per se, vt omne lac, superne pinguedinem emittit seu suspendit, & si illam ad digerendum secunda digestio non assumit propter imbecillitatem, posteà egreditur cum vrinâ, & in superficie vrinæ apparet, & est Nustum: inde scilicet: quod secunda digestio pinguedinem non assumit. Et tales vrinæ communiter in fundo calcem albam deponunt: & si arena

Sanies quid. Pus quid.

Pus vnde mingatur.

Pingue vrinæ vnde.

Nustus quid & vnde fiat.

rena candida sit, est Nustum.

Cura Nusti.

Cura Nusti

℞. *Terpentinæ lotæ in aq. rof.* ℥j. *Trochiscorum de de thure* ℈ ij

Liquoris Mumiæ ℥ j. ß. *Liq. Myrrhæ* ʒ v. fiat in modum boli. Dosis à ʒj. vsque ad ʒiij. manè & serò Hæc medicina administranda est tamdiu, donec vrina pinguedinem nullam vehat, aut calx alba in fundo subsidat. Ipsi, si arenam albam in fundo vident, dicunt esse calculum in vesicâ: sed nihil est. Quando Oleitas in superficie, & arena alba in fundo, est Nustum.

Error de calculo vesicæ.

Bletæ, &c.) Sæpè vrina prodiit instar albicantis bletę, hoc est, ex albo virescens, & si teneatur ad lignum aut parietem, tunc videtur: Et communiter vrina obuerti debet non cœlo, quia fallit, sed ligno vel muro, & tamen in claro loco. Dixerunt ipsi, quod virescens istiusmodi vrina veniat ex indigestione stomachi: Alij ex indigestione hepatis. Nam in tali vrinâ non est Hypostasis, nec Etimoides: & ideò dicunt ex stomacho esse, cum nihil deficiat in stomacho. Nihil est, sed edere potest patiens, &c. Non sciunt, quod hypostasis in renibus & hepate alteratur: si vrina sapit vt vrina, tunc ex hepate est. Si non sapit, ex renibus est, & illi vrina subnitidis accipit ad se Nustum, id est, pinguedinem habet & coag lum: sed serum lactis nó accipit: ideò habet colorem suum subuiridē.

Vrina bletæ, vt sumenda.

Certum signum est, quando vrina super manu splendet instar auri ducti vel fusi, esse ex sanguine. Si autem crocea non splendet, tunc est ex hepate.

Cura in Vrinâ vt Bleta.

℞. *Seminis Raphani* ℥ ß. *Mastices* ʒiij.

Foliorum Indi. de 4. generibus Mirobalanorum an. ʒ vij.

Gummi Arabici dissoluti in aq. saluiæ q. s. pro incorporatione. f. trochisci, Dosis à ʒ j ß. vsque ad ʒiiij. manè & serò. Vbi ergò huiusmodi vrinæ eunt, vt nunc recensui, & perennant, id est, per annum durant, 4. ægritudines generant, Phthisin, Ethicam, Diabeticam & Hydropisin, non veras, sed verisimiles, vt hæ ferarum quasi filiæ sint. Phthisin indè, quòd, cùm in renibus coagulum est, & digestio non adest, tunc renes incipiunt consumi, quia nutrimentū non habent, & appetitus coëundi deficit, & incidunt dolores coxæ: Indè totius corporis phthisis quia omnia mēbra principalia, quando suum nutrimentū non habent & non accipiunt, tunc totius corporis consumptio sequitur.

Morbi quales ab vrina bletę.

Phthisis vt fiat.

Sic Ethica ex regionibus hepatis, quòd scil. in renibus per ista oppilatio fit, & facit tremorem, sed non magnum sed diuturnum calorem, &c. Et Diabeticam, quia cùm nutrimentum ire non potest ad renes, tunc exiccantur & fit sitis. Hydropisis, quia coagulum, vbi sic in renibus iacet, & vis expulsiua pellere non potest, tunc descendit per poros carnis, & facit tumorem. Sed non est vera Hydropisis: ideò vbi præcedentia remedia non iuuant, vt Ethica, Phthisis, Diabetica, tunc illo vtere medicamine, vt præuenias.

Ethica vt fiat.

Diabetica vt fiat.

Hydropisis vt fiat.

℞. *Agarici puri* ʒ j. & ʒ j.

Seminis papaueris ʒ iij *Hæmatitis* ℥ ß.

Magnetis, calaminaris an. ʒij. Misceantur cum succo de Limonibus vel Arantiis in modum electuarij. Dosis à ʒ iiij. vsque ad ʒ ij. manè & serò. Illa medicina administranda est, vt vtatur octo diebus, & post annum rursus vtatur, & sic semper. Nam præuenire debent isto medicamine cōtra hydropisin ex ista generatione.

℞. *Serapini, Ladani an.* ʒ j ß. *Galbani lapidis Lazuli, Hermodactylorum an.*

Conseruæ rosarum q. s ad incorporationem. Dosis aureus semis. Aureus pendet ʒ ß. Illa medicina detur si metus est tumoris pedum inuasuri, vt detur & postquam tumor desiit, à medicinâ quoque cessandum: & post annum, si reuertitur, rursus dandum. Nam alioquin non est cura morbi, sed præseruatio.

Aureus pendet ʒ ß.

CAPVT IV.

De Febribus Renum.

Febres renum causa.

Febres ex renibus de fæcibus tartari tertiæ separationis initium habent, & secundum tempus digestum horam paroxysmalem facit, & tremorem totius corporis iuxta naturam oppilationis. Est autem febris ex oppilatione venarum alterius generis, videlicet quæ venarum dicitur, vt est febris Medianæ, Saluatellæ, Saphenæ & similium. Renum febris est periculosissima propter Sal. In stomacho est separatio crassa In hepate est subtilior. In renibus autem subtilissima. Nulla digestio cessat, nisi vi Narcotica.

Feb. renum periculosissima & cur.

Signa.

Compunctiones in ischiâ oriuntur ex oppilationibus: indè quoque tormina in ventre, dolores capitis & spinæ, pedes quoque nonnunquam tumescunt, splen laborat, vrina est omnino rubea, & contingit plerunque, vt quartana ex renibus eueniat.

Quartana plerunque ex renibus.

Cura.

Purgatio non fiat, nisi ex arcanis. Fiant autem omnia magnâ curâ.

Descriptio in renum febribus omnibus (siue quotidiana, seu tertiana, siue quartana)

℞. *Alcoli de testudinibus* ʒ j. *Crystalli bene triti & calcinati* ʒ ß. *Mumiæ* ℈j. f. puluis. Dosis, totum.

Alia.

℞. *De liquoribus Laudani* ℈ j *Croci gr. iij. (al.* ℈iij. *Aloepatici* ʒiij. *)* f. pilulæ communes cum aquâ *Absinthij*. Dosis gr. vij.

Item alia.

℞ *Alcoli soluti ex cineribus absinthij* ʒ j. *Ol. de Colchotar* ℈ j. Misce, ante paroxysmū ministra omnia.

Capitis Quarti de Febribus Renum explicatio.

HÆ febres, quæ oriuntur in Renibus, veniunt quoque ex putrefacto tartaro, vt aliæ in stomacho & hepate. Sed febres in renibus sunt omnium vehementissimæ, quia nullum membrum dolores grauiores sentit renibus

Febres renum acutissimæ.

nibus, quando afficiuntur. Ideò quæ ægritudines renibus incidunt, omnium acutissimæ & grauissimæ existunt, quia febres si in renibus sunt, ex putrefactione venire debent, & illa putrefactio acutissima est, mitior in hepate, magis mitis in stomacho.

Cur Digestio varia in varijs partibus.

Sed in renibus, quicquid ad eos descendit ex secundâ digestione in tertiam, per vrinam descendit. Ideò quod descendit, subtilius est. Ideò vbi afficitur, acutius est. Nam in stomacho crassissima digestio, in hepate subtilis, in renibus subtilissima, scil. vrina est, & indè nutrimentum suum sumunt renes, reliquũ expellunt. Ideò si illud putrefit, acutissimus spiritus est, scil. quando in renibus digestio non est perfecta: Et hoc fit ex vi narcoticâ: si vel talis vis parua succedit renibus, tunc dormiunt, & tum digestio in iis cessat, & tum in tergo dolores, frigidũ est, horrent, &c. Et signum est, quòd digestio in renibus dormit, & tunc quoque ab epate transmittitur, non potest digeri, & non habent nutrimentum suum renes. Et cùm non digerunt, venit virtus expulsiua & expellit. Si non expellit, tunc materia putrefit, & fit fuligo, quę in regionibus renum insidet, & tum salia, quæ sunt in regionibus renum, etiam se resoluunt, quia ex putrefactione fit vapor.

Paroxysmus renalis vt fiat.

Et cùm egredi non possunt, scilicet quòd ille vapor se in poris coagulat, & sic oppilat, & tũ punctiones in lumbis, & pudibũdis, & capite. Punctus in schia ex oppilatione: quia spiritus vitalis vbique transire debet, & cùm vi vult erumpere, ferit ac pungit: & cùm venit intra iuncturas, etiam stimulat, & ideò non est peior febris quàm in renibus, & prope intestina. Ideò tormina & punctiones & capitis dolores indè quia cùm in renibus non fit digestio, & virtus attractiua nõ habet quod attrahat, tunc renes ad hepar ascẽdunt, quia oppilatum, & tamen potu opus habent ac humore. Ideò per spinam dorsi attrahunt à capite nutrimentum, & primò in occipitio, posteà dimidium caput, interdum totũ caput occupant dolores. Quia cùm virtus attractiua renum trahit nutrimentum capitis, quo caput nutriri debet, & fluxus attrahit, & sic materia in renibus augetur per fluxus, & febris augetur. Ideò in Hemicraniâ, & omni dolore capitis sola cura est, vt renes priùs curentur.

Renum vis attractrix valida.

Dolor in schia sentitur, quia renes validè trahunt. Magna vis attractiua in eis est. Inde fiunt dolores verticis & dorsi. Iubent illi scarificare per spinam dorsi, & purgare stomachum, &c. Nihil est. Sed in cephalica omni (excipio quod ex sãguine est) semper quærere debes, an coxæ dolores adsint: tunc ex renibus est dolor capitis & semper inde est. Ita etiam quando erga caput oppilata est regio, tum in splene si deoppilatio est, tunc à splene attrahit, & tunc in splene dolor, &c. Prætereà non semper dicat Medicus, cum patiens dicit, coxam sibi dolere, quod sit arena aut calculus.

Arenæ vrina qualis.

Sed signaculo insideret, scilicet videat vrinam. Ea si cum tenuitate rubea est, & in superficie bullis exhibet tunc arena est. Ideò qui rectè vult considerare priùs non corruptam vrinam videat, posteà sinat corrumpere, vt possit iudicare. Item si in mictu ardor sentitur, etiam arena est. Sed cum hæc signa non sunt, verum vrina est coloris laterini, pallidi, spicei, & insuper turbida & confusa, tunc dicas renes laborare. Non consideranda hypostasis, quia ille color nõ habet hypostasin: sed quandò vrina sic est, tunc principiũ putrefactionis, id est, febriũ: quia digestio non valet, ideò virtus expulsiua expellit tamen. Et interdũ contingit, quòd vrina hodie bona, cras nõ: quia interdũ expellitur interdum non. Sed quãdo se cũ tempore colligit, vt vapores multiplicẽtur, tunc digestio incipit, & vapor, imò acetositas in putrefactione facit alices, & ligamentorum punctiones, conqueruntur ægri de dolore dorsi. Et cùm vapores nimis multi sunt, tunc regionem hepatis implent, totámq; oppilant, & sic cõmouetur totum corpus, & tamdiu, donec digestio in putrefactione cessat, & omnis quartana communiter ex renibus est, non ex splene, & durat paroxysmus, donec digestio cessat, & expellitur vapor.

Quartanę pleręque ex renibus, nõ splene.

Et ille vapor cum exit per corpus, tunc sequitur calor, quia in sanguinem it. Ideò si quis post paroxysmum det plantaginis aquam, vel Nenupharis bonum haustum, tũ nõ sentitur calor, quia oppilatio statim: sed immensus dolor dorsi sequitur. Ideò paroxysmus cessat, quãdo vapor exiuit è corpore, sed adhuc putrefactio in renib' adest. Ideò vbi posteà rurs' digeritur & digestio fit, rurs' paroxysm' venit, &c.

Febres venosæ, vt fiant, & curentur.

Postea febres sunt, quæ nec ex stomacho, hepate, vel renibus veniunt. Sed sic generantur. Cum oppilatio fit in venâ aliquâ, tunc etiã putrefactio est, & quoque tremorem facit. Et in summâ, veniunt ex oppilatione & tremor est, vt in febribus ex renibus. Et illæ febres curantur ex phlebotomia, & phlebotomia est faciẽda, vbi in venis oppilatio seu febris est. Et hoc in Anatomiâ obseruandum, quî fieri possit, vt in venâ possit esse febris, & totum corpus non possit concutere. Ideò de febribus in venis, vt si in saluatellâ febris est, non quæras in principio manus, sed in radice eius, scil. quod virtus attractiua attraxisset de tartaro, qui oppilasset, &c.

Febrium venarũ signa quæ.

Et illa signa febrium in venis, si venæ pungũtur, scil. quòd patiens post paroxysmum dicit, quòd punctionem in venâ sentiat: certissimum est, in venis esse febrim. Et sæpè in hepate febris est, & quoque in venis est, & duplex paroxysmus: tunc duæ febres non in vno loco, sed alia in venis, scil. si punctus adsunt & suæ putrefactiones, nec ante paroxysmum desinit. Venam, quæ punctus sensit, pertunde, & sentiet meliùs.

Tremor omnis ex digesto tempore.

Nota, omne quod tremere facit, siue in peste, siue aliàs ex digesto tempore est. Sæpè per se cessat febris. Si enim putredo cessat, cessat febris. Sæpè etiam febres sunt in spinâ dorsi, & scarificatio per spinam dorsi tollit, maximè in febri quartanâ, in fine eius. Nam sæpè fit, quòd cùm in renibus febris est, & dolor capitis, & de capite traxit nutrimentum, & cum cessat putrefactio in renibus, fieri potest, vt in viis illis putrefactio fit, tunc scarificatio per spinã dorsi, curat in fine quartanæ. Et sæpè fit, quòd omnis febris cessat, & tamen in malâ die sẽper aliquid sentiunt, tunc scarificatio per spinã dorsi valet.

Febres renales nec purgationibus, nec solita diæta curantur.

Cura febrium in renibus.) Purgare per centauream, helleborum, non valet in renibus vel hepate, quia eo non deseruit. Sed quando in stomacho est, tunc purgatio iuuat. Nec etiam diæta curanda in renibus, sicut Itali suum regimen præscribunt. Admitto, quòd caro suilla bona non sit, quia multos humores gignit, quibus augetur morbus: Si autem omittatur, non

ideò

Caro fusilla brassica non curatur, &c. ideò curantur. Sic brassica condita, &c. Sed si Medicus bonus sit, etiamsi sus integer in ægro sit, nihil nocet: quia medicina potentior. Nec etiam complexiones Medicinarum obseruandæ, sed arcana, quæ carent complexione.

CAP. V.

De vsneâ, grandine, & lapide in vesicâ.

Vsnea & grando in omnibus: lapis non est.

SVperius satis abunde tractatum est, quid sit vsnea, quid grando, quidue lapis: ex primâ scil. separatione tartari vsneam fieri, ex secundâ grandinem, ex tertiâ lapidem, constat. Proinde curam horum morborum nunc conuenit enarrare, vbi signa aliqua præmissa fuerint: prius tamen notandum, quemuis hominem habere vsneam & grandinem: lapidem autem non.

Signa.

Lapides mouentur suo tempore digesto, & subtus vmbilicum eneruant. Grandines, dolores inferunt instar cultelli scindentis.

Vsneæ, afficiunt spinam dorsi & schiá.

Cura.

Resoluatur tartarus in liquorem, aut puluerem. Quanquam lapis vesicæ ægrè aut nunquam resolui potest: attamē, vbi ex vino aut rebus acerbis est, interdum resolutionem suscipit. Nos igitur vsneæ & grandinis curam in tartaro acuto hanc ponimus.

Ol. de colcothar descriptio.

Descriptio Olei de colcothar.

℞ *Colcothar rubicundissimi* ℔ x.
Alcool vini ℥ vij. fiat mixtura ad phialam secundum processum Retorti, cū destillatione a primo vsque in quartū diem, & exibit oleum rubicundissimum, & ex igne ardentissimum. Ministra Guttam illius olei cum aquâ Raphani (al. in vino bono) manè & serò, & est cura in vsneâ & grandine, non autem iñ lapide.

Serphetæ descriptio.

Descriptio serphetæ.

℞ *De Scorpionibus* ʒj. *Lapillorum cancrorum.*
Radicis Aquilegij an. ʒij.
Berilli perspicui ℥j. fiat mixtura cū Alcool vini cum pinguedine.

Medicamē in resolutione vsneæ & grandinis.

℞ *Medonis* ℔j. *De radicibus raphani, Aquilegij an.* ℥ß.
Spec. Lithontipon ʒj. fiat Mixtura & decoctio ad tertiam partem, detur in potu calidum.

Aliud in grandine & vsnea.

Sem. raphani ʒj. *fol. de rapis* ʒß.
Croci orientalis ℥ij. f. mixtura pro sacculo, qui secundum penem applicetur.

Aliud.

Tartari destillati. Seminis fœnugræci; Psyllij an. ʒij.
Berilli præparati ʒ vij. f. puluis vel compositum. Dosis à ʒ ij. vsq; ad ʒ iij.

Notabis saxifragium lapidem frangere facilè: sed fractum pellere, Samsonis esse opus.

Laxatiuum calculi in vesica.

℞ *Locustarum Sambuci primarum* ℥j.
Sileris montani ʒ ij. *Sacchari tabersi* ℥ij.
Cinnamomi, Macis, nucis muscatæ an. ʒ j. ß. fiat puluis. Dosis à ʒ ij. vsque ad ʒ iij.

Additio in Trochiscos Alkakengi.

℞. *Seminis lactucæ* ʒ j. *Terpentinæ destillatæ* ʒ ß.

In Trochiscos de thure.

℞. *Mumiæ* ʒ ij. *De laccâ rubeâ* ℈ij. *De spermate ceti* ℈ij ß. putrefactionē hæc curant, id est, mundificant.

Saxifragium in lapillum ex bolo.

℞. *Corallorum alborū* ʒ j. *Magnetis* ʒ ß.
Hæmatitis ad pondus omnium. f. puluis. Dosis ℈j. in vino bolo albo.

In cura lapilli ex gemma resoluta.

℞ *Lapidis citrini* ℥j. *Carabe vtriusque an.* ʒ iij.
Reubarbari ℈ ß. f. liquor in modū Alcoli. Dosis ℈ ß. in bono vino.

Saxifragium in cura lapilli ex visco mucilaginoso.

℞ *Visci quercini* ℥ij.
Seminis Citoniorum, de persicis amaris an. ʒij.
Florum Aquilegij ℈ iij. *Sang. Draconis* ʒij.
Mellis rosarum, q. s. pro incorporatione. Dosis est ʒß.

Aliud in cura calculi durissimi.

℞ *Liquoris de cantharidibus* ʒ j. *De radicibus Aquilegij* ʒ ij.
Agalliæ ʒ vj. f. mixtura cum terpentinâ lotâ.

In caput Quintum Annotationes.

Vesicæ tres ægritudines.

DE lapide in vesica vel de vesica.) In vesica quę fiunt ægritudines, ut seruari debet. Prima est lapis: Secunda exulceratio. Tertia putrefactio. Primo de calculo, in quo est difficilis cura, quia difficulter in liquorem reducitur, sed in Alcool. Sed cauendum, quando calculus est, vesica purgari aut laxari non debet: sed communiter sunt constipati, quando calculum habent. Sed indicabo laxationem commodam & non molestam.

Laxatiuum in lapide vesicâ non attendum.

Laxatiuum in lapillo vesicæ.

℞. *Locustarum sambuci primarum* ℥j. *Locustæ lupuli id quoque faciunt.*
Sileris montani ʒij. *Sacchari taberzet,* ℥ij.
Cinnamomi, Macis, Nucis muscatæ an. ʒ ß.
S[illegible] f. puluis.

Locustæ quid. f. puluis. Dosis à ℈ij. vsque ad tres. Locustę Sambuci, sunt surculi teneri in Maio erumpentes. Exiccentur in vmbrâ & seruentur. Illud laxatiuum non purgat nec laxat, sed naturam ad naturales & suetas suas sedes ducit, Ideò vsurpādum: & vitandum Turbith, Sena, Suppositoria, &c. tamen vitanda, etiamsi de stomacho quæruntur: quia propterea, vbi calculi, quod continuò dolent in tergo, ischiâ, coxâ, &c. Sed illud laxatiuum seruat naturam in suis sedibus, & hoc etiam faciunt locustæ Iuniperi, &c.

Alterum accidens est, quod non possint vrinare. Vrina prouocari debet etiam sic, quod renes confortentur, & expellant, & deoppilentur. Deoppilatio fiat, & hoc facit crocus, seu liquor croci, qui positus in fimum equinum in vitro obturato, putrescat ad mensem vnum: pòst cum putrefactus est, tunc adde vinum candidum in ollam, & sine bullire, donec crassities quædam in fundo residat. De illâ da guttam 1. 2. 3. in vino, tunc pellit vrinam, &c. Sed quando lapis meatui infertur, tunc non potest facere, sed instrumentis res agi debet. Interdū ob tumorem vrina non profluit: Interdum, quod lapis ex calce est, qui aridus siccúsque, à renibus humiditatem attrahit instar spongiæ: cuius portiuncula fluens impensè ardet. Quoties vero ardor iste sentitur, tunc cogita gypseum lapidem esse, adeò calcinosum, vt omnē humiditatem attrahat. Huiusmodi lapides excisi, & in vrinam positi, instar spongiæ omnia attrahunt ac sorbent. Et tunc ipsi vtuntur semine raphani &c. quòd vrinam cieat, & non bene fit, quia veram vrinam non curat: solus crocus facit. Nota: Crocus orientalis calcem lapidis extinguit.

(Liquor croci vt præparetur.) (Vrina cur supprimatur.) (Crocus extinguit calcem & vrinam ducit.)

Alterum, quod prouocat vrinam, sunt cantharides: Sed non laudabile medicamē: & valet vbi oppilatio est: penetrat enim valdè. Et sufficit vna gutta, & semper adde crocum, quia extinguit calorem lapilli, sicut aqua ignem. Et valent etiam balnea de rapis, quia extinguunt calorem lapidis: & vbi ille extinctus est, tunc vrina fluit rectè: & cura est, &c. Si autem lapis meatui impingitur, pertinet ad chirurgiam: & vbi lapis est, ibi vomitus, perpetui dolores per balnea quidem scilicet curantur.

(Cantharides diureticæ.)

Exulcerationis.) quia sæpè fit, quòd vrina perrēdit quinque vel sex loca, & vrina perfluat. Et tunc mors est: quia quando vulneratur, tunc curam non recipit, minùs quàm pulmo. Si autē excisio fiat, tunc caro supernè annata conglutinatur & coalescit, sed vesica non &c. Putrefactio est, quando materia lapidis ex coagulo oritur, & tamen lapidem generare non potest, tunc hic est putrefactio. Illam tollunt trochisci Alkakengi, & Trochisci de thure.

(Vesica sectæ medio carnis recoalescere.) (Trochisci de Alkakengi &c.)

Additio ad descriptionem Tochiscorum Alkakenga.

℞. *Seminis lactucæ ℈j. Terpentinæ destillatæ ʒß.*

Ad trochiscos de thure additio. (Troch. de thure.)

℞. *Murrhæ drach. ij. De lacca rubea dr. ij.*
De spermate ceti ℈. ij.

Tollunt hæc putrefactionem: aliquando etiam exulcerationes curant, sed difficulter. Nam in exulceratione solùm hoc agendum est, vt mundificetur, non vt consolidetur. Si possibile esset lapidem perfringi, per has descriptiones sequentes fieri debet. Si adhibes, & in tribus quatuorue diebus nihil profeceris, cessa & tenta aliud. Et præterea terna sæpè medicamina adhibenda illis, quia sæpè & communiter, etiam alij multi morbi adsunt, & concurrunt cum lapide.

Saxifragium in lapillum ex bolo. (Saxifragij præstant.)

℞. *Corallorum alborum ℥j. Magnetis ʒ ß.*
Hæmatis ad pondus omnium. Fiat puluis. Dosis ℈j. in vino bono albo. Obseruandum in hâc medicinâ, si quis in calculo laborat, tunc puluerem pone in mediam mensuram ad sex dies, & da bibendum, & moue, quoties das ad bibendum. Et obseruandum hoc, quando das ad bibendum, tunc vrina omnis profusa asseruetur. Et si in fundo est puluis, medicina illum lapidem deprimit, idque benè. Si nihil inuenis, medicina nihil effecit. Et color obseruandus est. Si albus est puluis, tunc ex vesicâ, & benè.

(Saxifragij vsus.)

Aliud saxifragium in curâ lapilli ex gemmâ resolutâ.

℞. *Citrini ℥j (Citrinus lapis est medius inter crystallum & beryllum, flauus.)* (Citrinus quid.)
Carabe vtriusq. an. ʒ iij. Rhabarbari ℈ ß.

(Non hic est, quòd laxet, sed vt ducat ad vesicam, quia arcanum habet in arenâ & vesicâ: & si eius vis laxatiua auferri posset ab eo, optimum arcanum esset in lapillo.) Fiat liquor in modum Alcoli. Dosis ℈ ß. in bono vino. Vidi, vbi ministrata est hæc medicina, quòd postea per vrinam ad vnc. iiij. pulueris decesserint, & dolor cessârit. Laborans vocabatur Hans Oschlin. Sed cum ille ligna cæderet, lapis in collum vesicæ insertus est: quem ob id secare coactus sum. Ideò vbi sic per medicinam atteritur lapis, vt minor redditus in collum vesicæ infigatur, posteà cum instrumentis expellendus & extrahendus est.

Saxifragium in curâ lapilli ex visco mucilaginoso. (Saxifragium lapilli ex visco mucilaginoso.)

℞. *Visci quercini ʒ ij. (al. ℥ iij.)*
Seminis citoniorum, de Persicis amaris an ʒ ij.
Florum aquilegij ʒ iij.
Sanguinis draconis ʒ j.
Mellis rosarum quantum sufficit, pro incorporatione. Dosis drach. ß.

Aliud saxifragium in curâ calculi durissimi.

℞. *Liquores de cantharidibus ʒ j.*
De radicibus aquilegij ʒ ij.
Agalliæ ʒ vj. Fiat mixtura cum Terpentina lota. Agalliam sumunt pro Aquilegiâ, sed non est: Sed sunt stirpes seu frutices spithamæ altitudine, acutis asperi, flore purpureo in cacumine insignes. Itaque illæ medicinæ curant, si fieri potest, vt lapis arteratur. Et est rusticus, qui per succum Agalliæ pellit omnes lapides, qui sunt ex visco & bolo resoluto, mucilaginoso &c. Sed si ex gemmâ, & lapide, tunc non pellit, sed ex bolo mucilaginoso, succus agalliæ pellit, vt velut limus cum vrina exeat. Quæ si lentè coquatur: tunc rursus redit ad primam materiam, & fit lapis.

(Agallia quid.)

Librorum de Tartaro cum Commentariis.

FINIS.

Theologorum Patrono Eximio

D. ERASMO ROTERODAMO DOCTISSIMO SVOQVE OPTIMO,

THEOPHRASTVS PARACELSVS.

QVÆ mihi sagax Musa & Alsloos tribuit Medica: candide apud me clamant: Similium iudiciorum manifestus sum Auctor. Regio Hepatis pharmacis non indiget, nec aliæ duæ species indigent laxatiuis. Medicamen est Magistrale, arcanum potius ex re confortatiuâ specificâ, & melleis abstersiuis, id est, consolidatiuis. In defectum hepatis essentia est secunda, quæ de pinguedine Renum, medicamina regalia sunt peritæ laudis. Scio corpusculum Melnaticas tuum non posse sufferre coloquintidas, nec aliquid thurbidatum, seu minimum de pharmaco. Scio me aptiorem & in arte meâ peritiorem, & scio quæ corpusculo tuo valeant in vitam longam, quietam & sanam, non indiges vacuationibus. Tertius morbus est (vt apertius loquar) quædam materia seu vlcerata putrefactio, seu natum phlegma, vel accidentale colligatum, vel si fex vrinæ, vel Tartarum vasis, vel mucilago de reliquis ex spermate, vel si humor nutriens viscosus, vel bituminosus: pinguedo resoluta, vel quicquid huiusmodi sit, quando de potentiâ salis (in quo coagulandi vis est) coagulabitur, quemadmodum in silice, in berillo potius: similis est hæc generatio. Hæc non in te nata perspexi. Sed quicquid iudicaui, de minerâ frusticulata marmoreâ existente in renibus ipsis, iudicium feci, sub nomine rerum coagulatarum.

Si optime Erasme mea praxis specifica T. Excellentiæ placuerit, curo ego vt habeas & Medicum & Medicinam. Vale.

THEOPHRASTVS.

Rei Medicæ peritissimo Doctori

THEOPHRASTO EREMITAE,

ERASMVS ROTERODAMVS S.

NON est absurdum Medico, per quem Deus nobis suppeditat salutem corporis, animæ perpetuam optare salutem. Demiror vnde me tam penitus noris semel duntaxat visum. Ænigmata tua non ex arte Medicâ, quam nunquam didici, sed ex misero sensu verissima esse agnosco. In regione hepatis iam olim sensi dolores, nec diuinare potui, quis esset mali fons. Renum pinguedines ante complures annos in lotio conspexi: Tertium quid sit, non satis intelligo, tamen videtur esse probabile mihi id molestare, vt dixi. Hisce diebus aliquot nec medicari vacat, nec ægrotare, nec mori, tot studiorum laboribus obruor. Si quid tamen est, quod citra solutionem corporis mihi potest lenire malum, rogo, vt communices. Quod si distraheris, paucissimis verbis ea quæ plus quam Laconice notasti, fusius explices, aliaq; præscribas remedia quædum vacabit, queam sumere. Non possum pollic ri præmium arti tuæ studioq; par, certe gratum animum polliceor. Frobenium ab inferis reuocasti, hoc est, dimidium mei: Si me quoq; restitueris, in singulis vtrumq; restitues. Vtinam sit ea fortuna, quæ te Basileæ remoretur. Hæc ex tempore scripta, vereor, vt possis legere. Bene Vale.

ERASMVS ROTERODAMVS,
suapte manu.

AVREOLI PHILIPPI THEOPHRASTI AB HOHENHEIM EREMITAE.

De Icteritiis.

LIBER VNVS.

Ab ipso Auctore publicis praelectionibus in Academia Basiliensi explicatus & illustratus.

LIBRI *De Icteritiis.*

CAPVT PRIMVM.

Icterus non est à natura.

ICTERVS siue Icteritia, vt vulgò dicunt, nequaquam a naturâ originẽ ducit, sed ex re compositâ: nec putes naturæ ac corpori humano inesse essentialem colorem citrinum, sed multò amplius mutuatur illum ex commixtione triplicis salis, non aliter, quàm vt alimentum, quod est compositum, nigredinem suam a tribus accipit, videlicet à vitriolo puro, sale myseo, & sulphure liquido. Ita sal entalicum, sal vitriolatum, & liquor sulphuris resoluti, cum istà in vnum simul coëunt, faciunt icteritiæ principium, & nouum colorem. Vndè expedit Medico scire huiusmodi summæ cutis defœdationes & discolorationes non deuenire ex naturà, secundũ localẽ sensum. Neq; enim sperma ipsum, seu prima hominis constitutio, tale quid produxit essentialiter: Neq, etiam in partem humani corporis colores asciuit. Non quod negem, quin omnes cuiuscunque generis colores in humano corpore contineantur: Sed ita diffusos, vt visibiliter in suâ substantiâ appareant, hoc non admittimus, sed potius hinc indè per vniuersum corpus dispergi dicimus, vt in illâ dispersione nullus desideretur, non secus, quàm cum glaucus & viridis color ambit apostemata. Nam & iis suus color ex commistione specierum seu accidentium constat. Idcirco audacter reclamamus eorum opinioni, qui felli hunc morbum acceptum ferunt, & qui editis libris, felli tantùm inesse virus, vt hominem decolorem reddat, asserere non dubitant. Satis enim ex superioribus liquet, ex felle, neque ægritudines, neque colores consistere: sed multò magis morbi causam esse ex compositione trium specierum, quæ colorem suffundunt corpori, & hoc iuxta subtilitatem coloris singulorum, sit morbus diaphanus vel subtilis, ater, flauus vel candidus, & sic de reliquis coloribus iudicandum. In summâ igitur obseruabis colores à transmutatione pẽdere & in hoc transmutatio illa spagyrorum artificia imitatur. Idem enim vtrobique processus est artificialis tincturæ, secundum naturæ dispositionem. Cæterùm sciendum, ex quibus coloribus sit icteritia.

Icterus vnde videlicet ex compositione trium salium.

Icterus minime ex felle.

Pro triũ specierũ ratione triplex cur a defœdatio.

Icteritia citrina scilicet constat ex vitriolo, Entalico & sulphure liquido: Icteritia nigra ex myseo, vitriolo & sulphure dissoluto: Viridis icteritia ex sex prædictis: Pallida ex scisso, Mercurialibus liquoribus, & vitriolo albo. Postremò credimus (& de potentiâ naturæ est) etiam ex vnâ specie per vires transmutationis posse fieri colores. Scimus enim mirabilia naturæ in suâ industriâ & artificio innato.

Icteritiæ 4. species & quæ cuiusque caussa.

In principio Icteritiæ, cum est Localis.

Icteritia media.

℞. *Centaurea* ℥iij. *Croci orientalis* ʒj. *Myrrha* ʒiij. *(al* ʒß.)
Vin. ardentis ℥ *xv.* (*al.* ℥ *v.*) Reduc in essentiam, dosis a ʒj. ad ℥iij. Hæc colorem ad stomachum trahunt: Sed morbum non tollunt.

Alia

Alia descriptio.

℞. *Succi chelidoniæ* ℔ j. *Succi viticellæ* ℔ iij.

Succi hypericonis ℔ ß. *Aq. puræ q. s.* Balneum est, quo color extrahitur, sed non curatus est morbus, quia species nondū sunt separatæ.

Alia.

℞. *Succi chelidoniæ, verbenæ, abrotani an.* ℔ j.

Succi atriplicis ℔ ß. *Succi de Iassa* ℥ vj.

Aquæ q. s. Fiat Lauamentum particulare (id est, pro vno membro, vt pede vel brachio.)

Hæc quoque colorem extrahunt ex membro.

℞. *Flor. chelidoniæ, meliloti, croci orientalis an.* ℥ j.

Olei myrtillorum ℥ *xv.* Fiat mixtura per destillationem solis, deindè munge.

Capitis primi Explicatio,

Mineralia purgationibus non tollunt. ICteritia venit cum tremore & calore: In eâ non purgetur, quia mineralia purgationibus non tolluntur. Corpus discoloratum icteritiam significat: Vbi versicolor ibi morbus. Vndè est, quod medicamen penetret corpus. In felle nulla tinctura: Vnde icteritiam non parit. Icteritia aut non ex humoribus. Splen non tingit: Vnde icteritia nigra non est ex splene. E cholerâ non fit, quia ea est in intestinis, & ex ea nulla icteritia. E rubeo citrinus, albus, lephanteus. Cura icteritiæ fit per ea, quæ colores separant. Ante icteritiam futuram est vrina albissima & aquea, deinde rufa, postea citrina.

Primùm sulphur est liquidum: 2. Entalicum. 3. Vitriolatum. Color omnis est corrosiuus. Omnis color est corrosiuus: quicquid adhæret corpori resoluitur. Sal entalicum acutum est in sanguine.

Nigræ icteritię signa: Punctiones in vtroque latere, vrina coriacea, post aliquot dies nigra, tertiò fit omninò atra.

Signa quę cuius icteritiæ. Signa icteritiæ rubeæ, Erysipelaris: Dolor capitis, tumor pedum, vrina rubea crassa.

Icteritia cœlestina, est rara. Signa: scissuræ corporis, vrina glauca, postea fit aquea, corpus deinde totum citrinum: postremo cyanea, postea lepra.

Centaurea & crocus colorem attrahūt. *Centaurea, Crocus orientalis*) Hæc colorem ad se trahunt. *Extractiones coloris in Icteritiâ*) Præcipitatus in iis primas tenet, id est, puluis rubeus ex metallo. Sed in summâ purgationibus parū proficitur. *Vitticella*) oblonga est instar vitis, circulum coloris corii habens *Morbum non tollunt*) Balneum in Goppingen aufert quoque colores, sed cura non est Recip. *florum chelidoniæ*) est alia descriptio ad colorem extrahendum, sed non morbum. *Deinde munge*) extrahit colores, & squamæ croceæ decidunt.

Signa nigræ icteritiæ: punctiones laterum, vrina coriacea, postea ad nigrorem tendit, tandem omninò nigra fit. Signa rubeæ: dolor capitis, pedum tumor, vrina rubea, calor & frigus, vt in peste. Signa cœlestinæ seu cyaneæ: scissuræ in dorso aut alio membro, vrina est glauca, postea aquea, quasi in eam flores de cyano iniecti fuissent. Homo primò glauci, postea cœlestis coloris, lepræ proximus est. Glauci leprosi.

CAPVT SECVNDVM.

De Loco & Centro.

PRoindè quod restat de salibus Icteritiæ dicendum, obseruabis; quòd quælibet corporis pars queat Icteritiam concinnare in hanc sententiam. Sæpè vsuuenit sanguinis icteritia, videlicet cū, vt dictum est, huiusmodi generatio tantùm in sanguine contingeret: atque hæc commmodissimè corrigitur phlebotomiâ, sanguisugis, & hoc genus aliis remediis. Icter. sanguinis phlebotomia curatur. Sic si carnis pars ita infestetur, scias icteritiam carnis conflatam, & ad id requiri medicamenta carni appropriata. Icte. carnis appropriatis tollitur. Similiter sentiendum de reliquis membris principalioribus. Nam quodcunque horum icteritiam, vel signis vel accidentibus præ se tulerit, eidem mēbro inest. In his omnibus hoc opus, hic labor est, cum locum, tum centrum morbi exacte cognoscere: siquidem si sanguinis icteritia fuerit, primum erit, quod locum & centrum eius statim inquiras. Nimirum cùm sanguis per vniuersum corpus abundet, aduertendum erit, an simul omnes venæ, aut aliquæ solummodo morbum contraxerint, vtpote per hæc signa: sectâ venâ, si sanguis cum impetu erumpit, ad flauum tendens colorem, spongiosus totus, spumosus, & ampullas in superficie præ se ferens, cum aquâ croceâ. Signa quę partes icteritiam concitarint sanguinis. Item, quòd languens in loco originis vexatur punctionibus, grauitate, & reliquis hoc genus molestiis. In sanguine quidem carnis haud difficulter ex colore cognoscitur affectio, sed cùm hæc membrum aliquod infestat, puta cor, alia signa sunt, nempe thoracis & stomachi compressio, immensi dolores, & vigiliæ superfluæ accidunt, adeóque, Carnis, vt cordis. cum nec purgationes nec confortatiua ægro commodare volunt, persuasissimū habeas ex Icteritiâ morbum constare, siue corpus in discolorationem abeat, siue non: quandoquidem, vbi in membro aliquo singulariter icteritia delitescit, colores non, aut raro nobis apparent, ideò ex reliquis indiciis iudicandū erit. Simili modo in mulieribus accidit: Nam matricis affectiones vt plurimum ex icteritiâ fiunt, videlicet præcipitatio Matricis

& suffocatio matricis, dolores spinæ & in summâ, vniuersi morbi, quibus purgationum præsidio occurri non potest, ex icteritia consistunt, nisi certæ & apparētes significationes Tartari seu alterius morbi refragentur. Diligenter præterea conueniet obseruare occultam icteritiā, quæ matrici, spleni, hepati & renibus inest. Nam si in his membris delitescit diuturnitas pessimi morbi, vnicum & solum signum est. Interim varia & diuersa iudicia Medico imponunt, vt vnū pro alio iudicet morbum, cum sola icteritia particularis membri principalioris in causâ sit. Postremo hæc fere signa indiuiduè comitantur icteritiam: omniū membrorum debilitatio, compressio stomachi, grauitas scapularum, dolor dorsi (dolores spinæ & membrorum principalium) nausea, comedendi nullū desiderium, somni defectus, & quod tandem in paralysin concidunt.

Signa occultæ icterit.

Signa icter. indiuidua.

Remedia in icteritia Cerebri.

Descriptio ad Icteritiam cerebri.

℞. *Antheræ hermodactylorum.*
Antheræ liliorum, an.
Antheræ pedis canis an ʒj. *(al.* ℥j.
Aq. beton. ℔ ß. Reduc in essentiā, tonde prius caput, & madefac ex eo pannum, quem superpone capiti, panno exiccato, durescit: deinde reiterandum.

Cordis.

Ad Icteritiam cordis, quo tumor non abit, sed dolor.

℞. *Anthera croci orientalis.*
Antherarū rorismarini an. ʒij. *(al.* ʒiij
Olei Angelicæ ℥iij. Reduc in formam essatam, ex eâ inungas locum læsum.

Splenis & hepatis.

Ad Icteritiam splenis & hepatis.

℞. *Olei de tamar.* ℥ij. *Olei de spica* ʒj. Fiat mixtura.

Renum.

Ad Icteritiam Renum.

℞. *Antherarum de flammulâ Iuniperi.*
Caliciæ an. ℥ß. Fiat mixtura secūdum solem, imponatur dolori, panno ex ea madefacto.

Pulmonis.

Ad pulmonis Icterum.

℞. *Rerum ... , Iringi (al. Ireos) Enulæ, an.* ℥ß. Reduc in liquorem. Dosis scrupulus, & aliquando adde mediam: detur mane in potu, donec sputum emendetur.

Fellis.

Contra Fellis Icteritiam.

℞. *Antherarum centaureæ, chelidoniæ an.* ℥ß.
Ligni guaiaci præparati ad pondus omnium, dosis ʒß. Da quamdiu dolores durant.

In caput secundum de Loco & Centro.

Icteritia omnium est.

MVltifaria est Icteritia, scilicet. Carnis, Sanguinis, Ossium, Medullæ, Ligamentorum &c. & omnium principalium membrorum. Color faciei est ex hepate. Præcipitatio & suffocatio matricis, nihil aliud est, quam Icteritia matricis.

Icteritia Fellis) adurit iū stomacho. *Icteritia hepatis)* non tingit corpus, habet punctiones in lateribus, pallorem faciei. Item ictum. *Icteritia renum)* dolores in coxâ, in spinâ dorsi, dolores in osse sacro perpetui. Si tartarosus ponitur in balneum de tapis, tollitur dolor confestim.

Balneū de tapis tollit dolorem tartarosorum.

Mulieres si colicâ non laborauère, & contrahuntur, ex Icteritiâ erit: si habuerint dolores dorsi & menstruum cessat. *Icteritia cordis)* quoque in stomacho vrit, & tumet & tremit cor. *Icteritia cerebri)* si exitura aquea, citrina exit è naribus: Item, si lauant caput, aqua fit citrina. *Icteritia pulmonis)* difficilem respirationem facit, estque fœtor oris, tussis & spongiosum sputum, acre, citrinum. *Icteritia spleni)* latus sinistrum dolet, & in cursu vehementer fudit. Item in lauacro aquæ & si exeunt &c. *Icteritia sanguinis)* fudit vena particularis: Et verò sudor citrinus, sanguis maculis luteas habet. *Icteritia carnium)* tingit corpus. *Icteritia ligamentorum)* Secundum tendinum rectitudinem impone Bdellium, & extrahent. *Icteritia ossium,* Ossa interius pinguntur, ac veluti rigidam glaciem perceptionem sentiunt: nonnunquam penetrat tamen. *Icteritia medullarum)* est pessima: non est fluxus capitis, vt dicunt.

Anthera est quilibet calyx seu caput, in quod ceu baīn flores distinguntur. ℞. *Anthera Hermodactylorum)* Reduc in essentiam, in ea intinge pānnum, quem impone capiti prius tonso: si pannus exiccetur, durescit: Postea iterum, vel aliud intinge, & ponatur super caput. *Precordiis Icteritia)* ea descriptione tumor non abit, sed dolor. *Olei Angelicæ)* Si angelica per balneum maris destillatur, postea tunditur radix eius, tū angelica in eâ decoquitur cum vino albo intinge pannum, impone, donec albescat corpus. *Caliciæ)* fungi lutei in frutice Iuniperi. *Pro spiene.* Hæc descriptio ponitur, vbi dolor est, cum intincto panno. *Pro Icteritia fellis)* propina quoad dolores durant: si in præcordiis fors erumpat, tamen vsque detur.

Anthera quid.

Ol. Angelicæ quid.

Caliciæ quid.

CAPVT TERTIVM.

Icteritiæ species: Rubea, Nigra, Citrina, Glauca.

Cura Icter.

Rubeæ Cura.

Rubeæ.

Rec. Liquoris myrrhæ.
Thuris, an. ʒj.
Succi centaureæ ʒ vj.
Assalt.e n. x. Fiat mixtura in modū Electuarii Dosis à ʒij ad ʒiiij. Paroxysmus vnicus est, quem præcedet venarū sectio: abstinendum à Narcoticis, frigidis, corrosiuis, balneis, a pinguibus. Suffitum ex ebulo, portulacâ, solano, in declinatione admittit.

Pro extractione coloris Icteritiæ Rubeæ.

Liquoris

℞. *Liquoris thuris.*
Myrrhæ, an ʒj.
Vini ℔. iij.
Aceti rosati j. F. decoctio vsque ad consumt. quartæ partis. Intinge panniculos, impone calidos, & sæpius itera, & tumor cum rubedine vanescet.

Nigræ. Nigrę cura.

℞. *Alcool vini correcti* ℥j.
De liquore myrrhæ.
Thuris an. ʒj.
Succi saluiæ,
Thymi.
Epith. a. ʒj ß. f. mix. dos. à ʒiij. vsque ad ʒv.

Alia.

℞. *Succi tithymalli*
Esulæ an. gr. iiij.
Thuris, myrrhæ an. ℥ß.
Theriacæ bonæ, q.s. pro bolo Dosis a ʒj. vsque ad ʒjß. ante paroxysmum vel sub paroxysmo.

Extractio coloris ab extrà.

℞. *Genesten.*
Antheram flammulæ an. ℥ß.
Seii.
Succi centaureæ an. ʒ iij.
Vini & aceti q.s. pro decoctione. Procede, vt in Icteritiâ rubeâ.

Præseruatiua icter. Rubea. Præseruatiua in rubeâ.

℞. *Laudani puri* ʒß.
Aquarum corallorum rubeorum.
Spodii an. ʒß. *Liquoris myrrhæ, thuris an.* ʒiij.
Macis q. s. Fiat massa pillularum.
Dosis gr. iiij.

Aliud præseruatiuum.

℞. *Aloepatici, succotrini, thuris, mastiçis an.* ʒiij.
Alcool vini, aceti rosati liq. de floribus Tapsi an. ℥ij. *dosis à* ℈.j *ad* ℈j ß.

Hæc præseruant ad anni spatium, si recurdescit morbus. Euitanda venarum sectio, quòd spasmus, paralysis, tetanus subsequatur.

Nigræ. Præseruatiuum in Nigrâ.

℞. *Lapidis lazuli. Succi sileris montani an.* ʒj.
Laudani preparati ℈ iiij. *Ol. de nuce muscatâ q.s. pro incorporatione.* Dosis a ʒij. ad ʒiij.

Aliud.

℞. *Sanguinis draconis, terræ sigillatæ an.* ij.
Thuris, myrrhæ, an. ℈j ß. *Aceti destillati* ʒvj. Fiat haustus post paroxysmum, vtetur post curam.

Rubeæ & nigræ Medicina generalis.

℞. *Thassorum* ℈ iij. *Antheræ croci* ℈j. *Antheræ centaureæ* ℈j ß. *ol. de nuce muscatæ* ʒ iii. F. haustus.

Præseruatiuum vtriusque generis (seu generale.)

℞. *Liquoris myrrhæ, thuris an.* ʒ iij, *Laudani extracti, thassorum ana.* ℈ ß. *ol. nuc. muscatæ q. s.* pro bolo. Dosis à ℈j. ad ℈ij ß. (Arsura stomachi, dolor nuchæ, signa icteritiæ citrinæ.

P ro citrinâ. *Citrinę.*

℞. *Locustarum populi, pini, botin. an.* ℔ j. Reduc in viscum cum *aceto & vino*, cuius recipe ℥ x. *antheræ croci, centaureæ an.* ʒij. Misceantur ad ignem. Dosis ʒiij. *in aquâ chelidoniæ*, quotidiè in 6. aut 7. dies, in dies ter, vsque dum color & dolor abeunt.

Descriptio de chelidoniâ contra icteritiam citrinam.

℞. *Chelidoniæ cum radicibus, & antheræ croci oriental.*
Florum prasiii an. Reduc in liquorē per destillationem inclusam. Huius liquoris ℞ ℥iij. *Assellorum n.x.* (*al.xv.*) Fiat mixtura. Dosis ad tert. partem in 3. diebus, si non finitur signum mortis.

Alia.

℞. *Tassorum* ℥ j. *Rheubarbari elect. dr.* j ß. *vitellorum ouorum num.* vij. Fiat mixtura, & emplastrum super locum, id est foueam pectoris.

(Araneus inclusus & febrem & icteritiam curat. Sic & lacertus in sacculo inclusus, eandem vim habet. Sic stercus equinum in matulâ calefactum, & à laborante ammictum, quæ simul inclusa vesicâ ac fumo 9. diebus suspensa, sanant. Reubarbara correcta efficacissimum icteritiæ remedium. Corrigitur autem hoc pacto: Rhabarbarum oleo amygdalar. amararum maceratum in bolum redige, dein vitro inclusam ad solem distillato, & oleum flauum, dein fuscum exprimitur. Sic quoque his aquis, prassii, marrubii, chelidoniæ maceratur, vt suprà. *Arcana ad icteritia, araneus, lacertus, stercus equinū, Rhab. &c.*

De glaucâ Icteritiâ.

(Id est, Cineritia, aut thalassiâ. In hàc nascuntur pustulæ diuersi coloris, lassitudo mēbrorum, hæc proxima lepræ.

Cura.

℞. *Antimonii* ℔ j. *Tartari* ℔ ß *aceti destillati* vj. Fiat destillatio in balneo Mariæ per horas 6. vel 7. dosis ℥j. ad ℥iij. Semel in die, & si non tollit icteritiam, lepra est.

In icteritiâ membrorum principalium.

℞. *Tassorum, assellorum an.* ʒ iij. *liquoris rhabarb. dr.* ß.

Liq.

Liq. de anther & centaurea dr.ij. ß. *Aq. chelidonia dr.iiij.vel dr.v.* Fiat haustus. Quòd si sudescit suâ sponte, benè: Sin minus, adde ℈j. Mithridati ad prouocandum sudoré. Quod si in biduo non curantur: actum est.

Icteritia exteriorum membrorum.

Signa sunt: nulla cibi appetentia, stomachus ardet, cutis colore tingitur, contrahuntur membra, vt in colicâ, quam hoc curabis vnguento.

℞. *Ol. myrtillorum* [illegible] *Gummi hederæ* ℥j. *Resinæ de Botin ad podus omnium.* Destilla per alembicum in balsamum artificialem. Vnge membra manè & serò (Resina ex vulneratâ arbore, Terpentina, Resina, &c.

Pro confortatione membrorum.

℞. *Medicis: pinqued. humanæ, vitellorũ ouorum an.* ℥vij. [illegible] *Ol. de Baccis lauri* ℥ss. Destilla per alembicum, vnge bis in diè, manè & serò. Serpentina Bemontina idem præstat.

Alia.

℞. *Ping. taxi* ℔ ß. *Turbit* ℔ij. *Masticis* ℥j. *Euphorbii* ℈ ß. *Piperis vtriusque* ℈ij. *Vini boni mensuras iiij.* Fiat decoctio s. artem.

Icteritia ex doloribus Spinæ.

Spinæ dorsi. Signa eius, dolor dorsi & coxendicum.

Cura.

Assellorum ℔j. *(al. lib.* ℔.) Destilla per alembicum. Postea recipe Olei de myrtillis, anethum an. ℥iij. f. vnguentum sine cerâ. Vnge spinam dorsi.

De speciebus icteritiæ, suffocatione & præcipitatione matricis (est species septima & octaua.)

Signa sunt: Singultus, dolor cordis & è regione dorsi, dolor coxendicum, cutium lassitudo, circa vmbilicum [illegible] quæ iam, profluuium vrinæ & oculorum [illegible], paroxysmus epilepsiæ si [illegible] cum [illegible], caput narcoticum, post partum [illegible] ationem futuram indicat. Hæc corporis concauitas fit, quod matrix omnium liquorum receptaculum est, qui Matrix receptaculum omnium liquorũ. materia ingenerationi membrorum principaliũ suppeditant: & vt si [illegible] dicam, radix & nutrimentum eorum illa latent, & in se spiritum vitalem sumunt: Hinc & paroxysmus procedit: proinde & cura [illegible] tertæ [illegible]. quæ sic est.

Recepta in suffocatione Matricis.

℞. *Granorum Actis hoc est sambuci libram vnam. Farinæ siliginis* ℔ iij. *Noræ* ℥iiij. F. decoctio panonia (id est, in modum panis) dosis ab ℥j. vsque ad ℥j. ß.

Alia.

℞. *Noræ* ℥viij. *Assæ fœtidæ gr. iij. Florum cheiri, Terdinæ, id est, Valerianæ an.* ℈j. Fiat suffitus per orificium matricis, per clepsydram.

De præcipitatione Matricis.

Signa. Dolor dorsi, retentio vrinæ, profluuium, sterilitas, torsiones circa vmbilicum, præcordiorum compressio, hinc colica subsequitur, adeò vehemens, vt neque pedes neque manus officium præstare possint, sed decumbunt.

Cura.

℞. *Liqueris de carabe, de laccâ, de mannâ an.* ℥j. *Tetrapharmacon* ℥ß. *F. mixt. in bolum. Dosis* ℈iij.vj.vij. *(al. a dr.iij. vsque ad vj. vel vij.)* manè & serò.

Hæc si in triduo non curantur, actum est.

℞. *Liqueris de xyloaloe* ʒß. *Cinnamomi, Granorum Actis an.* ʒj. *Sem. peoniæ, Rutæ, an.* ʒj. F. compositum. Dosis ℈j. *vel* ℈j [illegible]

In Contracturâ.

℞. *Ol. de granis Iuniperi, Guaiaci an.* ℥vj. *Medullæ bouis, pinguedinis de mumiâ an.* ℔ ß. *vnguentum de vulpibus* ℔ ß. Fiat vnguentum.

Generalis descriptio in suffocatione & præcipitatione.

℞. *Alcool vini* ℥vj. *Margaritarum non perforatarum* ℥j ß. *(al.* ʒj ß*) Corallorũ rubeorum* ʒj. *Liqueris de colcothar* ℈ij. Fiat mixt. dosis ℈j

In Caput Tertium Explicatio.

Icteritia rubea (*Erysipelas, nig.* icteritia, glauca, præcipitatio matricis, suffocatio matricis, dolores spinæ, dolores membrorum principalium. Oportet colorem Ictericum adimere, separare species rerum icteritiæ. *Assalu*) Vermes intro ligna enati. *Cura icter. rub.*) Signa sunt morbi istius: venit quemadmodum pestis cum frigore & calore. Vnus modo est paroxysmus, postea venit rubor. Ea peruenit ex sanguine. Medicina pestis in paroxysmo icteritiæ rubeæ, tollit paroxysmum. Phlebotomia non in paroxysmo, sed antè fiat. Nota cautelam. In hoc morbo fuge omnes vndas frigidas: item candida vnguenta, corrosiua lac virginis, suffumigationes, quæ ex portulacâ (*etiam suffumigationes in declinatione prosunt*) Olea, nisi arcana in iis sint. Lac virginis colores tollit, non morbũ. Erysipela ex icteritiâ rubea fieri potest & Esthiomenum vicus. Icteritiæ nigræ cura principiũ habet icteritiæ rubeæ Rec. *Alozpat Succotrini* Vtere hoc præseruatiuo sic: post curatam semel icteritiam sæpiùs, vt quinque vel sex dies, sed vltra annum præseruari non potest. Paralysis, spasmus, tetanus, libenter sequuntur, si fiat phlebotomia in icteritiâ. Nam morbus ille sanguinem amat.

Assalu quid.

In icter. rub. quæ fugienda.

Tassus) lumbricus ab imbre. *Locusta Populi, pini*)

Tessus quid. Locustæ quid.

pini,) Locustæ coquantur, & prodibit viscus, is incoquatur. *Descriptio de chelidon.)* detur ter, partem manè, partem altero die manè, tertiam tertio manè. *Per destillat. inclus.)* Si quid in phialam additur supernè occlusam, illud coctum pinguedinem emittit, quę posteà destillanda est. *Araneam viuam* in testâ nucis suspensam de collo deorsum, ad foueam pectoris deligatam, quoad morbus abeat: id quod fit quintâ aut sextâ die vsque ad mortem araneę. Febres quoque tollit stercus lacertæ in panno gossypino cerato, in eundem locum positum. Item stercus equinum in sartagine calefactum, in quod patiens immingat, & posteà simul vesicæ inditum in fumum suspendat, curat Icteritiam. Item omnia stercora, excrementa, hausta curant. Item album Græcum. Rhabarbarum habet arcanum in Icteritiâ. Rhabarbarum sic corrigitur, emendatur: cum oleo amygdalarum amararum imbibatur, fac bolum, ponatur in vitro ad solem, tunc fit oleum flauum, posteà purpureum, deindè exprimitur. Item contunditur, & imbibatur cum aquâ chelidonię, prassii &c. & Soli vt priùs exponatur. Dosis Rhabarb ℈j. Id singulis diebus ad tres vel quatuor dies. *Icteritia glauca)* est cœrulea, post citrinam, variata: estque dolor in omnibus membris, pustulæ emergunt, quæ deindè exulcerantur. In hâc lepræ disponuntur. Antimonium in ea primas tenet. ℞. *Antimonii* ℔j.) dosis vnc j. vnc. iiii. ad dies 14. semper manè, & si non curat in diebus 14. erit incurabilis, quia præstò est lepra. *In icteritia membrorum principalium)* vel fiat haustus, post quem in lectū decumbat: etsi non sudat, adde ℥ ß. theriacæ bonę. Vtuntur etiam his vt supra araneis & lacertis. *Aceti destill.)* cum dulcescit acetum & rubescit posteà. *Icteritia membr. extern.)* Si nardolor cordis, nulla inuitat orexis, ardet stomachus, fluit in membra, & est contractura. *Resina de botin.)* Resina, id est, terpentina: si à truncis rami præciduntur, Resinæ seu bullæ & vesicæ erumpunt. *Pro confortat. membr.)* Item Recepta in contractura colicę valent hic. ℞. *Pingued. taxi)* Prodest hoc vnguentum, & in contracturâ colicæ. *Icteritia dorsi)* dolor spondylorum dorsi, si non fit ex Tartaro. *Suffocatio & præcipitatio matr.)* Signa: singultus, compressio pectoris, resolutio in coxis, commotio circa vmbilicum, perindè ac si essent prægnatæ, profluuium, torquet illis tum os, tum oculus, posteà paroxysmus epilepticus, tunc spuma & aqua crocea præambulationes, syncope. Caput narcoticum notat suffocationem futuram post partum. *Nota.* Liquores omnium membrorum principalium & aliorum in matrice confluunt. Arcana icteritiæ adhibeantur suffocationibus quoque matricis. Signa præcipitationis matricis, dolor dorsi, retentio matricis, menstruum album, sterilitas, torsiones ventris, tortura cordis, colica, contractura membrorum. Cynoglossæ liquor in præcipitatione matricis arcanum: Aquæ melissæ, item melissa ventri imposita.

Arcana vt appēdenda. Stercus equinū vt contra icteritiā parandū. Antimonium contra icter. glaucā. Resina de botin. quid. Cynoglossa & melissa arcana præcipitatione matricis.

Sequuntur Libri quatuordecim Paragraphorum

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI.

PARAGRAPHORVM.

LIBER PRIMVS.

DE MORBO DISSOLVTO.

CAP. I. PARAG. I.

OMne quod perfectum & per stomachum indigestum abit, morbus dissolutus est: & illud, quod à perfecto ad imperfectum descendit, dissoluti materia cruda & non præparata est, & cruda à præparatis. Centrum stomachus est, exitus per anum, per vomitum & vesicam.

Dissolutus morbus quid. Dissoluti morbi centrum est stomachus.

In primo hoc paragrapho indicantur ægritudines quæ de dissolutione emergunt: quando aliquid editur & bibitur, ac dissoluitur, & à stomacho non probè separatur, adeóque vel per vrinam exit. Et tunc fit dysenteria, lienteria, diarrhœa, & est etiam dysenteria vrinæ, & lienteria vrinę &c. & idem vomitus &c. Lienteria ac dysenteria est &c.

Vt fiat. Dissol. morbus quotuplicitet exeat.

PARAGRAPHVS II.

Morbus dictus à dissolutione, quia dissoluitur in primâ operatione. Dissolutio & putrefactio vna est passio, generata à bonis.

Notandum, quod dissolutio duplex est, aut per stomachum, aut per minerales. Quod fit, si stomachus digerere non potest, tunc dissolutio stomachi est: aut si mineralia in corpore dissoluuntur. Nam omne aquosum dissoluitur.

PARAGRAPHVS III.

Definitio morbi est ista: Tres sunt morbi *ex dissolutione, vel dissolutis primæ speciei, Rubeus, albus & laxus.*

Dissol. morbus triplex.

Quod digeritur, & non separatur, rubrum secedit, veluti per anum sæpè grumi sanguinis excernuntur. Hi omnes ex malâ stomachi digestione proueniunt: nec sanguis fluit ex venâ aliquâ in corpore rupta. Si quis sanguinem vrinat, nec in vrinando dolorem sentit, nec dolet in lumbis, aut coxendice, aut dorso, nec vllum aliud malum percipit, quam quòd sanguinem mingit: tunc ea est diarrhœa vrinæ &c. Si sedes aut secessus sunt albi, spumosi instar calcis aut cretæ, aut colorem coriaceum habent, & sunt tenues, viscidi, flatuosi: Is est morbus dissolutus albus: & stomachus in culpa est. Si album exit per vomitum, est diarrhœa vomitus. Si vrina est lacteá, lienteriam vrinæ indicat & sine omni dolore, est diarrhœa. Signum in vrina Laxus fit, quando Archeitas stomachi infirma existit, nec, vt debet, stomachus operatur. Si vrina contento caret, & patiens copiosum mingit, vrináque iam alba, iam rubra, iam turbida apparet, ac contentum nullum habet: tunc fluxus vrinæ adest. Si autem multi vomitus incidunt: fluxus is vomitus est. Et morbus dissolutus albus suam singularem curam habet: suam etiam rubeus, suam laxus. Et vnusquilibet morbus dissolutus est, aut per anum aut per vrinam, aut per vomitum.

Ruber. Albus. Laxus.

Et item tres morbi per vrinam ex dissolutis sc. vrina sanguinis, vrina lactea, &

Diss. morbus triplicit. exit.

vrina

vrina mandragorata vel aquea: & item tres morbi dissoluti per vomitum: vomitus ex digesto, vomitus frequens, vomitus thoracis.

Vrina mandragorata quid. Vrina mandragorata est, quando quis mingens nihil sentit, multumque vrinæ simul reddit sine titillatu, qualis à naturâ omnibus accidit. Vomitus ex digesto est, quando quis edens, post horam vnam aut alteram vomere cogitur, idque toties, quoties edit. Vomitus frequens est, si quis perpetuò vomit. Vomitus thoracis est, quando quis quouis octiduo, aut diebus quibusuis bonis terminis compellitur.

Vomitus ex digesto quid. Vomitus frequens quid. Vomitus thoracis quid.

Morbus dissolutus, siue per vrinam aut sedem, aut vomitû exeat, morbus est. Centrum ipsius est in stomacho: Et curam vnam habet.

PARAGRAPHVS IV.

Dissol. morbi quæ & quot accidétia. *Morbi dißoluti potentia & eius virtus, sunt accidentia. Quatuor sunt per anum, colica, torsiones, schiæ, & spinæ dolores. Tria per vrinam, dysuria, stranguria, & laxa. Tria per vomitum, fel, liquor & singultus.*

Dissolutionis causa qua. Casus est stomachus, quòd Archeitas stomachi deficit. Cibus est in causâ, quòd coagulatus est in aquositate, & omnis coagulatio ex aquositate fit dissolutio, & hoc fit per casum stomachi. Cibum enim, qui hodie ingeritur, Vulcanus stomachi digerere non potest, quòd fit, quia Vulcanus aluminosus est. Et hæc est causa efficiens dissolutionis. Hæc suprà.

Dissol. Signa quæ. Si iam indigestum de stomacho exit, proprietas eius est, vt torsiones ventris pariat. Similiter concitat etiam dolores spinæ dorsi, velut & schiæ dolores accidunt in morbo dissoluto.

Accidentia in morbo dissoluto per vrinam dysuria, stranguria, laxa.

Quod si morbus dissolutus curetur in stomacho, accidentia ex se ipsis concidunt & euanescunt. Ideò curâ primitiuâ in stomacho omninò opus est.

Singultus ex frigiditate. Similiter & in vomitu accidentia veniunt ex stomacho, velut amaritudo fellis, quæ fit ex magnâ siccitate stomachi. Item, singultus ex frigiditate stomachi venit. Quare verus morbus tantùm in stomacho est.

PARAGRAPHVS V.

Omnium harum cura, vt curetur stomachus.

Archeitas stomachi quibus confortetur. In curâ debet morbus dissolutus proponi, & causa casusque tractari, ac per curam stomachus eò deduci, vt, quicquid editur ac bibitur, omne digerat. Et archeitas stomachi confortanda est. Confortatio autem illi procuranda est per gradus spagyricos, vt purum ab impuro separetur. Ad curam autem si descendendum est, sumenda erunt eiusmodi, quæ dissolutionem coagulent. Descriptio hæc est.

℞. *Seminis & locustarũ filicis an.* ℥ ß.
Sanguinis draconis ℥j.
Sinapis, croci ferri an. ʒii.
Tragacanthi dissoluti in liquoribus plantaginis, q. s. pro incorporatione. Dosis si ab vnciâ vnâ, vsque ad vnam & semissem.

Filix quid. Draco quid. Filix est Anethum (*al. Tanacetum.*) Draco est carbo, ex seipso conflagrans, quales in focis fabrorum ad folles, & in fodinis metallicis reperiuntur. Carbones isti lineis rubeis, quas sanguinem draconis vocant, insigniuntur.

Alia descriptio in morbo dissoluto, in prima, & secunda, & tertia speciebus.

℞. *Olei de marte dr.j.*
liquoris orizei g. x.
de liquoribus filicis ad pondus omnium. Dosis ab aureo vno vsque ad vnum & semis.

Casus per hoc receptum adimendus est: & accidentia deinde omnia cedent. Si autem dysenteria tam diu perstitit, vt obdurare velit, & in morbum chronicum degenerare: tunc per laudanum mineralia confortanda sunt.

Dissolutis ac deploratis vtere hoc Laudano, cuius descriptio hæc est. Laudanũ pro dissolutis desperat.

℞. *Orizei foliati* ℥ ß.
Margaritarum non perforatarum dr.ij.
Asphalti, florum antimonii an. dr. ß.
Croci orientalis dr. j ß.
Mirrha Romana Aloepatici an. ad pondus omnium. Reduc ad formam. Dosis gr. vj. aut vij. vsque ad gr. x.

CAPVT SECVNDVM.

De Morbo dissoluto ex Mineralibus.

PARAGRAPHVS I.

Morbus dissolutus ex mineralibus originem ducit ex tribus corporibus. Casus est tempus, sed causa ex tribus primis.

Casus & causa est, si mineralia dissoluuntur. Signa eius sunt. Morbo dissoluto incipiente patiens quotidiano alui profluuio sollicitatur, & tamen multùm edit, bibitque. Hoc signum est morbi dissoluti ex mineralibus. Qui sedes habet, strenuè edit bibitque, & tabescit in corpore, hic ipse quoque dissolutum mineralis patitur. Si cibus, crudus, prout ingestus est, per vomitum reiicitur: id signum est dissoluti morbi ex mineralibus. Fluxu exeunte, siue per vrinã, seu aluum aut vomitum id fiat, si non adsit torsio, stranguria, aut signum aliud simile, velut in dissolutione stomachi, nec fel per vomitum: Signum est morbi dissoluti ex mineralibus. Signa dissoluti ex mineralibus.

Et in dissolutione minerali sanguis per anum rubicundior exit, quàm si dissolutio ex stomacho sit. Et rubet sanguis iste, sicut qui congelatus aut grumosus per vrinam redditur. Is enim in vesica cogitur & coagulatur: Coagulatus enim ad vesicam penetrare non potest. Et qui coagulatum sanguinem mingunt, hi morbo dissoluto ex mineralibus tenentur. Et huiusmodi exitus indies est, non hodie tantùm, sed etiam subindè. Si verò non continenter sanguis mingatur, signum est adesse calculum, qui venulam aliquam ruperit. Et quo more morbus incipit: eo iugiter persistit veluti si quis vna die sedes sex habeat, altera die totidem habebit: nec per se remittit, nisi curetur. Per vomitũ exit Calculi signum quod.

exit ſanguis congelatus: qui & ipſe morbum diſſolutum ex mineralibus arguit. Salia nitri per vrinam abeunt. Ceſſante autem vomitu, ſignum eſt, quòd fluxus ſecum non rapiat. Fieri etiam morbus diſſolutus ſolitariè potest per anum, vomitum, & vrinam.

PARAGRAPHVS II.

Omne quod deſcendit à formâ, & illud, quod deſcendit à ſubſtantiâ ſuâ, virtutem habet expulſiuam ingenitam.

Virtus expulſiua ſit quid.

Virtus expulſiua eſt quælibet res, quæ ad maturitatem peruenit: & mineralia, quæ diſſoluta ſunt, ſeipſa expellunt. Ita ſal aluminoſum per vomitum ſe expellit, Nam per ſe eius naturæ eſt, vt, ſi a formâ & ſubſtantiâ deſcendat, ſeipſum expellat, & digeſtione opus habeat. Virtus digeſtiua ſal entalicum per inferiora eiicit. Sal nitri expellitur per vrinam. Ideò in illis ſalibus vis expulſiua eſt. Et niſi hæc tria ſalia adſint, nec vomitus, nec vrina, nec ſedes vlla ſequentur.

Sal aluminosũ vomitu: Entalicu sede: nitri vesica elicitur.

PARAGRAPHVS III.

Cura diſſoluti mineralis ex coagulatis eſt. Nam omne coagulatum arcanum & eſſentia & medicina elementata (al. Eſſentialis.)

In curâ laborandum eſt, vt ſalia coagulentur per hanc deſcriptionem.

Cura diſſoluti rubei.

Deſcriptio curæ diſſoluti primi, hoc eſt Rubei.

℞. Oleorum de Been. De Laccâ & Laca. Liquoris Mannæ an. ℥ ß. Foliorum ſerpentinæ ℥ vij. Reduc ad formam. Doſis à ʒj. vſque ad ℥j ß in oleo lentiſcino.

Lentiſci & tamariſci quæ differentia.

Lentiſcus & Tamariſcus vnum non ſunt. Lentiſcus eſt Siler montanus, & de ſilere lignum capitur, cui cortex nondum annatus eſt. Dyſenteria cum ſcammoneâ curari non poteſt. Materiam oportet coagulari, non purgari & conſtringi. Nec ſtomachus coagulari debet: Sed coagulatio ad membra dirigenda eſt, ſtomacho tantiſper quieſcente, donec ſal in membris exterioribus coaguletur. Omnia illa, quæ ex metallis parantur, elementata ſunt; ſiue ſint flores, ſiue quicquid ex mineralibus exit. Et ea ſumma ſunt in diſſolutis morbis, ea cumprimis, quæ ex aquâ oriuntur, vt talckum, cachimia. Et hæc curant dyſenteriam, lienteriam, diarrhœam.

PARAGRAPHORVM LIBER SECVNDVS.

De Morbis vermium.

PARAGRAPHVS I.

Vermium generatio tria principia habet. Primum eſt ex nutrimentis. Secundum ex mineralibus. Tertium ex elementatis.

Vermium generatio fit à putredine: ſed non ab omni putrefactione generantur vermes. Ex tribus cauſis generantur vermes. Vna cauſa ex nutrimentis. Si ex nutrimentis naſcantur vermes, naſcuntur in ſtomacho, nec putredo eſt in causâ generationis vermium. Putrefactio ſi fuerit in ſtomacho, & non expellitur per virtutem expulſiuam, tunc naſcuntur vermes, & putredo quaſi hoſpitium eſt vermium. Nequaquàm in inteſtinis naſcuntur vermes, ſed hi per ſtomachum ad inteſtina digrediuntur. In inteſtinis enim non eſt matrix vermium.

Vermium, ius triplex. 1. Nutrimenta. Vermes in ſtomacho generantur.

Secunda cauſa ex mineralibus eſt. Fieri enim poteſt, vt in carne, in ſanguine, in medullà vermes gignantur. Hi principium ſuum non ex putredine ſumunt, ſed naſcantur ex mineralibus.

2. Mineralia.

Eſt tertia generatio vermium à ſpermate, aut cum aquâ epoto, aut cum piſcibus eſitato, cum ſperma in exaltatione eſt. Tunc enim generat vermes. Si quis ſperma ranarum potet aut edat, ex eo monſtrum Rana gignitur. Et ſic de cæteris animantibus. Mulieres ſi huiuſmodi ſperma potant, tunc matrix illud attrahit & aſſumit: non vt in viris, quorum vermes in ſtomachis naſcuntur. Si vermes per vomitum reiiciuntur, tunc ex ſpermate orti non ſunt, ſed ex nutrimentis. Stellio ſex menſibus fœtum parit. Huius ſperma ſi potetur, & tanto tempore, aut in virorum ſtomachis, aut mulierum vteris foueatur, definito tempore ex eo monſtrum generatur, quod ſua ipſius digeſtio protrudit. Quæ monſtra cum non expellantur, cibum appetunt, ventrem inflant hominemque infeſtant & affligunt: & niſi eiiciantur, aliquot nonnunquam annos durant. Vermes ſi generantur, virtutem expulſiuam non habent, ſed cibum ſuum appetunt, & venter ab illis intumeſcit.

3 Sperma ingeſtum. Vermes viris in ſtomacho, mulieribus in vtero naſcuntur

Stellio ſex menſibus parit.

PARAGRAPHVS II.

Ex primo principio tria ſunt genera: Crudum, Chymoſum, & Excrementum. Ex ſecundo principio quinque genera: Venarum, concauitatum, medullæ, inteſtinorum, & regionum membrorum. Ex tertio quatuor: Putrefactionis, Aquoſitatis, Chaos, & Caliditatis.

Genera cuiuſlibet vermium principii quę ſint.

De re vel cibo, ex quo eſitato generari vermes debent, tria potiſſimum notanda ſunt. Primò, an à nutrimento crudo generentur. Si non ex crudo, verùm ex chymoſo, gignuntur lumbrici parui, fiuntque ex rubino incocto, qui vermiculi albi & longiuſculi ſunt. Ab excrementis vermes inſtar lumbricorum terreſtrium generantur, coloris flaui. Hi pedes exiles habent, & generantur ex ſtercore.

Vermes ex nutrimento quales.

Si quis in deiectione vnâ vermes deprehendit, & non itidem in alterâ, indicio eſt, ſtomachum ad generationem vermium diſpoſitum eſſe. Qui halitum fœtidum exſpirant, id ſignum veriſſimum eſt vermium, qui putreſcunt in corpore. Hi macri ſunt & longi. Qui ſi ſecedere incipiunt, ſignum eſt, vermes putreſcere.

Vermes ex mineralibus quales.

Vermes si ex mineralibus generantur, in stomacho nascuntur: Itaque si materia ad stomachum descendit, & materia vermium præsto est, gignuntur vermes, qui per secessum exeunt. Homo his laborans absumitur. Detecti autem vermes sanguinolenti sunt. Ægris si præbeatur theriaca mandragorata, aut Aurea Alexandrina cum Anacardis confecta, vermes exigui sanguine pleni & tumidi.

Theriaca. Mandragorata & Aurea alexandrina vermes expellunt.

Qui in concauitatibus nascuntur, ita fiunt. Hi intra cutem & carnem generantur,& adhęrescunt loco certo alicui, par q; illa ægro dolet, ardétq; & roditur, & materia similis est, velut in panaritio, eodemque modo adhæret. Ægri multum edunt bibuntque.

In medullis etiam facilè nascuntur vermes, superiore parte flaui, inferiore albi. Hi validi sunt, non mucilaginosi. Iste morbus est incurabilis. Minerales vermes etiam in intestinis generantur, qui longi sunt, nec implicantur aut cohærent, rubentesque sunt, nec in intestinis genus aliud gignitur. In ano etiam vermes producuntur, quos Ascarides vocamus, qui circa sedem magno numero conglomerantur. Vermes ex intestinis nihil pellit violentius colocynthide. Ascarides exturbat Betonica & Agaricus. Sedes nonnunquam mixtæ sunt, ita vt fragmenta vermium cum ipsis eiiciantur. Quòd si per colocynthidem intestina expurgantur, vermes vnà elabuntur, & conspicui in sedibus sunt.

Ascarides.

Colocinthis vermes pellit, &c.

Sed & regiones membrorum suos vermes nouerunt. Ita enim per Anatomiam in cerebro repertus vermiculus est, qui piam & duram matrem pertuderat: vnde phrenesis sollicitabat. Tales per anatomiam etiam in corde reperti fuerunt. Similiter & in regione splenis fellisque vermes gigni possunt. Sed in renibus propter vrinæ acrimoniam vermes produci minimè possunt. Possunt tamen fieri etiam in pulmonibus.

Vermes cerebri.

Ex tertio principio quatuor vermium genera oriuntur: Putrefactionis, Aquositatis, Chaos, & Caliditatis. Quæ ex iam dictis facilè intelliguntur.

PARAGRAPHVS III.

Omne creatum pro secundâ generatione creatum: & vbi generatio, ibi duplex sperma est, scil. rei & seminis, ex his de posse est, in omni spermate monstruosum semen adesse, aut seminis monstruosi materiam.

Sperma generatorum duplex. Rei & seminis.

Vermes omnes nascuntur ex spermate, non ex putrefactione. Res enim quæuis generatur ex semine. Nam ex semine aut spermate nascitur sperma aliud, quod sperma monstruosum est, ex quo omnes putridi vermes in ligno, & similiter in homine generantur. In nucibus sperma non relinquitur, vnde nec in illis vermes generantur. Si partu edito mulier in puerperio non probè purgatur, post aliquod tempus venter ei iterum intumescit. Hæc fit ex spermate monstruoso. Vnde noua alius morbi generatio indicatur. Puerperæ itaque exquisitè purgandæ sunt. Nisi enim probè emundentur, huiusmodi generatio incidit. Homine extincto: sperma hoc monstruosum inactum erumpit: Vnde vermes in cadauere nascuntur. Et cum in omnibus mineris sperma sit, certum est, idem etiam in carne vigere, cum scil. mineralium spermata ad stomachum descendunt. Sic pueri ex semine naturali gignuntur. Sperma tamen omnes monstruosum habent. In nucibus sperma monstruosum non est. Nullos igitur vermes nucleus illarum generat, sed testæ. Sic quoque est in Persicis. Fructuum verò grana verum & naturale sperma habent: vnde etsi fructus prohibentur iis, qui vermibus molestantur: grana tamen acini siue semina illis prohibenda non sunt.

Vermes nascuntur ex spermate, non ex putrefactione.

Puerperæ vnde intumescant.

Sperma monstruosum omnib. inest nisi nucibus & persicis.

PARAGRAPHVS IV.

Sciendum est ex his, quod lignum ex spermate existit, id est, per semen. Est igitur sciendum, de duabus generationibus in vniuersis seminibus: quia prima est naturalis, sed secunda monstruosa.

Lignum, velut & res cæteræ naturales, est ex semine. Vermes autem in ligno geniti sunt ex spermate mõstruoso. Vnde generatio duplex constituitur, Naturalis & Monstruosa. Omne autem sperma in rebus sensitiuis aliud etiam in se sperma habet, quod est monstruosum, & aliquid sibi simile procreare potest. Vnum quoduis sperma monstruosum in monstrum abire potest, & ad vitam sensitiuam. Et sperma monstruosum est in omnibus mineralibus. Quælibet etiam herba sperma monstruosum habet, sed non ipsius semen. Illis ergò, qui vermibus molestantur, fructus quidem prohibendi sunt, non tamen nuclei aut grana. Ex carnibus etiam sperma adest. Si mineralia, hoc est, sperma minerale ad stomachum descendit, in vermes degenerat.

Generatio rei duplex. Natur. & monstruosa.

Sperma monstruosũ omnia habent.

PARAGRAPHVS V.

Et notandum cum his, quòd sperma exaltatum fixum est, & cum tempore suo mortuo in sensitiuam virtutem abit, & sumit corpus sensitiuum ex corpore insensitiuo: sicut de elementis: quia muscarum generatio ex aëre procedit, lacertarum ex terrâ, aranea ex igne, serpentum verò ex aquâ, pulicum ex mineralibus.

Sicut sperma naturale vitam in se habet: Sic etiam id, quod ex naturali præter naturam nascitur, sensibile aliquid ex se producere potest: vt qui ex stercoribus, lignis, testis vermes generantur. Similiter accidit etiam in elementis, quæ non minùs sperma monstruosum habent, ac naturale. Vnde vnum quodque suum producit genus. Nam ex aëre nascuntur muscæ: Ex terrâ lacertæ, ex igne araneæ, serpentes ex aquâ. Muscæ & Machis sunt omnes scarabæi, qui ex stercoribus non generantur. Muscæ ex Elemento Aëris nascuntur, quia in ipsis quoque elementis sperma monstruosum est: Araneæ ex elemento ignis, id est, principium aranearum est ex elemento ignis. Ex elemento aquæ primitiuæ generantur serpentes.

Muscæ ex aere lacertæ ex terra. Araneæ ex igne: serpentes ex aqua.

PARAGRA-

PARAGRAPHVS VI.

Nunc de his, quæ ad curam pertinent, & sunt hæc: Medicamina intrinseca, & quæ sunt extrinseca: & debent esse ex unâ naturâ. Porro oportet etiam intelligere, intrinsecum vermium genus per externum medicamen. Est etiam necessarium perfectissime scire processum veneni. Postremo, omne medicamen, quod vermes interficit, ex veneno est.

Vermiũ omne medicamen ex veneno.

In curatione vermium sic c g tandum est, quod quæ vermes foris occidunt, eosdem interiùs etiam interficiant. Nec hic ad purgationes respiciendum. Vermes qui in fructibus nascuntur, vermes corporis omnes ex nutrimentis enatos intermunt: vt sumatur vermis ex carne, & sequenti compositioni cum colocynthide addatur, vt vermes hoc attingant aut gustent. Si ergò ab isto vermes extranei moriuntur, ab eodem medicamento etiam interni vermes iugulabuntur. Nullum laxatiuum vermes interficit. Medicinæ, quę serpentes foris intermunt, serpentes etiam in corpore occidunt. Et serpens illicò perimitur liquore ex centaurea. Bufones omnium validissimè occidit oleum aut semen Hypericonis, velut & stelliones, lacerta que. Araneam interficit semen Harmel. Muscas interficit Agaricus. Si ergo vermes ex elementis aut nutrimentis oriuntur, per medicamen ex nutrimentis interfici debent Acrei Agarico iugulantur. Aquei centaureâ. Bufones & Stelliones ab vno medicamento interimuntur. Qui ex mineralibus nascuntur, per vitriolum album perimi debent. Sic, qui vermes fiunt ex calce, ex cachimiis, ex marcasitis, per Arsenicum occidendi sunt. Et interfect onem oportet esse talem, vt vermes eam gustent. Quæuis medicina, vermes occidens, venenum est. Et cui res quælibet à naturâ appropriata est, eidem etiam adhibenda est. Sic si de colocynthide aliquid adhibetur animal bus, ipsis venenum est. Ea interim homini in morbis nonnullis salutaris est. Agaricus homini salus, muscis venenum existit. Huiusmodi medicamina omnia contra vermes præbenda sunt. Farina ex cariosâ abiete, vermes ex nutrimentis interficit. Puluis ex ligno quercino tollit lumbricos, præsertim si addantur carbones ex tubetho, agarico vel silere montano. Puluis contra vermes potens etiam de agarico fit, qui ipsorum venenum est. In fodinis Schwatz vicinis pulticula nigra adhæret, quæ vermes potenter iugulat. Cuius dosis est granorum decem. Potest tamen commisceri cum sacchŏro. Entiana, garyophyllis, &c. In cupri mineris desuper muscus niger adhærescit, qui optimus est contra vermes: puluis de pino perimit lumbricos.

Laxatiuũ vermes nõ p̃ellunt. Centaureæ liquor serpentes interficit Hypericum bufones &c.

Vermiũ medicinæ venenum.

Colocynthis vermes pellit.

Agaricus venenũ muscarum.

Vermiũ quæ medicinæ.

Descriptio contra vermes ex nutrimento.

Reme dia vermium.

℞. *Aloepatici* ℥iij. *Myrrhæ* ℥ß.
Trochisc. de silere montano ad pondus omnium. Fiat puluis. Dosis a ʒj. vsque ad ʒiij. vel ʒiiij. Pueris minor dosis debetur, velut ʒß. Vtere ad aliquot dies.

Alia.

℞. *Oleum de colcothar coagulatum*, & tum demum in suam substantiam reductum: mirabiliter occidit vermes, viperas, bufones, araneas, misce tamen cum aceto. Dosis gr. ij. vel iij.

Oleum ex colcothar.) Si iterum coagulatur, ad colcothar redit. Huius dosis est gran. 5. Hoc mirabiliter occidit.

Correctio Theophrasti.

℞. *Alcali de colcothar* ℈j. *Agarici, liquoris centaurea.*
Colocynthidis. an. gr. x.
Ol. de myrrha. q. s. pro incorporatione; fiant trochisci. Dosis gr. v. pro pueris: pro adultis gr. x.

Mandella est semen ellebori nigri.

Descriptio contra vermes ex mineralibus.

Ol. Hypericonis. Mandella (est sem. ellebori albi) an. ʒj.
Mumiæ præparatæ ʒij. *Liquoris Aloepatici* ʒß.
Cretæ marinæ q. s. pro incorporatione. Reduc. in trochiscos.

Contra Ascarides.

℞. *Herbarum perforatæ, Betonicæ vtriusque an. M. ß.*
Trochisc. de Agarico ʒj. *Myrrhæ* ʒß.
Reduc ad formam.

Medicamen, si vermes fuerint ex Elementatis, siue spermate, vel sepentum, vel insectorum aliorum.

℞. *Vitrioli cuperosi* ℔ x. (Vitriolum cupreum est, quando vitriolum cum cupro coquitur.

Vitriolũ cuperosũ quid.

Alcool vini ℔ xx. *Salis Gemmæ* ℔ v.
Reduc in Alembicum cùm reiteratione debitâ. Fiat oleum.

℞. *Huius olei* ℥ß. *Hæmatitis* ʒß.
Magnetis gr. vij. F. Mixtura. Dosis gr. iiij. vsque ad vij.

Hoc medicamen vermes vniuersos, ex spermate genitos tollit. Si vermes fuerint in stomacho, ex primâ illicò dosi auferuntur. Si in intestinis vermes iacent, non adeò statim cedunt, sed dosis sæpè iteranda est. Sin autem in matrice vermes fuerint, pessarium concinnandum est ex hoc medicamento cum melle & sale, quod inditum matrici, tam diu ibi relinquendum est, donec sponte suâ excidat. Vermis occisus si elabi nolit, cum pulegio & nasturtio menses prouocandi sunt. Cum his prompte eiicitur.

PARAGRAPHORVM LIBER TERTIVS.

De Caducis.

CAP. I. PARAGRAPHVS I.

Morbi Declaratio.

OMnis lapsus à specie caduci descendit, per generationem caducâ à cerebro.

cerebro. Cerebri potentia est de conseruatione rerum primâ, & hoc propter cerebellum. Sed membrorum lapsus, vel caducus materialis est paroxysmus descendens à nuchâ, id est, ex parte cerebri. Ergò lapsus à cerebro paroxysmus est occipitis. Signa verò ex motione totius corporis cadunt & spasmum eiiciunt.

Catalentia. Epilentia. &c. à nucha oriuntur. Ægritudines, ex vnâ origine descendentes sub vno capite comprehendi debent, vt est *Catalentia, Epilentia, Analentia, &c.* Hæ omnes descendunt à Nucha. In caduco ergò paroxysmus morbum indicabit. In Catalentia, Epilentiâ & Analentiâ curæ nulla differentia est. Omnis

Caduci ventris & membrorum cura vna est. adeò caducus ex cerebro oritur. Et cura est eadem si caducum quis habeat in ventre, & in membro. Principium paroxysmi est in capite, sed non causa.

PARAGRAPHVS II.

Nunc, quæ ægritudines ad caduca genera pertinent, sunt istæ. Epilepsiæ omnes species: suffocatio matricis extra locum. Syncope cum generibus suis (videlicet deliquium rediens, & syncope non rediens, vertigines, & id genus.

Si species curandæ sunt, omniū cura vna est.

Syncopis quid. Syncopis est deliquium semel incidens. Si verò sæpiùs fiat, vera syncopis euadit. Caducum etiam suffocationes Matricis cient. Quando suffocationes paroxysmum caducum inducunt, cura caduci etiam instituenda est. Fit Fit etiam, vt aliqui ex fame diuturniore cadant. Hi quoque ad curam caduci pertinent.

PARAGRAPHVS III.

Sunt & plures ægritudines ex generibus de caduco sine lapsu: sicut tetanus, spasmus, tortura oris, (quæ statim conuellunt & obstipant) vniuersalis Apoplexia, contracta paralysis, incuruatio per spinam dorsi, aut membri particularis cum speciebus synthenæ virorum & mulierum.

Spasmi cura causa caduci. Syncopis signum est deliquium animi, quando in stomacho dolores ac tormenta oriuntur: cum ægri ad se à paroxysmo redeunt, homines agnoscunt.

Quilibet spasmus ac tetanus per curam caduci sanari debet. Apoplexia, quæ statim cum spasmo incidit, curari debet vt caducus. Si oculos distorquent, & dentes collidunt, & posthæc spasmus oritur: tunc apoplexia ex caduco descendit. Si Apoplexia ex guttâ sit, ægri rectò obtutu præsentes aspectant, & spumant, ac liuescunt. Hæc enim guttæ signa sunt, quæ huc non pertinet. In paralysi si caducus in-

Paralysis est vel caduci, vel guttæ. sulturus est, à cerebro incipit, & spasmus seu tetanus inuadit latus illud, quod feriendum est. Hæc paralysis ex caduco est, non ex guttâ.

Paralysis autem ex guttâ sensim corripit, ægris spuma circa os oboritur, & obdormiscunt, & membra illis deprimuntur ac concidunt, quæ feriuntur. Hæc paralysis ad curam caduci non spectat. Quilibet morbus, qui cum synthenâ est, ad caducum pertinet.

Synthena. *Synthena, &c.*) Spasmus, conuulsio.

Incuruatio) in spinâ dorsi fit, quando dorsum gibberum fit. Ad caducum refertur. Pars cum paroxysmo epilentico cadit. Hi statim labuntur, cum spumâ oris, ac paroxysmus ex cerebro oritur. Pars altera paroxysmum Apoplecticum exhibet. Synthena Apoplectica est, quando spumosi fiunt, & aquam ore fundunt.

Analepsia. *Analepsia.*) Ita inuadit, vt primò nasus albescat: Posteà Analeptia sequitur.

Catalepsia. *Catalepsis*) Hic morbus si inuasurus est, ægri duabus horis antè dormituriunt.

Epilepsia. *Epilepsia.*) Hanc præcedit duabus ferè horis spuma candida.

Synthena. *Synthena.*) Hanc antecedunt tormina stomachi & cruciatus, & hoc solo signo ab illis dignoscitur, vnumque & similem paroxysmum habent. A paroxysmo quando exuscitantur, homines illicò agnoscunt, & frequentius in paralysin, quàm syncopen aguntur.

Vertigo. *Vertigo.*) Sæpiùs corripit, si desuper ex alto loco, velut de scalis, &c. despicitur. Hanc caducus excipit, curâ caduci sananda. Multis etiam paroxysmus obrepit, quando aquis vehuntur, ab agitatione & commotione.

Tetanus. Tetanus, quando membra omnia conuellit, paralysis est ex caduco.

Synthena. *Synthena.*) Viros sæpè ac fœminas corripit, quando pedes ipsis refrigerantur, si per aquas transeunt, aut si profluuio laborant: cumin odi paroxysmus post octiduum plerunque reuertitur. Huius cura est, vt paroxysmi epilentici. Synthena etiam in morbis chronicis incidit. Et tum mortale est. Et quando patientes de tremore manuum pedumq; queruntur, eoq; frequenti, mortale est. Rectâ ergò iste morbus inuadendus est, & curādus, vt caducus. Omnes ægritudines, quæ signa epileptica exhibent: in his omnium primò ad morbum caducum cura impendenda est, quicquid alias morbi accidat.

CAP. II.

Causa & loci affecti declaratio.

PARAGRAPHVS I.

CAusa totius morbi in chaos est. Nam cætera, quæ in caducum transeunt partem suam habent in chaos. Per hoc elementum descendunt, & ascendunt per modum tetani & spasmi. Alius est morbi Realgar in chao, & alius aquæ.

Quicunque verum ac genuinum de caduco fundamentum intelligere velit: huic opus est, vt consideret, quod 4. ęgritudines a 4. elementis producantur. Quoduis enim elementum peculiarem caduci speciem gignit. Chaos in

Chaos in homine quale. homine se habet, vt in terrâ. Et Chaos est aer in corpore diffusus, velut in exterioribus. Vnde fit, vt chaos per totum corpus distribuatur, & nec in calore, nec in elemento ignis consistat. Sed velut in maiore mundo venti concurrunt: sic in caduco causa morbi veluti spasmus quidam per chaos descendit ascenditque. Causa est: sicut venti inter se mutuò spirant: sic similiter etiam in morbo caduco. Realgar est morbus, qui ex mineralibus suam originem

originē ducit. Et hic duplex est: Aëris & Aquæ: etsi aliàs quoque terræ & ignis Realgar fit.

Realgar morbus qualis & quotuplex.

PARAGRAPHVS II.

Materiata causa hæc est, quæ in mineralibus chaos est, ex istis mineralibus prima caduci generatio & specierum. Medicum est scire, quod quatuor mineralia sunt, & morborum elementorum quatuor, in physicâ & chirurgiâ.

Vbi in aliquo membro contractura: ibi chaos petit exitum. In chao ipsius Elementa deprehendimus. Iam si morbus caducus in eo consistit: eius minera consideranda est. Et chaos nullum alium generat morbum, quàm caducum. Necesse est ergò, curam ex solo elemento aëris procedere.

PARAGRAPHVS III.

Locus causæ in caduco Chaos est. Nam sicut in aliis partibus mineralia sua faciunt, ita & in chao. Sciendum igitur, quòd causæ totius morbi Mercurialia sunt, & species morbi, species Mercurij.

Mercurius sublimatus facit paroxysmum Apoplecticum sub fumo, facit & epilepticum. In hoc paragrapho tantùm causa attendenda est. Quoties ergò chaos & Mercurius ad nequitiam procedunt, morbus caducus generatur. Et quot species Mercurij sunt, tot species etiam sunt caduci. Et qualis morbus, talis species. Morbus adeò vehemens est, vt à laborantibus non sentiatur, quia dormiunt.) Species Mercurij sublimati est vera species Analepsiæ.

Fumus Mercurij Apoplexiam & epilepsiā ciet.

PARAGRAPHVS IV.

Pono similitudinem causæ huius morbi in chaos ex Seldonio alkali, croco pontico aut thereniabin. Nam sicut ista in positum penetrant, nouam generationem faciunt: ita & generatio Mercurij suum ostendit periculum, pertransit membra, & iuxta Ilech in membri paroxysmum abit.

Sicut crocus & celdonum aquam tingit: sic ponticum etiam ac fel, quicquid attingunt amarum reddunt. Similiter paroxysmus quoq; Epilepticus, qui non ex cerebro, sed ex chao prodit, vniuersa membra mouet. Et paroxysmus iste ad consumptionem Mercurij vsque protrahitur. Eo enim ad consumptionem pergente, paroxysmus intestina stomachúmque & omnia interna euertit. Et hæc species grauissima est, ad mortem deducens. Sinthena mortalis est.

Celcedonum & crocus à quâ tingunt.

CAPVT III.

De Diæta.

PARAGRAPHVS I.

Diæta caduci morbi est cura totius ægritudinis. Sunt enim medicamina caduca nutrimenta morbi. Nutrimētorum duo sunt genera, Genus, quod facit morbum: & Genus, quod expellit morbum; vt fœtor carnis caprinæ, in contrarium decoctio anguillæ. Sic Mussula in contrarium est agnus.

Nutrimenta sunt duplicia.

Diæta in caduco morbo pro curâ habendâ est. *Mussula* est sciurus ater qui caducum prouocat, cui obnoxius est. Contra hunc agnina caro prodest. In verâ curâ constituenda opus est, diætam poni. In Elementis cura ex nutrimentis institui debet. Similiter & in hoc morbo. Vitanda est caro, quæ citra caducum prouocet. Talis est sciurorum nigrorum, qui caduco laborant. Caro caprina caducum prol cit illis, qui ei obnoxij sunt. Potus de pomis vitandus, vt qui caducum suscitet. Et sicut hic potus venenum est: ita potú lac ouillum medicamen est.

Mussula quid.

Mussulæ caro caducum ciet.

Potus de pomis caducum ciet.

PARAGRAPHVS II.

Nutrimenta ægrorum in caduco sunt ista: viscus quercinus pro sale semē pœoniæ pro confectis: radices pyrethri pro petroselino Hellebori pro beta.

Viscus Quercinus caducos impugnat, & tandem caducum expugnat. Et qui hoc morbo laborant, his viscum quercinum pro sale ministrare oportet. Et qui iusculum edunt, in quo viscus quercinus incoctus sit, nullo sale, id verissimum signum caduci est.

Viscus quercinus contra caducum.

Semen pœoniæ pro confectis adhiberi debet: Pyrethrum caduco affectis loco petroselini in offis inditum, morbi curatiuum est. Et veluti brassicam alias elixare solemus: Sic herbę quoque contra epilepsiam patienti præberi debent. Et folia hellebori nigri meliora sunt quàm albi. Æger alus etiam iuxta cibis vti potest, exceptâ carne caprillâ & sciurinâ. Et quales inueniuntur aut corripiuntur ægri: tales manent. De cumino frequenter bibendum est. Liberat enim hominem à caduco.

Pœonia, pyrethrum, helleborus &c. caducū curant.

PARAGRAPHVS III.

Ab his cauendum est, vbi vitiosum sperma, vbi odor vitriolatus, vbi ventorum generatio, vbi libidinis prouocatio, vbi acutias essensificata.

Qui morbo caduco detinentur, sedulò abstineant ab illis, quorum sperma monstruosum est, vt sunt poma, pyra: &c. Vitent etiam, quæ vitriolum carbonibus impositum resipiunt. Aromata nocent: nocent raphanus & rapum. Cuminum & fœniculum prosunt. Fugiantur omnia, quæ libidinem stimulant. Quamuis liceat rapa illa edere, quæ parua sunt & dulcia.

CAP. IV. DE CVRA CADVCI.

Paragraphus I.

IN curâ caduci præ manibus sunt experimenta Arcana cum experientiâ, & ingenia cum speculatione, pleraque elementata composita.

In curâ caduci quatuor consideranda veniunt: *Experimenta.*) hoc est, ars vel medicina vna vnius morbi, paroxysmum quidem tollens, non morbum, qualia plurima ab hominibus inueniuntur. Omnia autem experimenta in se arcana habent: Sed plerique ignorant Dosin. Tale est in hoc morbo cranium hominis: cuius præparandi modus is est, vt calcinetur, & à calcinatione reuerberetur, & tandem Alkali extrahatur. Hic dosis vera censenda est. Ea autem per sola experimenta cognoscitur. Ex cranio etiam extrahitur oleum,

In cura caduci consideranda quæ.

Experimenta quid.

Arcanũ quid.

oleum, cuius grana tria præbenda sunt. Arcanum est, si contra Medicorum canones curatio perficitur. Arcanum est ex vitriolo, quod morbum tollit vtcunque inueteratissimum.

Ol. vitriolum contra caducũ

Descriptio olei vitrioli contra morbum caducum.

℞. *Vitrioli Romani vel vngarici* ℔.xv.
Liquoris pæoniæ, camphoræ, rasuræ eboris, spodij an. ℥ ß.

Destilla per retortam, aut per descensum vsque in colcothar. Postea

℞. *Huius liquoris* ℔iij *Alcohol vini correcti, Aquarum Melissæ, Valerianæ an.* ℔.ß.
Colcotharis ℔j. Reduc per retortam, tum
℞. *Huius liquoris* ℔ j. *Colcotharis recentis* ℔ ij.

Destilla per phiolam, per diem & noctem, & exibit phlegma, liquor & oleum: Postea destilletur per balneum Maris, & secedet phlegma. Deindè destilletur per phiolam, & secedet Liquor. Tandem destilletur per arenam & oleũ effluet. Phlegma adhibendum est infantibus. Dosis eius est ʒj. ante paroxysmum. His qui intra annum 20. & 40. versantur, Liquoris ℈j. præberi solet. Qui annos 40 excesserunt, his oleum datur granorum trium pondere. Et dari possunt ista cum aq. chelidoniæ, valerianæ.

De Ingenio.

Modi perforādi cranii.

Ingenium est, si quis inuenit, quod manibus perficitur, velut incisionis, sed in caduco neque scarificatio, neque venæ sectio prodest. Si morbus suum exitum habere potest, paroxysmus remittit. Suum autem exitum in capite molitur. Et per sectionem exitus, hoc modo iuuandus aut promouendus est. Paroxysmo insiliente somnus illicò inducendus est, vt craniũ instrumento cenigato eò faciliùs & commodiùs perforari possit. Postea ne foramen coëat, imponatur lycinium, quod tentam magistralem nominant, & foramini canna argenteâ infigatur, & vulnus cum oppodeltoch in ambitu carneo vniatur & consolidetur. Sic ergò dum vapores epileptici per cannam euaporant, patiēs aut nihil aut minimum à morbo molestiæ persentiscet. Hoc remedium in iunioribus quidē bono euentu adhibetur: sed in adultioribus locum non habet. Iunioribus præcipuè etiam, per camphoram, spodium & vnicornu auxilium præstatur. Talia enim aërem coagulant.

Cenigatum instrumētum quo cranium aperitur.

Quidam spinam dorsi in summitate aperiunt. Et quamdiu hæc permanet aperta non cadunt

Fel ardeæ aerē coagulat.

Fel Ardeæ, si destilletur & præparetur, aërem potenter coagulat: sicut & balsamus cum galbano. Post paroxysmum eodem etiam Nucha inungenda est. Ab elemento: Manna (id est, ros exiccatur, si separetur purum ab impuro) præparatum tereniabin, si indies gutta vna vel tres in vino potentur, paroxysmus nullus infestat. Et medicamine hoc fœminis salubrius est quàm viris. Tereniabin est ros Maialis, præparatus per balneum maris. Confert in Apoplexiá, Epilepsia, Paralysi epilepticá.

Tereniabin quid.

Pro experimento etiam facit, si sumas sanguinem hominis sani, hoc modo.

℞. *sanguinis humani* ℥iii. *alcohol vini* ℥ß
Destilla post digestionem.

Ponantur in fimum equinum ad digestionem. Postea destillentur: destillata iterum ad digestionem reponantur sex septimanis, & in fundo, quid apparebit coloris aurei, quod optimum est. Huius ℈j. singulis mensibus sumatur sub lunam nouam. Id duodecies similiter, hoc est, integro anno, iteretur. Hoc medicamine morbus penitus tollitur: ideò pro curá verá id habendum est. Insuper radix quoque pyrethri & pæoniæ destillata per Alembicum curatiuũ certum est, ac opis multum præstat. Si probare ac nosse velis, an æger sanus sit factus: accipe cornu capræ ʒ ß. & asæ fœtidæ tantundem: Impone carbonibus, fumum si æger haurit, illico cadit. Si verò morbo rectè curato euaserit, non cadet.

Dosis sanguinis humani ℈j.

Examen caduci.

PARAGRAPHORVM LIBER QVARTVS.

De Vindimiâ seu Morbis Resolutis.

CAP. I.

Morbi Declaratio.

PARAGRAPHVS I.

Huius morbi matrix Elementum Aqua est: cuius proprietas & esse sunt in congelatis. Quia sicut aer est chaos, ita tanquam glacies hoc elementum in corpore existens materia est mucilaginosa, crystallina & gluten, vt clarum oui.

Vndimia in solo est elemento Aquæ. Elementum Aquæ, quod in corpore existit, est mucilaginosum congelatum: & propter congelationem, quando ea dissoluitur, est principium morbi. Omnes aquæ, quæ in vulnera abeunt, elementum sunt aquæ, vt sinophea.

Vndimiæ matrix aqua.

PARAGRAPHVS II.

Quod si hæc elementata, vel ex speciebus species vna sumeret resolutionem, principium morbi vndimiæ primum est, iuxta qualitatem speciei, aut omnium, ex quibus ducit originem. Vndimia Rocha vel scissa, vel Glaciei, vel Nitri.

Si quando ergò elementum aquæ vigore suo congelationem pertransit, morbus insilit. Vndimia est Hyposarca: Hyposarca peruadit omnia membra, & mortem inducit per frigiditatem. Nec aliud est, quàm resolutũ alumen. Ipsius species sunt ex rocho, vel scisso, vel glacie vel nitro. Id ex tribus documentis liquet. Primò ex purgatione. Nam si ægro Turpethum detur, aut per sedem, aut vomitum Aquam excernet, quæ ad ignem cocta alumen deponet. Idem fit & per vrinam. Nam si raphanus syluestris aut alia diuretica propinentur species hyposarcæ prodibunt. Tertiò per sudorem idem quoque similiter exhibetur. Nam si theriacæ ʒj cum Euphorbij ℈ ß. propinetur, sudor largiùs prouocabitur. Lintea resiccata si quatias, puluis quidam instar salis decidet qui morbi indicium exhibet.

Hyposarcæ species quot.

Sudoriferum tortæ.

PARAGRAPHVS III.

Quæ mineralia huius sunt conditionis, vt Rochum scissum, glaciei & nitri, congelatam habent naturam, aluminosam (id est alu-

minu

minis crudi) albuminosam, cum exemplo prædictorum: ex vnâ parte gluten, ex alterâ liquor tenax in toto corpore.

Hyposarca ex alumine resoluto.

Si alumen resoluitur, hyposarca gignitur. Veluti si Rochum resoluatur, hyposarca rochi est: Sic de tesso, glacie & nitro intelligendum. Si palpebræ intumescunt, signum hoc quoque hyposarcæ est. Idem signant etiam foueæ ad spinam dorsi in manibus ac pedibus. Et huiusmodi signa 16. vel 18. annis prius apparent. Si color faciei alteratus fit, & foueæ fiant, signum id est mortis. Quæ mulieres profluuium habēt, si illud resistat ac supprimatur, & spina dorsi foueis notetur, signum hoc hyposarcæ est. Quo casu nihil conferentius & salubrius est, quàm vt profluuium prouocetur. Hoc enim quamdiu durat, fœmina ab hyposarca immunis existit.

PARAGRAPHVS IV.

Casus Resolutionis cum causâ est elementum accidens, terreum accidens à suo procedit resoluto: Aereum accidens ex coniunctione internorum elementorum. Aqueum accidens à vaporibus vtriusque elementi permixti: sed igneum accidens ex spiritibus elemētorum suorum.

Alumen quatuor habet accidentia secundum quatuor elementa, sicut congelatum in corpore existit. Si terreum elementum moueat ac soluat, ægritudinem nullam suscitat, sed elementum aquæ cogit ad ægritudinem aut hypôsarcā. Et hoc sciendum propter curam. Iam si Vndimia sit terræ, ex alumine Rochio est. Conuenit ergò ex eodem curam quoque procedere elemento. Porrò si elementum aëris quoque similiter permisceatur, generat hyposarcam aëris. Si autem elementum aquæ ipsum absque alio elemento morbum moueat, & salia sua propria resoluat, generat hyposarcam aquæ. Quādo denique elementum ignis cum elemento Aquæ similiter iungitur, hyposarca ignis fit. Et hęc propter curam sedulò noscenda & distinguenda sunt, vt quâ ratione ea instituenda sit, ratum habeatur.

PARAGRAPHVS V.

Diæta vndimiæ Medicina est. Et vndimia si sicca fuerit, vtilis medicina. Si humida, perditionis signum.

Vndimiæ quæ diæta.

In curâ obseruata comprimis diætâ opus est. Fabæ, lentes, cicer salubria sunt. Caro tosta non conuenit. Stomachus enim ab humiditate solutus, digestioni aptus non est. Panis fabaceus optimus est, in hyposarca elitatus. Herbæ diureticę omnes conueniunt, quia humiditatem secum extrahunt. In vinum poni, & cibis permisceri debet lupulus. Expellit enim humiditates stomachi, dum vrinam prouocat.

Vndimię cura.

Cura in duobus posita est. Primò corpus purgandum est. Posteà specificis roborandum & confortandum. Processus autem curæ iste est, vt successiuè purgetur cum ære montano quæ purgatio valida est in hyposarca, si in iusculo decoquatur, & huius ℥iij. vel ℥iiij. sorbeantur. Sic in vino laxatiua quoque danda sunt: veluti si turpethum in vino suspendatur & maceretur. Posteà ad prouocandam vrinam digrediendum.

Siler montanū prodest vndimię.

Hoc facto, vera cura adeunda demum est. Alia velut clysteres, parùm conferunt. Nonnunquam etiam cum theriacæ ℥ß. & euphorbii ℈j. sudor prouocandus est. Manna, Crocus, Martis, Liquor corallorum, dulcedo Saturni, in omnibus huius morbi speciebus valent. Eodem modo etiam rapistrus maior in aqua decoctus, & cum melle in electuarium conditus valde vtilis existit. Post hęc omnia vera cura inchoanda est. In vndimia autem principale est Diacubebe, cuius compositiones in speciebus singulis sequuntur.

Diacubebe principale in vndimiā.

Descriptio in primâ specie, hoc est, in vndimiâ Terræ.

Cura vndimiæ terræ.

℞. *Specierum diacubebæ* ʒj. *Carabé seminis plantaginis Anethi an.* ʒj. *Zuccari mundati q. s.* F. Mixtura. Dosis ʒj ß. manè & serò in vndimiâ terræ.

In secundâ specie, id est, aquæ ex alumine scisso descriptio.

Aquæ.

℞. *Spec. diacubebæ* ℥ ij ß. *Corallorum rubeorum Mumiæ, sang. Draconis an.* ʒ ij. Fiant trochisci cum tragacātho dissoluto in aq. Endiuiæ.

In tertiâ specie, Aëris, glaciei, scilicet descriptio.

Aëris.

℞. *Diacubebæ* ℥ j. & ʒ ij. *Cubebarū* ʒ ij. *Rasuræ eboris, camphoræ, spodii an.* ʒ ß. F. trochisci, vt supra.

Pro quartâ specie, id est, ignis & Nitri descriptio.

Ignis.

℞. *Specierum diacubebæ* ʒ vj. *Zinziberis* ʒ j. *Masticbis* ʒ j ß. *Alkakengæ* ʒ iij ß. F. trochisci, vt supra.

PARAGRAPHORVM LIBER QVINTVS.

De Morbis siccis seu phthisi.

PARAGRAPHVS I.

QVod si elementum igneum in suam siccitatem abit, certum signum est aliorū etiam elementorum consumptionis. Sciendum autem, hanc siccitatem ex sicco igne descendisse, cum consumptionibus trium elementorū in suis corporibus.

Phthisis quid.

Tabes seu phthisis, aut morbus siccus aliàs vocatus, nihil est aliud, quàm consumptio, aut partium cum doloribus, aut totius corporis sine paroxysmo & doloribus. Primò aūt in corpore coagulatum resoluitur. Postea consumit elementum ignis suâ siccitate partes corporis, & tria reliqua elementa, ac spatio anni vnius vel duorum omnes corporis superfluitates penitus exhaurit tollitque. Interim ex alimentis in partium nutrimentum nihil assumit. Vnde vel corpus totum siccum efficitur & extenuatur,

tenuatur. Hæc aūt extenuatio ex cæcâ & latēte impressione cœli fit. Vocatur aliâs Aridura. Morbus autem hic vel membrum vnicum tantum affligit, aut plura, aut totum corpus. Nec vitium hoc in solo pulmone consistit, verum etiam in cerebro, corde, hepate, renibus, liene & partibus aliis, velut in ossibus, venis, nervis, articulorum, synouia, medullis, &c. Sub vno autem nomine species vniuersę comprehēduntur, quæ ex signis, quæ varia sunt percipiuntur ac discernuntur. Tremor indicat cor consumi. Tussis & puris screatio, læsi pulmonis certum indicium exhibet. Copia vrinæ hepatis & renum vitia prodit. Tussis ab hepate quoque affecto oritur, similiter & à renibus. Inflammatio punctionis, & dolores laterum, splenis & hepatis consumptionem arguunt. Ardor fellis est granitas & compressio ventriculi. Caro patitur cauitates & scissuras, quæ in genubus admodum periculosæ sunt. Nerui contrahuntur, sanguis exiccatur, synouia dolet. Et hæc est consumptio partium, à quâ certi sui dolores nunquam separantur. Vniuersalis tabes totius corporis lentior & tolerabilior est, & corpus extenuat citra ingentem dolorem. Si cutis circa genua rumpitur aut scinditur, consilium aut cura nulli proficit.

Tabis particularis quę signa.

Tabes vniuersalis qualis.

PARAGRAPHVS. II.

Quare notandum in his, quod siccitas ignis minutionem corporis facit, propter humiditatem. Pars sicca & cruda Mors est. Humiditas vero ipsa ægritudo.

Huius morbi principium aut causa non principaliter ab oppilatione, aut catarrho humido est: sed fit ex occultâ impressione cœli. Sol enim microcosmi omnes humiditates consumit: Vnde corpus & membra exiccantur. Tandem mors sequitur aut membrorum, aut corporis totius.

Phthisis causa occulta.

DE CIBIS.

Liquiritia, polypodium, lentes, vuæ passæ. semen portulacæ cum Lactucâ, Raphanus maior & minor, caulis Romana, Bleta rubea.

Phthisis dięta & cura quæ.

CVRA.

℞. *Axungiæ cerui* ℔ *x. Ol. de Baccis lauri* ℥ *vj.*
Medullæ cerui ℔ *ß. (al.* ℔ *v) Ol. de Angelica ad pondus omnium.*
Succi Endiuiæ q. s. pro decoctione.

Reduc in vnguentum, ad spatium decē septimanarū vtendum. Vnge bis in die, manè & serò, totum corpus. Hinc laua in aquâ aceto mixtâ decoctâ, tunc restaurantur sensim.

Morbus hic semel expugnatus, denuò non redit. In eo tamen curando priùs diæta instituenda est. Postea medicina attingenda. Corpus ita humectandum est, vt sol Microcosmi subindè inueniat, quod consumat. Hoc per arcana præcipue obtineri potest, quibus Medicus cælum, ex quo morbi oriuntur, veluti cogit, coërcet, ac innouat. Summum autem huius morbi arcanum est liquor Margaritarum, qui est Elixir. In cibo potuque assumenda quæ conueniunt vt sunt, Liquiritia, polypodium, lentes, vuæ passæ, portulaca, Lactuca cum seminibus, raphanus vterque, beta rubea, betonica, carduus benedictus, nuces pineæ, maluæ species omnes. Ex intrò assumendis, aqua hederæ terrestris cum tertiâ parte aquæ portulacę in hoc morbo cumprimis ac singulariter iuuat: & si fors aliqua corporis vena rupta sit, tertia pars aquæ cyclaminis addi debet.

Ante reliqua verò omnia compositio Diacorallorum in tabe maximi fit. Et hoc modo paratur.

Descriptio Diacorallorum.

Diacorallii descriptio.

℞. *Corallorum rubeorum & alborum* ℥ *vj. Fl. siue liquoris de camphorâ.*
Spodii; sem. Lactucæ an. ʒ *iij.*
Florum Antimonii, croci Martis an. ℥ *j ß.* Reduc ad formam cum tragacantho vel gumi Arabico. Dosis a ℈ ij. vsque ad ʒ v. vel vj.

Huius medicinæ vsus continuandus est, donec vrina spumam spongiosam non amplius exhibeat, quæ ad pristinum statum reducenda est. Arcanum alterum in hisce morbis est Stybium, quia Saturnum hic dominantem in stellam Veneris benigniorem transmutat. Experimenta sunt etiam quædam foris adhiberi solita: veluti vnguentum ex pinguedine gliris montani, quem vulgariter murmentum nominant, cuius descriptio hæc est.

Stybium arcanum phthisis.

Experimentum ex pinguedine Murmentorum.

Vnguētū Murmētorum contra phthisin.

℞. *Pinguedinis murmentorum* ℔ *v.*
Medullæ bouis ℔ *j.*
Taxi ℔. *ß.*
Ol. Amygdal. amarar. ad pondus omnium.
Vini rubei q. s. pro decoctione. Reduc in formam vnguenti, quo vtatur, donec vrina mutetur.

Aliud experimentum per balneum in siccis morbis.

Aq. resoluta q. s.
Herba valeriana
Arnoglossa.
Allij an. q. s. pro balneo.

Aqua cum herbis ebulliat, & postea in hanc, herbis exemptis, indatur.

℞. *Vitrioli albi, Marcasitæ argenteæ an.* ℥ *ij.*
Vitrioli communis, Aluminis Sochi an. *ß.*
Sulphuris viui ℔ *j.* Balneum.

Sulphur viuum est sulphur non fusum. In hoc balneo æger decem septimanis lauare debet(Et si id octiduum durauit, addi debet Carabe triti ℥ j ß. aut suprà. Morbus si semel exigatur, non reuertitur. Quibus in morbo consumpto ragadia aut scissuræ in genubus oboriuntur, his cura nulla superest.

PARA-

PARAGRAPHORVM. LIBER SEXTVS.

De Leprâ.

CAP. I.

Declaratio Morbi.

PARAGRAPHVS I.

Lepra quid.

LEpra est corporis elementati putrefactio cum mineralibus suis. Quatuor igitur species lepræ sunt. Est etiam lepra permixta, etiam composita, & lepra vniuersalis.

Lepræ species quatuor.

Lepra nihil est aliud, quam corporis in putrefactionem degeneratio, ex qua iste morbus oritur. Primò autem Lepra in membris minùs principalibus ex elemẽtis oritur. Vnde quatuor species recẽsentur, Terræ, Aquę, Aëris, Ignis. In principalibus membris Lepra gignitur extra elementata. Posteà putrescit interdum elementum vnicum: quæ Lepra simplex vocatur. Aliquando duo vel plura simul putrescunt. Vnde lepra mixta vel composita oritur. Si autem elementa simul omnia in putredinem abeant, lepra fiet vniuersalis, cuius certum indicium est: si digitus, auris, aut nasus integre decidat. Si elementum vnum putrescit, cætera veluti reluctantur, ne ipsa simul corripiantur putrefactione. Duobus autem elementis putrescentibus, aut infectis, elementa duo reliqua, & liquor naturæ faciunt, ne corpus totum eâdem labe tangatur. Et cuius elementi Mineralia putrefactionem inducunt: eiusdem membri mors sequitur, velut & membrorum principalium, si lepra in illis hæret. Vbicunque autem locorũ lepra centrum suum figit, ibi oritur magnus ardor, tumor, stupor. Et lepra terræ in facie primo erumpit. Lepra aquæ inuadente pedes primo intumescunt, nec frigus ferre possunt. Inflantur etiam genitalia, & exulcerantur, quæ vlcera difficulter sanantur. Si lepra in elemento aëris seu chao hæret, animæ fœtor sentitur, & corpus totum discoloratur. Si elementum ignis sit, phlegmones totum corpus occupant, cum ardore ingenti, quæ ab exacto anno denuò redeunt. Huiusmodi phlegmonica vlcera signũ sunt principii lepræ ignis. Superest alia etiam species lepræ, quæ in membris principalioribus oritur, non elementis. Lepra pulmonem tentante, mineralia pulmonis inficiuntur, vox raucescit, nisi pedes prius intumuerunt. Tunc enim lepra ista commixta est lepræ aqueæ. Si lepra in hepate sit, sitis perit, cutis asperior euadit, nec crustæ tamen decidunt. Lepra vesicę designatur, si continenter pus mingitur, & pudenda vlceribus exeduntur curatu difficilibus. Si sanguis liuidus & arenosus est, ea lepra splenis censenda est. Cordis lepra se prodit morsu foueę pectoris seu sterni, & vlceribus ponè in dorso & circa spinam enatis quoties vel scarificatione, vel confrictu cutem vulnerant, quorum crustę decidunt. Lepra in renibus hęrente, vrina fit alba cum colore albo pulsus rarus & imbecillis est, & dolor dentium incumbit, post quem dentes elabuntur. Lepra ex felle emergente, vomitus infestare incipit, ad annum dimidium & longiùs interdum continuandus, & in lingua tubercula enascuntur. Lepra cerebri graueolens pus fundit & ægri per nares loquuntur, etsi palatum læsum & so aminosum non habeant, fronsque ipsis & oculi intumescunt, & ponè in Nuchâ pruritus excitatur.

Lepra quę simplex, quę cõposita, quæ vniuersalis, quę particularis, &c.

Signa quæ lepræ terrę, aëris, &c.

Signa lepræ partium principaliũ pulmonis.

Hepatis Vesicę. Splenis. Cordis.

Renum.

Fellis.

Cerebri

PARAGRAPHVS II.

Zephena primum signum in lepra & acumina: item color Lazurius, item orizeus, vel compositus cum vlceratione.

Signa lepræ vniuersalia

Zephena quid.

Hę sunt vniuersalia signa. Zephena est vlcus seu foramen quodlibet in corpore, eius modi mensuręque tandem sit. Leprâ affligente, emunctoria vniuersa suum Zephænum produnt, & in rotunditatem coëunt, angustantúrque. His os quoque contrahitur, & loquuntur velut ex cauo quodam. Aures rubescunt velut, in suibus. In sanis etiam circulum rotundum faciunt. In leprosis circulum altum conficiunt. Priapus contorquetur in leprâ. Acumen est, quando aliquid acutiùs se ipso redditur. Sic definitum acumen habent nasus, aures, digiti. Hęc vero vniuersa per lepram acutiora: & graciliora fiũt. Quin & dentes ipsi acuuntur. *Color Lazurius* est Cyaneus. Quando color viuidus cutis in liuorem degenerat, lepræ id signum est. Nec liuor vllibi manifestior apparet, quam in zephenis & acuminibus. Orizeus est purpureus. Hoc tali apparente, lepra instat. Hoc colore buccæ marcidæ euadunt. Et Orizeus color, signum lepræ exsistit. Si multi colores permiscentur, signum læpræ hoc quoque est. Hæc autem signa omnia in cute etiam integrâ apparent. Nã lepra colorum variorum genitrix est.

Lepra omnia graciliora.

Color Lazurius quid.

Color Orizeus quid.

CAP. II.

De Examine Leprosorum.

PARAGRAPHVS I.

De indiciis Lepræ ex accidente.

LEprosorum examen ex his cognoscitur signis. Primũm ex vrinâ scatea, secundũ ex stercoribus, & est de lepra ex accidente cũ prima specie per vrinam, in secunda in stomachi regionibus cum intestinorum partibus.

Lepræ triplex origo.

Leprosi ante examen triduo obseruadi.

Qui lepra infectos explorare & dignoscere volunt, hi opus habent, vt tres lepras considerent. Vna est ex Acidente. Altera ex sibi innata natura. Et tertia à Casu. Vrina scàtea, leprá ex accidente indicat. Quamquam nonnulla lepræ præseruatiua sint, quæ illam ita corrigant, vt verè dignosci non queat. Triduo ergò ante examen æger includendus est, ne huiusmodi præseruatiuis vtatur. Vrina, quæ scatea prodit, in aquam calidam imponenda est, & quadra seu orbis ex ligno fraxini vitro superponi, & probe obturari simę debent. Vrina illa si hoc modo destilletur & in orbe asperum quiddam & candidum (si resiccetur) appareat, certissimum id lepræ signum est. Et ista lepra ex vrinâ est. Ex stercore ita indicium fieri potest. Sumatur stercus leprosi, & aquæ iniciatur, hęcque probè agitetur, posteà sensim superna effundantur. Hoc iterandum toties est, donec nullum fere stercus supersit. Quod si tandem in fundo instar salis aliquid resideat, id lepram in stomacho omninò coarguit.

Signa lepræ ex vrina.

Ex stercore.

PARAGRAPHVS II.

De Lepra à casu.

Signum ex sudoribus cũ coagulatione pri-

minum

mum: secundum ex diuersitate pustularum tertium ex epiglotto & ex capillis, Hæc sunt signa lepræ à casu.

Sauina esa lepra. Et menstruum facit idē.

Lepram à casu contrahit, qui sauinam edit. Hoc enim certissimum signum est secuturę lepræ. Similiter & menstruum deuoratum leprā inducit. Si lepra ex casu per sudorem noscenda est, sudandum ægro est in balneo sicco. In hoc si sudor non granulatim instar perlarum erumpat, adeoque totum corpus sudet: lepræ instantis id signum est. Quin & de leproso exstillans sudor asseruatur. Qui si refrigeratus salescit, salq; illud in aquam coniectum non dissoluatur, eius signum certum est. Idem de sāguine quoque indicium. *Ex diuersitate pustularū*) Sæpe fit, vt tubercula in cute enascantur. Id perfectum lepræ signum non est. Si tamen processu temporis tubercula illa exulcerentur, & crustas contrahant, aut pruritum moueant, signum lepræ certissimum est. Si cum raucedine vocis pruritus insultet, aut sensus cutis obstupescat, lepræ signum certissimum est. Signa etiam ex epiglotto patent. Epiglottum est instrumentum argenteum, simile illi instrumento quo sutores calceos pedibus induunt. Hoc instrumentum oculis substernitur, & in illud pili distringuntur. Qui si excidant, signum lepræ est. Idem testantur etiam capilli iuxta aures defluentes.

Signum lepræ ex sudore, &c.

Epiglottū quid Epiglottovt probetur lepra.

PARAGRAPHVS III.

De signis lepræ innatæ.

Sed per concauitates & carnis consumptiones iuxta pollicem: item & per orizeos colores & lazurios, & per luxuriam vehementē, per frigus & colores ab extra, innatæ lepræ signa.

Signa lepræ innatæ.

Si buccæ in medio concidant & subsidant, signum id lepræ est. Quibus autem buccæ graciliores, superius crassiores sunt: quàm inferius, lepram vel hæ quoque arguunt. Quibus fœminis mammillæ superius duriores, inferius molliores apparent, insuper foueis factis conspicuæ, hæ lepram testantur. Idem de viris quoque censendum, si eorum papillæ minus carnosæ sint, velut & clunes. Carnis consumptio ea est, quando caro intra pollicem & indicem intericcta pinguis non est, cum concauitatibus. Hæc enim lepręe signum. Qui post coitum vehementem famem aut sitim sentit, leprosus est. Qui nimis leui occasione vel calore vel frigore percellitur, lepræ suspicionem mouet.

CAP. III.

De signorum differentiis.

Prima differentia ex Alopecia procedit, cum signis faciei, vt in gutta rosacea, in praua tentigine, & in polypo extraneo. Secunda differentia in pruritu est ex causa assūpti veneni. Tertia differentia ab extraneis est, vt à Realgare & à frigore, & calore externo. Quarta differentia à carnibus, medicaminibus, & a morbis originem ducit.

Alopecia, amygdalę in collo, fœditas faciei, lepręe quidem similia sunt, sed verum tamen eius indicium non prębent: similiter & alii morbi veluti gutta rosacea, tentigo praua & polypus extraneus: vbi etsi quidem tubercula appareant, ad lepram tamen ea referenda non sunt. Pruritum ex veneno sentiunt, qui venenum deuorarunt, vel cum auripigmento, vel sale Armoniaco, sale confecto cum Vrina, etiā ex menstruis, ex sanguine hæmorrhoidum, ex sanguine sinistræ saluatellæ. Hæc enim omnia venena sunt, occidere quidem non valentia, sed corpus tamen ægrum, & cutem leprosis similē reddentia cum consumptione. Et licèt quidem buccæ concidat, aut digiti gracilescant, aut signa cætera appareant, lepra tamen illa minimè est. Lepra à frigore & calore lepram gignit & alios morbos, & manus pedésque finduntur. Si verò lepra futura est, in pulmone ea est, & raucedinem vocis habent.

A Caloribus.) Sæpe fit, vt Balneatores, velut in Misniā & Saxoniā consumantur. Hæc tamen lepra non est. Lepra tamen nonnunquam ab ingenti calore inducitur. Hi vesiculis exasperantur, & raucescunt, &c. Et hi leprosi nondum sunt. Sin verò præter ea etiam gracilescāt in dictis locis, lepra ea est.

Balneatores plerumque consumpti.

A Realgar.) Coquos, qui metalla tractant in culinis, ex his morbus ex realgare infestare solet. Qui liquefaciunt vel realgar, vel ferrum, plumbumve, aut cuprum, aut stannum: his vapor inde exspirans morbum infligit lepræ non dissimilem, & eosdem etiam raucos reddit. Sic qui cuprum eliquant, rubeam faciem contrahunt: nec tamen ea morphea aut lepra est. Et quicquid non contagiosum est, ita vt alter ab altero illo infici queat: id leprosum minimè est. Si ergò fossori aut fusori alicui minerarum aures aut concidunt, aut intorquentur; & caro intra pollicem tabescit, id lepræ signum certissimum est. Similiter etiam de coquis iudicandum. Insuper & carnis porciniæ proprietas est, vt in faciem efferatur & extuberet: quæ tamen lepra non est, sed tum quando signa procedunt ex zephena. Sic si quis à coitu raucescit, nisi signum Zephenæ adsit, lepra non est. Lepra etiam sæpius emergit ex hydrophobiâ, ex pustulis, ex alopeciâ, ex morpheâ, & noli me tangere, & polypo. Quatuor hęc si ægritudines generant, & pariunt raucedinem, ac præterea amygdalæ liuescunt: tunc ea lepra est, & est vnus morbus. Sic ex quartanâ febri nascitur pruritus: & qui in magno ęstu bibunt, raucescunt. Lepræ tamen hæ nondum sunt. Si verò post quartanam nares concidunt, signum hoc lepræ instantis est. *Ex sanguine.*) Si ex saluatellâ misso sanguine aliquis in sinistro latere scabie tentatur, nec raucedo iuxta adest lepra ex isto pruritu non noscitur.

Coqui, morbus ex Realgare obnoxiti.

Lepra non est, nisi quæ contagiū habeat.

Lepręæ quartana signū.

CAP. IV.

De Cura Lepræ.

PARAGRAPHVS I.

Lepra in curâ sua duas species habet: rubeam, & albam. Lepræ albæ hæc sunt signa: Cutis color alienus, chaos exitus cum fœtoribus, raucedo vocis, & excrementorum fæces. Rubeæ lepræ hæc sunt signa: Cutis vlceratio, serpigo cum pruritu, & pustula.

Lepræ alba signa.

Lepręe albę sua peculiaris cura est. Sua peculiaris etiam rubeę.

Lepræ albæ signa.

Leproso

Leproso in examen adhibito, lepra alba coloris alterius est. Qualis enim cutis in facie, talis in toto corpore esse debet. Exitus chaos si fœtet, lepræ albæ certissimum signum est. Si fœtores erumpunt alii instar tostæ cœpæ, alii instar arsenici: Si vrinæ is fœtor est, qualis chaos ex ore: ea res ad curam albam pertinet. Quin etiam stercora olent velut fœtor ex ore exhalās. Lepra rubea propter rubeam curam sic dicta. Si cutis ita vlceretur, vt foramina relinquantur, ad curam rubeam sanatio referenda. Si vesiculæ in cute erumpant: ad curam rubeam referētur: similiter si tentigo praua, si alopecia instet, isthæc vniuersa ad curam rubeam pertinent.

Lepræ rubeę signa.

PARAGRAPHVS. II.

Lepræ præseruatiua quę sint.

Processus lepræ duplex est: Primus de conseruatione, & secundus de curâ lepræ. Quæ ad conseruationem pertinet: ista sunt. Antimonii extractiones sanguinis essentia de vena cordis, perlarum & corallorum liquor, specifica de granis Iuniperi, de melissa, cichorea, & valeriana.

PARAGRAPHVS III.

Lepræ quæ curatiua.

Quæ ad curam pertinent, sunt ista. Auri mineralia, manna virtutes, & Terenıabin, argentum cum suis speciebus.

Cura Rubeæ ex Auro.

Vt aurum potabile, liquor auri, succus orizei, liquor aureus. Dosis granum vnum in bono vino, mane. Omnia illa habent vim.

Cura albæ ex Argento.

Oleum argenti, liquor argenti, succus argenti, aqua lunæ. Dosis ℈ ß. semel in Luna. Item præcipitatus, argenti & auri ex corpore recreato, & dein in primam materiam reductus, posteà præcipitatus, summum arcanum in cura lepræ.

Lepra quę incurabilis.

Vltima lepra in coxendice foramina efficit & dolorem cum consumtione illius partis, & hæc incurabilis.

Qui curam aggredi volunt elementum conseruare debent. In hâc conseruatione balsamū naturæ tueri oportet: ac res illas adhiberi decet, quæ cadauer sustentare, seu conseruare queunt, ne id putrescat: Ex hoc censu est antimonium, genus mannæ & thereniabin præparatum. Simili modo etiam conseruat balsamus naturæ. Sic essentia vini conseruatiuum est in lepra, nec putredinem admittit. Dosis antimonii scr. ß. in septimanâ sub auroram. Sanguis procedere debet à venâ cordis. Essentiæ de granis Iuniperi & melissæ, putredinem non admittunt. Dosis sanguinis humani vnc. ß. semel in mense in secunda die post oppositionem. Dosis perlarum & corallorum grana iiij. omni die in aurorâ. Melissæ, Valerianę & aliorum dosis à drac. j. vsque ad vnc. j ß. omni manè.

Balsamū naturę conseruat antimonium Manna.

Antimonii dosis gr. Sanguinum dosis ℥ ß.

Curæ lepræ rubeæ procedit ex auro. Et est liquor auri, & aurum potabile, succus orizei, liquor aureus. Omnia ista habent vim. Dosis est granum vnum, Mane in bono vino.

Aurum cura lepræ rubeæ.

In leprâ alba est argentum, oleum argenti, liquor argenti, succus argenti, id est, aqua argenti. Hæc prouenit ex argento non fulminato. Dosis argenti scr. ß semel in lunâ, hoc est, à nouilunio ad nouilunium.

Argentū cura lepræ albę.

Semel in luna

Prima materia Solis & Lunæ procedit ex corpore perfecto, & reducitur ad primam materiam. Ille Mercurius tollit lepram induratam.

Vltimum lepræ signum est si illa eo vsque deveniat, vt coxendicem dolore infestent. Caro in coxis tabescit & concidit, velut iuxta pollicem. Et isto casu nec cura nec præseruatio cōmoda est.

PARAGRAPHORVM LIBER SEPTIMVS.

De Gutta.

CAPVT PRIMVM.

Gutta materia.

PARAGRAPHVS I.

Gutta quid & quando.

GVtta est Synouia suæ partis, à qua parte procedit, sequitur ex ista parte istius dolor & paroxysmus. Gutta paralysis est, & apoplexia, contractio membrorum.

Gutta est quodlibet membrum, quod in sese suam virtutem perdit. Idem fit in gonorrhœâ, in defectu loquendi, in oculis, in auditu. Morbus autem iste nihil est aliud, quàm quòd membrum officium suum obire nequeat. Aliàs defectionem nullam in stomacho habet, aut in nutrimentis. Accidit etiam paralysis in corde & splene. Causa est, synouia à parte sua separata. Nullum enim in corpore membrum est, quòd suam synouiam non habeat: & in ligamentis similiter. Tendines etiam infici possunt: & tunc cietur paralysis in digitis. Fit nonnunquam, vt caro obstupescat. Et ista est paralysis istius mēbri. Fit etiam paralysis in dentibus. Et si dentes ex morbo excidant, à paralysi fit. In corde paralysis subitaneam mortē inuehit. Ac ibi gutta non est, quæ illabatur, sed causa est synouia. Est enim Synouia stomachus membrorum. Et nutrimenta vniuersa, quibus membra sustentantur, digeruntur in synouiam.

Guttę caussa, synouia separata. Guttam suscipiūt omnes partes, quæ synouiam habent.

In renibus partibus caro consistit, in illis synouia rubea est. Synouia sanguinis, saturatè rubra est. Synouia cerebri est cineris coloris, crassiorque albumine oui. Splenis synouia est atra. Fellis synouia lutea est & crassa. Synouia in renibus, hepate, corde, & splene, pro partium conditione colorata est. Synouia matricis satis crassa est, & Veneta, ac admodum lenta. Medullarum synouia spissa & viscida. Paralysi ergò inuasura, mutatur synouia, à parte sua. Et quęcunque pars mutatur, illa paralysi corripitur: quę persistit tam diu, dum synouia iterum vniatur.

Synouia qualis in singulis partibus.

PARAGRAPHVS II.

Synouia quæ virtus.

Synouia partis suæ est nutrimentum & conseruatio retentiuæ & motiuæ virtutis, ex viribus virtutis digestiuæ.)

Synouia habet virtutem attractiuam, & retentiuam, & motiuam, & attrahit synouia ad partem suam. Quod renes attrahunt, synouia attrahit

trahit non tenes. Sic de cæteris membris. Et paroxysmus inuadit pro natura membri. Quæ loci ratio: ea paroxysmi conditio. Si synouia recedit à parte sua, ad illam denuò non redire potest. Ideò semen emendum est. Materia peccans purgari non potest; adeoque synouia, quæ à parte sua resoluta est, ea peccans adimi debet & auferri.

Synouia semel perdita, parti nō reponitur.

PARAGRAPHVS III.

Ex his sequitur morbum ex sequestratione esse, cum primâ generatione anodyni suæ partis: quia synouia separata relictæ partis insensibilitatem facit.

Si Synouia à parte suâ separetur, facit in illo membro insensibilitatem. Synouia partem in sese sensitiuam habet, non membrum. Si ergò Synouia membro subtrahitur, partis nutrimentum & sensibilitas subtrahitur. Postea membrū illud Phthisis, & tandem putredo corripit.

Synouia separata insensibilitatē facit.

PARAGRAPHVS IV.

De Accidente.

Casus morbi à coagulatione est, deinceps à resolutione congelata. Omnis enim humida coagulatio futuræ resolutionis signum ex quâ resolutione morbi cum sequestratione prædictarum duarum causa. Igitur signum veræ Apoplexiæ spuma, suffocatio cum contractione. Signum paralysis, alteratio membri, & partis stupefactio. In gonorrhæa signum excrementi materia. Aliarum ægritudinum signa, amissio sensus, cum morbo iuxta Anatomiam.

Sanguinem quę coagulēt & synouiam.

Si continenter portulaca vescenti vena secetur, sanguis non profluet. Si quis nutriatur solo *caseo & piscibus*, per nouem decémue dies si vulneretur, is, non cruentabit. Qui assiduò pinguedinem & adipem esitat, is diabeticam & gonorrhęam prompte incurrit. Coagulatur etiam in nobis, si edantur, *sempervina*, id est, *pusula*, & *barba iouis*, *lactuca*, *semen lactucæ*, *essentia vini*, *psyllium*, & *quæuis mucilago*. Hæc talia si edantur cum ipsis Synouia quoque ingeritur. Synouia itaque consistente, si cum *carniola* sanguis sistatur ille h. ne a biduum coagulat, & tandem resoluitur. *Sperma* verò *ranarum* coagulat ad annos 10. vel 20. Sunt etiam, quæ esitata in nobis synouiam coagulant, velut *essentia vini*, & quæuis *mucilago a fœnugræco*, *psyllio*. His enim si essent a vini coniungatur, ipsa coagulat absque frigore Synouiam coagulatam sequitur resolutio partis. Parte autem mistam coagulationem diutiùs nō ferente, resoluuntur mineralia, & separatio fit vel citior, vel lentior. Ea ergò coagulatio ad Apoplexiam abit. Si cerebrum coagulatum resolutionem subire incipit, Apoplexia metuenda est, cuius indicia sunt stertor, & tremor, & somnus apertis oculis incumbens. His signis apparentibus, futuræ Apoplexiæ signum instat. Dormientibus nonnunquam ichor ex ore emanat, & spasmus obrepit, ita vt eo suscitentur. Apoplexiæ signa sunt, singultus, dyspnœa, albedo nasi & flauedo faciei, paroxysmi præceps insultus, spuma oris, lapsus, si ex cerebro oritur, & membrorum distentio. Pulmonis Apoplexia infestante, homini oboritur singultus, suffocatio, spumæ albæ eiectio, spasmi insultus Apoplexia cordis imminente, cor tremit & palpitat, sequitur sudor corporis, ac à sumpto cibo dolorē in præcordiis ægri sentiunt: præterea spasmus conuellit, pulsus celer est, seipso subindè incitatior euadens. Ipsa autem Apoplexia demum corripiente, desubitò cōcidunt & moriuntur. Talia in membris principalibus eueniunt.

Apoplexię futuræ signa.

Signa Paralysis ab Apoplexia in eo differt, quòd membrum principale nullum adoriatur, sed externum quid vel ignobilius membrum corripiens illud resoluat tantum. Paralysin precedunt frigus vel horror ad spacium anni, hæmorrhagia, quæ facilè non sistitur. Membrum etiam feriendum tremor plerunque occupat. Resolutione autem fiente, Paroxysmus suffocationem infert. Si quis dignoscere cupiat, an paralysis sit, vel Apoplexia, diducto ægri ore, si halitus egreditur, Paralysis censenda est. Sin minus, signum id Apoplexiæ est, cuius paroxysmus quodam cum terrore incumbit, & variis cum imaginationibus quasi ab aliis inuaderentur & iugularentur. Signa in Gonorrhæâ diabeticâ sunt, resolutio seu contractura in spinâ dorsi: Signa talia interdum integro decennio pręcurrunt, vt suprà. Fit etiam, vt epilepsia inuadat, & id signum est futuræ Apoplexię. Si Apoplexia in paroxysmo epileptico insilit, ægri os diducunt, & oculos distorquent. In paralysi interdum alius etiam morbus concurrit: quod signum est, veterem morbum abiisse, & hunc nouum esse. Sunt, qui quinis vel senis diebus antè de stupore alicuius membri conquerantur: quod signum est futuræ paralysis. Cum paralysi nonnunquam in puncto eodem hypotarca coincidit: vbi vtriusque cura instituenda est. Cura est duplex: partim Physica, partim Chirurgica. In physicâ curâ oportet Synouiam consumi per adhibita arcana, quæ consumant, confortent, & faciant nouam Synouiam. Membra confortantur per talia, quæ ob conuenientem calorem idonea sunt. Talia sunt arcana, vt aurum, gemmæ, margaritæ, &c.

Paralysis ab Apoplexia vt differat. Paralysios signa

Guttæ cura est, vel Physica, vel chirurgica.

Cura guttæ in Physicâ.

Cerebri, Cordis, & hepatis confortatio.

Guttę remedia varia Kiſt pōdus grā. xv.

℞. *Liquoris orizei* ℥ ß & *kist.* (*id est gr.* xv.

Liquoris perlarum orientalium ℥ ij.

Alcool vini essentificati ad pondus omnium. Reduc ad formam. Dosis à gr. iiij. vsque ad gr. x. Hoc medicamen in os infundendum est, vt cor, cerebrum, & hepar confortet.

Descriptio ad synouiam cerebri.

℞. *Carabe ex Asphalto, Laudani puri, Liquoris Lunæ, id est, argenti an. kist.* j.

Vini essentificati per Alcool ad pondus omnium. Dosis secundam guttam per aures.

In guttâ Hepatis.

Corallorum rubeorum, Spodij, olei nu-

cis

cis Muscatæ. Liquoris Mumiæ. Balsami an. ℈j. ß. Alcool vini ad pondus omniũ.
Dosis a gr. vij. ad xij.

Ab extrà ad locum doloris.

℞. *De quatuor resinis, an.* ℔. *ß. Galbani liquefacti* ℥xx.
Liquoris de spica, Olei de nuce muscata an. ℥iij. *ex baccis Lauri* ℔. *ß.* Reduc in Balsamum.

Si Apoplexia est ex capite, nucha inungenda est; Et processus iste est, vt tantum in nuchà vnctio fiat nouies vel decies, tam diu continéret instando, donec paroxysmus abeat. Nam & mẽbrum doloris hoc modo assiduo iniungi debet.

Descriptio communis in Apoplexiâ & Paralysi consumpta, id est, post Paroxysmum.

Olei de Baccis Lauri.
Pinguedinis Castorij ex testiculis
Liquoris de Anacardis, de piperibus, de granis paradysi an. ʒj. *Euphorbij liquefacti q.s.* Reduc in vnguentũ sine cerâ.

Post contum [illegible] paroxysmum decies in die vnctio fieri debet: & processus iste sex septimanis continuandus.

Cura ex Chirurgia.

Debet fieri apertio, & huic emplastrum imponi. Aperiendum autem est vsque ad centrum morbi.

De 4. gummis maioribus an. ℥j. *Liquoris Asphalti.*
Carabe an. ʒij. *Ceroti de minio* ℥iij. Reduc in Emplastrum.

PARAGRAPHORVM LIBER OCTAVVS.

De Asthmate.

PARAGRAPHVS II.

Asthmatis species sunt istæ: Pulmonis apostemata, regionum pectoris Anthraces, vlcera, regionis vel pulmonis superfluum humidum, siccum, pinguedo, repletio & liquoris excrementa.

In asthmate multæ ægritudines comprehenduntur Diuisio talis est: pulmo & regio pulmonis deoppilati nõ debent, sed totę puræ esse, nec anthraces habere. Et cum pulmo seu per dilatetur & constringatur, ideò in continenti suum apostema aut impedimentũ indicat, quod similiter in cæteris membris principalioribus minimè fit. In felle enim & cæteris apostema diutius latere potest, priusquàm prodatur. Si ergò in pulmone vlcera sint, virtus aperitiua procedere non potest, & iudicium eorum ex halitu fœtido desumitur. Anthrax vnà cum paroxysmo cum leui frigore inuadit. Si pulmo humidior est, grauior sẽtitur, & ægri semper tussi infestantur. Si siccitas nimia in pulmone sit, is iam iterum satis aperiri nõ potest, & tussis molestat, doloq; in costis sẽtitur ex siccitate. A pulmone si sanguis excernitur, is canalis intercidit, & spiramina pulmonis impedit. Canalis autẽ phlegmate obsidente, aër penetrare non potest, vnde asthma fit. Phlegmate autem in cannis arefacto perpetua tussis molestat. Curam ergo oportet esse duplicem. Vnam quæ resoluat: alteram quæ exiccet. Et assumenda sunt illa, quæ phlegma superfluum in pulmone consumant.

Pulmonis affectus cur cito prodantur.

Asthmatis causa.

PARAGRAPHVS II.

Asthmatis signa sunt ista: anhelitus, tussis, screatus albus, raucedo vocis, gutturis siccitas, sitis, alteratio pulsus, compressio thoracis.

Asthmatis signa.

Talibus signis apparentibus, pulmonẽ læsum esse constat. Signa autem in classes duas referenda sunt, hoc modo: Si multa reiiciuntur & expectorantur, siccare oportet. sin minùs, laxare. Sepè fit, vt si obesis pulmones refrigerentur, certam noxam trahant. Sic, qui raucedine tentatus balneum ingreditur: quicquid huic in balneo accidit, eam noxam perpetuò luet. Hi etiam venam secare non debent.

Raucis balneũ noxium.

DE CVRA. §. I.

Asthmatis cura sicca, est ista.

Asthmatis remedia.

℞. *Myrrhæ, thuris, aliptæ muscatæ an.* ℥j.
Sulphuris viui ℥vj.
Colcotharis, salis fusi, ad medium põdus.
Reduc per sublimatorium in puluerẽ. Dosis a ʒj *vsq. ad* ʒiij. *vel* iiij.

Si hæ species terantur, & cum sublimatorio eliciantur, quicquid superiùs est, materia bona est. Huic adde:

℞. *Huius sulphuris* ℥j.
Croci orientalis ℈ß. *Masticis* ʒj.
Omnia in puluerẽ redacta misce. Dosis eadem est, quæ superioris sublimati sulphuris est. Poterit etiam Hyssopi drachma addi.

Superior Laudani descriptio ad pulmonem apprimè conducit. Notandum hoc quoque est, quod frigida in pulmone purgando noxia sint.

De Cura resoluta. §. II.

Cura relaxationis est ista: Elixir de Tartaro crudo: Essentia vini essati, & cum aquis separati a carnibus suis.

In Asthmate cura relaxationis conuenit, quâ sicca resoluantur, vt eò faciliùs è pulmone eiici possint. Omne dulce liquefactiuum. Ita conserua rosarum.

Tartarus crudus ex vino albo est ingrediens ad pulmonem & ad regiones pulmonis. Elixir, id est, fermentum. si in elixir redigitur, & purũ ab impuro separatur. Impurum Tartari est Alkali. Tartarum contunde, & in Alcohol vini septies vel octies digere, & præpara ipsum per Alembicum, & redige in humorem liquidum. In hoc liquore nullum Alkali est: tandem ad essentiam suam deduci debet. Ita præparatum pulmo accipit, & per id [illegible] curatur. Dosis est à gr. iiij. vsque ad gr. vij. vel x. Et hoc modo vlcera quoque pulmonis curanda sunt.

Elixir quid.

Alkali quid.

Aliud ab extrà vel intrà vtendum.

℞. *Liquoris de floribus Hypericonis.*
Aristolochiæ rotundæ an ℥ij.
Liquoris de mumiá ℥iij.
Præcipitati ex Saturno ʒx. Reduc in mixturam. Dosis à granis x. vsque ad xv.

Tam intrò assumi, quàm foris admoueri

 potest

potest. Et hæc Medicina vtilis est ad vlcera splenis & pulmonis. Et eadem ad vulnera & vlcera exteriora & interiora valdè experta est, vt in vlceribus renum quoque & vesicæ, & pulmonis, & in asthmate.

Aliud de vino essato.

♃. *Vini de Melissa* ℥j.

De pulmonaria ℥iiij. Fiat mixtura. Dosis à ʒ ß. vsque ad ʒ j ß.

Vinum essatum quid, & vnde dicatur. Vinum essatum hìc vocatur vinum sublimatum, in quod herbæ ponuntur, vt earum essentia extrahatur, vnde essatum quoque dicitur. Huius generis sunt vinum melissæ, valerianæ, pulmonariæ & similium. Vbi hoc iuxtà notandum est, quòd vinum Melissæ in asthmate secretum existat. Obseruandum hic etiam hoc est, pulmonariæ non herbam, sed liquorem, id est vinum, in hâc curâ locum habere.

Liquoris carnium descriptio.

♃. *Liquoris de carne* ℥vj.

Liquoris mumiæ ʒ ß.

Myrrhæ ʒ j ß. *Reduc ad formam.* Dosis à ℈j. vsque ad ℈ j ß.

PARAGRAPHORVM LIBER NONVS.

De Febribus extraneis.

PARAGRAPHVS I.

Febris est calor putrefactus cum tremoribus ex suâ oppilatione, à materiâ insequestratâ, in clausis poris, ex vi stipticâ.

Febres de quibus hìc traditur ex nutrimentis non oriuntur, & propriam petunt curam. Febris quid. Febris est calor, qui sine frigore non existit. Quælibet enim putrefactio calorem dat cũ aliquo frigore coniunctum. Huiusmodi frigus etiam sanguis inducere potest. Si materia peccans in membris principalioribus hæreat, tūc paroxysmus totum corpus peruadit. Febris particularis & vniuersalis quæ. Particularis est si saltem vena vna febrem sentit. Item ex carne vniuersalis & particularis est. Si febre splenem occupante, saluatella incidatur, tollit eam. Si ex corde: suam incide venam. Si in pulmone, pulmonis incide venam. Si in quartanâ vrina alba prodit, in spinæ dorsi fine scarificandum est. Si fuerit febris ex renibus, tunc debet scarificatio fieri infernè in pedibus. Et si febris à phlebotomiâ non curatur, tum demùm ad curam pergendum est, nec maturiùs. Et in istis febribus purgans dandum non est. Si febris ad morbum abitura est, fit sequestratio. Si in splene febris est fieri potest, vt totum corpus moueatur. Res quælibet putrescens abit ad digestum tempus. Ebullitio causa paroxysmi. Quæ febres à quibus oriuntur. Et ebullitio dat putrefactionem, quæ post inducit paroxysmum. Et possibile est, vt tertiana, quartana, quotidiana & cæteræ febres oriantur ex splene, & ab aliis membris principalioribus velut corde, renibus, &c. Si ex sulphure, est quartana: tertiana, à salibus, quotidiana ab alumine: habent vrinam rubeam antequam paroxysmus incipiat.

PARAGRAPHVS II.

Omnis putrefactio materialis suam materialem oppilationem facit a spiritibus salis, cum ingenitâ coagulatione, & pòst coagulationem per digestum in tremorem abit.

Diuturnitas febris ex digesto noscenda. Per Digestum prænosci potest, quàm diù duratura febris sit. Si numerus quotidianus cum colore albo concurrat sex septimanarum periodus erit, nec tempestiuiùs illa curabitur. Si autē cum dolore prassino exhibeatur, 19. 20. aut 21. septimanis continuabitur. Si cum tussi instat, ad septimam octauam, nonámue excurret. Si cum tumoribus pedem affligit, ad 15. septimanas terminabitur. Si numerum paroxysmorum mutat, veluti, si quotidiana tertiana euadat, procedet ad annuum spatium. Si verò numerus augetur, veluti, si ex quartanâ quotidiana fiat, decem mensibus durabit. Si verò ægri appetitus ad cibum & potū persistat, signum est tēpus minui. Si cibi potúsque appetentia languida sit, ad quartale magis inclinat, vt supra dictum.

PARAGRAPHVS III.

Paroxysmus, qui ab Arsenicalibus descendit, suum numerum habet, & digestum, & paroxysmus trium primarum erraticam diem habet. Et paroxysmus sanguinis suam curam in se habet, & digestum.

Fieri solet interdùm, vt propter paroxysmi vehementiam sanguis è naribus fundatur, & cū lotio egrediatur ruptâ alicubi venâ. Hæmorrhagia febrium spe curæ. Hoc & bonum signum est, & est cura simul febris. Si verò febris diuersimodè inuadat, iam teriùs, iam maturiùs, erratica ea est & pessimum signū, sub curâ autem signum bonum. Si paroxysmus inæqualis est, signum malum putetur, vt quo materiæ augmentatio portendatur.

PARAGRAPHVS IV.

De Cura.

Febris remedia ex Auro. *Febris extranea cura vna ex auro procedit: altera ex corallis, sed minor cura in argento & perlis consistit.*

Descriptio curæ ex auro est ista.

♃. *Alcohol vini exiccati & præparati à cineribus fabarum q. s.*

Foliorum auri ad placitū. Reduc in digestionē per mensem. Huius liquoris Recipe *gr. iij. cum* ℥j. *aquæ endiuiæ vel portulacæ ante, vel post, vel sub paroxysmo.*

Descriptio corallorum est illa. Corallis.

♃. *Corallorum alborum* ℥ ß.

Alcohol vini exiccati ℥x. Reduc ad digestionem per mensem. Huius liquoris separati Rec. grana vj. vel vij. cum aquis prædictis antè, vel pòst vel sub paroxysmo.

Descriptio argenti est ista. Argento.

♃. *Mellis liquefacti* ℥ xv. *Foliorum argenti* ℥ ij. Reduc ad digestionem per septimanam. Huius liquoris à melle separati ♃ ℈. ß. *cum gr.* xv. *croci orientalis ante paroxysmum.*

Descriptio Perlarum est ista. Perlis.

♃. *Alcali extracti à citrinolis* ℥ xv.

Aq. albuminis ouorum ℥ iij.

Perlarum non perforatarum ℥ ß. Reduc ad digestionem per mensem. Huius succi separati gr. vi. cum aquâ

Valerianæ antè paroxyſmum.

Medicamina Tartarea in febribus hiſce nihil conferunt. Alcool vini exiccati eſt, quando ſuperfluitas vini ſecedit, & vinum ardés ſupereſt, ſiccum, exuſtum, ſine adipe aut pinguedine, nullas fæces in vaſe relinquens. In corallis albis virtus eſt, quæ curat febrem. Febres curari tempore etiam poſſunt, deſcriptione Laudani in Tartaro.

Alcool vini exiccati quid.

Febres ex ſanguine ortæ, curam ſuam in ſe habent: nimirum vt ægri aut per rupturam aut per ſectam venam liberentur. Si morbus ex ſplene procedat, ſaluatella ſecanda eſt. Idem obſeruari debet in febribus cordis, pulmonis, hepatis, &c. In quartanâ ſcarificatio fiat in ſpinâ dorſi. Si a. morbus ex renibus prodeat, cucurbitulæ pedibus admoueantur. Venæ temporales & pulſus cum caſtoreo, pipere, zinzibere inunctæ febrem ſanguinis curant. Poſtremò ſi ægris pedes intumeſcunt, ad curam pergendum eſt. Et hoc modo qui curantur, plerumque nouem vel decem ſeptimanis decumbunt, nec cum appetitu educit.

Febres ſanguineæ cura hæmorrhagia.

PARAGRAPHORVM LIBER DECIMVS.

De capitis aduerſitatibus internis.

PARAGRAPHVS I.

Capitis dolor aut ex ſanguine, aut ex reſoluto, aut ex oppilationibus procedit. Siue in ſiniſtrâ ſiue in dextrâ parte dolor ſit, ex his tribus cauſis prouenit. Si ex ſãguine, tunc cauſa eſt digeſtio accidentalis. aut eſt rerum fertilitas, aut trium primorum error.

Capitis dolores tres internas cauſas habent: ſanguinem, reſolutionem & oppilationem. Sanguis dolores capitis mouet aut ex digeſtione accidentali, aut abundantiâ aut errore triũ primorum. Quælibet digeſtio ſeu morbilitas ſuam oportet habeat quietem: quia omne nimium vertitur in vitium, atque adeo in morbum: vt hic digeſtio ſanguinis eſt, quando is continenter mouetur, nec quieſcit, aut quando eius nimiùm generatur. Tunc enim morbus præſtò eſt. Quando ſulphur. ſal, & Mercurius errant, morbum illicò gignunt. Morbum etiam gignunt, ſi nimis augentur. Et vbi primùm ſanguis prouocatur, tunc incipit cura.

Cap doloris 3. cauſſæ.

PARAGRAPHVS II.

Ex reſolutis qui ſunt, per fumos aſcendũt & deſcendunt. Eſt enim omnis fumus de narcotico anodyno cum ſtupefactione innatâ. Procedentes autem ex oppilationibus, qualis earum natura & proprietas, quæ ab extrà eſt, ſine naturâ ingenitâ, talis eſt morbus, & ſuum accidens tale.

Reſolutum, non ſurſum humectat, ſed ſurſum euaporat. Et hoc coagulandum eſt per ſolatrum & ſemperuiuum.

Reſoluti cura eſt coagulatio.

Altera cauſa capitis doloris eſt reſolutio vaporum aut fumorum ad cerebrum aſcendentiũ qui vi narcoticâ anodynâ, quâ ſpiritus ſentiens ſtupeſcit, iterum deorſum cadentes dolores cauſantur. Hoc iis frequenter accidere ſolet, qui languidum ſtomachum habent. Tertia cauſa eſt oppilatio, quæ errore trium primorũ inducitur. Illa enim morbum ſuæ naturæ & qualitati conformem gignunt. Procedentes autem.) In his deoppilandum eſt.

PARAGRAPHVS III.

Ex his prædictis in primâ ſpecie ſequitur lateris pars: quia ex anatomiâ hanc partem habet cum febrili paroxyſmo. In ſecundâ ſpecie, ſublimatum ſiccum fumum habet in ſupremis cellulis & partibus, cum paroxyſmo erratico anodyno. In tertiâ ſpecie, qualis oppilatio, tales morbi, graues ſcilicet, vt mania, phreneſis, & inſaniæ ſpecies iuxta ſuæ partis oppilationem per calidum aut frigidum reſolutum aut coagulatum.

Omnes dolores capitis proueniunt ex illis tribus ſpeciebus, ſale, ſulphure & Mercurio. Mania phreneſis.) In his de oppilatione opus eſt. Cauſon eſt reſolutum humidum: ideò coagulandum eſt cum ſemperuiuo, ſolano, portulacâ inpeſte.

In ſpecie primâ, ſanguinis ſcil. pars dextra vel ſiniſtra capitis afficitur cum paroxyſmo febrili. Synocha eſt capitis dolor breuiſſimus: Hemicrania grauiſſimus & durtiſſimus: poteſt enim ad integrum annum extendi; quam tandē etiam paralyſis ſequi poteſt. In ſecundâ ſpecie reſolutionis notandum eſt, quod fumi ſicci generati, & in cerebri cellulis ſublimati, paroxyſmum erraticum Anodynum inducant. Si Mania coincidat, cauſſon adeſt, nec dormire poſſunt, & qui iugiter dormiunt, his ex narcotico morbus inſtat.

PARAGRAPHVS IV.

De Curatione.

Cura ſanguinis eſt in frigido & narcotico humido.

In his morbis nec purgandum, nec digerendum eſt. ſed tranquillitas inducenda, & dolores mulcendi ac ſopiendi ſunt. Si poſt dolores capitis profluuium mulieri incidat, eſt incurabile. Similiter ſi menſtruum cum dolore capitis erũpat, aut ſiſtatur, difficillimè curatur, & curam oportet à capite inchoari: poſteà diuertendum ad curam menſtrui, priùs factâ curâ in capite. Si hydrops aut ſimiles morbi cum dolore capitis incidant, capitis cura ſemper præmittenda eſt.

Dolori capitis quæ cura conueniat.

Primæ ſpeciei curatio conſiſtit in frigido & narcotico humido. Narcotica ſunt Liquor corallorum, Roſa, Semperuiua, Margaritæ, Lolium, & ſimilia. Hæc ſunt narcotica humida.

Narcotica quæ capitis dolorem inuebât.

Deſcriptio in dolore capitis in primâ ſpecie.

Remedia dolo. ris cap.

℞. *Roſarum rubearum* ℥iij. *Barbæ Iouis* ℨv. Fiat catapaſma cum aceto vel aquâ roſarum: vbique applicentur omnia calida in capite.

Alia deſcriptio.

℞. *Corallorum preparatorum* ℨj. *Margaritarum non perforatarum* ℈ ß.

 Aq. Roſa-

Aq. rosarum, semperuiua an. q.s. pro incorporatione, vt in cataplasma redigatur.

Hæc medicina in dolore capitis apponenda est, nec remouenda, donec morbus abeat.

In secundâ, saltem coagulatione opus est, vt resoluta iterum condensentur quod fit narcoticorum refrigeratione, cum Semperuiuâ, solano, portulacâ & similibus.

In tertiâ specie deoppilandum est: vt nimirum, quicquid à Mercurio, sale & sulphure ex quibus omnes morbi oriuntur, obseratum est, iterum aperiatur.

PARAGRAPHORVM LIBER VNDECIMVS.

De doloribus Matricis.

PARAGRAPHVS I.

Morborum matricis generationes in matrice non sunt, nec ex eâ matrice, vel per eam. Omne enim membrum, quod descendit ab aliis, ab aliis detrimentum accipit. Sunt enim dolores matricis Retentio & rei superfluitas.

Matricis morbi duo Retentio & Superfluitas.

In matrice duo morbi notandi sunt: Retentio, & Superfluitas. Menstruum est excrementum matricis: Et matrix nutritur à carne hominis, & ab omnibus membris, nō à cibo & potu. Matrix singulis mensibus semel suum nutrimentū ab omnibus membris accipit, & deindè sua excrementa expellit, quo tempore fœminę dolores dorsi sentiunt, nonnullæ, præcordiorū Erosiones, quædam dolorem capitis, aliæ lassitudinem ante menstruum. Retentio non fit à matrice, verùm ex omnibus partibus corporis humani, & matrix nutritur ab omnibus mēbris.

Matrix nutritur ab omnibus membris.

PARAGRAPHVS II.

Concursus morbi Retentiui vel superfluitas ab omnibus partibus totius corporis descendit. Nam menstruum in matrice menstruum non est, sed menstrui excrementum. Ex his sequitur coniunctio, destructio, alteratio, conclusio, permixtio bonæ & malæ rei, discoloratio cum similibus.

Vbi fœminæ dolores sentiunt, ibi est oppilatio, velut in corde, felle, & cæteris membris principalioribus. Et tunc menstruum per totum corpus prouocandum est. Coniunctio est, quando menstruum ab omnibus membris venit, & partes nonnullæ ægræ concurrunt. Destructio est, quando pars vna alteram frangit ac dissoluit. Hoc ita ad vnguem considerari non potest: ideò menstruum ad temperamentum reducendum est. Tunc enim partes ipsæ curantur.

PARAGRAPHVS III.

De Curatione.

Cura Matricis duplex est: prima est in elixiridis. Secunda in orizeo. In elixiridis summum temperamentum hoc est: Res extracta ab essato suo in alcohol vini exiccati. In secundâ curâ temperamentum, hoc est, corpus, & substantiâ, & res sua essentificata sine extractione: sed per transmutationes de substantiâ non liquidâ in potabilem medicinam &c. Et temperamentum est vnum in perlis per extractiones in Alcohol. Aliud temperamentum in carniolâ est, & essentia temperata in arbore maris. Temperamentum in doloribus matricis nec calidum, nec frigidum est, nec debet esse: & nec resolutum, nec humidum coagulatum, nec per diathesin medicamen confectum. Omne enim frigidum & omne calidum inimicum est in ægritudinibus mulierum. Item omne siccum, & omne humidum, pessimum venenum in retentione & superfluitate menstruosâ. Item omne stypticum, diaphoreticum, ponticum, acerbū & omne amarum, omne dulce impedimentū est pro sanitate mulierū. Sed cura matricis absoluta esse debet ab omnibus his prædictis: quia temperamentum liberum habet arcanum & suum arbitrium.

Descriptio temperamenti huius super primam curam, elixiridum, est ista.

Elixir in matricis affectibus efficacissimum.

℞. *Alcohol vini exiccati* ℔ *iij. Fol. Anthos, Macis, Lauendulæ an.* ℥*x. Cubebarum, Garyophyllorum. Cynnamomi ana* ℥ *ij. Masticis* ℥.ß. *Storacis vtriusq. an.* ℈.ß. *Doronici* ℥*iij.* Reduc in septimum Alembicū. Postea ℞. *Foliorum auri numero* xx. *Margaritarū non perforatarū, Granatorū. Rubinorum an.* ℨj.ß. Reduc ad digestionem per mensem. Huius olei accipe *grana iij. vel iiij. cum vino maluatico, aut aquâ maiorana vel saluia*, per tres aut quatuor dies manè & serò administrato. Hoc elixir nobilissimum Arcanum in retentione & superfluitate menstruorū, dissoluit & constringit, & partium dolores pellit: tollit suffocationem materialem, item præcipitationem mineralem.

Secunda descriptio orizei liquoris est illa.

Arcanū totius naturæ menstruosę.

℞. *Orizei præparati post dissolutionem mellis & salis* ℥ j.

Liquoris Aranziorum, Granatorum an ℥ vj Reduc in imbibitionem. Postea super marmorem porphyrium reduc in liquidam formam. Dosis eius *à gr. vij. aut viij. vsque ad x. vel xij.* in aquâ fontis per dies duos vel tres. Hoc medicamē ex suâ temperatâ virtute dissoluit, & resoluit, constringit & cōfortat matricē & mēstruū totius corporis: extra matricē partes suas deoppilat, resoluit a membris

membris principalioribus per meatum menstruosum menstruum constrictum. In deficientibus menstruum facit, & augmentum parit, & ducit menstruum in annum quinquagesimum vel sexagesimum & est arcanum totius naturę menstruosæ.

Aliud medicamen ab arbore maris.

Huc refer. cap. de magisterio corall. archidox 41. & cap. de 5. essent. metall. 84.

Reduc arborem maris in calcinationem cum sale nitri: posteà reduc in alkali: deindè extrahe rubedinem, & reduc per alembicum. Huius *liquoris* ℞ ℥iiij. *Aquæ basiliconis.* ℔ j. Reduc in digestionem ad triduum, separetur aqua per balneum Maris à liquore. Dosis istius liquoris gr. *v.* vel *vj.* semel in mense, duodecies in annno pro primâ administratione. In secundo anno in secundo nouilunio, sexies in anno. In tertiâ administratione vsque in vigesimâ primam & secundam administrationem, semel in vere, semel in autumno, semel in hyeme, semel in æstate, & post annum 23. rursus omni mense semel, iterum duodecies in anno: & post istam administrationem in septimanâ semel vsque in annum 50. postea omni die vsque in finem menstrui.

Aliud medicamen temperatum est istud.

℞. *Granorum Acti nigrorum* ℔. ß. Reduc in aquam, cuius aquæ recipe ana cum Alcohol vini exiccati, destilla, vt supra. Dosis eius à ʒj. *ad* ʒiiij. *aut* ʒv. semel in mense per integrum annum.

PARAGRAPHORVM LIBER DVODECIMVS.

De doloribus Dentium.

PARAGRAPHVS I.

DEntium dolores cum suis accidentibus in radicibus ossium sunt, cum gingiuis & regionibus suis. Causa in doloribus dentium vna est aliena: altera est in loco Et quæ aliena est, descendit à regionibus capitis: & quæ à loco est, scabri aut panaritij principium.

Dolor dentium vnde?

Dolor dentium oritur ex casu & principium morbi est in loco doloris. Si dens integer sit, & gingiuæ sanæ, ex regionibus capitis descendit. Per sanguinem enim ventilatum, quæ in gingiuas inferuntur, dolor defertur, & nihil est nisi vitium sanguinis, dente bono existente. Impossibile est, fluxum esse ex capite. Plures enim dentes occuparet iste, & totum os inuaderet: vnde squinantia fieret. Si vero fluxus alius foret, vnà is etiam gingiuas læderet. Dentes è radicibus suis nullum morbum admittunt. Fieri etiam potest, vt dentes doleant propter dolorem aurium. Venulæ enim aurium & dentium admodùm propinquæ sunt. Sicut panaritium in digito fit & scabrus, sic quoque dolor dentium. Per panaritium vermis digitorum, dentium, auriumque intelligitur. Prima dentium dolorum generatio est, quando ex acuitate salis dens putrescere incipit, & continenter dolet. Posteà abit ad generationem vermis, qui cum ingenti dolore dentem rodit, in quo genitus est & id quod suæ naturæ est, depascitur. Vermis enim quilibet id, ex quo nascitur, edit, velut tineæ, vestes. Vermis autem, si aërem sentit, moritur.

Dolores dentium causæ radix.

Vermis quilibet erodit id, ex quo est.

PARAGRAPHVS II.

De Curatione.

Dentium cura duplex est: Physicalis & Chirurgicalis.

Dentiū cura physica.

Physicalis est ista.

℞. *Tormentillæ, Staphis agriæ, seminis plantaginis an.* ʒ.ß.

Rad. exterioris Iusquiami, succi papaueris an. ℥.ß. Reduc in decoctionem cum aceto. Fiat lauamentum calidum.

In curâ faciendum est, vt emunctorium sanguinis nari ibi, sicut hic, quod ponitur hic, si dentibus imponatur. Simile præstat etiam rumex acuta, quæ aliàs Oxylapathon & Melioca nominatur si in orbiculos scindatur, qui aceto imbuti dentibus admouendi sunt: aut si radix crassius contusa & aceto humectata per horæ quadrantem aut diutiùs dentibus imponatur. In chirurgicâ curâ materia peccans auferri debet. Sicut autem, si quis scabrum aut panaritium occidere velit, id per sperniolum obtinere debet: ita vermis quoque in dente. Is enim si putrescit fœtet. Vbi gargarismus faciendus est ex melle & aceto: quo si os colluatur, fœtor vanescit.

Dentiū cura chirurgica.

Sperniolum scabrum occidit.

PARAGRAPHORVM LIBER XIII. & XIV.

De doloribus Aurium & Oculorum.

PARAGRAPHVS I.

De Causa.

AVrium dolor de causâ emunctorij quarti ex regionibus capitis, superueniens cum surditate suâ, speciebus & articulis, iuxta anatomiam inferioris regionis, cum regionibus narium & oculorum. Casus ab accidente est, & à loco, quia ab accidente, à materiâ aluminosâ descendit: & qui à loco, à proprio ingenito paroxysmo cum signis chronicis, & tinnitu aurium, & apostemate, cum pure & sanie, & cæteris suis speciebus.

In regione hepatis est locus, vbi ascendunt humores: sed nihil ad dolores aurium. Igitur oportet, vt dolor ab accidente aut casu veniat. Recepta vniuersa, quæ infusiones in aures suadent, improba sunt & falsa. Nihil enim in aures infundi debet, nisi Receptum sit ex Tutiâ. Prætерea nulla cura, à scriptoribus veteribus in dolore aurium tradita, vtilis est, sed sunt omnes erroneæ. Si à loco venerit dolor, est dolor à sale aluminoso.

In aures nihil infundendum præter Tutiam.

PARAGRAPHVS II.

Tridoma.

CVra doloris aurium, vna ex apertiuis frigidis, de humido resoluto. Secunda per stupefactiua anodyna iuxta dictum Archelai &c. cum Tridomate iuxta processum Albucasis: secundum artem chirurgicalem & experientiam Raimundi Lullij.

Sief album ad dolores aurium.

Descriptio prima in doloribus aurium ab accidente: Sieff album est, de virtute Tutiæ, cum admixtione carabæ, & est talis.

℞. *Tutiæ præparatæ sine aceto* ℥ ß. *Carabæ* ʒj. Reduc in liquorem. Deinde ℞. *huius liquoris* ʒ vij ß. *Alcohol vini exiccati* ℥ ij. Reduc per maris præparationem. Fiat Sief. Hoc debet in modum Emplastri imponi.

Sief siccum ad scabrũ.

In scabro & panaritio aurium descriptio.

℞. *Seminis Iusquiami papaueris, lolij, nigellæ an.* ʒ ß. *Fellis tauri* ℥ ß. *camphoræ liquefactæ ad pondus omnium.* Reduc in siccum Sief.

De affectibus oculorum.

Similis est ratio etiam in doloribus in dolore aurium. Scotomia radicitus oculorum, vbi cataracta consideranda est, nec species oculorum proponendæ sunt. Et prædicta recepta oculis quoque adhiberi & applicari possunt, sicut tolli non potest, nisi per instrumentum. Sic etiam si pellicula aut vnguis oculo obnascitur, per instrumentum radicitus euelli & exstirpari debet. Quanquam & collyria nonnunquam vtilia sint.

Collyrium ad Scotomiam.

Collyrium in Scotomia, & omnibus speciebus oculorum.

℞. *Vitrioli albi, Aluminis scissi, Tutiæ extinctæ an.* ʒj.
Liquoris Euphragiæ ℥vj. *Camphoræ tritæ* ʒ j. ß. Reduc in liquidam substantiam super porphyrio cum separatione Maris.

Collyria debent esse consumptiua. Quibus autem oculi rubei ex sanguine sunt, pro his farina fabæ calefacienda, & aceto humectanda, adeóque fumus in oculos assumendus est. Hoc enim rubedo tollitur. Quoque minùs in aures aut oculos infunditur, eò conducibiliùs. Collyria non debent esse ex aquis destillatis & arsenico &c.

Libri Paragraphorum
FINIS.

SEQVVNTVR

Fragmenta quædam de peste, & de Tartaro. Item duplicia scholia super Latinos libros de Tartaro. Item duplices annotationes in 14. libros paragraphorum, vnà cum quibusdam fragmentis de morbis dissolutis, vermibus & caduco.

THEOPHRASTI

DE EPIDEMIIS LIBER.

CAPVT I.

CAVSA & origo Apostematum Epidemiorum est pestis, qui morbus sanum corpus affligit, & in sano corpore manet, & cum nullo impuro aut insalubri permiscetur. Et si corpus fors sanum non esset, sed esset morbosum & putridum, aut aliter vitiosum: tamen ista pestem nullam causantur: verum hoc saltem, quod sanum est, in causa est, vt morbus veniat.

Et si leprosus peste corripitur, certò persuasum habe, membrum aliquod, quod sanum est, ipsi pestem conciliasse, & non membrum ægrum. Idem iudica de pustulis, & de quâlibet cachexiâ.

Pestis quid.

Pestis morbus est, ex 4. Elementis ortus, operationem suam in naturalibus corporibus perficiens, in aliis magìs, in aliis minus. Sed vnius est dominium.

Pestis quadruplex.

Ex quo emergit pestis Stellata, pestis Aqueata, pestis Terrena, pestis Chaosda. Et tamẽ infectores quatuor præsto sunt.

Pestis forinsecus incidit.

Pestis morbus Epidemialis, forinsecùs intrò fertur, sine signo corporali, ratione spirituali, inficiens id, quod ipsi obluctatur, nimirùm cor, hepar, & cerebrum. Quòd si has partes pestis ferire non potest, percutit illis confines & proximas.

Si quis vero admiratur, quid pestis sit,

Pestis cõuenit cum tribus primis.

sit, & vndè oriatur: is adhære attendat. Pestis est fructus 4. Elementorum, & cõuenit cum sulphure, sale & Mercurio: excipe tamen eos, qui eam ab infectis contrahunt.

Origo huius fructus hæc est: quòd corporeum ex elementari proueniat, & ex magno Ylhastro trahatur. Ideò natura corporis illum æmulatur, ac eidem subiicitur. Et quod corporaliter illi vnitum est, id contaminatur. Ex quo consequitur, quòd, quicquid igneæ naturæ est, ex patre Ylhastri genitum, stellari modo incendatur: & quod ex terrenâ, terrenè: & ex aëre, aëreè: & ex aquâ aqueè corripiatur & inficiatur. Corpora enim omnia ex his generata sunt, & ipsorum naturam, sanitatem ac morbum participant.

Igneum omne ex patre Ylhastri stellari modo incenditur &c.

Hinc illa vis & potestas est, nec quisquam quatuor Elementorum vim effugere potest. Quicquid illa operantur, id nos concipimus. Primò enim, nos ex ipsis orimur. Secundò, in ipsis versamur. Tertiò in ipsis regeneramur. Quartò, suum nobis impertiunt & infligunt. Nos enim ipsis inferiores sumus, imo sumus ipsorum.

Sic ergò ab ipsis progignimur, & minimè separati sumus. Vnde fit, vt ab ipsis quoque pati cogamur. Si ergò hoc auerti posset, vt non ex Ylyastro, sed ex aliis gigneremur & constaremus: possemus vtique etiam resistere illi, quod nos læsurum esset. Nostri autem minimè sumus: sed sumus quatuor Elementorum.

Qui verò fiat, vt res extra nos posita, in nobis operetur, quæ tamen materialem influentiam nullam aut substantiam per se habeat, & talia omnia citra corpus præstet: ratio & causa hæc est, quod vitalis noster spiritus, & spiritus externus Elementaris, spiritus vnus sint.

Vitalis hic spiritus vobis medicis sedulò considerandus est. Cœcitas enim Patronorum ac Principum vestrorum horum nihil vobis reuelauit, sed istis telam, ac cataractam induxit, non secus ac albugo crystallino humori obduceretur.

Sp. vitalis medicis diligenter expendendus.

Med. re prægnātio vehemēs

Sedulo autem rem trutinate. Nam in hoc (quod nimirum vitalis spiritus morbos omnes pariat) morbi omnes comprehenduntur. Sed hic de peste saltem loquor: alibi de aliis. Et de peste dico hác potissimum ex causa, qui auctores vestri principium huius morbi rectè nõ intellexerunt, & pestis ignari maximè fuerũt. Auicenna enim inquit: pestis &c. Galenus aliter &c. Istud qui probare illi possint, vel per se, vel vos cum ipsis? Cum enim Theoricæ & Physicæ vos apprimè peritos censeatis: & tamen spiritum vitæ non noscatis, cuinam nimirum cognatus is sit, & quâ ratione in Elementis & corpore habitet: indè satis clarum ac liquidum fit, quòd ex Theoricâ vestrâ falsa erronea practica procedat, adeóque Theorica vestrâ cum peste quadret, velut Rolandus Halensis. Sumite vestrum Mithridatium, proferte Chebulos & Turbith, & cum illis, si potestis, Elementis ipsis oculos effodite? Sumite Theriacam vestram, & disputando spiritum vitæ extra corpus circa ignem vincite, & illum comburite. Sumite recepta vestra omnia, & in medium fulminate: Et tandem videte, an non is sine vobis sanus & saluus euaserit.

Experimenta quidem ipsa laudo. Ipsi verò eorum vires, vnde prodeant, minimè perspexerunt. Quin imò suam experientiam direxerunt eò, vt non resistant spiritui, sed illum vincant. Quid verò vobis vultis tandem, vos Monspessulani, & Papii & Veronenses Medici? Quanti quæso momenti, vestra omnis Theorica ac vniuersa commenta, nugæque de peste habeantur? Iam autem fundamentum vestrum per hoc corruit, quòd vel ipsomet vestro testimonio pestis vna alteri non similis sit: & quòd hoc, quod præterito anno profuit, hoc instãte nihil præstet: aut quod iam conuenit, futuro anno infrugiferum futurum sit. Hic nimirum est Morbus Dariadestus. Respondete vero vos erudituli, hoc quid sit? nec in lapidem impingite.

Commode quidem ad votum vestrũ successit hactenus Philosophia. Quæ vbi desinit, imo Medicus demum incipit & prodit. Vbi vero vos professores nati ac geniti estis? In cedro, arbitror equidem imo, in pino, in abiete. Et si scirem, stomachum vobis minimè motum iri, adhuc clarius affirmarem, in truncis quernis tales nasci.

Non omnia exigua sunt, que vos Itali censetis. Vos autem puto etiam Bolleres, qui in Germaniam mittimini: vos etiam Germanos, qui in Italicis prunis & suberibus plãtamini aut inserimini: quorum vniuersim nullum pudet pigétque de peste Theoricas conscribere, qui tamen ne extremâ quidem lingua Ylhastrũ

 Philoso-

Philosophiæ degustastis; vt Ares taceā. O vos Ducati homines in vestris reuerendis stolis.

Quid vero hic artis sit, quod in peste ita præscribatis: ℞. Diaphenicionis, ℞. Theriacæ bonæ, dicentes, ante annum, imo ante decennium eadem profuisse: ob id, vt iam quoque prosit necesse esse? Talia nimirum vos docuerunt, qui educarunt, Galenus, Auicenna, Rhases. Qui quidem si ad morbos & medicinas conscribendas idonei censeantur: huiusmodi plurimos etiam Montes Riphæi & Hercinæ cum conis abietum proferrent hodiè. Eximite vero tandem ac amolimini cuscutam ex vestris faucibus, & cataractas tollite ex panniculis, & deoppilate Morionem in durâ matre, ac Philosophum primo in vobis confirmate, posteà plantate Medicum, & vos præseruate, ne vrtica cicatrizet vos & cantharides: cephalicam tundite pro vestra institutione, vt à phrenesi liberemini, nec vos Mania aut Stentora occupet: vos Bracati Italici, & Tumorici Galli, vel dico Comati, etiam Vsnea vestra Germaniæ.

TRACTATVS II.

De Erroribus Antiquorum Auctorum, iuxta tabulam emendationis.

TRACTATVS III.

De Modo curandi.

Hoc modo pestis ex 4. Elementis oritur, nec Pomambra vlla iuuat. Cum hâc illi quæso oculum effodite?

Desiit Auctor in mediâ paginâ.

Sequuntur alia Fragmenta de Peste, ex schedulis autographis collecta.

* *Multa ad probationem hanc requiruntur. Sint verò illa istiusmodi: hoc tamen tandem relinquitur, quod artem saltem scriptam habeat. Nimirùm conscripta illa sunt, quæ nobis nihil commodi ferunt. Quod vtile futurum erat, omissum est. Quid ergo in scriptis illius perdere possum, cùm margarita nulla adsit? Nimirùm fors eas porcis obiicere noluit. His ergò coactus sum & inductus, vt deinceps nullâ scripta, aut Philosophiam, Astronomiamue, aut experimenta, ac Auguria, vel Geomantiam, Necromantiamue ac pyromantiam curem: sed soli naturæ lumini adhæreā meque mancipem, sicut huic vni fidendum esse veterū monumenta omnia suadent simul ac modernorum. Quanquam pauci collegæ hic sese offerant qui in naturæ lumine periti sint. Fortasse tamen, quod iam viret, successu temporis plenius erupturum est. Omnia vero, quæ cæteri habent ac proferunt, in suum locum repone Lector. Experire, iudica, proba, nec mancipium te offer, aut institutioni præceptorum, aut informationi pharmacopœorum, aut experimentis Rhasicis, aut Theorica Galenicæ. Ex istis etiam omnibus quid quæso tandem boni legere potestis? Nihil quicquam. Ipsi enim nauci & nihili sunt. Ratio est: si æger quispiam à vobis sanatur: vobis ea gratia habetur? Et ipsimet asseritis, id vos præstitisse. Iam verò mentiuntur vestri Magistri. Ex vobis enim id præstitis: ideo vobis etiam honorem hunc assignatis, non Auicennæ, non Galeno non Hippocrati. Et iure quidem. Nam nec ab illis ista accipitis. Fortassis à vetulâ aliquâ ea didicistis. Ideo rectè facitis.*

Vide Lector, hac causa est, cur tibi sedulo hortator sim. Vnum cum altero confer & considera, nec ad scribendum ita præceps esto. Omitte eos, qui signa non operantur. Nec verò ad balneatorum characteres istos vanos attende. Pro quibus porrum ac cœpas ferunt ac plātant? Hæc enim omnia medicina non sunt, sed pilei ex stramine contexti, qui aquam minime continent, sed eandem transmittunt. Ad verum Medicinæ fundamentum defige oculos, si quid probi acturus es. Si vero male facturus es, morem tuum antiquum serua & sectare Beanos tuos, ex quibus non pauciores Canonici eliguntur, quàm ex ipsis eruditis. Quam vero probe: id vulgus iudicet. Tu iudica, proba, cense, lege, nihil differ. Si particularia aliqua, si consueta malasones, ea cum pediculis abiice, & studiosum te præbe. Vale.

Quid est, quod Bruno, Garlandius, Rhases, Galenus & Anshelmus scribunt? Nihil ita te moueant. Fundamentum nullum adest, purum putum mendaciū est, quicquid dicunt &c.

Causa pestis. Quid. Ratio prognosticandi,

candi, Locus. Limbus.
Signa. Vnde causa.
Loci declaratio.

Ratio, quare ad ipsas partes: est, vt fulgur.

I.

Quòd regio auris sit tota comprehésio pestis.

Quòd pestis sit vulnus, & dolor cerebri, cordis sicut inflammatio vulneris.

Ergo nulla Medicina prodest.

II.

Quòd ira, inuidia, gula, luxuria &c. sint planetarum cohors, contrà populum: Ideo pustulæ, ideò pestes, ex Venere, ex Marte.

Quòd prognosticatio quæuis ortum habet non ex Planetis, sed ab irâ. Ergò qui inuidiam, iram, luxuriam scit venturam, ille scit tanquam Propheta prophetare de modo, scilicet factá generatione in planetis: ille est Astronomus. Quid potestatis tandem assignatur planetis, O vos stulti Astronomi, cum citra meritum aut causam nostram nihil agant?

Ergò David, Iesus, ab hominis naturâ locuti fuerunt: stella ex eodem casu: diluuium &c. quia ira crescebat noui Testamenti temporibus, quia natæ sunt stellæ diluuii. Et sic de falsis Prophetis Christus *Matth.* 24.

Ergò de peste hoc iudicandum fuerit, quod ab irâ Planetarum surgit constellatio peccati in planetis, & cum crescit in finem, & habet autumnum, tunc reddit fructum, qui fumus est pestis, pustulæ, fames, lues &c.

Aliàs nullus Astronomus potest iudicare de similibus, nisi irascente patre, de innatâ virgâ: hanc virgam declarat.

I. { *Totum corpus occupat. sicut pluuia. Sed nihil eam assumit, nisi sola hæc pars: sicut solam aquam gleba, non petra. Membra nulla inficiuntur.* }

II. { *Sicut aqua terram petit, non petram. Fulgur, Lignum. Ros, Gramen. Manna, Folia, habent suas partes quæque. Item & pestis suam habet terram, &c. altera pars est petra. Microcosmus est hic, &c.* }

In summâ, Martem inuadere debetis, & hunc saltem superare, ita pelletis pestem. Item, cur Saphyrus ab extrà? Quia Martis contrarietas. Quis Martem expellet, nisi qui ipsi Eclypsin, Medicina, morbi.

De signis Nota.

EX Limbo sumus. Limbus totum creatum, scilicet Elementa quatuor, & omnia animalia. Ergo quo tépore multi vermes, eò & pestis. Item pisces, Eclipsis Solis, Lunæ, materia pestis. Pestis crescit tot annos, antequam tangit: Dein per totum, & omne quod signatú est, sumit, sit tactus vbi vult.

Et sic sæpissimè, qui fugiunt ante coctum tempus, euadunt: sicut arbor, quę transplantatur in aliam terram, arescit: ita & pestis in corpore. Nam si vultis scire locum, tunc sic habet: corpus hominis, & locus iste vbi fuerit, est pestis terra, quasi hortus, &c.

Eodem anno quò pestis dominatur, & generatur, generantur & perlæ & granati in montibus, ibique mineralia superfluunt.

Cur in his locis tribus pestis: cætera, cur non cerebrum, aures, &c. Ergò vbi sudoris emunctorium, ibi pestis centrú in exeundo, id est emunctorium, &c. quia sub aure, sub alis, &c. sunt emunctoria sudoris certa: pori non sunt sudoris emunctorium, sed hæ partes, quia duplex est sudor stercoralis, sudor expressus. In sudore stercorum est corpus pestis. Ergo & omnia medicamina sunt de huiusmodi sudore. Aures emunctorium cerebri: emunctorium venarum, vt in suis partibus. Item sudor Anglicus, sudor stercoris. Sed in Archidoxis pleniùs ventilabo.

Quare rubedo,
Quare Apostema,
Quare, &c.

Item nota: sex emunctoria distincta, segregata ab inuicem, propria Anatomia.

Rubedo sudor est Arsenicalis, incendit carnem & locum carnis, sicut corrosiuum: ergo Apostema & rubedo differunt ab Arsenico propter locum, naturam & alterationem Elementorum, vt piscis à carne, vt lapis à ligno, & ambo sunt structuræ materia. Ita & ista mineralia differunt: homo est Elementum corporale, & terra Elementum corporale, & sic sua Nata.

1. *De sudoribus capitulum.*
2. *De Emunctoriis sudorum capitulum.*

Item, quomodo Deus morbum dat

omnem, vnicuique secundum sua acta. Acta sunt secundum libidinem suam, ita & pustulæ ortæ, ita pestis ex inuidiâ propter meum & tuum. Item, & sic de aliis. Item de pleuresi.

Nota, quanto inuidior humana gens, contra furor pestis domitat eos.

Nota, inuidia morborum talium causa. Luxuria multorum, pestis causa, inuidia coniungitur cum superioribus inuidia interficit, intoxicat, &c.

Nota, est sudor Arsenicalis, id est, Escharalis: sed est sudor, qui putrefacit, id est, strangulat, sicut fumus calcem. Ita fumus est ille sudor, & quicquid tangit, interimit, vt venenum non habeat. Ergò putrefit, ergo apertio, vt fumus exeat. Cura est attractio boni attractiui.

Alia Schedula.

VT naturam pestis, quomodo desuper in nos decidat, rectè intelligamus: noscenda est natura Basilisci. Qualis natura huius est: talis etiam Planetarum, quos expectamus. Basiliscus excoctus & natus est contra naturam, ex ineptissimâ, præter omnem operationē naturalem. Sic pestis quoque gignitur, & ex corde nostro, velut ex gallinâ, ouum paritur, quod a bufonibus cœli excluditur. Quo ergo modo hoc animal, eodē etiam pestis gignitur. Iam vero venenū hoc in illis stellis manet, & stellæ illæ fiunt & sunt Basiliscus. Basiliscus ille suâ naturam retinet. Quamprimum enim hominem intuetur, eius natura adeo venenata est, vt inuidia in ipso, &c. Est enim totus Saturnus, & selecta essentia Saturni. Ea inuidia tam potens est, vt, quicquid aspicit, continuo inficiatur & intoxicetur, sicuti quis per oculos menstruosos inficitur.

Alia Schedula.

VIsus eius instar fulguris præceps & concitatus ruit, nec, quo feratur, quisquam nouit. Et quâ velocitate oculi in quendam conuertuntur: ita velox eius radius. Et veluti nouimus, fulgur in principio nihil esse, postea tamen crescere, & in materiam ac corpus indui: sic similiter nihil etiam in oculis Basilisci est. Vt autem fulgur, ita hic fulguris instar natiuitas ea fit. Eà productâ, fulgur in homines impingit, &c. Ex ipsis enim generatum est. Iam vero fulgur ex sulphure fit, &c. & abit in coagulationem sulphuris & salis, vnde suum quoque impetum, fragoremque & tonitru accipit, &c.

Aliud Fragmentum.

ITa ergo volatilia corpora per Magnetem suum in ortu suo, ex quo proueniunt, extrahuntur aut producuntur. Postea in ipsis nihil superest, nisi semen, quod maturationem suam expectat, vt decidat. Hoc oscitanter præterierunt Medici, & ortum huiusmodi spiritualis morbi non intellexerunt, nec Magnetem cœli, nec vicissim maturos fructus, nec in corpus regressum iudicarūt. Quāquam cœlum propter copiam & multitudinem huiusmodi corporum spōte attrahat sine digestione quidem & excrementis, hoc est, stella iræ, suam iram, corpus volatile, vltro attrahit. Sic & stella inuida, stella benefica, quæ per se ad maturitatem ducunt generationem illam in homine, quæ omnis in pestilentiam abit, & huic quid simile.

Sequitur dispositio Libri de Peste.

LIBER PRIMVS.

De his, qui errauerunt, Epistola ad Lectorem.
De vulnere Pestis.
De loco apto triplici.
De Materia & minerâ sulphuris.
De signis & paroxysmo, quomodo ex cœlo veniat, quomodo in homine corporetur, quomodo in cœlo generetur, quomodo inæqualiter cadat.

LIBER SECVNDVS.

De regimine & diætâ.
De præseruatiuis & cautelis.
De Curâ in genere, vniuersali & particulari.

LIBER TERTIVS.

DE experimentis extra ordinem, id est, quæ sunt sine Theoricâ & ordine, & tamen sunt obseruanda & tenenda.

De

Libri primi, CAP. I. *De corpore volatili, quomodo sensus, imaginatio, voluntas, cupido, desiderium, appetitus microcosmi mutetur in corpus.*

Quomodo illud corpus sic transmutatum fiat volatile subiectum omni spiritui & mobilitate à nobis sursum, quia leue sursum.

Quomodo illud corpus volatile se retineat in corpore, & quomodo venenum fiat pessimum, vltra copora, denuò semen noui morbi, scilicet naturalis, id est, pestis.

CAP. II. *Quomodo sapientia sit principium incarnationis, & ea faciunt astra, quæ cupit sapientia humana, iuxta dictum Ptolomai, Vir sapiens dominabitur astris, præcipit, cogit, mandat.*

Quomodo characteres sunt instrumenta rei, facta ex sapientiâ vnius in cuspidem, & malleolum vniuscuiusque, qui sapientiæ huius participat, & est instrumentum, vel huiusmodi.

Quomodo omnis incantatio nihil absque corpore agat, corpus est volatile, vt suprà dictum, & illud corpus cum spiritualitate imaginationis sumitur, & fit instrumentum maleficum, in aliam personam.

CAP. III. *Quæ natura Basilisci sit, item prædictarum rerum exemplum, & ocularis demonstratio.*

Quomodo natura fulguris sit index Pharetri & Basilisci, quod similis est Basilisco.

Quomodo coniunctio olympi, syderum coniungatur tanquam vinum rubeum, & albũ vinum, & quomodo vinum commixtum misceatur in suâ contrarietate id est, vniantur duo ista sydera.

Libri Primi finis.

Vbi origo cruoris, ibi locus Pestis.

Cura { *Basilisci. De Saphyris.* / *Arsenici. De 12. horis.* / *Martis Arsenicalis. De 7. Planetis.* }

Duplicia medicamina: Arcana substantialia, & accidentalia { *De internis potionibus.* / *De Balsamo.* }

Accidentium arcana in { *Ictericiâ. Oleo Antimonii.* / *Apoplexia. Tincturâ.* / *Paralysi. Rebis.* / *Maniâ, &c. Melissa.* }

Alia Schedula.

OPortet esse pestes, nullo prohibente. Nec quicquam præseruare posse, quisquam persuasum habeat. Et licet præseruatiua quidem data sint, tamẽ non dantur omnibus. Deus enim, quos vult, sibi elegit. Pestes semper aliæ veniunt in genere & specie. Ideò nullius vsus senibus & iunioribus promiscuis.

Torcular igneum, vitrioli phlegma, Tartari aqua, Caballinæ oleum, Torcular, sulphuris sublimatio, saphyri præparatio.

Sequuntur iam fragmenta quædam Theorica de morbis Tartareis, quæ libris duobus de Tartaro latinè editis, non mediocrem lucem afferre possunt.

MEDICINALIVM OPERVM PARS PRIMA.
Theophrasti ab Hohenheim Eremitæ insignis.

LIBER I.

DE TARTARIS.

CAP. I.

Tartari quot genera & species.

TArtari duo sunt genera, Genus *pruinæ*, scilicet, & genus *Gemmæ de petrâ*. *Pruinæ* genus duplex: *Grandinis & vsnea*. *Gemma* triplex: *Collectum, simplex, diuisum*. Omnia illa autem sunt, *Alabastrina* & *Marmorea*, aut *Lephantea*, & *Adamita*, *Duelech* etiã & *Magnetina*: habéntq; loca diuersa, quia diuersa sunt genera, & plura in corporibus. Igitur notádum, quot loca, tot species. Vsnea stomachi, hepatis, vasis renum atque vesicę: etiá pruina

pruina hepatis, stomachi, &c. etiam grando, etiam gemma locum habet in stomacho, hepate & aliis partibus suis & hospitiis. Item nota de hospitibus, sunt alienæ ęgritudines inconuenientes, non pertinentes ad capitulum, non sunt consueti morbi & extra continentur.

CAP. II.

Pruinũ quid

PRuinum quid est in harum generationibus prædictarum? Hoc: produxit matrix Elementina duo, Lutum & Mucilaginem, cum sparâ suâ, quod est resolutum & coagulatum, hæc externa. Peperit quoque Yliaster tria in naturâ dolentis, viscum secundæ generationis, & peruersum Bitumen malè reductum, & peruersè in loco, & conglutinationé de re putrefactâ suæ ipsius. (De coagulato mentionem non facimus, quia mouetur materia ab extra & non intrà.)

CAP. III.

Dissolutionis natura est duplex.

SEd quid de proposito? Illud. Natura Archei resolutum à resoluto non dissoluit, hoc est, Lutum & lapillum, resolutum ab humido non segregat Vnica ista permixtio cibus & potus. Porrò quid? Natura duplex est in digestione: vna est, quæ separat lapillum ab aqueo, altera non cupit eum, dimittit lapillum resolutum in aqueo, in epulis commixtum. Hæc (scilicet commixta) si natura consumit, benè: si non, respice: aut stomachum, aut intestina, aut epar, aut vasa vrinalia, & sua communia lædit; & dolent de indigestione Archei, & separatione puri Saphyri ab inepto Cacedonio.

CAP. IV.

NVnc, quod si sumptum fuerit lutũ aut mucilago, si stomachus digerit pro separatione, benè est. Quòd si non, si lutum fuerit sumptum, & remanentia luti vel mucilaginis permanserit in stomacho, fundi vel orificii loco, tunc sequitur ardor, orexen, compressio thoracis, vomitus in aurora, recedit appetitus, & linguæ asperitas, & quasi prunellæ passio. Quòd si non, sed abierit: si ad intestina, & non pertransierit, adhærebit sub Tartaro vel lapillulo. nunc cõstipationem, nunc colicam, nunc dorsi dolorem, nunc coxæ & schiæ, nunc claudit Monocolon, nunc Longaon, nunc tollitur vis in appetitu, & mala omnia. Etiam sanguis exibit & fabę.

CAP. V.

QVod si ad hepar, & illic coagulatũ fuerit vel tartarizatum: nunc oppilatio, nunc sitis, nunc vapor calidus, nunc punctio, nunc durities in hâc parte, nunc vrina pauca, nunc rubea, subrufa: nunc serina, nunc hydropea, nunc venarum indispositio. Quod si pertransierit ad renes, & illic exsiccationem sequatur, in Tartarum conuertitur, lapillulatur generatio. Si in Regionibus adhærebit multipliciter, nunc nauseam facit, nunc vomitum grandem, nunc torsiones vmbilici, nunc tumores pedis & venarum, nunc coxarum debilitatem, renum quoque & partium istarum erraticos morbos facit innumerabiles, & quasi incurabiles.

CAP. VI.

QVod si vesicam & partes eius cum collo capit, & cannam finalem in orificio suo, & recessit humiditas, sequitur in salis generationem loco istius. Tũc resolutum, & aqueum resolutum in Cacedonium coagulabuntur. Quia omne lutosum, vel mucilaginosum, indigestũ & non separatum, in vesicâ separantur ab inuicem. Quod si lutosum, mucilaginosum sal fuerit, vel copia cum sale indurescit cutatim in generationem lapilli & calculi: quia in hoc loco Archeus latet segregationis, & sua genitura, quá alii Lithiasin vocant, ego verò Tartarũ lutosum nomino.

CAP. VII.

SI Mucilago fuerit, non lutum, memento, locum vbicunque habet, vt de luto: si autem aquositas & humiditas separata fuerit ab ea, tartarum generatur, vel Tartarum lutosum, non in vno loco, sed vbicunque fuerit deprehensus & spoliatus humiditatibus suis, illic parit & coagulatur, apparebit Minera in periculis, sequitur Alabastrinum genus, quod mucilaginosum dulce est, & marmoreum, quod durum & asperum est, de luto natum: quæ generatio ipsa est: grandinis est: quæ vsneæ Tartari.

CAP. VIII.

(*Tractatus secundus.*)

SEd quicquid ex internis tribus fuerit de Yliastro. scilicet de visco, hoc est, de generato visco principium sumit localiter vbique, vbi fuerit possibile lapillari: non pertransit vrinalia, nec stercorea viagia: sed locum alienum cupit & habet. Habet naturam internam cum sale (id est proprio) per salem (id est alienum) scilicet internam & non Elementinam: nunc in venis, nunc in concauitatibus nunc in iuncturis, nunc in poris,

ris, nunc in medullis, & cæteris putribus, & in succo, & in Emunctorialibus egestionibus. Et est lapillatio aut Tartarizatio aliena, id est, rara.

CAP. IX.

QVod si ex Bitumine: quid est Bitumen? Locustarum est genus, viscositatis, de speciebus pruritus, scabierum, antiquæ Podagræ, Chiragræ, & Artheticæ: nam natura Bitumen habet. Quòd si exiccatum fuerit, nihil inde, nisi Tartarum: omnisque Podagra species eius Tartari, & vsnea dentium, & oculorum lacrymæ coagulatæ, facit signa intercutanea abscondita, Podagræ & Lithialis. De his morbis dormierunt patres medici, nesciunt loqui posteri.

CAP. X

ET si de putrefactionibus generatio fuerit, notandum, vbicunq; locum habet, materia est nec lutosa, nec mucilaginosa, nec gemmæ, nec porosa. Est autem de substantiâ propria loci istius, a quo procedit, ab omnibus post bile. Quòd si putrescit liquor, sal autem non, sal in congelum conuertetur, reliquum secum, secundum salis naturam centrum ponit, coagulatur, & indurescit, & incognitos g gnit morbos Nam quicquid ad vesicam venerit, in coagulationem lapidis transit. Nam in vesica est potentia salis, in quo vis est coagul ndi, etiam in hospitibus partibus aliquoties. Notandū, quòd si sal istud debile fuerit in spiritu vrinæ, generatio morbi nō sequitur, sed resoluta exibit vrina cum coagulato resoluto: etiam de potentiâ naturæ. Hæc vrina ab extra suam patitur separationem, & sic de hospitibus.

Nunc de externis generationibus calculi a primo vsque ad vltimum. Deindè natura calculi in omnibus membris suis. Porrò de signis. Posteà de curâ.

Alia Schedula.

Pro Declaratione.

Tartarus est duplex in generatione: materia ista lutosa substantialis de glutine rerum, quæ est in potibus & in cibariis. Si in liquoribus, prima ostensio luti silicis, & horum lapidum & materiarum. Si in cibariis, non potest illud facere sine liquore.

Tartarum in lacte dictum Caseus in terris Leffantea, in aquis silices: & differentia est inter generationes & lapides. Tartari in diuersis diuersa appellatio.

Tartarum secundum est in corporibus nostris, in venis, carnibus, intestinis, & in aliis concauitatibus. Igitur facit constipationem & generationem suam, vt in pueris, & in his similibus. Et notandum, quod Tartari generatio duplex est: ex generatione rerum externarum sumptarum, & pro secundâ ex generatione sui proprij liquoris. Tartari generatio duplex.

Genus pruinæ est in modum arenæ subtilissimæ, rubeæ aut albæ. Pruinæ quid

Gemmæ de petra sunt granula, sicut gemmæ non diaphanæ & rotundæ. Gemmæ de petra quid.

Grandinis genus est, cum sunt non rotundæ. Grando quid, &c.

Vsneæ est, quando per adhærentia se manifestat.

Collectum est, quando pluralitas est.

Simplex est, quando lapis est solus.

Diuisum est, quando & calculus & arena apparebit.

Spara est res ista, quæ non satis per naturam suam præparata, procreata est. Est res ista, in qua est aliquid peccans, non separata à bono.

Resolutum est, cum substantiam aquę vel cibi habet in se.

Coagulum est; quando separatum fuerit peccans a puro.

Sub isto tractatu de Tartaro plus quam tredecim capitula dedimus scil.
- *Colicam.*
- *Colicam insanabilem.*
- *4. Stomachi dolores sub propriis nominibus sc.* { *Compreßiones*, *Vomitus*, *Debilitas*, *Orexen.* }
- *Omnes dolores dorsi.*
- *Consumptio particularis membrorum inferiorum.*
- *Contractura inferior sub vmbilico.*
- *Et omnes ægritudines Dysuriæ & Gonorrhææ, & horum genera morborum.*
- *Oppilationes innumerabiles.*
- *Durities innumerabiles.*

Videte priscorum errores, in capitulis istorum morborum, ex imperitiâ practicæ suæ. Hæc capitula huius tractatus practica probat.

Itém, Tartari cura duplex: sc. externi, & interni. Vna est sanabilis, sc. prima, altera ad sorté, scilicet interna generatio.

Si qua sunt, quando annuatim veniūt, vel septimis: vel tempus proprium. Item non secundū cursum cœli, nec Elementorum externorum. Item, non ex crapulâ, non ex âbstinentiâ, non ex bonâ vel malâ diætâ, sed tempus suum seruant: sicut stulti blaterant.

Aq. rosarum, semperuinæ an. q. s. pro incorporatione, vt in cataplasma redigatur.

Hæc medicina in dolore capitis apponenda est, nec remouenda, donec morbus abeat.

In secundâ, saltem coagulatione opus est, vt resoluta iterum condensentur quod fit narcoticorum refrigeratione, cum Semperuiuâ, solano, portulacâ & similibus.

In tertiâ specie deoppilandum est: vt nimirum, quicquid à Mercurio, sale & sulphure ex quibus omnes morbi oriuntur, obseratum est, iterum aperiatur.

PARAGRAPHORVM LIBER VNDECIMVS.

De doloribus Matricis.

PARAGRAPHVS I.

Morborum matricis generationes in matrice non sunt, nec ex eâ matrice, vel per eam. Omne enim membrum, quod descendit ab altis, ab altis detrimentum accipit. Sunt enim dolores matricis Retentio & rei superfluitas.

Matricis morbi duo Retentio & Superfluitas.

In matrice duo morbi notandi sunt: Retentio, & Superfluitas. Menstruum est excrementum matricis: Et matrix nutritur à carne hominis, & ab omnibus membris, nó à cibo & potu. Matrix singulis mensibus semel suum nutrimentú ab omnibus membris accipit, & deindè sua excrementa expellit, quo tempore fœminę dolores dorsi sentiunt, nonnullæ, præcordiorú Erosiones, quædam dolorem capitis, aliæ lassitudinem ante menstruum. Retentio non fit à matrice, verùm ex omnibus partibus corporis humani, & matrix nutritur ab omnibus mébris.

Matrix nutritur ab omnibus membris.

PARAGRAPHVS II.

Concursus morbi Retentiui vel superfluitas ab omnibus partibus totius corporis descendit. Nam menstruum in matrice menstruum non est, sed menstrui excrementum. Ex his sequitur coniunctio, destructio, alteratio, conclusio, permixtio bonæ & malæ rei, discoloratio cum similibus.

Vbi fœminæ dolores sentiunt, ibi est oppilatio, velut in corde, felle, & cæteris membris principalioribus. Et tunc menstruum per totum corpus prouocandum est. Coniunctio est, quando menstruum ab omnibus membris venit, & partes nonnullæ ægræ concurrunt. Destructio est, quando pars vna altera n frangit ac dissoluit. Hoc ita ad vnguem considerari non potest: ideò menstruum ad temperamentum reducendum est. Tunc enim partes ipsæ curantur.

PARAGRAPHVS III.

De Curatione.

Cura Matricis duplex est: prima est in elixiridis. Secunda in orizeo. In elixiridis summum temperamentum hoc est: Res extracta ab essato suo in alcohol vini exiccati. In secundâ curâ temperamentum, hoc est, corpus, & substantiâ, & res sua essentificata sine extractione: sed per transmutationes de substantiâ non liquidâ in potabilem medicinam &c. Et temperamentum est vnum in perlis per extractiones in Alcohol. Aliud temperamentum in carniolâ est, & essentia temperata in arbore maris. Temperamentum in doloribus matricis nec calidum, nec frigidum est, nec debet esse: & nec resolutum, nec humidum coagulatum, nec per diathesin medicamen confectum. Omne enim frigidum & omne calidum inimicum est in ægritudinibus mulierum. Item omne siccum, & omne humidum, pessimum venenum in retentione & superfluitate menstruosâ. Item omne stypticum, diaphoreticum, ponticum, acerbú & omne amarum, omne dulce impedimentú est pro sanitate mulierú. Sed cura matricis absoluta esse debet ab omnibus his prædictis: quia temperamentum liberum habet arcanum & suum arbitrium.

Descriptio temperamenti huius super primam curam, elixiridum, est ista.

Elixir in matricis affecti bus efficacissimum.

℞. *Alcohol vini exiccati* ℔ iij. *Fol. Anthos, Macis, Lauendulæ an.* ℥x. *Cubebarum, Garyophyllorum. Cynnamomi ana* ℥ ij. *Masticis* ℥ ß. *Storacis vtriusq. an.* ℈ ij. *Doronici* ℥iij. Reduc in septimum Alembicú. Postea ℞. *Foliorum auri numero* xx. *Margaritarú non perforatarú, Granatorú. Rubinorum an.* ʒj. ß. Reduc ad digestionem per mensem. Huius olei accipe *grana* iij. *vel* iiij. *cum vino maluatico, aut aquâ maioranæ vel saluiæ*, per tres aut quatuor dies manè & serò administrato. Hoc elixir nobilissimum Arcanum in retentione & superfluitate menstruorú, dissoluit & constringit, & partium dolores pellit: tollit suffocationem materialem, item præcipitationem mineralem.

Secunda descriptio orizei liquoris est illa.

Arcanú totius naturæ menstruosę.

℞. *Orizei præparati post dissolutionem mellis & salis* ℥ j.

Liquoris Aranziorum, Granatorum an. ℥ vj. Reduc in imbibitionem. Postea super marmorem porphyrium reduc in liquidam formam. Dosis eius *à gr.* vij. *aut* viij. *vsque ad* x. *vel* xij. in aquâ fontis per dies duos vel tres. Hoc medicamé ex suâ temperatâ virtute dissoluit, & resoluit, constringit & cófortat matricé & méstruú totius corporis: extra matricé partes suas deoppilat, resoluit à membris

membris principalioribus per meatum menstruosum menstruum constrictum. In deficientibus menstruum facit, & augmentum parit, & ducit menstruum in annum quinquagesimum vel sexagesimum & est arcanum totius naturę menstruosæ.

Aliud medicamen ab arbore maris.

Huc refer. cap. de magisterio corall. archidox. 4. & cap. de 5. essent. metall.

Reduc arborem maris in calcinationem cum sale nitri: posteà reduc in alkali: deindè extrahe rubedinem, & reduc per alembicum. Huius *liquoris* ♃ ℥iiij. *Aqua basiliconis.* ℔ j. Reduc in digestionem ad triduum, separetur aqua per balneum Maris à liquore. Dosis istius liquoris gr. *v.* vel *vj.* semel in mense, duodecies in annno pro primâ administratione. In secundo anno in secundo nouilunio, sexies in anno. In tertiâ administratione vsque in vigesimâ primam & secundam administrationem, semel in vere, semel in autumno, semel in hyeme, semel in æstate, & post annum 23. rursus omni mense semel, iterum duodecies in anno: & post istam administrationem in septimanâ semel vsque in annum 50. postea omni die vsque in finem menstrui.

Aliud medicamen temperatum est istud.

♃. *Granorum Actis nigrorum* ℔ ß. Reduc in aquam, cuius aquæ recipe ana cum Alcohol vini exiccati, destilla, vt supra. Dosis eius à ℈ j. *ad* ℈iiij. *aut* ℈ *v.* semel in mense per integrum annum.

PARAGRAPHORVM LIBER DVODECIMVS.

De doloribus Dentium.

PARAGRAPHVS I.

DEntium dolores cum suis accidentibus in radicibus ossis sunt, cum gingiuis & regionibus suis. Causa in doloribus dentium vna est aliena: altera est in loco. Et quæ aliena est, descendit à regionibus capitis: & quæ à loco est, scabri aut panaritij principium.

Dolor dentium vnde?

Dolor dentium oritur ex calu, & principium morbi est in loco doloris. Si dens integer sit, & gingiuæ sanæ, ex regionibus capitis descendit. Per sanguinem enim venularum, quæ in gingiuas inseruntur, dolor defertur, & nihil est nisi vitium sanguinis, dente bono existente. Impossibile est, fluxum esse ex capite. Plures enim dentes occuparet ille, & totum os inuaderet: vnde squinantia fieret. Si verò fluxus alius foret, vnà is etiam gingiuas læderet. Dentes è radicibus suis nullum morbum admittunt. Fieri etiam potest, vt dentes doleant propter dolorem aurium. Venulæ enim aurium & dentium admodùm propinquæ sunt. Sicut panaritius in digito fit & scabrus, sic quoque dolor dentium.

Doloris dentium causæ ratæ.

Per panaritium vermis digitorum, dentium, auriúmque intelligitur. Prima dentium dolorum generatio est, quando ex acutate talis dens putrescere incipit, & continenter dolet. Posteà abit ad generationem vermis, qui cum ingenti dolore dentem rodit, in quo genitus est, & id quod suæ naturæ est, depascitur. Vermis enim quilibet id, ex quo nascitur, edit, velut tineæ, vestes. Vermis autem, si aërem sentit, moritur.

Vermis quilibet exedit id, ex quo est.

PARAGRAPHVS II.

De Curatione.

Dentium cura duplex est: Physicalis & Chirurgicalis.

Dentiũ cura physica.

Physicalis est ista.

♃. *Tormentillæ, Staphis agriæ, seminis plantaginis an.* ʒ ß.

Rad. exterioris Iusquiami, succi papaueris an. ℥ ß. Reduc in decoctionem cum aceto. Fiat lauamentum calidum.

In curâ faciendum est, vt emunctorium sanguinis naribus, sicut hic quod ponitur hic, si dentibus imponatur. Simile præstat etiam rumex acuta, quæ alias Oxylapathon & Melioca nominatur, si in orbiculos scindatur, qui aceto imbuti dentibus admouendi sunt: aut si radix crassius contusa & acetò humectata per horæ quadrantem aut diutiùs dentibus imponatur.

Dentiũ cura chirurgica.

In chirurgicâ curâ materia peccans auferri debet. Sicut autem, si quis scabium aut panaritium occidere velit, id per speniolum obtinere debet: ita vermis quoque in dente. Is enim si putrescit fœtet. Vbi gargarismus faciendus est ex melle & aceto: quo si os colluatur, fœtor vanescit.

Speniolo, sum scabrum occidit.

PARAGRAPHORVM LIBER XIII. & XIV.

De doloribus Aurium & Oculorum.

PARAGRAPHVS I.

De Causa.

A*Vrium dolor de causâ emunctorij quarti ex regionibus capitis, superueniens cum surditate suâ, speciebus & articulis, iuxta anatomiam inferioris regionis, cum regionibus narium & oculorum. Casus ab accidente est, & à loco, quia ab accidente, à materiâ aluminosâ descendit: & qui à loco, à proprio ingenito paroxysmo cum signis chronicis, & tinnitu aurium, & apostemate, cum pure & sanie, & cæteris suis speciebus.*

In regione hepatis est locus, vbi ascendunt humores: sed nihil ad dolores aurium. Igitur oportet, vt dolor ab accidente aut casu veniat. Recepta vniuersa, quæ infusiones in aures suadent, improba sunt & falsa. Nihil enim in aures infundi debet, nisi Receptum sit ex Tutiâ. Prętere nulla cura, à scriptoribus veteribus in dolore aurium tradita, vtilis est, sed sunt omnes erroneæ. Si à loco venerit dolor, est dolor à sale aluminoso.

In aures nihil infundendum præter Tutiam.

PARAGRAPHUS II.

Tridoma.

CVra doloris aurium, vna ex apertiuis frigidis, de humido resoluto. Secunda per stupefactiua anodyna iuxta dictum Archelai &c. cum Tridomate iuxta processum Albucasis: secundum artem chirurgicalem & experientiam Raimundi Lullij.

Sieff album ad dolores aurium.

Descriptio prima in doloribus aurium ab accidente: Sieff album est, de virtute Tutiæ, cum admixtione carabæ, & est talis.

℞. *Tutiæ præparatæ sine aceto* ℥ ß. *Carabæ* ʒj. Reduc in liquorem. Deinde ℞. *huius liquoris* ʒ vij ß. *Alcohol vini exiccati* ℥ ij. Reduc per maris præparationem. Fiat Sief. Hoc debet in modum Emplastri imponi.

Sief siccum ad scabrū.

In scabro & panaritio aurium descriptio.

℞. *Seminis Iusquiami papaueris, lolij, nigellæ an.* ʒ ß. *Fellis tauri* ℥ ß. *camphoræ liquefactæ ad pondus omnium.* Reduc in siccum Sief.

De affectibus oculorum.

Similis est ratio etiam in doloribus in dolore aurium. Scotomia radicitus oculorum, vbi cataracta consideranda est, nec species oculorum proponendæ sunt. Et prædicta recepta oculis quoque adhiberi & applicari possunt, sicut tolli non potest, nisi per instrumentum. Sic etiam si pellicula aut vnguis oculo obnascitur, per instrumentum radicitus euelli & exstirpari debet. Quanquàm & collyria nonnunquam vtilia sint.

Collyrium ad Scotomiam.

Collyrium in Scotomiâ, & omnibus speciebus oculorum.

℞. *Vitrioli albi, Aluminis scissi, Tutiæ extinctæ an.* ʒj.

Liquoris Euphragiæ ℥vj. *Camphoræ tritæ* ʒ j. ß. Reduc in liquidam substantiam super porphyrio cum separatione Maris

Collyria debent esse contemperata. Quibus autem oculi rubei ex sanguine sunt, pro his farina fabæ calefacienda, & aceto humectanda, adeóque fumus in oculos assumendus est. Hoc enim rubedo tollitur. Quoque minùs in aures aut oculos infunditur, eò conducibiliùs. Collyria non debent esse ex aquis destillatis & arsenico &c.

Libri Paragraphorum

FINIS.

SEQVVNTVR

Fragmenta quædam de peste, & de Tartaro. Item duplicia scholia super Latinos libros de Tartaro. Item duplices annotationes in 14. libros paragraphorum, vnà cum quibusdam fragmentis de morbis dissolutis, vermibus & caduco.

THEOPHRASTI

DE EPIDEMIIS LIBER.

CAPVT I.

CAVSA & origo Apostematum Epidemiorum est pestis, qui morbus sanum corpus affligit, & in sano corpore manet, & cum nullo impuro aut insalubri permiscetur. Et si corpus fors sanum non esset, sed esset morbosum & putridum, aut aliter vitiosum: tamen ista pestem nullam causantur: verum hoc saltem, quod sanum est, in causa est, vt morbus veniat.

Et si leprosus peste corripitur, certò persuasum habe, membrum aliquod, quod sanum est, ipsi pestem conciliasse, & non membrum ægrum. Idem iudica de pustulis, & de quâlibet cachexiâ.

Pestis quid.

Pestis morbus est, ex 4. Elementis ortus, operationem suam in naturalibus corporibus perficiens, in aliis magìs, in aliis minus. Sed vnius est dominium. Ex quo emergit pestis Stellata, pestis Aqueata, pestis Terrena, pestis Chaosda. Et tamē infectores quatuor præsto sunt.

Pestis quadruplex.

Pestis forinsecus incadit.

Pestis morbus Epidemialis, forinsecùs intrò fertur, sine signo corporali, ratione spirituali, inficiens id, quod ipsi obluctatur, nimirum cor, hepar, & cerebrum. Quòd si has partes pestis ferire non potest, percutit illis confines & proximas.

Si quis vero admiratur, quid pestis sit,

Pestis cõueuit cum tribus prin. sit, & vndè oriatur: is adhæc attendat. Pestis est fructus 4. Elementorum, & cõuenit cum sulphure, sale & Mercurio: excipe tamen eos, qui eam ab infectis contrahunt.

Origo huius fructus hæc est: quòd corporeum ex elementari proueniat, & ex magno Yliastro trahatur. Ideò natura corporis illum æmulatur, ac eidem subiicitur. Et quod corporaliter illi vnitum est, id contaminatur. Ex quo consequitur, quòd, quicquid igneæ naturæ est, ex patre Yliastri genitum, stellari modo incendatur: & quod ex terrenâ, terrenè: & ex aëre, aëree: & ex aquâ aquèe corripiatur & inficiatur. Corpora enim omnia ex his generata sunt, & ipsorum naturam, sanitatem ac morbum participant.

Igneum omne ex patre Yliastri stellari modo incenditur &c.

Hinc illa vis & potestas est, nec quisquam quatuor Elementorum vim effugere potest. Quicquid illa operantur, id nos concipimus. Primò enim, nos ex ipsis orimur. Secundo, in ipsis versamur. Tertiò in ipsis regeneramur. Quartò, suum nobis impertiunt & infligunt. Nos enim ipsis inferiores sumus, imo sumus ipsorum.

Sic ergò ab ipsis progignimur, & minimè separati sumus. Vnde fit, vt ab ipsis quoque pati cogamur. Si ergò hoc auerti posset, vt non ex Ylyastro, sed ex aliis gigneremur & constaremus: possemus vtique etiam resistere illi, quod nos læsurum esset. Nostri autem minimè sumus: sed sumus quatuor Elementorum.

Quî verò fiat, vt res extra nos posita, in nobis operetur, quæ tamen materialem influentiam nullam aut substantiam per se habeat, & talia omnia citra corpus præstet: ratio & causa hæc est, quod vitalis noster spiritus, & spiritus externus Elementaris, spiritus vnus sint.

Sp vitalis medicis diligenter expendendus. Vitalis hic spiritus vobis medicis sedulò considerandus est. Cæcitas enim Patronorum ac Principum vestrorum horum nihil vobis reuelauit, sed istis telam, ac cataractam induxit, non secus ac albugo crystallino humori obduceretur.

Med re prægistio vehemēs. Sedulo autem rem trutinate. Nam in hoc (quod nimirum vitalis spiritus morbos omnes pariat) morbi omnes comprehenduntur. Sed hic de peste saltem loquor: alibi de aliis. Et de peste dico hác potissimum ex causa, qui auctores vestri principium huius morbi rectè nõ intellexerunt, & pestis ignari maximè fuerũt. Auicenna enim inquit: pestis &c. Galenus aliter &c. Istud qui probare illi possint, vel per se, vel vos cum ipsis? Cum enim Theoricæ & Physicæ vos apprimè peritos censeatis: & tamen spiritum vitæ non noscatis, cuinam nimirum cognatus is sit, & quâ ratione in Elementis & corpore habitet: indè satis clarum ac liquidum fit, quòd ex Theoricâ vestrâ falsa erronea practica procedat, adeóque Theorica vestrâ cum peste quadret, velut Rolandus Halensis. Sumite vestrum Mithridatium, proferte Chebulos & Turbith, & cum illis, si potestis, Elementis ipsis oculos effodite? Sumite Theriacam vestram, & disputando spiritum vitæ extra corpus circa ignem vincite, & illum comburite. Sumite recepta vestra omnia, & in medium fulminate: Et tandem videte, an non is sine vobis sanus & saluus euaserit.

Experimenta quidem ipsa laudo. Ipsi verò eorum vires, vnde prodeant, minimè perspexerunt. Quin imò suam experientiam direxerunt eò, vt non resistant spiritui, sed illum vincant. Quid verò vobis vultis tandem, vos Monspessulani, & Papii & Veronenses Medici? Quanti quæso momenti, vestra omnis Theorica ac vniuersa commenta, nugæque de peste habeantur? Iam autem fundamentum vestrum per hoc corruit, quòd vel ipsomet vestro testimonio pestis vna alteri non similis sit: & quòd hoc, quod præterito anno profuit, hoc instãte nihil præstet: aut quod iam conuenit, futuro anno infrugiferum futurum sit. Hic nimirum est Morbus Daniadestus. Respondete vero vos eruditi, hoc quid sit? nec in lapidem impingite.

Commode quidem ad votum vestrũ successit hactenus Philosophia. Quæ vbi desinit, imo Medicus demum incipit & prodit. Vbi vero vos professores nati ac geniti estis? In cedro, arbitror equidem imo, in pino, in abiete. Et si scirem, stomachum vobis minimè motum iri, adhuc clarius affirmarem, in truncis quernis tales nasci.

Non omnia exigua sunt, que vos Itali censetis. Vos autem puto etiam Bolleres, qui in Germaniam mittimini: vos etiam Germanos, qui in Italicis prunis & suberibus plãtamini aut inserimini: quorum vniuersim nullum pudet pigétque de peste Theoricas conscribere, qui tamen ne extremâ quidem lingua Yliastrũ

Philosophiæ degustastis, vt Ares taceã. O vos Ducati homines in vestris reuerendis stolis.

Quid vero hic artis sit, quod in peste ita præscribatis: ℞. Diapheniconis, ℞. Theriacæ bonæ, dicentes, ante annum, imo ante decennium eadem profuisse: ob id, vt iam quoque prosit necesse esse? Talia nimirum vos docuerunt, qui educarunt, Galenus, Auicenna, Rhases. Qui quidem si ad morbos & medicinas conscribendas idonei censeantur: huiusmodi plurimos etiam Montes Riphæi & Herciniæ cum conis abietum proferrent hodiè. Eximite vero tandem ac amolimini cuscutam ex vestris faucibus, & cataractas tollite ex panniculis, & deoppilate Morionem in durâ matre, ac Philosophum primo in vobis confirmate, posteà plantate Medicum, & vos preseruate, ne vrtica cicatrizet vos & cantharides: cephalicam tundite pro vestra institutione, vt à phrenesi liberemini, nec vos Mania aut Stentora occupet: vos Bracati Italici, & Tumorici Galli, vel dico Comati, etiam Vsnea vestra Germaniæ.

TRACTATVS II.

De Erroribus Antiquorum Auctorum, iuxta tabulam emendationis:

TRACTATVS III.

De Modo curandi.

Hoc modo pestis ex 4. Elementis oritur, nec Pomambra vlla iuuat. Cum hâc illi quæso oculum effodite?

Desiit Auctor in mediâ paginâ.

Sequuntur alia Fragmenta de Peste, ex schedulis autographis collecta.

* *Multa ad probationem hanc requiruntur. Sint verò illa istiusmodi: hoc tamen tandem relinquitur, quod artem saltem scriptam habeat. Nimirùm conscripta illa sunt, quæ nobis nihil commodi ferunt. Quod vtile futurum erat, omissum est. Quid ergo in scriptis illius perdere possum, cum margarita nulla adsit? Nimirùm fors eas porcis obiicere noluit. His ergò coactus sum & inductus, vt deinceps nullâ scripta, aut Philosophiam, Astronomiamue, aut experimenta, ac Auguria, vel Geomantiam, Necromantiamue ac pyromantiam curem: sed soli naturæ lumini adhæreã meque mancipem, sicut huic vni fidendum esse veterũ monumenta omnia suadent simul ac modernorum. Quanquam pauci collegæ hic sese offerant qui in naturæ lumine periti sint. Fortasse tamen, quod iam viret, successu temporis plenius erupturum est. Omnia vero, quæ cæteri habent ac proferunt, in suum locum repone Lector. Experire, iudica, proba, nec mancipium te offer, aut institutioni præceptorum, aut informationi pharmacopæorum, aut experimentis Rhasicis, aut Theoricæ Galenicæ. Ex istis enim omnibus quid quæso tandem boni legere potestis? Nihil quicquam. Ipsi enim nauci & nihili sunt. Ratio est: si æger quispiam à vobis sanatur: vobis ea gratia habetur? Et ipsimet asseritis, id vos præstitisse. Iam verò mentiuntur vestri Magistri. Ex vobis enim id præstitis: ideo vobis etiam honorem hunc aßignatis, non Auicennæ, non Galeno non Hippocrati. Et iure quidem. Nam nec ab illis ista accipitis. Fortaßis à vetulâ aliquâ ea didicistis. Ideo rectè facitis.*

Vide Lector, hæc causa est, cur tibi sedulo hortator sim. Vnum cum altero confer & considera, nec ad scribendum ita præceps esto. Omitte eos, qui signa non operantur. Nec verò ad balneatorum characteres istos vanos attende. Pro quibus porrum ac cœpas serunt ac plãtant? Hæc enim omnia medicina non sunt, sed pilei ex stramine contexti, qui aquam minime continent, sed eandem transmittunt. Ad verum Medicinæ fundamentum defige oculos, si quid probi acturus es. Si vero male facturus es, morem tuum antiquum serua & sectare Beanos tuos, ex quibus non pauciores Canonici eliguntur, quàm ex ipsis eruditis. Quàm vero probe: id vulgus iudicet. Tu iudica, proba, cense, lege, nihil differ. Si particularia aliqua, si consueta mala foues, ea cum pediculis abiice, & studiosum te præbe. Valete.

Quid est, quod Bruno, Garlandius, Rhases, Galenus & Anshelmus scribunt? Nihil ita te moueant. Fundamentum nullum adest, purum putum mendaciũ est, quicquid dicunt &c.

Causa pestis. Quid. Ratio prognosticandi,

candi, Locus. Limbus.

Signa. Vnde causa.

Loci declaratio.

Ratio, quare ad ipsas partes: est, vt fulgur.

I.

Quòd regio auris sit tota compreh ẽsio pestis.

Quòd pestis sit vulnus, & dolor cerebri, cordis sicut inflammatio vulneris.

Ergo nulla Medicina prodest.

II.

Quòd ira, inuidia, gula, luxuria &c. sint planetarum cohors, contrà populum: Ideo pustulæ, ideò pestes, ex Venere, ex Marte.

Quòd prognosticatio quæuis ortum habet non ex Planetis, sed ab irâ. Ergo qui inuidiam, iram, luxuriam scit venturam, ille scit tanquam Propheta prophetare de modo, scilicet factâ generatione in planetis: ille est Astronomus. Quid potestatis tandem assignatur planetis, O vos stulti Astronomi, cum citra meritum aut causam nostram nihil agant?

Ergò Dauid, Iesus, ab hominis naturâ locuti fuerunt: stella ex eodem casu: diluuium &c. quia ira crescebat noui Testamenti temporibus, quia natæ sunt stellæ diluuii. Et sic de falsis Prophetis Christus *Matth.* 24.

Ergò de peste hoc iudicandum fuerit, quod ab irâ Planetarum surgit constellatio peccati in planetis, & cum crescit in finem, & habet autumnum, tunc reddit fructum, qui fumus est pestis, pustulæ, fames, lues &c.

Aliàs nullus Astronomus potest iudicare de similibus, nisi irascente patre, de innatâ virgâ: hanc virgam declarat.

I. { *Totum corpus occupat. sicut pluuia. Sed nihil eam assumit, nisi sola hæc pars: sicut solam aquam gleba, non petra. Membra nulla inficiuntur.* }

II. { *Sicut aqua terram petit, non petram.*
Fulgur, Lignum.
Ros, Gramen.
Manna, Folia,
habent suas partes quæque. Item & pestis suam habet terram, & c. altera pars est petra.
Microcosmus est hîc, &c. }

In summâ, Martem inuadere debetis, & hunc saltem superare, ita pelletis pestem. Item, cur Saphyrus ab extrà? Quia Martis contrarietas. Quis Martem expellet, nisi qui ipsi Eclypsin, Medicina, morbi.

De signis Nota.

EX Limbo sumus. Limbus totum creatum, scilicet Elementa quatuor, & omnia animalia. Ergo quo tẽpore multi vermes, eò & pestis. Item pisces, Eclipsis Solis, Lunæ, materia pestis. Pestis crescit tot annos, antequam tangit: Dein per totum, & omne quod signatú est, sumit, fit tactus vbi vult.

Et sic sæpissimè, qui fugiunt ante coctum tempus, euadunt: sicut arbor, quę transplantatur in aliam terram, arescit: ita & pestis in corpore. Nam si vultis scire locum, tunc sic habet: corpus hominis, & locus iste vbi fuerit, est pestis terra, quasi hortus, &c.

Eodem anno quo pestis dominatur, & generatur, generantur & perlæ & granati in montibus, ibique mineralia superfluunt.

Cur in his locis tribus pestis: cætera, cur non cerebrum, aures, &c. Ergò vbi sudoris emunctorium, ibi pestis centrú in exeundo, id est emunctorium, &c. quia sub aure, sub alis, &c. sunt emunctoria sudoris certa: pori non sunt sudoris emunctorium, sed hæ partes, quia duplex est sudor stercoralis, sudor expressus. In sudore stercorum est corpus pestis. Ergo & omnia medicamina sunt de huiusmodi sudore. Aures emunctorium cerebri: emunctorium venarum, vt in suis partibus. Item sudor Anglicus, sudor stercoris. Sed in Archidoxis pleniùs ventilabo.

Quare rubedo,
Quare Apostema,
Quare, &c.

Item nota: sex emunctoria distincta, segregata ab inuicem, propria Anatomia.

Rubedo sudor est Arsenicalis, incendit carnem & locum carnis, sicut corrosiuum: ergo Apostema & rubedo differunt ab Arsenico propter locum, naturam & alterationem Elementorum, vt piscis à carne, vt lapis à ligno, & ambo sunt structuræ materia. Ita & ista mineralia differunt: homo est Elementum corporale, & terra Elementum corporale, & sic sua Nata.

1. *De sudoribus capitulum.*
2. *De Emunctoriis sudorum capitulum.*

Item, quomodo Deus morbum dat

omnem, vnicuique secundum sua acta. Acta sunt secundum libidinem suam, ita & putabiter ortæ, ita pestis ex inuidiâ propter meum & tuum. Item, & sic de aliis. Item de pleuresi.

Nota, quanto inuidior humana gens, contra furor pestis domitat eos.

Nota, inuidia morborum talium causa. Luxuria multorum, pestis causa, inuidia coniungitur cum superioribus inuidia interficit, intoxicat, &c.

Nota, est sudor Arsenicalis, id est, Escharalis: sed est sudor, qui putrefacit, id est, strangulat, sicut fumus caseum. Ita fumus est ille sudor, & quicquid tangit, interimit, vt venenum non habeat. Ergò putrefit, ergo apertio, vt fumus exeat. Cura est attractio boni attractiui.

Alia Schedula.

VT naturam pestis, quomodo desuper in nos decidat, rectè intelligamus: noscenda est natura Basilisci. Qualis natura huius est: talis etiam Planetarum, quos expectamus. Basiliscus excoctus & natus est contra naturam, ex ineptissimâ, præter omnem operationē naturalem. Sic pestis quoque gignitur, & ex corde nostro, velut ex gallinâ, ouum paritur, quod a bufonibus cœli excluditur. Quo ergo modo hoc animal, eodē etiam pestis gignitur. Iam vero venenū hoc in illis stellis manet, & stellæ illæ fiunt & sunt Basiliscus. Basiliscus ille suā naturam retinet. Quamprimum enim hominem intuetur, eius natura adeo venenata est, vt inuidia in ipso, &c. Est enim totus Saturnus, & selecta essentia Saturni. Ea inuidia tam potens est, vt, quicquid aspicit, continuo inficiatur & intoxicetur, sicuti quis per oculos menstruosos inficitur.

Alia Schedula.

VIsus eius instar fulguris præceps & concitatus ruit, nec, quo feratur, quisquam nouit. Et quâ velocitate oculi in quendam conuertuntur: ita velox eius radius. Et veluti nouimus, fulgur in principio nihil esse, posteà tamen crescere, & in materiam ac corpus indui: sic similiter nihil etiam in oculis Basilisci est. Vt autem fulgur, ita hic fulguris instar natiuitas ea fit. Eâ productâ, fulgur in homines impingit, &c. Ex ipsis enim generatum est. Iam vero fulgur ex sulphure fit, &c. & abit in coagulationem sulphuris & salis, vnde suum quoque impetum, fragoremque & tonitru accipit, &c.

Aliud Fragmentum.

ITa ergo volatilia corpora per Magnetem suum in ortu suo, ex quo prouenniunt, extrahuntur aut producuntur. Postea in ipsis nihil superest, nisi semen, quod maturationem suam expectat, vt decidat. Hoc oscitanter prætererunt Medici, & ortum huiusmodi spiritualis morbi non intellexerunt, nec Magnetem cœli, nec vicissim maturos fructus, nec in corpus regressum iudicarūt. Quāquam cœlum propter copiam & multitudinem huiusmodi corporum spōte attrahat sine digestione quidem & excrementis, hoc est, stella iræ, suam iram, corpus volatile, vltro attrahit. Sic & stella inuida, stella benefica, quæ per se ad maturitatem ducunt generationem illam in homine, quæ omnis in pestilentiam abit, & huic quid simile.

Sequitur dispositio Libri de Peste.

LIBER PRIMVS.

De his, qui errauerunt, Epistola ad Lectorem.
De vulnere Pestis.
De loco apto triplici.
De Materia & minerâ sulphuris.
De signis & paroxysmo, quomodo ex cœlo veniat, quomodo in homine corporetur, quomodo in cœlo generetur, quomodo inæqualiter cadat.

LIBER SECVNDVS.

De regimine & diætâ.
De præseruatiuis & cautelis.
De Curâ in genere, vniuersali & particulari.

LIBER TERTIVS.

DE experimentis extra ordinem, id est, quæ sunt sine Theoricâ & ordine, & tamen sunt obseruanda & tenenda.

Libri primi, CAP. I. *De corpore volatili, quomodo sensus, imaginatio, voluntas, cupido, desiderium, appetitus microcosmi mutetur in corpus.*

Quomodo illud corpus sic transmutatum fiat volatile subiectum omni spiritui & mobilitati à nobis sursum, quia leue sursum.

Quomodo illud corpus volatile se retineat in corpore, & quomodo venenum fiat pessimum, vltra copora, denuò semen noui morbi, scilicet naturalis, id est, pestis.

CAP. II. *Quomodo sapientia sit principium incarnationis, & ea faciunt astra, quæ cupit sapientia humana, iuxta dictum Ptolomai, Vir sapiens dominabitur astris, præcipit, cogit, mandat.*

Quomodo characteres sunt instrumenta rei, facta ex sapientiâ vnius in cuspidem, & malleolum vniuscuiusque, qui sapientiæ huius participat, & est instrumentum, vel huiusmodi.

Quomodo omnis incantatio nihil absque corpore agat, corpus est volatile, vt suprà dictum, & illud corpus cum spiritualitate imaginationis sumitur, & fit instrumentum maleficum, in aliam personam.

CAP. III. *Quæ natura Basilisci sit, item prædictarum rerum exemplum, & ocularis demonstratio.*

Quomodo natura fulguris sit index Pharetri & Basilisci, quod similis est Basilisco.

Quomodo coniunctio olympi, syderum coniungatur tanquam vinum rubeum, & albũ vinum, & quomodo vinum commixtum misceatur in suá contrarietate id est, vniantur duo ista sydera.

Libri Primi finis.

Vbi origo cruoris, ibi locus Pestis.

Cura { *Basilisci. De Saphyris.* / *Arsenici. De 12. horis.* / *Martis Arsenicalis. De 7. Planetis.* }

Duplicia medicamina: Arcana substantialia, & accidentalia { *De internis potionibus.* / *De Balsamo.* }

Accidentium arcana in { *Ictericiâ. Oleo Antimonii.* / *Apoplexia. Tincturâ.* / *Paralysi. Rebis.* / *Maniá, &c. Melissa.* }

Alia Schedula.

OPortet esse pestes, nullo prohibente. Nec quicquam præseruare posse, quisquam persuasum habeat. Et licet præseruatiua quidem data sint, tamẽ non dantur omnibus. Deus enim, quos vult, sibi elegit. Pestes semper aliæ veniunt in genere & specie. Ideò nullius vsus senibus & iunioribus promiscuis.

Torcular igneum, vitrioli phlegma, Tartari aqua, Caballinæ oleum, Torcular, sulphuris sublimatio, saphyri præparatio.

Sequuntur iam fragmenta quædam Theorica de morbis Tartareis, quæ libris duobus de Tartaro latinè editis, non mediocrem lucem afferre possunt.

MEDICINALIVM OPERVM PARS PRIMA.
Theophrasti ab Hohenheim Eremitæ insignis.

LIBER I.

DE TARTARIS.

CAP. I.

Tartari quot genera & species.

TArtari duo sunt genera, Genus *pruinæ*, scilicet, & genus *Gemmæ de petrâ.* *Pruinæ* genus duplex: *Grandinis & vsnea.* *Gemmæ* triplex: *Collectum, simplex, diuisum.* Omnia illa autem sunt, *Alabastrina* & *Marmorea*, aut *Lephantea*, & *Adamita*, *Duelech* etiã & *Magnetina*: habéntq; loca diuersa, quia diuersa sunt genera, & plura in corporibus. Igitur notãdum, quot loca, tot species. Vsnea stomachi, hepatis, vasis renum atque vesicę: etiã pruina

ris, nunc in medullis, & cæteris putribus, & in succo, & in Emunctorialibus egestionibus. Et est lapillatio aut Tartarizatio aliena, id est, rara.

CAP. IX.

QVod si ex Bitumine: quid est Bitumen? Locustarum est genus, viscositatis, de speciebus pruritus, scabierum, antiquæ Podagræ, Chiragræ, & Artheticæ: nam natura Bitumen habet. Quòd si exiccatum fuerit, nihil inde, nisi Tartarum: omnisque Podagra species eius Tartari, & vsnea dentium, & oculorum lacrymæ coagulatæ, facit signa intercutanea abscondita, Podagræ & Lithiasis. De his morbis dormierunt patres medici, nesciunt loqui posteri.

CAP. X

ET si de putrefactionibus generatio fuerit, notandum, vbicunq; locum habet, materia est nec lutosa, nec mucilaginosa, nec gemmæ, nec porosa. Est autem de substantiâ propria loci istius, a quo procedit, ab omnibus possibile. Quòd si putrescit liquor, sal autem non, sal in congelum conuertetur, reliquum secum, secundum salis naturam centrum ponit, coagulatur, & indurescit, & incognitos gignit morbos Nam quicquid ad vesicam venerit, in coagulationem lapidis transit. Nam in vesicâ est potentia salis, in quo vis est coagulandi, etiam in hospitibus partibus aliquoties. Notandū, quòd si sal istud debile fuerit in spiritu vrinæ, generatio morbi nō sequitur, sed resoluta exibit vrina cum coagulato resoluto: etiam de potentiâ naturæ. Hæc vrina ab extra suam patitur separationem, & sic de hospitibus.

Nunc de externis generationibus calculi a primo vsque ad vltimum. Deindè natura calculi in omnibus membris suis. Porro de signis. Posteà de curâ.

Alia Schedula.

Pro Declinatione.

Tartarus est duplex in generatione: materia ista lutosa substantialis de glutine rerum, quæ est in potibus & in cibariis. Si in liquoribus, prima ostensio luti silicis, & horum lapidum & materiarum. Si in cibariis, non potest illud facere sine liquore.

Tartarum in lacte dictum Caseus in terris Leffantea, in aquis silices: & differentia est inter generationes & lapides. *Tartari in diuersis diuersa appellatio.*

Tartarum secundum est in corporibus nostris, in venis, carnibus, intestinis, & in aliis concauitatibus. Igitur facit constipationem & generationem suam, vt in pueris, & in his similibus. Et notandum, quod Tartari generatio duplex est: ex generatione rerum externarum sumptarum, & pro secundâ ex generatione sui proprij liquoris. *Tartari generatio duplex.*

Genus pruinæ est in modum arenæ subtilissimæ, rubeæ aut albæ. *Pruinæ quid*

Gemmæ de petra sunt granula, sicut gemmæ non diaphanæ & rotundæ. *Gemmæ de petra quid.*

Grandinis genus est, cum sunt non rotundæ. *Grando quid, &c.*

Vsneæ est, quando per adhærentia se manifestat.

Collectum est, quando pluralitas est.

Simplex est, quando lapis est solus.

Diuisum est, quando & calculus & arena apparebit.

Spara est res ista, quæ non satis per naturam suam præparata, procreata est. Est res ista, in qua est aliquid peccans, non separata a bono.

Resolutum est, cum substantiam aquę vel cibi habet in se.

Coagulum est, quando separatum fuerit peccans a puro.

Sub isto tractatu de Tartaro plus quam tredecim capitula dedimus scil.

- *Colicam.*
- *Colicam insanabilem.*
- *4. Stomachi dolores sub propriis nominibus sc.* { *Compressiones*, *Vomitus*, *Debilitas*, *Orexen.* }
- *Omnes dolores dorsi.*
- *Consumptio particularis membrorum inferiorum.*
- *Contractura inferior sub vmbilico.*
- *Et omnes ægritudines Dysuriæ & Gonorrhææ, & horum genera morborum.*
- *Oppilationes innumerabiles.*
- *Durities innumerabiles.*

Videte priscorum errores, in capitulis istorum morborum, ex imperitiâ practicæ suæ. Hæc capitula huius tractatus practica probat.

Item, Tartari cura duplex: sc. externi, & interni. Vna est sanabilis, sc. prima, altera ad sortē, scilicet interna generatio.

Si qua sunt, quando annuatim veniūt, vel septimis: vel tempus proprium. Item non secundū cursum cœli, nec Elementorum externorum. Item, non ex crapulâ, non ex abstinentiâ, non ex bonâ vel malâ diætâ, sed tempus suum seruant, sicut stulti blaterant.

Aliud Fragmentũ de Tartaro.

Cos. I. 2.

QVæ & quàm varia ex Tartaro generentur, & quid ista sint, accuratè expendendum est. Causæ enim Tartari immeritò aliis imputantur. Si ergò verã tartari cognitionem vobis comparare sententia stat, quinque sequentes libros perlegite & euoluite, quibus, quid Tartarus sit, & quid alterum sit, in quo Tartarus pater est, traditur & explicatur. Quâquàm ratione naturæ tartarus pater esse non possit. Quò verò contradicit natura dissolutioni? Velut in natura parens quid esse potest eius, quod ipsi tamẽ simile non est. Ideò necesse est, vt quinque istos libros, quibus hic initium damus, legatis & cognoscatis, proboq; iudicio trutinetis. Extra hoc enim susceptus à me labor omnis irritus fuerit. Quisquis enim isthæc non plenè planeq; accepturus est, sed cum aduersariis nostris citra fundamentum stare potius volet: is Medicus vocari nec potest iure, nec vllâ ratione debet. Et si enim illi putent quidem, se rerum omnium plenã copiam habere, & temporis summam abundantiam, & sectatorum salutatorúmque numerũ ipso Pompeio frequentiorem, & amicorum infinitam segetem præ me: vos tamen scire debetis, quod isthæc vniuersa vana & inania sint. Re- *Consuetudo in quibus naturam mutet.* sistunt enim ac reluctantur illi naturæ, eamque coercere & in pedicas agere volunt consuetudine: hoc nimirum persuasum habentes, quia consuetudo naturam mutat, ideò seipsam iam quoque mutâsse & domuisse. Vos autem diuersitatem videte. Illud enim cibos saltem ac potum spectat: hoc autem non cibum solum ac potum attinet, sed tanti momẽti est, vt nunquam passura natura sit, se à consuetudine obrui & anteuerti, veluti nec a medicorum sectis & complicibus innumeris. Vult nimirum natura aut penitissime nosci & indagari: aut ægro cum morbo pessum eundum erit. Hác de causâ vos sedulò adhortor, vt tandẽ à nugis vestris desistatis, & rem ipsam ex fundamento deinceps iudicetis: vt, quod ipsũ à vobis quoque fidelium Medicorum iusiurandum postulat ac exigit.

Cos. I. 3.

AN non licitum cuiquam est, alij viá monstrare? Cur ergò non hic quoque: Cumprimis, quod in tam intri- *Medic. reprehensio.* catis morbis tot errores & ambages hactenus irruperint, quas vos mordicus tamen tuemini. Nimirùm de febrium ortu differentes dicitis, eas ex humoribus, qualitatibus &c. gigni. Contra ego audacter asseuero, quod, nisi Tartarus existat, febres nullæ vnquam oriantur. *Tartarus multus febrium 4-cinia.* Scitote ergò, Quartanas ex Tartaro Musto generari, & ex eodem tẽpora quoq; distingui, velut Tertiana suo tempore, quotidiana suo tempore redit. Vos affirmatis, alteram esse Melancholiam, alteram esse sanguinem, hanc phlegma, illam choleram &c. Horum nihil verum est. Illarum enim hæc causa & origo est, quòd Tartarus hoc tempore suam essentiam superet, & mutetur, aliusque fiat, *Humores morborum causæ nõ sunt.* quàm aliàs est. Ex quo sequitur, quòd febrês aliæ indè oriantur secundum tempus, & similia. Et si vnicus Tartarus deesset: nullo vnquam tempore febris hominem sollicitaret. Nec ergò Melancholia, nec simile quicquam aliud considerari debet. Proprietates enim febrium ex conditione Tartari designãtur. Hâc normâ etiam pleureses, & alij plures morbi, deinceps in suis libellis tradendi, considerandi sunt. Ideòque, quia corpus ad morbum disponitur, causam hanc ex alio desumit, non seipso: hoc est, Morbi isti non ita è corpore e- *Morbi omnes extrinsecus ingeruntur.* mergunt, quasi causæ in ipso conditę sint vel febrium, vel pleuresis &c. sed ex extrinsecus ingeruntur cum rebus externis, hoc est, ex Tartaro. Ex hoc deinceps morbus generatur, quem vos aut sanguini, aut Melancholiæ, aut Choleræ &c. assignatis. Velut lignum ab igne accenditur, & ignis extrà est, nec in ligno: lignum autem illum concipit: sic extrinsecus quoque corpus morbos concipit, vt non splen solus æger sit, sed totũ corpus. Nemini ergò dicere fas est, morbum ex splene aut sanguine esse, sed ita dicendum est: Totum corpus incensum est, & omnes partes similiter. Quod si ergò fors in splene, epate &c. ex incensione Apostemata talia prodantur: vos ea esse apostemata dicitis, ex quibus morbi oriãtur. Non pigeat vos lectionis huius libri longioris. Sedulò attendite, qui febres & morbi similes alij fiant: quanquam nihil solidi & certi de huiusmodi morbis in veterum libris traditum sit, tandẽ videte.

Cos. I. 4.

PRo constitutione horum ergò hic tantum tractabitur de illis morbis, qui nullá viá aliá, quàm externà, hoc est, ex Tartaro inducuntur. Hi nimirùm morbi istiusmodi sunt, qui omni

omni modo rationéque ab vniuersis ceteris complexionibus & humoribus discernuntur. Et licèt quidem aliquando sanguis quoque &c. efferuescat, ac in rabiem agatur: eiusdem tamen ratio alia nulla est, quàm quæ est ligni. Lignum enim neutiquam furit, si ignis in ipso nō sit. Præterea, si sedes ac deiectiones alui aliquando variæ sint, veluti virides, luteæ &c. hæc signa & similia alia nihil aliud indicant, quàm quòd istarum causa à Tartaro sit, & Tartarus ipse. Denique in morbis ventriculi, hepatis, & renum vesicæq; multa apparent, quæ vos causis aliis accepta fertis, quæ tamen ad vnum tartarum referenda erant. Huius etiam classis sunt, Orexis, Podagra, Schiatica Phthisis, Consumptio & similia. Vndè vos cum vestris illis decantatis humoribus longissimè exorbitatis. An vero hoc non videri indignum debeat, vos tam oscitanter circa hęc versari, laruasq; vestras ac coma tantum ęmulari obstinatè, nec rerum veritatem penitus indagare velle, aut rationem vobiscum inire, an ista figmenta vestra quadrent, & ab omnibus promiscuè rata habeantur?

Tartarus morborū causa, non humores.

Ex his autem vel ipsimet iam iudiciū facite, an Montispessulani & Salernitani Medici cum assectis suis vniuersis meritò non reprehendantur, quòd tantis sæculis in libris suis desudarint, & tamen nec dum periculum fecerint, an, si auctores ipsorum examini subiiciantur, cū honore statuti sint vel minùs: sed oscitanter ac promiscuè adeò omnia ipsorū verba rata habuerint, & in solo istorum testimonio tam facilè fœdéque acquieuerint? Mihi autem contra hos hic non constitutum est in isthâc præfatione rē accuratius ventilare. Fiet hoc in sequentibus libris: ex quibus ingenium & consuetudinem ipsorum propius vos cognoscetis, videbitisque quintà cum caligine vósque auctorésque vestri practicam medicam in Academiis vestris hactenus offuderitis & intricaueritis.

Medic. reprehēsio.

COS. I. 5°.

Tartarus quid sit.

PОrro autem vt de Tartaro, quidnā is sit, planius teneatis: principium tale accipit. Res omnes creatæ, ex coagulato procedunt: & postea coagulatum hoc in Resolutum abire debet. Ex Resoluto iam omnia procreata procedunt, siue ea Resoluta siue coagulata in formā sint. Porrò, coagulatum hoc tam exquisitè resolui nunquam potest, quin resolutum id in suam coagulationem redire annitatur. Ita videtis, quòd sal, si in aqua resoluatur, in suam denuo coagulationē redeat. Eadem ratio rerum cæterarum omnium est. Adde quod coagulatū nullum ita probè resoluatur, quin suæ naturę aliquid retineat, per quod in formā pristinam reducatur. Itaque scitote, coagulatū illud ex tribus primis esse. SS.M.S. quodcunque tandem horum sit. Sulphur tam perfectè nunquam resoluitur, quin coagulationis aliquid eidem relinquatur & adhærescat. Idem Sali quoque & Mercurio competit. Et ad coagulationē istam resolutionemq; diligenter attendendum est. Vna enim alteri sæpius præpollet: ex quo id fit, quod deinceps dicetur. De rebus ergo vniuersis scitote, quod ex tribus primis procedant. Ex quo verò procedunt, id coagulatum est, veluti semen, veluti terra, veluti fructus omnes, omnia crescentia. Nihil enim est, quod non sit coagulatum. Ea verò coagulatio non est ista, cuius hic mentio fit: sed est supra eam, & ante eam fuit. Fructus enim ex illo resoluto enati, & iterum coagulati sunt. Ex quo sequitur, hoc loco talem generationem fieri, quæ si non denuò ac secundò digeratur, veluti ex primà resolutione in fructus digerebatur, quòd tandem illud, quod ita digestum non est, principium Tartari euadat.

Coagulatorum & resolutorum perpetua reciprocatio.

Omnia ex coagulato.

Reliqua non habentur.

Fragmentum aliud de Tartaro.

* illud est cinis. Iam ita sequuntur etiam morbi. Vnus ex liquore, hoc est, ex Mercurio: vnus ex ardente, hoc est, ex sulphure. vnus ex cinere. Et iste est Tartarus, quem hic in principio trium librorum ponó. Hæc mitā vobis obuenire minimè debent. Lignum aspicite. Id Mercurium exhibet. qui liquor est: dat oleum, quod ardet: relinquit cinerē, qui sal est, & in suo Archeo. est signum. Sic quicquid in quàcunque re non ardet, Mercurius est: quod ardet est sulphur: quod ab ardore remanet, Sal est. Cū ergo res quælibet tā animata, quam non animata, simili modo constituta sit: porrò nouisse debetis, quid in illa separatio sit. Hęc autē Ignis est. Iam, cū ignis vnus nō sit: nęc vna erit separatio. Si separationes plures vnica sunt: pluribus etiā modis vno extrahetur Mercurius, Sulphur,

Morbi ex tribus primis.

In ligno tria prima conspicua.

Ignis separator est.

Sal. Huiusmodi vero separationes si noueritis, cognoscetis etiam, quomodo hæ res in quouis distinctè consistant. Videtis, quid operetur ac agat Elementum ignis: profert cineres, oleum, liquorem, Iam autem vicissim videtis, quod Athanar idem aliter faciat, tres quidem res dans, sed alium tamen Mercurium, aliud Sulphur, aliud Sal, cæteris minime similia. Formam aliam modúmque stomachus in suâ operatione dat. De his facite, vt loquar ego, & discatis vos ac principium attingatis. Ad imum fundamentum penetrate, nec in mendaciis vestris oblhærescite, quibus omnes vestri textus ac commenta, omnes scholæ vestræ, Salernitana, Montispessulana, & aliæ vniuersæ (nam nullam excipio) prægnantes sunt.

Athanar aliter operatur quam ignis.

CAP. III.

CVm ergò tria illa Medico hâc ratione consideranda sint, & noscenda etiam separatio, quomodo nimirum separentur: ideò consilium meum est, hoc loco de istis saltem tradere, quę ad Medicum proxime pertinent, veluti de Stomacho, hepate, Renibus, quæ omnia tria ignis sunt, & illa tria prima a se inuicem separant. Et cæteris duobus, Mercurio nimirum & sulphure hic omissis, hic tantùm, quid ex Tartaro fiat, tractaturus sum. Principiò autem pro conclusione pono, quòd omne id, quod assumimus, velut lignum in igne, in nobis consumi debeat. Quicquid essentiæ quintæ in cibo potúque est, id in corpus abit, ac fixum manet. Reliquum ab istâ diuersum, degenerat in tartarum, qui fæx est, de quâ in Paramiris dixi. Est etiam illud impurum: sicut quintum esse est purum. Quod ergo graues morbos, quorum causam & nomen merito designo, parit ac inducit: scitote id solum Tartarum existere, quem sequentibus capitibus explicare aggredior. Quod dum faciâ, nulli Eloquentiæ aut arrogantiæ velificabor, sed rem & necessitatem ipsam proponam. Necessitatem autem ea est, vt Medicus in istis morbis

Alimentorum sola essentia corpus fit assumta vt in corpore mu tentur

Tartarus quid.

Deficit hic finis Tertij, & principium quarti capitis.

Sed vt propositum nostrum de Tartaro continuemus, scite vos velim, ipsum duobus modis adhærescere: alterum instar pruinæ: alterum instar gemmæ, hâc ratione. Qui pruinæ specie adhæret, is interdum vt vsnea in arbore aut saxo est in bolari aut lapidali formâ: interdú interdum collectè, vt Tartarum in vino. Sic gemmæ quoque Tart. vtroque modo adhęret: quanquam interdum vt lapis instar gemmæ formatus, suâ tamen diaphanitate non coloratus: nonnunquam vt granati simplices, & solitarij. Ad hæc duo genera omninò attendere debetis, scireq́; quod stomachus, epar & renes, & quicquid his confine est, in separatione sua huiusmodi omninò pariant. Quo vero pacto ista omnia fiant, deinceps attentius cognoscere debetis, vt praxis vestræ modum metámque teneatis, nec somnia vestra semper prò oraculis habeatis, quæ nec ipsi Auicennæ, nec Hippocrati honori & commendationi esse possunt. Quanquam eadem nugati causa vos aliquoties carnificis manibus extricauerint. Quo factum est, vt ex istis scurris ac flagrionibus columnas vestrarum scholarum tam opportune constitueritis.

Tartarus quot modis adhæreat.

CAP. V.

DIcta hæc duo Tartari genera, formas ac generationes varias producunt. Nonnullæ Alabastris similes sunt, & scindi possunt. Quædam Marmor, colore, læuore & duritiá referunt. Alij sunt Lephanteæ: quædam Adamitæ: acutæ & scindentes: aliquæ vt Deelech vel pumex, raræ & foraminosæ instar spongiarum. Simili ratione loca quoque & regiones variæ sunt, non in renibus saltem, sed & in vesicâ, in hepate & stomacho. Hæc autem quæ scribo, mira vobis videri non debent: nisi ex professo vos stultos venditare velitis: quos admiratio demum minimè dedecebit, illorum multi quoq́ sunt in intestinis, in concauitatibus, in iuncturis & in cerebro, & membris principalibus, aliisq́; locis pluribus, sicut de tartaro innato deinceps plura dicentur. Summo ergo iure de tartaro intestinorum loqui possum. Et de hoc si loquor, colicam intelligo. Similiter, si de tartaro vesicæ loquor, illum indico, quem vos cuculi calculum appellatis. Ita, si de sale resoluto dissero, lotium illud puto, quod vos nec ab Apollinis vsque sæculo cognouistis, vndè emergat ac oriatur, qui vocetur, & quidnam sit? Interim quod ad præscriptum vestrum non loquor de morbis & medicinis, ex causâ iustâ facio. Quamprimum enim à vobis me deceptum animaduerti, vestrûm omnium auctoritas apud me vilescere cœpit. Hinc etiam

Variæ tartari species.

etiam motus aliud pono, & iam loquor de grandine stomachi, de vsneâ hepatis, de pruinâ renum, de lapide in splene. Sic etiam dico &c.

Auctor cur, alio more de morbis loquatur.

Deficit caput sextum & principium septimi.

Si verò hæc non eo modo, quo debebant, fiant: contrarium quid naturæ emergit, ac de sale potissimum: quod hoc libello maxime considero, nimirum ita: Salia duo sunt: Vnum ex istis tribus, in vrinam abit. Vrina enim tantùm est sal resolutum à coagulato. Iam verò sulphuri & Mercurio sal quoque congenitum est, quod ipsum quoque sibi contrarium generat. Si est in sulphure, hâc in viâ est, hoc est, in intestinis. Si verò est in Mercurio, in viâ Mercurij illam generationem facit. Hinc iam fit, vt tartarus nascatur in intestinis & poris. Ratio est, quod Mercurius per poros transeat. Quod si ergo in viis medijs coagulatur, priusquam sudor fiat, tunc tartarus ponitur in istis poris. Similiter etiam in vrinâ, si coagulatur. Iam verò porrò mineralis quoque seu corporalis similiter se habet. Si mineralia salis in sanguine iacent, & in coagulationem abeunt, iam tartari generatio facta est. Si in poris ossium, in medullâ, aut in locis alijs; tunc ratio planè similis est. Nam & his sua separatio incumbit & expurgationis officium. Quòd si non fiat, tunc in contrarium quoque naturæ abit, hoc est, in tartarum ex causâ salis coagulationis prædominantis. Quo verò tandem velo ac fundamento tartarum in generatione aliâ tueri poteritis, cum tamen tartarus vobis nec cognitus nec intellectus sit? Nec enim, quid is sit, vel dum nouistis: nisi quòd assiduò de Lapide vesicæ & arenulis renum deblateretis, nescio quid inepti, & vos Doctores saltem venditetis iactatoriè, cùm tamen nec rerum istarum, nec multo grauiorum anatomiam vllam teneatis. Ex omni vestrâ Metaphysicâ ac Sophisticâ, definire non potestis, vnde homo factus sit, aut quid sit, aut quid in ipso sit, & tamẽ nugas vestras vbiuis ac iugiter occinitis. Pro hâc ergò meâ adhortatione iam nares premite & inhabitantem stultum emungite: ac deinceps talia addiscite, quibus contra me vos tueri queatis.

Salia duo sũt. Vrina sal est resolutum.

CAP. IIX.

NE quid verò intactum transiliam, vnum adhuc, quod vestra capita grauat, superest, vt dicam de Materiâ primâ. Vos de vltimâ, quid sit, hoc pacto cognoscite. Natura in se habet subtile crassumq;. Subtile tunc noxâ est. Crassum aut quod vobis propono: est hoc, de quo dico. Dixi autem de eius principio Principium hoc quoque in fine est. Ideò pruina, vltima quoque materia est. Scire verò debetis, inter has duas medium quiddam interesse: Id est resolutum. Ex hoc vltimum redit in suam formam primam. Hoc medium aliquando est mucilago, aliquando viscus, quandoque liquor, interdum velut succus, prout resolutio incidit. Ex hoc sequuntur duæ vltimæ materiæ: prima

Resolutum est medium vtriusq. materiæ.

Deficiunt & hic quædam.

Nam si erroris vestri, quos fouistis tamdiu, veniam diuturniorem & indultum longiorem haberetis; nulla certe pestis intereà tot iugulare posset homines, quot vestris vos artibus hactenus confecistis & exanimastis.

Finis Tractatus primi, primi Libri.

Aliud Fragmentum de Tartaro interno.

TRACTATVS V.

IAm porrò de Tartaro, quidnam ex ipso fiat ac procedat, in hoc capite ita attendite. Sal corporis, quod cruorem ẽgo appello, est merum sal resolutum. Id longâ serie per vniuersum corpus adhęret, dum in vesicam pertingat. Ita enim constitutum est. Nonnullum per sudorem exit. De hoc ergo sale resoluto interno hoc tenendum est, quod Tartarũ quoque gignat, si Mineralis quoque liquor concurrat, & in vnam coagulationem abeat. Hoc inde fit, quia quilibet liquor mineralis a materiâ coagulatâ est, & sal est illud, quod coagulat. Iam si coniunctiones horum duorum fiant, tunc ipsa quoque tartari genera reliquis similia euadunt. Et de Mineralibus quidem hæc causa est vel ratio, quòd homo in & ex mineralibus omnibus consistat: & quot species foris, totidem etiam intùs inexistãt. Et hinc Medici desumpta notitia esse debet, quod ex his omnes morbi oriantur. Et contra hæc probè vos instruite. Mineralia enim hæc quatuor vestros humores è medio tollent & stultitiam vestram sub radium protrahent. Summo ergò nisu id agite, vt vestrũ fundamentum ita solide firmeque constituatis, vt per illud, hoc nostrũ euertatur & ruat: alias eadem vestra sors erit, quæ

Cruor est corporis sal resolutũ.

Sal coagulat.

Ringlerinæ, quæ auribus ad palum nummeliarium relictis discessit. Cæterum, si huiusmodi cruor salis & minerale alicubi conueniant, siue in venis id fiat seu sanguine, siue in poris carnis, siue in concauitatibus vrinæ aut aliis: nihil sperandū esse aliud scitote, quam quòd lapillus, vinca aut grādo generetur. Quā ratione verò id fiat, deinceps in suis capitulis de singulis morbis pleniùs intelligetis.

Cap. II.

Gluten Album.

IAm verò alia adhuc generatio superest, cæteris omnibus grauior quoad duritiem & dolorem: nimirum talis. Gluten quod a veteribus chirurgis synouia vocatur, lentum est & viscidum, instar albuminis oui. Ipsum si materia salis corripiat & cum eodem permisceatur, tandem in lapillum coagulatur. Hęc autem generatio hoc modo fit. Gluten non quidem de materia lapilli resoluti est: est tamen materia viscosa & mucilaginosa, ex qua lapillis quid simile generari potest: non tamen lapilli veri, qui lapilli sint & vocentur, sed mediū quiddam inter lapillos & Bitumen. Ipsius tamen coagulatio & natura lapidibus similis est. Nec alio quidem vllo loco fit, nisi vbi gluten iacet. Ex hâc coagulatione oritur podagra, chiragra, & genugra, si localiter in illis locis sint, vbi gluten habitat, sublatâ tamen inflammatione, quæ accidit, sicut in capitulo de Podagrâ dicturi sumus. Hoc hic saltem perstringo, vt pro Tartaro id iudicare sciatis. Idem de spermate similiter etiam sciendum est, quod si velut glutinis generatio fiat per sal coagulationis, cæteris similes lapilli generari queant iis locis, vbi sperma situm est. Huiusmodi lapides aliquoties ex seipsis resoluuntur. Nec enim eorum generatio lapillis similis est. Vndè etiam fit, vt mucilaginum more dissoluantur. Huiusmodi autem genera omnia à se inuicem per signa sua certa distinguuntur, ad quorum differentias probè attendere debetis.

Gluten ex synouia.

Lapilli ex glutine.

Lapilli ex spermate.

Cap. III.

POrrò autem defectus alij quoque sunt ex Tartaro enati qui tamen in lapillum aut vineam non degenerant, sed aut in mucilaginem, aut coagulum aut aliud pus. Cum vero hi quoque prodeant de Tartaro: cognitio eorum necessaria est. Frequenter etenim accidit, vt Tartarus hic in viis vrinę fæces suas deponat. Hæ fæces subindè morbos multos pariunt, qui omnes pro lapide habentur. Hoc modo affecti mingere non possunt, quod hæ fæces vrinam supprimant ac intercipiant. Nônnulli sanguinem mingunt, quia digestio immature ratione Tartari exit. Nonnulli pus reddunt, quia coagulum putrefit: Aliqui sperma excernunt, quod coagulum & fæces vias eius obstruunt. Quidam dolent propter sal in coagulo. Quidam nihil sentiunt aut queruntur, quod a fæcibus illis narcoticis membrum anodynum factum sit.

Morbi ex mucilagine.

His nonnunquam multa quoque concurrunt salia, multa vitriola, multa alia, quæ ex hisce tartari fæcibus per ipsarum putrefactionem generantur, quorū nec numerus nec prouidentia est, ita indies nouæ formæ ac species producuntur. Hoc loco pulsa quoque, hoc est, Archeus renum cognosci debet. Quid is noui indies pariat & progeneret, hoc medico relinquimus indagandū, qui opera illius quotidiana, industria priuatâ notabit & expendet. Vos autem veterani Medici pro nihilo id vniuersum ducitis, a vobis quod non præscriptum & euulgatum est. O verò fanaticos scriptores & illusores nimis confidentes. Dies enim illa veniet, quâ cum Magistris his vestris vos discipuli staturi eritis, sicut Cuntzius ab Hausen, quem è medio Diabolus extulit.

ALIVD FRAGMENTVM.

I. *Essentia Tartari tractat.*
- *Quid sit Tartarus.*
- *Tartari quot species.*
- *Tartari Matrices.*
- *Explicatio tartari in externis.*

II. *Digestiua Tartarum tractat.*
- *Quomodo digeratur & [illegible]*
- *Vbi excrementa*
- *Qualis sanguis & caro eius*
- *Futura quæ.*

Mucilago tartari tractat in { *Oppilationibus*, *Retentionibus*, *Repletionibus*, *Suffocationibus* } *in* { *Veris*, *Membris vacuis*, *Poris*, *Arteriâ* } *& est Intum rei*

IV. Nitrum

IV. *Nitrum Tartari tractas* — *De putrefactionibus, è quibus generantur hi morbi:*
- *Febris*
- *Pleuresis*
- *Ilteritia*
- *Hydrops.*
- *Menstruum.*

in
- *Stomacho*
- *Epate*
- *Sanguine.*
- *Humoribus*
- *Matrice.*

& est summum rei

V. *Anatron Tartari tractas de*
- *Vsneâ*
- *Pruinâ*
- *Grandinibus*
- *Lapillis*

in
- *Ore*
- *Stomacho*
- *Intestinis*
- *Epate*
- *Renibus*
- *Vesicâ*

& est arena & lapis.

Hic notate, quodnam Nitrum, quod anatron, &c. quæ salia pestem indicat, & quomodo cælum opituletur.

Tartari sunt 3. species scilicet
- *Anotron.* — *est materia lapidis, vsnea, arca, &c. secundum quod generatur in potentia.*
- *Mucilago* — *est phlegma, quod descendit à cibis, in modum bituminis:*
- *Nitrum* — *est stercus, quod in digestionibus emittitur, videlicet excrementa.*

LIBER QVARTVS.

De Tartaro Nitreo.

Motus nitri qualis ægritudo. Motus Nitri ægritudo est cum horrore seu frigore corripiens, tamdiu durante, dum æstus seu calor ingruat, ad aliquot scilicet horas. Hoc deinde vanescente, morbus intermittit ad statutum vsque diem, quo simili periodo is redit. Et sic consequenter eodem insultu, vsque ad consumptionem materiæ.

Carbunculus qualis morbus. Carbunculus ægritudo est, primum frigore, pòst calore insultans: & hic quidem continenter durat, nullo frigore reciprocante. Nam calor tam diu continuat, donec consumatur & finiatur, vel ad sanitatem, vel ad mortem: Huic prætereà Apostema superuenit, quocunque corporis loco erumpat, siue paruum, siue magnum sit, siue maturum, siue minùs sit.

Flámula qualis morbus. Flammula est morbus, tam frigore quàm calore affligens, cuius quidem calor continenter infestat siue caput, siue alia corporis membra. Apostema tamen aut vlcus nullum habet, homines tamen delirare facit. Terminatur interdum morte, interdum longâ ægrotatione; cum intenso æstu, & incumbente Maniâ.

Nominum declaratio.

Motus nitri nomen à caussa mutuatur. Sicut enim terræmotus terrã concutit: ita nitrum concutit corpus. Germani à succussatione ipsi nomen indunt, non à frigore. Quâ enim ratione terræmotus fit: sic hîc quoque morbus effectum suum consequitur: vt deinceps tradetur. *Morbus nitri vnde dicatus.*

Carbunculus nomen sortitur à calore, & metaphora ducitur à carbonibus. Sicut enim carbones calorem fundunt, & prætereà corpus habent: sic in hoc quoque morbo iugis ac continuus ardor est, & ideò frigoris Apostema erumpit, ex quo tandem, velut ex prunis, perpetuus calor effunditur. *Carbunculus vnde dicatur.*

Flammula à continenti calore dicitur, quasi, corpus perpetuo æstu flammeum sit, qui æstus immodicus hominis caput affligat, & corpus deiiciat. *Flammulæ vnde dicantur.*

Ex Nitro 3. principales morbi nascuntur:
1. *Febres: motus Nitri.*
2. *Apostemata: Carbunculus*
3. *Flammula.*

Sub morbo primo comprehenduntur alii morbi.

1. *Sub Febre.*
   - *Quotidiana.*
   - *Tertiana.*
   - *Quartana.*
2. *Sub Carbunculo*
   - *Anthrax.*
   - *Pestis.*
   - *Saphyrus.*
   - *Phlegmon.*
3. *Sub flammula*
   - *Synãche.*
   - *Causon.*

Febris ex Nitreo Tartaro procedit
Carbunculus ex Nitro.
Flammula sal nitrum occupat.

Nitrum quid. Nitrum est fimus & cadauer rei esilis aut cibariæ. Et hoc cadauer est, ex quo putredo gignitur. Ex hac putrefactione prædicti morbi omnes emergunt. Ideò sæpius vnâ in domo, quicunque de eodem cibo ederunt, eodem morbo aut nitro occupantur, non secus, ac aër putridus aut venenum aliud vniuersos eodem loco congregatos inficit, & apostemate ferit.

A nitro sanguis putridus fit. Putridus & corruptus sanguis omnis ex nitro oritur. Et licèt quidem nondū omnis computruerit: prompte tamen citóque putrescit, si post emissionem a sole putrefiat. Prius enim à putredine nitri generatur. Cuius tamen noxa tam ingens non est, ac si putredo a sole dominari incipiat.

Vt summatim dicam, nitra omnia instar fimi sunt. Fimus si congeratur & cumuletur, excandescit. Si fimi moles magna sit: calor diutius retinetur. Sin minus, citius deferuescit. Eadem etiam in febribus ratio est: Si nitri multum sit, paroxysmus diuturnior est. Si parùm, tempestiuius finitur. Tale quoque sal nitrum est. Id cogit & colligit fumum, dum exitum inuenire queat, aut consumatur. Eo vanescente, nouus iterum congeritur. Et hoc iteratur, dum vniuersus consumptus sit. Vndè fit etiam, vt febres nonnullæ ad biennium aut triénium extendantur. Et nitrum quidem Febres quomodo à Nitro suscitentur. seu fimus, qui febres in homine concitat nonnunquam die vno, nonnunquam biduo, interdum singulis horis putrefit, vt ita quotidiana, tertiana, quartanáque generentur. Paroxysmus autem tamdiu durat & protrahitur, quamdiu vapores inclusi manent, nec erumpunt: qui.dum intus coercentur, membra singula manus pedésque peruagantur, tandémque distracti venas contaminant & putrefaciunt. A dissipatis ac dispersis vaporibus, omnia frigere incipiunt. Frigus enim Frigus in febribus qui nat. hinc oritur, quod nitrum in principio frigus suum excutiat, vt eo liberetur. Hoc facto, calor seu contrarium inualescit, quia constipatur sanguis, & sic propter malam dispositionem generatur.

Nitri locus sanguis. Locus nitri est in sanguine. Ideò purgationes conueniunt, quæ in hoc morbo stomachum euacuant. Et sunt simplicia quædam, quæ nitrum ex sanguine in stomachum & vesicam attrahunt.

Nitrum in carbunculo vsque adeò indurescit & exiccatur, vt vlteriùs ac graviùs putrescere non possit. Ideò febres & carbunculi in hoc differunt. Nam in febribus fimus putridus manet: in carbunculo siccescit ita, vt plus paroxysmo vno non moueat.

Desiderantur cætera.

Ex libro de Mucilagine.

Apoplexia est in pulmone infarctus à mucilagine. Apoplexia seu gutta est in pulmone: hoc est, si cannæ spiritales à mucilagine implentur & quasi suffocantur. Tunc enim paroxysmus inuadit, vt est spasmus, tetanus, &c. qui omnes ex vitalis naturæ vi læsa oriuntur.

Paralysis est, si mucilago ligamentorum meatus infarcit: sic enim illa virtutem motiuam suam & humorē perdunt, quocunque id loco fiat. Ideò quod resolutio & vocis amissio tam subitò fiant, principium à suffocatione ducitur

Similiter etiam de Pleuresi, Podagrâ, & Artheticâ iudicandum est Item, talis etiam Mucilago in vino est. Eius tamen mucilago multa est, & Isopus vocatur, à vino adusto remanens, &c.

Plura iam de his non habuimus.

Sequuntur nunc quædam capita ex autographo Paracelsi decerpta, cum textu tractatus secundi & tertii, Libri secundi de Tartaro conferenda. Quæ etsi cum superioribus eiusdem sint materiæ: diuersis tamen & interdum quoque aptioribus verbis depinguntur. Non igitur inutilia studiosis Lectorib. fore putauimus.

De diebus Creticis.

Crisis quid. (Cretica dies, dies crisis est. Crisis est spatium à principio morbi vsque in finem morbi, nec augmentum, statum, vel declinationem habet, sed morbus creatus, & perfectum esse suum. Considerandum hoc Medico de morbo ægroti.)

Crisis est spatium temporis, sumptum à princi-

à principio morbi, vſque in eius interitum. Prima dies eius, dies cauſæ dicitur. Vltima dies verò cretica. Ducit enim criſis originem in fine temporis digeſti. Digeſtum tempus eſt illud, in quo ſpecies Yleiadi mundantur à fecibus. Fęcis morborum initium, & criſis principium, ſumptum ab excrementis Yleiadi, poſt excrementa purum Yleiadum apparebit.

Origo criſis ſinis temp. digeſti.

Cretica dies Arſenicalis, eſt dies 3. in acutis: dies 5. in peracutis: dies 7. in perperacutis.

Dies arſenicales quę cretica.

Arſenici acuti criſis eſt ad 24. horas, acutorum 15.

Mercurialis criſis eſt, 4. die: in peracutis in 3. in perperacutis 18. hora. Mercurii acuti 13. hora: acutorum 7. ſulphuris 17. hebdomata, in medio 16. hebdom. longiſſi 13. hebdom.

Acuti 6. acutorum 4. vel. 5.

Plumoſi Yliadi in regionibus 3. 5. 7.

Extran. 12. Anno 19. ogertinum 14. die 21. 29.

Salia digeſta, entalia, alumina 6. hebdom. 9. 11.

Subtilhora 3. 4. 7.

Reſoluta 2. 5 6.

Exteriora corroſiua, auripigmentalia ad 5. annum ſeparantur ad 3. ad 7. męſes.

Communia criſin non ſeruant, nec ſunt mortalia?

De Pleureſi, cura Planetarum.

Pleureſis quid.

PLeureſis eſt morbus incluſus, in mébris principalioribus, locum habés in regionibus illorum per oppilationem Tartaream, ſiue reſolutum aërem, ſiue corporalem generatus. Recipit materiá ſuam ex ſale Ogertino, cum ſpeciebus peſtis & prunellæ. Signa eius iſta: tremor cum frigido & calido ſine pluralitate, faciei diſcoloratio, membrorum debilitas, calor finalis & aſcendens, puncturas capitis, laterum, & in præcordiis, & thorace.

Pleureſis ſigna.

Locus autem puncturæ & punctionum, membrum indicat. Diæta non eſt obſeruanda in hoc morbo, potius ſed medicina ſupra diætam. Cura eius eſt duplex: ex Tartaro & Saleto. De ſpeciebus Tartari ſunt iſta: ℞. *Tartari* ℔. *j. aquarum vitæ* ℔. *ß. granorum Iuniperi* ℥ iij. *Reduc in aquam*: Doſis eius aquæ ℥. ß. vſque ad ℥. j. in vino maluatico vel bono.

Diæta in pleureſi nulla obſeruanda. Cura Pleur. duplex.

Alia ℞. *huius reductionis* ℔. *j. Mumiæ claræ electæ* ℥. *iij. & bene tritæ, aquarum braſsicæ, abſinthii, ana* ℥. *ß. miſce.* Doſis ℥. j. vſque ad ℥. ij mane & ſero, vel ſecundum cohob.

Alia. ℞. *huius mixturæ* ℥. *vj. aquæ ſileti, & idtrium ſalium* ℥. ß. *aquarum abſinthii, maiorane ana* ℥. *j. miſce*, doſis ß. in bonis aquis vel vino.

Alia, ℞. *Sileti* ℥. *j. Tartari* ℥. ß. *Reduc mixturam, cum* ℥. ij *mumiæ*: Doſis ʒ. j. in vino vel aqua meliſſæ.

Cura prædicta in omnibus ſpeciebus pleureſis valet, niſi in pleureſi ex corde, vbi hæc deſcriptio adminiſtretur.

℞. *Laudani puri* ℈. *j. muſci gr. v. Camphoræ gr. vj. fiant pillulæ cum aquâ de* ☿ *ſcutellâ*, Doſis gr. vi vel vii.

Pleureſis cordis remed.

Item in ſpeciebus pleureſis commune vnguentum.

℞. *Pinguedinis murmentorum* ℥. *j. olei amygdalarum dulcium* ℥. ß. *Olei Chamomillæ. Olei Roſarum ana* ʒ j. miſce, fiat vnguétum molle ſuper ignem, cum modicâ cerâ.

Vnguent. Murm. & totum contra pleureſin.

De Prunellâ.

PRunella eſt paſſio principalis cum paroxyſmo proprio in caloribus exiſtens: procedit enim extra regionem propter ſubtilitatem ſalis vitriolati ex teſtâ ſuâ: ſpecies pleureſis & peſtis, calor eius vitriolatus calor eſt, & corroſiua incenſio.

Prunella quid.

Signa ſunt in fine morbi: calor gutturis cum rubedine vel nigredine, aduſtus humor & liquor ſuper linguam, cum ſciſſuris membri, magna debilitas corporis, ſitis, dolor capitis, vehemens anguſtia thoracis & partis.

Prunellę ſigna.

Cura eius eſt, vt in peſte. Si autem peſtis cura morbum non tolleret.

Prunellę cura.

℞. *Aquarum prunellæ* ℔. *j.*
Laudani puri ʒ. ß.

Fiat Gargariſmus cum mundificatione linguæ, & hauſtus poſt eam ſæpiùs in die: & quæ hæc deſcriptio non expellit, etiam alia remedia inutilia ſunt.

De Hydropiſi.

HYdrops eſt paſſio ex regionibus hepatis orta ex Tartaro aluminoſo, ſub primo corpore, per reſolutionem propriæ naturę deinceps per ſpiritum membri huius mineralem, qui totius corporis ex ſeptem vnus: is reſoluitur in partibus ſuis, tunc eſt hydrops ex regionibus hepatis per totum corpus. Sic & in aliis membris principalibus per hunc modum generatio hydropiſis eſt. Præterea ſeptem ſunt genera & diuiſa per mineralem

Hydrops quid.

neralem spiritum in toto corpore, quorum septem sunt spiritus, in quibus mineralia corporis sustentantur, quæ procedunt ex septem membris. Quare igitur ex aliis membris hydrops originem non ducit? Quia in his non est spiritus principalis, sed spiritus suæ regionis, scilicet huius membri, in quo est, quia differentia iter spiritum principalem & localem est, a membris in propriis regionibus, & extra in corporè regionem.

Spiritus principalis & localis differētia.

Hydropisis signa in epate.

Signa hydropisis HEPATIS, Sunt ista: dolor partis, scissura labiorum & linguæ sitis, longus paroxysmus, tumor pedis huius lateris, post sinistri, cum tactu.

Splene.

Signa splenis: Dolor partis, tumor primus huius lateris, punctiones in loco & cætera hepatis signa, præter scissuram.

Pulmone.

PULMONIS signa: Asthma & anhelitus, tussis cum dolore capitis, cum chronico tempore, tumor in pedibus æqualis, & cætera signa hepatis, præter scissuram, sed fœtorem oris fœtidum.

Cerebrū.

Signa Cerebri, grauedo capitis, catarrhus, pituita, nunc Hemicranea, nunc dolor partis, cum tumoribus palpebrarum, faciei & pedis vtriusque cum cæteris signis hepatis, præter scissuram.

Felle.

Fellis signa: citrinus color, nausea in appetitu, vomitus, tumor chronicus, oris amaritudo, pectinis sub thorace cōpressio, anhelitus durus & asper, & cętera signa cum tumoribus & consumptione corporis.

Renibus

Renum signa, sitis excellens, libidinis auaritia, tumoris osei & testiculorum erectio frequens, punctiones spinæ dorsi, membra quasi stupefacta, inferiora grauia, cum tumore in fine vsque in vmbilicum, & cætera signa hydropisis.

Corde.

Cordis signa: debilitas omnium membrorum, tumor partis, in fine pedis vtriusque, & cætera signa hydropisis.

Partibus mixtis.

Sunt & genera hydropysis falsa plura, quæ permixta sunt & composita ex duobus membris vel tribus: aliquando ex toto corpore: vbi correspondent signa ad propositum, de quibus in curâ suum Cap. positum.

Cap. De Cura Hydropisis.

Arcana quæ conueniunt partibus in hydrope.

SExtuplex est cura Hydropisis præter ea remedia, quæ dixi in aliis lectionibus. Et primo de curâ Hydropisis in corde, Coralli: in epate, Crocus Martis: in splene, lazuli: in renibus, vitriolum: in pulmone, aurum potabile: in Cerebro, Siberta: in Felle, Agresten. Summum est tartari quinta essentia & aurum potabile, & aqua vitæ. Cernite Medici.

Aurum summa cura Tartari.

Cap. De Febribus Hepatis.

Feb. Epat. quid sit.

FEbris est calor oppilatus, generatus ex putrefactis fæcibus in regionibus hepatis. Est enim oppilatiō ista aliquando in totâ regione aliquando particulariter secundum locum. Si totius partis, tunc tumor magnus, longus, quousque deoppilatus fuerit, carlor ad membra & postquam deoppilatus fuerit, adest tunc calor corporis. Quod si localiter, tunc tremor citò abit in calorem: Oppilatio ista suam facit oppilationem, & per tremorem rumpit, & deoppilat, aliquando omnes oppilationes, aliquando in aliquibus. Quòd si totam facit deoppilationē, tunc febris facilior: quòd si non, tunc grauior & sine dubio præparatio generationis alicuius morbi, quia inclusum offensio & mutatio sumpsius.

Videndum est autem de oppilationibus: nam si fæces resolutæ non fuerint post tremorem, tunc augmentum timendum harum oppilationum, diuturnum morbum, & futurum apostema, etiam tumorem locustarum corporis vsque in centrum, punctionesque. Est enim paroxysmus de materiâ fæcium, iuxta suum digestum temporale, quousque seipsum deliberat in oppilationibus dein calo- corporis totius, propter venas infectas ab hic spiritibus, post tremorem exeuntes. Est & aliquando febris sine oppilatione, sed absque tremore, quando digestio egressum habet: attamen paruus paroxysmus cum calore paruo. Est autē minima species febrium & saluberrima in se ipsâ. Signa autem eius sunt ante morbum: membrorum debilitas, discoloratio faciei, alices & rigores, deinde paroxysmus lenis cum tremore, secundus fortior, tertii fortior, hora non fixa, ante vel post tempus, longus calor, arduus dolor corporis consumptio, in fine cum principio hydropisis, ex ratione hepatis cum alumine resoluto tocho, vel icteritiæ maturatio propter regionem suam & materiam. Contingit pluries, primæ febris, scilicet stomachi, generatio & morbus: deindè secunda febris, scilicèt epatis: & si materia febris in stomacho tertiana fuerit, & hepatis tertiana, hæc quotidianam faciunt. Si autem digestum vnius horæ fuerit duplū, ter-

Signa febris epat.

Febres ex stomacho & epate compositæ.

tertiana fuerit in loco in duabus primis digestionibus. & si curâ duplicem secũdum locum esse oportet, etiam aduertẽdum, de propriis digestionibus, si materiam habet pluralem, absque loco alieno. Vbi autem similes errores fuerint, & morbi cognitio, & cura difficiles fuerint, nisi per experientiam & specialem industriam absq; libris alias plenis erroribus.

Cura febris epatic.

Cura est triplex.

1. *Deoppilatio est.*
2. *Mundificatio, id est, purgatio.*
4. *Membri restauratio.*

Samach' en Tartarus.

Pro deoppilatione in febri hepatis cuiuscunque speciei, Samachi, id est, Tartari, &c. : destilla, fiat oleum.

Pro mundificatione, ℞. *Centaurea, Fol. ellebori, &c.*

Pro restauratione. *Liquoris laudani, quantum suff.*

De distantiâ RENVM.

Renum regio quanta.

Regio Renum à primis vrinæ descendit vsque ad vltimum emunctorium resoluti salis, & partes ad centrum declinantes de regionibus Renum sunt.

Renum ægritudines.

Ægritudines renum sunt istæ: Tartarus vrinæ, vel de spiritibus vrinæ, segregatus ad suum locum, scilicet, orificii renum, vesicæ: Diabetica, caseus vel segregatum lac. Item de pure, sanie, & suis vlcerationibus.

De Tartaro vrinæ.

Tart vrinæ quid.

Tartarus ex vrinâ, est resoluti coagulatio, hæc per digestionem Athanar abit in coagulationem, ex virtute propriâ, in loco vbi separatio potest fieri.

De Diabeticâ.

Diabetes quid.

Diabetica passio est sal siccum vrinale, in substantiâ renum: sal istud descendit ab vrina in medium centri huius membri principalis. Hoc sal fixum est, chronicum, & permanens vsque in finem vitæ.

Diab. sig.

Signa eius: sitis abundans sine requie, dolores spinæ, tumores pedum, coitúsque fortis, & in fine ad mortem.

Diab. cura

Cura eius est, in sale & non renibus, per anodyna: alias sal curam nonrecipit.

Anodynum est hoc: ℞. Liquoris papaueris, Iusquiami an. ℥j. Iolii ʒß &c.

Item aliud, ℞. Caphæ, aquæ rosarum, plantaginis, solatri, curantur renes.

Item aliud, ℞. *permixt. &c.*

De Lacte Caseato.

Lac caseatum recipit materiam suam ex hæmorrhoidibus & substantiâ.

Substantia renũ recipit suũ balsamũ.

Primus liquor essentialis ex virtute digestiuâ positus & separatus, lacteus est & natum lac. Lac istud primum est in digestione renum, sanguis secundum, substantia coagulata tertium.

De lacte autem ad nostrum conueniens propositum notandum est.

Lac verò, lactis naturam habet, & lactis recipit separationem, indè sequitur coagulum coagulatum acetosũ. Nustum, pinguedo, scilicet butyrum, serum, & cætera lacticinia. Nustum quid.

Lactis ægritudines istę sunt: sanies pro lacte, pus pro musto, pinguedo oleosa natans pro pinguedine renum sumpta & vrina bletæ albæ.

Cura saniei, cura puris, cura pinguedinis, cura bletæ.

De Febribus ex renibus.

Febres ex renibus initium habent ex fęcibus tartari propter digestionem. Alias vbi digestiuum tempus non est, ibi febris materiam habet. Est enim tremor in renibus sicut febrilis paroxismus, transcendit totum corpus propter oppilationem. Nam omnis oppilatio, totius corporis motio est: & consequens caloris corporalis propter vapores transeuntes per omnes poros.

Vocauerunt olim antiqui hanc passionem schiaticam, alii febrem erraticá, alii calculi motionem vel paroxysmum, alii ex arenâ egressum, &c.

De Febribus in genere.

Est autem febris generalis morbus paroxysmalis, ex oppilatione totius corporis. Genera febrium sunt plura, scilicet causa simplex, oppilatio scilicet, particularis aut vniuersalis. Febris quid.

Nota, de sephena, id est, siphitâ quarta, generatio est ex oppilatione tartareâ, & mortalis communiter, cum acetositate superueniens.

Cura.

℞. *Liquores de Testudinibus cum Crystallo.*

℞. *De Liquoribus laudani ʒß. Crystalli &c. Testud. ℥j.*

Plures descriptiones sunt & Recepta in hoc morbo, quia morbus est indifferens.

De Grandinibus & Vsneis in vesicæ regionibus id est, Renum.

Item vsnea renũ ex Tartaro est, grãdinis verò ex sulphure salioso de talibus.

Lapis

Lapis calculusque ex his quicunq; non existētibus, nō curatur. Nota, calculi generatio autē ex coagulo est: coagulū autē illud salinum est, & non spiritus, pro declaratione. Sufficienter declarauimus.

Cura primi lapidis.

Vsnea Cura. *Vis Vsnea.*

Vsnea est tartarus de vino.

Vsnea Tartarus vini est, id. st. harum rerum quæ de vino descendūt vel potu, in quibus est vis grandinis.

De Lapillo in vesicâ.

1. *Cura, quædam quæ frangunt.*
2. *Quædam in Alchool puluerisant.*
3. *In Alchol liquidum.*

Saxifragium in generatione calculi vtriusque partis & generationis, ex bolo resoluto.

Saxifragium in curâ lapilli ex causa lapidis resoluti, vtriusque partis & loci.

Saxifragium in curâ lapilli generati in vesicâ, aut renib⁹ ex visco mucilaginoso.

Saxifragium in curâ calculi & gemmæ, ex causa proprij cruoris interni.

Experimenta.

Balnea. *Vnguenta.*
Pulueres. *Potiones.*

Item auditores mei cernite & iudicate, ea quæ legi, & ponderato æquo iudicio causas & rationes, deindè & praxin.

Nam fortassis pluribus inaudita dixi, quæ non priùs audita: hoc sed quid ad me, carent experientiâ.

Attamen quæ prælegi, diligenter perscrutamini, & perlegite, si cupitis de fonte, si autem non, sed aliqui essent professi inter vos, parcite; quia infidelitas vestra copiosa est, quæ suum ipsius dominum lædet.

Sequuntur iam aliæ duplices annotationes, in libros de Tartaro, ab auditoribus quibusdam eo ordine ex ore Paracelsi profitentis exceptæ, in quibus cum quædam notatu digna breui stylo contracta contineantur, non ingratum, neque inutile futurum putauimus, si de verbo ad verbum, nullis omissis nec mutatis, hic quoque vt ab aliis accepimus adiicerentur. Si, Lector, hæc cum superioribus studiosè contuleris, laborem vix frustra impendes.

ANNOTATIONES IN LIBROS DVOS THEOPHRASTI DE TARTARO.

In Libri I. Tractatum I.

Tartarus quid.

CAP. I. Tartarus vel tartarum est omne generatum ex dissoluto frigido, coagulatum per calidum.

Lephantus est bolus, id est medium inter lutum & lapidem.

Lapillus est lapis confectus, de materia resolutâ. *Primum*, est minimum genus, sed latissimum in Tartaris. *Gemma* est lapis generatus ex diaphano & perspicuo. *Vsnea* est tartarus tenuissimus & spongiosus. *Grando* est granum generatum, à liquido per salem. *Collectum*, id est, compositum ex omnibus speciebus tartari.

Simplex est coagulatum ex vnâ specie.

Diuisum, ex vnâ in plures.

Alabastrinum, est illud quod est de bolo.

Marmoreum, id est durissimum inter rubea.

Lephanteum, id est, citrinum tartarum.

Adamitum, est propriè lithiasis.

Duelech, lapis est spongiosus.

Magnetuum, durissimus est spongiosus lapis.

In Cap. II. *Elementinum* est, quod descendit ex matribus (matricibus, Elementorum. *Corporale* est quod descendit a corporalibus humoribus. *Mucilaginosum resolutum* est resolutus bolus vel lapillus. *Liquidum resolutum*, est illud, quod est liquidum ex primo ente. *Archeus* est natura & dispensatrix rerum. Nutrimentum est de re putrefacta & eius transmutatio est in putrefactione. *Materia Sulphurea*, est liquidum illud, in quo non est materia peccans. *Calcedonium* est ista materia peccans à separationibus generata per virtutem separatiuam. In cibo continentur Sulphureum, Mercuriale, Aqueum.

Archeus est dispensator rerum corporis.

In Cap. III. *Tartarum natiua* est lapideum minerale, creatum elementaliter sub humore resoluto. Receptum autem à bolo vel lapillo, quia microcosmi natura idem est, vt de matribus. *Viscus secunda generationis* est cruor, qui descendit à sanguine. Est enim cruor, sal gestum, id est rejectum, à primo sale. *Peruersum bitumen*, est liquor peruersè digestus, id est, liquor incoctus qui sub visco descendit ex nutrimētis proprijs. *Nutrimenta* propria sunt vitalia. *Conglutinum* vel cōglutinum est, quod in putrefactione in gluten coloratū descendit ex substantiâ propriâ vtriusque corporis, substantialis scilicet & vitalis. *Interni per cineres, externi per salem curantur.* Sal sanguinis est vehemens: Sal carnis est dulce. *Liquor salis* corpus sustentat, & est balsamus, quo deficiente lepra insequitur. Corpus substantiale elementatis sustentatur Vitale proprium nutrimentum habet. Summa cura tartari est destillatum tartarum & vitriolum. Gluten, Synouia, aqua articulorum. Sudor est cruor membrorum principalium: cruor ligamentorum vel nuchæ, hic non videtur. Cruor exterior, ille tallus est & videtur, si sudor ex piâ matre cerebri exsudat, mortale, & hic concrescit.

Cruor est sal egestum.

Sal sanguinis vehemens. Sal carnis dulce.

Liquor salis, est corporis Balsamus.

TRACTATVS SECVNDVS.

IN Cap. I. Generatio grandinis fit per siccum in sale ab humido segregatum.

Vsneæ

Vsneæ genus fit per fumum salis assumpti tanquam de cruore. Collectum fit per casum lapilli, & est simplex & diutium, sed de lapillis resolutis. Tartarus dulcis non habet calcem in se: fit ex viscosâ materiâ. Acutus autem habet calcem, fit ex vino & aliis acutis, & hic generat orexen, id est, ardorem stomachi.

Remedium orexis.

Receptum mitigatiuum fellis, quod & ipsum orexen mouet.

℞ *Radicis Iusquiami.*
Seminis Iusquiami.
Papaueris ana ℨ j.
Mandragora gr. iiij.
Lolij ℨ ß.
Theriaca quantum sufficit pro incorporatione.

Dosis est ℈iiij. Si dolor cessat, ex felle est, sin minùs ex tartaro.

I. In Cap. II. *de semine lini. Seminis psyllij. Fœnugraci, salis, oleum admisce*, fiat mucilago pro clystere. Tympania tumor est & constipatio ventris, & non est species hydropisis, vt quidam falsò putant, & est in matrice & intestinis.

Tympania quid.

Clystere per os sumendum.

℞. *Mussilaginis Cydoniorum cum melle despumato.* Torsiones ex acuto humore in intestinis fiunt. Colica est Tartarus in intestinis acutus. Dulcis Tartarus, ad lyenteriam & dysenteriam transit. In colicâ dantur dulcia potus, & oleum vtilissimè: alia insanabilis colica, quam crocea vrina indicat.

Torsiones vnde.

Colica quę insanabilis.

In Cap. III.

TRACTATVS III.

IN Cap. I. Diabetica, Renum morbus est. Quod ex stomacho virtute ad hepar mittitur, Mercurius & sal est. Mercurius in nutrimentum conuertitur, sal in vrinam abit; separatio autem ista secundæ digestionis est: Nam vbi sulphur, ibi stercus; vbi sal, ibi vrina: quia à mercurialibus expressus per separationem. Proindè si in coagulationem abit, tartarum acutum generat. Vrina est spiritus, qui descendit ad formam inuolatilem à substantiâ propriâ in contrarium, quòd ista separatio propter salem est absque sulphure. Hepar separat rubinum à crystallo. Rubinum nutrimenti est. Vrina colorem non in vesicâ, sed renibus sumit. Diuersus in Tartaro color ex salibus fit. Hæc cient vrinam: Thus, alkakengi, sticados, terpentina, quæ ab aliis ponuntur, sc. saluia, camomilla, semen raphani, pulegium, consolida menstruis dantur. Matrix, myrrha, mumia, thus, hæc incarnatiuam generant vrinam. Crystallo summam vim tribuo in curâ Tartari vesicæ.

Diabetica morbus renū.

Vrina quid.

Vrinæ color in renibus datur. Diuretica quæ.

Crystallina' nobilis in Tartaro vesicæ.

Nota. Tartarus naturæ ophthalmiam generat. Arthemisiâ grauidæ purgantur.

In Cap. II. Calx & Anodus sunt in nutrimentis. Anodus per venas suas in nutrimentū corporis abit: Calx per vrinam expulsionem habet. Nam calx ex sale est per spiritum vitrioli calcinati Inde sequitur genus corrosiui acuti & peracuti cum paribus signis, sicut de Tartaro dictum, & dolores passionesq; chronicas facit, & lapidis & grandinis resolutiones locales. Separatio mineræ & liquoris in renibus fit. Generatio cutea in vesicâ fit, cum vsneâ super vsneam crescit.

Anodus & calx qui operentur.

In Cap. III.

TRACTATVS QVARTVS.

In Cap. I. Spara vis mineralis ex Ilech, primę substantiæ ex primo Ente, est pars prima ex quatuor Elementatis. Elementata ista sunt mineralia maiora. Genera mineralium sunt quatuor: Essentiale, corporale, substantiale & formale. Homo est quintum esse, non vt quidam putant, cœlo subiectum, sed fortior eo, quanquā idem sit iudicium per physionomiam & per astra. Ratiò victus solum illis præscribenda, qui morbos ex intemperantiâ illius traxērūt. Vrina cum pure citrino interni tartari iudicium dabit. Vrina vt vinum ardens diaphana internum & incurabilem Tartarum demonstrat. Sunt alia iudicia interni, vt compressio stomachi, phthisis &c. Humores naturales salia habent opposita, vt sanguis vitriolatum, cholera alumen: Humores, vis mineralis, sal, alumen, calx, vitriolum, ex his Tartarus fit. Ex sale puro sine spiritibus aliorum saliū, internus nascitur. Phlegma non intrat venas, sed sal resolutum. Quadrassus Medicus in lacertis, musculis, grandines inuenit; phthisis, id est, aridura, est oppilatio à Tartaro facta Quidam, vt Tortor Vlmensis, phthisicos in humido agere debere putabant.

Spara vis quid

Mineralium genera quatuor sunt. Homo esse est.

Quadrassus Medicus &c.

In Cap. II Durities Tartari coagulationem suam ex salibus mineræ habet. Sal in hac generatione accidens Elementale est & aqueum, liquor humoralis, & Idestrum. Idestrum autem sine composito non est. Compositum est de mineralibus, per quatuor formas. Idestrum coniunctio humoralis, naturalis & mineralis.

Idestrū non est sine composito. Idestrū quid

Tenacita glutinis, resina mineralis est vt terebotin, resina arboris suæ: differt à balsamo, quia salsum non est, nec amarum, nec dulce. Dolor est in glutine non salso, sed fit per salsum humorem: sed hoc salsum est acetosum: gluten non salsum est dulce repercussiuum contra liquorem nutritiuum est, quando sal repercussiuum, id est, acetosum, gluten dulce coagulat istius loci, quia gluten humor nutritiuus est. Quæ generant multum salis, in diætâ obseruanda sunt, sic & quæ generant gluten album: Gluten est, vbi ligamenta sunt. Item, si gluten è loco suo effunditur, dolorem quoque generat. Ergò diæta superflua causa esse potest. Si in spinâ dorsi, infimâ quidem parte Tartarus fuerit, lędit omnia quę infrà sunt, quòd spiritus vitalis defendere nō potest, & is substantia est, nec adeò, vt quidam putant, subtilis. Vomitus præter Tartarum podagram significare potest.

Balsamus quid.

In Cap. III. Quatuor sunt centra: Duo cubiti habent, altera genua, porrò spina dorsi vnum habet, & sic in aliis partibus centra sunt morborum. Spermatis loca sunt, vbi gluten, vbi membra principalia, vbi mineralia, vbi humores, vbi liquores. Nam sperma est radix mineralis de radicibus humorum, per totum corpus effusa. Ex spermate crystallino nihil fit: ex primo spermate generatur tartarus. Omnis corruptio est generatio secundi salis. Semen in centro spermatis est. Diabeticæ & Tartari ex spermate eadem cura est. Vrina putrefacta, primum signum lepræ est. Quæ ilicos saporem refert, vitriolum adesse significat, & malum est, quia Tartarum putrefactum indicat, quæ insuper carnium ius solet, dige-

Centra morborum. 4. & quæ.

Spermatis quæ loca.

Sperma quid.

stionem malam indicat. & Tartari putrefacti & futuræ lepræ indicium habet.

TRACTATVS QVINTVS.

In Cap. I. qui mingere non possunt, eorum vrina & sperma conuersa sunt, in pus & saniē, neque in pure, neque in sanie vis expulsiua est. Mingunt sanguinem ii, quorum stomachus, iecur, renes, ad vesicam indigestum cum coloribus primatum rerum transmittunt. Difficilè mingentes ardorem à sale & sulphure habent, quandoquidem sunt de contrariis, elementatis. Præter voluntatem lotium emittunt, quorum lotium & meatus, vtriusque expulsiua stupescunt. Narcotica sunt pusta & digestio saniei innata sine curâ aut difficillim à curâ. Vis digestiua renum difficillimè instauratur. *Anodynus*) vis Narcotica est.

Abolitæ mictionis causa.
Mictionis diff. caussa.
Pusta quid.

In Cap. II. Caseus componitur ex sulphure Mercuriali, & recipit suam coagulationem ex sale de bolo, id est, minerâ & colorem, & formam de mercurialibus. Omne viscosum ex sulphure albo procedit. Agresten est Tartarus acutus lapidatus, procedit enim omnis acetositas ex salibus de minerâ vitriolatâ, permixtâ aluminibus. Amnes Alkalisati, id est, aqua per calces ducta terrarum, & elemento aquę pluuialis. Aqua lubrica est aqua mucilaginosa, vel mustum serum separatum, succus & omne confectum, vt claretum, potiones ex liquiritia vel aliis, permixtiones cum saccaro, ptisana. Vina pontica quæ floccos & amarorem habent. Origo fluminis vel aquæ est de primo Ilech, non in loco fontis. Decoctio est ista, vbi præparatio sine digestione stomachi: separationem digestio, tum stomachi, tum iecoris: tum renum sequitur. Vis separatiua in primis confortanda. Aqua pluuialis ex elemento ignis est. Eam non vt quidam putant, sol attrahit.

Caseus ex quibus constet.
Agresten quid.

In Librum Secundum.

In Cap. I. Orexin generat vinum, caro sale condita, caro ferina, volucrum, piscium, &c. Alij manè sentiunt ieiuni, alij sumpto cibo, & hic ex calce: alij euntes cubitum: alij continuum sentiunt dolorem, idque fit ex Tartari resolutione, quæ vsnea gutturi inhærens, vehementiorem orexin generat, fitq; illic acutior sensus. Vbi dolor bolo & cretâ non mitigatur, acuti Tartari est indicium. Vapor ascendens ab imo ad guttur vsque, pane sasso, id est, pane S. Ioannis curatur; eo repetito quousque dolor cessauerit. Si autem in fundo stomachi latitat iuxta emunctoria, tum quoque creta siue terra sigillata illum amouet. Attamen illud obserua, nec creta sit adulterina cinerei coloris, sed verè albi, quæ optima est. Differunt gypsum à gypsito. Nam hoc calcinat, illud minimè. Calce non minerâ, quæ secum multum calcis affert: id in vino vititur, quod assolum mensæ, maculam quandam relinquit. Laudanum per descensum destillatum, oleum reddit. Remediis non nisi in paroxysmis vtendum. Pyrethrum, panis porcinus. Oleum pane assato corrigitur: Nam iniectus oleo, si quid inest humiditatis, extrahit. Quandoquidem corrosiuus Tartarus stomachum lædere potest, cura huius in promptu habenda est.

Orexin quæ gignant.
Orexin quæ tollant.
Panis sassus quid.
Gypsum & gypsitum quo differant.
Ab oleo humiditas pane extrahitur.

In cap. II. Apostemata, ardores, debilitas, frigiditas, nausea, appetitus caninus, syncopis, vapor fœtidus, vocabulo compressionis stomachi continentur. Duo contraria non possunt simul stare, de calcinatis intelligitur. Vnum membrorum alteri suum morbum non affert. Membra nobilia sunt fel, pulmo, cor, cerebrum. Cor non tremit, sed stomachus paroxysmum agens in febre ex Tartaro resoluto.

Contraria non simul.

Nectaris descriptio.

℞. Liquoris vitriolli ℥iij. Rubedinis de colcothar ℥ij. fiat potus, dosis ʒß. in vino bono. Vrinam ciere solent: quæ si potū olet bonum: repete potum semel atque iterum. ℞. Succi de suffo ℥ vj. Laudani præparati ʒß. Olei nucis muscatæ ʒß Fiat mixtura. Fieri potest vt aliquid in fellis cistam mittatur, quod per ebullitionem in stomachum reiicitur, & stomachus per vomitionem expellit.

In C. III. Putredo Tartari sunt fæces Tartari: Nam illa quæ in Tartarum non transeunt, in fæces abeunt, in quibus prima generatio febrilis, & febrium primum principium. Aer corporis est internum elementum & perfectū hoc: Infectio eius est à vaporibus de fæcibus, ex Tartaro generatis, & ista generatio est infectio aëris: ista infectio causa paroxysmi. Omnis paroxysmus febrium tremor est & motus aeris. Motio ista est elementata, sicut in capitulo de motionibus terræ. Mundificatio aëris periodū habet: Periodus ille ex febribus non est, sed fæcibus sumptus, non secundum naturam elemēti. Nam fæces digestionem periodicam habēt, id est, digestiuam. Hęc in Capite de fæcibus. Febres ex fęcibus Tartari sunt. Fæx & Tartarus differentiam habent in his, de resolutiuis & coagulatis. Calorem labor generat. Incensio ex pugnâ salis Mercurialis & naturæ fit. Nullus humorum putrescit, nisi in leprâ. In quâlibet putrefactione est vis digestiua Mercurialis.

Aër quid & vt infectatur.
Humores in sola lepra putrescunt.

Paroxysmus inæqualis fit ex putrefactionis inæquali digestione: Quæ si ex salibus fit, 3. 4. 5. vel 6. horis. Si ex sulph. 12. horis. Quotidianę febres ex sale Mercurial. Quartanæ ex sulphure. Febris ex stomacho pigros reddit. Fœtor oris qua dura referat. Si ex Mercurio, vinum non bibunt. Si ex sulphure, cibum incoctum euomūt. Si ex proprio sale non vomunt, orexis tamen molestat. Putrefactio digestionis non indiget, sed purgatio adhibenda. Calores, rigores, diuturnæ febris signum. Præciatus ex tribus conficitur. Nectar ex correcto, & claro. Clarum ex crystallino. Centrum carnis in dorso.

In Cap. IIII. Tartarina sunt, quæ descendunt ex spiritu coagulato cum corpore sicco. Corpus siccum est corpus de humido coagulato, vel sicco resoluto. Flatus corporis est flatus generatus ex frigore periodico. Frigus periodicum est, quod temporale siue æstiuale, aut hyemale, & cura eius periodica, sicut in capitulo de tempore periodico. Regressus autem est morbi constrictio, contra emunctorium, ad primum principium faciens regressum. Nullus medicorum nouit, vbi, aut quando in intestinis digestio fiat. Stercus quidem ad intestinum transit monoculum, prius tamen seruato nutrimento peculiari in intestinis, quæ, si retinentur in iis innumeri indè morbi nascuntur, inprimis qui ex Tartari genere sunt. Fiūt quoq; ex medicinâ perperā sumpta, maximè quæ ex metallis

lis conficiebatur non præparatis, & præcipuè ex ferro, cupro, quæ citius coagulari possunt. Natura solùm stercus expellit. In curà temporis ratio obseruanda: Nam aliam hyems, aliã quoque æstas, atque autumnus exigit. Signum Tartari in intestinis iacentis, si stercus euomerit, idque lethale est, quod à nobis cùm plurium aliorum, tùm Ducis Georgij à Lanlesin mors comprobauit. Præter id non minùs euidens, si laborans aquam solam, per album excreuerit. Qui torsionibus molestantur, nec in balneis contrahuntur, eodem malo tenentur. Sic si vncto vmbilico, dorsi dolor accesserit, tunc in intestinis habet. Laterum punctio aut duritiés, eum in intestinis esse indicat. Vomitio aquæ citrinæ idem facit, sed in inferiori orificio stomachi latitare commonstrat. Si arrodit intestina vermium more, grau finis indicium. Caue igitur, ne decipiaris ac pulueres, quos impostores illi circumferunt, administres. Ex iis enim in his vermes nascuntur. Vinum acre in intestinis retentum, per Tartarum arrodit ac stimulat.

Stercoris vomitio lethalis.

Cura Hyemalis.

℞. *Aquæ de fecibus vini ℥ ij.*
Tartari communis ℥ vj.
Mannæ ℥ ß.

Mellis dispumati q. s. Fiat electuarium pro forma. Dosis à dr. iij. vsque ad dr. vij.

Altera Cura.

℞. Masticis, Been albi, Besuartici an. ℥ß. Seminis anethi, carui, amo mi ana dr. ß. Succi de limonibus q. s. pro incorporatione, fiat Boliss. dosis ℥ ß. Succus limoniorum id quartum gradum spagyrorum reductus, euidentissimum remediũ, aduersus hunc Tartarum, atque omnes alios. Arantiaræ succus similiter quippiam habet, sed alter longè præstantior.

Succi limoniorũ quis vsus.

In Cap. V. & VI. Colica & Iliaca idem morbus, solo loco differunt: a stomacho ad collum vsque extendit vires suas. quem cholera n, etsi cum stercoribus transeat, generare falsò quidã putàrunt. Hoc contractura principium: indè morbus ille contracturæ nomine potiu nominandus. Quemadmodum enim punctiones apostematum indicatrices: sic colica contracturæ. Huic igitur remedia applicanda sunt, non colicæ. Fit autem ex Tartaro cui vis styptica ac pontica acuit. 1 q; inest. Is si in intestinis concreuerit, in centro principium morbi efficit, exiguum quidem: Contractio ex virtute stypticâ. Doloris vehementia, ex virtute ponticâ. Stercora retenta in aërem mutantur. Is medico non est obnoxius, sed ad stomachum transit, vt quem grauissimè offendit. deinde altas partes, vltima loca nenis mitigatur: Hæc quod dulcia sunt, ab amaro læd untur.

Colica & iliaca solo loco differũt.

Stercora retenta in aërem mutantur.

Nam amara, dulcia in sui naturam vertunt: non autem quod dulce est, amarum conuertit. Exemplum in melle & coloquinthide mixtis habes. Quod autem spasmus extendit, in aliis tetanus, hic contrahit. Vnde & vocem exiguam fieri, hac contractione verisimile est. vocis instrumentis hoc aere impletis. Cùm igitur in ponticis & stypticis non sit vis expulsiua, stercora aere subnouenda sunt. Caueant præterea hoc morbo capti à balneis & irà. Hæc enim corporis vniuersi meatus aperiunt, viámque aeri parant.

Amarũ cõuertit dulce nõ contrà.

Balneũ & ira corpus aperiũt.

Ponragium est, quod ponticum cum styptico continet, vt acorus, acaciæ. Colica in intestinis fit, non mutatis styptics & ponticis stercoribus. Vnde & eadem contractio accidere potest. Per arcana rerum pinguium curatur non herbis coctis. etsi hæ non nihil doloris auferant. Pinguedo enim acetosam vim coërcet, quemadmodum & venenum compescit, corrosiua mitigat: non autem quæuis vsurpanda. Non minorum rerum, sed maiorum olea adhibenda, quod minora multum aquæ habeant. Tartarus oleis mixtus, supernè vomitione, aut infernè excrementis eiicitur: fumum quoque, qui intestinis adhæret, extrahit. Macri colicæ obnoxij: pingues ctassi. Rubei ac paruianimantis pingue lo selectissima: vulpis, canis, sciuri, taxi quoque, quæ & plùs aliorum pinguedine homini conueniunt, potui data. Vulpina fortis adhibetur. Olea, quæ his annumerantur, vt masticis, & myrobalanorum, &c.

Pontagium quid.

Pinguia, acida & venena mitigant.

Macri colicæ obnoxij.

Descriptio.

℞. *Pingued. taxi. vulp. an. lb ß.*
Olei de mastice ℥ iiij.
Olei de spica ℥ j.

Parum aceti, hac vnguentum, cum dissolutione. Acetum ad membra ducit, quia penetrat ad ligamenta.

℞. *Olei oliuæ lb j.*
Olei laurini ℥ ij
Resin. de betin lib. iiij.

Destilla per alemb cum in modum Balsami. Laurus arbor calidissima.

Laurus arbor est calidissima.

Serpentinæ nomine continetur, quicquid vulnera curat.

Est quædam species serpentinæ, quam Bemontinam vocant, maculoso caule, illam cunctis aliis antepomunt.

℞. *Serpentinæ Bemontinæ lib. iij.*
Olei oliuæ lib. vij.
Olei de papauere ℥ iiij.
Olei de spica ℥ ß.

Reduc in balsamum. Item ℞. *Lissa lib. 1.*
Olei de Benm. lib. ij.
Masticis ℥ ß. Gummi hederæ ℥ j. Gummi eleni (al. Ecmi) ℥ iij. ß. Reduc in Balsamum.

IN TRACTATVM II. Libri Secundi.

IN Cap. I. Hepatis Regio à stomacho ad renes vsque extensa in longum est. Latitudo à latere dextra ad medium thoracis infra & supra diaphragma. Stomachus igitur & hepar ac renes, non nisi ex Tartaro laborant. Oppilatione hepar afficitur, hæc cum à substantia, tum ab aëre accidit, qui ab intestinis adhuc crassus emittitur. Pestis, prunella, pleuritis, sitis hydropisis, febres, aliæq; ægritudines, quæ liuidum colorem inducunt, omnes hepatis sunt. In venulis igitur oppilatio fit, quæ per hepar sparsæ sunt. Prunellæ nouus morbus, fit ex hoc aëre, ex hepate erupto, qui ad gulam vsque ascendit, atque paulatim afficit. Pleuritis aër inclusus in aliquo istorum membrorum, nec in præcordiis est, vt quidam putauerunt. Qui liuidi sunt, ex hepatis affectione laborant. Sanguis calcetus in tantùm acutus, vt ferro instillatus albedinem, deindè rubiginem

Descriptio regionis hepatis.

Prunella nouus morbus quis hat.

Sanguis calcetus fetis in bigine in inferis.

generet. Sitim in hepate diabetica passio generat. Prunella in primo gradu, sitis in secundo, pestis in tertio. Hydropisis ex hepate, apostemath nata, & lateris punctiones indicant, hepar & crura intumescunt. Item labia, quæ mortis indicia sunt. Diuturna sitis hydropisin futuram demonstrat. Rubentes malæ in facie, ac labiis: Item carbunculus, futuræ ægritudinis indicatrices.

In Cap. II. Oppilatio in septem membris principalibus, aut pestem, aut pleurisin, aut prunellam generat: Si quæ aliæ ægritudines incidunt, accidentales sunt. Acutum, Apostema 9. dierum spatium non præterit. Pestis ob vehementiam morbi curam non admittit, nec præseruatiua multùm valent, quandoquidem pestis morbus & signum idem. Non autem sic in apoplexiâ.

Yleadus quis & quæ eius...

Yleadus, spiritus interior, vniuersi corporis partes informat: Hic plurium salium species continet, ex quorum resolutione, ægritudines generantur. Resoluto Arsenico fit pestis: Ogertino seu auripigmento, pleuresis: sale vitriolato, prunella. Nota. Aqua prunellæ cum theriaca in peste pleuresi, prunella vtilissima. Quemadmodum in mineralibus externis bonum & malum: sic in corpore humano. Hæc quadam symmetria ac proportione inueniuntur. Rursus vt in mineralibus ab Arsenico aurum adijcitur, vnde Vngaricum aurum album: Sic in homine balsamus naturæ ab aliis separatur.

Aq. Prunellæ in peste vtilissima.

Oppilatio... Oppilatio & echiolum, fumus qui ex aere ascendit. Dictio in omnibus rebus sit siue bonis siue malis: & ex hac prognosticatio futuræ pestis accipitur.

Oppilatio... nitus ac...

In Cap. III. Cura in peste, Diaphoretica & resolutiua.

Descriptio.

℞. *Vini ardenti. correcti* ℥ v.

Specierum de Bezuar. Lithontripon ducis an. ℥ ß.

Theriaca, Mithridati, an. ℥ j ß.

Per cohob medi... quid fit.

Fiat mixtio, dosis ab ℥j. ad vnc. iij. per cohob. secundum iudicium Medici, id est, repete, bis, ter, quater, &c. vt medico visum fuerit, semel in septimana. Hæc potio præseruat, (cum medicina denuò datur, & iterum est, quia priùs vel euomuerat, vel aliàs nihil operata fuit.

In peste secundâ, id est, ex aquâ.

℞. *De liquoribus lambius (id est florum cheiri) ambera ana* ʒj.

De Liquoribus cachimiæ, corallorum alborum an. ʒij.

Liquoris ex ametinsio ʒ iij. ß. (*al.* ʒj. *scr.* ß.)

Reduc in potú, Dosis eius. a ʒj. ad iij. ß.

In tertiâ specie, id est, ex Terrâ.

℞. *Vngulæ Caballinæ vel radic. vngul. cabal.* ℥ iij.

Hirundin scr. ß.

Anthos vel antosus ʒ vij

Reduc in liquores. Dosis gr. à vij. vsque ad xiiij.

In quartâ specie, id est, ex Igne.

℞. *De specierus lingu.*

Cetacearum Radicum.

Spodij ana ℥j. *reduc in liquorem.*

Signa pestis.

Signa pestis ex terra, apostema cum pestilentia, primum signum est... Motio crurum, id est, iactatio hinc inde, signum elementi aeris.

Somnus indesinenter, obrepens signum elementi ignis. Decumbens non sitit molestatur (aliàs sitiunt, & potare nolunt) comedit tantùm, ac pedes intumescunt, ex aquâ.

Yleadus vocab. ab Herm. etc & Archelao deductum.

Yleadus Hermeti & Archelao, receptum vocabulum est. Yleadus externus sanitatem, internus morbos generat. Ex hoc iam crisis procedit. Quartana in quauis anni parte incidere potest. Non enim autumni morbus est. Spirituum separatio in yleiado fit secundum, iam vnius, iam alterius ordine. Nec enim eâdem ac pari temporis ratione soluuntur salia: Hinc fit, vt crisis sua interualla inæqualia habeat. Tres sunt ætates, sanitatis, morbi & mortis. Secunda ætas, quæ fit resolutione yleiadi factâ, sola medici operam admittit, nec habet certum temporis spatium. Quàmdiù enim separatio durat, tàmdiù hæc manet: Mors, quæ ex yleido, per industriam medici impediri potest: quæ ex Ente, minimè. *Pestis*, nouus morbus, nec perpetuo durabit, verùm in fine vehementissima erit. *Pleurisis*, nec hic morbus veteribus notus: Quidam hunc peripneumoniam esse putarunt. Ceteri suis speciebus ex resolutione Baltani ceteri morbi ex yleiado. Edelphus, qui secundum elementorum naturam prognosticat. Nausea cum tremore cordis elementum infectum indicant. Quodlibet elementum habet in se spiritum ex mineralibus. In yleiado omnes species naturæ. Primus morbus qui homines inuasit similimus ephemeræ erat ex sale corrosiuo: Secundus ex salibus vitriolatis, iunctuis ligamentis infixus, qualis hodiè paralysis.

Qui morbi... sunt.

Pestis nó... perdurabit.

In Cap. IV. Arsenicales ægritudines sunt, pestis, apostemata interiora id est, carbunculus, anthrax. Si in septimo die non creticat morbus, non est ex arsenico. Arsenici acuti dies cretica in 24. horâ: in acutis in 1. horâ, in acutissimis in 12. hora. Ex yliado omnes ægritudines oriri, sæpiùs iam dictum est, quod hic omnes species minerales, omnes res, omnia simplicia contineat.

Ex yleiado omnes ægritudines oriuntur.

In Cap. V. Pleuresis non est apostema, neque pulmonis, neque aliorum sed quod ab ylado resolutum est. Sal ogertinum hoc generat: pallentibus ruborem inducit, & è contrà rubentibus pallorem. Post paroxysmum qui vnicus est, calor perpetuò durat vsque ad valetudinis finē. Aqua vitæ ex vino rubeo fit cum aquâ melissæ. Æqualibus partibus additur, & rursus destillatur.

De Prunellâ.

Prunella quid.

Prunella est passio principalis cum paroxysmo, existens propriè in caloribus. Ducit originem ex salibus vitriolatis, contra regionem propriâ, & contra testam speciei. vna de speciebus pleuresis & pestis, cū caloribus vitriolatis.

Signa prunellæ.

Signa in fine morbi, calor gutturis cum rubedine, deinde calor Persicus cum nigredine, & calor prunis par, prunus cum apostematibus vsque ad extremitates linguæ, cum hiatibus adustis. Cura eius est in peste: Quā si nihil efficere posses, vtere gargarismo, cuius descriptio est hæc.

Gargarismus.

℞. Compositum diaprunellæ. Aquar. prunellæ ℔ j. Laudani puri dr. ß. misce, f. haustus secundum Cohob, cum mundificatione lingue: & est

& est vltimum medicamen in prunellâ. Alternatim illâ aquâ iam in potu, iam in gargarism. no vtere, prius frictione linguæ præcedente.

Cura specialis in pleuresi ab extrà administranda, & est descriptio vnguenti de murmentis.

Vng. murmẽtorum. ℞. Pinguedinis murmentorum vnc.iiij olei laterini ʒj. olei amygdalarum dulcium, lauri an. ʒiij. Fiat vnguentum molle secundum artẽ cum modicâ cerâ, cum administratione super locum doloris, secundum cohob, id est, quousq; punctiones desistant.

IN THEOPHRASTI AB HOHENHEIM, LIBROS de morbis Tartareis annotationes aliæ,

IN LIBRI I.

TRACTATVM I.

Tartarus quid, quotque eius genera & conditiones, vbi loca consuetum & inconsuetum. Item pruina, grando & hospitalis.

Cap. 1. *Lapillosus*) id est, lapis confectus de materiâ resolutâ. *Pruinum*) Arenæ species. *Adamitum*) & durissimum in albo. *Alabastrinum* &c.) scindi potest.

Cap. II. *De Elementinâ*) A rebus externis. Purum in omnibus diætis ab impuro separandum. Putei officiunt. Distillati cibi, & potus putrefaciunt.

Aquæ matricis, id est, externæ. Febres complures oriuntur ex debilitate stomachi, & euacuationibus curantur.

Puri Saphyri) liquidi.

Lepra est lethalis putrefactio.

Cap. III. Cruor { Membrorum principalium. Ligamentorum. Nuchæ. Exteriorum.

Castis hominib.) id est, Eunuchis.

Curam seu diffic.) & hoc habet permixtum, scilicet, extraneam & substantialem. Vbicunq; consumptio membri est, medicus iudicet esse oppilationem ex Tartaro.

IN TRACTATVM II.

Cap.1. Tartarus non purgatur, sed resoluitur. Ardor est mitigandus, non purgandus. Febres ex Tartaro, tartari curâ affectant. Paroxysmus febrilis est ex stomacho, vnde in stomacho purgandus. *Ardor*) in stomacho vel orificio acutus. *Materia Saphyrica*) est pura ab impurâ separata.

Cap.2. Tympanites est in matrice & intestinis: hic curandum, vt soluatur Tartarus, vt mucilagine fœnugræci. (*non Hiera picra, purgatione.*) Omnis liquor calidus flatum edit. *Longaon*) Torsiones ex acuitate liquoris in intestinis.

Colica quid. Colica est Tartarus resolutus in intestinis, & est morbus fixus, dat vrinam croceam. Oleum bibitur in colicâ, & vina dulcia.

Cap. 3. *Dolor lateris dextri.*) vnde & tussis. *Tumores in pedibus.*) & circa oculos. *Et glauca.*) id est, cum colore vis attractiua semper aliquid appetit.

IN TRACTATVM III.

Cap. I. Hepar separat rubinum à crystallo, Color rubeus est à renibus: Candidus à vesica. *Sunt adustiua*) vrina ardens in virgâ. In renibus nihil coagulescit nisi à bolo.

Crystallus opt. med. calculi. Crystallus præstans medicina Calculi. *Vlcera Renum*) Mastix Thus, myrrha, Mumia, sunt maxima incarnatiua.

Cap. II. Prima digestio vrinæ in stomacho. Secunda in hepate. Tertia in renibus. Vrina est generatio nitri. Quicunque sub zonâ resoluuntur, signum est, collum vesicæ esse constipatum.

Cap. III. Calculi in Renibus (al. vesicâ) sunt durissimi. Signa Tartari: Nausea, vomitus, Phlegma, dolor in lumbis, Torsiones ventris, dolores pedum, dolores spinæ dorsi, vrina aurea, lucida. Ex tertiâ separatione vrina est perspicua.

IN TRACTATVM IV.

Cap. I. Vrina mucilaginosa infernũ Tartarũ internum innuit. Hi vlcerationes habent sensibiles, sed pus vrinæ indicat, gracilescunt sensim.

Colica est Tartarus resolutus. Sic Tartarus internus non curatur diætâ, sed viriditate salis. Humor duplex naturalis humoralis. Mineralia in corpore sunt, Humor salis, aluminis, calcis, vitrioli. Phthisis est oppilatio de tartaro facta, & cura eius per tartara. Phlegma non cadit in venas, sed sal resolutum. Grandines reperiuntur in musculis. Mineralia corporis quæ.

Cap. II. Balsamus non est salsus, nec dulcis, & reseruat maximè.

Gluten est humor mineralis.

Ex glutine & spermate durissimus tartarus. Si in nouilunio sentitur, ex sale ignis: si dolor lenis, ex Aëre: si nocte magis, ex terrâ. Repercussiuum contra liquorem nutritiuum est, quia sal repercussiuum, id est, acetosum, gluten dulce coagulat istius loci: quia gluten humor nutritiuus.

In exterioribus membris est gluten, non in interioribus.

Duritia tartari, recipit coagulationem suam ex salibus mineræ, sal in hâc generatione est accidens Elementale, & aqueum. Liquor humeralis est & Idestrum. Idestrum autem sine compositio non est. Compositum est de mineralibus per quatuor formas.

Tenacitas glutinis, resina mineralis est: vt Terebintin Resina arboris suæ: differt à Balsamo: quia salis non est. Dolor est in glutine non salso, sed fit per salsum. Hoc salsum, est acetosum: non salsum, est dulce. Tumores generati sunt ex glutine.

Gluten est in omnibus iuncturis, vbi gluten, illic & locus tartari. *Gluten*) Synouia.

Cap. III. Qui post actum venereum dolent, laborant Tartaro ex spermate, & steriles sunt plerunsiue. Sperma non semen. Centrum est, vbi duo membra terminantur, medietas scilicet duorum membrorum.

Sperma est per totum corpus. Spermatis loca sunt ista. Vbi gluten, vbi membra principaliora, mineralia, humores atque liquores. Sperma est per totum corpus.

Nam sperma est radix mineralis de radicibus humorum. Victus ratio nihil ad sperma, sed otium: eius emunctorium est oleus, & illic vocatur sperma Crystallinum. Sperma quid.

Corruptio vrinæ graueolens, signum lepræ, putrefactiò est secunda generatio.

Lepra non sinit cibum nutrimentum fieri: vnde nec potest purgari. Raucedo quoque ab acerositate vrinæ. Vrina olens, vt ireos, id est, violata, malum signum & principium malæ digestionis, & olens ius carnis, malum. Omnes cibi, omnes habent colores: & color & substantia & virtus cibi concoqui debet. Sperma, est microcosmus.

Diaphoreticis, cicatrisantibus non vtendum in Tartaro spermatis Panis putrefacti color est rubeus.

Concauitatibus) id est, iuncturis.

IN TRACTATVM. V.

Cap. I. Viæ inter Renem & vesicam sunt constipatæ, si dolor in dorso, & vrina adest, indè dolor capitis, Laterum, ventris Qui sanguinē purum mingunt, quando rupta est vena, medicus tamen faciat potionem vulnerariam.

Cæteri saniem) signum est, quod Tartarus sine sale. Oleum amygdalarum extinguit colorem salis & sulphuris. Rubedo ex primâ digestione, citrinum ex secundâ, candidum ex tertia, purū ex quarta. *Saniem erraticam)* id est, diuersi coloris, & inconstantis.

Difficultas signum est:) cum in epate curam accipit. *Ex vitreis speciebus.)* Alba filamenta in vrinâ, sed non cernuntur, nisi vrina vetusta. *Locus est anodyn.)* vt qui papauer edunt, in papauere est bolus narcoticus. Stupefactio membri venit ex sale. *In mineralibus est pusta)* curari non potest. *Emissio)* vrina euaporare debet, & bolus fiet. Quòd si bolus iste clarus vel purus est, est è mineralibus salis. Fit, vt viscus.

Cap. II. *Spiritus ille)* mineralis. *A Subiecto)* tartareo, *obseruanda sunt)* & quæ illa de his sequitur, in lacte varij tartari: a melle abstinendum.

Agrestem) Potus notus. Quicquid sal attrahit, consumit, vnde nubes ex aqua Elementarâ *Vinum acetum reddens)* quia Tartarum mouet & incendit.

IN LIBRVM SECVNDVM.

Cap. I. Orexen ex vino carne salitâ, venationum: Quidam matutino tempore, quidā pransi, quidam noctu. Creta, terra sigillata, bolus Armenus, creta marina, si illis non quiescit, est Tartarum acutum. Panis S. Ioannis, panis saffus, medetur orexi, si in orificio: si in fundo stomachi, curam cretæ & terræ sigillatæ accipit: est alba vt Nix: & panis Ioannis. Tartarus ex vino & salibus est vehemens. *Mineralibus calcinonibus)* Minera ex calce. Si est periculum orexis post vinum bibatur lac. *Suâ solutione)* si se resoluit, si se accedente ardet. *Fundus)* scilicet stomachi apud præcordium. *Cibo salso)* maximeà carnibus ex salsiturâ. Torrida non idem. *Reptilibus)* ferinis, quæ habet salem terrestrem. *Vini generibus)* qui hoc potu vtuntur, vt duorum generū, &c. laborant ferè omnes stomacho. *Ambra Martis)* Hæc duo Laudanum præparant. Si Laudanum destillatur per descensum, manet liquor in fundo. *Tiant p...ale)* si orexis inuadit, detur in paroxysmo, sæpiùs per triduum & plùs.

Panis saffus orexis medela.

Pyrethri) panis porcini. Si vlcerationes fuerint, decoque aquam carnis in cantharo, & adde Aristolochiæ rotundæ, consolidæ maioris, Alchimillæ, Pyrulæ, consolidæ Regalis an. ad P L: sic nutriatur, & serò, ieiunet, post ad tres horas bibat serpentinam, & ægrimoniam: quia illis stomachus consolidatur.

Olei papaueris) quia fit ex seminibus papaueris & pane tosto, ... qui in oleum ponatur, vt extrahat superfluitatem aquæ, & quod in fundo remanet oleum est papaueris. Sic quoq; de Iusquiamo.

Pane tosto vt aquositas & oleum extrahēda.

Cap. II. *De compressionibus thoracis)* id est, oppilationibus, ardoribus, apostematibus, frigoribus, nauseâ: etiam appetitus caninus, syncopis stomachalis, vapor fætidus. Si vrina est candida, deinde post horam rubea, significat arenam fixam. Fel semper sursum tendit. Effusiones fellis veniunt ex Tartaro. *Prima significatio)* punctim venit, pallescunt, Tartarus est in vesicâ: si rubri sunt in vultu, in renibus. *Reddit dolorem)* supra vmbilicum. *Tremor in corde)* Tremor cordis est febris, & est tremor stomachi. Tres separationes *stomachi)* Epatis renum. *Cancrenam)* sc licet in stomacho. *Compactam)* inclusam in suo membro. *Syrupis)* id est, digestiuis.

Viticella liquor) est genus vini. *Rubed. Colcothar.)* i. ex Colcothar exit liquor albus & rubeus.	}	Vrinā hęc prouocāt.
Præciatus, Centaurea. Helleborus. Cataputia,	}	Purgant fæces Tartari & febres.

Cap. III. Omnes febres veniunt à fæcibus: eæ sunt vel in stomacho, vel hepate, vel renibus, si ex sale, quotidiana.

Febres omnes ex fæcibus.

Aër corruptus corporis mundat se tremoribus. Omnes tremores corporis ex infectione aëris profluunt. Elementa deserunt cadauer. Febris sine siti, est in stomacho, & sunt illi pigerrimi, olfaciunt quæ edunt. Cum vehementissimâ siti, est in hepate. Si ex Mercurialibus abstemij sunt. Si ex sulphure, euomunt, quæ, comedunt. Si ex sale proprio, patiuntur orexen. In febribus stomachi remedium est purgatio. *Alices, Rigores)* signa sunt febris Chronicæ. Nihil putrefit in corpore, nisi in leprâ Omnis putrefactio est digestio. *Pillularum de laudano,* dosis gr v. non vltra. *Claro)* Clarum est, quod fit ex crystallo.

In sola lepra putrefactio

Clarum est ex crystallo.

Cap. IV. *Torsiones)* ceu vterinæ. Impurum est duplex, stercus & impurum per se, Tartarina sunt ista, quæ descendunt ex spiritu coagulato cum corpore sicco. Corpus siccum est corpus de humido coagulato, vel sicco resoluto. Agrumis omnibus est abstinendum quia coagulatur iterum. Quisquis tormina patitur, & lauat, & non resoluitur, tum lapis est in intestinis. Si rodit, est generatio grandinis. Semina lumbricorum faciunt gignúntque vermes. Separatio quoque quædam fit in intestinis. Intestina nihil commune habent cum reliquis partibus corporis, quia nutrimentum habent ab impuro. Reliquæ verò partes nutrimentum sumunt ab hepate.

Semina lumbricorum vermes gignunt non pellunt.

Metalla nihil generant præter ferrum. Neq; ergò ferrum neque chymolea detur potanda. Aurum potabile, luna soluta, limatura martis, dulcedo Saturni, extractio cupri, Iupiter calcinatus: Hęc non possunt digeri, nisi sint dissoluta. Sic & asphaltum, Antimonium, marcasitæ.

Animaduertendum, lapisne intestinorum sit æstiualis vel hyemalis. Torsiones ventris in autumno produnt hyemalem, in vere æstiualem. *Resolutiuum, Carminatiuum*) torsiones tollit, *Carminatiua*) id est, purgatiua per diacuminum, Sed cura morbi etiam duplex, Hyemalis prima, Æstiualis altera.

Succus limonū ad 4 gradum spagyrorum ducendus.

Succus de limonis) si vteris quotidie, prohibet eiusmodi tartarum in intestinis & generatum soluit, sed reducatur ad quartum gradum spagyrorum.

Cap. V Arcana huius curæ sunt in pinguedinibus (perinde vt contra venenum) & oleis, & auxungiá, sine additione aquarum. Oleum detur statim venenatis si ederit, bibat illud. Si vulnus, adhibeatur Butyrum, vel oleum, pinguedines verò debent respondere mumiæ: olea maiora prosunt, alia non.

Pingui-ores rarò colici.

Pingues rarò contrahuntur & in Colicam incidunt, nisi vino peracuto moueant. Omnes Colici, tenues habent ventres. Taxi & vulpis pinguedines egregiè valent, pinguedo taxi potanda est pinguedine vulpis vtendum vnguendo. Vulpini coloris animalia omnia prosunt. Pinguedo Taxi tollit consumptionem, item pinguedo canum & Catorum tubeccrum. *Liquor mumiæ*) id est oleum transmutatur a mumia, Brassica cocta prodest mulieribus mammas tumescentes habentibus. Iasia, est herba si nihis consolidæ Regalis: nec tamen ea est. Valet, si contractura ex irâ sit, & serpentis instar.

Iasia faciēs contra cōtractuţam.

IN TRACTATVM II.

Cap. I. ab alâ ad caram, est regio hepatis, si dolor non est fixus, ab aëre existit: Omnis distantia a stomacho ad renes vsque curantur hepaticis. Hepar, Renes & stomachus non laborant, nisi ex morbis Tartari. Pestis est quoque oppilatio. Omnes oppilationes in dextro latere, veniunt ex Tartaro Hepatis. Narcoticus morbus, qui maniam facit & accendit, vt prunella, cuius cura debet esse Hepatica. Pleuresis est aer inclusus. Ægritudines aëris interni sunt Medico accuratè animaduertendæ. Sanguis calcetus. sanguis acutus, albescens. Sitis est ab Hepate in primo gradu: prunella in secundo: pestis in tertio. Si interpolati dies siti & ardore carent, febris est ex Hepate. Diarrhæa si quiescit ad horam sine siti, ex hepate. In peste fissura in labiis aut linguis, lethalis. Solæ rimæ Hepar interficiunt. In febribus post paroxysmum si punctiones in latere & rimæ in labiis, lethale. Ariditatem sequitur plerunque hydrops. Maculæ rubræ in facie aut cruribus, & carbunculi, signum sunt futuri morbi. Omnia 9. diebus, colliguntur Apostemata. *Regio Hepatis.*) Regio dicitur, quia suum morbum obseruat. Oppilatio duplex, in substantiâ, vt cùm venæ constipantur Tartaro, & spiritu, id est aëre siue hiatu. *Cicatrisantibus*) vbi cutis secedit. Ægritudines, quæ pallorem inducūt sunt ex Hepate, & quicquid ex physionomia indicatur. Hydropisis est in Hepate, renibus, mēstruis &c. Si in Hepate est hydropisis, sunt in Hepate duritics, punctura vel Apostemata. Quorum mors in Epate, rimas habet Hepar & crura: vnde in hydropisi si crura rimas agunt, & in viris testes, mortale. Vrina rubea in hydropisi mortalis. Oger, pestis, prunella, pleurisis. Auripigmenta, Arsenica, plumosum, habent vnam generationem.

Ylcidus spiritus mineralis penetrans totū corpus. Hepar est inclusum, perindè vt vitellū in ouo.

Cap II. Oppilatio Hepatis Hydromantia est vera astronomia scilicet aquæ.

Optimec hiolum) omnis fumus de ære.

Minera Arsenicalis, Auripigmentum, sal vitriolatum, omnibus insunt. Item & elementa, item astra &c. pestis est aër Arsenicus, inclusus Arsenicus, vbicunque est, accendit. Pestis ex Hepate non facit Apostemata nisi in regionibus Hepatis & sursum, vt sub alis & pectoribus & vberibus. Pestis si in apostemate, est pessima, quia maximè oppilata. Quando admodùm fuerit oppilata, medicina non penetrat. Omne vinum ardens destillatum habet aquam, quæ tollatur, & tunc erit correctum. Tollitur, autem hoc modo: si mensuram sumpseris, destilles, quoad, si parùm accendas, omninò absumatur. Aqua prunellæ crebro detur peste laborantibus si apostema sub alis. Sal cineritius est in pustulis. Arsenicum alligatum manibus facit sitim, accendit, &c. Omnes qui moriuntur pleurisi, Arsenico moriuntur. Prunella venit ex salibus vitriolatis. Digeri debēt omnia, siue bona siue mala. Digestio temporis est quoque, cùm post annos aliquot pestis redit.

Vinum ardens vt corrigendū.

Cap. III. De peste. Sal cineritius est in pustulis. Apoplexia, Paralysis, non sunt ex Yliado, sed ex liquore balsami. Yliadus internus ægritudines facit: externus medicamen. Yliadus crisin efficit. Medicus ante omnia cognoscat morbum. Postea diem creticum. Yliadus habet tres ætates Prima ætas, quamdiu yliadus est integer. Yliado corrupto est ætas secunda. Tertia ætas quando iam quis accedit ad mortem. Edelphus est, qui prognosticat iuxta naturam elementi. In peste animaduertat Medicus elementum. Duplex est morbus, ex yliado & ente: Contra morbū ex yliado nititur medicus. Nausæa cum tremore, signum est, elementum esse infectum ac tactum.

Yliadus internus ægritudinem, externus medicamen facit.

Yliadi quæ ætates

Edelphus quid.

Vetus pleurisis est peripneumonia. Prunella est morbus nouus. Tertiana creticus est annus. *Liquor sambuci*) sambucus, id est, flos cheyri. *Species Iringi.*) Iringus radix breuis crescens in sola hyeme.

Iringus in solā hyeme crescit.

Cap. IV. In hydropisi mineralia considerētur, & operationes illorum *Illustria egertma*) 9. septimanas Cretica. Synancha è sale est cretica septimâ die. Carbunculi sunt lethales. Non est augmentum ante statum, seu post statum augmentum, id est mortem Ephemera primus morbus.

Ephemera primus morbus.

Cap. V. de pleuresi. *Frigid. & Calid. sine pleuralitate*) id est, reditu, si redierit tremor, est febris species. Si nulla punctio sentitur nullibi, & tamen reliqua habet signa, erit pleuresis in Capite. *Aqua vitæ*, ℔ß. Ex vino rubeo optimo cum aquâ melissæ, cum aliis destillata. *In vino maiuatico vel*) si non sudarent, addatur singulis diebus iterum. Prunella capitis facit dolores oculorum, pleuresis ex cerebro. habet singularem curam: funduntur & rimis rumpuntur aures.

Calor finalis) id eſt cùm morbi calor perdurat à principio ad finem. Omnes cibi in morbis acutis, acutioribus, & acutiſſimis manent in ſtomacho. *Laudani puri)* id eſt, liquoris ſeparati puri ab impuro. Cura ſpecialis in pleureſi ab extrà. Eſtque deſcriptio vnguenti de murmentis. Vnguentum de murmentis. ℞. pinguedinis murmentorum ℥. iiij. Olei laterini ʒ. j. Olei amygd. dulcium, olei Laurini ana ʒ. iij. Fiat vnguentum molle ſecundum artem cum modica cerà, cum adminiſtratione ſuper locū doloris ſecundum exhibitionem, non ceſſat vngere, donec punctiones ceſſent.

Vnguēti Murmētorum præparat.

Cap. De PRVNELLA, *Calor perſicus]* color ex nigro & Lazurio. *Signa in fine morbi)* ſed primò venit vt pleureſis. *mundificatio ling.)* primò ſcabitur lingua diligenter, poſtea gargariſatur, & ſingulis horis bis terue bibitur, poſt iterum atque iterum. Fricanda etiam eſt lingua panno laneo, aceto imbuto & madefacto. ¶ (Dedit potum priſanæ cum fœniculo coctum in eam, miſcuit ſuccum de limonibus in aqua prunellæ. Sub nocte miſcuit ſuum Laudanum, idque variis modis)

Cap. VI. de hydropiſi. *In Regionibus hepatis)* id eſt, non in ipſo hepate. *Ethica)* eſt ſiccitas ſalis. Sal aluminoſum ex ſiccitate ſua deſcendit, & penetrat totum corpus, ſicut argentum viuū. indè & colorē amittunt. Vbi alumen, ibi inclinatio ad hydropiſin. Sal aluminis eſt ſal glaucum, cineritium. Hydropici primò ſunt albi, deindè lutei. Mineralia corporis ſeruanda ſunt: ſi minorātur, reſtaurari nō poſſūt. Omnia ſalia mineralia deſcendunt. & in oppoſitione ſummum eſt periculum. In hydropiſi, vrina modica & rubea croceaque, lethalis eſt, quia tum aſcendit ad regionem ſuam. Quò diuturnior ſal, eò eſt acutior; ſi pudenda increſcunt, & tumeſcunt, ſignum eſt quòd futura eſt vrina rubea. Si rimas ducunt membra, ſignum eſt mortis.

Cum tumoribus & conſumptionibus) id eſt, pedes tument, corpus vero cæterū conſumitur & areſcit. *Cura eſt ſeptupl.)* præter ea remedia, quæ dixi in meis lectionibus. *Purgationem recipit)* purgatio vtcunque etiam prodeſſet, ſed non omnino tolleret; ſed non niſi ſemel purgetur. *Cura cordis)* detur manè & ſerò, tum detumeſcit ſpōtè, & abit per vrinam hydropiſis. Omnia recepta aliorum in hydropiſi vana. *Expellitur)* poſt ſequantur arcana ſtatim. *Purgatio)* ſi ſingulis menſibus purgetur, ſemper tollit, ſed poſt liminio redit. *Cornibus cerui adustis)* oſſa aduſta admodum valent in hydropiſi. Bolus Armenus, Crocus Martis, primas tenent in hydropiſi ex hepate. *Boli coagulati)* In prunas cōditi 6. 8. 12. horas. *Cura hepatis)* Hac cura vtendum, ad 3. Septimanas. *Lazuli Calcinati)* alias lazuli eſt eſt laxatiuum, ſed calcinatus non. In morbis chronicis & creticis non purgationibus ſed arcanis vtendum. *Pulmonis cura)* Doſis cochlear vnum, & prouocentur ſudores. Et ſi primo die nullum ſentit leuamen, detur iterum, poſtero die iterum, donec redeat liber halitus, poſt nihil detur vſque ad nonam vel decimam diem. Si anhelare iterum incipit repetatur, nec multū cures tumores, ſed aſthma potius. Cauta laxatiuis. Praſſium & Marrubium non ſunt vnum. *Cura ſelus)* ad dies 10. vel 12. donec ſigna abeant:

Reme[illegible]

[illegible]

Craſſ & Marrubium vnum nō ſunt.

nec cures anxie tumores. Nam poſtea per ſe abeunt. *Carabæ)* ſuccinum citrinum, oleum acre dat. *Petroleum)* eſt reſolutum Carabę, vnde poſſumus eo vti loco carabe. *Cura cerebri)* detur ad 3. vel 4. dies & ſi tumor ceſſat, perge, donec &c. Si non venit ad caput. Aqua vitę, Aqua ſpiculæ detur in dies ter, in modum Cataplaſmatis ſuper frōtem, & ſi poſtea ad 5. dies non cedat tumor, lethale. Generalis cura ad omnes ſpecies hydropiſis, eſt: ℞ Tartari Rubei, &c. *Alia cura)* cantharides acceperunt quidam, qui renes fermè repiunt.

Cura hydropiſ. general.

Tremoris perpetua cauſſa oppila

Cap. VII. DE FEBRIB. EPATIS. Febris ſimilis eſt ebullienti in ollâ aquæ, quæ aërem poſcit. Per vrinam eſt expellenda, quia venæ vrinæ ſunt oppilatæ omne putrefactum eſt frigidum, inde tremores. In vrinâ ante paroxyſmum collecta oppilationis ſigna videntur. Poſt paroxyſmum vrina deoppilationis notas indicat. Omnis febris tandem curatur per ſe In febribus ante paroxyſmum exhibeatur medicina. *Tumor in pedibus)* ſi tumor durabit ad tres ſeptimanas, ſequitur alius morbus, nempe vel Hemicrania, Hydrops, icteritia, *punctionum)* punctiones non ſemper contingunt. Calor poſt paroxyſmum venit ex vaporibus totius corporis, paroxyſmus eſſe dicitur in 24 horis ſi vrina ante paroxyſmum, magnam oppilationem, poſt vero deoppilationem, nota eſt variæ decoctionis. In quotidiana tertiana, Quartana, vna eſt cura, quicquid tremorem cauſat, ex oppilationibus eſt. Vnde deoppilatio cura eſt omniū. *Vrina alba)* alba vrina nullam digeſtionem ſignificat, & ſine hypoſtaſi. Colligatur ante paroxyſmum vel poſt. *Cum quarto tactu)* id eſt, ſi ſani pulſus quater veniunt, poſtquam ſemel febricitantis. In febribus diæta nihil prodeſt. Sed deoppilatio. Febris cum tremore & calore citam requirit curam. Membra languida indicant febrem adhuc immaturam curæ. *Deoppilationis deſcriptio)* detur ſemper ante paroxyſmum & ſæpius in 2. 3 4. paroxyſmis. *Mundificatio)* Hæc ſequitur cum calores incipiunt, ſi calor diu duraret in quartā horà, iterum mundetur. *Reſtauratio)* poſt calorem danda ſemel in fine tertii paroxyſmi. ſi non redierit ſuo tempore, detur quoque.

IN TRACTATVM III.

LIBRI SECVNDI.

Cap. I. DE REGIONE RENVM. Sal reſolutum vel per ſudores, vel per vrinam expellitur, vrina corrupta ſignificat defectum in renibus & malam coctionem. *Lac caſeatum)* in quod ſi inieceris coagulum, fit caſeolus: & ſeparatur, ſi infundas vinum. Vrina ex hepate pellitur tanquam ſuperfluum, vrina venit ab hepate, & à corpore. Homines ſub terrà plus vrinæ reddunt quam alii in tempore pluuioſo plus quam ſereno.

Lac caſeatum quod.

Quando plus mingatur.

In Cap. II. Diabetica ſitim prouocat maximam: vnde nimium potantes in eâ, incidunt in hydropiſin. Vrinæ menſura ℥iij. ſalis dat. Vrina deſtillata ſtirias dat ceu Salpetrę Vrina colorem ſumit ex renibus, vrina alba ex veſicā. Sal ſciſſum, enſali, alumen ſciſſum Idem lapis ſpecularis. Durities omnis eſt ex coagulatione ſalis. Alumen ſciſſum adhæret renibus in diabetica, & penetrat renes: dein parit ſitim. Vis expulſiua

Durities omnis e ſale.

pulſiua in diabeticâ magis in corpore, quam vrinâ. Pedes intumeſcunt, quia vis expulſiua expellit per illos Humor quinis è regione ſtatim finés & poſt ſummo redtens, lethalis eſt. Sitis venit ex ſale, alumen ſeſſilium ex vrina, eſt ſal petræ. *Vrina crocea,)* quæ tingit inſtar croci linteum intectum.

Omnes dolores ſpinæ à nucha incipiunt, ac deſcendunt ad ſchiam. *Sitis cum chronico tempore)* ſi quis iam dudum ſiticuloſus fuit. *Per anodyna)* quia ſal ſalſum altas non recipit curam: ea ab extra applicantur. Vapor non ſubſtantia, curat, qui in anodynis penetrat. Purgatio hic nihil prodeſt. Arſenicum eſt venenum ſed extinguitur oleo. Oleo curatur venenum *Deſcriptio prima Anodyni)* Hæc ſimul tuſa, & in cantharum indita bulliantur in Balneo maris diebus duobus: coletur poſtea per pannum, vſque in ſpiſſitudinem mellis. &c. *ſecunda deſcriptio anodyni)* vngatur, in lumbis, manè & ſero, & ſedabitur ſitis, deindè purgetur purgatione hydropiſis *ſi pedes intumuerint, ſuperueniunt)* Electuarium cubebæ exhibeatur poſteà ad mentem manè & ſero, cum iam curata eſt.

Cap. III. De lacte RENVM. *Sanies vrinæ)* fluit & putrefit ſponte. Prima digeſtio eſt communis, ſecunda ſanguinis, tertia rei ſubſtantia. Prima digeſtio fit in 45 minutis. Liquor eſſentialis id quod attrahitur à membris, & ſanguineum eſt atque carneum. Nullum, pinguedo vrinæ & lactis.... cum à renibus pinguedo liquefit. Id intelligitur, ſi in vitrum vrinæ fundas aquam, & in fundo eſt pinguedo. Hæc vrina in fundo habet albam calcem *Vrina Blutea)* viridis color, aut ſubuiridis, nulla eſt hypoſtaſis. Si opponatur vrina ligno aut parieti. *Cura coagulat ad retentionem vrinæ)* indies iudicanda vrina, donec appareat ſana. Mandragora medetur calculo in renibus.

Nullum quidem.

Mandragora calculo in renū curat.

Cap. IV. DE FEBRIBVS RENVM. Tempus digeſtum eſt tempus paroxyſmi. Renum febris eſt periculoſiſſima propter ſal. In ſtomacho eſt ſeparatio craſſa, in hepate eſt ſubtilior, in renibus ſubtiliſſima. Nulla digeſtio ceſſat niſi vi narcotica. Signa compunctionis in ſchiadoriuntur ex oppilationibus. Inde quoque Tormina in ventre, compunctiones ſunt in lateribus. Tormina in ventre Labor renum ſentitur in ſchiis, vera Hemycranea è renibus: Cephalea (niſi ex ſanguine) ſi renes quoque laborant, ſunt è renibus. Pedes quoque nonnunquam tumeſcunt, ſplen quoque laborat. Vrina eſt omninò ruffa. Si vrina corrupta infrà eſt rubra, ſupra alba, ſignum arenæ. Vrina iudicatur tum non corrupta. Corruptio ſignum putrefactionis. Vrina laterina ſeu ſubrubra, nota eſt dolorum in renibus. Color ille non facit hypoſtaſin. virtus attractiua perpendenda eſt in omnibus membris. Omnis putrefactio ſuis horis putrefactionem facit, id eſt, ex ſeptio efferueſcit. Inde tremor: ille febrium ex illâ digeſtione calor poſt paroxyſmum. Quartana plerumque è renibus eſt. Poſt tremorem dandus aquæ plantaginis magnus hauſtus, tunc non venit calor, ſed tum dolor ſtomachi, punctiones in venis. & vbi illæ, vbi febris ſine cordis. Nonnunquam duo ſimul veniunt paroxiſmi, id eſt vehementiores, tum ſignum alterius putrefactionis. Sca-

Renū febris propter ſal periculoſiſſ.

Quartana plerū. quę è renib. oritur.

ſcitatio curat febrim quæ eſt in ſpinâ dorſi S. gra: dolores ſchiæ, Lumborum, tortura, &c. Cura: purgatio non fiat, non ex arcanis, ſtatim omnia magna cura *Teſtudinibus)* in quibus perlæ naſcuntur propriè, ſed noſtræ ad arcanum illis reſpondent. Cryſtallis dominatur in renibus.

Cap. V VSNEA. GRANDINE. VESICÆ. Vſnea, id eſt, muſcus: grandines id eſt grana arenæ: vſneam & grandines habet quilibet, lapideam non. Grandines ſcindere ſolent. Lapides mouentur ſuo tempore digeſto, & reſoluunt infra zonam. Cura: oportet Tartarum reſolui in liquorem vel puluerem alcool. Alcool eſt rei cuiuſlibet ſubtiliſſimum. Lapis in veſicâ ægrè vel nunquam reſoluitur, niſi ſit ex vino Tyramino, Tygurino) aut aliis ex rebus acerbis. Itē vinum Neccarinum, ſed alia non. Balneum ex rapis medetur tartaro reſoluto. Generatio calcis in vino ſi ſit, & inde calculus venerit, non reſoluitur. Omnis tartarus eſt ex vrina. Ex prima ſeparatione tartari fit vſnea: ex ſecunda grando: ex 3. lapis. Dolor ſpinæ dorſi, ſignum vſneæ. Item in femoribus, in balneo molleſcit. Tormines fiunt, cum vſnea ſe ſeparat. Item ex lateribus vel pedibus liberatur quoque vſnea, & inde Tortiones. *Colcothar,)* vitriolum vngaricum, Lazarium, calcinatum fit rubeum. *Proceſſ. Retort.)* ad latus, ſi phiala in latus inclinata igni ſuper imponitur. Serphetæ) eſt medicina, quæ lapidem liquefacit: hæc tollunt etiam morbum. *Alcool vini)* id eſt, vino ardenti, *Cum pingu. edinis)* & fiet inde oleum. *Medenis)* hoc medicamen dolorem tollit, non morbum. Saxifraga lapidem frangit, &c. Lapidem frangere facilè. Sed fractum pellere, Samſonis opus.

Alcool rei cuiuſlibet ſubtiliſſimum.

Balneū ex rapis vſus cōtra tartarum.

Serpheta medicamentū lapidem liquans. Saxifragis lapidem frangit.

LAPIS VESICÆ Quæcunque menſtrua prouocat & vrinam; Vrina, quæ ardet, retinetur à calculo.

Si ſiſtetur ex calculo, vrina prouocetur. ℞ liquorem croci, qui ſic paratur. Crocus in vitro ponitur in fimum, vſque ad putrefactionē, poſtea coquatur in vino: Item canthariđes, ſicut liquor croci preparantur. Vt aqua ignem, ſic crocus calcem calculi extinguit. Putrefactio quoque in veſica plurimum officit, quia veſicā exulcerat & putrefacit, & curam non recipit. Putrefactio non officietur illis: Trochiteis Alkakengæ, three, detur opera, ne acuta medicamina exhibeantur in calculoſis. quia alias ſūt veletudinarii. Vrina omnis illius obſeruetur, & ſi puluis albus manet in fundo, notat calculū teri, poſteà ponderetur. an plus ponderet, quàm ille prius acceperat *Rhabarbarum)* arcanum in veſica. *Agalia)* Ea oblonga eſt, multis ſpinis aſperata, flore purpureo ſpectanda.

Liquor croci vt paretur.

Cantharides vt parentur.

Crocus valentér calcem calculi extinguit.

Acuta medicamina calculoſis vitanda.

IN LIBELL. DE ICTERITIIS.

In Cap. I. Color Icteritiæ non eſt ex felle: nā ſi regrederetur in ſtomachum, non tingeret, ſed putrefit ſtatim, cum extra ſuum locum proprium euagatur. Neque ſubtile eſt fel. Ideo ad oculos penetrare non poteſt. Nihil etiam in corpore, quod tinctura fellis excipere: ſic neque melancholia, quę ſplene continetur, quod craſſior ſit, penetrare poteſt: neque nigræ Ictericię cauſa eſt. Proindè non ex humoribus illis ictericia oritur.

Agallia quidem ictericia nec eſt à felle nec à melancholia.

Porrò obſeruandum, vbi, color, ibi morbus. Si igitur vniuerſum corpus alieno colore tinctum

Color morbū teſtatur.

tinctum, vniuersum morbosum: sic & vniuersa tinctura expellenda. Si autem ex felle icteritia: illo purgato atque quoque curata esset. Contrarium experimenta probant: singulis partibus cura adhibenda, oculis, sinciput, corpori. Icteritia autem ex tribus fit, etsi vnū symplex tingit, tria in se complectitur. Herbæ quę colorant, efficaciores sunt aliis, quæ non tingunt. In cura hęc tria separanda sunt. Ante orcum Icteritię vrina candidissima est, & hoc ex salis huius liquido, quod resolutum sit: deindè furci coloris, quòd sal Entalicum resoluitur: tertium sal separatum fit. Hæc icteritiam adesse significant Hæc quę prosequuntur, præcordiorum compressio, dolores dorsi & coxendicis, grauedo membrorum, nulla appetentia. Sulphur centrum ponit in præcordiis: sal entalicum in spina dorsi: sal vitrioli inter spatulas. Hæc salia si multum colorant, non nisi resoluta miscentur. In toto corpore salia corrosiua & acuta demis oculis, qui delicta habent. In medullis salia amara sunt. In sanguine acuta non ideo eadem omnium cura. In principio purgationes non nihil leuant icteritiam, antequam confirmata sit: icteritia morbus localis est expulsus redit color speciebus acceptus, sed ipsæ species nondum sunt separatæ: ideo redit morbus, etiamsi patiens, non sit flauus, sed albus, nec est curatus. Thermæ Goppingenses icteritiam tollunt, sed non curant. Item Mercurio præcipitato nihil præstantius.

Vrina ante icteritiam cur candida.

Thermæ Goppingenses icteritiam tollūt. Mercurius præcipitatus icteritiam sanat.

In Cap. II. Icteritis, quæ ex tribus constat, vniuersum corpus afficit, sanguinem, ligamēta, ossa, carnem, &c. Hic & multæ icteritiæ partes quarum aliæ colorem habent, aliæ sine colore sunt. Vnde color non in vniuersum icteritiæ index. Icteritiæ ex felle notæ, si frequēs vomitio fuerit ac stomachi inflammatio, maximè nisi in fūdo sentitur, nec indè aliud co ministratur. Vbi hepar efficitur croceum, id est citrinum colorem accipit: hinc punctiones laterum, facies pallida diu manet. Hæc magna sitis comitatur.

Hepatis.

Renum.

Si icteritia renum, coxendicum dolor & spinæ dorsi indicatur, etsi vix à Tartaro discerni possit. Nam huius dolorem facilè balneum ex herbis mitigabit, non autem ex icteritia. Præterea accidere potest, vt hic coxendicum dolor mulieribus continuam contracturam, aut difficilem membrorum motum vel colica non infestante generet, & hanc Icteritiam matricis appellamus, maximè cùm album profluit. Cordis icteritia ex tumore qui in thorace, id est, in fouea fit, corde vehementissime palpitante. Cerebri icteritiæ notæ, mucus crocei coloris, & capitis maculæ. Pulmonis icteritiæ indicant asthma, angustia adest, fœtor oris, tussis sicca, sputum spongiosum, cibi appetentia manet. Splenis Icteritiæ signa: sinistri lateris dolor & punctio, & imprimis si à balneo frigidis pannis inuolutus non cesset. Sanguinis icteritia hæc signa habet, si cruor particularis, id est, in vno brachio & non altero fluxerit, qui si aquosus, non est icteritia, vena tunc in ea parte secanda. Carnis Icteritia alius subtilior, proindè cutim tingit. Ligamentorum icteritia motum illius particulæ impedit, quam exacte Basiliconis decoctio ligamentis applicata indicabit, si aliquid crocei extrahit, aut si in longum hoc colore cutis tingitur. Ossium icteritiam sic cognosces; dolor in profundo, frigus vehemens, perinde ac stiriam sursum ac deorsum duceres, color non nisi in tibiis visitur. Sic medullæ icteritiam interioræ punctiones demonstrant.

Coxæ.

Cordis.

Cerebri

Pulmonis

Splenis.

Sanguinis

Carnis

Ligament.

Ossium.

Medull.

Pro cerebro mitigatiua.

℞. *Anthera Hermodactyl. Anthera liliorum alborum, Anthera pedis cattus flammula) ana ℥j. aquæ betonicæ lib. v.* Reduc in essentiam. Raso capiti applicandus in his pannus tinctus, ad diebus, sæpiùs in die, quousque pannum non amplius tingunt.

Cura icteritię cura adhibet.

Pro Corde.

℞. *Antheras croci orientalis, Antheras Rorismarini ana ℥ij. (al. vi.) olei de Angelica ℥iij.* Reduc in formam essatam.

Pro splene & hepate.

℞. *Olei de Tamarisco ℥iiij. Olei de spica ℥j.* Fiat mixtura.

Pro Renibus verò.

℞. *Anthera de flammula, de Iuniperis, ana ℥ß. Calcata, fungi Iuniperini, ℥ß.* Fiat mixtura pro destillatione solis

Calcatæ, fungus iuniperinus.

Pro Pulmone.

℞. *Reupontica Ireos (Iringi Enulæ ana q. s.* Reduc in liquorem. Dosis ℈j vel sex. detur mane potui, donec sputum emendetur.

Pro Felle.

℞. *Anthera centaureæ chelidonię, ana ℥ß. ligni guaiaci praparati ad pondus omnium. Dosis ℥ß.*

In Libros quatuordecim Paragraphorum.
THEOPHRASTI PARACELSI
COMMENTARIA.

Ex ore ipsius Auctoris, publicè profitentis ab Auditoribus duobus diuersimode excepta. &c.

LECTORIS.

IN Tomo tertio, operum Paracelsi, his paragraphorum libris Commentaria adiecimus ipsius Auctoris, cum quibus etsi hæc sequentia quibusdam in locis ferè conueniunt, plurima tamen quoque sunt in his, quæ in superioribus non habentur: id circo in gratiam atque vtilitatem studiosorum Medicinæ huic tomo interponi curauimus, eo prorsum modo, quo ab Auditoribus (quicunque illi fuerint) in publica lectione ex ore prælegentis Auctoris, sunt conscripta. Si qua vero in his fuerint paulum obscuriora,

riora, ex superioribus Commentariis inter conferendum facile explicatiora reddentur. Tu, Lector optime, hæc equi bonique consule.

LIBRI PRIMI PARAGRAPHORVM.

De Morbis Dissolutis.

COMMENTARIA.

Dissolutus morbus quid. DIssolutus morbus est, cùm excrementa non debitè expulsi à virtute deiiciuntur: hinc lienteria, dysenteria &c. oriuntur. Quod purū est, à stomacho negligitur, dissoluitur: à sa. Cibus, casus, stomachus: à stomacho n. n à sale dissoluitur. Rubea sub eadem specie continentur: quod in stomacho digeritur, & separatur rubeum est, vndè quæ excernuntur, iam rubea concreta, stomachi vitio fit. Sic i vrina, vbi nulla signa Tartari sunt rubedo, diarrhœa & dysenteria. Sic vomitio sanguinolenta, nec nomine appellatur, omnium eadem cura. Quod si excrementa alba, spumosa, cuiuscunque rationis, omnino vitio stomachi fit, quando in dissolutione vrina simul fluit, sic de vomitu: Lienteria est alba. Quod si vrina lactea nec Tartari signa adsint, lie. tente ... Laxa soluta aluus, cùm à stomacho ... assus præuertat archeitatem, ... Quod si vrina sine hypostasi fuit, cuiuscunque coloris, non est vrina sed superfluitas aquea, insipida, morbus est dissolutus laxus. Si per vomitum exit ..., vomitus ex digesto fit, cùm ferè iam cibus coctus eiicitur. Theriaca, qui per violentiam fit.

Centrū morbi in omnib⁹ obseruā-dum. In omnibus centrum morbi obseruandum: Casus, archeitas stomachi, cibus ..., quod coagulatus in aquositatem: cibus hoc ... dissolutus non fluit, sed tribus annis inhidere potest Torsio non est Colica. Liquor, aqua, cardiaca, attrahitur ad stomachum in omnibus membris: Omnia igitur medicamenta ... applicanda: quæ causa morbi est, ... Archeitas stomachi confortanda, iis quæ separata sunt ab impuro, quæ dissolutionem coagulandi vim habent. Draco, (carbo ... ardens, lineæ rubræ, ...) est ... Draconis. Sinapis non est Eruca.

Signa dysenteriæ mineraliū. Signa dysenteriæ ex mineralibus. Si comedere potest, neque stomachi, neque iecinoris, neque renum vitio fit. Quod per vomitionem fæcibus in coctis eiicitur, non stomachi vitio fit. Si vrina multa, rursus ex mineralibus, fitis non est signum. Vbi neque torsiones neque Ischuria, &c. rursus mineralis: fluit sanguinolenta materia, tum ex partibus, tùm ex aliis membris, ad stomachum reuertitur, & est liquor carnis. Per vesicam iecinoris officio excernitur, in vesica coagulatur & sic excernitur. Cùm vero est dissolutio quodie per integrum annum, certo numero sedes habent, & sic in vrina & vomitu ne ..., ... lem in numero motionem seruat. Cum resolutum ad centrum, id est, ad stomachum, & in id ... vnde ... ex quo natum est. Si alba excernit, ... talis ind ... Sudore sanguineum excernere, talis ... substantiā carnis resolutæ signum, quod non facile credendum. Causam, tempus, &c. Vt si aer infectus, nullo modo fumo depelli potest. Tēpus maturitatis omnibus constitutum & decretum, vt pesti, Gallico morbo, & omnibus, quæ ex tribus primis, neque autumno, neque æstati, neque hyemi, neque veri attribuitur. Virtus expulsiua ex re matura prosilit ..., hoc est, ex iis est, quæ in stomacho ex mineralibus nata ... digguntur, & non ex Archeitate. Virtus digestiua ab expulsiua non separatur. Digesta igitur stercora expelluntur, per salem ...: vomitionē, sal aluminoso: vrina sale nitri excernitur. Vnde archeitas in sale sita. Per scāmoneum perperam curamus: ad membra applicanda pharmaca, vt quæ in membris coagulentur. Caue ne stomachum offendas constrictiuis. Quidquid ex metallis, arcanum in morbis dissolutis, item quæ à mineralibus Aquæ, ... K ... Marcasita. Archeitas in sale sita. Metalla sunt arcanum in morbis dissolutis.

Nota.

(Hic Paragraphus scienter in tertio tomo fuit omissus, cum in nullo manuscripto exemplari, sed in impresso quodam inuenerim. Quarto igitur & quinto paragrapho, in textu hic interponatur).

DE SIGNIS MORBI DISSOLVTI.

vitæ, ... mortis.

DE vitæ signo hoc est habendum: quòd si ex dispositionibus propriis stercora inspissarentur absque tormine & nauseā: Restaurationis est principium, & bonæ valetudinis.

Si autem in laxos flueret intestinorū, sanitatis signa cum remediis: Si autem tremor particularis aut febrilis motus cū paralytico casu, & oculorum inundatione, praua signa sunt mortis: Et si signa oris concurrerent, aurium tinnitus, lacrymarúmque diluuium, lingua tremula, mortis accessum significat. Et certissimum hoc signum est, si fames partium consentiat, vnitur salium &c.

ALIA COMMENTARIA.

De Morbo dissoluto.

DIssoluti materia cruda) per anum fiunt lienteria, dysenteria, diarrhœa, fluxus ventris, es & in vrina & vomitu fiunt. Centrum) id est, verum principiū dissolutorum. Prima operatione) id est, stomacho. Putrefactionem stomachus non assumit, sed corpus dissolutum. Rubeus sub eadem specie continetur, i. l est, in stomacho digesta & separata, & deindè excreta rubea & concreta. Rubeus, Albus, Laxus,) id est, fluxus ventriculi variis coloris, idque causa stomachi, quòd nunc meliùs nunc minùs coquit, sic & in vrina, & vomitu. Rubeus) quidquid digeritur nec separatur, rubeum existit: neque est (vt putant) sanguis venarum, sed chymus adulterinus In venis verò hæc diarrhœam, & dysenteriam significant: sic & in vomitu. Albus verò est vt bolus, cuius color & spuma notat stomachum, vtcunque

vtcunque digerere & separare, & est sulphur album, caret aliis molestiis. Omnis vomitus amarus.

Mandragorata) quia non sentiunt, cum vrinatur. Stomachus est Vulcanus, id est, cocus. *Paragraph. III.*) Cibus est coagulatus ex aquositate. Cibus dissoluitur à stomacho. *Cura*) in summâ: in omni curâ horum curetur stomachus.

℞ *Seminis & locustarum filicis (Tanaceti) ana* ℥ ß.
Sanguinis draconis, sinapis, croci ferri ana ʒij.
Tragantis dissoluti in liquoribus plantaginis.

Draco quid. q. s. pro incorporatione. Dosis ab ℥j. vsque ad ℥ß. (aliter à dr. j. vsque ad dr. j. ß.) Draco, carbo, sponte conflagrans, sunt metæ seu venæ rubræ in fodinis (*Sanguis draconis.*)

Laudanum pro dissolutis deploratis. Dissolutis iam deploratis vtere isto laudano.

℞. *Orizei foliati (auri ducti seu foliati)*
Margaritarum, non perforatarum ʒij.
Asphalti, florum, antimonii ana ʒ ß.
Croci orientalis ʒ j ß.
Myrrhe Romanæ, aloes epatici an. ad pond. om.
Reduc in formam. Dosis gr. 4. vel 7. ad 10.

De dissolutis ex mineralibus.

Paragraphus I.) Signa, si patiens quotidiè dissoluitur & vescitur & gracilescit, si materia separatur, stomachus nihil læditur: item vomitus indigestæ materię: si etiam in vrinâ hæc fiant: item si nulli dolores sunt schiæ, spinæ, nec torsiones, &c. Aluus tamen fluit; Salia caussante secessiones omnes. Coagulatur sanguis in stomacho, is postea quærit exitum, vel per anum vel vomitum. Sola salia caussant vel sedes, vel vomitum, vel vrinam. Sal nitri it per vrinam. Albus vomitus significat salem resolutũ sine substantiâ: si vrina sit sanguinea sanguis est coagulatus in vesicâ. Morbo dissoluto laborantes, statasque dictum sedes habentes, significat esse à mineralibus, sulphure, sale, Mercurio. Item, si alternis diebus hoc fiat si sanguinem quis sedet, morbus est dissolutus. Sal enim erit dissolutus cum substantiâ & carne.

Paragraphus 2. *Expulsi habet ingenitam*) Quidquid ad maturitatem peruenit, per se virtutem habet expulsiuam, neque hoc acceptum ferendum est stomacho. Quidquid autem non expellitur, digerendum est potius, quàm purgandũ. Cura dissoluti mineralis ex coagulatis est. Nam omne coagulatum arcanum & essentia & medicina esse naturalis) id est, coagulentur salia, non in stomacho, sed in membris, & non constringantur. *Oleum lentisci*) Lentiscus non est tamariscus, vt putant, sed est siler montanus: sed fiat oleum ex ligno, non ex cortice. Scammonea in dysenteria prodest, si sit ex repletione. Scammonea est adeò vehemens, vt lienteriam soluat potius, quàm sedet. Omnia, quæ fiunt ex metallis, siue sit crocus, vel flores, vel orizei, &c. Arcana sunt in morbis dissolutis ex mineralibus Item quidquid extrahitur è mineralibus, Cachimia, Talck &c.

Scamonea prodest in lienteria replet.

LIBRI SECVNDI PARAG.
De Vermibus.

COMMENTARIA.

Non sola putrefactio vermes generat: putrefactio si in stomacho, cum matrice hic generat, non in hepate, non in renibus: In mulieribus autem in matrice generantur.

Quod si ex nutrimentis, per vomitum excrementa eiiciuntur: stellio sex septimanis generatur. Ex spermate nati in hominibus, monstra sunt, nec virtutem expulsiuam habent in se, vt pueri & alia, quæ matura sunt, hæc viris manent. Ex crudo nutrimento lumbrici & in stomacho, &c. Quod si inter digerendum nascũtur ex rubino, lumbrici oblongi, vt sunt pili: quo si excrementa producunt lumbricos, citrinos, cùm hi moriantur, ab eis producuntur: grauis anima illos indicat, & hi sunt multi admodùm. Alii ex venis generantur & mineralibus, & hi ad stomachum pelluntur, & hi breues, rubri, & omnes per secessum expellũtur, hic homo marcescit: illos Theriaca mandragorata pellit, & confectio, de anacardis. Vermes vnde.

In concauitatibus) id est, inter cutem & carnem fiunt: ex liquoribus carnis vermes nati, non ad stomachum redeunt: & hi comedunt & bibunt, inprimis dorsi partes occupant, sunt minutissimi, dignoscuntur ex vehementi illius partis ardore.

In medullis vermes albo dorso, aluo candida, lubricique nascuntur. In intestinis & non ex putrefactione, longi sunt, & colocynthis & agaricum expellunt, in minutissimas partes distractos: Nam illa, intestina purgat, non stomachum.

Colocinthis & agaricus vermes valde pellunt.

In regionibus) vt in cerebri regionibus vermiculi nascuntur, in cordis apostemate vermiculos per anatomiam inuentos affirmabant Viennæ. Vermes omnes ex spermate sunt. Omne sperma duplicem habet substantiam: ex vnâ fit simile illius, cuius est sperma, alia quoque in illud transit. Sed ex hâc nascuntur vermes, monstra, &c. Ex spermate verò semen, ex menstruoso spermate alia, exterior caro, pulpa, &c. producuntur, vt in Persici lapide, semen in exterioribus monstrosa: ex bono semine fœtus, ex putri monstrum, vt post partum fieri potest, vt mulieris vterus intumescat ex monstruoso spermate, ex quo & monstra nasci possunt. Ex cadauere hominis animalia nasci possibile est. Sperma est de vitâ sensitiua: tùm naturale, tum mõstruosum. Abstineant pueri à pomis & carnibus. Macha, scarabeus, non ex stercore. Pediculi ex aqua, pulices ex aëre.

Vermes in cordis apostemate inuenti Viennæ. Animalia ex cadauere hominis.

Cura Vermium.

Differentia vermium non obseruanda in cura vermium: quæ foris vermes occidunt, interiores quoque necant. Quæ ex nutrimentis purgantur, non educuntur, sed quæ fructuum vermes in vase vitreo necant ingesta, qui intus sunt quoque occidunt: vt si colocynthide inescantur, moriuntur intùs & foris, & sola hæc hanc curam habet. Insuper, quæ viperas necant foris, vt per liquorem ex centaurea. stelliones, bufones, lacertas, semen hypericonis occidit: Araneas, semen harmel, muscas agaricus. Venenũ medetur vermibus, stelliones caudis carnibus occiduntur. Puluis à vermibus in pinu factus vermes ex nutrimentis necat: si ex quercu lumbricos tollit, carbones ex silere & turbith. ex agarico, item vinea cuprosa in fodinis inuenta necat

necat vermes, item galla quercina theriaca. Si vermes, ex spermate fuerint in stomacho, illicò tollit. Si in intestinis non adeò statim, sed aliquoties repetendum: si in matrice, tunc fiat pessarium ex melle & sale, quod inditum permittatur quousque ex sua ipsa natura egrediatur: Si vermis mortuus non egreditur, prouocentur menstrua cum pulegio & nasturtio (*aly oltrutio*) cum statim exibit.

ALIA COMMENTARIA.

De Vermium morbis.

GEneratio vermium) Ii possunt venire ex nutrimentis, idque in stomacho, & non in intestinis, vt putant.

Vermium genera tria sunt) & vnum ab extra id est, è sperm ate animantium. In viris verò in stomacho crescunt. Possunt tamen migrare in hepar, &c. In fœminis autem in matrice sibi-bant sperma: Crescit tamen epotum sperma tamdiu, atque alas, & fit monstrum, posteà affligunt & infestant, & cibum appetunt; & nonnunquam durant in annos. *Concauitatis*) id est, vbi intra cutem & carnem quid nascitur.

Praeter vermium genera vnum est ex spermate.

Paragraphus II.) Ex crudo sunt, tanquam lumbrici, oblongi, & ex aes. ex cru... ab excrementis sunt vermes, c... n pedil..., albi & flaui. Vbi vermes vexant interpol... im. signum quòd in stomacho. Quibus; etiam et fœtida o... ris anima, sumpto quoque cibo... quòd vermes putrefacti sunt in stomacho. Sine tale aluminoso non fit vomitio. Theriaca mandragorata pellit vermes. si elucentibus exhibe...tur, item aureum Alexandrinum confectum c...m a... n icardis. Quidquid generatur, nunquam accedit stomachum. Dolor est marcidissimo loco, sicut in panaritio, sed sine maturatione. In medullis facilè crescunt vermes supernè albi, & lutei, mucosique, tum negligit omnem curam. In intestinis non fit ex putrefactione, sunt longi & ex rubro pallidi, tum in excrementis vidétur diuulsi seu capti. Vermes nihil tam pellit ex intestinis atque colocynthis.

Colocynthis vermes valide exigit.

Membrorum regionum) principalia membra nō patiuntur dolores aduentitios, sed suos.

Duplex sperma) sine spermate nihil crescit. *Monstro*) fructibus monstrosum est sperma, in granis fructuum est verum sperma. Sperma est res secundum naturam. Omne monstrosum sperma potest venire in vitam sensitiuam. Nuces non habent menstruosum sperma: Vermis igitur non in nucleo nascitur, sed in testa. Persica habent sed nucleus eius non. Si vterus tumet post partum, erit noua generatio. In carne semper est sperma. *Musca*) Macha est scarabęus volatilis. *Crystallus*) succinum album.

Sperma quid.

Cura vermium) non est præcisè habenda ratio nominum vermium: quæ exte: nos vernos necant ea curant internos. Vermes externi, compositum ex colocynthide attingentes, si moriantur, detur & vermibus laboranti. Liquore ex centaureâ moriuntur anguillæ, serpentes. Ideò ex semine hypericonis bufones, stelliones, lacertæ, & c semine harmel araneæ, agrico muscæ. Omnis medicina vermes interimens venenum est. Omnes purgationes in vermibus vanæ sunt; nisi hæ vermes occidantur. Puluis lignorum medetur vermibus. Ex pini puluis maximè medetur recentibus vermibus ex nutrimentis natis. Ex ligno querno tollit lumbricos, sed adduntur hisce carbones, & maximè de turbith & silere montano. item atramentum ex cupro, supernè adhærens. Galla (*poma quercus*) crescit in quercubus *Contra vermes ex nutrimen.*) vtere ad aliquot dies, item Valeriana, verbena valent. *Aliud contra verm ex nutrimen.*) Ole. de colcothar iterum coagulatur, & tum it denuò in substantiam suam. Dosis gr. ij. vel iij. misce tamen cū aceto. *Contra vermes ex spermate*) si in stomacho fuerint vermes, illicò tollit: si in intestinis, non adeo statim, si in matrice fiat pessarium. Cum melle & sale. Relinquatur donec suâ sponte excidat. Prouocetur menstruum pulegio, & ostrutio.

Om. Medicina venenū qua vermes interficit.

LIBRI TERTII PARAGRAP.

De Caducis.

COMMENTARIA.

SPecies vno nomine complectuntur: Syncopis per interualla accessionem colligit. Syncopiva casu fit, & rarò apoplexia, quæ ex epilepsiâ proficiscitur. his notis obseruatur, vt iam oculis inuersis brachia extendat: Apoplexia ex guttâ spumâ, nigredine & stupore comitatur: Paralysis ex epilepsiâ, quando paralysis ex guttâ, balbutiunt, synthena. contrahit & adultorum est, non puerorum, & mortalis. *Incarnatio dorsi.*) Paroxysmus apoplecticus, sine spumâ, & saliuâ: paroxysmus epilepsiæ cum spumâ. Analentæ signum, albedo narium, catalentiam fo... nos præcedit: Epilentiæ screatus albus. Syncopis pessimum genus, in hoc vigilant, circumspiciunt, in'aniunt, nec habent salmum, nec testanum, iuuenibus peculiaris nocte, cùm in tergo resupini iacent, comprimuntur & paroxysmum habent. Hic post multos annos in epilepsiam transit. Ex vertigine in periculosis locis contractâ fit nonnunquam epilepsia: Apoplexia cum tetano fit & spasmo: hæc omnia membra occupans, mortem affert. Synthena mulieribus accidit, frigescentibus pedibus, aut albo fluente menstruo. Fit in acutis non rarò, vt membrum aliquod tremore afficiatur, & illud mortis indicium, sic & mulieribus accidit, quando sistitur profluuium.

In Caput Secundum.

Paragraphus I. Homo compositus ex tribus primis & quatuor consistit elementis. Eorum quodlibet habet suum morbum. Chaos est aër, qui dispersus per totum corpus, caduci causa, vnde spasmus fertur, ex eodem vt venti exteriores, impetu quodam mouentur: Lepra terræ: phthisis ex igne: hyposarca ex aquâ: realgar morbi, qui fluit ex mineralibus. Nam aër, in corpore habet sua mineralia.

Paragr. II. Omnia metalla & marcasitæ ex aquâ sunt: Aër exitum quærit: inde vulneratis percussos epilepsia liberari credibile est. Venarum sectio ob illam a... am causam adhibenda. Caprinæ carnes illam generant, ex ardore sedum capræ alhei ponunt. Maiorana prodest.

Paragr. III. Causa Mercurius est, vndè omnes species caduci fiunt: Fumus Mercurij paroxysmum epilepticum, Arsenici apoplecticum, realgar synthenam facit.

Paragraph. VI. Chelidonium, succus viridis, materia morbi, tingit totum corpus, ideò membrum mouetur iuxta suum Ilech: Paroxysmus cerebri, intellectum, auditum, visum aufert. Turbolentia ventorum, splen, pulmonem, cor, hepar, transit, etsi quando vesicam adit, medullam erigit, sic dorsum, brachia. In summâ, Mercurius omnia inficit, præter dentes & vngues, in quibus non est chaos: Solius somni commoditate soluantur. Mercurio consumpto cessat paroxysmus, indè intestina torquet. saliuam per os eiicit, tandem dormiunt. Catalepha ex Mercurio arsenicali, ideò venenoso, vt n ortalis sit, cum horrore & oculorum palpitatione accedit: dein os & membra contrahit, posteà rigores, & colicas inducit: in summâ lætitiâ chaos inficitur, bibunt & comedunt, & simul corruunt, presso pulmone difficulter spirant, tandem quiescunt, vt ne spiritum emittere videantur, quatuor diebus iacentes. causa arsenici albi dein moriuntur, sicut paralysis ex citrino. Suffocatio matricis, vertigo, synthena, quoque ex mercurio, sed nō mortalis: Cùm suffocatio est, mercurius fluit ex matrice, & inficit totum corpus. Quot species mercurij, tot morbi sunt. Muslulæ, sciuri nigri, morbo caduco laborant, non autem rubri: in principiis anguilla medetur. In elementaris morbis, nutrimenta medicinæ vicem agunt, vt lepræ &c. In non elementaris alimenta non obseruanda. Agreste, vinum, generant caducum: serum ex lacte ouillo prodest, gramina quoque nutriunt in caduco. In vicem salis, visco vtendum, atque hoc pacto experteris, an laborent caduco, cùm salem non exigent, Bleta (*Beta est*) folia ellebori nigri: Reliqua non prohibentur, modo hæc vbique prima sint. Cranii alcoli, & sanguis humanus, prosunt, abstineant à fructibus & à speciebus aromaticis, à rapis albis: Pastinacas, cuminum, fœniculum admittit, quæ ventosum succum non generant: à Venere abstineant. Cenigotum instrumentum, quo cranium perforatur, tenta seu turunda. Camphora & spodium coagulant aërem: in adultis non probarem. Æmiliani descriptionis vnguentum, species tereniabin, manna præparata vtilis, illa mulieribus, hæc viris. Ros cœlestis in Maio; manna prodest, si cruda detur. Ros per balneum, deindè per circulum. Ros Iunij syncopam & synthenam tollit. *Ex sanguine humano*) bono.

Mercurius dentes & vngues so[?]s non inficit.

Cenigotum quid.

Manna viris terenlabin fœminis dicata.

Vngulæ caprinæ cum asâ fœtidâ incendantur: suffitu adhibito, cadunt.

De Ingenio, Si natura exitum habet, paroxysmus abit. In morbo caduco paratur exitus per caput, hoc modo: Sumatur zenigotum & perforetur cranium, post paroxysmum vt primum cessauit: posteà indatur tentum magistrale, & indormiscat patiens: nec foramen iterum occludi debet, sed cannula argentea ei indenda est, vt cum interioribus coalescat.

Craniū perforatum fistula argentea apertum obseruanda.

Per camphoram etiam ac spodium aliquandiu cura continuari potest. Ista enim aërem coagulant.

Quæ aërem coagulent: Camph. & spod.

Fel Ardeæ si destilletur, & præparetur, potenter aërem coagulat. Idem præstat etiam Balsamus de Galbano post paroxysmum, si is nuchæ inungatur.

2. Fel ar deq.

3. Balf. de Galb.

Ab elemento, manna, præparatum therenlabin, si indies guttæ binæ vel tres cum vino bibantur, nullus paroxysmus infestat.

Therentabin si tribus guttis propinetur, sistit paroxysmum septimanis sex, si semel bibatur. Et therentabin fœminis, quam viris conuenientior est.

Thereniabin est ros maialis. Is præparatus per balneum maris, vtilis est.

Thereniabin quid.

Aliud Experimentum.

℞. *Sanguinis humani*) Iterumq; digeretur 6. septimanis: tunc fit coloris aurei, & tum conuenit ac prodest. Huius scr. j in mente, sub nouilunium sumendus est. Hoc si mensibus 12. iteretur, seu anno duodecies continuetur, tunc adest vera cura. Pyrethrum & pæonia destillata etiam curant.

Sang. hum. epilepsiā curat.

Pyreth. & pæonia caducum curant.

Proba, an quis sanus sit.

℞. *Cornu caprini* ℥ j. *assa fœtidæ* ℥ ß. Imponantur carbonibus seu prunis, & fumum capiat caduco affectus, cadetque subito. Si verò ab eo immunis est, aut rectè curatus est, minimè cadet.

Examen caducorum.

ALIA COMMENTARIA:

De Caducis.

Syncopis cum generibus) deliquium rediens, Vniuersalis apopl) quæ statim conuellit & rigefacit. *Cum spec. synthena*) Synthena, virorum contrahit: mulierum cum refrigeratione incidit, vel paulo ante profluuium. In acutis signum mortis. *Sunt & plures ægritudines*) omniū vna erit cura. Paralysis ex guttâ cum saliuatione est, & balbutiæ: membrum decidit, dormiūt. *Vniuersalis apoplexia*) venit ab epilepsia. Apoplexia si ex guttâ, & oculi rigeant, tum non est epilepsia: Spasmus & tetanus si essent in cerebro foret caducus. In analepsiâ albescunt nares. Catalepsia venit cum somno, nam antè apparent dormire. Epilepsia cum albo venit sputo: Syncopis signum est, deliquium stomachi, posteà caligo: Si à somno statim expergiscuntur, tendit ad epilepsiam: Si secus, pessimum. Si in acutis morbis membra aliquot tremunt, sume curam caduci.

De Curâ Caduci.

Realgar morb. qui venit ex mineralibus. In epilepsiâ non est scarificandum, phlebotomandum neque diætandum. *Locus chaos in caducis Mercur. est.*) Aliàs legitur, locus causæ in caducis chaos est &c. Vbi sunt contracturæ in aliquo loco, ibi chaos petit exitum. Caro caprina generat caducum.) Quidam non ferunt vinum, aromata: maioranæ odor minùs lædit eos cæteris. Mercurius sublimatus facit paroxysmum Apoplecticum fumo suo, item Epilepticum facit. Morbus caducus præ nimiâ vehementiâ à laborantibus non sentitur: nam dormiunt. Apoplexia est Mercurialis arsenicalis. *Vertigo, &c.*) Sunt quoque Mercuriales. Synthena par epilepsiæ, lethalis est, tollit memoriam, auditum &c. Diæta) nocent quædam vel sanum lædunt: vt Mulula, caro caprina, potus de pomis.

In epilepsia non scarificandum.

Caro capræ, & fumus Mercurij subl. caducum gignunt.

Mulula caduca est.

Mululæ

Musula caduca est. Musula, sciurus, ater, plerunque habet morbum caducum. Diæta sit medicina, non cibus. In elementis cibus debet esse nutrimentum. De syluestribus pomis potus conciliat caducum. Lac ouillum est antidotum, & pastinaca. Si dubitas de morbo, inice viscum quercinum offæ sine sale. Si vescitur tanquam salsâ, certum est, eum eo morbo laborare. Calidus & recens sanguis humanus medetur huic morbo, si vtaris ad tempus pro diætâ. Item craneum hominis, si potetur.

Caduci antidotus lac ouillum, pastinaca. sang. hum. craneũ hom. Caduci quę diæta.

Paragr. II. Nutrimenta sunt ista: Viscus quercinus pro sale, semen pœoniæ pro confecto, radices pyrethri pro petroselino, folia hellebori pro bletâ vel caule Romanâ. Hæc comitiali morbo laborantes, pingues reddunt, morbumque mitigant.

Paragraphus III. Ab his cauendum, vbi vitiosum sperma, vbi odor vitriolatus, vbi ventorum generatio, vbi libidinis prouocatio, vbi acuitas essentificata. *Qui vitiosum sperma*) vt sunt fructus. Odor vitrioli) Conijce vitriolum in ignem, & experire odorem, & quicquid eundem odorem præfert vitandum, vt sunt è paruulis vuulis.

Præ manibus sunt experimenta) dolorem tollunt, non morbum. *Arcanum*) Est quod præter canones fit, & contra complexionem Elementorum. *Cum speculatione*) Id est quod speculatione fit: imò omnia experimenta sunt arcana: at illi dosin nesciunt. Alcali omnium medicaminum multum habent momenti: vitriolum est summum arcanũ in cerebro. *Vitriolum vngar. vel Rom.*) Vngaricum & Romanum cuprum non resipiunt. Cætera id faciunt. Destilla per retortam vel descensum.) Recipiens sit lacteus, tum cessandum, liquor erit in fundo. In descriptione olei vitrioli dosis phlegmatis est ʒ j. semper ante paroxysmum. Si erit caducus de 20. annis ad 40. ministra liquorem, dosis liquoris est scrup. j. Oleum detur illis, qui vltra 40. annos hoc morbo laborauerunt, dosis est gr. iij.

Omnia experimenta arcana. Vitriolũ cerebri summũ arcanũ.

Ingenium) Si morbus potest habere exitum, tollitur paroxysmus. Exitum autem petit in capite, proinde erit caput secundum: id fiat in calu. Cum Cenigoto secetur caput, postea implica tentum: postea sine dormiscant, sicque aperiatur craneum, oppodeltoch addatur, & sine expergiscat laborans. Tunc argenteas cannulas impone, & fixe cum internis connascantur. Hæ quamdiu patent, non sentit paroxysmum, vel non nisi parum.

Varia ad caducũ ingenia. 1 Cenigoto caput in caduco secandũ.

Aliud Ingenium.

Est infrigidatio, quæ fit per camphoram & spodium, idque potissimum valet in iuuenibus, quia hæc coagulant acrem vita & vnicornu.

2. Alit coagulandus.

Aliud: quidam aperiunt spinam dorsi in summitate, & quamdiu est aperta, non cadunt. Castoreum quidam adhibent, sed nihil iuuat. Descriptio Æmiliani impendiò prodest elementatis. Manna, id est, ros exiccatus, si separetur purum ab impuro, sumpta in vino (indies guttam) tollit paroxysmum. Item tereniabin, sed magis conuenit mulieribus, quàm viris. Item Tereniabin, quod cadit in Maio, & luteum tenaxque in foliis reperitur. Ros est septima species tereniabin, destilletur per balneum, & proderit in Apoplexiâ epilepticâ: Item paralysi epileptica. Quarta species tereniabin est ros vltimus æstatis, in syncopen tollit. Extrahitur etiam medicina ex sanguine humani corporis. Eius parum mitte. Si bonus & laudabilis est, tunc accipe. ℞. *Sangu. Human.*) Destilla post digestionem idque fit in fimo equino calido: destillabis: tunc iterum ponatur ad digestionem. in qua digestione sunt geminę aquę. Inferior coloris est aurei, superior alba, tamdiu sistetur, quoad videas hosce colores. Dosis scru. j. atque dato singulis mensibus in nouilunio, mitigat morbum & tollit. Valent & semina Pœoniæ, si per se destillentur, & quicquid it per Alembicum, & procedetur, vt supra. Examen caduci. Rec. Vngulas capræ, & cornua, siccescant: imponantur cum assa fœtida carbonibus viuis. Et cum spiritus it, penetrat nares: Si habet caducum, cadet.

3. Spina dorsi aperiẽda. Thereniabin quotuplex.

Sang. hum. contra caducum.

LIBRI QVARTI PARAGRAP.

De Vndimiâ aut Morbis Resolutis.

COMMENTARIA.

SI ex Rocho est Vndimia, id est, hydropisis, totum corpus occupat. Hydrops inest in regionibus, quando coagulatur illa aqua, quæ affluit. Hyposarca non est nisi alumen resolutum, nam si illa aqua rursus coaguletur cocta, alumẽ in fundo residet: Si tument, purgentur per turbith, Helleborum nigrum &c. Sudorem prouocabis theriacæ vnc. ß. & scr. j. euphorbij: Vomitum & vrinam aqua raphani, camomilla: saluia, artemisia. Vndimia siue hyposarca non est nisi alumen resolutum, secunda species aluminis, intumescunt tastaræ pedum & manuum, & tota facies. In cura, si corpus albescit, est signum sanitatis, quia calor aluminis est albus: his vulneratis, gluten non fluit. Si alba menstrua sistunt intumescentibus coxendicibus, signum hyposarcæ futuræ. Menstrua igitur prouocanda & curabis. Si gluten ex coagulato terreum resoluitur, generat Hyposarcam, solùm quod aquam resoluit, & est ex Rocho. Quòd si aër ab se deiicit mineralia, & sic clarum eius resoluitur. & est ex scisso. Quòd si aquæ, est simile glutini, & est aquæ hyposarca. Quod si ex Elemento ignis, resoluuntur mineralia.

Hyposarcęque caussa & cura.

Diæta talis sit: Humida stomacho in hoc morbo incommoda, vnde omnibus membris humiditatem suppeditat, quæ coniuncta. Fabæ, pisa, probantur, caro assa minùs. Arthemisia cocta cum carnibus, & alia, quæ vrinam prouocant, vt lupulus, siler montanus in offa, item senæ, turbith parum. Item vinum cum aliquo illorum conficias, diacubebe in matrice, & hyposarca, crocus martis, liquor ex corallis, dulcedo ex plumbo (Saturno) generalia sunt, raphani maioris aqua, ipse decoctus, & cum melle in electuarium reductus vtilissimus.

Hyposarca diæta quæ.

ALIA COMMENTARIA.

De Vndimiâ.

Hyposarca nihil est aliud, quàm resolutum alumen. Signum: Purgentur leniter, exibit aqua, quæ coaguletur ad ignem, & in

Hyposarca vt probãda.

in fundo erit materia aluminosa & vide quod genus aluminis sit, num de rocho vel scisso: Prouocetur etiam vrina cum satiriano, pulegio, saluiâ, & fac vt supradictu fit & in sudoribus, quos prouocabis theriacâ, maximè si addideris euphorbium. Signa externa: Tumor oculorum, facies intumescit & cætera omnia, quæ si tactu premantur, foueæ in corpore manent: Item de spina dorsi: Aliquando hæc multis annis proueniunt. Si mulieres profluuium album habēt, si cessat profluuium, & in inguine tument, signum futuræ hyposarcæ. Proinde prouocentur menstrua: Alumen rochæ est terra resoluta. Diæta) Fabæ cicer, &c. prosunt: assa nocent: purgentur silere montano.

Hyposarca a suppresso mulierū albo profluit

In offa quoque sumi potest diacubebæ, prouocetur etiam vrina. Omne tulit punctum in hyposarca, cum hac additione in specie prima.

Cura.

♃. Specierum diacubebę &c. Vide suprà. Hydrops quoque penetrat ipsa ossa. Quicquid herbarum in potu datur, ideo fit, quia prouocant vrinam. Lupulus prouocat vrinam.

Crocus martis
Liquor corallorum
Dulcedo Saturni.
} *Valent in omnibus speciebus Hyposarca.*

LIBRI QVINTI PARAGRAPH.

De Morbis siccis seu phthisi.

COMMENTARIA.

PHthisis igneus morbus, consumptio totius corporis: cum ignis siccum resolutum absumpserit, indè aliorum elementorum substantiam absumserit, vt aquæ, aeris, terræ humidū coagulatum, priùs factâ resolutione in humidum, vt maneat corpus elementatum siccum: ad mediam vsque ponderis partem consumitur corpus, & iam moritur. Ab initio punctionibus molestatur: iis cessantibus consumptio consequitur: ibi humiditas rursum in primum habitum reducenda. Vrina rubea, crocea, cum spuma candida.

Phthisis quid.

♃. *Corallor. Rubeor.*) Hęc medicina differenda est, vsque dum vrina spumam spongiosam amittat, & debet ad pondus antiquum redigi. Est & experimentum, quod fit ex pinguedine murmentorum.

Curatio

♃. *Pingued. Murmentorum* ℔ v.
Medullæ bouis ℔ j. *taxi* ℔ ß.
Olei amygd. amarar. ad pondus omnium.
Vini rubei q. s. pro decoctione. Reduc in formam vnguenti. Et cum hoc vnguento procedendum est, velut & cum vnguentis reliquis.

Vnguentū murmentorū contra phthisin.

♃. Aquæ, & vitrioli, & parum de Rocho alumine. Balneet, vsque dum vrina mutetur, & spuma spongiosa abeat.

ALIA COMMENTARIA.

De Morbis siccis aut phthisi.

Phthisis consumptio sine paroxysmo & doloribus: Primò hic morbus omnem superfluitatem tollit ad vnum aut alterum annum, nihil detrahit, tamen affert compunctiones laterum. Ignis consumit partes, & reliqua elementa, sicque corpus siccum efficitur: primò tamen resoluitur in humidum, medietas est siccitas, altera medietas humiditas. Proin in pondere quoque medietas decedit, si post mortem ponderantur. In cura humiditatis, humida est ratio, vt reducatur in suam primam materiam.

Phthisici morbui ex dimid o leu ores viuu.

Liquiritia, polypody &c.) Hæc semper misce cum nutrimentis phthisi laborantium. Vrina est saturatè rubra cum spuma candida. Arnoglossæ, allij &c.) vt cacabus plenus sit, decoquatur: postea adde:

♃. *Vitrioli albi, Margarita argenti an.* ℥ ij
Vitrioli communis, luminis de Rochâ an. ℔ ß.
Sulphuris viui, id est, non fusi ℔ j.

Balneo vtere ad septimanas 10. vel 12. & mutabitur vrina, & curabitur. Additur carabe trita & decocta. ℥ j. ß.

Cautela: ne vtaris clysteribus neque purgationibus. Signa. Si cutis scissuras recipit, signum morbi incurabilis, maximè si scissuræ sunt circa genua &c.

LIBRI SEXTI PARAGRAPH.

De Leprâ.

COMMENTARIA.

PVtrefacto elemento terræ in carne, triginta annos vitam promouere potest: ex Mercurij mineralibus nascitur, quo & curari potest. Quod si chaos inficitur, grauem spiritum & discolorationem vniuersi corporis habent: Quod si terræ, in facie apparet: quod si ex igne, vlcuscula nascuntur, & fauces & gingiuas occupant. Lepra ex aqua, tumescunt pedes, frigent maximè. Item pudibunda tument, exulcerationes subsequuntur.

Quę partes lepre afficiantur.

Quod si ex pulmone, vox raucescit: Quòd si in hepate, non sitit, scabra cutis: Quòd si vesicæ, vrinam fœtidam reddunt, & mentula afficitur. Quòd si splen afficitur, punctiones, sanguis in aquâ. Quòd si ex corde, corrosio, & spina exulceratur: Quod si ex renibus, vrina lactea cum pinguedine alba, excidunt dentes: Quòd si ex felle, vomunt quotidie, in linguâ grana sunt milio similia: Quòd si ex cerebro, pituita fœtida, nares obdurescunt, scabies occipitis, oculi tument. Zephena, symmetria cuiuslibet emunctorij corporis, oris scilicet vuulæ, oculorum, narium, quod hæc in circulo contrahuntur, & rotunda fiunt, quæ acuta sunt, acutiora fiunt, vt digiti, mentula, nasus, aurium cartilago. Orizeus color, est Venetus seu subpurpureus.

De Examine Leprosorum.

Lepra in tres partes diuidenda: Vrina scatea, lepram ex accidente, hanc in calidam mergas, obturatâ matulâ, glutine & orbe. Igitur factâ destillatione vrinæ, orbis dimoueatur, atque ad ignem exiccatus albescit sale, hæc in vrinibus. Stercus aquâ maceratum, atque multis aquis lotum, quod tandem in fundo est grauissimum, & veluti arena, & est ex stomacho lepra. Sauina syluestris, lepram generat comesta. Menstruum tum homines, tum sues inficit leprâ. Cùm sudoris guttæ non inhærent vnionibus similes, sed per totum corpus diffunduntur, lepræ signum est. Prouocandus autem

Signa lepræ vrinalium.

Signa lepræ stomachi. Sabina & menstruum leprosos reddunt.

autem sudor sicco sudario. Quòd si callosa cutis exulceratur suâ naturâ, aut scabie aut pruritu sanguinem eliciunt lepræ signum. Quòd si totum corpus scabie tectum, cum raucedine vocis aut insensibilitate, leprosi nota. Epiglotti instrumentum argenteum, quo vnitæ palpebræ rursum tolluntur. Quod si palpebræ excidunt, lepræ signum. Cruor in salem redactus, in aquam non liquescit, sanguis vt stercus abluitur, innatæ lepræ signa. Quod si genæ subsident, & inæquales spissitudine, lepræ signum. Sic si vbera superiore parte dura, inferiùs mollia, si clunes mollescunt. Si pollicis caro subsidet contractâ concauitate, signum lepræ. Si post coitum sitiunt & esuriunt, signum lepræ.

De signorum differentiis: Alopecia, sub linguâ vt lepra, grana milio similia producit, discernit à Morpheâ, à Tentigine prauâ, à noli me tangere. Pruritus nonnunquam ex venenis auripigmenti, salis Ammoniaci, salis confecti cum vrina ex menstruis, sanguine hæmorrhoidarum, salinate læ sinistræ proficiscuntur, cum consumptione corporis à frigore & calore, cùm morbus, tùm lepra, vt mulæ.

Quòd si cutis priore parte manuum & pedû, cum voce raucâ, scabie tegitur, lepræ signum. A calore fit, quocunque ligno consumpto mutadat, non est lepra. Quòd si cicatrices, & rauca vox, & oculi contenti, lepra est. A realgare Vulcani infi. iuntur maximè, qui metalla colant, & puriora reddunt: vt arsenicum, morbos lepræ similes generat, vt morpheam &c. Sal tertium, polypum, raucedinem &c. gignit. Item Mercurius callosum reddit & raucum. Quod si hi Vulcani simul carne iuxta pollicem priuantur, & aures subsidunt, lepra est. Coqui aliquem morbum ex contractione & igne contrahunt, qui tamen lepra non est. Item caro porcina talem generat scabiem in quibusdam locis, & tamen non est lepra. Coitus raucedinem generare potest, nec lepra, nisi cephena adsit. Transmutatio morborum lepram generare potest, vt scabies Gallicana, alopecia, morphæa, quòd si hæ simul raucedinem & amygdalas lazurias reddunt, lepra. Ex quartanâ febre scabies fit, quod si raucescit, non est lepra, nisi gutta rosacea aut alia sequatur, & nasus supremâ parte comprimatur, est lepra. Sanguis ex saluatellâ splenis affectus, si secatur vena &c. In læuâ parte scabiem cum raucedine generat.

Coitus raucedinem parit in leprosis.

Signa albæ.)

Cutis cineritij lazurij coloris, absque scabie & tumore, anima grauis ex chao putrefacto, arsenico similis, aut sulphuri, aut cœpis assis: Vrina vt anhelitus fœtet, sic stercora.

Conseruatio vtriusque.

Quæ cadauer à putredine cauto liunt, à leprâ quoque conseruant. Quæ autem putrida sunt non instaurantur: Balsamus, flores antimonij, essentia vini: Dosis antimonij ter s. semel in septimanâ, in auretâ. Dosis sanguinis hun ani, ʒ ß, semel in mense, in secundâ die post oppositionem. Dosis perlarum & corallorum gr. iiii. omni die in aurorâ. Melissæ, valerianæ dosis à ʒ j. ad ʒ j ß. omni die.

Balsamus flores antimonij &c. à lepra præseruant.

ALIA COMMENTARIA.

De Leprâ.

Lepra nihil est aliud, quàm dispositio & defectio corporis ad putrefactionem. Hanc enim lepra sequitur. Putrefactio elementi terræ, est carnis. Caro siquidem, si putrescere incipit, ipsa mineralia cum isto elemento putrescunt. Si ergo caro à lepra inuabit elementa & mineralia ad putrefactionem cauam dant: etsi mineralia dissoluuntur, via ad putrefactionem est, & mors illud affectum membrum tenet. Si verò lepra ad membra principalia penetrat, mors in istis tribus principalioribus corde, stomacho, & hepate. Si coagulatum corporis it, lepra quoque adest: & hæc lepra est abditissima. Si chaos inficitur, ad mortem it illius membri. Similiter fit etiam in elemento ignis. Et si lepra ita in elemento vno hæret, tum liquor naturæ corpus conseruat, & elementa tria reliqua. Si lepra ita vehemens est, vt digitus aliquis, auris, aut nasus decidat, certum id signum est, omnia elementa lepra correpta esse. Si verò vnum saltem elementum in lepram incidit, id cætera tria sustentant, ne putrefactio inualescit. Si elementa duo lepra inuaserunt, duo cætera corpus conseruant & sustentant &c.

Lapsus digiti aut nasi, signum lepræ omnium elementorum.

Signa Lepræ.

Si leprosus sentit punctiones signum lepræ aquæ; si non sentit, terræ, ex terra in neat, si primùm in partibus extremis, ex chaos: ex terra, grauis est oris anima, & parum sentiunt: ex igne sunt vlnicula, quæ abeunt & redeunt: ex aqua intumescant pedes frigoris impatientes, intumescunt inguina & exulcerantur, nonnunquam à membris principalioribus inchoat.

Signa quæ lepræ quatuor elementorum.

In pulmone signa, vox rauca: In hepate lepra multa infestat sitis & cutis fit instar corticis quercini. In vesicâ notam habet vrinam graueolentem. Splen s lepra incipit à punctionibus sanguis eorum fit arenosus, & lucidus, lazurius. Cordis lepra facit morsiones orificij stomachi, dolores, scabies intolerabiles. In renibus habet vrinam, pinguem & lacteam cum albâ axungiâ pullum leuem, dolores dentium. Fellis lepra incipit à vomitu ad tempus, & grandines in linguâ sunt. Cerebri lepra facit mucosos & fœtidos, posteà per nares loquuntur, in nuchâ crescunt cuetiolæ, intumescunt oculi.

Signa lepræ quarundam partium.

Zephena, cuiuscunque membri modus, forma, aut circulus, aut nasi oculorum oris. Si horum quippiam alteratur, notat lepram, aures fiunt rotundæ. Hominu si zephena orbiculantur, suum non orbiculantur, sed excedit.

Acumen) quod ex facie suâ micat, nasus acutior fit solito, item aures, digiti.

Color Lazurius) venit plerunque iis locis, vbi sunt signa zephenæ, id quod in frigore facilè deprehenditur, si color in nigrorem vertitur.

Lepra accidentalis) quæ venit è nutrimentis, vt qui vescitur sauinâ, menstruo, leprâ facilè inficitur. Præseruatiua lepræ si sumantur, eâ die lepra iudicari nequit. *Scatea*) sed sume fuliginem, pone vrinam in ignem, disco tegitur, & destillatur sursum & deorsum, postremò discus albescit, & sale obductus videtur. *Stercore*) superfunde aquam & commoue, seu agita donec diffluat, bis effunde, & manebit in fundo ponderota grauitas,

Sauina & menstruum comesta lepram faciunt.

lepra tum erit in stomacho. *Signum sudoris*) fac vt sudet, sed non in balneo, vbi sit vnda. Si tanquam guttæ, bonum: si non, tunc non bonū. Si sudor non exit instar perlarum, sed per totū corpus simul funditur. id est, madefacit, lepræ signum est, ita etiamsi superfunditur aqua, sed fallit: sudor coagulatur, & sic fit s l si non iterum soluitur, signum lepræ. Diuersitas pustularum) vbi in cute pustulæ enascuntur signum quidem, sed fallax: Sed si seipsas vlcerant, vera lepra, vel si crustentur, vel sponte per pruritum sanguinem emittunt. Si quis per totum corpus pruritum habet cum raucedine vocis, vel si sine sensu sunt.

Epiglottis instrumenti vsus. *Ex epiglotto*) scil. instrumento argenteo, simili ferreo instrumento quo vtuntur calciatores. Si palpebræ introrsum versæ crescunt, ponitur subtus supercilia, & crines ei imponuntur, & manu admota veluti pectuntur, si politi adsūt, lepra est. Item, si sponte cadunt capilli: Si vena tangitur illius membri, vnde est lepra, cernitur in sanguine. *Comaus.*) si buccæ in medio concidun, signum lepræ: si malæ non vn liq; vnius densitudinis: Si vbera suprà dura, inferiùs mollia aut interiùs, & foueæ fiunt, postquam antè graciliores: Item nates concidunt. *Carnis consumptio*) consumptiones iuxta pollicem, si cauitates vnà adsint. *Luxuriam*) si post actum quis esuriat & sitiat, signum lepræ. *Alopecia*) hæc pustulas in collo facit: gutta rosacea facit maculas. *Pruritum*) qui venenum gustauerunt, nempe de auripigmento & sale scitlo, cum vrinâ, etiam ex menstruis, ex sanguine hæmorrhoidarum, ex sanguine sinistræ saluatellæ, sunt hæc venena, quæ corpus non interimunt, sed morbum adducunt, cuiusmodi est scabies, pruritus cum consumptione corporis.

Ex frigore) Hoc erumpit in rastetas, & pruritum facit cum raucedine. E caloribus) vt in Herculeis balneis frequentibus conciliantur scabies, si cum raucedine, & oculi concidunt. Realgar) ceu in iis, qui crebro versantur cum igne: quibus accidit morbus. Nam cutis permutatur igne &c. non statim iudicandi sunt leprosi.

Caro suilla Bauarica leprosis similes facit. *Salsiss.* quoque facit vlcera & raucedinem, sic & cætera metalla faciunt maculas. Si quis Vulcano assistens intra pollicem & iuxta aures tabescit, certum signum lepræ. A carnibus) nempe in Bauariâ qui vescuntur carnibus suillis, non statim est lepra, nisi cum zephenâ oculorum & aurium:

Transmutatio morborum) ceu ex Alopeciâ, pustulis, polypo &c. febre quartanâ: nam ea sequitur pruritus, nec continuatio lepræ. Amygda si sit lucida, lazuria, lepra est. Si post quartanam nasus concidit, & rotundus fit, & circulum exhibet. Sanguis saluatellæ sinistræ) sinistrum latus duntaxat scabiosum reddit, si cum raucedine, lepra est, aliâs non. Signa rubeæ lepræ) Alopecia, apostemata, bufones, parotides. Fœtoribus,) vt sulphur, vt cæpe. Item, si vrina habet fœtorem oris. Item stercore.

Antimonium putredinē arcet Item &c. *Conseruatio*) oportet vt balsamus naturę confortetur: proinde quæ cadauer conseruant iis in lepræ conseruatione vtendum. Antimonium nihil sinit putrescere: sic & vini essentia &c. Dosis antimonij est semel in septimana in aurorâ. Sanguinis humani dosis vnc. ß. semel in mense in secundo die post oppositionem. Dosis coral. g. iiij omni die, manè. Dosis *Melissæ &c. an* ℈j. *vsq. ad* ʒ j ß. omni mane. Aurum renouat corpus. *Cura rubea*) Aurum potabile liquor auri, suc. oriz. ex mineta auri. Dos. gr. j. manè in bono vino. Raimundus Lullius primus curauit leprā, postea Arnoldus. In alba leprā: Oleum argenti liquor argenti, succus argenti, id est, aqua argenti, venit à fulmine argenti, Dosis argenti scr. ß. semel in lunâ. Cum leprosi ischiaticam sentiunt, & coxæ concidunt, incurabilis est lepra. Dosis vini, sang. humani, corall.

LIBRI SEPTIMI PARAGR.

De Guttâ.

COMMENTARIA.

Gutta quid. GVtta, Paralysis, Apoplexia, loquelæ defectus, aurium tinnitus, dentium perditio, gonorrhœa & aliorum morborum ex Anodynis. Gutta est membri, quod sui compos esse non potest. Apoplexia & paralysis tum cordis, tum iecinoris, & aliorum membrorum principalium esse potest: quandoquidem omnia membra synophia n habent, & nihil aliud est, quàm membri locus, quo nutrimenta decoquuntur, & veluti stomachus illius partis & potius mucilago quædam, sanguinis rubea, cerebri alba, densior & tenacior albumine oui, cum quâdam pinguedine, splenis nigra, fellis citrina, renum, cordis, epatis, pulmonis similis illis membris, matricis punicea, tenax, spilla, medullæ spiceus color, quæ reducta in vnum cum membro suo vna redditur pars, quod possibile non est, sed quæ subnascitur adunari potest. Synouia, virtus retentiua continetur hinc, & aliæ subducuntur. Primo fit coagulatio per coagulatiua, vt sunt portulaca, ea sanguinem coagulat. Caseis, piscibus nutriti nihil sanguinis vulnerati reddunt. Pinguia sola ingesta, diabeticam & gonorrhœam generant. Semperuiua, id est, pyrula, barba Iouis, lactuca, semen lactucæ gluten constringunt, vnde sanguis sistitur. Synouia compressa, carniolus ad tempus trium dierum sistit sanguinem: Sperma ranarum 10. annos sistit. Essentia vini tandem vim obtinet: nam ius ex carnibus vel calidissimum concrescit illa vini essentia, resolutio subsequitur partium, & tunc morbus sæuit. Synophia quid. quot species rum. Pinguia sola ediata diabeticam & gonorrhœam gignunt Sanguinemque sistunt.

Apoplexiam ex cerebro, stertor, tremor & oculorum apertio, fluxus saliuæ, spasmus in somno comitatur. Alia pulmonis, & velocior aliis per interualla anhelitum intercipit, nates acutæ fiunt, & pallescunt, singultus, inuersio oculorum, spuma alba, pulsus vehemens, spasmus ab accidente. Alia cordis, illam tremor & sudor comitantur, dolent in pectore, sudor partium, non totius: paralysis, partis horror, fluxus narium, frequens sopor, stupiditas membrorum præcedunt: Qui tandem correpti morbo in somnum vehementem coniecti diu dormiunt: ore illorum vi aperto, si spiritum reddunt, paralysis: sin minus, apoplexia. Apoplexiam comitialis præcedit, & in primis in senibus: fit & transitus morborum, vt è febri in paralysin aliquando simul cum paralysi hyposarcâ, aliquando simul epilepsia in accessione. Signa quæ cuius apoplexiæ.

ALIA COMMENTARIA.

De Guttâ.

Sandal. de præser. & gutta. Præseruat sandalum indies bis sumptum, puluerizatum sacchato, limatum. Si membrũ non fungitur suo officio, Gutta est, dentes quoque cadunt. Ex paralysi potest etiam esse in mébris principalibus. *Synophia* est hic stomachus, causaque partis, vnde nutritur. In ossibus, arteriis & iuncturis est alba, in carne rubea, & & verè nihil, quàm mucilago. Synophia est in omnibus membris, & principalioribus, & aliis: Synouia est in omnibus mébris. In synophiâ sunt & facultates, in his non est purgandum: Synophiæ defectus insensibilitatem facit. In portulacâ est vis coagulatiua. Item caseos & pisces, si quis edat ad nouem dies, saucius non cruentat: Item sola pinguedo conciliat diabeticam & gonorrhœam. Hæc coagulant synophiam, semperuiua, id est, pyrula, Barba Iouis, lactuca, semen lactucæ. Synophiam quę coaguleat. Hæc coagulant sanguinem, carniolos, cineres ranarum, coralli, sperma ranarum coagulat ad 10. vel 20. annos. Essentia vini coagulat músculũ etiam calidum. Vini essentia musculũ etiã frigidũ coagulat. Apoplexia est à cerebro, corde, pulmone. Signa futuræ Apoplexiæ, stertunt in somno & tremunt, dormiúntque nonnunquam, apertis oculis, dormientes habent aquam in ore. Signa Apoplexię. Pulmonis Apoplexia præmittit pauca signa: nempe angustiam pectoris: nasus albescit, facies nouum colorem induit, intumesci collum, adest singultus, edunt albam spumam, & est incurabilis, cordis Apoplexia venit cum tremore, & mox sudor, dolor post cibum in orificio stomachi, sudor particularis membri, paroxysmus est & post mortem, ad tempus. Sinapis grana tria summum præseruatiuum in Paralysi sumpta indies. *Signa paralysis*) Paralysis est particularis membri, primò ante annum veniunt in rigores, frigora, frequens hæmorrhagia, stupefactio illius membri, tremor artus. Os aperiatur claue, & si animam attrahit, non erit Apoplexia; si non, secus: inuadit plerunque cum terrore. In fine spinæ dorsi calores. *Dolores*) ante gonorrhœam veniunt. Epilepsia est signũ aliquando Apoplexiæ. Epilepsia signũ Apoplexiæ. Si Paralysis accedit aliquo morbo, vtcunque curabis factâ apertione applicandi. Pars læsa aperitur vsque in centrum partis, post adde attractiuum. *Cerotum de Minio*) id est, cum curâ & minio in cerotum coctum.

LIBRI OCTAVI PARAGR.

De Asthmate.

COMMENTARIA.

INtercepto pulmonis motu, vlcera punctiones subsequuntur, ac tensione pulmonem afficiunt, sine tussi difficilis spiritus redditur. Hinc putrescente pure grauem animam generat. Asthmatis signa quæ. Anthrax infestat octo dierum spatio, febrem cum accessione, &c. inducit, pulmo non grauari potest pituita capitis. Signa. Si excernit, exiccandum: si non, resoluendum siue relaxandum. In pinguibus frigida ingesta, periculosa. Tartarum contusum, in alcool vini octo vicibus macerabis dein per alembicum destillabis, & per circulum octies, impurum abiicies.

Vinum effatum quid. Vinum effatum est, quando vini extractio sumitur, & ei adduntur herbæ. Id effatum est: velut vinum de Melisia: & est valde effatum magnum in Asthmate. Melissa est vinũ in Asthmate.

Per liquorem pulmonariæ curatur asthma, non per herbam, &c.

ALIA COMMENTARIA:

De Asthmate.

IN Asthmate veniunt compunctiones laterũ, & spuunt sine tussi. *Vlcera*) putrefactionem faciunt, hinc grauis oris anima, fœtens velut crura putrida.

Anthrax pulmonis) venit cum paroxysmo tremoris, sputum est album. *Siccum*) cum tussi erit sine sputo, cum punctionibus laterum. Si expectorant, signum, phlegma pulmonis in causa esse. Oportebit tum & resoluere & siccare. Vltima cura est in sulphure. Vbi screatus est, siccandum: si nullus, relaxandum. In pinguedine pulmonis etiam nihil bibendum. *De Tartaro crudo & alcool Tartari*) Imbibatur sępius in aceto, præparetur per alembicum, & reducatur in liquorem, quod postea præparetur. Dosis autẽ à ℥ iiij. ad vij. vel x. Elixir, id est, fermentum, quinta Essentia, purum ab impuro separatum. Elixir quid Alcool quid. Alkali, alias alcool Tartari, & impurum separatum. ♃. *Vins de Melissa*)

LIBRI NONI PARAGRAP.

De Febribus.

COMMENTARIA.

FEbris ex calore, qui cum frigidis miscetur, materia sanguinis in toto corpore, hinc totum corpus afficitur, si à carnibus. Quòd si in membris principalioribus, hæc patiuntur, etsi totum corpus afficiatur. Quæ ex splene, saluatellâ sectâ curantur, nam particularis, quæ ex carne, cucurbitulis curatur. Quòd si in renibus in fine spinæ applicabis cucurbitulas. Quòd si in hepate, &c. Paroxysmus non imponit febri nomen vt ex liene in quotidiana, tertianâ, quartanâ: Proficiscuntur quotidiana ex aluminibus, tertiana ex salibus, quartana ex sulphure. Numerus siue accessio & remissio ex digesto oritur, id est, ex materia insequestrata: Quòd si quotidie accessio cum calore albo inuadit, sex septimanis febrim producit: Quòd si Prassinus color, durat 20. septimanis. Accessionũ quæ duratio. Quòd si cum tussi, 9. septimanis: Quòd si cum pedum tumore incipit, 15. septimanas. Quòd si diminuitur numerus, hoc est, ex quotidiana, tertiana fit, annum durat. Quòd si augetur, vt ex ♂, durat in 10. menses. Quòd si tempore remissionis æger comedit & bibit: recedit aliquid: Si minus comedit, 13. menses. Quòd si hora mutatur, manente periodo erratica, mali signum. Quòd si in cura citiùs accedit, bonum signum: Quòd si inæqualis, iam lenis, iam durus, & tandem durior, malum signum. Vehementia paroxysmi venam rumpit, vt iam nares, iam vrina, iam os sanguinem educant, & hæc sua cura. Castorium Anacardium, Piper, applicata temporibus, paroxysmum tollunt, sed debiliores redduntur. Intumescunt pedes, & id bonum signum.

Cura) Alcool vini exiccati, id est, mundati à phlegmate, hoc est vinum ardens.

ALIA COMMENTARIA:

De Febribus Extraneis, id est, non ex nutrimentis.

Communis calor putrefactus cum tremoribus incipit. Si materia soluitur à carnibus, febris est in totâ carne. Si in sanguine, per omnem sanguinem paroxysmus erit. Sic & in membris principalibus: Si ex splene, tollit minutio sanguinis saluatellæ. Si ex hepate hepaticæ. Si ex corde (*). Si in carne scarificationem. Si quartana habet vrinam albam, fiat scarificatio in spinâ dorsi: si in renibus febris, scarificatio in femore. Si minutiones & scarificationes nô iuuant, tum adhibenda alia cura. Omnia genera febrium possunt oriri, vel ex singulis membris principalibus. Omnis putrefactio habet suum digestum, quod seruet, & facit suum paroxysmum, & numerus paroxysmorum venit ex digesto: Digestum autem est materia insequestrata. Si quartana cum colore albo durat 6 septimanas. Si cum colore prassino, perdurat ad 19 vel 20. vel 21. septimanas: Si cum tussi incidit, ad 8. vel 9. septimanas: Si cum tumoribus pedum, durat ad 15. septimanas: Si mutatur quartana in aliam febrim annua erit.

Digestũ quid.

Si ex quartana quotidiana fieret, durat 16. menses, si laborans cibum horret, durabit quadruplo diutiùs. Si addatur paroxysmus in horis, febris est erratica. Si paroxysmus languescit ad tempus, & tum denuò augetur malum: notat enim materiam peccantem augeri.

Paroxys. sanguinis) Paroxysmus sanguinis nonnunquam est adeo vehemens, vt venas dirumpat, & si sanguinis, vel per vrinam, vel nasum exit, tum bonum signum Febris extraneæ cura ex auro procedit, altera ex Corallis, sed minor cura in Argento & Perlis existit. *Descriptio argen.)* Mel consumit argentum, separatur mel ab argento reiteratione destillationis in balneo.

Paroxysmus sanguinis venas interdum rumpit.

LIBRI DECIMI PARAGR.

De internis capitis affectibus.

COMMENTARIA.

D*igestio accidens)* Si in se ad ebullitionem cadit & sanguis non quiescit, tum prouocandus somnus. In peste si laborantes non dormiunt, anodyna copula. Ex Hemicranea potest fieri paralysis. Si labores cœpti sunt à capite fuerint, principio caput curandum. Si profluuium à doloribus venit capitis, incurabile. *In frigido)* Vt solatrum, tola. *In narcotico)* Vt lolium, liquor corallorum, temperatum, rosa, Margarita, detur ab extra. *℞. Corallorum præparat.)* Vtere hac descriptione in loco, vbi est dolor ipsius, impone cum panno nec tolle quo ad permanserit dolor. *In secunda & tertia spec. morborum cap.)* Est deoppilandum & aperiendum.

IN LIBRVM VNDECIMVM,

De affectibus matricis,

Commentaria desiderantur hoc loco.

IN LIBRVM DVODECIMVM,

De doloribus dentium.

COMMENTARIA.

I*N Parag. II.)* Si venit ex abundantiâ sanguinis, vnde minuendum est: Non fluxus, vt putant, capitis, alioqui non vnum tantum infestaret dentem.

Venulæ aurium & dentium continuæ sunt.

℞. Tormentillæ, staphisagriæ, &c.) In hoc recepto 3. prima sunt aperitiua: alia 3. mitigatiua. Pyrethrum potest facere emunctorium: cœpæ aperiunt.

Cura Chirurgicalis) Sperniolo possunt occidi vermes ceu in panaritio, postea tollatur putredo Gargarismo ex aceto & melle.

ALIA COMMENTARIA.

De Dentium passionibus.

DEntium dolor, fluxus phlegmaticus esse non potest, nec ex acuitate salis vel materia colerica, vt dicunt, venire potest. Sed in solo loco doloris est principium eius. Alioquin enim si ex supradictis veniret, posset etiam parotidas facere. Si dens & gingiuæ bonę sunt, & dolor incidit, prouenit is ex fertilitate, bonitate vel superfluitate capitis, quando nimiũ caput nimio sanguine abundat, & excrementum vel exitum quærit. Quilibet dens propriam habet venulam, quæ si fuerit nimium sanguine repleta, & quærit exitum, qui cùm ei fieri non possit per dentis duritiem, tum pulsat, & pungit, & sedet ad radicem, donec exitum acquirat, & solius sanguinis est vitium. Sed ex capitis purgatione non solùm dentium dolores nascerentur, sed etiam parotidæ & squinãtia, &c. Ex punctionibus autem illis tumor fit, non quòd tantum ibi sit materiæ peccantis, sed quod Arsenicus per punctiones sic inflatur. Si sanguis in gingiuis perrumpit, vesiculas aquosas in superficie suscitat gingiuarum, & separatur veluti in sanguine, in quo per phlebotomiam extracto aquositas apparet, &c. Purgari igitur non debet in dentium doloribus, nec etiam phlebotomiam, quia nihil prodest. Si autem dens per se putrefieri incipit, quod est in loco, tum scabrum quid molitur, non secus atque est in vnguibus digitorum. Ex putredine autem tandẽ nascitur panaritius siue scabrum, & similis est igni Persico. Nam si ea materia in membro alio vel digito foret, quæ hic in dente est, ignis ex eo fieret persicus. Radices ossium maximam habent sensibilitatem. Omnis vermis id rodit, in & ex quo natus est: vt vermes lignorũ panni, intestinorum, stomachi, dentium, caseorum, &c. Possibile est etiam, vermis totum dentem corrodat, tota enim vis eius est abundans acuitas & caliditas. Quocirca aërem ferre non potest, & sequitur magnus putor in dente, quod signum putrefactionis est.

Dentiũ dolor nõ est fluxus, &c.

Dentiũ dolor qui fiat.

Vermes id rodũt, ex quo nascũtur.

Dentium cura) In cura obseruandum est, vt fiat emunctorium, vel sanguinis, vel eius aquositatis, quo facto, dolor abit. Sæpè fit vt si radix Tormentillæ, pyrethri vel staphis agriæ super dentem ponatur, vt dolor desinat, sed non tutat vbique. Superior autem descriptio valet. Nam tria continet apertiua, tria etiam mitigatiua. Illa sunt, Tormentilla, staphis agria, semen plantaginis, &c. Mitigatiua verò acetum, radix iusquiami, succus papaueris, &c. Panaritius verò dentium similis est in cura alii panaritio

Bonũ remedium contra dentes doientes.

& potest per sperniolum necari & curari.

IN LIBRVM XIII. & XIV.

De doloribus Aurium & Oculorum.

Aurium dolor) Si radix aurium à cerebro veniret, tinnitus & surditas ex eo venire nō posset. A regionibus hepatis meatus est vaporibus eius ad caput, quocircà dolores hepatis cū capitis doloribus nonnihil cōmune habent. Sed stomachus vapores suos per emunctorium suum, quod est os, emittit, &c. Tinnitus aurium non est in loco, sed ab extrà est. Materia si esset in loco, cum excremento exire posset. Ita etiam surditas non est in loco, sed eadem materia si esset in alio membro, ignem poneret Persicum vel paneritium. In aures ergò infundi nihil debet, potest enim gignere tinnitum, &c. Omnia Recepta, nisi ex Thutiâ sint composita, ad aurium dolores in vniuersum nihil satisfaciunt, &c. Ex superfluitate boni sanguinis & boni chymi prouenit excrementum illud: quod si exitum habere nequeat, parotidas gignit, vel etiam alios aurium dolores.

Tinnitus & surditas non est in loco.

Cura) Oportet deoppilare oppilata, oportet curam fieri per anodyna.

℞. *Thutia. &c. fiat Succ*) Cataplasmetur & superponatur ab extrà, &c. Cura scabri & paneritii cùm à loco prouenerit, est, vt supra dictū est. Tritoma est instrumentum ad aures apud Albucasim: si surditas adfuerit, frustra est omnis cura. Nam quod natura semel admisit, reparare medicus nullo pacto potest, &c. Nulla est medicina tam subtilis, quin aliquid ex Tartaro secum habeat. Quocircà si quid auribus infūdatur, Tartarus se separat, & loco inhæret, tum morbus peior fit.

Auribus nihil infundendum.

Tritoma instrumentum aurium.

℞. *Sem. Iusquiami, papaueris, &c.*) Hęc quoq; cura valet in scabro & paneritio aurium, nam est anodyna. Quidquid autem non fit per Tutiam, per anodynum fieri necesse est.

DE OCVLORVM AFFECTIB.

Cataracta, id est, oculorum vel visus ademtio, nihil est aliud, quàm oppilatio, & per instrumenta deoppilari, & redire potest, si per nucham fiat apertio, vt nucha à cranio separetur, &c. Scotomia est species tantùm Cataractæ: si quis enim Cataractam probè dignoscat, reliquas species etiam sciet. Ad omnes autem species dolorum oculorum dari potest collyrium, quod est tale in omnibus passionibus oculorum: ℞. vitrioli albi, &c. Scotomiam nunquam tolles sine instrumento. In scotomiâ recipe curam Cataractę: In occipitio cauteria ponenda ex calce viuâ & cineribus. In nuchâ debent curari tū aures, tum oculi. Collyria debent fieri ex consumptiuis. Rubentes oculi sunt humectandi farinâ fabarum & hordei. Cautela: Fuge corrosiua & destillata.

Cataracta quid.

Scotomia species Cataractæ.

Dolorū oculorū omnium cura.

Finis commentariorum in Libros Paragraphorum.

Sequuntur Fragmenta quædam,

De Morbis dissolutis: ex Autographo Auctoris.

DE DISSOLVTIS.

Ego verò dico vobis, quòd profluuium quodnis veniat ex dissolutione & fusione substantiæ trium primorum.

Ista eliquatio triplex est: vna ex totius corporis ca ne desumpta est: altera est ex emunctorio stomachi per intestina ōnia. Tertia est nutrimenti. Vna est ex exterioribus, ea dicitur Intestinorum dissolutio, procedens à stomacho. Altera est corporalis, procedens à mineralibus.

DECLARATIO.

Hæc autem hoc modo declaranda sunt. Primo de exterioribus. Si cibus ingeritur, is si aut propter nouam conditionem, aut propter humiditatem, aut per malam concordantiam, stomachum offendit: tunc secedit separatio. Separatio enim in calido fieri vult, quod prædictorum constitutio tollit. Separatione impeditâ, sequitur digestio crudæ materiæ, quæ tamen nec ipsa probè digeri potest. Hinc emergit vrina alba, hoc est, aquosa, humida, superflua, indigesta, cruda, primâ substantia suâ. Nam omne, quod in hepar ducitur, tum separatione tum digestione verâ caret. Ideò talis quoque vrina est, & stomachus intempestiuus, & color vtique similiter euadit. Vbi enim separatio decedit, ibi luxus in excrementis.

Quòd verò rubra ac alba excrementa eant, id accidit ratione vrinæ propter eius aquositatem, quæ alios præter prędictos colores nullos parit. Quidquid verò materiæ præstò est, id virtus digestiua in nutrimentum digerit quod simile est Rubino. Quia verò separatio ibi facta non est, ideò nutrimentum id spurium est, quod hepar non attrahit. Ideò extra corpus exturbatur quale id est, & sedes dat similiter nutrimento dissoluto, sine forma, specieque ac natura genuina, sicut quælibet res immatura constituta est.

Vrina rubea significat febres cum dysenteria.

Verùm si album exeat, similis quidem causa est: in eo tamen diuersa, quod sulphur coloretur in albedinem, hac ratione, quia frigiditas sulphur dealbat, prout ipsius natura est.

Cæterum si colores alii exirent, causa esset illa, quòd scilicet materia in stomacho in putrefactionem degenerat, in qua varii colores enascuntur secundum digestionis tempus.

Crassities }
Tenuitas } omnia à putredine & vrina
Aquositas } commixta.

Quòd verò non, vt aliud stercus oleat, id ab intempestiua digestione stomachi est, quæ non secundum naturæ ordinem processit. Ideò in dissolutione alia causa illa nulla intelligenda est, quam quod stomachus putrefaciat, postea digestio. Iam si digestio bona est & separatio minus, est Dysenteria. Si autem separatio adsit, & non digestio, est Lienteria: si vtrunque desit, diarrhœa adest. Si vero materiæ stomachi putrefactio adsit, fluxus fit ventris variis cum coloribus.

Ideò ex his notandum est, huiusmodi morbos non ex corpore oriri, sed tantùm ex ingestis. Quòd vero corpus assumat, causa est, quod seipsum exiccet: quia enim nutrimentum non habet, siccatur in seipso. Quòd vero diutius fluat

fluat, quàm editur, indè fit, quia perſæpè multo tempore collectio fit. Vnde fluor tandiù cótinuatur, donec omne euacantur. Vbi notate: ſi ſordes ab exterioribus ita cumulentur, vt mébra alimento destituantur: mors tandem ſequitur, propter famem in membris auctam. Si autem ſordes famem non attingant, ſanitas inſtat.

Signa vitæ. Signa mortis.

Si in dyſenteriâ, diarrhœâ, Lienteriâ & fluxu ventris, nullus tumor partium, membrorum exteriorum, vomitus crudus, torſiones ventris: Tumor in pedibus, Ligamentis. Paralyſis.

CVRA.

Ignoſcite mihi, quòd totam Philoſophiam adduco. Hic enim Medico opus eſt.

Reliqua deſiderabantur.

ALIVD FRAGMENTVM

DE MORBO DISSOLVTO

PARAGRAPHVS I.

Morbi diſſoluti definitio in genere.

Diſſoluti morbi genera duo.

MOrbi diſſoluti duo ſunt Genera: Elementale & Minerale: quod eſt, exterius & ſubſtantiæ: primum genus Radicem in ſtomacho habet, cum regionibus vtriuſque Emunctoriorum, Inteſtinorum & Vrinalium. Nam omnis Diſſolutus morbus per ſe duplex eſt, quantum ad ſpeciem, ſcilicet eadem de materia. Secundùm verò genus quòd aliud eſt, Radicem in carne habet, deſcendens & concurriens in ſtomachum, tandem per Emunctoria vtriuſque viæ emittitur.

PARAGRAPHVS II.

Morbi primi generis cauſa.

Sed quæ cauſa ſit iſtius, attendite: Omnia quæ deſcendunt in ſtomachum, indigent ſeparationibus & digeſtionibus priùs: Quòd ſi non ſeparetur & digeratur, tunc Diſſolutus Rubeus generatur. Quòd ſi ſeparetur & non digeratur, hæc eſt cauſſa albi diſſoluti: Et quòd ſi nec ſeparetur nec digeratur, & ſecundum minus aut maius, tunc Diſſolutus ventris natus eſt. Ex his verò cauſis variæ ægritudines apparent eſſe, cú ſint de eadem cauſa: nam cauſa huius pluralitatis hæc eſt, hominis alia & altera naturæ, Elementorum varia genera. Temporum natura diuerſa, Aëris putrefactiones, aut ſecundùm minus aut maius.

Diſſolutus rubeus, vt generetur.

PARAGRAPHVS III.

Morbi diſſoluti cauſæ proceſſus.

Redeamus nunc ad proceſſum cauſę primi generis, qui talis. Omne quod exiſtit in coagulatione viſcoſa, per aquoſum ſuperfluum reſoluitur. Quo reſoluto, Notandum, ſi ante ſeparationem rei in diſſolutum abit, vel ſi ante digeſtionem, vel carente expulſiuâ, poſt eam pariter in diſſolutum vadit. Ex hoc ſummoperè hoc obſeruandum, quòd in diſſolutis pura cum impuris manebunt, impediente cauſa prædictâ, in viſcoſo coagulato per Aquoſum: nam ex his duobus ducit Diſſolutus originem: Et cùm primæ operationes defecere, in ſecundâ & tertiâ materiâ fruſtra expectat: Quare materia & locus attribuitur ſtomacho, & dolor, morbus & peccatum.

PARAGRAPHVS IV.

Morbi diſſoluti ſpecies & varietas, & de monſtroſis putrefactionibus.

Porrò dicemus de his, quæ ex generato morbo patiuntur, ſicut de vrina, de ſeceſſu. Quæ ad vrinam attinent, iſta ſunt. Vrina alba, aquoſa, cum pluralitate, abſque ſubſtantia vrinæ. nam ratio hæc eſt, quia vrina non eſt, ſed ſuperfluum. Vrina vero cum ſtercoribus egreſſum facit per mixtum. Quòd ſi autem ſuperfluum in rubedinem tingeretur, morbum mortalem eſſe iudica. Nam ſtercoris materia adhærebit ei, & eſt abſque ſubſtantia veræ vrinæ, ſicut ſubſtantia bona.

De ſtercoribus autem ſciendum, ſi rubea, ſignum primi diſſoluti: Quia ratio talis, quòd nutrimenta ſunt in Rubinum crudum concocta, permanebunt ergò in ſtomacho, & apparent ſub crudo colore ſanguineo. Quòd ſi alba, ſignum ſeparationis bonæ, ſed nullius digeſtionis, ſecundi Diſſoluti indicium: nam quæ ſeparantur, in album tranſeunt ſulphur. Quòd ſi initium diſſoluti in cauſa fuerit, & quæ non digeruntur, cum cæteris colorem ſeruant: quòd ſi verò ambæ non fuerint, id eſt, nec primi nec ſecundi generatio: tunc ventris Diſſolutus natus eſt, variis cum coloribus, citrinis vel aliis, nam ex putrefactionibus ortum ducit.

Ex ſtercoribus, vt diſſolutus iudicandus.

PARAGRAPHVS V.

De cauſa ſpeciali morborum aliorum.

Primus diſſolutus coctus Rubeus, eſt crudus & permixtus, cum tota ſubſtantiâ medetur in ſtomacho. Quò ſi plus ſtercoris quàm cibi emiſerit, conſidera diuturnam cuſtodiam malam. Quòd ſi partes conſumentur corporis, ſignum diri appetitus, carentis materiæ nutrimenti. Quòd ſi diſcoloretur, igitur defectus iſte cauſam facit eam. Secundus autem morbus diſſolutus eundem locum obtinet & prædicta. Sed tertius ab eis diſtinguitur in eo, quòd materia ſua antequam exeat, putreſcit: Quæ putrefactio variis modis oſtéditur, ſed nihil ad curam nec in Theoricam. Cętera quoque quæ eueniunt, à caſu ſunt, certum non habent indicium, vt Torſiones, Nauſea, Debilitas, Pluralitas, Schiæ tumor & ſimilia, quæ poſſunt, aut non, venire.

PARAGRAPHVS. VI.

De Signis diſſoluti, vitæ, ſanitatis & mortis.

De vitæ ſigno hoc eſt habendum: Quòd ſi propriis ex diſpoſitionibus ſtercora inſpiſſarétur, abſque tormine & nauſea, reſtaurationis eſt principium, & bonæ valetudinis. Si autem in laxos flueret inteſtinorum, ſanitatis ſignum cú Remediis. Si autem tremor particularis, aut febrilis motus cum paralytico caſu, & oculorum inundatione, grauia ſigna ſunt ſcilicet extremis cum Medicaminibus de ſalute, aliàs mortis. Et ſi ſignum oris concurreret aurium tinnitus, lingua tremula, lacrymarumque diluuia, mortis acceſſum ſignificat. Et certiſſimum hoc ſignum eſt, ſi fames partium concurreret, & vltimum.

PARAGRAPHVS VII.

Morbi diſſoluti Cura declaratio.

Porro,

Porrò, cura vnam (talem) habet intentionem quæ ex coagulatis est. Nam quæuis dissolutio viscosa, sicca coagulata optat, non communia, & quæ sunt diaphoretica sicca coagulata optat, non communia, & quæ sunt diaphoretica sicca. Verum est, & de nostrâ auctoritate, liquorem orizeum primum medicamen esse & nouissimum, aut suum oleum. Deterius autem primum non est, tarditas boni Remedii vitium non offert, sed velocia laudat Spagyrus Arcana. Cætera quę à nobis flocci pendumtur medicamina, aliorum sunt, asthmaticis, Tussitísque committimus: credimus ad fauces non extra Veniam spirare.

PARAGRAPHVS VIII.

Morbi dissoluti descriptio.

Primum est, vt coaguletur materia, ex assignatis: horum est hæc præsens descriptio.

℞. *Chalybis Croci reuerberati post solutum.* ℥ j.
Sem. Felicis ℥ j. ß.
Boli purgati de aquositate ℥. ij.
Tragacanti dissoluti in decoctione (plantaginis)

Fiat trochisci, ad iij doses j. manè, meridiè, nocte.

Alia.

℞. *Trochiscorum prædictorum* ℥ j.
Laudani puri ʒ ß.
Liquorum Corallorum (primorum)
Magnetis ana ʒ j.
Theriaca, nostra descriptionis q. s.

Fiat Bolus: Dosis à ℈. j. vsque ad ℈ ij. ß.

Alia.

℞. *Huius Boli* ʒ ß.
Liquoris Orizii ℈ j.
Carnis liquoris quantum sufficit.

Fiat haustus vnus. Quòd si in principio fuerit euacuandum, non prohibemus: etiam aquæ metallicæ pro potu administrandæ, plurimum ex albis.

PARAGRAPHVS IX.

Mineralis morbi dissolutionis causa.

Soldissolutionis caussa. Nunc pro secundo dissoluto adductionem Minerali, qui ex dissoluto sale tribus è primis oritur. Nam quæuis dissolutio ex salibus. (Ista, de qua iam tractamus, è sale minerali est, præterita ex sale Tartareo) Ista vero ex partibus procedit mineralium, seu ex vniuersis seu particulari loco & est Dissolutio suę ipsius substantiæ, ex quâ sequitur corporis interitus, non cum violentia vel velocitate, sed per Chronicas dissolutiones.

PARAGRAPHVS X.

Dissoluta minera processus.

Porrò post separationem sonis à Tribus primis, conflatur materia in vnum, suriusque in suam propriâ substantiam penetrat, & tanquá sal eâ corrodit, dissoluit & resoluit, & singula quæ dissoluuntur, ad stomachum locantur dein per secessum. Nam omne, quod ex mineralibus in excrementum mineræ abit, pellitur in locum excrementi, id est, in stomachum. Vnde stomachi contrarietas ortum ducit ex hospite alieno.

Dissoluta omnia ad stomachū deponūtur.

PARAGRAPHVS XI.

Dissoluti ex mineralibus signa ab Elementalibus.

Quòd si crisim cum cretico non obseruaret Elementali, meinoi elto, ex minera dissolutū esse. Nam proprium creticum Elementalis habet. Minerale & suum ingenitum, vt de Cretico sentitur. Sed quæ signa certiora communi sunt Medico, hæc sunt. Cura Elementalis nihil proficit, morbus excedit limites Elementales: Æger absque acutis patitur. Numerus certus quotidianus in secessu, benè valet in tribus digestionibus, dormire possunt, Et cas sumere cupiunt sitim cum excessu habent, in cæteris de materiâ simile caput, vt de Elementali morbo.

PARAGRAPHVS XII.

Dissoluti cura mineralis.

Huius autem dissoluti cura ex duobus gradibus componitur, communibus & Spagyricorū. Nam hoc certum est, cronicum morbum absque Spagyricis gradibus sanari non posse: communes autem gradus propter stomachi vires, Spagyros propter partis coagulationem. Mineralia autem in incidere quærunt, & quæ immortalia sunt huiusmodi Spagyrica sunt. Igitur duo descripsimus composita, & ca in hunc modum, Rec.

Chronici morbi sine gradibus Spagyricis sanari non queunt.

Cætera desunt.

Aliud Fragmentum cum secundo Libro Paragraphorum conferendum.

CAPVT I. PARAGRAPH. I.

De Vermibus.

VErmes ex principiis duobus oriuntur ac fiunt: vnum de genere Tartari existit: alterum de mineralibus. Iam autem primò, quòd ex Tartaro fit, id iacet in stomacho, in hepate, in renibus Quod autem ex mineralibus oritur, id iacet in partibus suis.

Vermes oriuntur vel ex tartaro, vel ex mineralibus.

Ex his intelligi debet, quod ex Nutrimentali rubeo, si ex hepate in membra veniat, porrò vermes nulli generentur. Nā vermes fiūt partim ex putrefactione, partim ex natura aranearum, partim ex excrementis, partim ex chao corporis, vt Muscæ, &c. partim ex sudore, vt pediculi, &c. Ideò de vermibus porrò sciendum est, quò hic multa consideranda veniant, Genera, loca, &c Item sunt vermes Terræ, Aquę, Ignis, Aëris. Ex 4 his generationem & causam deprome vtriusque generis, Tartari scilicet & Mineralium.

Vermium genera quæ.

De Tartaro primùm.

De Tartaro autem in principio, vermium genera quatuor cognoscite. & eadem in generatione duplici: videlicet si vermes nascuntur ex putredine, id fit secundum 4. Elementa Sic similiter, si vermes citra putrefactionem generantur, idem quoque ex 4. Elementis accidit: vnum putrefactiuum est, alterum materiale est. Et hoc probè discernite.

Tartari processus.

Iam si Tartarus in corpore est, inest ei, materia vermicularis, ex qua gignuntur illi. Sunt autem duplices. Materia enim vermicularis, vel cum vel sine putredine est. Ideòque si materia vermicularis in putrefactionem abit, tunc causa est. N. Si in vermes abit sine putredine, causa est N. Et hæc propter curam notabitis

bitis. Alia enim est putredinis, alia est vitoris

Causa vermium, per quam vermes sint fiantque, & quæ illorum matrix sit.

Quæ verò matrix sit, notate Huiusmodi matrix diuiditur in vtramque Generationem. Sicut enim in vna: ita & in altera, idque secundum tempus solis, Lunæ, &c. Hyemis, & æstatis: in quo sublimis Philosophia condita est.

CAPVT II.

Porrò autem alium.

Vermes ex hausto spermate, vel eo in vterum rapto.

AD hæc de vermibus processum alium notate, talem nimirùm. Fit quædam generatio ex spermatibus potu haustis. Id hinc fit, quia quodlibet sperma in calido humido, veluti in corpore, generat. Nota de mulieribus, quæ posuerunt sperma in vuluam, aliæ biberũt, aliæ actum vsurparunt cum animalibus. Nunc nota de Tempore, de Mente, id est, de natiuitate huius animalis, & quomodo aliquæ 10. annos vltra, minùs, &c. portant, & viri, & mulieres, &c. etiam carnes, &c.

Humiditas mater nutrimẽti.

Nota de differentia inter vermes hominum & animalium, &c. Item nota, quòd aliquando pisces in seipsis seruant suum sperma, ex quibus generantur vermes piscium: aliquando sperma manebit in vaccis, &c. aliquandò in immaturis vitulis. In pannatis non est sperma tale.

Iam vero qui fiunt: Fiunt pro tempore, hoc modo, &c.

Cætera desunt.

Sequitur Fragmentum aliud,

De vermibus.

PARAGRAPHVS. IV.

Mater est triplex
- *Nutrimenti.*
- *Mineralis.*
- *Accidentalis.*

Nutrimenti Mater est humiditas: quia omnis humiditas partem habet cum spermate, scilicet carnium & ouorum, Herbarum, fructuũ.

Tale sperma ita est: Ex carnibus habet sperma animalium istorum, &c.

Ex herbis suorum brutorum.

Ex fructibus suorum vermium.

Et ratio est, quòd omnis res, quæ reddit vermes, vermium materiam habet. Ista materia sperma est, quæ per digestum hoc facit, vel ante, vel post putrefactionem.

Nota. Nihil est sine spermate. Et sperma est in omnibus rebus nascentibus. Ex his est generatio brutorum, aliquando ante putrefactionẽ, aliquando post: & istâ ratione, quia quando sperma manebit & non putrescit, tunc in putrefacto corpore putrescit, alias in viridi. Sperma habent res omnes nascentes.

Nunc quomodò in nutrimento: quomodò in Mineralibus: Quomodo in Accidentibus, id est, quomodò in elementis.

DE CADVCO.

Omnis lapsus à Cerebro videlicet
- *Syncope.*
- *Vertigo.*
- *Scotomia.*
- *Caducus.*
- *Deliquium noctu in lecto.*

Partim ex cerebro veniunt / *Partim ex membris aliis in cerebrum cadunt* — *cùm caussa vel accidente.*

Quæ verò causa est? Fumus est, in Chao generatus, qui per omnia membra distribuitur: Chaos enim per vniuersum corpus diffunditur. Ex quo iam sequitur, si in membrum aliquid incidit, quòd secundum membri rationem operetur, hoc est, in cerebro cum vertigine, &c. in corde cum tremore, incubo, &c. in arteriis spasmo, &c. in stomacho cum spumâ. Chaos per vniuersum corpus diffusũ.

Hinc notate, quòd in Epilepsia omnia membra se exhibeant: in vertigine solum cerebrum & ligamenta: In scotomiâ, &c.

Iam verò materia talis est. Materia multiplex est: Ideò multa genera morborum. Epilepsia enim procedit ex Arsenico, ex Realgare, &c.

Finis Fragmentorum Medicorum Libri tertij.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI
ac probatissimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM,
DICTI PARACELSI.

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM

Tomus Genuinus Quartus

Agens itidem ut Tertius de Causis, Origine ac Curatione Morborum in specie.

Recenter latinè factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

Aa2 ELENCHVS

ELENCHVS LIBRORVM PARTIS QVARTÆ OPERVM THEOPHRASTI PARACELSI.

I.

Liber Sextus in Medicinis de Causis Morborum Tartareorum, hoc est, de omnibus generibus calculorum & lapillorum. Cuius partes duæ. Prima, Theorica de origine huius morbi. Secunda Practica de Curâ Tartari. In hoc libro cumprimis delineantur origines & cura Podagræ, Chiragræ, Schiatica, &c. id est, arthritidis.

II. *Liber VII. in Medicinis de Morbis amentium: & diuiditur in duas methodos. Methodus prima tractat de Origine morbi caduci, cum speciebus annexis, nimirùm*

De Origine Maniæ, cum suis consimilibus.

De Origine morbi S. Viti, & suis partibus.

De Origine suffocationis intellectus, & cohærentibus.

De Origine priuationis sensuum, in vesanis & melancholicis.

Methodus secunda de Curâ Caduci.

De Curâ maniæ

De Curâ Vitistæ

De Curâ suffocationis.

De Curâ priuationis.

De Præseruamentis.

III. *Liber Nonus in Medicinis de Contractis. Et diuiditur in duos tractatus, scilicet Theoricam & Practicam.*

IV. *Vndecim tractatus siue libri anonymi. De Origine causisq;*

Hydropisis	*Ariduræ*
Tincturæ	*Colicæ*
Apoplexiæ	*Maniæ*
Vermium	*Diarrhœæ*
Podagræ	*Caduci.*

V. *Priores quinque tractatus, nempe de hydropisi, Aridurâ, Ictericiis, Colicâ, Apoplexiâ, alio modo ab ipso auctôre descripti & dispositi.*

VI. *De Podagricis & eius speciebus, & morbis annexis, libri aliquot:*
Liber alius de Caducis distinctus in quatuor paragraphos.

VII. *De Caduco Matricis mulierum morbo proprio.*

VIII. *Fragmenta ad librum quartum pertinentia.*

LIBER SEXTVS

LIBER SEXTVS MAGNI MONARCHAE THEOPHRASTI AB HOHENHEIM.

TRACTATVS PRIMVS DE CAVSIS MORBORVM TARTAREORVM.

CAPVT PRIMVM.

Undenam morbi Tartarei generentur: Estq; hoc PROOEMIVM.

ECQVID verò hic constituam ac definiam, cùm notabundum ac ambiguum me faciant sensus partim proprius, partim meorum in Medicinâ perdoctissimorum tam obstinatus dissensus? Dum enim pessimè video tantas in morbis lithiasis & podagræ meorum sententias & vtcunque priscorum Chaldæorum ac Arabum de hisce morbis animis magnâ desperationem meditor: cuinam tandem quæso factioni adstipuler ac adhæream? Sententiámne meam sequar, quæ vbiuis tam prosperum sortita euentum est: an veterum amplectar præcepta, quibus adherens nunquam ad metam optatam pertingere potui? Et licèt quidem certum semper prudentię consilium dictet, suadeátque, vt inuentis certioribus, (ambiguis excussis) suffragemur: veterum tamen approbè peritorum Medicorum auctoritas non potest non facere, quin cum terrore aliquo & certâ trepidatione ad nostra edenda, an sis adhuc minor, iam accedam. Nam & hoc mihi sedulò attendendum esse video, ne, dum mea neoterica in publicum do, veterum Auctorum placita exigam: sed per eosdem quasi vellicata aure cômonefiam, vt in proferendis nostris scriptis nouitiis prudentiam circumspectiorem, & fidem maiorem impendam.

Dum ergò de insanabilibus ex Tartaro morbis commentari instituimus; fundamento ac rationi solidæ innitemur, & ambiguos tractatus omnes mittemus, illibatissimam & excultissimam *virginem experientiam* vestris oculis proponentes, quæ etiam sine addito virili semine artium vniuersarum mater & inuentrix est. Ea sola authentica & indubia satrix nostrorum omnium commentariorum erit: vt à quâ solâ etiam noscendorum istorum morborum origo dimanat: quam vnam etiam in curandis & sanandis illis auxiliatricem consulemus & amplectemur. Illum interim, qui sagacem ac ingeniosam hanc virginem experientiam creauit, à primo ad vltimum iugiter in animo versabimus ac per ipsum istam imaginem intuebimur. Quæ, tam potens virgo experientia, cum fauore singulari tam fauitam se nobis opitulatricem offerat ac polliceatur, ipsius auspicio intrepidi nostrum institutum ordiemur, & erroneis veterũ ambagibus declinatis, vela recta (quod aiunt) ventis mandabimus. In fundamento autem nostro ideò confidentius gloriabimur, quia veteres nostrorum experimentorum ne verbo quidẽ mentionẽ vllam fecerunt: sicut nec nos ipsorũ faciemus. Certo verò nobis gaudio est hac ratione alterutrius nostrum omninò inscitiã & imperitiã proditũ iri. Nec possumus nõ impendiò exultare ob inuentam separationem nouam, cuius veteres, quantum videre est, notitiam nullam habuerunt, sed monoculi fores & adyta experientiæ ingressi sunt. Interim adeo vsque inuidi non sumus, quin impensiùs subtilia eorum ingenia admiremur, quod tanto studio & affectu, fraternitatis & humanæ fidei memores, inuenta sua omnia illi ad salutem & commodum publicum impenderint & elaborârint. Ipsorum ergo ductu exemploque nos quoque teneros nostros annos ad animum suscitemus, ac alacres sex hæc capita condamus & constituamus, tractatibus nempe geminis, quorum vnus de causis & origine agens, Theoricus est: alter de cura practicus. Simul autem ac vna ex experiẽtia multa prodũtur de morbis pluribus eorum, qui Tartaro laborant & affecti sint.

Hæc ergò ocyus animum aduertite Chiragrici vos Magnates, & Principes podagrici, & ex scriptis nostris quæ promimus, propriùs cognoscite, quę causa sit, quod vos deliciis istis multò magis quam plebeii tentemini & obteramini. Ac arduum quod hoc vobis non immeritò videatur, quod sanationis possibilitatẽ afferam ego aduersus tot priscos auctores & eorum asseclas altũ contra vociferantes. Quod vero in hoc nostro proœmio vobis pollicemur, plenâ fiduciâ ita accipite & credite: ac membris vestris Tartarolatis persuadete, vt spem certam in nostra hæc scripta iactent ponántque, nostrísque præceptis ac consiliis plenè obsecundent

Experientiæ creator Deus.

Auctoris quod propositum.

Virgo experientia, artiũ omniũ mater

Tartari cura possibilis

dent, ne fors aliquando in cruentas imperitorũ lectorum manus incidant. Sed proœmio hic præciso, iam ipsum Medicinæ nostræ librum sextum inchoëmus & quæ vobis ex vsu sint, nihil cunctantes pro[illegible]amus.

CAP. II.

Tartareorum morb. causa sunt, vel aliunde, vel natura formans.

TArtareorum morborum & podagricorum affectuum curam & sanationem traditur is apprimè conuenit, imò necessarium est, vt horum morborum causas ortumque cognoscamus. Causarum ratio duplex est: Causa enim alia in iis, est, quæ morbos istiusmodi nobis infligunt; alia in ipsâ naturâ est, morbum taliter formante. De origine autem primâ hoc discursu disseremus.

Omne alimen est primò est rude.

Quicquid extra corpus nostrum positum, in corpus nostrum ingerimus, id ex tribus materialibus rebus formatur, & in vno finitur, sicut de generationibus dicemus. Tres istæ res, ab ipsa naturæ productione quasi rudes ac crassæ sunt nec vnquam citra aliquas fæces progignuntur, sed semper ferinum quid & alienum in substantiâ suâ reconditum proferunt ex quo demum morbi Tartarei oriuntur. Sic fumus ab igne inseparabilis videtur quidem: & tamen is in sese substantiam quandam habet lapidibus in Tartaro similem; hâc de causâ, quia corpus leue habet, quod cum igne vnum non est, sicut de transmutationibus explicatiùs cõstituemus.

Fumus tartari causa.

Fumus iste, si quandoque inter [illegible] in corpus penetret, tunc in aquam resoluitur, & aut per vesicam excernitur, aut morbos alios gignit. Si vero fumi ea ratio ac natura non est, vt resolui queat, sicut de proprietate fumi tradenius: tunc is in metis ac regionibus stomachi, venarúmque & intestinorum, aut concauitatibus aliis, membrisque corporis adhærescit tamdiù, donec tandem coaduletur, sicut ex sequentibus capitibus clariùs patebit.

Tartarei morbi à fumis.

Sic etiam de hoc fumo iudicandum est, vt qui suâ naturâ varius, varios diuersosque morbos Tartareos gignit. Hi enim alij in locis fiunt,

Lignorum.

vt quorum fumus ex ligno est: alij in excoctoribus salis, quorum fumus vapore salso permixtus est: alij in mineratum fossionibus, qui inter excoquendum fumum metallicum hauriunt. Et peculiariter horum morbi Tartarei

Mineralium.

multiplices sunt, ac prope infiniti, hâc de causâ, quod haustus fumus est interdum ex sulphure, interdum ex Antimonio, nonnunquam ex Arsenico. & sic deinceps. Similiter sua quoque metallis diuersitas inest: sic alius est fumus auri, alius argenti, alius Mercurij, alius cupri, alius plumbi, alius ferri, alius stanni: sed iste tamen fumus metallorum descriptoribus fabrisque ferrariis, ac iis, qui ferrum igne domãt, propter cadmiam peculiariter noxius existit. Præterea Tartarei morbi genus aliud adhuc grauius fit à destillationibus quibus Alchimistæ, aurifabri, separatores, mineratij ac similes, tandemque ipsi quoque Medici vtuntur atque occupantur. Horum enim varia genera varios morbos Tartareos gignunt. Quidam à sublimationibus instiguntur, qui multi sunt. Alij enim à Mercurij, alij à Salis Ammoniaci, alij ab Arsenici, Realgaris, Auripigmenti &c. sublimatione producuntur.

Reuerberat.

Quidam à fumo Reuerbere ingeruntur. Hic enim duo concurrunt: vnum à ligno, alterũ ab ipsâ materia, quæ iam multiplex existit.

Destillationum.

Sic destillationis quoq; fumus diuersus defluit ab Aquis fortibus, à Balsamis, ab oleis, terpentinisque & similibus quorum omnium vapor subtilis est, ac modis variis incidit penetratque. Qui etiam morbi ingenerantur ab aëre, qui fumo caret quidem: sed tres tamen primas naturas per inspirationem inuehit; vnde postea modis variis multiplices Tartarei morbi ingenerantur, per puluerem, perque ventum, qui in interioribus conclusus coagulatur.

Tart. morbus ab aere.

Tartar. morbus à nutrimentis.

Multò autem magis ac potentiùs à nutrimentis Tartarei morbi ingenerantur. Nec enim vllum vspiam, quo fruimur nascens est, quod in se coagulationem quandam non habeat. Quæ quidem etsi ad conspectum nostrum perfecta non appareat; tandem tamen à corpore, ad id disposito, perficitur.

Legumin.

Sic cuiusuis leguminis suæ congelationes peculiares existunt, velut fabarum, pisorum, lentium, pyrorum, pomorum, & similium aliorum. Quorum coagulatio si ante oculos conspectúmque nostrum fiat ac præparetur, sicut de transmutationibus commentabimur, iam Tartareorum morborum causæ nobis conspicuæ erent.

Artis & naturæ similis præparatio.

Eodé enim modo idem in ipsa quoque natura fieri intelligendum est.

Carnibus, Aromatis &c.

Sua quædam etiam ac peculiaris durities similiter in carnibus condita est, quæ ingestæ ad morbos Tartareos facilè disponuntur. Multò autem magis ex aromatis illi fiunt, ex quibus admodũ duri acuti; morbi Tartarei infliguntur. Idem fieri iudiciũ etiã debet de vinis, cereuisiis, melleratis, aquisque, ex quibus singulis Tartarei morbi pronascuntur.

Vinis.

Vnumquodlibet enim vinũ & Tartarum & Tartareos morbos gignit, naturæ duplicis. Alius enim Tartarus ad naturam Tartari vini accedit: alius fæcibus quadantenus similis est.

Cereuisia.

Sic & cereuisia arenosum ac friabilem Tartarum, & sic podagram generat ex coagulatione aquæ, lupuli, & leguminum, ex quibus cereuisia paratur. Cum enim horum cuiuslibet sua seorsim coagulatio sit: si tandem vniuersæ iungantur, peculiarem eúmq; grauem Tartarum: morborum variorum genitorẽ procreant.

Aquis.

Ipsa quoq; aqua singularem Tartarũ generat sed eum tamen minoris doloris, nisi fors aluminosa ea, aut sulphurea, aut vitriolaris &c. existat.

Lacticinis. Medicinis validis.

Varij etiam tart. ex lacticiniis oriuntur. Hi tenaces sunt & mucosi, acidi, expulsu difficiles, multi & satis crassi. Simili ratione & ex medicinis acribus peculiaris proprietatis naturęq; Tartarus prouenit. Tales sunt, quæcunq; sublimationem sustinent, aut destillatæ fæces ponũt, aut alio modo affectæ sunt.

Saccharo Melle.

Saccharum ipsum quoque multis formis in corpore coagulatur, velut & mel, & species acres aliæ, quæ caliditate suâ coagulant, quicquid ipsis incorporatur.

Sic ergò multis modis, ac è rebus pluribus Tartarei morbi oriri possunt, quæ nimirum in corpore seipsa coagulent, ita, vt remanentia quædam fiat in illis locis in quibus latebant ac condebantur. Sed hæc eadem, ipsa quoq; Naturæ substantia coagulare potest, [illegible] omnibus, nullâ ratione habitâ proprietatis ingestorum, per quæ, vt recentuimus, Tartarei morbi gignuntur, in formâ coagulationis, quæ propter accidens aliud inducatur.

Coagulatio duplex.

Id autem fit in duplici generatione, scilicet

scilicet Assumpti, & Interni.

Ratione Assumptorum & Naturæ ipsius.

Sed præter hanc alia origo est, ex quâ morbi quoque Tartarei nascuntur. Ea nimirùm in solâ natura viget, nec ab extraneo quopiam congenito profluit. Ita scilicet ipsi Humores, Qualitates, complexiones, membra, ossa, arteriæ, &c. ex naturæ suæ peruersitate & malitia substantiam propriam ordinant & coagulant. Et si Tartarei morbi omnium pessimi sunt, adeóque propter causas varias curari minimè possunt. In ipsam enim naturam infixi sunt, velut ex eadem penitus etiam nascuntur. Ad hos enim cum natura ipsa obstinatè propèdeat, vis ac cursus eius inhiberi minimè potest. Nec enim in potestate Medici id situm est, vt naturæ dispositionem, profundiùs implantatam auferat & aboleat. Ipsa siquidem non ad bonum saltem malú nue, sed ad morbos quoque ac sanitatem directa ac propensa est. Hæc insita & implantata naturæ dispositio abrogari ratione nulla potest. Ipsos quidem eius exitus, ex quibus Tartarei morbi fiunt ex parte aliqua minuere & sistere licet: causam verò ipsam mutare impossibile est: sed quamdiù corpus viuit ac superstes est, hanc in sese ferre & circumferre contaminationem cogitur, nisi fors quinta aliqua Essentia ex auro aut similibus exhibeatur, quæ corpus totum quasi conuertat, idque restauret & ita renouet, vt recens nato infanti simile reddatur. Et hanc quidem renouationem, vel naturæ, vel arti hîc nec imputamus, nec derogamus, sed tamen eam eo modo, qui de essentia quinta traditur, possibilem esse ducimus.

Morbi tartarei etiã qui: Et non curantur.

Naturã abolere Medicus non potest.

Aun Essentia quinta hominẽ renouat.

Cæterùm cùm hactenus de Tartareorum morborum ortu causisque dissleruerimus: deinceps quidnam morbi Tartarei indè enati sint, planiùs definiemus. Minimè verò concedimus, morbos Tartareos tantùm ex fæcibus ac coagulationibus, quæ in rebus omnibus insunt, emergere: sed ex iisdem alij quoque morbi minimè Tartarei enasci possunt. Tartareos enim vocamus morbos illos, qui velut Tartarus in corpore nascuntur. Sic in Podagra Tartarus est instar lapilli, rotundus, fluxus, angularis & modis formísque aliis multis conspicuus & sensibilis. Similis etiam in chiragra. Ex horum censu arenulæ quoque sunt, in renibus & vesica, locísque aliis enatæ. Huc quoque spectant calculi seu lapides, emoti, & fixi, in vesicâ & renibus, in quibus duobus locis solis illi generantur. Postea huc etiam referenda sunt coagulata, quæ in intestinis & locis concauis aliis, in quæ alimenta & excrementa diuertunt, subsistunt. Porrò etiam congelata his annumerantur, quæ in poris cutis & carnis & ossium hærent. Tandem etiam indurata huc pertinent, quæ in venis, arteriis & neruis morantur, ex quibus occulti morbi multi, abditis à causis producti, emergunt. Per huiusmodi enim calculos & Tartara venæ nutrimentales obstruuntur & oppilantur, vt ex alimenti defectu emoriantur. Interdum etiam intestinum ani seu rectum infercitur, ita vt à sordibus, exitum naturæ præcludentibus & obstipantibus, mors inuehatur. Aliquando spermaticæ quoq; venæ præcluduntur, quam oppilationem dein excipit impotentia, & emissionis frustratio, &

Tartarei morbi qui sint & quales.

1.
2.
3.
4.
5.
6.

his similia plura. Tum & qui in cute hærent Tartari, subtiles sunt & exiles, è sudore enati, quorum signum est, scabies, pruritus & punctus cutis. Et sic de cæteris.

Porrò autem vobis etiam explicabimus quâ ratione, quâ forma tam ex assumptis, quàm ex ipsâ natura huiusmodi Tartarei morbi gignantur, & quibus ex causis isti calculi fiant. Principiò autem de morbis Tartareis ex fumo aut vaporibus generatis hic generationis modus tenendus est. Quandoque fumus vapórque corpus attingit, vias Tartarisationis duas habet: vnam externus, alteram intrinsecus. Qui extrinsecus corpus attingit, velut exempli causâ oculos: is hos primùm facit humidos & stillantes; postea fumus idem permiscetur lacrymis, & poros oculorum penetrat, ac canthos cauitatésque eorum occupat. Tandè consumptâ & resiccatâ aquâ, in eius loco remanet fæx & quædam substantiæ reliquię, quæ aliàs caminis adhæsisset ceu fuligo. Sic pariter si corpus sudat ac quoq; effumat, permixtio quædam fit, quæ in poros sese insinuans, ibi instar priorum coagulatur, & in sinus cutis deponitur. Et hæc exteriorum ratio est. In interiora verò si fumus penetrat, tunc, vbicunque adhæret affigitúrque, ibi manet. Sic si in stomachum irruat, humor stomachi ei permiscetur, vnaq; quo miscella fit. Quamprimùm autem humores consumuntur, arena seu lapis ibi remanet, regioni seu tunicis stomachi annatus & affixus, qui postmodum multorum morborum auctor ac causa fit, sicut deinceps dicetur. Accidit etiã, vt materiæ huiusmodi persæpè ab hepate ex stomacho attrahantur & eliciantur: sicut etiam à membris aliis. Illorum autem humoribus consumptis, ex superstitibus reliquiis lapides arenulæque nascuntur in hepate, in venis, in intestinis, in splene: quemadmodum etiam in felle non hominis tantum, verùm etiam pecorum lapides nascuntur, ratione modoque prædicto.

Tart. & fumo vel generetur.

Tart. in locis co potest duob. fit vel externis, vel internis.

In stomacho.

In hepate & partibus aliis.

Idem eodem modo etiam de renibus & vesicâ, membrisque reliquis omnibus intelligi debet: nempe quò Tartarus cum ipsis nutrimentis ad ea loca attrahatur: in quibus si diutiùs obhærescat ac moretur, operationem suâ perficit. Podagra est attractio huiusce coagulationis, cum nutrimentis ad articulos facta, in quibus illa restitat, nec longiùs proferri potest, propterea quòd viæ infra articulos positæ cauæ non sint, vnde nec in iis materia Tartari residere potest. Et licèt quidem in poros ac meatus efferretur, ab abundanti tamẽ calore corporis consumeretur, nec ita, vt in articulis coaceruari posset. Vbi enim in membris calor & virtus imbecillis est: ibi aggeri & aceruari materia potest. Tum & humorum multò plùs in articulis cõsumitur, quàm carne. Vbi ergò multa consumptio, ibi copiosiores etiam reliquiæ. Idem similiter etiam de cibis omnibus ac aëre, vt quæ assumimus ac haurimus, intelligendum est, quòd nimirum in nobis, intra nos coagulentur iis locis ac finibus sicut præcentuimus.

Podagra quia & vt fiat.

Cur in articulis plus colligatur, quam carne.

Qui verò Tartari ex ipsius naturæ vitio gignuntur, veluti horum nonnulli in sanguine & omnibus venis oriuntur, suæ gene-

Tart. natura seu exortus qui generetur. Sanguis vt separetur. Sanguinis vita sal.

rationis hanc causam habent, quod sal in sanguine latens, ex ea proprietate, quam habet à sanguine secedat, ita, vt salsedo seorsim iam sit, & seorsim ipse etiam sanguis. Quo diuortio ac separatione facta sua sanguini pristina integritas ac virtus minimè superest, vtpote cuius vita & bonitas per sal conseruetur & sustinatur. Quando ergò, vt dictum est sal à sanguine separatum est, tunc coit & coagulatur in duritiam quandam, instar granulosorum lapillorum, aut sabulosæ arenulæ. Podagricus autem morbus & iste est: quem quidem in monumentis nullis inuenimus descriptum, sed per solam experientiam, ad similitudinem podagræ, curauimus. Separationis huius causa est aciditas sanguinis. Sicut enim si acetum in lac infundatur, hoc naturam suam mutat, ac substantiam ipsam à sero ita separat, vt lac amplius non sit: sic idem similiter in sanguine acescente quoque fit, veluti docuimus.

Aciditas causa separationis sanguinis.

Acetum lac separat.

Eodem planè modo per separationem istiusmodi ex phlegmate quoque tales lapides ac Tartari generantur in locis, in quibus phlegma iacet, velut in cannis pulmonum, hepatis, &c. Continet enim phlegma in se sal mortuum. Quod si instar lactis & sanguinis separatur, tunc ibi quoque podagricus morbus fit sicut de sanguine definiuimus.

Phlegma vt separetur & tartarescat.

Similiter & ex cholera in locis definitis omnibus lapides arenæ æque & sic podagra, gigni possunt, iisdem omnino de causis, quas præcessimus.

Idem æquè & de melancholiâ intelligi debet. Nam in istis complexionibus omnibus talia inexistunt. His, vbicunque locorum sint, vt primùm acetositas quædam admiscetur, separatio talis illico fit in locis conuenientibus. Pro consideratione ergò causarum istarum, in omnibus totius corporis membris, velut in hepate, cerebri cauitate, pulmone, ventriculo, nullo excepto, Tartareus huiusmodi morbus quidē produci potest. Et sic similiter in ipsis quoq; humoribus Tartarei morbi generari queunt, velut etiam in omnibus aliis, in quibus sal est, prout per corpus agitur & pellitur.

Sal in omnibus complexionibus est.

Morbi Tartarei membri accidunt.

Cap. III.

Cum autem hactenus morborum Tartareorum ortum ac generationis modum exposuerimus: proximum iam est, vt explicemus etiam, quâ ratione modo que ista Resolutio & coagulatio hat, dum nimirùm vniuersum corpus quoque versum penetradit ac penetrat, & cur in proximâ sede seu primâ vicinia non subsistat. Præcipuarum autem causarum duæ sunt: vna est subtilitas, altera crassities. Hoc ita accipite. Subtilitas vniuersum corpus penetrat, quò que quid subtilius, eò longius ac latiùs exundat. Crassities in primâ viciniâ residet, quia venas poros penetrare non potest. Sed præter has porro etiam notandæ causæ illæ sunt, per quas Tartarus ad extimas & infimas partes expellatur. Causarum illarum tres sunt: vna à facultate virtutis Attractiuæ est, quæ nutrimentum attrahit, cum & in quo ipsa quoque Tartareitas ad omnia membra allicitur. Altera ex vi permixtionis est, quâ Tartarus in sanguinem se insinuat, ejque permiscetur, ac tandem suo tempore iterum secedens in articulos & cutem diuertit.

Subtilitas & crassities causa longius penetratus.

Tartari se subsistentis, &c.

Tertia causa est, quòd materiæ, ex quibus Tartareitas prognata est, cum partibus quædam proprietas ac familiaritas intercedit, & ad illas facit. Vnde si ad partes peruenit, humor eius absumitur, & reliquiæ abundant, sicut paulò antè explicuimus.

Ex tribus his causis distributio procedit, facta ad eas partes, in quibus morbi Tartarei cōditi sunt. Quibus causa accedit hæc quod materia nonnunquam alicubi restitat, nec proferatur eoúsque quoúsque proprietas & attractio ducturæ erant.

Porrò verò hoc etiam explanabimus, quibus de causis Tartareitas vna altera vel subtilior, vel crassior existat. Hæc autem diuersitas depēdet ex naturâ earum rerum, ex quibus Tartarus genitus est. Sic Tartareitas aquæ communis multò rudior & crassior est vini. Hinc fit, vt crassities Tartari aquei longius in corpus minimè penetret, cum econtrà subtilitas Tartari vini ad sedes extimas efferatur. Hæc ipsa quoque causa est, quòd Tartarus vini penitùs per omne corpus distribuatur, & vbiuis per poros protrudatur, cùm tamen aquæ Tartarus in vno saltem loco cumuletur & congeratur. Eadem est ratio aliorum ciborum, potuum, fumorum, &c omnium, de quibus diximus; de quibus vniuersis crassities & subtilitas similiter æstimanda est. Sic fumi quoque singulariter in penitioribus adhærescūt potiùs, quam in propinquioribus, nisi fors quædam in fumo proprietas hæreat, propter quam in locis illico primis affigatur: aut nisi huius naturæ sit, vt, quam primum aliam naturam sentiat, confestim adhærescat. Ita nempe sulphur, cùm in distantiora non sublimetur, nec in ipso corpore distantiora adit, sed Tartarum suum illico in ventriculo affigit. Qui verò fumus in distantiora vadit, veluti salis Ammoniaci & Mercuriphorum Tartarus in ipso quoque corpore penetrantiùs ad omnia membra diuagatur, ac continuâ permeatione ad extimas vsque corporis sedes profugiunt, suamq́, interim semen tem passim in omnibus peragratis locis relinquunt: quod tamen similiter fumus Arsenici minimè facit, sed collectim in distantiora, prout pellitur & agitur, sese defigit. Ex causarum harum pensitatione intelligimus, morbos nonnullos Tartareos in vnico saltem loco oriri gignique: veluti si fumus ex Aquâ forti aut similibus in vnū altem locum attrahitur, ibique permiscetur & parti appropriatur, tunc in solo illo loco coagulatio & congelatio simul ac collectim fit. Quantum verò ad ciborum ac nutrimentorum proprietatem attinet, commemoratio illa superflua esse videtur hoc loco: cùm aliàs de istis, & maximè in prioribus capitulis, abundè satis pertractetur.

Tart. aqua crassior vini.

Tart. vini penetrantior aque.

Sulphuris Tart. nō ad distās abit.

Cum verò paulò antè dixerimus, quòd per virtutem attractiuam huiusmodi attractio Tartari cum nutrimentis fieri possit: eius rei has causas inuenimus. Nutrimentum nimirùm ac Tartareitas vnà in stomachum ingeruntur, ac ibidem permiscentur. Ibi ergò cùm permixtio fiat rerum minimè conuenientium, quas tamen natura ipsa separare minimè potest: tunc ab ipsis natura infirmior & imbecillior redditur, cuius infirmitatem illa destructio

Tartar. morbi et. ca sa dederi tas virtutis attrahū stomachi.

ctio sequitur, quam Tartareos morbos appellare solemus. Causa verò, cur ex permixtione id fiat, non est permixtio tantùm in ventriculo facta, sicut iam de vnione nutrimentorum & Tartari diximus: sed permixtio eadem similiter in istâ coadunatione fit etiam extra stomachum, ceu in 4. complexionibus, & 4. substantiis totius corporis, sicut de stomacho ex parte vnâ definiuimus. Ita nimirùm vltimas quoque causas separationis concludemus, quæ ipsa fit per appropriationem rerum assumptarum, partes ac membra peculiaria spectantium. Sic res, venis gratæ ac vtiles, in venis morbos pariunt. Quæ stomacho prosunt, in stomacho Tartarum deponunt. Et hoc iudicium de membris cæteris omnibus sit. Quanquam hoc quoque accidere posse iam recordemur, vt ex vi appropriationis huius in omnibus corporis locis Tartarei morbi generentur. Quodcunque enim assumimus, id passim vniuerso corpori conducit, & tamen Tartareus morbus vnico illo loco oritur. Sed huius rei causa, *Resolutio* quædam est, quæ Tartarum in locis nonnullis eliquat & resoluit: in aliis minimè. Nisi enim ista Resolutio fieret, & à naturâ in eo, quo administraretur, necessarium vel foret, omnes in vniuersum homines *Podagricos, chiragricos & calculosos* existere. Ex quibus liquet, Tartareitatem in istis tantùm locis oriri, in quibus non est Resolutio. Causam ergo iam in promptu habemus, quòd nimirùm Resolutio in æquali membro æqualiter deficiat: veluti, si in vno articulo resolutio non est, nec in altero eius similis eadem erit: ideò in articulos Tartarus illicò concedit & adhærescit. Quod similiter etiam de aliis intelligendum est.

Appropriatio est vltima causa distributionis alimentorum.

Obiectio pulcra.

Cur non vniuersi homines Podagrici &c.

Deinceps verò vt causam intelligatis, cur Tartarus in articulis præcipuè resideat, nec vel à Naturâ, vel tempore consumatur, ad punctum istiusmodi animum aduertite. Tartareitas omnis sal est. Id si coagulatur & granitur, potest per aquam calidam resolui, ac in liquorem aqueum digeri aut mutari, ac exsudare. Similiter si per se humidum existat, nec ab intensâ siccitate coagulatum sit, potest à se ipso resolui, veluti Tartarum calcinatum. Salsedo enim ac Tartareitas calcinatur in corpore per calorem membrorum internorum, non secus ac per ignem. Si verò Tartareitas manet, causa est hæc, quòd resolui nequeat. Nam cum sicca nimis & arida sit, ob id coit ac coagulatur in lapidem, aut in lapillos multos, prout partim Tartari proprietas, & partim salis permixtio se habet. Ideò hanc ob causam superstes remanet.

Tart. cur articulis præcipue adhæreat. Tart. omnis sal est.

Paroxysmi podagrici causa tres sunt.

Et ex hac ipsâ causa istius quoque morbi periodi seu typi proueniunt, quibus alio ac alio tempore dolor magis minùsue sentitur. Causarum enim naturalium hunc discursum ponere allubescit. Si aër ac tempestas humidior sit; tunc ipsum quoque corpus adeò que omnis eius substantia humectatur, sicut in Philosophia nostrâ tradidimus. Iam ergo si tali humiditate corpus madescat, tunc ex naturâ ac proprietate suâ sal quoque & Tartarus humectatur & post liquescere & resolui incipit. Id ergò dum molitur, naturam suam vimque ac potestatem mutat, ac veluti effervescit, atque in seipso intumescit sufflatúrque. Ex quâ commotione tendinibus acerrimi dolores inferuntur: nec tamen Tartarus omnis resoluitur. Siccitas enim ac proprietas, quæ ad resolutionem apta non est, suo modo quadantenus obstat. Vnde fit, vt ægris nonnunquam calidi fotus prosint, quia calor resiccat, & ita lenit. Interdum frigida commodant, quia congelant. Interdum temperata, quia excessum vtrum que cohibent, sistúntque Tartarum, ne peiùs ebullire queat. Quandoque humida iuuant, quia resolutio continuatur, quousque potest; quâ factâ, quies inducitur. Sæpè etiam sicca leniunt, quia humiditatem auferunt, & agitationem tollunt. Frequenter etiam Anodyna proficiunt, vt suâ narcotica.

Aer humidior Tartaro sit vasa profunt, ex causâ varia.

Porrò autem etiam ab influentia vel augescente, vel deficiente, paroxysmi, vel augentur, vel minuuntur, hoc modo: Luna si deficit, minuitur etiam morbus, & tamen simul incumbit dolor, quia cœli è virtus calida vel naturalis languida est, morbus autem fortior. Sed & Luna crescente dolores sæpiùs lancinant, quòd nimirùm affluxus maior sit, & in loco quo effervescat. Similiter etiam de aliis cœli motibus aut constitutionibus iudicandû est, vel calidioribus, vel frigidioribus, pro quarum ratione morbi quoq; vel intenduntur, vel minuuntur ac variantur. Huiusmodi quidê influentiæ etsi non omnes nobis compertæ sint, cogitatu tamen nobis facilè est, vim quandam ac potestatem singularem supra nos habere, quæ nobis dominetur nosque regat. Sed hoc iam hic missum facimus. Interim ab influentiâ huiusmodi, & ipsius Tartari naturâ morbi varii emergunt, temporibus diuersis, cumprimis in podagrâ mutationes variæ contingût, in quâ propter influentias diuersas nonnunquâ nulla tota remedia iuuât, aut dolorem mulcent, sed hic pro impetu suo liberè grassatur & exacerbatur. Nullus enim, quem scimus, morbus est, qui à minimis maximisue accidentibus ita valde gubernetur & afficiatur, veluti iste vnus. Huius enim mutatio à primâ quauis etiam corporis mutatione prôpta est. Quâprimùm enim corpus vel à cibo, potuve, aut exercitio, &c. alteratur, huiusmodi dolores è vestigio gliscunt & insultant.

a Influentia cœli maximè Lunæ.

Superiora nos moderantur.

a Corporis quibus causis alteratio.

Tum & huiusmodi Tartarei morbi in mutatione dissimiles sunt. Alii enim aliis doloribus grauioribus implicantur. Hinc *Podagra* passim existit. Qui non tamen quoad eandem formam. Hinc enim fit contractura infra zonam synthena, colica & mors, forma longè aliâ quàm in podagra. Idem iudicandum est etiam de côgelatis & coagulatis. Iam ergò si plures morbi Tartarei sunt vno, naturaliter etiam plures quàm vna induratio & forma continget, cùm dubium non sit, quin quilibet morbus Tartareus peculiarem ac priuatam suam formam habeat, sicut id ex *Lithiasi* constat. in qua duo existunt, arena & calculus: cuius forma à podagra in eo distincta est, quòd tantùm salis in illa non permisceatur, quantum in podagra. Sed diuersitatis causa etiam hæc est, quòd hic resolutio nulla fieri possit, qua materia aut mollior, aut durior euadat: sed Lithiasis perpetuò sibi

Podagra pessima est ex Tartareis.

Lithiasis & podagra qui differant.

similis est, & ad materiam primam non recidit, verum ampliatur ex eo, quòd subindè magis magisque similiter augescat, & induretcat ac sic maneat.

Calculus & Arenulę qui differant.

Ceterum discrimen inter Arenam & calculum ita intelligendum est, quod hic tartarus sit, qui vi & operatione renum coaguletur, hoc modo: Si Tartareitas peruenit ad regiones Renum & vesicæ, possibile est ibi podagram fieri, quia præstò causa est. Sed proprietas illi tollitur per id quod alia in sè complexio & alius morbus gignitur. Id autem spiritus vrinæ est, qui (sicut de vrinâ traditur) proprietatem in se quandam habet, ad calculos & arenosa inclinantem. Et sic vrina morbi istius causa est: non quod ea ex substantiâ vrinæ prodeat, sed potius ex substantia fluxus podagrici, quæ tamen interim per vrinam, coagulatur in formam ac speciem aliam; id quod hoc ordine modoque fit. Vrina si Tartareitatem in renibus & vesica apprehendit, illam cogit, quia scilicet illa calida & aquosa est. Tartarus autem viscosus & tenax, spiritum vrinæ attrahens Ideò nullius etiam Lithiasis vrina flaua est, sed omnes albæ: carent enim spiritu vrinæ, quo exsiccantur: non quòd ab ipso vniuersa vrina exiccetur, sicut in Podagrâ, vbi omnis humiditas absumitur, sed id similitudine quadam, quòd scil. veluti Sal petræ in aquâ in lapidem cogatur & consolidetur. Nec hoc tibi exemplum admirationi sit. Sal enim petræ ex vrina genitum est, & vrinæ spiritus existit, qui se separat in vrina de natura tartari, quam separationem sequitur induratio Tartari, & formæ rotunditas, sicut ea à proprietate salis dependet. Ita pro materiæ multitudine fiunt aliquando calculi albi, non puri, ideò, quia sal petræ vrinæ incorporatum est cum Tartaro: nonnunquam cærulei fiunt aut his similes, quod omne ex proprietate vrinarum fit, sicut clarius de vrina docetur: interdum rubei, & hi non ex proprietate vrinæ, sed colore renum.

Spiritus vrinæ ad calculū & arenulas inclinat.

Calculus & arena vt in renibus & coaguletur.

Sal petræ in aqua lapidet.

Arenæ qui coagulétur.

Arenæ autem forma indè generatur, quòd scilicet vrina non tam spiritum potentem habeat, qui inclinet ad naturam calculi: vnde fit, vt simpliciter adhærescat Tartarus & granuletur sicut salis proprietas ac natura fert. Hinc ergò lapilli multi si generantur, idémque nonnunquam obteriti, exiles & sensibiles, causa potissima in proprietate renum existit, qui tam bituminosam & viscosam naturam in se habent, à qua coagulatio lapidis ita obteritur & comminuitur.

Si ergò fluxus Podagricus & Tartarus isto modo lapidescit & arenescit, varia inde signa ac multiplices dolores emergunt, quorum descriptio artis non est, sed quotidianæ obseruationis.

Idem dicimus etiam de coagulatis & induratis, &c. Quanquam illa non vt Lithiasis ab vrina congelentur, sed congelatio ipsorum hanc causam habet, quod nimirum in intestinis quoque, quę stercoribus percussa sunt, quidam spiritus sit, qui similiter vt vrina, imò multo magis induret & coaguler. Si ergo Tartarus permixtus intestinis adhæret, nec cum stercoribus vnà eiicitur, tunc impellens spiritus stercorum illum cogit coagulatque, vt indies magis magisque cumuletur & grandescat. Stercus enim virtutem vrinâ maiorem habet, prout de stercore ponitur. Hoc ipso modo in alus quoque intestinis generantur illi, ac in formam podagræ coagulantur.

Spiritus stercoris coagulum inducat.

CAPVT IV.

CVm hactenus de causis & origine abundè satis tractauerimus: deinceps etiam explicabimus, quibus remediis Tartarei morbi curentur: quod ob duas causas noscendum est. Primò, conuenientia remedia scienda sunt ne præposteris adhibitis malum deterius fiat. Secundò, vt cura ea sine omni noxâ instituatur & perficiatur. Cura autem ipsa ad duo dirigéda est: vel ad podagricos calculos ac arenas: idquè ob hanc causam, quia generationis aut coagulationis horum modos duos ponimus: vnum per consumptionem humorum, velut in podagrâ & huic similibus: alterum per spiritū vrinæ vel stercoris. Pro hac distinctione facilioris intellectus gratia curam ipsam quoque ad duo impendemus, videlicet, ad fluxus podagricos, & calculosam lithiasin: quia nimirum fluxus podagrici per sibi congenera, & appropriata pelluntur, vt vicissim calculosa per appropriata sibi. Nullum enim alterius Tartarum expellit. Podagrica enim cura lithiasin ideò pellere nequit, quia nimirum à spiritu vrinæ aut stercoris induruit. Sic nec calculosa, Tartaros podagricos curare potest ob hāc causam, quòd scilicet in solum spiritum vrinæ & stercoris laborent ac operentur. Sed duplicis huius curationis causæ aliæ quoque sunt, videlicet complexio, natura &c. quæ ideò etiam obseruandæ sunt, quòd opus sit interdum specifica adhiberi, quia in forma specifica occultæ secretæq; vires latēt ipsa natura superiores, sicut de *Vltra naturam* scribimus. Horum adhibendorum necessitas hinc est, quòd multi morbi sint, qui præter naturæ ordinem modumque gignuntur, veluti etiam sunt calculus & Tartarus &c. qui nec à calore vel frigore oriuntur, sed ab altera, scilicet forma specifica, hoc est, veluti forma specifica in 4. complexionibus. His ergo specifica adhibenda sunt proprietate ea donata, veluti de specificis tradimus. Nam quòd lapis frangit lapidem, id à complexione non fit. Sic quòd os, aliud os caro aliam carnem sanat, id à conditione naturę non est, sed ex specifico prouenit, quod ad aliud ordinatum est. Sic videmus aquam fortē tem ex sua natura non omnes lapides frangere, sed ex forma specifica.

Curatio Tartari duplex.

Tart. coagulatur vel per exsiccationem vel spiritū.

Cura podagra & lithiasis diuersa.

Specifica in podagra & lithiasi vsurpāda.

Aqua fortis omnes lapides vi specifica frangit.

Sic quoque appropriata interdum vsurpāda sunt, ideò, quia appropriata in sua proprietate vnius naturæ sunt quoad perfectionem, non complexionem. Sic *Lithiasis* & *Ceuillus* vnâ formâ generantur. Licet Ceuillus in corpore non producatur. Producitur tamen ex terra ad similitudinem lithiasis, ex terreo Tartareo, ac induratur à spiritu vrinæ, qui in liquore terræ hæret, sicut de generationibus lapidum mētionem facimus. Ceuillus ergo lithiasin curat in natura appropriata. Hæc enim duo si sese mutuo contingunt, vnum alterum frangit & minuit, ac vtrumque in materiam suam primā resoluitur ac assimilatur bolo seu friabili arenę. Nam appropriata siue propria in seipsa destructione

Appropriata vnum sunt.

Ceuillus qui in terra gignatur.

Gentilius lithiasin à proprietate curat.

ctione vniri non possunt. ergò resoluuntur. Quod ita intelligendum est. Acetum similiter generatur ex vino. in seipso, sicut lac, quòd in seipso turbatur, & seipsum separat, acetositatem parit. Hæc duo acida si conueniant, tunc caseus & aceti matrix inter sese quasi digladiantur, aut sese inuicem trahunt, agúntque & viscositas quædam secernitur generata. Hæc iam duo appropriata sunt, vniformiter producta: vnde se quoque mutuò frangunt.

Appropriata se inuicē frangunt velut aceto & lac.

Sic etiam quædam *Specifica appropriata* sunt, quorum natura duplex est: vna ex specificà totaliter perfecta: altera ex appropriatione, magis concordans, quàm sine specificâ. Et hæc viribus duplicibus ex vtrâque specie operantur, sicut *specificus* traditur.

Appropriata specifica duplicis naturæ sunt

Nobis verò multò attentiùs respiciendum est ad gradus, quàm ad specifica: idque hac de causâ. Ex qualitate & complexione renum, non tam probè intelligere possumus specifica, ac ex ipsis noscimus gradus. Specificum enim, fortuito, sine meditatione, absque naturali indagatione inuenitur. Cùm ergò in gradibus plus fundamenti & cognitionis positum sit, illis etiam in cognoscendis præcipuè operam dabimus. Hic ergò duplex nobis Medicina occurrit: vna, quam natura ipsa produxit: altera quam ars præparationis ad gradus altiorem euexit. Ex quibus liquet, vnam alterâ nobiliorem ex his duabus esse, sicut deinceps tradetur. Hic ergo de rudibus illis & crassis Medicinis vulgaribus, quæ, prout à naturâ sunt, manet, verba nulla faciemus, sed eorum mentionem in curam differemus. Quicquid enim illæ operantur, id ex appropriatione, non proprietate naturæ præstant. Sed subtiliores medicinæ per præparationem separantur, quâ alia natura ac vis acrior inducitur, quæ in morbis adhibendæ sunt. Hoc ita accipiendum est, nimirùm quòd hic spectari minimè debeat aut complexio aut appropriatio, aut natura, vel calida, vel frigida, vel humida, vel sicca: sed quòd opus sit, gradus attendi & considerari, qui considerationem (quam non quoduis habet) ad Tartarum habent. De consimilatione autem res ita intelligenda est: Aqua mollit & soluit liquidum: non tamen omnis omne. Et tamen aquæ tam multiplices sunt, vt vnumquoduis liquidum per aquam soluatur & dirimatur, vt sic. Aquæ multiplices sunt: sunt multiplicia liquida. Ex aquis quædam acres sunt & corrosiuæ, soluentes lapides & marmor, quale est oleum calcis. Aliquæ soluunt alabastrum, vt oleum [symbol]: Nonnullæ dirimunt ligna vt aqua [symbol]: Quædam fundūt Metalla vt Aquæ fortes: Quædam resoluunt carnem vt [symbol]: Quædam bolum, vt *Soluas*: Quædam fructus, vt *Pestus*. Et hæc dissolutio non in fragmenta redigit, sed in aquositatem, similem ei, à quâ resolutio fit.

Specifica fortuito inueniuntur.

Medicina duplex.

Aq. miræ vires.

Ol. calcis marmor soluit

Aq. fortes metalla soluunt. Soluas bolum soluit. Pestus fructus resoluit.

Ex his ergò noscendum est, quòd in morbis Tartareis id saltem adhibendum sit, quod Tartarum talem respicit, veluti aquæ nonnullæ soluunt zuccarum, aliæ minimè: quædam sal, aliæ minimè: quędam resinam sibi permiscent, aliæ minimè: quædam stramen, aliæ minimè.

Præterea aliæ ex eduratâ arenam producūt, quædam viscosum bolum, quædam bolum friabilem, quædam mucilaginem, quædam pus, quædā aquam. Ideoque hæc omnia ante compositionem Receptorum sedulò & diligenter expendenda sunt, vt nimirùm ratio omnium verè & exactè teneatur, sciatúrque ad quodnā quiduis faciat ac conducat, sicut de curâ Tartareorū morborum deinceps memoriale consignificabimus. Nam & causa approbè intelligi debet cur alia conueniant Arenæ, alia Calculo, alia Congelatis, alia Induratis, alia Podagræ. Cogitandum insuper hoc quoque est; quod medicinæ quidem sint aliquæ quæ arenulas pellunt, sed illæ eousque non penetrant, vt arenulas attingere queant. Illis ergò addēda ea sunt, quę eò ipsas deducant. Et sic de cæteris.

Etsi verò hæc hactenus de medicinis morborum Tartareorum disseruerimus: practicam tamen ipsam nondum constituimus. Nam in practicâ discretè omnia explicabimus, & curę modum duplicem proponemus: vnum per interna. Ea sunt, de quibus iam diximus. Quæ etsi quidem exterius adhibeantur, interius tamen eadem operantur. Alter modus chirurgicus est, qui foris operatur ac foràs extrahit visibiliter. Et hi duo modi Tartareos morbos vniuersos respiciunt. Nam cùm alii visibiles sint, alii inuisibiles, quidam cognitu faciles, quidam difficiles: ideo hoc discrimen sedulò tenendum est, sicut in Practicâ plenius explicabitur.

TRACTATVS SECVNDVS.

CAP. I.

Qvia in progressis capitulis de Tartareorum morborum origine definiuimus: deinceps istorum curam complere instituti nostri est. Hanc autem vno eoque peculiari tractatu tribus partibus trademus. Vna erit, de Tartareis morbis, qui calculus sunt. Altera, de iis, qui sal existunt. Tertia de præseruatiuis finiet. Pro intentione etenim nostrâ, omnia Tartareorum morborum sanandorum remedia in duobus consistunt: Alia enim calculum frangunt: alia consumunt & resoluunt sal. In hoc autem capitulo curam tantum ponemus eam, quæ sanet calculum, arenulas, coagulata, & congelata, prout in corporis concauitatibus subnascuntur.

Remedia Tart. vel calculum frangūt, vel consumunt sal.

Principiò autem intelligendum est, non opus esse scire, in quibus corporis locis calculi iaceant, siue in vesicâ, siue renibus, siue intestinis aut visceribus &c. Porrò etiam necessarium non est, vt sciatur, vnde & ex quonam generati sint, nisi in genere, prout sufficienter descripsimus: idque hac ex causâ. Oportet enim Medicinam ad calculum Tartareū ita specificatam esse, vt ex proprietate suâ ac naturâ specificâ omnia genera calculorū rectâ expellat, nec illa medicinam sequantur: veluti oculi cancrorum arenas quidem pellunt, sed nō calculum. Et sic similiter etiam de reliquis. Nam [symbol] calculum in renibus pellit, non autem in vesicâ. Ita etiam Semachi idem facit. Et tamē horum nullū congelata & coagulata pellit. Ex

Remedia Tartari oportet esse naturâ specifica.

ignora-

Oculi cãcrorum arenas pellunt. Sed ... calculu renũ curat

LVDVS omnes vniuersi corporis calculos curat.

ignoratione horum ac inscitiâ sæpius accidit, vt ob defectum genuini remedii misero eiulatu ex morbo Tartareo interimantur: Medicatio autem ita fieri debet. LVDVS curat omnes calculos ex Tartaro, congelatos, coagulatos, in vesicâ, renibus, arenas, & sic similiter omnes calculos Tartareos, in vniuerso corpore conditos, notos, ignotos. Considerandum enim hoc est, quòd multi in corpore morbi existant, qui ex Tartareis calculis proueniunt, quorum nullam notitiam, aut iudicium, signúmue ac prognosticon habere possumus, sed in ambiguo ibi hæremus, nec quo euadamus, certum habemus. Practicæ egò nostræ tenor is est, vt non saltem adhibeantur empirica præcepta, quæ particulatim generibus calculorum, de quibus iam diximus, conueniant: sed producenda ea recepta sunt, quæ in genere, non in particulari, vniuersos calculosos morbos tollant. His enim solis Tartarei morbi eximuntur. Impossibile enim est, per Physicam, omnia loca ac regiones, in quibus calculi gignantur, iaceantque, scrutari & indagare. Quâ ipsa ex causa etiam necessarium nequaquam est, vt scientia habeatur dirigentium, per quæ remedia ad laborantes locos, velut caput, cor &c. deducantur. Quis enim adeo ingeniosus ac perspicax sit, vt, quonam loco morbus sit, perscrutari, adeóque ad ipsum, nuntium quendã mittere possit? Hæc vana & reiicienda sunt. Hoc satagendum potius est, vt medicina ad calculum directa sit, eumque sine ope dirigentium expellat. Et hæc operatio simul in omnibus locis fit, sicut deinceps tradetur. Ea ratio est etiam tenenda, in podagricis morbis similiter per experientiam talem curandis & expugnandis. Hisce ergò hactenus cura explicata sit. Porrò autem textum practicæ continuemus, ac ponamus rem ipsam.

LVDI descriptio

Medicina ergò ista duobus modis noscenda & intelligenda est: scilicet vt, *potentiuum & acuatiuum*. Et vtrâque tam intus quàm foris adhibenda sunt, sicut deinceps in Regimine tradetur.

Potentiuum tale est.

Ludus calculorum omnium cura.

℞. *Ludum subtiliter tusum, & calcinatum*: de hoc oleum excoque per resolutionem, & potandum præbe omni die & nocte ℈j. ex vino bono, ad dies 14. Ab hoc omnes morbi prædicti à Tartareo calculo auferuntur & curantur. Nec absurdum tibi videatur, per hoc vnum Receptum adeò simplex & rude tantum morbum expelli posse, interim tot receptis aliis tam artificiosè concinnatis abiectis & eliminatis. Hoc quinimò tecum reuolue, quòd assula ligni ardentis vnica plus caloris det, quàm saxa decem. Idem enim iudicium ac discrimen habendum est de hoc nostro recepto, si conferatur cum aliis aut ab experientiâ inuentis, aut à naturâ productis.

Acuatiui descriptio.

Acuatiuum medicamen foris applica, eo scilicet loco, vbi morbus sentitur. Quòd si morborum situm cognoueris, applicatos tamdiu, donec ii aboleantur & consumatur: per vrinam, qui in ductibus vrinalibus consistunt: per vrinam, qui in ductibus vrinalibus consistunt per stercus, qui in viis illis siti sunt. Idem similiter etiam de emunctoriis cæteris intelligé-dum est.

℞. *Terpentinæ, Olei Lini an.*

Distillabimus: fiat cohob cum his:

℞. *Oculorum cancrorum, lapidis lyncis, spongiæ, Olei ludi, Iudaici, lyncis an.* ℥iij.

Saxifragiæ ℥ij. Et sic de aliis.

Calculi omnes in aquã resoluendi sunt.

Per hanc inunctionem calculi omnes in corpore resoluuntur & comminuuntur, eo modo, vt in Theoricâ diximus. Et nota de his Receptis, quòd non modum illum teneamus, quem in primo tractatu posuimus, quod scilicet alia expellant formâ arenæ, alia farinæ, alia calculi, alia boli, alia aquæ: sed Recepta nostra secundum hoc vnicum direximus, vt omnes calculi in aquam resoluantur & liquescant. Ideóque cætera omittimus.

CAPVT II.

Podagra dicitur Sal Tartareum.

DEinceps verò etiam trademus rationem curandi morbos podagricos, qui & ipsi ex Tartaro gignuntur. Morbum autem hunc *Salem Tartareum* vocamus; ideò, quia instar Salis, extra granulatus & congelatus, angularisue aut arenæ similis existit, ac simul mordicat, salisque more generatur.

Podagræ cura duplex. Integra cura podag.

Huius ergò cura duplex est: *Integra* & *Aperta*. *Integra* est, quę fit sine omni læsione ac apertione corporis, ita scilicet, vt sal Tartareus resoluatur & consumatur ex fundamento ac radicitus, tam per exteriora, quàm interiora, remedia. *Aperta* est, quæ sectione administratur, ita vt sal violenter extrahatur, prout in sequentibus dicetur. Integra autem talis est.

Aperta cura quę.

Remed. podagricu.

℞. *Ossium hominis, scammoneæ, hermodactylorum*

Turbith, senæ, zuccari taberzet an. Ex his confice puluerem, de quo manè & serò præbe edendam ʒß. pro vice vnâ.

Puluis hic ab ægro fluxus omnes ac Tartareos morbos eximit, eo modo, vt res resoluat, sicut in tractatu primo diximus. Operationis autem vis ex eo procedit quòd ossa ex proprietate suâ miracula edant, cætera autem ex vi specificâ materiam resoluant. Sicut enim aqua vini Tartarum resoluit, ita simplicia hæc fluxum podagricum liquefaciunt.

Interim dum hæc fiunt, doloris locum inúgere perges, indies bis, balsamo talis

℞. *Mumiæ patibuli.* Illam destilla, & pro exigentiâ vtere. Hanc autem inunctionem continuabis ad sanationis finem vsque. Per hanc enim vnaquęlibet podagra, chiragra, & similis affectio curari potest, quia hæc cæteris omnibus præstantior est.

Externum medicamen tale est.

Podagræ cura aperta.

℞. *Mercurii sublimati, Aquæfortis, Arsenici an.* Fiat pulmentum. Hoc impone, quousque dolor diffunditur. Si verò vniuersum membrum is occupauit, in loco maximè ad id idoneo foramen fac: deinde impone ad escharam liberandam. Postea hoc attractiuum, quod sequitur. Ita fiet, vt omnis fluxus & sal Tartareum extrahitur, liquetur, & in aquam resoluatur. Sordibus vniuersis euacuatis, insperge in foramen puluerem de croco Martis, & consolida. Hac arte & vi extrahere potes quamcunque podagram, quæ aliis nullis remediis cedit. Contra medicinam autem hanc nihil quicquã reniti potest. Attractiuum autem hoc modo parabis

parabis.

℞. *Minii, Lithargyrii, Calaminaris*
Carabe, Magnet. an. ℔ ß. Tundantur omnia subtiliter & cribrentur, & cum ℔ vj *Olei lini* coquantur, addendo *cera* ℔ iij. *terpentinae* ℔ j. *vermis* ℔ j. coquantur, dum emplastrum coloris punicei sit, in quo dissoluta & colata haec gummata infundes.

℞. *Opoponacis, galbani, serapini.*
Bdellii, armoniaci an. ℔ 6.

Vbi ebullierint aliquantum, inijce sequentia:

℞. *Carabe, mastices, thures, myrrhe,*
Magnetis, aleopatus, an. ℔ ¼ *partem.* Sed sint omnia tenuiter puluerata, subigantur, & malaxando in emplastrum redigantur.

Sic ergò iam satis dictum est de curâ impêdenda in Tartareo sale podagræ, chiragræ & artheticæ. Et licèt Recepta quidem pauca promantur, pauca tamen ea, simul prestantia, pluribus leuioribus, nobis multò grauiora sint. Et sic his colophonem imponemus.

CAP. III.

Præseruatiua podagræ sunt duplicia, calculi & salis.

POst curationem auté morborum Tartareorum, subnectamus eorum quoq; præseruatiua, eaque duplicia sunt. Vnum procedit contra Tartareos calculos: alterum contra Tartareum sal. Horum vtrumque iterum duplex est: vnum pro iis, qui huiusmodi Tartareos morbos antè nondum passi sunt: alterum, pro iis, qui iidem antea laborarunt, sed iterum conualuerunt. Addimus autem etiam præseruatiuum podagræ, ne grauiùs inualescat aut latiùs exundet, sed in loco suo subsistat.

Primum præseruatiuum calculorum Tartareorum pro iis, qui ex ipsis nunquam laborarunt.

℞

Horum, qui laborarunt, tale est:

℞ 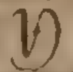

Similiter, qui sal podagricum nunquam habuerunt, tale est.

℞

Pro his, qui habuerunt, tale est.

℞ 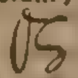

Pro his, qui habent, ne augeatur, tale datur.

℞

His ergò tribus capitulis remedia omnia aduersus Tartareos calculos & salia finita & conclusa volumus, sectatores nostros monentes, vt hæc grati agnoscant, ... nostrósque labores ... non ... lenes & inutiles impendimus ... pensitantes, quàm anxio cum studio ... humani generis salutem afferendam hæc inuenerimus & tradiderimus &c. *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti*, Amen.

LIBER SEPTIMVS

IN MEDICINIS THEOPHRASTI BOMBAST HOHENHEIMENSIS,

DE AEGRITVDINIBVS AMENTIVM:

ET DIVIDITVR IN DVAS METHODOS.

Methodus prima tractat de origine ægritudinum Amentiarum, & habet 5. Capitula.

CAP. I. *De Origine morbi Caduci, cum speciebus annexis.*
CAP. II. *De Origine Maniæ, cum suis consimilibus.*
CAP. III. *De Origine Morbi, Sancti Viti & suis partibus.*
CAP. IV. *De Origine Suffocationis intellectus cum cohærentibus.*
CAP. V. *De Origine priuationis sensuum in Vesanis & Melancholicis.*

Methodus secunda de Curâ ægritudinum, & morborum Amentium, & habet 6. Capita.

CAP. I. *De Curâ Caduci.*
CAP. II. *De Curâ Maniæ.*
CAP. III. *De Curâ Vitistæ.*
CAP. IV. *De Curâ Suffocationis.*
CAP. V. *De Curâ Priuationis.*
CAP. VI. *De Praeseruamentis.*

LIBER SEPTIMVS

THEOPHRASTI BOMBAST HOHENHEIMENSIS.

De ægritudinibus Amentium.

TRACTATVS I.

CAPVT I.

De Morbo Caduco.

Morbi omnes vel Naturæ ſunt, vel Rationis

MORBI, quicunque hominem, Dei creaturam affligunt, ex ipſa natura deſcendentes, aut corpus labefactando ſanitatem eius extinguunt; aut, quod grauius eſt, vigorem mentis ac rationem opprimendo adimunt eliduntque. Cùm ergò de morbis naturalibus conſideremus, quibus ac quot modis corpus noſtrum violenter lædatur: viſum ac res poſtulat, vt eos quoque ſimul morbos expendamus, quorum impetu rationis ac intellectus noſtri vis expilatur, vnde ſcilicet nam & ex qua origine illi promanent; quandoquidem eoſdem ex ipſa Natura emergere ac ſuſcitari, ipſa rerum experientia doceat & cômonſtret. Etſi verò hoc noſtro ſeculo iſtiuſmodi morborum cauſam, incorporeis creaturis ac Diabolis aſſignet Deorum vicarij Europæi: iiſdem tamen vt hoc caſu ſuffragemur ac aſtipulemur, nulla vel dum demonſtrationis neceſſitate compellimur. Sed enim ab ipſa naturæ documentis diametro contrariam ſententiam abripimur, vt terrenorum iſtorum Deorum calorum opinioni omninò à lucifieri cogamur, ſicut diſtinctè in ſuis capitulis de iſtis omnibus docebimus. & rem omnem ad modum naturæ, vt quæ ſola iſtarum cauſa & genitrix eſt, dilucidè dirigemus & ex diſſoluemus. Cæterùm ipſius Amentiæ, ſeu rationis priuationis ſpecies primò quinque ſe offerunt: Quarum prima Caducus eſt, ſeu Epilepſia, non ſolùm complexionem vnam attinens, ſed ne quidem vllam: nec vnum ſaltem genus attingens ſed omnia. Hinc morbo obnoxii ſunt ſani, infirmi, iuuenes, ſeneſque: & tamen idem morbus ſanitati corporis nihil derogat, aut eius conſtitutionem frangit deſtruitque, ſicut deinceps tradetur. Quod ſi verò morbus iſte quandoque infirmos reddat ac mortem acceſſat, id hac ex cauſa fit, quòd nimirum acuitas & vehementia eius reliquas poſt ſe aliquas Remanentias faciat, ex quibus deindè Mors naſcitur ſiue complexionis contaminatione. Huiuſce verò caduci genera quinque numerantur, quorum vnumquodque ſeorſim Epilepſiam parere poteſt, & quæ in omnibus promiſcuè fieri ac generari queunt: primum eſt in *Cerebro*: ſecundum in *Hepate*: tertium in *Corde*: quartum in *Inteſtinis*: quintum in *Membris*. Cum verò vna alterâ lethalior & periculoſior ſit: id indè fit, quia tria genera prima nobiliſſima membra occupant, quorum affectionem mors promptè ſequitur: ſicut frequenter accidit, vt aliqui à primo illicò inſultu ac paroxyſmo ſternantur & perimantur. Cuius euentus ratio, cùm idem in duobus cæteris ſimiliter nô fiat, deinceps planiùs explicabitur. Vniuerſa hæc quinque genera ſimilem quidem commotionis impetum, ac æqualem pariémque rationis & ſenſuum priuationem habent: non tamen ex vnâ eâ denique materiâ producuntur ac emergunt. Vt enim paroxyſmorum modus diuerſus eſt: ita ipſa quoque materia diſſimilis exiſtit: cùm correpti alii ſpumam, alii copioſam aquam eructent fundantque, alii fixos & immotè apertos oculos exhibeant, alii crebris ſuccuſſationibus & corporis iactationibus quatiantur, quidam immoto corpore iaceant, nônulli obſcurum quid vociferentur, alii in totû ſileant, quidam violenter in terram proſternantur, non pauci ſenſim ſeſe demittant & reclinent. Diligenter autem ad indicia & relationes ægrorum attendendum eſt. Magni enim intereſt ſcire, quonam præcipuè loco morbum perſentiſcant, priuſquàm cadant aut à ratione deficiantur, præ alteris, qui morbi motum nullum ſentire queunt, ſed ſubito opprimuntur quaſi & amentes cadunt, rationis ſubductionem non animaduertentes. Ipſorum verò commotio harum rerum cauſa non eſt: ſed in cauſa id eſt, quòd commotionem ſuſcipit. Ita ſed cerebrum commotionem ſuam ſuſcipit, ſicut ipſa quoque inteſtina, ſed hiſce non idem promptiùs ac citiùs afficitur, quia in ſuâ regione rationem ipſam ſitam habet. Vnde vicinitatis & propinquitatis cauſâ ſuperiùs dictâ eueniût.

Amentiæ morbi Diabolis perperâ aſſignantur.

Amentiæ ſpecies 1. Epilepſia tâ ſani quàm ægri obnoxij.

Epilepſiæ genera 5.

Epilepſiæ primus paroxyſmus multos interficit.

Materia & paroxyſmi Epileptici in diuerſis diuerſi.

Ægri de morbi loco interrogandi.

Deinceps autem de Materiâ, ex quâ caducus generatur, dicere pergamus. Ea verò non ſoli ineſt homini, verùm iis vniuerſis, quæ vitam habent, vt ſunt pecudes, quæ ipſo homine non minùs cadunt, & ſimilibus paroxyſmorum formis corripiuntur. Quanquam etiam animalium certa quædam genera ſint, quibus hoc malum omnino hereditarium ita inſitum vigeat, vt indiuiduum in eo nullum ſit, quin continuo eo morbo teneatur. Ex quo cenſu ſunt Muſſulæ, ac Leones, ac multæ volucrum ſpecies, in quibus malum hoc numquam abolebitur. Quin & res ipſæ creſcentes quoque, quæ tamen denſu carent, hoc eodem morbo tentari affligique ſolent: non eo quidem modo, vt cadant, vnâ enim ſenſitiuâ deſtituuntur: ſed quòd animalibus ſimiliter paroxyſmos ſuos experiâtur, velut ab iis arbores diſſiliunt & finduntur, prout de infirmitatibus arborum & creſcentium tradetmus. Eædem quandoque penitus inareſcunt: & à finito paroxyſmo iterum augeſcunt aliquando, interdum planè emoriuntur. Similiter etiam de rebus cæteris omnibus, quæ vitam habent, intelligendum eſt; quòd æquè hoc morbo ſollicitentur. & paroxyſmos eius experiantur: eo tamen diſcrimine, prout creatura quælibet ſenſu magis minúſue donata eſt. Sed ad indagationem cauſæ, cur tam ſenſu donata,

Muſſulæ, Leones, ac certæ aues Epilepſiæ obnoxij.

Arbores quędam ſunt Epilepticæ.

Cauſa caduci in omnibus viuentib. ſunt 1. Nutrimentũ.

donata, quàm eodem orbata, viuentia tamen, paroxyſmo tali ſubiiciantur, hæc ſequentia annotanda ſunt. Nulla nempe natura viuens agit aut ſuſtentatur ſine ſpiritu vitæ, in quo vis vitalis rerum vniuerſarum condita eſt, ſicut de ſpiritu vitæ tradimus. Sic viciſſim, nulla vita ſine nutrimento eſt. Quòd ſi ergò omne viuens hoc morbo laborat, tum in nutrimento etiam manebit. Sic ergò per nutrimentum commotio fit, ſi in ſpiritum vitæ permiſcetur. Hæc ergò vna huius morbi cauſa eſt.

2. Ebullitio ſpiritus vitæ.

Altera eiuſdem cauſa eſt *Ebullitio vaporum in ſpiritu vitæ* non verò alij *Humores* aut *Qualitates* corporis idq; hoc modo fit. Quando ſpiritus vitæ alteratur, & à diſpoſitione ſuâ deiicitur, tunc quaſi efferueſcit & ebullit, quæ ebullitio ita incitata & violenta eſt, vt memoriam omnem ſimul cum ratione vaſtet & amoueat: ſimiliſque iſte paroxyſmus motioni illi eſt, quâ vniuerſus orbis concutitur tremiſcque. Nam & huius morbi cauſa cauſæ terræmotus reſpondet, vnoq; modo ac ratione cùm motus terræ tùm caducus fiunt.

Epilepſiæ & terræ motus eadem cauſa.

Nec morbus is aut ex ordine curſuq; Naturæ, aut cõplexionis infirmitate: aut humorum corruptione vllâ ratione generatur, ſed ex vnâ cauſâ terræmotus emergit. Nam terræmotus, ipſius etiam hominis motus, & arborum motus, & motus rerum omnium creatarum eſt, quod hoc diſcurſu demonſtrabimus. Cauſam de terræmotu in philoſophiâ noſtrâ ponimus. Ea qualis eſt, talis eſt etiam in corpore caducus, hoc modo: ſi ſpiritus vitæ ex proprietatis ſuæ errore ebullit, ita vt fumos ac vapores excutiat emittátque, tunc ab iſtis vniuerſum corpus concutitur & contremeſcit. Quare autem? Quia ſcilicet ſpiritus vitæ patitur. Hoc patiente, vniuerſum corpus compatitur, non in ægritudine, ſed in Amentiâ.

Spiritus vitę ſedes rationis.

In ſpiritu enim vitæ ratio habitat, quæ ob id deſtruitur, ac tamdiu ſyncopiſat, donec ſpuma ſeu ebullitio deferueſcat & conſumatur. Iactatio verò, & ſuccuſſatio tremórque & ſpuma indè emergunt, quod nimirùm membra omnia ſpaſmo conuellantur, eorúmque vita affligatur: quâ cauſâ & ipſa neceſſariò compatiuntur, &c.

Epilepſia quintuplex. Cephalica qui fiat.

Quintuplex autem huius morbi differentia intelligenda eſt. Alia enim Epilepſia eſt *Cephalica* cuius cauſa eſt, ebullitio ſpiritus vitæ in ſolo capite facta. Hæc ergò dum in cerebro corruptionem ac ſpumam ſuſcitat, tunc rationis domicilio obſeſſo ſenſus ac intellectus intercipitur, & membra deindè continuationis reſpectu vniuerſa læduntur, quia ipſius hominis radix afficitur. Et hoc caſu ſimile quid fit terræmotui iſti, quo vnica ſaltem regio, non omnis orbis quatitur. Nam & hic in ſolo cerebro morbus conſiſtit, omnia proxima infeſtans, ſicut à terræ motu quoque vicina omnia contremiſcunt.

Hepatica Epilepſia ſapiſſimè cerebrũ inuadit.

Sic quæ ebullitio ac effuſio in hepate contingit, ea ſpiritum vitæ in hepate contaminat: & priuſquam ſentiatur, iam cerebrum confeſtim ac corpus omne occupauit, tantâ velocitate, quâ ventus raptim per vniuerſa fertur & concitatur. Et ſicut, ſi Tartarus in aquam fortem incidit mole etiam minimâ, ebullitionem validam continuò ſuſcitat: ita velox etiam & feruidus ipſe vitæ ſpiritus eſt.

Cardiaca Epil. vt fiat.

Epilepſia cardiaca fit, cùm ſpiritus vitæ in capſulâ cordis ebullit, & tamen venenare non poteſt (ſicut nec terræmotus infœcunditatem parit vlli ſoli, ſi fiat, vt per tremorem & ſuccuſſationem membrorum ſuperiorum quædam diſſolutio inducatur. Ex iſtiuſmodi enim diſſolutione mors conſequi poteſt, ſicut domus etiam corruit à terræmotus non veneno, ſed incitatione & concuſſione.

Inteſtinalis Epil. vt fiat.

Idem eodem modo etiam intelligendum eſt de ea, quæ in inteſtinis ſuam originem ſumit. Hic enim morbus ſuam ibi radicem, ex qua producitur, habet, ſicut herba à ſemine emergit, cadit, & iterum enaſcitur. Similis in ſpiritu quoque vitæ radix eſt, quæ plantam talem producit, ex qua iſtiuſmodi morbi oriuntur. Iſtius autem radicis ſitus vbiuis in toto corpore eſſe poteſt: in capite, & ſic in capite oritur morbus: in hepate, & oritur ibi: in capſula cordis, & illic ſurgit. Sic pariter etiam de ventre intelligi debet quòd radix illa quandoque in inteſtinis aut locis finitimis iaceat, prout hic vel illic ſeritur. Nam quòcunque ſeritur, ibi manet ac defigitur, nec locum mutat, aut latiùs ſerpit, quia plures radices vnà non ſpargit.

Mẽbrorum Ep. vt fiat ſcilicet Manuũ pedũq; Epilepſia corporis erratica qualis.

Eadem radix ſimiliter in membra, velut Manus pedéſque nonnunquam defigitur, in quibus etiam locis paroxyſmi initium plerunque deprehenditur, qui indè ſurgens per vniuerſum corpus cum ſpiritu vitæ diffunditur. Fit etiam, vt radix nullo certo loco figitur, quod per ſe ſubſtantialis adeò ac materialis non ſit, vt alicubi fixa manenſque eſſe queat, ſed diſtribuitur per vniuerſum corpus, & deſubito in rationem poſteà irruit.

Cæterùm cùm hactenus de cauſis ac ſedibus, ex quibus Epilepſia emergat, diſſeruerimus: iam porrò de ſpiritu quoque vitæ aliquid dicamus, qua ratione ille inficiatur ita, vt paroxyſmus iam inſultet, iam ſentiatur minùs, quique fiat, vt extra paroxyſmum ægritudo nulla incumbat. Huiuſmodi autem caduci morbi in vtero materno concipiuntur, vbi radix eorum fœtibus inſeritur & implantatur, quæ poſteà cum his in lucem editis augeſcit, hac ratione. Ex imbecillitate ſpermatis, ac praua victus ratione aut diæta inordinata, ſpiritus vitæ in fœtu, prout eſſe debet, minimè perfectus & robuſtus producitur: & ſic à parentum mala conſtitutione ſpiritus vitę etiam in fœtu contaminatur & inficitur.

Epilepſia eſt hæreditaria cur & quo modo.

Ab hac inuſta, ſi ſpiritus vitæ in fœtu perfectus eſt: tunc alienum & diſconueniens à ſe expellit. Et licèt id ex corpore quidem exturbare omninò non poſſit, continenter tamen à ſeſe tamdiu id exigit & propellit, dùm vniuerſum in locum vnum cogatur & colligatur, qui diſpoſitioni & virtuti [...]ulſiuæ omnium maximè commodus viſus eſt. Quocunque ergò loci id deponitur, ibi radicem ſuam figit. Quod autem morbus iſte non è veſtigio ac continuò ſeſe prodat, hæc cauſa eſt, quia ſcilicet radix ipſa vel nondum valida, vel magna ſatis eſt, vt in continenti ſuam virulentiam exercere poſſit: ſed nonnunquam eouſque durat & inualeſcit, vt vix 70. demum anno cognoſcatur: ad quod tamen impedimentum cauſæ aliæ multæ concurrere poſſunt, vt robur corporis, ac vegeta valetudo, bona & ſalubris diæta, & ſi

Epilepsia ex terrore.

quæ huius generis alia sunt ab homine vsurpata. Quod si aliquando videmus epilepticos cadere ex terrore & trepidatione: tunc huius affectionis terror ipse causa minimè est, sed radix huius mali iam anteà in corpore implantata latebat, quam terror postea, qui spiritum vitæ lædit, & ebullire facit, accendit quasi & in actum producit. Idem paroxysmus à gaudio quoque concitari potest per mutationem spiritus vitæ, qui eò inclinabat. Sic per accidentia alia quoque idem fieri potest.

Epilepsia cur non cótinenter affligat.

Quòd autem paroxysmus non continuè duret, sed interpolatè redeat: id fit ratione diuersitatis influentiæ, quæ spiritus vitæ aut turbandi, aut labefactandi aut minuendi, augendiue vim ac potestatem habet. Deindè paroxysmus interdum etiam stimulatur à solo vitæ spiritu, hoc modo: si radix erumpit & quasi pullulat, paroxysmum ciet, qui citò residit. Postea, quàm primùm iterum ebullit exundátque, paroxysmum alium commouet: non secus, ac pluuia iam incumbit, iam cessat, iam reciprocat, & iterum desinit. Simile enim quid etiam spiritui vitæ accidit, qui iam pluit, iam serenus est, & has vices, subindè euariat, prout hoc vel illo modo disponitur. Sed quæ de hoc morbo plura tradi ac intelligi debent, ea ad secundam Methodum de Curâ reticimus, vbi docebimus, impossibile esse, ex radice hunc morbum curare aut euellere: fieri tamen posse, vt retundatur, & radicis incrementum cohibeatur, non secus ac arbor detruncatur, radicibus in terra illæsis relictis secundum materiam scilicet, non tamen naturam suam, sicut clarius demonstrabitur.

CAP. II.
DE MANIA.

Mania est priuatio rationis, nó imaginationis.

DE Maniâ ita statuendum est, quòd solius Rationis, non etiam sensuum ea alteratio seu mutatio fit. Sicut enim Ratio in istis ægris planè nihil est: ita vicissim imaginatio fortis ac obstinata persistit. Nam Mania insultat fermè semper cum insaniâ & concitatis furiis, cum inquietudine plurimâ, cum præpostera omni machinatione, & rerum obuiarum euersione: & ex hoc illa dignoscitur præcipuè, quòd sponte suâ tandem remittat, ægríque pacatiores euadant, & ad intellectum è postliminio redeant. Quanquàm & hoc fiat, vt Mania sæpius cùm recedat tum redeat Nonnunquam, quæ semel abscessit, denuò non reuertitur. Quædam pro Lunę constitutione mouetur: aliqua pro accidentium externorum vi regitur.

Maniæ recidiua.

Mania genera duo.

Sic & Maniæ genus duplex est; vnum, quod corpori sano superuenit: alterum, quod ex morbis prioribus aliis suscitatur. Vnde causas quoque duplices esse oportet, Maniam efficientes: vnam corporis sani, alteram morbosi: vtriusque autem vna est accensio, eadem materia, ratione scilicet tali. Materia Maniæ est humor destillatus in cerebrum, qui surgit & attollitur miscetúrque infra Diaphragma, ex parte vnâ: ex parte alterâ supra Diaphragma, intra regionem Diaphragmatis & gutturis. Nam & hic peculiaris commixtio, & ex hâc demum destillatio quædam sursum in caput fit. Sic ergò interiùs in corpore destillatio duplex contingit, quæ vtraque Maniam concitare potest. Porrò similiter in 4. externis etiam membris destillationes fieri queunt, pro ductuum pororumq; meta sursum in sublime concitatæ. Sic ergò ex solis his tribus locis Maniæ oriuntur.

Mania ex tribus locis oritur.

Deinceps verò etiam Maniæ differentiæ cognoscendæ sunt. Vnicuilibet enim destillationi sua seorsim natura ac proprietas adiacet, & ob id vna alterâ peior & damnosior existit.

Maniæ infra diaphragma signa.

Nam quæ Mania à destillatione infra diaphragma factâ oritur, ea cum expresso delirio & desipientiâ erumpit, ægríque illicò deiiciuntur, nauseâ tentantur & vomitione, concurrente simul diarrhœâ aliquâ ac intra seipsos murmurant, & varia alienáque loquuntur, nec astantium rationem habentes, aut notitiam; nec etiam loci, in quo versantur.

Causa.

Horum symptomatum causa est, quòd scilicet inferior destillatio ex stercoribus fiat, quorum resolutio & sublimatio prędicta signa exhibet.

Manię supra diaphragma signa.

Quæ supra diaphragma Mania fit, ea sæua est, violentis cordis & pectoris compressionibus stipata, & punctionibus diris periculosa. Quorum omnium ea causa existit, quòd in hâc quoque sede materia resoluatur, ac in sublime erumpat: vnde compressio eo potissimum loco sentitur, vbi materiæ ascensus fit.

Manię membrorum signa.

Quæ verò destillatio è membris externis surgit, ea cum gaudio quodam & exultatione ac alacritate feroci re facit. Interiora enim membra nihil sentiunt, nec nisi rebus lætis ac iucundis afficiuntur, comitante tamen nihilominus mania frequenti. Cætera signa, quibus hæc mania dignosci queat, hic describi ac recenseri nihil attinet.

Iam verò Maniæ generationes seu eleuationes duplices existunt: vna quæ in caput sustillatur vaporis sui iac specie. Hæc Mania durat tamdiu, quandiu vapor durat. Altera sublimatur hoc à destillatione discrimine, quòd in capite congeletur, & coagulata maneat, nec in capite resoluatur.

Maniæ duplex cura

Quâ de causâ duæ, in Curâ, Manię considerandæ sunt: vna consumenda, vtpote quæ ex distillatione oritur: altera resoluenda & consumenda, quæ à sublimatione generatur. Et licèt hic quidem duæ eleuationes Maniæ in caput fiant: vtræque tamen ex fundamento vno dimanant, si triplicem illam distinctionem consideres. Porro cùm diuisio Maniæ triplex sit: vno modo vtraque illæ minimè fiunt. Quędam enim destillationes & sublimationes existunt in solo sanguine venarum membrorum exteriorum: aliæ in solis ligamentis eorum. Maniæ itaque in membris exterioribus duo genera noscenda sunt, sanguinis & ligamentorum. Fieri enim potest, vt, etsi Mania quidem ex membris exterioribus oriatur, non tamen in toto membro sit, sed vel tantùm in sanguine, vel tantùm in ligamentis. Nam per hoc vnicum sursum destillatur vel ad venas, vel ad ligamenta. Quanquam destillatio quoque nonnunquam ad cor primò, postea ad caput feratur, demum iuxta vias venarum & arteriarú. Destillationes enim ac sublimationes primum ad suum principium diuertunt, & hinc tandem in sublime, concitantur. Sic Mania supra diaphragma nonnunquam suscitatur à solo stomacho, phlegma

nonnunquam suscitatur à solo stomacho phlegma suum aut materiam aliam continentem soluente; & hæc demum in cerebrum irrepante similis destillatio aut sublimatio æquâ ratione etiam in hepate, aut pulmonibus fieri potest. Ita etiam circa intestina ac renes, &c. sua diuersitas accidit, quod destillationes ac sublimationes aliæ oriantur ex stercoribus, aliæ ex spiritu vrinæ, aliæ ex phlegmate intestinorum, aut si quæ alia in his contineri solent: quorum vnumquodlibet per se Maniam mouere potest. Hâc ergò ratione Maniæ plures suscitari possunt, omnes tamen tribus commemoratis metis comprehensæ. Cæterùm iam deinceps etiam recensebimus, quidnam id sit, ex quo Mania oritur, & quomodò resolui queat, & ad destillationem ac sublimationem aptari, & vbi gignatur. *Calor* immoderatus vehemens, ac magnus duplex existit. *Igneus* nimirum, & putridus seu putrefactiuus. Caloris autem istius hæc causa existit. Quando materia loci illius, ex quo Mania surgit, reuerberatur in calcem, quæ postmodùm in aquam longè acerrimam resoluitur: tunc acerrima illa resolutio humorem vitæ accendit. Quousque verò illum contingit, eousque separatio fit subtilis à crasso. In hac autem materiâ subtilitas tam acris est, vt in fundo ne quicquam maneat, sed ad summa quæque euolet, & crassum in fundo relinquat. Et Reuerberatio illa à magno calore fit, qui in locis istis oritur, & ibi inflammatur, eòusque, donec tanta subtilitas emergat. Iam vero vt varia est huiusmodi Reuerberatio, ita varia est huiusmodi Reuerberatio, ita varia quoque est Resolutio. Alia enim est in sanguine: alia in ligamentis: alia in locis aliis, de quibus diximus. Resolutio autem in sanguine ita contingit, quando scilicet spiritus salis, qui in sanguine est, cum spiritu vitæ in vnum permiscetur. Quamprimùm ergò destillati humores, qui per inferiorum membrorum calorem sublimantur, subtilitate suâ & acrimonia cellas cerebri feriunt, iam illicò Mania exoritur. Si ergò in solo sanguine fit; tunc, si vera & recta vena secetur, spiritus ille destillatus egreditur & exspirat: si verò in sanguine non sit destillatus, sed totum caput occupet, tunc phlebotomia minimè prodest, sicut in curâ tradetur. Eodem modo per apertionem manuum pedúmque digitorum Mania interdum tollitur, quia per illam quoddam quasi refrigerium ac aër introducitur materiæ in sepsâ futuram calefactionem impediens, & hoc pacto ascensum illius prohibens. Quòd si autem non semper itidem, nec perfectè id iuuet: id hac de causâ fit, quia materia sufficienter non refrigerata est, aut destillatio satis adempta. Si verò Mania istiusmodi in venis lateat, apertio istiusmodi non iuuat, quia ante omnia centrum inquirendum, & ibi inprimis aduertendum est, sicut in cura tradetur. Fit etiam, vt materia Maniæ interdum sublimetur, & in capite coaguletur. Vnde exomptæ ac expeditæ sublimationis putrefactione aut vermes in capite nascuntur: aut apostemata, propter congelationem nimis duram: aut pus; quod, dum per caput omne diffunditur, rosiones punctionésque capitis cum acribus doloribus gignuntur. Interdum etiam huiusmodi resolutiones in capite iterum consumuntur vsque ad exiguam guttulam superstitem, ex quâ iam sè sola, si in loco periculoso iaceat, Mania quæ iam emergit. Quando autem materia minimè resoluitur, sed coagulata remanet, tunc virtus rodit, instar salis in vulnere; vnde ratio quoque eluditur & perit. Vt verbo dicam, vix satis locus originis Maniæ indagari ac explorari potest, sicut nos hic in genere indicauimus. Ita in solo interdum stomacho sublimatio principium sumit, nec semper in toto, verùm interdum in eius quoque parte aliqua minima. Nihilominùs tamen, si vniuerso stomacho præbeatur ac ministretur Medicina, quicquid mali vspiam hæret, tollitur: id quod in venis tamen similiter minimè fieri, hic probè attendi debet. Nam sublimatio in vena interdum vna eaque sola, interdum in pluribus, nonnunquam in omnibus simul fieri potest. Idem iudicium etiam de ligamentis est. Veruntamen, si malum in hepate, pulmone, aut splene consistat: tunc horum membrorum quoduis cura idonea tractatur integrum. Hic notandum nobis etiam est quod complexiones 4. existunt, ex quibus singulis Maniam concitari posse veteres quidam putarunt, nos tamen nondum assequimur; vt puta Melancholiam Maniæ causam esse. Si enim Melancholia in causa esset, tunc pars Melancholica tantùm pateretur. Similiter etiam fieret, si aut sola cholera, aut sanguis aut phlegma tantùm in causa esset. Ideóque veterum illa sententia vera minimè est. Nam cùm Maniæ ex tribus omnino corporis partibus suscitentur: ex complexione certè vnica generari minimè poterunt. Nec enim secundum complexiones distribuuntur. Porrò si Maniæ ex complexionibus, vt ipsi volunt, essentur: tunc nulla vel destillatio vel sublimatio à membris exterioribus in caput fieri posset. Nullius etenim complexionis ea dispositio est, vt ad subtilitatem tantam reduci queat, à qua caput ad delirium agitur. Tandem, Mania quoque primò oritur ex membris nonnullis, quæ à complexione nulla gubernantur. Quod si verum est, ex complexionibus Maniam generari falsum erit, sicut de complexionibus dicemus. Potest tamen interim ex solo aliquo loco, in quo Melancholia habitat ac dominatur, velut splene, Mania quædam oriri, sed non ratione Melancholiæ verùm ratione spiritus vitæ, qui eo modo, quo diximus, à Melancholia se separat, & ascendit in sublime. Vnde liquet, Maniam à solo spiritu vitæ concitari, per destillationem & sublimationem, in caput, vt dictum est, sursum ascendente. Idem iudicium etiam de Mania est, a felle genita, nec tamen ex cholera in illo contenta: & sic deinceps. Concludimus ergo, quòd omnes spiritus vitæ ac materiæ, ex quibus Mania oritur, vnius omninò naturæ, qualitatis, complexionis, essentiæ &c. existant, nec vna calida, altera frigida, hæc humida, illa sicca sit, sed quòd vna omnium æqualitas sit, & Mania non aliter generetur, quàm quòd materia adeò subtilis & acris sit, vt cerebrum

Marginalia: Calor duplex. — Reuerberatio materiæ qualis fiat in Mania. — Phlebotomia cur Maniã interdũ cutet. — Vermes. Apostemata aut pus ex materia. — Medic. reprehensio. — Mania cur non ex humoribus. — Mania à solo sp. s. vitæ.

rationis hanc causam habent, quod sal in sanguine latens, ex ea proprietate, quam habet à sanguine secedat, ita, vt salsedo seorsim iam sit, & seorsim ipse etiam sanguis. Quo diuortio ac separatione facta sua sanguini pristina integritas ac virtus minimè superest, vtpote cuius vita & bonitas per sal conseruetur & sustineatur. Quando ergò, vt dictum est, sal à sanguine separatum est, tunc coit & coagulatur in duritiam quandam, instar granulosorum lapillorum, aut sabulosæ arenulæ. Podagricus autem morbus & iste est: quem quidem in monumentis nullis inuenimus descriptum, sed per solam experientiam, ad similitudinem podagræ, curauimus. Separationis huius causa est aciditas sanguinis. Sicut enim si acetum in lac infundatur, hoc naturam suam mutat, ac substantiá ipsam à sero ita separat, vt lac amplius non sit: sic idem similiter in sanguine acescente quoque fit, veluti docuimus.

Tart. natura seu crasities qui generetur Sanguis vt separetur Sanguinis vita sal.

Aciditas causa separationis sanguinis.

Acetum lac separat.

Eodem plane modo per separationem istiusmodi ex phlegmate quoque tales lapides ac Tartari generantur iis in locis, in quibus phlegma iacet, veluti in cauis pulmonum, hepatis, &c. Continet enim phlegma in se sal mortuum. Quod si instar lactis & sanguinis separatur, tunc ibi quoque podagricus morbus fit sicut de sanguine definiuimus.

Phlegma vt separetur & tartarescat

Similiter & ex cholera in locis definitis omnibus lapides arenulæque & sic podagra, gigni possunt, iisdem omnino de causis, quas præcésimus.

Idem æquè & de melancholiâ intelligi debet Nam in istis complexionibus omnibus talia inexistunt. His, vbicunque locorum sint, vt primùm acetositas quædam admiscetur, separatio talis illicò fit in locis conuenientibus. Pro consideratione ergò causarum istarum, in omnibus totius corporis membris, velut in hepate, cerebri cauitate, pulmone, ventriculo, nullo excepto, Tartareus huiusmodi morbus quidē produci potest. Et sic similiter in ipsis quoq; humoribus Tartarei morbi generari queunt, velut etiam in omnibus aliis, in quibus sal est, prout per corpus agitur & pellitur.

Sal in omnibus complexionibus est.

Morbi Tartarei membris accidunt

CAP. III.

CVm autem hactenus morborum Tartareorum ortum ac generationis modum exposuerimus: proximum iam est, vt explicemus etiam, qua ratione modoque ista Resolutio & coagulatio fiat, dum nimirùm vniuersum corpus quoque versum penetrat ac penetrat, & cur in proximâ sede seu primâ viciniâ non subsistat. Præcipuarum autem causarum duæ sunt: vna est subtilitas, altera crassities. Hæc ita accipite. Subtilitas vniuersum corpus penetrat: quò que quid subtilius, eo longius ac latiùs exundat. Crassities in primâ viciniâ residet, quia venas poros penetrare non potest. Sed præter has porro etiam noscendæ causæ illæ sunt, per quas Tartarus ad extimas & intimas partes expellatur. Causarum istarum tres sunt: vna à facultate virtutis

Subtilitas & crassities causa longius penetratus

Tartari sel subsistentis, &c.

1 Attractiuæ est, quæ nutrimentum attrahit, cum & in quo ipsa quoque Tartareitas ad

2 omnia membra allicitur. Altera ex vi permixtionis est, quià Tartarus in sanguinem se insi-

3 nuat, eique permiscetur, ac tamé suo tempore iterum secedens in articulos & cutem diuertit.

Tertia causa est, quòd materiæ, ex quibus Tartareitas prognata est, cum partibus quædam proprietas ac familiaritas intercedit, & ad illas facit. Vnde si ad partes peruenit, humor eius absumitur, & reliquiæ abundant, sicut paulò antè explicuimus.

Ex tribus his causis distributio procedit, facta ad eas partes, in quibus morbi Tartarei cōditi sunt. Quibus causa accedit hæc quod materia nonnunquam alicubi restitat, nec profeiratur eoúsque quoúsque proprietas & attractio ducturæ erant.

Porrò verò hoc etiam explanabimus, quibus de causis Tartareitas vna altera vel subtilior, vel crassior existat. Hæc autem diuersitas depēdet ex naturâ earum rerum, ex quibus Tartarus genitus est. Sic Tartareitas aquæ communis multò rudior & crassior est vini. Hinc fit, vt crassities Tartari aquei longius in corpus minimè penetret, cum econtrà subtilitas Tartari vini ad sedes extimas efferatur. Hæc ipsa quoque causa est, quòd Tartarus vini penitùs per omne corpus distribuatur, & vbiuis podagras producat, cùm tamen aquæ Tartarus in vno saltem loco cumuletur & congelatur. Eadem est ratio aliorum ciborum, potuum, fumorum, ac omnium, de quibus diximus; de quibus vniuersis crassities & subtilitas similiter æstimanda est. Sic fumi quoque singulariter in penitioribus adhærescūt potiùs, quam in propinquioribus, nisi fors quædam in fumo proprietas hæreat, propter quam in locis illicò primis affigatur: aut nisi huius naturæ sit, vt, quam primum aliam naturam sentiat, confestim adhærescat. Ita nempe sulphur, cùm in distantiora non sublimetur, nec in ipso corpore distantiora adit, sed Tartarum suum illico in ventriculo affigit. Qui verò fumus in distantiora vadit, veluti salis Ammoniaci & Mercurij: horum Tartarus in ipso quoque corpore penetrantiùs ad omnia membra diuagatur, ac continuâ permeatione ad extimas vsque corporis sedes profugiunt, suamq; interim sementem passim in omnibus peragratis locis relinquunt: quod tamen similiter fumus Arsenici minimè facit, sed collectim in distantiora, prout pellitur & agitur, sese defigit. Ex causarum harum pensitatione intelligimus, morbos nonnullos Tartareos in vnico saltem loco oriri gignique: veluti si fumus ex Aquâ forti aut similibus in vnū altem locum attrahitur, ibique permiscetur & parti appropriatur, tunc in solo illo loco coagulatio & congelatio simul ac collectim fit. Quantum verò ad ciborum ac nutrimentorum proprietatem attinet, commemoratio illa superflua esse videtur hoc loco: cùm aliàs de istis, & maximè in prioribus capitulis, abundè satis pertractetur.

Tart. aquæ crassior vini.

Tart. vini penetrantior aquæ.

Sulphuris Tart. nō addistās abit.

Cum verò paulò antè diximus, quòd per virtutem attractiuam huiusmodi attractio Tartari cum nutrimentis fieri possit: eius rei has causas inuenimus. Nutrimentum nimitùm ac Tartareitas vnà in stomachum ingeruntur, ac ibidem permiscentur. Ibi ergò cùm permixtio fiat rerum minimè conuenientium, quas tamen natura ipsa separare minimè potest: tunc ab ipsis natura infirmior & imbecillior redditur, cuius infirmitatem illa destru-

Tartar. morbi ex causa debilitas virtutis digestiuę stomachi.

ctio

ctio sequitur, quam Tartareos morbos appellare solemus. Causa verò, cur ex permixtione id fiat, non est permixtio tantùm in ventriculo facta, sicut iam de vnione nutrimentorum & Tartari diximus: sed permixtio eadem similiter in istâ coadunatione fit etiam extra stomachum, ceu in 4. complexionibus, & 4. substantiis totius corporis, sicut de stomacho ex parte vnâ definiuimus. ita nimirùm vltimas quoque causas separationis concludemus, quæ ipsa fit per appropriationem rerum assumptarum, partes ac membra peculiaria spectantium. Sic res, venis gratæ ac vtiles, in venis morbos pariunt. Quæ stomacho prosunt, in stomacho Tartarum deponunt. Et hoc iudicium de membris cæteris omnibus sit. Quanquam hoc quoque accidere posse iam recordemur, vt ex vi appropriationis huius in omnibus corporis locis Tartarei morbi generentur. Quodcunque enim assumimus, id passim vniuerso corpori conducit, & tamen Tartareus morbus vno eodem loco oritur. Sed huius rei causa, *Recipro*... quædam est, quæ Tartarum in locis [illegible] eliquat & re[illegible]: in aliis minimè. Nisi enim ista Resolutio fieret, & à naturâ in corpore administraretur, necessarium pol foret, omnes in vniuersum homines *Podagricos, chiragricos & calculosos* existere. Ex [illegible] liquet, Tartareitatem in [illegible] saltem locis oriri, in quibus non est Resolutio. Causam ergò iam promptam habemus, quòd nimirùm Resolutio in æquali membro æqualiter deficiat: vel [illegible] si in vno articulo resolutio non est, nec in altero eius similis eadem erit: ideò in articulos Tartarus illicò concedit & adhærescit. Quod similiter etiam de aliis intelligendum est.

Appropriatio est vltima causa distributionis alium.

Obiectio pulcra

Cur non vniuersi homines Podagrici &c.

Deinceps verò vt causam intelligatis, cur Tartarus in articulis præcipuè residet, nec vel à Naturâ, vel tempore consumatur, ad punctum istiusmodi animum aduertite. Tartareitas omnis sal est. Id si coaguletur & granuletur, potest per aquam calidam resolui, ac in liquorem aqueum digeri aut mutari, ac exsudare. Similiter si per se humidum existat, nec ab intensâ siccitate coagulatum sit, potest à se ipso resolui, veluti Tartarum calcinatum. Salsedo enim ac Tartareitas [illegible] in corpore per calorem membrorum internorum, non secus ac per ignem. Si verò Tartareitas manet, causa est hæc, quòd resolui nequeat. Nam cum sicca nimis & arida sit, ob id coit ac coagulatur in lapidem, aut in lapides multos, prout partim Tartari proprietas, & partim salis permixtio se habet. Ideò hanc ob causam superstes remanet.

Tart. cur articulis præcipue adhæreat Tart. omnis sal est.

Paroxysmi podagricæ causæ tres sunt.

Et ex hac ipsâ causa istius quoque morbi periodi seu typi prouenient, quibus alio ac alio tempore dolor magis minúsue sentitur. Causarum enim naturalium hinc discursum ponere allubescit. Si aër ac tempestas humidior sit; tunc ipsum quoque corpus adeòque omnis eius substantia humectatur, sicut in Philosophiâ nostrâ tradimus. Iam ergo si tali humiditate corpus madescat, tunc ex naturâ ac proprietate suâ sal quoque & Tartarus humectatur & post liquescere & resolui incipit. Id ergò dum molitur, naturam suam vimque ac potestatem mutat, ac veluti effermescit, atque in seipso intumescat sussl[illegible]que. Ex quâ commotione tendinibus acutissimi dolores inferuntur: nec tamen Tartarus omnis resoluitur. Siccitas enim ac proprietas, quæ ad resolutionem apta non est, suo modo quadantenus obstat. Vnde fit, vt ægris nonnunquam calidi fotus prosint, quia calor relaxat, & ita lenit. Interdum frigida commodant, quia congelant. Interdum temperata, quia excessum vtrumque cohibent, siuntque Tartarum, ne prius ebullire queat. Quandoque humida iuuant, quia resolutio continuatur, quousque potestas quâ facta, quies inducitur. Sæpè etiam sicca leniunt, quia humiditatem auferunt, & agitationem tollunt. Frequenter etiam Anodyna proficiunt, vt suâ narcoticâ.

Aer humidior Tartaro sis varia prosunt, ex caussa varia.

Porrò autem etiam ab influentia vel augescente, vel deficiente, paroxysmi vel augentur, vel minuuntur, hoc modo: Luna si deficit, minuitur etiam morbus, & tamen simul incumbit dolor, quia tunc virtus calida vel naturalis languida est, morbus autem fortior. Sed & Luna crescente dolores sæpiùs lancinant, quòd nimirùm affluxus maior fit, & in loco quo efficacitur. Similiter etiam de aliis cœli motibus aut constitutionibus iudicandũ est, vel calidioribus, vel frigidioribus, pro quarum ratione morbi quoq; vel augentur, vel minuuntur ac variantur. Huiusmodi quidẽ influentiæ etsi non omnes nobis compertæ sint, cogitatu tamen nobis facilè est, vim quandam ac potestatem singularem supra nos habitare, quæ nobis dominetur nosque regat. Sed hoc iam hic missum facimus. Interim ab influentiâ huiusmodi, & ipsius Tartari naturâ morbi varii emergunt, temporibus diuersis, cumprimis in podagrâ mutationes variæ contingũt, in quâ propter influentias diuersas nonnunquã nulla vlpiam remedia iuuãt, aut dolorem mulcent, sed hic pro impetu suo liberè grassatur & exacerbatur. Nullus enim, quem scimus, morbus est, qui à minimis maximisue accidentibus ita valdè gubernetur & affligatur, veluti iste vnus. Huius enim mutatio à primâ quauis etiam corporis mutatione própria est. Quãprimùm enim corpus vel à cibo, potuve, aut exercitio, &c. alteratur, huiusmodi dolores è vestigio gliscunt & insultant.

Influentia cœli maximè Lunæ.

Superiora nos moderatur.

Corporis quibus causis alteratio.

Tum & huiusmodi Tartarei morbi in mutatione differentes sunt. Alii enim aliis doloribus grauioribus implicantur. Hinc *Podagra* passim existit. Qui non tamen quoad eandem formam. Hinc enim fit contractura infra zonam synthena, colica & mors, forma longè aliâ quàm in podagra. Idem iudicandum est etiam de cõgelatis & coagulatis. Iam ergò si plures morbi Tartarei sunt vno, naturaliter etiam plures quàm vna induratio & forma continget, cùm dubium non sit, quin quilibet morbus Tartareus peculiarem ac priuatam suam formam habeat, sicut id ex *Lithiasi* constat. in qua duo existunt, arena & calculus: cuius forma à podagra in eo distincta est, quòd tantùm salis in illa non permisceatur, quantum in podagra. Sed diuersitatis causa etiam hæc est, quòd [illegible] resolutio nulla fieri possit, qua mites aut mollior, aut durior euadat: sed Lithiasis perpetuò sibi

Podagra pessima est ex Tartareis.

Lithiasis & podagra qui differant.

similis est, & ad materiam primam non recidit, verum amplatur ex eo, quòd subindè magis magisque similiter augescat, & indurescat ac sic maneat.

Calculus & Arena quī differant.

Ceterum discrimen inter Arenam & calculum ita intelligendum est, quod hic tartarus sit, qui vi & operatione renum coaguletur, hoc modo: Si Tartareitas peruenit ad regiones Renum & vesicæ, possibile est ibi podagram fieri, quia præstò causa est. Sed proprietas illa tollitur per id quod alia in se complexio & alius morbus gignitur. Id autem spiritus vrinæ est, qui (sicut de vrinâ traditur) proprietatem in se quandam habet, ad calculosa & arenosa inclinantem. Et sic vrina morbi istius causa est: non quod ea ex substantiâ vrinæ prodeat, sed potius ex substantiâ fluxus podagrici, quæ tamen interim per vrinam, coagulatur in formam ac speciem aliam; id quod hoc ordine modoque fit. Vrina si Tartareitatem in renibus & vesica apprehendit, illam cogit, quia scilicet illa calida & aquosa est. Tartarus autem viscosus & tenax, spiritum vrinæ attrahens Ideò nullius etiam Lithiatis vrina flaua est, sed omnes albæ: carent enim spiritu vrinæ, qui eo exsiccantur: non quòd ab ipso vniuersa vrina exiccetur, sicut in Podagrâ, vbi omnis humiditas absumitur, sed id similitudine quâdam, quòd scil. veluti Sal petræ in aquâ in lapidem cogatur & consolidetur. Nec hoc tibi exemplum admirationi sit. Sal enim petræ ex vrina genitum est, & vrinæ spiritus existit, qui se separat in vrina de natura tartari, quam separationem sequitur induratio Tartari, & formæ rotunditas, sicut ea à proprietate salis dependet. Ita pro materiæ multitudine fiunt aliquando calculi albi, non puri, ideò, quia sal petræ vrinæ incorporatum est cum Tartaro: nonnunquam cærulei fiunt aut his similes, quòd omne ex proprietate vrinarum fit, sicut clarius de vrina docetur: interdum rubei, & hi non ex proprietate vrinæ, sed colore renum.

Spiritus vrinæ ad calculū & arenosas inclinat.

Calculus & arena vt in renibus &c. coaguletur.

Sal petrę in aqua lapidescit.

Arenæ autem forma inde generatur, quòd scilicet vrina non tam spiritum potentem habeat, qui inclinet ad naturam calculi: vnde fit, vt simpliciter adhærescat Tartarus & granuletur sicut salis proprietas ac natura fert. Hinc ergò lapilli multi si generantur, iidémque nonnunquam obtriti, exiles & lenibiles, causa potissima in proprietate renum existit, qui tam bituminosam & viscosam naturam in se habent, à qua coagulatio lapidis ita obteritur & comminuitur.

Arenæ qui coaguletur.

Si ergò fluxus Podagricus & Tartarus isto modo lapidescit & arenescit, varia inde signa ac multiplices dolores emergunt, quorum descriptio artis non est, sed quotidianæ obseruationis.

Idem dicimus etiam de coagulatis & induratis, &c. Quanquam illa non vt Lithiatis ab vrina congelentur, sed congelatio ipsorum hanc causam habet, quod nimirum in intestinis quoque, quę stercoribus peruia sunt, cui dam tantus sit, qui similiter vt vrina, imò multo magis induret & coagulet. Si ergo Tartarus permixtus intestinis adhæret, nec cum stercoribus vnà eicitur, tunc impellens spiritus stercorum illum cogit coagulatque, vt indies magis magisque cumuletur & grandescat. Stercus enim virtutem vrinâ maiorem habet, prout de stercore ponitur. Hoc ipso modo in aliis quoque intestinis generantur illi, ac in formam podagræ coagulantur.

Spiritus stercoris cōgelat induratque.

CAPVT IV.

CVm hactenus de causis & origine abundè satis tractauerimus: deinceps etiam explicabimus, quibus remediis Tartarei morbi curentur: quod ob duas causas noscendum est. Primò, conuenientia remedia scienda sunt ne præposteris adhibitis malum deterius fiat. Secundò, vt cura ea sine omni noxâ instituatur & perficiatur. Cura autem ipsa ad duo dirigéda est: vel ad podagricos calculos ac arenas: idquè ob hanc causam, quia generationis aut coagulationis horum modos duos ponimus: vnam per consumptionem humorum, velut in podagrâ & huic similibus: alterum per spiritû vrinæ vel stercoris. Pro hac distinctione facilioris intellectus gratia curam ipsam quoque ad duo impendemus, videlicet, ad fluxus podagricos, & calculosam lithiasin: quia nimirùm fluxus podagrici per sibi congenera, & appropriata pelluntur, vt vicissim calculosa per appropriata sibi. Nullum enim alterius Tartarum expellit. Podagrica enim cura lithiasin ideò pellere nequit, quia nimirum à spiritu vrinæ aut stercoris induruit. Sic nec calculosa, Tartaros podagricos curare potest ob hāc causam, quòd scilicet in solum spiritum vrinæ & stercoris laborent ac operentur. Sed duplicis huius curationis causæ aliæ quoque sunt, videlicet complexio, natura &c. quæ ideò etiam obseruandæ sunt, quòd opus sit interdum specifica adhiberi, quia in forma specifica occultæ secretæq; vires latét ipsa natura superiores, sicut de *Vltra naturam* scribimus. Horum adhibendorum necessitas hinc est, quòd multi morbi sint, qui præter naturæ ordinem modumque gignuntur, veluti etiam sunt calculus & Tartarus &c. qui nec à calore vel frigore oriuntur, sed ab altera, scilicet forma specifica, hoc est, veluti forma specifica in 4. complexionibus. His ergo specifica adhibenda sunt proprietate ea donata, veluti de specificis tradimus. Nam quòd lapis frangit lapidem, id à complexione non fit. Sic quòd os, aliud os carò aliam carnem sanat, id à conditione naturę non est, sed ex specifico prouenit, quod ad aliud ordinatum est. Sic videmus aquam fortẽ tem ex sua natura non omnes lapides frangere, sed ex forma specifica.

Curatio Tartari duplex.

Tart. coagulatur vel per exsiccationem vel spiritū.

Cura podagræ & lithiasis diuersa.

Specifica in podagra & lithiasi vsurpanda.

Aqua fortis omnes lapides vi specifica frangit.

Sic quoque appropriata interdum vsurpanda sunt, ideò, quia appropriata in sua proprietate vnius naturæ sunt quoad perfectionem, non complexionem. Sic *Lithiasis* & *Ceutlius* vnâ formâ generantur. Licet Ceutlus in corpore non producatur. Producitur tamen ex terra ad similitudinem lithiasis, ex terreo Tartareo, ac induratur à spiritu vrinæ, qui in liquore terræ hæret, sicut de generationibus lapidum méntionem facimus. Ceutlus ergo lithiasin curat in natura appropriata. Hæc enim duo si sese mutuo contingunt, vnum alterum frangit & minuit, ac vtrumque in materiam suam primâ resoluitur ac assimilatur bolo seu friabili arenę. Nam appropriata siue propria in seipsa destru-

Appropriata vnum sūt.

Ceutlus quæ in terra gignatur.

ctione

Cauillus lithiasin à proprietate curat

ctione vniri non possunt. ergò resoluuntur. Quod ita intelligendum est. Acetum similiter generatur ex vino, in seipso, sicut lac, quòd in seipso turbatur, & seipsum separat, acetositatem parit. Hæc duo acida si conueniant, tunc caseus & aceti matrix inter sese quasi digladiantur, aut sese inuicem trahunt, agúntque & viscositas quædam secernitur generata. Hæc iam duo appropriata sunt, vniformiter producta: vnde se quoque mutuò frangunt.

Appropriata se inuicē frangunt velut acetu & lac.

Sic etiam quædam *Specifica appropriata* sunt, quorum natura duplex est: vna ex specificà totaliter perfecta: altera ex appropriatione, magis concordans, quàm sine specificà. Et hæc viribus duplicibus ex vtráque specie operantur, sicut *specificis* traditur.

Appropriata specifica duplicis naturæ sunt

Nobis verò multò attentiùs respiciendum est ad gradus, quàm ad specifica: idque hac de causâ. Ex qualitate & complexione rerum, non tam probè intelligere possumus specifica, ac ex ipsis noscimus gradus. Specificum enim, fortuito, sine meditatione, absque naturali indagatione inuenitur. Cùm ergò in gradibus plus fundamenti & cognitionis positum sit, illis etiam in cognoscendis præcipuè operam dabimus. Hic ergò duplex nobis Medicina occurrit: vna, quam natura sic sola produxit: altera quam ars præparationis ad gradus altiorem euexit. Ex quibus liquet, vnam alterâ nobiliorem ex his duabus esse, sicut deinceps tradetur. Hic ergò de rudibus illis & crassis Medicinis vulgaribus, quæ, prout à naturâ sunt, manent, verba nulla faciemus, sed totum mentionem in curam differemus. Quicquid enim illæ operantur, id ex appropriatione, non proprietate naturæ præstant. Sed subtiliores medicinæ per præparationem separantur, quâ alia natura ac vis actior inducitur, quæ in morbis adhibendę sunt. Hoc ita accipiendum est, nimirùm quòd hic spectari minimè debeat aut complexio, aut appropriatio, aut natura, vel calida, vel frigida, vel humida, vel sicca: sed quòd opus sit, gradus attendi & considerari, qui considerationem (quam non quoduis habet) ad Tartarum habent. De consimilatione autem res ita intelligenda est: Aqua mollit & soluit liquidum: non tamen omnis omne. Et tamen aquæ tam multiplices sunt, vt vnumquoduis liquidum per aquam soluatur & dirimatur, vt sic. Aquæ multiplices sunt: sunt multiplicia liquida. Ex aquis quædam acres sunt & corrosiuæ, soluentes lapides & marmor, quale est oleum calcis. Aliquæ soluunt alabastrum, vt oleum [symbol]: Nonnullæ dirimunt ligna vt aqua [symbol]: Quædam fundūt Metalla vt Aquæ fortes: Quædam resoluunt carnem vt [symbol]: Quædam bolum, vt *Soluas*: Quædam fructus, vt *Pestus*. Et hæc dissolutio non in fragmenta redigit, sed in aquositatem, similem ei, à quâ resolutio fit.

Specifica fortuito inueniūtur.

Medicina duplex.

Aq miræ vires.

Ol. calcis marmor soluit

Aq fortes metalla soluunt. Soluas bolum soluit Pestus fructus resoluit.

Ex his ergò noscendum est, quòd in morbis Tartareis id saltem adhibendum sit, quod Tartarum talem respicit, veluti aquę nonnullæ soluunt zuccarum, aliæ minimè. quædam sal, aliæ minimè: quędam resinam sibi permiscent, alię minimè: quædam stramen, aliæ minimè.

Præterea aliæ ex reduutâ arenam producūt, quædam viscosum bolum, quædam bolum friabilem, quædam mucilaginem, quædam pus, quædā aquam. Ideoque hæc omnia ante compositionem Receptorum sedulò & diligenter expendenda sunt, vt nimirùm ratio omnium verè & exactè teneatur, sciaturque ad quodnā quidvis faciat ac conducat, sicut de curâ Tartareorum morborum deinceps memoriale consignificabimus. Nam & causa approbè intelligi debet cur alia conueniant Arenæ, alia Calculo, alia Congelatis, alia Induratis, alia Podagræ. Cogitandum insuper hoc quoque est; quod medicinæ quidem sint aliquæ quæ arenulas pellant, sed illæ eousque non penetrant, vt arenulas attingere queant. Illis ergò addēda ea sunt, quę eò ipsas deducant. Et sic de cæteris.

Etsi verò hæc hactenus de medicinis morborum Tartareorum disseruerimus: practicam tamen ipsam nondum constituimus. Nam in practicâ discretè omnia explicabimus, & curę modum duplicem proponemus: vnum per interna. Ea sunt, de quibus iam diximus. Quæ etsi quidem exteriùs adhibeantur, interius tamen eadem operantur. Alter modus chirurgicus est, qui foris operatur ac foràs extrahit visibiliter. Et hi duo modi Tartareos morbos vniuersos respiciunt. Nam cùm alii visibiles sint, alii inuisibiles, quidam cognitu faciles, quidam difficiles: ideo hoc discrimen sedulò tenendum est, sicut in Practicâ plenius explicabitur.

TRACTATVS SECVNDVS.

CAP. I.

QVia in progressis capitolis de Tartareorum morborum origine definiuimus: deinceps istorum curam complere instituti nostri est. Hanc autem vno eoque peculiari tractatu tribus partibus trademus. Vna erit, de Tartareis morbis, qui calculus sunt. Altera, de iis, qui sal existunt. Tertia de præseruatiuis finiet. Pro intentione etenim nostrâ, omnia Tartareorum morborum sanandorum remedia in duobus consistunt: Alia enim calculum frangunt: alia consumunt & resoluunt sal. In hoc autem capitulo curam tantum ponemus eam, quæ sanet calculum, arenulas, coagulata, & congelata, prout in corporis concauitatibus subnascuntur.

Remedia Tart. vel calculum frangūt, vel consumunt sal.

Principiò autem intelligendum est, non opus esse scire, in quibus corporis locis calculi iaceant, siue in vesicâ, siue renibus, siue intestinis aut visceribus &c. Porrò etiam necessarium non est, vt sciatur, vnde & ex quonam generati sint, nisi in genere, prout sufficienter descripsimus: idque hac ex causâ. Oportet enim Medicinam ad calculum Tartareū ita specificatam esse, vt ex proprietate suâ ac naturâ specificâ omnia genera calculorū rectâ expellat, nec illa medicinam sequantur: veluti oculi cancrorum arenas quidem pellunt, sed nō calculum. Et sic similiter etiam de reliquis. Nam [symbol] calculum in renibus pellit, non autem in vesicâ. Ita etiam Semachi idem facit. Et tamē horum nullū congelata & coagulata pellit. Ex ignora-

Remedia Tartari oportet esse an[...] specifica.

ignoratione horum ac inscitiâ sæpius accidit, vt ob defectum genuini remedii misero eiulatu ex morbo Tartareo interimantur: Medicatio autem ita fieri debet. LVDVS curat omnes calculos ex Tartaro, congelatos, coagulatos, in vesicâ, renibus, arenas, & sic similiter omnes calculos Tartareos, in vniuerso corpore conditos, notos, ignotos. Considerandum enim hoc est, quòd multi in corpore morbi existant, qui ex Tartareis calculis proueniunt, quorum nullam notitiam, aut iudicium, signúmue ac prognosticon habere possumus, sed in ambiguo ibi hæremus, nec quo euadamus, certum habemus. Practicæ ergò nostræ tenor is est, vt non saltem adhibeantur empirica præcepta, quæ particulatim generibus calculorum, de quibus iam diximus, conueniant: sed producenda ea recepta sunt, quæ in genere, non in particulari, vniuersos calculosos morbos tollant. His enim solis Tartarei morbi eximuntur. Impossibile enim est, per Physicam, omnia loca ac regiones, in quibus calculi gignantur, iaceantque, scrutari & indagare. Quâ ipsa ex causa etiam necessarium minimè est, vt scientia habeatur dirigentium, per quæ remedia ad laborantes locos, velut caput, cor &c. deducantur. Quis enim adeo ingeniosus ac perspicax sit, vt, quonam loco morbus sit, perscrutari, adeóque ad ipsum, nuntium quendã mittere possit? Hæc vana & reiicienda sunt. Hoc satagendum potius est, vt medicina ad calculum directa sit, eumque sine ope dirigentium expellat. Et hæc operatio simul in omnibus locis fit, sicut deinceps traditur. Ea ratio est etiam tenenda, in podagricis morbis similiter per experientiam talem curandis & expugnandis. Hisce ergò hactenus cura explicata sit. Porro autem textum practicæ continuemus, ac ponamus rem ipsam.

Oculi tã ... in ... ... Scia h calculu ... fat

LVDVS omnes vniuersi corporis calculos curat.

LVDI descriptio

Medicina ergò ista duobus modis noscenda & intelligenda est: scilicet vt, *potentiuum & acuatiuum.* Et vtráque tàm intus quàm foris adhibenda sunt, sicut deinceps in Regimine tradetur.

Potentiuum tale est.

Ludus calculorum omnium cura.

℞. *Ludum subtiliter tusum, & calcinatum:* de hoc oleum excoque per resolutionem, & potandum præbe omni die & nocte ℈j. ex vino bono, ad dies 14. Ab hoc omnes morbi prædicti à Tartareo calculo auferuntur & curantur. Nec absurdum tibi videatur, per hoc vnum Receptum adeò simplex & rude tantum morbum expelli posse, interim tot receptis aliis tam artificiosè concinnatis abiectis & eliminatis. Hoc quinimò tecum reuolue, quòd assula ligni ardentis vnica plus caloris det, quam saxa decem. Idem enim iudicium ac discrimẽ habendum est de hoc nostro recepto, si conferatur cum aliis aut ab experientia inuentis, aut à natura productis.

Acuatiui descriptio.

Acuatiuum medicamen foris applica, eo scilicet loco, vbi morbus sentitur. Quòd si morborum situm cognoueris, applicatos tamdiu, donec ii aboleantur & consumantur: per vrinam, qui in ductibus vrinalibus consistunt: per vrinam, qui in ductibus vrinalibus consistunt per stercus, qui in viis illis siti sunt. Idem similiter etiam de emunctoriis cæteris intelligẽdum est.

℞. *Terpentinæ, Olei Lini an.*

Destillabimes: fiat cohob cum his:

℞. *Oculorum cancrorum, lapidis lyncis, spongiæ, Olei ludi, Iudaici, lyncis an.* ℥iij.

Saxifragiæ ℥ij. Et sic de aliis.

Per hanc inunctionem calculi omnes in corpore resoluuntur & comminuuntur, eo modo, vt in Theoricâ diximus. Et nota de his Receptis, quòd non modum illum teneamus, quem in primo tractatu posuimus, quod scilicet alia expellant forn à arenæ, alia farinæ, alia calculi, alia boli, alia aquæ: sed Recepta nostra secundum hoc vnicum direximus, vt omnes calculi in aquam resoluantur & liquescant. Ideóque cætera omittimus.

Calculi omnes in aquâ resoluendi sunt.

CAPVT II.

DEinceps verò etiam trademus rationem curandi morbos podagricos, qui & ipsi ex Tartaro gignuntur. Morbum autem hunc *Salem Tartareum* vocamus; ideò, quia instar Salis terræ granulatos & congelatus, angularisue aut arenæ similis existit, ac simul mordicat, salisque more generatur.

Podagra dicitur Sal Tartareum.

Huius ergò cura duplex est: *Integra* & *Aperta. Integra* est, quę fit sine omni læsione ac apertione corporis, ita scilicet, vt sal Tartareus resoluatur & consumatur ex fundamento ac radicitus, tam per exteriora, quàm interiora, remedia. *Aperta* est, quæ sectione administratur, ita vt sal violenter extrahatur, prout in sequentibus dicetur. Integra autem talis est.

Podagræ cura duplex Integra curatio. Aperta cura quæ.

℞. *Ossium hominis, scammoneæ, hermodactylorum*

Turbith, sena, zuccari taberzet an. Ex his confice puluerem, de quo manè & sero præbe edendam ʒß. pro vice vnâ.

Remed. podagric.

Puluis hic ab ægro fluxus omnes ac Tartareos morbos eximit, eo modo, vt res resoluat, sicut in tractatu primo diximus. Operationis autem vis ex eo procedit quod ossa ex proprietate suâ miracula edant, cætera autem ex vi specificâ materiam resoluant. Sicut enim aqua vini Tartarum resoluit, ita simplicia hæc fluxum podagricum liquefaciunt.

Interim dum hæc fiunt, doloris locum inungere perges, indies bis, balsamo tali:

℞. *Mumiæ patibuli.* Illam destilla, & pro exigentiâ vtere. Hanc autem inunctionem continuabis ad sanationis finem vsque. Per hanc enim vnaquęlibet podagra, chiragra, & similis affectio curari potest, quia hæc cæteris omnibus pręstantior est.

Externum medicamen tale est.

℞. *Mercurii sublimati, Aquafortis, Arsenici an.* Fiat pulmentum. Hoc impone, quousque dolor diffunditur. Si verò vniuersum membrum is occupauit, in loco maximè ad id idoneo foramen fac: deinde impone ad escharam liberandam. Postea hoc attractiuum, quod sequitur. Ita fiet, vt omnis fluxus & sal Tartareum extrahatur, liquetur, & in aquam resoluatur. Sordibus vniuersis euacuatis, insperge in foramen puluerem de croco Martis, & consolida. Hac arte & vi extrahere potes quamcunque podagram, quæ aliis nullis remediis cedit. Contra medicinam autem hanc nihil quicquã reniti potest. Attractiuum autem hoc modo parabis

Podagræ cura aperta.

parabis.

℞. *Minii, Lithargyrii, Calaminæ*
Carabe, Magnet. an. ℔ ß. Tundantur omnia subtiliter & cribrentur, & cum ℔ vj *Olei lini* coquantur, addendo *ceræ* ℔ iij. *terpentinæ* ℔ ij. *vermis* ℔ j. coquantur, dum emplastrum coloris punicei fit, in quo dissoluta & colata hæc gummata infundes.

℞. *Opoponacis, galbani, serapini.*
Bdellii, armoniaci an. ℔ 6.

Vbi ebullierint aliquantum, iniice sequentia:

℞. *Carabe, mastices, thuris, myrrhæ,*
Magnetis, aleopatici, an. ℔ ¼ *partem.* Sed sint omnia tenuiter puluerata, subigantur, & malaxando in emplastrum redigantur.

Sic ergò iam satis dictum est de curâ impêdenda in Tartareo sale podagræ, chiragræ & artheticæ. Et licèt Recepta quidem pauca promantur, pauca tamen ea, simul præstantia, pluribus lenioribus, nobis multò grauiora sint. Et sic his colophonem imponemus.

CAP. III.

Præseruatiua podagræ sunt duplicia, calculi & salis.

POst curationem auté morborum Tartareorum, subnectamus eorum quoq; præseruatiua, eaque duplicia sunt. Vnum pro actis contra Tartareos calculos: alterum contra Tartareum sal. Horum vtrumque iterum duplex est: vnum pro iis, qui huiusmodi Tartareos morbos antè nondum passi sunt: alterum, pro iis, qui iisdem anteà laborarunt, sed iterum conualuerunt. Addimus autem etiam præseruatiuum podagræ, ne grauiùs inualescat aut latiùs exundet, sed in loco suo subsistat.

Primum præseruatiuum calculorum Tartareorum pro iis, qui ex ipsis nunquam laborarunt.

℞.

Horum, qui laborarunt, tale est:

℞.

Similiter, qui sal podagricum nunquam habuerunt, tale est.

℞.

Pro his, qui habuerunt, tale est.

℞. 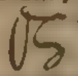

Pro his, qui habent, ne augeatur, tale datur.

℞.

His ergò tribus capitulis remedia omnia aduersus Tartareos calculos & salia finita & conclusa volumus, sectatores nostros monentes, vt hæc grati agnoscant, & ip antque, nostrósque labores ac sudores non in res leues & inutiles impendimus, hoc omnia aud suspensitantes, quàm anxio cum studio in humani generis salutem asserendum hæc inuenerimus & tradiderimus &c. *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti*, Amen.

LIBER SEPTIMVS
IN MEDICINIS THEOPHRASTI
BOMBAST HOHENHEIMENSIS,
DE AEGRITVDINIBVS AMENTIVM:
ET DIVIDITVR IN DVAS METHODOS.

Methodus prima tractat de origine ægritudinum Amentiarum, & habet 5. Capitula.

CAP. I. *De Origine morbi Caduci, cum speciebus annexis.*
CAP. II. *De Origine Maniæ, cum suis consimilibus.*
CAP. III. *De Origine Morbi Sancti Viti & suis partibus.*
CAP. IV. *De Origine Suffocationis intellectus cum cohærentibus.*
CAP. V. *De Origine priuationis sensuum in Vesanis & Melancholicis.*

Methodus secunda de Curâ ægritudinum, & morborum Amentium, & habet 6. Capita.

CAP. I. *De Curâ Caduci.*
CAP. II. *De Curâ Maniæ.*
CAP. III. *De Curâ Vitistæ.*
CAP. IV. *De Curâ Suffocationis.*
CAP. V. *De Curâ Priuationis.*
CAP. VI. *De Præseruamentis.*

THEOPHRASTI BOMBAST HOHENHEIMENSIS.

De ægritudinibus Amentium.

TRACTATVS I.

CAPVT I.

De Morbo Caduco.

Morbi omnes vel Naturę sunt vel Rationis

MORBI, quicunque hominem, Dei creaturam affligunt, ex ipsa natura descendentes, aut corpus labefactando sanitatem eius expugnant: aut, quod grauius est, vigorem mentis ac rationem opprimendo adimunt eliduntque. Cùm ergò de morbis naturalibus consideremus, quibus ac quot modis corpus nostrum violent lædántque: visus ac res poscit, vt eos quoque simul morbos expendamus, quorum impetu rationis ac iudicij nostri vis expilatur, vnde ténam & ex qua origine illi promanent; quandoquidem eosdem ex ipsa Natura emergere ac suscitari, ipsa rerum experientia doceat & cómostret. Etsi verò hoc nostro sæculo istiusmodi morborum causam, incorporeis creaturis ~~ac Diabolis assignet Deorum vicarij Europæi~~: iisdem tamen vt hoc casu suffragentur ac assentiamur, nulla vel dum demonstrationis necessitate compellimur. Tot enim ab ipsa naturæ documentis distinctè in contrariam sententiam abripimur, vt terrenorum istorum Deorum opinioni omninò à fidei cogamur, sicut distinctè in suis capitulis de istis omnibus docebimus. Et rem omnem ad modum naturę, vt quę sola istarum causa & genitrix est, dilucidè digeremus & explicabimus. Cæterùm primùm Amentiæ, seu rationis priuationis species primò quinque se offerunt: Quarum prima *Caducus* est, seu Epilepsia, non solum complexionem vnam attinens, sed ne quidem vllam: nec vnum saltem genus attingens sed omnia. Huic morbo obnoxii sunt sani, infirmi, iuuenes, senesque: & tamen idem morbus sanitati corporis nihil derogat, aut eius constitutionem frágit destruitque, sicut deinceps traderur. Quod si verò morbus iste quandoque infirmos reddat ac mortem accersat, id hac ex causa fit, quòd nimirum acuitas & vehementia eius reliquas post se aliquas Remanentias faciat, ex quibus deindè Mors nascitur siue complexionis contaminatione. Huiusce verò caduci genera 5. numerantur, quorum vnumquodvis seorsim Epilepsiam parere potest, & quę in omnibus promiscuè fieri ac generari queunt: primum est in *Cerebro*: secundum in *Hepate*: tertium in *Corde*: quartum in *Intestinis*: quintum in *Membris*. Cum verò vna alterâ lethalior & periculosior sit: id indè fit, quia tria genera prima nobilissima membra occupant, quorum affectionem mors promptè sequitur: sicut frequenter accidit, vt aliqui à primo illicò insultu ac paroxysmo sternantur & perimantur. Cuius euentus ratio, cùm idem in duobus cæteris similiter nō fiat, deinceps planiùs explicabitur. Vniuersa hæc quinque genera similem quidem commotionis impetum, ac æqualem parilémque rationis & sensuum priuationem habent: non tamen ex vnâ eâ denique materiâ producuntur ac emergunt. Vt enim paroxysmorum modus diuersus est: ita ipsa quoque materia dissimilis existit: cùm correpti alii spumam, alii copiosam aquam eructent fundantque, alii fixos & immotè apertos oculos exhibeant, alii crebris succussationibus & corporis iactationibus quatiantur, quidam immoto corpore iaceant, nónnulli obscurum quid vociferentur, alii in totú sileant, quidam violenter in terram prosternantur, non pauci sensim sese demittant & reclinent. Diligenter autem ad indicia & relationes ægrorum attendendum est. Magni enim interest scire, quonam præcipuè loco morbum persentiscant, antequàm cadant aut à ratione deficiantur, præ alteris, qui morbi motum nullum sentire queunt, sed subitò opprimuntur quasi & amentes cadunt, rationis subductionem non animaduertentes. Ipsorum verò commotio harum rerum causa non est: sed in causa id est, quòd commotionem suscipit. Ita scil. cerebrum commotionem suam suscipit, sicut ipsa quoque intestina, sed illa non idem promptiùs ac citiùs afficitur, quia in suâ regione rationem ipsam sitam habet. Vnde vicinitatis & propinquitatis causâ superiùs dictâ euenit.

Amentię morbi Diabolis perperá assignantur.

Amentię species 5. Epilepsię tá sani quam ęgri obnoxij.

Epilepsię genera 5.

Epilepsię primus paroxysmus malè interficit.

Materia & paroxysmi Epileptici in diuersis diuersi.

Ægri de morbi loco interrogādi.

Deinceps autem de Materiâ, ex quâ caducus generatur, dicere pergamus. Ea verò non soli inest homini, verùm iis vniuersis, quæ vitam habent, vt sunt pecudes, quæ ipso homine non minùs cadunt, & similibus paroxysmorum formis corripiuntur. Quanquam etiam animalium certa quædam genera sint, quibus hoc malum omninò hereditarium ita insitum vigeat; vt indiuiduum in eo nullum sit, quin congenito eo morbo teneatur. Ex quo censu sunt Mustulæ, ac Leones, ac multæ volucrum species, in quibus malum hoc nunquam aboletur. Quin & res ipsæ crescentes quoque, quę tamen sensu carent, hoc eodem morbo tentari affligique solent: non eo quidem modo, vt cadant, vitâ enim sensitiuâ destituuntur: sed quòd animalibus similiter paroxysmos suos experiantur, velut ab iis arbores dissiliunt & finduntur, prout de infirmitatibus arborum & crescentium tradeemus. Eædem quandoque penitus inarescunt: & à simili paroxysmo iterum augescunt aliquando, interdum plenè emoriuntur. Similiter etiam de rebus cæteris omnibus, quæ vitam habent, intelligendum est; quòd æquè hoc morbo sollicitentur. & paroxysmos eius experiantur: eo tamen discrimine, prout creatura quælibet sensu magis minúsue donata est. Sed ad indagationem causæ, cur tam sensu donata,

Mustulæ, Leones, ac certæ aues Epilepsiæ obnoxij.

Arborū quędam sunt Epilepticę.

Causa caduci morbis viuentibus. 1. Nutrimentatio.

donata, quàm eodem orbata, viuentia tamen, paroxysmo tali subijciantur, hæc sequentia annotanda sunt. Nulla nempe natura viuens agit aut sustentatur sine spiritu vitæ, in quo vis viuifica rerum vniuersarum condita est, sicut de spiritu vitæ tradimus. Sic vicissim, nulla vita sine nutrimento est. Quod si ergò omne viuens hoc morbo laborat, tum in nutrimento etiam manebit. Sic ergò per nutrimentum commotio fit, si in spiritum vitæ permiscetur. Hæc ergò vna huius morbi causa est. Altera eiusdem causa est *Ebullitio vaporum in spiritu vitæ* non verò alij *Humores* aut *Qualitates* corporis idq. hoc modo fit. Quando spiritus vitæ alteratur, & à dispositione suâ deijcitur, tunc quasi efferuescit & ebullit, quæ ebullitio ita incitata & violenta est, vt memoriam omnem simul cum ratione vastet & amoueat: similisque iste paroxysmus motioni illi est, quâ vniuersus orbis concutitur tremitque. Nam & huius morbi causa causæ terræmotus respondet, vnoq; modo ac ratione cùm motus terræ tùm caduci fiunt. Nec morbus is aut ex ordine cursuq; Naturæ, aut complexionis infirmitate: aut humorum corruptione vllâ ratione generatur, sed ex vnâ causâ terræmotus emergit. Nam terræmotus, ipsius etiam hominis motus, & arborum motus, & motus rerum omnium elementorum est, quod hoc discursu demonstrabimus. Causam de terræmotu in philosophiâ nostrâ ponimus. Ea qualis est, talis est etiam in corpore caducus, hoc modo: si spiritus vitæ ex proprietatis suæ errore ebullit, ita vt fumos ac vapores excutiat emittátque, tunc ab istis vniuersum corpus concutitur & contremescit. Quare autem? Quia scilicet spiritus vitæ patitur. Hoc patiente, vniuersum corpus compatitur, non in ægritudine, sed in Amentiâ. In spiritu enim vitæ ratio habitat, quæ ob id destruitur, ac tamdiu syncopizat, donec spuma seu ebullitio deferuescat & consumatur. Iactatio verò, & succussatio tremórque & spuma indè emergunt, quòd nimirùm membra omnia spasmo conuellantur, eorúmque vita alligatur: quâ causâ & ipsa necessariò compatiuntur, &c.

2. Ebullitio spiritus vitæ.

Epilepsiæ & terræmotus eadem causa.

Spiritus vitæ sedes rationis.

Epilepsia quintuplex. Cephalica, qui fiat.

Quintuplex autem huius morbi differentia intelligenda est. Alia enim Epilepsia est *Cephalica* cuius causa est, ebullitio spiritus vitæ in solo capite facta. Hæc ergò dum in cerebro corruptionem ac spumam suscitat, tunc rationis domicilio obsesso sensus ac intellectus intercipitur, & membra deindè continuationis respectu vniuersa læduntur, quia ipsius hominis radix afficitur. Et hoc casu simile quid fit terræmotui isti, quo vnica saltem regio, non omnis orbis quatitur. Nam & hic in solo cerebro morbus consistit, omnia proxima infestans, sicut à terræ motu quoque vicina omnia contremiscunt. Sic quæ ebullitio ac effusio in hepate contingit, eo spiritum vitæ in hepate contaminat: & priusquam sentiatur, iam cerebrum confestim ac corpus omne occupauit, tantâ velocitate, quâ ventus raptim per vniuersa fertur & concitatur. Et sicut, si Tartarus in aquam fortem incidit mole etiam minima, ebullitionem validam continuò suscitat: ita velox etiam & feruidus ipse vitæ spiritus est. Epilepsia cardiaca fit, cùm spiritus

Hepatica epilepsia rapidissime cerebrum inuadit.

Cardiaca Epil. vt fiat.

vitæ in capsulâ cordis ebullit, & tamen venenare non potest (sicut nec terræmotus infœcunditatem parit nisi fors fiat, vt per tremorem & succussationem membrorum superiorum quædam dissolutio inducatur. Ex istiusmodi enim dissolutione mors consequi potest, sicut domus etiam corruit à terræmotus non veneno, sed incitatione & concussione. Idem eodem modo etiam intelligendum est de ea, quæ in intestinis suam originem sumit. Hic enim morbus suam ibi radicem, ex qua producitur, habet, sicut herba à semine emergit, cadit, & iterum enascitur. Similis in spiritu quoque vitæ radix est, quæ plantam talem producit, ex qua istiusmodi morbi oriuntur. Istius autem radicis situs vbiuis in toto corpore esse potest: in capite, & sic in capite oritur morbus in hepate, & oritur ibi in capsula cordis, & illic surgit. Sic pariter etiam de ventre intelligi debet quòd radix illa quandoque in intestinis aut locis finitimis iaceat, prout hîc vel illîc seritur. Nam quècunque seritur, ibi manet ac defigitur, nec locum mutat, aut latiùs serpit, quia plures radices vnà non spargit. Eadem radix similiter in membra, velut Manus pedésque nonnunquam defigitur, in quibus etiam locis paroxysmi initium plerunque deprehenditur, quia indè surgens per vniuersum corpus cum spiritu vitæ diffunditur. Fit etiam, vt radix nullo certo loco figitur, quod per se substantialis adeò ac materialis non sit, vt alicubi fixa manensque esse queat, sed distribuitur per vniuersum corpus, & desubito in rationem posteà irruit.

Intestinalis Epil. vt fiat.

Mébrorum Ep. vt fiat scilicet Manuũ pedũq. Epilepsia corporis etiatica qualis.

Cæterùm cùm hactenus de causis ac sedibus, ex quibus Epilepsia emergat, disseruerimus: iam porrò de spiritu quoque vitæ aliquid dicamus, qua ratione ille inficiatur ita, vt paroxysmus iam insultet, iam sentiatur minùs, quique fiat, vt extra paroxysmum ægritudo nulla incumbat. Huiusmodi autem caduci morbi in vtero materno concipiuntur, vbi radix eorum fœtibus inseritur & implantatur, quæ posteà cum his in lucem editis augescit, hac ratione. Ex imbecillitate spermatis, ac praua victus ratione aut diæta inordinata, spiritus vitæ in fœtu, prout esse debet, minimè perfectus & robustus producitur: & sic à parentum mala constitutione spiritus vitæ etiam in fœtu contaminatur & inficitur. Ab hac inusta, si spiritus vitæ in fœtu perfectus est: tunc alienum & disconueniens à se expellit. Et licèt id ex corpore quidem exturbare omninò non possit, continenter tamen à se tamdiu id exigit & propellit, dùm vniuersum in locum vnum cogatur & colligatur, qui dispositioni & virtuti expulsiuæ omniũ maximè commodus visus est. Quocunque ergò loci id deponitur, ibi radicem suam figit. Quod autem morbus iste non è vestigio ac continuò sese prodat, hæc causa est, quia scilicet radix ipsa vel nondum valida, vel magna satis est, vt in continenti suam virulentiam exercere possit: sed nonnunquam eousque durat & inualescit, vt vix 70. demum anno cognoscatur: ad quod tamen impedimentum causæ aliæ multæ concurrere possunt, vt robur corporis, ac vegeta valetudo, bona & salubris diæta, & si

Epilepsia est hereditaria & quo modo.

nonnunquam suscitatur à solo stomacho phlegma suum aut materiam aliam continentem soluente; & hâc demum in cerebrum irrepante similis destillatio aut sublimatio æquâ ratione etiam in hepate, aut pulmonibus fieri potest. Ita etiam circa intestina ac renes, &c. sua diuersitas accidit, quod destillationes ac sublimationes aliæ oriantur ex stercoribus, aliæ ex spiritu vrinæ, aliæ ex phlegmate intestinorum, aut si quæ alia in his contineri solent: quorum vnumquodlibet per se Maniam mouere potest. Hâc ergò ratione Maniæ plures suscitari possunt, omnes tamen tribus commemoratis metis comprehensæ. Cæterùm iam deinceps etiam recensebimus, quidnam id sit, ex quo Mania oritur, & quomodò resolui queat, & ad destillationem ac sublimationem aptari, & vbi gignatur. *Calor* immoderatus vehemens, ac magnus duplex existit. *Igneus* nimirum, & putridus seu putrefactiuus. Caloris autem illius hæc causa existit. Quando materia loci illius, ex quo Mania surgit, reuerberatur in calcem, quæ postmodùm in aquam longè acerrimam resoluitur: tunc acerrima illa resolutio humorem vitæ accendit. Quousque verò illum contingit, eousque separatio fit subtilis à crasso. In hac autem materiâ subtilitas tam acris est, vt in fundo ne quicquam maneat, sed ad summa quæque euolet, & crassum in fundo relinquat. Et Reuerberatio illa à magno calore fit, qui in locis istis oritur, & ibi inflammatur, eousque, donec tanta subtilitas emergat. Iam verò vt varia est huiusmodi Reuerberatio, ita varia est huiusmodi Reuerberatio, ita varia quoque est Resolutio. Alia enim est in sanguine: alia in ligamentis: alia in locis aliis, de quibus diximus. Resolutio autem in sanguine ita contingit, quando scilicet spiritus salis, qui in sanguine est, cum spiritu vitæ in vnum permiscetur. Quamprimùm ergò destillati humores, qui per inferiorum membrorum calorem sublimantur, subtilitate suâ & acrimonia cellas cerebri feriunt, iam illicò Mania exoritur. Si ergò in solo sanguine fit; tunc, si vera & recta vena secetur, spiritus ille destillatus egreditur & exspirat: si verò in sanguine non sit destillatus, sed totum caput occupet, tunc phlebotomia minimè prodest, sicut in curâ tradetur. Eodem modo per apertionem manuum pedúmque digitorum Mania interdum tollitur, quia per illam quoddam quasi refrigerium ac aër introducitur materiæ in seipsâ futuram calefactionem impediens, & hoc pacto affectum illius prohibens. Quòd si autem nec semper quidem, nec perfectè id iuuet: id hæc de causâ fit, quia materia sufficienter non refrigerata est, aut destillatio satis adempta. Si verò Mania istiusmodi in venis lateat, apertio istiusmodi non iuuat, quia ante omnia centrum inquirendum, & ibi inprimis auertendum est, sicut in cura tractatur. Fit etiam, vt materia Maniæ interdum sublimetur, & in capite coaguletur. Vnde expromptæ ac expeditæ sublimationis putrefactione aut vermes in capite nascuntur: aut apostemata, propter congelationem nimis duram: aut pus; quod, dum per caput omne diffunditur, rosiones punctionésque capitis cum acribus doloribus gignuntur. Interdum etiam huiusmodi resolutiones in capite verum consumuntur vsque ad exiguam guttulam superstitem, ex qua item se sola, in loco periculoso iaceat, Mania quædam emergit. Quando autem materia minimè resoluitur, sed coagulata remanet, tunc vitam rodit, instar salis in vulnere; vnde ratio quoque elidit ur & perit. Vt verbo dicam, vix satis locus originis Maniæ indagari ac explorari potest, sicut nos hic in genere indicauimus. Ita in solo interdum stomacho sublimatio principium sumit, nec semper in toto, verùm interdum in eius quoque parte aliqua minima. Nihilominùs tamen, si vniuerso stomacho præbeatur ac ministretur Medicina, quicquid mali vspiam hæret, tollitur: id quod in venis tamen similiter minimè fieri, hic probè attendi debet. Nam sublimatio in vena interdum vna eaque sola, interdum in pluribus, nonnunquam in omnibus simul fieri potest. Idem iudicium etiam de ligamentis est. Veruntamen, si malum in hepate, pulmone, aut splene consistat: tunc horum membrorum quoduis cura idonea tractatur integrum. Hic notandum nobis etiam est quod complexiones 4. existunt, ex quibus singulis Maniam concitari posse veteres quidam putarunt, nos tamen nondum assequimur, vt puta Melancholiam Maniæ causam esse. Si enim Melancholia in causa esset, tunc pars Melancholica tantùm pateretur. Similiter etiam fieret, si aut sola cholera, aut sanguis aut phlegma tantùm in causa esset. Ideóque veterum illa sententia vera minimè est. Nam cùm Maniæ ex tribus omninò corporis partibus suscitentur: ex complexione certè vnica generari minimè poterunt. Nec enim secundum complexiones distribuuntur. Porrò si Maniæ ex complexionibus, vt isti volunt, oriuntur: tunc nulla vel destillatio vel sublimatio à membris exterioribus in caput fieri posset. Nullius etenim complexionis ea dispositio est, vt ad subtilitatem tantam reduci queat, à qua caput ad delirium agatur. Tandem, Mania quoque primò oritur ex membris nonnullis, quæ à complexione nulla gubernantur. Quod si verum est, ex complexionibus Maniam generari falsum erit, sicut de complexionibus dicemus. Potest tamen interim ex solo aliquo loco, in quo Melancholia habitat ac dominatur, velut splene, Mania quædam oriri, sed non ratione Melancholiæ verùm ratione spiritus vitæ, qui eo modo, quo diximus, à Melancholia se separat, & ascendit in sublime. Vnde liquet, Maniam à solo spiritu vitæ concitari, per destillationem & sublimationem, in caput, vt dictum est, sursum ascendente. Idem iudicium etiam de Mania est, a felle genita, nec tamen ex cholera in illo contenta: & sic deinceps. Concludimus ergo quòd omnes spiritus vitæ ac materiæ, ex quibus Mania oritur, vnius omninò naturæ, qualitatis, complexionis, essentiæ &c. existant, nec vna calida, altera frigida, hæc humida, illa sicca sit, sed quòd vna omnium æqualitas sit, & Mania non aliter generetur, quam quòd materia adeò subtilis & acris sit, vt cerebrum obrum-

Calor duplex.

Reuerberatio materiæ qualis fiat in Mania.

Phlebotomia cur Mania interdū curet.

Vermes. Apostemata aut pus ex maniæ materia.

Medic. reprehensio.

Mania cur non ex humorib'.

Mania à solo spir. vitæ.

obumbret, & hoc modo cellas rationis intercipiat. Hac enim ratione Maniacus fit homo.

Causa Maniæ verissima quæ.

Porrò autem de Maniæ quoque tempore, & Maniacorum moribus seu gestibus, ex quibus concludi posset, morbum istum ex influentiâ aut qualitatibus nasci, quod tamen minimè fit, notandum & dicendum aliquid est. Hoc enim fieri quidem potest, vt cum influentiâ morbus augescat aut minuatur: interim tamen augere & minuere in influentiæ potestate situm non est. Nam de influentiis humanis tradimus, putum esse mendacium, quòd influentiæ corpus nostrum moderentur ac gubernent, corporaliter scilicet ac materialiter: sed hoc vniuersum facit influentia nobis insita & congenita. Itaque & de Maniâ ponimus, eam ex influentiâ humanâ, quæ non minùs in nobis quàm corporibus superioribus viget, produci. Gestuum verò ac morum indicium non à qualitatibus emergit, etsi à qualitatibus illi omninò concitari putentur. Non enim, si quis Maniacus obmurmuret, ob id Melancholicus dicendus est: nec qui verberare & percutere satagit, cholericus statuendus: sed mores ac gestus ex causâ aliâ promanant. Si enim Melancholicus quis, qui ab ipsâ naturâ naturalis Melancholicus existit, Maniacus euadat, tunc materia Maniaca antiquos ac pristinos mores ritúsque eius, quos alias exercere solitus est, incendit ac exstimulat, vt ad illos similiter æger redeat: Quod idem in aliis quoque eodem modo contingit. Est enim Mania abditorum morum ac proprietatum, quas homines antè de industriâ occultabant dissimulabantq; certa quædam promptrix & ostentatrix. Tum & Mania nonnulla est, quæ non ipsam naturam homini familiarem exhibet, sed alios potiùs, eique contrarios ac aduersos mores elicit. Ideò attende, qui sese prodat; cùm frequenter accidat, vt complexio hominis contra Maniam sit, eámque expellere nitatur. Quod si fit, ibi naturales quoque hominis qualitates produntur, non autem ipsius morbi. Ex quibus omnibus conficitur ac demonstratur, quòd Mania non ex qualitatibus oriatur, sed tantùm ipsam naturam, prout essentialiter se habet, indicet, sicut in principio de iis generibus diximus, quæ aut ex stercoribus, aut spiritu vrinæ ac similibus aliis producuntur: non quasi illæ ex Melancholiâ oriantur, sed quod stercora & vrinæ proprietatem quandam Melancholiæ similem habeant, cuius tamen ne quidem tantillum participant. Cæterum quod ad illa, de quibus in principio diximus, tria puncta attinet, & si quæ alia ad Maniam intelligendam requiruntur: eam methodo secundâ sub cura Maniæ clariùs expressa inuenies.

Influentia nihil habet in corpus.

Influentia humana Maniæ causa.

Mania interdũ mores etiam naturæ contrarios exhibet.

CAP. III.

De Morbo seu Chorea S. Viti, & similibus.

HOc capite minimè adstipulabimur iis, qui asserunt, Diuos morbos peculiares immittere, & secundum illos sua morbis nomina indenda esse. Quin & hunc morbum pœnam fatalem esse, ex sacrâ scripturâ minimè liquet, cum tamen multi nescio quæ Theologica de hac re altè declamitent, ipsúmque morbum plus Deo, quàm naturæ adscribant ac imputent. Istiusmodi enim nugamenta admodum detestor equidem, quæ non nisi opinionem temerariam (quæ res homine ipso indigna, adeoque ipsi etiam Deo exosa existit) sectantur & magistram agnoscunt. Nomen ipsum ergò, quod à Diuo sumptum hactenus de morbo attestatur, temerè non mutabimus. Interim tamen morbus iste, propter causas deinceps dicendas, rectiùs Chorea lasciua appellabitur. Interim Sophistarum incongrua blateramenta explodamus, qui de Deo multa garriunt, quem non nouerunt, & à cuius præscripto tramite, ad cognitionem eius ducente, passim exorbitant. Causa ergò choreæ lasciuæ æstimatio tantùm ac præconcepta imaginatio existit, quæ operatur in eo, qui se talem censet & iudicat, sibíque adeò ipsi huiusmodi quædam imaginatur. Huiusmodi æstimatio ac imaginatio sola præsentis morbi seu choreæ principium ac causa est. Et quanquàm affectus similis seorsim in iis etiam hominibus deprehendatur, in quibus æstimatio ac imaginatio nedum viget, sicut in infantibus & nonnullis adultis; tamen & in infantibus affectus causa imaginatio existit, non quidem secundum intellectum, verùm per auditum mota. Nam & propter auditum & visum eis talia accidunt hoc modo. Visus ac auditus infantis adeò fortis est, vt is vel ignorans phantasia & imaginatione exerceatur rerum visarum & auditarum. Sub istâ autem phantasiâ ratio infantis adimitur & permutatur ea specie, quam obiectum illi exhibuit. Eodem modo & in adultis, qui ipsius choreæ operis seu exercitij nulla imaginatione tenentur quidem, ea tamen fieri vel vident, vel audiunt, ipsorum visio & auditus rationem euincunt & superant. Quòd autem choreæ ac saltationes homines illos lacessant, quibus nec per visum nec auditum species talis exhibetur, sed extra omnem occasionem exultatio istiusmodi incidit: causa in *venis risiuis* posita est, quæ à spiritu subtili titillatæ, ad choream talem ac subsultum exstimulant. Iam porrò huiusce morbi choreæ, causæ duæ sunt: vna *Naturalis* ex venis risiuis: altera *Accidentalis*, ex obiectis imaginatiuis. Principium ergo à causa choreæ talis est. In quolibet homine *venæ risiuæ* conditæ sunt: quæ si tundantur & depleantur, risus adeò pertinax hominem corripit, vt illum supprimere non queat priùs, quàm sanguis cohibeatur. Et si sanguis non sistatur, risus ad mortem durat. Et venæ illæ istius morbi causa tali modo existunt. Etsi quidem illæ non saucientur, sed integræ maneant: spiritus tamen intus existens, à quo vitam habent ac sustentantur, si alteretur ac mutetur ita, vt ordinem motúmque suum transgrediatur, salit quasi ac subsultat, ipseque sanguis tripudiat. Tripudium istud, primò titillatio, postea risus sequitur: ex quo tandem fit, vt spiritus in venis subindè magis magísque moueatur, & titillatio continuo intendatur. Venæ enim in locis lasciuis & titillabundis sitæ sunt, adeóq; ex intimæ naturæ proprietate ad risum dispositæ & procliues sunt. Si quis verò causã quærat, cur spiritus vitæ corrumpatur

Chorea lasciua est morbus S. Viti.

Chorea lasciua quid.

Infantes qui choream concipiãtus.

Venę risiuę choreæ causa.

Choreæ causa duplex.

Venæ risiuæ sectæ, cachinnũ perpetuũ inferunt.

Risus à venis cur & qui.

Spiritus vitæ, vt corrumpatur.

corrumpatur & dissiliatur: cum vsque adeò subtilis, atque venarum istarum vita ipsa sit, & ob id res naturaliter cauti non facile possit: is ad hæc animum propiùs acclinet. Sicut vinū ardens, aliquid vase inclusum & obturatum, in seipso, in loco calido, positum, temporis progressu subinde magis magisque acuitur, subtiliatur, ac leue fit: ita de spiritu vitæ quoque in venis constituto similiter intelligendum est, quòd per calorem naturalem subtilietur subinde & acuatur, donec incendium sanguinem inuadat, cuius qualitatem deinde sanguis assicit, sicut vinum simplex cum destillato seu ardente permixtum naturam & essentiam suam permutat pristinam. Sed porrò de causâ spiritus vitæ istarum venarum diligenter considerandum est, quidnam sit illud, quod istum spiritum adeò lædat, aut ad id disponat, vt ad subtilitatem ac acrimoniam tantam deducatur. Nec enim id ex suâ ipsius naturâ ac proprietate innatâ sortitus est. Causa ergò subtilians ipsum, ac sanguinem ad hunc morbum ducens, hæc est. In sanguine sal seu salsitas quædam est, quæ ab intimâ naturâ dispositionem habet incidendi vel in aciditatem, vel acrimoniam, vel amaritudinem, vel dulcedinem, prout se cætera habent. Quicquid enim in corpore materiale ac corporeum est id ad permutationem aptum & procliue existit, non secus ac lignum aut putrescere, aut in cineres redigi, aut carbo fieri potest cùm per se tùm per accidens. Idem de sale etiam intelligi debet, quod alteratum & mutatum spiritum vitæ furiosum & flammeum reddit: non quidem, quòd is ipse læditur, siquidem corpus non habet, vnde nec lædi potest, sed quod in idoneo & præternaturali hospitio versetur, quod planè aucferetur is & ægrè ferat. Sicut enim Camphora in impurum locum posita, non manet; & salpetræ in igne contrarium non patitur: sic hic quoque idem æquè intelligi debet.

Sal sanguinis causa mutati spiritus vitæ.

Spiritus vitæ per se non læditur.

Quæ autem chorea ab hoc titillatu non producitur, ea alia & diuersa est; cuius causa in visu aut auditu posita, generationem talem habet. Omne gaudium in homine suscitatum, primū principium à corde desumit. Iam verò visus ac auditus res est, ad cor penetrans. Ita enim, si fistula canentem audio, & à naturâ fistulæ cantu afficior, iam in ipso corde oblectationem & gaudium sentio corpóque. Hoc gaudium duplex est: Nam simul voluptatem meā, ad quam propendeo, meditor: & præterea sensus meus ad imaginationem, prout ante me video, dirigitur ac coërcetur. Iam dum pro meâ naturâ fistulę cantum imprimo, ac sufficiendę voluptatis desiderium capio, oblectatio quædam emergit quâ gaudium in corde superat & prçualet, & sicut illud concipio, ita in me quoque imprimitur, omnesque qualitates ac naturæ cæteræ extra me aguntur, vt succumbant, & amplius operationem nullam habeât. Ad quæ deinceps priuatio sensuum, non ipsius rationis sequitur; vis tamen ac potestas rationis retenditur, ita, vt pro imaginatione meâ conceptâ aut ante me visâ agam, ac contempta ratione imaginationis impetum sequar aut æmuler. Mea enim consensio istius morbi causa fit. Et hoc quidem naturaliter fit, vt consensio, quam homo cum ardenti voto aut desiderio valido firmat, secundum imaginationem conceptam perficiatur, sicut fusiùs & dilucidiùs de imaginationibus trademus. Ideò hinc causa euidens ac manifesta est, cur meretrices & homines nequam, qui testudinis & citharæ, aliorúmue instrumentorum modulis impensiùs oblectantur, ægrè inde amouentur, sed lenis illecebris efferri sese ingurgitent quasi, ac æstimatione imaginationeue solidâ abrepti illis inhient, & hoc modo in morbum quasi coniecti, idem gaudium, eundem stridorem, clamorémue, aut cantum, saltum ue, aut quicquid huiusmodi exercuerunt, continuent & instanter vrgeant. Et hæc meretricum chorea quidē, de quâ loquimur, naturalis minimè est, ita, vt à naturâ ipsâ ceu causâ moueatur, sicut in principio de venis risiuis diximus: sed accidens quoddam est ac consequens, ex lasciuiâ turpi, scelerátáque viuendi libidine, vbi ratio omnis ac sensus exulat, concitatum: Quâ etiam de causâ sese adeò effrenes, insanos ac brutos præstant. Interim plures sunt, qui fœdam illam & inhumanam vitam nec agunt, nec meditantur ita, vt ea singulariter ac intimè oblectentur, sed potiùs ex fortuito casu aut inconsulto saltant. Et hos instigant ac stimulant venæ risiuæ, eo omnino modo, quo diximus. Porrò, chorea alia (sicut nostrâ id testari experientiâ possumus) cum risu solo est, à quo vociferatio, clamórque & saltitatio abest: alia cum risu & progressione, ita, vt sedere minimè possint, sed simul ire, & ridere cogantur. Hæc ipsa quoque ex commemoratis causis; nempe ex venis ridentibus oritur: hoc tamen discrimine, quòd spiritus non admodùm mutatus, aut sanguis non omnis mutatus sit, ita vt paroxysmus iam fiat leuiter, iam iterum remittat. Sed & hoc animo repetendum est, gaudia varia omninò ex corde erumpere, hâc ratione. Cor si spiritum salsum sentit; ab eo ad risum stimulari potest, non secus ac si spiritus vitæ risiuæ venæ cor validissimè pulset & feriat. A salso enim spiritu cor lætitiâ affici potest, sicut à splene cor mœrore inuri solet. Nam vna vtriusque ratio est. Vbi præterea hoc quoque contingit, ac fieri potest, vt gaudium illud à spiritu vitæ motum, sursum in caput euehatur, ac id obsessum occupatúmque pro suo modo regat ac cogat. Hi autē nullà violentâ saltationis necessitate impelluntur: sed ad quemcunque ducuntur aut adhibentur, ad ea parati ac expediti sunt, interim nec sensibus, nec ratione, vt par est, instructi aut pollentes. Cæteri verò saltatores per sui morbi vim ad saltandum, clamandúmque & vociferandum irrefragabiliter compelluntur, gestibus iis omnibus ridiculi. Hoc ergò modo intelligi debet causa, à quâ instigantur ad saltum, tripudiúmque, & quæ his sunt alia similia, velut paulò antè de æstimatione & imaginatione recensuimus. Causa verò venarum risiuarum omninò naturalis est. Illæ enim hanc in setosis proprietatem habent, non secus, ac si quis in lateribus aut locis aliis titillabundis fricetur pungatúrue, & titillatus à proprietate peculiari aut subsilire aut ridere cogatur. Nam eodem modo etiam in venis titillatio fit, vt quæ risus ac subsultus in-

Chorea à visu & auditu & eius generatio.

Chorea meretricis qualis.

Variæ choreæ formæ & vnde.

Salsus spiritus auctor risus.

Venarum risiuarum causa naturalis.

in se mul ò plus contineant. In illis enim vita incenditur, quæ tantopere quatit & moritat. Interim & hæc morbosa chorea rationis abalienatio est, quia scilicet gaudium prędominatur, & cæteras omnes qualitates eliminat: non quòd ipsam etiam memoriam inficiat aut aboleat, sed quòd eandem tantùm reprimat, ac cogat, vt præ morbi obstaculo erumpere aut emicare non valeat. Cęterùm quod tempus attinet, cur alternatim insiliat, ac interdum longius, nonnunquam breuius duret: id ex solâ multitudine materiæ & dispositionis fit. Prout enim illa magis minúsue intenditur, ita vel breuius vel longius durat. Cæterùm hic iam huic choreæ morbo colophonem imponemus, nec ipsam Deorum potestatem contemptui ducemus, quibus plena & integra potestas est, lasciuis ac efferis hominibus hanc pœnam morbi immittendi. Quòd verò per hoc ipsa naturalis morbi causa & origo tollatur, nihil est. Ex dispositione enim ipsius naturæ hic morbus omninò suscitari potest, sicut in *De plagâ Dei* huiusmodi morborum plurium mentionem faciemus. Cætera quæ huc spectare videntur, pleniùs in capitulo de curâ Choreæ lasciuæ tradentur & explicabuntur.

CAP. IV.

De Origine suffocationis intellectus.

Suffocatio intellectus est triplex.

SVnt autem & aliæ rationis priuationes, ex morbis naturalibus factæ, per quos rationis sensus profligatur. Sunt autem huiusmodi suffocationes tres: vna, tentat eos tantùm, qui in intestinis lumbricos habent: altera solis fœminis oboritur ex matrice: tertia vtrinque accidit, tam à stando, quàm sedendo & ab immoderato cibo potúque. His annumeratur quarta, quę in somno tantùm incumbit, & cum somno iterum desinit. Harum duplex omninò ratio existit: altera enim cum præsensione & præcognitione aliquâ est, quâ laborans incumbens malum intra sese sentit noscitque: alia cum ignoratione impetit, ita vt æger tum affligatur tum testificatur citra omnē sensum & cognitionem. De illâ autem, quàm de hac, cognitio multò certior & tutior sumi potest: quia sæpè fit, vt hi vita exuantur citra omnem rationem & cognitionem: non quòd ratio ipsa huiusmodi mortem inducat, sed quòd morbus, qui rationem profligat, ipsam quoque vitam similiter elidat; sicut in iis, qui vermes habent cum paroxysmo ipsa quandoque etiam mors incumbere solet, prout in *De vermibus* tradetur. Sic & fœminis ex compressione matricis vita interdum detruncatur. Nonnunquam etiam à stando & sedendo mors ingruit: ideò, quòd cordis aër vel spiritus supprimitur, sicut nostra De *Interitu Mortis* commentaria docent. In hisce morbis multa alia sunt signa prognostica boni, maliue, vitæ aut mortis. Interdum enim epilepticorum instar cadunt, & ad exemplum horum etiam conuelluntur, vt ex multorum symptomatum similitudine epilepticis æquiparentur. Quanquā eadem etiam rationis suffocatio non semper cum tanto signorum terrore incidat: sed quādoque cùm placido somno casuque sese prodat veluti deinceps dicemus: interdum etiam cū aliquo rationis superstitis indicio corripiat. Huiusmodi enim suffocationes plures sunt, & aliæ subindè nouis insuetisque signis stipatæ emergere queunt. Sic enim exempli causa, à vermibus, non vno modo, sed variè nascentibus, & in locis diuersis stabulantibus, varii paroxysmi, iique sæuiores haud difficulter cōcitari possunt. Quod ipsum de aliis quoque simili iudicio verum censendum est. Suffocatio autem talis in homine è duobus præcipuè locis oritur: è medio corpore, & è ventre. Præterea tertia quoque in solo capite consistit, sed non ex ipsâ naturâ, verum ex accidente, vt ex percussione, vulnere, quæ illius causæ sunt, eamque concitant, vt declarabitur.

Suff. intellectus vel est cū sēsu, vel sine.

Suffocationis duo sus stabula.

Suffocatio intell. fit duob. modis.

Primùm autem à nobis intelligendum est, quænam ac qualis suffocationis generatio sit. Huius modus duplex est. Vnus fit per fumum, qui à paroxysmo cephalalgiæ remanet, cuius reliquiæ vim capitis sensitiuam destruxerunt. Alter generatur per diuersionem & subtractionem aëris ad cor tendentis. Et qui hoc modo afficiuntur, dolores sentiunt circa pręcordia, iuxta regionem cordis. Fumi autem origo ex stomacho est, materiam quandam continente, ex quâ vermes aut nascuntur, aut enati sunt. Materia illa ac vermes, si quando à stercoribus separentur, aut putrescant; aut si vermes alii alios deuorent, aut materiam, cuius magna copia plerumque est, hi in stomacho moueant ac agitent: tunc ex loco illo fumus quidam sursum ad caput fertur, qui cerebrum ac venas soporiferas obumbrat ita, vt homines cum oppressione rationis in somnum conuciantur, cū stertore euidenti & insomniis inquietis, terriculosisque ac validis oppressionibus coniunctum. Quilibet enim *intellectus* per viam læti somni aboleri potest, sicut de somno tradimus. Ista enim affectio seu læsio ipsum quoque cerebrum lædit, vnde soporosa & torpida sensatio euadit. Et hæc ita vniuersim intelligenda sunt de vermibus, quæ vel in ipso stomacho vel eius orificio hærent. Ventris verò vermes, in intestinis habitant. Hi non eo modo, quo de stomachicis diximus, caput pertentant, sed paroxysmos suos cient sine fumis ac vaporibus caput obsidentibus. Generatio autem eius talis est. Ipsorum nempe exspiratio fumúsque sursum ad caput efferri non potest, idque de causis plurimis. Idem tamen vapor exspiratione & effumatione suâ confinia cordis percellit, adeò, vt aër simul ac nutrimenta ad cor commeantia, inficiantur & contaminentur. His porrò infectis si cor implicetur & afficiatur, tunc id in seipso quasi suffocatur & strangulatur, adeóque pro materiæ peccantis multitudine mors ipsa induci potest tandem, quod simili operâ in cerebro fieri minimè potest. Vbi autem materia ista defæuit aut conflagrauit, postliminio ad sanitatem reditus est. Et hoc modo paroxysmus vnus alterum sequi potest. Si enim cor patitur, cum eo vniuersi totius corporis spiritus vitæ vnà afficiuntur: vnde deinceps spasmus, tremor, oppressio, tensio, agitatio & signa similia multa incidunt, quæ omnia tandem quædam totius corporis insen

Signa huius morbi.

Cordis affectus toti corpori ingigūtur.

sibilitas

ſibilitas ſequitur, vt nec ſenſu nec intellectu ægri polleant. Vniuerſus itaque ſanguis, omneſque humores ac corporis ſpiritus non aliter inuicem bulliunt, ac ſi ſulphur & ſalpetræ in uicem incendantur; quo facto efferueſcentia & concitatio non deſinit priùs, quàm contrarium conſumatur, aut vita ipſa excutiatur. Simili oratione etiam de matrice dicendum & explicandum eſt. Cuius etſi quidem ratio alia ſit, iiſdem tamen etiam ſignis ac indiciis aut moribus manifeſtatur. Si enim inſita & vernacula matricis natura alteretur, & in diſpoſitionem contrariam deiiciatur: quædam inde matricis compreſſio oritur, quâ ſenſus ſimul & intellectus tollitur. Id autem hâc ex causâ euenit, quòd matricis materia, ex qua illa viuit & nutritur, in ſeipſa deſtruatur velut vinum quod aceſcit. Vnde fit, vt matrix veræ ac genuinæ materiæ indigentia laboret. Propria enim illius materia naturæ ſuæ limites exceſſit, & refrigerata eſt. Ea frigiditas ſubſtantiam & tunicas matricis contrahit & conuellit velut quidã ſpaſmus. Iſta enim perpetuò aciditatis & frigiditatis proprietas ac natura eſt vt ex ſua vi ſpaſmũ aut cõpunctiones infligat mẽbris corporis vniuerſis, ſi carnem & oſſa excipias. Eodẽ modo ergo ipſi[9] quoque matricis frigiditas & ſpaſmum quendam mouet, & quam poteſt arctiſſimè in nodũ vel globũ vnũ cogit ac cõtrahit. Per hunc verò tetanum ſpaſmũq; veluti membra corporis quoque cætera ſimiliter in ſpaſmum ac tetanum abeunt coguntúrque, quia cum matrice ſimiliter inquinantur & contaminantur. Dum ergò coarctatione tali inteſtina ac membra propinqua omnia coguntur: vapor noxius à matrice exſpirans, proxima membra omnia adoritur, donec tandem per ipſum corde ferito & pulſato, paroxyſmus oboriatur, ſignis omnibus morbi caduci ſtipatus. Sic itaque nullum membrum matrici tam euidenter compatitur, ac cor ipſum mediante materiâ. Cætera tamen interim membra non omninò ſuis quoque accidentibus carent.

Matrix quomodo ſuffocet.

Frigiditatis & aciditatis quã vis ſit.

Porrò autem alia ac tertia ſuffocatio ſupereſt, modis multis ac diuerſis incuſſa, cuius affinia omnia genera difficulter comprehendi & indagari queunt. Ex hoc ordine ſuffocatio eſt illa, quæ dormientes occupat, reſupino corpore iacentes. Cordis enim aqua per ſitum iſtum in capſulæ imum demittitur, ita vt ſupernè cor nudum relinquatur. Quæ diſpoſitio cordi imbecillitatem infligit. Si enim non in mediâ aquâ id ſitum quaſi innatet, tunc intellectu priuat & ſenſibus, membrorũmq; adeò vniuerſorum vires ac robur obterit. Quanquam non deſint, qui hanc affectionem *Incubũ* eſſe dicant, à ſanguine ad cor confluente genitum: Quod tamen nihil eſt. Sanguis enim, niſi alius morbus inſtet, quàm reſupinatio in dorſum, cordi nullam noxam inferre poteſt, idque multis ex cauſis. Sic etiam putant alij, ſanguinem à corde defluere, & ab hac priuatione eius cor nudum patere, adeóque dormientes ſomniare, quòd nec manus, nec pedes mouere queant: quod tamen nec ipſum verum quidem eſt. Nam & hoc caſu dari cauſæ multæ poſſunt, cur ſanguis à corde nunquam ita defluere queat, vt cordi id damno ſit. Vndè liquet, hanc

Tertium genus ſuffocationis. Huius ſpecies ſunt. 1. Incubus & vt ſiat.

Galenici de Incubo refutantur.

ſuffocationis ſolam cauſam eſſe, quod iis, qui in dorſum reſupini iacent, capſulæ cordis orbis æquo planior & preſſior euadat, & ſicut veſica aquâ plena, latior exturgeſcat. Eo facto, ſi cor ſuperiùs denudetur, aut capſulæ tunica illud contingat, tunc iacentes compreſſiones ſentiunt quaſi ab impoſito grandi ſaxo. Multa enim cordi circumſtant, quæ materialiter in capſulam cordis ſupinè dormientium incumbere, & ita opprimere poſſunt, quod dormientibus in latus aut ventrem accidere non poteſt, ex cauſis iis, quas multas Anatomia expedit, hoc loco minimè repetendas. Cæterum per ſomnum alij quoque morbi incumbunt, rationem adimentes, & amentiam infligentes, velut in morbo caduco fit: Horum duæ præcipuè cauſæ ſunt: vna ex compreſſione eſt, ſimili incubo: altera ex compreſſione cerebri. Generatio talis eſt. Si cor ita opprimatur, vt ſpiritus vitæ incaleſcat aut inardeſcat, tunc is corpus vniuerſum inflammat, adeóque potenter ſæuit & furit, vt rationem ſomníque facultatem obſideat, tremorémque & agitationem, ſimiliter vt morbus caducus cieat & inducat. Vbi hoc ſimul fieri poteſt etiam, vt, licèt æger quidem in ventrem deuoluatur, malum tamen haud miteſcat ac deſinat. Quæ cauſa? Quia ſcil. ſpiritus vitæ adhuc in furore & ebullitione eſt. Hic morbus manè poſt peractum ſomnum nũquam ſentitur & à paroxyſmo plerunque aqua citrina forâs erumpit. Hoc nimirum id eſt, quod ſpiritus vitæ per ebullitionem ſuam elicuit & produxit. Sed & hoc quandoque fieri poteſt, vt ſpiritus vitę membra vniuerſa deſerat, eáque ceu mortua relinquat, ac ſe ad ſolũ cor, cerebrúmque & hepar recipiat, ita, vt in cæteris membris ſuperſtes vita nulla ſentiatur. Quâ enim ratione arboris vis ac ſuccus omnis in radice ſolâ ita latere poteſt, vt cæteræ arboris partes aliquandiu aridæ vitam tamen poſtliminio recipiant: ita ſpiritus etiam vitæ à centro aut radice, hoc eſt, a corde, poſt ebullitionem humorum remittentem, per vniuerſum corpus iterum diffundi, & partes vniuerſas priore vitâ denuò imbuere poteſt: de quo in Curâ, ſecundæ Methodi capitulo, mentionem vberiorem faciemus. Frequenter etiam accidit, vt in ſomno paroxyſmus Epilenticus, aut ſuffocatio aut affectio ſimilis alia, de quibus iãdum diximus corripiat, de quibus hîc tamen iam nihil ſeorſim tradimus ſed cum aliis relinquimus. Quicquid enim de die fieri poteſt: idem etiam de nocte ſimiliter credendum eſt. Hîc autem ſimul nobis quoque ſuperiorum corporum curſus motúſque conſiderandus venit, vt qui mobi vel augendi, vel generandi, vel adimendi poteſtatem habet. Comperimus enim, interdum à ſolâ influentiâ huiuſmodi paroxymos concitari cauſis aliis omnibus abſentibus. Cuius euentus ratio eſt, quòd ſpiritus pro influentię cõditione afficiatur, vel alacrior, vel turbidior euadat. Inſuper ſunt & aliæ Amentiæ, nullis tamen inconditis & furioſis geſtibus comitatæ. Si enim quis ſedens cadat, & obdormiſcat: id hac de causâ fit, quòd ſcilicet huius mobi materia, de qua diximus, ſpiritum vitæ non admodùm accendit. Quâ verò ratione comprimi poſſe cor commemorauimus: ſic

2. Suffocationes ſomno lẽtę alia, &c.

Influentia cæli morbos mouet.

æquo modo etiam in capite fieri potest, vt venæ soporiferæ compressione suâ ipsum cerebrū ac rationem in piâ matre comprimant, non secus, ac suffocatio matricis matricem coarctat, vnde morbus sequitur. Cuius rei ratio est, quòd somnus vniuersum caput obundat, & spiritum vitę in cerebrum intrudat tandiu, donec is deferueſcat, in membra cætera refūdatur.

Cerebrū vt comprimatur.

Hæc enim suffocatio cum signis omnibus iis, veluti spasmis & tremoribus inuadit, sicut de *Corde* & *Matrice* recensuimus. Quinimò somnus multò pro huius læditur, quam cor, & insuper cum grauiore rationis oblæsione. Similis suffocatio etiam à crapula generari potest, cuius ratio eadem, quæ vermium in stomacho. Quanquàm non à materia vermium fiat, sed hoc modo.

Suffocatio à crapula. Potatorum spiritus subtilis.

Potatores nempè subtilem in sese spiritum continent, qui subtilitate sua & somnum & cerebrum lædit, eo modo, quo sæpius dictum est. Tum & crapula phlegma stomacho ingenerat, quod putrescēs, & cum materia vermium se socians vermibus similiter operatur. Eadem interim etiam nihilominùs induci potest, à cibis & potibus, spiritum non adeo subtilem habentibus, veluti sunt pulmentum & aqua: quòd ex hac causa fit, quia in pulmentis & aqua impuritas quædam est, quæ ad gignendos istiusmodi morbos quādam proprietatem habet, quæ tamen proprietas non aquis & pulmentis omnibus inest, sed tantùm aliquibus, vt sic: si aqua aliqua vermiferum venenum concepit, aut sordes bestiarū imbibit, tunc morbos tales gignere apta est. Sic etiam si in pulmento tale venenum aut excrementum lateat, gignendi morbi vim id habet. Præter dicta intellectus etiam suffocatur ab accidentibus plagarum: veluti si cui vulnus in caput inflictum sit, à quo certis anni temporibus, Mania, desipientia, & obliuio suscitetur. Horum hæc causa est, quòd non minùs in corpore, ac in superioribus influentia fit: sicut de influentiis commemoratur. Si ergò id tempus instar, quo caput afficitur, tum simul quoque plaga attingitur, mania illo definito tempore mouetur. Eadem tamen etiam ex mala curatione vulneris incitatur, dum nimirùm pus colligitur, quod ebullit, & cerebrum lædit, tam materiâ ipsâ, quam tetro odore. Accidit etiam hoc, vt probè quidem sanatâ plagâ, ipsius tamen cerebri substantiæ læsio simul facta, ex integro nunquam sanari queat; vndè fit, vt malum commoueatur subindè à tēpestate mutata, ab exercitiis, à cibo & potu, & si quæ his similes aliæ occasiones sint, quas singulatim hic percensere præter institutum nostrum est, cùm eadem deinceps in secundâ methodo de Curâ repetantur. Iam ergo hæc hactenus de *suffocatione* intellectus dicta sufficiāt.

CAP. V.

De Origine Vesaniæ.

Hactenus de Amentia periodica à continua.

QVanquā quatuor hactenus capitula tractationi de amissione intellectus impendimus: qui tamen hoc morbo laborant, non ita affliguntur, vt continenter & perpetuò vsque ad mortem intellectu priuentur, sed paroxysmorum certis periodis concutiuntur, ita vt alternatim iam rationem perdant, iam perfectè iterum resipiscant eandem, sicut ex præcedentibus liquet. Deinceps ergò de iis quoque differendum est, quorum Amentia iugis & continua est, nec pro temporis diuersitate remittit. Quanquam & in his ipsis tempora inæqualia existant, ita vt iam intensio, iam remissio fiat, prout superiores influentiæ nostras inferiores torquent ac moderantur.

Vesaniæ genera quatuor. Lunatici qui. Insani qui.

Vesaniæ huius genera quatuor existunt: primi *Lunatici* vocantur: secundi *Insani*: tertii *Vesani*: quarti *Melancholici*. Lunatici sunt, qui omnem suum morbum ex Luna accipiunt, & iuxta eam sese gerunt ac mouentur. Insani sunt, qui malum id ab vtero materno hauserunt, veluti hæreditarium, vno subindè insaniam in alterum transferente.

Vesani qui. Melancholici qui.

Vesani sunt, qui à cibis ac potibus ita inficiuntur ac contaminantur, vt ratione sensúque priuentur. *Melancholici* sunt, qui ex intimæ naturæ vitio à ratione deturbantur, & ad vesaniam præcipitantur. Ad quatuor hæc genera genus insuper aliud quodammodo annumerari potest, videlicet *obsessi*, qui à Diabolo variis modis occupari solent de qua re plura in *de Vatis & spiritibus*.

Obsessi qui.

Si verò rem ipsam expendamus, hi, qui sub quatuor dictis generibus comprehenduntur, à spiritibus aut diabolis obsideri minimè possunt, sicut multi multa de his nugantur. Diabolus etenim ac ipsius complices domicilium aut corpus nullum ingrediuntur, quod secundum sui proprietatem non plenè ac integrè gubernetur à ratione & intellectu.

Satanas amentis corpus nullum ingreditur.

Vndè nec in quatuor dicta genera se immittunt, cùm illi homines, vt deinceps dicetur, rationis suæ minimè compotes sint. Cúmque intellectus sui vim minimè habeant, ob id nec à diabolis aut vatis obsidentur, sed ab illis omni iure modóque liberi persistunt. Quæ causa est, cur in dicto capite de spiritibus & vatis pluribus differamus. Quanquam autem ex quatuor istis Amentiæ generibus vnūquodquis seorsim suam peculiarem originem ac causam habeat: in hoc tamen vno omnia finiuntur & conueniunt, quòd rationem aut intellectum aboleant aut subtrahant, non ea quidē forma ac ratione, veluti superiùs in quatuor primis capitulis definiuimus: sed quod solitariè & per se id faciunt, ex nulla alia ægritudine, nullo dolore, nullo pathemate comitante, sicut illa fiunt in morbo caduco, in Mania, in chorea lasciua, & suffocatione intellectus. Nā qui his generibus afficiuntur, ipsi continenter ac stabilitè amentes viuunt.

Vesaniæ dolorę querimonia oborta signum mortis.

Quòd si aliquando eueniat, vt vesaniæ dolor aliquis concurrat, ægríque amentes de eo conquerantur, & doloris vim iniquè ferendo rationis aliquod de se indicium aut suspicionem dēt: tunc id signum est, ipsos à morte non longum abesse, hac de causa quòd morbus adeò vehemens sit, vt spiritum vitæ grauiùs lædat ac inficiat, quæ infectio paulò pòst mortem accersit.

Astrorū in hominem vis.

Sed iam deinceps de Lunaticis expediemus à qua causa tales euadant: vt rei huius cognitio ante capitulum de Cura secundæ methodi iam dum præconcepta sit. Astra superiora corpus nostrum infirmandi simul & firmandi vim ac facultatem habent. Et licèt quidem materialiter aut substantialiter id non fiat: spiritualiter tamen, sine sensu omni inclinant, quod ratione sola capi potest. Idemque hîc fit quod

in magnete trahit ferrum, carabe stramen, sulphur lignum. Eodem modo etiam virtus attractiua quædam in Luna est, quæ rationem homini subtrahit, per priuationem humoris, & virtutis cerebri. Nec enim (quod multi perperam autumant) Luna in nos ingreditur, & intus operatur. Astra etenim, vt nos occupēt & obsideant, vim & aptitudinem nullam habent, sicut quidam mentiuntur. Hoc tamen ferendum nobis est, vt id extrahant ex nobis, ad quod virtus eorum attractiua parata est. Sic Sol ex terrâ humiditatem sorbet, non quòd is in terrâ versetur, & humorem exigat, velut aqua in ignem effunditur: sed quò, quasi foris stans, virtute suâ attrahat & ad se prolectet. Simili ratione nec sola Luna quoque in nobis operatur: verum astra cætera omnia, quæ ex omnibus corporis nostri membris insitum humorem prędantur: cuius demonstrationem hîc omittentes, in tractatum de *Astris & superioribus* differemus. Ita ergò per solam Lunæ attractionem multi homines intellectu suo exuuntur, dum nimirùm humor cerebri absorptus est: vnde fit, vt totum caput amentiâ & vesaniâ obruatur. Lunatici hi à Lunâ reguntur quod scilicet virtus attractiua in plenilunio fortissima fit ac omnium validissimè trahat: vnde isto tempore homines etiam maximè patiuntur. Fortis etiam Luna noua est, quia quasi per nouam conceptionem nouas virtutes & mutationis vires accepit: vnde homines etiam plùs minúsue ab eâ amentes fiunt. Improba verò illorum sententia est, qui statuunt, quòd Luna propter imbecillitatem suam nostra etiam mēbra imbecilliora reddat, quasi verò vires nostræ omnes à Lunâ dependerent. Hoc enim falsum esse, in de *sanitate & infirmitate* demonstrabimus. Quin imò hoc verum est, quod Archidædala Lunæ natura inæqualiter sæpè attrahat, velut ex hoc casu noscitur. Frequenter euenit, vt humor ex cerebro extrahatur, etiam tum, cum Luna omnium minimi aspectus est, & vim trahendi ignauissimam habet. Huius ergò rei hæc causa est, quòd Luna noua non trahat humorem illum, quem trahit Luna antiquior; vndè fit, vt Luna noua humoris & mobilis plùs attrahat quam vetus trahit. Vetus Luna aspera est & dura: vndè asperum etiam ac grauem humorem attrahit. Ita & tener ignis, non admodum potens ac validus, olea quidem ac substantias duriores non elicit: ignis autem vehementior grauius simul & durius elicit. Eadem etiam solis ratio est. Sub auroram enim prodiens, nihil nisi rorem, vtpotè leuissimum trahit: sub meridiem autem aquas etiam grauiores & maiores sorbet. Iam verò terræ ipsi priuatio roris in virtute suâ damnosior est, quàm exiccatio humorum aliorum crassiorum: cuius rei & veritatis fundamentū planiùs de *Rore* tradetur. Etsi verò Sol meridianus rorem quidem ac subtile cū aquis & crassioribus humoribus simul tollat, eadem tamen similiter ipsius quoque Lunæ proprietas naturáque minimè est: sed noua id tantum agit, vt cerebri humorem subtilem euacuet, priusquā vetus appellat, quæ tandē, subtili omni præabsorpto, crassum reliquum adoritur & extrahit. Decrescente autem Luna humor iterum cumulatur & augetur, sicut per noctem Ros, qui à sole denuò ascendente iterum absumitur. Quòd si ergò fors videamus, plures sub deficiēte Lunâ, quam eadem augescente Lunaticos fieri, aut grauius exacerbari: cogitemus id inde fieri, quòd Luna plena ipsis humorem potissimum extraxerit, cuius defectus deficiente Lunâ grauius subindè inualescat & sentiatur. Pari ratione etiam fit, vt, si Sol meridianus humorem terræ euacuauit, ariditas eius sub vesperam demum sentiatur, & cum sole occumbente terra rimis primum ac fissuris hiscat, subducto iam antè humore, quod quidem ante meridiem fieri minimè possit. Eodem ergò modo & homini venire vsu potest, vt operatio Lunæ sub finem aut defectum eius demū prodatur, propter ipsius naturæ robur: quæ si diutiùs vsque ad finem reluctata est, tandem deficit, ac velut animam agit. Huius euentus hæc quoque dari causa potest, quòd Luna iugiter & perpetuò trahat. Quamdiu humor aliquis in cerebro superest, tamdiu Luna trahit & elicit; vndè fit, vt, cùm in fine plurimùm & potissimùm traxerit, natura languidissima sit, dum Luna noua redeat, ac operationes nouas, veteri dissimiles ordiatur.

Luna attrahendo à nobis, lædit rationem.

Lunatici à Luna fiunt.

Luna noua & plena cur fortis.

Luna noua humorem leuē vetus grauem trahit.

Sol oriēs & meridianus diuersi mode trahit.

Lunatici sub deficiēte Luna grauius habeant quibus.

Luna iugiter trahit ex capite.

Sed pergamus dicere iam de *Insanis*, qui ex vtero matris id malum contrahunt, si vel familia omnis insaniæ obnoxia est, vel ex non insanis infans Amens nascitur. Hi causam duplicem habent: vnam, si sperma vnà cum operatione in culpa est: alteram, quod hæreditarium vitium à patre & matre in prolem transferri queat. A spermate & ejus operatione mania hoc modo fit, quando vitium aliquod in materiâ, ex quâ cerebrum constituitur, & componitur, hæret. Nam cuius membri materia in generatione deest, aut vitiosa adest, eius genuina quoque & legitima forma speciesque ac natura deficit, sicut in primo Philosophiæ nostræ volumine de Generatione humana demonstramus. Tali defectu aliquo præsente, intellectus perfectus fieri minimè potest. Materię enim vitium, ipsi quoque rationi imperfectionem inducit. Sed insaniæ huiusmodi præterea causa etiam secunda est, cuius operationis is modus est. Quando generatio & compositio fœtus aliquò vsque perducta est: tunc, si vis attractiua Lunæ interim incitat, ab eo ratio ita subduci potest, vt deinceps integra & perfecta eadem nunquam fiat. Quanquam autem verum sit, Lunam iugiter ac indies attrahere: cur tamen eadem non semper amentes faciat, dari hęc ratio potest. Materię & Lunæ quædam concordia, & consensus requiritur mutuus. Nec enim vniuersus cerebri humor à Lunâ extrahi potest, sed determinatus saltem ac appropriatus, sicut de Generatione humanâ traditur. Cōcordantiâ tali posita, rationis quoque priuatio sequitur. Tum enim ex fœtu Luna rationem elicere potest. Quæ verò insania hæreditaria existit, cùm ea in cerebro lateat, indè fit, vt per generationē cerebrum etiam infantis eo vitio polluatur. Cerebrum enim patris generat cerebrum filii. Ac ob id vnum alterius naturam asciscit, & eadem proprietas ex vno descēdit in alium. Quāquam sic nec hoc perpetuò fiat: tunc in causa est permixtio spermatum viri & fœminæ, quorum alter ex familiâ insanâ est, alter minimè.

Insaniæ causa dux. 1. Spermatis vitium.

2. Lunæ tractio.

Obiectio diluitur.

Luna appropriatum tantum humorem trahit.

Spermatis

Spermatis enim alterius dominium prævalet. Ita fœtus vel ad insaniam, vel ad intelligentiam disponi potest, post augmentationem ab hoc vel illo acceptam. Et tamen interim etiam fieri potest, vt ex vtrisque insanis gignentibus sanus & ratione donatus fœtus producatur: quod tamen soli naturæ robori & excellentiæ adscribi debet, quæ vitiosum & inidoneum segreget & expellat, sicut de generatione humana planiùs traditur. Simili discursu etiam de *Vesanis* disserendum est, qui tales a cibo potuque euadunt, hoc modo. Scorta sæpius ac meretrices propinant edendum aliquid, ex quo sensuum mentisque priuatio inducitur, ratione multiplici. Verum enim huiusmodi nonnunquam declinat ac vergit in amorem, ita vt amentes solis fœminis operam dent ac studeant. Idem affectus bella interdum meditari cogit, quæ sola ægri tractant, ratione interim exulante. Aliquando vero aut in sublime scandunt ac currunt, ac modis aliis infinitis, quos confusos obseruationi committimus, tuam amentiam produnt. Mirari autem non debemus, ista talia à cibis fieri posse. Quin nec ex gestibus ipsorum mirris, aliam quam naturalem causam explicari fas est. Cibus enim is ac potus, quem ingesserunt istiusmodi operationis vim in se modis multis continet. Hoc autem loco quatuor potissimas vel mixtas species, a cibo & potu susceptas enumerabimus, & item in capite de Cura pleniùs explicabimus. Primò, quòd, qui ederunt aut biberunt aliquid, in amorem alicuius rapiantur, & contineantur, causa hæc est, quòd simplicia quædam existant, à nobis hic minimè enumeranda, quæ istam in se vim habeant. Quæ si viri fœminis, vel hæ illis propinent; amor indissolubilis & pertinax inducitur. Huiusmodi quiddam serui etiam suis dominis nonnunquam per insidias obtrudunt: a quo assumpto domini seruos adeò obstinatè adamare incipiunt, vt veluti de Rep. mentionem facimus. Simili operâ canes quoque & pecora ad amorem coguntur eorum, qui Medicamina eas illis præbent. Et hoc fit vel Naturaliter, vel Magicè & Incantatoriè. Hoc modo fœminæ non nunquam viris quid præbent, à quo excessiua ratione eò amoris præcipitantur illi, vt nihil quicquam vel tractent, vel meditentur, quàm amorem earum fœminarum, à quibus datum pharmacum illi assumpserunt. Sed plura hic omittimus. Secundi, qui circa bella occupantur, acceperunt aut ederunt aliquid, à quo planè insani reddantur. Qui si naturæ sint cholericę tunc bellatores & Martiales euadunt, nec quicquam aliud, nisi furias bellicas cum se datâ ingesserunt. Simile iudicium est etiam de Melancholicis & phlegmaticis, quorum natura seorsim per pharmachum assumptum proditur. Tertii, qui altas scandunt, aut in sublimia repunt, aut iugiter discurrunt, faciunt hoc pulsi vi eius rei, quam ederunt. Nec enim id ab ipsius hominis natura prouenit. De quibus si apertius tradi fas esset, horum nihil dissimulare nus hoc loco. Profunda enim hæc Philosophia recondita est de natura illarum rerum: de quâ tamen iam obliuiscemus. Quarti tandem & ipsi à ratione ac intellectu suo amoueri queunt per proprietatem prædictorum, quorum species hic seorsim non recensebimus. Et cùm per incantationes quoque eadem fiant, hic illas omissis, ad tractatum de incantationibus cætera reiicimus.

Et in sanis etiam quæ parentibus qui sanis sunt fœtus edantur.

Vesania à cibis inflicta.

Vesaniæ 4. species

Amor conciliatur qui bus sam suspicetur

Amoris conciliatio vel Naturaliter, vel Magicè fit.

Martiales qui fiant.

Scansores & à bulones vnde hat

Sed pro primâ huius capituli partitione tandem etiam de Melancholicis disseramus. Horum genera quatuor sunt: Melancholici, Cholerici, sanguinei, phlegmatici. Huiusmodi complexiones si rationem eludunt, id hac de causa fit, quòd spiritum suum à se sursû expellant ad cerebrum, qui nimis multus ibi colligitur. Sed plura hoc loco de his non recensebimus. Legantur ea apud hos, qui de complexionibus commentati sunt.

Melancholicorum genera 4.

METHODVS SECVNDA.

De Curâ ægritudinum, Morborum prædictorum ex Amentiâ.

CAPVT I.

De Cura Caduci.

QVIA in progressu tractatu de caduci origine & causis docuimus: hoc secundo tractatu eiusdem curam ordiemur. Et ne admiremini de curæ potentia huius ægritudinis. Qua enim ratione vniuersi morbi generantur in corpore: eadem in medicina eorundem quoque cura similiter nascitur. Non desunt, qui hactenus morbum hunc incurabilem statuerunt: quia rem aut intimè non intellexerunt, aut veritatem ipsam deditâ operâ dissimularunt, quod alibi etiam diximus. Nos autem fundamento experientiæ certissimo in hoc curando morbo incumbamus, ne verò sic considemus. Medicina ergò caduci duplex est: vna, quæ suo modo est corporalis: altera quæ suo modo est spiritualis. Nam ita nos intelligi velimus, quòd ipsi quoque morbi in omnibus hominibus duplices existant: Materiales scilicet & Spirituales: quod pleniùs in De principiis sanitatis & ægritudinis explicamus. Iam verò morbo materiali debetur medicina materialis, vt vicissim morbo spirituali medicina spiritualis conuenit. His positis, iam definimus, caducum morbum esse spiritualem, non materialem: vnde et materialis medicina nulla conuenit. Spirituali ergò huic morbo, remedium adhibendum spirituale est. Porrò autem spiritualis medicina nulla est, quin ea talis præparetur, velut deinceps in nostrâ Practicâ docebimus. Rem autem primùm sensu duplici intelligimus. Vno, medicinas scilicet aliquas esse materiales, quæ morbos spirituales curent, quod sequens Receptum præstat, quod, licet materiale quidem sit, morbum tamen caducum sanat; intellige, si is recens ac nouus sit.

Medicina caduci duplex corporalis & spiritualis. Morbi materiales duplices.

Caducus est morbus spiritualis.

Quo re nisi vnâ modis caducus curetur.

℞. Camphoræ, spodii, vnicornu &c. F. pulueris. Detur in ouo sorbili &c. Sic hic puluis similiter: ℞ &c. Ita & electuarium hoc morbû caducum quemlibet curat. ℞. &c. Materialis autem medicina in morbum spiritualem ideò operatur, quia facultas eius alia non est, quàm obstructio viarum, per quas morbus is ascendit. Quin & operatio eius fit à magnâ refrigeratione, quia materiam coagulat ac quasi intereimit

teremit, ita vt non sentiatur, veluti fit in perfrigeratis membris. Medicina autem talis est. ℞. Camphoræ &c. Quædam illum curant a formâ specificâ, velut pœonia, viscus quercinus &c. Quædam obstupefaciendo morbum sanant dum faciunt, ne emergere queat: ℞. Opii, mádragoræ &c. F. &c. Hę vero medicinæ omnes prædictâ saltem ratione iuuant, ac in iis solùm caducis morbis prosunt, qui vel adhuc recentes sunt, vel nondum inualuerunt, vel in habitum nedum abierut aut fixi facti sunt. Quę remedia tamen, cùm nec semper certa sint, nec morbos omnes indifferenter curare queant: ideò ad medicinas iam spirituales digrediemur, quarum vis est, vt caducum etiam octogenarium sanare possint. Interim nos nihil mouebunt aduersariorum scripta, quæ talia præstari posse inficiantur: cùm per experientiam nobis multò certiora & accuratiora liqueant, quàm aduersarii nostri assecuti sint. Nec etiam hoc loco curam diuidemus in analentiam, catalentiam, & epilentiam: sed in genere vni medebimur in analentiam, catalentiam, & epilentiam: sed in genere vni medebimur tantùm, & sic Practicam nostram perficiemus. Interim verò præscriptam nostram Theoricam de origine caducorum per hæc repudiare noluimus: sed omninò descriptionem factam insequemur & Recepta secundum illam dispone nus.

Remedium caduci debet esse generale speciebus omnibus cōueniēs.

Cæterùm de curá dum tradimus, considerádi articuli 4. offeruntur. Primò, vt medicina, quæ subtilis & spiritualis fieri debet, sit coagulatiua post spiritualité. Deinde vt incorporetur cum constrictiuis venarum. Tertio, vt specificetur cum appropriatis. Quartò, vt sumatur ex tali simplici quod spiritum subtilem habeat, qui spiritus vniuersum corpus penetret ac peruadat velut Elixir aut arcanū quoddam, aut non secus ac ipsa essentia quinta. Aliàs enim vis ac potestas coercendi morbi nulla ei inerit. Oportet enim medicinam gradus altioris esse, quàm est morbus. Singulatim ergò iam quatuor de articulis percensebimus, quæ simplicia ad quemlibet referátur, ex quibus contra morbum spiritualitas desumi queat. Primi ergò articuli,

Remedia caduci qualia esse debeant.

1. Coagulatiua. Coagulatiua sunt hæc: *Camphora, nenuphar, crystalli.*

Spodium, sinapis. Sperma ranarum. Vnicornu.

Coralli, sperma ceti. Mummia.

2. Cōstrictiua. Constrictiua ista sunt: *Bursa pastoris. Verbena salix.*

Coralli. Hypericon. Rosa.

3. Specifica. Specifica talia sunt: *Viscus quercinus, pœonia.*

Subtilium spirituum hæc sunt: *Vitriolum vngaricum.*

Tartarum crudum. Vitriolum cyprum. Vitriolum Romanum.

Sedatiua caduci quæ. Præter hæc enumerata, quæ curandi caduci facultatem habet, alia etiam reperiuntur *sedatiua*, quorum operatio mirabilis est, si cum subtilibus spiritualibus permisceantur. Sunt auté hæc: *Opium, mandragora.*

Iusquiamus. Papauer. Lolium, vua versa.

Hæc vero non, vt per se sunt, adhiberi debent, sed pro vsu præparationum Archidoxis. Nec enim singularum virtutum vbiuis describendarum nobis tempus suppeteret. Præterea

Confortatiua caduci quę.

caduci medicamenta alia quoque confortatiua sunt, quæ singulari ac excellenti suâ confortatione naturam in expellendo caduco adiuuant. Sunt autem

Aurum potabile. Oleum auri. Mercurius reuerberatus.

Quinta Essentia auri. Materia perlarum. Solutio corallorum.

Magist. Antimonii. Extractio sulphuris &c.

Horum remediorum virtus adeò præstans & eximia est, vt credi satis non possit, tantam in omni naturâ potentiam ad sanandos huiusmodi morbos alias incurabiles, delitescere. Ideò de remediis desperandum non est, aut fiducia in medicinam abiicienda. Nostrorum enim hostium suscitator, horum ipsorum quoque hostes condidit: nec vllus morbus est, qui sine omni ope hominem iugulare queat. Sunt enim morbi vniuersi curabiles, nullo quoquam excepto ac defectus is in nobismet est, qui remedia debita ignoramus, veluti, quid mors sit, in *De Morte & vita* declaramus. Cæterum qui sedatiua & confortatiua præparentur, minimè docebimus. Eadem enim per se recta & idonea contra morbum istum sunt vt correctione nullla egeant. Aut, si quidem sedatiua præparatione quâdam indigeant aliam tamen ac accuratiorem non poscunt quàm quæ in ipsis Receptis monstrabitur. Ista autem Recepta nostra prima & optima sunt, quæ Artistam singularem ac ingeniosum requirunt, qui non solùm libros ac scripta sedulò euoluerit sed manū quoque dexteram expeditam, promtáque habeat, sicut in Archidoxis & de Essentiá q. scribimus. Momenti in his plurimùm situm est: nec omnia in specie ita, velut per experientiā monstrantur, chartis describi queunt.

Morbi q. īnnescurabiles.

Artistæ subtilitas in omnib. auctores.

Et est hoc *quiddam*, quod à Medicis haudquaquam inuentum est verùm à solis Artistis, vt qui subtilitatum omnium auctores & rectores existunt. Nec id quidem Medicina aut Remedium verùm arcanum appellatur, propter virtutem insignem & nobilissimam, quam in se recondit, quæque arcana. nec omnibus obuiam comperta est. Hoc tamen arcanum hic pro curá caduci ponemus, & virtutes eiusdem reliquas tacebimus. Primò autem sciendum est, præparationem eius variam esse. Sicut autem diuersa eius præparatio: ita virtus quoque ac facultas eiusdem diuersa est. Et intelligite, non quoduis tale arcanum hác virtute pollere, sed vim potissimam in præparatione ac laborationis subtilitate positá esse: velut in ipso quoque simplici. Nam vnum subindè altero præstantius est. Hoc autem simplex, est *vitriolum* vel Hungaricum, vel Cyprium, vel Romanum, vt quod peculiariter gradatum & depuratum sit. Nec interim absurdum tibi & impostorium videatur, quòd vitriolo virtutes tantas assignemus. In eo enim vis quædam peculiaris aurea secreta ac condita latet: non corporalis sed spiritualis: quæ eximia & admiranda virtus in ipso multa potior & certior quam in auro inest: prout in De generatione salium terræ demonstramus, Aureus iste spiritus vitrioli subtiliatur, & ab impuro segregatur, vt sola essētia remaneat, quæ auro potabili assimulatur. Præparatio eius talis est. ℞. vitrioli optimi quantum,

Vitriolū arcanum caduci.

Vitrioli vis aurē præstantior.

cutis apertio non ſufficit ad cauſam Maniæ eliciendam, ſed opus eſt & alterâ, vt quis vlcus profundius inducat. Foramen enim quoduis quandam emittendi vim & proprietatem habet, velut emunctorium. Ideò vtriuſque apertionis recepta talia ſunt.

Receptum apertionis primæ.

1. Apertio vehemẽs.

℞ *Radicis Flammulæ recentis vel in aceto imbibitæ,*
Florum Flammulæ recentium, vel imbibitorum ℥j.
Pinguedinis Scarabæi ℥ß. *Cantharidum* ʒv.
Fermenti, Aceti, an. q. ſ. Trita & cribrata omnia miſce in vnguentum, quod panno inductum applica, quouſque digiti pertingunt. Pannus ſi reſiccetur, foris aceto perfundatur, vt humidus ſemper ſit. Emplaſtrum 5. vel 6. horis inſideat: poſtea remoueatur, & veſica rumpatur, ac cuticula detrahatur, vt caro ſubiecta loci nuda pateat. Iam Apertionem leniorem aut mitiorem ponemus, faciendam aut adhibendam eo tempore, quo ſimplicium prædictorum inopia eſt. Ea talis eſt:

2. Apertio mitior.

℞ *Aquæ fortis optimæ. Salis Armoniaci ſublimati* ℥ß.
Mercurij ſublimati ʒiij. Hæc tria miſce, & mixta in vitrum inde, quod leui igni impones, dum omnia reſoluantur in formam aquæ. Cum hâc ſpatia extremitatum ablue quinquies vel ſexies, poſteà ſiccari ſinantur. Eo præſtito cutis à partibus amouebitur, ſicut puluis à carne. Hæ autem apertiones cuilibet cuti deradendæ ſufficiunt; quas vidimus interdum magnâ vtilitate cutem à carne diſtrinxiſſe & excoriaſſe. Et qui ab excoriatione iſtâ ſanguis emanat, is multùm ad minuendam Maniam confert. Alij ſcalpellis adactis extremitates pertundi iuſſerunt: quæ tamen ſcarificatio ſubtrahendæ maniæ ſatis efficax non eſt: ſed apertio totalis inſtitui debet. Quòd ſi verò hæc iam dicta apertio tibi minùs placeat, vtere hâc vlceratiuâ, quæ iſto modo fit:

3. Apertio exulcerans.

℞ Mercurii ſublimati. Arſenici puri. Aq. fortis. an. Commiſce in formam ceroti, quod extremitatibus illiga, dùm ſenſus obſtupeſcat. Poſteà mollificetur cum pinguedine quâdam, vt eſchara decidat. Hâc remotâ, practica altera inſtituenda eſt. Apertionibus hoc modo factis, nota, quòd per eas omnis Maniæ fluxus cum materia ſua vniuerſa extrahi debeat, ſicut de hoc in capite de Maniâ docuimus. Hoc impetratur tantùm per Attractiua, quæ vlceratis extremitatibus quotidie bis imponuntur. Per hæc vitium omne elicitur. Extractione finitâ, exulcerationem cura ſequenti medela. Attractiuum autem tale ſit:

Attractiuũ Maniæ.

℞ *Galbani, Opopanaci, Serapini.*
Bdellij, Ammoniaci an. ʒijß. Hæc diſſolue in aceto, & cola, coque in ſpiſſitudinem iuſtã. Poſteà ſpecies has, tenuiter tritas; & ſubtiliſſime cribratas immiſce.
♃. *Maſticis* ℥ß. *Thuris* ʒ ij. tulk *Carabe* ʒj.
Vna verſa Cruc. vngulæ *an. m.* ß.
Magnetis. ʒ iij. *Colophoniæ* ʒ ij. *Firniſij* ʒv.
Miſceantur omnia in cerotum, quod impone, & foramina extremitatum probè imple, & ligationem ſemper renoua, tamdiu, donec Maniæ alterationem factam ſentias. Tandem pro more chirurgico cutem conſolida aut obduc. Sed de apertiuis & attractiuis hiſce notabile quid attendite, debere nempe apertiones capitis omnium poſtremas eſſe, ac fieri, cæteris extremitatibus iam dum ſua cute iterũ obductis. Tunc enim demùm, ſi vſus poſtulet, centrum capitis quoque aperies, & prædicto modo procedes. Sic ergò hactenus de cura Maniæ chirurgica hæc dicta ſunt. Vbi hoc ſimul attendi debet, quòd vnà etiam venæ idoneæ ſecandæ ſint. Nam ſæpè fit, vt per Phlebotomias tales Mania propulſetur. Quę tamen cùm vulgata & omnibus nota ſint, latiùs ac in ſpecie hic non explicamus.

Iam autem porrò de Maniæ cura Phyſica etiam expediemus nonnihil, quæ ſine chirurgiæ ope omni præſtatur. Curæ huius differentia duplex eſt. Vna refrigerando congelat Maniæ materiam pęccantem: altera eandem ſedat & mortificat. De Maniam refrigerantibus & congelantibus primò dicemus. Hæc vel interna vel externa ſunt. Pars internorum maxima in cura caduci quoque tradita eſt. Deſcriptio eiuſmodi eſt:

Maniã quæ refrigerẽt.

♃ *Ol. Camphoræ* . *Olei Muſci* . Miſce, & pro vice vna ʒß. in potu præbe. Hoc enim medicamen mirabiliter Maniam tollit, ardorémque corporis extinguit, & ebullitionem ſanguinis compeſcit, materiámque congelat, cogitq; non ſecus ac frigus aquam in glaciem congelat. Huic ſimile Receptum aliud nondũ inuenimus. Idem oleum externè quoque temporibus & fronti illini poteſt. Cæterùm quæ Maniam tollant, plura alia ſunt, velut *Arcana Eſſentia quinta*, quorum quoduis per ſe propter ſingularem proprietatem ac confortandi vim inditam, Maniam tollere poteſt. Huius claſſis ſunt:

Oleum pro Mania inſigne.

Quinta Eſſentia Argenti, Quinta Eſſentia Ferri.
Quinta Eſſentia Saturni, Quinta Eſſentia Mercurij.
Solutio Cryſtalli, Solutio Coralli &c.

Arcana contra Maniam quæ.

Multò autem præſtantiora ſunt, quæ ad Maniam appropriata dantur, velut
Extractio Camphoræ. Extractio Auri &c.

Altera verò curandi Maniam ratio fit per ea, quæ Maniam mortificant, & inſuper peccantem Maniæ materiam ita ſopiunt, vt deinceps non ſentiatur amplius. Sed & huius curæ remedia multiplicia ſunt, tam externa, quàm interna: quorum optima ſunt ea, quæ ad normam extractionis Eſſentiæ 5. præparantur, vt ſunt:

Summum Anodynum, Quinta Eſſentia Papaueris.
Quinta Eſſentia Mandragoræ. Quinta Eſſentia Loliatorum.
Quinta Eſſentia Opiatorum, Quinta Eſſentia Iuſquiami.

Maniã quæ mortificent.

Quæ quidem remedia etſi valida & vehementia ſint: per Quintæ Eſſentiæ proprietatem tamen ita purgata & præparata ſunt, vt impuritatem in ſe reliquam nullam habeant, quâ corpus noxâ affici queat, ſed

omnem materiam sensim ac leniter tollunt & subducunt. Per quasnam vel virtutes eadem tam vehementem & sonticum morbum expugnent, hic explicare nihil attinet: sed in Quintæ Essentiæ tractatione res omnis pleniùs & planiùs expedietur. Hic ergò iam curæ Maniæ methodum finiamus. Sunt quidem & alia remedia, quæ Medici alij per experientiam propriam contra Maniam facere & conferre inuenerunt, nimirum ex simplicibus crudis desumpta: quæ nos tamen suis auctoribus relinquimus, solis Essentiis quintis & separationibus, vtpote omnium vtilissimis inuentis & obseruatis, contenti.

CAP. I.

De Curâ Vitistæ, vel choreæ lasciuæ, vel leuitatis animi.

Vitista vnde nominetur. QVod Vitistæ cura à nobis describitur & proponitur, res multis temeraria & planè impossibilis esse videtur, his rationibus persuasis, quòd nempe Vitista a S. Vito nomen traxerit, qui plagæ & pœnæ loco hunc hominibus morbum immittat: aut quòd Viti vice ipse Deus propter hominum peccata malum hoc infligat. Quod quidem verò esse simile quadantenùs nos minimè inficiamur: non tamē arbitramur interim, pœnam eam talem esse, quam vel Deus ipse, vel Diuus nobis infligat aliter, quàm permittendo, vt per choreæ Viti imprecationem imaginatio eiusmodi in animis hominum generetur, per quam iste morbus deinceps introducatur & emergat, quem vulgus posteà pro pœnâ diuinâ æstimet, cum tamen ægritudo ea sit merè æstimatiua seu imaginatiua, sicut in capitulo de origine eius tradimus. Contra eiusmodi Vitistam æstimatiuam vel imaginatiuam, curam talem proponimus, eamq; peculiarem. Præterea, si originem traxerit ex leuitate animi, consentiente voluntate, quæ affectio, chorea lasciua vel leuitas animi vocatur: contra hanc ipsam quoque aliam, eandemq; singularem curam docemus. Tertiò contra choream coactam, cuius origo naturalis est, naturalem quoq; Medicinam apponimus. His tribus distinctis speciebus tres distinctas curas opponimus, quarum quælibet suo morbo seorsim applicanda est, nec vna pro alterâ vnquam facit.

Vitista est ægritudo imaginationis.

Choreæ tres species & tot curæ.

Chorea itacōda vt curetur per imaginationē. Dum ergò primùm de Curâ choreæ Æstimatiuæ vel imaginatiuæ ex imprecationibus disserimus, notandum vobis erit, discrimen aliquod intercedere inter æstimatiuam & imaginatiuam, quia nimirùm altera ex irâ, altera ex lasciuiâ oritur. Primam ergò nos *Vitistam*, alteram *Lasciuam* vocamus: quarum cura quoque diuersa est, velut ortus. Et Vitistæ ex irâ natæ cura eiusmodi est. Ex cerâ vel resinâ patiens imaginem sibi similem finget, & obstinatè firmiterq; sibi persuadebit, aut cogitabit, vniuersas adiurationes seu imprecationes, quas vnquā fecerit, pro suâ voluntate in hâc imagine perfectum & impletum iri, hac ratione: nempe intra sese ita cogitabit, quòd imagini omnia ea mala imprecetur, omnésque suas cogitationes, ac animum penitissimum citra recordationem omnem aliorum hominum in solam eam imaginem intendet & defiget, ac cum intentione eâ animi obstinatissimâ tandem imaginem in ignem proiiciet, exuréq; vt nec cinis nec fuligo vlla ex materiâ imaginis corporaliter superstes relinquatur. Dum ista prædicto modo fiunt, ex imprecante cogitationes vsque adeò efficaces & validæ in imaginem procedunt & effunduntur, vt nihil obstare aut aduersari queat. Imprecationes enim perficiuntur in iis, qui eas faciunt, non in iis, contra aut in quos fiunt aut iactantur, idq; ob hanc causam, quia aliorum lenitas per suorum hostium iram lædi non potest, sicut de Imaginibus traditur. Itaque eiusmodi reluctatio nulla etiam in imagine existit, sed hæc corporaliter comburitur, ita vt imprecanti cogitationes hæ omnes adimantur. Hæc autem qui ex ipso fundamento intelligi debeant, pleniùs de *Imaginationibus* & *Incantationibus*, de *Impressionibus* traditur. Et fieri hoc etiam potest, vt si vel tantillum cineris corporaliter de ista imagine relinquatur, ægro curæ satis præstitum minimè sit, sed de morbo aliquid adhuc superstes maneat. Quâ causâ sola cera & resina hûc condocent, ceu de imaginibus & impressionibus dilucidiùs docetur. Sed hæc hactenus de curâ Vitistæ ex irâ dicta sufficiant. Deinceps etiam de choreâ lasciuâ & impudica disseremus tali ratione.

Per vsum ac rerum magistram experientiam constat, quòd contrarium vnum per alterum naturali modo pellatur. Hoc verò cùm modis variis diuersísque fiat, nos hoc loco nostram quoque experientiam proponemus, qui lasciua & intemperata chorea expellatur & expugnetur, & fit hoc modo. Si choreista, vir vel fœmina, ex vberiore lasciuia choream hanc ordiatur, & saltare incipiat (quod fœminis quàm viris frequentiùs accidit, vt quæ plures æstimationes & cogitationes habent, & profundiùs efficaciúsque imaginantur, & faciliùs à naturæ suę fortitudine sceptas vincunt & expellunt:) nihil magis prodest ac conducit, quàm quod cogitationibus & operibus eorum aduersum est. Ipsarum enim cogitationes liberæ & lasciuæ sunt, leuitatis plenæ, omnis pudoris, timoris ac verecundiæ vacuæ, quas ita expelles. Abstrude eas in locum caliginosum & obscurum: cibentur aliquandiu solo pane & aqua; nullo misericordiæ affectu in eo loco sordido seruentur. Hoc modo fiet, vt per esuriem & penuriam, aliam naturam ac cogitationes concipiant, ita vt lasciuia per eam abstinentiam expugnetur in ipsis, & opera luxuriosa sopiantur, sanguis ferocior residat, spiritúsque vitæ leniatur & remittat, corq; ex lætitia in mœrorem à captiuitate & loci sorditie coniiciatur, adeoq; vetus morbus vanescat, & tristitia recens, nullâ lætitiâ, nullo risu, saltuue ac clamore comitante, animum occupet ac gubernet. Quibus omnibus præstitis, ex loco obscuro captiuæ emittantur, lensimq; ac de die in diem prior diæta laxetur & cibus paulatim melior præbeatur, carcérque subindè lenior & tolerabilior reddatur, donec ipsa quoque Melancholia consumpta, ratio vera postliminio redeat. Et huiusmodi regimen tàm cogitationes, quàm gestus & opera horum amentium tollit. Mera verò insania est, quod quidam putant huiusmodi choreas expugnari, si saltan-

Choreæ lasciuæ cura.

Fœminę viris lasciuiores.

si saltantibus immittantur & iungantur a'ij, qui eodem modo tripudient, & ab ægrorum exemplum similiter se gerant, cantentq; & subsiliant. Isthac enim ratione ægri plus incitantur, quam vt reprimantur: licèt diuersum statuant alij, persuasiq; habeant, ægros saltantes examinatum iri tandem, nisi tali studio cohibeantur, id quod merum somnium est. Quinimò hoc multo consultius est, vt fustibus probè pallentur & comminuantur, & à saltu per vim in carcerem abripiantur & abstrudantur. Vbi tamen hoc quoq; simul notandum est, quod vapulantes ij quandoq; intra se iram grauiorem concipiunt cuius vi prosterni & interimi possint. Et hac cautela obseruata omninò opus est. Rariùs autem non proficit, si in aquam frigidam insperatò coniiciantur.

Frigida aqua maniæ cura.

Choreæ naturalis cura.

Reliquum est, vt tertiam quoque curam Choreæ naturalis scilicet, ex ipsius naturæ principio ortæ subiungamus, prout in capite de Chorea definiuimus, quod malum hoc ex venis risluis oriatur, quarum vi & incitatione ægri ad saliendum compellantur. Hæc autem cura per remediorum genera duo perficitur: nimirum per externa & interna. In externa cura notanda sunt loca exteriora, in quibus morbus sese prodit & exerit. Interiora verò remedia ex Essentia quintæ sunt huiusmodi:

Naturalis Choreæ remedia.

Aurum potabile, Oleum Margaritarum, Materia Gemmarum,
Aqua Margaritarum, Anodynum summum, Quinta Essentia Opij.
Quinta Essentia Mandragoræ. Quinta Essentia Papaueris.
Quinta Essentia Lolij, Aqua vitæ, Cancrorū, &c.

Ex his sunt nonnulla, quæ non intus saltem, sed etiam foris adhiberi possunt, vt;

Summum Anodynum, Essentia Mandragoræ,
Essentia Opij, Essentia Papaueris, Ess. Loliaceorum.

Hisce loca & regiones inungi debent. Formula tamen hæc composita nobis vsitata, sæpius commoditates ingentes præstitit:

℞. *Essentia quinta Opij* ʒj.
Essent. quinta Mandragoræ gr. vij.
Essent. quinta Lolij, ʒj.
Essent. quinta Papaueris ʒij.
Essent. quinta Iusquiami ʒiij.
Auri potabilis ʒiiij. *Aquæ cordis* ʒvj Misceantur omnia. Mixturæ huius, manè, vesperi & circa diem mediam, guttas 4. in vino bono, aut aquâ purâ propina, ad finem vsque sanationis. Externa verò membra inunge his rebus.

℞. *Summi Anodyni* ʒß *Ol. Nucis Muscatæ* ʒj.
Ol. Musci ʒj. Misceantur in formam vnguenti, quo membra titillationis primaria, velut alas, collum, &c. inunges. Prodest hoc etiam in casu prædicta carcerandi norma ac ratio, seueritate tamen, latenus debitâ, aliquatenus temperatâ. Nam, & hic tristitia inducenda, & alteratio corporis per abstinentiam facienda est. Sed hæc de Chorearum curâ hactenus sufficiant.

Venæ ti- [illegible]

CAP. IV.

De Curâ suffocationis intellectus.

SVperiùs in capite 4. de origine suffocationis intellectus diximus. Iam hoc capitulo 4. eius curam subnectemus. Suffocationis autem intellectus & sensuum tres species meditati, iam primæ curationem primò ordiemur. Cuius origo cùm a vermibus sit, remedia talia præstituemus:

Suffocationis à vermibus cura.

℞. *Colocynthidis, Esulæ, Harmelli, Hellebori nigri an* ʒj.
Scammoneæ ʒß. *Polypodij, senæ, an.* ʒvj. *Agarici* ʒij.
Mellis despumati, vini boni, an. ℔ iij *Aceti medicati.*

Hæc omnia mixtim decoquantur. Satis decocta colentur. Colaturæ huius potandum offer, quantum prudenti Medico videbitur requirere ipsum morbum: operatione huius laxatiui finitâ, paulò pòst haustum alterum similiter propina boni tamen consilii moderatione adhibitâ. Hæc medicina non ex proprietate saltem sua, verùm etiam specifica vi vermes & ipsorum nidos educit, vt alii denuò non subnascantur. Hoc facto, medicamina ea propina, quæ in tractatu de caduco posuimus, eadem dosi obseruata: ita tollentur & profligabuntur omnes paroxysmi tam in senibus, quàm iuuenibus, nec vnquam deinceps à vermibus Ratio quoquo modo suffocabitur. Etsi verò alia plura quoque appropriata & specifica Empirica, quæ huc pertineant, ea tamen consultò omittemus Nec enim eadem per nostram nobis experientiam rata sunt, sed fidem ipsorum inuentoribus damus. Quæ si quidem non reiicimus: hic tamen ea saltem, quæ frequenter vtilia esse ipsi competimus, ponenda duximus.

Cura alterius suffocationis, mulieribus ab vtero enatæ, tribus modis perficitur, vnus consistit in vnguentis; alter in suffitibus: tertius in assumendis. Vnguenta vi calefactionis morbum leuare quidem & pacare, sed non penitus tollere possunt. Et tamen hoc auxilium minimè negligendum est. Vnguenti hæc descriptio est:

℞. *Olei Tapsi, id est, ex solis floribus tapsi, sine addito.*
Olei Anethi, id est, ex solo Anetho, vt [illegible] an. ʒj.
Olei Oliuarum, Amygdalarum, an. ʒß.
Balsami mellei ʒj Misceantur omnia.

Mixturâ eâ inunge vmbilicum & præcordia. Præterea ægri ventri sacculum hunc impone:

℞. *Artemisiæ Camomillæ, Cineris fagini an.* M.v.

Hisce remediis instans, si suffocationem minimè mitescere, sed in caducum digredi videris: tunc per tritorium suffumigium in matricem immitte, ex hisce rebus sequentibus. Is solus ad suffocationes matricis omnes, etiam mortem intentantes, sufficit.

℞. *Testiculorum Equorum germinum* ʒj.
Assafœtidæ ʒj. *Cornuum vngularum capræ,* ʒij. Terantur subtiliter, & in puluerem permisceantur, cuius accensi ℈j. vtere ceu conuenit. Hæc suffumigatio suffocationem à corde trahit arcétque, caputque liberat & expedit, ac cerebrum tenit, purgat matricem, & corpus vniuersum mira ratione recreat. Quòd si tamen hoc remedium non plenarium auxilium & liberationem fors præstiterit, medicamenta interna propina. Frequenter etenim accidit, vt per paroxysmorum vehementiam Natura ita validè prosternatur, vt nisi confortantibus probis adiuta, peccanti materiæ satis resistere

minimè queat. Et si quidem suffocatio etiã remisisset: hoc tamẽ sequenti confortatiuo insta. Quod si fors habere in promptu non possis: tamen quæ altera matricis confortantia sequuntur, ad naturæ robur afferendum satis sunt.

Confortatiuum.

℞. *Auri potabilis, Materia perlarum an.* ℥j.
Essentia Antimonij. Essentia sulphuris an. ℥ß.

Misceantur. De miscellâ pro singulis haustibus præbe ℈j. & senis quibuslibet horis do in itera.

Confortantia Matricis.

Materia Perlarum, Materia Corallorum, Materia Crystalli,
Quinta Essentia opij, Quinta Essentia papaueris. Quinta Essentia Iusquiami. Quinta Essent. stercorum contra Colicam. Et sic de aliis his similibus nota.

De suffocationibus his hoc etiam notari debet. Si eæ non continenter durent, sed discretis temporibus insultent, tunc fœminis illis præseruationes adhibendæ sunt, sicut de præseruamentis tradimus, & hic repetere otiosum ducimus.

Cura tertia similis in omnibus est: sub quâ species vniuersas, in capitulo de suffocationibus explicatas, comprehendemus. Nam simili curâ curantur. Huc autem peculiare medicamentum nullum spectat aliud, quàm ex Essentia quinta paratum: cuius rei causæ multę sunt: quarum ea potissima existit, quòd pleræque ex imbecillitate naturæ prouenient. Vnde fit, vt istiusmodi remediis opus sit, quibus Natura roboretur. Et roboratione istiusmodi suffocationes omnes expelluntur. Itaque deinceps indicabimus illa, quæ in Quintâ Ess. consistant huc facientia, vt sunt.

Fortiora.

Aurum potabile. Appropriatum sanctum. Elixir membrorum.
Maximum simplex. Succus Gemmarum. Arcanum vitrioli &c.

Mediocria.

Oleum Auri, Aqua Aurifera. Materia Perlarum. Oleum Argenti. Aqua specifica. Materia Corallorum, &c.

Minora.

Oleum Ferri. Oleum Iouis. Quinta Ess. sanguinis. Oleum Cupri. Oleum Crystalli. Quinta Ess. panis. Oleum Saturni. Oleum Sanctum. Quinta Ess. Carnium, &c.

Grandia Repugnantia.

Quinta Ess. Opiat. Quinta Ess. Papaueris.
Quinta Ess. Loliorum. Quinta Ess. Margaritarũ.
Quinta Ess. Gemmarum. Quinta Ess. Corallorum.
Quinta Ess. Antimonij. Quinta Ess. Sulphuris.
Quinta Ess. Tartari, &c.

Et his curam hanc claudemus. Illis enim meliora inueniri datiq; nequeunt. Per ipsorum enim virtutes suffocationes non solùm expugnantur; verùm ipsa etiam mors, veluti de Quintâ Ess. vt & de Morte & vitâ indicamus. Itaque hic pluribus missis ad aliam curam procedere pergamus.

CAP. V.

De Cura priuationis sensuum vesanorum.

QVintum hoc capitulum Curationi vesanorum docendæ impendemus. Quorum cùm genera quatuor sint, totidem etiam curæ ponendæ videntur. Dicemus primò de *Lunaticis*. Horum cura in eo posita est, vt Lunæ & Astrorum attractio impediatur aut attenuetur. Nã sicut videmus aduersus Solis ardores tecta construi, ne, quod Soli expositum est, ab iis noxam trahat: sic idem de Lunaticis quoque similiter intelligi debet, hoc modo. Et primò notandum est, vim Lunæ, quam in nos habet, per medicamenti facultatem certam adimi posse, velut & vis Solis eodem modo, ac stellarum influentiarúmque cæterarum vniuersarum, quæ ex corpore nostro extrahunt. Et hoc iterum intellige per Magnetem, qui vim omnis ferri & chalybis trahendi habet. Ferrum etenim, quod oleo Mercurij illinitur, à nullo Magnete attrahitur. Sic si magnes alliô inungatur, nunquam ferrum trahit. Simili ratione putandum est, quasdam etiam Medicinas dari, quæ contra Lunam pugnent: alias, quæ contra Martem: alias, quæ contra Iouem, aut Saturnũ, aut astra omnia cætera. Opera ergò danda est, vt Lunaticos aut influentias auertas istiusmodi Medicinis dictis, pro Lunæ facie aut viribus prudenter administratis. Eadem etiam planetarum ac stellarum cæterarum ratio est, sicut de influentiis & Quintâ Essentiâ clarius docetur. Iam verò septem Planetæ sunt: totidem sunt etiam metalla. Adeóque ipsâ experientiâ doctrice constat, septem ista metalla in nobis aduersus Planetas vim & operationem habere. Qui ergò Planeta in corpore aliquo grassatur, eius oppositi metalli Quinta Essentia ipsi adhibenda est: veluti Quinta Ess. Auri contra solem. Quinta Ess. Lunæ contra Lunam, & sic de aliis. Vbi simul hoc quoque notandum est, quòd Quinta Essentia Auri contra Planetas omnes faciat propter vim specificam peculiaremq;, quam cordi indit, à quo omnia expelluntur, sicut de septem membris traditur. Et hęc de Lunaticis interpretatio sufficiat.

Secundò ponamus etiam curam *Insanorum*, qui amentiam hanc velut hęreditatem ex vtero matris traxerunt. Cura autem in duobus consistit. Vnum, est præseruatiuum, quod adhibendum patri est matrive, ne fœtum simili labe inficiant & contaminent: Alterum est curatiuũ eius, qui insanus existit. Cura prima (quæ nõ cura, sed præseruatio aut expulsio vocari debet) ita fiet. Parentes non solent vti coitu naturali, sed artificiali, & hoc ita: Quando appetitum habent coëundi, tunc ista insanitas regitur, & fit ab isto coitu. Si fit in insanitate, in quod insanitas ipsum ducit, tunc puer insanitur. Si autem non, & in sanitate coitur, & coitus procedit, tunc puer non insanitur. Et sic sequitur cura, quod appetitui naturali nõ satisfaciat, neque coëat, cùm appetitus sit à seipso, sed immediatè proijcitur in aquam frigidam, & expellitur coitus, & extinguitur. Et cum extinctus fuerit, immediatè per artem inducitur, tunc coitus ille habet incensionem & incitamentũ per medicamina: tunc

Lunaticorum cura qualis.

Magnes oleo Mercurij, aut allio illitus, ferrum non trahit.

Septem Planetarum, septem sunt metalla.

Insanorum quę cura.

tunc sequitur actus naturalis secundum naturam, & non secundum mentem vel voluntatem insaniæ. Et si coitus quotiescunque voluerit prouocetur per medicinam, verus & bonus est. Et videndum in hoc, quò ipsi natura non sit insana, sed perfecta in se. Si autem tamdiu insana fuerit, vel quotidiana insanitas, tunc quotidiè coitus per rationem dictam potest fieri. Et si primus puer perfectè non liberetur: tamen proles eius de (cà) liberantur, per dictum modum ab insaniâ.

Hoc etiam notari oportet, insanos ante coitum confortandos esse per essentias quintas. Per has enim spermatica membra ab incongruo & inconuenienti custodiuntur, ne partus fiat prolis pariter insanæ.

Cura secunda ad ipsos *Insanos* pertinet: & talis est. Insaniam eorum curari & tolli impossibile est, nisi priùs complexiones & humores penitus mutentur & alterentur, adeò, vt recens introducta complexio priore robustior & potentior sit, & per eam vetus constitutio omnis exigatur. Hæc autem alteratio seu euersio duobus modis fit: *per Confortatiua, & per sedatiua.* Confortatiua ex solis Quintis Ess. constare debent, vt sunt

Confortatiua.

Quinta Ess. Auri. Quinta Ess. Perlarum. Quinta Ess. Argenti.
Quinta Ess. Corallorum. Quinta Ess. Antimonij. Quinta Ess. Sulphuris.
Quinta Ess. Mercurij. Quinta Ess. Saphyri. Quinta Ess. &c.

Sedatiua.

Similiter & sedatiua ex solis sedatiuis Quintis Essentiis esse debent, vt sunt
Mitigatiuum magnum, Anodynum temperatum.
Purpura filorum, Gemma soluta, &c.

Per hæc, vt dictum est, debent possuntq; *Insani* sibi restitui, vt nulli insaniæ amplius obnoxij sint. Aliter enim tolli malum minimè potest. Et cætera, quæ contra *Insaniam* produntur, consultò transiliemus.

Vesanorum quæ cura.

Tertiò de *Vesanorum* etiam illorum curâ constituemus, qui à cibis & potibus in insaniam coniiciuntur. Hi hoc modo iuuandi sunt. Primò viæ duplices notandæ sunt: vna specialis, altera sedatiua. Specialis ita tenenda est, vt Medicina detur specialis de iis rebus, quales assumpsit: aut, vt meliùs intelligatis, vt Medicina vim & facultatem habeat insaniæ venenum illud mortificandi, antequàm id edatur aut ingeratur. Hæc ita accipe. Statuamus, quendam insanum reddi per comestum cerebrum felis. Medicinam ergò oportet talem esse, quæ cerebrum felis mortificet sicut herbæ quædam sunt, quæ gustatæ, aut à felibus comestæ eas interimunt, quòd nimirùm contra ipsorum cerebrum peculiariter specificatæ sint. Si ergò per cerebrum felis alicui insania ingesta sit, is per huiusmodi herbas curari debet. Sic si quis à stercore fascinatus sit in amorem: tunc amorem pellet per ea, per quæ stercus expellitur. Sic ergò de specialibus dicendi finem faciemus. Nec enim à nobis consultum est enarrare; quomodò homines fascinentur & lædantur. Vnde nec fas est, à nobis contraria remedia prodi.

Cerebrũ felis insanire facit.

Amoris fascinũ per stercus.

Porrò sedatiua ipsa quoque ex Quintis Ess. vt quæ solæ, cæteris omnibus nihilum proficientibus, leniunt & auferunt, desumenda sunt. Sunt autem sedatiua Aurum potabile purpuratum, Quinta Essentia Lunæ Opiata, &c.

Papaue-ratum.

Etsi verò hîc multá consideranda veniant, veluti in Theoricâ traditum est: fieri tamen per communium Receptorum naturam non potest, vt cuilibet indiuiduo sua peculiaris eaq; perfecta Medicina inueniatur. Ideò per solas Quintas Essentias eiusmodi vesanitas eximenda est, cum Quintis Ess. de Opio, de Mandragorà, de Iusquiamo, de Papáuere, de Lolio permixtas. Debent etiam Quintę essentiæ esse ex Auro, argentóue, & chelidoniâ aut similibus, veluti seorsim in de Quintâ Ess. traduntur. Eorum etiam mentio fit in tractatu de gradibus maioribus super Quintam Essentiam. Ibi enim Medicina nulla est, quæ cibos aut potus huiusmodi fascinatos aut tollere, aut adimere possit. Nemo ergò conari debet, vt corpus purget, & hoc modo venenum subducat. Molimen enim id frustraneum est, quia insania ea in spiritu vitæ hæret, in quem purgatio nulla agit. Solis ergò confortatiuis vis & locus est, quibus vitæ spiritus animetur & vegetetur, venenum autem sopiatur & obtundatur.

Purgatio in insanis inutilis.

Quartò supersunt Melancholici, qui à propriâ suâ naturâ desipiunt, in quibus nulla ratio euidens est, sed complexiones omninò præpollent, & intellectum supprimunt, ac pro suo modo eandem gubernant. In huius Melancholiæ cura ad duo respiciendum est: vnum est, vt noscatur, ex quânam complexione orta sit. Alterum, per qualia tollatur & amoueatur. Res ita se habet. Si complexio, Melancholica fit, adhibe contraria. Vt si Melancholicus sit tristis, per remedia eum lætum & risibilem facito. Si ridet nimium, cura ipsum per Medicinas contristantes. Quod hoc modo accipies. Sunt nonnulla remedia, quæ hominem ridere faciant, quæque omnes morbos à mœstitiâ ortos, tollant, & animum lætitia perfundant. Nec ipsum tantum accidens remouent, ita vt risus cum aliquâ tristitiâ iungatur, & mœroris ipse fons superstes sit: verùm hic ipse quoque funditus tollitur. Sic vicissim remedia quædam sunt, quæ mœstitiam inuehunt, dùm immoderatum risum, & lætitiam minus lasciuam retundunt. Quæ dùm conuertuntur & mutantur, rationis ipsius compedes soluuntur, ipsáque ad pristinam suam integritatem & eminentiam euehitur. Sed & huius practicæ cura ex solis Quintis Essentiis procedit, vt in quibus temperies eiusmodi sit, quibus natura violata & proculcata ad se redeat: & Melancholiæ indicia omnia excutiat. Huius generis, quæ sunt remedia, ea morbos Melancholicos apprimè mulcent, mentémque ipsam maximoperè vegetant & serenant, ac insaniam omnem Melancholicam elidunt, & tristitiam ex pectore extendunt, ipsique intellectui liberum expeditúmque motum faciunt: vt

Melancholicorum quę cura.

Aurum potabile, croci magisterium, ambra acuata,
Manna maris, cordiale graue, lætitia Veneris &c.

Hęc autem sequentia insaniam cum lasciuâ nimis immoderatáq; lætitiâ permixtam attemperant mulcéntque, & ad statum conuenientem naturam reducunt, vt

Opiatum primũ purpuratũ Vitæ Lolium purũ &c.

 Etsi

Etsi verò Melancholia ista pro 4. complexionū numero quadruplex sit: non tamen seorsim cōplexioni cuiuis sua medicina præstituenda est, sed duarum cura sufficit. Duæ enim complexiones assimilantur, velut cholera & sanguis, quę cum lætitiâ coniunguntur: hoc tamen diuisæ, quod vna bellatrix sit, altera minùs: & tamen vtriusque cura vna est. Sic & complexiones duæ reliquæ, phlegma nempe & Melancholia similes inter se sunt; vnde vtriusque quoque similis cura. De Melancholia autem hactenus satis dictum sit.

CAP. V.

De Præseruamentis.

Capitulis quinque prioribus constitutis, tandem ad præseruationem digrediamur. Si verò hoc loco cuilibet Amentiæ speciei suū peculiare remedium pręstituere laboremus: deductio nimis longa & tædiosa futura sit. Præseruatiuum ergò vnum constituemus, quod hominem custodiat à primâ priuatione sensuum, nempe caduco, & similiter à Maniâ, & itidem à choreâ postea à suffocatione, & tādem à priuatione sensuum omni. Huiusmodi verò vniuersale medicamentum citra separationis autem ac beneficium parari minimè potest, sed per solas Quintas Essentias tale cōcinnari debet, vt quæ ab istiusmodi priuationibus præseruandi facultatem eximiam habent. Nec enim ad morbum tam violentum magnūque debellandum tenui leuique virtute opus est. Deinceps ergò huiusmodi Quintas Essētias enumerabimus. Licèt verò quandoque per medicinas etiam leuiores, tam simplices, quàm compositas, atque per conueniens regimen, idoneā nq; diætam adhibitam hic morbus anteuerti possit: nos de iis tamen ideò nihil scribimus, quia nec semper, nec omnibus prosunt aut satis sunt. Quod de Essentiis quintis similiter verum non est, nisi morbus trepidus sit (vt de sanitate & ęgritudine tradimus) contra quem nulla vspiam medicina nata aut producta est. Sunt autem quintæ Ess. tales:

Trepidus morbus Medicinam non habet.

Aurum potabile
Oleum Auri.
Oleum Argenti:
Oleum Ferri.
Oleum Mercurii
Oleum cupri.
Oleum plumbi.
Oleum stanni.
Solutio corallorum.
Solutio crystalli.
Solutio gemmarum.
Solutio perlarum.

Opiatum magnum,
Anodynum summum.
Quinta Ess. Mandragora.
Quinta Ess. Opii.
Quinta Ess. Papaueris.
Quinta Ess. Lolii.
Quinta Ess. Iusquiami.
Elixir corporis.
Tinctura rebis.

Quinta Essentia Auri.
Quinta Ess. Lunæ.
Quinta Ess. Martis.
Quinta Ess. Mercurii.
Quinta Ess. Cupri.
Quinta Ess. Plumbi.
Quinta Ess. Stanni.

Quinta Ess. Melissæ.
Quinta Ess. Chelidonia.
Quinta Ess. Karlina.
Quinta Ess. foliorum Ellebori vtriusque.
Aqua vitæ.
Aqua aurea.
Aqua caponis.
Aqua sanguinis.
Aqua soluens.

Elixir tinctura.
Tinctura procedens.
Oleum vitrioli.
Oleum Tartari.
Oleum Antimon.
Oleum Sulphuris
Oleum &c.

Causas verò virtutum & facultatum in his medicinis sitarum explicare hic omittimus, & rem in Librum *de 5. Essentia* reiicimus. Hisce autem finitis, hic Deo in æternum laudes & gratias agimus, & in nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis hunc de Amentibus librum finimus: quem conscripsimus in vtilitatem publicam, tàm fidelibus quàm infidelibus, bonis, malis, diuitibus & pauperibus, vt nimirùm iniustus cum iustis congregetur, & iustus ad diem vsque nouissimum iustus permaneat. *Amen.*

LIBER DE CONTRACTIS MEMBRIS

THEOPHRASTI DE HOHENHEIM.

Et diuiditur in duos Tractatus.

Primus Tractatus habet de principiis contractorum Membrorum: & habet V. Cap.

CAP. I. *De Contractis læsis.*
CAP. II. *De Contractis ex calculo.*

CAP. III. *De Contractis ex colicâ.*
CAP. IV. *De Contractis ex irâ.*
CAP. V. *De Contractis ex vino.*

Secundus Tractatus tractat de Curâ Membrorum contractorum, & habet IX. Cap.

CAP. I. *De Ordine in Practicâ.*
CAP. II. *De Auro potabili, de Oleo auri, & quintâ Ess. auri.*
CAP. III. *De Materiâ perlarum, & Essentiâ Antimonij.*
CAP. IV. *De Arcanis sulphuris & aquæ vitæ.*
CAP. V. *De Oleo vitrioli, & Aquâ Tartari.*
CAP. VI. *De Fumo extrinseco.*
CAP. VII. *De Balsamis.*
CAP. VIII. *De Arcanis quatuor.*
CAP. IX. *De Conclusione & Ratione.*

NONVS LIBER IN MEDICINIS THEOPHRASTI TRACTAT DE CONTRACTIS: ET DIVIDITVR IN DVOS TRACTATVS, scilicet Theoricam & Practicam.

TRACTATVS PRIMVS.

De Causâ Contractorum ex Læsione.

CAPVT I.

OCTO libris hactenus ad calcem deductis, consequenter iam nobis opus videtur, vt origo contracturæ seu resolutionis membrorum à nobis deinceps explicetur Principio autem intelligi debet quidnam contractura sit. Quinque ergò sese offerunt; quæ omnia membra lædunt & contrahunt, idque vel curabiliter, vel incurabiliter. Vnaquæuis autem contractura originis ac principij singularis est, & tamē modo vno terminantur tandem omnes nempe in resolutionem, quæ tamen in aliis locis alia omninò est, sicut in capitulis sequentibus definietur. Inter omnes tamen contracturas, ea, quæ ex læsione corporis oritur, grauissima & periculosissima est: quâ causâ ante cæteras etiā explicatur. Hæc autem oritur ab externis caussis, vt à vulneribus, aut casu: quorum vtrumque tamen modis multis fieri potest: vulnera enim inferuntur vel ab armis, punctim cæsimque vel à tormentorum glandibus ac arcuum telis, & sic similiter. Sic & à casu sunt, luxationes, fracturæ, auulsiones &c. Ex his contractura, duobus modis emergit. Vno per oppilationem in carne factam, vndè nutrimenta pertransire minimè queunt ad membra, quæ ob id contracta & tabida fiunt, sicut de ariditá explicatur. Altero modo ea fit per oppilationem aut interclusionem, in venoso genere factam, propter quam arteriale nutrimentum penetrare non potest. Horum tamen interim nulla causa naturalis existit, sed ab accidentibus externis eueniunt omnia, velut à vulneratione, contusione &c. quas istiusmodi oppilatio dein sequitur hâc ratione. Quando venæ vel ligamentum præciditur, & iterum consolidatur. si non eiusmodi medicinæ peculiaritet vsurpentur, quæ vias nutrimentales expediāt & aperiant; tunc necesse est contracturam sequi, quia pori alterati ac arteriarum viæ obseptæ & interceptæ sunt. Frequentius etiam contractura ab abbreuiatione ligamentorum, aut ab istorum ineptâ & inæquali conglutinatione oritur: id autem à medicinæ mala constitutione fit sicut de vulneribus tradimus: & tamen eius quoque cura ad hanc refertur. Alterius contracturæ à casu ea ratio est, quòd scilicet locus, in quo casus factus, velut caro vel ligamenta obstructa, infarcta & veluti suffocata aut mortificata sint, propter quam mortificationem nutrimenta intercipiuntur, vt ad extremitatem membri peruadere non possint, & sic necessariò consumptio sequatur. Quæ in cura pleniùs explicantur: vbi traditur, quâ ratione vnumquoduis membrum emortuum viuificari debeat, tam in casibus aliis, quam in hoc morbo, de quo tractamus. Quæ omnia ex sequentibus etiam contracturis, pleniùs ab omnibus intelligentur.

Contractura est quintuplex.

Contractura ex læsione corporis pessima.

Contractura scilicet dupliciter contingit.

De Generatione contracturæ ex calculo.

CAP. II.

CONtractura autem alia quoque hic sese nobis offert ab arenulis aut calculo genita. Hæc membra attingit sub zona constituta, multis iisque acerbis doloribus comitata, ex qua homines aliquando moriuntur: aliquando ad extremum obstupescunt & sensu priuantur, toti claudi interim & immoti degentes. Hæc interdum

Contractura sub zona ex calculo.

terdum solum ventrem affligit, torminibus iis nus molesta, quibus intestina resoluuntur. Et hæc inspectabilis existit. Quandoque in clunibus & osse sacro hæret, & spinam dorsi contrahit curuatque. Contractura nonnunquam fit in crassis musculis supra genua: & tunc resoluitur podex. Sæpiùs ipsa quoque genua & crura occupat, & tandem resoluuntur omnia membra, quæcunque sub zonâ sunt, & resoluuntur vel integrè & absolutè, vel diminutè. Quæ autem harum contracturarum origo sit, nempe calculus in renibus & vesica, velut & arenæ: plenius in libro de Lithiasi & Arenâ explicatur. Hic tamen etiam breuiter modum docebimus, quo ex calculo & arenâ contractura inducatur. Arenæ ergò & calculus non saltem in renibus & vesicâ, ac concauitatibus corporis omnibus, maximè verò ac principaliter in renibus & vesicâ, sed in omne corpus quoquò versum dispergũtur & disseminantur. Iam ergò si talis quædam materia, sine ea congelata siue ad congelationem tantum disposita sit, ibi subsedit & coacervata est tunc spiritus vitalis, siue humor vitæ opus habet, vt à corde, vbi oritur, in pedes & crura influat. Per vniuersum enim corpus distribuitur. Huius spiritus pars ea, que ad pedes exundatura est, aut ad partes inferiores deflexura, regiones & loca ea pertransire cogitur quæ loca arenæ & calculus obsederunt. Hâc ergò ita dilaturus, corrũpitur à loco, & adulteratur ibi per attractionem humorum & per contactum Arenę & Lithiasis. Ab his etenim materiebus spiritus vitæ naturam aliam ac proprietatem adsciscit, sibi penitus adeò impressam, vt eam nunquam iterum deponat. Hanc ergò secum prouehit ac deducit ad illa loca, ad quæ is à naturâ ipsâ ordinatus est, nempe ad partes inferiores. Si ergò materia copiosa non est: tunc in Ischiâ restitans, contracturam dorsi molitur: si copiosior est, descendit in musculos femoris: si plurima, tunc sursum & deorsum resoluit ac contrahit. Quòd verò non semper, nec omnes calculosi & arenosi contrahantur: id hac ex causa fit, quòd materia arenæ & calculi admodùm compacta & congelata, adeóque valdè crassa sit, vt propter rigiditatem suam cum humore & spiritu vitæ commisceri minimè possit. Vndè fit, vt idem illæsus & intaminatus vesicam & renes transiliat. Idem quandoque etiam fit propter materiæ paucitatem, quæ in vno aliquo loco saltem compacta est, à quâ humor vitæ non admodum lædi potest. Vnde nec is valdè nocere potest. Cæterùm ipse vitæ humor ac spiritus, tum etiam huiusmodi imbibit adsciuitque, membra resoluit & contrahit hoc pacto. Materiæ nimirùm Arenę & Lithiasis ab aciditate & acrimoniâ creuerunt & coagulatæ sunt. Quæ si tales in ligamenta, articulos, ossa, medullas, & carnem ingeruntur, tunc partes has in suam naturam conuertunt, & vias nutrimenti oppilant, ac ligamenta, medullásque in ossibus refrigerat. Ea enim materia nihil est aliud, quàm congelatum acetum, aut subtilis vini Tartarus, qui naturam suam non deponit, ac ipso vitæ humore acrior existit. Vndè eius quoque qualitatem corrumpit, & mutat. Hic verò humor corruptus consequenter etiã corrumpit id, quod nutrire debebat. Per hanc ergò aduersariam complexionem, qualitatemue ac naturam oritur constipatio pororum, arteriarum, canalis, & quædam quasi ebullitio fit in medullis ossium. Vndè fit, vt per acetosam & Tartaream eiusmodi frigiditatem mẽbra corrosa, ad arbitrium regi & moueri non possint. Nec enim frigiditas tantùm in caussâ est, verùm ipsa quoque aciditas & acrimonia, quæ inexistens exedit & erodit ligamenta. Tũ eadem frigiditas quoque putrefactiua est, spiritu carens, velut acetum, quod mera fæx est, spiritu suo orbata. Ideò hæc quoque in membris non nisi emortua aciditas est, aut humor frigidus, spiritu spoliatus. Quod in aliis rebus eodem modo se non habet. Nam etsi quidem frigidæ & humidæ existant, spiritum tamen in sese viuificum continent, qui istiusmodi contra naturam factam operationem declinat & auertit, sicut de acetosis in libro de *Lithiasi & Arena* commentamur. Et hoc se modo habet generatio ac caussa contracturæ ex calculo & arenis: quæ nihil est aliud, quàm spiritus vitæ & humorum, à proprietate rerum arenæ sitarum & calculosarum, in interioribus corporis partibus latentium, contaminatus ac infectus.

Contractura huius generationis modus.

Spiritus vitę vt in locis calculosis afficiatur.

Calculosi omnes cur non contracti fiant?

Aciditas congelat arenas & calculos.

Acetositas humoris rodit partes.

Acetum spiritu caret.

De Origine Contracturæ ex colica, manus ac pedes attinentis.

Cap. II.

Proximum iam est, vt de contracturis ex colicâ factis, quoque disseramus. Quanquàm ipsam colicam hic non describamus, nec eius causam. Nam in tractatu de *Colica* id præstatur seorsim. Instituti nostri est, hic tantum de contractura ex colicâ, membra omnia occupante, tradere. Huius species variæ sunt. Alia enim est cum Ariditâ: alia cum Tremore: alia cum his extensis & porrectis: alia cum acerbo dolore: alia cum insensibilitate: alia cum vomitu. Quorum tamen malorum omnium vnica caussa est colica, sicut deinceps docebimus. Principalis autem contracturæ caussa hæc est: Quando colica ventrem obsidens, tormina & dolores pro suâ conditione suscitat, tunc natura in eo loco, vbi colica sæuit, à naturâ corporis generali, veluti opem auxiliumque efflagitat, atque ad se humorem vitæ allicit, eúmque expilat & extrahit à cæteris partibus, minus carnosis, scilicet à brachiis, pedibus, & spinâ dorsi. In hisce etenim partibus humor vitæ leuissimè ac languidissimè inhæret, própterque ad dolores ac tormina ventris affluit. Et cum eius non multum in illis partibus fit: leui occasione vniuersus effugit, quod in carnosis & musculosis partibus minimè fit. Hoc pacto humore ad dolorem confluente, & membra sua pro tractionis ratione deserente, fit postmodùm, vt dolor & humor in vnum confundantur ac permisceantur, & permixtione illâ humor tingatur inficiaturque à conditione materiæ colicam suscitantis, sicut de colicâ traditur. Iam his duobus ita vnitis, contracturę triplices sequuntur: vna per solutionem aut remissionem morbi à seipso, quando scilicet indè dispergitur per corpus in humorem illum, quousque is peruenit. Si enim humor victor euasit, & morbum edomuit, tunc ad loca sibi de-

Contr. ex colica variæ formæ.

Spiritus vitæ in quibus partibus fortior fit.

Contractura colicę est triplex.

destinata reuertitur, & colicæ sordes seu acriditatem, quæ vt materia Arenę & Lithiasis contractiuæ naturæ est, secum abripit. Ea verò ad loca humoris natiua inuecta, naturam membrorum oppugnat, ac eadem acescere facit, quam affectionem deinceps contractura insequitur. Hęc verò quòd non semper ita fiant, causa ea obstat, quòd colicæ materia interdum paucior sit, quæ ab humore vitę consumitur, vt resolutio nulla induci queat. Altera contractura ex colicâ ita fit, quandò nimirum pręsidiis remediorum colica placatur, nec tamen omne fermentum absumitur: tunc enim materiæ aliquantum in humore superstes manet, quod cum humore deinceps in corpus quoque versum transfusum, morbum & contracturam eodem modo infligit, quo iam de priore diximus. Tertia contractura oritur, quando colicâ affecti balneis vtuntur. Ab his enim si membra incaluerunt, tunc ipsorum calor absentem humorem in locum natiuum retrahit. Nam ea ipsius quoque humoris natura est, vt ad calentia loca proniùs feratur. Ad ista ergò rel ipsus, secum vnâ colicæ quoque materiam sibi permistam & velut iam inhabitãtem eò attrahit. A balneo autem si membra refrigescunt, humor eandem materiam à se demittit, ab ipsa is separatur secedítque: ac tandem ea colicæ proprietas sequitur quâ artus omnes resoluuntur & contracti fiunt. Quin & hæc contractura sæpius incidit, dùm in ipso balneo adhuc versantur. Ea verò ob materiæ multitudinem oritur. Quæ, quampprimùm corpus soluto rariùs ac tenuiùs præsentit, sicut à balneî calore membris, vt puta brachiis & pedibus accidit: tunc confertim irruens, ac in comitatu suo aciditatem colicæ secum ducens, resoluit occupata membra & contrahit. Est enim colicę acrimonia nihil aliud, quam propter calorem & acorem adurens sal: quod in ligamenta & articulos raptum ibidem quoque contracturã facit à proprietate sibi connatâ sicut de colicâ traditur. Ac nonnunquam in carne & musculis distentionem quoque parit, sicut acetosorum natura est. Hoc ergò modo ex colicâ contractura gignitur, quę nihil est aliud, quàm humoris vitæ, ad colicam abscedentis, & hinc iterum ad natiua membra, velut 4. artus reuertentis, mutua commistio. Et comes ista humoris materia illa in membris manet tamdiu, donec absumatur. Per hanc ergò membrorum destructionem aridura inducitur ideò, quòd nutrimenta retropelluntur, & naturæ operatio non libera & in egra est. A multitudine autem acetositatis in cholerâ, tremor membris additur, licet his atque aliis maior minórue. Artus porrò nonnunquàm contrahuntur, quia cholericæ acetositatis natura est contrahere. Interdum iidem extenduntur, scilicet à robore spiritus, qui in medio extensionis opere succumbit, membro interim a morbo obrigescente. Aliquando membra concidunt & deorsum labant, spoliata nimirum facultate & virtute humoris vitæ, qui per colicam ademptus est. Quæ verò membra obstupuerunt, ea ceu emortua sunt, & intra seipsa consumpta, ita vt iam rigeant & frigeant, nec quicquam sentiant: quæ omnia à materiæ immoderatione fiunt.

Balnea colicos contractos faciunt.

Contractura ex colica quid & qualis.

Contra. hanc sequuntur Aridura.

Tremor.

Contractio.

Extensio Collapsus.

Tandem, sensum nonnunquam eadem retinent: quòd a spiritus superstitis vi & robore euenit, qui morbi subindè insultantis impetum sustinere, & noxium a se expellere annititur. In quâ autem vomitio frequens est, ea à colicâ illa oritur, quæ ad ipsa membra quidem nondum omninò penetrauit, sed fellis nonnihil circa ventriculum effudit, sicut de colicâ pleniùs traditur. Cætera, quæ de hoc contracturæ genere noscenda videntur porrò, ea in eius curâ pleniùs annotata sunt.

Stupor

Vomitio

De ratione contracturæ ab irâ genitæ.

CAP. IV.

IRa vel iracũdia est alteratio aut mutatio corporis præter naturam, qua totius corporis contractura, cæteris omnibus peior, introducitur. Per iram etenim vniuersum corpus exardescit & inflammatur, & membra tàm internà, quàm externa tremunt ac palpitant. Hæc solis iracundis familiaria sunt, maximè autem hæc contractura hoc modo:

Ira qui contracturam faciat.

Excandescentia vel ira hominis præcipuè à felle oritur, vt de felle habetur. Itaque concitata ira, fel ob aciditatem & acrimoniam suam corpori ardorem incutit, qui ardor in sanguine potissimum venarum omnium flammam conciliat. Sanguine ea commotione feruefacto, venæ omnes sub cute sudare incipiunt. Is sudor sal existit, in quo sale sanguis viuit, & sustentatur in vigore suo, vt de sanguine latiùs videri potest. Id sal acetum postmodum se insinuat in ligamenta, tendines, neruos, carnéque, & quicquid vicinum sua acrimonia corripere aut attingere potest. Sic idem sal in Melancholia quoque residet, per vniuersum corpus distributa. Quæ vbi primum per iram concitatur sudorem fundit, admodum acidum acrémque. Nec melancholia ad exprimendum succum suum ab vlla alia re concitatur, quàm ab ebullitione valida iræ. Adeò res vehemens ac acris ira est. Hac efferuescentia posteà ipsa etiam cholera accenditur, vt amaritudinem suam addat, iunctimque cum Melancholiâ & sale sanguinis in tendines repat & penetret. Postea acredo quoque phlegmatis materialiter resoluitur in aquam. Hac aquâ additâ, quatuor iam dictorum commixtio vna in formam vnã fit in ligamentis ac articulis similiter vt in aliis substantialem. Iam si ira, sudores ac succos huiusmodi à quatuor complexionibus expressit, & in vnum confudit, eaque deindè deferuescit: tunc fel postliminio ad locum sibi destinatum redit, calorque deflagrat, ac quatuor dictæ complexiones in iis locis, ad quos propulsæ sunt, superstites manent. Nec enim eæ quoque defluunt, sed rectà in occupatis locis subsistunt. Nam in artus omnes eæ expelluntur. Itaque quandò ira desiit, tunc illicò accedens humor vitæ permiscetur illis: quâ permixtione acrimonia & subtilitas materialis ingeneratur, quæ posteà manus pedésque ac extera membra omnia contrahit. Et in hoc quoque cesu. Colicæ signa omnia apparent: de quibus plura in doctrina de *Felle & Colica*. Huius ergò contracturæ cura admodum laboriosa &

Fel causa iræ.

Sal sanguinis vita.

Ira res vehemẽs

Contracturæ ab ira curãtur difficulter, maximè in famulis.

[illegible] & difficilis est, maximè in fœminis. Ipsarum enim [illegible] adeò fœcunda & rapida est, vt per [illegible] tanquam spiritus omnis euacuetur & exprimatur, velut & à complexionibus cęteris, [illegible] à omnia insinuantur. Vnde in fœminis contractura multo periculosior, quam in viris [illegible] frequentior etiam ad mortem [illegible]. Cui hoc etiam [illegible], quòd inuidia, ex Melancholia orta, plerunque in his concurrit. Nam & hæc ipsi [illegible] accendit & [illegible]. Nec enim [illegible], quàm fel ab irâ. Vnde liquet, ab inuidiâ non minus contractionem gigni, quàm ab ira, sicut de complexionibus alibi docemus. Sic ergo contractura [illegible], est [illegible] ab extra irâ [illegible] accensus, quæ [illegible] & irritat, vt quatuor complexiones suos de se spiritus & humores effundant, ac substantiam [illegible] retineant. Ab illis ergo humoribus [illegible] & articuli [illegible], quibus affectis corpus contrahitur. Nam spiritus mobilis in hoc genere multò vehementiùs ac exquisitiùs expellitur quàm in vlla alia contractura. Vnde fit, vt [illegible] quoque cura eò difficilior sit, ac rarò is morbus integrè curetur: nisi fors ea [illegible], vt quatuor complexiones [illegible] experiamur. Tunc enim aliquo modo adhuc resistere, ac intra sese iterum augescere possunt. Hoc [illegible] constitutum non sit, restitutionis in integrum spes nulla superest, sicut in practica plenius demonstramus.

De Contractura ex crapula aut ebrietate producta.

CAP. I.

Contra ctura ex vino qui fiat.

CONTRACTURÆ genera insuper quædam certa sunt, à vino concitata, quæ diuturna existunt, & quòd membra [illegible] occuparint, secundum naturam curatu difficillima. Generationis hęc ferè ratio est. Si vinum, quod potatur, subtilis acris spiritus proprietatem habeat: tunc vini ille spiritus cum humore vitæ [illegible]. Nam [illegible] nobilis atque [illegible] est: [illegible] humor vitæ [illegible], tam causa nutrimenti, quam [illegible]. His ex causis iam per [illegible] facta, proximum est, vt [illegible] vini Qualitatem suam exerat. Hæc admodum ardens & acris est, ac vini Tartari naturæ [illegible] habet. Propter [illegible] Tartarus in ipso soluitur [illegible] eius [illegible] Dum ergo [illegible] in humore vitæ [illegible] tempori [illegible] Quanto [illegible], & humorem vitæ [illegible], donec humor [illegible] fit. Membrum ergo [illegible] & [illegible] natura est. [illegible] tamen [illegible] morbus [illegible] inducatur, [illegible] non [illegible] in se condat. Itaque ex vinis reliquis iam Podagra, iam calcu-

Vinum humori vitæ gratum.

lus cbnascitur: de quibus plura in tractatibus propriis. Talia [illegible] variis, tum ob diuersitatem [illegible] contingere, in Philosophia nostra de varietate crescentium & [illegible] copiosiùs docebimus.

TRACTAT. SECVNDVS DE CVRA CONTRACTORUM quinque generum.

De ordine & discrimine in Practica seruando.

CAP. I.

SICVT hactenus in contracturę causis explicandis ipsius genera 5. constituimus: ita in hoc tractatu secundo ipsorum quoque curam subiiciemus. In hoc autem capitulo primo ordinem methodúmque generalem pręstituemus, secundum quam genera 5. vniuersa simul nec seorsim ac separatim curari debeant. Nam & finis singulorum vnicus & similis exitus est: ac principii vtriusque respectu medicinâ non opus habemus. Nam si morbus ex mēbris exactus est, & humor spiritúsque vitæ eorum ad naturam suam redit, tunc reliquum per seipsa expellunt eadem. Pro curæ ergo fundamento hoc ponimus, debere nimirum remedia contracturam sanatura esse apertiua pororū, & calefactiua humorum, & humectatiua arteriarum neruorumque. Curandum quin etiam hoc est, vt remedia in eodem gradu, morbo respondeant. Si enim infirmiora sint, nihil commodabunt. Nec vero in solâ complexione æqualitas esse debet, verùm etiam in Qualitate. Nec enim omnis caliditas aut humiditas hûc facit, dùm videlicet aperit, calefacit, humectat: sed insuper à formâ specificâ inclinatio quædam esse debet, quâ contracturæ singulariter remediis seruiant, & præcipuè velut quædam ad caput dirigantur. Nam hac solâ arte curatio perfici potest: quę si consimo alio instituatur, finem optatum nunquam assequetur. Pręterea hic quoque expendenda causa est, quod contracturæ in summo & vltimo gradu morborum sint positæ: non in frigiditate & humiditate, sicut etiam non in caliditate & siccitate, aut caliditate & humiditate: sed etiam in [illegible] humorum, quòd nimirum ii emortui sint. His ergo talem offerri medicinam oportet, quæ ad viuificationem ipsarum vim confortat, id quod à rerum singularum proprietate dimanat, nec in omnibus inest. Eodem modo vitalis quoque spiritus recuperandus & renouandus est: quod ipsum etiam non nisi à maximis & generosissimis confortatiuis præstatur, hac ratione, quod fessi et renouatus is à corde violenter in membra effunditur, ac recens, infectum vetutem omnem & cum eo ipsum quoque vniuersum venenum elidat & expugnet. Hoc ordine modoque obseruato, remedia in contracturæ sanatione aliquid opis præstare omnino possint. Iam verò deinceps intelligendum quoque est, qualis ea Medicina huic curationi idonea, esse debeat. Nec enim hic cruda, crassaque, & nondum separata quic-

Remedia contracturę quæ esse debeant.

ctura

quam emolumenti afferent, nisi fors contractura leuior sit, quæ ab ipso tempore tandem sanetur. Oportet ergo sint spiritual aquæ non in spiritus fiat, qui subtilitate suâ corpus vniuersum peruagetur, & proprietatem suam languentibus membris inurat. Hominum verò remediorum genera duo sunt: vnum est internorum: alterum externorum. Interiorum iterum duplex ratio est. Nam ea aut membra in corpore peruersa & mutata (si opus sit,) præparare debent purgando, calefaciendo, vel infrigidando: aut eadem roborare confortatiuis validis deberit, velut *Auro potabili, Oleo Auri, Materia Perlarum, Essentia Antimonii, Arcano Sulphuris, Aquâ Vitæ, Oleo vitrioli, Aquâ Tartari Quintâ Essentiâ, auridum, Corallorum*, & aliorum simili.

Reme-dia contracturæ sint spirituaia.

Contr. remedia duplicia.

Interna.

Et licèt hic quidem remedia, veteribus Medicis incognita ponamus: in libro tamen nostro de *Quinta Essentia* docemus, quo modo ea, quâque formâ parari debeant. Et quæ ibi deficiunt, eadem hic ponentes affirmamus, quòd iam nominata a nobis remedia sola ad quamcunque contracturam, siue à caliditate, siue a frigiditate natam, sufficiant: idque hanc ob causam, quòd humorem & spiritum vitæ vsque adeò roborent, confortent, ac augeant, vt ita fortior euadens omnes morbos efficaciter expellat. Quâ vero vi ac ratione id fiat, hic explicare omittimus, cùm de his in libro de *Quinta Essentia* abundè satis traditum sit. Hoc hic pro rato habeatur, vim ac facultatem tam potentem & generosam in hisce medicaminibus latere, vt humida simul cum siccis, calida cum frigidis vna operâ curari queant. Vnde non immeritò vnicam tantum curam pro contracturis omnibus constituimus. Et ne dicta fors admiremur, primùm de Auro potabili & aliis aliquid hic disseremus. Est etenim in auro vis ac operatio tam insignis & admiranda, ut gradus ad roborandum naturam nullus sublimior inueniri queat, vt quo morbi vniuersi curari queant, ii cumprimis, qui in gradu summo versantur: ex quorum ordine etiam contractura est. Similis vis ac virtus in præparatis etiam perlis inest, & multò magis in *Antimonio*. Restaurat enim & renouat vniuersas in corpore vires ac facultates mirificè; sicut de Restauratione vitæ & Renouatione vitæ traditur. Sic & Arcanum sulphuris non inferius est, vt nec Aquæ vitæ, quæ cum substantiæ suæ subtilitate vniuersas virtutes per omne corpus deuehunt, & naturam ipsam augent. Oleum autem *Vitrioli*, cumprimis si ad Quintæ Essentiæ modum præparetur, incredibiles & stupendas virtutes exerit, velut & Aqua Tartari. Meritoque nobis mira naturæ prouidentia admirationi esse debet, quòd tam insignes proprietates ac dotes adeò profundè in rerum substantias abstruserit. Non ignauiores virtutes insunt etiam Corallis ac Gemmis pretiosioribus, aliisque plurimis, quorum in de Quinta Essentia mentionem facimus. Hac vero quæ propriè spectant alia, in Practica inuenientur.

Auri potab. vis & laus.

Perlarū laus.

Antimonii laus.

Externa.

Alter Practicæ mod⁹ est, ac perficitur per externa remedia, vt suffumigia, Balsamos, Arcana. Huius generis sunt Balsamus Terpentinæ, Lauri, Oliuæ, Ranarum, Adipum, Gummorum: item Arcana, vt Arcanum compositum, Arcanum solidum, Arcanum Elementatum. Horum plures descriptiones deindè dabuntur. Præparationis autem processum nedum hac ingerimus Quæratur is in tractatu de Quintâ Essentiâ. Quin nec purgationum formas modósque hic describimus. Nam eæ in tractatu de *ægritudinibus* membrorum præponuntur. Saltem practicam ad curandi leges dirigimus, prout ex morbo conuenire videntur. Dosim tamen, ac vsum, formámque ac modum eius libet remedii huc attulimus. Iam ergo distinctionis vlterioris metam hic figamus.

De Auro Potabili, & Oleo Auri, ad membra contracta.

CAP. II.

CVm superiùs dixerimus, fieri pacto nullo posse, vt contracturæ curentur, nisi per remedia summi gradus quale est aurum potabile & similia, prout de gradibus maioribus docemus: ideò industriè ac ex arte remedia ea tractanda sunt, velut de Quintâ Essentiâ mentio fit. Curatur autem contractura per Aurum potabile, aut Oleum Auri, aut Quintam Essentiam auri. Aurum potabile est, quando aurum potabile redditum cũ speciebus ac liquoribus aliis permiscetur. Oleum Auri est, si ex auri substantiâ solâ, sine additione oleum fit. Quinta Essentia auri est, quando rubedo auro extrahitur, & à corpore separatur. Eius enim virtutes in solo colore sitæ sunt, sicut de Quinta Essentiâ demonstratur. Dosis auri potabilis pro vice vna est ℈j. Dosis Olei auri gr. x. Dosis Quintæ Essentiæ gr. iij. Permiscentur cum optimâ Aquâ vitæ, aut subtili aquâ aliâ. Dantur manè, ad meridiem, & vesperi pro Medicinæ consuetudine. Præparatio auri fit sine corrosiuis, & sine acuentibus virtutem eius more corrosiuorum.

Aurum potabile quid. Oleum auri quid.

Essentia Quinta auri quid. Virtus auri in solo colore est. Dosis quæ?

Aurum potabile ita fac ℞. Aurum foliatum aut pulueratum, Resolue in succum ℥j. Aceti destillati, q. s. Hæc destilla, & separa ab inuicem tamdiu, donec additamenti nihil amplius gustetur. Postea sequentis Aquæ vitæ sume ℥v. permisce illis, & inde in pellicanum ad digestionem vnius mensis. Sic præparatum id habes. Practicam eius hic describi non attinet. Eam enim abundè satis in de Quinta Essentia interpretati sumus, Cuius elaboratio & præparatio etsi ardua admodum non sit, eo tamen aliud præstantius nullum est.

Auri potabilis præparatio.

Aquam Vitæ ita para.

℞. *Vini ardentis* ℔.x.
Rosarum, Melissæ, Rorismarini, Anthos, Cheiri,
Fol. Hellebori vtriusque. Maiorana an. Mj.
Cinnamomi, Maceris, Nucis Muscatæ, Garyoph.
Granor. Paradysi, Piperum omnium, Zinziberis,
Cubebarum an. ℥ij.
Succi Chelidoniæ, tapsi, Melissæ an. ℔.ß.
Cinerum Fabarum ℥v. Misceantur & digerantur in pellicano diebus decem. Postea segrega, & vtere, ceu dictum est.

Oleum auri ita confit. ℞. *Prædicto modo succum auri, per Acetum ab integro auro separatum: finatur*

Ol. Auri præparatio

finatur ebullire diebus 14. in sequenti digestione. Postea destilla per balneum, & remanebit *Oleum crassum*, quod solum, sine omni alia permixtione Aurum est. Vtere, vt præscripsimus. Receptum digestionis ipsius tale est.

℞. *Succi Chelidoniæ* ℔. i. *Aquæ vitæ circulatæ* ℔. iiij.

Resolutorum spirituum salis ℥iiij. Misce & procede, vt supra. Quintam essentiam Auri in tractatu de Quintâ Ess. docemus. Ideò eius descriptioni hoc loco supersedemus.

De remediis, Materiâ perlarum, & Essentia Antimonii.

Cap. III.

Materia perlarũ quid, & vt fiat.

MAteria perlarum, est earum succus, potabilis, & ingeri aptus, adeò roborans confortánsque, vt inter pretiosa simile non habeat. In succum autem rediguntur ita.

℞. *Destillati & optimè depurati aceti* ℔j.
Aq. vitæ circulatæ ℔.ß.
Perlarum Mundatarum. ℥ iiij. Terantur subtilissimè, & vnà permisceantur cæteris. Digerantur per circulatorium mense vno, & materia perlarum in fundo residebit instar liquoris granis. Eo facto, sensim aquas cæteras effunde, & succum collige. Pro vna vice da gr.v. ter in die. Etsi verò huius parandi aliæ quoque eæque plures normæ sint, hæc tamen dicta optima & vtilissima est: veluti de Quintâ Essentia docemus.

De Ess. verò Antimonii, corpus vndiquaque peruadentis, principium hoc loco ideò non ponimus, quia idem de *Quinta Essentia* præscriptũ est. Sequens tamen Receptum ad colicam tale est.

℞. *Aq. Melissæ. Succi Chelidoniæ Aqu. vitæ circulatæ an.* ℔. $\frac{1}{4}$

Digerantur diebus 12 post separatio fiat per Balneum. Sic inuenies Essentiam Antimonii. Huius dosis est ℈i.

De Medicinis, Arcano sulphuris & Aquâ vitæ ad contracturas.

Cap. IV.

Arc. sulphuris præparatio.

℞. *Flores sulphuris* ℔ß. *Alb. Flor. Antimonii* ℔ $\frac{1}{4}$
Succi auri ℥ j. *Aquæ vitæ circulatæ* ℥ x. Simul digerantur per mensem, posteà congelentur ad consistentiam duram. De hac præbe pro vice vna ℈ß. eo modo, quo de cæteris dictũ est.

Aqua vitæ autem, quæ & ipsa similiter mirabiliter penetrat, talis est.

Aq vitæ penetrãtissima præparatio.

℞. *Aquarum Melissæ, Rosarum, Cheiri, Saluiæ, Balsamitæ,*
Menthæ (al. Maiorana) an. ℔j.
Piperum omnium, Cubebarum, Zinziberis, Cinnamomi, Mastisis, Myrrhæ, Garyophyl. an. ℥ij.
Succi mellis, Succi vitrioli, Tartari, Antimonii an. ℥vj.
Aq. vitæ rectificatæ ℔v.

Hæc omnia digeres diebus sex. posteà separa, & destilla per pellicanum ad spiritum. Deinde Recipe huius aquæ, quantum eius est: Caponem præparatum dissectúmque. Hæc vnà cum speciebus sequentibus in vesicam inijce, digere per triduum in cineribus, postea vtere gr.v. pro dosi vna.

℞. *Cinnamomi, Garyophyllorum Macis an.* ℥vj.
Anthos. Cheiri, an. ℥ß. *Ambræ* ℈ij. *Musc. gr.v.*
Zibetæ ℈ß. *Zinziberis, Cubebarum, Muscat an.* ℥iß
Amomi ℥ß. *Ozdoariæ* ℥ij. *Camphoræ* ℨvj.
Post digestionem iterum separa, & in bonis vitris asserua.

De Medicinis, Oleo Vitrioli, & Aqua Tartari, & Quintâ Essentia lapidum, ad contracta membra.

Cap. V.

Ol. Vitrioli præparatio.

OLeum Vitrioli, sine additione, per se & in succo proprio, qui Vitriolo inest, Medicina eximia est. Quanquam autem vitriolum omne ad hoc idoneum non sit: tamen eligi potest, quod sit optimum, & in gradu summum. Ex hoc phlegma seu oleitatem extrahe, sicut de Quinta Essẽtia didicisti. Postea à fæcibus rectifica vsque ad spiritum. De hoc Medicamine præbe guttas 3. aquis aliis permixtas. Addere potes etiam aliquid de Aqua vitæ prædicta & penetrantior Medicina nulla fiet, quæ expeditiùs & incitatiùs sua materia per vniuersas corporis partes diuagetur. Eodem modo & aqua Tartari, ex crudo vini Tartaro præparata, incredibile auxilium præstat: sicut de Quinta Essentia eius commentati sumus. Ea vero ad contracturas peculiariter ita paratur.

Ol. Vitrioli cum aqua vitę medicina omnium penetrantissima.

℞ *Tartarum optimum.* Destilla ipsum fortissimè. Postea rectifica per pellicanum, quàm potes subtilissimè, & aquæ vitæ circulatæ partem ęqualem affunde. De hac mixtura pro vice vna *guttas* x. præbe. Vis autem Tartaro peculiaris inest, quâ membris robur confert. Nam totum corpus penetrandi vim maximam habet & in contractura singulariter valet. Ita & lapides alii quoque existunt, quorum liquiditas similem eandémque vim habet, vt sunt *Coralli* & *Saphyri*. De iis autem nihil vlteriùs addimus, quia pauci sunt. Tum & operatio vtriúsque eorum dubia existit. Ideò inde Quinta Essentia idem repetimus. Iam autem de confortantibus & interioribus Medicinis finem faciemus De quibus si obiter saltem ac breuiter dixisse videbitur: sic cogitate, prolixiùs & accuratiùs de iisdem, cùm in Tract. de Quinta Essentia tum alibi pluries commemoratum esse. Itaque, vt in illis locis inquirat Lector, hic monemus.

Aq. Tartari pręparatio.

De Suffumigationibus membrorum contractorum per medicinas externas.

Cap. VI.

Cõtractũ vt per fumum curetur.

POrrò contractura etiam per medicinas externas curari potest, modis variis, vt deinceps dicetur. Primò autem medicinam externam ponimus per suffitum. Eius adhibendi hęc ratio est. Membrum ægrum vtputa pedem vel bracchium immitte in vas aliquod, adeo magnum & spatiosum, vt membrum in eo debitũ situm ac spatium, iustum habeat, ac integi ita queat, ne fumus facilè diffletur expiretue. Postea sequens Receptum incende, vt flagret. Id in vas inijce, quod dein obteges, & iniectum

conflagrare

conflagrare fines. Hoc die dimidio continenter itera ac continua. Quod si Receptum vnũ non sufficiat: misce plura. Ita vasi & pedi destillata aqua adhærebit, velut in Alembico fit. Subtilis iste vapor (nec enim verus fumus est) membrum ægrum ita penetrat & permeat, vt à penetrantissimo illo calore ligamenta ac humor vitæ torpidus iterum incendantur, & ad vitam naturalem pristinam reducantur. Hac autem suffitione instandum est, donec morbus remittat. Instrumentum verò rei idoneum in libro de *vltimà curà vlcerum*, in capite de Fumis describimus. Receptum autem huiusmodi est.

℞ *Olei oliuarum Ol. Iuniperi* an. ℥ v.
Mastices ℔ ß. *Terpentinæ* ℥ iiij ß.
Aq. ardẽtis ℔ ½ *Salispetræ* ℔ ½ Misce omnia,

Caldarium. & inde in Caldarium: incende, dum probè ardeat: postea instrumenti fundo impone, & huic membrum superpone. Lignis aut metallis aptis intege, ne vapor expiret. Si autem vaporem remisisse senseris, eximendum iterum, & denuò, vt prius, incende. Id aliquandiu continua; quò senties membra incredibili modo incalescere & foueri. Huius formæ ac mixturę sunt alia quoq; plura, quæ omnia hîc conferri non possunt. Addemus tamen adhuc vnam.

℞ *Adipis taxi. Ol. oliuæ. Pinqued. ranulæ viridis* an. ℔ j.
Myrrhæ. Mastic. Terpentinæ an. ℔ ß. Hæc incende, ut supra.

De Balsamis Contracturam sanantibus.

CAP. VII.

Balsamũ contra contracturam. Similiter & de Balsamis notandum est, qui cõtracta membra curant. Horũ omniũ præparatio naturalis est: & genera multa. Nos ea saltẽ hîc indicabimus, quæ singulariter profuisse experti sumus. Horum vsus est, vt ægri iis calidis probè inungãtur, ter die quolibet, nullo omisso. Et hæc Balsamorum omnium conditio est.

Balsamus primus.

℞ *Terpentinæ destillatæ* ℔ ij. *Galbani destillati* ℔ j.
Gummi ederæ. destillatæ. ℔ ß. Mixtim destillentur. Fiat Balsamus, à fæcibus & phlegmate separatus. Hoc vtere modo præscripto.

Balsamus alius.

℞ *Terpẽtinæ, olei lauri, olei oliuarũ, ol. Iuniperi an* ℔ j.
Mastices, Myrrhæ, Thuris an. ℔ iß. Destilla quoduis seorsim, velut olea, pro parte vnâ: & cætera tria pro parte alterâ. Postea vtraq; cõmisce & adhuc semel destilla. Vtere, vt suprà.

Balsamus alius.

℞ *Pinguedinis taxi, Ceræ, Seui ceruini, Adipis vulpis. Adipis Marmentorum an.* ℔ j.
Mastices ℔ ij. *Thuris* ℔ ß. *Euphorbij* ℔ ½.
Destilla ad modum iam primò dictum.

Balsamus alius.

℞ *Gũmi Opopanaci* ℔ j. *Galbani* ℔ ij. *Serapini* ℔ ß.
Ammoniaci ℔ ½ *Bdellij* ℔ ½ Misce, & cola cum aceto. Postea destilla in oleum. Post

℞ *Huius olei, quantum eius est.*
Terpẽtinæ destillatæ ℔ j. *Ol. Philosophorũ* ℔ ß.
Ol. Lauri destillati ℔ j. *Mastices, Thuris an.* ℔ ß.
Myrrhæ ℔ j. Hæc iterum destillentur in oleum vnum, in quod deinceps impone sequẽtia, & cum vitro Soli expone per mensem:

℞ *Storacis liquidæ.* ℔ ½ *Ranarum N. XX.*
Adipis taxi. ℔ ß. *Aceti destillati.*
Vini ardentis destillati an. ℔ ½ Si aliquãdiu in infusione steterĩt, misce omnia, & exprime, expressum serua ad vsus. Similiter scire debes, quòd simplicia hæc singula, q̃ in Balsamũ assũpsimus per se sola quoq, vsui idonea & vtilia sũt, si destillentur & rectificentur ad præscriptũ artis Alchimiæ, quæ præparationis magistra est. Alchimia præparationis magistra.

Balsamus alius.

℞ *Ligni Iuniperini, Ligni Lauri, Ligni Sauinæ.*
Ligni Fagini an. ℔ j. Ex his oleum arte commũni extrahe. Hoc oleum postea mixtum in pellicano rectifica, & vtere.

Balsamus alius.

℞ *Seui ceruini* ℔ iij *Pinguedinis cat. Pinq. vrsi an.* ℔ j.
Pinqued. Tax ℔ v. *Seui hircini* ℔ ii. Ex his destilla oleum, cui adde Ranarum viuentium lb. vj & denuò destilla more vulgato. Postea ei hoc Receptum adde:

℞ *Seui ceruini* lb j. *Pinqued. Taxi* lb iij.
Ceræ lb ß. *Aceti* lb ½ Cum his adde supradictum oleum vniuersum, & super prunis vnguentum confice, quo vtaris. Hoc optimum est in contracturæ primis diebus vsurpatum.

De Arcanis Contracturam iuuantibus.

CAP. VIII.

Remedia insuper alia quoque sunt, Arcana vocata, per quæ non minùs ac per Balsamos contracta membra curantur. Forma eorum aqua est, sine pinguedine parata, ad sanationem tamen minimè inefficax. Huiusmodi enim Arcana virtutem Balsamo omnino similem exerunt. Vnde ad contractos curandos satis idonea sunt. Arcana autem ideò vocantur, quòd cæteris aquis præcellant & præemineant. Huiusmodi autem arcanorum quatuor sunt: Arcanum compositum: Arcanum solidũ: Arcanum Elementatum: Arcanum metallinũ. Præparantur autem sequenti artificio. Arcana cur dicta. Arcanorum aliquot formulæ.

Arcanum compositum ita confit.

℞ *Vini ardentis dest. optimi.* lb. vij.
Cantharidum ℥ x.
Canapis, flores Lapsi, Camomillæ, Hypericonis an. m. vj. Contunde & misce: digerantur in Sole aut fimo calido per mensem. Indè destilla. In destillatam aquam hæc sequentia impone:

℞ *Succos canapi. florum tapsi, camomillæ,*
Hypericonis, cẽtaureæ, bethonicæ, prunellæ an. lb. ß.
Mastices ℥ iiß. *Thuris* ℥ v. *Mumiæ* ℥ iß.
Lumbricorum terrestrium, Ranarum an. lb. ß.
In circulatori destillentur per octiduum. Postea vtere vt Balsamis.

Arcanum solidum ita preparatur.

℞ *Succi flammulæ de radicib. herba & florib.*
Succi florum thapsi omnium an. lb j.
Aqua ardentis fortissima lb ij. Digerantur in fimo equino ad dies x. Postea vtere ceu suprà

Arcanum Elementatum ita concinnatur.

℞ *Chelidonia, Melissa. Iua Arthetica, Flores Thapsi, Papaueris, Centaurei. Bethonicæ, Hypericonis an.* m ij. *Conquassentur omnia accuratè*, & addatur aliquantùm aceti: sinantur putrefieri. Posteà exquisitissimè exprimantur, & ita in circulatoriũ ponantur ad dies 10. vt indesinenter ascendant. Posteà vtere. Non ineptum sit, si iis addas Masticem & similia.

Arcanum Metallinum.

℞ *Metallum solutum, circuletur ad octiduũ.* Dulcoretur & vsurpetur. Hic ad differentias metallorum attendi debet: vt si morbus à calore sit, metalla frigida assumas: si à frigore, calida. Ex omnibus tamẽ Aqua metallina ex Sole pro cõtracturis omnibus omnium nobilissima & pretiosissima est. De quâ hîc saltem strictim ac obiter: quia plura de Quinta Essentia tradita sunt.

Conclusio horum remediorum aduersus mēbra contracta : & explicatio, vnde & cur contractos morbos sanandi vim habeant.

CAP. IX.

HActenus ergo medicamina nonnulla ad contracturas præscripsimus, quæ nobis probatissima & compertissima erant. Quæ si debito modo ac arte requisitâ præparentur, ad curationem satis sunt. (Cōtract. quædam cur sanantur? Causa 1.) Cur verò contracturæ aliquæ tolli non possint, causæ præcipue duæ sunt: vna, quòd istorum membrorum spiritus penitus extinctus est, & radix ipsius vitæ subtracta. (Causa 2.) Altera quia id persæpè fatale est, vt non curentur, sicut in libro de *Fatalibus* docemus. Horum si vnum sit cùm penitus captum ac præscitum nostrum effugiat, per solam medicinæ frustrationem, & virtutis inefficientiam dignosci poterit. Nullus enim morbus suo medicamine destituitur. (Morbus nullus remedio suo caret.) Et ex nullo contracturæ morbo mors incumbit simpliciter & absolutè. Quòd autem tum Medicinæ, tum his vtentes persæpè à fatalibus grauiùs vexentur, & euentum conditioni medicinæ ac cursui naturæ aduersum omnino experiantur: ideò nobis facere debet, vt indè discamus, nimis obstinatam de hác fragili vitâ fiduciam ac spem deponere. Etsi enim nocentia simul omnia, & medicinarum simul omnium virtutes, & morborum genuinas causas, ac his opposita remedia debita plenè teneamus: nihilominùs tamen hanc confidentiam incumbens *Fatum* confringit facilè, & statum firmum omnem destruit; (Fatale in morbis, conatus nostros infringit.) cui nos non modo non obluctari quicquam possumus, sed fatalibus causis nosmet nudos totos potius obiicimus, vtpotè quæ nos in solidum mortales faciant, nostraq; molimina infringant, & prouidentiam nostram ac consilia vniuersa euertant, velut, de his pleniùs in libro de *Fatalibus* disseruimus. Interim tamen nihilominùs, cùm remedia tam potentia à Deo ipsorum creatore acceperimus, fatis reluctandi & renitendi spem fouere tamdiu debemus, quamdiu voluntas Dei permittit. Vnde nec hoc iniquè à nobis fit, quod summis morborum gradibus summas medicaminum vires opponimus, & per has aduersæ valetudinis difficultates superare vtcumque enitimur: veluti in primo prologo omnium librorum præmisimus &c.

AVREOLI PHILIPPI
THEOPHRASTI HOHENHEIMII,
vtriusque Medicinæ Doctoris.

VNDECIM TRACTATVS
SIVE LIBRI.

De Origine Causisque.

HYDROPISIS.	ARIDVRÆ.
ICTERITIÆ	COLICÆ.
APOPLEXIÆ.	MANIÆ.
VERMIVM.	DIARRHOEÆ.
PODAGRÆ.	CADVCI.

FEBRIS.

AD LECTOREM.

PRæsentes hi vndecim tractatus seu libri, beneuole Lector, de Hydropisi, Aridurâ &c. conscripti, ab auctore, prout instituerat, absoluti & integrè perfecti non sunt. Quâ de causâ etiam quinq; priores morbos idem bis disposuit descripsitq́, ac ex vtrisque tractatum vnum facere voluit, sicut id ex characteribus, ex tractatu vno in alterum subinde intendentibus, videre est. Nec tamen integrauit eos, verum descriptionem incompletam reliquit.

Cum verò præcisè nemini constet, quâ ex causâ is dispositionem iterârit: ipsius auctoris conceptum, prout à nobis inuentum est, à verbo ad verbū nullo quoquam mutato, integre ac ex ordine huc transcribere placuit. Quòd autem istorum morborum curam adeò breuē datam visurus es: scieris, a nobis ne vnicum quidem verbum omissum esse. Nam quæcunque consignauit Auctor ipse, ea huc integre congessimus. Videtur enim istorum morborum Theoricam saltem explicare voluisse: curis ipsis sparsim in libris aliis traditis ac legendis.

Ioh. Hulserus.

DE HYDROPISIS NOMINE & vocabulo.

DE Hydropisis appellatione & etymo, siue id Latinum, siue id Grecū, Arabicumq́; ac Chaldeum, nihil angaris, Lector. Hic enim colludunt inuicem linguæ, sicut cati cum muribus Res nihili & otiosa est. Tu nomen saltem retineto Aquæ, adde abundantiam, morbumue, aut quicquid huius velis: & morbum scies ipsum, qui aliud nihil est, quàm abundantia aquæ. Nā de sola aqua hic sermo est; hoc est, Morbus mera aqua est. Aptiùs tamen quadraret vocabulū *Resolutio*. Est enim aqua resoluta. Hoc faceret ad distinctionem aquæ veræ, & huius. Ideò eius appellatio optima hæc est, resolūtus liquor aut ros humidus. (Resolutus liquor est hydrops.)

MORBVS QVID SIT?

Signa hydropis quæ.

QVando corpus præter solitum naturæ modum attollitur, & pedes intumescunt ac coxæ, tumorque occupat genitalia, cor, interdum palpebras, aut loca similia alia: isque tamdiu augescit, donec spiritus vitæ in aquâ suffocetur, non secus ac homo in lacum illapsus: si impressæ insuper foueæ in partibus manent, & respiratio opprimitur, tussisque ac anhelatio fatigat: Hæc omnia morbi huius scilicet hydropisis signa sunt. Omnium autem postremò vrina rubicundior euadit, cuti que funditur, & per rimas aqua effluit, ac sitis inexhausta molestat. In aliis malum hoc augescit velociùs, in aliis tardiùs, prout cœli impressio fuerit: secundum cuius constitutionem etiam moriuntur ægri.

MORBI CAVSA ET VNDE sit Morbus,

Causę hydropis tres.

TRia hîc notanda & sciendasunt: vis cœli, natura terrena, & Microcosmus. Cœlum opifex geminus existit: visibilis, & inuisibilis. Natura terrena noscenda: vt quæ sine cœlo nihil est. Microcosmus, quia patitur. Cœlum est duplex. Terra est duplex. Simplex verò & vnus homo, qui in inuisibili subiectum est, quod concipit.

Exemplum.

Cœlum vita terræ.

EXemplum pro declaratione. Terra sine impressione cœli nihili est. A cœlo ea viret vernátque, & fructus gignit, viuítque, hoc est cœlum ipsius vita est, & morbus, & similias. Iam verò terrę duæ sunt: vna cuius exemplum hîc proposuimus: altera homo, cuius gratiâ exemplum aliarum est. Homo verò est terra inuisibilis, & tamen velut natura terræ se habet.

Homo terra inuisibilis.

Sic & cœlum duplex existit. Vnum suis impressionibus deseruit terræ. Eæ autem sunt manifestæ, velut pluuia, ros, pruina & similia. Ab hisce impressionibus viuit terra. Quibus si destituatur, mortua est. Si eas immodicè ac præter temperiem accipiat, vel sic mors eius, & boni dissolutio sequitur. Ideóq; terra ex cœlo viuit, & hanc cœlum pro suo modo disponit.

Homo ex terra.

Sed & cœlum abditum est, quod hominem non minus ac ipsam terram sustentat. Ex terrâ enim sumptus homo est. Vnde is terra inuisibilis existit. Hinc etiam similiter vt terra suo nutrimento opus habet, eoque inuisibili. Id sunt etiam pluuiæ, ros &c. impressiones cœli, veluti visibiles. Concluditur ergò, hominis corpus esse instar cœli & terræ, at eo modo constitutum, quem proximum exemplum definiet.

Quâ nimirum ratione pluuia terram corrumpit, eàmque iusto humectiorem reddit, ac suffocat, viresque ac operationem illius dissoluit, quotiescunque cœlum suis impressionibus eam inundat nimium, ac temperaturam modúmque conuenientem transgreditur: eadem etiam specie modóque terram ipsius hominis cœlum inundat & proluit. Et hæc ista hydropisis est, de quâ hoc capite tractamus. Ideò alias, easque profundiores huius morbi causas nequaquam inquiras. Iam dicta ad practicam curamue tibi sufficiet, donec altera opera ad te deuoluatur.

Hydropis corporis inundatio.

Ipse Microcosmus hoc loco ita cognoscendus est, quod ex 4. Elementis constet, ac is eadem sit inuisibiliter. Ad imaginem enim illius, qui ista omnia creauit, conditus est, & tamen creatura mansit. Ideò ex parte vnâ terra est idem, qui opus habet cœlo, & aëre, & igne &c. similiter vt ipsa terra: vnaque plenè externæ & internæ terræ vtrobique ratio existit. Idem per Resolutionem quoque patet, ex quâ morbi subnascuntur, quoties modus & temperatura non obseruetur. Iam ergò; quid hydropisis sit in origine & Anatomia, satis comprehensum est.

Microcosmus ex 4. elementis constat.

QVOMODO: ID EST, PROcessus fiendi.

SI ergò impressio ratione prædictâ Microcosmi terram inundat: tunc aqua ob grauitatem suam deorsum per carnis poros subsidit, omnésque poros, ac plerumque etiam concauitates, incertósque opplet. Ac prout cœli impressiones vel fortes vel remissæ sunt: ita inundatio quoque augescit & grauior fit, donec ad genua ascendat. Cœli autem imbribus nec sic quidem remittentibus, aqua restagnat ad coxas, ad pudenda, ad poros ventris, & sic continenter ad superiora. Quia verò spiritus vitæ in medio hominis seu centro conditus est: ideo ibi suffocatur, velut homo, quem fluctus abripuerunt. Idem tamen spiritus interdum obluctatur, & à suo centro aquam amolitur: & tunc inundatio tangit partes superiores, cordi vicinas, quod rarò fit, & minùs diù durat. Spiritus enim violenter prosternitur. Et hoc modo cognoscenda tibi hydropisis est, si eius curam attentare velis: non quòd huius causæ cognitio ad faciendum te Medicum sufficiet: sed quòd per hoc fundamentum curationis normam exactiùs peruestigare possis. Nam & hæc ex duobus educitur. Ex Philosophiâ terræ, quæ terræ cognitionem, ex quâ dein Microcosmum ipsum edisces, tibi suppeditat: ex Astronomiâ cœli, quæ docet, quomodo cœlestis cuius impressionem auertere debeas, non secus ac quis riuum auertit per consumptionem. Eadem te etiam docet Microcosmum cognoscere, quis is & qualis sit, & quodnam subiectum præ manibus habeas?

Spiritus vitæ in centro corporis habitat.

CONTRARIA.

QVòd si verò quandoque etiam ab inordinatâ & immoderatâ victus ratione huiusmodi morbus aquosus gignatur: id alio tamen modo non fit, ac si res quædam in terrâ perfundatur aquâ, pluuiâ cœlesti nihil conferente. Nam & hic malum, ab aqua ortum, ac vna similisque eius causa est. Huius tamen quàm illius cura facilior est, & minore periculo fit. Quòd si verò causæ vtræque coincidant, morbus fiet vnus, isque admodum periculosus. Eodem etiam modo dici possit, quod tempus Microcosmi aut Macrocosmi huius morbi singularem causam

 præbeat,

præbeat. Hoc intellige ita fieri, quòd vnumquodlibet in putredinem abire cogatur & in dissolutionem: sicut, si Aquæ Elementum putrescit, id hydropisi non aduersatur aut resistit, sed eam facit, eáque periculosissima est, & raró curabilis: diutius tamen protrahitur per ea, quæ aliam hydropem sanant.

Sunt præterea etiam morbi quidam alij, qui terram Microcosmi in hydropisin coniiciunt. Hi tamen non nisi armorum rationem habent, vt gladij, qui vulnus fecit, & vulnus demum parit tumorem. Sic igitur & ex huiusmodi causa aliquot hydropisis genera producuntur: quæ tamen non soluuntur, nisi priùs arma remoueantur. Tum enim sicut inflammatio finescunt, quæ vulnere semel sanato, denuò non redit.

PROGNOSTICA.

Signa hydropisis periculosa.

SIngularum vero Hydropisium naturas ac proprietates ita noscite. Si tussis & vrina molestat, & calor vanescit, & Luna angustiam pectoris regit (ex hac enim pluuia, & huius morbi impressio egreditur) tunc his signis se prodentibus cutis finditur, & aquam exstillat, osque ac oculi colore luteo tinguntur, acuminatur nasus, digiti siccescunt & corrugantur, lotium minuitur & crassescit. Quibus apparentibus, certum est, naturam in hoc ægro prostratam & proculcatam esse, nec facilè educi posse. Extra talia autem, spes bona concipienda.

CVRA.

In Cura hydropis quæ attendenda.

IN Cura tria considerari oportet: cœlum, terram, Microcosmum. Cœlum considera vt Astronomus, vt pluuiæ stellam ac parentes noscas. Ex his enim cognitis sua peculiaris Medicina desumitur. Terram, hoc est, corpus, considera vt Philosophus, quo nempe pacto illa dissoluta, & quænam Microcosmi Natura, virtus, ac conditio sit. Stellæ autem hanc pluuiam imprimentes tres sunt. Vna est dissoluta è congelato: altera est dissoluta à Naturâ: Tertia est destillata subtiliter. Quarum cum peculiares naturæ multæ sint, superiùs in genere comprehensæ: consideratio accuratior ad scholas, non practicam pertinet. Nam sub Arcanis istis vniuersę includuntur.

Cœli quę cura. Sulphur metallorum Sol hydropis.

Cœlo resiste tantum per Elementum Ignis, quod ex aquâ fit. Et hoc est vnicum *Sulphur Metallorum*: Id enim, siue Metallorum, siue mineralium sit, impressionibus istis ex vi & naturâ arcanâ resistit, & exiccat. Est enim id Sol, qui pluuiam hanc discutit, & in auram vertit: in auram scilicet eam, cuius ipsum Sol est.

Terrę cura quę.

Terræ autem influxus seu introitus adimi debet, per quem ipsa mundatur. Cisterna enim, quæ plena & turgens est, emittenda est: & sic Soli suo subiicitur. Eodem modo si terra sorbere amplius non potest, abundantia humoris ab eâ auferenda est, ne ab illo putrescat, & incurabilis fiat. Putrefactio enim est dissolutio, non redintegrabilis. Huius cura per vnicum Elementum siccitatis, quod & ipsum Ignis est, perducitur. Siccitas tamen sola requiritur, sine calore. Talis est *Crocus Metallorum*, quo nihil est exiccantius. In his ergò hoc modo curatio posita est: partim quòd *Crocus* resiccet: partim quòd sulphur velut Sol consumat. Per hæc duo quælibet Hydropisis cura perfectè cognoscitur.

Crocus metallorum valdè exiccat.

Quanquam & deriuatio, si propter multitudinem opus sit, non omittenda videatur. Ea fit sine quidem digestione digestiuorum. Nam aqua tum temporis per se digesta est. Hæc autem emissio per solas Essentias Mercuriales fieri debet. Cætera enim non aquam saltem hydropisis pellunt, verùm cum hâc alia quoque multa, quæ relinqui præstabilius esset. Huius enim Medicina ita appropriata esse morbo debet, velut lignum est igni.

De remediis ergò hydropisis ita constituo. Primò contra multitudinem seu abundantiam vtere Arcanis Mercurialibus. Postea per dicta duo, Crocum scilicet & sulphur, exicca. Horum descriptio talis est. Ex quorum præparatione diligenti alia quoque similia inuestiganda sunt.

Sulphuris præparatio.

Sulphuris præparatio.

℞. Sulphuris ℔ ij, Colcotar ℔ ij. Salis communis secundò, vel tertiò purgati, ℔ j. Myrrhæ ℥j. &c.

Si autem sulphur ex Metallicis, aut mineralibus corporibus ipsum habeas, tunc id per se satis purgatum est, quandoquidem extractum sit. Dosis est ℥ij. manè & vesperi. Sumatur cum saccharo. Alia Alia. Alia.

Croci extractio. Diacubebe.

Item Mercurii preparatio, &c.

Declaratio in genere.

SIc ergò ex copiosâ pluuiâ hydropisis generatur per proprias stellas, quarum rectrix Luna est. Et si minimum sit eius, consumptione vanescit. Ad abundantiæ autem generationem tollendam medicina inueniri alia non potest, quam Mercurialia simplicia prædicto modo præparata. Hoc facto constantia sperári non potest, nisi indies exiccatio terræ inducatur modis prædictis duobus. His ergò si influentia rerum factarum tollatur; intercipietur etiam operatio, ne impressio qui damni det. Hæc autem aliter non fit, quàm per resiccationem caloris solis, hoc est, per sulphur & crocum. Inclinationem enim ad morbos extra nos quidem impedire non possumus. Possumus tamen extra nos, sub specie curæ.

Aqua cur flauescat.

Causa verò, cur aqua ea flauescat, est hæc, quia nempe in putredinem abit, & colores membrorum imbibit eorum, in quibus ea continetur. Acrimonia verò eiusdem est ex membris sale, per pluuiam inaspectabilem resoluto: quæ pluuia non minùs in corpore materialis est, quam foris in terra. Calor verò ac frigus, & similia alia à destructione fiunt, cuius hæc inferendi natura est. Et tandem à putredine in aquam omnia conuertuntur. Dum ergò præter ipsam pluuiam ipsa quoque membra in aquam mutantur necesse est mortē incumbere, cū dissolutio ea resarciri minimè queat. Mēbra

enim à putredine dissoluta, haud vnquam separatur.

DE ARIDVRA.

NOMEN.

QVANQVAM Ariduræ nomina varia sint, velut & variæ eius species, multis a [illegible] tamen appellationibus res distinguendæ non sunt, sed sunt nomine vno comprehendendæ, cùm in ipsis omnibus vnica tantùm causa sit.

QVID.

Aridura quid.

ARidura est, quando vel corpus vniuersum, vel eius membrum aliquod, cùm internum, tum externum arescere incipit, hoc est, aridum fit, & a naturali sua proportione in mensura carnis aut medullæ, aut sanguinis, aut etiam [illegible] tabescens membris degenerat & [illegible], quamquam tamen [illegible] suo loco fiat, vt potius [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] ad [illegible] morbum [illegible].

CAVSA.

Ariduræ causa & generatio.

CAusam ariduræ ita intellige. Vides nempe, vnum quodlibet corpus quod in terra est, & ex ea producitur, certam proportionem ac mensuram habere suæ progredientis, magnitudinis, crassitudinis & similium. Hæc verò mensura, hoc est, pondus a cœlo est. Ipsum etenim cœlum his rebus per rorem & pluuiam suum pondus & proportionem confert. Quòd si terra cœli clementiam & fauorem habet, tunc ista omnia plenâ mensurâ & pondere donata vigent. Si verò inclementius cœlum, rebus crescentibus suum nutrimentum subtrahat, tunc exhauriuntur, tabescunt & exarescunt, velut fœnum. Et per hanc ariduram vitam suam deponunt. Eadem ratione ipsius quoque hominis corpus, vel ut Brassica, ex terra sua viget. Vnde idem [illegible] quoque impressionem subiacet. Quod si cœlum benignum habeat, id ensare & ponderis plenum est. Sin minus [illegible] [illegible] mensuram ac pondus ei subtrahit, homoque [illegible] [illegible] sanguine, in [illegible] internis externisque, vel integris, vel [illegible], vel aliquibus. Cuicunque enim [illegible] abiuit, [illegible] exarescit, vel citius vel [illegible] [illegible] conditione. Sic integri [illegible] exarescit, [illegible] magis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] suis absorpto, [illegible] [illegible] [illegible]. Ea enim [illegible] [illegible] [illegible] existit, vt [illegible] [illegible] semen sint. Sicut ergò hortus à [illegible] [illegible] [illegible] redditur: ita ipse etiam homo. Nam & [illegible] cibos ac potus per se, [illegible] [illegible] obesum, aut macrum facit, giginque bonam ac feracem terram, [illegible] [illegible] [illegible] adipiscatur. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vernate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] corpus erat, idipsum quoque tabescit, cum accessum

Homo vt brassica viget.

Cibi simul [illegible].

Impressio facit obesos macrosque.

& augmentum non habeat.

Est enim corpus humanum ipsi terræ simile. Quæ terra Solem aut æstatem habet, ea fertilis est: quæ hyemem, sterilis. Sic quod æstas suppeditauit, id consumit hyems: donec te [illegible] vet. quod ab hyeme [illegible] [illegible], vberiùs restauratur. Eodem modo & hominem suis [illegible] tangit, quæ per se quidem sterilis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo tabescerent & consumerentur. Interim quam primum hyems abiit, ipsi succedit æstas: adeoque perpetuâ ista vicissitudine per hyemem corpus [illegible], per æstatem renouatur, vegetatur, & virentem vitam accipit.

Æstas & hyems [illegible] vegetat [illegible] [illegible].

Ista autem omnia à potentia & virtute cœli dimanant. Quas vicissitudines omnes homo, quia Microcosmus existit, omnino sustinere cogitur. Ex terra enim est: vnde ex cœli gratiâ dependet. Hoc si ipsi æstiualem impressionem subtrahit, tunc secundum molem suam marcescit, [illegible] [illegible] ad mortem ipsam deducitur. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sequentis æstatis spem ac indicium nullum dat. Successura æstate, hyems [illegible] dissipatur. Quem verò [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tandem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ossa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], velut detrita arbor, exhausto omni succo eneruantur, franguntur, concidunt.

Homo cœli potentiæ subiectus.

PROCESSVS IN MORBVM.

COeli impressio qualibet modo inuisibilis in hominem influit; in processu tamen postea cum visibilis, tum tangibilis fit. Iam verò peculiaris essentia ac Natura cerebri est: alia & peculiaris cordis: & sic deinceps. Quod secundum Geographiam & Cosmographiam, quæ terræ ac regiones [illegible] [illegible] attribuere sunt, intelligendum est. Sicut ergo iam hæc, iam illi regioni sua pluuia deest: sic sua etiam pluuia huic illiue membro corporis denegata est. Vnde Phthisis occupat vel partem vnam, vel plures: nec simul omnes. Sic & externi quatuor artus, brachia scilicet & pedes, sua quoque [illegible] [illegible] primaria membra habent, internis tamen & ipsa subiecti, hoc est, ariduræ duæ ipsis [illegible] [illegible]. Sic ergò recensentur ariduræ cordis, hepatis, [illegible], pulmonis, renum, &c. Sic aridura carnis, [illegible], synouiæ, articulorum, neruorum, &c. aut [illegible], [illegible] vniuersi corporis. Ex quibus colligite, dolores, ariduræ comites, pro membrorum diuerso sensu, diuersos incumbere. Nam mortificatio [illegible] dolorem mouet: Synouiæ autem maximum & ex [illegible] [illegible]. Si verò Aridura vniuersalis [illegible], dolores nulli instant, sed aridura lenis, [illegible] & sine sensu est. Nam vnumquodque membrum nutrimentum suum peculiare habet: & tamen id omnibus commune est. Hoc cuicunque membro subtrahit à corpo, id tabe & consumptione tenuatur. Sol enim vnus in corpore est, qui regit & perpetuò [illegible], & humiditatem consumit. Dum ergo Sol iste continenter depascitur, in consumpti autem locum aliud nihil [illegible]

Partes corporis [illegible] [illegible] [illegible]. Aridura [illegible] [illegible]. Artus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ex se, ex internis membris.

Synouia ex [illegible] [illegible] dolet.

Aridura vniuersalis indolens est.

reponitur, hoc est, si pluuia illuc non fertur: tunc necessariò à vi solis ariditas inducitur, & hoc modo tabes sequitur. Nec enim suo Sole corpus caret: nec sua etiam pluuia & rore. In corpore ergò ea vtraque esse debent. Eorum alterutro deficiente, res probè non agitur, sed impendent morbi. Sol corporis fixus est & constans, nec occidit, sed iugiter & indesinenter operationi suæ vacat. Impressiones verò impediuntur quandoque, vt vel maiores vel minores, tales vel aliæ iam sint. Et hæc scire Medicum fas est. Nam idem Astronomus esse debet. (Hic notate: si cœlum homini alicui influentiam quandam præcidit, vt indè in morbum coniiciatur: id non aliter ac per gladium fit. Gladium autem intellige cœlestem.)

Corpus suum Solem & pluuiam habet. Sol fixus.

Impressiones variabiles.

CONTRARIA.

Quòd verò à nonnullis prætenditur, huiusmodi ariduræ causam esse oppilationem: id vanum ac commentitium est. Etsi enim facta obstructio transitum intercluderet, ea autem interceptio siccitatem induceret; tamen ea aridura minimè foret, sed tantùm Ariditas tabésue ab obstructione causata. Nam idem quoque similiter fieret, si per inflictum vulnus meatus interciperentur, & tabiem inueherent. Hæc enim omnia ariditates tantùm sunt, nec ad ariduram referri debent: & capitulum suum proprium habent ea sub obstructione ac tabe vulneraria, nec hunc morbum vniuersalem seu primarium concernunt.

Aridura non est ab obstructione.

Sic pariter haud desunt, qui ipsos etiam corporis humores huius morbi causas faciunt. Qui tamen hac opinione produnt tantùm, se eos esse, qui omnis Astronomiæ & Microcosmicæ naturæ confœderationisque penitus ignari sint. Humiditas etenim suum corpus minime exsiccat, sed fouet & sustentat. In hoc autem morbo siccitas est, & humoris penuria, ex resiccatione & cōsumptione Solis, quem in se operantem Microcosmus habet genita. Sol enim corporis humiditatem obsorbet, nec humiditas seipsam deuorat ac consumit. Sic ergò nec catarrhus à capite destillans huius morbi causa esse potest. Ariduram enim is minimè generat, sed tantum oppilationem. Nec enim hæc catarrho vis indita est, vt membrum arefacere possit: cùm effectus iste Soli vnico, seu Elemento ignis, asscribi debeat. Ita nec aridura à pulmonibus promanat. A pulmone enim nihil aliud procedere potest, quam quædam insalubritas, minimè verò gentium Aridura. In hac ægritudine consumptio eodem modo fit, vt in febribus, aut morbo alio: quæ quidem tabes sunt, sed haud quaquam ariduræ.

Humores cur ariduræ causa nō fiant.

Catarrhus ariduræ causa nō est. Sol vnus ariduram facit. Pulmo non est causa ariduræ.

Sic etiam dici queat, ariduram esse inutilem consumptionem nutrimenti membrorum. Quod verum esse, largiri eatenus possemus, quatenus morbus intelligatur esse Sol, & nutrimentum cœli impressio, non id, quod per os ingreditur. Illud enim semen est. Et sic Aridura nihil aliud quàm consumptio impressionis erit, à sole Microcosmi facta, sine causarum aliarum concussu. Hoc enim modo respectuque idem morbus dici etiam Marasmus queat, prout causa sumatur ac intelligatur. Hic enim per solares exiccationes consumuntur impressiones quæ totum corpus susten-tant: vnde optimo iure etiam *Radicales* & *Substantiales* vocantur. Sunt enim ipsius menstruæ radix & substantia.

Impressiones radicales quid.

SIGNA.

Ex internis membris si aridura occupat cor: tunc lateris eiusdem tremor oboritur. Si pulmonem: tussim siccam mouet. Si cerebrum: Scotomiam concitat. Si hepar sitim infligit. Si renes, sitim simul & vrinæ mutationem inducit. Si splenem: compunctiones indit. Si fel: ardorem ac oppressionem inuehit. Si stomachum: grauitatem incutit. Si carnem: inanitates & cauitates molitur. Si ligamenta: contracturam generat. Si gluten: dolores acutos architectatur. Si sanguinem: gracilitatem affert. Si verò aridura vniuersalis fit, tunc lenta, lent, sensim-que factà resiccatione membra simul & æqualiter omnia consumuntur.

PROGNOSTICA.

Si quando accidat, vt pulmonis tussis mitescat, stomachi autem operatio seu actio non impediatur: interim tamen vesicæ & vrinæ malitia augescat, multa sitis faméque valida incumbat: hæc signa desperati mali sunt. Ita tamen, si se probè habeant, spes bona super est restitutionis. Huiusmodi signa multa a veteribus annotata sunt quidem: qui tamen interim morbos plures confuderunt, & in vno Ariduræ capitulo non substiterunt. Non ergò promiscuè omnia ab ipsis sumenda sunt. Hæc à nobis dicta satis sint. Morbus est talis, qui aliud nihil tradit, quàm tabem & ariduram, factam à Sole placido, pro conditione regionis huic subditæ.

CVRA.

In Curâ huius hoc faciendum primò est, vt Soli Microcosmi humiditatis satis suppeditetur, vt semper ac iugiter habeat, in quod agat, quod consumat: hoc est, vt aliquo absumpto, recens subinde refundatur. Iam vero cœlum cogi potest minimè, vt humores ministret iugiter. Nec enim id hominis arbitrio ac voluntati subiectum est. Arti verò hoc priuilegium & potestas data est, vt homini ægrotanti cœlum aliud ingerere possit. Hoc enim potissimum Arcana seruiunt. Arcanum enim est quasi potens cœlum, in manu ac arbitrio Medici positum. Hanc ob causam cœlum primum hoc est superius desertur, & inferius in Medici manu constitutum, producitur: vt, quod superiùs detraxit, inferiùs restituat. Videtis autem felici incremento gramen adeò fœcundè erumpere, vt à radiculâ exili prata omnia vestiantur. Eodem modo & nobis hoc casu locoque serenda aqua est, quæ in homine, sicut gramen in campis, augescat & diffundatur, ipsum q. adeò cœlum in manu nostrâ ponatur. Hoc enim Arcanum vnicum est, quod ariduram tollit, cœlumque illud quod rorem & pluuiam fundit, in Medicina conditum est. Et hæc vobis à proposito aliena videri non debent. Si enim videtis præstari, vt caro nascatur & augescat: eâdē operâ hoc quoque fieri posse censebitis. Vtraq; enim ista vnius cœli sūt. Id, ex quo aqua producitur, id inquam semen, est *Margarita*. Copiosū enim in fœminis lac gignit, si id deficiat. Et hoc in loco cœlum in manu Medici versatur.

Homo qui cœlum generare queat.

Arcanū est cœlū Medici.

*Inf. sol. in additionibus

Arcanū in aridura quale.

Margarita est semen humiditatis.

versatur. Sic eędem pluuiam etiã & rorem instillant aridis membris, vbicunque liceant, nec secus ac cœlum superum impressionem ac influentiam partibus ingenerat. Hoc ergò ratione, quod cœlum non largitur, potente te & vsu corporis per artem tenendum est. Nam & ipse Medicus olympo non minus creatus est. Et Medicus is est, qui cœlum in manu ac potestate sua habet, cuiúsque Arcana stellæ sunt.

Margaritas lac gignunt foemina. Medicus cœlum. arcana eius stellæ.

In hac interioris cœli impressione, si Margaritæ terantur, ipsarum ros & pluuia aliccdat surgatq;, Sol Microcosmi inde mirifice exhilaratur. Dicam ergo iã deinceps, quí faciendũ sit, vt sol, cuius gratiã conditus est ad longæuitatem tuendam, quod consumat, subinde inueniat. Resoluendę sunt Margaritæ in Liquorem, qui Elixir est aliàs, in corpore autem fermentum. Ad hoc fermentum quę requiruntur alia, ea corpus ipsum suppeditat. Sicut semen, est fermentum, & terra eius Elixir: sed vtraque tum effectus, tum Arcanum.

Margaritarum præparatio.

Huius iam porrò dosis noscenda est, ex seminandi more & tempore. Suam enim sementem ver habet: suam itidem autumnus. Sic bis etiam ac dupliciter hic seminandum est, tempore æstiuis, & tempore hyemis: hoc est, in ipso homine cum Sole Oriente & eodem Occidente, quantum inpressio requirit, ministrandum est. Id autem experientia docet, quã pollere debet Medicus. Ideò plura de ea hic non adumbramus, vtpote ei, qui famam habet, iam antè cognita.

Margaritarum dosis & tempus.

DECLARATIO.

CVm aridura febres etiam concurrunt inæquali tempore: quarum hæ causę sunt. Si impressio frigida incidit cum septentrionalibus & Zephyralibus pluuiis: tunc eę pluuię, si in corpore incalescunt, sursum euaporant, nec manent ac fixæ perstant, aut cum corpore quicquam permiscentur. Ipsarum ergò decubitus, paroxysmus est frigoris, recessus autem est paroxysmus caloris. Pluuiæ hę contrarię sũt, nec sub solem hunc pertinent. Ideò illę nec õnibus accidunt, nec tempore constituto. Tempus autem istorum paroxysmorum, solis Medicis, qui Astronomi sunt, cognitum est.

Febres quales, cum aridura.

» Exiccatione autem fiente, pulmo inarescit, ac indè dorsi & lumborum dolores incumbũt. Quicquid enim exiccatur, dolet. Hæc dùm ita fiunt, homo in sphæram Saturni incidit, cœlúmque suum pristinum amittit, ac ascendentem & constellationem suam simul cum illo, viuit in Saturno, qui complexionem & naturam ipsi exuit, gaudétque quòd illum penitus exhausit, ducitque eum illuc vbi sol ardentissimus flagrat, vt instar carnis tostæ euadat. Tandem autem si Sol cubitum recessit, Saturnus eundem congelat & refrigerat, & malitiã in ipso omnem complet. Homo enim tum temporis imbecillis, & à cœli cæterorúmque benigniorum Planetarum & constellationum auxilio nudus relictus est.

Hanc autem aliquot malitiosarum stellarum, homini aduersantium iniuriam Deus præuidens, ad declinandam eam cœlum aliud condidit, dum scilicet Medicum & Medicinã ex terrã produxit, constituitque, vt cœlum superius terram foueret adiutaretque, quò inferius cœlum fœcundius pernasci posset. Nam, si cœlum inferius nos non fulciret, quis vnquã à cœlo superno tutus & erectus staret? Sic ergò cœlum interius fauens & beneuolum est, quod sapiens vir nullus aspernabitur.

Cœlum inferius superiore beneuolentius.

DE ICTERITIIS SEV MORBIS TINCTURÆ.

NOMINA tinctorum morborum varia sunt. Enumerant enim Icteritiam citrinam, Icteritiam atram, & nescio quæ alia plura. Hæc verò vt accuratius disputentur, opus minimè est. Satis fuerit, si morbi ipsi notentur & intelligantur, qui nascuntur ex hominis coloribus, nimirum *Croceo*, viridi, rubro, nigro, Lazurio, albo, & similibus. Huiusmodi colorum quidam si morbum patit, is tinctus seu tincturæ vocari solet.

Colorũ hum. quæ species?

QVID.

QVi verò hic morbus generetur, ita, vt color alius, quam qui a natura inest, inducatur: scitote, colores corporis naturales ac genuinos esse album & roseum seu purpureum. Hi natiui sunt & dicuntur colores aerei, vel quòd ab aëre non mutentur; vel quòd à Sole imprimantur, vt fuscus, qui Æthiopibus inest. Si qui colores alij corporis prodantur, ab his diuersi, ij morbum indicant ibi latere, vbi conspicui sunt. Ita vel oculi crystallinum suum colorem amiserunt, aut diaphanum ipsorum obscuratum est, aut dentes vnguesque non albicant, aut os non rubet &c. Eadem colorum ratio etiam in internis est membris, veluti carne & sanguine, medullã, omnibus partibus, quæ natiuum ac viuidum suum colorem perdunt: de quibus morbis, pluribus disserendum videtur. Quin & mors ipsa colores alios inducit, vt liuidos, vel itaberi ũo sanguine, quales in cadaueribus notantur, vt & vehementiã mortis concitari. Sed horum consideratio ad Medicum non spectat: cum ad ipsius institutionem nihil faciant. Nam instantem quidem & iam inceptam sanitatis destructionem testantur: sed qualitatem morbi non indicant, quod deinceps suo loco fiet.

Colores Microcosmi natiui qui?

Colores alieni morbos indicant partiũ.

Mors colores mutat.

CAVSA.

SEorsim ergò de colorum generatione hîc disserendum est. Nullus enim in corpore color est, qui foràs erumpat, sed colores sunt spirituales. Spiritualis color est quando color fit alius quàm fuit. Sic si duo spiritus conueniunt, tunc discolorant suum corpus. Color enim spiritus est. Ideò duo colores confecti colorem alium producunt. Hinc morbus fit tinctus. Iam verò Lazurius color ex cerebro & sanguine oritur: croceus autem ac ruber ex sanguine: niger & purpureus ex sanguine & carne: albus, ex omnibus: viridis ex membris principalibus. Quanquàm autem hi colores per se visibiles non sint: visibiles tamen fiunt per suam transmutationem. Ipsa verò mineralia approbè docent, quid sit id, quod in ipsis minimè videmus, hoc est, quid in ipsis absconditum lateat. Sic enim itidem & in homine comparatum est. Sicut autem artifex miracula ea foris contuetur; ita Medicus quoque

Color est spiritualis non corporeus.

Colores duo tertiũ producunt. Colores qui à quibus, [illegible]

Colores inuisibiles transmutatione visibiles fiunt.

eadem intus perspicari debet, in corpore. Si quid ergò eiusmodi corpori accidit, tunc eius morbus est. Nec enim id mutari, sed fixum manere debet. Si autem mutatur, seipsum ad passionem disponit.

Color ... mor... ...

Fit autem, vt morbus vel latiùs vel angustiùs dilatatur, ... pro ratione suæ Anatomiæ. Ac vbi conspicitur, ibi sedes & locus ipsius est. Et vbi corpus ... est, ... domus est. Nec enim hospitem, verùm inquilinum se facit, ac in domo propriâ se effert ac conspiciendum dat. Qui verò ... genuinus non est, ideò putatur hospes esse, & aliunde accedere. Quanquam talis esse putetur ab iis tantùm, qui colores non ... eodem loco spiritualiter reconditos ac latentes. Ideó que cumprimis consideranda est transmutatio, quomodo in domo suâ propriâ colorem peregrinum tingat, hoc est inuisibile & abditum visibile faciat.

Transmutatio ... colores ...

PROCESSVS.

Flendi ratio hæc est. Videtis ... Gallum & vitriolum nigrorem gignere, videtis eidem, atramentum & ... viriditatem producere. Et horum exempla infinita sunt. Hi enim colores occulti & latentes sunt, qui per compositionem prodeunt. Tales similiter etiam homini insunt. Iam verò cœlum ipsum loco hominis est. Id compositiones illas, ex quibus transmutatio emergit, parat. Cœlum verò ita operatur: Vulcanium nempe ignem planetis & stellis corporeis immittit, vt hic in illas agat ac operetur. Operatione inceptâ, ignis iste, quoscunque colores in loco eo latentes inuenit, producit ac proiicit. Et sicut Vulcanus plumbum candefacit: sic hic quoque ipse Saturnus primò candorem producit, postea flauedinem seu croceitatem addit eodem loco. Sic cum Luna à L... propellit, nisi transeat. Si autem transit albedo fit. Interim haud falsum est, quod omnes corporales stellæ in albedinem propensæ sint, & ex hac in flauedinem vergant. Ideo flauedo potissima est in ... conspectu. Similiter & viriditas. Venus enim partem maximam carnis occupat quæ vi... solet. Sic cum eâ Luna quoque Iupiter. Cæteræ corporis stellæ ... sint, vt à Vulcano tam promte ... non possint.

Cœlum ... nec ... edu cit, &c. qui.

... Int. fel in A... ... aibus.

Color albus frequentius & prior, post flauus.

Hæc ergò ratione cœlum ipsum tinctoris vicem gerit ... propellit, & eam in operationem elementorum ponit, ac nouum in corpus colorem induit, imprimitque, qui tamen alienus aut peregrinus minimè est. Hoc ... pacto cœlum tinctor dicitur, à tinctura, quo ... ab igne ad opus tincturæ compellitur. De his qui plura scitur it, is Philosophiam colorum naturalium, quos Vulcanus manifestat, addiscat. Nam in re vnâ qualibet colores vniuersi insunt, velut & perspicuitas, diaphanitas, tenebrositas, & substantia media.

Cœlum tinct...

Colores omnes in ... re &c.

CONTRARIA.

POssit autem à non ... nobis obiici, quod morbi tincti ex ipsis corporibus, in quibus inhærent, ... & in locis, quibus conspiciuntur, peregrini & aduenæ sint. Vt, pro exemplo: Quia flauedo præ aliis frequens & consueta est ... cogitari possit, quòd sit à felle seu cholera ... cùm ... per de suo similis testetur. Qui verò istiusmodi statuunt ... non recordentur quod cholera nunquam ita subtilis sit, vt latius exundare ac diffundi, quàm in stomachum & intestina sola possit. Nec enim quisquam vspiam est, qui eam vlteriùs & ... proiicere aut expellere possit. Quòd si verò porrò instent: choleram eam ex stomacho & intestinis aut aliunde in omnes partes effluere posse: His respondemus: aliud esse dicere, aliud probare. Nam ad hoc nobis respiciendum est ante omnia. Hoc interim verum est de ictericiis omnibus, quæ in corpore & partibus sunt, quod naturæ ea consuetudo sit, vt vnumquodlibet aduersum à partibus ad stomachum velut emunctorium quoddam expellat & deponat, vt per hunc vlterius è corpore exturbetur. Hac enim de causa purgandi consuetudo inoleuit. Quia verò stomachus eo oneratur, ideò ex stomacho ... idé non egreditur sicut ingressum est, verùm per ... tandem ... ator.

Bilis ob crassitie stoma chum & intestina non trãsgreditur.

Stomachus primum receptaculum omnium malorum.

Amaritudo verò ... cholera est. Nã ipsa quoque Vulcani præparatio amaritudinẽ facit, velut & dulcedinem, & saporum differentias reliquas. Gustus ergò colorque & stomachus non de bile testantur, sed contra eam. Præterea, si cholera in oculos & membra externa alia penetrare posset, tum partium illa ... vita periclitaretur. Nec enim cholera crescit, nec pondus eius decrescit: itaque vt membrum principale pati non potest. Quid enim a corde præcidi potest? Nihil. Sic nec quicquam etiã à cholerâ, aut hepate, aut cerebro. Succus enim fellis, corpus est, non humor. Si os fixum corpus est, & corpus caro, quanto interuallo hæc duo inuicem distant? Ita pariter etiam fel, & cerebrum, renes & vesica. Vnum durum est, alterum molle, vnum siccum, alterum liquidum. Hoc modo Microcosmus cõstitutus est.

Vulcanus differentias saporum ... facit.

Fel corp' est non humor.

Posset etiam hic quæri: Cum morbi tincti triplices sint, citrinus, viridis & niger, adeoque de duobus primis satis iam dictum sit, quid tandem de nigro statuendum videatur? vnum nempe hoc, quod Vulcanus transuerberarit, & Athanar Microcosmicum nimiopere accenderit, & vltra debitam ignis moderationem operatus sit, flauumq; ac viride exusserit, verumque ordinem minimè tenuerit. Porrò autem non tres saltem colores, sed omnes hic similiter ponendi erant. Veteres autem his plures nõ cognouerunt, quia, quod scripta eorum testantur, eximiæ illius rerum occultarum Philosophiæ planè ignari fuerunt. Nec enim absurdum videri debet, colores quoque poni aureos, croceos, cum differentiis plurimis. Hæ enim omnes in præparatione sitæ sunt. Prout enim artifex, qui cœlum adducit, doctus & peritus est, ita colores etiam producuntur diaphani, perspicui, tenebrosi, plures vel pauciores. Hæc enim omnia ab ipso opifice dependẽt in cuius manibus quærendæ causæ sunt.

Morbi tincti triplices.

Morbi tincti ... grande.

Morbi tincti pluribus.

Quare ad propositum declarationem.

SIGNA.

VRina non quemlibet morbum tinctum indicat: sed ii saltem, qui in exitu vrinæ hærent,

Vrina quot ... tinctorũ.

morbo-sô eadem. tent, coloris sui proprietate producuntur, vel ut & ampullis, & spuma, & similibus aliis. Quę signa certa & bona sunt, illud, quod ibi morbus est, digeri & maturari. Qui Astronomiæ peritus est Medicus, is ex signis cœlestibus Microcosmi morbos cognoscere potest. Frequenter enim accidit, vt cœlum immutat Vulcanū planetis ac stellis integri climatis regionisue, aut prouinciæ, aut ciuitatis. Vnde fit, vt simul certissima signa ex Astronomia depromantur, quorum plenum decet esse Medicum. Vomitus autem, ac compressio cordis, respiratio difficilis, & similia, quæ cum tinctis morbis aut incipientibus aut iam præsentibus concidunt, vera signa non sunt. Nam post eos factos etiam proueniunt, quod colores oculorū indicant. Sed & cum his sequentia quoque concurrunt: nam ab ardore eorum stomachus infirmatur. Sic ergò infirmitas corporis, calor, frigus, excrementorum alteratio, paroxysmi quidem & operationes sunt, ex incensione & conflagratione prouenientes: ipsis tamen signis minimè annumerantur, sed multitudinem saltem ac abundantiam præsentis morbi testantur. Huc etiam pertinent punctiones laterum, sitis, destructio appetitus, & similia. Quę cùm morbū minimè gignant, sed à morbo gignantur ipsa, ideo pro signis non admittuntur. Nam morbi proprietas talis est, cum illis coincidentibus est prout loci, in quo subsistit, natura se habet. Tum & morbus idem, iā ista, iam alia, plane contraria signa dare potest: veluti, si iā fluxum, iam obstructionem conciter, iam vanescat, iam confestim iterum irruat, iam tardus, iam celer, iam acutus, iam chronicus existat. Hæc enim omnia à Vulcano fiunt, prout is operatur modo in natura stypticâ modò, in laxatiuâ, modo in materia humidâ, modò in siccâ. Quę differo ad libellum proprium, vbi plenius explicantur. Tum & hæc signa omnia præcipuè indicant Vulcanum, strenuè ac diuiter operantem. Locus autem doloris & oculorum aspectus, huius operationis sedem indicat. Stomachus testatur, à remotis naturam pellere in ventrem, vt indè materia in intestina, & tādem per monoculum foras expellatur.

Med. Astronomiæ quæ-lis.

CVRA.

CVm ergò cœlum harum rerum causa sit per Elementum ignis, & hunc morbo suum Vulcanum occultum in Microcosmo gignat: quid Theorica hęc nobis conducit, nisi ad hoc vt medicinam debitam & conuenientem ostēdat: nempè, quòd sicut aqua ignem extinguit talem omnino quoque curam esse oporteat? Si enim extinctio fit, operatio cessat. Iam autē corporis nihil perit, sed tantùm coloris. Hi enim eluuntur, velut maculę ex panno. Cum quę ars sit quędam, quæ colores ceu rubrum, croceum, nigrum & c. ex panno tincto, extergere & eluere possit: hic quoque artis est, idoneis medicinis hos varios colores extergere & emundare. Sic ergò prima cura est, extinguere. Altera, abluere. Secundum hæc duo practicam constituimus, prout in arcanis suis continetur. Quamquam autem quæ simul purgant, mala non sunt: iterum tamen medius sit, & potentius, nisi fors euenerit, vt omnis materia in stomachum confluxerit. Ita enim si stomachus defectus, ad expulsionem non sufficeret, purgatione debita is adiuuari debet: quam deinceps etiam describemus.

}(infr. fol. in additionibus.

Tinctor. modo sū cura duplex.

Aqua autem, qua hunc Vulcanum extinguit, Tinca factura est. Quæ licèt cœlum visibiliter non impedit: tamen & ventus ignem efflando extinguit, & fumus eundem suffocat aut strangulat priuatio ac interceptio aeris. Hoc autem à cœlum tam arduum est, vt minutura eius molestias maximè fit. Interim tamen etiam hoc potest, vt quod extinguit, interdum etiam abluat, si res nondum ad gradus confluxit. Si secus autem fit, & gradus ad tus fuerit, tunc abluendum est.

Tinca natura quid & curatiuis.

Absolute fieri solo videtur. Colores enim vniuersos attrahit & corpus ipsum ne tantillū quidē attingit. Et hæc dos naturæ insignis est, quā Deus in cœlo med co elargit* est, quòd intimum medicinam in corpore latentē tincturā extrahat, non secus ac magnes ferrum. Iam hoc si non omne in stomacho situm est. Stomachi autem sua operatio est, vt id expellat. Is autem si fors restes ac contumax sit: adhibenda ipsi vt instigetur, ferula est. Hæc est præcipitatum ex Mercurio non resoluto, pro sufficientia administratum, sicut scire doctoris est.

DECLARATIO.

MEdico dignum est & conueniens, vt ex naturâ ipsa loquatur, quæ didicit. Iam verò externus mundus figura hominis est. Non figura autem corporis, sed ipsius hominis. Quicquid ergò in naturâ extra hominem fit: id documento est, idem in ipso quoque fieri: velut somnium, quod præludia exhibet, non rem ipsam: & tamen res ita fit. Istiusmodi ergò declarant, cœlum in suā potentiā constitutum. Cœlum enim est, quod, vt diximus, tot tantáque miracula in homine operatur. Sicut enim cœlum ex inuisibili terrā inuisibiles: sic ii vniuersi quoque in homine insunt, omnique ea operatio solius Vulcani est. In homine sunt inuisibiles; in terra autem visibiles. Ideò homo quoque mundus abditus est, quia in ipso, quæ visibilia sunt, inuisibiliter inexistunt: quæ si visibilia fiunt, morbi sunt, non sanitates. Idem enim est Microcosmus, non mundus. Quapropter est opus, vt ipsa quoque cura pro eo instituatur, sicut externi mundi figura ostendit. Nam vt Saxoniam Arabia, aut Portugallia Carynthiam inficiat, fieri non potest: hoc est, Fel oculis nocere minimè potest, nec nasus pedibus, hoc est, occasus orientem non tangit. Sic etiam Galaxa lactea Granatensium Lituanicis nihil incommodat, vt nec Lituanorum Granatensibus, & tamen Galaxa eadem est. Ideò opus est, vt extinguatur, & abluatur, & elotæ sordes, sicut dictum est, educantur.

S. Supra fol. Mundus figura hominis

Cœlum miraculorum opifex.

Fel oculos non lædit vt nec nasus pede.

DE COLICA.

CVm sententiæ de colicâ variæ diuersæque circumferantur: hinc fit, vt multa quoque & mira nomina eidem indantur, vt sunt: Tormina, Colica, Matrix, Matricis suffocatio &c. Et tamen morbus vnus idémque est, ex origine vna, eadémque similiter natus. Vnico ergò ipsum

i, lum nomine, scilicet colicæ designari satis est, dum cæteræ appellationes exolescant.

QVID:

Colica ergò est, quod dolor ac tormentum in ventre oboritur, cũ contractione eius, & excrementorum suppressione, ligatisque aliis multis ratione stomachi & membrorũ cæterorũ fientibus. Et tandẽ, si remittere videtur colica, diarrhϾ vehementes & vomitiones molestæ incidunt: posteà malum transit in membra artusque, in quibus hærens manus pedésque cótrahit plus minus ue, prout morbus magnus & materia copiosa fuerit. Porrò cum vt quãdam sese diffundit, & vel acuta vel chronica euadit, prout generationis eius natura est. Tandem sequitur consumptio corporis, mutatio vocis, & totius substantiæ imminutio.

CAVSA.

Qvid verò tandem hoc esse dicam, quòd physici de causis colicæ multa nugentur, cum tamen ipsius Physicæ fundamentum nullum habeant? Generatio enim colicæ est eadem, quæ ventorum, cũ in æstate tũm hyeme spirantium, quorum vnus à septentrione, alter à meridie, tertius ab oriente, quartus ab occidente perflat. Hi si generati sunt, orbe in vniuersum transeunt, dum iterum consumantur. Ventorum autem istorum generatio in locis quatuor fit mundi; æqualiter distributis, & ventis suis collateralibus stipatis. Eadem ratione & homo diuidendus est, velut in quatuor sui orbis partes, ex quibus venti prodeant. Id sin minùs fiat, Medicus, vndenam colica oriatur, scire nunquam poterit.

Iam verò cœlum est orbis omnium Elementorum & stabilitum, quas complectitur. Eandem rationem cutis quoque in homine habet. Et sicut in orbe cœlesti quatuor Elementa cum suis corporibus consistunt: ita pariter etiam in homine. Præterea autem, vbi suam sedem Elementa habent, ibidem cauitas quædam ac inanitas relinquitur, in quâ homo stat, ambulat, habitat. Id vacuum similiter etiã in homine sciendum est. Nam in eo, id est, in cócauo, in quo chaos situm est, morbus iste fouetur. Iam vero duo corpora simul in vnâ essentiâ subsistere non possunt: ob id, chaos corpus non est, nec locum complet, sed cedit alii, & tamen locum inanem nunquam relinquit. Porrò, vt mundani venti suum egressum, motum, denique consumptionem habent: sic itidem & humani. Iam verò in homine, quàm mundo, plura considerãda veniunt. In ipso enim obstructiones interdum contingunt, quibus eruptio egressúque ventorum impeditur. Et hoc demum colicæ principium, hæc causa est. Sine ventis enim nemo est: sine obstructionibus plurimi. Quas qui patiuntur, vt permeare ac transpirare ventus non possit, hi colicis torminibus molestantur. Sic ergo in intestinis propter instrumentorum aptitudinem turbines vmbilici fiunt, qui externus etiam, at per instrumenta inuisibilia, in rotatum aguntur.

Colicæ generatio eadẽ quæ ventorum. Ventorũ duo genera orbisque Hominis & mundi scita est paratio.

Chaos quid & eius natura.

Obstructiones causa colicæ.

Iam autem deinceps de ventis 4. secundum orbis distributionem, cum suis collateralibus qui tamen efficaciam insignem non habent, dicemus, quo nempe pacto iidem quoque eodem numero oriantur, & ex quibus locis spirent. Oriens ergo est in fine stomachi, vbi is exoneratur: & ventus eius Eurus est, qui ad Monoculum transpirat extra colon. Vnde veteres etiam hunc ventum colicum vocarunt, quanquam sensu alio. Qui autem in ipso stomacho ventis fiunt, hi similes sunt illis, qui in mari aut terrâ fiunt &c. Nam sicut per multas orbis partes venti feruntur, & iam hic, iam illic obuia deiiciunt & quatiunt: sic idem in ventre quoque fit, in quo multa perflantur & concutiuntur, quæ huc ad colicam non pertinent. Qui verò intestina huc quoque referũt, ceu corpus Elementale, & hinc concludunt, in ventre nihil vacui esse: his respondemus, intestina quid velut superfluum esse, quo magnus mundus careat, ideò, quia non similiter vt homo edit. Homini verò quia edendum erat, ideò intestinis quoque opus habebat, quibus bono iure maior mundus destituitur. Et hæc scire multò certiùs & accuratiùs debet Medicus, quam quæ Philosophia ipsorum tradit.

Oriens colonis extremitas stomachi.

Occasus prodit ex partibus ac regionibus Monoculi, ascendit ad colon, & terminatur iuxta stomachi fundum, vbi consumitur. Sicut enim superior ventus in monoculo consumitur: ita inferior, zephyrus, in colo. Et hinc suscitantur eructationes, singultus, & similia alia. Boreas autem emergit in media regione spinæ dorsi, & versus ventrem extenditur. In Boreæ opposito, iuxta vmbilicum auster surgit, ad dorsum in partes boreæ progrediens. Hac ex dispositione etiam sequitur, quòd remedia nonnulla colicam curent, si vmbilicus inungatur: quædam si dorsum illinatur: quædam si sedes moueant: nonnullæ si vomitum irritent. Nec enim hæ colicæ curantur alio modo, quàm quo ventus suus exitus procuretur conueniens. Nec enim Eurus per stomacum, nec Zephyrus per secessum, nec Auster Boreásue per duo picta emunctoria euacuari ac educi possunt: sed requirunt vt consumantur, velut ellychnium, sine facto corpore. De colicis enim hoc notandum est, quod corpus non habeant, sed merus ventus sint. Corpora ergò quærere non debemus, quæ per medicamenta expellamus, dicam vsque hoc vel illud id esse, quod colicam mouerit. Ventus enim inuisibilis licet, at palpabilis, corpus tamen non habet. Ita ergò constituta esse medicina debet, vt non corpora, hoc est, stercora & alia similia expellat. Nec enim ea vera colicæ cura est. Hoc ergo modo 4. colicæ cardinales cum suis collateralibus generantur. Colica enim & Iliaca ventus vnus sunt, nisi quod alter lateralis fit: ex quibus tamen ipsi veteres duos diuersos morbos, à diuersis causis genitos, fecerunt: quod cum veritate ipsa minimè conuenit. Omnium enim vna origo, vna causa est: nec inter se, nisi natura hac differunt, quod alius frigidus, alius calidus, vnus humidus, alter siccus sit. Et secundùm hanc quidem naturam ac conditionem ipsi quoque dolores aliter atque aliter apparent, quàm ex se sunt. De quibus lege philosophiam huius generationis.

Occidẽs est Monoculi.

Boreas est dorsũ.

Auster est vmbilicus.

Colicæ cardinales 4.

Colica & Iliaca ventus vnus.

Veruntamen vt rem omnem penitissimè,

ac

Corpus ex ja tribus constat.

ac quasi in vna summa percognitam teneatis, recordari vos velim, corpus ex tribus omninò rebus constare: ex Mercurio, sulphure & sale. Ad quæ consequitur: si venti hi oriuntur, velut Auster & Zephyrus, resolui sal in corpore ea regione, in quâ continetur. Resolutio autem salis est separatio corporis, ita, vt hæc illa pars suum de se sal det promátque, quod deinde ita resoluatur. Iam autem corpus hoc causa non est, sed ideò separatur à corpore in excrementum & egestum. Id si vident illi, colicam esse sibi persuadent, quod falsum est. Causam enim in istud corporis stercus conferunt, putántque, eiecto stercore colicam subductam & mitigatam esse, non interim cogitantes, id merum excrementum, & haudquaquam ipsam causam existere. Quanquam, sicut sal resolutum in corpore acre & erodens non aliter mordet, ac sal vulneri iniectum: sic idem similiter etiam in intestinis euenit. Hæc verò affectio colica minimè est, sed tortio à sale hoc pacto affligitur, huic admodum vtiles purgationes obueniunt cumprimis si causa venti antè remota sit.

Colicę causa excrementa non sunt.

Medico verò non ipsa excrementa inquirenda sunt, sed ventorum causa primùm indaganda est. Quâ consumpta si tortio à sale postea supersit, debitis ea tollenda est.

Cæterùm, vt longiùs de ventorum causis loquamur, scito, hoc loco de Meteoricis generationibus ita statui debere, quòd, sicut ex stellis Borealibus Septentrio oritur ita ex Euro similiter Eurus. Eodem planè modo, nec aliter, in ipso quoque homine rationes inquire ac tene. Quas enim causas in ventorum externorum generatione videris, easdem æstimamate etiam in internis secundum numerum, multitudinem, fortitudinem, acutam vel chronicam naturam, vt colicæ, vel maiores, vel minores sint, prout venti suo tempore generantur, & in corporis regiones incumbunt. Illi enim, quam primùm generantur, corpus Elementale inuadunt, idque vel refrigerant, vbi colica adest: vel humectant, & colica oritur: vel exiccant, & colica corripit: vel inflámant, & colica iterum sua sequitur. Sicut enim terra nimium humectatur, reficcatur, refrigeratur, & calefit: ita etiam corpus. Insuper, quia corpus sensu præditum est, ideò doloribus eius certa medicina creata & præstituta est. Ideò tria accidentia, hoc est triplices morbi per colicam apparent. Morbus vnus est, quando venti per sese furiunt & tumultuantur intus, velut in motu terræ aut cauernis profundis, dum nimirùm confui non possunt. A quâ commotione, cùm corpus humanum sensile admodum sit, ei certi dolores infliguntur. Morbus alter fit, quando partes Elementales nimium humidæ, madidę, siccæ vel aridæ euadunt. Ea enim alteratio tres illas res, ex quibus homo constitutus est, attingit. Interim partes sensu præditæ dolore vacare minimè possunt. Tertius oritur, quando resoluitur sal, & nonnihil etiam de sulphure. Hæc enim cùm acria & mordacia sint, citra dolorem incesse nequeunt. Sic ergò tres doloris modi sunt: ita triplex iis quoque medicina debetur, quoties colica in exaltationem procedit aut processit.

Colicæ triplex modus.

Dolor affectio partium sentientium

Hi autem dolores vniuersim omnes tormina vel colicæ nominantur. Ea enim corporis, vbi cauum & inane est, ratio ac natura est, vt doloribus torminosis infestetur, qui se haud quaquam prodant, sicut faciunt, qui in aliis non cauis partibus affligunt. Hoc ergo singulare genus dolorum vni loci naturæ & conditioni imputandum est.

Partibus cauis dolor singularis inest.

PROCESSVS

CVm homo morti subiectus sit, ac vita eius breuis fluxáq; vix ad pauculos annos excurrat: certâ ratione colligi potest, hanc æui breuitatem ex firmamenti ac Elementorum ipsius fragilitate, externarum rerum incurrentium vim ac iniuriam nimis promptè admittente, omninò dependere. Hoc enim ni ita esset, vna certe cum mundo ipso vigeret, annúmque Platonis, qui simul cum Sole, Lunáque ac Elementis vniuersis demum finem accipiet, infinitis sæculis felix viueret. Iam verò cùm ipsius caduca ac fluxa sors nimis certa sit: colicæ causa à vobis duplex hic notanda videtur. Prima est, quòd venti eò seipsos ingerant, & colicam concitent, quâ ratione venti externi quoque; ut Boreas, Zephyrus, Auster, Eurus proprio motu suo incumbunt, nobis ad eds ciendos nihil quicquam conferentibus. Altera est, quando nosmetipsi ventos eos prolectamus, vt vel in nos incumbant, nostrâ scilicet voluntate aut arbitrio acciti. Et de hisce duobus modis iam dicendum est. Quando ergo vênti hi suo motu ac sponte ingruunt, sui impulsus non hunc finem habent, vt nobis vtui & commodo sint, sed vt corpus nostrum confringant & destruant. Nobis enim istud ferendum omninò est, qui morti subiacemus. Ea quoquo modo insultet, admittenda est. Hoc modo, quæcunque etiam pro nobis faciunt, tandem aduersaria fiunt. Ideò data nobis Medicina est, vt ista talia cognocantur. Isti verò venti, quâ ratione, quóque modo per seipsos aduentant, indagandum Medicinæ Astronomicæ relinquo, velut & Meteoricæ, quæ huiusmodi impressionum principia & causas inquirunt, docentque hoc loco fusius non asserendos. Plus enim hæc quæstio Philosophica quam Medica existit. Porro pro horum notitiâ firmandâ scitote, quòd frigus & humiditas generationis ventorum nos corripientium causæ sint. Frigus enim ac humiditas in locis & cardinibus ventorum, in illis quandam quasi intumescentiam suscitant. Hâc turgescente instar ventorum naturalium in vêtre hominis illi perflant & concitantur, furiumque ac decurlum impetum faciunt: dúmque fragilis & caduci corporis poros inuadunt, incitatu suo ipsis substantiam resoluunt: vnde dolores triplices corpori imprimuntur. Porrò autem alia quoque ventorum conciratio est à cibis & potibus. His enim si intemperantiùs vtimur ac copiam eorû immoderatam ingurgitamus, tunc corporis regionem, in quâ venti iacent, nimiopere humectamus. Hinc ergò venti surgunt ocyus, & cum suis paroxysmis violenter irruunt. Sed & ira ventorum similium genitrix est. Illâ enim incandescente vniuersum corpus intremiscit, & sedes spirituum incorporeorum quatitur ac dissicitur, hique in locum

Homo ex Elementis suis caducus.

Colicę causa duplex

Causa prima explicatur.

Ventorũ causa frigiditas & humiditas.

Causa secunda explicatur.

Ira colicę genitrix.

cum

cum extraneum excutiuntur, vbi tandem à calore, quem ira æstuans suscitauit, nimiopere exhauriuntur & resiccantur. Ibi ergò venti ex se sicci omnium maximè exiccantur, humidiores autem, vt Zephyrus & Auster, sicciores æquo & ipsi euadunt. Auster ac Eurus

Vt Eurus & Septétrio.

nimium calefiunt, Septentrio denique & Zephyrus in suâ frigiditate nimis languescunt. His ergò intemperantiis omnibus dolores ac morbos, vt diximus, accedunt.

Colica seu ventus subtilis quomodo in artus erumpat.

Est autem in vento natura adeò subtilis, vt quoties is corpus in resolutionem agit, ipse spiritus quoque salis in ventum abeat, atque ita duo spiritus res vna fiant, sicut ex duobus coloribus in aquam proiectis, vnus color emergit. Postea, si porri recti seu conuenientes non patent, aut ventus in principio non sistitur, tunc is subtilitate suâ, poros quoquouersum omnes penetrando & perrumpendo ad artus extremos vsque erumpit, ac concauitates omnes articulorum, iuncturarúmque peruagans, sedem sibi in illis molitur. Cúmque socium secum ac comitem spiritum salis adduxerit, dolores illic parit, ac cùm synouiam, tùm ipsius spiritum corripit & obsidet. Quocunque enim loco ventus iste viget, ibi contracturam & spasmos mouet, &c. membra stringit, ipsorumque vires prodigat, itáque non secus ac grandem quandam domum deiicit. Si ergò membrorum moles concidit, ac artus natiuo suo robore exuti sunt, venti vi nimis validâ sæuaque prostrati, ibi ne resurgunt quidem denuò, nisi aut à naturâ ipsâ aut Medicinâ oppilatrice suffulciantur: adeoque dolores instantes lancinant, donec cum vento spiritus salis aut consumptus, aut viâ aliâ subductus sit. Quicquid verò lapsum est, id iacet.

SIGNA.

Signum quid?

AD ista iam sua sequuntur signa. Nam quid aliud signum est, nisi vestigium ab operatione relictum? Domus ab architecto exstructa, sui opificis signum est, ex quo ars ac operatio eius cognoscitur. Ideò signum est opus ipsum: sic hic quoque. Hi venti (aut quicquid aliud sit) quatuor artus omnes cótractos reddunt. Id ergo signum vnum est. Posteà virtutem ventriculi destruit, ipsúmque in naturam contrariam præcipitat. Hoc signum est secundum. Coarctat porrò organa vocis, & partes illis vicinas. Id signum est tertium. Cohibet feces, frangit vrinam. Hoc signum quartum est. Sursum deorsum perstringit vrinam. Hoc signum quartum est. Sursum deorsum perflando ventrem turbat distenditque. Signú hoc quintum. Hæc iam colicæ præsentis signa sunt, hoc est, signa sunt eius, quod malum fecit, scilicet flatus, materiæ venti, & similium. (Ergo domus signú carpentarii: corpus Christi, domus ouium: in hoc ouile non omnes intramus.)

CVRA.

Cura autem talis intelligenda est. { 1. *Serpentina.* 2. *Sibeta.* 3. *Vinum Rheticum.* 4. *Opium.* }

Cura * scilicet in { *Loco, vbi est, vt Sibeta.* *Concauitate contraria, vt opiú.* }

Cura * scilicet { *Exsiccare corpus humidum vini ú.* *Humectare corpus siccum m.ms.m.* }

Cura * scilicet purgare { *Excremēta* *salsa.* } *& ea, quæ sunt abrosa vel resoluta.*

Contractio quomodo sit curanda.

CONTRARIA

Fel colicæ causa non fit.

QVia excrementa salsa & acria sunt, ideò dici putarique possit, fel hunc morbum parere. Tum etiam quòd ira interdum eiusdem causa sit, persuadent sibi nonnulli, quòd ira ex felle fit, ac ob id fel fit colica. Huiusmodi multa obstrepere solent illi. Vobis autem ratum esse debet, fel haudquaquam id esse. Nec enim id tantum ex se ponderis emittit, quantum ipsa excrementa habent. Fel præterea etiam pars corporis est, quæ, sicut os aut aliud membrum simile, vltra proportionem & mensuram suam minimè crescit. Vnde nec tanta moles vel pondus ab eo decedere potest. Porrò verò, cum etiam eius naturæ atque conditionis non sit, vt véntos gignat & producat: colicæ causa omnium minimè erit, quod Humoristæ plurimi autumant quidem, sed non demonstrant.

Sunt etiam venti multi, qui ipsam matricé vellicant, vt in suffocatione vteri. Quodcunque verò tandem nomen his detur: morbus ipse non nisi ventus est, ex numero quatuor prædictorum. Iam verò matrix fœminarum est, non virorum. Ideò eodem modo matrix quoq; diuisa est. Quod tamen differo in capitulum proprium. Quanquam & rapa, & copiosius vinum acidum, cereuisia ac aqua, &c. colicam frequenter concitent. Nam dissolutioni omni obnoxii sumus. Quæ cum in his rebus posita sit: tunc ea si ingeratur, simile suo simili iungitur, ac inde veluti vel simul 4. vel 2. 3. prout materię conditio est, oriuntur, & exaltationem suam ingrediuntur. Aliàs enim colica nulla fit quæ ex his 4. non gignatur.

DECLARATIO.

COlicæ ergo quatuor sunt: *Colica*, id est, Euri: *Torsiones*, id est Zephyri, in Monoculo (prima est calida & sicca: secunda frigida & humida: vnde etiam contrariis remediis opus est) *Tormen vmbilici*, id est, Auster, humidus & calidus: & *Passio dorsi*, id est Boreas, qui rarò regione suâ longius excedit, ferméque in illa se continent, & frigidus.

Colicæ curandæ quod arcanum?

Quæ verò harum colica sit, signa loci & excrementorum docent. Quæ ipsa tamen signa cum admodum obscura & confusa sint plerunque, in eâ fiduciæ multum ponendum minimè est; sed rectâ in curâ procedendum est hâc methodo, vt venti ipsi consumantur. Nam hoc vnum colicæ arcanum est. Deinde, vt corpus suæ temperaturæ natiuæ restituatur: quod an iusto siccius, vel humidius, frigidius calidiúsue sit, ex excrementis dignosci debet. Debent enim excrementa ideo saltem obseruari, vt resolutum sal cum suo sulphure inueniatur: quod omnium postremo faciendum est. Si autem membra seu artus conciderunt, postremi ipsi sint. Debent enim primò interiora omnia suo robori & natiuæ constitutioni reddi. Quâ introductâ, potentia deinceps membris suâ sponte confertur & redditur. Basis enim ac fundamentum, cui incumbunt, intus in corpore figitur

gitur. Eo cadente, ædificia simul omnia concidunt. Cura, vt supra.

DE GVTTA SEV APOPLEXIA.

Apoplexia in se morbos multos continet, qui multis nominibus designantur, vt Apoplexia, Paralysis, Lethargus, &c. Quæ omnia vt in vsu seruentur, nihil opus est. Si enim nomina non nisi ex causis procedere debent, multas quidem appellationes exolescere necessum erit. Nomina enim peculiaria, peculiares etiam causas dictant. Apoplexia autem ad causam tantùm vnicam refertur.

QVID?

Si derepéte ac subitò sanitas hominis prosternitur, ac ratio perit, & oculi conuelluntur, respiratio dura & laboriosa suffocatio pulmonis torquet, ac homo intra sese velut mustum in vase obturato æstuat, totumque eius corpus flagrat, cum ratione sensus ac mobilitas tollitur, sermo perit, collum turget & intumescit, auditus facilescit; insuper & exitus quidam fiunt: vnus scilicet, si in eo statu aliquot diebus æger sine emendatione iacet, tum mors impendet: alter, si æger aliquantulum se recolligit, sermo tamen ac loquela non redit, latus alterum syderatum ac emortuum quasi, aut os distortum redditum est, aut quicquid similiter fit, vel cum spasmo, vel cum tetano, &c. Hæc si vides, Apoplexiam esse dicito: cuius origo ac generatio est, ceu dicetur iam.

CAVSA.

Guttę & fulguris vna scientia. Scire vos decet, Guttam vel Apoplexiam cum omni suâ naturâ ac proprietate similem esse fulguri cœlesti, tam secundum generationem, quá operationé, & miros effectus. Et qui cognitionem certam fulguris cœlestis habet: is audacter, se Medicum guttæ peritum & conscium esse glorietur. Hîc enim Meteorica & Phisyca in concordantiam ac rationem vnam coguntur. Idem practicâ quoque & magnâ experientiâ, cum aliis ex lumine ipsius naturę depromptis clarè demonstratur.

Fulguris mirę vires. Compertum nempè vobis est, quòd fulgur feriat, sed nihil frangat interdùm; hoc est, penetrat in cistam clausam & obseratam, nec tamen eá comminuit: liquat ferrum, non lędit hominem: frangit gladium, nec adurit vaginam. Huiusmodi miracula plura edit fulgur.

Guttę miri effectus. Natura similis etiam guttæ est. Hæc in vnam massam cogit ac colliquat, aut cerebrum, aut cor, aut pulmones, non secus, ac cera esset: interim alias corporis partes nullas lędit. Ferit illa & percutit desuper ex capite exteros artus, manus scilicet pedesque, ac inflammat exuritque quicquid intra cutem clauditur, ipsam tamen cutim non violat. Linguæ loquelam extundit, dum, quod sermo est, suo æstuoso halitu exurit, & linguam tamen ipsam minimè lædit. Hæc non immeritò ingentia Naturæ miracula dicenda sunt. Tibi verò, Medice, hæc probè noscenda, ipsáque naturæ lux hic intimè tibi excutiéda est. Hęc enim Philosophia, hęc Astronomia, hæc Phisyca, hoc loco verissima & penitissima Medicina est. Vtriusque enim rei vna ac similis omninò generatio est: vnius in Mundo externo: alterius in interno. Nam hoc solo inuicem differunt, haud in quoquam alio. Iam ergò si fulgur internum ferit & pulmonem attingit: halitus ipsius pulmonem suffocat. Nec enim pulmo aliud patitur ab eo, quàm quòd ab interno halitu strangulatur, sicut idem foris quoque fieri videmus, vt homines à vicini fulguris halitu suffocentur. Sic si gutta cerebrum ferit, homo emoritur, non aliter ac à fulgure externo cerebrum eius illæso cranio diruptum, comminutum, liquatum aut obtritum esset. Quæcunque enim cerebro accidentia à fulgure externo inuruntur, eadem omnino similia in alteris etiam occisis deprehenduntur.

Fulguris & Apoplexiæ similis natura fulguris natiua vis.

Pari ratione si internum fulgur cor tangit, id strangulat & exurit, capsula eius integrâ & æquâ cordis saluâ manente. Idem enim hic fit, quod alias, si nimirum fulgur externum aquam feriens, eandem quidem non sibit, pisces tamen in aqua agentes interficit. Hâc ex parte affecti, tremorem cordis habent, & validam eius palpitationem, angustiámque mirificam, & si quæ alia similia cordis grauissimè læsi accidentia numerantur. Quod si hepar petierit, ipsum quidem vstulat, non tamen similiter eius parietes. Huius signa ex locis læsis colligenda sunt. Nón ergo de horum saltem membrorum ictu, verùm de cæteris vniuersim omnibus idem similiter sciendum & statuendum est. Cùm ergo fulguris illisus, iam huc, iam illuc illone modo adeò mirabiliter fiat: præmonendi vos estis, quòd in gutta multa variáque signa, ac eadem confusa appareant, iam caduco similia, iam oppressioni & strangulationi æqualia, iam spasmum cùm contrahentem, tùm extendentem exhibentia. Istiusmodi enim, velut & spuma: ex naturâ istorum membrorum emergunt. Quæ de membris superioribus seu primariis diximus, si isto modo feriuntur, mors non procul abest, ac vita præsentaneo periculo versatur. Præter illa verò, interdum percutiuntur etiam aures, oculi lingua & partes reliquæ. Harum læsio non quidem lethalis existit: indè verò ipsarū priuatim tùm vita tū vires pereunt, ita vt reparationis tamen earum spes non omnis adempta sit. Nec gutta hîc modo operatur alio, quàm sicut, si fulmen ferit, ab eo lignum incenditur, stramen autem intactum manet. Ignis enim in fulguris halitu mirabilis admodum existit. Is ad incensionem parata incendit minimè; incendit autem quæ incendi ægriùs queunt. Hoc pacto & membra corporis inaccensa manent: conflagrationé tamen sustinent ipsorum spiritus. Vnde etiam fit, vt loquela pereat, obtundatur auditus, tollatur visus aut gustus. Quanquam & hoc verum sit, quòd si vel cerebrum, vel cor mortuorum sit, hæc omnia nihilominus simul patiantur, ac horum signa similiter se exerant. Idem etiam de pulmone & hepate discrimen tenendum est.

Porrò sicut videtis interdum, fulmen muri

alicuius summam extremitatem corripere filiuráſque illius ſerie rectâ ita contrectari, vt vndiquaque diuellendo à ſummo ad imum neutrum findat & laxet: ſic gutta quoque interdum deſuper in vnicam alteram partem impingit, à quâ tamen traiectio ns principium faciens, velut exempli gratiâ in collo, ductum poſtea continuum vel ligamentorum, vel neruorum ac tendinum ſeduló perſequitur. Quem vero cunque tendinem ferit, eiuſdem lacertum, quo vſque excurrit, etiam ad manus pedéſque exquiſitè traiicit, & peruadit. Et ſi tendinum vnus in brachium, alter in pedes deſinat: tunc fulgur hoc ſe diuidit, ac productu obuio reſoluit vniuerſum latus quod feriit: idque frequentiùs euenit in latere ſiniſtro quàm dextro. Cuius rei ratio eſt, quòd ea natura fulguris ſit, vt latus cordi viciniùs ſemper ociſſimus percutiat. Si verò fulgur, quod rariùs accidit, ſupra collum in occipite diuidatur, tunc ea diſtributio duplex eſt, facta in latus vtrumque, quod vtrumque tunc etiam læditur. Et hoc plane lethale eſt, ſi vltrò procedat. Quod ſi autem halitus exitus ſit, qui in altero latere deflectat, tunc is conſumeretur & res tutiore in loco eſſet. Prout ergo impingit, ita miris modis operatur, nec dari na ac noxæ eius vniuerſæ enumerari queunt. Nam & venarum fibras exurit aut liquefacit, venas tamen ipſas minimè lædit. Ita & ſuccum ligamentorum abſumit, ſubſtantiâ eorum intactâ, & ſic vice conuersâ. Ipſi enim pori vniuerſi patent, ac idem lacertos omnes perorat, eas diuellit & dirumpit, vnde dolores atroces ſentiuntur. Et quis quæſo víſpiam ſit, qui opera & reſolutiones à fulgure in homine factas, ſermone ſatis explicare queat? Innumera enim fiunt pauciſſima autem nobis manifeſtantur. Et quamvis nos quidem incumbentis fulguris fragorem & inſultum minimè exaudiamus: is tamen, qui, malum patitur, nimis exquiſitè ſentit, quaſi cœlum ipſum ac terra vnà colliderentur. Nos enim tonitru id ob hanc cauſam non exaudimus, quòd extra illum mundum conſtituti ſumus. Soli hi audiunt, intra illum qui verſatur. Solus autem ac quilibet ſeorſim homo in ipſo eſt. Vnde ſuum quoque quiſque ſeorſim, non alterius cœlum audit. Et quilibet ſui ipſius cœli impreſſionem per ſe ſuſtinet. Eodem modo & illi, qui extra noſtrum orbem habitant, noſtri firmamenti affectiones non ſentiunt. Sic nec nos, quæ apud ipſos fiant, audimus. Sed hæc in Meteoricis.

Latus dimidiâ à gutta vt reſoluatur.

Latus vtrumque vt reſoluatur.

Iam, quicquid fulgur ad damnum & detrimentum hominis molitur, id deſubitò ac vno quaſi oculi momento perficit, & quicquid ferit, penetratur. Nam ſi membrum vitæ lædit, mortem infert. Quis enim rem exuſtam faciet vt uſta non ſit, aut quis ex cineribus reconcinnare lignum queat. Sic ſi tale quid etiam in corpore fiat, mors præſto eſt. Si autem læſio fiat partium aliarum, quæ vitæ ipſi minimè præſident: tunc ictus is morbum ſaltem, non mortem infert. Prout enim membra nobilia ſunt: ita vel mors, vel morbus, iſque aut grauior aut leuior, tutior ac periculoſior introducitur, prout iſta omnia à Deo prouide diſpoſita ſunt.

Membri vitalis læſio mors.

PROCESSVS.

Dextrè verò ac induſtriè hæc Philoſophia tractāda eſt, ne Meteorica impreſſio extra ſuas metas deriuetur. Id hoc modo fit. Coniunctiones ſtellarum corporalium, genitrices ſunt morborum ex influentiis natorum, quorum genera varia ſunt. Ex horum cenſu hic quoque ex fulgure ortus eſt. Iam verò coniunctiones ipſæ effectus ſuos aliquot non poſſunt, niſi concurrentem quandam ſocietatem habeant, quâ copulentur. Etſi enim vulgò dici ſoleat, quòd coniunctiones pluuiam, grandinem, tempeſtatémque omnem concitent: horum tamen fieri nullum poteſt, niſi cœlum Medium conſentiat. Sic lignum & ignis ſi copulentur & coniungantur, ardent, ob medium præſentem aërem. Niſi enim aër conſentiens adeſſet, arderent minimè. Eadem & coniunctionum ratio. Niſi enim cum illis medium conueniens & conſentiens iungatur, nihil illæ efficiunt. Sic etiam infans in vtero matris gignitur. Semen autem ſi vterum non ingrediatur, infans non naſcitur. Sic Semen plantæ, niſi in aptam & diſpoſitam terram iaceretur, nunquam creſceret. Ita pariter & fulgur, ſi ſuum Medium non habet, nihil efficiet. Iam verò Medium in cœlo eſt admodum ſubtilis deſtillata humiditas quę ex terrâ non producitur, ſed potius corpus eſt ipſum Medii cœli: ſicut dicere ſolemus, terra eſt corpus fundi &c. Ita & inter cœlum ac terram corpus quoddam eſt, quod corpus eſt quaſi terra, in quâ iſta talia naſcuntur ac producuntur. Hæc iam vt ad Microcoſmum referantur, ſcire fas eſt, quòd in ipſo quoque homine ſimile corpus Medium, ſeu cœlum medium conditum ſit, in quo impreſſiones fiunt. Itaque ſi coniunctiones copulentur, corpúſque id Medium adeò ſubtile ac fœcundum ſit, vt coniunctionem inſeminatam recipiat, ac incremento illius conſentiat: tum demum rei ſeminatæ meſſis ac autumnus inſtat, vt ſcilicet producatur ac fiat id, de quo diximus. Iam verò huis operationis ea diſpotio eſt, vt ſubtiliſſimè ſuum corpus reuerberet & circulet, donec, quò intendit, vis ipſius pertigerit. Nullum enim fulgur exiſtit, quod priuſquam fieret, ſubtilius multò non fuerit, quàm à quoquam cogitari poſſit. Impetus enim ſui admirandam celeritatem à ſolâ exquiſitiſſimâ ſubtilitate conſecutum eſt.

Nihil operatur ſine diſpoſito medio. Lignum ſine aëre non ardet.

Medium cœlum quid.

Fulgur ante fieri ſubtiliſſimum.

Quanquam ſint etiam nonulla, quæ vltra tempus, hoc eſt, contra tempus talia promo- & in effectum deducant. Licèt enim cœlum externum quidem incitare ac promouere (impediri tamen id poteſt) nihil poſſit, cum in in manu ac poteſtate noſtra ſitum non ſit: ipſe tamen nihilominus homo in ſuo cœlo ſuo fragilis eſt. Is ergo hoc ſecum cogitabit, quòd cœlū ſuum cùm promoueri tùm impediri queat. Hunc in finem creata Medicina eſt, vt ex eà tam miſerias noſtras ſolemur, quam immenſam Dei miſericordiam condignè celebremus. Vt verò promoueatur cauſæ

Cœli vis impediri non incl. tam poteſt.

Cœlum hominis medium quibus promoueatur. Quibus reprimatur.

vim id habet, si homo subtilibus cibis ac potibus vtatur, qui ab ipso non expellantur, sed in subtilitatem potius redigantur & destillentur. Ita enim iam Medium ipsius cœlum procuratum est. Id Medium cum pingue & adiposum fit, in eo ebullitio ac euaporatio fit, in quâ coniunctio quælibet foueri & exaltari potest. Quòd si uerò abstinentiâ corpus tenuetur, tale nihil fit. Etsi enim fors quædam coniunctio illi impenderet, tamen eadem facilè impediri, ac interdum omninò infringi posset. Promouent etiam, non impediunt, mœstitia, gaudium, terror, timor. Ista enim cœlum hominis euertunt, ac extra circulum mensuramque ordinariam ipsum emotant: de quibus lege Theoricam peculiarem. Hæc interim dum prædicto modo in Medio cœlo fiunt geruntúrq;:posteà tempus, quod hoc fulgur incendit, vnius tantum minimi momenti existit. Planeta enim tandiu corpus ac impressionem præparat ac exaltat, donec ad exquisitissimam summámque subtilitatem redigatur: & prius, quam in fulgur abeat, generationes nouas iamdudum vltra 20. aut 30. sustinuit. Et simile hic quid fit, quod etiam in vrinâ. Ea cum primò nimis q[illegible] crassa sit, mutationes in corpore plurimas subire cogitur. Iam enim, hoc, iam illud fit, quod antea minimè fuerat, támque diu istæ mutationes continuantur, donec prioribus formis omnibus exutis, tandem vrina fiat, quæ antea non fuit. Ac per tot intermedias alterationes denique ita subtiliatur ut subtilior reddi non possit. Iam enim Sal fit, iam Alkali, iam Nitrum, iam Spiritus, & quid vltra. Idem similiter in casu quoque proposito statuendum est, quod, si excrementa in corpore retineantur, & subinde magis magísque subtilientur, tandem coniunctionem ista in promoueant. Et quam primùm subtile id planetam in suâ circulatione attingit, aliud omninò nihil fit, quàm si quis ignem in puluerem tormentarium iniiciat. Ignis enim Planetæ loco est: Puluis est cœlum medium. Consequens est id, quod ex duobus illis producitur.

Vrina variamutatio antequam vrina fit.

Gutta quando & qui incendatur?

DECLARATIO.

Fulguris causæ tres &c.

TRia sunt, quæ fulgur generant: sulphur, sal, ignis firmamenti. Hæc tria, vt fulgur, sic & iam tonitrua & cætera efficiunt. Sic ergo Meteorica illa tantùm est sulphur & sal quod per stellas illas sulphureas & salarias in coniunctionem abit, & ab elemento ignis, quem in se cœlum corporaliter habet, incenditur. Nec enim de viribus ac operationibus cœli aliud senties ac statues, quàm quòd fit instar opificis, qui puluerem pyrium præparaturus, res omnes, quæ ad id ei necessariæ sunt, comportat. Idem enim cœlum quoque facit. Postea vt Artifex ignem addit: ita & cœlum, Iam verò ad præparationem & compositionem tonitru, fulguris, ignis &c. quod adest, assumitur: eodem modo & in homine, qui ex iisdem constat. Is enim minor mundus est. Ita ergo ex tribus illis dictis Apoplexia fit; hoc est, tria illa sunt ea materia quæ Apoplexia vocatur, & læsionem illam damnúmque infligit. Iam verò fieri potest, vt materia hæc in homine

Apoplexiæ 3. causæ.

vnius annis anni spatio congeratur & comportetur, quæ per se vix annis decem aut pluribus alias colligeretur. Est enim ipsius hominis cœlum in hominis manibus ita positum, vt is ipsum vel extendere vel contrahere pro suo motu possit. Cuius hæc causa est, quòd nempe homo fragilitati subiectus sit: vnde vitam vel breuem vel longam, salubrem vel insalubrem habet.

Homo fragilis.

CONTRARIA.

MVl os opinio hæc in Medicina ambiguos ac intricatos reddidit, quod putarint, cibum Apoplexiæ materiam existere. Id vero qui fieri possit, satis non sum expeditum est. Iidem etiam cœli immemores, pro opinione tantùm suâ rem definiuerunt. Hinc illa quod ebrietas, cibi frigidi &c. apoplexiæ causa sint: cum hæc tamen alia ratione causæ vim non habeant, nisi quantum ipsis cœlum permittit: quod idem in aliis etiam innumeris similiter verum erit. Pauci enim ab ebrietate apoplectici fiunt, sed potius à causis supradictis aliis. Quia autem apoplectici plerumq; pleni sunt: ideò plenitudini causam illi assignant. Eodem etiam modo ipsum sanguinem apoplexiæ causam faciunt. Quod nihilo magis verum est. Ad apoplexiæ siquidem generationem sanguis nimis crassus & ineptus est. Huius generatio nihil est: vt & ipsius plegmatis, quod substantia nimis crassa, viscida & inidonea existit. Idem de cæteris etiam humoribus iudica. Taceo, quòd in horum generatione explicandâ ex Philosophiæ adytis nihil attulerint, ex quo liqueat, quî tandem ex istis rebus apoplexia suscitari queat. Semper enim aliquid ingerunt, quo veritatis sensus obfuscatur. Et licèt quidem istiusmodi plurima admodum speciosè ad rem confirmandam in luci queant: tamé omnia inania & nugatoria sunt, & talia, quæ nec ad Philosophiâ, nec ad Astronomiam, nec Theoricam ac Physicam quicquam quadrant.

Apoplexiæ cibus, potus humores, non sunt causæ.

(Phlegma excrementum tantum est rerum in capite contentarum. Gutta autem excrementum non est, sed res omnium subtilissima, ex arcanis firmamenti nata. Ipsi verò quales Medici sunt, talia faciunt & loquuntur.)

CVRA.

QVid verò nobis moliminis, ac præsidi superet, ad tam violentum impetum ac fortem impressionem reprimendam & infringendam? Hoc nempè si membra vitalia tacta sunt: res Deo vni commendetur. Huius enim potentiæ quis resistet? Vis verò ac potentia Deo est, quando virtutes cœlestes commouentur, vt iam diximus. Quòd si autem membra vitæ ferita non sunt, sed ipsorum tantùm vicinâ, consitium & facile, & tutum, & promptum tale dari potest. Medicinâ omninò duplici opus est. Vnâ confortatiuâ de Essentiâ confortatiuorum ex mineralibus, hoc est, ex summis confortantibus. Huiusmodi enim confortatiua cœlum clarefaciunt, ac nubes, nebulásque eius discutiunt, idque ex turbido lucidum & perspicuum reddunt. Sic ergo à medicinâ excitatus Sol, imbrem quem fudit, siccat & sorbet. Secundâ medicinâ opus

Apoplexia fortis vis Dei.

Guttæ medicina duplex.

 est,

est, quæ operetur in membrū quæ tactum. Est autē Balsamus, qui reficit & reparat quod gutta destruxit. Hoc autem in genere tenete, debere nempe has medicinas, Confortatiuum scilicet & Balsamum ex solâ caliditate esse. Sol enim resarcit, quod cœlum perdidit: cuius damna Sol reparat. Istarum autem Recepta talia sunt:

Confortatiuum.

℞ *Aurum. Perlas. Lapides. Gemmas. Corallos.*

Balsamus.

Castoreum. Lauendula. Lilium Conuallium. Serpentina &c.

DE MANIA.

Maniæ plura nomina cùm à Latinis tùm nationibus alijs induntur: licet morbus vnicus sit. Cùm verò variorum varij sensus sint: aliæ atque aliæ subinde etiam causæ Maniæ assignatæ fuerunt, quarum tamen nulla cum experientiâ ex ipso naturæ lumine promptâ conuenit.

QVID?

Si homo rationis compos, illâ priuatur & expilatur, nec eam ad fines impendit illos, ad quos creata est, sed furiosè desipit, & inconditè tumultuatur, is iam Maniâ correptus est. Ratione quidem suâ aliàs quoque multi exspoliantur, velut Obsessi, Ebrij, Fatui, Tyranni. Hi tamen ad hanc classem referendi non sunt. Nec enim à morbo, sed ab alijs accidentibus ratio in ijs exulat. Hi verò, de quibus hic agimus, veri morbi sunt, ac ex causis morbificis naturaliter oriuntur.

Maniaci qui sint veri?

CAVSA.

Vt verò ad causæ explicationem commodiùs penetremus: sciendum est, Rationem, debere esse puram; mundámque, quale optimum in agro triticum est, lolio omni ac zizania carens. Sicut verò inter triticum lolium seminatum crescit & augescit: ita lolium etiam in intellectu nascitur. Qui si de rebus sententiam laturus procedit, tunc à luxurie zizaniorum, vt viciæ & lolij oppressus, desipit. Ita ergo Mania præsto est. Lolium enim, triticum ipsum vitiauit. Sicut autem rosarum ac liliorum plenam patinam manibus nudis non contingimus, si illis vnicum saltem vrticæ manipulum commixtum videmus, quia scilicet vrticæ rosas & lilia manusque pungunt: sic lolium quoque rationem pungit, & illam de naturâ suâ dejicit. Quod si enim vrticæ inter rosas nascantur, hoc est, feritas in ratione, tunc hæc inflammata furit rabitque, ac similis fit spinis rosarum; quas vt nemo manibus contrectat, ita nec furiens illa ratio cuiquam quicquam commodat, sed pungit feritque, quicunque eius vsum & perfruitionem quærunt.

Rationis integritas in puritate consistit.

Naturali autem modo Mania ita fit. Res nempè quælibet, si vltra vires ac naturam intendatur, frangitur. Sic oculi visus in Solem directus perit. Cuilibet enim membro sua destinata meta, suū officium assignatum est quod sine damno non transilitur. Sic oculi officium est, videre quam potest, non, quæ assequi nequit. Sicut enim oculus à splendore Solis, qui & ipse oculus existit, excæcatur: sic ratio quoque peruertitur ab ijs, quæ cum illâ sese habent sicut se Sol habet cum oculo. Cum enim vocatio homini cuilibet sua definita & ordinaria sit: ad eius dignam administrationem necessariæ quoque rationis dimensum accepit. Altiùs enim pro captu humano speculari, est rationem ipsam infringere & deijcere. Sicut enim vnus homo alio plùs fortitudinis ac roboris accepit, ac grauiora administranda habet: ita vnius etiam rationi plùs quàm alterius mandatum est. Cuilibet ergò lumінum suum noscendum & intelligendum, nec pluribus aut sublimioribus animus aggrauandus est, ne ratio nostra contra se habeat, sicut se habent oculi nostri contra oculos cœli. Sed hæc de ratione nimium intensâ & elatâ sufficiant.

Immoderationes omnes frangit.

Oculi officium [illegible]

Rationis dimensū cuilibet suum.

Præterea autem Mania quoque alia est, quæ ex Elementis procedēs, rationem nostram eludit, non secus, ac videtis ignem in Elemento aquæ feruere & furere, & ex eo bullas, spumam vaporem per concitatam ebullitionem iactare. Est enim ratio nostra quoddam ceu liquidum, adeòque id Elementum, in quo ignis vim suam exercet. A quo verò hoc elementum frangitur? A solo nimirùm Igne. Si ergo, quod frangit, ignis est: aqua erit, quod frangitur. Sic ergo corpus nostræ rationis aqua euolans est, cuius summa subtilitas est eos ebulliens. Itaque igne accedente, operationes tales fiunt, quales ab igne & aquâ. Et hæc ebullitio est columba eorum, qui rationem suam perdunt, aut eius compotes non sunt, sed columba est compos rationis, non aliter ac aqua quæ ebullit, furiis non est, sed ignis. Summa ergo Medici ars hæc est, vt sciat ignem exstinguere: quo exstincto ipsa ebullitio morbus est.

Mania Elementata quæ

Ratio est quæ euolans est.

Multæ quidem, eæque discrepantes, hisce de hominibus opiniones surgunt, quasi non vnica huius mali causa, sed plures omninò concedendæ sint, cum mores eorum valde diuersi notentur: vnúsque mœrorem, alter hilaritatem, tertius iram, quartus aliud quid præ se ferat: cùm tamen vnica istorum omnium e semératis causa sit. Res ita intelligatur. Natura in homine nulla est, ob quam dici possit, hunc esse Melancholicum, illum Cholericum, istum sanguineum aut phlegmaticum. Ista enim talia intra se homo non habet. Hoc tamē verum est, & dici potest, hominem habere hoc cœlum, istiusmodi influentiam, talem constellationem, aut coniunctionem, & si quę his similia sunt ab istâ Astronomiâ dictata. Ex his enim iam homo lætus est, iam varius, sibi que dissimilis. Talia etenim in se continet cœlum non natura, cum interim naturæ sint Melancholia; phlegma, sanguis, cholera, &c. Res itaque eadem non est. Et quod vinum homini iam lætitiam, iam mœrorem infundat, id à cæli omninò motu & conditione, non ex naturâ Microcosmi prouenit. Tales ergò homines mores varios exhibent, quia varium ipsorum cœlum est in cursu. Hoc enim illi ęmulantur, non ipsam naturam. De hisce verò rebus qui loqui ac disserere possit Medicus, qui ipsum cœlum non cognouit? Hæreant ergo Humoristæ in vado.

Maniæ vnica causa cœlum.

Maniæ causę humores non sunt

Maniacorum mores à cœlo non humorib.

Præter

Præter has dictas iam geminas Maniæ causas, vnam scilicet nimiam roboris aut virium fiduciam, alteram elementorum operationem, possent quidem ab aliis plures causæ Maniæ addi & enumerari. Sed istæ nec in Philosophiâ, nec Astronomiâ ipsâ, in quibus Physica fundata est, pondus aut locum inuenire possunt. Is enim demum Physicus est qui consummati Astronomi & accurati Philosophi laudem habet. Istorum ergo nugamenta in luto relicta obterantur. Interim tamen nihilominus Maniæ vnum adhuc genus, quod a datis cibis oritur, expediam. Sicut enim dantur, quæ nos ridere, mœrere, irasci, lætariq; faciunt: ita non minus quædam existunt, quæ rationis vim efitata excutiunt. Quod si enim in vino ea natura est, vt hominem totum qui inebriat, córque, animúmque ipsius mirè alteret, ac ad summum exaltet, & veluti ab alienet: ita etiam res quædam erunt, quæ hominis sapientiam ita exaltant, vt cerebrum propter gradus sublimitatem corrumpatur ac infatuetur. Sicut enim ebrius, quicquid nouit, inconditè effundit: ita si per cibum potúmque dominium in rationem ingeratur, idem omnino fit, quod à vino fieri modo diximus. Ex isto cibo qui vtitur, idem patitur cum eo, qui vinum bibit, vnde inebriatur. Vini natura quidem vobis explorata satis est. De cibo verò, qui cerebrum in chronicam actionemque &c. Maniam conijcit, deinceps causa reddenda, ipsúmque naturæ arcanum pro pendum est. Quanquam non desint, qui ista explicari posse inficientur. Sed ista dicentes, quæ in rebus secreta sint, planè ignorant. Grana enim Lupina insaniam infligunt: Zeh..n Maniam conciliat: Rosstall amentiam, Hebellum furias gignit. Hæc enim omnia à ratione hominem ita seducunt, vt ne quidem seipsum noscat: idque præstant vi non veneficij, non superstitionis, non malorum spirituum, sed ex intimâ ac propriâ suâ naturâ, conditione, virtutéque &c. Sicut vini similitudo id declarat. Quod etsi quidem seipsum expellat, deinceps tamen idem in multis non fiet, sed ex maximâ parte in labores chronicos labentur. Conducit autem silere, & horum nihil indicando euulgare. Causæ etenim multæ existunt, hic minimè enarrandæ, quid arcanum cicutæ aut similium sit. Proprietatis autem ipsius causam, cur insaniam pariat, haud difficulter vobis expediam. Etsi autem vinum quidem huiusmodi multa indicet, rationem tamen addi melius est, idq; propter curam, quæ sequitur.

Medicus qualis esse debeat.

Vinum animum hominis mutat.

Vt ergo in vino spiritus quidam peruersus, rationi noxius & inimicus iacet: ita pariter noscendum est, in cicutâ quoque spiritum conditum esse, cuius virtus ac proprietas aliter se non habeat, quàm vt piper aut zinziber. Ponticitas & acerbitas illa, si in cerebrum peruenit, id insanit & perit. Nec enim cerebrum ferre potest id, quod à naturâ suâ diuersum ac alienum existat. Quodcunque ergo in spiritu suo ponticitatem habet, id cerebrum destruit & confringit. Quod autem corporeum in se habet, id non destruit, velut zinziber & piper. Sola ergo illa, in quibus ponticitas aër est, Maniæ concitandæ vim habent. Sic etiam, veluti videtis, quòd omne, quod ariditatem facit, aut exarescere vult, ingentem dolorem prouocat: ita pariter scire debetis, nonnulla quoque cerebella esse, quæ in spiritu suo cerebrum aridâ, inurant. Isti ergo homines concutiuntur & Maniaci fiunt, quod cerebrum dolorem ferre non possit. Ideò scire debetis, Maniam in cerebro esse, & cerebri duas tunicas penetrare. Ob id sunt spiritus. Horum autem multi sunt, qui tantùm in cerebrum ascendunt, idque labefactant & dissoluunt, sicut diximus. Ad hæc etiam sciendum est, quod quilibet corporis morbus, siue podagra sit, siue caducus, aut colica, qui & ipsi spiritus morbi sunt, huiusmodi in se ponticitatem & acetositatem contineat, quæ sicut in locis aliis morbos parit, ita similiter & in his. Et hi paroxysmi, sunt Maniæ paroxysmi, qui in aliis corporis membris dolorem saltem, in cerebro autem Maniam infligunt ac concitant.

Cicuta rationi noxia.

Piperis aut zinziberi ponticitas cerebrũ lædit.

Cerebrũ dolorem in patiens.

Spiritus acet in aliis membris dolorẽ in cerebro Maniam faciunt.

Huiusmodi spiritus velut in rebus comestibilibus, vt herbis, cerebellis & similibus aliis latent, & homini Maniam conciliant: ita similes spiritus in aliis etiam hominis morbis surgunt, qui in cerebrum impingentes, id quatiunt & labefactant, ac in Maniam coniiciunt. Vbi verò hoc modo id dispositum est, incipit Lunæ & stellis lunaribus subiici, tandémque cœlum pro naturâ ac conditione sua variè ex eo trahit. Ista verò varietas & differentia causam ob id ac nam etiam aliam non ponit aut probat, vt diximus. Ac diuersitas ista ad Medicos Astronomos spectat accuratiùs examinanda. Simili Maniâ tentantur aliquando etiam homines, qui à conscientiæ vi opprimuntur, aut qui in spiritu, vt vocant, profundiore versantur, aut qui sibi ipsis desperationem incutiunt & si qui similes sint alij. Nã & hi concitatione ista cerebrum suum in Maniam agunt. Horum tamen causa abdita & obscura est, quam Medicus Astronomus vtique tam promptè dignoscere non potest, an à spiritu alieno, aut naturâ ipsâ illa dependeat. Hoc tamen certo certius est, Maniam eorum, qui ingenij sui subtilitatem vltra modum naturæ intendunt, omninò ex spiritibus suscitari per phantasias ac meditationes profundiores in cerebrum illectatas, non secus ac canis odore carnis allicitur. Illos ergo in cerebrum introductos, natura ferre minimè potest, non secus ac oculus non potest ferre Solem, sed ab eodem excœcatur. Certum enim verúmque est, phantastas istiusmodi ex spiritu perloqui, non ex homine: nec tamen hi à maligno spiritu obsessi sunt. Causæ verò explicationem differam in caput de *Maiorum spirituum obsessione*. Illorum ergo cura ambigua est. Prout etenim phantastici spiritus in ipsis habitant, ita in cura quoque procedendum est. Interim sicut cum fatuis ad sapientiam nihil profici potest: ita nec cum spiritalibus istis hominibus ad sanitatem quicquam, aut sanè perminimum attentari solet.

Mania ab animi incitatione.

Phantastæ ex spiritu loquentes.

PROCESSVS.

HVius autem Maniæ, quæ à ratione nimiopere intensa & aggrauata fit, principium ac modus iste est. Speculationibus nempe extraneis omnibus isti homines operam dant,

ac cerebro suo omnia subiugare aut subiicere contendunt. Hæ tales speculationes confertim in caput congestæ & collectæ, meritò Myrmidones vocantur. Dum ergo ita vnà illæ coniunguntur, inter ipsas oritur dissensio quædam, vnáque subinde contra aliam insurgente, aut quidam quasi conflictus committitur: non secus ac turba hominum mutuo prælio decertaret: aut chorea, veluti si numerosi homines saltarent: aut pœnitentia, quasi plures de rebus tristibus colloquerentur, & si quæ alia huius generis sunt, prout cœli ascendens suggerit, aut speculationes ipsæ apprehendunt. Nam si cœlum cum huiusmodi ascendentibus phantastam inuadit, iam fatuus illicò paratus & dispositus est, qui prout inuasus est, ita operatur ac erumpit. Hæc autem omnia cerebro expedienda sunt, quod ceu victum subiacet, Myrmidones autem ceu victores eminent, & phantastam deinceps agunt pelluntque.

Myrmidones quid?

Qui vero ab igne incenduntur, his cerebrum sanum est, ac instar roris humidum. Id ergo si ab Elemento in ebullitionem agitur, facili efferuescentiâ ratio euaporat & eliditur, non secus ac manibus violentis caput comprimeretur. Ea humiditas non nisi aqua est. Quæ dum feruet, cum cerebro agitur eodem modo, vt cum frusto carnis in ollâ posito. Hæc autem insania ac Mania ita comparata est, vt ægri de doloribus non conquerantur. Rationis enim elisio grauior est doloribus ipsis. Vnde ægri dolores minimè sentiunt, nec eosdem ad alios queri possunt: sed paroxysmum vel magnum, vel paruum, breuem longúmue sustinent pro Elementi ignis maiore vel minore incensione, aut constellationis proprietate.

Maniaci dolores non sentiunt.

Qui verò à ponticitate, &c. in Maniam aguntur, horum insania velox & grauis est. Vsq; adeò enim acris est ponticitas in suo spiritu, vt à stomacho in caput efferatur, veluti materia quædam ex phiolà in Alembicum: nec saltem ipsum caput labefactat, sed & meninges simul penetrat. Et dum corripit cerebrum, eadem similitudo est, quæ spiritus vini, qui inebriat. Ac in hoc tantum differunt, quòd iste spiritus alius sit, quàm vini. Est enim vini spiritu tantò superior, quantò vinum aquâ superius existit: quæ ad Philosophiam remittimus.

Ponticitatis spiritus admodum subtilis.

Quorum verò phantasia in fide cerebrum disloca t, horum spiritus omnium subtilissimi existunt: quorum cognitio desumenda est ex cognitione spirituum illorum, qui conscientiam venantur. Canes enim sunt, qui hominem insectantur. Dum ergò homo spiritales sapientias meditatur, & speculationi, qualem spiritus habere potest, inhiat: tunc phantasia illa spiritum vltra 1000. milliaria distantem allicit, & ni desinat, illum in se penitus trahit. Sic ergo spiritus iam in hominem illectus, ex corpore eius proloquitur, prout ipsius spiritus sapientia, natura ac proprietas est, quæ ad hominem ipsum non facit. Et spiritus idem in hominem ingressus, rationem illius corripit, vt canis frustum carnis prehendit. Iam ergo is cerebrum tuum admordet, túque ceu capra, ore lupi prehensa clamas, tuámque miseriam quiritaris. Bonum ergo, quemlibet in vocatione suâ persistere. Vocationes enim alienas suscipere ac tueri nec tuæ industriæ, nec gratiæ diuinæ est, verum istorum spirituum impulsionis, qui tamen te tandem mordent, id est, Maniacum faciunt.

Spiritus vltra 1000. milliarib. attrahantur.

CONTRARIA.

Contraria hìc nulla obiici à quoquam possunt. Mania enim hæc nimis subtilis est illis, qui contraria hoc loco inferre conantur. Etsi verò eodem modo, quo ego, armarent sese: tamen sic non nisi concordes essemus. Maniæ verò causam istam esse, quam ponunt Humoristæ, falsum est. Ridiculum enim est, eos Apostema ponere, quod illam moueat. Ac obliti sunt Apostematum proprietatem, ac. terum earum naturam, quæ in capite seu in cerebro sunt. Nec calidum, nec frigidum Apostema hoc loco causa est. Sanguis quidem in Elemento suo processum cum tenet, qualem descripsimus, & quilibet fumus vaporve eleuatur, quod ipsi Apostema vocant quidem, sed (saluâ gratiâ) nunquam viderunt. Et licèt quidem extrinsecus Apostema aliquod esset, cum quo Mania concurreret, tu tamen caue dicas, Apostema illam concitasse. Nam causa vera iam commemorata est. Quanquam & hoc verum sit, quòd, si vel intus, vel foris Apostemata nascantur, ex iisdem fiât causis ex quibus ipsa quoque Mania generatur quæ modo generatur naturali. Quod si autem Apostema factum Mania consequatur, ita cense, id nimirùm, quod Maniam genuit, præcursorium quoque Apostema peperisse. Nec ipsum Apostema Maniam infert, sed æquè producitur ab eodem, quod Maniam induxit. Quæ cum ita sint, quid vestræ iam nugæ prosint de cholerà rubeâ, ac ridiculà illâ phantasià de cellis cerebri? Credo equidem & cerebrum vestrum Myrmidonibus obsessum esse, dum, quæ extra vocationem ac professionẽ vestram sunt, tractatis. Mania siue in capite, siue alibi fiat, siue cum vigiliis aut aliter incidat, à rebus omnino fit illis, quæ supra cerebrũ sunt. Vnde id suâ etiam vi frangunt. Illi autem præter hæc de pluribus aliis quoq; rebus prędicant, quòd Maniam infligant. Quo verò modo id faciant, non explicant. Taceo quòd de cæteris Maniç generibus nihil proferant. Nisi enim Humores & Apostemata scirent: quod tandem proferrent, nihil quicquam haberent. Itaque de cœcis rebus cum cœcis disserunt. Insuper ipsorum Theoricæ cura quoque respondet dum: Apostemata curant, quæ vim causæ non habent, & humores afferunt, qui non adsunt. Hæc & alia similia puram putam ipsorum inscitiam produnt.

Apostema Maniæ causa non est.

Medic. reprehensio.

SIGNA.

Qui à natura, more ac consuetudine suâ repente degenerant, ac secundum animi affectiones mutantur, hos in maniam ruere dicas, maximè, si sui ipsius amplius non sint compotes, inuidiáque ac odio prosequuntur homines, verberant, clamant, furiunt, & insana multa agunt. Maniacus autem & iste est, qui taciturnus & quietus mussitat sedétque, ratione tamen naturali aberrat. Et ad morum

gestuumq;

gestuúmq; diuersitatem sedulò attendi, ac ascendens cuiuslibet horæ, qui mores indit solus, non illa, quæ in corpore sunt, animaduerti debent.

CVRA.

QVi experienter hunc morbum curare satagit, is nullos faciat Syrupos purgationes, & omnem ab illis auctoribus præscriptam diętam: Inter quę sunt illis palmaria Violæ, Rosæ, Chamomilla, Nenufar & similia. Huiusmodi cura adiutatoribus diabolorum familiaris est, dum prætendunt, hominem à Dæmone obsessum esse, quod tamen secus esse probè norunt. Interim ipsi alia remedia adhibent, quibus Maniam propellunt, artis tamen laudem ex eo venantur, quod dęmonem eiecerint, cum saltem curàrint Maniam. His dolis homines alliciunt, & sacrificiis suis velificantur, ex quibus plus captant, quàm ex Medicinâ. Adiutationes autem diabolorum hic missas facio: cum institutum nostrum sit saltem, Maniacos rationi suæ restituere eâ methodo, quam experientia in naturâ docuit & confirmauit. In his ergo, qui peritiam aliquam affectat, is à coniuratoribus illis discat, non dęmones abigere, sed idoneis secretis Maniacos curare.

Arcana Maniæ ab adiutatoribus dæmonio sum discenda.

In Carynthiæ cœnobio quodam, Ossia dicto, reliquias ostendunt: quibus Maniam, id est, dæmones expellunt. Id verò non nisi remedium est. Et quod hoc in casu prodest, id verè sacramentum est. Non enim à Deo datum est. Ideo ex Medicinis ipsos sacra symbola facere, non immeritò diximus. Sic opem ferunt etiam per Crystallum. Tibi verò cogitandum relinquo, an Crystallus sit vel diuus Petrus, vel Nicolaus. Huiusmodi monasteria passim plurima sunt, quorum sacrifici ac ac Monachi, adiuratores tamen, per Medicinam sua opera perficiunt. In Maniâ verò si diaboli essent, certè ad talium patrum verba minimè fugerent. Et si ipsorum remedia diuorum corpora existerét, certè è manibus ipsorum euolàssent dudum. Ideò enim data nobis Medicina est, non vt nostra peccata ea irrita faciant, sed tam nequam, quàm probis hominibus in manus data est. Virtus autem, quam præferunt, virum integrum requirit, sicut Apostoli declarant.

Ossia cœnobium Carynthiæ.

Medicina probis & improbis cõmunis

Cura ergo talis est. { *Crystallus.* / *Cauteria.* / *Actualia.* }

DE VERMIBVS.

LIcèt vermium genera multa sint: omnium tamen nomina minimè minimè hic considerand a sunt: Satis enim est, vno nomine comprehendi omnes in vniuersum. Hoc respectu vna tantum causa, vna Medicina, vnus morbus erit. Nec species ipsę vermium hic cõsiderandæ sunt, verùm tantùm causa. Ex causâ enim non specie, medicina inuenitur. Species enim a subiecto est. At in subiecto Arcanum non est, sed in causâ efficiente: ex quâ ipsa quoque denominatio, quæ vis sumitur.

QVID?

SI vermes homo vel elabi videt, vel ipsorum signa & vestigia alia deprehendit, iam indicium certum est, eos vel generatos esse. Quæ enim signa in iis, qui vermes habent, apparét: si eadê in nondum vermiculosis apparent, nihilominus vtrosque vermiculosos dicere potes; illos pefectè quibus vtrisque Medicina vna prodest. Quanquàm nondum vermiculosi sæpiùs icterici, hydropici, colici, aut Apostematosi iudicentur. Qui error ab ignoratione est morbi quibem præsentis, sed non præsentis perfectè. imperfectus tamen morbus pro perfecto omninò habendus & curandus est.

Vermiculatio, vel est perfecta, vel imperfecta.

CAVSA.

GEnerationis vermium causæ duplices sunt. Prima est sperma: altera est putrefactio. De spermate autem ita intelligetis, quòd ex proprio spermate virorum nihil oriatur in ipsis. Ex eo tamen in fœminis vermes generantur, si sperma in putredinem abit, & ascendenti putrefactionis subiicitur. Indè enim variæ generationes oriuntur, quas satis admirari non possis. Cœlum enim illud vermes exclusit, in quo sperma fractum putredinem subiit. Sicut enim ascendens cuiuslibet putrefactionis inclinat: ita vermes disponit. Huius ergo generationis iudicium penes Astronomum positum est, si idem sit Medicus. Hæc autem de spermate in erno & congenito dicta sint. Dicendum porrò etiam est de spermate externo, & eius generatione, quæ (quod dictu turpe est) ex coniunctione Gomorrhinâ fit. Alia enim est vermium in matrice generatio, quam non cœlum ipsum causatur, sed coniunctio. Ex quâ fœtus tales vel tales gignuntur, iam brutis similes, iam à brutis similes hominibus, &c. Horum causa Gomorrhinæ coniunctiones, quas penitius quilibet secum ipse expendat. Nem quod cœlum per se, sine talium formatum semine & materia, huiusmodi formas producat, id dicere absonum est. Ideò secundum hoc rem iudicate & æstimate. Non tamen inficiamur, fieri quandoque posse, vt sperma tale Gomorrhinum in loca mulibria clam subrepere possit, vnde inferius etiam talia ingenerentur: Quod etsi quidem rariùs eueniat, factum tamen esse, historiæ docent, & fieri vel dum posse, ratio adstipulatur. Sic & vermis in aurem aut os illabi, ac ibidem includi potest. Vbi si semen suum emittat, ex eo monstrum producitur, quia semen in naturali suo vase positum non est. Quicquid enim in vase suo natiuo non concluditur, ex eo generantur monstra. Simili ratione, si suo tempore sperma insectorum in acetariis, aut hebis coctis per incuriam coquorum relictum edatur: tunc, nisi fortis sit stomachus, qui expellat, vermis ex eo aut mõstrum omninò nascitur. Spermata enim à corporis calore excluduntur, & in finem suum abeunt. Interdum etiam cum aquâ huiusmodi spermata imbibuntur, & monstra demum in corpore euadunt: quæ eiecta tandem, similia sunt insectis externis. Eadem suo veneno interdum etiam homines lædunt, ita vt decolores fiant, & intumescant, non aliter, ac si istorum vermium venenum deuorassent. Quibus demum è signis malum factum etiã patescit. Hàc ratione etiam sperma piscium frequenter ingeritur. Quod nisi a stomacho edomaretur, tale

Vermiũ generatio ex duobus. Vermes ex spermate.

Comgiathica coniunctio qui vermes gignat.

Vermes quia spermate ingesto. oriũtur.

Monstra qui gignatur.

Vermes à carne tenera.

quid nasceretur in corpore, quale extra corpus à pisce putrefacto, in vermes degenerante. Sic & caro similiter nimis tenera aut iuuencula, atque adhuc spermatica, tale quid generat, quale produceret alias putrescens. Quod enim foris, idem intus quoque in corpore per operationem syderum producitur. Nisi enim cibi, escæque nostræ maturæ satis & mundæ sint: omninò generationi huic subiiciuntur. Vnde morbi interdum varii consequuntur, dum ex iis non tantùm vermes emergunt, sed etiam generationes dimidiæ, quæ plerunque (licet erroneè) febres & appellantur, & ita non vermium curæ subiiciuntur seduntque. Sed satis dictum sit de his, quæ nimiùm spermatica præpropere assumuntur, & generationes miras edunt. Cætera natura ipsa planiora facit, quæ cogitanda peritioribus remitto.

Cœlum causa vermiũ. *Putredo qui. vermiũ sit origo.*

Cæterùm de putrefactione, quæ causa altera est, rem ita accipite, quod cœlum istius generationis causa sit hoc modo. Quælibet putrefactio per se putrefactio manet, & sicut putredo abit: solum autem cœlum eam in generationem vermium deducit. Quanquam (licet perperam) dici soleat, putredinem quamlibet vermium principium existere. Tu adde, si cœlum disponat. Cœlum enim omninò considerandum est hic, si describturi simus originem vermium, horum scilicet, qui non ex semine naturali & consueto naturæ ordine generantur. Nulla etenim putredo vermes dabit, nisi seorsim sperma adsit, & calor ad eorum generationem temperatus sit. Hoc verum quidem est, quod putrescere ad vermes vult, id opus habere, vt à magno & immoderato calore putrescat. Quilibet enim calor gradum transcendens, putredinem suscitat in iis, quorum gradus immoderatus existit. Secundum hoc exemplum enim res omnes æstimari & intelligi debent. Sic nempe videris, caseos omnes sub stellis calidis in mense Augusti & Iulii, &c. vermiculosos fieri, quod aliis anni temporibus minimè fit. Cuius quidem causa cœlum est, quod motu suo illa producit. Quod si ergo isto modo cœlum in caseo operatur, operabitur etiam in materia intus in Microcosmo conclusa, quæ instar casei cœli operationi subiacet. Quicquid enim viuit, cœlum habet. Sic etiam quod putrescit, suum cœlum habet, ac in vitam

Calor gradum excedens causa putredinis & vermium. *Vita cœlum pręsupponit*

» prorumpit, modo vel naturali, vel alio. Sic &
» alia anni tempora sint, in quibus idem euenit.
» Sed hæc in Astronomiâ clariùs docentur,
» quò vos relegamus. Ex his conclusionem iam talem attendite. Vna quælibet putredo ex immoderato cœlesti & Elementari calore, habilis est, vt sperma fiat vermium, per operationem ascendentium qui calorem mouent & inducunt, & sic monstra ipsa parturiunt. Plura ab Astronomis declarantur. Cùm verò ascendentium multi sint, hinc fit, vt mirabiles etiam ac plures vermes emergant, vulgares scilicet, cogniti, inauditi, quotidiani, &c. Quorum omnium cœlum efficiens causa est, quod sicut in mundo externo, ita in interno quoque similiter operatur diuersimodè, ex diuersitate illâ, quam corpus dat. Huius enim generationis hoc vnicum fundamentum est, quòd in Microcosmo quoque tales constellationes sint. Quod

Vermiũ varietas vnde?

si ergò Augustus, Iulius, &c. calidiores sint, & materia subiectúmque, quod ignem concipiat, adsit: certò præsagire potes illum hominẽ vermium generationem minimè euitare posse, sicut nec caseus, & similia.

Augusti & Iulii vermiũ causę.

Istiusmodi generationes plures etiam sunt, velut à Medicinis, ex quarum multis vermes nascuntur, tam in corpore, quam in vulneribus, si nimirum putrefactiuæ ac nimis calidæ medicinæ vulneribus applicantur, quæ ab illis velut suffocantur, vnde vermes tandem proueniunt. Et sicut de his Philosophia rationes dat: ita etiam de cœlo æquè intelligite. Res enim vna est, & omnia cœlum vnum. Operationis autem hoc est principium, vt sal separetur ab iis rebus quæ putredinem subiturę sunt. Sal enim est Balsamus rerum in vitâ seruandarum. Sal autem, quod corpus sibi congenitum & vnitum habet, est Balsamus siue Mumia. Iam verò sal externum huic simile est. Quod Mumia hęc viuum conseruat: id sal conseruat mortuum. Si autem Mumia emoriatur tunc sal rem illam diutiùs conseruare non potest. Si ergo diutiùs conseruare nequit: sequitur, sal & Mumiam secedere. Iam ergo putredo incipit, iam vermes oriuntur. Vnde cibi vermiculosi insalubres existunt, quia Mumiâ & sale carent quæ cibus in iustâ concordantia modoque habere debet. Et hac de causa mella putrescunt ac in vermes abeunt, tam in vulneribus, quàm interiùs in corpore. Quæ autem hæ medicinæ sint, suis capitulis definietur. Multa vermes ex homine elidunt, quorum Medicinæ eosdem genuerunt. Stet ergo res pene vestrum iudicium ac experientiam.

Vermes à medicinis. *Salis separatio causa putredinis. Sal Balsamus vitæ.* *Sal putredinẽ arcet. Cibi vermiculosi insalubres.*

Sed & principium sæpè est vermium ex cõpositionibus rerum naturalium. Sic panis & mel vermes gignunt. Huiusmodi compositiones in ipso quoque homine sunt. Ac ob id microcosmus considerari debet, non humores. Pari ratione pus etiam quodlibet, tã intra quã extra corpus, si à medicinâ putrefactiuâ corripiatur, in vermes degenerat. Multùm puris enim in corpore est, puris specie egressurum alias, quod tamen per inconuenientes Medicinas in vermes redigitur, velut panis & mel. Eodẽ modo vermes etiam generantur ex suffocatione aut conclusione si æstui egressus non datur. Sed hoc tamẽ minimè fit, nisi cœli operatio concurrat. Ideò nonnulli vermes ab obstructione emergunt. Quæ nisi incidisset cœli operatio frustranea fuisset. De coniunctionibus autem res intellectu facilis est. Communissima enim vermium generatio talis est. Si cibus & stomachus infirmus concurrant, ac à naturâ coniungãtur, ita, vt stomachus à calore Augusti aut Iulii imbecillior sit, ibi vermes fiunt. Sic pariter, si cibi putridi, putridæ febriléq; dispositiones in stomacho lateant, & cœlum similiter dispositum sit, vermes quoque producuntur. Sic iterum, si cœlum similiter dispositum sit, vermes quoque producuntur. Sic iterum, si cœlũ ita exaltatum sit & potus putridus bibatur, & morbus dysentericus corpus occupauit: iam iterum vermium generatio perficitur. Eodem modo, si interius vulnera lateant & potus vel herbæ lactiferæ ingerantur, iam iterum suam intentionem cœlum perficit. Ita vulneribus externis

Panis & mel vermes gignunt. *Vermes ab obstructione.* *Vermes à coniunctionibus.*

ternis si medicinæ putrefactiuę applicentur, fit, quod diximus. Summa ergò de verminus hæc sit, requiri omninò materiam ac subiectum aliquod, quod à cœli cursu, qui excedens calor est, ad vermes disponatur.

PROCESSVS.

SIcut sculptor serpentem fingit, aut fusor fundit, arte ac industriâ familiari: ita artifices isti talem artem ex se non habent, sed ex cœlo. Si id ex cœlo habent: idem quoque cœlum poterit & quidem homine dexteriùs. Hoc si verum est, cœlum omninò sculptor, fusor, aurifaber erit, quod talia fingat artificiosissimè, & suum Magisterium in stercore, lutóque elegantissimè exhibeat. Quis enim alius ex putridis illis ac ineptis rebus aliquid probi educere queat? Homo quid cælaturus, optima metalla ac lignum probum omninò requirit. Cœlum autem, ipsorum artificum parens, res putridas sumit, & tamen ex iis imagines viuentes exstruit, cum quas homines finxerunt, ligna tantum sint, aut metalla, & colores, haudquaquam viuentes. Istæ autem alteræ viuunt. Cœlum ergo pro mallei moderatore solertissimo censendum est, qui in abdito ita fabricari nouit, vt operarium nemo videat, doñec operi extremam manum imposuerit: cui singulari oblectamento est, ex putredine id fingere, quod volupe est. Hinc variæ species & genera vermium, quæ tamen ipsum artificum non attinet.

Cœlum plastes artificiosissimus.

Cœlum artificum pater.

CONTRARIA.

POsset hic obiici nobis, humorem, seu phlegma, vermium matrem & materiam existere. Nos autem contra dicimus, nullum phlegma putrescere putredine verò opus est. Sententia ergo falsa existit. Præterea ex nullo corpore Physico vermis generatur, nisi sperma Physicum in promptu sit. Vitam enim non assequitur, nisi ex materiâ dispositâ. Ex stercoribus ideo vermes nascuntur, quia stercora non sunt sine spermate. Et sperma non ex oleo solo est, sed & in corporis locis aliis fit. Non quòd sperma generationis in solo homine sit, sed & in aliis, ex quo hoc vel illud producitur. Stercus equinum scarabæos dat: quod sine spermate fieri non potest. Id tamen non est sperma equorum, quamuis ex equo secesserit. Spermatum autem naturam apprimè nouisse decet Medicum, si generationis huius peritum se perhiberi velit. Et licèt quidem nonnulli cibi sint, qui vermes gignant, & materia eorum fiant, sine seminio ipsorum; sine spermate tamen ea generatio minimè fit sed omninò per sperma, quod in herba latescens, deinceps in generationem erupit. Talia enim sine spermate nunquam fiunt. De spermate quidem tam apud Philosophos quàm Medicos altum hactenus silentium fuit. Quid tamen sperma sit, Astronomus nouit. Cognitionem enim hanc ei cœlum impertit. Hylam ergo inclamat, qui de phlegmate disserit, ac naturam eius otiosè declarat, adeò que de his similibus aliis anxiam disputationem mouet.

Phlegma vermium causa nō est.

Vermes cur ex stercore?

Scarabei ex stercore equino.

Sine spermate nulla generatio.

SIGNA.

VErmium signa duplicia sunt: manifesta & occulta. Manifesta e prodeuntibus illis sumuntur. Occulta non æque liquent: ab aliis tamen sic satis tradita & descripta sunt. Multa enim signa à veteribus fideliter obseruata & tradita sunt, de quibus nos latiùs non excurremus, sed lectorem ad fundamenta ipsa reuocabimus. Frequenter tamen accidit, vt ex signis an vermes adsint, vel minus, satis dignosci non possit. Sic vermium quædam signa interdum in intestinis apparent, cum tamen vermes non sint, quod plerunque in fœminis experimur. Veritatem tamen ipsam hoc modo perscrutaberis. Loco illi signanti impone Geroleam, aut Hypericon, aut postremo centauream, si quæ subdita herbis sint, cedant, nec maneant, vermes esse indubitate scito.

Vermes an adsint qui dignoscatur?

Gerolea. &c.

Poriò, si signa vermium interdum [illegible]e exhibeant, vermes autem ipsi non adsint: id te nihil offendat. Si enim huiusmodi signa probè obseruaris, nihilominus cum arcanis contra vermes procedas. Quod enim vermes tollit, id fomentum quoque eorum nidum ve ac materiam tollit, & spermati rerum istarum cœlum amolitur, ne Augustus ac Caniculares, similesque alii ascendentes & constellationes in affectum erumpere possint.

DECLARATIO.

HOc autem loco fas est explicari inter cætera etiam vermium loca, in quibus generentur. Loca autem sunt, vbicunq; spiritus salis nō est acidus. Sic in oculis spiritus acris est. Oculi enim plus Balsami requirūt mēbris cęteris, vt ab istiusmodi accidentib[us] præseruētur. In auribus autem, etsi sal quidem expurgetur, nihilominus tamen regiones aurium sunt loca vermium, licèt amarissima. Amaritudo enim cœli operationem non impedit. Si enim materiam offendit, altero neglecto suum officium agit. Dentes spiritum salis habent omnium subtilissimum. Ideo ex illo vermis, isque pessimus nascitur. Subtilis enim ipsius natura est, ac ex materiâ subtili oritur. Vermium enim omniū natura acrimonia, malitia &c. ex isto salis spiritu est. Sed & ipse ventriculus generandis vermibus locum dat: intestina autem triplicem. Sic & regiones aliæ his finitimæ. Quòd si verò & in alio quodam loco dissolutio contingeret, locus vermium ibi fieret, qui antè non fuisset. Vermibus ergo non destinata tantùm loca sunt, sed noua subindè fiunt. Nam multi corpori obueniunt morbi, veluti Dysenteria, Diarrhœa, Hæmoptoica, Rheuma &c. qui omnes ad generationem vermium aliquid conferunt. Horum ergo morborum occasione nouâ loca facilè strui ac parari ad generādos vermes possūt, semper tamen ratione eâ perstante, quò d canicularis ardor ac Iulii Augustiue feruor ista disponat, si cum materia & subiecto coniungantur: qui ardor variè in materiâ ea mouetur, retrogradè & erraticè. Corpus etenim fragile existit. Vnde etiam prętet ordinem cursus eos, quibus subiectus est sustinere cogitur.

Loca vermiū quæ?

Oculi cur non verminosi.
1. Aures.

2. Dentes
Dentiū vermis pessimus

3. Ventriculus Intestina.
4. Loca noui ter scentia.

CVRA.

DVplex est: scilicet ex spermate primo: & ex spermate secundo. A forma specifica, à fumo Iusquiami, id est Mercurii, itē Sulphuris, item Salis. Item Hypericon, item Centaurea. Item de reliquis similibus. Item in pueris hoc nota: Item in prægnantibus, ne concipiant, hoc nota, &c.

DE

DE DIARRHOEA.

DIARRHOEÆ multiplices existunt Naturales, non naturales. Non naturales (salubres) vel à Medicinâ, vel à Naturâ. Multæ etiam à resolutione naturæ in suis viribus, aut per medicinam cibi, aut à tempore & similibus concitatæ. Vtcunque verò Diarrhœa accidat, & morbus vnicus & vnica causa existit, cui etiam arcanum applicandum.

QVID?

CVilibet homini per se notum est, quis naturæ suæ modus ac ratio sit in expellendis sordibus, quæ in homine fiunt? Præter eam consuetudinem quicquid aliud incidit, siue sit suppressio, siue immoderatum profluuium, siue peruersio alia: scito morbum eam Diarrhœã esse. Iam verò expellendi vnum tantum modum natura familiarem habet, ac vnicum tantùm etiam expellit, hoc est, ciborum reliquias ac fæces. Cùm verò hominis natura fragilis ac caduca sit, virtus eadem non perpetuò sibi cõstat, sed persæpè infringitur & mutatur iam à causis internis, iam externis, vnde naturæ modus ac ordo peruertitur. Est enim in naturâ omni suum constitutum temperamentum: cuius tam excessus quam defectus vitio datur, & pro morbo habetur, qui vel chronicus, vel acutus euadere, & ab vtroque terminari morte potest.

CAVSA.

Expulsio est à stercoris vi, nõ intestinorũ

DIarrhœa quælibet à stomacho oritur, & stomachi culpa fit. Prout enim assumptũ in stomacho alteratur & disponitur, ita vis eius expulsiua sese quoque exerit. Vis enim ea non in ipsius hominis natura condita est, sed in stercore, quod secedit. Aliud enim alio citiùs vel tardiùs deponitur, pro naturæ suæ modo. Similis enim ratio stercorum est cum cane, aut alio quouis animali, quod sponte suâ è stabulo egreditur, nec à stabulo expellitur. Ita & stercus seipsum educit sine omni naturę ac corporis additâ ope & auxilio. Operatur tamen simul etiam tempus, quod virtutem hanc producit, sicut pyrum, quod per se decidit, nec ab arbore decutitur, sed à motu intimo se expedit.

Stercus quid.

Stercus autem quod eo modo secedit nihil est aliud, quam cibus stomachi. Nihil enim stercus fieri potest, quod prius in stomacho nõ fuerit cibus. Postremò enim stercus fit, quod prius in stomacho cibus extiterat. Ideoque omnium primò de cibo stomachi differendum est, vt stercus, quod postea morbus vocatur, certiùs cognocatur. Ratio autem eiusmodi est.

Prægnantes absurda vorant

Euenire nouistis, vt prægnantes pica affectæ, iã carbones, iam argillam, iam cinerem, iam cretam, iam alia varia & obsurda edant ac ingerãt. Iam verò is appetitus est, non est indigentia. Indigentia solos familiares ac naturales cibos quærit. Hic autem appetitus immoderatus est, sine vsu & necessitate. Et tamen istà vice quod editur, per appetitum cibus fit, Eiusmodi appetitus multi etiam in stomacho sunt, vnde cibi ingeruntur præternaturales, quos stomachus assumit. Quanquam homo ipse quoque persæpè, appetitu tali non vrgente, motu arbitrario huiusmodi cibis se oneret & aggrauet De quâ causâ sentiendum idem est.

Stomacho quidem certus sum ac definitus, isque nondum mutatus cibus efferendus est. Et in hoc artis summa posita est, vt ventriculo cibi conuenientes ministrentur: quod tamen à scriptoribus veterum neglectum ac omissum est. Is verò modus ac ordo si non seruetur, ventriculi operatio alia sequitur quàm esse debet, vnde morbis origo datur. Idem similiter iudicandum etiam de iis cibis, qui pro arbitrio hominis ingeruntur. Nam & horum conditioni sedum ratio respõdet. Iam verò vt dictum est, stercus quodlibet cibus fuit, & ex cibo prouenit, qui stomacho ingeritur ex aparte vnâ: ex parte alterâ eum stomachus assumit, sine ingestione. Vtut verò ista se habeant: nobis de datione & sumptione ciborum differendum est, vt in quibus sanitas & ægritudo posita videtur. Id priusquam præstetur, stomachus primùm in sui cibi assumptione seu appetitu noscendus est.

Cibi stomachi duplices: Ingesti, non ingesti.

Fames quid?

Fames est appetitus assumptionis, & cibationis. Hæc duo morbum pariunt Diarrhœæ. De assumptis scitote, quòd stomachus vim ac naturam in se contineat separandi malum à bono. Iam verò quod bonum est, noxam non cõfert, sed quod malum est. Et hũc referuntur multiplicia venena, laxatiua, res frigidæ, calidę, humidæ, siccæ, item styptica, diaphoretica & similia alia. Nullus enim cibus est, qui venenum non habeat, ac laxatiuæ elementarisve naturæ non sit. Stomachi ergo officium est, ista separare, & in stercus cogere ac expellere. Expulsionis vis autem in rebus his ipsis egerendis consistit. Si vero eueniat, vt stomachus plus digerere conetur, quã à separatione ipsi mãdatũ est, hoc est si oblectationis aut quod aiũt) animi gratia stercus digerere aggrediatur, isto iam molimine corripitur venenum, laxatiua, aut elementum ipsum, quod à cibo separatum est. Hinc ergo iã Diarrhœa oritur, quod signum est, stomachum digerere id, quod digerere non debebat, vnde fluorem illum mouet. Hæc autem digestio similis est estimationi laxatiuorum aut venenorum. Ideò duo signa consequũtur: tumor, & circa stomachũ pressio, à cibi veneno: deindè eruptio superne inferneq; facta, à vi laxatiuà in cibo contentâ Nec enim digestio vlterius progredi debebat. hoc est stomachus venenum, laxatiuum, Elementúmque &c. non separare, sed tantùm digerere debebat, & cæterùm relinquere. Si verò is separationem etiam molitur in Essentiis & speciebus, iam, causam Diarrhœæ confert, prout separatio illa instituitur.

Separandi vis in stomacho insignis

Cibus nullus veneno caret.

Separatio est stomachi expulsio stercorũ

Diarrœa vt & quando fiat?

Præterea verò persæpè sibiipsi quoque, vt dictum est, appetitum mouet eorum, quæ nõ ingeruntur: veluti si appetat edere id, in quo medius iacet, non secus ac equus, qui præsepè admordet. Quod ita se habet. Attrahit nimirum ad sese humores sui corporis ipsius, quos edere appetit. Iam appetitu isto copori infligit morbum. Suum enim corpori nutrimentum subtrahit. Et dum suum ipsius sanguinem absorbere desiderat: iam iterum alium morbum inducit. Corporis enim sanguis cibus non esse debet, sed Elementum corporis, à quo

à quo sustentetur. Sic sæpiùs appetit adipem intestinorum, & res alias omnes in corpore existentes, vt mucum, fluxus, quos ad se trahit ceu cucurbitula sanguinem. Vnde fit, vt sedes iam tales, iam aliæ, iam sanguinolentæ recedant. Quare autem? Quia nec ipsæ sedes illæ fuerunt sanguis, & sanguis iste fuit stomachi cibus ac appetitus. Qualis ergo cibus, tale eius egestum. Sic egesta interdum aquosa existunt. Nam a corpore humiditates extraxit. Vnde fit, vt secedentia cibi naturam retineant. Ita pariter egesta non nûquam coloris sunt argillacei, quia stomachus pro cibo sibi attraxit rheumata corporis & carnis. Aliquando lutea sunt; attraxit enim fel, quod ea tingit: & sic deinceps. Opus ergo est partes corporis probè cognosci, quomodo se in exaltatione suâ habeant secundum substantiam, colores, & alia. Hoc qui intelligit, is ex stercore diiudicare potest, quidnam ægri stomachus ederit.

Sedes varietas vnde.

Cæterùm de his notabitis, quod instante tali stomachi appetitu nunquam proba digestio fiat. Nec enim ex officio suo agit is: sed euagatur, & appetitui suo indulget. Nec hic diuersum fit ab adultero, qui cum suam domi vxorem alat, sectatur tamen extraneam, cum tamen vniuersatum res & ratio eadem sit. Hoc modo & stomachus euagatur, suámque stationem deserit. Quam exorbitationem deinceps sui morbi consequuntur. Medicina ergò omnis in hoc posita est, vt appetitus iste dematur & sopiatur, hoc est, vno modo tollatur appetitus separandi stercus in suis speciebus ac partibus: altero caueatur, ne suum ipsius corpus is edere desideret. Et hinc appetitum qui tollit, is profluuia omnia sustulit, ipsámque naturam cum stomacho approbè vniuit. Manet ergo Diarrhœæ causa constans in eo, quod omne, homo quod edit, ac pro cibo ingerit, venenum, laxatiuum, & elementum in se habeat. Stomacho autem virtus data est, res eas à cibo separandi, & venenum, laxatiuum ac elementa citra damnum extra corpus emittēdi. Is autem si separationis voluptate capiatur, quasi scire cupiat, quid præstò sit, & hoc fine seorsim vnum ab altero separet: iam per nimiam illam separationem Diarrhœæ causam ac occasionem ministrat: sicut etiam aliâ ratione, quando sui ipsius corporis edendi desiderio lacescitur, morbos modis multis concitat. Medico ergo admodum curiosè & sedulo egesta consideranda sunt, ex quibus conditio stomachi apprimè noscitur. Nulla enim egestio est, quæ stomachi actionem & appetitum non prodat.

Stomachus adultero similis.

Egesta stomachi cōditionem indicant.

Etsi verò interdum stomachus quoque à morbis aliis eo adduci queat, vt Diarrhœas moueat; non ex lasciuiâ quidem propriâ, sed ex vi morbi alterius incitantis: Diarrhœæ tamen nullæ fieri possunt, quin is consentiat. Nam multa sunt passim pathemata, quæ illum impellunt, & in talem appetitum coniiciant. Hoc vt intelligatis, scitote, stomachum solerti & industrio artifici similem esse, qui, quicquid obuenit ac offertur, exprimere & æmulari annititur, hoc, vel illo more modóque. Si enim stomacho res insuetæ, aduersæ, aut incitantes offerantur, multis modis attentat qui & quid ex illis faciendum ac fabricandum sit. Iam per varia illa tentamina, sedes variæ concitantur. Si quis enim vel febri, vel ictericia &c. laboret: tunc de his aliqua portio etiam stomacho offertur edenda. In quo dum is suum magisteriū exercet, vario se modo applicat. Si enim conueniat ipsi, quod citrus est; tunc is morbum omnem deuorat ac depascitur: sin minus, offenditur quasi ac tangitur. Sic multa ex morbis ipsi obueniunt edenda. Cum verò consumendi omnia quandoque appetitu destituatur: partes interdum quædam relinquuntur, & alius morbus remanet. Omnes enim, quibus homo affligitur, morbos natura in stomacho euincere & expugnare molitur. Et stercora talia ex vnà concurrente morbo cognoscetis. Quæ si educantur, bene habet stomachus. Si verò morbus primarius non adesset: stomachus solus in culpâ foret: & tunc res [illegible] habet, vt diximus.

Morbos omnes in stomacho vincere natura conatur.

Quoniam ergo stomachus ita mirabiliter species dissepatat, ob id tam varias sedes molitur, quæ non omnes recenseri queunt in specie. Sed in genere sunt venenatæ, laxatiuæ, elementares, ex morbis prioribus concitatæ. Nomina ergo sedum consideranda minimè sūt, vt per ea sedes aliæ ab aliis distinguantur, & suæ cuilibet speciei appellationes peculiares designentur. Quis enim species omnes, vt Lienteriam, Diarrhœam, Dysenteriam &c. indagare queat? Sed easdem nec per curam cōprehendet. Cura enim ventriculi vnica est, vt huiusmodi appetitus, & tentamina artificiosa, quibus Diarrhœas adducit, tollantur. Sed Diarrhœas frequenter etiā causantur cibi, vt dictum est, qui naturæ eius aut consuetudini cōuenientes non offeruntur. Illæ enim hoc casu plerumque tamdiu durant, donec multis experimentis stomachus ediscat, quibus artibus cibi illi tractandi sint. Nam simile etiam infantibus accidit. Qui etsi ventriculum habeant: idem tamen cibis demandis nondum aptus existit. Vnde nullum excrementum verum molitur. Si verò per tentationem & experientiam crebram artem separationis didicit, iam quod ingeritur, damnum amplius non facit. Ideò consuetudinem mutari, tutum minimè est. Nā multa sunt, quæ disciplinam nouam ad digerē dum ventriculo important, quæ sine periculo plerumque non sunt. Sic fructus, lac, cerasa &c. sedes mouent, quia stomachus istis insuetus est, nec dum separationem eorum debitam didicit. Et donec in solidum assuescat illis, Diarrhœæ non cessant. Sicut enim artifex nullus est, quin artem ex primis rudimentis, & principiis didicerit: sic stomachus etiam constitutus est, qui artes omnes etiam venena & alia edendi nouit, eásque ciborum digestioni impendit. Sed difficiliùs ad consuetudinem hanc ducitur nec nisi per multa tantamina hūc habitum induit. Hinc vos Humoristæ tandem discite.

Consuetudo nō facile mutanda.

PROCESSVS.

STatuarius quilibet sua secum instrumenta, ac in cerebro ideā eius imaginis, quam sculpere vult habet. Hoc est, imaginis sculpendę artem

Stomachus est similis fictori

artem nouit. Eadem & stomachi ratio est. Is ad operas suas procedens, materiam solito ac consueto sibi more aggreditur tractátque, & à cibo separat, quod cum eo non misceri debet, sicut statuarius quoque fragmenta superflua præcidit. Idem similiter & stomachus facit. Is præterea etiam tinctori similis existit: qui pannos multos perdit, dum ipsam tingendi artem rectè comprehenderit. Eodem modo & ventriculus hanc artem habet, quam tamen non nisi per tyrocinium assecutus est. Multa perdit priusquam artem penitus teneat: licet magistrum, tinctore alio, longè solertiorem habeat. Similis idem est spagyrico, quæ res omnes subtiliat, separat, mundat, idque iam hoc modo, iam alio, donec, quod quærit, inueniat. Eadem ratione stomachus quoque inquirit hoc illoue modo, donec transmutationis artem optimam summámque prehenderit: nec à tentando desistit, priusquam neruum (quod aiunt) ipsum attigerit. Hoc tamen experimentationis tempus multis nimis difficile ac diuturnum obuenit. Ideò ad stomachi sanitatem tuendam, & consuetudinem pristinam seruandam, periclitationis nocumentum nos omninò adhortari debet. Tempus enim quod ad hanc eius institutionem impendendum est, ambiguum ac fallax est & frequenter stomachus ipse destruitur, priusquàm tyrocinium suum compleuerit. Idemque hic fit, quod cum metallario: qui iam perdit, iam lucratur. Omnia enim à naturà tentantur, non secus ab artifice. Et Diarrhœę generationis iste modus est: de quo plura ex isto lumine naturę.

Tinctori. Spagyrico

CONTRARIA.

OBiici posset à quibusdam, profluuium hoc à cruditatibus oriri præterfluentibus. Sed hi non attendunt, quòd cruda non sint excrementa. Tum etiam cruda vim expulsiuā non continent. Adde, nihil adesse, ex quo stomachus substantiam talem ac corpus facere possit, nisi id prius separarit. Nam a separatione, non ante eam Diarrhœa fit. Sunt etiam qui dicant, externum frigus aut aerem gelidum profluuia eiusmodi parere. Id tamen aliter fieri non potest, quam sicut aqua ignem extinguit. Sic enim per ista operationes stomachi impediuntur, & tamen in stercus aut excrementum abeunt, cum hâc tamen mutatione, sicut opifex verbi gratiâ pictor, qui malis pigmentis pingit, ita, vt nulla res natiuum suum colorem adipiscatur. Humoristæ ergo multò magis contrarium inferre poterant. Cùm verò tam Microcosmus ipse, quam natura istarum rerū, de quibus illi nugantur, nescia sit: contraria ipsorum non magnifacienda sunt. Pessi mè enim ventriculi naturam & multò peiùs ipsius morbos descripserunt, suisque receptis ipsimet produnt, quod tam in principio, quàm fine misere errent.

Cruditas diarrh. ręiam non est.

SIGNA.

SI in stomacho co npressiones ardorem, ò excrementias: dicito stomachum pati in suâ operatione, & à veneno nimium subtiliari. Si verò supernè excitat, dicito, ipsum Helleboricam naturam à cibo separasse, & hunc dominium permisisse. Quod si infernè excernat, dicito, ipsum Laxatiuum deorsum propu-lisse. Si colica & similia cooriantur: suo illa censu æstimentur.

DECLARATIO.

TRium primorum species in re quâlibet insunt: quibus genera omnia comprehendūtur, adeò tamen in suâ quantitate subtilia, vt impossibile sit ea æstimari aut conspici. Vt exêpli gratiâ. Caulis Romana ex herbis essibus omnium nobilissima est. Quid verò secundum naturam suam caulis Romana est? Res nimirum est composita ex omnibus speciebus mineralium, fructuum, Tereniabin, & graduum. In ipsa est Arsenicum, Mercurius, Marcasita, Sal Sulphur & vniuersæ species: in ipsa est Colocynthis, Scammonea, Turbith, Elleborus, ac omnia Styptica & Diaphoretica, omnia incarnatiua, omnia Mundificatiua, Digestiua &c. Et, vt summatim dicam, omnes naturæ species in ipsâ sunt; hoc est, vniuersæ virtutes in vna herba hâc conditæ sunt. Non verò tantum in hâc, sed in rebus omnibus cæteris similiter. Eas autem præcellit reliquis, in hoc, quia cibus est. In hâc, quod inutile existit, id stomacho separare mandatum est, vt à malis natura preseruetur, non secus ac principem suos subditos tueri fas est. Itaque vsque adeò nobilis & industrius, subtilisque artem suam tractat stomachus, vt separandi vi suâ seorsim helleborum tam exquisitè trahat, quę in officina sine omni permixtione purus conderetur. Eâdem solertiâ etiam colocynthidem & reliqua similia extrahit. Quod etsi quidem in mādatis non habeat, feriari tamen à magisterio suo non potest. Hanc eius motem vero homo ferre cogitur, vtpote fragilitati subiectus. Illud verò pariter etiam artifex nouit, qui ex saccharo colocyntidem, & ex colocynthide saccharum extrahat. Et hoc non possit dexteriùs ipse stomachus? Dum ergo mirabilia huiusmodi opera exequitur, expectandum est, quid boni, quidve mali producat &c. Per hęc autem Deus sua nobis miracula exhibet in rebus istis. Homini autem ferenda omnia, vt cadunt. Ipsius enim hæc omninò conditio est, vt caducus ad omnia inclinet. Interim stomachus suo operi incumbit, siue ad bonum, siue malum sit.

Caulis Romanę laus & compositio.

Stomachi vis mira.

Colocynthis ex sacharo & vicissim.

Homo fragilis fortis.

CVRA. &c.

DE PODAGRA.

POdagræ nomina quidem multa induntur, quæ tamen non ex ipsius morbi causâ ac naturâ desumuntur, sed ab eius loco vel sede. Nihil ergo interest, quodcunque nomen retineatur. Nam id saltem locum affectum definit, nec aliam vllam notitiam confert. Geminum verò morbi nomen synouia est. Hoc enim ex morbi causa desumitur.

Synouia est podagra.

QVID?

QVemcunque audies sentire fluxus ad pedes aut manus, aut coxam, aut articulos alios, cute persistente integrâ, dolore verò & tumore, ruboréque gliscente, cum inappetentiâ & aiuum vicissitudine: istum podagricum vocato. Etsi verò malum non vni, sed multis partibus simul familiare sit: nihilominus tamē is vnus

Podagrici qui dicendi.

as vnus morbus dicendus est. Sic si malum vel frequentiùs, vel rariùs, grauiùs vel leuiùs incumbat, indicium vnum tamen dandum est, tam de senibus, quàm iuuenibus, & contra.

CAVSA

AD Podagram describendam breuiter, exquisitiore Philosophiâ & Astronomiâ opus est, quàm in vllo alio morbo requiritur. Cum ergo super illis tam Theorica quam Physica Medicinæ constituatur: ob hanc difficultatem hactenus admissus error est, qui fecit, vt huc vsque nulla certa podagræ cura indicari potuerit. Quis enim ex veteribus vspiam tantum in Philosophiâ Astronomiáque cognitionis habuit, vt de crisibus doctrinam vel leuiter saltem tenuerit? Primùm ergo de Essentiâ Podagræ ita attendite. Vnicuilibet morbo suus locus est, in quo is veluti sedet ac habitat. Pro huius discrimine, diuersum quoque morborum iudicium est. Hic enim oculos tenet, vt cæcitas: ille aures occupat, vt surditas: iste collum obsidet, vt squinantia: alius pectus affligit, vt cancer: alius hepar, alius pulmonem, &c. Hoc pacto Podagra morbus est corporis sedem suam in synouia struens. Cuius autem membri synouia exaltata est, eiusdem quoque Podagra exaltatur: nec præter synouiam locum alium vllum Podagra occupat.

Veteres Philosophiæ & Astronomiæ ignari.

Synouia podagræ subiectũ.

Podagræ materia liquor Salia quæ?

Iam verò morbus per se est *Liquor*, cuius natura secus non habet ac salsum minerale aut succus acetosus, veluti de salis genere sunt species hæ, *Alumina, Vitriola, Salia, Calcinata, Alkalia*: aut de acetosis *Acetum, Amphora, Berberis, Acacia*, & similia. Huiusmodi si in Microcosmo producantur, & in Synouiam, quæ talia auersatur, impingantur, tunc, prout salis natura acuta, pontica, acetosa vel Alkalis existit, ita synouia afficitur, & dolorem morbúmque concipit. Istorum enim duorum conuenientia nulla est. Si verò alicubi coniungantur & commisceantur, prout Liquores isti & succi gradantur, præparantúrue, tales existunt. Nonnulli enim veluti destillantur: quidam ceu sublimantur: aliqui tanquam reuerberantur, aut calcinantur, aut dissoluuntur: aut incidunt ceu Liquida, coagulata, resoluta, exiccata, & si quæ huius conditionis sunt.

Podagræ genus duplex.

Horum verò omnium artifex & præparator annus est. Annus verò quid est? Æstas scilicet & Hyems. Hæc autem quid in Physicâ? Hoc nimirùm. Podagra duas naturas habet? Æstatem & Hyemem: hoc est, proprietas æstatis est genus Podagræ vnum: natura verò Hyemis Podagræ genus est alterum. Æstas est calida humida simul & sicca. Talis ipsius etiam est Podagra. Qualis influentia, talis etiam æstas. Non enim ipsi dies æstas sunt, sed cœlum. Cœlum enim hoc tempore taliter constitutum, æstas est. Vnde fit, vt ipsa quoque podagra mixtim humida & sicca sit, velut æstiuis quibusdam diebus aliquoties pluit, & iterum caliditas & siccitas incidit. Eâ vicissitudine podagra quoque variatur. Idem & Hyems facit. Non dies hyemis Hyems sunt, sed cœlum ij sum ita exortum Hyemis putabitur, quæ humida & sicca est. Eodem modo & Podagra eius se habet, quæ frigida, iam secundum humiditatem & siccitatem, instar æstatis enariatur. Hyemis interim alia conditio, quam æstatis. Sic alia etiam in suis impressionibus æstas existit. Opera ergo vobis nauanda est, vt probi Astronomi sitis, Sic enim paroxysmum podagræ explicare poteritis. Cœli cursus duplex est: Brumalis & Æstiualis. Similes cursus etiam podagra habet Quando que verò euenit, vt stellæ brumales seu brumales in æstate oriantur. Vnde per æstatem copiosa nix decidit, quæ in calidis locis aquæ forma decidit, & tamen nix est. Si talis per æsta em hyems fit: tunc podagra hyemalis est in tempore contrario. Pari ratione & stellæ æstiuales sæpiùs in hyeme oriuntur, ita vt dies æstiuæ admodum calidæ sentiantur. Idem similiter & in podagrâ contingit, vt tempore gelido paroxysmi calidi inuadant. Eâdem ratione calori interdum quoque frigora concurrunt, ex stellarum istarum commixtis paroxysmis. Si enim stella brumalis in Æstatem incidat, frigus inducit: eâ iterum digestâ, sol fl grat. Is ergo calor est, post stellam hybernam ingruens. Sic frigus caló que se inuicem consequuntur, vna stella sub inde post alteram occumbentem oriente. Et talis est natura, modúque accen ntio podagræ, om niumq; ipsius connexarum so cierum.

Podagræ motus duplex.

Æstiua seu calida.

Hyemalis seu frigida.

Cæterùm hyemis impressiones naturæ peculiaris sunt: velut & peculiaris æstatis. Æstas imbrem humidum fundit, & eundem resiccat. Sic ipsius quoque podagra suum liquidum fundit, & idem rursus absorbet. Hyems suam ponit niuem, suum emittit frigus, &c & coagulat, ac coagulatum relinquit. Idem eius quoque Podagra facit, quę suum congelat liquidum, & ex eo producit grana & grandines, &c. Nisi verò æstas sequatur & grandines resoluat ceu niuem: tunc coagulatio iugiter constans permanet. Si verò ex tali impressione crystallentur & lapidescant illæ, nunquam deincèps resoluuntur. Hoc fine cœlum æstatem profert, suâ que impressiones addit duplices. Cœlum enim feruidum est, & tamen pluit, hoc est, humectat & refrigerat. Ita tamen dispositum sibi ipsi fit Medicus: suum enim ipsius imbrem tollit & consumit. Vnde fit, vt pod græ illę remittant, ægrique vegeti resurgant. Hic autem lucta alia est. Hyems enim, si nimium imprimat & coagulet, non recedit iterum, æstatésque sequuntur breues & stellę æstiuæ efficaces non sunt. Huic podagræ accidit idem, quod montibus, qui niue suâ perpetuò obteguntur.

Grandines non resoluũtur.

Horum verò morborum ac paroxysmorum Naturam conditionemque solus Astronomus cognouit. Qui enim cœlum Æstatis, ipsiúsque stellas, & harum naturam pernouit: qui perspectum habet cœlum hyemis, & eius stellarum vimq; ac conditionem, is iam certò indicare potest, talem vel talem esse podagricum, tales eius fore paroxysmos, &c. Hic enim causa materię alia non est, quã quòd acetosa Hyems sunt, & acetosorum genera sunt species stellarũ hyemalium: & quòd talia sint æstas, ipsorũ autẽ genera sunt stellę æstiuę. Sic nimirum Philosophiam ex Astronomiâ dimanare, & vtraque in vnum confluere dignum est. Res enim

Acetosa hyeme salsa æstatem referunt.

Philosophiæ subiectæ, & res, quas tractat Astronomus, conuenire sibi omninò debent, veluti sal vitrioli, & stella Nitiala. Eadem & cæterorum ratio est. Influentia etenim, quæ ex cœlo ducta, salia ac mineralia fecit: eadem & in Microcosmo talia producit. Microcosmus enim iste mundus est. In hoc autem cœlum omnia generare debet, quæ mundus in se continet. Ex quibus quod prædominatur & exaltatur, id morbus est. Et sicut dictitari solet, cœlum hoc loco multum metalli, illo multum lapidum produxisse: sic itidem dicere quoque licet, cœlum hîc salia, illic acetosa genuisse, quæ in manibus ac pedibus dominentur, veluti Metalla in Ertschlandiâ & Misniâ: & vinum in Alsatiâ, Franconiâque.

Nitiala stella.

Cœlum omnia producit

Philosophia hæc in omnibus constans & perpetua est, cœlos duos existere, supernum, infernum. Mirabile autem, cœlum supernum: mirabile etiam infernum. Sicut superius cœlum elementa regit, & in ipsis generat materiam ibi repertam, eò vniuscuiusque regionis subiectum protrahit, & ex eo facit id, quod esse debet: Ita sciendum est, quatuor etiam Elementa inexistere ipsi homini, vtpote Microcosmo. Ergo in hoc quoque subiecta mineralia, quæ omnia in homine sunt, producuntur: quanquam vnum altero magìs minúsve, &c. Ex quo intelligere debetis, quòd homines vniuersi, in rebus omnibus exaltentur, licèt per species, hic in hoc, alius in alio. Et licèt alius quidem Podagram non sentiat: nihilominùs tamen in ipso eius materia condita est. Cœlum autem protraxit aliud, & Podagram in suis subiectis missam fecit. Sic in quibus Podagram produxit, in his reliquit alia. Fas ergo est, Medicum Astronomum agere, vt sciat & dignoscat, quidnam in Microcosmo cœlum protrahat, & quid tandem exaltare velit. Pro eo enim Physicam ac Theoricam suam instituere debet. Si harum autem rerum imperitus Medicus sit, ecquid tandem de morborum substantia, causis, materiâ aut naturis blaterat? Mera enim Sophismata fundit, & exostentatoria illa Humorum iactantia fatiscit.

Cœlum duplex. superius inferius.

Mineralia omnia in homine.

Podagra cur alij sentiunt, alij non.

PROCESSVS.

NOtum vobis ac exploratum est, dici passim solere, phitonissam grandinem, tonitru, fulgur, tempestatem, & similia, quæ variè euemunt, concitasse. Vnde verò ista fiant, multi balbutiunt. Dum verò hic de Podagrâ loquimur, necessitas est, rem ipsam intelligi, & in nullo hæsitari. Si enim, quod fas est, Podagra noscenda est: veneficarum quoque vim ac potestatem intelligi, res poscit. Procul autem à Medico sit, ita vt intelligitur, veneficium esse. Sit veneficium. Nam de nomine nemo litigat. Tu verò id naturale esse dicito, non præternaturale. Non dicas diabolum ea præstare, sed hominem patrare affirma. Hoc vero nihil est. Multæ artes in Medicinâ a diabolo & spiritibus patefacta sunt. Id verò similiter in phitonissis etiam euenire, quis contradicet? Secundum naturam loquor: cæterum in suo pretio relinquo. Sicut enim ex Cacedonio ignem excutimus, quo lignum incendimus: quis hoc opus veneficium esse criminabitur, cum tamen modo naturali fiat & à nobis dependeat? Quod si ergo tale quoddam ferrum (prout est) similiter existeret, quod niuem & grandinem fabricaret: subiectúmque loco ligni idoneum daretur: cùm sicut ignis generatur, eodem modo generetur etiam tonitru, &c. Quis quæso ista non ratione naturali fieri dicat? Quia verò Magia defuncta est, ideò ignis quoque iste extinctus pariter est, résque ipsa veneficio imputari cœpit, quæ tamen opus naturale existit. Ignem accendere quid aliud est, quàm Magia? Simile quoque alterum est. Et scire hæc talia æquum est. Vult enim Deus in operibus suis cognosci. In malum autem vsum nihil quicquam impendi debet. Vtrum quæso horum est peius? aut res non eadem est, incendere domum, vicum, ciuitatem? aut grandinem concitare, perdere fruges? Nam vtrunque vna Philosophia, vna potentia est. Aut quid hoc est, quod venenum potandum præbes, & hominem occidis, quæ ipsa quoque Magia est? Vnum supprimitur: alterum manifestatur. Et ista talia consideranda sunt, vt sciatur, nihil veneficij hic esse, sed mera naturalia. Tale enim est cœlum inferius, quod nobis ignem dat, & pariter dat frigus. Idem etiam Podagram fabrefacit, non aliter, ac si sulphur accenderet, aut Mercurium in niuem conuerteret. Podagra enim quid aliud est, nisi sulphur accensum, in synouiâ sæuiens, ex tribus primis deductum? vel cœlum incendit frigus, hoc est, Mercurium, is producit grandines: & in vtrisque concurrens sal. Sic ergo is, qui in Microcosmo podagram facit, similis est ei, qui ex silice & ferro ignem profert, & lignum accendit, &c. aut similis est phitonissæ, quę ex Siphâ ignem excuteret, & accendat naturale subiectum *Colcitan*, vnde tempestas oriretur. Simili ratione stella Podagræ in corpore naturę vel æstiualis, vel hyemalis naturę est, suum opus confectum dans, ac subiectum suum subtiliter & industriè exaltans. Plùs enim artis ad morbum vnum faciendum requiritur, quàm artes omnes vnquam sub mundo artis habuerunt. Vniuersas autem artes natura in fabricationibus suis superat.

Veneficia actiones naturales sunt.

Ex Cacedonio ignis elicitur.

Tonitru concitare & ædes incendere, vnius artis.

Podagra quid?

Ex Sipha Saga ignem elicit, Colcita.

CONTRARIA.

OGganire hîc possit ebrius aliquis Medicus Podagram esse guttam. Sed si gutta esset, tantum potestatis non haberet, vt paroxysmos cieret, & hoc illóue modo se gereret. Nihil ergo est id quod dicunt guttam esse: sed opus insuper est, vt potentia simul addatur, qui illa sit. Ex omnibus verò istorum scriptoribus (plerunque nudis & ieiunis) aliud nihil legendo intelligi potest, quam guttam esse instar silicis, proiecti, & mortui. Et sicut vim non habet ciendi paroxysmos silex: ita nec in guttâ vis est, quæ probet vnde sit, aut quid sit? An verò aliquis hinc fiat Medicus, quod dicere possit, hinc vel inde hoc oriri, & in id degenerare? Id pol nimis leue & exile est. Hoc enim te ægrotus docet, non tu ipsum. Iam ergo Medicus minimè es. Hoc signum est, te Medicum esse, si rem nouisti ipso ægroto

Podagra non est gutta & cur.

ægroto exactiùs. Aliud ergo ac sublunius quid speculaberis, quàm guttam. Nec enim velut a tecto decidit quod vos nugamini. Iam verò quid id est, quod rem in spe. tes diuidis, ac dicis, hanc esse Artheticam, hanc Schiaticam, hanc Chiragram, &c. cum tamen nescias, quid sit, aut quid doleat, aut cur id in hoc, non alio loco sit? De morbo ergo nugaris, quē non cognouisti, nec vt Doctorem decet, rem ipsam expedis. Quid est, quod auctores & libros allegas, cum ij tamen tui similes sint: & ignorantia eadem vtrisque communis sit? Ridiculum enim est, quempiam de re velle loqui, cuius principia non nôrit. Astronomiam scilicet & Philosophiam. Sola Sophistica vestra gloria est. Ea vobis pro fundamento seruit: vnde Sophistica etiam cura est. In Sophisticâ vestrâ vobis idem solatium, quod *Fortunato* in suo Marsupio. Sicut enim in hoc is inuenit, quicquid libuit: ita & vos in Sophisticâ vestrâ omnia reperitis: hoc est, vtrique nihil. Quid hoc quæso sit, quod dicatis, causas alias esse primitiuas, alias antecedentes, alias coniunctiuas: cum tamen ignoretis, quid materia sit, de quâ loquimini? Sic enim præposterè omnia facitis: hoc iubetis vt edant, illud vitent: hoc potent, hoc non bibant, nec, quis modus sit, nouistis vel in minimo. Sic & Podagram iam ex Cholerâ, iam ex phlegmate, &c. producitis: id ēnque fundamentum habetis, quod purgatorium diui Brixi, aut Tundalus. De hoc etiam morbo, quæ signa proditis, nullius artis sunt. Ea vos ergo docere possint, nec propter ista, cerebra vestra rumpi debeant. Sed talia iudicia vobis ipsi firmâstis: vt operis & opificis vna ratio esset. Certo sibilo dignum est, quod dicitis, Eunuchos, calnos, pueros, Mulieres podagra non affici. A scopo aberratum longissimè est. Credidit nimirum auctor, quia id in suo climate tum verum esse nôrit: sic idem quoque similiter confluentia & alibi euenturum necessariò esse. Nugas & deliramenta alia his similia iam omitto. Interim cum ipsorum verba non sint Euangelia, nec res ea fidei sit: suo in loco & pretio illa habeantur, velut Alexandri Metensis Camisia.

Medic. rep. cuē sito.

Fortuna. t. Marsupium.

Purgatorium. Brixi. &c. Tundalus &c.

Alexander Metensis.

SIGNA.

Signa sumuntur a locis. Si locum synouiæ nouisti: noueris etiam sedem podagræ. Ante omnia ergo cognitionem synouiæ conquire: & de podagrâ deinde iudicare poteris.

Sic si annuales stellæ temporis paroxysmos in homine mouent, tunc dicere potes, podagram à cœli motu concitatam esse. Et ex hoc fundamento decerne de paroxysmo, eiusque natura, & complexione, proprietate, &c. non verò ex lotio, pulsu, vultu. Extra hanc enim Astronomiam rem ipsam nunquam intelliges.

Postea signa etiam alphabeto experientiæ, prout illa tibi ab ea offeruntur, non vt eueniunt, in vno, sed in omnibus, non in regione vna, sed omnibus, Europâ, Africâ, &c. Quanquam morsi in Africâ adeò formidolosi sint, vt ex sinu matris vix egredi vos etsinant. Ibi ergo incrementum sumitis Medici in pace & tranquillitate, & auctores obtritos excluditis, ceu Gallina ouum.

DECLARATIO.

Morbi ergo nostri principium suum ex externis, à quibus reguntur, sumunt. Omnium primò ergo res externæ, non internæ cognoscendæ sunt. Per externa enim interna æquiparanda sunt. Ex quibus consequitur, podagræ omnem notitiam ex externis Elementis, firmamento, &c. desumi debere. Et qui externorum cognitione caret, is in morbo necessario aberrat.

Præterea & Mechanicus intelligi debet, non aliter, ac causa ignis & grandinis: idque non sensu Magico, sed naturali, non in spiritibus, sed corporaliter; quò scilicet similis quoque ratio & connexio in morbis existat, sicut Archidoxis suo loco plenius declaratura est.

CVRA { *Diuisa in Anatomiâ.* / *Secundùm fœminas & viros.* }

DE CADVCO.

De nomine Caduci noscendum est, hunc morbum appellationibus varijs, à diuersis Medicis designatum esse, secundum cuiuslibet idioma ac intelligentiam opinionemve. Sed momenti in eo positum nihil est: cum citra causæ intellectum nomina pleraque indita sint. Nomina ergo non nisi ad rem designandam faciant. Germani appellant etiã morbum S. Valentini: sed immeritò: quæ ratio nominum plerorumque cæterorum quoq; est. Nos tamen caduci retinebimus.

QVID.

Si quis homo, iunior seniorve, repente sine intellectu, aut (ceu per iuuentutem, vel morbi principium fit) cum intellectu cadat, & vel amens, vel somno narcotico oppressus tremat, aut spumet, dentibúsque strepat, membris conuellatur, & spasmus oculos, aures, os, collum, pedes, manus distorqueat, lapsúsque velut domus à terræ motu quatiatur, contremiscátque: hunc Caduco correptum esse dicito. Omnes quidem vno modo non inuaduntur. Hic enim cum præhensione quâdam, ille cum paroxysmi aliâ specie, iste rariùs, alter frequentius corripitur: in hoc insilit ab vno membro malum in caput, in illo à stomacho, intestinis, &c. Pro conditione sexus, ætatis & cæterorum. Tu tamen nihilominus hunc quoque caducum censeto. Nam si nolentes cadunt, ac sine ratione iacéntque velut dormientes, aut deficientes, omnino is morbus caducus est. Caducus etiam, quando ab alio morbo paroxysmus inducitur. Nônulli enim morbi mutuò permutantur, sicut Salar in Salmonem. Hi tamen omnes morbi pro vno habendi sunt.

Caducus quid.

Salarabit in Salmonem.

CAVSA.

Morbus ergo caducus non nisi cerebri & rationis euictio seu expugnatio est. Quoties enim peregrinus fœtor in cerebrum & rationis cellas attollitur, toties intellectu hominem exspoliat, & prosternit illum. Non autem odor, sed vnus tantum stupefactiuus is est, sicut multiplicitatem eius in

Stupefactiuus fœtor causa caduci.

Vua versa & cicuta rationi nocent.

Iusq. Pap. Mādragora Op. stupefactiua sunt.

Sulph. Vitrioli caducum ciet. Must. Sciuri. Leones caduco obnoxij.

Mineralia omnia in homine.

Materiæ & ascendentis diuersitas variat morbū.

Fumus & cœpæ oculos mouent.

Cœca tempestas qui fiat?

rebus variis obseruatis. Hic stupefactiuus odor, simul est Inebriatiuus & Mordicatiuus. Tale quid in vua versa & cicuta videtis. Rationem siquidem expilant, cum vim narcoticam in sese habeant. Et quæcunque huiusmodi facultatem continent, ea in Microcosmi corpore morbum hunc producunt, de quo iam dissero. Huius speciei sunt etiam Iusquiamus & papauer: non tamen sunt mordicatiui aut inebriatiui: sicut nec Mandragora aut opiū. Cætera verò, præterquàm quòd stupefactiua sint, vim etiam mordicatiuam & inebriatiuam comitem habent, sicut sulphur vitrioli. Quod qui à coniunctionibus astrorum edit vel ingerit, paroxysmo caduci corripitur, velut & animalia, quæ huius naturæ sunt, vt mustelæ, sciuri; Leones. Simplicium autem istorum multa sunt, de quibus si quis gustet, aut fumum eorū hauriat, morbo dicto obruitur. Simplicium istorum furiosorum & somniferorum exactam cognitionem habere debetis. Nam eadem & in corpore sunt.

Cùm ergo homo hoc pacto constitutus sit, vt in se ipso simplicium vim habeat, necesse est simplicia talia esse, ex quibus caducus fiat: veluti si dicam, in corpore sulphur vitrioli existere. Iam verò constat, quòd ex tribus primis, ex quibus homo factus & compositus est, is congenitum sibi sulphur cum sale & Mercurio habeat. Qui si per ascendentem suum exaltetur, iam caduco præparatus is est. Fundamentum siquidem hoc immotum perstat, quod velut extra, sic etiam intra ipsum hominem talia mineralia condita sint. Itaque pro parte altera, si ascendens in istis se oblectet, & ibi coniungatur, prout coniunctio est, ita homo cadit. Materia ergo vel hæc, vel illa in corpore posita est. Prout ergo ascendens nascitur, ita similis morbus fit: is resoluit, is dissoluit, ille adurit, iste exiccat, &c. Hoc respectu morbi omnes diuiduntur ex hac materia, ita vt ascendens morbum faciat, corpus tamen est, quod diximus. Operatio autem hæc hoc solùm docet, quòd homo simplicia talia in se contineat. Et quâ ratione aliquid apud ignem liquatur, & qui huius fumum haurit, is cadit: ita hoc quoque casu ascendens est is, qui incendit, & fumum concitat. Qui si eleuatur in cellas rationis, ac in cerebrum, morbum hunc concitat, sicut omnibus is in propatulo est.

Sed idem hoc etiam modo intelligi debet. Conditio ac natura morbi est in sulphure aut specie illa, quæ huiusmodi parit, nec est in ipso homine. Nec enim ea corporis culpa est. Sicut enim, si à fumo acri oculi stillant, aut à succo cœparum illi illacrymant, ipsorum oculorum id vitium aut culpa non est, sed fumi & cœparum: eodem modo idem hic quoque fit. Materia hac consumpta, paroxysmus cessat, hoc est, oculi pristinæ suæ integritati restituuntur. Iam vero hic nihil est, nisi incensio sulphuris ita ardentis, hac ratione, quòd sicut Meteoricis notum est, quando cœcę pluuię ac tempestates oriuntur, istarum materiæ non in cœlo superiore emergant, sed in inferiore: ignis tamen & coctor in cœlo superiore est. Vnde frequenter, imò semper cæcis illis tempestatibus orituris fumus primum ex terra attollitur, quem deinceps tempestas consequitur. Itaque incensor in cœlo superiore: materia autē in cœlo inferiore est. Ex his duobus tempestas fit, cœca dicta. Sicut autē materia in terrâ inuisibiliter & insensibiliter latet, ita in illis etiam, qui proximi adstant: tamen licèt non videatur, non minùs ad est, ac id quod videtur. Sic sulphur vitrioli, ac ignis ipsius visibiles sunt: nihilominùs tamen eadem quoque ratio cæterorum est, quæ non videntur. Ideòque sicut in terrâ istiusmodi materia iacet, quod Meteorica docet: sic etiam in corpore Microcosmus Magicè intelligendus est & cognoscendus. Sine Magiâ enim homo suum subiectum minimè intelligit, nec quid manibus suis tractat, compertum habet. Velut ergò Microcosmus suas species habet, sic illis etiam ascendens suus debetur. Quare & ascendens, qui cœcam tempestatem mouet, noscendus est. Iam si præsens ille ascendens materiam vesaniæ corripit, tunc in eâ operatur, prout Magica doctrina tradit de tempestate cœcâ. Hic autem vapor vel fumus morbus est. Et quia ascendit ad caput: ideò statuendum est, materiam in multis corporis locis sitam esse. Vnde fit, vt nonnunquam in stomacho, interdum in ipso cerebro principium & origo morbi sentiatur. Et quâ ratione cœcæ tempestatis fumus in cœlum ascendit, sic hic etiam in caput. Sublimiùs enim euadere non potest. Si is in cerebrum impegit: tamen prout qualitas fumi est, ab hoc vel illo simplici expirantis, ita se quoque paroxysmus habet. Si autem ad cerebrum non ascendat, tunc in membro eo, in quo subsistit, spasmus oritur, & syncope, ac casus &c. Quæ tamen mitiora sunt, & sine grauioribus paroxysmis. Quotuplices enim res seu odores sunt, qui oculos stillare faciunt? Ex tot speciebus etiam paroxysmi hi mouentur. Omnes tamen vnius tantùm in corpore iacentis simplicis ex species sunt, sulphuris scilicet ardentis, & Mercurium saléinque, subtilissimè præparatum secum habentis. Sulphur illud (quod principale in hoc morbo est) hanc naturam habet, vt quocunque fumus eius pertingit, membrum illud sopiat & obstupefaciat, eique consitam naturam & proprietatem tamdiu adimat, quamdiu fumus prædominatur. Cúmque caput ac cerebrum exquisitiorem sensum habeat, quam partes cæteræ: ideò paroxysmi quoque species ibi manifestiores sunt. Vapores enim isti sunt multiplices: cum multiplicia etiam sint stupefactiua, mordicatiua, inebriatiua &c.

Hæc verò per se & simpliciter minimè fiunt, sed opus est accedere ebullitionem, quę ea perficiat. Tunc ergo astra se habent, velut eclypsis, quæ obscurat Solem & Lunam, & ita viam suam pergit. Sic hic quoque sciendum est, quòd materia præsto iaceat, cursus autem ascendentis procedat vel per materiam ipsam mediam, aut eius exteriora, aut iuxta eius latera declinet. Vnde nunc plures vel pauciores morbos parit, prout rectâ transit, vel minus. Velut ergo cursus præsens Eclipsis instar operatur: ita & hoc casu

Vaporis epileptici varius motus.

Sulphur in caduci generatione principale.

Caput ad modum sensile.

casu, vno tempore, momento, horâ &c. materiam velut igne admoto eliquat: quo facto fumus egreditur in altum, sensimque ascendendo eò pergit, donec Eclipsis prætereat. Quamdiu ergò paroxysmus durat, tamdiu ascendens in materiâ agit, & versatur, ocyùs seu breuiùs. Et quoties eam ingreditur, toties paroxysmus incipit, qui à Medico prognosticandus est. Opus ergo est, vt Astronomiæ cognitionem habeat. Sin minùs, morbum intuebitur, ceu vitulus comœdiam. Interdum etiam fit, imò sæpius, vt ascendens solus non sit, sed socios adiunctos habeat. Perrarò etenim huius conditionis ascendens solitarius est, sed plures plerúmque complicantur & coniunguntur, velut plaustrum in cœlo, quod in transitu septuplex existit. Sic etiam ascendentes sunt, qui pone se inuicem consequantur, & tamen sub vno nomine includuntur. Quod si ergo ascendens comitatu tali stipatus incedat paroxysmi, 2. 3. 4. 5. vel 6. &c. sese inuicem consequuntur ex ordine, qui omnes vnius motus & diei sunt. Quandoque id etiam euenit, vt ascendentes eiusmodi velociter sese inuicem sequantur, quo tempore vnus tantum cieri paroxysmus creditur, multiplicitas autem ex eo dignoscitur, quòd iam declinante vno paroxysmo alter confestim nouâ commotionem moliatur. Huiusmodi cursuû & Eclipsium naturæ Medico exploratissimæ esse debent. Materia enim, in homine posita, mordificatur, scilicet sulphur omnino ipsa Philosophia est: incensor autem est Astronomia. Incensio autem per ascendentem dicto modo fit, & cæcus ille fumus, vel cæca tempestas ascendit, ac impressionem suam molitur, & quicquid in naturâ suâ conditum habet, id perficit in capitibus: eaq; impressio est Magica quæ materiam suam ex Elementis inferioribus, nec ex seipsâ accipit, adeóque ante oculos nostros abdita est. Magica autem operatio, scientiæ est Gaballiæ Gaballisticæ, quæ non ex spiritibus aut veneficio, sed ex naturali cursu subtilis naturæ procedit. Nec enim hæc cognitio hominum est, nihil de ipsorum abditis ac a carnis nouisse: sed ista potius cognitio est, si homo Microcosmicus vtroque modo, manifestè scilicet & Magicè, visibiliter & inuisibiliter cognoscatur. Morbos enim aliâ ratione non complecteris, nisi te Magica instituat de more, consuetudine & cursu, velati Gabaliæ modus est. Frustraneum est ergo, caducum pluribus describere ex opinione, aut Anatomicis speculationibus, ex humoribus, aut aliis deductis. Quanquàm interdum etiam timor, ac gaudium, terrórque hunc morbum stimulent. Cum enim fragilitati obnoxii sumus, multa passim dissoluuntur, & separantur, & præparantur, donec constellationi eiusmodi subiiciantur: quod aliàs tamen minimè fieret. Et tamen tum huius, tum aliorum caducorum vnica causa est præsentia sulphuris & ascendentis in hoc impressio, ex quibus duobus paroxysmus inducitur.

Medicus sine Astronomia nihil.

Caduci descriptio ex Gaballia petenda. Caducus ex animi affectib.

PROCESSVS.

QVòd si iam ergò inferioris cœli vapor in firmamentum superius, hoc est, in caput eleuatus est: in regione eâ visibilis fit, ac dum fit, vertigo incipit, & rationis abolitio. Quoque is visibilior redditur, eò plùs morbus augetur, sicut nubes, quæ ad aspectum nostrum primò nihil est: breui tamen momento vsque adeò cumulatur & augescit, vt cœlum omne obumbret. Tales nubes donec in capite sint, nullus adhuc paroxysmus in suâ exaltatione versatur. Huiusmodi verò vapores in se ventos & contrarietates habent, eius naturę. cuius sunt Anodyna simplicia omnia, sicut de hâc naturâ singularis Herbarius tradit. Hæ ergò generationes dum in effectum abeunt, quę iam quasi subitanea tempestas incumbit, cum importunitate & celeritate incredibili, sereno tamen cœlo & astris claris micantibus. Quæ tempestas dum hoc modo ingruit, quod Meteorica clariùs demonstrat: tunc humiditas cerebri suffocatur, & quicquid in potentiâ cerebri situm est. Et quia simul sulphur cum Nitro & Mercurio adest, ideò concutitur æger veluti à terræmotu, donec ascendens transierit, non secus, ac hæc tria in Athanari fixa iacerent, ac Vulcanus ignem incenderet. Quamdiù enim incensio durat, tamdiù Nitrum & Sulphur in Mercurio quatitur & tremit. Ea succussatio paroxysmus est: cuius origo ac causa similis est terræmotui, qui & ipse nihil est aliud, quàm permixtio nitri & sulphuris. Cuiquampiam verùm exitus datur paroxysmus desinit in terrâ simul & caduco. Non aliter desinit aliter: nisi aut consummatur à seipso, aut ascendens decedat. Quâ de causâ non inconsultò idoneis apertionibus caput recluditur. Si enim huiusmodi impressiones non includantur, tremor fieri non potest. Itaque apertio conueniens singulare arcanum est, & momenti multum habet ad probandam causam huiusce materiæ.

Tremor caducorum qui fiat?

Terræmotus quid?

SIGNA.

OPerationibus dicto modo fientibus, sulphur se prodit in eo loco, vbi latet. Ibidem etiam principium ac egressus transitúsque huius Eclypsis sentitur. Quam postea sequuntur, facultatis cerebri, hoc est, rationis priuatio, syncope, vertigo, sopor, spasmus, spuma, Mania, & alia, quæ quotidie obuia, ac à veteribus satis descripta sunt, hic minimè repetenda.

Sed & quandoque fit, vt res seu impressiones istæ capitis, interdum in membra inferiora descendant, per distributionem nempè abundantium vaporum, vt tandem sub finem paroxysmi totum corpus impressione plenum fiat. Vnde etiam fit, vt hoc pacto in membra is distributus, in iisdem non secus ac in capite eiúsq; regionibus operetur. Quod tamen ipsum hâc etiam de causa euenire potest, quia in istiusmodi corporibus aliquando plures sulphuris loci existant. Vnde plures etiam transitus ascendentium. Hinc fit, vt membrum aliud alio interdum vehementius moueatur, quia scilicet ibidem quoq; ascendens peculiaris transit. Et quoties noua commotio à quiete aliquantula fit, toties nouus ascendens transit. Vnde locus, ac numerus paroxysmorum diligenter æstimandi censendíque sunt.

Sulphuris plures loci simul.

CONTRARIA.

Qvanqàm, quo, ad locum huis morbi, veteres distributionem quandam fecerint: ita non de sede eius, aliter, quàm diximus consideratio instituenda non est. Vbi enim sulphur conditum est, & coniunctio incidit, ibidem etiam morbus est, siue id vno, duobus pluribúsve locis eueniat. Ideò nec discrimine nec peculiaribus nominibus inditis opus est. Falsum quidē non est, quod affirmant, quòd secundum Lunæ faciem paroxysmi creantur. Hoc tamen illi non ex cognitione cœlestis cursus, sed ex solâ oculorum experientiâ & ægrorum ratione didicerunt. Ob id ista illorum descriptio nimis arida ac insufficiens est. De his quæ Auicenna scribit, vana sunt. Caruit enim eo fundamento, in quo vno stare Medicum fas est. Nonnulla quidem profert: sed tantùm ex opinione concepta. Ignoratio principii tenebras ei non leues offudit. Sic & alii multas huius morbi causas ponunt. Qui tamen cum in vniuersum Astronomiæ, Philosophiæ & Meteoricæ vacui & imperiti sint, quis commenta & phantasmata ipsorum adeò magnifaciat? Iactura autem papyri fieret, ea singula hic examinari & discuti.

Caducus prorsus ne lunæ incidit.

Auicenna taxatur.

Quanquam indignè meritò ferendum sit, tot Doctores ac Magistros, fastu ac supercilio tam altè turgidos, tantum nec didicisse nec sapere, vt mendacium à veritate discernere, ac ægros, tam miserando spectaculo ante ipsos iacentes, sanare ac eripere queant. Et hi quidem, qui me scurram subindè appellant, non putidi hypocritæ sint? Quo nomine an non ipsimet digniores sint, vos ipsi iudicate. Interim tamen, qui poliatri nomine insolens est, & Lectorem se professorémque ordinarium iactat, ei fas ac conueniens est, nosse ea, quæ ad hæc requiruntur. Hi tamen, cum partim in scholis opputruerint, partim in Rhetoricâ occalluerint, partim in nugis poëticis consenuerint, quid aliud possint sciántque, quàm vt, sicut literas pingunt, ita pro suo quoque arbitratu omnes homines stultos & moriones fingant? Ipsa luminis naturæ cognitio Medicum constituit, si cum experientia, cuius ipsi ignari coniungatur. Et propter ignorantiam ipsorum ferendum est, vt, qui istorum periti sunt, per calumniam experimentatores & periclitatores vocitentur. Ego verò hoc propalam dico, quod de hoc tam graui morbo vniuersi ipsorum libri meræ voces Stentoreæ ac inanæ sint, solo denario intentæ, non ad sanationem directæ. Et hoc fine Auicennæ Galenóque & aliis similibus nugatoribus tantopere patrocinantur. Nec enim veritas, id est, experientia captata & tractata, cum tam blando otio tantum culinis ipsorum prouentum cogere posset. Probrum est ac certum flagitium, te nomē tam arrogans à solis nugis, non ægrorum curis impetrare. Et hoc nomen pallium id est, quo dolos vestros occultis, ac fucum facitis ægris, quibus persuasum, cum nomine rem ac artem omninò coniungi. Interim tamen ii à vobis iugulantur, aut ad minimum contracti redduntur. Et quamdiù non eò res deducitur, vt sola experientia pro fundamento vnico Medicinæ habeatur, Medicina non nisi mera nequitia, impostura, ac fœdum pecuniarium aucupium erit. Bona ac benigna si aliquando hora ipsis affulgeat, vt quid præstent: per hunc successum posteà omnia ipsorum flagitia, toto anni decursu patrata expunguntur & obliterantur. Sed ea fortuna à Satanâ tibi obiicitur, vt te suis pedicis vinctum retineat. Et omni querela dignum est, conscientias vestras ad omnia enormia audenda tantopere occalluisse, cùm tamen prohibitatem ac vestram sapientiam mendaci ore interim omnibus impudenter vendıtetis.

Medic. reprehēsio.

Gal. & Auicenna notantur.

Medic. reprehēsio.

DECLARATIO.

In corpore sunt adeò fixæ mineralium partes, vt & flagrent & fument subindè, sine ipsius tamen corporis defluxu. Ideò digestiua & laxatiua in curâ nihil conferunt. Vnum hîc elementum in culpa est. Hoc autem quodnam sit, parùm refert. Curæ enim omnis summa eò dirigi debet, vt tria prima, scilicet Sulphur, Mercurius & Sal in humectatione permaneant, non in oleitate. Eo præstito, cura absoluta est: licèt in hoc valde contrarientur veteres Medici, penes quos nec vlla misericordia, nec fides nec ars est. Solum denarium pro corde habent. Quem dum corradunt, ecquid artis sublimitas prosit?

Curaque caduci.

Sed & hoc verum est, ex ca luci classe etiam *Ictiligationem* existere, sed is caducus leuior est, nec eius causa latiùs spargitur. Ad eandem etiam pertinet, *Tremor cordis*, quasi in capite consistens, & *incubus & exstasis*. De his scitote, quòd, quę caducum extra interiorem cursum velut territatio, gaudium, mœror & cibus, potus & c. concitant, veluti tempestas quædam se habent commota, sicut Magica sola plenius docet, profundiùs abstrusa. Causa ergò antecedens, primitiua & c. nihil omnino est, nisi Magica Astronomia in morbis omnibus. Arduares est, de rebus externis, morbum generantibus, disserere: quarum explicatio ad solos magos spectat. Exteriora enim debent interna fieri. Hoc si faciendum est, causam certè nulla facultas alia, quàm Magia indicabit & expediet. Ea cum scriptoribus illis incognita fuerit, rem malè tractârent simul, & simul processum curę mancum & erroneum instituerunt. Cura enim Magicè institui debet, non secundum interpretationem illorum gradationis, digestionis, purgationis & c. Ideò in Medicinâ Theorica duplex existit: vna Physica: altera Magica. Illi autem & in Physicâ cœcutiunt, & in Magicâ desipiunt. Hoc saltem illi agunt discúntque, vt Moriones vrbici sint, & adulatores Aulici, & fœneratores. Is illorum Doctoratus, hoc Magisterium est.

Ictiligatio caducus est leuior, vt & tremor cordis, incubus extasis & c.

Theorica Med. duplex Magica & Physica.

CVRA & c. MAGICA.

DE FEBRIBVS.

Multa febris nomina circumferuntur: licèt impropria. Multa enim nomina de multis causis testantur: sicut etiam liquet, quòd multæ causæ ac origines febribus passim assignentur, cùm tamen vniuersarum vnica tantum Theorica, Physica & ratio

& ratio sit, non plures. Hi ergo, qui plura nomina inuehunt, errores ingerunt. Error enim est hæresis in Medicina. Illi autem omnia pro veris & indubitatis venditant. Vnde fit, vt veritati illi similem euentum quoque experiantur.

QVID?

QVi de imbecillitate aliquâ conqueruntur, & sollicitantur tensionibus ac pandiculationibus, oscedine, stomachi & membrorum imbecillitate, coloris natiui peruersione, & definito tempore affligente rigore, tremore, & concussione, quam posteà derepente ardor corporis sequatur, & ad certum tempus duret: hi si posteà in quiete aliquandiu sint, & morbus eodem, vt prius, typo redeat, posteà iterum quiescat: Qui inquam, de huiusmodi accidentibus conqueruntur, hos omnes febri correptos esse iudica, licèt quocunque modo paroxysmi euatient. Nam aliis insuper incumbit etiam compressio stomachi, dolorque capitis, aut accidentia alia. Frigus tamen & calor sunt signa palmaria. Etsi verò nonnulli alii quoque morbi cum his e signis inuadant, ceu apostemata & pestis, quæ fermè in mortem terminantur: de his tamen in hoc capitulo nihil dicam, sed de febribus tantùm chronicis, quæ manifestæ sunt.

CAVSA.

Homo ex 4. Elementis constat.

HOmo ex 4. Elementis compositus est. Et hæc cœlo, quod in corpore est, subiiciuntur. Quatuor hæc Elementa, quatuor sunt corpora & subiecta. In quæ quicquid cœlum operatur, ferendum est. Homo enim dissolutioni obnoxius est. Ad hanc autem dissolutionem quod attinet, homo ei quadantenus obuiare & resistere potest. Nam in suâ annu vicissim cœlum aliud accepit, quod alterius vim retundit & reprimit. Hæc autem hoc modo indicantur, vt sciatur, quod hoc cœlum, & hæc corpora febrem ex se gignant: non tamen ob id varias, quia scilicet 4. corpora sint: sed tantum vnicam. Ista enim corpora ibi res vna sunt. Nam in loco vno non in omnibus principium est, licet radices multæ diffundantur, ex quibus febres oriuntur. Et tamen non solæ radices patiuntur, sed vniuersa simul, quæ præstò sunt. Vt autem febris matricem intelligaris, ad hæc attendite. Res quælibet vel membrum corpori inexistens proprium suum ac peculiarem ascendentem habet. Is ascendens est ipsius cœlum, quod ei soli seruit, non item membris cæteris. Ex hoc ascendente (quem etiam constellationem peculiarem vocare possitis) malum hoc oritur, quando membrum aliquod dislocatum cœlum accipit. Dislocatur autem cœlum, quando in duas partes diuiditur, in frigus & calorem. Ita enim constitutũ id, officium omne deserit, ac naturam ordinemque suum negligit, motúmque ac ordinem nouum molitur. Cœlo enim secundum potentiam suam idem euenit, quod rationi, quæ hodiè illud fingit, cras aliud. Et cum nos cœlumque creatura vna simus: ideò etiam similes existimus. Nec enim intellectus noster plùs est cœlo: nec cœlum plus intellectu. Sic ergò homo ordinem sibi præfigit, vt vult. Sic idem quoque facit cœlum. Homo præmeditatus est est in sua ratione. Cœlum autem præmeditatum non est. In vtrisque tamen vnica potentia, præmeditata & impræmeditata.

Homo in se causã dissolutionis, extra se conseruationis habet.

Ascendit suus cui libet partis proprius.

Cœli dislocatio qualis sit.

Cœli & intellectus par ratio.

Sic ergo præfigimus nos cœlum, & vicissim cœlum nos refert, dum vtrique in ambages & errores deuoluimur, si fiduciam in nosmet ipsos collocemus. Si enim possibile est, cœlum in errorem agi: idem nostræ etiam rationi accidere poterit. Et sic è conuerso. Ex quo intelligimus, naturam & causam horum omnium vnicam esse. Hanc vnam nos imitari debemus, minus errantem, non nosmet ipsos. Si enim nos ipsos sequamur, in morbos agemur, sicut & cœlum agitur, si non fit, vt conuenit. Non enim id aliter agit, ac ratione polleret, diceretque: hoc faciam. Id enim ita facit, licèt verbis non exprimat. Sicut etiam Medicina assumpta operationem suam perficit, non aliter ac ita mandaret iuberétque, cùm tamen nec linguam, nec manus, nec motum hbeat. Vis tamen eius non leuior est ac si ratione, & consilio vteretur instar opificis, opus inceptũ perficit. Ita etiam vrit Vrtica & piper, nec tamen ignis aut prunæ adsunt, licèt vis ignea sentiatur. Et hæc potentia Magica est. Similiter etiam de cœlo errante intelligendum est.

Cœlum idea hominis, & vicissim.

Morem eundem etiam ascendens tenet, si opus suum aggreditur. Vt enim operarius, quid eo die confecturus sit, sibi proponit: aut vt tignarius secum loquitur, hic operabor, donec hanc domum confecero, cras aliud præsumam, & vrgebo operas, dum ad finem, quod institui, perduxero &c. Sic operas sibi etiam disponit ac ordinat ascendens, quasi diceret, hic in homine hoc membrum habeo, quod meum est: nam ego securis sum, quæ membrum ceu arborem deiicit, exasciat, & id informat, quod volo: ego iste opifex sum: & ceu tignarius, febrem fabricabo: hoc vel illud fingam, hoc ita disponam, vt ars mea ac industria pateat, ac sciatur, hominis contra me molimen nihili esse. sed hàc vel illac omninò mecum concedendum sibi esse. Sicut enim lignum, provt ab opifice collocatur, immotum manere cogitur: ita meum quoque arbitrium immotum manere cogitur: ita meum quoque arbitrium immotum perstabit, adeóque ab opere non desistam priùs, quam id penitus absoluero, hoc est, hominem aut occidero, aut infirmum ac lassum reddidero. Omnis enim cœli potestas in homine perficitur.

Cœlum hominis operationi simile.

Tale quid ergo si ascendens sibi faciendum proposuit: tunc simul & calor & frigus ipsemet est: nam in temperatura facescit in duo: in frigus & calorem, ac æqualiter diuiditur, velut dies & nox. Si ergo se ipsum ita diuisit, & temperaturam suam dissoluit, & quodlibet seorsim disposuit: res demum aliter se non habet, ac si duo homines incederent, vno alterum sequente, quorum ille frigidus, hic calidus existeret. Eodem enim modo, & astra sese consequuntur pone, & quodlibet partem suam persuadit. Ascendens itaque si non in temperaturâ, sed fractus ingreditur, instar hyemis frigidus est, & frigus suo membro inducit: à quo deinde vniuersus corporis spiritus patitur, etsi

Modus febrium quis sit?

Frigus qui fiat.

ascendens illum non omninò tangat. Tunc ergo à frigore illo, operatione naturali membra contremiscunt. Tremor enim à frigore, nec causâ vllâ aliâ. Frigus autem illud à cœlo descendit, non ex corporibus ipsis. Origo itaque eius in cœlo inquirenda est, quod hoc loco instar rationis est.

Tremoris causa frigus

Porrò auté cœlum partẽ suam priorẽ deducit, quasi nuncius transiret aut persuaderet ventus. Plenis autem vestigiis insequitur pars ascendẽtis calida, quæ accendit & exurit, potentiamq; suam tamdiù imprimit, quamdiù currit & mouetur. Vbi pertransiit, calor vanescit. Ita ergo pro hâc vice paroxysmus tam frigoris quàm caloris finitus est. Provt verò caloris natura est, ita suum quoque membrum incendit. Cúmque membra omnia in se spiritum vitæ contineant, & vim sentiendi cõmunem: ob id vnum cum altero necessario patitur. Et sicut hyems æstásque vniuersum orbem peruadit: sic illa quoque vniuersum corpus pertranseunt, suámque ibi operationem perficiunt, quodlibet pro conditione & natura sua agente. Istis autem hoc modo prætergressis, pro vice primâ morbus desiit, & corpus liberum est. A quo enim corpus affligebatur, id iam recessit, & viribus prioribus suum locum restituit. Interim cœli ea techna ac natura est, vt cùm putet homo sese iam liberum existere, insperato secundo aut tertio quartóve die resultet, & morem antiquum obtineat, similique omninò vicissitudine corpus quatiat. Et ascendens alius ad tot interualla danda paratus est, alius item ad plura vel pauciora, provt cursus sui proprietatem acceperit. Nam discrimen oritur, à numero interuallorum, & à cœli ascendentibus variis, & ab ascendentium propriis ac peculiaribus partibus. Vnde fit, vt febris hæc sit splenis, hęc stomachi, illa cerebri, ista sanguinis, alia hepatis, quædam renum, aliqua liquorum, &c. Sic ergo à varietate ascendentium & diuersitate partium membrorúmque, genera diuersa ac naturæ febrium producuntur. Omnium tamen communis causa ascendens est, & pars, cui is prædominatur. Provt enim membrum aliquod præ aliis peculiare officium accepit, ita secundum illud signa quoq; & prodromi aduentant, nempè, infirmior vel firmior status, syncope, & quicquid huius ex prædictis causis oritur. Etsi verò cœlum homini definitum suum interuallum indulgeat: indies tamen infebricitationis spes magna collocari non potest. Progressu enim temporis refrigerando membrũ suum ita eneruat, vt tandem inde corporis ipsa substantia dissoluatur: sicut fieri etiam videmus, quòd si frigus vinum aut quid simile percussit grauiùs, id resolutum ad priorem bonitatem non redeat, sed corrumpatur, & in aliud peius transeat. Hinc ergo multa accidentia emergunt, quæ quidem ipsæ febres non sunt, sed aliud quid, à febribus tamen progẽitum. Vnde nomen quidem vnum seruant, non eadem tamen causam aut materiam. Pari modo calor quoque, si rem quampiam immoderatè calefecit, ea prioris integritatis non manet. Ita & corpus in suis elementis confringitur, vt aliud acescat, aliud amarescat, aliud putrescat, aliud aliter mutetur. Putrefactionis enim multæ species, naturæ ac proprietates sunt, de quibus hîc pluribus disserendum non est, cum ea in Philosophia tradi soleant. Et sic hactenus etiam abundè satis de accidentibus à febribus genitis explicauimus.

Calor vt gignatur

Interuallorum in feb. causa.

Febrium differẽt. vnde oriantur.

Iam verò definitus suus cursus cœlo est. Quandiu is durat, durat etiam dolor & febris. Quæ si auertenda est, subiecti officium erit, vt animosiùs ac potentiùs ascendenti resistat & renitatur. Hoc enim si fiat, cursus eius intercidítur. Fit autem illud occludendo membrum laborans, veluti fugiens quis frigus æstuario se includit: vitans feruorem, abdit se in cellam. Cæterùm hoc aliter impetrari non potest, quàm per cœlum Magicum, hoc est, per cœlum Medicinæ, quod murum obiicit, etsi lapides nulli conspiciantur: quod tabulis intercludit, etsi ligna non appareant. Interim tamen nihilominùs transitus eius impeditur, vt aut præterire ascendens, aut è latere secedere cogatur. Sicut enim aliàs homo vitare potest, vt nec à frigore aut calore, pluuia aut niue lædi queat: ita medicina quoque similis opifex existit, inuisibilia machinans, vt hominem a malis tueatur. Cœlum autem, nisi ei resistatur, institutum suum opus continuat, donec vel fatigetur spontè, aut consilium aliud capiat, aut in cursum priorem reducatur, aut hominem ipsum frangat & dissoluat, quem sui operis finem habuit.

Cœli motus constans.

PROCESSVS.

QVâ ratione sol radiis suis vitrum penetrat & ignis per fornacem ferream vadit, subiectis ipsis nec fractis nec destructis: sic influentia etiam hæc penetrat hominem, & vnitur cum eo, quod in homine est. Quod si verò accidat in febribus, vt tempore frigoris tremor quidem & stridor dentium affligat, & tamen nihilominùs membra interna caleant: huius causa est, quòd solus spiritus totius corporis patiatur, radix autem frigeat. Sic etiam qui brumali tempore frigent, cutem saltem frigidam habent, internis aut intra cutem positis nõ frigentibus, sed calentibus. Spiritus enim, qui corpore potior est, saltem friget, & tremit, corpúsque vniuersum concutit. Nec eò res redit, vt caro, hoc est, ipsum quoq; corporeum refrigeretur aut exuratur. Quòd si tamen hæc ipsa quoque corripiantur, mors imminet. Ordo itaque huius influentiæ & constellationis aliter se non habet, quàm vt æstas hyémsque hominem afficiunt. Planè enim eodem modo influentia quoque hominem tangit. Ars ea cœli est, quòd naturam sibi subditam moderatur, vt vult ac visum est.

Homo cum friget, at foris, intus calens.

CONTRARIA.

VIx nobis papyrus suppeteret, si contraria Sophistarum & imperitorum poliatrorum hîc diluere aggredi vellemus. Qui vniuersi bellum ex eo mouent, quòd nihil intelligant, nihil experti sint, sed mera sua omnia & phantasmata inculcent. Iam enim ipsis cholera, iam sanguis, iam melancholia, &c. in causa est. Modum verò ac causam cur hęc sint, nondum expediuerunt. Id verò satis non est, si stercus croceum aut viride obiectum vides, vt dicas, illius causam esse choleram: sed aliò sermone omninò opus erit,

Medic. reprehensio.

Humores causa febr. non sunt.

cùm à cholera id esse, nondum liquidum feceris. Bilis enim in corpore tantùm non est. Tum nec hæc illi quicquam similis existit. Adeòque tu soli colori inhæres, nec fundamentum certius inquiris, magno probro. Explicandum tibi præcipuè est, vnde fel vnde phlegma tale fiat, &c. Hoc autem minimè poteris, nisi scientiam multò maiorem conquisiueris, quàm ars hactenus prodit. Cœlum enim id facit, quod tu tamen nondum cognouisti: sicut & medicinam profiteris, cuius ignarus omninò es. Itaque in vos bolum istum iactauit Christus de cæco cæcum ducente, & ipsum in foueam præcipitante. Quia verò decrepitis vobis Ludimagistris, Rhetoricisque ac Poëtis simpliciter fides adducitur, ideò vobis accuratiore Philosophiâ minimè opus esse persuasum habetis. Nam semper aliquid de sapientiâ vestrâ redundat, quod suauis vester garritus facit. Ars autem hæc est, vt dicatis, hoc quid sit, quod mutationem & confusionem illam in corpore producat? idque ex fundamento ipso, non ex coloribus.

Bella certe Physica ea est, quòd ex stercore prorumpentes, de coloribus discitis, & isti pileolum imponitis. Poëtas vos esse quidem ferri posset. Sed nimis crassi estis, dum de febre, sine fundamento omni tantas nugas. Non abs re est, febres varias obseruari. Nam & varii ascendentes sunt, & partes multiplices. Vnde variæ quoque naturæ: de quibus multa dictari possent. Cum verò ascendentes ad Astronomum, ac partes ad Philosophum pertineant: rem istis duabus professionibus commendo. Indignum enim est ea hîc recenseri, quæ vos Medicos iam antè scire oportet. Apprimè verò quadrant vestri processus, ornes, causæ, cura, &c. Nullus, arbitror, cantor peiorem cantilenam vnquam cecinit, quàm vos Physicam & curam vestram componitis. Si fors aliquando in cœlum propitium incidistis, plus ægro fauens quam vobis, tunc miraculum vnum editis, quod sequenti toto anno postmodum iactatis, & sic per arrogantiam artes ac scientias vestras authenticas facitis. Et tamen nisi imperitorum fides accederet, quis vos cassâ nuce pluris æstimaret? Sic pariter quod de tempore Febrem quotidianam, tertianam, quartanam facitis: mera præstigia sunt. Vndenam enim iste paroxysmus & materia oritur: Buccas quæso inflate, &, quî quadrent ista, tandem præcinite. Rem enim nondum attigistis, sed à scopo longissimè abestis. Cœlum autem cognoscite, & rhombum attingetis.

(Cætera, si quæ plura hoc loco ab Auctore scripta sunt de Febribus, & aliis affectibus, imperitorum negligentia perierunt.)

PRIORES QVINQVE TRACTATVS.

De { HYDROPISI. | ARIDVRA. | ICTERITIIS. | COLICA. | APOPLEXIA.

Alio modo ab ipso Auctore, Theophrasto Paracelso, descripti ac depositi.

DE HYDROPISI.

I.

Rerum omnibus nomina indenda talia sunt, quæ ipsarum summam breuiter tradant. Hydropisis autem, appellationes variæ & multiplices sunt: quæ tamen ipsam morbi causam minimè complectuntur, nisi similitudine quadam, sicut rustici quoque hic quandam cum aquâ similitudinem videre possunt. Vnde veterum negligentia & imperitia liquet. Rustica huiusmodi nomina mobo isti etiam in linguis aliis per insciciam imposita sunt, ab aqua omnia desumpta. Ex quo linguarum, Philosophia Astronomia, ipsaque adeò naturæ lumine vacuarum mera temeritas & ruditas intelligenda est. Genuinum autem hydropisis nomen est *Resolutio*. Corpus enim, quod in humidum liquidum ex coagulato resoluitur, aqua non est, sed est humidum resolutum. Et hoc est hydropisis. Hydropisis dicenda est Resolutio.

II.

Signa autem ex quibus morbus iste in principio cognoscitur, hæc sunt: Decor oris vultus, qualis est Icteritiæ, angustia pectoris & spiritus difficultas, cruditas, sitis magna, aut nulla. In tempore medio signa sunt: tumor malleolorum, pedum, sub noctem inuadens, manè vanescens, & signa alia prædicta. In postremo, tumoris & inflationis constantia, sudatióque & vestigiorum impressio à malleolis vsque ad genua, à genubus ad inguina: tumor occupat ventrem, vmbilicum, pudenda, postea rimis cutis diducitur, aqua exstillat, ægro interim ad se non redeunte. Sic ergò mors, eàque tarda ac insensilis.

III.

Et si verò huiusmodi alia modis multis fiant, hoc est, plures tumores similiter incidant: tamen ii ab hydropisi discernendi sunt signo Icteritiæ, quod signum tumores cæteri non habent. Vt verò etiam cautior Medicus sit, sciat, hydropises interdum cum signis dubiis inuadere, nec adeò promptè dignosci posse: donec tandem finis morbum prodat per fissuram cutis & aquæ emanationem. Hæc ergo duo signa indicium præbent nouæ hydropisis, que latinè vocatur coagulatio resoluta.

MORBI CAVSA.

Dicemus aliquid de causâ hoc discursu. Quatuor Elementa sunt corpora, quæ non resoluuntur, diuisa. Idem de illis hîc nihil traditur, sed de eo tantum, quod ex Elemento procedit ac crescit, hoc est frangitur. Exempli loco terra indissoluta manet, diuisa. Quod autem ex ipsa enascitur hoc diuisæ dissolutioni obnoxium est. Sic etiam hoc casu iam vero crescentia quædam non dissoluuntur, vt lapides, ligna, &c De istis ergò, quæ dissoluuntur Crescentiū diuisio.

tur, sermo est: & in illis huius morbi causa inquirenda est. Ideò sequitur, quòd res crescens quælibet in priore exemplo coagulata & in sua dissolutione non eadem sit. Quod ergò dissoluitur, morbum diuidit. Si dissolutio est humida; est id, de quo in hoc capitulo traditur. Sin minus, propositi huius non est. Lignum enim dissoluitur dissolutione diuisa. Si autem putrescat, exemplum dignum est, quod hic præponatur, Coagulatum enim fit humidum, quod est Resolutio.

Cœlum physico duplex considerandum.

Res quæ putrescit, frangitur a contractu. Exemplum. Terrena omnia si in humidum resoluantur, a causa, ipso cœlo, resoluuntur. Sic ergò cœlum resolutionis pater ac genitor est. Id dupliciter physico accipi debet: visibile & inuisibile: hoc est, duo corpora habet, quæ tamen vtraque vnum tantum sunt, quod videtur & non videtur. Videtur hoc, quod terræ res crescentes putrefacit. Quod verò putrefacit hominem, non videtur: vnum tamen cœlum, vnica theorica est.

Homo ex Elementis cõflat.

Homo in quatuor Elementa positus est: ex ipsis enim conflatus est. Ex illis ergo si constat, ex iisdem etiam viuet, & in illis ac ex illis morietur, non ex cœlo. Nec enim ab ipso præsto est. Ex quo præsto est, ex eo viuit, moritur, sanescit, ægrescit. Et ad hæc recti ùs explicanda, singulari theorica opus est, vt Opiniatorum mendacia extirpentur.

Quatuor interna Elementa quæ dare fructus homini debent, ab externis sustentantur De hac sustentatione dicendum est.

Homo cutrimento egeat. Homo cæteris crescẽtibus imperfectior.

Homini cumprimis opus est, vt edat bibatque, quò maneat id, quod creatus est. Est enim cæteris crescentibus imperfectior. Sicut autem hic cibus ac potus visibiles sunt: ita contra inuisibiliter membra cætera omnia edunt ab externis. Sicut enim sol à nobis in altum trahit: sic nos à sole trahimus deorsum.

Magnetica vis, &c.

Hæc enim vis est Magnetica, quæ in Magnete nobis præfiguratur, vt sciamus; quomodo res visibiles virtute inuisibili attrahat. Sic nostri quoque corporis membra constituuntur, vt attrahant, sibi quod conuenit. Nec enim stomachus solus, sed membrum quodlibet per se, instar stomachi cibatur inuisibiliter, sicut stomachus visibiliter. De inuisibili autem, Medicus plenam scientiã habere debet.

Cibus terræ ros &c.

Ros & pluuia visibiliter in terram decidunt. Iam quod visibiliter decidit, id stomachi cibo simile sit. Res enim visibiles, quæ terræ præbentur, sunt ab vtroque cœlo cocti cibi potúsque, in stomachum terræ ingesti. Hæc tamen ad cognitionem dissolutionis nedum satis faciunt. Multa enim putrescunt & corrumpuntur etiam citra has causas: quod multos Medicos seduxit. Quid vero est, quod dissoluitur, ac simul inuisibile est:

Culina cœli quid & qæ.

Culina nimirum cœli est: ex quã nostra membra vi magneticã huiusmodi suum nutrimentum trahunt. Et hæc est causa morbi, si ita coquatur. Nec enim panis tantùm hominis cibus est, sed idem petitur etiam ex hac culinâ, ipso pane non leuius. Et in hac nascitur pestis, & similes ei morbi. Cognitionem cuius rei magnam habet, qui inuisibile non cognouit, & inuisibile pro visibili habet. Nam in cœcis rebus Deus est mirabilior, quàm in videntibus aut visibilibus. Sed hæc Astronomica nimis sunt: quã causã cætera illi Philosophiæ committo. Hæc quæ faciunt, satis declarata iam sunt.

MATERIA.

Elementum omne in tribus consistit. Salis solutio hydrops.

CONsistit Elementum quodlibet in tribus: in Mercurio, Sulphure & Sale. Ita sunt 4. Mercurii, 4. Sulphura, 4. Salia. De sale dicemus iã. Id si colliquatur, hydropisis fit. Cætera duo, SS.M. hic omittuntur. Nec enim ad hunc morbum spectant. Iam vero. Sal est corpus corporis, & tertiam corporis Microcosmi partem occupat.

Salis vis. Sal Balsamus Mumiæ.

Sal id corpus præseruat à putredine, à fœtore, à dissolutione. Is enim est Balsamus, qui corporis Mumiam custodit. Sicut autem vniuersa in homine dissolutioni subiecta sunt, non tamẽ ex seipsis, sed per alia: ita solum sal ad hanc ægritudinem dissolutionem habet, quæ est ab Archeitate cœlesti, hoc est. Coquinâ: id est, si influentia cum concordantiâ Microcosmum, qui hoc tempore subiectum est, tangit, & suam illi impressionem imprimit, impressio autem illa esset Veneris vel Geminorum: tunc qui hac vice feritur, huius sal resoluitur.

Hydropisis quando fiat.

Iam ergo hydropisis incipit, prout influentia gradata & in sua potentiã exaltata est, Id multorum medicorum oculos perstrinxit. Impressio hæc resoluit sal, sicut Sol niuem. Impressionum enim potentiæ similes sunt soli, corpora autem nostra niui. Sic ergo superiora in inferiora ludunt. Et hic fundamentum de hydropisi dicendi positum est, nempe de hoc sole, & hac niue, hoc est, de cœlo, & sale Microcosmi, quî hæc solutio fiat?

FABRICATIO.

Zedos stella hydropica.

HOc ergo modo Sol, hoc est hydropica stella Zedos oritur, & in genera salis ingreditur, ac de iis aufert multum parúmve, prout salia disposita sunt, vel tenera, vel mollia, &c. hoc est prout ætas, secundum naturam

Hydr. vt fiat.

istius Microcosmici salis, in id præparati, suo tempore ex seipsa niuem fecerit. Hæc si à Zedo irradiatur, portio de ipsâ eliquatur aut dissoluitur. Cumq; homo secundum formam suam erectus stet, ideò res eæ per poros carnis deorsum vergunt ac labuntur, & tumorem concitant, prout regiones magis minúsue implentur, ab imis ad summa, donec regionem cordis & centrum vitæ attingant.

Sp. Salis metalla penetrat.

Cum verò spiritus salis metallorum penetrator sit, & subtilis spiritus vitrioli, aluminisque: regionem vitæ per capsulam cordis, velut Sol per vitrum penetrat, quæ pelluminatio mors est, quam concomitantia mortis signa indicant. Hoc modo Sp. salis vitam hominis iugulat, qui nihil nisi res putrida est. Cum enim inundatio aquæ fiat, & vita in medio hominis condita sit: fit vt aqua locum illum obruat, & vitam suffocet, non secus ac præceps fluctuum cõcitatio domum, & omnes incolas cum eã obruit & suffocat.

CONTRARIA.

Opiniastæ nouatores.

MVlta subinde Opinistis noua incidunt, si inexploratã & incertã suã Philosophiã de morbis meditationem suscipiunt. Idem etiam

etiam in hydropisi euenit ipsis de quâ laboriosè sese macerantes culpam hepati, intemperatę dięte & similibus tandem assignarunt. Istorum tamen nullum hydropisis causa sit, nisi prædicta concordantia concurrat. Extra illam enim hydropisis nulla gignitur. Nam si ea causa hydropisis esset, de quâ afferendâ ipsi plenos libros illinunt: morbus certè is canibus variegatis frequentior ac communior foret. Quod cum non fiat, ex eo certè constat, quòd nudis illi opinationibus vacent, quas suis auditoribus persuadere facilè possint.

CVRA.

Hydr. cura in quibus côsistat.

CVra consistit in Maturatione & Recongelatione. Deinde vt curatum in congelatione seruetur. Huc ergo primò facit scientia Astronomica: deindè Philosophia terræ: tandem præparatio Alchimica, sine qua feliciter nihil impetrari potest.

Maturatio in hydrope quid & qualis?

Maturatio est, vt morbus sit resolutus. Nisi enim resolutus sit, a medicina hydropica non assumitur. Maturationis autem modus est, vt resoluendum primum fiat Mucilago, viscus, Bothin, &c. ab vno transeundo in alterum: deindè vt fiat aqua. Si aqua facta est, iam tempestiuum est, illam inuadi, hoc est, in tumore maximo. Quod ad Recongelationem, si aqua exundauit, & sal congelatur, curandum est, vt in congelatione sua seruetur vsque ad plenam & perfectam exiccationē. Sicut enim ex glacie Berillus nascitur, si congelationis terminus finitus sit: sic idem hîc esse debet. Quod autem resolutum est, congelationem denuò non resumit, velut nec resoluta nix, quę denuò non fit, quod fuit antè. Si ergò sal in suam congelationem redire debet, iuxta astronomicam institutionem id faciendum est: velut hodiè nix est, quæ resoluitur. Post annum autem tempus niuis denuò instat. Hoc ergo termino redeunte, aut reducto, hydropisis plenam curam accipit, nec citiùs. Et licèt aquam quidem omnem remouisses: si tamen tempus hoc congelationis nouum sal, sicut nouam niuem funderet, cura certè imperfecta esset. Tempus ergo resolutionis principium dat curationis. Tempus autem nouæ congelationis ab astris curationis finis est. Sic ergò finitum tempus & cura perfecta est vsque ad circuitum naturalem, quem sphæra pro vero cœli motu, non pro imperfectæ medicinæ cursu complectitur.

Recōgelatio quid in hydrope?

Berillus ex glacie

Resoluta iterū nō congelatur.

Curatio hydr. duplex. Externa per stercora.

Curatio autem duplex existit: vna externa, quæ Mucilaginosum dissoluit, altera interna, quæ expellit. Externa sunt stercora. Et licèt alia quoque adhiberi possint, ea tamen commoda nō sunt, vt interiorē Medicinam iuuent, sed per se tantum adhiberi debent: id quod curam tamen infirmiorem facit. Semper enim medicina vna alteri consentire, non quæuis seorsim sui capitis esse debet: verum omnes in vnum conspirare fas est. Medicina autem quæ assumitur, Mercurius est. Potens enim ac pręstans is est ad resolutum sal extrahendum, & verum genuinúmque reponendum. His adiungitur confortatiuum pro conditione personæ, ætatis, sexus, morbi quantitate & qualitate. Id erit Aurum Diaphoreticum.

Interna per Mercurium.

Aurum diaphoreticum confortatiuum hydr.

De operatione Medicinę autem sciendum est, nihil hîc seorsim considerari debere. Natura enim hominis alio atque alio se modo habet. Ideò in vno multum cibi pellit, quod bonum est: In alio secus: nec enim naturæ Diaphoreticæ est. Sic in vno vomitionem incitat, in altero minus quia naturam vomitiuam non habet. Et sic de cæteris. Tu ergo Mercurium pro suo more & natura operari sinito: Is mouendi hominis eam industriam ac proprietatem habet, quam nosse & expiscari nemo ex vniuersis medicis satis possit. Nugas ergo agunt qui dicunt, ægrum per sudores aut vomitiones curari debere. Hi enim ad multiplicem hominum varietatem non respiciunt, nec cogitant, quòd ea in medicinâ attendi non debeat, sed medicina ipsi Theoricæ demandāda sit.

Medicinæ potētia.

Resolutionis natura ita comparata est, vt à stercoribus desumenda sit, quantum tibi ad resolutionem necessarium videbitur. Plùs enim est Rebis, quàm Columbinum: similiter plus est in talis hydropibus Gallinaceum, quàm cætera. Quare hác ratione etiam vaccinum, ouinúmque & alia suas differentias habent. Sed hæc ex quotidianâ lectione, non censa sunt, vbi hæc passim obuia fiunt.

Rebis colūbinum gallinaceū vnū a tero potētius.

Mercurii conditio est, vt in suâ minerâ pręcipitetur, & mortuus ab illa separetur. Sic enim non est argentum viuum, verùm Mercurius. Mortuus enim est Mercurius; viuens est argentum viuum. Si ergo, vt præscriptus est eius præparandi modus, mortificatus sit: Dosis eius est grana duo, obseruato processu, quem schola tradit, nec in textu concludi debet.

Mercurii præparatio. Mercurius & arg. viuū vt differant.

Vsus etiam ac moris est, vt intermedio tēpore tinctura Martis administretur Anth.SS.S. Hæc enim propter exquisitiorem exiccationē instituuntur. Nec enim aliter ab euacuatione exiccant, quàm Sol lotum linteum siccat. Et iste iam congelationis finis ac verum indicium existit.

Tinct. Martis exiccat.

Hîc autem vnâ notate, quòd multa alia quoque in hydropisi experimenta præstent, velut Alkali de Helleboro, Quinta Essentia Hellebori &c. Mercurialem enim in se vim quandam, quâ operantur, continent. Hæc tamen omnia in curam integram, hoc est, in Mercurium præcipitatum deduci debent. Experimenta enim, de quibus diximus, congelationem nullam inducunt: vnde non nisi nuda auxilia sunt nisi fors fieret, vt per Martem, Sulphur &c. consequens congelatio inueniretur: quæ tamen semper ambigua reperitur. Itaque arcanum appropriatum hîc à medico præcipuè adhibendum est.

Hell. alkali & 5. ētia prosunt in hydrop.

Iam si falsi imbris seu pluuię, in Microcosmum per vim Euralem cadentis ea natura est, vt resoluat salia illius partis, in cuius Anatomiam destillat: scitu opus est, quòd hæc impressio attractiua spiritus sit Realgaricus. Is enim est, qui in sal potestatem habet resoluendum. Sicut enim linea lactea ex suâ naturâ hyemes producit: sic morbi quoque ex proprietate dictarum impressionum fiunt, & culpa est coqui cibi, non quidem visibilis, sed corporei inuisibilis cibi, qui æquæ corpus est ac & visibilis cuius corporis ascendens ex Planetis

netis Luna est, vbi zodiaca quiescunt, cùm sensibile tantùm corpus moderentur.

Quare si influentia tali modo cadit, veteres Medici iure dicere possint, hydropisin esse morbū incurabilem. Nam in alio casu fundamento omni carebant. Vnde sequitur, debere Medicinam huius influentiæ omninò esse, vt influentia vna contra aliam stet in tribus primis, ex vtroque latere. Qui autem humores hic purgare annitetur, is post festum (quod aiunt) veniet, ac occasionem idoneam è manu mittet, ac tandem directum telum in chalybem impinget. Resolutio enim & coagulatio humores non erunt, sed Monarchiam suam propriam ostendent. Et Luna Mercurii in vtrisque influentiis respicitur. Omnium enim minimum est, Philosophia de complexionibus, quas calidas, frigidas, humidas, siccas, aut mixtas vocitant. Omnium autem maximum est, quod supra id est, scilicet olympus virtutes cœlestes, quæ seruant similem & informem anatomiam in suis sphæris & virtutibus exaltationis, ipsúmque adeò horoscopum ac diem, horámque cum ascendentibus omnibus, similiter vt corpus visibile sed in sua tamen olympietate, & cursu æthereo. Hoc cœlum qui inuenit, is hydropisis curam reperit. Cœlum enim est homo sanus, talis a Medico factus, qui non cœlum supra se positum in manus capiat, sed quærit Solem exiccantem, in Matrice, & ei occurrentem ignem in sulphure. Elementum enim facit Soles: & crocus corporeas operationes dat. Exuperatio autem dissoluti, est expulsio à Mercurio facta, quę cæteris duobus præit: sicut Lucifer præcedit Solem. Vita enim in centro posita ad hanc vsque arefactionem & resiccationem fors durare non posset, si influentia in exaltatione staret, nisi fortassis via antè per præparatiua structa esset: quod à solo Sole fit, sine expulsione Mercuriali. Penes vos autē hæc discernendi iudicium sit.

Humorū philosophia nauci est.

Cœlum medici quid.

Præter superius autem cōmemorata signa Medicus aliud sibi nullum proponat. Quæ enim signa vel mortis vel vitæ in vrina, pulsu aut similibus deprehenduntur, ea nihili facienda sunt. Hoc verum est, quod morte ante fores stante, & morbo grauiùs inualescente vrina tingatur. Sal enim, quod se à Mercurio & sulphure separat, ruborem dat: Quod cùm frequenter ita euenisset, ac Opinistæ Medici aliud nihil sciuissent, mortemque breui insequentem interdum animaduertissent: pro signo id lethali absolutè duxerunt, quod tamen pro signo vitæ habetur apud eum, qui medicinæ peritus est. Sic in hydropisi ex pulsu etiam multi mortem præsagiunt: quod solos fatuos angere debet. Naturæ enim laboriosus conatus, non mors, pulsus immoderationem parit. Hoc fine Deus medicinam creauit, vt istę res auertantur, nec perproperè in desperationem homines agantur, sed inde ruditatem & imperitiam Medicorum condiscant. Maximum signum mortis est hoc, quod diximus, de spiritu salis, qui capsulam cordis penetrat & perrumpit, sicut ventus parietem perflat. Sed nec diruptio seu fissura in natura ad mortem est per se. Quod enim finditur, nec à morte est, nec à plenitudine, sed à salis acrimonia, quæ ex naturæ suæ proprietate exedit. Signa ergo mortis ex mortuis desumi debent, non re rebus viuentibus, hoc est ex viuentium operationibus. Natura enim vbiuis in corpore exitus, viásque ac metas ad conseruationem hominis molitur. Quod verò ea in commodum & salutem hominis architectatur, id vos dicitis ad mortem facere, cum vitam omninò importet. Quòd si verò & ego diætam præscripturus dicere vellem, hoc ede, vel illud, hoc bibe, illud vita, certam maculam ipsi naturæ inurerem. Qui enim circa arcana versatur & laborat, is diætam imperare pudori ducit. Et diætam hic præscribere non Medici est, sed ipsius ægri, & huius facultatum. Medicina autem ac arcanum, Medici diætam præscribendam pensitant. Contra, qui diætæ inhæret, is in arte imbecillis est, & ex caule medicinam facit, immemor, quod ex ea stercus fiat: hoc est, tantum non sapit aut intelligit, quò Medicina in se stercus nullum contineat. Quod stercus habet, id cibus est, & debetur stomacho, morbisque famelicis. Eodem modo nec aëris, ac sex rerum non naturalium ab ipsis vocatarum consideratio in hoc morbo quicquam confert. Corpora enim inuisibilia cum his rebus cognationem nullam habent. Hæc nouit, qui peritus est. Qui verò imperitus est, is pānos Cannabinos holosericis assuit, vt vel ex hoc uno aliquid posse scire vsue videatur.

Vrina, pulsus in hydrope nihil indicant.

Pulsus immoderatio à naturæ conatu non morte.

Cor fissum ab acrimonia salis.

Naturæ studium in expulsione nocentium.

Diæta in hydr. nō præscribenda.

Medicina vera stercore vacat cibus contra.

DE ARIDVRA.

Ignoratio causæ huius aliorúmque morborum, varias appellationes peperit, omnes tamen à re alienas, & Medicorum inscitiæ indices. Nam ariduræ vnica tantum causa est. In quâ tamen, quia signa subinde alia, eáque varia & diuersa, velut & loca diuersa deprehenduntur, ex illis variis quoque nomina ab imperitis huic morbo indita fuerunt: qua occasione etiam factum est, vt pro signorum varietate variæ medicinæ deinceps designarentur, quū vera causa & morbus nó vnicus esset. Vndè non potest confusio non oriri: quæ cumprimis in aridura secuta est. Itaque Ariduræ vocabulum in hoc capite retinebimus. Si qua verò distinctione opus sit, differentia non ex nomine petenda, sed ex ipso potiùs loco desumenda est. Is curam separat, hoc est, diuidit processum, administrationem, applicationem, & cætera, quæ distinguenda sunt.

Quid vero Aridura sit, & quando, id à signis externis, arte oculorum noscendum est. Alia enim est cognitio internæ, multis incognitæ. Externa cum ipsi ægro, tum familiaribus eius omnibus ac astantibus nota, ac ab his petenda est. Hoc enim externum indicium Medico cuilibet apprimè necessarium est. Externa enim de internis tollantur, & horum veluti quidam fructus existunt, ex quibus arbor ipsa & eius natura cognoscitur. Huius arboris fructus hi sunt: consumptio carnis, auctio sanguinis, tabefactio surarum, & musculorum brachialium infra & supra cubitum, in pedibus, infra & supra genua, tussis arida, vicissitudo caloris & frigoris, sitis

Externa sunt internorū signa.

tis inextinguibilis, fames naturalis, sudoris suppressio & vrinæ & deiectionum. Per hanc consumitur mollis coagulationis proportio, mensura, pondus & distantia, in carne, medullis & in omnibus membris externę & internæ regionis, hoc est, in manibus ac pedibus, ac quæ intra hos continentur. Interdum etiam comitantur signa diuersa, vt valida tussis, cum excretis multis, aut copiosa vena, aut frequens deiectio. Hæc omnia sunt signa peculiaria eorum membrorum, quæ cæteris grauiùs aridurâ affliguntur. Sic tussis vehemens cum excretione puris pulmonem hoc malo tentari indicat. Mictio copiosa renes & hepar sollicitari testatur. Punctiones laterum dolorificæ, hepar & splenem laborare produnt. Oculorum lachrymæ, vertigo, cardialgia &c. caput. Et huiusmodi quidem comitantium signorum tot sunt ferè genera quot membra in corpore. Hæc tamen omnia propriè non sunt signa aridurae, sed tantùm membrorũ grauiùs laborantiũ, aut ex morbis aliis, cũ aridura cõplicatis, afflictorũ qui iã simul per aridurã erũpunt, cùm aliàs diu suppressi latuissent. Hîc ergò diligenti cautione opus est.

Præterea notandum etiam est, ariduram quandoque particularem fieri, dum vnum tantùm membrum, siue internum id sit siue externũ, affligitur. Et huius signa multo manifestiora sunt, velut aridurae medullæ, aut glutinis. Hæ enim singulares præ cæteris dolores concitant, propter sensum peculiarem, in hisce humiditatibus & aliis vigentem. Alius enim dolor in sãguine existit, alius in medulla, alius in ossibus, alius in neruis, alius in carne &c. Non autem ex dolore, sed ex aridura, causa quærenda est. Dolor verò sui membri index est. Tu verò discrimen hoc obseruabis, quod vniuersalis aridura totum corpus absumat, sine dolore: particularis autem dolorem comitem habeat. Et licèt quidem vtriusque vna causa sit dolores omnes mouens: tamen hic discrimen est in dolendo, & non dolendo. In non dolendo causa anodyna & stupefactiua concurrit: quæ in condolendo abest, sicut ex causæ cognitione constat.

Aridura parti ul dolores magis mouet.
Aridurę dolor ratione subiecti Aridi signa distinctiua quæ.

Causæ verò ratio talis existit. Videris nimirum, terram non æquè exiccare ac cœlum, quod Solem dat & ventos. Sunt enim quatuor Elementa inter se ita vnita, vt sese mutuò nimirum non onerent. Hoc est, aqua, mare & flumina, similes operationes in terram agunt omninò: vt vicissim terra se gerit erga illa. Eodem modo erga hæc eadem aër quoque & ignis se habent. Elementa ergo sibi inuicem morbos infligere magis non possunt, quàm domus ex variis & diuersis rebus constructa seipsam lædere potest, si omnia suo loco sese contineant. Terra ergo in natiua sua temperatura manet, quia eandem temperaturam ipsa quoque aqua seruat in se: & sic similiter etiam aër, ac ignis. Dum ergo in temperatura sua permanent, natiuo suo robore gaudẽt, nec deficiunt. Quòd verò deficiãt, hoc cœlum causatur. Defectum tamen hunc idem cœlum deindè resarcit pluuiis, rore & similibus.

Aridura vt fiat.
Elementa inuicem consentiunt.

Iam verò terra natiuum quendam liquorem, eúmque sibi proprium habet, ita inhærentem, vt color inhæret rei, qui ab ea separari non potest. Videtis tamen corporibus suos colores adimi ac extrahi, quod fit per Elementum igneum, si in actionem suam is prodit. Hæc actio est exercitatio quotidiana in firmamento, hoc est in ascendente: vt pannus albescit in Sole, & flauitiem suam perdit: Saturnus in Sole albatur, ac nigrorem suum amittit &c. Sicut ergo colores mirabiliter per res inuisibiles, corporeas tamen, adimuntur & extrahuntur: ita hæc quoque terræ diathesis afficitur, vt liquorem suum per firmamentalem vim Solis & ventorum, non per Elementalem virtutem (licet operatio vniformis sit) extractum amittat. Ignis enim & corpora & colores frangit. Pari ratione operatio quoque firmamenti hoc corpus & eius liquidum exhaurit frangítque. Vbi enim hoc liquidum terræ non superest, ibi corpus eius fractum est.

Terræ liquor vt minuatur.
Terræ destructio est liquidi priuatio.

Iam porrò homo ipse terra est. Corpus enim ipsius, seu id, quod arescit, terra est. Terra autem in liquido suo viuit, sicut definitam suam duritiem habet lapis, suam lignum, suam herba. Eodem modo & in corpore duritieș multiplices existunt, cuius tamen pars quælibet suum liquorem habet, vel multum vel paucum, prout debetur ipsi gradus duritiei & coagulationis. Ad quæ iam consequitur, quòd Elementum ignis Microcosmi liquidum consumere non possit, citra corporis solutionem. Si enim Elementaris ignis incensus, ad liquidi huius consumptionem se accingeret: tunc corpus suum perderet non aliter, ac lignum: qui tamen ignis foret Persicus & similes, de quibus hîc tractare non instituimus. Discrimen ergo in hoc positum est, quòd ignis elementaris agens, corpus ipsum vnà cum liquido conficiat & consumat: consumptio verò firmamenti in exiccationem & arefactionem tantùm, corpore ipso relicto, desinit: quod idem tamen ac mortuum vel dissolutum est, eo interim discrimine, quod fecimus, obseruato. Sol enim ad se liquidum attrahit: quod vniuersum terræ eriperetur, nisi pluuia defectum sarciret. Pluuia enim, terræ cibus ac potus est. Sicut enim hominis sanguis, ac caro, & adeps à cibo potúque sustentatur, augetur, vel etiam minuitur: sic iste quoque liquor terram sustentat, vt qui potestatis & incrementi eius semen existit. Terra ergo si hunc liquorem non accipit, arescunt & pereunt quæcunque illa habet ac profert. Idem de Microcosmo quoque indicandum, qui per exteriorem mundum præfiguratur, quòd cum ipso similem naturam ac rationem habeat. Homo ergo coagulatæ suæ terræ liquorẽ suum, in qualibet parte definitum habet, prout ipsius coagulatio requirit. Coagulationis enim illius natura modúsque per proprium liquidum conseruatur. Hoc autem liquido defluente, aridura subit, de qua dicere instituimus. Sic ergo corpus tabescit vel vniuersaliter vel particulariter, prout influentia cadit, & corripit. Quia enim homo Microcosmus est: propter ea operatio firmamenti in ipso alia nõ est, quàm exteriùs in terra. Quòd si ergo inclinatio influentiæ attractionem moliatur, ad liquidum ex homine expoliandum, extrahen-

Homo terra.
Liquores in homine qui multiplices.
Ignis Persicus quid.
Ignis Elementaris & Firmamentalis differant.
Pluuia cibus terræ.
Aridura est defluxus liquidi.
Homo Microcosmus.

extrahendúmque, & iuxtà pluuia denegetur: tunc ex scientiâ Astronomiæ & Philosophiæ audacter affirma ariduram in homine fieri. Homo enim pluuia opus habet, ipsa terrâ haud leuiùs; hoc est, pluuiâ inuisibili Microcosmum sustentante. Et nisi ipse Medicus Microcosmum sustentante. Et nisi ipse Medicus Microcosmum intimè ita pernouerit, vt cum cœlo ipsum vnire possit, sicut cum ipso vnita terra est: hoc casu parùm profecerit. Cura enim ex hâc cognitione omninò dependet. Si enim corpus hâc pluuiâ & liquore potiatur, tum Microcosmus integer ac incolumis fructus sanitatis fert, non morbi. Hoc autem si præstari debeat, necesse est per curam vt impetretur talem, quæ cœlum & stellas pluuiales cogere possit. Per has enim stellas liquor iste augetur & conseruatur, quantum quidem terræ ex vsu est. Et hæc est Philosophia Astrorum cœli inferioris, quod in manu Medici positum est.

Microcosmi & Macrocosmi cognitio Medico valdenecessaria.

Si ergo iam dicto modo sphæra ita dirigeretur, [illegible]que ascendentes se inuicem ferirent; a[illegible]eret, vt & firmamentum suas pluuias non promeret, & attractiua ipsius virtus interim operari pergeret: iam necessariò homini aridura & siccatio impenderet. Iam verò firmamentum (vt ita dicam) pluuiationis, & firmamentum exiccationis duo sunt.

Ariduræ causæ.

Exiccatio itaque est, quando superfluum non manet, sed à bono separatur: quæ mors est superflui. Exempli causa, ponamus pluere. Iam pluuia non vniuersa bona est, sed vix modicum in ea bonum est. Quod bonum non est, id à Sole exiccatur. Huius exiccatio intelligenda est, vt stomachi, qui stercus à bono separat. Interim dum pluuia non incumbit, Sol nihilominus iugiter & continenter exiccat.

Siccatio mors est superflui.

Similiter & corpus: si homo non edat, digestionis vis nihilominus operari pergit. Et si extraneum, in quod agat, non habet, tunc digerendo in seipsum agit. Ea iam digestio est operatio. Idem eodem modo Sol quoque firmamentalibus suis operationibus imitatur, & continenter exiccat. Quod si adsit pluuia, hanc subigit. Sin minus, exiccationis vis ob id non cessat, sed venatur omninò liquorem. Is si iam euanuit, continuâ operatione agit in id, quod reliquum est, dum omne absorptum & exhaustum sit.

Digestionis vis iugis est.

Aliud ergò est id, quod pluuiam facit. Et hoc in curâ omninò attendi debet, vt cœlum illud in manus nostras ponamus, hoc est cœlum Medium, quod cœlum superius cogere potest. Id autem cœlum est ars ac potestas Medici, non alterius. Et licèt quidem multi hoc cœlum manibus gestarint: aliter tamen id tractare non potuerunt, quàm tractant rustici sphæram materialem, dum iam illam sursum, deorsum, iam prorsum versum versant. Vt enim ipsi rem intelligunt, Hierosolymam ponunt, vbi Granata iacet, & Iudæam locant, vbi Neapolis posita est. Talis ipsorum scientia. Cui non erat dissimilis illa medicorum veterum. Sicut Cosmographia globum terræ proponit: sic etiam Astronomia proponit globum scientiæ Medicæ. Rectè ergo dirigendus polus est, si ab eleuatione non exorbitare velis. Sicut enim auriga currum trahentes equos, quocunque vult, arte sua moderatur: sic tibi quoque aurigandum est, vt sphæræ tuæ, cuius stellis contra cœlum superius vti vis, rationem & scientiam potestatémque habeas. Hæc enim tibi via ac meta terenda est. Et sicut auriga curru suo vepreta & montosa loca transilire non potest: sic nec tu id poteris tuo cum curru. Ideo illa scientia est, quę ex arte luminis naturæ procedit, non inani speculatione, quæ omnis scientiæ sterilis existit.

Cœlum Medium est Medicum.

Rustici sphæræ imperiti.

Sic ergo ex Firmamento crescit sustentatúrque res quælibet, quam Philosophia complectitur non tantùm in Macrocosmo, sed etiam in Microcosmo. Itaque ex defectu ipsius pluuiæ, & potentia Astronomicæ separationis à Sole factæ, morbus hic oritur. Econtrà etiam fieri morbi queunt ex pluuiâ nimiâ & immoderatâ, dum Solis Firmamentum eas satis siccare & separare non potest. Vnde nimia humiditas sequitur, velut à contrario immoderata siccitas. Hæc immoderata humectatio inflantem quidem tumorem, sed minimè hydropisin concitat. A multis autem talis censetur. Quanquam huiusmodi intumescentia ex immoderata pluuia inducta, hydropisis curam etiam admittat. Sedulò tamen attendendum est, ne post eius expulsionem aridura sequatur. Ad cuius euitationem opus est, vt pluuiam exquisitè consumas. Si vero consumptionis gradum transcendas, Soli ansam præbes ad consumendum liquorem genuinum. Secundum hoc ergo curam moderari debes. Id hic inculcandum est. Nimium enim & minimum morbos pariunt vtraque.

Firmamentum omnia vegetat & conseruat.

Porrò vnum adhuc hic sciendum restat, quod pro causâ ab aduersariis fingitur. Isti verò Opinionistę, quid velint, ipsi non intelligũt. Obiiciunt nimirum, Ariduræ causam esse obstructionem meatuum seu viarum, quia nempe per hanc membrorum nutrimentum impeditur, ne transire queat. Nos respondemus, ariduram quidem aliquam ita fieri. Sed de eâ ariduâ nos hîc non loquimur. Eodem enim modo aridura illa se habet, ac si membrũ aliquòd aut ligamentum aut arteria &c. ex dimidio detruncatum esset, ita vt nutrimentũ ad vlteriores partes meare non posset. Hæc autẽ non est consumptio, sed ariditas, & membrũ vocatur aridum, non consumptum; nec aliam Philosophiam habet, quam oppilationem vel incisionem, quæ vnum sunt. Videre verò quantopere cura illa, quæ in vulnere & oppilatione instirui debet, à verę consumptionis curâ absit. Ideò longis interuallis distant. Nec enim ea aridura est, vbi propter obstructionem transitus præcluditur: sed aridura ea dicitur, vbi deest, quod transire debet.

Oppilatio ariduræ causa non est.

Cõsumptio & ariditas differũt.

Aridura quę vere dicatur.

Pari ratione ab Humoristis illi obiici possit, huius morbi causam ab humoribus descẽdere. Qua ratione, id patet. Vbi tamẽ erroris manifestatio in hoc est: quòd, vbi humores tandẽ sint, ibidẽ quoq; humectatio vigeat: & vbi humectatio, ibi nulla siccitas. Hic autẽ humores superflui sunt. Valdè optẽ equidem, certũ in humoribus discrimen obseruari: vt vbi siccitas sit,

Humores ariduræ causa nõ sunt.

ea tollatur: vbi humiditas, suo illa modo tractetur, quantum quidem fieri possit. Sed vt ex fundamento de humoribus loquamur: Humor nihil est aliud, quam resoluta aqua, & coagulationem egressa, extra corpus pellenda. Ita multò aliter, quàm humor vocaretur: nisi fors attribueretur corpori illi, ex quo resolutus est, quorum plura certè, quàm quatuor sunt, non secundùm complexiones, sed naturas & proprietates, quæ complexiones minimè respiciunt. Ipsi tamen ab Elementis eos deduxerunt. Quàm probè verò cum istis stent, id suo tempore excutietur, vbi errorem hunc exquisitiùs ventilabimus. Prout enim ipsi ea definiunt, ex illis Marasmus oritur, non consumptio. Morbi ergò ex causis suis distingui debent, non ex aspectu. Nec enim oculorum est pronuntiare, hoc id, illud aliud esse: sed scientia sola definit, quid res sit? Oculi ergo ex scientiâ procedere debent, non scientia ex oculis, quibus plerumque glaucoma obtenditur. De Poëtis dicunt, quòd fingere soleant. Ita sedulò quoque fingunt humoristæ nostri, nec tamen versus condunt. Cætera nôrunt aliàs omnia. Scilicet.

Humor quid?

Causæ distinguũt morbos, non oculi Scientiarectrix oculorũ.

Cæterùm aridura ægritudinem etiam inducit, in quâ Febriles ascendentes transitum suum facilè impetrare possunt & assequi. Vndè fit, vt plerunque etiam febrilibus paroxysmis tententur. De febribus istis hic nihil dicemus. Hic enim morbus alius est. Eius causa in capitulo de febribus describitur. Aridura interim nihilominùs pergit ac inualescit. Et si particularis euasit, doloribus proditur. In vniuersali dolor non est. In hac enim concurrit stupefactiuum. Quælibet autem totius Aridura sub sphærâ Saturni posita est, ac ab eodem suam quoque conditionem, proprietatem, durationem, naturam & vim desumit, propriámque suam sphæram, ascendentem & constellationem amittit. Sed propter hoc dicere nullus Medicus possit, ægrum talem esse frigidum siccumque: hoc enim nimis rusticum foret: sed dicite, ipsum esse Saturnium: cuius postea natura in conditione corporum terrenorum, quantum quidem ad corpus Physicum attinet, cognoscenda & proponenda est. Bona illorum conditio est, ac ex seipsis sanescunt, quorum Saturnus finitus seu egressus est. His enim nouum cœlum exoritur, à quo vitæ diuturnæ introitus est. Ab his tamen ægrè Saturnus omninò discedit, sed diu eos macros ac aridos facit seruátque. Is enim cibos principij coquit. Cuius si non ratio habeatur in porrigendà ope, alia cura certè nulla adest. Is enim solus facit id, non humor, non complexio, aut aliud quid simile. Ideò curationis viæ duplices sunt: vna posita in eo est, vt pluuia detur, ex cœlo medio ministrata, quam cœlum superius extrahit pro simili sphærâ & concordantiâ. Quod enim Deus Medicum creârit, non persona saltem eius in causa est: sed vt cœlum in sua manu habeat, quod Medicum perficiat. Quòd si illa pluuiæ stella cognoscatur, tum Medicina in promptu est. Via altera est, vt Saturnus superetur, & à vi eius Microcosmus eripiatur, isque in aliam sphæram ponatur

Arid. particul. & vniuers. dolore discernũtur.

Aridura præest Saturnus.

Medicus cur creatus?

Aridura cura duplex.

Quæcunque autem istarum geminarum curarum adhibeatur, ea sola sufficit ad curationem. Primâ vtitur Astronomus olympi inferioris: alterâ Astronomus olympi superioris. Quilibet autem suæ professionis Philosophus sit, & tandem Medicus in illâ fundatus.

Primò Sol qui exsiccat, tolli & eximi non potest: est enim ingenitus & implantatus. Itaque pluuia opus est. Superius enim cœlum cogi & coerceri non potest aliter, nisi simile quid ex cœlo inferiore vicissim reponatur. Sol ergò superioris cœli manet: pluuia autem est cœli inferioris. Hęc enim vt ex superiore impetretur, fieri minimè potest. De hoc ergo Arcano disserendum est.

Prima

* Quære supra textũ t. pt.

Medicina altera ad Saturnum hominis erigendum & subleuandum, ita intelligi debet, vt nimirùm præstetur, ne is deinceps sit, qui fuit. Per hoc enim Saturni sphæræ homo subtrahitur, hoc pacto, vt transplantatio vnius in alterum fiat, velut Persici in salicem, & similiter. Si ergo homo transplantari, vnique Planetæ eximi, ac alteri subiici debet; tunc ad hoc perficiendum Antimonium idoneum est, quod Saturnum transmutat in Venerem. Per hoc arcanum homo redditur Venerista, ac ascendentem alium accipit, quem sequitur. Ideò Antimonium cura est in Ethica, qui stellam Saturni transplantat in Venerem. Hæc artis abdita sunt. Et sicut Bolus stellam Mercurij transplantat in Saturnum: sic eodem modo omnes stellæ in cœlo medio transplantari possunt. Et licèt (quòd fieri solet) ipsa quidem radix amotæ stellæ remaneat: transplantatio tamen viget & subsistet in eo, ex quo homo viuit, non in radice. Fructus enim regunt radices, non hæ illos. Sic ergo in Saturnum implantantur 6. Planetæ, 6. in Venerem, 6. in Mercurium, 6. in Martem, 6. in Lunam. Sol non transplantatur, cum ipso melior nasci non possit. Hinc ergo notandum est, quòd in omni insanabili morbo, si naturalis ordo, contraria scilicet ad contraria, nihil proficiant, cura transplantationis proponi & assumi debeat. Id faciendum etiam in verâ Morpheâ, Leprâ, & similibus. Exemplum ex ipsâ naturâ petamus. Nam si animal, velut serpens, sphæræ suæ terminum superuixit, mors ei necessariò impendet. Cœli enim terminus, terminus est vitæ. Si autem animal hoc ex natura propria transplantetur, & sibi Planetam alium, cui subiaceat, prostituat: tunc vita ei prolongatur. Omnium etenim morborum, qui gradus ad mortem descendunt, digressio est transplantatio, quæ pro consideratione primæ Philosophiæ regeneratio vocatur. Et quia radix manet: meritò transplantatio vocatur. Nec enim repuerascentia ea est, sed noua plantatio in truncum veterem, cuius fructus homini aduersi sunt, facta, vt fructus vtiliores proueniant. Huius Medicinę processus, præparationem istarum rerum, velut Antimonij & similium describit. Ideò bis eodem loco idem poni, superfluum est. Quilibet autem operam det præparationi in lumine & officinis vsitatæ. Vrunt enim locum, velut vrticæ.

Secunda.

Antimonium Saturnum transmutat in Venerem.

Bolus Mercurium transp. in Saturnum.

Transplãtatio morbi incurabil. cura

Cœli terminus, terminus est vitæ.

Transplantatio cur vocetur

DE ICTERITIIS.

Icteritiæ seu morbi tincturæ nomen suum à coloribus desumunt. Si color est citrinus, Aurigo vocatur. Si color est cinereus, niger, viridis, purpureus, &c. nomina singulis coloribus respondent. Genuinum tamen omnium nomen est *Tinctura*. Ipsi colores varij species existunt, omnes sub vnâ causâ comprehensæ. Ipsum ergo nomen vnius rationis est, siue à Græcis, seu Latinis aut Germanis imponatur. Nomen enim quiuis imponere potest: non itidem causam dare. Tum & nomen non nisi res nuda est. Quâ de causâ iure merito de origine inquiri debet: quæ cognita, demum ipsum nomen nulla difficultate promit & expedit.

Nomen est res nuda.

Tinct. morbus quid?

Morbus tincturæ est, quando homo natiuum colorem amittit, non causante morbo alio principali, hoc est, si morbus per se subsistat. Siue enim natiuus color abeat in citrinum, croceum, aureum: siue in nigrum, aut alium qui præter naturam fit: ad Icteritiam omnis refertur. Verum quidem est, quòd etiam per hydropisin, & contracturam ac Apostemata interiora, naturales colores permutentur. In his tamen Ictericus color non adest, sed discrimen hydropicę & Ictericæ flauedinis in gradu colorum consistit, quòd hydropisis color spiceus sit, Icteritię verò saturatè tinctus. Scitote ergo, de solis tinctis coloribus hic agi. Qui quousque effunduntur, eousque tingunt faciem, oculos, aures, brachia, vngues, digitos, &c. Cæteri colores non tincti vlterius non tingunt, nisi in facie & ore. Latiorem enim Anatomiam non habent. Tincti autem colores peruadere & penetrare possunt, quàcunque corpus patet: siquidem tinctura existunt. Vnde meritò morbi tincti vocantur.

Colores tincti & non tincti vt differant.

Mortificatură mater.

Tincturæ procedunt ex mortificatione corporis, in quo colores conduntur, sicut enim in semine conditi sunt colores virides, crocei, nigri, cærulei, purpurei, &c. quos tamen nemo videt, donec semen in terrâ emoriatur, & Sol eos præparet, proferátque, vt sensibiles iam sint, qui fuerunt ante insensibiles: ita hic quoque sciendum est, in corpore semina latere, hoc est, partes inexistere, in quibus homo consistat: quarum si moriatur vna vel plures, tunc earum mors, genitrix colorum fit. Iam ergo color in Anatomiam suam erumpit, ad conspiciendum id præbet, quod adspectabile prius non fuerat: hoc est, sicut in semine nigro, folium viride ac flos luteus latet, sic pariter in rubeo sanguine cyaneum, viride & luteum, &c. conditum est, quod tamen, cum integrum corpus existit, visibile minimè est sed tantùm quando id emoritur. Scire ergo Medicus debet, quòd semina, quæ Microcosmum constituunt, putrescere non debeant, sed semina omninò manere. Ipsorum verò putrefactio causa est morbi, de quo hic dissserimus. Et huius talia exempla sint. Ictus seu plaga, quæ corpori ingeritur, membrum id mortificat. Id ergo iam putrescit. Hoc modo putrefactio manifestatio est coloris partis eius, quæ percussa est. Sanguis qui phlebotomiâ elicitur, decolor fit, quia dissoluitur & putrescit, velut semen in terrâ Hac ratione color ipsius erumpit. Et hęc exempla data sint de coloribus rudi modo fientibus. Icteritia autem eodem modo non fit, sed ratione aliâ, vt tradetur.

Colores vniti sint rebus.

Putredo causa morb. tinctorū.

Si ergo morbus tinctus, emortuum corpus est, quod corpus mater illius morbi existit: scire deinceps conuenit, quæ ratio generationis sit? vt in homine ista tinctura fiat, quæ hominem in aliis corporis partibus quocunq; incidit, tingat. Tinctura autem plùs est, quàm colores illi qui ex exemplo intelliguntur. Hi enim emoriuntur; illi autem emortui, à morte resurgunt, & in generationem aliam contendunt. Inde color viuificatur. Porrò autem res quælibet emortua (quæ tamen semen sit) cœlo subiecta est, si in terra, hoc est, in Elemento iaceat. Quod autem in terrâ conditum non iacet, cœlo quoque (de semine loquimur) non subiicitur, & putrescit ac emoritur. Iam si sanguis aut aliud in corpore hominis dissoluatur, id in homine iacet, & cute integitur, hoc est, iacet in terrâ. Ex hoc ergo morbus enascitur, velut herba ex terra: non ipsa quidem forma eius, sed tantùm colores. Hinc fit, quòd sectio istius venæ ac loci, huiusmodi morbum tollat. Nam in ipsâ iacebat: sicut pluribus in curâ traditur. Si ergo corpus, hoc est, sanguis, medulla, succus, mucilago, synouia, aut quiduis aliud in corpore, ita emortuum est: tunc cœlum imminens operatur in ipso. Iam verò semina inter se diuersa sunt. Quæ ex carne aut substantia proueniunt, in nullum tincturæ colorem abeunt, sed in suis locis manent, & ibi putrescunt. Hinc oriuntur vlcera, de quibus hic nihil agitur. Si autem corporis succi putrescant, ex illis fiunt tincturæ hæ, quibus corpus coloratur. Sic ergo tinctorum morborum duo corpora existunt: succus scilicet, & substantia. Succus est liquor. Substantia est os, sanguis, caro, adeps, &c. Insuper & varij sunt succi in corpore. Hic enim est mucilago, ille est Bitumen, is est oleosus, iste vndosus, hic talis, ille alius. Pro cuiuslibet autem conditione gradatur etiam colores, & in quod propendent, in id vi cœli ducuntur: hic in Lepram, ille in Morpheam, iste in guttam Rosaceam, alter in pruritum, &c. quo pertinent etiam, qui cutem, ossa & carnes exedunt. Quia enim tincturæ sunt, ob id sunt etiam corrosiuæ propter vim salis. Horum tamen morborum hic mentio non fit. Tractamus saltem de tinctis morbis, in corpore manentibus, qui ipsi tamen etiam prædictis externis morbis similes existunt. Intrinsecus enim membra & ligamenta &c. quoque exedunt & erodunt, licèt abditè & inuisibiliter.

Tinctura mortuæ resurgāt.

Semina tincturæ vt diuersa sint.

Tincturę vel sunt substantiæ vel succi.

Succi corporis quotuplices.

Tincturę sunt corrosiuæ.

Quâ verò ratione Artista in Metallis laborans, eadem in colores alios transformat (nec verò in metallis tantùm, sed & in aliis mineralibus) ita hoc casu Artistam cœlum agit. Ab vtrisque autem vna eadémque ars seu operatio impenditur. Sicut enim Artista per Vulcanum, hoc est, per igneum Elementum illa excoquit: sic cœlū coquit per solé. Sol enim Vulcanus est cœli

Artista & cœlum vt similes.

Sol Vulcanus, cœli.

cœli, in terra coquentis. Quodnam verò Artistæ officium ac labor est? vt in plumbo scilicet albedinem, flauedinem & rubedinem quærat ac inueniat. Si ergo hi quoque Artistæ cœli, Saturninias partes in Microcosmo tractét, tunc per operationem eorum fit, vt huiusmodi colores producantur, sed ad morbum hominis. Nam si iidem in metallis quoque quærantur & mineralibus, is eorum morbus existit: Metallum enim ipsum quoque similiter in sua operatione dissoluitur. Artista in Venere quærit viride & lazurium. Si ergò Venerei Artistæ, Venereas partes in homine apprehendant, vt per transmutationem illam colores quærant & eliciant: iam morbus tinctus præstò est. Et nisi partes Planetarum exactè noueris: fieri non potest, quin in cura longè aberres. Hîc enim basis sita est. Eadem ratione in Marte Artista quęrit colorem rubeum, violaceum, & croceum. Similiter & Artistæ Martiales in homine eosdem quærunt ac operantur etiã colores, vtcunque aut in morbum corporis, aut vulnus abeant. Ita Mercurius promit Lazurium & rubeum, & flauum. Similia & artifices Mercuriales in homine fabricant, si in Microcosmo mineram arripiant & Athanar, Vulcanius autem ignis ipsorum Sol existit. Luna candidum, cyaneum, & nigrum dat. Hæc eadem in ipsa quærit etiam Artista. Sic eadem Luna quoque fabricat, si in homine Alchimica euadit. Sol Amethystinum, Violaceum, purpureum promit, & cæteris æqualiter operatur. At hæc est Physica, & Philosophia & Theorica, quibus morborum tinctorum origo cognosci debet. Cholera cognitionem nullam præbet. Itaque deinceps oculos aperire pleniùs.

Hoc nihil obstare debet, quòd res inuisibiliter fiat vel eueniat. Inuisibile enim peritum doctúmque artificem reddit: non item visibile. Pictor vel aurifex florem facit visibiliter. Eundem Sol etiam profert, sed aliter. Vter verò horum artifex videtur vobis optimus? An non Sol? Imò. Huius ergò licet operantes manus non videas: ex operibus tamen, quæ promit, eas æstimare & potes & debes. Operibus enim credi par est: hoc est, res facta persuadet ipsam ita fieri debuisse. Pari ratione Metalla quoque & mineralia vides, & tangis: non tamen similiter etiam in homine. Et tamen nihilominus in homine inexistere, opera testantur, quæ prodeunt. Hęc nimirum germana ac vera est Theorica, hęc Physica: in his Medicus suum lumen adipiscitur. Microcosmus enim minor mundus est, in hoc præcipuè, quòd omnes in se mundi partes complectatur. Hinc creatura est omnium nobilissima. Et quis credere possit, in semine Euphragiæ latere talem colorem, formam, folium, &c. Nemo certè, nisi qui videat, illa ex eo enasci. Opera faciunt, vt ea credantur. Manifestant enim, quę latebant. Ad Medicum ergo spectat, res inuisibiles ipsis visibiliùs non incertiùs cognitas ac perspectas habere. Qui verò visibilia non cognouit, is quî sciet inuisibilia? qui istis credet? Opera & experientia vt credantur illa, faciunt. Penes imperitos credulitas nulla est. Credunt autem periti. Peritum ergo esse Medicum conuenit vt sciat, quod credere debebat. Credere enim in Medicina aliud non est, quàm scire rerum inuisibilium opera, exitus, naturas, proprietatésque, non secus ac ipsarum visibilium. Sicut enim homo florem ex argento facit, & Artista colorem extrahit, & separat; sic eandem in homine quoque naturam existere, & talia opera perficere Medicus persuasum habeat: discriménque in solâ formâ est, quod vnumquodlibet suo modo se habet, prout habere debet. Et tamen omnia res vna sunt, nec differunt nisi in eo, sicut vna viriditas omnes formas dat, & tamen vnicus tantùm color est. Eadem etiam hîc ratio est.

Plumbo albũ flauum & rubeum inest.

Colores qui? in quibus Planetis? scilicet in Venere.

Marte.

Mercurio.

Luna.

Sole.

Colera non est causa tincturę.

Sol peritissimus artifex.

Mineralia omnia homini insunt.

Homo nobilissima creatura.

Medicus inuisibilium peritus sit. Credere in Medicina est scire.

Quòd si ergo tinctura, quo modo dictum est, ex suo corpore fabricata est: tunc color bonus adest tincturæ eius, quam summus Artista è suâ Minerâ in Microcosmo præparauit & extraxit. Tunc ergo tinctura in suo liquido iacet, ac colores distribuuntur à virtute penetratiuâ, quæ cuilibet Tincturæ inest: velut crocus, in aquam coniectus eam tingit. Tingit is autem multo magis, ac aquam multo exquisitiùs penetrat, si aqua cum ipso ebulliat. Et talis natura ebulliens in ipsis quoque corporis liquoribus existit. In quibus, si iam colores iacent ebullitio illa facit, vt ii expellantur & distribuantur, quousque Anatomia pertingit. Feruoris ergò & tincturæ natura in causa est, vt color omnes poros peruadat, qua quidem liquidum extenditur. Et cùm humida omnia sint, ideò erumpit is ad cutem. Cùmque Alchimicam Diaphinitatem & pelluciditatem habeat; ideò substantiam cutis, ossium, cartilaginum ligamentorum, &c. penetrat, quousque potest. Quilibet enim tincturæ liquor minera existit. Et vicissim, quælibet minera est Mercurius, sulphur & sal. Ex his color ille extrahitur, & subtilissimè præparatur. Hæc enim corpora si pręparentur, ex seipsis subtilia fiunt ceu sublimata, calcinata, reuerberata, destillatáque. Fiunt enim hîc opera inuisibilia more visibilium, ipsáque subtiliata corpora tinguntur velut pannus à tinctore. Hoc autem loco attendite, tincturam quamlibet suum corpus aliàs ita inficere, vt color fixus & constans inhæreat. Sic enim & à panno colores non eluuntur, aut color Orichalci, fundendo non decedit. Hic autem colores iterum eximi & elui queunt. Pannorum autem colores ideò non eluuntur, quia nudâ aquâ, quę nimis inualida existit, tantùm tractantur. Quòd si verò capitella alborum Alkali adhiberentur, colores vniuersi eximi, & pannus natiuo suo colori reddi posset. Huius ergo morbi medicinam instar alborum Alkali esse oportet: aliàs color non eluetur. Hac ratione etiam ex Orichalco tinctura cadmiæ eximitur, & cuprum profertur. Per idem impeditur etiam probatio auri creati, quia scilicet lotio nimis exquisitè eluit, & rem in statum pristinum reducit. Et veluti fulmen argentum aurúmue eluit: ita æquè & colores ex corpore eluuntur, ratione pari.

Sic ergo cœlum in homine laborator existit, res multas miraculosè aliàs quoque

Tinctura omnis est penetratiua.

Capitella alba Alkali colores eluunt.

Fulmen metalla eluit.

Cœlum laborator mirabilis.

producens in iis rebus, quæ faciant vel ad vitæ longæuitatem, vel ad sanitatem, vel ad morbos, vel ad mortem. Sicut enim foris nascuntur iam violæ, iam Betonica, iam Flammula, iam Ruta, iam colchicum sub autumnum: ita natura quoque subinde operatur, ac vnum post alterum producit, vt cuilibet tempori sua iusta fiant. Pari vicissitudine cœlum quoque in homine varia operatur ac producit vnum post alterum, quæ omnia ad hominis, vel sanitatem, vel morbum mortémque vergunt, prout laborantis constellatio se habet. Nisi enim quotidie huiusmodi in corpore flores renouentur, in eo non spes vitæ, sed metus mortis instat. Et hæc summa quidem Philosophia est quæ medicum format: quam ... è libris plenius petetis. Sic ergo cœlum circa res has versatur.

]:[Supra fol 94. Quære supra fol. 94.

CONTRARIA SIGNA.

Non pauca etiam de signis, quæ produntur, hic recensenda sunt. Signa autem ipsa Medicum quidem scire fas est, sed non, vt vulgus solet, verum ex fundamento Astronomico. Cùm enim morbus sit Astronomicus, aut Astronomiæ subiectus: ex hâc omninò necessaria cognoscenda sunt. Quanquàm autem tinctura quoque signa exhibeat: ipsa tamen pro fundamento habenda minimè sunt, sed tantùm iam factam operationem indicant. Futuræ autem operationis signa ex Astronomia desumi debent, sine quâ fieri nihil potest. Is enim demum verus est Medicus, qui operationes futuras indicare nouit. Præsentes enim ipsis oculis patescunt. Quæ autem in oculos incurrunt, ea pridem prædici & prognosticari decebat. Nam hoc verè ad Medicū pertinet. Hâc ergo ratione, si vomitus, pectoris angustia, & signa similia alia in membris acciderēt, hæc te non moueant, vt aliam morbi causam inducas. Id enim sic huius vel illius natura fert, quæ aut propensa est, ad vomitum, ad angustiam, ad plenitudinem, ad contracturam, ad fluxum, ad oppilationem, &c. vbi licèt quidem varia eáque diuersa signa exhibeantur: ipsius tamen morbi ea culpa non est, sed naturę & proprietatis ægri. Sic & alius ignis est in ligno, alius in resina, alius in oleo, &c. & tamen vnum Elementum ignis est. Alterum discrimen ex ipso corpore oritur. Sic hoc quoque loco. Signa ergo ista ad aliud non conferunt, nisi vt discrimē corporum prodant. Quod autem attinet ad morbi Planetam, ascendentem, constellationem, quæ hoc in casu scire Medico dignum est: id ex Astronomia petendum est. Id nisi fiat, Medicus in Chronico, Acutóque, ac in causa, & cura, facilè aberrabit, vt quid agat nesciat. Futuri ergo Medici ad Astronomiam diuertite. Quod si autem non Medici, sed auari esse malitis: quid huius sciatis tandem, nihil intererit. Interim, qui ignis vim & artem non nouit, is morbos hos cognoscere & curare minimè poterit. Quicquid enim agatur de morbo: gratias agere debet Deo, rem peius non cecidisse. Iam ad curam. Quoniam, &c. Quære]:[vsque ad finem cu.æ.

Medicus sit Astronomus & Prognosticus.

Cœlum Planeta, ascendēs cōstellatio, & e vnum.

]:[Supra fol 9.

DE COLICA.

Cvm diuersæ opiniones ac sententiæ variæ de Colica passim iactentur, factum est vt hinc diuersa quoq; eidem nomina inderentur. Sua enim peculiaria habent, Germani, Latini, Græci, &c. De nominum verò varietate difficultas Medico oboriri nullá debet: sed omnium vna omninò causa putanda est. A quâ ipsa etiam prouenit, vt Colica vel grauiùs affligat, vel leuiùs idque ex differentia motionis. Interdum enim à potu, interdū a frigore, iam hinc, iam aliunde eadem exoritur. Et tamen hæc omnis varietas vno nomine cōprehenditur, videlicet Colica vel torsione. De quâ hoc capitulo pluribus disseremus.

Colica quid: & quæ eius causa?

Qualibet Colica est ventris ventus seu turbo, vndecunque concitatus, à cibo potuue, à peregrinatione nocturnâ, à somni interruptione, à refrigeratione pedum, aut quâcunq; aliâ mutatione, à calculo vesicæ, à refrigeratione ventris & alui obstructione a retentione mensium, &c. Ex his enim omnibus colica nascitur, quæ tandem vel ex seipsâ desinit, vel tollitur remediis, vel terminatur in Paralysin. Eius ratio talis est. Dolor & torsio in ventre oboritur, intestina contrahuntur & intorquentur, perit appetitus, sequitur vomitus ructúsque, vrina fit cruenta aut aliàs rubra, corporis calor comitatur, & similia multa eueniunt, quæ hic non omnia describi queunt. Iltis apparentibus, colica intēditur pro ventorū copia ac vehementia, ac salis intestinorum resolutione. Ex his enim eadem vel breuior fit aut longior, vel lenior aut acutior. Ista plerunque sequitur membrorum resolutio & contractura, aut alia accidentia, vel acuta, vel chronica, interdum in mortem ducentia, prout turbinis ratio fuerit. Quæ omnia ex sequenti causarum enumeratione plenius cognoscenda sunt. Licèt enim ipse morbus quidē vnicus sit; multa tamē ac diuersa sunt, ad generationē eius, quæ conspirant. Refert ergo hic recensere ea, quæ causæ alicuius vim præstant, & cumprimis causam palmariam ipsam, quę nihil est aliud quàm ventus intorquens se & conuoluens, sicut turbo in superficie terræ puluerem rapit, aut in vndis vorticem concitat. Fas autem est, hoc loco Theoricam omnem ac causarum explicationem, a veteribus in hoc morbo, quem in Iliacam, Colicam, Tenasmum &c. distribuerunt, definiendo traditam deleri, causamque omninò aliam, in ipsa scilicet naturæ luce fundatam, quòd nempè homo magno mundo similis sit, nec peculiare quicquam habeat, cui producitque. Ipsius enim mundi ac hominis cum ratio tum cognitio vna eademque esse debet. Hinc ergò consequitur, colicam esse ventum, ex superiori sphęrâ incumbentem, & in 4. mundi partes exspirantem. His iam generatis & perflantibus, colica instat. Res autem hoc pacto intelligi debet. Compertum nimirùm vobis est, ventos quatuor in mundo sibi oppositos perflare: ac ex Meteorica didicistis, quî fiat, vt illi interdum spirent, interdum minùs, interdum incitatiùs com-

Colica vt terminatur soleat Colica signa quæ?

Colicæ causa quę?

Hominis & mundi vna ratio.

commoti turbines euadant, omnia quatiant & arbores deiiciãt, hoc illóue vel loco vel tẽpore magis minúsue. Huiusmodi generatio quædam etiam in corpore humano fit, ac in ventre proditur. Venter enim chaos est, hoc est, est regio illa seu concauitas, intra cœlum terrámque ac mare relicta. Sicut ergò per chaos hoc venti tum terram, tum aquam transpirant: ita in ventre etiam iidem iam sursum, iam deorsum perspirant: quam flatulentiam colica sequitur. Iam verò globali seu orbis ventris partes quatuor sunt: Meridies, Septentrio, Oriens, Occidens. Meridies vmbilicum occupat: eius ventus est AVSTER. Hæc colica Australis vocaretur, si colicæ nomen genuinum esset. Spiratio ab vmbilico est ad dorsum. In dorso viget BOREAS, indè versùs vmbilicum transpirans. Hi venti sibi inuicem oppositi sunt calidus nempe ac humidus, & frigidus siccúsque: & vterque peculiaris naturæ conditionisque colicam suscitat. In regione superiori, ex fundo stomachi EVRVS oritur, & versus occasum, nempè ad anum perspirat. Ex ano emergit ZEPHYRVS, flans ad regionem Euri. Vndè iam iterum duæ diuersæ colicæ, vna calida & sicca, altera frigida & humida generantur. Et hæc illa quatuor colicæ genera cum suis collateralibus ventis existunt.

Venter chaos hominis.

Ventris partes 4. sunt & totidem colicæ. Vmbilicus est meridies & Auster. Dorsum est Septentrio & Boreas.

Stomachus est &c. Anus est &c.

Principium autem ac generatio ventorum ex naturâ congenita est. Sicut enim suo tempore æstas ac hyems oriuntur: ita venti quoque Euri, Zephyri, Septentrionis, Austríque statuto suo tempore incumbunt. Et veluti spirationis suæ tempus ordinarium iidem habent ita etiam quietis & tranquillitatis vicissitudinem experiuntur. Præterea autem duo quoque tempora ventris notanda ac scienda sunt, Æstas nimirum ac Hyems. In his enim vel magis vel minùs venti incumbunt. Et sic colica vel est æstiua vel est hyemalis. Pro his vt constellatio fit in homine, ita colicæ ille subiicitur. Colica enim pro ventorum generationis modo se habet, Qui si Meteoricè producantur, colica insultat. Colica autem præ ventis externis peculiaria duo experitur: primò, quod constellatio ipsius ventum gignens, per exteriora mouetur. Secundò, quòd venti illi cum dolore grassentur, cùm in abdomine inclusi eruptionis portam non habeant propter varia obiecta corpora. Et his præcipuè duobus peculiaribus homo à maiore mundo differt. Sicut ergo quotidiè in mundo venti spirant: ita similiter etiam in homine: qui tamen similiter in mundo plerumque consumuntur ita vt non ad modùm sentiantur. Nihilominùs tamen indies iidem producuntur. Hi huc non faciunt. Isti enim tantùm hîc explicantur, qui manifesti sunt & morbos pariunt, vt sunt procellæ, grandines, pruinæ, tempestatésque similes aliæ, quæ productæ in ventre eodem modo ceu in chao furiunt & grassantur. Quia autem venter intestinis plenus, ac insuper sensu acuto præditus est: ideò ventorum molestiâ & dolore torquetur, donec eos aut consumat, aut eiiciat excutiátque. Quácunque ergo ex parte hi venti in ventrem incumbant dolorem modo prædicto concitant quem veteres Colicam & Iliacam vocitarunt, intestinorum quidem, non autem ipsius Philosophiæ ratione attendentes.

Ventris tempora duo.

[illegible] differt a mundo in colica.

Colica à loco ita dicitur

Porrò autem de accidentibus colicæ ita attendite. Homo ex tribus constitutus est. Mercurio, Sale, Sulphure. Hæc tam sunt ipsius sanguis, caro, ossa, tendines &c. Venti autem dum perflant, ipsum corpus, hoc est, intestina ac regiones eorum corripiunt, veluti fortis turbo domũ deiicit ac sternit, aut nimbum aliudve simile inuehit. Hæc dum fiunt ventus tria illa inuadit, & cum ipsis quasi conseritur vniturque. Per hanc permixtionem sal resoluitur, & in intestina defluit. Quod cum mordax, acutum, ac variis qualitatibus præditum intestina sensibilia inuadit ac vellicat, iam dolore venter lancinatur, sicut vulnus, quod sale conspersum mordicatur. Si verò venti sal non inuadunt, tunc confertim vnâ omnes foràs erumpunt. Vbi autem Sal resoluitur, dolor illicò vrget, non cessans priùs, quam sal pacatum & domitum sit. Quanquam dolores etiam inferantur à Zephyralibus ac Borealibus ventis, dum aut frigore percutiunt, aut vehementiâ impetuque labefactant. Cum quibus tamen si sal vnâ concurrat resolutum, dolores atrociores omninò & periculosiores corripiunt. Ex his liquet, colicæ curam pro ventis 4. quadruplicem existere. Tum etiam cura peculiaris debetur resolutioni salis si à Mercurio & sulphure separatum sit: velut alia etiam ratio est, si alia quædam incidant. Nam & venti constipant, laxántque, ac interdum supernè eructant, interdum in concauitatibus suis fluctuant. Cura ergo in genere duplex est: vna contra ventos; altera contra materiam, quam post se ventus relinquit. Nisi enim sedula cura ipsis ventis, ac resoluto sali impendatur: colicæ sanatio nulla impetrari poterit, nisi natura Microcosmi ipsamet aduersa consumat & tollat.

Homo ex tribus constat.

Salis resolutio colicæ causa.

Colicæ curaque duplex.

Venti prædicti siue ex seipsis oriantur: siue ab hominibus producantur, subtiles adeò ac tenues existunt, vt omnes totius corporis lacertos ac poros peruadant, velut ventus parietem penetrat. Quâ alteratione membra omninò deiiciuntur & infringuntur. Cum his si sal resolutum concurrat, spiritus eius ventis adeò exquisitè permiscetur, vt cum his ad extremos vsque artus peruagetur. Itaque eruptionis impetu semel facto, mixtim illi duo perfluunt, dum exteriora membra proximè obsederint. Quo facto dolor ventris ipse quoque in membra effunditur. Huic vento & spiritui salis, quia membra resistere non possunt, ideò concidunt velut domus à vento strata; quam deiectionem contractura post modum grauior leniórve sequitur, prout venti illi leuiùs vel concitatiùs impegerint. Nam pro naturâ Microcosmi & venti conditione ista omnia eueniunt.

Colica venti subtiles.

Colica vt in artus transfertur.

Pro conclusione ergo hoc tenendum est (*Quære* *.*) quatuor dictos ventos definitas suas complexiones habere, nempe immoderatum calorem, frigúsque aut humiditatem, siccitatém que, quas deinde sequuntur trium primorum in suis Elementis resolutiones & coagulationes: pro quarum commoderatione subtilitas

. supra sol. [illegible]

tilitas etiam penetrantium spirituum oritur. Membra enim alia resoluūtur à frigore Boreæ, alia humiditate Zephyri, alia ab Euri siccitate, alia à calore Austri. Cura ergò contracturæ cuiuslibet pro hisce causis temperanda est, non tam propter ipsos ventos, quàm spiritum salis resolutum. Cuius vnica hæc cura est, vt, quemadmodum lapsæ domus remedium vnicum est erectio, sic hic quoque contractum membrum erigatur. Singularis ergo cura est euacuatio ventris: singularis itidem erectio membrorum.

CONTRARIA.

Quære §. vsque ad finem 2. parag.

§. supra fol. 104.

His hactenùs præmissis, iam deinceps in confesso apud omnes sanos est, pro lunæ facie, seu ea recens sit, seu plena, seu augescens, in homine hoc malum omninò concitari sentirique. Quod cum, vt est, verum sit: origo ac causa omninò noscenda est. Causa verò hæc est, quòd homo intra se quoque, velut extra se, peculiare suum cœlum, similémque constellationem habeat. Vnde fit, vt temporis euariationem sentiat, non externo, sed interiore. Nec enim cœli planeta vel me vel te gubernat, sed tantùm qui in corpore est. Et Astronomus, qui ex planetis externis de natiuitatibus iudicat, is hâc de causâ errat, quia isti in hominis corpore nihil operantantur, sed tantùm internum cœlum ac planetæ id moderantur. Cœlum autem externum interni tantum index existit. Homo enim se habet, vt crassum ac rusticum hoc exemplum docet. Suis vel porci eadem est anatomia quæ hominis. Ita vicissim hominis eadem, quæ cœli. Sic intra nos quoque fiunt pluuiæ, tempestatúmque euariationes. Quæ causa? Quòd eædem intra nos matrices, quæ extra, existant. Hinc earum impressiones sentiunt, qui vnius concordantiæ & constellationis cum ipsis sunt. His iam constitutis, colicæ (antiquitùs ita vocatæ) cognitio ea tenenda est, quòd ipsius venti, quatuor orbis partium venti existant, qui pro dispositionis suæ conditione tormina & dolores cieant. Cœli ergò vim vt in colicâ, sentimus adeò certò, vt verè dicere possimus, hominem hunc in hoc illóue signo, aut hac Lunæ facie moriturum esse: non vt Lunam exteriorem intelligas, verùm interiorem. Hanc enim tu sentis, & ab istâ occideris. Interim negligentiùs id obseruas, quia non, vt ventus externus internus operatio subindè sentitur. Qui sententiam hanc in ore habent, quòd Astra inclinent, non necessitent: hi malè sentiunt & loquuntur. Nihil enim illa inclinant, cùm ad cœlum tantùm externum dirigantur, quod nobiscum nihil quicquam commercii habet, nisi ratione præfigurationis tantùm. Ideò nihil quicquam etiam in nobis inclinat. Itaque otiosè id addunt, quod idem nihil necessitet. Quid enim cogat, cum in nobis non sit? A suis astris cogitur homo, non à mundi astris. Astra enim hominis, ipse homo sunt. Et quod homo est, id astrum est, non supernum, sed infernum, cuius præfiguratio tantùm in superno exhibetur obiter. Nisi ergo insitus rationi nostræ spiritus corpus moderetur: tunc dominium in nobis exercet cœlum, quod in nobis conditum est, velut ventus in colicâ, qui flatus est omninò, non humor. Loquamur ergo de internis, & in hominum extranea non inuehamus, aut de iisdem cogitationes otiosas subeamus, quod factitare Humoristæ solent.

Colica pro lunæ facie fit.

Cœlum hominis hominé regit.

Cœlum externũ hominẽ nõ regit. Suis & hominis anatomia vna.

Cœlum externũ non inclinat.

Astra hominum homo sunt.

Sic ergo ipsa opera de rebus testantur, velut imago picta sui prototypi cognitionem exhibet. Eadem etiam ratione domus testatur, se dominum esse, & quod testatur, idipsum existere, nec aliud esse à se diuersum. Et hoc pacto res ipsæ intelligendæ propriè sunt, non extraneè, veluti si quis crucem gestet, vt indè intelligatur, hominem illum huius vel illius sectæ aut ordinis esse: sed in signo ipso acquiescendum est, & dicendum, id esse linteum pannúmue, ad crucis formam sartum aut dispositum. Nam eodem modo & ventus ventris, signo suo, quod exhibet, hoc est, vento, designat, quòd ventus sit. De vento ergò non de aliis differendum est. Iam autem quid ventus est? id discitur ex magni mundi ortu, causísque ac generationis modo & proprietatibus; demonstratúrque, hominem ipsum Microcosmum esse, ex 4. omnibus Elementorum creaturis constantem. Vnum ergò cum altero omninò conferendum ac explicandum est, ac Physica ipsa in hoc cogenda, vt Theorica similis omninò instituatur in causis morbi constituendis, & his applicanda ipsa cura seu medicina, quæ ex Theorica dimanet. Hoc iam modo, quo signa se produnt; ea ipsa quoque Medicum, qualem sese gerere debeat, instituunt. Qui enim magnum mundum creauit is postremò ex limbo ipsum quoque hominem architectatus est. Et sic ab eodem auctore vterque mundus conditus est. Qui ergò ventos Solémque & Lunam, cœlo externo indidit: is eadem homini quoque ingessit, & dixit *hoc esto* Ex quo omnipotentis creatoris mira bonitas elucet. Quid enim quæso mundus vniuersus testatur aut loquitur, quàm quòd Dei, sui creatoris, sit? Sicut enim statua sui sculptoris aut plastis signum existit: ita vniuersæ Dei creaturæ quoque indicant, se Dei opera esse. Porrò autem Macrocosmus visibilis est: non itidem Microcosmus, nisi in figura imaginis diuinæ. Cætera enim in nobis abcondita latent. Eodem enim modo ipse quoque Christus in persona visibilis fuit, sicut Macrocosmus oculis nobis conspicitur. Et tamen vicissim idem in forma alia inuisibilis est, qui ne quidem id est, quod est. Ita & homo mundus est, nec; quòd is mũdus sit videtur, sed mundi signũ est: signum autem, non quòd homo fecerit: sed qui hominem ipsum fecit, is & signum fecit. Cum ergò ita se habeat, signum est, quod opus Dei sit, non hominis. Eadem & ventris & colicæ ratio est. Venti nimirùm præstò sunt & signum sunt, quod non homo, sed Deus eos fecerit, similiter ac in magno mundo. Indignum ergò fuerit, ex ipsis homines humores facere, aut quid aliud de iis speculari. Id enim non opus hominis, sed Dei est. Et in id opus dirigendus omninò noster animus est, ac ex eo Theorica ipsa constituenda.

Opera de causis testantur.

Microcosmus ex macrocosmo noscendus.

Homo ex limbo factus.

Mundus de creatore suo testatur.

Christus in persona visibilis fuit.

Et talem scitote curam.

Quantum

Quantum ad curationis modum attinet: sciendum est, vnum dirigi ad 4 ventos, si in chronicum tempus vergere pergant: alterum resolutioni salis impendi. Sed quod tertiò contracturas ipsas attinet, harum cuilibet sua peculiaris cura applicanda est. In curâ primâ attendendum est ad 4 ventos cardinales; sub quorum quolibet sui collaterales comprehenduntur. Cura ergò vmbilici posita est in *Sibeta & Egeso*: spinæ dorsi in *Sacernola* Orientis in *Falerno cum oleo*: occidentis in *Papauere* &c. Orientis colicæ haustus calidus vnus debetur: & duo item alii collateralibus. Meridianæ colicæ debetur inunctio calida partium priorum. Septentrionali illinitio dorsi. Et hâc ratione venti expugnantur, non clysteribus aut purgationibus adhibitis, aut concitato vomitu, aut admotis balneis albóque Græco.

Colicę cuiusque.

Sibeta & Egesus curant colicam vmbilici.

Sacernol spinæ.

Ad sal autem (quæ cura grauior est & laboriosior) eiiciendum opus est, vt post ventorum discussionem, enulam campanam administres, idque sensim, nec prę̨cipitanter ad Rhabarbarum, colocynthidémue & similia diuertas. Sal enim vim nullam fert: & iam per se in viis exitûs hæret. Expulsionem ergò illius si moliaris iis remediis quæ aliud nihil, quàm sal pellant, non malè succedet molimen. Si verò vnà cum sale alia quoque pellas, nihil admodum proficies. Sal enim à stercoribus & aliis reiectaneis, eductioni ineptius redditur. Itaque syncerum relinquendum est, & à cæteris sordibus separatum, vt à suis purgantibus commodiùs eliciatur. Quando autem tractum & euacuatum satis sit, id sanitatis signa expedient.

Sal in colica purũ extrahẽdum.

Tandem ipsa contractura per confortiua ita adimenda est, vt virtus ac robur sustinens partes intrinsecus forâs egeratur & diffundatur. Confortatiuum id est, *Aurum solutum in vino centrato correcto*. Quòd si verò membris conueniens humiditas deficeret, eam Balsamus cum Galbano aut oleum vulpinum cum vino correcto sarciet. His omnibus pręstantius est oleum serpentinæ. quod membra ipsa non talem expedit, verùm insuper etiam sine auro perfectè sanat.

Aurum solutum membra roborat. Bals. cum Galbano & ol. vulpinum cõtractura curat. Ol. serpentinæ &c.

Cætera autem ab ipsâ experientiâ prompta remedia hîc quidem non elimino, sed suam cuilibet laudem integram relinquo. Hoc saltem moneo, vt ordo iste triplex studiosè obseruetur, & suo conuenienti experimentum quoduis administretur, ne & medicinæ simul certa macula inuratur, & ægri status in peius subindè deducatur. Remedia ergò quilibet ex suæ conscientiæ scrinio proferat. Penes me enim vniuersa non sunt. Noui multa, quæ aliis proba habentur. Sunt etiam, quæ ne quidem vnquam noui. Itaque vt optima vndecunque seligantur, hæc monere volui.

PARALYSIS.

Tempestates omnes ac fulgura ex cœlo incumbentia, in terrâ præparantur & coquuntur. Quod enim fulgur est, id ex terrâ desumitur. Huius ergo generationem ita attendite. Quâ ratione terra à cœlo sumit folia frondes & gramina, nimirum ex ipsius pluuiâ & rore &c. sic vicissim cœlum, quo alitur & nutritur liquido, id ex terrâ desumit. Et sicut terra naturâ suâ nihilo mutata, gramen fit ac folium, nemine id quidem vidente: sic cœlum quoque suam naturam continuat, nemine adspiciente. Nemo desiderat aut videt in terrâ id, quod in cœlum euoluit. Hoc autem in terrâ coquit terra, in cœlo coquit cœlum: hoc est, quod cœlum terrę dat, id coquit terra: & quod terra cœlo mittit, id coquit cœlum.

Fulgura qui in terra coquantur?

Coctionis autem illius hæc ratio est, quod scilicet Sol, ac Planeta quiuis, & quælibet stella suum ex terrâ liquidum in sublime attrahat, vnus nempe hoc, alius aliud. Sic arbor florida suos flores, saluia suam saluiam, viride virorem, rubeum suborẽ à cœlo desumit. Vice versa idem etiam cœlo ac stellis singulis attribui debet. Sic enim & in cœlo quid est? quod suum simile in terrâ habet, & in terrâ est, cuius simile in cœlo viget. Aliàs enim fieri minimè posset, vt Saturnus in terra regnaret, si in hâc similis Saturnus non existeret, & suam exaltationem vtrique in eodem loco haberent. Interim Saturni duo minimè sunt, sed vnus. Hinc fit, vt terrestris nutrimento sit cœlesti, & hic vicissim illi.

Cœlum ex terra, hęc ex illo suum liquidũ trahit. Simile vtrobique est in cœlo & terra.

Quod ergò iam in terra planetas attingit, ex eo generatur fulgur non pluuia. Quod enim in terra terræ cibus est, id in terrâ nunquam fuit, sed recens ex cœlo natum est. Ideò pluuia, ros &c. cibus terræ est, nec in terrâ prius fuit: cibus inquam terræ est, non cœli. Quod ergò alterius cibus est; ab eodem non prodit. Fulgur autem cibus non est; ideò ex cœlo non descendit. Descendit quidem ex cœlo, sed ex terra in cœlum primò ascendit. Sic ergo velut contrarium quoddam & causa morbi in terram, hoc est, in corpus descendit instar paralysis, quæ corpus infirmat. Hoc enim sensile est, adeóque ipsemet homo. Terra verò homo non est, non est sensilis: ideò non morbus est. De fulgure ergo scire debetis, quòd è terrâ egrediatur, & Planetarum nutrimentum sit. In his fulgur euadit, hoc est, Medicè Paralysis, Astronomicè Fulgur.

Fulguris causa & ortus.

Defectus duarum (vt puto) paginarum.

Creauit ergo Medicum, & huius manibus cœlum indidit. Si ergò manibus tenere cœlum is debet: necesse est etiam vt sciat ipsum Alchimistam cum omnibus eius arcanis. Quid enim Alchimia aliud est, quam cœlum inferius, separare sciens Solem à Luna, diem à nocte, medicinam à veneno, vtile à stercore: & hoc facto iubere potens, hoc fac tu, tu illud age. Qui enim principia ignorat, quid is sit in fine vel suis operibus? Codrus nempè erit, egeno egentior, & suismet nugis se exatians. Quæcunque homo facit, eadem isti quoque Planetæ faciunt, sensu tamen processúque Alchimistico. Sicut ergo Alchimista quærit sal petræ in nitro, Mercurium in stercore, sulphur in igne: sic idem quærit etiam Firmamentum, quòd Vulcanus est inuisibilis. Hoc si tria corpora conquisiuit & comparauit, ictus oritur, quem cœlum fulgur Alchimista autem Bombardam vocat. Nam & hic fulguris producendi potestatem habet: de quo in Magiâ, quæ Alchimiæ. Philosophia

Alchimia quid?

Magia Alchimia Philosophia est.

losophia est. Ex cuius arcanis prodierunt vesani illi, qui illam Nigromantiam vocitarunt. Verè autem Nigromantia dicitur, quæ à primis incunabulis Alchimia fuit: & nomen à nigrore deductum est, quod instar carbonariorum mystæ eius incesserint. Nigromantici enim omnes sunt, qui Vulcano deseruiunt. Ex imperitiâ ergò & inscitiâ illi superstitiones Nigromanticas, & artem furiosi exercitus vocitârunt, de quibus plura hoc loco non disseremus.

Alchimia cur Nigromantia dicta.

Quare contraria ∋ € vsque ad finem.

Item quare curam.

∋€ supra fol.

Quòd si cerebrum, pulmoque ac cor &c. feriantur: quis damnum sarciet? Quis virtutum cœli, in vitam ipsam impressas noxas emendabit? Id tamen cœlum alterum præstare potest, vt, velut aqua ignem, sic id paralysin auertat à membro, quod corpus suum nondum perdidit, hoc est, si domus nondum vniuersa conflagrauit. Id autem ita fieri ac esse debet. *Quare i * i.*

i*i supra fol.

LIBER DE PODAGRICIS SEV EIVS SPECIEBVS ET MORBIS ANNEXIS.

THEOPHRASTO AVCTORE.

LIBER I.

Ad Lectorem.

Auctor, quæ pulsus causa de podagra scribat.

Ecquæ verò mea temeritas ac fiducia est, quòd de podagrâ scribere audeo, quæ tamen a nemine Medicorum vere aut descripta aut curata vnquam est? Multi enim garritus, pauca eorum opera fuerunt. Hæc nimirum mei ausus causa est, quod video, aduersarios meos tantis encomiis & honoribus onerari ac cumulari, tantumque in ipsos spei ac fiduciæ poni, quasi ipsi soli veritatis oracula funderent, ac verba eorum mera Euangelica essent, cum tamen inscitia fœda & putidis nugis omnia ipsorum verba & iudicia polluta sint. Hoc inquam est, quod dolorem mihi incutit, quia nempe videre cogor, mendacia publice, ab omnibus certatim, iunioribus & senioribus tanti æstimari colique, adeóque rem eo rediisse, vt contra iactatorum illorum imperitiam, stultitiam, erroresque ac assentationes nemini ne quidem hiscere licitum sit. Nam si quis contra ista, obloquatur, vel obiter, hunc expedita sententiâ ad extremos vsque carceres illico damnant & exportant, vt nimirùm hoc pacto Satanæ ac ipsius filiis suum regnum saluum & internum persistet.

Quæ verò, ô Principes ac patriæ antistites, quæ inquam vestra ea cura est? quòd tam oscitanter salutem tam vestram, quam plebis & vestrorum subditorum satagitis, dum persuasum habetis, eos Medicos probos peritosque esse, ac fuco omni carere, qui tamen non nisi suos vermes nocentissimos vbique excludunt & intrudunt, iisque malis Rempubl. modo non misere opprimunt? An non, quod censura cumprimis acri dignum erat, supine negligitis, & leui pede transilitis? Quod minimum est, id censetis, ac ex cumino quod aiunt, vectigal paratis. Quod maximum autem & grauissimum, in id curâ nullâ animaduertitis. Nam quia conscientia vos exstirpatores & excisores malorum omnium prædicabitis, cum tamen fraudem summam pictorum medicorum istorum tam patienter toleretis? Quæ enim vspiam facultas dānosior hodie & flagitiosior existit illa, quæ corporis adeoque ipsius rationis, ac vitæ huius curam prætendit? quæ inquā ars nequitia cumulatiore turgida & conferta est? Vere enim ac ex animo dico, nullā ex omnibus huic similē vspiam reperiri. Ea nemone tandem attendet, quam flagitiosam vitam agant hi, qui Doctores creantur, nec tamen vllum vnquam ægrum sanitati restituerant? Quo quæso in censu habeātur ipsi, quos carnifices, monachi, ac Moniales tamen arte ac successu longo superant, suúmque ordinem fallitando Medicinam laudatiùs tuentur? Quo tandem quæso iure, quo prætextu, quoue animo huiusmodi homines extollere audetis, quorum tamen facultas, mera opinio, putum somnium, ac labyrinthus inextricabilis existit? Et quæ ea vestra excæcatio & insania est, quod dicentibus illis, Podagræ nullam curam aut medicinam esse, astipulemini: cum tamen id commentum tantum sit eorum, quorum cerebrum asininum, sanius nihil & conuenientius promere didicit? Et hoc idem delirium cum ipsis delirauit hactenus tot seculis medicorum pars maxima, quorum mens sanior suis Coryphæis non existit: adeoque coruus coruum longa successionis serie progenuit. Quæ autem ea fraus ac iactura est, tam nobilem ac humano generi præstabilem facultatem, tamque insignem eius laudem & vtilitatem a torpidis istis Academiarum alumnis obscurari, reprimi, pessundari? Et parum id quidem sit, ad tot cædes & latrocinia vos prouinciarum Rectores tantopere conniuere? Nec enim de Podagra saltem hic loquor, sed de morbis etiam cæteris omnibus vniuersim, in quibus ipsi aut canes muti sunt, aut conquisitis vndecunque verborum fucis, vos ipsos ac vestras vxores, liberosque, & subditos bonis, corpore, ipsaque vita nefariè mulctant. Et cur ipsarum Academiarum pompa fastusque tam insolens vos admiratores tam diu detinet? Nec enim hæ aliud, quam mendaciis velum ac ornamentum testimoniúmque emptitium obtendunt. Itaque oculos tandem aperite, ac manibus titulis vobis deinceps imponi minime sinite. Fieri enim potest promptissime vt Doctor simul morionem præstet. In morione vero etiam nequam locum inueniat. An vero ad testimonium id non satis est, quod, dum morbos vestros tractant, integris diebus ac noctibus nihil

nihil quicquam proficiant, sed meros fumos, ac suaues nugas, & aenigmata mera pro his se tallens & venditent, & insuper ex vobis ipsis experiantur, quod te docere debebant? Nam et te primum sua illi experimenta faciunt. Et qua quaeso cum fronte te iis committere ausis Doctoribus atque Magistris qui studiis suis diffidentes, quod scire iam pridem oportuit, ex te primum scisci tantur & percontantur. Adeóque a te primum Doctores ac Magistri fiunt? Interim, quod probos ab illis temerari singulari censes? Et his ludi aut ioci sint? Tu Caesar attende. Nisi enim tu solus, quod debes, in hac animaduertere homicidium nullo vindice designabitur. Passim enim numerosis assentatoribus, ac amicitiis, patrociniisque frequentibus se illi ita muniunt, vt obloqui aut contradicere ipsis nemo audeat, nisi tu hoc Caesar facias, qui sanguinis illorum te reum non facis.

Cur vero haec commotiore animo scribam, id in lice Lector. Facile enim diuinare potes, quòd, quae hic loquor, ad multos pertineant. At cur de Podagra edens, talia praecipue obiiciam, causa haec non leuis est: quòd, vbicunque vocatus consilium ac artem meam impendo, ipsi praesentiam meam indignè ferant, suisque me passim nugis ac assentationibus apud credulos inuisum reddant, ac nescio quae argumentorum fulmina detonando suam Medicinam omnibus impudenter venditent, meúmque curandi processum quem tamen ne ex extremo quidem apice intelligunt, aspernentur & eleuent. Multis vero machinis opus est, ad mendacium quod notorium est, velandum. Itaq; & ipsi tandem pudefient, suamq; in me exagitando artem prodent. [illegible]q; admoto semel aratro agrũ suum latius vertendi & vastandi occasionẽ dabunt, vt is deinceps purũ triticum ferat, quem alias ipsi lolio mero & zizania conserere sueuerunt.

Theoph. cur Medicis adueretur?

Quae ergò ad te scribo & emitto Lector, lege & euolue. Non enim tuo illa saltem desiderio facient satis, sed mea insuper cum illorum scriptis conferendi ansam tibi fidissimam porrigent. Interim in proposito meo pergere, & scripta illorum contraria praestolari mihi propositum est. Datum, &c.

NARRATIO

LIBRI.

ARGVMENTVM.

Theophrasto Auctore.

DE Podagrâ tractare hic meum institutum est: quae morbus est, occupans capitis iuncturas, seu commissuras duorum ossium coeuntium, Cartilagine aut medio alio iunctorum, veluti os est nasi & frontis: item quod Galaxiis poris diuiditur, item ossa ceruicis, maxillarum, amygdalarum, menti, regionis aurium, oculorum, & horum orbitae. Tandem vbicunque in capite huiusmodi coitus & diuisio ossiũ aut porosa Galaxa apparet, ibi sedes podagrae esse potest.

Podagrę quę loca sunt?

Sic pariter a collo per vniuersam spinam & omnia ossa axillarum, humerorum, furcularum, ac spondilos omnes vsque ad coccygis os, vbicunque articuli intercurrunt qualescunque ibi Podagra sedem figere potest. Similiter & in costarum exordiis, ac terminis, ibi vbi cartilaginibus ossa vniuntur, in thorace itidem ac omni pectore, vbicunque duo se inuicem ossa contingunt, podagrae matrices existere queunt. Eodem modo & in praecordiis, ac supernis furculis, & virorum crania. Est enim caput compositum ex multis cartilaginibus, in quibus iacet podagra tantum, sic itidem & in articulis, vbi duo ossa iunguntur, aut se mutuo ingrediuntur, vt in coxa & femore & osse sacro, & genubus, ac genuũ poris seu spongiis, & extremitate inferna cruris, ac malleolis ac caeteris omnibus ossium coniuncturis. Nam in his vniuersis Podagra sibi sedem figere solet. Praeterea etiam, superius in brachiis, vbi os humero inseritur, in cubito ipso, & eius omni ambitu, in carpo, & omnibus eius inanitatibus, in manibus, digitisque tam pedum quam manuum, atque in rasletu omnibus, vbi duo ossa vniuntur, tam internis quam externis, secundum longum, latum & transuersum. Item sub vnguibus manuum pedumque in vola & planta, foris & intus. In his enim locis podagrae fere grauius affligunt, quod ossiculorum ibi certus numerus congestus sit. Et haec praecipua Podagrae loca sunt.

Similiter sciendum est, Podagram etiam in vesica, in renibus, in virga ac partibus similibus aliis consistere, vt quae cum praedictis ossibus quadamtenus cohereant & familiaritate ipsis iungantur. Illis enim patientibus, haec quoque assagi frequenter solent, non quòd Podagram propriam sentiant, sed quod huius aliunde incumbentes dolores consertionis ratione suscipiant. Tales etiam in calce ac articulis similibus aliis deprehenduntur, ob ossium eo loco sitorum coniunctionem.

Podagrae quę consenti, in quibus partibus?

Dolores porro Podagrici ita obueniunt. Quo loco mali radix condita est, ibi concitatur dolor, interdum a cibo potione, interdum a periodis Lunae & tempestatum, aliquando a nocte idque cum tumore, calore, frigore, rubore. Tandem ac nouissime materiae magna induratio consequitur, qua artus a se inuicem diducuntur, & distrahuntur, ipsaque proportio membrorum Geometrica peruertitur, distorquetur, articuli occallescunt, indurantur, nodis & tuberibus asperantur, ac immobiles redduntur, nec flecti queunt. vbi omniũ postremo grana salis adeo magna & valida in articulis nascuntur, vt propter nimium eorum augmentum aegris pereundum & occumbendum sit.

Podagrę signa quae?

Hoc malo affectis varia quoque dolorum genera, variis signis se prodentia, obueniunt, eaque fere dissimilia, nec semper vno, variissime sibi consentientia. Ex quo censu id quoque est, quod si medicina non idonea adhibeatur, sed experimenta applicentur, morbus se aliter non exhibeat, ac si Medicinae simul ac ipsi Medico illuderet. Resque fere eadem est ac si quis infanti pomum ostenderet, non tamen porrigeret. Ita enim & morbus Medico inconstans. Dum enim iam remisisse videtur, e vestigio cũ doloribus multò atrocioribus resilit. Sic ergo morbus iste omnium est nequissimus & versutissimus, qui Medicum ludos facit non aliter, ac si conceptis verbis dolisque ipsum bolo tangeret. Idemque hic fere accidit, quod Domino cum morione suo colludenti:

Podagra morbus dolosus, & nequam.

dentis vbi morto Medicus est. Dominus autem morbus.

Morbus hic vel solitarie, vel cum morbis aliis affligit, abit, reditque, & vel vanescens adhuc præsens est: Neminem autem interficit, nisi in obstructionem incidat, hoc est, si in suam deduct Anatomiam non possit. Tunc enim vitam expilat. Sed hoc instituti mei enarratorium iam finiamus. Deinceps autem trademus & describemus: 1 Huius morbi causam 2 Coniunctionem. 3. Paroxysmum. Postremo horum omnium curam ad methodum primorum artificum seu Magistrorum, qui adhuc in viuis sunt: quod attendetis. Dolores ergo hoc modo distribuuntur, vt iam hoc, iam illo loco grassentur, non vno loco conclusi, sed variis mirísque modis disseminati & disiecti.

LIBER
DE INVENTORE ARTIVM

VObis omnibus in confesso est, conuenire omninò ac decere, vt homo sermonis sui magistrum, ac scriptionis auctorem non dissimulet. De patre enim ac matre suâ quid quæso homo accepit, ob quod se iis similem prædicare possit, nisi famelicum stomachum, ac rudem nudúmque animum, aut naturam, quæ nihil nisi nuda imago, morti similis existat? Ex se ergo quid faciet tandem homo, aut quocúnque penetrabit, cùm nisi nudum & mutum hominis simulacrum is nihil sit? Nisi enim aliundè quid datum promptúmq; accipiat, ex se do.vi nihil promere potest. Id verò, quod intrò in ipsum ingeritur ac infunditur hoc nouit, & est. Priusquam ergò ad capituli incepti deductionem vlteriùs progrediar, definiendum & constituendum esse videtur, quisnam is sit, ex quo homo discat, & tam arduis rebus informetur.

Homo imago nuda institutione opus habens.

Multipliciter verò intelligi potest, quid id sit, quod nos discere iubeat, hoc est, quod nos discenda doceat. Qui ignorans & imperitus est, is obuio cuilibet credit. Admiratio enim apud simplices adeò procliuis & expedita est, vt vel eruditulum quemuis facilè suspiciant ac in pretio habeant. Ex quo ergo discendum nobis sit, id omnium primò expediendum & constituendum videtur. Si enim ad placitum ac institutum Auicennæ, Galeni, Hippocratis, &c. loquar scribamque: idem cum ipsis omninò mansero. Vnde, cùm ipsi nihil præstiterint, nec me ipsum quoque præstiturum quid præstantius esse, consentaneum videtur. Non ergo ex illis modò dictis, sed ex vero genuinoque Magistro discendum est. Ex his enim saniora multò præcepta hauriuntur, quam ex illis, à quibus scholastici prænominati instituti sunt. Ex illo ergo liquet, ipsos probos & frugi scholasticos minimè se præstitisse, sed præmature nimis fœdâ Apostasiâ defecisse, ac scientiam omnem conspurcasse, eidemque defectioni suos omnes posteros quoque inuoluisse.

Admiratoribus omnia magna.

MEDICO vnde discendũ sit & ex quibus magistris.

Et hæc isto fine indicanda sunt, vt sciamus, quibus tandem auctoribus fidem dare, vel minùs debeamus, ne fors incauti à præceptis eorum in errorem abripiamur. Multi enim ex instinctione cœli loquuntur. Et horum scripta mera verba sunt, vsu ac commoditate omni carentia. Doli enim, ac imposturæ, nimiśque reconditæ subtilitates ad Medicum minimè pertinent. Sed nec innata eruditio Medico vsui est. Ea enim Magister non est, in quem suum Medicus fundamentum locare possit. Multi sunt etiam, qui ex experientiâ propria commentantur & scribunt. Hi, si experientiam nudam ponant iacténtque, tantum quidem commodant, quantum in hoc illoue morbo experiẽtiæ habent. Cuilibet enim experientiæ sua definita meta est, vltra quam ea nõ extenditur. Itaque hæc Medico satis non est.

Auctores ac magistri triplices.

Cùm ergo iam dicta tria non sufficiant Medico, quæ tamen oculis nostris magna arduáque ac omni defectu carentia apparent: opus est, nos Magistrum certiorem & perfectiorem illis præferre, qui omni maculâ & defectu careat. Is autem sunt res eæ, quas Philosophia & Astronomia vtriusque globuli tractant. Hæ enim Medicum constituunt, integrant, & perficiunt. Characteres autem ac literæ earum sunt Chiromantia, Geomantia: Pyromantia, &c.

Philosophi & Astron. veri magistri discentium.

DE LIMBO.

RES vniuersæ inuisibiles fuerunt apud Deum, quæ iam visibiles existunt. Ex omnes, quales fuerunt, in limbum vnum comprehensæ sunt, hoc est, in vnum corpus visibile. Corpus hoc magnus mundus factum est: & ex hoc deinceps homo conditus. Ex quo sequitur, hominem nihil posse, nisi quod priùs fuit. Hinc etiam liquet, Angelos omnium hominũ artes & necessitates nouisse, velut & diabolos. Sunt enim ex Limbo illo, ex quo homo cõstitutus est. Ideò boni simul malique homines, veraces ac mendaces, humiles ac fastuosi in terrâ agunt. Simile enim simile producit.

Limbus est õnia.

Mundus ex Limbo.

Angeli cur naturæ abdita sciant.

Porrò autem ad hæc consequitur, quòd patres primi Limbi ex seipsis nihil didicerint, sed sine medio à Deo omnia, tam bona quàm mala proposita acceperint, in quibus tamen seducti, seipsos Diabolos fecerunt, dum se Deo veraciores præstare voluerunt. Ad hæc ergo sequitur altera creatio Cœli & Terræ, Aeris & Aquæ. Ea ex his facta sunt: & quod in spiritu, in naturâ Angelicâ, &c habuerunt, id in hunc globulum ac sphæram distributum est. Sicut enim regnum cœlorum in seipso, in suis virtutibus: ita etiam cœlum in diuisioné deductum est corporaliter, ab Angelico sumptum.

Limbi primi parentes &c.

Astra in mundo Angelico nulla.

Iam autem apud Angelos astrum nullum est, sed solus Deus, in quem omnia procedunt, & ex quo creaturis omnibus suum necessarium affluit. Sed apud homines astra sunt. Astra Deum non indicant, sed naturam Angelorum. Et bona, angelos bonos, mala verò malos denotant. Hoc pacto Angelicam naturam homo ex cœlo assumit, & cœlo similis fit. Qui nouit Angelos, nouit etiam astra. Qui astra nouit, & scit Horoscopum, is scit nòuitque vniuersum mundum, is nouit ipsum hominem & Angelum componere, is est Lucifer in terrà, is est Iupiter in cœlo & sic de reliquis.

Astra essentias Angelorum & Diabolorũ præsẽtant

Angelica natura hominis vnde Hominis Angelici quanta præstãtia.

Sed ne non dicenda patefaciam hoc loco rem ita concludo, quòd homo sit, qualé prædiximus, & quòd omnia creatura vnica sint, quodlibet

Omnia sui creatura vna

libet cum quolibet conferendo, ac sola mortalitate excepta. Quæ causa est, cur hic hoc, ille aliud noscat sciátque. De iis loquor, qui sine mortalibus præceptoribus discunt, & magistros suos caducos exsuperant. Qui enim à magistro caduco discit, is magis ac aliter quàm pro naturâ suâ Angelicâ discit. Et qui ita ex seipso proficit & progreditur, hunc iudicate eius esse Angeli, qui similis in ipso cœlo sit. Sic ergo nomina eruditorum in regno cœlorum ac Satanæ descripta sunt, prout quisque est. Hoc numero impleto, si Angeli omnes nati fuerint, dies extrema instabit.

Angelis omnibus natis erit dies nouissima

Magister ergo, de quo dicere institui, ex his duplex intelligendus est; Angelicus & Mortalis. Mortalis verò quid docet aliud, quàm quod primò dixi, meros errores scilicet, nihil perfectum? Quid enim in regno caduco boni sit? Et hinc procedunt etiam emerguntq; Doctores falsi, qui me ad scribendū irritant. Nisi enim præsto sit Angelus in cœlo, & hominis Doctor, ac robur sit; tum mihi quicquam ab eo accipiendum est. Doctrina ergò vera sine præceptore caduco hauritur. Quæ si in discipulis suis & constantibus ita viget: illos vos, qui ex caduco produtis, longissimis metis præcellere mirum non est. Nullus enim solidè ac verè doctus ex præceptore caduco emergit: sed omnes desuper ex alto gignuntur, non ex nobismet ipsis. Et qui, vt diximus, desuper ita nascitur, is discipulos habet, qui suos & ipsi discipulos post se relinquunt. Iam ergo in his diuersitas est. Discipuli enim ex variis stellis ac Angelis nati sunt, quos suo modulo quiuis censet.

Præceptores hominis duo.

Doctrina vera vnde.

Sed vt ad Medicinam digrediar, idem eodē eodem modo tenete. Nisi enim, cœlū, ipsúmq; solum, Medicum gignat; quis vel minimam doloris dentium cognitionem habebit? Nemo. Et licèt homo quidem, qui illius Angeli non sit, consentaneum quid de illo meditetur ac proferat: quis in phantastam illum fiduciam collocabit vllam? Abscondita enim hominis minimè patent, nisi quæ per sensus quinque ipsi offeruntur, quorum tamen nec semper is compos est, nec illi promiscuè omnia comprehendunt. Et aliud quidem de natiuitate supernâ homo sibi minimè persuadeat. Huius enim si particeps non sit, ne quidem tantillum seuerit ac sapuerit. A mortali enim suo præceptore eò nunquam prouehetur, vt auctoris in loco aliquo ac gradu sit. Et licet quidem sui præceptoris vim ac industriam vniuersam exhaustam hauserit ac doctrinam omnem subtilicatemque cum vniuersâ Rhetorica Sophistica ad vnguem didicerit: sortis tamen melioris non erit, quàm est spina iuxta rosas, quam nemo attingit. Sicut enim flores campi enascuntur: talem hanc quoque enascentiam esse oportet. Nulla vrtica rosas gignit. Nulla rosa lilia fert. Suum genus quodlibet seruat seorsim. Quantò ergo certius lilium lilium, & rosa rosa manet: tantò ægrius ipse etiam homo mutabitur aut alius educabitur. Hoc enim multò expeditiùs Saluia in Rutam conuerti possit. Quòd si quidem mutationem eius summis quibuscunque machinationibus molitus, meliorem ipsum redditum fors credas: videbis tamen ipsum ceu statuam, aut imaginem parieti astare, quæ nec loqui aut canere, nec ridere aut dolere, nec bene tandem nec malè olere sciat.

Medicus fine cœlo nasci.

Homo non mutabilis aut fingibilis.

Et in hoc Naturæ ipsius lumen omninò positum est, in hoc id elucescit, quod tales nimirum crescere, non ex nobis fingi debeamus. Et si hoc modo crescamus: semen huius crescentis rei in duo diuiditur: vnum in gustu ac speciis suis manet: alterum fit lolium. Id autem homo est, qui plurimi haberi vult, nec tamen quicquam pretij habet, extra hanc lilliorum conditionem productus, & cum lumine mortis implicatus. Lumē enim ipsius naturæ æternum est quia ex Angelis descendit, & in anima, quæ morte caret, manet. Mortale autē lumen emoritur. Et hoc est caducus præceptor. Nec enim vel ars Mechanica, vel Musica omnis, vel omnis Geometria & Astronomia ac Philosophia emorientur: sed à morte sua in illo lumine perpetuæ stabunt, & Angelorum instar perpetuò in eo peritæ erunt. Quia enim Angeli Doctores, Magistri, Mechanici, &c. [illegible] non est quod animam [illegible] stere, & perpetuò id manere [illegible] nostra sequentur, hoc est, in iis flor[illegible] crescemus ceu semen sinapis, in terra q[illegible] humiles: sed in cœlo Angeli nostri in [illegible] habitabunt.

Lumen naturæ æternū.

Iam autem dicam de eo, quod in Medicinâ mihi obstat, nempè, lucem mortalem tanto nisu suas fraudes intrudere & disseminare. Taceo enim hoc loco Auctoritate[illegible] sublimiorem, de quâ mentio plenior alibi fiet. Nec enim vos per ista hoc loco confundere constitui. Et tamen hic præceptorem meum indicare volo, cum tantoperè vos illud mordeat, quòd à nullo præceptore informatus, sim Academiarum perduellis, vagantium crux, experimentatorum diabolus, &c. qualem me passim vos decantare soletis. Et scripta quidem vestra, deinceps contra me laboretq; meos edenda seu prodiitura iam antè memoriter quidem teneo. Et tamen de me vos non triumphabitis: sed ego de vobis certum trophæum statuam. Interim hæ meæ præfationes, sub formâ capitulorum conscriptæ, nemini tædio sint. Proponent enim illæ vobis genuinum præceptorem, & in longè alias vos deducent scholas, quàm sunt illæ, in quibus merè coronati Beani sedent. Tu verò quidnam ex Asino finges tandem? Huic quicquid imponas, asini tamen more subindè rudere perget, sicut coruus crocitat, cuculusque cuculat. Sic ergo tiarati illi Beani instar coronatarum ciconiarum incedunt.

Theophr. præceptor ad veritatis ingenia.

MECHANICA.

PRimi nostri instituti est, hoc loco describere morborum causam, & distributionem. Iam vero accretio est morborum Theorica. Nullus autem hominum adeo industrius ex seipso Medicus est, qui gloriari possit, quod introspiciat ipsum morbi corpus, & eius materiam, incrementumq; ac denique penitam illius essentiam. Hæc quidem scire illos medicos decebat: sed tamen illorum imperiti omnino & ignari sunt. Si ergo scitu illa omninò necessaria sunt, opus certe est, longè aliud

Medici imperiti & ignorante.

fundamentum teneri ponique, quam (quos ij obiciunt) quatuor humores: quos ipsi non tumidiùs fingunt, ac suis ipsismet oculis eosdem vidissent: & iuxtà velut lyncei obseruassent, quid & quantum singulis momentis illi agant, quid rerum gerant, qui alterentur, &c. Cùm tamen ista omnia oculis penitus abdita & abscondita sint. Sed huius frontis sunt pleraque ipsorum mendacia.

Si ergò à me hoc capite rem ac fundamentum ipsum podagræ tradi postuletis, eius equidem Theoricam ita vobis propositurus sum, vt non ipsam quidem paroxysmi rationem attingam, sed Theoricæ rhombum exempli specie vobis obiciam. Quod exemplum qui intelligit, huic omnium morborum causa ac origo explorata est. Est autem exemplum hoc, vt scilicet materiam corpúsq; &c. morbi aliter non æstimetis, quàm vt crescentia terræ & elementorum indicant ac exhibent. Illa si nouistis: morbum etiam iam cognouistis. In hoc anatomia condita est: ex hoc depromitur ipsa Medicina. Crescit enim medicina veluti ipse morbus. Simile verò alterius similis certa perpetuò Theorica est.

Simile similis alterius Theorica est.

Sæpiùs autem hactenus ac præcipuè in libro de caduco morbo: de Architecto cœlorum, (ibi de cunctis ædificijs cœli quid construant) & de horum operationibus verba feci, sensu nimirùm ac fine isto, ne sapientiam vestram intendatis vltrà, quàm Philosophia ipsa docet. Hoc idem est, ac si dicam, proponite vobis fagum aut quercum, qui crescat. Tantundem enim, nec quid vlterius de ipso etiam morbo vobis sciendum ac intelligendum est, quantum fieri potest. Vna enim vtriusque incrementi ratio est. Quousque verò arbores ac herbæ intelligi possunt: eousque etiam de morbis inquirere licitum est, nec quicquam vltrà. Si verò vlterius, quàm ad hanc constitutam metam transeas: quem tandem te fore arbitraberis? Nihil certe, quam Medicinæ impostorem, & veritatis practicæ temerarium violatorem.

Genera morborum tot, quot species crescentiũ.

ANATOMIA.

ALiud hoc loco constituere non possum, quàm vt de corporibus istarum rerum tantum iniquiratis, quantum de crescentibus intelligere potestis. Ideò in Anatomiam penitiùs penetrate, vt ex opposito naturam illam quoque videatis, quæ huic morbo similis est ac quadrat. Vtriusque enim cœlum res vna est. Et sicut Mechanicum suum homo habet? ita suum habet etiam morbus, suum sanitas &c. Itaque quot Mechanici, tot homines.

Iam verò ad quem finem alium creata natura est, quàm vt in ipsa homo consistat? Sic quos in vsus lignum & ignis condita sunt, quàm ad calefaciendum hominem, & ei paranda necessaria? & hinc iam liquet, Anatomiam eandem esse frigoris ac ligni, velut & artis coquendi & artis ignis. Coquus ipse nihil coquit: sed coquit solus ignis. Cœlum ergo vnum est in igne, & vnum in cibo. Duo hæc cœlum vnum sunt, & vnius Anatomiæ. Sic ignis consumptio est rerum, & tale eiusdem quoque cœlum: sic ei simile est cœlum: rerum ab ipso consumendarum. Per ignem autem intelligimus vim ipsius proprietatis. Per id quod comburitur, intelligimus potestatem eius, quod igni subiacet. Vtriusque tamen eadem Anatomia est, sicut præceptoris & discipuli. Præceptori opus est, vt Anatomiam habeat eandem, quam habet discipulus. Aliàs enim docere ille, & hic discere minimè poterit. Natura enim non assumit, nisi à natura sibi simili procedens. Videtis nimirum, lapidis & ligni coniunctionem nullam esse. Nec enim vna eadémque Anatomia vtriusque est: sed duo præsto sunt cœli cum suis Elementis. Sic nec ferrum ac cera iungitur, ex causa eadem. Contrà, quod ferrum domat, ferri Anatomiam habet. Quod ceræ conuenit ac quadrat, eiusdem Anatomiæ est cum cera. Et in hisce vnum subinde per alterum cognoscitur. Cera enim si in ignem indatur, perit. Si autem in Anatomiam morborum veniat, tum cera ignis morborum est, & consumit similiter. Qualis enim rerum exteriorum ad se conuenientia est, talis est etiam ad hominem, & in homine. (Quid domat ferrum? Solum ferrum, hoc est malleus: Item ignis, hoc est sua anatomia. Quid domat lignum? Culter. Quid lapidem? Securis. Quid consumit omninò? Ignis.)

Homo finis creatæ naturæ.

Rerũ similiũ Anatomia vna est.

Natura assumit sibi simile.

Ferrum domatur ferro & igne.

Ad hæc ergo scitote, rosas esse Anatomiam sui morbi. Et sicut ignis rosas consumit: sic rosæ ignis itidem sunt, consumúntque morbos, quorum ipsæ Anatomiam ferunt. Ex Anatomià enim cognoscenda est potentia, vt sine quâ cognitio nulla existat. Potentia enim sita est in Anatomià morborum, & illorum medicinæ. Ideò species terræ sunt species morborum. Non ergo 70. sunt febres: sed quot species contra febres sunt, totidem quoque febres. Genera nimirum dant genera diuisionis. In illis sunt etiam diuisiones morborum, vnus nempe numerus, vna operatio. Et veluti tignarius facilè dispicit, quibus opus habeat, quidue huc, quid illuc quadret, vt rerum illarum Anatomia integretur: ita opifici illi similem etiam oportet esse Medicum. Domum enim exstruere Anatomia est integrationis seu perfectionis domus illius. Hominem facere, est Anatomia integrationis hominis. Sicut ergo homo hominem integrat ac perficit, nescius interim, vnde vel brachia, vel manus pedesue sumat: ita medicum quoque tale sperma habere decet, non membrum quodlibet, vt membrum. Et hoc pacto erit Anatomicus.

Anatomia docet potẽtiam rerum.

Febres tot quot species contra febres.

PHYSIONOMIA.

QVi res crescentes cognoscere satagit, is hanc operam dabit, vt cognoscat quod minimè videt. Nam quod & quantum videt, id nomine omne pensatur. Nomen nihil est. Sic nihil etiam est, quod videtur. Oculi enim externum tantum distinguunt. Externum verò nullum exhibet, quod interni non sit index. Sic nigri pili enati, similem naturam in homine inesse testantur. Sic rubri itidem rubram indicant. Rem enim oportet ex eo

Nomen nihil est. Externa de internis testãtur.

omninò prouenire, cuius ea est. Ita pyrum suam arborem indicat.

Corpus proprium vniuersa habet.

Iam verò rerum naturæ abditarum in arcanis ac proprietatibus vniuersis nihil est, quod proprium suum corpus non habeat. Ita homo ad furtum procliuis, corpus suum proprium habet, separatum ac diuersum ab eo, qui ad furtum minimè propendet. Et discrimen hic idem est, quod albi nigrique. Quotiescunque enim dat mysterium aut arcanum, toties etiam peculiare corpus, & suum in isto corpore singulare signum. Corpus autem indicium præbet arcanorum & mysteriorum, in se conditorum. Sicut enim lignum se ipsum proponit & indicat, quod debeatur igni: sic quodlibet etiam per se corpus ac forma indicat, quò referri debeat. Et hoc in scholâ terendum erat, non Humores, Cholera, Melancholia, Sanguis, aut Phlegma.

Mysteriorum numerus corpora indicat.

Morbo cuilibet suus peculiaris color.

Videtis scilicet vniuersi, ipsos morbos suam secum Physionomiam, ac colores, formamq; in generibus omnibus ferre. Sic in Icteritiâ color citrinus corporis morbum prodit. Ac vt cum hac comparatum est: sic omnibus morbis suus peculiaris in facie color efflorescit, nullo excepto. Et hæc eò dicuntur, vt gradus colorum accuratè noscatis. Quos si distinguitis, iam ex solo etiam intuitu noscetis, in corpore quid lateat. Et veluti videtis, in Elephantia membrum adeò increscere & augeri, vt impossibile sit, id ex formâ cognosci: pari ratione nullum quoque morbum esse putabitis, quin is tale corpus, ac talem formam, magis minusue det: ea ratione, quòd omnis morbus ipsi corpori, extra quidem spermaticam formationem, formam aliam indat. (Formella id est, formam morbi & herbæ, secundum Physionomiam æquans vt Chelidonia.) Quod si ergò forma ac colores extrorsum abeunt, non ex natura spermaticæ, sed ex corporibus morbidis: æquum omninò est, id eo loco animaduerti & cognosci. Ex forma enim cognoscitur homo, & cætera ex colore Æthiops & Germanus ac similes alij. Eadē cognitionis ratio præualere similiter debet in omnibus Physionomicis punctis, quæ professio tota complectitur: cuius doctrinæ sunt, vt discas hæc signa rectè denominare. Febrem quidem ex rigore & tremore quiuis etiam rusticus cognoscit. Huius autem cognitionis medicum ipsum pudet. Nam cum notitia sublimiore incedit, cætera vulgariora sibi probro ducens, si illis exquisitiora & magis ardua non nouerit.

Formel. formam morbi & herbæ concordat.

Medici cognitio sublimior est cognitione rustici.

Hæc omnia hoc fine recenseo, vt, si cum veritate & laude in hac professione stare velitis, ratum habeatis, ex quo tandem fundamento deducendam esse putetis Theoricam, tam in cognoscendis morborum causis, quam ipsa medicinæ methodo cum certitudine constituendâ. Nihil enim est, quod non probetur. Sicut enim opifex quilibet per opera suam artem probat: sic res quælibet per formam, suam naturam testatur. Calix de sui opificis industriâ testatur. Vt enim hic de fabricatore suo testimonium dat: sic herba quælibet indicat suum creatorem. Is est Medicina simul & arcanum & mysterium. Non quòd calicis forma sola magni æstimetur: sed quòd per ipsum indicetur fabricator simul: vt hunc, qui calices quærunt, inuenire & indagare possint. Veluti ergo quodlibet opus suum artificem manifestat: sic pariter hic quoque forma ac color solus sui opificis opus existunt. Et talis est rerum cognitio, Medico cumprimis tenenda.

Opus testatur de artifice.

Forma & color opificis corporis notæ.

CHIROMANTIA.

Chiromantiæ laus.

Medicinæ non est eadem ratio, quæ argutiarum sophisticarum. Ex prædicto enim naturæ lumine omnia defluere debent. Ex illorum ordine ars quoque manuum numeratur. Est enim ea testificatrix eorum, quæ ipsa Physionomia non demonstrat, hoc est, vitæ & huic adhærentium iudicium largitur ex iis, quæ in suâ naturâ & proprietate versantur. Sicut enim in Physionomiâ de coloribus ac formis audiuistis: ita præter eas hîc quoque effigiatio quædam est, vitam ac ipsius naturam exprimens, quæ ipsa quoque ex Angelicâ naturâ descendit, per medium medij astri ita formata & expressa. Qui enim non signatas manus habet, is in astris non est magnus, hoc est, multiplex, sed notatus tantùm ex parte aliquâ est, prout res ipsa indicat.

Chiromantia, quid & vnde.

Porrò autem in ista re gradus punctorum, magnitudinis scilicet & paruitatis &c. adeò subtilis considerationis est, vt satis peruestigari, ipsaque periodus accuratè impetrari ægrè possit. Transitus tamen notitia facilior est. Medici verò propositum est, non ipsam quidem Chiromantiam alloqui prædictæ periodi, ipsam vitæ naturam attinentis, quæ nihil est aliud, quàm vitæ honor: sed omissâ illa, probitatem & nequitiam naturæ totius corporis explicari, id scilicet Medici subiectum est. Ea autem inuestigatio eiusmodi est, quòd ex chiromantia producatur similitudo formæ in rebus naturalibus: quia scilicet nihil est in rebus crescentibus, cuius lineam homo sibi impressam non habeat. Quicquid enim viuit, id suum signum habet. Et hæc vulgari sensu *Signa Chiromantica* vocantur. Ista autem ad hunc vsum faciunt, vt per chiromantiam cognoscatur ratio vitæ & morum hominis, veluti prædiximus. Cum ergo homo ex limbo conditus sit, necessarium est, vt limbum quoq; quærat, hoc est, vt vestigium, quod in manu fert in eo loco, in quo est, inuenire sciat. Hæc enim vestigia sunt Medicamina, quorum vsus est. Et concordantia ista si non inueniatur, composita vniuersa irrita erunt. Rerum enim omnium principium ac fundamentum hîc positum latet. Sicut autem videtis, per instrumenta sua opifices vniuersos suæ artis documenta præstare: ita ratione pari ipsâ quoque Medicina per istiusmodi vestigia ac Philosophiam probari ac stabiliri debet. Sophista tamen hanc probationem detrectat ac auersatur, quam compositum eius non suffert: adeóque ipsius artificis sapientia per hanc probationem exolescit & demigratur.

Chiromantia qui consideretur à Medico.

Lineæ crescentium omnium homini insunt.

Chiromantiæ vsus.

Homo ex limbo.

Chiromantiæ dignitas.

Manum intuemini. In hac est radix linea-

Chiromantia subiectũ manus.

rum ac rerum istarum, quas Chiromantia tractat. Non verò, quòd ea in solâ manu terminentur, sed ad vlteriores etiam corporis partes exundent. Easdem similiter & in crescentium manibus quærite: & ibi radicem earum, per corpus reliquum quoque sparsarum, inuenietis. Iam verò limbus chiromantia, similem naturam indicat: veluti limbus Physionomia, similem essentiam notabat. Et circa similem hanc naturam essentiamque Medicus probè versari, ac ex iis compositionem suam desumere debet. Limbi enim ea ratio est, quòd suam essentiam ac formam in creaturis omnibus, nullo mutato aut conuersio, seruauerit: vt scilicet ex ipso homo videat, ac inueniat id, quod, cũ deficiat, necessario sibi reponendũ sit.

Limbus naturam in omnib. seruauit.

CONCLVSIO.

QVæ hactenus à me proposita sunt, eò faciunt vniuersa, vt cognoscatis, de quonam tandem Medicum loqui, ac sua probare oporteat. Huius enim officium est, nihil ex seipso desumere, nihil non probare, ac cùm Theoricam tùm practicam suam instituere quouis tignario dexterius & accuratius, qui tamen ad oculorum exquisitissimam censuram omnia exquisitissime vult aptata. Nec enim ipsis hoc hic diuerticulum proderit, vt dicant, Medicum nullum perfectum esse posse. Ista enim qui ita causantur Medici minime sunt, sed Medicinæ potius errones & expositi existunt. Cogitate quæso apud animum vestrum, ô Medici, quæ ratio sit fabri, viatoris, & pictoris &c. In quibus licet momenti adeò multum positum non sit: nihilominùs tamen ipsos integros & perfectos Deus creauit. Quanto vero id magis præstabit in Medico, ex quo corpus ac vita ipsa dependet, vt taceam alia his non ignobiliora? Quod si ergò Medicus in schola sua frequentior, ac in operis elimandis atentior probum pectus simul afferret, ac fabro ipso non ignauiùs in sua arte proficeret: his prætextu certe mendacii vt suam inscitiam velaret, minimè opus haberet. Qui tamen interim a suis complicibus, ac rudibus rusticis ob notorias istas nugas nihilo improbior haberi solet. Quicunque certè aliquo Medicinæ defectu laborat: huic omninò deest, id quod iam a me propositum est. Vniuersa siquidem, quæ homo potest ac nouit, ex prænominato præceptore dimanare debent. Nam quid quæso aliud in homine inest, quam quod desuper in ipso crescit? Nihil certe quicquam. Nisi enim is prædita ratione se gerat in omnibus: nihili quidem erit, quicquid faciet. An vero doctrina ista ac ars Medicinæ magna non sit, quam cœlum docet ipsum? quam dictat ipsa terra? quam præcipit Chiromantia, Physionomia, & aliæ plures similes? Nam hæc ista naturæ lumina sunt, ex quibus discere & sapere fas est. Contra autem, quæ illa tandem cæcitas, quæ seductio est? cerebrum ac opinionem propriam sequi, quæ tamen solida haudquaquam magistra est. Magistra veritatis sola naturæ lux est, non cerebrum, non sensus nostri. Cum ergò in viribus ac intellectu nostro momenti nihil positum sit: cur quæso illis tam obstinate innitimur ac argutiis nostris fidem tribuimus, quasi ratio nostra Doctrix & Magistra absoluta esset, cùm tamen illam perpetuò tironem & discipulam esse oporteat?

Medicũ Deus perfectum voluit.

Natura lux magistra veritatis.

Hoc autem loco paucissima horum enumero. Legite, quæ traduntur de natis prophetis omnium ordinum, facultatum, belli, pacis. Inde cognoscetis, qua ratione homo artibus & intellectu suo vtatur. Ex iisdem etiam patebit, quisnam in iis genuinus vel adulterinus sit, quæ cuiuslibet natura sit, & ex quo quisquam loquatur agátue. Ac vt rectius a vobis intelligar, solidè ac semper persuasum vobis sit, quod optimi & veracissimi sint illi, qui nec cum Astronomis, nec cum Geomanticis naturalibus quicquam implicantur. Et hoc vobis memori in mente stet. Nam hic quæcunque dissero, huc faciunt, ex iis vt cognoscatur, vndenam homo loquatur & viuat? Ex isto enim cognito, quæ deinceps scribo, intelligentur plenius, non ex memet. Itaque etsi quidem in personam meam, quod existimo, odium aliquod conceperitis: id tamen scriptis meis damno non erit. Et vestra repudiatio in ipsum vestrum caput recidet, ac ægrorum culpa vobis, non veris ac genuinis Medicis imputabitur.

Natiprophetæ hoc est natura generat suos

LIBER SECVNDVS.

Materia, id est, Corporis Descriptio.

PROLOGVS.

CVm iam deinceps de corpore podagræ dicendum sit: in præfationis huius vestibulo vos scire velim, quòd res omnes, quæ nobis vel benè, vel malefaciunt, lædúntque, non ipso quidem corpore suo, sed tamen in corpore opus suum perficiant. Morbus enim ipse inuisibilis existit, nec vnquam à quoquam oculis conspectus est. Corpus verò eius omninò visibile, id nimirùm est, quod nos cruciat, de quo querimur. Porrò ergo iam explicandum mihi incumbit, qua ratione ex visibili inuisibile, hoc est, morbus cognosci debeat. Vt autem nulla vnquam perspicacitate ac oculorum intentione fabrum illum videre possumus, qui Lauendulam, Rosam, Lilium fabricet, vt Rosa, Lilium &c. sit: tantò minùs ipsum quoque videre oculis morbum possumus. Morbus enim per se solus faber est. Faber iste quod fabricat opus, hoc mihi hic explicandum sumo.

Morbus est inuisibilis corpus eius contra.

Morbus faber est

De corpore autem hoc constat, quod corpus vnumquodlibet, nihil aliud, quam res ac fabricatum opus sit. Quod a fabro exit, id caducum est. In ipso autem fabro mors non est, sed in eius tantum opere, seu re fabrefactá. Nam si faber fabricationem suam omittat: cessat etiam protectio a morte. Hæc enim finem tantum & absolutionem res sequitur. Labor autem, operis decentiam respicit. Sic cyathus, è quo bibitur, cauus esse debet. In hoc ergo officium, in hunc vsum ita fabricandus est. Sic Lilium in lilium fabricari debet alias arcanum ipsius deerit. Sicut enim homo fabricatur in conuenientem formam suam, propter animam: sic pariter rerum vniuersarũ ratio est. Corpus enim ac officiũ seu vsus res vna est: & sine corporis formatione

Pulcra de fabro & operibus eius.

Forma verũ propter vsũ Corpus ac officiũ vniũtur.

arcana

arcana ac mysteria esse non possunt. Forma etenim corporis procedit ex formâ arcanorum. Rem ita accipite. Cogitat nimirum faber, hoc vel illud, fieri debere ferrum. Iam forma in ipso est. Hac indenda in ferrum. Donec ergo ferrum non est aut fit id, quod faber vult: tamdiu officium non est in ferro. Sicut ergo in rebus naturalibus fabricatio instituitur, & per fabricationem corpus emergit: ita pari modo etiam in hoc secundo de Podagra libro, corpus ipsum fabri, ex quo podagra fabricatur, indicandum & explicandum restat. De causâ enim & generatione huius morbi, nisi per dictam similitudinem, res explicari aut intelligi minime poterit. Nullus enim vspiam est morbus sine suâ formâ. Quæ vtraque etsi quidem inuisibilia existant: suum tamen nihilominus sibi corpus cudunt. Et hoc est id corpus, quod Medicis oculis ac manibus obiicitur. Persuasum enim vniuersis esse debet, quòd Deus in morbis, ac mirabilibus eorum operibus celebrari ac laudari minus non velit, quam in floribus campi. Licet illi homini aduersi sint. Videte tamen vicissim, hanc Dei omnino laudem esse, quòd volucres vniuersas is crearit, velut & vermes, araneas, basiliscos. Hæ enim bestiæ ipsi Deo laudi ac gloriæ minori non sunt, quam luscinia, vel pauo. Idem Deus creauit aurum, margaritas, gemmas: sed & vicissim venena, vt Arsenicum, Mercurium &c. Vtraque enim ipsi laudi sunt. Sic etiam laudi Deo est, quod sanitatem nobis largitus optatam est. Laudi tamen etiam sunt, quos immisit morbos. Vnum enim est magisterium vtrinque, fabricatio floris ac morbi: & vtriusque vnus ordo, vna ratio. Et sicut creauit Deus res sanitatem violantes: ita vicissim condidit etiam frangentes ægritudinem. Et sicut id admirationi esse non debet, cur homo a basilisci intuitu moriatur: ita nec hoc, quod æger ab vna medicinæ gutta sanetur & conualescat. Vtrobique enim magisterium vnicum est in frangendo & integrando. Et hyems in suis operibus quidem ipsa æstate non minus laudabilis est, cum ad Diuinorum operum illustrationem consideratio vtriusque apprime faciat.

Motbus nullus sua formacaret.

Varietas creaturarum laudem Dei amplias.

Basiliscus visu interficit.

Hoc fine considerandi briems est, vt Medicus in describendo suo morbo ordinem illum obseruet, quem tenet Philosophus in describenda generatione crescentium. Qui enim de generatione rerum naturalium tractat idem tradit etiam de generatione morborum. Eadem ratione Medicus quoque morbum suum describens, docet ac indicat generationem rerum in terra & aqua. Solus enim Philosophus est, qui scribit & in suis scriptis non tradit, quæ ad Medicum pertinent: Et Medicus iste male scribit, qui in suis operibus non ipsas horas ac minutias &c. omnium crescentium naturalium indicat.

Philosophus & Medicus quo differant.

Cum ergo de Formatione corpus omnino considerandum sit, ac podagra ipsa vnum ex corporibus numeretur, de qua re multa tradi possunt: ideò quod maximè necessarium est, primo aggrediemur, & ad describenda corpora descendemus. Corpora ipsa enim nobis suam sitim ac desiderium indicant produntque. Itaque cum hoc ex Medico considerandis summum sit: diuisionem corporis faciam in naturas duas: nempe in Astralem, *hoc est, quomodo in Astris generetur corpus (Omnis enim formatio primum est in astris, non aliter ac ferrum in imaginatione fabri)* & in Terrenam. *Videtis enim omnia opera astralia terram fieri. Terra autem est, quicquid dissoluitur & interit, vt Terra, Aqua, Lapis, Metallum &c. Ad hanc ergo corporum diuisionem sedulo animum aduertite. Genera enim sunt varia & multiplicia terræ, lapidum, metallorum: adeóque multiplicia corpora, & formæ variæ. Quantum verò ad podagram hîc requiretur, plenè enumerabimus omnia sua. Quam tamen propositam Theoricam vos morbis etiam cæteris applicabitis. Nec enim volo propositi saltem morbi istam rationem esse: verùm & aliorum omnium. Vale.*

Corpora vel sunt Astralia, vel Terrena.

Terra quid.

PYROMANTIA.

Qvam hic Pyromantiam voco, ea recentioribus vocatur Astronomia cum suis cognatis omnibus. Astronomia enim secundum Philosophiam Pyromantia dicitur. Astrum enim cœli, est astrum ignis. Ideò sola hæc ignea Astronomia ars Pyromantica est, à veteribus Magis inuenta & producta.

Pyromantia est Astronomia.

Pyromantia quæ.

Cum verò in præfatione distributio corporum in morbis facta sit: eorum descriptio explicationi huius morbi iam proximè subnectenda est. Podagra enim est corpus summum inter omnes morbos, ex quo quod tractare institui, omnium facillimè intelligi poterit. Quod verò in hoc morbo verum est: idem similiter & de cæterorum omnium generatione censendum est.

Omne, quod astrum est, corpus habet inuisibile, & tamen aliter se non habet, ac corpus, quod visibile exstat. Ignem enim videmus, etiá ipsius corpus, quod lignum est. Hoc oculis nostris aspectabile est. Tale & astrum ignis est, licèt inuisibile: & tamen corpus existit.

Astrú o mne est corpus inuisibile.

Lignu est corpus ignis.

Iam verò quæ ista similitudo est, quòd ignem ac astrum cœli confero? Ea vos nihil instruccti sed ad corpus morborum intelligendum vobis faciat. Videtis nimirum, aquas, nec præterea corpus habere aliud, veluti nec pluuia, &c. Interim tamen ex Elemento illo, quod aqua in se continet, fit corpus, hoc est, generantur lapides metalla, &c. Id & de cæteris similiter verum est, de quibus seorsim in suis capitulis.

Ex aqua lapides, metalla.

Hic iam de igneo astro attendite. In sole nihil est, nisi aridus fulgor seu radius. Is autem corpus habet, quod ratione nostrâ assequi possimus. Iam verò, quid assecutio seu comprehensio nostra est? Nihil, merè nihil. Hoc quidem verum est, nos in Solis splendore corpus non deprehendere: corpus tamen videmus in ipso, hoc est, ex ipso:

Solis splendor quid.

Vndè decidunt lapides? Ex cœlo: non quòd ij ex terrâ attollantur ac per aërem in cœlum euehantur, ibique in generatione sua perficiantur. Hæc enim omnia vana. Terra ipsa & mare generationem suam seruant omninò. Nec quicquam aliud indè fit, quàm quod generant ipsa, vndè decidunt lapides ferrum, &c. Eadem Solis, aut ipsius Planetæ ratio est. Is generationem illam in se perficit in ipso id situm est, veluti istarum rerum proprietas docet.

Lapidũ cœlestiũ quæ generatio.

Similiter & corpus in Podagrâ fit, prout istæ generationes se habent. Non enim ex cursu motuue corporum, corpus Podagræ fit, sed ex

Corpus podagræ unde. M. dicum pyromantiæ peritus sit Lapis & ferrum ex aqua: & hæc item ex illis.

cursu potiùs inuisibilium astrorum corporum corpora illa generantur. Et quot Planetæ, tot metalla,&c. Quanquàm hæc difficiliùs capiantur ab iis, qui Pyromantiæ gnari & periti non sunt. Et tamen, nisi Medicus approbè sciat & intelligat, quo modo ex splendore Solis corpus producatur, haud vnquam corpora morborum satis assequi poterit. Nec enim minùs ex aqua lapis fit, quàm ex lapide aqua: non minus ex aqua ferrum generatur, quàm ex ex ferro aqua. Et eadem cæterarum rerum omnium ratio est.

Corpora sunt duplicia.

Præterea, si arida terra flores suos campis extrudere potest: consentaneum est, sicca quoque astra idem non ignauiùs præstare posse. Peculiare enim corpus est ab Astris: & peculiare iterum à corporeis terris, quod deinceps deducetur planius. Ex his intelligi potest, quòd corpora morborum modo ac ratione astrali fiant: veluti, si Sol corpus generat, vbi corpus antè non fuit. Nisi enim ipsa astra faciant corpora, morbus nullus generabitur. Et licèt quidem id corpus non ex ipsis astris fit, sed ab alio corpore transmutatum: nihilominus tamen ipsum corpus Astrale morborum causa existit.

Corpora morborum astrali more generàtur.

NECROMANTIA.

Necrom. &c.

Exempla & similitudines per Necromantiam videte. Non enim inconuenienter ea hic introducuntur. Quod enim de astris externis, idem etiam de Microcosmicis intelligendum est. Astralia enim corpora sunt Podagrica corpora. Et quod in pyromanticâ declaratione obseruastis: idem similiter & in Necromantia tenete, quòd scilicet sint duplicia ferra, duplicia aliorum omnium corpora: nempè vnum ex confluentiâ & parentali coniunctione iuxta naturam seminis productam: & aliud, sine parentali naturâ generatum. Et hoc corpus id est, de quo loquor. Non quidem quod hic in podagrâ causa parentalis constituenda sit: sed omninò ponenda est extranea contra omnem coniunctionem, confluentiam, constellationem, Naturam, cursum, & similia alia, veluti & modo cursúque legitimo vnum ex alio nascitur, vnum aliud gignit. Hæc non parentalis conditio est ista, vel est istud corpus, quod hic mihi tractandum proposui, ac ex parte aliquâ iam antè in Pyromantiâ explicaui. Iam enim deinceps id corpus planiore sensu definietur, vt notitiam certam hauriatis eorum corporum, quæ non parentalia sint.

Corpora astralia sunt corpora podagrica.

Corpus vel est parẽtale, vel non parẽtale.

Videte verò mirabilem naturam eorum, quæ ex Mediis interstitiis oriuntur contra omnem generationem & natiuitatem: veluti exemplum Necrocomiarum, quæ variè cadunt, indicat. Nec enim ex patre aut matre nascuntur: sed res sunt, sine patre ac matre omni, quarum nec materia iam vsque à primordio vnquam exstitit. Ac vt similitudine aliquâ vos de iis instituam, res alia non est, quàm si mutus aliquis verbum quoddam enunciaret ore suo, quod ab ipso nunquam fuisset auditum, nec is id vnquam ex aliis audiuisset aut didicisset, sed is mutus esset, & tamen verbum pronunciasset, ante & pòst, quam tamen pronunciationem idem etiam nihil quicquam sciret amplius.

Interstitium medium generationis causa. Necrocomiæ quid? & quæ earũ generatio?

Sic ergo Necrocomicum hoc est: in cælo sunt imagines, figuræ, & similia alia, quorum principium, *pater & mater*, nihil est; sed res supra & vltra paternam ac maternam generationem. Nec verò hæc in cœlo tantùm, sed in dimidio medio cœli sunt: & insuper nec in illis tantùm interstitiis sunt, sed deorsum etiam in terram decidunt, super herbas, folia, &c. arborum & similium. Et sic vel cum rore, vel sine ipso suo tempore multæ figuræ, formæque ac concomica signa reperiuntur, quæ & ipsa cum superioribus eodem ortu proueniunt, ac frequenter super homines, in eiusmodi lineâ ambulantes, decidunt. Sic qui sub nubibus ambulat, ab iis faciliùs corripitur altero, ibi non ambulante. Eodem modo sæpè etiam super vestibus reperiuntur varia signa, & multiplices figuræ, iam magis, iam minus conspicuæ, iam obscuriores, & si quæ alia indies decidunt, minimè tamen visibiles.

Cocomicæ signa in herbas & homines quos cadant.

Ita verò & Podagra Necrocomicum corpus est. Quâ enim ratione Necrocomicæ formæ cadunt seu fiunt: eadem etiam Necroastralia in corpore formas eiusmodi gignunt, minimè parentales, sed non parentales ex natura Cocomica. Secundum hæc ergò in omni Theorica, fundamentum est hæc Meteorica: nec Theorica Medica aliter institui potest, nisi Astralis philosophus pro natura Pyromantiæ, & huic similis Astronomiæ eam dirigat. In hac etenim Theorica, cum parentalis minimè sit, Necrocomica saltem Meteorica præpollebit: in qua tamen noscenda ac æstimanda neminem moueat aut offendat crassa illa & immatura rerum cœlestium descriptio, ab Aristotele & Alberto nugatoribus relicta, qui auctores rerum istarum studiosos intricant pariter, ac genuinum cursum artémque obscurant ac præstringunt suis arguiis, quas non addicto ipsius naturæ lumine illustrant, sed ex fanatico suo cerebro extrahunt, ac sui similibus easdem mira iactantia suspiciendas obtrudunt.

Podagra corpus est Necrocomicum.

Aristoteles & Albertus notàtur.

Cæterùm, de isto non parentali corpore (quod & in Pyromantia fit, cui facultati rem longiùs deducendam relinquo) porrò etiam sciendum est, quod habeantur ceu *corpora præsagia*, quæ iuxta veram Necromantiam vocantur. *Corpora Erodenia.* De quibus instructionem hanc tenete, quòd præsagia Erodenia sint. Quotiescunque autem hoc præsagium cadit, toties sequitur sua Historia Erodenia (veluti de Troia traditum scimus) Iam verò ipsa quoque podagra iidem corpus Erodenium est. Indicat enim historiam Necrocomicorum corporum, & sic hoc simile confert ad simile illud,& aliud ad hoc,ceu præsagium & historia. Sic ergo ipsa Erodenium etiam corpus est, aut forma, vel index, vel prænuntius illius membri aut corporis naturæ ac proprietatis.

Corpora præsagia & Erodenia quæ.

Troiæ historia Erodenia est. Podagra corpus Erodenium est.

Quod vt rectè intelligatis, sciendum est, Erodenium esse indicem proprietatis, more Necrocomico ita vocatum. Cùm verò Erodenium à rusticis non intelligatur, & deinceps historia sequatur: ideò præsagium vocatur, quod præsagium tamen non est. Præsagium enim est, indicare rem ex eo, quod id non

Erodenium quid.

Præsagiũ.

non est: prognosticatio autem est indicatio ex inuisibilibus ad visibilia. Sed *Erodenium* est indicatio simplicis corporis, & est flos sui fructus. Pro philosophia enim Tellurica, est *Locusta gummata*. Nam locusta gummata & Erodenium res vna est. Et hoc modo Necromantiæ canonem intelligere debetis. Podagra est Erodenium, & locusta gummata botothina. Et tamen Botothinum morbus ipse non est, sed morbi flos, hoc est, Dolor est Erodenium, & est corpus, vt diximus.

Prognosticatio & Erodenium vt differũt. Locusta gũmata quid. Botothinũ est flos morbi.

GEOMANTIA.

Geomãt. &c. Fulmen quale corpus.

VT autem similitudo ipsius compleatur, qualisnam eius dolor sit: demonstrat astrum Geomanticum in fulmine. Nam & fulmen eodem modo corpus est, quale est non parentale, quod iam definiuimus. Hoc fulmen etiam est concomiticum corpus, & concomiticum terræ, nec apparet aliter, quàm flamma cuius species exprimitur longius coruscante fulgure. De huius loco iam notate, quòd Anatomiam Podagræ imaginis, omnemque eius naturam, conditionem ac proprietatem complectatur.

Cõcomiticum corpus.

Iam verò nullibi sentitur, nisi vbi figura podagrica iacet: veluti videtis, podagram peculiarem omnino locum & corpus sibi destinare. Corpus autem in sua constellatione versari debet. Sic, nullibi fulmen est, nisi vbi corpus luxum præsto est. Vbi corpus luxum deest, ibi fulmen abest.

Corpus luxum quid.

Corpus autem luxum nihil est, nisi corpus lasciuum, non perfectum, hoc est, videtis homines frequenter leprosos nasci, iam hoc, iam illo modo, prout istarum rerum natura se habet. Hæc autem omnes in imagine seminis, quod tale ante natiuitatem extitit, latent. Id quale fuit, tale in agro suo emersit & pullulauit.

Leprosi, ex seminis natura tales.

Pro his iam notate, quòd ita luxum corpus nihil sit aliud, quàm putum meruinque sperma, quod haud fixum, aut in sua proportione rectè dispositum, sed imperfectum existat: & tamen interim corpus est, sed luxum, quale in lepra intelligere potestis. Hoc luxum corpus est corpus podagræ, ac, hoc loco, Flamen terrenum. Est enim tantum luxus spirans, quod est flamen Geomanticum & concomiticum terræ. Velut ergò luxus spirans est corpus flaminis terræ, & ex eo oritur: sic etiam ex Geomantico astro Microcosmi idem intelligi debet.

Luxum corpus, corpus podagræ. Flamen terrenũ &c. Luxus spirans, &c. Flamen Geomãt. &c.

Vt autem secundum Theoricam philosophicam vos instituam, & rem in essentia practicæ proponam: scire vos velim, luxa corpora spirantia Anatomiam esse Erodemiorum corporum. Nisi enim illa spirans terra luxa sit, tum eo loco flamen non fiet. Iam, sicut homini adhærent bona & mala: sic duplicia quoque perfecta corpora & imperfecta. In perfectis nihil huius est. Sed in imperfectis est luxum. Summatim, sperma ex nulla parentali natura crescit. Causa est, quia luxum parentale non est. Nam aliud corpus est luxum. Interim tamen verum corpus indicat: & sine hoc tale existere non potest. Ex suo autem semine,

Corpora hominis perfecta, & imperfecta.

seu ex ipso nihil producit. Et si flamen exoritur ascenditque supra terram, non aliter ac flamen Aetnæ: tum scabies & aspredo fit terræ, quæ in corpore indicat luxitatem. Itidem & hoc casu. Nam hîc est corpus pruriens, & corpus non pruriens.

Flamen Aetnæ, &c.

Sic ergo ex Geomantica natura, astróque intelligite, quòd luxum corpus stet in corpore perfecto. Id visibile non est. Et sicut constellatio huius flaminis se habet aut exerit: sic hoc quoque scire & intelligere fas est, quòd podagræ (si in suum corpus assumi, ac in suam Anatomiam proprietatésque formari debeat) corpus, id corpus non sit, quod à patre & matre genitum est: sed nec quicquam etiam cum ipso commercij habeat. Nam flamen quidem ascendere videmus: non autem videmus eius corpus ex quo progreditur. Eadem ratione dolor etiã sentitur quidem: sed corpus eius nemo conspicit. Secundum hanc considerationem ergo, fundamentum cognoscendæ Podagræ aliud constitui debet. Anatomia enim eius cæteris omnibus præire debet. Et qui huius morbi Anatomiam non nouit: is Medicus esse dicique nullo pacto potest. Ita citra omnem iniuriam testari possim equidem, Medicos eos vniuersos, qui cadauerum Anatomiam tractant, planè imperitos & inconditos existere. Cadauer enim veram Anatomiam non exhibet, sed tantum ossa, & his similia alia spectanda offert. Interim morbi ipsius nulla inspectio datur. Ergo enim de Anatomia morborum, non corporum dissero. Itaque rectiùs ego hîc astra pro indicio Anatomiæ morborum induco, quod in Medico quolibet summum & maximum esse duco. Sine hac Anatomia nihil quicquam vnquam verè solidéque scriptum aut traditum est. Hinc ergo vide, & ipse iudica, quæ scriptorum tuorum vtilitas sit? quæ huiusce Anatomiæ mentionem ne quidem vno verbo fecerunt, sed in meris localibus occupantur.

Podagræ dolor sẽtitur, nõ corpus.

Anatomia cadauerũ est imperita. Anatomia morborum non corporu ad Medicũ spectat.

HYDROMANTIA.

CVm hîc vnum solúmque corpus cum sua Anatomia proponatur: conuenit, vt hactenus tribus corporib. indicatis & traditis, deinceps etiam quartum intelligatur, secundum astra Hydromantica, hoc modo. Nisi enim peregrinum corpus adsit, Podagra nulla gignetur. Hactenus autem tria corpora descripta sunt. Hîc tradetur quartum. Compertũ nempè vobis est, quod ex aqua etiam corpus procedat, quod ad similitudinem corporis podagrici cognoscendum est. Podagricum enim corpus illud non est, quod aut in hydropisi, aut in Paralysi, aut Icteritia, aut Febribus ac similibus habemus: sed corpus omninò longéque aliud est. Et qui quæso Medicus de morbo disserere possit, qui tamen corporum in Microcosmo notitiam non habeat, nec sciat, quæ & qualia corpora in eo sint, & quos morbos corpus quodlibet sustineat? Hydromantia ergò ad corporum illorum cognitionem nos satis deducit. Nec enim dicendum est, quatuor humores, quatuor morbos parere, &c. sed ita potiùs: Quatuor insunt in homine corpora principalia, & quodlibet suas

Hydromãt. &c.

Corpus aquæ, &c.

Corpus Podagræ à cæteris diuersũ.

Corpora principalia in homine 4

ſuas ſpecies habet, ac peculiare corpus. Sicut enim corpus aliud eſt lapis, ſic pariter aliud eſt corpus metallum, aliud vitriola, & ſimilia, ceu in aquâ declaratur. Huiuſmodi ergo genera in homine inſunt. In quolibet autem genere tales corporum ſpecies latent: & corpus quodlibet ſuum morbum patitur. Nec enim humores corpus vllum ingenerant, ſed corpora alia, alij morbi. Nec hic diſſerendum eſt de rebus, quæ operantur ad morbum; nam id Mechanicum eſt: ſed iis dicendum eſt, quæ corpus habent. In metallis enim eſt rubigo: in ligno vermes: nec horum cauſa duplex humor eſt. Res vna eſt, quæ hæc vtraque operatur, Hæc autem ſunt duo corpora. Et ſic de cæteris omnibus. Perpetuò enim hoc vobis in mente ſit, quod corpora cauſentur morbos, non ea, de quibus vos nugamini. Rem enim ſi penitùs in vobiſmet ipſis penſitetis, operâ facili videbitis, vana & inania omnia eſſe, de humoribus quæ prodidiſtis. Nec vllâ ratione bonus ac generoſus Medicus euadet, qui animum ad diſcrimen corporum non applicabit. Nec enim, quia cute vnicâ homo integitur, od id corpus is vnum eſt: ſed in quatuor corporibus primariis omninò conſiſtit. Corpora hæc quatuor palmaria quatuor morbos inferunt, exceptis ſpeciebus cæteris. Et quot ſpecies vnius, totidem etiam alterius. Quidquid ergo horum morbus ſit, id eſt fabricator Mechanicus, qui ſe habet inſtar pictoris, imaginem ſine pigmentis nudâ cretâ adumbrantis aut fingentis. Hic ergo vt pigmentorum cauſas, ac virtutes nihil attendit: ita nec hoc caſu faciendum eſt. Quòd ſi vos cretam pro materiâ peccante habituri ſitis: hoc vobis obſtabit illicò, quòd imaginis alia ratio non ſit, quàm ſi frameâ aciue deſcripta ſit. Frameâ hac remotâ, imago remanet tamen: vt dicere iam non poſſis, ſi color dematur, aut creta abſtergatur, tunc imaginem extinctum iri ipſam. Quin imò contrarium tecum ita loqueris: color non adeſt, non adeſt creta, nec adeſtis, qui imaginem fecit, nec id adeſt, quò imago facta eſt. Quid ergò tandem eſt, quod imaginem conſtituit? Eam nempè impreſſio fabricat. Similis etiam morborum ratio eſt. Solum corpus cognoſce, & iam ipſum morbum cognoueris. Id enim, quod morbum facit, aufugit, & inſtrumentum, quo vſus eſt, vnà ſecum abripit. Fruſtra ergò quæres, quod abiit. Peſtilentiam etiam conſiderate. Hanc quis facit? Mechanicus Aſtralis. Illam ſi fecit, is abſcedit, opus ſuum relinquit, ac inſtrumentum, ſecum aufert. Iam autem hunc nemo vidit: nemo quicquam aliud relictum inuenit, quàm quod is fecit, quod fabricauit: non ſecus, ac tignarius, ſerram, aſciam, dolabram ſecum aufert, exſtructam domum ſolam relinquens. Tignarius autem domum illam ex humoribus non exſtruxit, ſed ex corporibus. Et quid ſapit hoc vobis? Ita Latomus non ex humoribus, ſed lapidibus domum erigit, ac mera corpora manibus ſuis tractat. Corpora autem non humores faciunt. Vt verò rubigo in lapide nunquam eſt, nec caries in ferro: ita nec in hoc tu caſu vnquam de Humoribus iure dicere poteris.

Corpora morbos faciunt, non humores.

Morbi primarij 4.

Morbus vt pictor eſt.

Corpus morbi vt ex imagine noſcendum.

Quæ certè omnia teſtantur de errore cognitionis podagricæ, extra huiuſmodi corporum conſiderationem admiſſo. Itaque hoc loco aſtra hydromantica indicant, quòd omnia ſua corpora, quæ, vt patet, multiplicia exiſtunt, præfigurationi ſint, quòd ſimilia etiam in corpore corpora exiſtant, & naturam podagricam habeant. Id quod ex exemplo ſequenti planiùs intelligetis. Videtis nimirum corpus aquæ eſſe terrum, eſſe lapidem, eſſe Metallum, eſſe ſal, eſſe Vitriolum, Alumen, &c. quæ omnia ſub nomine mineralium includo. Cadunt autem hæc corpora pro modo ac ratione ſuæ diſpoſitionis & Anatomici ordinis. Idem eodem modo etiam in numero Microcoſmi accidit. Et ſicut hæc mineralia cadendo diſtinguuntur in Ylech: ſic cadit itidem Podagra. Hic autem attende ad diſpoſitionem ſalium. Hoc enim loco corpus erit ſalium, quæ materia eſt & Eſſentia Podagricorum morborum. Pro ſpeciebus ergò ſalium, ſpecies morborum & corporum iudicate. Podagræ enim morbus, nihil eſt, quàm ſalium corpus. Et prout ſalia diuiduntur in ſua genera: ita diſtribuuntur etiam genera & ſpecies, &c. podagræ. Alius eſt dolor ſalis, alius aluminis, alius petræ, alius vitrioli, &c.

Hydromantica aſtra.

Corpus aquæ eſt terram, &c.

Podagra eſt corpus ſalium. Diſcrimen Podagræ vnde cognoſcendum.

DISPOSITIO.

SIc ergò deinceps de fabricatione, quæ Mechanica eſt, dicendum reſtat. Id fiet per tractationem diſpoſitionis. Sub hac autem diſpoſitione comprehenduntur etiam ſigna. Specierum namque deſcriptio eſt deſcriptio ſignorum. Res ita ponenda eſt. Quid podagræ corpus eſt aliud, quàm corpus ſalium? Quid aliud eſt, quàm gluten, quàm ſynouia? Iam ergò ibi tantùm podagra iacet, vbi viget gluten, nec extra hoc. Quod extra ſit, podagra non eſt, ſed accidens eius. Iam autem ſalia ſunt gluten. Hic eſt ſal fontium: iſtic ſal congelatum: illic ſal aluminis, ſal vitrioli, ſal petræ, & ſi quæ genera alia ſunt. Dolor alius eſt in ſale fontis, alius in ſale petræ, alius in alumine, &c. & ſic conſequenter. Et hæc ſigna quis deſcribere queat? Solus nimirum Naturalis, per indicium experientiæ. Non autem oſcitanter ac ſupinè Medicis conſiderandum erat, quid tandem ſit illud, quod tam atroces & exquiſitos dolores ciere poſſit. Certum enim eſt, nec choleram, nec phlegma, &c. illos mouere poſſe. Itaque omninò aliud in cauſa ſit oportet. Ad cuius notitiam & cognitionem tamen facilè penetrare poſſent, ſi tantum ſibi otij & temporis ſumerent. Sed impingunt illi illicò in principiis: ne quid de medio & fine dicam. Declarandi ergo doloris ratio longè alia eſt, qui illum concitet. Nimirum hic eſt ſalitas, & non alibi: hic eſt vitriolitas, nec alibi. Idem & in homine accidit. Iam verò homo eſt Microcoſmus, ſenſu præditus. Neceſſe ergò eſt, vt ſentiat, quod in ipſo eſt. Inſuper mineralia omnia ſenſibilia ſunt, nec vllum inſenſibile: omniſque ſenſibilitas bona, mala, &c. mineralis eſt, & ipſam cauſatur. Iam vero vt

Corpus ſalium eſt Podagra. Salia ſunt gluten.

Salis diuerſitas cauſa diuerſæ podagræ. Do ors podagræ quæ cauſa.

Homo Microcoſmus eſt ſenſibus præditus. Mineralia ſenſibilia.

de

de commotione & sensione morborum quid dicam: sciendum est, fabricationem suam non habere Podagram, vt habet eam gramen campi ipsa enim materia quiescit, eo modo, quem Hydromantia docet. Nisi enim quæratur, non adest. Si quæratur, inuenitur. Sic metallum nihil commodat, nisi fabricetur. Puteus Sal non dat, nisi excoquatur. Idem & de Podagrâ sentiendum. Si enim hydromanticâ subtilitate plantetur, nulla inuenietur. Hæc verò plantatio in hoc tantùm consistit, vt quæratur, vt ædificetur, & ad id deducatur, ad quod deducendum est. Iam autem id sola inuentio est, per Anatomiam cæterorum corporum, ipsorum Elementorum: vt in igne iacent salia, etiam in Aëre; etiam in Terrâ. Pro captu huius ad exemplum attendite Anatomiæ vini. Vinum in se habet Astralem Anatomiam salium, & sal id est, quod hic in Elemento aquæ salinum vocatur. Non autem in vino solo, sed & in animalibus dispositio Salina latet. Et vna alterius inuentrix est. Ita enim quis aurum inuenire nouit, quàm metallarius? Quare autem? Etsi enim ipse quidem aurum non sit, auri tamen domitor est, ac eiusdem habet cognitionem, scitque ipsius naturam & proprietatem. Ideò ipsi conuenit ac quadrat. Homo enim in suis cogitationibus similis est omnibus creaturis, secundum naturam suarum artium. Ars vna in homine est materia eius, de quâ ars tractat, non quidem materialiter aut visibiliter: & tamen est vnius conditio, quæ alterius. Iam si fossor, huius rei peritus, aurum quærit, & id inuenit, tunc idem præparat, & separat, ac conficit; &c. Eodem modo etiam corpora morborum inquiri volunt à suis corporibus. Sic Anatomia vini & Anatomia cibi ex animalibus, in quibus fons salium iacet, in suo corpore Microcosmi fontem salium quærit: non quod vinum podagra sit, sed iam ea antè in homine latet, velut metallum in monte: sed vinum est Mechanicus secundus, ita, vt eam quærat & separet à glutine, sicut fossor metallum à monte extrahit. Et sicut id in monte manifestum non est: sic nec manifesta est Podagra, donec omninò pertrudatur. Id faciunt inuentores in vino, & similibus animalibus, piscibus & carnibus. Et hanc quidem inuentionem si rectè intelligatis: tum non huius saltem morbi, sed cæterorum vniuersorum causam ac originem plenè cognoueritis. Nec enim semper ac in omnibus morbis causa cibis & potibus assignanda est, vt ex iis corpus aut materia deducatur: sed sinite eos inuentores esse, & vobiscum reputate pro ipsius Philosophiæ ductu, quòd mineralia sua Microcosmus subindè secum circumferat.

Dolores Podagricos quid moueat?

Vini Anatomia? &c. Sal salinum &c.

Homo est omnia secundum artes suas.

Vinum Podagrã latentem vt profeſsat.

Inuentores cibo. tum

Cibi &c. Inuentores.

CONIVNCTIO.

IAm autem porrò, qui ea inuentio procedat? cognoscite. Quòd enim videtis, industrios ac solertes Mechanicos opificia sua inuenire, & opera sua conficere: id omne ex ipso naturæ lumine profluere debet. Iam verò ars nihil est, nisi lumen naturæ: Ideò duplex est: vna, quam ipsa in ratione ponit, vt ea operetur ac laboret per industriam sensuum, artisque. Altera est, quam administrat ipsamet, nec solertiæ humanæ ipsam relinquit. Ita operatur herbas, arbores, ferrum. Operatur ergo natura in duplici lumine, quod lumen tamen vnicum est. Vinum ipsamet perficit, & messorem eam manibus subijcit. Ex hâc vt fiat, quod debet, & ad quod à naturâ destinatum est; iam id luminis Microcosmi est, quo vtitur is, qui porrò illam tractat & perficit. Ad præscriptum hoc intellige, quod eadem similiter etiam in morbis hunc morem teneat, hoc est, ipsamet id faciat contra artificem Mechanicum, id est, Medicum, qui eam iterum sanare debet. Iste medicus comparatur Messori vel Sectori, qui pratorum gramina præsecat. Quod enim natura producit, id ille demetit. Medicus ergo talis morborum Messor esse debet. Illi enim eodem modo in corpore crescunt, ceu gramen in campis. Et quod falx est in manu messoris: id M[illegible] esse debet in manu Medici. Cùm verò dicendum iam vnicum hoc restet, de Inuentrice, qui scilicet podagra in vino & animalibus, podagrã in homine inueniat: id deinceps enarrare aggrediemur. Reducam autem exemplum de fossore metallario. Is quia in seipso aurum est, ideo aurum quærit. Ita etiam vina & animalia salium, podagra ipsa existunt, non tamen respectu alio, quàm vt fossores aurum sunt: hoc est, in quærendo sunt metallo similes. Si ergo vinum, quod podagra est, in corpus, in quo minera podagræ iacet, descendit, tunc illam inuenit. Sicut enim qui metallum quærit & inuenit: sic naturaliter hic quoque vnum alterum inuenit. Simile inuenit suum simile. Ita vinum est quæsitor. Si corpus attingit, in quo podagra iacet: tunc illud protrahit, ac in vitrinam indit, hoc est, in operationem suam producit. Et quâ ratione præparari metalla solent: eadem vinum quoque suam mineram præparat & tractat. Nec verò id vinum solum facit, sed & animalia eiusdem naturæ. Hanc autem quæsitionem, & inuentionem ac separationem rerum istarum incredulus nemo admirari debet. Sicut enim videtis, ex rebus nigris rubras, ex rubris atras, ex albis nigras, ex nigris albas produci: eodem sensu naturam quoque Mechanicam intelligere debetis. Quid enim colores in homine aut rebus aliis sunt, quàm productio reconditorum corporum, in illis obliteratorum? Vbi ergò huiusmodi corpora conduntur, ibidem etiam morbi alii latent. Et quemadmodùm natura in illis operatur: ita etiam morbi vtrobique res inuisibiliter agunt. Quis enim hanc inuentionem esse inficiabitur, si quis ex plumbo per naturam candorem, & postea ruborem producat? Id homo quidem non facit. Nec enim is colores vel dare vel auferre potest, nisi natura consentiat & opituletur. Eâ consentiente, colores ille promptos habet, non per suam ipsius vim, sed solius naturæ potestatem, quæ recondita & occulta corpora ibi manifestat. Sicut ergo, hæc inuentrix est: ita per lumen naturæ manifestũ est, quod homo etiam

Luminis naturæ ars duplex

Medicus artifex Mechanicus, Sectorum messor: & talis [illegible]

Vinum podagræ quæsitor.

Colores quid?

Colores homo nec dat, nec aufert sine natura

etiam per naturam, & in naturâ idem inueniat. Ita etiam quærit morbos, per se absconditos. Cibum verò ac potum, inueniendæ podagræ artem aliam non esse censete, quàm si plumbum in ignem ponatis, & ex eodem producatis molybditem, cerussam, minium, aut ex argento lazurium. Ea non editis. Debentur enim partetibus, non corpori. Debentur autem corpori illa, cibus & potus. Hæc si per artem vestram naturæ offeratis, tunc eadem illa assumit, & confert, quò debet. Si ista in stomachum ingeratis, ars alia non est, ac si Antimonium in ignem coniiciatis. Eo facto, natura laborare & in eo operari incipit, quærens tamdiu, donec rubedinem ipsius extraxerit. Et talis eius quæsitio est. Eodem ingenio ipsi etiam morbi quæruntur.

Explumbo molybditis cerussa &c.

MATERIA.

VT vero tandem materiam tam inuentoris huius, quàm ipsius inuenti vna cum processu ac ordine suo omninò intelligatis: statuendum est, hoc loco solum sal morbos parere. Prout ergo genera salium se habent: ita pro ipsorum ratione podagræ species oriuntur. Quòd si ergò signa, ac accidentia, & quæ alia huc spectant, scire desideratis: tunc illa ex naturâ & proprietate salium desumite, quorum mihi nota hæc sunt: 16. salia fontium: 5. salia montium, & præterea genera maris, prout regio quælibet in suis liquoribus constituta est. Insuper autem genera petræ, quorum sunt 8. genera fluminis 5. genera pluuiosi 4. genera boracis 2. genera vitrioli 43. genera calcis natæ 46. Taceo, quæ mihi cognita non sunt. Nec obloqui possim meis aduersariis, si pro diuisione climatum, & altitudinis, ex consideratione Cosmographicâ & Astronomicâ, ac Physicâ multò plures salis species constituant. Sed quod hic transilio, id in Archidoxis plenius ac ex fundamento disquiretur & enumerabitur.

Salium genera species podagræ sunt. Species salis 125. Theoph. nota.

Hic hoc saltem tenete, quòd istis omnibus consideratis minimè opus sit. Cura enim ipsa tantum genera respicit, nec speciebus omnibus attentis opus est. Hæc ergò materia grauiùs vos ac vlterius non angat, nisi quantùm Philosophiæ, Astronomiæ & Cosmographiæ animi gratiâ indulgetis. Medicum enim ista quidem exornant. Sed vos ægris ipsis seruire studeatis potius. Hi enim minutiarum harum nullam curam habent. Iam autem cuilibet Medico hæc hactenus dicta ad podagrici morbi cognitionem sufficiant. Qui dsi verò videatur vobis. Theoricam hanc nimis angustam esse: hoc agite quæso, vt eam probè intelligatis: defectus in nullo erit. Cognoscite vero ac discite etiam sequentia. Sic enim vnum per alterum explicatis. Dura autem ac difficilis prouincia vobis erit, si in hisce non probè versati & intelligentes fueritis. Nam extra cognitionem hanc defectus in omnibus apparebit. Omnino enim fundamentum ipsium ex Philosophia, Astronomiâ, ac artibus aliis hinc enatis promanat. Tandem ad practicam etiam attendite, quæ secundum naturam inuentricis Medicinæ constituta est, non ad arbitrium & opinionem scriptorum veterum, sed ad normam 64 primariarū partium, ex quibus Medicina oritur. Diligentiam itaque & fidem nauissimam constantissimamque impendite. Ita res poscit.

Cura podagræ, generalia tantum spectat.

SECVNDI LIBRI FINIS.

Hæc quæ de curâ Podagræ hic sequuntur, præcedentibus duobus libris non erant annexa, sed duobus foliis separatim inscripserat Author &c. Hactenus non edita

---

CVRA.

A Calumniis, sat scio, tutus non ero, quòd me à solita Medicorum cura, cumprimis verò ac maximè in podagrâ, quodam quasi diuortio separo. Attamen qui possim non repudiare curas eiusmodi ridiculas, quas isti hactenus tanto probro agitauerunt? Aut qui quæso imitari easdem possim, cum iam etiam in rusticorum prouerbium abierit, solos Diuos signa operari? Extra hæc enim quis ipsis credet? Persuadebunt nimirum mihi, si miracula edant. Alias operam suam de me omnem ludent. Quod tamen pridem occœptum est, laruas suas virulentas iidem in me conuertent haud segniter. Nec enim hoc primum scriptum ipsorum offensionis causa erit. Hoc enim iam dudum eructant odiosè, me Physicæ nudem & ignarum omnino existere: at in chirurgia Rabbinum præstare: non quòd seriò hanc mihi laudem conferant, sed vt per contemptum ac contumeliam me ex omni Medicorum ordine excludant. Et de Physicâ quidem quid obiiciant? Cum hanc equidem ipsos doceam: ipsiq adeò de me discant, non ego de ipsis?

Soli Diui miracula edunt

Theoph. in Physica rudis in chirurgia Rabbi dicitur.

Quæ verò causa est, in Physica quòd me tam odiosè repudiant? Hæc sola scilicet, quòd nec Medicinam ipsi nôrint, nec eius distributionem didicerint. Medicina enim duplex est: Physica & Chirurgica. Physica morborum omnium cognitionem: chirurgia autem eorundem curationem docet. Hæc genuina Medicinæ diuisio est. Ipsi autem plano ac manifesto errore diuisionem faciunt in Medicinam seu curam corporis & vulnerum. Vulnerariæ autem medicinæ mentio nunquam facta est, sed tantum chirurgiæ, quæ ipsa practica est.

Medicina est duplex

Medicina mala diuisio. & curs

Respondete mihi verò: Ecquæ tandem est vulneraria Medicina quæ in suo morbo Physicum non requirat? Aut quæ Physica est, quæ per chirurgicum sanari non debeat? Tales ergò vos medicos esse proditis, qui, quid Medicus sit, & in quo consistat ne quidem hoc ipso momento sciunt. Physica nihil aliud quicquam est, quàm morborum omnium, qualescunque sint, cognitio. Nec chirurgia aliud est, quam morborum omnium curatio. Sicut enim lignarius manibus suū opus conficit: ita & Medicus. Aude aliquid, & sine manibus id conare vel præsta. Tua ergò cæcitas in propatulo est, quòd nescias, in quo tandem Doctor sis.

Physica quid? Chirurgia quid?

Vide verò, quàm stes egregiè in morbis, quos chirurgicos vocas, vt sunt, Herysipela, Cancrena, Esthiomena &c. Hos curas ex practicâ, hoc est,

est, ex chirurgiâ. Quod si verò non simul sis Physicus Medicus, ecquid hoc casu scies ac medeberis? Nihil. Porro si scientiam ac fundamentum in omnibus curandis vulneribus ex Physica desumere cogeris: qui quæso ex eâ facultatem ac professionem aliam, condere audes? Apage verò dignatios istos Doctores ac Mutiones. A primo & principali nomen procedit, non ab vltimo. Nominanda ergò Physica est, quæ dignoscit morborum causas: nominanda chirurgica est, quæ practicam machinatur. In iudicando enim Physicus es, & in curando chirurgus.

Physica & chirurgia quid propriè sint.

Sic etiam ab explicatâ Theoricâ, iure bono practicam, hoc est chirurgiam aggredior. Omninò enim Chirurgiam non Physicam poscit ægrotus. Physicam autem expetit ipse Medicus. Hoc est idem ac si dicam Nullus chirurgus sine Physico consistit; ex hoc enim ille nascitur: chirurgus autem Physicum probat. Physicus enim probam aliam non habet, quâ in suis operibus cognosci & iudicari queat. Nisi enim is simul chirurgus sit instar statuæ aut pictæ simiæ omninò adstabit ægroto.

Et quamuis equidé curam ad exitum ducam, ita vt putare ij possint, me singulariter hic chirurgú esse, quòd exitum proponam, & ad illum ducã: ita enim docet Theorica, ita Anatomia ita Manualis, ita Cõfluentia) tamen ad obiectioné hanc responsionem breuem hanc notate, nullum insignem morbum corporis seu Physicum sine Chirurgiâ sanescere posse, sed oportere illum omninò (vt vocant) in vulnerariam medicinam reduci. Et quia chirurgia in vulnerariam incidit: ideò chirurgum putant Doctore Crepitario Lipsensi inferiorem & ignobiliorem esse. At si vosmet ipsos intus in cute nossetis: fore non dubitem, quin nasos vobismet ipsis præmorsuri sitis.

An verò medicina vulneraria ac alia professio hæc sit ideò, quia cura per apertionem instituitur? O fanaticos. Ecquid verò didicistis tandem, aut quid comptuli ac polituli vestri vos Beani docuerunt, quod nedum quidem, Medicina sit, exploratum habeatis? Hoc verò notate, & viuido pectore reuoluite: nisi exitus fiat in morbis astralibus, ægrum certè nullum vnquam sanabitis. Et hic diuidite astrum ac corpus, cœlum ac materiam: hic medicinam duplicem facite, & alteram omittite. Attamen duas chirurgias facite, non duas vulnerarias. Non enim vulnerarij, sed chirurgi esse debemus. An verò dedecus non sit ac infamia, tot támque illustres Academias cum Italiæ tum Germaniæ tot asinos ac archibeanos fouere?

Med. & Academiarum reprehẽsio.

Hoc coronidis loco notate. Quicunque curare podagram tentat, hunc opus est ad normam Microcosmicæ Anatomiæ operando procedere. Hoc si factu opus est, certè chirurgia modis multis requiritur, in vulneribus, in vrendo, in excedendo, in cauteriando, in purgando, in minuendo &c. Quis verò ob id practicam hanc manualem in facultates plures diuersásque dirimet, ita, vt vna alterâ præstantior sit, vna præferenda, altera ceu inutilis & sordida reiicienda? Satis est, practicam manualem ita institui, vt æger à morbo conualescat & sanetur.

Interim autem nec istis impostoribus patrocinor, qui nihil nisi linimenta, vnguenta, fasitus, ligna &c. sciunt callentque: sed horum potius causam tueor, qui morbos ipsos cognouerunt ad præscriptum Anatomiæ & Microcosmicæ, naturæ & ad documentum mundi externi, vt suam practicam pro rei exigentiâ informare queant. Nec enim istiusmodi cognitio Medico vel probro, vel impedimento, vel lætioni, sed potius summæ laudi esse debet, quòd tantam scientiam in Microcosmo & vtroque globo Philosophiæ ac Astronomiæ sibi conquisiuerit. Interim vos vitularij Doctores, si ex Academiis erumpitis, huiusmodi mysteria & arcana sublimia illicò reijcitis ac annihilatis: & tamen veritatem ipsam producturi, non nisi meras nugas ac commenta ebuccinatis, quæ vobis dedecori, alijs inexpiabili damno sunt.

Porrò etiam ad curam attendite. Hanc, vt libet, vocare licet. Nam citra calumniam vestram res non decidetur. Cuiusq; enim infamia maturuit, is seipsum tandem prodit & concutit. Testimonium enim suum cuilibet de se est, hoc est, homo ipse testatur, qualis intus sit. Vos verò, qui inuictæ veritati adstipulamini, ad practicam attendite ipsam, nec longiùs deductum meum processum, aut per (vt videbitur) auia introductam methodum despicite. Et longè ex animis vestris persuasio ista exulet, quasi is ego sim, qui nouum quid & alienum moliri satagam. Hoc enim consilium apud me nunquam concepi: sed sobrio instituto id meum semper meditatus & annisus sum, quâ ratione vos omnium solidissimè instituere, ac practicam veram producendo, meque & vos ex obiectis pedicis promptissime expedire valeam. Cognoscite & intelligite, quæ partis vtriusque iudicandæ causa sit: & iudices æquos synceróśq; agite.

Theophr. quod intentũ.

II.

IN descriptione curæ notate: quot species morborum, tot practicæ & peculiares curæ. Nullus ergò singularis ac vnicus processus tenendus est: sed velut is, qui pallium manibus amplexus, illud pro venti incubitu moderatur ac prætendit; ita medicina quoque in manu esse posita Medici debet. Cum ergò Medicina tanto iudicio in manibus Medici posita sit: quis practicam ex eâ vnicam tantùm faciet? Quis in capitulum vnum eam coget? Nemo quidem. Tantò minùs quatuor humoribus eadem includetur, vt qui omni cognitionis fundamento carent. Itaque non de solà podagra illud intelligi debet, sed & de morbis primariis omnibus, hoc est vehementibus & seriis. Diuisio ergò practicæ ex Theoricâ, & iis omnibus, de quibus dixi, desumenda est. Quam verò practicam instituo, eam non more vulnerario, sed Medico, vobis digno, explicabo. Diuisi enim Medici, hoc est, sectæ Medicorum. Medicinæ euersores existunt. Hic enim hoc, ille aliud: nouit: & notitia tamen hæc omnis nihili est. Qui enim particulam saltem vnam tenet, is nihil tenet, nec, quid teneat, ipse scit. &c.

Plura

Plura de Podagra curâ in praecedentibus non scripsit Auctor. In medio enim paginae scriptionem intermisit. Quae igitur ad huius aegritudinis curationem requiruntur, ex aliis auctoris libris petantur.

SEQVVNTVR

DVO ALII LIBRI DE PODAGRICIS MORBIS.

Liber autem secundus (sub titulo, Liber Secundus: *Communis Interpretatio Morborum &c.) apud eam sequentem inuentus non est: quae sors aliorum quoque plurium librorum fuit, vt ad diuersa loca distraherentur, nec iuncti manerent. Et licet ipse quidem auctor in titulo non annotet, quod sit* Liber Secundus de Podagrâ: *ipsa tamen illius verba clarè testantur, quod is vnus sit ex libris de Podagrâ, vt cum paulò ante finem capitis de Physionomia dicat: (Quantùm opus est ad cognitionem in Podagrâ, tantùm propono &c. Idem pariter liquet ex fine libri primi, & principio secundi, quòd iungendi sibi sint. Quod hic indico hac de causâ, quia sunt, qui librum secundum ad Paramirum pertinere arbitrati fuerunt &c.*

DE PODAGRICIS MORBIS ET HIS AGNATIS:

THEOPHRASTI HOHENHEIMII, vtriusque Medicinae Doctoris.

DOCTOR THEOPHRASTVS.

Ad Lectorem.

Quaerent haud dubio non pauci, quae meae animi haec obstinatio ac temeritas sit, quòd asserenda & defendenda equidem susceptam ea, in quibus mihi passim Medici omnes contrarientur, sententiaq; meae concepta ex imo animi zelo contradicant. Horum rogatus responso tali obuiandum esse censeo. Si mihi cor erga agros non erectius & beneuolentius ad ista calcar adderet, quam pectus aduersariorum mihi procliue esse comperi: huic certe me oneri subducere possem quam facillime.

Auicéna Galenus notantur.

Iam verò, cum nugarum Auicennicarum iugum subire, & commentis inanibus Galeni adstipulari citra probrum euidens non possim, vt qui ex intimo pectore agrorum curam nunquam susceperunt: audendum omnino ratus sum, vt me sterili ipsorum cum Theorica tum Practica subducerem, & ad adyta ista diuerterem, ex quibus vnumquemque solidum Medicum nasci & procedere necesse est. Interim silentio transilire pacto nullo possum malorum Iliadem, quam in artem ac facultatem innexerunt Medicam, dum vim ac virtutem omnem, quam in remediis penitus ab ipsa natura inclusam scimus, suâ negligentiâ intercidere ac obliterari passi sunt. Nec enim seipsos tantum suis somniis misere defraudarunt hactenus, Sed ad omnem vsque posteritatem opinionum suarum segetem magno foenore propagârunt. Vndè factum est, vt hoc seculo consuetudini illi malae passim ab omnibus patrocinium tam obstinatum impendatur, vt enorme illico flagitium admitti putent, si quis quicquam contra vetera illa lumina moliatur aut attentet: interim animo suo id non cogitantes, quod asinus quidem antiquo & antiquo suo gradu incedat perpetuo, sed hunc tamen generosior equus multis parasangis anteuertat: & tamen equus applausum, asinus plagas a suo domino auferat. An verò mihi fas non sit contra medicinam mendacem scribere, & impostoriae fucataeq; consuetudini opponere doctrinam veram, ex ipso naturae lumine depromptam, & stabilitam per astra, per Philosophiam vtriusque scientiae, coeli terraeq;, his omnibus adstipulante ipsorum 4. Elementorum concordantiâ? Nam in hoc mihi asylum omne positum est, quod Theoricam meam ipsis latius & altius extendam? Nam & qui alias in astris, in mari, ac in practica rudes & imperiti sunt, praestantiores tamen hi sunt, qui practicam suam ex Theorica desumunt. Quid vero id tandem est, quod me absterrere & mouere posit, vt a Mechanicâ Anatomia discessionem faciam? Aut quanti est id, de quo ipsi tantopere intumescunt & sese iactant, quod scilicet in aulis agunt principum ac regum? quod versentur cum consiliariis Metropolitanarum vrbium? quod in sinu ac oculis haereant illorum, quos tamen omnes equidem ne quidem transuersa salutatione dignos iudico? Quid vero id tandem praeuaricationis est, quod principes vos, ac vos consules praesidesque prouinciarum, tam vestra quam subditorum vestrorum corpora ac salutem in tam foedum ergastulum intruditis, & temerariam consuetudinem ob antiquitatem, quodam quasi promulgato edicto pro arte haberi mandatis? Quid verò ab antiquis antiquius habemus aut accepimus, quam hoc, quod, quae edimus, omnia per aluum egeramus? Et hoc antiquum, quid tandem ad Lumen interni in facit aut spectat? An aequum non esset, hos iudices oculos suos ad diei duodecim horas torquere & inde aspicere, vt de die crastino soliciti non sint? Et hoc commonstrat, id, quod hic tango, non ex natura procedere, hoc est, non ex lumine ventris, me decimas captare, quod hactenus

Vetera nô ilico ceu optima admittenda.

ab

ab aliis factitatum est, qui, quod artem parit, destruxerunt. Quis verò Deum misericordem esse, suamque ceu basim in misericordiam posuisse dicere possit, qui non item credat, quod à Deo necessaria omnia suppeditari sibi ac refundi queant, in morbis, in lepra, in mortuis ex morte per misericordiam ad vitam longæuam & vegetam resuscitandis? Hic ergo iam iterum vobis, ô Iudices ac Præsides, inculco, quæroque, quid animi ac causæ habeatis, quod artem præstantem à tumultuaria consuetudine opprimi sinatis, & ad errores illos nimis procliuiter conniueatis, quos tamen vel simplicissimus quisque notare, ac videre potest, certa iniuria Medicinæ confusionem solido cum fundamento longè antepon[illegible]? Vos tamen nihilominus vestram hanc antiquam [illegible] subinde tenetis & ruminatis: si-licia nostra, quæ fecit, facta bene sunt. Itane verò? Si ergo bene sunt indiscrete omnia, filia vestra quæ facit, agite & hoc benè factum sit, si eadem in lupanari Veneris se meritricem exponat. Nemone verò serio secum tandem perpendet, quanta cum pernicie [illegible] Medicorum fraudibus vniuersa hactenus Europa contaminetur? quod sectæ passim erumpant, quælibet opinionem nouam monstrosamque concipiente & mordicus tenente? Illas enim vniuersas quis enumerabit? cum fanatici spiritus quadam quasi ex lerna passim euolarint, & confertim in homines irruperint, vt suam iam insaniam eructare propalam cuiuis liberum sit? Interim qui erroneis ist[is] spiritibus, obuiam ire quærit, cum, quorum interest, non vel per insomnium meditentur, silent etiam ii, qui per se honestati dediti, eandem de aliis quoque spem concipiunt fouentque. Sed quorsum hæc honestatis persuasio? quorsum ista tolerantia? Confidentiam imò & desperationem videte tot præuaricatorum, qui certatim omnes in Medicos erumpunt. Quæ verò & qualis ista tandem ars erit? Nam si eorum omnium [illegible] potestis dispicatis: numerum certè comprehendetis multò vberiorem, quàm vel ego vel mei successores ac posteri aut sperare aut tolerare velimus. Attamen nec hoc indignè ferrem, si [illegible], cum vincì expugnarique possint facilè omnes, si modo æqua lance vtrique trutinaremur, & superpondio suus valor ac pretium relinqueretur. Donec verò id fieri video, vt opiniones ac phantasmata ipsi Naturæ lumini præferantur, quæ futuro seculo atrocia schismata in Medicinam illapsura sint ominari nullo labore possum.

Quæ verò in fide vos adeò desperatos facit, cum tamen illa in se solidè ac simpliciter complectatur perfectionem Dei, quæ ii præditi nobis nihil denegat, sed opem ac auxilium modis infinitis plenissimam vbique ferat? Et in hanc vos fiduciam non ponetis? Auxilium verò Medicinæ quid tandem aliud est, quàm charitas ipsa? Sed ea non ex homine verum ex Deo. Et in charitatem hanc vos spem ac fiduciam non collocabitis? Sic ergo fides vestra quàm res imperfecta quid aliud est?

Quæso autem vos, ò Iudices ac principes, rem tandem penitius vobiscum euoluatis. Nec enim hoc saltem mandatum vobis est, vt, qui bursæ fur crumenam præcidit, hodie in crucem à vobis agatur: sed pœnâ eadem omnino etiam dignus censendus est, qui furtum per dolum ac fraudem quocunque modo admisit. Ad vindicem gladium culpa communis & vna est, membrum pro membro, pro corpore, corpus. An verò id gladius non est, quod iugulat, & hominem vita exuit? Quod licet quidem ferreum non sit, nou sit politum: per id tamen pauciora homicidia non patrantur, quàm per ferrum ipsissimum. Sed cur hæc vobis otiosè ita recenseo, quæ tamen omnibus notoria & manifesta sunt? Aut quid id tandem est, quod moneamini tantopere ab iis, quos vobis fucum & glaucoma obtendere, tam serio scriptis meis omnibus clamo & vociferor? Magna certè cognitio ea est, ex speculo videre, quid id sit quod speculum exhibet: hoc est splendor, qui ex homine emicat, id non est, quod in homine conditur. Sed quid & quo hæc extendo, cum sciam ea nullis accepta fore? Spem mihi tamen facio certissimam, quod hi, meos quos sectatores vocatis, in hoc fundamento fixas radices acturi sint, & quod illi ipsorum cum principum liberis, principes ac Doctores alios progenituri ac producturi sint, qui Codices priscos simul & hos nouitios contra nos præliantes sparsim colligent, & vindice animo Vulcano eos omnes consecrabunt. Quis enim spirauit vnquam Boreas, cui Vulturnus splendorem gratum & iucundum non superinduxerit? Quorsum autem hæc agito? Vtinam, sub Borea qui habitant, hunc Vulturnum acciperent. Sed ipsis expectandum est tempus benignius.

Cognosce verò, candide Lector, an ad stomachosius scribendum satis mihi causæ non sit. Quæ enim commemoraui hactenus, non morbum saltem illum attinent, quem hic describendum proposui: sed negotium ad ipsam professionem omnino spectat. Interim tamen cuilibet morbo suum capitulum suus locus assignetur. Hic de Podagra tractare institui. Morbi enim palmarij quatuor existunt, tres scilicet, præter tractandam Podagram. Quos si vobis explicuero: planè confido, vos animo alacri inconcussoque quoscunque ægros adituros esse.

Id verò, Lector, offendiculo tibi non sit, quòd Podagram curabilem esse ponam, cùm aduersarij tamen hoc id inficientur. Nec de me desperes, etsi ex ipsorum codicibus remedia nulla petam. Sed nec ob id me auersare, quod obiiciant, ter me in carceres abductum esse, multa me bella consectatum esse, multos me grauiter verberasse, &c. Nulla enim à me male locata plaga est, quæ non cutem non penetrauit. Sed propter facta verbera indignari haudquaquam debebant: modò finis eorum inflictorum apud illos obtineri potuisset. Sic enim à Deo omnia in bonum conuersa essent.

Tu, Lector, quæ hic propono tibi, accipe, & quæ in præfatione monui, reuolue. Sic fiet, vt ista legendo discas, quæ & tibi & aliis vsui esse possint.

Hanc autem tractationem ad obiectionem triplicem accommodato. Primò ad tradendam Medicinam me ineptum esse. Hoc tibi iudicandum relinquo. Secundò, me nihil noui moliri debere, & doctrinæ veteri acquiescendum esse. Hoc ipsum quoque iudicio tuo mando. Tertiò, duos plura scire vno. Tu & hoc æstima, ac tecum ipse cogita, quos duos putent, aut quem vnum intelligant. His præfationem finio, certam spem habens, Deum Opt. Max. mihique tibique finem optatum concessurum esse.

Vis assentationis seu Philautiæ.

LIBRI NARRATIO.

De Podagrâ tractaturo, hoc ante omnia incumbit, vt principio declaret, quid deinceps traditurus sit. De doloribus autem morborum, ac horum signis seu indiciis tradi nihil potest. Insultatio enim morbi cum concurrentibus signis, & horum naturâ moribúsque, mutæ literæ committi ac concedi non debent, vt putetis, vos indè abundè satis exsatiari posse. Hæc enim in multiplici experientia posita sût ac exercitatione, quæ à quouis Medico requiritur. Ab breuem tamen dicendorum comprehensionem hoc opus est, vt locorum huius morbi plenam ac sufficientem notitiam teneatis.

LOCA PODAGRÆ.

Podagræ quæ loca

Loca capitis ista sunt: si cranium linea lacteа perreptet, cuiuscunque ea, vel modi, vel figuræ sit, Podagræ ea omninò subiecta est. Sic pariter vbicunque cranii aut compositio incidit, aut vbi ossium iuncturę per interiectam cartilaginem; velut bitumen committuntur, aut vbi ossa alia cranio annascuntur, veluti nasus, mentum, ceruix & similia: item loca oculi, aurium, dentium: hæc omnia podagræ sedem locúmque præbent.

Porrò à ceruice per spinam dorsi vsque ad anum, vbicunque vertebra seu articulus, ibi sedes Podagræ. Sic & in humeris, vbicunque os ossi committitur. Similiter etiam in costis vbi ex dorso infiguntur, ac in thorace coëunt à iugulo vsque ad præcordia: velut etiam in ossibus omnibus, in quibus medulla continetur. Sic & in coxendice, vbicunque articulus commissura, potúsque visitur, ibidem podagræ etiam diuerticulum datur. Sic & in illo coalitu iuncturarum, vbi femoris os ossi sacro inseritur, item vbi pudendorum ossa interiecta cartilagine vniuntur, tam in viris quàm in fœminis. Nec minùs in patella ac concauitatibus genuum omnibus, & in ista regione, vbi crus imo pedi committitur, iuxta malleolos, & loca finitima spongiosa cætera.

Eadem ratio est humerorum quoque, & brachii iuncturarum, & cubiti ac radii, vbi interiecta cartilagine vniuntur, nec minùs, vbi brachiũ manui conseritur, iuxta nodũ carpi, & prominentiã apud digitorũ radices conspicuã.

Præterea in omnibus manuum pedúmque locis: in quibus quot squamæ seu commissuræ, tot podagræ sedes, quæ intercurrunt à radicibus digitorum vsque ad vngues: idque tàm in manibus quàm pedibus.

Sed & interiùs in corpore quędam Podagrę loca abdita sunt, scil. quantum vesica, aut Ramex cũ suis ligamentis cõprehendit Hic enim quot costarum insertiones, tot Podagræ sedes.

Quanquàm etiam alia loca Podagræ numerentur, velut in calce, surâ & similibus partibus aliis. Quæ tamen istius morbi propriè loca non sunt, sed obstructio tantùm transitus illos mouet.

Vt verò, quod tracto, planiùs intelligatis, signa quædam & exempla vobis proponam, ex quibus de cæteris facere iudicium queatis. Exemplo autem vobis sit, species peripneumoniæ, item rheuma, quod scapulas ac humeros occupare solet, nec citra diarrhœam transit. Similiter, si dolores aurium, dentium, oculorúmque concurrant, incipientis Podagræ signa sunt: velut & tumores articulorum, multis pollutionibus iuncti & stipati.

Præsens Podagra his etiam ex signis noscitur. Dolor eius à vi cœli dependet, ac pro tempestatum Lunæque ratione mouetur. Concitatur etiam à potu, à cibo, à Venereo exercitio, ab ira Martiali. Ab his enim ferè paroxysmi inducuntur, velut & à cæteris, quæ extrinsecus morbum hunc incendunt. Hoc modo Podagræ loco iam constituto ac confirmato, postea in Geometriam illa abit, & lineam proportionis variat seu permutat, vt articuli disiungantur & diducantur, quæ dislocatio dolores aliter non mouet, quàm si fidiculâ membra distrahantur. Materia autem influens locum medium occupat, ac ibidem coagulatur granulatúrque instar grandinis, varióque modo alteratur: cuius mutationis mysteria Medico approbè cognita esse debent. Quis enim literis satis tradere possit, quæ sæuientis podagrę in distrahendis & diuellendis articulis natura modúsque sit?

Sed hæc iam pro narratione sufficiant. Quâ librum ipsum quidem minimè finio, sed ad deinceps dicenda viam præstruo, quæ nimirum attinet ad causam, generationem ac naturam huius morbi. Vos autem scriptionis meæ modum haud admiremini. Ita enim ipsa explicandi morbi ratio ac natura poscit. Sed nec hoc vobis admirationi sit, cur causam ac curationem morbi huius illicò non aggrediar. Conuenit enim vt de Matrice Medicinæ omniũ primò dicatur: vt sciatur, ex quibusnã principiis tractatio hæc dimanet. Forè autem spero, vt hęc mea doctrina apud vos eò promptius locum inueniat, quò fundaméto certiori ac stabiliori ea superinstruitur ac defigitur.

De Origine Artis.

Cvm varij passim spiritus varia scribant ac commententur: scire vos ante omnia debetis, quòd ex fundamento ac principiis veris eorum doctrina non dimanet: sed quòd ex longè diuersa cognitione veritas erui debeat. Quid enim quæso vspiam à patre ac matre accepit homo, ex quo vel minimùm corporis humani morbum describere possit? Aut quis vspiam præceptor reperitur, qui ex te vel me Medicum facere queat? Nam etsi is quidem rerum multarum peritiam habeat: tamen quid id tandem ad vel meum vel tuum commodum conferat? In isto enim operatur *Lumen*, quod is in me téque intrudere aut infundere non potest. Nam nec ipsi quidem ex scholis aut institutione eâdem hauserunt. Nisi enim ipsum Naturæ lumen Medicum formet ac fingat, fragmenta certè passim collecta non nisi purum putúmque experimentatorem reddent, qui ad Medicinam nunquam vtilis futurus sit. Cùm ergò citra dotes eiusmodi homo nec in aliis professionibus clarere ac excellere possit, vt qui ex seipso nihil quicquam habet, sed ab extraneo præceptore omnia haurire cogitur: cuius cumprimis scire conuenit, ex quo quisque fundamento scribat

Lumen naturæ solum Medicũ gignit.

bat doceátque, ne quâ fors lector in errores præceps agatur, aut vt, quod plùs est, eundem lector cum Auctore tentum, idem principum teneat ac assequatur. Quandiu enim discipulus profectum eiusmodi non assecutus sit, vt à Naturali suo magistro ad supernaturalem transcendentium fundamentum verum attigisse nondum putandus est. Nam velut meministis in scriptura tradi, discipulum non supra suū magistrum esse, sed ipsum ei æqualē esse sufficere: id sensu genuino ad inuisibilem omninò magistrū torqueri debet, quòd scil. visibiles perpetuo discipuli sine maneántq; quādiu ex sensibus & animi sensu, proprio loquuntur ac scribant.

Discipuli non supra Magistrum.

Cùm ergò nostra met eruditio seu informatio nihil sit, paulò penitiùs certè intelligendum est, quidnam id sit? quod nos instituat ac doceat. Sic autem statuendum vobis est, ipsum Naturæ lumen cuiuslibet professionis fundamentum ac scientiam largiri. Quo dato iam concessoque, impossibile esse consequetur, vt ex doctrinâ Auicennæ, Galeni, ac Hippocratis solidus quis ac doctus Medicus nascatur. Ipsius enim temporis veritas euincit, ipsos puros esse discipulos, adeo vt magisterium certum in iis quæri debeat. Adeóque hoc immotum axioma vobis sit, quòd, nisi ex solo Naturæ ipsius lumine vos prodeatis, generosi ac laude digni Medici esse haud quaquam possitis. Alias enim laus ac honor vester omnis ab inani & arido experimentorum honore promanabit. Experimenta ipsa quidem Medicum minimè faciunt: sed hunc constituit sola lux Naturæ. Et, sicut, qui oculis varias terras descriptas peruagatur, ob id tamen peregrinatoris nomen iniustè sibi vendicat: sic nec ab experimentis se quisquam medicum venditare iustè possit. Sed ne æquo longiùs vos detinendo tædium vobis ingeram: breuiter recensebo tandem ea, quæ cuilibet Medico suam scientiam largiuntur. Sunt autem quatuor Philosophiæ, & quatuor Astronomiæ, ex quibus ceu speculo quodam promuntur & desumuntur ea omnia, quæ Medicum complere & perficere queant. Extra has octo matres quis Medicum genuinum esse prædicare possit? Sicut enim impossibile est, infantem citra patris ac matris coniunctionem nasci: sic nec suæ scientiæ simili conceptione seu generatione carere Medicus potest. Ac ab hominibus ipsis quidem plura quærere aut sperare non debet, quàm membrorum suorum commodam proportionem. Alterum verò, quod corpus ipsum quasi viuificat, id ex lumine procedit naturæ, veluti iam dictum est. Dum autem de Matribus octo, ex quibus scientia dimanat, differo: vnā interim quoque attendite, quænam doceat nos Naturalis Geomantia, ac Chiromantia & Physionomia? Hæ enim illæ sunt, ex quibus nobis discendum esse putabimus. Et si enim, quæ charta continet, approbè quidem intelligantur, sic tamen ipse Medicinæ liber non bene inceptus est. Medicinæ liber ipsa Natura est. Et sicut in speculo teipsum contueris: sic in hoc Naturæ speculo tuas scientias omnes ad vnguem perpendere debes, nihilo incertius, quam faciem tuam cognoscis in speculo externo.

Lumen naturæ vnicus magister

Auicenna Gal. Hippoc discipuli tantum sunt, nō Magistri.

Medici qui præceptores sint?

Corpus ex homine est: scientia ex lumine Nat.

Natura est liber Medicinæ.

Multi quidem sunt, qui ex experientiâ suâ scribant. De hâc quid sentiendum sit, attendite. Experientia quidem vnicuiusque conferri potest: vis tamen ac operatio ipsius ab vno in alterum deriuari non potest. Vera autem experientia secundum sensum Philosophicum & Astronomicum hæc est, vt res quælibet in suâ inuisibilitate cognoscatur. Sic & dissolutiorem quamlibet extra hanc cognitionem, vera ac genuina experientia est. Quod heri expertum est: quid id commodat diei hodiernæ aut hodierna experientia quid confert diei crastinæ? Hodierna enim experientia crastinæ similis non est, ideo, quia coniunctio constans non manet, sed modò recentior, iam iterum recentior subinde ac assiduò renouatur, cùm tamen experientia ipsa in eadē ætate, sibiq; simili perpetuò consistat. Vt autem fundamentum ex quo scribendum sit, exactiùs teneatis intelligatisq; deinceps ex ordine, quantum quidem cuilibet scitu opus est, trademus, ex quonā tandē scripta vel mea vel aliorū procedere ac defluere debeant.

Experientia ab vno in alterum non transcendit. Experientia quid?

DE LIMBO.

De Limbo cur ante omnia tractem, causa non obscura est. In hoc enim octo illæ matres, de quibus dixi, latent ac comprehenduntur. Vestrū n autem nemini incompertum esse reor, quòd homo nihil aliud quam ipse limbus sit. Et cum limbus duplex sit: homo ceu limbus minor, ex maiore productus ac factus est. Limbus autem per se est semen, ex quo creaturę quælibet enascuntur crescúntq; velut ex semine nascitur arbor. Horum hoc discrimen est, quòd Limbus suam terram habuit in verbo Dei, quod in altero semen per mediū ad finem sui fructus dat. Sic ergo Limbus maior semen est, ex quo creaturę vniuersę prodierūt. Limbus autem minor est creatura vltima, in quam limbus maior abit. Cum enim homo ex limbo conderetur, in eo creaturarum vniuersa inextiterunt. Ex illo autem vel vt ex spermate homo, qui iam limbus minor est, sumptus ac constitutus est. Sicut filius à suo patre nascitur: sic limbus minor ex maiore productus est. Et sicut filius parentis sui omnia membra exhibet: sic homo quoque creaturas vniuersas in sese continet. Cum ergò omnium primò mundus maior ex limbo constitutus sit, & post creaturas omnes ipse tandem homo: ideo sciendum est, creaturarum vniuersarum, quas quidem omnis mundus nouit, naturam, essentiam & proprietatem omnem in limbum vnum denuò quoque congestam & ordinatam fuisse. Iste autem limbus homo factus est. Ex his consequitur, quòd omnes artes, omnes scientiæ, & quicquid in homine est, aut in hominem ingeritur, in cognitione creaturarum omnium maioris mundi versentur & subsistant. Nec enim homo quicquam nouit vel potest, quod ex limbo ipsi implantatum non sit: nec quicquam is altius ac sublimius ipso naturæ lumine habet. Cuius linea prout in ipsum cadit, sic ipse naturam capit intelligitque. Vnde verè ac constanter dicere possim: quòd, nisi Medicus artem suam sciat habeátque sicut suum cantum alauda, & pauo pennas pictas, nihil aliunde in ipsum ingeri possit aliàs, si non assiduo sine medio in illam lineam se permisceat & inserat.

Homo est limbus minor.
Limbus duplex est
Limbus quid?

Limbus minor ex maiore natus.

Homo creaturarum vniuersarum ideam continet

Medici artem scire habere vt cantus alaudæ.

 Sic

Sic iam ex hoc consequitur, quòd homines scire ac indagare possint omnem scientiam Angelorum ac spirituum, ac impetrare valeant omnem naturam in creaturis reliquis. Ex ipsis enim cum homo conditus sit, potestatem certè ac hereditatem habet sciendi vniuersa, quæ in cœlo ac terra sunt: & sicut infans à suis parentibus sermonem discit hauritque: sic nobis quoque discendum est ex illis, ex quibus prognati sumus. Parentes enim infantem docent omnia, quæ sciunt. Similiter & creaturæ nos docent omnia, quæ ipsæ sciunt: saltem nos hoc euitemus, vt extraneum parentem non quæramus, vndè discamus. Cum itaque ratione dicta homo ex limbo formatus sit: Limbus autem creaturas vniuersas cœli terræque complectatur: ex eo patet, nemini admirationi esse debere hominum vel sapientiam, vel stoliditatē, vel spiritualitatē, vel brutalitatem. Ex quali enim is natus est, talis necessariò fit, nec ortus ac parentis sui conditionem effugere potest. Vndè fit, vt naturam alij asini, alij falconis habeant.

Limbus causa [illegible] varietatis hominū.

Ex his arbitror equidem (quod & vobis ipsis ita videre debet) quæri & indagari oportere id, quod de homine sciendum est. Si enim natura eius ac ingenium, tam in bonis, quàm malis describendum est: idem priùs ex magno Limbo intelligi debet. Et pro Cosmographia ista, hominis natura, quæ diuersa est, censeri ac æstimari debet, ita vt natura pecudis simul intellecta, ac in suam Cosmographiam posita, intelligatur tandem, quodnam pecus, & quis homo conueniant? Et hæc iam Cosmographia vna est. Altera est, vt cosmographicentur Angeli & homo in sua ratione. Et tunc per istam Cosmographiam facultas nobis dabitur sciendi cognoscendique, quànam scientia aut sapientia quilibet dotatus sit? Præterea Cosmographia tertia est, vt spiritus maioris Limbi & spiritus hominis, limbi minoris, conferantur. Hàc ratione ipsa spirituum diuisio ac distributio patebit. Hinc enim est, quòd homines alij sint dociles, alij rudes, alij pecuini, alij humani, alij boni, alij mali. Hinc etiam inuenietis homines, qui miracula edant, qui spiritibus ac Angelis imperent. Resque hæc aliter se non habet, ac si filius patrem superaret, cogeretque, vt pater arbitrio filij obsequeretur. Ex illis enim, qui eiusmodi potestatem habent, homo ille natus est. Et nisi per patrem ipsum id præstetur: homo certè huius ex sese vim nullam habet.

Cosmographia triplex est.

Hominū varietas vnde?

Sic, qui Angelis obsequitur, is parenti suo obsecundat. Ex spiritibus qui discit, is discit à patre suo. Qui pecudes cognoscit, is cognoscit seipsum. Qui Elementa intelligit, is, qui Microcosmus creatus sit, nouit. Sic enim subindè vnum ex altero procedit. Sed vt ad instituti mei continuationem, hisce iam dictis ad Philosophiam relegatis, pergam: intelligere vos velim, quo fine hanc de Limbo dissertionem adduxerim. Is autem non est aliud, quàm Podagra, per quam alij quoque in genere morbi intelligendi veniūt. De quâ hoc præcipuè notandum est, quòd in mortuos Magistros fiduciæ nihil ponere debeamus, sed ad solos immortales præceptores attendere fas sit. Mortui enim magistri ratio alia non est, quàm panni in aquâ madefacti. Humidus enim quidem pannus est, ac idem aquam refert, & aqua etiam ei inest: nemo autem ex ipso largiùs bibere potest, quàm vt linguam modicè parumque refrigeret. Sicut ergò ex fonte ipso potat homo, non ex panno: sic nos quoque scientiam nostram haurimus ab angelis, non à mortalibus, qui vix ad solem leuiter aquâ tincti & imbuti sunt. Et hi, quem tandem existimare queant, cùm ipsimet aquæ penuriam habeant?

Magistris mortuis nihil tribuendū.

In prægresso quidem capitulo docui, medicum eo modo crescere non debere. Iam verò, qui hoc modo fiunt, omnium doctissimi sunt. Hìc enim fortuna posita est, ita, vt Medicus, qui prædicto modo desuper natus est, multa miracula edat, & concursū successúmque, aliis multò feliciorem habeat. Hi enim hominis signa & miracula tanta operantur, vt cæteri, qui extra hanc influentiam positi sunt, ipsos modo non pro dijs diuisque habeāt ac venerentur, adeòque promptè à Deo vero deficiant. Veruntamen, vt potiùs iam ad principium huius vertalis reuertar, conueniens est, vt Medicus in fortunam non confidat, aut stellis fortunatis aliquid tribuat: sed ars ipsius, fortunam veluti per vim cogere & allicere debet. Ideò sese exercere debere Medicum vos dicitis, ne in volubili fortunæ tota consistat. Spiritus enim volatiles seu fugaces sunt: cum econtrà ars minimè fugax sit, sed solido pede constans tibi maneat. Hanc artem vt possideas, via te docebit ea, quam monstro. Ita autem doctrina tibi confertur ex limbo, hoc est, ex tertio corpore, animalium scilicet & rerum crescentium. Hæc enim similitudinem habent cum corpore hominis, quia eandem rationem habent cum illis corporibus, in quibus morbi, quorum podagra palmarius quidam est, latent ac conduntur. Quod autem in vestibulo proposui, etsi id ad Medicinam necessarium non sit: tamen præfationis loco facere eò potest, vt veram veri medici cognitionem habeas, & illorum Medicorum vanitatem censeas, qui extra hanc artem tam arrogantes triumphos sibi decernunt. Qui tamen vniuersi cùm à me, tùm vobis alio loco poni æstimarique non debent, quàm Diui, qui miracula edunt non in nomine Domini, sed in virtute natiuitatis suæ, in quâ nimium iubilando se efferunt. Sed ne sic quidem hoc genus reiicio aut repudio; hoc saltem iubeo, vt rosæ vrticis præferantur, & suus locus his, suus etiam locus carduis relinquatur. Iam verò cùm hactenus dicta ad institutionem Medici percursoriam faciant: hìc tamen simul id quoque tenendum est, quæ tam cognoscendorum morborum præcipuè ratio sit. Morbi etenim omnes, qui animalium sunt, velut & horum omnes complexiones, qualitates & similia, in ipso quoque homine insunt. Hinc etiam Medicorum principium ac scientia eodem modo procedit. Si Medicus de animalibus nihil intelligit: ecquid tandem sciet de homine? In animalibus sunt species: in homine sunt vniuersalia. In hoc enim cōgrediuntur morborum coniunctiones. Sed quod in specie

Fortunæ Medico non attendenda.

Podagra est morbus palmarius.

Animalium omnia sunt in homine.

noscendum est primum, id non ex homine desumitur, sed inde, vnde desumi iam diximus. Ex his itaque iam liquet, rationes, causas, & similia vniuersa de quibus Medici tradunt, mera commenta esse. Ipsi enim ab homine discere incipiunt, qui tamen doctrinæ finis existit. Et extra ipsum hominem, principiũ sumi debet: & externum id in ipso intus inueniendum est. Et hi illi Medicinæ Heresiarchæ sunt, qui intus ex homine discere satagunt; quod extra hominem quærendum est. In aperto ergò errore versantur, qui hominis describendi modum inquirunt, & interim ipsius limbi ignari sunt. Limbum discite, & sic, quæ in homine sunt, cognoscetis. Qui non ex limbo; sed ex ipso homine discit, hic nihil aliud discit, quàm latrocinari mentirique, adeoq; meris sophismatis ac omnifariæ nequitiæ idem velificatur.

Limbus est discendi hominis.

DE MECHANICO.

IN more hactenus vsúque non citra euidentem causam positum, vt morborum omniũ descriptio à generatione ipsorum deduceretur. Quod equidem cur disputando altiùs hîc ventilem: cum, quæ hactenus tradita sunt, ad meam sententiam minimè faciant? Nihilominus tamen ad vrgendum meum institutum, conuenit, vt hoc loco præsentem morbum cum aliis accuratiùs explicem, quo declaratio vniuersalis, de morbi fabro, apertior & intelligibilior fiat. Cùm verò homo adeò certus Medicus non sit, vt gloriari possit, se suis oculis corpus ipsum morbi contueri: multò certè profundiùs occuletur faber, qui corpus ad morbum cudit. Hoc iam explicatiùs definire mei instituti est: vt habeant Academiæ, cur de causis morborum alia ac diuersa minimè tradant.

Cùm ergò humanis oculis hoc in casu nihil pateat, sed ab oculis ipsius naturæ omnia dependeant: æquum omninò erit, vt visibiles Mechanicos opifices relinquam, & in ipso naturæ ordine exponendo pergam. Interim tamen visibile ipsum hic minimè excludo, ad cuius normam inuisibile operatur. Ex visibili enim inuisibile cognoscendum est. Ita Theorica est inuisibilis, Mechanica autem est visibilis, licèt vtraque res vna sit. Cur autem id inuisibile dicam, causa hæc est, quòd inuisibilia non conspiciantur. Sed quid de istis hîc dicam? Consilium nempè meum est, ipsum fieri seu generationem morbi explicare, vt penitiùs tandem intelligatis, quonam modo morbi ipsi gignantur. In his autem eadem ratio est, quæ tignarii, securis, & ligni, quæ in fines multiplices abeunt, modisque multis adhibentur, ad domos, ad stabula, ad horrea. Quis hîc tignarius modum ita arctabit, vt Geometriam saltem vnam seruet: nec plures? Tu insuper, quot capita, tot sensus facis, ne vnico quidem ad alterum simpliciter quadrante, ac conueniente. Quibus hoc à me confectum esse arbitror, impossibile scilicet esse, processum vnum teneri obseruarique, ex quo discedere non liceat. Sicut enim opifex quotidie noua, eaque diuersa opificia exercet: sic varius etiam ac diuersus iste est faber, qui cudit podagram. Et quis cuilibet quotidianum horoscopum denuntiare possit? Non dicere possum, quin mirum est mihi, quòd videam sophistas morbos suos adeò in numerato habere. De 4. ipsorum humoribus loquor. Quid verò dicam ipsos de ligno loqui, cùm tamen lignum non sit: ac ipsi interim ipsius fabri mentionem non faciant? Maximè, cùm morbus quilibet non ex materia crescat sed ex magistro fabrione gignatur, cuius ipsi ne verbo quidem meminerunt. Iam verò humor plùs non est, quàm lignum. Quis ergò vidit, lignum templum vnquam in domum formasse & erexisse? Tantò minùs ipsi etiam humores per sese morbi fieri possunt. Nam quid morbus est aliud, quàm exstructum ædificium? Cochleam videte: hanc quis docuit suam sibi domum exstruere? Ex arte nempè insita domum sibi illa ædificat. Sic pariter quiuis etiã morbus peculiaris formæ opifex ac structor est. Morbi enim omnes ad Geometriam aptãtur. Hoc eodem sensu ipsa quoque morborum ædificia cognoscenda sunt. Fabricator enim, qui morbos cudit, inuisibilis est. Et hîc renouandus est non ipsum lignum. Attendite mihi verò Humoristæ. An non ex ligno fabricato potiùs, quàm putrido, fracto, cario òpi domus exstruuntur? Et has quis construit? Nemo nisi faber aut opifex. Hunc ergo fabricatam materiam prehendite, & iuncturas diuellendo structuram ipsam frangite, ac è manibus opifici ferramenta excutite. Sic demum fiet, vt ædificium corruat, & nouum à fabricatore denuò non erigatur. Hic opifex, qui lignum perdit, ac suum sibi domicilium exstruit omninò adeundus & exigendus est. Iam verò pensitate vobiscum, an positis quaternis numerum istum ita comprehendatis, vt nihil omittatis. Si enim de morbis adeò affirmatè disserere velitis quàm certò vos rem introspicere gloriamini: spiritũ ipsum multò altiùs, ad visibile ei iungendum, aggredi debebatis, ne vobis vestra fides excuti possit. Multa vobis largior, ad naturam Microcosmi, cuius ignari & imperiti estis, respiciens. Quid verò recensebo tandem, vt breuiter intelligatis, qui morbus gignatur in Mechanica, hoc est, à secreto & abdito tignario, quem oculis non aspicimus? Certè, velut humana ratio modis multis ad fines varios operatur: ita fabricatorem quoque Mechanicum omninò se habere nosse debetis. Cui si rationem ac sensum seu sapientiam humanam detrahere velitis, araneis ipsum iungite, ac operas aranearum cum textoris serici industriã conferte & locum ipsi cedite. Sin minus, ac ab eodem operationem animalem auferre malitis, spinam seu carduũ, in campo nascentem vobis ob oculos ponite. In eo quantum rationis inest? quid ex ipso enascitur? vt hortus variis herbis enatis floridus: ita si nisi hortus homo est. Quòd si verò nec per hæc Mechanicum istum intelligitis, vobiscum quæso ipsi æstimate, qui tineæ enascantur ac vermiculi. Ex seipsis enim non producuntur, nisi à suo opifice ac fabro proferantur. Quòd si nec hoc exemplũ vobis satis sit, sed generationé hanc putredini acceptam ferre velitis: tamen hoc obstat, quòd putredo per sesẽ nihil sit, nec quicquã etiam faciat producatue,

Corpus morbi oculis inaspectabile.

Humores quæ sint.

Putredo quid sit?

nisi in aliud quid cudatur & reducatur. Quid enim putredo est aliud, quàm res, suam naturam egressa, aut rei illius mors? De hac ergò scribere ad Medicum nihil pertinet. Itaque causam cognoscite, cur vobis Mechanicum hunc expediam, nimirum vt illum domare ac coercere discatis. Sicut enim in semine totam exscindere potestis arborem: sic idem hîc quoque præstari potest. Qua enim ratione pyrum in radice, non in ramo crescit, quia scilicet faber pyri in radice, non in ramo habitat: sic hîc etiam opifici, non ligno res ac generatio ea ascribi debet. Et hisce hactenus traditis, generationem morbi vobis satis explicatam esse arbitror. De qua quæ penitiùs ex Philosophia & Astronomia erui possunt, sua serie prolixiùs in Archidoxis traditurus sum.

LIBER SECVNDVS.

Communis Interpretatio Morborum, de Inuentione causarum, Cura, & Qualitates Rerum.

Nihil sua concordante forma caret.

Confectum hactenus & demonstratum est, res crescentes omnes, adeoque vniuersa in formam reduci vnam debere, ac nihil sine formâ suâ subsistere, quod in concordantiam suam non formetur. Ponamus exemplum. Vir à fabro Mechanicho in virum cusus seu fabricatus est. Iam verò hoc opus nondum integrum est, ac tale, quale esse debet, sed fabricatione adhuc vlteriore, vt planè integretur, opus est, nempe fœminæ quæ ad viri similitudinem cuditur, & opus id perficit. Istiusmodi hominem vobis proponite; qui etsi hoc modo fabrefactus iam sit, integer tamen nedum est, cum sanitati ipsius aliquid decedat ac deficiat, non secus ac viro deficit fœmina, qui defectus per accessum fœminæ sarcitur & reponitur. Ita pariter hoc quoque loco homo (siue fœmina siue vir sit) integer minimè est, sed perfectio & integratio seu complementum eius in Elementis cusum latet. In his homo suam concordantiam inuenit, cuius coniunctione integratur & perficitur. Attendite autem, me hîc de sanitate loqui. Secundum hanc enim homo integer minimè est, hoc est, in sanitate cuilibet homini aliquid deest. Hic defectus à vobis ita æstimetur, quasi deficeret fœmina sanitatis, quæ condita lateret in herbis, in radicibus, in lapidibus. Iam ergò instituti mei est, vt illa (intelligatur fœmina) cognoscatur & inueniatur in ipsis 4. Elementis, in quibus conditur, sicut liber tertius explicabit. Hoc enim ante omnia ita credendum est, virum sine fœmina integrum non esse: esse autem integrum cum ipsa. Iam fœmina ex terra est. Ex terra etiam vir est; adeóque ex terra vtrique sunt, & vtrique vnum fiunt integrum, hoc est, ex terra vna. Sic etiam Homo & Medicina, vtrique ex vna terra sunt & hominem integrum, hoc est, vnum constituunt.

Vir sine fœmina integer non est

Homo sine sanitate non est integer.

Fœmina sanitatis &c

Hom & medicina vnú sunt.

Cæterùm ex his intelligi velim, me de personâ, hoc est, de fœmina, cuius forma formæ conuenire debet, loqui, vt sciatur, quidnam defectum alterius sarcire debeat? Itaque formam præsto adesse oportet: nec sine forma quicquam est. Sic nimirum fœmina ac vir non saltem res vna sunt, sed vna etiam imago, Hoc enim ita poscit defectus viri, fœminęque ipsius, quæ ne ipsa quidem sine viro integra existit, vt scilicet non minùs forma adsit, quàm proprietas, nec minùs proprietas, quàm ipsa forma, adeoque vtraque res vna fiant. Hoc autem sic accipi volo. Nisi forma ipsa inueniatur, fundamentum proprietatis certè, quam hîc inculco, nunquam reperietur. Et quicunque de proprietate loqui statuit, is de ipsa quoque forma, hoc est, de eadem Anatomia disserет. Anatomia enim vna est, vir ac fœmina. Simili ratione morbus quoque & ipsius remedium Anatomia vna sunt. Vna Anatomia, est vna res, quæ in forma & proprietate res vna est. Morbi cuduntur & fabricantur, vt ipse homo. Ideò quilibet morbus homo est, hoc est, in proprietate & forma vnius hominis. Similiter ipsa quoque Medicina. Ex his iam liquet, morbum possidere suam fœminam, hoc est, Medicinam. Hic iam reperienda est concordantia morborum, hoc est, vtriusque coniunctio in Anatomia vna, velut viri & fœminæ. Eâ inuentâ, medicus integer & perfectus est. Ad hoc ergò, quod indico, iam deinceps requiritur, vt in sequentibus artes eas vobis explicem, ex quibus concordantiam hanc inuenire & intelligere queatis. Citra harum enim cognitionem Anatomia inueniri minimè potest. Id vero quid tandem est, quod nudum hominem, & ipsius membra tam curiosè dispicitis? Ecquid in eo obseruatis autem, ex quo ad curam instructiores & aptiores euadere possitis? Ne tantillum quidem. De ossibus tantùm ac corporis substantiâ ibi laboratur: cùm tamen opus sit, vt in ipsam morborum Anatomiam penetretis. Nihil enim ipsis membris deest: quibus vos tamen nec addere nec demere aliquid ex vobis potestis.

Formæ proprietates inueniuntur nunquam.

Anatomia vna quid?

Morbus est homo.

Anatomia inueniri dicoque noscendæ

Cùm ergò Medicis nobis vniuersis incumbat, vt artis nostræ rationem rogati, de omnibus reddere sciamus; ideò si quis rogitet, ex quonam hoc vel illud habeamus? satis haud quaquam id est, si respondeamus, hunc aut illum id ita tradidisse. Istam enim veritatem infringit tempus, tanto interuallo illapsum: infringit eandem scriba incautus: infringit illam discrepans sententia nostra illorúmque, ita vt in sententia vna conuenire minimè possimus. Vbi hoc iuxtà grauissimum est, quòd illorum auctorum (Hippocratem ac Apollinem excipio) fundamentum aliud non deprehendatur, quàm quod in nudis illorum opinionibus & imaginationibus, quibus citra labem credere nemo quisquam possit, consistat. Pari ausu multi quoque ex quotidiana experientia sua scribunt ac commentantur: cum tamen eadem incerta, ac extra genuinam experientiæ matrem concepta sit. Quæ certè non nisi merū nudúmque adminiculum est. aliud n. n præstans, quàm vt inconstantis fortunæ gratiam stipuletur. Quę enim tandem experientia sit illa, quā aut cœli status annihilet, aut infringat

Hippocr. & Apollinis laus.

ratio

ratio terræ, aut violet potus, aut eludat cibus; Nam qui experientiam talem, sine vera experientiæ matre firmatam, adminiculantem habent, hi, quò minùs successus optatus aspicer, facilè reprimuntur & eineuntur. Mater enim experientiæ est, quæ experientiæ dat viam, modum, ordinem, artémque, sine quibus Medicina nihili est. Meritò autem, qui Medicus non est, Medicinam dicit nihil, nisi experientiam esse, hoc est, non esse artem. Nam quod experientia quotidiana cuilibet confert, id ipsius ars est. Quod verè quadrat in eos, qui experientiæ matrem non cognouerunt. Ego autem contrà ita sentio, ad principia omninò ac fundamenta ipsa descendendum esse, ac ex imis causis cognoscendum, à quonam patre vnumquodlibet procedat. Hoc enim accuratè comprehenso, nullo dubio cognita sunt omnia, quæ cognosci debent. Sicut enim eques calceationem equi à fabro ferrario petit: & faber vicissim ferrum ab ærario: ærarius à fodinis, & sic consequenter, quolibet ex experientia sua ita agente: sic nobis quoque retrò cogitandum est, nec in officina fabri subsistendum, ita, vt factas tantùm seu productas iam herbas aspiciamus: sed retrò ad ipsum principium pergendum est, quales illæ sint, antequam fiant, ante seminis sui productionem, dùm adhuc metalla sint. Hinc inquam nobis studiosè discendum est.

Experientiæ mater quæ?

Huius verò omnis institutionis hic rhombus est, vt Anatomiæ periti & gnari simus, hoc est, sciamus concordantias eorum, quæ iungenda sunt. Hæc etiam coniunctio artis vocatur. Quæ enim natura ipsa coniungit, ea coniunctio naturalis est. Quæ coniungit homo, coniunctio artis dicitur. De arte loquor, quæ producenda est. Quæ si inueniri debet: necesse est, Physionomiam particulam esse, quæ nos inuentionem doceat. Nec enim in subtilibus capitibus nostris quicquam præsidii locare, sed omnia per solam naturam probare debemus. Vt enim ratio nostra ne minimum quidem gramen facere potest: sic pariter nos quoque casu isto ne tantillum efficere possumus. Et sicut quæ in nobis habitat ratio, naturam sequi, hoc est serere ac plantare ad naturæ morem debet: sic eandem sequi debet & Medicina. Itaque Physionomia ex iis, quæ nos docent, vna est. Sic vna est etiam, quæ nos doceat, Chiromantia. Vna est etiam Anatomia, que tandem ex dictis duabus progreditur. Harum verò quis processus sit, sedulò attendite? Nam si dicamus, hoc ad illud vtile est &c. res certè non per literam probanda est, sed per artem nostram, quæ literam ipsam infringit. Sicut enim nec in S. Scriptura literæ locus est, verùm spiritui & fidei: ita pariter nec in hac arte. Si ergò ars omninò requiritur ad probandam rem; patet sanè literam ipsam deserendam, nec rem probandam aliter nobis esse, quàm veluti faber probat suum opificium: hoc est scire debemus opificium anatomiæ, coniunctionis, & concordantiæ: quo ceu regulæ quædam faciunt ac ducunt nos Physionomia ac Chiromantia, per quas Anatomia ipsa probatur: ex qua deinceps ars ipsa Medicina confirmatur, vt iá, nos Medicos esse, audacter dicere possim*. Cuius vt certus sis, rē apprehēde: nec libros perlege. Faber enim ac tignarius ex scriptura nihil perficiunt aut integrant, sed ex scientia. Iam autem Medicina quoque scientia est. Ergo concedet etiam, quò concedit Mechanicus, quem etiam penitus intelligit, nec vertiginosum suum cerebrum sectabitur, ex cuius inuentis viginti, vix vnum probè cadit, & tamen nec hoc quidem semper. His ergò hactenus comprehensis, iam deinceps attendite, quid Physionomia & Chiromantia sit, quâue ratione ducendum Medico sit. Nam citra hanc viam eruditio eius vniuersa nihil est.

Coniunctio vel est naturalis, vel artis.

Physionomia mater inuentionis.

Item Chiromantia & Anatomia.

Litera nullius momenti.

Anatomia per Phys. & Chirom. probatur.

PHYSIONOMIA.

PRius, quàm de Physionomia tradam: in vestibulo vos scire velim, morbum quemlibet esse hominem integrum, & corpus habere inuisibile, adeóque corpus esse Microcosmi & Microcosmū ipsum. Vt autem quod intendo, assequamini, exemplum hoc attendite, ex quo formam Microcosmi morbi cognoscatis. Proponite vobis Icteritiam. Hæc ex corporis centro hoc est ex felle, oritur. Hæc autem noxam nullam infligit, antequam homo totus ex ea creuerit, hoc est antequam Icteritiæ homo totus facta sit, aut in finibus eius consistat. Hinc sequitur iam, totum corpus Icteritiæ extendi, quousque vniuersus Microcosmus extenditur & terminatur hoc est in manus, pedes, aures, oculos & vniuersos corporis fines ac metas. Hoc pacto corpore eo completo, incrementum suum illa attigit, ac membra omnia habet, quæ habere homo debet. Membrum ergò membro vbique respondet, in proportione vna, & distantia sui illi. Vndè iterum patet, quod manus manuales, pedes pedales, oculi oculares, stomachi stomachales, intestina intestinales &c. morbos pariant. Vnde mala illa experientia emersit secretorum Icteritiæ, dum alius remedium stomachale aduersus Icteritiæ stomachum, alius aduersus eius oculos &c. nouisse gloriatur: quæ tamen verè Medicinæ artes haudquaquam sunt sed tantum experimenta, que citra iudicium ac rationem omnem adhibentur. Microcosmus ergò in morbo istiusmodi iam duplex est, & duplex corpus habet, licèt homo vnus: quū duo corpora aliter sibi non complicantur aut conseruntur, quàm si aquam cineribus, in vase conclusis, infundas. Vtcunque enim liquoris multùm infundas, cinis ob id non intumescit, non spatium maius occupat, sed cineris simul & aquæ idem, qui prius locus, perstat, nec distantia in coniunctione duplex paratur. Simili ratione morbum quoque in sua forma intelligere debetis. Porrò iam attendite ad Physionomiam hominis, hoc est, ipsius morbi, quem hoc loco hominem voco hac de causa, quia non morbus saltem prædictus, sed insuper quilibet alius etiam cum homine similiter crescit, & viget, priusquàm moriatur aut aboleatur. Quòd si ergo morbus homo est, licèt inuisibilis: Physionomia eius vtique ita, vt ostenditur, accipi debet, & postmodùm cum Medicina ita conferri, vt vtrobique Physionomia vna subsistat. Et ad hanc cumprimis, non ipsius corporis Physionomiam respiciendum est: licèt vtriusque ratio ac processus prope simillimus

Morbus quilibet est homo, & microcosmus.

Icteritia ex centro corporis oritur.

Icteritia quando & quomodo corpus fiat.

Corpora duo morbi & hominis, qui simul sint?

Morbus cur homo vocetur.

mi limus existat.

Eodem etiam modo de Medicinâ sciendū est, quòd ea fœmina sit formæ, sicut superiùs dictum est. In omnibus ergò crescentibus, à naturâ productis satagendum est, vt sciatur similiter, id, quod coniunx intrinsecus est formam existere Medicinæ, quæ ex virtute & specie suâ similem Physionomiam indicet. Morbus enim, sicut audiuistis, hominem internum fabricat. Is homo moritur, non externus. Idem etiam externum regit. Nec enim in externo homine mors est, sed in interno. Nec externus putrescit. Pro his ergò ei homini suâ in medicinâ coniugem debetis. Sicut enim homo morbi in corpore iacet ac existit: ita similis etiam homo est in medicinâ, manus suas, pedésque ac caput & oculos, & ventrem, & omnia habens. Et qualis homo internus est: talis ipsius etiam coniunx est.

Medicina est fœmina morbi.

Homo morbi & medicinæ sibi non similes.

Sed hic notabitis, quòd homo morbi vnum membrum alio manifestius (prout nobis videtur) aut grauius tangat. Sic enim is in hoc mébro magis, in alio minùs sentitur. Et tamen non nisi vnicus homo est, in membris omnibus integer, & mortem similem membris omnibus inducens. Et hâc omnino ratione & Physionomiâ tali Medicina ipsa cognosci & erui debet. Quam si ita non cognoscatis: idem vobis accidet, quod fatuo qui fœminam speciosam spectans, cur & quo fine ipsa fœmina sit ignorat, ac pro fœminâ frustum panis arripit. Quandiu autem Physionomiam interiorum hominum non calletis: tamdiu, vt hominem externum, qualis sit, cognoscatis, impossibile vobis erit. Multò verò minùs vos ita Medicos profiteri poteritis, cùm veræ artis ignari sitis. Ideóque doctrina vestra scientia non est, sed mera experimentorum farrago, quæ in promptu etiam rudi esse rustico possint. Et propter hæc leuia necesse non erat, vos Doctores creari, aut in Academiâ Lipsensi vel Ingolstadianâ ætatem obterere. Ars huiusmodi (modo ars dici debeat) apud vetulas, Monachósque ac moniales aptius conquiri potest. Interim, dùm vobis huiusmodi iure obiecto, ferendum est, vt a vobis magus, delirus ac fanaticus vbique decanter. Quòd si verò inscitiam ac mendacia vestra tuendi facultatem ac robur certius nō habetis, quàm vt me subindè magum, impostorem, ludionem inclametis: vos ipsi deinceps, ceu hactenus nequam & impostores manebitis, qui, quod didicistis, non temerè deleatis. Satis mihi interim id est, quòd exploratum passim vniuersis sit, vos aliud nihil scire ac tenere, quàm periclitari, sollicitare fortunam, proponere ænigmata, & verborum lenocinia omnibus venditare: quod graphicum Hypocritarum signum est.

Medic. reprehēsio.

Iam verò si rem assecuti estis, & propositæ doctrinæ de duobus hominibus, morbi, scilicet & Medicinæ, intrinsecus absconditis astipulamini: deinceps hoc quoque attendite, quòd, etsi homo iste quidem abscondatur, visibilis tamen nihilominus sit idem, velut vmbra, aut Iris seu Arcus cœlestis, impressionésque aliæ. Huiusmodi enim impressiones, ac Irides, & apparentiæ cœli aliæ nec ipsæ quidem aliud sunt, quàm sui corporis figura interior. Sicut ergò hęc in cœlo: sic impressio illa etiam in homine se habet. Hanc autem Medicina iugiter ac perpetuò in sese habet. Homo contra tum demum, quando ægrotat. Sicut ergò illam in cœlo impressionem factam vides: sic peruides etiam factam in homine. Vnde futurus Medicus, necessariò Astronomus esse debet. Sine Astronomiâ enim te Medicum fieri posse, impossibile est. Duas porrò personas istas, (quas velut impressionem oculis intueberis) considerabis & inspicies eodē modo, quo aspicis hominem externum, & cognitâ Physionomiâ dicis, hic homo furtiuus ille mendax, iste rapax, &c. est. Quod si enim id foris potes: disces etiam interiùs. Quid externa ista sunt? Cœlum nempe Phisionomiam illam imprimit, ex quâ diuinas. Simili planè modo internis etiam cœlum dat, quod dat externis. Interna ergò externis non pigriùs inspicienda sunt. Quod si enim complexionem Martis exterius in vultu Martiali dignoscis: complexionem hominis internam quoque diiudicare poteris, an Mars Saturnúsue Physionomiam illam impresserit. Et internus quidem homo ægrotat, non externus, quem vides. Externus vincitur seu superatur. Victus autem tibi curæ non sit: sed de eo loquaris, qui illum vincit. Notum vniuersis rusticis est, quod barba rubra vestiti, infideliores seu fraudulentiores sint nigris barbatis; quodque hi vicissim illis iracundiores existant. Quæ verò hæc ars in Doctore sit? Compertum etiam passim omnibus est, oculos cæsios nigris esse saniores, & caluos meliores aut saniores esse in fronte villosis. Sic acutus nasus obtuso iracundior censetur. Sed quid id ad gloriam ac ornamentum Doctoris? Intra in ipsum corpus, penetra, ac id dispice, non externum. Species externi qualiscunque tandem sit, ex ipso nihil, quod tibi vsui sit, notabis aliud, quàm quod deforme ac morbosum sit. Sed quid ipsum læsit? quis infirmauit eum? Hoc nimirum tibi dispiciendum est.

Homo morbi qui visibilis sit.

Physio nomiam cœlum imprimit.

Physio. nomia complexionis index.

Barba rubra dolosior & ira.

Oculi cæsii nigris meliores

Calui villosis meliores. Nares acutæ iracūdiores pressis.

Cum ergò Natura internum hominem det monstrétque, isque sit de quo hic dissero: ideò ex hoc præcipuè dispiciendum est, quænam membra in ipso ægra sint? Eadem enim & in corpore Microcosmi laborant doléntque. Iam qui de loco queritur, is non id indicat, quod dolorem concitat, sed tantùm quod dolet aut dolorem sentit. Interior autem homo nihil dolet: dolet tamen exterior. Qui verò non dolet, is considerari debet. Quod si tu intendas in id, quod dolorē sentit: ecce quæso, quid facias. Adhibes nimirum Narcotica. Hæc enim tua in carne Medicina sunt. Bellam vero Medicinam, bellam doctrinam! Tandem enim etiam erosiua additis. O verò erosores lepidos! Non mirum verò, quod Medici estis, prout rem intelligitis. Istis enim præmissis post à purgas choleram, vbi nulla adest: purgas Melancholiam, quam omni vitæ tuæ tempore non vidisti, &c. Ex quibus omnibus euidés est, te, quid morbus sit? haudquaquam cognouisse. Hinc enim fit, quòd externis medicinis instas, & internas, quæ Medicum cōstituunt, omittis. Sicut ergò incepimus de Physionomiâ ex fundamēto capsendâ tradere; ita

Homo exter nus dolet. non internus.

ita opus est, vt oculos, auresque ac nasum internum hominis videas, & ad hanc Physionomiam suam coniugem expedias, cuius tamen ipsius quoque Physionomiam nihilo incertiùs cognouisse debes. Nam quis herbarum virtutes primus indicauit? Solus nimirum ille, qui hæc talia explorata habuit. Has enim à facie exteriore nemo cognoscere potuit. Tum nec ex gustu aut odoratu idem manauit. Itaque per solum Physionomiæ artem eæ vires exploratæ fuerunt. Ars verò, quæ ista inuenit, aut inuenire docuit, obliuione postea obliterata est: fragmenta autem, ac micæ, ab ore eius defluentes, collectæ & asseruatæ fuerunt. Ex fragmentis illis hoc quoque est, quod scitis, ex pyrulâ potionem vulnerariam parari. Quas verò virtutes plures habeat id haudquaquam vobis compertum est. Sic etiam de consolidâ nouistis, quòd sanet & consolidet. Quid verò consolidet, minimè nouistis. Sic & simul aliquid, & simul nihil nouistis, nec ad cognitionem veram penetrastis. Et horum medicamentorum respectu vestri eadem ratio est quę fœminæ vel virginis. Hanc, quod muliebri ingenio & animo sit, videtis quidem: sed cuinam amorem suum addixerit, id non videtis: in quo tamen omnis cognitionis basis latet. Nam si eam alii iungas, cui non cordicitùs fauet, litem & rixas meras moueas. Eadem est ratio ipsius quoque Medicinæ, si simili modo ipsam iungas ac copules.

Phisionomię præstantia.

Pyrula herba vulneraria. Consolida herba vulneraria.

Cùm ergò Medicina in morborum cognitione & curatione, verum, genuinum, ac fundamentalem Physionistam requirat, non ignarum ac imperitum rerum, qui vetularum quisquilias conuertat, quod Doctores nostri & his similes faciunt, qui à libris orantes, piscariarum anuum secreta, experimentáque ac collectas triuiales, & varia *Vade mecum* emendicant: ecquos tandem dicemus esse Magistros septem artium liberalium? Cúrue eos ad Medicinam aptiores esse opinabimur? De hisce enim cum septem ipsorum artes liberales ne quidem ramentum tradant: quosdam tándem fructus ex Medicinâ capiet Poëta, cuius ars merum figmentum est, cuius artifex non nisi ad captandos hominum risus natus est, ex quibus tamen paulò sanior alius, nec calidum, nec frigidum, nec dulce, nec acidum quicquam percipit: adeóque subsanatores isti seipsos omnium maximè titillant. Et tamen deridiculi isti se eos iactant, qui soli facultati Medicæ præsideant, támque sceptro suo moderentur. Hi ad Medicinã quadrant, velut pugnꝰ ad oculũ. Interim, qui facultatis tã præstãtis patrocinium seriò sumunt, hi illicò Magi & venefici proclamantur: porrò etiã Geomantici, Pyromantici, Hydromantici, Chaomãtici, sensu tamen multò nequiore & asperiore, quàm res est. Nam si ipsi harum quatuor artium peritiam haberent, cognouissent certè vniuersa, quæ cognouisse Medicum oportebat. Sed, vt in prouerbio est, canis vetulus haud facilè assuescit loro. Hoc querebatur quidam, qui in Misnię curiare, Academia suâ celebri consulem agebat, indignè ferens, dolos ac fraudes suas in apricum proferri. Mirum verò est, quantopere plebem illam, cui talis præfectus consul est, videre gestiat. Credibile tamen est, labra similes lactucas habere. Interim haud immeritò quis admiretur, Rectorum huiusmodi, vagantem ac Medicinæ Hypocritam ad tantos honores extolli. Meliorum credo ibi virorum penuriam esse. Quod si ita est: nouum nec hoc est, inter cæcos luscum regnare. Probis interim ac cordatis Medicis ratum esse debet, morbum ipsum dare Medicinæ principium, ex quo scientia dimanat: cuius pars vna est Physionomia, vna est Chiromantia, & si quæ aliæ hic recenseri non possunt, aut debent. Nam hoc loco saltem adducuntur illa, quæ ad cognitionem Podagræ requiruntur. Quòd si sint, qui hæc aut nimis pauca, aut minùs plana tradita esse censeant: hi cæteros quoque nostros libros euoluant. Defectus enim vnius per alterum sarcitur, ita vt in diuersis plenè omnia tradantur. Hoc autem antè omnia cumprimis necessarium est, vt inuentricem Medicinæ exploratam & familiarem habeatis. Sine hàc enim verè Doctor nemo salutari potest. Aliàs quod nomen profitetur, minimè nouerit. Gradus ergo, ac Excellentia, &c. vestra, ad nihil facit aliud, quàm ad velandã hypocrisin, & ad commendandam magis vestram assentationem, blandimenta, gesticulationes, ac imposturas, donec pecunia ipsos ægrotos emunxeritis.

Medic. reprehẽsio.

Consilis cuiusdã prouerbium.

CHIROMANTIA.

QVi Chiromantiam ad solas manus dirigi ac intendere arbitrantur, hi in aperto errore versantur. Nec enim solæ manuum, verùm totius insuper corporis lineæ ad Chiromantiam spectant. A potiore autem ars dicitur, quia lineæ manuum omnium euidentissimæ sunt. Ars ergo non in solâ manu, sed etiam in caudice exerceri debet. Sic quæ crescit herba, folia profert. Ea suam Chiromantiam habent. Folium enim quodlibet sui corporis manus est. Manus homo geminas habet. Herbæ plures pauciorésue. Et tamẽn quodlibet folium cuiuslibet manus instar est, ac manualem Anatomiam suam habet. Præterea formis duabus lineæ exhibentur: muliebriter & viriliter: suum enim mulierum & virorum discrimen est. Sicut autem variæ in variis foliis lineæ exhibentur: sic pariter & in homine. Quoduis enim peculiare sua peculiaria signa monstrat. Porrò autem nec sola folia, sed corpus etiam seu truncus secundum lineas suas considerari debet, velut in fraxino, fago, abiete, qui trunci ipsam chiromantiam exhibẽt. Quę enim istorum ratio: eadem & hominis: cuius caudex seu truncus est longitudo corporis.

Chiromantia quid.

Manus homini duæ herbę plures Lineę Chiromanticæ sunt duplices.

Hanc autem Chiromantiam si non cognouistis, Medici haudquaquam estis, sed micarum & fragmentorum collectores. Canum enim more, quæ aliis excidunt, vos corraditis. Iam ista verò chiromantię cognitio talis est, vt *lineas Architectas* in manu discernatis & comprehendatis. Quas qui habet, ex colica obit ac emoritur. Itaque linea architecta foliorum, colicę istius remedium est. Sic *Linea ancora* linea est Apoplexis. Quare & linea ancora in Acoro Apoplexis medicinæ est: & sic in aliis consequenter. Medicina

Lineę Architectę quid notent.

Linea Ancorę signum & vsus.

cina enim ex chiromantiâ depromi oportet. Quod si extra Physionomiam & Chiromantiam recepta componas, in omni certè arte longè aberrabis. Pari omninò ratione in Podagra quoque Physionomia suum corpus habet: hoc est, nisi Physionomia ipsa corpus podagræ det, podagra non adest. Corpus enim adsit oportet. Sic & in caduco suum adesse corpus decet: aliàs caducus nullus generabitur. Eadem morborum cæterorum quoque ratio est. Iam si corpora adesse oportet, & citra corpora nihil fit: singularia corpora, singulares omninò morbos, hoc est singularia etiam signa habebunt. Et de his signis equidem loquor, ex quibus Medicina discendum omninò esse asserimus. Sine signis enim quis quicquam discit? Signa scilicet artificem testantur. Ex signis, quid res sit, noscendum est. Sine his, cognosci nihil potest. Iure ergò in Chiromantiam & Physionomiam vos equidem duco. Hæc enim signa promunt morborum futurorum omnium. Iam sicut corpus virum, hoc est morbum designat: sic Natura etiam ipsius fœminam, hoc est Medicinam eodem signo designauit. Quæ si vos synagogistæ Medici ignoratis, rerum omnium ignari estis.

Morbus nullus sine corpore. Signorũ Chiromãticorum necessitas.

Vsus.

Hic autem non de Chiromantiâ externâ saltem loquor, verùm etiam de internâ. Sicut enim Physionomia extrinsecus foràs egreditur: sic pariter intusque ac foris cognoscenda est. Eadem etiam chiromantiæ ratio est. Non externa tantùm, sed externa simul ac interna noscenda sunt. Iam si quædam chiromantia etiam interna est, fas est eam desumi ab externâ, quæ de interiore testatur. Sic ramus & folium arboris, de radice eiusdem testantur, nihilò incertius, ac si ipsis oculis eam conspiceremus. Chiromãtiæ ergò, velut & physionomiæ ratio hæc est, vt de externà internam sciamus ac æstimemus, adeóque ex vtrisque omnem totius corporis statum cognoscamus. Si enim externam cognitam habeamus, ac homo is moriatur, nósque eum in Anatomiam deducamus: intus certè omnia reperiemus, quæ foris conspecta indicauimus. Ista enim ante omnia cognita opus est. Morbi enim interiùs absconditi latent. Simili sensus & cognitionis ratione ipsorum quoque fœmina, hoc est medicina cognoscenda est. Morbus enim quiuis de suo corpore est genitus: corpus autem eius, quod genitum est, disposita & ordinata signa fert. Hinc elicitum iam id arcanum est. Similis ordo ac dispositio ipsi quoque Medicinæ inest: cuius huis is est, vt ex illâ Medicus discat & experiatur: non vt delirum suum cerebrum sequatur, sed vt verum magistrum ex iam dictis consulat, nec quicquam nisi ex prægressa tali cognitione ordiatur ac incipiat. Quisquis enim Doctorum ac Magistrorum non ex Naturæ schola prodit, is merus impostor ac seductor est. Quod si ali quando quid dextre ipsis cadit, id fortunæ ad ascribi debet, non ipsorum scientiæ: idemque iis accedit, quod cæco, qui fortuito annulum inuenit.

Chiromantia est vel externa vel interna.

Morbus omnis ex suo corpore natus.

Sequitur in copia, summula reliqua post Chiromantiam. Post Chiromantiam habetur aliquid de physionomia, colligatur pro fine huius libri. Item Anatomia pro[illegible] ...cta.

ANATOMIA.

Hæc ita in ipso habentur Autographo: vlterius enim in his paginis scribendo non est progressus. Quæ vero iã sequuntur, aliis duabus paginis seorsim inscripta, inter schedas & fragmenta reperiebantur, ante hac non edita.

I.

CVm Medicus ex se ipso nihil sciat ac possit sed ex rebus extraneis omnino discere cogatur: vna præ cæteris ANATOMIA fundamentum ac scientiam ipsi suppeditat. Iam verò Anatomia ars est, docens cognoscere formam rei cuiuslibet; quî se illa habeat, quî constituta & composita sit? quam conditionem statúmque teneat? idque in homine, in ligno, in arbore.

Anatomia quid doceat.

De forma autem loquimur, quæ Medico scitu necessaria est. Anatomia enim formæ cognitionem præbet proprietates istarum rerum. Videtis enim sine sua forma nihil subsistere. Sic nec morbi ipsi informes sunt, sed omninò formati. Ideoque Anatomiam suam & vt ita dicam, hominem peculiarem habent. Anatomiæ vero in morbis hæc est forma, vt ex dolore, ex colore, ex loco, illi omninò cognoscantur & explorentur. Color indicat, quid & quis morbus sit? sic & morbi locus. Hi duo, morbi ipsius Anatomiam demonstrant.

Forma Anatomiç vnde noscẽda.

His cognitis, facienda eodem modo etiam est Anatomia herbarum & rerum crescentium: vt scilicet hoc pacto Anatomiam herbarum, & huic similem morborum in ordinem vnum cogatis & reducatis. Hæc enim similitudo cognitionem dat curationis in quâ pergendum & procedendum sit.

Cur enim Chelidonia Medicina est in Icteritiâ. Nempe propter suam Anatomiam. Sic & centaurea, sic scarabæus, sic pediculi, &c. Iam quotuplices in Icteritia Medicinæ sunt: tot species etiam existunt Icteritiæ: & totidem etiam Anatomias, hoc est, cognitiones earum in differentiis morborum habere debetis. Eadem differentia est in iis etiam morbis, quos extra Anatomiam inuenire non potestis.

Chelid. centaurea pediculi Icteritiç remedia.

Sic cur membra similia, similia alia confortant? Ideò quia eandẽ Anatomiam habent. Idem in aliis etiam verum est, in quibus formæ ac essentiç similes Medicinç & morborum manifestè conueniunt.

Istarum ergo rerum cognitio data est, vt Medicum certius instituant. Hi enim eius libri sunt, non mutæ literæ. Ista enim si nouit, necessaria omnia cognouit. Sin minùs, certè inscitiâ plenus totus est. Et huic qui se credit & committit, is desperatus ac vanus est.

De Anatomiâ autem, hic ita disserere placuit, vt de podagrâ cognosceretis, ex quo principio, & quo cum fine illa describenda sit. Cur rei si ante me veteres, quod decuit, sidam operam nauassent: hęc mea scriptio iam supervacua-

peritus caeca foret,

II.

QVandoquidem res quælibet seipsam prodat, veluti vos dicere soletis, hunc faciem ac oculos furtiuos habere, cui nihil fidendum sit: (Physionomia enim exterior de interiore semper testatur.) ideò artis est, primum externum hominem nouisse. Hoc ductu Physionomiam meam instituo, vt sciatis, ex quo tandem fundamento mea scriptio procedat.

Phys. est pars Anatomiæ. Iam verò Physionomia pars est Anatomiæ. Suum enim indicium habet, quod aridum est, quod est nodosum, quod est rimosum, quod tale vel tale est. Et semper forma indicat, ad quid faciat seu prosit. Eufragia prodest oculis. Cur? Quia Anatomiam oculorum habet. Nulla enim nubecula nulla forma in oculo est, quæ in flore Eufragiæ non contineatur. *Tormentilla* sistit sanguinem. Quare? Eius enim Anatomia sanguini similis existit. Sic & Carniola, sic Hæmatites, sic Choralli: quorũ quodlibet suũ sanguinem, cuius Anatomiam fert, cohibet.

Eufragia oculis prodest.

Tormentilla carn. Hæmat. & ral. sistũt sanguinem.

Quod autem ad hæc attinet, de istis omnibus, vt de & morbis, singularis liber cõdendus est, vt Anatomia referatur ad Anatomiam, Physionomia ad Physionomiam, ars ad artem, Chiromantia ad Chiromantiam. Quæ artes vniuersę homini datæ sunt, vt ab ipso cognoscantur, discanturque: sine quarum notitiâ doctrina ipsius nihili est.

Probatio autem hæc vana est, si Medicus dicat, choleram purgandam esse cum Colocynthide, aut phlegma cum Turbith ac similibus. Hi enim meri Sophistæ sunt, quorum asylum opinio est. Probatio contra hęc demũ vera & genuina est, si referatur Anatomia ad Anatomiam, & Physionomia ad Physionomiã, ac chiromantia ad chiromantiam. Sic enim legitimam concordantiam, quæ vobis nimimè imponat, habebitis.

Quòd si ergò istarum rerum Natura, morborum eiusmodi expugnatrix est: Medico ea omninò explorata esse debet. Explorata autem ei fit, si huius artis gnarus ac peritus est. Cognitio enim hæc eadẽ est cum illâ quâ cognitum est lignum & ferrum vnius Anatomiæ esse in suâ Essentiâ. Ferrum enim scindit secátque lignum. Et vicissim lignum est Anatomia ferri: Quâ causa? Quia lignum comburit ferrum, & ipsum acuit.

Et nisi res Medica eò deducatur, vt ars ea æquè certa sit, quàm certa & manifesta est ars opificum seu Mechanicorum, qui suam artem ipsi probant: certè Medicina omnis, merus fucus ac impostura jurè censenda est.

Si quæ sunt alia, ad hos de Podagra libros pertinentia in promptu iam non fuerunt.

PHILIPI THEOPHRASTI PARACELSI LIBER

DE CADVCIS.

PARAGRAPHVS I.

IN vestibulo ardui huius operis ac laboris, quem de Caduco explicando mihi sumpsi, primò omniũ opus est, vt de Misericordia, quæ Medico innata esse debet, aliquid disseram. Rem enim si prorsum vorsum euoluam, passim apud omnes Medicos dolendam immisericordiam cluere animaduerto. Hæc testatur de ipsis, quòd nullam erga ægros charitatem gerãt. Vbi autem exulat charitas, ibi nec prompta ars est.

Charitas est radix Medici. ng.

Cùm ergo Medicina præsides eiusmodi habeat, qui nec seipsos, nec ægrum diligant, non possum, quin in tam sontico morbo ipsos alloquar, atque vt à somno expergiscantur tãdem, inclamem. In sopore enim ac stertore quasi sepulti iacent: cùm tamen harum artium, quarum Theoricam ac Practicam hic propono, cura Medico omninò curę cordíque esse debeat. Hoc facturus, præfationem necessariam hanc omittere non volui. In hac enim tractandorum argumentorum enumeratur: & simul à somno excitantur, qui hactenus tam sæuum morbum, tantâ oscitantiâ & negligentiâ tractandum sibi sumpserunt. Et fas hic quidem esset, vt multis seriisque querelis solitam Medicorum incuriam prosequerer, qui morborum tantum leuiorum, eorundémque paucorum admodum sanationem susceperunt. Quod euidenti documento est, ipsos haudquaquam ex imo pectore salutem ægrorum quæsiuisse: sed tranquillitatem potius ac vtilitatem priuatam multò anhelantius affectasse. Quod ni fecissent, nauorem pòl circam ægris impendissent, ac in condendis congerendisque suis libris, experientiam maiorem, & fundamentum longè certius ac constantius, ad publicam vniuersorum salutem adhibuissent. Sed defectus ipsorum nimis magnus fuit. Adeóque de vero Medico, quòd hic explicationem suscipio, credo me rem necessariam omnino ac vtilem moliri: speróque id mihi laudi à sanioribus datum iri, quòd, quidnam Medicus, & qualis Medicina esse debeat, apertiùs hoc loco edissero. Nec enim vel Medicus vel Medicina quicquam aliud est, quàm indigentibus à Deo data & oblata misericordia. Itaque de misericordia hîc tractari fusiùs, loci & rei vsus poscit. Ipsa enim opus est charitatis, ex quâ ars, quam propalam Medicus ostendere debet, ceu fonte quodam dimanat. Cùm ergo misericordia in Medico abundare debeat, isque nihil aliud sit, quàm huius œconomus & sequester (de eâ misericordia loquor, quæ ex Deo in hominem profluit) conuenit omnino ac fas est, vt idem Medicus charitate & misericordia non minore, quàm qualem Deus erga hominem exerit, instructus sit. Quod si autem Medicus charitatem & misericordiam hanc, cuius Dei vice ac loco executor esse debet, erga ægros non exerceat: qui quæso deinceps charitatem eam, quam ad placitum Dei non dispensat, Deus ipsi commitere ac mendare possit? Hoc enim solo fine Medicus ac Medicinæ creati sunt, ut per ipsos ægri dilectionem & misericordiam Dei erga se manifestè sentiant intelligántque. Ad quas virtutes si Medicus procliuis non est: à Deo orbatur etiam atque expilatur iis, quæ medico scitu cumprimis digna ac necessaria sunt. Qua enim ratione

Medicus & medicina quid.

Misericordia quid.

Medicus cur creatus.

Panis quotidianus est munus Dei, non meritum hominis.

ratione oramus, ac orare à Christo iubemur, vt panis nobis detur quotidianus: ita per id testificamur, quòd nullâ iustitiâ ipsum poscamus, aut quòd de iure illum nobis Deus debeat, sed quòd potius eo ita indigni simus, vt momentis singulis idem à Deo nobis subtrahi possit ac debeat: & tandem, quòd quantumcumque eius accipimus, id omne ex charitate ac misericordia diuina nobis porrigatur. Iam, si panis in misericordiam Dei positus est, & haudquaquam in nostrum ius aut meritum: multò magis idem de medicinâ quoque si militer persuasum habere debemus.

Panis quotidianus duplex.

Vt enim ille panis, est panis nutritionis: sic iste panis est sanitatis & valetudinis. Et vterque iste panis sub petitione eadem includitur: quo, vt fames compescitur sanorum, sic pariter membra eodem refocillantur ægrotorum.

Misericordia Medici præceptor.

Hactenus autem de Misericordia, velut de Præceptore Medicorum disserui, hoc fine, vt notum fiat, eos vniuersos misericordes nasci debere, vt ex hoc insigni seipsis doctiores & excellentiores euadant. Ex misericordia enim Deus sibi eligit Medicum, quem creauit. Ab

Medicus vt a rebus aliis differt.

aliis enim mundi elementis Medicus in eo differt, quòd cætera ad nutrienda seipsa faciant: Medicus autem non ad seipsum, sed ad alios.

Medici quod officium.

Iam autem Medici officium aliud non est, quàm misericordiam aliis distribuere. Hæc autem ipsius non est: nec ipsius est operatio Medicinæ. Cùm ergò, quod suum sit, nihil habeat: & tamen per ipsum, ceu per proprium illa perficiantur: opus eius certè non erit, homicidium, perditio, iugulatio, distortio: sed restitutio ægrorum per eandem misericordiam & charitatem, quali Deus erga homines affectus est. Ea autem grauis immisericordia est, si quis sui officij ignorans, eum destituit, quem curæ suæ mandatum accepit. Quæ enim à Deo mandata officia alia sunt, quàm voluntatis diuinæ impletio? Officia enim eius ex gratia misericordiæ sunt. Ob id vult Deus, vt per officia ista defectuum nostrorum exsatiationem seu pensationem accipiamus. Nemo enim exemptus est, quin sub Dei ministeriis viuat: ego sub domino, dominus sub me: ego sub ipso extra meum officium: ipse sub me, extra suum officium. Sic vnus subinde sub alterius officio agit, ac in charitate mutua quilibet alij subditus est.

Medico omnes homines subditi.

Hoc modo sub misericordiam Medici subditi sunt vniuersi homines. Non quòd homo ipse misericordia sit, sed medium, per quod natura in effectum deducitur. Iam quis contradicat aut cui displiceat, si hoc modo Medicum describam, cum de isto orare ipsius Christi mandatum sit? Etsi enim Medicina quidem inexorata per se crescat, & ex terra erumpat nobis nihil quicquam sollicitantibus: ad quid tamen eadem, si in solo ster conducet, si eam nos

Medicina dos Dei.

ignoremus? Aut quid iuuerit ipsa, si quidem manibus eam teneamus, nec quò ponamus, compertum habeamus? Ideò orandum nobis

Gentes de Medicina opinio.

est. Si fari nos secus: ex nulla iustitia nostra eandem discemus vnquam. Si eam hoc modo non discamus: per ipsam etiam nullum vnquam ægrum restituemus. Gentes quidem, ac Tartari, Mahumetanique &c. se eam iure hæreditationis possidere autumant: cum ratio brutalis id aliter dictare non videatur. Qui

Medicina ex misericordia Dei.

verò Christo nomen dedimus, damnatis illis, liberè profitemur, quòd Medicinam omnino ex misericordia, haud quaquam ex iustitia possideamus. Et Gentes quidem gentiliter sentiunt, persuasum habentes, ea omninò ex inuiolabili naturæ constitutione ac ordine ita euenire, quæ ex dilectione singulari Deus disposuit & indulsit. Christiani autem Christianius sapiunt, dum fatentur, ipsam quidem naturam non iuuare, nec homini in ipsam imperium esse, sed Deum Opt. Max. ex misericordia singulari in naturam dotem eiusmodi congessisse, adeòque artem ac præceptorem non hominem, sed ipsum esse Deum, qui ex charitate ac misericordia sua immensa Medicinam omnibus præbeat & largiatur.

Si iam ex Deo ipsam defluere agnoscimus & profitemur, quis quæso contradicat, quin deceat, nos eandem non saltem ingenti cum affectu, ac charitate acceptare, sed & cum eâdem dilectione & misericordiâ, quâ nos respexit Deus, ipsam dispensare & in proximum distribuere. Sicut enim misericordia ac gratia Dei nunquam otiatur, sed iugiter ac perpetuò in charitatis operibus operatur: sic nos quoque vestigia diuina omni Rheno ac Nilo rapidiùs tenere ac sequi omninò fas piumque est. Ac velut ignis in ligno operatur:

Medici officium graue.

sic in rebus istis nos quoque indesinenter operari, adeòque curiosè omnia dispicere & cognoscere per omnia conuenit. Adeoque in id conferantur omnia, vt putemus, nihil ex ipso homine præstò esse. Quod enim Medicus facit: id Medici ipsius opus minimè est. Ipsique adeò incumbit, vt in die iudicii de officio suo exquisitam rationem reddat, an id eadem, quâ accepit, mensurâ distribuerit. De talento enim accepto suum cuilibet refundendum fœnus erit.

Medicina Medico cordi æqualis.

Huius artis exercitatio in corde sita est. Si cor tuum fraudulentum: fraudulenta itidem tua Medicina est. Si rectum cor: recta etiam Medicina. Et sors hîc Medicorum eadem est, quæ Prophetarum, quorum pars vera, altera adulterina. Fideliter omnino ages in officiis à

Medici officium quale.

Deo acceptis. Quæ verò ex teipso habes, in iis te gere ad tuum arbitrium. Iam autem officiũ tuum est, vt scias vniuersos morbos cum ipsorum accidentibus omnibus. Hic autem morbum vnicam tantùm propono, nempè *Caducum*, ob quem cognoscendum & curandum, à flexis genubus nunquam surgere debebamus. Quæ verò ea fraus ac insania est nostra in medicina, quòd istos plerumque morbos, qui grauissimi ac difficillimi sunt, omnium minimè cognoscamus: cum ècontrà illos, qui ex se sanescunt, curiosiùs ac arrogantius tractemus, ac de iis curatis elogiorum satis spargere non possimus? Interim de quibus Dei gloria prædicanda erat, hos ne in minimo intelligimus, vt sunt febres seu deliria epidemica, & similes, in quibus plerumque ad mendacia diuertimus, dum eos incurabiles esse deprædicamus: cùm tamen hoc verbo non nisi nostra mendacia & oppro-

bria

bria euulgemus.

Misericordiæ effectus quis

Cæterùm hoc loco de Misericordia hæc clausula tenenda est. Si misericordes & ex animo procliues in ægros fuerimus: per dilectionem istam & charitatem omninò discimus ac proficimus. Si istæ exulent: nihil quicquam discimus. Et licèt quidem aui proauique nostri per charitatem istam didicerint, ac profectum suum in libros consignârint: nec de his ipsis tamen nos gaudere poterimus, quia in manu Dei vniuersa adhuc constituta sunt. Et licèt equidem vniuersas totius mundi artes comprehendissem, & earum opera vniuersa comsummassem, eadémque præcisè omnia in librum aut volumen descripsissem: tamen ne sic quidem quenquam quicquam docuerim, aut quisquam vestrûm, quæ ego præstitiri, confecerit. Cum ergò Medicinæ Magister non homo sit: isto te quidem effugio saluare minimè poteris, si dicas, Nemo me ista docuit, nullibi illud legi, nusquam de his traditum ac scriptum est. Hoc enim se prætextu Ethnici quoque velant. Christiano autem compertum est, ista ex misericordia omnino defluere: adeóque misericordiam Medicum ipsum existere.

Misericordia Medicus ipse est.

Hæc si magna est: magnus etiam est Medicus. Si magna est charitas: magnum etiam Medici opus est.

Si ergo dilectio ac misericordia Medicum industrium faciunt (siquidem istar ignis in ligno operátur, & tam artem, quàm experiétiam, & vtrique necessaria alia largiuntur) faciet omnino Medicus, vt per vim ac nisû ad charitatem se ingerat intrudátque. Quo côsilio dato iá ipsi morbum hunc, (*Caducum*,) propono deinceps, vt commoueatur & flectatur ab eo, qui spectaculum adeò triste ac miserandum oculis ipsius exhibet: ac suum intra se officium consideret, quòd teneatur sanare & restituere istú, quem Deus ipsius aspectu sontici obiecit, vt per hanc scilicet restitutionem laus & gloria Dei cumuletur & latiùs spargatúr. Non vt cum lurido Sathanâ dicat Medicus, *Impossibile est*: sed vt fiduciam in Deum maiorem ac certiorem ponat, sciátque Deum morbis omnibus & singulis suas medicinas condidisse & præstituisse, quas eo modo, quo dixim⁹ indagare & cognoscere tuum est. Quòd si cor tuum rectum ac fidele esset: priùs certè quàm ob imperitiam tuá tibi artes deficerent, ipsæ herbæ ac radices illæ vltrò se tibi offerrent, ac tecum colloquerétur, in quibus virtutes, quibus opus habes, laterent. Si verò in desperationem actus, ac ex prædicta schola transfuga factus fiduciam tuam ac præsidium in institutionem humanam collocabis: tunc obtumescent etiam, quæ in manu profers. Etsi enim arduum quid & triste sit, quòd Deus adeò formidabilem nobis morbum insligat: tamen ne sic quidem ad occursum eius Medico desperandum est.

Morbis omnibus sua sunt remedia.

Morbi etiá crudelissimi à Medico aggrediédi

Videtis nimirùm hinc, Lectores beneuoli, quæ Præfationis huius meæ ratio ac finis sit: nempè vt cum indignatione & commiseratione iustâ vobis quiriter, quòd à tot iam retrò actis seculis, tantum in Deum fiduciæ speique, tantum in proximum charitatis ac fidelitatis apud Medicos in vniuersum omnes non viguerit, vt non grauem atrocémque morbum apud animum suum acriùs pensitarent, & cum veritate ac seueritate maiore ipsum aut describerent, aut verò curarent. Quæ verò & quanta toti facultati Medicæ macula inuritur per id, quòd (taceo iam vehementem illum morbum, caducum) hactenus in arte ac veritate ne quidem progressus tantos fecerunt, vt vel veras doloris dentium causas indagare, vel malum id adeò frequens remediis idoneis curare potuerint? De quo quid dicemus aliud, quàm quòd pessimo exemplo hoc vnum affectârint, vt mendaciis suis fœcundum culinis prouentum accurarent, aut phaleratis nugis consultorum omnium mentes ac oculos præstringerent. Ex quibus iam Lector sole meridiano clariùs tibi liquet, quo cum fructu ac emolumento tuo ad te accersâs Medicos hos, qui tot astutis prætextibus ac verborum machinamentis, desperatam suam inscitiam simul & nequitiam propalam produnt. Debent enim hæc omnia vero genuinóque Medico citra omnem dubitationem certa, comperta & explorata esse. De conuiuio enim illo gustauit Medicus, ad quod vocati hospites non comparuerunt. Caue ergo dicas, te iugum boum emisse: caue dicas, negotium tibi in tuo pago incumbere. His enim excusationibus ii tantùm vtuntur, qui parato conuiuio digni non sunt, dum dicunt, se nihil horum legisse, nihil de his vel illis scriptum esse.

Vere ... sio

Medicus qualis.

Huiusmodi diuerticula impostorii Medici passim quiritant, prætendendo, se in libris de hoc aut illo traditum nihil reperire: cùm tamen libri cremabiles sint, non item veri Medici. Illorum ergo sors eadem est, quæ virginum istarum, quæ suum oleum profuderant. Iam verò Lector, saxeum id ac ferreum esse oportet cor, quod ad conspectum ægri vsque adeò miserabilis, siue is Iudæus siue Turca sit, de præstandâ ope ac auxilio seriam cogitationem minimè incipiat. Hi tamen desperabundi spectaculo tali ne quidem tantillú flectuntur aut moliuntur. Cæterum quæcunque hoc loco fusius explico, ea omnia hoc fine præscribo, vt studeatis syncerè ac cum veritate vestrum officium admistrare, & vt sciatis possitisque, quæ vocationis vestræ propria sút, ac in morbis grauissimis, quorum causâ à Deo Medicus præcipuè creatus est, ope ac scientiâ minimè deficiatis, sed promptâ validaque manu ægrorum angustias solemini ac mulceatis. Nec enim tussi saltem, aut febri, vel catharro, verùm etiam caduco & morbis sæuioribus aliis sua à Deo remedia omnino constituta & aptata sunt. Nulla ergo cum fronte aut conscientia dicere Medicus possit, hunc morbum esse incurabilem. Istiusmodi enim oratio testis est, præuaricatorem istiusmodi tam Deum, creatoré nostrum, quàm ipsam creaturam in omnibus suis virtutibus atrociter calumniari, adeóque ipsum non nisi purum putum Medicum culinarium esse, qui insolescat ob curatos morbos eos, qui aliàs sponte sua ac vltro, sine vlla addita medicina remissuri fuerant.

Morbis item grauissimis sua creata remedia.

Ex qub⁹ omnib⁹ videre tandē deberis Medici,

Medicina cur creata?

quòd Medicina non propter vestrã auaritiá, fastum, insolentiá, propter vestras veneres ac nepotulos &c. creata sit, sed potius propter salutem procurandam ægrorum. Quis autem vspiam ægrior ac afflictior est, aut quis vnquam Medicinæ ope magis indiget? quàm qui caduco aut morbo simili percellitur. Nec enim de præsenti tantùm morbo hîc loquor, verùm & de cæteris, qui cum hoc farinæ eiusdem sunt. Quò enim grauior ac vehementior morbus: eò medicinæ maior necessitas. Interim de istiusmodi morbis hanc vos hederam vestris ædibus appenditis, eos lethales esse, eos esse incurabiles. Quo verbo quid aliud, quàm magna naturæ arcana, & mysteria creaturarum calumniamini? Quinimò hoc certò sciat quiuis Medicus, quòd in subitaneis morbis, vt in apoplexiâ, caduco & similibus, Medicina prostet nihilo infirmior, quàm in dolore dentium, ac morbis aliis leuibus, quos solos vos artifices aggredi sustinetis. Et tamen ex lonticorum morborum curatione laus & gloria Dei magis manifestatur, quàm ex sanatione leuissimorum. Nec enim vllus vsque adeò sæuus & immanis morbus est, cui oppositam medicinam Deus non statuerit, vt magnalia ipsius inde eò clariùs enitescant. Ideò animum minimè despondete, sed morbos quoscunque intrepido pectore inuadite, secus quam præstitistis hactenus. Doceri ergò vos sinite: agite vt discatis; & nec res vobis nimis ludicra sit, nec de percepti ne Medicinæ etiam desperetis. Sicut enim ex abdito morbi: ita pariter & ipsa remedia emergunt ac oriuntur. Scripturæ verò nemo confidat nimium: vt quæ non imperfecta saltem est, sed occasionem etiam ministrat ad desperationem omnifariam, excogitatam nimirum à Sathana, non Deo.

Morbi nulli incurabiles!

Gloria Dei ex arduis.

Scriptura medicorũ quales & vnde?

Inficiari equidem minimè possum, multa Recepta tam composita quàm simplicia conscripta esse, quorum arcana ac mysteria improbare non ausim. Vtinam verò eadem in Auicennæ, aut Galeni, Rhasisue ac Mesuæ stylum malo suo fato nunquam incidissent, sed qualia à naturâ prodierunt, ita per se mansissent. Sic demum fieret, vt caducorum afflictio non adeò violenta incumberet. Satanas autem ac Leuiathan ea adulterauit, ac per falsos Medicos ipsa in lumina apothecariorum intrusit. Apage verò ista lumina. Cui enim effossi oculi sunt; is oculis ipsorum pharmacopœorum tamen multò acutiùs peruidet. Interim ista artis præclusio est, quòd credunt, Spiritum sanctum in solâ Auicennâ, Galeno, Mesuë, &c. viguisse, nec eundem in Medicis etiam aliis vim suam exercere posse. Hi nimirum detestandi sunt illi apostatæ & præuaricatores. Narrate mihi verò tandem ô Auicennistæ & Galenistæ! &c. quà in linea, quo in Recepto vspiam auctorum illorum, Spiritus S. vestigia deprehendatis? O fanaticos! Hæc verò discernendi Spiritus S. vestra industria est, vt prætervolantem coruum putetis esse columbam? Imò ex hisce S. Spiritus scripturam cognoscite: *Ægri sanantur, cæci vident, claudi ambulant leprosi mundantur, caduci resurgunt.* Audete verò aliquid, & & ista talia ex scriptorum vestrorum doctrinâ æmulemini, si potestis. Quid verò miser possis? ne tantum quidem, vt ex ventre crepitum elicere, aut dolorem dentis sedare, aut lippientem oculum sanare valeas: & interim nescio quas pompaticas conciones de grauioribus detonas. Hic nimirũ iste S. Spiritus est, quo regeris. Dicam vno verbo: vestra arrogantia omnis desperatio mera est, ac seductio ab artibus veris quas cœlitùs nobis Deus largitus est. Nec enim propter odontalgiam tuam, ac saccum clystericũ, aut pilulas Deus Medicũ condidit, sed multò magis propter epilepticum, propter leprosum, ac his similes alios. Ecquid verò hic vobis sapit bolus?

Spiritus S. non in vno tantum efficax.

Nota S. Spiritus præsentis Medic. reprehensio actis

Progredere verò tandem laruate Medice, ac te spectandum exhibe. Tu quis enim es perfidelissime Iuda? quòd per Baptismum sacrum renatus extra virtutem eius excidis nempè extra Spiritum S. quasi is totus emortuus sit, & medicinæ reliquum nihil habeat? Satius tibi multò esset lapidem molarem à collo catenis tibi reuinci, & profundiùs, quàm ipsa *Candia* sidit, demergi, quàm vt arcana naturæ tam fœdè putidis tuis nugis contamines, & inopiam attesteris, vbi summa copia glorescit. Quia verò tute Idiota ista ignoras: an ob id fas esse putes, vt eadem etiam ignorent cæteri, tibique simpliciter credant, & veritatem per se vlterius non indagẽt? Iam verò videte & aduertite Lectores in vniuersum omnes, quantam sæuiens Diabolus per hos tyrannidem exerceat, dum præfractè adeò obstant, ne salutem suam miseri ægroti, latiùs quam ipsorum mendacia indulgent ac permittunt, quærant ac venentur? Iam, si pro nostræ misericordiæ ac charitatis mensura Deus nobis retribuere debeat: qui quæso impostoribus hisce artem largiri possit? Quin potius Deus eosdem manifestè charitatis suę gratiâ orbat, vt iam præter fraudes ac imposturas reliquum nihil habeant: licèt veræ artis ac experientiæ ignari vtcunque ab imperitis honorentur. Christiano animo, non Ethnico, medicina omnino tractanda est. Et sic euades doctus. Quòd autem Deus Ethnicis quoque scientiam quandoque largiatur? quis nouit, quos & vbi is suos habeat? Is ipse charitatem implet, vt in Sole euidens est, qui hostibus simul & amicis, saluandis ac vnà damnandis sine respectu fulget. Tu verò impostor si cognitionem artemque impetrasti: ipsam exerces more tuo, hoc est nundinatoriè, fraudésque tuas illi immisces, ac fuco rem ita exornas, qui merum aurum proferres, cùm tamen interim nihil nisi adulteratum zinziber ac crocum venderes. Patere ergo, vt hanc tibi veritatem occinam.

Sat equidem scio, multis te hic argumentis aduersari satagere. Sed locum tamen ea non inuenient. Vides nimirum, Baptismum à Deo nemini negari, sed egentibus vniuersis conferri, vt qui ad beatã vitam verus introitus existit. Si ergo, quæ ad æternum spectant, omnibus offert: cur egẽtibus nõ etiam corporalia æquè ac baptismũ largiatur? quę ęternis ipsis leuiora sũt. Et de hisce quid tãdẽ videtur vobis, ô impostores & desperatores! An nõ etiam Deus ipse tali Baptismo baptiset? aut homo solus baptisãdi vim habeat? Nec Deus potestatẽ sibi vllã reseruãrit?

Deus dona indiscrete dat.

Deus baptisat Spiritus.

Ecquem

Ecquem verò baptisare putatis cum spiritu sācto? Nempè Deus id facit. Is ergo si cum S. Spiritu baptisat, & nec numerum, nec modum ponit, neminem excipit, sed egentes omnes respicit: quis quæso, cogitare aut dicere ausit? Medicinam iam omnem proditam & effusā ū esse, & quę scriptis nondum tradita sunt, ea nunquam inuentum iri? Hæc enim desperatio est ac ignoratio virtutis Dei qui Solem hodiè occumbentem, cras iterum exoriri nobis facit: qui æstatem, sub autumnum occidentem, vere sequente læto nobis reducit, ac per ipsam cibos ac potus largitur. Et huic tam fideli promo nos tantùm non fidamus, quod similiter etiā necessariā Medicinā nobis prospectur' sit, qui tamē ipsā pane nō min', quotidiè creat, & de hoc pane quotidiano nos seriò sollicitare iubet? Et nos tamen porrò edamus id, quod per intestina pridē egestum est, O præuaricatores.

Non quidem, vt glorier ego vt suspicari posses. Sed de hoc glorior, quòd cognoui ac expertus sum, ac tam manifestos quam occultos Christianos prædico, siue ii in mediis gentibus, siue in Christianis versentur. Quod mihi vos crimini non dabitis. Quem enim putabitis esse intellectum à Christo propositi exempli de Samaritano, qui vulnerato in Ierichо opem attulit, ac ipsius proximus factus est, non verò Sacerdos, non Leuita? Non ergò penes istum, quem homo proponit, Medicina sita est, sed penes hunc, quem proponit. Is solus cor Medici nouit ac peruidet, nec respicit ad ipsius gradum, vel dignitatem ac pompam, aut celebre nomen, aut testimonia & sigilla: sed animum intendit ad ipsius misericordiam, cui soli Medicinam impendit ac largitur. Nam quis tandem Medicinam, quantum quidem eius ad nos corriuatum est, inuenit? Haudquaquam certè improbi, sed beati, quos Deus elegit, non homo. Et in hoc gloriari debemus, quòd Medicinam acceperimus ab electis; non à sophistis Academiarum. Ab illis etiam, quod deest, subindè impetramus. Si enim crastinæ diei sua relinquenda cura est: quid antè actus labor quæso est aliud, quàm diei crastinæ præteritæ indicium? Ita & successor de die futuro suo sollicitus sit, Deúmque de istius diei pane roget, vt ægrorum morbos anteuertere possit. Hæc enim omnia charitas docet.

Samaritani exēplū quid indicet?

Misericordi soli medicina datur.

Medicina a beatis inuēta.

Sed quæ hactenus dixi, eò spectant vniuersa, vt sciatur, Medico fundamentum omninò aliud quærendum esse, artémque ac experientiam longè aliundè discendam, quàm hactenus vsitatum fuit. Itaque cum hîc præcipuè de morbo caduco tractem, seriò ac sedulò attendetis, non mei commodi gratiā, sed ægrorum salutis causā. Debet enim Medicus ita instructus esse, vt opitulatorem præstet in morbis vrgentibus omnibus, non fœdo inspiciendo lotio, & ex eo vatum more hariolando, non tangendo pulsu, non opinā do, non ministrando pultem ex auena aquamue ex hordeo, aut condita, aut laxatiua (nam ista nec Medicum faciunt, nec probant, cùm vetularum propria sint) sed extra inanitates istas practicam instituendo per eas Medicinas, in quibus arcana latent, Medici laudem & Dei gloriam demonstrantia. Nec enim per inspectionem lotii, aut pulsus tactum, sed per arcana Deus celebratur: vt in extremo Medicorum iudicio probitatis suæ conscius Medicus ita dicere possit: *Tu Iudex*, ita me docuisti, non homo: tuum ego opus, non meum, confeci: ex te operatus non ex me sum. Ideo ad misericordiam, quæ charitatis mater est procliues simus: sic pro cordis nostri desiderio omnia nobis necessaria adiicientur. Artes enim medicinæ tam dormiunt. Quas nisi nos suscitemus: per se illæ quidem nunquam expergiscētur. Ad eas ergo excitandas omni nisu laborandum est.

Medicina quibus instituenda.

PARAGRAPHVS II.

De funesto ac atroce hoc caduco morbo id cumprimis tenēdum est, cur Deus per ipsum nos affligat, ac tam miserè excruciet. De hâc quæstione varii varia proferunt, quolibet suę professionis institutum tenente. Interim ex veritatis fundamento non omnia depromuntur. Causámque hanc rectiùs nemo expedire potest, quàm Medicus. Quòd autem quis dicat, *Deum per hunc morbum nos commonefacere, qui & quales quibusue malis obnoxii simus*: id extra rhombum est. Nec enim de istis loqui ad quendam pertinet, nisi is ex Medicina natus prodierit. Causam aliam promere iurista possit, *hanc nimirum pœnam meritā a Deo illatā esse eorum, quos pœna merita non subuciat cæsar*. Sed nec hoc vero consentaneum est. Alia alii etiam prętendere queant: quę tamen omnia merę sunt opiniones & somnia hominum otiosorum & imperitorū De hoc sibi etiam sumunt iudicium Naturales, partim Philosophi, partim Medici: qui tamen ipsi quoque non nisi impertinētia & à veritate aliena proferunt. Hac de causa, quidem hoc de morbo tandem sentiendum sit, id ante omnia consideratu dignū est. Interim cęteris professoribus, cuiuslibus facultatis, Iurisprudētiæ, Poëtices, Historiarum, Philosophię, &c. fides danda non est, vt nec Medicis, de quibus paulò antè dictum est. Hi enim vniuersi seductores & corruptores genuinę Medicinę ac veritatis sūt qui de creaturis Dei iam dum desperârūt. Vos interim denuò adhortor, qui frugi esse Medici vultis, vt veritatē ipsam mordicus teneatis, ac methodum legitimā sectantes, tristē horum ęgrorum sortem profundius penitretis, ac misericordia potius quàm lucri cupiditate ducti, prouinciā vestrā deinceps nauī' administretis.

Ergò, vt causā huiusce morbi exactiùs intelligatis, memori mente vobis cum reputabitis, quòd homo mundus minor sit, ac ob id, quicquid magnus in se mundus complectitur, vniuersum contineat. Iam ergo mundus externus ipsius hominis speculū ac Theorica est, & Anatomia: ita, vt per externum mundū omnia, quę hominis sunt, cognoscantur. Ex ipso enim homine creationis eius prętantia & eminentia, quę Medico noscenda est, satis peruestigari non potest. Itaque in describendo isto morbo, Naturā magni mundi sibi Medic' proponet, & eā explicabit. Eā accuratè & sufficienter declararā, id quoq; satis patebit & exploratū cōstabit, quod in homine inuenitur ac videtur. Quam inuestigādi rationem dùm considero, non possum nō damnare libellos vniuersos, qui de hoc morbo tam à Neotericis quàm

Caduci quę causa?

Homo. Microcolmus.

priscis scripti ac euulgati vnquam sunt. Nihil enim quicquam illi habent, quod ex fudamento naturæ, ex quo omnis morborum cognitio manare debet, promptum sit. Nemo ergo illorum reprehensionem mihi vitio dabit, cùm nec principia Medicinæ, nec ipsius modum in minimo quidem cognouerint. Quod testabitur mecum, qui scriptos ab ipsis libros diligentius euoluet. Interim parum id curandum est, si per hæc offendâ eos, quorũ libri omnifariã impolitura referti sunt.

Morbi qua ratio[illegible] cognoscendi.

Mundus ergo omnino considerandus est, secundum 4. sua Elementa, non secundum complexiones: non secundum complexionales, sed Elementares virtutes & operationes. Duplices enim morbi sunt: ab Elementis, à complexionibus. Quantum ergo ad caducum, Elementa ipsa videamus. Priùs verò, quàm id præstemus, facessant procul & exlodantur humores, de quibus imperiti Medici nugantur, alias enim ad intimam huius morbi cognitionem penetrare minimè poteritis. Ex quatuor enim istis humoribus errores multi euenerunt, sicut in libris aliis planiùs demonstratur. Istâ ergo vertigine excussa, scitote, magnum *Mundum* in duas partes diuidi: *in cœlum, in terram*. Sub *cœli* vocabulo intelligite duo Elementa, *Ignem* & *Aerem*. Sic & sub *terra* duo, *Terrã* scilicet & *Aquam*. Et in his tractandi morbi causa continetur.

Morbi sunt duplices.

Mundi partes duæ.

De quolibet autem Elemento duo, seu naturas duas cognoscite. vna est ipsius *Fructus*: altera eius est *Impressio*. Fructus hoc se modo habet. Fructus terræ sunt, omnes herbæ, arbores, gramina. Aquæ fructus sunt, metalla, lapides, silices. Aeris fructus sunt, Ros, Manna & Tereniabin (quæ duo non vnum sunt) Ignis fructus sunt pluuia, nix, pruina. Hi 4. Elementorum fructus sunt: de quibus hoc loco nihil dicemus: vt ex quorum nullo caducus generetur. Et licet ex fructibus quidem (si Medicè loquamur) causæ ipsorum inuestigari queant: probatio tamen in partem alteram incidit, quæ hoc modo consideranda est. Videtis nimirum cœlum ex elemento suo tonitru promere. Tonitru autem cœli fructus non est: sed fructus eiusdem est pluuia, ex ipso generata. Hic ergo considerandum tonitru est, non pluuia. Ex plurimã autem cognoscitur, quò l Medicina ex Elemẽto isto fructus sit. Tonitru autem cognitionem ĉaducæ caduci præbet. Naturaliter enim præsciri potest, quando tonitru incubiturum sit. Et qui tonitru prædicendi scientiam habet, is pariter (ita naturitates & iudicia facitis) prædicere potest, an homo ex isto morbo caducus sit, nec ne: Et hoc qui nouit, hunc de morbo disserentem audi.

Elementum duplex. Fructus qui quorum Elementi.

Manna & Tereniabin duo sũt.

Tonitru quid.

Tonitru, & caducus ignis.

Tonitru est Anatomia caduci.

Hoc enim ipsâ veritate verius est, quòd Elementa externa totum hominem præfigurent. Ideò, qui Elementa probe cognouit, is probè etiam hominem cognouerit. Itaque optimo iure reprehendo Astronomum, qui se ipsum iactans obliuiscitur Anatomiam morborum Elementarium. Qui enim Medicus non cognouit mundum, is adeo Medicus non est vt putus putus sit error ac nugator. His ergo rectè acceptis scitote, tonitru ipsum, hoc est tonitrus materiam, hunc morbum existere. Porrò, vt

Elementa hominem totum præfigurant.

planiùs rem noscatis, scire debetis, tonitrus causam triplicem esse: Mercurium, sulphur, sal. Hæc tria sunt corpora tonitrus. Ista similiter etiam homini insunt. Ex sulphure enim, sale ac Mercurio homo cõpositus est. Hæc illius corpus sunt. Missis autẽ hic tribus his corporibus: de effectu seu operatione eorum dicendum est. Tonitru autem describo in Meteoricis meis, quæ Medico, artem ingressuro omninò legenda sunt. Quod autem ad effectum, tria hæc *impetum* illum producunt. Impetus autem iste in corpore se habet, quasi cortice quodam aut cute superinducta inclusus lateret. Quamdiù corpus integrum manet, tamdiù tonitru non erumpit. Si verò, Mercurius, sulphur & sal maturationem adipiscuntur, tunc paroxysmus tonitru inuadit, qui violenter concutit, & corticem, in quo iacet, dirumpit. Hoc modo tonitru, & id, quod tonitru peperit, præsto est. Tonitrus autem qui mos ac ratio sit, vobis cõpertum est. Idem omnino etiam iudicium est de morbo caduco, secundum omnes partes, quoad materiam ac corpus Mercurii, Sulphuris, Salisque. Sicut autem tonitru inuoluitur includiturque, veluti ventus in vesicâ: ita de generatione quoque caduci sentiendum est, qui ab Elemento ignis producitur. Eadem enim caduci morbi causa existit. Ex his iam, quod in paragraphi vestibulo moui, quæ nimirùm diuinæ huius afflictionis causa sit, colligere potestis, eandem causam aliam non esse, quàm quod homo Microcosmus sit, adeoque necessariò patiatur eadem, quæ in maiore mũdo fieri solent. Caducus ergo in homine tonitru est: si quod etiam per curam eiusdẽ probatur. Quâ enim ratione tonitru consumitur, eadem etiam caducus consumi debet.

Tonitrus ex tribus fit.

Homo cõstat ex sulphure, &c.

Tonitru vt fiat.

Tonitrus & caduci comparatio.

Caducus est tonitru.

Non verò satis est, hoc in Elemento ignis tantùm demonstrari: sed idem etiam de terra sciendum est. Quod vt commodiùs explicare possimus: scire debetis, ipsam non minùs suum Astrum habere quàm Elementum ignis. Quod enim elementum est, idem etiam Astrum est. Sine astro enim Elementa viuere aut vigere non possunt. (Hæc Generationis ac de proprietatibus rerum.) Vt verò de Astro terræ verba faciamus, notandum est, quòd in ipso operationes cœlestes omnes vigeant. Astrum enim reconditum est. Corpora autẽ manifestè patent. De corporibus autem hìc nihil tractabimus. Sermo enim de ipsis institutus ad morbum hunc nihil facit: Sed de astris. Hoc autem loco exemplum vobis proponite de Terræmotu. Hunc aduersarii mei aiunt fieri à vento in terræ cataractis circa aquas, incluso. Quam rem explicationibus aut interpretationibus multis additis cumulant. Quæ tamẽ ipsorum sentẽtia nihil, contra Philosophiã omnem pugnat. Huius autem quæ veritas sit, suo loco scorsim de Astris explicabitur. Hìc quod spectat, ita se habet. Terræ mot⁹ oritur ex astro terræ simili planè modo ac ratione, quà tonitru in cœlo. Differunt sola operatione & apparitione, quatenus quidẽ forma Elementaris cõprehendit. Terræmot⁹ ergo cõsiderãdus est nõ a mari, nõ a vento &c. sed ab ipsa terra. Hortator autem vobis sum, vt si fors ad manus vestras isti libri mei perueniant, eosdem legatis & euoluatis. Hic iam,

Tonitru & caducus terræ.

Elementa sine Astro nõ viuunt.

Astrum terræ &c.

Terræmotus quid.

Terræmotus vt fiat.

iam, vt de exemplo hoc clariùs differam, sciendum est. Astrum terræ per suum Mercurium, sulphur & sal, non aliter ac in igne, primò sibi ouum, hoc est, corticem ac putamen condere, in quo dicta materia iaceat, & sicut tonitru in cœlo maturescat. Maturatione autem perfectâ, destructio seu disruptio eius cum tonitru terreno incipit. Hoc tonitru terram iactat & concutit (lege meum Meteororum) Hinc fit, quòd Astronomus Terræmotus tempus ad horam prænuntiare potest. Oritur enim à causâ naturali, non à ventro, cuius introitus aut exitus nemini notus ac exploratus est. Sic morbus Caducus alter recensitus est, qui ex Astro terræ oritur, sicut Medicus Astronomicus demonstrat. Vt enim quatuor, sunt Elementa: ita quatuor etiam morbi. In homine enim sunt Astra quatuor, cum is minor mundus sit.

Tonitru & Caducus aquæ.

Cum ergò ex quatuor Elementis caducus cognoscendus sit, exemplum ac modum etiam tertii caduci morbi, ex Elemento aquæ orti, expendemus. Sicut autem priùs de Astris quatuor Elementorum facta est mentio: sic hic repetendum est, quòd etiam in Aquâ astrum sit, quod easdem, sicut ignis, coniunctiones habet, Planetásque ac astra cætera. Ex astris enim huiusmodi, prodierunt Hydromantici, sicut ex igne Astronomi. Vterque autem sunt Astronomi. Doctores naturales ac prognosticatores. Eodem modo & Geomantia ex astris terræ nata est. Hæ tamen postmodum adulteratæ, in Augurium aut sortilegium deciderunt. De peruersis istis artibus modum hunc vobis præscribo, vt ipsi principio quidem non credatis, sed tamen processui. Naturali enim modo Natiuitates ac iudicia rerum naturalium facta sunt. Similiter & ex astris Aëris Astronomia naturalis defluxit, quæ deinceps in Berillos ac vngues transmutata sunt: à veteribus Necromantia vocata. Hæc autem hoc loco ideò indico, vt sciatis, quatuor Elementa, quatuor Astra habere. Quatuor autem astra quatuor habent Astronomos, & Astronomia vna ac similis tamen est. Ex his ergo Astris quadruplex *Caducus* oritur, scilicet ex ipsorum coniunctionibus, veluti de de tonitru recensui.

Hydromantici qui? Astronomi qui? Geomantici qui? Necromantia quid? Caduci species 4.

Cęterùm vt de aquâ hic loquar, scitote, *Lorindum* strepitum siue susurrum esse aquæ, in stagnis scilicet aut lacubus quietis, cum quodam quasi motu & tremore. Iste Lorindus tonitru est aquæ, ex sulphure, Mercurio ac sale per præparationem & coniunctionem astri aquei productum. Quàm primùm enim astralis operatio incipit, præsto etiam illicò est conclusa testa siue vesica, in quo tonitru hoc maturatur, sicut traditum est. Hinc Lorindus cum suis signis erumpit. Hoc verò tonitru in hyeme frequentius est, quàm in æstate. Hæc enim Astri Elementi aquæ natura est. Similiter & terræ tonitru non pro astri ignis ratione mouetur, sed pro conditione propriâ ipsius terræ. Hinc ergò sunt Geomantici, non ex Geomantiâ punctorum, sed ex Astronomiâ terræ. Hinc Hydromantici, non sortilegi ex aquâ, sed Astronomi aquæ. Quæ omnia eo fine latiùs propono, vt per res mundi externas, hominem ipsum noscatis per *Geomantiam*, *Hydromantiam*, *Pyromantiam* & *Necromantiam*. Harum enim periti sunt isti, qui iam Astronomi vocari solent: hoc est qui motus cœli ex ipso naturæ luminis fundamento, explicare norunt. Ita enim Naturæ lumen requirit, vt Medicus quadruplex sit Astronomus, qui in mundum minorem cogere & inducere sciat illa, quæ in mundo maiore existunt; Aliàs enim ex ipso fundamento nihil cognosci poterit.

Lorindus quid, & quo fiat? Lorindus frequentior in hyeme. Homo noscendus per Geomantiã hydr. &c. Medicus Astronomus quadruplex.

Exemplum hactenus tertium explicatum est de caduco, cuius causa ea percepta est, quod homo minor mundus sit, iis omnibus obnoxius, quæ in mundo fiunt maiore. Post hæc deinceps tradendum, quòd tonitru quoddam etiam in aëre sit, ex astro Aëreo enatum, quod cum tonitru ignis magnam affinitatem habeat. Diuersitas in eo est, quòd non cum pluuiâ fiat, sed cum aëre claro & cœlo lucido eueniat, coruscationibus ac similibus aliis conspicuum, non autem cum fulgure, grandine aut pluuia incidens. Oritur persæpè noctu: aliquando etiam in hyeme, &c. sicut de astris pluras huiusmodi leges. Tonitru hoc quoque Mercurii est, ac sulphuris, salisque, pro conditione Elementi aëris, sibi ipsi domum seu concepta ulum instar conchæ vel nucis cortice inductæ fingens. Sicut enim in rebus vniuersis videtis nihil produci sine sua domo ac tunicâ: ita idem de astris quoque sentiendum est. Sic suam habet persicum, cerasum, suam pyrum, &c. Ad horum exemplum sciat Medicus, has quoque, de quibus tracto res, suâ pariter cute includi. Et tonitru aëris excluditur, vel ut Embryo, ex secundina, de qua re alibi plura.

Tonitru & caducus Aëris.

Hoc ergo modo caducum cognoscere, ac doloris magnitudinem serio animo expendere debetis: nempè, quod *Caducus* sit, morbus, ex astris minoris mundi enatus ratione non alia, quam quatuor tonitrua in 4. Elementis generari docuimus. Quod si verò superstitiosius quid hîc traditum vobis videatur: agite, proponite vobis magnum simul & paruum mundum, & quid vterque sit, cognoscite, eosque inter sese comparate, assensum legitimum in omnibus tenete: ita notum ac planum vobis fiet, quosnam errores inuexerint scriptores veteres, dũ causas morbi alias præscribendo, curam ipsam ob curationem, ac ægris sanitatem suam præcluserunt. Ex his etiam modus curationis intelligi debet. Quicquid enim tonitru dissoluit: idem hunc quoque dissoluit morbũ. Id quid fiat ex curatione pete. Vt autem hoc loco morbum hunc plenè integréque describam: deinceps tradetur, quis ordo ac processus in eo teneatur. Ex quo patebit, qui nempe tonitru & caducus sit res vna, vna vtriusque causa, essentia, & materia, sicut iam antè ex parte aliqua traditum est.

Caducus quid? Medici veteres reprehenduntur.

Contrarietas Mercurii, sulphuris & salis, causa est tonitrus, vt in Meteoricis docetur. Iam in hoc etiã est præparatio per operationẽ Martis, & alia pura, non secus, ac si quis ignem Persicum ex arte præpararet. Artes enim hominum sunt naturæ Planetarum & Astrorum. Nec in astralis

Tonitru causa quæ est.

Artes omnes in Planetis. quicquam reperitur, quod in naturâ Planetarum similiter non inueniatur. Horum enim Natura artes nobis suppeditat. Vnde ars quælibet meritò suo Planetæ ascribitur, ac res vna, vna materia censetur: hoc solo distans, vt distat mundus minor à maiore, vt alibi planiùs docetur. Hic quantum ad cognitionem caduci opus est, operam dabitis, vt Tonitrus Naturam, causam ac essentiam, &c. probè noscatis, ad meorum Meteororum præscriptum. Ex illis hîc iam noscite, corpus vtrobique vnum esse, vnam naturam, vnam essentiam, nisi quòd arcana vtriusque mundi differant in formâ & manifestatione, interim vnâ semper re, vnâ essentiâ manente. Sicut enim cœlum ac terra ex nihilo creata sunt, & tamen in tria toties dicta, nempe Mercurium, sulphur, salémque disposita: ita in his tribus sunt Planetæ omnes & omnia astra: nec astra tantùm, verùm etiam vniuersa corpora, quę ex ipsis nascuntur & oriuntur. Iam si magnus mundus hoc est, & tres istæ materiæ, prout propositæ sunt, à nemine negari possunt: certè, cum homo ex magno mundo constitutus sit, Homo omnia quæ mundus habet. in se habebit omnia, quæ mundus habet magnus. Hoc pacto homo nihil est, nisi Mercurius, sulphur & sal. Vbi autem hæc tria sunt, ibi etiam astrum est. Et vnumquodlibet est quadruplex. Et sic in magno & paruo mundo vnũ corpus est solo oculorũ iudicio differens.

Breuitati hic modis omnibus studeo, vt in legendâ nostrâ Philosophiâ vos pertæsos non faciam, adeóque, vt caducorum cura tardetur, vobis in causa non sim. Vt verò hîc aliquo modo incredulis satisfaciam (licèt hîc omnia non finiam, sed pleraque in libro de Generationibus compleam) attendite, hos requirere vt soli oculi ac aures ipsis impleantur, hoc est, poscunt, vt tonitru auribus audiant, & fulgur, coruscationémque ac nubes oculis videant. Sic enim demum credere tutum arbitrantur. Quorum certè intellectus adeò imbecilis est ac languidus, vt ne visa quidem ac audita intelligant. Quò ergò conducet, oculos ac aures ipsorum satiari? Sed ne hęc mea verba pro excusatione aut perplexatione diffament: quà potero breuissimè, processum caduci deinceps describendum aggrediar, prout Microcosmi ratio exposcit. Si quæ autem ad rem necessaria deficere hic videbuntur, ea in Meteoricis nostris libris supplebuntur, sicut & in Lib. de *Generat.* magni & parui mundi: vbi longâ verborum serie quodlibet suo seorsim loco tradetur.

Caducus quomodo generetur. Naturam autem ac conditionem astrorum hic omittam, de quibus vobis antè constare confido. Loquor saltem de Generatione. Sed nec materias ipsas, vt sulphur, mercurium, & sal, hic tracto. Quæ cum in Philosophia describantur, otiosè omninò à me hic explicarentur. De Generatione autem ita attendite. Si corpora ipsa adsint, & coniunctiones Astrorum concurrant, omnium primò mutatio tempestatis incidit. Sic & in tonitru futuro obseruatis primò tempestatem mutari, aëremque æstuosiorem fieri, ita vt volucres muscęque hanc mutationem sentiant. Sic pariter in corpore paroxysmo inuadente, prodromus ægritudinis est mutatio rationis. Tẽpestas enim quælibet brutalem rationem mutat & eneruat. Mutationem illam in aëre volucres ac pecudes produnt clamore, furoréque, veluti gallinæ, muscęque, quæ morsionibus infestioribus homines infectantur. Eodem modo insultum suum homo præsentit, isque intra se totus mutatur, & à priore naturâ deiicitur. Sic ergò principium ac prodromus paroxysmi in Caduco, generationi tonitrus in plerisque respondet. Tonitrus & caduci qui prodromi. Quæ enim hoc loco de tonitru igneo dicuntur, exempli tantùm vice afferuntur, quod idem eodem modo etiam in aliis eueniat, solo discrimine formæ ac peculiaris Elementorum Naturæ interueniente. Sicut autem videtis, quod à tali principio nubes coëant, quæ tamen veræ materiæ pars non sunt: sic etiam in homine nebulæ oculis oboriuntur, incidit vertigo & visus obscuratio, & somnus profundus. Hæc omnia à nebula illa prouenium, quæ soporem & grauitatem animi inducit. Quare si vtrobique vnum nomen est, vna vtriusque etiam materia, vna ratio existit. Hæc prægressa ventus insequitur, nihil suo loco relinquens, obuia omnia commouens & conturbans. Similis ventus etiam corpus corripit, hominem ita conturbans & concitans vt nullo loco quietus esse queat, sed prorsum versum subiectetur. Hæc iactatio à solo vento discenda & cognoscenda est. Qui etsi in Microcosmo visibilis non sit: ex internâ tamen concitatione is manifestè sentitur, dùm venter collúque inflantur, ac vento implentur, prout loci cuiuslibet ratio fert. Spero autem per hæc vos adductum iri, vt huiusmodi ægros intentis oculis aspiciatis, nec aspectum ipsorum detrectetis: quò scilicet veritatem meorum dictorum certiùs testari, & sanationem faciliùs discere queatis. Cor vestrum adeò durum nõ sit, sed misericordiâ erga ægros flectamini, cum ad hoc officium omnino vocati sitis. Misereat vos ipsorũ afflictorum, nec tem contemptui habeatis, verùm profundè ac penitè veritatem scriptorum meorum, & sanitatis ęgrorum iudicate. Sed, vt ad propositum redeam, si venti istiusmodi quoquo versum perflârint, tum demum horrendus tonitrus fragor perstrepit, quo videtis cœlum ac terram commoueri. Eodem modo & in homine velicâ tonitrus ruptâ, totum corpus quatitur & iactatur, & ita vt interiora vniuersa tremant, sicut à tonitru externo terra concutitur, donec materia absumatur. Tonitru hoc causa est spasmi. Spasmus enim in hoc morbo quid est aliud, quam eruptio violenta & vętus fortiter inclusus? Is conuellit, extendit & rigefacit mẽbra omnia. Et sicut cum tonitru coruscationes incidunt: ita ægris quoque oculi coruscãt, vt flammæ meræ oculis obuersent. Et vt tonitru sequitur imber: sic ægrotũ iactationem etiam spuma sequitur. Et hæc vobis Medicis de morbo isto sedulò cogitanda sunt, vt in cõmiserationem dignam trahamini, nec meam doctrinam aspernemini. Adite ægros, aspicite eos, & videte, quàm aptè omnia quadrent, quæ à me hactenus dicta sunt. Ne me verò insimuletis arrogantiæ. Id enim de me frugi & candidus Medicus nullus testabitur. Cui verò vel vna sanguinis fidelis gutta

gutta inest, quę benè velit ægris: is opera mea de *Generat. cœli & terræ*, ac Microcosmi legat velut & Archidoxes, quas curâ singulari conscripsi. Ibi multis voluminibus traduntur, quæ hic, tædium ac offensionem vestram declinans, vix arctis aliquot foliis comprehendo.

Archidoxes ab Actore singulari conscripsit.

Sed pergamus. Notum nimirùm vobis est, quòd tonitru nonnunquam grando, fulgur, &c. sequantur. Idem in homine quoque fieri similiter comperimus. Fulmen, ex Mercurio, sulphure & sale constitutum corpus est, quod de Generatione eius traditur. In homine caduco idem hoc modo fit. Si astrum morbum suum produxit, tum peculiarem locum non habet alium, quàm qualem habent Planetæ in motu suo. Vbi ergò astri locus incidit, ibidem centrum quoque & radix morbi constituitur. Si autem in fulmen vertitur, tunc materia eius fit compacta sine corpore: veluti si homo præstare posset, vt plurimum aerem seu ventum contruderet, & in oui testam vnam c[o]geret, id quod tonitru perficere potest: tum ventus iste inuisibilis compactus foret. Huiusmodi iam compactio perrumpit muros, poros omnes peruadit, & omnia diruit. Similis etiam in corpore fit compactio, quæ ex centro seu radice in locum vnum erumpit, prout meatum corripit, quem sequitur. Hinc ergò fit, quòd per morbum hunc membra diuelluntur & dirumpuntur, ac ita percutiuntur, vt contrahantur & dissoluantur. Quæ omnia intra conclusam cutem eueniunt. Sicut enim tonitru extra quatuor Elementorum testas percutere nō potest, sed intra putamen suum impetum omnem perficit: ita in ipso quoque Microcosmo tonitru intra testam seu cutem manet, velut tonitru ignis. Si verò prout particulatim hactenus recensuimus, paroxysmus tandem finitus est, tempestas serena sequitur, veluti post tonitru ignis. Et quemadmodum videtis, post tonitru illud terram madefactam, & vias lutosas redditas esse, ita vt aliquanto tempore opus sit, donec ad priorem statum reuertantur: ita etiam in homine ratio, membráque ac corpus, sensus, visus, auditus, &c. aliquandiu quiescunt, donec Sol Microcosmi illapsam mutationem redintegret, & hominem in statum pristinum reponat. Cæterùm, prout exemplum hoc vobis proposui, ita totum hominem ad mundum maiorem conferre debetis. Ex quo cum homo conditus sit, eius'quoque similitudinem habeat necesse est. Sicut autem regio vna alterâ frequentiùs tonitrua sentit: idem eodem modo etiam de homine intelligi debet. Vnus enim alio hoc morbo magis minúsue feritur. Et si verò de hisce hactenus abundè satis pertractâsse videri possim: nihilo minùs tamen, propter turbam hanc, quæ momentis singulis ægrotorum sanitatem impedit, opus erit, vt ipsi is quoque curationis tractationem attentem Hæc enim ista omnia præuertit tollitque. Ad hanc ergo sedulò attendite, ad capitulum id peruenimus fuerit.

Fulmen quid?

PARAGRAPHVS III.

CAduci morbi signa euidentiâ ex se sunt. Itaque hoc loco Astrorum solùm signa recensebo, ex quo Astro morbus procedat. De hoc vobis id constare debet, quòd soli gradus huius morbi considerandi veniant. Hi enim paroxysmum cient. Is autem robur suum ex suis astris accipit. Paroxysmi grauissimi, maximi & intensissimi, igni attribuuntur. Ignis enim rerum omnium vehementissimum est, ac dolores ab eodem atrocissimi infliguntur. Huc ergò ad gradum summum dolorum attendi debet. Dolorem postea à grauissimo proximum astro terreo imputa. Ea enim causa doloris secunda est. Hinc ad dolorem tertium diuerte, intra duos summos & vnum infimum medium. Hanc Elemento Aquæ imputa & eius Astro. Paroxysmus omnium leuissimus aëri adiudicatur. Hoc enim modo distinctio facienda est. Signa si quidem aliunde desumi non possunt, quàm à dolorum multitudine.

Signa paroxysmi. IGNIS

Ignis res vehementissima.

TERRÆ.

AQVÆ.

AERIS.

Iam verò persæpè gradatio incidit, à minimo nempè intensio ad maximum, & contra, remissio a maximo ad minimum. Et hæc est mutatio ab Elemento vno ad alterum. Frequenter enim euenit, vt Elementa, duo, tria interdum simul omnia patiantur. Quin etiam inter se paroxysmi implicantur nonnunquam & permiscentur. Tùm & mutatio sæpe talis est, vt hodie paroxysmus ignis, cras aquæ &c. incumbat: quæ signa grauis & diuturnæ mansionis sunt morborum in astris omnibus. Vsus autem signorum huiusmodi à doloribus sumptorum is est, vt curationis viam nobis expeditiorem reddant, sicut suo loco tradetur. Multa hic etiam de conditionibus paroxysmorum aliis, ac de ipsarum apparitionibus tradi possent; quę tamé ceu manifesta & conspicua hoc loco intermittemus. Superfluum enim est, Medicum Medico explicare, quod oculi ipsi testantur & dictitant. Videat & audiat quilibet, quod obuium est. Si enim eò res Medici redacta sit, vt non nisi alienis scriptis fulciri velit: ab hoc nihil expectari potest, quod ad salutem ægri faciat. Ista ergo penes Medici cuiuslibet experientiam posita sunt.

Tempus autem caduci insipientis ex quatuor Astronomis petendum est, ita vt Astronomus partem suam indicet, sic suam etiam Geomanticus, & a.n. Ex his enim intelligitur, quî prognosticationes faciendę sint de tempore & hora paroxysmi. Medicum ergo 4. has Astronomias exactè nouisse, fas est. De quibus tamen hoc loco non dissero: cùm non de Astris, sed de morbis, & quæ ad hos requiruntur, tractare instituerim. Hæc ergo de causis & signis huius morbi hactenus sufficiant.

Tempus caduci vnde noscendum.

Medicus sit Astronomus quadruplex.

Reliqua est cura membrorum. Astris enim ipsis aliter resistere non possumus, quàm vt subiectum illis adimamus, in quod operantur. Hunc ergo morbum curaturus per subiectum id impetrare cogitur. Quis enim Soli adimere splendorem potest? Quis Martem frangere? quis Saturnum regere? quis Venerem domare nouit? Nemo. Et quantò minùs statum ac faciem Lunæ mutare (siue enim ipsa noua, siue plena, siue vetus sit, id nobis ita omnino ferendū est:) possumus: tantò minùs hic quoque astra infringere valemus.

Cura caduci in quo consistat.

Cura ergo vlterior in eo posita est, vt astris subtrahere corpora sciamus. Hæc autem corpora sunt Microcosmica.

Metalla lapides ex aqua.

Dictum iam passim ac multoties est, ex Elemento Aquæ nasci metalla, lapides &c. Nos verò ad hoc opus quid conterimus? Ne tantillum quidem. Siquidem etiam sine nostrâ operâ crescunt illa. Ex simili planè virtute morbi quoque astrorum crescunt. Iam si auersio aliqua fieri posset, in vno vtique fieret ea non minùs ac in altero. Si enim auertere possis, ne lapides, ne metalla enascantur: auertere etiam poteris, ne morbi ab astris nascantur. Quòd si verò non potes illud: multo minùs poteris etiam hoc. Nimirùm vt vides crescere fruges & gramina, ac eadem incorporari: ita etiam incorporantur morbi. Vbi primùm verò incorporatio facta est: ibi sanatio nulla proderit. Sensus ergo ac ratio hîc duplex est: Curatio nimirum *Incorporationis*, & Curatio *Messis*. Si quid intereà curæ incidat, vera cura ea minimè est, cùm non ipsam radicem penetret, sed tantùm circa præcisos truncos versetur. In perfecta autem curatione non ambitus, sed medius seu principium ipsius inuadi debet. Firmiter ergo credendum est, quod hîc tota corpora remoueri & separari ab astris debeant, veluti, si quis ex horto herbam auferat, ne crescat: aut si quis corpora Mineralium ex manu Astri Aquei remoueat, & ita crescere mineralia prohibeat. Nisi enim Medicus autumnum messemque morbi tam probè nouerit, quàm probè vinitor vineam, aut agricola agrum suum nouit: in curatione certè vtilitatis ne quidem tantillum præstabit. Et in hoc puncto momentum vniuersum positum est: quod tamen veteres ne per insomnium quidem considerârunt vnquam. Huius enim farinæ Medici ad suum tantùm commodum intendunt, non ægrorum, nec vocationis suæ dignitatem æquâ experientiâ pendunt, ac probè curata omnia putant, dummodò ex libris opiniones suas, sint eæ bonæ siue nocentes sint, stabilire queant, ac multa folia inspicere, Receptáque frequentia cumulare sciant, vtcunque alias res cadat quadretue.

Curatio caduci duplex.

Principium autem curationis hoc esse oportet, vt corpora astri diuidamus, & vnum cuilibet astro suum corpus, ac cuius corpori suum astrum assignemus. Quod priusquam fiat, scitu opus est, quo astrum cum corporibus in morbo conueniat, hoc scilicet modo. Quodlibet tamen incrementum suum inchoare debet in genuino astri motu cursuque. Si fit secus, ea crescentis peruersio est. Nisi enim astrum simili positu ipsi semini connectatur, ac vtriusque vna natura sit: non fiet id, quod omnino fieri debebat. Hinc enim oriuntur morbi astrales, qualis est *Caducus*. Sed de conceptione notate, eam fieri nullo modo posse, nisi vna omnium concordantia sit. Et nisi 4. astra in suo vere stent, conceptio nulla fiet. Nam ex vtriusque concordantia fœtus concipitur. Procedet autem commodè conceptio, si leges in suo astro rectè consistant, hoc est si non in hyeme aut plenilunio post seminatio facta sit, sed ad motum

Morbi astrales vt fiunt.

Vera conceptio.

Astronomicum inuenire, quod serendis rebus omnibus commodum ac aptum est. Præterea sciendum etiam est, quod astra in morbis omnibus concurrant, & qui morbi astrales sunt, si se permiscent & vnà succrescunt vsque ad tempus suæ maturationis. Horum ergo maturatio similis est metallis. Nec enim instar pyrorum decidunt, sed more lapidum iacent & quiescunt in loco. Quanquam (si declarandus paroxysmus sit) hæc generatio arbor est, vndè paroxysmi procedunt, non secus ac crocus, qui hodiè decerpitur, & cras alius renascitur. Paroxysmus enim quilibet, & quilibet crocus, quoad ortum ac generationem, vnius rationis ac scientiæ existit.

Maturatio morborum qualis.

Crocus quot die crescit.

Hoc modo si corpus creuit, aut, si cum morbo seminatum corpus incrementum sumpsit: iam in cura omninò prouidendum est, vt arbor hæc ex potestate astri eximatur, ita vt operatio eius deinceps in naturam nunquam abeat. Id impetratur per hoc, vt vnum quodlibet maneat sine ruptura diffolutione in sola coniunctione separatum. Nam cùm nullus ex astro morbus seorsim crescit, nisi corpora & astra vnà ac simul illum constituant, ex coniunctione vel conueniente vel inconuenienre. Ita videris omninò, quòd, nisi oleum & aqua coniungantur & aptentur in igne, stridor & motus nullus emergat. Vtraque ergo, oleum nempè & aquam, simul esse oportet, nec iis nos carere possumus. Omni tamen cauere studio debemus, ne in operatione astri coëant seu coniungantur. Qualis enim ignis: tale astrum. Si autem oleum & aqua coniungantur, iam vtrobique ratio vna est, quod ibi producti astralis morbi principium sit. Ratum enim ac certum hoc est, quòd, si in conceptione cœlú coincidat cum Rubeo & cum Leone & si simul se impressio aquarii inierat, tunc eodem loco principium caduci emergat, erumpentis & se proferentis ex cursu sui ipsius horoscopi, qualem concordantia astrorum quatuor constituit. Vicissim autem obliuioni dandum non est, vt dies Ægyptiacas (magicè hic non loquor, sed vt Astronomus) vobis explicem aut adducam.

Oleum & aqua iuncta stridorem in igne cient.

Dies Ægyptiacæ &c.

Earum cognitionem nullam habemus ex arte scriptorum veterum Ægyptiorum. Quam tamen si haberemus, euidens certè foret, quod quatuor astra illi rectè intellexerint. Quantum autem de diebus Ægyptiacis nobis constat, ex testimoniis saltem ac ipsorum indiciis scimus, ipsos hanc rem rectè cognouisse & intellexisse. Quæ tamen ars ex sensu probo postea in Magicam ac præstigiatricem naturam versa & transmutata est, ita vt hodie illi fidere tutum non sit. Nec enim illa talis est, qualis esse debebat. Respexit autem Deus ad id, quod istiusmodi concordantiæ cognitionem nullam habeamus, nec habere admodum desideremus. Ideò huius loco Medicinam nobis condidit. Quod si conceptionem ad præscriptum veterum ac primatum illarum Astronomicarum rerum seruaremus, tunc morbis nullis affligeremur. Cùm verò in scortatione gignamur: ideò omnib⁹ miseriis subiicimur. Libido ac lasciuia hodie conceptionem moderatur, non tempus, maturum

Ægyptiacarum dierum cognitio hodie adulterata.

Homines scortando hodie gignuntur.

maturum ac electum. Si verò longæuitas altè vereque considerari debet, primum omninò eius fundamentum in conceptione ponendum est: Deinde alterum in impetum Astri. Sed ne propositi textus limites egrediar, initium caduci, quantum ad curam attinet, dicto modo omnino intelligere debetis: nimirum, vt corpora à se inuicem separentur. Iam verò, si duo corpora in huiusmodi effectu & operatione versantur, ea separari manibus impossibile est: hoc est, fieri minimè potest, vt quodlibet seorsim ab altero, in proprium suum locum disponatur. Quis enim oleum & aquam ex igne auferet? Nemo arbitror. Hoc vt præstare nostrûm nemo potest: ita minùs impossibile non est, in Vulcanicâ operatione corpora separare ac dirimere. Itaque vos me ita intelligere velim, quòd per solum *Athanar* aqua à quolibet oleo separari possit, & non per manus. Loquor de arcanis spagyricis, non de opificiis. De quibus deinceps plura.

Caduci cura in quo posita.

Athanar aquam ab oleo separat.

Cardo ergo in hoc vertitur, vt sciatur, quî permixta duo corpora separari queant, citra tamen manuum opem. Quæ enim manus ignem sufferret? Eadem etiam ratione cum Astris in corpore procedendum est. Id per ignem eius proprium perficiendum est, hoc est, per Elementum ignis, qui à se expellat, quod ad locum illum non pertinet. Videtis enim rerum omnium separationem ab igne & per ignem fieri. Si ergo per ignem id omnino perficiendum est, tunc ignis, corporibus his astralibus conueniens, est ignis Leonis. Notandum enim est, quod prænominata concordantia vtrinque fixa sit. Non ergo tentandum est, vt infixum à fixo, sed fixum à fixo omnino separetur, vtrumque fixum volatile fiat, nec tamen frangatur, aut aliter separetur, quàm vt in suâ Anatomiâ maneat. Si enim in Anatomiâ spiritus dilabitur ac corruit, nec suum locum teneat: tunc, vt dictum est, morbi causam scitis. Iam verò separatio taliter non fit, vt ex vno scoria, ex altero aurum proferatur, sed, vt nihil corrumpatur, nihil comburatur, & vnum quoduis in locum sibi conuenientem deducatur. De separatione loquor eiusmodi, vt simile ad suum simile deducatur, ac vt spiritus & corpora in simili ac vno consistant. Id si fiat, nihil aliud scitote, quàm quòd nihil frangatur per huiusmodi Velamentum Athanar: non tamē itidem per lignum, ignem, aut fornacem laterinum. Intelligite rem, vt ab arte traditur. Rogo autem, vt, quod ignoratis, vos discere non pudeat. Id honestius erit multò quàm non discendo, vos asinos ac anseres manere &c.

Ignis Leonis corpora astralia mixta separat.

Athanar &c.

Porrò autem vt cogitationibus vestris satisfaciam, tandem hic curationem perficiendo de artibus tractabo: vt hinc, causa ac origo morbi planiùs intelligatur. Hinc enim cognoscetis, quâ istæ artes in hisce morbis procedant, ne postmodum causari audeatis, Diabolum ex Theophrasto loqui, aut ipsum talia ex Nigromantiâ aut Astoroth &c. promere: ipsum incantationibus plenum ac summum Magum esse. Quanquam hæc omnia non mentiamini, Theophrastum talia nescire, & in his vobis omnibus præstantiùs facere. Quod tamen vos blateratis, id omne non largitur ac

Theophr. excusatio.

concedit. Generis enim vos fœminei estis, qui omnia in peius, non melius vertitis, iis, qui vestro ornatui tributum non conferunt. Quantum verò ad inuentionem artium attinet, quid de earum impetratione sentiam? deinceps enumerabo. Vos iudicate, qualis in his sim probus an malus. Artium autem origo ea est, quod eæ ab vno ad alterum descendant vsque ad me ad te: & quod non sum manifestatum est, id adhuc deinceps manifestabitur. Magister enim, & præceptor Medicinæ ad diem vsque nouissimum viuit, velut & ipsius discipuli. Vos autē Magistros creatis, nec recordamini, quod ipsimet adhuc tyrones, ac patres quouis fimo putidiores, ac Beatissimo toti turgidi sitis. Itaque attendite, quomodo ad nos Medicina pertingat, quâ curam complemus. Primò: quis hominum rationem reddet, qui artem colendi agri, vineæ, aut faciendi caseum butyrum &c. didicerit? Nemo certè, nisi qui digitum intendat ad suum Magistrum. Hic magister ad suum iterum magistrum intendet, & sic consequenter vsque ad primum. Quem autem indicabit omnium primus: Neminem alium, quàm qui hominem ipsum creauit. Idem creauit etiam ipsius scientiam. Quid enim vsquam haberent homines, nisi laborarent? Semel enim promulgatum mandatum est: *In sudore vultus tui viues.* Hoc enim veluti noua quædam creatio est. Dixerat enim Deus, Fiat: & factum omne est. Non autem facta est ars, non lumen naturæ. Cùm verò Adam extra paradysum eiiceretur, creauit ipsi Deus lumen naturæ, dùm mandauit, vt ex laboribus manuum viueret. Creauit verò ipsi etiam Euæ suum lumen, cum dixit, *cum dolore paries liberos tuos.* Istic ergo creaturæ planè humanæ & terrenæ factæ sunt, quæ antea velut Angelicæ fuerant. Hinc Eua didicit educare liberos: hinc cunæ, hinc lactatio inuentæ sunt. Sicut enim per verbum factæ sunt creaturæ: sic per idem verbum, factum etiam est lumen, quod homini necessarium fuerat. Adeóque ipsius intellectus non minùs est necessarius ipso corpore. Ideò interior homo secutus est ex secundâ creatione, postquam ex paradyso excesserat.

Artium parens & discipuli æterni.

Artium creator Deus.

Lumen naturæ, quando & à quo creatum?

Nihil ergò vlterius sciendum est, quàm hoc qui scilicet membra omnia ex creatione prima acceperimus? & posteà, quam benè omnia facta sint? Notitia autem seu cognitio, quæ homini necessaria erat, nondum in Adamo vigebat. Accepit autem eam, dum eiiceretur ex paradyso, ab Angelo. Accepit autem non omnia, sed ipse ac eius filii, suâ successione lumen naturæ vsurpârunt, discendi, quod in rebus omnibus inest & proferendi, quod abditum in illis & occultum est. Simul ergo & semel homo totus factus est, ratione corporis; non ratione artium. Et artes ei omnes datæ quidem sunt, non cognitæ & perceptæ, sed discendo cognoscendæ. De hoc autem pluribus disseremus, qui discamus scilicet, quod ante scimus. Nullus enim est rusticus, qui non omnes artes sciat in suo lumine: quod ipse tamen obtenebrat, ne luceat. Lux autem ea quomodo proferatur, hic porrò attendite, quantum quidem ad cognoscendum hunc morbum requiritur.

Adam artes ab Angelo accepit.

Artes quomodo acceperit Adam.

Herba

Herba nimirùm in hortis non prouenit, nisi per seminationem & plantationem. Quæ si non fiat, nihil crescit. tamen id, quod seminamus, nihil est quàm terra. Id terræ mandamus: & ex terrâ iterum protrahimus. Ita etiam se habet in nobis ars, quæ in nos ingeritur & impellitur. Hoc is demonstrat, qui me docet. Is illud ex lumine naturæ habet. Ex eodem ego non minùs id habeo. Sed tamen infundendú id & impellendum est. Fieri verò solet, vt multæ crescant herbæ, quæ non seminantur, & optimæ sunt. Sic dociles naturæ multæ sunt, quæ non seminantur, sublimiores iis, quæ seminantur. Talis est virtus terræ, tale est lumen naturæ, vt vtriuque non cessent aut ferientur. Tu interim tui horti tantùm *Hortus rationem ac curam habe.* Solerter enim internus homo factus est. Qui si cum externo sedulò agat & mutuas operas tradat, tunc certè ex se discet ipso, quod docere eum nemo potuisset, adeò, vt admirationi omnibus futurus sit. Hoc modo initium suum sumunt artes operum naturalium.

Plantago menitis conuiet. Iam verò quis Medico patefecit, quòd plantago Menitruum sistat, cum tamen in illâ id non videatur? quis huius vsum ipsi persuasit? solus scilicet creator. Is Medico hanc cognitionem dedit, vt discat, & tamen, quid discat, nesciat, adeòque ex vi discat creationis secundæ, quæ ipsa est lux naturæ. Porrò autem refert, quî id cognoscatur & manifestetur? *Artium vix septem.* Vix nempè septem sunt, quibus artifices euadimus.

1. Per spiritus & angelos. Harum prima est: quòd vt sæpius fit ac arcana ipsa monstrant, spiritus ac angeli artes docuerint vel doceant. Horum verò doctrina alia non fuit, quàm sicut Magister in puerum ingerit, quod in ipso ante est. Sic illi artem manifestârunt. Frequenter autem in necessitatibus id hominibus accidit.

2. Per esset a hominem. Secundò, homo sæpiùs homini consilium dedit aptum & idoneum, quod tamen non intellexit ipsemet dator. Hoc enim in casu lumen naturæ in altero efficaciter operatum, & quod benè vel malè cessit, annotatum est. Leuiathan enim nunquam feriatus est, sed suum malum subindè etiam in medium iactauit.

3 Per experientiã fortuitã. Tertiò multæ artes nobis reuelatæ sunt per experientiam fortuitam, dum nimirùm pro opinione sua quis quid tentauit, quod ita successit. Id ergo lumen naturæ ita præparauit, & ægrum eò deduxit, qui tamen antea idem neglexit, & pro nihilo habuit. Ita natura ex suo lumine id tandem ita produxit.

4 Per sortilegia. Quartò, Multi etiam Magi artes assecuti sunt, velut Nigromantici, Necromantici, Pyromantici, Geomantici (Pyromantiam & Geomantiam astralem non intelligo, sed quæ in sortilegiis versantur) & Hydromantici. Hi vniuersi per artem diuinationis & alias artes multas patefecerunt: non quidem ex vi artis quod arbitrati sunt, sed lumen naturæ ita illa patefecit, cum fuco & dolo, ex vi ipsorum cupiditatis. Sic enim lumen naturæ cum homine ludit. Quòd si artes ex suâ virtute id præstitissent, res certè hodiè adhuc multis ignauis eodem modo succederet. Artes enim hoc modo impetrare non licet, sine fide vehementi, in lumen cum cupiditate igneâ intentâ & directâ. Multa tamen in sortilegia tandem desciuerunt.

Quintò, multæ etiam artes productę sunt per Chiromantiam, dum nimirùm chiromantia manuum, & chiromantia herbarum seu ligni, chiromanticum solertem ac artificiosum fecerunt. Nec enim immeritò apud veteres chiromantia in tantâ dignitate fuit. Quanquam nos eam hodie ad diuinationes tantùm impendamus, quam tamen veteres ad indagandas artes exercuerunt. Hanc chiromantiam nec ego quidem repudiabo, sed pro inuentrice artium omninò habebo. *5 Per chiromantiam.*

Sextò, Artes multæ etiam per Physionomiam inuentæ sunt. Physionomia verò ars est, quæ indicat essentias intrinsecus absconditas, non in homine tantùm, sed in rebus etiam crescentibus, in quibus omnibus per exteriora interna cognoscuntur. Hoc modo vniuersa ferè Archelaica secreta inuenta sunt. *6 Per Physio. non iam Physionomia quid. Archelaica secreta &c.*

Septimò exploratæ etiam artes sunt per formam, dum forma formam indicauit, ita vt simile simili responderet, cancer cancro, formæ formæ &c. velut & serpentina veneno serpentum, & similia plura. *7 per formam.*

Huiusmodi inuentiones artium plures quoque sunt, vt quæ fiunt per Astronomiam, per Philosopiam, per scientiam herbarum & rerum naturalium, de quibus omnibus peculiarem libellum condam, ex quo omnia faciliùs ac planiùs intelligere poteritis.

Plurimum etiã tribuo experientię, quâ quis sibi aliquid proponit, velut in Alchimiis, vbi inaudita & minimè credibilia multa producuntur, ex quibus fœcunda scientia, & in lumine naturæ insignis experientia colligitur. Et deierare equidem ausim, quod experientia illa summum & subtilissimum in Medicinâ fundamentum prodiderit. Extra illam etenim quis tandem Medicus erit, aut quicquam sciet intelligetue? *Alchimiæ laus.*

Iam verò ex hisce deliberate vos, an nouum ego aliquid scribam, ex quo scribam, & vndè id desumam. Non enim ex vestris libris: quos vnà vobiscum rectà ad Vulcanum. Et iudicate tandem, an, vt scribam equidem, mihi permitti nó debeat, vobis etiam cane peius ringentibus,

Sed vt hæc hîc abrumpam, & ad describendum caducum redeam, arbitror equidem, eius causam, originem, ac signa satis accuratè tradita esse, vt iam sola curandi ratio proponenda reliqua sit, quò, quod incepimus, tandem ad calcem perducamus. Vos autem in vniuersum omnes, qui vel Medicos agitis, vel hæc mea opera legetis, valdè rogatos volo, ne iudicium de me nimis præceps feratis, sed ad finem tractationis illud omnino suspẽdatis. Nec vobis offendiculo sit numerosa caterua eorum, qui se mihi opponunt. Et cogitate, plus vtilitatis ferre lapidem molarem vnum, quàm omnia in montibus abdita saxa. Sicut enim molaris lapidis ea conditio est, id officium, vt nũquam quiescat, sed semper rotetur & molã versetur; sic iugiter etiam exerceri medicinam fas

Lumen naturæ, ne otio pereat. est. Cautes quidem etiam in monte abdita lapis est: sed cui commodat? Sine vsu, sine motu stat. Lumen autem naturæ subinde agitetur, ac mola hæc nunquam quiescat. Alias intercidet & morietur.

PARAGRAPHVS IV.

IN distributione curæ, fas esse videtur, vt teneam processum artium, prout inueniuntur ceu tradidimus. Maioris autem perspicuitatis gratiâ ordinem ita constituemus, vt cura canonica procedat, & deindè sequuntur arcana,

Cura caduci duplex. vnum quodlibet pro suo processu, prout ad nos pertigerunt. Etsi verò hic non vniuersa, quæ professionis sunt, inducam: ea tamen cuiuslibet experientiæ non minùs, quàm meæmet committo. Nihil tamen hîc omittitur nec vel litera quidem minima, quę ad hanc materiam requiretur. Sed & alii à nobis libri aliàs congesti sunt, in quibus seorsim ac præcipuè iuxta modum Anatomiæ de Caduco traditur. Horum lectionem his conferre licet. Idem enim bis dicere ac tractare non soleo: Et in de *Phlebotomiâ* quidem ordinem reperietis, qualis in hoc morbo sectio venæ institui debeat. Sic & in modo *pharmacâdi* purgationes aliquot inuenietis, in caduco vtiles. Quæ omnia hîc omitto: & ulteriorem processum curæ debitum propono. Cætera pro varietate rerum vel vsurpari, vel excludi debent, quod perito cuilibet Medico committitur.

Cura Canonica. Primùm autem, quantum ad curam Canonicam, regula ita habet vt calida frigida, frigidis calida pellantur. Hæc verò hic non valebit, nec in hoc morbo vtilis erit. Eius enim causa nec calor est, nec frigus, nec humiditas nec siccitas; sed potius permixtio corporum, sibi inuicem aduersorum, proponenda est, non complexiones, non qualitates, non humores. Videtis nimirùm, hanc contrarietatem seu pugnam maximam esse, si duo Martes, qui vnius Naturæ sunt, sese inuicem sibi opponant, aut etiam duo Saturni, eo modo quo diximus. Huiusmodi contrarietas scienda vobis & adeunda est, non calidum aut frigidum. Si aqua

Aqua butyro feruido iniecta cur strepet? in feruens butyrum infundatur, quæ causa est huius stridoris & crepitationis? Non certè qualitas, non complexio, non humor, sed ipsum corpus. Duo enim ista corpora in actione ignis simul subsistere non possunt. Et de hâc actione in Caduci curâ omni[illegible] disserendum est. Cura ergo Canonica, prout intelligitur, hic locum minimè habebit.

Præterea autem aduersarii mei imperant etiam purgationes, Syrupos, confortationes. Hanc curam vocant regularem. Iam verò post peractam curam vos omnes iudicate, an ea regularis vel irregularis dicenda sit. Mihi omninino irregularis videtur: nihil enim prodest iuuátque. Ideo processus etiam isti, vel nihil,

Compositio medicaminum in quo consistat? vel minimum commodant. Quamquam curam arcanorum etiam illi aliter committunt per ea si quid præstatur, id Recepto imputant, quod tamen potiùs obstat, quam commodat. Basis enim compositionis Receptorum in arcanis consistit. Illi autem vim omnem ponunt in Laxatiuis & colocynthide. Hoc fundamentum quale sit vos? omnes arbitremini.

Quod verò medicamen Canonicum aut remedium Regulare sit, id arbitror ratione aliâ inquiri non posse, quàm vt deinceps proponemus. Fas enim est, processum tenere illum, quem ex ipsis fundamentis haustum recepimus, spretis receptis omnibus Doctorum istorum Cacantium, qui cacando omnia perficere tentant, non considerato eo, quòd stercus ibi in causâ non sit. Quòd si verò stercus causa foret, tū in ipso haud dubio Regulares & canonici forent.

Cùm verò cura quælibet, quæ ægrum sanat, Canonica sit: quæ autem non sanat, nec Canonica, nec Regularis dici queat: primò Canonicam medicinam illam assumemus, quæ prodita est per doctrinam vel (vt vocare possitis) spirituum, vel Angelorum. Vbi, quantū mea ars instruit quidem, nihil superstitiosi concurrere video. Huius enim quicquid est, id proditum est per similitudinem eius, quod in natura fuit. Et mihi quidem ea stat sententia, Chiromantiam, Physionomiam, Astronomiam, Nigromantiam, Astronomiámque, &c. hoc potissimùm fine emersisse, vt per eas ad artem ipsam penetraremus, vnus quidem hoc modo, alter illo, omnes autem per Deum. Iam verò vel Angelus, vel spiritus mihi videtur satis idoneus, qui loco Magistri in naturalibus rebus me instituat. Nam quid vspiam in Naturâ est, quod ipsos fugiat, quod ignorent? Homini autē discendū omnino est ab eo, qui rem non nouit, potius, quàm ab eo, qui rem non nouit. A peritis enim periti & sapientes reddimur: contra, ab imperitis. Medicum facere, Deus solus potest. Medicum docere, varia possunt. Quod Deus confert, nemo contemnit aut repudiat hominum. Nemo enim hominum est, qui nos doceat, aut qui herbas ex sese so nouerit. Necesse est id emanare ab aliis, qui alii aut plùs sint, quam homines. Medicorum verò hoc cumprimis interest, vt discant certam & compertam veritatem. Ab huiusmodi autem nemo vnquam Medicus quicquam falsi edoctus est. Multi tamen cum his falsi irruperunt Medici, qui legitimi Magistri doctrinam contaminauerunt, & super columnas mendaces Medicinam collocârunt.

Velut, exempli loco, primò Ars quædam sumpta est *à visco quercino*, qui Caduci medicina est, si caducum habeamus, qui cadat ac laboret instar illius, cui remedium id manifestatum est. Hoc autem Medici neglexerunt, & morbi indicium obliti sunt, ac errorem innexerunt, vt fides, hoc est Arcanum visco inexistens, obliteraretur. Iam verò Caducos ego quatuor indicaui. Hanc partitionem hîc sequemur, enumeratam quidem seriem hîc non obseruantes, sed in Arcanis mentionem facientes ad quod genus quodlibet faciat. De visco ergo hoc loco notate, quod vtilis sit in caduco aquoso, seu eo, qui ex Astris Elementi aquæ genitus est. Prodest autem peculiariter in moribus, & dissiparat coniunctionem caducā Veneris & Lunæ & lunæ Saturnique, & Saturni ac Veneris. Processus eius ita se habet.

Canonica cura quæ sit.

Spiritus omnia naturæ nouerunt.

Medicus à quo doceatur.

Viscus quercinus caduci medicina.

Visc. quercinus cui caduco & cuius ratione vtilis.

habet. Accipite viscum in ascendentibus signis huius fabricationis, & contusum in potu date pondere semunciæ, vsque ad gradum tertium, itera denuò ac tertiò & sanabitur. Simplicitatem autem & breuitatem huius Medicinæ admirari possis in morbo tam longo & graui. Sed quid videtur tibi de horâ & tempore quid præstent? Hæc ipsa quoque indicata & prodita sunt ægro: sed obseruationi non sunt mandata. Notata quidem Medicina fuit non autem similiter Ascendens. An verò ridere mihi non integrum sit, quòd videam, tot scholas & Academias circa viscum laborasse & tamen nihil effecisse? Apage istos Doctores Ne semel enim Ascendentem ipsum considerârunt, quem Magnum Ylech ego voco, sine cuius cognitione Medicus totus rudis est. In artibus ergo susurrabundi obuolitauerunt, velut crabro in ocreâ. Quid mirum, vos sanare neminem posse, cum Ylechi omninò ignari sitis? Quis ergo in Doctoratus statum vos euexit?

Ylech magnus quid?

Ars alia etiam prodita est tempore Titiosonis, suadens, vt æger bibat sanguinem hominis decollati. Quo facto, æger conualuit. Hinc quid concludes aliud, quàm veritatem artis, istâ ratione, quòd tum temporis facta sit concordantia Astrorum. Nisi enim astra vincantur ac superentur, aliàs horum nihil fier. Vos autem Medici bibendum sanguinem exhibetis sine præuisione Astrorum: quo remedio plures occiditis, quàm sanatis. Processus autem eius in hoc consistit, vt in coniunctionibus Leonis, Tauri, Arietis, Scorpionis, velut & Martis, Iouis, Mercurii, Solis, illum administres calidum, & festinanter, caducis nimirum illis, qui illorum Astrorum exaltationem ferunt: idque hâc de causâ, quia Astra in sanguine tota manent, donec is refrigescat. Maturo ergo iudicio sanguinem iudicabis, ne is ab Astris infectus sit. Qui si infectus sit, non bibatur, sed bibatur sanus sanguis. Hausto facto, aliud non fit, quàm quod Astra in ægroto renouentur, & sanum vincat ægrum in omnibus morbis, si in suo Ylech ministretur. Et hæc sunt Arcana ex Astris, de quibus *in modo de præparationibus* plura scripta reperiuntur, quod obiter Lectori iudicatum volo.

Titiosonis cura caducis.

Sanguis humanus cura caduci.

Et hisce adductis tempestiuum videtur claudi artes quæ per os inuisibile proditæ & manifestatæ sunt. Illis autem Auctoribus hoc tribuo, quòd huiusmodi artes innumeras comprehensas habeant. Cognitionem enim habent plenam Astrorum, & eorum qui Astris præsunt, quorum nobis vsus est. Itaque Medici discite, discite.

Spiritus innumeras artes tenent.

Sicut ergò per spiritus, vel Angelos tam malos (vt vultis) quàm bonos artes proditæ sunt, quod tamen solus Medicus iudicare potest: sic eodem modo etiam per insomnia artes inuentæ & productæ sunt, quando scilicet homines de his inuocauerunt Deos, aut, vt nonnulli volunt, etiam diuos, aut, quod aliis videtur, Deum solum & vnicum. Hi per somnum petitionis suæ compotes facti sunt, ac per insomnia ipsis oblata est sanitas, hoc est, medicina idonea, quâ sanitati restituerentur.

Artes ab in somnijs inventio.

Euenit autem hoc non Christianis tantùm, sed & Turcis, Ethnicis, Saracenis, Iudæis, Amalecis, Persis, Ægyptiis & similibus. Credere autem minimè possum, has patefactiones ex cœlo descendisse, cùm Deus tantum vnicus sit. Sic tamen statuo, discipulis his ipsam Naturæ lucem ista tradidisse. Quæ cùm sermonis expers sit, idonea per somnum præfigurat vi verbi, quo Deus interiorem hominem in lumen Naturæ constituit. Hâc enim à virtute ipsi docentur. Interim in hoc errant, quòd pro Magistris habuerunt alios, qui tales non fuerunt.

Luminis naturæ vis.

Cùm autem Naturæ lumen tanta nobis per sui cognitionem bona conferat, æquum est vt hoc loco Medicinam indicem ex cranio desumptam, quod caducis ministratur hoc modo. Os hoc capitis ipsissimum centrum est. Quod si potetur, homo sanescit. Eius autem processus longè est alius, quàm fictitii illi Medici constituerunt. Limauerunt enim ipsi omnia crania, & ea potanda dederunt In quo nauci suum antiquum morem tenuerunt. Officulum hoc crucigeri (numismatis genus est) latitudinem non excedit, ac angulare est, pone fissum, nec in omnibus reperitur craniis, verùm in aliquibus tantùm. Astra enim illud findunt, non corpora aut natiuitas. Huius officuli limaturæ pro vnâ vice potate tantùm: quantum eius est, in paroxysmi principio, sub exaltatione Lunæ. Ita haustus illicò primus inuenit. Ipsa enim experientia testatur, per hoc coniunctionem morbi separari ita, vt vtrinque nullus denuò fiat congressus. Hanc Naturæ lucem solertissimam omnium Magistram iure merito vocare possis. Nam quis hominum hoc ex seipso scire vel inuenire potuisset?

Cranii humani caduci remedium.

Officuli cranii quæ figura?

Os cranii non in omnibus reperitur.

Lumen Naturæ Magister solertissimus Artes à cõsiliis imprudentibus.

Præterea etiam accidit, vt consilia quandoque dentur ab his, qui rem ipsi nec nôrunt, nec experti sunt. Quod ipsum quoque per lumen Naturæ fit, homines instigans subindè, vt arcana continere non queant, sed omninò prodere cogantur. Sicut enim flos in campo ex terrâ erumpit, non in sui ipsius commodum, sed vt pecori pro cibo sit: ita eodem fine ipsa quoque Arcana Natura extrudit, quæ deindè proba inueniuntur. Hoc modo semina Pœoniæ in principio suasa & consulta sunt, quia pulcra & scitè colorata fuerunt, vt scilicet adhiberetur mirum miro. Et natura talia multis modis reuelat, dum res ministrantur & propinantur, aut ob raritatem, aut charitatem, aut famam, in quibus deindè virtutes simul aliæ quoque latere deprehenduntur. Seminis ergo Pœoniæ magnus honor & existimatio esse debet, non prout veteres eo vsi fuerunt, sed si adhibeatur processu legitimo. Vis eius enim est, astra pacare & cohibere, ne in paroxysmum efferantur, dum exaltatio fabricatur ex terreno astro, Saturno & Lunâ, & partim ipso Ioue, & plerunque in pluribus etiam caducorum morbis. Beatus enim est spagyricus, qui Astra Pœoniæ concordare ad Astra terræ, & eadem in suâ exaltatione ministrare potest. Et

Semen pœoniæ caduci remedium.

correctio

correctio eius in hoc posita est, vt propinetur ad præscriptum coniunctionis, ac ita ministretur, ne ipsius Astrum in eo pote secedat aut consumatur, sed Paroxia semper Rectrix sit, & corpus sanum tueatur.

Artes ab experientia inuentæ.

Sed Medicinas etiam depromit experientia. Ita Antimonium per transmutationes rerum præparatum est, coque, redactum, vt in dulcedinem abierit. Hæc ab infantibus lincta, caducum quendam (sana in forte fortuna in illorum numero versatum. Iam quis Antimonij vsum dissuadeat, aut non vehementer amet, cuius vis postmodum tot casibus mirè profuit? Et inuentio hæc pluris non sit vniuersâ ipsius Auicennæ doctrinâ? Cæterùm in Antimonio vis ac Arcanum tam potens latet, vt paroxysmum etiam vehementissimum, hoc est, igneum tollat. Et talem inuentionem quis aspernetur? quis reiiciat? ob id scilicet, quia in libris ac lyra Galenica non continetur? Qui tamen vniuersi, si ad hoc Arcanum conferantur, nihili quicquam sunt. Huius autem præparatio de *Floribus Antimonij* albis descripta est in modo de *præparationibus*. Ideò illam hic repeti otiosum sit: maximè cùm peritis omnibus de illa satis constet. Ordo eius hic est vt grana nouem ante paroxysmum præbeantur: in medio autem paroxysmo grana octodecim in os ingerantur, quacunque arte possunt: & post horam vnam à somno iterum nouem grana. Id repetatur, quoties opus est, vsque ad paroxysmum tertium, qui postremus erit.

Antimonium caduci remedium.

Galenus eluditur.

Artes inuentæ per Nigrom. & Necrom. &c.

Porrò autem artes etiam inuentæ sunt per *Nigromantiam & Necromantiam*, ad Caducum salutares, nempe ex Auro & Corallis. Aliæ per pyromanticum sortilegium, ex Crystallo, Vnguibus, visione: aliæ per Geomantiam literariam, cum compassis, plumbeis imaginibus, cera, virgulis, candelis, &c. Sicut sortilegia explicant. Sic ars Vulturini fellis per Pyromantiam inuenta est. Vtraque tamen est cum sortilegiis. Interim tamen naturæ lumen artem hanc probauit, non ex vi artis potentis, sed ex fidelitate inuentoris. Huius artis præparatio talis est.

Vulturini fel per Pyromantiā inuentū.

DE AVRO.

Auri cōtra caducum præparatio.

PRæparatio auri pro inuentione Nigromantiæ est, vt sumas illud per Antimonium, ad summum finitum, & in laminas reductum. Has cementa, cum laminis Saturni obtectas ad horarum quatuordecim spatium. Postea fiat separatio, & in vino ardente probè alcolisato instituatur digestio in fornace idonea ad dies viginti circiter. Separetur in Balneo lenissimè, & liquor asseruetur. Huius dosis ℈ j. sexies, horâ vnâ ante paroxysmum, & intra ipsos paroxysmos, manè & serò sin iliter ℈ ß. donec paroxysmus sextus transierit. Licèt autem exaltationem astrorum hoc loco Nigromantia non indicet: obseruatur tamen in eo, quòd in paroxysmi principio dari iubetur. Medicinæ enim omnes, quæ ad paroxysmum ita referuntur, originem suam ex astris sumunt. Quòd licèt Medicorum multi non intelligant, ac modis aliis explicent: nihilominùs tamen ipse morbus & eius causa docent, quòd astra moueantur, & non corpora.

DE CORALLIS.

Coralli ad caducum præparatio.

COrallorum pro Necromantiæ ratione is modus est, vt subtilissimè terantur, & per alcool vini tamdiù mittantur, donec rubor omnis à corpore eorum abeat. Id digere, donec liquefiat. Huius dosis est ʒ ß. quotidie manè, vsque ad quartam coniunctionem & motum.

Duo hæc remedia conueniunt caducis, si exaltentur in Leone, Sole, & Marte: & respiciunt cumprimis igneam complexionem Astrorum. Et licèt nec hic quidem astra secundum suum motum proponantur: attamen administratio quotidiana, quotidianam naturam Astrorum vincit. Eadem etiam ex vi arcanorum Naturam astrorum expellit, vt obmutescant in suo motu, & morbum minimè suscitent.

Artes ex Pyromantia.

Huiusmodi artes multæ expromptæ sunt ex pyromātia, quæ per sortilegiū administrata est ac inuenta, veluti per Berillos, Crystallos, & alia, vt professio docet. Artes enim tales innumeræ sunt. Ex istis autem nonnullæ excellentes admodùm & eximiæ sunt, velut *Vnicornu*, quod per se quidem præparatum optimè est, sed attendendum tamen ad astra est, vt in Elemento aquæ versentur, & in signis aqueis exaltentur. Nec alia vlla ibi signa opus est obseruari, quàm principium concussionis seu *Lorindi*. Tum enim Vnicornu administra pondere granorum 15. nouies vel pluries, prout astra aquosa incidunt.

Vnicornu remedium caduci.

Istorum autem arcanorum ac artium omnium hæc natura est, vt vel simplicia ac solitaria sine Receptorum congestione adhibeantur. Qui enim eadem præceptores tradunt, hi secreta summa tractant, nec vt homines, de Receptis sine cognitionis fundamento blaterant. Et licèt non in solo Vnicornu hæc virtus lateat, sed in aliis etiam pluribus: fiet tamen pyromanticis magistris visum est, vt hic hoc, alius aliud reuelaret, ex vno tamen doctrinæ fonte omnibus productis, ac in sola rerum cognitione dissidentibus.

Artes ex Geomātia.

Camph. Mumia. Spod. caduci remedia.

Eadem fœcunditate artes multas *Geomantia* quoque prodidit, nempe *Camphoram*, *Mumiam*, *Spodium*, & alias similes. In hisce autem propinandis ratio alia tenenda non est, nisi vt dentur, quales per se sunt. De his hoc notum Medico sit, quòd Archimagistri, qui per artem hanc discipulis Arcana profitentur, ipsa reuelent prout discipulus in huiusmodi rebus intellectum habet. Is si sublimis ac solers existat, tum arcana ipsi quoque excellentiora communicantur. Sin minùs, minora & vulgatiora: ne fors arcana accipiat, quæ non intelligat. Geomantici ergò hi de Camphora, Mumia & Spodio, &c. artes inuenerunt tantùm, quia doctiores non erant. Itaque spiritus Geomanticus maiora arcana ipsis non suggessit: & tamen est vna omnium inspiratio, pro conditione, vt diximus Astrorum non pro respectu corporis.

Arcana quibus maiora vel minora dētur?

Huius etiam generis sunt Arcana illa, quæ vel solis infantibus, vel solis adultis commoda sunt, velut & seorsim quædam mulieribus, quædam virginibus. Cùm enim Arcana pro solis infantibus quærerentur, soli ea inuenta fuerūt. De iis ergo profundiùs inquiri nō debet, quàm

prout data sunt. Quod Sophistæ Medici non intelligunt, qui plura subinde ex re quærunt, quàm habentur. Cuius conatus hæc causa est, quòd artis ortum ac metam ignorant.

Plātago. Chiromantia multarū artium inuentrix.

Ex arcanis per Chiromantiam inuentis vnum est *Plantago*. Eadem verò multarum aliarum etiam artium inuentrix est. Nihil autem se iactet Medicus, qui artes veras inuenire non potest, sed in falsis picturis obteritur. Quis enim Medicum illum celebret, qui artem suam probare nesciat? Sed vestri in meis libris immemor non ero: & in scholas vos multò celebriores deducam quàm rubri vestri Doctores faciunt: meri nimirum Beani. Is enim Beanus est, qui tumultuabunbus suam artem quærit, & discursat, velut qui sensus quinque omnes exceptis quatuor habet.

Artes ex Chiromantia.

Vt verò arcana ex Chiromantiâ, quæ non ex spiritibus aut sortilegiis manat, sed ex ipsâ naturâ & inuentione Naturali oritur, explicem: sciendum est, chiromantiam plantaginis, & chiromātiā caduci aëris, chiromantiā & formationem vnam esse. Plantago itaque tota, cum foliis & radicibus in ascendentis ascensu danda est. Hoc si ter repetas, paroxysmum nullum deinceps senties. Ascendens enim iste huius chiromantiæ vna similitudo est. Ecquid tibi verò Receptarie & syrupipota de arcanis his videtur? Quòd si cognoscendæ Naturæ operam impenderetis, tunc ex facie eius externâ sciretis, quæ intus laterent in Natura. Qui verò, cùm adeò imperiti sitis, artes inuenire queatis? Quòd si Auicenna vester, Galenúsque ac Vigo, &c. in podicē Diaboli inuolaturi sunt: quò tandem quæso vestræ artes erumpent? Vniuersæ ad orcum.

Plantago caduci remedium.

Ex chiromantia simplicia plurima sumuntur quæ tamen ob multitudinem hîc omnia recenseri non possunt. Plura in meo Herbario, vbi explicatione vberiore hæc omnia definiam Nec enim parùm in hoc situm est, ista perspicuè & dilucidè enarrari, vt ratio teneatur, quî artes ad nos descendant, & quo sensu modóque intelligi debeant, vt etiam Medici imperiti ista comprehendere possint, qui aliàs vt cæci de coloribus loquuntur & iudicant.

Artes ex Physion. Physionomia quæ.

De Medicina autem hominum ipsa quoque Physionomia docet. Ex Physionomia enim morbi desumitur Physionomia herbarum, &c. Sic enim simili aptari docetur. Doceri nos aliunde, omninò opus est. Nostræ enim Academiæ veritatis nihil profitentur.

Hirundo papauer, Crystal. Tereniabin, 4. El. Caducorū remedia.

Sic in caduco ignis est Arcanū Hirundinis: in Caduco terræ, papauer: in Caduco Aquę, Crystallus: in Caduco Aëris, Tereniabin. Hęc autem administrandi sunt gradibus ascendentibus, à 10. vsque ad 60. vel 70. pro initio ascendentium.

Brunsuiga.

De his autem per inuentionem naturalem Arcanorum reuelationibus tenendum est, quòd præsidium magnum in ea collocari debeat. Natura enim vos nihil mali aut fraudis docet. Quæ sicut hominem vnum alteri similem produxit, sic similem quoque morbo Medicinam ipsam fecit & faciet. Et hîc ars sita est, quam quærit Medicus, non Brunsuigæ, non in Serapione, &c. Illius enim ipse quoque Dioscorides discipulus esse cogitur. Hanc nisi sectemini, Medici haudquaquam eritis, sed meri vagantes erronésque.

Artes ex Anatom.

Similiter artes etiam ex Anatomiâ profluxerunt, dùm forma formæ coniungitur, indicans id, ad quod occulta seu abscondita virtus sub forma, conducit. Euidentissima hæc res est in Acoro, cuius Anatomia non in forma tantùm, verùm etiam in colore, in natura in astro, &c. similis est caduco Elementi Aquæ & Aëris. Scire ergo debetis, Acorum administrandum esse non conditum, non dissolutum in suâ Anatomia, pro ratione sui astri. Forma enim vellicat ac monet omnes Medicos, vt discant hinc Recepta ita concinnare, vt si Anatomiæ decedat pes, pes reponatur: si deficiat oculus, oculus resarciatur, si dens absit, dens inseratur, & sic cum membris omnibus, vsque dum homo integer fiat. Ab integro enim homine homo sanatur, & non à mutilo, aut dissoluto. Quandiù enim Medicina integrum Microcosmum inuisibiliter in sua Anatomia non habeat, tamdiù manca est sanitas, & imperfecta Medicina. Ideò non ex Saluia, Lauendula, Maiorana receptum integratur, sed ex membris, quæ tamen in Academiis considerata aut explicata nunquam fuerunt, quarum Antistites meras fucelas tractārunt, applicantes calidum frigido, constrictiua laxatiuis, per quas nugas nemo quisquam vnquam ad solidam Medicinę cognitionem penetrare possit.

Acorus caduci Aquæ & Aëris remedia.

Artes ex Astronomia.

Porrò verò ipsa quoque Astronomia cœli & trium elementorum reliquorum cognitionem morborum omnium docet traditque. Morbo cognito, iam iudicatu facile est, quòd quæ astrum dedit, per astrum iterum auferri debeat. Hinc surgit ars phlebotomandi. Quam quia in suis propriis libris explicui, hîc non attingam. Quisquis verò Medicorum Astrorum imperitus est, is Medicus non est, sed tentator. Iam verò flagitiosius facinus nullum est, quàm tentare in iis rebus, quæ corpus ac vitam attinent. Et hoc est, quod nos orare Christus docuit, ne in tentationem inducamur. Tentare enim quid aliud est, quàm imprudenter & incertò agendo, vitam ac corpus lædere? Quicquid enim agimus, id cum intellectu pleno agere debemus. Nec enim super nobis Deo benè placitum est, si in inscitia & vanitate ambulemus. Nec ea nobis excusationi erit. Orandum est ergo ne pœna tentationis nos obruat. Non enim *tentare* sed *scire* Medici est. Vbiuis autem Magistri suppetunt, à quibus Medicus doceatur. Hi non in Academiis quærendi. Istic enim qui agunt, non nisi priuilegiati moriones sunt, qui bullas & priuilegia impetrarunt, ac præstito iuramento sibi cauerunt, ne quà doctiores reddi debeant.

Artes ex Philosoph. Philosophia mater scientiarum omnium.

Ex Philosophia scientiæ omnes dimanant. Prædictæ enim artes omnem Philosophiam constituunt, quæ per illas inuenitur. Nec enim ea ex opinione ac phantasia procedit, sed ex probatis ac scientificis Magistris, quos nec Aristoteles, nec Plinius, nec Dioscorides &c. vnquam nouit aut habuit. Cum his ergo frugi se Medicus non

facilè

facilè conferat. Necesse enim est, seduci quemcunque Medicum, qui sectari vult eos, qui nunquam didicerunt. Veritatem enim ac artem vllam quis nouit sine Magistro? Nemo. Veritatem animæ nostræ ex Deo scimus. Aliàs de eâ nihil nobis constaret. Sic veritatem Philosophiæ ex naturâ hausimus, quam ea nos docuit citra otiosas phantasias. Nimium enim speculari idem est quod nimium nugari, aut orare. Et sicut Christus seipsum in personâ hominum oculis exhibuit: sic in naturâ quoque personales Magistros habemus, ex quibus Philosophi nascendi sunt, non nihil videndo, sed videndo omnia. Visus enim & tactus, veritatem testantur. Multæ verò nugæ & precationes nihil impetrant. Sedulò ergo vobis hortator sum, vt Philosophiam minimè despicatui habeatis, sed eius plenam possessionem vobis vendicetis. Sic fiet, vt genuinum Medicinæ fundamentum attingatis.

Artes ex Alchimia. Iam verò Alchimia eximia & sublimia arcana multa in lucem extulit: non quæsita quidem, & tamen inuenta. Quare Alchimia cuiuis magna & venerabilis sit. Arcanorum autē multa sunt in Tartaro, in Iunipero, in Melissa, in Tinctura, in Vitriolo, in Sale, in Alumine, in Luna, in Sole: Quæ tamen hîc vitandæ prolixitatis gratiâ omittuntur. Ex vniuersis tamen mihi notis selegi vnicum de vitriolo, quod vobis explicaturus sum. Quo arbitror me plus profecturū esse, quàm si cætera omnia longâ serie exponam.

Vitriolū caduci arcanū. In vitriolo autem est arcanum de caduco quidem: sed apud paucos proficit. Error autem ex eo est, quòd imperiti, dum res meliorare student, easdem plerumque peiores faciant, immemores, se stultos esse. Hoc modo ipsum quoque vitriolum correxerunt, & arcanum eius profuderunt, eo rem redigentes, vt oleū vitrioli vsurpetur, cum tamē in oleo arcanum istud quo in caduco opus est, non insit. Interim, quod Stentorum istorum proprium est, clamore suo euicerunt, vt oleum præferatur & extollatur, quod tamen ad caducum minimè vtile est: Velim me rectè intelligi.

Vitrioli volatilitas non oleum caducū curat. Hoc autem verum est, quòd volatilitas vitrioli caducum etiam in adultis curet, non oleum. Quod ipsi effundunt, id non nouerūt. Sic arti imponunt, & fraudem suam produnt. Quin & in oleo ipso, sine volatilitate, operatio nulla vnquam obseruata est. Interim ad mendacia illi non depudescunt. Vos autem omni studio id annitamini, vt in omnibus vestris artibus veritati operam detis. Et cùm omninò institutum vobis sit, opem ferre ægrotis: id quæso facite ex certa peritia. Nihil corrigite, ne peius reddatis. Bonum assumite interim, dum melius inueniatis. Propter melioris autē inuestigationem, bonum perire aut obliterari ne sinatis. Suo loco & censu quælibet habeantur. Si melius datur: vetus remouete. Sin minus, idem tenete.

Oleum vitrioli vt volatile fiat. De vitriolo autem, quod indicandum censeo, hoc est, vt volatile eius ad summum intendatis & concludatis, & vice tertiâ depuretis magno igne, sensim aucto & degradato subinde. Ita oleum in volatilitatem reducetur. Hoc nimirum est id volatile, quod petere non sinetis. In hoc virtus est sanandi caducum. Administratur secundum astra & eorum exaltationes. Nihil despera. Insta & vrge. Sola enim volatilia astris imperant. Oleum autem mittite, nisi volatile sit, aut volatile secum habeat. Potentius autem & vtilius secundum vires suas fit, si pellicanetur aut retorqueatur ad suum mensem. Volatilia sola astris imperant.

Quæ autem hactenus de caduci causa, & cura, quoad genus primum tradidimus, ea euolute. Deinceps fauente gratiâ diuinâ de genere etiam altero tradenius. Amantes verò etiam atq; etiam vos adhortor, ne quicquam despiciatis. Nec hoc vos offendat, quòd conductum ac stipendium publicum nullum ad docendum & profitendum accipiam. Nec vos quoque absterreant obtrectatores mei, qui confertim in me irruunt. Hos pungunt culices, qui breui mortionem suum parituri foras sunt. Multa autem alia quoque arcana in hoc morbo sunt, quorum hîc mentionem non facio. Quod si verò studio vestro ac amore, & sedulâ lectione me flexeritis: illorum nihil vobis supprimam, sed deinceps librum integrum edam, ex quo de omnibus gustum plenū sumere poteritis. Quæ quidem iam simul his quoque apposuissem, cùm sperem, vos desiderio & affectu maximo hæc omnia lecturos esse, sed prælum mihi ansei quidam intercipit, qui auenam solus vorat. Putant nimirum, si mihi prælum negent, se cætera vniuersa iam exantlasse. Et tamen suo tempore rosæ quoque proferentur.

Mihiipsi verò in confesso est, quòd ante suum tempus nihil producatur. Et festinatio ad exclusionem fœtus nihil confert. Si verò festinando aliquid maturari posset, ipsorum certè asinina capita per me iam dudum omnibus satis prodita forent.

Tractatus verò huius introitus ita constitutus fuit, vt vos Medicos ad misericordiam flecterem: cùm viderim, saccum pecuniæ apud vos præpollere seu perpendere. In eo verò ars alia nulla condita est, quàm quæ per nugas pecuniam ab hominibus emungat. Hac arte autē ægris nihil commodatum est: ac Medicina insuper ipsa per huiusmodi obscuratur & contaminatur Medicos. Quare vel iam nouissimè ad misericordiam vos reuoco. Sic enim charitas ea vos adiget ad lumen naturæ, ad chiromantiam, ad Geomantiam &c. vt in illis periti & solertes fiatis. Ita fiet, vt pluribus etiam artibus nitidi & conspicui deinceps prodeatis, quàm factum hactenus est. Quòd si verò ad misericordiam vos non flectet morbus hic adeò funestus & miserabilis: ad charitatem certè nullus vsquam alius vos vnquā compellere poterit. Vnà autem hîc vobis etiam tradidi non paucs de vero Medicinæ Doctore, vt tandem à fanaticis illis pristinis deficeretis. In explicatione enim istâ fundamentum singulare reperietis, ex quo stoliditas vestra iudicari potest: licèt eā rubeis pileis vtcunq; integatis. A legendis autē scriptis meis nunquā desistite: sed in euoluendis illis strenuè pergite, ac tū vos, tum me illis syncerè tandem cognoscete. Quâ operâ vestrâ id apud me impetrabitis, vt vicissim ego quoq, scripta vestra sedulò perlegam.

DE CADVCIS

LIBER SECVNDVS.

Nempe.

DE CADVCO MATRICIS.

IN varia illa ac multiplici librorum copia, qui passim de Medicina conscripti circumferuntur, Lector, perpetua hæc legendi regula esse debet, ut lectio eorum omnis vtilitatem spectet, ac ad ægrorum salutem referatur. Cùm vero omnia iudicare ad te pertineat Lector, necessarium maxime est, vt Receptorum illorum, ac Theoricarum practicarúmue, in quibus versaris, cognitionem & intellectum certum habeas, adeoq; iudicare possis, an auctor verax vel mendax sit. Hoc si tu iudicio instructus non es: quid ex lectione quæso eiusmodi te haurire putas? certè omnia praua. Fidem enim in ea ponis, quæ tamen, an vera vel falsa sint, nondum exploratum habes. Iam vero primum omnium est, vt veritatem ipsam cognitam habeas, & extra ipsam nihil legas. Hoc si non facias Doctoribus omnino istis similis fies, qui mentiendo, opinando, augurandoq; victum sibi amictumq; quæritant. Quare non immerito suadeo, vt apud te ipsam certam & indubiam Medicinæ cognitionem habeas prius, quam ad facultatum scripta ac libros legendos diuertas. Scitum enim vobis est, in ore versari omnium hanc opinionem, quod promotus Magister ad discendam Medicinam aptior sit, quàm alius non Magister existens. Idem tu quoq; fateris, ad intellectum seu aptitudinem medicinæ facilius capiendæ respiciens. Iam vero in septem liberalibus artibus præsidium aut fundamentum nullum est ex quo rectum iudicium de medicina formare possis. Ea enim te non docent aliud, quàm vt auctorem ipsum non violes, ac eidem, siue vera siue mendacia dicat, adstipuleris. Si ergò iudicandæ Medicinæ fundamentum in septem liberalibus artibus non continetur; certe priusquam in medicinam introeas, omnino aliud quid disces, & curabis, vt in Philosophia & Astronomia Magister sis. Si Magister in his es, iam pleno carmine tibi professio illa patet, ac ex teipso promere iudicium potes an auctor vera vel falsa proponat. Vt ergo tali præsidio instructus adsis Lector, hunc tibi de caduco meum librum legẽdum commendo, rogoq; vt non ex cæteris auctoribus liberalium artium me iudices, sed ad capiendam vt aiunt probam in ignem, in quo aurum & argentũ probatur, me deducas. De Caduco quidem etiam Basileæ legi seu professus sum, sed ita, prout auditores nactus eram. Si auditores mihi obtigissent alii, aliæ meæ etiam Lectiones fuissent. Isti ergo ac alij auditores hæc mea præsentia probe cognoscant, nec leuiter censeant id, quod vitæ periculum concernit. Non culinæ prouentus quærendus est à Medico, sed ipsius Medicinæ laus, ac gloria honorq; Dei. Iuxta autem etiam considerandum est &c.

Reliqua huius Præfationis desiderantur.

DE CADVCO MATRICIS MVLIERVM MORBO PROPRIO.

Theophr. Hohenheimij, vtriusque Med. Doctoris.

PARAGRAPHVS I.

DE morbo caduco iam antè quidẽ libellum in lucem in edidi. Is verò generalis est tractatio, generá omnia continens vlicatiora. Præter hæc autem genus quoddã peculiare est, quod nec secundum causam, nec curam prioribus simile est, adeóq; nec ad illa referri debet. Hoc autem genus est caduci mulierum, ex vtero enati. De hoc non immeritò liber peculiaris conditur, sub parte duplici. Prima aget de discrimine caduci matricis, & caducorum aliorum extra matricem. Secunda tradet curam, cum requisitis omnibus, quæ huic explicationi debentur.

Diuisio huius libri.

Cùm ergò hoc loco mihi scribendum iterũ sit: denuò compellor ad vos monendos Medicos, vt serio & sobriè hũc, de quo tracto, morbum expendatis, eiúsq; cognitionẽ ex veris & antiquissimis Magistris petatis, non ex iis, quæ à Sophistis vndecunq; collectæ sunt. Vos de vero connubio gustate: ita faturi discedetis Amicis enim suis nemo fiet. Desiderium ergo vobis sit, non in Academiis discendi, sed in ipsa natura, sicut antè satis à me monstratũ est qui & vndè Medico discendũ sit. Cogitate ergo ipsi quanti temporis ea iactura sit, quòd in spatiosis illis commentis *Iacobi de partibus, Gentilis, Trusiani, Hugonis, Mesue, Azaronij, Auicennæ, Galeni, Rasis, Montagnana* & aliorum, quorũ & nomina & opera non sine flagitio memorantur, ætatem vestram obteritis? Quid verò etiã hoc sit, quòd tanto feruore Rhetoricis nugis studeatis, quæ tamen Medicũ non faciunt, sed destruunt? Et quid vos in Logica vestra ac Dialectica veramini, quæ non solũ ipsi Medico aduersa est, sed naturæ quoq; lumẽ per vim reprimit & offuscat? Ista enim non natura dat, sed genius ater, qui in vestris oculis conspicu*, de fatuis illis studiis iubilat. Tempus ergo pretiosum vanitatibus istis deinceps minimè impendatis. Ecquid tandẽ verò id sit, si in bonis literis ipsi Vergilio præcellatis? Respõdete mihi, & dicite, an Vergilij opera vniuersa Medico vni æquiparanda sint, si is vnicum quoque tapsum saltem nouerit? Iudica quæso, vter horũ corporis dignior præses sit? Qui autẽ eritis denique si meri Lucani, puri Ouidij, puri Horatij fiatis? Vrgente angustiã, cui quæso, quam vobismet vsui esse possitis muliebri vestro garritu? Deierare vobis equidem ausim, quod elũbis Macri, poëtarum omnium minimi, versus pessimus etiam, nobilior medico sit, poëtis vniuersis ipsóq; adeo Homero. Ecquis verò adeò fungus aut stipes sit, qui morbo aliquo detentus, non vniuersum suum poëma, suum Græcum

Medici repræhensio.

Rhetorum reprehens.

Logicorum reprehens.

Poëtarum reprehens.

cum, ſuum Hebræum cum minima etiam ſuæ valetudinis cognitione aut reparatione permutaret? Putaſne vero tam Vergilium quam ipſum Horatium ſuæ ſtoliditatis chartis illitæ, ante obitum non pœnituiſſe? Quid vero ſe comitere poſſit Medicum? Negry quidem. Ætatem enim ſuam obtriuit in arcanis, vixitque Deo & naturæ veluti Monarcha ſingularis terreni luminis.

Quò autem faciat noſtra omnis ſagacitas, prudentia, ratio, ſapientia &c. Si eam egenti & neceſſitatibus preſſo noſtro proximo non impendamus? Quis verò lapſorum, clamauit vnquam, *Iuuenalis ſerua*? Clamitant autem vniuerſi, *ſerua Hippocrates*. Huic enim hoc officium deſtinauit Deus. Hic in natura viuit, ac luminis naturæ artifex eſt. Quid Terentius tuus cum Dauo? Nugari, blandiri, adulentari, opera oris ſunt. At opitulari, prodeſſe, iuuare, munia ſunt cordis. In corde creſcit Medicus, ex Deo is procedit, adeoque luminis naturæ & experientiæ domeſticus eſt. Itaque hoc diſcatis velim, vt ſi ærumna & afflictio premat proximum, eius iuuandi non animum tantùm, ſed & copiam habeatis: non vt nares obturetis, & tranſeatis, ſicut Scribæ ac Leuitæ faciũt, quibus etiam Poëtæ aſſimulantur ac omnes, qui os ſuum pro Deo habent, & opinionem pro cœlo. Ex his nihil impetrari poteſt. Penes Samaritanum autem, hoc eſt, penes naturæ peritum, ſcientia ac aux lium eſt. Hinc intelligite, nihil vnquam viſum eſſe, à quo plus fidei opiſque inopiæ expectetur, quàm à Medico. In hunc denique vota omnia omnium recidunt, vaneſcente omni hiſtoriâ, Iuriſprudentiáq;: id quod vſus & euentus cõprobant. Sanè quidem hæc non concedit. Donec enim inſtar frondis viret, clara ipſius cæteris ornatior eſt. Idem coma etiam Poetaſtris familiare eſt.

Medicus cor eſt & opus nõ verbum.

Samaritanus eſt Medicus non Leuita.

Medici quod officium?

Vos autem ego Medicos vniuerſos rogo, obteſtórque, vt ad miſericordiam flectamini per id, quòd à Deo vobis ægri commiſſi ſint, vt ipſorum rationem curámque ſedulò agatis. Iudicare enim vel ipſimet poteſtis facilè, quòd Deus Medicum non conſtituerit, vt perdat, ſed vt ſanet: non vt deſperet, ſed vt paſſim ac omnibus intrepidè ſuccurrat. Quem verò in finem nobis data ſpes eſt, niſi vt plùs faciamus, quàm fieri poſſe videatur? Si ergò deprehenditis, ex libris nihil proficuum ac ſalutare à vobis erui poſſe, tam certè vel ipsâ veſtrâ conſcientiâ iudice cognoſcetis, longè alia ac plura, quàm quæ ſcripta ſunt, conſideranda & indaganda eſſe. Medicina enim ne hoc ipſo quidem momento ad ſuum terminum ac fines deducta eſt, ſed aſſiduò plura ſubindè ac maiora diſci ac cognoſci poſſunt.

Medicina ad vltimam metam nondum peruenit.

Cæterùm de hoc caduco hactenus erratum grauiter eſt, tàm quoad cognitionem cauſæ, quam comprehenſionem curæ. Etſi verò is error piacularis, adeoque manifeſtus ſit: dolendum tamen eſt non deeſſe, qui illum porrò velare ac patrocinio ſuo tueri non ſubuereantur: quaſi vero in chartis illis, quibus aliquot impreſſæ literæ ſunt, ſalus noſtra vniuerſa perſcripta ſit, nóſque cæteris arcanis ac myſteriis naturæ in ſolidum orbati viuamus. Et hoc offendiculum ſoli hi ingerunt, qui ignauiores ſolis præſcriptis & præconceptis opinionibus acquieſcunt, nec reſpiciunt vlterius, an ſalutares illę vel nocentes extiterint.

Medicinę veteris querelas?

De cauſis autem cognoſcite, quod eæ nondum ſatis conſideratę & peruestigatæ ſint, vt debeant. Sic & Receptorum ratio mera confuſio eſt, magno artis detrimento à ſcriptoribus inuecta, vbi nec ad complexiones, nec arcana, nec anatomiam, nec formam, nec membra quicquam reſpectum eſt, adeoq; illa iuxta naturæ ordinem minimè cõpoſita ſunt. Vt ſic autem vos obliti aliæ certa is eſſe oportet, quòd ex parte nulla informari vos patimini, quæ vera tandem in his ratio ac methodus tenenda ſit, vt tandem ſyncerum antiquam dignitatis? Nam quæ huius cauſa ſit, dicam? Nimirùm quia Aſtronomi non eſtis. Ita vobis præſecta ala vna eſt. Ita nec Philoſophi eſtis. Cadit ergo ala etiam altera. Taceo, quòd nec artes cognatas alias calleatis. Sic ergo a plumis omnibus nudi, id vnum ſufficere vobis arbitramini, ſi vel Recepta legere tantùm, vel deſcribere, ac deſcripta in officinam mittere poſſitis. Id verò dignum Doctore monumentũ ſit? Nimis fœcundus hic error eſt, qui diſcurſu longo detegi ac manifeſtari poſſet. Quo verò loco modum componendi traditurus ſum, de his vel minima plura complecuero. Non poſſum tamen non hîc quoque inſaniam veſtræ Theoricæ & Practicæ attingere, in qua vtraq; ne quidem artis ſemitulum inpenſum eſt, licet loco apud omnes ſummo conſtituatur. Mihi ergo vos attendite, quid illis conſtituat. Quem ſi ſectati fueritis cum honore ſummo ſtabitis, adeoq; vos tandem de nouo ipſos conſtringetis, & in ignem vltro coniicietis. Inſuper ſo ſui vos id cum iudatis, quòd auctorem illum culinarium Vulcano exuſſerim. Quid verò id piaculi eſt? Si ad culinas ſpectat: ſpectabit etiã ad rogum. In me veſtros vos defigite oculos: & quod me facere videtis, id vos æmulemini. Cauſarum morborum cognitionem, & Receptorum compoſitionem a me diſcite. Et ſic deinceps ab illuſione ruſticorum ſolita immunes eritis. Facilè enim cogitare mecum poſſum, vobis iam eundem, qui olim mihi fuit, animum omnino eſſe. Dene: remediis veſtris vſus fui, idem vobiſcum paſſus ſum. Valdè ſanè id excruciat, ac admodum infame eſt, ſi ruſticus eludit Doctorem. Et tamen, niſi plebeio cognitionem maiorem & ſubliniorem is ſibi conquirat, iniuriam non patitur, ſed meriti ſui iuſtam omninò pœnam luit.

Medicinæ quæ alas

Theophraſtus Medica libros exuſſit.

Rata ergo ſententia noſtra ſtet, vt iam deinceps cauſam & practicam ea luci prænominati conſcribamus: non quidem ad normam veterum, ſed ad tenorem ac baſin fundamenti Medici, quod conſiſtit in partibus his palmaribus Aſtronomiâ nimirum & Philoſophiâ. Quæ diſcurſu eiuſmodi explicabuntur, vt hîc homo anatomia integra ſit maioris mundi, & vt Coſmographus nõ negligatur, ſed ad conſtituendũ medicum cũ profeſſionibus ſuprà dictis omninò coniungatur. Naturales enim artes ac ſcientiæ omnes in Medico exoriuntur & manent. Et ſiquidem ſe omnes inuicem ſepararent, & partitim conciderent ita, vt Coſmographus, ad ſuum inſtitutum, ad ſuum itidem Aſtronomus, ac Philoſophus, & Phyſionomus, Chiromanticúſque &c. ſeorſim

Medicus qualis eſſe & conſtitui debeat.

 diuerteret,

diuerteret; tamen coire iterum ac confluere omnes debent, si prodire Medicus velit vel debeat. Sicut enim Romam viæ multæ ducunt, quæ Romæ omnes confluunt: sic viæ omnes etiam, hoc est artes, in Medico iunguntur. Perplexari enim is non potest, quin centrum & punctum circuli sit, in quod lineæ omnes abeunt & tendunt. Hinc ergo intelligatis, quod ex omnibus artibus practicam meam ac Theoricam ita conflem, vt cogatur me laudare Cosmographus, Astrologus, Philosophus, Geomanticus, denique vniuersi naturales. Ex ipsorum enim artibus medicus nascitur: quas idem deinceps vicissim exaltat ac illustrat. Medicus ergo quærendus integer est, non pars eius, sed omnia, quæ ad integrum constituendum requiruntur. Breuem autem hanc tractationem hactenus, boni consulite. Nec enim hîc scribendi finem faciam: sed plures omninò libros proferam.

Medicus artium centrū.

PARAGRAPHVS II.

PErgamus autem iam pertexere descriptionem morbi caduci, qui solis fœminis familiaris, à Priscis *Suffocatio Matricis*, ac incongruis nominibus aliis vocatus est. Vbi enim error committitur in causâ: ibidem etiam erratur in denominatione & declaratione morbi. Hoc loco indigetabitur *Caducus Matricis*: ideò, quia in sola matrice consistit, & symptomatis iisdem proditur, quibus caducus, scilicet extensione membrorum, spasmo, conuulsione, spuma oris, & similibus aliis signis. De hoc liber peculiaris conscribendus est, quia differt à caduco alio, subiecto, paroxysmo, formâ, essentiâ, specie, personâ & similibus. Cùm verò is Microcosmicæ etiam naturæ sit, & in omnibus ad communem causam (prout in caduco dictum est) conspiret: quæ & qualis eius conditio sit, iam deinceps explicatiùs dicetur. Solis autem fœminis hic morbus competit, non etiam viris, nec ipsis virginibus. Virgines enim illæ sunt, quarum matrices expertes sunt conceptionis, nec ad hanc irritatæ, aut palpatæ sunt. Quæ autem secus sunt, hæ omnes etiam hûc pertinent. Et licèt virginibus rariùs accidat: fit tamé is aliquoties in ipsis morbis ex culpa propria, sicut deinceps opera & causas multas recensebimus.

Caducus matricis male suffocatio matricis dicta.

Signa caduci vteri.

Cad. vteri morb. mulierum. Virgo quæ.

Principiò autem docebo de Matrice, eius essentiâ & proprietate: quæ ita se habet. Sicut videris cœlum & terram sua testa includi: sic conclusa etiam est matrix, & omnia quæ ipsa continet, quæque 4. in se Elementa habent per se, vt taceam de generibus animalium & hominum. Vacua & inanis matrix, in quâ fœtus non continetur, per omnia similis est cœlo, terræq;, in quibus nihil erat rerum viuentium & sensibilium. Et sicut nihilominus Sol, Lunâq;, Arboresq; ac Herbæ, Boreas & Auster, Metalla ac Cachimiæ, cum omnibus operationibus suis etiam citra hominem prodierint: sic eadem etiam cum homine ratio est. Planè enim eodem modo matrix quoque sua in se astra, & horum corpora continet. Cùm ergò homo ex mundo sit, & mundus, hoc est, Microcosmicus mundus esse debeat: tunc ipsú ex matrice sumit. Velut enim primò ex quatuor mundi partibus creatus est homo; ita creandus similiter perpetuò erat. Cùm verò creator semel tantùm creet & postea distribuat: ita hic quoque cœlos ac terram fecit, & eam in matricem formauit, in quâ homo concipitur, generatur nutriturque, non secus ac extra matricem, si in auram prodiit. Sic ergò res vna est, viuere in matrice, & viuere extra eam. Fœtus in matrice, viuit in firmamento Matricis. Fœtus extra matricem, viuit in firmamento externo. Ita ergo matrix est mundus minor, conditionem omnem ac naturam in se habens cœlorum & terræ.

Testa sua vniuersa includuntur.

Matrix in se astra habet omnia.

Vita vna est intra & extra Matricē.

Matrix est mundus minor.

Cùm ergò matricis dicta conditio sit: necessariò eadem etiam tonitrui, & terræmotui, & ventis, & Loriadis omnibus subiecta erit: hoc saltem discrimine habito, quòd hîc Microcosmi duo sint, Matrix, & homo. Homo ipse Microcosmus est: ideò in se omnes operationes Elementares habet. Sic itidem & in matrice. Cæterùm differentia talis est. Quâ ratione distant à se inuicem, Mûdus & Homo: sic differunt etiam Matrix & Homo. Sicut enim Adam in mundo conceptus & natus est, qui mundus ipsius matricis fuit, in quo iacuit: sic iam deinceps ista matrix amplius est, sed ea fœminæ ingesta & innata est, seruatis tamen naturis ac proprietatibus omnibus matricis eius, in quâ Adam genitus iacuit.

Matrix mundus & homo vt distant.

Iam verò homo mundus minor est, & naturam matricis, hoc est, magni & parui mundi in se continet, adeò que vniuersas res & operationes naturalium corporum. Præter verò hos duos mundos homo operationem etiam habet sensuum & rationis. Nam herbæ virtutes quidem habent: sed operantur citra rationem ac sensus. Vrticæ vrunt: Ignis comburit, sed citra intellectum. Homo vulnerat, iugulat, &c. at cum ratione. Itaque hic quoque aliquod discrimen est. Quicquid firmamenta operantur, id simile est arbori, quæ increscit. Hominis autem firmamentum Elementaribus simile aliàs est, nisi quòd per rationem opera sua perficiat, non per impetum. Nam in omnibus rebus operatio vna est: sed hæc sub duplici specie fit: vna est cum sensu: altera sine sensu. Pecora si sitiant, ad cisternam pergunt, & ad satietatem vsque potant: Hoc fit per ipsius sensum ac intellectum. Bibit autem etiam arbor in agro, sed sine sensu: cui pro sensu est vis, humorem attrahens, quem animal cogitur sectari & quærere. Vbi ergò talis vis est, ibi ratio præsto non est. Vbi ratio est, ibi vis ea exulat. Hoc iam ad matricem accommodate. Etsi enim hæc iam adducta ad propositum mihi morbum non conferant: nihilominus tamen, quia Medicum ex Philosophiâ crescere oportet, res eò facit, vt vnum ex alio intelligatis, & (sicut de Caduco in aliis etiam libris tradidi) causam tonitrus hinc etiam quadantenus æstimetis, eámque materiæ seu instituto nostro accommoderis. Vt verò res adhuc planior fiat: causas iam ipsas explicare aggrediar, vt iis cognitis ad principia vera penetretis, sine quorum cognitione practicam ipsam commodè instituere minimè poteritis. Matricis autem astra ad morbum hunc facientia ita se habent. Principiò sciendum est, quòd astrum ignis tonitru det: Astrum autem terræ, terræmotum: astrum

Ratio Microcosmica propria.

Operatio duplex est, sine & cū sensu.

1. Caduci causa tonitru est.

Astra vteri quadruplicia proferuntur.

Astra quadruplicia proferunt.

astrum Aëris fragorem: astrum Aquæ mugitum. Eadem in ipsa quoque matrice contingunt hoc modo. Exemplum vobis proponite, quod primò sciendum est. Videtis nimirùm, supra terram nihil fieri, quod non ex ratione quâdam procedat, velut edere, bibere, laborare & similia. Hæc autem ratio vnde venit? Ex astris. Eandem enim ipsa quoque astra habent. Et licèt non loquantur ipsa: instar hominis tamen perficiunt. Et non minùs ipso homine eadem quoque opifices sunt. Quicquid enim facit homo, idem facit etiam cœlum. Non autem cœlum id facit, quasi ab homine disceret: sed discit homo à cœlo. Hæc enim ex cœlo omnia procedunt: & horum omnium cœlum Doctor ac Magister est. Cœlum est Tignarius, & exasciat opus; est faber, qui cudit. Sic itidem & homo est in terrâ. Et nemini admirationi sit, quòd cœlum res adeò mirabiles operetur. Ab opificibus enim omnibus instructus est, secumq; artifices omnifarios habet. Vndè fit, vt nobis in terrâ mirabilia multa eueniant: nec de cœlo tantùm, sed & de Elementis tribus reliquis etiam, per ipsorum astra, potentia talis intelligenda est.

Cœli & hominis vna operatio.

Cœlum omnes opifices habet.

Pro istorum ratione, tam etiam in matrice processum paroxysmorum cognoscite. Nec verò in matrice tantùm, verùm etiam in magno casu paroxysmi cuduntur, fabricanturq; per huiusmodi coniunctionem. Coniunctio autem aliter intelligi non debet, ac si faber, malleus, ignis & incus conueniant, & ferrum cudant: aut si Tignarius, securis, & lignum adessent, & fabricaretur domus. Similis & huius præsentis coniunctionis cognoscendę ratio est. Et quo ordine, quâ arte, quo modo domus paratur, fabricatur ac erigitur: eodem modo idem de astris etiam intelligi debet.

Processus paroxysmorum.

Coniunctione opus est ad fabricandum.

Porrò autem attendite, quòd tria prima, Sulphur, Mercurius & Sal, variè disposita & comparata sint In aliquibus enim corporibus oculis sunt sensibilia, in aliquibus auribus, in aliquibus voci, in nonnullis rationi. Id faciunt astralia corpora, in quibus iacent, ita, vt aliqui istam operationem videant, veluti in fulgure & coruscatione: alij sentiant seu tangant, & nec audiant, nec videant, vt in terræmotu: quidam audiant, vt in Tonitru: nonnulli palpent, velut in Aëre. Hæc natura ipsi quoque matrici inest, sed ita, vt sensibilitas potissima sit, & visibilitas proxima, quâ morbus manifestatur. Nam auribus non multum percipitur: plus autem ratione. Iam vero cum, vt audiuistis, Matrix Microcosmus sit ad naturam alterius Microcosmi & ipsius Macrocosmi facta: tunc eius in his rebus operatio talis est, vt coniunctiones talem morbum fabricent. Causæ vero coniunctionis notitia alia est, nimirum talis. In homine vniuersi iacent morbi, & quicquid bonum malúmue est. Nascitur enim is in hora concordantiæ, nec extra ipsam. Ibi enim astra omnia conceptionis præsentia adstare debent. Et cum gignant bonum, malum: alterum est manifestum, alterum minus, adeóq; potius præpondderat, & raò, imò vix vnquam vtraque in æquilibrio versantur. Iam autem præponderant astra, vt homo fiat iracundus, sæuus, &c. interdum præponderant mi-

Trium primorum mira natura.

Coniunctio caducum fabricat.

Homo omnes morbos in se habet &c.

tia & mansueta, iracundis ipsis cedentibus. Vnde fit, vt homo ira carere non possit, nec etiam mansuetudine, licèt sæuissimus sit. Cœlum eius etenim lene & mansuetum non minus in se habet, quàm iracundum, licèt hoc præpolleat. Et hæc causa est varietatis naturarum siue ingeniorum in homine, vt vnus idémq; iam mitis, iam iracundus, iam bonus, iam malus sit, modo viuat iuxta constitutionē eam, quam in conceptione sua accepit.

Conceptionis humanæ astra omnia cohabitant.

Ingeniū hominis vnde varium?

Eadem omninò ratio etiam in morbis est. Ibi enim alterutrum præpollet aut sanitas, aut ægritudo, hic aut ille mos, prout superpondiū cadit. Vnde liquet, quòd homo morbis omnibus expositus, hoc est, ad morbos omnes concipiendos dispositus sit. Et nisi cœlum tale foret: ipse etiam homo ad morbos eos indispositus foret. Sicut autem astralis natura omnis, nempe bonitas, malitia, iracundia, lenitas, &c. in homine habitat: sic omnium quoque morborum dispositiones illi insunt, non quidem iam actuales, sed prout pondus astrorum ingessit. Corpus enim in eiusmodi morbis sibi ipsi Medicum præstat, & sua secum arcana habet. Sic ergò ex pondere inæquali morbus infertur eius naturæ, quæ præponderauit. Id verò quod præponderat ad morbum caducum tonitru est, & est astrum terræmotus & duo reliqua. Sic ergo homo innatum sibi morbum circunfert, qui vobis intellectu facilis est, si quatuor Elementorum Astronomiam accuratiùs repetatis.

Homo ad omnes morbos dispositus.

Caducus mat vnde;

Sed præter hanc causa iam etiam alia enarranda est, quæ caducum inferat etiam extra innatam illam, de quâ diximus dispositionem. Etsi enim cœlum ipsum syncerum æquale, clarum, ad morbum, hoc est effectum & paroxysmos minimè vergat aut declinet: nihilominus tamen id subiectum est rationi, quæ astra gubernat: veluti compertum vobis est, quòd, si cœlum ad furta irritet aut inclinet, ratio resistat & aduersetur. In cœlo enim ac astris sunt Latrones, Fures, proditores, &c. nec quisquam hominum adeò probus est ac ingenuus, quin hæc mala omnia ei insint, veluti isti latroni, qui cras rotæ imponetur. Sicut ergo ratio Astrum moderatur: sic eadem morbo quoque causam ac principium dat, hoc modo, quia ratio & astra in homine omniū sunt subtilissima, & inuicem cohærent, velut Sol & ipsius splendor. Iam si rationi incidat gaudium, mœrorue, gradum & concordantiam naturalem excedēs: iam illicò astrum crescens & ascendens incēduntur, non secus ac si manus ex silice ignem in sulphur aut fomitem alium excuteret.

2 Caduci causa ratio regens astra.

Ratio crescentem Ascendentem accendit.

Porrò verò cibus quoque Astrorum, hoc est, bonitatis ipsorum, destructor est. Quid enim cibi potúsque aliud sunt, quam corpora astrorum? Ideò sunt Medicina, cibus, potus. Nam si homo edit, edit Astrum. Hoc Astrum iam est arcanum, & sanitas, & morbus. In his verò discrimen est, quòd hic sint cibi boni, hic mali hic venenum, istic acidum, illic dulce & similia. Sicut ergò diuersitatem hanc videtis in terrenis Elementis, & ipsorum astris, ac similibus alijs omnibus: sic hî: quoque diuersæ Naturæ ex astris sunt, vt videtis, hâc ratione, In hâc herbâ est hydropisis. Quam qui edit, hydropisin

3 Caduci causa alimenta.

Cibus est Astrum.

In herba hac est hydrops, in illa apoplexia.

dropisin incurrit. In illa inest Ictericia: in ista Apoplexia, in illa febris, &c.

Eadem etiam in astris ratio est. Hoc suas species ita disponit: quòd, qui edit, cibum in simili specie retinet, idque propter ipsa astra. Si homo præponderat, præponderat ipsum Astrum. Hac præponderatione partem vnam auget, & ponderi eius addit, quale edit vel bibit. Sic ergo is quoque morbus præsto est, quia astra in suis exaltationibus aucta sunt. Adeóque paroxysmus prolongatus est. Sic etiam de ratione iudicandum, quòd ei aliquid accedat, vnde in effectu astrum augeatur. Hæc iam concordantia coniunctio est. Coniunctio hæc est multiplicatio, & præponderatio pro conditione illius astri, quod contingitur. Nam & in ratione Astrum est conditum, idque summum, cuius gratiâ homo conditus est.

Astrum summû in homine est.

Ad audiendum hoc astrum aures aperite vos vniuersi in Facultatibus omnibus Professores. Hinc enim cognosci potest, quâ cum ratione quilibet operetur, an ex ratione Elementarium Astrorum, aut ex ratione &c. Et certè scire debetis vos Medici, quòd hîc sita sit causa omnium morborum. Ideo Astronomos agite: & sciretis regimina constituere in rebus omnibus. Interim aliam illi vestra est opinio contraria. Cholera enim hoc non cauatur, non Melancholia non sanguis. &c. Hæc metus Beanitmus est. Imò sic dicendum est: Huic astro da non, non præbe illi, &c. Quid verò quælibet stella est? Nihil nisi morbus peculiaris. Si morbum nôuisti hominis: eandem quoque stellam noueris. Hanc eandem nosces etiam in cibo, in potu, & similiter in ratione. Secundum hæc ergo Regimen, diætam ac ordinem decernite. Sin minus, impostores in omnibus agitis.

Astrum quilibet morbus.

Sed hæc ad explicationem vberiorem Caduci Matricis fœminarum proprij, sufficiunt. Quæ faciunt etiam ad intelligendum planiùs librum de Caduco primum. Hic enim illum probat & elucidat. Meritò ergò, quæ vnius materiæ sunt, in volumen vnum conferuntur. Quomodò verò (quod hic omitto) concordantia hæc & coniunctio præponderationem inuicem faciant, donec vel sanitas vel morbus gignatur: id cum ad Philosophiam spectet, seorsim in suis libris definietur. Gramen nimirum & vacca, vtraque coniuncta, lac proferunt. Iam verò gramen lac non facit: nec dat id vacca: sed in natura astrum quoddam Mechanicum latet, quod lac producit, vt diximus. Si homo pingere potest, hoc atrum, illud candidum facere: poterit idem omnino etiam cœlum. Cœlum enim, hoc est, astrum, & homo, vterque sunt Mechanici. Quid autem Mechanicum sit, in Philosophia tractetur. Quæso verò vos Medicos, vt tandem quisquilias vestras euertatis, & vlterius, quàm ad humores vestros relegetatis. In his enim meri fatui estis. Quilibet enim humor, prout describitis ipsum, merum lutum & stercus est. Sic ergo merum vos stercus & excrementa tractatis. Ex stercore quid aliud nascitur, quàm Scarabæus? O Scarabæos putidos! Nec vos pilo vno digniores estis stercore equino. Et quicquid ex hoc oritur, id vos estis. Vos autem Theologos ac Iureconsultos, & vniuersos cæteros, qui in Astro sapientiæ sublimes statis, sedulo adhortor, vt hanc rem ipsis Medicis paulo altiùs expendatis, eosque pœnâ dignâ plectatis, quòd oculos suos in res altiùs non intendant. A pecunia enim vrinaria & stercoraria discedere ipsis admodùm graue obuenit. Quæ licèt grauiter oleat: ex hac tamen ipsi suauiter victitant. Et si mea admonitio ipsis curæ non est: locum tamen inueniat reprehensio vestra. Nam quo animo hæc inculcem, attendite: non ex arrogantia, quod illi prætendunt. Superbia enim, nullum doctum, nullam artem vnquam peperit: sed hos sæculo omni perdidit & excidit. Et æquum omnino fuerat, hosce iam honestos viros, quales videri volunt, de hoc Matricis caduco accuratiùs pertractâsse paulò, quàm vt paucula quædam de *Suffocatione Matricis capitula* obtruderent. Nam hoc testor vobis, quòd in suffocatione Matricis à primo ad vltimum fœdè omnes mentiantur: cum tamen opinionem suam veram & rei conuenientem esse subinde clamitent. Quâ in re idem cum fure ingenium habent, iam iam suspendendo. Is enim iuraret conceptis verbis, quòd probus esset, modò id homines crederent.

Gramen & vacca lac dant.

Cœlum & homo Mechanici.

Medici sunt scarabæi.

Medic. reprehensio.

Suffocatio matricis male tractata.

PARAGRAPHVS III.

QVæri iam deinceps à non nemine possit cur hoc funesto morbo Deus solas fœminas, & non etiam viros affligat? Sola autem matrix in causa est, in qua conceptio fit: qua parte vir destituitur. Vult autem Deus hunc morbum in fœmina non relinqui, sed omninò adimi tollique, cùm ipsi Naturę ad hunc exigendum necessaria contulerit, & nihil ei detraxerit seu negârit. Nimirum astra cœli videte. Horum influentiam procedere Deus permittit. Sic itidem & in homine. Homo enim & astra cœli, res vna, vna natura sunt: quod iudicium quoque cęterorum est. Processus autem causę morbi is est. Quicquid foris in mundo maiore, in Elementis ac astris continetur, id non potest similiter non etiam in homine esse. Cum enim ex limbo omninò conditus sit: ex omnibus omninò astris similiter constabit. Eadem & matricis ratio est, quæ mundus minor est, & in qua homo est. Sicut enim mundi crescentia vniuersa cœlo includuntur, adeóque creaturæ vniuersæ: sic matrix etiam creaturas omnes includit, & matrix vna est, & vna creatura, hoc est homo. Hic iam notate, quòd homo creaturarum omnium volatilium, natatilium, terrenarum, igniarum naturam & proprietatem in se habeat. Nihil enim excipere possis, quod in seipso non contineat. In ipso ergo creaturæ omnes insunt. Et sic matrix intra sese claudit omnes creaturas, adeoque vas mundi est (intellige minoris mundi) & in sese retinet creaturas, hoc est hominem. Vnde sequitur, matricem omni impressioni, & generationi 4. Elementorum vernaculæ subijci, idque secundum diuersitatem astrorum, hoc est, ipsorum motus. Nam alia morbi matricis causa non est, quàm quòd oporteat ipsam similiter cœlo ac terræ constitutam esse. Hinc oriuntur iam duæ Theoricæ, & duæ practicæ. Vna dirigitur ad mundum hominum: altera ad mundum Microcosmi. Primus enim mundus

Cad. matricis solæ fœminæ tentantur.

Homo ex limbo factus.

Matrix mundus minor.

Matrix creaturas vniuersas continet.

Matrix vas mundi.

Matrix omnium superiorum impressionibus subiecta.

dus imponit homini morbos & sanitates. Secundus mundus eosdem secum quoque fert, extra primum mundum. Sic ergo in genere, morborum causæ duplices sunt, *Conceptionis & Temporis.*

Morborum causæ generales duæ.

Pro curâ autem huiusce caduci clarè intelligendum est, quòd in astris operatio sit non alia quàm in nobis est, vt ferro secemus & exasciemus ligna. Hoc verò iam complexio non est, non est Qualitas, non est Humor, sed est ex arte Mechanicâ hoc est Mechanica est astralis. Sic vicissim tenete, quòd operatio eius, in huiusmodi morbum directa, ex alio loco ac fundamento cognosci non debeat. Vnde opus esse videtur, vt astrum duplex cognoscamus, hoc est, præter prænominatum adhuc vnum, vnde morbi generantur. Id verò hoc modo cognoscendum est. Videtis scilicet omnes creaturas quandoque nimis bonas esse, non quidem ex seipsis, sed quòd per præparationem eò deducantur & redigantur. Hæc iam præparatio Astrali more intelligenda est per astrum Mechanicum, ita vt Astralem operationem ad suum effectum referamus. Veluti si ferrum à sua scoria separatur & in securem cuditur, iam id in sua operatione est. Hæc est vis omnis astri Mechanici. Eâdem Mechanicâ ratione curam quoque horum morborum intelligere debetis, non ex natura ac conditione humorali aut cõplexionali, &c. Cœlum enim in huiusmodi operatione Mechanicum est, non complexionatum. Sicut enim tignarius ad fabricandum ferri sui nec calore nec frigore opus habet, sed tantum indiget cote, ascia, regula, &c. ita eodem modo Medicus quoque in Medicina Astrum Mechanicum iudicare debet. Quod hîc explico, vt constellationis certiorem notitiam habeatis, sciatisque, quòd, vt dictum est, in rebus omnibus coniunctio & Mechanica considerari debeant: vna quidem, ceu theorica: altera ceu praxis: sine quibus Medicus nihili est. Et hoc facit limbus, qui talem requirit Medicum. Nam ex limbo ipso, non extra ipsum cognitio capienda est.

Mechanica Astralis.

Astrũ in morbo duplex considerandum.

Ex Limbo cognitio Medici petenda.

Cum ergo Deus sanitatem & morbos condiderit, hique ex ea causa oriantur, quòd morti subiecti simus: ideò de Medicinis diligenter inquirendum est, vt occasio omnis tollatur, quantum fieri potest. Nam & aliàs videmus, multa subinde incidere, antequam pyra maturentur, quæ eadem violare possunt: cùm morti & ipsa subiecta sint. Iam ergo homo in his duobus consistit: in sanitate, in morbo. Vtrumque horum autem infinitas in se species iterum continet. Aliter enim est sanitas cordis, aliter hepatis. Sic & vtriusque morbi. Sicut enim videtis in terra cibos plurimos esse, ex quibus tamen cibus vnus fit, aut qui in stomachum vnum conueniunt, & ibi in vnum præparantur: sic multiplices quoque cùm morbi, tùm sanitates existunt. In pane enim sunt creaturæ omnes cum suis astris: similiter & in carne, & rebus omnibus. Ideò membrum quodlibet ex ipso suam sanitatem simul & ægritudinem desumit. Opus enim habent vt nutriantur, & quoduis quidem suo simili. Et hæc hactenus dicta de matrice id docent, quòd ipsi suus cibus in seipsâ crescat, non ex mundo maiore ingeratur. Sicut enim quatuor Elementa seipsa inuicem alunt & nutriunt, hominis ope ad hoc non indigentia: ita nec matrix, nisi seipsa omninò opus habet. Nam & ipsa mundus est, qui ex suis Elementis viuit, sine auxilio hominis. Hæc cibatio iam Astrum duplex parit: vnum, quod Matricis, vt mundi est: alterum, quod velut cibus, mundo debetur. Videtis enim pruinam, niuem, frigus, calorem, tumorem siccitatem, &c. cibos mundi esse. Qui si con[...]ntiam excedant, tum nimia pruina, nimia humiditas, nimius calor, &c. mundi destructio est, & eiusdem mortificatio, ac instituti ipsius peruersio seu abolitio. Sic impressio similis etiam in matrice, ratione sui ipsius cibi & nutrimenti, latet, ex quâ hic & alij morbi oriũtur. Debent enim Elementa omnia florere, fruct⁹ ferre & in quotidianâ operatione versari. Et circa hæc quæ mundi, eadẽ matricis quoque ratio est. Quæ vt in mundo: ita pariter & in matrice, fiunt. Ideo astrum duplex, vt diximus, cognoscendum est.

Homo consistit in sanitate & morbo

Sanitas & morbus multiplex.

Elementa seipsa alunt, ita & matrix seipsam.

Sic ergo proponendum nobis id est, quod nos pati facit, non id, quod patitur. Hic enim circa curam diuersitas quædam est, dum pars nobis aduersa corpus ipsum proponit, vt corpus, cùm tamen corpus per se morbum non faciat, sed tantùm spiritus, qui corpus non est, sed eius est astrum. Iam si Astrum, vt sæpiùs dictum est, cognosci debet: tolluntur Medicinæ, quæ corpus inuadunt, purgantque ac laxant, & similia alia præstant. Et si quidem laxatiuum aut purgatio vtilis foret, tamen in corpore infecto totum operatur, quod tamen id corpus minimè est, non secus ac eductio putredinis. Astrum in sua Medicina similem operationem habet, sicut Corallis rubedo exuitur, corpore eius non dissoluto: aut sicut auro natura aurea, ipso in dissoluto, extrahitur. Idẽ hic quoque iudicium. Nam vnciæ auri quinque vix drachma auri vnica sunt, & decẽ Corallorũ libræ vix sũt libra vnica. Sic & in mẽbris corpora iacẽt. Ea vera corpora id nõ sunt, quod tu dicis: sed tinctura ipsorũ, quæ parua est seu pauca, mẽbrum illud est. Cæterum autem, cadauer est. Sic ergo versatur Anatomia nõ in cognitione cadaueris, sed tincturæ; quã tincturã morbũ arripere, & non cadauer, putandum est. Et est id astrum corporale, ac firmamentum materiale. Cùm ergo haudquaquam cadauer, sed astra tantùm sana & ægra sint, & quæri debeant, iam hic sciendum est, quòd astra caducum matricis producant, velut ipsius terræmotum, aut fulgur, &c. quod cum altera Microcosmi natura non permiscetur, sed cognitionem suam peculiarem habet, à natura microcosmica omni separatam. Medicus ergo hoc loco quantum ad matricem attinet, sedulò operam dare debet, vt in omnibus rebus singularem ac propriam Theoricam practicámque ac facultatem constituat. Prius istis verò illis & cursoribus vniuersa homores esse oportet, non mundum diuisum & triplicem, ita vt alius sit mundus maior, alius minor, vt homo, alius minimus, vt matrix, &c.

Auri ʒv. vix auri ʒj. continent.

Morbus in tinctura nõ cadauere.

Astra caducum Matricis producunt.

Mundus triplex.

An verò id me reprehensione dignum faciat, quòd de caduco Matricis peculiarem librum conscribam, ac, quò omnes Matricis morbi rationem longè aliam, quã ex suo cerebro

Morbi matricis alij a cæteris.

rebrohomo fingit,habeāt,proponā? Quia enim ratione differunt inter sese Macrocosmus & homo, licèt vnum sint: ita differunt inuicem etiam homo & matrix. Rationes ergo illæ, quibus homo in suis morbis cognoscitur, rationes ipsius matricis non sūt. Quodlibet enim in se ipso aliter se habet, & omne tamen nihil est aliud quàm mundus,orbis,4 elemēta,astrū, cœlum, terra: ita tamen, vt quodlibet sua simul peculiaris sit professio, non vna omnibus. Quanquàm hoc quoque verum est,quod tonitru sit caducus, & caducus sit tonitru, & sic caducus etiam matricis sit tonitru. Vnde concluditur,vnam omnino Theoricam ac causam esse, tres hos mundos in hoc puncto intelligendi:non itidem in signis, non in istis tribus, Mercurio, Sulphure, & Sale, secundum iudicium oculorum. Sensus id dat. Comprehendit enim sensus Theoricam: oculi verò practicam. In Theorica ratio vna est. Quanquam Theoricæ tres sint:tres in oculis practicæ. De his loquor, vt ea consideretis. Ita enim falsa inuenietis esse, quæ de his morbis scribitis, nempè de præcipitatione matricis, de suffocatione & similibus: vbi eam æquiparatis Microcosmo, cùm Medicina & vis morbi non indicet, matricem alium mundum esse,& alio indigere Medico.Quid verò *alium Medicum signat*, nisi vt processus alius instituatur, & non eadē cura in Microcosmo? sed potiùs, quemadmodum in Microcosmo: ita etiam in matrice. Aliud tamen est astrum arcani: vnum in matrice, & vnum in Microcosmo.Sic & in mundo medicinæ duo astra: vnum in matrice:vnū in Microcosmo. Vos ergo hallucinamini,dum astrum matricis in mundo non nouistis & adhibetis astrum Microcosmi, pro astro matricis. Sed discite.

Omnia vnum

Sensus theoricā, oculi practicā dant.

De Caduco Matricis ergo hoc teneatur, quòd omnis processus ac ordo,quem Philosophia & Astronomia eius præscribit, à quatuor elementorum tonitru desumendus, ac ad præscriptum Philosophiæ Astronomiæq; accommodandus sit:oculis interim haudquaquam in practicæ vno modo exsatiatis. Nam, vt ab exemplo rem planiùs intelligatis, imaginemini vobis,quasi lapides ligni longitudinem haberent & more ligni crescerent:& eodē modo etiam argilla cresceret. Iam si ex horum trium quolibet seorsim singularis domus extruenda sit,tunc ad hoc ars vna,hoc est, vna Geometria requireretur. Et licèt tria quidem diuersa ante oculos tuos iaceant, ex quorum quolibet fieri debeat id, quod fit ex altero: tamen opus est, vt per artem id fiat vnicam, sed per tres vias seu modos. Via hæc est practica. Quæ circa lignum versatur, ea fabricat partem suam, & opus probe succedit. Quæ lapides tractat, ea muros erigit, cui ipsi quoque opus similiter succedit, & id tandem ad instituti sui finem pertingit. Quæ circa argillam occupatur, hæc ipsa quoque oblinendo domum, opus suum prosperè conficit. Hic ergo vna ars, & vna artis comprehensio adest: sed tres sunt opifices seu Magistri. Lignarius lignum tractat: lapidarius lapides: lutarius lutum. Quæ scientia nisi similiter in his quoque obseruetur, ita vt Medicus sciat, quid vbiq; adhiberi debeat: ecquid tandem quæso applicabit aut ministrabit? Hìc enim mundi tres occurrunt, triplicibus ædificiis distincti, quorum quodlibet suam rationem tueri vult,nec aliud quicquam quærit. Ad hæc ergo Theoricam & practicam vestram æstimate & applicate, ne temerariis Receptis pharmacopœos vestros fors oneretis. Verè enim id equidem testari possum, quòd vos vniuersi ne minimum quidem caduco idoneum Receptū componere adhuc didiceritis, etsi in hâc arte vos solos regnare nimis arroganter persuasum habeatis. Cum mutis verò tractatio vestra vobis non difficilis est; siquidem illi nihil nisi annuere,non obloqui possūt.

Cura caduci qualis esse debeat

PARAGRAPHVS II.

IN descriptione tam prolixa huius morbi caduci, ad solas mulieres pertinentis, quæso vos Lectores, ne tædio afficiamini quòd rem tam longè ex Philosophia ac Astronomia petitam adducam. Duo enim ista vniuersam Theoricam & cognitionem rei largiuntur. Nec enim hìc tantùm, verùm passim etiam illà vbi de causis morborum ago, vos doceo,vt ante omnia rerum naturalium mundi magni cognitionem hauriatis: & deinde etiam mundi minoris. Quis enim minorem mundum sine magno cognoscet? Nemo quisquam. Quid autem sit is Medicus, qui mundum maiorem non intelligit? Nam, vndenam aliàs cognitionem desumet ipsius hominis: cuius notitia tam difficilis & profunda existit? Itaque pro comprehensione hac, etsi hìc quidem caducus vsque adeò frequens minimè sit:nihilo tamen minus æquum foret, vt siquidem vnus tantùm in mundo vniuerso morbus regnaret, cognitionem eius Medicus exactam ac intimam haberet, etiam tum: si ille vnicum saltem ex omnibus hominem affligeret. Tanta enim hominis est nobilitas,vt eius cura Medico cum interminatione etiam grauissima à Deo mandata sit. Fas ergo est Medici scientiam magnam ac arduam esse, vt nihil in corporis necessitatibus accurandis ignoret.

Homo ex naturalibus mundi cognoscitur.

Cæterùm scire vos velim, quòd hìc in magna meâ Theoricâ, prout incepi iam pergam. Nec enim de Philosophicis & Astronomicis naturalibus scribere vel dum desistam. Ea enim hominē vniuersum præfigurant ac cognoscendum offerunt: Constat enim vobis, etiam in Historico cognitionem talē requiri,vt descriptionem duplicem ponere sciat: vnā Theoricam,alteram Practicam. Cognitio eius Theorica talis est, vt omnia gesta factaque, ac triumphos &c. primò ex Astronomia cognoscat intelligátque, & secundum hanc deinceps hominem describat, ac in suam practicam deducat.Et hoc exēplū qui rectè assequitur,is Theoricam etiam intelligit Medicinæ; velut & practicam,quæ ægris conueniat. Vobis ergo diuidiæ non sit,quod ex talibus paragraphum hunc quartum compleam. Caducus enim matricis ne ex ipsis quidem mulieribus cognoscitur:sed omnino ex Astronomia & philosophia. Hac de causa similitudinē hìc de Historiis inducimus Hę enim qua ratione intelligūtur: sic similiter Theorica quoque morborū cognosci debet:vbi reperietis

Historici cognitio duplex est.

Paragraphi huius argumentum

Theorica morborum vt ex historico. gnoscatur.

reperietis Theoricam de Microcosmo, quæ sola praxis est, & non Theorica. Vt breuissimè rem dicam: quis *Alexandri Magni* facinora, triumphos, laudes &c. describet, qui cœli nescius & imperitus sit? Solus hoc is potest, qui cœli certam cognitionem habet. Nam si Alexander describatur, quid aliud de ipso scribitur, quàm practica? Nec enim is Theoricam dat. Patrator siquidem & designator est eorum, quæ Theorica complectitur. Practicam autem quis plenè informabit aut intelliget, qui priùs non sit Theoricus? Alexander est Practica: Cœlum est Theorica. Nam & in cœlo Alexander est, qui in hoc ipsum præcessit, ex quo is natus est, cuius practicam & operationem in terra is perfecit. Ideò fas est, vt Historicus patrem huius filii priùs describat: non patrem, virum suæ matris, sed patrem, quem filii mater nunquam cognouit. Sic enim rectè Theoricam conscribet is, & postea Theoricæ opera, hoc est, practicam complebit. Vt autem breuiùs & planiùs rem intelligatis: scitote, diuersitatem hic esse in homine, talem, quòd aut ex astris, aut ex Deo, res aut negotium administretur. Si ex Deo tunc Theorica illa non ex cœlo procedit, sed ex Deo desumenda est, veluti ad describendum *Petrum, Paulum, Andream, Salomonem, Dauid, Ieremiam, Ioannem Baptistam* & si qui alii his similes ex Diuorum numero sint: Hic iam Deus ea completur, cuius practicus Deus est. Sic laus Petri, Pauli, Samsonis &c. non ipsorum, sed Dei est. Ex Deo id processit: Ideò de Deo Theorica quoque ducenda. Itaque qui hos homines descripturus est, qui is illos rectè vereque describere possit, qui Theoricę de Deo peritus non sit? Nemo tandem. Gestor enim seu patrator in terra, Deo suo ascribi debet. Porrò autem sic cœlum quoque pro Deo addicitur iis, qui ex ipso operantur. Sic, quis Alexandrum Magnum describere sciet? qui Astrum ipsius, & natiuitatem Astralem minimè nouit. Nemo quisquam. Admodum enim incongruum & inconueniens est, si quis tantùm Theoricam & Practicam coniungat in homine & extra ipsum, sine cognitione eius, qui in illo operatur. Alexander quidem operatus non est ex seipso, nec sibi ipsimet, nec ipsemet: id cœlum potius præstitit, nec in ipso tantùm, verùm & in Iulio, in Augusto, & similibus aliis. Historico ergo incumbit, vt sciat generationem patris, qui executor ac cópletor est Theoricæ Astronomicæ. Ita nimirùm exploratum habebit, quod hoc ex *Leone, Cancro, Saturno, Venere, Marte, Ioue, &c.* laudare ac commendare possit deb atque, iuxtaque noscet, quantum & quousque factum id vel laudare, vel vituperare fas sit. Facta enim omnia cœli sunt, non hominis. Ideò cœlum quoque, non homo describi debet.

Alexandri Magni &c. Historicus nullus sit sine Astronomia.

Actiones humanæ aut ex Deo aut ex cœlo.

Facta hominum omnia cœli sūt.

Si ergo hæc omnia cœlum præcedit aut astrum, idque Theorica ipsa est: qui quæso ex mulieris caduco, descriptionem illius morbi Medicus desumere possit? Nec enim ipsamet suum sibi morbum peperit, fecitque, sed ipsum hoc fecit, quòd illâ plus est, nempe astrum. Hoc ergo modo, non aliter quàm sub Theoricâ vnâ vtraque comprehenduntur.

Quamdiu enim triumphi Cæsaris & morbus sub vnam Theoricam non reducuntur: tamdiu de practica nihil conscribi potest. Et hoc exemplum diligenter attendite. Nec enim res aliter se habet. Facta terrena fiunt in cœlo, antequam in terra designentur: fiuntque simili ratione, quá quis somniat id, quod cras accidit. Ita enim cœlum præcurrit, & omnia opera facit, quę postea homo in terra perficit. Hic enim vtrobique vnum astrum est. Astri autem magister per suum opus indicat, quidnam astrum heri in cœlo perfecerit. Sic Astronomus indicat hodie, quod cras eueniet, ita homo est, qui practicam facit Astronomię, qui per opus suum præteritum cœli motum indicat. Astronomus est is, qui ipsum indicat post preteritum cœli motum. Sicut ergo Alexander in astro est, & postmodum etiam in terra: ita scire vos decet, quòd quilibet homo in astro designatus & effigiatus sit à natiuitate sua vsque ad mortem. Iste huius descriptionis liber, Theorica est, de qua loquor. Extra quem librum quid nostra vniuersa in terra scriptio?

Homines omnes in astris descripti

Non quòd laudem eos, qui secundum hunc librum viuunt & se gerunt: sed eos omnino culpo ac reprehendo. Fiunt enim meri Prophetæ falsi, falsi Reges, falsi Regentes. Hæc namque omnia ex Deo exire debent, non ex libro hoc. Vnde illos laudare non possum. Ista tamen indico, vt sciatur, quid naturales tandem scribere deceat, nempè quòd hæc omnia à Medico considerari, isque eorum omnino peritus esse debeat. Argumenti verò mei, cuius gratiâ exemplum hoc induxi, summa ista est, quod simili modo caducus quoque in cœlo existat, velut & homo, qui caduco laborat. Homo enim is est, qui postea fert, quod cœlum in ipso lusit, hoc est, Quod imago ipsius in cœlo facit, id facit ipse quoque. Iā verò Ratio Magistra est bellorum, rixarū &c. ita vt ipsa Medicina sit aduersus cœlum. Sic herbæ Medicinæ sunt aduersus morbum. Iam ergo vna causa, vna Medicina vtrinque est. Hîc enim causâ proditur, cur Deus Medicum crearit: nimirùm, vt præuertat, quod cœlum facit, homini non conferens ac salutare. Hunc in vsum etiam rationē largitus est. Itaque ad hoc ordinatus est Medicus: ad illud Ratio. Iam verò vtrum in his laude dignum est: an Medicina herbarum aut rationis, aut vtraque, aut is, qui medicina nulla vtitur? Is nimirum laudandus est, qui medicatur, & qui sanatus est. Qui morbum patitur, laudandus non est, cùm nec Deo, nec mundo is placeat. Causa hæc est, quia Deus vult Medicinam factitari. Ideò enim morbus Medico opus habet. Is autem sanus, probeque curatus est, qui rationi suæ medicatur aduersus morbum, quem imago ipsius & astrum in cœlo fecerunt. Sanus autem & iste est, quem cœlum ægrotum fecit, & per herbas, iterum conualuit. Hæc nimirum laude digna sūt.

Morbi in cœlo sūt

Ratio est Medicina aduersus cœlū.

Itaque porrò de muliere (ne latiùs à proposito meo euager) scitote, quòd eodem modo matrix sua præludia habeat, quæ ferre patique cogitur, hoc est, quæ astrum ipsi infligit. Hoc autem ita intelligite, quòd peculiaris & distinctus mundus sit, quantum

quātū ad matricē attinet, sicut comprehēsū est. Quòd verò dilucidi' idē hic enarrē, ideò fit vt facili' intellectu sit, quid dicatur, & quo ex fūdamēto, qua ex Theorica id dicatur. Quia enim

Matrix in cœlo descripta

mulieris matrix, eiusq; nomē, lōgitudo, mos ac natura, sanitas & ægritudo in libro astrorū descripta sūt: ideò fas est illa ōnia considerari, & ibidē Theoricā veram quęri. Ex ipsa enī matrice nemo quisquā quicquā cognoscet, quia abdita & in corp' abstrusa est. Medico enim quid cōferat, quod occultū est? Nemo accendit facē, & illam abscondit: sed ideò accendit, vt lumen ea de se præbeat, & homines ad ipsam ambulare possint. Si iam matrix lumen est: certè absconditum est. Quis iuxta illam videbit? Iam verò

Matricis lumenin astris est.

eadem suo lumine non caret. Id autem ex astris micat, non in corpore. Penes astra videre & ambulare ac discere debemus. Exteriora internorum cognitio sunt. Aliàs, quid opus esset Medicina? quid Medico? Ista enim ni essent: quid tandem nobis suppeteret? Nihil, quàm alia vita. Cùm verò sanitas, malum, bonum, morbi, ægroti, & omnia in astris iaceant, & ex astris in nos deriuentur: iam omnes Medici sumus. Rationem enim & Medicinam omnes habemus, quib. vti debemus. Quæ si non vsurpentur: vobis aliud non persuadeatis, quàm quòd sicut miles, mercator, aut similis alius in sua fortuna aut infortunio aliud nihil est quàm caducus æger: (errant enim in Medicina, eò, quòd non ex astro operari volunt, sed ex ratione) similiter errat etiam infirmus, qui ex morbo decumbit, & medicinam non habet. Iam verò Medicina herbarum, hominem in hoc sanare non potest, vt fortunam aut infor-

Ratio quarum rerum Medicina · Herbæ quos morbos nō lauēt.

tunium conferat ad ipsius pugnas, auaritiam, inuidiam &c. sed horum omnium Medicinam oportet esse rationem. Sic vicissim ratio sanare eum non potest, qui caduco opprimitur &c. sed necesse est, id fieri per herbas. Scire vos ergo velim, instituti mei hoc esse; de Medicina crescentium naturalium amplius tractare, & materiam hanc pertexere: vt, quod Theorica astrorum indicat, idem per naturalem operationem, hoc est per rationem herbalem, aut per

Ratio herbarū homini nō inest, vt ratio morum.

herbarum ipsarum arcana auferatur. Hæc enim ratio seu vis ad morbos, non inest homini itidem, vt inest ratio morum & virtutum. Nam vna pertinet ad animam, altera ad corpus.

Deinceps autem vt practica in terra, quam etiam Theoricam vocare possitis, rectè describatur, & nihil necessarij omittatur: omnium priùs opus est describi paroxysmum, postea curam. Descriptio autem paroxysmi procedit ex diuisis compositis gestibus, ex actis astrorum, & ex actis ægroti. Sic ergo duo in vnum componuntur & comprehenduntur. Hæc coniunctio quoque signa dat matricis, quodnam astri elementum regnet, ignis, terra, aer, aqua? Quæ etsi quidem habeas: attamen saltem astrum cognitum habes: non itidem patrem. Et qua alia de causa indignior equidem, quàm quòd Medici Humorales elementum ignis humorem vocent, non attendentes tamen, quòd non ipsum elementum, sed ipsius astrum operetur? Si ergo dicto modo astrum habes, non itidem patrem: tum quære, quænam ibi coniunctio sit, quid sit ea, & quomodo in astro posita sit, vt taliter in isto morbo operetur. Ea ratione si patrem etiam inuenisti, dicere non potes ac debes, hanc esse Melancholiam, illam choleram, hunc sanguinem, istud phlegma.

Humores nunquā cōsiderādi.

Nullum enim horum considerandum est. Sicut enim pictor, qui album vel nigrum depingit, ne vel in minimo quidem angitur de isto, quid in pigmento sit, verum cholera, vel phlegma &c. sed rectà pigmentum ipsum aggreditur tractatque: sic hîc quoque nihil aliud, nisi po-

Potentia quid?

tentiæ considerari debent. Potentia autem est, *quod cum robore agitur vel agit*. In phlegmate autem & cholera, ac sanguine, Melancholiáque robur positum nullum est. Hoc quærendum est *in Leone, in Marte &c.* Hîc causa morbi quærenda est.

Et his breuiter quidem, sed sufficienter Theorica tractata sit, quænam illa sit, ex qua Medicum procedere conueniat. Si autem nouistis iam, quænam ea sit: consequens est, vt vt sciatur etiam, quò & qualiter eadem cognosci debeat. Id autem deinceps plus Philosophicum & Astronomicum, quàm Medicum erit. Quâ causâ iam in ista declaratione subsisto, & rem duabus professionibus illis, Astronomiæ & Philosophiæ committo. Vnde videtis omnino necessarium esse, vt Medicus Phi-

Patris cognitio vnde petenda.

losophiæ & Astronomiæ minimè ignarus sit. Cognitio enim hominis ex cognitione parentis procedit, qui ex hisce duabus professionibus inuenitur. Hunc qui inuenit Medicus, is iam nouit, quæ astra, quæ constellatio, quæ impressio ac influentia id faciat: qui homo in cœlo sit, non nomine tantùm, sed & vitâ, moribus, gestibus, corpore, figurâ: solam animam excipio. Hoc fine Medicus in illis regionibus peregrinabitur, & suos morbos indagabit: tum demum non infeliciter in operatum litteris Theoricæ & practicæ appellet. Et cùm sine hac experientia nihil vspiam integrum sit; peregrinari autem in huiusmodi nemo Medicorum audeat, sed plerique omnes in humoribus istis perire & suffocari malint: quis tandem quæso apud huiusmodi desides sanitatem suam quærere ausit? Nemo, qui sapiat. Qui-

Med. Humoristę qua-les.

cunque enim fundamentum suum in hos humores collocant, errones ac phantastæ meri sunt, nec cum probabilitate vlla veritatem asserere nōrunt: adeóque meram nequitiam & opera pharisaica exercent.

PARAGRAPHVS V.

QVæ ergo morborum vestrorum ratio sit, deinceps vos ipsæ mulieres attendite. Ex iis vnicum tantùm hîc quidem propono, sed tamen grauissimum vobis & periculosissimum. Quem non medicè saltem describo: sed insuper alia necessaria vos quoque moneo: vt intelliga-

Mulier mundū duplicē habet.

tis ex me, quòd Microcosmum vos duplicem circumferatis: corpus scilicet, simile virorum corporibus: & mundum generationis humanę, de quo mundo & eius paroxysmo tractationem hanc instituo. Liber enim hic tradit de Morbo mulierum, cuius vi cadunt ac sternuntur, & extra rationem locantur, conuelluntúrq; ac similia his alia patiuntur. Tractatur a. de huius morbi *signis, ordine, & essentiâ*. Ideò animum aduertite. Signa enim vos docebunt, de quo scribam, quod planiùs exprimere nominum

varietate

Nomina sunt ambigua.

varietate nolo. Nomina enim ambigua & fraudulenta sunt. Nec fieri possit aliter, quin qui morbum non cognouit, falsum ipsi nomen indat. In hac autem tractatione excutio & repudio scriptorum veterum omnium auctoritatem & præsidium, per quos hic nihil tuebor aut demonstrabo. Qui licet sibi quidem viam rectam terere videantur: deceptio tamen eorum plusquam misera est, qui etsi se tantùm opinari vident, opinionibus tamen nihilominus præfracte incumbunt, & in practica se totos eludi quàm sapere malunt.

Matricis & Solis comparatio.

Matrix ergo se habet in corpore, sicut Sol, qui massa vna & vnum corpus est, se habet in globo, spatium minimum terræ cœlique occupans. Matrix enim in toto Microcosmo plus non occupat, quàm occupat Sol in sua Geometria, respectu magnitudinis 4. Elementorum.

Sol est in vniuerso. Sol quid.

Porrò autem Sol in vniuerso mundo, in omnibus Elementis existit. Et licèt ipsum quidem corpus non adsit: Sol tamen adest. Nec enim corpus Sol est. Quod Sol est, id corpori inest: veluti homo putatur hominis esse corpus, quod tamen non est. Homo autem est, quod corpus non est.

Homo quid. Vita Sol hominis.

Quid Sol est. Quid vitus est. Non corpus, sed aliquid plus corpore. Sic Sol hominis hominum vita est, non lingua, non oculi. Hæc enim cadauer sunt. Idem etiam de fœminis intellige.

Matrix quæ & quid sit.

Ipsarum pudendum seu matrix fœmina est: eadem ratione, sicut linū lumen non est, sed flamma est lumen. Et sicut lumen lino adhæret: sic Sol etiam: hoc est corpus est linum, splendor est Sol. Similiter & matrix se habet. Corpus enim non est matrix, etsi ita nominetur.

Centrū rebus nomē dat.

Ita enim demonstrat centrum. Res enim omnes à centro denominari debent. Ideò matrix secundum centrum manet matrix, sed in anatomia tamen matrix non est, sed tantùm corpus. Conuenit ergo, vt matricis descripturus morbum, eiusdem quoq; anatomiam expediam propter paroxysmum.

Matrix est homo & in vniuerso corpore.

Notandum autem est, matricem per vniuersum corpus fœminæ iacere, & esse hominem. Nec enim aliam, quam homo, rationem habet. Qui generari possit homo ex re, quæ homo non est? Nam sicut pater & mater sibi simile progenerant: sic etiam matricis simile est in ipsius anatomiâ, & plus est, quàm eius anatomia. Ratio est, quòd in matricis anatomia fiat, vt si in membro eius aliquo defectus

Fœtus matricis vestigia habet.

sit, idem vestigium in membro quoque fœtus appareat. Sic ergo nihil situm est in membris, patre & matre, sed momentum omne positum est in membris matricis. Quæ si deformatione laboret: eandem etiam exhibebit omnino infans. Cum ergo matrix corpus vniuersum occupet, sicut Sol occupat cœlum, terram, mare, aerem: conuenit, nos anatomiam eius ita intelligere, vt intelligimus, vmbrā esse hominem, aut spiritū, qui hominis ritu & more ingrediatur, & tamen corpus non habet.

Splēdor & lumē qualia sint corpora. Mortale quid.

Splendor Solis est corpus: lumen est corpus. Corpora autem hæc non sunt tangibilia, & tamen corporea. Nihil enim caducum aut mortale est, quod corpus non habeat. In solo enim corpore mors est. Quia verò illud in nobis tangibile non est, ideò dico, quòd duo corpora sint, quoad iudicium nostrū. Opus ergo est, vt anatomiam corporum impalpabilium, cognoscamus ac intelligamus. Eo facto, Medicus tam describere nouerit Microcosmum matricis, de quo breuem anatomiam instituam. Integram enim ac prolixiorem matricis anatomiam suo loco plenè tradituruss sum.

Anatomia sequitur operatione similitat. Sol est quadruplex.

Pro breui autem matricis anatomiæ descriptione, quatuor distributiones in 4. Elementa notabitis. Solem enim videtis in sua operatione non simplicem, sed quadruplicem existere. At ex operatione desumitur Anatomia, non ex oculis aut manibus. Sol operatur in cœlo. Est enim in Marte, in Ariete, in Galaxa, in aliis omnibus; quæ sine ipsius splendore vigere non possunt: non quia splendor, sed quia splendor iste corpus est, & in corpore operatio. Ideò ista eo opus habēt. Sine operatione quis quicquam faciet? Deinde operatur etiam in aere. Nec enim vel Manna vel Tereniabin fit, si corporeus splendor Solis non operetur.

Sol in terra & aqua operatur.

In creaturis etenim morti obnoxiis operationes omnes fiunt corporaliter: velut & in homine, cuius corpus laborare & operari cogitur, quod tamen corpus non est homo. Tum & in terra idem similiter operatur. In hac enim nisi Sol corporaliter inesset, nihil produceretur. Demum & in mari. Sine eo enim piscis nullus viuus maneret &c. Iam verò sicut multiplices sunt partes terræ; ita multiplicia quoque sunt corpora Solis.

Hominis anatomiæ 4. ob 4. eius partes.

Vnde homo in quatuor anatomias incidit, & tamen vnum eius corpus est. Quatuor autem ideo, quia corpus in quatuor partes diuisum est, in terram, quæ caro est, in Aquam, quæ sanguis est, in Aerem, qui chaos est, in ignem hoc est, in gradus.

Caduci matricis 4. sunt:

Secundum hæc ergò, caduci Matricis quatuor sunt: Terræ, Aeris, Ignis, Aquæ. Quatuor hos caducos cognoscite ex Anatomiâ, cuius descriptio talis est. Si Matrix ex caduco laborat, & à centro in has partes digreditur: tunc si incidit in aquam, caducus est in sanguine. Si incidit in terram, caducus est in carne. Si in aerem: est in chao corporis: si in complexiones: est in igne, &c.

Sanguinis, carnis, chaos, ignis.

Quilibet autem caducus paroxysmos eiusmodi habet, quales in primo libro descripsimus. His signis quilibet manifestatur. Iam autem sciendum est, omnia hominem vnum esse in tota Anatomia, qui iacet vbicunque forma sicut magnitudinem habet. Transitus autem morbi latior non est, quàm quo Anatomia pertingit. Inde totum corpus inuadit eius membri, in quod incidit. Si peruenit oculos, fit illud ex Anatomia Matricis, quæ oculos peruenit, & os, membráque, ac omnia. Corpus autem quod tangibile est non afficitur: afficitur autem Anatomia Matricis. Et qua ratione pyra arborem cogunt quasi & erumpunt ex ligno duro: sic matrix quoque cogit omnia sua membra, cumprimis ea, quæ morbida secum habet. Spasmus ergo caduci Matricis non corporis, sed matricis est. Is tamen, membrum illud, in quo est, eò adigit, vt sese inflectat & incuruet, prout ratio fert. Sicut ergo ignis domat lignum: sic Microcosmus matricis cogit Microcosmum humanum.

Paroxysmi caduci qui siunt.

Quæ verò illa sint, quæ paroxysmum faciunt, aut qui ille eueniat, intelligendū aliter non est, quam vt lignarius cū suo ligno agit, do-

nec domus exstruatur. Nam & in nobis tignarius est, qui velut opifex morbos parit ac producit. Iam ergò faber est Mars, iam Iupiter, iam Taurus, iam Scorpio. Hi sunt fabri morbi caduci: hi sunt, qui in Microcosmo Matricis cudunt, & Anatomiam ad suum opus occupant. Horum verò opificum quot centenri sunt, quos nemo nisi Astronomus nouit? Nemo nisi Philosophus? Res hæc incredibilis obuenit Sophisticis Medicis, quorum ars circa stercora, & catarrhos ac humores corporis perpetuò versatur. Non verò in stercore, non in rheumatis, non in humoribus ista quærenda sunt, sed in Planetis ac signis. In his fabri illi habitant. Causas, originem, naturam, essentiam, proprietatem, cognitionem & curationem nolite quæso desumere aut augurari ex lotio, ex stercore, ex pulsu: sed potius eadem ex Planetis & opificibus cœlestibus cognoscite. Morbus vnusquilibet enim opus est, à suo opifice profectum & confectum. In hunc oculos detorquete, & quid sit, vel non sit iudicate. Microcosmi enim ea natura est ac conditio, vt cuilibet in astro opifici ligna ac lapides necessarios aduehat. Vnde fit scientias duas in Medico requiri: primam, vt opifici suum lignum non crescat: alteram, vt lignum ei comminuatur aut obteratur.

Fabri caduci non in stercore quærendi

Scientia Medici gemina.

Cæterum in his mirari aliquis possit, quis tandem is locus sit, in quo meus ad hoc opus cudendum iaceat. Responde mihi autem: vbi opifex ille sedet, qui cudit Rosas, Lilia, &c.? Vbi officinam suam habet? quas possidet ædes? Nullas. Ita nullæ etiam in homine: & faber tamen locum habet. Hi sunt Architecti, qui Mechanicis assimulantur, sed in suas tribus tamen dirempti. Quæri autem hoc nihil attinet, quo in loco illi operentur, aut quales se in suis officinis gerant. Satis est hoc sciri de loco, quòd Planeta caducus suam possessionem in Anatomia spiritus sensibilitatis habeat, & per eius radices in spiritum sensitiuum excidat non aliter, ac Sol per vitrum penetrat. Et paroxysmus in corpore, hoc est, in carne, manifestatur ita, velut calor vitri à sole oritur. Sic enim hic quoque spiritus morbus est in corpore, hoc est in carne. Porrò autem quæ causa est, quòd talis spiritus corpus in tantum paroxysmum conijciat? Quod horum opificum ingenium est? Concordantia nimirùm ista dat: veluti lutum & figulus dant ollam: carbonarius & lignum dant carbones. Hæc explicare aliter non possum, quàm vt indicem, quòd ex tali coniunctione omnia proueniant, vt, si Mars ac superiora capita vtriusque Anatomiæ, Matricis & Microcosmi concurrant, ita vt furiosa ac sæuiens natura procedat, nihil aliud quam generatio caduci instet. De his autem scitote, quòd Planeta Mars opifex sit, Planeta autem Mercurius sit subiectum. Medicus autem effectum, exaltationem, coniunctionem aut operationem aliter intelligere non debet, quàm cognoscit Mechanicus. Vnum enim alteri præfiguratio est, ac similis societas & vmbra. Adeóq; ex hisce, vtrique Philosophi scilicet & Astronomi scire possunt horum Architectorum statum, quo tempore, quo die, qua hora operas aggrediantur, quid arte sua conficiant,

Spiritus sensitiuus in caduco patitur.

Concordantia coniunctionem: coniunctio multiplicationem dat.

quàm multum præstent, quo robore instent, & si quæ alia his similia sint, prout concordantia consentit & confertur. Hoc enim casu similitudo alia nulla Medico proponi potest, quam distributio Cosmographiæ, hoc est omnium regionum conditio, quid quælibet terra habeat singulare in sua regione? ac ita instituatur concordantia vna cum astris, matricib. animalibus, crescentibus: & illorum singulares coniunctiones inueniantur, quib. homines coguntur, singularia opera producere, patrare: & admittere. Eodem planè modo homo quoq; Microcosmus distributus, & in suam concordantiam ac coniunctionem positus est. Quæ prout cadit, ita matrix quoque causam sortitur. Ea enim est mundus alter, & Microcosmus est mundus tertius. Et fiunt hæc omnia per Planetas ac astrales naturas, quæ prodeunt ex Mercurio, sulphure & sale. Ex hisce enim tribus defluunt omnes proprietates, naturæ, essentiæ, causæ ac similia. Et quilibet docetur Medicus, vt horum trium operationem ipsis oculis dispiciat. Sic fiet, vt vna quoque ipsum inuisibile intelligat. Dixi autem de illapsu in Anatomiam spiritus sensitiui ex Planeta cæterorum Matricis spirituum facto. Is hoc modo intelligi ac explicari debet, quòd spiritus sensitiuus suam Anatomiam habeat, quousque corpus totum extenditur. Spiritus autem sensitiuus is est, qui corpus est rationis. Nam spiritus rationis corporalis est, velut & sensitiuus iste. Sic ergò vtriusque Sp. diathesis vna est, & quod vni adhæret, idem alteri quoque adiacet, respectu sensibilitatis. Iam verò constellationes Caduci, naturæ astralis sunt, vt spiritum alium nullum inuadant, quam istum, de quo iam diximus. Vnde fit, vt duæ coniūctiones simul paroxysmum corpori inducant. Ideò spiritum istorum (qui meritò astrales vocari debent, cùm astra sint, non spiritus) Anatomia noscenda est. Veteres autem scriptores ipsos non intellexerunt: sed quia impalpabiles essent, eosdem præ populari suo iudicio spiritus vocitarunt. Sed quod ad horum attinet Anatomiam, scitote, ipsos, non aliter in corpore, ac in globulo iacere, hoc est Planeta Caduci globulus est, ac radios habet, ac Anatomia eius tractat de radiis. Ita astrum sensitiuum globulum habet, & suos emittit radios, in quibus eiusdem etiam Anatomia versatur. In istiusmodi Anatomia fit coniunctio & concordantia constellationis. Pro his iam porrò intelligitur Anatomiæ huius proprium esse, vt etsi quidem membrum aliquod detruncetur, inde tamen ipsis astris damnum non inferatur, dum globulus non tangitur, nec in hoc solùm, verùm & in astris cæteris omnibus.

Cosmographiæ exemplum.

Matrix est mundus alter.

Spiritus sensitiuus quid. Sp. rationis corporalis est.

Sp. sensitiui instar globuli sunt in Corpore.

Sed hæc de Microcosmica Natura Matricis hactenus dicta sufficiant: quam scire fas est Medicum, qui paroxysmum cognoscere velit. Iam deinceps autem paragraphum alium aggrediar, in quod tractaturus sum de paroxysmo, quid oculi videant aut comprehendant in ægrotis? Etsi verò illud admodùm breuibus verbis conficiam: labor tamen is pro conclusione sufficiet Astronomo ac Philosopho, qui professionem Medicam ingressurus est, ne quis per Humoralem Theoricam ac Practicam

cam

cam seducatur. Omni enim studio cauendum est Medico, ne causam ac generationem morbi decerpat ex phantasticis illis medicinis & theoricis, quas veteres commenti sunt. Si enim verè, adeoque ex ipsius Naturæ lumine consideretis, quanta hominis nobilitas sit, & quam sublimi is collocatus loco sit, & videntem tandem factus sit: inuenietis post haud difficulter vana & inania ea omnia esse, quæ extra mundum magnum, extra astra & corpora Elementorum; & eorum operationes expenduntur & considerantur. Hæc enim omnia diminare & desinere oportet. Sed cum hoc loco de his satis pro cuiusque spe & desiderio non tradatur: legite insuper etiam nostras Archidoxes, quas studio exquisito & singulari condidi. Ex iis planè eruetis & intelligetis opifices, qui morbum hunc exdunt: vbi Theorica etiam, huc faciens, planè satis ac perspicuè tradita est.

Hominis nobilitas.

PARAGRAPHVS VI.

Menstruũ non est causa caduci. Cad. Matricis ex astro est, non ex [illegible] morbus.

QVi hoc loco mulieris menstruum pro causa huius morbi expediunt, hi manifesto errori implicantur: Hic enim caducus ex Astro gignitur, non ex re vlla, quæ ab Astris non regitur. Tum & corporeis rebus huiusmodi paroxysmi adscribi non possun. Opus enim est ad hunc morbum astrali quadam ac Mechanica fabricatione, quæ æquiparetur opifici, qui format omnia crescentia terræ, aquæque, ac aëris & ignis. Ex tali operatione causa huius morbi prodit. Ideò, ad paroxysmum attendite, quo modo ac ratione is inuadat. Sicut fulgur, quicquid cœlesti sua potentia corripit, deiicit & in terram profligat: ita astrum quoque deiicit, quod ad Anatomiam eius pertinet. Et licet hic quidem corporeum quoddam videatur aut reperiatur, quod humoribus accenseri queat: id tamen non aliunde, quàm ex afflictione corporis, & virtutum corporis concitatione aut oppressione produsse iudicandum est. Nam & alias frequenter videtis, quòd per consternationem ac naturæ oppressionem mirabilia & rara subinde multa producantur, quæ ipsi corpori, ac eius potentiæ adscribi minimè possunt, sed Mechanicis omninò ac Astralibus operationibus imputari debent, vt quib. Mechanica corporea omnia opera destruantur, nec quicquam vbique intactum relinquatur: idem etiam ex cura comprobari potest. Cura enim vniuersa ad solum astrum dirigitur: quod si coerceatur & edometur, tum & commotiones illæ corporis cessant: Et arcana contra ipsa Astra faciunt, non contra corpora naturalia.

Fulguris vis.

Quando ergo fabricator in Mechanico astro, matricis Mercurium, Sulphur, & Salem in suum liquidum transmutat, & in vnam permixtionem illa confundit, & accendit ignem Leonis, auxiliante Sole & Marte, & omnia commiscet in vnum, tum demum paroxysmo principium datur. Hic enim sibi inuicem contrariantur pingue & humidum; ignis & liquor Mercurij: ipséque ignis naturam Vulcani habet. Vulcanus enim non est fabricator corporalis, sed astralis, qui officinam suam ac opera exequitur ita, vt oculis nostris id non sit conspicuum. Eo agente, paroxysmus introducitur. Primò autem est imbecillitas totius corporis in anatomia matricis adeò obscura latensque, vt ex ea cognosci non possit, quid & à quibus agatur, vtpote simul constante corporis probo colore & habitudine. Quæ ideò persistunt, quia fabricatio illorum trium Mercurij, Sulphuris, & Salis nondum finita, sed adhuc in motu ad paroxysmum est. Operatio autem hæc aliquando diebus aliquot continuatur, aliquando citius aut tardius finitur, pro conditione [illegible] astri. Hæc autem potentia desinente, & [illegible] finita, paroxysmus in naturas aliquot & proprietates singulares se diuidit, prout scilicet Anatomiam Matricis & Microcosmi corripuerit, ad quod attendetis. Si enim confertiùs incidat in Anatomiam oculorum, tum mulier [illegible] excæcat, vt nihil videant oculi, donec [illegible] consumatur & auferatur. Et hic paroxysmus diuersus est ab illo paroxysmo, qui [illegible] oculis inducit. Is enim [illegible] iterum [illegible]. Cæcitas autem hæc manet & perdurat, [illegible] ad morbi abolitionem. Sic si Anatomia aurium inuadatur, mulieres surdæ fiunt, quæ priuatio auditus durat, dum morbus vel morte finiatur, vel contineatur à natura aut Medicinis. Surditatis hic effectus alius est ab eo, quando paroxysmus solam Anatomiam cordis occupat. Notandum enim est, quòd oculi auresque multa patiantur propter Anatomiam cordis, quæ non aliter apparet, ac si esset Anatomia aurium oculorumque, cum tamen Anatomia ista inuasa non sit, sed à cordis tantùm commotione cætera quoque vnà commoueantur: Quòd si verò Planeta & commixtio sulphuris, mercurij, salis iunctim harum Anatomiarum vnam corripit, tunc fiunt quæ diximus. Eodem modo & loquela tollitur, si Anatomia linguæ feriatur. Indè etiam similiter sentiu obstupescit, non secus, ac membrum stupefactum, si vratur, erodatur, aut secetur, nihil sentit: quæ stupefactio interdum adeò magna est, vt ne quidem vena cruentet, si secetur.

Caduci varii paroxysmi et vnde.

Cæcitas, &c ex Cad.

Surditas, ex Cad.

Loquelæ priuatio ex Cad.

Quamdiu autem Astralis Mechanicus fabricator in suo Esse seu vigore manet, horum nullum euanescit aut mutatur. Sed tamen ob id nemo quæret aut adhibebit medicinas ad oculos, auresue, quibus vim Narcoticam exigat: sed sola coniunctio diminuenda est, & deinceps cætera sponte remittent. Et licèt quidem aliquando oculares Medicinæ adhibeantur: nihil tamen illæ quicquam commodabunt, nisi fabricatio ea transierit, & desierit, quæ non nihil in corde peruertit, ita vt corpus & membra extra suam natiuam Anatomiam abierint. Sicut enim corporaliter membrum vnum ex altero procedere, & ex mutuâ proportione elabi videtis: ita & in astrali opere, hoc est in Anatomia interna, huiusmodi delocatio quoque, ac peruersio inducitur. Ac ob id ars hæc & medicina est localis, veluti signum verorum membrorum ad locum natiuum. Et licet quidem frequenter accidat, vt cataractæ, ac maculæ, &c. oculos corrumpant: hæc tamen

Caduci quæ generatio.

Vulcanus Astralis &c.

aliud de se iudicium non dant, quàm quòd iam ante eadem in oculo extiterint. Et cùm in oculis antea latuerint: iam in suam tantùm intentionem deducta sunt. Quæ ob id cœcitas iam non caducalis est, sed naturalis. Quod iudicium etiam de auribus & lingua similiter faciendum est.

Tremor cordis ex caduco.

Eodem modo, si caducalia sydera Anatomiam cordis feriunt, incidit Tremor cordis, hoc est conuulsio in membris seu resolutio, & iuxta cor palpitatio adeoque vehemens & violenta impulsio, vt terræmotus, qui vrbes euertit, illi vix comparari queat. Sic enim terræ motus terram attollit & iactat, quatitque: sic corpus quoque iactatur & quoquò versùm distrahitur. Iam verò Anatomia cordis tantam in se latitudinem & potentiam habet ad corpus, vt cum ipso Vicina ac propinqua vniuersa etiam emoueantur & contremiscant. Ideò paroxysmus hic validus est, membra vniuersa pertentans, & eodem planè more modóque insultans, quo caducum in libro primo descripsimus. Ex illis signis hæc etiam postrema indicate.

Sic pariter, si Anatomia cerebri percellatur, tum paroxysmus ibi sæuit, ac cùm caput, tùm capiti cognata omnia quatit. Omne autem principium in cerebro est, ac ex cerebro digreditur. Adeóque nullum in vniuerso corpore membrum est, quod caduco non subjiciatur. Si à syderibus idoneis attingatur, tonitru suum omnino sustinere cogitur. De quibus membris omnib. hic tradere, nimis longum foret. Ex his enim iam propositis de cæteris omnibus iudicium fieri, ac paroxysmus cuilibet vernaculus æstimari à quouis commodè potest. Prout enim cuiuslibet Anatomia se habet: ita eadem de locis testatur ac corporibus. Et talis est *Caducus intestinorum, diaphragmatis, dentium, manuum, pedum, testiculorum, medullæ, gutturis, &c.* Qui quidem caduci vniuersi ex fonte vno dimanant, ac solâ locali naturâ in Anatomiâ differunt. Discrimen autem, quod inter paroxysmos sit ex hoc cognoscite. Si Anatomiam nouistis membrorum, nouistis etiam qualis paroxysmus quiuis futurus sit, si locetur. Sic colica caduco intestinali adscribitur, alia aliis. Quæ cum iam antè satis vobis cognita sint: in specie omnia à me percenseri frustraneum sit. Vos saltem ægros aspicite, si in paroxysmo iaceant, nec ipsos deserite, sed misericordiam vestram illis impendite, ad dolorem ipsorum, & angustiam ærumnásque plusquam miseras oculos defigentes. Sinite vos commoueri: nec despicite quenquam, qui describit aut discit hos morbos, ad inuenienda proximo suo remedia, cùm æger omnis Medico à Deo commendatus sit. Repetite vobiscum, quod Christus ipse testatur, ægros opus habere Medico, non sanos. Cogitate, quòd scientia Medicinæ certa ac verax sit, ac à Deo ipso manarit, vt de eam itidem Deum quotidie inuocemus, donec is eam largiatur petentibus.

Caducorum differentiæ ex Anatomiis partium discedę.

Porrò autem notate, quòd paroxysmi hi etiam instar tonitrus & terræmotus generentur, sola microcosmica naturâ differentes. Hoc est, matrix est mundus microcosmi, sicut cælum terraque matrix Adæ fuit. Et sicut Microcosmus in matrice iacet: sic iacuit Adam in matrice quatuor Elementorũ. Sciendũ ergo est, hic quoq; Elementa quatuor suũ tremorem habere pro istorum 4. naturâ & conditione: sicut in lib. 1. traditũ est, huc referendũ. Hic enim ventus nascitur, qui se diffundit in Aereum corpus, vt sæpius membrum, manus, pésue côtremiscat & côcutiatur reliquis quiescentibus & tranquillis. Ventus is in membrum infusus, & exitum quærens, non intermittit, donec in suam consummationem deducatur. Hunc ventus posteà alius sequitur, & sic consequenter, ita hic, iam illic, alius incumbit, sicut is in 4. membris manifestè se exhibet, & stridor dentium, oris, corporis, &c. ex contrarietate oritur corporum, quæ sibi inuicem aduersantur, & corpus occupant, velut fulgur cœlum. cuius tempus etiam ac hora conueniunt cum caducis externis, hoc est cum terræmotu & tonitru. Cùm verò in meo de Meteoris libro procellum hunc seorsim describam, additâ collatione microcosmi, cætera hic deficientia ibidem legetis, & defectum præsentem ex illâ opulentiâ sarcietis.

Matrix est mundus microcosmi: cælum matrix Adæ.

Verùm enim verò de Caduco hoc matricis tenendum est, quòd cum operatione aliâ inuadat, quàm facit caducus alter, de quo in libro 1. tradidi. Hic enim mulierum caducus illo altero vehementiùs affligit ipsas, quia mulieres sunt dimidię tantùm creaturę, hoc est in Microcosmicâ sua natura magna illa potentia, quâ vir habet, orbatæ sunt. Ac ratio hîc eadem est, quæ violarum geminarum, quarum domesticæ fragrant, syluestres autem seu caninæ nihil olent. Isto enim gradu mulieres orbatæ sunt. Vndè fit, vt potentia dimidia ipsis deficiat. Simile huic quoddam fit, in eo, quando quis nascitur cum membris omnibus, integer, & deinde nascitur alius, qui membra tantùm dimidia habeat. Ipsarum crinis, crinis dimidius est: ipsarum cor, cor dimidium est: adeóque morbi vniuersi, si ad exaltationem dimidiam tantùm ascenderint, fœminis lethales fiunt, qui tamen viro tantùm ex dimidio lethales futuri erant. Ideò mulieres totum morbum tolerare non possunt: sed vbi is ad paroxysmum dimidium ascendit, iam mortuæ sunt. Hæc etiam causa est, cur, si caduco matricis infestentur, adeò promptè moriantur, aut ex eo diutiùs valetudinariæ decumbant, cùm in viro idem similiter non eueniat. In fœminis ægritudo omnia sunt, in viris autem eadem sunt leuitas. Ob id in fœminis ægritudines eæ considerandæ sunt, quæ in viris leuitas & non ægritudo sunt.

Mulier creatura est dimidia.

Quanquam hoc etiam altè considerandum sit, quòd duo mundi concludantur in cute vna fœminarum, non item virorum. Vndè fit, vt pluribus etiam ac grauioribus morbis tententur præ viris. Et tamen interim geminorum mundorum istorum potentia ad iustam personæ ac creaturæ mensuram ita constituta est ac ordinata, vt ad communem virorum ætatem ascendere possint, nec isto termini prorogatu priuentur. Per hunc autem Caducum morbum

Caducus fœminarũ quos latentes morbos suscitet. multi simul etiam Microcosmi morbi in fœminis suscitantur ac proferuntur, qui priùs abditi in ipsis latebant: huius generis est Apoplexia, subitanea mors, paralysis, spasmus, febris, ictericia, hydropisis. Nemo enim persuaderi sibi patiatur, quòd huiusmodi morbi aut ex ipsâ caduci naturâ oriātur aut caducus ipse sint. Caducus enim ipse in se febrē non habet, nō Apoplexiā, non Ictericiam, &c. Qui tamē morbi si cum Caduco erumpant, tunc ex præexistente materiâ caducus eosdem saltem commouit ac protulit. Et licèt quidem extra hanc materiam etiam calor, spuma, suffocatio, &c. fortè coïnciderent: sciendum tamen est, ista omnia ex naturæ angustatione & violentâ concitatione, quæ ex omnium membrorum percussione oritur, emergere: quæ tamen eadem cum paroxysmo iterum terminantur, nec ad mortem spectant. Et in hisce caduci Matricis accidentibus Medicum singulariter prouidum esse oportet, vt singulariter probè distinguere, & quodlibet ad suam causam scitè aptare possit.

Sed paroxysmi natura ac conditione iam satis explicata, deinceps velim vos etiam intelligere eius signa, cuiusnam Elementi caducus quilibet sit, qua Anatomia inueniatur. Nam & ad curam ipsam cognoscendum signa hæc, *Signa caduci duplicia* quę duplicia proposui, necessaria omnino sunt. Nam signa alia ad ipsum Elementum referuntur: alia ad Anatomiam faciunt. Cura enim quælibet dupliciter instituenda est, secundum Elementum scil. & Anatomiam. Taceo illa cætera quæ hactenus proposita sunt de caduco, quæ per ipsius paroxysmum concitantur, de quibus singularis experientia & cura canonica tenenda est, hoc discrimine, vt cura ipsius caduci semper præpolleat. Hoc enim ni fiat, frustraneum omne erit, quod in cæteris tentas. Præterea ad curam etiam illam attendite, quæ in se Theoricam continet, quæ scilicet praxis est, ipsa quoq; totū corpus attinens. Theorica enim procedit ex practica, non practica ex Theorica manat. Id qua ratione fiat, deinceps accipite.

Quis enim quæso sit, qui Theoricam illam, *Theorica ex practica manans certissima.* veram & rectam non putet & accipiat, quæ ex sola practica dimanat & firmatur? Non dico autem de practica experimentationis, sed de practica luminis Naturæ, ex quo penitiora omnia discimus. Vndenam verò Theorica caduci sumitur, nisi ex sola practica maiorum syderum *Practica [illegible]* ac astrorum? Et quid practica syderum aliud est, quàm rerum naturalium Philosophia? Quis ex suo cerebro disserere potest de coloribus, si idem à natiuitate cœcus sit? An non Theorica colorum ab oculis desumitur? An id non practica est, quod oculi vident? Quis voces aut verba intelliget ac interpretabitur, nisi loquens? Nec enim mutus potest: non potest surdus. Quia enim non audit, ideò Theorica illa destituitur, hac causa, quia nō habet practicā, ex *Ratio humana cœca sine lumine Nat. Scire est vera practica.* qua theorica procedit. Hoc modo & ratio nostra muta & cœca est in cognoscendis iis rebus, quas tractare debet, nisi per practicā altiùs informetur, non per tentationē. Tentare enim minimè practica est, sed scire. Ideò in omnibus cauenda est periclitatio, & contrà vera practica semper tenenda. Quam quia tu ignoras, ideò à Medicina abstine: aliàs in spelunca latronum versaberis.

PARAGRAPHVS VII.

DVm ad morbi huius curam describendam me confero, veterum Scriptorum ordinem deserere omninò cogor, ne in Fen & Distinctiones &c. libros meos dirimam, quod factitare ipsi soliti sunt. Ex illis enim distinctionibus elucet, ipsas non à Medicis, sed à Sophistis in mediū coniectas esse. Nihil ergo vobis eiusmodi curæ sint: sed hoc persuasum habeatis, quòd mea cura instituta sit secundum seriem specierum, ita vt arcana seipsa distinguant & partiantur secundum naturam morbi ex qua distinctio omnis.

Hoc loco tot deficiunt lineæ, quot huiusce chartæ ferè paginæ duæ cum dimidia capiunt. Neque spes vlla est, hunc defectum restitui resarcirique posse, cùm folia duo magna ex scripto originali euulsa, prorsum interierint. Idem quoque accidit in fine huius capitis, & post initium octaui, vbi asteriscos videbis adnotatos.

Qua autem ratione, in primo libro comprehendi ad nos pertingere artes: sic ipsis Medicis scilicet etiam in more est, vt reuelationes eiusmodi sectentur: sed in tota Theorica vacui sint. Nam cùm omnes suæ Theoricæ & canonicæ practicæ rimas peruolitarunt; tandem tamen eas deserere, ac de libris suis desperare, & denique ad experimenta (vt vocant) profugere *Experimēta & arcana differāt.* & diuertere coguntur: quæ tamen experimenta minimè sunt, verùm arcana secundum ordinem Canonicæ Theoricæ & practicæ genuini luminis naturæ. Quæ quia ipsi non intelligunt, ideò eadem experimenta vocant: ac dum omnium profundissimè sapiunt, vocant ea à *Forma Specifica*. Hæc ipsorum com- *Forma specifica &c.* pendiosa Theorica est.

Vos autem quotquot estis Medici, qui veritati dediti estis, cauete quæso, ne ea experimenta vocetis, sed arcana, ad veræ Medicinæ præscriptum. Hos autem nugatores & imperitos arguite, qui versa vice arcana experimenta vocitant. Nec enim quid experimentum sit, aut vnde ea sint, ac ex qua Theorica oriantur nôrunt. Interim nec pudet Italiam, nec Galliam, nec Hispaniam, Germaniamue, nec Hebræos, nec Chaldæos, nec Arabes Græcósue, quòd Theoricam falsam ponendo, ex illa practicam erroneam educant: adeoque pro suo nutu ac arbitratu naturam cogere satagunt, quæ tamen tyronum istorum vim ac fastum ne tanti quidam facit. Suam enim illi stultitiam, contra naturam præliantem in eo produnt, quòd in caduco eiusmodi Microcosmum personæ aggrediuntur, mandántque, vt vena pedis secetur, purgentúrue humores, cùm tamen nec venæ nec humores in Microcosmo matricis consistant. Resque hic perindè est, ac si Margaretha ægrotaret, & medicina adhiberetur Ioanni. Quæ enim corpora ægrotent, ipsi nondum cognouerunt.

Cùm ergo demonstratum sit, quòd oporteat quæri medicinas alias alterius mundi, qui complectatur id, quod Microcosmo matricis conueniat, & sic vtriusque mundi anatomia conferri debeat: deincèps regimen tradendum

dendum est, quod istiusmodi hominibus commodum sit: quod non dirigendum est ad Microcosmum personæ, sed matricis. Quorum quod discrimen sit, ita aduertite. Veteres siue Scriptores, siue Doctores regimen constituerunt pro suæ voluntatis consilio ad formam rei oculis expositæ seu obiectæ. Ita leporem dixerunt esse Melancholicum, Arietem, Cholericum. Adeóque ex formis seu specieb. in oculos incurrentib. artem ac scientiam condiderunt, ex qua regimen in hoc caduco præscripserunt, quod tamen à vobis nec acceptandum, nec parte vllà verum censendum est. Hic enim caducus nec ex formà, nec in formà est, quam ipsorum oculi contuentur: Ideò nec regimen in formà positum est oculis conspicua sed quemadmodum ipsos morbus matricis latuit: sic ipsis itidem cura ac regimen eius absconditum est. Sed vniuersam ipsorum stultitiam hic non enumerabo: verùm quantum opus videtur, vobis saltem occasionem ministrabo errores eorum cognoscendi, ne incauti fors per ipsos decipiamini, quod tanto nisu per Pharisaicas & Hypocriticas suas turmas conantur hactenus. Similis enim simili bellum non mouet: sed vnus alterum subinde tuetur, non habita ratione causæ bonæ malæue. Hæc enim ipsis maxima: Adstipulare mihi: & assentiar equidem tibi vicissim. Vos verò qui incorruptæ sapientiæ religionem puram colitis, à minis illorum non obtundamini. Scripta potius partis vtriusque legite, & iudices æquos agite, ne quo fors fauore decipiamini.

Lepus an Melancholicus: & Aries Cholericus.

Similis simili gratus.

De Regimine verò præstituendo modos duos accipite. Vnus respicit complexionem: alter arcana. Prior attinet nutritionem Microcosmi matricis. Nutritur enim ea ex complexione, non ex corporibus. Posterior arcanorum est, quæ cum cibis concurrunt, veluti Sal, quod cum rebus omnibus concurrit. Post hæc duo vlterius cognoscite regimen, & curam etiam regiminis, hoc modo. (De curà autem verà hic nullus sermo est.) Complexiones nutriunt Microcosmum matricis. Quid est complexio? Quod corpus non habet, attamen habet qualitatem. Non quòd qualitas hoc loco regimen sit, sed quòd anatomiam Microcosmi matricis indicet. Ex omnibus enim nutriuntur membra, non ex vno. Tum & ipsa plus non assumunt, quàm digerere possunt, aut egent, aut conuenit ipsis. Iam verò complexio est astrum, quod nemo videt, sicut odor Moschi, qui exspirat, quem nemo videt. Si autem exspirauit, ipsius complexio euanuit. Nec enim complexio corpus est. Quod non per odorem recedit, id vià alià vanescit. Sic enim ex hac virtute mutantur complexiones in præparationibus: alius scilicet odor alius gustus, alij sapores, alia complexio: quæ si in corporibus iacerent, mutari non possent. In corporibus autem non consistunt: ideò vertuntur, & in transmutationem illam facessunt. Ideò si regimen vsurpandũ sit, cõcordandæ erunt cõplexiones & arcana, quæ regimen æstimari ac haberi debent.

Complexio quid.

Complexio est astrum.

Est autem regimen, sine corpore, sola essentia rerum non respiciendo ad frigidum aut calidum. sed anatomiam, hoc est, ad medium istarum rerum, quo homo totus in regimine fiat. Nam quid hoc est, quòd procuras in hepate deobstructionem? in pulmonibus expectorationem? in cerebro roborationem? Talia qui faciunt, præuaricatores sunt, non Medici. Pugnat enim hoc institutum cum vniuerso Medicinæ ordine. Omnia enim membra in corpore debent huius regiminis esse propria, non posita in refrigerando, in calefaciendo, in exspuendo, in confortando. sed in virtute, quæ Media est. Ea totum corpus refert & continet. sicut de hac arte constituendi regiminis aliàs traditur, quod hic breuitatis studio omitto. Cùm ergo regimen oporteat esse totam anatomiam: scire debetis, quòd vnum quodlibet simplex totam ac omnem anatomiam occupet. Iam autem scitote vlterius, non corpus, sed complexionem, in qua robur viget, aut conditur, esse regimen. Vnde sequitur, ipsa ciborum potuúmue corpora, siue calida. siue frigida, humida vel sicca sint, consideranda non esse: sed hoc saltem videndum esse, quid in transformatione sint. Nec enim eadem in corpore manent, quæ foris sunt. Non ergo, quia hoc vel illud in patinà calidum frigidumue inuenis, idẽ necessariò tale etiã in anatomia erit. Nihil ergo cura, aut crede, lactucam esse frigidam, velut & portulacam, aut melissam ocymúmque calidum: sed hoc scire labora qualia in transmutatione sint, quid ex ipsis fiat. Et ex hoc postremo regimen defini. Nam cùm duo mundi sint, matrix & iterum matrix, fœminę scilicet & herbæ: duo etiam Microcosmi erunt sub anatomia vna.

Regimẽ tota anatomia est.

Trãsmutatio regiminis principium.

Duo mũdi, quoad regimẽ.

Quòd ergo faciat hoc, quòd refrigerantia & calefacientia &c. in hoc caduco ordines ac propines, cùm tamen non prosint, sed noceant? Quæ causa est? Hæc nimirum, quia ignoras duplicia corpora. Hinc est, quod morbum peiorem facis. Interim id ad tui excusationem satis est, si prætendere possis, ipsum ægrum successum impediuisse, cùm tamen istius mali auctor tute sis. Itaque, vt rectè sensum meum assequaris, repeto, iubeóque, vt complexionem eam, quæ vltima est, expendas. Talis enim est anatomia vtriusque Microcosmicæ naturæ, matricis in fœmina, & matricis in elementis externis. Ad ista iam sequitur regimen, ac ordo, prout de eo peculiarem librum conscripsi. Nec enim indicandi saltem, verùm etiam probandi cibi sunt, ne in despectum veniant. Propter vos enim nugaces Medicos loco alio describere cogor, quod ad ægrorum salutem & incolumitatem hoc ipso discursu complecti maluissem. Attamen vt libellum illum rectiùs intelligatis, breuem quandam informationem de discrimine complexionum, in quibus hoc regimen consistit, velut & de arcanis ac similibus aliis, quantum quidem hic in caduco matricis opus est, attendite. Quæ, etsi versalibus breuibus quidem tradatur, ob id tamen à vobis negligenda non est. Id, quod vos non spero facturos propter illos. ***.

Defectus integræ paginæ cum aliquot lineis &c.

Astra & Effectum. Ita hic econtrà, debet astrum reduci ad corpus, quod corpus arcana complectitur. Ibi ergo regimen circulatum corpus

corpus dare, & Medicinam ad inuisibile corpus dirigere debet. Qui verò cibi alij ac potus his ægris debeantur: id in libro de regimine traditur. Hisce constitutis iam regimen hoc loco finiamus. Plura in alijs libris quære.

PARAGRAPHVS IIX.

SEd vt his missis, ad practicam tandem transcendam, quæ superest: conueniens quidem erit, vt non sequar stylum veterum, aut horum opiniones, sed potius ipsi veritati suffragium feram. Imaginando enim & speculando scientia nulla fundatur. Quod dum facere instituo: ad auctoritates iure deflectere nunquam potero. sed necesse erit, vt me ipsius auctoritatis adminiculū arripiā, in eo, dum non phantasiam, non speculationē, non sapientiā ac argutias Sophisticas adducam, sed rem omnem ex eo demonstrē ex quo me & quemlibet Medicum alium probationes desumere fas est. Diuortium enim nostrum in hoc est, quòd alii doctrinas capitum sequantur, alij contrà doctrinas radicum amplectantur: seu quòd alij pro Magistris Medicos agnoscant: alij contra ipsam naturam, ex quorum numero egomet me quoque profiteor. Nam quid quæso me vspiam docere possit homo, cuius ipse imperitus est? quod in ipso situm non est? Medicina enim non in homine fundata est. Et licèt alium quidem alius quid doceat: tamen & hunc à naturà doctum esse oportet: aliàs doctrina eius nanci erit. Si ergo à naturà hausit: cum eadem adhuc hodie viuat, is ob id discipulus adhuc erit mecum, & ego cum ipso. Qui tamen iam iterum in hoc distamus, quod ille discipulos alios faciat, & se Magistrum profiteatur: ego verò me discipulum faciam ipsum & meum Magistrum, collegarum meorum præceptorum constituam.

Magister Medicinæ quis verus sit.

Ne verò, dum vos Magistrum meum cognoscere iubeo, timidiores fiatis, adeóque instigatione mihi aduersantium Doctorum moti, à me deficiatis: iam ad ista sequetur definitio seu conclusio, eo modo, qui in Medicinà vsitatus est, vt sciatis, ægrotum ex omni tradito fundamento ac Theoricà curare, quæ curatio scientiam cuiusuis Medici claudit & perficit. His ergo vniuersis præfinitis, primò scire vos velim, Medicinam in duobus omninò consistere: vnum est regimen: alterum sunt arcana. Duarum harum operationum discrimen hoc est. Quod in regimine consistit, id quotidianus coactus cursus astri est. Quod in arcanis consistit, id vnicum est & vice vnà infusum venenum, quod porro à cœlo & astris. ***.

Medicina in duobus consistit.

Hic rursùm deficit integra pagina.

* *Sol* in 25. & 29. diebus, & horis 7. *Venus* in 18. diebus, & 23. *Luna* in 73. horis: Et sic astra quoque cætera omnia, & ascendentes, qui ascendunt & ingrediuntur, istà computatione iuxta æthereum cursum finiuntur & mortificantur, quamdiu huiusmodi mortificatio per astri famem fit. Astrum enim ægrotum esse non debet: nec esse debet sanum. Quod verò adest, id sufficit. Eius autem, quod abit, locum, supplet alterum.

Ex his iam arcana ciborum & arcana Medicinæ à se inuicem discernite, hoc modo. Quod cum corpore administrandum est, id cibus est, vel potus. Quod sine suo corpore ministratur: id Medicina est. Ideò errores ita committuntur. Medicinæ, quæ cum suis corporibus porriguntur, instar cibi potúsque ad exigentiam famis, ministrari debent vt cibi, non vt Medicina. Et Medicina danda est sua horâ, ad normam ascendentium ac morbi, non pro fame aut siti. Cuminum est cibus in ventositatibus, non Medicina: ideò vt cibus ministrari debet. Similiter & aromata & herbæ similes plures, admodum efficaces, quæ commodi multum præstant in varijs morbis, hàc ratione, quod morbi illi in suis astris ita prætereuntur seu prætercurruntur. Cuminum enim hostis est Boreæ, & ipsius astrum frangit. Hinc conficitur, regiminis cognitionem desumendam esse ex iis rebus, quæ à corporibus suis se separari non sinunt. Hæc enim corpora, & corpora corporis, suam vtrinque confluentiam & concordantiam conferunt. Ideò in his tantùm regimen est, non etiam Medicina. Et quod hinc conualescit, conualescit ex regimine, vi illà, de qua diximus. Hinc ergò discite regimen ita ordinare, vt conuenit, ne qua fors ab hoc ordine deuietis, quod hactenus Medici fecerunt errones.

Cibus quid & Medicina, & quo vtraque differunt.

Cuminum quando cibus &c.

Directio mo... ex quo... sumenda.

Sic hallucinarer etiam, si definitum regimen conscriberem eo modo, qui hactenus à veteribus obseruatus, & tempore longo continuatus est: quod ita intelligere debetis. Si regimen constituerem, nimirum pro quarta parte Germaniæ; latiùs aut longiùs pertendere id non possim. Quartæ enim partis regio, cœlum, confluentia, influentia cœli & terræ, in causa essent, cur regimen dictum latiùs, quàm definitum est, extendi non possit. Ex ista enim terra, in qua caducus ortus est, idem cibari & potari vult. Ideò si regionem mihi propono, probéque considero istius cœlum, terram, omnes eius gradus, essentias, proprietates &c. hic comprehensas: tunc nec Europam, nec Alemanniam, nec Italiam, multo minus partes alias, Asiam scilicet & Africam descripsero. Quare solum regimen summarium suæ Theoricæ præfiguraui. Cætera Medici sunt, vt ex his porrò suam diætam dirigat pro istius climatis ratione: non autem solius climatis, sed & ascendentis totius regionis. Altera enim ordinatio ac diæta Medico reprehensionem afferre non debet. Ita enim cogit magna constellatio, confluentia & proprietas regionum, partium, terrarum, aquarum. In his enim subinde aliæ atque aliæ, ac inter se diuersæ proprietates, essentiæ, naturæ, & si quæ alia hic consideranda sunt, intercidunt.

Regionis diuersitas in diæta consideranda.

PARAGRAPHVS IX.

SIc ergò, quod corpori cognatum nō est, sed arcanū est sine corpore, id Medicina est. Hoc ita accipe. Illa in principio ab omni suo corpore separatur & depuratur, vt medicina fiat, quarū Physiognomia & Chiromantia, forma ac species similes fiant caducis, hoc est, corpori, in quo is iacet, quod matrix est. Sicut enim matrix eo morbo laborat: ita sciendū est, quòd ipsius Medicina in simili forma iuxta Anatomicā distri-

Arcanū aut Medicina quid.

bitionem iterum tribuatur. Vndè non iniusta mei hæc sententia est, qua dico, Medicum ad inueniendas artes, & componenda Recepta, præceptore quotidiano opus habere. Quis enim est, qui sine inuentrice hâc anatomiâ quicquam artis nouit? Nemo. Medicus enim instar canis venatici est: qui feræ vestigium, odoratu semel perceptum, continuâ indagatione tamdiu sequitur, dum tandem in feram ipsam incidat. Et hoc exemplum eò vobis faciat, vt, sicut canis prædam in naso, sic vos arcanum in oculis teneatis, idque per similem formationem Anatomiæ tam exquisitè noscatis, vt vobis elabi non possit. Nam per solam hanc indagationem Recepta ordinare, nec quicquam aliud sequi debetis, quàm quod vestigium id indicat. Sicut enim, etsi fera quidem cursu canem præuertat, post se tamen odorem eiusmodi illa relinquit, vt eius ductu viam omnem canis assequi possit: similiter feris arcana se habent, quæ omnes morbos anteuertunt. Quòd si canem sedulum Medicus præstet, in vestigia ipsorum facilè incidet, ita, vt herbæ, lapides, semina &c. occurrant, ac pro ratione paroxysmi, ascendentum, integræ constellationis tam astrorum quàm corporum sese exhibeant ostendántque. Nam in caduco motum cœli manifestum habetis, vt velut Astronomi ac Philosophi illum promptè expedire queatis. Ita iuxta hæc, cursum omnem cœli & terræ, hoc est, omnium astrorum in rebus naturæ inuenietis, quòd vnà cum paroxysmo ascendant descendántue. Et ista Anatomnia æqualis est. Itaq; non hominũ saltẽ paroxysmus, sed & paroxysmus crescentiũ noscendus, & sic tandẽ similis ad similẽ accommodandus est. Licèt autem hîc plenè omnia non describam, sed partem maximam ad *De modo componendi* reiiciam: tamen hoc fine vel obiter saltem illa attingo, ne per Scriptorum veterum Recepta decipiamini. Aduersantur enim illa inuentrici omnis Medicinæ ac vniuersarum artium, ac tam in anatomiâ, quàm cæteris grauiter hallucinantur: ita vt conscripta ea videantur à cerebro quodam fanatico, qui scientiæ sibi plurimum arrogauit quidem, eius autem quàm minimum habuit, ac de verâ artium inuentrice vix semel aliquando obiter quid audiuit.

Medicus in indagandis arcanis cani venatico similis.

Arcana sunt feræ.

Sic ergo inuentrix Receptorum docet, vt caducus matricis auferatur per Medicinam, quam illa indicat monstratque. Penes ipsam enim est vis ac potentia compositionis Receptorum, non penes homines. Ideò ex omnibus hoc iam scitote, quod eadem matricem modis multis præfiguret, iam cum Granagranis. Et licèt hæc quidem forma ad formam anatomiæ ægrè ac difficulter reduci possit: nihilominus tamen forma est. Quamuis enim apparentia duplex sit: astrum tamen in vtroque simile est, & corpora similia sunt corpori, quale in morbo fit. Verrista descendit ex illo sanguine, & est naturalis. Et ex quo illa crescit existitque, ex eodem matrici datur. Idem & cum Granagranis fit: si paroxysmi vehementer ascendant, tum vltimum corpus matricis in formam similem ducunt. Ideò etsi matrix non sit, prout in anatomiâ subsistit: id tu tamen ne cures. Sana enim matrix, anatomiam caduci non habet: sed si ægra sit, tũ anatomiam illam, Medicinæ similẽ, promit veluti dictum est. Cuius quidem Medicinæ processus ordo hactenus satis explanatus est, nec latiùs eum hic diduci locus patitur. In libro de Virtutibus simplicium tùm hoc, tùm alia plura explicatiùs tradentur.

Verrista &c. Granagrana &c. ad matricem.

Verrista vnde oriatur.

Anatomia matricialis sana alia ægra.

Posteriora hæc in fragmento quodam, Paracelsi Autographo, aliter ita habebantur.

IDem & cum Granagranis fit. Si paroxysmi vehementiùs augeantur, faciunt, vt postremum corpus matricis simile fiat Granagranis. Ideóque, etsi matrix non inueniatur in natura, qualis in anatomia consistit: id tu nihil cures. Sanæ enim matrici nihil datum est: sed prout ipsa morbum in formam cogit: ita formæ eius tu vestigia sequaris. Tandem enim matrix eò redit, vt in talem corporalem Physionomiam, Chiromantiam &c. reducatur. Quare vos meritò in hanc artem pertraho. In hac enim sola Medicus subsistit. Hanc autem si non noueritis, frustraneum est, quicquid tentatis. Ideò hæc hic dicta sufficiant, donec volente Deo simplicia & arcana ipsa nominem, ac in suis locis patefaciam.

CONCLVSIO VLTIMI LIBRI.

Sic ergo finitus est liber suffocationis siue præcipitationis matricis, quam ergo eiusdem caducum appello. Caducus enim, & morbus matricis, causis, ortu & essentiâ non differunt, sed res vna sunt, & in vno continentur. Qui verò differentia fiat, ratione corporum, id ex præcensitu cognoscite. Quæ siquidem Philosophiæ & Astronomiæ ignaris nimis ardua ac difficilia videantur: tamen alia ratione tradi non possunt, nisi postremo in cura, de Verrustis & Granagranis. Ista enim duo summa sunt arcana, quæ in hoc morbo adhiberi possunt, quæ rebus naturæ cæteris vniuersis præferuntur. Processus quidem passim multi sunt. De quibus nos iudicamus in libro de simplicibus, nec hic longius verba facimus. Experientia enim ipsum per se manifestat. Quod in natura manifestum per se est, id explicari ac doceri non conuenit. Ex eo enim fiunt Medici pigri, crassi, ignari: qui præsidium omne in solis libris habent, & de veritate eosdem solos consulunt. Hæc autem cognitio ex litera manare non debebat, sed ex vsu, experientia, & oculari informatione &c. Hæc enim veram praxin docet. Ideo in practica hîc peculiare nihil molior. Manifestum enim scribendum non est, sed per vsum probandum. Quod si non fiat, de isto Medico boni nihil quicquã aut sperari potest, aut quæri debet. Breuem itaque hanc practicam carere reprehensione volo: de qua traditum satis est, in quibus rebus virtus ista sita sit &c. Ad vsum & experientiam ocularem se quisque recipiat. Sine qua artes tuæ omnes pereunt, & damnum inferunt. Simplicia rectè sedulò cognosce: ea postmodum ad vsum, experientiámque transfer, longo tempore instando, non post fornacem stertendo, aut persuadendo, qui mos proprius Academiarum est.

Verrusta & Granagrana summa in caduco arcana.

SEQVVNTVR

SEQVVNTVR
FRAGMENTA NONNVLLA MEDICA, ad Tomum quartum operum Theophrasti spectantia.

AD LECTOREM.

ET si sciam equidē, Lector, aduersarios meos hæc mea non admodum probatū iri, vt quæ erronea & incondita ipsis vniuersa videantur: tamē, quod quærunt, ne dum quidē inuenient ac obtinebūt. Hi enim sunt, qui cū cōplicibus suis omnibus manifesto errore implicentur: id quod prolixius hic demōstrare operosius videtur. Si Paramirū nostrū edideri mus, plene planeq; tradetur de Theorica, & cæteris, quæ scire illi expetunt. Quæ etsi quidem non ab omnibus probabuntur: hi tamen, quibus illa probantur, operam suam haud male locabunt. Qua enim ratione de nonnullis morbis doceam, id seorsim ex singulis capitulis patet, quantum nimirum ad vsum practicum confert. Basilea me quidem audiuit, sed operam meam, non vt debuit, accepit. Et discipulorum arrogantia profectui ipsorum obfuit. Tabescunt enim & emoriuntur in libris illis Medicis, quos nullo iudicio ac prudentia vndecunque conquirunt & colligunt, ex quorum tamen lectitatione quam parum vtilitatis hauriant, dolendum est, quod non videant. Et passim multi noui ab ipsis libri prouolant eduntúrque, quorum tamen Auctores, quod scribunt, experientia nulla vnquam probarunt. Id licet probro non careat, ipsi tamen rem magni non æstimant. Morbos à capite ad calcem describunt. In hunc ordinem cogunt ac coniiciunt, qualescunque Medicina morbos nouit, siue ab ipsis cogniti sint, seu minus. Nam ignominiosum putant, quicquam omittere. Et ignorantiæ rebus eiusmodi plerunque colores illinunt, in quibus corporis ac ipsius vitæ periculum euidens sæpe versatur. Et hæc causa fuit, cur Auctorum istorum libros primum sedulo euoluens ac sectatus, postea aperto diuortio ab ipsis defecerim & discesserim. Nec solus ego quidem, verum & plures alii. Erat autem veritatis ex longe aliis principiis ac operibus eruenda, nec antiqua indiscrete pro Euangeliis acceptari, quæ pro Euangeliis nunquā vendita sunt. Experientia ipsa, rerum magistra & probatrix est. Hanc qui sequitur ac seruat, is multos errores ac mendacia veterū deprehēdit Medicorū. Quanquā ista Neotericis nimis suauiter arrideant. Vtinam vero conscientia recta quemlibet ita moderetur, vt cum sobrio & sincero affectu tùm scripta mea, tum veterum expendātur & iudicentur. Sed Ludimagistri veteres & Apothecarij ad veram scholam se ægre reuocari patiuntur, Vale.

Theoph. Basileæ protritus est.

Theoph. cur a veterib. Medicis discessionē fecerit.

Fragmentum de Hydropisi.
CAP. I.

PRimò sciendum est, hydropisin nihil esse aliud, quàm superfluam humiditatem corporis, vbicunque contentam. Humiditas ea in poris carnis & lacertorum concauitatibus hæret: & tandem poros cutis occupat, postquam cauitates omnes ac lacertos impleuit. Signis aliis nullis proditur, quam tumore, & relictis à pressione vestigiis, & compressione cordis, &c. Si autē supra cor quid exhibeatur vel non exhibeatur, perinde est. Quod enim infra est: idem etiam supra: & sic econtra. In cura varietatem id nullam facit. Nec in practica te detineat hepar vel splen, &c. sed ad solam humiditatem respice.

Cura hydrop. qualis. Porro in cura hydropis tria considera: *Cœlū, Terram, & Lunam*, hoc est, Astronomiam, Philosophiam, & Microcosmum. Terra est subiectum: cœlum est effectus. Microcosmus est patiens.

Mercurius cura hydrop. Ideò amoliendæ aquæ ante omnia operam da; postea temperandæ Naturæ, eique confortandæ incumbe. Vnum enim sine altero mors est. Expulsio instituenda est per Mercurium. Ei enim vis inest solius purgandæ aquæ. Exiccatio facienda est per Elementum ignis. Quibus enim humiditas probè veréque exiccatur, eorum descriptio talis est.

1. *Mercurij præparatio.*
2. *Sulphuris præparatio.*

EXPVLSIO.

MErcurij vis ac qualitas, Medicinæ ac arcanum tale est, quod huius morbi humiditatem ad exquisitum pondus vsque educit. Nec enim id præstat Colocynthis, Hermodact. Turbith, &c. Nec enim in poros ingressum vllum habent in quibus illa excedens humiditas iacet. Nec spiritus alius vllus præter spiritum Mercurij loca ista penetrare potest. Cætera ergò Medicinæ intestina nimium vacuando labefactant, & bonum cum malo tollunt.

IGNIS.

ITaque ignis est, Crocus Martis, Sulphur, &c. quæ ad loca illa, in quibus humiditas conditur, penetrare queunt. Sed sublimari & reuerberari debent. Isto enim modo post separationem trium reliquorum Elementorum ignis fiunt.

Aliud ad Hydropisin.

Diacuminum in Tabulis.
Purgatio cum præcipitato.
Oleum Tapsi.
Emplastrum cum fimo columbino.
Item Regimen cum cibis & potibus.

Aliud de Hydropisi.

De Nomine

1. De nomine hydropisis quod apud Latinos accepit, laborandum non est: nec de eius Etymologia inuenienda cuique suum cerebrum rumpatur. Et de nominibus ludunt Græci, Hebræi, Latinique pusiones, quorum intellectus ad grauiora non sufficit.

Quid Hydrops sit Declaratio?

2. *Primò, &c. Cùm ergo pluuia, &c.*

3. In

3. *In cura, &c.*
4. *Interpretatio.*

Declaratio.

SIcut cœlum ex terra extrudit gramina & folia, quæ ex suis pluuiis cœlum protertata in se quoque pluuiam inuisibilem habet. Hæc pluuia causa fit hydropisis. Terra est corpus Sicut enim pluuia in terra operatur, sic eodem modo etiam in homine, vt dictum est. Itaque omnium primò corpus homini cognoscendum est. Eo cognito, iam, semen eius etiam, nouerit, sciueritque, an id, quod desuper de cœlo in corpus incidit, nimium sit vel minimum, & an terra, hoc est corpus id omne ad se attrahere possit, aut an nimis parum illud sit. Vberior enim pluuiæ copia hydropisis est. Minor autem æquo humiditas, aridura est. De hydrope autem hoc capite tractatur. Temperaturæ ergo in homine lex ea est, vt cœlum impressiones æquales & conuenientes det, quantum ad corporis constitutionem requiritur. Ex pluuiarum abundantia, hydropisis oritur.

Contraria.

QVi nimium potat, & in bibendo luxuriat, is hydropem sibi aliter non affert, quàm vt rusticus suum pratum nimiâ alluuione offundit, & huic irrigationi imber cœli accedit, quibus vtrisque pratum agérue nimiopere humectatur, & quibus suffocatur. Cœlum autem est hydrops, non imbibita aqua. Id demonstrat incrementum morbi. Illa ergo ex cœlo oritur, non ex terra.

Indicia.

Cætera desunt.

Fragmentum de Aridura.

ARidura incipiens, membrum interdum vnum, interdum plura, nonunquã omnia inuadit, & totum corpus occupat, ita vt tabescat sanguis, hepar, cor, venæ & cætera omnia: sola ossa, & cartilagines ac ligamenta, &c. excipio. Siccantur autem ista, velut gramẽ arescit in campo. Sicut enim videtis, gramen sua humiditate orbatum, resiccari & arescere: ita similiter idem quoque corpori accidit. Corpus verò, quod iustam suam humiditatem habet, id pingue, solidum ac vegetum existit, &c.

Iam verò corpus, quod sua humiditate eget, de cœlo est, non de seipso. De terra quidem est secundũ corpus: sed ex illâ tamen non viuit, verùm ex cœlo. Ideo cœlum id humectat. Quod homo edit, id sui corporis semen est, quod in homine continenter crescit. Crementum hoc ab alimento est, quod de cœlo datur. Si autem à cœli impressione humiditas subtrahatur, homo arescit & exiccatur. Multæ autem stellæ ac multæ partes in homine faciunt, vt aridura iam hoc, iam illud membrum, iam vnum, iam plura, iam omnia occupet. Et summa hæc est. Cuicunque corporis parti iusto parcior pluuia datur, ea aridurâ affligitur.

Cura.

Cum rebus destillatis & sublimatis, id est, cum aquâ argenti.

Declaratio.

Cur Febris hyems facit paroxysmum.

Item Saturnus facit. Item inæqualis pluuia, frigida & niuosa pluuia dolores nouos creat.

Signa.

Cur Tussis, quia siccitas, &c.

Cur anhelitus, quia siccitas exsugit partes corporis.

Alia schedula De Aridurâ.

VIdete verò, vt gramen crescat: Ita similiter serenda aqua est, vt incrementum fiat. Aqua est Arcanum seu cœlum in Medicina. Id verò quod aquam seminat, semen est de Perlis, non Margaritæ. Generat hoc in mammis mulierum lac. Id enim quid aliud est, quàm in Marasmo crescens pluuia & ros, in quo Sol Microcosmi lætatur. De huius præparatione ita finiam: resolue in Elixir, vt sit fermẽtum. Corpus enim dat reliquum, quo opus est. Dosis est pro tempore seminationis, hoc est, Vere & Autumno. Hoc quid aliud est, quã Solis ortus & occubitus.

Fragmentum de Morbis tincturæ;

COlores omnes abditi delitescunt. Ars verò est, quæ eos proferat. Ibi ergo Archeus est, qui tincturas facit. Idem has deinceps emittit & effundit, quousque corpus extenditur aut eius Anatomia pertinet.

Cura.

Est ablutio, vt color ab aquâ de panno.

Item ablutio morborum, quæ colorem sumit, qui fæces sumunt.

Contraria.

Sicut color fit ex quampluribus, id est, atramentum ex duobus, &c. Ita species, huiusmodi etiam in corpore sunt. Quæ si coniunguntur: ex iis morbi fiunt tales.

Conclusio.

Si tibi mea Theorica non probatur. Saltem placeat mea practica, quæ tibi plus vtilitatis conferet quàm scriptores veteres vniuersi.

De Colicâ.

SEd ego dico, quòd Colica sit prima materia generationis ventorũ. Quòd si venti fuerint facti, emittuntur cũ suâ proprietate. Quòd non tãtũ stercus generatur, & vẽtus in eo cõsumitur.

Vtpote de *Tonitu & ventris.*

Vtpote de *pluuia sine vento.*

Nunc notandũ, quid sit vẽtorũ generatio?

De Paralysi, Apopléxiâ.

SEd ego dico, quòd Paralysis sit, &c.

Paralysis dicitur Autumnus vel vindemiæ oppilatio.

Nam si corpus vindemiare debet, nihil adest. In corpore hoc est, in Microcosmica vindemia, spiritus calcant fructus corporis, & in id suum dolium afferuant. Dolium est corpus liberum. Quod si nimis calidum probè non efferuescat aut despumetur, tunc assurgit, & operculũ sursũ ad corpulmones, cerebrũ, &c. iactat seu extrudit. Et sicut doliũ, quod referatur, se habet: ita homo quoq. Nec enim aërẽ admittere debet. Aer autẽ ingreditur, si doliũ seipsum rumpat. Hęc diruptio nõ est nisi nimius calor factus in corpore, si nimirum dolium nimis calidè afferuetur, & vincula arctè non conserta sint.

De Maniæ

De Maniâ.

COelum ergò Amentium numerum promit, qui omnes describi non possunt. Nam & quos sapientes facit, hi stulti sunt. Huius enim mundi sapientia nihil est nisi stultitia. Pro his autem cum sua medicina non exercuerit, ideò de ipsis hic silebimus. De cæteris autem, qui ad Medicinam pertinent, ita notate. Per res naturales vt franguntur: ita per Medicinas naturales iterum curantur. Quod verò Amentiam pellit, id rationem habet duplicem: vnam ex Astris sanguinis: alteram ex administratione rerum eiusmodi, quæ intellectum excedunt. Quæ ex sanguine, sunt sydera sanguinis, quæ præcellunt. Quæ ex administratione, sunt instar seminis vrticæ quod inter brassicam conseritur, aut instar sinapis, quod totum cerebrum mouet. Istiusmodi enim res cerebrum attingunt. Dici solet, hunc vel illum in quodam morbo maniacum esse factum. Et rectè id dicitur. Sic enim coniunctio syderum coincidit. Ita etiam dicunt: hic vel ille id edit. Quod nec ipsum malè dicitur. Sunt enim quædam, quæ cerebrum excedunt: vbi duorum vnum alterum dissoluit. Pariter etiam dicunt, hunc amentem esse ex intentiore meditatione, aut studiis nimiis. Quod non malè ita statuitur. Nec enim cerebrum vltra suas vires agi aut intendi debet. Nimia enim eius intentio, proprietatum ac dotum ipsius dissolutio est.

Quod cerebrum dissoluit, id aut in complexione nimis exaltatum est, aut cerebro nimis subtile occurrit, aut corpus est, quod ipsum quoque rationem seu intellectum habet. Quod cōplexionis nimium habet, ex sydere est. Quod nimis subtile existit, id ex proprietate Naturæ est. Quod ex intellectu est, id coniunctionem aliam habet. Quantum ad complexionem attinet: nimius calor, frigus siue, aut humiditas, &c. Ignis facit Maniam, velut & cerebrum felis, item Cicuta, item Galita.

Desunt cætera.

Aliud de Maniâ.

RAtioni autem cœlum peculiare est. Quot enim stellæ in cœlo: tot cogitatus & inconstantiæ in homine. Si ergo cœlum in seipso errat, errat etiam homo. Huius erroris modi ac genera varia sunt quæ non omnia enarrari queunt. Varietas enim stellarum varietatem hanc in homine facit. Ita etiam stulti cognoscendi sunt, & multæ maniæ in homine, quæ admodum multiplices ac variæ existunt. De his verò stultis aut Maniacis, quas rationes alias scrutari quæritis? Cogita ac expende, quid homo sit, & ibi, hoc est, in cœlo, quiesce.

Plura in ista pagina non scripsit auctor.

Aliud Fragmentum de Maniâ.

SYdera errantia, memoriæ, prudentiæ, sapientiæ, scientiæ.

Item si vrticæ inter sapientiam emergunt, tunc illam ex vrunt, &c. faciunt calidam causam.

Item, si Nenuphar, frigidam causam facit. Item, si Mars, si Saturnus, &c.

Conclusio Libri.

IAm verò videte experientiam, quid conferat. Ante paucos annos id nondum sciui, quod iam scio. Itaque iam demum scribo, quod scripsisse pridem debueram. Quarum enim rerum probam inueni, de iis tracto tradóque. De cæteris autem mihi nondum compertis, scribere erubesco. Ecquid videor vobis?

7. Huius generis est cicuta, &c. cerebrum felis, &c.

8. Item, nota de Anabaptistis, & de spiritibus profundis, & cæteris stultis spiritualibus

Cura.

IN hisce rebus tenenda est Cura Ossiæ. Item vbi dæmones coniurantur ibi tales nugæ adhibentur. Neque id in intellectu habent, itaq; ita manet. Et de his sumuntur Recepta, non de floribus Violarum, Nenuphar, Rosis, &c. Discenda ea sunt à Monachis & adiuratoribus, &c.

De Vermibus.

VErmes etsi quidem multiplices sint: ipsorum tamen omnium vnicum saltem nomen & vna causa est. Diuersitatem ipsorum parit materia, ex quâ generantur. Hæc autem qualiscunque sit, medicinam saltem vnam requirit, quæ vermibus omnibus generalis est.

Quid?

Si vermes, &c.

Causa.

Vermium causa duplex: putredo, & sperma. Spermatis hæc ratio est. Si sperma quoddam vermium, &c. corpus ingrediatur, & non digeratur, tunc à calore naturali mutatur in vermes, seu monstrum vermium. Quare? Quia non est in loco suo, id est, in Matrice. Ergo monstrum fit, vt homo generat Gnomos, item Gigantes, &c. *Vermiū causa duplex.*

Causa altera est putredo. Putredo autem quæuis vermes producit, si secundùm cœlum ac Lunam se habeat: aliàs minimè. Ita qui Casei in Augusto & Iulio conficiuntur, hi omnes putrescunt. Similes menses alii quoque sunt in anno. Ideo generatio vermium est putrefactio cœlica. *Casei in Augusto facti putrescibiles*

Similiter & ex magno calore vermes generantur. Sic in æstate plurima putrescere videtis, ex calore vberiore. Quòd si ergo etiam in corpore Augustus, Iunius, caniculares, &c. dominentur, tum partes corporis putrescent, ex quibus deindè vermes producuntur.

Totius enim Microcosmi & eius partium ea natura est.

DE LOCO.

DE loco verò vbi generentur, sciatis, ibi saltem vermes oriri, vbi putredo esse potest;

test, vt in auribus, dentibus, intestinis, stomacho, matrice: alibi non, nisi cursus cœli mirè exorbitaret.

In dentibus sunt tales: in auribus tales.

His etiam sciendum est, cœlum putredinem facere motu suo, velut in vulneribus, &c.

Sic multa alia etiam sunt, quæ vermes gignunt, si coniunguntur: velut mel & panis, putrifacientes Medicinæ, & pus vulnerum, &c. suffocatio & strangulatio, &c. Caseus è Syluâ Martiâ allatus. Tres hæ quoque causæ sedulò it. cognoscendæ sunt.

Mel & panes coniuncti vermes quando pariant.

Coniunctio à { *Cibo & humore febrili non vero.* / *Potu & humore disenterico non vero.* }

Coniunctio à { *Vulnere interno, & cibo lacticiniorum.* / *Vulnere interno & potu incongruo.* }

Oppilatio in talibus generationibus ea omnia promouet, quæ aliàs citra damnum abirent. Oppilatio, hoc est, priuatio aëris, ea excludit, velut gallina oua. Sic & generationes omnes fiunt ex calore, qui vermes excludit. Gallina enim & fœmina æquo calidiores, fœtus sanos non proferunt, sed omnes ad vermes dispositos,

Vlcera sordida, &c.

Sal de cœlo separatur

℞. *Oleum de spicâ, Vulpis.*

℞. *De Cinnamomo.* Ex eo, quod de spermate sunt, vitam accipiunt: sperma vere Physicum est, sed cœlum Matrix, digestio.

Aliud de Vermibus.

1. *Luna facit.*
2. *Axis est posita.*
3. *Item putrefactio Lunaris facit omnia.*
4. Item, *Omnis vermis habet sperma vermium, sed vnde symptomata?*

Fragmentum De Diarrhæâ,

Quem altus citatior vrget, &c. is Diarrhæâ laborat,

Causa,

Naturæ purgatio quotidiana quomodo.
Quomodo Natura seipsam purget.
Quomodo cibi purgent & potus.
Quomodo Medicina purget.
Quomodo Natura machinetur in peius per sedes, id est, corrumpatur.
Quomodo à medicamentis corrumpatur.
Quomodo cœlum sit causa harum rerum.
Illi cum medicinis suis se habent, sicut Fortunatus cum suo marsupio.

Quæ materia sit { Lienteriæ / Diarrhœæ / Fluxus } Merdum non, sed hoc corpus (comedit) seipsum. Ergo *seipsum in tale merdum disponit.*

Non inuitus hic contraria quoque descripsissem. Sed quòd rem hic abrumpo & breuiùs trado, causa hæc est, quia expecto, quid obiecturi mihi aduersarii sint. Dico de Asinis Apothecariis: & de seductoribus, seu elumbibus Medicis, qui tentare omnia festinent, vtcunq; cadant.

Cùm ergò hæc adeò subtilia sint, & ex iis facile quid peius fiat, ea dissimulare hic volui. Sapientibus & doctis dictum satis est. Indoctis hoc scire non conuenit: quia ea non ad probitatem impendunt.

Caput de Caduco.

Somno nihil detrahendum est &c. hoc est, dormi, quando voles, non secundum diem aut noctem. Dies nóxque herbis ac gramini constitutæ sunt, non tibi. Tu vigiles &c. quando opus est &c.

Si ex salare salmo fieri potest &c. poterit etiam ex ægritudine hominis vnâ produci alia, hoc est, ex tremore caducus, ex caduco &c. quæ Philosophia vnica est.

Caduco etiam sciuri &c. laborant. Quare? Quia nempe eandem naturam participant.

Caducum etiam fœtor ciet, non tamen quiuis: sed tantùm Sulphur, Mercurius & Sal, hanc vim habent.

Est ignis fixus, qui non ardet, nisi ignem habeat. Quamdiu ignis durat, est ignis Persicus.

Fumus de Salepetræ, Sulphure & Mercurio cadere facit, flámeo ardore cerebrū concutiens.

Ignis est Mars) tamdiù vrens donec transeat. Exemplum: vt Ecliptis pertransit Solem, ita & Mars hunc ignem more Ecliptico.

Locus eius est in multis corporis membris, nec vbique cognosci potest: scilicet in stomacho, sanguine, venis, hic, istic, illic &c. Si verò ab igne exardescit, tum quoquò versum penetrando, certis meatibus in cerebrum pertingit, & furere facit. Idem similiter etiam in cerebro ipso incipit.

Eodem etiam modo insilit tremor cordis, incubus, succubus, fatigatio: licet à generatione horum cerebrum non occupetur: quia situs fumorum non habet, ac propter oppilationum exiguitatem in suo loco manet.

Generatione instante, paroxysmus oritur. Illa autem vel æqualis est, vel inæqualis. Et hæ veræ Astronomicæ sunt subtilitates, ad rerum istarum cognitionem facientes. Vbi solidus Astronomus is est, qui non considerat Hypocrisin tempestatis, sed coniunctiones morborum. Et hâc de causâ Astronomus creatus est.

Alia Schedula.

Ego miror, quòd tantas rationes ostendunt auctores de caduco, & non est necesse. Saltem vide hoc, quòd spiritus cerebri in spasmum paroxysmalem vertitur. Si scis curam spasmi cerebri, paratus es in caduco, & in omnibus similibus. Indignum est facinus, quòd Auditores vestros tam turpiter seducatis.

S. P. D.

S. P. D. Theophrast.

QVis vspiam est, qui cum veritate asserere possit, quod experientia apud se terminetur? Nemo. Sic vere quoque nemo dixerit, eandem in auctoribus veteribus completam fuisse. Aequum ergo est, vt quod finem non habet assidue vlterius inquiratur. Eadem etiã Medicinæ sors est, quæ fines suos nondũ assecuta est. Quis enim laudet fundamẽtum illud, cui institerunt hactenus antecessores, cùm, quod in ipso summum est, nõdum comprehensum aut indicatum sit? Dico de proprietatibus. Nam quis mihi non credat, hactenus in officinis meras quisquilias venditas fuisse? Si rem ad verum recensemus, Hippocrates certe præparator fuit acerrimus & exquisitissimus. Auicenna autem huic aduersus fuit. Nam quid ipse tandem cum suis præstat? Et non risu id quidem dignum sit, tot Medicos Astronomiam præteriisse, cum tamen sine ea Medicina nullius momenti sit? Taceo hoc, quod nec climatũ, aut Cosmographiæ, aut Geographiæ discrimen vllum tenuerunt: nec tempus præteritum ab instanti aut futuro distinxerunt. Et quis hæc non admodum necessaria arbitretur? Et Theophrastum terrefaciat Mercurius Medicus dicere volebam qui nec sit Cosmographus, nec Geographus, nec Astronomus, nec Philosophus? Id quidem nunquam fiet. Tum nec cogi possit ad laudandos eos, qui columnis Medicinæ carent. Et hi qui quæso pede suo monoculo & claudicante Theophrastum anteuertent? An vero æquum ac decens sit, medicinam in ipsa præparatione mortificare? Et peritos imperitis propter fauorem, gratiam ac cognationem postponi? Quam vero inconcinnum est id Receptum. ℞ Turbith, sen e &c. fiat &c. contra podagram, si conferas cum hoc ♃ Auri essent. An verò stercus, in quo nec elementa, nec arcana, aut virtutes proprietatesue insunt, separari, & præpollere debeat?

Itaque hæc considerata omnia, spem mihi faciunt firmam, fore, vt patres, senioresue, qui ex scholis Medici euadere volunt, haud ita serio detineantur & proculcentur. Nec dubito quin officinarum, & horum remediorum seu receptorum vsus ipsis magis quadret, quam hæc ars adeo subtilis. Nec enim vlterius suam prouexerunt eruditionem: & quantum eius habent, tantum tuentur. Longe autem fundamento alio opus est, quam hoc quod patres illi tuentur. Ipsorum enim ars merè otiosa est, quam iam cum tædio deinceps discunt. Experientia in ea satis parũ est: nec arrogantia eos exquisitiora discere permittit &c.

CAP. I.

IAm verò præter experientiam suam illi nihil quicquam crepant. Cur ergo mihi quoque experientia mea minimè concessa & libera sit? Quid enim Medicina est aliud, quàm experientia? Et hæc mihi æquè familiaris, ac ipsis est. Et quis experientiæ propriæ alienum certum facere queat? Nemo quidem. Cur ergo sequaces vos, aut illis, aut mihi super incumbitis? Quilibet imò suæ arti ac experientiæ innitatur. Rei enim cuiuslibet cognitio per experientiam est. Quiuis ergo sibi operam det: experientia mea mihi prodest, non tibi: Quod si tibi de experientia mea quid largior, tunc fas est, te idem ipsum quoque experiri: & sic mihi similis fies.

De Matrice.

VEterum scriptorum lectio quò facit? Tu verò omnes singulatim morbos mulierum curare vis, & lac proferre, menstruum ciere vel cohibere, fœcundas facere &c. Hoc vnum age, vt reducas in temperaturam, fortitudinem, virtutem, temperamentum, id est, ad suum esse. Quod si feceris: quid præterea defuerit? Nihil: Ita omnia præstò erunt.

Certũ quidé est, dari restrictiones, prouocationes, laxationes &c. Sed quid ista ad te? Multę etiã superstitiones glisceãt. Quorsũ autẽ ista omnia? Tu idẽ ne facias. Vnus Deus, vna Medicina. Quis omnia necessaria speculari queat, si pũctatum rem agamus. Non ita, non ℈, sed ℔. Hoc est, vnam viam inquire, non plures ambages.

Reliqua deficiunt.

PRÆFATIO.

Doctoris Theophrasti super morbos podagricos & his cognatos alios.

MVltis meis per Europæ fines peregrinationibus didici ac cognoui, hoc nostro seculo podagram multo familiariorem factam esse, quam ab exordio mundi fuit. Id enim ex ipsis libris conijcitur, qui de podagra parùm admodùm tradunt. Tum & podagram infrequentem fuisse, id testatur, quod veteres de ea curanda non admodum laborarint. Hoc enim fieri subinde solet, vt visitatioribus & frequentioribus morbis plura & paratiora remedia inueniantur, quam non frequentibus, sed raris. Tandem etiam præsentes podagræ, si ad veteres conferantur, non secus se habent ac nigrum ad album. Hodiernæ enim podagræ adeò difficiles contumaces & rebelles existunt, vt ad has collatæ veteres quasi ludus sint: quæ tardius afflixerunt, grauius nõ lancinarunt, cito desierunt, & leuibus remedijs facile domitæ sunt. Hæ verò ad summum gradum omnia conscenderunt, nec vel in pristino loco vel modo manserunt, sed membra hodie etiam ea inuaserunt quæ prioribus ætatibus iis minimè subijciebantur.

Ac ob id necessarium etiam est, easdem a modernis Medicis longè accuratiùs considerari, quàm à Medicis antiquis factitatum est. Nam & alias nobis constat, quod morbi omnes sensim incipiant, & cum tempore subinde magis magisque inualescant ac augeatur. Sicut enim ex semine vno integer hortus conseminatur: sic etiam per propagationem humanam dolores quoque subinde magis inualescunt ac augentur. Et veluti arbor crescens primo contractior, post ramis subinde latioribus & numerosioribus diffunditur & expanditur: ita podagra quoque in corpore extenditur, suis ramis subinde sese magis dilatans, ac radices profundius agens. Seipsam enim seminãdo iugiter excrescit, ac subinde latius deducitur. Subijcere autem hic non possum meam antiquam de podagra sententiam: de qua veterum scriptis ac traditionibus adeo præfractè astipulatus sum, vt verba ipsorum omnia mihi pro Euãgelio fuerint,

Hippocrates acutis. præparator. Theoph. qui vocetur a Medicis veteribus fecerit.

fuerint, quibus meliora vspiam inueniri posse, persuaderi nunquam poteram. Sed imprudens tum non attendebam, hanc omnem sententiam super arenam conditam esse. Postquam vero diligentiùs illorum scripta euoluissem, temporis processu didici, in illis nullum remedium tradi, quod curandô huic morbo satis sit. Itaque a placitis illorum desciui, & animum ad experientiam certiorem appuli. Vbi eo prouectus sum cognitionis, vt iam scirem, gradus medicinarum omnino podagram sanare, non recepta Medicorum reliquorum Graduum ergo per Alchimiam inueniendorum mihi iam necessitas incumbebat. Ista vero docebat me remouere & separare ea, quæ gradum obtunderent, & veluti vinclum tenerent. Ibi ergo simile ex simili subinde eliciebatur, ac ipsa experientia docebat, non frigiditate, non calore, non humiditate, non siccitate podagram sanari sed arcano virtutis. Hoc autem arcanum ac ipsius virtutes docet ipsa Magica, quæ in lumine naturæ doctrix est. Per hanc discebam ac cognoscebam vbinam virtutes laterent, & qui purum ab impuro separari debet. Hoc inuento, iam vltrò veterum libris ac nugis valedicebam, quorum sapientia omnis ex Academiis dimanaret. (margin: Magica inuentrix curæ & causarum.)

Quod autem hic indico, de sola inuentione Medicinæ intelligi debet. Insuper autem & causæ peruestigatio ex Magica similiter mihi innotuit, hac tamen ratione, vt astra & 4. cætera Elementa cognoscerentur, non autem complexiones. Nam vt in summam vnam res omnis contrahatur, ex solis externis essentiis podagra oritur. Ab externis enim in subiecta sua illa descendit. Illa enim in subiecta sua sese seminauit & congeruit, vt iam deinceps hæreditaria seipsam propaget sicut clarius in suis capitulis definietur.

Hæc dum passim inquirerem & seriò peruestigarem, experientiá prouehente, eò cognitionis deueni, vt, si hoc fundamentum meum ægri simul & Medici accipiant, vtrique lætum exitum sensuri sint. Sed lubet mihi porrò aliquid de statu meo ac sorte pristina recensere. Quotiescunque curam podagræ aggrederer, & magnum ægrorum numerum paratum haberem: factum est, vt multoties ab imperitis Apothecariis deceptus, speratam in medicinis operationem experiri minime potuerim. Præterquam enim quod haud obscurè Quid pro Quo subindè permiscerent, ipsi insuper remedia seu medicamina tam spurcè ac nequiter confecerunt, vt, nisi Deus singulariter malum auertisset, iis ægri citra læsionem vti minime potuissent. Taceo, quòd cum addito Encomio pretium remediorum vsque adeò impudenter auxerint, vt res ea modo omni careret. Itaque desertionem ab ipsis feci. Hoc pacto, vltro ad me deindè venerunt Empirici, Chirurgi, Tonsores, Alchimistæ, &c. humanitatis & obseruantiæ officia omnia certatim mihi adeò studiose deferentes, vt viderentur non saltem pro omnium doctissimo me colere, sed & gaudium suo accursu mihi non leue mouerent. Illorum tamen nemo, ne quidem ex omnibus probissimus, vltra tres menses probus mansit: sed malitiæ virus iam a primo illico initio vniuersi imbiberant, hoc technis suis quærentes, vt per dolum ex me artem discerent, & ea percepta præceptorem suum ingrati exigerent aut expellerent. Nam iam dum patientibus meis persuaserant, se partem mercedis vnam accipere velle, cum mihi partes penderentur triplices, & tamen me non tardiùs curam omnem complere velle. Cui rei patientes etiam haud pauci, nullius æquitatis aut honestatis respectu habito, facile assensi sunt. Post hos deinceps etiam nonnullos Doctores in disciplinam meam cooptaui. Sed quanto lucidius rubrum nigro est, tanto hi illis peiores extiterunt, ante blandientes, pone mordentes. Itaque vt in summam rem conferam, collegam nullum vnquam nactus sum, qui non me simul cum ipsis ægris seduxerit. Sed nimis maturè omnes ii euolarunt, cum virtus nondum inuenta esset: adeóque vsque ad finem malitiam suam cohibere non potuerunt. Perfectionis ergo nihil adepti sunt, sed hoc tantum, vt fucum facere hominibus queant.

Vniuersos autem qui inter discipulos meos suum nomen profitentur, sedulò adhortor, ne ipsos pro perfectis habeant. Nec enim ad disciplinæ finem pertigerunt.

Vt verò ipsius artis verum principium ac finis cognoscatur, librum hunc mihi conscribendum proposui, in testimonium meipsius, seu Medici genuini, & aliorum, seu fucatorum & impostorum. De podagræ autem cum causis, tum curá tractare institui, discursu perfecto & accurato, vt ex hoc cuilibet scriptorum veterum inscitia pateret. Nam quicquid de podagrá Academiæ profitentur, docéntue ac declamitant, id fundamento omni caret, ac ad soliùs pecuniæ emunctionem directum ac comparatum est.

Iusto autem mihi in omnibus meis scriptis dolori est, quod ex omnibus tam Germaniæ, quam Italiæ Academiis, nullus hactenus vel Medicus vel pharmacopæus prodierit, qui, quid Virtus sit, compertum in minimo habeat, cùm tamen in Hippocrate de eius principio legerint. Ignorationis huius hæc causa est, quòd nempè purum & impurum non intelligant: quid ergò de fundamento cætero cognoscant? Multò ergo commodiùs ac honestiùs Dauentriæ scholam (vt vocant) particularem introduxissent, quam pro facultate Medicá Academiam fundassent. Sed tamen vtcunque ista se habeant, tandem tamen aliquid prodibit ac emerget, cùm semen semel iactum sit iis, qui laborem meum singulari ægrorum commodo impendent. Deinceps ergo iam sequitur libri huius tractatio, suis partibus ac capitulis distincta. Tractatus autem bini sunt: vnus de Causis: alter de Cura. Tractatus autem primi capitula ea erunt, quæ iam tradentur. Sic & capitula tractatûs secundi. (margin: Virtus quid.)

TRACTATVS I.

Reliqua desiderantur. Sola enim præfatio hæc inter alia fragmenta reperiebatur.

CVRA.

IN superioribus libris ac capitulis comprehensum est, debere Medicinam considerari secundum doctrinam sex professionum, Chiromantiæ, Geomantiæ, Pyromantiæ, Anatomiæ, &c.

Istæ

Istæ enim receptorum compositionem docent, non nos.

Cùm ergo sensis illis opus sit cognitis: ad præscriptum illorum deinceps mea Recepta omninò informabo, ac Medicorum cæterorum medicamenta similiter ad normam ipsorum expendam ac probabo.

Sequitur dispositio Librorum de Podagrâ.

LIBER PRIMVS, *de communi omnium origine.*

Tractat prologum. *Personam Morbi.*
Originem artium. *Limbum.*
Mechanicum.

LIBER SECVNDVS, *tractat Notitiam componendi Recepta, & morbi naturam per Anatomiam. Chiromantiam. Phisionomiam.*

Prologus. *Origo Morborum.* *Morbi declaratio.*
Mechanicus. *Limbus.*

I. Illæ artes docent omnium morborum originem, ortum & processum dicunt, & sunt contenta libri primi scilicet.
1. *Prologus, in quo tractat errores, & proprietatem extrinsecam.*
2. *Origo, in qua tractat causas morbi ex vna origine.*
3. *De Limbo, vbi tractat quomodo res vna.*
4. *Mechanica, vbi tractat, quomodo morbi fabricentur.*
5. *Morborum signa, vbi morbi prima notitia declaratur.*

II. Illæ artes docent morbũ cognoscere, cuius generis & eiusdem generis debent F. Recepta & vnius concordationis.
1. *Prologus.*
2. *Physionomia.*
3. *Anatomia.*
4. *Chiromantia.*
5. *Conclusio.*

III. Illæ docent naturas & mutationes, & ad inuicem regressum & egressum, curam & non curanda
1. *Prologus.*
2. *Pyromantia.*
3. *Geomantia.*
4. *Hydromantia.*
5. *Necromantia.*
6. *Conclusio.*

IV. Cura
1. *Masculi.* *Ergo omnis Anatomia, Astronomia, Hydromantia, Pyromantia, Chiromantia, Geomantia, Physionomia, Necromantia, res duplices in Mundo.*
2. *Fœmella.*
id est, Duplex est: *Anatomia. Pyromantia. Chiromantia. Physionomia.*

Alia Dispositio.

Prologus. *Cur ego ex tanta audacia ausus sum scribere.*
Libri Argumentum. Narratio.
Diuersitas id est, *Inuentricis & ipsius morbi.* — *Gustus, Auditus, Loquela, Tactus* — *vbi cuilibet sunt peculiaris Gradus & Anatomia est*
Anatomia vini.
Anatomia morbi, quando floreat, ex dimidio, integrè, fœcundè & steriliter, id est,
Accessus, Hora, Dies, Minuta, Concordantia Planetaria syderum. Consummatio. — *De Passionibus Astrorum. De corpore solari.*

1. Ad Lectorem. 2. Enarratio. 3. Limbus. 4. Mechanicus. 5. Anatomia. 6. Physionomia. 7. Chiromantia.

Apparatus, id est mores.

Elementorum 4. Astrorum nomina appropriata:
1. Pyromantia (tempus.) — Astrologus. Astronomus. Mathematicus.
2. Geomantia. — Philosophus. Naturalis. Rationalis.
3. Hydromantia. 4. Necromantia. — Illæ sunt extinctæ, & primæ in locum positæ.

Hæc omnia procedunt ex natura rei dominantis.

Apparatus, Mores, Tempus, id est, quo tempore.

Et sic quiuis morbus habet suum apparatum, mores, tempus & mutationem & essentiam: quæ natura est essentia.

Liber materiæ. 1. Prologus. 2. Enarratio ſcilicet paroxiſmi. 3. Pyromantia. 4. Geomantia. 5. Hydromantia. 6. Necromantia. 7. Proceſſus. 8. Apparatus. 9 Signa.

(Anatomia vini, bonorum ciborum.)

Corpora 1. Anatomia 2. Materia 3.
Cauſa 4. Signa 5. Cura 6.

Vinum. Luxus. Cibus. Ocium.

Aſtronom. partes.
- Prologus.
- Pyromantia.
- Geomantia.
- Hydromantia.
- Necromantia.

Item, quælibet medicina ſola per ſe gradus omnes habet, ibi, quare non alibi per pluralitatem: quia ſicut vnus morbus in vno corpore gradatus, ita gradus Medicinæ, in vno ſimplici.

Terræ partes. Quomodo 4. Elementa producant quatuor corpora: & quomodo 4. corpora iſta generata producant quadruplicia, forma ſcilicet
- 1. Metallina.
- 2. Herbacea.
- 3. Niuea.
- 4. Flata.

Minutio prodeſt Acutis & Chronicis, præter exceptionem de Fractis.

Item vnum corpus mutare in aliud, eſt terrea mutatio.

Tot genera incidunt, nonnulla hac via:
- Minutio.
- Purgatio.
- Mumia.
- Narcotica { Frigida / Calida — Coagulata. Reſoluta.
- Stupefactiua — Cicatrizantia. Corrodentia.
- Rectificantia — Digeſtionis, hoc ſummum. (ibi principium, Regimen.)
- Confortantia extra naturam.
- Cibi coituſque cohetrio.

Fragmentum de Caduco.

* Magis ipſius paſſio, quàm omnium Elementorum paſſio. Quare id? Cur homini ipſi talìter? Ideò, quia, niſi gratia diuina rationem noſtram tueatur, nihil proderit, quicquid agimus aut adhibeamus. Auxilio diuino ſubtracto, toti tremimus & trepidamus, ac conatus noſter omnis fortuitus eſt, ratione, viſu, & auditu carens. Itaque in miſeriam noſtram inſpiciendo, nullo faſtu turgere homines, ſed veluti percuſſi, humilitatem cordis noſtri etjam in ſtatu ſanitatis exercere, ac miſericordiâ mutuam erga alios affectu ſyncero declarare debemus. Cùm ergo in hiſce proximi noſtri ſubleuatio poſita ſit: officii medici ratio in duobus conſiſtere videtur, nempè in pauperum auxilio, & in diligentiâ. Nec enim Medicus pauperi quicquam conferre poteſt aliud, quàm auxilium, idque per officium charitatis. Cognoſcendi autem ac diſcendi auxilii doctrinæ viæque plures ſunt. Hanc alij ſpeculando & ſomniando captant: alij exempla inducendo quærunt: alij naturam indagando venantur: alij modis aliis inquirunt; ſed hi omnes perperam. Fundamentalis ratio cognoſcendi auxilij extra iſta omnia poſita eſt. Fruſtra ergo in illis deſudant Medicinæ ſtudioſi. Et cogitent omnes quàm inani euentu hanc metam terere pergant, & quàm paucis ſtudium eorum tale emolumento ſit. Quin id potius conſideratis, quòd auxilij complexio à nullo ſciri aut perueſtigari queat. In hoc vno cardo omnis verſatur: Videtis nimirum, quòd Deus ferrum condiderit propter ædes, non ædes propter ferrum: ſed vt per hoc lapides & ligna fabricentur. Quis autem indagabit, quid ſit in ferro illud, quod ſcindat? Nemo. Quis cauſam expediet, cur ferrum ſcindat, non ſcindat itidem Marmor? Nemo arbitror. Sic nemo viciſſim cognouerit, cur Medicina hoc vel illud præſtet, in hoc illóue morbo? Quis cauſam reddet, cur ſecuris ſcindat ligna, non etiam lapides? Nemo. Ita ſimiliter iſtæ quoque operationes in naturi abſconditæ latent. Et cum de Medicinâ dicendum ſit, ſcire vos velim, in ea fundamentum aliud non dari, quàm experientiam ipſam, per quam faber ac tignarius nouit, quod vis ea è ferro egrediatur, & ferrum cum ligno conueniat. Quæ enim ferri & ligni conuenientia eſt; eadem eſt etiam vnitas Medicinæ & morbi.

Porrò autem (licèt profundior hîc Theorica nulla requiratur) de caducis hoc ſciendum eſt, quòd naturalibus metis Deus omnia includat, & ſecundùm curſum naturalem vniuerſa diſponat. Interim tamen aſſerere nemo queat, morbum iſtum naturalem exiſtere, aut ex cauſâ naturali emerſiſſe. Nihilominus tamen, dum naturaliter incidit & exhibetur, naturali remedio ipſi obuiandum eſt. Quia enim Deus non vno modo, ſed variis viis morbos infligit: ideò variæ etiam medicinæ viæ ſunt: quæ ob id modis multis proponitur: non quidem, quòd Theoricam vnam omnium condamus, & ſuper vnâ chordâ (quod aiunt) de cauſis, origine, &c. morborum diſquiramus: ſed quòd conſideremus, viam eandem etiam in medicinâ omnino exiſtere. Defectus.

Aliud

Aliud Fragmentum de Caduco.

SIc cum simili omninò fragore hic quoque morbus insultat, non secus ac tonitru, fulgur &c. instar terræmotus, qui omnia loco illi vicina prosternit: aut instar Lorindi, qui suæ aquæ mutationem exclamat; aut velut Manna, quæ sui aeris &c. Sic ergo cùm homo similis mundo sit, nec isto minor, omnem ipsius ideam seruat: ideò similem quoque Lorindum, aut terræmotum, ac fulgur, chaósque sustinere cogitur. Nam in hoc causa hæret: quòd, sicut homo minor mundus est, ita mundi omnia etiam in se is contineat. Hinc tot in homine partes sunt: ex quo etiam causa obsessorum hominum depromitur. Diabolus enim in mundo habitat: vnde etiam habitat in homine. Et sicut intus in homine vermes sunt & nascuntur varii multiplicésque: ita foris etiam in mundo: ac vtrobique eadem diuisionis ratio & natura est.

Cùm ergo, quicquid extra hominem est, idem intus quoque in homine sit, & quod in homine, idem etiam extra hominem: sciendum est, quatuor prædicta, tonitru &c. pro parte ignis: terræmotum pro parte terræ: Lorindum pro parte aquæ: thronum pro parte aeris numerari: & tamen omnes caducus vnus sunt, & secundum huius species diuiduntur. De hac diuisione seu diuersitate mihi disquirere liberet. Sed sæpiùs adhortatus sum Medicos, vt Philosophos ac Astronomos agant, non nugatores aut somniatores præstent, vt scilicet de morbis cognitionem certiorem haurire possint. Quicquid enim vnquam de hoc morbo illi prodiderunt, mendacium merum est. Quàm graue autem putatis, mendacium in medicinâ struere de morbo aliquo, per quod ægri illi seducantur & eludantur? Id autem hactenus non rarò factitatum est. Oculos aperite tandem, & discite, cognitionem Medicinæ non vsque adeò esse facilem, vt vobis persuadetis ipsimet. Interim putidæ nugæ illæ sunt, quæ de humoribus ebuccinatis, quæ nihil, nisi seductionem & neglectum tum ægrorum, tum morborum inuehunt.

Finis Tomi Quarti.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI ac probatissimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI.

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM

Tomus Genuinus Quintus.

Agens de Libris ad Medicinam Physicam spectantibus.

Recenter Latinè factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

THEOPHRASTVS BOMBAST EX HOHENHEIM EREMITA,

vtriusque Medicinæ Doctor, ac Professor Medicæ artis Sudiosis S. P.

Vum sola omnium disciplinarum Medicina, tanquam diuinum quoddam munus, tum sacrorum tum prophanorum scriptorum suffragio necessitatis titulo laudetur, atque paucissimi doctorum eam fœliciter hodie tractent, visum erat, illam ad pristinam suæ auctoritatis laudem reuocare, & quam quidam à fæce barbarorum, nos ab erroribus grauissimis purgabimus. Non veterum addicti præceptis, sed iis duntaxat, quæ partim indicatione rei naturæ, partim nostro Marte inuenimus, & longo rerum vsu atque experientiâ comprobauimus. Quis enim nescit plurimos doctorum hâc tempestate vel summo ægrorum discrimine, fœdissimè lapsos? quum nimis anxiè Hippocratis, Galeni & Auicennæ, aliorumque dictis adhæserint, perinde ac ex tripode Apollinis, hæc veluti oracula, manauerint, à quibus ne digitum latum discedere liceret. His enim auctoribus splendidissimi quidem doctores, si diis placet, non autem medici nascuntur. Non titulus, non eloquentia, non linguarum peritia, nec multorum librorum lectio (& si hæc non parum exornent) in medico desideranda, sed summa rerum ac mysteriorum cognitio, quæ vna facile aliorum omnium vices agit. Rhetoris quidem est diserte posse loqui ac persuadere, atque iudicem in suam sententiam trahere: Medici autem affectuum genera, caussas ac συμπτώματα nouisse, & iis insuper sagacitate & industriâ pharmaca applicare, atque pro cuiuslibet ingenio ac ratione vel cunctis mederi. Cæterùm vt paucis modum docendi depingam. Imprimis igitur quod ad me attinet, ego amplo dominorum Basiliensium stipendio inuitatus, duabus quotidie horis tùm actiuæ tum inspectiuæ Medicinæ, & Physices & Chirurgiæ libros, quorum & ipse auctor, summâ diligentiâ, magnoque auditorum fructu, publicè interpretor: illos tamen non aliorum more; ex Hippocrate, aut Galeno, aut quibuslibet, emendicatus, sed quos summa rerum doctrinæ experientiâ, atque labore assequutus sum. Proinde si quid probaturus, experimenta ac ratio, auctorum loco mihi suffragantur.

Quare optimi lectores, si quem huius Apollineæ artis mysteria oblectant, amor desideriúmque tenent, cupitque breui admodum temporis spacio, quicquid huius disciplinæ est, perdiscere, ad nos è vestigio BASILEAM *se conferat, & longè alia atque maiora, quàm paucis describere possim comperiet. Sed vt nostrum institutum clariùs studiosis innotescat, non piget exempli loco subiicere, nos in complexionum ac humorum ratione, veteres nequaquam imitari, qui sanè omnes ægritudines illis falsò acceptas ferunt. Vnde nullis aut certè paucissimis doctorum, hodie morbos; causas, ac decretorios dies exactè nouisse contingit. Postremo hæc veluti per transennam demonstrata sufficiant, Vobisque tamen de his non nisi audito prius* THEOPHRASTO, *temere iudicandum permitto. Valete, & hunc nostrum instaurandi medicinam conatum, boni consulite. Data Basileæ Nonis Iunij, anno 1527.*

PHILIPPVS

PHILIPPVS
THEOPHRASTVS
BOMBAST
HOHENHEIMENSIS:
SVEVORVM
ex Panegyris Nobilium
ARPINAS:
Confœderatorum Eremi
EREMITA.
PHILOSOPHVS
PARADOXVS
MYSTERIARCHA:
ARTIVM MAGISTER:
MEDICINARVM PROFESSOR:
Musarum Mechanicarum
TRISMEGISTVS
GERMANVS.

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN QVINTO TOMO OPERVM THEOPHRASTÆORVM COMPREHENSORVM.

I.

Libri tres de morbis metallicis, seu mineralibus & aliis cognatis. 1.

II. *Figura Theorica vniuersalium morborum.*

1 *De Bolo*
2 *De Podagra*
3 *De Conuersis*
4 *De Contractura*
5 *De Epilentia*
6 *De Hydrope*
7 *De Tetano spasmoque*
8 *De Vermibus, fluxibus, apostematibus, vlceribus, &c.*
9 *De Febribus.*

III. *Consilia quædam vtilia ægrotis nonnullis à Theophrasto communicata.*

IV. *Explicatio 1. sect. aphoris. Hippocratis, nec non 6. primorum secundæ, & 9. posteriorum quartæ sectionis.*

V. *De Phlebotomia & scarificatione tractatus aliquot.*

VI. *De Vrinarum ac pulsuum iudiciis libellus.*
Item de Physiognomia, quantum medico opus est. Ibid.

VII. *In librum de Vrinarum ac pulsuum iudiciis, & de Physiognomia, scholia.*

VIII. *De modo pharmacandi.*

IX. *Fragmenta de modo pharmacandi.*

X. *De Anatomia oculorum.*

DE MORBIS

DE MORBIS METALLICIS, SEV MINERALIBVS, ET ALIIS HIS COGNATIS.

LIBRI TRES.

Summi Philosophi & Medici, Philippi Theophrasti Hohenheimij.

LIBER I. continet Tractatus IV.

TRACTATVS PRIMI CAP. I.

Asthmatis & luis metallicæ vna Theoria.

MOrbos Metallicos descripturis, ante omnia opus est, vt ex parte aliqua explicetur vetus & à longo tempore iam notus morbus pulmonis, Asthma dictus, quænam illius generatio sit? Ex eâdem enim Theoriâ cognoscetur etiam origo luis metallicæ. Qui duo morbi re alia non differunt, nisi Elemento & loco: cæteroquin processu vno eodémque fiunt. Iam verò Asthma morbus est pulmonum, & partium similium eidem infectioni obnoxiarum. Talis etiam est lues metallica. Pro hac ergo intentione in primi libri tractatu primo sequitur descriptio Asthmatis, qua ex causa oriatur, quæ breuibus comprehenditur, quantum ad rem necessariò requiritur. Postea in tractatu secundo proponitur generatio morbi metallici. Cognitionem hanc excipit tractatus tertius de natura & essentia externi & interni corporis simul, quî scilicet iste morbus producatur. Tandem tractatu quarto traditur de cura luis metallicæ, de qua necessariis partes omnes enumerantur.

Asthma quid?

Asthmati & lui metallicæ qui obnoxij?

Est autem Morbus seu lues mineralis aut metallica, quam incurrunt metalli. nij, fusores, fossoresque; & qui quocunque modo circa metalla occupantur vel lauanda, vel excoquenda, vt sunt argentum, aurum, salia, alumen, sulphur, vitriolum, plumbum, cuprum, ferrum, argentum viuum. Quicunque enim in hisce metallis quid laborant, illi corripiuntur Asthmate, tabe corporis, vomica stomachi, & vocantur ærosi, seu hic minerali infecti. De hisce morbis nihil quicquã à veteribus traditum legitur. Vnde nec ipsorum cura ad hodiernum vsque diem tecta est. Cum verò morborum horum generationis homo inuentor essequeat, si lumine naturæ fretus considerationem ipsorum paulò profundius rimmet: nostrarum partium erit, his quatuor sequentibus tractatibus caussam ac originem illorum rimari. Quo verò nomine morbus hic verè appellari debeat, id ab aliis prioribus ex fundamento naturæ nondum quidem declaratum est ac traditum. Et licèt prætendant quidem, quòd, quid & qualis iste morbus sit, rationibus non obscuris probari possit: istæ tamen rationes vniuersæ ad veram Philosophiam collatæ ridiculæ admodum deprehenduntur. Itaque scire debetis, quòd origo ac generatio illius ita se habeat, ceu tradetur. Generatio enim luis metallicæ testatur de errore à veteribus in Asthmatis cognitione admisso.

CAP. II.

De Generatione & ortu Asthmatis.

Pulmo à solo aere contaminatur.

PRopositum autem morbum ita cognoscetis, si expenderitis, quòd aer id corpus sit, ex quo pulmo labem suam contrahat. Extra corporeum enim aerem pulmo re & malo alio nullo contaminatur. Ponamus exemplum. Si quis potet, & à potu pulmoni noxa inferatur: iã noxa ea nõ ab ipso potu est sed ab aere in potu illo contento. Is enim à pulmone attrahitur, & ibi consumitur seu excoquitur. Vnumquodli enim Elementum proprium suum in corpore stomachum habet; & in stomacho isto vernaculum Elementum consumi debet. Istâ ratione pulmo consumit aërem. Et veluti ventriculus cibum suum digerit, partim in corporis nutrimentum illum vertens, partim reliquias ex corpore exturbans: sic idem etiam de aere iudicandum est, cuius pars vna digeritur ac consumitur, altera excernitur specie excrementi. Aëris enim & cibi eadem ratio, idem iudicium est. Velut ergo morbi à cibis infligi queunt: ita non minus etiam ab aëre. Longiùs ergo re adducta opus non est, nisi vt *Chaos* probè ac accuratè declaretur, quod Elementum solum hic considerandum est, hoc modo. Notum ac exploratum vniuersis est, quòd intra cœlum ac terram *Chaos* intercedat, quod morbos vniuersos pulmonem

Elemento cuilibet suus peculiaris stomachus.

Chaos quid. Aër solus morbos pulmoni infligit.

monem attinentes producit, vt eius febrem, apostema, phthisin, infarctum, tussim, anhelitum, cum speciebus similibus cæteris. Ex Chao enim isto pulmonem hominis nutriri opus est. Iam verò chaos gubernatur à virtute stellarum. Illi ergo prout astra dominantur: ita ipsum dispositum est. Et prout disponitur chaos: ita vim illam pulmoni imprimit.

Aër ab astris regitur.

Aëris varię differentię sunt.

Et hoc iam illud fundamentum est, ex quo Medicus pulmonis morbos cognoscere debet: nempe quòd illi vi astrorum inuehantur, sicut morbus alius infligitur à cibo. Quæ enim hominem infirment, in chao species pauciores non sunt, quàm numerantur in cibis: nec minùs ipsius quoque excrementa vel bona vel mala sunt, quàm ciborum ipsorummet. Et sicut inquinari aut adulterari cibi possunt: ita æque etiã chaos contaminari potest. Cùm ergo exẽplo proposito doceatur, quòd chaos, intra cœlum terramque consistens, pulmoni non minùs cibus sit, quàm fructus terræ cibus sunt stomacho: quà de causa etiam similes omnino fructus supra terram proferuntur iis, qui intra hanc & cœlum habitant: iam intelligendum est, tale quoque chaos in terra existere, quod pulmonem illorum nutriat, qui in montanis aut fodinis habitant. Et sicut, qui supra terrã degunt, ex suo chao asthmatici redduntur: sic pariter asthmatici quoq; fiũt, qui in mõtib. terreno chao subiiciuntur. Diuersitas ergo appellationum à diuersis elementis est: vt asthmatici morbi dicantur, quibus supra terram agentes afficiuntur: & Metallici, quibus infra terram degentes affliguntur. Propter hanc diuersitatem iure merito duplices quoque libri condendi videntur. Cœlum enim superius cum suis astris coquit aerem, quæ inter ipsum & terram medius interiacet. Eodem modo mineralia quoque terræ, sunt cœlum & astra, quæ suum chaos gubernant non secus, quàm suum chaos regit cœlum externum. Ac quà ratione videtis Arsenicum hominem interimere: eadem omnino stellæ etiam aliquæ eundem occidunt, per introductionem chai. De his autem stellis pluribus differendum est, quo scilicet pacto morbos pulmoni imprimant, quantum quidem aëri suum stomachum inficere possibile est.

Chaos pulmonis cibus.

Morbi Asthmatici & metallici vt differant.

Arsenicũ hominẽ interimit.

CAP. III.

VT verò asthmatis fundamentum ac rationem omnium breuissimè intelligatis, scitote, cœlum esse Elementum Ignis, ac ipsius elementarem motum chaos id, quod hic tradimus, proferre. Velut enim aqua ab igne efferuescit: ita chaos est id, quod ab elemento cœli excoquitur. Et sicut caro ebulliens vim suam in aquam deponit: ita astra, instar carnis, vim suam in chaos effundunt. Porrò, sicut iusculum illud carnis, homini alimento est: sic chaos quoque, quo de sermo est, alimento est homini. Ac veluti iusculum in stomacho digeritur, per fauces proprias illapsum: ita chaos etiam in pulmone digeritur, per guttur propriũ illapsum. Et sicut res in aquam iniectæ, proprietate suâ homini vel sanitatem vel ægritudinem conferunt: ita stellæ quoque, quæ in chaos imponuntur, instar iusculi vel sanos vel ægros homines reddunt. Hoc enim est iusculum, in quo pestis præparatur, quæ per arteriam asperam ingreditur, & hinc porrò ad suam anatomiam pertendit, sicut auis prouolat ad suum nidum. Et nisi à mundi illicò principio DEVS hominẽ conseruari, & liberos, post se relinquere voluisset: ecquis quæso saluus ac viuus mansisset? Ita de Asthmate quoque tenendum est, quod à vi astrorum producatur, per ebullitionem proprietatis ipsorum, quæ tribus modis pulmoni adhæret: primo instar Mercurii, & fumi sublimati, qui se coagulat: deindè instar spiritus salis, qui ex resolutione in coagulationem abit: & tertiò, instar sulphuris, quod per reuerberationem in parietes seu latera illiditur ac impingit. Idemque hic accidit, quod in dolio nouo puróque, omni corporea & tangibili congelatione carente, dum vindemiæ tempore impletur. Hoc enim, si elapso anno iterum depleatur, & vinum emittatur: tunc in ipso tres hæ species, Mercurius, Sulphur, & Sal, quæ Tartarum sunt, dolio adhærescere deprehendentur. Sicut ergo in vino latet, quod in esse tamen non deprehenditur primum: sic pariter & in chao corpus est, quod pulmoni non secus ac vasi adhærescat, & instar mucilaginis viscositate sua bituminatur: vbi tandem coagulatio, quæ materia est Asthmatis, succedit.

Cœlum chaos mutat.

Chai natura vnde.

Dei prouidentia in tetuẽdo humano genere.

Asthma tribus modis pulmoni infertur.

Pulmoni dolium Tartaro efficatur.

CAP. IV.

HIsce autem commemoratis, species ipsas Asthmatis descripturus minime sum: sed quæ hactenus diximus, eò pertinent, vt nos instruant, quod pro cœli & chai modo idem quoque similiter intra terram eueniat. Quanquam hi quoque, qui de Philosophià terræ instituuntur, explicationem Asthmatis, hoc est, ortum & causas morbi metallici afferre sciant, dum species & generationem Asthmatis expedient. Sic enim subindè vnum per alterum declaratur. Qui enim terreni morbi cognitionẽ assecutus est: idem eandem etiam habebit in firmamento. Et vicissim, qui verè rectèque describit morbos firmamentales: idẽ morbos quoque terrenos recte explicauerit. Qui de terrenis errat: hallucinabitur etiam in cœlestibus. Medicum enim in lumine naturæ ita peritum esse oportet, vt non septem tantum stellas nouerit, sed astra vniuersa, quæ cœlum complectitur. Hæc si nôrit, in illis non subsistet, sed eadem etiam de terra inquiret & indagabit, velut etiam de elementis cæteris duobus in sua Astronomia & Philosophia. Iam ergo pro hac norma sciendum est: quod, sicut chaos suam generationem habet, ita terra etiam huius generationis cœlum sit. Mineralia enim, quæ in terrà iacent, firmamentum sunt cœli. Ex hoc Elemento terræ oritur ignis, qui terræ chaos suscitat, simile ei, quod est intra cœlum ac terram. Id autem chaos abit in iusculum suorum mineralium, non secus ac chaos externum iusculum est astrorum. Qui ergo homines habitationem sibi sub terrà quærunt ac moliuntur, his opus est, vt pulmones suos alant ex chao illo, quod intra terram existat. Iam verò quod in isto chao incoctum aut elixatum est, eius impressio mineralis est Tartarus pulmonum, quem hic morbum metallicum appello. Modus autem generandi in vtroque morbo processus vnius

Asthmatis & morbi metallici vna ratio.

Medici quod officium.

Mineralia terræ sunt firmamentum cœli.

Tartarus pulmonum.

nius est, qui terminatur in triplices species, Mercurii, sulphuris & salis, retenta proprietate illa, quæ ex carnis conditione defluxit. Hoc autem punctum sedulò attendi debet. Id enim chaos in duplicibus operatur corporibus. Notum siquidem vobis est, quòd peculiares terræ incolæ conditi sint, sicut nos ex Adamo conditi sumus, vt intra cœlum ac terram in aere habitaremus: quod etiam de Nymphis vobis compertum est. Ideò chaos terræ pygmæis pro aere datum est, sicut chaos aquæ Nymphis pro aëre datum est, sicut chaos aquæ Nymphis pro aëre datum est, ex quo viuunt. Hoc iam corpus vnum est pygmæorum, de quibus plura in Archidoxis & Paramiris. Alterum autem corpus est ita intelligendum, si homines se montium incolas faciant, qui tamen pygmæi non sunt. Tunc enim chaos humanum cum ipsis in montes inuehi oportet. Ex suo enim chao, hoc est, ex chao humano ipsorum pulmo sustentatur. Vbi tamen chaos terrenum cum firmamentali permiscetur, & ex duobus vnum fit, veluti per coniugium. Hoc facto, iam homo capax est istius constellationis terræ, ex qua metallicus morbus suum initium desumit.

Pygmæi propriè chao terræ alantur.

Homines Adamici dicuntur.

TRACTATUS SECUNDUS.

De Origine & Generatione morbi Metallici.

CAP. I.

PRo comprehensione tractatus secundi, in quo morborum metallicorum causa & origo tractabitur: omnium primò opus est cognitione rerum illarum, quæ ipso oculorum indicio ac testimonio conuincuntur, quòd tussis, anhelitus ac Asthmatis cum adiunctis cæteris causa sint. Nam secundum cognitionem hanc desumitur Theorica tam Asthmatis, quàm morbi metallici. Sicut enim res eas intelligi oportet, quæ manifesto Asthmati generationem præbere videntur: ita veræ Philosophiæ ductu similes etiam deprehenduntur esse in influentiâ, seu in tractatu primo docuimus. Videtis enim, quòd in externo chao inter cœlum terrámque generentur nebulæ multis modis, quæ Asthma, tussim & anhelitum conciitent. Vbi iam experientiæ nostræ est, cognoscere & credere, quòd nebula istorum malorum causa sit. Sicut ergo nebula ex firmamento oritur: ita similis etiam nebula in montibus fit, ex qua morbi metallici ingenerari queant multo promptiùs & potentiùs, quàm ex chao externo, seu ipsius nebula. Huius autem nebulæ causam inquirentibus liquet, quòd ipsa ex sphæra Galaxæ producatur. Hæc efficiens causa etiam intra terram similiter est. Iam ergo Minera istius nebulæ causa est: cuius cognitio, ipsius curæ rationem ac scientiam largitur, non secus ac notitia ignis notitiam præbet eius, quo ignis extingui debeat. Hoc enim processu morbi cognoscendi sunt vniuersi, qui curæ subiiciuntur. Hinc enim mors insanabilis est, tantùm, quia cœlum ipsius constellationis nondum inuentum est. Quod verò de nebulis diximus: idem æquè etiam de pluuiis, pruinis, ac gelu brumali intelligi debet, quòd ex illis quoque Asthma producatur. Quæ vniuersa iam iterum etiam in montibus consideranda veniunt.

Asthm. & morb. Metallici vna Theorica

Nebula causa Asthmatis, &c.

Minera est causa nebulæ terrenæ: sicut Galaxa aër. tex.

Mors cur non curabilis

CAP. II.

ASthma porrò etiam ingenerant frigus calórue. Sic valde calidus pulmo, si repentino frigore restinguatur, in Asthma conicitur. Idem fit etiam à potibus acetosis & dulcibus. Sicut ergo subitanea perfrigeratio pulmonis, aut aciditas ac dulcedo Asthma proferunt: ita de in montibus agentibus etiam intelligi debet, quod à laboribus pulmo ipsorum incalescat: quem calorem, si confinis illius chai frigiditas insequitur, tunc cessante labore pulmo repentino frigore percellitur. Et si enim manifestè frigus id minimè sentiatur: tamen nihilominus in terrestreitate montium essentialiter inhabitat, ac in operationem abit, non secus ac imbibendo in corpus ingrederetur. Idem similiter etiam de aciditate iudicandum est. Sicut enim nouistis, prunum syluestris aciditatem seu stypticitatem inducta cute includi: ita aciditas quoque montium ob iucta superficie in terrâ constringitur: quam aciditatem sorbent & hauriunt homines, qui in montibus habitationes sibi moliuntur. Aciditas autem alia est ex vitriolatis, alia ex aluminibus, sicut de prunis syluestris & agrestia etiam intelligi potest. Quando ergo coniunctio horum fieri potest, ita vt aciditas & similia in chao terræ ab arido & calido pulmone attrahantur: iam indè is omnino læditur. Vt enim alium appetitus vellicat edendæ cretæ, alium bibendi aceti, &c. ita hæc diuersitas etiam in pulmone reperitur. Et per appetitum istum pulmo iam attrahit Alumen, iam Vitriolum, iam Salpetræ, &c. cui appetentiæ exsatiandæ, dum ita pulmo studet, idem ferè patitur cum ægro, cuius desiderium in peius vergit. Pari ratione aciditas quoque asperitate pulmonem lancinat, quam dispositionem Asthma insequi potest. Quod de acidis diximus, idem etiam de dulcibus similiter censendum est. Nam & dulcedo in montibus concluditur, velut foris coërcetur in Ribibus. Dum ergo in montibus ambulamus, non aliter accidit, ac dulcedinem illâ ederemus. Res enim terræ eduntur, non secus ac dulcedo in Ribibus, hoc discrimine habito, quòd dulcedo montana cum & in chao assumatur. Vbi, postquam appetitus pulmonem elusit, dulcedo deinceps morbum metallicum infligit, cuius euentus causa alibi planiùs enarratur.

Asthmatis variæ causæ.

Aciditas terræ.

Appetitus pulmonis varij.

Dulcedo terræ &c.

CAP. III.

INter causas externas, quæ raucedinẽ infligũt, nõ postrema etiã est pinguedo. Pulmo enim vbi se oblectat pinguibus, damna subire cogitur, quæ nota sunt. Pinguedines autem multiplices existunt, quas edimus, ab oleo, à carne, à piscibus, visibiles & inuisibiles. Hinc fit, vt etiam Asthmata multiplicia inueniantur, cùm vnus raucus fit ab hac pinguedine,

Pinguedo causa raucedinis.

Pinguedinis variæ species.

alter ab aliâ. Et hæc cum per ipsum oculorum contuitum comprehendantur: ipsa natura dictat, quòd pinguedines illæ in chao etiam sub sole ac intra terram reperiantur. Pinguedo autē quarum nihil est aliud quàm sulphur modis ac naturis varijs diuisum. Ad quę iam consequitur, quòd sydus suam operationem in hac quoque materiâ indicet. Sicut enim flatus intestinorum, qui halitus tantùm est, ab incensione flagrat: eodem modo se chaos quoque habet, cum fixo sulphure vnitum. Quod sulphur si à pulmone hauriatur, tunc id huius parietibus annectitur, non secus ac bitumen vel resina foris arbori adhæreſcit. Pro varietate autem minerarum variæ etiam resinæ in pulmonibus generantur, quæ morborum metallicorum causæ fiunt. Cur autem chaos in resinam, quæ tamen ipsius non est vltima materia, abeat, causa hæc est, quòd pulmo illam digerere non possit. Sicut enim ex mala digestione stomachi infirmitas cognoscitur, quam mala multa sequi possunt: ita hic quoque idem pulmoni accidit. Vt verò hoc sulphur in chao accuratiùs intelligatis, exemplum tale vobis proponam. Videtis nimirum per tempestates cœlum fulgurare. Isto autem loco sulphur nullum videri potest. Et tamen cum ardeat, id necessario à sole sulphure fit. Et fieri potest, vt ab hâc fulguratione oculi excæcentur seu obtundantur. Et nisi humidum chao congenitum esset, ab ipso domus exurerentur. Iam si, hoc foris fieri posse, oculi testantur: vtique & in montibus huiusmodi coruscationes fieri poterunt, idque vel inuisibiliter, vel visibiliter. Et sicut visibiles damnum certum inferre possunt: ita etiam inuisibiles. Velut enim subitaneus vapor, qui in hominem incidit, pulmonem obbituminare potest: sic à mineris etiam talis halitus produci potest, cuiusmodi plures in cœlo notantur.

Pinguedo terræ. &c. est sulphur

Resinæ pulmonis variæ

Sulphur chaos vt sit intelligendū.

Sulphur fit ex fulgurationis incensione.

CAP. IV.

IAm, sicut horum hæc vnica causa est, quòd sulphur in chao lateat, pulmonem ex dicta causâ oblædens: ita similiter in eodem chao fumus quoque Mercurialis permixtus est, qui chao suam crassitiem dat, & perspicuitatem eius aufert. Fumus is non aliter, ac præceps halitus ab ascendente Mercuriali Arsenico in hominem inuolat. Quilibet enim eiusmodi vapor insignem, eamque perpetuam raucedinem infligit. Huiusmodi vapor, etiam in chao iacet, præter quem sæpe alius etiam insuper generatur. Vt enim in chao mundi, sulphur latet, cui insuper etiam accedit coruscatio, vnde duplex damnum cognoscitur: ita intelligendum etiam est, in terra Mercurium vnum esse fixum, instar Arsenici, perpetuum: & alium incidentem ex quotidiana constellatione. Sunt enim Mineræ instar stellarum in firmamento. Ideòque cognoscite, quæ Minera regionem illam obsideat. Ea tunc influentia est: velut si cachimia adsit, tum sulphur ex cachimia generatum est. Vt enim dicere solemus, hanc regionem sub virgine sitam esse: aut velut Astronomus cognoscit quodnam sydus cuiuslibet capiti impendeat: ita terrenus quoque Philosophus, quid in quouis monte inclinet aut constellationem det, considerat ac intelligit. Hæc enim terra suam Marcasitam, illa Antimonium fert. Et quidquid regio illa continet, id chaos hoc dat, de quo diximus. At velut Astronomus ait, hæc stella dat influentiam: ita vicissim dicit Philosophus, in hac terra viget operimentum. Ex hoc oriuntur influentiæ. Hàc notitiâ instructus Medicus inquit: hic morbus metallicus est Resina, nata ex chao, in quo stella & minera operimenti decocta est. Ex his patet, opus omnino esse, vt vniuersæ minerarum species secundum proprietates suas probè cognoscantur. Est enim sulphur Marcasitarum, album & rubrum: Talki flauum, rubrum & nigrum: cachimiæ purpureum, & nigrum: est sulphur Ogri: est sulphur Cinnabaris: est sulphur Wisemuti: est sulphur Marcasitæ: est sulphur Marmoris: est sulphur Duelech: est sulphur Amethisti: & similia alia plurima, quæ hic vniuersa recenseri minimè possunt. Veluti autem de generibus sulphuris iam audiuistis: ita etiam habetis Mercurium cupri, plumbaginis, Zincti, Arsenici & similium. Tandem etiā salis eadem est ratio, quæ Sulphuris & Mercurii. Est enim sal Vitrioli, Aluminis, Entali, salis petræ, salis cōmunis, salis gemmæ, & complurium aliorum. Hoc Sal, ac Sulphur & Mercurius sunt spiritus, qui chaos ipsum existunt, pro regionis naturâ dispositum & affectum.

Mercurius chaos causa obscuritatis.

Mercurius duplex est.

Mineræ sunt stellæ terræ.

Chaos influentias ex domināte minera concipienda.

Sulphuris varia genera & species.

Mercurii genera.

Salis genera.

CAP. V.

DE hoc ergo spiritu notate, quòd fuliginem Mercurius det. Sicut enim sublimatio vltimam materiam exhibet: ita hic quoque spiritus. Ideò ipsius morbus siccus est & aridus. Spiritus autem sulphuris dat suam resinam: spiritus autem salis suum producit Tartarum. Et hæc tria summa genera morborum metallicorum existunt. Porrò verò, etsi Marcasita vnicum tantùm nomen obtineat, velut & cachimia: illarum tamen genus non vnum tantùm intelligendum est. Mutatio enim terræ, ipsas illas quoque mineras mutat, veluti videtis mutari regiones secundum formas. Et licèt interdum herba quædam, ceu cœpa, vnicum tantùm nomen habeat, nihilominùs tamen, quoties noua regio, noua eius forma est, & tamen cœpa est. Si ergo in hac, forma alia est, ac euariat: de proprietate etiam illa altera sciendum est, quòd eadem in Natura per terrenam virtutem aliter atque aliter mutetur, in proprietatem scilicet partis cuiusdam istius regionis terræ. Vnde fit, vt medicina eiusmodi terræ tutior & vtilior sit, extranea & peregrinâ. Debet enim mineris tantum attribui, quantum inest cœlo, quod astra gubernat. Cœlum enim & terra, duo similes cœli sunt: ac Minera sydusque sunt bona similia sydera. Qui in vno peritus est, idem etiam in altero sapit. Ideò principium suum Medicus ex Astronomiâ sumit, & in Philosophia desinit. Astronomia enim docet ipsum de constellatione firmamenti & mineræ: Philosophia autem largitur ei proprietatem: quæ vtraque per curam clauduntur. Quia enim homo Microcosmus est, ideò in cognitionem externorum deduci debet: vt nouilunia, exal-

Mercurius fuliginem: Sulphur resinam: Sal tartarum dat.

Med. ab Astronomia incipit & in Philoso. ph. desinit.

exaltationes & similia, non in Planetis saltem, sed etiam in astro terreno inquirat. Nam si Lunaria secundum cursum Lunæ se exhibet: id certè documento est, Lunarias plures existere: velut etiam res aliæ cognitæ sunt, in quibus manifesto exemplo cursus cœlestis notatur ac animaduertitur.

Lunaria cursum Lunæ obseruat.

Tractatum ergo hunc iam finiamus postquam tradidimus, quâ ratione morbi metallici ex tribus illis mineralibus generentur, hoc est, ab ipsorum spiritibus, delitescentibus in chao, quod ex mineris veluti vox ex ore egreditur.

TRACTAT. TERTIVS.

De signis & Naturâ externi & interni corporis iunctim, quo pacto morbus producatur.

CAP. I.

HOc in tractatu proponendum est, & tractandum de opere huius morbi & vt gignatur seu fiat. Et cùm homo omnino in fragilitatem vitæ constitutus sit, ita vt à multis occidi ac perimi possit rebus, quas, si ignoret, declinare nequeat: opus est, easdem omnino recenseri, idque à solo Medico, qui hoc in munere suo habet. Is enim à Deo hoc fine creatus est, vt vim lethalem cognosceret, ac declararet, quo pacto Naturæ Natura aduersetur, ac vnum subinde cum altero pugnet, non secus ac animalia in terrâ inuicem concurrunt & præliantur. Nec enim in rebus insensibilibus minor est contrarietas ac hostilitas. Quâ enim ratione Crocodilus hominem afflatu suo perdit & iugulat: ita hos quoque istiusmodi mineralium fuligines occidunt. Cùm verò tàm bonum quàm malū Deus creârit, quæ simul consistere non possunt, & tamen in vno sunt: ideò mandatum datum est Medico, vt fragili ac caduco homini prodat hostem suum, qui eiusdem vitæ & valetudini insidietur, vt ab ipso sibi cauere tempestiuiùs possit. Sicut enim ex Deo procedit doctrina, per quam diabolum, animarum infensissimum hostem, cognoscimus, nempe per Prophetas & Apostolos: sic per lumen naturæ hostem quoque corporis Deus reuelauit, & docuit, quid venenum, quid malignum, quid homini salutare sit, vt vitam ad multos prorogare annos possit. Itaque ne venenum, quod vtili permixtum est, hominis vitam præcidat: Medico potestatem & facultatem dedit Deus, vt bonum simul malúmque in re vnâ intelligeret: cui postea etiam Vulcanum addidit, cuius ope & industria malum à bono separaretur. Illius ars similis est morti, quâ æternum & mortale inuicem separantur. Quæ ars ob id meritò mors rerum vocari debeat. Quod enim inutile existit: id separatur ab eo, quod bonum est. De hisce rebus iure ac necessariò tradendū est: cū sine hostili hoc metu nec edere, nec bibere, nec aërem, vel inspirare, vel exspirare, ac nec æstate vel hyeme securi agere possimus: sed vbique in hortis nostris cum cibis ipsa quoq; venena educemus. Tum etiam ad vitæ humanæ commoditates carere non possumus auro, argento, ferro, stanno, cupro, plumbo, hydrargyro & metallis aliis. Et tamen cùm illa tractamus, non nisi ipsissimos vitæ ac valetudinis nostræ hostes tractamus. Adeóque nihil vspiam vsibus nostris aptum ac idoneū est, quod idem nostrum non simul hostem in sinu suo secum gerat. Cùm ergo in rerum naturalium cognitione tantum positum momenti sit, quas homo ex se scire non potest, sed propter id à Deo Medicus conditus est: conuenit omnino, vt ex luminis Naturæ abditis is bonum proponere, & malum cum bono congregatum, separare, ac vtile in corporis emolumentum impendere sciat. Ac veluti Diabolus ex homine exigitur: ita per exploratas Medicinas Medicus expellere morbos, & malum malo exturbare, bonum autem bono retinere debet.

Contrarietas in rebus naturalibus vniuersis. Crocodilus hominem afflatu iugulat. Homo fragilis.

Diabolus hostis animarum.

Venena hostes corporū.

Vulcani vtilitas. Alchimia mors rerum.

Bonis mala vbique permixta.

Medici præstantia & ars.

CAP. II.

STat ergo sententia, ad morborum metallicorum cognitionem omnino requiri, vt res ex explicentur, ex quibus illi producantur, sicut antea comprehensum est. Velut ergo in his tribus, Mercurio, sulphure, & sale, medicina nobis proposita est: sic in iisdem etiam nobis venena prostant. In vno enim vtraque consistunt. Per rerum autem mortem inuenimus illud, quod nobis vtile est: quod ipsū cum illo antea erat, à quo nobis malum inflictum est. Exemplum ponamus. Metallarius quærit argentum, donec inueniat. Id si accepit, iam metallum habet. Dum ergo æs quærit & tractat, morbum suum incurrit. Iam verò morbo affectus si, quod effodit metallum, ab argento separat: tunc in eo, quod secedit, inuenit id, quod ipsum infirmauit. Sed in eadem separatione reperit etiam hoc, quod ipsum sanare possit. Sciendum itaque est, quòd fuligo, quæ ab ære discedit, vim habeat in se venenorum illorū, quæ in liquando ab argento separantur. Quod id si enim rosa odore suo nos recreare simul, & in deliquium animi conicere potest, corpore interim rosæ ipso nihil læso: vis omnino similis etiam ex rebus dictis, exspirare & in hominē ingeri poterit. Et licèt quidem illius veneni ipsum corpus nos non ingrediatur: vis tamen & malitia eius exspirans ægritudinem similem infligit, ita, vt morbi longo tempore in homine durent, qui breuiores futuri essent, si corpus ipsum adstaret vel ingressum esset. Exemplū. Ab assumpto arsenico mors præceps & violēta incúbit. Ipsius verò corpore nō ingesto, sed spiritu tantùm attracto, tunc morbi hora producitur in annum. Et quod corpus perficit in horis 10. id spiritus in 10. annis exequitur. Et tamen à spiritu tam violēta & sæua mors non inuadit, qualis inuadit ab ingesto eius corpore. Vbi hoc quoque iuxtà notandū est, quòd istius corporis celerem morbū mortemq; cum signis & proprietatibus ōnibus, corpus id cōsequētibus, scire deceat illū, qui morborū metallicorū certā cognitionē tenere volet. Ex illis enim rectè æstimatis signis de morbo iudicari potest, cuiusnā speciei is sit, aut ex quo corpore spiritus is egressus sit. Signorū enim cōprehēsio tali exēplo docetur. Realgaris assūptio pulmonem siccū facit, quā exarefactionē sequitur mutatio

Tū Medicina quam venena intrinsecus ponuntur.

Rosa reficit, & deliquescere facit.

Spiritus metallorum morbos longiores faciunt, quam corpora.

Realgar pulmonem exsiccat.

Ooo 5 spiritus

Realgaris sūpti signa.

spiritus respiratorij, & anhelitus difficultas, & discoloratio faciei, & fissuræ rimæque hepatis, & sitis immodica, & corrosio tunicarum stomachi, vt velut cortex à ramis illæ distringantur: Porrò compressio præcordiorum, & difficilis grauisque digestio, æstus immoderatus, palpitatio cordis, tremor membrorum omnium; tandem prunella, & concomitans phrenesis. Prout ergo huius veneni, cum corpore sumpti, morbi se subitò exerunt prodúntque: ita multis diebus annísque spiritus etiam Realgaris iisdem signis morbisque proditur, quos tandem accidentia eadem sequuntur: & metallarij huiusmodi infecti, leui quâuis ex occasione, aut ex motu cœli externi, in cœlestes omnes morbos coniiciuntur, vt sunt febres, tabes, Maniæ, Prunella.

Metallarij infecti facile alios morbos incurrūt.

CAP. III.

CVm ergo iam de operatione veneni dictum sit, qui scil. ab ipso morbi inducantur: iam deinceps in hoc tractatu subiungenda esse signa videntur, quæ ex corporibus desumuntur, vt priùs dictum est: quorum numerus tam magnus est, vt ob multitudinem singula recenseri non possint. Hoc in genere teneri velim, quòd sub Realgare Arsenicalia ac operimentiua omnia intelligantur & comprehendantur. Cui verò ætas ac otium suppetit, vt species quaslibet in corporalibus infectionibus experiri longo vsu possit: is spiritus eò certiùs distinguere & diuidere sciet. Quanquam in cura capitulum sub Realgare concludatur: quia scilicet ibi Arcana proponuntur. Quòd si cura particulariùs instituenda foret: conueniret vtique, per species suas omnia definiri & explicari, quod humoristæ factitant. Sicut autem Realgaris species variæ intelliguntur: ita etiam sub Antimonio, omnes Marcasitæ, Cachimiæ, Talka, Ogerta & his similia alia comprehenduntur. Itaque si venenum Antimonij assumitur, tussis arida & sicca oritur, & punctiones laterum, & dolores capitis, suppressio sedum seu exiccatio, apostemata splenis, ardor sanguinis, scabies & fœditas cutis siccatæ, icteritia flaua. In quibus hæc signa apparent, indicant spiritum Antimonij ex prædictis mineralib. illapsum esse. Præterea sciendum etiam est, quòd sub nomine Alkali multa mineralia spiritus suos specie veneni in hominem immittant. Et tamen caput sub nomine Alkali completur, cuius vis mortifera se exhibet, difficili anhelitu, fœtidâ animâ oris, multâ exspuitione, intenso ardore & orexe, perfluuio alui, crebrâ colicâ & torsione ventris, excalefactione pulmonis & stomachi, fissurâ hepatis & splenis, eliquatione renum, acrimoniâ vrinæ, excisione regionis renum, expulsione pollutionum, sanguinis, lotij. Nam & in quibuscunque corporis membris morbi alij hærent, hos profert & manifestat. Ad Alkali referuntur species cœrulei & albi vitrioli. Velut & tres species aluminis, Rochi, scissi, plumosi, & species salis, communis, gemmæ, silicis, & si quæ alia his cognata sint. Ex traditis signis, discrimina mineralium iudicanda sunt, & videndum, quodnam id sit. Procedit enim Realgar ex auro, argento, ferro, cupro, stanno, &c. ita & Antimonium, ex auro, argento, ferro, &c. Item Alkali secundum discrimen illud. Quod probè in suis corporibus cognoscendum est propter curam.

Realgar Arsenicalia & operiment. omnia comprehendit.

Antimoniú. quæ comprehendat. Antimonij sūpti signa.

Alkali quæ cō prehendat.

Alkali mineralium sūpti signa.

Quo facit etiam natura regionis, secundum quam alia subinde atque alia producuntur. In hisce enim simplicibus oculi ipsi diuersitatem magnam produnt. Regio enim Hungarica ac Stirica indiciis suis dissimiliter cadunt: & tamen similibus metallis tandem clauduntur. Sic & montanorum Et schlandiæ ac Inischburgi vitra diuersa sunt, cum fodinis Misnensibus conferantur. Quod ipsum similiter etiam de cæteris iudicandum est. Quanquam differant etiam in propinquioribus aliis, quàm iam diximus, locis, vt sunt Rautissa, Gastenium, Lintzgouia & Cangouia. Quinimò persæpe etiã in sibi quàm proximis duobus cuniculis: Quæ omnia ab ipsa experientia petenda sunt, sine qua nulla huiusmodi morborum cognitio captari potest. Vtile autem cumprimis est, vt corpora omnia, ceu in specie reperiuntur, actu ipso introspiciantur & cognoscantur: quà scilicet ratione venenum ac malitiam suam exerant. Sulphur enim marcasiticum somnum expugnat: contrà verò, sulphur vitriolatum somnum infligit vsque ad mortem. Eodem modo & salia sibi inuicem contraria sunt, velut & Mercurialia: quæ singula tamen cuiusuis experientiæ mando.

Mineralia diuersa sunt regionib.

Húgaria. Stiria Fitchlād. Inischb. Rautissa. Gasteniū. Lintzgou Cangou.

Sulph. Marcasit. somnum adimit: vitriolatū eundem inducit.

CAP. IV.

QVanquàm autem multi sint hostes, imò vix eorum numerus à medico sciri possit, tamen id etiam expendi non necesse est. Qui enim ista sigillatim persequeretur, is nimis multos errores introduceret in praxim. Practica enim talis est, vt ex arcanâ vi sit contraria morbis. Quomodo autem arcanum sit intelligendum, ita habete. Scitis, quod ex auro prodeant multa arsenicalia, & similia. Qui iam quamlibet speciem cum suo morbo in medicina conferre vult, is recedit ab arcano, & inclinat in errorem, & difficili semita incedit. Qui verò sibi proponit bonum contra malum, is tendit ad arcanum. Bonum enim curat malum, quod secum fuerat. Exempli gratiâ; quod facit ictericium morbum, idipsum curat ictericium morbum, nempè quia in illa re est bonum & malum. Ex malo oritur icterus. Quòd si verò bonum ab illo ipso malo separetur, erit arcanum contra icterum. Ideò accipit nomen arcani, quòd scilicet ex malo illo variæ lues oriantur. Qui iam quemlibet icterum seorsim considerare vult, is nescit quid sit arcanum. Arcanum enim curat omnes illas species. Si medicus particularis cuilibet morbo peculiarem diætam & medicinam inquirere velit, illa inquisitio est nimis longa pro ægroto futura. Ex hoc igitur ordine curæ oritur Laudanum, hoc est, materia perlata, quod idem est, ac si perla extrahatur, & illa curet morbum ex suo malo ortum. Medicina enim, quæ paralysin curare debet, ex eodem fluat necesse est, quod paralysin peperit. Ita proceditur iuxta arcanum, & tollitur respectus multarum specierum morbi illius. Ita intelliguntur etiam mineralium arcana, nempè, quòd & aurum sit medicina omnium illorum morborum, quos fossores eius consequuntur.

Arcana generalia non specialia sumēda, & quidē ex his quę morbum pepererūt.

Arcanū quid.

Medicina & morbus ex eodē.

Ita

Aurum generale arcanū. Ita & Saturnus secum habet suum arcanum contra morbos ex plumbo, & ita porro de aliis, vt semper nobis sit in manu medicina contra morbos eorum, quæ tractamus. Et quicquid illa arcana non possunt, id porrò impossibile est. Morbi incurabiles. Sicut enim videmus, vulnera & punctiones nobis posse contingere lethales, quibus nullum auxilium vel consilium inueniri potest: ita & mineralia penetrant sæpè membra vitæ, vt fiant similia talibus lethalibus vulneribus & punctionibus. Atque ita conclusum volo istum tractatum, in quo satis egi de istis, de quibus proposueram. Quare sic satis intelligitur asthma quomodo oriatur inter cœlum & terram. Deinceps verò quomodo morbus metallicus in terrâ gignatur, & porrò quousque se extendat mixta operatio istarum rerum, hîc ista relinquere, & ad curationem dictorum morborum rectà pergere, satiùs est.

TRACTAT. QVARTVS.

De Curâ morbi metallici.

CAP. I.

POSTHAC igitur mihi non cum doctis & Philosophis ampliùs loquendum est, sed cum experientiâ: mihiq; vtilitas hominum metallicorum consideranda est, vt scilicet ipsis pellam morbum metallicum. Est autem cuiuslibet periti & experti hominis natura & mos, cum experto non multa inania loqui. Apud expertos enim respicitur ad curâ morbi, idque fit breuibus verbis. Opus ostendit artificē, Experientia à nugis abest. Verba enim & sermones non curant morbos, neque placent ægroto. Præterea ea est conditio experientiæ, vt ipsius opera sine gerris & confabulationibus à quolibet intelligantur, & perspiciantur. Qui ergo ad praxim porrò attendendum est vt ea se defendat suis operibus, & medicinæ fidem conciliet. Opera enim tam clara sunt, vt disputatione minimè indigeant. Qualia autem ea sint, sequetur. Attamen cuilibet sua sit libera experientia, &c. Inuentis inuenta non obstant. Quis non potest finem medicinæ inuenire, cùm præsertim schola medicinæ sit ex suâ creatione infinita?

CAP. II.

IN morbis igitur metallicis considerandi sunt isti articuli & ordine in capita redigendi.

Primò, quomodo præueniatur spiritibus illis mineralibus, vt non inficiant suum fossorem metallicum, & quomodo non fiant illis obnoxij fossores.

Secundò conducit scire, quòd progressu temporis membra hominis, pulmo, iecur, renes, ventriculus, intestina &c. & quotquot partes habet corpus, à veneriatis mineralibus spiritibus arrodantur, & præsertim principalia, vnde ad putredinem tendunt. Spiritus minerales partes principes corrodunt. Quæ verò putrefacta sunt, non sanari possunt restitutione & redintegratione partis corruptæ & absumptæ. Præseruatiua tamen fieri possunt, ne porrò serpat malum, sicut in esthiomenis & lupinis vlceribus.

Tertiò, præter præseruatiua sequitur caput de diætâ, eiúsque ordine, per quam homo seipsum custodire debet, ne spiritibus mineralibus ansam det sibi prædominandi.

Quartò ponendæ sunt curæ physicæ & medicinæ pellentes naturale asthma. Eędem enim sunt quoque medicinæ morbi metallici, vt sequitur.

Quintò circa arcanorum tractationem sequitur, vt dictum est, quomodo scilicet, quodlibet bonum triplices margaritas gignat ad pellendum triplicia mala.

Sexto sequitur conclusio libri primi de morbis metallicis.

De Præseruatiuo iuuentutis.

CAP. III.

ACcipite exemplum, Cœlum est, quod nos per astrum inficit, quantùm ipsi licet nobis nocere, nec nos ei resistere valemus. Cœli influentia qui auertatur. Non enim est positum in nostrâ manu, id est, non possumus anteuertere influentias, sicut enim non possumus auertere niuem vel pluuiam: ita etiam liberam nos relinquere oportet suam impressionem spiritibus mineralibus. Attamen pluuiæ obtenditur tectum, Soli vmbraculum: ita & caminus inuenitur, per quem impressio penetrare nequit, quod ita intelligite. Qui nondum infectus est, is præseruatur ab essentia tartari, singulis mensibus semel sumptâ & ad sudorem ciendum adhibitâ: Ess. tart. descriptio. cuius compositio talis est:

Recipe *Liquoris tartari* ℥ ij.
Olei colcotarini ℈ j.
Laudani purissimi. ʒß.

Misceantur. Dosis grana tria. Pro ratione tamen sanę complexionis, propinare semel in sex mensibus etiam sufficit, quod quidem perito medico perpendendum relinquo. Perlatum autem auri ista & alia omnia superat.

De Præseruatiuo altero putrefactionis.

CAP. IV.

ILlis autem, qui in putrefactionem iam inciderunt, summoperè prodest Manna calabrina perlata. Manna autem est dulcedo quæuis, quæ ex quâlibet re extrahitur. Manna perlata quid? Eius vires. Estque hęc Manna ex speciebus Balsami: quare & hanc vim habet, vt nihil putrescere sinat. Per hanc mannam corpus conseruari necesse est, ne putrescat, eáque sola resistit istis putrefactionibus metallicis. Vt autem patefaciamus illam Mannam, sciendum est, vnam esse in vitriolo, vnam in vrtica, & vnam in Magnete. Mannæ species. Istorum trium mannæ sunt balsami illi, qui hos morbos putredinis præseruant, vt dictum est.

Manna vitrioli. Manna vitrioli ita fit: Abstrahatur à vitriolo phlegma suum tamdiu, donec fiat, vt mel dulce, & ad purpureum colorem inclinet. Dosis eius est gutta vna in aqua Veronicæ, quotidiè.

2. Manna vrticæ. Descriptio mannæ Vrticæ est ista: Alcolizetur vrtica, posteà in sua aquositate tandiu rectificetur per ventrem equinum, donec oleitas conspiciatur, quæ separetur à suis fæcibus: cuius dosis quotidie quatuor guttæ, vt suprà.

3. Manna magnetis. Extractio mannæ magnetis, est, vt in alcool redigatur, & stratificetur cum limatura chalybis in æquali pondere, & in vase vitreo luto

 sanguinis

sanguinis oblito coquatur in oleitate cineris isatidis ad suum mensem: posteà accipiatur limatura magnetis, & cum vino rectificato digeratur tandiu, donec vinum rubescat, denique separetur vinum à rubedine, & remanebit in fundo manna magnetis, quæ nullum membrum principale putrescere sinit, vsurpata vt suprà de vitriolo dictum est.

De ratione diæta.

CAP. V.

HActenus mos fuit medicorum, summâ diligentiâ cibum & potum præscribere hominibus. Atque id illis concedendum est in illis morbis, quos ipsi intellexerunt; sed hîc in morbis metallicis id fieri nequit. Aliud enim hîc est cœlum, non exterius vel superius, sed cœlum tale, quod ipsa terra est. Quare sciatis, quodlibet cœlum in suo regno potestatem habere præscribendi cibum. Itaque quicquid in planitie est, suum superius cœlum respicit: quicquid autem sub terreno cœlo cõprehenditur, suam diætam, hoc est, cibum & potum iuxta illud ipsum dirigere cogitur. Cùm verò homo non natus sit ad nutriendum se ex terreo cœlo, sed planitiei sit propiùs, seruat diætam exteriorem, séque ab exteriori asthmate præseruat, ne interius coniungantur. Quare se custodit ab illis rebus, quæ asthma pariunt, vt in priori tractatu enumeratum est. Atque hic nota, quod calor, in cauernis montium restinctus per aquam, non exteriorem, sed interiorem morbum metallicum pariat: ita & de aliis. Diæta verò in montibus, quæ iuxta alteram seruari debet, est, vt homines metallici studeant, quantùm fieri potest, suos cibos salire illo sale, quod ex sale petræ in montibus nascente, vt vulgare sal excoquitur & præparatur: similiter loco aromatum vtantur sale, quod simili modo ex alumine coquitur: nihil enim salsedinis dat, sed benè conditos cibos facit: ita tantum innuere volo, quod salia & aromata lateant in mineralibus plùs quàm hîc exprimo, quæ quidem perito relinquo, vt meliora inueniat.

Morbus metallicus vt generetur.

Salia & aromata mineralium hominum.

De Curâ asthmatis supra & infra terram.

CAP. VI.

SI igitur natura in his rebus ante omnia considerenda, & per eam hæc fieri necesse est, oportet, vt non solum scriptores & ipsorum glossas verisimiles accipiamus, sed vt porrò quoque naturam exploremus, ex quâ quidem fluit vera doctrina & instructio. Reperimus igitur in asthmate tantùm arcana consideranda esse, & non compositiones. Quare cum homo sub ista arcana ordinatus sit, etiam in morbo metallico iis vtendum erit. Quamuis enim aliud sit cœlum, attamen quod homo ex mundo superiori sit, per huiusmodi arcana se homo ita defendere potest, vt nec spiritus metallici teneri queant, si naturale id arcanum ad mineralem conditionem dirigatur, & quanquam mineralia propriam suam medicinam habeant, sicut & planities suam propriam habent medicinam: attamen homo vtrinque se sustentat, & in vtrunque latus inclinat, quoniam vtrique habitationi se subiicit. Est autem aqua panis porcini singulare arcanum, quod omne asthma non putrescens corrigit. Nihil enim meliùs cõducit pulmoni, quàm si redigatur in naturam diaphoreticam, &c. Ita & de epate, ventriculo, & aliis membris intellige. Nam si in diaphoresi conseruari possunt, non nocebit eis vllus spiritus mineralis; & si quid damni illatum est, illud per vim diaphoreticam expellunt. Quæcunque enim sudant, iis non adhærebunt mucilago, resina, vel tartarus, quæ tria vis sudorifera non fert: atque non solùm de dictis membris id verum est, sed & in vesicâ diaphoreticâ, & regione renum diaphoreticâ, nullus calculus, nulla arena colligitur, Ista vis diaphoretica hîc breuissimè comprehensa aliis in locis latiùs tractatur, & maiora potest, vt sciunt naturæ periti. Satis dictum est de curæ institutione, etiamsi practica non sit expressa. Quæ autem porrò in cœlo vel mundo minerali scienda sunt, sequuntur deinceps.

Cura asthmatis.

Homo ad arcana vinctus.

Aqua panis porcini diaphoreticaest.

De curâ trium specierum morbi metallici ex arcanis.

CAP. VII.

SEd vt pergamus ad mineralia interioris terræ, similiter sciendum est, quòd fundamentum sit vnicum, vt membra læsa reducantur ad potentiam sudorificam, hoc est vt sudẽt, sicut cutis in balneo, quæ se aperit. Ita enim si tartaro sint incrustata sicut vas vini, aut bitumine viscoso obducta, aut per alcali indurata, nihil horũ deinceps cuti adhærebit, si ab ipsis sufficiens egrediatur sudor. Quare hîc solummodo consideranda est natura diaphoretica membrorum illorum, quę his tribus, Realgare, Antimonio vel Alcali obducta sunt. Realgar est fuligo. Antimonium est mucilago, aut vt meliùs intelligatis, firnisium. Alcali est tartarus. Hæc sunt illa tria, quibus onerantur mẽbra spiritualia. Idcircò notate, quod ex metallis triplicia Arcana perlata extrahantur, quorum quodlibet retinet suam virtutem diaphoreticã, quæ sola ad tres dictas species pertinet, vt scilicet membra spiritus in suam propriam humiditatem perducãtur, per quam supra dicta tria abluuntur, & ad exitũ diriguntur, quod fit per emunctoria sua. Cum igitur Apotheca metallica nullas alias species habeat nisi sua metalla, talis cura indè sumitur. Extrahatur ex auro vitriolum & sulphur per torcular, eiusq; prima materia exhibeatur, sicut argentum viuum liquefactum, coloris purpurei ferè, non madefaciens, donec per se in humido resoluatur.

Sudoris vtilitas in morbis metallicis.

Realgar quid.

Antimonium quid.

Resolutio auri, & aliorũ metallorum in sua tria prima, quæ sunt arcana perlata.

Sicut autem de auro audiuistis, ita & in reliquis sex metallis habetis vnicum processum, sed sub diuersis præparationibus, sicut de morte rerum sufficienter tractatur. Quapropter non opus est ea hîc repetere.

Mors rerum seu ars Vulcanica.

Conclusio libri primi de morbo metallico.

CAP. IX.

VErùm quòd multis Physicis priores tractatus difficiles & peregrini obueniãt, in causa est, quod ipsis quoq; difficiles & peregrinæ sunt res metallicæ & minerales, morbiq; tales.

Noua scribit, sed metallicis nota.

tales. Nihilominùs æquum est, me pergere in mea experientia, & in lumine naturæ. Ex quo vt quælibet doctrina vera proficiscitur: ita etiã medicina, quæ propter morbos creata, & propterea minimè occultanda est. Itaque rectè omnia in tribus primis tractatibus explicata sunt. Ob illa autem quæ in tractatu quarto traduntur, meritò quiritari nonnulli possint, quòd medicina illa non sit iuxta vulgarem rationé informata. Illis autem responsum esse ita volumus. Si vulgaris ratio vtilis esset: non hic fuisset neglecta. Cùm autem morbus iste per illam incuratus maneat, hac mea methodo is indiget, quam quidem ipsa opera verisimilem faciunt & fide dignam. Præterea non dubito, intellectum, qui ad Recepta mea requiritur, quibusdam nimis difficilem fore: Illi auté sint contenti hoc responso, quod hæc pertineát ad fodinas minerales, & dominos metallicos, aliósque metallicarum rerum peritos. Illis satis dictum est, satísq; euidenter. Si igitur hi rem intelligunt, ad quos pertinet, sufficere id existimo. Quomodo enim Phrygio restiarium cũ suis funiculis docebit acu pingere? Quare cuilibet præponendum est, quod ipsi competit. Ita iste morbus & liber metallicus fodinis proprius est; ita & apud istos intellectus plenior inquirendus.

Lux naturæ inuentrix omnium doctrinarum.

Libri hi ad quos scripti sint.

LIBRI SECVNDI DE MORBIS METALLICIS Tractatus primus.

De Morbis fusorum, discretorum, argenti purgatorum, & aliorum artificum mineralium.

De rebus, quæ eiusmodi hominibus nocent, ac primùm de fusoribus minerarum. Cap. I.

QVævis res, quę in ignem coniicitur, duplicem in se considerationé habet; vnam ratione fixi corporis, alteram ratione fluxi corporis. De fixo corpore hîc nihil opus est dicere. Ex fixis enim corporibus nihil nociui egreditur, imò sine damno hominis laborantis remanent in igne. Sed de corpore fragili, quod semper adiunctum est fixo, huius libri materia & propositum erit, & id quidem solum in igne dignoscitur & reperitur. Per ignem enim fit separatio fugitiui & constantis. Cùm igitur iam homo res istas ad separationem perducat, notanda sunt illa, quæ ei in hoc opere contingunt. Res enim fragiles non sunt absque veneno & malitia. Omnem enim rem bonam, quam consequi volumus, à malo segregari necesse est, eiúsq; hæc est conditio, vt feliciter & absq; dolore minimè acquiratur. Tantũ enim valet hostis circa bonum, vt qui bonum nancisci velit, etiam malum expectare cogatur. Nihilominùs homo tam anxiè metalla inquirit, non habitã ratione læsionis corporis sui, & tam audacter has res sectatur, vt se quasi in medium hostium coniiciat, ita vt circum circa hostes videat, & tamen permaneat ob bonum illud, quod in illo veneno latet. Quilibet enim, qui mineras liquefacit, fumum minerarum videt & nouit quòd sit venenatus, & quòd sit arsenicum, olfactúq; percipit, quod nihil boni sit, nihilominùs tamen ipsemet inficit suam sanitatem, quantumuis abhorreat corpus suũ à veneno, non considerans, apertum esse nasum & os suum, quódque halitus ipsum ingreditur, quódq. illa respiratione arsenicũ attrahat, cùm etiam nouerit, quòd processu temporis illud venenum sit mors eius. Sed Deus vult, vt illis non reputatis, thesauri & miracula ipsius, quæ in metalla posuit, inueniantur & inuestigentur. Quare etiam artem contra illũ hostem notam fecit, & præterea separationem mineræ ab argento & auro quantum opus est, patefecit. Quòd si igitur ista fiunt ex ordinatione diuina, & tamen morbos afferunt: sequitur ex hoc, quòd hoc fine creatus sit medicus, vt præueniat & auertat morbos, qui nobis dum iuxta ordinationem diuinam naturam indagamus, incumbunt. Tam benignus enim Deus est, vt nos non deserat. Imò si tantummodò misericordiam ipsius ratam habeamus, tantam in medicina vim vbiuis reperimus, vt ipsius efficacià omnia venena superentur & vincantur. De hac diuina misericordia magnæ & inęstimabilis datæ potentiæ medicinę æquum est, me scribere librum & aliquot tractatus, in quibus morbi conditio comprehenditur, vnà cum proprietate & naturà corporis fragilis. Post quæ sequetur cura & medicina, quam in talibus morbis ista Monarchia introducit.

Fragile corporum minerarum separatione lædit hominé non fixũ.

Ignis fugitiuum separat à fixo.

Bonum à malo tum periculo elicitur.

Hominũ audacia quanta circa metalla.

Medicina à Deo data.

Deus mire benignus.

Venenis omnibus sua remedia.

Cap. II.

COrpus igitur fragile eius est naturæ, vt tria corpora in se contineat, videlicet Sal, Sulphur & Mercurium. Ista tria in igne segregantur, & quamuis fixum quoque corpus ex iisdem tribus constet: attamen in fixo non separantur. Quando igitur corpus fragile in igne ad separationé tendit, pars eius recidit ad Sal, hoc est, cinerem & scoriam. De hoc non est mihi scribere animus. Porrò corpus sulphuris & Mercurij hæc duo sunt propositum huius libri. Corpus verò sulphuris est ignis: aliàs enim nihil flagrat nisi sulphur. Corpus autem Mercurij est fumus qui ab igne recedit. Hęc duo corpora hominibus ignem tractantibus morbos suos inferunt. Primùm autem hîc considerandum est, quid sit corpus illud, quod in ignem côncitatur: ex illo enim oriuntur species ignis & fumi. Quoduis enim metallum, suum dat ignem, suum item fumum. Alius enim est fumus Zwitteri, alius lapidis cuprei, alius mineræ plumbi, & quáuis solum sulphur flagret, solus Mercurius fumet: attamé variæ sunt eorũ species, sicut & varij cineres & scoriæ sunt.

Harum verò rerum cognitionem donat experientia & conuersatio. Posthac igitur solummodo illud tractandum est, quod flagrat & quod fumat, hoc modo. Quilibet ignis habet suum aërem, qui ipsi est congenitus, & ex sulphure oritur. Ille aër naturam habet, vt aër in quo est impressio. Hæc impressio oritur ex minerà sulphureà. Sicut enim lilium emittit odorem, qui est naturalis impressio, inseparabilis à corpore. Ita similis etiam odor est in sulphure, qui quidem aër vocatur. Ex quo sequitur, quòd & illi, qui in igne laborant, illum aërem, qui ab igne exit, & non illum qui ex mundo est, hauriant, sicut quando nebula surgit, quæ etiam peculiaris aër est.

Sulphur & Mercurius mixta aeri lædũt metallicos.

Corpus sulphuris quid?

Flagratio est à solo sulphure. Corpus Mercurij quid.

Metallũ quoduis suum fumum & igné dat. Zwitter &c.

Sulphuris aër loco vulgaris aeris attrahitur.

Salamādra ab aëre ignis viuit.

Ita scitote ex his, quòd corpora fragilia peculiarem aërem emittant in elemento ignis, ex quo aëre tam benè quis viuere potest, atque ex communi aëre, quod demonstrant Salamādræ, quæ non ex aëre illo, ex quo viuit homo, sustentātur, sed potius ex isto aëre, qui ignis proprius est. Et ex virtute Elementi huius respirationem suam habet Salamandra quæ extra ignem vitam nullam habet. Ita intelligite, quòd ex sulphurea minera peculiare elementum aëris gignatur, & quamuis iste aër sit solummodo in igni & non extrà, tamen quando ignis calorem à se spargit, etiam aëris illius proprietatem emittit, sicut lilium suum odorem. Quicquid enim naturaliter de odore lilij dici potest, id & de calore ignis intelligi debet, quantùm ad permixtum elementum aëris.

CAP. III.

Mercurius ignē fugit.

SImiliter etiam porrò intelligite de corpore Mercurij, qui non manet neque in sulphure, neque in sale, sed fugit ignem. Idcircò scitote quòd quando discedere cupit, fiat fumus. Hoc efficit destructio, quæ fit per ignem. Natura autem Mercurij est, vt ab igne adeò mutetur, vt omnibus ignotus fiat. Hoc fine autē hîc de eo agitur, quòd fumus iste se agglomerat. Vndè cognosci potest, quòd non in nihilum redigatur, vel euanescat. Quando enim ignis, sulphur & sal ipsum perdiderunt, tunc confert se ad loca frigidiora & agglutinatur. Ex illa materia agnoscitur cuius sit speciei. Quilibet enim fumus est Mercurius. Cum igitur is agnoscatur & reperiatur & non euanescat, sed maneat; ex ipso etiam agnoscetur, quale id venenum sit: ita varia sunt genera fumi metallicarum tabernarum ex mineris suis ascendentis, vt arsenicum, realgar, auripigmentum, & similia multa vnà cum suis speciebus. Postquam verò scimus, quòd iste fumus sit Mercurius, similiter quòd iste Mercurius sit arsenicum, realgar & auripigmentum: sciendum etiā est, quàm mala venena illa sint, & cum quanto periculo vitam nostram quærant, quòd ipsorum halitus sit insalubris. Nam fumus iste antequam adhæreat, non minùs efficax est venenum ac quando adhæsit. Itaque manifestè videmus, quòd aër & fumus vnum fiant, & in indiuisibilē mixturam coëant. Cùm verò homo aëre vti cogatur, sine dubio etiam Mercurium assumere cogetur. Hominibus enim impossibile est aërem separare. Imò qualis est in suâ coniunctione, talem etiam ipsum attrahi necesse est.

Fumus omnis est Mercurius.

Fuligines metallorum variæ. Fumus seu Mercurius mineralis aëri mixtus attrahitur.

Aer, qualis obuius, talis attrahitur.

CAP. IV.

SEd & ista quæstio introducenda est. Quādo quidem homini impossibile est, aërem separare, & quicquid ignis in aërem expellit, in aëre manet. Aër enim eum fumum non consumit. Cum igitur Mercurius maneat, attrahitur à stellis superioribus, à terrâ vsque in superiorem regionem, sicut lingula compassi ad septentrionalem magnetem vertitur. Quando iam sydera illum fugitiuum & ab igne expulsum Mercurium secum habent, quem & iam antequam planè paratus & concoctus esset, secum habuerunt: tunc eum denuò præparant & in constellationem vertunt vnà cum impressione. Ista impressio vel vnio est mater suis febribus. Sed quoniam institutum meum non est ea hîc declarare, sed tantummodò illa, quæ ad homines ignem tractantes pertinent; suis propriis libris explicationem vberiorem illorum commendo. Porrò cum fumus vnà cum aëre, halitum homini dent, considerandum est malum illud, quod ex tali attracto anhelitu oritur, quod quidem nihil aliud est, quàm Mercurius peccans. Notate igitur hic bimembrem diuisionem. Verus aër suum conueniens officium conficit non impeditus à Mercurio. Sicut enim si alicui aqua inficiatur, bibatúrq; ad sedandam sitim, suum illa officium implet & sitim sedat, absq; auxilio rei inficientis eam: ita & de isto aëre idem intelligendum est, qui separatur à malo, sed in ipso homine, hoc est, in pulmone. Hæc separatio parit aliquot vltimas materias, hoc est, Mercurius ingreditur, & in pulmone latera & regio pulmonis cum tempore exarescunt: post quam propriam suam exiccationem, Mercurius pulmoni adhæret tandem. Cumque pulmo & ipsius regio ventri equino comparentur in omnibus suis proprietatibus: propterea Mercurium necesse est vi ventris equini in aliam formam transmutari, quam aliis in taberna fusoriâ assumeret: sicut videtis de cibo, qui pulcher est & amabilis, sed quando in ventriculū venit, abominandam alterationem acquirit, quod solus venter equinus stomachi perficit, & si porrò in intestina transeat, aliam mutationem assumit, quod causatur venter equinus intestinorū. Sicut igitur tales digestiones variæ & multiplices sunt in toto corpore, ita etiam in pulmone sua peculiaris existit.

Mercurius mineralis ab astris constellatur, & parit febres.

Mercurius attractus digeritur in vltimā aliquam materiā in pulmone.

Venter Equinus est indigestoria.

Venter Equinus tres permutat.

CAP. V.

DE his autem plura loqui decet. Postquam igitur Mercurius in pulmonem venit, parietem sibi aliquem ibi eligit, cui adhæreat, prout casus vel ordo tulerit. De loco enim adhæsionis non multum quærendum est. In Anatomiâ verò tales sublimationes multifariè reperiuntur, quas quemlibet medicum discere vtile est. Quandò autem Mercurius pulmonem ingressus est. Venter eius equinus ita operatur. Vnum Mercurium putrefacit in oleitatem vel pinguedinem: alium in spermaticū viscum: alium in salsam materiam: alium in resolutionem tragacanthicam, alium in mucilaginem Fœnograeci: alium in gluten coriaceum aut corneum, & si quæ sunt similia plura genera. Sciendum est igitur, facta tali putrefactione, cognosci debere, in qualem materiam venter equinus pulmonis Mercurium redegerit. Quælibet enim res, quæ in aliquam regionem venit, & illius regionis cibus non est, digeri non potest. Quare consequitur putrefactio ventris equini, siue crassa, siue tenuis, aut quâcunque ea ratione fieri potest.

Qualis materia digeratur ex Mercurio.

Indigestio est mater putrefactionis.

Notandum quoque est, an ista putrefacta resolutio resideat in canna pulmonis vel in ipsius lateribus. Nam in illa regione sæpiùs contingit, vt tales resolutiones sua acredine putrefactionis adeò penetrantes fiant, vt putrefacti liquores poros transeant, & versus regiones renum tendant: ob quam penetrationem ista vltima materia in vrina reperitur aliquando,

aliquando in formâ oleitatis, aliquando quasi resolutio tragacanthi, aliquando quasi mucilago psyllij, ita vt sæpè videatur ex renum affectione fluere. Similiter & in sudoribus eiuscemodi res inueniuntur. Hæc omnia post subtilem putrefactionem Ventris Equini reperiuntur, in quo magnus Artista latet, &c.

TRACT. SECVNDVS.

LIB. II.

De Morbis, quos pariunt tria prima metallorum suis opificibus.

I.

SEd vt inceptas res finiamus, sicut dictum est de fragili corpore, quod in separatione boni à malo obuenit: ita etiam loquendum est de malo, quod in ipso bono eo modo se occultauit & insinuauit, vt separari non possit. Fumus enim metallorum, item eius ignis & scoria, sola sunt tria fragilia corpora, vt dictum est, sed vocantur semifixa, propter fixum corpus, cui vnita sunt. Ita omnibus metallis inest semifixum sal, semifixum sulphur, & semifixus Mercurius. Ex quibus tribus sequitur, quòd metallis omnibus sua fixa natura detrahatur & auferatur, & per ista tria quodlibet metallum consumatur. Ista enim tria sunt mors metallorum. Quod candescit est sulphur: quod fumat est Mercurius, reliquum est scoria. Cùm autem fixationi adeò arctè cognata sint, ideò metallica & quasi fixa consumptione atterútur, quæ ita fit, vt tria fragilia corpora progressu temporis per ignem metalla absumant. Quanquam autem aurum & argentum non vt reliqua metalla se habeant, hoc est non dent scoriam neque æruginem: nihilominùs scitote, quod etiam si oculi non videant sal auri & argenti, tamen in pondere percipiatur minutio, quæ in cupro & ferro est visibilis, propterea quòd fiat crasso modo. In auro verò & argento subtilis fit subtractio, ad extremum tamen totum hoc modo consumitur. Corpus sulphureum consumitur in igne. Nam flores in cineritio apparentes & stricturæ siue scintillæ conniuentes, illæ veniunt ex sulphure, quod est in auro & argento, & sunt consumptio metallorum, iuxta quorum sulphuream naturam tales ignei colores apparent. Mercurij corpus fumi more aufugit. Quæuis enim res in igne iacens, dat suum fumum, prout metallicæ fixationis conditio est. Ita scitote, quòd ex metallis dum candefiunt, & in igne tractantur, tales sulphurei & Mercuriales spiritus ab ipsis recedant, sed adeò subtiliter, vt sine diligenti animaduersione ii non sentiantur.

Semifixa corpora quæ.

Metalla iam separata, adhuc tria fragilia corpora ex se præbent.

Aurum argentum quæ scoriam aut æruginem non eijciunt.

CAP. II.

QVandoquidem igitur fragilitas inest fixis metallis, quæ non adeò leuis est ac prior: scitote, quòd illi, qui metalla elaborant, in eundem hostes incidant, qui quidem subtiliores & penetrantiores sunt, quàm priores. Quare porrò notandum est, quòd ob subtilitatem suam in pulmone non ita cognosci possint, sicut fumi tabernarum metallicarum. Nam quoniam isti spiritus adeò fixationi affines sunt Venter Equinus eo superare nequit. Quare ipsimet sunt vltima materia. Penetrant enim pulmonem, & illas partes sicut tinctura, quæ in corpus illud tota ita absumitur, vt tinctura vnum fiant, & corpus tincturæ proprietatem assumat, sicut cuprum à calaminari colorem accipit: ob quod deinceps etiam à calaminaris proprietate regitur, & cuprum manet cuprum. Calaminaris enim corrodere id nequit. Sed pulmo quando tingitur, tincturæ resistere nequit, sed tinctura corrodit potius eum sensim, sicut aqua fortis infusa linteaminibus, ea absumit. Similiter accidit reliquis membris quæ tincturam concipiunt, nempè circumiacenti regioni pulmonis & ventriculi. Præterea iste spiritus metallicus corpus penetrat, & vbi sedem suam figit, in illis locis operatur, vt supra dixi. Quare hic multi morbi contingunt, qui non aliter recenseri debent, quàm vt dictum est, quòd ex natura corrodente cognosci debeant: habéntque illi varia & mirabilia signa, quæ ob varietatem suam non scribi possunt, & tam multiplices sunt in suis speciebus, vt sola diuturna & magna experientia eos doceat & indicet. Hoc autem medico sciendum est, quòd talium hominum morbi omnes ad naturam metallicam referri debeant. Tinctura enim istorum duorum, sulphuris, & Mercurij est tam sicca & acida, vt omnes naturales Humores, Qualitates & complexiones absumat, & ea omnia in suam naturam tingat, quare medicum tincturæ gnarum esse decet & non Humorum. Nam quamuis variæ ęgritudines hic concurrant, vt hydrops, icterus, arthritis, febris, &c. tamen omnes à metallicis tincturis gubernantur contra suam natiuam conditionem. Quare hic opus est, medicum aliquanto esse peritiorem, quàm vulgaris ipsorum consuetudo hactenus fuit. Metallici enim morbi non sunt Humorum morbi, &c.

Mercurius & sulphur metalli o-tun. non digerun tur et minera-rum.

Quare Spiritus metallici & natura.

Morbi varij ex metallorum spiritibus oriuntur.

Tinctura sulphuris & Mercurij qualis. Medicũ tincturarum cognitionẽ habere decet.

CAP. III.

NOn igitur per hominem isti spiritus separari possunt. Nam dum in aëre versantur etiam in istis spiritibus versantur. Quin etiam non solùm per cannalem pulmonis, sed etiam per nares iste aër attrahitur. Eius verò, qui per nares attrahitur, pars subtilissima non regurgitat in fauces, sed altiora petit & ascendit in cerebrum & ipsius regionem. Hoc enim sciendum vobis est, tam indigere cerebrum aëre quàm pulmonem: & sicut de pulmone dictum est, ita & de cerebro intelligatis. Vndè etiam in cerebro putrefactiones, Tartari, Realgaria, Fuligines, &c. fiunt & generantur. Idcircò enim factæ sunt nares, vt sint cannalis, per quem subtilior aër in cerebrum trāseat. Crassior autem descendit in pulmones. Et licèt nasus obturatus esset, & halitũ non trāsmitteret, tamē ex faucibus per interiores nares ascéderet aër. Hinc igitur oritur Cephalalgia Apostemata capitis, Mania, & alij morbi capitis, itē paralysis, lethargus tortura oris, &c.

Spiritus metallici quot modis attrahũtur.

De morbo metallico.

Cerebrũ aëre indiget.

Metallici spiritus inficiunt cerebrũ & veteres morbos tingunt in nouos.

Quanquam

Quanquam autem isti morbi secundum vulgarem descriptionem sese exhibeant & manifestent: attamen sunt quasi cuprum album vel orichalcum, hoc est nisi adesset tinctura, tunc essent veteres illi morbi & communes: sed tinctura, quæ non est separata ab ipsis, dat ipsis aliud nomen: Ideò talis paralysis non simpliciter paralysis, sed paralysis Mineralis vocatur: Ita & de lethargo minerali, & aliis similibus. Quot enim morbi in veteri natura reperiuntur, tot & tincturæ fieri possunt. Quin & non contradici potest, quòd in prioribus spiritibus tabernarum metallicarum similis sit ratio cerebri, ideò quod inter illos spiritus multi sint subtiles, qui illi aëri subtili commisceri possunt, qui soli cerebro conuenit. Vnde venit branchа, pituita, coryza, catarrhus, & alia. Sicut autem de cerebro & pulmone dictum est, talia opera etiam expectate in ipso ventriculo. Et quamuis multis modis huic rei contradici possit: attamen anatomia ventriculi ocularitet demonstrat fuliginem, tartarum & realgaria, similiter & bitumina, mucilagines, & alia superiùs enumerata, cum occulto descendente aëre in ventriculum irrumpere. Quæ quidem absque demonstratione difficulter animaduerti, vel à nuda ratione credi possunt.

Paralysis mineralis, &c.

Etiam minerales subtiliores spiritus cerebrū ingrediuntur.

CAP. IV.

Quibus fumis quilibet artifices obnoxij sint.

SEd vt pergam ista fusiùs declarare, de vno artificio ad alterum veniens, scitote, quodlibet opificium in suum peculiarem metallicum spiritum incidere; vt qui ferrum elaborant in spiritum ferri, qui cuprum candefaciunt, incidunt in spiritum cupri, atque ita de aliis: qui in orichalco laborant, incidunt in calaminarem & cupreum spiritum: ita qui in albo & rubeo laborant, in illos spiritus metallicos & tincturales coniectantur. Porrò non opus est, meliùs istos spiritus describere & declarare. Ad id enim requiritur vlterior experientia & peritia illorum opificiorum, quæ in metallis laborant. Sic qui metallum argenti discernunt, concipiunt fumum argenti & plumbi, eorúmque proprietates, quas habent. Vstulatores argenti solummodo fumum argenti hauriunt. Qui minium conficiunt, fumum plumbi: qui cerussam, acerrimum fumū plumbi attrahunt. Nam quando metallum destruitur, fortissimum fumum emittit. Qui fundunt antimonium, incidunt in malum sulphureum & Mercurialem fumum: qui zincum seu zinetum fundunt, in quadruplices subtiles fumos cadunt, in cupreum, ferreum, stanneum & immaturi Zvvitteri fumum: qui Lazurium conficiunt, obnoxij sunt acerrimo argenti fumo, vel spiritui mixto cum additionibus. Qui in lithargyrio laborant, in pessimam peripneumoniam incidunt. Qui cinnabarim fodiunt & tractant, incidunt in spiritum argenti viui & sulphuris. Ita porrò intelligite de opificiis metallicis, quomodo suos artifices & famulos Vulcanios inficiant & inuadant, quot modis & viis: & quò meliùs seu exquisitiùs ars excolitur, eò plures species & genera, eò plures hostes, eò plura symptomata fiunt. Nam si igni non subtiliter vtamur, non subtiliter nos inficit. Si autem subtilitates in eo quæramus, tunc ignis multò subtiliora venena contra nos inuenit: Exempli gratia, Stellio repit in cauernam suam & nemini nocet: quòd si verò multa in ipso quærere velimus, oportet nos econtrà multa mala ab eo expectare, & quidem adeò, vt corpus & vita sit in periculo, priusquam id ab eo discamus, quod facit, &c. Ita etiam accidit omnibus illis, qui se in igne oblectant & exhilarant, quod ad extremum omne in luctum vertitur. In his enim rebus accidit idem, quod Epicuri porcis, qui si diutius se edendo & bibendo oblectârint, tandem egestate & morbis perceptam voluptatem expirare coguntur. Ita nulla felicitas est sine luctu, &c.

Stellio Alchimistis peruid.

CAP. V.

ITa notate, quòd (vt dictum est) tres sint regiones in corpore, in quibus isti morbi oriuntur, nempè cerebrum, pulmo & ventriculus. Sciendum quoque est, quòd sua mala in se partes illæ non retineant, sed vlteriùs eadem mittant in corpus. Ideò diligentissimè morbi minerales indagari debent. Videtis enim si cerebrum patitur morbum mineralem, quòd totum corpus cum eo patiatur: ea enim est natura spirituum, vt simili modo rodant sicut vermis in digito. Talis enim est vis Mercurialis, vt erodat & lancinet, sicut prunæ ardentes, vbicunque centrum suum habet. Estq; ista vellicatio & arrosio causa multorum symptomatum, vt Maniæ, phrenesis, &c. Ita etiam accidit, vt in pulmone orexis oriatur similis paneritio. Sic & in stomacho, vbi perpetuò Mercurius rodit & mordet circa foueam cordis, perindè ac si vermis mordicans ibi iaceret. Sed & non solùm vellicationes, arrosiones & lancinationes illæ fiunt, verùm multæ aliæ species morborum hinc oriuntur, quorum nomina nondum inuenta sunt, ob quod & hic eos recensere non est locus. Quilibet autem operam det, vt morbos veteris naturæ probè cognitos habeat. Posteà experientia morbos hos minerales in illis locis, vbi decumbunt, indagare satagat. Ex tali enim exercitatione & experientiâ medicus peritus & doctus euadit. Nam etiamsi omnes morbos hìc ponerem, nullus tamen eos absque dictâ experientiâ intelligeret. Quòd si quis hæc experiri velit, id faciat apud illos, vbi hæc sunt, hoc est, apud minerales ægrotos. Quis enim in experientiâ excellens fieret ex papyro? Quæ quidem hanc proprietatem vnicam habet, vt pigrum & somnolentum reddat, & tamen arrogantem simul & superbum. Docet enim persuadere sibi ipsi multa, volare sine alis, quæ omnia contraria sunt medico. Quare ad experientiam properate; hæc est, optimum fundamentū, &c.

Morborum metallicorū tres sedes.

Cerebrū pulmo & ventriculus a spiritibus metallicis afficiuntur.

Non ex libris, sed experientia discendum. Experientia veritatis exploratrix.

TRACT. TERTIVS.

LIB. II.

De Morbis Salium natiuorū & artificialiū.

CAP. I.

QVONIAM nostri instituti est, omnes morbos minerales & metallicos hic complecti; etiam de mineris Salis necessariò dicendum est. Quæ quidem non intra corpus

pus operantur, cum spiritus eorum sint tantùm vapores, qui in calore resoluuntur, & quamuis (sicut fit) humidum aerem faciunt, ac vnà cum cætero aere ad tria supradicta loca veniunt, nempe ad cerebrum, pulmonem & ventriculum: tamen absque noxa sunt, imò potiùs salubres sunt, quam insalubres.

Salium tria genera sūma.

Sunt enim tria genera salium, sub quibus omnes species salium comprehenduntur, nempe Sal, Vitriolum & Alumen.

Spiritus salis vtilitas intra corpus.

Atque vt probem, quòd intra corpus plus prosint quam obsint: scias de sale, si per se in nares intret, tunc ciet sternutationes. Si non, tunc penetrat ad cerebrum, & resoluit excrementa, mucum & apostemata, ne illa coaceruetur, capútque interiùs exiccat, ita vt sana sint capita illorum hominum Quod si pulmonem attingat, in illo ea resoluit, quæ tussim parerent & angustias: præterea tubera incipientia in pulmone auertit,

Salis spiritus est velut balsamus, putredinē arcens.

estque quasi balsamus: nihil enim putrescere sinit, nihil adhærescere, quicquid coagulari & inspissari specie aeris incipit, id iste aer humidus resoluit. Ita etiam si in stomachum descendat, eundem mundificat in sua humiditate, quanquam ea non sit aliàs natura salis, si per se sumatur.

Sp. salis essentia subtilissimus spiritus vitrioli commoditas.

Harum tamen operationum hæc causa est, quòd aeri miscetur eius summa essentia, quæ in sale latet, estque subtilissima essentia, quæ in aerem redigitur. Similiter ventriculo confert ad coctionem, & custodit eum à phlegmate & pituitâ, conseruat appetitum, preterquam quòd etiam oculis, auribus & dentibus conducit. Similiter intelligite etiam de vitriolo, si spiritus ipsius in aerem transeat per coctiones vel siccas exhalationes. Fit enim ex eo humidus aer, qui est subtilissima essentia vitrioli, habétque proprietatem salis in cerebro, pulmone & ventriculo.

Vitriolo quæ arcana insint. Aluminis spiritus commoditas.

Præter hæc autem occulta arcana ei insunt contra multa apostemata & magnos morbos, vtpote icterum, fellis exundationem, prostratum appetitum, nimiam pinguedinem. Similiter ex stomacho in hepar penetrat & expellit arenam & similes affectus, si quis perpetuò in illo aère habitet. Quin & purgat per superiora & inferiora etiam pulmones, pleurisin præcauet, item epilepsiam, conuulsiones contracturam, spasmum, &c.

Aluminis spiritus commoditas.

Porrò de alumine notate, si eo modo, vt dictum, in aërem transeat & hauriatur, quòd proprietates salis & ipsum habeat, etiam si non sit tam forte in virtute Balsamicâ: præterea autem consolidat quicquid ad apertionem tendit. Quin & tollit fluxus esthiomenos, ne in exteriores ductus deriuentur.

Quare scitote de dictis tribus Salibus, quòd in aëre suo ita sint affecti, vt potiùs laudem mereantur, quàm damnum inferant &c.

CAP. II.

PORrò verò quando in aërem rediguntur tria iam explicata, etiam exteriùs non nocent, nisi quòd diuturnâ tractatione nimis feruida sunt oculis, & renibus.

Salium vtilitas extra corpus.

Quin potiùs natura ipsorum, si iusto modo & tempore administrentur, ita comparata est, vt multa externa mala curent. Ex tribus enim salibus quælibet scabies sanatur, si seruetur concordantia, quæ est inter morbum, & eius medicinam. Aer enim Aluminis sanat pruritum. Aer vitrioli sanat alopeciam; Aer salis communis scabiem. Præterea etiam vlcera curant intus & extra quasi potio vulneraria, adhibito bono ceroto exteriori, si modo illa vlceratio sit ipsis contraria in sua dispositione. Non igitur multum de ipsorum veneno scribi potest.

Sal temperatum & omnibus naturis cōueniens est.

Sunt enim ferè temperatæ naturæ, vt sal commune, quod omnibus complexionibus, qualitatibus & morbis commodum est. Quare etiam de artificibus, quæ sal tractant, scitote, si in sale se humectent, lauent, & alio modo exteriùs eo vtantur, quòd mirabiliter omnes fluxiones & superfluas humiditates corporis consumat. Quin idem accidit aliis etiam opificibus, qui eo vtuntur, vt tinctores, & qui saponis coctores & similes. Sunt enim opifices optimè valentes, qui sine notabili causa non ægrotant.

Sal tractantes opifices sanissimi.

Salium damna. Mineræ impuræ damnosæ: depuratæ innoxiæ.

Postquam autem beneficia dictorum trium salium annotauimus: econtra etiam decet expedire venenum, quod in ipsis deprehenditur: idque hoc modo. Quælibet minera nondum depurata, sed adhuc in permixtione suá posita, venenum in se continet, vt vitriolum in suá minerà facit scabiosos & prurientes, & elicit fluxiones esthiomenas ex corpore. Sal in suá permixtione parit scabiem subtilem, impetiginem, dentes malos. Alumen verò in sua terra adhuc hærens, omnia ea parit, quæ alumen plumosum. Intra corpus autem tria illa salia nihil mali operantur. Tum & morbi, quos exteriùs faciunt, non descendunt altiùs in corpus, ita vt interiùs nulla ingeratur malitia ab ipsis sicut exteriùs. Quamprimùm autem præparata sunt, nihil mali dant vt supra dictum.

Salia Vitriola, & Alumini vt differant?

Hic verò etiam scitote, multa esse genera salium, vt salpetræ, &c. Multa genera etiam Vitrioli: similiter & Aluminis. Nihilominus tamen vnus idémque est singulorum generum intellectus, nec in alio differunt, nisi in gradu suæ naturæ, quæ in vna specie est fortior, quam in altera.

CAP. III.

Separatio per quæ fiat? Sal petræ non est sal nitri. Quid noceant spiritus aquarum fortium.

VT autem ea, quæ ad salia pertinent, sufficienter exponantur: dicendum etiam est de separationibus. Ea enim, quibus illi vtuntur, ex supradictis tribus salibus conficiuntur. Loco autem salis communis accipiunt Salpetræ; vel potius Sal nitrum, quod ex nitris coquitur & conficitur, & non est salpetræ, attamen ad genus mineralium deflectit. Quare æquum est, vt & ipsius natura etiam explicetur, quòd nempè sit quasi Sal.

Aquæ fortes vnde parentur?

Notandum igitur est, quòd ex tribus dictis aut pluribus vel paucioribus, fiant Aquæ fortes. Aquæ gradationis, Aquæ regis, & similes, quarum varia sunt nomina. Quid autem illæ homini afferant mali, ita intelligite. Compositio, quæ ibi fit, frangit naturam singulorum, ita vt porro non loquendum sit de singulis separatim, sed iuxta formam cuiuslibet compositionis. Quæ quidem cùm varia fit, vt Aquæ fortis, quæ fit ex Sale petræ & vitriolo; aut ex Alumine & Sale petræ; aut ex Alumine vsto & Salepetræ: ideò hinc æstimabitis efficaciá cuiuslibet aquæ, cuius vis manat ab ingressoru mineraliu spiritibus.

Nota.

Iá subtilissimi spiritus aëré mutant, quem nos haurimus. Quomodo auté in nos illi ingrediátur, & quid in nobis operen-

perentur, scitote. Sicut vinum correctum, si in Aquam fortem infundatur, suos spiritus submittit, & præcipitat in formâ coccineâ, & separat inuicem fortitudinem & infirmitatem: ita etiam scitote, quamprimùm spiritus Aquę fortalis intrat interiorem regionem hominis, spiritus ipsius illicò præcipitantur & debilitantur, ita vt non ampliùs in ipsis reperiatur vis illa, quam ex destillatione acceperant. Cum igitur iam efficacia ipsorum per humidum naturale dissoluatur, nihil aliud hîc requiritur, quàm vt spirituum depressorum consumptio intelligatur. Nec enim illi putredinis sortem subeunt. Tum & ex propria virtute expulsiuâ sese eneruant. Porrò quandoquidem istis aquis adiciuntur res graduantes, vt cinnabaris, plumosum, viride æris, &c. de illis sciendum est, quòd illæ res non præcipitentur, sed in sua nequitiâ maneant, cinnabaris nempè vt sulphur, plumosum vt sal fixum, viride æris vt fixum acetum. Cum igitur fixa maneant, notate, quòd absque nocumento ex corpore non recedant, imò tam efficaciter penetrant cerebrum, pulmonem & ventriculum, vt à suis naturalibus virtutibus deficiant, & digestiones, & expulsiones suas non ampliùs habeant. Quæ autem porrò ex his oriantur, ea experientia docet, & præterea proprietas & conditio rerū.

Res graduantes. Aqua gradationis.

CAP. IV.

MVlta supra dicta, etiam de Aquis Regum intelligenda sunt. Quoniam autem cum alijs additionibus, vt cum calce ouorum aut albumine ouorum conficiuntur, & similibus, debiliores fiunt, quam superiores aquæ: attamen ad aquas gradationum pertinent.

Alia operata alchimistica quid noceant Aq. Regum vt patiuntur.

Sciendum etiam hic est, quod in destillationibus præter Salia, multa ad manum sumantur, vt correctio mellis, correctio tartari, & similia. Illa igitur eius sunt naturæ, vt nunquam se ab illo loco depellere sinant, vbi adhæserunt. Morbi autem quos pariunt, habent sua peculiaria signa & proprietates, quas ipsa experientia notas facit. Similiter etiam de alijs destillationibus iudicate iuxta vltimæ materiæ fundamentum, quæ earum vim significat. Ita etiam de alijs talibus, & rebus destillatis intelligite. Sæpè enim accidit, vt res bona in destillatione merum venenum fiat, vt mel & sal. Sal quidem suo fumo illis, qui id tractant (vt fusores, monetarij, Alchimistæ, & similes) in reuerberationibus, cementationibus, calcinationibus, & similibus laboribus sanguinem adurit. Ita etiam agunt salia, si mineris addantur ab his, qui pinacium liquefaciunt mineras. Similiter eueniunt etiam vitreariis, & similibus, aurifabris & monetarijs, qui tales additiones, fluxiones, gradationes, cementationes, & similia quærunt & faciunt: non solum verò in Regali cemento, sed etiam in omnibus particularibus, quales etiam sunt Alchimistæ, qui in talibus mineralibus varia quærunt, faciunt & præparant, in vniuersali, in particulari, & similibus in quibus omnibus solummodo nosse oportet, quas res tractent, iuxta quas agendum erit. Reperiuntur tamen multi Alchimistæ, qui longæui fiunt, de quo conijci posset, quòd spiritus rerum, quas tractant, id efficiant: verùm ego id credere nequeo, imò de hoc abstinen-

Sal, & Mel, bonę res, destillādo malæ fiunt.

Alchimistę cur vel uiuaces.

tur, fami, exercitationi, peregrinationi, &c. quæ omnia hominem longæuum reddunt per se. Quòd si iam accedant boni spiritus, vt dictum, eò maior est sanitas ipsorum: qui verò in diæta tales non sunt, vt dictum, illi neque ætatis eò perueniunt. Ordo enim & diæta hic necessaria est.

Longæuitas vnde.

CAP. V.

SEd pergamus loqui de talibus laboratoribus, vt de his, qui sublimationes tractant, illi absque nocumento vix esse possunt. Attamen fames harum rerum optima est consumptio, vt dictum est: Scias tamen sublimationes multas bonas virtutes secū vehere, vt sublimatio argenti viui habet hanc proprietatem, quòd aer ipsius laxat. Qui iam tali laxatione indiget, illi conducit sublimatio eius. Similiter sublimatio Arsenici emittit feruidum spiritum in aërem, in quo feruore etiam quartana curatur, & aliquot morbi acuti, quin & fluxiones podagræ, artheticæ, & aliæ, quas & ignis & ligna in aliquo consumunt.

Fames rerū mineralium optima cura. Sublimationū vtilitas. Argenti laxat. Arsenici feruore(?) ciedit. Mercurij pustulas arcet.

In aere etiam Mercurij omnes virtutes Mercurij latent. Quare illi, qui eius sublimationem tractant, à pustulis non infestantur. Tales sunt etiam præcipitationes, reuerberationes, calcinationes, adustiones, & similes præparationes multæ, in quibus omnibus spiritus aëreus ascendit, qui illam naturam & proprietatem habet, quam habet illud, ex quo eleuatur. Quomodo autem ille aer & morbus laborantis concordent, id medicis committendum est, qui circa eos habitant, & quotidiana experientia vti debent.

Ita iam intelligite ex hoc tractatu, quòd salia varijs modis vsurpentur. Attamen non cum tantâ malitia & infectione, vt metalla. Medicus verò qui ista bene cognita habere vult, is in hac schola minerali se exerceat experiendo: de quâ nec dicendum neque scribendum est sine Magnalium istorum oculari testimonio; neque etiam de his quicquam disci potest, nisi docentes & discentes in mundo minerali educati & versati sint, sine quo impossibile est, ista ob oculos poni. Quicquid autem aliàs cognitionis istis cœcis datur, nemo negabit, id esse tantum illorum picturam, quæ nunquam id est, quod res ipsa, sed semper suos defectus & vitia sua habet, quæ nauseam alicui pariunt. Homo generatur per hominem & non per pictorem. In summa per lectiones & repræsentationes picturales nihil perfecti efficitur, nihil probè traditur, nihil iustum est, nisi ex fontibus ipsis fluminis scaturiat, ex quibus bibunt, qui verè sitiunt, &c.

Ex natura & experientia non ex libris discendum. Experientię vis ad disciplinas.

Scientiæ vera ex oculis, non ex libris.

TRACTATVS IV.

De Cura.

De Cura morborum mineralium, de quibus in libro secundo dictum est, deque præseruatione eorundem.

CAP. I.

SICVT in præcedentibus tribus tractatibus de mineralium morborum origine & causâ dixi: ita hic in quinto tractatu de cura eorundē tractandum restat. Sed non opus est omnes

omnes specialiter declarari. Curam saltem duplicem ponemus: vnam de morbis ex mineralibus; alteram de morbis ex salibus. Sciendum enim est, quod diuersa sint hæc, & singularem vtraque curam requirat, ita vt sit vna descriptio pro metallicis fixis, Sulphure, Sale & Mercurio, & similiter de non fixis, altera verò pro salibus, quę ferè per se sua medicina sunt: attamen, quod ad artifices, qui & ipsi tali fumo inficiuntur, aliquid amplius omnino dicendum est. In quibus tamen omnibus vt dictum est, aliâ ratione curam aggredi nos oportebit, quàm vulgò fit, nempe vt subtiles & fixi spiritus per sua arcana superentur.

Duplex cura his secū di.

CAP. II.

VT autem compositiones receptorum edoceamini in morbis, qui ex mineralibus oriuntur: sciendum est primùm, quòd sub aëre, de quo superiùs dictum est, solummodò elementum ignis comprehendi debeat & intelligi. ideò quòd hoc loco elementaris quædam operatio fiat, sicut videtis in flammâ quæ consumit tanquam elementum, & non vt calor, quomodo sol exiccat, non vt ignis, sed vt res calida. Iste calor & ignis sunt diuersa: alterum enim est elementum, alterum qualitas. De qualitate verò hîc non loquimur, sed de Elemento est nostrum propositum. Nam sicut ignis flammæ in ligno operatur; ita etiam isti spiritus operantur in membris, quibus adhærent. Et quod non tam celeriter adurantur vt lignum, in causa est vis viuida, quæ crescentem humiditatem in se continet, per quam igni vis sua debilitatur tamdiu, donec vis illa crescendi absumatur.

Elementū ignis considerandum in morbis secūdi libri.

Calor & ignis diuersa.

CAP. III.

EX hoc sequitur iam, quod medicina in virtute elementi sit opponenda huic igni, sicut sola aqua ignem restinguit & nihil aliud. Elementa enim efficacia efficacibus elementis vinci oportet. Aliud enim est elementum, aliud qualitas: aliud est calor, aliud ignis. Calor hic non consideratur, sed ignis. Quare non complexio contra complexionem dirigenda est. Ignis enim à complexione vincitur, sed complexio suum simile vincit, & elementum similiter suum simile. Vt exempli gratia. Sit morbus aliquis per se calidus. Oportet autem iam morbum connatam habere vel humiditatem, vel siccitatem, tanquam suam diathesin, sicut ex libris de Gradibus & compositionibus intelligitur. Ex eo iam consequitur, quòd & medicinam per talem diathesin disponi oporteat. Hic verò cum agatur de elemento; ista non sunt consideranda. In elemento enim non est diathesis, sed proprietas naturæ vna est domina alterius, vt humiditas aquę dominatur igni, & nec frigidum, nec calidum. Quare aqua humida est, & nec frigida, nec calida. Si autem dicitur aqua frigida, puta, id esse frigus accidentale, quod in operatione humiditatis non permanet, neque eam adiuuat. Frigus enim tam peregrinum est aquæ, quàm calor. Vt enim, si aquam bullire facias super ignem; nunc quando ignis non ampliùs adest, aqua in suam pristinam temperaturam redit: ita similiter peregrino frigore ab aquâ recedente, aqua in idem medium redit vt post bullitionem.

Elementum vincit elementū, complexio complexionem. Elementum & qualitas differūt. Sim le simili curatur.

Humiditas aquę est contra ignē, non frigiditas vel caliditas.

CAP. IV.

ITaque scitote, morbum hunc esse Elementum, & non qualitatem, vel complexionem. Quòd si igitur est elementum, nempe ignis, necesse est etiam, medicinam eo modo constituere & dirigere, vt in ipso insit elementum humiditatis, & nō cōplexio vel qualitas madida. Aliud enim est esse humidum, & aliud est esse madidū. Est que hæc differentia, Humidum non consumitur, madidum autem exiccari potest. Quod exiccari potest contra elementum nihil valet, sed quod non consumitur. Illud autem hoc modo agnoscendum est quod coagulationi minime est obnoxium, illud est humidum. Qui autē hæc cognoscere velit, eū oportet esse peritū & exercitatū in transmutationibus & præparationibus Arustarum, quibus hoc loco ista cōmendo. In homine igitur hæc est conditio ignis & humiditatis, quòd humiditas non coagulatur, sicut id quòd madidū est. Hoc enim si cōtra talem ignem administretur, coagulatur. Itaque iam vna siccitas alteri adiungitur, & igni apponitur lignum. Quod autem humidæ naturæ est, etiam si ab igne in vaporem destillletur, nihilominùs eius elementum incorruptum manet. Redestillatur enim tamdiù, quàdiu homo suum Alembicum suffert.

Morbus metallicus Elementum est non qualitas. Humidi & madidi differētia. Quid sit verè humidum.

CAP. V.

SEd vt porrò de medicinâ ista loquamur, scitote aliam vim in ipsa, quam perit vis elementaris in rebus naturalibus: in qua si erretur incuriâ, & humiditas peccet, nascitur hydrops, quæ ex nulla alia causa oritur. Si siccitas, sequitur Ethica & species ipsius. Si enim dici potest, Tu istu corrupisti purgando, quod extra elementum factum est, etiam dici poterit. Tu peccasti in elemento ignis & ægrotum ad Marasmum deduxisti. Si erres in elemento aëris, facis ægrotum contractum & contractum: Si in elemento terræ, ægrotum in quartanæ exaltationem deducis. Atque sicut isti morbi quatuor sunt elementares, & non ex humoribus ita etiam eos in hac monarchia describere, & iuxta eam procedere decet. Sicut iam igitur dictum est, Medium omnino hic seruari, & non vlteriùs progredi oportet, ne consequantur dicti morbi. Summa autem hæc est, quòd morbus mineralis sit ignis materialis, sicut mūdus eius & natura specifica indicat. Ideò medicinam quoque materialem humiditatem esse oportebit, talem, qualem supra descripsimus, vt per istam processum medicinæ, humidum radicale conseruetur in sua qualitate. Quod dū fit, nullus morbus leprehēdi potest. Huius autem elementaris humiditatis Receptum deinceps sequitur.

In elementali medicinis peccari potest Hydropis causa Ethicæ causa. Morbi Elementares quatuor

Humidū radicale vt conseruandum.

CAP. VI.

DEligantur igitur medicinæ, quæ à coagulatione liberæ sunt, quale est Alumen, in quo humiditas est & coagulatio simul. Quæ duo si à se inuicē separentur, qualitas in vnu locum cōcedit, & elementū similiter in alterū. Elemētum autem aluminis próximū est elemēto aquę. Elementum enim aquę etiam constitit in sua Hyle, sicut Alumen post excoctionem suam, & postea à suis coagulatis separatū, in

Alumen continet elementarem humiditatem contra ignem microcosmi.

in purum ac proprium suum Elementum abit, arcanis tamen Medicinalibus spoliatum. Priuationem autem hanc Alumen non fert. Aqua enim sola contra ignem Microcosmicum medela est: Quare in hoc sita est res, vt solummodo ab alumine auferatur eius aquositas, & eò vsque rectificetur, vt ferè saccaro assimiletur, cuius bibatur scrupulus vnus. Quòd si verò denuò signa morbi elementaris deprehendantur, denuò restinguantur vt antè. Plura sunt talia arcana, quæ experientiæ scholæ Vulcanicæ committo: Hic enim non fieri potest, vt omnia annotentur.

Præparatio & administratio aluminis.

CAP. VII.

PRæter dictum arcanum sunt quædam simplicia, quæ similia sunt elemento aquæ, videlicet si ipsis adimatur coagulatio. De his dicet præsens caput. Sunt nempè, aqua Marrubii, aqua Barbæ Iouis, Betonicæ & Nenufaris. Cum autem ars eas præparandi non sit vsitata apothecariis, sequitur ratio, quomodo præparandæ sint, vt conseruentur artifices, qui ab eiusmodi spiritibus inflammati sunt, similiter Alchimistæ, fusores, & alij, de quibus in isto tractatu dicitur, vt sibi ipsi consulere possint. Doctrina autem cocturæ est hæc, vt dictæ herbæ aut ipsarum similes contundantur, dum adhuc virent, & cum æquali quantitate cremoris lactis misceantur & in cantharo coquantur, in balneo maris per vnam horam, & sic ieiuno stomacho comedantur.

Aq Mar. &c. contra morb. mineral. Præseruatiuum & confectuarium ex herbis & lactis butyro.

Iste cibus præseruat, conseruat, defendit & curat Alchimistas, aurifabros, monetarios, fusores & reliquos, de quibus in hoc libro dictum est. Nota hîc, quod vnâ ex parte hic corpus sit butyrum, vel saltem lac pinguius, alterâ ex parte herbæ prædictæ, vel similes, aut earundem succus vel liquor. Imò etiam excoqui possunt, & posteà cum lactis cremore decoqui, vt supra: extra hunc processum, morbi minerales minimè superantur.

De Morbis Metallicis

LIBRI TERTII

Tractatus primus.

De Morbis ab argento viuo.

De Semiperfectione Mercurij, quod ideo sit bonus & malus.

CAPVT. I.

VT morbi minerales in vnum opus coagmententur, sequitur iam Liber Tertius: in quo comprehensi sunt omnes morbi qui ex argento viuo oriuntur, qui ex singulari obseruatione & experientiâ collecti sunt. Morbi enim supradicti peculiaribus libris suis opus habuerunt. Quare in principio huius libri scitote, quòd morbi ex argento viuo nihil commune habeant cum morbis sulphureis & salitis, aut Mercurialibus, sed neque cognati sint aliis metallis aut mineris. Similiter etiam non considerandum hic est id, quod ab argento viuo segregatur, quasi diceretur, malum à bono separatum hic morbos parere. Argentum enim viuum eiusmodi est, vt bonum & malum simul vnita habeat, ita vt non separentur. Quâ de causâ sequitur, quicquid hic mali fit, id bono & malo simul tribuendum: similiter quicquid boni fit, vtrique bono & malo iterum imputandum esse. Exemplo theriacæ intelligere possumus, quòd hic bonum absque malo nihil valeat. Ita ☿ est nata theriaca, cui nihil addendum est, neque demendum, sed tantum modo præparatione in theriacam is transmutandus est. Itaque scitote, Mercuriales infectiones perfectorum metallorum esse duram impressionem. Quæ enim ex acri & vehementi impressione proficiscuntur, alia in malitia inficiendi superant. Omne enim quod ad perfectionem suam venit, est sine veneno, bene temperatum. Quod autem ad perfectionem non peruenit, sed terminum suum nanciscitur in intermedio tempore, in quo termino perfectio generari non potest, id alterius naturæ est, quàm perfectum aliquid, magisque optandum id est, in bonis & malis rebus quàm ea, quorũ generatio ad finem producta est. Ita etiam Mercurius est seminaturus fructus, non progressus ad suam perfectionem, sed in media generatione acquirit vim illam, quæ ex eo produci debet.

Argenti viui morbi à cæteris vt differãt.

Mercurius viuus bonus & malus.

Mercurius est nata theriaca. Mercurialis infectio cur grauior.

Perfectũ omne est temperatum: contra imperfectum. Mercurius imperfectum metal. & Mercurius cur admodũ nocens.

CAP. II.

QVòd igitur Mercurius tot damna affert, sola causa est, quòd non sit coagulatus in metallum. Et quoniam coagulatio ipsi deest, ideò est semigeneratum: & quicquid ei simile est, de eo idem intelligitur, quod de Mercurio. Vnumquodque coagulatum metallum in se continet naturam Mercurij. Quia verò coagulatum est, ideò vis illa non ampliùs adest. Nam in dimidia generatione, & vsque ad dimidiam generationem omnia metalla sunt Mercurius, post quæ sequitur operatio in perfectionem, in qua incipit metallorum distributio, quocunque singula diriguntur. Hinc consequitur, quod ex Mercurio per ignes Vulcani quoduis metallum generari possit, sicut in libro de Generationibus reperitur. Hæc ideo indicantur, vt discrimen Mercurij benè intelligatis, scilicet coagulati & non coagulati, quòdque omnes illæ res, quæ non sunt coagulatæ, & tamen finis eorum & vltima materia est coagulatio, omnia genera venenorum & medicinarum in se habeant. Iam verò nullum est, cuius finis & terminus sit coagulatio, quodque non eò perductum sit, nisi solus Mercurius. Multa enim sunt liquida, sed finalis ipsorum conditio non est coagulatio, sed liquiditas. Quare hîc discrimen est obseruandum de Mercurio, cuius natura est, vt non perfectus nascatur, sed viuus in sua substantia contineat proprietates illas, quas metalla habẽt mortua. Aurum enim tantùm est Mercurius: quoniam autem coagulatũ est, naturam illam nõ ampliùs habet: & quamuis ei Mercurij proprietates insint, mortuæ tamen sunt. Ita & de argento, ferro, cupro &c. intelligite, quę omnia Mercurialẽ vim in se habent: sed sicut aliquis in aqua fluida mergi & suffocari potest, quâ so autem ea coagulata est, non potest. Sicut igitur coagulatio aquæ periculum adimit: ita & coagulatio Mercurio suam vim aufert.

Omnia metalla fuerunt Mercurius. Ex Mercurio metalla omnia produci possunt.

Coagulatio finis omnium metallorum excepto Mercurio.

Aurum est Mercurij coagulatus. Metalla omnia quomodo Mercurij vim habeant.

CAP. III.

In Mercurio omniú metallorum arcana latent. Nota.

QVòd autem istud metallum ad suam perfectionem non peruenerit, quænam alia causa esset, quàm quòd medicus in hoc liquido apothecam suam quærere debeat? non habita ratione mali, quod inde oritur, sed potiùs magnæ artis, quæ hic abscondita latet, vt illa inuestigetur, quæ & sua propria & aliena mala fugat. Si igitur propter artem ista materia metallorum a natura retentatur, ex qua sex illa perfectiora metalla fieri possunt, & præterea Essentiæ & Arcana, quæ in sex metallis abscondita latent, in eius substantia reperiri possunt; ea hic omittam ceu nimis prolixa & suæ scholæ commendabo. Hic enim id solùm mihi propositum est manifestare mala, quæ ex ipso ☿ oriuntur, similiter & medicinam mali quod ex eo natum est. Itaque vt bene intelligatis liquiditatem & coagulationem eius, cogitandum est, quòd ex eo, quod coagulari debet, & in via coagulationis est, & tamen liquidum manet, surgat fumus, quasi humiditas ex aqua. Et quanquam non videatur esse aqua ille fumus, attamen est aqua inuisibilis. Nam quando aqua in vase aliquo bullit, donec nihil remaneat, illud quod exhalat non videtur esse aqua, sed solummodo vapor, qui tamen in destillatorio relabat in aquam, vt postea oculi videant vaporem illum fuisse aquam. Ita se res habet cum Mercurio, qui ex seipso emittit exhalationem vi superioris firmamenti aquæ instar, quæ ab ipso exiccatur. Hic iam vapor Mercurij transit in aërem, & per eum in hominem ingreditur. Ita iam Mercurius in homine est, sicut vapor aliquis aquæ in aëre, qui attrahitur: & sicut aqua iterum fit aqua, ita Mercurius denuò fit Mercurius. Destillatio autem ipsius non solùm fit & regitur ab exteriori firmamento, sed & ex seipso ab igne, quod secum gerit. Sicut enim omne liquidum per se consumitur virtute proprij sui destructiui ignis: ita etiam Mercurius seipsum impellit & destillat in montibus, speluncis & venis terræ, in quibus ipsius fuligines per terram obstantem confertim erumpere non possunt. Vnde fit, vt ij, qui in illa regione terræ habitant, in istis vaporibus sedere cogantur, sicut quis in hypocausto balneatorio sederet. Idemque est, ac si is totus in ipso Mercurio sederet. Qui enim in balneo sedet, eum vapores madefaciunt non minùs, ac si in lauacro aquæ sederet.

Humiditas nociua vt ex Mercurio ef fluat.

Fumus aquæ est inuisibilis.

CAP. IV.

De vaporibus lapidum, metallorum lignorum & herbarum.

NOn solum autem in Mercurio talis nequitia est, quæ hominem adeò malè inficit, sed & in lapidibus, qui si non coagulati essent, quis sine malo in terris viuere posset, hoc est sine morbo? Nam si eorum Mercurius ita imperfectus maneret, sicut Mercurius metallorum, illæ certè destillationes terram adeò inficerent, vt nihil salubre in ea nasceretur. Sed coagulatio lapidis hæc omnia tollit. Sicut enim videtis, fœtorem Rebis esse omnium pessimum & deterrimum, ita vt nemo eum in propinquo ferre possit, quem frigus tamen congelat & indurat, per quam coagulationem omnia illa aduersa amittuntur: ita etiam fit in coagulatione lapidum, quæ nequitiam eorum non dominari sinit. Atque si tantum Mercurij metallorum esset, quantum est Mercurij lapidum, ac metalla similiter vt lapides in superficie terræ iacerent: tunc certè terra ob destillationem vaporum eius nihil quicquam fructuum ferret vtilium, imò & hominibus inficeret non leuiùs, quàm in ipsa terra. Regiones enim, quæ vicinæ sunt istis Mercurialibus fumis, & præparatores argenti viui, in grauiori periculo morborum degunt, quàm aliæ regiones. Vbi enim Mercurius relevatur, illa loca sunt insalubria. Sed iuxta hic etiam intelligite, quod metalla sine igne nullum venenum emittant. Ignis enim agit ipsa in suum fixum Mercurium. Et quanquam insalubris sit ipsorum frigiditas: attamen operatione sua comparantur aquæ congelatæ. Ita & de lapidibus similiter iudicandum est. Sed reliqua generata, quæ non tam vehementer sunt coagulata, minus nocent, vt lignum, quod suæ primæ materiæ propinquius est, quàm metalla. Quare & lignorum fumus non adeò fugiendus est, quoniam ipsorum liquida materia non ad summam coagulationem perducta est. Ita & herbæ adhuc minorem coagulationem habent, quare ipsarum fumus cætera omnia bonitate superat. Idcirco bonam materiam primam habent, quæ non adeo aduersatur hominibus, ac metalla, &c.

Lapidū coagulatio maxime vtilis.

Rebis fœtor in calido, sopitur frigido.

Mercurij ... lapidum ... metallorum.

Metalla sine igne ... nō emittunt.

Lignorum fumus ... Herbarum fumus ... nocent.

TRACTATVS II.

Quòd argentum viuum sit Luna terrestris, & caput stellarum hyemalium in terra.

CAPVT I.

SI autem ista ex fundaméto vero, vt fas est, intelligi debēt, sine physica Astronomica id fieri nequit. Medicus enim addictus est omnibus naturalibus artibus & scientiis, quas omnes in vnum colligere eum oportet, & postquam eas omnes complexus fuerit, tum demum ei licet rem aggredi medicam & administrationem ægroti. Quare recolite ea, quæ in primo tractatu dicta sunt de semiperfectis generatis naturalibus, inter quæ vnum est Mercurius viuus, qui non in compactionem perducitur, sed in liquiditate relinquitur. præterea sciendum quamlibet rem naturalem, quæ aperta est, vt argentum viuum, esse similem domui non clausæ, in quam quilibet intrare potest. Ita etiam Mercurius patet, vt quilibet Medicus ex eo accipere possit, quæ velit. Sed de auro, argento, stanno, &c. non ita res se habet. Illa enim ianua est clausa per coagulationem, donec per artem fiat apertio, dissolutio, reductio in primam materiam: quæ quidem multa impedimenta habent. Ea autem omnia impedimenta in Mercurio non sunt. Est enim patens, nec alia re indiget, quàm directione in præparationem Vulcaniam. Sed hæc omnia posthac omittentur, & porrò dicetur de Mercurio, quis sit in suo sydere terreno. Terra enim cœlū suū in se cōtinet, & astra eius sūt mineralia. Ita vnum ex astris illis est argentum viuum. Quale autem id sit cognoscite, &c.

Physica Astronomia Medico necessaria.

Mercurius viuus semiperfectus.

Mercurius est metallū apertum.

Metalla in Mercurium redigenda & postea præparanda.

Mineralia sunt astra terræ.

Cap. II.

Alii 365. Anni quot dies & partes.

NOrum vobis est, annum esse diuisum in 364. dies vnà cum minutis adhærentibus eundémque dimidia ex parte esse æstatem, dimidia ex parte hyemem: atque in hac forma vnus annus alterum insequitur vsque ad finem mundi, ita vt semper & continuò æstas & hyems vna post alteram succedat; sic enim creatus est mundus, & hic est eius ordo, atque hic est mundus, quem homo videt. Iam verò in ipsa terra alius est mundus, habens suas constellationes, suas habitationes, & similia, ita vt sit peculiaris mundus per se, de quo satis. Sciatis autem in illo mundo terræ non esse nisi vnum annum, qui incipit à prima die creationis, & adhuc durat. Ex quo sequitur, quòd iuxta hunc annum res, quæ in terra sunt, crescant, (quicquid enim in superficie terræ nascitur, id non pertinet sub terram) quod ita intelligite. In terram sparsum est semen metallorum, & non ipsa metalla, quæ se manifestârunt tempore messis & vindemiæ, vnum post aliud, citò vel serò, pro diuinę prouidentię ordinatione, sicut nunc habemus violas, nunc thymum, postea rosas, cerasa, pira, nuces, vuas, &c. donec finitus sit annus, & omnia tamen nascuntur in eodem anno, etiam si vnum seriùs altero prodeat. Ita etiam hîc fit, nunc floret in vna regione aurum, in alia argentum, in alia ferrum, in alia plumbum: hoc præteriit, illud præsens est, alterum futurum est, hoc est huius Ver finitum est, alterius Æstas, alterius Maïus, alterius Iulius. Qui enim in principio mundi vixerunt, ij aurum & argentum veris cum violis consecuti sunt, qui post eos vixerunt cum trifolio & flammula argentum aurúmque adepti sunt, & ita porrò à primo vsque ad vltimum distributum est tempus anni huius. Ita, quicquid decidit, non iterum nascitur, de eo actum est, nullus annus iteratur in terra. Et sicut super terrâ satis nascitur pomorum, graminis, frumenti, &c. ita etiam homini prouisum est de metallis: attamen cum hoc discrimine, quòd hoc metallum natum sit tempore violarum, alterum tempore cyani, tertium tempore cerasorum, pyrorum, frumenti, vuarum, &c. hoc est iuxta tempus huius anni terreni, cuius menses ordine longo complectuntur, multa millia annorum.

Annus est duplex. Annus mineralium.

Annus mineralium vnicus tantum est. Pulchra speculatio.

Superficialia ad terram non pertinent.

Semina metallorum terræ indita sunt.

Cap. III.

CVm igitur vnicus sit annus in mundo terræ, cuius est ea distributio, vt antè dictum, necesse est illum annum etiam suam æstatem & suam hyemem habere. Æstas autem super terrâ est sensibilis calor, similiter & hyems sensibile frigus, & vtrumque tamen non tangi potest, sed chaos est. In mundo verò terræ vtraque sunt palpabiliter, essentialiter, nec calida, nec frigida, sed sicut Sol & Luna, idque latenter. Notate igitur explicationem externæ æstatis & hyemis, quæ sic se habent. In cœlo est turba stellarum, quæ æstatem efficiunt, inter quas princeps est Sol, qui tamen per se & solus nullam æstatem efficit, sed cum sua turba coniunctus. Ita etiam hyems conficitur ab agmine suo stellarum, quæ suam exaltationem habent post dominium æstiuarum stellarum. Ita ergo æstas est congeries stellarum, velut & hyems, ita ordinatarum, vt se inuicem sequantur. Iam verò vicissim notate: æstas terræ est cumulus mineralium, quæ in se naturam habent æstiualem. Atque similiter est aceruus minerarum, quæ hyemis naturam habent, & sic in mineris est hyems & æstas, non autem iuxta dies, menses & tempora, sed sicut iuxta se inuicem sunt posita, mons niues gerens, & vallis habens hortos floridos. ita hîc iuxta se inuicem sunt posita æstas & hyems, vt patet in maturatione. Nam si fortè aperiantur tempore ipsius creationis, tum æstas in sua natura reperietur similis esse exteriori ęstati, & hyems in sua natura similis esse exteriori hyemi, ita vt concordent proprietates, qualitates & naturæ, ex qua concordantia Philosophia Physicę, Astronomicę oritur & consequitur.

Anni terræ æstas & hyems quales.

Stellæ æstiuales & stellæ hyemales. Sol æstatem præcipuè facit.

Hyems & æstas in mineris simul.

Cap. IV.

ITaque in terra annus est, distinctéque sunt ęstas & hyems, quæ in corporibus suis latent, & non manifestantur, vt in exteriore mundo, in quo illa ita creata sunt, vt ipsorum vis & natura ab ipsis prodeat. In mundo verò terreno ęstas & hyems manent occlusę, nec aliquid sensibile emittunt, neque calidum neque frigidum, sed illæ vires frigoris vel caloris, quæ ex ipsis prodeunt, occultæ manent, sed aliæ proprietates erumpunt: sicut in Luna videtis, quæ occultam naturam emittit debilitandi hominem, pręterquàm quod dominatur frigori vnà cum suis stellis. Ita etiam fit in ista hyeme terræ, quæ quidem nihil aliud est, quàm ipse Mercurius viuus, qui in omnibus suis proprietatibus est Luna terræ, cum omnibus necessariis. In hoc sitæ sunt hyems, stellæ hyemales, & mineræ hyemales, & quæ huc pertinent. Æquum igitur est, agere de hac natura argenti viui, vt cognoscatis, quæ sit vis & potentia eius, quæ quidem ex prioribus non satis intelligi potuit. Nomen quidem est vitiatum, vt argentum viuum vocetur Mercurius, vt sit sub Mercurio, sicut aurum sub Sole, sed non iuxta naturam ei impositum est, estque insipiens & falsa Philosophica ordinatio. Argentum enim viuum iuxta naturam suam potius vocari debebat, Luna, Hyems, Nix, Frigus, Glacies. Et tamen quoniam non est coagulatum, sed patens metallum, & prima materia omnium metallorum, nomen ipsius maneat. Sed hoc in loco pro Luna accipiatur & hyeme. Argentum autem debet vocari Saturnus: plumbum autem Mercurius, quam appellationem & distributionem astra ipsa probant & natura rerum istarum, sicut testatur experientia, ipsorum proprietas, essentia & qualitas, sine quibus operari vel loqui minimè licet.

Mercurius est Luna & hyems terræ mineralis.

Argenti viui quæ genuina appellatio.

Mercurius vocatur Mercurius quia est versatilis vt planeta Mercurius.

Argentū est Luna. Plumbū est Mercurius. Argētū est Saturnus.

Cap. V.

QVandoquidem igitur indicauimus de argento viuo, quid sit, nempe Planeta terræ, & Luna, &c. sicut etiam demonstrat Astronomia terræ; ideò scitote, hominem huic Planetæ subiectum esse, sicut scitis, quòd Luna potestatem habeat in hominem, & quomodo afficiant hominem hyems, & stellæ hyemales facientes hyemem, quando exaltantur. Ita enim, & de Planetis inferioribus scilicet terræ intelligendum est, quòd similiter in

Argentū viuum quid.

ter in suis climatibus imprimant suam vim & influentiam, sed non in hominibus. Sunt enim compacta, coagulata, congelata, & indurata. Quare impressiones, quæ in ipsis delitescunt, prodire nequeunt, atque hoc modo homo tutus est ab ipsorum impressione. Quia autem argentum viuum, quod luna est, patens est & non compactum neque induratum: id circo lunares impressiones ex eo prodeunt, sicut ex Lunâ cœli nisi quòd frigus non sit sensibile. Cum igitur argentum viuum suam impressionem exerceat erga hominem, sicut luna superior: animaduertite, vt dictum est, quę sit natura & proprietas Lunæ superioris, & quidnam sit. Talis enim etiam est Mercurius viuus, qui est luna terræ, sed cum hâc differentiâ: Lunam nempe cœli in certâ mensurâ & modo ferimus non plus, non minus, iuxta cursum eius & proprietatem. Talis etiam est luna terræ, sed hâc possumus carere prorsus, aut eam copiosè aut parùm habere. Prout igitur nobis adest, ita etiam est expectanda eius impressio. Hæc igitur causa est, quare scribamus de illis, qui læduntur à Lunâ terræ, dum iuxta eam habitant, agunt, versantur, eam tangunt, quod quidem in superiori Lunâ fieri nequit. Dicendum igitur erit de morbis lunaribus, quantum experientiâ mihi compertum est. Quòd si verò fieri posset, vt homo in Luna super o[illegible] habitaret, eam tangeret & tractaret, sicut Lunam terrenam, similes morbi inuenirentur in superiori Lunâ & in argento viuo.

Argentũ viuũ in nobis operatur, vt luna cœli, sed hanc fugere non possum' aliud verò benè. Lunę cœli & lunę terrę quod discrimen.

TRACTATVS III.

Quomodo duo contraria argentum viuum & homo possint simul esse.

I.

VT autem proposito nostro satisfaciamus, necesse est scire, contrarietatem argenti viui & hominis, cur hęc duo sibi inuicem repugnent, neque tamen homo aut Lunam aut argentum viuum lædere aut perdere possit. Semper enim illa manent in sua essentia illæsa ab homine. Homo igitur est huius rei causa, quia ex limbo factus est, qui limbus in se complexus est omnia elementa & ipsorum essentias. Quòd si verò talis fuit limbus & homo ex eo factus est: ex hoc sequitur, quòd limbus sit hominis parens. & per consequens, quòd filius patrẽ timere cogitur, & quòd pater imperiũ habeat in filiũ. Ex hoc iam fit, quòd suffocari, quòd ab astris, quòd ab Elemẽtis infici, & in ipsorũ naturã & essentiã incidere possumus. Nam sicut filius non potest dicere, sanguinis meus non est de meo patre & matre, ita neque nos possumus dicere, quòd absque Elementis viuere possimus. Et sicut filius ex patre & matre nascitur, & quicquid in generatione assumpsit vsque ad mortem retinet, idque ipsum manet; ita & nos agnoscere oportet, quòd simus ex patre limbo, qui quidem indesinenter in nobis regnat, sicut in embryone in vtero materno. Nam nos homines, quantumuis adulti, omnes semper adhuc in matrice sumus, & quicquid in matrice positum est, se sustentare cogitur ex eo, quod matrix subministrat. Ita omnia elementa nos circundant, & nos ambulamus & viuimus in medio ipsorum, sicut pulli gallinacei in testâ oui. Non minus teneri & molles etiam nos sumus, ita vt omnes plagæ ad nos penetrent, & in effectum realem abeant, quæ quidem plagæ Planetarum sunt & limbi, qui semen est: cœlum autem & terra sunt matrix: at vtraque res vna. Homo autem est minima pars, & tamen hæc omnia est.

Homo est microcosmus, propterea toti rerum naturę subiectus & obnoxius. Homo ex limbo factus.

Limbus in homine continenter dominatur.

CAP. II.

HIc quoque sciendum est, duo contraria Elementa absque mutua læsione simul stare non posse. Oportet enim æstatem cedere hyemi. Iam autem natura ita condita est, vt contraria in se non contineat, hoc est contraria non conueniunt in cursu naturę, sed simile cum simili. Viriditas enim non nocet herbæ frigidæ, aut calidæ fluedo, rubedo, &c. Elementum quoduis non habita ratione aliorum, manet in [illegible] essentia & statu absque contrarietate, non igitur verum est, quod dicitur tonitru fulgur, niuem &c. venire ex contrariis rebus, fulmen enim, fulgur, & ignis ille descendit ex sui elementi virtute, & ex propria sua natura, non ex contrarietate. Inspicite enim puluerem bombardarum: sulphur & salpetræ sunt vnius eiusdémque Elementi, & tamen inest eis contrarietas. Quæ quidem contrarietas est proprietas naturæ, quæ existimatur esse contrarietas, non quidem elementi, sed liquiditatis. Liquor enim sulphuris & liquor salispetræ non possunt vna esse, tantum ratione liquiditatis, & non ratione elementi. Ita etiam se res habet in generatione fulminis, sicut vir & mulier habent calidam vtrique complexionem: sunt eiusdem naturæ, proprietatis, qualitatis, quantùm ad sanguinem, carnem, ossa, &c. quòd autem non possunt vna esse aut conuersari, sed se inuicem fugiunt, in causa est non natura elementi, sed natura instar liquiditatis se habens, quæ posita est in forma & applicatione. Hæc applicatio est contrarium illud, de quo cogitandum est. Ex tali quoque applicatione maleuoli & contrarii fiunt Planetæ, & similia, quæ aliis libris commendo, &c.

Contrarietas non est elementi ratione, sed proprietati eodem Elemento.

Contraria simul se non ferunt.

Fulgur &c. qui fiat.

Sulphur & salpetræ qui contraria sint.

CAP. III.

QVomodo autem duo contraria non possint absque euersione mutua esse in suo elemento, ita notate. Homo est calidæ naturæ, in qua qualitate vnus homo alteri similis est, vir & fœmina. Quòd autem dicitur, iste est frigidus, iste est calidus, est erroneũ & falsum. Mulier quoque viri caliditatem habet, neq; frigidior esse reperitur. Cùm igitur homo sit calidæ naturæ, Luna verò frigidæ, tunc illa duo sunt contraria. Quid autem curat homo frigus Lunæ? Nihil, quia non coniunguntur in idem & copulantur. Quare se inuicem destruere nequeunt. Læsio autem in hoc casu est, quòd hic tinctura quædam fit non quod ipsũmet elemẽtũ adsit, sed per tincturam in homine operatur: perinde ac si quis venenũ in

Coniunctio hominis & mercurii est morbus.

Mulier viro non est frigidior.

Tinctura facit vt Elementa hon inimicant.

aquam proiiceret, quæ certè non sunt contraria. Aqua enim non est contra venenum: in ipso enim nihil est ei contrarium, sed solùm calor quidam. Scitote igitur, quòd argentum viuum venenum in se habeat, quod tingendo in hominem emittit, & tinctura illa, quam ipsum aliique planetæ inuisibiliter habent, qualem tinctor visibilem habet, est illa ipsa, quæ naturam debilitat. Quare vanum est dicere, vnum elementum alterum dissoluere. Imò vtrunque manet in suo statu. Ita etiam homo manet calidus, tinctura vero frigida. Dum autem tincturæ externæ frigus in homine latet, durat etiam morbus, qui quidem cum sanitate benè coniunctus esse potest, imò minimè separantur, sed in vno eodémque perfecta manent. Quando autem morbus tollitur, sanitas sola remanet: si verò vnà cum morbo coniuncta sanitas mansisset, æger non sanatus fuisset. Quare commodè simul esse possunt. Quid autem in hoc dominetur, ita discite.

Elementa se inuicem non destruunt.

Sanitas & morbus simul in eodem.

CAP. IV.

Mercurius se gerit vt hyems in homine.

QVandoquidem igitur Mercurius viuus ipsa hyems est, etiam se vt hyems gerit. Hyems non expellit ex corpore humano calorem, sed ægrè ipsi facit, cúmque repercutit, ita vt ferre id nolit. Cùm igitur quis frigore perit, non in causa est, quod calor ab ipso recessit. Adhuc enim in centro ipsius is delitescit, & in vnam compactionem coit. Mors autem indè venit, quod caliditas nimium inflammauit cor: cùm enim cedit calor, & frigiditati locum & ingressum dat, cor strangulatur, atque ita commiscentur duo diuersa Elementa, calidum & frigidum, & fiunt vnum, perinde ac si vinum & aqua confunderentur. Sicut verò oleum & aqua segregata sunt, ita etiam adest frigus. Ita etiam se res habet cum Lunâ terrenâ, quæ non habet sensibile frigus, sed signa frigoris sensibiliter adiunt. Ob id argentum viuum tremores, stridores dentium, & similia efficit. Quòd si non esset hyems terrena, ea non gigneret. Omnis enim tremor est influentia, quæ imprimitur quasi ex stellis cœlestibus: & quamuis etiam calidum cum calido iunctum tremorem afferat, sicut etiam frigiditas, id tamen non metallico vel terreno modo dicitur. Illæ igitur causæ suo in loco maneant. Hic verò meum propositum est solummodò describere minerales morbos terrenos, ex suis syderibus natos, quod quidem nihil aliud requirit, quàm vt describatur Mercurius eo modo, vt fecimus. Est enim Mercurius luna terrena, & hyems terrena, atque ita duas habet impressiones in homine, vnam tanquam Luna, si homo se ipsi obnoxium reddat; alteram tanquam hyems, stellæque hyemales, quarum naturam habet. Quomodo autem hæc omnia plenissimè intelligenda sint, non opus est hic describere. Quantum autem ad morbi huius originem demonstrandam necessarium erat, satis dictum est. Posthac igitur nihil nobis propositum est aliud, quàm quomodo ille morbus curetur.

Mors quû hominem inuadat?

Tremor quid.

Mercurius quid.

TRACTATVS IV.

De morbis, quos gignit argentum viuum in homine.

CAP. I.

PRIVSQVAM autem de curâ vos rectè instruamus, scitote, quòd hyems, quæ latet in argento viuo, vnicum morbum gignat, nempe tremorem sine rigore sensibili, vt dictum est, quod quidem hoc modo intelligendum vobis est. Quodlibet gelu morbus est ad mortem, frigus enim vincens, omnem calorem introrsum pellit, atque hoc modo vincit cor & alia membra, quæ afficit rigore. Calor autem à centro fugere nequit, aut aliò cedere. Quare cor comburit, similiter & pulmonem, hepar, stomachum & cerebrum. Quando enim tremunt, tunc calor retrocessit in illud suum centrum, in quo gradus fit maximus, atque ex copiâ caloris & abundantiâ, temperatura corrumpitur, vnde gignitur ignis qui deuorat omnia, ex sui elementi natura operans. Hinc oritur iam putredo pulmonis, hepatis, ventriculi, cerebri, renum, intestinorum, & alii similes morbi tot, vt enumerari vix omnes queant. Quin & ipsa medulla ardescit in ipsis ossibus: venæ & nerui ossium, item sanguis aduruntur: similiter ipsa caro sub cute, cartilagines, & quicquid in homine est. Accedunt etiam alii morbi accidentales, qui quidem de natura & proprietate cuiuslibet membri sunt, vt in pulmone difficultas spirandi, tussis, anhelatio, apostemata, putredines, phthisis: in cerebro mania, phrenesis, cephalalgia, catarrhi, dolores dentium, paralysis, apoplexia, caducos, & similes. Ita de omnibus aliis intelligendum, quæ hîc afficiuntur, quæ non opus est recensere, cum notissimû sit omnibus medicis, quales morbi ex tali infectione nascâtur & oriâtur.

Gelu quoduis morbus est ad mortem.

Frigus mercurii vrget calore hominis vt incendat membra principalia quibus accidunt etiam sui morbi naturales.

Tremor vnde.

Morbi proprii. PVLMONIS. CEREBRI.

CAP. II.

SEd de morbis, quos argentum viuum parit ratione sui frigoris, his qui se obnoxios ei faciunt, & exterius assumunt tanquam impressionem, hoc est, tanquam odorem ex rosa, satis dictum sit. Dicamus porrò de illis morbis, quos affert tanquam Luna, in qua quidem est nouilunium, quadratura & plenilunium. Qualis est ipsius accretio, talis est quoque eiusdem decretio. Habet quidem aliam quoque actionem à natiuitate Adæ vsque ad mediam ætatem humani generis, siue mundi, qua medietate completa, dimidia duratione mundi scilicet, plenilunium eius adest, post quod decrescit & sequitur eius altera pars. Qui verò rationem huius Lunæ non intelligit, is indignè loquitur de ætate mûdi, aut de vltima die. Oportet enim hîc quoq; plenilunium & quadraturas côsiderare. Porrò nouistis quomodo se gerat noua Luna erga hominem, iuxta doctrinâ superioris cœli: similiter quomodo sit affecta, dû crescit vsque ad primâ quadraturâ, à quadratura vsq; ad plenilunium, à plenilunio ad posteriorê quadraturâ, ab hac vsq; ad defectû luminis eius. Sicut igitur ista nouistis ex Astronomica experiêtia; ita etiâ licèt ephemerides minimè haberetis, sed saltê ex lunatib' morbis iudicium faceretis, omninò

Mercurius in homine sua signa dat nouilunii, quadraturæ & plenilunii.

scitetis,

sciretis, qui se Luna haberet, ex Solis iis signis quæ apud ægrotos vobis innotescunt. Luna res enim ægritudines certissimæ ephemerides Lunæ sunt, ita vt absque calendario cursus eius inde sciri possit. Ita etiã notate porrò, quomodo Mercuriales morbos reperiatis in hominibus metallicis ex signis decrescentiæ, nouilunii & accrescentiæ. Quòd si Deus indulserit & permiserit finitionẽ meæ Archidoxeos, aliter vos naturæ peritos esse oportebit, nempè solidè & fundamentaliter. Hîc aperite oculos, si modò rectè ambulare velitis.

Archidoxa astronomica.

CAP. III.

CVm igitur Luna argenti viui in hominibus morbos impressionis gignat, illorum signa aliqua scitote, hoc modo, dicitur vulgo cerebrum esse membrum Lunæ in homine: hoc est, cerebrum esse Lunam microcosmi, & regnare in ipso. Scitote igitur, quod isti sententiæ inhærere minimè debeatis. Luna enim omnibus membris imprimit, non vni solùm; cerebrum quoque est in homine, sicut aliud membrum. Quòd autem cerebrum præcipuè tanquam Lunaticum membrum à vulgo consideratur, in causa est morbus lunaticus. Cùm enim cerebrum ab illo patitur, in ratione illa passio præcipuè deprehẽditur. Ratio enim crescit vel decrescit iuxta Lunam. Cùm igitur tam sensibiliter id deprehendatur, & à vulgo maximè: propterea Luna & cerebrum sibi inuicem correspondere dicuntur. Sciendum igitur est, quòd in omnibus aliis membris talia signa eluceant, vt in ratione, & non solùm in cerebro. Morbi autem lunatici sunt mania, morsus catorũ, chorea Sancti Viti, Epilepsia & plures alii similes chronici morbi, quando exasperantur, & cum mortalibus accidentibus ingruut. Atque hi morbi pertinent ad cerebrum. Morbi verò lunatici ad articulos pertinentes sunt paralysis, gutta, arthetica, podagra & ipsius species vnà cum conuulsionibus, fluxibus, destillationibus, & earum speciebus. In hepate sunt febres, icterus, & similes. In renibus diabetica passio: & sic de aliis membris. Hęc autem propterea adduxi, quòd argentum viuum iisdem morbis dominetur & præsideat, quibus Luna ipsa cœlestis, prout est ipsius exaltatio, nempè phthisi, hydropi, Ethicæ quartanæ, &c. Fundamentum autem, ex quo ista pleniùs intelliguntur, procedit, ex primâ astronomiâ, de quâ hîc scribere non opus est. Doctis tamen & expertis satis dictum est, quòd hîc de Luna terrestri & non de cœlesti cogitandum sit in cognitione morborum, & eorundem cura aggredienda.

Mercurius vt luna nõ solùm in cerebrũ, sed in õmia etiã membra facit impressiones. Cerebrũ an Lunæ dicatum. Ratio secundum Lunam crescit & minuitur. Lunatici morbi qui sint. 1. Capitis Morbi lunatici singulorum mẽbrorum. 2. Articulo 8. 3 Epatis. 4. Renũ.

CAP. IV.

SIcut autem dictum est de morbis externis, quos argentum viuum per impressionem fumi & occulti vaporis conciliare potest: ita scitote, quòd similia operetur etiam in illis, qui illud intra corpus accipiunt, vt in medicina. Quare æquum esset, medicos qui Mercuriales medicinas administrare per vnguenta, fumigationes, præcipitatum, aquas corrosiuas, & similia, aliquantò meliùs Mercurii peritos fieri, ne in imposturas inciderent. Mercurius enim omninò perpetua luna est, in quâ nulla mors est vsque ad diem extremum, siue ingrediatur hominem siue non; singùlque est permanens & fixa hyems, cuius niuem nullus sol liquefacere potest, neque glacies eius recluditur. Quæ cum ita sint, opus est, vt maiori cum intelligentiâ tractetur, quandoquidem manifestum est, quòd homo eum digerere & concoquere nequeat. Mercurij omnia enim metalla concoquuntur, argentum viuum verò non, quod neque homo, neque ipse struthio concoquere potest. In summa argentum viuum manet viuum, & non moritur, & si ponas illud intra corpus, homo Lunam in se habebit, & vnà cum ea omnes Lunæ proprietates. Quin & hoc accedit, quòd Luna superior se associat suo simili, & vna cum ipso finem suum eò alacriùs apperit, atque ita duplicantur morbi. Quæ enim Luna operari potest in omnibus morbis, ea etiam potest argentum viuum: atque hinc sunt errores in difficillimis morbis, qui ex hac applicatione nascuntur. Nisi enim hæc Luna argenti viui pessundetur, omnes morbi illius hominis sunt incurabiles. vera enim & genuina Physica est, vt hæc cognoscantur, & fiant.

Mercuri° intra corpus agit vt luna.

Mercuri° Luna est perpetua. Mercurius est perpetua hyems. Mercuri° viuus ab homine digeri non potest sol° Luna. cœlestis adiuuat. Mercurium intra corpus sumptum.

LECTORI S.

Hoc loco (vt capite sexto sequenti ex verbis ipsius Auctoris videre est) desiderantur TRACTATVS QVINTVS & SEXTVS cum aliquot capitibus Tractatus Septimi, (aut Libri Quarti:) quæ omnia vel ob inuidorum malitiam, vel imperitorum negligentiam perierunt. Duo autem Capita hæc, quæ mox sequuntur, inter alias Schedulas Fragmentorum sunt reperta: cùmque ad vnum ex Tractatibus his deficientibus pertinere videantur, hoc loco intertexere placuit.

CAP. II.

IAm, si exteriùs ignes Magici & impressiones similes conspiciuntur: eędem etiam in montibus deprehendentur. Illarum causa ac origo talis est. Si spiritus cuiusquam hominis ingenio & naturæ similis est: tunc idem quoque eiusdem hominis opera omnia exprimere & imitari potest, hoc est, spiritus potest arare, ligna cedere, & humana opera omnia exercere, ipso homine nihilo ineptiùs. Discrimen saltem in hoc positum est, quòd spiritus non naturale lignum cedat, non naturale opificium exerceat &c. sed in rebus supernaturalibus id præstet possitque, in quibus ipsis etiam ligna & opificia suo modo habentur, qualia sunt nostra. Ipsi nimirum spiritus sunt, qui corporei nihil possident: ideò tales etiam sunt ipsorum agri, & ligna. Homo autem cùm naturalis sit: naturalibus quoque instrumentis & subiectis vtitur. Sicut ergo ex rebus naturalibus homo elicere ignem potest naturalem: ita spiritus etiam ex supernaturalibus rebus ignem spiritualem, quales sunt ipsi, facere queunt. Homo enim corporeum ignem facit, quia subiecta ipsius corporea sunt. Ad quæ iam consequitur, spiritus posse gignere rosas, equos, homines, flores &c. sed sibi tamen similes, spirituales scilicet, non corporales. Ipsorum enim & regio & res spirituales sunt: vt mundi & regio & res sunt corporales. Ita volant etiam dracones, & formæ similes aliæ, quæ tamen non sunt naturales. Ita etiam impressiones & similia suscitantur,

Ignes &c. Magici.

Spiritus omnia possunt spiritualiter quæ homo naturaliter Spiritus, incorporei

Spiritus ignem equos, homines &c. vt facere queant.

citantur, quæ tamen naturalia non sunt, vbi ergo huiusmodi phantasia spirituum erumpit: ibi huiusmodi multa fiunt, sicut de illis suo peculiari libro docetur. Præterea frequenter etiam vsu venit, vt veneficæ sagæque huiusmodi res conficiant, dum spiritus, vt fit, sibi obsequentes faciunt: non quòd ipsæmet talia designent, sed quòd designari à se ista arbitrentur: quod omne tamen non nisi spirituale est. Quod quidem prolixiùs disputando hic non venio. Hoc saltem dico, opus esse, vt in practicá curæ huiusmodi opera, à naturalibus discernantur & internoscantur. Licèt ergo re naturali nullâ ea vtantur, attamen, quod naturale est, lędunt, hoc est, inficiunt & infirmant, vt foris, sic etiam intus.

Venefi ex obsequio spirituum quid possint.

Sagæ & spiritus rebus non naturalibus, naturales lædunt.

CAP. III.

INsuper autem iam vobis sciendum restat, quò l in montibus, tonitrua, fulgura, coruscationesque modo naturali producantur: quod meteoricâ explicatione breui definiemus. Coruscatio è nubibus est fuligo sulphurea, ex seipsâ flagrans seu incensa, velut ignis incenditur à speculo igneo. quod ex fundamentis meteoricis liquet. Fuligo eiusmodi sulphurea etiam in montibus conditur, ex aliis terrenis emergens, quæ fungo ab aëre incendi potest. Alias enim ignis sopitus & mortuus manet. Si in monte aliquo fuligines sulphureæ existunt, tunc similes eæ sunt fumo sulphureo, in sublimatorio quodam suscitato. Qui tamen fumus, cùm ab igne nullo corripi queat, non flagrat aut ardet. Quòd si verò à metallariis, candelæ faceſque ac lucernæ in fodinas importentur, quarum ignis fumos corripiat, tunc illi ardent non secus ac si ignis in sublimatorium cum aëre irrupisset. Id autem cùm aliud nihil sit, quàm fumus, breui momento deflagrat, cuius essentia est instar coruscationis. Omnia enim quæ hoc modo ardent, siue in firmamento terræ sint, siue supra illam, sulphur existunt. Eadem ex causa etiam fit, quòd sulphura huiusmodi lapides sulphureos gignant, qui lapides per incensionem illa in fixam flammam concipiunt, támque diù ardent, quamdiù fixum sulphur superest, siue id terrenum sit, siue lapideum, siue Marcasiticum, aut Talkicum, aut Bisemuticum. Vbi enim mineræ istæ non excoctę & in suâ compositione fixæ sint, idem omninò ipsis euenit, quod cumulo carbonum, qui à carbone vnico vniuersus incenditur & comburitur. Eodem modo hic quoq; se habent vapores in cauernis, meatibus, cuniculis ac cauitatibus montium, qui à flammâ semel correpti, tamdiù ardent, donec fuligo omnis consumpta deflagrârit.

Coruscatio quid.

Speculo igneo.

Fuligo sulphurea nisi ab igne tacta &c. à quo incendatur.

Cum ignoretur, an Septem Tractatus Libri Tertii fecerit Author, an verò sub Titulo Quarti Libri comprehenderit Capita hæc sequentia nihil refert quo Titulo appellentur. Coniici tamen ex verbis ipsius Authoris potest. Capita hæc esse LIBRI QVARTI de Morbis Metallicorum. Tu verò Lector benigne, hæc boni consule nec ob ea, quæ reperire, tibique communicare nequeunt, animo sis minus æquo.

De Curâ morborum ex argento viuo.

CAP. VI.

ITa satis dictum est de præseruatiuis, & conseruatiuis: quæ enim præseruant, etiam cóseruát: & è cótrà. Porrò loquédum est de cura per quam argentū viuū ex corpore expellitur, antequam medicina & cura incipiat. Quoniam si fieri debeat, argentum viuum necesse est viuificari: dum enim non viuit, à corpore separari nequit, id circo summum hoc est, vt viuificetur; deinde, quomodo ex corpore expellatur. Processus autem ita se habet. Pono casum, te habere ægrotum, qui in se certum pondus argenti viui gestaret, idque esset viuum. Dabit igitur sua signa: dentes valdè nigri sunt, membra debilia & rigida, adestque fluxio erratica nullo certo in loco manens, exerens se primò in articulis & nodis. Ista sunt signa argenti viui, quod plerumque habet fixum locum, quasi durum apostema illic lateret. Quòd si argentum viuum non sit viuum, signa sua exhibet iuxta Lunam in duritie tibiæ, affert etiam unctam vrinam & maleolentem anhelitum: hoc modo vterque Mercurius agnoscitur & deprehenditur.

Signa Mercurij viui & mortui in corpore.

CAP. VII.

IAm verò decet nos loqui de exitu argenti viui: deinde dicemus quomodo non viuum reddatur viuum, ita vt aptum fiat ad exitum. Notate igitur de exitu Mercurij, quòd quilibet Mercurius se collocet in concauitates nodorum & articulorum. hoc modo: qui nempe si deorsùm tendit, per spinam dorsi, & regiones schiarum, is in genua aut in articulorum acetabula per confinia ligamenta decidit, sicut argentum viuum, si in fossam aquæ ponatur, semper deorsum tendit, donec sedem & cataractam inueniat. in qua consistat. Ita genua etiam sunt cataractæ, similiter & nodorum articuli ac schiæ, ac spinæ dorsi articuli: quin & interdum colligit se in ipsis ligamentis, sæpè in imis plantis quousque cadere potest. Ita etiam sedem suam figit in brachiis, in cataractis humerorum, cubitorum, & porrò in rastetis, etiam in occipite, in concauitate oculorum, ita vt interiores anguli oculorum illud eiiciant: sæpè etiam nares occupat, sæpè per fauces in stomachum decidit, & per secessum egreditur: vbi autem positum sit ex signis & certâ experientiâ discendum est.

Loca Mercurij viui in homine.

CAP. IIX.

POstquàm autem cataractam inuenisti, in quo ☿ collectum esse animaduertis, etiam si hactenus non creditum sit, posse in tali loco id fieri, appone illi cataractæ, quàm latè patet fundus illius, hoc corrosiuum, nó curans, quod sit ibi articulus, nec vllo modo abhorrens, quia ipsū corrosiuum satis forte & crassum facias.

Corrosiuum emundatiuum faciens Mercurio viuo.

℞ *Realgaris albi ℥ j.*
Alcali de calce,
& cineres ysaledu ℥ ß.
Olei rosacei quantum satis est, vt fiat emplastrum supradictum.

Emplastrum corrosiuum pro Mercurio viuo.

Huius corrosiui natura est, vt vehementer inflammet, in qua inflámatione membri illius Mercurius commouetur & euaporat per illam cataractam. Sciendum etiam tibi est, quò longiùs hoc processu vtaris, eò meliùs esse, nempè per duas aut tres septimanas, donec eschara spontè segregetur & Mercurius effluat: posteà consolida locum emplastro gummato, donec coalescat

coalescat caro: deinde cutem inducito croco Martis. Hic quoque notandum est, cauendum esse ab aliis corrosiuis, nempe à Mercurio sublimato, & quicquid citò aperit cutem.

Eschara est caro esiola.

CAP. IX.

Mercurius mortuus vt viuificetur.

SI autem Mercurium mortuum viuum facere velis, vt per dictũ modum ad exitum perduci posset, ita age. Primum omnium appara balneum forte ex herbis mucilaginosis, & locustis abietum aut fruticum iuniperi, etiã de recentib. conis abietũ, decoctũ, in quo lauet æger pro ratione personæ & roboris, quàm potest ferre calidissimè, quin etiã vtatur thermis Piperinis, Plumbariis, Gasteinẽtib. Dopplizensib. Aquisgranẽsib. Emsẽsib. Goppengensibus, aut factitiis ex sulphure, & similibus. Quando autem ex balneo egreditur, succo flammulæ fricetur, aut oleo de piperibus: post quæ sudor ei cieatur quocunque id modo fieri potest, theriacã, mithridatico &c. Hoc perpetuò fiat non habitã ratione dolorum. Inter hæc enim argentum viuum reuiuiscit. Postquam verò ex certã experientiã viuere Mercurium compereris, perge, vt suprà dictum Et quoniam sæpè accidit, vt dolor non desinat, ad centrum tende, illudque agnosce & perge. Sæpè enim Mercurius in forma medicinæ administratus, tam fortiter est mortificatus, vt difficulter reuiuiscat; quod pustularij medici sibi laudi & arti ducunt: ego verò pro magna stultitia reputo.

CAP. X.

Contra trepidationem membrorum.

IAm verò de morbis specialiter scribamus. Postquã igitur dicta medicina adhibita est, primùm notate, quid porro agendum sit in tremore membrorum, vt potè manũm, pedum & corporis totius, vbi ita procedendum est: Primùm fac balneum tale.

℞ *Agrimoniam.*
Flores lilii conuallium,
Radices hirundinariæ,
Calcis ouorum partem certam.

In isto balneo lauet æger, post balneum vnge eum isto vnguento:

℞ *Pinguedinis excocta ex vulpe* ℔ j
Castorij destillati ℥ v.
Terpentinæ destillatæ cum pipere, cantharidibus & baccis lauri ana ℥ vii ß.

Misceantur ad ignem, & fiat vnguentum. quo melius non inuenies, non solùm in tremoribus Mercurialibus, sed etiam in simili gutta, paralysi, lethargo: & quicquid possibile est in apoplexia, obtinebis per hoc, si modo origo sit ex Mercurio, ita etiã per idem tolles Mercurialẽ spasmum. Notandum etiam est balneum supradictum meliùs fieri additione flammulæ & sauenã riparum, quæ etiam pro tuo iudicio vel prorsus omittere potes, vel addere.

Sauena riparum est hydropi pro. Vide Tractatũ de Ischiaria.

CAP. XI.

Icteri mineralis cura. duplex Asula & Rebisola contra morb. metall.

EOdem omnino modo morbus etiam ictericus mineralis, postquam Mercurius deriuatus est, & eiectus, curari debet. Estque ea medicina duplex, Mineralis nempe & Mundana. Vna ex parte sit Asula, altera ex parte Rebisola. Hæc duo administra pondere drachmæ quotidiè manè, donec recedat morbus. Hęc duo superat extractum rhabarbarum simplum cum liquore tartari, prout experientia suadet & docet. Similiter etiam agendum in Hydrope minerali, in ascite, tympanite, etiam in hernia, bubone &c, vbi etiam adhibendæ sunt exterius medicinæ, quæ simplicibus & naturalibus eiusmodi morbis prosunt. Sciendum hic quoque est, quòd dicta medicina sit laxatiuum pro fœminis, si ratione matricis in talem morbum mineralem incidat: similiter in febribus & earundem colicis, contracturis & aliis torsionibus. Quicquid enim liquor tartari non peruestigat, id vix inueniri poterit. Notandum quoque in contractura Mercuriali balneum fieri debere ex Serpentina & Lilio conuallium, & inũgatur patiens perpetuò axũgiã humanã medullatã aut vulpinã medullatã, aut similibus, vt de mele vel taxo, ita vt semper caleat, & in fluxu conseruetur. Hoc modo quilibet Mercuriali contractura laborans sanatur: tu modò ne despera de temporis longitudine.

Extract. Rhabarb. contra morb. mer. est Hydropis mineralis cura Morbi muliebres. Contractura Mercurialis cura.

CAP. XII.

Arcana contra morbos principalium membrorum.

SÆuiunt etiam alij accidentales morbi in membris principalibus absque presentia aliorum morborum magnorum, vtpotè vehemens & singularis dolor stomachi, dolor laterum, splenis, hepatis, similiter etiam dolor capitis feruidissimus, & renum dolor ac dorsi: ista inordinè Receptorum redigi non possunt, sed magnis illis Arcanis commendanda sunt, vt Laudano, Materię perlatę & similibus. Tam difficulter enim expugnari possunt, vt absque magna illa quinta essẽtia nihil hic effici possit: hic enim ita procedi oportet, ac si superfunderetur aqua igni, quæ violenter eum exstinguit, vbicunque igitur tali virtute opus; ibi necesse est adhibere tale Arcanum magnum, vt elementum sit contra elementum, gustus contra gustum, & similia.

CAP. XIII.

De affectionibus dentium ex Mercurio.

REstant adhuc aliquot affectiones dentium cum multis accidentibus cum doloribus putredine, laxatione, casu, & vehementibus punctionibus & cruciatibus, iactationibus fluxionum. De horum processu notate, quòd quantùm ad dolores, nihil singulare hic scribi debeat, cum aquæ fortes & pulueres dentales illos tollant, in quibus etiam conquiesco. Quod autem ad putredinem attinet, ita agendum est. Eluantur benè dentes aqua mellis, postea inunge eos melle & aloepatico mixtis per aliquot dies: deniq; in destillata & præparata aqua aluminis pone plantaginem, sal, consolidam, serpentinã, & illã aquã quotidie bis dentes prolue, ita putredo dentiũ desinet. Quod ad dentium vacillationẽ attinet quid superat oleum de croco Martis, si eo inũgatur? Quod ad casum dentiũ nihil aliud est, ꝙ vim Mercurialẽ tollat, quàm oleũ nucis muscatæ. Quod ad cruciatus ex pũctionibus, & repentinis fluxionibus, vulgaribus cõpositis non instandũ est, sed Arcanis, vt dictum est de mẽbris principalib. vnà cũ vsuphlebotomię & scarificationũ, sicut cõmunis necessitas requirit.

Dentiũ putredo vt curetur. Dentiũ vacillatio vt curetur. Dentium casus vt curetur. Ol nucũ. musc. at. Vius in casu dentium Dentiũ dolor vt curetur. Contra impressiones metallicarum fodinarum.

CAP. XIV. & vltimum.

DE morbis verò Tempestatum seu Impressionũ, de quibus dictum est, notate, quòd solummodo inflammationi sint similes, nihilque,

nihilque aliud agendum; quàm vt axungia porci, quàm feruidissimè liquefiat, & in succum Barbæ Iouis infundatur, & in emplastrum vel vnguentum redigatur. Similiter vt coquantur contusi cancri in lacte, & ita superponantur loco affecto. Quicquid autem indiget incarnatione & consolidatione cutis, illi adhibeatur vnguentum ouorum, aut puluis exiccatiuus. Hic quoque notate de impressionibus & iaculationibus draconum, vt vocant, quæ fiunt in montibus intimis, quòd his medeatur omnibus AVRICVLA MVRIS; in qua peculiaris proprietas latet ista vincendi & fugandi. Vng. ouorum. Puluis

---

SEQVVNTVR

THEORICAE FIGVRAE

VNIVERSALIVM MORBORVM.

1. De Bolo.
2. De Podagrâ.
3. De Conuersis.
4. De Contracturâ.
5. De Epilentiâ.
6. De Hydrope.
7. De Tetano, Spasmóque.
8. De Vermibus, Fluxibus, Apostematibus, Vlceribus, &c.
9. De Febribus.

TABVLA I.

Generatio Boli.

- Spiritus vrinæ, id est, spiritus cum corpore, duas generat ægritudines.
  - Tartarum, & est duplex.
    - Subtile Rubeum: estq; vel
      - In orificio
      - In fundo
      - } Stomachi
    - Grossum Album.
  - Lithiasin, & est duplex:
    - Arenosa: & est vel
      - Alba.
      - Rubea.
    - Lapillosa, est vel
      - Glauca
      - Silicea.
    - } In viis vrinalibus.
- } Illi sunt { Lutulosi / Coagulati

Spiritus vrinæ duobus modis suum Bolum gignit. Primò, quia vniuersum, quod edimus & bibimus, vrinam præbet. Ea principium sumit in stomacho, & perficitur in renibus. Bolus autem in stomacho genitus, subtilior est eo, qui in mediis renibus generatur, ac euolat sursum in stomacho, affigens sese lateribus, & orificio, fundoq;. Ibi ergo lutiscolatur pro natura sua, & in tartarum abit. In renibus & in viis vrinæ lapillatur, formâ arenarum & lapillorum. Nam in viis vrinalibus digestio fit secunda: ita vt spiritus ab vrinâ se separet, & vrinam dimittat, seq; appendat, priore ideò peior, quia se coagulat, cùm superior tantum lutosetur cum paucis cruciatibus.

Ex hisce notandum est, quemlibet Elementatum spiritum in sese corpus continere, quod materiæ minimè subiectum sit. Ex isto corpore Tartarus & Lithiasis generatur hoc modo. Quando materia hæc cum spiritu diuortium facit, & spiritus, vt potè nimium subtilis & clarus, materiæ sese subducit, tum perreptando latera coagulatur ipsa: spiritus autem vanescit, & corpus ipsius remanet. Hoc ergo in casu vrinam diutiùs continere æquo salubre non est. Tum etiam, si spiritus ita subtilis est, plerunque secedit priùs, quàm natura exitum quærat. Fas ergo est, Medicum quemlibet scire, quòd Tartarus & Lithiasis oriantur à spiritu vrinæ, quæ vrina ex cibo & potu fit, non quidem ex ipsorum naturâ, sed ex naturâ spiritus in vrina, prout volatilis fit vel est. Idem iudicandum etiam de arenâ & lapide.

Spiritus iste duplici colore tinctus est: rubro & albo. Colores enim vnum quodlibet corpus in spiritibus separant. Ideò corpus rubrum suum locum quærit: suum alium locum quærit corpus album. Prætereà digestio prima est leuior secundâ. Vnde lapides non producet. Secunda est durior & crassior, vnde lapides & arenas profert, & sui corporis opus duplex exhibet. Arena enim hâc de causâ generatur quòd spiritus æquo citiùs à suo corpore discedat, & sal coaguletur in arenam, & quandam quasi lutositatem, ideò, quia arena digestioni primę quodammodo æquiparatur. Lapis renum & vesicæ omnium pessimus est: licèt renum lapis vesicæ lapide peior sit. Sic vbiuis locorum primus est optimus, & vltimus est pessimus. Corpus enim primum est lutosum: secundum bolare, & in stomacho iacet: tertium est arenosum, & iacet in renibus: quartum est lapillosum, & in vrinalibus, in renibus & vesicâ & viis horum iacet. Ex his multi obeunt, qui tamen in dissectis non reperiuntur.

TABVLA II.

GENERATIO PODAGRÆ.

Qui spiritus Bolum, Tartarum, Lithiasin generat: idem etiam generat Podagram, Chiragram, Genugram, & similia alia: In

- Côcauitatibus communibus.
- Genubus.
- Manibus.
- Pedibus.

Et hæc passiones sunt Artheticæ, quæ hoc modo generantur.

1. Spiritus vrinæ is opifex est, qui calculum & eius species, velut ad podagram generat. Insigniter ergo errant, qui podagram dicunt esse fluxum: cùm ea nihil sit aliud, quàm Tartareitas, in sale posita. Longè autem abest à vero, quòd fluxus generare lapillos possit. Hi enim ex solo sale generantur, quod in vrinâ continetur.
2. Pro hisce notandum est, quòd in cibis, qui comeduntur, & sanguis fiunt, salis spiritus nullus contineatur, & multò minùs in carnibus, quæ mensæ offeruntur. Itaque solus spiritus vrinæ in coagulatione considerandus est, non fluxus seu Catarrhi. Spiritus enim iste morbus & morbi causa existit.
3. Cur verò spiritus vrinæ ad locum istum, & ad extremitates ac digitos pertendat, causa hæc est, quòd humores, qui in corpore per virtutem attractiuam attrahuntur ex cibo, simul vnaque etiam spiritum vrinæ permixtum quandoque ad se attrahant. Iam verò nihil adeò purum ac integrum est, quòd immoderatum in se quidpiam non habeat. Idem verum etiam est in hisce virtutibus attractiuis, &c. vnde aut nimis calidæ sunt, aut æquo plùs attrahunt, & spiritum vrinæ asciscendo ipsum per corpus transuehunt.
4. Hinc sequitur: si spiritus iste vrinę ad regiones illas penetrat, in quibus transeundi locum non inuenit: tunc illîc adhærescit & coagulatur pro natura suæ conditionis. Cur verò alius fit quàm in hepate, causa hæc est, quia humores ei illic permisti sunt. Sic ergo generatio podagræ in solis est concauitatibus. Vbi enim illæ absunt, spiritus vrinæ digeri non potest. Vbi digeri potest, ibi generantur boli, aut podagræ, si nimirum spiritus expirat & euaporat, remanente corpore.

Boli Tartari, ac Boli Lithiasis. Podagræ atque sciaticæ motiones.

Boli & Podagræ spiritus vrinæ euaporatio, initium & actus fiunt, sicut deinceps traditur.

- Boli.
  - Vtraque motionem suam habent ratione temporis, quæ talis est. Si spiritus vrinæ à cibo est, tempus suum habet pro ratione pluuiæ, tempestatum, frigoris, niuis, & dispositionum similium. Si spiritus est à potu, commotionem suam habet à constellationibus, quæ tempus mutant.
  - Similiter etiam sciendum est, quòd etiam commotio lapillorum & arenæ &c. vno modo fiat. Alia enim est ab Elemento terræ: alia est similis Elemento ignis: quædam nonnihil participat de aquæ Elemento: quæ cum cæteris non concordant, nisi Elementum aëris concurrat.
- Podagræ.
  - Vndè fit, vt Bolus & Podagra quandoque ex quolibet spiritu cibi potúsque fiant: & tunc inclusus regitur secundum tempus, tempestates & pluuias: & quælibet pro naturæ suæ ratione se exhibet, Bolus scilicet in suis locis: in suis locis etiam Podagra.
  - Vbi notandum est, quod motiones Boli & Podagræ secundum Elementa fiant, hoc est, velut ista se gerunt, & mouent, in terra & in testâ, ita se mouent etiam in corpore: cùm enim ex ipsis descendant, pro modo ipsorum etiam mouentur. Moto enim mobili primo, mouetur etiam secundum & finale mobile.

TABVLA III.

TABVLA III.

Generatio Conversorvm.

Corpus in liquorem versum generat. 4. ægritudines, videlicet.

- Apoplexiam
- Paralyticam
- Lethargicā
- Paralysim.

Origo huius morbi est, quando humor corporalis resoluitur in liquorem, ita vt corpus fiat resolutus liquor, nec vspiam in toto corpore corporalis est, quà in capite.

- Hæc resolutio humorum, si in asperam arteriam, aut in meatus aëreos incidat, tunc suffocationem concitat, quæ Apoplexia vocatur: & nihil est aliud, quàm oppilatio meatuum aëris.
- Si verò neruos in Nuchâ petit, vt secundum productionem eorum in corpus excurrit, tunc congelat partes, vt nihil amplius sentiant. Fluxus enim iste est Narcoticus.
- Quilibet fluxus Narcoticus stupefacit membrum, in quod incumbit. Itaque si in membrum illabitur id, quod præsidet iudicio, prudentiæ aut sapientiæ: tunc illud stupidum & torpidum reddit: vnde somnus stultus sequitur.
- Si autem stupefactiuus ille fluxus paroxysmum facturus est, tunc in latus illud tantum illabitur, quod imbecillius existit, quale est sinistrum. Pars enim seu latus dextrum renititur & excutit illum, quia calor in hoc fortior est, quàm in sinistro. Vndè materia retro pellitur.

Quælibet abundantia cibi potúsque causa fit huius morbi, hâc ratione. In cibis ac potibus spiritus continetur in vita & vigore suo fortis & validus qui volatilis est. Is si in corpus ac membra, nempè caput, ingeritur, tunc robur suum experitur ac intendit aduersum naturam. Natura enim externa cum interna quasi luctatur, & duo contraria sunt, non quidē in substantia, sed in spiritu. Is si victor euadit, tunc seipsum resoluit in ebullitionem. Huius vi resoluitur, quicquid obuium corripitur, quale est corpus ipsum, quod in liquorem reducitur. Hic liquor est is, qui cadit, & læsionem inducit.

Spiritus nutrimenti est Narcoticus. Somnum enim prouocat non naturalem, si seriùs impellat. Sicut enim somnus naturalis suum progressum habet in homine: sic in nutrimento quoque se habet cum suo spiritu. Is si corpus ingrediatur, confertim & nimis copiosè infusus, pigros homines & somnolentos facit. Ex multitudine enim facultatis Narcoticę, velut per vmbram quandam cietur somnus, sed cum hoc somnus item alius, qui in corpore morbus existit. Nec enim somnus in membris, sed tantùm in occipitio sentiri debet.

Spiritus iste frequenter in corpore ita augetur, vt partem radicis eius, ex qua corpus vniuersum producitur, lædat. Sicut enim à radice is egreditur ita similiter ad radicem tendit. Quanto autem magis à putrido corpore vel eius putredine ipsi permittitur, tantò plus & propmtiùs euincit, facitque, vt quod resoluerit, in morbum totius corporis conuertatur: & sine interno spiritu est externus spiritus, qui corpori extraneam ac Narcoticam vim infligit, quæ limites Naturæ excedit.

Narcotica huiusmodi conditio oritur ex spiritu trium primorum, qui in natura viget, & vim stuporis habet. Ipsi enim sal Vitrioli connatum est. Ex hâc commixturâ spiritus Narcoticus resolutiuus oritur, & ex duobus istis vires duplices asciscit: spiritum nempè Narcoticum: & vim resoluendi substantiam ac corpus.

Ex conditione vel natura ista multi etiā alij morbi nascuntur, qui in Practica nominantur.

Hi autē quatuor sunt principes seu palmarij morbi capitis, sub quibus cæteri omnes comprehenduntur.

TABVLA IV.

GENERATIO CONTRACTORVM.

In hisce duobus Morbis, contractura scilicet & tremore, Primò intelligenda est Philosophia. hoc est, vinum nihil esse aliud, quàm sulphur, sal & Mercurium. Id, quicquid peccat vinum, hisce tribus imputari debet.

In omnibus declarationibus contracturæ & tremoris sciendum est, quòd spiritus contracturæ & tremoris similis sit spiritui Mercurij: hoc est, quòd cum spiritu salis subtilissima natura concurrat de sulphure, quod nunquam sine spiritu Mercurij est. Spiritus iste aliquantò plùs operatur, duobus cæteris: vbi enim tremor est, ibi spiritus Mercurij reliquis vberior adest.

Spiritus sine corpore duas generat ægritudines, videlicet:

- TREMOREM
- CONTRACTVRAM

Spiritus iste salis est duplex:

- Externus: est vel
  - Vini ⁂
  - Cibi §
- Internus: est vel
  - Iræ):(
  - Colicæ Ʒ

Quà ratione Mercurius, sal & sulphur exteriùs se in suà materia exhibent: ita se quoq; exhibet spiritus in specie vini, nempe spiritus Colicæ & Fellis. Medici ergo est, spiritum trium primorum Elementorum cum suis corporibus conferre.

Contracturæ & Tremoris spiritus sine substantia est & corporalitate, spiritus purus & nudus, corpori nulli implicitus. Estque vapor de sale, qui in vino consistit, quem Natura salis suscitauit, & in membra deposuit.

⁂ Vini — Qui ex vino producitur, talis est. Si spiritus vini euaporat, ac vinum in sua essentia nimis forte, subtile, penetratiuum, aridum, & in substantia ratione corporalitatis paucum fit: tunc si vinum illud longiùs progreditur quàm debebat, & in membra externa venit, paroxysmum concitat, nempè Tremorem; aut consumit humores, in quibus spiritus motiuus iacet, qui deinde se mouere ampliùs non potest, sed velut emoritur. Membra ergo ceu mortua iacent, & spiritus progressu temporis ita resiccatur, vt ligamenta, venæ, & tendines contrahantur, & membra vnà cum illis contracta fiant.

§ Cibi — De cibis tenendum est, quòd contracturam ac tremorem non quidem generent, sed tamen confirment. Hi si aduersi ingerantur, tunc quicquid spiritus vini deseruit aut addidit, id sanguis cibi finit ac perficit, & vinum adiuuat in transeundo, & humores corporis consumendo exiccandóq; ac denique in spiritum motiuum adimendo.

):(Iræ — Ira similis est vino in exiccendis humorib. naturalibus, in quibus spiritus motiuus iacet. Operatio eius talis est. Si ira in homine effervescit, nihil est aliud, nisi fel, omnes in vniuerso còrpore humores ad se attrahens, vt interim, dum ira durat, fel ac humores in vna quantitate vnum locum obsideant. Hoc modo dum tam coniunctio fellis & humorum facta est, bilis humores (vt ita loquar) corporat & in furias agit. Postea cessante ira, humores iterum in sua membra effunduntur, vna secum fel ipsum rapientes, & similem spiritum vini in consumptionem naturæ habentes, vbi salis motus est, &c.

Ʒ Colicæ — Ita etiam, si colica infestet, per accidentia externa vel interna, sine prædicta causa ac origine: hoc est: Per Spiritus venti sui consumit exiccat & similia patrat. Materia enim sim ventre tormina & punctiones excitet, ac insuper ventris intestinis per medicinas vel externas vel internas vis seu robur quoddam inferatur: tunc materia peccans spiritus subtilis fit, qui extra corpus se emouens, in membra irruit. Quæ dum occupat, supra dictis omninò similem operationem habet, ac contracturas facit, sed tremores non multos, quia nimirum humores nimis citò resiccat & consumit, ac virtutem motiuam prosternit.

DE Tremore & contracturâ hoc in genere noscendum est, quòd Natura nullibi in membris per bonitatem faciliùs corrumpi queat, ac in liquoribus & cerebro. Quod ideò fit, quia vinum ex optimis illis, quæ homo assumere potest, non postremum est. Idem etiam de cibis nobilissimis, & optimè præparatis verum est. Quæ si in corpus ingeruntur, tunc subtilitas ipsorum vim Naturæ exuperat, & vincit. Dum ergo spiritus locum suum occupauit, & in eo dominatur, suo more operatur, hoc est, consumit Naturam, & eius proprietates perficit, ac in ligamentis arteriisque non minùs aut leuiùs operatur quàm in cerebro, quando nempè ebrios homines facit. Discrimènque in hoc vno positum est, quòd cerebrum spiritum illum vincat, cùm idem in membris minimè fiat. Morâ ergò ac congestione illum vincat, cùm idem in membris minimè fiat. Morâ ergò ac congestione suâ contracturam ac tremorem inducit. Omne enim externum, quod in corpore dominatur, naturam vincit & dissoluit.& ipsam ad sui similitudinem disponit, hoc est corpori ingeritur morbus, ad destructionem sanitatis, à nulla re promptiùs, quàm ab optimo, vel cibo vel potu.

Vniuersum ergo hoc sciendum est, quòd Contractura & Tremores nihil sint aliud, quàm subtilis spiritus vini & ciborum, fellis, & colicæ ventorum. Is si ad membra externa erumpit, tum peruadit venas, tendines, & quicquid obuium est. Interius autem in corpore eadem operari non potest, propter nimiam caloris abundantiam. Tum nec subiectum interius æquè habile est, ac membra externa, quæ multos tendines & similia acceperunt. Inter causas verò hæc differentia est: quòd nulla contractura leniùs & mitiùs affligat, quàm quæ à cibo & vino. Quæ ex ira & colicá insultat, ea graues & atroces corpori dolores suscitat.

TABVLA V.

GENERATIO CADVCORVM.

Caducorum morborũ principia sunt secundum diuisiones suas scilicet
- Elementalis
- Paroxysmalis

Et ægritudinum sunt sex, scilicet
- Analentia
- Catalentia
- Epilentia
- Syncopis
- Mania
- Phrenesis

Ex his aliquæ sunt
- Fixæ: Hæ fixam suam naturam Ex Elementis sumunt, vnde fixæ sunt. Sicut enĩ Elementa externa non abeunt: sic nec hæ abeunt.
- Non Fixæ: Hæ fixæ non sunt. Paroxysmât enim,& à corpore proueniunt, non ab Elementis. Quod autem ex corpore oritur, fixum non est, sed dissolubile.

Horum morborum &c. ¶

¶

Horum morborum origo duplex est: sed finis tantùm vnus. Itaque ad vnicam Theoriam reducuntur. Origo eius ex parte est ab Elementis. Vnde pro Elementorum ratione morbus etiam infestat, externè, prout infectiones ipsorum in corporalia effunduntur. Hoc ergo casu corpus non peccat, sed tantùm externa. Et in corpore horum morborum causa nulla consistit, sed tantùm in impressionib. Elementorum. Qua de causa etiam de his caducis ampliùs hic nihil theorizamur. Quæ autem elementis imputantur, ea paroxysinant in cellulis.

Sic etiam non fixa in cellulis finiunt. Hæc suam originem ex corpore nanciscuntur, non ex Elementis, hoc est propria natura corporis instar Elementi operatur. Quia vero hoc loco Elementaris non est natura, ideò paroxysmi etiam similes Elementis non fiunt. Eodem more finem suum etiam accipiu. Huiusmodi enim operatio naturæ ad malum, non durabilis est. In ipsa enim nihil durabile est, vt in Elementis.

Conditiones &c.:

1. Hæc vt fiant, noscendum est, quod externa Elementa 4. Impressiones dent, vndè 4. Analentiæ, 4. Catalentiæ, & 4. Epilentiæ oriuntur: sic & totidem Sypcopes, Maniæ, Phreneses. Itaq; illorũ species probè noscendæ sunt, propter 4. horũ Elementorum impressiones.
2. Rei verò ratio hęc est, quòd nẽpe Incorporea Elemẽta, substantiæ sine corpore, sint anima externorũ corporaliũ Elementorum. Vnde corpus ad se attrahit naturã externorũ, prout illa se habẽt aut disposita sũt. Ita ergò Elemẽtaris anima in Physico corpore se habet, de Elemẽtis & ipsorũ operationibus participãs.
3. Iam si hæ impressiones mouentur, tunc substantia Elementaris animæ in corpore ebullit,& volatilis fit, ac in sublime ascẽdit, & in cellulas penetrat. Dum ergò spiritus horũ elementorũ in viâ istâ ac loco iacet, Dominus cellulæ omnino patitur. Hoc patiente, prædicti morbi generãtur, siue fixi siue nõ fixi sint.
4. Generantur autẽ pro tẽpore, hora & die illi⁹ impressionis vtriusq; generis, & Physicũ corpus moderantur, quod in hoc Yliado cõsistit secundũ naturã & horã sui paroxysmi. Quòd enĩ ita moueantur, id à naturà & conditione est Elementari. Væ autem homini illi, qui in Yliado isto generatus est

In

Conditiones Specierum Morborum in caducis:

In Epilentiâ tres numerantur species. Vna caput occupat: altera ventrem: tertia membra. Quæ caput obsidet, ea ex duorum elementorum, ignis nempe & aëris impressionib. gignitur. Quæ corpus & membra occupat, ex terrâ & aquâ est. Quæ autem fortiùs ac grauiùs affligunt, aut diutiùs durant, eæ ex elemento ignis sunt si membra nihil sentiant. Si verò sensum habeant, & sensim leniterque incidant, eæ ex aëre fiunt. Quæ verò ex corpore sunt: eæ terreæ existunt. Quæ ex membris, aqueæ.

Locum autem suum in corpore occupant hâc de causâ, quòd ipsarum spiritus & anima, quæ cum substantia corporaliû elementis ipsis adhæret, peculiarem suum in corpore locum habeat. Ipsæ enim vt quadruplices sunt: sic quatuor etiam in Physico corpore partes sunt, elementis externis similes. Fiuntur autem hoc pacto, vt in suis sedib. minimè maneant: sed prout spirituales existunt, ita in centrum spiritus ascendunt, qui spiritus in cerebro residet, veluti vita centrum suum in corde habet. Dum ergo in centrum suum irrepit, tum spiritus iste corpori cerebri obluctatur, & illud deiicit. Vnde sequuntur paroxysmi pro sui elementi natura.

Corpus autem quod in seipso quoque simile quid molitur, pro Analentia syncopen concitat, & pro epilentia phrenesin mouet, nec locum vllum dat, quia locus morbi non manet, sed volatilis fit, ac sursum in caput fertur, deserto loco proprio, qui etiam deinde non repetitur, cum non fixus sit. Ita ergò syncopis quatuor modis fit, prout corporis physici quadruplicis tamen elementaris, sic etiam quadruplex mania & phrenesis.

Syncopis si ascendit, interdum sensus omnes adimit. Et hæc ex elemento aëris ac ignis est: interdum sensus non exsugit, interim tamen spiritus ligamentorum emotus & quasi mortuus, corporis nihil mouet. Hæc ex elemento terræ & aquæ est. Ex quibus intelligi potest, quòd huiusmodi morbi cum externis elementis facilè vniantur, & spiritum elementarem promptè euincant, vt in fixum morbum incidat: vtrique tamen interim nonnunquam concurrentibus.

Mania, quæ cum saltatione & hilaritate coniungitur, ex elementis duobus supernis, igne scilicet & aëre oritur. Quæ verò cum furiis se exhibet, ea ex duobus infernis elementis genita est. Saltatio tamen ac hilaritas vtrique generi communis exhibetur, licèt sub specie duplici.

Phrenesis & ipsa duplex est: Mitis & placida ab aëre ac terrâ est, velut & ab aquâ. Furiosa autem ab igne oritur.

Harum ergo causæ in curâ sedulò expendendæ sunt, vt fixum & non fixum probè inter se dignoscatur. Quod enim fixum est, in corpore materiam peccantem non habet. Quod fixum non est: materiam peccantem in corpore habet. Duæ enim in curâ viæ tantùm sunt: non pauciores &c.

TABVLA VI.

GENERATIO HYDROPIS

Ex Aqueis Generationibus præter naturam septem morbi oriuntur: vt sunt

- Tympanites
- Hydrops
- Ascites
- Spongia

Generatio autem ipsorum talis est. Si natura in suis operationibus aberrat, & aliud, quàm quod debet, facit: tunc morbi hi fiunt. Hoc modo oritur

Tympanites, qui ventus est, ex generatrice naturâ aëris in corpore natus. Corpus enim præter externum tractum aërem alio insuper eoque proprio interno aëre indiget, quo aëre Physica membra interioris Elementi sustentantur. Eo in operationibus suis aberrante, tunc veluti abortus quidam inde generatur, qui Tympanites vocatur: aut aliæ etiam inflationes, nimirùm vbi cauitates sunt, velut in iuncturis, vesica &c. Sic alia est Tympanites iuncturarum, alia ventris, alia intestinorum, quod per curam euidentiùs demonstratur.

Hydrops oritur ex matrice, quæ generat humores, fluxus, & his cognata alia. Humor iste si generatione mala prouenit, tunc ex eo limosa quædam aqua fit, loca ac regiones omnes occupans, ad quæ humor iste pertinet. Quia verò ipsa limosa existit, ideò à carne non assumitur, sed ipsa potius eandem putrefacit & resoluit, & limi more augescit. Res enim quælibet præternaturalis continenter crescit, multo quidem vberiùs, quàm genuina & naturalis: cuius causa est, quòd dissolutio quælibet in sua generatione augescat. Limosa hæc aqua grauis est & putris, inferius in homine subsidens, & postea sursum sensim ascendens, prout magis magisque cumulatur.

Ascites hydrops est ventris, hydropis more fere colligens, nisi quòd particulariter generetur & hydrops particularis sit. Sic vel solum pedem occupare potest, vel alium seorsim locum membrumue: interim ab hydrope causâ & generatione non differens.

Spongia humor est, natus ex praua mutatione eius, quod caro aut sanguis fieri debuit. In cuius alteratione si natura aberrat,

& finem institutum non assequitur, tunc limo simile quid prouenit tùm intra quàm extra corpus, velut glandulæ, claui, hernia carnosa, verrucæ. Simile quid etiam in vulneribus quandoque oboritur, in quibus natura ad consuetum suum ordinem aut operationem redire non potest. Per hanc ergo dissolutionem ex eo, quod caro & sanguis fieri debebat, spongia enascitur, vulneri circumcirca adhærens instar vineæ, spongiæue. Et hæ in corpore multiplices existunt, ac magnæ fiunt, velut strumæ & similes, quæ aberratio est naturæ, facta in eo, quod caro & sanguis fieri debebat.

Hernia est abortus humoris, qui oleum & huic affinia sustentare debebat. Oritur autem ex istius humoris matrice. Et sicut nutrimentum se habet in oleo, sic in illis etiam abortus diuiduntur. Humor vnus est olei, qui Herniam dat humoralem. Alia caro est olei, vnde suam carnem oleus accipit, hinc oritur Hernia carnosa. Alia est ventosa. Ventus autem is est, qui oleum in sua operatione sustentat. Nihil enim sine aëre est.

Tumor est collectio, locis omnibus fiens, idque vel vniuersaliter, vel particulariter, Hoc ita intelligi debet. Si tumor ex materia vniuersali procedat, tunc vniuersum corpus occupat. Si autem ex materia particulari fiat, tunc locum singularem obsidet: qui, vt iam diximus, triplex existit: humoris, carnis, ventorum. Quod si à causa externa oriatur: tunc causa hæc externa tumorem illum in primo paroxysmo mouet. Nisi enim fiat, vt paroxysmus tempus suum transcendat, vt nulla paralysis, epilepsia aut punctio sequatur: tunc externa genarationem mouent interni, vt prædictorum morborum vnus necessario sequatur, vel Hernia, vel potissimùm Spongia, prout natura exitum habet, & à virtute generatiua in cute coagulatur. Sic enim & Spongiæ exteriùs à cute pendulæ nascuntur.

Gibbus & ipse abortus naturæ est. Hic autem tantùm in substantia sui corporis nascitur, dum virtus *crescitiua* aberrat. Quæ enim vera membra dorsum & ossa crescere debebant: ea ex defectu virtutis crescitiuæ à natura dissoluuntur, vt nihil sit, nisi spasmus virtutis crescitiuæ.

(Margin brackets: Spongia, Hernia, Tumor, Gibbus)

TABVLA VII.

GENERATIO SPASMORVM.

Genera spasmorum generant tales ægritudines, scilicet { Tetanum, Spasmum } — Ex his 4. morbi oriuntur:

1. Vnus substantiæ corporis — Qui in substantiam carnis excrescit, ita se habet. Si spiritus crescitiuus operationem suam proficere non potest propter impedimentum formæ, dum natura subiectum, quod formari debet, supprimit, & gibbum aut curuaturam facit, tunc membrum ita increscit, & morbi tales instant. { Gib. Cur. Mon. }

2. Vnus spiritus motiui — Si iam natura spasmalis in spiritu iacet, & non in virtute crescitiua, quæ cum corpore in suam substantiam vnita est, sed in venis, arteriis, neruisq; ac iuncturis iacet: tunc morbi duo indè oriuntur, qui etiam perficiuntur in corpore, hoc est, in venis, vt { Teta. Spas. }

3. Tetanus spasmalis, & passio paroxysmalis — Ita hîc etiam intelligendum est, cui virtuti expulsiuæ aut retentiuæ paroxysmus incumbit, is paroxysmus rectà in suam naturam abit, & vel extendit, vel contrahit, donec durat. Is Tetanus est paroxysmalis, sine damno abiens, iacens in venis, arteriis, ac ligamentis ventris, velut etiã in Musculis, in Nucha &c.

4. Etiam spasmus membri vel tetani — { §

Gibbus

Gibbus. Si nimirum natura in principio, ante quam ſpiritus creſcitiuus venit, monſtrum in ſpina dorſi & nuchâ conſtituit: tunc id ſecundum formam illam, quam natura delineauit, ita creſcit ac augetur.

Curuitas. Idem ſi in pede fieret, vel breuiore, vel longiore æquo, vel eo diſtorto, ac malè formato: tunc natura membrum illud, prout conceptum eſt, per ſpiritum creſcitiuum, perficit, & ad terminum ſuum perducit.

Monſtroſum. Similiter etiam, ſi natura corpus non rectè diſpoſuit, aut extraneam à corpore formam indidit, tunc ſpiritus creſcitiuus id conformat, & ad finem ſuum preuehit.

Tetanus. Hic Tetanus eſt morbus ſpiritualis, & particulariter iacet in arterijs & ligamentis, in quib. dum operatur, membra contrahit.

Spaſmus. Hic ſpaſmus ſimilis eſt Tetano, ſed cum extenſione, morbus & ipſe ſpiritualis exiſtens, in venis & ligamentis iacens.

Hic Tetanus & ſpaſmus ſimilem operationem habent. Si in potẽte corpore eſt, membra cõtrahit, quæ natura aliter diſpoſuit aut extendit, quæ flexa eſſe debẽt. Et iſte dicitur Tetanus vel ſpaſmus maior.

¶ Poſtea multi etiam morbi ſunt, qui in ſpaſmum aut tetanum abeunt, qui tamen horum principia non habent, nec ab ipſorum membris oriuntur, generantur tamen in ipſis, quia tandem virtus creſcitiua ſpaſmi, & tetani læditur, & ſic ſpaſmus vel tetanus fit, vt in

- Tortura oris.
- Epilepſia.
- Apoplexia.
- Syncope.
- Suffocatione matricis.
- Colica.
- Venenis.
- Alijs. &c.

Item ſunt propè curæ mortalium morborum præſentium & futurorum exceptis febribus, quarum in vno gradu multæ ſunt.

¶ Pro his etiam ſciendum eſt, duplicem quoque ſpaſmi naturam exiſtere. Eſt enim ſpaſmus vel

Naturalis. Naturalis ſe habet, veluti dictum eſt de ſpaſmo corporis, qui Gibbum curuitatémque parit. Poſtea naturalis etiam exiſtit, qui Tetanum & ſpaſmum in ſpinali, ac ligamentis arterijſue inducit. Huius origo ex materia naturalis eſt, hoc eſt, vbi virtutes extenſionis & retentionis ſunt, tunc quæ natura deprauata eſt, ea membrum corrumpit. Sed tamen naturalis eſt.

Præternaturalis. Præternaturalis eſt, cùm naturalis frangitur, veluti ſi oportet ſpiritum creſcitiuum extenſiuum adeſſe, tunc is frangitur per actiones externas. Vbi ſpiritus curationis vincit & pellit membrum ſeu ſpiritum rectific. qui adeſſe debet, cui ſuccedit ſpiritus extenſiuus, qui membrum extendit. Nam huiuſmodi diſſolutiones multæ contingunt in vtero materno, ab hominibus cauſatæ potiùs, quàm ab extraneis: interdum etiam fiunt, ſi naturæ progreſſus impediatur, vt perfecti fieri non poſſint propter morbos aut ſimilia.

Itaque pro concluſione tenendum eſt, quod confuſio à nulla re magis emergat, quàm ſi Tetanus in locum ſpaſmi ponatur, & contrà, ſpaſmus in locum Tetani. Idem etiam fit in locandis ſpiritibus, dum in materia per Archeũ tranſponũtur. Hinc multa mõſtra, vario modo & ſpecie naſcuntur: quæ de Generationibus animalium &c.

Præterea ſi natura monſtroſa etiam ſit in virtute creſcitiua, quę extẽdere vel retinere debet; tunc, etſi ipſa quidem in ſuo loco maneat, monſtrum tamen nihilominus ipſa pro ſua forma producit, hoc eſt, vel nimiam rectitudinem, vel curuitatẽ, vel deformitatem, præter naturam. Quæ verò longa & parua fiunt, ea à virtute generatiua ita producuntur, de qua plura alibi.

TABVLA VIII.

GENERATIO VERMIVM ET APOSTEMATVM.

Ex corruptione substantiarum, rerum Naturæ corporalium, in genere sunt duæ putrefactiones.

- Putrefactio in loco rei propriè resolutæ.
- Putrefactio in loco rei propriè congelatæ.

Hinc morbi oriuntur, scilicet:

- * Vermes / Fluxus
  - Et vtrique similia loca habent, vt
    - In aurib. fiunt fluxus, & nascuntur vermes.
    - In ventre fiunt fluxus & nascuntur vermes.
  - Duæ enim sunt operationes in qualibet putredine, vt dictu est.
- * Apostemata / Durities
  - Hæc etiam similia loca habent, & duplices formas, vt
    - In pulmone generantur Apostemata & durities.
    - In splene nascuntur Apostemata & durities.
  - Ortum vnum habent, non tamen vnum effectum, aut vnum Yliadum.

Et vbicunque fluxus sunt, ibi etiam vermes fiunt: & vbi durities, ibi etiam Apostematum loca. Et vicissim, vbi Apostemata, ibidem etiam fluxus vermesque: & vbi vermes & fluxus, ibidem etiam Apostemata & durities, quocunque corporis id loco sit, vt

- In capite, ceu in eius
  - Interioribus
  - Oculis.
  - Auribus.
  - Gingiuis.
  - Cellulis.
- In corpore, vt in
  - Superioribus membris.
  - Intestinis.
  - Supradorsum.
  - Subtus diaphragma.
- Extra corpus, vt
  - In Emunctorijs
    - Naso.
    - Auribus
    - Oculis
    - Gingiu.
    - Ano
    - Virga
  - Iuxta emunctoria, vt
    - In cute
    - In crinibus.

Hæc corruptio fit, si sal naturæ dissoluitur: tunc enim, si membrum illud conseruari non potest, sal secedit, & membrum illud deserit, siue particulare sit, siue vniuersale, & suum exitum quærit. Dum ergo emunctorium idoneum offertur, illud egreditur, modò natura fortis sit. Sin minus, id in suo loco manet. Et si sal durum est, tunc coagulatur, & Apostema facit, vsque ad tempus expulsioni commodum. Si verò egreditur, tum pars eius nonnulla remanet, & exulcerationes parit. Sal enim erodit carnem & cartilagines, ac vermes facit. Si autem putrescit, fistulas facit in venis, in quibus iacet. Si extra corpus efferatur, pro malitia sua operatur, & hos morbos gignit, videlicet ☽ ☾.

- ☽☾ Videlicet omnes fluxus Vlceratorij in Physico corpore, vt
  - Fluxus interni
    - Fistulæ — Si iam sal, corporis naturam sui loci, velut & nitrum loci penetret & corporetur, & ex se materiam peccantem faciat, tunc intra se ipsum putrescens, cauitatem & vlcusculum in cute facit, quòd aërem ferre nequeat, saltem vt leniter exeat. Quæ si rumpuntur, lethale est, & est tantum sal corruptum in virtute internâ.[b]
    - Fluxus — Si verò Fluxus inde fiat: tum fluxus iste facere potest fluxum ventris, materiam saniei, vbicunq; in corpore iacet, velut & vermes ceu in cura eorum indicatur. Si in partib. auriū iacet: fluxus fiunt aurium, & harum etiā vermes. Si iacet in gingiuis, dentes putridi fiunt. Si in oculis: lippitudo oculorum & similia alia apostemata cum aliis sordibus excitantur, & dolores isti sunt annui, interdum quotidiani.
    - Apostema — Quod autem adeò durum est, vt non in humidum resoluatur sed coaguletur iterum, id iugiter in suâ magnitudine & maturatione procedit crescendo, quacunque in parte sit: & est liquor coagulatus ex salibus & sulphuribus corporalibus.
  - Fluxus externi
    - Apostema non naturale / Fluxus ♃ — Si verò interiùs in corpore locum non inuenit, sed natura id expellit: tum, si est ex essentiâ Apostematum, cutem primò inficit, & Apostema excitat, quod promptè maturatur. Aer enim & externa accidentia quæ in corpore desunt, maturant illud, supra naturæ vim. Quod si rumpitur, simul dolor cessat. Nisi enim per medicinam fluxus trahatur, id Apostematum naturam non habet: Et hoc dictum esto de Apostematibus ex natura propria corporis.

- ♄
  - ♃ Fluxus — Si verò non sit ex natura Apostematum, sed fluxus, & emunctorium per seipsum inueniat, hoc est, cutem erodat, & exitum sibi moliatur: tunc id modis seu viis multis fit, hâc ex causâ, quia sal multiplex est, & multiplices etiam eius dissolutiones: vnde fluxus quoque multiplices fiunt, & varia vlcera, quæ variè manant. Hæc cura vlcerum docet: nec opus est, vt prolixiùs hîc indicentur. Hæc seramina, naturam aliam non habent, quàm fluentem.
  - Kholerus — Si autem fluxus siccetur, cum multo sale, qui emunctorium per seipsum sibi faciat: tunc oritur Kholer, Eschara & similia vlcera, quæ circa pectus pessima fiunt, propter materiam lactis, quam viri & fœminæ ibi habent, quæ tota in hanc materiam resoluitur. Vbicunque autem, vel in pedibus, vel oculis, veluti *Noli me tangere*, aut in dorso, ventre, collo, pectore, &c. siue Lupus sit, siue quid aliud, exhibetur: nihil est nisi corporatum sal, quod Natura dissoluit, & expulit à se, ac in cutem deponit. Vlcerum huiusmodi & formarum multa genera sunt in viris pariter ac fœminis, quæ in Theorica hoc loco citra tædium recenseri non possunt.

Kholerus quid?

TABVLA IX.

GENERATIO FEBRIVM.

- Febrium genera sunt 5. in genere.
  - 1. Opiaticum.
  - 2. Centaureum.
  - 3. Erroneum.

Causam autem ac principium suum accipiunt, vt sequitur.

- Ex ebullitione paroxysmalis spiritus febris oritur, cuius hæc vnica causa est, quòd spiritus furibundi incendantur, per externorum Elementorum accidentia, quæ vicissim per Elementorum reuersionem diuiduntur, & vt opiata operantur. Vnde etiam nomen impetrârunt ab eo, quod eas sanat.
- Hæc febris est superfluitas in corpore, ab humoribus genita. Est autem ipsorum stercus, quod aliquandiu colligitur. Quod eiiciendum si egredi non potest, tunc paroxysmos mouet in spiritibus febrilibus. Res ergo illæ, quæ stercus humorum consumunt, eædem etiam has febres tollunt, nomenque ac morbus res vna est.
- Febris huius generatio est, si febriles spiritus errent, & extra materiam rapiantur, ac contra motum ordinémque suum agitentur, moueanturque per dissolutionem loci & materiæ, & per accidens.

 Hæc

4. Litteristum. — Hæc febris est præter naturam, hoc est supra vires naturæ. Et est commotio similis febri, non tamen per se febris est, ac per Litteristum tantùm curari debet, non naturaliter.

5. Albugineũ. — Febris hæc partem nullam habet, cum quatuor prædictis communem, sed sedem suam in centro humorum figit, vndè retropellitur per humorem Albugineum.

I.

De Febribus, cuiusnam naturæ ac proprietatis ea sint, cogituri, primò scire debetis, quòd febres & terræmotus ab vno Archeo sint, & suo tempore effectum promant: cuius essentiæ fundamentum tale est.

II. Neastrű quid. *Neastron* est commotio Elementorum & Elementatorum; & est agitatio facta in illis omnibus, quæ ab Elementis descendunt. Diuisio fit in locustas. Quò cadit, ibi sese exeret.

III. Neastrű quadruplex. Pars nonnulla in corpore adhæret Neastro ignis, quædam aeris, nonnulla aquæ, aliqua terræ. Secundum hoc scire debet Medicus, quando vel paroxysmeta, vel minùs. Nam in suis Elementis cognoscuntur illæ.

IV. Est enim natura congenita, quæ ita in Yliado consistit. Et qua ratione *Neastra* alia erumpunt, ac se produnt: eadem hoc queq., nec à corporeo desistit, quamuis Elementum ipsius illud tenet. & est contrarius morbus in Elementis & in corpore.

V. Quo verò modo in Elementis fit, id philosophicum est. At quâ ratione in corpore sit, sciendum est, quòd ex virtute temperaturæ in 4. Elementis corporis destructiones eueniant: veluti in virtute aeris interni oppilatio in meatibus, facit paroxysmos. si is dissoluatur in virtute ignis, si pro suâ natura ebullire non potest, & constipatur, & in effectu comparatur aëri interno. In virtute aquæ, si ea poros corporis penetrare non potest. In virtute terræ, si in florendo febrem sibi facit secundum suam naturam.

Probè autem hæc intelligi debent, hoc modo. Elementum terræ generat suos fructus, Sic etiam in corpore, eodem tempore. Ignis generat suas stellas: ita etiam in corpore. Aqua permeat corpus: Aer perflat corpus: vt exteriùs, sic etiam interiùs. Vnde febres hæ secundum externa Elementa, cognoscendæ sunt, quòd similiter etiam in corpore fiant. VI.

Hora & generatio eius* incumbit, quando exitus siue eruptio fit. Hæc autem fit secundum naturam sui Elementi. Veluti terræ sunt puncta 4. Ignis, 3. Aëris 2. Aquæ 1. Hoc punctum si vanescit, tunc exhalatio & virtus expulsiua adsunt. quæ propter eius obstructionem ad culmen asscendere nequeunt. Et tunc hora paroxysmi incipit. VII.

Vis enim expulsiua in generationibus adeò magna est. vt, si per loca aut porós patentes exire nequeat, vi perrumpere attentet. Vnde paroxysmum & ægri motum fieri, Philosophia plenius docet. VIII.

Longè à veritate absunt, quæ de humoribus in antiquorum, Auicennæ scilicet & Galeni, &c. libris legitis. Qui verus & genuinus Medicus esse velit, is perlegat practicam: & inueniet, quòd genera febrium quinque sint, 4. ex Elementis, vt dictum est, & vnum, quod ex quatuor dictis emergit. Qui autem hæ particulares febres intelligantur, id ex suis capitulis desumendum est: vbi, quid Diaria, Quotidiana, Tertiana, Quartanaue sit, specialiter indicatur. IX.

Sequitur alia Tabula de FEBRIBVS

TABVLA.

Genera febrium sunt. 4.	Sanguinis Terræ Aëris Ignis	Quodlibet genus habet 3. potentias in peccante materia: sc.	Oppilatum Putrefactum Superfluum	*	Ex sanguine taliter. * * * Ex terra: ☙ Ex aëre taliter ❡ Ex igne:):(

| Oppilatum, est quando sanguis suum gressum cursumq; non potest habere, & est oppilatio in venis ex vitio sanguinis, quando congelatur, vel simile.
Putrefactum. est quando humor trium primarum, sequestratione facta, labitur in putrefactionem. Hæc putrefactio est in loco, vbi dolor est.
Superfluum, est quando vltra debitum sanguis abundat in corpore, & auget virtutes suas vltra suum pondus, & ista superfluitas est generatio Febrium.

☙ Oppilatum. Ex terrâ sic est generatio: si terrenus humor in nobis, qui membris innatus est & infixus, si talis non potest liberè stare. est generatio febris terrenæ.
Putrefactum. Et si ille tanquam Elementum non exultit, sed propriâ ex natura se transmutat, & absque corruptione: est illa generatio febris terrenæ, ex putrefactione facta sui Eleméti.
Superfluũ. Et quod si humor ille terrenꝰ Elemétatus & in hoc mébro pro Eleméto assumitur: quádo vltra gradũ suũ apparet & fit, tũc est generatio febriũ terrenarũ, ex eleméto superfluo.

❡ Oppilatum. Et quod si aer in nobis, qui tanquam chaos existit, cum oppilatur, non habens regressum, generatio est febris istius.
Putrefactum. Quòd si in putrefactionem conuertitur, vti aër externus: nunc est febris generatio ex putrefactione aeris, scil. interni.
Superfluum. Quod si superabundat in ventos quasi, & vltra suum debitum, hæc generatio febris ex superfluitate.

):(Oppilatum. Et quod si ignis in nobis circumflat, non potest habere suffumigium suum. Hæc est generatio febris ex oppilatione ignis.
Putrefactum. Et si in seipso corpus ignis sua virtute per se putrefit, hęc est generatio febris ex putrefactione ignis.
Superfluum. Et quod si vltra suum Elementum igneum abundat, nunc est febris ex Elemento ignis, propter superfluitatem ignei caloris.

THEOPHRASTI HOHENHEMII.

Cap.
1. *De Lithiasi in stomacho.*
2. *De Lithiasi in Renibus.*
3. *De Lithiasi in Venis.*
4. *De Lithiasi in Arundinibus.*
5. *De Lithiasi calculosâ.*
6. *De Lithiasi in concauo.*

CAP. I.

De Lithiasi in Stomacho.

Tartarus è vino qui in homine fiat.

SI spiritus vini à suâ corporalitate separatur, & pertransit ad hepar: tunc post se relinquit corpus, quod in se continet Tartarum, crassum, durû & acutum. Iste iam Tartarus affigitur tunicis stomachi, ibidem perseuerans, locum sibi manentem molitur; vnde morbi nonnulli stomachi oriuntur, videlicet Orexis, cuius generationis hic modus est. Si Tartarus in orificio aut fundo stomachi hæret, nondúmq; planè coagulatus humiditatem aliquam sentit, tum acetosatur, & in sublime per orificium destillatur spiritus quidam acutus & vehemens, qui solis iis placatur, quibus spiritus salis mortificantur, vt sunt crocus, opium & similia. Quòd si autem venas ex stomacho constipet, appetitum tollit, & alimentorum transitum impedit, quem postea sequitur, Pthisis, consumptio, Ethica diabetes species. Concitat etiam in stomacho dolores, hoc est, in præcordiis ciet compressionem, ardorem, fissuras, vlcerationes. Hæc enim omnia ab acrimonia & naturâ Tartari proueniunt: qui si seipsum calcinet, tunc morbos quadruplo vehementiores reddit, quàm aliàs esse debent.

Orexis causa.

Crocus, opium, etc. eam curant.

CVRA.

Primùm Tartarus ex stomacho auferendus est. Deinde præseruatiuum constituendum, ne is denuò obnascatur. Id hoc modo fit.

℞. *Essentiæ chantharidum.* ʒj.
De Mercurio præcipitato. ℈ß.
Piperis longi.
Cardamomi. an. ℥ß.
Cinnamomi.
Caryophyllorum.
Nucis muscatæ, an. ʒij.

M. F. Puluis. Dosis est ℈ß. *pro vna dosi.* Purgatio ista tartarum à stomacho deliberat & decorticat, aperitque, quod in ipso conclusum est, eundémque ad pristinam suam naturam reducit. Ita disposito illi, confortatiuum præbendum est tale: ℞ *Opij* ℈ß.
Galangæ ℥ß. *F. Tragea pro vsu.*

CAP. II.

De Lithiasi in venis.

EOdem modo Tartarus etiam generatur in venis, hoc est. Quando spiritus vini conuersus est in nutrimentum, & à tartaro non separatur, quem secum rapit: tunc in venas corporis is venit, & sanguis ac thesaurus vitæ fit cum spiritu cibi coniunctus, qui ipse quoque Tartarum secum habet. Tum ergo, si in venis iacens, Tartarus suo more se à sanguine separat, & substãtificat in Tartarum, ac coït in globulos vel grandines, & aut constipat, & amplectitur tunicas venarum, sicut in alijs etiam concauitatibus fieri solet. In illis ergo si consedit, facit puncturas, apostemata, phlegmonas, & morbos similes plures, hoc est, facit vt sanguis putrescat, vias eius occludendo, ne pertransire queat; ciet etiam ictus, & consumptionem particularem in isto membro, & morbos alios plures addit, ex sanguine descendentes, veluti per experientiam illi certiùs cognoscuntur.

CVRA

Principiò medicina talis adhiberi debet, quæ in venas ingrediatur, & in illis Tartarum resoluat. Id per solum spiritum tartari & salis fit, qui per corpus in venas transit, & illum resoluit in aquam. Ideò secandæ illæ venæ sunt, vt sanguis iste effluat. Et si sanguis per vim Tartari coagulatus est, aut exiccatus, vel induratus, aut combustus, tunc is resolui debet per essentiam de sale, quæ sola istum sanguinem resoluendi, & in suâ fragilitate renouandi, & in statum pristinum reducendi vim ac potestatem habet.

Sp. seu Est. de sale quæ vis.

CAP. III.

De Lithiasi in Arundinibus.

SImiliter & in medullis Tartarus gignitur, qui intus arundinibus adhæresсit, sicut aliàs etiam in carnibus &c. Tartarus hic quoque à nutrimento medullarum fit, & à substantiâ secedit. Hinc oriuntur punctiones intensæ, ictus graues, & medullarum dolores alij, prout in hoc vel illo osse Tartarus magis minúsue adhæsit. Sed propter calorem arundinum omnium minimè sentitur, nisi homo sit adultus, infirmus, frigidus, asthmaticus, consumptus, aut simili alio malo affectus. Hoc enim in casu morbus iste magis sentitur, velut etiam in infantibus.

CVRA.

Cura eius instituenda est per vnguentum de Lachrymis, quo membrum illinendum est, nec quicquam intro assumendum, nisi sit essentia perlarum aut auri, quæ in nutrimentum medullarum penetrant. Hic tartarus resoluitur & euanescit, ac in ossa abit, in quæ consumitur.

Vnguentum de lachrymis. Essentia perlarû & auri.

Reliqua an ab auctore scripta fuerint, ignoratur.

SEQVVNTVR

SEQVVNTVR

VTILIA QVÆDAM CONSILIA MEDICA, QVÆ

ægrotis nonnullis Theophrastus Paracelsus communicauit. Etsi verò Recepta ipsa non vbiuis simul tradantur aut apponantur: interim tamen aliæ doctrinæ dantur, quas aspernari minimè fas sit. Tum & ex illis liquet, quam curandi methodum Theophrastus seruârit, dum medicinas vulgatas adhibuit &c.

CONSILIVM. I.

Ad confortandum cerebrum & stomachum, pro deuitandis fluxibus & morbis aliis: ad eruditum virum, Dn. Adamum Reusnerum, Seniorem, scribam in Mundelhemio.

Cerebrum ac Stomachus potissimùm roborari & confortari debét, ne deinceps in suâ malitiâ pergant. Ex cerebro enim te affligent Arthetica, vertigo, pleuresis & paralysis: ex stomacho Phthisis, Hydrops, Febris, Dysenteria. Quod cibos attinet, caucbis tibi ab aromatis, vino forti & generoso, vino herbis cōdito, allio, sinapi, aceto, & piscibus: idque studio summo, cumprimis etiam à coctis.

Abstinentia hoc casu salutaris est, ne tamen torqueat fames sitisue: consuetudo seruetur quotidiana, definitis ac statis horis.

Venæ sectio aut purgatio noxia est: Ducit enim te ad paralysin, ad dolorem capitis, & ad hydropem.

Lauare in thermis, malum est. Fluxus enim nimiopere per illas in caput concitantur, laxando & emolliendo neruos: Vnde in Artheticam lapsus procliuior est. Iis etiam omnia corporis membra inhabiliora redduntur.

A. Ad caput ex sequentib. rēb. potio facienda est, de quâ singulis dieb. bis, in aurorâ & sub noctem bibatur, ad mensem. Per hāc potionem cerebrum sibi restituetur, & ad temperaturam

B. conuenientem reducetur.

Pro confortando stomacho semper ab ingesto cibo, mane & vesperi, de hoc electuario assumes, quantùm nux media iuglandis æquat. Post electuarium sumptum nihil amplius comedes. Vteris eo spatio duorum mensium.

Quòd si propter fluxus delapsos laxandum fortè fuerit, accipies frondium tenerarum de sambuco drachmas duas, cum æquali pondere sacchari, manè. Per hoc, fluxus, in stomachum illapsi tolluntur, nullis aliis ingredientibus additis. Et hoc laxatiuum omni noxâ caret. In anno tamen semel duntaxat vsurpetur, nempe in Maio.

Hoc regimen sex annis integris tibi satis erit. Quibus elapsis, de statu morborum amplius consilia & auxilia petenda erunt.

Potio ad cerebrum. A.

℞ *Rad. Caryophyllatæ.*
Acori an ℔ ß.
Flores sambuci. Maiorana an. ℔ $\frac{1}{2}$
Euphragia. m ij.

Ponantur omnia in dolium vini triginta mensuras capiens. Vbi octiduum macerata fuerint, de vino bibes, vt diximus. Si vini minor quantitas parari debeat, minùs etiam ingredientium pondus sumendum est.

Electuarium pro stomacho. B.

Accipe granorum Iuniperorum libram vnā. Coquantur in aquâ horis duabus: postea coctura coletur per pannum & exprimatur, vt pelliculæ & granula secedant. Ad id verò, quod per pannum expressum est, adiice saccharum æquali pondere. Misceatur, & contundendo vnà subigantur hæc aromata:

℞ *Zinziberis* ℥ *j. Calami* ʒ *ij.*
Maciu ʒ ij. *Cubebarum* ʒ *j.*

Mixta omnia excipiantur vitro, quod exquisitè obturatum in sole stet ad mensem vnum. De hoc vtere ad normam præscriptam. Ad roborandum stomachum non parùm faciet.

LECTORIS.

Consilium hoc pragressum dedit Theophrastus Adamo Reusnero, Mundelhemij scribam publicum tum temporis agenti, Anno 1535. fore simul promittens vt si præscriptis duobus remediis istis ordine modóque definito vtatur, senis integris annis nullo alio Medici consilio opus habiturus sit. Cum ergo prænominatus Reusnerus (qui euentum hunc Excellenti Domino Michaeli Toxiti p. m. Memmingæ ante aliquot annos, cum ipsi huius consilij describendi copiam faceret, ita in coram denarrauit) antea semper debilis & fluxionibus obnoxius vixisset, & ab vsu remediorum horum commoda deinceps sanitate semper vsus fuisset, & pacatum senium vltra 70. annos produxisset: non potui ista hic non commemorare aut addere, ne qua fors hoc consilium à non nemine contemneretur.

Duo autem consilia sequentia ad nobilem & excellentem Dominum Franciscum Bonerum, Polonum, Craconiæ habitantem Theophrastus perscripsit, qui Bonerus eo seculo doctorum virorum omnium Mecænatem ac Patronum se præstabat. Vnde diuinare licet, quanta apud Magnates Theophrasti auctoritas fuerit, cum consilia eius ex tantis locorum distantiis passim quæsita & petita sint.

CONSILIVM

CONSILIVM II. DE HERNIA Ad dominum Franciscum Bonerum, Polonum.

THEOPHRASTVS HOHENHEImius, vocatus Paracelsus, artium Liberalium & vtriusque Medicinæ Doctor, nobiliss. & excell. Dn. Francisco Bonero S. P. D.

Nobilissime & amplissime Domine: Literas à T. Exc. ad me prescriptas accepi, legi, relegi. Quantùm ad vsurpatas medicinas, & pericula à T. Exc. exantlata attinet, id abundè intellexi, simúlq; Medicorum & Chirurgorum imperitiá, qui rem in principio non intellexerunt, plenius cognoui. Defectus autem iste Medicorum primus haudquaquam leuis est, quod morbum primò non cognouerint: cùm tamen signa & prognosticationes morborum præcedant, velut ascendens cœli natiuitatẽ infantis progreditur.

Infans primùm dum sub metu patris est, flecti & corrigi potest. Si verò adoleuit, sæpiùs nec patri, nec carnifici obedit. Eodem planè modo morbi quoq; vniuersi in principio curari queũt: qui tamen, vbi deinceps morá inualuerint, curari ægerrimè possunt.

Hæc hoc loco indico, vt sciatur idem T. quoq; Excell. in dolore teroti seu pudendorum euenisse, cùm iam in Herniam carnosam degenerauit morbus, qui primò tantum Napta fuerat. Illa iam propè insanabilis facta est: cum species quędam Elephantię euaserit. Vnde mihi non videtur multum admodum nostro consilio profectum iri.

Nec enim pro Cracouiensium Medicorum consilio morbus iste curari potent. Adeóq; dementiæ sit, desperato malo consilium decernere. Nec leuiter equidem doleo, T. Excell. per tot interualla distantissimorum locorum, Cracouiá nempe Salisburgum, nuncium ad me amandasse, tam propter sumptus frustrà factos, quàm quòd Cracouienses Medici de hoc damno non præmonuerint.

CONSILIVM. III.

Legi equidem, quá ratione morbus inualuerit, & quod Medici consilium sine iusta rei cognitione dederint. Sua enĩ illi remedia & regimẽ ex frigidis desumpserũt, cùm tamen huiusmodi morbi per frigida enutriantur. Idẽ iudicãdum etiam de hoc, quòd Narcoticis & Stupefactiuis adhibitis T. Excell. curare aggressi sint, quæ tamen omnia veræ curæ contraria censenda sunt. Exhortor eo itaq; ad repetitionẽ eorũ quæ T. Excell. ad me perscripsit, adeóq; indignum est, consilia ita citra rationem ac intellectum omnem, vt dixi, data esse. Verò enim verius est, quòd Narcotica, Stupefactiua & Infrigidãtia, quæ plerumque in gradu quarto cõsistunt in prædictis morbis nihil efficere valeant. Qua de causa etiã Medici, qui omnium primò de hoc malo consulti sunt, morbum incurabilem iudicarunt.

Etsi verò morbus isti fini iam proximus sit, adeoque pro incurabili habeatur: mihi tamen adhuc curari posse videtur, adeóque quia nõ semper Medico conuenit morbum ipsum ad vnguem scire aut intelligere, sed satis est causam principium & fundamentũ eius cognouisse. Possibile enim est, vt multoties & inclusa cognoscamus. Nos aliquid in hoc scimus, intelligimus & habemus, sed visu ipso caremus.

Morbo huic nomen conueniens dedi, & pro intellectu meo curam eidem licet breuem designaui, vt sequitur.

Inquire alicubi hominem, qui destillandi artis peritiam habeat. Huic Receptum sequens conficiendum offer.

℞ *Opopanaci, Serapini,*
Ammoniaci, Galbani an. ℥j
Olei Philosophorum q. s.

Gummi, vt moris est, dissoluantur in aceto rosaceo, & denuo incoquatur, ac cum prænominato oleo redigantur in formam emplastri.

Hoc emplastrum toti Herniæ impone tribus vel quatuor septimanis; cuius in loco idoneo tandem Apostema colligetur, quod per se rumpetur, & sub emplastro hoc resoluetur. Aperto apostemati, emplastrum tractorium ex Gummis & Colophonia imponi debet, cuius formæ multæ in meis libris descriptæ inuenientur. Hoc modo materia verè resoluetur & expelletur. Hic tamen excipio malũ id, quod in corpore fixum est, & ad elephantiam vergit. Quanquam etsi iam species elephantiæ sit, nihilominus etiam expellatur, & morbus minuatur.

Tum etiam præseruatiua contra hunc fixum morbum intrò assumi nõ debent. Malum enim hoc à suo contrario augetur, & in statum pristinum recidit.

Hoc modo curam Excell. T. morbi definiui & constitui, quanquam nec personã nec morbum viderim propiùs, quàm quod ex literis T. Excell. intellexi. Si res ita se habet, Excell. T. rectè scripsit. Sin minùs, rectè scriptum non est. Ego credo literis: quæ pro consuetudine Medicorum conceptæ sunt. Parum autem refert, si quis forsan inauditũ hunc meum ordinẽ admiraturus sit. T. Excell. curet, vt à perito quodã emplastrum præscriptum conficiatur: tum successus felix non deerit. Munus à T. Excell. missitatum, accepi. Hisce Deo nos commendo. Dat. Salisburgi 5. Augusti An. 1541.

CONSILIVM IV.

De Maculis vel albuginibus oculorum, ad Excell. Dn. Franc. Bonerum, ipsius filio datum.

Spectatissime Dom̃e, schedulã impositã de filij tui morbo legi. Iudico autem hoc oculorum vitiũ ex quodã fluxu cõgenito ortũ esse. Adeóq; metus est, vt ex hoc vitio malũ grauius emergat.

Consultum ergo primò foret, hunc adolescentem abstinentiæ operam dare, & ciborum conuenientium delectui studere, ac communi visitataque victus ratione vti.

Quantum ad visum, consilium meum est, vt in initio Octobris manè & vesperi gutta vna olei philosophorum (quod oleum laterinum, est oleum correctũ, oleum commune, bis destillatum, sicut chymiæ periti nôrunt) oculis instilletur. Hoc oleum maculas, nebulas ac vitia oculorum omnium tollit & consumit.

DOCT. THEOPHR. HOHENHEIMII explicatio, qua cura tractarit Generosum Dominum, Dominũ Iohannem in Leipnick & Meravano Krůmaun, supremum Marischallum hereditarium Regni Bohemiæ &c. An. 1537.

Adiunctum

Adiunctum est regimen ac ordo, qui se Dominatio ipsius porrò gerere debeat.

CVm Dominatio vestra per Dominum Ioannem de Lotriz Efferdingâ me euocaret & accerseret: is in præsenti Dominationis vestræ morbũ mihi quidem narrauit. Quia verò Medicinæ is imperitus esset, morbum, qualem postea meo tam inspexi, expedire accuratè mihi minimè potuit. Alium enim præsens cognoui morbũ, quàm absenti narrabatur. Quem si statim in initio, qualé postea inspexi, cognouissem: corporis certè illius vsq; adeò consumpti, marcidi & per medicinas deiecti curã nunquã suscepissem. Interea temporis enim multò facilius 50. morbos curassem alios, quos sors vndecunq; mihi obtulisset. Cum tamen ista fato ita acciderint: etiã ipse inficiari minimè possum, quòd tribus integris septimanis in eo morbo explorando laborarim, dum ex ipso fundaméto illum cognoscere penitus. Vnde temporis effluxit nõ parum. Et tamen festinari non potuit plus quã factum est. Cuius rei veritas in propatulo est. Simile tamen periculum deinceps subire diligentiùs cauebo. Quod si protractio illa curæ Dominationi vestræ tædio fuit: etiã me tacente tamen illa facilè iudicare poterit, breuiore tempore ré confici non potuisse. Iam autem Dominationi vestræ ex ordine recensebo, quid à me in valetudine eius afflicta præstitum sit. Licèt enim sæpius iam antè de causâ & ratione morbi rogatus sim: intempestiuum tamen visum est, præcipitantiùs quid de illo eloqui.

Morbum auté inueni huiusmodi. Primò népè inueni materiam quartanæ, quæ in Dom. vestræ splene nimiopere congesta fuerat. Quæ nisi educta fuisset, quartanam nullo dubio suscitasset: quã deinceps etiam hydrops, nullo prohibente excepisset. Secundò reperi exundantiam fellis in stomachum factam: ita vt fel ac stomachus omnem natiuam constitutionem ac virtutes naturales euerterint, ac dolorem in præcordiis, velut & grauiora accidentia alia, Dom. vestræ plus satis nota, pepererint: quorum tamé materia à nullo Medico aut cognosci vnquam aut adimi potuit, sed subindè vberius cumulata est. Huius autem augmentationem excepisset colica ventris resolutio manuum pedumq., sicut horum vestigia iamdum sese circa vmbilicum prodiderãt. Tertiò, congesta etiam & collecta materia in intestinis hæsit, quæ ventos flatusq; peperit, & eosdem ad pudenda detrusit. Quartò hepati oppilatio inerat, quæ lotium mutauit, additis partiũ punctionibus. Sed de 4. his internis morbis Dom. vestra prolixiùs admonenda non est, quos ipsa nimis verè sensit & experta est. Hæc ergo in genere ratio fuit morborum internorum.

Quod ad membra externa, scilicet manus, brachia, pedésq attinet, primò podagra illa afflixit, quam Dom. vestra diu perpessa est. Deinde generalis Arthetica neruos vniuersos ac ligaméta tendinésq; vellicauit, à qua partes pleræq; mire eneruatæ & prostratæ sunt. Tertiò paralyticus fluxus sinistrum latus occupauit, vnde etiã hoc dextro ignauius & torpidius existit. Et hi sunt morbi, quos in Dom. vestræ corpore deprehendi. Quos vt tractàrim, iam deinceps commemorabo.

Principiò saburram ac sordes corporis educere aggressus sum per iuscula, quæ aliquamdiu Dom. vestræ ingessit & iterauit. Quib. adiunximus etiã pilulas purgatorias ad finé eũdem. Adhibui deinde vnguentum pro ventre & parte sinistrà corporis, cũ sacculo calido imposito, ad quartanæ materiam, & ad fel ac oppilationem hepatis auferendam. His etsi aliquãdiu institerimus, nõ tamen confecimus, quod in votis erat. Itaque pilulis inauratis materiam illandem per superiora educere conatus sum, quorum vsu dies aliquot insumpsimus. His ergo & reliquis dictis remediis interni morbi omnes euicti, ac penitus expulsi sunt.

Prætereà etiã potioné destillaui, quam Dom. vestra aliquoties cũ theriacâ ebibit, hoc fine, vt interiora omnia probè inquirerétur, & apostema nullum occultũ maneret. Addidimus etiam vinũ absinthites, cuius vsu velut & potu prenominato morbi omnes ex fundaméto euulsi sũt.

Externis morbis hanc curam impendimus. Contra paralysin, podagram, artheticã, catarrhũ &c. vinum illud præstitui, de quo quotidiè D. V. biberet, vt mali origo in capite, vbi quod ex radice emergeret, coërceretur & edomaretur. Hoc facto, vnguenta tria adhibuimus vnum ad artheticam, alterum ad podagram, tertium ad fluxus paralyticos. Quib. cum D. V. aliquandiù, vt constat, inungeretur, cum arthetica simul etiam incrementum paralysis & podagræ in fundamento sublata fuerunt.

Vt verò de internis morbis, quî sese illi iam hoc momento habeant, D. V. pleniùs instituam, eorum nihil quicquam superesse amplius, audacter affirmo. Et purgatio renum, aliquoties per vrinam facta, conspicua erit.

In externis podagra se quidem quodammodo exhibebit, sed remissiùs. Cum enim materiæ nihil amplius supersit, reliquũ per exercitationes consumetur. Nec inficias ire possum, arenulas quoque D. V. infestare. Sed eæ confirmatam essentiam minimè habent: verùm ad exitum vergunt. Consilium ergo meum est, vt illarum expulsio promoueatur.

Imbecillitas corporis & stomachi ex hâc nata causà est, quòd ob diutinã ægrotationem corpus nimiopere attenuatum & consumptum sit. Et impossibile est, imbecillitatem eam medicinis datis tolli, cũ totius progressu temporis & idoneâ diæta per seipsam tollatur & abeat. Nec dubium vllum est, quin D. V. ad pristinum robur ac virium integritatem antiquã reditura sit. Hũc verò ordinem si D. V. minimè seruabit; ipsa natura quoq; minimè confortabitur, sed imbecillitas augescet, & diuturnior euadet. Qui enim ab ambulatione nimia defatigatus est, hic quiescendo lassitudinem agit, & ad se redit. Si non quiescat, subindè magis magisq; defatigabitur, nec vlla alia medicina plus iuuabit, quã quies & ambulationis intermissio. Eadem ratione D. V. quoq; credendum est, quòd per sequentem ordinem lassitudo, infirmitas & imbecillitas (quę per se morbi non sunt) auferantur & sedentur.

Repetet etiam secum D. V. varias eásq; diuersas & sibi inuicem contrarias medicinas, hactenus à diuersis medicis petitas. & à D. V. aliquãdiu

diu vsurpatas. Quilibet enim suum seorsim caput sectatus est: sed veram materiam nemo ex omnib. comprehendit. Insuper etiam nimis longus ac diuturnus decubitus in lecto, robur corporis atterit, & vires membrorum effœminauit. Hæc enim infirmitatis præsentis causa nō vltima est. Quam tamen leniens ac nouiter instituta exercitatio aut ambulatio commodè iterum emendabit & resarciet.

Fieri etiam potuit, vt contra obesitatem Do. V. remedia propinata fuerint, quæ vires corporis nimis sæuiter deiecerint. Huiusmodi enim Medicinæ virtutē omnem in ossibus ac mēbris absorbent: adeóq; nonnunquam corpus ita obterunt validè, vt ægris postea perpetuo in lecto decumbendum sit, nec quòquam amplius progredi queant. Illarum ergo vsum dominatio vestra deinceps vitabit.

Denique haud dubio ipsa quoq; remedia commodo tempore data non sunt sed hora intempestiuâ & aduersâ porrecta. Quod si fit, natura intus quasi bello quodā intestino lacessitur, vt nihil nisi infirmitas ac imbecillitas mera sequatur.

Sequitur ordo seu Diæta, quia D. V. deinceps vti debet, vt in posterum optata valetudine frui queat.

FAs ac æquum erat, vt quo tempore hîc cōmoratus sum, D. V. cibum potum*que* solitum spectare. Multa enim ex illis deprehēdere potuissem, D. V. complexionem, morem, naturam ac proprietatē: qua causa principes ac Domini omnes suos secum libenter Doctores habent. Id verò cum à D. V. factum non sit, eò tardiùs ad Naturæ ipsius cognitione penetrare potui. Quantum verò hactenus ex obiter cognoscere potui aliis, cōplexio D. V. naturalis bonaq; existit, sanguinea scilicet cum phlegmate temperatura optima vnita. Quæ etsi talis quidem fuerit: multa tamen ad bonitatis illius destructionem concurrerūt: velut inter cætera educatio delicatior, cui postea accessere cibi crassiores, complexioni illi noxij. Ex classe hac numerantur etiam serior decubitus, somnus protractior, Venus præmatura, & simul nimis frequens, antequam necessarium robur corpori adderetur. Defuerunt etiam exercitationes, quibus corpus solidum & robustum fieret. Iuuentutis enim sanitas in eo non leuis posita est, si ad annum 24. vsq; à fœminis abstineant, & iugiter quotidiéq; corpus exerceant. Hoc si factum non est, sequitur, naturam id eniceré non potuisse, quod aliàs exercitatio instituta extra corpus excutit. Præterea etiam D. V. in aere prauo educata est, vt naturam contraxerit non admodum validam & vegetā. Cui postquam accessit immoderatus somnus, cibus, potus: morbus irrepsit iste, quem D. V. tādiu tolerauit. Hoc autem iam sublato, deinceps necessarium erit, vt ordo antiquus mutetur, & in mundo cœloque nouo deinceps innocentius viuatur. Huius autem mutationis quæ ratio sit, ac modus porro cōuenieti serie explicaturus sū.

Primò, nunquam vltra horam nonam serotinam vigilabit: nunquā etiam vltra sextam matutinā in lecto se continebit. Sedebit, stabit, ambulabit, equitabit, curru vehetur, & exercitia varia machinabitur. Interdiu non dormiet, sed meridianum somnum attentè vitabit, idq; propter fluxum paralyticum.

Secundò Dom. vestra ante horam 11. prandere: & vesperi dimidia 6. cœnare incipiet: & hunc morem cùm in æstate, tum hyeme seruabit. Interiecto tempore si fors sitis grauior vrgeat, haustum vnum faciet, nec plures. Cibi sint non caro bubula, sed tenerior & tenuior, in quocunque genere: excepto carnes suillas & caprillas, ac auium aquaticarum, quæ studiosè vitentur. Cæteræ pleræque D. V. concessæ sunt.

Aromatis cibi non condiantur, cum fel per illa incendatur & exuratur. Conueniunt tamen Crocus, Cinnamomum, Macis, præterea nulla. Sale autem cibi omnes probè condiantur. Sal enim & coctionem promouet, & bonum sanguinem gignit.

Pro potu Fiedat vinum vetus, non admodum forte, sed tene, purum, siue rubrum, siue flauum sit. Tardius bibatur cereuisia, imò nunquam, nisi priùs puluis nucis muscatæ pani tosto affrictus immaceretur.

Singulis diebus 14. sicco balneo vtetur, per menses sex: postea corpus abluetur. Singulis etiā mensibus scarificatio fiet in humeris, cucurbitis duabus appositis. Quotannis autem quater etiam ad spinam dorsi scarificatio instituetur per cucurbitulas quatuor. Fiet id primò in autumno, secundò in hyeme, tertiè in verè, quartò in æstate, deficiente nimirum Luna, aut quando D. V. commodissimum est.

Quotannis etiam bis in pedibus phlebotomia fiet: mense Maio in venis malleoli, autumno autem in venis dorsi in digitis pedum, signis arietis aut libræ incantibus, deficiente Lunâ.

Pisces & cancros D. V. studiosè vitabit quocunque modo coctos paratósque. Conceduntur tamen Funduli, Lucij minores, Atchiæ, Auratæ, quos tamen rarius comedet, & in minore quantitate. Abstineat à cibis pinguibus, frixis, & fructibus omnibus horariis.

Et hæc diæta assiduo seduloque tenenda & continuanda est.

Sequuntur 14 Medicinæ, quibus D. V. porrò vti debet.

CVm morbi facilè ex quacunq; causa oriātur: consilium meum est, vt duabus potissimùm vnis occasio ad morbum D. V. præcludatur. Primò enim ad declinandos morbos internos simul & externos præcipuum hoc fundamentum est, vt D. V. integro anno, aut ad minimum æstate ac hyeme à complexu fœminali sibi temperet. Quòd si secus fiat, D. V. vires omnes de nouo prosternet, & naturam recentibus damnis ita proculcabit, vt morbi inuasuri tales sint, quales aliàs nunquam incubitum fuissent.

In futurum ergo medicinæ nonnullæ noscēdæ sunt, veluti vinum, quod D. V. confecit, & vnguentum pro manibus ac pedibus. Præterea autē nihil. Ad arenas etiam nonnihil impendi debet: quanquam id priuatim non scrupulosè seruādum sit. Per duo enim annotata seruata, ad præseruationem D. V. satis tutò instructa erit, nec aliis pluribus indigebit.

Minimè verò D. V. mirabitur, quòd præseruādi vim omnē in duo ista collocem. Satis enim illa sunt, ac probè operabuntur. Recepta autem illorum qui parentur, D. V. consignabo, vnà cum ordine conuenienti.

Spero autem hisce D. V. satisfactum esse. Si D. V. malis etiam grauioribus aliis, hactenus

mihi non patefactis, affligeretur, de iis si doceat, volente Deo omnia præstituam, quæ ad obtundenda illa requiruntur. Clementi etiã dimissione impetratã, pedem porro proferre iam constitui. Vt enim erga me Vienna affecta esse videtur: ibidem aliquandiu commoratus sum. Interim submissis officiis a D.V. minimè separatus sum.

Aureol Theophrastus Hohenhemius Vtriusque Med. Doct.

CONSILIVM ALIVD.

Sequens Regimen ac diætam Nobilitas vestra deinceps obseruabit ad præcauendam Podagram, Paralysin, Pleuresin, hoc est, Apostema in pectore. Nulli enim morbi deinceps alij incubituri sunt,

A. 1536. 24. Mart. PRimò studiosè cauendum est, ne N.V. purgationem vllã assumat, vltra 6. vel 7. sedes cientem. Talibus etiã euacuatoriis non sæpiùs, quàm bis in anno vtetur, nisi necessitas singularis vrgeat. Et tamen his digestiua aut potiunculę ex syrupis præmitti non debent. Huiusmodi enĩ Medicinis vires naturales nimiopere destruuntur, ac partes medullaeq; corporis affliguntur, cientur dolores dorsi, cõsumptio renũ, exiccatio seminis virilis, refrigeratio & eneruatio stomacho inducitur, & siti hepar inuritur, ac fundamentũ futuræ hydropi sternitur: idq; eò magis si purgationes illæ ex Agarico, Esulà, Hermodactylis & Turbith cõfectæ sint, nisi fortè cõmisceãtur cũ Trageà, quam etiã canna adusta ingrediatur. Hoc enĩ pacto nec Turbith nec Hermodactyli lædunt quicquã, si vltra consuetas sedes, plures duabus non moueantur. Et hoc quidem vbiuis sedulò attendi debet, ne vllam medicinam assumatis, quæ plures quàm sex sedes moueat, qualiscunque ea sit.

Diligenter etiam vitari debent omnes thermę feruidę, ex sulphure & similibus. Et hoc casu thermæ Piperinæ & Ferinæ omnium commodissimæ sunt, quibus tamẽ N.V. nõ vtetur priùs, quàm leuiter antè purgata sit, & venam in pede secuerit. Dùm lauatur, studendum est abstinentiæ in cibo & potu, & re Venereà, quæ aut penitus omittenda, aut parcissimè adhibenda. Et ne quæ fors constipatio incidat, laxatiuum semper aliquod in promptu sit, quod aluũ semel bisue deiiciat: cuius formula in schedula annotata est. Circa cibum potúmq; is modus tenendus est, vt superfluitas omnis præcidatur, nec vnquam citra famem sitimq; quid edatur bibatúrq;. Potus sit simplex, & vnius generis. Vinum rubrum salubrius albo. Commodant tamen etiam vina alba lenia. Vitentur vina sdutæ aromatum, alter mixta. Cereuisia nõ obest. Fugiatur Melicratũ, & cibi flatulenti, ceu fructus, &c. potatio à cœna. Opera detur omnifariis exercitiis, equitãdo & ambulando. Fugiantur intẽtæ capitis ac cerebri actiones, seriæ cogitationes, scriptiones, &c. Hæ enim ex se nocẽt stomacho, mouent fluxiones capitis, & podagricos humores concitãt, occasionẽmq; ad paralysin & vertiginem ministrant. Nocent etiam pisces quamuis tosti minùs damnosi sint. Pisces & carnes simul edi non debent. Vitetur caro solida & dura, velut & suilla, fugiantur etiam balnea aquæ dulcis. Conueniũt siccæ, ex Chamomilla, Saluia, Roremarino, Leuistico, Origano, &c. Vitanda est sectio venarũ capitalium: reliquarum pertusio nihil incommodat. Semel in anno phlebotometur vena respiciens pulmonem in brachio: item quæ splenẽ & hepar euacuant in digitis minimis vtriusq; manus. In his enim vtilitas nõ spernẽda est. Scarificatio continuetur pro cõsuetudine, nec omittatur. Quòd si aliquando aer nebulosus pluuiosúue sit, aut aspectus prauus, veluti in piscibus, geminis, nouilunio incumbat, peruigili studio vitanda sunt omnia, quæ iam prohibuimus. Constitutiones enim huiusmodi corpus validè mouent mutántque. Ideóque ad præcepta illa diligenter attendi debet.

De ordine & præseruatione Apostematis in pectore aut pulmone.

QVotannis post festa Natiuitatis Christi decem vel duodecim dies, de sequente Medicinà manè ac vesperi haustũ vnũ bibet, diebus quatuor continuis instando. Quòd si fiat, eo anno ab omni tali Apostemate N. V. tuta & secura erit: maximè si post potum venam pulmonis tundat, quando commodissimum videbitur. Recepti hæc est descriptio:

℞. *Loch de pulmone vulpis.*
pinu.
Sani & experti an. ℥ j.
Syr. de Prasio.
Hyssopo
Liquiritiæ. an. ℥ i ß.
Aquarum Cardui Benedicti.
Endiuiæ.
Veronicæ an. ℥ ij.
Succi Liquiritiæ. ʒ iij
Zuccari candi ℥ ß. *misceantur.*

Potio hæc diuidenda est in partes octo vel decem, pro diebus quatuor vel quinq;. Interea abstinendũ est à frixis, ouis, cibis pinguibus. Ita fiet, vt ea in vniuersum consumantur, ex quibus Apostemata nascũtur, eiectis per tussim superfluis. Si autem tussis etiam nimis valida fors incumbat, quæ Apostematis signum est, potionem eandem ad dies decem assumi decet. Quo tempore Apostematosum omne sine noxa elidetur: nec ad apostemata consilium N. V. conducibilius dari potest.

De ordine & præseruatiuo Paralysis.

DIssuasi superiùs immoderatas purgationes. Natura enim V.N. à purgationibus in Paralysin facilè conuici potest. Et licèt quidẽ per illas Podagrici fluxus quodammodo eximantur: nihilominùs tamen Paralysis allicitur emolliẽdo & labefactando neruos. Studendum itaq; est exiccationi fluxuum, & humiditatum consumptioni, per recepta illa, quæ signo W. signata N. V. primò decreui. De quo potu quò bibitur frequentius, eò salubrius. Massam autẽ in schedula descriptam, à Pharmacopæo repetat N. V. De quà singulis septimanis pilulã vnam deglutiet, quando commodum est. Id tamen quauis septimanã semel fiet, nec vnquam intermittetur. Pilula autem magnitudine pisi sit.

Ad Podagricum fluxum.

VEna poplitis vel malleoli quotannis bis secãda est, semel in æstate, semel in hyeme: nec vnquã negligetur. Et cũ purgationibus N.V. vsq; adeò assueuerit, vt intermittere eas non possit omninò: cõsulo, vt illæ instituantur deinceps pro

pro primo meo consilio leues,non violentæ,saltem vt fluxus demantur quotidie sese colligentes,ne illi latiùs emoueantur.

Quòd si insuper vnguento quotánis bis, quinis semper seniliue dieb.à vena secta (quod tempus optimû est) N.V.vtatur. Podagra inualescere minimè poterit. Simplicia illa apud Simonem pharmacopæum prostant,apud quem etiam recepti descriptio asseruatur, quam schedam N. V. inde repetet.

Laconicum ex herbis suprà scriptis parabit,& ad minimum singulis mensibus,semel deficiente Lunâ in eo sudabit, ante balnei ingressum sale ex sambuco assumpto.

Vtilis etiam est profectò in thermas tertio quouis anno instituta. Piperinæ ad hoc aptissimæ sunt.Sed præmittenda semper venæ sectio est. Sub noctem pedes eadem aquâ etiam abluẽdi sunt.

Consilium pro N. V. coniuge.

VSus Thermarum futuro mense Maio,medicina ei tutissima & proxima est. Quoties autem balneum ingreditur,toties de permixtis sequẽtibus aquis cochlearia bina hauriet. Tempore balnei discrimen ciborum obseruabit. Vitabit crassos ac dẽsos cibos,tàm ex piscibus, quã carnibus paratos:abstinebit à bis coctis, aut coctis cum vino,nisi hoc vinum bonum & nõ vapidum sit. Acetum in omnibus cibis noxiũ. Fugiet amygdala,& quæ indè confecta sint. Postquam manè lecto surrexit,hora vna aut sesquialtera elapsa post balneum ingredietur, non illicò post exactum somnum. Egressa balneum, post horam demum prandebit. A cibo exactis horis binis,balneum iterum ingredietur, prout tolerare poterit. Vinum bibet lene, temperatũ, album,non rubeũ. Aquæ quæ permisceri debẽt, hæ sunt: Melissæ,pulegij an.Cochlearia decẽ: Artemisiæ rubeæ cochlear.20. Veronicæ, Cardobenedicti,Endiuiæ,an.Cochlear.6. misceantur, & in vitro probè asseruentur,ne euaporent.

Consilium pro Virgine Anna

LAuabit hæc ipsa quoq.modo præscripto, & simili diætæ studebit. Prætereà conduceret, vt de infra scripta Medicina indies manè ac serò aliquantùm gustaret. Sunt autẽ tabulæ, de quibus quauis vice vna deuoranda est. Harum vsu menses ei ciebuntur,iis motis, & in statum pristinum reductis, consultissimum est, vt primo quouis tempore nubat.

℞. *Specier. Diasatyrionis* ʒj.
Croci orientalis ℈iiij.
Succi sauinæ q. s.
Zuccari fini ℥j. Misceantur. F. Tabulæ, fine igne,& exiccentur in vmbra.

CONSILIVM, *quod Theophrastus patri Sebaldi Treylingy ciui Wolspergensi ordinauit Anno Domini* 1538.

THEOPHRASTI PARACELSI consilium: Colica & arthritidis ex eâ nata, vera curatio.

BIs in anno purgetur Colicam habens, in Maio & Autumno,aut pilulis sequẽtibus, aut laxatiuo, aut vino essentiali colicæ.

Pilularum descriptio.

℞. *Serapini* ʒß. Dissoluatur per acetum, & coletur, & inspissetur in modum tenacitatis. Cuius.

℞. *q. aderit Trochis. Alhand.* ʒj ß.
Spec. Hieræ picræ ʒ j *spec. Lithontrib.* ℈j.
Diagridij xj *gr.* vj. *Salis gemmæ* Misceantur. F. Massa Pilularum secundum. Formẽtur pil. N° xj. pro ʒj *cum deauratione.* Sumantur pro vna vice tres, nocte ante ingressum lecti.

Aliud Laxatiuum.

℞. *Benedict. Laxatiuæ* ℥ß.
Vini essentialis colicæ descriptio. Vinum essentiale colicæ.

℞. *Rhabarb.* ʒ ij. *Trochis. Alhandal* ʒj. *Diagridij* ℈ ij.
Euphorbij ℈j. *Bened Laxat.* ℥ß. *vini ardẽt.* ℥ vij.
Immittantur in vitrum, & clausum per sex dies ita infusum retineatur. Demum exprime, & serua cautè Sumatur bis in anno,vt suprà,pro vna vice ʒj. Misceatur & sumatur in sero caprino calefacto. Sumpta vna præcedentium purgationum,si quid reliquiarũ in intestinis vel colone remanserit,ita,vt interdum circa vmbilicum punctio oriatur,post dies duos sequenti clystero radicitus euacuandum est.

℞. *Iuris Galli Quart* j *id est mensuram.*
Bened. Laxat. ʒ iij *spec Hieræ picr.* ʒj.
Ol decocti cum gran Iuniperi ℔ ß. M. F. Enema s. vsum. Incipiente vel inualescente dolore colico.

℞. *Ol communis recentis* ℔ j.
Granorum Iuniper. post contusionem ℔ ½:
Cymini Rom ℥ß. *Ostrutij* ℥ ij. Euphorbij ℥ij.
Conquassentur omnia simul in clauso cãtharo,in aqua ebulliente secundum vsum,per 2.vel 3.horas coquãtur, & misceãtur vino Maluatico, vel Renfalio calefacto, & bibatur quoties placuerit.

Insuper ℞. *residentiam vel reliquias, & adde olei Bened* ʒ ij *vel olei Anethini* ʒ ij. Misce, & tepidè vmbilico superponatur & pectini. Et loca doloris inungantur. Hoc iteretur toties,quoties necesse est,sẽper recalefactis & superpositis.

Si verò dolor colicæ præcedẽtibus potione & inunctione non sedatur, inungantur loca doloris crebrò, præsertim circa vmbilicum calefacto Balsamo, cuius descriptio sequitur.

℞. *Galbani ter destill.* ℔ ½. *Olei Laurini destill.* ℔ ½.
Ol. Terpet. ter destill. ℔ ß. *Addatur ad placitũ.*
Castorei ℥ß. *Euphorbij* ʒ iij. M. omnia in vnum, & destillentur cum gummi *bederæ* ʒj. *& F. Bals. & vnctio.*

Insuper administretur clysterium sequens communi & consueto vsu.

℞. *Ol. Iunip. prior descript.* ℔ ½. *Pingued. Galli* ℥iij.
Ol. Anethini ℥ j ß. *Ol. Laurini* ℥ß. *Flor. Cham. Mij.*
Decoquantur simul clauso cantharo per horam, de qua decoctione Rec. q. s. pro clysteri cum iure galli, vel vino Renfalio, & addatur modicum salis communis, & vtatur.

Aliud Experimentum in principio Colicæ vel paroxysmo præsente.

℞. *Euphorbij in ouo sorbili,vel in haustu calido vini preparati & Caryophyllati*, cuius descriptio sequitur.

Præseruatiuum vel confortatiuũ contra Colicã.

℞. *Bened. Caryophyll. Acori. Euphragij an.* Mij.
Ostrutij. Gran. Iuniperi, Cymini Romani.

 Equiseti

Equiseti an ℔ ß. *vel circiter.*

Mustum nouum & bonum Mensur. xxx.

Imprimantur & ita præseruentur, quoad vinum omninò defæcatum fuerit & clarum, quo vino sæpe vtendum est, præsertim manè pro primo haustu in prandio. Vesperi verò eodem, stomachus claudendus est, & potest frigidum vel calefactum sumi ad placitum.

Descriptio Tabul. Diacymini.

Quarum omni mane duæ, & semper post cibum vna sumenda est, ad præseruationem colicæ, & ad expellendas ventositates.

℞. *Spec. veteris descript. Dyacymini* ℥j. *Addatur Baccar. Lauri, Nucleor. gr. Iunip. an.* ʒ ß. *spec. Lithont.* ℈ij. *Zucchari fini q. s. F. Rotula s. a.*

In calculo, pro inungendis Renibus.

℞. *Oleum Vrinæ, debito modo factum (vt scu)* Infundatur *Ol. de spicâ ob odorem* Fiat vnctio calido modo, & superpositis panniculis pectini, in spinâ dorsi & lumbis, ac circumquaque, & hoc sæpiùs iteretur.

Ad membra laxa confortanda.

℞. *Olei pinguedinis taxi,* eo modo, quo vulpinum præparatur, q. v. cui addatur, *vinum ardens q. s.* calefactum, & tum inungantur membra contracta. Reliqua sunt, *oleum Benedictum, Laudanum, Perlarum arcanum, Balsamum.* Iis vtaris, vt dixi.

Vin. Aromatici præparatio, albi, & rubri, pro æstate simul & hyeme, Theophrast.

Facit ad præcauendos omnes fluxus. Eius vsus est, manè & vesperi, haustus vnus. Rubrũ in æstate, album in hyeme conuenit.

Vinum Hyemale.

Vinum Hyemale.

♃ *Stertinum vinum musti albi*
Acori ℔ ij. *Caryophillatæ* ℔ iij.
Reupontici ℔ j. *Angelicæ* ℥ j.
Pimpinellæ, Tormentillæ, Diptamni an. ℥ i ß.
Zinzib. ℔ ß. *Galangæ Zedoariæ an.* ℥ ij.
Cinnamomi ℥ i i ß. *Gran Iuniper. Manip.* v.

Sacculo omnia includantur, & in vinum suspendantur, aut in fundum deponantur. Superinfunde mustum, Despuma supra saccum. Quoties de eo bibis, toties vas iterum adimple.

Vinum æstiuale.

Vinum æstiuale.

♃ *Stertinum dimidium vini rubri*
Chamædreos, Cichoreæ, Veronicæ, Fumi Terræ, Endiu. Follicul. senæ. Fol. Ellebori nigri, Valerian.
Ireos an. Manip. iiij.

Para, vt præcedens.

Nobili & Strenuo viro, Iacobo Tollingero, Cæsar. Maiestat. Rationum Magistro in Ausee, Domino: & amico meo singulari.

SAlutem & officia mea, nobil. Domine Tollingere &c. Literas tuas accepi. Quibus petis, vt modum tibi explicem, qui pilulis, cum Sixto missitatis, vti debeas. Pro responso itaq; hæc pauca accipe. Si fluxum sentis moueri, quouis mane pilulas duas allumes, velut & sub noctem. Hoc continuandum erit diebus decem. Quibus exactis consuetam phlebotomiam institue. His fluxus anteuertetur &c. Quod si fluxus nimis fortis ac præceps, pilulas prædictas fors sperneret: illarum loco Recepta duo describam.

Consilium ergo meum est, vt in vas purum 8. cantharos vini infundas. In quod inijce *Caryophyllatæ* ℔ ½ *vel* ℔ j. *Zinzib.* ℔ ¼ *Cubebarum* ℥ j. In vase omnia stent & macerentur. Quando ergo aeris cõstitutio humidior & vdior periculum fluxionum minatur, de hoc vino manè, ieiuno stomacho haustus vnus bibatur, cumprimis Luna plena aut noua existente, ne vinum bonum pereat &c.

Quòd si pluribus fors medicinis aliquando opus habiturus es, eas lubens ac vltrò communicabo, si admonear. Saluta ex me vxorem ac filiam tuam officiosè. Gratia Dei nobiscum sit. Actum ad Schoberum. mens. 15. April. An. 1541.

Hic vnà mitto Recepta duo pro pilulis, quas parari curabis, quando voles. Receptum secundum pilulas habet fortiores.

Pilulæ prænominato Dn. Iacobo Tollingero ordinatæ à Theophrast.

Receptum primum.

♃ *Pilularum Aloëphanginarum.*
Cochiarum.
Arabicarum an. ʒ j.
Diagrydij ℈ j
M. *Cum aquâ saluia. F. Pilulæ 9. pro drachmâ*

Receptum secundum.

♃ *Aloepatici* ʒ ij. *Electerij* ʒ j.
Trochiscorum Alhandal. ʒ ß. *Serapini* ℈ j.

Puluerisentur & misceantur in Serapinum dissolutum cum aq. *Saluiæ F. Pilulæ 12. pro* ʒ j

DIÆTA.

Quam Theophrastus cuidam præscripsit in Affectibus pulmonum.

REgimen tuum in tria colloco. Primum est, vt Iliastrum pulmonis in suâ essentia contineas. Ethicam enim & peripneumoniam tibi suscitabit.

Suadeo etiam, vt diligentem rationem habeas ligamentorum & arteriarum. Hæc enim desertionem tibi minantur.

Denique vita pinguia, otia, vinum, pisces. Quæ de animalibus recentibus sunt, prosunt. Cibi tui mixti sint cum Medicina de Brassica & Scabiosa: sal ex dimidio temperetur cum Aloë Succotrino: panis misceatur cum ostrutio proportione partis vigesimæ.

Valdè prodesset vitatio iræ, & si quæ aliæ fellis proprietates sunt. Expugnanda etiam phantasia est: Ex ea enim generatur tremor cordis, cæteris malis omnibus nocentior.

Regimen aliud Theophrasti.

PVlueris in schatula contenti vsus est ad dolorem dorsi, ad arenulas, & lotii citationẽ Vtendi ratio talis est. Quoties decrescit Luna, toties post vltimum eius quadrantem diebus quinis pulueris ʒß. assumi debet, in vini aromatici mensuram vnam inditi. De hac mixtura manè & vesperi bibetur, ita, vt in quinque diebus mensura tota ebibatur.

Quòd

Quòd si fors dolores dorsi interea incidat, vini prædicti haustui vni initiatur ʒ j. pulueris prænominati, & bibatur, prius tamen in aquâ feruente calefactum, vt moris est. Spatio autem horarum 24. haustus tres huiusmodi vel quatuor faciendi sunt. Si videtur, dulcorari possunt saccharo ad placitum indito. Vas autem probè subinde agitetur, ne quid pulueris in fundo remaneat. Si obstructio nimis vehemens sit, conuenit balneum in aquâ, cui herba raporum, ac ipsa rapa, aut etiam brassica incocta sint. Et in hoc balneo sedens æger, prædictam mixtam potionem ebibet.

In penuria prescripti superius vini aromatici, sumendum est Melicratum, eique raphanus syluestris incoquendus, vt saporem eius contrahat. Hoc Melicratum vices præscripti vini supplere potest.

Explicatio, quis oleorum vsus sit.

Oleum hoc, quod in vitro, cui schedula verbo Balzimon inscripta adhæret, continetur, ita vsurpari debet, contra paralysin, contra spasmum, & similes morbos alios.

Si contra spasmum adhibetur, id ad primum illicò insultum in stannea patella calefaciendũ est super prunis, quo ceruix inungatur, quantitate auellanæ vnius vel duarum. Et conuulsio cessabit. Quoties verò malum redit, toties inunctio repetenda est. Prodest etiam impendiò paroxysmis caducorum.

Contra paralysin vsus eius talis est. In præseruanda ea & anteuertenda opus est, vt singulis mensibus semel duæ tresue guttæ calidæ in verticem medium, vbi crucis ductio est, instillentur & post locus fricetur. Tempus autem huius inunctionis optimum est, principium piscium aut aquarij, deficiente Luna.

Si iam paralysis facta sit, æger ponè in vertice inungendus est, quotidie ter, ac de oleo momentum aliquod infricandum est naribus, & pulsibus, prope pollicem. Et licèt quidem status melior appareat, desistendum tamen minimè est, sed in vertice quotidie bis inungendo pergendum est: ac præterea membrum sanum aquâ Lauendulæ aut Spicænardi calidissimè abluendum, læsum verò ac affectum Balsamo prædicto quotidiè semel calidissimè inungendum est. Quód si sensus humanus seu ratio redierit, omittenda est aqua lauendulæ: balsami verò inunctio continuari debet, donec membrum percussum ad statum pristinum redeat.

Aqua illa, quæ in vitro, cuius appensæ schedulæ inscriptum est, *Diaphoreticum* in peracutis, vtilis & peridonea est apostematis internis omnibus pulmonis, hepatis, splenis & pectoris, adeóque facit etiam impendio ad pestem. Vtendi ratio ista est.

Quamprimùm morbus sentitur, ac ex signis suis adesse noscitur, prædictæ aquæ cochlear vnum calidè ebibendum est: æger autem in lectum se recipiet, & probè sudabit. Hoc modo prænominata apostemata omnia dissipabuntur, & per sudorem ac lotium excernentur, nisi in mortem vergant, aut serius Medicina propinata sit.

Item si periculosæ pestis signa exhibeantur, dosis illa adhuc semel bibenda est, si fortè prior haustus veneno expellendo non sit sufficiens. Sedulò autem opera danda sit abstinentiæ cumprimis in cibo: vbi etiam cauendum est vinum, aqua grauis, asperior aer, & frigus.

Quòd si Theriaca bona in promptu sit, eius drachma vna aquæ dictæ dosi scitæ permiscenda & ebibenda est, eo modo, quo diximus. Quòd si pestis foras efferatur, ea aperienda, & emplastro idoneo sananda est, quale est hoc, cuius partem aliquam cum Sixto ad te misi. Per hoc, venenum ex fundamento extrahitur, nec ante tempus idoneum vlcus consolidat, quod vulgarium chirurgorum medicinæ facere solent. Emplastrum 12. quibusuis horis renouandum & mutandum est.

Præterea N. V. triplicem purgationem ordinaui, propter triplices futuros morbos. Vna formam habet vini ardentis: altera pilularum: tertia electuarij. Vinum ardens ita vsurpandum est. Si catarrhus in pectus delabatur, punctiones laterum, & difficilem respirationem, sitim magnam, inappetentiam, & graueolentiam animæ mouens: de vino isto cochlear medium hodie, & cras iterum tantundem bibendum est. Quòd si cochlear vnum sufficiat ac strenuè operetur, secundum intermittendum, ac purgatio sumenda est, præterea nihil, nisi prodromi prædicti appareant, quocunque id in signo sit, excipio tamen Arietem & Leonem.

Purgatio in formâ electuarij assumenda est, si vomitio ventriculi vrgeat, & dolores dorsi incipiant, & sedes obstruantur, ac colicam suscitent, & lotium permutetur. Assumendi autem electuarij dosis sit ʒ iij. quæ manè ingeratur. Vbi trium horarum ieiunium tuleris, posteà comedes. Si verò vsque ad horam 12. non satis operetur, à cibo sumpto iterum drachmæ iij. cum vino deglutiantur, siue solitariè: Ita fiet, vt incidentes illi morbi expugnentur. Quòd si etiam febris fors quædam immineret: eadem hoc modo expugnaretur.

Vsurpandarum pilularum hic modus est. Si internus in corpore, siue in pectore, siue intestinis &c. sordes quædam collectæ essentiæ expellentur, si sub noctem tres pilulæ deglutiantur, & hoc tribus vel quatuor diebus continuetur. Iterari autem hoc potest, quoties in anno sordes huiusmodi congestæ apparebunt. Et prout necessitas postulare videtur, satis est, si noctib⁹ duabus, vel saltè vnicâ præscripta dosis ita assumatur.

Insuper duas alias etiam medicinas N.T. largior, cũ instructione, qui vsurpari illæ debeant.

Porrò genus peculiare quoddam pilularum concinnaui, quæ N.T. apprimè proderunt. Et consilium meum esset, has omnium primò vsurpari, & cæteras in casus futuros reseruari.

Misi etiã seorsim in vitro alio oleum, quo cætera permisceantur, maximè autem id, quod ad paralysin facit. Si auxilijs alijs opus sit, mittã, si moneat. Item si colica ventrem torqueat, sumatur oleum, quod N.V. ad me misit in vitro, & calefiat. De eo guttæ aliquot in medium vmbilicum stillentur, ac insuper lana in oleo isto madefacta, calidissimè vmbilico applicetur, & hic vsus quater vel quinquies iteretur, ita malũ cessabit.

Secũdò, si quis obstructus sit, & supernè Medicinas assumere nequeat, nec ferre Elementa possit, de hoc vnguento, quod ex officina petendum

dum, planta pedis bis terue inungenda est, & aluus citabitur. Vnguentum autem constat ex vnguentum autem constat ex vnguento populeo, cum dimidia quantitate Electuarij permixto. Vtere vt dictum est.

Tertiò, puluis contra arenulas latinè describendus est, quem N. V. ipse traditurus sum.

Quartò, etsi N.V. instructionis satis habeat ad fluxus internos educendos: insuper tamen necessarium erit quotannis ad minimum medianam pertundi circa festum D. Blasij, aut Philippi & Iacobi. Iuuaret etiam non parum, si circa autumnum in latere altero mediana secaretur, aut ad minimum leuiter apperiretur.

Quantum ad obstructionem coniugis singulis septimanis ter nasculo helleborato, vt dixi, vtetur, & id mense vno continuabit, semper tamen in ariete abstinebit.

De oleo Balsami sub noctem pennâ nares illinet, singulis septimanis bis. Et hoc continuabit vsque ad Maium. In ariete intermittet.

Item quotannis ad minimum semel venam cephalicam pertundet. Primò in manu dextrâ, deindè in sinistrâ.

Regimen aliud Paracelsi.

CONsilium meum de morbo tuo hoc est, vt præseruatiuis vtaris, quamdiu potes, scilicet per trageam laxatiuam & minutiones. Ad fluxiones enim capitis & sanguinis abundantiam mirè procliuis es. Laxatio ista & minutio quotannis quater fieri debet, vt sequens explicatio docebit.

De Recepto isto in schedulâ descripto, & cum litera L. signato, deficiente Luna in primis signis purgatoriis, biduò vel triduò sumes ʒ ij. super pane tosto, manè ieiuno stomacho, & ad minimum horis duabus ieiunabis: ita aluus leniter subducetur. Idem secundo die etiam similiter faciendum est: ac dosis ea vel augeri vel minui potest, prout prima vel fortiùs vel ignauiùs operata sit. Ita dies etiam tertia temperabitur. Fieri verò hoc debet sub initium Veris, Æstatis, Autumni, Hyemis, si signa in deficiente Lunâ comprehendantur.

Circa phlebotomiam ita te geres. Præmissâ dicto modo purgatione, proximo sequente nouilunio, in ipso nouilunij puncto primo saluatellam dextram secabis, & sanguinis satis extrahes. Post purgationem secundam saluatellam sinistram pertundes. Post purgationem tertiam, venam interiorem suræ dextræ: post quartam purgationem, venam internam suræ sinistræ secabis, & ita naturam ad consuetudinem duces.

Huiusmodi ordo podagram præseruat, eiusque malitiam & vim retundit. Si verò contінuatio placeat adhuc certior, seorsim in schedula, litera X. signatâ, trageam aliam descripsi, quâ vteris intermedio tempore, post factam purgationem & venæ sectionem. Vsus eius est, mane & vesperi sumpta ʒ j. super pane tosto, per integrum annum. Per hanc Trageam præseruatur & columitur podagra, vt toto sequenti anno attingere non possit.

Aliud insuper etiam Receptum, litera W. signatum, componi, quod in vinum suspendes, & de eo quotidie binos in mensâ haustus bibes.

His fluxus in capite consumentur, velut & in articulis, vbicunque iacent. In schedula etiam, descriptum est vnguentum litera S. signatum, quo manus & pedes inungantur triduo post purgationem, quæ inunctio quatuor diebus continuari debet. Vesperi, sub introitum lecti, inunctio fieri debet in loco calido.

Hunc ordinem si tenueris, de infestatione podagræ securus eris. Hoc meum, quoad præseruationem, consilium est. Quantum ad cibos & potus, illorum modum ipse tenes. Imprimis autem quatuor vitabis: vinum forte, tentans caput: cibos fallaces & luxuriosos: iram: & fœminam. Quorum quò abstinentia maior: eò salubrior.

THEOPHRASTI PARACELSI GERMANI, PHILOSOPHI ac medici summi, explicatio primæ sectionis aphorismorũ Hippocratis, nec non sex primorum secundæ & nouem postremorum quartæ sectionis.

Alia item Explicatio primi Aphorismi.

Sectio prima, Aphorismus primus.

Vita breuis, ars longa, tempus acutum, experimentum fallax, iudicium difficile. nec vero satis est suum fecisse officium, nisi suum quoque ægroti, suum astantes faciant, sintque externa ritè comparata.

QVOD vita nostra breuis sit, nemo negare potest, etiamsi de quibusdam scriptum sit, quod longissimè vixerint, nempe Mathusalem 900. annos, sed non probatur quod fuerint anni Milesij, imò breuiores fort. Solis ab ortu ad occasum. Regius enim Propheta Dauid dicit, ætas nostra est octoginta annorum, reliquum labor & miseria est. Hoc dictum loquitur de annis Milesij. & ad nonaginta peruenire potest: ipsemet Dauid tantum de octoginta annis Milesij. non de 900. testatur. Si igitur tantum 80. anni vita sunt hominum, breuis certè est numerus, quem aues quædam longè superant, quæ tamen viliores sunt homine. Sed [illegible] si diuturnior esset, nihil [illegible] etiam cresceret, & in vno mense omnia bona perficere potest, & deinde renouatur: ita etiam homo terminum suum habet, quem non excedit. Et quanquam ob vitæ nostræ longitudinem medicina creata sit, vt octoginta annos attingere possemus, & porrò etiam annos laborum & miseriæ: attamen si medicus morbos pellere nequit, qui nobis mortem inferunt; oportet etiam nostram breuem esse, præterquam quod nobis ipsimet vitam abbreuiemus.

Mathusala ætas quæ.

Annos Thalius M lesii fuit [illegible] dictum: vide a [illegible] hominis [illegible]

Medicinæ usus proto, a [illegible] vita humanæ.

Christus quoque XXXII. annum ætatis attigit, quantum intellexi, quod sanè tempus breue fuit: ideò nulla vita longa apud nos esse potest, prorsus ea nobis denegata est. Puluis enim sumus nihil aliud, vmbra quotidie transiens, & bulla aquarum. Vita igitur nostra breuis est, si conferatur cum aliis. Aurum & argentum manent vsque ad ignem suis seu extremam, nec non mineralia, lapides,

Christi ætas quanta.
Vita humana quid.

lapides, salia, &c. Homo autem non permanet, habetque terminum omnium breuissimum, nullumque certum tempus mortis, imò quotidie eum finem expectare oportet. Qui enim hominem inuadit clam, reliquis creaturis parcit,

Ars vero longa.

Ars Medica cur longa.

ARtem longam esse, verum est hoc modo. In initio mundi cœpta ea est quæri usque ad meum tempus, nec tamen finis inuentus est. Morbus est celer, ars vero tarda atque ita ægrotus negligitur. Medici enim nondum artis finem assecuti sunt, & ea, quæ habent, adeò tarda sunt, vt morbus artem vincat celeritate. Itaque Hippocrates meritò de eo conqueritur: nam & assectis ipsius idem accidit. Ars medica consistit in Philosophiâ, Astronomiâ, Alchimiâ & Physica: merito igitur dici potest, artem esse longam. Multum enim temporis requiritur ad quatuor has columnas medicinæ discendas & perscrutandas. Et sicut volatus absque pennis nullus est, ita & in medicinâ. Priusquam igitur pennæ nascantur, multum temporis elabitur, donec ars perfecta sit. Ægroto ars longa est, tardè enim per eam curatur. Tamē differunt ars & medicina. Ars tarda est, scilicet vt agnoscamus morbos & eorum remedia. Medicina autem est celer: in causa sunt medicinæ errores & ambages. Sed vt verum dicam, ars breuis est, sed discere longum est. Notatu verò dignum est, errores Hippocratis quoq; temporibus fuisse. Hinc dicit, ars est longa, hoc est, plus adhibetur quā opus est. Ars breuis est: id ostēdit notitia veri medici. Ars verò erronea est longa: Huius enim indagatores ad nullum certum terminum vnquam peruenerunt. Quod igitur Hippocrates hoc in loco dixit, non sine causa dixit. Inquisitio enim apud ipsum fuit, donum autem finis non ei concessum fuit. Ideoque Hippocrates ante artem mortuus est. Ars est longa, vita verò breuis. Vbi autem *donum finis* est, ibi ars est breuis: vita verò longa, si arti conferatur.

Ars Medica ex quibus constet.

Ars & medicina vt differant.

Ars medica per se breuis illis, qui donū veritatis habent, & non in ambagibus versantur.

Hippocrates qualis in Medicina fuerit.

Tempus acutum.

SIcut hominem nudum tempus affligit, modò hyeme, quæ cum frigore, modò æstate, quæ cum calore vrit: ita modò pluuias, modò niues, modò humiditatem, modò siccitatem tempus affert, modò placidum, modò ventosum aerem efficit. Similiter etiam intus in homine ista operatur influentia. Influentia enim est tempus, & tempus gignit. Influentia autem multiplicis est virtutis in suis radiis & impressionibus, sicut Hippocrates, vt potè peritus Astronomus benè sciuit & considerauit, nempe interiora ab exterioribus regi, ideò tempus acutum est. Omnes enim morbos parit, omnia symptomata, & omnes aduersitates. Vult igitur hoc dictum, medicum debere esse Astronomum, temporique obseruare, vt tempus nôrit, quomodo scilicet dominetur & dominaturum sit, & per quæ; & non sufficere diem hodiernum contemplari, sed & crastinum, & omnes venturos post eum, à principio vsque ad finem, vt ex tempore medicus colligat, quid sibi faciendum sit nec ita temerè tempus negligat, suamq; inscitiā detegat. Si enim tēpus, pluuias & rores, ac flores, & alia à primo ad vltimum proferre & perficere nullo prohibente potest: idem etiam morbos iuxta suum placitum finiet. Cum igitur tempus hæc possit, medico certè id considerandum erit, vt quid possibile, quid impossibile sit, sciat, & quid faciendum sibi sit, intelligat, ne ars criminetur, quam Deus creauit, & ægrotus peius habeat, id quod Deus minimè cupit. Tempus acutum est: singulis enim horis aliquid noui affert, sicut hominis cogitationes omnibus horis aliæ atque aliæ sunt iuxta duodecim horas diei: nemo scire eas potest, nisi vnus solummodo, ita etiam tempus semper aliquid noui affert. Quis acumen propositum & secretum consilium ipsius animaduertere potest? Ideóque Medicus non sibi nimium attribuat. Is enim superiorem se dominum habet, nempe Tempus, quod cum Medico ludit, vt catus cum mure.

Influentia quid.

Influentia visquanta.

Medicus tempori non dominatur.

Tēporis vis.

Tempus Medici dominatur.

Experimentum fallax.

Experientia cur fallax.

Fœminarū fauor dubius & experientia quid.

DIcit Hippocrates, experientiam posse esse fallacem, quasi diceret, ne nimium fidas experientiæ tuæ. Ea enim perinde est in Medici manu, ac cor fœminæ in manu amatoris, qui credit se illud habere, sed sæpè non habet. Nihil enim fidendum est fœminæ, ita nec experimentis. Hæc est sententia Hippocratis. Nihilominùs experientia est ars & auxilium ægrotorum. Non igitur fallam eam, imò certam esse & vsitatam oportet. Nam & ipsa & Medicus à Deo creati sunt. Quòd si autem medicina fallax esset, hoc non commendaret Medicinam, imò esset diminutio existimationis ipsius, atque ita ex medicinâ nullitas efficeretur, quod longè absit. Sicut vxor fideliter debet viuere cum marito suo in coniugio: ita etiam medicina fide connubiali debet esse iuncta medico. Tunc is minimè est fallax. Quid autem coniugium confirmat? Et quid est coniugium? Nil nisi cordis cognitio, hæc est principium & finis. Ita etiam medicus & Medicina se inuicem agnoscere debent. Tunc nihil fallaciarum iis inerit. Vbi autem intellectus non est, ibi vtrinq; dolus & falsitas est. Temporeitaque Hippocratis non ita se habebat in medicinā: imò colocynthis omnibus equis adhibita fuit, vni profuit, alterum perdidit. Ideò ab eo fallax vocata est: in causâ est, quod mutua vtriusq; notitia defuit. Quin egerunt sicut medici pustularij, qui vnâ vnctione omnes vngunt. De tali dolo Hippocrates hic loquitur. Hoc modo se habuit medicina in principio, vt nullam theoriam habuerit, sed solum experientiam, hoc laxare, hoc constipare: quomodo autem & cur, id ignoratū fuit. Ideò vnus saluatus est, alter perditus. Nunc autē cum theoriam habeat medicina, nō ampliùs ita se habet, imò scientia adest & non ampliùs experimentum fallax est, sed verax, id quod facit theoria medica, quæ quatuor columnis innititur, Philosophiæ, Astronomiæ, Alchimiæ, & Physicæ.

Coniugiū Medicinæ & Medici.

Coniugiū quid.

Experientia sine ratione nihil valet.

Iudicium difficile.

SEntentia Hippocratis hæc est Quando quidem dixit, vitam esse breuem, vt medicus tam citò perfici nequeat in arte sua:

ſed tardiùs veniat, ita vt tempus ei prædominetur, nec certa ſit in manu ipſius medicina: hinc iam ſequitur, nullum bonum iudicium ferri poſſe. In omnibus enim principalibus capitibus artis dubiũ eſt,& non certitudo. Quando autem quatuor ſupradictæ columnæ alicui benè notæ ſunt, tunc longè aliter res ſe habent. Vita enim longa eſt, ars breuis, tempus flectitur & regitur, experimentum fræno innexum eſt, atque hoc modo iudicium ferri poteſt non dubium,periculoſum,aut temerarium, ſed certum, quo medicus ſanitatem reſtituere poteſt. Medicina ars eſt.Cùm igitur ars ſit,tam rotundã eam eſſe oportet, quàm eſt circulus, ita vt omnia ea, quæ in circulo conſideranda veniunt, etiam in Medicinâ conſiderentur. Sicut igitur circinus ſuum opus efficit; ita etiam medicina ſuum perficere debet. Æqualis enim ipſis ineſt potentia, ſed non ſimiliter diſcunt. Circinus eſt viſibilis, vt ex opere ipſius patet. Medicina non eſt viſibilis. Hoc ſuam habet rationem: nihilominùs & circinus & medicina ad opera deſtinata ſunt. Cùm igitur Hippocrates non in animum induxerit circinum, eúmque medicinæ compararit, ſequitur, deſperationem in medicinâ eſſe oportere: Quòd ſi autem conditio & ratio Medicinæ, qualis eſt, in Geometriam deduceretur, quis, ſi modo vellet, errare poſſet, aut dubius eſſet? Qui autem circini modo non agunt, ij nolentes quoque errant, ſicut lapicidæ, fabri lignarij. Ita etiam medicus in ſua profeſſione.

Medicina ars eſt.

Medicinã certa debet eſſe, quã ſunt Geometrica.

Nec vero ſat eſt, ſuum feciſſe officium,niſi ſuum quoque ægrotus, ſuum aſtantes faciant, ſintq; externa rite comparata.

Vult Hippocrates, vt ægrotus obtemperet, & omnia ea faciat, quæ ei præcipiuntur & præſcribuntur à medico. Sed nec ipſe ſolùm ſuum officium facere debet, cùm ſit vna tantùm perſona, imò alij quoque,qui curam ipſius gerunt, qui ipſi miniſtrant, coquunt, eum hinc indè portant, lectum ſternunt, vt ſcilicet illi, ægroti cor,animum & deſiderium in ſe habeant, ita vt in vniuerſum ſit vnum & idem cor. Eſt autem pium & æquum hoc dictum, iuxta illud: Dilige proximum tuum ſicut teipſum. Cum itaque tibi qui miniſtrat, ægrotus ſit proximus: meritò vnum cor cum ipſo habere debes, ita vt ægroto ea facias, quæ tibi fieri velles, ſi tu decumberes. Cuiuis æſtimare licet, cur Hippocrates hunc Aphoriſmum ſcripſerit, nempè ob ea, quæ nunc quoque multis accidunt. Sæpè enim aliquis ægrotat, quem libenter vxor eius mori videret, aut ipſe vxorem, ſeruus dominum, dominus ſeruum, frater fratrem, ſodalis ſodalem: Cur? Non opus eſt enumerare. Quando igitur familia hoc modo aduerſatur patrifamilias, quid ſperabit ibi Medicus? Etiamſi enim ægroto bene velit, & bona præſeribat, vt debent ſingula fieri: attamen cum illi, dequibus dictum eſt, aliter ſint animati, quàm ægrotus, medici ars confunditur, ægrotus perditur, hæredes gaudent, medicus læditur, ars dehoneſtatur. Vnum igitur cor eſſe oportet, tunc ægrotorum ſalus incipit. Neceſſe eſt enim vt auxilium feratur & miniſtretur ægroto ab ipſomet, à medico,& ab his qui in domo ipſius viuunt, qui omnes ſimili corde præditi eſſe debent.

Aphoriſmus ſecundus.

In turbationibus alui & vomitionibus,quæ ſponte fiunt,ſi qualia oportet purgentur, confert & facilè ferunt, ſin minùs contra fit. Sic & vaſorũ inanitio,ſi qualem fieri oportet fiat, confert, & facile ferunt, ſin minùs, contra accidit. Proinde & regionis,& tẽporu,& ætatu,& morborum habenda eſt ratio, pro quibus talia vacuari conueniat nec ne.

HIppocratis ſententia eſt,omnia profluuia & vomitus per ſuperiora,quæ per ſe abſq; purgatiuo oboriũtur,cõſiderari debere,an opus ſit ea purgari nec ne,& vbi natura nimiũ expellere deprehendatur,vt nõ adiuuetur,ſed ſiſtatur. Placet mihi autem hoc dictum. In dyſenteria enim hæc ſumma medicina eſt medicamento vehementi per inferiora deiicere: ita enĩ dyſenteria vtiliſſimè ſanatur. Similiter in vomitu vehemẽtiſſimis vomitiuis rem aggredi decet. Ipſa enim experientia probat in quolibet fluxu per ſuperiora & inferiora,ſi medicina illi materiæ conueniens adminiſtretur, quòd præſens adſit auxilium. Oportet autem in tali curâ magnam cognitionem & obſeruationem adeſſe,vt illud ipſum medicamentum accipiatur quòd aptum ſit fluxum illum expellere,ne aliud expellatur. Aliàs mors importaretur. Nec nõ hoc etiã curandũ eſt,vt terminus quantitatis nõ excedatur, ita vt doſis par ſit morbo in efficaciâ. Notãdũ quoq; eſt,ſi ſigna viriũ nimiùm receſſiſſent, & nõ adeſſent, ſed deficerent nõ debere tunc ſeruari hunc proceſſum,imò conſtipatio fiat & cõſtrictio citiſſima. Ideóq; rectè hoc loco Hippocrates dixit, & ſi ei obtemperes ita eſſe experieris. Exempli & teſtimonij gratia hæc aſſero: *Scamonea* curat dyſenteriam: alcali de *Serapino* curat profluuium: *Splen* caſtrati ſiſtit fluxum menſtruum, extractio *Hellebori* vomitum phlegmaticum tollit: atq; hęc omnia per expulſiuam virtutem operantur. Teſtatur quoq; Hippocrates,ſi per ſe omnia ſint expurgata vt nihil ampliùs adſit, quòd conſtipatio fieri debeat. Illa autem fiat per SPIRITVM VINI ſumptũ cum fragmentis pretioſis & corallis, qui hæc omnia ſiſtit. Quin & hoc verum eſt, alia conſtipantia, quæ tali conſtructioni minimè adhiberi debent, contra ordinẽ naturæ poſt ſuã conſtipationẽ colicã parere, tumores, hydropẽ, paralyſin,& plures ſimiles morbos. Ideò aptiſſimis conſtrictiuis vtendum eſt,vt hæc euitentur.

Dyſenteriæ cura.

Scamonea. &c. Alkali de Serapino. Splẽ curat Extractio Hellebori.

Spiritus vini cum corallis cõſtipat.

Sic & vaſorum inanitio,,ſi qualem fieri oportet, fiat,confert,& facilè ferunt,ſin minùs cõtra accidit.

Quando in homine inanitio accidit,,quæ quidem tam eſt poſſibilis,ac fluxionũ ortus,tunc ſimiliter ac cũ fluxibus procedi debet nẽpè ſi aliquid exiccandũ reſtat,& exhauriendũ,fieri id debet. Sin minùs,impediri id debet. Sæpè enim natura in ſeipsâ ſuperfluum aliquid inuenit, idq; per ſe cõſumere nititur & exiccare. Hac autẽ operatione incipiente,ægrotus corpore decreſcit, quod non debet fieri. Medicus tamen nõ debet conari, vt hanc conſumptionem impediat,imò potius naturam adiuuare debet, vt meliùs propoſitũ finem aſſequi poſſit,atq ita cõſumptio iſta Medicina eſt quæ nullo modo impediri debet.

Medicus quando naturam iuuare debeat.

Quòd ſi autem natura nimia eſſet in conſumendo,tunc auerti,& ab illo propoſito in aliud dirigi debet. Hippocrates itaque hoc loco egregiam doctrinam tradit, ſed medicamenta huius doctrinæ non adiungit. Ego autem

Naturæ cōfortatio ab auro.

autem ex medica experientia hoc ei testimonium do, NATVRÆ AVXILIVM IN AVRO, CONSISTERE, SI ILLVD PER PROCESSVM VINI FORTIS IN LIQVOREM REDIGATVR, &c.

Proinde ratio habenda est, & temporis.

Prudētia Medici.

In hac autem Medici operatione iuxta doctrinam huius aphorismi, Hippocrates admonitionem suggerit, quid medico considerandum sit, nempe tempus & hora, scilicet quomodo quæuis hora, non vna solum, per se constituta sit. Mutantur enim quotidie tempora. Expendi etiam debet, quid ferat natura, quid medicina, quid signa, vt iuxta illa se omnimodè Medicus componat, illis resistat vel obsequatur, non temerè, & fortuitò, sed cum prudentia, scientia & bono intellectu veræ & idoneæ Medicinæ.

Et Temporis.

Astra Elementorum.

ASTra tempus regunt: astra autem insunt elementis, & in elementis habitant, sicut anima in carne & sāguine, & sicut spiritus in corpore, & medicina in herba. Herba enim non est Medicina, corpus non est anima, ita nec elementa sunt astra. Nihilominus operatio & effectus procedit ex quatuor corporibus elementaribus. Ideò medicum decet esse peritum Astronomum, vt sciat quid tempus ferat, auferat, integret, frangat in rebus naturalibus, vt illi resistere possit.

Et Regiones.

POrrò etiam considerandum medico est, quali in regione ægrotus sit, hoc est, quam singularem proprietatem & naturam regio illa habeat. Vna enim prouincia differt ab alterā, vna terra ab alia: sic & lapides, vina, panis, carnes, &c. hoc est qualibet regio peculiarem naturam & specificam habet vltra generalem proprietatem quam totus mūdus habet. Hanc proprietatem benè considerare debet Medicus. Idcircò etiam Cosmographum & Geographum eum esse oportet, easque artes optimè nouisse. Quales autem illæ sint & quid doceant, vnà cum Astronomia, non opus est in commentario describere. Nā in suis voluminibus hęc quærēda sūt, quomodo scilicet ad Medicū pertineāt.

Qualibet regio speciale aliquid habet. Medicus sit Cosmographus & Geographus.

Et Ætatis.

HVius rei eiusmodi exemplum accipite. Pono casum, puerum laborare febri quartana, similiter adolescentem, virum, senem. Horum quilibet peculiarem curam requirit, cùm tamen cura per se sit vna eademque; nihilominùs discrimina aliqua sunt in addendo vel detrahendo. Medicus igitur distributionem ætatum hominis considerare debet, nec non ætatis medicinæ, ætatis morborum, & ætatis ipsius temporis. Cùm enim mundus steterat annos mille: faciliùs curari homines potuerūt: ante duo millia annorum iterùm meliùs: ante tria millia adhuc meliùs, & quò propiùs ad illos acceditur, eò deteriores fiunt morbi. Omnes igitur ætates benè considerari debent, videlicet horarum, temporis hominis, mundi, morborum, &c.

Et Morborum.

SImiliter etiam morbus per se considerari debet, quid sit, qualis sit. Atque hæc exactè cognoscantur, non opinando aut putando. Dicit enim ἐπιϐλέπειν, id quod Medicè est deliberare, cognoscere, scire, non dubitare, ambigere. Vbi enim non est certitudo hæc, ibi etiam cura incerta est.

ἐπιϐλέπειν.

Conclusio.

Vult autem Hippocrates, medicum ita intelligere supradictos quinq; articulos, non in hoc solum aphorismo, imò in omnibus aliis morbis isti articuli sunt necessarij. Nôrit igitur medicus vbi diligentiam adhibere debeat, vbi non, quando & quando non, ne diligens & curiosus sit, vbi non opus est, & vbi opus est, negligens sit. Talem igitur decet esse Medicum, vt artem suā exerceat cum bona & recta contemplatione eorum, quæ ad ægrotum pertinent, idq; à studio ægrotum sanandi. Fruetur enim ita contemplatio bono successu: à supremo enim medico regitur, qui eam fortunat, & recta semita dirigit.

Aphorismus tertius.

Athletarum plenior corporu habitus, si ad summum sit perductus plenitudinis gradum, lubricus est. Neque enim eodem permanere aut consistere potest; cum vero non consistat, nec iam possit in melius proficere, superest vt recidat in deterius. Quamobre plenior ille corporu habitus haud cunctanter est soluendus, quo corpus nouæ nutritionis initium capiat: non tamen vacuando eo vsque pergi velim, vt vasa in se penitus considant: hoc enim tutum non est, sed quatenus natura feret, eò progredi oportet ... *& extremæ vacuationes periculosæ, contraque repletiones extremæ similiter periculosæ sunt.*

CVm Hippocrates de morbis loquatur: in hoc aphorismo eorū morborū mentionē facit, qui vsq; ad summū tendunt, & quando in summo gradu sunt, tunc mitescunt & tolerabiles fiunt in speciem, sed fallaces sunt: tandem enim redeunt. Quamuis enī eiusmodi ægroti videantur esse hilares tamen in illā quiete & lætitia permanere nequeūt, & quies illa, si quę adest, non in bonum cedit, sed in peius. In morbi enim tyrannidem recidunt. Scitote igitur Hippocratem hoc in loco rectè locutum. Quilibet enim grauis morbus, qui alienis signis præditus est, difficulter curatur. Exempli gratia, epileptici quāprimùm incipiunt quiete frui cum læto indicio, tūc citò morbus redit. similiter in morbo S. Viti, quādo morbus est in supremo gradu, tunc exultant, & sic in aliis morbis plurimis, qui ad mortem tendunt. vbi cū optimè valent, mors lecto astat. Mors enim & quies sanitatis non possunt simul esse. Quod autem quies venit, id fit ratione naturæ, quæ existimat se mortem aut morbum superasse, quiescente interim morte vel morbo, & expectante terminū propositi sui. Cùm autē ægrotus lætatur, tunc morbus rursum consurgit, & contra sanitatem pugnat. Quando hoc modo aliquantulum progressus est morbus, tunc iterum quiescit, & videtur adesse bona valetudo, sed fallax ea est. Hi læti habitus, signa sunt morbi diuturni aut mortis.

Grauissimo bono quies repentina nō bona.

Epileptici rectè dum quod ... morbus S. Viti.

Quies in morbis grauibus unde.

Quamobrem plenior illa corporu habitudo cunctanter est soluenda.

Cura igitur iuxta sententiam Hippocratis est, vt læta illa signa, quæ tam bonæ spei sunt, frangantur, hoc est vt in morbum transmutentur, ita vt nihil læti conspiciatur amplius, idque citò faciendum. Siue enim ad mortem, siue ad fixum morbum res inclinata est, properandum est. Quamprimū enim in fixis morbis signa dimidium annum durant, non amplius vulgaribus

ribus medicamentis subiiciuntur. Quod si in morbis letalibus ter redeant, vsque ad mortem durant. Idcircò statim omnia in morbum vnũ sunt conuertenda, qui curæ obsequitur, & aliquantulus spei est.

Vt corpus nouæ nutricationis initium capiat.

Causa cur properandum sit, est, vt corpus ex naturâ suâ priùs cibum accipiat, quàm morbus accedat, & cibum inficiat, priusquàm fruatur eo. Si enim corpus in cibi sumptione posterius sit, tunc peruersè res agitur ita enim morbus pascet corpus & nõ natura, sicut ordinariè fieri debebat. A morbo autẽ nutriri, totũ corpus infici est.

Non tamen vacuando eò vsque pergi velim, vt vasa in se penitus considant, hoc enim tutum non est, sed quatenus natura feret. eò vsque progredi oportet. Sic & extremæ vacuationes periculosæ sunt.

Non bonũ est etiam signum, sicut superiora, si cõpressio fiat vel coãgustatio, siue à morbo siue à Medicinâ. Similiter si purgatio fiat propter accidentia, ea quoq; nõ conueniret. Morbus enim vel ad mortem, vel ad fixam naturam dispositus est. Quòd si igitur illa accidentia tollere coneris, ea quæ in toto corpore sunt, ad cor penetrabunt, & res peior erit quàm priùs.

Et contrà repletiones, si extremæ fuerint, similiter periculosæ sunt.

Quamuis post sumptam medicinam sanitas aliqua consequeretur, ea tamen non est constãs. Quamprimùm enim aliquod priorum signorum redit, nemo ea iterum delere potest, vt in principio, imò ita rem relinquere & Deo committere oportet. Natura enim hîc atteritur, debilitatur & euanescit, & absque omni auxilio recedit.

Aphorismus quartus.

Victus tenuis & exquisitus in morbis longis semper, in acutis vbi non conuenit, parum tutus est, & rursum victus, qui ad extremam peruenerit tenuitatem, molestus est, si quidem quæ ad summum peruenerint repletiones, molestæ sunt.

Vbi diæta studendum sit.

SEntentia Hippocratis est, quòd in difficillimis & maximè diuturnis morbis mediocris & decens diæta seruari debeat. Quòd si id nõ satisfaciat, periculum esse, ne æger difficulter curetur: Quòd si ad extremum diætam adhuc subtiliùs & arctiùs constringere velis, metuendum esse, ne illud quoque frustrà fiat. Et postremò si repletio inducatur, ita vt morbus seipsum repleat, & non diæta, illud quoque malum esse signum. Verum certè est, quemlibet morbum, siue mortalis sit, siue aliàs diuturnus, non indigere peculiari diæta. Natura enim cibum non appetit. imò morbi tota plena est. Idcircò quando diæta mediocris non iuuat, signum est, non diæta, sed medicinâ agendum esse. Vbi enim morbus seipsum pascit, ibi diætâ non opus est, sed sola medicinâ. Morbi enim seipsos replent perindè ac si quis seipsum nimio cibo obrueret, ita etiam morbus saturatur. Hippocrates tamen hoc in loco de nullâ Medicina loquitur, nec morborum nomina apponit, sed solummodo generalem aphorismum facit, qui omnibus morbis conueniat quasi diceret: si in magnis morbis contingat, diætam nihil proficere, tunc diætæ non est studendum, quin potiùs medicinæ omnis opera impendenda est. Natura enim seipsam pascit adeò, vt & plena sit. Aliud nihil docet hic Aphorismus.

Diæta in nullo morbo vtilis est.

Diæta quando opus sit, & quando minus.

Aphorismus quintus.

In tenui victu peccant ægroti; quò fit, vt magis lædantur, siquidem quoduis peccatum grauius hîc, quàm in paulo pleniore victu esse solet: eadem de causa sanis etiam valdè tenuis stataque & exquisita victus ratio parum tuta: quia errata grauiùs ferunt. Quare tenuis exactúsque victus paulò pleniore existit maxima ex parte periculosior.

Non fame, sed Medicina morbi curandi.

VVlt hoc in loco Hippocrates, ægrotos non debere vti seuerâ diætâ, aut multum ei tribuere. Qui verò contrà faciunt, & per diætam multum efficere volunt, ij magis se corrumpunt. Obseruate autem causam, quare dicat: morbus qui tali diætâ curatur, non curatus est. Desinente enim diæta redit morbus & crescet denuò. Non enim diæta, sed Medicina curare debet. Idcircò ægroti in seipsos delinquunt, cùm morbos fame pellere conantur. Morbus enim nulla fame pellitur. Diæta quidem seruari debet, non vt cura, sed vt naturam idoneam conseruet, vt suas actiones eò meliùs perficere possit.

Diætæ vsus.

Siquidem quoduis peccatũ grauiùs hic, quàm in paulo pleniore victu esse solet.

Quando igitur peccatum aliquod committitur in medicina, sicut de diæta dictum est, tunc non parua mala efficiet ipsa, imò magna incommoda inuehet, & maiora quidem, si ægrotus per se subtilis, sit, quàm si crassus sit. Notate igitur, crassum melius esse hîc, quàm subtile. Crassities enim plus roboris habet quàm subtilitas. Vbi igitur robur est, ibi porrigendum est nutrimentum, illúdque minimè denegandum. Si igitur in rapis plus est, quàm in*, tunc rapæ dari debent non*, hoc est, ægrotus non subtilibus diætis sanari debet, sed potius eiusmodi cibis, in quibus plùs virium est.

Vbi diæta liberalior esse debeat. Crassities vtilior tenuitate.

* Prunis paruis, quæ Zipartlin vocantur.

* Pruna Sani tenuiter non attiendi.

Eadem de causa sanis etiam valdè tenuis, statáq; exquisita victus ratio parùm tuta: quia errata grauiùs ferunt.

Quin & hoc nobis pro admonitione accipiendum est, ne sanos homines adeò subtili diæta nutriamus, sed potiùs cibo efficaciori: nec ad amussim seruari diæta aut iuxta numerum dimensum debet, imò varia concedere permittamus, non certa quædam. Quando enim in morbos incidunt, eò meliùs, cibos crassiores ferre possunt, & citiùs sanabuntur, quam subtiles homines. Qualis igitur est cibus, talis etiam fit natura: quæ si à cibo subtili nutrita sit: in medicina parum adiuuat: si verò à cibo robustiori sit pasta, tunc medicinam egregiè subleuat.

Crassiores cibus sanitati gracilibus. Quale alimentum tale quod alitur.

Quare tenuis exactúsque victus paulò pleniore existit maxima ex parte periculosior.

Idcircò medicus non multùm studebit diætis subtilibus, nec multũ per eas efficere conabitur, quin potiùs hoc cogitabit, diætas esse fallaces, medicumque decipere, quando subtiles sunt. Auxilium enim medicinæ debitum negligit. Non igitur docet Hippocrates, vt medicus vel

Diætæ prætereundæ modus quis. Medicina sanat, non diæta.

ægrotus diætæ incumbat, & per eam multum efficere conetur, sed vt diætam præscribat, quæ naturæ sit conueniens ad eam roborandam, eaque sit crassior diæta. Studium autem præcipuum colloces in medicinà, quæ potestatem habet sanandi ægrotum. Hæc ad id creata est, non diæta.

Aphorismus sextus.

Ad extremos morbos extrema exquisitè comparata remedia optima sunt.

Posterio est annorum morbi priori bus peiores.

HOc in loco Hippocrates quandam prophetiam ponit, nempe quòd postremis temporibus extremæ medicinæ adhibebuntur, idque ita intelligendum est. A principio suo vsque ad finem res quælibet semper fit magis magisque adultior, robustior, pertinacior, & quò propior est fini, eò est vehementior. Exempli gratià, seritur glans in terram. Illa igitur magis magisque crescit, donec tandem post multos annos magna fiat arbor. Hæc igitur arbor in initio cultro poterat excindi, nempè cùm adhuc esset ferula: pòst verò magna opus est securi ad eam secandam. In initio puer eam potuisset dissecare, post verò duo vel tres viri adulti satis laboris habent, vt eam excindant. In initio momento oculi diffissa fuisset: pòst verò vix in aliquot septimanis dissecari & findi potest. Ita etiam se res habet cum morbis, qui incipiunt oborti leuiusculè, & tandem adeò adolescunt, vt vehementiores magis magisque fiant, donec tandem in *exaltationem* suã deueniant. In principio leuis medicina eos curasset, pòst verò minimè potest. Dicit igitur Hippocrates, medicinã adhiberi debere iuxta gradus, hoc est, morbo primi gradus, primi gradus medicina: medij media: extremi extrema & fortissima medicina debetur. Scitote autẽ gradationem medicinæ iuxta hoc exemplũ debere intelligi, si quis laboraret hydrope, isque esset in initio: hinc sequitur leui & facili viã eum curandum, nempè per pilulas de Serapino, de gummis, &c. Quando autem morbus augetur, & ad medium peruenit, tumórque fit maior, tunc medicina prior non ampliùs valet. Oportet igitur aliquid fortiùs adhiberi. Morbus enim est fortior, & præterea aliqua symptomata habet, quę & ipsa respicienda sunt in curà. Quando autem ad summum gradum peruenit, tunc ægrotus totus tumet, breuis est anhelitus eius, caput & alia membra valdè dolent: hæc omnia simul cõsiderari debent, & ita præparanda est medicina, quæ siti, anhelationi, & omnib. membris conducat, illaque erit extrema medicina.

Gradus morborũ & medicinæ sint æquales. Pil. de Serapino. & gummis hydropicum curant incipientem.

Morbi quantitatibus differũt.

Differunt itaque medicinæ morborum cùm in principio sunt, ab iis quæ in fine sunt. Aliter enim se habet principium, aliter medium, aliter finis. Scire igitur decet medicum, quomodo medicina eò redigenda sit, vt & in extremis morbis valeat. Exempli gratia; pilulæ de serapino & de mezereo iuuant in initio, sed non in fine: si autem eas in quintam essentiam transmutes, & in altiori gradu colloces, tũc & extremo morbo medebuntur. Si enim morbus alicuius vsque ad extremum crescit, & in initio medicinam suam habet naturalem, scitote certò quòd illa medicina per artem etiam exaltari possit, vt semper in pari gradu sit cum morbo. Medicus igitur scire debet id, quod medicina patefacit, sibi imitandum esse, nempè per Alchimiam, quæ ars hæc omnia præparare & perficere docet.

Exaltatio medicamẽtorum.

Alchimia naturæ æmula.

Aphorismus septimus.

Cum itaque morbus peracutus est, extremos protinus labores habet, summeq́, tenui victu est vtendum. Cum vero non est, sed pleniorem victum licet exhibere, tantum de extrema victus tenui ratione remittendum est, quantùm morbus extremo est remissior.

In morbis repẽtinis & intensis cibus tenuis conuenit.

QVilibet morbus acutus, qui cum summâ angustia ingruit quasi mors, qualis est pestis, mania, & alij plures quando inuadit aliquẽ, statim secum inducit extremos languores, summósq; dolores. Exempli gratiâ, febris in principio mitis est; vis autem ipsius magis magisq; augetur, donec tandem pessima fiat: ita de his morbis intelligendum est quando inuadunt aliquem, tunc statim summi dolores in initio adsunt, ita vt morbus & dolor in initio & fine vnum & idem sint, hoc est, statim cùm principio adest mors cum omnibus suis conditionibus. Dicit igitur Hippocrates, quando eiusmodi acuti morbi incipiunt, qui initio pessimi sunt, tunc cibo tenuissimo & ieiunissimo pascendus est ægrotus. Causa est, quòd vbi talis morbus est, ibi omnes naturæ vires pugnant cum morbo. Si igitur natura non ordinario cibo & cautè pasceretur tunc cibus digeri non posset: natura enim ægrotum in pugnã cum morbo non deserit. Quòd si autem cibus indigestus remaneret in ventriculo, alius indè morbus sequeretur, & morbus ita duplicaretur. Cibus igitur dandus est tenuis & leuis, qui sponte suã pertranseat, non indigens multa digestione, quales sunt iuscula & legumina ac pultes, tales naturam in cursu & pugna sua non impediunt. Si autem non tanta sit vehementia morbi, ibi pro ratione ægroti cibus dari potest liberaliùs. Necesse autẽ est adhuc vnum scire, quanquam eius Hippocrates nullam faciat mentionem, nempè quod in eiusmodi morbis diæta vel cibus debeat simul esse medicina, quæ naturam adiuuet. Exempli gratia: si peste quis correptus esset vel pleuresi, tunc cibũ oportet expellere, vt natura exoneretur & liberetur, idq; fieri debet per *aurum Diaphoreticum*, & per *Tartarum Diaphoreticum*, quanquam hæ medicinæ nõ cibi esse videãtur, sed cibus & potus sunt. Qui enim illis nutritur, non moritur fame etiamsi nihil comedat, quantumuis parum de supradictis accipiat. Sciendum igitur, has esse medicinas simul & nutrimenta, & in tali nutrimento summum arcanum latet.

Causa.

Cibi qui leues.

Cibus & potus optimus, qui simul sit medicus.

Aurum Diaphoreticum pro peste. Tartarũ Diaphor. &c. Vide Archidoxorum prolog.

Aphorismus octauus.

Cùm morbi vis est maxima, tum vel tenuissimo victu est vtendum.

QVilibet morbus qui in summo gradu est, tenerrimè tractari in cibo & potu debet, ne scilicet tali ægroto detur cibus, qui corpus penetret aut delectet, quales sũt aromatici, delicati cibi, pisces, gallinæ, &c. Vbi enim tã boni coqui sunt, ibi natura oblectatur & morbũ deserit in suo cõflictu, delitiasq; appetit, atq; ita seducitur. Cibi nõ delicati sunt optimi in hac diæta. Similiter nullum forte & exiliens vinũ dare debet. Sicut enim hoc vinũ cerebrũ inebriat & debilitat, ita omnia quoq; membra eneruat. Ideò dari debet vinũ leue, in quo natura nullũ robur quærere

tere possit: & quamuis naturæ aliquid boni dare velis, id tamen non sit copiosum. Quin & hoc vobis notandum est, quanquam Hippocrates id non dicat, lacticinia & alios cibos, qui morbum ad se trahunt, morbum tollere, cum eum secum per vrinam & sedes euehunt, vt in ictéritio morbo *granum iuniperi* egregius cibus est ad pascendum ægrotum vna cum aliis cibis, necnon *aqua de cerasis* peculiarem vim habet, si bibatur in alio potu. Medicum igitur ita decet esse prudentem, vt diætam non solum in certo pondere potûs & cibi constituat, subtilissimosq; cibos deligat, sed vt potiùs cibos illos accipiat, qui simul medicina sunt, illis fruatur ægrotus. Illi conueniunt morbis illis, qui in statu suarum virium sunt.

Cibi debent simul esse medicinæ. Granum iuniperi. Aq. de cerasis.

Aphorismus nonus.

Sed & ex ægroto coniecturam facere oportet, an is cum præscripto victu perstet vsque ad morbi vigorem, & an prius deficiat, imparq; cum tali victu succumbat priùs, quam cedat morbus & obtundatur.

OPortet etiam medicum considerare, vbi diæta aliqua nihil iuuat, ne diutiùs in ea perseueret, sed medicinam admoueat, siue ea cibus sit siue non. Illud enim maximè necessariũ est, quomodò cunque agatur. Cum autem Hippocrates tot verba faciat de diæta, sciendum vobis est, non esse intelligendum solummodo cibum & potum, quib. summoperè student medici Italici & Gallici. Imò aliter diæta hic intelligenda est. Hippocrates enim diætam non solùm ad nutriendum rectè corpus requirit, sed potiùs vt curet. Decet igitur medicum considerare, quæ virtus insit cuilibet cibo, ita vt eos cibos iuuat, qui simul & medicina sunt, diætamque ordinet non propter nutritionem, sed potiùs propter medicinam, & vt abstinentia præscribatur tantùm propter medicam vim, quæ cibo inest, non propter repletionem vel abstinentiam cibi nutrientis. Exempli gratia laborat aliquis quartana, illi præscribenda est diæta, quæ debet esse & cibus & medicina. Dosin autẽ diætæ & quantum ægrotus edere debeat, colliges in administratione iuxta vires & robur medicinæ, quæ cibo inest, non iuxta nutrimentum, quod inest cibo. Sal igitur quartana laborantis, sit *sal absinthij*, caules ipsius laxent; carnes eius attrahant, digerant, & per aluum purgent. Similiter de potu, vinum eius sit medicina, hoc est, sit præparatum cum illis rebus, quæ morbum istum pellunt. Nihil igitur propinari ægroto debet, cui non insit vis quædam medicinalis.

Diæta vocab. [illegible] quid significet.

Cibi medicati, & eorum dosis.

Dosis ciborũ medicamentosorum vnde æstimanda.

Aphorismus decimus.

Quibus igitur vigor statim futurus est, eos tenuiter statim habere oportet. Quibus autem posterius, & in ipso vigoris tempore, & paulo sub ipsum, de victu demendum est. Antea verò plenius alendi sunt, vt perferre queant.

OPortet etiam medicum scire, quando cibandus & potandus sit ægrotus, idque sumendum est ex morbo ipso, prout is fuerit affectus. Hoc ita intelligite, cum nutritio ægrotum non curet, sed sola medicina: in ipsa quoque fundamentum erit diætæ. Ideo Hippocrates vult dicere, quomodo medicina administrãda sit, quibus temporibus, quàm fortis. Non enim semper natura medicinam amplectitur, sed interdum tantum, interdum verò non. vt iusta hora eligatur, in qua natura appetit medicinalem potum & cibum. Cum enim paroxysmus viget & morbus intumuit, tunc natura nullam diætam accipit. Est enim [illegible]. Vult igitur Hippocrates, medicum debere animaduertere tempus idoneum ad administrandum naturæ. De his loquitur, non an pyra, poma, iuscula, aut alia danda sint.

Aphorismus vndecimus.

In ipsis paroxysmis cibum adimere oportet. Præbere enim noxium est. Et cum per circuitus redeunt morbi, in ipsis accessionibus abstinendum est.

ISte aphorismus, vt superiores, intelligendus est de eo, quando natura recusat, non dandum ei esse cibum, sed tantùm illo tempore, quando ei commodum est. Est enim tempus aduersum, & est tempus constans.

Cùm enim morbus naturã & vim suã exerit, non bonũ est cũ eo agere, sicut, cũ viro irato nihil agi potest. Quando autẽ cum eo aliquid agendũ est, oportet expectare, donec præterierit ira, tunc est intelligens, vt sermonem & responsa tua percipere possit & alacriter respondere, &c. quæ omnia in irã naturæ fieri nequeunt. Similiter etiam intelligendum est de morbis exacerbatis. Notate igitur periodos, paroxysmos & accessiones, omnes esse naturæ iram eiusque furorem. Quanquam aliud genus iræ sit periodus, aliud accessio, aliud paroxysmus, aliud exacerbatio; omnia tamen hæc ira naturæ sunt, orta ex offensionibus, quas natura a morbo pati cogitur, aut morbus pati cogitur à natura. Vtrinque enim ira oboritur. Sciat igitur medicus iram aliam esse naturæ, aliud quoque eius tempus seu sanitatis aliam verò iram esse morbi, quando ille se ostendit: Hæc respicere decet medicũ, vt videlicet iuxta tempus & horam agat, nihilq; importuno tempore incipiat.

In paroxysmis [illegible] cibus.

Paroxysmus est ira naturæ

Periodus, accessio, par. &c. diuersa sunt

Paroxysmus quid sit.

Aphorismus duodecimus.

Accessiones vero & constitutiones morborũ indicabunt, tũ morbi ipsi, tum tempora anni, tum periodorum proportionis inter se obseruatio, siue ea quotidie, siue maiore interuallo fiant. Sed & ex iis, quæ postea apparẽt indicia sumũtur, velut in pleuritide sputũ, si statim initio appareat, breuẽ fore denũtiat. Si vero posterius conspiciatur, lõgũ. Quin etiã vrina, alui faces, sudores, crises difficiles aut faciles, nec nõ breues aut lõgos fore morbos cũ superueniũt, demõstrãt.

VT medicus cognoscat naturæ irã in paroxysmis, cõsistẽtijs, periodis, accessionibus &c. primùm omniũ morbũ sibi proponat, eumque funditus perscrutetur, quo cognito, horam & diem sciet quãdo naturę ira incipit, aut morbi etiam: & hinc ei notum erit, quomodo ei anteuertendum sit, & quando, ita vt mediante medicinã vtrãq; ex parte ira euitetur. Non solus autẽ morbus id facit, sed & ipsum tẽpus naturæ & morbi iram significat. Exẽpli gratiã, nosti aliquem febri laborare, & ex arte & experiẽtia agnoscis eam esse tertianã. Iam igitur te scire oportet febris consuetudinem à principio vsq; ad finem, quando quies non sit futura. Similiter si febris accidat in autumno aut hyeme, tunc quartana est, id docet tempus: Ita quilibet morbus suum certum tempus habet, in quo oritur,

Morbus ipse suas certas accessiones & discrimina habet Tempus.

de

de mense ad mensem, ab vnâ Lunâ vsque ad aliam, ab ortu Lunæ vsque ad occasum eiusdem, & sic de omnibus firmamentis, quæ quidem tempus ipsum sunt. Lux enim & tenebræ tantùm sunt nox & dies, nòn tempus sed tantùm diuisiones temporis. Firmamentum dat tempora anni. Qui igitur firmamentum nouit, is etiam scit quinam morbi singulis annis sint venturi. Hæc decet considerare medicum, nec non planetarum circulationes & progressus & egressus stellarum mobilium, quæ alio atque alio modo suum cursum habent, nouaque tempora pariunt, & res augent vel debilitant: quomodò scilicet illarum effectus misceantur. Simili modo se habent morbi, qui reguntur ab astris, vt stultus aliquis: & sicut astra erunt & se habent, ita etiam stultus cum suis rebus hinc indè inconstanter vagatur, semper alius. Tales igitur morbos medicus nouisse debet. Hoc enim modo præueniendum erit iræ, sicut dictum est, quòd quotidiè aut tertio quoque die accidere possit.

Firmamentum causa temporum anni Medico quæ scitu necessaria sunt.

Signatura morborum.

Quin & hoc medico sciendum est, morbos per sese sua signa dare ex quibus medicus intelligere possit, an diuturni sint futuri vel non. Nullus enim est morbus, qui non signa in se gerat sui exitus & mutationis, ex quibus cognosci potest sicut natura alius modis se notam facit & designat. Est enim in morbo signatura quædam sicut in homine, vt dicitur, homines rufi sunt perfidi; item quò debilior eò ferocior: Eiusmodi enim signa natura fecit, vt homo innotesceret. Similiter etiam morbus quilibet signatus est suis signis, quæ medicum scire decet. Dicit igitur Hippocrates, si post signa non statim morbus veniat, significare morbum breuem; sin statim, significare morbum diuturnum. Causa est, quòd maturatio primò, non vltimò fieri debeat. Quod autem maturari debet, breui tempore maturescere nequit: vis enim maturans in principio, ferè est efficacissima.

Vis maturans in principio potentissima.

Vrina quoque denotat quorsù tendat morbus, nec non sedes & sudores. Hæc enim omnia sunt excrementa earum rerum, quæ ipse morbus sunt. Cùm igitur ex morbo sint, ex ipsis cognosci etiam potest, quid circa morbum, vel ex morbo sit. Sicut enim tabellarius veniens ex peregrinis regionibus interrogari solet, quomodo se habeant regiones illæ: ita oportet medicum omnimodè experientiam suã habere & obseruationem, vt gnarus consistat ante ægrotum & non ignarus, & vt morbos auertere possit, & vt sciat an diuturnus vel breuis sit futurus, ac benè vel malè exitum suũ sit habiturus. Hæc omnia benè didicisse debet medicus in omnibus morbis & minimè vti generali consuetudine, vt vulgus solet, quod iuxta suas opiniones tantùm loquitur. Medicus autem non debet loqui temerariè, sed scienter & iuxta artem medicam. Tam doctum enim eum esse oportet, vt à principio vsque ad finem sciat, quomodo se gerere debeat. In summa *signaturam morborum* medicum in homine agnoscere decet, similiter quoque firmamenta, quidnam illa in ipsa tempora infundant. Tunc benè se habebit res omnis.

Excrementa, vt de morbo eorum conditione testãtur. Medicũ quę nosse deceat. Medicus a plebeio diuersus sit. Signatura morborum Medico apprimè sciẽda. Signatura morborũ & astrorũ influentia medico debeat nota esse.

Aphorismus decimustertius.

Ieiunium senes non decrepiti ferunt facillimè; secundum hos ii, qui constantem ætatem agunt; minùs adolescentes, minimè omnium pueri, atque inter eos minime qui acriori sunt & viuidiori ingenio præditi.

IN hoc aphorismo ante omnia hoc exemplũ notate. Arbor tenera in id inclinata est, vt crescat & augeatur. Quòd si verò crescere debet, oportet eam habere aliquid à quo iuuetur in crescendo, & quòd crescat: absque illo enim non fiet ponderosior. Ex hoc sequitur, naturam, quæ est in potentia crescendi, illud ipsum, ex quo vegetetur, desiderare. Oportet igitur iuniores illud habere, quia crescere eos oportet, donec ad perfectam suam ætatem perueniant. Hac igitur de causâ puer plus humoris requirit, quàm aliquis adultus, donec desinat crescere, hoc est vsque ad vigesimum quartum annum. Dicit itaque Hippocrates seniores meliùs ferre posse famem, quàm iuniores. Iuniores enim duplici fame afficiuntur fame scilicet crescendi, & fame sustentandi. Cùm igitur seniores non ampliùs crescant, ideò fame crescentis potentiæ non stimulantur. Iuniores autem fame crescendi irritantur, ideò ieiunia ferre nequeunt, sicut seniores, qui si pro duplici fame comederent, seipsos frustrà implerent non necessariò. Ratione igitur potentiæ crescendi iuniores fame stimulantur, eámque tolerare minimè possunt quin potius in morbum inciderent. Quando autem desinũt crescere, tunc verâ fame afficiuntur, tunc incipiunt apti esse ieiuniis. Priùs autem oportet eos comedisse plus quàm seniores, ex hâc causâ, quòd natura ipsorum viuidior & ardentior est, quàm seniorum. Senectus enim magis magisque fastidio afficitur & tædio, & natura eorum minùs minusque desiderat. Decrescit enim velut arbor, quæ appropinquante hyeme vnum folium post alterum amittit, vnámque virtutem post aliam, & quò vicinior est autumno, eò minùs alimenti requirit, eóq; meliùs carere potest, quàm cùm iunior esset, scilicet æstate instante.

Duplex fames in iunioribus.

Senectus iuuentute ignauior.

Aphorismus decimusquartus.

Qui crescunt natiui calidi habent plurimum, itaque copioso cùm egeant alimento, abunde ipsis suppeditare oportet, alioqui corpus consumitur. In senibus verò inest calidi parum, paucis propterea succendiculis egent, siquidem multo extinguitur calidum. Ob eandem causam etiã senibus non sunt febres perindè acutæ frigidum enim est corpus eorũ.

HOc loco dicit Hippocrates, eos qui crescũt, abundare calore natiuo, & ideò multo cibo indigere, ieiunióque minus idoneos esse. Quod autem potentiam nascendi vocat calorẽ natiuum, hanc causam habet: sicut Sol omnes res instigat, & omnia per Solẽ crescunt, & Sol summum arcanũ est in igne, & purissimus summúsque gradus elemẽti ignis, ita vt nulla species in elemẽto ignis, sit adeò clarificata & præparata vt Sol, ideóque omnia per Solẽ maximè crescunt: ita etiam se habet *calor innatus* in hominẽ, qui in microcosmo est Sol elementi ignis. Per hũc Solẽ crescit homo. Vbi igitur Sol iste fortis est, & efficaciter terrã ferit ibi oportet multas

Sol arcanum naturæ. Calor natiuus est sicut sol in mundo.

Sol Microcosmi. esse humectationes, pluuias: rores. Similiter in homine quoque accidit dum crescit. Nam & microcosmi Solem multas humiditates, videlicet pluuiam & rores, hoc est, cibum & potum copiosum habere oportet. Hinc est dictum illud, Sol & homo generant hominem, Sol & homo generat hominem ita vt homo sit pater, ex quo semen est: Sol verò vt vis crescendi in quantitate & robore. Semini igitur humano nutrimentum suum dandum est. Exiccatur enim sicut arbor, quæ siccitatis causà arescit, & humido destituitur. Quare senes non aliter Solem habent, quàm Senectus est frigida vt hyems. hyems habet; & sicut Sol in hyeme terram frigefieri sinit: ita etiam facit Sol microcosmi in senectute. Senectus est frigida, sicut autumnus: indè malè cum eà etiam agitur: & sicut in hyeme & autumno natura Solem fecit, ita Senes cur alimentis multis non egeant. etiam in senectute comparatum est. Hyems non eget multà pluuia vel rore: non enim ea consumere potest. Sic etiam senectus, si multū cibi ei daretur, omne id congelaret in glaciem, hoc est, mortem. Cùm igitur senes ex vere in hyemem transierint, non amplius verni vel æstiuales sunt, non ampliùs caniculares: sed autumnales Octobri & Nouembri similes &c. fiunt & manent, ideóque frigidis temporibus non vernis, æstiualibus aut Augustalibus temporibus æquiparantur, &c.

Aphorismus decimus quintus.

Ventres hyeme ac vere natura calidißimi, & somni longißimi. Per ea igitur tempora plùs cibi dare oportet, siquidem plùs natiui caloris habent, quò fit vt copiosiore alimento egeant. Argumento sunt ætates & athletæ.

Ventres cur hyeme pinguiores. CVr ventres in hyeme & vere sint pinguiores hanc causam naturalem scitote. Sol quò altior est, eò magis frigefacit copora, hâc de causà, quòd velut Magnes attrahat ad se sui simile, hoc est, hominis microcosmi Solem. Sol exterior solē interiorem hominis in æstate debilitat attrahēdo. Simile enim simili associatur. Cùm igitur Sol exterior interiore fortior sit, hunc is omnino ex homine attrahit. Exempli gratià, Luna dominatur Lunæ hominis, quæ in cerebro est, Luna cerebro dominatur. ita vt homo Lunæ actiones in cerebro sentiat. Ita etiam de Sole intelligendum est, quòd Solem suum homini is extrahat, hoc est, calorem adimat, vt non tam efficax sit per gradus aliquot, & per tot gradus Sol in homine frigefit. In hyeme verò Sol non est tam efficax in terris, sed multò debilior, ideò nihil ex homine trahit. Ex hoc sequitur, quòd Sol microcosmi totus in ipso maneat, cum toto suo calore, natura & viribus. Ideò homo in hyeme fortior est quàm in æstate. Quin & omnia membra corporis illo sole gaudent adueniente hyeme, cùm integer cum omni & perfecta suà efficacià Sol adsit corpori. Huic igitur Soli per hyemem satis ciborum dandum est; sat potus: Sol enim iste ea omnia absumit, sicut sol exterior aquam ex lacunà; aut foueà aliqua exhaurit.

Iuuenes iuniores maximè iuuenes vt differant. Animaduertendæ etiam sunt hominum ætates & dispositiones corporum. Discrimen enim est inter iuuenes, iuniores & maximè iuuenes. Similiter etiam inter adultos, seniores & summè senes, planè decrepitos & planè pueros. Pro ratione enim ætatis plùs etiam Sol ille interior operatur, & ideò plus alimenti expetit. Quin & Athletica corpora hâc obseruatione indigent: prout enim pinguia aut macilenta sunt. Sol etiam eorum fortis & efficax est.

Aphorismus decimus sextus.

Victus humidus cùm febri. antibus omnibus vtilis est, tum maximè pueris & illis, qui tali victu vti consueuere.

Calor febrilis quis sit. CAlor, quem habent omnes febres, non habet ferè nomen, & non est ex Sole hominis, sed est alius calor, multò voracior & insatiabilior, quàm lupus, si homini conferatur. Omnis autem calor febrilis igni similis est. Et sicut calor ab igne diuersus est: ita etiam calor ille febrilis diuersus est à calore naturali. Calor febrilis & nat. vt differat. Ex hoc sequitur, quòd calor febrilis sit sicut lupus vorax, consumens & deglutiens omnia, & sola humiditate pascitur. Scitote igitur febricitantibus multos humidos cibos dandos esse, Febricitantibus cur cibus humidus dandus sit. ne ignis ille febrilis naturale humidum inuadat, illúdque exiccet, etiam medullam ossium & membrorum, &c. sicut ignis lignorum, qui consumit omnia quæ adsunt, nihil relinquens nisi carbones & cineres. Medicum igitur considerare decet gradus ignis iuxta iuuentutem & senectutem prout opus erit, sicut sanè gradus sunt caliditatum in vna complexione plùs, quàm in alia, in pueris & iunioribus maiores quàm in senioribus.

Aphorismus decimus septimus.

Videndum etiam quibus semel, quibus bis, plus minúsue & gradatim sit cibus dandus. Dandum vere aliquid tempori, regioni, ætati & consuetudini.

VVlt Hippocrates in diæta non solum considerandum esse morbum, vt ægroto iuxta tempus morbi in die semel, bis aut ter, plùs Quæ in cibo dando spectanda sint. minúsue cibus detur, prout fert ratio: sed & ætatis exigentia inspicienda, & pro ea diæta ordinanda: & præter senectutem vel iuuentutem, etiam regionis conditiones, proprietates, natura & essentia considerari debent, & pro iis etiā cibus & diæta constituenda sunt. Regionis enim natura & consuetudo spectanda & sequenda est, & non frangenda in delectu cibi & potus, & quoties natura appetit, dandum. Diæta hyemis non conuenit æstatis. Nec non tempus est obseruandum. Diætæ enim æstatis nihil valent in hyeme, nec hyemales in æstate. Quælibet habet suum tempus: quod igitur illi tempori vsitatum est, in diæta seruetur, nec misceatur aliquid peregrini. Hoc modo regimina diætetica ægrotorū constituenda sunt, sicut Hippocrates docet, & non introducendum est aliquid contra hunc aphorismum. Hyppocratis laus de syncerit ate. Hippocrates enim hoc in loco sincerum medicinæ spiritum habuit. Medici autem illi nostri arguti ex Germania Italiam facere volūt, id quod tantùm ex mera superbia faciunt, non cogitantes, quid sit Medicina, aliàs Hippocratis doctrinam meliùs seruarent.

Aphorismus decimus octauus.

Æstate & autumno cibi copiam ferunt difficillimè, hyeme facillimè, Vere minus.

Coctiones cur æstate & autumno cur peiores. QVòd æstas & autumnus cibū omniū difficillimè digerūt, in causa est, quòd sol suus homini

hominí detrahitur, qui in hyeme & Vere nondum exaltatus est. Vbi enim non est Sol, ibi nec digestio est bona. Non enim adest calor, non adest ignis Vulcani appetens, coquens & præparans cibos. Si igitur multum comeditur, multum indigesti cibi in homine remanet, ex quo putrefactio nascitur. vndè veniunt morbi, scilicet vermes, apostemata, & alia similia incommoda.

Aphorismus decimus nonus.

In quibus per statos circuitus accessiones fiunt, nihil dandum, nec cogendi sunt: sed demendum ante crises.

Naturæ inuitæ cibus, pigrum ante crises cum periculo obtrudi tur. Appetitus quantæ vis. Immoderatum naturæ inimicũ.

SI quis laboret morbo per circuitus redeunte, ita vt dubiâ mente expectandus sit morbus, illi nullum cibum dari vult Hippocrates, neque eum ad cibum cogi. Natura enim nauseabunda accipit cibum, & quod inuita accipit, pro hoste habet, contráque illud pugnat, nec illud digerere vult. Ideò cauendum est, ne natura inimicis oneretur, sed vt iuxta suam voluntatem agat. Quin & hoc verum est, si cibus vltra modum sumatur, tunc natura cum non digerit, imò perpetuò illum ceu suum hostem impedit, ex quo sequitur, ipsum quoque cibum vicissim lædere naturam. Cibus enim in stomacho esse cupit, stomachus autem eum respuit: cibus vult digeri, natura autem digerere non vult: ita cibus vexat naturam, & sic multò fit miserior. Quòd si id iam fiat, quando morbus suam periodum accelerat aut paroxysmum, scitote nihil aliud nisi magnum infortunium ibi expectandum. Ieiunando igitur nihil peccatur, sed pascendo, etiam si bono animo & per bonum cibum id fiat, nihilominùs tunc temporis mortis causa esse potest. Tutiori igitur & certiori potius obsequendum.

Ieiunando nihil corrumpitur sed nimium cibando.

Aphorismus vigesimus.

Quæ iudicantur vel iudicata sunt, in iis nihil innouandum, vel medicamentis vel aliis irritamentis, sed sinenda sunt.

Naturæ tendenti ad victoriam non est medicinis importunis succurrendum

QVando in morbo incidit Crisis, tunc Medicus videre & cognoscere debet, an illa crisis cœperit, aut prorsus perfecta sit, & an crisis non sit deterior ipso statu, sed in æquilibrio. Tunc enim Medicus nihil incipere, nec suis medicinis vti, nihilque rerum nouarum introducere, sed soli naturæ labores committere debet. Cùm enim victoriam obtinuerit: & crisis sit æquilibris, sperandum est, naturã deinceps quoque superiorem fore. Quod si igitur mutaretur aut peruerteretur, tunc suâ prærogatiua excideret, atque ita labyrinthus fieret, morbusque denuò vires sumeret, & peius aliquid, quam prior morbus fuisset nasceretur. Medico igitur hoc notandum est. Nam & ipsa natura medicus est, habens suas medicinas & suam apothecam, eam medicus non impedire debet, sed adiuuare. Duplex enim est Medicina, duplex apotheca, duplex Medicus, in naturâ scilicet vnus, alter verò extra naturam, hoc est in ipso homine vnus, & extra hominem alius. Exterior indulgere debet interiori, nisi videat opus esse vt interiori succurratur. Ars enim interiori concessa est, vt se ibi teneat & muniat: exterior autẽ ei auxiliari debet.

Natura Medicus est.

Medicina & Medicus duplex.

Aphorismus vigesimus primus.

Si quid expellendum est, ea via expellatur, ad quam maximè tendit & per loca competentia.

HOc in loco Hippocrates bonum consiliũ dat, quomodò expellenda sint ea, quæ naturæ non conueniunt. Aliqui enim omnia, quę naturæ aduersa sunt, per aluum expellere volunt; alij per vomitus; alij per vrinam, alij per sudorem, &c. quæ omnia fieri non debebant. Relinquendæ enim sunt istæ cogitationes, quę non sunt medicinales. Scitote igitur medicum primò omnium cognoscere debere, quò natura tendat, Illa enim prior est Medicus, homo autem posterior & secundarius. Vbi igitur natura incipit, ibi Medicus ei succurrere debet, hoc est, *Natura melior est Medicus, optimè sciens vbi quærendus sit exitus commodissimus.* Si igitur natura per sudores expellere vult, & tu signa sudoris in virtute expulsiuâ inuenis, tunc iuua vt per sudorem expulsio fiat. Pleuritis enim & pestis non per anum, vrinam, vomitum, oculos, aures, aut os expelluntur, sed commodissimè per sudores. Hi igitur promouendi sunt: per sudorem enim horum morborum emũctorium est, vt per poros secedant. Quæ igitur ad sudores pertinent, ea per sudores educi debent: & similiter quæ per aluum expelli debent, per eam deriuentur, & sic de vrinâ.

Expulsionis notitia quot.

Natura Medicus prior est: homo posterior.

Pestis & pleuritis per sudorem curanda.

Habet autem natura sua vestigia; quæ sicubi repereris, illàc expelle nec aliam viam instituas. Quòd si in aliquo loco dolorem sentis, ibi scito naturam emunctorium velle habere. Quòd si nondum à naturâ ipsâ factum est, tu illud fac. Naturam enim illud eo in loco habere necesse erit: ita natura ad emunctorium solum properabit. Quamuis enim nulla emunctoria aperta alicubi essent, cùm tamen videas, naturã eò tendere & congregare, & exitum quærere, tu alacriter aperi & naturæ exitum illo in loco relinque, vbi vult. Vide igitur vt promptus sis ad faciendum emunctorium pro rei conditione, per corrosiua in podagra, ischiade, arthritide, &c. Penè enim tertiam medicinæ partem obtinet medicus, qui virtutem expulsiuam iuxta naturæ voluntatem dirigere nouit. Sæpè etiam superfluitas adest, vt in hydrope, vbi in principio quidem aliquid iuuat, si emunctoria fiant, sed cùm nimia est superfluitas, non ampliùs prodest: natura enim rem relinquit, vt est, ideò nullum signum exitus ostendit. Quãdo igitur nullum signum dat, nullum emunctoriũ fieri debet. Si enim emunctoria fiant absque naturæ indicio & voluntate, tunc morbi lethales oriuntur, aut morbi diuturni & durabiles. Scitote igitur, magnam stultitiam esse corrosiua adhibere ibi, vbi non quærit exitum natura, quæ in alio loco exitum fieri vellet, sed isti eam regere volunt, cùm tamen ipsa sit dominus. Medicus autem seruus. Etquidem natura tantus dominus est, vt nõ cedat seruo vlli, ideo frustrà hæc tentantur. Quilibet igitur medicus consideret, quò natura tendat, ibi expellat & expulsionem adiuuet. Qui harum rerum peritus & gnarus est, is perfectè tertiã partẽ Medicinæ nouit, nec pudeat eũ dici medicũ. Meritò enim & honestè is esse potest. Quin & hoc

Vbi natura expulsiua virtute signum dat, ibi morbo emunctorium faciendum.

Corrosiuorum abusus.

Natura admodũ imperiosa est.

hoc nota, etiam si medico videatur alicubi emunctorium esse nihilominus obedire debet naturæ. Non enim rem perdet, præterquam quod naturam aliter educere nequit, nisi maioribus sudoribus, & similibus. Sunt autem præposteri illi Medici, qui vnicum tantum emunctorium quærunt, vel solos sudores, vel solas sedes, vel solum vomitum. Quod enim natura vult, id etiam Medicus velle debet.

Aphorismus vigesimus secundus.

Concocta & matura medicari ac mouere decet non cruda, neque id faciendum per initia: nisi suopte creantur impetu, id quod perraro fieri solet.

Immatura minime tractabilia.

REimmaturã nemo vti potest. Quid enim prodest immaturum pomum vel pyrum? Ita etiam nihil incipi potest cum morbo immaturo. Apostema nisi prius maturescat, nullam Medicinam accipit. Maturatione autem præcedente, sequitur eius cura, &c. Ita etiam in toto corpore accidit. Si quis enim apostema aperiret nondum maturum id non fieret sine magno damno & dolore, præterquàm quòd multa mala postmodum metuenda essent. Ita etiam in toto corpore accideret. Ideò Hippocrates bene dicit, sola ea, quæ matura sunt, expelli debere: non immatura. Porrò autem sciendum est: id quod non est maturum, maturari debere. Quomodo autem id fiat, ita intelligite. Ars quædam nouit *Attractiua*, quæ clauos, &c. extrahunt. Hæc maturare possunt ea quæ alias in duobus vel tribus mensibus vix maturescerent. Quidam etiam morbi in hora suæ stellæ maturescunt, ita vt in quatuor vel sex horis maturi sint. Talia multa naturæ possibilia sunt, quæ medicus nouisse debet, vt hoc modo ipse quoque morbos maturare possit, vt acceleretur expulsio. Est & alia via maturationis morborũ, vtscilicet *Durum mollescat*, hoc est, induratum resoluatur in aquam, sicut ferrum in aquã resoluitur, quæ quidem destructiones sunt naturarum, vt ex duritie in mollitiem tendant, sicut in homine fit, & ea postea per sudorem expelluntur, aut per vrinam, per sedes, prout morbo conuenit suum emunctorium. Talis corruptio quidem bona est & vtilis, si rectè intelligatur, vt vera maturatio, quæ certè per syrupos non potest fieri. Non enim resoluunt in suã corruptione, ideòque de illis hic non est dicendum.

Matura tio per quę facienda

Maturatio duplex.

Syrupi ad maturationẽ nihil conferunt.

Duplices etiam morbos Hippocrates hic ponit, sæuos & iracundos, & non sæuos. Per sæuos autem illos intelligit, qui punctiones & dolores coniunctos habent, hoc est, loquitur de morbis (non in hoc aphorismo tantum, sed & in alijs) induratis non furiosis, vt sunt pestis, pleuritis, podagra, qui omnes excepti sunt. Qui autem non tam sæui sunt & dolorosi, illi maturandi sunt, & posteà pellendi. In furiosis autem morbis pergendum est qualescunque sint, prout se ostendunt. Ferè enim per se maturi sunt, nec ad maturationem suam vlla indigent medicinã.

Morbi duplices sunt

Via non sit capienda maturatio.

Aphorismus vigesimus tertius.

Quæ euacuantur, non ex multitudine æstimanda sunt, sed an ea quæ debebant, euacuata sint, & an ægroti facile ferant: & sicubi vsque ad animi deliquium expellendum sit, id faciendum est, si modo ægrotus proferre queat.

NOn consideranda est quantitas excrementorum, vrinæ, sudoris, &c. imò potius videndum, an illæ egestiones sint conuenientes & debitæ. Si enim multum egrediatur, & egestiones non sint debitæ, tunc peculiares morbi adsunt, nempe fluxus ventris, dysenteria, diarrhœa, &c. Scitote igitur, si egestiones sint debitæ & conuenientes, & opus sit, tunc in expulsione pergendum est, & proderit. Si autem egestiones illæ non sint iustæ, cessandum est ab expulsione. Si igitur sedes veræ sint, tunc strenue aqua expellenda est, vt æger diligenter perquiratur, si modò ferre id possit. Et quamuis aliqua debilitas accedat, non curandum est. Magna enim sanitas eam consequetur. Non igitur glorietur medicus de multitudine sedium, sed potius de verâ egestione. Sunt enim laxatiua quædam, quæ & bona & mala simul expellunt: alia verò quæ sola bona & nulla mala egerunt: magna igitur discretione opus est, vt accipiatur conueniens & non inconueniens. Exemplum sumite in dysenteriâ, vbi si debita fiat purgatio, quæ veram causam peccantem inueniat, tunc ægrotus statim sanatur. Sin inconueniens arripiat, ægroti mors præsens est. In purgationibus igitur debita simplicia & composita ægroto propinanda sunt, quæ materiam veram & non falsam commoueant. Sed stultitia & inscitia Medicorum tanta est, vt hunc aphorismum non intelligant, & tamen quotidiè de eo se iactitent. Dicunt enim, quomodo potest iste ægrotare, cũ tamẽ toties purgatus sit, tot clysteres hauserit, & tot sedes habuerit, &c. Qualis autẽ est hęc oratio? Nempe de proprio dedecore vestro gloriamini, quòd rem non intelligatis, & interim sedibus operam detis, non veræ agnitioni morbi, ex quâ pendet, quid conueniat, quid non? Itaque multi, si iure publico cum ipsis ageretur, perfidi esse conuincerentur.

Laxatiua sunt duplicia

Medic. veteres iactanbundi.

Aphorismus vigesimus quartus.

In morbis acutis raro, & per initia medicamento vtendum est, idque cum diligenti circumspectione faciendum.

IN peste, in punctionibus, & similibus morbis repentinis, in principio non est purgandum. Causa enim materialis non est in ventriculo. Quod autem in ventriculo non est positum, sed alio in loco, id non debet purgari. Purgatio enim non est emunctorium eius: & sic purgatio fieret illo in loco, vbi non delitesceret morbus, & morbus potius confortaretur hoc modo. Interdum tamen purgatio etiam in his morbis conuenit, vt in peste, & aliquot alijs, vbi plerunque etiam ventriculus plenus est cruditatibus, si igitur materia illa superflua se morbo coniungere & associare vellet, colluuiem illam auferas, non tamen ratione ipsius morbi, sed potiùs propter sordes. Cum morbo autem aliter procede.

Aphorismus vigesimus quintus & vltimus primæ sectionis.

Si qualia debent, purgentur, confert & faciliè ferunt, sin contra, difficulter.

MEdicũ discretè morbos cognoscere decet, nec id solum, imò morbũ per se in

suâ essentiâ & proprietate nosse debet. Quin etiam præterea, si quid incorpore sit, considerare debet, quod ægroto nocere posset, sicut dictum est de stomacho: ita etiam impedimentum ab vrina incidere potest, nec non à sudore, ab oppilatione, & aliis rebus pluribus, quæ morbum ad pernitiem inclinare possent. Hæc omnia auertenda sunt. Si autem ea perferre nequeant, ibi labor & miseria est. Morbus enim principalis, & alij secundarij, qui iam antea adfuerunt, ad mortem tendunt, aut ad aliud malum. Medicum igitur vigilem & circumspectum esse decet, vt bonâ conscientiâ sciat, quid in his agat.

Finis explicationis primæ sectionis aphorismorum.

THEOPHR. PARACELSI GERMANI IN SECVNDAM Aphorismorum sectionem commentarij fragmentum explicans primos sex aphorismos.

SECTIO SECVNDA.

Aphorismus primus.

Si in morbo aliquo somnus molestus sit, mortiferum est, sin vtilis, minimè lethale est.

HOc in loco Hippocrates omnes morbos simul, nullo excluso, complectitur, dicens: Si in quocunque morbo somnus morbo conueniens malè cedat, ægrotum debilitet aut infirmet, signum esse mortis. Quòd si hæc non faciat, sed benefaciat ægroto, nullum esse periculum. Causa huius rei est, quòd somno indigeamus, quo in xxiiij. horis semel nos frui oportet, plerunque per horas sex. Iste somnus quietem reddit corpori, adimitque ei laboris tædium & defatigationem, illudque recreat, vt denuò labori sufficere possit. Præter hunc alij quoque somni sunt, qui non sunt de natura & societate somni iam dicti naturalis, sed homini aliunde superueniunt, nempe primùm per cibum & potum: secundò per morbos, ita vt ægroto concilientur à natura & proprietate ipsorum morborum: tertiò per tempus & astra, quæ & ipsa somnum inducere possunt, & hominem alieno & inusitato somno onerare: quartò per certas medicinas, qualia sunt somnifera, narcotica, stupefactiua, &c. de quibus omnibus non opus est dicere. Vos igitur hoc in loco Hippocratem ita intelligite, quòd somnus, qui vnà cum morbo irrepit, in ægrotis ostendat, quid morbi sit propositum, suumque signum det, vel ad mortem, vel ad salutem, idq; per propriam naturam. Expellit enim somnum naturalem quieti debitum, & succedit ei. Pulso autem verò somno ipse dominium obtinet. Sunt autem in somno astrorum, morborum, cibi & potus, & medicinæ duæ proprietates, vna bona & prospera, significans bonam valetudinem: altera infortunata, hora & tempus, somnúsque ad mortem. Has duas Medicus ex signis suis discernet. Nam & ei, qui se cibo & potu non mediocri replet, superueniens somnus, bonus vel malus esse potest, vt sc. gutta, paralysis vel contractura ineum ingruat, aut

Somnus homini necessarius.

Sex horas dormiendum

Causa & genera somni

Somnus vt de morbo testetur.

etiam is exhilaretur & exsuscitetur. Si igitur non commodat ei, sed officit, ab eo abstineat. Similiter etiam in vino grauis somnus delitescit, quod si ægroto dolores pariat, vitet eum, nec bibat, ne superueniat somnus. Sin bene tibi faciat, non opus est, vt illum somnum fugias. Ita etiam medicinæ quædam sunt, quæ in se somnum continent, si eas rectè vsurpes iuxta proprietatem suam. Qui si tibi conducit, tunc medicina bona est. Sin minus, omitte eam, alias te occidet. Dicit igitur Hippocrates de somno, cum esse rem cæcam & obscuram, idéoque tantùm signa eius consideranda, qualia sint & quò tendant.

Somnus res cæca & obscura.

Aphorismus Secundus

Si somnus delirium sedet, bonum est.

PErgit Hippocrates de somno dicere & affirmare, si in morbo aliquo maniaco, aut alio rationem perturbante, somnus remedio sit, deliriúmque sedet, bonum signum esse. Si autem per somnum morbus augeatur, non bonum esse. Ita igitur intelligite Hippocratem: corpus hominis temperaturam suam habet, quam retinere debet, ita vt quodnis membrum suum officium exequatur, suámque proprietatem habeat. Quando hoc fit, tunc homo viribus suis pollet & sanus est. In cerebro itaque etiam quædam vis imperans est, quæ rationem & cogitationem hominis conseruat. Hæc quando interturbatur, & dissidium inter vim illam & rationem incidit, tunc ratio perturbatur, & ita homo delirat: sicut, si duo vnanimes sint, & vnius propositi & consilij, tunc res, quam volunt, perficitur. Quando autem dissident, & quilibet suum modulum seruare vult, tunc perturbatio sequitur, quæ ex vesana quadam vtriusque libidine fluit. Quando itaq; hi duo per vicinorum interlocutiones sedantur & conciliantur, ita vt res tandem obliuioni tradatur, tunc bene se res habet. Quando autem illæ conciliationes nihil efficiunt, tunc illi duo hostes manent vsque ad mortem. Simili modo hoc in loco Hippocratem intelligite; si talis furor in cerebro oriatur, nulla conciliatio iuuat, nihilque aliud conducet nisi somnus. Si is conciliator esse possit, is optimus est, vt qui solus curare valeat. Quòd si somnus nihil efficiat, tunc signum est fixæ & perpetuæ insaniæ, cui frustra resistitur. De somno igitur scitote, medico summam diligentiam adhibendam, vt industriè, artificiosè & peritè cum eo agere possit. SOMNVS enim tantum arcanum est in Medicina, vt libenter ex aliquo scire velim, (absit dicto error) an & quæ Medicina sit? quæ in omnibus morbis tam præsens & repentinum sit auxilium, adeóque corpori ad sanitatem conducat æquè ac somnus. Somnifera igitur (quomodocunque ea vocentur) à quolibet Medico summopere consideranda sunt. Somnus enim medicina est superans omnia arcana gemmarum & lapidorum pretiosorum. Qui Naturæ ARCANVM SOMNIFERVM ex conuenienti essentia desumptum, rectè applicare nouit, is magni apud ægrotos faciendus est. Non igitur solùm de somnis naturalibus Hippocrates hìc loquitur, sed oportet vt eum intelligatis sicut Medicum expertum, qui ex spiritu medicinæ occu-

Temperies causa sit naturalium actionũ.

Non cæter effectu voluntate duo

Somnus est mirũ arcanum

Somni & somniferorũ laus.

Somnifera Medico diligenter cognoscenda.

Humoristæ taxantur.

tus est, non vt Humorista, qui ignorat quid sit somniferum, sed vt artifex.

Aphorismus tertius.

Et somnus & vigilia si modum excedant, mala sunt.

Somnus est medicina.

Hippocrates pergit de somno, & simul de vigilia, quæ somno contraria est, quorum vtrumque si plus, quàm opus sit, vsurpetur, nocet. Hoc ita intelligite, quasi diceret: Somnus est medicina, siue ex vino, siue ex pane, siue ex medicina, &c. oriatur, & ad sanitatem ægroti confert, si non sit nimius; hoc est, ægrotus bene perpendere debet sufficientiam rei cuiusque. Summum enim in medicina est, sufficientiam scire. Non enim hoc solùm medico conuenit scire, quantum ægrotus comederit aut biberit, sed etiam vt sciat, quantum excernatur, quantum in corpore remaneat, ne nimium fiat. Si enim medicina morbum expellere debet, & nullus morbus adest, non manet inefficax, imò aliud quid aggreditur, cum quo non consonat, illúdque perdit, & hinc morbus oritur. Ita etiam de somno intelligendum est, si modum & necessitatem excedat, quod homini noceat, membrorum officium impediat, & naturam perturbet. Domina autem vigilia scito, medium debere tenere hominem in omnibus, ita vt de quolibet parum sumat, vsque ad suum terminum, quo prætereito, cessandum est. Homo itaque vigilare debet *ab hora quarta matutina, vsque ad horam decimam vespertinam*, plus minúsue, pro cuiuslibet complexionis exigentia. Quòd si homo id non faciat, sed surgat non horâ quartâ sed horâ decimâ primùm, totámq; noctem insomnem agat, tunc ordo verus & naturalis rumpitur. Sol enim vigiliam requirit, dum calefacit, quo occidente, tunc & homo decumbat, & cum sole iterum surgat & decumbat.

Somni immodici damna.

Quãdiu dormiendum.

Sol vigilias, nox somnum poscit.

Hoc ordine omnia regimina constitui debent, quæ ad somnum & vigiliam spectant. Quòd si contrà fiat, ibi morbi peregrini oboriuntur, qui non iuxta ordinem naturę, sed contrà se habent. Ex quo sequitur etiam naturalem medicinę ordinem non prodesse: morbus enim non ortus est naturali modo, cùm omnia suum ordinem habeant. Exempli gratiâ, hydrops suo modo oritur, febris suo. Idcirco etiam medicina hydropis talis est, &c. ita vt omnia suum ordinem habeant.

Incommoda peruersi somni & vigiliæ.

Vt morborum: ita medicinarum suus ordo est.

Cùm igitur hoc loco nullus seruetur ordo, sequitur etiam medicinam esse inordinatam, errabundam & incertam, cui minimè confidere quis possit. Natura enim destructa est, & absque suo ordine vagatur. Dicit igitur Hippocrates, malum esse, si nimium fiat, siue in somno siue in vigilia, ita vt mors inde oriri possit, aut morbus perpetuus, quem nemo curare possit: aut audacter aggredi ausit. Ipsa enim natura in eiusmodi hominibus irregularibus contremiscit.

Nimium omne malum.

Aphorismus quartus.

Neque satietas, neque fames, nec aliud quicquam, quod naturæ nimium sit, bonum est.

Hoc loco Hippocrates vult, in toto hominis corpore nihil iniquè geri debere, imò omnia debere esse certa & stata, modúmque non excedere. Et quidem bene rem cogitauit, quòd dicit, æquabilitatem esse debere, nihil q; nimium. Deus enim ita omnia creauit, vt naturam suam nihil egrediatur, nihilque nimium sit contra creationis suæ ordinem, & naturam, cui que terminum, ita vt omne nimium sit venenum. Vnus igitur pes tam ponderosus esse debet atque alter &c. sic de digitis; vnus pes tot digitos habere debet atque alter. Quicquid autem in pondere aut numero superat, superfluum & morbus est. Si quis enim crus vnum ponderosius altero trahat, tetrum aspectu est. Simili modo etiam intus in corpore res se habere debet, vt quodlibet membrum suum pondus & mensuram habeat. Duo autem proponit Hippocrates, per quæ omnes superfluitates & defectus intelligi possunt; nempe nimiam repletionem, & nimiam inanitionem, hoc est si quis hodie plùs quàm natura ferat, se impleat, cras plùs, quàm natura patiatur, sibi detrahat, vtrumque nihil valet. Seruandus enim est modus certus in numero & pondere, vt in initio sit in æquilibrio & æquali pondere cum repletione. Quodcunque autem alterum superat, id contra naturam agit, nec natura id ferre potest. Si enim naturam in sua essentia consideremus, videbimus omnia suum ordinem seruare, suum numerum, suum pondus, suum modum, suum circulum, &c. ita vt nec excedant nec deficiant. Perindè igitur est, ac si diceret Hippocrates: videte vos medici, vt omnia vestra eò dirigatis, vt in homine sit æquilibrium, nihilque excedat vel deficiat in diæta, regimine; &c. vt omnia sint certa & stata, & æqualia vtrinque. Nisi hoc consideretis quæ agitis frustrà egitis. Notate igitur aliquot exempla. Monasteria habent tales leges, ibi ieiunatur stato tempore & hora contra naturam, ita vt naturæ detrahatur suum debitum illâ horâ. Aliâ horâ nimium habent, vt naturæ modus superetur. Ista duo pondera frangunt libram naturæ. Alterum enim nimis ponderosum est, alterum nimis leue. Aut etiam totâ libra erratur, ita vt totâ septimana se impleant: die autem Veneris & Saturni panem comedant & ieiunent: aut per totum reliquum annum se carnibus infarciant: tempore autem quadragesimali nullas prorsus carnes vorent. Hæc libra est iniqua apud naturam: sed non solùm in hoc ita agunt, verùm etiam in labore & otio, & aliis similibus, quæ non opus est omnia recensere.

Natura est æquabilis.

Nimium omne venenum.

Immoderatum omne vel est nimium vel minimum.

Æquilibrium in homine seruandum.

Monachorum ieiunia noxia.

Medicum igitur decet hæc omnia dispertiri & disponere, & in iusta bilance collocare, ne natura ex altera parte nimium, ex altera nimium habeat.

Similiter de omnibus rebus intelligendum est, vbicunque inæqualitas reperitur: de medicina præcipuè, de qua Hippocrates hic loquitur, vbi medicus inæqualitatem pro maximo detrimento naturę accipere debet, eámque æquiparare, ne natura impediatur.

Aphorismus quintus.

Spontaneæ lassitudines morbos denunciant.

Labor morbos occultos signis suis prodit.

Hoc in loco Hippocratis sententia est, laborem hominis manifestare eius morbos qua-

qualescunq; illi sint. Vocabulum enim (Spontaneæ) non adeò respiciendum est: causa enim & fundamentum hoc est. Quando in homine obortus est morbus aliquis siue bonus siue malus, non meliùs illum percipere potest, quã si laboret. Morbus enim tunc signum aliquod dat sui, quod signum medico attendendum est, qui huius rei peritus esse debet, vt sciat, quis morbus adsit. Iste autẽ aphorismus tantũ propter eos morbos positus est, qui seipsos non produnt aliter, quàm inquietudine & labore, per quæ ad signa danda coguntur. Exempli gratiâ; Laborat aliquis calculo, arenâ, bolo, &c. non autem sentit hunc morbum, nihil tale de se sperans. Si autem nimio itinere defatigetur, aut nimium se incuruet, aut alio modo corpus commoueat, ita vt bolus, calculus, arena, &c. in illa commotione loco moueatur & voluatur, &c. tunc se produnt signa calculi, dolor dorsi, crurum, laterum, coxarum mordicationes, &c. ex his signis medicus colliget quid signi ficent. Nec solùm de labore corporis externo hæc intelligenda sunt, sed etiam de labore interno, naturæ scilicet laborantis in seipsa, quæ & ipsa sua signa prodit per labores spontaneos. Exempli gratiâ: comedit & bibit aliquis, hæc natura concoquere cogitur, in quo labore etiam signa se offerunt, ex quibus medicus agnoscere potest, quid naturæ desit aut obsit. Exempli gratia, in digestione, quæ labor naturæ est, contingit alicui compressio circa stomachum, illa compressio signum est morbi. Item orexis aliquem inuadit, & hoc signũ est morbi: item vomitus & tormina, &c. hæc omnia signa sunt latentis alicuius morbi. Hæc omnia medicum animaduertere decet, vt si quis veniat, dicens, quamprimùm comedo, tunc ita & ita afficior: alius dicit, quamprimùm lac & caseum edo, hoc vel illo loco dolorem sentio, &c. alius, quamprimùm vxori meæ iungor, tunc vertigo me inuadit, &c. Ex his medice iudica quid ista signa significent. Si igitur rerum peritus es, & signa vnde veniant agnoscis, tunc quid tibi respondendum sit, scies, & quales morbos curare debeas. Medicum igitur obseruare decet labores hominis, non solùm eos, quos homo sponte exercet, sed etiam eos, quos homo sponte exercet, sed etiam eos, quos natura habet, vt dictum est. Ita enim debet medicus suam scientiam, suam artem & experientiam demonstrare, & ex signis vlteriores causas inuestigare. In hoc igitur aphorismo Hippocratem ita intelligite, eum scilicet de aliis longè rebus loqui, quã *Humores Galeni* docent, qui in explicatione irrisione dignus est, quòd simul is sapore & odore careat.

Calculus solo dolore proditur.

Dolores morbos adesse indicant. Signa morborum ex impeditis actionibus naturæ.

Gal. taxatur.

Aphorismus sextus.

Qui in parte aliqua corporis dolent, & dolorem ferè non sentiunt, iis mens ægrotat.

HOc in loco Hippocratis sententia est, corpus nullo morbo laborare, qui non sentiatur & dolores patiatur. Si quis autem morbus absque dolore sit, vitium in mente esse positum, hoc est, eum morbum non esse corporalem, sed spiritualem.

Finis fragmenti secundæ sectionis. Nam reliqua desiderantur.

THEOPHR. PARACELSI GERMANI EXPLICATIONES in quartam sectionem, fragmentum, postremos nouem aphorismos complectens.

SECTIO QVARTA.

Aphorismus LXXV.

Si quis sanguinem aut pus meiat renum aut vesicæ exulcerationem significat.

SI in vesica exulceratio fiat, aut in renibus, ea est illorum natura, vt se expurgent per vrinam. Vrina enim his in locis colligitur & exit, ita illa materia, quæ exulcerationes facit, in vrinam transit, & quantum vrinæ mixtum est, tantum cum vrina quoque exit, & sic in vrina conspicitur, an vlceratio adsit vel non. Dicit autem Hippocrates; vel pus, vel sanguinẽ exiturũ: causa huius rei est, quòd sanguis origo est omnis exulcerationis propter suũ corrosiuum, quod in ipso residet. Quando itaque vrina ad loca dicta peruenerit, ipsa quoque acris fit & aperit, perindè ac si quis foris vlcus aliquantò asperiùs tangat, tunc incipit sanguinem emittere. Similiter etiam de renibus intelligendum. Nam ex vesica nihil cruoris manat imò tantùm pus: illud est signum exulcerationis vesicæ, cruor autem renum exulcerationem denotat. Quælibet enim exulceratio renum, facilè cruentatur, præsertim si aliquantum arenæ calculosæ admixtum sit, & illam vlcerationem pertranseat, tunc vlcus mordicando aperit, & sanguinolentum efficit. Sunt itaque hæc duo signa certissima vlcerationum, alterum quidem in vesica alterum in renibus.

Vrina indicat vlcera renum.

Sanguis exulcerationis causa propter sal. Vlcera vesicæ per pus, renum per cruorem in vrina denotatur.

Aphorismus LXXVI.

Si cum vrina crassa exeunte, paruæ carunculæ ac veluti pili profluant, illa a renibus excernuntur.

QVando renes laciniosi vel plumosi fiunt, sicut foris quoque fieri potest, vt scilicet vlcera nascãtur, quæ in forma pilorũ, aut sicut scissuræ fiore carnium absumuntur, sicut solent vlcera plumosa: quando, inquam, renes eiusmodi vlceribus obnoxij sunt, atque ita corroduntur, ea omnia in vrinam transeunt, sæpè in tanta quantitate, vt meatus obstruantur, & vrina impediatur, atque ita in vrina post exitum conspiciuntur. Si igitur tales laciniæ in vrina repertantur, certissimum signum est, in viis vrinariis vlcus plumosum delitescere. Et quanquàm Hippocrates tantùm de renibus dicat, attamen id etiam in vesica contingit. Hoc certum est, quòd aliud vlcus lateat in illis locis, per quæ vrina transit. Certò autem de loco definiri nequit, nisi per putrefactionem vrinæ, discrimen renum, & aliorum reperiatur.

Filamenta vrinæ quid indicent.

Vlcerum plumosorum in viis vrinariis signa.

Aphorismus LXXVII.

Qui cum vrinâ crassâ furfurosa quædam excreuerunt, eorum vesica scabiosa est.

INtra corpus quoq; similis furfuribus vel tineæ morbus gignitur. Vbi n. squamæ vel tineæ nas-

Furfures in vrina quid notent.

nascuntur, ibidem etiam pinguedo quædam est, quæ adhæret, vt vnguentum. Hæc enim est natura tinearum vel sapharorum, vt cum quadam vnctuositate oriantur & maneant. Quando itaque intra corpus quoque furfures nascuntur, vrina illos abluit, & sic vnctuosum illud secum effert, nec non interdum furfures, hinc in vrina pinguedo quædam vnctuosa conspicitur, ita vt tota vrina sit pinguis & crassa, mixtis squamis magnis & paruis, quę furfurum formam habent. Squammæ enim talem naturam habent, & talem originem, vt furfures.

Aphorismus LXXIIX.

Sanguinis mictio vnde & quid significet.

Si quis sponte sanguinem meiunt, is venulam in renibus ruptam esse significat.

VEnæ, quæ intra corpus sunt, sæpè ab ipsa natura crassiores sunt, quàm esse debeant; sæpè etiam subtiliores. Quin etiam vnus crassior est altero, vnus subtilior altero. Quando itaque sanguis in venis bullit & furit, & venæ nimis subtiles sunt, tunc venas rumpit. Similiter etiam in renibus fit, & quotiescunque in viis vrinariis vena rumpitur, toties etiam sanguis profluit, interdum sine vrina, interdum cum vrina, fieri enim potest, vt sponte sua sanguis expellatur.

Aphorismus LXXIX.

Quibus in vrina sabulosa quædam subsident, eorum vesica calculosa est.

TArtarus qui in aqua & aliis potibus, etiam in cibo est, quando coagulatur pro sua forma finali, tunc qualis est, talis etiam per vrinam exit, quantùm quidem natura expellere potest, in illa expulsione materiæ arenosæ excernuntur. Quando igitur illæ in vrina inueniuntur, signum est, hominem illum obnoxium esse calculo & arenæ.

Quod autem eiusmodi arenæ si rubræ sint, rubrum calculum, si purpureæ purpureum denotent, in causa sunt renes, qui soli tales colores ei impertiuntur. Per se enim nullus calculus vel ruber vel albus est, sed in vesica tartarus suum colorē retinet, quem ab ipsâ naturâ habet.

Aphorismus LXXX.

Si quis sanguinem mingat & grumos, & vrinæ stillicidio laboret, doloréque incidat in hypogastrium & perinæum, tunc loca circa vesicam laborant.

QVando vesica ex suo statu deturbata est, & ad destructionem tendit, tunc signa sua, & sui agnitionem medico dat ex vrina, videlicet si per vrinam sanguinem emittat, idque guttatim, & cum grumis, &c. Causa enim est, quòd vesicâ laboret quasi erysipelate, scilicet cum inflatione venarum & inflammatione, ita vt vesica intus intumescat & exulceretur. Ex his accidentibus vrina aliam naturam assumit. Et cùm vesica in virtute expulsiua sit infirma, vrina guttatim emanat. Atque vbi eiusmodi inflatio est, loca superiùs circa pudenda dolore afficiuntur, quasi vomica ibi lateret aut bubo. Ista signa sunt morbi cuiusdam erysipelatici, qui & sicut erysipelas curandus est.

Erysipelas vesicę.

Aphorismus LXXXI.

Si quis sanguinem aut pus mingat, aut squamulas, & odor grauis adsit, tunc vesicæ exulceratio significatur.

EST & alia quædam affectio, quando vlcera caua oriuntur ex putrefactione ipsorum vlcerum. Non enim omnia putrescunt, quando autem putrescunt, signum est, alia quoque cum vesica putrescere: Quando itaque vrina pertransit, tunc in vesica fœtorem illum haurit, qui postea cum vrina exit, ideò in vrina signa hæc sunt. Hinc sequitur, quando vrina fœtet, tunc aliquid in homine putrescit. Quòd si concurrant hæc signa, sanguis, pus vel squamæ, tunc putredo est in vesica. Sin minùs, in aliis locis erit, scilicet in matrice fœminis: viris verò in simili regione.

Vlcerum putridorum in viis vrinarius signa.

Fœtor vrinæ putredinis index.

Aphorismus LXXXII.

Si tuberculum in meatu vrinario ortum suppuretur & rumpatur, solutio sequetur.

Deest.

Aphorismus LXXXIII. & vltimus quartæ sectionis.

Si quis noctu plurimum mingat, pauca excrementa significat.

QVando natura cibum accepit, tunc eum ita segregat, vt vrinam mittat ad hepar, vnà cum suo nutrimento, stercus verò cum suis similibus ad aluum tendat. Sæpiùs autem natura in digestione nimium humiditatis adimit stercori, eámque vrinæ attribuit: hinc sequitur stercoris siccitas. Humiditas enim eius, quam habere debebat, per vrinam excernitur. Hinc est quòd multum vrinæ & parum stercoris expellatur, idque noctu præsertim, hac de causa, quando natura quiescit, tunc vrina in vesicam vehementiùs estillat, quàm si non dormiret. Dum enim vigilatur, cogitationes, negotia, labor & anxietas multas operationes impediunt, & sic sedes & vrinam remorantur, vt non ita facilè ad exitum promoueantur sicut noctù fit. Econtrà nimis humida stercora significant parum vrinæ. Vrinæ enim tam detrahitur id, quod suum est à stercore, quàm stercori, ab vrina fit.

Stercora cur sicciora fiant.

Alia explicatio primi Aphorismi Hippocratis, ex Autographo Paracelsi.

Vita breuis.

DEclarat hoc loco Hippocrates mortalitatem Physici corporis. Et hanc non immeritò loco primo ponit. Tractationis enim ipsius omnis, hic vnus finis est. Meritò ergo in principio describit annos naturæ. Hoc autem admonitioni nobis fit, vt citò festinantiùs in artibus & negotiationibus progrediamur atque ad finem contendamus, non longas ambages sectando, verùm rectà ad metam properando. Hic etiam addit ad frustrà susceptum laborem, quo aut sanitas, aut longæuitas, aut immortalitas quæritur. Ex quo liquet, ipsum naturæ Mysteriorum, ac Arcanorum, aliorúmque Magnalium penitus ignarum fuisse, adeóque caducæ saltem breuísque vitæ tutorem & conseruatorem extitisse. Adeóque constat, de termino mortis ipsum ita sensisse, quasi meta illa transiliri nequeat, sed omninò ferri debeat.

Hippocrates qualis fuerit.

Desipientes ergò illi agunt, qui putant, ex institutione Hippocratica terminum mortis se producere posse, cùm hæc ipsius sententia nunquam

quā fuerit: sed seipsum simul ac suam medicinā constitutæ à naturâ horæ omninò subiecerit.

Ars longa.

Annus Platonis. Mensis Archelai

HOmines nos quidem ab Adami sæculis ad hanc vsque horam, adeoque ad extremum vsque hominem discimus, nec tamen ad artium inceptarum metam pertendimus. Si eas proponamus vniuersaliter, Annus Platonis ipsas non finiet. Si particulariter, Mensis Archelai non terminat. Meritò ergò considerandum est, artem tam longam ad vitam tam breuem non facere. Ideò meritò omittendæ videntur. Præterea dum artes inquirimus, vnam hîc, aliam alibi, bis morimur priùs, quàm ad basin ac scientiam dimidiam pertingamus.

Tempus acutum.

Tempus medicinæ dominatur.

TEmpus seriò & potenter, cùm arti tùm vitæ dominatur, ac medicinæ operationē infringit, & intercipit artis finem, proprietatem, elementum, essentiam, formam, & quicquid huius est. Quòd si ergo tempus infringit artem: ipsum omnino cognoscendum est, nec tantopere confidendum pharmacopolis officinis, libris, herbis &c. Hæc enim omnia subiiciuntur suo domino, tempori, quod nobis dormientibus imperat. Adde, quod tempus subindè morbos nouos producat, hodie tales, cras alios, mutatis cùm ægris, tum ipsis ægrorum Medicinis.

Experimentum fallax.

EXperientiam aliquam habemus, sed eam non integram. Simplicium quidem aliquot naturas nouimus, quæ frigida &c. existant. Ignoramus autem tempus ipsum facere, vt quandoque calida sint. Scimus, quòd eadem vno die operentur: altero non operentur; hodie iuuent, cras noceant. vbi desperamus, ibi cōmodant: vbi speramus ibi nos deserunt. Hodie certa, cras incerta existunt. Nec enim illa in nostrâ potestate sunt. Quod autem in potestate nostrâ non est, id est fallax.

Iudicium verò difficile.

IVdicamus, quod non videmus, & quod opinamur. Opinamur autem quod ignoramus. Hoc autem dum iudicamus, hallucinamur. Quid enim interiora nobis imaginamur, quasi foris consistit? & quod nō videmus, quasi oculis nostris expositum esset? Nominamus, quæ non nouimus. Arguimus, quæ testari non possumus. In naturâ enim quæ secreta sunt, homini non manifestantur. Itaque iudicium nostrum fallax est. In aperto vulnere iudicium facere non possumus. Oculi enim nostri corpus tantùm vident, non itidem & spiritum, in quo fundamentum positum est.

Oportet autem non solum, &c.

APhorismus iste aliud non tradit, quàm decere, vt simul ægrotus, & ministri, ac Medicus officium suum faciant, ac ægro sua iusta fiant. His iam iterum obediens esse ægrotus debet. Ministris autem natura ægroti cognita esse debet, vt sciant, quæ is requirat, quæ ipsi offerri debeant, quæ minus. Talem etiam decet esse Medicum, qui sciat, non opinetur. His tribus rectè sese habentibus, felix hora sperari potest, &c.

Finis Commentariorum Paracelsi in Aphorismos Hippocr.

TRACTATVS.

DE PHLEBOTOMIA ET SCARIFICATIONE, THEOPH. HOHENHEIMII,

Vtriusque Medicinæ Doctoris.

IN quo explicantur abusus, & errores, hactenus in his admissi, quos postea secuti sunt membrorum dissolutio, resolutio, contractura, & mors, quæ qui vitari & emendari queant, his expediuntur.

Similiter etiam absurditas detegitur Ephemeridum, quibus Phlebotomia decernitur præter naturam ac cursum cœli: vbi etiam traditur vera explicatio, quo pacto signa verè ac genuinè obseruari debeant, additâ enumeratione, quinam præcipuè morbi per phlebotomiam curentur, quod suis figuris explicatur.

Tandem etiam de modo purgationis traditur, qui scilicet circa eam cùm Medicus tùm ægrotus se gerere debeant.

DE PHLEBOTOMIA.

TRACTATVS QVINQVE LIBRI I.

D. THEOPHRAST. DE ABVSV PHLEBOTOMIAE CVM EXPLICATIONE VERI *vsus secundum indicationem cursus cælestis,*

Lectori S.

QVANQVAM arrogantia & fastus spuriorū Medicorum (qui de me vbiuis triumphos sibi decernunt) ad abusum hunc describendum me non leuiter compulerit: scriptionis tamen huius causa potior fuit ipsa ægrorum ratio, de quibus hoc argumentum præcipuè desumpsi, vt errores indicarē Medicorum Ephimeridalium, qui nihil nisi pingere possunt. Quod fundamentum licet ipsi non admodum intellecturi sint: attamē, qui sapiunt & periti sunt, vtilitatem eius haud tardè percipient, vbi iuxta ipsi monitor sum, vt deinceps pleniorem Astrorum cognitionem sibi comparent, ne tripedes tantum Medici habeantur. Male enim & incommode incedit, quod tribus pedibus incedit. Vobis autem ægrotis hortator sum, vt deinceps hæc mea scripta plùs consulatis, quam tales Medicos. Isti enim veteuli canes cū loro nō facile assuescant, tu interea valetudinis tuæ iacturā facere facile posis. Adeoque ex his iudicia, quā temere sibi illi tā multa præsūpserint & præiudicarint, nō ex vera & solida scientia, sed ex pu-

Canis veculus loro non assuescit.

ra

ra puta opinione. Conueniret autem Medicum non minùs ab intellectu suo torqueri, quàm maceratur a morbo æger. ita fieret quidem, vt opinationibus missis, discenda arti anhelosiùs multo vacarent. Interim eo rem ipsi perduxerunt, vt, quicquid dicant, id pro Elementari Euangelio omninò accipiendum esse arbitrentur. Quam solida verò ac magna istorum hominum scientia ac cognitio sit, id vobis vniuersis iudicandum relinquo. Si pro mercede alicubi tres denarios acceperunt, iis ad vsuram elocatis integras domos breui spacio lucrantur. In sua autem arte quilibet ita indies proficere debet, vt illa subinde sibi magis magisque honori sit. Operam ergo dabis, benigne Lector, vt veram viam in cognoscenda arte ingrediaris, & peritis fidem addicas, cùm de phlebotomia tam crassi passim errores gliscant & propagentur. Opiniones variæ de phlebotomia. *Phlebotomiam enim nonnulli censent ac æstimant pro cura perfectorum morborum, alij pro eorundem mitigatione ipsam habent quidam eam propter consuetudinẽ vtilem esse pronunciant: nonnulli vtilitatẽ eius secundum quatuor anni partes metiuntur: multi vitæ incolumitate & diuturnitatem per eam quærunt. Adeoque huiusmodi de phlebotomia opiniones variæ sunt, consilio certo ac ratione solida omnes quidem destitutæ.*

Sicut ergo sine vero fundamento nihil quicquam certo sciri ac comprehendi, nec etiam salutare consilium vllum promi potest: ita hic quoque sciri debet ipsarum Venarum origo & distributio, *&* Cõsideranda in phlebotomia. *educti sanguinis natura seu conditio, & denique ipsa morborum adhæsio. Ex quibus inter se comparatis sciri ac intelligi potest, quo casu phlebotomia vel commoda vel damnosa sit.*

TRACTATVS. I.

CVm veterum Medicorum Ephemerides, Moris mali notatio. quoad venæ secandæ tempus, inani omni doctrinâ conspersæ sint: eas ante omnia reprehendi & reiici opus est. Ex suspensis enim linteis aut expositis imagunculis phlebotomicis hominum pars ferè plurima ad secandam venam allicitur. Qui error, vt probius cognoscatur, principiò quidem contra Ephemeridum auctores scire debetis, quòd in signis Arietis, Cancri, Libræ, Sagittarij, Aquarij. & Piscium, &c. venam secari noxium quidem non sit. Quia verò signa ea damnosa non sunt, ideò persuasum ipsis est, venam vtiliter pertundi, ac modum ita constituunt, vt faciant Phlebotomiam Mediam (ita vocant) ac deinde Plenam, cum tamen primæ nequidem gry mentionem faciant. Putant ergo eam ideò necessariò vtilem existere, quia damnosa non est. Interim tamen aliud non obtinetur, quàm quòd definitis saltem illis membris phlebotomia damnosa non sit. Ex hoc qui quæso inferre possint, eam ob id absolutè commodam existere? Cùm tamen phlebotomiæ tempestiuitas seu vtilitas Medico, non cœlo imputetur? Nec adeò promptè id largimur, rem illicò bonam ac salutarem fore, quæ noxia & damnosa non exi- Phleb. tempus vnde iudicandũ. stat. Ex his iam intelligi is error potest, quòd non bonum pro bono venditent, magnâ iacturâ & detrimento eorum, qui hoc more ducti phlebotomiâ vtuntur. Vbi hoc etiam iuxta intelligere debetis, quòd phlebotomiæ tempus ab exigentiâ & necessitate corporis petẽdum & decernendum sit, non attento statu exteriorũ. Interior enim natura exteriorem expugnat.

Corporis ad 12. signa distributio mala. Communi more fit, vt secundum 12. signa ipsum corpus etiam in 12. partes distribuatur. Hanc autem attentionem, vitationem esse membri illius, vanum omnino ac ridiculum est. Sic nec aspectus ipsi Lunæ vel recentis, vel plenæ quicquam attendi debent. Transeunt enim hæc omnia sine errore iudicij in phlebotomando, hoc modo: si nimirum in signo aduerso, aspectu malo existente, & Lunâ vel nouâ vel plenâ se exhibente, ex institutâ phlebotomiâ damni quid oboriatur, id ab imperitia omnino euenit Medici, qui intempestiuam phlebotomiam suasit. Nec enim vel cœlum, vel firmamentum, vel aspectus, vel plenilunium ac nouilunium illud malum inflixerunt, sed mala ac inconueniens morbi tractatio. Aspectus in phleb. non attẽdendi. Quòd si autem aduersarij dicant, eiusmodi damnum minimè sequi, si in signis bonis phlebotomia instituatur: adeóque per hoc momentum suam opinionem stabiliri arbitrentur, quasi Astrorum recta ac vera distributio facta sit, ac ob id sententia mea euicta iaceat: his respondeo, signa ea ipsorum stultitiam non minùs prodere, quàm prædicta, nec tamen adeò celeriter, sed in tempore diuturniore.

Iuxta etiam hoc intelligite: si in bonis signis mali nihil accidit: idem etiam in plenilunio fiet. Si in plenilunio damnum fit, fiet idem etiam in signis bonis. Morbus enim corporis hic potior est cœlo. Morbus spectandus Morbus non cœlum in phleb. spectandus. est, non cœlum, nec pro cœli conditione ille iudicandus ac tractandus est.

Sed pro argumenti huius conclusione vnum adhuc adducam. Signum bonum deligite vobis, & sub illo ipso quinquaginta hominibus simul venam secate: ibi comperietis, quinquaginta etiam varietates incidere. Hæc autem diuersitas non ex ipsis signis est, sed ex morbo hominum. Quæ quidem cum vos assequi non possitis, ecquæ tandem erunt alia, quæ vos intelligere posse putem? Vbi etiam hoc inculcandum vobis videtur. Nam si quandoque sub electis signis venam secando, brachiorum contracturæ, tumores & inflationes inuehantur: id certè cœlo imputari minimè debet, sed vosmet ipsi chirurgum accusatis, quòd aut venam vniuersam pertuderit, aut scalpellum infectum admouerit. Quem tamen ego palàm excuso, atque vos, vos inquam, malè consuluisse, ac ex consilio malo id mali emersisse. Quòd si in nouilunio idem euenisset, tunc culpam illam imputassetis cœlo ac Astronomiæ. Eadem persæpè etiam nonnullorum vulnerum ratio est, quæ parua & leuia, & nec cordi nec cerebro vicina sunt, quæ nullo pacto lethalia videntur, & tamen celeriter ac citò mortẽ inferunt. Iam hæc calua excusatio Medici sit, si dicat, ægrum in malo signo percussum & vulneratum esse. Nam etsi præter hunc alij etiam

iam viginti eodem puncto modoque vulnerarentur, vulnus tamen id nulli præter hunc vnum lethale foret. Cuius rei hæc causa est, quòd non cœlum, sed in isto membro iacens lethalis morbus, qui in aliis vulneratis ibidem non iacuit, feritus & attractus sit. Hæc nimirum periculi istius genuina causa est, non cœlum. Quod ipsum similiter etiam de reliquis intelligi debet, quæ cœlo imputari solent ex mera Astronomicæ cognitionis vacuitate, & imperitia Medicinæ. Ex hoc enim vestro iudicio patet, quàm nullam aut in Medicina, aut Astronomiâ, aut ipsa Physicâ scientiam teneatis. Error enim vestri iudicii incertitudinem prodit, dùm nimirum perperam signis imputatis, quod corporis morbo adscribi debebat.

Vulnus cur leuissimũ interdũ mortem inferat?

Ob oculos quæso vobis proponite aciem quandam seu pugnam, in qua 20000. viri telis & glandibus verberentur, vulnerentur, fodiantur, aut alio modo lædantur. In cura horum nemo cœlum considerat: sed punctionem tantùm ac vulnus, quale id per se est. Quotus horum quis est, qui in eiusdem signi locis vulnerantur, quibus tamen res abit in bonum? Quotus vicissim quisque in eo loco sauciatus est, in quo signum non dominatur: quæ tamen vulnera, etsi leuia & contemptibilia, in damnũ maximum terminantur? Huiusmodi ergo euentus, non signis aut cœlo sed corpori, ipsiúsque proprietatibus, morbisq; siue manifestis, siue occultis imputãdus est. Ad corpus conuerti cura debet, non ad cœlum dirigi. Interim tamen excusatio illa est imperiti Medici. Qui si tanto studio arti Medicinæ incumberet, quantò excusationi ineptæ vacat: euentum curæ multò sanè feliciorem experiretur quàm aliàs fit. De istiusmodi autem periculosis morbis seu vulneribus frequenter incidentibus, velut etiam de phlebotomiis tale exemplum aduertite.

Si Maniæ in cerebro latentis cum paroxysmo locus aut vulnere aut phlebotomia læditur, id lethale fit. Sic & de aliis iudicandum est. Itaque cœlum minimè accusari debet. De hac re ergo, vt dictum est, meritò tractationem suscipio. Nec enim doctrina hæc sufficienter in Ephemeridibus explicata est: cum minimè secundum signa agendum, sed ad morbum ipsum attendendum sit.

Sanguinis iudicium in quibus cõsistat?

Ex primo autem iam dicto errore sequitur ac dimanat etiam alter. Phlebotomiâ enim factâ, Medici illi ad contemplationem ac diiudicationem sanguinis se accingunt: ac sibi proponunt cùm colorem, tùm substantiam, tum aquositatem. Vnde plurima & diuersa iudicia proferunt, quæ tamen nulla certâ cognitione ac comprehensione stabiliuntur. Primò enim, quod in sanguine videtis nihil est aliud quàm coagulatio salis, & plenitudo extranea. Ex his quid prognosticabitis? Sal enim dubitanter rem ostendit, nec quicquam definitè prodit. Plenitudo autem incidens, hoc est, quæ ex corpore in venas sudat, quid aliud vobis, quàm hospitem peregrinum in sanguine exhibeat? Qui cum in sanguine taceat, an vos illum ob id in sanguine quæretis? Nequaquam. Imo quærite ipsum, vbi subsistit, extra venas, & facite, vt venas amplius non transeat: ita nimirum sanguis purus erit. Vos interim ingentia iudicia ex illis profertis, ac modis multis sanguinem accusatis, quasi quorundam morborum causa sint illa, quæ in sanguine non nisi vt hospites continentur. De sanguine consideranda varia sunt: nempe, an morbus in eo lateat, vel minùs: deindè an sanguis rectè iudicetur. Multoties vos sanguinem insalubrem pronuntiatis ideò, quia citò subsidet; quod tamen ad arguendam ægritudinis causam nihil facit. Præterea, si sanguis non tingat, aut si siccior aquosiorue exeat, morbosum id vobis visum est, cùm tamen eiusdem hominis ea sanitas sit, nec in ipso aliter fieri possit. Imò si aliter fieret, certa morbosæ constitutionis ea causa foret, ac indicium. Eodem modo sanguinem quoque è vestigio examinatis, & perfectam omnium morborum cognitionem hauriri posse putatis; cùm tamen sanguis iste quem inspicitis, ex doloris loco non sit, sed eius loci pollutionem ac affectum vel omnino non, vel certè leuissimè exhibeat, & tamen in origine venarum totius morbi causa totaliter consistat. Sic namque persæpè obseruatis, quòd in peste sanguis venæ istius, in qua illa latet, purus & integer sit, nec ex eo quicquam cognosci aut iudicari omninò possit. In ea ergo quid quæso venæsectio iuuerit, cùm lues in origine venarum condita lateat, nec de loco cedat, sed fixa ac constans inhæreat ac permaneat.

Sanguis citò subsidens quid significet.

In peste sanguis sæpe purissimus.

Quæ hoc fine dico, ne in iudicio sanguinis temerè aberretis: cùm videatis, vos summam instituti vestri assequi minimè posse. Quicquid autem impetratis, id merum est somnium, & fine caret. Quanquàm hoc quoque constet, quòd conditio ac natura sanguinis varia & mirabilis sit. Si arborem vobis proponatis, videbitis, fructus ipsius vniuersos in ramorum extremitatibus hærere. Eadem & sanguinis ratio est, si per se ac solitarius is sit in sua operatione, vt esse debet: hoc est: si sanguis per & in se sanus existat, & secum flores tum fructus profert, ab initio vsque ad finem, & suæ naturæ indicia exhibet. Sanguinis autem fructum eodem modo eripere cupere, vt solet fructus in pyro: id à vero abest. Ipsa enim natura illum protrudit, qui disparet, & decidit nobis minimè scientibus. Magnum ergo asylum hoc loco in sanguine ponere minimè potestis. Quicquid enim colligitis, id tantùm est reiectaneum, nec quicquam maculatum. Quanquam, sicut extremitas ramorum arborem indicat, vt vocetur, ita etiam sanguis, si sanus est, indicat, qui nominetur. Si autem sanguis æger sit, ramos non habetis, ex quibus conditioné sanguinis æstimare queatis. Velut enim ex ramo arboris morbum dignoscere minimè potestis: sic multo minùs huius venæ morbum diiudicare scitis. De quibus tamen prolixiùs commẽtamur in libro de morbis ex sanguine ortis. Ex his iam enumeratis erroribus sequitur, malè consuli hominibus. Vnde mali quoque consilii damna & pericula expectanda sunt: ex quorum numero est contractura membrorum, sicut persæpè videtis; quod brachii vel alterius membri resolutio, aut spasmus à venula tam exili oriatur, concomitantibus aliis etiam accidentibus

Sanguinis natura & arborum ratio.

Sang. sani alia ratio quã ægri quoad iudiciũ.

Ex phleb. contractura.

accidentibus plurimis lethalibus: quæ omnia facili negotio euitari possent, si causa vera ac genuina intelligeretur.

Phlebot. an cura perfecta sit an mitiga. tio.

Porrò hîc sciendum etiam est, an Phlebotomia debeat esse perfecta curatio morbi, vel minùs, an verò tantùm mitigatio quædam & protractio. Si eam oportet esse curam: accuratè vos scire decet, quo pacto radicem, quæ morbus existit, in extremos apices ramorum, manuum scilicet pedumque educere queatis. Hoc enim si nesciatis, quis phlebotomiæ vestræ vsus sit? Si autem mitigatio erit, iam iterum scietis facere, vt mitigatio ea durabilis sit. Nisi enim duret? quid quæso tibi commodare possit? Hoc est, si per phlebotomiam mitigasti, sanguinem ita dispone, ne retrò relabatur. Et nisi hæc duo in curâ & mitigatione obserues præstésque, de Phlebotomandi peritiâ nihil quicquam gloriari potes, sed periclitando, in bonum euentum venam pertudisti. Periculosæ autem illæ omninò Phlebotomiæ sunt, in quibus sola incisio pro arte habetur. Si autem protractionis ergo venam incidis, tùm successum fortunæ mandas, artis dubius. Vnde bonum consilium nullum emergere potest.

Sedulò ergo hîc cogitandum est, quòd per detentionem hanc & inconstantem mitigationem homines plurimi, tùm viri quam fœminæ hactenus seducti sint. Qui cùm mitigationis leuissimum quid sensissent: morem hunc continenter sequi perrexerunt. Nec autem quoque tamen ipsis indicatum fuit, an morbus verè in sanguine sit, aut saltem vt hospes inhabitet. Tum nec ars ea adhibita fuit, vt, si in sanguine sit, is ab origine ad ramos educeretur, aut mitigatio ad constantiam perduceretur. Præterea, si instar hospitis irrepsisset, non curârunt, vt extra venas propelleretur ac educeretur: sed vniuersis vobis regulam vnam præfixerunt, vt, si punctio in lateribus, & pectoris angustia sentiatur, malum necessariò in pulmonibus hæreat, & vena pulmonica secetur. Quòd si dolor in regionibus hepatis sentiatur, tunc vena hepatica vim curationis maximam præstet & compleat. Vbi simul non consideratur, quid hospes agat in illo loco, vt morbus scilicet exterius tollatur, ne interiorum cura opus sit. Vnde etiam sequuntur mitigationes à sanguinis minutione profectæ, vt morbus adeò sanus non affligat. Incrementum tamen & recidiua sic interim nondum adempta est.

Sanguinis resistantis in Phleb. quæ causa?

Præterea, si ex venâ sauciatâ sanguis non emanat, qui ex causâ id fiat, minimè compertum habent, nisi hoc vnum dicant, quòd sanguis aut nimis crassus, aut plaga nimis parua sit: quorum tamen nullum pro causa genuinâ admitti debet. Vera autem causa est hæc, quod non quauis hora effluere sanguini opportunum sit, cùm is minimè ventosus existat. Si enim vento careat: ad exitum is ineptus est. Causa secunda est, quòd in venarum istarum apertione sanguis retropellatur, ac viam suam intrò non foras conuertat. In his ergo notitia singularis requiritur, ne quod impedimentum fiat. Insuper illi nec modum nec mensuramue extrahendi sanguinis nouerunt, sed quantùm in iudicio oculorum hauriunt: quod in mutatione sanguinis consistit, qui tamen cum intùs tum foris semper rubet. Quòd si primò niger is erumpat, ac deindè sequatur rubicundus, tunc ipsi plagam occludunt, persuasum habentes, nigro sanguine euacuato iam omnia in tuto loco esse, non cogitantes interim, quòd incisio facta sanguini colorem indiderit, nec is à naturâ propriâ talis sit. Nihil ergo mutationi sanguinis attribuendum est. Ea enim ab incisione inducitur. Et tamen se officii sui omnes numeros expleuisse illi somniant, si oculorum fide rem istam omnem decernant & definiant.

Adde, quòd iudicandi norma ea legitima minimè sit, dum naturam & proprietatem sanguinis censent. Vbi enim is constiuit ac coagulatus est, illi primò sanguinis serum, post corpus seu substantiam ipsius, tandem vtriusque colorem contemplantur. Error autem de his ita se habet. Sanguis vniuersus qui euacuatur, seu extrahitur, illicò moritur. Ex mortuo quis de viuo iudicabit? Vos ipsi considerate, hominem, qui sanus est, quis æqualis per se sit. Is postea si ægrotet, quantùm ipsum à sano distare videbitis? Denique, si mortuus sit, mutationem tam euidentem is subit, vt nemo, quis ille fuerit, rectè veréque iudicare possit. Idem etiam de sanguine censendum est. Is vbi primùm ex corpore extractus sit, mortuus est. Ex ipso ergo mortuo quis res adeò magni momenti iudicare queat? maximè cum idem etiam ante extractionem iam ægrotus fuerit? Aut quid tandem iuuet, si ipsius vel aquam vel substantiam attentiùs speculeris: Nihil enim ex eo defuncto videre potes, quod in viuentis emolumentum machineris. Quòd si verò omnino de illis blaterare multa velis, eo ipso facto indicabis, te rei mortuæ naturam ac conditionem minimè pernouisse: atque ex ignorantiâ istâ nihil proferes aliud, quàm quod in ipsam Naturam impingat, contra quam temerè nihil constituendum aut loquendum est. Examen ergo sanguinis mortui aliud dictitare nihil potest, quàm conditionem ipsius iam præsentem. Eodem modo nec ex flore vel spumâ, &c. eius solidi quid de morbo iudicari potest. Sæpè enim spumam etiam mortuus homo emittit. Quid igitur hoc sit? Iudicium tuum de viuis ex viuis desumi oportet. Quantum autem horum discrimen sit, id ex hoc patet. Videtis nimirum mille homines mori, quolibet seorsim priuatam suam putredinem habente, quæ etiam peculiaribus suis inditiis proditur. Similiter etiam sanguis, quàm primum extra corpus elabitur, putredinem subit, & spiritum vitæ amittit, in quo tamen fons iudicii latet, ex quo pronuntiationem suam haurire debet Medicus, non ex pelliculâ sanguine refertâ. Sicut enim mortuum quoduis corpus putrescere potest, ita quiuis etiam sanguis. Iam verò putredo oritur ex dissolutione, hoc est, à spiritu vitæ. Is si iam dissolutus est, quis integri aliquid in eo quæret? Iam autem genus quoddam putredinis subire potest, siquidem in aquâ albescit vt mucus, quod ex sua proprietate habet.

Sanguis extractus illico moritur.

Contra naturam nihil statuendú.

Putredo multiplex.

Mortuū quoduis putredini subiacet.

Putredo vnde.

Extra aquam in colores mutatur varios, Hoc enim modo putredo incipit, nec ex ipsa quicquam, nisi fortuitum quid diuinari potest.

Videtis

Videtis nimirùm illum, qui in ignem abripitur, breui momento ex Elementari sua essentiâ in quid contrarium mutari. Eadem etiam ratio est sanguinis. Is quam primum aërem experitur, à natiua constitutione sua in extraneã descicit naturam. Nec vero quia sanguis serum seu aquam emittit, aqua ob id in corpore existit: sed aqua & sanguis res vna sunt. Quòd autem alterum sanguis fiat, & alterum aqua, huius hæc causa est, quod corpus vnumquodlibet sibi congenitum s[al] habeat, sine quo corpus vigere nullum possit. Id sal recedit, quampri[mùm] naturalem suam essentiam mutat. Documen[t]um huius sumite à l[i]gno. Id ardet quidem, sed non ardet totum. Pars alia ignem admittit: a[l]tera pars id[e]ndem respuit. Et hoc est Sal, quem vos cinerem vocatis. Sicut verò lignum in suo co[r]pore coag[u]latum & durum est: ita sanguis re[so]lutus est ac humidus, quâ de causa tal ipsius a[c]quiescit, ac lignum ipsum cinerescit. Tu vero quid ex his iudi[c]abis de non vnitis ac coniugatis corporibus? Hoc modo coniugatum nunquam iu[d]icare poteris. Sed quod in aquâ fit, idem eodem etiam modo intelliges de illo, quod sanguis [...], quasi ratio ipsius alia non sit, quam flammæ ex ign[e]. Indicium siquidem nullum vnquam sperare possis aut à colore, aut tenuitate, vel crassitie. Desiccata enim sua putredini natura est. Itaque hoc age, vt etiam non considerato sanguine, phlebotomiam recte imperes. Inspectio siquidem emissi sanguinis te longè a vero seducet. Quantò verò minùs substantia diuisa, & secutura visibiles colores in sanguine, quatenus is quidem cum spiritu vitæ coniungitur, consistunt: tantò minùs morborum in ipso dignotionem iudicare poteris. Tu verò, quod dicis, sanguinem putridum esse: id in pelui verum est, non autem in homine.

Præmonstrati ergo errores magni momenti sunt, maximè si non cum ratione attendantur. Etsi enim opinionum istarum assertores pro tuendo suo ordine verborum multum impenderint: iidem tamen haudquaquam reiicere, sed omnino admittere mea scripta coguntur, adeòque vltrò citròque fateri compelluntur, quòd prægressa mea argumenta redargui & confutari modo nullo queant. Quòd verò sanguinem hunc colore suo hunc vel istum morbum indicare cum magnâ veritatis plausibilitate contendant: id quàm verum & exploratum sit, deinceps in Libro de Erroneis pulsuum iudiciis planius explicabitur.

Sed hæc hactenus de erroribus circa sanguinis missionem committi solitis, à nobis enumerata sufficiant. Quæ præterea ad phlebotomiam spectant, de iis in speciali venarum explicatione tradetur: vbi quæ cuiuslibet venæ virtus ac conditio sit, ac quam tandem vel ad opem vel damnum inferendum occasionem habeat, ac si quæ alia hîc desiderantur, dilucidiùs reuelabitur ac definietur.

Sine sale nihil viget. — *Mixti nullum iudicium.* — *Lib. de pulsibus.*

TRACTATVS SECVNDVS.

De venæ secandæ ratione modóque me tradere ac docere, id æquum omnino ac fas est. Quæ enim vos ratione hactenus de phlebotomia constitueritis: id animaduersione omninò censendum dignum est. Qui enim scriptores de phlebotomia commentati sunt, hi tyrocinij ac disciplinæ annos nimis maturè egressi, intempestiuè ad Magisterium sese receperunt. Itaque scripta eorum pro veris & confirmatis accipi minimè debent. Nec enim discipuli Regula ac Canon pro autentico habendus est. Hinc el[i]citur, communem Medicorum Facultatem ex ipsis tyrocinijs ortam & enatam esse, ac in iisdem obstinatè etiam versari. Quòd autem huiusmodi proferenda mihi equidem assumam, id vitio mihi dandum minimè est. Nimis enim verè constat, quòd veterum doctrina solida & sufficiens minimè sit, sed omninò alt[i]or quædam cognitio in Philosophiâ, Medicinâ, ac Astronomiâ requiratur. Itaque cùm Astronomiæ fundamentum nullum teneatis, nomen ac opera eiusdem frustrà vobis arrogatis, dum non nisi spuriorum more vndecunque ex Calendariis conquiritis, quæ in publicum proferri, probrosum admodum ac ignominiosum Medico est. Itaque cum artis ac scientiæ Astronomicæ planè vacui sitis: discere vobis ind[i]gnum quid non poteris. Opera enim ac scripta vestra testantur, de vobis quid statuendum sit? Cúmque videam multò plures à vobis deiici quàm erigi, ob imperitiam & artis ruditatem: ideò fas mihi esse arbitror vos vt vellicem ac carpam, dum quod verbis gloriamini, ipso opere præstetis & confectum detis.

Medicorum reprehensio. — *Doctrina veterum insufficiens.*

Principiò autem tenendum est, ad quid phlebotomia instituatur. Nec enim de hoc vnquam à vobis cogitatio suscepta est: sed meris opinationibus incumbentes indulsistis, quod ex scriptis vestris notoriè liquet. Id hoc modo cognoscite. Cœlum gubernandi corporis quartâ parte, hoc est sanguinis potestatem habet. Secundum hoc ergò, morbi vniuersi qui in sanguine oboriuntur, ex sanguine non oriuntur: sed quâ ratione videtis, agrum fruges minimè proferre, si in ipsum non condatur semen: ita nec in sanguine morbus vllus generatur, si is priùs non seminetur. Seminator autem iste est cœlum. Huius itaq; seminatoris natura primò tenenda Medico est. Hanc cognitionem sequitur morbi essentia cura, & alia, exceptis iis, quæ de corruptionibus propriis conscripsi. Horum qui Medicus imperitus est, nec seminatorê istum nouit: is morborum illorum curator vocari minimè debet. Medici enim officium potissimùm in hoc consistit, non vt Ephemerides phlebotomicas conficere sciat, sed potiùs vt teneat, quidnam cœlum in vnâ quartâ hominis agat, hoc est in sanguine. Nec hoc vlli Medico credere absurdum sit, quod corpus in generatione morborum quadruplex existat, non simplex, vt ex Philosophia sua Sophistica illi argutari possint. De quo librum de Origine morborum sanguinis lege. Imperitus autem ac immaturus Medicus is est, qui quatuor corporis partium ignarus fundamentum suum locat in speculationem, quæ ex quatuor complexionum phantasiâ constituitur.

Cœlum morborum seminator Medicû quæ scire deceat. — *Hominis partes 4.*

Mira hæc vobis, sat scio, auditu obuenient. Compertû enim mihi est, quòd phlebotomiâ nullam ex certa scientia decerneretis, adeoq; modò vno

vno sed multis modis erretis. De vobis autem quid tandem dicam, cùm solo nomine gaudeatis, ac in operibus meri tyrones sitis? Hoc nimirum instituto phlebotomiam sæpiùs imperatis, morbo stomachum occupante. Ex quo videre est, vos quærere instar illius, qui aliquid in ciuitate quadam amisit, quod is in ciuitate quidem alicubi iacere nouit, sed vbi iaceat, ignarus hæret. Huic tali vos apprimè similes estis, magno & vestri & artis ipsius opprobrio. Quoties enim morbum inuestigatis in sanguine, qui tamen in intestinis &c. hæret? Hæc ergo subtilitas vestra mera est grossities: quâ nihil referre putatis, verum fundamentum verum sectamini. Facile enim iudicatu est, quòd superbis ac imperitis pœnitentia reuocationis dura obueniat. Quos coërcere, est vetulos canes loris assuefacere. Retrò enim ipsorum consideratio pergit, non porrò. Innatum autem hoc vitium est vniuersis, qui errant, vt laudem, existimationémq; ac popularem applausum captent multò auidiùs, quam veram gloriam ex debito officio quærant. Atque cum eò qui sdem hodiè deuentum sit, vt tyrones loca ea possideant, quæ vix Magistris conueniunt: ideò talem quoque Medicinam ipsorum esse oportet, quæ nomine se efferat interim mera nugacitas ac fabula existens.

Errant & qua propter.

Sed vt inceptam de phlebotomia doctrinam pertexamus, sciendum est, venæ sectionem omnem ita institui debere, vt cùm integra cura proponatur: non vt aliunde à medicinis auxilium petatur, sed tota cura ibi quæratur, nec ad curas alias diuertatur: idq; hac de causa, quòd quatuor in corpore partes existant, quæ quatuor genera morborum, ac ob id quatuor modos practicæ dent. Ex quibus hæc iam practica per se seorsim perfecta est, quæ circa solum sanguinem versatur. Et hanc practicam ipsum cœlum docet Medicum, non Philosophia aut speculatio alia. Hac de causa hîc equidem doceo, qui Medico circa sanguinem versanti, seminator in cœlo cum omnibus suis proprietatibus cognitus & exploratus esse debeat: cuius tamen notitiam apud vest ũ n quéquam nedum semel quidem deprehendi. Iam ergo cum cœlum ipsum doceat, quid morbus sit, qui in sanguine iacet, nec sanguis ipse est (sanguis enim est tantùm, qui patitur, qui suũ ipsius hostem non nouit, vtpotè quem solum cœlum cognouit) ecquid vos tandem in sanguine quæritis, si morbos sanguinis, vt Anthracem, Carbunculum, ac alia cum externa tùm interna Apostemata descripturi estis? Cœlum enim impressiones suas soli sanguini indit; vndè fit, vt morbi etiam illi sanguinis regantur, disponantur ac emergant pro stellarum cœli, quod seminatorem vocant, natura ac proprietate: extra quam cognitionem perfectam nemo quisquam vestrũm quicquam in Medicina sanguinis profecerit.

Corp. partes sunt 4.

Conueniens ergo est, vt in eo ordo ac processus omnino alius instituatur, qui à cæteris diuersus sit. Pars enim quælibet suam seorsim practicam requirit, licèt vos omnes in vnam confundatis. Quod vt intelligatis, exemplum tale attendite. Processum vos habetis vnum, qui facit ad cacandum. In hoc ministratis primò syrupos, deindè pilulas, posteà iusculum pilorum non saltem, denique confortatiuum. Et hic ordo à vobis ad solam alui deiectionem instituitur, ad nihil aliud respiciens. Si ergo morbus sit, qui non in stercore iaceat, iam is vester ordo frustraneus est. Si in stercore autem condatur is, tum bonus est ordo. Porrò autem, si vrinam mouere & pellere satagitis, alium omninò ac à priore diuersum ordinem instituitis. Alium denique si quartanam curaturi estis. Eodem modo hic quoque in sanguine peculiarem, ipsúmque integrum ac à cæteris diuersum ordinem seruare debetis. Cœlum enim requirit, quod partibus tribus reliquis aduersum est, prout ipsius natura ac proprietas sese habet. Medicos ergò nõ vniusmodi esse decet. Sunt Medici Phlebotomici, ex quibus impostura signorum piscis & arietis coorta est. Sunt etiam Medici, qui circa chaos versantur: sunt, qui Terræ, sunt qui Humori præficiuntur, omnes autem à Theorica & Physica vestra alieni. Præter hos vnũ adhuc genus superest, eorum, qui ad solam dissolutionem attendunt. Et his quinis tota Medicina completur. Ex his prodeunt *Medici particulares*, quilibet in ea particula occupatus, quã radix illius partis dat. Extra hos sunt etiam *Medici naturales*, qui virtutes crescentium naturalium cognitas & compertas habent citra cognitionem morborum.

Processus Medicorum purgãdi.

Medici quotuplices.

Med particulares qui.

Med. nat qui.

Hæc Medicorum diuisio seu partitio hoc fine vobis obtruditur, vt sciatis, in sanguine alium ordinem institui oportere, qui curam integrã indicet: & vt inde dignoscere possitis, quæ veterum scripta proba vel erronea sint. Intelligo enim mihi oppidò aduersari scriptores, quos vos amplectimini. Cumq; videam, vos, illorum asseclas haudquaquã complere & perficere, quod perficere posse gloriamini: ideò fundamentum vestrum meritò proculco ac in cineres redigo. Nec enim vos id tueri potestis, nec ego ficticiam vestram Medicinam admissurus vnquam sum. Quanquàm, vt prosternatur, magno admodùm nisu non opus sit: cùm vel ex se ad lapsum propendeat. Verissimum enim est, quòd cœlum in morbis sanguinis seminatorem agat. Necesse ergo est, vt vel minimam qua nuis venam secturi, primò omniũ sciatis, quid in ea sit, & quod id ex cœlo veniat. Phlebotomiam ergo administrare ex cœlo discere debetis. Si ergo tantopere vos cœlo obligatos & deuinctos esse, ratione nullã infringere potestis: tum certè, quicquid de hoc scripsitastis corruet, ac ceu nugæ inanes eliminabitur. Quatuor enim prædicta Medicorum genera nunquam inficiari poteritis: quin imò ab illis fundamenta vestra omnia euertentur.

Porrò verò, sicut *Sapiens dominatur Astris*: ita Medicus quoque vincit cœlum in infectione sua, quam sanguini indidit. Si verò cœlũ vincere Medici est: necesse est, vt id nouerit. Ex hac cognitione profluit indicatio horæ, quæ phlebotomiæ conueniat. Nonnulli etenim morbi in sanguine de cœlo impressi sunt, vt quidam *de Caduco*, aliqui *de Podagrâ*, nonnulli de Febribus, & sic similiter de aliis.

Sapiens dominatur astris: Medicus infectione cœli.

Iam si talis morbus cum Lunâ augescat vel deficiat,

Quando vena sit secanda. deficiat, Luna certè horam phlebotomiæ in illo morbo indicat. In quo enim puncto Luna incenditur: in eodem quoque morbi, quos Luna imprimit, incenduntur. Necessarium ergo esse liquet, vt sciatur quæ venæ & qui morbi incendantur? Ac pro ista cognitione puncti incensionis, phlebotomiæ ordo institui debet. Hinc enim emergit consuetudo, obseruata in cœlestibus institutis. Hoc modo morbus sanguinis quilibet adimitur, prout stella eius incendit. Probam ergo & exactam cœli cognitionem habere debetis, qui scilicet à quâlibet stellâ seorsim sanguis incendatur, vnde tam varij morbi in sanguinem insultant. Quæ cognitio nisi rata ac certa sit, tibi de Medicinâ gloriari minimè debes. Et hoc nimirum illud fundamentum est, ex quo manifestatur, quod hactenus à nemine descriptũ est, nempe quid tandem apostema vel minimum sit, ac ex quo oriatur. Quæ etiam causa est, cur ad huius morbi finem nedum penetrare potueritis. Quanquam Malua & Althæa vobis solatij quuid contulerint, sine quibus ipsis tamenis etiam morbus completus fuisset.

Bonis signis vtendum in 5 casibus. Inficiari verò non possum; quin in nonnullis morbis secundum bona signa agendum sit, saltem propter mitigationem & sustentationem, modis scilicet ac casibus quinque. Primò in causis morborum internis, qui foris se exhibent. Secundò in morbis, qui interiùs se exhibent, manéntque. Tertiò in morbis à fluxu suscitatis. Quartò in morbis secundum anni tempora incidentibus. Quintò in morbis, quorum nos ipsi causa sumus.

Morbi qui interius paroxysmant, sunt: Cancer, Fistula, & similia vlcera aperta alia. Sub secundo genere comprehenduntur hydrops, ictericia, menstruum, & morbi omnes à membris principalibus generati. In tertio continentur morbi apoplexiæ, syderationis, podagræ, & artheticæ passionis. In quarto includuntur morbi, qui pro tempore proferuntur, velut in vere, in æstate, in autumno, in hyeme: velut etiam vniuersorum ascendentium, prout in cœlo continentur. In quinto sunt, qui à plenitudine aut commotione morbi fiunt, aut à cibis ac potibus generantur.

Etsi verò in prædictis his morbis mitigationem ac lenitionem pro Ephemeridum vestrarum ordine præstare possitis: tamen, quod vbique indico, cura vera hic non continetur, sed traditur tantùm corruptio morborum, & malitiæ ipsorum incitatio, vt aut citiùs emoriantur, aut eò vehementiùs affligant. Præterea errorem etiã in hoc admittitis, quod phlebotomia mitigationem quæritis morborum in sanguine minimè contentorum. Et cùm sanguis robore suo contrapugnet, vnde corpori dolor singularis infertur: tunc, si illum phlebotomiâ coërcere vultis aut tollere, morbus vincit, vbi amicum remouistis.

Morbi omnes in sanguine quærēdi. De his autem omnibus scire debetis, quòd morbi omnes partis primæ in sanguine meritò quærantur. Quâ de causâ phlebotomiam minimè reiicio, modò fiat illa pro ratione firmamenti, ita vt punctum ascendentis, hoc est, ipsius regenerationis obseruetur. Phlebotomia enim si hoc pacto instituatur, morbi illius principium ita ablatum fuerit. Considerari itaque oportet, quòd ascendentes quidnam in multos annos operentur, vnde malum emergit hæreditarium, quod filius à patre ratione sanguinis contrahit. *Morbi hæreditarij.* Hæc ipsa quoque causa est, quòd morbi nonnulli vlcerum prauorum curam & sanationem non admittant, quia nempè ipsorum stella in feruore est: cùm contrà nonnulli facilè sanescant, quia stella ipsorum deferbuit. Phlebotomia ergo duplex in hisce morbis cognoscenda est: vna facit ad integram curationem, quæ fit secundum stellas, quæ hoc genus incenderunt. *Phlebot. est duplex.* Altera fit præseruationis ergo: quæ tandem multipliciter incidit. Vbi vos attendere velim, quòd in incremento isto morborum à vobis phlebotomia suadeatur, quæ tamen nihil perficit, quàm amolitionem materiæ, quæ tamen fixa in suo loco ad radicem hæret. *Phleb fixa quæ sunt, nō tollit.* Qui certè error non leuis est, dum nimirũm auferre conamini, quod auferri minimè potest. Ex hoc imperitia vestra notoria fit, quòd aut ipsam morbi essentiam non cognoueritis, aut dolum vltrò intendatis. Id quantopere vos doctos, quales vos iactatis ipsi, deceat, penitùs vobiscum cogitate.

Eodem modo per phlebotomiam etiam tollere annitemini hydropem &c. Cùm tamen quo loco hydrops consistat, aliundè probare non possitis, nisi ex libris & literis, quæ hùc nihil faciunt. *Hydrops pleb nō curatur.* Nec enim eius vel momenti vel certitudinis sunt, vt iis tutò fidere ac credere possim egomet. Vos autem labori parcentes ipsis haud cunctanter adstipulamini, vtcunq; cadat euentus. Quanta autẽ ex illis ad vos honestas ac dignitas, ad ægros autẽ vtilitas redũdet, id passim ab ægris audiri & inquiri potest.

Vestráque adeò Medicina basi tam solidæ incumbit, vt nemo ex vobis vniuersis, vel minimam quidem literam scriptorum veterum, quoad Theoricam, cum veritate demonstrare possit. In verâ enim Medicinæ veræ patefactione, sophista dolosus illicò irrupit, ac ipsius artis luculentum splendorem oppressit & obnubilauit. Si enim de prima Medicinæ origine seriò inquirere velimus, inueniemus certè, primos Medicos homines fuisse simplicissimos, nullis fraudibus ac imposturis infectos. Per hanc ipsorum simplicitatem veluti per ianuam illapsos sophistas, veritatem ipsam obtrudit, ac eandem in despectum adduxit, corrigendo eam; vt in more habent mendaces. *Sophista quid?* Ex hac sophisticа, veritatem cum mendacio confundente, postea scriptores exorti prodierunt, vnà cum suis commentatoribus. *Interpretis officium quod* Qui, quod omnium maximè necessarium esset, in textu obliti sunt, nimirũ ut veritatem à mendaciis segregarent. Quod etsi minimè fecerint quidem, sed falsa cũ veris permiscuerint: vos tamẽ ijs estis, qui subtilitatibus his illorum fidem dedistis, ac fundamenta ipsorum amplectemini. Inter alia autẽ etiam neglexerunt illi de causis morborũ in sãguine tradere: quod sophistę vera cœli cognitione caruerint, nec iisq; speculationibus inhærint, quæ postmodũ in Ephemerides phlebotomicas eruperunt. Hoc ergo sedulò deinceps vobis cauebitis ne cuiquam quicquã sine experientiâ propriâ aut credatis aut ad

 stipulemini.

stipulemini. Sed quid agatis tandem aliud, quàm vt, cum rerum omnium ignari sitis, obuium quoduis vndecunque arripiatis, cum titulus vester omnino velo aliquo conuestiendus sit.

Ascendens sedulò cognoscendus in phlebotomia.

Eundem processum etiam instituitis in defluxionibus podagricis, ac aliis, venam secantes sub signo bono, non sub signo ipsius podagræ. Vestrum enim in hoc præpollere imperium debet, etsi cum discrimine id sit vitæ ægroti. Ars verò omnis in hoc est, vt illius assendentem cognoscatis. Itidem, si præseruare ab apoplexia vultis, sub piscibus factā phlebotomiam omnium vtilissimam censetis, quasi verò piscis ipse apoplexia existeret: genuinum autem signum phlebotomandi aduersum apoplexiam nec piscis est nec aries, quādoquidem sub etiam mediis necessaria sit venæ sectio. Et ex hac inscitia multi cetri errores emanant, adeò vt nec locum apoplexiæ vos compertum habeatis, nec ad hanc vsque horam in vestris scriptis omnibus venæ conuenientis mentio vlla facta sit, vt de *Vade mecum taceam* ac reliquis scriptis aliis. Quis verò in tanto veræ artis defectu ac inopia de apoplexia vos scribere iussit? Quòd si hîc quidē imperiti estis, nulla certè vestra cognitio etiā in ortu ac causis esse potest. Vnde sequitur, capitula tua voluer à de hâc re muta aut falsa esse, siue agas de ratione, siue de aquis pretiosis, siue de gemmis, vnguentis, balsamis ac aliis vniuersis similibus.

Similis omnino sapientia vestra est, si pro quatuor anni partibus phlebotomiam imperetis. Vernali enim sectione prætextum alium non additis quàm futurum esse, vt recentior & purior sanguis subnascatur. Sicut enim tum temporis folia ac gramina renouantur: ita ipsum quoque similiter renouari hominem vultis: adeóque nemo quisquam vestrûm est, qui hactenus id secum reputârit, quòd folia ac gramen viridia, sanguis autem ruber sit, hoc est naturam sanguinis nedum quidem vel per transennam cognouistis vnquam. Et licèt quidem aliquando phlebotomia benè faciat, ea tamen nec auxiliatrix nec curatrix existit. Quod tempora diuersa anni causatur, id firmamentum est. Nemo tamen vestrûm vel dū hactenus intellexit causam, cur in vere &c. sanguis expellitur, quod quidem ex libris ac linguis vestris appatet.

Ex his iam ipsimet iudicare potestis, qualenam id vestrum consilium sit, si phlebotomiam suadeatis alicui, qui aut nimiopere se repleuit, aut cibum insalubrem ingessit. Hoc enim in casu error vester manifestus est. Morbi nimirum omnes, quiea corpore nostro in sanguinem veniunt, in corpore phlebotomari debent, hoc est debent à sanguine iterum ad natiuum suum locum trahi, nec conandum est, vt in venis per phlebotomiam quærantur. Vera enim istorum cura est, vt facillimè ac breuissimè retrolabantur, si veram medicinam adhibeas. Quod si per inscitiam sanguinem phlebotomiā factā extrahere velis, iam locum, in quo morbus genitus erat, concutiando facis, vt via in sanguinē pateat. Phlebotomia enim non in vena tantum, sed, & extra eam trahit,

Morbo. et sang. quę vera cura sit.

quousque quidem pertingere potest. Hoc pacto tua imperitia proditur, atque innotescit impostura, quòd scilicet adeò industrius non sis, vt morbum, qui ex corpore in sanguinem abiit, ex eo rursus extrahere possis. Et hi errores circa phlebotomiam commissi, quos partim speculationibus propriis concipis, partim ex libris hauris ad tuum palatum compositis, omnino tibi retegendi & commonstrandi fuerunt, vt si fors contra nos adminiculum ac scutum quoddam habere tibi videaris, illud audacter in lucem proferas, vt fundamenta vtriusque partis clariùs prostent, adeóque mendacium & veritas à se inuicem separari queant.

TRACTATVS TERTIVS.

Libri vestri haud pauci circumferuntur, in quibus de phlebotomia modis variis tractatur. In quibus qui continentur errores, etsi eos proferre iure & debeam & commodè possim; id tamen hoc loco potiùs mihi agendum est, vt breui doctrinâ cùm abusum, tùm vsum ipsum tradam phlebotomiæ, quod iam præstandum rectâ aggredimur. De abusu autem hactenus non pauca dicta sunt. Superest ergo, vt porrò de venis priuatim tractetur ac errores, qui simul in illis sectionibus incidunt, ex parte indicentur. Persuasum nimirum vobis est, phlebotomiam esse purgationē corporis: id quod apertè erroneum existit: cuius ratio hæc est quòd quælibet purgatio, corpori ac substantię nihil adimat, sed id tantùm, quod substantiæ aduersum est in genere, quousque substantia extenditur.

Phlebotomia non est purgatio corporis.

Iam cui venam secatis, substantiæ eam partem adimitis, nec de malo plus educitis, quàm quantùm substantia illa continet. Quî verò reliqua cura fit? Quod effluxit, id curatum est: sed quid id corpori commodat? Grauiter ergo hallucinamini, quòd substantiæ ademptionem purgationem vocetis. Et licèt quidem in sanguine abundantia existat, propter quam putredo ex causis propriis oriri possit: vester tamen ordo phlebotomandi illi nequicquam vtilis est. Phlebotomiæ enim, quæ ista ratione purgare debent, alio omninò modo fieri debent, quàm vt subiectis peluiculis cruor excipiatur.

In sanguine isto quæritis choleram quæ tamen haudquaquam in sanguine generari potest. Sed ea omnia ad propositum vestrum non parùm faciunt commendanda, quod iam choleram, iam phlegma, &c. subindè eructetis. Nam quicquid id sit: vos sub iis satis tutos latescere videmini. Longè alia veritatis ratione opus est, quàm vt in commentitiis illis Qualitatibus, Humoribus & complexionibus acquiescamus. Tum & purgationem hanc minimè attribuetis otiosis simul & operariis. Hęc enim mera opinio est. Quòd si respōdeatis, operarium à sese expellere, quod retineat otiosus: quo tandem fundamento id vestrum argumentum nitetur? Cùm nec labor nec otium morborum sanguinis causa sit. Itaque illadem nec excusare, nec accusare possunt. De tempore, quo fieri debeat, benè à vobis constitutum est. Sed tempus non id est, quod in tabulis phlebotomicis indicatur.

Cholera in sanguine non est quærenda.

Humores fictitii sunt.

non id est, quod in tabulis phlebotomicis indicatur. Quòd si, quæ vena competeret, etiam nossetis, malè nec idipsum dictum foret. Quid verò id tandem est, quòd iuretis in doctrinas illorum magistrorum, quinedum annos tyrocinij egressi sunt. Immodica sanguinis euacuatio quòd bona non sit, iam cuiuis ante cognitum est. Quantum id verò ad fundamentum facit? Quid id ad sanitatem hominis confert? Si phlebotomiæ peritus es, facilè quid facias, noueris. Nimium enim in rebus omnibus nociuum est: idémque est causa dissolutionis genuinæ concordantiæ, in quâ corporis integritas ac vita consistit. Cuius concordantiæ quantum adimitur, tantum probitatis membro illi deest, quod consideratu apprimè vtile & necessarium est. Ac cognitio ista non in generalibus quidem quiescere debet, sed per specialia omnia ducenda est: sic vni Apoplexia, alteri hydrops, tertio caducus &c. infligitur.

Nimiæ venarum euacuationis mala quæ.

Phlebot genera duo. Electa phlebot quid.

Vobis quidem Phlebotomię administrandę idonea tempora vel genera duo visa sunt: vnū vocatis *Electum*, alterum *Coactum*. Quid autem de electa Phlebotomia dicetis? Electa ea est, quæ vitia sanguinis aufert pro exigentiâ temporis & generationis. De coactâ, quantum quidem intelligi potest, vos eam pesti & similibus temporibus assignatis. Quid verò per Electionem velitis, intelligi facilè potest, vos ad fundamentum intendere, vt, si purgationes suadeatis quotannis semel instituendas esse ad auferendas defluxiones. Sic ergo in omnibus vestris consiliis substantiam & materiam coniungitis, vbi manifestus vester error intelligitur, quòd nimirùm saltem pondus adimatis, id autem quod pondus dat, nunquam attingatis. Ecquid verò de hoc vobis exemplo videtur? Qui paralysi tenetur, huic quo tempore commodissimè medicari putatis? An tum, si iam paralysis inuecta est, an verò, si ea occulta adhuc est, nec in actum erupit? Et hanc obiectionem sedulò notate. Quia nihil vrgeo aliud quàm vt morbos, in quolibet homine existentes, cognosci debere, ac eosdem adhuc recentes seu iuuenes tractari oportere. Vos autem eos iam adultos exigere conamini: Quodque in morbis iuuenibus tentatis, ad ponderis saltem detractionem facit, quâ paroxysmus prolongatur. Magis autem ad honoris ac artis vestrę ornamentum faceret, si in iuuenescentibus morbis id præstaretis, quod postmodum tentatis, facto iam paroxysmo. Itaque sedulò hoc vobis persuasum sit, decere omninò, vt ante paroxysmum cura instituatur: quod vos tamen obliti, pro maturatione istâ pilulas cochias obtrusistis.

Coact. phl quid?

Cura paralysis ante paroxysmū instituenda.

Punctū solum in phlebotomia notandum.

Quid id est, quod tempus clarum eligatis, & hinc inde per multas ambages secandam venam quæratis, quæ tamen res omnes ad sanitatem hominis nihil pertinent? Nihil siquidem considerandum aliud est, quàm punctum solum, siue id in autumno incidat, siue in vere, siue die festo profestóue. Phlebotomia enim quælibet fieri debet ex necessitate, quæ vestrū institutum vniuersum infringit. Hæc eadem necessitas docet inuenire tempus & horam, & minutum commodum. Licèt autem necessitas vna aliâ maior sit: necessitas tamen ea omnis existit. Quilibet enim morbus, siue is recens, siue adultus sit, siue notus, siue ignotus, necessitati curationis omninò subiectus est. Vos præterea etiam additis rationem, quâ cognoscere debeat homo, verum phlebotomiæ sese subiicere debeat, vel minùs. Vbi iterum ingens error vester elucet. Requiritis enim, vt secturus venam sano hepate, eóque non refrigerato sit. Si hepar frigidum sit, nullâ phlebotomia opus habet. Si sit sanum, ratio eadem est. Longè aliud de his statuendum est. Morbi enim, qui in sanguine continentur, longè alio iudicio æstimandi sunt, quàm vt à tam leui consideratione hepatis phlebotomia inhibeatur. Similiter etiam de ventriculo iudicatis: Quid verò sanguis ad ventriculum attinet? Si sanguis vitiosus est, tunc is suum ipse malum luet: suum damnum vicissim expiabit ipse quoque stomachus. Si tibi quid in phlebotomia obstat, cur id nó aufers ac remoues? Aut cur tuam ipsius hîc prodis ignorantiam. Eodē modo se id quoque habet, quod additis, à labore venæ sectionem instituendam non esse. Nam ad laborem ne potius aut morbum vos attenderetis? Sic nec phlebotomiam decernitis, si quid à balneo aut morbis aliis coniunctis quid affligit. Vtrinque remouenda potius remoueto, &, quæ impedimento sunt, ea tolle. Nec enim ideò vincere aut superabundare sanguinem patieris, quòd scias etiam in mēbro alio morbum aliquem consistere. Quin imò Medicum perfectum agas, & ne pellaris ab eo, quod tu ipse expellere debes. Nam si id tibi terrorem incutit, quod sibi à te potiùs metuere debebat: defectum certè in arte Medicâ non leuem prodis, qui tamen vobis admodum familiaris existit.

Indicatio mittendi sanguinis non sumitur ab Hepate.

A labore an secāda vena.

Doctrinæ quidem Almansoris ex parte contradicere non possum, qui documenta non inepte tradit, cuinam homini secanda vena sit. Sed tamen is reuerâ de iis saltem decernit, qui illâ opus nó habent necessariò, sed quibus subleuatio tantùm est, ac roboratio ad cibum potúmque sumendum. Proponit enim sibi venas turgidas & plenas: ex quo cuilibet euidens fit, quod parùm in morbos ipsos intenderit, vt illos quæreret in sua origine, quod curatio ipsa requirit. Et quamuis aliquot quidem morbos nominârit, veluti qui ab Apostematibus & pustulis aliísque malis graues sunt: altiùs tamen idem non ascendit, nec quicquā aliud vrget, quàm subleuationem annuam. Vndè non difficile est iudicare, quid de his ille intellexerit. Quod ipsum etiam manifestè declarat, vbi in curâ febrium præseruatiuam annuam tradit. Ex quo colligi potest, quàm in hac doctrina aridus fuerit. Nullo pacto igitur Medicus de eius dependere auctoritate debet.

Doctrina Almansoris de phlebot. qualis.

Cæterùm vos etiam ordinem ponitis eorū, quibus phlebotomandum minimè est. Inter hos numerantur, qui appetitum non habent ad cibum. Respondete mihi verò, quisnam appetens cibi sit? Si enim ægris per morborum præsentiam expectandum tam diù sit, donec appetitus lacessat: ecquid de iis tandem ageretur? Nam & vobismet ipsis fatendum est, quòd

In appetētia cibi non debet phlebotomari.

morbi ex sanguine appetentiam cùm deiiciant, tùm reducant, si cura in sanguine perficiatur. Hæ ergo doctrinæ bellæ sunt, seipsis contentæ. Quando autem fluor sanguinis sistendus sit, doctrinam Auicennæ sectantes, ad solam sanguinis crassitiem attenditis. Quæ cohibendi cruoris ratio veritatis fundamento caret. Sanguis enim niger è venis exiliens, ex sanguine minimè talis fit, sed talis redditur ab incisione seu plagâ factâ: eadémque mutatio repentina tum huius, tum aliorum colorum causa est. Sic ergo adhuc dubius es, quidnam præstiteris. Præterea dicitis: si sanguis albus ac tenuis fluit, multùm eius euacuari non debere. Vbi notabitis, quòd Auicenna in cognitione sanguinis nihil intellexerit, sanguinem iudicans in locustis. Et huiusmodi, vt loquimini, canonum apud vos plurimi sunt. Quorum etiam vnus hic est, quando dicitis ægroto: breui iterum sanguinē mitte: sanguis enim tuus admodum niger exstitit. Item: si benè à phlebotomiâ sentias, breui ad me redi. Quid hoc artis est? certè, tantùm vel cæco sapere liceat ac dicere. Quomodo verò circa laborem se quisque gerere debeat, suo seorsim ordine comprehendi debet, prout nimirùm morbus in sanguine sese exhibuerit, longè valere iussis vestris regulis communibus, quæ omnibus eædem sunt.

Sanguinis crassities & nigror vnde.

Auicenna artis phlebotomand. ignarus.

Quale verò id regimen vestrum in cibo ac potu est, in quo nihil consideratis aliud, quàm vulneris securitatem aut custodiam, cùm tamen multò potiùs considerari ipse morbus debeat, & haudquaquam vulnus: qui ordo multiplex procedit ex fundamento istorum morborum. Nisi enim id singulariter consideretur, non potes non grauiter impingere concepto tuo consilio. Nec enim res adeò facilis est ac tuta, ceu constitutâ tuâ Diætâ phlebotomicâ tu somnias. Ad negotium præsens omnia omnino dirigenda sunt. In vnum ac simile regimen omnia non coniicite. Nouistis enim, quomodo sanguis cibo adhæreat: & virtutes viréſque singulares quæritis, quæ tamen sine cibo potúque in sanguinem ingeri minimè possunt. Hoc ergò in casu cibus is simul medicina esse debet. Inficiari non possunt, quòd arbitrentur, bonum sanguinem à solis idoneis cibis & potibus produci posse. Id verò sanguis facit bonus, quòd sanguinem à suis morbis liberet, quòd animum hilarem & serenum, &c. præstet, quòd minimè ad tristem & tenebrosam famem, &c. alliget, &c. Hæc enim omnia considerant, qui rerum grauiorum curam minimè suscipiunt.

Bonus sanguis vndefiat. & quid præstet.

Sciendum ergo in his est, quòd si phlebotomiæ fiant, & in sanguine illo nullus morbus appareat, cibi potúsque liber tibi vsus fit, quoscunque ad corporis vsum appetas. Vnde vulneratorum regimen ac ordo suam originem sumit.

Error autem vester singularis in eo est, quòd quatuor anni partes pro Phlebotomiæ indicationibus ponatis. Quâ in re partim Ægyptios agitis, quòd tempus constituatis sectioni venæ, & tempus morborum obliuiscamini. Quo facto vt sorices vosmet ipsos proditis, quòd adulemini illis, qui delicatiores & ignauiores viuunt, & gratiam captetis eorum, qui vestro commercio præcipuè gaudent. Quadripartitam autem hanc Phlebotomiam ideò suadetis, vt commodis illis vos quoque ex parte apud patientes fruamini: Et quantopere vobis Phlebotomiæ curæ sint, id abundè satis declarant dies S. Blasij, S. Philippi & Iacobi, S. Bartholomæi & S. Martini, quibus omnibus temporibus saginari bonū est. Quòd si verò quatuor ista tempora vobis fors nedū sufficiant, addite illis diem S. Valentini & S. Stephani. Quod si nec sic quidem satis est: totas quadragesimas adiungite, & post Pascha in thermas vos recipite. Quod si enim hoc modo de Phlebotomiâ constituatur, eius adhibendæ tempus commodius nullum erit, quàm quo capones omnium pinguissimi & saginatissimi sunt, & ad genium agitandum aptissimi.

Anni partes Phlebotomiam non indicant.

Ordinem etiam præfigitis, quando ieiunis, & quando pransis mittendus sanguis sit. Benè id quidem: vt imperitia vestra in vulgus emanet. Hinc enim elucet, quanta vestra de firmamento cognitio sit. Eodem spiritu acti veteris etiam coniunctiones & membra, in quibus signum versatur. Ex quibus omnibus certum est, vos nec punctum, nec minutum vllum Phlebotomiæ nouisse. Ita iudicatis, etiam iam de æstate, iam de hyeme: interim non cogitantes, qualésnam aut in æstate aut autumno morbi gignantur.

Affirmatis, venam frontis incisam iuuare in exulceratione oculorum, & dolore capitis. Quod consilium quale, quámque inconsultum sit, vel ex eo liquet, quòd oculorum exulceratio ex venâ illâ, quam in fronte ostendis, minimè oriatur, vt nec dolor capitis: Et si quidem eius sectione malum nonnihil leniatur, id tantùm à refrigeratione est, quam sua inflammatio pòst iterum excipit. Taceo, quòd causæ principales non considerentur abs te, quæ ad doloris concitationem conspirant. Eandem sectionem dicitis facere contra Lypothymiā. Quis verò vnquam dicere ausus fuit, quod Lypothymia cognationem vllam cum his venis habeat? Ad Maniam autem prodest, si iuuat fortè fortunâ. Nec enim durabile quid & constans præstatur, si olla feruens ab igne remoueatur, & eidem illicò denuò admoueatur. Ad somnum verò etiam faceret, si in venis somnicommotio delitesceret. Vbi vos insigniter erratis in eo, quòd naturam multiplicem prædictorum morborum non consideretis, qui in venis capitis, non frontis iacent. Sic etiam pro dolore aurium decernitis venas temporales. Sed id vnà non dixistis, quàm certa ea Phlebotomia sit, & quòd plures lædat quàm iuuet. Ex quibus omnibus innotescit, quòd verè Anatomiæ cognitionem nullā habeatis de Venis iuxta aures constitutis. Taceo quòd hîc etiam oculi comprehendantur. Posticæ autem venæ capitis ad conuulsionem capitis prosunt sectæ: quarum natura est, vt illam producant ac generent.

Venæ frontis secta an curet ocul. & caput.

Venæ temporales.

Venæ oculorū. Venæ posterioris capitis.

Similiter & venæ linguæ ad multa mala commodare vobis creduntur. Malè autem à vobis considerata est Anatomia linguæ, quòd sæpe damnum id maius sit, quàm commodū

Venæ linguæ.

Venæ menti. in isto latere. Venas etiam sub mento conspicuas aduersus hæmorrhagiam narium prædicatis. Vbi minimè consideratis, quòd vno eodémq; modo sãguis extrahatur, quæ extractio in mento facta minus damnosa non est, quàm facta in naso, nisi quod discrimen in loco sit. Venæ colli. Ita venæ in collo secantur, contra mucum seu pituitam: cùm tamen ipsa hoc loco exitum non quærat, sedem & emunctorium certius nacta. Sed nec cor à venę sectione roborabitur. Venæ faucium. Ad huius enim morbos plus requiritur, quàm phlebotomia. Venæ autem in palato seu faucibus aliter non iuuant, quàm sicut aperitur Apostema, ita vt pus effluat.

Quælibet autem Phlebotomia, si pro vestra institutione administretur, aliter se non habet, ac si maturum Apostema scalpello aperiretur. Venæ pollicis. Ita venam iuxta pollicem sectam in morbis captis omnibus iuuare dicitis. Nec vest.ûm tamen quisqua n est, qui dicere possit, à sectione eius vllum vnquam morbum sublatum fuisse. Idem sentitis etiam de Mediana & iecoraria. Vena iecoraria. Quid verò inani illa curiositate vos Medici torquetis chirurgos, quos vt imperitos vtrinque circumducitis, cum tamen videatis, omnem vestram operam inanem ac frustraneam existere. Vena Cephalic. Cephalicam & Medianam quidem eiusdem omnino vsus facitis: sed opinionis vestræ fundamentum nimis vacillans est. Multi morbi vocati sunt: pauci autem Electi. Id similiter etiam Vena splenetica. de hepatica verum est. Quod hodie prodest, id cras obliteratur. Venam spleneticam multa tollere dicitis. Quæ si omnium optimè agat quidem, quicquid tamen amolitur, id morbosum nunquam exstitit. Vena lumbaris. Venam autem Lumbarem ad calculum facere testamini. Vbi quis non credat vobis, consilium vestrum admodùm beneuolum esse? Cogitatu enim facile est, quòd calculus ipse per venam minimè egrediatur. Itaque quantùm in hoc casu proficitis, tantùm prodestis etiam vestris phlebotomiis vniuersis. Cuius rei documentum simile præstatis in hydrope, quæ nullo Vena vmbilicalis. vnquam tempore per venam educta est, sicuti vos per venam vmbilicalem extrahere annisi estis. In quibus tamen cum morbi non iaceant, quid quæso illarum apertio iuuare queat? Venas autem multas contra calculum, &c. facere asseritis. Quàm verò bona vestra sententia sit, ignoro equidem: valdè tamen vereor, vt plùs mala quàm commoda sit. Venæ crurum. Venæ autem crurum, & ipsę ad quàm multa prodesse prædicantur. Qui multi morbi tamen, cùm ab vna causa & origine minimè emerserint, quî quæso remedium vnum & simplex multos simul affectus coërcere & domare possit? Similiter etiam venarum aliarum sectionem conferre dicitis, interim nihil considerantes, an in ipsis morbi sint, vel minùs. Vicinũ morbi quæritis: sed ipsam hostis domũ transilitis, pacis satis procuratum existimantes, si morbo vicinum bonum adiunxeritis.

Verum quidem est, quòd per sectas infernas venas, veluti malleolorum & pedum, Venæ infernæ trahunt ex supernis. multa deorsum trahantur: Vos tamen vlterius nihil intelligitis, an sectio illa ipsi pedi per se commoda sit, vel minùs. Vnde satis liquet, quòd de die hodierna tantum solliciti, crastini curam nullam suscipiatis, de vno loco cogitantes, non etiam de altero. Venæ poplitis Venæ poplitis. fœminis admodùm salutares sunt. Quod verò huc facit maximè, id vos oscitanter negligitis. Vnde profectus vester facilè æstimari potest. Tali exterioris venam tunditis ad Vena tali exterioris. membrorum supernorum corporis mitigationem. Quod non minùs, erroneum & damnosum, ac de venis infernis aliis probari potest. Superni enim affectus hoc modo delecendunt in partes infernas: ac membro sauciato sanguis proprius, qui bonus est, subducitur, in cuius locum postea succedit malus, imò peior. Vbi morbum nouum generari opus est, vel in arthritidem vel in vlcera desinentem, qui multò tutius in loco proprio substitisset, quàm eò pertractus fuisset. Hoc pacto multos morbos mutatis, ratione loci, cúmque partem vnam vos sanasse censetis, nouum ignem in partibus aliis succenditis. Venæ risus, Venę risus. propter quas homo risu emoritur, non apud omnes similiter certæ sunt, sed impedimenta multa obstant. Quòd si animam cum tali risu in cœlum emissuri estis, necesse erit, vt eas venas multo exploratiùs cognoscatis, quàm hactenus factitatum esse ex vestris scriptis patet. Insuper & venam minimi in pede digiti contra paralysin facere ponitis. Id quî quæso probabitis? Estsenim paralysin quidem ex suâ sede emotam detrahatis: tamen illa à naturâ ita comparata est, vt rursus ascendat in sublime, nec vnquam ita deorsum trahatur, vt inferiùs constanter remaneat. Ex quo iam iterum imperitia vestra promicat, quòd ipsam paralysis essentiam minimè cognoueritis. Cùm ergò ad omnia ea, de quibus homo queritur, venam aliquam accommodare haud difficulter possitis: onus ac molestia illa, à vicino ferenda sit, facitis, immuni abeunte parte illâ, ad quam morbus ipse spectat.

Modus verus quasuis venas secandi. Sed vt breuem venarum omnium secandarum instructionem habeatis, sciẽdum est, eam sectionem fieri ratione alia nullâ debere, quàm ex cognitione istorum morborum, qui ex sanguine oriuntur. Vbi simul cognoscendi morbi sunt sanguinei, quid damni extra suam regionem inferre possint: id quod in venis auertendum est, non per scarificatum, sed ad normam artis legitimam, hoc est, vt venæ illæ aut in illo loco proponantur, vbi morbi radix existit. Id antequam fiat, sanguis ad temperiẽ redúcendus est & commoderationem, vt institutum nostrum sequatur. Hoc autem loco monitos vtrósque volo, tàm Doctores quàm chirurgos seu tonsores, vt arti phlebotomandi deinceps valedicentes consideretis paulò attentiùs, quàm graues noxas & damna per eius inscitiam introducatis, dum nec cognitionem horæ efflagitatis, nec finem morbi, nec cœli ipsius aut terræ notitiam vel minimam habeatis. Vbi dolendum hoc est, quòd, quàm primùm de ægritudine aliquis vos queritur, ad phlebotomiam illicò affiliatis, cùm tamen vel antè exploratum habeatis Vulnus omne per se malum. quòd vulnera omnia corpori nociua sint. Nam quò sanior sanguis fuerit: eò ægritudo grauior sequitur. Phlebotomia itaque vestra

nimis periculosa est, ob hanc cumprimis causam, quòd per ipsam sanguis commoueatur & irritetur. Deinceps ergò sequenti tractatu generali explicaturi sumus, quinam morbi sanguini subiecti sint, vel non sint: & quâ ratione morbi breuiter ad phlebotomiam adduci & accommodari debeant,

TRACTATVS IV.

Circa phlebotomiam quæ notanda.

IAm verò vt deinceps processum ordinémque, quo phlebotomia institui debeat, quò salutaris ac vtilis sit, sciatis: ante omnia, quatuor vobis præcipuè notanda sunt: nimirùm *Tempus, Locus, Diæta, & Specificum.*

Tempus.

Pro cognitione temporis notandum est, id solùm indicare, quâ horâ phlebotomia institui debeat: siue in natiuitate recenti morbi, siue in sæuitiâ incipientis paroxysmi id fiat. In hoc enim posita ars est, ad radicem morbi adimendam.

Locus.

Secundò inquirenda est sedes vel locus venæ, in quâ morbus hospitium habet, vbi enim radix morbi viget, ibi is omnino inuadendus est.

Diæta.

Tertiò, Diæta secundum naturam morbi instituenda est: non secundum conditionem vulneris, sed morbi.

Specificum.

Postremò nosse debetis, Medicinam quandam esse, quæ vocetur specifica. Hæc potestatem habet, si hora phlebotomiæ nimis infœcunda fuerit. Huius administrandæ modum discetis in libro de *Morbis terrenis & aliorum Elementorum.* Naturam enim plebotomiæ quousque pertingat, hoc modo accipe.

Causa ac fundamentum, propter quod de phlebotomiâ, quo modo illa administranda sit, ita noscendum est. Mentionem feci scribendi cuiusdam libri, in quo morbi omnes qui ex cœlo oriuntur, comprehendantur, doceatúrque, quo pacto illi dominentur sanguini: item quî mitti sanguis debeat ad perfectam curam istorum morborum. Quòd verò ad scriptum illum librum attinet, is hûc non multum facit. Hîc enim causa saltem describenda est sequentis ordinis phlebotomiæ, irritatio scilicet quam sanguis naturæ infert ad illum auferendum. Etsi verò iam antè me quoque idem alii tentârint: quo tamen id successu ac fundamẽto præstiterint, in tractatibus prioribus satis declaratum est.

N 2. Morbus Chronicus quid & cuius naturæ.

Irritationem hanc ita intelligetis aduersus id, de quo peculiarem librum condidi. Si mobus sanguini ingeneratus sit, qui Chronicus dici potest, is quidem nullam medicinam admittet, sicut in libro de *Morbis ex sanguine* demonstraui. Cuius rei ratio est, quòd ipsius curatio procedat cum influentiâ. Si influentia præterit, & post se in sanguinem generationem fixam relinquat: noscendum est, quòd morbus iste astri naturam retineat, & secundum Lunam gubernetur, ac aliorum astrorum regimen sequatur. Huius ergo morbi curatio perfecta post influentiam fieri non potest, ex causa supradicta. Itaque saltem lacessit & irritat. Irritatio ista ex relicta impressione procedit, cui paroxysmi obediunt. Cui adnuendæ; sequens tractatus determinit.

Exemplum.

EXemplum vos velim tale aduertere. Cancer per seipsum morbus est ex influentiâ. Et quia se non chronicat, ideo per influẽtiam diuidi debet, aliàs ratam Medicinã nullam admittet. Aut siquidê eam admittat, tamen is victus & excatus est, sicut aceruus prunarũ, qui cineribus obrectus latet. Et de huiusmodi cancro hîc nihil tracto. Si vero is chronicetur, tum effugit cœlum adeóque ipsemet est cœlum ac morbus. Malitia hæc cancri, quam is naturaliter à cœlo accepit, cœlestis motus seu cursus instar comitatur. Quam vt adimire possis, ordinem hunc attende in morbis illis omnibus, quarum causa primò cœlum est quidem, sed postea à cœlo separatur ratione chronicationis. De his breue documentum hoc tenete, quòd *impressio corpori suam naturam indat.* Donec autem corpus nondum victum est, Medicina debet à cœlo procedere. Si verò corpus eo loco victum iam est: duplex ad id iam Medicina prostat, vna in phlebotomiâ, altera iuxta corporis naturam directa. Duplex enim elementum presentem hunc morbum producit. Quæ verò Medicinæ præter phlebotomiam huc faciunt, eæ specificæ vocantur, quia sunt extra naturam & proprietatem alterius elementi.

Cancer est morbus ex influentia.

ex impressio corpori, Naturat. Morb. duplicis elementi. Specifica medicina quid? Morbi duplices.

Cæterùm ad superius dicta, quatuor quoque pertinent. Tempus nimirùm continetur in practicâ. Locus practicam indicat, Regimen in libris huiusmodi morborum traditur Ibidem etiam specificum. Hinc ergo morbi porro diuiduntur in duo genera: sunt enim vel Physici, vel Chirurgici.

DE MORBIS CHIRVRGICIS.

Et primo

De Morbis nubilis.

SI nubilus morbus in chronicationem abiit, eandem ad similitudinem astralis motus retinens; tunc ipsum hâc viâ aufer. Si signum in corpore manifestetur cum asperitate cutis, ac ex consuetudine paroxysmus illius incidens cognitus iam sit: tunc triduum antè quære, vsque ad tempus illud, & plebotomiam fac (minimè respiciens ad signum cœli aut similia(in duâbus venis, quæ per nubilum affectum suam Anatomiam exhibent. Sunt autem illæ venæ, quæ infra & supra morbum nubilum, nigræ, nodosæ, & tumidæ apparent. Sectionem verò infra institue, & vbi satis sanguinis effluxerit, vulnus deliga. Postea die sequente secundâ vel tertiâ venam seca superiùs, & iustum pondus extrahe. Die octaua ad summum iuxta pudenda aut coxas duplicem phlebotomiam adhibe. His peractis, à suprema phlebotomia quiescendum. Ita adimetur cursus, qui se fixum iam inseruit. Qui cùm quotannis pro more suo reuertatur, præcipuè circa initium autumni: ideo supra morbum relictum venam subindè semel aperiri curabis.

Morbi nubili &c vt curentur.

De Morbis Esthiomenis.

IN Esthiomenis vlceribus, quæ chronica facta sunt, cursum sanguinis hoc modo auferetis,

Vlcera æsthiomena &c. vt curentur. Herba sophiæ &c. ad vlcera æsthiomena. Emplastrum de corallis sanguinem sistit.

feretis, vt vlcus mundetis, ac venas supra & infra vlcus tumidas faciatis, ac herbam sophiæ, in vino decoctam, calidam vlceri imponatis. Quoad venarum sectionem, pertundes tot, quot inuenientur, nihil curans signa, sed horam tantùm attendens. Et si paroxysmus in summo stare videbitur, currere sines, donec plenum eius signum finem habeat. Postea sistes sanguinem admoto emplastro de corallis, & triduò quiesces. Eo elapso, quæcunque venæ vel supra vel infra malum nigræ aut liuidæ apparebunt, eas aperies, hâc serie, vt primò inferiores ex ordine secentur, pro grauitate apparentiæ, & postea tundantur superiores, pro conditione personæ; hoc gnauiter attento semper, ne ægrum nimiùm obruas, sed ex æquitate naturæ vnum post alterum subinde administres. His phlebotomiis factis cursus solemnes, quos ab astris sanguis accepit, tollentur, & erosionis seu exedentis malignitas impressa, quæ sanationi & consolidationi resistit, exstirpabitur. Si autem ad præscriptam normam quælibet phlebotomia ita instituta fuerit: tum Medicinæ cuiuslibet operatio in fine sequetur.

De Vulgaribus Apostematibus seu Phlegmonibus.

Phlegmones vt curetur.

SI Apostema sanguineum tibi vel in carne vel alibi oboriatur: nullum signum aliud quàm plenilunium obserua, quando in summo vigore id sit. Postea dispice, quæ venæ pertranseuntes sint, nec cura, etsi tibi quidem illæ incongruæ videantur. Illas seca in summo versus ipsarum originem, & sanguinem extrahe pro conditione morbi & ægri. Eo facto, postea in eadem quartâ venam supra Apostema positam pertunde, & in nouilunio infra Apostema, semper respectu habito personæ & malignitatis morbi. His præstitis, ad plenitudinem vel copiam ságuinis in apostemate attende. Si signa plena deprehenderis, tunc proximè sequente plenilunio venas infimas aperi. Ita vis motus seu cursus infringetur, vt sanguis deinde sanationi non obstet, quibuscunque idoneis Medicinis admotis ea tentetur.

De Collectis tumoribus.

Coll. tumores &c. vt curētur. Herba sophiæ venas turgifacit.

QVi tumores per collectionem fiunt, horũ cósuetum defluxum hâc viâ intercipe. Principiò venas appositâ herbâ sophiæ tumidas fac. Postea inquire ipsas intra tumores; aut in rubris lineis apud collectiones. Quas autem inueneris duras, plenas, ac veluti granulis refertas, eas in medio collectionum pertunde, & sanguinem effluere sine pro ratione personæ & morbi. Die tertiâ tumefaciendo venas denuò renoua, & inquire quænã plures prædicta signa habeant. Has easdem quoque modo præscripto aperi, vbi commodissimè attingi possunt. Et si quidem similes venas, etiam iuxta collectiones deprehenderis, eas ipsas quoque pertunde, donec vestigia talia nulla in venis supersint. Præterea die nono venas illas infra collectionem aperi. A quâ tandem apertione factâ, si dies quinque effluxerint, venas easdem in summo loco, quem quidem vestigare poteris, pertunde. Hoc modo influentia ab astro impressa exigetur, vt deinceps operationem euidentiorem tua remedia habeant: cùm aliàs malum id nec erodendo, nec secando, nec alio vllo molimine tolli & auferri possit. Hâc enim arte intercipitur cursus, aliàs subinde iterum redundaturus, & nec erosioni nec incisioni cessurus.

De Fistulis

Fistula vt curetur.

OPeram dabis ante omnia, vt fistulæ finem assequaris, sciásque quem ad locum tendat. Postea venas accurrentes ex informatione anatomiæ dispice citra huius enim cognitionem commodè nihil inquires. Venis verò veris iam percognitis, ad ipsarum porrò principium ascende, hoc est quàm summè eas assequi aut venari potes: ipsas deinde tumefactas, in coniunctionibus Saturni aperi. Postero die quarto aperi eas inferiùs paulò supra tamen fistulam. Tandem infra fistulam, quàm potes infimè, easdem incide. Sanguinem extrahe pro ratione morbi & ægroti. Interim cum medicinis quotidie instabis. Curatio enim mali est præceps, cum abolitione defluxus solennis.

De malis crescentibus.

Crescentia vlcera vt curentur.

CRescentium malorum origo seu radix ita eximenda est. Primùm in ambitu illius regionis vniuersæ inquire, quotnam venas increscens malum commeantes inuenias. Eas repertas, quàm proximè iuxta originem potes, pertunde, nec regioni vlli parce, siue ea caput, siue alia periculosior sit. Eas ex ordine incisas, probè cruentare sine, quod commodissimè fit in plenilunio. Sanguine pro tolerantiâ ægroti semel ita extracto, quiesce vsque ad diem nonum, quo venas denuò aperies. Postea dispice, qualesnam eæ venæ sint. Earũ locustas in infimo loco perquire, hoc est si pertranseant tunc venarum illarum extremitates venare, & sanguinem emitte. His exactis, ipsum vlcus seu malum crescens benignè adhibitâ medicinâ inuade. Sic fiet, vt emori incipiat paulatim. Quantum verò eius nimiopere excreuit, tantum emorietur. Quòd si à primo tentamine malum emori non velle videatur; tunc influentiam vt prædicto modo denuò infringas, operam dabis, ac deinceps quotánis duo ista venarum apertionis tempora obseruabis, pro ratione & exigentia mali.

De Pustulis antiquis.

Pustulæ antiquæ vt curētur. Herba sophiæ &c.

SI pustulis antiquis ex sanguine natis teneris, ex illis venarum originem capta, quas facilè assequeris. Eas simul inuestigatas, omnes vno die in infima regione, Lunâ nouâ existente, aperi. Postea in regione ferè media easdem cum herba sophiæ tumefactas denuò incide, & sanguinem extrahe pro ratione materiæ. Postea in proximè sequente plenilunio, easdem iterum inferiùs aperi. His confectis, venas in Laconico cum herba sophiæ turgidas fac: & vbicunque similes sibi inuicem venas, vel in duritie, vel liuore, vel in aliis, quæ præter venarum naturam sint, deprehenderis,

deprehenderis, eas pro rei exigentia aperi, tamdiu ac toties, donec malum redire non sentias. Ita pustulæ ex seipsis tandem decident.

De Cancro.

Cancer vt curetur.

SI cancer chronicus factus sit, operam dabis, vt illum omnium primò in venis muliebribus, hoc est, in venis fluxus mẽstrui, perquiras. Venas has aperi in locustis ter in mense vno. Et interea intercurrentes venas, quæ secundum rubras lineas conspiciuntur, in loco sanissimo ex ordine incide pro conditione personæ. Postea venas menstruales denuò aperi, eâ ratione, quam in esthiomenis vlceribus explicuimus. Venenum enim, quod in cancrum se immittit, nonunquam ægrè ac difficulter retropellitur. Videndum autem est, si fieri possit, vt hæc & aliæ phlebotomiæ in mensis initio instituantur.

Virorum cancer eodem modo in venis Hæmorrhoidalibus tractandus est, eo præcipuè loco, vbi eas commodissimè comprehendere possis. Citra hunc processum enim phlebotomandi cancer nullis cum radice extirpabitur, nec vel superficiariam tantùm curam etiam facilè admittet.

De Lupo.

Lupus vt curetur.

PHlebotomia in Lupo faciẽda est interiùs, in vlcere, ita, vt hoc cum herbis tumefacientibus turgefiat. Tunc enim quamplurimæ venæ conglobatæ erumpent, ad apparentiam liuidæ, nigræ, aut ex inflammatione rubentes. Hos colores quæ venæ exhibuerint, eas aperi, donec recẽtem sanguinem emittant. Nec hoc cures, etsi venę vulnere magno sauciandæ sint. Hoc enim requirit conditio sanguinis. Die tertio apertionem itera, nec desiste, donec dolor duret. Is enim venarum plurium abditarum index est. Scire autem conuenit, venas has nusquam aliàs, nisi in solo vlcere, feriri posse. Ibi enim centrum & radix sita sunt. Quamprimum dolores cessârunt, consolidabis. Denique venas illas aperies in suis locustis quotannis semel. Similiter & in anno dimidio. Postea in medio venæ versus ipsius principium secundò; & sic continenter mutabis, pro conditione personæ & maligna infectione sanguinis.

TRACTATVS. V.

DE MORBIS CORPORIS SEV PHYSICIS.

De Phlebotomiis Podagricis.

Podagræ paroxysmi à firmamento.

Podagra vt curetur phlebot.

NOn minùs in morbos corporis seu Physicos, quàm ipsos chirurgicos cœlum impressiones suas inferere, compertum vobis esse decet. Qui ergo morbi isti iam chronici facti, per extractionem sanguinis auferri debeant, deinceps attendite. Et podagra quidem citra influxum firmamentalem, ad paroxysmum suum deduci minimè potest. Prima ergo illius curatio à phlebotomiâ incipi debet, sine quâ curatio podagræ nulla expectari debet. Huius ergo tollendæ processus iste est. Primò autem in coniunctione Lunæ & Solis, antequam paroxysmus inuadat, quatuor infimas venas cephalicas in vtroque pede secabis, ac sanguinem extrahes pro exigentiâ morbi & tolerantia ægroti. Postea in sequente quarta easdem venas pertundes in cruribus, infra genua: & in plenilunio in spina dorsi. Per hunc processum, si podagra non tum penitus chronica facta sit, ipsa prima statim vice tollitur & extirpatur. Si verò chronicè fixa sit, processum præscriptum denuò iterabis, in tertio nouilunio sequente. Si autem vehementissimè fixa ea sit, phlebotomiam in proximo illicò sequente nouilunio repete: ita influentia firmamenti intercipietur, adcóque plena adhibitorum medicamentorum operatio sentietur. Nisi enim firmamentalis cursus priùs auferatur, quacunque alia ratione morbum hunc expelli posse, nemo quisquam cogitet. Nec enim morbus sine impressione cœlesti incumbit.

De Defluxionibus à capite.

Defluxiones vt curentur phlebot.

QVi pro anni mutationibus, defluxionibus tentantur cõsuetis & minimè emanentibus: hi primò impressionem illam sedulò discant. Nec enim vno modo verùm pluribus impressiones incumbunt. Qua de causa & te librum *De origine morborum sanguinis* condidi. Impressione explorata, coniunctioni illi intendens, ante paroxysmi remissionem venam cephalicam in manibus incide, & sequente die altero duas cephalicas in pedibus aperi. Quæ si circa tempus paroxysmi fiant, tunc incide venam cephalicam sub lingua. Hoc facto, defluxioni tempus expecta. Si cadat defluxio, phlebotomiam prædicto modo post denuò itera. Interim ad signa defluxionis diligenter attende. Si illa regiones aurium occupans, tinnitus suscitet: aut regionem dentium inuadens, dolorem in ipsis cieat, aut Asthma, aut arthritidem, aut lippitudinem, aut raucedinem, & similia aliis inferat: in his casibus omnibus operam dabis, vt venam cuiuslibet affectus propriam inuenias. Itaque in incipiente illa coniunctione incide venas aurium, oculorum, similiter & ter & pulmonariam, hepaticam, & alias plures, in quauis habito respectu personæ defluxionem patientis, & rei ipsius exigentiæ. Huiusmodi enim defluxiones paroxysmant à vi cœlesti incitatæ. Cùmque cœlum suæ concordantiæ corpus inueniat, ideò obstat, quò minùs vllum remedium perstante ipsius cursu, commodet ac iuuet. Hæc causa est, cur quotidie fluxibus illiusmodi homines tententur etsi multis simul & variis medicinis vtantur. Cœlum enim vbiuis præpollet.

De Maniâ.

Mania vt curetur phlebot.

ANtequam Maniam auferatis, sciendum vobis est eam potissimùm ab impressionibus cœli infligi. Nullum ergo remedium iuuare potest, nisi priùs cœlum placetur & influxio eius auertatur. Itaque ante omnia noscenda ea vena est, in qua continetur is sanguis,

guis, à quo cerebrum in insaniam conijciatur, quod fit vel per febriles morbos, vel interna apostemata, vel sponte sine hisce causis. Venas autem eas pristinum nosse debes, ex quibus percipias horam ac initium istius phlebotomiæ: veluti, si in venis capitis Mania iaceret, tunc eæ inquirendæ sunt. Si illa in venis sanguinis febrilis condita sit, tunc eas infra caput in suis locis corripe. Si apostematis sit interni: iam iterum in loculis istius venæ phlebotomiæ. Nec in his casibus curanda superstitiosiùs signa sunt, sed potius debet tantùm siccitati & feruori. Si illa in proprio sanguine capitis consistat tunc mediam venam in fronte incide: postea venas vtrasque temporales: porrò venam cephalicam in pedibus pro conditione personæ. Quæ omnia commodiùs fiunt, si Luna Soli appropinquat, commodissimè autem ista fiunt in coniunctione.

Venarū apertio per ferrū candens. Salium Alkali vsus.

Eodem modo, si causæ quoque aliæ adsint, conuenientium venarum sectioni operam dabis. Si verò mania vehemens sit, & fortissimè impressa hæreat, tūc venam aperies ferro candente, nec quicquam dolorem curabis. Vulnus candente ferro factum, apertum seruandum est, admotis acerrimis salibus. Alkali vsque ad finem sanationis. In cæteris autem casibus proprietatem venarum obserua.

De Erysipelate siue Ictericiá rubrá.

Erysipelas vt curetur.

DE hoc sciendum est, quòd parum discriminis intercedat inter Erysipelas hoc, & Maniam. Diuersitas enim in solo loco est, & quòd venæ differant. Quòd si enim calor tantus & expiratio in regione rationis impelleretur, Maniam certè longè grauissimam concitaret.

Erysipelatis ergo origo in venis inquirenda est. Nonnullis enim, qui Erysipelas ex interiore corpore concipiunt, malum deuergit in crura: aliquibus per venas excurrit, qui ex corpore in brachia distribuuntur: quibusdam in venas capitis ex parte malum insilit. Harum iam iterum discrimen est hoc, quod aliquæ irritentur à cursu cœli: aliquæ à madefactione ab aqua.

De his tenendum est, quòd, quæ à motu cientur cœli, in coniunctione illa phlebotomari debeant. Quæ autem à madefactione irritantur, post coniunctionem aperiri debent, venis ipsarum hoc modo inquisitis: si nempè Erysipelas à madefactione est, venæ cephalicæ omnes in capite incidendæ sunt, vtpotè quæ cursui subiaceant. Reliquæ autem in illis solùm venis, quæ ad originem spectant, curandæ sunt. In venis enim exterioribus, quæ partem communem non habent cum ipsis, morbus augetur. Raro autem huiusmodi morbus incidit, qui exulcerationem non inducat.

De Fluxibus Menstruis.

Menst. fluxus vt mouendi.

NOscendum hisce de fluxibus est, quòd Menstruum peculiarium venarum efluxio sit. Hæ ergo venæ ante omnia noscendæ sunt, vt suppressos menses per phlebotomiam ciere & mouere sciatis. Etsi autem hoc loco cœli cursus horam nullam peculiarē phlebotomiæ determinet: is tamen cursus ex motu fluxionis naturalis, motioni superiori similis cognoscendus est. Itaque si tempus fluxionis seipsum proferat & indicet, tunc in isto impulsu venas menstruales scinde, sine quarum apertione & perfecta euacuatione medicinæ operatio non pergit. Vbi notabitis, quod sæpiùs etiam in prægnantibus huiusmodi phlebotomiæ fiant. Quo casu sedulò danda opera est, ne vnquam venam aperias, donec hora partus mulieris instet, etsi quidem fluxus menstruales in sanguine sese exhibeant. Si enim illa non instet hora: phlebotomia seriò vitanda est. Si verò instet, ea sanitas attinet tàm fœtum quàm matrem.

De Febri.

Febris quid. & eius cura.

POrrò autem tenere debetis, Febrem non extra sanguinem tantùm, verùm etiam in ipso consistere: qui nihil est aliud, quam putrida accensio à firmamento facta. Vnde phlebotomia quoque pro cœli ratione instituenda. Ad hoc obseruandum distingui oportet, qualisnam ea febris sit. Ex hoc enim præcognito liquebit, quænam venæ in isto loco infectæ sint. Quo percepto, curam ita dirige, vt in initio paroxysmi venam conuenientem incidas, nec ad aliud quicquam respicias. Et licèt cœlum quidem præsentiâ suâ admodum potens sit: tu tamen sedulò hoc age, vt paroxysmum ferias in nouilunio, & posteà, si paroxysmus in principio sit. Per huiusmodi enim phlebotomiam curantur Quartana, Ethica, & aliæ, quæ Septanæ &c. vocantur, quæ aliàs non ita prægressâ venæ sectione Medicinam nullo modo accipiunt, aut cum ipsâ conueniunt.

Febres in nouilunio phlebotomandæ.

De Paralyticis

Paralysis vt curetur.

DE paralysi hoc primum scies, quæ venæ paralysis materiam contineant? Hoc peruestigato, ipsas in loculitarum extremitatibus incide, in nouilunio arietis. Postea aperi eas in dimidiâ parte quartæ proximæ. Ita fiet, vt, quantum quidem cœlum causatur, tantum irritationis ipsius adimatur. Si quid autem paralyticum aliud in eo loco eueniat, id à reliquis tribus hominis partibus gignitur. Si tu ergo peritus sis, & in illâ regione fluxum paralyticum videas, tunc paroxysmum ipsius tolle in horâ suæ constellationis, seu coniunctionis, sine qua prægressa cognitione aliàs frustra medicaturus es. Hinc enim, ex hac imperitia factum est, vt dicatis, *Morbus est incurabilis*: cum istiùs dicendum sit, *Doctor non est irrefragabilis.*

De Morphea.

SImiliter etiam sciendum est, Morpheam tantùm esse morbum sanguinis, ab incensione firmamenti genitum. Hæc si chronica euasit, tum persæpè ipsa in filios ac nepotes &c. hæreditariò transfertur. In hac ergo Morphea conuenientes ante omnia venæ cognosci, & in coniunctione Lunæ incidi debent, proximè apud originem. Sanguinis extrahatur

Morphea quid. & vt curetur.

trahatur multum. Bonitas autem sanguinis ab incepto te non reuocet. Postea in nouilunio proximo venas aperi in suis locustis, ac denuò iustam quantitatem emitte. Porro proximo iterum nouilunio incide venam menti, & sub lingua. Hoc modo influentia chronicationis exigitur. Si verò malum longiùs durauit, tempora anni obseruabis, prout iudicio tuo commodum videbitur.

Conclusio.

QVòd hactenus errores ac abusus, in phlebotomiâ committi solitos expediuerim: ac deinceps, quæ phlebotomiæ in quibusdam morbis ratio, quis modus seruari debeat explicuerim his præcipuè de causis factum est.

Videtis nimirum, Deum ollam non integram aut absolutam perfecisse, sed produxisse tantò r litum, & opus reliquum figulo, cu firmamēti discipulo mandasse. Hoc ipsum mihi quoque propositum fuit, vt imperitos illos in scholam ducerem. Quanquam ipsi sibi vtique adeò eruditi videantur, ex literâ illico prim à vt nouissimam diuinent. Qui, cum hæc non intelligant, ea seu inutilia & nauci haud dubiò reiicient. Quod ipsum quoque imbecillitatis intellectus ipsorum testimonium est. Si enim scientiam sublimiorem haberent, responsionem longè saniorem vtique proferent.

Veterum quidem auctorum plurimi de Phlebotomiâ commentati sunt: quos æmulati sunt iuniores, quos tamen testis ipsa conscientia & æquitas conuincit, quòd doctrinam illam venæ sectionis tueri aliter non possint, quàm quòd ita illa tradita sit. Ex nostro discursu hoc etiam intelligitur, quòd Phlebotomiæ cognitio ex solâ Astronomiâ petenda sit Ipsa enim Astra quartam Medici partem complent: de quibus tamen astris veteres solidi nihil ex fundamento tradiderunt. Cùm enim tantâ scribendi prurigine laborârint: certè omnino, si crescentium Astralium cognitionem habuissent, vllam, eam calamis suis exsculpere prolixiùs non intermisissēt. De Galeno dico, & Auicenna, ipsorúmque ineptis cōmentatoribus Gentili, Iacobo de partibus, Trusiano, &c.

Astra Medicô pugnant.

Gal. Auicēna &c taxatur.

Quòd verò alicubi venarum nonnullarum mentionem illi fecerint: id arbitror ipsos ex tonsoribus didicisse, nec tamen rem ipsam pernouisse, quod & in aliis artibus liquidò produnt. Scripta ergo illorum, vt nullius momenti, nos magnopere non offendant.

Etsi verò præter hactenus tradita, morbi adhuc plurimi huc apponendi fuisse videantur: attamen, cùm iidem ex fundamento altiori repetendi sint, librum illis peculiarem designatum maluimus; in quo quæ hic deficiunt, luculentiùs declarabuntur. Quæ tamen omnia instar opificij cuiusdam dicenda sunt, & non ex capite fatuo æstimanda.

FINIS MINVENDI.

DE PVRGATIONE IN PHLEBOTOMIA INSTITVENDA.

De vsu Phlebotomiæ in purgando.

A MEDICIS Sophisticis leges quædam & consuetudines ortæ sunt, quæ etiam in obstinatum morem abierunt, vt creditum fuerit, quæcunque Phlebotomiam, purgationem debitam præcedere oportere, vt sequens venæ sectio eò plùs commodi & emolumenti afferat. Quod quidem si ita verum esset, quis consilium id non laudaret? Iam verò cù n secus sit, quis illud approbabit?

Cùm ergo de venæ sectione hactenus tradiderim: conuenit omnino, vt etiam de purgatione, illius comite, non nihil dicam. Non autem dubito, quin hæc mea tàm ægris quàm Medicis aliena obuentura sint. Veteres enim & confirmatæ consuetudines non facilè mutantur: maximè, cùm ex longi temporis vsu Medici populo persuaserint, ita benè factum esse: cùm tamen omnino malè id fiat.

Magni ergo laboris erit, hunc morem abrogare. Ac in hoc vno abrogationis momentum positum esse omne videtur, vt deinceps in Medicos diligentiùs animaduertatur, ac quid, & vnde agant circumspectiùs expendatur. Consilia enim multa promuntur ex solâ consuetudine. Quæ siue prosint siue noceant, morem tamen an iquum omnino tenendum putant. Sic etiam remedia multa ex simplicitate à Medicis decernuntur: quibus persuasum est, remedium, quod ante ipsos profuit, & iam prodest, ac deinceps proderit, necessariò hoc quoque vel illo in morbo salubre futurum sit. Ita purgationes multi imperant, vt questus redeat ad Doctores & pharmacopolas. Quos si imposito seu delato iuramento cogas: nunquam certè id facerent aut subirent ipsi, quod aliis imperant.

Vos ergo ægri in vniuersum omnes, qui venam secturi estis, omnium primò considerate Medicorum simplicitatem, consuetudinem, & auaritiam. Ab his nihil vobis imperari sinite: nec quicquam credite his, qui vobismet ipsis multò imperitiores existunt: qui victum suum & amictum omnem quærunt ac aucupantur ex inani veteris consuetudinis persuasione: vnde quidnam ad vos tandem rediturum damni sit paucis enumerabo, vt ex his certi sitis, quid purgatio sit & commodet, & quid de eâ admitti vel reiici debeat?

Hoc antequam explicemus, præfinien dum nobis videtur, quid phlebotomia sit, & ad quid conferat. Vbi deinceps explicabimus, quî purgatio illi quadret, & quomodo vtræque inuicem conueniant.

Phlebotomia procedit ac instituitur ex cognitione cœli, faciens ad morbos cœlestes. *Phlebot. quid purgatio quid Purgat. & phleb. quæ differentia.*

Purgatio procedit ex cognitione corporum terrenorum, & huiusmodi etiam morbis dependis impenditur. Iam vide, quæ horum inter se ratio sit. Vnum est supernum, alterum internum.

infernum. Vtrunque est medicina, suum seorsim morbum respiciens, non alienum. Cœlum enim morbus terræ non admittit: nec terra cœli. Suos priuatim vtrumque tollit. Humoralistæ tamen citra pudorem vtrumque confundunt. Vtcunque enim quadrent, si certè id faciat ad culinæ prouentum, ars mala non est, si simul & cacare, & cruentare ægri cogantur.

Sed, vt planius rem assequamini, scitote, quòd purgationes euacuent stomachum, & auferant ventris pituitam, ac sordes alias. Hæ iam emundationes, qui quadrent ad sanguinem, intellectu perfacile est. Cacatio namque ventrem: Phlebotomia caput exonerat. Diomedea verò illa necessitas est, vt, quoties phlebotomia instituitur, ventrem toties ac stomachum ægrotare, simul ac medicamenta assumere oporteat. Ad phlebotomiam certè purgatio plùs non confert, quam vtile est, vt, si Encænia instant, plateæ & templa euerrantur, quo fit, quod crastino die vberiùs cõspurcetur. Quis adeò verò stupidus est ac vecors, qui non illicò videat, nugas esse, vt purgatio & venæ sectio simul instituantur? Sed his ipsi tamen non contenti sunt: verùm insuper addunt thermas. Quod verò hoc consilium impostorium est? Id certè non quadrat aliter, ac si quis ex plumbo, stanno & cupro soleam ferream equinam cudere vellet. Si duo præstò in corpore morbi sint, quorum vnus purgationem, alter phlebotomiam requirat, vt vtræque quidem suaderi possint: quid tamen vnum attinet ad alterum? Quasi, si febres haberem equidem, an simul purgatio & phlebotomia ad eas faciat? Esto. Non tamen vtræque fieri simul debent, sed quælibet per se seorsim cura sufficiens est: siquidem in phlebotomiâ consistit arcanum febrium adeò potens, vt sine purgatione sufficiat. Sic pariter in purgatione consistunt arcana, quæ febres tollunt & integrè sanant. Cur ergo Medicus curationem duplicem instituat? Bonũ nimium est venenum. Arcana verò nec tollatis nec cumuletis. Quòd si tu facis, pro iis te purgationum ignarum existere, in quibus huiusmodi arcana consistunt. Et licèt de iis quidem aliquid somnies, solidi tamen nihil nouisti. De phlebotomia autem quasi per insomnium audiuisti, quòd per eam febres exigantur. Ipsa tamen phlebotomiæ arcana non intelligis. Hinc fit, quòd à scopo aberres, & inconsulta consilia proferas. Haud dubiò autem vtrasque simul iungitis, purgationem scilicet & phlebotomiam, vt ex iis saltem alterutra iuuet, si non vtraque. Quo facto vestram in Medicinâ simplicitatem, ruditatem & imperitiam testatam facitis, quòd nempe haudquaquam ex arte consilia detis, sed ex auditu aut vestris somniis tantùm, quod, obuium est, promatis.

Phlebotomia est arcanum per se: velut etiam per se est purgatio arcanũ. Bonum nimium venenũ est.

An verò ob id reprehendẽdi non sitis, quòd, cum Doctores vos iactetis, consilia tam elumbia & arida reddatis, quæ non ex ipsâ cognitionis veritate, sed ex putis & putidis opinionibus profluunt, quibus in medium iactatis cœcæ fortunæ vos totos committatis? An dementia hæc vestra non publicè euincit, quod nec purgationis nec phlebotomiæ, quos in vsus vtraque impendatur, & quæ vtriusque efficacia ac virtus sit, periti sitis, & tamen interim pro veteri consuetudine quiduis temerè decernatis? Nempè hæc ars ideò vobis tam bella est, quia ad culinas vestras tanto fœnore facit, & subindè nouam pecuniæ vsuram cumulat.

Sed adhuc damnosior alia de vobis consuetudo proferenda est, quod purgationes hominibus etiam sanis decernatis, velut & Phlebotomiam imperatis. Sani nimirùm hi sunt, qui inferiori ac superiori sphæræ resistunt, & quorum constellatio in sanitate præpollet. Vos autem omnino contrarium facitis, & dum sanos iubetis esse ægros, vt medicinis opus sit, purgatione scilicet & phlebotomatione. Quæ vestra stoliditas minor non est, quàm si ligni curæ subiiciatis eum, qui nullo vitio tenetur, vt sanus euadat: aut quasi medicamentum colicum propinetis illi, qui non à colicâ, sed à calculo distorquetur.

Multa subindè de corrupto blateratis sanguine, & vestrùm tamen nemo, quid sanguis corruptus sit, compertum habet. Sic etiam vester sermo vniuersus est de sanguine grumoso, adusto, putrido, &c. Eodem modo nescio quæ etiam miracula prodatis de purgationibus. Quid verò refert, de oleto vno tot cantilenas succini? Qui verò id probare aut cõcordare poteritis, quòd sordes, quas syrupi vestri digerunt, & purgationes educunt, ante phlebotomiam institutam eductæ sint, nec amplius in ventre fluctuent? Aut qui quæso sanguinem purum facietis per id, quod per anum secedit? Cùm tamen sanguis nullus, aut quod ipsi inest aliud, per intestina expelli possit? Et vos tamen sanguinem purgando depuratis simul, & simul phlebotomiam instituitis. Quò quid facitis aliud, quam quòd purgationes duas in re vnâ molimini, cùm, si veram cognitionem teneretis, vnica tamen sufficeret. Conclusum ergo sit, purgationem nullo modo pro consuetudine veteri institui debere. Sanguinis enim & stomachi nullus consensus est. Quinimmò res contraria est, duos labores in rem vnam impendi. Hoc ergo consilium in culinis cusum est & excoctum, non ex ipsâ arte depromptum.

Ne verò fors arbitremini, nullas naturam fors purgationes in sanguine moliri: aut si moliri quidem queat, quòd hactenus tamen illas non attigerit: ad hoc vobis responso tali obuio, quod natura depurandi sanguinis modos multos architectetur. Ex hoc genere sunt purgatio sanguinis per vlcera: purgatio sanguinis per sal: purgatio sanguinis per aquositatem: purgatio sanguinis per crassitiem: purgatio sanguinis per putredinem: purgatio sanguinis per omnes morbos in eo nascentes. Et sicut aliæ curationes in aliis morbis existunt: ita similes etiam sunt in sanguine.

Et hæ veræ ac genuinæ sunt Medicationes sanguinis: hæ veræ sunt phlebotomiæ, sine ferro factæ, quæ tamen per anum non egrediuntur, non per intestina, non per stomachum secedunt. Quòd si vobis Medicis statutum est, ex fundamento ipso aut scribere aut

dicere de sanguine, quid ipsi seruiat, adeóque (quod facitis) cœlum missum facere vultis: fas erit omnino, vt, sicut dico, ipsa Naturalia percognita habeatis sciatisque, quo pacto natura ipsa sibi cùm phlebotomet tùm medicetur. Hanc viam si triueritis, tum demum consilium dare possitis de phlebotomiâ, vt per scalpellum ea administrari debeat. Interim à purgando desistendum erit vobis, velut & à phlebotomando, quæ tanto cum probro & inscitiâ hactenus cum iacturâ non leui obtrudi- tis. Valdè autem ineptè id prætenditis, velut ignari veræ Medicinæ, quòd ea vobis indicem, quæ (vt nugamini) ipse equidem nesciam ac ignorem. Sed iste Dæmon vester nimis simplex est, cuius instinctu talia mihi elicere satagitis. Ne verò interim inani vos cum responsione dimittam, repeto equidem & inculco hoc, quod deinceps, sicut & hactenus ægros per naturalem phlebotomiam in morbis sanguineis omnino seruaturus, & (vobis etiam retinentibus) ab interitu erepturus omnino sim. Apud hos vos stultitiam vestram sciscitemini. Etsi verò vel ista docere mihi proposuerim: tamen intermittentur ea item, donec cornua inuicem nostra satis superque obtriuerimus, & inuidia vestra, quâ me immerentem prosequimini, interim ipsi nimis laxo & fluido fundamento innixi, publicitus omnibus notoria fiat. Tandem ergo, imo simpliciter verum est, quod purgationes vestræ & phlebotomiæ, prout hactenus institutæ fuêre, fundamento omni careant, nec ad sanitatis institutum quicquam faciant, nihilque aliud nisi quæstum culinarium redoleant; vbi defectum artis & solertiæ sarciat sola consuetudo aut verborum lenocinium, aut lucri cupiditas, aut tyrannus Mos, qui multis rebus laudabilibus offendiculo est.

De Scarificatione.

SIcut phlebotomia, ita & in scarificatione consuetudines ac ritus certi à Balneatoribus introducti sunt. Vt enim verbo vno dicam, scarificatio certè nec acidum nec dulce in se habet, nisi quòd solâ de consuetudine se iactet. Hoc autem hîc primo exagitandum est, quòd dicere solitant: hîc magna sanguinis copia est: ideo demendum & extrahendum. Addunt: fluxionem esse in oculos, in aures, in dentes: Quæ nisi adimatur scarificatione quietem & tranquillitatem nullam fore. Scarificationem siquidem membris prodesse omnibus & renouare ætatem, eámque facilem facere. Quæ certè, si ita essent, inter bona meritò numerarentur.

Sanguis iusto pondere in carne est. Primùm autem, sanguis pro suo pondere nascitur in carne, nec hæc illo destituitur, quamdiù sana est. Si tu sanguinem quidem auferas, eius tamen iustum pondus caro iterum attrahit. Vos ergo naturæ non leuiter contrariamini. Quod enim iustum suum pondus illa attrahit, id vos extrahitis.

Scarificationis nocumenta. Iam autem vtra pars iustiorem causam tueatur, videamus. Si tutè quidem Naturæ pondus aufers, ac ipsius propositum intercipis tunc per validam attractionem fluentem quendam riuum facis, ac sanguinem aquosum extrahis, similem puri, quod ex vlceribus extrahitur. Hanc tu nimirum materiam moues. Sic ergo à genuino sanguine venis ad fluxus, quos ita vocas: nec cogitas, Naturam ipsam si quid in se mali & fluxilis contineat, suum Emunctorium quærere. Quod dum tu ventosis tuis moliris, nihil aliud quàm aucupium pecuniæ facis, quod artis vestræ proprium est. Ipsi verò apud vos æstimetis quàm graue sit, attractionem istam moliri radicis, quæ rerum origo est. Hanc tractionem qui consulit, is Naturæ nec modum nouit, nec motum, nec vitia, nec indigentiam, ac meram iactat consuetudinem, non à Medicis, sed impostoribus, qui artibus his inueniendis nati sunt, excogitatam.

An verò ea medicina proba & laudabilis sit, quæ dum fluxiones amoliri parat, nouas subindè & grauiores eas attrahit? Cuinam ea proba videri possit? Quî bona dici possit? Inquiunt nimirùm: nisi scarificem, nihil tráquillitatis hoc vel illo loco sentio, &c. An verò propter hoc dicterium scarificatio Medicina sit? Apage hos Doctores. Quantum verò id artis est, quod iactatis? Vbi ipsam didicistis? Aut, quò illam, ne amittatis, reconditis? Vtrum verò melius vobis videtur, Fluxum illum tollere per ipsius Arcanum, aut per scarificationem? Per Arcanum equidem arbitror. Quod cùm vos nesciatis, quid aliud, quàm scarificationem identidem iteretis? Fluxus per arcana auferendus.

An verò bonum id sit & vtile, quod corpus alleuiet? Præcide tibi manus pedésque, & ponderibus aliquot leuior eris. Quantopere verò hæc alleuiationis ratio non placet: tantopere nec naturæ tuæ arridet, quòd parùm illud sanguinis ferre non posses, sed dicas, sanguine te abundare, qui euacuandus sit. Quòd si scarificationem nunquam incepisses quidem eo-quis quiritandi hanc de copiâ vel inopiâ sanguinis tibi occasionem subdidisset; Malum ergò tibi ipsi cudis.

De Scarificatione aduersus Morbos.

CVm morbi nonnulli sunt, quorum exitus vtilis ac bonus sit, ratione lenitionis non autem curationis? lenitio etiam non aliter, quàm in fine cum multiplicatione dolorum & morborum istorum scarificationem suadeat: verâ certè & genuina ars est, hîc scire, quod scarificationis consilium nihil aliud quàm suspendij dilatio sit. Itaque Medicina minimè est, sed destructio, quam sibi tamen pro laude ducunt illi Medici, qui qualicunque lenitioni acquiescentes, ipsius artis penitiora adyta transiliunt, ac in desperatione volentes versantur.

Morphea:

EX isto morborum genere est Morphea, in quâ scarificatio, &c. vtilis est, non quoad curationem, sed ad speciem, & breuem dilationem. Cuiuslibet tamen Medici est hoc officium, vt medicetur ad curam, non ad suspendij dilationé, veluti Iuristę faciunt. Non Iuristas, sed Medicos vos esse oportet: nec instar illorum operari debetis, verùm ex fundamento ipso procedere. Hoc est, cura Morpheæ perficitur sine scarificatione. Scarificationis alia ratio non est, quàm si ex tumido aliquo, Medici est curare morbum nō protrahere.

aliquo, cuius tumor pondo centum sit, hodie pondo decem extrahas, qui cras tamen iterum pondus idem recipiat. Quid verò scarificatio in Morpheâ plus commodat, quàm quod morbum ipsa auget, & nouis malis cumulat? Tum nec Morphea ex sanguine illo gignitur, qui scarificando extrahitur, sed ipsa locum ac sedem aliam habet, vbi inquiri debet. Quo casu certè scarificationem nemo suadet, nisi qui morbi imperitus est. Cui hoc vnum satis est, lenitionem prætendendo pecuniam à credulis emungere. Morpheæ Medicina est Arcanum, in sanguine existens: & arcanum ad sanguinem facit. Et quia arcanum ad sanguinē est, ideò est arcanū ad Morpheā. In hoc ergo eius Medicina posita est, nō in scarificādo.

Morpheæ medicina est Arcanū.

Quòd verò scarificationem repudiem, causa hæc est, quòd videam, eam ab imperitiâ Medicorum manare. Nec enim, quis morbus sit, cui consulant, exploratum habent. Illi decernunt venenum, interim merum mel & saccharum iactantes. Et nequitiis talis in ipsis ferri debeat? Aut id flagitium non euidens est, quòd spretis & neglectis arcanis, consilia & remedia tam cruenta & carnificina obtrudant? Abolenda ergo scarificatio, & in locum eius Arcanum surrogandum est. Hic modus medicinæ est. Nec circa ius vnquam scarificationem, quàm ipsum Arcanum adhibuetis.

Scabies, Prurigo.

SEd & hoc prætetea ingenium, Doctor Balneator ex Auicennæ doctrinâ ad culinæ prouentum accommodauit, dùm scarificationem ad scabiem & pruritum facere prætendit. Quo facto in memoriam mihi illi reuocant Balnea Martis, quorum vnum facit pro muscis, alterum pro culicibus, tertium pro crabronibus. Non enim alia ratio est solitæ huius scarificationis. Qui consilium ad scabiem dare vult, is minimè ad scarificationem intendet, sed arcana tractabit. Nam scarificationis alia ratio non est, quàm si quis crustam à capite diuellat hodie, & in vulnere cruentante cras noua crusta renascatur. Eodem modo & scarificatio cruentat ad futuram generandam crustam. Vobis id ergo admonitioni sit, ne consilia istiusmodi temerè sectemini. Illis enim si vos obtemperare audetis: nôrunt illi pecunias radere. Idémque hîc fit, quod in suadendis thermis. Cui enim Medico ars deficit, is thermas adeundas imperat. Nec enim consiliorum horum causa alia est, nisi vt ægri in thermis moriatur. Quod foris quidem honestius fit, quàm domi. Sic ergo sémper causa aliis, non Medico impingitur.

Hydrops.

Hydrops arcanis curatur, nō scarificatione.

ITa occasiones etiam ad scarificandum desumptę sunt ex morbis tumefacientibus, de quorum numero est etiā hydrops. Quæ quanta sit dementia, colligi facilè potest. In propatulo enim est, quod non scarificatio, sed arcana hydropem curent. Vbi scarificatio frustranea est. Nam quis quæso dicat aliud, quàm quòd hydropis medicina nō in ventosis sit, quibus extrahatur id, quod cumulatiùs post refundatur, & contumaciùs obnascatur.

Menstruum.

Menstruum scarificatione nō curatur.

SIc etiam in morbis muliebribus remedii multum quærunt ex scarificatione. Si quid in sanguine illo insit, minùs bonum, tunc hâc viâ non exit. Tum nec sanguis ille, est is sanguis, qui instar morbi se exhibet. Verùm morbus in alio loco iacet, quem scarificatio attingere minimè potest. Quid ergo tua punctura iuuet? Præterea ruditatem etiam tuam prodis, dum morbum ibi quæris, vbi non est, & extrahis, quod ægrum non est. Ex quo satis abundè elucet, quòd nihil quicquam aut scias, aut intelligas. Benè interim tibi, quòd in omnibus hoc studiosè caueas, ne stultitia tua innotescat. Dolum enim tuum si rustici sentiant, cutem suam integram seruabunt, & tibi scalpro adacto corium pertundent.

CONCLVSIO.

DE scarificatione ergo tenete, eam meram decipulam & imposturam plebi incautæ mantatam esse. Omne enim ad scarificandum consilium temerarium est, ac à fundamento Medicinæ alienum. Vobis interim Doctorculi id satis ad laudem (vt putatis) non est, si prætendatis fecisse vos quod potuistis summum. Nam quid summum hoc ad aliorū emolumentū? Optimum primò disce. Deindè idem præsta, non ex opinione tuâ, sed ex arte. Phantasia enim tua nauci est. Quę omnia breuibus hîc admonere placuit, vt à malâ consuetudine tandem deficiatis. Hanc enim etiam rustici nôrunt. Interim ignorant arcana, quæ apud vos inquirunt. Hæc vobis explorata esse decent. Si secus faciatis. Medici haudquaquā estis, sed &c. Ita cum vestris artibus benè agite.

FINIS.

SCHEDVLA.

De Purgationibus in sanguinis minutione.

MEntio mihi facienda est de à Medicis in purgando obseruatâ consuetudine, quam ipsi vtilem & salutarem prædicant: nimirùm vt primò purgatio fiat, pòst instituatur phlebotomia. Hæc enim bona esse dicunt.

Nobis autem primò contrarium verum videtur, nempè processum istum esse minimè bonum. Bonum esse dicunt illi, quod bonum non est. Interim nihil probant, nisi per scriptā literā. Quòd verò id bonū nō sit, ita colligite.

Purgatio primò ita intelligi debet. Cur minutio sanguinis instituitur? Ideò, vt cœlo cursum moliatur ad exitum, hoc est ad expellendum ventum sanguinis.

Iam si egressus causa est ventus sanguinis, non materia, non corpus, non substantia: quò faciet purgatio? Purgatio enim tantùm debetur corpori, substantiæ, materiæ: nec expellit ventum, sed ventos generat. Quid ergò prodest purgatio? Venenum est.

Si ergo substantiam sanguinis, ut aiunt, aufert illa: quò tandem facit phlebotomia? Huius enim à peritis Medicis compendium fieri debebat, sed nihili est purgatio. Itaque phlebotomiam sequi necesse est. Dicitis autem, purgationem disponere sanguinem ad feliciorem emissionē. Quid autem respondebitis Alexandro, qui affirmat, purgationem inflāmare & exiccare, ac sāguinis humiditaté absorbere,

 eiúsque

eiusque cursum impedire, & illum in furias conijcere.

Quod vero id tandem diuerticulum est, cùm dicitis, corporis saburram prius remouendam esse? cùm tamen saburram illam, quam tu purgas, phlebotomia minimè respiciat? Alium enim morbum respicit purgatio, alium phlebotomia. Cur ergo post purgationem demum phlebotomia subeunda est, si non nisi sanguis euacuari debet? Sed ista nefaria suadetis, vt nummos purgatorios cum pharmacopolis vberiùs prouenientes habeatis. Alias enim, illius vsus nullus vnquam est.

THEOPHRASTI BOMBAST AB HOHENHEIM eremitæ, vtriusque Medicinæ Doctoris.

DE VRINARVM AC PVLSVVM IVDICIIS LIBELLVS:

Item

DE PHYSIOGNOMIA, QVANTVM MEDICO opus est:

A Theophrasto D. Anno 1527. Basileæ (cum ibidem publico stipendio maximâ omnium admiratione profiteretur) discipulis suis priuatim in diebus Canicularibus prælectus, Typisque & Annotationibus ab ipso Auctore illustratus.

Præfatio.

CVM iam sæpè discipulorum quidam hortentur, ac precibus planè contendant, vt Libellum de Lotio inspiciendo conscribam: quo quidem auditores candidissimi, & vobis gratificans tum posteris consulens, planè magnopere ac libenter id operis suscepi; Idque otij, quod per æstiuas iam ferias non literis, sed genio aliisque indulgendum concessum est, huic ego labori, ne vllum sine linea ut aiunt diem transigamus impendam. Gratificari autem vobis volebam, partim vt vel hoc quoque vos, quos studiosissimos mei demererer, partim etiam, vt communi adeo posteritati [illegible] consulerem. Quis enim nescit, quam frigide Medicorum vulgus hactenus vrinæ iudicium tradiderit, qui præterquam quòd innumeris somniis suis de humoribus aliisque id genus tricis chartas impleuit, optima quoque adolescentum ingenia misere iisdem obruunt, adeò vt vel tota viri ætas huic saltem parti non sufficiat. Quare auditores studiosissimi visum est de Lotij ratione quædam, certo quodam ordine, & vt succinctius, ita & verius distribuere: id quod facile vetera nostris conferentes iudicabunt. Hoc tamen beneficij loco ducam, vt cultioris linguæ studiosi, si quam alicubi vocem cæteris auctoribus minus receptam vsurpemus, id ideo factum persuasum habeant, quo & colorum rationem, quæ hoc in loco desideratur, & rei proprietatem expressiùs delineare queam. Insuper si quid obscurius alicubi occurrit, id nostra quantulacunque industria inexplicatum haud sinet. Sed ad rem ipsam.

LIBRI PRIMI.

TRACTATVS PRIMVS.

CAP. I.

Vrinæ Definitio & Diuisio.

Vrinæ quot partes. VRinam in tres, exteriorem scilicet, cruoris, & permixtam, partes distractam, nihil aliud esse, quàm salem ab ingesto nutrimento segregatum, & quoddam trium primorum excrementorum à natura neglectum, definiam. Quæ siquidem peculiaribus his separandi, concoquendi, siue digerendi, expellendique facultatibus in quolibet trium principalium membrorum vtitur. Singulatum igitur facultatum cuiuslibet membri vrina tum prosperam, tùm aduersam hominis valetudinem indicat. Porrò hæc ex iisdem, iam separatæ vrinæ, iam digestæ cognomentum accipit, expultricémque vim rectè habere, tum color eius, tum æqualis ille modus symmetriæ declarant. In proximis etiam tribus capitibus de vrinâ, rectæ valetudinis indicatrice dicere statui, quò faciliùs aduersæ nouam in sequentibus deprehendamus.

CAP. II.

De Vrina, quæ facultatum stomachi habitum declarat.

SEparandi facultas ventriculi, quæ & primum inter reliqua obtinet locum, coloribus vrinæ dignoscitur. Non separato iam sulphure crudo, color seu Tinctura Topazio similis, aut potiùs Colophoniæ spissitudinem referens, in stomacho remanet, quem si quâ refert quoque vrina, hac quoque parte separationem iustam esse non dubitamus. Quòd si vel salis, vel Mercurij colores in eâ viceint abominanda est. Sunt enim hominis vrina Signa bonæ digestionis ventriculi.

sulphure tingitur: at aliorum alia ratio erit. Siquidem absolutam salis separationem huius particulę, tum hypostasi exactè concinnata, tum colore inter fuscum medio ac cœlestem, cognosces. De Mercurio non aliter censendum, quippe qui ex suo ingenio grauis, fundum petens, supremæ tamen parti vrinę & substantiæ & colore simillimus existit, eiusque proinde separatio optima.

Signa coctionis vētriculi.

Concoctionis autem hæc sunt. Vrina in substantia ac colore perspicua sulphuris; hypostasis autem cœlestini coloris & pellucidi, salis exactam digestionem reddit. Parimodo vbi ea quæ fundo continentur, ac hypostasis summáque vrinæ pars iusto diſſident interuallo, tum Mercurium benè coctum iudicato.

Expultrix inde facultas non negligenda, quàm planè nullâ prorsus parte excessisse, vrinæ quantitas vna cum hypostasi demonstrat: illa equidem vt modum seruet, hæc verò vt tertiam vrinæ ex iuuenibus partem, ex decrepitis autem quartam obtineat. Quarum si vnam comperies diminutam, tùm minùs rectè habentis indicium est. Ex his tandem aduersa, quæ stomacho accidere possunt, iudicabis.

CAP. III.

De Sanâ Vrinâ, Hepatis ratione.

Signa sanati iecinoris.

IEcinoris bonum habitum his notis deprehendes, vt ea, quæ in vrinâ continentur, diaphana, clara & perspicua reluceant. Atque ea, in primis laudatur vrina, quæ radios in medium transfusos reflectit, Sulphúrque optimè separatum à iecinore commonstrat. Si nulla ratione hypostasis ab aliis discreta, lucémque in altum transfundens, salem in hepate separatum testatur. Quod autem in fundo remanet, si in tantum lucidum fuerit, vt radii eius per vtrumque fundum appareant, Mercurium ad amussim separatum denotat.

Concoctio, seu decoctio his notatur signis. Quemadmodum vrina densi ne sit coloris, vt vel agitata lucidiorem perpetuò seruet habitum qui sulphuris cocti indicium præbet. Idē quoque hypostasis, commotione non dissoluta de sale portendit. Porrò quod in fundo residet fixum, nec in minimas quasque distractum partes, Mercurium scilicet optimè digestum significat. Ad hæc quæ in vrinâ continentur, simul quidem numero tria, ordine & situ egregiè compacta, tribus his facultatibus nihil deesse ostendunt.

CAP. IV.

De Vrinâ, Renum habitum declarante.

Signa renum ex vrina.

COlore, hypostasi, ac iis, quæ fundo continentur, rectè se habentibus, nec quàuis turbatis agitatione, nullam omnino defecisse facultatem in renibus affirmabimus: Etsi hoc in loco, iusto tamen retento situ & ordine, eorum quantitati non nihil detrahitur. Hæc tandem epilogi vice à nobis subiicienda, sanæ omninò vrinæ indicia esse, hypostasin & porosam & symmetriā non excedentem, cui color, ad latus vtrumque pertensus, summáque eius parte reliquus sit. Tandem quidquid ex liquorum his absimile inciderit, inauspicatum censeo. Hæc de vrinâ sanâ dicta in presentiarum sufficiant.

Sequuntur Annotationes

IN TRACTATVM PRIMVM.

QVo tempore, quóue pacto vrina sit colligenda, & mittenda Medico: Notandum, quòd ea vrina, quæ à prandio statim colligitur, iudicio non est conueniens. Nam cum nutrimenta primum in stomachum veniunt, aquositatem quandam superfluam eiiciunt ad vesicam, ex quâ nihil iudicari potest. Nec secundariò eiecta, valet admodum quæ post duas vel tres horas eiicitur. nam tum Hepar suam eiicit aquositatem: ita quoque in renibus. Sed quarta, quę sequitur, quantulacunque sit, colligenda est: Ita quoque noctu quæ eiicitur prima, cum itur dormitum, non valet: nec illa, quæ ante tertiam emittitur sed quæ posteà sequitur, colligenda est. Estque vrina vera, ex quâ Medicus quidquam iudicare potest. Quod si quis per noctem non mingat, opus est eam accipere, quæ manè emittitur, eáque sit spumosa, nec admodum colorata (cui condonandum erit) nam venit ex vrinâ verâ & aquositate. Notandum quoque, eam vrinam, quæ interdiù exit, coloratiorem esse eâ quæ noctu. Item famelici citius poterunt vrinam dare, quàm cæteri, id est, ii, qui statim fame afficiuntur. Hæc de vrinâ exteriori.

Cruoris vrinam si percolligere volueris, opus est, vt nihil comedas, nec bibas, aut saltem siccum panem, aut siccam carnem, vt est assata, & tunc colligitur ea vrina, quæ post mediam noctem venit, tamen ante septimam. Quòd si contingeret, vt patiens laboraret aliquo morbo acuto, qui nihil quidem comedit, sed interim largiter bibit, is admonendus est, vt vnicâ saltem nocte nihil bibat: quò vrina certa cruoris colligi possit, aliàs enim, falsificaretur vrinæ iudicium. Nam etsi & à cibo, & à potu abstineas, tamen natura per se ipsam quotidie dat suum cruorem. Ea enim, quæ sunt in naturâ mineralia, hunc cruorem quotidie mittunt. Hæc de colligendâ duplici vrinâ dicta sufficiant. Nam non admodum refert, quo tempore permistam colligas vrinam, quanquàm & eo modo colligi consultum est, quo exteriorem.

In Caput I. & II. Annotata.

VRinam ante omnia triplicem esse, vt præscias, oportet: Exteriorem scilicet, Cruoris, & Permixtam. Primùm igitur de vrinâ exteriori. — Vrinæ quot genera.

Exterior vrina prouenit ex eis, quæ aut comedimus, aut bibimus, id est, ex nutrimentis: nec quidquam aliud indicat, quàm quod ad stomachum, hepar, aut renes attinet. Dicitur quoque vrina Tartari, eò quòd venit ex Tartaro coagulato, putrefacto, aut ex oppilatione. Estque duplex, sana, & non sana. — Vrina Tartari quotuplex.

Sana, cum tincturâ Sulphuris adest, nec tamen semper aurea est. Nam quandoque flaua, interdum pallidior quodammodò videtur.

Vrina Tartari dignoscitur ex circulo. Nam si is est vnicus plumbei coloris, signum est certissimum tartarearum vrinarum. Indicat autem hæc vrina separationem scilicet eam, quæ fit in tribus principalibus membris puri ab impuro, digestionem & expulsionem, qualiter factæ sunt tres primæ, id est, Salia, Mercurius, & Sulphur in quâlibet vrinâ dignosci possunt. Hypostasis enim Salis qualitatem, tinctura Sulphuris, fundus Mercurii denotat.

Notandum tamen, vrinam Tartari nullam mineralium ægritudinem indicare, sed solùm Tartari, quæ ad stomachum, hepar & renes spectat.

Hypostasis, id est, salis tinctura, si fuerit cœlestini coloris, seu lazurii, signum est salis boni. Notandum tamen, vt videatur parietem versus ab vmbrâ aliquantulum.

Mercurius, id est, liquor nutrimenti, si benè separatus fuerit, tum erit vrina flaua, prout cuiuslibet generis & regionis natura expostulat, non semper aurea.

Vrina cruoris est, cùm circulus coloratior quodammodò est, tenditque ad rubedinem.

Ex hâc vrinâ possunt grauissimi morbi diiudicari, præcipuè ii, qui veniunt ab ipsâ naturâ naturâ, vt est caducus.

Notandum, quòd nisi vrinâ cruoris, nihil certi potest pronuntiari ex circulo de dolore capitis. Nam nihil aliud indicat, quàm vrinæ qualitatem, id est, an exterior. Cruoris etiam ea, quæ ad hepar aut renes pertinent, iudicari possunt, verùm, nihil de stomacho

eiúſque ægritudinibus: nihil etiam de pleuriſi, hydropiſi certi definiri poteſt ex vrinâ cruoris.

De vrina quantitate.

VRinæ quantitas notanda, quantum ad virtutem expulſiuam, eſtque ſecundum quantitatem potus & eſcæ, animaduertenda. Si vrina eſt multa & pallet (deficiunt quædam) quod Archeitas, id eſt, propria natura ſtomachi deficit, & nimium ſumptum fuerit de nutrimento.

Si hypoſtaſis alba eſt, vrina eſt falſa, & omnia iudicia ex eâ itidem, ſi nihil dignoſci poteſt in illâ.

Similiter ex vrinâ crapuloſâ non eſt multum iudicandum, cùm non habeat perfectam digeſtionem, ſeparationem & expulſionem. Eſt enim ſitut vrina Archelai æquiuoca, qui, ſecundum quod edebat & bibebat, etiam mingebat. Et hæc vrina dicitur permiſta, quæ ex duobus circulis dignoſcitur, fitque, cum talia expellunt ſua excrementa, cibum potumque, & componitur ex exteriore & cruoris. Hęc de permiſtâ.

Notandum de fundo vrinæ exterioris, quòd ſemper debet eſſe ſpiſſior aliquantulum, quàm ſuperior pars, tamen perſpicuus & diaphanus.

In Caput III. & IV.

SI digeſtio iecinoris benè perfecta eſt, non tangit inferiorem fundum fundus ſuperior.

Si hypoſtaſis in ſuperiore parte lata eſt, deficit in virtute expulſiuâ. Nam hypoſtaſis debet ſurſum in acutum vergere, acumine ſuperiora tangere.

Vrina fit aurei coloris, bene ſeparatione factâ in renibus: quòd ſi fundi non benè dignoſci poſſunt, ſignum malæ ſeparationis.

Fundi verò bona clarificatio, & cum duplex ſit reflexus, ad manum, vnus pallidior alio, tamen vterque flaui, bonæ eſt ſeparationis. Item cum vrina non eſt ſpumoſa.

Notandum quoque, quòd vrina in renibus primum rectè coloratur, & quanto coloratior exiſtit, ad aureúmque colorem propiùs accedit, tantò melioris ſeparationis factæ ſignum eſt. Obſeruandum hoc quoque, ſpumam in exteriore vrinâ ſignificare abſolute podagram, nec quicquam aliud.

De vrinâ ætatum & ſexuum.

VRinæ iuuencularum ſemper ſunt habiliores, quàm in iuuenibus.

Hypoſtaſis fit longior, minutior quodammodò, & in totum ſubtilior. Iuuenum ſemper craſſior.

Illarum dat in fundo adhuc paruam hypoſtaſin, quamuis non bene animaduertentibus videatur continua cum ſuperiore, & hanc hypoſtaſin matrix propriam, verùm dat minutiſſimam, attamen diſcretam, quod tum in virorum vrina non eſt, & eſt ſignum mulieris ſanæ & fœcundæ. Menſtruo autem deficiente hęc hypoſtaſis abit, & eſt ſignum olim fœcundę, quamuis poſteà ſemper ſentiat grauedinem & laſſitudinem, tenditque hypoſtaſis earum ad albedinem, eſtque circa vitrum circumcirca plumbea, ut circulus, quamuis ex nihilominùs mulieres ſint ſanæ, ſecus in viris. Nam ibi vrina eadem debet permanere, niſi in omnino ſenibus, vbi colores quoque alterantur.

Si pallidior ſit tinctura Sulphuris hypoſtaſis quoque indies fit minor, quod quidem debilitati eorum aſſeribendum eſt, non ſenio.

Si vrinam diuiſeris in quatuor partes, tres tantùm partes ſunt iuuenum, quarta eſt ſenum, &c.

Verùm, vt ſemel concludamus, vrinæ perfectæ ſanę ſignum certiſſimum, cùm egregie turbatur & mouetur à medico, & ſpuma ex motione cauſſatâ ſtatim abit, hypoſtaſi decenter in medio ſtante, & fundo benè ſe habente.

In mulierum quoque vrinis cum mouentur, ita fiunt paruę bullæ intra iſtas duas partes hypoſtaſes. Et hoc certiſſimum ſignum vrinę mulierum. Hæc de vrinâ ſanâ dicta ſint.

Finis Tractatus primi.

DE VRINARVM IVDICIIS TRACTATVS SEcundus, qui eſt de vrinâ non ſanâ, Tartari ac Rubini exteriore.

Tractatus II.

CAPVT I.

De vrina non ſana diuiſione eiuſdemq́; ſubdiuiſionibus, ſcilicet Tartari, Rubini, alcalitæ, ſcatcæ, tremulæ, feculæ, formulæque.

NOn temerè Hippocrates medico prudentiam, futurorúmque cognitionem neceſſariam attribuebatur. Quandoquidem tt lius ſit medici, prudentis quidem atque exercitati, hominis naturam ac partes, earundémque tum proſperam, tum aduerſam nouiſſe valetudinem. Cùm autem illarum quædam in profundis corpuſculi latibulis ſitæ, non niſi excrementis dignoſci queant, ea hic ſtylo ac ordine proſequi animus eſt. Primùm autẽ vrinarum, quæ aduerſæ valetudinis principalium membrorum, id eſt, ſtomachi, iecinoris, & renum notas, habent. Aliæ enim ſunt Tartari, aliæ Nutrimenti. — Medici eſt futura, ... dere. — Vrina quæ valetudinẽ aduerſã indicet.

Quæ Tartari eſt, prorſus trifariam diuiditur. Nam aliam congelatis, ac id genus, quæ & ſolùm membris concoctioni deſtinatis continentur, aſſcribendam puto, Alcolitáque hæc appellatur, quod Tartari iudicia exactè ab ea dependeant. — Vrina Tartari triplex

Alia inſuper putrefactionem Tartari, quæ & illa affecta ſunt membra, commonſtrat, & Scatea dicitur. Hæc enim & vniuerſæ putrefactionis & Alcolitę iudicium adfert. — Vrina Alkolita quæ. Vrina Scatea quæ.

Tertia tremula eſt, & hæc tùm oppilationes, tum morbos ex eâdem natos in dictis partibus, ſagaci equidem medico prædicit. — Vrina tremula quæ.

Quæ autem ex Rubino, id eſt, nutrimento, quod ab iis, quę regerimus, ſeparatur, itidem eſt duplex. — Vrina Rubinea quotuplex.

Vna quæ dicitur fæcula, à fæcibus, & eſt, cùm vrina corrumpitur ſeu frangitur, ſignum nutrimenti, cùm in hepate iacet, vt debet, nec tamen attrahitur à membris: caret enim virtute attractiuâ.

Altera dicitur formula, à forma perſica, & eſt cùm vrina exit ſuo colore proprio, vt ochro colore, id eſt, corporali, aut rubea, ſignum exitus Rubini vna cum vrina.

Typus prædictorum.

Vrina non ſana, iudicia habet duplicia: aut enim eſt
- Tartari, { Alcolita, Scatea, Tremula } quæ { Congelationem, Putrefactionem, Oppilationem } ſignificat.
- Rubini, duplex { Fæcula, Formula } quæ { Virtutis attractiuæ defectum, Rubini exitum } ſignificant.

In Caput

In Caput primum annotationes.

Vrina ægri hominis quotuplex. Tartarus quid.

VRina non sani hominis duplex est, Tartari & Rubini, id est, nutrimenti, quod ab iis separatur, quę egerimus, vtpotè à stercore & vrinâ.

Tartarus dicitur, quidquid generatur ex eo, quod non Rubineum est. Vrina Tartari indicat omnes suas ægritudines, aut ex eo promanantes, vtpote lapidem, calculum, arenam.

In summâ omnes congelationes in tribus membris principalioribus. Et est triplex: quædam dicitur Alkolita, quę est excrementi, nec quidquam aliud est, quàm excrementum, cuius signum est alcohol, id est, Tartarus resolutus in minutas partes, id est, salzeolutum, & fit multipliciter.

Aliquando enim excunt cum vrinâ granula alba, aliquando in vrinâ videtur vsnea, aliquando pruina, vt in matulis est videre, cùm arena in fundo iacet.

Verùm si occultatur hęc alcola, videtur in vrinâ linamentum albicans, instar carptę lanę, nonnunquam exit in liquorem, & dat in fundo spissitudinem quandam, quę omnium pessima, vt mucilago quędam, bolaris, mucilaginosa, estque certum signum lapidis in vesicâ aut calculi. Item cum permittis vrinam ad sex vel septem horas stare in matulâ donec int. g detur, vides quo pacto se appendet in matulâ, & est alcohol pruinosa seu vsnea, quę in vrinali poterit videri.

Vrina Scatea quid.

Scateà dicitur secunda tartareę vrinę species, a fœtore nomine sumpto, estq; ac indicatiua omnium, quę ex Tartaro, putrefactionum, cuiusque signum Scatea, id est, fœtor vrinæ. Inde iudicantur trium principalium membrorum putrefactiones, quique ex eâ putrefactione generantur morbi. Sapor quoque pertinet ad signum scateæ, vt si salsa, acuta, tum sua habet quoque signa.

Vrina tremula quid.

Tremulâ tertiam appellant, & est cùm vrina ponitur ad mensam, aut alium locum non mobilem, & tamen urina per se ipsam semper mouetur, & ascendens descendensq; quasi bullire videtur, signum oppilationū & ęgritudinū ex iis prouenientium indicans. Rubini species ex textu claræ sunt. Item notandū, si vrina admodum lactea existit, nec partes conuenientes habet, signum est Tartari resoluti, & exit maximo cum dolore.

Vrina rubinea quid.

CAPVT II.

De Alcolitarum iudiciis, & signis, cuius sequens tabula partes declarabit.

Alcolita aut designat Tartarum — *Significat.*
- *Stomachi: Hypostasi*
  - *Orexim*
  - *Compressuram*
  - *Arsuram*
- *Hepatis: Diuulsione*
  - *Compunctionem*
  - *Sitim vehementem*
  - *Compressuram*
- *Renum: Sedimine*
  - *Grandinem*
  - *Vsneam*
  - *Pruinam*
  - *Calculum*

Annotationes in hunc Typum.

IN primis notandum, quòd omnes ægritudines, quas Alcolita indicat, opus sit esse aut stomachi, aut hepatis, aut renum. Hypostasis semper indicat Tartarum in stomacho. Diuulsio, in hepate. Sedimen, in renibus.

Diuulsio vrina quid.

Diuulsio est, cum hypostasis urinæ hinc inde est diuulsa, & quasi nubes hinc inde dissipata.

Sedimen vrina quid.

Sedimen est fundi, & est quasi nebula, aut ut spissa nubes in fundo residet.

Hypostasis quid.

Hypostasis si Alcolitæ est, est porosa, iacétque in uno loco, & in alio non, & in poris seu foraminibus istis iacet Alcola, id est, linimenta, signum Tartari in stomacho, & poterit indicium esse arsuræ stomachi, orexis, aut compressionis in furcula pectorali, quæ debent prædici ægrotantibus.

Quòd si hypostasis fuerit rubea, signum vehementis morbi, ac doloris in stomacho. Quòd si ea cadit frustulatim ac diuulsa atque foraminosa, signum Tartari in hepate, inde compunctiones, id est, dolores in latere dextro. Quòd si ea diuulsio fuerit rubea, signum vehementis morbi, sitis semper adest, frigidiq́ue sunt in manibus. Quòd si diuulsio fundum versus residet, significat Tartarum in inferioribus regionibus hepatis, infra costas, deorsum.

Sedimen cum fundo residet, tunc Tartarum in renibus prædicit. Quòd si istud quoque rubeum, morbus est vehementior. Item si urina cum sedimine rubea, est pruinæ in renibus seu vsneæ signum, habent dolorem in spissitudine pedis superiùs, aut in coxa.

Si autem arena cum sedimine exit, compressionem in furculâ pectoris iudicato. Dic enim non sani esse stomachi. Sed si grandines aut pruinam refert, omne est in renibus, & est generatio marmoris rubei secundum spagyros.

Sed, ut hæc clariùs innotescant, complicabimus horum aliqua. Vt, cùm urina alba, cùm arena lapidem vesicæ indicat.

Hypostasis verò perforata, in quâ & alcola, id est, linamenta continentur, ossium siccationem significat.

Diuulsio hypostasis, in quâ & foramina & alcola, dolorem dextri lateris. Quæ si rubea, vehementiam morbi, quem vel sitis, vel manuum frigiditas comitantur.

Hypostasis quæ fundum petit, indicium doloris, qui inter Hepar & Renes.

Si densum quid fundo latet, renum morbum. Quòd si ruber, vehementiorem significat. In furculâ pectorali, malignitas, corruptum stomachum prodit.

CAPVT III.

De forma Alcolæ in speciali, accidentia ab eadem & signa.

Typus.

ALCOLÆ
- *I. Forma triplex.*
  - *Resoluta*
    - *Alba, lactea, vt serum lactis, aquea, & significat calculum ex lapillis, fit generatio ad lapidem.*
    - *Rubea, subrubea, citrina, crocea, tincta, significat arenam & marmor.*
  - *Arenosa*
    - *Alba, vt farina, furfurea, significat calculum ex lapillis cum bolo.*
    - *Rubea, citrina, significat formam & materiam, sicut apparet.*
  - *Mucilaginosa, bituminosa, viscosa, Tartari non bene confecti significatiua, & plura alia.*
- *II. Accidentia*
  - *Sanguis: significat læsionem ex tartaro in alteram partem.*
  - *Pus: exulcerationem secundum locum.*
  - *Sanies: putrefactionem secundum locum.*
  - *Restrictio: oppilationem cruoris.*
- *III. Signa*
  - *Externa.*
    - *Emissio inuoluntaria, & significat ingressionem Tartari.*
    - *Ardor gustatus (&) Significat Tartari acuitatem.*
  - *Ab experientia*
    - *Spiritus*
    - *Sal.*
    - — *Vrina: & significat curam impossibilem, cum priora signa concurrant vt mucilaginus.*

In Typum hunc Annotationes.

REsoluta forma Alcolæ cum prorsus occultatur, nec vllum priorum partium aut signorum emittit, & tunc resoluitur Tartarus, & separatur ab vrinâ discretè, & discretus supra alium significat.

Accipito vrinam ex vrinali, pone eam ad horas quatuor vel sex, tum videbis, quòd inspissatur, fitque deinde tenax. Si vrina arenosa habet sedimen, si quid est futurorum grandinum, adhæresciт. Si cum albâ vrinâ albæ arenulæ, signum lapidis in vesicâ.

Mucilaginosa, cum mucilago reperitur in vrinâ, venit aliquando ex spermate. Quòd si ea fuerit alba, signum vehementis lapidis. Verùm si aurea fuerit, potest esse ex spermate. Item si arena cum mucilagine, plurimum lapidum, quamuis mucus ille non sit lapis, tamen lapidis indicium.

Sanguis si cum vrinâ, id est, si tingit, vt vrina cum funditur in aquam, signum, quòd Tartarus venam aliquam aperuit in renibus, & tunc exit sine dolore: aliquando iterum consolidatur per se ipsam, aliquando iterum aperitur. Quod si frustulatim exit, signum sanguinis coagulati, quòd nonnunquam hominem interficit.

Notandum hîc extra ordinem, cùm sanguis funditur in aquam, bene aduertendum, quo modo & quàm diù stet, & quando mucus colligatur, & quando non. Nam aliquando mucus exit, aut fit vt frusta.

Pus est sanies, quæ habet fœtorem, spissiùs tamen, viscosiùs, tenaciùs, quàm sanies.

Sanies est, quod quotidie ex sanie vel vlcere exit. Si pus est rubeum, scito, morbos adhuc esse in renibus: si verò est album, tunc est in vesicâ. Sanies fit, cum vrina in se ipsâ putrescit, iacet in vrinâ vt pus, densum & clarum. *Sanies quid.*

Restrictio est, cum vrina restringitur & oppilatur, tunc est desudandum.

Emissio inuoluntaria, cum quis aliquando emittit vrinam, nec sentit signum Tartari penetrantis per poros, nec rectâ ac conuenienti viâ intrat vesicam (aliter emissio fit, quando Tartarus resoluitur, & poros transit.) Ardor guttatus, cum quis guttatim mingit, signum Tartari. Quòd si alba, tendit ad calculum; si rubea, ad grandines.

Spiritus vrinæ aliquando pulcher est, nec in eâ quidpiam possunt reperire, attamen patiens laborare videtur calculo, hâc experientiâ est vtendum. Vrina est destillanda: quod venit ex destillatione, ponito in aqua frigidam, quod si ad fundum proiicit atomos, vt salis petræ, & iterum ascendunt velociter in vitrum, signum certum al. (Spiritus vrinæ per destillationem, extrahitur insuper in frigidum pone, & statim salis petræ similem efficit.

Sal vrinæ) cum vrina stat per duos aut tres dies, ponit Tartarum (vt nitrum facit) in matulam circum circa, aliquando album, aliquando coloris nigri, aliquando rubeum vbique in matula. Hæc duo signa sunt incurabilis casus, nisi arena, aut mucilago, aut alia prædicta signa accesserint.

CAPVT IV.

De vrinâ Scateâ, & putrefactionibus eius.

Typus.

Fœtor vrinæ in tribus consistit in
- *Sulphure & tres fœtores habet.* { *Picis* / *Olei* / *Sulphuris* }
- *Mercurio, & tres sapores habet.* { *Ireos* / *Carnis* / *Herbarum* }
- *Sale, & tres odores habet.* { *Crudi salis* / *Arsenici* / *Spirituum.* }

} *Harum trium materia peccans est.* { *Sulphur* / *Mercurius* / *Sal.* }

Loca vrinæ Scateæ.

Vrina fœtida { *Pallida* / *Rubea* / *Crocea* / *Turbida* } *est* { *Stomachi* / *Hepatis* / *Renum* / *Omnium trium.* }

Annotationes in eosdem typos.

Vrinæ putrefactio duplex. NOtandum, quòd in vrinâ duplex fœtor est, ita quoque duplex putrefactio est vrinæ, corporis, & nutrimenti.

Si nutrimenti putrefactio est, tunc vrina putrefit sola, exit alba, & fœtet. Sed si colores alios habet, tunc corpus putrefit, & fœtet vrina.

Si pallida, non tamen lactea, tunc stomachi est putrefactio, fœtet anima. Si rubea & fœtet, est putrefactio hepatis.

Si crocea, renum

Si turbida, id est, nullum iustum colorem habens, tunc est putrefactio in omnibus tribus membris.

Quod verò ad odores attinet, obseruanda est experientia Medico.

Si venit ex Sulphure, tunc medicetur ex thure, mastice, myrrhâ, vt in Iliado.

Si ex mercurio, per therebinthinam destillatam medicetur, aut per oleum philosophorum, aut per centauream. Si ex Salibus fœtet, fiat cura ex vitriolatis. Vrina quæ olet, vt stercus, sulphuream putrefactionem indicat.

Vt autem fœtores rectiùs intelligas, notandum.

Picis (est, cum pix sutorum comburitur super carbonem. Olei) cum proieceris ad ignem, habebis fœtorem. Mercurii odores omnes tres tendunt ad lepram, significant putrefactionem Mercurialem fortem. Ireos) species Lilii est.

Carnis (sicut ius carnium. Herbarum) vt cum introducitur fœnum, aut cum prata accedis, &c.

Quòd si colorum quoque superiorum vnus accesserit, malum signum putrefactionis. Salis crudi (cùm proieceris super recentem prunam aut carbonem, notabis odorem fumi. Arsenici (facito quoque, vt in sale: est enim fermè sapor ceparum. Spirituum) ut vitriolum proiice in ignem, fumi fœtorem animaduertito, & habebis spirituum fœtorem. Hæc de vrinâ scateâ.

CAPVT V.

De vrinâ tremulâ, & oppilationibus.

Typus.

Vrina Tremula
- *Loca* { *Stomachus* / *Hepar* / *Renes* } *Habens vrinam pellucidam diaphanam, absque contentu.*
- *Accidentia rubea* { *Spissa* / *Lucida.* / *Mediocris.* }

Annotatiunculæ

Annotatiunculæ in præcedentem Typum.

OPpilatio stomachi est cùm via inter iecur & stomachum oppilatur, & oppilatum fit quoque in meseraicis absque contentis, id est, stat, ut pura aqua destillata. Nam omnis urina debet aliquid egregii continere, vt hypostasin, liquorem, sedimen.

Vrinæ contēta quæ. Vrina translucida, si fuerit pallida, significat stomachi oppilationem.

Quod si rubea, hepatis: crocea, renum. Sed dato in fundo, caloris indicium est.

Vrina pallida cum spumâ, signum paroxysmi febrilis.

Rubea quoque cum spumâ significat febrem. Quòd si circulus clarus est, & caret spumâ, ut plurimùm significat pestem. Si turbida fuerit cum spumâ, caretque contento, pleuresin significat.

Cùm igitur nutrimenti urina in vniuersum omnes indicare morbos non possit, visum est secundo hic cruoris urinam describere.

Vrina rubea carens conténto, spissa, signum ad mortem. Nam cùm natura mori vult desinit digerere.

Cùm Vrina corrumpitur, Medicus iam habet duo indicia. Vnum, cùm esset integra: Alterum, cùm iam corrumpitur.

Nec quando urina in quinque aut sex horis corrumpitur, iam non est sanitas, sequitúrque, ut plurimum his phthisis, Ethica.

Loca iudicari in eâ non possunt, nisi arena concurreret.

Formuleam urinam opus est esse similem carni, non pulmento, habetque colorem carnis. His ut plurimùm sequitur dysenteria, aut dyarrhœa.

Hæc de urinâ exteriori dicta sint.

DE VRINARVM IVDICIIS LIBER SECVNDVS.

CAPVT I. seu Typus.

De vrina cruoris mineralium, & coloribus suis.

Vrina cruoris tribus cognoscitur
- *Coloribus, & hoc propter membrum & locum.*
- *Substantiâ, propter mineralium naturam.*
- *Contentis, propter accidens & morbi qualitatem.*

Cruoris color tres ordines habet, scilicet
- *Particularis membri, & sunt sex colores:*
  - *Cerebri* — *Albus, nec tamen lacteus, & habet spumam vitream, & inde iudicantur morbi, & capitis, & cerebri.*
  - *Pulmonis* — *Subrubeus seu hepaticus cum spumâ, inde ea, quæ sunt pulmonis.*
  - *Fellis* — *Flauus, appositus albori cum spumâ eiusdem coloris, inde ea, quæ sunt fellis.*
  - *Hepatis* — *Eiusdem coloris sine spumâ, hepatis.*
  - *Splenis* — *Saturatè purpureus, vt crocus Martis cum modicâ spumâ, splenis.*
  - *Renum* — *Plus diaphana quàm pulmonis, Splenis, Hepatis, & Renum, sed cum pinguedine.*
- *Vicini membri, & sunt septē colores:*
  - *Carnis, id est, lacertorum* — *Lotura carnium similis.*
  - *Pinguedinis* — *Pallidus cum pinguedine in superficie.*
  - *Ligamētorum* — *Albus cum spuma, perlucidior spumâ cerebri, spuma cum circulo albo.*
  - *Intestinorum* — *Pellucida aqua destillata color, & plerunque in medio.*
  - *Cartilaginis* — *Plumbeus cum ingentibus ampullis.*
  - *Cutis* — *Idem color sine spumâ, cutis est:*
  - *Sanguinis* — *Color laterity, in fundo spissa, in summo clara, nec refert vllam vrinam, interdum cærulea, viridis, aliquando autem nigra.*
- *Ab excremētis, sex:*
  - *Mucus* — *Albus cum muco in fundo.*
  - *Sudor* — *Tenuis, cum orbe lato & aqueo.*
  - *Fugilis* — *Fugilis, res lutea in vrina.*
  - *Lacryma* — *Cerebri color, & bullulas habet.*
  - *Stercus* — *Rubea cum spumâ modicâ albâ.*
  - *Vrina* — *Subpallida, quod fit, cum ad tempus sistitur, corrumpitur, decoloratúrque.*

CAPVT II.

De substantia vrinæ.

Typus.

Substantia vrinæ triplex. — *Spissa*, *Lucida*, *Diaphana*; *Et hoc secundum membrorum diuisiones scilicet 7.*

Pulmonis, Hepatis, Renum	1.	*Spissa* — *Sana*	*Lucida* — *Mala*	*Diaphana* — *Mortis.*
Cerebri, Splenis	2.	*Media*	*Bona*	*Optima.*
Fellis	3.	*Mortis*	*Sanabilis*	*Bona.*
Cartilaginis, Intestinorum, Ligamentorum, Cutis	4.	*Bona*	*Angustia ad Crisin*	
Carnis, Pinguedinis, & Sanguinis	5.	*Chronica*	*Fallax*	*Incurabilis.*
Phlegmatis, Lachryma, Vrina, Sudoris, Sputi	6.	*Mala*	*Bona*	*Salutis.*
Fugilis, Stercoris.	7.	*Morbi Critici*	*Interualli Morbi*	*Sanitatis.*

In Typum

In Typum secundum Annotationes.

Vrinæ substantia est triplex.

SVbstantia vrinæ est triplex: Spissa, cùm non poterit per vrinam videri, sit cuiuscunque coloris, (alij per quam visus non transfunditur. Lucida & Diaphana quidem ad manum, verùm non procul (alij per quam manus apparet.)

Diaphana quæ tota est perspicua (al. per quam & panis visitur. Substantia urinæ dicitur, sicut urina per se est. Angustiæ,id est, in periculo stat natura, secundùm quod medicus ibi operatur, ita se infirmus habet.

Ad Crisin, id est, moritur eodem die, quo Critizat.

Chronica, id est, tendit ad morbum Chronicum.

3. Bona) nam curatur sine omni medicina

5. Fallax) mali euentus.

7. Interualli) id est, non statim criticat, nec secundum Regulam dictam.

CAPVT III.

De Contentis.

Typus.

Ordo contentorum habetur in tribus.

- *Salibus;* { *Aluminibus, Vitriolatis, Communibus, Plumosis.* } *per bullam*
- *Mercurialibus:* { *Liquoribus, Succis, Aquis,* } *per spumam*
- *Sulphure:* { *Fixo, Albo, Rubeo, Proprio,* } *per circulum*

} *contenta tria*

Contentum omne in vrinâ id dicitur, quod super vrinam iacet, vt Spuma, Bulla, Circulus. (al. Contenta sunt, quæ innatant vrinæ. Cætera omnia pertinent ad substantiam hypostasimque.

In III. Typum annotationes.

BVlla in vrinâ est indicium, quòd morbus est ex salibus, cum morbum ventositates, item principium in colicâ iudica. Quòd si mulieris fuerit, suffocationem matricis portendit.

Bulla si aliter fuerit colorata, si viridis, morbum caducum: Si rubra, Synocham febrim aut Causonem indicat.

Si crocea. Icteritiam. Bulla Lazuria, leprã significat.

Cùm duæ aut tres bullæ ad inuicem ascendunt cum paruis bullis, vitium capitis denotat, & est morbus fixus, nec descendit ad alia membra. Hæc est differentia Bullæ & Spumæ.

Quòd si bullæ duæ aut tres, sunt supra vrinam, nec attingunt vitrum, tunc vera est bulla. Spuma autem vbique adhęret. bulla autem manet supra vrinam.

In spumâ granulæ si fuerint admodum paruæ (al. minutissimę ampullæ in spumâ albâ) paralysis signum (al. paralysin significat futuram) & quantò fuerint minores, tantò certiùs indicium est.

Quòd si hæ granulę benè descendunt sub vrinę circulum in urinam, paralysis resolutæ ad casum, signum, aut casus iam facti, vt tamen ea spuma sit alba.

Si spuma non abit, sed diù remanet super vrinam, vitium pulmonis ex phlegmate in cannis eiusdem siti (al. spuma, quæ quatuor aut quinque horis non euanescit, pulmonis est.

Si spuma fuerit supra circulum, & dat ea spuma adhuc vnum circulum interius album est spuma signum Apoplexiæ. al. (spuma quæ ex se circulum super alium reddit, apoplexiam significat.

Quod si spuma bullas magnas habet est signum plethoricum, id est, pinguis & pleni corporis, quamuis nulla adsit infirmitas.

Quòd si bulla simul cum spuma fuerit, phthisis signum.

Quòd si colorata flauo calore, principium est icteritiæ. al. (spuma colore tincta principium icteritiæ.

Si spuma cana iacet & vitro adiacet, nec tamen tangit circulum, circulúsque sub eâ niger est, & spuma alba, signum mortis est. (al. Spuma alba, quæ circulo innatat, & eum nigrum facit, mortis signum.

Si spuma ob grauitatem fundum petit, & ibi residet, tremorem cordis aut incubum denotat.

Circulus venit ex sulphure.

Si alcola in circulo videtur, morbum Chonicum denotat.

Quòd si hoc contigerit in mulieribus, signum impręgnationis aut mox matricis.

Quòd si circulus est coloratus variis coloribus, vt Iris, signum morbi caduci pessimi.

Si circulus ceciderit sub vrina & fit proprius circulus, lepræ leoninæ præcipuè signum (al. circulum non quidem plumbeum ostendens vrina, &c. Si circulus tantus & coadunatus alio, iacéntque paruæ granulæ in medio circuli, signum Apoplexię. (al. Circulus latus, & in eo decem ad summum spumulæ granulæ, indicant apoplexiam.

Si circulus exterior viridis fuerit, signum Icteritiæ mortalis. Hæc de accidente circulo dicuntur. Iidem in suffocatione matricis, etiam est mortalis.

Si cælestini coloris, lazurij, vt fit sæpissimè, solùm est mulierum, tunc signum putrefactionis in matrice, quæ putrefactio tendit ad lepram.

Circulus dimidiatus paralysin in vno latere significat.

Si circulus ac spuma, vel bulla eiusdem coloris fuerint, morbum incurabilem demonstrat & Chronicum continenter durantem. Item in vrinâ sanâ ac bonâ vtrumque, si eadem tria ad inuicem cohærent, & simul appendent, quod patiens in præcordiis & circa pectus nullius caloris est, vrinâ etiam vtcunque existente coloratâ.

Circulus spissus maximè, & etiam ipsa vrina spissior, & rubeus, aut laterini coloris, morbum lethargicum denotat iam præsentem, aut mox futurum.

Sed si clarus & vrina spissior fuerit circulo, hydropisin significat.

Si omnia contenta iacuerint supra vrinam, & statim abeunt & resoluuntur in aqueum circulum & maiorantur, signum hyposarcæ verę. (al. Circulus cum spumâ & bullâ maior factus & spissior, hyposarcam significat.

Cùm tribus digitis à vitro retrò spumeus circulus fuerit, in mulieribus impręgnationem significat.

Quòd si is circulus fuerit impręgnatus, non boni partus, & defectus in matrice signum. (al. Circulus in naso semotus, impraegnationis signum. Et si genuinum colorem non habet, imbecillem fœtum significat.) In medio urinæ bulla cœlestini coloris facta, lepræ præsentis signum est, & aliquando quoque alopeciæ.

Qui laborant morbo S. Viti, habent urinam pulchrã subrubeam, & superiùs habent duplicem circulum, purpureum, & flauum: superiùs & inferiùs alium, & hoc quàm diù paroxysmus durat (al. Circulus duplicatus supernè croceus infernè purpureus signũ morbi S. Viti.

In summâ quidquid grauissimorum est morborum, ex contentis urinæ eruitur.

Hæc de vrinâ cruoris, & in eâ accidentibus, contentis, dicta sint.

FINIS TRACTATVS PRIMI LIBRI SECVNDI.

TRACTATVS SECVNDVS, DE VRINA PERMISTA, eiusque conditionibus, Pulsu & Physionomiâ.

De permistæ conditionibus, proprijs & extraneis.

Typus. I.

- *Vrina permixta quatuor conditiones habet.*
  - *A sua conditione duas*
    - *In coloribus sex*
      - *Rubea*
      - *Alba*
      - *Viridis*
      - *Citrina*
      - *Nigra*
      - *Violacea.*
      - *quarum quælibet tres species habet*
        - *Diaphanam*
        - *Lucidam*
        - *Spissam.*
    - *In substantiis tenentur.*
      - *Lucida, al. tenebricosa*
      - *Spissa*
      - *Diaphana*
  - *Ab extraneâ conditione unam.*
    - *In accidentibus ea, quæ dicta sunt de Tartaro cum ribus signis exterioribus.*
      - *In pulsu quo sunt quatuor proprietates:*
        - *Membrorum exteriorum.*
        - *Laterum.*
        - *Colli.*
        - *Temporum.*
      - *Physionomia, à quâ quinque proprietates:*
        - *Oculis,*
        - *Naribus,*
        - *Externis,*
        - *Ore,*
        - *Coloribus,*
        - *cum suis signis*
      - *ab Ore, & hæc quoque à tribus, ab*
        - *Aere*
        - *Loquelâ*
        - *Anhelitu*
        - *Sua signa habent.*
    - *In proportionibus quarum quatuor sunt species.*
      - *Spuma indicium superioris partis plethorica.*
      - *Bulla, superioris partis ex inanitione.*
      - *Circulus, indicium centri, id est umbilici & circa coxas.*
      - *Vrina, matricis & Schia.*
      - *Et hæc indicant, quidquid supra diaphragma est.*

In eundem Typum commentaria.

VRina permixta est, quæ ex vtrâque, vt & antè quoque dictum, exteriore scilicet & cruoris, permiscetur: habetque in parte superiore circulum duplicem coloris diuersi. Huic conditiones quatuor tribuit, colores, substantiam, accidentia, portiones siue partes. In substantiis indicant hæ quiddam, an ægroti mictura sit, nec ne, vt de Tartaro, vt ex alcolitâ, scateâ aut tremulâ, id est, sedimen, c m à se ipso fundum facit.

Rubea vrina diaphana, id est, cuius rubor pellucidus.

Lucida ex dimidio rubra, tamen potest esse diaphana. Spissa saturatè rubra. Et sic de aliis quoque coloribus iudicandum. Viridis vrina diaphana, id est, signum doloris splenis.

Quòd si tenebræ sunt aut nebulæ, superat mortem.

Itidem vrina viridis, signum febris quartanæ.

Sed ad rubeam iterum Rubeæ vrinæ species indicat magnam caliditatem, exin quoque morbum calidum. Posteà notandum substantia qualis sit, & portiones. Si tenebrosa sit vrina, signum salutis est. Si habet spumam, signum est, quòd morbus cum maximâ repletione adsit.

Alba contraria, & signat morbum frigidum, si est diaphana, id est, purè alba, signum est vrinæ bonæ salutisque. Si lucida, sanior. Omnium verò saluberrima, spissa. Notandum hoc quoque, certum esse signum mortis, cùm vrina, neque ad albedinem, neque ad rubedinem integrè declinauerit.

Quòd si spumam aut nebula supra vrinam dat, idem signum. Iudicantur autem potissimum ex hâc vrinâ hydrops, & hypostatica.

Citrina si habet nebulam spissam, mortis signum.

Si spumam bullamve, iterum ad mortem venit ex superioribus partibus. Si sedimen habet, moritur ex renibus. Schia autem his scilicet. Nigra si nebulam habet, est ad mortem, si non habet, signum apostematis, quod expellit & abit.

Viola, & diaphana, est ad mortem, si hominis infirmi fuerit: verùm si sani: tendit ad lepram.

Lucida, id est, purpurea, si in acutis, mors, si in Chronicis, signum salutis.

Si spissa, cuiuscunque coloris signum salutis, nisi tendat ad lepram. Quod si nebulam habet supra spissam, id est, crassam, signum salutis.

Item de lucidis tenebris diaphanæ, &c. portendunt.

Sedimen si est album, tunc fluxus ex menstruis superfluus adest.

Si rubeum, restrictio eiusdem aut constrictio adest. Quòd si sedimen ad fundum prorsus tendit, nec rubeum est, nec album quod discerni possit, schiæ signum. Item cùm à se ipso vrina fundum, id est, sedimen facit.

Hæc de vrinis dicta sufficiant. Accidentia enim in sequentibus explicantur. Nunc de pulsibus & Physionomia medicâ, quædam annotationes sequuntur.

DE PVLSIBVS.

COntingit sæpenumerò, vt vrina sit sanitatis, tamen interim ægrotus malè habet: sunt igitur cætera signa salutis atque mortis attendenda, vt Pulsus, & Physionomia. Primùm igitur de pulsibus. Cùm igitur vrina ita fallit, opus est, vt infirmum quoque videas, ac pulsum in quatuor locis teneas, vtrum concordat.

Nam non sufficit pulsum brachiorum, aut exteriorum membrorum tangere.

Tangatur igitur primò membrorum exteriorum pulsus, vt manuum & pedum: secundò, colli: tertio, laterum: demum sub axillis, posteà temporum.

Quòd si pulsus simul concordauerint in se, res bene habet: si verò non, animaduertenda, sicut sequentia indicia primæ figuræ seu typi declarant.

CAPVT II.

CAPVT II.

De Pulsibus, id est, animæ motu

Pulsus quatuor virtutes habet
- *Tartari* { *Globosus.* *Grossus* } *Durus.*
- *Mineræ* { *Constrictus* *Obscurus* } *Subtilis.*
- *Sanitatis.* — *Æqualis* — *Medius*
- *Morbi, & habet demonstrationes* { *Tartaream & Mineralem* } *est signum* { *Tartari.* *Mineræ* }
- *Extraneum est duplex.* { *Caliditatis* *Frigiditatis* } *secundum elementum*

Annotationes in eundem Typum

TArtari (in hoc pulsu non est desperandum in isto morbo. Nam ex Tartaro. Mineræ pulsus est subtilis, ita vt vix tangi possit, habet mollem percussionem.

Signum pulsus mineralis est, cùm superfunditur aqua frigida, & pulsus aliquantulum desistit, estque is pulsus optimus. Morbi) Cùm pulsus calidior est cute, verum ac certum signum morbi præsentis, etiam si secus medicus tangat. Aut cùm pulsus caliditatem quandam dat, ad digitos tangentis sub tactu. Proba acutissima, vtrum morbus in sanguine quoque ita sit calidus. Madefiat peria serica, in aquâ præcipuè rosatâ: ponatur super pulsum, quòd si morbus ita est calidus, vides periam multò citiùs siccatam sub pulsu quà aliis in locis, quamuis etiam primùm peria bene exprimatur, tunc dabit vbicem seu vestigium sub pulsu factum & siccatum.

Item cum duorum digitorum substantiam post iuncturam pulsuum supprimis, deinde etiam sic inferius in brachio, & pulsus cedit, signum morbi.

Sanitas (quæ non secundum tactum solùm, verùm secundum colorem quoque iudicanda.

Si venæ pulsatiles sint bene coloratæ, id est, ad apparentiam violaceæ, signum boni & sani pulsus.

Quamprimùm autem discolorantur, malum signum.

Item cum digitos omnes quatuor superposueris, & supprimis eum fortiter, & tamen tangit, sanus est, nec calidior sit quàm cutis est.

Iterum ad pulsum tartari.

Globulosus, id est, nodosus. Cùm in morbo acuto fit mollis, signum resolutionis, tunc facienda est minutio. Cumque iterum fit grossus: tunc tendit sursus ad sanitatem.

Durus cùm tangitur secundum longitudinem, & fit omnino durus in vno loco, in altero mollis, signum morbi Chronici.

Item cùm arteriæ duræ sentiuntur in pulsu, dátque durum tactum, vt globulosus & grossus, signum tartari pulsus sanique hominis, tamen sanguis tartari, qui minuitur, fit sanguis arenosus post minutionem.

Grossus (id est, si duriùs pulset.

Mineræ constrictus) cùm cubitus ponitur in aquam frigidam: & postea tamen nihilominùs tangit, signum sanitatis. Item si desinit, manente tamen colore. Verùm si vtrumque perdiderit, id est, & pulsum, & colorem, signum mortis.

Item cùm ligatur post cubitum fortiter, & tangitur in duobus locis & eundem pulsum dat, sanitatis. Notandum, quòd omnes pulsus opus habent concordiâ ad inuicem, id est, vt simul tangant, aut est ad mortem. Item cùm tremulus aut saltans, item cùm vides pulsum tangere & arteriæ saltant, in sano, bonum signum, in ægroto fallax.

Notandum hoc quoque, cùm, pulsus ad mortem tendit, fortis est in temporibus, in collo debilior, laterum debilior plus, in manibus quoque magis debilis: in pedibus deinde lassior, & tunc præstò est mors.

Nam ex inferioribus homo moritur.

Ordo debilitationis pulsus, cum tendit ad mortem.

Temporum	fortissimus.
Colli	fortior.
Laterum	fortis, tamen debilis.
Manuum	debilior.
Pedum	debilissimus, & mors.

Homo ex inferioribus moritur.

In omnibus quæ ex gutta generantur, apoplexiis, quantò fortior fuerit pulsus, & tetigerit, tàto deterior. Et in his colli notandus pulsus, qui si globulosus sit, & tanguntur globuli, moriuntur. Quamdiu autem planus, bonum signum.

Item cùm en collo tangit, est in manibus mors.

In Phrenesi, Epilepsia, Mania, id est, pulsus, qui si in summo paroxysmo finito nihilominus tangit, bonum signum, & salutis: si verò separatur, malum.

Item cùm tangitur in phrenesi in collo, & obdormiunt ægroti, morbus est curabilis.

In morbis dissolutis, id est, in Dysenteria, Diarrhœa, fluxu ventris &c. quòd si pulsus manet in eodem tactu, nec mutatur, & vbicum signum mortis accesserit, iam actum est. Nam pulsus manet vsque ad mortem, & aliquando per vnam quartam horæ partem post mortem. Nam mortem nondum esse, sanguinis pulsus indicat.

Itidem in peste. Laterum pulsus est mulierum, qui si elementatus fuerit, id est, calidus, aut frigidus, signum gaudæ. In doloribus matricis itidem in lateribus tangitur, nullibi aliter.

Pulsus elementatus caliditatis dat fortem percussionem, & velocem.

Et pulsus elementatus caliditatis, ignis abundantiam. Frigiditatis est tardus, sine caloris sensu.

Notandum hoc quoque, in caduco morbo vehementissimum esse & fortissimum pulsum.

Et ita hæc de pulsibus dicta sufficiant.

DE PHYSIONOMIA MEDICA.

Caput, seu typus vltimus.

Physionomia Medica ex quinque membris consistit scilicet.
- *Oculis cum* { *Præputio* *Vmbilico* *Poris.* } *In profunditatem descendit cum colore, præcipuè orizeo & lazureo.*
- *Naribus cum* { *Tenasmone* *Auribus* *Vultu* *Ore* *Labiis.* } *In cerusinum colorem abit & asperitatem.*
- *Dentibus cum* { *Vnguibus* *Capillis* *Plantis pedum* } *In reuerberationem abit cum decoloratis radicibus.*
- *Fronte cum* { *Cute* *Pectore* *Thorace* } *In pallidum & ægrum mediâ cum debilitatione membrorum.*

Buccellis { *Ventre*, *Musculis*, *Lacertis*, *Monis*, *Mamillis*, *Genubus*, *Rastera*, *Iunctura* } *In acatias descendit cum coloribus coniunctis, siue commistis.*

In vltimum typum annotationes.

OCulorum) Cùm cadunt in profunditatem. id est, in se concidunt, signum mortis.

Nam morte veniente ex cerebro, resoluitur in crystallinum liquorem, & est mors.

Lazurio) Notandum, quòd hi colores citiùs veniunt, quàm casus in profundo. Est autem Lazurius color is, quem argentum dat, cùm resoluitur in primum & proprium colorem, id est lazur, vt orizeus color, id est, ex flauo purpureus.

Pori, cùm cutis exasperatur, & cadit in profundum, id est, taltum, signum mortis.

Tenatmone, cùm anus cum vi exire vult. Asperitate fit aspera & acuta.

Ceruli[illegible]us color) albus vt cerusa, signum mortis.

In reuerberationem; si exasperantur, vt si essent rasa, aut cum limâ limata, quod sæpiùs contingit.

Si autem tribus hebdomadibus ante mortem, signum mortis.

Cum decoloratis radicibus) vt vnguium, capillorum, plantarum, dentium, quæ si decolorantur, quocunque sint colore, signum mortis.

Item si frons colorem album recipit.

Capilli) Cùm reuoluuntur, id est, inuersi fiunt, signum mortis.

Ogrum) color corporis.

In acatia) id est, corrugatio. Contractio id est [illegible]sio.

Coloribus) Cùm hæc membra sola sunt colorata, alia vicina, non descendunt vt plurimum in subrubrum, purpureum.

Monis) nates.

Summa omnium. In oculis attendendum, an cadant in profunditatem necne, quòd si fit, iam desperata est, præcipuè si pulsus quoque sit aduersus.

Deinde cùm nasus acuitur, & in acie fit albus, signum mortis.

O. si aperitur, id est, oscitatio fit.

Dentes rarescunt, & longi fiunt.

Caro gingiuarum nigrescit.

Cutis fit cinericei coloris, aut cœrulei flaui.

Præcipua desperatio autem, cùm tendit ad rubedinem, præcipuè in facie & maxillis.

Aër) id est, anhelitus, si fœtet, aut omnia cum colore, signum mortis.

Loquela cùm balbutire incipit. periculosum est, aut cùm non potest integra verba effari, sed ea præcipitat.

Fumus anhelitus) cum spiritum ex profundo trahunt.

Libelli de Vrinarum iudiciis, & Pulsuum, & Physionomiæ Medicæ Theoph.

FINIS.

TRACTATVS BREVIS ALIVS DE VRINIS, EX AVTOGRAPHO Theophrasti descriptus.

Ad suos auditores charissimos.

Th. B. H. D., & P.

De Vrinis.

Lotium index constitutionis membrorum.

QVICQVID corpori ex suis membris infertur aut impertitur, id à lotio ita exhibetur, vt ex eo vitia ac affectiones corporis liquidò dignosci queant. Medici ergo est, ante omnia cognitionem membrorum, quid & quæ illa sint, sibi comparare: ac simul considerabit, quòd vnumquoduis membrum suum Yliadum habeat, in suâ formâ & essentiâ potentem.

Yliadus in omnibus membris.

His præcognitis, vitia membri Yliadi facilè dignouerit. Quæ verò ipsius accidentia & symptomata sint, id æger indicat. Medicus autem acquiescat in causâ, in loco, & in proprietate.

In lotio videndo quæ obseruanda.

1 Inspecturus itaque lotium, tria obseruet aut tria cogites. Primùm quod morbi nonnulli sint, quorum magnitudo ac malitia, velut & ipsorum crassities, & regio locúsque, ac principium, finisque per ipsorum chaos ex colore dignosci queat.

2 Secundum, subtilius est, quàm vt oculis pateat in lotio. Et hi sunt morbi tartarei. Quos tamen si omnino videre & cognoscere in vrinâ voles, priorem regulam omittes, & hoc ages, vt vrinam coagules ac separes in suas species. Et tum demum morbi tibi innotescent.

3 Tertium, à reliquis diuersum, hoc est fieri nempe interdum, vt duæ prædictæ regulæ de vrinâ, hominis morbos indicare nequeát. Et tunc vrina est æquiuoca, quæ indicat venenum, aut coagulatum tartarum, quæ duo vrinam non ingrediuntur, aut ipsi permiscentur, sed ab eâ separata sunt.

Vrinæ æquiuocæ.

Et ex hisce tribus vrina præcipuè iudicanda est. Quæ qui nescit, is nihil scit. Et qui modo alio iudicat, is diuinatorem & nugatorem agit. Si enim morbus in vrinâ non appareat, tunc is aut venenum, aut separatus tartarus est, quæ duo morbi sui vestigia vrinæ non imprimunt.

De Coloribus vrinæ.

CAP. I.

PRincipiò, in vrinâ colores notandi sunt. Ante omnia autem vrina sana, cùm virorum tùm fœminarum, senum ac iuuenum, cognoscenda est. Posteà eorundem etiam ægrorum.

De Vrinâ principalium.

CAP. I.

Vrina quid & quæ eius [illegible]

VRinæ hæc est conditio, vt ex septem membris secedat, ac corporalis existat,

adeóque ex omnibus partibus in modum vnum cogatur & vniatur. Ea vrina si ita solitaria sit, ex ipsâ Medicus sanitatem dignoscet. Sed præter hanc notanda etiam vrina alia est, quæ ex ventriculo per hepar in renes, & hinc in vesicam commeat. Ex hâc iudicantur morbi, qui ex cibis fiunt, cuiusnam generis ac proprietatis existant.

Vrina duplex genere.

Pro hâc ergo consideratione. Vrina duplex inspicienda est: interna & externa: circa quas vtriusque morbi proprij rectè discerni debent, quinam cuilibet vrinæ subiecti sint, ne in iudicio ferendo temerè aberretur. Interna enim vrina naturæ morbum suum dat ex Yliado. Externa vrina dat morbos extrinsecus incidentes, sed specie tincturæ. Itaque excipienda est vrina ante abstinentiam, & in ipsâ abstinentiâ. Ita iudicia gemina habebitis.

Interna vrina quæ. Externa vrina quæ.

De vrinâ autem externâ, hoc est, indicium, vt tres prædictas regulas obseruets; velut etiam de interna, quæ eodem modo obseruanda est: primò secundum colores, & quæ in illis continentur: Deindè ipsius coagulatio & separatio, & quæ ex hâc oriuntur. Tandem ipsius æquiuocum. De quibus iam deinceps trademus.

CAP. I.

De Coloribus sanæ vrinæ extraneæ: seu de coloribus sani extranei in vrinâ.

QVantum ad vrinam externam attinet: prima est sanorum. Ex cuius conditione & vi primò cognosci debet, an stomachus probè digerat, vel minùs. Hoc enim ex vrinâ elucet: siquidem si is probè digerat, sal ipsius eo loco & statu est, quo esse debet. Sin minùs, contra fit.

DE VRINA EXTERNA. De externâ vrinâ notate, quòd assumpta seu ingesta primò separentur, deindè digerantur. Ex his ergò vrina talis prodit. Si nempe illa probè separentur per Archeum, tunc prodit vrina separata. Si probè digerantur, vrina exit digesta. Eodem modo, si virtus expulsiua probè expellat, vrina prodit perfecta cum signis. Quæ omnia si probè fiant, vrina etiam, quoad ventriculum, proba erit. Si verò indigestio fit, ex hâc iudicium facitis.

Vrina separata & digesta vnde.

De hoc ita cognoscemus.

SEparatio nimirùm ex vrinâ sanâ cognoscenda est hoc modo: Sana scilicet vrina in separatione, digestione & expulsione, rectè se habere in stomacho debet. Tria hæc in coloribus ita consistunt: si probè separetur, S.S. colorem aureum, hoc est, colorem Rubinum aut destillati olei, exhibet. Isto colore prodeunte, separatio in stomachò rectè, fit, quoad SS. Iam verò si color iste mutetur, & alius fiat, tunc deficit Spiritus sulphuris, nec adest, ideò colores salis & sulphuris emergunt, qui tamen prædominari minimè debebat. Sed pergamus de sale. Si vrina hypostasin ponat, sal probè separatum est. Hypostasi enim sal permiscetur. Ea deficiente, separatio salis in stomacho deficit. Si nihil et etiam si in vrina fundus grauis fit. Mercurius probè separatus est. Sin minùs, separatio eius facta non est.

Separatio qui æstimetur. Color in vrina qui sit æstimandus.

Hypostasis vrinæ quid notet.

Et hæc de separatione, quoad stomachum, dicta sufficiant.

Quantum ad digestionem, hæc notabitis. Si vrina est crassa, pinguis, tenuis, S.S. digestus non est. Si cum diuulsa Hypostasi, tenuior aut crassior est, &c. Sal digestum non est. Si fundus sit tenuis, leuis, &c. non est digestus Mercurius.

Digestio quomodo ex vrina iudicetur.

Quoad expulsionem, si vrinę mediocritas secundum tria prima adsit, probè facta est expulsio. Sin minùs, expulsio deficit, ac æquo ignauiùs expellitur. Hæc enim tria tantùm in conueniente mediocritatis mensurâ consistunt.

Expulsio vnde iudicanda.

Per huiusmodi signa vrinæ cognoscere debes, quidnam externum acceptum in stomacho operetur, aut quæ circa illud in ipsâ fiant. Eo cognito, nouisti, quæ stomachi sanitas sit. Si tamen nulla ægritudo innotescit: morbi enim signa alia habent.

Hepatis ratio.

IDem & in hepate similiter euenit, hâc tamen ratione, quòd tria dicta signa ibi alterentur. In sulphure enim colores diaphani congeniti sunt. Illi si non adsint, & præstò sit Rubinus, tum Mercurius à sulphure probè separatus est. Hepar autem spiritum sulphuris omittit. Ita, si hypostasis peculiarem colorem habeat, separatio quoque similiter in sale deficeret. Item, si grauitas decolorata sit, separatio in hepate non fit.

Tria prima quomodo se in hepate habeant.

Digestionis hæc ratio est. Si color est integer, sine crassitie, sulphur probè digestum est. Sin minùs, malè. Similiter etiam, si hypostasis rotunda sit, sal probè digestum est. Sin secus, improbè. Pariter etiam, si fundus est clarus & grauis, probè digestus Mercurius est. Sin minùs, malè. Idem & de expulsione verum est, prout in prædictis signis mensura se habet. Si enim nihil, aut non multum, illi decedat, expulsio fortis & proba est.

Renum ratio.

IDem etiam de renibus iudicium est. Si color vrinæ specularis est, sulphur illo loco probè separatum iudicetur. Et si hypostasis distinctos suos in substantiâ colores habeat sal rectè separatum est. Idem etiam de digestione verum est. Si color in circulo est Rubinosus, sulphur rectè separatum est. Si Hypostasis est acuminata, sal rectè separatum est. Si fundus est exilis, Mercurius rectè separatus est. Porrò, si vrina in circulo est diaphana, sulphur probè digestum est in renibus. Si hypostasis est porosa, sal probè digestum est. Si fundus infernè ad superiora est diaphanus, probè digestus est Mercurius. Expulsio à quantitate æstimatur.

Tria prima quomodo in renibus habeant.

Summa de Vrinâ sanâ.

SI in vrinâ signa optima appareant, ita vt color diaphanus sit à lateribus: hypostasis porosa compressa: fundus perspicuus sursum & deorsum: tunc separatio, digestio & expulsio optimè habent, ac vitio carent.

Nota.

FRequenter etiam accidit, vrinam nonnunquam in vnâ, aut digestione, aut separatione, aut expulsione deficere, idque vel in stomacho

stomacho, vel hepate, vel renibus. Si tamen interim prædicta vrina adsit, & signa nulla alia appareant, res in tuto est.

TRACTATVS II.

POrrò si prædictorum aliquod secus se habeat, quàm de vrinâ sana traditum est: id iam deinceps meritò considerandum est. Hinc enim omnes morbi, qui à rebus externis oriuntur, cognoscuntur. Morbi autem sunt hi fermè: *Tartarus materialis, Putrefactio, Oppilatio*, quæ suis tribus distinctis signis internoscuntur. Vbi simul obseruare oportet regionem ac locum, in quibus illi consistant. Postea intelligenda est ipsius morbi Natura, proprietas, essentia, ac conditio. Quod ipsum quoque ex vrinâ cognoscitur, velut etiam vita, ac ipsa mors.

Morbi qui præcipui ex vrina noscantur.

De Tartaro ex vrinâ externâ cognoscendo.

VRina quælibet Tartarea, ex coloribus perfectè cognosci non potest. Colores enim isti ad tractatum primum faciunt. Cognitio autem fundamentalis sita est in destillationibus & coagulationibus. Quibus factis, Tartarus præstò exhibetur. Tartarus autem hoc modo cognoscitur. Si vrina separata est, hoc est, ex sua proportione & specie excidit: Tartarus proditur. Quod hoc modo fit. Separatio particularis, arena, granulæ, aut totum liquidū, hoc est, vrina granulosa vrina liquida, vrina Alkolita. Hę tres vrinę Tartarū exhibēt. De loco autē ita cognoscēdū est. Alkolita vrina est stomachi: Liquida hepatis (separatio renū & hepatis est) Granulosa renum est.

Tartarus vt ex vrina noscendus.

Vt verò de vrina liquida loquamur, species eius plures & variæ existunt, Aquosa, Lactea, Liquida, &c. quæ in regulis cōprehenduntur.

Vrinæ Tartareæ 3. species. Alkolita vrina certus partis. &c. Liquida Granulosa.

Vrina Liquida:
- *CLARA, Tartarum separatum indicat. Ex his calculus, lapis, vsnea, &c.*
- *TVRBIDA, Tartarum, cum vrinâ indicat. Ex his diabetica, mictio lactis, &c.*
- *OBFVSCATA, significat Tartarum dissolutum in Liquorem. Ex his hydropisin, relaxationem, tumorem, &c.*

Vrina Granulosa:
- *RVBEA, significat Tartarum, & futuram separationem in liquidum.*
- *CROCEA tincta, significat ardoris principium, renum incensio ex Tartaro.*
- *CITRINA, significat fortem expulsionem, &c.*

Vrina Alkolita:
- *DISPERSA. significat stomachi grauedinem ex Tartaro.*
- *COMPACTA. significat stomachi dolorem fixum.*
- *MODICA, significat retentionem eiusdem.*

De Putrefactionibus.

Vrina fœtida putredinis index.

PVtrefactiones ex Tartaro ita dignosci oportet. Si vrina fœtida exeat, putrefactio adest: alìàs non. Quoad locum: si vrina Hypostasin nullam aut nimiamhabeat: Tartarea putrefactio est in stomacho: quo casu sola hypostasis fœtet, non etiam vrina. Si non turbetur aut corrupta sit: est in hepate. Si turbidum & crassum sit, est in renibus.

Vrina fœtens stomachalis cum colore:
- *RVBEO significat febres stomachi.*
- *ALBO. indigestionem & malam separationem.*

Vrina corrupta fœtida reseruata cum colore:
- *RVBEO, significat febrem.*
- *ALBO, significat hepatis putrefactiones.*

Vrina spissa vel stipata.
- *ALBA, significat Renum frigiditatem.*
- *RVBEA. significat renum dolores.*

De Oppilationibus.

Oppilatio vt ex vrina noscatur.

OPpilatio hac ratione cognoscenda est: si nimirùm vrina clara sine contentis exeat. Locus ita cognoscitur. Si vrina instar aquæ clara est, est in stomacho. Si cum flauedine clara est, est in hepate. Si cum rubore clara est, in Renibus.

Vrina citrinula Diaph. quid notet? Vrin. &c.

Vrina citrinula diaphana, *significat puncturas in Meseraicis.*
Vrina cerussea diaphana, *significat oppilationem hepatis*
Vrina Rubea diaphana, *significat oppilationem Renum, Pestem, Pleuresin*, &c. (Diaphana est, vbi non est contentum.

De Naturâ Vrinæ, an ad mortem aut vitam attineat, aut chronica sit.

SIgna prædicta appareant: grauida, plumbea, significat Chronicam. Si gauida fœtida, non fixi coloris, significat mortem. Si leuia, significat vitam. Hæc in Tartaro.

Spuma.
Circulus
Ampullæ } *in tractatu de Vrinâ internâ traduntur.*

LIBER SECVNDVS.

De Vrinis Internis.

Excrementum aquosum resolutū in vesicam, vel

VT autem de interna vrina deinceps loquamur, res ita habet. Cruor totius corporis stillatur in vesicam, ab extrà, ac vrina peculiaris est, ab altera diuersa. Ex hac vrina noscitur, quo vitio teneatur caput, pulmo, splen, &c. quæ ex vrina altera dignosci minimè possunt. Si ergo caput patitur, cruor ipsius mutatus secedit ad vesicam, ac alteri vrinæ miscetur: & tunc cruor ille in sua signa abit,

Aquositas falsa, quę quotidie excrementaliter exit.

Vrina cruoris qui certus index

& spumam exhibet, &c. Idem de cæteris etiam membris iudicandum. Hoc enim casu, membra vniuersa cruorem suum in centrum ex naturæ instituto effundere possunt. Si enim ista cruoris vrina careremus, ex altera vrina horum morbum nullum dignoscere possemus. Euidens ergo est, conuenire omnino, vt vrina sola, & per abstinentiam excipiatur. Sic fiet, vt penitus cognoscatur, quod cuiuslibet membri vitium sit, sicut deinceps tradetur.

Ante omnia autem cognosci debet de hoc cruore, quid sit: velut idem etiam de vrina altera inquiri debet. Id hoc discursu fiet.

Vrina cruoris quid? Vrina omnis sal resolutum.

Vrina quæuis est sal Resolutum, ex trium primorum salibus ortum, quæ expurgando sese in vesicam exonerant. Aliàs enim humidum in corpore toto nullum est, exitum affectans, quàm quod ex sale resoluto emergit: quod ipsum etiam ex parte ex sanguine oritur. Itaque si sanguis ægrotat, cruor ipsius ægrotus exit. Si ægrotat caro, similiter, &c. Idem etiam de reliquis verum est. Omnésque vrinæ vna sunt, nisi quæ ex pinguedine & medulla oritur, quæ est vrina liquoris supernatans, vt de ipsa proprio capite tractabitur.

Vrina pinguedinis & medullarum quid?

Porrò autē cruor in suo corpore seu substātia, suo membro similis est: hoc est, resolutio non est æqualis, sed quot membra, tot resolutiones. Quælibet ergo resolutio separata manet ab aliâ, quod sedulò obseruandum est.

Resolutio est multiplex.

Sic etiam vrina Anatomiæ localis index est, ac vocatur Anatomia Microcosmica præfigurans, hoc est, quomodo membrum quodlibet in corpore iacet, ita ipsius etiam liquor salis aut sal resolutum in eodem loco iacet impermixtè. Ex his iam attendite ad Tartarum vrinæ. Is enim partes alias corripere potest. Vnde sequitur, vrinam hoc in casu locum non indicare. Morbum quidem indicat, sed non locum. Tinctura enim talium differentias discolorat.

Tartari vrinæ natura quæ &c.

Hæc ergo cautione vrina exactè inspicienda est, vt membrum penitè cognoscatur, quo vitio teneatur. Membro enim cuilibet suum peculiare in vrinâ signum est, quod illum solam attinet. Nam & suum morbum peculiarem quoduis membrum habet, qui morbus per signum illud cognoscitur. Euenit tamen, vt in membro vnico quatuor sexve hæreant, qui vniuersi, quoad signum, pro morbo vno accipiuntur. Sic nempè in cerebro est Mania phrenesis, dolores capitis, Hemicrania, &c. quæ omnia vnum tantum signum habent. Discrimen autem, qui internosci queat, admodum arduum non est, & suo loco tradetur. Similiter etiam de mēbris omnibus sciendum est.

Membra quoduis suum peculiare tam signum, tā morbū habet.

In vrinâ autem cùm densitas, tùm diaphanitas ac perspicuitas cuiuslibet membri sedulò & curiosè considerari debent. Postea etiam ipsius colores, qui omnes in vrinâ continentur. Loci tamen exilitas & subtilitas pelluciditatis ægrè videtur. Nihilominùs tamen loca & colores boni omnino cognoscēdi sunt. Ita facilè apparebit decoloratio illius loci, ex quo vrina quælibet procedit. Differentia etiam in Matrice, ac mammis, ac natura singularis ipsius Fœmineæ teneri debet. Nam & hæc sua priuata loca habent, pro quibus cognosci debent. Quæ tamen iudicanda sunt ex sola interiori vrina sine commixtione exterioris. Hæc enim illam obscurat & adulterat. Hæc de causa alibi tractatus sequetur generalis, qui omnino legendus est. Is enim dirigitur ad omnes permixtas vrinas, seu ad signa communia, quæ in vrina existunt.

Colores omnes in vrina

Primò ergo de coloribus intelligi debet, quòd membrum quoduis in sua regione suos colores effundat: cerebrum nempè album, splen cinereum: Renes, cor, hepar, pulmo, laterinum, (cum discretione tamen colorum) sanguis diaphanam rubedinem, medulla pinguem seu pinguedinem, quæ supernatat ex natura sua. Ideò in suo loco seu regione manere nequit. Sic nec caro vnum colorem per totum corpus habet. Ligamenta nihil habent: Humores non sunt: quæ tamen de excrementis conscripto libro pleniùs explicantur.

Colores qui quarum partium, in vrina.

Colores ergo in lotio ex his membrorum coloribus cognoscendi sunt. Nam si color est cordialis, à corde tunc procedit tinctura. Si hepatinus, ab hepate procedit, & sic de aliis. Et si albedo, à cerebro, &c. exceptis vrinis de excremodo habent mentis, qui suo, vt dictum est, se.

Ex his itaque coloribus iudicium dirigendum est ad membrum quoduis. Sic de morbo rectè & integrè constabit, ac idem probè sanabitur. Hoc ergo sedulò operam date, vt cuiuslibet membri tincturam noscatis. Et ex colore illo membrum quoduis indicate, seu de morbo eius pronuntiate. Deinceps autem cuiuslibet membri tincturam expediemus.

Tinctura cuiuslibet mēbri tenēda.

Vrinæ colorum quæ differentia

Color { *Cordis, Hepatis, Splenis, Renum, Pulmonis, Fellis, Stomachi, Cerebri, Carnis, Sanguinis, Medullarum, Pinguedinum* } *Talis vel talis eius color est.* { *Hos colores vrina exhibet, velut & quid in membro quolibet situm sit. Quicquid enim in vrinâ est, de membro hoc, tinctum, est.* }

De Matrice, Lacte, Impregnatione, &c. { *Granula, Hypostasis Matricis. Hypostasis matricis constipata.* }

Spumæ, ampullæ in vrina quid significent.

Præter hæc verò omnia apparent etiam spumæ, bullæ, &c. Harum hoc est indicium est. Spuma excrementū tantùm indicat: sic etiam ampullæ. Vtræq; verò permixtæ concurrerunt.

De vrina certa.

Multoties autem vrinæ etiam confusæ, sunt, certi nihil indicantes. Hæ tamen nihil nisi mortem præsagiunt, aut ex morbo vno lapsū in alterū, nihil proficiente Medicina, aut spe, comitātibus signis mortis, spasmo, ardore, rigore, &c.

Vrina certa. &c quid

Cætera desiderantur.

LECTORI S.

LECTORI S.

SEQVVNTVR iam, candide Lector, in eosdem libellos de Vrinis, Pulsibus, & Physiognomiâ Medicâ, Obseruationes quædam aliæ: eæque duplices, à diuersis nimirum Prosperentis Paracelsi Auditoribus diuersimode exceptæ atque conscriptæ. Id quod in Academiis fieri solitum est, vt ab altero auditorum aliquid copiosius, ab altero succinctius &c. annotetur. Ipsi vero in quibusdam locis sequentia hæc cum superioribus quodammodo conueniant multa tamen in hisquoque sunt, quæ in præcedentibus non habentur, imò plurima in his dicuntur clarius atque apertius, quæ in illis breuiùs & obscuriùs.

Cúmque sine insigni verborum immutatione (quam in hac editione imprimis cauendam esse duxi.) hæc omnia in vnum quasi libellum cogi non possent: rem longe gratiorem atque vtiliorem iuuenibus studiosis facturum me existimaui, si separatim hæc ederentur. Nam quæ, studiosa harum obseruationum facta collatione, laboriosius aliquanto inquiruntur, animóque congeruntur, firmiùs memoriæ hærebunt. His igitur pro sua quisque industria cum fructu vtatur, &c.

IN LIBRVM

DE VRINARVM AC PVLSVVM IVDICIIS:

ITEM,

DE PHYSIOGNOMIA MEDICA, ALIÆ quædam Annotationes.

In Libri primi, Tractatum primum.

CAP. I.

Vrina est triplex. Excrementa ciborum tria.

NOTANDVM maxime, an exterior sit vrina, aut cruoris, aut permixta ex vtrisque. Nam triplex est, scilicet ex cibo & potu. Triplex enim excrementum ex hoc, id est, stercus, vrina, & sudor. Secunda vrina est ex resolutione salis naturalis corporis, &c. & habet signa peculiaria. Tertia est ex vtrisque permista, &c. Proinde tantùm ea, quæ in stomacho, hepate & Renibus, imò ex cibo & potu oriuntur, non ergo de Epilepsiâ, &c. Sed tantum de Tartaro, eiusdem putrefactione & similibus ex vrinâ non cruoris, diiudicari possunt. Podagra tantùm ab exteriori vrinâ dignosci potest, quæ si multum spumæ habeat, sub noctem æger multum potauit. Vrina cruoris ostendit non nisi naturales morbos, vt morbum caducum, alioquin nihil, neque diabeticam, neque Tartari, &c.

Podagra quod signum in vrina. Vrina cruoris quos morbos indicet. Vrina tartari, & cruoris quæ signa. Vrina Tartari duplex est. Fœtor stercoris quid significet. Tinctura sulphuris quid notet. Hypostasis. Fundus. Color in vrina quid notent. Hypostasis porosa, sana, alba, fallax.

Vrina Tartari est, cùm vrinæ circulus coloris plumbei est &c. Quòd si circulus rubicundior, vrina per se, cruoris est. Et si duo circuli simul iuncti, est vrina permixta. Malè dicitur à quibusnam, qui dicunt, lepram adesse, cum coloris plumbei circulus supernatat vrinæ: nam nimiùm potauit. Nam cùm vrina non nisi circulum plumbeum habet, est tantùm exterior vrina, nihil potes de capite eloqui, sic neque de cæteris, &c.

Circulus rubeus, vrina cruoris est vniuersaliter.

CAPVT II.

VRina Tartari duplex, sana & non sana, sicut de cæteris. Sulphur Stomacho subiacet, id enim facit stercus: Sed tinctura ipsius Sulphuris manet, descenditque ad hepar & ea est, quæ tota vrinam tingit. Et quò magis fœtet stercus, eò melior separatio. Vbi tinctura sulphuris, ibi vrina sana.

Hypostasis in vrinâ salem demonstrat. Fundus Mercurium, color seu tinctura ex sulphure est. Si Hypostasis lazuria exit, benè habet materia talis. Mercurius si bene separatus, est vrinæ fundus crassior, quàm reliqua vrina. Si vrina benè perspicua, bene habet stomachus, & bene separatum sulphur. Sic etiam de hypostasi iudicato, quamuis paulò minùs perspicua, & sic de fundo iudicato.

Vis expultiua in rebus ipsis est, externis etiam, (non in corpore nostro, quando scilicet Separatio & digestio vera vbique peracta fuerit, tunc suâ sponte cuiuslibet membri excrementum decedit.

Vrina perspicua, & tamen pallida, ingurgitatoris hominis est. Hypostasis debet esse porosa, si sana sit, etiam si perse continua sit. Hypostasis alba, vrinæ fallacis indicium est, nihil ergo inde iudicandum.

In CAPVT III.

PArtitio perfecta inter se, digestionem ostendit perfectam. Hypostasis acuminata, bene habet virtus expulsiua.

Hypostasis virginum, subtilior quàm puerorum, & duas quasi hypostases habent, quia Matrix peculiarem habet hypostasin. (non autem sic in viris, estque signum sterilitatis. In senibus Sulph. non distat à iuuenum vrinâ, si sana sit, contra istos. In mulieribus cùm menstruùm desiit, abit etiam hypostasis inferior. Et debet esse. Hypostasis alba & quasi plumbea, etiam si sana.

Hypostasis virginû & puerorum. Hypostasis, quâ illæ mulierum, quibus menstruû defit. Hypostasis quæ naturalis. Hypostasis in senibus pauca. Senû & iuuenû vrinæ, vt differût. Spuma mox vanescens quid indicet. Bullulæ in vrina quid notent. Morbi duplices à cibo.

Hypostasis alioqui perse debet esse coloris cœlestini, & in senio fit paucior & rarior.

Senis vrina habet partes quatuor: iuuenis verò tres, ad hypostasin relata scilicet.

In CAPVT IIII.

DVo colores, reflectentes & relucentes in manum, bene separatam ostendunt. Vrinâ motâ, cum mox spuma abit, vrina perfecta & sana est. & e contrario.

Separatio, digestio, expulsio, perfecta adsit in vrinâ sanâ oportet.

Bullulæ in hypostasi apparentes, post motionem lotii, mulieris esse ostendunt, certò.

TRACTATVS SECVNDVS, De vrinis non sanis, scilicet de Alcolitis.

CAPVT I.

De Definitione vrinarum.

PORRÒ, quæ in secũdum Tractatum attinẽt, de Insanâ vrina sunt exteriori. Tractamus autem in his de morbis natis ex assumptis per os, quod est ab elementatis: Ab his duæ descendunt ægritudines: Tartari & Rubini. Quæ verò ad Tartarum attinnet, & quæ ad Rubinum, sequentia capita declarant.

Primùm de Tartaro est, & tres sunt Tartari vrinæ, vel species.

Prima est de Tartaro coagulato, & est vrina alcolita. Alcólita apud nos tantùm vocabulum receptum, & est sumptum à re sua. In alcolita vrina habentur omnes morbi generis

Tartari vrinæ quot Alcol tæ vrinæ qui morbi.

istius: Vsnea, Grando, Pruina, Bolus, Lapillus, Mucilago, & cætera quæ in Tartaro scripsi.

Vrina scatea quid.

Secunda vrina est scatea. Scatea apud antiquos ignotum, apud nos in vsu. Vrina scatea vel scara facit indicium de resoluto Tartaro. id est, de putrefactionibus, liquoribus, & dissolutis, & de omnibus his morbis similibus, existentibus in Nutricolis.

Nutricolum membrũ quid.

Nutricolum membrum est, in quo separatio, digestio & expulsio ab elementatis factis concoquitur.

Vrina tremula quid notet.

Tertia verò vrina, quæ tremula est, oppilationes tartareas declarat. Tremula acceptum vocabulum est à forma, latet antiquos: Manifestam facit pestem, pleuresin, febrem acutã, chronicam, apostemata, inclusiones, & cætera alia genera, quorum origo & natiuitas ab oppilationibus vel per eas descendit, & in morbum abit. Nunc quæ Rubini sunt.

Rubini vrinæ quot. Fæcula vrina quid. Formula vrina quid.

Attamen Rubini duas vrinas continet, scilicet fæculam & formulam. Fæcula à fæcibus sumpta, & spargyticum est. Formula artis est nomen, captum à forma sua prima: Fæcula vrina de his tractat morbis:

De exortis post separationem, digestionem & expulsionem, & est pro Rubino putrefacto, vel segregato in speciebus. Formula vrina ostendit Rubinum absque segregatione, cum specie prima in suis morbis.

In CAPVT I. Tractatus secundi COMMENTARIA.

Vrina quæ ad iudicandum excipienda.

VRina statim post sumptum cibum collecta, nihil certi indicat: Post quartam horam melior, sed nondum perfecta. Tertia superat. Quarta autem vrina demum bona & vera, vt inde iudicet. Caue autem vrinam separet, sed totam collige. Quòd si vrina vera & non vera simul & semel colliguntur, fit vrina aquosa & spumosa, quod nihil cures. Et hæc dicta de vrina exteriori, &c.

Vrina cruoris quando excipienda.

Vrina cruoris autem cum colligi debet, patiens pridiè totam diem nihil edat seu bibat, nisi fortè tota sicca, & tum collige postridie summo mane, ita tamen, vt ante septimam horam. Et ex hâc vrinâ iudicari potest etiam morbus caducus, &c.

Vrina permixta ex vtrisque constat.

Rubinũ quid

Rubinum est id, quod nutrimentum membris præbet, digestum scilicet à stomacho & ad hepar missum, sic dictum a colore rubicundo.

Vrina alcolita quid.

Vrina alcolita excrementum est tantùm, ex hâc solùm tartarus dignoscitur. Aliquando grandinis in modum, aliquando vt vsnea, aliquando vt pruina, aliquando vt lana, aut carpta linaméta, aliquando omnino resoluitur. Quæ si aliquantulum temporis sistat, reddit in fundo mucilaginem, & est signum Lapidis in Vesicâ.

Proprietas Tartari tantùm in calore resoluitur: In frigore verò coagulatur. In vrina alcolita, nil cures neque colorem, neque lac, neque &c.

Scatum quid notet.

Scatum signum est fœtoris vrinæ Ex hoc putrefactio dignoscitur membrorum horum trium. Sub hoc & gustus vrinę habetur. Apud Spagyros donec scatum non aufertur à rebus præparandis, non est purum ab impuro separatum.

Vrina tremula, id est, feruens, bulliens, quasi pedetentim, estque signum oppilationis.

Vrina fæcula, id est, corrupta: à fæcibus dicta, signat Rubinum in hepate iacentem, à membris scilicet non attractum. Vrina Formula, est ogra, signat Rubinum cum vrinâ exeuntem.

CAPVT II.

De vrina Alcolita.

Alcolę quot partes & signa.

TRes habet Alcola partes, Stomachum, hepar, Renes cum suis Regionibus. Item tria signa habet iudicanda, Hypostasin, quæ tartarũ stomchi significat: Diuulsionẽ, quę tartarũ in hepate, Sedimen, quæ tartarũ in Renib.

Alcola triplex est, in hypostasi, & significat tartarum stomachi & orexen, compressionem & arsuram: In Diuulsione, & significat tartarum hepatis, scilicet punctiones, sitim, & cõpressionem: in sedimine, & significat tartarum in renibus, grandinem, vsneam, pruinam, calculum, &c.

Alcolita Vrina tres partes habet,
- *Stomachum.*
- *Hepar.*
- *Renes.*

Item tria signa:
- *Hypostasis —— pro Stomacho*
- *Diuulsio —— pro Hepate.*
- *Sedimen —— pro Renibus.*

Item
- *Hypostasis, vnum signum habet, scilicet Alcolam in hypostasi, & significat Orexen Arsuram Compressionem*
- *Diuulsio vnum signum habet, scilicet alcolam diuulsam cum hypostasi, & significat: Tartarum Hepatis Puncturam Debilitatem, &c.*
- *Sedimen, & vnum signum habet, scilicet alcolam dispersam, & significat Tartarum in renibus.*

CAPVT III.

De forma Alcola in speciali,

Alcola forma est triplex.
- *Resoluta*
  - *Alba, lactea vt serum, Aquea, & significat calculum ex lapillis.*
  - *Rubea, subrubea, citrina, crocea, tincta, & significat arenam & marmor.*
- *Arenosa.*
  - *Alba, farinea, furfurea, & significat calculum ex lapillis cum bolo.*
  - *Rubea, citrina, & significat formam & materiam sicut apparet.*
- *Mucilaginosa*
  - *Bituminosa, viscosa, & significat tartarum non confectum, vel plura alia.*

Accidentia ab Alcola sunt ista
- *Sanguis, significat lasionem ex Tartaro in alteram partem.*
- *Pus, significat vlcerationem secundùm locum.*
- *Sanies, significat putrefactionem secundùm locum.*
- *Restrictio, significat oppilationem cruoris.*

Signa
- *Extranea, & sunt duo: scilicet*
  - *Emissio inuoluntaria, & significat ingressionem Tartari.*
  - *Ardor guttatus, significat Tartari acuitatem,*
- *Ab experientiâ: duo scilicet.*
  - *Spiritus / Sal — Vrina: & significat. — Curam impossibilem, nisi cum prioribus signis.*

SCHOLIA.

Hypostasis porosa quid notet.

HYpostasis insigniter porosa, Tartarum in stomacho significat, maximè si filamenta in poris videantur, id est, Alkola. Quòd si etiam rubeat, dolorem significat vehementem, quemadmodum in reliquis locis & vrinis.

Qui

Qui Tartarum habet in hepate, semper seu plerunque habet manus frigidas, dolores sciatæ, scapularum, coxarum, arenam in renibus significant.

Grandines seu marmor, rubea est generatio, est in renibus. Quod si urina albescat, signum est generationis lapidis.

Vrina si stet aliquandiu, sit sedimen in fundo, tenax, mucilaginosum, arena alba, significat Tartarum coagulare velle in lapidem.

Vrina alba quid notet. Alba vrina, & in se habet species Bertoldi, quasi phlegma, signum est Tartari. Quòd si vrina aurea, ex spermate est.

Vrina sanguinea, significat Tartarum venulam excedisse. Et si grumi sanguinis sint, significat coagulasse. Vrina sanguin. quid notet. Pus & sanies differunt.

Pus & sanies differunt. Sanies, quod exit per Emplastra, per se, cottidie: Pus verò significat fœtorem ipsum.

Emissio inuoluntaria vrinæ, ingressionem Tartari per poros significat.

Stillans vrina: si alba, in lapidem: si rubra, in bolum seu arenam abit.

Vrinam destilla, & spiritum extraxisse diceris, tùm in aquam frigidam, & reddet sal fossilum.

Sal vrinæ, id est, Tartarus, vt in vrinalibus.

CAPVT IV.

De vrinâ Scatâ, id est, de putrefactionibus.

Fœtor vrinæ in tribus consistit

- *Sulphure, & tres fœtores habet* { *Picis*, *Olei*, *Suiipsius* } *Harum trium materia peccans Sulphur est.*
- *Mercurio, & tres sapores habet* { *Ircos*, *Carnis*, *Herbarum* } *Harum trium materia peccans Mercurius est.*
- *Sale, cum tribus odoribus, scilicet* { *Crudi salis*, *Arsenici*, *Spirituum*, *Vitriol. scil.* } *Harum trium materia peccans sal est.*

Vrina fœtens notat putredinem. Putrefactio est duplex. Vrina fœtoris, designat putrefactionem in corpore hominis istius. Est autem putrefactio talis duplex: scilicet aut corporis ipsius, aut vrinæ tantùm.

Vrina alba fœtens, putrefactio est vrinæ. Cum aliis coloribus autem putrefactionem ipsius corporis designat.

Si vrinæ fœtor, ut stercus, etiam ex pice est, id est, Sulphure.

Suiipsius, id est, velut sulphur.

Carnis, id est, iuris carnei, & tales (ex Mercurio scilicet qualitercunque) plerunque abeunt ad lepram, maximè in vrinâ cruoris. Herbarum, id est, fœni odor.

DE LOCO.

Vrina { *Pallida* – *Stomachi est.*; *Rubea* – *Hepatis.*; *Crocea* – *Renum.*; *Turbida* – *Trium.* }

CAPVT V.

De Vrinâ tremula, id est oppilationibus.

Loca { *Stomachi*, *Hepatis*, *Renum* } *Vrina pellucida, diaphana, absque contentis.*

Signa Oppilationis.

Accidentia in vrinâ Tremulâ rubeâ { *Spissa* — *& est ad mortem, si sine contentis.*; *Lucida.*; *Mediocris.* }

Vrina pallida & lactea, vt differant. Vrina pallida & lactea differunt. Nam pallida vergit in luteum, & habent hi fœtentem anhelitum.

Si morbus ex Sulphure, processus curæ fiat thure, myrrhâ, mastiche. Ex Mercurio, per Terpentinam destillatam, centauream, oleum Philosophorum. Si ex salibus, cura fit ex vitriolatis.

Absque contentis, id est, ficut aqua destillata tota clara, colorata tamen.

Crudi salis fœtor ita experitur, si sal iniicias super carbones viuos. Sic etiam Arsenicum, & Vitriolum experire.

Si oppilatio in stomacho, spumata est, & febrem designat. Sic si rubea, in hepate oppilatio est, si [illegible]cea & spumata, in Renibus.

Si vrina omninò absque spumâ, pestem designat mortalem. Omnis oppilatio est cum calore.

De vrina Feculæ, id est, faces habente.

Vrina corrupta significat nutrimentum corruptum, id est, Rubinum, & plerunque sequuntur Phthisis & Ethica si ante quinque horas corrumpitur.

Vrina formula est loturæ carnis similis, & designat sequuturas Dysenteriam & diarrhœam.

LIBER SECVNDVS.

De vrina Cruoris, id est, Mineralium.

Vrina cruoris vnde nascatur.

Vrina cruoris ex tribus cognoscitur, scilicet ex { *Coloribus*, *Substantiâ*, *Contentis* } *Et hoc propter* { *Membrum & locum.*, *Mineralium materiam.*, *Accidens & morbi qualitatem.* }

CAPVT I.

De ordine Colorum Cruoris Vrinæ.

Coloris cruoris tres sunt ordines.

Color cruoris tres ordines habet, scil. ordinem.

- *Particularis membri & sunt 6. colores* { *Cerebri*, *Fellis*, *Splenis*, *Pulmonis*, *Hepatis*, *Renum.* }
- *Vicini membri.* *Vide signum*):(
- *Ab excrementis, vt sunt* { *Mucus*, *Sudor*, *Fugilus. (sordes aurium apud Spagyr.)*, *Lacryma*, *Stercus*, *Vrina.* }

Fugilisq.

Vicini membri, & sunt 7. colores.):({ *Carnis (id est, lacertorum, musculorum, faucium, concauitatum.)*; *Pinguedinis (id est, medulla & arvina.)*; *Ligamentorum (id est, & arteriarum & inuolturarum.)* }

Intestinorum, Iliorum, Colonis, Long. Monoc.
Cartilaginis (id est, & vesicæ, & venarum.)
Cutis.
Sanguinis.

Mineralia quæ dicatur.

Mineralia hic dicuntur omnia, quæ corpus ipsum continent & sustentant. Cruoris ergò vrina est, quæ non venit ex cibo aut potu, sed tantum ex corporis ipsius excrementis, &c.

Vrina cruoris quid.

Substantia vrinæ, id est, non habet hypostasin neque sedimentum. Quodlibet membrum dat cruorem, non aliter coloratum quàm membrum est in se ipso. Cùm autem infirmatur, corrumpitur color mineralis. Cùm enim sana cruoris vrina, est instar laminati auri.

Cerebri color quis.

Cerebrum habet colorem suum, id est, album, mucilaginosum, non tamen lactea, & dicitur cerebella, & secum semper portat spumam albam, quç superne circulari formà adnæret. Et hinc iudicabis morbos cerebri.

Pulm color quis.

Pulmonis color est laterinus, aut hepatinus, cum spumà: & notabis etiam in talibus vrinis quantitatem, & hinc iudicabis Asthma, Peripneumoniam, Tussim, &c. in summà pulmoniam.

Fellis color quis.

Fellis vrina aduersus diem visa, lutea, sed rei candidæ opposita, viridis apparet, cum spumà vrinæ ipsius colorem habentis. Sine autem spumà, Icteritiæ signum est.

Hepatis color quis.

Hepatis urina cruoris non aliter colorata quàm pulmo, sed non habet spumam, & est paulò fuscior.

Splé color quis

Splenis fuscus color velut crocus, Martis, cum granulis in Circulo adhærescentibus.

Renú color quis

Renum, vt hepar coloratur, sed magis perspicua, & oleosior, nam habet spumam pinguem quasi [*]

Carnis color quis

Carnis, &c. loturæ carnis similis, & tum tabescunt in toto corpore, nam est resolutio generalis, absque tamen specialis alicuius membri dolore.

Pingued. quis color.

Pinguedinis, id est, pallida est, sed Renum pinguedinem excipito, & habent tales multos Ictus hinc inde, ferme vt colica, sed non est vera colica.

Ligam. quis color.

Ligamentorum, albus color, pellucida magis quàm cerebri, & habet spumam, & inferiùs circulum album. Et est signum aut Podagræ, aut Chiragræ aut Genugræ &c.

Intest. color quis.

Intestinorum, velut aqua destillata, cum spumà modicà, plerunque in medio natante, & indicat Colicam, aut etiam Dysenteriam, Diarrhœam, Lienteriam.

Cartil. color quis.

Cartilaginis, plumbea tota vrina: Et ad hoc dat ampullas magnas loco spumæ.

Cutis color quis.

Cutis vrina est vt cartilaginis, absque tamen spuma: & signum est lepræ approximantis, nam alioqui cutis non resoluitur.

Sang color quis.

Sanguinis, laterina, sed in fundo quater spissior quàm superior vrinæ pars, & sanguinis designat defectum. Et aliquando venit cœlestina, viridis, crocea, alba, nigra. Hoc autem maximè notabis, sanguinis esse defectum, si supra habet aquam quasi, ita vt fermè separari posse videatur.

Muci vnaque.

Mucus facit vrinam vt cerebrum, sed mucum in fundo. Sudoris signum est, quando urina tenuior, sed circulum habet nimis aquosum, quam pro more.

Fugilis res croceæ supra vrinam, cerebri, aurium dolores significat.

Lacrymæ, vt urina cerebri, sed ampullas paruas supra.

Stercus [habet] urinam rubram, & spumam albam paruam. Et signat constipationem.

Vrina, si per se non sana, mutatur ferè in albicantem colorem, non tamen est fracta.

CAPVT II.

Ordo substantiarum est triplex, id est.

- *Spissa*
- *Lucida*
- *Diaphana*

Et hoc secundum membrum.

Membrorum diuisiones sunt septem.

1. *Pulmonis, Hepatis, Renum* — *Spissa, sana: Lucida, mala: Diaphana, mortis.*
2. *Cerebri, Splenis* — *Spissa, media: Lucida, Bona: Diaphana, optima.*
3. *Fellis* — *Spissa mortis: Lucida, sanabilis: Diaphana, bona.*
4. *Cartilaginis, Intestinorum, Ligamentorum, Cutis* — *Spissa, bona: Lucida, angustia. Diaphana, ad Crisin.*
5. *Carnis, Pinguedinis, Sanguinis* — *Spissa, Chronica: Lucida fallax: Diaphana, incurabilis.*
6. *Mucus Phlegma, Lacryma, Vrina, Sudoris & Sputi* — *Spissa, mala: Lucida, bona: Diaphana, sanitas.*
7. *Fugilis, Stercoris.* — *Spissa, cretici: Lucida, interualli, Diaphana sanitatis.*

Vrinę substantiæ tres.

Tres sunt substantiæ urinæ, Spissa, quæ perspici non potest. Lucida, perspici valens, sed paululum: Diaphana autem tota pellucida.

Cùm in hâc figurâ ponitur (& cætera) memento prioris Lectionis, vtpotè per cartilaginem etiam vesicam intelligas oportet.

Interualli, id est, dubia, nam potest prolongari illic dies crecitus.

CAPVT III.

Contenta quid. bulla & spuma differūt. bulla quid notet.

Contentum dicitur non illud quod in vrinâ, sed quod supra urinam est, utpote circulus, spuma, ampullæ seu bulla. Est autem bulla, quæ vitrum non tangit, sed in medio sunt tres, plus minúsue bullæ sed spuma vitrum attingit: hoc enim differt.

Vbi bulla, illic morbus plurimum habet ventositatis & plerunque etiam signat principium colica, in mulieribus præcipitationem matricis.

Vitium autem capitis etiam hic videbitis, si bullæ spumas tangunt.

Si bulla colorata, aliter quàm aquosa, vt crocea, Icteritia est: si viridis, morbus Caducus est: si rubra, ad Synocham aut Causon abit. Et tunc non curabis vrinæ colorem.

Granule quid notent

Si granulæ in spumâ paruæ ad Paralysin tendit

Bullæ quid notent.

Si bullulæ spumæ descendunt subtus circulum quasi, Paralysis cecidit aut resoluitur, spuma autem fit alba.

Si continuè manet in quinque vsque horas spuma, pulmonis phlegma designat.

Si interius in spumâ circulus est, albus, sicut spuma Apoplexia est.

Spuma quid notet.

Si spuma magnos vesicas, corpus pletoricum est, obesum.

Quod si etiam bulla vna concurrat, signum phthisis.

Si spuma crocea, principium Icteritiæ est.

Si spuma caua, hoc est, supra circulum vitri, & est alba, circulus verò niger, signum est mortis. Sic etiam cum spuma ad fundum descendit, tremor adest cordis, seu incubus.

Filamenta quid notent.

Circulus si habeat filamenta, morbum chronicum signat. In mulieribus autem impræginationis signum, aut molæ.

Circulus si coloratus vt Iris, morbus Caducus pessimus adest.

Circulus si cadit subtus alium circulum, signat lepram, & plerunque Leoninam.

Circulus quid notet.

Circulus latus, granula intra se habens, Apoplexiæ perfectissimæ signum.

Circulus

Circulus viridis. Ićteritia mortalis eſt & incurabilis. Et in ſuffocatione Matricis etiam ad mortem eſt.

Circulus cœleſtinus, non niſi mulieres deſignat, & ſignificat Matricis putrefactionem, & abit illa putrefactio ad lepram.

Dimidius circulus Paralyſin ſignat alterius lateris.

Circulus & ſpuma ſi ſimul & ſemel adſunt, & ſint vnius coloris, cuiuſcunque morbum Chronicum & incurabilem ſignant.

Vrina ſana ſi veſiculas & ſpuma cum circulo conglutinantur, ſignat præcordiorum defectum, quamuis non ſpecialiter in pulmone, &c.

Circulus ſpiſſioris ſubſtantiæ quàm vrina & rubea, ſignat morbum lethargicum, aut adeſſe aut futurum.

Circulus clarus vrina verò craſſa, Hydropiſin commonſtrat.

Circulus ſi diffunditur à ſpumâ ſeu bullis, iterúmque diſſoluitur, ſignat Hypoſarcam, & eſt peſſima Hydropiſis.

Circulus ſpumoſus in medio vrinæ in mulieribus impręgnationem deſignat, quòd ſi colorata, ſignat matricis ſeu etiam pueri defectum aliquem vel paſſionem.

Leproſi cum vrinant, habent bullam lazuriam, & lepram deſignat confirmatam, deſignat etiam Alopeciam.

Qui habent S. Viti morbum, habent vrinam croceam, ſed habent circulum inferne purpureum, & ſuperne croceum, & durat non niſi tantiſper, dùm habent paroxyſmum.

Quòd hic de circulis dicitur non intellige de circulo illo communi ſeu plumbeo, ſed eſt peculiaris & ſingularis circulus.

LIBRI SECVNDI.

TRACTATVS II.

De Vrinâ permixtâ.

DE vrina permixta (id eſt, compoſitâ exteriori & minerali ſeu cruoris.

Rubra in vrina permixta, id eſt, cum rubra diaphana. Lucida, eſt parum rubra. Spiſſa eſt maxime rubra, & oſtendunt in tali vrinâ morbum præſentem, non futurum. Et oſtendit color rubeus hic caliditatem.

Color rubeus hic in hydropiſi mortalis eſt.

Vrina rubra clara, poſtea obſcura, adhuc ſignum eſt ſalutis, quòd ſi fit tenuis, ſignum mortis.

Spuma & bulla hic tantùm partem ſuperiorem corporis ſignificat, id eſt, eam, quæ eſt ſupra diaphragma.

Vrina, id eſt, ſedimen, ſi album, ſignificat fluxum nimium menſtrui, ſi rubea, conſtrictionem ſignificat.

Sedimen, fundum petit, nec album, nec nigrum præciſe, Sciliæ ſignificat dolorem.

Vrina alba, ſignificat morbum frigidum, & ſi diaphana, bene, ſi lucida, melior, ſpiſſa, ſaluberrima, optima. Et ſic iudicabis, vt ſupra.

Quòd ſi vrina neque perfectè rubea, neque perfectè alba, nec tamen alium colorem haberet, certiſſimum ſignum eſt mortis. Et ſic ſi vrina talis haberet nebulam ſupra ſe, actum eſt de vita.

Viridis diaphana dolorem ſplenis ſignificat. Nebula autem ſupernatans ſignificat mortem: ſignat etiam viridis vrina febrem quartanam.

Citrina, nebulam habens ſupra ſe ſpiſſam, mortis eſt certum. Nigra nebuloſa, mortis eſt. Si autem ſine nebulâ, apoſtema habet, exiturum mox.

Viola, id eſt, lazuria, ſi ab homine infirmo, ad mortem eſt, ſi ſano, ad lepram. Si talis lucida, in Chronicis, ſalutis, in Acutis, mortis eſt. Si verò ſpiſſa talis violata, ſalutis eſſe poſſit, niſi fortaſſe ad lepram.

Tenebræ diaphanæ mortis ſunt, reliquæ non.

Si pulſus omnes totius corporis omnes ſibi ſimiles, bonum eſt ſignum, ſin aliter, malum ſignum.

Oculi ſi concidunt, malum ſignum, quia mortis. Sic nares acutæ, Ora hiantia, mortis eſt.

Cutis cinereæ, aut fuſcæ, mortis certum eſt ſignum. Sic etiam ſi abit in rubedinem maxillarum, etiam mortis.

Aër, id eſt, halitus fœtens ex patiente, mortis eſt.

Loquela balbutiens, præcipitans verba, mortis eſt.

Anhelitus ex imo tractus, mortis eſt.

DE PVLSV.

PVlſus in quatuor locis apparet, &c. Pulſus durus & tardus, craſſus velut in ruſticis, ſignum eſt Tartari, licet homini nihil doleat. Et quando fit venæ inciſio ſanguis eſt ſemper granuloſus. Et qui habet talem pulſum patiens, non deſperandum, quia tantum ex Tartaro.

Pulſus ſubtilis, ex mineralibus eſt, & optimus eſt ille pulſus: maximè autem ſi cum aquâ frigidâ explores.

Pulſus calidior quàm cutis reliqua, ſignat morbum hominis. Aut cùm pulſus cū calore mundat, &c. morbus quidpiam eſt. Linteum madefactum in aquâ aliquâ deſtillata, & ſuper pulſum poſita, ſi in loco ipſius pulſus citiù ſiccatur, quàm in reliquâ parte, morbus eſt in ſanguine vehemens.

Pulſus vtrinque cohibitus, ſi quieſcit, benè, ſin in aliquo eorum duorum loco rurſus moueatur, morbus eſt.

Digiti quatuor ſupra pulſum poſiti, ſi minùs feriat, plùs tamen calefaciat, quam naturalis calor, ſanus eſt.

Pulſus durus in Tartaro, in morbo acuto ſi fit mollis, ſignum reſolutionis Tartari, proinde phlebotomandum.

Pulſus vnius loci durior, alterius mollior, malum ſignum eſt, quia morbus adeſt, vehemens quidam.

Pulſus conſtrictus, eſt, cubitum pone in aquam frigidam, & ſi ſeruârit colorem ſuum, lazurium ſc licet, & motum etiam, bene habet: ſin alterum deciderit, malé: ſi ambo deciderint, mortis eſt. Brachia ligata & vtrinque pulſus ſimilis, bene, ſin aliter, male.

Pulſus reliqui omnes ſint motu ſimiles cum pulſu manuum.

Pulſus capitis omnium pulſuum extremus eſt in morte. Nam temporum, colli laterum, manuum, demum pedum pulſus in ordine ſuo. Pedis autem pulſus omnium primus moritur.

Pulſus quando videri poteſt motus, aut optimum aut peſſimum ſignum eſt. Pulſus fortis & celer elementi ignis abundantia eſt, ſi caliditas ſimul adeſt. Sin non caliditas adeſt, frigiditatis eſt.

Ex Gutta Pulſus.

Pulſus eius, qui in apoplexiâ, fortis, malum eſt, quò fortior eò peior. Pulſus colli quando habuerit in tali patiente nodulos, ſignum eſt mortis. Sic etiam ſi in collo ſentiatur, & non in manibus, mortis eſt: econtrariò in manibus ſi moueatur & non in collo, vitæ eſt.

In morbo caduco, ſi poſt paroxyſ. cùm dormiunt, pulſus nihilominus mouetur, bene habet, ſin etiam dormit pulſus, male habet.

In morbis diſſolutis, Lienteriâ, &c

Pulſus in eodem manens, ſi inſuper aliquod mortis ſignum apparet, nihil ampliùs cures pulſum. Nam poteſt manere etiam poſt mortem.

Pulſus elementatus in lateribus, impregnationem mulierum ſignat. Et pulſus in lateribus, ſolùm mulierum eſt, atque adeò matricis tantùm. Pulſus in priapo tremulus, ſignum eſt ſterilitatis.

De Pulſibus & Motu eius.

Pulſus quatuor Virtutes habet:
- *Tartari*: *Globuloſus*, *Durus*, *Groſſus*
- *Minera*: *Subtilis*, *Conſtrictus*, *Obſcurus*.
- *Morbi, & habet duas demonſtrationes, ſcilicet*: *Tartaream*, *Mineralem*
- *Et habet duas ſignificationes*: *Tartari*, *Mineræ*.
- *Sanitatis*: *Æqualis*, *Medius*.

pulſus

Pulsus Elementatus.

Extraneum duplex { *Caliditatis* / *Frigiditatis* } { *Secundum elementum.*

DE PHYSIOGNOMIA MEDICA.

Tabulam quære supra fol. 792. 793.

Oculi.

CVm oculi concidunt, signum est mortis, & venit mors ex cerebro. Laxatiuus color, id est, violaceus, & est primus color argenti. Orizeus color saturatè ruber, & est primus color auri propriè dicendo. Vmbilicus tabescens, signum mortis, vt in oculis. Cutis aspera & fossa, deinde concidens, mortis item est.

Nares.)

Nares acutæ & liuidæ, mortis est, etiam ex cerebro mors est. Sic etiam in Tenasmone quando per se vult exire. Aures quando cartilagines in cerusinum abeunt colorem. Os quando pallescit in cerusinum colorem, mortis item est. Sic etiam de vulua iudicato.

Buccellæ.)

Quando Buccellæ impurpurascunt, actum est. Sic etiam de Ventre iudicato. Similiter in aliis iudicandum. In Acatias, id est, cum corrugatur aut contrahitur, sicut os contrahitur à comestis prunis.

Dentes,)

Asperi dentes, veluti lima obtriti signum est futuræ mortis. Ideò caute discede. Sic etiam de aliis iudica. Nam etiam si non statim, sequitur tamen certa mors.

Thorax aliud est à pectore. Maximè autem hæc signa certa sunt, quando membrorum simul adest debilitas.

Finis de Vrinis D. Teophrasti. 1527.

Sequuntur.

Aliæ quædam in eosdem Libros de Vrinis obseruationes, non inutiles

DE VRINA SANA

CAPVT I.

VRINA exterior est, quæ à cibo expellitur. Nam omnis cibus digestus petit emunctorium, aut per stercus aut per vrinam. Cruoris est, quæ à naturâ expellitur, non cibo aut potu. Permixta est, cum vtráque commiscetur, & tunc circulum habet duplicem diuersi coloris in superiori parte.

Ad CAPVT. II.

EXterior indicat passiones hepatis, Stomachi, & Renum, non capitis aut aliorum membrorum.

Vrina diuiditur in partem. { *Superiorem* / *Hypostasin* / *Inferiorem.* } *quæ indicat* {
Sulphur bene separatum cùm est perspicua.
Habitum Salis, quod bene separatum est.
Sal atum Mercurij, qui cum perspicuus est in fundo & turbulentior, bene separatus est.

Si fuerit vrina perspicua, significat sanam digestionem: & materiam talis bene digestam. Si hypostasis in vrinâ fuerit lazuria, signum est materiæ talis bene digesti.

Vrina sulphurea signum est sanitatis.

Color subpurpureus, Mercurij natura & color. In fundo vrinæ Mercurius turbulentior est, quam sulphur in superiori parte. Estque signum Mercurij bene digesti.

Concoctionis autem hæc sunt.) Si hypostasis in vrinâ exteriore fuerit alba, vrina fallax est. Hoc autem euenit ex ebrietate, cùm stomachus vltra consuetum cibo aut potu grauatur, quem non potest digerere.

Vrina Iuuenis solum diuiditur in 3. partes. Senis in 4.

Ad CAPVT III.

Digestionis & cruditatis quæ signa in vrina.

VRina valdè perspicua, signum est bonæ digestionis in hepate. Nam ventriculus vrinam non perfectè colorat.

Si vrina hypostasi caret, signum est cruditatis & malæ digestionis in hepate, & renibus. Cum autem vrina nec perspicua fuerit, nec hypostasin habuerit, signum est hepatis frigidi. Si hypostasis fuerit dispersa, signum est talis non bene digesti in hepate.

Fœcunditatis signum in vrina.

Hypostasis in vrinâ virginis aut non annosæ mulieris, est tenerior. Iuuenis verò aut viri & sanorum vrina habet in profundo in partibus Mercurij, &c. hypostasin, quæ fructiferæ mulieris signum est.

Si autem hypostasis defecerit, signum est, aut defectus menstrui, aut partus. Hypostasis in iuuenibus mulieribus est cœlestini coloris, in senioribus autem mulieribus minor est.

Si vrinæ hypostasis in fundo latior fuerit, quàm in superiore parte, signum est, deficere virtutem expulsiuam.

Ad CAPVT IIII.

De vrinâ Renum.

Mulieris vrina qui dignoscatur à virili.

SI fundus non exactè potest videri in vrinâ, aut si fuerit dispersus, signum est malæ separationis in Renibus.

Si vrina concutiatur, & si non mox in fundo omnia se, vt habere debent, habent, non est vrina sana. Si mulieris vrina concutiatur, in medio efficit bullas vel vesiculas, quæ sunt signum, vrinam esse muliebrem.

IN TRACTATVM II. LIBRI PRIMI.

Annotationes.

Vrina alcolita quid notet.

ALcolita) Vrina alcolita demonstrat ægritudines stomachi, renum, & hepatis: & ista urina generatur ab excrementis. Est autem vrina alcolisata, cùm Tartarus stomachi, renum vel hepatis resoluitur: & ista vrina in fundo habet arenam. Aliquando occultatur ista arena, tunc vrina est filamentosa instar lanæ. Si mucilago fuerit in fundo vrinæ, signum est lapidis in vesicâ. Si vrina steterit sex horas in vrinali, & id arenosum erit, vrina alcolisata est: in quâ non sunt respicienda tinctura & hypostasis.

Vrina scatea quid notet.

Scatea.) Scatum, est vrinæ fœtor. Per hanc cognoscitur putrefactio stomachi, hepatis, & renum, & solum per scatum cognoscitur putrefactio, cùm vrina tamen in gustu acuta fuerit, eiusdem rei signum est.

Vrina tremula quid notet.

Tremula) Vrina tremula est, quando reposita vrina continenter feruet seu bullit, tunc est signû, quòd oppilationes sunt Tartari in hepate, renibus, aut meseraicis: Et per hanc vrinâ cognoscuntur oppilationes Tartari.

Vrina fecula quid notet.

Vrina Fæcula.) Est cùm vrina abit in putredinem, id est, corrumpitur, & per hanc cognoscitur virtutis attractiuæ in membris defectus.

Vrina formula quid notet.

Vrina Formula.) Est, quando vrina Rubinea exit, & ægrum aut sanguinem ...ert, tunc est vrina formula: ex quibus vrina sana cognoscitur.

NOTA.

Si hypostasis fuerit alc... sata, aut foraminibus perforata, & in illis fo... ...ibus fuerint floca instar lanæ, signum est tartari in stomacho, aut orexis.

Hypostasis quæ indicet.

Si hypostasis fuerit rubicundior vrinâ, indicat magnos stomachi dolores.

Si hypostasis fuerit dispersa, est signum defectus in hepate: & si fuerit vrina rubea, ægroti patiuntur sitim, & habent manus frigidas.

Si hypostasis fuerit diuulsa, est signum Tartari in stomacho.

Si vrina diuulsa est in sedimine, signum est, quòd Tartarus descendit ad vesicam.

Si vrina habuerit grandines, dolor est in renibus: & si vrina fuerit alba, cum arenâ, certissimum signum est, quòd lapis generatur.

Si fuerit nubilosa in sedimine sine filamentis, tunc Tartarus est in renibus: & vrina fuerit ruffa, indicat maiores dolores, & patiuntur dolores in schiâ, in lumbis, in coxâ, & si arena etiam in fundo fuerit, tunc habent dolores in foueâ pectoris.

In CAPVT II.

Alcola habet partes
- *Stomachum*
- *Hepar*
- *Renes*

} *cum suis regionibus.*

Tria signa habent indicanda:
- *Hypostasin*
- *Diuulsionem*
- *Sedimen*

} *Significat Tartarum*
- *In stomacho,*
- *In Hepate.*
- *In Renibus.*

Alcola triplex est
- *In Hypostasi qua significat*
  - *Tartarum Stomachi*
  - *Orexen*
  - *Compressionem*
  - *Arsuram*
- *In Diuulsione*
  - *Tartarum Hepatis*
  - *Compunctiones*
  - *Sitim*
  - *Compressionem.*
- *In Sedimine*
  - *Tartarum in Renibus*
  - *Grandinem*
  - *Vsneam*
  - *Pruinam*
  - *Calculum.*

Sæpissimè Tartarus ex his tribus signis non dignoscitur in vrinâ, & cùm hoc fuerit, tunc est vrina sana, commixta cum vrinâ non sanâ, & stat vrina sana & non sana diuisa in vrinali, una super alteram. Et si vrina non sana inferior fuerit alba, signum est, quòd Tartarus generatur in lapidem: Si fuerit lactea, indicat etiam lapidis generationem. Si autem fuerit, vt aqua casei est, etiam lapidis signum est. Si autem vrina rubea fuerit, est signum lapidis rubei.

IN LIBRI PRIMI
TRACTATVM SECVNDVM OBSERVATIONES.

In CAPVT I.

De vrina non sana.

ALCOLITA igitur vrina quædam minutissimè dissoluta continet, alia in fundo viscea, quæ Tartarum in vesicâ esse demonstrant. Scatea à σκῶρ, stercore dicta. Sic fæcula à fæcibus corruptæ vrinæ appellatur. Formula rubini & vrinæ commistionem refert, est ogrea, aut subrubra.

In CAPVT II.

De Alcolitâ.

Alcolita partes
- *Stomachus*
- *Hepar*
- *Renes*

} *Cum suis regionibus.*

Signa:
- *Hypostasis* — *Stomachi*
- *Diuulsio* — *Hepatis*
- *Sedimen* — *Renum*

} *Tartari.*

Alcola in
- *Hypostasi, significat tartarum, orexin, compressuram, arsuram:*
- *Diuulsione: compunctionem, sitim, compressuram:*
- *Sedimine, tartarum, grandinem, vsneum, pruineum, calculum.*

Sed vt hæc clariùs innotescant, complicabimus horum aliqua. Vt cùm vrina alba cum Arenâ, lapidem vesicæ indicat.

Hypostasis verò perforata, in quâ & alcola, id est filamenta continentur, compressiones & ardores significat.

Diuulsio hypostasis, in quâ & foramina & alcola, dolorem dextri lateris: Quæ si rubea, vehementiam morbi, quem sitis vel manuum frigiditas comitantur.

Hypostasis quæ fundum petit, indicium doloris, qui inter hepar & renes.

Densum quid fundo latens, renum morbum: Quòd si rubet, vehementiorem significat: in foueâ compressiones, vomitus, mala ventriculi dispositio.

Ad CAPVT III.

De forma Alcola.

ARenam & marmor) calculum rubrum, seu arenam.

Forma mucilaginosa, significat Tartarum nondum factum, vel plures.

Accidentia, pus crassum, sanies humida.

Signa
- *Extranea.) id est, per agros nota*
  - *Emiss. inuol.*
  - *Ardor, &c.*
- *Ab experientiâ*
  - *Spiritus vrinæ.*
  - *Salis vrinæ.*

  } *significans scilicet curam impossibilem, cum signis prioribus.*

Emissio inuoluntaria:) fit, quando Tartarus resoluitur & poros transit.

Spiritus vrinæ) per destillationem extrahitur: id quod destillauit, in frigidam pone, & stiriam salis petræ similem efficit.

Sal vrinæ) in matulâ quotidie nascitur, nec hic curabis, nisi superiora signa adsint.

CAPVT IIII. *De Scatea.*

Fœtor vrinæ vel in
- *Sulphure: & habet fœtores*
  - *Stercoris*
  - *Picis incensæ*
  - *Olei*
  - *Sui ipsius*

  } *Sulphur materia peccans, ad lepram proclivus.*
- *Mercurio: fœtores*
  - *Ireos*
  - *Carnis, id est thuris*
  - *Fœni recentis*

  } *Mercurius materia peccans.*
- *Sale: cum fœtore*
  - *Crudi salis*
  - *Arsenici*
  - *Spirituum*

  } *Sal, materia peccans.*

Spiritus

Spiritus ex sale, vitriolo, arsenico combustus fit, cui vrina fit similis.

CAPVT V.

De Tremulâ, id est, Oppilationibus.

Vrina sine contentu { *Stomachi, Hepatis, Renum,* } *Pellucida, diaphana, mortis signum.*

SIGNA

Accidentia tremula rubea { *Spissa, Lucida, Mediocris.*

Putredo { *Corporis. Nutrimenti. Vrina, alba fœtida.*

Vrina sine spumâ, febrim: Turbida cum spumâ, pleurisin: sine spumâ & circulo, pestem significat.
Fæcula, turbefacta, phthisin & hecticam:
Formula, carnea, dysenteriam, diarrhœam significat.

AD LIBRVM II.

De vrinâ Cruoris.

Vrinæ cruoris signa.
Cùm igitur nutrimenti vrina in vniuersum omnes indicare morbos non possit, visum est secundæ partis, hoc est, Cruoris vrinam describere.

CAP. I.

De ordine Colorum contentorum Vrinæ cruoris Tabulam quære supra fol. 789

Mineralia quid.
Mineralia sunt: quibus corpus constat, vt sunt sanguis, caro, ossa, &c.

Substantia, est tota vrina.

Color, locum membri indicat.

Contenta, morbum.

Quoduis membrorum vrinam in colore sibi similem reddit.

Sana cruoris aureum refert colorem, in cæteris aliis similis.

Cerebella, cerebri candorem referens, alba spuma comitatur, supremæ vasis parti adhærens, morbos cerebri indicat.

Pulmonis color, laterinus, hepatinus cum spumâ: quòd si intensus, vehementem morbum, remissus, minus è vehementem significat.

Fellis color, croceus, & alba vrina viridem splendorem habens, & spumam vrinæ similem.

Hepatis color, spumâ caret.

Splenis color, croco martis similis, modica spuma secundum circulum, dolorem in istro latere demonstrat.

Renum, non absimilis colori Hepatis, per pinguedinem innatantem cognoscitur.

Vicina Membra, sunt reliquæ partes corporis.

Carnis resolutæ vrina, coloris carnei.

Vrina pallida, cui innatat pinguedo, hæc medullæ suæ est: tormina in ventre, vt in colicâ.

Alba pellucida, cum spumâ, albo circulo iuncta, rara est, Podagram, Chiragram, Schiaticam significat.

Aquea clara, modicâ spumâ in medio innatante, Illotum Colicam, Dysenteriam, Lienteriam significat.

Vrina plumbei coloris tota, magnis ampullis diu durantibus, cartilaginis, vesicæ.

Vrina plumbei coloris, sine spumâ, lepram significat.

Vrina summa (suprema) facie lucida, infra spissa, laterina, aliquando lazuria, viridis, crocea, sanguinis est.

Mucus albi coloris, mucilago in fundo, cerebri vitia ostendit.

Sudor in cruorem versus, tenuem vrinam reddit, circulum aqueum.

Fugilis per urinæ meatus descendens, tunc crocea innatant.

Lacrymæ hoc pacto intrà descendentes, urinam minutissimis ampullis reddunt.

Stercus recentum rubram vrinam habet, albâ, sed modicâ spumâ.

CAPVT II.

Substantia { *Spissa, Lucida, Diaphana* } *& hæc secundum membrum.*

Spissa.) per quam visus non transfunditur.
Lucida.) est, per quam manus apparet.
Diaphana,) per quam & paries visitur.

CAPVT III.

Contenta quid, & quid significent.
Contenta sunt, quæ innatant urinæ.

Bulla dicitur cùm vnica est, aut duæ, vel tres, in medio innatantes, quæ morbum ventosum demonstrant, & principium in colicâ, in muliere suffocationem matricis, quarum si urina in alteram ascenderit, vitium capitis. Et si alterius rei, quàm aquæ colorem habent, vt puta luteum, Ictericiam, viridem, Epilepsiam, Rubrum, Causon, synocham febrim significant.

Bulla quid notet.
Bulla, lazuria, lepram significat.

Vbi in spumâ albâ minutissimæ ampullæ apparent, Paralysin significat futuram: quæ si sub circulo in urinam immersæ sunt, Paralysin adesse significant.

Spuma quid notet.
Spuma, quæ quatuor aut quinque horis non euanescit, pulmonis est.

Spuma, quæ ex se circulum supra alium reddit, Apoplexiam significat.

Spuma ingens ampullis corpus plethoricum significat, pingue, obesum, quòd si bulla comitatur, phthisin denotat.

Spuma colore tincta, principium ictericiæ.

Spuma alba, quæ circulo innatat & eum nigrum facit, mortis signum.

Spuma fundum petens, cordis tremorem aut incubum annuntiat.

Circulus quid notet
Circulus cum Alcolitâ, Chronici morbi indicium.

In circulo alcolita prægnationis aut molæ signum.

Circulus Iridi similis, Epilepsiæ nota.

Vrina quæ circulum non quidem plumbeum ostendit, lepræ signum Leoninæ.

Circulus latus, & in eo decem ad summum spumulæ, granulæ indicant Apoplexiam.

Circulus viridis, ictericiæ & suffocationis mortale signum.

Circulus lazurius, matricis putredinem, & inde lepram demonstrat.

Circulus medius Paralysin significat.

Circulus & spuma & ampulla vnius coloris, morbi incurabilis signum.

Circulus in summâ urinâ, spumæ & bullis coniunctus, præcordiorum vitia demonstrat.

Circulus densus, ruber, purpureus, laterinus, morbi lethargici indicium.

Circulus clarus, urina spissa, signum Hydropisis.

Circulus cum spumâ & bullâ maior & spissior factus: Hyposarcam significat.

Circulus à vase semotus, impragnationis signum, & si genuinum colorem non habet, imbecillum fœtum significat.

Circulus duplicatus, supernè croceus, & purpureus, signum morbi S. Viti.

LIBRI

LIBRI SECVNDI.

TRACTATVS II.

De Vrinâ permixtâ, id est, compositâ ab exteriori & minerali.

Vrina rubea
- *Diaphana, rubra, pellucida*
- *Lucida, semirubra*
- *Spissa, planè rubea*

} *Calor in Hydropisi significat mortem.*

Vrina rubea.
- *Substantia scilicet tenebricosa, signum salutis: Tenuis, hepatina, mortis*
- *Accidentia, si alcola, scatea, tremula tartari.*

Vrina rubea cum
- *Spumâ, plethoram.*
- *Bullâ, extr anitio, id est, consumptio superioris corporis partis.*
- *Circulo alter... , indicium centri, id est, vmbilici.*
- *Sedimine, ex ... , matricis, schia dolorem significat*

Et si sedimen album, menstrui fluentis: & si rubrum, defectus menstrui. Quòd si totum fundum occupat sedimen, neque id album, neque rubrum, schiaticę signum.

Vrina alba frigidi morbi
- *Diaphana, aquea, salutis signum.*
- *Lucida, melior.*
- *Spissa, omnium optima.*

Vrina alba
- *Tenebricosa, mortis signum.*
- *Spumosa, nubibus ... antibus, mortis signum.*

Vrina virid.
- *Diaphana, viridis, splenis dolorem ostendit, dolor periculosus.*
- *Lucida, non adeò mala.*
- *Spissa, melior.*

Vrina virid.
- *Substantiâ tenebricosâ, crassa supra vrinam, mortis.*
- *Nebulis suspensis, signum mortis.*

Vrina citrin. cum
- *Spumâ* } *mortis.*
- *Bullâ*
- *Circulo ex intestinis.*
- *Sedimine ex Renibus, Schia.*

Vrina nigra, D. L. S.

Vrina nigra cum nebulis, mortis siue apostematis.

Vrina violacea.
- *D. lazur... , mortis in acutis, in sanis lepra.*
- *L. purpur... mortis, in Chronicis salutis.*
- *S. obscurè purpurea.*

Vrina violacea cum nebulis supernè turbidis, salutem, lucidis, minus bonum, diaphanis, mortis.

Hactenus de vrinâ.

DE PVLSVVM DIGNOTIONE.

Pulsus morborum genera indicant.

CVm vrina exactè omnia morborum genera, causas & symptomata ostendere non possit, quædam præsagiorum interpretari non grauamur.

Pulsus
- *Manuum*
- *Pedum*
- *Laterum*
- *Temporum*

} *Æqualis, bonum signum: secus minimè.*

Oculi concaui malum. Nares albæ acutæ, malum.
Dentium mutatio, mala.
Color cinericius est cineris modo fusca, aut intensa rubedo in maxillis, desperatio.

- *Fætor oris malus*
- *Loquela balbutiens*
- *Anhelitus ab imo tractus*

} *mala.*

De Pulsu, id est, de motu Animæ.

Pulsus alius
- *Tartari, durus.*
- *Mineræ, subtilis.*
- *Morbi, Tremens.*
- *Sanitatis, Æqualis.*

De Pulsu Tartari.

Sub cuius tactu arterię duræ sunt, sanguis extractus grana habet.

Pulsuum differentiæ.

Pulsuum Alius
- *Glebulosus.*
- *Durus.*
- *Grossus.*

De Pulsu Mineræ.

Mineræ alius
- *Subtilis propter constrictas arterias.*
- *Constrictus.*
- *Obscurus.*

De Pulsu Morbi.

Dem... stratio- nato alia
- *Tartarea.*
- *Minera.*

Sanitatis
- *Æqualis*
- *Medius.*

Extraneorum alius
- *Caliditatis*
- *Frigiditatis*

} *secundum Elementum.*

Pulsuum differentiæ quid indicent.

Subtilis pulsus, arteriæ frigidæ ... Pulsus morbi est, si cute calidior ... Vt discernas, an in Hep... dior, arteriis applica pannum ... qui secundum exiccatus, Hepatis calorem ... & morbum.

Quòd si iuxta pollicem & confactu ... loco retentus, interuallium quiescit, bonum signum: vbi verò apud pollicem erumpit, malum signum.

Pulsus tactus arterias cœlestis coloris habet: prætera quatuor digitis tactus & compressus, vt simul omnes sentiant eum, neque cute calidior ... anus est.

Pulsus durus si in acuto mollior, resoluitur morbus, hic tamen bene seca venas.

Subtilis in ... versus, bonum signum.

Durus, qui tactui non cedat.

Constrictus, vt si cubitus obliquè in aquam immersus, calore atque colore deperditis, mortis signum, secus, minime.

Quòd si post cubitum scapulis versus brachium constrinxeris, & vtrique æqualiter respondeat tactui, bonus est.

Pulsus qui per temporis interualla tremit, mortis.

Et si in temporibus bonus, aliis autem locis diminuat, ad pedes vsque, in quibus omnino non fit, mortis signum: his enim locis tangendus, fronte, collo, lateribus, manibus, pedibus.

Pulsus suapte naturâ saliens, tentâ cute fallax.

Pulsus calidus & velox, elementatus igneus est.

Pulsus non calefaciens, Elementatus frigidus.

Morborum ex Guttâ.

Pulsus fortior, malus: si verò in collo nodos contraxerint pulsantes, mortis.

Rursus in collo videntur arteriæ pulsare, & in manibus sistunt, mortis.

Si autem in manibus pulsant, & in collo non sic, bonum.

Epilepsia.

Pulsus in paroxysmo tactus, in summo si fuerit, bonum signum: secus minimè.

Mania, phrenesis.

Pulsus somnum per tactum inducens, bonum signum.

Morborum Resolutorum.

Dysenteria, Diarrhœa, &c.

Pulsus perpetuò æqualis manet, sic & in peste vel post mortem mouetur, quare non obseruandus.

Pulsus siue calidus siue frigidus in mulierum lateribus, impregnationis signum. Item matricis, vt supra.

Pulsus mentulę tremulus, sterilitatis signum.

DE PHYSIONOMIA, ET signis mortalibus.

Physionomiæ membra: { *Oculi, Gena, Dentes, Nares, (Bucca.) Frons.*

Eadem ratio { *Oculorum, Praeputy, Vmbilici, Femorum* } *Hæ, vt subsidant, variisque coloribus tingantur, & imprimis Lazurio & Orizeo.*

Narium cum { *Tenasmone, Auribus, Vuulâ, Ore, Labiis,* } *Horum color cerusæ similis cum asperitate.*

Cum tenesmon prominet, aures albescunt, & inuertuntur. Nares albæ & acutæ, mortale, & sic de cæteris.

Buccellarum verò siue genarum eadem cum { *Ventre. Musculis. Lacertis. Momis. (Natibus) Mamillis. Genubus. Rastetis. Iuncturis.* } *Hæ partes rugas contrahunt, color autem commixtus ruber & purpureus.*

Dentium est eadem cum { *Vnguibus, Capillis, Plantis* } *Scabri fiunt, vnguium radices albæ, dentium nigra, pili insurgunt, & rigent, plantarum cutis aspera.*

Frontis eadem cum { *Thorace, Cute, Pectore,* } *Pallescunt & ægrum colorem induunt, cum membrorum debilitate.*

Hæc omnia mortis iam iam imminentis signa.

FINIS.

Sequuntur quædam Fragmenta de Vrinis, ex Autographis Paracelsi collecta.

Schedula de Vrinis.

Sicuti, si viride, croceum, lazurium, nigrúmque in aquâ, commisceas, lazurium internoscere priuatim non potes. ita nec colores vrinæ discernere potes, nisi per extractionem. Eodem modo, si in aquam, vitro exceptam, sal iniiciatur, quis salem in aquâ internoscit, nisi per ebullitionem? Ita, si dulce, amarum, & acidum permisceatur, quis alterutrum priuatim diiudicat? Quis venenum in saccharo internoscit? Præterea etiam paroxysmi calidi lotium permutant, vt non sit, quod esse debet. Idem causatur etiam Ascendens. Item cruor, Item hepar, Renes, &c. licet etiam sana sint. Et sicut separatum argentum in aquâ forti non quæritur: ita nec morbi Tartarei videri possunt. In præcipitatione autem apparet, quid res sit. Separatio ergo & præcipitatio noscenda est illi, qui Vrinæ inspiciendæ peritus esse volet. Vrina videnda est, quoties opus est, non mane.

Vrinæ in videndo quæ [illegible] — *Separatio & præcipitatio medico necessaria.*

Aliud Fragmentum de Vrinis.

TRACTATVS SECVNDVS.

CAPVT. I.

Scatere vrina putrefactionis index

ASceatè verò putrefactiones, quæ à nutrimentis in membris generantur, omnes indicantur. Iudicium hoc ex odore desumitur qui multiplex est, propter multiplicitatem mineralium, quorum species variæ sunt. Ipsorum tamen genera summa tria sunt: sulphuris, salis & Mercurij fœtor. Tres hac species Medicus ex odore probe internoscere debet. Colores enim id non indicant. Locus ex suis peculiaribus signis, quæ concurrunt, noscendus est, vt in partitione propriâ tradetur.

Mineralium generatio

CAPVT. II.

Si odor sulphur refert, aut eius partem aliquam, dicito, sulphur putrescere in membro illo, in quo iacet. Id ex hisce signis desume. Si vrina pallida est, ex stomacho profluit. Si rubra, ex hepate: si est, alba, ex renibus, aut ex tribus regionibus. Similiter si odor salsus percipitur, sal putrefit. Si fœtor Mercurium exprimit, putrescit Mercurius. Si fœtor permixtus exspiret, à potiore fit iudicium.

Fœtor qui quæ mineralia referat.

CAPVT III.

Talem ergo putrefactionem si cognoscas, eam indica. Si est in stomacho, dicito, debilem esse digestionem, adesse vomitum, nauseam comedendi, fœtorem oris, linguam liquotam, vertiginem, post somnum grauedinem capitis. Si est in hepate, dic esse principium pleuresis. Apostemata laterum, sitim vehementem, discolorationem faciei. Si est in renibus, dic esse consumptionem membrorum, spermatis resolutionem, loci vlcerationem, pinguedinis resolutionem & similia.

CAPVT IIII.

Vbi hoc simul notate: si vrina subrubra exeat, febris est in stomacho. si rubra obscurè, est in hepate: si laterina in renibus: sæpius etiam accidit, vnà concurrere putrefactiones. Quæ si manifestè appareant, rationem esse partium iudica: aut si mucilaginem videas, immunditiam naturæ iudica.

CAPVT V.

Præter tamē hęc omnia summè in vrinâ considerari

fœtor

Fœtor in vrina im primis notãdus

fœtor seu odor debet. Is enim materiam morbi, quæ cuilibet sedulò cognoscenda est, indicat. Species enim mineralium vrinam exprimunt. Vrina enim Brodij est sulphur rubet sine sale & Mercurio. Sic vrina Absinthea, est vrina Mercurialis Arsenici, sine cæteris putrescens. Quæ disces ex Philosophiâ de rebus naturalibus, ex matricibus quatuor. Huiusmodi fœtores interdum etiam permixti exeunt, ex quibus materia morbi cognosci potest. Præterea huc etiam requiritur Physionomia patientium, quæ signa, morbum & circumstantiam, ac alia indicat. Materia autem morbi ex vrinâ dignoscitur.

Vrina Brodij quid notet

Vrina absinthia. &c.

TRACTATVS TERTIVS.

CAPVT I.

Vrinæ oppilationum quales.

QVantùm verò ex vrinâ de Oppilationibus nosci potest, scire fas est, eas ex Æqualitate vrinæ, seu vrinâ tremulâ iudicari posse. Oppilationes enim omnes ex hâc cognoscuntur, velut & ipsarum locus, hoc modo.

CAPVT II.

In Vrinâ æquali, hypostasis infernè & supernè æqualis est, si Oppilatio in regionibus stomachi consistat. Si vrina autem contentis careat, & perspicua sit, sine hypostasi, & signis cæteris, in Hepate. Si vrina pellucida & rubra, crassáque exeat, consistit in Renibus. Hæc enim signa locum & morbum indicant.

CAPVT III.

Pestis, pleuritis ex vrina cognosci non possunt.

Sed vt ampliùs specificemus materiam de oppilationibus, velut pestem, pleuresin, & alios acutos morbos, sine fraude ex vrinâ cognosci non potest, sed morbi illi æstimandi sunt ex tempore, & luis grassatione, pro indicatione ægroti.

CAPVT IV.

Vrinæ quantitas quid notet.

Attendendum etiam est ad quantitatem. Ea si pauca est, morbus vehemens existit. Si in mingendo acuta est, mala iterum est. Si feruida, mala. Pessima autem si vrina constans maneat.

FRAGMENTVM ALIVD.

Videntur enim præcedentibus hæc, non cohærere sequentia.

HIc verò sciendum est, vrinam Tartari viâ aliâ nullâ cognosci posse, nisi prædictâ. Et hoc accuratè considerandum est, ne errores committantur.

CAPVT V.

Eodem modo etiam considerandum est, quòd mortem, aut vitam, aut Chronicum morbum indicet. Quod enim morbum Chronicum indicat, id signum in vrinâ constans est. Is nisi tempore suo, 7. 9. aut 15. mutetur, Chronicus est, quòd illo tempore materia multiplicetur.

Chronici morbi vnde in dicetur

CAPVT VI.

Similiter si vrina bona sit, sed clara, diaphana, mortem indica. Si ex nigro purpurescat, idem verum est. Si simul fœteat, morbus eximi nunquam potest.

CAPVT VII.

Si est porosa, vitam pollicetur.

TRACTATVS DE VRINA EX totâ substantiâ corruptâ, velut cum externo potu.

CAPVT I.

DEinceps verò de vrinis etiam dicendum est, quæ ex nutrimentis sunt, siue ea antè, siue post separationem excipiantur, cognoscendarum illarum hæc ratio est.

CAPVT II.

Nutrimentum omne, quod in Morbum vergit, in abolitionem spiritus abit. Hinc vrinæ cognitio sequitur, quòd scilicet ea sine spiritu sit, quem habere debebat, hoc est, quando corrumpitur. Probè autem intelligendum est, huiusmodi vrinas ex solâ amissione sui spiritus oriri.

CAPVT III.

Sciendum pariter est, quòd etiam extranea, ex multitudine, plenitudine aut mutatione, aut repentinâ inuasione, transgressioneque modi morbos suos pariant. Vrina talis ex signis morbi cognoscitur, quæ in vrina cruoris conspiciuntur.

CAPVT IV.

Similiter etiam, scitu opus est, de gustu vrinæ. Sic enim cognoscitur salis acuitas, calcinatio, dulcedo, mortuum, &c. Eodem modo cognoscitur etiam ætas, & sexus: velut & minerale, quod peccat. Peritus ergo esse debes salium, vt scias, quid acutum, acidum, Austerum, ponticumve sit, &c.

Desunt cætera, &c.

Sequitur Tabula.

De vrinâ permixtâ &c. ***

*** DE VRINA PERMIXTA, ID EST, COMPOSITA ex Exteriori & Minerali.

VRINA permixta quatuor conditiones habet scilicet:

- A SVA conditione duas
  - In COLORIBVS vt sunt (Morbos manifestos, natos.)
    - RVBEA { Diaphana, Lucida, Spissa } — Colores & suas ægritudines, & apostemata.
    - ALBA { Diaph., Lucida, Spissa } — Inquietudinem & suas ægritudines.
    - VIRIDIS { Diaph., Lucida, Spissa } — Compunctionem, ardorem, &c.
    - CITRINA { Diaph., Lucida, Spissa } — Generationem omnium morborum.
    - NIGRA. { Diaph., Lucida, Spissa } — Purgationem.
    - VIOLACEA { Diaph., Lucida, Spissa. } — Lepram, & pustulas.
  - In SVBSTANTIIS: (Morbos obscuros, id est, non notos.)
    - TENEBRÆ SPISSÆ: Id est, Spuma & circulus & vrina & contenta: mortem istius morbi.
    - TENEBRÆ LVCIDÆ: Significant Crisis introitum.
    - TENEBRÆ DIAPHANÆ: Actum esse.
- Ab EXTERNA conditione duas:
  - In ACCIDENTIB. sunt Tartara.
    - BONVM
    - MALVM
    - ÆQVIVOCVM
    - Per ista signa ab extrà habentur, Bonum vel Malum, scilicet ex
      - PVLSV, & est quadruplex.
        - 1. MEMBRORVM externorum, & est duplex { Brachiorum. Pedum. }
        - 2. COLLI, & est vnus
        - 3. LATERVM.
        - 4. TEMPORVM.
      - PHYSIOGNOMIA: & est in { Oculis 1. Naribus 2. Coloribus 3. Ore 4. Externis 5. } Cum suis signis.
      - ORE, & sunt tria signa { Aër 1. Loquela 2. Anhelitus 3. }
  - In PORTIONIBVS. Portiones sunt quatuor scilicet.
    - SPVMA: indicat superiores partes Plethoricas.
    - BVLLA: indicat superiores partes ex Inanitione.
    - CIRCVLVS: indicium centri
    - SEDIMEN iudicatur pars inferior
      - MATRICIS: Sedimen Album cum vrina ALBA, Menstrui fluxum: Album cum vrina RVBEA, Menstrui retentionem.
      - SCHIÆ: Sedimen ALBVM, fluxum descendentem significat. RVBEVM, sciliat fluxum.

De Pulſibus, de Motu Naturæ.

Pulſus quatuor virtutes habet:
- *Tartareas* 1.
- *Minerales* 2.
- *Morbi* 3.
- *Sanitatis* 4.

& facit
- *pulſum groſſum.*
- *pulſum horatum.*
- *pulſum Tremoris.*
- *pulſum æqualem.*

De Tartaréo Pulſu.

Proprietates pulſus Tartari ſunt tres
- *Globuloſa*
- *Dura*
- *Groſſa*

- *Pulſus globuloſus, rotundus pulſus eſt. In parte vnâ lateris iſtius, in vicino iſtius lateris nihil.*
- *Pulſus ſine tactu, eſt ex ſanguine coagulato, qui impedit eſſentiam.*
- *Pulſus groſſus, pulſus ruſticalis eſt.*
- *Tardus, durus, groſſus, inſulſus & ineptus.*

De Pulſu Minerali.

Pulſus Mineralis tres poprietates habet, videlicet.
- *Subtilem, nobilem, fœmineum, tactum (ad) amuſſim.*
- *Conſtrictuum pulſum, ab aquâ poſſe lædi, tamen abſque periculo propter ſubtilitatem.*
- *Sulphuris, Mercurij, Salis, id eſt, acutus, ſubtilis cum dolore.*

De Pulſu Morbi, in prædictas proprietates.

Duas iſte dimenſiones habet, ſcilicet
- *Tartareas: In tartareo cum ſua proprietate, & eſt duplex, ſcilicet:* { *Morborum* / *Sanitatis* } *
- *Minerales: in mineralibus cum ſuâ proprietate, & eſt duplex, ſcilicet* { *Morborum* / *Sanitatis* } **

* *Et ſunt iſta:*
- *Morborum ſunt iſta. Pulſus durus, groſſus, ruſticus, cum ſubtili, nobili & virgineo tactu.*
- *Sanitatis ſunt iſta: Durus, groſſus, cum teratitate ſe appropinquans.*

** *Et ſunt iſta*
- *Morborum: contraria, dura, groſſa. quia ſalia debent eſſe pura, ſubtilia:*
- *Sanitatis: Si pura ſunt, & ſe appropinquans in ea.*

De Pulſu Sanitatis.

Pulſus ſanitatis
- *Æqualitatem ſeruat*
- *Mediam duritiem & mollitiem*

} *Hæc ſunt ſigna pulſus ſani.*

Extraneum eſt illud.

Hæc, { *Caliditas* / *Frigus.* } *Ex dominio ſunt trium primarum, & ex proprietate earum indica.*

PHILIPPI THEOPHRASTI
PARACELSI MODVS PHARMACANDI,

Quo deſcribitur & docetur, quid medico ſit purgandum in humano corpore, & indicatur, quot modis erratum ſit à multis, quorum purgationes, magis ad mortem quàm vitam ſpectârunt.

TRACTATVS PRIMVS.

IMPRIMIS neceſſarium eſt, vt proponamus & declaremus vltimam materiam, in quâ huius libelli cardo verſatur. Decreuienim nunc de purgationibus opus conſcribere, in quo præcipuè ſpectandum eſt, quod medicus expurgare debeat. Qui enim illud non intelligit, eius purgationes ad mortem potiùs, quàm ad vitam tendunt. Cùm itaque de purgationibus prius tractandum ſit, quàm de vltimâ materiâ, & tot errores in purgando hactenus manifeſtiſſimè commiſſi ſint, non ad conſeruationem, ſed interitum: primùm omnia ea neceſſariò mihi enumeranda ſunt, quę meo propoſito repugnant, qualia ſunt maxima volumina à veteribus conſcripta, in quibus varię purgationes proponuntur. Verùm ipſe rerum effectus apertè oſtendit, & eos purgandi modos eſſe erroneos & fallaces, & neminem à tempore primi medici ad hanc vſque horam intellexiſſe, quid ex corpore purgari, & quid non purgari debeat. Iſte error quotidianus, meiſq; ue certiſſimis doctrinis repugnans, cùm longâ conſuetudine firmiſſimè ſit receptus, & certatim defendatur concluſio huius libelli erit, Nihil eſſe purgandum præter ſtercora. Ex quo ſequitur, diuiſionem medicinæ ſumi ex ſtercoris diuiſione. Quare quæ ſtercorum ſit natura, quis ortus, & vbinam ſint ſita, in ſequentibus tractationibus plenè explicandū eſt quo ſatis & rectè veterum ſcripta opinione tandùm confirmata (quæ recentiores imperiti medici in publicis & priuatis ſcholis defendunt) funditùs euertantur. Imprimis itaque notandum, vltimam materiam eſſe ſtercus. Stercus eſt illud primum ſiue minera illa, in quo cibus & potus ſunt. Similiter videtis nulla metalla eſſe munda, ſed omnia iacere in corpore. Quæ ſi quis pura habere voluerit, ſeparare cogitur metallum ex excrementis, vt ſint diuiſa. Vnde excrementum eſt metallorum ſtercus, & metalla exiſtunt ipſa eſſentia: artifex verò ſeparans & præparans

Purgationum periculũ.

Medicorum veterum reprehẽſio.

Nihil purgandũ præter ſtercora.

Stercus eſt vltima materia.

Ingesta omnia separari debent.

Stomachus est Vulcanus.

est tanquam stomachus. Eodem modo in homine, omnia quæ comedimus & bibimus, oportet, vt separentur. Stomachus est magister siue artifex Vulcanus, & stercus excrementum. Quicquid verò in naturam transit, id est, essentia, tanquam aurum vel argentum. Obseruandum ergo est, quid sit cibus, & quid stercus. Cibus porrò & potus hic sunt vnum: hoc est, ex cibo non oriuntur alia stercora, & alia ex potu, sed vnius generis est. Et quamvis stercus vesicæ sit simile potui, & stercus intestinorum cibo: tamen sua stercora ita habent coniuncta, vt vrina non minùs sit cibi quàm potus, & stercus non minùs ipsius potus atque cibi: licèt alterius plùs sit, quàm alterius, non tamen stercoris distinctio in eo est, verùm in solâ naturâ: hæc sufficiant de principio.

Stercus cibi & potus vnius generis.

Iam necessario sequitur huiusmodi doctrina. Constat nos in terris oportere omnia mineralia purgare: ex quo facilè intelligimus, inter ipsa esse aliqua, quæ nobis necessaria sunt Et vt ad illa externa separanda cogimur: ita multò magis ab internis impellimur, vt ea habeamus & conseruemus. Quemadmodum hæc duo separatione differunt, videlicet aurum & argentum purgantur, & absoluuntur manu artificis, operationes verò crescentis segetis fiunt sola natura: ita quoque interior separatio non indiget arte, solum requirit concoctionem. Non aliter atque agricola, qui seminat, non cogitur scire nec curare, quomodo culmus crescat, aut vbi arista nascatur in culmo, sed hæc natura curat: agricola tantùm curabit, vt seminet. Sic etiam ea, quæ nostro in corpore requiruntur, quomodo singula sint ordinata aut formanda, nobis haud opus est, curare. Deinde ars separandi mineralia, quoniam variis præceptis & experientiis constat, & difficulter conseruatur, multis etiam curis & dubitationibus distrahitur: talia in interiori separatione omissa sunt, solúmque præparatio siue concoctio tradita est, quemadmodum natura agri arationē requirit. Vbi verò istiusmodi præparatio non fit sed nō præparata materia in corpus sumitur, separatio fiet nō aliter, atque si granū spōte cadat in terrā, quod raro fructū profert: hæc sint dicta de nostro proposito.

Natura & artificis vt differat.

Homo necessario edit & bibit.

Nos igitur (vt prædictum est) cùm necessario requiramus cibum & potum, non aliter atque metallum exigit fossorem atque purgatorem metallicum, aut metallicus Præparator indiget metallo: sciendum est, quomodo natura redigat illa in stercus. Ex eo enim intelligetur id, quod in sequentibus concludetur, & per quod veterum errores patefiunt, ac satis euertuntur. Quod in hunc fit modum. Omne quod edimus & bibimus, habet saccum, in quem primò peruenit. Vbi verò in saccum peruenit animaduertendum est, quomodo in eo tractetur. Ab ore vsque ad superiorem intestinorum partem, siue pyloron, totum est quasi artifex: hoc est, quicquid est inter hypochondria siue inferiores costas & supremam stomachi regionem, illud plenum est virtutis digestiuæ. Ex quibus consequitur, alios cibos in ore habere odorem vltimæ materiæ, aliquādo verò ex stomachi exhalare orificio, &c.

Ingestorum officina prima quæ.

Ergo non omnia in stomachum peruenerunt, sed multa in superioribus permanserunt: concoctio nihilominùs vna est & vera. Quum ista materia in stomacho existit, primus labor est, vt artifex natura incipiat separare. Hoc quoties facit, vt excrementa à metallis separentur, primò putrefacit: quæ putrefactio inseruit separationi. Præparatis rectè materiis ad separationem, adest alius artifex, qui est duplex, alter stercoris, alter essentiæ. Nam alter accipit stercus, ac deducit illud in rectum vsque intestinum, & perfectè illud præparat extra stomachum. Quia in stomacho nullum stercus gignitur. Materia autem virtute separationis in eo oritur: quam accipit præparator stercoris, ac separat id, vt & aliis vtile sit. Non quod iterum ex intestinis ita discedat, vt in stomacho sit: quoniam sic nulli prodesset. Propterea natura præparat illud, vt aptum fiat expulsioni. Expulsum verò præditum est multis arcanis, vt excellentes philosophi testantur, & magna experientia comprobat, quòd natura idem stercus moueat ac præparet. Idcirco multum est aberratum in eo, quòd senserit, stercus intestina ducere ac mouere, & ea de causa inter exeundum mutari. Aliud est nutrimentum intestinorum, aliud est ortus stercoris. Hæc sunt dicta de stomachi stercore, hoc est, quod fit in stomacho. Sunt & alia stercora passim in corpore ordinata, de quibus tale præceptum obserua. Artifex ille qui stercus præparat, ab altero se separat, qui stercus non gignit. Est enim duplex artifex, alter accipit ea, quæ sunt essentiæ, ac vna cum ipsis nondum præparatis ingreditur hepar. Quæ vbi in hepar peruenerint, tunc incipit diuisio pro digestionum numero, quæ in corpore existunt valdè multæ. Siquidem singula membra principalia suas habent digestiones proprias, & accipiunt ex hepate sua, ac suum in stomachum ducunt. Itaque & alius stomachus est in corde, alius in splene, alius in renibus, alius in cerebro, alius in felle, alius in pulmone. Quid verò hi stomachi ex essentiâ attrahant, nos latet. Hoc scimus, quod cuiusque membri nutrimentum latitet in pane, carne, & in aliis similiter. Quot verò modis, & quibus nec non quâ ratione, membris corporis nutrimentum diuidatur, nos ignoramus: hoc tamen scimus, rem ita se habere, vt diximus.

Separatio qui fiat a natura.

Putrefactio famula est separationis.

Stercus non in stomacho oritur.

In expulsis multa arcana.

Nutrimentum intestinorum & stercus differunt.

Artifex corporis duplex.

Mēbris omnibus sua inest digestio. Stomachi multiplices.

Panis, caro, &c. nutrimētum omnium partium.

Membra singula cùm ad se trahant sua, sibique conuenientia, ac ea præparent: noua incipit separatio, per nouam putrefactionem, ac nouæ materiæ à prioribus diuersæ nascuntur, quarum nos emunctoria non omnia cernimus, sed aliquot tantummodo. Nobis enim constat, hepar se purgare per sudorem, & cerebrum sua excrementa per nares expellere, & renes per vesicam. Cæterum emunctoria cordis, splenis, & aliorum multorum nec videmus, nec nouimus. Et quemadmodum morbi oriuntur ex vrina & ex stercoribus in intestinis, &c. ita animaduertite, multos morbos nasci per emunctoria hæc occulta: quorum morborum causas & origines medici hactenus ignorârunt, ac falsò eas in aliis materiis ac causis adscripserunt. Præterea obser-

Emunctoria corporis quot.

Emunctorium multorū morborum causa.

obseruandum est nobis, eadem ratione, qua vnumquodque membrum principale suum habet stomachum, & suum excrementum, morbúmque ex ipso excremento: sic singula etiam membra minùs principalia, vt gluten album, liquorem, venas, carnes, medullam, ossa, & alia similiter sua habere. Quoniam hæc singula æque digerunt, separant, & excrementa gignunt, habentque sua emunctoria, & excrementorum morbos. Vna enim est origo podagræ & colicæ: vna & eadem est causa apostematis narium, & restrictionis vrinæ. His itaque modis & causis debent excrementorum morbi considerari. Quare falsa Academiarum scripta, doctrinæ & institutiones, non exiguis curis tractata, longè aliter proponuntur, quā ipsa veritate comprobari possunt, vt in libris de excrementitiis morbis manifestè à nobis ad verbum enumeratur ac probatur. Ad hæc quemadmodum explicitum est, varios esse stomachos, variaque ipsorum emunctoria: ita quoque peculiaris digestio est oris, hoc est, digestio carnis capitis. Non quod omnia in ore digerantur. Quicquid enim in ore digeritur, non transit in stercus intestinorum, quia proprium excrementum est in regione capitis, sic sputum in ore est excrementum capitis ac generatur in digestione capitis, tanquam stercus intestinorum in sua regione: & vt sputum variis modis mutatur, sic quoque excrementa sunt diuersa pro natura loci nobiliori aut ignobiliori: & eadem ratione quoque sunt excrementa gratiora aut ingratiora. Sic proprii stomachi sunt oculorum & aurium. Nam aures suos stomachos non minus habent, atque reliqua membra: stercus ipsarum est excrementum flauum, quod protundere solent. Sic & oculi suos habent stomachos, quorum excrementa sunt lacrymæ, quæ post somnum in oculis reperiuntur, & alii fluxus oculorum. Morbos oculorum cognosces eisdem causis, ordine & progressione, quibus colicam intestinorum. Summa enim diligentia excrementorum morbi vbique sunt cognoscendi. Quia hic latitat causa, quæ me impulit ad scribendum, quo excrementorum morbi vetè innotescant: quibus bene perceptis, sciendum est, modum purgandi huc solum spectare, non ad alios morbos. Siquidem omnis purgatio in hoc instituta & ordinata est ab ipsa etiam natura, vt stercora tollat, & nihil aliud. Cùm itaque multa sint per se genera stercorum, & ex tam variis digestionibus oriantur: cur medici veteris sophisticæ artis sectatores dicunt, ipsa gigni ex quatuor duntaxat rebus? Volunt, stercora esse ipsam melancholiam & choleram: in quo manifestissimè produnt suos errores. Quia in generatione stercorum, omnino nihil debet obseruari, quam virtus generationis, & stercus eadem virtute effici. Ergo stercus non aliter nascitur, atque ea, quæ terra producit. Quis vnquam dicet, arborem fraxinum gigni ex cholera, aut melancholia: aut ipsam formatam esse choleram, melancholiam vel phlegma? Quemadmodum profectò hæc arbor nunquam est censenda huiusmodi humor, vel ex ipso: ita nec proprietas stercoris naturalis est tale quicquam. Nam eadem est horum origo. Quamuis etiam fraxinus nascatur ex semine, & stercus quasi excrementum: nihilominùs tamen stercus eodem modo nascitur, quo fraxinus. Quia iisdem virtutibus, eâdémque forma, natura & proprietate stercus crescit, quibus fructus ex arbore. Et fructus vt non diuiduntur in humores, ita nec stercus distribui debet in humores, veluti hactenus factum est. Stercus flauum vocatis choleram vitellinam: viride, choleram prassinam: & aliis mirabilibus vocabulis illud colorâstis. Ipsa verò stercoris generatio non est intellecta, nec obseruata. Non alia ratione stercus considerastis, ac si diceretis, pyrum flauum est cholera vitellina: viridia pruna syluestria sunt cholera prassina. Ista vt rationi nō sunt consentanea, ita nec vestra sentētia & fundamentū de stercoribus. Si responderetis, aliud est medicina, aliud Philosophia, & alia est origo pyri atque pruni, sic etiam alia est origo stercoris: hoc ipsum Sophista loquitur, qui nec in Philosophia, nec Medicina fundamentum vel experientiam vllam habet. Sic variis modis inconstanter fundamenta sua ponunt, conantúrque domos suas exstruere supra arenam. Nihil enim amplius experientia ipsorum docet ipsos, sed credunt degeneri animo spiritibus vagantibus. Hæc sufficiant de cognitione materiæ, de qua hic concludam.

Podagræ & colicæ &c. origo vna.

Academ. reprehēs.

Digestio est multiplex.

Aurium, &c qui stomachi, quæ excrementa oculorū.

Purgationis quis finis &c.

Stercora non sunt melancholia & cholera. Stercus vt generetur. Medic. reprehēsio.

TRACTATVS SECVNDVS.

Singulæ res, quæ comedunt, stercus cum efficiant, idq; se variis (vt supra dictum est) modis: primò nobis necessario cognoscenda sunt stercora exteriora, vt per ea deinde interiora quoque commodiùs discamus, Philosophia docet, hominem esse minorem mundum, ac totum exteriorem in se continere, hoc est, partes atque diuisiones eius in se habere. Si itaque omnes partes maioris mundi insunt homini, diligenter perpendendum est, quæ sunt in homine per exteriora discenda. Et quēadmodum exteriores partes sunt admodum variæ & multæ, ita quoque interiores. Quare fieri nequit, vt vno in libello eas omnes complectamur, eò quòd nimis latè pateant. Et sicut omnes experientiæ nunquam possunt mēte concipi: ita quoque fieri non potest, vt quisquam hominem interiorem perfectè cognoscat. Quare turpiter errant isti, qui adeò ruditer & imperitè hominem diuidere volunt in quatuor humores, eumque ex his solis consistere: cùm Medici scientia tam latè extendatur, quam vniuersus mundus patet: hoc est omnia, quæ extremo cœli ambitu continentur, ipse debet scire. Et, si non nouit, non est quod glorietur se totam tenere medicinam, quod Humoristæ medici factitant. Explicaui quidem antea aliquot digestiones, & earum stercora: at non omnia complexi sumus, sed methodum generationis stercoris, quæ etiam in reliquis omnibus eodem modo notari debet. Nos enim omnium stercorum ortus docemus per notiores, ex quibus obscuros & ignotos intelligimus: non aliâ ratione, ac si quispiam ostendat per notiora, quomodo illa omnia, quæ terra producit, proueniant, siue sint nota, siue ignota, quod sit vtrorumque eadem natura. Quæ propter multa cum fine sterco-

Stercus in omnibus alēdis producitur. Stercora exteriora de internis docent.

Mundi partes omnes insunt in homine.

Homo male in quatuor humores diuiditur. Medico, quæ scienda.

Stercoris genera multa.

ſtercorum genera, ac latiſſimè in hoc ampliſſimo mundo ſint diſperſa, ac medicus ipſa debeat ſumma diligentia diſcere ac conſiderare: paucis viam cognoſcendi demonſtrabo. Primò, vt cognoſcantur omnes res, quæ ſtercus efficiunt, hoc notetur: omnes res quæ comedunt, ſtercus efficiunt, & quæcunque comedunt, etiam viuunt. Quarum rerum ſumma experientia & ſcientia eſt, vt cognoſcamus, quæ viuant, & quæ vitæ ſint expertes, deindè viuentium noviſſe digeſtiones, & ex ipſis digeſtionibus cognoſcere ſtercora, quæ oſtendunt ac declarant originem, verámque notitiam, & diſtinctiones humanorum ſtercorum. Et quamuis morbi excrementales hìc apertè non doceantur, tamen diſcas hìc fundamentum, ſiue materiam iſtorum morborum, quos tanquam fructus in aliis libris docuimus. Nam alium librum requirit arboris deſcriptio, alium eiuſdem fructum. Omnes igitur res, quæ ſunt vitæ participes, (vt dictum eſt) oportet vt nutriantur. Sic enim homines ſe alunt: ſic ea, quæ ex terra creſcunt, & lapides etiam in aquis. Contra mortuum eſt omne illud, quod nihil edit, hoc eſt quod in ſuo nutrimento non conſeruatur. Cernitis apertè, hominem alimentum ſibi adferre, cogique illud quærere ac ſequi. Sic quoque omne, quod ſentit locóque mouetur, ſuum præſepe, hoc eſt, cibum, neceſſariò quærit & ſequitur. Quæ autem loco non mouentur, ipſis nutrimentum adfertur. Sic ſtomachum ad cibum deferre oportet. Quibus verò ſtomachus nutrimentum ſuppeditat, eadem ipſum ſequitur. Omne enim ſentiens nutrimentum neceſſariò quærit. Senſu autem carentia, iacent quietè in ſuo nutrimento & coquina, vt videtis arbores, creſcentes ex propriis nutrimenti ollis & penuariis, quibus adfertur nutrimentum aliaque neceſſaria, per ſe alioqui nihil habentibus. Eodem modo lapides, in aquis iacentes proprio in nutrimento conſiſtunt. Quæ prædicta ſicut & aliæ res omnes prout ſuo in alimento conſiſtunt, ita quoque ſua habent ſtercora. Lapis ſua expellens, tegit ſeipſum muſco ſiue vinea, qui muſcus eſt ipſius ſtercus, licet aqua ipſum aliquando abluat, aliquando non. Iſte muſcus oritur ex ſolo lapidis nutrimento: non quòd alimentum ingrediatur medium lapidis, ſed ſtomachus eius eſt extra ipſum lapidem, attrahitque nutrimentum, quod digerit in lapidis extremitate. Ideò lapides, qui in nutrimento ſuo exiſtentes accipiuntur, virtutibus & arcanis oſtendunt ſe viuere. Reliqui verò qui non in ſuo ſunt nutrimẽto, carent iſtis arcanis, ſed aliis arcanis præditi ſũt. Súntque iſtiuſmodi lapides comparati ad alios, tanquam mumia ad hominem. Vnde aqua cibus eſt eorum omnium, quæ iacent in aquis: terra eorum, quæ in terra: aër eorum quæ in aëre, & firmamentum eorum, quæ in ipſo conſiſtunt. Huiuſmodi res ſunt diſcendę, quia illic inueniuntur cauſæ & modi, per quæ ſtercora diuidantur, & qua ratione ſingula genera oſtendant propria excrementa. Quæ genera eadem diuiſione, eodémque modo omnia homo in ſe habet, ſimilique via & experientia ſunt obſeruanda in

Omnia edentia ſtercus producunt & viuunt.

Viuentia omnia nutritione egẽt. Quod nihil edit eſt mortuum.

Sentiens omne alimento eget.

Lapidũ qualis nutritio.

Vinea eſt ſtercus lapidum. Vinea vnde in lapidem generetur.

Lapidis ſtomachus vbi.

Lapides viuunt. Aqua cibus eſt lapidum.

ipſo. Notate hoc exemplum de diſcrimine lapidum, qui ſunt in aquis, & extra ipſas. Lapides qui in aquis iacent, ſuis in liquoribus conſiſtunt, qui verò extra, etiam in ſuorum recreatione permanent. Hìc errant Alchimiſtæ & qui inueſtigant quintam eſſentiam, & magnum elixir ſtudent præparare, & quicumque magna magiſteria & arcana quærunt; in viuis à mortuis dignoſcendis, quod fundamentum eſt, aberrant. Inſpicite magnetem, qui neceſſariò alitur, nec quicquam agit abſque nutrimento. Quemadmodum enim homo, ſi non nutriatur, ſemetipſum conſumit edendo, donec moriatur: ita & Magnes carens alimento, paulatim ſeipſum rodit edendo: Vbi autem nutrimentum edendo aſſumpſit, virtutem attrahendi quoque amiſiſſe apertè videtis. Sic in Adamante eſt maxima durities, quam amittit, ſi nutrimentum ipſi non datur, quod eſt aër ſiccus: humidus verò aër emollit ipſum, quæ emollitio ipſius, mortem infert. Sic omnes lapides nutriuntur, & omnes arbores, omniáque creſcentia. Efficiunt quoque ſua ſtercora, vt Carabe, qui iacens in aquâ ita incluſâ, vt nullus aër accedere nec diſcedere poſſit, per ſuum aëreum ſtercus coagulat aquam, vt fiant vermes. Eodem modo & ſaphyrus ſuum ſtercus protrudit aëreum, quod & ſimili ratione cognoſcitur. In homine quoque aliud ſtercus fit, aliud eſt ipsâ ſubſtantiâ: cuiuſmodi cùm apertè, tùm occultè, nobis non modo ſciẽtibus, verùm etiam ignorãtibus ex homine deſcendũt, quę nemo hactenus per experientiam didicit. Patet igitur, omnes res viuere alimento. Quatenus verò viuũt alimento eatenus ſunt medico ſubiecta. Verùm ter quatérque beatus medicus, qui medicinam viuam nouit, eámque comparat, ac certò tenet non eſſe mortuam. Sunt iam in rerum naturâ multæ medicinæ mortuæ, & adhuc moriuntur. Quâ de cauſa medicus iure poterit conqueri: Cœlum renouatur, multa creſcentia ſeneſcunt, ac ſimul mors adeſt: Cæterùm nouum cœlum reſtaurabit ea, quæ futuris proderunt: Tunc medicina ſuis arcanis iterum potens florebit. Quid autem ſingulæ res comedant, & quo nutriantur, non nouimus, ſed illa ſunt in magnalibus Dei. Scimus quidem certò multa centena nutrimenti genera eſſe in corpore, quæ omnia ſunt in vno bolo, & multa quoque millia eſſe in maiori mundo, ſed quis eſt, qui ea ſpeciatim nouerit? Sunt illa magnalia naturæ abſcondita: imò Dei ſunt magnalia, non luminis naturæ Experientiâ autem probatum eſt chaos minerale ducere ac nutrire res, quæ ſe loco non poſſunt mouere: liquorem Mercurialem ducere creſcentia, quæ ſenſu carent, & carnem ſalis ducere ſentientia. Quiſquis autem eſt ille, qui huiuſmodi magnalia diſtribuat? Inuiſibilis eſt coquus eorum: maximè quæque res illę iacent occultæ, pauciſſimæ verò ac minimæ in rebus, quæ ſub aſpectum cadunt. Vndè patefit iſtorum error, qui res occultas & latentes iudicant ex iis, quæ ſentiuntur: hoc eſt, habent ea, quæ cernuntur ac tanguntur, non autem iudicant illa manifeſtè ſenſu, ſed occultè abſque ſenſu. Vobis igitur conſiderandum

Alchimiſtarum error vndè ortus.

Magnes apertè nutritur.

Adamantis durities tollitur deficiente ipſi nutrimento. Adamãtis alimentum quod. Carabe & ſaphyri quod ſtercus.

Alimẽto viuunt omnia. Medicus quis beatus.

Magnalia Dei in cibo rerũ eiuſdem.

Chaos minerale nutrit immobilia. Liquor Mercurialis. &c.

Nutrimēto suo omnia conseruantur.

randum est, omnes res suo nutrimento conseruari, nihilque viuere sine stercore. Ex hoc modo dignoscendi stercora, debetis etiam humani stercoris naturam tenere. Vbicumque hæc cognitio deest, ibi quoque nullus adest modus exercendi medicinam: quia ex his originem ducit suam. Hæc sunt eius elementa, ex quibus & principium ipsius, & totum fundamentum oriuntur. Cæterùm quod vos appellatis cholerā, vel melancholiā quę nullo nituntur fundamento philosophiæ, ea veritati non consentiunt; & quæcunque medicina ex iis originem sumit, inconstantior ac incertior est, quàm pluma in latissimo campo, quæ continuè vltrò citròque agitatur ventis. Oportet igitur medicum esse peritum externorum excrementorum, quò medicina rectè intelligatur, & abusus in modo purgandi, quem veteres scriptores docuerunt & obseruārunt, è medio tollatur. Non enim ratione humorum medicina distribuitur, verùm naturâ stercorū.

Humorū doctrina falsa.

Quapropter nobis loquendum hic est de stercoribus non humoribus. Quicquid enim loquimur de stercoribus ex suis digestionibus, hoc verum est, in eóque rectè facitis: & quisquis ex digestionibus originem ducit loquendi, veritatem dicit, eā nunque inuenit, ac probat. Ex humoribus autem si medicinam statuitis, nunquam probabitis, nec vllis rationibus confirmabitis. Quâ de causâ erratis in purgando, vt ipsimet vestris factis probatis, dum purgationes vestræ nihil prosint. Omnis purgatio debet esse cura eius morbi, cuius tollendi gratiâ datur. Hoc si non fiat, erratis, ac ostenditis artem vestram esse falsam, etiam in purgando per clysterem, & alia loca ac emunctoria quærenda tanquam cœci & lusci. Hæc vulgus si intelligeret, profectò abhorreret à vestrâ medicinā: quod vester modus pharmacandi sit prorsus absque omni fundamento, eóque vtamini tanto cum periculo hominum. Si enim perpenderetis originē stercoris, quot modis oriatur, vos ipsi abhorreretis. Oportet profectò in istiusmodi periculosâ medicinâ quemque medicum intelligentiâ valere, & medicinam habere exemplar propositum, eámque retinere, quasi esset ipsius theorica, vt perpendat sedulò quot genera laxatiuorum & quàm mirabiles ipsorum virtutes & operationes sint. Vnde putatis illud, quod sæpè vos in magnam adducit admirationem, euenire videlicet, quid sit illud, quod expellitur? Et nullâ aliâ profectò de causâ fit, quàm ab admirandis digestionibus. Nam mirabiliter stercora per laxatiua & purgationes in vnam substantiā conferuntur, & mirabili modo trahuntur ex suis emunctoriis. Vos autem propterea, quòd exeant per anum, æstimatis vnum esse dūtaxat, nec amplius quicquā ibi animaduertitis. Summâ diligentiâ, omniq; ie mentis acumine considerandum est, animi nostri captum excedere, quomodo stercus educatur, quod (vt dictum est) nos secundum naturam iudicamus. Quatuor autem humores, eorúmque diuisiones facilè intelliguntur, vt vos ipsi cernitis. Cæterùm has res non faciles intellectu esse oportet: sed necesse est scire veram progressionem & methodum, & non sequi ea, quæ in progressione existunt. Ergo non licet

Purgationis quis finis sit.

Medic. reprehēsio.

Stercoris eductio naturalis est.

his rebus imponere nomina ex humoribus, verùm locis, quæ ipsis causa nominum sunt. Locus certè est digestio, & materia separationis. Hæc omnia eo dicuntur, ne vos posthac stercora quæratis in humoribus, nec ipsos humores vllis purgationibus conemini purgare: quia istos humores nullus vnquam probatus medicus spectauit. Nec minori curâ & diligētiâ animaduertere debetis hāc magnam erroris vestri partem, videlicet, quòd in quocunque morbus potest stercora commutare, in eodem quoque potentiâ habeat eadem priuandi colore: nec medicus hæc iudicabit duas esse diuersas res, sed vnam, quod fit hoc modo. Si velis ex stercoribus iudicare, & eandem æstimare esse signa & indicia morborum, errabis vniuersâ tuâ practicâ. Quin primò obserua, vtrum morbus regat stercora. Hic itaque si stercora gubernet, nullo modo expurges illa. Si verò stercora regant morbum, expurges stercora, & morbus recedet.

Humores: nemo vidit.

Circa purgationem quid faciendū.

Quòd si volueris morbum & stercora simul educere tua practica, corrumpis digestionem, nec cogitas, huiusmodi errorem nequaquam esse morbi curam, sed potiùs longam eius productionem. Hæc res experientiam requirit, & scientiam morborum, qui in digestionibus potentes sunt, & quantæ sint istæ potentiæ. Alij enim morbi in stomachis corporis, alij extra stomachos sunt. Si ergo tales morbi alta stercora gignunt, cur stercora essent humores, quùm non oriantur ex humoribus, nec ipsorum morbi sint humorales? Cæterùm vestra sophistica in his vos defendit, & vos ipsi vestris humoribus peculiarem professionem constituistis, ne philosophi vos reprehenderent, & vt artifices naturæ ac naturales à vobis separarentur, & vestram pompam soli ostentaretis, nec quispiam mortalium auderet vobis contradicere. Si ergo Sophisticam, quæ in humoribus consistit, non excogitassetis, coacti essetis philosophis reddere rationem, num aliquid in philosophia nouissetis. Profectò nihil potuissetis respondere de stercoribus lapidum, lignorum, graminis & aliorum similium, nec de nutrimentis eorum: nec potuissetis respondere medicis naturalibus, qui suum fundamentum faciunt in experientia rerum externarum. Quùm itaque animaduertistis, fundamentum, vestræ medicinæ, Philosophiæ, Astronomiæ, & aliarum rerum naturalium nihil valere: finxistis quatuor humores qui in nulla professione fundamentum habent, at solùm vestris phantasticis capitibus fulciuntur: vnde philosophis & veris naturalibus persuasistis, humores efficere medicum, & ex humoribus medicinam oriri. Sic pro vestro animi arbitrio flectitis humores. Egregia sanè fallacia est, facultatem posse ita inficere ac inuertere sophismatis, vt stulti se à sapientibus segregent, persuadeántque ipsis sapientibus, se esse eos, qui rectè sapiant. Per hanc sophisticam pacatè vixistis, nec quisquam vobis contradixit, nec vllus mortalium nouit vestras præstigias. Quòd si volueritis veros agere medicos, omnium disciplinarum doctis cogimini conuersari, & eos doctrina superare, non vos ab iis separare.

Morbi sunt vel in stomachis vel extra.

Medic. reprehēsio ob sophisticā.

Humores vnde ficti.

TRAC-

TRACTATVS TERTIVS.

Nvnc de diuersitate sita in virtute digestiua, quæ causa est varij status vltimæ materiæ dicamus. Virtus digestiua quùm non sit simplex, signum est, medicinam purgandi quoque non debere simplicem esse. Nam manifestè & copiosè hic traditur, non ex humoribus, sed digestionis virtutum cognitione, energias & vires medicinæ æstimandas esse. Quicquid verò præter hæc fit, non est medicinæ artis, sed externarum. Quicquid mundus continet, idipsum debet & in homine considerari, ac separari à se inuicem, & quousque stercus cerebri se separet in substantiam vltimæ materiæ à stercoribus intestinorum. Admiranda est mutatio, & mirabilis operatio: quùm ambo reuera sint stercora, & multùm discrepantia, ex ipsis quoque in medicina diuersa debere accipi, vt intestinis suum, ita & cerebro suum tribuatur. Hanc notitiam, maximam esse medicinæ partem æstimo.

Medicina purgans nõ est simplex.

Mundus omnis in homine considerandus.

Cuius causa est hæc: Medicina vult iudicari pro corporis partibus, locis, & eorum proprietatibus. Quæ autem euacuatio quatuor humorum dicitur, nihil valet. Fundamentum minus est lubricum & leue, quòd tantùm quatuor humores sint spectandi, & reliqua omnia negligenda. Natura etiam quatuor istorum, ac ipsorum scriptores testantur, eos non habere locum in corpore: nec etiam anatomia rerum naturalium vllo modo concedit, tales esse locos in corpore, in quibus istiusmodi quatuor humores gignantur: nec anatomia quoque morborum patitur, solùm quatuor esse matres, & non plures. Hæ differentiæ & dissimilitudines omnibus, qui aliquid volunt in arte medicà tractare, perfectè esse debent cognitæ quòd oriantur ex microcosmi naturà, vt homo similis sit maiori mundo. Si ergo homo maiori mundo per omnia similitudine respondebit, nec verò naturali statu ab eo differet, quò exteriora interioribus & interiora exterioribus sint similia: oportet sophistarum humores cedere ac euanescere. Quia hominis anatomia, est anatomia totius sphæræ: & cœlum terráque dum intereút, anatomia magna quoque perit. Eodē modo, si homo moritur, parua anatomia interit. Et quemadmodū in cœlo Sol ac Luna suū splēdorē amittent, & stellæ cadent ex cœlo, ita etiā in homine, antequam moriatur. Ac vicissim, vt homo perit, & in nihilum redigitur, ita quoque cœlum & terra sinientur. Hæc quò meliùs intelligatis, notate hoc exemplum de cœlo. Cur cœlum adeo mirabiliter est formatum? quare tam admirandas habet operationes? Solùm hominis causâ. Si ea duntaxat cœlum habet, quæ sunt hominis, necessariò homo corpora & loca habebit, in quibus cœlum suas operationes perficit. Hæc quùm sint necessaria, & oporteat hominem tot habere loca, quot cœlum operationes: hinc consequitur, hominem anatomiam suam ex cœlo consequi ac cōsistere: non hominem ex homine. Si enim homo seipsum explicare deberet, omnia quæ in ipso essent, cœca & tecta forent: & cœci existunt medici, qui nascuntur ex ipsius anatomia. Medicum ex Astronomià oportet anatomiam discere. Hæc enim vidit ea, quæ in homine non videntur, & nihilominùs insunt. Negatur etiam à nonnullis, loca cœli inesse homini, quorum profectò valdè multa cuti inclusa sunt. Sic medicus ab externis sui subiecti cognitionem petit: nec solùm ex cœlo, verùm etiam ex terra, quæ simul subiiciunt oculis hominis anatomiam, quæ nullo modo potest ex homine disci. Si itaque sphæra mundi docet anatomiam, cur non discit medicus ipsam ex Astronomia? Causa est, quod nimis ipsi sit difficilis: Sophistas verò agere ōnibus facile est, nec opus habēt præceptoribus. Discunt enim per se imponendi artem: qua cognita, pro mundi versutià callidissimè ostentant se doctos ac peritos esse, vt factitant medici, qui, totam medicinam redigunt ad quatuor humores. Nouerunt ipsi, Friburgum, Viennam, atque Erphordiam ex istiusmodi fatuis efficere Doctores. Vnde Medicina periit, quòd se à doctis separârint illi, non aliter atque canicida ab honestis hominibus. Medicus sanè debet Philosophiam & Astronomiam cùm ipse discere, tùm alios quoque docere. Hæc necessaria cùm sint, quid ipsi nouerunt? Verè istis cœlum ac terra sunt ignota. Propter quam ignorantiam non est ipsis confidendum, vt stercus homini expurgent, sed ejectum vt efferant. Non immeritò quatuor mirarentur rustici, tales homines esse Doctores & Magistros, qui nunquam tam longo tempore, vt ipsorum libri quoque testātur, ab Æsculapij & Hippocratis temporibus ad hanc vsque horam nouerunt stercoris naturam. Quomodo ipse primam materiam cognoscet qui vltimam ignorat: Vicissim quisquis primam non nouit, nec vltimæ cognitionem habere potest. Aliquid tamen ex cœlo sunt conati in medicinam transferre. Nam Scorpionem, pisces & Arietem arbitrati sunt sufficere, quasi istis totum cœlum intelligerent. Ista verò signa non habent eius rei peculiaria mandata: sed cœlum in istiusmodi rebus diligentiùs est cognoscendum. Vos semper garritis, ac iactatis Calēdaria vos sequi: quæ non à peritis, sed opinione doctis componūtur. Hæc omnia dicta sunt non alia de causa, quàm vt intelligatur, modum pharmacandi ab externis creaturis peti, ac verè solidéque in cognitione earum valet, & non ex vestra anatomià imaginatione constituta. Quo ad cœli & terræ cognitionem, non habetis, nec nouistis quomodo insint homini, & quomodo se habeat concordia externorum & internorum, non estis digni, vt stercus tractetis, taceo sanitatem & vitam. Vos occupâstis lupanar, ac in eo vos collocâstis. Quia nihil tam impudenter dicitur, quod istic non audeant re perpetrare. Quæcumque enim libuerit, eorumdem quoque potestatem habent perficiendi suâ licentià. Meum autem propositum vt exequar, haud vos latebit, vt prædiximus, ex diuersitatibus exterioris globi vel sphæræ, diuersitates humani corporis esse discēdas. Et quicumque nouit constitutionē cœli & terræ, idem quoque nouit hominis. Qui verò ōnes hominis partes nouit, ipse est medic'. Quantū verò ad stercorū in suâ separatione scientiā attinet, vt quantū differat stercus

Medicinæ scrutandum quę æstimanda sit.

Homo similis mundo.

Cœlum tam affabre propter hominē factum.

Hominis anatomia ex cœlo.

Anatomia hominis ex Astronomia discenda.

Sophistica facilè discitur.

Medicus Philosop. & Astro. peritus esse debet.

Medic. reprehēsio.

Mundus externus docet de interno.

Medicus quando perfectus.

Logica ēcto quæ circa stercus.

stercus cerebri & intestinorum, id huiusmodi tenet discrimen. Loca vltimam commutant materiam, non virtus digestiua. Loca verò singula pro sui naturâ sunt diuersis modis disposita & ordinata. Quùm ergo loca sint causæ commutationis vltimæ materiæ, & ipsa moueantur ita per externas impressiones, vt eodem modo sint in corpore humano affecta atque intrinseca: oportet iam declarare, quî ipsa in ordine in vltima materiâ preparanda agant. Ordo certè locorum nascitur ex forma hominis, prout nobilis aut ignobilis, clarus aut obscurus fuerit, eámque ordo obseruat. Illud etiam naturale est in homine, quod vltimâ tribuit materiam videlicet eiusmodi loci calor. Quotiescunque enim existit virtus digestiua, toties quoque est calor, toties alius calor, toties & alia putrefactio. Nihilominùs vnus est calor, & vna progressio, vnúsque o do putrefactionis.

Locorũ in homine ordo vnde nascatur. *Virtus digestiua sine calore &c. non est.*

Præterea sciendum est, cunctis rebus quas nos comedimus, inesse omnia stercora, quæ in nostra corpora ingrediuntur. Quod intelligendum est hâc similitudine: Homo donec viuit, non putrescit: quàmprimùm verò mortuus fuerit, putrescit. Omnis enim cibus, quem edimus, viuit, nec sordet, donec viuit: vbi autem in humanum corpus peruenit, incipit operatio virtutis digestiuæ, quæ tot calores habet, quot sunt genera digestionum, hoc est, quot genera stercorum. Separatio est sita in calore, tanquam in facultate digerendi, vnde aliter ac aliter formatur vltima materia. Hinc intelligendum est, ordinem ac dispositionem esse magni Archei, quòd isti calores sint distributi per corpus pro locorum naturâ, quo nobilitas personæ conseruetur in suo statu. Sic quoque iuxta naturam stercoris virtutem digestiuam ordinat, & stercoribus singulis, quę adhuc insunt cibo, suas digestiones: hoc est cum eodem nutrimento mittit suo emunctorio. In cibis itaque istiusmodi sordes cum existant, (vt satis retulimus:) animaduertendum est, ordinem & constitutionem membrorum humani corporis ita esse disposita, vt os purum conseruaretur à stercoribus. Similiter quoque oculi, & aures. Propterea stercus illud, in quo talis fœtor habetur, intestinis deputatum est, ne aliæ digestiones huiusmodi quicquam haberent, quale intestina, alioque calore forent prædita, quàm intestina. Quia calor intestinorum putrefacit omnia ac redigit in fœtidum stercus: Quâ de causa calor & materia æqualiter coniunguntur. Nam obseruandum est, vt mirabiliter calores diuisi sunt per suos gradus, ita & formæ hominum dissimiles existunt. In his etiam notandum: Omnia quæ edimus, originem ducunt ab externis. Oportet enim vt externa foueant ac nutriant interna. Sic hepar nostrum vtitur hepate terræ: cor nostrum corde terræ fouetur: terræ alit nostri corporis fel: & cerebrum terrenum corporis nostri cerebrum sustentat: Sic quoque splen splenem, sanguis sanguinem, & renes terrei nostros renes alunt. Siquidem cœlum & terra sunt vnus homo, nec plùs nec minùs in vtriuslibet ipsorum natura existit. Propterea quotiescunque quis bolum cibi in manu habet, toties cœlum & terram continet in eo bolo, quia ipsi insunt omnes partes hominis, nec non omnia totius mundi siue globi sui corpora. Ergo corpus cœleste ac terrestre in manu est comedentis, ac ipse cœlum edit & terram, ac eâ ratione corpus eius sumitur ex cœlo & terra: vnaque res sūt cœlum & terra in sua essentia, non autem in forma.

Alimẽta omnia stercus habent. Putredo coniecturæ est in cibis. *Separatio à calore fit.* *Archei incorporæ vis quæ.* *Natura in corpore humano providentia.* *Calor fœtorem stercori conciliat.* *Simile internũ nutritur similiter terne.* *Cœlum & terra homo vnus sunt.* *In cibi vno bolo, insunt omnes hominis partes.* *Cœlum & terra vnum efficatia.*

Sic itaque homo totum comedit mundum, & idem existit quòd mundus, ac (vt supra dictum est) se inuicem edunt. Animaduertite in sumendo cibum, nos docuisse, primam operationem fieri in stomacho, postea in reliquis partibus corporis. Nolo hic latiùs explicare, quæ antea sunt tradita, sed discite quomodo operationes fiant, & vltimæ materiæ ducantur ac separentur. Primò, quùm edimus, operatio fit in ore similis ei, quæ fit in stomacho. Vnde sequitur hominem per solam digestionem posse naturaliter sustentari. Quod sic intelligendum est. Videtis in ore generari stercus intestinorum. Quia ita peculiaris ibi est operatio siue digestio, vt si quis cibum continet suas horas in ore, quemadmodum virtus digerendi nos docet, idem cibus digeratur à gingiuis, palato, gutture & vuula; quo concocto, nascitur stercus & putrefactio, quod stercus indicat, veram esse factam nutrimenti separationem. Putrefactũ quoque illud, quod in ore manet, docet, nutrimentum esse ab eo separatum. Putrefactio propterea fit, quòd calor non fit in ore tantus atque in intestinis: nihilominùs in ore est digestio facta, quæ separat nutrimentum à stercore eo modo, quo in stomacho: nec minùs est nutrimentum perfectum, atque illud, quod est in stomacho: trahitur quoque occultè in hepar, absque deglutione, aut sensu. Hæ sunt anatomię, de quibus scribere libet. In hepar vbi peruenit, æquè perfectum est, ac si prodiisset ex stomacho, & corpus eo sustentatur ac saturatur, ipsique sufficit. Vnde sciendum, quòd comedendo conferre in stomachum est naturæ ordo, & ore retinere, est quoque naturæ ordo. Quicumque edendo deferunt in stomachum, plus nutrimenti requirunt, quàm qui in ore retinent. Quia stomachus tendit ad pinguedinem, os verò ad sanitatem, abstrahitque à pinguedine. Qui in stomachum edendo transferunt, seipsos multis subiiciunt morbis: qui verò tantùm ore comedunt, nullis se morbis subiiciunt. Qui stomacho comedunt, requirunt necessariò alimentum lautum & copiosum, quòd stomachus sit eo gustu præditus, vt quicquid ipsi placet, hoc velit habere: quod si non suppeditetur illi, perturbatur, quia in lautitiis sūdatus est. Qui autẽ ore tantũ edūnt, nihili saporẽ faciunt, sed ipsorum os digerit illud, quod stomachus nequit. Maximum hic esse discrimen notate. Nam hoc modò vixerunt Eremitæ, & illi, quorum nullum stercus intestinorum repertum est. Summus ac maximus Eremita Ioannes Baptista comedit locustas & mel syluestre. Locustæ sunt teneri ac recētes fructus qui adhuc suffulciūtur germinibus. Tales Ioānes Baptista decerpsit, ac in mel syluestre (quia apes

Digestio nis vis quę in homine Stercus in principium in ore. *Digestio oris imbecillior intestinorum. Cibi quę digestio fit.* *Edere ore & edere stomacho sunt diuersa.* *Stomachus lautus est.* *Eremitæ ore tantùm edebant. Ioan Baptista & locustæ quid.*

apes sylvestres in sylvis agunt (intinxit, ac ipso eos illinivit. Ex quo observandum est, quod teneræ ac recentes locustæ sint nutrimentum: quia ex ipsis fit nutrimentum. Differunt autem locustæ in hoc: Omnes locustæ recentes ac teneræ debent crudæ comedi: ubi autem tempore inveteralcũt, coquo tradentur. Quicquid ergo coquitur, hoc ipsum transit in stomachum & os. Quicquid etiam non coquitur, in os & stomachum pervenit, hac tamen distinctione: Quæcunque sunt tenera & recentia, non satisfaciunt stomachi cupiditati, non enim delectatur crudis, verùm delicatis. Ioannes autem, non delicatis & lautis nutriebatur: propterea quoque stomacho non tradidit alimentum suum, sed ori, per quod sui corporis membra cõservavit. Laridum, aliaque pinguia non edit, nec gaudia libidinésque excitavit, nec admisit, solâ oris saturatione contentus. Sic in locustis & melle sylvestri fuit ipsi nutrimentum sufficiens. Eodem modo & alij Eremitæ se sustentârunt, quorum multos certissimè constat olim fuisse, & hac nostra memoria esse. Hi nihil comederunt, nec stercora intestinorum sunt reperta. Non enim nutrimentum stomacho tradiderunt, sed solùm ori naturaliter, & satis membra foverunt: naturaliter, inquã & cum natura, non contra naturam, nec cœlitus, sed ex cœlo & terra sumuntur. Siquidem homo mixtis conservatur, & piscibus. Quæcunque stomachus digerit ea transeunt per ventrem: quod verò digeritur ore, sputo eiicitur. Ex quibus sequitur, generatio stercorum in ore quum fiat, soliti sunt Eremitæ ora sua lavare ac purgare, ubi digestio in ore fuerat absoluta, ne intestinorum stercus per os fœteret. Istiusmodi ubi viderunt ipsorum discipuli ac eiusdem ordinis homines, quotiescunque cibum sumpserunt, ós abluerunt, & hoc in statuta sua retulerunt. Cæterùm huius sunt obliti, quòd cibum dimiserint in stomachum, ac quæsierint stomachi lasciviam, non membrorum necessarium nutrimentum, veluti ipsi, ex quorum professione & ordine dicunt ac iactitant se esse. Hæc res quomodo se habeat, quotidie licet videre.

Ioannes Baptista quib. cibis usus sit.

Oris ablutio unde introducta.

TRACTATUS QUARTUS.

Postquam originem & loca stercoris rectè tenueritis, considerandi sunt & eiusdem colores. Observate igitur colores ipsius nasci ex eadem materia, qua stercus. Quemadmodum enim in uno panis bolo tota existit hominis anatomia, ita quoque in eodem sunt omnes colores singularum partium: & ut in eodem pane cerebrum atque cor insit invisibili modo: ita etiam invisibiliter insunt colores cerebri aut cordis. Nec aliter insunt sua natura colores, atque in grano quod seminatur, tota arbor. Nam in nutrimento sunt omnis generis nigredines, & candores, aliique colores, qui apparent in corporis informatione. Colores itaque non minùs conservantur nutrimentis, atque corpus, quod tingunt: sua etiam loca & proprietates accipiunt, non aliter, atq; nutrimentum suum. Hæc de coloribus nutrimenti dixi vobis. Est enim & alius color, qui non est nutrimenti, sed stercorum. Et hic duntaxat unus est: qui differt ab altero quòd hic sit unus, nutrimentum verò omnes in se continet. Ex hoc nutrimenti colore fel accipit suam viriditatem & flavitiem. Quia in eo sũt ambo colores cum omnibus suis gradibus. Unde sequitur, quoties colores se separant, quæ separatio est origo icteritiæ, tunc se invicem excedũt colores magis, quàm natura requirit. Nemo enim hominũ potest eloqui multitudines graduum, qui sunt in coloribus. Sic etiam in cerebro varij colores albi & cœrulei existunt: propterea multi & varij colores in morbis cerebri inveniuntur. In sanguine verò & carne rubeus & cœruleus, qui apparent in vibicibus, dum corpus percussum est. Omnes enim colores sunt in corpore, ac in lucem producuntur cędendo & percutiendo corpus. Quia in ipso ictu sive percussione non sunt colores, verùm in corpore sunt colores, quos ictus provocat, ut appareant. Colores itaque indicant morbos, quos hoc loco non describo sed solùm indico, ut stercorum colores meliùs intelligantur. Qua de causa autem tot colores perfecti sint in homine, quot in exteriore sphęra: sciendum est illud, quod prædiximus de emunctoriis & virtutibus digestivis in illis esse multos ac diversos colores, pro natura & varietate digestionis ac loci: quos colores stercus etiam extrinsecè retinet. Notate hic, qui sint extrinseci colores. Quemamodum nihil erat ante cœlum & terrã & iam aliquid existit, ita quoque nihil fuerunt colores, antequàm producti sunt. Fuit quidem aliquid antequàm cœli & terra essent facta, sed nihil horum, quæ iam existunt. Aliquid quoque fuit, in quo colores sunt facti, nihil tamen fuit comparatione huius, quod iam est. Si ergo illud ipsum, quod nunc existit, redigatur in nihil: permanet illud, quod antea fuit. Sic ubi colores evanescunt, manet illud, quod ante ipsos erat. Quod ita intelligetur. In cibo sunt omnes colores, ex quo & corpus suos accipit. Ex cibo igitur cum corpus colores accipiat, postquam accepit permanet ille color, qui erat ante colores apparentes: veluti hoc exemplum docet. Homo nihil aliud est, quàm excrementum, ex quo etiam factus est: ubi autem corpus sumit nutrimentum, nihil remanet præter sordes, ex quibus cibus creuit: sic unà cum nutrimento discedunt quoque colores. Ut porrò post separationem nutrimenti stercus remanet, ita quoque primus restat color: hoc est ille color remanet, in quo omnes reliqui colores confusi sunt: qui alij dum absunt, res est mortua, ac unus est color, qui tamen revera non est color. Sunt ergo colores cognoscendi & iudicandi per colorem, qui fuit ante omnes colores, pro natura cuiusque loci. Per hunc quoque hominum morbi sunt cognoscendi. Ubicunque enim colores existunt alij, quàm illi, qui reverà nihil sunt, morbos indicant. Unumquodque enim stercus debet carere colore. Propterea discrimen colorum est, quòd alius sit in essentia, alius in corpore mortuo. Sicut enim homo adhuc vivus differt ab eodem mortuo, ita etiam duo illi colores sunt inter se discernendi. Quapropter & plura nunc observate de stercorum coloribus. Stercora quæ per anum expurgantur, colores

Colores stercorũ ex nutrimentis sunt.

Color duplex.

Gradus colorum sunt ineffabiles. Colores omnes sunt in corpore.

Colores omnes corpori ex cibis induntur. Homo totus est excrementum.

Colores qui iudicandi sunt.

Stercus colore carere debeat.

colores habent, in quibus nutrimenta eorundem locorum digeruntur: sic & hepar eundé habet colorem. Quotquot ergo sunt reuerâ colorès, tot sunt etiam non reuera colores, hoc est qui non sunt colores, & nihilominùs corpus colorum. Multa & varia quia sunt colorum corpora, varia quoque sunt non colorum, vt pituita indicat colores cerebri quæ proprium non habet. Colorem etenim accipit cerebrum, & illud quod non est color, transit in stercus, quod non est nutrimentum. Sic vltimæ materiæ iterum fiunt primæ, quæ nihil sunt, nihil quoque existit vltima materia. Medium verò existit aliquid reuerâ, hoc est illud, quod in primum est fusum, & ab vltimo sũptum. Si hoc alios colores habuerit, quã vltima materia, hoc est, colores primæ materiæ, medico est subiectum ad iudicandũ. Nam colores ostendunt morbus corporis, non stercoris. Stercus enim nihil est, nec sanitatem, nec morbos efficit. Ideircò cogitur imprimò colorum habere cognitionem iuxta localem anatomiam, quò sciatis ex colorum origine locorum colores, & per eos materiam morborum. Sic enim cognoscendi sunt colorès & genera stercorum: non vt stercora curentur medicina, sed loca vnde ipsa prodeunt. Vos igitur falsò choleram & melancholiam, & reliqua huiusmodi examinatis & iudicatis, quæ istiusmodi loci iuxta morborum originem nullo modo apprehendunt, nec iudicare possunt. Cum itaque nihil sit in corpore, quod cholera aut melancholia apellatur, nec in virtutibus digestiuis, nec in physico corpore: ergo obseruandum est, qui communiter colores in stercore concurrant: quod eâ ratione fit, vt vnumquodque membrum attrahat id, quod sibi conuenit. Quod si hic aliqua perturbatio contingat, & nutrimentum se à suo loco separet in suum emunctorium: tunc exit nutrimentum, non autem stercus. Nam immatura nutrimenta erumpunt, quæ non sunt stercus Quare non est rationi consentaneum, vt purges. Quod si etiam eueniat, vt in eo stercus nullius odoris, sed tamen cum suis coloribus reperiatur: obseruabitis aliquot nutrimenta digeri, & stercus ipsius loci mittere: alia verò cum ipso misceri, ac stercus adulterinum efficere. Quæ sunt diligenter notanda, ac inde discendum, quòd per anum multæ virtutes digestiuæ se exonerent ac purgent. Similiter etiam multæ virtutes digestiuæ vrinâ se purgant. Nam singulæ virtutes digestiuæ sua habent emunctoria ex suâ regione. Vnde stercora variis possint modis apparere, dum nutrimenta nondum digesta concurrunt. Adhæc obseruandum est, tempora ad cœlum tales efficere colores, quorum impressio non conuenit, in iis cum microcosmi corpore, quod tamen cogitur eam ferre. Ex quibus consequitur, dum cœlum virtutem digestiuam interrumpit etiam eius virtutis operationem impedit, ac postea fieri confluxum colorum pro naturâ & efficaciâ cuiusque impressionis. Hęc dum fiunt, in eisdem locis patefaciunt colores nutrimentorum, & morborum, qui sunt in ipsis virtutibus digestionis. Hinc facilè colligitur, modum pharmacandi non intelligendum esse in purgando situm: sed virtutem digestiuam esse restituendam, vt stercus c... Hoc donec non fit, semper magis ac magis augetur morbus, non aliter ac si res putresc..., quæ profert muscum, situm, aliáque sordes, quæ in ipsâ crescunt. Hæc omnia vobis aliquoties repetuntur, ne prorsus in stercoribus submergamini, hoc est, ne vitam vestram in istis transfigatis, sed potiùs discatis ea, quibus ad meliora possitis progredi. Post hæc notandum est: Quemadmodum diximus de variorum colorum origine & separatione, quomodo etiam ex bonis & viuis rebus tam multi & diuersi colores oriantur, in ipsis rebus latitantes, ex quibus postea stercus suos colores adipiscitur, iuxta quos iudicium sumitur: ita quoque obseruandi sunt colores mortui, hoc est, colores, qui nascuntur ex putredine: quo discrimen verum sciatis, ne istos æstimetis viuos esse. Sicut enim putrefactum quiddam ex homine mortuo fit, sic etiam colores eiusmodi oriuntur. Fatum non est homo, sed signum ipsius: similiter si colores, non sunt colores ipsi, ex quibus originem sumunt, verùm ipsos indicant. Ac vt fatum nihil veri & scientifici demonstrat, sic hi colores nihil veri nec certi ostendunt. Quapropter non est ferendum iudicium, nec tractandum quicquam, iuxta istos colores: quia non oriuntur ex naturâ, quæ ægritudines efficit, sed aliâ producuntur generatione: quare veterem generationem non indicant. In eo enim distinguuntur ac separantur, quòd hi colores in putrefactione originem suam accipiant, quæ putrefactio separata est à viuis, non aliter atque vmbra à corpore, quæ ipsi quidem nonnihil adhæret, attamen reuerâ nihil existit. Putrefactio autem fit, quùm stercus separatur per suæ digestionis emunctorium, fitque quadam morbi energia, qui in eâdem digestione hæret separatus, qui idem morbus stercus efficit putridum, quia non est, vt conueniebat. Integrum & sanum exire decebat: sic enim non putresieret. Omnis enim res, quæ putrescit ex morbo, qui in ipsa latitauit, dum sana esset, putresit. Sic videtis carnes putrescere ac sordere, non aliam ob causam, quàm quòd vna caro ægrotet, quæ licèt sana æstimetur, nihilominùs tamen morborum principia in ea existunt, quæ sunt causæ putredinis in morte apparentes, hoc est, per putrefactionem se ostendentes. Nam omne, quod non putrescit, nunquam etiam viuens morbo laborauit, nec morbo subiectum est, vt gemmæ, balsamus, & eorum liquores. Homini verò, cum in aliquâ corporis parte ęgritudo contingit, & in eâdem nascitur stercus, continuò putrescit: siquidem ex imbecillâ digestione oritur. Si autem digestio fuerit integra & salua, non putrescit stercus in corpore. Ad ea verò, quæ extra corpus sunt, non spectat meum argumentum. Causæ putrefactionis sunt varię, quas non opus est hîc describere. Mihi enim est propositum, stercora describere, veluti

Zzz modus

Marginal notes: Colores morbos corporis notant. — Humorũ figmentum taxat. — Cholera, melan. cholia, &c. nihil sunt. — Anus & vesicæ emissoriæ cõuenientissima. — Putredo musci & causa. — Fatũ est signũ hominis. — Putrefactio quorum colorum causa. — Res vnde putrescant.

modus pharmacandi requirit: deinde etiam vt describam virtutes digestiuas. Cæterùm error postquam talis accidit, vt ex stercorum coloribus, non consideratâ eorum origine, iudicia sint constituta: fallaciæ multæ sunt introductæ. Nullus enim color prodiens ex putrefactione, veri quicquam significat, nisi ex suo loco veniat. Propterea stercus retinet loci istius & regionis colorem, vt stercus cerebri retinet suum candorem & cœruleum colorem. Si autem loci stercus putrescit, tunc etiam ipse locus coloribus putrefit, &c. In felle est viriditas & flauities: quicquid ex eo putrescit, hoc adhæret quoque coloribus: quod de omnibus partibus eodem modo intelligendum est. Hic tamen mutatio huiusmodi contingit: quotiescunque morbus incidit in putrefactionem, toties mutantur colores. Stercora, quæ deberent tincta esse rubore, fiunt nigra & phœnicea, quæ falsò appellantur melancholia. Ex sanguine isti colores oriuntur: quomodo igitur melancholia erunt? Itaque iudicium de his coloribus est fallax. Eodem modo, cùm res putrefacta deberet esse candida & cœrulea, efficacia istius morbi mutatur in leucophęam, quam iudicāt esse phlegma, & nemo hominū nouit, quid phlegma sit? Sic quoque & reliqui colores mutantur in putrefactionibus. Qua de causâ non est statim iudicandū de coloribus, quòd hæc iudicia sint omnia falsa. Siquidem colores adeò commutantur in diuersas essentias, vt nemo veram ipsorum originis matrē agnoscere queat. At vt coloribus impostura fiunt, ita quoque ipsa substantia. Tam enim variis modis morbi efficiunt putrefactiones, vt nemo dicere possit, hoc est cholera vitellina, & sic erit eius cura. Virtus enim digestiua aliter ac aliter afficitur ad substantiam commutandam. Vnde sequitur, curam non debere sumi ex cholera vitellinâ, sed ex digestionis signis. Non refert etiam, cuius sit coloris stercus. Summa igitur curæ habetur ex iudiciis digestionis, non stercorum. Et substantia, colorque nihil aliud declarant, quàm quòd morbi sint in regione digestionis, quid verò sint morbi, non significatur. Hæc vt concludamus, obseruandum est, has omnes scientias & notitias debere accipi, eorúmque originem sumi ex virtutibus digestionis externis, quas ambæ sphæræ docent. In his donec Medicus non fuerit bene instructus, nihil poterit quicquam rectè constituere in iis rebus, quæ spectant ad corpus. Ex corporis enim signis & notis nullus fit medicus. Quia microcosmica natura in ipso microcosmo non potest disci, nec deprehendi, quę externo in mundo cognoscitur tactu & aspectu. Omnis enim medicus semper animo voluet, illud esse rectè cognoscendum, ex quo homo natus est: & idipsum qualecunque esse didicerit, tale quoque cognoscet esse, quod ex ipso natum est. Homo natus est ex mundo, non ex vna aliqua parte, sed ex omnibus simul, & in omnibus perfectus creuit, sicut & illud perfectum est, ex quo suam habet originem. Inspicite quomodo infans nascatur solùm ex patre & matre, & est solùm limbus. Quia ipsemet est limbus, ex quo illud crescit, qui ipse infans existit. Quemadmodum limbus iacet in matrice, qui duntaxat est tanquam lutum, ex quo fiunt omnia, quibus parentes constabant: ita quoque hominis parentes sunt cœlum & terra: propterea etiam natus est ac creuit in ipsorum naturâ & partibus, excepta imagine Dei. Sic nulla fit hic separatio, nisi imaginis Dei: natura permanet inseparabilis cum patre & matre. Cum ergò parētes hominis sint cœlum & terra, ex quibus postremò creatus est: discatis ex parētibus infantē & anotomiā exercere in parentibus: eos dissecate, non pueros. Vbi cœlum & terrā cognoueritis, habebitis totius naturæ humanæ plenā scientiam. Vnde non immeritò dicere possum, ipsos omnes errare ac falli, qui suū iaciunt fundamentum discendi in puero, ac non potius in eo, vnde ipse nascitur. Non hic loquor de iis pueris, quorum parentes quoq; pueri existunt, sed de patre & matre Adami & Euæ. Nec offendat impediátque vos imago. Sic enim Deo visū fuit, vt homo in tali imagine nasceretur. Itaque ex imagine nō fit medicus, verū ex eo cursu & fluxu, qui inest imagini, hoc est, vniuersū cœlū, & vniuersa terra: ex illis nascitur medicus, ac nutritur.

Colores putredine nihil indicat de morbis.

Leucophęa &c. Phlegma quid sit, nemo nouit.

Conclusio

Astronomiæ imperitia medico damnosa.

Homo ex mundi omnibus partibus factus.

Ex limbo matricis infans nascitur.

Imago hominis talis ex singulari Dei consilio.

Finis libri primi, reliqui sequentes nondum habentur.

SEQVITVR.

LIBER ALIVS DE MODO PHARMACANDI IMPERFECTVS, IN QVO doctrinæ vtiles multæ traduntur, quæ alibi prolixiùs explicantur.

DE MODO PHARMACANDI.

Præfatio.

CVm purgationes hactenus quidem multis cùm profuerint, tùm obfuerint: ideò de ipsis tractatum hunc condere placitum est. Nec enim parum interest, dubium istum purgationum euentum secundum causas suas probe considerari, vt qui non potest non ex malo fundamento emergere, aut dubiam & ambiguam doctrinam arguere. Hoc enim ni ita haberet, illorum certe nemo, nisi quod oportet, purgaret. Vbi verò purgatione nonopus esset, ibi iidem ab illa abstinerent. Itaque instituti mei est, incertam Medicorū doctrinā hic ventilare, & docere, quod purgādi nulla certa methodo vsi sint sed in meru ambigui-

Purgandi ratio veterum erronea

biguitatibus temerè obhaeserint. Nec enim hoc Medicum est, dubio euentu purgationes decernere, aut caecae fortunae operationem committere. Siquidem hoc incertae artis euidens testimonium est. Opera ergò danda sedulo esse videtur, vt lyra veteri abiecta cognitio plenior & certior deinceps teneatur. Veteres enim Medici non admodum magno honestatis ac probitatis studio, quod facere tamen debebant comparandae experientiae incubuerunt. Adeóque dolenda haec ipsorum est temeritas, quod medicamenta exhibentes, rationem ac modum ipsorum tenent multo minus, quam rustici modum nouerunt seminationis. Nam si medicus dubius in bonum euentum sperat, improbe agit. Si auctoritates scriptorum citat, nugas profert. Si dicit, quisnam per integram cutem perspicit? Tum stultitiam suam prodit. Si sese morbum nosse quidem, sed remedia deesse causatur: aut si naturam adeo malignam esse clamat, vt ei resisti non possit, tum certe hisce prodit, quod nullo pacto Medicus sit. Itaque cum in Sciendo, non in Opinando veritatis fundamentũ omne positũ sit. Scientia & experientia Medico omnino necessaria est, nimirum purgationẽ esse Curam & non praeparationem. Alia enim est praeparatio, alia purgatio alia digestio, aliud purgatiuum. Purgationis autem nomen inditum est ab eo, quod nihil purgetur aliud, quam quod maculatum & pollutum est. Huc etiam respicit omne doctrinae meae fundamentum, nimirùm quid polluere, & quid purgare sit, non secundum opinionem. Nec enim in opinando, sed sciendo Medici versatur industria. Medicina enim cùm a Deo creata sit, certe defectu careat necesse est. Nam si textoriam & figularem artem in sua experientia certam creauit Deus: multo certe magis de Medicina, quae longe maioris momenti est, idem omnino verum erit. Cur vero Medici experientiam negligerent, fecere Sophistae, quibus tota Medicina scatet, qui Medicinam tractant non aliter, quam lanius suem. Ex causis itaque minime leuibus tibi, N. N. hunc tractatum dedico, & compono. Iustitiam siquidem amas, & veritatem impendiò colis. Verum ergo vero, & iusta iusto coniungere, cum mihi tum reliquis Medicis, ac imprimis tibi admodum laudabile est, Vale.

Vet. Med. reprehẽs.

Scire nõ opinari medici est.

Purgatio est cura, non praeparatio.

Purgare quid.

Medicina perfecta à Deo est creata.

LIBRI PRIMI. TRACTATVS I

CVm omne edens, stercus producat: de hâc re prolixiùs mihi differendum est. Noscenda verò est natura & diuisio stercoris in rebus insensibilibus ad sensibiles. Primò autem sciendum est, quid sit maculatum seu pollutum: Est verò pollutum id, quod non naturae est, sed extra ipsam. Sed quomodo pollutum aut sordidum ingreditur? Videtis, qui lutum seu stercora in plateis reperta, ac ab imbre & terrâ producta, &c. in hypocausta inferantur. Similes etiam in corpore sunt operationes, similes generationes pluuiae, &c.

Macula tum esse, quid.

Porrò autem creaturae vniuersae edunt bibúntque, nec quicquam rerum est vel sensibilium, vel insensibilium, quod non edat. Quod verò edit; idem etiam cacat, & stercus gignit, cuiuscunque ordinis sit.

Creaturae vniuersae edunt.

Lapides edunt & bibunt: quod si non facerent, ipsorum corpus non maneret. Adamas edit obscurè. Magnes autem manifestè. Quid enim Magnes esu suo aliud nobis testatur, quàm manifestam virtutem trahendi & edendi? Eodem modo lapides & gemmae omnes edunt, nec sine cibo quicquam sustentatur.

Lapides edunt. Adamas & Magnes vt edant?

Iam si Medicus sciat, vnicuilibet suum cibum porrigere, non secus ac sibimet ipsi: medicinam certè admodum dotatam faciet, adeò vt illa quasi pinguescat & valentior fiat, instar pinguis Epicuri, quem cibus potusque contimenter exhilarauit, & ad munia obeunda alacrem fecit.

Epicurus

Caeterùm pecoribus pro cibo gramen datum est: gramini verò pro cibo est terra & pluuia. Sicut ergo mirum videri posset gramini, si sciret, se vaccae cibum, & insuper lac ac caseum futurum: ita mirum vicissim videretur pecoribus, si scirent, se cibum fore hominum & tamen vos mecum omnes valdè miramini in hoc, quòd lapides edant ac bibant: cum tamen hi non minùs, ac homo, atque pecora, & gramina sine cibo sustentari nequeant. Cum enim omnia viuant: omnia etiã cibo potuque indigebunt.

Gramen cibus pecorum: graminis cibus imber.

Lapides cur alantur.

Quid autem ex ordinatione creatoris vnũquoduis pro cibo eligat, id vnum ex magnalibus Dei est. Quid pascit saepe lapides? Chaos mineralis. Quid gramen alit? Liquor mineralis. Quid hominem? Caro vegetatiua. Quis coquit omnia? Deus. Postea praeparat illa homo. Homo praeparationi subiectus est, & nõ est. Gramen autem & lapis necessariò in liquore suo iacet, nec culinam suam vnquam egredi potest. Id autem homo potest: quem ad vsum manus pedesque accepit; quibus carent caetera, ob quem defectum his etiam cibus vltrò offertur aut apponitur. Sicut enim praesepe sequi coguntur pecora: ita econtrà praesepe, in quo materialis cibus conditur, res insensiles sectari cogitur. Sicut ergo esurientes venulae corporis attrahunt ex ore, stomacho & hepate, quicquid alimenti adest: aut sicut porcellus ex matre sua sugit: ita suũ nutrimentum etiam lapides attrahunt, vtpotè in quo proximè ipsi iacent.

Qui cibi cuiusque creaturae

Sensibiles creaturae cibũ suum sequũtur, insensibiles contra.

Hęc dum fiunt, stercus certè vbiuis est, vbi cibus congeritur. Venulę autem attrahunt, quod bonum est: & stercus eaedem relinquũt. Quod cùm inutile sit, à loco foras exigitur. Locus enim in rebus omnibus cùm sensibilibus tùm insensibilibus, virtutem separatiuam in sese continet, à qua stercus expellitur.

Vbi cibus, ibi stercus.

Virtus separatiua õnibus locis inest

Sed ad pleniorem cognitionem quaestionis huius, quid stercus sit, vlterius quaeritur, an vinea res crescens sit, aut stercus? Respondetur: esse stercus sui crescentis. Sic quaeri etiã possit, an mucus super lapidibus inuectus, mucus sit ab aquâ, an à lapidibus? Nam est lapidũ stercus. Si ab aquâ esset: cofertur etiam alius eodẽ loco, non minùs ac ipsis lapidibus. Hic enim effugium non datur. Lapides ergo in sua culina iacent, & penore, ex cuius copiâ edunt, crescũtque instar hominis augescentis & pinguescentis. Excrementum verò ab alimento relictum foras extra lapidem exigitur, & impuri nihil in ipso remanet.

Vinea est stercus sui subiecti.

Lapides alimentum habent secum.

Idem eodem modo etiam in aliis verum est, quòd similiter vniuersa edant, bibántque & cacent seu egerant. Iam ergo porrò tractatum secundum ordiemur, cuius gratia primum condidimus, nempè vt dicamus de stercore hominis in specie, & cætera omittamus. Hæc enim nec ad Medicinam, nec ad institutum nostrum primò pertinent. Quanquam hæc etiam, omnia, quæ ad naturæ secreta expendenda faciunt, à Medico probè cognoscenda sint: sicut de Philosophia istâ speciatim traduntur. Hic autem de stercore hoc est, de purgandi modo ideò tracto, vt stercoris originem & causas sedulò expendatis. In hac enim cognitione momenti positum multum est ad destruendas veterú opiniones, & ad stabilienda certiùs illa, quæ deinceps tradentur.

TRACTATVS II.

Stercus quid?

CVm ergo de stercore tradendum mihi sit, vbi ipsius loca vigeant: ante omnia scire fas est, Quid stercus sit? Stercus autem est id, quod à nutrimento corporis relinquitur: & expellitur: hoc est, stercus est id, quod cum cibo & potu permixtum, alimentum fieri nequit. Horum quot genera sint, iam sciendum est. Vnum est in ore; alterum in stomacho: tertium in lotio: quartum in sudore &c.

Stercorũ genera quot.

Quæ cùm omnia sint stercora, sciendum consequenter est, quot tot in corpore separationes sint, quotuplicia existunt stercora. Prima est in ore: possibile siquidem est, cibum, qui in ore continetur, digeri in ipso non minùs ac in stomacho. Hâc enim ratione Eremitæ multi vitam suam sustentârunt, nihil quidem deglutientes, & tamen modo naturali vitam suam protrahentes. Masticatio enim, & tempus digerendo in ore cibo datum, cibũ in alimentum permutant, nec minùs à masticatione attrahitur, quàm ex stomachi bolis, ac reliquis. Hoc modo quod in ore reliquum manet, stercus naturale euadit, ac dentibus annectitur &c. Ex quo sequitur regimen peculiare vitæ diuturnæ. Ita quicquid in ore digeritur, id homines sanos reddit & longæuos. Talis enim vita in eremo fuit. Nota regionem oris, item linguæ, & abstinentiam.

Digestiones quot sunt.

Eremitæ sola cibi masticatione vixerunt.

1. Stercus oris

De hoc autem oris stercore hic nihil tractatur, vt quod ablui soleat. Ex ore cibatur cerebrum.

Porrò verò si hinc in stomachum amandatur, ac regionem oris egrediatur: tunc digestor fit stomachus, qui stercus præparat & format, idque porrò in intestina relegat. Et præter hunc, exitum alium non habet. De hoc ergo stercore potissimùm disserendum est. Id enim eo in loco versatur, vbi gignuntur colica, iliaca, constipatio, laxatio. De hâc ergo morborũ ex stercore genitorum origine tenendum est, quo pacto illi in modum purgandi deducendi sint.

2. Stercus intestinorum.

Præter hanc digestio etiam alia numeratur, quam, vbi sit, nemo nouit, & tamen asscribitur ipsa hepati, minùs verè. Per hanc vrina producitur. Inde generantur morbi, exceptis iis, quos tartarus generat. Hi morbi purgationibus educendi sunt, prout natura ipsorum docebit.

3. Stercus hepatis.

4. Stercus sang.

Postea nutritio abit in sanguinem: & ex sanguine generatur interior mucus pulmonis & pectoris. Hoc stercus à sanguine est, eo loco genitum & separatum à natura ex emunctoriis suis in regiones externas, & ligamenta &c. sicut ex stomacho in intestina. Et mucosi hi morbi similes sunt morbis illis stercoreis in intestinis, ac morbis vrinalibus in vesicâ.

Præterea stercoreus morbus quidam est ex cerebro, qui mucor est narium, ex digestione cerebri enatus. In hoc enim quod separatur, per nares exit. Vnde morbus oritur mucidus, modo cæterorum.

Stercora partium specialiũ quot &c. Narium. Aurium.

Alia etiam digestio fit in loco aurium, quæ se separat à pinguedine aurium, & morbos sordium aurium producit, sicut stercora reliqua.

Eodem modo & oculi peculiarem suam digestionem & separationem habent. Ipsorum autem stercus educitur per oculos, illachrymando, qui tamen virtutem expulsiuam nullam habent. Quicquid enim mouetur ex resolutione & fluore, aut apostemaris & lachrymis, id singulares morbos stercoreos oculorum producit.

Oculorũ

Ita regio etiam Gutturis, Laryngis &c. sputum suum habet, à digestione & separatione suâ peculiari progenitum. Cùm enim digestio & separatio peculiaris sit: peculiare etiam erit emunctorium, quod os est, spumosi salis &c. Hi morbi illius stercorei sunt.

Gutturis &c.

Ad hæc ergo si attenditis vos Medici, ecquid de stercore nugamini? Tot nimirum stercora sunt, quot digestiones: & vicissim: tot digestiones quot stercora &c. Vos verò quid de cholerâ blateratis, quod ipsa per aures euacuetur? Vbi terrarum id vos cognouistis? Ita phlegma vobis etiam per nares effluit &c. Nugæ. Hæ nimirùm vestræ fraudes & imposturæ sunt, quibus incautos obtunditis.

Desistite deinceps de humoribus loqui. Dicite potiùs de salibus. Ita verum vos profiteri, demum in propatulo erit. Verum autem est, digestiones in corpore septem reperiri. Tot enim obueniunt stercora. Stercus autem nullum sine digestione est: vt & digestio nulla sine separatione.

Septem digestiones & stercora.

Quid verò vos de cholerâ tandem in auribus, & de Melancholia in podice otiosè nugamini? Iam enim choleram causamini prasinam, iam vitellinam, & similia nugatoria plurima, quæ tamen vniuersa fluxæ arenæ superinstructa sunt.

Quid stercus in veritate sit, id ex tractatu sequente cognoscite, in quo veritatem ipsã eruetis, & humorum vestrorum vanitatẽ videbitis. Quæ enim de modo pharmacandi proponitis, meræ deceptiones & imposturæ sunt: quę de cœcitate vestrâ & mentis caligine nimis certò attestantur.

Humores nihil sunt.

Sic ergo hactenus, quotuplicia in homine stercora sint, enumerauimus. Iam quâ ratione vnũquodque generetur, tractatus sequens docebit.

TRACTATVS. III.

DIgestio prima stomachi nõ est digestio, sed præparatio pro digestionibus particulariũ membrorum: & est separatio stercoris crudi, id est stercoris communis.

Digestio stomachi quid sit. Digestio & separatio peculiaris omnibus membris inest.

Omne membrũ suã digestionem, separationémque in se propriam habet, emunctorium, excre-

excrementum, & horum ægritudines sex excrementales.

Vt stercora fiant in ore, in stomacho, in vrinâ, in muco &c. morbi infantiles, morbi pulmonis, item morbi mucoris, hoc est, nasi.

Nota { *Colores.* *Diuersitates.* *Locus.*

Vnde diuersitas? Ex loco: Locus est aduertendus: Inspice cœlum, quid ibi agat, hoc est, vbi calid. vbi frigid. &c. Ergo vbi differt sanitas, differt & ægritudo, non in formâ tantùm, sed in stomacho, inuisibiliter, & sic etiam ibi.

Digestio corporis mira & multiplex. Operæ verò pretium est, de digestionis virtute dicere, quàm mirabilis illa sit, quòd toties in corpore mutetur. Quæ sicut vniformis non est: ita nec simplex est Medicinâ. Sicut enim virtutes digestionis variè diuidũtur, ita variè ipsis quoque medicinas diuidi decet, non secundùm humores, sed secundùm ipsas virtutes digestionis. Hinc enim desumitur indicatio laxationis. Purgatio verò choleræ, phlegmatis &c. mera impostura est: vt mira in terra, ita etiam mira in homine. Vt mucus ac stercus quantùm inter sese differunt. Quantùm vrina, quantùm sudor &c.

Humores commentum.

Hæ differentiæ vniuersæ ex solâ Microcosmicâ natura emergunt, vt homo similis sit mundo maiori, & comparetur ipsorum diuersitas, ac vt habeat subiecta corpora, in quæ cœlum imprimat. Quot enim operationes cœli: tot loca hominis. Medicus enim cognoscere hominem, & eundem diuidere debet, secundùm partes cœli, non secundùm phantasticam anatomiam cadauerum, quæ solidi nihil quicquam in medicinâ demonstrat. Cœlum autem & terra, aërque ac aqua, quid in homine consistat, plenè docent. Vos autem horum nihil didicistis, sed per arrogantiam à doctis vos separastis, velut carnicidæ à viris honestis. Qui, vtcunque suam artem exerceant, nullorum censuram subire cogitant.

Anatomia cadaueris erronea.

Porrò autem exemplum ex medicina depromptum obseruate pro cognoscendis digestionibus, qui illæ inter se differant, vt stercora cuiuslibet morbi cognoscantur, & intelligantur, quomodo virtus digestionis in vltimam suam materiam abeat. Hoc est, omnia quidem sunt stercora: sed velut secundum locum sunt nobiliora vel ignobiliora: sic etiam aliàs &c.

Iam verò in stomacho aliud est &c.

Porrò quænam est operatio, aut quidnam aufert expertum primum à phlegmate? Phlegma est mucus, qui passionem artheticam, id est, pedum & manuum, sciaæ &c. generat: quid ita? Si incidat in loca non conuenientia. Ibi enim contrarius fit. Si contrarius: ergo morbus. Est ergo specialis, vt in podagrâ sic, in paralysi sic, vt in libris suis habetur, & sic de cæteris.

Phlegma quid?

In his autẽ notabitis, quòd purgatio muci eò cõferat, vt mucus tantùm auferatur. Si ergo morb⁹ muci est: illa iuuat Sin minùs, sec⁹ facit.

Iam quæ est muci anatomia? quò cadit is in paralysi? quò in podagrâ? quò in ichiatica? &c. dentium, aurium doloribus?

Porrò quid fit ex muco, si putrescit? si indurat? Hoc, illud. Sic sua omniũ stercorũ est diuisio.

Sic ergo finitus liber primus est, ex quo scire debetis, quid purgandum sit, quid minus?

Sequitur iam processus, quando, in quo signo cœli & corporis &c. Item quomodo, & vbi &c. Idem per quod &c.

Item quomodo virtus laxationis fit, vnde, & ex qua causa.

LIBER SECVNDVS.

TRACTATVS. I.

SEd vt modum pharmacandi adhuc planiùs aperiamus, fas esse sciatis, vt ex cognitione stercoris, morbi, ex illis geniti, qui sint, cognoscantur. Nec verò morbi saltem ex ipsis producti, sed & illi, quos hi mouerunt. Excrementalium enim morborum causæ duplices sunt: vna est stercus ipsum: altera huius accidentia.

Morbi ex stercore sunt duplices

Morbus quem stercus in sese habet ex digestione, in stercore est venenum. Quia autem venenum est, ideò etiam causa est ad morbum. Et sic veneni modo in sano corpore inficiuntur & incenduntur anatomiæ emunctoriorum. De his deinceps dicetur.

Sic ergo morbi in corpore sunt, qui stercora non existunt, sed morbi veri, qui frequenter stercus ipsum etiam venenant, ita vt modum & naturam suam transgrediatur, adeóque ad nouum morbum causa fiat. Causa verò talis est. Nempe prima: Quoties morbus: toties noua infectio, & noua aliáque Medicina. Istorum autem venenorum operatio varia est: venenum enim aliquando existit Saturnium, aliquando scorpionum, iam tale, iam aliud &c.

Cœlum autem quoduis venenum regit: vnde repentinæ operationis illa sunt. Arcana enim omnia ex cœlo. Venenum autem est arcanum Ideò ex cœlo est, & scorpionum &c.

Venena cœlo subiecta. Arcana omnia ex cœlo.

Quandoquidem verò ex morbo producatur, operatio eius ad talem morbum mirabilis existit. Cui etsi quidem non sit simile: causa tamen præsto est, ita, vt stercus simuletur ab homine, à quo expellitur. Et licèt non sit idem: ei tamen est simile, & monstrum.

Sicut enim homo ægrotans similis est sano: sic assimilantur etiam sibi illa hoc in casu: hoc est, venenũ semper additamentum aliquod habet ad morbum, qui id producit, ex quo ille enatus est.

Morbum ergo illum indicabitis, prout est discrimen in loco, in essentia, & in morbi veneno. Huc pertinet Modus pharmacandi, qui cognoscendus est. Stercus enim est materia & argumentum modi pharmacandi. Itaque in re omni cognosci debet ad præstituendam medicinam. De his enim solis morbis hic tractatur, qui in purgandi modum assumuntur, & ad stercus pertinent.

Quoad causam alteram, nimirùm si morbi alij in corpore lateant & stercus inficiant, sciendum est, quòd, si stercus infectionem à regionibus externis ac peregrinis veluti concipiat, morbi inde non tã graues

generentur, ac ex proprij stercoris veneno. Sicut enim morbi per se sunt: ita etiam causa est vel grauior vel leuior.

Huiusmodi morbi aliquot sunt, non tamen multi. Qui quo pacto intelligendi sint, id tabulis seu schematibus sequentibus explicabitur Schemata ea ita intelliges, vt scias, vbi egestionis morbi sint, & postea quę horum causæ existant. Quæ duo diuersa sunt.

Notandum morborum differentię, quæ sunt stercoris, quæ non, & qui sunt Laxatiui: Stercoris sunt:

Sudor — *Stercus*
Vrina — *Phlegma.*
Mucus — *Excrementa aurium &c.*

Quid purgationis conuenit aliud, nisi vt stercora expellant? quæ sunt:

1. *Vrina*
2. *Mucus*
3. *Aurium excrementa*
4. *Spuma*
5. *Sudor*
6. *Cruor*
7. *Merda*

} *Præter hæc nulla sunt alia*

Ægritudinum Excrementalium nomina.

Fellis: Icterus. { *Rubea*, *Crocea*, *Nigra*, *Glauca* }

Intestinorum { *Colica, Iliaca*, *Tormen, Torsio*, *Centus*, *Constipatio*, *Dysenteria*, *Lienteria*, *Diarrhœa*, *Fluxus* }

Stomachi. { *Indigestio.*, *Debilitas.*, *Superfluitas.*, *Intemperantia.* }

Vesicæ { *Arena, Arenula*, *Farina, Alcohol*, *Cal. alb. Cal. rub.*, *Sperma, vlceratio.*, *Diabete.* } Caussantur a { *Felle, Stomacho.*, *Intestinis, vesicâ.*, *Renibus, Hepate.*, *Col. Sicc.* }

Nomina ægritudinum excrementalium stercorum vrinæ: { *Constipatio*, *Saniosa*, *Altera colore*, *Fluxus continuus*, *Sanguis* } Vnde caussantur à { *Renibus.*, *A venis.*, *Hepate.*, *Vesica.*, *Calculo.* }

Nomina ægritudinum excrementalium stercoris mucosi. { *Fœtor, Apostemata*, *Putrefactio, Fluxus*, *Catarrhus*, *Rheuma*, *Brancha, Anthrax*, *Pituita, Sanies*, *Gingiuarum* }

Caussantur à { *Capitis regionibus.*, *Cerebro.* }

Mouentur à { *Cibis, Tempestatibus.*, *Putrefactionibus.*, *Nutrimentis &c.* }

Mucus { *Pulmonis, Gutturis.*, *Asthma, Tussis.*, *Peripneumonia.*, *Pustula.* }

Et sic de aliis.

TRCTATVS III.

Antequam Tractatum purgandi finiamus, modum eius ita intelligite. Cùm medicina ita insigniter se diuidat in suâ operatione, id signum est diuisionis etiam in eo, scilicet, quotuplices medicinæ, tot morbi, seu, quot species remedij, tot species merdæ.

Iam si medicina probat, vt toties ipsius stercus in corpore inueniatur: ad id consequitur, toties simile simili iungi debere, cùm ipsa naturę experientia monstret, secundum hanc procedendum esse. Ipsa nostrum institutum minimè sequitur. Mendacia ergo sunt, quæ sparguntur de morborum generibus, cholerâ, phlegmate, melancholiâ, sanguine &c. Hi enim si pro vestro garritu in corpore ita consisterent; necesse posset foret. vt sanum quoque corpus similiter diuideretur, ita scilicet, in hâc herbâ est cholera prassina; in ista, vitellina; hæc est sanguinea: illa Melancholica; ista phlegma salsum.

Natura sequenda est Medico. Humores commenta sunt.

Sed hęc omnia vana sunt nec hoc modo natura diuidi potest, multò minùs autem homo. Quę enim est ratio hominis, eandem oportet esse omnium etiam herbarum, radicum, seminum &c. Itaque naturam malè distribuitis, quò testatum facitis, quòd à tot iam sæculis naturæ conditionem & proprietatem ex Auicennâ, Galeno, & Hippocrate nedum intellexeritis, sed dubio euentu practicam vestram institueritis.

Hominis quæ ratio eadem rerum omnium [illegible].

An verò vobis non pudori est, quòd tam tenuiter à medicinâ instructi estis? Aut ex quo tandem fundamento decantatam illam choleram, phlegma, melancholiam, sanguinem eruistis? Nempe ex oleto putido, ac Medico malè

malè feriato. Nec enim diutiùs illa vllo modo subsistere potest, cùm & solido fundamento careat, ac contra genuinam scientiam simul ac experientiam misere pugnet, nec ad vllam exactiorem probam durare queat. Quinimò & opera vestra satis superque docent, quòd meras nugas ac imposturas exerceatis.

Homo ad naturam exteriorem componendus.

Cùm enim diuisionem talem natura in extraneis non sustineat: multò ipsam minùs in homine, qui ex illis constat, sufferret. Ad naturam enim extraneam conferri debet homo, non contrà. Cur ergo ex hâc ipsum hominem minimè æstimatis, aut addiscitis?

Materia & tempus stercoris naturam docent. Stercus vnū, qui variū. Ster. substantia vnde.

Vt verò vbinam fundamentum genuinum positum sit, videatis: expendite quæso vobiscum, vndenam tempus, & vnde materia proueniat. Ita simul exploratum habebitis, ex quo stercus emergat: quod ita iudicabitis. Stercus simplex seu vniusmodi est, minimè duplex. Simplex enim est, quod in qualibet digestione separatur. Quod verò id euariet in substantia, quantitate, siccitate, tenuitate, coloribus acrimonia &c. id altiùs repetendum est, hoc modo.

Substantia procedit à substantia cibi. Iste qualis est: talis etiam est substantia. Quæ si non producatur, pro natura substantiæ cibi potúsque, tunc in cibo morbus est. Itaque nutritio à cibo deficit & aberrat, non minùs ac ipsum stercus. Sic ergo stercus cum cibo putrescit instar stercoris, quod perfectionem suam non assecutum est. Hoc tu nugaris esse choleram &c. Nugæ. Cholera non est: Est substantiæ non perfecta digestio, quæ coloratur in multos colores.

Ster. colores vnde.

Eodem etiam modo stercus coloratur à rebus incidentibus, vt à cholera, à qua etiam acuitur. Tale autem stercus non est, sed quod accedit & stercus non est, tale est, & stercus tingit. Interim vos illud choleram dicitis, quæ tamen non est.

Ster. acrimonia ab influentia cœli est.

Sed hæc de materia dicta sint. De tempore itidem intelligendum est, quòd cœlum influentia sua stercus mutet, vt iam luteum, iam acre sit, quod à Marte est: iam nigrum & bolare, quod est à Saturno &c.

Quòd si ergo hæc præstat cœlum: vbi vos tandem cum commentitiis vestris 4. Humoribus restitatis? ad palum numellarium, vbi suum honorē Ringleria quoque detriuit. Hoc proditis, quod hactenus néc Medicos nec viros bonos alios præstiteritis, vos, meris infamiis diffluentes.

Putrefactio est noua generatio in qualit. Ster. siccitas à calore.

Cœlum gignit colores, corruptiones, digestionesque nutrimenti, naturæ &c. Et putrefactio alios subindè atque alios colores producit. Quælibet enim putrefactio est noua generatio gustus in dulcedine, in aciditate, in acrimonia &c. Hæc autem vobis sunt cholera, phlegma &c. & quod nigrum est, id Melancholiam adustam &c. dicitis.

Itidem & calor est, qui exiccat. Corporis enim iam motus iste, iam alius est, sicut Solis in Æstate. Idem etiam colores omnes producit exurendo &c.

Præterea euenit etiam, vt corpora resoluantur & liquescant à toto. Hoc corpus vobis est phlegmaticum, quod tamen caro est. Porrò sanguinis putrefactio.

Quam verò prouinciam sustinuistis facilem in asserendis vestris 4. humoribus, & complexionibus? Vobis autem econtra tertiò sciendum est, quod in sanguine nec choleram, nec melancholiam iudicare debeatis. Ista enim meræ sycophantiæ sunt.

De diuisione istarum rerum, quomodo varient in vrinâ, stercore, sudore, muco, &c.

Vrina quæ causa efficiens.

Vrinę causa est, quòd omnium membrorum totius corporis humores confluant: in naso ad mucum totius corporis, &c.

Pro his itaque tenete, quatuor operationes esse in rebus omnibus: hoc est, quatuor corpora, quæ nihil sunt, in quæ aliquid conditum est.

Quot colores proueniunt ex bono: totidem etiam ex putrefactione. Inter hos ergo & genuinos colores discrimen noscendum est, quòd nempe ex viridi ruber, ex albo viridis, ex nigro viridis, &c. producatur.

Putrefactio certi nihil indicat.

Ideò ex coloribus nihil iudicandum est. Putrefactio enim nihil certi indicat, quę iam in illud mutari potest. Cœlum enim, tempúsque ac materia, & locus, hæc omnia immutare potest. Quisquis ergo medicorum ex putrefactione iudicium facit, aberrat.

Hoc ergo loco scite, nihil aliud considerandum esse, quàm putrefactionem stercoris: non quidem in stercore, sed extra ipsum, hoc est, putredo, cum stercore incidit, & cum ipso nascitur. In natura enim virtutis digestiuę incipit generatio stercoris, cum quâ simul incipit natura morbi, quæ stercus ita moderatur, vt in corpore putrescat. Quod exterius putrefit, id ad corpus nihil attinet. Aliter enim ac aliter fit putredo in hoc loco accidēs ventorum, &c.

Colores stercoris qui iudicandi. Colores omnes in cibis sunt.

Colores itaque porrò iudicandi sunt pro cognitione generationis stercoris: vbi noscenda sunt loca & emunctoria, quæ id ingrediatur.

Iam verò ipsius colores sunt ex materiâ illa, ex qua emergit stercus. In rebus enim esibilibus colores omnes conduntur, sanguineus, lazurius, ruber, luteus, viridis in felle: niger, albus, in splene, cerebro. Et sic colores omnes complicati ac permixti in corpore à rebus esilibus reperiuntur. Cum ergo colores omnes in corpore, hoc est, in corpore cibi lateant: sciendum est, quòd, cùm cibus & stercus inuicem separantur, ipsi etiam colores separentur. Optimum autem in corpore est nutrimentum: pessimum est stercus. Ita similiter & colores optimi in corpore remanēt, pessimi in stercus diuertunt.

Nutrimentum in cibo est optimum Pessimū est stercus.

Dum ergo ab innutilibus coloribus res omnes separantur: color Hepatinus in inutili corpore remanet. Res enim vniuersæ in se habent stercus & alimentum: sic etiam colores bonos & malos. Quando autem à rebus illis colores boni separantur, tum remanet color vnus. Is autem non est essentiæ seu colorum: sed quâ ratione diabolus est Angelus, ita & is color est. Hic iste color est stercoris.

Iam porrò si color hic non color malus est, seu stercoreus, sed oportet colorem bonum esse: hoc loco sciendum est, quod color iste non ipsum stercus sit, sed quod vnà exeat nutri-

mentum. Qualis hic ergo color exit: tale nutrimentum ex corpore secedit.

Nutrimentum ipsum cũ stercore interdũ exit.

Non ergo, si flauum exeat, choleram secedere dicetis: sed ipsum nutrimentum vnà cum stercore exire affirmabitis. Hoc ergo si considerandum est: sequetur etiam, per medicinam ipsum quoque nutrimentum queri debere. non choleram, non phlegma. De cholerâ enim si loquimini, loquimini vtique de nutrimento. Cur ergo choleram nominatis, cum tamen in corpore nihil sit, quod cholera vocetur, nisi quod facit cerebrum vestrum fanaticum.

Cholera nulla in corpore Colores de vitiis corporis testãtur.

Colores vitia coporis attestantur, hoc est quæ digestio vitiosa sit: alia enim est dysenteria, alia lienteria, &c. fluxus, &c. similiter alterario temporalis, (*) in æstate, flaua in hyeme.

Eódem modo etiam ciborum multitudo & alia immoderatio tingit, vt substantia auferatur, &c.

Quæ omnia hoc fine adduco, vt stercora noscatis, nec in illis mersi suffocemini, sed iugiter ac continenter discendo pergatis scire, quo modo & quidnam purgare debeatis.

Huc etiam facit cognitio alterationis, non in stercore solùm per anum egresso, sed in omni corpore, vbicunque iaceat euenientis.

Vreteres. Vrina excre menta multa conti nent.

Cæterùm vt deinceps de vreteribus dicamus: ita attendite. In vrinâ colores multi continentur: ibi enim excrementa multa conueniunt, sicut etiam in stercore. Vtrobique enim alia expulsio est. Emunctoria etenim alia sunt vrinæ, quæ coëunt: alia stercoris quæ coëunt alia cruoris, quæ coëunt: alia phlegmatis, muci, quæ coëunt. Quod enim per anũ ciabitur stercus, nõ vnum est, sed ex multis congeritur. Sic etiam non vnũ stercus cæterorũ est. Nam & emunctoria multa sunt, quæ conueniunt: Item saliua, item mucus.

In vrinâ ergò sedulò opera danda est inspicienda, ne numerus perfectæ vrinæ decedat, nec deficiat numerus perfecti emunctorij. Interim cum instituti mei hic non sit de vrinâ tradere, rem hanc differo in libros de vrinarum, stercorum, aliorúmque excrementorum iudicio.

Colores indicant modum pharmacandi.

Si ergo pharmaca daturi hos colores ignoretis, qui & vndè oriantur: tum ne loca quidem eorum inquirere, ac colores auferre poteritis. Medicina enim secundùm generationem in digestionibus, non secundùm cholerã &c. dirigenda est. Ignominiosum est, vos ad quatuor illa figmenta minimè depudescere, quando dicitis: hæc purgant & digerunt choleram, ideò quia stercus luteum faciunt: Illa purgant phlegma excremẽtitium quia educunt mucum. Ista purgant sanguinem, &c. quia subtilia sunt, nec deiectiones multas faciunt. Quæ verò stercus viride aut liuidum educunt, ea dicitis purgare melacholiam. Imò verò, si melancholia morio foret, rem vtique diuinâssetis.

Colores potiùs in suis digestionibus cognoscite: ita etiam emunctoria & ipsorũ excremẽta noueritis. Quæ verò vos in vsu ac more hactenus habuistis, ea meræ fuerunt ineptię, quod non scripta saltem vestra testantur, sed erroneus etiam purgandi modus, &c. qui nihil aliud docet, quàm hoc, quòd, quidnã purgetis aut tractetis tandem, penitus ignari sitis.

LIBER TERTIVS.

Sicut ante omnia necessarium est, enumerari errores in re quâlibet committi solitos: ita vicissim conuenit tradi verum ordinem, qui teneri debeat: Pro his ergo porrò ordinem purgandi cognoscite.

Emunctoria prope infinita.

Si ergo superius dictorum memores estis: Medicinam diuidite secundum loca, quæ sunt, Cordis, Hepatis, Renum, & alia plurima, quę omnia in specie nec ego, nec alij nôrunt. Interim tamen à proposito non desistendum est, sed in cognoscendâ veritate iugiter progressus alacres faciendi sunt, &c.

Desunt reliqua.

TRACTATVS II.

Summa proponendi mei argumenti hæc est: debere scilicet in purgando excrementum, quod creatum est, expelli, non nouiter aliquod creari. Hoc cum præcipuum sit: in eo iacet error virtutis digestiuæ. Ibi enim fiunt.

Deficiunt cætera.

FINIS FRAGMENTORVM DE MODO PHARMACANDI.

Schedula in quintum Tomum, ad librum de Morbis Metallicis pertinens.

Mercurius quid? Terra est mundus singularis. Mercurius est Hyems. Sulphur est æstas.

Vt verò constet vobis, quòd Mercurius sit tempus dimidium terræ, hoc est dimidius in firmamento: tenendum est, terram esse mundum singularem, quæ peculiare suum sydus habeat. Sydus ipsius est minera seu æs. Mercurius autem æs est. Iam ergò is est sydus temporis, hoc est est hyems terræ. Vt enim videtis, Sol est æstas, & est stella, vna cum stellis aliis partem Hyemis constituens. Eodem etiam modo stellæ sunt, quæ Hyems existunt videlicet Galaxa: quæ quàmdiu durat, tàm diu Hyems ac frigus viget, &c. Hoc modo sciendum est, quòd similiter etiam in terrâ æstas sit, cuius stellę Solis similes sunt, sicut stellæ Hyemis similes sunt, Galaxæ. Stellæ illæ sunt partes duæ: Mercurius est pars vna, hoc est, Hyems: pars altera est sulphur in montibus.

Sydera Hyemalia à Mercurio, æstiua à sulphure vigent.

Pro his ergo cogitandum est, Hyemem esse Mineram dimidiam, alteram dimidiam esse æstatem: pars dimidia est Mercurius, de quo hic loquor. Sic enim facta diuisio est, vt æstas ac Hyems sese contingant: ita tamen diuisi, prout supra terram sese inuicem sequuntur. Sydera omnia Hyemis viuunt in Mercurio, & sydera omnia Æstatis in sulphure, & iuxta se inuicem ita manent iugiter. Huiusmodi ergo est natura syderis terræ. His acceptis, porrò noscite, quòd in Mercurio Hyems lateat: ex quâ etiam natura vel proprietate generat tremores, rigores, quæ Hyemis propria sunt.

Reliqua desunt.

Præfatio Theophrasti

Breuitas meæ practicæ vos nihil offendat, aut seducat numerus meorum aduersariorum.

riorum. Quinimò hoc potiùs cogitate, ex numero cohærentium errores argui oportere eorum, quorum nugas casta & syncera Medicina minimè ferat. Qui curationis veritatem nouit, is Theoricus est, adeóque Theorica ipsa. Theorica enim in curatione versatur, non in cerebro, aut sensu ac opinione. Veteres etsi quidem pomposè & copiosè sua protulerint: momenti tamen illa dem nullius sunt, siquidem ex proposito ab ipsis fundamento Medicus emergere nemo potest. Ergo quod ad veritatem non ducit, pro veritate ac fundamento minimè haberi debet.

Multitudo errãtium nõ pariter errori patrocinium.

Ex vero non nisi verum.

Errata A. Mundus quidem latè patet, sed in eo periti rerum non multi reperiuntur. Multi quidem affectati prodeunt: sed arrogantiæ nullus visus est. Multi multa somniant: sed extra fundamentum omnia. Hîc verum fundamentum vnicè patet.

Duæ naturæ. Experimenta quidem multa prostant: nullũ tamen in iusto ordine. Hic nouit hoc: alius aliud Quod verò ipsorũ est auxilium? Nullum. Fortuita periclitatio tantùm.

Vt ergo vniuersi rectam semitam teneamus; quod in practica præcipuum est, & in quo fundamentum omnis consistit curationis, ante omnia teneamus Hæc cum in aliis libris ac voluminibus prolixiùs & verbosiùs tradiderim: hic eadem breui quasi compendio complector iam, quæ vt ratã meam experientiam vos aceptare omnino fas est. Quod enim fundamentum intimè exploratum habeo, id vobis communico. Clamaces illi sub regno meretricis Babylonicæ meorent, quorũ boatum quis curet? Morbi duplices sunt: pœnæ & naturę. Ita etiam sunt duplices Medici: genuini, & adulterini.

Morbi vel sunt pœnę, vel naturę. Medici duplices.

Epistola Theophrasti cuidam scripta.

Eximie Doctor, non est mirum, quòd Medicus Medicum salutat, nempè peregrinus suum peregrinum quærit. & alii quam plures alienigenæ, suas erga me faciunt cognitiones. Cunctis enim honestis licentia data, seipsos salutare inuicem, inter cognatos & extraneos. & optime petis, tùm verbis cùm literis, vt quamprimum redeam. Cæterum in rebus meis pergere nec desino, nec tempus rapit horam, nec Venus, sed continuus labor, iam iam in his, iam iam in aliis, item vt incepi, quæ scribere placent, scribo, & quæ astra, & quæ tellus imperant, ausus sum depictis illis Physicis scribere, & imprimi facere. Quamprimum igitur Filbiomenum dulce sit, & Anthrax agri commodus, ad Norimbergam vt redeam posse curabo, præcipue vt personam personæ ostendam, & tuis erga me humanitatibus fruar bonis. Licet terra me fixum non dedit vel licet non fixis pedibus me dedit terra) nec parens immobilem Theophrastum genuit, ob quam causam patria mea paucis tribuitur, & difficillimè sum habendus. Vale, & in quibus huiusmodi tibi gratificari possum, paratum me habebis. Iterum, vale, & vatem Medicum ama.

THEOPHRASTI HOHENHEIM
De Origine Morborum & sanitatis

De Sanitate, & Ægritudine.

CAP. I. (*Hic Astronomia.*

Homo integer creatus, à mundo afficitur.

PRincipiò, homo sanus, fixus, & integer creatus est. Quamprimùm verò mundum ingressus is est, duo contraria sibi inuicem occurrerunt: à quibus is corruptus est. Externum enim caducũ, & internum integrũ, in vno conuenire minimè potuerunt. Ex quibus sequitur, hominem secundum suam creationem sanum quidem existere: mundum verò mortem esse, qui ipsum infirmet & interimat.

Quatuor in mundo venti sunt, qui hominem destruunt. Hi quatuor sunt Elementa, quæ vniuersim & singulatim ad destruendam eius incolumitatem conspirant. Id hâc ratione contingit: quòd res vna sit homo & quatuor Elementa. Ex his enim ille emercit. In Paradyso is quidem consanuit. Sed in mundum eiectus, morbis tentari cœpit.

Venti 4. mundi, hominē tentātes. Homo & Elemēta unum.

Anno à mundi exordio surrexit primus morbus febrilis: 1123. surrexit morbus caducus: Anno 1523. surrexit morbus * Anno 5556. surrexit morbus pustulatum, lepra, &c.

Qui morbi quibus mundi temporibus orti.

Omnia autem hâc ex causa, quòd coniunctiones Elementorum ita dispositæ essent. Primum enim firmamentum velut in librâ æquali rerum omnium versabatur. Postea cœlum dissolutum est, ac ex errore libræ terręq; lepra enata est. Ex errore Scorpionis & ignis, pestis. Iam deinceps morbi venient (scilicet N.N.N.N.) hoc est, nouæ phlegmones, nouæ Erysipelæ, herpes mordax. Eodem modo febris mutabitur, quando numerabitur annus 1563. Postea mutabitur lepra, & penitus emorietur: omnésque ægritudines è vestigio creticabunt, præterquam nouæ, velut Reumæ, quæ nusquam morientur: & cum illæ finis morbi fuerint guttæ primæ, iam sunt gutta secunda.

In mundi initio cœlum æquilibre fuit. Lepra vnde orta.

Si ergo Astronomicè generantur: porrò operantur Philosophicè.

Sciendum autem est, influentiam hæc omnia gerere seu moderari. Attrahit enim vniuersas operationes ad malum, ad bonum, ab Elementis cæteris. Hinc per influentiam progressus fit in hominem, prout operatio se habet.

CAP. II. (*Hic Philosophia.*

EX tribus primis oriuntur omnes morbi, hoc est, terreni, & similes de quatuor complexionibus.

Morbi omnes ex tribus primis oriũtur.

Ex sulphure tot morbi: ex sale tot: ex Mercurio tot. Iam sequitur de curatione ex his tribus.

Sic fiunt humores, sic fiunt qualitates, hoc est: hinc mœremus, hinc ridemus, hinc ploramus. Hæc est affectio mentis, non natura. Natura non plorat, sed plorat interior homo.

Hoc modo duo isti homines mutuò conferendi & intelligendi sunt: vnus naturæ: alter mentis. In naturâ non est mors, sed tantùm in mente. Vnde attendi debet, quæ ægritudines

Homo est duplex: Naturę & mentis.

d.nes externæ, quæ internæ sint.

Qui morbi quo tēpore orti: vt Nephrius.

Item ante 4567. Elementaris sanitas corrupta est in corpore terræ,& melancholici morbi generantur. Item anno 5555. Elementum ignis corruptum est, & Cholerici morbi orti sunt: Item phlegmatis Elementum.

Item sanitas quædam durauit ab anno 555. vsque ad annum 999. quo corrupta in Nephritidem abiit.

Paralysis.

Item sanitas constitit vsque ad 96. an. quo dissoluta in paralysin terminata est.

Hyposarcha.

Postea sanitatis iterum pars aliqua periit,& Hyposarcha exorta est.

Plura in his paginis non scripserat auctor.

Aliquæ ægritudines ex Physicâ.

DE STERCORE.

Stercus quid. Stercus duplex.

Stercus est putrefactum corpus corporum interiorum, vel exteriorum in interiora ingredientium. Externum est naturale, sanum & bonum. Quicquid enim edimus, id primò putrescere debet, vt ad naturam generationis accedat. Granum nempe fructum in agro non edit, nisi putrescat. Sic etiam cibus potúsque nullum sanguinem aut carnem dat, nisi priùs putrescat.

Putredinis quæ natura fit.

Stercus autem quod intrinsecus emergit,est insalubre, adeóque est morbus, & morbos multis modis parit. Nam in corpore illo, ex quo stercus illud prouenit, nullum est semen ad sanguinem aut carnem: sed se habet velut lignum arbore. Quà de causa id stercus aliud est, diuersum à modo dicto, quod salubre est & naturale. Hoc autē contrario modo se habet.

Putredo quælibet peculiarem sui rationē habet.

Illud autem ex quo stercus prouenit, tale est. Vnaquælibet putredo fœtorem suum, peculiarémque formam ac proprietatem gignit. Sic nimirum frumentum, quod in agrum seminatur,si putrescat,tum longè aliud est in suâ forma & fœtore, quàm si seminetur in stomachum hoc est edatur. In stomacho enim fit stercus hominum, & in terrâ fermentum terræ: & vtrumque tamen res vna est, in hoc vno diuersa, quòd stercus animalium separatum sit à suâ essentia, & remotum. Illud autem in agro, putrescit in terra, & consumitur, vt huiusmodi separatio non interueniat, quia scilicet virtus expulsiua aut separatiua præsto non est.

Stercoris fœtor à calore animalis tam in specie quam in indiuiduo.

Stercus autem suum fœtorem adipiscitur ex natura caloris istius animalis hoc modo Stercus quoduis gignitur ex calore. Quot ergo calores tot fœtores. Sic suus est hominis:su⁹ equo: su⁹ boui, &c.& vicissim,quot homines,tot differentiæ fœtoris in ipsis. Quod idem etiam de bobus & vaccis, ac equis iudicandum est. Hinc ergo sequitur, vt natura & differentia fœtoris in stercore, prout caloris ratio est.

Stercoris forma colorque vnde.

Similiter & stercoris substantia, forma, color, &c. ex semine emergunt, hoc est ex cibo, potúque. Pro horum enim ratione id tingitur, formatur & inspissatur. Talis enim natura nulla in stomacho residet, nisi fors stomachus ipse ad putrefactionem per calorem contenderet, & tamen ad veram putrefactionem non omnino perueniret. Tunc enim ex dimidio manet, ex dimidio non manet in propriâ sua forma & specie, plùs minúsue, prout appulerit. Hoc si fit, stercus nec fœtorem genuinum, nec iustam formam accipit sed ibi morbus gignitur seu Diarrhœa, quoties ingestum tale in stomachum penetrat copiosiùs vel parciùs, sæpiùs aut rariùs, pro conditione caloris eius, quod in stomacho permutatur.

Illa ergo Diarrhœa prædicta ratione ex cibo cognoscenda est. Qui verò morbi alij inde oriantur in regione altera hepatis? id petite ex isto libello, in quo tantùm de stercore tractatur. Summa hæc est, quòd ex stercore illo oriatur genus colicę in ventre, oppilatione, aut nimium perfluuium, vel venti, vel vermes. Hæc, qua ratione ex stercore illo emergant, ita attendite.

Cibus ipse per prauum corporis calorem stercus eò redigere potest, vt ex ipso vermes gignantur. Sic, si stercus equinum hanc ex cibo dispositionem habeat, vt praui coloris indicia prodeant:tunc ex stercore illo scarabæi producuntur. Eadem etiam pecorum aliorum stercoris ratio est.

Vermes & infecta cur ex stercore.

Similis dispositio etiam in corpore hominis contingere potest, vt ex prauitate caloris, & natura cibi potú que,tales quoque generationes fiant,quæ in locis & regionibus huiusce retentionis euenire solent.

Sic itidem ex putredine tali generantur venti. Videtis enim,fimum quemlibet putridum, vaporem fundere de se. Ex hoc vapore generantur venti,si inclusus retineatur.Hinc sequitur, quòd in copore, si stercus non, vt esse debet, dispositum sit, aut nimiopere vltra naturam suam putrescat, aut falsam putredinem subeat, leui occasione is effumet. Ex hoc fumo prodeunt venti ventris, quorum nomina varia ac diuersa sunt, pleraque tamen ineptè & inconuenienter illis imposita.

Vēti qui à putredine ūt.

Eodem modo si putredo illa in siccitatem abeat, hoc est, humiditas stercori iuncta consumatur, aut corpus humiditatem istam siccitate sua attrahat: tunc constipatio incipit, in intestinis tamdiu vigens, donec calor iste consumatur. Constipationem hanc sequitur colica,nata ex acrimonia in arido stercore latente. Hæc ipsa quoque nomina variè sortita est, omnia tamen incongrua. Nihil enim hic, nisi falsedo stercorum præsto est.

Sic ergo ex cibo & calore varij affectus oriuntur. Ita si aurum edatur, illud in stomacho hoc modo annascitur. Eodem modo & in intestinis, &c. Ita & ferrum, stannum, &c. Ita lapis, Saphyrus, Granatus, Rubinus. Ita malè coctus cibus. Item potus. Item permixtus Tartarus, &c. Ex hisce enim omnibus varia producuntur, in intestinis nata, Medicóque apprimè cognoscenda.

Stercora à cibis varia afficiūtur.

Cæterùm autem stercus,quod ex substantia corporis prouenit generatur, si calor corporis putridus est. Sicut enim exteriùs in cœlo motus nonnullos ita esse dispositos videtis, vt fructus in arboribus, item nuces in putaminibus, item castaneas, &c. putref. ita quoque etiam calores putridi in corpore existunt, qui sanguinem in venis putrefaciunt, vnde Diarrhœa: aut putrefaciunt sanguinem in carne & huius similiter substantiam, vnde Dysenteria: aut humores,vnde fluxus ventris, &c.

Caloris putridi effectus.

Diarrhœa Dysenteria Fluxus &c. vnde.

Quoties ergo cunq; pars substātialis liquida in

in putredinem abit, toties peculiare genus fluxus ventris oritur: quod putrefactionis suæ naturam subindè redolet.

Principium ergo ipsorum in hoc est:

Ratione { *Sanguinis*, *Carnis*, *Intestinorũ*, *Humorum* } *Hoc modo incipit, & hæc signa sunt, ita terminatur.*

Porrò etiam notate, quibus ex causis abeat in intestina, ex manibus, pedibus, neruis, lacertis &c. Causa autem primaria hæc est.

Consumptio quælibet in corpore &c.

Hic desiit auctor scribere, non absolutâ sententiâ.

DE ANATOMIA OCVLORVM.

Prologus in totam Anatomiam.

In Anatomia quælibet hæc tria omnino cõsideranda veniunt.

IN Anatomiâ quælibet hæc tria omnino cõsideranda veniunt, Substantia, Materia & Forma, quomodo scilicet vnum cum altero consentiat, ac conueniat. Qui verò vnum in alterum abeat, vel omnia sese mutuò contingant: id scriptores alij localiter descripserunt nec malè operam suam locàrunt, quantum quidem loca attinet.

Substantia est ab extra,
Forma ab intra.
Materia in ambabus.

Omnis Anatomia oculorum physica est duplex: scilicet {
Integra. Et est de corpore integro, iuxta veram anatomiam, benè & rectè compositam, absque impedimento, sed totum integrum.
Corrupta: Et est ista, quæ tractat de corpore physico, iuxta anatomiam oculorum corruptam, scilicet quando integrum corruptum fuerit. Et est corruptio integri. }

Compositio oculorũ ex trib. constat, scilicet {
Substantia. Est ista, quę habet & formam, & Materiam in se, & dicitur ergo substantia. Sed in hâc parte est substantia aliter sumpta, id est iuxta totam anatomiam oculorum. } Compositum est hoc in tribus suis per integrum, & facit totum Substantia est ista. (Huc depingenda erat forma crucis & vtriusque oculi.
Materia est ista, quæ habet substantiam & formam. Sumitur in hâc parte aliter, id est tantùm propter compositionem materiarum, quę vel qui sunt, & vnde, & qui sit materia oculorum. } Hæc habent materiam videndi, sed non visum. Materiæ sunt istæ: Sulphur, Mercurius, Sal.
Forma. Est ista, quę habet materiam & substantiam, & est res viua, sed in hoc loco differt ex eâ ratione, quòd rotunditas oculorum operatur in hâc spiritus ad perfectionem. } In his est rotunditas, & facit oculum Visio est reflexio circuli &c. In alio aperta, hæc clausa, sed intrinseca, hęc extrinseca. }
Quomodo hoc? Responde

Arboris & oculi coparatio. Oculi radix in fronte.

Substantia. Videtis vtique, qui fabricator arbori suam radicem, deinde caudicem, postea ramos, tandem flores, denique fructus condiderit: ex quibus arbor postremò tota constitutur. Iam notate: hic radix est in fronte: & est duplex. Oculi enim sunt Gemelli. Et genus quidem in generatione vnum est, sed duo tamen fœtus. Quâ de causâ duę etiam cellę seu loculi conditi sunt, qui crucis in modis sese intersecant, ita, vt oculus dexter radicem habeat in latere sinistro, & sinister in dextro, ac circulum constituant in *pedessen*. Nulla enim crux sine centro est. Crux ergo centrum dat. Et qui centrum non habet, is oculorum vitio tenetur, vt limis videat. Oculi sunt compositum quid, velut circulus aut annulus. Crux dicta est medium (quale compositum quodvis habet:) in circulo consistens, nec vnionem aliam habens. Hinc autem ex centro diuiditur sursum in radicem, deorsum in truncos, qui duo sunt, & sunt Gemelli.

Crux nulla sine centro.

SVBSTANTIA.

Oculorũ cõpositio qualis. Oculorũ quasi flos, fructus, cortex, lignum &c.

OCuli sunt Gemelli, hoc est duo fructus seu fœtus, crucis forma nexi ob rationem cẽtri, quod vnamquamlibet compositionem integram, hoc est, *Integrastrum* habere decet. Cõsistunt in centro, & deorsum caudice, sursum verò radice respiciunt. Trunci hi ramos non emittunt, sed tantùm fructus, hoc est, flores dant, aut materiam, & dant fructus, hoc est, visum. Flos est albus, fructus puniceus: vtrique ex se dant corticem, hoc est, tunicas. Lignum est, quod intra tunicas & radicem interiacet. Medulla est, in qua visus viget, qui est substantia. Declaratio sequitur.

MATERIA.

Oculus qui sit circa tria prima habeat.

MAteria autem constat ex tribus: S.SS M. Sulphur est flos & fructus, in omnibus coloribus, secundum modum resolutionis, extra corpus visorium. Corpus visorium est Mercurius, in quo visus iacet, sine aliis materiis, perfectus. Sal in vtrisque est coagulatio, quod partes has in formam vnam reducit, hoc est. Essentiam illius complet. Declaratio sequitur.

FORMA.

Forma oculorũ cur crucifera. Oculi & Solis cõparatio.

FOrma est crucifera, hac de causa, quia centrum Gemellos parit. Hoc vt cadit, ita generantur Gemelli. Postea Gemellus quiuis in formam suam seu rotunditatem egreditur, hac de causa, quia oculi locum Solis in corpore quasi in Microcosmo cõplent. Et sicut Sol facem præbet cœlo & terræ, & suo ipsius corpori, quæ quatuor sunt elementa: sic oculi pariter facem dant suo corpori. A Sole autem differunt in hoc, quòd radius nõ fit sensitiuus. Visus enim noster in suo corpore nihil parit. Sol autem est oculus sui corporis, ita interius operans & lucens. Oculi verò quantum quidem corpori opus est.

Declaratio, vt sequitur. Rotunditas facit reflexum: vt in Declaratione sua.

Declaratio rotunditatis

Sol oculus Elementorum.

ATtendite verò qui visus fiat in oculo. Videtis nimirum, quatuor Elementa rem esse vnam, quorum oculus Sol est. Cætera habent opthalmiam & scotomiam, ac in lib. De Morb. oculorum enumerantur in Archeo Elementato. Sicut ergo Sol imaginem facit, & sine eo Mundus stare nequit, ita homò quoque est microcosmus, nec sine oculis subsistere potest. Iam verò sæpius Microcosmus cœcus est: non item Mundus. De hoc ita accipe. Vnus oculus est in Mundo. In M. multi, quos omnes videre & operari, necessarium non est. Talis enim est potentia Diuina, & Dei consilium quoad hominem. Is sicut in vtero materno homini oculorum adimere potest:

Solis & oculi quanta necessitas. Dei vis infinita.

testi: ita suum etiam elidere oculum potest mundo. Sed id nunquam fecit. Oculus rotūdus est, & talis esse debet. Exterior enim anatomia similis est interiori: & interior in suâ forma similis est exteriori. Anatomia enim in hoc posita est, vt anatomia mūdi & Microcosmi res vna sint. Nec saltem anatomia hominis noscenda est. verùm etiam ipsius Archei. Vtræque enim anatomiam vnam constituunt: id quod anatomia archei vtriusque mundi docet. In hisce etiam anatomiis continentur omnes ægritudines oculorum. Luna enim est oculus, sed læsus, scilicet scotomiâ ex rubedine de albo segregatâ. Iam si Microcosmus scotomiâ laborat, tunc Albedo à rubedine segregatur, & in rubedine scotomia iacet. Sic porrò etiam de Opthalmiâ: Xelses stella sursum micat, non deorsum. Stella Dladus obiectam sibi cataractam habet. Illa videtur quidem: sed non lucet. Quæ verò maculam aut vnguem habent: eas in totum minimè videmus. Sic etiam in homine instituenda anatomia est circa oculos, sicut in Archeo. Nota, de Terrâ, Aqua & Igne.

Oculus est rotūdus. Anatomia vtriusque quanta necessitas.

Luna est oculus læsus.

Xelses stella &c. Dladus stella &c.

Declaratio Materiæ.

IAm verò videtis, quàm subtiliter Sulphur resolutum sit in stellis, quæ rami sunt de oculo, & centrum est Sol. Si etiam hic oculorum SS. ex tribus primis subtilior est floribus omnibus, & sulphur est nobilissimum. Hoc SS. destillatur & purgatur, & est de materiâ oculorum subtilissima, & est SS. id quod in Elemento Aquæ Rubinum gignit: est SS. id, quod in Elemento Ignis Galaxam facit: quod in terra granatum producit: quod in Aëres cruces spargit ac iactat. Hoc inquam SS. est nobilissimum, quod centrum constituit & caudicem. Iam vicissim verò fructus ipsorum est Mercurius, qui in suis tribus pro natura sua purus & clarus consistit, ac sese sublimat. Non enim est de virtute resolutionis, sed sublimationis. Omnium primò extrinsecus abit in centrum, & suam viriditatem foris relinquēs: liuiditatem, & congenitos colores cæteros omnes suos retinet. Præterea, quod in toto circulo subtilissimum est, id in centrum cogit. Hoc subtilissimum iam est, id nimirum, ex quo fiunt diaphana albedinis in 4. Elementis: Berillus, Camphora, Manna, Persica. Iam verò vt ad summum disquiramus, Solis materia & esse, ipsius æquum est in mundo, versùs mundum, id est, Microcosmum. Ita quod in Microcosmo oculus est, id in Macrocosmo vocari oculus debet. Iam verò habent etiam subtilissimum spiritum in coagulatione, claritatéque ad rubeum, idque omnium perspicacissimè.

Oculorū sulphur quæ natura. Sulphur est flos oculorū.

Mercurius est oculus fructus.

Diaphana 4 Elemento rū quæ.

Declaratio substantiæ.

SVbstantiam videte, quàm subtilis ea constituta sit. Tria prima habet subtilissima. A sulphure subtilem limpidam rubedinem: à Mercurio subtilem diaphanitatem: à sale subtilem spiritum. Venæ, in quibus sulphur iacet, sunt cortices trium primorum. Nec subtiliores cortices vlli sunt alij. Propter enim subtilitatem trium suorum primorum resoluuntur. Præterea adhærent etiam crystallo adeo subtiliter, vt nullus vnquam cortex suo corpori adeò exquisitè adhæserit. Huic quid simile est? aut quis ex omnibus corticibus corpori suo ita vnitus est, ac iste solus? Nulla abies certè, nulla balsamus, nulla alnus: nulla cupressus, aut buxus. Nulla etiam cutis infra Elementum Aquæ adeò subtilis est, nullus Adamas, nullus carbunculus: In aëre, nulla *Solna*, nulla tereniabin. Solum Elementum Ignis cum Sole suo, Sol vnicus est: hic autem Gemelli. Quid in Sole est, quod non etiam in oculo sit, ex omni Archeico Ares Nymphalibus ac cœlestibus virtutibus? Sicut Sol Lumen dat suo oculo: ita oculi suis Elementis. Et vtraque sunt Elementum & Elementatum.

Substantia oculorū subtilissima.

Solna &c.

Finis de Integro.

SEQVITVR.

Praxis Anatomiæ vniuscuiusque, id est, De Corrupto.

EX allegatis superioribus, iam discursum ita instituite. Nulla res vnquam tam integra fuit, quin aliquando corrumperetur. De hac corruptione mihi explicandum est, adeóque accuratè. Hinc enim Medicus fieri incipio, hoc est, Oculista, Nec te huius pudeat: cum sit spagyricum. Vobis descripta est totius oculi anatomia, quid sit, porrò situ etiam opus est corruptio oculorum, quæ secundum tria accidit, scilicet substantiam, materiam & & formam, veluti anatomia docet.

Ex substantia, hi oculorum morbi oriuntur: Ophthalmia, cœcitas; ideò, quia substantia aberrauit in sua compositione, ita, vt coniunctio facta sit erroneè. Fit autem hac via, quòd radix, quæ Gemellos parere debet, vtrinque excurrit, id est, permixtè, & fiunt Strabi &c. Sic etiam, si centrum coagulatur à spiritu salis, tunc generatio falsa est, & cœcitatem parit. Et hæc de natiuis dicta sunt. Aliàs ex natura morbi nulli oriuntur. Item ophthalmia est multiplex; Quære in declaratione.

Morbi qui ex oculorum SVBSTANTIA.

Ex materia oriuntur cataractæ, scotomia &c. si resoluatur &c.

Ex forma morbi nulli oriuntur, nisi consūptio oculorum, si illi tabescant in forma, aut intumescant, ac ex centro suo egrediantur. Notate, quod hęc etiam laxatio ex consumptione vel tumore strabos faciat pueros, non ita natos.

Hac de re plura in his paginis non scripserat auctor.

Finis Fragmentorum Tomi V.

BIBL. NAZ. ... VITT. EM. ...

INDEX.

INDEX

In Libros Quinque Priores Medico-Chymicos Genuinos THEOPHRASTI PARACELSI.

Numerus paginam, litera *a* primam paginæ columnam, *b* verò secundam indicat.

A.

ABin sibini pagina 225
Aboali. ibidem
Absynthy vel rorismarini stella 374 b.
absynthy Sulphur. Sal. liquor centum & sex morbos mirabiliter curant. 377. b.
Abundantia & defectus quales morbi. 278. b.
Acatia & agreilia stipant. 211. a.
Academia latronum similes 232 b.
earum praiudicium taxatur. 77. b
academicorum reprehensio. 811. a
Accessionum duratio 547. b.
Accidens pro ipso morbo curatum à medicis. 409. a.
accidens pestis vt se habeat 433. a.
accidentia hostilia Alchymistæ 15. b.
pestis quibus anteuertantur. 411 a.
vna cum peste curanda. 431. a.
qualia ibidem
vulnerum accidentibus sequiora 420. a.
accidentium pestis cura. 412. b.
item spasmi, menstrui, maniæ & dysenteriæ ibidem.
accidentibus sublatis natura validius morbum aggreditur 409. b.
Acetosa hyemem, falsa æstatem referunt. 613. b.
acetosa duplicia. 323. a.
occulta quæ & vbi 324. a.
acetositas mineralibus insita ibid.
in variis est ibid. b.
humoris partes rodit 584. a.
fontalis duplex, perceptibilis & imperceptibilis. 323. b.
acetosum naturale. ibid. a.
accidentale. ibid.
Acetum lac separat. 558. a.
spiritu caret. 584. b.
rosaceum. 399. b.
Acida noxia neruis 467. a.
aciditas causa separationis sanguinis. 558. a.
congelat arenas & calculos. 584. a
terræ. 709. b
Acidulæ sunt Saturnea. 456. b
calidæ apud Friesacum 247. b
Egenthinæ omnium præstantissimæ ad stomachum. 321. b
Acori & caduci aqua & aëris similis natura. 674. b.
Actio requirit subiectum habile. 404. b
actiones humanæ aut ex Deo aut ex cælo. 683. a
Acuatius descriptio. 562. a
Acus qua cadauer linteis insuitur 392. b
acuta medicamina calculosis vitanda. 537. b
Adam ex paradiso eiectus 429. a
hominum non pater nec Eua mater. 200. b
omnium vetustissimus. 164. b
omnium tristissimus. 162. b
calidus & humidus fuit. ibid. a
ab Angelo artes accepit, 669. b
factus materialis. 167. a
quo peccarit. 368. b
boni causa. 163. a
is & Moses Cabalistæ 176. b
Adamas & magnes vt edant. 819. a
adamantis alimentum 812. b
durities deficiente ipsi nutrimento tollitur. ibid.
Ad emitum, 441. a
Adeps insensilis. 430. b
Admirari stultorum est. 197. b
admirationem sequitur perscrutatio. 110. a
admiratoribus omnia magna 636. a
Adulterorum examen. 395
Ægri sunt libri medicorum. 317. b
sanandi quæ habere debeant. 221. b
de morbi loco interrogandi. 564. b
ægris cur opus medico. 47. a
ægritudo in quib. consistat. 31. b
ægritudo permixta. 355. a
vt tractanda. ibid.
ægritudines secundum singula elementa quadruplices. 342. b
Ægyptiacarum dierum cognitio hodie adulterata. 668 b
Æquilibrium in homine seruandum 762. b.
Aer. 21. a
ante creaturas vniuersas à summo bono. 10. a
aër ab astris regitur, 708. a
corpus & non corpus 235. b
inspiratus non est aër hominis. 472. [illegible]
internus non externus pestis causa. 468. b.
in peste frustra emendatur externus. 398. b
non tangibilis. 198. a
qualis obuius talis attrahitur. 716. a
quid & vt inficiatur. 530. b
solus morbos pulmoni infligit. 701. b
Sulphuris, loco vulgaris attrahitur aëris. 715. b
aëris varia differentiæ. 708. a
pestilentis mundificatio . 385. a
aërem coagulant, camphora, spodium, fel ardeæ & balsamus de galbano. 542. a.
Æsculapius & Machaon. 114. a
Æstas & hiems hominem vegetant & absumunt. 593. b
Ætas hominis quæ. 750. b
Affectus humani quid in supernis gignant. 406. a
Agallia 484. b. 537. b
Agaricus confortatiuum in peste. 369. b
venenum muscarum 495. a
Agens quoduis requirit subiectum 121 b.
Agresta. 456. a
agreston. 530. a
Agri in Bohemia non stercorantur. 442. a
Alabastrinum quid. 441. a
Albertus Magnus. 3. a
Alkali. 505. b. 714. b
quæ comprehendat. 712. b
de serapino curat profluuium. 752. b
mineralium sumpti signa. 712. a
Alchimia. 206. b. 343. a. 345. b. 633. a
quid doceat & faciat. 324. b
quid tractet. 334. a
cur Negromantia dicta. 634. a
naturæ æmula. 756. b
mors rerum. 711. a
ventriculus externus. 208. a
præparationis magistra. 589. b
cur a Deo instituta. 275. a

alchymia necessaria medico. 321.b 341.b
vnde eruenda. 206. b
qualis. 274. a
an aurum paret. 342. b
est columna medicinæ. ibid.
naturalis artificiosæ index. 184.
alchimiæ finis 208. a. non aurum non argentum, sed arcana. 213. a
laus. 670. b
vtilitas & necessitas 273. b
quanta arduitas. 207. a
alchimia quatenus tractet auctor. 343. b
alchimista, quo fine à Deo destinatus. 13. a
qualis artifex. ibid.
qua virtute venenum separet & cur à Deo conditus ibid. b
naturæ æmulus. 211. a
alchimistæ potentia quomodo in homine se habeat. 14. b
alchimistæ cur viuaces. 720. a
alchimistarum error vnde ortus. 812. b
alchimistica opera quid noceant. 720. a
Alcool quid. 547. b
rei cuiuslibet subtilissimum. 537. b
vini exsiccati. 607. b
alcola partes & signa quot 798. b
alcolitæ vrinæ morbi ibid. a
Alexander Metensis 615. a
Alienum quid in Decalogo. 252. b
Alimenta in corpore. 18. a
medicamentosa. 98. a
omnia stercus habent. 815. a
alimentum quid. 44. a
homo est. ibid. b
nullum sine excremento. 65. a
omne primo est rude. 556. a
nostrum est quod nos sumus. 44. a
tale quale quod alitur. 754. b
alimentum omnes partes alliciunt. 325. a
alimento egent quæcunque viuunt 55. a
omnia viuunt. 812. b
alimentorum sola essentia quinta corpus fit. 520. a
Allium peste non inficitur. 437. a
est medicina pestis. ibid.
pestis præseruatiuum. 399. a
Alumen continet elementarem humiditatem contra ignem microcosmi 721. b
xxxij. morbos curat. 377. b
id & sal & vitriola differunt. 719. b
aluminis multa arcana 209. b.
aluminosi morbi qui 171. b
plumosi morbi qui ibid.
Spiritus commoditas. 719. a
præparatio & administratio. 722. a
Amarum conuertit dulce non contra 531. a
Amentia morbi diabolis perperam assignatur. 564. a
amentiæ species quinque. ibid.
Amna alkalisata. 456. a
Amor hereos. 126. b
mutuus vnde. 22. b
conciliatur quibusdam simplicibus 574. a
amoris conciliatio vel naturaliter fit, vel magicè. ibid.
fascinum per stercus. 581. a
hereos causa per corpus visibile 127. a.
Anabaptistæ perstringuntur. 141. b
eorum character. 119. b
obstinatio. 118. b
Anachmi 386. a
Analentia. 734.
Analepsia. 496. b
Anatomia per physicam & chiromantiam probatur. 655. a
medico qua noscenda. 654. b
maximi facienda. 40. b
quotuplex. 42. a
vna rerum omnium & quid 228. b. 654. b
quid doceat. 658. b
docet potentiam rerum. 638. b
exterioris hominis medico quam necessaria. 196. a
hominis ex Astronomia discenda 814. b
localis. 42. a
materialis. ibid.
cadauerum erronea, mera imperitia. 643. b. 821. a
matricis alia sana alia ægra. 692. b
morborum non corporum ad medicum spectat. 643. b.
mortis quid. 42. b
oculorum. 41. a
rerum ex operatione sumitur. 685. b
anatomiæ forma vnde noscenda. 658. b
ordo & linea. 40. b
imperitia incommoda. 41. a
vtriusque necessitas. 828. a
vrinæ necessitas. 81. b
in omni anatomia quæ spectanda. 827. b.
Angeli cur naturæ abdita sciant. 636. b
angelis omnibus natis erit dies nouissima. 637. a
angelica natura hominis vnde. 636. b
Anglia cretosa. 456. a
Animalia omnia ante hominem. 359. b
quot ante hominem fuerint. 360. a
cruoris tartarum tantum concipiunt. 311. a
omnia suam habent resinam. ibid. b.
quæ ex cadauere hominis 540. b
quæ venenum digerant. 370. a
animalium omnia sunt in homine 652. b
Annus est duplex. 724. a
vnicus tantum est. ibid.
mineralium. ibid.
Platonis. 765. a
Thaletis Milesij fuit ccclxix. dierum. 750. b
anni quot dies & partes. 724. a
microcosmi horæ sunt vigintiquatuor. 379. a
terræ æstas & hyems quales. 724. a
Anodus. 449. a
is & calx qui operentur. 529. a
Anodyni descriptio. 478. b. 479. b
Anthera. 488. b
Anthos lutei præparatio, vis. 352. b
Antichristus est vermis. 425. a
Anticipationis & cunctationis febrilis causa. 478. a
Antimonium. 714. b
quæ comprehendat. 712. a
contra ictericiam glaucam. 491. a
caduci remedium. 673. a
putredinem arcet, item vini essentia, Sanguis humanus coralli. 546. a. b.
Saturnũ trāsmutat in venerē. 627. a
id bismutum & metalla tartara dant. 298. a
antimonij dos & laus. 297. a. 587. a
sumpti signa. 712. a dosis ℈ ß. 503. a
Anus est zephirus. 631. a
& vesica emissoria conuenientissima. 817. a
Apodeldoch remedium lapidis cum vlceratione. 329. b
Apollinis opera vnde facta. 405. b
Apoplexia. 737.
est pulmonum infarctus à mucilagine. 524. b
fortis vis Dei. 601. b
iustius dicitur Mercurius cacochymialis. 43. a
apoplexiæ cur cibus, potus, humores non sint causa. 603. b
futuræ signa. 504. a
cuiuslibet signa. 546. b
signa. 547. a
tres causæ. 603. a
generatio. 732
Apostema maniæ causa non est 606. b
non naturale. 739.
apostematis in pulmone aut pectore præcautio. 746. a
apostemata & carbunculi vt fiant. 430. a
apostematum generatio. 738.
Apotheca naturæ est mundus. 277. b
apotheca & apothecarius hominis qualis 278. a
apothecarius naturæ Deus. 277. b
Appetitus corpus sibi fingit. 425. a
directorium rei sumendæ. 411. a
prægnantium à matrice non à ventriculo. 160. b
vis. 123. b. 759. a
appetitus promiscuè omnia dandi in cura tartari. 325. a
appetitus pulmonis varij. 709. b
Appropriata se inuicem frangunt velut acetum & lac. 561. a
in sua natura vnà sunt 560. a
specificæ duplices naturæ. 561. a
appropriatio est vltima causa distributionis alimenti. 559. a
Apum rex ex gobio. 372. a
Aqua. 21. a. 295. b
apprimè necessaria in homine. 269. a
butyro feruido iniecta cur crepat. 671. a
cibus est lapidum. 812. a
cur sulphur & hoc vicissim illam trahat

trahat. 379.b
cur flauescat 592. b
materia prima mineralium & lapidum. 307.b
matrix mundi. 91. b
matrix omnium rerum. 80.b. 162.b
qui probetur 456.b
si destilletur putrescit. 442. a
mater elementorum 361. a
ea & terra ab igne & aere reguntur. 559.b
articulorum est sinouia 443.b
lumbrica. 456.a. b
fortis omnes lapides vi specifica frangit. 560. b
marrubij, barbæ Iouis, betonica nenufaris contra morbos minerales. 722. a
panis porcini diaphoretica 714.b
prunellæ in peste vtilissima 532 a
Saturnea 456. a
specula cerebri hydropem lethalem prodit 477. a
vita contra mortem 437. b
aqua mira vires 561. a
articulorum duplex excrementum 82. b
de cerasis præstantia in ictericia 756. a
tartari præparatio. 588. b
vitæ penetrantissima præparatio. 588. a
ex aqua lapides, metalla 641. b
aquæ ferrum soluentes 326. b
fortes metalla soluunt 561. a
vnde parentur & earum spiritus quid noceant. 719.b
graduationis 720.a
regum vt parentur. ibid.
aquositas salis quotidie excrementaliter exit. 795.b
Aquilatus. 191. b
aquila vbi cadauer 269. b
aquilegium spinosum quid præstet in tartaro 326. a
Arabes & Chaldæi quales medici 3.b
Aranea vt appendenda 491. a
ex realgare 172. a
araneæ industria & beneficium. 392.b
ex igne. 494 b
ex menstruo à Diabolo excluse. 495. a
Arbor fructum fert ex scientia 275. b
bona bonos fert fructus vt intelligendum 103. b
boni & mali quid. 359.b
morborum & rerum medico noscenda. 356. b
arboris & oculi comparatio 827. a
arborem nigromanticam truncans cur seipsum vulneret. 25. a
arbores quædam epilepticæ 564.b
Arcanum quid. 106.a. 498. a. 712. b
est cælum medici 594.b
solutione proditur. 209. a
edant medicinæ. 691. b
corpus impedit. 209.b
potius natura menstruosa. 508.b
arcanum de stilla 252. a
in arthritide quale 594. b
Auerrois contra hydropem cordis 476. b
calculi vesicæ 330. b
cordis aurum potabile 351. a
lapidis 329. b
renum, splenis, hepatis 352.a. 353. a
arcani auri descriptio 351. a
processus scriptus non est. 210. a
tartarei præparatio. 327. a
arcana 50. b
a medicina quo differunt 203. b
omnia ex igne 209. a
coctura suffocantur 212. b
cur sic dicta. 589 b
omnia ex cælo 821.b
multa in expulsis. 810.b
quæ verè sint. 208. b
quæ cuiuslibet partis in hydrope 526. a
sunt feræ 692. a
quibus maiora vel minora dentur 673. b
rerum quæ 42. a
sunt volatilia 208. b
generalia non specialia, sunt sumenda & quidem ex his quæ morbum pepererunt. 712. b
maniæ ab adiutoribus dæmoniorum sunt discenda. 607. a
contra morbos principalium membrorum. 729. b
ad ictericiam, araneus, lacertus, stercus equinum, rhabarbara. 489. b.
natura medico scienda 414 a
podagræ quinque, earum præparatio qualis 328. b
soluendi tartari 327. a
tartari è lapidib. petita ibid.
sola alchymia pandit. 210.b
operari sine corpore 242. a
arcanorum aliquot formulæ 589.b
vii. 205. a
Archelaica secreta. 670. b
Archeus est dispensator rerum corporis 528. a
alius in viro, alius in fæmina. 98.b
archei discretio 173. a
in corpore vis 97. b. 815. a
opitulatrices duæ virtutes expultrices. 299. a
corporis ratio. 297. a
archeitas in sale sita 529. b
stomachi quibus confortetur 492. a
Archidoxa astronomica. 727. a
archidoxis author cura singulari conscripsit. 667. a
Ardor a sulphure 66. b
ardoris gulæ causa. 69. b
ardorem bubonis tollit sulphur in vino coctum 376. b
Arenæ vrinæ quales. 481. a
qui coagulentur. 560. a
Argentum cura lepra alba 503. a
est Saturnus 724.
laxatiuum. 720.b
argentum viuum, venenum. 251. b
est Luna 722.b
viuum quid in nobis operatur vt Luna cæli, sed hunc fugere non possumus illud vero bene 724. b. 725. a
argenti viui genuina appellatio ibid.
a morbis cæteris differunt. 722. a
Aridura. 593. a
vt fiat. 625. a
extremor. contractio, extensio, collapsus, stupor, vomitio contracturam sequuntur. 585. a. b
non est ab obstructione 594. a
est defluxus liquidi 625. b
quæ vere dicatur. 626. b
particularis dolores magis mouet 625. a
vniuersalis sudolens est 593 b
aridura causa 593. a. 626. a
generatio ibid.
genera quot 593 b
signa distinctiua 625. a
cura duplex. 627. a
dolor variat ratione subiecti 625. a
particulares & vniuersales dolores discernuntur. 627. a
præest Saturnus ibid.
aridurам duplicem artus sustinent ex fæce internis membris 593. b
Aristoteles 188. a
taxatur. 148
is & Albertus notantur 642. b
is & Galenus notantur 102. a
Arlatum tempus 383. b. 471. a
Aromata orexuncura 445. a
Arophi renum in ea delet. 352. b
Arsenicus arsenicum, venenum venenum curat. 341. b
venenum maximum 255. a
est minerale aqueum 169. b
hominem interimit. 708. a
arsenici feruor vt eludatur. 720. b
vires. 11. b. præparatio. 255. a
delphus 384. a
arsenicalia quotuplicia. 471. a
arsenicalium morbi 171. a
quot genera 381. b
arsenicarum stellarum vires 11. b
Ars phantasia 30. b
non est coactio 193. b
omnis necessaria a Deo accipit 121.b
propter abusum non temnenda 273. b
ars a medicina differt 71. a
signata quid. 312. a. 324. a. 364. b
medicis necessaria 327. a
in quo posita 365. a
eius laus ibid.
medica vt exercenda 260. a
cur longa, & ex quibus constet 751. a
medica per se breuis illis, qui donum veritatis habent & non in ambagibus versantur ibid.
artis propria primo discenda 375. a
præstantia ibid.
eius & naturæ similis præparatio

tio. 556. b
artes ex alchimia 675. a
ex philosophia 674. b
ab experientia 673. a
inuenta per nigromantiam & necromantiam ibid.
ex pyromantia ibid.
ἄτεχνις 257. a
ex astronomia 674. b
ex physionomia ibid. a
ex geomantia 673. b
ex anatomia 674. b
ex chiromantia ibid. a
omnes à Deo 217. b
omnes perfectiones in spiritib 143. a
omnes in Planetis 686. a
omnes discuntur institutione 220. b
à consiliis imprudentibus 672. b
non omnes in vno loco 255. b
non vltro eueniunt sed quærendæ sunt. 256. a
pauperculæ 257. b
sunt vbi artifices 269. b
artium ab insomniis inuentio 672. a
creator Deus 669. b
finis. 141. a
doctor & discipuli æterni 669. b
via septem 1°. per spiritus & angelos 2°. per consilia 3°. per experientiam 4°. per sortilegia 5°. per chiromantiam 6°. per physionomiam 7°. per formam. 670. a. b
artes diabolus adulterat. 218. a
quomodo acceperit Adam 669. b
Artemisia in cœlo Venus 228. b
puerperæ purgandæ 443. b
Arthetica 744. a
eius generatio 314. b
Arteriarum dolores omnes ex glutine. 452. a
Artifex corporis duplex 810. b
artifices ibi vbi mineralia 257. a
quibus fumis quilibet obnoxij. 718. a
artista & cœlum vt similes 628. b
artista subtilitatum omnium authores 575. b
Ascarides 494. a
Ascendens in phlebotomia sedulo cognoscendus 772. a
suus cuilibet parti proprius 619. a
ascendentes quot in homine 201. a
Ascites 735
Asmathem 129
aspectus matris qui fœtui noceat 167. b
nouilunorum nihil conferunt pesti. 434. b
planetarum in phlebotomia non attendendi 766. b
Assa colorum promotrix 97. a
Assaly quid. 490. b
Assumpta vt in corpore maneant. 520. a
asthma. 707. a
tribus modis pulmoni infertur 708. b
asthmatis causa. 505. a
cura 714. a
signa 505. b. 547. a
varia causa 709. b
remedia 505. b
eius & luis metallicæ vna theoria 707. a
eius & morbi metallici vna theoria 708. b. 709. a
asthmati & lui metallicæ obnoxij. 707. a
Astrum basis scientiæ cœlestis 199. b
in morbo duplex considerandum 681. a
omne est corpus inuisibile 641. a
pater est hominis ply 200. a
quilibet morbus 680. a
summum in homine est ibid.
terra 664. b
astra an fingant hominem 167. a
caducum matricis producunt 681. b
corporis quæ censenda 235. a
elementorum 753. a
essentias angelorum & diabolorum præsentant. 636. b
hominis homo sunt 632. a
in homine omnia 235. b. 421. a
astra improbitatis humanæ causa non sunt. 260. a
in cœlo se librant 198. b
in mundo angelico nulla 636. b
liberrima 8. b
liberè vagantur 235. a
medicum gignunt 780. a
medici opus perficiunt 207. a
nihil possunt in generando homine. 149.
nihil in fœtum iuris habent 161. a
non inclinant 8. b. 10. b
mutationem in se habent ibid.
nihil potestatis in corpus habent 7. b
qua ratione corpora nostra occidant 8. a
vt per cutem infringantur 236. a
vteri quadruplicia proferunt 678. b
astra portat chaos 235. b
astris quatenus indigeamus 8. b
astrorum in hominem vis 572. b
astronomia quid tradat 197. b
ea. philosophia, medicina ars vnica 413
physica medico necessaria 723. b
astronomiæ contemptus causa inscitiæ 251. b
ignarus nunquam fit medicus 18. a
imperitia medico damnosa 818. b
astronomia 191. b. 345. a
vnde auguretur 406. a
quadruplex 228. b
quæ signa præternaturalia accipiat. 424. a
astronomo minor homo non cognitus. 202. b
astronomi 665. a
notantur. 163. b
duplices. 345. a
genethliaci taxantur 350. b
in specie & indiuiduo nihil sciunt 419. b
pestem per collationem præteritis præsagiunt 417. a
vnde prædicant 470. b
astronomorum supercilium. 62. a
astronomus cœli facies duplex 421. b
Asula & rebisola contra morbum metallarem. 729. a
Athanar 80. b. 576. a. 669. a
aquam ab oleo separat. ibid.
aliter operatur quam ignis 520. a
Attractio à sulphure non calido 358. a
Attractrix virtus promiscua trahit. 301. a
attractrix & expultrix in matrice vna sunt sed variabiles 301. a
Attila Hunnorum tyrannus 246. b
Auaritia ex cœlo hominis 424. b
eius vis 83. a
Auctor vide Theophrastus cur alio more de morbis loquatur. 521. a
qua pulsus causa de podagra scribat. 634.
eius quod propos'i m 5... b
auctores ac magistri triplices 636. a
quo admittendi 95. b
qui pro testimonio admittendi 102. a
auctoribus fidere inscitia est 210. a
Aues spiritum gabalisticum habent. 177. b
auium præsagia naturalia ibid.
Augustus, Iulius vermium causa 608. b
Auicenna taxatur 148. 618. a
is, Galenus, Hippocrates discipuli tantum sunt non magistri 651. a
Rhasis medici naturales 2. b
is & Galenus nugatores 402. b
vterque notatur 618. a
is & Valescus notantur 448. b
Aureus pendet ℥ 1. ℔. 481. b
Auribus nihil infundendum 549. a
aurium &c. qui stomachi, oculorum quæ excrementa 801. a
iis nihil infundendum præter tuttiam 509. b
Aurum est mercurius coagulatus 722. b
generale arcanum 713. a
sui elementi morbus est veluti omnes mineræ 170. a
cura lepra rubea 503. a
cura summa tartari 526. b
caret vitriolo 323. b
confortat cor 341. b
incarnatiuum optimum 439. b
est cor, Luna cerebrum 341. b
id, argentum, scoriam aut æruginem non emittunt 717. a
etiam sine corrosiuis soluitur 331. a
id & argentum in metallo vno 128. b
solutum membra roborat 631. a
diaphoreticum pro peste 755. b
confortatiuum hydropisis 623. a
id, gemmæ remedia pestis 419. a
aurum potabile essentiax in hydrope pulmonis 477. a
idem est cordis arcanum 351. a
purpuratum 581. b. quid. 587. b
auri contra caducum præparatio. 673. a

essentia

essentia quinta hominem renouat. 557. a
qua dosis. virtus in solo colore inest. 587. b
vncia quinque vix auri drachmam vnam continent 681. b
auri potabilis vis & laus 587. a
praeparatio ibid.
aurum argento praestantius auaritia fecit. 51. b
Auster est vmbilicus 598. b
Auxilium omne a Deo 142. b

B.

Balneum podagrae obest 328. a
id & sra corpus aperiunt 5 1. a
de rapis tollit dolorem tartareorum 488. b
raucis noxium 505. b
balnei ex rapis vsus contra tartarum. 537. b
balnea colicos contractos faciunt. 585. a
ea & inunctiones quando calculo nihil commodent. 449. a
artificialia qui paranda 3:5. b
balneatores plerumque consumuntur. 502. b
Balsamatio praeseruatiuum pestis 434. b
balsamus hominem sustentat 330. b
quid, putredinis praeseruatiuum 452. a
... 529. b
qui contracturam curet 467. a
contra contracturam 5... a
cum galbano & oleum vulpinum contracturam curant 6... a
is & flores antimonij a lepra praeseruant. 545. a
natura 1... a
conseruat antimonium, manna. 503. a
mumiae summa medicina pestis. 412. a
terrae 3... b
balsami humani subiectum sal ibid. a
Bangouia 712. b
Barba rubra dolosior atra 636. b
Basilea tangitur 157
Basiliscus visu interficit 124. b. 343. a 419. b
visu interficiendo suis se interimit 124. b
visu inficit. 4... a
ex veneno menstrui mulierum ... a
sine matre nascitur ex vitello patris. 4... b
basilisci generatio 327. a
venenum quale. 417. b
collatio cum peste 40... b
Beatitudo aeterna summum bonum. ab hoc secundum cognitio naturae 148
Benedicta garyophillata quid in tartaro praestet. 33... a
Berillus ex glacie 62... a
Bicipites vt nascantur. 158. b
Bilis ob crassitiem stomachum & intestina non transgreditur. 596. b
Bipedes caeteris praestantiores. 150
Cyclopes, monoculi an ab vno patre. 149
Bismutum tartarum dat. 298. a
Bitumen peruersum quid. 443. a
Bleiberg. 247. b
Boletum ceruinum confortatiuum in peste 369. b
Bolus mercurium transplantat in Saturnum 627. b
boli generatio 730
Bonum omne ab Adamo 163. a
omne a Deo 138. a. sic medicina ab eodem 266
a malo cum periculo elicitur 715. a
malo vbique opponitur 322. a
nimium venenum est 781. a
id & malu in omnib. elementis 471. a
bona omnia hominis sunt 144. a
Dei extollenda sunt cuilibet 277. a
bonorum qui vsus laudi sit 218. b
diuersi ratio ibid. a
bona mala vbique permixta 71. a
Boreas est ... 598. b
Borrasia 374. a
Bos lateger vix octo libras habet liquoris ... 480. a
Bototbinum est ... morbi 64... a
Bructerus 146. a
Brunsuiga 374. a. 674. a
Bubonum durities vnde 387. b
Buso remedium in peste 251. b. 298. a
Bulla quid noceat. 800. a. 804. a
in vrina qui noceat 797. b
Bursa pastoris sanguinem sistit & non sistit. 239. a

C.

Cabaliae prisci ignari 408. a
cabalistica 371. b
pars magiae 409. b
Cacedonium calculus pessimus 442. b
ex cacedonio ... elicitur 614. b
Cacoethes scribentes taxatur 268. b
Caducus 615. b. 665. b
ex animi affectibus 607. a
est morbus spiritualis 574. b
est tonitru 664. b
morbus vitellus 42. a
prouratio ... 618. a
quomodo generet ... 666. a
quot remediorum modis curetur 574. b
seminarium quo latentes morbos suscitet 689. a
materialis vnde 679. b
matricis ex ... non ex humoribus 687. a
mali ... matricis ... 6... a
vt ... ibid.
caduci antiquioris ... pestis ... hominum ... 543. a
aperitio superfluosa superstitio 116. b
causa 66... b
alimentia 679. b
... ibid.
caduci causa tonitru 6... b
cura. 6... b
qualis 682. a. in qua consistat 6... 7. b 66... a
curatio duplex. 668. a. 671. a
cura canonica 6... a. b
confortatiua qua ... a
descriptio ex cabalia petenda 617. a
examen 498. b
generatio 687. a
parox smi qui fiant 68... b
varij vnde 6... b
medicina duplex. corporis & spiritualis. 574. b
remedia qualia esse debent. coagulatiua contrat. ... specifica 5... a
quatuor species 66... a
diaeta qua 5... a
remedium ... 35... a
id debet esse generale speciebus omnib. conueniens 57... a
caduci causa in omnibus viuentibus sunt nutrimentum, ebullitio spiritus vitae 565. a
incurabilis cura quae consideranda 497. b
sedatiua quae ... 575. a
signa duplicia 689. a
ventris & membrorum cura vna est 496. a
viri signa 678. a
caduco obnoxij mustella, leones, sciurus 616. a
caduco viteri cur solae foeminae teneantur 680. b
caduci matricis quatuor sunt sanguinis, carnis, ... 685. b
caducorum differentia ex anatomia partium discenda 688. a
ex initio 542. b
generatio 734
remedia hirundo. papauer, ... ex elementis 674. a
Caepe pestis medicina 457. a
Casa ... 352. a
Cagastrum 256. b
cagastri morbi ... ibid.
Calcedonium & crocus aquam tingunt 497. a
Calcinatio quid. 343. b
Calculus 39. a
authori tartarus cur dicatur. 448. a
metaphorice ita dictus 285. b
non nascitur ex phlegmate ... 44... a
is & arenula qui different 56... a
solo dolore proditur. 763. a
quot saepe annis colligatur 448. a
in renibus vt coaguletur 50... a
lutosus conglomeratus non curatur. 448. a
perlatus 322. a
calculi generatio extra tartarum quib. familiaris, cum generationis modus. 83. a
locus 84. b. 85. b
signum 4... b
secandi temeritas 529. a
materia est omnis vrina 445. a
vesicalis ... 4... a

calculo qui magis obnoxij. 84.b
in eo pro inungendis renibus 748.a
calculi omnes in aquam soluendi 562.b
quando plures & qui fiant 73.b
ex articulis 452.a
in renibus quales 448.b
cur non virides, cyanei & nigri 73.b
calculis vnde color ibid.
calculos & arenas aciditas congelat. 584.a
calculosi omnes cur non contracti fiant 584.a
multi nec tamen ex ingestis aut hereditario 450.b
Caldarium 589.a
Calicea est fungus iuniperinus 538.b
quid. 488.b
Calor vt gignatur 620.a
is & ignis diuersa 721.a
vbi is est ibi ventus 446.a
is & frigus moderata gignunt 363.a
fœtorem stercori conciliat 815.a
gradum excedens causa putredinis & vermium 608.a
duplex. 767.a
natiuus est sicut sol in mundo 757.b
febrilis quis 758.b
qui differt a natiuo ibid.
caloris humani dignitas 50.a
putridi affectus 826.b
caliditas ab igne 59.a
Calui villosis meliores 656.b
Camphora, mumia, spodium caduci remedia. 673.b
Cancer morbus ex influentia 776.b
vt curetur 778.a
cancri extingunt inflammationes & resoluunt tartarum 311.b
Canis morsus cui lædat 425.a
natus in vulnere a cane morsi 369.a
magnetē habens miracula edit 336.a
os concoquit 323.a
in pano, cucul' quando vomat 369.a
vetulus loco non assuescit 765.a
canū morsui medetur lucij cutis 365.a
Cantharides vt parentur 537.b
diuretica 484.a
Caput admodum sensile 616.b
mortuum quid 295.a
capitis doloris curatio 397.b
remedia 507.b
causæ tres ibid.a
capitella alborum alkali colores eluunt 629.b
Carabe 308.a
quid & vbi reperiatur 477.a
eius & sapphiri stercus 812.b
Carbunculus qualis morbus 523.a
carbunculi vnde dicti ibid.b
Cardo benedictus & curat & conseruat præ tartaro 326.a
Carduus contra pleuresin 365.b
licet spinosus tamen homini salutaris 138.a
Carinthia cur sic dicta 245.b
quando angustior facta ibid.a
metallifera 246.b
eius translatio in Austriam 246.a
fodina prima Germanorum ibid.b
Carinthij a Carolo Magno regalia accipiunt. 245.b
Caro vt paretur in medicinam 325.b
non prodest, spiritus viuificat 177.a
capræ & fumus mercurij sublimati caducum gignunt. 542.b
suilla & brasica noxia 483.a
suilla bauarica leprosis similes facit 546.a
carnis color 800.a
carnes ferina admodū tartarosa. 312.a
Cartilaginis color 800.b
Caseus ex quibus constet 530.a
casei quæ ratio & natura 456.a
diuersa materia 309.b
in Augusto & Iulio facti putrescibiles & vermiculosi. 608.a.695.a
Castorum examen 395
Catalepsia 496.b
Catalentia, epilentia à nucha oriuntur. 496.a
Cataracta 549.a
Catarrhus ariditas causa nō est 594.a
Catena Veneris 368.b
Caulis romanæ laus & cōpositio 612.b
Causon quid. 507.b
Causa distinguunt morbos nō oculi 627.a
Cemgotum 542.a.498.a
eo caput in caduco secandū, aer coagulando spina dorsi aperiēda 543.a
Centaurea herba hepatica 442.b
febres purgat ibid.
ea & crocus colorē attrahunt 487.a
eius liquor serpentes interficit hypericum bufones 499.a
Centrum 413.a
rebus nomen dat. 685.a
fœmina 93.a
morbi in omnib. obseruandum 539.a
centra morborū quatuor & quæ 529.b
pariunt morbos. 201.b
Cephalica qui fiat. 565.a
Cerebrum 19.a
vt comprimatur 572.a
id & cor valde distant 403.a
id, splen, cor, pulmo, renes 19.a
id, pulmo & ventriculus a spiritibus metallicis afficiuntur 718.b
doloris impatiens 605.b
luna microcosmi 393.b
an lunæ dicatum. 727.a
aere indiget 717.b
non euacuatur per aures 403.a
felis insanire facit 581.a
cerebri color 800.a
confortatio 742.
præsidia quædam 351.b
cerebri ... sunt ibid.
Ceremonia desperationi affinis 144.b
ceremonia nullius virtutis 145.a
quos spectent ibid.
in quibus consistant. ibid.
adultæ superstitionē augent 144.a
eas Deus reprobat ibid.
cur eas Satan inuexerit 145.a
Cereuisia tartarū duplicem gignit 61.b
Cerui cordis os defensiuū pestis 412.b
vrina eius in peste 372.a
Cerussa ex plūbo molibdæis &c. 646.a
Ceuilius lithiasin à proprietate curat 561.a
qui in terra gignatur 560.b
Chaos 598.a.707.b
astra portat 235.b
in homine quale 496.b
eius natura 598.a
minerale nutrit immobilia 812.b
pulmonis cibus 708.a
per vniuersū corpus diffusum 552.b
chai natura vnde 708.a
influentia ex dominante minera cognoscenda. 710.a
Characteres præstigiæ non sunt 137
characterum operatio ibid.
ortus & vsus nō est superstitiosus 141.b
de characteribus qualiter sentiendum 140.a
characteralis sanatio quomodo peccet. ibid.b
characteristica ars collectitia 146.b
characteristica vis & certitudo 387.a
Charitas est emortua 258.a
est radix medicinæ 659.b
charitatis quæstus 258.a
Dei & proximi defectus signum desperationis 175.b
Cheiri sanitas hepatis, eius præparatio, hepar roborat, sanguinē nouat 352.b
Chelidonia a peste præseruat 373.b
ea, centaurea, pediculi ictericiæ remedia. 658.b
Chelidoniam oculis prodesse qui interpretandum 373.b
Chibur vt preparetur 354.a
balsamus pulmonis ibid.
Chiromantia. vnde 639.b.657.b
artium inuentrix 408.a
est inuentrix remediorū pestis 435.b
multarum artium inuentrix 674.a
ea & anatomia 655.a
qui consideretur à medico 639.b
est vel externa vel interna 638.a
Chiromantiæ dignitas 639.b
laus & vsus ibid.
subiectum manus 640.b
Chirurgia 646.b
eius subiectum ... 2.a
chirurgi & balneatores quales 215.a
Cholera. 21.b.342.a
est morbus 27.a
figmentum 226.b
in sanguine non est quærenda 772.b
non est causa tincturæ 629.a
nulla in corpore 824.a
ea & melancholia nihil sunt 817.a
ea & phlegma mera medacia 341.a.b
Christus in persona visibilis fuit 612.b
est duplex medicus 429.a
qua vi curarit ibid.
Scaturigo vtriusque salutis 251.a
sine medio satiat 136.b
solus finis philosophiæ 154.a
non omnibus probatus 214.a
Christi verborum sensus 104.a
dictum explicatur 244

at.si

ætas quanta 750.b
discipuli quales electi 104.a
doctrina efficax 251.b
Chorea lasciua est morbus S.Viti 568.b
quid & vnde 117.b
chorea lasciua cura 578.b
causa duplex, vna ex venenis risum altera ex obiectu imaginationis 568.b
chorea lasciua infantes qui corripiantur ibid.
chorea iracunda vt curetur per imaginationem 578.a
Chorea varia forma & vnde 569.b
a visu & auditu modus seu generatio ibid.a
tres species & tot cura 578.a
naturalis remedia 575.a
meretricum quales 569.b
Chronici morbi sine gradibus spag ricis sanari nequeunt 551.b
vnde iudicentur 807.b
Cibus 366.b
quid & medicina & quo vtraque digestionis 691.a
est astrum 679.b
est homo 97.b
natura innata præsertim ante crises cum vesiculo obruditur 759.a
nullus veneno caret 610.b
& potus optimus qui simul fit medicus 755.b
quia hominis vastet 18.b
tenuis conuenit in morbis repentinis & intensis & cur 755.b
terra ros 622.a
vbi est, ibi stercus 809.b
cibi digestio 445.b. 811.b
in corpore qualis præparatio & digestio 480.a
partes duæ sunt sanguis & excrementum 309.a
in vno bolo omnes partes hominis insunt 815.b
circa cibum tria in stomacho contingunt 378.b
in cibo dando quæ spectanda sint 758.b
cibi ac res aliæ quo pacto tartarum gignant & cum eo plures paroxysmos inducant 309.a
alimentosi an a medicamentosis differant 97.b
omnes tartarum habent 456.b
corrumpuntur stomacho praue habente 309.a
debent simul esse medicina 756.a
potulenti 70.b
stomachi duplices ingesti, non inerti. 610.b
veneno nobis sunt 17.a
sunt subiectum morborum foris ingredientium 421.a
medicati & eorum dosis 756.a
vermiculos insalubres 667.b
leues. 70.a
ciborum qualis mutatio 4 2.a
medicamentorum dosis & vires æstimanda 756.a
Ciconia serpentes comedit. 323.b
præparata potenter pestem extrahit 320.b
Cicuta rationi noxia 605.a
Cinis sal est sal autem materia tartari 309.b
cineratio in sale 66.b
Circulus etiam in puncto 201.b
vrina quid notet 801.a
Citrinus lapis 484.b
Clarum est ex crystallo 534.b
Clysteres medicamen turpissimum & vilissimum 464.a
Coagulatio vnde 59.a
finis omnium metallorum excepto mercurio 721.b
opus spiritus salis 298.b
non fit sine oblectatione spiritus salis 209.a
quo differat a congelatione 59.a
tartari & glaciei quid differunt 328.b
duplex ratione assumptorum & naturæ ipsius 556.b. 557.a
coagulationis causa spiritus salis 298.b
item duplices, tritus hunc est 298.b
coagulationes a quot elementis 60.a
coagulatum omne locum peculiarem posuit 305.a
nec expellitur nec attrahitur 302.a
excoagulato omnia 519.b
coagulatorum & resolutorum perpetua reciprocatio ibid.a
coaguli cura 479.a
Cochab sidus 371.a
Coctionis ventriculi bona. 780.a
coctiones æstate & autumno cur peiores 758.b
calida tartari occasio 309.a
coctura pharmacopœorum nihili 212.b
Codices medicæ bibliothecæ elementa. 296.a
Cæca tempestas qui fiat 616.a
cœio visus non deest 61.b
cæcitas &c. ex caduco 687.b
Cœlibatus an vouendus 127.a
Cœlum ægrotans malum in hominem transfert 203.a
arcanum medici 594.b
an corpora dat homini & fingat 7.a
ager fit seminis scil. imaginationis hominis 367.b
colores in homine educit & quomodo 596.a
consenescit vt homo 253.a
dominus hominis 414.b
duplex superius inferius 614.a
externum non inclinat hominem non regit ibid.
ex terra hac ex illo suum liquidum trahit 633.b
fauet virtutibus 456.a
hominis, medium quibus promouetur quibus reprimatur. 601.a
hominis hominem regit 632.a
hominis stabilis 426.b
in fertur superior e beneuolentia 595.a
in eo hominis vires 629.b
in homine non habet nisi ab eodem acceptum 425.a
infantes nihil commendat 19.a
id & terra vna me entia 815.b
id & homo quotidie aliquid noui fingunt 367.b
in mundi initio æquilibre fuit 526.a
id & elementa non nisi irritata nos lædunt. 415.a
inclinat non cogit 418.b
laborator mirabilis 619.b
magistratus superior 424.b. magistratu superius ibid.
medicum fit medicum 626.a
medicus quid. 624.a
mechanicum est 620.a
moderatur vniuersa 367.b
morborum seminator 759.b
mundi non est nobis aduersum 419.a
matat chaos 708.a
nomina dat morbis 240.a
non corpus sed arcanum tantum tribuit 346.b
non secundum suam voluntatem sed naturam suam agit. 4..b
omnia producit 614.a
operationis similis 619.b
omnes otiosos habet 679.a
opus ex miris 597.b
philosophus artificiosissimus 6..a
pater artificum ibid.
physico duplex considerandū 622.a
id planeta, ascendens, constellatio &c. vnum 630.a
quæ proferat 340.a
quid. 106.b
sibi ipsi medetur vt canis 202.b
sapienti famulatur non dominatur 427.a
tinctor 596.a
tam affabrè propter hominem factum 814.a
vermium causa 605.a
vnde constituatur 166.b
vita terræ 59.a
vindex factorum bonorum & peccatorum ,68.a. 425.a. maiorum 412.a
cœli cura 592.a
dei, oratio qualis sit 619.a
eius & hominis vna operatio 679.a
eius & intellectus par ratio 619.a
facies duplex astronomis 423.b
in inuentia quis auertatur 713.b
manus stella 417.a
motus constans 620.b
vnius cur non vna affectio 201.a
vim impedire non imitari potest 602.b
terminus, terminus vitæ 617.b
Cœna Domini in aliud quid versa 174.b
Cœnobiorum fornicatio condemnata 388.a
Cognitio morbi Domini est etiam cognitio medicamentis 41..a
quæ perfecta 189.a
fiat sensatione potius scriptione siue cognitione 2 0.b
qui ante in quibus cognoscit tantum flagrat. 202.b
Cohob. 351.b. 47..a

Coitus raucedinē parit in leprosis. 545.a
cum roborans satyrion 364.b
Colchicum 219.b
Colcitan 614.b
Colcothar, eius usus 99.b
Colica 39.a. 533.a
à loco ita dicitur 631.b
Australis, Eurica, Zephirica quid. ibid. a
ea & iliaca unus morbus 465.a. 598. b. suo loco differunt 531.a
ea seu ventus subtilis quomodo in artus erumpat. 600.a
insanabilis qua 529.a
pro luna faciei sit. 632.a
quid & quid non 465.a
quid & qua eius causa 630.b
quid & qua eius sedes 461.b
Sebethinā 227.b
ut terminari soleat 630.b
ut in artus transferatur 631.b
colica causa duplex exposita 599.b
causa qua 630.b
excrementa non sunt. 599.a. sed unica gutta 465.a
cura. 633.a
arcana pinguia 466.b
quotuplex 631.b
curanda arcanum 600.b
experimentum in principio vel paroxysmo præsente 747.b
eius & arthritidis ex ea nata curatio. ibid a
colicæ genera varia a sale 356.a
generatio eadem qua ventorū 598.a
dolor a pontagio 465.a
modus triplex 599.a
sedes & motus 465.a
signa 464.a. 630.b
cardinales quatuor 598.b
species. 191.a
vinum essentiale 747.b
venti subtiles 631.b
de colica sententiæ diversæ 446.a
in ea, laxativa cur non conveniant. 465.a
Collectum quid. 441.a
Collyrium ad scotomiam 510.b
Colocynthis vermes valde exigit 494.a 495.a. 541.a
ut & agaricus 540.b
colocynthis ex saccaro & vicissim 612.b
Color est spiritualis non corporeus 595.b
ex semine est 286.a
ex putredine de morbis nihil indicat. 818.a
morbum testatur 537.b
mutatus morbi index 596.a
omnis est corrosivus 487.a
quid in homine p … & an de humore testetur. 22.a
in urina quis sit æstimandus 794.a
duplex 816.a
albus frequentior & prior post flavus 596.a
lazurius 501.b
orizeus ibid.
coloris cruoris tres sunt ordines. 795.a
colores 40.b. 645.b
de vitiis corporis testantur. 824.a
indicant modum pharmacandi ibid.
indicandi qui sunt 816.b
omnes corpori ex cibis induuntur, ibid.
omnes sunt in corpore ibidem
omnes in cibis sunt 823.a
omnes in urina. 796.b
omnes in omni re 596.a
morbos corporis notant 817.a
qui in quib. planetis scil. in venere, marte, mercurio, luna & sole 629.a
qui quarum partium in urina 796.b
qui a quib partib. fiant 595.b
stercoris unde 823.a
qui iudicandi ibid.
ut insint rebus 628.a
alieni morbos indicant partiū 595.b
duo tertium producunt ibid.
invisibiles, transmutatione visibiles fiunt ibid.
stercorum ex nutrimentis 816.a
tincti & nō tincti ut differant 828.a
colorum humanorum species 595.b
promotrix assa, ressella adeptrix 97.a
colores homo nec dat nec aufert sine natura 645.b
Columnæ quatuor omnem medicinam tradunt 182. earum summa 183
Commotio innata 314.b
sua rerum omnium 319.b
Complexio 690.a
est astrum ibid.
gemina in medicina respuitur, ad medicum nihil spectat 38.a
vincit complexionem 721.a
complexiones an certi quid de homine statuant 21.b
quid & quales 362.a
refelluntur & evertuntur 37.b
non sunt causa morborum 38.a
quatuor omnino reiiciuntur 39.a
unde 21.a
Composita corpora dant compositum tartarum 293.b
compositio medicaminum in quo consistat. 671.a
natura emēdari a nullo potest 284.b
Conceptioni hominis astra omnia cohabitant. 679.b
Concomicum corpus 643.a
Concomica signa in herbas & homines quos cadant 642.b
Concordantia coniunctionem, coniunctio multiplicationem dat. 686.a
Confidentia incommoda 111.b
Confortativa cerebrū & stomachū 742.
confortativa in peste 369.b
… ab archeo mundi 358.a
Congruitas quid. 219.a
Coniugium 751.b
medici & medicinæ ibid.
duplex 75.a
Coniunctio caducum fabricat 679.a
vel est natura vel artis 655.a
coniūctione opus est ad fabricādū 679.a
Coniuratio … quid reb. accidat 146.b
Conscientia 176.a
Conservatio consistit vel in ipso ventriculo vel in tartaro demendo. 323.a
Consolida herba vulneraria. 657.a
Consuetudo non facile mutanda 611.b
in quibus naturam mutet 518.a
Consulis cuiusdam proverbium 657.a
Consumptio & ariditas differunt 626.b
consumptionis membrorū causa 315.a
Contentum 800.a
contenta urina quid significant 804.a
Contractio a styptico 465.a
Contractura 464.a
à vino qui fiat 586.a
ab ira curatur difficulter maxime in fœminis 585.b
ex phlebotomia 767.b
ex colica triplex 584.b
quid & qualis 585.a
ex læsione corporis est pessima & dupliciter contingit ibid.
sub zona ex calculo, huius generationis modus 583.b. 584.a
est quintuplex 581.a
ut per fumum curetur 588.b
cōtractura ex colica varia forma 584.b
…ti remedia duplicia interna & externa 587.a
cura mercurialis 729.b
cura pinguia arcana 464.b
generatio 733
remedia qualia esse debent 58…b
sint spiritualia 587.a
remedia sunt 1. taxus & vulpes 2. galbanetum 3. serpentina 4. iuniperata oliueta. 5. liquor aurimumia. 464.a
ad contracturam balsamum ex serpentina. ibid.b
contracturæ quadam cur sanantur causa prima & secunda 590.a
Contraria ex unoquoq; nascuntur 271.a
simul se non ferunt 725.b
non simul 730.b
contrariis pelli falsum 196.b. sed sua re non contrarium contrario curatur 356.b
eorum una scientia 203.a
contrarietas in rebus naturalibus universis 711.a
non est elementi ratione sed proprietas in eodem elemento 725.b
contrariarum operationum causa cælum 215.a
Corallus ruber præstantissimum remedium & præservativum pestis 369.b. eius laus ibid.
coralli ad caducum præparatio 673.b
contra terrorem infantum 773.b
corallorū succus adversatur pesti. 412.b
arcanum ut fiat 351.b
Cor, sol est 20.a
hominis ibi ubi thesaurus 268.a
non evacuatur per alas 401.b
cordis affectus toti corpori infliguntur 570.a
arcanum aurum potabile 351.a
interni os …erumnum pestis confortativum. 371.a

medicamentum multiplex 251.a
principatus ibid.
tremor ex caduco 688.a
tremor. 45[illegible].b
eius cura ibid.
eius mala curatio ibid.
Corpus aliud morbi aliud fœminæ 101.a
aqua 643. b. est ferrum 644. b
[illegible] sterile 99.b
duplex 18. a. 130. b
disciplinarum quod & cur medicinæ ineptum. 219. a
ex homine est scientia ex lumine naturæ. 651.a
ex tribus constat. 599.a
fragile in minerarum separatione cadit hominem non fixum 715. a
hominis à Diabolo obsideri rationi absonum 109
invisibile in homine vnde 62. b
iustitia & misericordia 45.b
luxum quid. 643. a
morbi oculis inspectabile 633.a
vt ex imagine noscendum 644.a
per se mortuum à spiritu viuificatur 359.a
podagra à cæteris diuersum 643. b
quid conseruet [illegible] 9. b
[illegible] morbos facit. 462.b
saluum [illegible] podagra 644. b
suum [illegible] pluuiam habet 594.a
[illegible] vacuum. 12. b
vel [illegible] planetarum. 426 a
vel [illegible] parentale vel non parentale 642.a
vt fiat ex re incorporea 425. b
corporum distributio ad xii. signa mala 766.a
humani partes duæ 126.b
partes geometricæ censendæ 597.b
quatuor. 77[illegible].a
nostri rectores quintuplices 4. b
substantiis assiduo destitut. 366. b
substantiæ tres. sulphur, mercurius & sal 33. b
corpus proprium vniuersa habent 639.a
ex corpore facto quid fiat 427.b
corpora [illegible] sunt podagrica 642.a
duo morbi & hominis qui simul sint. 645. b
hominis perfecta & imperfecta 64[illegible].a
in [illegible] 442.a
morborum astralis mere generantur [illegible] 642.a
morbos faciunt non humores 644.a
omnia foris luculentiora existunt 2[illegible] b
præsagia & erodenia [illegible] 642.b
principalia in homine quatuor [illegible].b
semi fixa quæ 717. a
sunt duplicia. 642.a
vel sunt astralia vel terrena 641
Corporale hominis quid. 167.a
Correctio medicorum vnde [illegible] 213.a
correctum vinum ardens. 47[illegible] b
corrige menstrua quid. 212.a
Corrosiuum emunctoriam faciens mercurio viuo 725. b
corrosiuorum abusus 759. b
corrosiuus dulcedo innata 255.a
Corruptio duobus modis fit localiter & emunctorialiter 11. a
Coruscatio. 728. a
Cos ex ligno saginο 291.a
Cosmographia triplex est 652. a
ea & geographia duplex 273. a
cosmographiæ exemplum 686.b
Cranium perforatum fistula argentea apertum seruandum 542.a
humanum caduci remedium 672.b
eius perforandi modi 498 a
Crapulores citius sanantur gracilioribus. 754. b
crapulæ tutior tenuitate in diæta ibid
Creator creato nihil detrahit 13.a
creationis vis. Fiat. 361. a
creatura cuiusque cibi. 819. b
vniuersa edunt ibid.a
creaturarum duo ordines 151 a
Credendum nihil sine propria experientia 771. b
credere in medicina est scire 629.b
Crescentium diuisio 62[illegible].b
genera quatuor 342. a
Creta orexin tollit. 41[illegible] b
Crisis [illegible] 473. a. 514.a
earumdem creticorum statu quid. ibid.
& 474. vnde noscenda in singulis morbis [illegible]
criseos imperfectio [illegible] doctrina. 19 a
Crocodilus homine afflatu interficit 11.a
halitu inficit 431.a
Crocus veneris calcem calculi extinguit. 527. b
extinguit calcē & vrinā ducit 484.a
& [illegible] orexin curant. 741.a
[illegible] exsiccat 592.b
quotidie crescit. [illegible] 668.b
sandalus [illegible] 257.b
Cruditas diarrhœa iam non est 612. a
Cruor est corporis sal resolutum 521.b
est sal coctum 528 b
est triplex. 443. b
mysterium lapidis vesicæ & vt præparetur 330.b
Crux nulla sine centro 827.a
Crystallus nobilis in tartaro vesicæ 529.a
optimum calculi remedium 42[illegible].a
optima calculi medicina [illegible] 533.b
sapphiri succedaneum in peste 599.b
Cuculus quando vomat. 369 b
Culina cœli quid & quæ 622.a
Cuminum quando cibo &c. 691. b
Cuprum quomodo vitriolum fiat 324.b
Cura carminatiua effectus 463. b
cura vnde morbus 330. b
prima materiæ tartari perficitur potione & balneo 325.a
curationis cur tempore Hippocratis felices fuerint. 28. a
earum modi quinque 1. a
curatur quodque sua re non contraria. [illegible] 356. a
Curuitas 737
Cutis & lingua leonis catiue vis aduersus pestem. 372.a
fissio ab acrimonia salis 624. a
color. 800.b
desudatio triplex pro trium speciarum ratione 486 b
Cyclamen ex spuma ceruorum. 571.a
Cyclopes, bipedes, monoculi ab vno patre. 149
Cynoglossa & melissa arcana in præcipitatione matricis 491 a

D.

Dactyletus cancrum curat 234.a
Dæmones ex se nihil habent 143 b
Daldus stella 858. a
Damnificari cautio 200. b
Dauid canes cōtra rationis edens 140 b
Defensio sui cuilibet licita 263.b
Defluxiones a capite vt curentur phlebotomia 778. b
Delphini arsenici 384. a
Dentium affectiones ex mercurio 729.b
dolentium cura ibid.
remedium bonum 548. b
dolor vnde 509. a. 548.b
non est fluxus ibid.
cura physica 509 b
chirurgica ibid.
vermis pessimus ibid.
putredinis, vacillationis, casus cura 729. b
Depilatoris est omnium febrium cura 478.a
D[illegible] morbi [illegible] 17[illegible].b
Destillatio omnia meliora reddit 69. b
cuius peritus sit medicus 370. a
Deus amator [illegible] medici 216.b
ad misericordiam pronus 428 b
alit tam medices quam veros 218.b
breuibus rogandus 175.b
baptizat Sancto spiritu 662.b
cur morbos à nobis non auferat sine medicina 27.b
cur ceremoniis interdum conniuat. 145.b
dona indiscretè dat. 662. b
ex nihilo omnia fecit 273.b
humani generis studiosus 417. b
is, non astra ex se malum inferunt pœnæ 416.a
medicinam solus fecit 267.b
medicus supremus 28. a
mire benignus 715.b
naturæ præponendus in omnib. 416.a
non accusandus etiam fons 222 a
omnia in omnibus 279. b
res vniuersas donauit 276.b
sapientiæ fons 267.a
solus noster præceptor 141.a
scelerum vindex 423 a
salutis hominis studiosus 278. b
Dei beneficentia [illegible] 63.b. 222.b
dispositio occulta 222. a
iudicia abscondita. ibid. b
largitas 212. a
ordinatio æqua. 149
permissio quid operetur 114.a
prouidentia 197. a. in seruando genere humano [illegible] 708.b
sapientia profunda 253.b
vis infinita 827.b
Deo & naturæ nihil aduersum audendum. 176.a
splendidum ibid.
soli omnia accepta ferenda 140. a

non confidens panes 386 b
in Deũ credere sacra anchora est 173 b
à Deo qui omnia impetranda 267 b
de Deo non desperandum etiam in grauissimis 434. a
ex Deo omne principium 270. b
Diabetes 478. b. 527. a
eius cura ibidem
signa ibid.
remedium scitu bidui 479. a
diabetica morbus renum 529 a
vt fiat 481. a
eius cura falsi mortificatio 479 a
signa ibid.
Diabolus agros suscitat suis cultoribus 218. b
hominibus multò doctior 142. a
hominum loco non operatur 116 a
cur superstitiones denominãdi morbos a Sanctis inuexerit 117. a
hostis animarum 711. a
mille artifex est 173. b
optimus gabalista 177. a
seruus omnium fidelium 141. a
Diaboli artes discenda ibid. b
auxilium quando sit ibid. a &
qui non diaboli sit 140. b
auxilium à Deo 139. a
consuetudo 109
infirmitas 146. b
vafricies 116. a. 173. a
diabolo nihil adscribendum 139. b
diabolum Dei misericordia male habet 116 a
Diacoralli descriptio 500. b
Diacubebe principale in vulnera 499. b
Diæta ad optimam valetudinem 745. a
ea seu regimen prius cura est 220. b
in tartaro ibid.
in affectibus pulmonum 748. b
in nullo morbo vtilis est 754. a
in hydrope non præscribenda 624. b
in pleuresi nulla obseruanda 525 a
inutilis 474. b
hyemis non conuenit æstati 758. b
morbis ex quo fonte præscribenda sit 601. b
Diætæ in febrib. nulla necessitas 478 b
quæ regula præscribenda 461. b
regulæ ac præcepta 320. b
præscribendæ modus ibid.
vocabulum quid significet 756. a
vsus vbi liberalior esse debeat 754 b
diæta vbi studendum 754. a
diæta quãdo op^a sit & quãdo minus ibid.
Diagridion. 213. a
Dialasse descriptio 464. b
Diamunie descriptio 474. b
Diaphana IV elementorum quæ 828 a
Diaphoretica fortissima pesti conueniunt. 477 b
Diaprunelle compositio 475. a
Diarrhæa vt & quando fit 620 b
ead. sententia in... & vnde 826. b
Diatartari descriptio 474. b
Dies crisis & dies criticæ 473 a
quæ horum vel illorum morborum criticæ sint. ibid.
Ægyptiaca &c. 668. b
arsenicales quæ critica 525. a
Digestio 8. a. 366. a. 470 b
est multiplex. 811. a
corporis mira & multiplex 821. a
ea & separatio peculiaris omnibus membris inest 820 b
stomachi quid. ibid.
oris imbecillior intestinorum 815. b
quomodo ex vrina iudicetur 794. b
varia in partibus variis 481. a
digestionis bona ventriculi signa 784. b
et & cruditatis signa in vrina 802. a
in homine & terra discrimen 378. b
in homine vis 815. b
natura est duplex 516. a
renum quæ tempora 480. b
tempus vel est vitriolatum vel operatum &c. 483. b
vis est ignis 626 a
digestiones quot sint 820. a
stercoris septem ibid.
triplices 468. a
digestum quid 548 a
Dionysius Areopagita 108
Gallicæ patronus 118 a
Dioscorides reprehenditur 210. a
Directoria 284. a
Discendum non ex libris sed experientia 718. b. & natura 720. b
Disciplina non est sine magistro 264
Discipuli virtus 188. b
non supra magistrum 651. a
Dissolutio 343. b
eius signa 492. a. causa ibid. 551 a
Dispositio 471. b
Dissolutiuus morbus quotuplicites existat. 491. b.
triplex, ruber, albus, laxus ibid.
tripliciter exit. ibid.
quid. ibid 529. a
rubeus vt generetur. 550. a
dissoluti morbi accidentia quæ 492. a
centrum est stomachus 491. b
genera duo 550 a
rubei cura 495 a
Dissoluta omnia ad stomachum deponuntur. 551 a
Dissimilitudo hominum vnde 156 a
Diui Pauli locus explicatus quomodo satianda vxoribus cupido 63 a
Diuretica quæ 529. a
Diui a vpaul? 243
adorandi non sunt 174. a
ex benefactis non constituendi 175 b
in cœlo non ligno quærendi 172. b
qui auxilientur 132 a
quibus nobis vnus differant ibid. b
renuente Deo impotentes 145. b
soli miracula edunt. 646. b
diuorum corpora quã vi homines attrahant. 133. b
opera suo autumno exolescunt 136. a
à diuis nihil acceptandum 172. b
Diuturnitas febris ex digesto noscenda 5 6. b
D' stella 828. a
Doloris acerba mordicatio 342. b
doctrina veterum insufficiens 769. b
vera vnde 637 a
doctrinæ cœlestis quoddam præceptum primum 267. a
Dolor est in vasis tartari non ipso tartaro. 318 b
est affectio partium sentientiũ 599 a
dolori capitis quæ cura conueniat 397. b. 507 b
doloris dentium causæ variæ 509. a
dolores morbos adesse indicant 764. a
stomachi vnde 445. a
dolorum dorsi cura. 749. a
oculorum omnium cura 549 a
Dolus ex cœlo hominis 424. b
Dona accepta sunt in vsum transferenda. 175. b
aliena non expetenda 176. a
Dei honoraria 252. a
donum medicinæ non omnib. datũ 433. a
perfectum a Deo 276. b
Dorsum est septentrio & boreas 631 a
Dosis medico definienda debetur 224. b
Draco. 492. a. 540. a
ex semine humano sibi formam condit. 389 a
Duelech. 441. a
a lapidibus differt. 311 b
est lapis spongiosus 66. b. sicut & tartarus 183
Dulcedo corrosiua innata 235. a
terra 719. b
Duo perpetuo sunt in reb. omnib. 352. a
Durities. 728
duplex. 59. b
omnis a sale 526. b
Dux Carinthiæ à rustico feudum accipit. 245. b
Dyssenteria cura. 752. b
mineralium signa. 539. a

E.

Ebullitio causa paroxysmi 506. a
Eclipsis est terræmotus planetarũ & eã patiuntur omnes stellæ cæli 375. a. b
Edelphi edelphus, 471. b. 472. b. 535. b
Edere ore & edere stomacho sunt diuersa. 815. b
quid vtrumque 69. a
omnia edentia stercus producunt & viuunt. 811. a
quod nihil edit mortuum est ibid.
effectu non caret quod voluere duo 761. b.
Effumatio a mercurio 66. b
Egesta stomachi coditionẽ indicãt 611. a
Electuarium pro stomacho 742. b
Elementum 59. b
vincit elementum 721. a
id & qualitas differunt. ibid.
omne in tribus consistit. 622. b
aquæ terræ quid 295. b
ignis considerandum in morbis quib. 721. a
elementi genera, genera morborũ produnt. 355. b
cuiuslibet natura duplex 664 a
sunt peculiaris stomachus 707. b
elementa singula qua ratione sint quadruplicia 372. a
quatuor vt in homine sint. 254. a
in homine

in homine essentialiter insunt, sunt corpus limi, sunt matrices corporis physici 270.a
quæ quid gignant 52.a
ex tribus rebus orta 561.a
sunt codices bibliothecæ medicæ 296.a
seipsa cibant ita & matrix seipsam 681.b
se inuicem non destruunt. 726.a
ex nihilo sunt. 390.b
sibi inuicem contraria ibid.
in corpore quidnam 20.b
pro humoribus ponenda 285.a
sine astro non viuunt. 664.b
hominem totum præfigurant ibid.a
hominem nutriunt. 88.a
inuicem consentiunt 625.a
cum homine quam arctè cohæreant 270.a
matrices sunt 87.a
sunt fixa 196.a
ex vnoquoque, quæ nascantur 271.a
elementorum singulorum sua philosophia 287.a
partes sal, resina, liquor 270.a
Elixir 505.b.547.b
in matricis affectibus efficacissimum 508.b
Emplastrum de corallis sanguinem sistit 777.a
corrosiuum pro mercurio viuo 728.b
Emunctorium multorum morborum causa 810.b
morborum faciendū ibi vbi natura expulsiua virtute indicia dat 759.b
emunctoria propriè infinita 824.a
corporis quot 810.b
impuri quæ 299.a
veneni pestis 438.b
Encomium lucubr. dñi Wadt 31.4
Ens 4.b
astrorum, veneni, naturale, spiritale, Dei 5.2.b
astrale 166.a
Dei quomodo possit morbos infligere 28.a
hominis duplex seminis & virtutis 7.b
seminis 9.a
longum, breue 19.b
naturale 17.b
proprietatis 7.a
spiritale 22.b.23.a. *plurium morborum causa* 26.a
pagoyum 391.b
entis astralis & hominis quæ consensio 166.a
spiritualis cognitio non est ex fide Christiana 22.b
veneni basis 12.b
entia ante omnia medico cognoscenda 6.a
quinque 4.a
entium astraliū diuersa venena 11.b
Epar 18.b
Iupiter 20.a
epatis color 800.a
Ephemera primus morbus 535.b
Epicurus 819.a
Epiglottum 502.a. *eo vt probetur lepra* ibid.
eius instrumenti vsus 546.a
Epilentia 734
Epilepsia 496.b.737
alter morbus caducus 116.b
signum apoplexiæ 547.a
quintuplex 565.a
cardiaca vt fiat ibid.
corporis erratica qualis ibid.
hepatica rapidissime cerebrum inuadit ibid.
intestinalis vt fiat 565.a
membrorum vt fiat ibid.
barcastaria cur, quomodo ibid.b
ex terrore 566.a
cur non continenter affligat ibid.
epilepsiæ cura per oleum vitrioli aut spiritum eius 357.a
primus paroxysmus multos interficit 564.a
eius & terremotus eadē causa 565.a
genera quinque 564.a
recidiuæ signum 753.b
tam sani quam ægri obnoxii 564.a
mustulæ, leones ac certæ aues obnoxiæ ibid.b
in epilepsia non scarificandum 542.b
epileptici paroxismi & materia in diuersis diuersi sunt 564.b
epilepticorum puluis 400.b
Eremitæ ore tantum ederunt 815.b
sola cibi masticatione vixerūt 820.a
Erodenium 642.b
Errantium duo genera 265
proprietas 770.a
Error de calculo vesicæ 481.a
errores in artib. quam graues sint 265
Erysipelas morbus 117.b
vt curetur 779.a
erysipelas vesicæ 764.a
Eschara 729.a
Essentia a veneno quid differat. 14.b
quinta auri 587.b
perlarum & auri 741.b
essentia melissæ, chelidoniæ præparatio 351.b
croci, maris ibid.
tartari descriptio 713.b
vini cineratæ aurum & tartarum soluunt. 331.a
Esthiomenū, cancer ab arsenico 341.a
Esurinū acetosū quid & quotuplex 323.a
Ethica vt fiat 481.a
Ethnicorum Apollini successit Christianorum Iacobus 115.b
Etschlandia 712.b
Eua omnium vetustissima. 164.b
omnium vspiam hilarissima 162.b
frigida & sicca ibid.a
mali causa 163.b
Euangelium 110.b
Euestrum hominis 380.a
euestri Solis officium ibid.b
Eufragia oculis prodest 659.a
Eurus stomachus 621.a
Exaltatio corporis quid. 19.b
exaltationis tempora 209.a
Examen pulchrum 382.a
Excrementum cordis quale & vbi. 77.b
excrementa vt de morborum conditione testentur. 757.a
ciborum tria 797.a
qualibet per quas vias educātur 74.b
Experientia 275.a.651.b.751.b
ab experimento ut differat 275.b
absque ratione nihil valet 751.b
ab vno in alterū nō transcedit 651.b
à nugis abest. 713.a
artium omnium mater. 555.a
cur experimentum non sit 276.b
cur fallax 751.b
ea mater qua 655.a
eà sine luce nihil dignum 148
in vita fieri debet 42.a
mater philosophiæ 161.a
veritatis exploratrix 718.b
experientiæ creator Deus 555.b
subdiuisio 32.b
via ad disciplinas 720.b
materialis vis 315.b
nemo obniti debet 367.a
experimentator non est medicus 334.a
experimentum est fallax. 413
colica 747.b
experimenta 497.b
ab arcanis differunt 689.b
omnia arcana 543.a
pleraque a vulgo inuenta 373.a
vnde enata 96.b
veterum historicè tantùm non medicè scripta. 364.b
Expulsio est a stercoris vi non intestinorum 610.a
vnde iudicanda 794.b
expulsionis noxiorum viæ quot 759.b
Exteriora vt morbos interiores indicent. 341.a
externi ad internum accommodatio medicum parit. 195.a
externa de internis testantur 638.b
ad interna ducunt 192.b.341.b
internis nomina dant 127.a.169.b
Sunt internorum signa 624.b
Extractum rhabarbari contra morbum mineralem 729.b
Exulcerationis a tartaro cura 447.b
vesicæ causa 763.b
exulcerationes a quo 51.b

F.

Fabri caduci non in stercore quærendi. 686.a
facta hominū omnia cœli sunt 683.a
Fames 44.a.610.b
in iunioribus duplex 757.b
malorū mineraliū optima cura 720.b
ciconiæ causa generandarum ranarum. 363.b
famis ac sitis origo 257.a
Fatum est signum hominis 817.b
fatale in morbis conatus nostros infringit. 550.b
Febris 461.b.477.b.506.a.527.b

febris est morbus nitri. 375.b
est morbus naturalis non pestis 405.a
arcanis purganda. 461.b
non rectè nominatur. 43.a
particularis & vniuersalis. 506.a
Epatis quid. 526.b
renum periculosissima & cur. 481.b
febris cura. 779.b
eius & pestis distinctiones. 2.a
remedia ex auro, corallis, argento, perlis. 506.b
signa causarum. 461.b
renum causa. 481.b
sanguinea cura hæmorrhagia. 507.a
febres a quibus causis. 506.a
in nouilunio phlebotomandæ. 779.b
omnes ex facibus. 534.b
quales cum aridura. 595.a
quomodo a nitro suscitentur. 524.a
tot quot species contra febres. 638.b
quæ ex epate, quæ ex stomacho 468.b
vt ex stomacho & epate componantur. 526.b
renales nec purgationibus, nec solita diæta curantur. 482.b
acutissima. 481.b
stomachi vt fiant à quâ causâ. 460.b
venenosæ vt fiant & curentur. 482.b
febrium arcana. 461.b
generatio, genera diuersa, opiaticum, centaurum, erroneum listeristum albugineum. 739
genera tria. 460.b
febrium genera quatuor, sanguinis, terræ, aeris, ignis, oppilatum, putrefactum, superfluum. 740.
modus. 619.b
differentiæ vnde oriantur. 620.a
quot species. 5.b
sedes. 478.a
febrium epatis cura. 526.b
tribus perficitur. 477.b
signa. 526.b
erraticarum causa. 461.a
stomachi signa, cura. 460.461
calor vt fiat. 461.a
tremor vnde. ibid.
Febrium cura deoppilatio 478.a
singularum signa. 477.b
venarum signa. 482.b
febricitantibus cur cibus humidus dandus. 758.b
Feces tartari quid in viis vrinæ operentur. 315.a
Fel causa iræ. 585.b
corpus est non humor. 596.b
Mars. 20.a
membrum superfluum nullius vsus. 353.b
quale membrum. 459.a
non expurgandum. ibid.
auferendum. 353.b
oculos non lædit vt nec nasus pedem. 597.b
per os non anum expurgatur. 355.b
colica cur causa non fit. 600.b
ardea aerem coagulat. 498.a
terra mysterium lapidis. 328.a
fellis balsamus. 353.b
color. 800.a
exundantia. 744.b
Ferrum domatur ferro & igne. 638.b
ferrum in corpore. 197.b
Fex & tartarus differunt. 460.b
fex fundum, tartarus latera occupant. 305.b.
Fidelitas practica esse debet. 220.a
Fides. 110.a
apud authorem qualis. 113.b.
homo inuisibilis. 114.b
fides manumissa nostra ampliùs non est. 146.a
omnes diabolos firmat & roborat. 111.b
verà quæ sit. 174.a
fidei genera. 146.a
vis quanta. 110.b.114.b
vis quanta etiam in infirmis. 112.a
virtus non tentare. ibid.
superstitiosæ qui primi auctores. 114.a
fide spiritibus æquamur quoad potentiam. 113.a
operamur bona, mala. 112.b
homo spiritibus superior. 111.a
vt homines lædamus. 113.a
fiducia in Deum immota esse debet. 147.b
Figuratè loqui medico indignum. 291.a
Filius a patre qui diuersus. 237.a
filij mundi. 175.a
Filix. 492.a
Finem omnia spectant. 362.a
Firmamentum causa temporum anni. 757.a.
corporale nullo alimento eget. 18.a
duplex. 166.b
liber est & qui. 268.b
à Deo scriptus. 269.a
omnia vegetat & conseruat. 626.b
Fissura in pedibus signum mortis. 469.a
Fistulæ. 739
vt curentur. 777.b.
Flagæ spiritus qui. 386.a
Flagratio est a solo sulphure. 715.b.
Flamen Ætna &c. terrenum &c. geomanticum. 643.a.
Flammula qualis morbus 524.a
vnde dicatur. ibid.b
Flos herba bicolor duarum virtutum est. 377.a
flores aquæ. 381.b
Flundern piscis vt generetur. 386.a
Fluxus. 738.
interni & externi. 739
per arcana auferendi. 782.b
fluxuum & morborum deuiatio. 742.a
fluxiones vlceratoriæ. 739
fœcunditatis signum in vrina. 802.a
Fœmina ager, vir semen. 91.a
est instar arboris, vir fructus. 95.a
non ex limbo. ibid.b
opifex imaginationis, fœtus susceptor operis. 122.a
fœmina sanitatis &c. 654.a
viro cur ægritudines non refundat. 301.b
in fœmina omnia mundi insunt. 99.a
fœmina viris lasciuiores. 578.b.
causa sunt omnis miseriæ humanæ. 90.b
fœminarum fauor dubius. 751.b
menstruatarum peste correptarum cura. 406.b
Fœtor qui, Aquæ mineralia referat. 806.b
stercoris quid significet. 797.a
in vrina inprimis notandus. 807.a
vrinæ putredinis index. 764.b
Fœtus imaginationis fundus. 121.b
claudus vt nascatur a parentibus non claudis. 126.a
affectus a matrice 100.a
mollissimus instar ceræ 160.b
succo optimo nutritur. 94.b
fœtus constitutio sequitur liquores partium. 157.a
augescentis periodus, in eo quid quæque modo fiant, anima quando fœtui indatur, cū ea quæ fœtus indantur quomodo nonnunquam in fœtu quæda facultas absit, quomodo fœtus matris aspectus noceat 159.160
fœtus quomodo res variæ inurantur. ibid.
quomodo imprimantur res 124.b
fœtus vnde nascuntur fatui, & alij monstrosi. 100.a
ad furta &c. per imaginationem disponuntur. 125.a
matricis vestigia habent 685.a
Fontes lapidosi boni. 442.a
Forma oculorum cur crucifera. 827.b
specifica &c. 689.b
ea & color opificis corporei nota 639.b
rerum propter vsum corpus ac officium vnum sunt. 640
medicina duplex. 283.b.
formæ proprietates inueniuntur rerum. 654
suæ ætates vt hominis 283.b
formæ non omnes ab vno. 149
formarum in homine dissimilitudo. 9.a
formella formam morbi & herbæ concordat. 639.a
Fornicatio ganearum & coenobiorum tollenda. 358.b
Fortuna medico non attendenda. 652.b
scientia est, infortunium inscitia. 205 b
quid auctoris. ibid.
ex industria non ab astris. 9.a
Fortunati marsupium. 615.a
Fridericus Cæsar vt aquam probarit & emendarit. 441.a
Fridericus Barbarossa. 246.a
Frigus in febrib. qui fiat. 524.b.619.b
mercurij vrget calorem hominis. vt incendat

incendat membra principalia, quibus accidunt etiam sui morbi naturales 726. b
Frigus periodicum quid. 462.b
duplex 59.b
tractionem matricis infringit 159.a
frigoris febrilis causa 478.a
frigida aqua maniæ cura 579.a
frigiditas sua ex singulis elementis 59.b
a terra ibid.
frigiditatis & aciditatis vis 571.a
Frisij & Saxones in Carinthiam migrant 246.b
Fructus talis quale semen 100.b
quorum elementorum 664.b
Frustraneum in natura nihil 305.b
Fugiis 799.a
Fulgur qui fiat 725.b
ante fieri subtilissimum 602.b
fulguris causa & ortus 633.b
mira vires 607. 687. a
causæ tres 603.a
eius & apoplexia similis natura 601. b
fulgura qui in terra concoquantur. 633.a
fuligo sulphurea intra terram & a quo incendatur 728.a
fuligines metallorum varia 716.a
Fulmen 667.a
metalla eluit 629.b
plerumque quercus ferit 422.a
quale corpus 643.a
vt gignatur 84.a
fulminis & ignis natura ex cutere 431.b
eius & lapidis collatio 83.b
materia 84.a
Fumus ex iunipero in peste inutilis 461. a
is seu mercurius mineralium aëri mixtus attrahitur. 716.a
is & cepa oculos mouent 616.a
omnis est mercurius 716.a
aquæ est inuisibilis 722.a
mercurij apoplexiam & epilepsiam ciet 497. a
tartari causa 556.a
Fundamentum auctoris est quadruplex 182.
rerum omnium vnicum Deus 281.a
fundamenti medicinæ qualis virtus 204.b
Fur cur vsu characterum ad locum furti redire cogitur 25 b
furis & desperati vna ratio 175.a
Furfures in vrina quid notent 764.a

G.

Gabalia 176.b
a Satana corrumpitur 177.b
gabaliam Deus homini manifestauit. ibid. a
gabalistica ars quid probet 126.a
Galbaneti des[illegible] 464.b.467.a
Galenus acriter [illegible] 183
is & Auicenna notantur 618.a
taxantur 335.a.78[illegible].a
eluitur 67.a
characterius 4.a
Galeni reprehensio. 236.b.763.a
eius & Auicennæ commentaria in Brunonio, Brunsuiga Hamburg & Polphir 373.b. 374.a
Galenista cuiusdam ad Theophrastum admonitio 332.b
Galenici de incubo refutantur 571.a
Galla & vitriolum atramenti causæ 195. a
Galli calecutici ira variat cristam 386. b
gallicismi causa 359. a
Galreda 301.a
Gastenium 711.b
Gelu quoduis morbus est ad mortem 726. b
Gemelli quando generentur 157.b
vnde maiores, minoresue 158.a
Gemma 441. a
gemma defensiua 412. a. 439.b
de petra 517. b
Generatio rerum duplex 494 b
maris vel femellæ vnde 156.b
generandi hominis modus 154. b
Gentium opinio de medicina 660.a
Geomantia &c. 643.a
geomantici qui 665.a
Germinarum origo 245.a
Gerolea &c. 609.b
Gibbus 736
Gigantes prognati qui secundum quosdam 127.a
Gilla remedium vertiginis, maniæ &c. 352. a
vt extrahatur ibid.
Glacies & salpetra 171.b
glaciei morbi ibid.
Glauci leprosi 487.b
Gloria Dei ex arduis 662.a
Gluten 452. a
quo tenacius eo plus salis habet ibid.
in omnibus cibis ibid.b
membrum maximè sensibile ibid.
est synouia 522.a
gluten stomachi, materia tartari 309.b
glutinis signa 451.b
coagulatio facit partes immobiles 452. b
locus ibid.
affectus 451.b
Gomorrhæa coniunctio qui vermes gignat 607. b
Gostatis 377. b
Gradus herbarum veri qui ibid.a
colorum sunt ineffabiles 816.b
morborum & medicinæ æquales 755. a
frigoris & qualitatum caeterarum vnicus 51.a
graduum in medicamentis commentum nihil 50.b
inuentio est [illegible] 233.a
Gramen & vacca lac dant 650.a
cibus pecorum 819.a
gran [illegible] imber ibid.
Granat & microcosmi elementa quatuor 172.a
Grando 441. a. 517.b
vt fiat 444.a
in stomachi orificio ibid.b
grandines non resoluuntur 613.b
Grani iuniperi præstantia in ictericia 756. a
Gryllus non ex argilla 198 a
Gustuum quatuor explicatio 21.b
Gutta 546 b
quid & quando 501 b
quando & qui incendatur 603.a
guttæ causa synouia separata 503 b
cura vel physica vel chirurgica ibid. 504. b
medicina duplex 603.b
miri effectus 601.a
remedia varia 504.b
eius & fulguris vna scientia 601.a
guttam suscipiunt omnes partes quæ synouiam habent 503.b
Gypsum & gypsitum quo differant 530. a

H.

Hamburgum 374.a
Hæmorrhagia febris sæpe cura 506.b
Hebron 48 a
Helleborus, alkali & quinta essentia prosunt hydropisi 623.b
hellebori extractio fluxum phlegmaticum tollit 752.b
Hectica causa 721.b
Hepar vide epar
per se non afficitur aut afficit 468.a
non putrescit sed rimas contrahit 469. a
Herba sophia / *venus turgefacit.* / *ad vlcera esthiomena* } 777.
vulneraria optima persicaria 365.b
herbæ sunt stellæ terrenæ cælo obuersæ 374. b
contra imaginationem 373.b
ad tartarum infirmæ 327.a
quos morbos non sanent 684.a
in herba hac est hydrops in illa apoplexis 679.b
herbarum anatomiæ 47.b
fumus quam nocens 723.b
herbis membra sua sunt vt homini 281. b
Hermaphroditi quando gignantur. 157. b
hermaphroditica remedia quæ propinanda 96.b
Hernia 736
carnosa 743.a
herniæ cura per emplastra ibid.b
Hilaritas & tristitia vnde 162.b
Hildesium 577.b
Hippocrates laudatur 106.a
acutissimus præparator 697.a
qualis in medicina fuerit. 751 a
sectæ spir talis medicus 3.4
hippocratis & Apollinis laus 654.b
vtriusq; & Machaonis laus 264
eius ars & qualis fuerit 764.b
laus de sinceritate 758.b

Historia de Mendico lac mingente 480.b
historicus nullus sine astronomia 683.a
eius cognitio duplex 682. b
Homo 685. a
ad omnes morbos dispositus 670.b
ad arcana vinctus 714.a
ad naturam exteriorem comparandus 823.a
ab externis noscendus 197.a
cæteris crescentibus imperfectior 622. a
cœli potentiis subiectus 593.b
cœli filius 414.b
consistit in sanitate & morbo 681.a
constat aqua, terra & mineralibus 339. b
creaturarum vniuersarum ideam continet 651. b
creaturis omnibus sublimior 202. 203
creatura perfecta etiam sine astris 163. b
cur intellectum acceperit & e re caduca factus 202.203
cur frigeat foris intus calens 620.b
cur edat, bibat, respiret & caleat 201. b
cur à Deo conditus 152. a
cur post animalia creatus 118.b 360. a
cur nutrimento egeat 622.a
cur a Deo semine spoliatus sit 152.b
dimidius cœlestis 427.a
duplex vnus tamen philosophiæ 334. a
duplex natura & mentis 825.b
duplex 44.b
duplex est spiritualis & terrenus 425 a
duplex visibilis & inuisibilis 121.a
est omnia secundū artes suas 645.a
est cœlum aer aqua & terra 197.b
est magnes 131.a
est natura columbina simul & serpentinæ 175. a
est microcosmus propterea toti rerum naturæ subiectus & ex limbo factus 726.a
est cœlum olympi 84.a.418.b
est quintum esse 529 b
est minor limbus 651.b
ex limbo factus 53. a. 632. b. 659.b 680. b. 725. a
homo externus dolet non internus 656 b
ex tribus constat 631.a
ex elementis constat 236. a. 359.a 629. a. 622. a
ex sulphure 664.b
ex naturalibus mundi cognoscitur 681. b
exterior inficit interiorem 200.a
exterior speculum interni 232.a
ex cœlo & terra constat 236.a
ex elementis suis caducus 599.b
ex se nihil inuenit 217.b
ex ortu omnia in se venena habet 381. a
homo ex inferioribus moritur 792.b
ex sulphure, & mercurio & sale 34. b. 429. b
ex terra 591.a
ex natura 189 b
ex omnibus mundi partibus factus 818. b
filius aeris & firmamenti 197.b
filius macrocosmi 405. a.415.a
finis creatæ naturæ 638. a
fragilis 603.b.612.b.711.a
futura & distantia videt 176.b
imago nuda institutione opus habens 636.a
imperat omnibus in se contentis 124. a
in se causam dissolutionis extra se conseruationis habet 619.a
internus sine externo nunquam iudicandus 191.b
integer creatus à mundo afficitur 825. a
is morbo & medicina sibi non similes 656.a
is & medicina vnum sunt 654.a
is & pectus ab astris 414 a
ipsum cœlum Dei sedes 103.a
is & elementa vnum 825.a
limbus 200.b
a liquore conseruatur 330.b
male in quatuor humores diuiditur 811. b
microcosmus 285. a. 625. b. 663.b
microcosmus vt cœlum suas in se habet stellas 17.b
microcosmus sensibus præditus 644.b
morbis qui visibilis fit 656.a
morbis vniuersis obnoxius congenitum medicum habet 278.a
necessario edit & bibit 810.a
nobilissima creatura 629 a
non bipes, monstrum est 150
non minùs virtuosus ipso cœlo & terra 133.a
non mutabilis aut fingibilis 637.a
non gignitur nisi in matrice 91.b
omnes morbos in se habet 679.a
omnia mundi habet 103. a.666.a
omnia in se mineralia habet 420.b
omnis pesti obnoxius 431.b
periodum naturæ non transilit 279. a
peste ereptus similis arbori per hyemem mortuæ 433.b
potens in ipsa quoque astra 118.b
post creationem vniuersa per medium accepit 143.a
propter mentem foras datur 91.a
qua ratione è quatuor elementis ortus 360.b
quadruplex 234.a
quid & eius caro 359.a
quiuis proximus Deo 144.b
qui cœlum generare queat 594.b
quomodo inficiatur 381.a
quomodo microcosmus 129.a
rerum omnium scientiam accepit 176. b
homo sibi ipsi pœnam creat 424.a
similis mundo 814.a
sine naturæ lumine nihil 128
sine sanitate non est integer 654.a
spermaticus & alimentarius 45.a
sumptione cibi contrahit morbos & mortem 13.a
talis qualis limbus 423.a
terra 378. a. 379.a.625.b
terra inuisibilis 591.a
totus medicina perstare debet 189.a
totus est excrementum 816.b
tribus substantiis constat 31.a
vicinum chaos attrahit & sic pestem 432.b
vix decem horis rudis 210.a
vnus & triplex 48.a
vnus cum cœlo 428.a
vt differat a mundo in colica 631.a
vt noscendus per geomantiam hydromantiam &c. 665.a
vt brassica riget 191.a
hominis anatomia quadruplex ob quatuor eius partes 656.b
anatomia ex cœlo 814.a
angelici quanta præstantia 636.b
animalis ostentatio 386.b
carnes ex terra 53. a
cibi semina 393. a
eius & pecorum alia ratio 311 b
eius & spiritus opera 308.b
eius & cœli collatio 84 b
eius & mundi ratio 630.b
eius & mercurij coniunctio est morbus 721.b
generatio ex ente naturæ est non astri 167.a
mortalitas vnde 319.a
partes quatuor 769 b
quæ ratio eadem rerum omnium crescentium 822 b
quatuor complexiones 162.a
sapientia, imaginatio, volūtas 426.b
sapientiæ cœlum & terra subiecta ibid.
vbi eius thesaurus ibi eius cor 268.a
homini bona & mala insunt a primeuis 164.a
hominem de foris mali nihil ingreditur ibid.
lapsum quæ attollant 279.a
in homine astra omnia sunt 235.236
naturaliter sunt destructor & conseruator 278 b
omnia 129.a. 470.a
omnia intus sunt quæ extra eum 272 a.500.a
homines adamici dicuntur 709 a
aurei qui 301.b
hodie prauiores 163.b
hodie scortando gignuntur 668.b
non dicendi sanguinei, cholerici 50. a
omnes in astris descripti 682.b
raræ cutis pesti magis obnoxij 381. b
promptè inficiuntur ibid.

sine

sine astris viuere nequeunt 8.a
hominum audacia quanta circa metalla 715.a
dissimilitudo vnde 156.a
mos prauus 287
noui omnino mores hodie 253.a
omnium vna scientia originalis 176.b
quatuor genera 151
res quid & quales 55.b
varietas vnde 652.a
Horæ astrales terrenis quantò maiores 201.b
Horror & frigus in peste vnde 408.a 422.a
Hortus artium internus 670.a
Humanitatis transgressio est via ad desperationem 175.b
Humiditas duplex 59.b
mater nutrimenti 552.a
ex aqua 59.a
aqua est contraria igni non frigiditas vel caliditas 721.a
nocina vt ex mercurio effluat 723.a
humidum sedes tartari 305.a
quadruplex pro IV. elementorum numero 60.b
quid verè sit 721.b
radicale vt conseruandum ibid.
humidi & madidi differentia ibid.
humor sine liquor vitæ 22.a
nullus putrescit in corpore aut purgatur 461.a
quid 627.a
nullum morbum gignit 36.a
natura duplex 451.a
humores a morbis sunt non morbi ab humoribus 242.a. 280.b
ariditatis causa non sunt 594.a. 626.b
causa febrium non sunt 610.b
cur ariditatis causa non sint 594.a
commenta sunt 772.b. 821.a
cur morbos non faciant 472.a
eos qui primus asseuerauerit 339.b
eos nemo vidit 813.b
in quolibet membro sunt 39.b
exagitantur 196.a
exploduntur 271.a
in sola lepra putrescunt 530.b
non sunt causa morborum 65.b
non testantur de morbis 191.a
non conueniunt elementis 199.a
non sunt paroxysmorum causa 461.a
nihil sunt 820.b
nunquam considerandi 684.b
quatuor 33.a
quatuor in corpore 429.b
quatuor ventilantur 653.b
quatuor non ponendi 51.a
sunt speculatiui 190.a
taxantur 339.b
tres 35.b
vnde ficti 813.b
humorum doctrina medicinam obscurat 292.b
doctrina falsa 813.a
figmentum taxatur 817.a
inuentio ociosa 285.a
philosophia nauci est 624.a
humoristæ medici notantur 268.a
taxantur 762.a
Hungaria 712.b
Hutenberg 247.b
Hydromantia &c. 643.b
eius vsus 644.b
hydromantici qui 665.a
Hydrops 476.a. 525.b
arcanis curatur non scarificatione 783.a
est resolutus liquor 590.b
phlebotomia non curatur 771.b
is & febris morbi naturales 405.a
salis solutio 622.b
specialis 735
hydropis causa 476.a. 477.b. 721.b
causæ tres 591.a
generatio 735
incipientis cura 755.a
mineralis cura 729.b
quot genera & signa vniuersorum generum 476.a
hydropis in epate, splene, pulmone, cerebro, felle, renibus, corde, partibus mixtis signa 526.a
ex epate signa & causa 469.a. 526.a
curatio duplex 623.a
hydropisis vt fiat 481.a. 622.b
dicenda est resolutio 621.b
est corporis inundatio 591.a
ex lacte 480.a
nulla fit sine alumine aluminoso 477.a
quando fiat 622.b
hydropisis cura 623.a. 693.a
cura generalis 536.b
in cura quæ attendenda 591.a
signa periculosa ibid.
remedia quæ 476.b
remedia, arcanum Auerrois contra iram 526.a
Hyems & æstas in mineris simul 724.b
Hyposarcha 826.a
a suppresso mulierum albo profluuio 544.a
ex alumine resoluto 499.a
vt probanda 543.b
hyposarcha diæta ibid.
causa & cura ibid. 544.a
species quot 498.b
Hypostasis alba, sana, porosa fallax 797.a
in senibus pauca ibid.b
naturalis quæ ibid.
qualis mulierum quib. menstruum desiit ibid.
renum excrementum 77.a
separabilis ab vrina ibid.
porosa quid notet 798.a
vrinæ quid 787.a
quid notet 794.a. 802.b
virginum & puerorum 797.b
hypostasis. fundus, color in vrina quid notent ibid.a

L

Iacob de patribus 221.b. *eius solertia* 387.b
Iassa &c. laxatiua destruunt 464.a
quid. ibid. 467.b
contra contracturam 467.b. 535.a
iassæ compositio 467.b
Icteritia carnis appropriatis tollitur 487.b
cur non ex humoribus ibid.a
ex centro corporis oritur 655.b
fœmina alia quam viri 96.a
omnium partium est 488.b
quando & quomodo corpus fiat 655.b
spina dorsi 490.a
nec est a felle nec à melancholia 537.b
sanguinis phlebotomia curatur 487.b
ictertiæ cuiuslibet cura 538.b
cura rubeæ & nigræ 488.b. 489.a
fellis, epatis, renum, coxæ, cordis, cerebri, pulmonis, splenis, sanguinis carnis, ligamentorum, ossium medullæ signa 538.a
occulta signa 488.a
quatuor species & quæ cuiusque causa 486.b. 487.a
remedia ibid.
species 96.b
icterus minimè ex felle 486.a
non est a natura ibid.
vnde videl. ex compositione trium salium ibid.
citrinus non à bile & cur 596.b
icteri mineralis cura duplex 729.a
in rubeo quæ fugienda 490.b
Idem non semper idem operatur 373.a
Idestrum 451.b. 529.b
non est sine compositio 529.b
Idem quid &c. 454.a
Iecinoris enerati signa 785.a
iecora duo sunt 352.a
Iectigatio caducus est leuior, vt tremor cordis, incubus, ectasis &c. 628.b
vt fiat 451.a
Ieiunando nihil corrumpitur sed nimium cibando. 759.a
Ignis 21.a
docet medicinam 32.b
cum calore rebus omnibus inest 366.a
elementaris & firmamenti vt differant. 625.b
ignis est quadruplex 390.a
fugitiuum separat à fixo 715.a
facit medicum estque medicina thesaurus 32.a
in omnibus quatuor elementis est 60.a
naturalis 32.a
omnia perficit 213.b
omnia probat 32.a

quomodo nascatur in venenum pestis ex vij. planetis 390.b
res vehementißima 667.b
separationis pater 519.b
ignis leonis corpora astralia mixta separat 669.a
persicus vnde 169.a
quid. 625.b
eius cura 38.b
S. Antonii vide Erysipelas
ignis lædentis bona 138.b
ignes magici qui 727.b
igneum omne ex patre yliastri stellari modo inceditur &c. 511.a
Ignorantia excusat 250.b
Ignoti nulla cupido 282.b
Ilech 381.b
magnus 672.a
Iliaca moschata 227.b
Iliadus causa nouorum morborum 472.b
Iliastrum 286.b
ab eo tria mala 442.b
iliastri morbi qui 286.b
Imaginatio 426.b
est principium omnis actionis magicæ 405.a
fœtum ad furta & libidines disponit 125.a
fortis causa fortunæ & infortunij 426.b
hominis omnium malorum mater 419.a
in homine quid 417.b
Luna cerebri 387.b
sola multa monstra edit 126.a
visu prior 387.a
Imaginationis morbi duplices 425.b
vis 128.a. 427.b
humana vis 425.b
muliebris vis 368.b
imaginationi repugnantes herbæ 373.b
imaginatione an quis doctior & sapientior reddi poßit 124.b
cibi alij aliis fœtui gratiores redduntur 125.a
nullus Aristot. &c. nascitur, nec ea fœtus talis qualis efformatur 161.a
Imago animalis hominis 359.b
Dei in homine ibid.
hominis ex singulari Dei consilio tales 818.b
imaginum cerearum fictio 25.a
potestas 24.b
Imber in sola terra fit gramen 404.b
Immatura minime tractabilia 760.a
Immoderatum naturæ inimicum 759.a
omne vel est nimium vel minimum 762.b
Imperatoria 399.a
Impreßio 237.a
corpus naturat 776.b
facit obesos, macrósque 593.a
cœli astronomorum commentum 61.b
impreßiones radicales 594.b
variabiles ibid.a
impreßionum metallicarum fodinarum cura 720.b
Impurum est vel resolutionis vel coagulationis 294.b
impuri emunctoria 299.a
Incantatio duplex 391.b
ea & magica vt differant 427.a
incantationis principium sapientia humana ibid.
medium quale sit 418.b
vis quæ ibid.
signa 395.
diabolica vis quanta 173.a
naturalis signa 391.b
incantationes vnde ortæ 115.a
Incarnatiuum & constrictiuum multiplicia 285.a
vulnerũ a peste genitorum 371.a
incarnatiua 38.b
qualia & vnde 357.b
Incineratum materia tartari 309.b
Incinatio astrorum fictitia 62.a
Incubus vt fiat 571.a
Indigestio est mater putrefactionis 716.b
Infans vt à speculo infectiosus fiat 390.a
infantes qui plures gignantur 73.b
infantum terrorem corallia abigunt 373.b
Infectio mercurialis cur grauior 722.b
infecti desperatiùs quo pacto cognoscendi 400.a
Inferiora à superioribus ægrotant 198.b
Inflammatio omnis &c. ex arsenico 171.a
inflammationes vt arceantur 376.a
Influentia 751.a
nihil habet in corpus 568.a
cœli morbos mouet 571.b
influentiæ vis quanta 751.a
Infœcundi luxuriosi 126.b
Ingenium hominis vnde varium 679.b
ingenij bonitas est arcula medicinarum 32.b
Ingesta omnia ex tribus primis constant 447.b
omnia separari debent. 810.a
ingestorum officina prima ibid.
Ingmigen in Buflerthal 246.a
Inischburgum 712.b
Insania causæ duæ 1ª. spermatis vitium 2ª. lunæ tractio 573.b
insani qui 572.b
insanorum cura, confortatiua & sedatiua 580.b. 581.a
ex insanis vtrisque parentibus qui sanus fœtus edatur 574.a
Insecta vnde generentur 172.b
Institutio perfecta est ex lumine naturæ 265
Instrumenta corporis quomodo per os corrumpantur ab aere, a cibo & potu 16.a
Intellectu suo quilibet debet esse contentus 174.b
intellectus suffocatio vel est cum sensu vel sine sensu, huius morbi signa 570.a
ea fit duobus modis ibid.b
Intemperantia corporis mumiam disturbat 281.b
Interpretis officium 771.b
Interstitium medium mira generationis causa 642.a
Interuallorum in febribus causæ 620.a
Intestina nutrimentum proprium habent 462.b
e stellis decisa 269.b
intestinorum obduratio ex tartari lapide 71.a
color quis 800.b
morbi qui a tartaro 445.b
Inuentio Theophrasti fundamentum 227.a
inuentores ciborum 645.a
inuentrix podagræ ibid.b
inuentis inuenta non obstant 72.a
Inuidia ex cœlo hominis 424.b
inuidus saturnum cogit 426.b
Inuisibilia ex operibus suis noscenda 415.b
inuisibilium consideratio medica est 241.b
seu incorporearum rerum vis quanta sit etiam in corpus. 125.b
Ioannes Baptista quibus cibis vsus sit 815. 816.a
sine morbo vixit 46.b
eius corpus nihil operatur miraculi 132.b
eius locustæ quid. 816.a
Ioan. de Garland 230.a
Ioan. de Garlandia 107.a
Ioan. Magus 382.b
Ioan. Regiomontanus prædixit luem gallicam 406.a
S. Ioannis vindicta morbus 117.a
Ionæ allegoria 52.a
Ira colicæ genitrix 599.b
quid. 161.a
res vehemens 585.b
qui contracturam faciat ibid
in colica cur damnosa 465.b
stomachum propiùs afficit 466.a
Iringus insula hyeme crescit 535.b
Itali taxi pinguedinem potant pro contractura 466.b
Iudas 193.a
a mala progenie [illegible].b
Iudæi medicinam arrogant sibi 265
taxantur 259.b
Iudicium morborum abditorum difficile 262.b
Iuncturarum dolores omnes ex glutine 452.b
Iuramentum cui & quantum deferendum 186
eius prætextus ibid.
Iusquiamus, papauer, mandragora, opium, stupefactiua sunt 615.a

Iuuencula

Iuuencula natura expulsiua 394.a
Iuuenes, iuniores & maximè iuuenes quid differant 758.a

K.

Kist pondus gran. xv. 504.b
Kholerus quid. 739

L.

Labor morbos occultos signis suis prodit 762.b
Labyrinthi medicorum 244
Lacerta ex terra 494.b
Lac non ex menstruo 94.a
præseruat ab orexi 458.a
caseatum 536.b
est sulphur resolutum 456.a
venum qui fiat 480.b
lactis duæ partes serum & caseamentum 309.b
venum ægritudines 479.b
coaguli cura ibid.
Lachrymatio 163.a
Lapis & ferrum ex aqua & hæc iterum ex illis 642.a
cyaneus & viridis cur non nascatur 449.a
in homine vno momento fit 84.a
in homine ex intenso frigore 85.a
non è phlegmate sed minera &c. 450.b
intestinorum curatur & eius signa 463.a
renum & vesicæ hostilis tyrannus 329.a
vesica & renum 81.a
vesica spontaneus ex humiditate salis cruoris siue vrina generatus 330.a
lapidis stomachus vbi 812.a
eius siue calculi arcanum 328.a
inexistentis signa 449.b
eius cum vlceratione cura 329.b
vesicalis & renalis cura ibid.
330.b
Lapides qui fiant in intestinis 462
vnde ibid.
fixi sunt sic & ipsorum residuum 296.b
ex aqua nascuntur 292.b. 229.b 294.b
cur alantur 819.a
& duelech differunt 311.b
viuunt 812.a
edunt & secum alimenta habent 819
vnde magni & parui 449.b
varij coloris vnde ibid.a
Venetiis in stomacho inuenti ibid.
Lapidum foris & intus similis generatio 85.a
materia prima aqua 307.b
eorum & spermatis ranarum collatio 296.b
coagulatio maximè vtilis 723.a
nutritio qualis 812.a
cœlestium generatio 641.b
lapillus, seu arena auctori tartarus est 440.b
lapilli ex spermate 522.a
ex glutine ibid.
Lapsus digiti aut nasi signum lepræ omnium elementorum 545.b
Latus vtrumque vt resoluatur 602.a
dimidium à gutta vt resoluatur ibid.
lateralium punctionum mitigatio fit murmentorum adipe 397.b
Laudanum pro dissolutis deploratis 492.b. 540.a
Lauental 247.a
Laurus arbor est crassissima 531.b
Laxatiua vermes non pellunt 495.a
destruunt 464.a
a sulphureo sale 358.a
sunt duplicia 760.b
laxatiuis in lapide vesicæ non vtendum 483.b
Lazulus calcinatus non purgat 536.a
Lectio non sufficit ad comparandam artem 365.b
lecturitionis inanitas 210.a
Legumina in tartaro noxia 456.b
Lentisci & tamarisci differentia 493.a
Leo mortuum parit 372.a
leonis vrina & sanguinis vis in peste ibid.
Lephanteum 441.a
Lepra 453.b. 401.a. 545.b
cur veteribus incurabilis 82.a
ex defectu liquoris salis 443.a
non est nisi quæ contagium habeat 502.b
omnia graciliora facit 501.b
quæ incurabilis 503.a
quæ composita, quæ simplex, quæ vniuersalis, quæ particularis &c. 501.a
quæ partes lepra afficiantur dignotio 544.b
vnde orta 825.a
lepræ curatiua 503.a
ex quartana signum 502.b
ex vrina & stercore signa 501.b
eius partium principalium, pulmonis, epatis, vesicæ, splenis, renum, fellis, cerebri signa ibid.
præseruatiua 503.a
quæ signa, quorum elementorum quarum partium 545.b
species quatuor 501.a
triplex origo ibid.b
alba signa 502.b
ex sudore &c. signa ibid.a
innata signa ibid.
rubea signa 503.a
stomachi signa 544.b
vrinalium signa ibid.b
terra, aeris signa &c. 505.a
vniuersalia signa 501.b
leprosi ante examen triduo obseruandi ibid.
ex seminis natura tales 643.a
non purgantur laxatiuis vllis 453.b
Lepus an melancholicus & aries cholericus 690.a
Lesceolus curat icteritiam 357.a
Lethargi generatio 732
Leucophlea &c. phlegma quid sit nemo nouit 818.a
Lex iurisconsultorum de medicis 256.a
Libertas auctorum 181
Liberum arbitrium ad quid hominis concessum 152.b
Libidinosorum examen 395
Libri medici antiquorum chaos 264
metallici ad quos scripti 715.a
mortui doctores 221.b
naturæ luminis quid tradant 265
penna scripti imperfecti 269.b
qui medicis euolendi 281.a
medicorum fucati 317.b
Libris hominum credi non possit 269.a
Liburnia ab Aquila vastata 246.b
Lichtenbergius super Apocalypsin commentatus 380.b
Lien Saturnus 20.a
Ligamenta & caro dulcia sunt acidis offenduntur 466.a
ligamentorum color 800.b
Lignum est corpus ignis 641.a
sine aere non ardet 602.b
tres substantias habet 34.a
ligni curatio vellicatur 187.
in ligno tria prima conspicua 519.b
ligna in nouilunio cadenda non sunt 367.b
lignorum vapor quantopere noxius 723.b
Limbus 53.a. 92.a. 651.b
Ada quis 242.b
causa vnica varietatis hominum est 652.a
duplex est 651.b
est idea discendi hominis 653.a
est omnia 636.b
in homine 92.b
in homine continenter dominatur 725.a
is qualis talis homo 423.a
minor ex maiore natus 651.b
naturam in omnibus seruauit 640.b
ortus hominis 360.b
limbi primi parentes &c. 636.b
ex limbo cognitio medici petenda 681.a
ex limbo matricis infans nascitur 818.b

Limoniorum succus optimus contra lapidem intestinorum 463.b
Li tea ancora signum & vsus 65?.b
architecta quid notent ibid.
chiromantica duplices ibid.
crescentium omnium homini insunt 639.b
Lintzgonia. Camgonia 712.b
Lingua e stellis excussa 369.b
Lipsia notatur 413
Liquor absinthy 377.a
alchaest est loco absumpti hepatis 352.b
auri nobilis in contractura 467.a
croci vt preparetur 484.a 537.b
essentialis 480.a
herbarum vt preparandus 479.b
mercurialis &c. 812.b
mumiæ 467.a
naturæ 170.b
naturalis corporis similis liquori terræ 330.a
conseruat hominem ibid.
salis est corporis balsamus 528 b
terræ &c. ipsius vita 625.b
vitæ est homo totus membrorum omnium ideam habens, eius dignitas 154.b
liquoris alchaest preparatio 352.b
lunæ preparatio & vis 352.a
liquores in homine qui multiplices 625. b
partium sequitur constitutio fœtus 157 a
Litera nullius momenti 655.a
Lithiasis in arundinibus & medullis 741.
in stomacho ibid.
in venis ibid.
generatio 750
eius & podagræ discrimen 559.b
Liuoris vis 212.a
Loca tria in corpore nuda 404.b
vermium quæ 609.b
locorum in homine ordo vnde nascatur 315.a
locus vulnus lethale facit 404.a
morbi theoricam & practicam indicat ibid.
loci actio circa stercus 814.b
mutatio influentiam mutat 350.b
Locusta gummata 643.a
locustæ 484.a.491.a.815.b
Loquorum reprehensio 676.b
Longæuitas vnde 720.b
Loquelæ priuatio vnde 687.b
Lorindus quid & quo fiat 665.a
cur frequentior in hyeme ibid.
Lotium index constitutionis membrorum 735.a
lotii quam certa præsagia 184
lotio quanta iudicia insint 187.
in eo videnda quæ obseruanda 793.a
Lucida tria quæ in corpore 452.a
Lucii cutis contra morsum canum 365.a
Lucrum causa rerum omnium malarum, lucro Christus proditus 258.a
Ludus calculorum omnium cura 652.a
ludi descriptio ibid.
Lues gallica patronus 118.a
malum patentissimum 344.a
prædictio 406 a
Lumen naturæ 129. 197.a. 195.a
fax spiritus 217.b
solum sectandum 130.a
solertissimus magister 651.a
solum medicum gignit 650.b
sine vsu perit 671.a
æternum 637.b
quando & a quo creatum 669.b
luminis naturæ ars duplex 645.a
ratio quæ 219.a
vis 672.b
Luna appropriatum tantum humorem trahit 573.b
attrahendo a nobis lædit rationem ibid.a
cerebrum est 40.a
cerebro dominatur 758.a
cælestis adiuuat mercurium intra corpus sumptum 727.b
cur citius inficiatur reliquis 390.a
[illegible] ea & sal mercurium gignunt 362. b
est menstruum macrocosmi 393.b
est oculus læsus 828.a
frigoris præses 375.b
iugiter trahit ex capite 573.b
moderatrix salis 361.a
noua humorem leuem, vetus grauem trahit 573.a
noua & plena cur fortis ibid.
sola animalibus vultus fingit. 394. a
lunæ mutatio cerebrum nihil attinet 19. b
cælestis & terrestris discrimen 725. a
lunatici si deficiente luna grauius habeant qui fiat 573.b
a luna fiunt ibid.a
nouilunio mouentur 389.a
qui 572.b
eorum cura qualis 580. b
lunaria cursum lunæ obseruat. 711. a
Lunga 247.b
Lupus canis syluestris 371.a
vt curetur 778.a
lupi serpentes gignunt 371.a
Lusitania cur sanatur ab aranea 341. b
Lutheri statua in Ingingen 246.a
Lutherum cur oderint inuidi 345.b
Lux naturæ 32. a
inuentrix omnium doctrinarum 715. a
Luxum corpus est corpus podagræ 643. a
Luxuriosi infœcundi 126.b
Luxus spirans 643.

M.

Macrocosmus parens hominis 406.a
parens microcosmi 404.b
vindex scelerum microcosmi 180.a
Macri colicæ obnoxii 531.b
Maculatum esse quid 819.a
Magi & cabalistæ qui fuerint 382. b
Pharaonis Deum non offenderunt simpliciter 142.a
pii a magistratu alendi 188.b
qui vt Christum norint 281.a
magia alchymia philosophia est 634.a
ab incantatione differt 427.a
inuentrix curæ & causarum 698
inuentrix quo spectet 281.a
inuentrix sedulo addiscenda medico 282.a
medico non temnenda 405.b
obscuros morbos prodit & est anatomia medicinæ 281.b
omnia abscondita manifestat 276.a
magicæ artis medium requisitum 406. a
[illegible] vis 343. a
inuentricis potestas 282.a
magicæ affines artes 385.a
magicam vt tollas mille artifex nihil non machinatur 282.b
magicæ actionis principium 405.a
magicum non est illico quod non intelligitur 141.b
Magister medicinæ verus 691.a
magistri omnes cur vno modo reprehendantur 224
magistris mortuis nihil tribuendum 652 a
Magistratus officium 128.a
Magnale duplex 167.b
hominis vnde oritur 167 b
hominis naturam alterat ibid.
propter hominem factum est ibid.
Dei in cibo rerum euidens 812. b
magnalis hominis alteratio corpus inficit 168.a
magnalia & arcana in quo subsistant 284. b
artis 4.a
Magnes aperte nutritur 811.b
ferrum qui attrahat 122.b
oleo mercurii aut allio illitus ferrum non trahit 580.b
præsente sapphiro non trahit ferrum 411.b
magnetica virtus duplex virorum & fœminarum ibid.
vis &c. 622.a
magnetinum 441.a
Magor Deus gentilis cui successit S.Vitus 118.a
Magorista 392.a

Mahometus

Mahometus & Apollo per quæ surrexerint 129.
Maius magna creatura mundi 362.b
Maius mensis omnia renouat ibid.
tempus rerum gignendarum. 563.a
Mala plura bonis 258.a
malum omne ab Eua 163.a
pœnæ Deus infert non astra. 416.a
ex malo nihil boni manat 104.b
Mammillarum cura 284.a
Mandata Dei simpliciter seruanda 174.a
Mandella est semen hellebori nigri 495.b
Mandragora calculum renum curat 537.a
Mania 734
a sola spiritus vita 567.b
ab animi imitatione 605.b
cur non ex humoribus 567.b
elementaris 604.b
est priuatio rationis non imaginationis 566.a
ex tribus locis oritur ibid.
immoderationes omnes frangit 604.a
interdum mores etiam naturæ contrarios exhibet 568.a
vt curetur phlebotomia 778.b
maniæ attractiuum 577.a
calor duplex 567.a
causa humores non sunt 604.b
causa influentia humana 568.a
cura duplex 576.b
Chirurgica & physica 576.b
differentia 566.a
ex eius materia vermes apostemata aut pus 567.a
genera duo 566.a
infra diaphragma signa, causa ibid.b
membrorum signa ibid.
supra diaphragma signa ibid.
vera causa cœlum 604.b
remedium 352.a
contra maniam quæ arcana 577.b
item quæ mortificent ibid.
quæ refrigerent ibid.
in mania apertio vt facienda 576.b
qualis fiat reuerberatio materiæ 567.a
in ea apertio duplex 576.b. *vehemens* 577. *amittior* ibid. *apertio exulcerans* ibid.
pro ea oleum insigne 577.b
maniaci dolores non sentiunt 606.a
qui verè sint 604.a
maniacorum mores a cœlo non humoribus ibid.b
Manna extracta coagulata aurum reducit 331.a
ea & tereniabin vnde 685.b
duo sunt 664.a
ea viris, tereniabin fœminis dicata 542.a
magnetica 715.b
perlata & eius vires ibid.
vitrioli, vrticæ ibid.
mannæ species ibid.
Manus hominis duæ, herbæ plures 657.b
Marchasita 193.b
Mare aquarum omnium receptaculum 300.a
mors omnium vndarum 93.b
maris æstus & fœminæ analogia ibid.
Margarita est semen humiditatis 594.b
margaritæ lac gignunt fœminis. 595.a
earum, dosis, præparatio, tempus ibid.
Maria Christi mater Trinitati inserta 151.
Maria Magdalena 141.a
Maris vel femellæ generatio 156.b
Marmoreum quid. 441.a
Martiales qui fiant 574.a
Martyrium cur subeundum 119.a
Massa boli, luti & tubelech genera tartari alia 297.b
Mastix, Myrrha, thus &c. sal sunt 447.b
Materia prima rerum informis. 283.a
rerum quæ prima quæ vltima 274.a
& tempus stercoris naturam docent 823.a
materiæ & ascendentis diuersitas variat morbum 616.a
eius nulla transfusio 303.a
materia vltima fœminarum & virorum differunt 98.b
Mathusala ætas 750.a
Matrix 91 a.685.a
causa morborum omnium fœminalium 89.b
creaturas vniuersas continet 681.b
dupliciter afficitur 100.b
est arbor corporis 172.b
est homo & in vniuerso corpore 685.a
est mundus microcosmi vt cœlum matrix Adæ 688.b
est mundus alter 686.b
minor 678.b.680.b
minimus 86.a
in cœlo descripta 684.a
in se astra habet omnia 678.a
interdum tartarosa 302.b
mundi & hominis vt differant 678.b
non parit sine viro 362.b
nutritur ab omnibus membris 508.a
omnibus superiorum impressionibus subiecta 680.b
quando operitur 157.a
qui inuisibilis 92.b
quomodo suffocet 571.a
radix est fœmina 89.b
receptaculum omnium liquorum 490.a
vas mundi 680.b
matricis attractio frigore infringitur 157.a
centrum & ipsa matrix vt se mutuo afficiant 105.b
collatio apta cum mundo 88.a
consortantia 580.a
eius & solis comparatio 685.a
lumen in astris 684.a
morbi alterius sunt theoriæ 172.b
morbi duo retentio & superfluitas 508.a
suffocatio 459.b
vis attractiua 155.b
Maturans vis in principio potentissima 757.a
maturatio 184
in hydrope quid & qualis 623.a
morborum qualis 668.b
per quæ facienda 760.a
quotuplex & vbi non sit expectanda ibid.
ad maturationem syrupi nihil conferunt ibid.
Mechanica astralis 681.a
Medicamentum per cohob datum quid sit 33.a
quale esse oporteat 23.b
medicamenta malis simul & bonis commodant 139.a
veterum quæ repudianda 437.b
hermaphroditica 96.a
medicamentorum exaltatio 755.a
medicina 275.a
a bestiis inuenta 663.a
à cunctis discenda 219.b
a quo impertitur 267.a
a solo Deo 266.
à tribus nebulonibus corrupta 259.a
ab astris non regitur nisi separata 207.b
ab astronomia incipit & in philosophia desinit 710.b
ad vltimam metam nondum peruenit 677.a
æquè ac venena in tribus primis 711.b
ante pedes est non ab vltimis oris adducenda 205.a
ars est & tam certa esse debet quàm sunt geometrica 751.a
ars perpetua 182
bona semper talis est 457.b
cæteris artibus rudior 206.b
cor secundum seu externum 351.a
creata ad vitandam superstitionem 174.a
cur creata 661.a
defensiua, curatiua 53.a
demonstratio est non opinio 312.a
dissimilium est 432.b

dos Dei 600.a.715.b
duplex 2.a 278. a. 402. a. 434. b 561. a. 646.b
ea & medicus cur à Deo creati 29. a
ea & theologia inseparabiles 43.b
ea & agri quomodo se inuicem habeant 28.b
ea & morbus ex eodem 712.b
elementaris valde peccat 721.b
est donum Dei non Academiarum 429. a
est fœmina morbi 656.a
est misericordia Dei 429.a.660 a
est opus 249.b
est verbum Dei 433.b
est spelunca latronum 329.b
ex libris viuis discenda 264
ex præscientia Dei creata 116.a
ex quo fundamento constituenda 281. b
est stabilis non fluctuans 185
hodierna qualis 330
in Carinthia subtilissima 246.b
in duobus consistit 691.a
in peste duplex 438.a
inuisibilis 198.b
iustitia & misericordia 45.b
medici cordis æqualis 660.b
naturalis 402.b
non est quod vident oculi 336. b 274. a
occulata est 315.a
omnis venenum qua vermes interficit 541.b
perfecta cur 279.b
a Deo est creata 819.a
per ignem consistit 31.a
pleraque a vulgo inuenta 364.a
probis & improbis communis 607.a
purgans non est simplex 814.a
qualitates non attendit. 196.a
quæ summa 105.a
quibus instituenda 663.a
rerum non est corpus 267.a
sanat non diæta 755.a
secundùm quæ æstimanda 814.a
sine cælo nauci 207.b.343.a
specifica quid 776.a
subtilianda 208.a
vera stercore vacat, cibus contra 624.b
vel virilis vel fœminalis 87.b
medicinæ ala 677.b
certitudo vnde 216.b
causa primitiua, antecedens, coniuncta, vellicans 202.b
directorium solum cælum 208.a
donum non omnibus datum 433.a
finis prorogatio vitæ humanæ 750. b
fundamenta quæ 224
fundamentum vnum sibi consentiens 182
fundamentum philosophia 225
gradus & ætates 283.b
illustratores qui 248
mala diuisio & cur 646.b
quæ distinguenda sint 54.b
religio labyrinthea 265
veteris errores 677.a
medicinam decet esse perspicuam 191.b
nationes vniuersæ sibi arrogant 266.
ad physicam & chirurgicam quæ spectent 2.a
medicinæ duplices 433.b
inutiles quæ non putrescant 50.b
nisi a cælo dirigantur nihil operantur 343.a
medicinarum summus ordo vt & morborum 762.a
medicus 33. b. 43. b. 184. 345. a 661. b
à quo doceatur 671.b
an arte sua quicquam efficiat 27.b
ab astronomo differt 199.b
ἀφιλόσοφος nihil 64.b
artifex mechanicus 645.b
artium centrum 678.a
auaritia carere debet 216.a
beatus quis 812.b
cælum, arcanum eius stella 595.a
cor est & opus non verbum 677.a
cur creatus 627.a 659.b
debet esse physicus & Philosophus 318. a. 319. a. 321.a
destillationis peritus sit 370.a
dominatur infectioni cæli vt sapiens astris 770.b
externus quando naturam iuuare debeat 279.a
ex anatomiarum concordantia 40.b
fragmentarius qualis 401.b
frustra operatur peste à Deo non relicta 430.a
fundamentalis 191.b
in indagandis arcanis cani venatico similis 692.a
interior non est sine exteriore 216. b
inuisibilium peritus sit 629.b
is & medicina à Deo 251.a
quid 659.b
duplex 759.a
messor est, & falx medicina 645.b
natiuos etiam morbos sanare debet 47.b
naturæ minister 53.a
nemo sine doctrina & experientia 220. a
neminem sanat nisi ipsum Deus immittat 28.b
non sibi sed aliis medicus & cui similis 215.b
nullus sanitatis terminum sciat 27.a
philosophus & astronomus peritus esse debet 814.b
pyromantiæ peritus sit 642.a
quæ scire debeat 221.a.757.a.769.b
qualis astronomus 597.a
qualis esse debeat 605.a
quando perfectus 814.b
quando naturã iuuare debeat 752.b
qui fieri debeat 184
quibus præcipuè morbis sanandis præstitutus 46.b
quid sit ad Theophrasti tempora ignoratum 184
quid agere debeat vt laudetur 322.a
remediis triplicibus instructus esse debet 436.a
sine agri aptitudine infœlix 121.b
sine industria nihili 221.a
sine cælo nauci 637.a
sine astronomia nihili 617.a
sine experientia nihili 317.b
sit à plebeio diuersus 757. a
medicus sit astronomus 256.b.318.b 751. b
sit cosmographus, philosophus alchimicus 256.257
sit cosmographus & geographus 753. a
sit astronomus & prognosticus 241.b. 610. a
sit astronomus quadruplex 665. 667
sit ab externis 199.b
sit peregrinator 292.b
solus contemplator hominis accuratissimus 103.a
super misericordiam Dei fundatus 429. a
vbi hominem quærere debeat 232.a
verè quis 314.b
vt a rebus aliis distet 660 a
vt hominem eiusq; morbos cognoscat quæ requirantur 57.a
vt ex suo semine fiat 334.a
medici ars debet se habere vt cantus alaudæ 651.b
cognitio sublimior est cognitione rustici 639.a
consideratio 32.b
eius & Apostoli vna sors 52.a
est curare morbum non protrahere 782. b
est futura prouidere 786 b
falsi nullus successus 216.b
herbarium quale 283.b
illuminatio vnde petenda 280.a
officium 201. a. 209. b. 660. a 677. a. 708. b
oculi quales esse debeant 4.a
officium circa medicamenta 144.b
officium diætam præscripturo 321.a
officium circa dispensationem Dei 222. a
in præseruando 98.a
graue 660.b
in calculo præcauendo 329.a
præstantia & ars 711.b
probitas, veritas 216.b. 217.a
prouincia dura 46 b
proprietas secunda fides seu veritas 217.a
tertia castitas 218.b

quarta

quarta congruitas 219.a
quinta fidelitas 220.a
sexta industria ibid. b
prudentia 753.a
requisita 209.a
scientia perfecta sit 200.b
medico morbos omnes experiri impossibile 205.b
omnes homines subditi 660.a
quæ [illegible]enda 1.b.226.b.239.a.757.a 8[illegible].b
quæ non consideranda 50.b
cui loquendum sit 227.b
quid subiectum non sit 42.a
vnde discendum & ex quibus magistris 103.a.636.a
medicum cœlum non gignit 186
Deus perfectum voluit 640
natura constituit 190.b
per medicum omnia fiunt 406.a
philosophum esse decet 319.a
quid faciat 185
tincturarum cognitionem habere decet. 717.b
medici cur in errores acti sint 242.b
cur vno modo omnes reprehenduntur 224
characterales 2.b
duplices 258.a.825.b
duplices speculatiui & experientales 292.a
fideles 2.b
fideles Christus & discipuli 3.a
humoristæ quales 684.b
imperiti dæmones sunt purgatorij 27.a
taxantur 30.a
improbi non sanant 258.b
lupini & qui sint 216.a
naturales qui 2.b.770.b
pharisæi 224
primi cur pro diis culti 134.a
particulares qui 770.b
probi ex Deo, improbi ex Satana 217.a
qui præceptores sint 651.a
quot morbos nesciant curare 212.a
quotuplices 770.b
soli veraces, veri 217.a
spumæ similes 226
specifici 2.b
sunt scarabæi 680.a
tabellariis similes 259.b
triplices sunt 251.a
trium mundorum tres 86.b
vtrique in fine conueniunt 251.a
veteres metaphoricè calculum nominarunt 289.b
iactabundi 760.b
reprehenduntur 665.b
medicorum causæ primitiua, continua, antecedens vexantur 201.a
effugia quæ 47.a
elusio 125
eorum & philosophorum reprehensio 135.a
medicorum & Academicorum reprehensio 647.a
eorum & pharmacopæorum reprehensio 105.a.211.b
eorum & sacrificorum vna sors 208.a
error & inscitia 233.a
est omnes morbos sanare posse 46.b
est [illegible] 321.a
falsorum & verorum qualis curatio 250.a
humores eleuantur 637.b
ignauia taxatur 256.b
imperitia reprehenditur 254.b
inanis opera circa tartarum 70.a
insectatio 137
labyrinthus 244
mira miscella 258.b
mos prauus 259.a
nonnullorum fastus quantus 140.a
opinio de directoriis falsa 284.a
peruersitas 269.b
reprehensio 70.b.71.a.72.b.73.a 76.b.77.a.78.a.79.a.82.a 83.a.85.b.87.b.88.b.89.a.90.a 91.a.93.a.94.a.95.b.96.b.101.a 102.b.106.b.137.142.b.148. 153.a.155.b.161.b.183.190.a 196.b.197.b.199.a.200.a.202.a 204.a.205.a.207.b.208.a 209.b.210.a.212.a.216.a.218.a 221.b.222.b.226.b.227.b.228.a 229.a.233.b.236.b.237.a.238.b 239.a.240.a.240.263.a.280.a 287.a.290.b.294.a.305.a.306.b 310.a.311.a.314.b.315.b.319.a 322.a.329.b.358.b.365.a.372.b 376.b.382.b.409.a.413.518.a 519.a.567.b.606.b.615.618. 620.b.623.b.656.a.657.a.661.b 676.a.681.a.769.a.811.a.813. 814.b
reprehensio acris 191.a.206.a.230.b.334.b.511.a.662.a
longa 185
de loco pestis 418.a
ob sophisticam 813.b
huius sæculi 331.b
Secta quinque naturalis, specifica, characteralis, spiritalis, fidelis 2.a. & 3.a
veterum reprehensio 809.a.819.a
medicus arabibus & extraneis quatenus credendum 37.b
qui libros euoluendi 281.a
Medium cœlum quid 602.b
Mel quis lethales 319.b
cum pane in Iunio esitatum lumbricos parit 363.b.696.b
Melancholia 21.b
complexio nulla 162.b
in medicina non recipienda 39.b
melancholicusne quis sit appellandus [illegible].a
melancholici qui 572
melancholicorum cura 581.b
genera quatuor 573.b
Melissa contra asthma 547.b
est in cœlo 218.b
melissæ chelidoniæ essentiæ præparatio 351.b
Melusina & Sirena 221.a
Membrum membro curatur 231.a
quodvis suum peculiare & signum & morbum habet 796.a
membri sanitas, spiritus, robur 349.b
vitalis læsio mors 601.a
membra nihil expellunt sed medicamenta 351.b
corporis nullo extraneo alimento egent 18.a
spiritalia cur partes principes 352.a
membrorum corporis disponendorum modus 155.b.156.a
trepidationi quæ aduersentur & medeantur 729.a
laxorum confortatio 748.a
membri sua inest digestio 810.b
Mendacium a spiritu malo 193.b
Mensis arebelus 765.a
menses vt promoueantur 747.a
Menstruum 9[illegible].b.157.a
cur cesset in gestatione & lactatione 94.b
flos non est sed excrementum 93.b
lepram gignit 502.a
non est causa caduci 687.a
scarificatione non curatur 783.b
vina corrumpit 393.a
menstrui consideratio ad multa vtilis ibid.b
fluxus vt mouendi 779.a
mira vires abscondita 123.b
menstruo nullum venenum fœdius 94.b
ex eo omnia infecta 393.a
menstruosa est venenosa 389.b
speculum inficit 387.b
menstruosæ oculus cur cæteris partibus venenosior 389.b
lunam potenter inficiunt modis multis. 390.a
menstruatarum peste correptarum cura 400.b
Metaphora 117.b
Mercurius 726.a.824.b
à quo separetur 56.b
à sale sulphure 361.b
auri &c. 419.b
chaos causa obscuritatis 710.a
cura hydropisis 693.a
dentes & vngues solos non inficit 542.a
duplex 710.a
est hyems 824.b
est luna & hyems terræ mineralis 724.b
est oculus fructus 828.a
ignem fugit 716.a
imperfectum metallum & cur admodum

modum nocens 722.b
in homine sua signa dat nouilunij quadratura & plenilunij 726.b
intra corpus agit vt Luna, luna est perpetua & hiems perpetua.
viuus ab homine digeri nequit 727.a
is & sulphur metallorum non digeruntur vt minerarum 717.a
is salliginem, sulphur, resinam, sal tartarum dat 710.b
is & argentum viuum vt differant. 625.b
mineralis ab astris constellatur & parit febres, attractus digeritur in vltimam aliquam materiam in pulmone 716.a
mortuus vt viuificetur, corrosiuum pro eo 729.a
multiplex 356.b
omnia metalla producit 722.b
praecipitatus ictericiam tollit 538.a
quadruplex 234.a
quales materias digerat 716.b
quotuplex. 48.b. 56.a
quot modis accendatur 56.b
se gerit vt hyems in homine 726.a
triplex est 170.a
viuus bonus & malus est nata theriaca 722.b
viuus semiperfectus est metallum apertum 723.b
vnde oriatur 380.a
vocatur sic quia est versatilis vt planeta mercurius 724.b
volatilitatis acrimonia quid faciat 168.a
vt luna non solùm in cerebrum sed in omnia etiam membra facit impressiones 727.a
[illegible] primi 168.a
[illegible] effectus 57.a
[illegible] 715.b
[illegible] 710.b
[illegible] vt effluat 723.a
[illegible] 57.b
[illegible] natura 51.a
[illegible] qui 171.a 356.a
[illegible] 48.b. 356.a
[illegible] in lapidibus quàm in metallis 722.b
praeparatio 723.b
[illegible] vt [illegible] 720.b
[illegible] modi tres 56.a
[illegible] quae producat 168.b
[illegible] 56.b. 356.a
[illegible] & mortui in corpore signa & [illegible] in homine 728.b
[illegible] quae faciat 168.a
[illegible] separantis caloris tres species 56.b
in mercurio omnium metallorum [illegible] 723.a
Merula raucas coquit 323.a
Metallum in omnibus elementis 197.a
quodans suum fumum & ignem dat 715.
metalla iam separata adhuc tria fragilia corpora ex se praebent 717.a
metalla in mercurium redigenda & postea praeparanda 723.b
in morbis dissolutis sunt arcanum 539.b
in omnibus elementis 234.a
lapides ex aqua 668.a
mille non ex sulphure & mercurio 229.a
omnia fuerunt mercurij 722.b
ex mercurio ibid.
qui mercurij vim habeant ibid.
quae quibus acetosiora 324.b
sine igne venenum non emittunt 723.b.
tartarum ex se non dant 298.a
metallorum semina vbi 724.a
metallarij infecti facile alios morbos incurrunt 712.a
Meteorica Aristotelis ventilatur 230.a
meteorologia hominis 300.a
Mica 193.b
Microcosmus ad macrocosmum conferendus 287.a
ex macrocosmo noscendus 631.b
ex quatuor elementis 591.b
microcosmi colores natiui 595.b
eius & macrocosmi cognitio medico valde necessaria 626.a
in microcosmo omnia sunt mineralia 99.a
Mictio difficilis vnde 455.a.b
impedita vnde 454.a.b
inuoluntaria vnde ibid 455.b
sanguinis vnde 315.a. 454.b. 764.a
saniei vnde 455.b
mictionis abolita causa 530.a
deprauata causa 315.a
impedimenta 454.a
signa & varietas ibid.
spermatis & puris causa 455.a
Miae artificis machinatio in tollenda magica. 282.b
Minera est causa nebulae terrena sicut galaxa aerea 709.a
calcena quid 457.b
minera impura damnosa, depurata innoxia 719.b
principales sunt tres 170.b
sunt stellae terrae 710.a
Mineralia. 800.a. 804.a
[illegible] 533.b
differunt regionibus 712.b
in tartaro vitanda 456.b
microcosmi sunt materia morborum 406.b
omnium hominum sunt 629.a
omnia sunt in homine 443.a. 614.a. 616.a 629.a
omnia in microcosmo 99.a
purgationibus non tolluntur 487.a
sensibilia 644.b
sunt astra terrae 723.b
sunt membra principalia 446.b
mineralium aetates vnde definiantur 472.b
causa est aqua 340.b
genera tria 806.a. quatuor 450.b
529.b
mineralium materia prima aqua 230.b
nomina & species 170.a
species, morborum species faciunt 171.a
mineralibus remedia insunt 171.b
Quando plus mingatur 536.b
qui stantes mingere nequeunt vnde id fit 454.b
Minimum & nimium destruunt 278.b
Minotaurus in centro labyrinthi 265.
Minutio in peste frustranea 418.a
Miracula edit etiam canis magnetem habens 136.a
Misericordia 659.b
medici praeceptor 660.a
medicus est 661.a
eius effectus ibid.
misericordi soli medicina datur 663.a
Mixti nullum iudicium 769.a
Mola causa 116.b
Monachorum ieiunia noxia 761.b
infestia 77.b
Monoculi, cyclopes bipedes an ab vno patre 149
Monspelienses notantur 275.a
Monstra qui gignantur 607.b
immedicabilia 50.b
eorum causa 18.a
monstrosum 757
Morbus auri quid. 357.a
caducus & vnde 116.e
chronicus 776.b
cur homo vocetur 655.b
dissolutus 519.a
duplicis elementi 776.b
est homo 654.b
est inuisibilis corpus cuius visibile 640.
faber est ibid.
gallicus nouus est 472.b
in tinctura non cadauere 681.b
ipse suas certas accessiones & discrimin abhabet 756.b
is non coelum in phlebotomia spectandum 766.b
metallicus vt generetur 714.a. 717.b
elementum est non qualitas 721.b
nullus remedio suo caret 590.a
nullus sine corpore 658.a
nullus sine veneno 11.a
nullus sua forma caret 64.a
omnis ex suo corpore natus 48.a
omnis purgatorium 17.a
primus qualis fuerit 474.a
quilibet est homo 655.b
Sancti Quirini & eius causa naturali 7.a
Sancti Viti 75.b
sequitur separationem 384.a
tincturae quid 357.a
trepidus medicinam non habet 582.a
viri nomine indigetandus 35.b
vt pictor est 644.a
morbi domini cognitio, est etiam cognitio medicamenti 415.a
cuiuslibet sua medicina data 322.b

eius & sanitatis radix vna 106.a
locus theoricam & practicam docet 404.a
medicina plures 105.a
metallaru arcana & asula & rebisola 729.a
mineralis praseruatiuum & conseruatiuum ex herbis & sactis butyro 722.a
morbi mineralis theoria est duplex 172.b
vin variat subiecti ratio 432.b
morbo cuilibet suus peculiaris color [illegible]
suum remedium 250.b
morbi a cibo duplices 797.b
aetatibus differunt. 755.a
annorum posteriorum peiores priorum morbis 755.a
ante ambulones mortis 423.a
appellandi 170.b
asthmatici & metallici vt differant 708.a
astrales vt fiant 668.a
cœlo subiecti frustra curantur 238.a
desperati cognitu difficiles 179.b
diuersi qui fiant 303.b
duplices 664.a.760.a
materiales & spiritales 21.a
duplicis elementi 776.b
elementares quatuor 721.b
etiam crudelissimi a medico inuadendi 661.a
ex infectionibus elementorum 238.b
ex mucilagine 522.b
ex suo semine orti 280.b
ex stercore duplices 821.b
ex violatione instrumentorum alchymista 15.b
hareditarij 771.a
insanabiles 303.b
ij & remedia non graduantur 232.b
imaginationis duplices 425.b
in cœlo sunt 682.b
in fœmina viriles vt curentur 107.b
incurabiles 250.b.713.a
inuisibiles sunt 242.a
lunatici singulorum morborum qui capitis, articulorum, hepatis, renum 727.a
matricis ab aliis diuersi 681.b
muliebres 729.b
narcotici 468.b
non omnes ex elementis 60.b
non fame sed medicina curandi 754.b
nobilis vt curentur 776.b
nulli incurabiles 662.a
omnes curabiles 575.b
omnes ex limbo 474.a
omnes duplices 574.b
omnes ex vno quolibet ente 5.b
ex putrefacta digestione 15.a
extrinsecus ingeruntur 18.b
ex tribus primis [illegible].b.825.b
vel natura sunt vel ratione. 564.a
omnes flagella sunt 22.a
omnes in tribus substantiis consistunt 35.a
omnes in sanguine quaerendi 771.a
primarij quatuor 664.a
pulmonis, cerebri proprij 726.b
qua ratione cognoscendi 664.a
quales ab vrina bleta 481.a
quando incurabiles 105.a
quando medicinae subiecti, quando minus 238.a
qui & vnde noscendi 271.b
qui cum peste concurrant 399.b
qui ex oculorum substantia 828.b
qui noui 532.b. apud Theophrastum 251.b
qui quibus mundi temporibus orti 825.a
qui quo tempore orti vt nepthritis 826.a
qui praecipui ex vrina nascantur 795.a
qui exscindendi 49.b
repentini & intensi tenuem exigunt cibum & cur 755.b
sanguinis serula 406.b
senum qui 61.a
specifici qui ibid.
superaturales vt ex nobis in cælo fiant 406.a
sunt fructus trium primorum 170.a
somnij vincuntur a natura 176.b
sunt infiniti 414.b
sunt vel in stomacho vel extra 813.b
tartari cruoris qui & qui non curantur 557.a
tinct. tri... tinct nigri vnde, tincti plures tribus 596.b
tres tantum vt & tria remedia 356.b
varij ex metallorum spiritibus oriuntur 717.b
vel fuerunt, vel sunt, vel erunt 414.b
vel sunt pœna vel natura 825.b
virorum & fœminarum diuersi 173.a
vnde denominandi 43.a.465.a
vnde noscendi 339.b
vno tantum nomine exprimi debent 49.a
vt nominandi 190.b
vt oriantur. 51.a
morborum anatomia 40.a
causae peruestigari nequeunt. 29.a
cognitio difficilis 262.b
conditiones 38.a
causa generales 36.b
diuisio in ramos, locustas & folia 356.b
entia quinque 4.a
ex argento viuo cura 728.a
generalium causa dua 681.a
genera quatuor 22.a.342.a
genera tria 356.a
in homine duo genera 92.b
materia mineralia microcosmi 406.b
matricis dua theoriae 172.b
morborum metallicorū tres sedes 718.b
mineralium cura & praeseruatio 721.a
natura duplex 97.a
omnium causa cœlum 242.a
origo vel ex resolutione vel ex coagulatione 172.a
ordo duplex natura & flagellum 27.a
qualitates non considerandae 49.b
sanguineorum vera cura 772.a
signa ex impeditis actibus naturae 763.a
somnij quod subiectum 176.b
subiecta duplicia 23.a
tartareorum IV. genera 66.b
paroxysmus duplex 82.a
tinctorum cura duplex 597.a
morbis etiam grauissimis sua creata remedia 661.b
nomina cur innouet author 252.a
omnibus sua sunt remedia 661.a
morbos omnes in stomacho vincere natura conatur 611.b
Mores ab astris non a melancholia 39.b
ij, ingenia &c. an ex complexione oriantur 37.b
Morphea quid & vt curetur 779.b
eius medicina est arcanum 783.a
Mors accidentalis qualis 410.a
colores mutat 595.b
cur non curabilis 709.a
duplex est 471.b
extra numerum 205.b
in peste duplex 410.a.437.b
morbis plus est 406.b
non est [illegible] 55.b
omnis est ab arsenico 171.a
pestis qualis 410.a
quam horribilis 54.a
qui & quando irruat 222.a
qui hominem inuadat 726.a
rerum seu ars vulcanica 714.b
tincturarum mater 628.a
mortis intenta excubia 55.a
pigmenta 40.a
morti accidentali aqua vita medetur 437.b
mortem quae sequantur 55.b
mortale quid 685.a
mortuum quoduis putredini subiacet 768.b
mortua quoque in opem adsciscenda vt viua 131.b
Moschata 227.b
Motio corporis ab oppilatione 517.b
motus nitri qualis agritudo & vnde dicatur 523.a
Moyses serpentes facit 142.a
moysis serpens aneus 573.b
liber consecrationum 145.b
Mucus excrementum sanguinis 81.a
narium 17.a
muci vrina qua 800.b
mucilago rei corpus, sal coagulat 195.a
Mulier creatura est dimidia 682.b
mundum duplicem habet. 684.b

Mulier

Mulier propter solam matricem condita est 99.a
viro est imbecillioris rationis 387 b
viro non est frigidior 725 b
muliebres morbi a virilibus omnino distincti 88. b
Multitudo errantium non parit errori patrocinium 825.a
Mumia 130.b. 209. b
est homo 52.b
in se omnia habet 130.a
interna vulnera sanat 439.a
pro re sancta traducta 131. b
qua vi homines attrahat 134. b
mumia miracula 131. a
natura miranda 133. b
vis 130 a
ex vtero materno inditur 136.a
magnetica 389.a
circa mumiam fraus diaboli 131. b
Mundus bibliotheca medici 292. b
de creatore suo testatur 632. b
est simia similis 369. b
ex limbo 636. a
externus docet de interno 814. b
figura hominis 597. b
in se hominum morbos habet 195. b
minimus fœmina 86. b
omnia continet medico scienda 241. b
omnis in homine considerandus 814. a
pica laborat 367.a
triplex 681. b
vniuersus ex tribus constat 169.a
vult decipi 259. b
mundi magni, minoris & minimi consideratio 86.a
pars omnis est in homine 103.a.811.b
quicquid videmus eius saltem dimidium est 108
partes duæ 664.a
duo quoad regimen 690.b
mundi quatuor pro numero elementorum 151
mundorum trium tres matrices 91.a
Mundificatiua a sale 357. b
Murmentorum adeps 397. b
Musca ex aëre 494. b
Musci extractio valet ad scotomiam, caducum, maniam 351.a
Mussula quid. 497. b
caduca est 542. b
eius caro caducum ciet 497. b
Mustela, sciuri, leones caduco obnoxii 616. a
Mutatio animi 407.b
Muti cur non sanentur 262. b
Myrrha 399.a
Myrmidones 606. a
Mysterium vide arcanum
mysterii præparatio qualis quo tartarum pellitur 327. a
mysteriorum numerus corporum index 639.a

N.

Narcotica quæ capita dolorem inue-bant. 507. b
Nares acutæ iracundiores pressu 656.b
Nati propheta hoc est natura generat suos 640
Natura ab artificibus vt differat 810.a
admodum imperiosa 759. b
aliquando aberrat 319. b
assumit sibi simile 638.b
componit remedia non medicus 194. b
est æquabilis 762. b
est breuis & moderata 175. b
est liber medicinæ 651 a
est morbus ipsa & sola morbi medicina 188. b
est sedula separatrix 308. a
finita est 132.a
hominis valde medica 176. b
interdum nullum tartarum tolerare potest 320.a
medicus prior est homo posterior 759.a
medicum docet 226. a
modo seruatur 320.a
omnia molitur quæ artifex 209.a
ordine gaudet 212. b
purgatur per cruorem 443. b
quæ bona quæ mala 104.a
qui a medico tractanda 205.b
saltem purum accipit 440. b
sequenda medico est 822.a
sibi medica 530
simul morbus est & medicina 226.a
statuario similis 284.a
supernaturalis 405 b
natura sequitur semina quodque sua 298. a
cognitio proximum bonum a beatitudine 148
confortatio ab auro 753.a
eius & mortis antipathia 54.a
lux magistra veritatis 640
præstantissima 108
mas 206. b
nihil addendum a medico 194. b
officina quam illustris 324 a
prouidentia in corpore humano 815. a
sagacitas 54. a
sedulitas in signandis rebus 342.b
studium in expulsione noxiorum 624. b
subtilitas in formando fœtu 128 b
succubituræ mos circa appetitum 410. b
naturæ tendenti ad victoriam non est medicinæ importunus succurrendum 759.a
naturam abolere medicus nequit 557. a
contra eam nihil statuendum 768. b
in natura nihil frustraneum 305.b
Necissron quid, quadruplex 740
Nebula causa asthmatis 709.a
Necessitas excusat 140. b
Necrocomica quid & earum generatio 642. a
Necromantia 665.
necromantici qui ibid.
Nectar succosum tartarum resolutum expedite pellit 46. a
Nenuphar secundinam pellit 364 b
Nigromantia vis 24.b
Nihil operatur sine disposito medio 602. b
sua concordante forma caret 654.a
sine nauo 258.a
Nimium omne venenum 702.a
Ninnitta 253. b
Nipalen præcipitatus stomachum purgat 79.a
Nitrala stella 614.a
Nitrum quid & qui fiat 449.a.524.a
est hermaphroditicum 376.a
ex rosaceo & sedi succo inflammationes arcet. ibid.
vt foris sic intus paratur 479 a
nitri locus sanguis 524. b
Noli me tangere morbus quando crescet 474.b
Nomen est res nuda 628.a
nihil est 638 b
nomina genuina cur rebus indenda 290. b
morborum cur innouet Theophrastus 252.b
sunt ambigua 685.a
nominum contentio ociosa 253.a
Noua scribit auctor sed metallicis nota 714.b
noui morbi qui sint 532.b
Nox latebra malorum 380.b
Nudi & sine artibus nascimur 142. b
Numerus vltimus nullus 237.b
Nusius 480. b. 527. b. 557.a
vnde 480. b
nusii cura ibid.
Nutricolum membrum 798.a
Nutrimentum cum stercore interdum exit 824.a
in cibo est optimum, pessimum est stercus 823.b
intestinorum, & stercus differunt 810. b
sui simile est 66.a
tartari medicina esse debet 325.a
nutrimenti transitus 72.a
nutrimento suo omnia conseruantur 813. a
nutrimenta duplicia 497.a
desiderata citius penetrant 325 b
nutritio a succo bono est 94.b
est formæ reparatio 44.b
Nux 399.a

O.

Obiectum quid 151.b
Obsessi qui 571.b
ieiunio & precibus sanandi 252.b
Obstructiones causa colicæ 598.a
Obturatio intestinorum 71.a
Occasio & modus scriptionis Theophrasti 182.
Occidens est menoculum 598 b

Oculatæ semen sit cobites 371.b
Oculus cur rotundus 818.a
qui se circa tria prima habeat 827.a
oculi & solis comparatio ibid.b
officium videre conueniens 604.b
radix in fronte 827.a
cur non verminosi 609.b
cæsii nigris meliores 656.b
cancrorum arenas pellunt 562.a
lippientes sanos inficiunt 411.b
medici 33.b
rerum doctores 294.a
oculorum compositio 827.a
flos quis, fructus, cortex, lignum ibid.
forma crucifera 829.b
sulphuris natura 828.a
oculis qui chelidonia profit 373.b
omnia certa sunt 256.a
Odium generale generalem pestem mouet 419.b
mutuum vnde 23.b
Officinæ reprehenduntur 213.b
Oleum & aqua iunctim stridorem in igne cient 668.b
id & butyrum venena suffocant 466.b
casæ splenem penitus tollit & eius dolores 352.a
calcis marmor soluit 561.a
angelicæ vt fiat 488.b
aureum pilei 17.a
auri quid 587.b
mercurij vim magnetis extinguit 437.a
nucum muscatarum aduersus casum dentium 729.b
serpentinæ 633.a
vitrioli contra caducum 498.a
vt volatile fiat 675.a
olei auri præparatio 587.b
de colchotar descriptio 483.a
vitrioli cum aqua vitæ omnium penetrantissima, eius præparatio 588.b
ab oleo humiditas pane extrahitur 530.a
olea tormina ventris non curant 445.b
oleitas restinguit venenorum acrimoniam 479.a
oleosa acetosa suffocant 466.b
Omnia ex sulphure, sale, mercurio nata 361.a
per medium fiunt 406.a
sine Deo tenebræ 268.a
suo tempore florent 318.a
sunt creatura vna 242.b. 682.a 637.a
vnum sunt essentia 372.a
Opera de causis testantur 632.b
naturalia quis primus diuis imputauit 132.b
spiritus & hominis quo differant 308.b
operatio duplex sine & cum sensu 678.b
operationis medicæ fossitatio fauor cœli 207.b
operatione instante vestes de veneris ponuntur 302.a
operationum contrariarum causa cœlum est 239.a
operum diuinorum finis 139.b
inuisibilium finis 109
operibus credendum non verbis 196.b
opus ostendit artificem 249. 639.a 713.a
doctorem creat & probat 335.a
opificem artis suæ instrumenta ignorare turpe 331.b
Opinistæ nouatores 622.b
Opium sedat caducum 576.b
Oppilatio aridure causa non est 626.b
duplex 383.a. 468.a. 477.b
hepatis 744.a
duplex 468.a
quos morbos ferat 470.a
quid & quotuplex 469.b
spiritus vitæ in genere 350.b
vt ex vrina noscatur 795.a
oppilationem spiritus quæ sequantur pathemata 350.a
oppodeltoch emplastrum 364.a
Opprimechiolum 470.b. fumus aeris 532.a
Orexis vnde fiat 457.a
signa ibid.
cura calcenonis solutio non expurgatio 458.a
cura cum exulceratione ibid.
paroxysmum quæ efficiant 457.b
remedium 529.a
causa, cura 741.a
stomachi, cura panis D. Ioannis 457.b
orexin creta tollit exsiccando & bolus armenus ibid.
mouent vrina confecta & mixta 458.a
quæ gignant, tollant 530.a
in orexi laudanum capitale 458.a
Orificium corporis extremitas stomachi 598.b
præstantior septentrione 283.a
Origo omnium exploranda 102.b
crisis, temporis, digesti, finis 525.a
Orion in lupo serpentes gignit 371.a
Os praconis quoddam quasi cœlum 104.a
oris ablutio vnde introducta 816.a
Os cordis ceruini confortatiuum pestis 371.a
cranij non in omnibus reperitur 672.b
ossis de corde cerui succus defensiuum pestis 412.b
ossa non omnia vnius naturæ 273.a
ossiculi cranij figura 672.b
Ossiacænobium Carynthiæ 607.a
Ouum est cœlum & terra 299.a
ouorum vnguenti vsus 730.b

P.

Pallor omnis ex hepate 468.b
Pancreticij cura splenetina 284.b
Panis & caro &c. nutrimenta omnium partium 810.b
is & mel vermes gignunt 608.b
quotidianus duplex 660.a
est munus Dei non meritum hominis ibid.
fossus 530.a. orexis medela 534.a
pane tosto vt aquositas ex oleis extrahenda ibid.b
Pannus vt ad natiuum colorem redeat 286.a
Papæ visibiles & inuisibiles 146.a
Paracelsus vide Theophrastus
Paralysis 826.a
ab apoplexia differt 504.b
eius ac stuporis causa 315.a
est vel caduci vel guttæ 496.a
mineralis &c 718.a
vt curetur 779.b
paralyseos cura ibid.
ante paroxysmum instituenda 773.a
genera 732. præcautio 746.a
signa 504.b
paralyticus fœtus vt nascatur a parentibus non paralyticis 126.a
Paroxysmus 756.b
coagulationis 318.b
dimidius vt fiat 478.a
febrilis vt fiat ibid.
renalis vt fiat 482.a
sanguinis interdum venas rumpit 548.a
paroxysmi podagrici causa, aër humidior, influentia cœli maxime lunæ & corporis à quibusuis causis alteratio 319.a
signa ignis, terræ, aquæ & aëris 667.b
tartari excitantur à fluentij temporis ab influentia, à cibis & potibus vel aduersis vel similibus, ab accidentibus externis calore, frigore, venere a proprietate tartaro innata 317.318. 319.
in paroxysmis nihil tentandum & cur 756.b
Parenthesis auctoris commendatio, subdiuisio 3.a
Patris cognitio vnde petenda 684.b
Partibus cauis dolor singularis inest 599.b
Partus vermi formes vnde 158.b
Patriarcharum sæculo quibus rebus ætas producta 48.a
Pauo 13.b. quando vomat 369.b
sibi serpentem imaginans radios iactat 386.b
Pauor facit continuum metum & Deo non confidens pauet ibid.
Peccatis omnia peiora reddita sunt post primos parentes 163.b
Pecora qui tartarosa fiant & tartarum nobis trudant 311.a
pecorum & hominum diuersa ratio ibid.b
imaginatio lautior hominum imagi-

natione 121.b
Peregrinatio ad qua vtilis 298.b
medico futuro necessaria 293.294.a
meliores facit 256.b
vtilis medicis 292. b
peregrinationum auctoris commoditates 255.b
Perfectum ad finem vsque creatum nihil est 274.a
nihil in principio 206.b
omne est temperatum, contra imperfectum 722.b
Periodus, accessio & paroxysmus diuersa 756.a
stata rebus omnibus 55.a.304.b
Perla vt praeparentur 351.b
perlarum laus 587 a
principium gutta sanguinis 313.a
Permissionis diuinae causa finalis 115.a
Pestis 358. b. 383. a. 469. b. 470. b. 471. a. 510. b
à pleuresi vt differat 470.b
aliquando cessabit 472. b. 532.b
aquea & eius cura, aërea & eius cura, terrea & eius cura 370.b
cognationis 431.b
constellationis qua & temporis 429. b
conuenit cum tribus primis 511.a
duplex interna & externa, interna signa, cura vena sectio, somni oblatio, vomitus cohibitio 397.a
ea & pleuresis ex vrina non noscuntur 807.a
ea & pleuritis per sudorem curanda 759.b
est cometa microcosmi 368.a
ea & pleuresis, prunella &c. vnde 470 a
est ira diuina 429.a
est morbus arsenicalis 472.a
est vulnus 412.a. 420. a.
ex duplici semine & suopte impetu oritur 379.b
familia cur interdum integram familiam deleat, cur interdum solas praegnantes, & interdum solos inuadat infantes 431. b. 432. a
ferula planetarum 426.a
forinsecus insultat 418.a.514.b
generatur vt rana 370.a
generalis ex odio generali 419.b
in re non mutatur ante tincturam quartam 410.b
morbus simplex 383.b
noscenda ex digesto tempore 469.b
particularis incantationis 394.b
praeseruationem non admittit. 410.b
purgari non vult 439.b
quadruplex 510.b
saepius quam semel vnum corripit 432. a
tribus viis inuadit 371.b
vnde oriatur 4 b
vt gignatur & vnde 368.a
vt haereditet 472.a
vt in tribus primis generatur 430.b
pestis accidens vt se habeat 433.a
accidentia 434.a
vulnerum saniora 420
confortatiua 369.b
constellatio vt fiat 430.b
cura alia, alia accidentium 432.a
cura & accidentia 434.a
cuiusque signa & cuius generis sint 370.b
cura vrtica 373.a
cura est in rana, bufonibus & piscibus 364.a
defensiuum corallorum & spody succus 412.b
duplex eruptio 422.b
duplex modus 431.a
eius & vulneris similitudo 404.a
vna theoria 420.b
eius & terrae motus comparatio 422. a
emunctoria sex 430.a
essentia qualis 433. a
externa signa 398.a
generatio qua & qualis 380.a
generatio. signa, cura, paroxysmus accidentia, processus. In ea medicus triplicibus remediis instructus esse debet regimen vlcera 435. 436.
generatio in punctionibus 430.a
incantationis cura 394.b
lethalis sine non signa 400
loca. planetas designant 358.b
loca tria 403. a. 418. a.420.b
locus ipsius ortum indicat 403.a
medicina duplex vt & eius accidentium 434.b
medicina prima ibid.
medicina rana, lacerta & sapphirus 364.b
medicina sunt allium cepa 437. a.
non est morbus partium principum 403.a
ortus duplex 416.b
non ex naturali 405.a
triplex 379.a
periculosa & desperata signa 400
praeseruatiua & arcana sūt myrrha radix vitus silaginis, thus, imperatoria, allium. nux, ruta, acetum rosaceum, theriaca corallus ruber 399.a
praeseruatiuum chelidonia 373.b
nobile auri 411.a
propugnaculum ira Dei remissio 417. b
remedium bufo 398.a
remedia 369.b
remedia ex aqua, terra, igne 473.a
remedia rana, passeres murana 364. a
signa 407. b. 408. b. 532.a
qualia & vt considerentur 432.a
ex aëre, ex aqua ad tumorem, externa 384.a
signa externa 398.a
ex ranis 365.a
pestis signa mutatio animi. horror, phrenitis, vertigo 407.b
sulphura principalia tria 407.a
simptomata vt curanda 399.b
tempore in regimine nihil mutandum 409. b
terrea, aquea, ignea, aerea cura 370. b. 371. a. 471. b. 472.a
terrea signa 473. a. cura 471.b
vlcuscula sanguinea vt curanda 399. b
pesti aduersa, cutis & lingua leonis catine 472.a
aduersa vrina & sanguis leonis, cerui &c. 372. a
conueniunt diaphoretica fortissima 470. b
conueniunt gamandria galla, nux muscata 372.b
cur non conueniant praeseruatiua frigida & adstringentia 437.b
magis obnoxij homines rara cutis 381. b
nihil conferunt aspectus nouiliorum 434. b
omnis homo obnoxius 431.b
pestem duo attrahunt matrix & virtus vitalis 436 b
non esse morbum naturalem. 405. a
peste cur pauci liberentur 118.b
ereptus homo similis arbori per hyemem mortuae 413. b
ea infectorum cura & diaeta 400.a
quidam cur non inficiantur 417.a
in peste vitanda caro suilla, panis, vinum 437.a
pestes quinque 4.b
temporales quales 430. b
pestilitatis cura externa & interna 384. a
Pestis fructus resoluit 561.a
Petrus & spiritus Dei serui 145.a
Phantasia & ars 30.b
origo seminis humani 152.b
phantasiae ex spiritu loquentes 605.b
Pharmacopaeorum reprehensio 208.b
eorum & medicorum reprehensio 105.a. 211. b
praeparationes nihili 212.b
Philistaei in Carinthia 246.b
Philosophia 189.b. 345.b
Aristotelis est fundamentum ligneum 342.a
duplex 184.
in quibus consistat 227.b
mater medici 148.194.a
mater medicinae 191 a
mater scientiarum omnium 674. b
medicinae fundamentum 225.a
quadrat quatuor complexionibus 341. a
qua complectatur 151.b
quid sit & doceat 189.b. 131. b
quid tradat 184. 226.a.228.a 340. a
quò sit referenda 229.b
Techellica 358.b

Theophra-

Theophrasti à veterum diuersa 345.a
Theophrasti non est Aristotelis 341.a
Philosophia vera 341.a
veterum qualis 340.a 188.a
veterum in quibus falsa 340.b
vt explicanda sit 341.b
philophia data causa 195.b
encomium 188.b
mater experientia 161.a
Theophrastica & antiqua discrimen 226.b
tractatus de philosophia occasio 223.
Philosophus 191.b.345.a
à medico quo differat 641
ab astronomo quid differat 228.b 234.a
duplex 191.b.228.b.340.a
vnus tamen 234.a
omnia indicat 229.a
is & astronomus quid. 340.a
quis immaculatus 192.b
vbi desinit ibi incipit medicus 273.a
philosophi & astronomi veri magistri discentium 636.b
veteres taxantur 340.a
Phlebotomia 780.b
an cura perfecta sit an mitigatio 768.a
coacta quid 773.a
cùm Maniam interdum curet 567.a
electa 773.a
est arcanum per se velut etiam per se purgatio est arcanum 781.a
est duplex, fixa quæ sunt non tollit, ea non curatur hidrops 771.b
non est purgatio corporis 772.b
phlebotomia generatim 773.a
tempus vnde indicandum 766.a
phlebotomiam non indicant anni partes 774.a
circa eam quæ notanda, tempus, locus, diæta modus 776.a
de phlebotomia opiniones variæ, in ea quæ consideranda, moris mali notatio 766.a
de ea quid senserit Almansor 773.b
artis phlebotomandi Auicenna ignarus 774.a
phlebotomari non debent inappetentes cibi 773.b
Phlegma [illegible] 21.b. 342.a. 821.a
non est materia lapilli 440.b
sanguini permisceri nequit 451.a
vermium causa non est 609.a
vitrioli oleo simile est viribus 576.a
vt separetur & tartarescat 558.a
phlegmonen vt curentur 777.a
phlegmonum pestilentialium cura 499.b
Phrenesis 408.a
Phthisis 499.b
vt fiat 481.a
phthiseos causa occulta 500.a
cura & natura 451.a.499.b 544.a
diæta & cura 500.a
phthisici mortui ex dimidio leuiores viuis 544.b
Physica 646.b
ea & chirurgica quid propriè sint 646.b.647.a
physicæ subiectum 2.a
physico reprehenduntur 130.a
Physionomia 674.a
complexionis index 656.b
est pars anatomiæ 659.a
mater inuentionis 655.a
physionomiæ præstantia 657.a
eam cœlum imprimit 656.b
Picæ pregnantium vis 367.a
Pilulæ de Serapino & gummi hydropem curant incipientem 755.a
de laudano 467.b
Pingues cur tardius contrahantur 466.b
pinguiores rariùs colici 535.a
pinguia acida & venena mitigant 531.b
sola esitata diabeticam & gonorrheam gignunt 546.b
pinguedo causa rancedinis, eius variæ species 709.b
taxi aduersus contracturam 466.b
terra est sulphur 710.a
vrinalis vnde 480.b
pinguedinis color 800.a
Piperis & Zinziberis ponticitas cerebrum lædit 605.a
Piscis diuersis ab aqua 90.b
pisces cœli radios sentiunt 381.b
qui tartarosi 312.b
in vasis cupreis cum sale cocti damnosi 391.a
piscium inaudita captura luis epidemicæ prodroma 168.a
Planetæ corporis nullum adsciscunt alimentum 18.b
ferulæ Dei 416.b
septem. sunt septem metalla 580.b
planetarum halitus quomodo corpori nostro noceant 11.a
Plantago caduci remedium 674.a
menses cohibet 670.a
plantaginis vis 96.b
Platearij opinio 50.b
Plenilunium omnia perfectissima reddit 371.b
Pleuresis 474.b. 525.a
non est apostema pulmonis sed oppilatio 470.a.475.b
veterum non est nostra 472.b
pleureseos capitis cura per cohob 475.b
causa sal ogertinum ibid.
cerebri causa peculiaris ibid.
cordis remedium 525.b
cura duplex 474.b.525.a
præcautio 746.a
signa 474.b. 475.b.525.a
pleuresi medetur carduus 365.b
Plinius herbariæ imperitus 239.a
nullius momenti res tradit 204.a
tangitur. 239.b. reprehenditur & taxatur 210.b
Plumbum est Mercurius [illegible]4.b
plumbo album, stannum & rubrum inest 619.a
Pluuia cibus terræ 615.b
est arbor, planta 44.a
Podagra 614.b
corpus erodentium est 642.b
corpus est necromicum ibid.
dicitur sal tartareus 562.b
ea & hyposarcha species epilepsiæ 473.b
est corpus salsum 644.b
est morbus palmarius 652.b
falso incurabilis dicta 83.a
non est fluxus phlegmaticus 452.b
non est gutta & cur 614.b
nequam & dolosus morbus 635.
pessima est ex tartareis 559.b
vt curetur phlebotomia 778.a
vt fiat 452.b. 557.b
podagra attractiuum 563.a
causæ diuersæ 64[illegible].b
consertio quæ in quibus partibus 635.a
cura aperta 562.b
cura duplex integra & aperta ibid.
cura resolutio tartari granulosi 328.a
cura generalia tantùm spectat 6.6.a
corpus vnde 642.a
cura quæ 452.a
differentia vnde 644.b
dolor sentitur non corpus 643.b
doloris causa 644.b
eius & Colicæ curatio, tartari resolutio 314.b
eius & Colicæ origo vna 811.a
eius & lithiasis curæ diuersæ 560.b
generatio 73[illegible]
genus duplex, æstiua seu calida, hyemalis seu frigida 613.a
loca 635. 650.a
materia liquor 613.a
motus duplex ibid.b
mysteria quinque 328.b
paroxysmus a firmamento 778.a
præcautio 746.a
præseruatiua duplicia calculi & salis 563.a
processus 328.a
remedia 562.b
signum in vrina 797.a
signa 635
podagra cur alij tententur, alij non 614.a
de ea liber Theophrasti peculiaris 328.b
podagrici fluxus præcautio 7[illegible].b
qui 612.b
cur non vniuersi homines 559.a
podagricos dolores quid moueat 6.5.
Pœnæ naturales cœlo adscribendæ 423.a
Pæonia, pyrethrum, helleborus caducum curant 497.b

eo caducum præsentat 194.a
pæoniæ semen caduci remedium 672.b
Poetarum reprehensio 676.b
Pollutiones corporis 127.b
Polphir cœnobium Borussiæ 374.a
Pontagium 464.b. 531.b
pontagia expulsioni aduersantur. 463.b
Ponticitas spiritus admodum subtilis 606.a
Porphyrius imperitus 357.b
Potio cur cibum quoque includat 325.b
 sudorifica in peste administranda 398.b
potus de pomis caducum ciet 497.b
 cibales 70.b
potatorum spiritus subtilis 571.a
Potentiæ 684.b
Practica siderum 689.a
practices Paracelsi libri nunquam reperti 30
Præceptores eminere arte laudi est. 188.b
 hominis duo 657.a
Præcursores in morbis medico obseruandi. 469.a
Prædestinatio 19.a
Prægnans peste facilius inficitur. 387.b
prægnantis imaginatio malum duplicat 388.a
prægnantes absurda vorant 610.a
prægnantium peste infectarum cura 400.
[illegible] 367.a
Præsagium à prognosticatione & credendo differt 642.b. 643.a
 duplex natura & ira 423.a
præsagia prophetica ibid.b
Præseruatio corporis in quo consistat 399.a
præseruatiuum auri nobile 411.a
 pestis de collo suspensum zenexton, carabe, gummi coagulatum, therebothin 411.b
 pestis balsamatio 412.a
 pestis vitare culpam 411.b
præseruatiua frigida & adstringentia cur pesti non conueniant 437.b
 icteritiæ rubeæ, nigræ citrinæ. 489.a
 medicorum qualia 409.a
 optima 399.a
 pestis 398.b. 399.a
 qualia in peste danda 471.a
Prasium & marrubium vnum non sunt 536.a
Princeps in Landshut lapide infestinorum laborante 402.b
Principium duplex 303.a
principiorum corporis contrarietas est fatalis 51.b
 ignoratio infœlix 332.b
Prisci neruos nullos nouerunt. 435.b
 reprehenduntur 148
Probationi qualiter fidendum 276.a
Probus & bonus non idem 15.b
Processus medicorum purgandi paroxysmorum 770.a 679.a
Profluuium 94.a
Proprietates vnius rei plures 281.b
Prouidentia fatalis ordo 308.a
Pruina 517.b
Pruinum tartari 441.a.516.a
Prunella 468.b. 475.a. 525.b. 532.b
 non est antiquus morbus 472.b
 nouus morbus qui fiat 531.b
prunellæ cura 525.b arcanum 398. signa 476.a.525.b
in prunella lingua frecanda ad cruorem vsque 476.a
Prurigo 783.a vide scabies
Pseudomedicorum lex 259.a
 mos 260. natura 258.a
Puella dupliciter suffocatione afficitur 102.b
Puerperæ artemisia purgandæ 143.b
 vnde intumescant 494.a
Pullus ex albumine 235.b
Pulmo à solo aere contaminatur 707.b
 mercurius 10.a
 mobilis 353.b
 non est causa aridura 594.a
 vt dolium tartaro afficitur 708.b
pulmonis affectus cur cito prodantur 505.a
 balsamus 354.a
 color 800.a
pulmonariorum affectuum diæta. 748.b
Pulsus 575.a
 celer robur, tardus imbecillitatem significat ibid.
pulsus immoderatio à natura conatu non morte 624.a
pulsus hominis septem mundi septem, septem planetarum motus ibid.
 quorum sint planetarum ibid.
 morborum genera indicant 805.a
pulsuum differentiæ quid indicent. ibid.
Pulus epilepticis vtilis 400.b
Punctionum laterum mitigatio 397.b
Punctum solum in phlebotomia notandum 773.a
Purgare quid 780.b.819.a
purgantia stomachum, hepar vesicam, nasum 79.a
purgantium & digerentium remediorum vanitas 238.b
purgandi ratio veterum erronea 818.b
 nihil purgandum præter stercora 809.b
purgandi medicorum processus 770.a
purgatio cura est non præparatio 819.a
 in insanis inutilis 581.b
 in sanguinis minutione 783.b
purgationis finis 811.a.813.a
 eius & phlebotomiæ diuersitas 780.b
circa purgationem quid satagendum 813.b
 periculum 809.a
Purgationum Brixi Tundalus 615.a
Purum & impurum in rebus omnibus 294.b
Pus 480.b. vnde mingatur ibid.
 à sanie differt 799.b
Pustæ 530.a
 archeus rerum 522.b
Pustula antiqua vt curentur 777.b
Putredo 654.a
 causa morborum tinctorum 628.a
 consequens est mortui rei 815.a
 multiplex 768.b
 musica causa 817.b
 quælibet peculiarem sui rationem habet 816.a
 qui vermium sit origo 638.a
 vnde oriatur 768.b
putredinis natura 816.a
Putrefactio 366.a
 certi nihil indicat 823.b
 est duplex 799.a
 est noua generatio in qualitate 823.a
 famula est separationis 810.b
 in sola lepra 534.b
 omnis est digesta 461.b
 quorum colorum causa 817.b
 res frigidissima 478.a
putrescens id omne fit quod fuit ante generationem 372.a
Pygmæi propriè Chao terra aluntur 709.a
Pyrethrum panis porcinus est 458.a. caducum curat 542.a
Pyromantia est astronomia 641.a
 ortus eius ibid.
Pyrula herba vulneraria 657.a

Q.

Quadrassus medicus 529.b
Qualitatibus non abolitis nihil operatur medicina paracelsica 50.b
Quæstu omnia adulterantur 258.b
Quartana plerumque ex renibus oritur 481.b. 482.b.517.a
 cura eius 744.a
Quies in morbis grauibus vnde repentina 775.b
 morborum grauium non bona ibid.
Quintæ essentiæ vis 136.b
Quintum esse seu arcanum 208.a
Quirini morbus 117.a. curatio ibid.

R.

Radices tussilaginis 399.a
Rana ex primis gignitur 379.b
 cibus eius venenum 370.a
 pestis medicina 364.b
rana vt generentur 379.b
 qui pluuiis decidant 122.a

ranarum sperma vt generetur 363.a
spermatu puncta sunt semen 380.a
Rari sine tartaro 68.a
Ratio aqua euolans est 604.b
crescentem, ascendentem accendit 676.b
ea & sensus hominu vnde 167.b
est medicina aduersus cœlum 683.b
ex cœlo qualis 419.a
humana cæca sine lumine natura 689.a
herbarum hominis non inest vt ratio morum 684.a
microcosmi propria 678.b
moderatrix rerum omnium 164.b
quarum rerum medicina 684.a
secundum lunam decrescit & crescit 727.a
rationis data finis 164.a
dimensum cuilibet suum 604.b
integritas in paritate consistit. 604.a
Raurissa 712.b
Realgar 714.b
arsenicalia & operimenta omnia complectitur 712.a
louis aquam salsam facit 167.b
morbus qualis & quotuplex 497.a
pulmonem exsiccat, sumpti signa 711.b. 712.a
Rebu columbinum gallinaceum, vinum altero potentius 623.b
fœtor in calido, sopitur in frigido 723.a
Recepta contra semen morbi dirigenda 286.b
vnde discenda sint 171.b
noua cur auctor scribat 255.a
receptorum compositio paracelsica. 41.a
Recongelatio quid in hydrope 623.a
Redit quodlibet in id, quo constat 68.b
Regimen qui constituendum 297.b
Regiminis tota anatomia est 690.b
pestis regula 410.b
Regina Arabia diuitis 257.b
Regio regioni medica 322.a
qualibet specificum aliquid habet 753.a
regionis hepatis circumscriptio 467.b
descriptio 468.a. 531.b
regionum diuersitas in diæta curiosè consideranda 691.b
Regnum rege prius 360.a
Regula notanda in febrium cura 478.a
remedium idem sæpe & simul venenum vna hora 238.b
remedia vt præstituenda 232.b
ad icteritiam, cerebri, cordis, splenis, hepatis, renum, pulmonis & fellis 483.
certa non multa esse debent 377.a
quæ quibus competunt 292.b
Theophrasti an venena 253.b
sunt ab astris & ... gubernantur 207.b
remedii extractio non compositio debetur. 194.b
Renes 19.a
vrina non aluntur 73.a
vt splen abolendi 353.a
Venus 20.a
renum calculi signa 459.b
color 800.a
confortatio 480.a
exulceratorum causa 763.b
ex vrina signa morborum 785.a
febris propter sal periculosissima 537.a
lac 479.b
morbi 478.b
quæ ægritudines 527.a
qualis digestio 480.b
regio quæ 478.b. 527.a
vis tractrix valida 481.a
Repercussio a sulphure non frigido 358.a
Res quomodo bona vel mala condita 32.b
rei vnius diuersa tempore diuersa virtus 210.b
vnius plures virtutes 211.a
vnius plures proprietates 281.b
res æterna per fidem, mundanæ per per rationis lucem patescunt 109
graduantes 720.a
naturales operantur simpliciter. 134.b
omnes habent in se spiritum arsenici, auripigmenti & vitrioli 470.a
omnes vnum sola opinione differunt 205.a
quædam medicina tantùm, quædam medicina simul & cibus 364.b
vnde putrescunt 817.b
Sperma habent nascentes omnes. 552.b
rerum omnium æqualis præstantia 51.b
modus iudicandarum 137
similium anatomia vna est 638.a
Resina de Botin 491.a
resina arcanum 311.b. resinam suam habent omnia animantia ibid.
resinæ pulmonis variæ 710.a
Resolutio duplex 66.b. multiplex 796.a
auri & aliorum metallorum in sua prima quæ sunt arcana perlata 714.b
resolutum est medium vtriusq; materia 521.b
resoluti cura est coagulatio 507.a
resoluta iterum non congelantur 623.a
Ressella colorum ademptrix 97.a
Reuerberatio 343.b
Rex apum ex gobio 372.a
Rhabarbari præparatio, vis fel tollere 353.b
Rheni & Albis origo 314.a
Rhetorum reprehensio 676.b
Risus quid 163.a. à venis cur & quâ 568.b
Romani in Carinthiam secedunt 245.a
Romanorum apud Carinthios posteritas 245.b
Rorismarini stella 374
Rosa resistit & delinquere facit 711.b
vina inutilis 42.a
Rubinum 369.b. 798.b. quâ in sanguine cognoscatur 171.b
rubini vrinæ quot 798.a
Rustici sphæra imperiti 626.a
Ruta 399.a

S.

Sabina & menstruum leprosos reddunt 544.b
Sacernola spina 633.a
Saga & spiritus rebus non naturalibus lædunt naturales 728.a
Salamandra 13 b. ab aere ignis viuit 716.a 716.a
Salar abit in Salmonem 615.b
Sal acutum 171.b
aluminosum vomitu, eutalicum sene nitri vesica eiicitur 493.a
balsamus mumia 622.b
balsamus vitæ 608.b
carnis dulce 528.b
causa duritiei in bubonibus 376.a
coagulatum 521.b
commune 171.b
corpus est autumni & hyemis 361.a
dissolutionis causa 551.a
id & mel bonæ res destillando fiunt malæ 720.a
in colica purum extrahendum 633.a
in omnibus complexionibus 558.a
id & acetum mercurium è ferro eliciunt 391.a
nullum aqua supernatat 363.a
petra non est sal nitrum 719.b
petra in aqua lapis fit 560.a
est frigidum 375.b
putredinem arcet 608.b
quadruplex 370.a
quot modis mutetur 57.b
Sal resina, liquor vniuersa constituunt 270.b
Sal, sulphur, mercurius omnia constituunt 354.b
Sal salis curatio 447.b
salinum 645.a
sanguinis causa mutati spiritus vitæ 569.a
sanguinis vita 585.b
sanguinis vehemens 528.b
temperatum & omnibus naturis conueniens est 719.b
vrinæ separatum tartari certus index 317.a. 321.b
Salis calcinatio, reuerberatio ab eo omnia vulnera 58.b
diuersitas 644.b
genera 710.b
morbi 169.a

natura 48.b
resolutio 57.b
colicæ causa 631.b
Salis sulphuris & mercurij natura 34.b
separatio causa putredinis 608.b
Solutio hydrops 622.b
Species CXXIX. auctori nota 646.a
spiritus est velut balsamus putredinemq; arcet. 719.a
viriditas cura tartari interni 451.a
vis 36.a. 355.a. 563.b. 622.b
Sal tractantes opifices sanißimi 719.b
ex Sale, sulphure, mercurio rana 363.b
sine sale nihil viget 769.a
Salia 613.a
duo sunt 521.a
& aromata mineralium hominum 714.a
ea, vitriola & alumina vt differunt 719.b
eiectiones omnes causant 540.a
omnia cum luna mouentur 477.b
purgant aut per secessum, vomitum, vrinam, sudorem 355.a
quadruplicia 452.a
quibus infringantur 58.a
quotuplicia 48.b
sunt gluten 644.b
Salium alcali vsus 779.b
damna 719.b
differentiæ 355.a
genera species podagræ sunt 646.a
species 36.a
tria genera Summa 719.a
vtilitas extra corpus salium ibid.
Salomonis speculum 145.b
Salus Christiani etiam ab hostibus 138.a
Samachus est tartarus 527.a
Samaritanus est medicus non Leuita 677.a
Samaritani exemplum quid indicet 663.a
Sambucus purgat 211.a
Samo Carinthiam occupauit 245.a
Samson 246.b. eius historia 111.b
Sanare quale opus 116.a
cur multi non sanentur 262.b
Sanatio Christi & fidelis 113.b
characteralis quomodo peccat. 140.b
Sancti Spiritus præsentis nota 662.a
Sanctorum cultus quando inceperit 115.b
Sandalum præseruat à gutta 547.a
Sani tenuiter nutriendi 754.b
Sanitas an ex ente naturali prædici possit 14.a
ea & morbi a Deo 27.a
ea & morbus multiplex 681.a
ea & morbus simul in eodem 726.a
superstitiosa 115.b
Sanitatis & morborum ratio exactißime noscenda medico 270.b
Sanguis 2..b
bonus vnde, quid præstet 774.a
caucetus ferro rubiginem infert 532.a
cito subsidens quid significet, in peste sæpe purißimus 767.b
est calidus & humidus 387.b
est vel salsus vel amarus 466.a
extractus illico moritur 768.b
exulcerationis causa propter sal 763.b
humanus epilepsiam curat 542.b 543.b. 672.a
is, medulla, caro tres partes corporis præcipuæ earum nutrimentum subtilißimum 80.a
iusto pondere in carne est 782.a
omnis an vniformis 272.b
putridus a nitro fit 524.a
vt separetur 558.a
sanguinis crassities & nigror vnde 774.a
color 800.b
eius & arboris vna ratio, sani alia ratio quam ægri quoad iudicium 767.b
humani dosis 3ß. 498.b. 503.a
iudicium in quibus consistat 767.a
mittendi iudicatio non sumitur ab hepate 773.b
restitantis in phlebotomia causa 768.a
species infinitæ 190.b
vires in fœtu 9.a
vita sal 558.a
vnde & quid significet eius mictio 764.a
sanguinem mundant gamandrea morea 451.a
quæ coagulent & sinoniam 504.a
quæ sistant 546.b
sistit & non sistit bursa pastoris 239.a
sistens emplastrum de corallis 777.a
Sanies 480.b. 788.b
vrina 788.b
Sapena seu persicaria vulneraria optima 365.b
Saphyrus anthracis medicina 187
saphyri præparatio, vis ad choream viti, amentiam 352.a
vsus 399.b
Sapiens 266
dominatur astris 770.b
medicinam admiratur 266
sapientis cœlum famulatur non dominatur 427.a
sapientia 267.a
Dei infinita 129
donum Dei 257.b
ea & ars ignorantibus sunt odio 257.a
duplex experientia & industria 32.b
hominis quid 426.b
humana est principium incantationis 427.a
Satanas amens nullum corpus ingreditur 572.b
Satanæ dolus 173.a. 388.b
peruersitas 248
Saturnus Dei lictor 426.a
vector lunæ 363.a
Saturni mira mundities 428.a
Satyrion coitum roborat 363.b
Sauena riparum est hydropiper 729.a
Sauina & menstruum leprosos reddunt comesta 502.a 545.b
Saxi fragia lapidem frangit 537.b
fragium præstans 424.b
lapilli ex visco mucilaginoso ibid.
Saxi fragij vsus ibid.
Scabies 7 3.a
Scamonea curat dysenteriam 7...b
ex scientia purgat 275.b
prodest in lienteria à repletione 540.a
scansores & ambulones vnde fiant 574.a
Scarabæus ex constellatione 198.a
pesti aduersatur cornutus maribus alter fœminis 384.a
scarabæa ex stercore equino 609.a
scarificatio 782.a
aduersus morbos ibid.
scarificationis nocumenta 782.a
scatea vrina putrefactionis index 803.a. vide vrina
scatum quid notet. 798.b
scaiola & anachites. 38..b. 384.a
scelera impunita non manent. 422.b
sciatica causa. 314.b
scientia cur cum experientia iungenda. 275.a.
ea & experientia vt differant. 276.a
cur perfecta. ibid.b
homini vnde detur. 190.a
medici gemina. 686.a
rectrix oculorum. 627.a
vera ab oculis non ex libris. 720.b
scire non opinari medici est 819.a
est vera practica 689.a
Scorpio cur scorpionem curet 195.b 233.a
Scortatio cur cauenda 91.b
scortatorum probra 395
scotomia species cataractæ 549.a
eius remedium 35 .a
Scriptura medicorum qualis & vnde 662.a
Secundinam pellit nenuphar 364.b
Sedimen vrinæ quid 787.a
sedum varietas vnde 611.a
Semach calculum renum curat 562.a
semel in Luna quid 503.a
semen a spermate differt 156.b. 301.a
attractum variarum rerum generatio 1..b
duplex iliastrum & cagastrum. 286.b
est centrum spermatis 413.b
hominis quale 389.a
humanum nulli vnquam visum. 113.a
sectericum scteri..um facit fœminam 100.b
in matrice qui tractetur 157.a
in natura viri & fœminæ nõ est 152.a

morborum

morborum causa non humores 285.b
non in vasa spermatica secedit 154.b
perfecti hominis proprietates omnes habet 302.b
pæoniæ caduci remedium 672.b
quale talis fructus 1 0.b
quando nihil & quando aliquid 283.a
quodum triplex 48.a
vbi adest, ibi lumen naturæ deest 15 .a
vnius tantum cur dimidium sit factum non omnes ad propagandum nati 153.b
vnius ad generationem insufficiens 156.a
vt fiat in vtroque sexu 152.a
Seminis materia voluntas 154.a
materia vltima homo est perfectus 301.a
moles quantula 301.a
omnia vita res nascitura induuntur 303.a
seminis proprietates omnes inclusæ ibid.
ad semen humanum generandum quæ necessaria 153.b
suum quælibet pars habet 155.b
succinum allicit ibid.
semina ad tartarum informa 327.a
duarum rerum mutationes induunt 30 .b
minora accensora maioribus 466.b
lumbricorum vermes gignunt non pellunt 53 .b
similia vt diversa 688.b
seminum conspersorum efficientes 5 .a
vitia fœtui conferuntur ibid.
Senectus iuuentutis conseruator 75 .b
est frigida vt hyems 758.a
senes cur ad medicinam incenti 219.b
cur alimentis multis non egeant 758.a
senum & iuuenum vrinæ vt differant 797.b
Sensus fere facit 292.b
theoricam, oculi practicam dant 682.a
sensuum iudicium vbi certum 2 1.b
sentiens omne alimento 81 .a
sensibiles creaturæ sibi in suum sequuntur, insensibiles contra 819.b
ex sua natura semen non habent 151.b
Sepa[r]andi vis in stomacho insignis 610.b
separa[ti]o a calore fit 815.a
a natu[ra] qui fiat 810.b
est stoma[ch]i, Expulsio stercorum 610.b
per quæ fiat 719.b
puri opus ar[tis] 290.a
renum duplex 459.a
vrinæ qui æstimetur 79 .a
separatione artis vsus 254.b
separatiua virtutis officium 70 .b
Serpentes a lupis generantur 371.a
ex aqua 494.b. *ex ciconia* 372.a
serpentis hostilis commodum 138.b
linguæ eius remedium 371.b
venenum in lingua 416.b
Serpentina herba 467.a
Serphita medicina est lapidem liquans 517.b. *eius descriptio* 483.a
Sibedata 47 .a
Sibeta & Egesus curant colicam vmbilici 6 3.a
Sibethina 227.a
Siccatio mors est superflui 626.a
siccitas ab aere 59.a
quadruplex ex IV. elementis 60.b
Sidus est elementum ignis 318.a
Siefalbum ad dolores aurium 510.a
siccum ad scabrum ibid.
Signatura morborum & astrorum influentias medico debent esse nota 757.a
Signatum 282.a. *quid medico inducet* 285.a
signum 600.a
signa dissoluti ex mineralibus 452.a
ictericia naturalia 488.a
in venæ sectione bona quando eligenda 771.a
lapidis inexistentis 449.b
præternaturalia quæ accipiantur ab astronomo 424.a
qualia poscenda a Christiano 115.b
quæ partes ictericiam conciliarint sanguinis, carnis vt cordis matricis 487.b
tartari fermentis 453.b
signorum natura fallax 40.a
cl...orum ...orum necessitas 658.a
vsus ibid.
Si ex montan. in ore dest vndimia 499.a
Si ex vi tutes habet sapphiri & rubini 239.b
resolui non potest 200.b
Simile in simile agit 404.b
internum nutritur simili externo 815.a
simile alterius theorica est 638.a *cura non contrarium* 168.b
vbique est in cælo & terra 633.b
simi gratus 690.a
similia similibus curantur 196.b. 721.a
Similem quodam ad tartarum sufficit 327.b
simplici vero quot morbos & quos curare possit auctor 377.b
simplicia non statim congerenda 376.b
simplicium scientia in quo consistat 220.a
simplicitas & sapientia longe distant 174.b
simplicitatis laus & necessitas 175.a
eius ... 174.b
singultus a frigiditate 492.a
ex ... ipha ... ignem eliciunt 614.b
Sitis omnis a sale 479.a
ea, prunella pestis nonnisi gradibus ... 460.b
causa in hepate ibid.
Sixtus Gromingensis 467.a
Sol 685.a
æstatem præcipue facit 71 .a
arcanum natura 75 .b
caloris præses 375.b
cor & ratio firmamenti 415.b
dominus sulphuris 361.a
est in vulneribus 685.a
exterior solem interiorem hominis in æstate debilitat attrahendo 758.a
fax & proditor noctu 38 .b
fixus 5 4.a
in omnibus elementis se prodit 382.a
is & Luna parens vniuersorum 362.a. *mercurium gignunt* ibid.
is & planeta omnis quomodo corpora nostra inficiunt 16 .b
microcosmi 758.a. *sol & homo generant hominem* ibid.
oculus IV. elementorum 82.b
operatur per conuenientia 21 .a
oriens & meridianus diuersum de trahit 5 .a
peritissimus artifex 6 .a
spiritum custir idem habet 3 .a
vitam & mortem dat 30.a
vitellum coagulat in carabeis 378.a
vinis ariditatem facit 594.a
vt quadruplex 685.b
vulcanus cœli 618.b
Solis & cæterarum stellarum differentia 417.a
eius & oculi quanta necessitas 827.b
radij, & spiritus morbi comparatio 105.b
splendor quid 641.b
Solfeld prima sedes Carinthiorum. 146.a
Solna &c. 828.b
soluas bolum soluit 561.a
Solutio arcanum prodit 20 .a
est via contraria compositioni ibid.b
Somnia inuidorum cuius efficaciæ 26.a
somniorum differentia a constitutione ...
somni antis sumuntur 178.b
interpretes vnde 120.a
somni fera diligenter medico cognoscenda 761.b
Somnus est medicina 762.a
est internum arcanum eius & somniferorum laus 761.b
Gabalia exercitatio 177.a
hominis necessarius sex horas dormiendum somni causa & genera vt de morbo testetur res cæca & obscura 761.a
somni peruersi incommoda, immodici damna, quando & quando dormiendum 762.a
Sophelm 437.a
Sophia adepta 417.b
sophista quid 771.b
sophistica facile discitur 814.b
Sors omnis Christiane patienter ferenda 176.a
Spagyri ars 52.a. *spagyria* 37.b

ſpara vu 450.b. 529.b
ſpaſmus 736.737
ſpaſmi cura 749.a. cura caduci 496.a
natura duplex & diuerſæ ſpecies 736. 637.
ſpaſmorum generatio ibid.
Species vt fœtui imprimantur 122.a
rerum cur tam variæ 37.a
podagræ ſunt ſpecies ſatis 646.a
terenisbin quot 543.a
ſpecifica medicina 776.a
ſpecifica fortuito inueniuntur 561.a
vſurpanda in podagra & lithiaſi 560. b
ſpecula pennarum pota mammillas ſanant 284.a
ſpeculatio pulchra 724. a
ſpeculum ardens 381. b.728.a
ſperma 453. b. 529.b. 533.b.541.a
cauſa generationis 265.a
ceti in lucio digeritur in ſerpentem 371. a
egeſtio ſaltem eſt 150 a
eſt per totum corpus diſperſum 453.b. 533 b
eſt ſubiectum ſeminis 443.b
generatorum duplex vti & ſeminis 494. a
in teſticulis non generatur 451.b
limbus 61.b
lucij in anquilla abit in murænulas 371.a
monſtroſum omnibus ineſt niſi nucibus & perſicis 494.b
ranarum vnde 563.a
ſal cryſtallinum 453.a
ſpermatis in matrice retenti quæ monſtra 127. b
loca 453 a. 529.b
ranarum & lapidum collatio 296.b
vaſa quæ & vbi 151.a
Sine ſpermate nulla generatio 609.a
Spermiolum ſcabrum occidit 5.. b
Sphæra ſuperior inuiſibilis,inferior ſpectabilis 415.b
ſphæræ duæ, quatuor elementa. 184.
Spiritus 23.a
ad quid proſit ibid.
cibo ſuſtentatur 366.b
coagulans duplex 307.a
eſt ſubſtantia 350.a
is & corpus qui conſtat 101.a
is & corpus hominis ſydereum magnes ſunt 389.a
principalis & localis differunt 526. a
quo afficiatur nim. oppilatione quam ſequuntur pathemata 350.a
auri 412.a
gabaliæ natus, eius vis 177.a
rationis corporalis eſt 686.b
ſalis auctor riſus 569.b
coagulatus en ſolis eſt hominibus 311. b
metalla penetrat 622.b
natura varia 307.a
operatur pro modo & habilitate ſubiecti ibid.b
ſalis quo pacto fiat nemo videre poteſt 308.b
quaſdam in ſe proprietates côtinet, quæ grauiſsimas paſsiones ſuſcitent 313.b
eius eſſentia ſubtiliſsima 719.a
vis maxima 85.a.741.b
vtilitas intra corpus 719.a
ſpiritus ſenſitiuus 680.b
in caduco patitur ibid.a
inſtar globuli in corpore ibid.b
ſpiritus ſtercoris congelata induit. 560. a
ſpiritus ſeminalis 177.b
ſpiritus vini cum corallis ſtipat 752 b
ſpiritus vitæ ab influentia nutritur 350. a
duobus conſeruatur ibid.b
eſt ſedes rationis 565.a
in centro corporis habitat 591.b
in quibus partibus fortior ſit 584.b
medicis diligenter expendendus 511. a
non vniuerſus pro diuerſitate partium 349. a
per ſe non læditur 560.a
quid & vbi ſit 349.a
vnus ſpecie varius ſubiectis ibid.
vt corrumpatur 568.b
vt in locis calculoſis afficiatur 584. a
ſpiritus vitæ deoppilatio 350.b
influentia ibid.a
ortus externus ſimplex 349.b
ſpiritus metallici vis & natura 719.b
ſpiritus vitrioli commoditas ibid.a
ſpiritus congeniti vis 177.b
ſpiritus ſeparationis opus quale & oſficium 305.b.306 a
ſpiritus ſanctus non in vno tantum efficax & eius præſentia nota 602.a
ſpiritus cuiliber tartaro ſuus deſtinatus eſt paroxyſmus 314.a
Sine ſpiritu naturæ nihil ſubſiſtit 358. b
ſpiritus artes promulgarunt 145.b
Dei ſerui ibid.a
duabus viis corporibus morbos infligunt 24. a
etiam medium quid ſunt quoque inſtituantur. 143.a
fidem habent 111.a
ignem, equos,homines &c. vt facere queant 727 b
Spiritus incorporei 727.b
innumeras artes tenent 672.a
omnia naturaliter norunt 671.b
omnia poſſunt ſpiritualiter quæ homo naturaliter 727.b
poſſunt quicquid corpus poteſt 147. a
quales 112.b
quam ſint potentes 111.a
quomodo generentur 23.b
quomodo inferant damna 24.b
ſemen humanum colligunt 388.b
vt a 100. nſtantibus attrahantur 606 a
Spiritus acetoſi in aliis membris dolorem in cerebro maniam faciunt 605. b
ſpiritus aquarum fortium quid noceant 717.b
ſpiritus aſtrorum corporeorum ſi in aliquam ſeſe ingerant vim morbos generant 20.b
ſpiritus imaginatorum corporis quinque ſunt 385.b
ſpiritus matricis colorati 105.b
ſpiritus metallici quot modis attrahantur 717.b
inficiunt cerebrum & veteres morbos tingunt in nouos 717 b
morbos longiores faciunt quam cætera 717.b
certum vis & natura 717.b
ſpiritus mineralis partes principes corrodunt 713 a
ſubtiliores etiam cerebrum ingrediuntur 718.a
ſpiritus quinti generis infiniti 386.a
ſpiritus vrinæ ad calculum & arenuſas cedunt 560.a
ſpirituum mundus 24.a
mutua notitia & ira 2..b
nocturnorum cum ſpermate petulantia 126.b
ſpirituum quatuor elementa inhabitantium quatuor genera 738.a
ſpiritibus diſcendum tam bonis quam malis 143.b
Splen caſtrati ſyſtit fluxum menſtruum 752 b
ſplenis color 6..a
virtus ſine ſplene commodius viuitur 352.b.35..a
ſplendor & lumen qualia ſint corpora 685. a
Spongia 735
Spuma quid notet 804.a
mox euaneſcens quid induet 797.b
quid cum ampulla in vrina ſignificet 796.a
Stella corniſmatini abſinthy 374.b
ſtella potentia medico ſuperior 12.a
æſtiuales & hyemales. 724.a
ſirmamenti litera 269.a
miniſtra vindictæ Solis 301.a
veneroſæ ibid.
zizaniam habent ex ſodomia 373.b
ſtellarum differentiæ & ſolc 417.a
exaltationes quid noceant aſtris 11. a
excrementa futuros morbos prænunciant 369.b
ſtellio alchimiſtarum periculum 718.b
ſex menſibus parit 49..b
Stercus 610. a. 820.a. 820.a
colore carere debet 816.b
duplex 816.a
eſt fæx & tartarum 299.a
eſt vltima materia 809 b
in omnibus alendis prædicatur 811. b

in colica retentum fit ventus 465.b
id cibi, potus vnius generis 810.a
non in stomacho oritur ibid.b
vnina qui varium 823.a
vt generetur 811.a
auferunum agri venenum 237.b
equinum vt contra ictericiam parandum 491.a
hepatis 820.a
intestinorum ibid.
oris, sanguinis ibid.
Suillum 23.b
sulphurinum 445.b
stercoris acrimonia ab influentia cæli 823.a
artifex duplex 810.b
eductio naturalis est 813.a
fætor a colore animalis tam in specie quam in indiuiduo 826.a
forma color vnde ibid.
in ore principium 815.b
siccitas à colore 823.a
substantia vnde ibid.
vomitio lethalis 531.a
stercora a cibis varie assumuntur. 816.b
cur sicciora fiant 764.b
exteriora de internis docent 811.b
melancholica & cholera non sunt ibid.a
partium specialium quot &c. 820.b
retenta in aerem mutantur 530.a
stercorum colores vnde 816.a
genera multa 812.a.820.a
ex stercoribus vt dissolutus iudicandus 550.b
Steriles luxuriosi 226.b
sterilitas ex ἀσυμμετρία corporis 99.b
Stiria 712.b
Stomachus cur ægrè tartarum concipit 316.a
carnis quid. vbi 81.a
cerebri vbi 76.a
est alchimista 343.b
est vulcanus 810.a
hominis vt confortandus 323.a
lautus est 815.b
lienis vbi 77.a
medicula 81.b
primum receptaculum omnium malorum 556.b
similis adulterio 611.a
similis pictori, tinctori, spagyrico 611.b 612.a
... cuiuslibet partis 74.b.75.b
stomachi confortatio 742.b
vis ... 612.b
multiplices 810.b
Strumæ vnde, qui 298.a
Struthio camelus ... 13.b
ferrum co... 13.a
Stulentia cura ... 284.b
Stulti restituuntur ... sapientes eduntur 214.a
sti... 616.b
Stupefactiuis futis causa ... 615.b

Styrum arcanum phthisis 500.b
Suauitas rhombus medicorum 214.a
Subiectum nostrum quibus vis frangatur 36.b
subiecti ratio morbi vim variat 412.b
Sublimatio 343.b
argenti laxati arsenici feruorem cludit, mercurij pustulas arcet 720.b
sublimationum vtilitas ibid.
Substantia oculorum subtilissima 828.a
substantiæ tres omnino cognoscendæ 33.b. 49.a. 99.b
quomodo ad elementa IV. reducantur 52.a
substantias tres res æquali modo habent 34.a
substantiarum trium officium 48.b
Subtilitas & crassities causa longiùs penetrantis tartari vel subsistentis 558.a
Successiuum malorum causa 207.b
Succinum quomodo ad se vitriolum trahat 112.b
corporis semen allicit 354.b.155.b
succubus & incubus vnde, vtriusque sperma quale 126.a.127.b
Succus limoniorum ad quartum gradum spagyricum reducendus 535.a
optimus contra lapidem intestinorum 463.b
eius vsus quis 531.a
succi corporis quotuplices 615.b
Sudor 528.b
duplex 407.a.421.a.458.b
excrementum quale 80.a
naturæ duplex 414.a
pororum & emunctoriorum 428.b
sudoris vtilitas in morbis metallicis 714.b
sudorifera potio 398.b
sudoriferum forte 498.b
Suecus 245.a
Suffocatio a crapula 572.a
matricis 459.b. vnde 102.a
male tractata 680.b
intellectus est triplex 570.a
suffocationis a vermibus cura duo sufficiabula 570.b.579.b
tertium genus & eius species 1. incubus 2. suffocationes somnolentæ 571.a
Sus & anatomia vna 612.a
Sulphur 48.b.355.b
a quibus separetur 59.a
chas vnde intelligendum 710.a
corpus est veris & æstatis 561.a
cur cæteris citius putrescat 168.b
est æstas 824.b
est flos oculorum 828.a
est lignum corporis incensi 431.b
ex plumbo 377.b
id & mercurius aëris mixta laedunt metallicos 715.b
id mercurius, sal 34.a
id & sal petra qui contraria 725.b
id & sal semen sunt vniuersorum 361.a
in caduci generatione principale 616.a
in vino coctum ardorem & bubones tollit 376.b
marcasiticum somnum aufert, vitriolatum eundem intendit 712.b
materia pestis 407.a
metallorum sol hydropis 592.a
nullum salis expers & è contra 379.b
quadruplex 169.b
qui morbos suos proferat 168.b
quid cuilibet loco proprium 42.b
solum causa incensionis 710.a
supernatat aqua 363.a
tartari non addistans abit 558.b
vbique vbi aqua 379.b
vitrioli caducum ciet 616.a
sulphuris arcani præparatio 588.a
corpus quid 715.b
exemplum 221.a
morbi qui 168.b.171.a
præparatio 592.b
plures loci simul 617.b
varia genera & species 36.a.407.a
vis 36.a.355.a
Sulphure sale, mercurio omnia consistunt 92.b.361.a
sulphura quotuplicia 48.b
pestis principalia tria 407.a
Sulphurea plumbum ac stannum efficiunt 591.a
Superficialia ad terram non pertinent 724.a
superflua vt per emunctoria excernantur 378.b
superiora nos moderantur 559.b
supernaturales morbi vt fiant ex nobis in cælo 406.a
supernaturalia naturali iudicio non capiuntur 422.a
dona a Deo non sunt 175.b
Superstitio de sanctis 114.a
superstitionis vis 118.a
superstitionum formula 146.b
Surditas ex caduco 687.b
Sus 13.b
sutratur splenem consumit, eius præparatio 353.a
Sydera rationem habent, & homo ex sideribus 418.b
hyemalia a mercurio æstiualia, a sulphure vigent 824.b
Syletum 474.b. eius compositio & descriptio 475.a
Syncope 737
sincopis 496.a
synouia est in omnibus membris 547.a
est podagra 612.b
exquisitissimè dolet 593.b
podagræ subiectum 613.a
qualis in singulis partibus 503.b
quid quot specierum 546.b
semel perdita parti non reponitur 504.a
separata in sensibilitatẽ facit ibid.
synouiæ virtus 503.b

synoniam qua coagulent 304.a.547.a
synthena 496.b
Syrinx instrumentum medicum 331.a
Syrupi ad maturationem nihil conferunt 760.b

T.

Tabes vniuersalis 500.a
particularis signa ibid.
Tabularum diacymini descriptio 748.a
Talcum 193.b.*album rubrum nigrum* 247.b
Tale facit tale 104.a
Tartarus 67.a.291.a. 440.a. 520.a 528.a 787.a
à cibo & potu, vtriusque meta 70.a
ab externis duplex 444.a
acutus vnde ibid.b
aqua articulorum 82.b. *crassior vini* 558.b
aut dulcis aut acutus 459.a
carnis qui. eius morbi & locus 81.a
carnis ferinæ curatu difficilis 312.a
cerebri & eius morbi 76.b
cibalis & potalis differunt 70.b
cibalis in stomacho incipit 316.a
potalis dentibus adhæret ibid.
cicatrisans, acetosus, ponticus, piperinus 320.b
coagulatur vel per exsiccationem vel per spiritum 560.b
congenitus quid 300.a
cruoris solus hæreditarius 303.a
cuiuslibet regionis vt noscendus 321.b
cum externis rebus assumitur 67.a
cur articulis præcipue adhæreat 77
cur sanctum partibus non adhæreScat 69.a
dulcis vnde & qualis 444.b
diaphoreticus 755.b
duplex peregrinus, cruoris 31.b 443.b
duobus modis generatur 449.b
è fumo vt generetur 557.b
è vino qui in homine fiat 741.a
est species croci 304.b
ex comestibilibus & ex potulentis 67.a
ex eleuato vapore 69.b
ex aromatibus infestus 309.b
ex qua materia 67.a.68.b
extra membra principalia 79.b
fluorem sanguinis impedit 443.a
fellis 78.a
fœminis est duplex 300.b
granulatus solis externis remediis cedit 328.b
helleborinus & agaricalis 318.b
in articulis cur plus coagulatur quam in carne 557.b
in locis corporis duobus fit vel externis vel internis, in stomacho, hepate & partibus aliis 557.b
innascitur liberis aut per alimentum: aut semen vitiosum 302.b
in ore stomachi 69.b
intestinorum 71.a. *hepatis* ibid. 72.a. 316. *cum quæ sequantur* 446.b. *eiusdem morbi* 72.b
qui gignatur 310.a
is latera fæx fundum occupant 305.b
lactis 304.b
lapillosus 441.a
leguminum vt fiat 312.b
lephanteus 441.a
medullæ cur non coagulatus 81.b
membrorum principalium differt à tartaro excrementorum 74.a
menstrui 304.b
mesaraicalis 316.a
morborum causa humores 519.a
mortalis ratione venenositatis, ratione magnitudinis & multitudinis 319.b.320.a
mustus febrium quartanarum causa 518.b
natura quid 442.b. *qui generetur* 558.a
omnia genera veneni habet 319.b
omnem materiam salis habet. 313.b
omnis sal est 559.a
omnis vel ex aqua vel ex terra 294.b
omnis in liquido est 307.b
patrius sedulo peruestigandus 293.a
peregrinus vt fœtui sudatur. 304.b
pororum carnis vt generetur. 310.b
potentialis est verorum 301.b
piscalis 312.b
pulmonum 708.b. *cur paucior quam in aliis partibus cur damnosior alio copiosiore* 75.a
qui gignatur, subtilior est cæteris, eius morbi 76.a
qua ratione in ventriculo à nutrimentis separetur 298.b
qualis morbus 74.b
quando & vbi adhærescat 299.b
quando non fiat, quando elementorum & quando hominis fit ibid.
quando non gignatur 307.b
quando magis, quando minus gignatur, cur in aliis paucior in aliis vberior 67.b
qui ex potu 444.a
quis curabilis, quis non 451.a
quomodo in suum corpus ac figuram formetur 315.b
quot formis adhæreat 520.a
quoduis simplici curatur 327.b
rebus omnib. in est humidis: eius species vnde 291.a
renum & cur promptius eiiciatur 76.b. *cur promptè non adhæreat* 316.b
eius & vesica & vt iuncturarum quæ ratio ibid.a
sanguinis ceu calculus perlatus 313.a
sideribus cognatus 318.a
spermatis dupliciter fit 453.b
Solutus oleitas est 466.b
splenis 78.b
splenis, pulmonum, fellis venarum, vt generetur 310.b
sulphuris non addistans abit 558.b
trium partium qui officiatur 80.b
vesica qui fiat 316.b
viarum vrinalium & eius morbi qui 72.b.73.a
vini penetrantior aqua 558.b
vini insanus 304.b
vrinæ 72.a. 527.a. *eius natura* 76.a
vt fiat 445.b
vnde 440.b 444.b
tartari ægritudo omnibus terris familiaris 312.b
appellatio diuersa in diuersis 517.b
coagulatio 307.a
cognitio ex aqua & terra tantum 292.b
consideratio duplex 80.a
curatio duplex 560.b
cura possibilis 555.b
descriptio 211.b
diæta & regimen 320.b
vitentur scil. 1° lacticinia 2°. agresta 3°. amna 4°. aqua lumbricæ 5°. aqua saturnea 6°. vinum acidum, adhibeantur aqua & vinum pura 455.b
differentiæ 296.a 315.b. *secundum loca* 70.b
examen ex sale vrina faciendum 322.b
fæces 315.a
forma duplex, tartarus est arena 327.a
generatio 450.b. *duplex ibid.* 517.b
generatio perpetua 296.b
generatio in quibus 442.b
generandi ratio & modus 69.a. 295.b
genera vt fiant 296.b
duo 305.b.443.a
genera quot foris totidem in homine 296.b
in prima materia nondum coagulati cura prima perficitur balneo 325.a
materia qualis 294.a
morbus ex aromatis, vinis cereuisiis, aquis, lacticiniis, medicinis validis, sacharo, melle, acre leguminibus, carnibus 556.b
morbi triplices. 314.a
morbus abacre nutrimentis leguminibus. 556.b
nascendi periodi quæ 304.a
natura vel essentia quadruplex mortalis & vnde gignatur, chronica & vnde, mansueta & qualis ac vnde, præteriens & qualis ac vnde 319.320.
origo duplex ex elementis & corporeis

corporeis 441.b
opera varia 70.a
proprietatem proprietas ægritudinis sequitur 313.b
quot genera & species 440 a.515.a
remedium præsentissimum 74.b
remedia vel calculum frangunt, vel consumunt sal 561.b
remedia oportet esse καθ' ὅλου specifica ibid.
resolutio cura febris 445.a
sedes præcipua 70.b
sedes humidum 305.a
signorum genus primum secundum, tertium & quartum 317
soluendi arcana 327.a
solutio est eius curatio 326.b
tartari species varia 520.b
species ex vrina indicandæ 321.a
species tot quot corporum 291.b
terminus omnis a spiritu salis statuitur 304 a
varietas ex varietate rerum 67.b
vasa quæ stomachus, intestina, spatia a stomacho ad collum vesicæ, vena qualibet omne cauum, membra principalia 306.a
vrinæ quæ 798.a
aluminosi & salis effectus. 314.a
articularis sedes. 327.b
congenitis subiectum 300.b
cordis morbi 77.b
dentalis effectus, natura acris 69.b
fellis morbi 78.a
fœminarum causa, eius retractio viri expulsio 301.a
causa & sedes vasa spermatica 300. b
intestinorum morbi ...
iunatis forma 450 a
interni cura 451.a
medulla morbi 82.a
prima materia discrimen 301.b
renum differentia 73.a
sanguinis ratio 80.b
silicetis cura secunda & marmorei &c. 331.a
Soluti motus à loco ad locum quid faciat 314.b
spiritus flammas facit 298.a
Stomachi orisicij morbi 69.b
in stomacho cura 741.a
spermatis quaita medicamenta. 453. b
stomachi cum felle signa 459.a
vrinæ morbi 81.a
natura 796.a
tartaro forma inditur pro ratione vasis & naturæ materia 310.b
sua diuinitus medicina præscripta 308.a
ad tartarum radice, herba, semina insirma 32 .a
coagulat spiritus salis ... 68.b
habent omnia a terra producta . 440.b
omnia ingesta habent 444.a
resolutum nectar succosum expe-
dire pellit 460.a
tartarum homo ex elementis concipit
demonstratiue exhibendum species
tartari interni noscendæ ex speciebus externis tartari subiectum vinum, aqua, facci composita corpora, tartarum compositum dant
tartaro cuilibet peculiare remedium 293
quæ non dent 298.a
à tartaro dolorum mitigatiuum 444.b
de eo errores nonnullorum 68 a
præ eo conseruatio consistit vel in ventriculo ipso, vel in tartaro ipso demendo 323.a
tartara & faces distinguuntur 296.a
lactosa facile soluuntur quotidie excitantur 297.b
omnia veneni genera habent 310.a
tartarorum differentia a diuersitate nutrimentorum 449.b
diuersa genera vnde 307.a
species vbi nascantur 292.a
tartareus morbus vnde dictus ab aere 556. b
tartarei morbi a fumis lignorum, mineralium, metallorum reuerbery destillationum 556
omnis membris accidunt 558.a
quid & quales 557.a
tartareorum morborum causa sunt alimenta vel natura formam 556.a
causa debilitas virtutis digestiuæ stomachi 558.b
tartarea generatio vt fiat 299 a
eius conseruatio & euitatio 322.b
tartari ... quæ 462.b
tartarorum varia profunt. ... causa varia 559.a
Tactus quid 491.a
Taxi pinguedo humana similis 466.b
Temeritas quorundam in secando calculo 329.b
Temperies naturalium actionum. 761. b
Temporum solis 246.a
Tempus medicina dominatur 751 b. 765.a
articulum quid 383.b.471.a
caduci vnde noscendum 667.b
suum rerum omnium 362.b
temporis obseruatio in alchimia necessaria 211.a
operationes tres ibid.b
vis 751.b
quæ sequantur 240.a
tantum astra conferunt ad generationem in hominis 167.a
tempora anni quatuor 360.b
rerum generandarum tria 361.a
Tentationis periculum 112.a
Terebintina destillata vt iterum terebintina fiat 392.b
Terentiabin ... 542. b. eius species quot 543.a
Terminus medicorum asylum 252.a
Terra 21. a. 641.
bona bonos fructus &c 172.b
ea & aqua quo ferantur 235.b
est mundus ... 814.b
fœcundatur ab aqua 330.a
vtraque. sulphure & sale plena 361. b
quæ det 340.a
terra cura 592. a. dissolutio est liquidi pr uatio 625.b
motus 617.b. 664. b. vt fiat 665.a
eius & pestis comparatio 422.a.
et tremor similis est 461.a
Terror est imaginatio cordis abigitur 573.b
ab ictu pestis plures interimit quam ipsum vulnus 411.a
Testa ... vniuersa includuntur. 678. a
Tetanus 496.b
Teutonum insignia quæ 215.a
Theologus 279.b
non omnis sanctus 22. b
Theophrastus a veteribus medicis cur discessionem fecerit 693.b
medicis cur discessionem fecerit 695. b
ab aduersariis Lutherus & Cacophrastus vocatur 18. 36 a
Basilea profectus est 603.b
cur a cæteris medicis discedat. 3. b
cur a philosophis & medicis discesserit 184
cur nouam methodum introducat 249. a
cur noua recepta scripta an ea sint venena 255.a
cur & quos iuuare non possit. 187.
cur tres libros non in vnum congesserit 243
cur austeritatis accusetur & cur non omnes sanet 261. 262.a
Europa scribit 292.b
cur medicis aduersetur 635
in physica rudis in chyrurgia Rabbi dicitur 646.b
Lutherus ab aduersariis vocatur 336. a. 345.b
male chirurgus vocatur 341.b
medicum librum exussit 677 b
plus Luthero est 336.a
physicorum maximus 231.b
primò Galenicus fuit, cur defecerit a Galeno 214.a
qua occasione à medicis veteribus defecerit 697. b
qua morte obiturus 336.a
quæ opera ediderit 181
quantus sit 213.b
quos & quot morbos vno simplici curare possit 577.b
Suggillatus obscriptum de lue venerea 335.a
Theophrasti appellatio tartarum. 290. a
austeritas virtutis est 260.b

doctrina

doctrina tribus nititur 339.a
educatio 260.b
excusatio 187.669.a
epitheta ab aduersariis ingesta 637.b
liber de podagra peculiaris 328.b
magnanimitas 183
nota 646.a
præsagia 185. minæ opera præcipua 214. b. 215.a
protestatio de genere scriptionis 26.b
item de suo stylo 66.b
querela & protestatio 181.
quod institutum 647.b
scutum veritas 186
scribendi ratio cur accusetur 182
Seruorum profugorum tragicus exitus 261.a
in Theophrastum omnes perfidi 261.b
Theorica ex practica manans certissima 689.a
literalis mortua 280.a
medica qualis 272. a. quid 280. a.
duplex magica & physica 279.b 618. b
vnde medico noscenda 279.b
morborum vt ex historiis cognoscatur 682.b
morborum mineralium duplex 172.a
Theriaca 399.a
ex Tyro 254.a
mandragorata & aurea Alexandrina vermes expellunt 494.a
Thermæ vbi non conueniant 449.a
Goppingenses ictericiam tollunt 538.a
Piperinæ optimæ contra tartarum 325.b
Tæplitenses ibid.
Thomas Aquinas reprehenditur 126.b
Thoracis compreßio qua vocetur 459.a
Thus 399.a
Tibullus 153.a
Timor cordis ex caduco 688.a
timidus vt inficiatur peste 389. b. vt cœlum inficiat ibid.
Tinctorum morborum nomina varia 595. b
cura duplex 597.a
Tinctura cuiuslibet membri tenenda 796. b
facit vt elementa hominem inficiant 725.b
iuuenescere facit 357.a
Martis exsiccat 623.b
omnis penetratiua 619.b
Sulphuris quid notet 797.a
Sulphuris & mercurij qualis 717 b
tinctura morbis 357.a.628 a
corrosiua 628.b
mortua resurgunt ibid.
vel sunt substantia vel succi ibid.
tincturas duas habet homo 360.a
tincturarum cognitio medico necessaria 717.b
Tinea scatura cuius vis 597.b
Tinnitus & surditas non est in loco 549. a
Tirsosonis curatio caducis 672.a
Tonitru 664.a
ex tribus fit ibid.b
est anatomica caduci ibid.a
id & caducus aqua 665. a. aëris 665. b. ignis 664. a. terra ibid.b
causa contrarietas est 665.b
eius & caduci comparatio 664.b
prodromi 666.b
concitare & ædes incendere vnius artis 614.b
tonitrua vt fiant 275.b
Tormentilla Carniosa, hæmatites, coralli sistunt sanguinem 659.a
Torsiones vnde 529.a
Tortura oris 757.
Trans fossionem Diabolus arcere non potest 146.b
Transmutatio colores vbiuis tingit 596. a
Transplantatio morbi incurabilis cura 627. b
cur vocetur ibid.
Tremor quid, vnde 726
est similis motui terræ 461.a
omnis ex digesto tempore 482.b
caducorum qui fiat 617.b
tremoris causa 478. a. 620. a
causa perpetua 536 b
generatio 733
Trepidationi membrorum quæ medeantur 729.a
Tres substantiæ vniuersa constituunt 270. b
Tria prima quomodo se in hepate habeant & in renibus 794.b
trium primorum mira natura 679.a
quot species 169 b
Tridoma 510.a
Tritoma instrumentum aurium. 549. a
Trochisci de alkakenga &c. 484. a. de thure ibid.
Troffea 117.b
Troiæ historia Erodenia est 642.b
Tubisco & Teuto 245.a
Tumor 736. tumores collecti vt curentur 777.a
Tympania 529.a
tympanites 735. constipatio est ventris non species hydropis 446.a
duplex ibid.
tympanitis curatio ibid

V.

Vapor lignorum 723.b
vaporis epileptici varius motus 616.b
vapores quid & vbi 85.a
vapores lapidum, metallorum, lignorum, herbarum 723.a
Varietas creaturarum laudem Dei ampliat 641
Vasa spermatis 301. a. tartari 305. a 306.a
vasorum interiorum & exteriorum similitudo 306.a
vaticinia hominum vnde 177.b
causas probationis non habent ibid.
Velclinia omnium minimè tartari 322. b
Vena an à labore secanda 773.b
quando secanda, bonus signis vtendum in quinque casibus 771.a
frontis secta an curet oculos & caput 774.b
lumbaris 775. a. vmbilicalis ibid.
venæ capitis posterioris 774.b
cephalica, colli, crurum 775.a
faucium ibid.
secoraria ibid.
inferna trahunt ex supernis ibid.
linguæ 774.b
menti 775.a
oculorum 774.b
pollicis 775.a
poplitis ibid.
pulmonis stomachus 75.b
risiuæ 775. b. sectæ cachinnum perpetuo inferunt 568.b
vbi sita 579. a. choreæ causa 568.b
splenetica 775.a
tali exterioris ibid.
temporales 774.b
venarum apertio per ferrum candens 779. a
euacuationis nimiæ mala 773.a
risinarum causa naturalis 569.b
venas quasuis secandi verus modus 775. b
Venefica impendio prægnantibus offensa 388. a
quid possint obsequio spirituũ 728.a
Veneficarum historia 388.a
imprecationis vis ibid.
pactum cum spiritibus quale ibid.
ritus in incantandis hominib. 392.a
varia materia 394.a
veneficij signa 395
veneficia actiones naturales sunt. 614. a
venenum etiam in rebus optimis. 213. a
id & bonum in quouis cibo 214.b
non est quod homini vtile 255.b
qui sub alimento lateat 166.
vniuersa sunt etiam cibi 254.b
veneni materialis morbi 391.a
venenum elicientia animalia ex homine 370.b
suffocant oleum & butyrum 466.b
in veneno quid quæratur 33.b
venena 737
cœlo subiecta 321.b
hostes corporum 711.a
hydropis quintuplicia 12.a
in medicinis non temnenda 254.a
venenorum corporum in singulis membris cognitio 16.b
venenis omnibus sua remedia 715.b
Venetiis lapides in stomacho inuenti 444 b
Venter est chaos hominis 621.a
equinus est vis digestiua, res permutat 716

ventris partes quatuor sunt & totidem
colicæ 631.a
tempora duo ibid.
ventres cur hyeme pinguiores 758.a
ventriculus alchimista 208.a
qualis mechanicus 43.b.44.a
quid separet 65.b
seruus publicus 74.b
ventriculum pars quæuis habet 57.a
Venti qui a putredine fiant 826.a
quatuor mūdi hominē tentātes 825.a
ventorum causa frigiditas & humiditas 599.b
duo genera ortusq; hominis & mundi sicca comparatio 598.a
Venus cœlestis vincla, gratia diuina catena 368.a
Veneris mons 146.a
Venustissimus omniū quis quaue. 164.b
Ver seminationi aptum 668.a
Verbum Dei medicina 453.b
verba etiam pro herba sunt 142.a
Veritas a spiritu bono 193.b
acerba auditu 261.a
castitate gaudet 218.b
veritatis pondus 212.a
ex vero nonnisi verum 825.a
Vermis ligni non ex ligno 198.a
quilibet arrodit idex quo est 509.b
vermes à carne tenera 608.a
à coniunctionibus ibid.b
à medicinis ibid.
à piscibus 607.b
ab obstructione 608.b
an adsint qui probetur 609.a
cerebri 494.a
cur ex stercore vt insecta 609.a. 826.b
excluduntur calore 124.a
ex hausto spermate vel in vterum rapto 552.a
ex hypericone & tunella 194.a
ex mineralibus quales 494.a
ex nutrimento quales 493.b
ex spermate 607.b
ex tartaro quadruplices 551.b
ex terra 286.a
in cordis apostemate Viennæ inuenti 540.b
in stomacho generantur 493.b
nascuntur ex spermate non putredine 494.a
non ex qualitatibus 303.b
oriuntur vel ex tartaro vel ex mineralibus 551.b
qui a spermate ingesto oriuntur 607.b
viris in stomacho, mulieribus in vtero nascuntur 493.b
vnde 240.a.540.b
vermium causa duplex 695.b
generatio 738 ex duobus 607.b
genera quæ 551.b
loca 609.b. in corpore capite & extra 738
materia triplex 1°. nutrimenta 2° mineralia 3°. sperma ingestum 493.b
medicamen omne ex veneno 475.a
medicinæ quæ ibid.
principia quæ sint 493.b
præter eorum genera vnum ex spermate est 541.a
remedia 495.a
varietas vnde 608.a
vermiculatio vel est perfecta vel imperfecta 607.b
Verrista vnde oriatur 691.b
verristæ &c. Granagrana summa in caducoarcana 692.b
vtraque ad matricem ibid.
Versus prouerbialis de podagra ab auctore emendatur 328.a
Vertigo 408.a.496.b
vertiginis remedium Gilla 352.a
Vesania a spiritu inflicta 574.a
vesaniæ genera quatuor, & totidem species 571.b
vesani qui 572.b
vesanorum cura 581.a
vesanis doloris querimonia oboriens signum mortis est 572.b
Vesica secta medio carnis coalescit iterum 484.a
vesicæ ægritudines tres 483.b
exulceratæ signum 763.b
vesicula nigræ in prunella signum mortis 469.a
Veteres dissentanei 182
philosophiæ & astronomiæ ignari 613.a
philosophi taxantur 340.a
veterum error in cura febrium 445.a
scripta pro Euangelio non habenda 287.b
vetera non illico ceu optima admittenda 648
Vetula attractiua natura 394.a
cum incubis libidinantur 128.a
prurientes 127.b
Via quæ recta sit ad medicinam 266.
Victus assentando partus turpis 261.a
Vigiliarum peruersa incommoda 762.a
Vindicta S. Ioannis 117.a
Vinum essentiale colicæ 747.b
animum hominis mutat 605.a
humori vitæ gratum 586.b
id & cibus qui podagrici sunt 645.b
id & oleum an vulneri cōpetant 41.b
menstruo corrumpitur 393.a
podagram latentē vt proferat 645.a
podagræ quæsitor ibid.
subiectum tartari 293.b
vt separetur & medicina fiat 326.a
acinaceum 306.a
ardens vt corrigendum 535.b
correctum quid & vt fiat probeturq; 470.b
defæcatū a tartarosis bibendū 456.b
essatum vnde dictum 506.a. quid ibid. 547.a
Kelkemense admodū tartarosū 321.b
necarinū tartari remediū ibid. 322.a
hiemale. æstiuale 748.a
Vini anatomia 645.a
aromatici albi & rubri præparatio 748.a
essentia insulam etiam feruidum coagulat 547.a
vina pontica quæ 455.b
Vir cum fœmina qui vna caro 301.b
infectus nihil est 142.b
ob fœminæ aspectum semen emittit 387.a
per imaginationem fœminam & hæc vicissim virum appetit 379.b
sine fœmina integer non est 654.b
sine fœmina nihil gignit 127.b
vt in fœminam agat 102.a
viri & fœminæ diuersa anatomia 87.a
viro nullius m[illegible]us ante fœminam 90.a
virorum morb[illegible] à fœminarum morbis diuersi ibid.b
Virgo quæ 368.a.678.a
Virgula diuinatoria 110.a
Virtus quid. 698.
digestiua sine calore & c. non est 815.a
expulsiua renum 493.a
separatiua omnibus locis inest 819.b
virtutes indiuisæ sunt 220.a
virtutibus cœlum fauet 416.a
Vis assentationis seu philautiæ 649.
attractiua in finitis modis in homine 237.b
tractiua magnetis est spiritus vitalis 437.a
Viscus 443.a.450.a
quercinus 194.a
contra caducum 497.b.671.b
cui caduco & cui ætati vtilis 671.b
Visus sol hominis 685.a
Vita ab anima 45.a
abscondit substantias tres 35.a
æterna in S. Scriptura traditur 280.a
cœlum præsupponit 608.a
ea vel forma interior in hominibus eadem 150.
est ignis 9.b
duplex animalis & cœlestis 359.a
humana quid 750.b
in animalibus ab vtraque sphæra gubernatur 363.b
non ex astris sed à Deo 167.a
vna est intra & extra matricē 678.b
vitæ elegans comparatio à pigmentis sumpta 40.a
producēdæ ad .00. annos secretū 48.a
hominis, septem 20.b
S. Viti chorea qui fiat 350.a
Vitellus sole in carabē coagulatur 308.a
fertur ab albumine 215.b
is terra & aqua, albumen aer & ignis 190.a
oui centrum ibid.
Vitista est ægritudo imaginationis, vna de dictis 578.a
Vitriolum arcanum caduci 575.b 675.a
arcanis plenum non venenum 255.a
album coctione fit lapis 376.a
cerebri summum arcanum 543.b
cuperosum quid 495.a
triplex 170.b
Vitrioli arcanum est oleum 576.a
arcani præparatio 576.a

arcanum

arcanum cur cum aliis componit auctor ibid.
deſcriptio 211.b
morbi 171.b
præparationes variæ 576.a
vis auro præſtantior 575.b
volatilitas non oleum caducum curat 675.a
vitriolo quæ arcana inſint 719.a
vitriola vt differant à ſale & alumine ibid. b
Viuentia omnia nutritione egent 812.a
Vlceris maturatio expeditiſſima 400.a
vlcera creſcentia vt curentur 777.b
eſthiomena vt curentur ibid.a
veſicæ per pus, renum per cruorem in vrina denotantur 763.b
vlcerum plumoſorum ſigna in vijs vrinaris 763.b
putridorum item 764.b
vlcuſcula ſanguinea vt curanda 399.b
Vlſtadius notatur 463.a
Vmbilicus eſt Meridies & Auſter 631.a
Vndimiæ diæta 499.a
cura ibid. matrix aqua 498.b
Vnguentum ad contracturam 464.b
contra phtiſim 500.b.544.a
de lachrymis 741.b
murmentorum contra pleureſim 525.b.eius præparatio 536.a
murmentorum 475.a.533.a
taxi 466.b.467.a
vnguenti ouorum vſus 730.b
Vnicornu remedium caduci 673 b
Vnitate nihil minus 237.b
Volatilia etiam corpus habent 75.a
ſola aſtris imperant 675.b
Volucres tartaroſæ quæ 312.b
Voluntas à ratione differt 23.b
hominis 426.b
ſpirituum genitrix 25.a
voluntatis efficacia ibid.
Vomitus ex digeſto 492.a
frequens quid ibid.
thoracis quid ibid.
vnde à lapide veſicæ 466.a
Vreteres vrinæ excrementa multa continent 824.a
Vrina 442.a.529.a.793.b.795.a
ægri hominis quotuplex 787.a
alba quid notet 799.a
alkolita 786.b.798.b
cuius ſit partis 795.b
quid notet 802.b
abſynthia 807.a
ante icteritiam cur candida 538.a
bletæ vt æſtimanda 481.a
brodij quid notet 807.a
cætus quid 796.b
cauſa morbi index 376.a
citrinula diaphana quid notet 795.a
cruoris 796.a.800.a. vnde 799.b
quando excipienda 798.b. quos morbos indicet 797.a
quam certus index 796.a
cur ſupprimatur 485.a
ea, pulſus, ſtercus in peſte ſe naturaliter habent 416.a
ea, pulſus in hydrope nihil indicant 624.a
ea & ſanguis in peſte bona 403.a
eſt excrementum aquoſum reſolutum in veſicam vel aquoſitas ſalis, quæ quotidie excrementaliter exit 795.a
eſt nitrum 376.a
eſt ſal è mercurialibus 447.a
eſt triplex 797.a
externa & interna quæ 794.a
fæcula quid notet 798.a.802.b
fœtens notat putredinem 764.b. 795.a. 799.a
formula quid notet 798.a.802.b
granuloſa 795.b
index vitiorum renum 7 3.b
iuſculum carnis olens quid ſignificet 453.b
liquida quid 795.b
mandragorata 492.a
muliebris qui dignoſcatur à virili 802.a
nitrea qualis 455.b
omnis ſal reſolutum 521.a
pallida & lactea vt differant 799.a
pinguedinis & medullarum quid 796.a
quæ ad iudicandum excipienda 798.a
quo tempore colligenda & medico mittenda 785.b
quorum tinctorum morborum index 596.b.597 a
renum balſamus 73.a
rubea ſignificat febres cum dyſſenteria 549.b
rubinea quid 798.a. quotuplex 786.b
ſal reſolutum 796.a
ſanguinis quid notet 799.b
Scatea quid 787.b. 798.a. quæ 786.b. quid notet 802.b
ſeparata & digeſta vnde 794.a
tartari & cruoris ſigna quæ 797.a
tartari quotuplex 785.b.798.a. duplex 797.a.798.a
triplex 786.b
tartari incertus index 3 7.a
tremula quid 787.b.798.a
quid notet 798.a.802.b
quæ 786.b
violam aut iridem redolens quid ſignificet 453.b
vrinæ bulla & ſpuma quid differant 800.a
bullulæ, ſpuma, filamenta & circulus quid notent ibid.b
bletæ cura 480.a
cauſa efficiens 823.b
color in renibus datur 529.a
colorum differentia quæ 756.a
contenta quæ 789.a
cruoris ſigna 804.a
diuulſio 787.a
duplicia genera 794.a
eius & ſanguinis leonis cerui &c. vis in peſte 372.a
filamenta quid indicent 785.b
genera quot 785.b
granula quid notent 800.b
inſpiciendæ ratio 806.a
mutatio varia antequam ſit 603.a
putrefactio duplex 788.a
partes quot 784.a
quantitas quid notet 807.a
ſeparatio & præcipitatio medico neceſſaria 806.a
ſpiritus ad calculum & arenulas inclinat 560.a
ſubſtantia triplex 793.a.800.a
tartareæ tres ſpecies 786.b.795.b
ſigna 797.a
viæ quæ 72.b
vrinæ æquiuocæ 793.b
oppilationum quales 807.a
quæ valetudinem aduerſam indicent 786.b
Vroſcopiæ notatur 195.a
Vrtica peſtis cura 373.a
quæ in qua peſte adhibenda ibid.
Vſnea 441.a
ea & grando in omnibus lapis non eſt 483.a
eſt ſtercus lapidum 811.a
eſt ſtercus ſui ſubiecti 819.b
eſt tartarus de vino 528.a
vnde in lapidem generetur 812.a
vſneæ effectus & accidentia 444.a
Vua verſa & cicuta rationi nocent 616.a
Vulcanus differentias ſaporum omnes facit 596.b
Aſtralis &c. 687.a
is & Archeus quo diſtent 274.b
noſter magiſter 33.a
Vulcani vtilitas 711.a
Vulnus lethale ex loco 404.a
leuiſſimum cur interdum mortem inferat 767.a
omne per ſe malum 775.b
vulneris accidentia 404.a
eius & peſtis ſimilitudo ibid.
vulnerum cura, qualis 412.a
eorum aut ictus cura ſine complexione fit 38.b
& peſtis theorica vna 420.b
ſpecies 59.a
ſanatio 52.b
vulnera à ſale omnia 58.b
vulneraria optima 365 b
Vulturinum fel per Pyromantiam inuentum 673.a
Vxor ex Deo ſcortum ex Satana. 173.a

X.

Xelſes ſtella &c. 828.a

Y.

Ylech magnus quid 672.a
Yleadus vocabulum ab Hermete & Archelao deductum 532.b

yleiadus quid & eius vis 470. a. 532. a
yliadus quid 169. a
causa crisis 472. a
causa nouorum morborum ibid.
duplex 169. b
in omnibus membris 793. a
internus ægritudinem externus medicamen facit. 535. b
yliadi ætates 472. b. 535. b.
periodus triplex 383. b. 471. a
ex yliado omnes ægritudines oriuntur 532. b
ex eo omnes morbi emergunt 474. a
yliadorum numerus mensura est partium 169. b

Z.

Zedos stella hydropica 622. a
Zenexton Mercurius 379. a. 411. b
Zephena 501. b
Zephyrus annus 631. a
Zickbartlin *maximum in peste arcanum* 471. a
prunorum aqua contra prunellam 398. a
Zipartlein 754. b
Zingiber cur diaphoreticum 357. b
Zizanium in cœlo 386. a
Zwicker 715. b

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS INDICIS IN LIBROS QVINQVE Priores Genuinos Theophrasti Paracelsi.

Digitized by Google